SACRORUM
CONCILIORUM
NOVA,
ET AMPLISSIMA COLLECTIO.
TOMUS QUARTUS.

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXEMPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

C. REINECKE, A BERLIN

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR
RUE BERNARD-PALISSY, Nº 4, A PARIS
ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16

1901

SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA QUÆ

PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere*

EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI

LUCENSIS, CONGREGATIONIS MATRIS DEI EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM PATRE MANSI,

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS, CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MSS Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS QUARTUS.

Ab anno CCCCX. ad annum CCCCXXXI.

ALMA COLLEGE
LIBRARY
Alma, California

FLORENTIÆ
MDCCLX.

EXPENSIS ANTONII ZATTA VENETI.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Pariſiis M.D.CCCCI.)

f
BX
825
S3
1901
v.4

SYLLABUS

EORUM, QUÆ IN TOMO IV.

CONTINENTUR.

Quæ hoc indice ☞ notata sunt nostræ editioni noviter accessere.

ANNO CHRISTI.

411 *PTOLEMAIDENSE IN LYBIA.* Pag. 1.
Eadem Synodus ex Baluzio. *ibid.*
GESTA COLLATIONIS CARTHAGINENSIS Catholicos inter & Donatistas. 7.
Præfatio Papyrii Massoni. *ibid.*
Altera Præfatio Stephani Baluzii. 9.
S. Augustini Sermones duo habiti instante collatione. 11.15.
Marcelli Memoriale, cum Præfatione ad Severianum, & Julianum. 18.
Gesta primæ cognitionis. 51.
Gesta secundæ cognitionis. 167.
Gesta tertiæ cognitionis. 181.
Supplementum tertiæ cognitionis ex libro tertio Breviculi collationis Donatistarum S. Augustini. 245.
Nomina Episcoporum utriusque communionis, qui collationi interfuere. 265. *& seq.*
Sermo S. Augustini post collationem. 275.
Honorii Imperat. constitutiones adversus Donatistas datæ post collationem. 283.
BRACARENSE CONCILIUM I. 287.
Observatio P. Pagi. 289.

412 *CARTHAGINENSE CONTRA PELAGIANOS.* ibid.
Marii Mercatoris commonitorium. 291.
CIRTENSE CONCILIUM. 299.
Ejusdem epistola Synodalis. *ibid.*

414 Conciliabulum Donatistarum. 305.
Macedonicum Concilium. *ibid.*

415 *HIEROSOLIMITANUS CONVENTUS.* 307.
DIOSPOLITANUM CONCILIUM. 311.
Præcipua capita hæresis Pelagianæ. 314.
Eadem Synodus Diospolitana ex Baluzio. 315.

416 *CARTHAGINENSE CONTRA PELAGIANOS II.* 321.
Synodalis Epistola ad Innocentium Papam. *ibid.*
Rescriptum ejus ad concilium. 324.
MILEVITANUM II. 325.
1. Præfatio. 326.
2. Canones. *ibid.*
3. Synodica ad Innocentium Papam. 334.
4. Epistola familiaris quinque Episcoporum ad eumdem. 337.
5. Notæ Binii. 344.
6. Variantes lectiones Frontonis Ducæi. 346.

417 VITA ZOSIMI PAPÆ. *ibid.*
Epistolæ tredecim Zosimi. 347.
☞ *Vetus excerptum epistolæ ejusdem ad Hesycium e ms. Cod. Luc.* 349.
Notæ Sirmondi in sex Epistolas Zosimi. 360. 362.
Decretum Zosimi Papæ ex Gratiano. 369.
De Zosimi Papæ Tractoria. 370.
THUSDRITANUM CONCILIUM. 372.
SYNODUS ROMANA IN CAUSA CÆLESTII. ibid.
CONCILIUM CARTHAGINENSE CONTRA PELAGIANOS. 373.
ROMANA SYNODUS II. IN CAUSA PELAGII SUB ZOSIMO. 375.

418 *CONCILIUM AFRICANUM SUB ZOSIMO.* 377.
TELEPTENSE. 379.
Canones ejusdem Concilii ex Baluzio. *ibid.*
☞ *Iidem canones ex vetusto codice Lucensi.* 380.

No-

ANNO CHRISTI

Notæ Mansi in hos Canones. 381.
Observatio Pagi. ibid.
Paulini Diaconi libellus Zosimo Papæ oblatus. ibid.
Judicium Cæsareæ ab Augustino habitum. 385.
VITA BONIFACII PAPÆ PRIMI 387.
Epistola Presbyterorum ad Honorium Imperatorem pro Bonifacio. 390.
Epistolæ tres Bonifacii Papæ primi. 391. 395.
Notæ Jacobi Sirmondi in secundam, & tertiam. 395 396.
Rescriptum Honorii Aug. ad Bonifacium. 393.
Epistola alia Bonifacii ad Justum Dorobernensem. 397.
Decreta VI. Bonifacii Papæ primi. 397. 399.
419 *RAVENNATENSE CONCILIUM.* ibid.
CARTHAGINENSE CONCILIUM V. alias VI. 401.
1. Capitula decem. *ibid.*
2. Epistola Concilii ad Bonifacium Papam. 408.
3. Capitula Nicæni Concilii per Teilonem, & Tharistum de Græco in Latinum conversa. *ibid.*
Notæ Binii ad idem concilium. 415.
Observatio P. Pagi. 418.
Idem Concilium a P. Mansi ex mss. Codice integrius vulgatum. 415.
CONCILIUM CORINTHIUM IN CAUSA PERIGENIS. 435.
CONCILIUM CARTHAGINENSE VI. alias VII. ibid.
Canones Africani in diversis conciliis editi, quorum incerti sunt anni. 439.
1. Canones Concilii Sufetulensis. *ibid.*
2. Concilii Macrianensis. *ibid.*
3. Conc. Septimunicensis. *ibid.*
4. Conc. Thenitani. 440.
5. Conc. Marazanensis, seu Maradianensis. *ibid.*
6. Conc. Hipponi-Regiensis. 441.
420 *CONCILIUM Ctesiphontis in Perside.* ibid.
CONCILIUM CARTHAGINENSE XIX. SUB AURELIO CIRCA HÆC TEMPORA HABITUM. 443.
Edictum Impp. Honorii, & Theodosii adversus Pelagianos. 444.
Imperialis Epistola ad Aurelium episcopum Carthaginensem. 446.
Epistola Aurelii ad Episcopos. 447.
Decretum Imp. Constantii de pellendo ex Urbe Pelagio. 448.
Exemplar edicti a Volusiano Urbis Præfecto propositi. ibid.
421 *CONCILIUM CARTHAGINENSE SUB AURELIO, ORDINE XVIII.* ibid.
Ejusdem Capitula X. 449.
Ballerinorum notæ. 451.
Epistola Bonifacii ad legatos suos ad Africanam Synodum directos ex mss. Cod. *ibid.*
Jo. Dom. Mansi adnotatio. 452.
423 VITA S. CÆLESTINI PAPÆ PRIMI. 453.
Epistolæ XIV. Cælestini Papæ primi. 454.
Notæ in aliquas Sirmondi, & Binii. 456. &c.
Præteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum auctoritates de Gratia Dei, & libero arbitrio. 458.
Notæ Sirmondi, & Binii. 462.
Excerpta, seu veteres tituli, Epistolæ Cælestini ad Viennenses Episcopos. 467.
Excerptum aliud e Cod. mss. Epistolæ Cælestini ad episcopos Apuliæ, & Calabriæ. 470.
Jo. Dom. Mansi admonitio de ordine quarundam epistolarum Cælestini Papæ. ibid.
Decreta IV. Cælestini Papæ primi. 471.
Ejusdem Decretum aliud. 473.
Adnotatio P. Mansi in eamdem. 474.
CONCILIUM CILICIÆ. ibid.
SYNODUS NUMIDIÆ. ibid.
424 *SYNODUS ANTIOCHENA CONTRA PELAGIANOS.* 475.
Ad idem Concilium additio. *ibid.*
CONCILIUM AFRICANUM TEMPORE BONIFACII PRIMI ET CÆLESTINI PRIMI HABITUM. 477.
Post Canones sequuntur.
1. Epistola Concilii ad Bonifacium Papam. 511.
2. Epistolæ Cyrilli Alexandrini, & Attici Constantinopolitani ad Concilium. 513.
3. Epistola Concilii ad Cælestinum. 515.
Additio ad hoc Concilium. 517.
426 *CONCILIUM CARTHAGINENSE,* ibid.
Epistola Episcoporum Africæ cum Leporii libello ad episcopos Galliæ missa. 518.

Ejus-

ANNO CHRISTI.

Ejusdem Leporii libellus, cum Notis Sirmondi, & Labbei. 519.
Valentiniani III. Constitutio, cum Notis Sirmondi. 529.
☞ *STATUTA COMPLUTENSIA cum Præmonitione P. Mansi.* 531.
CONVENTUS HIPPONENSIS. 537.
427 *CONCILIUM HIPPONENSE.* 539.
☞ *CONCILIUM IN ORIENTE CONTRA MASSILIANOS.* 541.
Idem ex Baluzio. *ibid.*
428 *CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM.* 543.
429 *CONCILIUM INCERTI LOCI IN GALLIIS.* ibid.
☞ *CONCILIUM TRICASSINUM,* idem cum præcedenti. 545.
430 *ROMANUM CONTRA NESTORIUM.* ibid.
Idem ex Baluzio. 547.
ALEXANDRINUM IN CAUSA NESTORII. 551.
☞ *CONCILIUM IN COENOBIO ARCÆ IN PERSIDE.* 553.
431 *ROMANUM.* 555.
Epistola Vitalis, & Constantii Spanorum ad Capreolum Episc. Carthaginensem, cum rescripto ejusdem. 557.
EPHESINUM CONCILIUM GENERALE III. 567.
Historia Concilii. *ibid.*
Collectio eorum, quæ Concilium Ephesinum antecesserunt G. L.
1. Homilia Procli. 578.
2. Epistola S. Cyrilli ad Monachos Ægypti. 587.
3. Ejusdem de recta in Jesum fide liber Theodosio Imp. porrectus. 618.
4. Ejusdem ad Reginas liber. 679.
5. Ejusdem ad Reginas Oratio de recta fide. 803.
6. Ejusdem Epistola ad Nestorium, 883.
7. Nestorii ad eumdem. 886.
8. Cyrilli ad Nestorium. 887.
9. Nestorii ad Cyrillum. 891.
10. Cyrilli ad accusatores suos. 899
11. Ejusdem ad quemdam Nestorianum. *ibid.*
12. Ejusdem ad Clericos Constantinopolitanos. 1003.
13. Contestatio Clericorum CP. contra Nestorium. 1007.
14. Cyrilli epistola ad Cælestinum Papam. 1011.
15. Cælestini Epistola ad Cyrillum. 1018.
16. 17. Nestorii Epistolę duę ad Cęlestinum latine tantum. 1021.
18. Cælestini ad Nestorium. 1026.
19. Ejusdem ad Clerum & Populum CP. 1035.
20. Ejusdem ad Joannem Antiochenum. 1047.
21. Cyrilli ad Joannem Antiochenum. 1050.
22. Ejusdem ad Acacium Berrœensem. 1054.
23. Acacii ad eumdem. 1055.
24. Cyrilli ad Juvenalem episc. Hierosolymorum. 1058.
25. Joannis Antiocheni ad Nestorium. 1062.
26. Cyrilli, ac Synodi Alexandrinæ ad Nestorium cum anathematismis XII. 1067
Eadem epistola lat. interprete Dionysio Exiguo cum præfatione ejusdem ad Petrum episcopum. 1086.
27. Cyrilli, ac Synodi ad Clerum, populumque CP. 1094.
28. Eorumdem ad Monachos CP. 1098.
29. Nestorii anathematismi Cyrillianis oppositi latine. 1099.
30. Basilii Diaconi, reliquorumque Monachorum ad Theodosium supplicatio. 1102
31. Sacra Theodosii ad Cyrillum. 1110.
32. Sacra altera ad Cyrillum, & Metropolitanos. 1111.
33. 34. Cyrilli ad Alexandrinos duæ. 1115. 1117.
35. Sacra ad Synodum. 1118.
36. Epistola Joannis Antiocheni ad Cyrillum. 1122.
Collectio eorum, quæ in Concilio Ephesino acta sunt G.L.
Actio I. 1123. *cui inserta sunt quæ sequuntur.*
1. Testimonia veterum Patrum contra Nestorium. 1183.
2. Capreoli Episcopi epistola. 1207
3. Sententia depositionis Nestorii. 1211.
4. Epistola Synodi ad Clericos CP. 1227.
5. Epistola Cyrilli ad quosdam de Clero CP. *ibid.*
6. Nestorii, & asseclarum relatio de actis Synodi ad Imperatores. 1231.
7. Synodi ad Imperatores relatio. 1235.
8. Ejusdem epistola ad Clerum, & Populum CP. 1241.
9. Cyrilli duæ ad Alexandrinos. *ib.*
10. Ejusdem ad Patres Monachorum. 1243.
11. Homilia Rheginí, Constantiæ Cypri episcopi. 1246.

12. 13.

ANNO CHRISTI.

12.13. Cyrilli homiliæ duæ. 1247. 1251.
Epiſtola Dalmatii ad Synodum Epheſinam. 1258.
Synodi ad Dalmatium. *ibid.*
Acta Conciliabuli Epheſini. 1259.
Ejuſdem ſententia. 1267.
Literæ excommunicationem ſignificantes ſanctæ ſynodo. 1269.
Literæ Conciliabuli ad Imperatorem. 1271.
Ad Clerum CP. 1273.
Ad Senatum CP. ibid.
Ad Populum CP. 1275.
Relatio ad Reginas. 1278.
Actio II. continens ea, quæ geſta ſunt coram Romanæ Eccleſiæ Legatis. 1279.
1. Cæleſtini Papæ Epiſtola ad Synodum. 1283.
2. Ejuſdem ad Theodoſium lat. 1291.
3. Ejuſdem ad Cyrillum lat. 1292.
Actio III. *cui inſerta ſunt quæ ſequuntur.* 1292.
1. Relatio ad Imperatores de Epiſcopis, & Legatis, qui Roma venerant. 1301.
2. Epiſtola Synodi ad Clerum, & Populum CP. 1303.
Actio IV. 1306.
Libellus Cyrilli, & Memnonis ad Synodum. 1306.
Actio V. 1318. *cui inſerta ſunt quæ ſequuntur.*
1. Relatio Synodi ad Impp. 1326.
2. Altera ad Cæleſtinum P. 1330.
3. Cyrilli homilia in Joannem Antiochenum. 1338.
Actio VI. 1342. *cui inſerta ſunt quæ ſequuntur.*
1. Nicænæ Fidei expoſitio. 1342.
2. Libellus Chariſii, ejuſque confeſſio Fidei. 1345.
3. Exp. Symboli depravati. 1347.
4. Subſcriptiones eorum, qui decepti fuerant. 1351.
5. Synodi Decretum de Fide. 1362
6. Subſcriptiones. 1363.
7. Cyrilli homilia. 1367.
Acta Conciliabuli Epheſini. 1371.
Relatio ad Imperatorem. ibid.
De Schiſmaticis. 1375.
Literæ Imperiales. 1378.
Joannis Antiocheni relatio ad Imperatorem. 1379.
Ejuſdem, & ſuorum epiſtolæ duæ. 1383.
Relationes duæ ad Imper. 1386. 1390.
Epiſtola Irenæi comitis ad Orient. 1391
Sacra Miſſa per Joannem comitem ſacrarum. 1395.
Epiſtola ejuſdem Joannis ad Imperatores latine. 1397.

ANNO CHRISTI.

Mandatum epiſcopis miſſis CP. contra orthodoxos. 1399.
Tres Schiſmaticorum petitiones ad Impp. lat. 1401.
Eorumdem ad ſuos in Epheſo epiſtola lat. 1406.
Epiſtola Theodoreti ad Alexandrum Hierapolitanum latine. 1407.
Pars homiliæ Theodoreti ad ſchiſmaticos lat. 1408.
Joannis Antiocheni homilia lat. 1410.
Schiſmaticorum Epiſtola lat. 1411.
Epiſt. Orientalium ad Rufum Ep. ibid.
Orientalium epiſtolæ ad ſuos lat. 1417.
Relatio eorumd. ad Auguſtos lat. 1419.
Epiſtola Legatorum ad ſuos Epheſum lat. 1420.
Hucuſque Conciliabulum. Reliqua Actionis VI.
8. Epiſtola Synodi ad Impp. 1421
9. Reſcriptum Epiſcoporum CP. inventorum ad commonitorium ſanctæ Synodi. 1427.
10. Apologia Dalmatii. 1430.
11. Epiſtola cleri CP. ad Synodum. 1431.
12. Relatio Synodi ad Impp. 1434.
13. Epiſtola Cyrilli ad Clerum, & Populum CP. 1435.
14. Epiſtola Memnonis ad Clerum CP. 1437.
15. Relatio Synodi ad Impp. 1442.
16. Synodica ad Clerum CP. 1443.
17. Commonitorium ad eumdem lat. 1447.
18. Cyrilli epiſtola ad Theotemptum. *ibid.*
19. Epiſcoporum CP. repertorum ad Synodum. 1450.
20. Synodi ad eoſdem reſcriptum. *ibid.*
21. Cleri CP. pro Synodo Epheſina obteſtatio. 1454.
22. Mandatum Synodi ad legatos miſſos Conſtantinopolim. 1458.
23. Relatio miſſa ad Impp. 1459.
24. Alypii epiſt. ad Cyrillum. 1463
25. Literæ Imperatoriæ ad Synodum Epheſinam. 1465.
Actio VII. ibid.
Actis inſerta ſunt quæ ſequuntur.
1. Suggeſtiones Epiſc. Cypri lat. *ib.*
2. Decretum Synodi. 1470.
3. Ejuſdem Canones ſex. *ibid.*
4. Epiſtola Synodi ad Synodum in Pamphylia. 1475.
5. Definitio Synodi contra Maſſalianiſtas lat. 1477.
6. Supplex libellus Euprepii, & Cyrilli Epiſcopi Cœlenſis Synodo oblatus. 1478.
7. Canonum Concilii Epheſini paraphraſis Arabica. 1479.

CON-

CONCILIORUM OMNIUM, AMPLISSIMA COLLECTIO.

ANNO CHRISTI 411. | ANNO CHRISTI 411.

a SYNODUS PTOLEMAIDENSIS IN LIBYA,

Auctore Synesio Ptolemaides Episcopo congregata,

SUB INNOCENTIO PAPA I.

Loc. e. tempus & causa concilii. a

SYnodus.) Anno salutis 411. Innocentii decimo, Honorio & Theodosio imperatoribus celebrata est synodus Ptolemaide in Pentapoli Ægypti. Causa habiti ibidem concilii hæc intercessit. Andronicus provinciæ præfectus multa crudelia in in subditos, atque irreligiosa & impia adversus ecclesiam perpetrarat, quibus in synodo propositis atque probatis, communi omnium sententia diræ excommunicationis pœna mulctatur. Baron. ann. 411. num. 53.

A OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Miror Binium tam levi brachio ista omnia perstrinxisse: neque vel obiter indicasse Synesii ipsius epistolas sive 57. κατάστασιν seu verius declamationem qua fuse invehitur in Andronicum provinciæ pestem atque exitium; sive 58. in qua quibusnam pœnis de concilii sententia in hujus Andronici furorem sit animadversum, οἷς τὸ συνέδριον μετῆλθε τὴν Ἀνδρονίκου μανίαν, ad episcopos encyclicis veluti literis in regiones omnes dimissis fuse explicatur. Baronius sententiam illam excommunicationis integram refert, & subinde nonnulla decerpit ex epistolis 72. de pœnitentia Andronici, & 89. qua Theophilo Alexandrino patriarcha idem injuriam passus commendatur. Tu vero lector, si quid cultius politiusve desideras, consule Petavianam operum Synesii editionem anni 1633. & indicatos fontes adito cum ejusdem viri undequaque eruditissimi subjunctis notis.

EADEM SYNODUS PTOLEMAIDENSIS,

Ex Nova Baluzii Collectione.

SYnodum hoc anno fuisse coactam apud civitatem Libyæ Ptolemaidem, in qua damnatus sit Andronicus Pentapolitanæ Provinciæ Præfectus, dubium non est inter studiosos historiæ ecclesiasticæ. Sed ambigi merito potest an synodus illa fuerit provincialis, an vero unius tantum Episcopi cum suo presbyterio, id est, Synesii, qui tum Ecclesiam regebat constitutam apud Ptolemaidem. Baronius, quem alii postea secuti sunt, Episcoporum conventum fuisse putavit, adeo ut titulum quoque epistolæ LVIII. *Synesii, quæ vulgo inscribitur* Ad Episcopos, *sic mutaverit & auxerit*: Concilium ad Episcopos. *Sane conventus in quo sententia lata est in Andronicum vocatur* συνέδριον *in episto-* B *la* LVII. *ejusdem Synesii. Verum istud non solvit difficultatem. Accipi enim potest hæc vox & de conventu Episcoporum & de conventu Presbyterorum cum proprio Episcopo. Petavius tamen in Notis ad hanc epistolam cuncta refert ad congregationem Episcoporum, de quorum sententia a fidelium communione rejectum esse Andronicum scribit. Contra totus sententiæ textus videtur esse solius Synesii scribentis nomine suo & Ecclesiæ suæ. Quod etiam colligi certo posse videtur ex epistola* LXXII. *ad Episcopos data, in qua sic legitur*. Andronicus, qui Ecclesiam fefellit, veram illam experiatur. Haud nuper admodum in Deum deliquit, contumeliosus in homines fuit. Quas

ob res nostram illi Ecclesiam intercludentes literas ad fraternitatem vestram dictavimus, quibus nostram de illo sententiam significabamus. Harum missionem antevertit, supplicem se esse fingens &c. *Ceterum, sive ea synodus fuerit provincialis, sive particularis tantum ac diœcesana, merito referenda est in collectionem Conciliorum; valdeque probo clarissimi viri Philippi Labbei reprehensionem Binium redarguentis quod nimis levi brachio synodum istam perstrinxerit, neque vel obiter indicaverit sententiam a synodo latam in Andronicum. His ita præfatis, ad rem ipsam veniendum est.*

Andronicus Beronicensis, Pentapoli in Libya editus, patriæ præfecturam cum pecunia redemisset, multa scelerate & impie in Deum atque in homines molitus est una cum Thoante quodam, quem ex commentariensi fecerat coactorem militaris auri quod Tironicum vocant; dictus ob hoc a Synesio Martius dæmon, execrandus homo, & animum & linguam consceleratam gerens, calamitatum insatiabilis, patriæ reliquias insectans. Nam toto foro exaudiebantur virorum gemitus, mulierum ululatus, puerorum planctus. Patriæ denique speciem captæ urbis affinxit: cujus pulcherrimam partem eximens, supplicii locum appellari fecit; ac regiam porticum, ubi olim jus dicebatur, in carnificinam convertit. Uno verbo, multa horrenda perpetravit quæ a Synesio enarrantur in epistola mox edenda. Cum hæc ita fierent, fit omnium illico concursus ad Episcopum. Is vero cum pro munere suo admoneret Andronicum ut cessaret affligere plebem Dei, persuadere non potuit; cum increparet, irritavit. Coacto igitur presbyterio in eum ac Thoantem sociosque eorum, Julium videlicet & Zenatem, sententiam excommunicationis protulit, quam ad omnes ubique Episcopos misit. Ea sic habet.

Synes. ep. 57. 79.

Ad Episcopos.

Synes. epist. 58.

Andronicum Beronicensem, infelici Pentapolis fato editum, & educatum, & adultum, quique patriæ præfecturam pecunia redemit, nemo aut existimet aut appellet Christianum; sed tanquam a Deo execratus, cum universa sua familia ab omni sit ejectus Ecclesia: non quia Pentapolis extrema plaga fuit, post terræ motum, post locustam, post pestilentiam, post incendium, post bellum, illorum omnium reliquias diligenter persequens, horrenda ad carnificinam instrumentorum genera ac formas primus in provinciam inferens, utinam dicere liceat, & his solus utens, digitale, pedum distortorium, prælum & nasipressorium, & auribus ac labris distrahendis forcipes: quorum qui experimentum ac spectaculum morte prævenerunt, quique ante bello sublati sunt, ab iis qui male liberati fuerant felices appellati sunt. Sed quoniam primus apud nos & solus factis verbisque Christo maledixit, factis quidem, ex quo edicta sua ad Ecclesiæ valvas affixit, quibus contra leges a se vexatis aditum ac supplicationem ad sacrum altare, tanquam asylum, intercludebat. Dei vero sacerdotibus ea minabatur quæ vel Phalaris Agrigentinus, vel Cephren Ægyptius, vel Sennacherib Babylonius timuisset, is qui Hierosolymam nuncios misit, qui Deo & Ezechiæ convicia dicerent. Illum dico diem alteram Deo crucem attulisse. Nam ad Christi contumeliam infamis iste libellus e sacris foribus pendebat. Et hæc sol vidit, & homines legerunt, non Tiberio Claudio remp. administrante, a quo Pilatus ad Judæorum præfecturam missus est, sed pia Theodosii stirpe Romanorum sceptra moderante, a qua furtim Andronicus sibi præfecturam exambiit, eadem qua Pilatus mente præditus. Risui prætereuntibus erant infidelibus illæ tabulæ, quemadmodum Judæis quæ ad crucem Christi adscripta legebantur. Quamquam ipsa crucis inscriptio, ut non religioso ab animo profecta, at verbis ipsis perhonorifica fuit, quibus Rex Christus prædicabatur; hic autem lingua cum animo congruebat. Quæ vero deinceps acciderunt, longe iis quæ affixa sunt acerbiora fuerunt. Cum enim nonnihil adversus inimicum occasionis nactus esset, (inimicitiæ autem inde inter

Πρὸς τοὺς ἐπισκόπους.

Ἀνδρόνικον τὸν Βερονικέα, τὸν κακῇ Πενταπόλεως μοίρᾳ καὶ φύντα, καὶ τραφέντα, καὶ αὐξηθέντα, καὶ ἀρχὴν τῆς ἐνεγκούσης αὐτὸν ὠνησάμενον, μήτε ἡγείσθω τίς, μήτε καλείτω Χριστιανόν· ἀλλ' ὡς ἀλιτήριος ὢν τοῦ Θεοῦ, πάσης ἐκκλησίας ἀπεληλάσθω πανέστιος. οὐ διότι γέγονε Πενταπόλεως ἐσχάτη πληγὴ, μετὰ σεισμὸν, μετὰ ἀκρίδα, μετὰ * λιμὸν, μετὰ πῦρ, μετὰ πόλεμον, ἐπεξελθὼν ἀκριβῶς τοῖς ἐκείνων ἐγκαταλείμμασιν, ἄτοπα κολαστηρίων ὀργάνων γένη καὶ σχήματα πρῶτος εἰς τὴν * χώραν εἰσενεγκών· εἴη δὲ εἰπεῖν, ὅτι καὶ μόνος χρησάμενος· δακτυλήθραν, καὶ ποδοστράβην, καὶ πιεστήριον, καὶ ῥινολαβίδα, καὶ ὠτάγραν, καὶ χειλοστρόφιον. ὧν οἱ * προλαβόντες τὴν πεῖράν τε, καὶ τὴν θέαν, καὶ τῷ πολέμῳ προαπολόμενοι, παρὰ τῶν κακῶς περισωθέντων ἐμακαρίσθησαν. ἀλλ' ὅτι πρῶτος παρ' ἡμῖν καὶ μόνος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὸν Χριστὸν ἐβλασφήμησεν· ἔργῳ μὲν, ἀφ' οὗ τῇ θύρᾳ τῆς ἐκκλησίας προσεπαττάλευσεν ἑαυτοῦ διατάγματα· τοῖς μὲν ὑπ' αὐτοῦ παρανομουμένοις, τῆς ἀσύλου τραπέζης ἀποκλείων τὴν ἱκετείαν· ἀνατεινόμενος δὲ τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ ταῦτα, ἃ κἂν Φάλαρις ὁ Ἀκραγαντῖνος, κἂν Κεφρὴν ὁ Αἰγύπτιος, κἂν Σενναχηρεὶμ ὁ Βαβυλώνιος ὤκνησεν, ὁ πέμψας εἰς Ἱερουσαλὴμ τοὺς ὀνειδιοῦντας Ἐζεκίᾳ καὶ τῷ Θεῷ. ἐκείνην ἐγὼ τὴν ἡμέραν ἐνηνοχέναι φημὶ τὸν δεύτερον σταυρὸν τοῦ Θεοῦ. ἐπὶ γὰρ ὀνειδισμῷ τοῦ Χριστοῦ τὸ λοίδορον ἐκεῖνο βιβλίον ἀπὸ τῆς ἱερᾶς θύρας ἐκρέματο. καὶ ταῦτα ἐπεῖδεν ἥλιος, καὶ ἀνέγνωσαν ἄνθρωποι· οὐ Τιβερίου Κλαυδίου τῆς πολιτείας ἐπιτροπεύοντος, ἀφ' οὗ Πιλάτος ἐπὶ τὴν Ἰουδαίων ἡγεμονίαν ἐστάλη· ἀλλὰ τῆς εὐσεβοῦς Θεοδοσίου γενεᾶς τὰ σκῆπτρα Ῥωμαίων ἐχούσης, ἀφ' ἧς ἔλαθεν Ἀνδρόνικος ἑαυτῷ μνηστεύσας ἀρχὴν ὑπὸ τῷ Πιλάτου φρονήματι. γέλως ἦν τοῖς * παριοῦσι τῶν ἑτεροδόξων τὰ γράμματα, καθάπερ Ἰουδαίοις τὰ παραγεγραμμένα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ. καί τοι τὸ ἐπίγραμμα τοῦ σταυροῦ, γεγονὸς ἀπὸ γνώμης οὐκ εὐσεβοῦς, σεμνὸν ἦν ἐπὶ λέξεως, δι' οὗ βασιλεὺς ὁ Χριστὸς ἐκηρύττετο. ἐνταῦθα δὲ ἡ γλῶττα τῇ γνώμῃ συνέβαινε. τὰ δὲ δὴ μετὰ ταῦτα τῶν πρώην ἐστηλιτευμένων βαρύτερα. ἐπειδὴ γὰρ ἦν τινα κατ' ἐχθροῦ πρόφασιν εὑρησάμενος· ἔχθρα δὲ ἦν αὐτοῖς, ὅτι γάμους ὁ μὲν ἐσπούδαζεν, ὁ δὲ ἐκώλυεν· ἐκείνοις αὐτὸν τοῖς ἀπο-

* γρ. λοιμ

* γρ. πόλιν

* γρ. μὴ … βόντες.

* γρ. παρῦ

ἀποτροπαίοις κολαστηρίοις ᾐκίζετο, ἃ μὴ παραδοθείη τῇ διαδοχῇ τοῦ χρόνου· μετ' αὐτοῦ δὲ ὥσπερ ἤρξατο, παύσαιτο· καὶ γένοιτο τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἀκοὴ ταῦτα τῆς ἡγεμονίας Ἀνδρονίκου συνθήματα. ἐπειδὴ οὖν ἀνὴρ εὐγενὴς, οὐκ ἀδικῶν, ἀλλ' ἀτυχῶν ἐπ' αὐτοῖς κατετείνετο, καὶ ταῦτα τὸ τῆς μεσημβρίας ἑδραῖον σταθερώτατον, ἵν' ὑπὸ μόνοις μάρτυσι τοῖς δημίοις ἀπόλοιτο. καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἔγνω γινομένην αὐτῷ συμπαθῆ, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, ὅτι δὲ μαθόντες εὐθὺς, ὡς εἴχομεν, ἐξεδράμομεν, ἐφ' ᾧ παρακαθίζησαι, καὶ συνδιενέγκαι τὴν συμφοράν· λυττᾷ πρὸς τὴν ἀκοὴν, εἴ τις | ἐπίσκοπος ὢν ἐλεῆσαι τετόλμηκεν ἄνθρωπον ἀπηχθημένον αὐτῷ. καὶ πολλὰ καὶ παράνομα νεανιευσάμενος τοῦ θρασυτάτου τῶν ὑπηρετῶν Θόαντος αὐτὸν ἐρεθίζοντος, ᾧ χρῆται πρὸς τὰς δημοσίας συμφορὰς ὀργάνῳ, πέρας ἐπέθηκε τῇ μανίᾳ τὴν ἀθεωτάτην φωνὴν εἰπὼν, ὅτι μάτην ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἤλπισε, καὶ οὐδεὶς ἂν ἐξαιρεθείη τῶν Ἀνδρονίκου χειρῶν, οὐδ' ἂν εἴ τις τὸν πόδα κρατήσει αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ταύτην ἀπαιδεύτῳ γνώμῃ καὶ γλώττῃ τρὶς ἀνεφθέγξατο τὴν φωνὴν, μεθ' ἣν οὐκέτι νουθετητέος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὥσπερ μέλος ἀνιάτως ἔχον ἀποκοπτέος ἡμῶν, ἵνα μὴ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τὸ ὑγιαῖνον συμφθείρηται. ὁ γὰρ μολυσμὸς διαδόσιμος γίνεται, καὶ ὁ θίγων ἐναγοῦς, ἀπολαύει τῆς προσροπῆς. δεῖ δὲ εἶναι καὶ γνώμῃ καὶ σώματι καθαροὺς τῷ θεῷ. ἐπὶ τούτοις, ἡ Πτολεμαΐδος ἐκκλησία, τάδε πρὸς τὰς ἁπανταχοῦ γῆς ἑαυτῆς ἀδελφὰς διατάττεται.

A eos ortæ fuerant quod nuptias hic affectabat, ille prohibebat) iis illum furialibus suppliciis torquere instituit, quæ minime posteritatis memoriæ prodantur; sed cum ipso, uti cœpere, desinant, sintque hæc ad posteros Andronici magistratus signa auditione tenus propagata. Sed cum nobilis vir nihil injuste molitus, sed calamitosus, ob hæc excarnificaretur, & ista sub meridianum ipsum diei ardorem agerentur ut solis carnificibus testibus periret, postquam condolere illi Ecclesiam sensit, nullo quidem alio ex indicio, sed quod statim ut audivimus, e vestigio accurrimus, ut ei adsideremus, & miseriæ participes essemus; his ille auditis furore præceps agitur quod Episcopus ullus misereri illius aude-
B ret hominis cui ipse esset inimicus: ac plurima impiaque insolenter jactitans, audacissimo satellitum Thoante ad id eum incitante, quo ad publicas calamitates administro utitur, tandem scelestissima in voce furorem terminavit suum, frustra illum dicens spem aliquam in Ecclesia collocasse, neque quemquam ex Andronici manibus ereptum iri, non si pedem ipsum Christi manibus amplectatur. In hanc ille vocem imperita mente ac lingua ter erupit: secundum quam nihil est quod amplius moneamus hominem, sed velut membrum insanabile a nobis est segregandus, ne illius contagione quod sincerum est corrumpatur. Labes enim facile communicatur; & qui impurum tetigerit, piaculum noxamque
C contrahit. Esse autem coram Deo & mente & corpore puros convenit. Ob hæc Ptolemaidis Ecclesia ad omnes ubique terrarum sorores suas Ecclesias hæc decernenda censuit.

Ἀνδρονίκῳ, καὶ τοῖς αὐτοῦ, Θόαντι, καὶ τοῖς αὐτοῦ μηδὲν ἀνοιγνύσθω τέμενος τοῦ θεοῦ. ἅπας αὐτοῖς ἱερὸς ἀποκεκλείσθω, καὶ σηκὸς καὶ περίβολος. οὐκ ἔστι τῷ διαβόλῳ μέρος ἐν παραδείσῳ· ὃς κἂν λάθῃ διαδὺς, ἐξελαύνεται· παραινῶ μὲν οὖν καὶ ἰδιώτῃ παντὶ καὶ ἄρχοντι, μήτε ὁμορόφιον αὐτῷ, μήτε ὁμοτράπεζον γίνεσθαι· ἱερεῦσι δὲ διαφερόντως, οἳ μήτε ζῶντας αὐτοὺς προσεροῦσι, μήτε τελευτήσαντας συμπροπέμψουσιν. εἰ δέ τις ὡς μικροπολῖτιν ἀποσκυβαλίσει τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δέξεται τοὺς ἀποκηρύκτους αὐτῆς, ὡς οὐκ ἀνάγκη τῇ πενήτι πείθεσθαι· ἴστω σχίσας τὴν ἐκκλησίαν, ἣν μίαν ὁ Χριστὸς εἶναι βούλεται. ὁ δὲ τοιοῦτος, εἴτε Λευίτης ἐστὶν, εἴτε Πρεσβύτερος, εἴτε Ἐπίσκοπος, παρ' ἡμῖν ἐν Ἀνδρονίκου μοίρᾳ τετάξεται, καὶ οὔτε ἐμβαλοῦμεν αὐτοῦ δεξιὰν, οὔτε ἀπὸ τῆς αὐτῆς ποτε σιτησόμεθα· πολλοῦ δὴ δεήσομεν κοινωνῆσαι τῆς ἀπορρήτου τελετῆς τοῖς ἐθελήσασιν ἔχειν μερίδα μετὰ Ἀνδρονίκου καὶ Θόαντος.

Andronico ejusque sociis, Thoanti, & ejus sociis nullum Dei templum aperiatur: omnis illis religiosa ædes ac septa claudantur. Nulla diabolo in paradiso pars est: qui si clam irrepserit, expellitur. Ac cum privatos omnes, & magistratus hortor, ut nec ejusdem cum illo tecti neque mensæ participes esse velint, tum sacerdotes inprimis, qui nec viventes illos salutabunt, nec mortuos funebri pompa deducent. Sin quisquam, velut exiguæ urbis, Ecclesiam nostram contempserit, & ab ea damnatos receperit, quasi pau-
D peri parere nihil necesse sit, noverit scissam a se Ecclesiam esse, quam unam esse vult Christus. Atque hic sive Levita, sive Sacerdos sit, sive Episcopus, apud nos eodem atque Andronicus loco censebitur, neque cum eo dextram jungemus, nec eadem ex mensa vescemur unquam. Tantum abest ut cum iis arcana mysteria communicemus, qui cum Andronico & Thoante partem aliquam habere voluerint.

Andronicum postea pœnitentiam simulantem fuere qui Synesio suaderent ut in gratiam reciperet, & ideo abstineret a mittenda epistola illa: quod Idem epist. 72. *se fecisse invitum idem testatur. Nosse enim se penitus hominem putabat, qui quidvis facile diceret ac faceret; atque adeo prædicebat illum qualibet de causa ad ingenium esse rediturum. Neque fefellit. Nam post hanc indulgentiam pejora quam antea perpetravit, magnamque, ut Synesius ait, ad excommunicationis causas accessionem fecit. Non-*
E *dum tentata erat bonorum proscriptio, nondum cædes perpetrata. Tum vero missam oportuit ex-* Idem epist. 89. *communicationis sententiam. Postea miser ille propter sua flagitia productus coram judice, illic capitalem haud dubie sententiam excepisset, nisi eum Ecclesia funesto tribunali detraxisset; quæ & ceteris in rebus leviores illi multo calamitates reddidit. Sunt enim Ecclesiæ mores ejusmodi ut depressos extollat, elatos deprimat, ut illic scribit idem Synesius.*

GESTA [1] COLLATIONIS CARTHAGINE

HABITÆ

Honorii Cæsaris juſſu inter Catholicos & Donatiſtas coram Marcellino V.C. tribuno & notario poſt conſulatum Varanis V. C.

Papirii Maſſonis ſtudio atque opera primum in lucem edita;

A P. deinde PITHOEO V. C. cum manuſcriptis collata & emendata ; & noviſſime a Stephano Baluzio ad Mſ. codicem Colbertinum recognita, & expurgata.

Collationis codex manuſcriptus in veteribus membranis ſic inſcriptus eſt : Liber oblatus ad altare ſancti Stephani ; voto Fulcherii canonici. *Deinde*, Acta collationis ſeu geſta continet.

PRÆFATIO OPERIS PAPYRIO A

MASSONO AUCTORE.

ACTA collationis Carthaginenſis, Innocentio primo pontifice Romano, Honorii clementiſſimi Cæſaris juſſu habita ſunt, anno poſt conſulatum Varanis, cum nullus in occidente conſul eſſet, propter nimiam rerum perturbationem, Roma ab Alarico Gothorum rege recens capta. Mandato igitur quo hæc diſputatio fieri jubetur, locus quidem & dies appoſitus eſt ; at conſulem, qui nullus erat, curioſi fruſtra requirent. Catholicæ eccleſiæ epiſcopi collationem fieri petierant adverſus Donati partem ; id enim agnoſcunt, ſeptem ex eis delecti, Aurelius, Alypius, Auguſtinus, Vincentius, Fortunatus, Fortunatianus, & Poſſidius : totidem Donatiſtæ, B Primianus, Petilianus, Emeritus, Montanus, Gaudentius, Adeodatus, & Protaſius, atque hi inter abſentes epiſcopos partis ſuæ, ut fucum facerent, Felicem quaſi urbis Romæ epiſcopum nominant, licet catholici Innocentium tunc ſedere teſtentur, ut verum erat, utque probatiſſimæ fidei annales tradunt, ad annum a partu virginis quadringenteſimum undecimum. Diſputatio dividitur in primam cognitionem, ſecundam, & tertiam. Tertia ſexto Idus Junias habita eſt : quo die profertur Marcellini cognitoris ſententia, confutatos a catholicis Donatiſtas omnium documentorum manifeſtatione aſſerentis, ut D. Auguſtini verbis utar. Hanc ſententiam, ut emptam a cognitore catholico, & noctu prolatam, calumnioſe poſtea Emeritus & quidam pertinaces Donatiſtæ arguebant, quos Auguſtinus acutiſſime refellit : cui ſane laudi eſſe debet quod epitomen collationis breviſſimam ſcripſit, ideo utiliorem futuram, quia tertiæ C cognitionis magna pars, quæ hic deficit, neceſſario inde petenda eſt : ubi de Cæciliano & Menſurio, deque traditoribus ſacrorum codicum & ſupellectilis eccleſiaſticæ agitur, Diocletiano & Maximiano eccleſiam acerrime perſequentibus ; etſi ante Auguſtinum in libro de hæreſibus id quoque ab Optato Milevitano copioſe narratum eſt. Ac diſputavit quidem Auguſtinus adverſus Donatiſtas ante collationem, & libros de baptiſmo parvulorum edidit : ſimul diſſeruit adverſus Petiliani literas ex forenſi advocato epiſcopi, & Creſconium grammaticum dicendo pene obtrivit. Poſt collationem vero, * Honorio XII. & Theodoſio VIII. Coſſ. ut ipſemet præfatur, quid egerit cum Emerito ſatis oſtendit libro ſingulari ſic inſcripto : De geſtis cum Emerito. Atque hunc quidem fuiſſe unum eorum ſeptem, quos pro ſuæ cauſæ defenſione Donatiani delegerant, & qui in eadem cauſa maxime laboraverat, libro ſecundo retractationum Auguſtinus tradit, eoque mortuo Poſſidius in ejus vita etiam refert. Denique adverſus Gaudentium Thagmudenſem epiſcopum, quem ex illo numero fuiſſe eodem quoque libro demonſtrat, libros duos conſcripſit. At ſumma utilitas ejus judicii fuit : nam licet Donatiani Cæſarem appellarunt, ab Honorio confirmatum eſt, noſque edictum ex cod. Theodoſiano huic diſputationi annexuimus, cui obediens plebs Donatiſtarum, deſertis epiſcopis ſuis, ad eccleſiam catholicam ſtatim rediit, & ex Optati antiquiſſimo & manuſcripto codice interrogationes quaſdam collationi intelligendæ neceſſarias adjici curavimus : cognitorem quidem Oroſius libro ſeptimo prudentem, induſtrium & ſtudiorum bonorum appetentiſſimum fuiſſe teſtatur ; ad eumque, non multo poſt Romam captam, ſcripti ſunt ab Auguſtino libri viginti de civitate Dei, ut præfatio ad eos indicat. De morte autem Marcellini Hieronymus loquitur lib. 3. contra Pelagium : violentam eam fuiſſe neceſſe eſt. Percuſſorem enim ejus & ſicarium idem Oroſius nominat. Laudandus quoque eſt Marcellus, qui hoc volumen actorum collationis, quod copioſiſſimum atque diffuſiſſimum erat, modulata, ut ipſe ait, brevitate diſtinxit atque collegit, ut ex epiſtola ejus ad Severianum & Julianum videri poteſt. Nec plura hoc loco dicenda exiſtimamus, quia Balduinus præceptor meus in jure civili, qui acta commodato tantum in veteribus adhuc membranis ab antiſtite Meldorum Tilio habuerat, elegantem in ea commentarium edidit.

* Anno Chr. 418.

HI EPISCOPI CAUSAM ſuſceperunt:

CATHOLICI.

Aurelius	Carthaginenſis.
Alypius	Tagaſtenſis.
Auguſtinus	Hipporegienſis.
Vincentius	Coluſitanus.
Fortunatus	Conſtantinienſis.
Fortunatianus	Siccenſis.
Poſſidius	Calamenſis.

DONATISTÆ.

Primianus	Carthaginenſis.
Petilianus	Conſtantinienſis.
Emeritus	Cæſarienſis.
Protaſius	. . . .
Montanus	. . . .
Gaudentius	Thagmudenſis.
Adeodatus.	. . . .

DE SUPERIORIBUS EPISCOPIS ubinam loquitur Auguſtinus.

D VENERABILIS Aurelius epiſcopus Carthaginenſis eccleſiæ : *lib. 2. retractationum cap. 15.*

Alypius Tagaſtenſis epiſcopus, *ex lib. de geſtis cum Emerito.*

Alypius ex eodem, quo ego ortus eram, municipio, parentibus primatibus municipalibus, me minor natu, & ſtuduerat apud me, cum in noſtro docere cœpi oppido, & poſtea Carthagini, & diligebat me multum, quod ei bonus & doctus viderer, & ego illum propter magnam virtutis indolem, quæ non in magna ætate ſatis eminebat.

Cum eſſem in eccleſia Conſtantinienſi, Abſentio præſente & collega meo Fortunato ejus epiſcopo. *Auguſtinus lib. 1. contra literas Petiliani.*

Poſſi-

1 Hæc geſta ex Stephano Baluzio emendatiora, ejuſque obſervationibus illuſtrata exhibemus, additis quibuſdam Harduini marginalibus notulis.

Possidius Calamensis. *Augustinus ex lib. de gestis cum Emerito. Hic in vita beati Augustini scribit se annis quadraginta Dei dono absque amara ulla dissensione familiariter ac dulciter vixisse.*

Petilianus episcopus Donatistarum Constantiniensis, *ex lib. 2. retractationum cap. 34. Et epistola contra Petiliani Constantiniensis Donatistæ epistolam*, Meministis, *inquit*, fratres, Petiliani Donatistarum Constantiniensis episcopi perparvam epistolæ partem in manus nostras aliquando venisse, eique particulæ quod responderimus, scripsisse me ad dilectionem vestram.

Contra literas Petiliani Augustinus:

Eat nunc, & anhelis pulmonibus ac turgidis faucibus me tanquam dilectione dialecticum criminetur: imo non me, sed ipsam dialecticam velut mentiendi artificem in populare judicium ream devocet, & in eam quamlibet fragosissimo strepitu advocati forensis ora distendat. Dicat quidquid vult apud imperitos, unde stomachentur docti, illudantur indocti: me propter rhetoricam Tertulli oratoris, a quo accusatus est Paulus, vocabulo denotet: sibi propter advocationem, in qua potentiam quamdam suam jactat, paracleti nomen imponat, atque ob hoc se cognominalem Spiritus sancti non esse, sed fuisse deliret.

Emeritus civis Cæsariensis & Donatistarum episcopus. *Retract. lib. 2. cap. 51.*

Gaudentius Thagmudensis Donatistarum episcopus. *Retract. lib. 2. cap. 59.*

De Primiano loquitur Augustinus in libro post collationem sic: Invidiam concitant, quod apud imperatorem causam agamus Ecclesiæ. Hinc illa Primiani Donatistæ vox: Illi portant multorum imperatorum sacras: nos sola portamus evangelia.

De ceteris episcopis apud eumdem auctorem nihil reperi.

ALTERA PRÆFATIO,

Stephani Baluzii.

GEsta collationis Carthaginensis inter Episcopos catholicos & Donatistas quæ nunc extant, integra non sunt; sed abbreviata ex illis quæ conscripta fuerant coram Marcellino Notario. Nam cum illa valde prolixa essent, ut Augustinus ait in epistola quinquagesima, timendumque propterea esset ne in contemptum venirent, Severianus & Julianus a Marcello Memoriali, qui collationi interfuerat & cum Marcellino communicaverat laborem librandæ disceptationis, exegerunt uti fastidia g. in epist. lectionis remedio brevitatis excluderet. Quippe Donatistæ, cum obtinere a cognitore non potuissent ne collatio fieret & ut prorsus causa ipsa non ageretur, *hoc effecerunt*, inquit Augustinus, *multum loquendo ut quod actum est, difficile legeretur*. Quapropter Marcellus Memorialis obsecundans postulatis amicorum suorum, superflua resecavit, & gesta eo modo concinnavit quo nunc a nobis leguntur. Ea sane olim studiose excepta, conscripta, collataque fuerant, inquit Balduinus, sed temporis injuria posteritatisque negligentia interciderant, donec tandem anno 1566. in manus ejusdem Balduini venere beneficio viri clarissimi Joannis Tilii Episcopi Meldensis. Quod autem non omnino perierunt, debemus, opinor, quicquid alii contra sentiant, nobilissimæ Ecclesiæ Lugdunensi, quæ illustre hoc antiquitatis monumentum diu in bibliotheca sua servavit. Cui rei indicio est etiam inscriptio vetus posita in initio veteris exemplaris, ei similis quæ extat in capite codicis Tertulliani quem eidem Ecclesiæ obtulit Agobardus Archiepiscopus. Sic ergo legitur in fronte istorum gestorum.

LIBER OBLATUS AD ALTARE S. STEPHANI VOTO FULCHERII CANONICI.

Tum vero Balduinus, qui existimabat, & vere, magnum sibi quemdam thesaurum esse oblatum, ea gesta accurate legit & expendit, & interea dum ederentur, historiam istius collationis vulgavit. Poterat ille leviore compendio gesta edere, si voluisset. Sed haud dubie intelligebat multa menda extare in veteri codice, quæ auferre destinabat, multa etiam quæ explicatione indigerent ut ex eis colligi posset aliquis fructus. Fecisset sane rem gratissimam Theologo Lovaniensi qui curam susceperat emendandi Breviculi Augustiniani. Ille enim testatur se, cum hæc acta magno redempta optavisset, atque apud Balduini tum defuncti amicos & hæredes inquiri jussisset, intellexisse dilapsa nescio quo fuisse. Transierant illa in jus & potestatem celeberrimi viri Angeli Vergerii, hominis quidem Græci, sed Latine doctissimi; a quo ea deinde habuit Claudius Mondinus Advocatus Parisiensis, cujus beneficio servata esse scribit Papirius Massonus. Prima hinc eorum editio prodiit Parisiis anno 1589. opera ejusdem Massoni, sed, quod dolendum est, ita mendosa ut præter errata veteris librarii, multa adhuc nova commissa ab illo sint. Tandem anno 1599. mense Februario venerandus hic codex & auro contra æstimandus ad magnum illum Petrum Pithœum pervenit, ei datus a Mondino causa permutationis cum Codice Henrici III. Francorum Regis. Et Pithœus quidem, collatione facta cum veteri exemplari, meliorem fecit editionem Massoni, sed non ita tamen quin adhuc multo plura superfuerint emendanda post laboriosas & doctas summi viri vigilias. Nos itaque quum intelligeremus, quanti momenti esset hæc gesta habere sana, quantumque hinc utilitatis accederet Ecclesiæ si emendatiora prodirent, hunc laborem lubenter suscepimus, satis amplam qualiscunque operæ nostræ mercedem recepturi, si noster hic conatus Ecclesiæ placuerit & ordini literatorum. Primum itaque clarissimorum virorum editiones contulimus cum eo ipso veteri exemplari quo illi usi sunt, quod nunc censetur in locupletissima bibliotheca Colbertina, tanti plurimi æstimandum quod aliud ullibi extare hactenus est incompertum. Deinde errata quoque veteris librarii, quæ admodum multa sunt, sustulimus pro modulo virium nostrarum, secuti in hoc vel doctissimorum virorum judicium, qui varia istorum gestorum loca sanare per transennam studuerunt, vel conjecturas nostras, quum certæ nobis visæ sunt. Nam quod Jacobus Cujacius lib. 4. Observat. capite 31. adnotat multos errores in libros juris civilis attulisse veterem per notas scribendi rationem, de gestis istis affirmari potest absque ullo periculo reprehensionis. Præterea adhibuimus auctoritatem veterum scriptorum, præcipue vero sancti Augustini Episcopi Hipponensis, cui uni plus quam ceteris in hac causa debet Ecclesia. Mutationum porro omnium a nobis in textum infactarum rationem reddere & fastidiosum fuisset lectoribus & non admodum utile, nobis vero valde onerosum. Itaque de his quæ manifestæ erant plerumque siluimus; earum vero rationem reddidimus quæ aliquid difficultatis habere videbantur, aut quæ illustratione indigebant. Sane affirmare vere possumus editionem hanc nostram multo meliorem esse omnibus iis quæ usque ad hanc diem prodierunt, idque facile intellecturos eos qui illam contulerint cum Massoniana & Pithœana, ex quibus reliquæ ortæ sunt. Nam si cui tantum otii erit, is profecto facile animadvertet quam multa exciderint Massono & Pithœo, quæ nos reposuimus ex veteri codice, quam multa errata ab illis non animadversa, quæ nos satis feliciter, ut quidem opinamur, emendavimus. Illud dolendum, quod hiatus omnes supplere nequivimus, præsertim ubi agebatur de restituendis nominibus Episcoporum viginti Ecclesiæ catholicæ quæ exciderunt in recitatione subscriptionum. Quoniam vero magna pars tertiæ cognitionis desideratur, quæ necessario petenda est ex Breviculo sancti Augustini, ut pridem monuit Papirius Massonus, gestis adjunximus fragmentum ex illo Breviculo, ab eo videlicet loco ubi gesta deficiunt. Quantum autem intersit reipublicæ Christianæ ea habere sana & integra vel hinc liquet quod per annos singulos lectitata in Ecclesiis Africanis fuisse testatur idem Augustinus in epistola 58. & in libro de gestis cum Emerito. Dedimus & illud quorumdam suasionibus ut huic fragmento subjungeremus nomina Episcoporum utriusque partis quæ recitata sunt in cognitione primæ diei, tum etiam seorsim nomina eorum qui ab utraque parte electi sunt ad suscipiendam collationem. Ob quam etiam causam isthic edidimus eos sermones quos idem sanctus Episcopus habuit instante collatione & post collationem, quorum mentionem facit Possidius in indiculo operum ejusdem. Addidimus præterea constitutiones post hanc collationem ab Imperatore Honorio editas; quas & nos putamus respicere ad ea quæ gesta in collatione sunt, & ita viris aliquot doctis persuasum fuisse animadvertimus. Reliquum est, ut nonnulla dicamus de anno quo ista acta sunt. Quæ disquisitio esset profecto inutilis, cum habitam collationem constet anno qui secutus est post consulatum Varanis, nisi vir summe doctus nobisque nunquam sine laude nominandus Jacobus Sirmondus eam rejecisset in annum alterum post consulatum Varanis, id est, in annum quadringentesimum duodecimum, eo in primis argumento quod inchoatam constet Kalendis Juniis, ex sermone autem quem sanctus Augustinus habuit instante collatione colligatur paulo ante collationem peractum fuisse jejunium Pentecostes, quod illo anno desiit quarto Kalendas Junias. *Deprecamini nobiscum*, inquit Augustinus, *Dominum solennibus jejuniis: quæ jam reddimus Deo, reddamus & pro causa. Jam enim jejunamus post Pentecosten solenniter, & utique jejunaremus, etiamsi ista causa non esset.* Sane verum est dominicum diem Pentecostes incidisse anno 412. in diem 4. Kalendas Junias. Sed eo die finitum esse jejunium Pentecostes, quod nullum unquam fuit ante Pentecosten, dici vere non potest. Verus ergo ac genuinus, ut ego quidem arbitror, verborum Augustini sensus hic est. Agebantur jejunia quæ quatuor temporum Pentecostes vocamus, quæ post Pentecosten solenniter celebrari vetusta lex Ecclesiæ jubet; & tum Augustinus eum sermonem habuit, instante collatione, quod est valde

de notandum. Nam hinc manifeste colligitur necesse fuisse ut eo anno quo Episcopi Carthaginem convenere ad faciendam collationem, jejunium quatuor temporum Pentecostes evenerit ante Kalendas Junias, cum eo die cœpta sit collatio. At vere id fieri non potuisse anno 412. ex eo deprehenditur quod tum dominicus dies Pentecostes inciderit in diem 4. Kalendas Junias, ut supra monuimus. Rectius illa concurrunt in annum 411. quo Pascha fuit 7. Kalendas Apriles, Pentecostes vero pridie Idus Majas, & jejunium quatuor temporum Pentecostes incepit 17. Kalendas, desiit vero 14. Kalendas Junias, id est ante dies decem quam Episcopi disceptationem aggrederentur. Nam eo die catholicos Episcopos fuisse apud Carthaginem patet ex collatione prima cap. 27. 29. & ex collatione secunda c. 50.

Interim autem dum expectabatur dies Kalendarum Juniarum, Episcopi catholici, quod antea sæpe fecerant, inter se conferebant de modis revocandæ ac retinendæ unionis in Ecclesia Africana. Tum vero res sane memorabilis & boni exempli accidit, quæ merito referenda est in hoc loco, ut sit veluti viæ dux ad sequendum divinum spiritum, qui apparet per omnes paginas istius collationis. Refert illam sanctus Augustinus, testis videlicet omni exceptione major, in libro de gestis cum Emerito, his verbis.

Dicam caritati vestræ & commemorem rem dulcissimam & suavissimam, quam Domino adjuvante sumus experti. Cum ante ipsam collationem inter nos aliqui fratres de hac re colloqueremur, quia pro pace Christi Episcopi debent esse aut debent non esse quod vobis fatendum est, circumspicientes omnes fratres & coepiscopos nostros, non facile nobis occurrebant qui hoc vellent suscipere & de hac humilitate Deo sacrificare. Dicebamus ut fieri solet, ille potest, ille non potest, ille consentit hoc, ille non tollerat, loquentes magis pro suspicionibus nostris, qui corda illorum videre minime poteramus. Quando autem ventum est ut hoc palam fieret in Concilio universorum tam frequenti pene trecentorum Episcoporum, sic exarserunt omnes ut parati essent episcopatum pro Christi unitate deponere, & non perdere, sed Deo tutius commendare. Duo ibi vix inventi sunt quibus displiceret; unus annosus senex, qui hoc etiam dicere liberius ausus est; alter voluntatem suam tacito vultu significavit. Sed postea quam illum senem liberius hoc dicentem obruit omnium fraterna correptio, illo mutante sententiam, vultum etiam ille mutavit.

S. AUGUSTINI EPISCOPI HIPPONENSIS

Sermo primus de laude pacis, habitus instante collatione Donatistarum anno 411. exeunte Majo.

Ex editione V. C. Jacobi Sirmondi.

TEmpus est exhortari caritatem vestram pro viribus quas Dominus donat ad pacem amandam & pro pace Dominum deprecandum. Sit ergo pax dilecta nostra & amica, cum qua sit castum cubile cor nostrum, cum qua sit fida requies & non amarum consortium, cum qua sit dulcis complexus & inseparabilis amicitia. Pacem laudare difficilius est quam habere. Si enim eam laudare volumus, vires optamus, sensus quærimus, verba libramus. Si autem habere volumus, sine aliquo labore habemus & possidemus. Laudandi sunt qui amant pacem: qui autem oderint, melius interim docendo ac tacendo pacandi quam vituperando provocandi. Verus pacis amator inimicorum ejus amator est. Quemadmodum enim, si lucem istam amares, cœcis non irasceceris, sed eos doleres; (Quale enim bonum tu caperes, nosses, & ideo quanto bono illi fraudarentur conspiciens, misericordia tibi digni viderentur, & si opes haberes, si artem, si medicamentum, potius ad eos sanandos curreres quam damnandos) ita si pacis amator es, quisquis es, miserere eum qui non amat quod amas, qui non habet quod habes. Talis quippe est res quam diligis, ut non invideas compossessori tuo. Habet tecum pacem, & tibi non angustat possessionem. Quicquid terrenum amas, difficile est

A ut habenti non invideas. Deinde si forte ascendit in animum tuum terram quam possides communicare cum amico, ut laudetur benevolentia tua, ut etiam in istis temporalibus rebus caritas prædicetur; si ergo velis possessionem tuam terrenam, velut prædium, velut domum, vel quodlibet hujusmodi, communicare cum amico, communicas cum uno, & admittis eum ad societatem, & gaudes cum illo. Cogitas admittere tertium fortassis, & quartum. Jam attendis quantos capiat, quantos ferat, vel domus ad inhabitandum, vel ager ad pascendum; & dicis jam: Quintum non capit, sextus habitare non potest nobiscum, septimum quando pascit tantilla possessio? Excludit ergo B ceteros, non tu, sed angustia. Ama pacem, habe pacem, posside pacem, cape ad te quantos potes ad possidendam pacem. Tanto latior erit quanto a pluribus possidebitur. Domus terrena cohabitatores multos non capit: possessio pacis cum multis habitatoribus crescit. Quam bonum est amare! Hoc enim est habere. Quis autem nolit crescere quod amat? Si paucos tecum vis esse in pace, parva tibi erit pax; si vis crescere istam possessionem, adde possessorem. Nam illud quod dixi, fratres, bonum est amare pacem, & ipsam amare est habere, quanti constat. Qua voce laudetur, quo corde cogitetur. Hoc est habere quod amare? Considera cetera quorum homines cupiditate conC flagrant. Vide alium amare fundos, argentum, auros, filios numerosos, pretiosas & ornatas domos, amœnissima & pretiosissima prædia. Amat hoc? Amat. Numquid jam qui amat habet? Potest fieri ut horum omnium amator inanis sit. Quando non habet amat, & cupiditate ardet ut habeat. Cum autem habere cœperit, timore cruciatur ne perdat. Amat honorem, amat potestatem. Quanti homines potestatibus accipiendis privati suspirant, & plerunque ante illos occupat ultimus dies, quam perveniant ad id quod amant? Quanti ergo constat quod cum amaveris habebis? Non pretio quæris quod amas, non ambulas ad patronum, per quem pervenias. Ecce ubi stas ama D pacem, & tecum est quod amas. Res ista cordis est, nec sic cum amicis communicas pacem quomodo panem. Panem quippe si communicare velis, quanto plures sunt quibus frangitur, tanto minus fit unde datur. Pax autem illi pani similis est qui in manibus discipulorum Domini frangendo & dando crescebat. Habete igitur pacem, fratres. Si vultis ad illam trahere ceteros, primi illam habete, primi illam tenete. In nobis ferveat quod habetis, ut alios accendat. Odit pacem hæreticus, & lucem lippus. Numquid ideo mala lux quia lippus non potest eam tolerare? Odit lucem lippus, sed tamen propter lucem creatus est oculus. Datur itaque opera ab eis qui amant E pacem, & volunt secum possideri quod amant, ut possessore addito crescat possessio. Dent ergo operam curari oculos lipporum qualibet ope, quolibet conatu. Nolens curatur, non vult dum curatur; sed dum lucem viderit, delectabitur. Puta quia succenset; noli instando defatigari, amator pacis. Attende, & delectare tu prior pulchritudine dilectæ tuæ, & inardesce ad trahendum alterum. Videat quod vides, amet quod amas, teneat quod tenes. Alloquitur te dilecta tua, quam diligis. Loquitur tibi. Ama me, & continuo ames me. Adduc tecum quos potest ad

aman-

amandum me. Casta ero, & integra permanebo. Adduc quos potes, inveniant, teneant, perfruantur. Si lucem istam non corrumpunt, multi videntes me; si corrumpunt, multi amantes; sed nolunt venire, quia non habent unde me possint videre. Nolunt venire, quia splendor pacis verberat lippitudinem dissensionis. Vide miserandam vocem lipporum. Nunciatur illis, Visum est ut pacem habeant Christiani. Tali nuncio illi accepto, ajunt inter se: Væ nobis. Quare? Unitas venit. Quid est, quæ vox: Væ nobis, unitas venit? Quanto justius diceretis: Væ nobis, dissensio venit. Absit hoc ut veniat: hæc tenebræ sunt videntium. Nam venit unitas, gaudendum est, fratres. Quid expavisti? Unitas venit, dictum est. Num dictum est, Fera venit, ignis venit? Unitas venit, lux venit. Si velit veridice respondere, dicet vobis: Non expavi quia fera venit, (non enim timidus sum) sed expavi quia lux venit. Lippus enim sum. Danda igitur opera curandi. Communicandum est cum illis, quod communicatione non sit angustum, pro viribus quantum valemus, quantum donat Deus. Proinde, carissimi, exhortor caritatem vestram ut exhibeatis illis Christianam & catholicam mansuetudinem. Nunc curandis instatur. In fervore sunt oculi sanctorum. Caute curandi leniterque tractandi sunt. Nemo suscipiat cum aliquo litem, nemo velit nunc vel ipsam suam fidem altercando defendere, ne de lite scintilla nascatur, ne quærentibus occasionem occasio præbeatur. Prorsus convicium audis; tolera, dissimula, præteri, memento curandum. Videte quam blandi sunt medici eis quos etiam mordaciter curant. Audiunt convicium, præbent medicamentum, nec reddunt convicium convicio. Verbum sit verbo. Ut unus sic curandus, alter curat, non duo litigantes. Fertote, obsecro, fratres mei. Sed non fero, inquit, quia blasphemat Ecclesiam. Hoc te rogat Ecclesia ut feras, quia blasphemaretur Ecclesia. Detrahit, inquit, Episcopo meo: crimen dicit in Episcopum meum, & taceo? Crimen dicat, & tace non agnoscendo, sed ferendo. Hoc præstas Episcopo tuo, si pro illo illo tempore non miscearis. Intellige tempus, habeto consilium. Deum tuum quanti blasphemant? Tu audis, & ille non audit? Tu nosti, & ille non novit? Et tamen facit oriri solem super bonos & malos, & pluit super justos, & injustos. Ostendit patientiam, differt potentiam. Sic & tu agnosce tempus, noli provocare tumentes oculos ad turbandos se ipsos. Amator pacis es. Sit tibi in corde bene cum dilecta tua. Et quid agam? Habes quod agas. Tolle jurgia, convertere ad preces. Noli conviciis repellere convicantem, sed ora pro eo. Loqui vis illi contra illum: loquere Deo pro illo. Non tibi dico quod taceas; sed elige magis ubi loquaris, apud quem tacitus loquaris, labiis clausis, corde clamante. Ubi non te videt, ibi esto bonus pro illo. Illi autem pacem non amanti & litigare volenti responde pacificus: Quidquid vis dicas, quantumlibet oderis, ut placuerit detesteris, frater meus es. Quid agis ut non sis frater meus? Prorsus bonus malus, volens nolens, frater meus es. Et ille: Unde sum frater tuus, hostis inimice? Sic quomodo ista dicis, frater meus es. Mirum videtur. Odit, detestatur, & frater est. Illi enim vis credam nescienti quid loquatur cujus opto sanitatem, ut lucem videat, & fratrem agnoscat? Illi ergo vis credam quia non sum frater ipsius, quia detestatur, quia odit, & non potius ipsi luci? Audiamus quid dicat illa lux. Prophetam lege. *Audite qui pavetis verbum Domini*. Spiritus sanctus loquitur per Isaiam Prophetam. *Audite qui pavetis verbum Domini. Dicite, fratres nostri estis, eis qui vos oderunt, & qui vos detestantur*. Quid est? radiavit lux, ostendit fraternitatem; & adhuc dicit lippus, claude fenestram. Præbe oculos tuos luci: agnosce fratrem in tenebris non constitutum; & dic, dic securus verba Dei, & dicis non mea. *Dicite*, dicit Deus, *fratres nostri estis*. Quibus? *eis qui vos oderunt*: Nam quid mirum si dicitis eis qui vos diligunt? His qui vos oderunt & qui vos detestantur. Ut quid hoc? Audi, & causæ aspice fructum. Velut interrogaveris Dominum Deum tuum, & dixeris, Domine, quomodo dicam, frater meus es, qui odit, qui detestatur? Dic quare. *Ut nomen Domini honorificetur. Appareat vel in jucunditate. Ipsi autem erubescant*. Vide obsecro fructum patientiæ tantæ mansuetudinis. *Dicite, fratres nostri estis*. Quare? *ut nomen Domini honorificetur*? Quare autem non te agnoscit fratrem? quia nomen hominis homines honorificavit. Ergo dic: Frater meus? Oderis licet, detesteris licet, frater meus es. Agnosce in te signum patris mei: sermo patris nostri. Male frater, litigiose frater, frater meus es tu: Dicis etenim tu, quomodo & ego, *Pater qui es in cœlis*. Unum dicimus. Quare in uno non sumus? Rogo te, frater, agnosce quod mecum dicis, & damna quod contra me facis. Adverte verba exeuntia de ore tuo: audi non me, sed te. Vide cui dicimus, *Pater noster qui es in cœlis*. Non amicus, non vicinus, sed ipse cui dicimus concordare nos jubet. Simul habemus apud patrem unam vocem. Quare non simul habemus unam pacem? Talia dicite ardenter, dicite leniter. Dicite ardentes fervore caritatis, non timore dissensionis, & deprecamini nobiscum Dominum solemnibus jejuniis. Quæ jam reddimus Deo, reddamus & pro causa. Jam enim jejunamus post Pentecosten solemniter; & utique jejunaremus, etiamsi ista causa non esset. Quid ergo debemus fratribus nostris, quos in nomine Domini Dei nostri, medici nostri, curandos sanandosque suscipimus, illi offerentes ut sanentur, non nobis manus medici præsumentes? Sed quid facimus? Deprecemur ipsum medicum, jejunantes humili corde, pia confessione, timore fraterno. Exhibeamus Domino pietatem, fratribus caritatem. Crescant enim eleemosynæ nostræ, quibus exaudiantur facilius orationes nostræ. Hospitalitatem sectamini. Tempus est. Servi Dei veniunt. Tempus est, occasio est. Quare perit? Attende quid habes in cœnaculo domus tuæ. Attende & sursum quid reponas, quid tibi serves, de quo thesauro solo securus es. Pone sursum; commenda non servo tuo, sed domino tuo. Numquid illic times ne fur obrepat, ne effractor invadat, ne hostis turbulentus eripiat? Fac ut habeas quod tibi reddatur: nec hoc tibi redditur quod posueris. Fœneratorem te vult Dominus, sed suum, non proximi tui.

S. AU-

S. AUGUSTINI EPISCOPI HIPPONENSIS

sermo secundus de pace & caritate, ante collationem Donatistarum.

Editio Sirmondi collata cum veteri codice MS. bibliothecæ Colbertinæ.

CUram nostram pro vobis & pro inimicis nostris & vestris, & pro salute omnium, pro quiete, pro pace communi, pro unitate quam Dominus jussit, Dominus diligit, adjuvent preces sanctitatis vestræ, ut de illa identidem ad vos loquamur, & vobiscum gaudeamus. Etenim de pace & caritate loqui, si semper amamus, semper debemus; multo magis ergo isto tempore, quando pax sic amatur ut in periculo ejus amandæ & tenendæ constituti illi quibus malum pro malo non reddimus; & cum quibus, sicut scriptum est, odio habentibus pacem sumus pacifici, & quia pacem loquimur eis, debellare nos volunt gratis. Illi ergo qui tales sunt periclitantur inter amorem pacis & confusionem pudoris: nec id agunt cum vinci nolunt, ut invicti sint. Qui enim a veritate vinci nolunt, ab errore vincuntur. O si eos caritas potius quam animositas superaret. Inde victores fierent unde victi essent. Nos Ecclesiam catholicam, ad cujus pacem & reconciliationem invitamus inimicos ejus, non humanis opinionibus, sed divinis testimoniis, amamus, tenemus, defendimus. Quid cum illo agam qui pro parte clamat & contra totum litigat? Nonne bonum illi est vinci, qui si victus fuerit, totum tenebit; si vicerit, in parte remanebit? immo si vincere sibi videtur, non vincit nisi veritas: victoria veritatis est caritas. Quid ergo vobis, fratres, Ecclesiam catholicam toto orbe terrarum fructificantem atque crescentem commendem multis verbis & meis? Habemus verba Domini pro illa & pro nobis. *Dominus*, inquit, *dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam & possessionem tuam fines terræ.* Quare ergo, fratres, de possessione litigamus, & non potius sanctas tabulas recitamus? Venisse nos opinemur ad judicem. De possessione contentio est; & hæc contentio, non litis, sed dilectionis est. Denique litigator terrenæ possessionis ad hoc litigat ut excludat adversarium, nos ut intromittamus. Litigator terrenæ possessionis cum audierit adversarium dicentem, Possidere volo, respondet: Non permitto. Ego autem fratri dico: Possideas mecum, volo. Ille litigando dicit: Nolo. Non itaque timeo ne contemnat me Dominus & corripiat sicut illos fratres vel illum fratrem qui eum interpellavit in populo, & ait: *Domine, dic fratri meo ut dividat hæreditatem mecum.* Continuo Dominus proferens correptionem, quia odit divisionem: *Dic homo*, inquit, *quis me constituit judicem aut divisorem hæreditatis inter vos? Ego autem dico vobis: cavete ab omni cupiditate.* Istam correptionem non timeo. Interpello enim Dominum meum, fateor, interpello: Non tamen dico: *Domine, dic fratri meo ut dividat hæreditatem mecum.* Sed dico: Domine, dic fratri meo ut teneat mecum unitatem. Ecce possessionis hujus tabulas recito, non ad hoc ut solus possideam, sed ut fratrem meum mecum nolentem possi-

A dere convincam. Ecce tabulas, frater. *Postula a me*, inquit, *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam & possessionem tuam fines terræ.* Christo dictum est. Nobis ergo dictum est, quia Christi membra sumus. Quid curris in parte, aut quid remanes in parte? Ecce totum tene quod in tabulis. Quæris inter quem & quem possideas, quomodo solent instrumentis quæri possessores, inter quos sint affines. Qui tibi dedit omnes fines, nullos dimisit affines. Audi sanctarum aliud testimonium tabularum. De Domino dicitur Christo in figura Salomonis: *Dominabitur a mari usque ad mare, & a flumine usque ad terminos orbis terræ. Coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent. Reges Tharsis & insulæ*
B *munera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent; & adorabunt eum omnes reges terræ; omnes gentes servient illi.* Quando dicebatur, credebatur. Quando impletur, negatur. Tene ergo mecum hæreditatem a mari usque ad mare, & a flumine, scilicet Jordane, ubi cœptum est Christi magisterium, usque ad terminos orbis terræ. Quare non vis? Quare huic promissioni & hæreditati, divitiis tuis, inimicus es? Quare non vis? Propter Donatum, propter Cæcilianum? Quis fuit Donatus? Quis Cæcilianus? Utique homines; si boni, suo bono, non meo. Ergo si mali, malo suo, non meo. Tu Christum accipe, & zelantem Apostolum ejus attende. *Numquid Paulus crucifixus est pro*
C *vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?* Ut autem hoc diceret, vide quid horruit, *Unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi. Divisus est Christus? Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis?* Si non in nomine Pauli, multo minus in nomine (* Ceciliani; multo amplius, & multo minus) in nomine Donati. Et tamen adhuc post apostolicas voces, post Ecclesiæ declarationem & toto mundo dilatationem, dicitur mihi: Non dimitto Donatum: non dimitto nescio quem Cajum, Lucium, Parmenianum, mille scissuras. Privabis te sequendo hominem tanta hæreditate de qua modo audi-
D sti a mari usque ad mare, a flumine usque ad terminos orbis terræ. Quare illum non tenes? quia hominem amas. Quid est homo nisi animal rationale factum de terra? Ideo ergo inimicus es quia terram lingis. Despice hoc potius. Noli lingere terram, ut spem ponas in eum qui fecit cœlum & terram. Hæc spes nostra, hæc testimonia. *Deus deorum Dominus locutus est, & vocavit terram a solis ortu usque ad occasum.* Noli remanere in terra, sed quo vocata est terra. Et quis potest tibi omnia de tabulis sanctis possessionis hujus testimonia recitare? Quare ergo non convertuntur ad Ecclesiam, nisi quia ipsius est vox Ecclesiæ: *Convertantur ad me, Domine, qui timent te, &*
E *cognoscant testimonia tua.* Vidit hoc Ecclesia quod dixit in psalmo quem modo audistis. Recentia sunt verba in auribus & cordibus vestris. *Omnis consummationis vidi finem.* Quid est, *omnis consummationis vidi finem?* Consummationis perfectionis, non consumptionis. Vidi finem perfectionis, non abolitionis. *Omnis consummationis vidi finem.* Quis est iste finis? Latum mandatum tuum valde. *Finis enim præcepti est*, jam vos dicite mecum. A POPULO ACCLAMATUM EST, *caritas de corde puro.* Omnes dixistis quod non infructuose semper audi-

* Hæc extant in [co]dice Colb[er]tino, & [...]dentur fu[...] sua.

audistis. *Finis præcepti est caritas de corde puro;* A finis quo perficimur, non quo consumimur. Iste finis latus est, quia mandatum Dei est, de quo eidem dictum est: *Latum mandatum tuum valde. Mandatum novum do vobis ut vos invicem diligatis.* Vide latitudinem mandati hujus ubi latum est? Numquid in carne? In corde potius. Nam etsi in carne latum esset, auditores studiosi, angustias non pateremini. In corde latum est. Ubi latum est vide, si sit unde videas. Et hinc audi Apostolum, quoniam latum est mandatum caritatis. *Caritas autem Dei diffusa est in cordibus vestris.* Non dixit *inclusa*, sed *diffusa*. Verbum enim quod est *inclusa*, quasi angustias sonat; quod est *diffusa*, latitudinem insinuat. Latum ergo mandatum tuum B valde Domine Deus noster, approba quia propter ipsam latitudinem fratres nostros ad possessionem pacis invitamus. Episcopi vultis esse, nobiscum estote. Non vult populus duos Episcopos, nobiscum in hæreditate fratres estote. Non propter honores nostros impediamus pacem Christi: quem honorem in cœlesti pace accepturi sumus, si honorem nostrum non in terrena lite defendamus. Tollatur paries erroris, & simul simus. Agnosce me fratrem, agnosco te fratrem, sed excepto errore, excepta dissensione. Hoc corrigatur, & meus es. * Cur non vis esse meus? Ego si te corrigas, volo esse tuus. Ergo, sublato errore de medio, tanquam pariete maceriæ contradictionis C & divisionis, esto frater meus, & ego sum frater tuus: ut ambo simus ejus qui dominus est & meus & tuus. Hæc dicimus amore pacis, non diffidentia veritatis. Hoc enim rescripsimus, hoc propositum legistis, quia causam conferendam non fugimus, immo ut conferatur instamus; ut cui demonstravero possessionem, sic cum illo communicem hæreditatem. Intrepidus veniat, securus veniat, doctus veniat. Nolo auctoritate præjudicare. Aperiamus oculos ad illum qui errare non potest. Ipse nos doceat quæ sit Ecclesia. Audistis testimonia ejus. Non eam contaminant humana delicta, quam non redemit humana justitia. Et tamen cum alia sit causa Ecclesiæ, alia hominum, & D omnino distincta sit, nec hominum causam formidamus. Quos accusaverunt & convincere non potuerunt: purgatos novimus, purgatos legimus: qui si non essent purgati, non in causa eorum Ecclesiam constituerem, nec ædificarem super arenam & dejicerem de petra; *quia super hanc petram*, inquit, *ædificabo Eccesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam. Petra autem erat Christus.* Numquid Paulus pro vobis crucifixus est? Hæc tenete, hæc amate, hæc fraterne & pacifice dicite. Ad conlationis locum nullus vestrum inruat, fratres mei: Prorsus, si fieri potest, etiam per illum locum transitum devitate, ne forte aliquis contentionis & litis aditus inveniatur, vel occasio aliqua E præbeatur, & inveniant ipsam occasionem qui quærunt occasionem, maxime quoniam qui parum Deum timent, aut admonitionem nostram parvipendunt, vel quia præsentia diligunt, debent saltim terrenæ potestatis * severitatem venerari. Edictum viri illustris publice propositum legistis, quod quidem non propter vos propositum est, qui Deum timetis & commonitionem Episcoporum vestrorum non contemnitis, sed ne quis ista non curet, ne quis ista contemnat. Videant igitur quales sint; ne forte illis eveniat quod ait Apostolus. *Qui enim resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Principes enim non sunt timori bono opere, sed malo.* Vitemus omnes seditiones, omnes causas seditionis. Forte dicitis: Intenti sumus quid facturi sumus. Est quod vobis injungimus, partes forte uberes pietatis. Nos disputemus pro vobis, vos orate pro nobis. Orationes etiam vestras, sicut jam ante præmonuimus, jejuniis & eleemosynis adjuvate. Addite illis pennas quibus volent ad Deum. Sic agentes negotium fortasse utiliores nobis eritis quam nos vobis. Nemo enim nostrum in hac disputatione de se præsumit. In Deo est tota spes. Neque enim meliores sumus Apostolo, qui dicit: Orate pro nobis, *Orate*, inquit, *pro me, ut detur mihi sermo.* Illum ergo pro nobis rogetis in quo spem posuimus, ut de nostra disputatione gaudeatis. Tenete ista, fratres, obsecramus vos per nomen ipsius Domini. Per * amorem pacis, plantatorem pacis, dilectorem pacis oramus vos, ut eum pacifice oretis, pacifice deprecemini, & memineritis esse filii ejus a quo dictum est: *Beati pacifici, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur.*

* Cod. Colb.

* Cod. Colb. [illegible] vete editum.

* Cod. Colb. auctorem.

PRÆFATIO [1] MARCELLI MEMORIALIS

ad Severianum & Julianum.

Dilectissimis fratribus & in Christi nomine venerandis Severiano & Juliano Marcellus Memorialis. Amplector alacriter jussionem qua mihi amanter atque in Domino fiducialiter imperastis ut totius membra negotii & articulos actionis quod per istud volumen actorum prosequutiones partium per longos explicuere conflictus, modulata per me brevitas distinguat & colligat; atque huic operi sola caritate me sentio fateorque sufficere. Ad omnem quippe delegati muneris obsequelam efficaciores vires habet qui præceptis amore jubentium quam qui fiducia sui paret. Ac jam quidem in hanc operationem, qua in Ecclesiæ negotio pro singulorum viribus laboratum est, quantum mea mediocritas potuit, officii mei symbolam dedi, quod a viro spectabili, & in quo plurimum insigne probitatis est, Tribuno & Notario Marcellino curarum ascitus in partem, non tam merito meo quam dignatione censentis, communicavi cum judice librandæ disceptationis laborem. Sed hoc quoque quod me facere voluistis, peculiariter adhibere non piguit; quandoquidem mihi non minor in eadem re voluptas & gloria est solvisse nunc fratribus votum, quam cognitori tunc præbuisse consilium. Quicquid igitur laxius a partibus peroratum est, & quicquid interfatibus judicantis utrobique signatum est, sedula breviatione succinxi, consequenter affigens etiam per ordinem notas calculantibus familiares; ut inquirentis intentio indicem secuta brevitatem, ad id quod deprehendere velit in paginis actionis, non absque commoditate compendii, numeris ducibus directa perveniat. Abusi videamur fortassis otio dum ad laborem superflua revocamus, quod nos vere superflue fecisse fateremur, si in tota voluminum serie perlegenda habi-

1 Hanc præfationem non ad gesta ipsa, sed ad capitula tantummodo pertinere putat Dupinius in suo Optato Milevit.

habiles esse vellent homines ad laborem. Sed A co tamen non ineptum est quicquid hic egi, periniquum est eos de istius diligentiæ velut quadam inanitate causari, a quibus si in perlegendis jugiter paginis disputationis hujusce non inanis diligentia flagitetur, eam non esse diligentiam sed molestiam confitentur. Unde, quantum ego arbitror, non opus irritum lusimus, qui fastidia lectionis remedio brevitatis exclusimus. Certe si ex ipsius operationis atque utilitatis effectu absolutum esse non poterit quod vanus labor iste non fuerit, idcirco tamen non ineptum est quicquid hic egi, quia in hoc vobis jubentibus parui. Nunc oraverim ut in vicissitudinem meriti pro me orare dignemini. Ita enim fiet ut quod sponte facitis, mihi tamen cedat in remunerationem. Omnipotentia Trinitatis, id est, omnipotentia Dei nostri, caritatem vestram jugiter nostri memorem perpetua pietate custodiat, Domini merito dilectissimi & in Christi nomine venerabiles fratres.

Explicit epistola Capitulorum.

INCIPIUNT CAPITULA GESTORUM.

I. DE adstante officio.

II. De ingressis Episcopis.

III. Interloquutio de qualitate negotii; ubi jubet sibi cognitor imperiale præceptum recitari.

IV. Recitatio imperialis præcepti de habenda conlatione.

V. Recitatio edicti per quod congregari Epicopos jubet.

VI. Interloquutio de alio judice eligendo.

VII. Responsio Donatistarum, de judice non postulato.

VIII. Interloquutio quod conlatio fuerit postulata, non judex.

IX. Responsio Donatistarum, ut ii proponerent qui conlationem petissent.

C X. Recitatio edicti, ubi dicit qui modus & locus conlationi sit aptus, & quoteni deberent esse ab utrisque partibus qui causam peragerent.

XI. Ubi jubet cognitor recitari quæ ante conlationem pars utraque peregerit.

XII. Prosequutio Donatistarum similis præcedenti.

XIII. Interloquutio quod suo ordine omnia peragi debent, & jubet recitari quæ dixerat.

XIV. Recitatio notariæ Donatistarum, in qua sibi edictum asserunt displicere.

XV. Interloquutio ut catholicorum epistola legeretur.

D XVI. Recitatio epistolæ catholicorum, in qua edicto consentiunt & conditiones Donatistis proponunt.

XVII. Recitatio edicti, in quo (cognitor) se omnia publicaturum populo pollicetur.

XVIII. Ubi recitatur rescriptum catholicorum respondentium notariæ Donatistarum.

XIX. Interloquutio de catholicorum consensione; ubi & illi interrogantur utrum consentiant.

XX. Prosequutio Donatistarum de tempore & de personis.

XXI. Interloquutio ut certus numerus constituatur actorum secundum lectum edictum.

E XXII. Donatistarum prosequutio de tempore exempto ut jam nihil ageretur instantium.

XXIII. Interloquutio qua excluduntur de tempore constituto & certo numero constituendo Donatistæ.

XXIV. Ubi Donatistæ de tempore vel de die conlationis inquirunt.

XXV. Interloquutio excludens supradictam prosequutionem.

XXVI. Prosequutio iterum Donatistarum de die conlationis exempto.

XXVII. Interloquutio ut ad quæsita respondeat B officium, & responsio quando quartus mensis impletus sit.

XXVIII. Interloquutio de adventu partis utriusque Carthaginem.

XXIX. Prosequutio Donatistarum de adventu suo Carthaginem, & quod jam die transacto fieri non debeat ipsa conlatio, sed in contumaces pronunciari debere.

XXX. Interloquutio refellens superiorem prosequutionem.

XXXI. Prosequutio Donatistarum ut divinis tantum testimoniis causa tractetur.

XXXII. Interloquutio ut numerus constituatur, & sic causa dicatur.

XXXIII. Responsio Donatistarum ut omnes Episcopi ipsorum adsint in judicio.

XXXIV. Interloquutio multitudinem non habere personam.

XXXV. Responsio Donatistarum ut non juris lege agatur.

XXXVI. Interloquutio non jus sed contentionem cessare debere.

XXXVII. Ubi Donatistæ laudant judicis integritatem.

XXXVIII. Ubi offerunt catholicorum mandatum.

XXXIX. Ut ubi prosequantur petunt.

XL. Interloquutio ut profiteantur catholici utrum divinis tantum (testimoniis) agere velint.

XLI. Responsio catholicorum, ex mandato cognosci voluntatem suam.

XLII. Interloquutio cognitoris, quid haberet mandatum.

XLIII. Responsio catholicorum, ex ejus recitatione posse cognosci.

XLIV. Ubi dicunt Donatistæ: *Legem Dei repudiat qui dubitat quid debeat profiteri.*

XLV. Interloquutio ad supradicta.

XLVI. Responsio catholicorum ad supradicta.

XLVII. Ubi dicunt Donatistæ non debere esse mandatum, sed jus publicum aut legem Dei eligere debere.

XLVIII. Prosequutio catholicorum, per dicta divina Ecclesiam se demonstrare, per scripta publica hominum crimina purgari.

XLIX. Interloquutio adprobans dicta catholicorum.

L. Prosequutio catholicorum, per mandatum omnia intimari.

LI. Interloquutio adprobans supradicta.

LII. Ubi catholicis volentibus legere mandatum, dicit cognitor ut officium recitet.

LIII. Prosequutio Donatistarum, permittens recitari mandatum, accusans genus accusationis.

LIV. Interloquutio, se aliter audire non posse quod imperialibus legibus constitutum est.

LV.

LV. Ubi recitatur mandatum catholicorum in quo omnem causam complexi sunt. A

LVI. Interloquutio adprobans mandatum catholicorum divinis constare testimoniis.

LVII. Recitatio subscriptionum primatum catholicorum.

LVIII. Interloquutio requirens numerum subscribentium, & renunciat officium.

LIX. Ubi requirunt Donatistæ catholicos qui subscripserunt.

LX. Ubi respondent catholici ut mitterent qui illos agnoscerent.

LXI. Ubi de numero Episcoporum catholicorum movent quæstionem Donatistæ, quod supponi potuerint qui Episcopi non fuissent.

LXII. Interloquutio contra istam prosequutionem.

LXIII. Ubi petunt Donatistæ ut sigillatim omnes catholicos Episcopos permittantur agnoscere.

LXIV. Ubi requirit judex si bini ubique possunt esse Episcopi.

LXV. Ubi Donatistæ laudant judicem de ipsa inquisitione, & (de) catholicorum numerositate incongrua conqueruntur.

LXVI. Ubi catholici multiloquium reprehendunt.

LXVII. Ubi dicunt Donatistæ: *Plus scripsisti quam dixi*.

LXVIII. Prosequutio catholicorum ut personæ constituantur actorum. C

LXIX. Interloquutio (cognitoris) quod (de) incompetenter ordinatis mandatum sibi non fit.

LXX. Ubi iterum Donatistæ prosequuntur judicari debere de numero partis utriusque.

LXXI. Interloquutio quod multitudo opus non fit.

LXXII. Responsio catholicorum, ubi excusant absentiam suorum.

LXXIII. Interloquutio ut venirent omnes.

LXXIV. Ubi rursus catholici turbas non opus esse respondent.

LXXV. Interloquutio cognitoris, utrum loco uno essent Episcopi catholici qui dicebantur absentes. D

LXXVI. Responsio catholicorum nescire se ubi sint, nec debere venire ad conlationis locum nisi eos de quibus dubitatur.

LXXVII. Ubi dicunt Donatistæ [1] quod impugnet se actio catholicorum, & instant ut omnes catholici veniant qui subscripserunt.

LXXVIII. Ubi catholici tumultum vel strepitum cavent.

LXXIX. Interloquutio confirmans superius dicta.

LXXX. ([2] Ubi dicunt Donatistæ frustra conqueri catholicos de tumultu.

LXXXI. Responsio catholicorum, quod causa cito peragetur, si Donatistæ voluerint respondere.) E

LXXXII. Ubi dicunt Donatistæ, confiteri illos cum tumultu venturos

LXXXIII. Ubi respondetur a catholicis quare tumultum formident.

LXXXIV. Ubi dicunt Donatistæ: *Si in paucos tumultus fieri non potest, in multos quemadmodum fieri potest?* Et respondent catholici, *Judica*.

LXXXV. Interloquutio quod multitudo sacerdotum possit præstare silentium.

LXXXVI. Ubi iterum Donatistæ dicunt omnes debere.

LXXXVII. Interloquutio, ut de quo dubitatur veniat.

LXXXVIII. Ubi dicitur a Donatistis causa tumultus, ubi vel quomodo Episcopi recitati [3] exeant.

LXXXIX. Ubi consentiunt catholici quod petebatur, ut omnes veniant.

XC. Ubi sibi volunt Donatistæ mandatum ostendi catholicorum.

B XCI. Interloquutio ut fiat quod petierunt.

XCII. Ubi dicunt Donatistæ; Omnes adsint, aut causa differtur.

XCIII. Ubi respondetur a catholicis quia non differatur, & petunt ut actis offeratur mandatum.

XCIV. Ubi ad hoc respondent Donatistæ.

XCV. Interloquutio ad eam rem.

XCVI. Ubi dicunt Donatistæ præsentiam eorum, non mandatum, se velle.

XCVII. Ubi dicunt (catholici) ut hi qui inventi sunt intromittantur; & jubetur fieri.

XCVIII. Interloquutio, satisfactum esse petitionibus Donatistarum.

XCIX. Ubi recitari incipiunt singuli Episcopi catholicorum; & jubetur ut exeat qui non suscepit negotium.

C. Ubi dicitur a catholicis ut & illorum Episcopi procedant.

CI. Ubi interrogat cognitor utrum & Donatistæ consentiant.

CII. Ubi suggeritur a catholicis ut & Donatistæ mandent.

CIII. Ubi inquirit cognitor utrum cum mandaverint, exeant & dent locum acturis.

CIV. Ubi ad hoc consentiunt Donatistæ.

CV. Interloquutio de subscriptionibus etiam Donatistarum judiciis intimandis.

CVI. Ubi respondent Donatistæ, apud acta se velle mandare.

CVII. Ubi cognitor quærit, apud quæ acta.

CVIII. Ubi respondent Donatistæ apud eum se velle mandare, sed ei permittere quid jubeat.

CIX. Ubi quæritur a Donatistis quid eligant de mandato catholicorum.

CX. Ubi respondent Donatistæ, ut mandatores potius cognoscantur.

CXI. Ubi jubetur ut fiat.

CXII. Recitatio & interloquutio de ipsis.

CXIII. Prosequutio de ipsis.

CXIV. Interloquutio & responsio de Episcopo Zummensi.

CXV. Ubi dicitur a catholicis ut videantur præsentes & absentes. Et jussio cognitoris ut fiat.

CXVI. Interloquutio de præsentibus, & recitatio de invicem agnoscentibus.

CXVII. Responsio Donatistarum de diœcesibus.

CXVIII. Et catholicorum ad eandem rem.

CXIX. Iterum Donatistarum inde.

CXX. Interloquutio quod non pertineat ad actio-

[1] *Ubi dicunt*) Hæc transposita erant. Nos reposuimus ope gestorum.

[2] *Ubi dicunt*) Hæc nos addidimus, quæ heic deerant. Infra tamen, quamvis locis non suis, extabant lemmata horum duorum capitum, sed paulo obscuriora. Illic enim legebatur 82. *Iterum Donatistæ inde*. 83. *Responsio catholicorum ad eamdem rem*

[3] *Exeant*) id est, compareant, in medium prodeant.

actionem præsentem.

CXXI. De Episcopo ad catholicam converso; & sequentium nominum recitatio.

CXXII. Ubi catholici inquirunt de Feliciano Mustitano.

CXXIII. Responsio Donatistarum inde.

CXXIV. Iterum catholici inde.

CXXV. Iterum Donatistæ inde.

CXXVI. Interloquutio ut cœptus ordo teneatur, & recitatur.

CXXVII. Responsio catholicorum de Habetdeo Diacono Primiani.

CXXVIII. Interloquutio de ipso.

CXXIX. Responsio Donatistarum de Episcopo Cufrutensi, cum deesset.

CXXX. De alio Episcopo Donatistarum de adulterio damnato.

CXXXI. Interloquutio si fuit ibi catholica; & respondent Donatistæ: *Non*.

CXXXII. De mutatis exceptoribus & custodibus datis.

CXXXIII. Interloquutio judicis ut tabulæ a custodibus signarentur; & recitatio Episcoporum.

CXXXIV. De Episcopo & Ecclesia Ceramussense.

CXXXV. Recitatio sequentium nominum.

CXXXVI. Responsio catholicorum de unitate Tagastensis Ecclesiæ.

CXXXVII. Et responsio Donatistarum ad ea.

CXXXVIII. Recitatio subscriptionum actorum.

CXXXIX. Objectiones Donatistarum & responsiones catholicorum cum actores catholici recitarentur.

CXL. Objectio Donatistarum, quod iidem sint actores qui mandatores.

CXLI. Interloquutio ad eam rem, & recitatio subscriptionum contra objectionem Donatistarum.

CXLII. Interloquutio ad eam rem.

CXLIII. Interloquutio contra objecta Victoris Episcopi Hipponensium Diarrhytorum.

CXLIV. Ubi confessum Episcopis offert judex.

CXLV. Ubi recusantes Donatistæ sessionem, judicem laudant.

CXLVI. Interloquutio ut soli remanerent actores.

CXLVII. Ubi mandatum offerunt Donatistæ.

CXLVIII. Interloquutio ut recitetur. Et recitat officium.

CXLIX. Interloquutio ut subscriptiones recitet officium.

CL. Ubi catholici petunt præsentiam Donatistarum.

CLI. Interloquutio de mandato & subscriptionibus Donatistarum.

CLII. Petitio catholicorum ut singuli accederent etiam Donatistæ.

CLIII. Interloquutio ad petitionem catholicorum.

CLIV. Prosequutio catholicorum ut professio pateret Donatistarum.

CLV. Interloquutio de ea re.

CLVI. Et catholici ad eam rem.

CLVII. Recitatio nominum Donatistarum.

CLVIII. Responsio catholicorum de Felice Episcopo urbico Donatistarum.

CLIX. Et Donatistæ de eodem nomine.

CLX. Iterum catholici inde.

CLXI. Interloquutio de transmarinis non sibi esse præceptum.

CLXII. Item catholici inde.

A CLXIII. Responsio Donatistarum de transmarinis, & sequentium nominum recitatio.

CLXIV. Interloquutio ut decem sufficerent ad subscribentium fidem.

CLXV. Prosequutio Donatistarum ut singuli transirent etiam ipsum, propter suam multitudinem commendandam.

CLXVI. Interloquutio quod non sit de numero mandatum.

CLXVII. Responsio Donatistarum unde supra.

CLXVIII. Ubi catholici agunt de numerositate coepiscoporum suorum, vanum dicentes præjudicium Donatistarum.

CLXIX. Ubi dicunt Donatistæ: *Injuriam facis vane.*

B CLXX. Ubi catholici prosequutionem quam Donatistæ interruperant peragunt, asserentes quod nunquam causæ agendæ defuerint.

CLXXI. Interloquutio ut causa tractetur.

CLXXII. Prosequutio catholicorum ut multitudo exiret Episcoporum.

CLXXIII. Interloquutio ut singuli transirent recitati.

CLXXIV. Ubi catholici quærunt professionem Donatistarum.

CLXXV. Responsio Donatistarum de subscribentibus.

CLXXVI. Interloquutio ut singuli etiam Donatistæ recitentur.

C CLXXVII. De Episcopo Vagense, de quo dubitabatur.

CLXXVIII. Interrogatio cognitoris de ipso.

CLXXIX. Responsio Donatistarum de ipso.

CLXXX. Interloquutio approbans quæsita; & sequitur recitatio nominum.

CLXXXI. Suggestio catholicorum, quod ii qui recitati fuerant, fundorum erant Episcopi, non civitatum.

CLXXXII. Et responsio Donatistarum inde.

CLXXXIII. Ubi agitur de Episcopo pro quo subscripsit Presbyter cum ipse Carthaginem non venisset, quia cæcus erat.

CLXXXIV. Catholicorum responsio inde, & Donatistarum.

CLXXXV. Responsio Donatistarum ad ea.

D CLXXXVI. Interloquutio inde.

CLXXXVII. Et catholicorum inde responsio; & sequitur nominum recitatio.

CLXXXVIII. De Episcopo catholico & rebaptizato, & nominum recitatione.

CLXXXIX. Ubi multa mala in catholicos commemorantur, & ad hæc responsio Donatistarum.

CXC. Interloquutio hoc sibi non esse mandatum.

CXCI. Responsio catholicorum contra negationem Donatistarum.

CXCII. Ubi dicunt Donatistæ injuriam sibi fieri.

CXCIII. Interloquutio contra supradicta.

E CXCIV. Inquisitio catholicorum de absente pro quo alius subscripsit.

CXCV. Responsio Donatistarum de eo.

CXCVI. Interloquutio inde.

CXCVII. Responsio catholicorum unde supra; & sequitur recitatio nominum.

CXCVIII. Responsio Donatistarum de Episcopo rebaptizato. Sequitur nominum recitatio.

CXCIX. Responsio Donatistarum de Episcopo rebaptizato & rebaptizante.

CC.

CC. Ubi quærit cognitor de absente Felice Summense propter falsitatem subscriptionis. A

CCI. Responsio Donatistarum de ebaptizato & in adulterio deprehenso, & recitatio nominum.

CCII. De Presbytero catholico interventore ubi Episcopum haberent Donatistæ, & nominum recitatio.

CCIII. De Diacono catholico rebaptizato & facto Episcopo a Donatistis.

CCIV. Ubi catholici dicunt non esse Donatistarum episcopum in eo loco unde esse dicebatur. Qui recitatus respondit; & ad hoc responsio Donatistarum; & interloquutio cognitoris.

CCV. Ubi Donatistæ mandatum suum volunt constare.

CCVI. Interloquutio ad supradicta, & recitatio nominum. B

CCVII. Prosequutiones utrarumque partium & interloquutiones de mortuo quem dixerunt Donatistæ in itinere defecisse.

CCVIII. Interloquutio de eo quem dixerunt catholici in via ordinatum.

CCIX. De subscriptionibus absentium, ubi hoc eis cognitor concedit, quamvis in mandato suo præsentes præsentibus mandaverint.

CCX. Testatio catholicorum quod non æquatur (catholicis) numerus Donatistarum, quamvis multas proferrent subscriptiones absentium.

CCXI. Inquisitio cognitoris de numero utrinque Episcoporum.

CCXII. De supervenientibus Episcopis catholicis.

CCXIII. Inquisitio de numero Donatistarum, & responsio officii.

CCXIV. Inquisitio de numero Episcoporum catholicorum.

CCXV. Mandatio supervenientium catholicorum qui non subscripserunt.

CCXVI. Interloquutio ut actores starent & ceteri exirent.

CCXVII. De his qui non venerant, vel de plebibus viduatis: quod ab utrisque suggestum est.

CCXVIII. Interrogatio cognitoris utrum hi remanserunt qui causam agent.

CCXIX. Interrogatio cognitoris de hora diei, & responsio officii.

CCXX. Interloquutio cognitoris de die pene jam consumpto, & utrum ex communi consensu negotium differtur. Ab utrisque placere responsum est.

CCXXI. Ubi ab utrisque responsum est interjecto die causam debere finiri.

CCXXII. Interloquutio ut custodes dentur exceptoribus atque codicibus.

CCXXIII. Ubi offerunt catholici custodes, similiter & Donatistæ.

CCXXIV. Interloquutio judicis de conclusione gestorum.

Expliciunt capitula gestorum primæ cognitionis.

INCIPIUNT SECUNDÆ COGNITIONIS.

I. De adstante officio.

II. De ingressu partium.

III. De consessu oblato.

IV. Ubi recusatur a parte Donati consessus.

V. Interloquutio quod stans cognosceret.

VI. Responsio Donatistarum inde.

VII. Interloquutio inde.

VIII. Suggestio officii de notaria Donatistarum, ubi petunt sibi edi catholicorum mandatum.

IX. Jussio ut recitetur.

X. Prosequutio Donatistarum contra id quod ab officio dicti sunt partis esse Donati.

XI. Responsio catholicorum ad ea.

XII. Interloquutio ut notaria recitetur; & recitat officium.

XIII. Interloquutio de subscriptionibus gestorum. D

XIX. Responsio catholicorum de consensu ipso.

XV. Interloquutio cognitoris de ipso placito.

XVI. Responsio Donatistarum recusantium suprascripta.

XVII. Ubi dicunt catholici illos non consentire edicto.

XVIII. Et respondent Donatistæ de basilicis non redditis.

XIX. Interrogatio cognitoris, si contenti essent fide gestorum.

XX. Ubi petunt Donatistæ sibi edi gesta, & propter hoc causam differri.

XXI. Responsio catholicorum ad hoc.

XXII. Interloquutio ad hoc.

XXIII. Iterata petitio Donatistarum de hoc.

XXIV. Interloquutio ut officium recitet eorum consensum.

XXV. Item ubi gesta a se legenda postulant Donatistæ.

XXVI. Responsio catholicorum ad eam rem.

XXVII. Interloquutio ut consensus partium legatur

C XXVIII. Ubi Donatistæ dilationem petunt.

XXIX. Responsio catholicorum, in qua multiloquium accusant.

XXX. Ubi Donatistæ multiloquium excusant

XXXI. Ad hoc responsio catholicorum.

XXXII. Recitatio gestorum de consensu partium.

XXXIII. Iterum ubi petunt Donatistæ dilationem.

XXXIV. Interloquutio resistens petitioni dilationis

XXXV. Iterum Donatistæ inde, quod sibi gesta edita non sint.

XXXVI. Interloquutio contra hæc.

XXXVII. Ubi excusant per exceptores Donatistæ.

XXXVIII. Interloquutio qua interrogantur exceptores de conscriptione gestorum, eorumque responsio.

XXXIX. Causatio Donatistarum, quod pars gestorum in codicibus habeatur.

XL. Prosequutio catholicorum ne causa differatur.

XLI. Interloquutio ut iterum consensus partium legatur. Recusatio Donatistarum.

XLII. Interloquutio iterum inde.

XLIII. Responsio inde Donatistarum.

XLIV. Recitatio iterum de consensu partium.

E XLV. Interloquutio non licere contra proprios venire consensus; & ut Notarii Ecclesiæ recitent, si de fide dubitant exceptorum.

XLVI. Prosequutio Donatistarum, ubi sibi gesta primitus edi volunt.

XLVII. Interloquutio ut ab ecclesiasticis Notariis, sicut ab exceptoribus, consensus partium recitetur.

XLVIII. Prosequutio Donatistarum de dilatione accipienda.

XLIX.

XLIX. Interloquutio quod priore judicio id quod nunc flagitant petere debuerunt.
L. Prosequutio catholicorum, qua demonstratur quo die ad collationem pars quæque convenerit.
LI. Interloquutio confirmans superius judicatum.
LII. Prosequutio Donatistarum, ubi nuper actum de die refragantur.
LIII. Professio partium, pro susceptis tabulis propria signa cognoscunt.
LIV. Ubi dicunt Donatistæ, sic solere testamenta aperiri.
LV. Interloquutio cohibens proprias professiones reprehendi.
LVI. Prosequutio catholicorum, ubi permittunt judici, petentibus Donatistis, inducias prærogare.
LVII. Interloquutio quærens ab exceptoribus ad quem articulum sit dilata cognitio, licet ad dilationem utriusque partis consensus accesserit.
LVIII. Responsio Donatistarum, ubi dicunt dilationem non suo vitio prærogari.
LIX. Interloquutio cognitoris, ubi præcipit recitari quod nuper exactum est; & recitatur.
LX. Post recitationem interloquutio qua clarescit in præsentem diem consensu partium dilatum fuisse judicium.
LXI. Prosequutio Donatistarum, ubi agere velle dicunt si exceptores habent gesta parata præ manibus.
LXII. Ubi Donatistæ promittunt se gestis subscripturos.
LXIII. De dilatione exceptoribus data.
LXIV. Responsio exceptorum de gestis edendis.
LXV. Interloquutio de die in diem signando.
LXVI. Responsio de hac re.
LXVII. Prosequutio Donatistarum, qua * postulatur certos ad judicium se esse venturos. * pollicito.
LXVIII. Judicatio cognitoris, qua futuri examinis dies percepta gestorum editione definitur.
LXIX. Prosequutio catholicorum, qua conditio ista proponitur, ut editis gestis, de eorum susceptione & de tempore caveatur a partibus.
LXX. Prosequutio Donatistarum, ubi id se facturos esse promittunt.
LXXI. Interloquutio judicis, ubi etiam præsentia gesta una cum superioribus edere jubetur officium.
LXXII. Prosequutio catholicorum, ubi edictum a judice flagitant proponendum, ut Donatistæ dilationem petisse noscantur.
LXXIII. Decisio cognitoris ubi prædictam gestorum propositionem se facturum esse promittit.

Expliciunt capitula gestorum secundi conflictus.

INCIPIUNT CAPITULA TERTIÆ COGNITIONIS.

I. DE adstante officio.
II. De ingressis Episcopis.
III. Interloquutio de die examinis constituto, qui dies etiam officii responsione signatur.
IV. Recitatio cautionis, ubi catholici gesta receperunt.
V. Recitatio similis cautionis partis alterius.
VI. Interloquutio qua statuitur ut principalis causa dicatur.
VII. Prosequutio catholicorum, ubi principale negotium olim se agere velle testantur.
VIII. Ubi Donatistæ a catholicis exigunt ut proponant.
IX. Ubi respondetur propositionem ex mandato suo posse cognosci.
X. Prosecutio catholicorum, qua prædicunt ne morarum impedimenta nectantur.
XI. Prosecutio ut quod intenditur proponatur.
XII. Responsio catholicorum qua dicunt propositionem Donatistarum ex ipsorum colligi posse mandato.
XIII. Interloquutio qua poscitur ut principalis causa dicatur.
XIV. Prosecutio catholicorum, qua provocant ut Ecclesiæ principale negotium peragatur.
XV. Prosecutio Donatistarum, discutiendas esse personas.
XVI. Responsio catholicorum, jam confirmatas esse personas.
XVII. Interloquutio quod prosecutionem Donatistarum catholici non diligenter adverterint.
XVIII. Responsio catholicorum, qua dicunt utrumque recitandum esse mandatum.
XIX. Interloquutio qua Donatistarum prosecutio catholicis aperitur.
XX. Prosecutio catholicorum, qui ab Imperatore petierint a se directa legatione, ex qua flagitant ut jam causa dicatur.
XXI. Interloquutio ut recitetur imperiale præceptum.
XXII. Prosecutio Donatistarum de catholici nominis quæstione, & inde contentio.
XXIII. Interloquutio de eadem re.
XXIV. Recitatio imperialis arbitrii.
XXV. Interruptio Donatistarum, qua interpretantur imperiale præceptum.
XXVI. Catholicorum ad ista responsio.
XXVII. Ubi Donatistæ a catholicis se dicunt esse laudatos.
XXVIII. Catholicorum ad ista responsio.
XXIX. Recitatio principalis jussionis superius inchoatæ.
XXX. Prosecutio Donatistarum de proprii ac paterni nominis ratione.
XXXI. Catholicorum ad ista responsio.
XXXII. Professio Donatistarum, sibi principem fuisse Donatum.
XXXIII. Ubi a catholicis ad condemnandum Donati vocabulum provocantur.
XXXIV. Ubi idipsum de Mensurii nomine a Donatistis in catholicos retorquetur.
XXXV. Catholicorum ad ista responsio.
XXXVI. Interloquutio de lege recitata, & discutienda totius erroris origine.
XXXVII. Ubi preces catholicorum legi sibi postulant Donatistæ.
XXXVIII. Interloquutio de rescripto pragmatico.
XXXIX. Prosecutio Donatistarum de legatorum discutienda persona.
XL. Ubi catholici contestantur multa agendo nihil velle agere Donatistas.
XLI. Item catholicorum prosequutio de his quæ super legatorum persona Donatistæ fuerant prosecuti.
XLII. Interloquutio de superfluis amovendis & negotio proponendo.

XLIII.

XLIII. Prosecutio Donatistarum de imperiali rescripto catholicorumque mandato inter se pariter conferendo. A

XLIV. Ubi asserunt catholici prosecutioni suæ Donatistas minime respondisse.

XLV. Interloquutio de lege qua datus est cognitor in qua parte sit superstitio constituta.

XLVI. Ubi asserunt Donatistæ moras potius per catholicos fieri.

XLVII. Catholicorum ad ista contentio.

XLVIII. Interloquutio quidnam petatur a partibus.

XLIX. Prosecutio Donatistarum, debere catholicos aut mandati sui aut imperialis præcepti subire jacturam.

L. Responsio Catholicorum, quod mandatum suum universa contineat. B

LI. Interloquutio qua exponitur Donatistis forma pragmatici, & catholicorum professio probabilis judicatur.

LII. Ubi dicunt Donatistæ catholicos Imperatori esse mentitos.

LIII. Ubi ad hæc catholici ex ipsa lege respondent.

LIV. Ubi Donatistæ dicunt actionem non se differre.

LV. Prosecutio catholicorum de ipso imperiali rescripto & de collatione sua, & de testimoniis scripturarum quibus confirmatur Ecclesia.

LVI. Prosecutio Donatistarum unde superius, id est, delegatorum suscipienda persona. C

LVII. Responsio catholicorum, quod ideo aliud quæritur ut causa fugiatur; & inde contentio.

LVIII. Interloquutio discutiendas legatorum personas non necessario postulari.

LIX. Prosecutio catholicorum, quid ab Imperatore petitum sit, quidve concessum.

LX. Prosecutio Donatistarum de persona iterum legatorum.

LXI. Catholicorum ad ista responsio.

LXII. Iterum Donatistarum contentio de legatorum discutienda persona.

LXIII. Contestatio Donatistarum, quod moras catholici innectant, qui personas nolunt prodere legatorum. D

LXIV. Interloquutio quod de his personis nihil quæri voluit Imperator.

LXV. Iterum Donatistarum contentio de legatis.

LXVI. Interloquutio ut dicant Donatistæ si ex præsentibus catholicis possunt eos agnoscere quos dicunt esse legatos; aut si absunt, præsentari oportere.

LXVII. Prosecutio Donatistarum, ubi dicunt præsentandos esse legatos.

LXVIII. Responsio catholicorum, ubi dicunt jam semel personam suam ab illis esse firmatam.

LXIX. Iterum Donatistæ de legatorum discussione contendunt. E

LXX. Interloquutio ut de persona legatorum contentione supplosa, ad interna negotii veniatur.

LXXI. Iterum Donatistæ de legatorum persona contendunt.

LXXII. Ubi exigunt catholici Donatistas causam oportere propriæ separationis ostendere.

LXXIII. Iterum Donatistarum contentio de legatis.

LXXIV. Ubi catholici respondent nihil ab Imperatore præceptum de legatorum discutienda persona, sed de erroris initio disquirendo.

LXXV. Prosecutio Donatistarum, apud se esse potius catholicam. Et iterum de legatorum discussione contentio.

LXXVI. Prosecutio catholicorum, qua sibi testimoniis flagitant comprobari quod apud se Donatistæ dixerunt esse catholicam.

LXXVII. Interloquutio, legatorum nomina superfluo flagitari; quibus omissis jam ad propositionem negotii veniendum.

LXXVIII. Iterum Donatistarum contentio de legatis.

LXXIX. Interloquutio similis præcedenti.

LXXX. Prosecutio catholicorum, qua ad collationem, sicut voluit Imperator, venisse testantur.

LXXXI. Interloquutio legatorum discutiendas fuisse personas ubi officium suum exsecuta legatio est.

LXXXII. Ubi postulant catholici ut a Donatistis causa separationis propriæ publicetur.

LXXXIII. Iterum Donatistæ flagitant edi sibi debere legatos.

LXXXIV. Interloquutio, ubi cognitor dicit a forma legis se deviare non posse, & omnes a legatorum inquisitione debere cessare, sed causam esse dicendam.

LXXXV. Prosecutio Donatistarum de edendo eo quod catholici ab Imperatore petierint, & per quos petierunt.

LXXXVI. Interlocutio quod præceptum non sit inquirere quidnam catholici ab Imperatore petierint, sed confirmatis utrisque personis, negotium debere proponi.

LXXXVII. Iterum Donatistarum inde contentio.

LXXXVIII. Catholicorum ad ista responsio, qua etiam contestantur prolixa velle gesta facere Donatistas.

LXXXIX. Prosecutio Donatistarum, ubi moras dicunt per catholicos fieri, & ubi edi sibi postulant quid ab Imperatore petierint, & ubi quærunt utrum jure publico an divinis legibus velint actitare catholici.

XC. Interloquutio collationem tantummodo ab Imperatore petiisse catholicos.

XCI. Interpellatio Donatistarum, qua se potius catholicos dici oportere testantur.

XCII. Interloquutio eos catholicos esse vocitandos quos sic vocari voluit Imperator.

XCIII. Prosecutio Donatistarum, catholicum nomen eis esse servandum quem victoria declaraverit Christianum.

XCIV. Interloquutio ad ista consentiens, & formam præcedentis præcepti observans.

XCV. Ubi Donatistæ sine præjudicio suo hoc ipsum interfatum esse judicem volunt.

XCVI. Interloquutio ut jam causæ proponatur initium, si volunt ostendere Donatistæ adversariis nomen non convenire catholicum.

XCVII. Prosecutio Donatistarum, ut catholici, quia nolunt satisfacere judicatis, hoc saltim respondeant, utrum nomen petitoris adsumant.

XCVIII. Catholicorum ad ista responsio, & de Ecclesia ubique diffusa.

XCIX. Prosecutio Donatistarum, nihil se habere cum Ecclesiis peregrinis, sed catholicum nomen victori esse servandum, & profiteri catholicos oportere utrum personam petitoris adsumant.

C. Prosecutio catholicorum, quomodo Afri Christiani

ſtiani communionem habeant cum orbe terrarum.

CI. Item proſecutio catholicorum, ibi Eccleſiam inquirendam ubi ſponſus Eccleſiæ, id-eſt, Chriſtus, agnoſcitur; & catholici nominis evidens expreſſio.

CII. Proſecutio Donatiſtarum, ubi catholicum nomen interpretari aliter moliuntur, & conantur iterum ad tranſacta recurrere nominibus legatorum.

CIII. Interloquutio judicis, ut omiſſis quæ tranſacta ſunt, catholici nominis promiſſa ratio demonſtretur.

CIV. Donatiſtarum contentio, ut proponere catholici compellantur.

CV. Item petitio Donatiſtarum, quod debeat judex pronunciare de ſingulis.

CVI. Item ubi poſtulant Donatiſtæ ut catholici edicant utrum petitorum an reſpondentium ſibi velint vendicare perſonam.

CVII. Interloquutio iſta confirmans.

CVIII. Ubi catholici profitentur ad hoc ſe ingreſſos eſſe judicium ut objectis eorum criminationibuſque reſpondeant.

CIX. Proſecutio Donatiſtarum, qua requirunt a quibus fuerint ad judicium provocati.

CX. Proſecutio catholicorum, qua ideo ſe ad collationem conveniſſe aſſerunt Donatiſtarum ut eorum objecta refellerent, & qua eoſdem Donatiſtas auditionem in comitatu petiiſſe teſtantur.

CXI. Interloquutio ut Donatiſtæ quæ ſolent crimina catholicis objicere jam proponant.

CXII. Proſecutio Donatiſtarum, ut pronunciet judex utrum recta ſint quæ iidem poſtulant Donatiſtæ.

CXIII. Interloquutio qua & illos recte petiiſſe & a catholicis recte reſponſum eſſe pronunciat.

CXIV. Proſecutio Donatiſtarum, in qua conantur catholicos facere petitores.

CXV. Interloquutio judicis, ſi catholici aliquid objiciunt Donatiſtis.

CXVI. Proſecutio catholicorum, qua dicunt nihil ſe objicere, ſed objecta velle diluere, illos autem ſæpius objeciſſe & proprii tenore mandati & verbis Epiſcopi Primiani poſſe monſtrari.

CXVII. Interloquutio ut Donatiſtæ traditionis crimen, quod in mandatum ſuum contulerant adverſus catholicos, probationibus fulciant.

CXVIII. Poſtulatio Donatiſtarum ut ante judex pronunciet de perſona, & ſic eatur in cauſam.

CXIX. Catholicorum ad iſta contentio.

CXX. Interloquutio, eum eſſe petitorem qui crimen intendit.

CXXI. Donatiſtarum petitio, ut catholici doceant collationem ab utriſque partibus poſtulatam.

CXXII. Catholicorum ad iſta reſponſio.

CXXIII. Interruptio Donatiſtarum, per quam ſibi catholicum nomen adſumunt: & de nominibus parentum utrinque contentio.

CXXIV. Ubi offerunt geſta catholici in judicio habita præfecturæ, quibus comprobant quod promiſſum eſt.

CXXV. Ubi ad tranſacta ſe referunt Donatiſtæ, ne geſta recitentur, & de perſona pronunciari deſiderant.

CXXVI. Interloquutio, collationem ſolam petiiſſe catholicos, de hac tantummodo judicandum.

CXXVII. Ubi Donatiſtæ contendunt ut judex de ſua primum petitione pronunciet.

CXXVIII. Proſecutio catholicorum ut proferant Donatiſtæ ſi habent unde ſua falſitas convincatur, & ubi geſta ingerunt præfecturæ.

CXXIX. Ubi ad tranſacta ſe conferunt Donatiſtæ, ne geſta apud præfecturam habita recitentur.

CXXX. Interloquutio, qua ſupploſis omnibus, recitari oportere eadem geſta pronunciat.

CXXXI. Proſecutio Donatiſtarum, de perſona petitorum & judicis pronunciatione promenda.

CXXXII. Interloquutio, ubi omnibus quæ offerunt, recitandi ordinem pollicetur.

CXXXIII. Interruptio Donatiſtarum, ne geſta recitentur.

CXXXIV. Interloquutio, perſonam petitoris hinc poſſe clareſcere ſi geſta fuerint recitata.

CXXXV. Contentio Donatiſtarum ut pronunciet cognitor de petitis.

CXXXVI. Petitio catholicorum ut geſta recitentur.

CXXXVII. Interloquutio, non debere ad pronunciationem adigi cognitorem, cum ex altera parte probationis volumen offerretur.

CXXXVIII. Proſecutio Donatiſtarum, ubi, ne geſta recitentur, aliud proſequuntur; & pronunciari de parte a cognitore deſiderant.

CXXXIX. Interloquutio ut geſta eadem recitentur.

CXL. Ubi multis proſecutionibus recitari geſta non ſinunt Donatiſtæ, & contra multas pronunciationes judicis confligendo, perſonam fugiunt petitoris.

CXLI. Ubi eadem geſta incipiunt recitari; & volentes interrumpere Donatiſtæ, proconſularia vel vicariana offerunt geſta, per quæ ſibi monſtrant plurima objeciſſe catholicos.

CXLII. Conteſtatio catholicorum de tumultuantibus Donatiſtis.

CXLIII. Petitio Donatiſtarum, ut ſecundum ordinem temporis ſingularum partium volumina recitentur.

CXLIV. Catholicorum ad iſta reſponſio.

CXLV. Interloquutio, utrum priora ſint geſta quæ legi deſiderant Donatiſtæ.

CXLVI. Donatiſtarum ad interrogata reſponſio.

CXLVII. Interloquutio, ea quæ antiquiora ſunt geſta primitus recitanda.

CXLVIII. Ubi catholici offerunt ea geſta quæ priora ſunt omnibus.

CXLIX. Proſecutio Donatiſtarum, qua, ne aliqua geſta recitarentur, catholicos dicunt ad forenſia remeaſſe, cum divinis legibus elegerint univerſa diſcingi.

CL. (Interloquutio, ut ea geſta recitentur quæ antiquiora ſunt.)

CLI. Ubi Donatiſtæ ſe in cauſam mirantur induci.

CLII. Ubi catholici reſpondent geſta ſe per ordinem recitanda, ſicut ipſi poſtulaverant, obtuliſſe.

CLIII. Proſecutio Donatiſtarum, ubi aliud quam quod a catholicis offertur ſe petiiſſe reſpondent; & eos provocant ut aut divinis tantum teſtimoniis aut publico jure diſceptent.

CLIV. Interloquutio ut geſtorum dies inter ſe ab officio conferantur.

CLV.

CLV. Prosecutio catholicorum, quando debeat A divinis legibus, quando publicis causa tractari.

CLVI. Interloquutio qua catholicorum prosecutio probabilis judicatur.

CLVII. Prosecutio Donatistarum, in qua redeunt ad priora, ut mandatum sibi & legatio publicetur.

CLVIII. Interloquutio adversus Donatistarum prosecutionem.

CLIX. Prosecutio Donatistarum de mandato præsentibus defensoribus adtributo, & de alio mandato prioribus legatis imposito.

CLX. Catholicorum ad ista responsio, qua dicitur illo mandato quòd legatis impositum est aliena quoque negotia, quæ ab istis in- B quiri non debeant, contineri.

CLXI. Prosecutio Donatistarum, qua hoc ipsum criminantur quod catholici dixerunt illud legatorum mandatum non esse prodendum.

CLXII. Catholicorum ad ista responsio, quæ sensum præcedentis prosecutionis exponit.

CLXIII. Prosecutio Donatistarum similis præcedenti.

CLXIV. Interloquutio, mandatum catholicorum non debere disquiri, sed Donatistas potius oportere profiteri utrum crimina velint traditionis ostendi, an fidei causam Ecclesiæque tractari.

CLXV. Donatistarum prosecutio, quod eis persona petitoris inludenter imponitur. C

CLXVI. Interloquutio, quod petitor gestorum poterit recitatione monstrari: & Donatistæ respondent ordinem in eorum recitatione servandum.

CLXVII. Interloquutio, ubi tempora gestorum proconsularium sive præfecturæ inter se conferre jubetur officium.

CLXVIII. Ubi gesta illis antiquiora a catholicis offeruntur.

CLXIX. Ubi cognitor jubet, volentibus legere Donatistis, ab officio potius quæ legenda sunt recitari.

LXX. Ubi catholici ea quæ ipsi offerunt gesta antiquiora esse respondent.

CLXXI. Ubi cognitor percontatur officium quæ D priora sint gesta.

CLXXII. Ubi respondet officium antiquiora esse gesta quæ obtulerunt de codice Donatistæ.

CLXXIII. Ubi respondent catholici se antiquiora proferre.

CLXXIV. Ubi cognitor jubet Donatistarum gesta, quasi antiquiora, recitari; & ab officio recitatur datus a catholicis libellus Proconsuli Septimino.

CLXXV. Ubi Donatistæ petitores volunt esse catholicos.

CLXXVI. Prosecutio catholicorum, ubi petunt antiquiora potius recitari, quæ apud Anulinum Proconsulem gesta sunt, agenti- E bus Donatistis.

CLXXVII. Interloquutio quæ jubet probare catholicos schismatis crimen quod objiciunt Donatistis.

CLXXVIII. Catholicorum ad ista responsio.

CLXXIX. Interloquutio quæ jubet universa per ordinem recitari.

CLXXX. Contendentibus de nomine petitoris, interloquitur judex petitorem melius posse clarescere cum omnia fuerint recitata.

CLXXXI. Prosecutio Donatistarum, ut eligant catholici utrum publicis agere velint legibus, an divinis.

CLXXXII. Ad hæc interloquutio cognitoris ut gesta per ordinem recitentur, quo possit petitor agnosci.

CLXXXIII. Ubi Donatistæ, ne gesta apud Anulinum Proconsulem habita recitentur, præscriptionem de lapsu temporis moliuntur inducere.

CLXXXIV. Ubi ista contendentibus Donatistis, interloquitur judex præscriptionem de lapsu temporis submovendam, cum ad hunc diem partes examen communi voluntate distulerint.

CLXXXV. Ubi Donatistæ dicunt ideo se præscriptionem temporis intulisse quoniam catholici forensi more chartis oblatis agere voluerunt.

CLXXXVI. Interloquutio, ut respondeant catholici objectis.

CLXXXVII. Catholicorum ad ista responsio, qua profitentur secundum scripturas se acturos esse divinas, si a criminibus personarum & a legendis chartulis recedatur.

CLXXXVIII. Prosecutio Donatistarum, qua dicunt nihil certum de duobus elegisse catholicos, nec se esse petitores qui ad judicium venerint provocati, sed ipsos potius debere proponere.

CLXXXIX. Ubi dicunt catholici eum non adsistere loco petitoris cui crimen objicitur.

CXC. Interloquutio adprobans supradicta.

CXCI. Ubi dicunt Donatistæ de oblata conditione forensis divinique tractatus nihil a catholicis esse responsum.

CXCII. Catholicorum ad ista responsio.

CXCIII. Ubi dicunt Donatistæ quod sensim inducantur in causam, & hoc sibi a patribus esse mandatum ut nomine respondentis adsistant.

CXCIV. Interloquutio ubi dicitur ad unam propositionem Donatistarum ipsum judicem, ad aliam vero respondisse catholicos.

CXCV. Ubi dicunt Donatistæ judicem absentium, non præsentium, partes debere defendere.

CXCVI. Interloquutio qua se hoc quod voluerant Donatistæ pronunciasse respondet.

CXCVII. Prosecutio catholicorum, qua se etiam elegisse respondent quo jure disceptent, & nihil pro se egisse judicem, sed pro partibus suis.

CXCVIII. Prosecutio Donatistarum, non fuisse in sua potestate quod ad judicium convenerunt.

CXCIX. Ubi catholici interrogant Donatistas utrum a personarum criminatione discedant.

CC. Prosecutio Donatistarum, qua dicunt huic interrogationi catholicorum se respondere non posse, sed eos loco debere adsistere petitoris.

CCI. Prosecutio catholicorum, per quam se propositis Donatistarum conditionibus respondisse testantur.

CCII. Interloquutio adprobans respondisse catholicos, dicens antiquiora gesta recitari, ut petitor possit ostendi.

CCIII. Prosecutio, qua Donatistæ negantes unum certum elegisse catholicos, ad præscriptionem de lapsu temporis revertuntur.

CCIV. Catholicorum responsio, non occurrisse ad ultimum Donatistas qui postea mandaverunt.

CCV. Donatistarum inde contentio.

CCVI. Prosecutio catholicorum de professione Episcopi Primiani; & ubi legendum offerunt per quod comprobant Donatistas transacta repetere.

CCVII. Responsio Donatistarum cur redeant ad peracta.

CCVIII. Prosecutio catholicorum, moratorie agere Donatistas, & gesta esse recitanda quæ detegant petitorem.

CCIX. Ubi, ne legantur gesta volunt præscribere Donatistæ.

CCX. Interloquutio, Donatistas contra suos velle venire consensus, & gesta esse recitanda.

CCXI. Defensio Donatistarum, cur nolint catholicis proprium servare consensum. B

CCXII. Interloquutio ut gesta recitentur, ea servans incolumia Donatistis quæ possunt ratione competere.

CCXIII. Ubi dicunt Donatistæ consensus proprios servare debere catholicos, qui se divinis legibus acturos esse promiserint.

CCXIV. Catholicorum ad ista responsio, non Cæciliani sed Ecclesiæ causam promisisse se divinis legibus peracturos.

CCXV. Interloquutio ut gesta recitentur, quibus petitor possit ostendi.

CCXVI. Ubi lecto titulo relationis, quærunt Donatistæ cur titulus lectus est; & cognitor jubet ut actis neuter titulus inseratur.

CCXVII. Ubi, exceptore recitante, Donatistæ C quærunt unde prolata sint.

CCXVIII. Ubi catholici dicunt, recitatis gestis debere a se exigi lectionis ipsius firmitatem.

CCXIX. Interloquutio, ante lectionem præcipiens responderi unde gesta prolata sint.

CCXX. Ubi catholici respondent, ex archivo Proconsulis hæc esse prolata; & recitantur ex ordine.

CCXXI. Ubi interrupta recitatione gestorum, interrogant Donatistæ utrum Cæciliani sit filius is qui nunc agat.

CCXXII. Catholicorum ad ista responsio, scriptum esse ne Christianus patrem sibi dicat in terra, nec in Cæciliano spem se ponere, si innocens fuit, nec, si nocens ille fuit, D Ecclesiam deserendam.

CCXXIII. Ubi interloquente cognitore omnia debere recitari, Donatistæ postulant ut prosequi jubeantur.

CCXXIV. Ubi catholici dicunt, ex recitatione gestorum petitoris inveniri posse personam.

CCXXV. Prosecutio Donatistarum, ubi dicunt non esse discutiendam Cæciliani personam, si & reus manifestissimus deprehensus non potest obesse catholicis.

CCXXVI. Catholicorum responsio, ideo se Cæciliani in medium misisse personam, quoniam ipsa catholicæ Ecclesiæ semper objecta est; de qua si nunc taceant Donatistæ, nihil esse jam causæ cur separatio teneatur. E

CCXXVII. Ubi interrogant Donatistæ, utrum qui agunt Cæciliani sint filii.

CCXXVIII. Catholicorum ad ista responsio.

CCXXIX. Iterum interrogatio Donatistarum super eadem re.

CCXXX. Catholicorum responsio, non patrem aut matrem Cæcilianum sibi fuisse, sed fratrem. Ibi etiam profitentur fidei suæ Christum esse principium.

CCXXXI. Iterum Donatistæ, utrum pater fuerit Cæcilianus, interrogant.

A CCXXXII. Catholicorum ad ista responsio; & inde contentio.

CCXXXIII. Interloquutio quæ designat ad interrogata respondisse catholicos.

CCXXXIV. Ubi jurantes objiciunt judici Donatistæ quod satis defendat ipse catholicos.

CCXXXV. Prosecutio catholicorum continens de patris ac fratris nomine repetita: ubi etiam dicitur Cæciliani causam ad Ecclesiam minime pertinere, sed tanquam frater innocens defendendus sit.

CCXXXVI. Prosecutio Donatistarum, Cæcilianum catholicis radicem fuisse vel caput, & necesse esse ut si Cæcilianus nocens fuerit, etiam propaginem ejusdem, qui in capite fuit, reatus inficiat.

CCXXXVII. Ubi catholici respondent caput sibi esse Christum.

CCXXXVIII. Ubi Petilianus interrumpit, & quærit quis ordinaverit Augustinum.

CCXXXIX. Item quæstio a Donatistis immissa de Apostolo, in quo dictum est, *Ego vos generavi per evangelium.* 1. Cor.

CCXL. Catholicorum contestatio de tumultu partis adversæ.

CCXLI. Interloquutio quæ jubet respondere catholicos ad propositam de Apostolo quæstionem.

CCXLII. Catholicorum ad quæsita responsio, cum testimoniis scripturarum, unum patrem esse ad salutem Deum; dici autem alios honoris gratia, non salutis.

CCXLIII. Ubi interrogant Donatistæ quis vocatur qui ordinavit Augustinum.

CCXLIV. Prosecutio catholicorum, ad causam minime pertinere ut ordinator ipsius inquiratur.

CCXLV. Ubi exprimentibus Donatistis de Augustini ordinatore se quærere, a catholicis respondetur non se defendendam Augustini causam, qualiscunque sit, suscepisse.

CCXLVI. Interloquutio qua jubetur ut Augustinus de ordinatore suo ad quæsita respondeat.

CCXLVII. Ubi Augustinus, causa Ecclesiæ in tuto primitus constituta, de suo evidenter ordinatore respondet, & ad objicienda quæcumque putarint provocat Donatistas.

CCXLVIII. Interloquutio quæ Donatistas præcipit respondere quid competat quod interrogant, licet non differat causam quæstio personarum.

CCXLIX. Prosecutio Donatistarum, qua dicunt vitiis sacerdotum Ecclesiam maculari, & volumen offerunt cum divinis testimoniis recitandum (contra ea quæ in) recitato a catholicis in prima cognitione mandato (posita compererunt.)

CCL. Interloquutio, ubi dicit tunc demum quod a Donatistis offertur posse recitari, si velint a publicarum discussione chartarum discedere cognitorem.

CCLI. Ubi petunt Donatistæ quod offerunt interim recitari, & ab officio recitatur.

CCLII. Interloquutio quæ dicit scripturam illam non debuisse ab his penitus concipi a quibus mandato semel effecto negotium omne transierat.

CCLIII. Ubi afferunt Donatistæ legalibus testimoniis velle se a catholicis prolata in mandato suo legalia testimonia refutare, & rogant ut sua audiatur epistola.

CCLIV.

CCLIV. Interloquutio quæ concedit ut reci- A
tetur quod secundum jus publicum non recte conceptum est, & hoc ipsum quod indulget enumerat, ne jus a judice videatur omissum.

CCLV. Exceptore recitante, dicunt Donatistæ sensus epistolæ non bene distingui.

CCLVI. Ubi catholici concedunt ipsos legere Donatistas, cum ipsi catholicis ut legerent in superioribus denegarent.

CCLVII. Interloquutio quæ dicit nihil interesse quis legat.

CCLVIII. Ubi a Donatistarum Episcopo recitatur epistola quam miserunt ad judicem Donatistæ, quæ testimoniis referta legalibus, illa omnia testimonia quasi contrariis nita- B
tur excludere quæ in mandato suo catholici posuerunt.

CCLIX. Interloquutio quæ omni epistola recitata, præbitam a catholicis pronunciat esse patientiam; & adversus textum ejus jubet respondere catholicos.

CCLX. Prosecutio Donatistarum, qua petunt ut testimonia sua testimoniis revincantur.

CCLXI. Ubi a catholicis adversus Donatistarum epistulam respondetur.

CCLXII. Ubi volunt interrumpere Donatistæ, negantes aream in scripturis esse nominatam.

CCLXIII. Item ubi asserunt Donatistæ de occultis, non evidentibus, reis evangelium præcepisse, ut eorum permixtio tolleretur. C

CCLXIV. Ubi catholici postulant ut sibi patientia non negetur, quam ipsi recitatæ Donatistarum epistolæ præbuerunt.

CCLXV. Prosecutio catholicorum, ubi inter cetera de superioribus repetita, & illud infertur, mundi nomine Ecclesiam contineri.

CCLXVI. Donatistarum contra ista contentio, mundi nomine Ecclesiam non teneri.

CCLXVII. Ubi catholici postulant ut admoneantur Donatistæ præstare patientiam, quorum epistolæ illico respondetur, nullo dilationis spatio postulato, quomodo ipsi petierunt cum catholicorum vellent respondere mandato.

CCLXVIII. Ubi Donatistæ respondent ipsum sibi obstrepere qui longa prosequitur.

CCLXIX. Ubi catholici postulant, ut si volunt de singulis habere conflictum, removeatur epistola, aut patientiam præbeant, aut respondeatur epistolæ.

CCLXX. Ubi dicunt Donatistæ ideo se non posse præstare patientiam, quod aliter volunt legem interpretari catholici.

CCLXXI. Interloquutio quæ patientiam dicit esse præbendam, quoniam totius epistolæ tenor a catholicis patienter auditus est.

CCLXXII. Prosecutio catholicorum, qua ideo scribi universa testantur in ut si quid, oblivionem venerit, de tabulis repetatur, & ubi dicunt & in malo & in bono mundum scripturarum testimoniis nominatum.

CCLXXIII. Interloquutio quæ scriptum esse præcipit perstrepere Donatistas.

CCLXXIV. Ubi asserunt Donatistæ interpretari Ecclesiam non posse per mundum, cum mundum agrum esse, non Ecclesiam, ipse Christus expresserit.

CCLXXV. Interloquutio interrogans Donatistas quis ille sit mundus qui salvandus est dictus.

CCLXXVI. Donatistarum ad ista responsio, mundum illum hominem dici.

CCLXXVII. Interloquutio quæ requirit utrum ex iisdem hominibus constet Ecclesia.

CCLXXVIII. Donatistarum ad ista contentio.

CCLXXIX. Ubi exceptores & notarii suggerunt impletis codicibus se debere discedere, & alios subrogari.

CCLXXX. Interloquutio id fieri oportere præcipiens.

CCLXXXI. Prosecutio catholicorum, qua prolatæ a Donatistis epistolæ plena adsertione respondent.

HUCUSQUE GESTA.

Reliqua Desunt.

CCLXXXII. Prosecutio Donatistarum adver- D
sus prosecutionem catholicorum quam contra epistolam retulerunt.

CCLXXXIII. Prosecutio catholicorum, qua ostendunt malos in Ecclesia seminatos, quod Donatistæ fieri posse negaverunt, qua defendunt quod se dixisse de duabus Ecclesiis dixerunt Donatistæ.

CCLXXXIV. Interloquutio quæ præcipit ut ex codice recitetur utrum duas Ecclesias dixissent catholici prosequentes.

CCLXXXV. Ubi interpretari volunt Donatistæ de duabus Ecclesiis sensisse catholicos, quoniam duas eos Ecclesias dixisse non constitit.

CCLXXXVI. Prosecutio catholicorum, qua de- E
fendunt quid dixerint de Ecclesia præsentis temporis & futuri.

CCLXXXVII. Prosecutio Donatistarum ubi dicunt etiam mortalem Ecclesiam dixisse catholicos, cum Ecclesiæ immortalitas sit promissa.

CCLXXXVIII. Prosecutio catholicorum ubi adserunt supradictis assertionibus suis eam Ecclesiam immortalem esse promissam quæ nunc ex justis mortalibus constat in terra.

CCLXXXIX. Interloquutio quæ dicit de peracta quæstione in sententia se dicturum esse quod sentiat, & jubet ut causa pandatur erroris.

CCXC. Prosecutio Donatistarum quæ petit ut de singulis articulis cognitio decursa pronunciet, & ubi dicunt testimoniis legalibus suis non esse responsum.

CCXCI. Catholicorum ad hæc secundum superiora responsio.

CCXCII. Interloquutio judicis qua dicitur legibus prohiberi ne sententia pro parte negotii proferatur.

CCXCIII. Donatistarum ad ista contentio, quæ etiam catholicis facit injuriam, dum illos falsos jactitat sacerdotes.

CCXCIV. Contestatio catholicorum, ubi se ab injuria dissimulare respondent.

CCXCV. Prosecutio Donatistarum, quæ dicit judici: Si Christus non es, cur de sacerdotibus judicas? & quæ asserit hoc judicium Christo esse servandum, & a catholicis quærit

rit utrum eis præceperit Christus hominem judicem postulare. A

CCXCVI. Catholicorum ad ista responsio, quod primi Donatistæ in episcopali causa humana judicia flagitarunt, & quod persecutionem non patiantur ipsi, sed faciant.

CCXCVII. Ubi dicunt Donatistæ quod circumcelliones faciunt, ad sacerdotes minime pertinere.

CCXCVIII. Prosecutio catholicorum, quod Donatistæ oculos eruendo, diabolum superaverunt.

CCXCIC. Ubi dicunt Donatistæ diabolum a catholicis esse defensum.

CCC. Prosecutio catholicorum, Maximianistas Donatistis esse meliores a quibus persecutionem passi sunt, si tolerata persecutio efficit meliores. B

CCCI. Prosecutio Donatistarum, ubi dicitur diabolus rem fecisse pejorem quod Job oculos spectatores vulnerum non ademit.

CCCII. Prosecutio catholicorum, ubi consolarium fecisse Donatistas & dominicos codices combussisse dicuntur.

CCCIII. Prosecutio Donatistarum, Ecclesias suas cruentis adhuc plenas esse corporibus.

CCCIV. Interloquutio quærens an ipsa fuerit causa discidii.

CCCV. Donatistarum ad ista responsio.

CCCVI. Ubi a catholicis dicitur hoc posse Maximianistas objicere Donatistis. C

CCCVII. Interloquutio similis præcedenti.

CCCVIII. Ubi catholici provocant Donatistæ ut causam veteris discidii fateantur.

CCCIX. Ubi dicunt Donatistæ traditores, id est, malam arborem, ex factis suis, id est, ex fructibus, posse cognosci.

CCCX. Catholicorum ad ista responsio.

CCCXI. Interloquutio quærens quando mala arbor extiterit.

CCCXII. Prosecutio Donatistarum, non sibi ad omnia esse responsum & ad singula.

CCCXIII. Judicem debere ferre sententiam, & a primi hominis culpa hæreditarium in omnes transisse delictum.

CCCXIV. Interloquutio, de omnibus simul ferendam esse sententiam, ne motus judicis ante finem negotii publicetur. D

CCCXV. Prosecutio catholicorum postulans ut chartæ quæ recitari cœperant perlegantur.

CCCXVI. Interloquutio eas præcipiens recitari. Et (recitatio) relationis ad Constantinum Imp. ab Anulino Proconsule destinatæ, qua Majorinum obtulisse sibi chartas criminum Cæciliani & eas ad Principem dirigendas tradidisse signatur.

CCCXVII. Ubi post recitationem servari sibi quod contra competit postulant Donatistæ.

CCCXVIII. Item recitatio relationis alterius ab eodem Proconsule ad eumdem Principem destinatæ, qua significat idem Proconsul Cæcilianum cum decem clericis suis & totidem adversarios ejus ad urbem pergere se fecisse, sicut præceperat Imperator. E

CCCXIX. Item recitatio epistolæ Constantini ad Miltiadem Romanum Episcopum missæ, qua ei & ceteris sacerdotibus inter Cæcilianum & adversarios ejus (cognitio) delegatur.

CCCXX. Prosecutio catholicorum intimans quæ lecta sunt cognitori, & postulans ut Miltiadis in Cæciliani causa judicium recitetur.

CCCXXI. Recitatio judicii Miltiadis.

CCCXXII. Ubi Donatistæ volunt aliud contra Miltiadis judicium recitari.

CCCXXIII. Ubi a catholicis dicitur non omne Miltiadis judicium esse perlectum, quoniam triduo tunc actum est, & trina sunt gesta.

CCCXXIV. Interloquutio ubi contra recitata volentibus prosequi Donatistis dicitur ut patiantur primitus omnia per ordinem recitari.

CCCXXV. Ubi contendunt contra recitata prosequi Donatistæ.

CCCXXVI. Ubi a catholicis dicitur, adhuc superesse quod debeat recitari, siquidem non sit lecta sententia Miltiadis.

CCCXXVII. Prosecutio Donatistarum qua se dicunt ideo de exiliis ad judicium remeasse, quia eis cognitor juraverat per edictum.

CCCXXVIII. Responsio catholicorum, non fuisse in exilium Donatistas.

CCCXXIX. Prosecutio Donatistarum de petitoris persona, quæ peracta sunt repetens, & dicens Cæciliani purgationem non debuisse recitari, qui adhuc ab ipsis non fuerat accusatus.

CCCXXX. Interloquutio, debere chartas quas Donatistæ offerunt recitari, ut omnibus recitatis, petitoris persona valeat deprehendi.

CCCXXXI. Ubi contendunt catholici recitationem chartarum suarum interrumpi penitus non debere; sed omnia per ordinem esse recitanda.

CCCXXXII. Ubi Donatistæ respondent recitationem de Cæciliano catholico non potuisse competere.

CCCXXXIII. Interloquutio, ubi contendentibus de continuanda recitatione catholicis, jubet cognitor illa potius recitari quæ offerunt Donatistæ.

CCCXXXIV. Prosecutio Donatistarum, initium referens causæ, quid Mensurius Carthaginensis Ecclesiæ Episcopus unitatis tempore persecutionis effecerit, unde extitit causa discidii.

CCCXXXV. Interloquutio probationem exigens si Mensurio crimen traditionis impingitur.

CCCXXXVI. Prosecutio catholicorum qua, salva Ecclesiæ causa, traditionem in Mensurio probari desiderant.

CCCXXXVII. Ubi a Donatistis familiaris epistola recitatur a Mensurio ad Secundum Episcopum destinata, qua quid circa se actum sit tempore persecutionis insinuat.

CCCXXXVIII. Prosecutio catholicorum qua volunt esse testatum familiares epistolas recitari quarum fides habeatur incerta.

CCCXXXIX. Item alia familiaris epistola recitatur Secundi ad Mensurium rescribentis.

CCCXL. Ubi catholici postulant exprimi qui fuerit hic Secundus.

CCCXLI. Ubi qui Secundus fuerit exprimunt Donatistæ.

CCCXLII. Recitatio supradicti rescripti, qua vicissim quid circa se in Numidia gestum sit eo tempore Mensurio Secundus insinuat.

CCCXLIII. Interloquutio præcipiens ut recitatis epistolis suis patienter audiant Donatistæ quæ legi a catholicis cœperant.

CCCXLIV. Prosequutio Donatistarum quæ superesse sibi dicit quod de Cæciliano legendum est.

CCCXLV.

CCCXLV. Interloquutio etiam de Cæciliano, A quod ſupereſt præcipiens recitari.

CCCXLVI. Proſecutio catholicorum quæ patienter ſe habere aſſerit ut legatur.

CCCXLVII. Ubi offerunt Donatiſtæ conditum a patribus ſuis de Cæciliani damnatione decretum, & hoc jubente judice recitatur.

CCCXLVIII. Recitatione concluſa, interloquitur judex ut ſi quid eſt adhuc quod de Cæciliano recitari debeat, intimetur.

CCCXLIX. Proſecutio Donatiſtarum, de ceteris quoque perſonis ſe habere documenta promittens.

CCCL. Interloquutio ut quæ a catholicis oblata fuerant perlegantur.

CCCLI. Proſecutio catholicorum, teſtatum B faciens & adverſum Menſurium nihil publicis actum eſſe judiciis, & Cæcilianum abſentem ab his eſſe damnatum in Concilio ſine Conſule & die qui ſibi invicem confeſſa traditionis crimina in alio inveniuntur ignoviſſe Concilio.

CCCLII. Interloquutio hoc ipſum exigens recitari.

CCCLIII. Ubi principio Concilii recitato interrumpunt Donatiſtæ negantes Conſulem & diem eccleſiaſticis addici ſolere decretis.

CCCLIV. Catholicorum ad iſta reſponſio.

CCCLV. Interloquutio ſimilis præcedenti.

CCCLVI. Ubi exigunt catholici oportere diſquiri utrum Donatus, cujus modo vocabu- C lum recitatum eſt, inter Cæciliani fuerit damnatores.

CCCLVII. Interloquutio quærens iſta diſquiri, & ita nomina ſingulorum.

CCCLVIII. Ubi Donatiſtæ teſtantur ſe præbuiſſe patientiam, vicem petentes cum cœperint reſpondere.

CCCLIX. Interloquutio ſecundum voluntatem Donatiſtarum exigens de catholicis patientiæ profeſſionem.

CCCLX. Ubi de præbenda patientia catholici profitentur.

CCCLXI. Ubi lecta codicis parte, totum legi flagitant Donatiſtæ.

CCCLXII. Catholicorum ad iſta reſponſio. D

CCCLXIII. Proſecutio catholicorum ideo afferens ſe legiſſe quæ lecta ſunt ut Cæciliani poſſit valere purgatio.

CCCLXIV. Interloquutio adverſus illa quæ a catholicis recitata ſunt, Donatiſtas admonens reſpondere, ut cetera quæ interrupta ſunt recitentur.

CCCLXV. Proſecutio Donatiſtarum aſſerens quod decretum ſine Conſulis adſcriptione protulerint, ex conſuetudine ſe feciſſe majorum.

CCCLXVI. Interloquutio quæ dicit ex hoc nec catholicos feciſſe aliquam quæſtionem.

CCCLXVII. Proſecutio catholicorum, ideo hæc agere Donatiſtas ut tempora contrahan- E tur.

CCCLXVIII. Ubi Donatiſtæ dicunt: *Si de ſententiis dictis nemo dubitat, Cæcilianus jure damnatus eſt.*

CCCLXIX. Proſecutio catholicorum aſſerens poſſe monſtrari quid de Cæciliano ſit geſtum, ſi quæ interrupta fuerant recitentur.

CCCLXX. Ubi exigunt a catholicis Donatiſtæ utrum illud verum eſſe Concilium quo Cæcilianus damnatus eſt fateantur.

CCCLXXI. Catholicorum reſponſio, etſi verum ſit illud Concilium, Cæciliano abſenti præjudicare non poſſe, quomodo Maximianiſtarum Concilium damnantium Primianum præjudicium non attulit Primiano.

CCCLXXII. Donatiſtarum proſecutio, nec cauſam cauſæ nec perſonam præjudicare perſonæ.

CCCLXXIII. Interloquutio, de Cæciliano, qui a ſeptuaginta damnatus eſt, reſpondere catholicos oportere.

CCCLXXIV. Proſecutio catholicorum, inde ſe mentionem de Primiani damnatione feciſſe, quia evangelica regula eſt adverſarios de ſuis operibus arguendos.

CCCLXXV. Proſequutio Donatiſtarum a primordio repetens quid Cæcilianus admiſerit, & promittens ex Optati Epiſcopi catholici ſcriptis poſſe monſtrari Cæcilianum fuiſſe confeſſum quia a traditoribus fuerit ordinatus.

CCCLXXVI. Proſecutio catholicorum ut quæ interrupta fuerant recitentur, & ubi dicunt ipſos illius temporis Donatiſtas de ſuo judicaſſe Concilio, qui Cæcilianum, quem damnaverant, accuſare apud Conſtantinum Principem voluerunt.

CCCLXXVII Interloquutio qua requiritur utrum poſt hoc Concilium accuſationis Cæciliani, ad Principem Donatiſtæ tranſmiſerint.

CCCLXXVIII. Ubi quærunt Donatiſtæ utrum Cæcilianus ab illo Epiſcoporum judicio appellaverit.

CCCLXXIX. Catholicorum proſequutio, qua deſtruitur Donatiſtarum utroque modo Concilium, ſive ante factum eſt quam ad Imperatorem Cæciliani crimina mitterentur, ſive poſtea congregatum eſt.

CCCLXXX. Interloquutio quæ a Donatiſtis exigit reſponderi utrum ante accuſationem Cæciliani, an poſtea, illud fuerit Concilium celebratum.

CCCLXXXI. Donatiſtarum ad iſta reſponſio.

CCCLXXXII. Catholicorum proſequutio, qua poſtulant ea quæ acta ſunt poſtea recitari, ut Cæcilianus abſolutus & accuſatores ejus doceantur fuiſſe damnati.

CCCLXXXIII. Proſequutio Donatiſtarum, qua volunt lectione monſtrare conſuetudinis eſſe majorum quod eccleſiaſtico judicio Conſul non ſit adſcriptus.

CCCLXXXIV. Ubi catholici dicunt ad cauſam non pertinere quod volunt legere Donatiſtæ.

CCCLXXXV. Interloquutio quæ catholicos percontatur utrum illud decretum quod ſine Conſule eſt, falſum eſſe non æſtiment.

CCCLXXXVI. Catholicorum ad iſta reſponſio.

CCCLXXXVII. Interloquutio jubens ut quæ interrupta primitus fuerant recitentur.

CCCLXXXVIII. Ubi Donatiſtæ illud Concilium quo Cæciliani damnatores invicem ſua crimina donaverunt ideo arguunt falſitatis quia huic contra eccleſiaſticum & apoſtolicum morem Conſul adjectus eſt.

CCCLXXXIX. Proſecutio catholicorum poſtulans ut ſuperfluis amputatis, ea geſta recitentur quibus abſolutus Cæcilianus poſſit oſtendi.

CCCXC. Ubi contendunt Donatiſtæ eccleſiaſticis Conciliis adſcribi Conſulem non ſolere, & hoc flagitant ex ſcriptis dominicis adprobare.

CCCXXI.

CCCXCI. Ubi poſtulant catholici purgationis Cæciliani geſta debere recitari. A

CCCXCII. Proſecutio Donatiſtarum catholicos cogens decreti illius ſubire jacturam quod adverſus damnatores Cæciliani recitaverunt.

CCCXCIII. Interloquutio ubi dicit ex duobus decretis illud potius poſſe nutare cui nomen Conſulis deeſt, & præcipiens ut quæ interrupta fuerant perlegantur.

CCCXCIV. Proſecutio catholicorum aſſerens nec illius ſe decreti cauſationem aliquam facere, nec tamen alterius decreti ſe pati debere jacturam.

CCCXCV. Donatiſtarum ad iſta reſponſio.

CCCXCVI. Interloquutio, ex majore diligentia Conſulis adjecti fidem non perire decreto. B

CCCXCVII. Donatiſtarum ad iſta contentio.

CCCXCVIII. Proſecutio catholicorum, Cæciliani purgationem debere in judicio recitari.

CCCXCIX. Ubi Donatiſtæ dicunt non valere catholicos ſolvere quod objectum eſt.

CD. Catholicorum ad iſta reſponſio, quod in apoſtolicis Conciliis non ſit dies adjectus & Conſul, & quod in propheticis libris inveniantur ſingula tempora ſuis ſignificationibus fuiſſe teſtata.

CDI. Interloquutio præcipiens geſta quæ interrupta fuerant recitari.

CDII. Interloquutio qua petentibus Donatiſtis ut judicet, dicit judicari de negotii parte non poſſe. C

CDIII. Recitatio judicii Miltiadis & aliorum ſimiliter ſacerdotum, qua Cæcilianus oſtenditur abſolutus.

CDIV. Proſecutio Donatiſtarum, ubi ſecundum ſuperiora contendunt ut catholicos cogat decreti quod adverſus Cæciliani damnatores protulerunt ſubire jacturam.

CDV. Interloquutio quæ a Donatiſtis exigit utrum habeant aliquid proferendum contra recitatum judicium Miltiadis.

CDVI. Item interloquutio quæ Donatiſtas aliud agentes admonet ut ad quæſita reſpondeant.

CDVII. Catholicorum reſponſio contra illud quod a Donatiſtis decreti a ſe prolati jacturam facere compellantur. D

CDVIII. Ubi Donatiſtæ contendunt illud decretum adverſus damnatores Cæciliani a catholicis recitatum ideo nulla veritate fulciri quia perſecutionis tempore non potuit Concilium congregari.

CDIX. Catholicorum ſimilis ad iſta reſponſio, perſecutionis tempore fieri potuiſſe Concilium, & hoc legalibus teſtimoniis edocetur.

CDX. Proſecutio Donatiſtarum ſimilis præcedenti.

CDXI. Catholicorum ad iſta reſponſio, potuiſſe Concilium perſecutionis tempore celebrari, ſi illo tempore, quamvis furtim, tamen etiam populus potuit congregari.

CDXII. Proſecutio Donatiſtarum, nunquam perſecutionem paſſos eſſe catholicos, qui quanta vis ſit perſecutionis ignorant. E

CDXIII. Catholicorum ad iſta reſponſio, quæ interrogat Donatiſtas utrum negent collectas Chriſtianorum perſecutionis fieri ſolere temporibus.

CDXIV. Interloquutio quæ definit a catholicis hoc probandum, utrum noverint perſecutionis tempore Concilium celebratum.

CDXV. Catholicorum reſponſio, Apoſtolos inter perſecutiones Judæorum primum feciſſe Concilium.

CDXVI. Donatiſtarum ad iſta contentio.

CDXVII. Interloquutio a catholicis exigens hoc doceri.

CDXVIII. Ubi catholici de actibus Apoſtolorum recitant lectionem, qua probare velint quod ab ipſis Concilium requiſitum eſt.

CDXIX. Interloquutio quæ deſignat recitatam a catholicis lectionem quod quæſitum eſt non probaſſe.

CDXX. Proſecutio catholicorum aſſerens perſecutionis tempore ab Epiſcopis colligi potuiſſe Concilium, ſiquidem tunc etiam plebes congregatæ reperiuntur, unde martyres facti ſunt.

CDXXI. Interloquutio id exigens comprobari, & ubi exceptores alii ſubrogantur.

CDXXII. Proſequutio catholicorum, quæ interrogari deſiderat Donatiſtas utrum nulla habeantur martyrum geſta perſecutionis tempore in collectis ſe fuiſſe fatentium.

CDXXIII. Interloquutio ad interrogata reſpondere commonens Donatiſtas.

CDXXIV. Donatiſtarum ad quæſita reſponſio, qua dicunt nullam domum Epiſcoporum capere potuiſſe Concilium.

CDXXV. Ubi reſpondent catholici duodecim Epiſcopis qui in Concilio tunc fuerunt domum ſufficere potuiſſe.

CDXXVI. Interloquutio quæ requirit quantus in illo Concilio numerus Epiſcoporum fuerit.

CDXXVII. Catholicorum proſecutio ſimilis præcedenti.

CDXXVIII. Interloquutio catholicorum dicta confirmans.

CDXXIX. Ubi catholici interrogant Donatiſtas utrum tempore perſecutionis negent fieri ſolere collectas.

CDXXX. Donatiſtarum proſecutio quæ dicit hoc decretum quod a duodecim Epiſcopis actum catholici protulerunt, vel hinc falſum eſſe quod illis non eſt temporibus factum, vel quod Imperatore in propinquis regionibus poſito, nemo illic auderet congregare Concilium.

CDXXXI. Ubi catholici dicunt parvum Epiſcoporum numerum facile tunc colligi potuiſſe.

CDXXXII. Donatiſtarum ad iſta reſponſio.

CDXXXIII. Ubi catholici conteſtantur non permitti ſuos exire quos ad geſta miſerant perferenda de martyribus in collecta ſe fuiſſe fatentibus.

CDXXXIV. Ubi ultro geſta martyrum Donatiſtæ offerunt recitanda.

CDXXXV. Interloquutio præcipiens eadem recitari.

CDXXXVI. Ubi recitato de geſtis Conſule & die, flagitant Donatiſtæ ut etiam decreti Conſul & dies cum eorumdem geſtorum Conſule vel die conferantur.

CDXXXVII. Interloquutio quæ inter decreti geſtorumque tempora quantum interſit inquirit.

CDXXXVIII. Ubi de intervallo temporis [1] pronunciantibus catholicis, quantum interfuerit ſcriba reſpondet.

CDXXXIX.

1 *Pronunciant.*) Ita nos emendavimus, cum in veteri libro legatur, *pronunciantium catholicis quantum interfuerit ſcripta reſpondeat*. Emendationem confirmat Auguſtinus in Breviculo tertiæ diei cap. 17. *Juſſit etiam cognitor computare officium & renunciare, conſideratis utriuſque Conſulibus & diebus, & qui de Conci-*

CDXXXIX. Ubi id quod de temporis intervallo aliter a catholicis renunciatum fuerat, tolli de tabulis prohibent Donatistæ. A

CDXL. Ubi hoc ipsum catholici excusant, & remanere patiuntur in tabulis.

CDXLI. Ubi de hoc falsos notant catholicos Donatistæ.

CDXLII. Catholicorum responsio, qua asserunt falsum illud dici non posse decretum, nisi probaverint Donatistæ persecutionis tempore collectas fieri non solere.

CDXLIII. Prosequutio Donatistarum, non potuisse Concilium eo tempore congregari quo martyres in eculeo dependebant.

CDXLIV. Interloquutio catholicorum repetens ad ista responsum. B

CDXLV. Ubi catholici respondent etiam tempore persecutionis tantam fuisse Christianorum diligentiam ut in carceribus baptizati martyres fecerint collectas plebis factas ex gestorum posse recitatione clarescere.

CDXLVI. Interloquutio gesta præcipiens recitari.

CDXLVII. Ubi Donatistæ dicunt hæc ipsa se gesta nuper obtulisse recitanda quæ nunc a catholicis proferuntur.

CDXLVIII. Item recitatio gestorum quibus passiones martyrum continentur.

CDXLIX. Item offerunt alia martyrum gesta catholici unde collectæ plebis tunc factæ doceantur, & recitantur. C

CDL. Interloquutio quæ definit ex recitatione gestorum collectas plebis persecutionis tempore celebratas.

CDLI. Prosecutio Donatistarum, qua contendunt catholicos decreti istius facere debere jacturam, quia non potuit tunc episcopale Concilium congregari.

CDLII. Interloquutio quæ definit duodecim Episcopos in unam domum tunc colligi potuisse quando collectæ plebis publice fieri potuerunt.

CDLIII. Prosecutio Donatistarum, qua adhuc de decreti falsitate contendunt, & ipsius decreti sententias, & verba discutiunt, & Cæcilianum contra damnatores suos illo se decreto dicunt defendere potuisse, si constaret tunc factum hoc fuisse decretum. D

CDLIV. Interloquutio contra Donatistarum prosecutionem, quæ dicit duodecim Episcopos & congregari tunc & latere facile potuisse; Cæcilianum autem non illo XII. Episcoporum decreto (damnatum,) sed Miltiadis potius absolutum esse judicio.

CDLV. Ubi iterum Donatistæ catholicos cogunt jacturam ipsius subire decreti.

CDLVI. Ubi alia documenta imperatorii judicati super absolutione Cæciliani volunt offerre catholici.

CDLVII. Interloquutio id ipsum præcipiens recitari. E

CDLVIII. Ubi exigunt a judice Donatistæ ut de decreti illius falsitate pronunciet.

CDLIX. Interloquutio, claruisse de gestis fieri tunc potuisse Concilium.

CDLX. Prosecutio catholicorum, qua, tacentibus Donatistis, judicatum Constantini super absolutione Cæciliani offerunt recitandum.

CDLXI. Prosecutio Donatistarum, qua contendunt fieri tunc non potuisse Concilium, & debere Catholicos ejusdem decreti dispendium sustinere.

CDLXII. Interloquutio, tunc de isto decreto enixius inquirendum fuisse si in hoc Cæciliani absolutio teneretur, tunc Donatistas contra judicium Miltiadis aliud oportere vel dicere vel proferre quo Cæciliani absolutio destruatur.

CDLXIII. Prosecutio Donatistarum, qua promittunt responsuros se esse contra judicium Miltiadis, fidem tamen illius inquirendam esse decreti.

CDLXIV. Interloquutio exigens intimari aliquid contra judicium Miltiadis, & judicans in persecutione fieri potuisse Concilium.

CDLXV. Catholicorum persecutio, necessariam fuisse causam cur tunc congregarentur Episcopi.

CDLXVI. Interloquutio exigens contra Cæciliani absolutionem a Donatistis aliquid responderi.

CDLXVII. Prosecutio Donatistarum, quamvis collectæ tunc factæ sint plebis, tamen Episcoporum contrahi tunc non potuisse Concilium.

CDLXVIII. Interloquutio exigens Donatistas legere aliquid contra judicium Miltiadis.

CDLXIX. Prosecutio Donatistarum, non potuisse Episcopos suos in eo crimen alterum condemnare, si eo ipsi tenerentur obnoxii.

CDLXX. Catholicorum de scripturis dominicis ad ista responsio.

CDLXXI. Interloquutio exigens ut contra absolutionem Cæciliani quid proferatur.

CDLXXII. Prosecutio Donatistarum, Cæcilianum in Africa, ubi damnatus fuerat, debuisse purgari, Miltiadis autem pro eo sententiam non valere, quia simili etiam crimine tenebatur.

CDLXXIII. Prosecutio catholicorum exigens hoc probari quod de crimine Miltiadis dixerant Donatistæ.

CDLXXIV. Interloquutio adprobari præcipiens quod intenditur Miltiadi.

CDLXXV. Prosecutio Donatistarum, qua de Miltiadis nomine quid sit actum probaturos se gestorum recitatione promittunt.

CDLXXVI. Ubi catholici petunt de nomine Miltiadis res judicatas debere proferri.

CDLXXVII. Ubi Donatistæ dicunt se scriptis Optati catholici Episcopi monstraturos Cæcilianum Brixiæ fuisse damnatum.

CDLXXVIII. Interloquutio, Optati testimonio nunc amoto, illud potius quod super nomine Miltiadis Donatistæ promiserant proferendum.

CDLXXIX. Ubi Donatistæ Optati volunt testimonium recitari.

CDLXXX. Interloquutio quæ promittit Optati testimonium recitandum, si primum quod contra Miltiadem promissum fuerat recitetur.

CDLXXXI. Prosecutio catholicorum, contra evi-

lio Cirtensi & qui de gestis martyrum legebantur, quia dictum fuerat a catholicis post illorum martyrum passionem unde persecutionis tempus probabatur, prope annum consecutum fuisse usque ad Consulem & diem Concilii Cirtensis. Responsio autem computantis officii mensem interfuisse suggesserat. Voluerunt ergo Catholici de tabulis tolli quod dixerant &c.

evidentes Episcoporum sententias unius Optati testimonium suscipi non debere.

CDLXXXII. Donatistarum prosecutio, nimium verum esse quod contra catholicos Optatus catholicus dixit.

CDLXXXIII. Catholicorum prosecutio, Optati scripta pro scripturis canonicis non haberi.

Vide Augustin. lib. 3. contra Creſcon. cap. 71.

CDLXXXIV. Prosecutio qua exigunt Donatistæ ut aut damnent catholici Optatum, aut patiantur ejus testimonium recitari quo Cæcilianum Brixiæ dicit fuisse damnatum, & qua admonent judicem ut promissam teneat æquitatem.

CDLXXXV. Interloquutio similis præcedenti.

CDLXXXVI. Catholicorum prosecutio, contra Miltiadem debere Donatistas proferre aliquod judicatum.

CDLXXXVII. Interloquutio similis præcedenti.

CDLXXXVIII. Ubi dicunt Donatistæ non esse prolixum quod de Optato desiderant recitari.

CDLXXXIX. Interloquutio ordinem servandum esse definiens, ut primo contra Miltiadem aliquid, postea de Optato quantum voluerint recitetur.

CDXC. Ubi gesta in urbe habita offerunt Donatistæ.

CDXCI. Ubi gesta eadem recitantur quibus in urbe Romana a nonnullis aliis & a quodam Stratone rerum ecclesiasticarum traditio perpetrata est.

CDXCII. Interloquutio, in tam prolixis gestis nihil dictum de nomine Miltiadis.

CDXCIII. Ubi dicunt Donatistæ adhuc se non finisse totum quod promiserant recitare.

CDXCIV. Catholicorum prosecutio, qua prolixis gestis se patientiam præbuisse testantur, & nihil ex iisdem adversum Miltiadem esse prolatum; unde se debere de absolutione Cæciliani etiam Constantini Principis legere judicatum.

CDXCV. Prosecutio Donatistarum, qua testantur traditionem se gestis prioribus recitasse, & adhuc se habere quod legant.

CDXCVI. Interloquutio alia circa Miltiadis personam recitari gesta permittens, & catholicis servans ut recitent postea si quid velint.

CDXCVII. Hic catholici volunt esse testatum quod non expresserint Donatistæ ubi superiora gesta confecta sint.

CDXCVIII. Interloquutio confirmans quod a catholicis dictum est.

CDXCIX. Item a Donatistis gesta alia recitantur, quibus post redditam agendi licentiam Christianis, res Ecclesiæ quæ traditæ fuerant recuperantur ab Stratone & ceteris quos ad id negotium Miltiades Episcopus destinarat.

D. Interloquutio, quod etiam secunda gesta nihil de reatu contineant Miltiadis.

DI. Ubi asserunt Donatistæ eum Stratonem quasi Diaconum a Miltiade directum ad res Ecclesiæ repetendas qui invenitur ante tradidisse.

DII. Interloquutio postulans id doceri.

DIII. Ubi recitatur ex primis gestis Stratonis nomen.

DIV. Interloquutio postulans evidenter ostendi utrum Straton in primis gestis Diaconus fuerit nominatus.

A DV. Ubi Donatistæ ex hoc illud interpretari volunt ibi Diaconum significatum quod iisdem gestis hortator superstitionis fuerit nominatus.

DVI. Ubi catholici ex Donatistarum prosecutione colligunt fieri potuisse ut alter fuerit Straton superstitionis hortator.

DVII. Donatistarum contra ista contentio.

DVIII. Interloquutio qua dicitur utraque gesta iisdem temporibus facta, & debuisse Stratonem eodem hortatoris nomine utrobique signari.

DIX. Item interloquutio quæ requirit apertum crimen & manifestam damnationem Miltiadis esse promendam.

B DX. Prosecutio Donatistarum, eumdem Stratonem esse qui primo tradidit, postea res suscepit Ecclesiæ, nec obesse veritati quod ibi hortator superstitionis est dictus, quia gentiles Diaconum dicere noluerunt, tunc de Miltiade oportere judicari Stratonis consortio maculato.

DXI. Interloquutio, probari oportere quod idem Straton etiam tunc a Miltiade directus sit quando dicitur tradidisse.

DXII. Donatistarum prosecutio, ideo ibi non teneri vocabulum Miltiadis quod adhuc Episcopus non fuisset, hinc autem Miltiadem fuisse pollutum quod traditorem Stratonem in numero habuit Diaconorum.

C DXIII. Interloquutio pronuncians partes agere debere quæ competunt.

DXIV. Prosecutio catholicorum, duos Stratones tunc esse potuisse, nec abhorrere a consuetudine ut duo uno nomine censeantur, Miltiadem vero reum esse non posse, nisi traditionem Stratonis scisse doceatur.

DXV. Interloquutio, inter Episcopos nihil suspicionibus actitandum & debere Constantini judicium recitari.

DXVI. Recitatio judicii Constantini, quod apud se quoque Cæcilianum fuisse purgatum post Arelatense Concilium significat Imperator.

DXVII. Interloquutio quæ admonet Donatistas utrum contra hæc habeant aliquid recitandum.

D DXVIII. Ubi dicunt iterum Donatistæ Miltiadem Stratonis societate pollutum.

DXIX. Interloquutio similis præcedenti.

DXX. Ubi dicunt Donatistæ falsum esse judicium Constantini auribus intimatum.

DXXI. Interloquutio, quod inter partes sententiam tulerit Imperator.

DXXII. Ubi hoc legi desiderant Donatistæ.

DXXIII. Interloquutio hoc ipsum significans, & ex rescripto Principis superius recitato.

DXXIV. Ubi Donatistæ volunt esse testatum in rescripto Principis nec diem esse nec Consulem.

E DXXV. Ubi respondent catholici & lectum esse ex rescripto diem, & iterum offerunt ut legatur.

DXXVI. Prosecutio Donatistarum, lecto die non esse Consulem lectum.

DXXVII. Catholicorum ad ista responsio, & ut, si de rescripto dubitatur, archivorum inspiciatur auctoritas.

DXXVIII. Interloquutio, imperiale rescriptum, cui desit Consul & dies, in dubium revocari non posse.

DXXIX. Ubi Donatistæ queruntur episcopale decre-

decretum superius a catholicis cum Consule A esse prolatum, & nunc Imperatoris epistolam sine Consule recitari.

DXXX. Ubi catholici provocant Donatistas ut dicant falsam esse Imperatoris epistolam.

DXXXI. Ubi postulant Donatistæ ut quod sibi servatum fuerat, de Optato proferant lectionem.

DXXXII. Interloquutio, debere respondere primitus Donatistas utrum falsa sit Imperatoris epistola, & ita demum de Optato recitari quodvelint.

DXXXIII. Ubi asserunt Donatistæ Cæciliano nihil prodesse rescriptum, quia invenitur postea condemnatus; & hoc volunt recitata Optati lectione constare. B

DXXXIV. Ubi catholici contestantur quod sibi non obsit error Optati; legi tamen patiuntur Optatum.

DXXXV. Ubi postea Consul invenitur imperiali epistolæ.

DXXXVI. Ubi de Optato lectio recitatur.

DXXXVII. Non inventa in Optato damnatione Cæciliani, sed retentione apud Brixiam, temperantius ab Optato esse dictum asserunt Donatistæ.

DXXXVIII. Interloquutio debere Donatistas, qui hoc Optatum temperantius posuisse dixerunt, evidentius approbare Cæcilianum ab Imperatore fuisse damnatum.

DXXXIX. Prosecutio Donatistarum, qua dicunt alium Casæ non fuisse Donatum. C

DXL. Catholicorum ad ista responsio, quod in actis Miltiadis Donatus Casensis evidenter expressus sit.

DXLI. Ubi Petilianus Episcopus partis Donati impedimento raucedinis agere se non posse testatur.

DXLII. Ubi catholici testantur ideo se Petilianum excusationi subtrahere voluisse, quod ei Donatus Casensis ex gestis evidenter ostensus est.

DXLIII. Interloquutio, cum septeni adstent, de unius defectu querelam esse posse.

DXLIV. Prosecutio Donatistarum, qua Principi Constantino libellum asserunt proprios D dedisse majores, & eo Principem motum agendi eis dedisse licentiam; & ibi Felicis Aptugnitani Episcopi, qui Cæciliani fuerat ordinator, causa narratur.

DXLV. Interloquutio exigens ut quod competit Donatistis documentorum prolatione monstretur.

DXLVI. Libelli recitatio quem Constantino Imperatori dederunt illo tempore Donatistæ.

DXLVII. Prosecutio catholicorum, qua asserunt pro se facere libellum quem recitaverunt Donatistæ.

DXLVIII. Interloquutio catholicorum dicta confirmans, rescriptum Constantini præci- E piens recitari.

DXLIX. Ubi recitatur epistola Constantini ad [1] Vicarium Verinum destinata, qua libertatem agendi tribuit Donatistis.

DL. Prosecutio catholicorum, quæ dicit pro se magis epistolam facere Constantini, quia non de Cæciliano aliquid judicatum est, sed furori suo ipsi permissi sunt.

DLI. Interloquutio catholicorum dicta confirmans.

DLII. Ubi Donatistæ petunt ut judex de permissa sibi a Constantino arbitrii libertate pronunciet.

DLIII. Interloquutio pronuncians quod petitum est, & adserens Principem Honorium de absolutione Cæciliani hodie præcepisse disquiri.

DLIV. Prosecutio Donatistarum, qua interpretantur ideo non videri Cæcilianum fuisse purgatum, quia retractata causa Felicis ordinatoris ejusdem, Ingentius quidam ad comitatum præceptus est destinari, & nihil actum ab Ingentio reperitur quo Felix absolutus esse noscatur.

DLV. Prosecutio catholicorum, qua promittunt se Æliani Proconsulis recitata relatione monstrare quid super Felicis absolutione fuerit actitatum.

DLVI. Ubi Donatistæ contendunt Constantini potius literas recitandas, quibus jussus est Ingentius ad palatium destinari.

DLVII. Interloquutio quæ hoc potius præcipit recitari.

DLVIII. Ubi hæ ipsæ literæ recitantur.

DLIX. Prosecutio catholicorum, ubi dicunt relationem Æliani Proconsulis recitandam, qua Felix ostenditur absolutus.

DLX. Recitatio relationis ejusdem.

DLXI. Interloquutio quæ deposcit ut ad pleniorem fidem etiam gesta ipsa quibus Felix purgatus est recitentur.

DLXII. Ubi Donatistæ contendunt illud potius recitandum si aut directus est, aut aliquid apud Imperatorem egit Ingentius.

DLXIII. Prosecutio catholicorum, acta potius recitari oportere; quemadmodum Cæcilianum constitit absolutum, ita & Felix purgatus fuisse monstretur.

DLXIV. Interloquutio gesta præcipiens recitari.

DLXV. Gestorum recitatio pro Felice, qui Cæciliani fuerat ordinator.

DLXVI. Interloquutio exigens ut quod partibus competit intimetur.

DLXVII. Prosecutio Donatistarum contra gesta pro Felice prolata.

DLXVIII. Interloquutio, gesta, quæ roboravit antiquitas nonnisi aliorum prolatione gestorum posse rescindi.

DLXIX. Prosecutio catholicorum, sufficere causæ quod ab ipsis est recitatum, & si Cæciliani purgationem Ingentii persona rescindit, Donatistas hoc potius debere monstrare.

DLXX. Interloquutio quæ istud exigit recitari.

DLXXI. Donatistarum prosecutio, qua dicunt præsentem Felicem debuisse purgari, & qua requirunt utrum aliquid apud Imperatorem Ingentius pro Felice responderit.

DLXXII. Prosecutio catholicorum, qua dicunt quoniam omnia per ordinem recitata sunt, debere cognitorem, summotis tergiversationibus, ferre scententiam.

1 *Vicar. Verin.*) Vide quanti momenti sit antiqua monumenta dare sincera. Massonus & Pithœus heic per errorem ediderunt *ad Vicarium Vicarium*, contra fidem veteris exemplaris. Juretus conjecit, & recte, heic restituendum esse nomen Verini. Alii putarunt vocem *Vicarium* bis heic positam esse superflue vitio librariorum; ideoque semel tantum ponentes, locum hunc se sanasse arbitrati sunt. Vide quæ de ea re dicta a nobis sunt in libro secundo Miscellaneorum nostrorum pag. 474.

DLXXIII. Interloquutio exigens ut contra gesta quibus absolutus est Felix, aliquid recitetur.

DLXXIV Prosecutio catholicorum, majoris esse innocentiæ documentum quod absens purgatus est Felix.

DLXXV. Prosecutio Donatistarum, qua omnes totius negotii recapitulantur articuli superiorum prosecutionum diversi tractati.

DLXXVI. Interloquutio, absoluta & consumpta repeti non debere, qua rursus exigitur ut contra Felicis absolutionem aliquid recitetur.

DLXXVII. Prosecutio catholicorum postulans ut quoniam, discussis omnibus, superflua repetuntur, jam sententia proferatur.

DLXXVIII Interloquutio contra Felicis absolutionem aliquid recitandum

DLXXIX. Prosecutio Donatistarum, debere judicem de his quæ prolata sunt judicare.

A DLXXX. (Prosecutio catholicorum postulans) ut etiam cetera recitentur.

DLXXXI. Interloquutio, omnia debere recitari, ut de omnibus judicetur.

DLXXXII. Prosecutio Donatistarum similis præcedenti.

DLXXXIII. Interloquutio similis præcedenti,

DLXXXIV. Prosecutio Donatistarum, pro arbitrio partis adversæ falsatum esse & destructum quicquid a sua parte prolatum est.

DCXXXV. Interloquutio, si nihil superest quod legatur, debere partes exire ut scribi possit plena sententia.

DLXXXVI. Interloquutio convocans partes ut sententia recitetur.

B DLXXXVII. Sententia recitata, quæ totum complexa negotium, quid observari oporteat pro catholica unitate decernit.

Expliciunt capitula tertiæ cognitionis.

[1] INCIPIUNT GESTA COLLATIONIS HABITÆ

Inter Episcopos catholicos & Donatistas coram D. N. V. C. & spectabili Flavio Marcellino Tribuno & Notario.

I.

Post consulatum Varanis V. C. Kalendis Juniis Carthagine in [2] secretario [3] thermarum Gargilianarum, præsentibus Sebastiano, Maximiano, & Petro viris devotissimis Protectoribus domesticis, adstantibus Urso, Petronio, & Liboso Ducenariis, Bonifacio & Evasio apparitoribus inlustrium atque eminentium potestatum, Fileto apparitore illustris comitivæ [4] sedis, Exitioso adjutore corniculari, Possidio, Quodvultdeo, & Colonico adjutoribus commentariorum officii D. N. V. C. & spectabilis Proconsulis, Navigio adjutore numerorum officii D. N V. C. & spectabilis Vicarii, Nampio scriba officii V. C. Legati almæ Carthaginis, Rufiniano scriba V. C. Curatoris excelsæ Carthaginis, excipientibus etiam Hilaro & Prætextato exceptoribus D. N. V. C. & spectabilis Proconsulis, Fabio exceptore D. N. V. C. & spectabilis Vicarii, & Romulo exceptore V. C. Legati almæ Carthaginis, excipientibus quoque Januario & Vitale Notariis Ecclesiæ catholicæ, Victore & Cresconio Notariis Ecclesiæ Donatistarum, Ursus Ducenarius inlustrium atque eminentium potestatum dixit. DUDUM [5] vestra C sublimitas secundum imperiale præceptum & nos & ceteros qui tam de sacratissimo comitatu quam etiam de Africanis officiis sublimitatis tuæ sunt actibus deputati, ad singulas provincias destinavit, & edicta etiam per universam Africam direxit, ut tam catholici quam Donatistæ Episcopi intra quartum mensem conlationi cuncti adesse deberent; quæ tempora hodierna die videntur impleri. Et quia præsto sunt universi, de omnibus scilicet provinciis Africanis, id est, de provincia proconsulari, de provincia [6] Byzacena, de Numidia, de Mauritaniis Sitifensi & Cæsariensi, sed etiam & de Tripolitana provincia, si præcipit nobilitas tua, adsint iidem venerabiles viri, ut omnia suo or- D dine peragantur.

II.

Flavius Marcellinus V. C. Tribunus & Notarius dixit. Adsint venerabiles viri quos præsentes esse suggeritis. *Et ingressis universis Episcopis partis Donati, ingressis etiam Aurelio, Alypio, Augustino, Vincentio, Fortunatiano, & Possidio Episcopis Ecclesiæ catholicæ, cum Novato, Fla-*

1 *Incipiunt*) Nullus in veteri codice titulus apparet, sed illius loco hæc leguntur quæ initium gestorum constituunt. Nos itaque titulum addidimus, ut etiam suppleremus aliquo modo defectum nominis Marcellini, quod necessario præponi debuit his gestis.

2 *In secretario*) id est, in auditorio, in prætorio, in loco ubi jus publice dicitur. Vocabulum est Jurisconsultorum, apud quos sæpe legitur secretarium Judicum, ut consistorium Principis. Cyprianus Episcopus Carthaginensis productus est *Carthagine in secretario* coram Paterno Proconsule, ut legitur in ejus actis. Secretarium prætorii legitur apud Augustinum lib. 3. contra Cresconium cap. 56. & secretarium Proconsulis apud Evodium Uzalensem lib. 2. de miraculis sancti Stephani cap. 5 Locus autem ille erat situs in media urbe Carthaginense, ut docet Augustinus in libro ad Donatistas scripto post collationem cap. 25. Fuisse spatiosum, lucidum, & refrigerantem scribitur ibidem cap. 35.

3 *Thermar. Gargil.*) Harum thermarum descriptio extat in libro secundo veterum epigrammatum a Petro Pithœo editorum pag. 75. Ex prioribus vero & ultimis literis epigrammatis in quo thermæ illæ describuntur, recte collegit Sirmondus eas a Thrasamundo Vandalorum Rege fuisse renovatas. Porro cum secretarium thermarum Gargilianarum fuerit in media urbe Carthaginensi, consequens est illic quoque sitas fuisse easdem thermas.

4 *Sedis*) Proconsularis nimirum. Vide infra collat. 3. cap. 4.

5 *Vestra sublim.*) Hinc apparet debuisse supra nominari Marcellinum Tribunum & Notarium, cum ad eum verba sua convertat Ursus ducenarius.

6 *Byzacena*) In veteri exemplari legitur *Byzc.* Ex quo Massonus & Pithœus effecerunt *Burcensi.* Et tamen certum est eam lectionem non posse esse bonam. Atque id eo lubentius adnoto quod videam eam editionem huc impulisse virum doctum Joannem Garnerium ut hinc colligeret Byzacenam provinciam dictam quoque fuisse Burensem.

Florentio, Maurentio, Bonifacio, Priſco, Sereniano, & Scyllacio coepiſcopis ſuis, Deuterio, Leone, Aſterio, & Reſtituto æque Epiſcopis & cuſtodibus geſtorum.

III.

Marcellinus vir clariſſimus Tribunus & Notarius dixit. Optarem quidem tantæ hujus multitudinis ſanctitatem, quæ ſub unius Chriſti Dei religione cenſetur, nulla a ſe diſſenſione ſejungi. Sed quia id quod dudum error antiqui hoſtis immiſit, Deum certum eſt velle nunc corrigi, ne diutius germana religio concertatione ſua ſpectaculum gentibus faciat, B licet ſupra meritum meum hoc cognoſcam eſſe judicium ut inter eos videat judicare a quibus ne potius decuerat judicari, tamen quia certum eſt hanc cauſam ſpectante Deo & Angelis teſtibus agitandam, quæ ſub fidei cœleſtis examine vel probata præmium afferat vel læſa judicium, ut tandem præſentium diſceptationibus Epiſcoporum manifeſtius veritas eluceſcat, imperialis primitus ſanctio recitetur, ut quem modum atque formam ſit ſuſcipienda cognitio ab omnibus poſſit adverti, licet eam cunctis innotuiſſe ſat clarum ſit, [1] *Martialis exceptor recitavit.*

IV.

...eſcr ipſum ...eratoris. ...de collat. 3. ... 19.

Imperatores Cæſares Flavius Honorius & Theodoſius pii, felices, victores, ac triumphatores ſemper Auguſti, Flavio Marcellino ſuo ſalutem. Inter imperii noſtri maximas curas catholicæ legis reverentia aut prima ſemper aut ſola eſt. Neque enim aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis conſiliis ordinamus, niſi ut verum Dei cultum orbis noſtri plebs devota cuſtodiat, ut etiam Donatiſtas vel terrore vel monitu olim implere convenerat, qui Africam, hoc eſt, regni noſtri maximam partem, & ſæcularibus officiis fideliter ſervientem, vano errore & diſſenſione ſuperflua decolorant. D Nos tamen eadem frequentius non piget replicare quæ omnium retro Principum devota in Deum definivit auctoritas; nec noſtris temporibus, ſi quid forte in injuriam legis catholicæ fuerit generatum, juſto judicio hoc nobis poſſit imputare poſteritas. Nec ſane latet conſcientiam noſtram ſermo * cœleſtis oraculi, quem errori ſuo poſſe proficere ſæva Donatiſtarum interpretatio profitetur; qui quamvis depravatos animos ad correctionem mitius invitaret, aboleri eum tamen etiam ante juſſimus, ne qua ſuperſtitionibus præſtaretur occaſio. Nunc quoque excludendam ſubreptionem ſimili auctoritate cenſemus; illudque merito profitemur, libenter E nos ea quæ ſtatuta fuerant ſubmovere, ne in divinum cultum nobis ſe quiſquam auctoribus æſtimet poſſe peccare. Et quamvis una ſit omnium & manifeſta ſententia catholicæ legis plenam veritatem recto hominum cultu, & cœleſti ſententia comprobatam, ſtudio * pacis &

...eſcriptum ...dam ſuum ...eſtis oraculi nomine ...norius Imp. ...indicat, ...Donatiſtas publice ...veniendi ...erat poteſtatem: & ...c illud ...ogat. ...duin.

* In tertia ...aſt. Statamen ...is. Hard.

A gratiæ venerabilium virorum Epiſcoporum legationem libenter admiſimus, quæ congregari Donatiſtas Epiſcopos ad cœtum celeberrimæ deſiderat civitatis; ut electis etiam ſacerdotibus quos pars utraque delegerit, habitis diſputationibus, ſuperſtitionem ratio manifeſta confutet. Quam rem intra quatuor menſes præcipimus explicari, ut converſos animos populorum etiam noſtra clementia, ſicut deſiderat, celerius poſſit cognoſcere. Quod ſi intra præſtitutum tempus ſtudioſe Donatiſtarum Epiſcopi declinaverint convenire, trini edicti vocatione contumacium tempora concludantur; quibus emenſis, atque tranſactis, ſi provocati adeſſe contempſerint, cedat cum Eccleſiis populus, qui doctores ſuos ſilentio cognoverit ſuperatos, & victum ſe aliquando gratuletur, ſciatque ſi non præceptis noſtris, vel catholicæ legis veris imperiis ſerviendum. Cui quidem diſputationis principe loco, te judicem volumus reſidere. (Quicquid * etiam ante in mandatis acceperis, pleniſſime meminiſti) omnemque vel in congregandis Epiſcopis vel evocandis, ſi adeſſe contempſerint, curam te volumus ſuſtinere; ut & ea quæ ante mandata ſunt, & quæ nunc ſtatuta cognoſcis, probata poſſis implere ſolertia; id ante omnia ſervaturus, ut ea C quæ circa catholicam legem vel olim ordinavit antiquitas, vel parentum noſtrorum auctoritas religioſa conſtituit, vel noſtra ſerenitas roboravit, novella [2] ſubreptione ſubmota, integra & inviolata [3] cuſtodias. Ut ſane adminicula competentia actibus tuis deeſſe non poſſint, viros ſpectabiles Proconſulem atque Vicarium ſerenitas noſtra commonuit ut ſi propriarum dignitatum ſtatum cupiunt retinere, ſi apparitionem ſuam extrema declinare ſupplicia, tam ex propriis officiis quam ex omnium judicum apparitione abunde neceſſarios faciant deputari. Erit jam ſollicitudinis tuæ, ſi quid ulla cognoveris arte differri, miſſis relationibus indicare, ut negligentes puniat digna correctio. Omnia ſane quæ vel in unum Epiſcopis congregatis diſputatio completa firmaverit, vel deſiſtentibus forte ſtatuerit circa contumaces lata ſententia, te referre conveniet; ut quid ad confirmandam catholicam fidem præceptio noſtra profecerit, celerius poſſimus agnoſcere. *Et divina manu.* Vale Marcelline cariſſime nobis. Data pridie idus Octobris Ravennæ [4] Varane V. C. Conſule. *Marcellinus vir clariſſimus Tribunus, & Notarius dixit.* Recitata venerabilis lex geſtis præſentibus inſeratur, cujus definitio evidenter apparuit. Unde nunc edictorum meorum per ordinem forma recitetur.

Auguſtin. brevic. 1. diei cap. 1.

* Melius *enim.* Hard.

L. 3. Cod. Theod. de relig. Lib. 6. Capitular. 6. 167.

V.

Martialis exceptor recitavit. Quid clementiſſimus Princeps Dominus noſter Honorius pro catholicæ fidei confirmatione decreverit, antelatorum apicum tenore monſtratur. Legationem ſiquidem venerabilium Epiſcoporum libenter accipiens, Africam ſuo devotam ſemper im-

Edictum Marcellini Cognitoris, quo Epiſcopi utriuſque partis convocantur. Auguſtin. brevic. 1. diei cap. 2.

1 *Martialis except.*) Mirum eſt hunc exceptorem, cujus nomen ſæpe legitur in his geſtis, non fuiſſe nominatum inter eos qui eodem munere fungi juſſi ſunt in hac collatione. Ex capite autem tertio & quarto tertiæ cognitionis colligitur eum fuiſſe exceptorem ſedis proconſularis, ac deputatum Marcellino, id eſt, juſſum adhærere ei ejuſque mandata exequi. Nimirum Honorius Imp. quoſdam tam de ſacratiſſimo comitatu quam etiam de Africanis officiis deputaverat ut adeſſent Marcellino in executione mandati Principis, quemadmodum ſupra legitur initio geſtorum. Itaque nominandus erat cum ceteris officialibus quorum nomina illic recitata ſunt.

2 *Subreptione*) In codice Theodoſiano & in Capitularibus legitur *ſuperſtitione*, etiam in codicibus antiquis.

3 *Cuſtodias*) In locis ſupra laudatis legitur, *cuſtodiri præcipimus*.

4 *Varane V. C. Conſ.*) Hæc addita ſunt ex Codice Theodoſiano, ubi refertur fragmentum iſtius conſtitutionis.

perio vario religionum genere diutius inquietari A decolorarique non passus est. Studio namque pacis, & fidei tantorum discidia populorum ex antiqua persuasione venientia veritatis voluit manifestatione sedari; ut quos sedare principalibus a se sanctionibus prorogatis ac trahi ad unam fidei sententiam non posse pervidit, habita utrarumque partium disceptatione revocaret. Cunctos etenim tam catholicæ, quam Donatianæ partis Episcopos in unum voluit congregari, ut electis ab utraque parte peritioribus viris, certæ fidei veritate discussa, superstitionem ratio manifesta convincat: quatenus quicquid illud (est) quod pro suis partibus æstimatu nusquisque posse competere, proferatur in medium, & sic germanæ vel sero B fidei lux clarescat. Consona siquidem utriusque partis petitio ad hanc Principem sententiam provocavit. Nam sicut a catholicis nuper conlatio postulata est, sic ante brevissimum tempus Donatistarum Episcopos in judicio inlustrium potestatum conlationem postulasse non dubium est. Et quoniam libenter assensum tribuit clementia principalis, & Concilium fieri intra Africam universale decrevit, [1] utriusque partis justa poscentibus, huic me disputationi principe loco judicem voluit residere. Unde cunctos per Africam tam catholicæ quam Donatianæ partis Episcopos hujus edicti tenore commoneo ut intra tempus lege præscriptum, id est, intra quatuor menses, qui dies intra C diem Kalendarum Juniarum sine dubio concludetur, ad civitatem splendidam Carthaginensem Concilii faciendi gratia convenire non differant, ne eam partem de merito propriæ fidei appareat [2] judicasse quam defuisse constiterit. Universos etiam cunctarum provinciarum curatores, magistratus, & ordinis viros, necnon & actores, procuratores, vel seniores singulorum locorum pari admonitione convenio, sub propriæ existimationis dignitatis reatu, salutisque periculo, quatenus in civitatibus locisque in quibus consistunt utriusque partis Episcopos convenire vel sub gestorum confectione vel sub cujuslibet scripturæ documento extante festinent. Et si D ipso in tempore in civitatibus non potuerint inveniri, per rura etiam perquisitis tam imperialis præcepti forma quam tenor hujus innotescat edicti: quatenus intra hos quatuor menses ordinum relatione cognoscam singularum partium voluntatem. Illud etiam scire Donatianæ partis Episcopos volo, si quis eorum affuturum se esse responderit, [3] Ecclesiam sibi primitus cum omni jure suo, quæ forte a catholicis juxta præceptum imperiale retinetur, sine aliqua dilatione per viros ordinis mox tradendam; si vero omnes vel singuli in locis suis positi se adfuturos esse responderint, & Ecclesias & ea loca quæ eorum fuisse vel eos tenuisse constiterit, per supradictorum ordinum instantiam eorum juri dominioque reddenda; ut reformato iisdem primitus statu, disputationis inchoetur initium. Et quoniam tanti mihi negotii summam committere voluit augustissimus Princeps, illud me quoque fateor libenter accipere, ut si de mea persona aliquid cunctationis affertur, alium mecum judicem, quem ipsi delegerint Donatianæ partis & fidei, vel superioris vel similis dignitatis residere non abnuam. Sive autem cum alio sive solus in hoc negotio judicaturus interero, nihil aliud me nisi quod allegationes partium examinatæ potuerint demonstrare, & quod veri invenerit fides, per admirabile mysterium Trinitatis, per incarnationis dominicæ sacramentum, & per salutem supramemoratorum Principum judicaturum me esse promitto. Nec illam sane partem potui reticere quatenus noverint, sive pro Donatistis, sive pro catholicis fuerit lata sententia, in nullo se Donatistarum Episcopos aliquam molestiam esse passuros, sed liberos & ab omni injuriæ genere alienos ad propria redituros, quod me & per tremendum judicii diem & per sacramenta superius memorata ita facturum esse polliceor. Omnes autem qui ad singulas provincias fuerant destinati, noverint in nullo se quemquam deinceps Donatistarum aliquatenus convenire debere, vel aliquam iisdem superioris executionis molestiam generare, ni malunt pro contemptu recentioris præcepti subjacere vindictæ. Erit autem omnibus Donatianæ partis hominibus de eorum qui missi sunt concussionibus & deprædationibus, si quas forte admissas esse noverunt, liberum conqueri: ut in eos, probata criminum qualitate ultio digna procedat. *Et alia manu*. Proponatur.

VI.

Marcellinus vir clarissimus Tribunus, & Notarius dixit. Lectum edictum gestis præsentibus adhærebit, quo constat me evidentius obtulisse ut si placeret, electus a vestra parte mecum alius cognitor resideret: qui si præsto est, introire dignetur.

VIII.

Marcellinus vir clarissimus Tribunus, & Notarius dixit. Evidentissime præceptionis augustæ tenore declaratum est conlationem non cognitorem fuisse postulatum & arbitrio suo meæ mediocritatis judicium delegisse; cui necesse est me omnibus modis inservire, cum & sanctitatem vestram ideo convenisse manifestum sit ut satisfieret imperialibus constitutis.

IX.

Petilianus Episcopus dixit. Salvis omnibus quæ competunt nobis & de persona, & in causa pro-

---

1 *Utriusq. P. Jus. Posc.*) Obscurus locus & haud dubie mendosus. In veteri libro scriptum antiquitus fuit: *utriusque partis juxta poscentibus*. Deinde ita emendatum est, etiam antiquitus, ut *justa* legeretur; quomodo edidit Massonus. Postea Pithœo visum est retinendam esse priorem scripturam veteris exemplaris. Ego puto vocem *justa* alieno loco positam esse, & sic reponendum: *juxta utriusque partis postulata*. Sic enim integer & planus erit sensus.

2 *Judicasse*) Hæc vox nullum isthic bonum sensum facit. Quid si legatur *dubitasse*?

3 *Eccl. sibi primitus*) Hæc concessa Donatistis fuisse a Marcellino absque jussione Imperatoris scribit sanctus Augustinus in breviculo diei primæ cap. 2. *In eo edicto basilicas sine jussione Imperatoris reddidit Donatistis qui se pollicerentur esse venturos, ut eo modo eos ad conferendum etiam beneficiis invitaret*. Testimonio Augustini adstipulatur etiam ipse Marcellinus in edicto dato adversus Donatistas post collationem: *Ecclesias quas eis humanitate mea absque imperiali præcepto usque ad diem sententiæ constat indultas, catholicis tradere sine ulla dilatione festinent*.

proponant ii qui ista elicere meruerunt. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Marcellinus vir clarissimus Tribunus & Notarius dixit*. Salvis atque incolumibus universis quæ legibus deferuntur, edictorum per ordinem sicut & prius statui, formæ recitentur.

X.

Co- le lo- modo nis

Martialis exceptor recitavit. Magnitudo hujusce negotii, quod de veritatis ac religionis agnitione suscipitur, etiamsi parum momenti sui libraretur examine, convenerat tamen ipsa disceptantium gravitate atque auctoritate pensari. Nulli enim habetur ambiguum quanti sit ponderis causa quæ inter Episcoporum est discutienda personas. Sed cum mihi cognitionem disceptationis hujusce crediderit augusta dignatio, eisque judicem dederit quibus inferiorem me esse pro tanti nominis veneratione cognosco, fidei sollicitudinis meæ hac consideratione prospexi, ut de meo vellem judicio judicari. Hujus igitur auctoritate propositi omnes utriusque partis Episcopos censui commonendos, ut ante cognoscant non amplius quam septenos ambarum Episcopos partium mutuæ inter se disceptationis habituros esse colloquium, quos in officio disputandi suarum partium subrogarit electio, siquidem certum deligi ex partibus numerum præceperit imperialis auctoritas. Aderunt alii quoque septeni delecti judicio suæ cujusque partis Episcopi, qui servata primitus per omne colloquium moderatione silentii, ad hoc se tantum intelligant interesse, ut si qui ex disputantibus utrinque septenis conferre consilium cum suorum quoque voluerit, cum eodem illic secedat in partem, atque ibi communicata patienter ratione tractandi, proprium revertatur ad locum, fidem servaturus officii, ut alter, cui id necesse est, tacendo audienda commendet, alter, cui id munus est, loquendo suscepta confirmet. Erit autem collationi aptissimus locus thermarum Gargilianarum, in quem diem Kalendarum Juniarum eosdem Episcopos solos qui designati sunt oporteat convenire. Ex quo illud profecto perspicuum est, eo nullum penitus populi fieri debere conventum quo nec ipsos universos confluere sinatur Episcopos. Nam cum patientia disputandi, quæ soli amica silentio est, omnem catervatim agminis strepitum perhorrescat, nihil interest utrum eam congestio populorum an Episcoporum turba præpediat. Igitur Episcopi memorati soli in prædictum locum tempusque conveniant. ita tamen ut reliqui omnes utriusque partis Episcopi ante diem qui prædestinatus examini est ratum se habituros quicquid a septenis utrisque coepiscopis suis fuerit actitatum epistolis ad meam dicationem currentibus utrinque designent; quibus epistolis tamen etiam testimonium omnes apud me propriæ subscriptionis adjungant. Æquissimum namque est ut eorum universa collatio rata futura promittatur ab omnibus [1] qui eliguntur ab omnibus. Nullus ergo vel laicus, vel Episcopus ultra numerum præstitutum in illum tranquillissimum Concilii locum contra prohibitum moliatur accedere: quin potius etiam plebes suas pia quietis ac modestiæ commonitione conveniant, hoc per Ecclesias proprias ante tractantes, quatenus a die disputationis, ac loco omnis se multitudo contineat, ut religioso patientiæ magisterio delinitum Christianæ paci populum parent. Non solum enim Episcopi, verum etiam rationabilis in hanc sententiam populus consentit disputantibus supradictis, & ubi major occupatio mentium defixa consistit, de veritate quærentibus, nihil turbidum, nihil tumultuosum, nihil denique intempestivum debere prorsus obstrepere. Nam ut quod omnium saluti proficiat fiat postea publicum, debet discutientibus veritatem præstare ante secretum. A me vero ita per omnia promulganda sententia est ut in publicam dimissa notitiam, toto splendidæ Carthaginis populo judice ponderetur. Ita quippe oculis non solum urbis hujusce, verum etiam universæ provinciæ totus emensæ disputationis ordo pandetur ut tam prosecutiones disputantium Episcoporum, quam pronunciationum mearum series subsecuta digestis in publico voluminibus explicetur. Hæc enim in judice securitas fidei est ut de se non timeat judicari. Ut igitur in eliciendæ veritatis examen non inserpat aliquatenus calumniosa suspicio, lucemque perspicuam, quam mentibus publicis probationum evidentium fides absoluta purgabit, nullis penitus nebulis causatio cujuslibet partis obducat, id etiam contra suspicionum fucos & commenta fallendi necessario provisum noverint omnes, non solum oportere, verum expedire servari, scilicet ut intersatibus meis me primitus per omnia subscribente, etiam omnes disputantes Episcopi suis in scheda prosecutionibus universi absque ulla prorsus excusatione subscribant. Exigit enim meritum fidei ut adversus eum qui assertionibus suis perfidum forte subducere tentarit assensum & inficiari quæ dixerit, etiam testimonii sui consistat auctoritas, ubi soli proficit victoria veritati. Hi autem qui excipiendi funguntur officio, præter eos qui dicationi meæ de publicis præstolantur officiis, etiam quaterni de singulis partibus ecclesiastici alternis debebunt adstare Notarii; quorum fides ne qua vacillet ambage, quaterni Episcopi partium singularum delecti suorum judicio proponantur, ut eosdem exceptores ac Notarios pervigili, ac sollicita observatione custodiant; quatenus cum eisdem exceptoribus ac Notariis egressi per vices, subinde faciant perspicua digeri descriptione, quæ dicta sunt: ut nihilominus adhuc Episcopis supradictis in disceptatione versantibus, transeat in apices evidentes profligatæ pars aliqua quæstionis, ut confestim ea cum a septenis Episcopis subnexa subscriptione celerem expectationi publicæ tribuant notionem. Post primum autem collationis diem descriptioni subscriptionique gestorum locum diei subsequentis efficiet procrastinata cognitio: ita ut si quid forte præcedenti collatione supererit, in diem tertium recurrat examen. Omne igitur spatium conferendi vicissim diei unius intercapedo distinguet, quo possint in medio gesta subinde subscribenda describi, memoratorum præstolante custodia, qui hoc fine suum metiantur officium, non ut aliquid dicant, sed ut dicta custodiant. Donec autem emenso exitu quæstionum omnes expedita veritas enodet ambages, schedas subinde

1 *Qui elig. ab omn.*) Augustinus in libro ad Donatistas post collationem cap. 25. *Qui loquuntur pro omnibus, eliguntur ab omnibus*. Leo I. in epistola ad Episcopos provinciæ Viennensis: *Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur*.

inde ſcriptas pariter atque ſubſcriptas tam mei ſigilli quam illorum octo cuſtodum ſignabit impreſſio. Maximianiſtis etiam edicti hujus innoteſcet auctoritas, quia ſibi ab illo Concilio intelligant temperandum quod inter catholicos Donatiſtaſque [1] diſtingui omnem, dijudicarique conflictum clementium Principum præceptio religioſa conſtituit, nec eis opitulari aliquatenus [2] poſſe quod ſibi Donatiſtarum nomine blandiuntur, cum [3] a Donatiſtis dicantur eſſe damnati. Si quis ex iſtis quæ adverſus omnes multifariæ ſuſpicionis inſidias proviſa ſollicite, conſtituta fideliter, ordinata diligenter, tenor hujus propoſitionis amplectitur, (modo) quolibet obſervare noluerit, non ſolum quid de cauſa ſua ſentiat confitetur, verum etiam quid moliatur oſtendit. Sufficit interim cognitori talis prærogativa juſtitiæ, hujus commonitionis circa univerſos Epiſcopos feciſſe populum ſibi plebis Carthaginenſis teſtem, quem mox eſt [4] habiturus judicem. Supereſt ut ante Concilii diem univerſum hujuſce ordinationis tenorem utriuſque partis Epiſcopi amputata penitus mora miſſis ad dicationem meam literis ſuis impleturos ſe eſſe promittant; hoc præcipue maturato, ut eædem quibus ad omnia hujuſce edicti ſe conſenſiſſe profitebuntur epiſtolæ, primatium tantummodo Epiſcoporum ſubſcriptione ſignentur. Sufficit enim illis epiſtolis univerſalem, ut ita dixerim, ſubſcriptionem Epiſcoporum omnium cohærere quibus totum diſputationis ordinem conferentium ſeptenorum ratum ſe habituros eſſe promiſerint.

XI.

Marcellinus vir clariſſimus Tribunus & Notarius dixit. Hoc quoque edictum ſuſcipiet corpus actorum. Ne quid autem fidei plenorum videatur deeſſe geſtorum, univerſa quæ a partibus medio tempore vel ſcripta ſunt vel intimata judiciis percurrat officium.

XII.

Petilianus Epiſcopus dixit. Egiſti partes tuas, vir nobilis, ut & partibus te juſtum futurum eſſe promiſeris, & auribus publicis popularem. Sed quia hæc omnia ante cauſam ſunt, non de cauſa, id primum [5] tuam petimus poteſtatem, ut is qui me acciri edictis, qui me de meis ſedibus evocari, qui me laborem itineris pati inquietavit, petita ut voluit proponat, cur meam deſiderarit adeſſe præſentiam, ut noverim utrum vel quid debeam reſpondere. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi.

XIII.

Marcellinus vir clariſſimus Tribunus & Notarius dixit. Hæc ſuo loco & ordine rectius peragentur. Interim quod ſtatui percurrat officium.

Nota natiſt. edictu gnitor

XIV.

Romulus exceptor recitavit. Exemplum [6] notariæ Donatiſtarum. Poſt conſulatum viri clariſſimi Varanis VIII. Kalendas Junias, Flavio Marcellino viro clariſſimo & ſpectabili Tribuno & Notario. Januarianus, Primianus, & ceteri ſinceræ Chriſtianitatis Epiſcopi & catholicæ veritatis. Notum facimus ſinceritati tuæ nos edicto tuo conventos ex diverſis partibus Africæ convolantes, ingreſſos fuiſſe Carthaginem XV. die Kalendarum Juniarum; cujus noſtri adventus & omnes quos Carthago continet teſtes ſunt, & tua ſinceritas non ignorat. Tanta enim vis jurisjurandi tui edicto tuo expreſſa eſt, ut exceptis his quos adverſæ valetudines corporum in ſedibus retinent, aut [7] ægritudo in via comprehendit, nec graviſſimos ſenes annoſitas, nec prolixi itineris labor potuerit prohibere. Quod cum ſolum edictum ante cauſam ſufficeret, alterum quoque dignatus es edere; in quo cum multa nos moveant, tum præcipue magnam ſollicitudinem facit quia nos ipſos edicto tuo epiſtolis noſtris adſtipulari oportere cenſuiſti, cum hoc nec mos publicus habeat nec judicum conſuetudo. Qua de re ſinceritatem tuam plurimum exhortamur ut prioris edicti fide ſervata, cunctos nos ad te venire præcipias; ut quamprimum de numero noſtro conſtet, quos adverſarii paucos eſſe ſæpe mentiti ſunt; ut rite omnibus ordinatis quæ noſtris partibus competunt, diſceptatio ſubſequatur; ne aut edicta ſe tuæ ſinceritatis impugnent, aut nobis quicquam præjudicet; ut cum omnes venire præceperis, paucos nunc adeſſe velle videaris. Hoc enim decet & expedit, ut cunctis præſentibus, commune negotium pauci loquantur. Hujus notariæ parem apud nos retinui-

---

1 *Diſtingui conflictum*) Vir doctiſſimus Franciſcus Juretus in Miſcellaneis ad Symmachum pag. 277. contendit hoc loco legi debere *diſcingui omnem dijudicarique conflictum*. Rationem autem hujus emendationis hanc eſſe ait, quod antiqui dixerunt litem, cauſas, negotia, & jurgia diſcingi, quia ſunt quibuſdam veluti nodis cincta & involuta. Unde & alios auctores notat dicere nodos ac dubia cauſæ ſolvere, quod idem eſt cum diſcingere. Sane in indiculo tertiæ cognitionis cap. 149. diſerte in veteri exemplari ſcriptum eſt *diſcingi* pro eo quod editiones habent *diſtingui*. Vide infra in Concilio Chalcedonenſi.

2 *Poſſe*) Antea legebatur *poteſt*. Nos emendavimus.

3 *A Donatiſtis damnati*) in Concilio Bagajenſi habito anno 394. quod nos tom. 2. p. 858. edidimus integrum. Hactenus enim per fragmenta legebatur.

4 *Habiturus judicem*) Ea fuit modeſtia cognitoris ut populum Carthaginenſem voluerit habere judicem ſuarum interlocutionum ſuæque ſententiæ. Vide infra collat. 3. cap. 135. & 258.

5 *Tuam pet. poteſt.*) Ita diſerte ſcriptum eſt in veteri libro: neque video cur Pithœus editionem Maſſoni, qui hic ſcripſit *a tua petimus poteſtate*, ſequi maluerit quam veterem lectionem. Nam & ita loquebantur antiqui. Infra collat. 3. cap. 172. *Æquitatem tuam petimus*. Sanctus Auguſtinus epiſt. 138. ad clerum & populum Hipponenſem: *In primis peto caritatem veſtram*. Item epiſt. 230. ad Fortunatum Epiſcopum Cirtenſem: *Peto ſanctitatem tuam*. Felicianus Epiſcopus Ruſpenſis in Concilio Carthaginenſi ſub Reparato: *Peto ſanctitatem veſtram*. Liberatus cap. 12. *Eutyches petiit Dioſcorum Alexandrinum*. Et infra: *Epiſtolis ſuis Imperatorem Theodoſium petit ut fieret &c.* Antiqua verſio Concilii Ephesini primi, in actione de depoſitione Neſtorii; *Peto veſtram ſanctitatem*. Innumera ſunt exempla iſtiuſmodi. Quin & Tullius ipſe ita uſurpavit lib. 13. epiſtolar. familiar. epiſt. 73. ad Philippum Proconſulem ſcribens, ut certe quidam illic legunt: *Te autem pro vetere noſtra neceſſitudine etiam atque etiam peto ut ejus filios mihi condones*. Vide Cujacium lib. 5. obſervat. cap. 33.

6 *Notariæ*) Infra in aliquot locis, & apud Auguſtinum frequenter legitur *notoria*, interdum *notaria*. Hæc vocabula facile confunduntur. Caſaubonus ad Trebellium Pollionem ait notariam in Digeſtis & Codice ac ſcriptoribus mediæ Latinitatis ſignificare epiſtolam qua aliquid Principi ac magiſtratui notum fit. Vide Juretum in Miſcellaneis ad Symmachum pag. 284. & ſeq. & Salmaſium ad Trebellium Pollionem pag. 339.

7 *Aut ægritudo*) Auguſtinus in Breviculo primæ diei cap. 4. *Ibi dixerunt ita ſe omnes veniſſe, uſque ad graviſſimos ſenes, ut hi ſoli deeſſent quos adverſa valetudo corporis impediſſet*.

nuimus. *Et alia manu.* Januarianus Episcopus subscripsi. *Et alia manu.* Primianus Episcopus subscripsi.

XV.

Marcellinus vir clarissimus Tribunus & Notarius dixit. Alterius quoque partis recitetur epistola.

XVI.

a Ca-... um e... esipon... i. ... apud ... in ... gestis ... merito.

Romulus exceptor recitavit. Honorabili ac dilectissimo filio viro clarissimo & spectabili Tribuno & Notario Marcellino, Aurelius, Sylvanus, & universi Episcopi catholici. Edicto spectabilitatis tuæ, quo nostræ collationis tranquillitati quietique servandæ & veritati manifestandæ muniendæque consultum est, in omnibus nos consentire, sicut admonere dignatus es, per has litteras intimamus, hoc est, de loco & tempore ipsius collationis & de numero eorum quos præsentes esse oportebit. Consentimus etiam ut ii quibus conferendi delegamus officium, subscribant prosecutionibus suis; inque illo scripto quo eis hoc munus imponimus ratumque nos habituros quod egerint pollicemur, subscriptiones omnium nostrum non solum habeas factas, verum etiam cum fiunt ipse perspicias; admonituri quoque Domino adjuvante populum Christianum, ut a collationis loco quietis & tranquillitatis gratia suum abstineat omnino conventum, & ea quæ aguntur non cum aguntur audire festinet, sed conscripta ut cognoscat expectet, sicut ea te prolaturum omnibus promisisti. Illo etiam, veritate confisi, nos vinculo conditionis obstringimus, ut si nobis ii cum quibus agimus demonstrare potuerint, cum secundum Dei promissa populi Christiani usquequaque crescendo jam magnam partem orbis implerent & in cetera dilatarentur implendam, subito Ecclesiam Christi nescio quorum quos isti accusant peccatorum perisse contagio, & in sola remansisse parte Donati, si hoc, ut dictum est, demonstrare potuerint, nullos apud eos honores episcopalis muneris requiremus, sed eorum sequemur pro sola æterna salute consilium, quibus tanti gratiam beneficii pro cognita veritate debebimus. Si autem nos potius valuerimus ostendere Ecclesiam Christi omnium, non solum Africanarum, verum etiam transmarinarum provinciarum multarumque gentium spatia feracissima populorum copia jam tenentem, & sicut scriptum est, toto mundo fructificantem atque crescentem, nullorum hominum sibi commixtorum peccatis perire potuisse, si denique ipsorum quos tunc accusare voluerunt potius quam convincere valuerunt, quæstionem demonstraverimus esse finitam, quamvis non in eis Ecclesiæ causa consistat, & Cæcilianum innocentem, illos autem violentos & calumniosos esse judicatos ab eo Imperatore, ad cujus examen criminationes suas ultro accusando miserunt, postremo si quicquid de peccatis quorumlibet hominum dixerint vel humanis documentis vel divinis probaverimus aut eorum innocentiam falsis criminibus adpe-

A titam, aut Christi Ecclesiam, cujus communioni cohæremus nullis eorum delictis esse destructam, sic ejus nobiscum teneant unitatem ut non solum viam salutis inveniant, sed nec honorem episcopatus amittant. Neque enim in eis divinæ sacramenta veritatis, sed commenta humani detestamur erroris. Quibus sublatis, fraternum pectus amplectimur Christiana nobis caritate conjunctum, quod nunc dolemus dissensione diabolica separatum. Poterit quippe unusquisque nostrum, honoris sibi socio copulato, vicissim sedere eminentius, sicut peregrino Episcopo juxta considente collega. Hoc cum alternis basilicis utrinque conceditur, uterque ab alterutro honore mutuo prævenitur; quia ubi B præceptio caritatis dilataverit corda, possessio pacis non fit angusta; ut uno eorum defuncto, deinceps jam singulis singuli pristino more succedant. Nec novum aliquid fiet. Nam hoc ab ipsius separationis exordio, in eis qui damnato nefariæ discissionis errore unitatis dulcedinem vel sero sapuerunt, catholica dilectio custodivit. Aut si forte Christiani populi singulis delectantur Episcopis, & duorum consortium inusitata rerum facie tolerare non possunt, utrique de medio secedamus, & Ecclesiis singulis damnata schismatis causa in unitate pacifica constitutis, ab his qui singuli in [1] Ecclesiis singulis invenientur, unitate facta, per loca necessaria singuli constituantur Episcopi. Quid e- C nim dubitemus redemptori nostro sacrificium istius humilitatis offerre? An vero ille de cœlis in membra humana descendit ut membra ejus essemus, & nos, ne ipsa ejus membra crudeli divisione lanientur, de cathedris descendere formidamus? Propter nos nihil sufficientius quam Christiani fideles & obedientes sumus. Hoc ergo semper simus. Episcopi autem propter Christianos populos ordinamur. Quod ergo Christianis populis ad Christianam pacem prodest, hoc de nostro episcopatu faciamus. Si servi utiles sumus, cur Domini æternis lucris pro nostris temporalibus sublimitatibus invidemus? Episcopalis dignitas fructuosior nobis erit, si gregem Christi magis deposita collegerit quam retenta disperserit. Nam qua fronte in futuro D sæculo promissum a Christo sperabimus honorem, si Christianam in hoc sæculo noster honor impedit unitatem? Hæc propterea præstantiæ tuæ scribenda curavimus, & ut per te innotescant omnibus postulamus; ut in adjutorio Domini Dei nostri, quo admonente ista promittimus, & quo adjuvante nos implere posse confidimus, etiam ante collationem, si fieri potest, corda hominum vel infirma vel dura pia caritas aut sanet aut edomet, ac sic jam pacificis mentibus non resistamus manifestissimæ veritati, & disputationem nostram vel præcedamus concordia vel sequamur. Neque enim desperare debemus, si recolunt *beatos esse pacificos, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur*, Matth. 5. E multo dignius & facilius eos velle ut pars Donati universo orbi Christiano reconcilietur quam universus orbis Christianus a parte Donati rebaptizetur; cum præsertim de Maximiani sacrilego & damnato schismate venientes, quos etiam terrenarum potestatum jussionibus insectando

1 *Ecclesiis singulis*) Augustinus in Breviculo primæ diei cap. 5. *Quod si plebes duos in una Ecclesia Episcopos ferre non possent, utrique de medio recedentibus, singuli constituerentur Episcopi, ab eis Episcopis ordinandi qui in suis plebibus singuli invenirentur.* Ceterum legi haud dubie merentur quæ de toto hoc negotio scribit idem Augustinus in libro de gestis cum Emerito. Vide etiam sermonem secundum Sancti Augustini ante collationem supra pagina 15.

do emendare curarunt, [1] tanta diligentia quæſierint ut nec baptiſmum ab eis datum reſcindere auderent, & quoſdam eorum damnatos ſine ulla honoris eorum diminutione ſuſciperent, quoſdam vero in illius diſciſſionis ſociete impollutos fuiſſe cenſerent; quorum inter ſe concordiæ non invidemus, ſed eos certe oportet advertere quam pie tanto ſtudio ramum a ſe ſectum radix catholica inquirit, ſi ramus ipſe ſimiliter parvum fragmen inciſum ſic colligere laboravit. *Et alia manu*. Optamus te, fili, in Domino bene valere. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ Carthaginenſis huic epiſtolæ ſubſcripſi. *Item alia manu*. Silvanus ſenex Eccleſiæ Summenſis ſubſcripſi. *Item recitavit*.

XVII.

Edictum Cognitoris, inſinuans quid pars utraque reſcripſerit.

Marcellinus vir clariſſimus & ſpectabilis Tribunus & Notarius. Quoniam juſtitia dictante vel fide ſemel me ſpopondiſſe commemini quicquid cum utriuſque partis Epiſcopis geſſero, in publicam tranſmiſſurum me eſſe notitiam, cauſa mihi repetendorum naſcitur edictorum. Nam cum ſuperioris forma programmatis ea digeſta contineat quibus ordinata cognitio inoffenſum ſequatur tramitem judicandi, neceſſarium eſſe cenſueram quid ſuper eodem pars utraque ſentiret, edicto ab univerſis Epiſcopis flagitare: qui dicationi meæ partim per notoriam, partim per epiſtolam reſcribentes, quid ſuper conditionibus nuper propoſitis ſentiant intimarunt: cujus vel epiſtolæ vel notoriæ quemadmodum ſe forma contineat, offerendum publicis obtutibus judicavi; ut quid vel præcedentis edicti textus exegerit, vel ſingularum partium reſponſione relatum ſit ubi totius populi conſiderarit agnitio, qualiter ſe habeat examinantis intentio perſpicue poſſit advertere. *Quo indito idem recitavit*.

XVIII.

Literæ Catholicorum, quibus Notoriæ Donatiſtarum reſponderunt.

Honorabili ac dilectiſſimo filio viro clariſſimo & ſpectabili Tribuno & Notario Marcellino, Aurelius, Silvanus, & univerſi Epiſcopi catholici. Multum nos ſollicitos reddidit notoria vel literæ fratrum noſtrorum, quos cupimus ad catholicam pacem a pernicioſa diſſenſione converti, quod edicto nobilitatis tuæ, quo ipſius diſputationis noſtræ tranquillitati quietique providiſti, conſentire noluerunt; ne forte, etiamſi non omnes, aliqui tamen eorum per multitudinis tumultum ſeu ſtrepitum collationem, quæ pacifica & pacata eſſe debet, impediant. Atque utinam ipſos non pertentet iſta cogitatio, & nos potius fallat iſta ſuſpicio. Et ideo ſi velint omnes eſſe præſentes, ut cum eis viſum fuerit, congregatis illuc etiam nobis, ſimul inde egrediamur concordes atque pacati, & ſchiſmatica diviſione correcta, fraterno unitatis Chriſti vinculo obſtricti, mirantibus & gaudentibus omnibus bonis, dolente autem ſolo diabolo & ſimilibus ejus, pariter in Eccleſiam ad gratiarum actionem laudeſque Deo reddendas ardentiſſima & lucidiſſima caritate pergamus. Quid enim magnum eſt, ſi oculus pacatus attendat & cogitatio Chriſtiana non deſerat conſiderare, & videre, remotis humanis criminationibus ſeu veris ſeu falſis, in eis literis Eccleſiam eſſe quærendam ubi Chriſtus redemptor ejus innotuit? Nam ſicut non audimus contra Chriſtum eos qui dicunt corpus ejus de ſepulchro furatum a diſcipulis, ſic non debemus audire contra ejus Eccleſiam eos qui dicunt non eam eſſe niſi in ſolis Afris & Afrorum pauciſſimis ſociis. Apoſtolus quippe dicit quoniam veraces Chriſtiani membra ſunt Chriſti. Sicut ergo non credimus furto cujuſquam periiſſe carnem Chriſti mortuam de ſepulchro, ſic credere non debemus peccato cujuſquam viva ejus membra periiſſe de mundo. Non eſt itaque difficile, quoniam caput eſt Chriſtus, & corpus Eccleſia, ſimul in evangelio commendatum videre & caput contra calumnias Judæorum & corpus contra criminationes hæreticorum. Nam quod legitur, *Oportebat Chriſtum pati & reſurgere a mortuis tertio die*: Luc. 24 contra eos eſt qui dicunt mortuum de ſepulchro eſſe ſublatum. Quod autem ſequitur, Ibid. *& prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes incipientibus ab Hieruſalem*, contra eos eſt qui dicunt non eſſe Eccleſiam in orbe terrarum; ut uno brevi capitulo pauciſque verbis & inimicus capitis & inimicus corporis repellatur, & ſi fideliter attenderit, corrigatur. Nam tenere iſtas inimicitias fratres noſtros tanto magis dolemus quanto magis eos conſtat eaſdem ſcripturas nobiſcum tenere quibus hæc apertiſſima teſtimonia continentur. Judæi quippe, qui negant reſurrexiſſe Chriſtum, ſaltem non accipiunt evangelium. Iſti autem fratres noſtri utriuſque teſtamenti auctoritate devincti ſunt; & tamen criminari nos volunt de evangelio tradito, & nolunt ei credere recitato. Sed nunc fortaſſe hujus collationis cura ſuſcepta diligentius perſcrutati ſunt ſcripturas ſanctas, & quia in eis innumerabilia teſtimonia repererunt quibus promiſſa eſt Eccleſia futura in omnibus gentibus & toto orbe terrarum, ſicut eam reddi & præſentari cœpiſſe in evangelio & epiſtolis apoſtolicis & in actibus apoſtolorum videmus, ubi & ipſa loca & civitates & provinciæ leguntur per quas crevit, incipiens ab Hieruſalem, ut inde ſe etiam in Africam non migrando ſed creſcendo diffunderet, non autem invenerunt aliquod teſtimonium divinorum eloquiorum ubi dictum eſt eam perituram de ceteris partibus mundi & in ſola Africa (in) Donati parte manſuram; & viderunt quam ſit abſurdum pro illa quæ fuerat peritura tot teſtimonia divina recitari, pro ea vero quæ, ſicut putant, fuerat Domino placitura, nullum ejus teſtimonium reperiri. Hæc forte cogitantes ad finiendas vanas & pernicioſas & ſaluti æternæ contrarias inimicitias, ad locum collationis noſtræ [2] omnes convenire voluerunt, non ut tumultus novus oriatur, ſed ut vetus diſcordia finiatur. Nam & illud quo in nos ſolent graviter irritari, quod Reges terræ, quos tanto ante prædictum eſt Chriſto Domino ſervitu-

1 *Tanta diligentia*) Antea legebatur, *tanta dilectione quæſierant*. Emendatum eſt ex libro Auguſtini de geſtis cum Emerito.

2 *Omnes eo. voluerunt*) In poſtrema epiſtolarum ſancti Auguſtini editione, in quam conjecta eſt hæc epiſtola, legitur *noluerunt*, haud dubie vitio typographi. Senſus enim repugnat huic lectioni, quam & verba quæ ſequuntur deſtruunt & ipſa Donatiſtarum notoria. Sane mendum eſſe typographi, ut dixi, hinc palam fit quod infra, quum iſta repetuntur, edidere *voluerunt*. Atque ita legiſſe Auguſtinum patet ex breviculo primæ diei cap. 7. *multitudinem ſuam præſentem eſſe voluiſſent*.

victuros, leges contra hæreticos, & ſchiſmaticos pro catholica pace conſtituunt, credimus quod aliquando cogitaverint non eſſe culpandum, quia & antiqui Reges, non ſolum gentis Hebraicæ, ſed etiam alienigenæ, ne quiſquam contra Deum Iſrael, hoc eſt, verum Deum non tantum faceret, ſed vel diceret aliquid, omnes regni ſui populos præceptis minaciſſimis terruerunt, & majores iſtorum ipſam Cæciliani cauſam, unde nata eſt iſta diſſenſio, ad Conſtantinum Imperatorem per Anulinum Proconſulem accuſando miſerunt. Quod utique non ob aliud videntur feciſſe niſi ut Imperator Conſtantinus contra eos qui ſuperati eſſent, eis qui ſuperaſſent aliquid regali auctoritate decerneret; totamque ipſam cauſam potuerunt, & B forte fecerunt ipſius collationis neceſſitate, archivis publicis perſcrutatis, invenire olim eſſe finitam poſt eccleſiaſtica judicia quibus abſolutus eſt Cæcilianus, illo etiam Imperatore judicante ad cujus examen rem totam & primo miſerunt & poſtea perduxerunt. Ibi potuerunt etiam cauſam Felicis Aptungenſis ordinatoris Cæciliani, quem malorum omnium fontem in Concilio ſuo dixerant, cognoſcente Æliano Proconſule ex præcepto ejuſdem Imperatoris invenire purgatam. Quamquam & hoc ſi attenderunt, &; quod facile fuerat, adverterunt, in ſcripturis ſanctis Eccleſiam Chriſti permixtis zizaniis & palea & piſcibus malis futuram eſſe promiſſam uſque ad tempus meſſis, venti- C lationis, & litoris, utique cogitare potuerunt, etiamſi malam cauſam Cæcilianus & coepiſcopi ejus habuiſſent, nihil eos præjudicare potuiſſe orbi Chriſtiano quem Deus paucis credentibus tanto ante promiſit, & nunc multis videntibus reddidit. Niſi forte plus contra Eccleſiam valuit homo peccans quam pro Eccleſia Deus jurans, & iniquitas quod [1] admiſit quam veritas quod promiſit. Hæc ſentire quam ſit ſtultum & impium jam fortaſſe viderunt. Cogitaverunt quoque damnatos a ſe Maximianiſtas Primiani damnatores per poteſtates terrenas etiam de baſilicis curaſſe pellendos, & ibi tertius exemplo ſuo recentiore didicerunt non eſſe peccatum ſi tale aliquid Eccleſia contra D rebelles ſuos ab hujuſmodi poteſtatibus poſtulat, & quod aliquos ex damnatis poſtea receperunt, quos condemnarant, aliis etiam plurimis in eadem ſocietate ſchiſmatis conſtitutis dilationem dederunt, quos in Maximiani ſacrilegi ſurculi communione impollutos manſiſſe dixerunt, & baptiſmum vel a damnatis vel a ſociis eorum quamvis foris in ſchiſmate datum reſcindere atque iterare non auſi ſunt, ſatis utique judicarunt ea, quæ contra nos dicebant exemplo ſuo eſſe damnata, & credendum eſt quod jam intelligant quam ſit indignum, quam intolerabile, ut cum ſedeant in cathedris epiſcopalibus cum iſtis & cum ipſo ſimul Primiano damnatores ejus & damnati in cauſa ejus, E ut ſit pax in parte Donati, de Cæciliano infametur orbis Chriſtianus, ne in pace vivat unitas Chriſti. Hæc omnia fortaſſe cogitantes, & Dei timore permoti, omnes collationis loco adeſſe voluerunt, non tumultus diſpoſitione, ſed pacis. Quod enim præterea ſe univerſos adeſſe dixerunt, ut eorum numerus appareat, quoniam eos paucos eſſe adverſarii ſui ſæpe mentiti ſunt, hoc ſi aliquando a noſtris dictum eſt, de his locis dici veriſſime potuit ubi noſtrorum coepiſcoporum, & clericorum atque laicorum longe major numerus eſt, & maxime in proconſulari provincia; quamquam, excepta Numidia conſulari, etiam in ceteris provinciis Africanis noſtrorum numero facillime ſuperentur, aut certe in comparatione omnium gentium per quas catholica communio dilatatur, eos eſſe pauciſſimos rectiſſime dicimus. Sed nunc ſi numerum ſuum innoteſcere voluiſſent, nonne ordinatius atque tranquillius innoteſceret per eorum ſubſcriptiones, quas, ut mandata ſuo te cernente ſubjungant, edicto admonuiſti. Quid ſibi ergo vult quod collationis loco omnes adeſſe deſiderant? Si enim pacem non cogitant, quid non perturbabunt locuturi, aut quid illic facient tacituri? Nam etiamſi clamor non ſit, ſolus ſuſurrus ipſe multorum ſatis magnum ſtrepitum faciet, quo impediatur illa collatio. Quid eſt autem quod in notoria ſua ponendum putarunt, ideo ſe juſte flagitaſſe ut omnes adeſſent, quia omnes conventi ſunt ut venirent; quaſi poſſent eligi pauci qui adeſſe deberent niſi ab omnibus qui veniſſent, ut eorum electioni te præſente ſubſcriberent, ac ſic in paucis omnes eſſent cum ab omnibus pauci electi eſſent. Aut ergo tumultus ab eis cogitatur, aut pax: quorum illud optamus, illud cavemus. Et ideo, ne forte quod abſit, hoc præparetur potius quod cavemus quam quod optamus, ſic conſentimus adeſſe omnes illos ut tamen a nobis tantus adſit numerus quantus tuæ ſpectabilitati ſufficere viſus eſt, ut tumultuoſum per turbas ſi quid emerſerit, nonniſi eis recte imputetur in quorum parte præſens fuerit ad rem quæ a paucis agenda eſt omnino ſuperflua multitudo. Si autem quod votis omnibus cupimus, quod ardenter appetimus, quod ſuppliciter a Domino deprecamur, cauſa unitatis faciendæ illa erit neceſſaria multitudo, cum voluerint omnes aderimus, & ad tantum bonum illo adjuvante qui hoc donat alacriter convolabimus, dicentes *Fratres noſtri eſtis*, non jam eis qui nos deteſtantur, ſed qui odio finito amplectuntur, ut nomen Domini honorificetur, & appareat illis in jucunditate jam nobiſcum experientibus quam bonum ſit & jucundum fratres habitantes in unum. *Et alia manu*. Optamus te, fili, in Deo bene valere. *Item alia manu*. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ Carthaginenſis ſubſcripſi. *Item*. Sylvanus primæ ſedis provinciæ Numidiæ ſubſcripſi.

[Margin: ...e lib. 2. ...ſcellaneor. ...tror. pag. 472.]

[Margin: *Iſ. 66. 5. ex Græco.*]

XIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Evidenter apparuit edicto dicationis meæ numero præſtito, quem ex omnium voluntate ſuſciperent, curam negotii peragendam, quoniam id etiam ſacratiſſimam legem voluiſſe ejus recitatio patefecit. Et quia catholicos Epiſcopos ad edicti tenorem conſenſiſſe monſtratum eſt, utrum etiam Epiſcopi partis alterius de hac re ſatisfecerint, vel utrum nunc ſatisfacere velint, intimare dignentur.

XX.

1 *Admiſit.*) In veteri exemplari legitur *ammiſit*. Pro quo Maſſonus & Pithœus ediderunt *amiſit*; quam lectionem retinuerunt etiam noviſſimi editores epiſtolarum ſancti Auguſtini. Verum ea lectio nullum bonum ſenſum habet. Legendum itaque *admiſit*. Nihil vulgatius in antiquis libris quam ut in hujuſmodi verbis litera *m* ſubſtituatur litera *d*; ut *ammodum*, *ammirari*, *ammonere*, & ſic de ceteris.

A

XX.

Tergiversatio Donatistarum.

Emeritus Episcopus dixit. Acta est, ut arbitror causa, & adhuc confligentium non est statuta persona. Tibi enim, judicum verissime, nihil aliud incumbit quam tenere veritatem. Si omnium negotiorum advertamus instantiam, primo de tempore, de mandato, de persona, de causa, tunc demum ad merita negotii veniendum est. Quod si prætermissis istis, secundum forenses fasces jactantiamque illius controversiæ quam tribunalia sibi vindicant, semper legalis nobis ritus ac sermo servandus est, judica, vir sublimis, in negotio Christiano, quia huic causæ judicat Deus, quia & nostra merita & veri judicis sententiam æqua ponderans libra, ne [1] invergat attendit. Edictis enim propositis præstantiæ tuæ, quantum ad judicis voluntatem pertinet, nihil temere, nihil incongrue, nihil adversus aliquem videmus esse prolatum, quantum ad nostras responsiones; quoniam ante causam superflue, & ante merita principalis negotii supervacua esse noscuntur. Neque mihi nostra propositio neque illorum responsio officere potest, cum salvis omnibus ante causam nunc limen ingressi judicii, quæ sint merita negotii definire valeamus. *Et alia manu*. Emeritus episcopus recognovi.

XXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Constat de causa nihil penitus mutilatum, cum ea tantum quæ ante scripta vel gesta sunt præceperim recitari. Unde quoniam certus a partibus numerus constitui debere præceptus est, utrum edicto paritum sit, sicut superius interfatus sum, venerabilitas vestra intimare dignetur.

XXII.

Emeritus Episcopus dixit. Admoniti quidem integritatis tuæ edictis, omnia integra & inlibata causæ servabimus. Hanc causam, si tempus, si dies patitur, intimamus. Scimus enim & edicto spectabilitatis tuæ & sacri tenore rescripti intra quatuor menses causam debere finiri. Si iste est dies, veniamus ad causam. Non possumus etenim quicquam de meritis disceptare, nisi primo de die fuerit judicatum. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus recognovi.

XXIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ex edicto secundo diem cognoscere potuisti, qui dies Kalendarum Juniarum videtur esse constitutus; quoniam hunc esse hodiernum etiam suggestio patefecit officii, & recitatio monstravit edicti. Superest utrum de ordinando negotio a vestris partibus eligendisque personis satisfactum sit intimetur: siquidem in confusa multitudine certa non possit esse persona, cum hoc constet etiam legibus definitum.

XXIV.

Emeritus Episcopus dixit. Diem negotii utrum terminus edictalis incluserit, an forma imperialis præcepti, nobilitatis tuæ debet judicio definiri. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus recognovi.

XXV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius. Ex edicto dies est constitutus secundum formam judicii principalis. Et quoniam non est in his diutius immorandum, superest ut in electione B satisfaciatis cœlestibus constitutis.

XXVI.

Emeritus Episcopus dixit. Forma præcepti talis est, ut intra quatuor menses causa dicatur. Si secundum hanc formam sublimitatis tuæ edictum est constitutum, superest ut suggerente officio in medium causa mittatur. *Et alia manu*. Emeritus episc. recognovi.

XXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Officium ad quæsita respondeat. *Nampius scri-* C *ba dixit*. Secundum diem edicti nobilitatis tuæ quartus mensis conclusus est die 14. Kalendarum Juniarum.

XXVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Cum partes Carthaginem utræque venissent, in hunc eas diem consensisse non dubium est; siquidem nulla super hac parte videatur aut dilatio postulata, aut judicium flagitatum.

XXIX.

Petilianus Episcopus dixit. Nos ad hanc ur- D bem 15. Kalendarum die Juniarum venisse & * notoria nostra signavimus, & omnem, non dico Carthaginem, sed Africam fecimus testem: qui si non adessemus, jam pars adversa sine dubio flagitaret in contumaces dicendam esse sententiam tempusque jam fuisse definitum quo nec post venientibus agere quicquam aut respondere licuisset. Si igitur, vir nobilis, mediam semper libram judicii tui suspensam ita tenes, ac regis ut nullam in partem vergat aliquid gratiam illam qua tibi conditionem atque præceptum imperiali auctoritate cognoscis esse permissum, ut ferre possis in contumaces sententiam, nunc te judiciali illo motu quæ pura cessura animadvertere oportebit, contra hanc E partem te ferre judicium quæ destitit, quæ non adfuit, quæ delectata est laboribus meis, quæ in hoc quoque mihi insultavit, ut diu chorus iste sanctissimus senatus cœlestis spectaret judicii tui auctoritatem, excubaret pæne quotidie, ipsaque Dei, quæ sacra sunt, sine sollicitudine non gessisset. Feras igitur quæso judicium, promasque sententiam, non dico acriorem quam adversum me ferre potueras, sed quam tibi leges

* Vide sup cap. 14.

[1] *Invergat*) Ita omnino vetus exemplar. Quod miror non fuisse animadversum a Massono & Pithœo, qui ediderunt *immergat*. Invergere significat in aliquam partem vergere seu inclinare, ut infra in cap. 29. dicitur. Vocabulum est eo sensu usurpatum a Plauto, Virgilio, & Ovidio.

ges & imperiale præceptum intimant, quam que præcipiunt. Non enim fas est ut qui contra nos posses ferre judicium, nunc contra adversarios meos sententiam valeas denegare. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus recognovi.

XXX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Sanctitatem, atque peritiam tuam latere non credo id imperiali præceptione fuisse constitutum, ut ea pars quæ trini edicti conventione adesse noluisset, sententiam contumacis incurreret. Perpensa enim clementissimus Imperator moderatione constituit, ut si longinquitate itineris quarto mense partes ad constitutum locum venire minime potuissent, duum mensium induciæ præstarentur. Quam quidem rem, ne alicujus partis querela videretur existere, videor custodisse. Unde de tempore, quoniam magis forensis est quam episcopalis objectio, quæ quidem nec in publico judicio secundum formam imperialis præcepti prævalere potuisset, cum partes utraque observasse sat clareat, sicut superius interfatus sum utrum electi sint qui peragere possint ex omnium voluntate negotium intimare dignemini.

XXXI.

Emeritus Episcopus dixit. Causæ præscriptio est judicis sermo, servari forensem usum consuetudinemque jurgandi inter Episcopos non oporterere, [1] nutare illam versutiam legum jurisque controversiam ubi de fidei statu & de totius sanctitatis disceptatione tractatur. Quod quidem castis & bene credulis auribus accipimus, vir spectabilis; sed ne forte in perniciem nostram ista replicentur, jusque transeat ad adversarios iterum confligendi, adseraturque nobis hoc juris præcepto servato, in hanc formam legis consentire debes, hoc ipsum judiciaria auctoritate defige, episcopalis nos moris regula sanctitati adesse debere, ut non præstigiis juris, neque ligaminibus cujusque facundiæ, sed testamento novo ac veteri, quod instituit Deus, quod sacravit Dominus Christus, causa possit audiri. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus recognovi.

XXXII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ne quid inordinate fieri videatur, quoniam hoc & ipsum veritatis regula continetur, & legum dictat auctoritas, prius est ut personarum numerus designetur; tunc demum ea quæ partibus competunt, per eos qui firmati fuerint rectius peragentur, ne hæc inter incertas personas videantur infirma.

XXXIII.

Emeritus Episcopus dixit. Cum omnes qui mandaturi sunt adstare videantur, magisque persona præsentium quam sermo teneatur absentium, quid est quod movere potest judicia, cum statutis omnibus quæ primo ex lege descendunt, quæque initium causæ facere consueverunt, tunc demum ad electionem defensorum secundum edictum sublimitatis tuæ arbitrium veniamus? *Et alia manu*. Emeritus Episcopus recognovi.

XXXIV.

Altera tergiversatio.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Nunquam habere potuit certam multitudo personam; cum hoc etiam in publicis actionibus atque corporibus soleat custodiri, ut per ordinatas atque firmatas (personas) omnia peragantur.

XXXV.

Emeritus Episcopus dixit. Teneo fidem tuam, vir sublimis, nihil mihi de juris lege præscribi ubi agitur de fide. *Et alia manu*. Emeritus episcopus recognovi.

XXXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Interloquutio mea non jus cessare debere, sed forensem contentionem, apertissime definivit. Neque enim possunt aliqua quæ competunt partibus denegari. Sed si hoc utrarumque partium consensus habet, ut nihil de jure publico, sed omnia ecclesiasticis regulis, id est, novi & veteris testamenti testimoniis peragantur, pars utraque designet.

XXXVII.

Petilianus Episcopus dixit. Optimus moderator. *Et alia manu*. Petilianus (Episcopus) recognovi.

XXXVIII.

Aurelius Episcopus Ecclesiæ catholicæ dixit. Quoniam secundum nobilitatis tuæ edictum [2] non omnes nostri collegæ adsunt illi obtemperantes edicto, & voluntas cunctorum mandato continetur, jube hoc idem mandatum ab officio suscipi & recitari. *Et alia manu*. Recognovi.

XXXIX.

Emeritus Episcopus dixit. Si jubes, competit causa per integritatem tuam. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus recognovi.

XL.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Aliud constat esse [3] quæsitum, ut utrum a jure publico recedi velitis & totum divinis legibus agitari, vestris professionibus demonstretis.

XLI.

Aurelius Episcopus Ecclesiæ catholicæ Carthagi-

1 *Nutare ill. versutiam*) Franciscus Juretus in Notis ad libellum secundum sancti Ambrosii contra relationem Symmachi pag. 330. censet legendum heic esse *mutare*. Verum etiam in cap. 393. tertiæ cognitionis legitur *nutare*, quod confirmat lectionem hujus loci.

2 *Non omnes*) id est, illi tantum qui electi sunt juxta edictum cognitoris.

3 *Quæsitum*) Antea legebatur: *quæ sit V. V. T.* Vetus exemplar habet *quæ sit u' u' t'*. Nemo autem non videt veram esse lectionem quam nos proferimus.

ginensis dixit. Inveniet hoc ipsum sublimitas tua, cum hoc mandatum fuerit recitatum. *Et alia manu*. Recognovi.

XLII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Et hoc mandato evidentissime continetur ut omissa juris publici controversia, omnia divinis legibus peragantur.

XLIII.

Aurelius Episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginensis dixit. Recitatio mandati sensus tuos poterit informare. *Et alia manu*. Recognovi.

XLIV.

Petilianus episcopus dixit. Legem Dei repudiat qui dubitat quid debeat profiteri. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus recognovi.

XLV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ego hæc partium volui responsione firmari. Ceterum certum est me, quoniam imperiali præcepto omnia nunc aguntur, per quod jura constituta sunt, omnino non posse.

XLVI.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginensis dixit. Legem Dei non repudiamus cum hoc mandatum ingerimus legendum in quo potest omnis nostra assertio perdoceri. Nec enim egredi possumus limitem istius mandati quod nobis [1] patres vel fratres nostri [2] universalis Concilii Ecclesiæ catholicæ hic apud Carthaginem constituti mandarunt. *Et alia manu*. Recognovi.

XLVII.

Emeritus Episcopus dixit. Fidei causa est, quæ & sine mandato ipso jure agi potest. Neque enim alibi oculos habet Deus, aut deseruit cœlum, ne intendat causam suam. Quid est quod de mandato vel de obligatione mandati, de subscriptione, [3] de modo, de formulis quæritur? Quid est quod in hac cauta quasi aut refragantis aut non mandati judicialis sponsio arbitrium flagitat, cum singuli quique propriam causam & salutis suæ negotium gerant, superfluumque sit ceterorum mandatum, cum in uno coultet Ecclesiæ tota persona? Advertat, vir nobilis, integritas tua quam in ista sede jam quodam lumine coruscare cognoscimus veritatem ita præsidere debere ut si forensis altercatio jurisque conflictus in medio mittitur, proponatur, sin autem simplex illa veritas qua vita datur, qua renascitur sæculum, qua liberatus est mundus, in hoc judicio spiritali altercatione conquiritur; quæso, vir sublimis, utrumque proponant, & de utroque unum eligant. Aut enim merita juris omittere non possunt perscriptionemque causarum, aut si de illis sacratissimis legibus, quibus communis reverentia est adhibenda, [4] patientia * ipsas magis amplectar & teneam, & quasi cœlestis aræ pontificatum adorem semper ac venerer, ut & tibi integro cognitori secundum institutum mentis tuæ morisque ordinem certa sit causa judicandi, nec fluctuet judicium tuum, de quo est Deus & populus judicaturus. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus recognovi.

* Locu scurus. patiente Hard.

XLVIII.

Fortunatianus Episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Catholica Ecclesia, quæ toto, [5] sicut promissa est, terrarum orbe diffunditur, cum adversæ parti semper de fide obtulisset & de actione quam nobis criminose objiciunt collationem, & scriptis publicis & testimoniis multorum & conventione magistratuum facilius edocebitur; sed ut omni ex parte tuta sit ipsius conlationis causa, confusa non facit multitudo. Deligant igitur præsentes fratres nostri, quia volunt, ex adverso sistentes aliquos sui ordinis primarios viros, quibus totam actionis summam committant, atque adstipulationem faciant præsentium gestorum: ut si forte in assertione ejusdem causæ defecerint, in eorum persona qui hujusmodi negotium susceperint absque cunctatione victos eos esse & recitatio demonstret actorum. Et ideo, quia non opus est multifaria dilatione causam peragere, deligant personas secundum propositi edicti tenorem quæ collationis causam suscipiant, ut omnibus semper probata veritas luce clarius demonstretur. Nam mandatum nihil juris & cavillationis forensis habere ejus lectione, si pars adversa patiatur, facilius edocebitur. *Et alia manu*. Recognovi.

XLIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Prosecutionem tuam cum imperiali certum est concordare præcepto, quo constitutum est ut certus a singulis partibus numerus deligatur. Nam sive juris sive fidei causa tractatur, certæ debent adstare personæ, ut quicquid actum fuerit, integrum totum obtineat.

L.

1 *Patres vel fratres*) Puto voces illas, *patres vel*, esse superfluas, & mendum esse librarii: qui cum nesciret, quamnam ex his duabus vocibus poneret hoc loco, *patresne*, an *fratres*, utramque posuit, lectori judicium integrum relinquens.

2 *Universf. Concilii*) Infra capite 55. istius primæ cognitionis: *Mandatum factum ab universo Concilio catholicorum Episcoporum*. Et infra: *Placuit ergo nobis ex Dei & Domini voluntate in hanc Carthaginensis civitatis convenire Ecclesiam*. Et in collat. 3. cap. 68. *Persona nostra, quibus universale Concilium mandavit*. Augustinus in libro de gestis cum Emerito: *Quando autem ventum est hoc ut palam fieret, in Concilio universorum tam frequenti pene trecentorum Episcoporum &c.*

3 *De modo*) In veteri codice legitur *de nodo*. Verum & sensus ipse & Augustinus in breviculo primæ diei cap. 3. probant legitimam esse emendationem nostram.

4 *Patientia*) Vox corrupta. Pro qua legendum videtur *pendemus*, aut aliquid simile.

5 *Sicut promissa est*) Antea legebatur: *Catholica Ecclesia quæ toto sicut terrarum orbe promissa est diffunditur*. Emendatum est ex Augustino in breviculo primæ diei cap. 10. *Causa Ecclesiæ, quæ toto, sicut promissa est, terrarum orbe diffunditur*. Mandatum Episcoporum catholicorum in hac ipsa prima collatione cap. 55. *Crimina falsissima Ecclesiæ catholicæ, quæ toto, sicut de illa testantur divina eloquia, terrarum orbe diffunditur*. In collatione tertia cap. 14. *Si agnoscenda est Ecclesia toto terrarum, sicut promissa est, orbe diffusa*. Ibidem cap. 17. *Causam Ecclesiæ peragamus, quæ, sicut promissa est, toto terrarum orbe diffunditur*.

L.

Fortunatianus Episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Dignetur igitur spectabilitas tua mandatum susceptum officio tradere & recitari (jubere,) ut ex eo tenore pars adversa, quia dignatur, ab hoc instructa valeat objectis omnibus respondere, unde possit etiam clarescere nihil nos jure publico velle tergiversari. *Et alia manu.* Recognovi.

LI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Professionem quam expectabat sanctitas vestra evidenter accepit. Patiatur ergo nunc recitari mandatum, salvo eo ut utraque pars me agnoscat imperialis præcepti formam custodire debere. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Si jubet spectabilitas tua, recitetur.

LII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Universa quæ a partibus offeruntur, ut omnis amputetur ambago, ab officio recitentur.

LIII.

Petilianus episcopus dixit. Sine præjudicio nostro legat; salvo eo quia hæc causatio forensis est, non legalis. Nam uti mandato, his formulis præsumere non est ecclesiasticæ consuetudinis, sed forensis ludi atque certaminis & illius exercitii quod magis argumentis quam fide aliqua sæpe subsistit. Proinde nobilitatis tuæ spectabilitatisque censura etiam atque etiam in hoc loco morari dignentur, ut edicant utrum lege divina causam agi velint & ipsam disceptationem inter partes ventilari, an omnino legibus publicis uti velint: quoniam in utroque mihi plurima competunt; ut si a lege discesserit, Episcopum se non esse demonstret; si vero legem tenuerit, tunc ei, ut illi qui Christianus esse desiderat, debeam respondere. *Et alia manu.* Petilianus Episcopus recognovi.

LIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Si nullo potestatis sæcularis judice residente inter episcopos tantum hæc contentio tractaretur, tunc demum eorum erat arbitrii, & forsitan justi, ut nihil publico velint jure tractari. Me autem, cum legumlatores ii sint qui me judicem delegerunt, a legibus certum est deviare non posse, quamvis professionem partis e diverso venientis apertissime susceperit sanctitas vestra, in qua id expressisse cognoscitur quod vestra prosecutio postulavit. Unde mandatum per officium recitetur.

LV.

Petilianus episcopus dixit. Legat. *Et alia manu.* Petilianus Episcopus recognovi. *Romulus exceptor recitavit.* Post consulatum Varanis viri clarissimi 3. Kal. Junias. Mandatum factum in Ecclesia. *Et cum recitaret, Adeodatus Episcopus dixit.* Sine præjudicio nostro recitet

A *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Sæpius interfatus sum omnia integris responsionibus recitari. *Romulus exceptor recitavit.* Mandatum factum in Ecclesia Carthaginensi ab universo Concilio Episcoporum catholicorum, præsidente Aurelio Episcopo Ecclesiæ Carthaginensis, & Sylvano Primate Numidiæ. Quamvis causa Ecclesiæ catholicæ adversus omnes falsas criminationes, quibus eam usquequaque diffusam schismatici & hæretici per suas quasque regiones vel provincias vel divisi atque separati vaniloquis & sacrilegis insectantur erroribus, satis superque divinis testimoniis defendatur, in Africa vero adversus Donatistas etiam ecclesiastico atque imperiali judicio, sicut oportebat vel necesse fuerat, terminata sit, B tamen quia idipsum hominibus qui ista nesciunt, quo eas ad æternam salutem Christiana caritate acquiramus, instantius manifestandum atque declarandum est, placuit nobis ex Dei Domini voluntate in hanc Carthaginensis civitatis convenire Ecclesiam, & eligere idoneos fratres collegasque nostros ad adserendam hujus causæ defensionem, qui crimina falsissima Ecclesiæ catholicæ quæ toto, sicut de illa divina testantur eloquia, terrarum orbe diffunditur, a parte Donati objecta redarguant. Ecclesia quippe Christi sanctis patribus nostris Abrahæ, Isaac & Jacob, & populis omnibus per imitationem fidei posteris & filiis eorum C ita divina & veridica voce promissa est ut nulla humana & maledica possit voce convinci. Ad Abraham namque ita loquutus est Deus. *Per me juravi, dicit Dominus, propter quod fecisti verbum hoc, & non pepercisti filio tuo amantissimo propter me, nisi benedicens benedicam te, & implendo implebo semen tuum tanquam stellas cœli & tanquam arenam quæ secus oram maris est, & hæreditatem possidebit semen tuum civitates adversariorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ quia obaudisti vocem meam.* Ad Isaac quoque ista de hac re verba sunt Domini. *Statuam jusjurandum meum quod juravi Abraham patri tuo, & ampliabo semen tuum tanquam stellas cœli, & dabo tibi & semini tuo* D *omnem terram hanc, & benedicentur in nomine tuo omnes gentes terræ pro hoc quia obaudivit Abraham pater tuus meam vocem & servavit præcepta mea & justitias meas & legitima mea.* Ad Jacob etiam loquens, hoc idem adtestatione præclarissima pollicetur. *Et erit semen tuum sicut arena terræ, & multiplicabitur supra mare & in Africum & in Aquilonem & ad Orientem, & benedicentur in te omnes tribus terræ & in semine tuo.* Unde Propheta Esaias his vocibus consonans, istam Ecclesiam in spiritu sancto futuram prævidens, sic alloquitur. *Lætare sterilis, quæ non paris, erumpe & exclama quæ non parturis, quoniam multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum. Dixit enim* E *Dominus: Dilata locum tabernaculi tui, & aularum tuarum fige palos. Noli parcere, longos fac funiculos tuos, & palos tuos confirma. Adhuc in dexteram & sinistram extenderis, & semen tuum gentes possidebit, & civitates desertas inhabitabit. Ne timeas, quoniam prævalebis; neque verearis quod detestabilis fueris, confusionem enim in æternum oblivisceris, ignominiæ viduitatis tuæ non eris memor, quoniam ego Dominus qui facio te; Dominus nomen illi, & qui liberavit te Deus Israel, universæ terræ vocabitur.* Item alio loco: *Et patefaciet Dominus brachium suum*

Mandatum Catholici Concilii quo delectis ad disputandum episcopis Ecclesiæ Catholicæ adversus criminationes Donatistarum injuncta est defensio.

Gen. 22.

Gen. 26.

Gen. 28.

Isai. 54.

ſuum ſanctum in conſpectu univerſarum gentium, A *& videbunt omnes gentes uſque ad intima terræ*
Iſai. 52. *ſalutem quæ a Deo eſt.* Item dicit: *Poſui te in teſtamentum generis, in lucem gentibus, ut ſit ſalus uſque in fines terræ.* Malachias etiam Propheta prævidens ſacrificium primi populi ceſſaturum, & toto orbe terrarum, id eſt, a ſolis ortu uſque ad occaſum, æternum ſacrificium glorificato in gentibus nomine Domini celebrandum, ita loquitur ad Judæos: *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens,*
Malach. 1. *& ſacrificium non accipiam de manibus veſtris, quoniam ab ortu ſolis uſque ad occaſum clarificatum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco incenſum offertur nomini meo & ſacrificium mundum, quoniam magnum eſt nomen meum in* B *gentibus, dicit Dominus omnipotens.* Hieremias quoque gentes ab extremo terræ venturas ad Deum, damnatis ſimulacrorum ſuperſtitionibus, ſic prædicit. *Domine virtus mea & adjutorium*
Hier. 16. *meum & refugium meum in diem malorum. Ad te gentes venient ab extremo terræ, & dicent: Quam falſa poſſederunt patres noſtri idola, & non eſt in eis utilitas.* Quia vero non in unum aliquem terræ locum ex aliis locis ad Deum gentes venturas eſſe prædictum eſt, ſed in locis ſuis eum adoraturas in quem damnatis ſimulacris fuerant crediture, ſic Sophonias Propheta teſtatur.
Soph. 8. *Prævalebit Dominus adverſus eos, & diſperdet omnes deos gentium terræ, & adorabunt eum unuſquiſque de loco ſuo omnes in-* C *ſulæ gentium.* His itaque aliis multo pluribus teſtimoniis legis & Prophetarum adſerentibus Eccleſiam toto terrarum orbe diffundi, pſalmi
Gal. 2. etiam divini ita concinunt. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Item in alio pſalmo de Domino Chriſto in figura Salomonis: *Dominabitur a mari uſque ad mare, & a*
Pſal. 71. *flumine uſque ad terminos finis terræ. Coram illo decident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent. Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent; & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient illi.* Item in alio pſalmo. *Deus deorum* D
Pſal. 49. *Dominus loquutus eſt, & vocavit terram a ſolis ortu uſque ad occaſum; ex Sion ſpecies decoris ejus.* Propterea ipſe quoque Dominus Jeſus, qui loquutus fuerat ante per ora Prophetarum, poſtea quam reſurrexit a mortuis, jam per os proprium ſic promiſit Eccleſiam. *Oportebat,*
Luc. 24. inquit, *impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege & Prophetis & pſalmis de me. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas, & dixit eis quia ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes incipientibus ab Hieruſalem,* tanquam illud teſtimonium pſalmi quod recentiſſimum poſuimus verbis aliis E exponeret. Nam quod ibi poſitum eſt, *Vocavit terram a ſolis ortu uſque ad occaſum,* hoc Dominus ait *per omnes gentes;* & quod ibi poſitum eſt, *ex Sion ſpecies decoris ejus,* hoc Dominus ait *incipientibus ab Hieruſalem.* Quis enim neſciat Sion & Hieruſalem unicam eſſe civitatem, unde cœpit paſſio & reſurrectio Domini Jeſu Chriſti per orbem terrarum populis mundandis atque ſalvandis illuſtriſſimo præconio prædicari? Proinde & aſcenſurus in cœlum, providens unde fuiſſent carnales homines pro ſuis diviſionibus & ſeparationibus litigaturi, cum quæſiſſent diſcipuli audire ab eo aliquid de fine ſæculi. *Non eſt,* inquit, *veſtrum* Act. 1.
ſcire tempora quæ pater poſuit in ſua poteſtate; ſed accipietis virtutem ſpiritus ſancti, & eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in totam Judæam & Samariam, & uſque in totam terram. Hanc auctoritatem magiſterii cœleſtis ſecuti Apoſtoli Eccleſiam commendant in toto mundo fructificantem atque creſcentem, & ne ſe in partes membra Chriſti per hominum nomina dividant, ita carnales, qui jam hoc facere cœperant, Apoſtolus alloquitur. *Obſecro vos, fra-* 1. Cor. 1.
tres, per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti ut id ipſum dicatis omnes & non ſint in vobis ſchiſmata, ſitis autem perfecti in eodem ſenſu & in eadem ſententia. Nunciatum enim eſt mihi, fratres, ab his qui ſunt Chloes quia contentiones ſunt in vobis, & unuſquiſque veſtrum dicit. Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti. Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Unde & iſtos, contra quorum errorem & pro quorum ſalute nomine Chriſti elegimus qui eorum criminationibus falſis vaniſque reſpondeant, in ſacramentis Chriſti fratres noſtros agnoſcimus, nec eorum deteſtamur perverſitatem, ſed ipſa Chriſti ſacramenta in eis adprobamus & reſcindere non audemus. Meminimus enim per Prophetam eſſe præceptum: *Audite qui pavetis verbum* Iſai. 66. 5. ex Græco.
Domini. Dicite fratres noſtri eſtis, his qui vos oderunt, & qui vos deteſtantur, ut nomen Domini honorificetur & appareat illis in jucunditate. Jam quod ſequitur ipſi ſibi ſalubriter dicant, vel a Propheta potius quam a nobis hoc audiant. Nos leviora dicimus, ut pacem potius cum correctis quam litem cum perverſis habeamus. Fratres noſtros eſſe dicimus, ut nomen Domini honorificetur. [1] Quia ipſi nos oderunt & deteſtantur, eſſe ſe fratres noſtros negant, quia nomen hominum ab eis magis quam Domini honorificatur. Ac per hoc fratres & coepiſcopi noſtri, quos ad eorum criminationes redarguendas elegimus, in hac collatione quæ cum eis habenda eſt, Eccleſiam ſanctam adverſus eorum objecta defendant. Dicunt enim quod hæc Eccleſia, quam in lege & Prophetis & pſalmis accepimus prænunciatam, opera ſalvatoris expreſſam & ſanguine redemptam, Apoſtolorum laboribus diſſeminatam atque plantatam incipientibus ab Hieruſalem, ubi in centum viginti animas ſimul congregatas ſanctus ſpiritus venit eoſque in quos venit linguis omnibus gentium loqui faciens, evidentiſſimo ſigno docuit Eccleſiam per omnes gentes futuram & linguis omnium gentium loquuturam; hanc ergo Eccleſiam, quæ iſto modo ut prædictum & impletum eſt, ab Hieruſalem ſumpſit exordium, atque inde ſe in Judæam & Samariam aliaſque orbis terræ partes Apoſtolorum prædicatione diffudit, in quorum literis atque actibus civitates & provincias invenimus longe lateque diſtentas, in quas eam ſuis ſpecioſis pedibus invexerunt, unde & in Africam creſceret, hanc, ut diximus, Eccleſiam dicunt iſti, contra quorum errorem collegis noſtris collationem defenſionemque man-

1 *Quia ipſi nos*) Antea legebatur: *quia ideo nos oderunt.*

mandamus, Cæciliani Episcopi quondam Carthaginensis Ecclesiæ & sociorum ejus nescio quibus peccatis perisse pollutam, atque in parte Donati ejus reliquias remansisse. Hanc vanam & sacrilegam criminationem hi quibus mandamus ita redarguant & refellant ut primitus Ecclesiæ causam a causa quorumdam hominum distinguant atque discernant: quoniam Ecclesia permixtos malos habitura prædicta est quousque messis tempore a tritico zizania segregentur, vel a frumentis palea ventilata discedat, vel oves ad dexteram, hœdi ad sinistram, qui nunc eisdem pascuis permixti sunt, segregentur, vel mali pisces a bonis, qui nunc intra eadem retia simul trahuntur ad littus, in eodem littore, hoc est, in fine sæculi, dirimantur. Homines autem quilibet in Ecclesia, si boni sunt, triticum vel frumenta ejus sunt, oves ejus sunt, pisces boni ejus sunt; sin autem mali sunt, zizania, palea, hœdi, pisces mali ejus sunt. Non ergo propter eos tota messis, tota area, grex totus, piscatio tota damnata est, ne cum ante tempus audemus quasi de malis temere judicare & aliis aliorum objectare peccata, bonos propter malos sacrilega separatione deseramus, cum potius malos propter bonos pia unitate tolerare debeamus. Urgendi ergo sunt isti harum evangelicarum similitudinum & tam perspicuæ veritatis inimici, ut doceant quod intendunt, ac prius ostendant, si valuerint, quomodo Ecclesia, quam incipientem ab Hierusalem in scripturis sanctis per propinqua & longinqua fructificantem atque crescentem accepimus & tenemus, quorumlibet quos accusant contagione perierit & in Donati parte remanserit. Si enim hoc fieri potuisse monstraverint, tunc utique ad causam Ecclesiæ pertinebit aliam fortasse suscipere atque discutere quæstionem, utrum Cæcilianus ejusque collegæ vel tales fuerint quales ab istis fuisse dicuntur, (vel) sic innotescere potuerint Christianæ quæ jam tunc erat unitati usquequaque diffusæ ut eam usque ad ultimas terras ipsius notionis contagione macularent & perderent. Fatentur quippe etiam ipsi neminem peccatis alienis maculari posse quæ ignorat. Unde si demonstrare voluerint tam latam per tantas terras communionem gentium Christianarum peccatis Cæciliani & sociorum ejus contaminari ac perire potuisse, non sufficit ut ostendant tales eos fuisse quales accusando criminantur, nisi etiam ostendant vera crimina eorum omnibus innotuisse quos ipsa contagione periisse contendunt. Si autem non potuerint demonstrare catholicam Ecclesiam per omnes gentes in quibus eam eloquia divina commendant ullis alienis peccatis destrui potuisse, sequestrata paululum causa Cæciliani & eorum quos cum illo accusandos esse putaverunt, quæ [1] ad Ecclesiæ causam omnino non pertinet, quoniam etsi mala fuisset, eam contaminare non posset, quod nos dicimus ad eorum crimina repellenda ab eis quibus officium defensionis hujus imponimus evidentissime & exemplis cumulatius ostendatur, id est, Ecclesiam Christi nullorum malorum usque in

A finem sibimet permixtorum, non solum ignotorum, verum etiam cognitorum, quasi corruptione pestifera posse inquinari atque deleri, primum exemplis propheticis, qui populum peccatorem & Deum multis execrabilibus abominationibus offendentem tam severis vocibus arguebant & flagellis correptionis duros atque indomitos animos usque ad inimicitias adversum se horribiles excitabant, nec tamen se ab eo populo, in quo utique etiam boni inter malos erant, corporali discrimine dividebant, melius indicantes per patientiam ferre malos quam per calumniam relinquere bonos. Ipse Dominus Jesus Christus exemplum singulare patientiæ, traditorem suum, utique pessimum,

B non solum cognitum in discipuli numero pertulit, verum etiam præcognitum in discipulorum numerum assumpsit. Dixit etiam discipulis suis: *Et vos mundi estis, sed non omnes;* Joan. 13
ut eo modo scirent munditiam suam aliena immunditia non posse sordescere. Apostolorum temporibus testis est Apostolus Paulus inter falsos fratres gemens, & quosdam per invidiam, quod utique vitium diabolicum est, Christum annunciantes in epistola sua notans, quemadmodum boni malos propter unitatem Christi pietate sollicita conservandam sine ulla sua perditione in sacramentorum communione tolerabant, a quorum malitia longe abhorrebant. Post Apostolos etiam Episcopi boni que-

C madmodum propter unitatem Christi, non solum quoslibet laicos, verum etiam coepiscopos toleraverunt malos, testes sunt literæ martyris Cypriani, ubi gemit avaritiam quorumdam collegarum usque ad crudelitatem fœnoris rapinasque fundorum; nec tamen malorum contagione factus est talis, sed bonorum dilectione pertulit tales, non tantum id exemplo admonens, verum etiam præcepto instruens. Nam in quadam epistola sua dicit. *Et si videntur in* Cyprian.
ecclesia esse zizania, non tamen impediri debet epist. 51.
aut fides aut caritas nostra, ut quoniam esse zizania in ecclesia cernimus, ipsi de ecclesia recedamus. Ipsorum etiam qui huic veritati adversantur judicio probandum est quam sit hoc ve-

D rum; qui cum Maximianum damnassent merito sacrilegi schismatis, sociis ejus, qui cum illo ab istis foras exierant, seque ab eorum communione separaverant, dilationem ad redeundum dederunt, dicentes eos illius [2] sacrilegi surculi plantariis non esse pollutos. Quod quidem, cum omnes unius schismatis societas connexos teneret, quemadmodum recte dici potuerit non invenimus. Sed tamen vel sero hinc intelligere cogantur multo potius in unitate catholica malos bonis tanquam paleam frumentis obesse non posse, si in concisione schismatica, ubi palea sola est, putatus est Maximianus ejusdem concisionis suæ socios tantum, quia ordinationi ejus præsentes non fue-

E runt, non potuisse maculare; & videant quam inconsiderate dicant Cæcilianum, qualiscunque ille fuerit, & ejus quoscunque collegas in tot longinquis gentibus unitatem Christianam perdere potuisse, cum Maximianum arbitrentur nec Afros participes sui schismatis perdidisse. Sic

---

1 *Ad Ecclesiæ causam non pert.*) Vide epistolam nomine Concilii Cirtensis ab Augustino scriptam ad Donatistas post collationem.

2 *Sacrilegi surculi*) Respiciunt hoc loco catholici ad decretum Concilii Bagajensis, in quo, post damnatum Maximianum, ista de sociis ejus dicuntur: *Hos autem quos sacrilegi surculi non polluere plantaria, hoc est, qui a Maximiani capite manus verecundo fidei pudore retraxerunt, ad matrem Ecclesiam redire permisimus*. Vide supra ad annum 394.

Sic apparebit ad Ecclesiæ causam, cujus injungimus defensionem, non pertinere Cæciliani causam, qualemlibet habeat quæstionem. Quod autem accusant baptismum nostrum, vel potius baptismum Christi, quem habemus & ministramus, eumque in eis quos deceperint ingemiscendo errore rescindunt, sic ferendum est quemadmodum ipsa Ecclesia cujus donum est. Non enim audebunt amplius baptismum accusare quem damus, si ab eorum criminibus Ecclesia purgabitur quam tenemus. Sed si illud, ut adsolent, objiciendum putaverint, quod baptismum Christi etiam foris a nostra communione traditum agnoscimus potius quam improbamus, nec rescindere audemus, respondeatur eis quantiscunque rationibus & testimoniis B toresponderi potuerit divina Ecclesiæ dona & apud fures vel usurpatores vel etiam raptores inventa, agnoscenda esse potius quam neganda. Nam sicut Apostolus de quibusdam dicit, *quia veritatem in iniquitate detinent*, ita omnes qui extra Ecclesiam Christi habent vel ministrant baptismum Christi, veritatem sacramenti divini in iniquitate detinent erroris humani. Unde humana iniquitate correcta, non est veritas divina violanda. Qui autem putant negandum esse baptismum Christi quia eum & hæretici tradunt, possunt putare negandum esse etiam ipsum Christum, quia eum & dæmones confitentur. Et ideo ad Ecclesiam venire debent qui extra ejus communionem baptismum ejus C habent, non ut quod deerat adsit, sed ut quod inerat prosit. Neque putandum est illos hinc clam diuturnum habituros esse conflictum, quandoquidem etiam de hac re suo judicio & exemplo poterunt admoneri. Baptismum quippe Christi extra suam communionem in Maximiani schismate datum, in eis quos inde cum illis quos damnaverant susceperunt agnoscere quam rescindere maluerunt. Proinde & illud quod non recte intelligentes solent dicere, *Ne communices peccatis alienis*, (neque enim hoc corporum segregatione sed morum dissimilitudine faciendum est) in eis coguntur attendere quemadmodum intelligendum sit quos cum Maximiano damnato sacramenta commu- D nicantes impollutos fuisse dixerunt, & quod de baptismo solent accipere quod dictum est, *Qui baptizatur a mortuo*, & cetera hujusmodi, in eis ipsis nosse coguntur quomodo accipienda sint, quando ab illis quos cum damnarent mortuos esse dixerunt, baptismum in schismate datum improbare atque iterare non ausi sunt, & quod nobis objicere consueverunt, quod ad eos corrigendos pro unitate Christi apud terrenas potestates aliquid agere cogimur, in ipsis identidem Maximianistis compellendi sunt approbare, quos cum apud judices terrenos tanquam schismaticos suos vel hæreticos accusarent, ut de basilicis pellerent, etiam Bagaiense Concilium, quo eos damnaverunt, aliquo- E ties allegarunt. Quæ omnia ideo dicenda sunt ut & suo judicio commoneantur dissensionem tandem deponere, & consumpta vel abjecta falsarum & vanarum animositate criminationum, diligere catholicam pacem, amplecti in- A dividuam caritatem, sine qua nullus hominum bonus esse poterit, quicquid boni aliud habere potuerit. Quibus peractis, nec ipsam Cæciliani causam volumus deserant, sed eam non tanquam Ecclesiæ matris, sed tanquam Episcopi fratris suscipiant; ne sicut iterum discutiatur finienda, sed ut demonstretur jam olim esse finita ecclesiasticis & publicis documentis; quorum nonnulla sufficient, si eis, cum a nobis proferuntur, fidem habere voluerint, (& si noluerint,) poterunt archivis etiam contestantibus declarari: quibus appareat & causam Cæciliani eos per Anolinum Proconsulem ad Imperatorem Constantinum accusando misisse, & eumdem Imperatorem post ecclesiastica judicia, B quibus Cæcilianus fuerat absolutus, causam totam partibus præsentibus cognovisse, atque innocentem Cæcilianum, illos autem calumniosissimos judicasse. Felicis quoque Aptungensis ordinatoris Cæciliani innocentiam Æliano Proconsule ex præcepto ejusdem Imperatoris cognoscente claruisse, quem malorum fontem in Concilio suo ipsi dixerunt. Quæcunque autem crimina quibuslibet collegis nostris, non jam more conferentium vel disputantium, sed maledicentium & litigantium, objicienda putaverint, respondendum est eis nec eorum causas ad Ecclesiæ causam, quam nunc defendendam injungimus, pertinere, nec ipsas tamen eis discutiendas auferri, sed pro temporis quod nunc C instat necessitate differri, ut cum Ecclesiæ causam, quam nunc clementissimus Imperator cognoscendam & demonstrandam recenti præceptione curavit, fuerit terminata, quæcunque quibuscunque nostris objicienda arbitrantur, apud quos voluerint judices & nostros & suos, cum jam catholicæ unitati fuerint sociati, vel purgata monstrentur, vel convicta puniantur. Hæc eo modo quo conscripta sunt, & si quid uberius & firmius eis Dominus dederit, exequenda mandamus fratribus & coepiscopis nostris [1] Aurelio, Alypio, Augustino, Vincentio, Fortunato, Fortunatiano, & Possidio. Quod mandatum se suscepisse testantur subscriptionibus suis, sicut nos mandasse testamur D subscriptionibus nostris, ratum habituri quicquid adjuvante Domino in hac defensione peregerint. His autem adjungimus, cum quibus, ubi opus fuerit, consilium habeant, [2] Novatum, Florentium, Maurentium, Priscum, Serenianum, Bonifacium, & Scillatium. Ad custodiendam vero conscriptionem gestorum, [3] Deuterium, Leonem, Asterium, & Restitutum. *Quo recitato.*

r. 1. · 1. Tim. 5. · Eccli. 34.

LVI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Quoniam ex recitatione mandati, quod gestis præsentibus adhærebit, claruit divina magis te- E stimonia quam forensia vincula esse prolata & edicti pariter mei tenorem fuisse servatum, in numero scilicet deligendo, & imperialis constitutionis formam nihilominus custoditam, ideoque, quoniam justitiæ ordo hoc postulat, etiam subscriptiones omnium recitentur.

LVII.

---

1 *Aurelio*) Carthaginensi Episcopo, Alypio Tagastensi, Augustino Hipponensium regiorum, Vincentio Culusitano, Fortunato Siccensi, Fortunatiano Constantiniensi sive Cirtensi, Possidio Calamensi.

2 *Novatum*) Sitifensem, Florentium Hipponensium Diarrhytorum, Maurentium Tuburficensem, Priscum Quidiensem, Serenianum Miditensem, Bonifacium Cataquensem, & Scillacium Scillitanum.

3 *Deuterium*) Cæsariensem in Mauritania, Leonem Moptensem, Asterium Vicensem, & Restitutum Tagorensem.

LVII.

Romulus exceptor recitavit. Aurelius Episcopus Ecclesiæ catholicæ Carthaginensis Carthagini constitutus præsente viro clarissimo Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum suscepi & subscripsi. *Item alia manu.* [1] Silvanus primæ sedis provinciæ Numidiæ præsente viro clarissimo Marcellino Tribuno & Notario Carthagini constitutus mandato a nobis facto consensi & subscripsi. *Item alia manu.* Valentinus Episcopus Ecclesiæ [2] Vajanensis Carthagini constitutus præsente v. c. Marcellino Tribuno & Notario mandavi & subscripsi. *Et reliquæ subscriptiones quorum nomina mandato continentur.*

LVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Has quoque subscriptiones cum mandato gesta suscipient. *Et adjecit.* Numerus etiam subscribentium designetur. *Martialis exceptor dixit.* Ducenti sexaginta sex sunt.

LIX.

Petilianus Episcopus dixit. Ubi sunt qui mandaverunt? *Et alia manu.* Petilianus Episcopus recognovi.

LX.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Opus est hoc, eligant de suis septem, & eant ubi constituti sunt in Ecclesia, & videant illos. *Et alia manu.* Recognovi.

LXI.

Petilianus episcopus dixit. Subtilis argumenti res est ut judicem facerent testem. Potuerunt etenim etiam quoscunque clericos minoris loci adponere nominibus suis & fingere illum honorem esse quem apud se summum existimant, D cum hinc potissimum dubitetur. Proinde veniant in judicium Notarii, a nobis singulis cognoscantur. Veremur etenim argumenta sæpe diutius requisita, quæ in perniciem simplicitatis nostræ quotidie machinantur. Hæc igi-

A tur prima res est, de qua per notariam nostram sublimitati tuæ intimare curavimus, neque cessavimus, ut de numero primo nostro constaret, quem esse parvulum semper imperialibus auribus mentiuntur. Quicquid enim contra nos semper elicitur, quasi contra paucissimos impetratur. *Et alia manu.* Petilianus Episcopus recognovi.

LXII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Falsi crimen nec objicere condecet sacerdotem, nec committere potuisse credendum est. Illud autem est quod per vestram venerabilitatem B scire desidero, utrum omnes Episcopos contra quos vestra pergit intentio, quorum etiam subscriptio recitata est, possitis agnoscere.

LXIII.

Petilianus episcopus dixit. Singuli quique sedium nostrarum adversarios facile possumus agnoscere. Sane non falsum objecimus; sed diligentiæ maximæ est quod volumus & probare. *Et alia manu.* Petilianus Episcopus recognovi.

LXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. C Hoc magis de vestra judico sanctitate, diligentiæ potius esse quam ullius objecti criminis quod in prosecutione dicendum esse credidit sanctitas tua; sed illud quæro, utrum in omnibus locis & civitatibus utriusque partis bini esse possint Episcopi. Sic enim possunt se alterutrum plene cognoscere.

LXV.

Petilianus episcopus dixit. Sapientissime ac præscie omnia prævidisti, vir nobilis. Nam in plebe mea, idest, in civitate Constantinensi, adversarium habeo Fortunatum. In medio autem diœcesis meæ nunc institutum habeo, immo ipsi habent nomine [3] Delphinum. Pervidet jam hinc præstantia tua duos in unius plebe fuisse [4] imaginarie constitutos, ut numerum augeant, & tamen plebium numerus non idem sit qui sit illarum scilicet personarum. Et hoc argumenti est maximi: ut videantur

1 *Silvanus*) Episcopus Summensis sive Zummensis, cujus nomen rursum recitatur infra cap. 99.

2 *Vajanen.*) sive Bajanensis, ut heic scriptum est in veteri libro. Infra cap. 99. 115. & 135. scribitur semper *Vajensis*. Sed nos ubique reposuimus, *Vajanensis*, quia constat emendationem esse certam. Nam Felix Episcopus Bajanensis interfuit Concilio Carthaginensi sub Grato, & Bejanus Bajanensis damnatus fuit anno 394. in Concilio Bagajensi. Animus erat hanc sedem referre ad Mauritaniam Cæsariensem, quia inter Episcopos illius provinciæ ejectos ab Hunerico Rege Vandalorum reperio Cæcilium Belianesem. Verum huic cogitationi obstant subscriptiones Concilii Cabarsussitani, ubi legitur nomen Pancratii Balianensis. Cum enim synodus illa habita sit uno anno ante Bagajensem, in qua damnatus est Bejanus Bajanensis Donatista, istud evincere videtur Ecclesiam Balianensem fuisse diversam a Bajanensi. Duos quippe Episcopos Donatistas in una Ecclesia fuisse constitutos non est vero simile.

3 *Delphinum*) cujus mentio habetur etiam infra cap. 215. Assentior autem viro clarissimo Joanni Garnerio, qui ait eum incerti nominis Ecclesiam rexisse, vicinam tamen Constantinæ. Quod ita intelligendum est ut explicat vir æque clarissimus Henricus de Noris, nimirum cum ex parte Donati unicus esset Constantiniensis Episcopus Petilianus, apud catholicos Fortunatus & Delphinus Episcopi eamdem diœcesim divisam moderarentur. Porro institutum fuisse Delphinum Episcopum propter necessitates ecclesiasticas docet sanctus Augustinus epist. 158. ad Marcellinum. Utrum autem hic idem sit cum Delphino qui inter Episcopos Numidas nominatur in epistola synodi Milevitanæ ad Innocentium Papam, aliis discutiendum relinquo. Negant Samuel Petitus lib. III. variarum lect. cap. 1. pag. 24. & Henricus de Noris in libello adversus Garnerium.

4 *Imaginarie constitutos*) id est, suppositos, cum Episcopi non essent, ut ait Augustinus in Breviculo primæ diei cap. 11. Infra in cap. 165. istius primæ cognitionis; *In diœcesibus multas passim imagines erigunt, ut numerosi esse videantur.* Veteres glossæ in codice 1013. bibliothecæ regiæ: *Imaginarius, subposita persona.* Imaginarium porro Episcopum, id est, falsum, eum dixere veteres qui non recte ordinatus esset. Apud Athanasium epist. 2. pag. 794. Colluthus vocatur non verus, sed imaginarius Episcopus. Item Timothei Æluri, qui sedem Alexandrinam invaserat, ordinatio nefanda atque imaginaria vocatur in epistola Episcoporum provinciæ Ponti ad Leonem Imperatorem, quam Latine habemus ex versione Epiphanii Scholastici.

nos hoc genere ſuperare, ſi duo contra unum A ſint conſtituti vel tres. Nam etiam in plebe præſentis ſanctiſſimi collegæ ac fratris mei Adeodati, id eſt, in civitate Milevitana, ita commiſſa res eſt ut [1] unum ibidem habeat adverſarium, [2] alterum in Tuccenſi civitate, quæ ad hujus ſcilicet plebem antiquitus pertinet, & ante biennium eſſe videtur conſtitutus, tertius vero ſit in loco qui dicitur [3] Ceramuſſa. Ergo cum unus ſit civitatis Milevitanæ Epiſcopus a partibus noſtris, tres videntur ab his conſtituti fuiſſe, ut illorum numerus augeretur, aut fortaſſis excederet numerum veritatis. Requirendum eſt igitur quando auctus ſit illorum numerus, quam originem habuerit, utrum hoc novitas fecerit, an dederit antiquitas, u- B trum, ut ita dixerim, contra vetuſtatem canam vitium hoc fuerit novitatis. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi.

LXVI.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Multiloquio Eccleſiæ cauſam agi non debere perſpicit mecum tuæ dignationis ſenſus, optime cognitorum. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.)

LXVII.

Petilianus epiſcopus dixit, [4] Plus ſcripſiſti C quam dixi. *Et alia manu*, Petilianus Epiſcopus recognovi.

LXVIII.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Verum vir graviſſimus Petilianus cum ante paululum Eccleſiæ cauſam divinis ſcripturis firmandam eſſe profeſſus fuerit, atque eam divinis teſtimoniis quæri debere conſtituerit, nunc eum per diverſa vagari in perſonis ordinatorum proſecutione ejus oſtenditur. Atque ideo, ne illi ſimiles videamur, decreti tenorem accepit ſublimitas tua; & quid patrum ſtatuta voluerint, ejus lectione monſtratum eſt. Convenit D præſentes, moratoriis omnibus actionibus repulſis atque proſtratis, eligere nunc ex parte ſua idoneos qui poſſint inſtitutæ cauſæ præſtare rationem, omniumque conſenſum his actis depromere, ut diluceſcente veritate, nulli poſſit eſſe ambiguum. Siquidem confirmatis perſonis, nulla pars audebit dicere ſententiam non poſſe (nec) debere conſiſtere, quando quidem eorum conſenſus actis fuerit depromptus. Et ideo aut ſubſcriptionibus quæ gerimus ſe doceant confirmare, aut conſenſum ſuum ſinguli patefaciant, ut actio Eccleſiæ poſſit ſuo ordine inchoari. *Et alia manu*. Recognovi.

LXIX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. De incompetenter ordinatis quos Petilianus vir [5] ſanctiſſimus comprehendit me certum eſt, qui ad aliam partem principali auctoritate judex videor conſtitutus, non poſſe cognoſcere. Supereſt ut ſi numerum Epiſcoporum qui ab officio intra hanc ſplendidam Carthaginem conſtitutus eſt verum eſſe credit venerabilitas tua, jam nunc intimare dignetur.

LXX.

Petilianus epiſcopus dixit. Non intellexit e diverſo conſiſtens quid fuerim proſecutus. Nam cum de numero mandantium nunc agatur, diligentiæ meæ maxime fuit requirere ubi ſunt illi qui præſentibus mandaverunt; deinde conſtare non ab re eſt quod ſum in tuo judicio, vir nobilis, proſecutus. Quoniam igitur & jacturam fecerunt earum rerum quas forenſibus cancellis ac legibus uti potuerant, & recitaverunt mandatum quod non magis forenſe ſit, ſed legale, hinc agnoſco debere me illis lege divina competenter reſpondere. Sed ut prius de mandatorum numero conſtet, & de partibus meis quanti mandaverint vel quanti ſint mandaturi, id primum peto de nobilitate tua, ut ſuperfluum non ſit de numero utriuſque partis ferre debere judicium celſitudinem tuam. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi.

LXXI.

[6] *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Evitandæ quidem multitudinis cauſa ad hunc locum de quorum numero dubitatur minime conveniſſe dicuntur, præſertim cum ſuffecerit eos præſentibus omne delegaſſe negotium. Sed ſi quid ſuper hac parte dubitationis affertur, judiciis intimetur.

LXXII.

Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Carthaginenſis dixit. [7] Nos evitamus tumultum: idcirco non venerunt: ſed mandatum firmiſſimum eſt quod lectum eſt nobilitati tuæ. Si de numero dubitatur, eant provinciales ad Mauros, eant provinciales ad Numidas, eant provinciales ad Byzacenos, eant quoque ad Tripolitanos, eant ad provinciæ proconſularis, qui præſentes ſunt ex numero ipſorum, & cognoſcant noſtros

---

1 *Unum adverſarium*) Severum, ut opinor, cui ſcribit S. Auguſtinus epiſt. 135. 241. ejuſque mentionem facit in epiſtolis 34. 110. & 129. vocans eum condiſcipulum ſuum.

2 *Alterum in Tuccenſi*) id eſt, Sabinum, qui infra cap. 130. vocatur Epiſcopus Tuccenſis. Quæ cauſa fuit ut heic *Tuccenſi* reponeremus pro *Tancenſi*, ut habent aliæ editiones, & vetus liber. Aſſentior enim lubens clariſſimo viro Henrico de Noris, qui heic agi putat de eodem Sabino. Addit idem vir clariſſimus eum neutrius Tuccæ quarum mentio extat in ſynodo ſancti Cypriani Epiſcopum fuiſſe, ob eam videlicet rationem quod illæ urbes ſuos habebant Epiſcopos ante martyrium Cypriani, oppidum vero Sabini anno Chriſti 409. epiſcopali primum dignitate ornatum fuit.

3 *Ceramuſſa*) Vide infra cap. 133. extremo.

4 *Plus ſcripſiſti*) Hæc verba non reſpondent proſecutioni Fortunatiani, ſed referuntur ad exceptorem.

5 *Sanctiſſimus*) In veteri codice ſcriptum eſt *ſciſſimus*, ut olim ſolebant. Quod miror animadverſum non fuiſſe a Maſſono & Pithœo. Et ille quidem edidit ſimpliciter *ſciſſimus*, in erratis vero admonuit legendum *ſagaciſſimus*. Pithœus vero edidit *ſciſſimus*, quia dubitavit quonam modo ſcribendum eſſet. Verum illa res nullam habet difficultatem. Nam catholici Donatiſtas Epiſcopos iiſdem honorificentiæ nominibus proſequebantur quibus catholicos, ut apparet etiam ex epiſtolis ſancti Auguſtini.

6 *Marcellinus*) Hæc non extant in veteri exemplari. Recte tamen addita ſunt a Maſſono.

7 *Nos evitamus tumultum*) Auguſtinus in Breviculo primæ diei cap. 11. *Catholici autem ne ſui præſentarentur reſiſtebant, verentes ne illi tumultum aliquem præpararent per quem prorſus abrumperetur ipſa collatio, quam fieri Donatiſtæ nolle omnino videbantur*. Vide infra cap. 78. hujus primæ cognitionis.

ſtros qui huic mandato ſubſcripſerunt. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Non patiar rem ſuperfluam longa partium obluctatione differri. Unde veniant univerſi.

LXXIV.

Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Quid opus eſt turbis? Et nos in civitate diu verſati ſumus & noſtri collegæ. Ii quoque in civitate, ut dicunt, non hodie ſed aliquantis diebus demorati ſunt. Legantur ſubſcriptiones; & de cujus nomine dubitant, ipſe veniat. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. In uno loco ſunt omnes, aut id non poteſt liquido deſignari.

LXXVI.

Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Neſcimus poſtea quam mandaverunt quid opus erat ut concluderentur. *Et alia manu*. Recognovi. *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. De quorum nomine dubitatur, ipſi veniant. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXVII.

Emeritus epiſcopus dixit. Impugnat ſe actio, & ex una parte diverſa contentio. Unus proſequitur venire debere, alter neſcire ſe utrum poſſint adeſſe. Concordent inter ſe ſententiis ſuis, & arbitratu proprio atque ſecreto quid magis eligant dicant. Operimur enim pro meritis tuis quicquid iſti dixerint, quod magis putaverint eligendum. Non enim nos falſitatis crimen objecimus, ſe hoc ipſum factum volumus judiciis approbari. Melior eſt enim adſtipulatio quæ præſentibus actis inditur, & veritatis fides inſtrumentorum veritate firmatur. Agitur enim res de qua quis negare poterit: *Non mandavi*, *non interfui*, *neſcio*. Non enim ex me iſta procedunt, ſed ex ipſis potius qui iſta confingunt. Habeant inter ſe conſilium ſuum, arbitrioque ſuo definiant univerſa; ut ſi volunt in præſenti mandare, ſicuti nos perſonas mandantium actis ſublimitatis tuæ nunc in præſenti inſinuamus, habeant in compendio, tulerint de medio falſitatem, donamus illis univerſa quæ potuerant de præceptione depromi, ut ſublimitatis tuæ judicio poſſit ex illorum & ex noſtris partibus apparere quod poſſit eſſe mandatum. *Et alia manu*. Emeritus Epiſcopus recognovi.

LXXVIII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dicit. Tumultus ne fieret cavendum fuit; & hoc ſalubriter prudenterque providiſti. Et quoniam metuendum eſt ne, cum fuerit exorta aliqua perturbatio, nobis potius tribuatur, incertumque ſit hominibus a quorum parte potius extiterit, nihil melius & tranquillius putamus decernere nobilitatem tuam niſi ut recitatis omnibus nominibus, de quo dubitant veniat. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXIX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Accepiſtis profeſſionem partis adverſæ. Quæ competunt peragantur.

LXXX.

Emeritus epiſcopus dixit. Patientia nobilitatis tuæ intimumque ſecretum, quod omnibus monſtras, cunctorum oculis patuit. Teneo judicii tui fidem, teneo teſtimonium. Pene jam peracto ſolis curriculo totus tranſactus eſt dies, & nullus adhuc exortus tumultus, cum tanta ſacerdotum Dei multitudo conſiſtat. Quis enim præter eos quos judicii veritas adeſſe præcepit, vel mutiendo inter ſe vel balbo ſermone reſpondit? Tacito linguæ ſilentio expectant veridici cognitoris integram ſeveramque ſententiam: & adclinibus, [1] ut dixi, pene cervicibus in te ipſum toto ore pendentes, quid de Dei cauſa judices ſollicite rimantur. Nullus ſtrepitus, ſermo nullus, immo ad Deum continua oratio & ad cœlum privata vox. Unde hic tumultus publicos de privatis ſcurrilibuſque ſermonibus, quibus aut facile ſtrepere, aut ex ipſo uſu rixa quotidiana metus judiciorum non timens poſſit exurgere? Ad hoc Dei ſacerdotes tot antiſtites animæ ſuæ cauſam & fidei ſuæ rationem audire cupientes tumultum ſuperfluo & quadam rixa turbantes, ad judicii veritatem nolentes deſcendere, quærunt immiſſam actionem turpiſſime perturbare. *Et alia manu*. Emeritus Epiſcopus recognovi.

LXXXI.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Ad multa fratris mei videat nobilitas tua quam pauca reſpondeam. Quod ſi nobis voluerint reſpondere, cauſa tota cito forſitan peragetur. Metuendum eſt ne ideo non fiat tumultus ab hac turba, quæ præſens eſt, quia non hic eſt alia multitudo in quam poſſit referri cauſatio. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXXII.

Petilianus epiſcopus dixit. Confiteris illos cum tumultu eſſe venturos. Nam hic tumultus nec fuit nec erit a partibus noſtris. *Et alia manu*. [2] Emeritus Epiſcopus recognovi.

Sic in ſecunda Cognitione Emeritus & Petilianus conjuncti ſunt. *Hard.*

LXXXIII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Non confiteor cum tumultu eſſe venturos; ſed timeo ne ideo adhuc quieſcat multitudo præſens, quia non eſt in quem referat ſi quid forte turbulenter extiterit, dum utraque præſens fue-

1 *Ut dixi*) Nihil iſtiuſmodi legitur in ſuperioribus geſtis. Itaque locus ex quo hæc verba repetuntur, nunc non extat, omiſſus nimirum a Marcello Memoriali.

2 *Emeritus Epiſcop.*) Aut reponendum eſt hoc loco nomen Petiliani, aut ante pro Petiliano ſcribendus eſt Emeritus.

fuerit multitudo. Petimus ut quod dictum eſt A fiat. De quocumque dubitatur, præſentetur, *Et alia manu*. Recognovi.

LXXXIV.

Adeodatus Epiſcopus dixit. Si in paucos tumultus fieri non poteſt, in plurimos fieri quemadmodum poteſt? *Et alia manu*. Recognovi. *Aurelius Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Judica. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXXV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Poteſt quidem ſacerdotalis multitudo, divinam B conſiderans utrobique ſententiam, etiam in quavis populoſitate præſtare ſilentium. Sed illud certum eſt, & ambigi nullatenus poteſt, paucitatem magis ſilentio poſſe præbere conſenſum. Unde ne ſuperfluis immoremur, ſi de ſubſcriptionibus aliqua eſt dubitatio, eos quos nec præſentes eſſe nec ſubſcribere potuiſſe credit ſanctitas veſtra, faciam ad judicium mox venire; ut tandem aliquando confirmatis ſecundum imperiale præceptum ex utraque parte perſonis, ad negotii merita veniatur.

LXXXVI.

Emeritus epiſcopus dixit. Ex una parte di- C verſæ ſententiæ concordare debent. Aut enim hic eſſe ſuos dicunt, & adeſſe debebunt; aut ſi abſentes eſſe profitentur, videat nobilitas tua quid de abſentibus debeat judicare. *Et alia manu*. Emeritus Epiſcopus recognovi.

LXXXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quod præſentes præſentibus mandaverint proſecutione ſanctitatis veſtræ tenetur expreſſum, eo quod omnes qui ſubſcripſerunt a vobis & a veſtris omnibus facile poſſint agnoſci. Unde cum ſubſcriptiones per ordinem fuerint recitatæ, de quo dubitatur, poterit mox venire. D

LXXXVIII.

Adeodatus Epiſcopus dixit. Affero compendium diverſæ parti, ne tumultus poſſe fieri utriſque partibus præſentibus putent. In uno loco coepiſcopi noſtri conſiſtant, ad alterum item locum ſuos faciant venire. Et cum recitata fuerint quæcumque loca, bini mittantur; quo poſſit omnis cauſatio, omnis tumultus amputari. *Et alia manu*. Adeodatus Epiſcopus recognovi.

LXXXIX.

Alypius Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ dixit. Nova res nunc a diverſa parte flagitatur. Nam nos obedientes edictalibus præceptis, tot venimus quot edicto fuerant definiti. Sed quia & hoc non eſt negandum ſollicitudini præſentium, quamquam de numero quærere non ſit noſtræ præſentis actionis, tamen qui modo præſentes fratres noſtri reperiri potuerunt, jube ut ingrediantur; ſi qui forte abſentes fuerint, craſtino eorum præſentiæ tuis etiam obtutibus monſtrabuntur, dum tamen ne ulla cauſæ dilatio naſcatur, ſicut nos certi numero adſumus electi (ab) univerſali catholico Concilio, etiam ipſi ad aſſerendum confirmati jam ſuſcipiant omnem ſarcinam cauſæ, ut nulla dilatio quæſtioni poſſit opponi. *Et alia manu*. Recognovi.

XC.

Adeodatus Epiſcopus dixit. Præcipe nobis mandatum eorumdem oſtendi ubi ſubſcripſerunt, quod nunc lectum eſt ab officio. *Et alia manu*. Adeodatus Epiſcopus recognovi.

XCI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Mandatum quod nunc ab officio recitatum eſt, in quo ſubſcriptiones omnium continentur, poſtulantibus oſtendatur.

XCII.

Petilianus Epiſcopus dixit. Magnam nobis ſollicitudinem facit iſta varietas. Aut hodie repræſentent numerum eorum quos ſibi dicunt mandaſſe quod agant, aut ipſi cauſam in craſtinum diſtulerunt. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi.

XCIII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Non eſt dilata cauſa. Hodie agenda eſt. *Et alia manu*. Recognovi. *Auguſtinus epiſcopus dixit*. (Mandatum) actis offeratur, ab officio offeratur.

CXIV.

Adeodatus epiſcopus dixit. Hoc expectavimus, hoc deſideravimus, ut eadem geſta quibus ſubſcripſerunt in præſentiarum ſint donec mandatores veniant. *Et alia manu*. Adeodatus Epiſcopus recognovi.

XCV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hoc neceſſe eſt ut fiat ita, ut ſi ſollicitudinis aliquid geritis, a vobis obſignata ſerventur.

XCVI.

Petilianus epiſcopus dixit. Illorum præſentia nobis neceſſaria eſt, non mandatum. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi.

XCVII.

E *Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Jam poſtulavimus fratres & conſacerdotes noſtros intromitti debere qui præſentes inveniri potuerunt. Præcipiat nobilitas tua ſuperfluum nodum amputari quæſtionis, ut intromiſſi ſaltem vel obtutibus eorum fidem debitam ſerant. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*: Hi venerabiles ſacerdotes qui præſentes eſſe dicuntur venire dignentur. *Et ingreſſis Epiſcopis catholicis*:

XCVIII.

A

XCVIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. In omni [1] petitioni vestræ satisfactum esse cognosco. *Et adjecit.* Præsentes sunt Episcopi quos ingredi voluistis, qui secundum imperialis præcepti formam & edicti tenorem certum numerum ad peragendam causam elegisse noscuntur. Unde, ne qua ulterius possit esse dubitatio vel forte confusio, singulis subscriptiones propriæ [2] relegantur; ut agnitis iisdem, exire dignentur.

XICX.

Martialis exceptor ex mandato recitavit. Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginensis Carthagini constitutus præsente v.c. Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum suscepi & subscripsi. *Hoc modo omnes reliqui subscripserunt: Item recitavit.* Silvanus episcopus [3] Summensis Ecclesiæ catholicæ. *Idem dixit:* Præsto sum. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit.* Silvanus, qui [4] non suscepit conlationem, exeat. *Quo egresso, idem recitavit.* [5] Valentinus episcopus ecclesiæ Vajanensis. *Idem dixit:* Præsto sum.

C.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Reddiderunt nos sollicitos, diligentiam nobis primitus ipsi incusserunt, quomodo [6] nominantur * nostri, sic etiam de ipsorum numero dubitamus. *Et alia manu.* Recognovi.

*[margin:] ...ne, non * [...]scuntur [...]i. Hard.*

CI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Ita fiet. Consentit tamen pars diversa ut simul agniti exeant.

CII.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Sed primo mandare habent & ipsi, ut appareat quia hic sunt. *Et alia manu.* Recognovi.

CIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Ergo placet sanctitati vestræ ut post impletum mandatum exeant etiam partis vestræ venerabiles viri episcopi; & inter paucos causa peragatur; & ad quod quæsitum est respondere dignemini.

CIV.

Primianus episcopus ecclesiæ Carthaginensis dixit. Cum & nos apud acta mandaverimus præsentes, eximus, damus locum actoribus. Hic tamen in proximo erimus. *Et alia manu.* Primianus episcopus recognovi.

CV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Ergo vestræ quoque subscriptiones judiciis intimentur, ut illorum quoque professiones præsentium requiruntur.

B

CVI.

Petilianus episcopus dixit. Apud acta volunt mandare. *Et alia manu.* Petilianus recognovi.

CVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Apud quæ acta sanctitas vestra se asserit mandaturam?

CVIII.

Emeritus episcopus dixit. In judicio [7] præstantiæ tuæ voluntas est nostra, si jubes, ut gestis municipalibus hoc judicio nobilitatis tuæ finiatur. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.

C

CIX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Illud nunc est quod a vestra sanctitate ad amputandas omnes ambages necessario postulatur, ut apertissime designetis utrum vobis epistola mandati cum subscriptionibus recitata sufficiat, an etiam ipsos quæritis apud acta mandare?

CX.

D

Petilianus episcopus dixit. Non ut profit eantur volumus, sed ut recognoscantur a nobis qui mandasse dicuntur. *Et alia manu:* ut supra.

CXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit Ergo subscribentium nomina per ordinem recitentur.

CXII.

Honoratus exceptor recitavit. Numidius episcopus, Ecclesiæ catholicæ Maxulitanæ. *Idem dixit.*

---

1 *Petit. vestræ)* id est, Donatistarum, ut patet ex indiculo capitulorum.

2 *Relegantur)* In veteri exemplari; & in editionibus Massoni & Pithœi legitur *selegantur*. Nos non dubitavimus quin rescribendum esset *relegantur*. Seligere enim nunquam significat relegere.

3 *Silvan. summen.)* sive Zummensis, cujus adversarius Felix nominatur infra cap. 114. & 198.

4 *Non suscepit conlat.)* id est, non est ex eorum numero qui electi sunt ad peragendam causam, ad suscipiendam conlationem, ad confligendum cum Donatistis.

5 *Valentinus Vajan.)* ut supra cap. 57. pag. 174. Primas fuit Numidiæ anno 419. quo Concilio Carthaginensi interfuit. Non ait autem ille se non habere adversarium. Et tamen nuspiam legitur Episcopus Donatista Vajanensis. Quare dubium mihi non est quin infra cap. 135. ubi nominatur *Valentinianus Episcopus Vajensis*, legendum sit: *Valentinus Episcopus Vajanensis*, & postea cap. 186. itidem legendum *Quintasius Episcopus Vajanensis*. De Valentino isto agi in epist. 261. (quæ illis est 209.) S. Augustini, censent viri eruditissimi qui nuper epistolas ejusdem sancti patris nobis dederunt meliores. De eodem agi puto in epist. 68. quæ illis est 88.

6 *Nominantur)* Sic prorsus habet vetus exemplar; eoque modo ediderunt Massonus & Pithœus, non animadvertentes hunc locum esse mendosum. Et tamen certum mihi videtur nullum hinc bonum sensum elici posse nisi pro *nominantur* legatur *dubitantur*. Confirmatur hæc nostra conjectura ex his quæ dicuntur supra.

7 *Præstantia)* Antea legebatur *prudentia*. In codice veteri, qui mendosissimus est, notæ illæ *p'. t'.* sæpe explicantur per vocem prudentiæ, alibi potestatis, præsentiæ, pronunciationis. Nos ubique veram lectionem restituimus. Legitimam esse emendationem satis constat, eamque confirmant varii loci sancti Augustini.

dixit, Præſto ſum. *Felix epiſcopus* (*loci ſupraſcripti*) *dixit*. Agnoſco illum. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Conſtat utrumque eſſe præſentem.

CXIII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Illorum etiam [1] duorum qui jam exierunt compares prodeant. [2] Ipſi hoc exegerunt. Videantur ergo qui præſentes ſunt, & qui abſentes. Hoc volumus conſtet. (*Et alia manu*. Recognovi. *Et accedente .... epiſcopo*.)

CXIV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Cujus civitatis eſt vir venerabilis epiſcopus? *Adeodatus epiſcopus dixit*. Felix epiſcopus Zummenſis noſtræ communionis, qui contra Silvanum agit, male habet.

CXV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Probabilis excuſatio eſt. *Et adjecit*. Alius [3] recitetur. *Et recitavit*. Marinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ Taborenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. [4] *Victor epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum.

CXVI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Utrorumque præſentiam geſta retinebunt. *Item recitavit*. Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ civitatis [5] Magomazienſis. *Idem dixit*. Præſto ſum: *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. [6] Alius ejuſdem civitatis epiſcopus veniat a parte diverſa. *Saluſtius epiſcopus partis Donati ſupraſcriptæ civitatis dixit*. Agnoſco illum. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Etiam hos conſtat eſſe præſentes. *Item recita-*

A *vit*. Victor epiſcopus eccleſiæ catholicæ [7] Libertinenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Januarius epiſcopus loci ſupraſcripti dixit*. Agnoſco illum, diœceſis mea eſt. *Victor epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Neminem illic habet. *Januarius epiſcopus partis Donati dixit*. Diœceſis mea eſt. *Victor epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Cum neminem illic habeat, neque eccleſiam, neque aliquem communicantem, fruſtra mentitur quod ſit ejus diœceſis. *Januarius epiſcopus dixit*. [8] Communicarunt tibi ante vim tuam?

CXVII.

Petilianus epiſcopus dixit. In una plebe Ja-
B nuarii collegæ noſtri præſentis, in una diœceſi, quatuor ſunt conſtituti contra ipſum, ut numerus ſcilicet augeretur.

CXVIII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Quæratur quot annorum epiſcopus ſit.

CXIX.

Petilianus epiſcopus dixit. Quatuor eſtis contra unum.

C

CXX.

Marcellinus v. c. Tribunus & notarius dixit. Hæc ad præſentem omnino non pertinent actionem. Quæ cæpta ſunt perlegantur. *Item recitavit* [9] Optatus epiſcopus plebis Veſceritanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Fortunatus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Januarius Epiſcopus plebis [10] Tunuſudenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Victorianus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. [11] Evangelus epiſcopus eccleſiæ [12] Aſſuritanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Petilianus epiſcopus dixit*. [13] Noſter ibi defunctus

---

1 *Duor. qui exierunt*) id eſt, Silvani Epiſcopi Summenſis & Valentini Vajanenſis, ut patet ex cap. 99.

2 *Ipſi hoc exeger*.) Hanc pericopen, quæ in cap. 115. loco non ſuo poſita erat, nos huc remigrare fecimus. Turbabat enim ordinem rerum, ut patet etiam ex his verbis Marcellini: *Probabilis excuſatio eſt*.

3 *Alius recitetur*.) Deeſt hoc loco nomen illius Epiſcopi Donatiſtæ qui erat adverſarius Valentini Epiſcopi Vajanenſis. Hunc tamen ego ſuſpicor eum eſſe qui infra cap. 186. vocatur Quintaſius Epiſcopus Vajenſis. Nam Valentinus, qui capite 99. vocatur Epiſcopus Vajanenſis, in cap. 135. dicitur Vajenſis. Quod indicat unum idemque nomen eſſe.

4 *Victor E. c. ſupr.*) In veteri libro legitur: *Victor Epiſcopus d. civitatis ſſ. dixit*. Pro quo Maſſonus male repoſuit: *Victor Epiſcopus dixit civitatis Senenſium dixit*. Victor ille erat Donatiſta, adverſarius Marini Epiſcopi Taborenſis in provincia proconſulari. Conſtantinus Epiſcopus Taborenſis ſubſcribit epiſtolæ quam Epiſcopi provinciæ proconſularis ſcripſerunt ad Paulum Patriarcham CP.

5 *Magomazien.*) ſive Macomadienſis in Numidia, ut patet ex itinerario Antonini, & ex notitia Epiſcoporum Africæ.

6 *Alius ejuſd.*) Ita vetus exemplar. Et tamen Maſſonus & Pithœus ediderunt *Aurelius*, omnino male. Quippe adverſarius Aurelii Epiſcopi Magomazienſis non vocabatur Aurelius, ſed Saluſtius, ut ſtatim dicitur.

7 *Libertin.*) in provincia proconſulari. Januarius Epiſcopus Libertinenſis ſubſcripſit epiſtolæ Epiſcoporum illius Provinciæ ad Paulum Patriarcham CP.

8 *Communicarunt tibi*) Legendum fortaſſis, *mihi*. Quamquam & alia lectio tolerari poteſt, ſi ad modum interrogantis proferatur. Et ideo nos ſignum interrogantis appoſuimus.

9 *Optatus*) Ad hunc puto ſcriptam epiſtolam 190. S. Auguſtini.

10 *Tunuſud.*) In veteri exemplari legitur *Tunudenſis*. Verum ex nomine Victoriani, qui fuit Januarii adverſarius in ea plebe, facile fuit agnoſcere heic deeſſe unam ſyllabam, & Tunuſudenſem dici debuiſſe qui Tunudenſis dicitur. Nam infra cap. 202. nominatur *Victorianus Epiſcopus Tunuſudenſis*. Plinius porro lib. 5. cap. 4. inter oppida Romanorum in Africa numerat Thunuſidenſe, quod Ptolemæus lib. 4. cap. 3. vocat Thunuſdam. Apud Victorem Vitenſem lib. 1. mentio eſt *Thunazudæ*, ut habent vulgatæ editiones, ſeu, ut vetuſtiſſimus codex bibliothecæ Colbertinæ, *Tunuſada*, vel, ut alius item vetuſtiſſimus ejuſdem bibliothecæ codex, *Tinuſuda*. Ubi legendum eſſe *Tunuſudæ* nemo non videt. Et tamen viri clariſſimi Lucas Holſtenius & Joannes Garnerius cenſent mendum heic eſſe in collatione & omnino legendum *Timidenſis* pro *Tunudenſis*; quia, ut ait iſte, in provincia proconſulari nulla fuit Tunuda civitas, ſed Timida, quæ regia aliquando dicitur.

11 *Evangelus*) Interfuit Conciliis habitis apud Carthaginem anno 397. & anno 401. in codice canonum Eccleſiæ Africanæ cap. 33. & 77.

12 *Aſſuritanæ*) In provincia proconſulari, ut patet ex notitia Epiſcoporum Africæ.

13 *Noſter ibi defunctus*) id eſt, Epiſcopus ex parte Donati qui tenebat Eccleſiam Aſſuritanam, ibi defunctus eſt. Putabam intelligi hoc loco poſſe Rogatum, quem Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium cap. 56. ſcribit a Donatiſtis ſubrogatum fuiſſe in locum damnati Prætextati Aſſuritani. Verum ne ita ſentiam facit idem Auguſtinus, qui in libro de geſtis cum Emerito (quem aliquanto poſt collationem ſcriptum eſſe ipſe docet lib. 2. retractat. cap. 51.) ait eumdem Rogatum ſuperſtitem fuiſſe tempore horum geſtorum cum Emerito, ac catholicum tum

ctus est, ipse dicat. *Item recitavit*. Latonius episcopus ecclesiæ plebis Tenitanæ. *Idem dixit*. Præsto sum. *Securus episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Aptus episcopus plebis [1] Tigiensis. *Idem dixit*. Præsto sum. Nec habui nec habemus episcopum Donatistam. *Primianus episcopus Carthaginensis dixit*. Non illic habemus. *Item recitavit*. Assellicus episcopus ecclesiæ [2] Tusuritanæ. *Idem dixit*. Præsto sum. *Aptus episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Innocentius episcopus ecclesiæ [3] Germaniensis. *Idem dixit*. Præsto sum, sed adversarium non habeo. *Item recitavit*. Honoratus episcopus [4] Matharensis ecclesiæ. *Idem dixit*. Præsto sum, sed non contra me habeo episcopum. *Item recitavit*. Hilarus episcopus ecclesiæ [5] Bosetanæ. *Idem dixit*. Præsto sum, sed non habeo mecum episcopum.

CXXI.

Petilianus episcopus dixit. Noster fuit. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Et nos hoc cupimus ut [6] illum imitemini. *Item recitavit*. Secundus episcopus ecclesiæ [7] Ruspitensis. *Item dixit*. Præsto sum, sed non habeo contra me episcopum. *Item recitavit*. Donatus episcopus [8] Amburensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Servatus episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Cresconius episcopus ecclesiæ [9] Tubiniensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Item recitavit*. Aspidius episcopus plebis Tacaraten- *Protasius episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Restitutus episcopus plebis [10] Novasinnensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Felix episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Cresconius episcopus ecclesiæ [11] Cuiculitanæ. *Idem dixit*. Præsto sum. Habui contra me episcopum, exivit de corpore. *Item recitavit*. Lucianus episcopus ecclesiæ [12] Guirensis. *Idem dixit*. Præsto sum, sed alium contra me non habeo. *Item recitavit*. Tutus episcopus plebis [13] Melzitanæ *. *Idem dixit*. Præsto sum, sed alium contra me non habeo. *Item recitavit*. Donatianus episcopus ecclesiæ [14] Teleptensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Bellicius episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Potentius episcopus plebis [15] Bladiensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Adeodatus episcopus dixit*. [16] Quem ibi nos habemus, oculos dolet, venire non potest. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Utrum hic sit Carthagini? *Item recitavit*. Maximianus episcopus plebis [17] Turensis. *Idem dixit*. Præsto sum, sed [18] non contra me habeo episcopum. *Adeodatus episcopus dixit*. [19] Noster fuit. *Item recitavit*. Datianus episcopus plebis [20] Legensis. *Idem dixit*. Præsto sum, sed alium [21] contra me non habeo. *Item recitavit*. Urbicus episcopus plebis [22] Tebestinæ. *Idem dixit*. Præsto sum. *Perseverantius episcopus* (*civitatis suprascriptæ*) *dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Aspidius episcopus plebis Tacaraten-

* In Byzacena. *Hard.*

---

fuisse, & circumcelliones Donatistarum linguam ei manumque præcidisse, haud dubie quia, ipsis desertis, transierat ad catholicam. Prætextatum mortuum esse paulo ante quam Augustinus scriberet libros suos contra epistolam Parmeniani patet ex libro tertio extremo.

1 *Tigiensis*) sive Tiziensis in Byzacena, quod docet notitia Africæ. Plinius lib. 5. cap. 4. inter oppida Africæ numerat Tigense.

2 *Tusuritana*) in provincia Arzugitana, ut patet ex his quæ infra dicuntur cap. 207. extremo. Thusuros tamen haud procul Utica locat tabula Peutingeriana.

3 *Germaniensis*) in Numidia, ut docet eadem notitia.

4 *Matharen.*) in Numidia, uti scriptum est in eadem notitia.

5 *Bosetana*) Nescio an Ecclesiam istam accensere debeam Numidiæ, cum videam Crescentem Bussadensem nominari inter Episcopos illius provinciæ in notitia Africæ toties commemorata.

6 *Illum imitemini*) id est, Hilarium Episcopum Bosetanum, qui cum esset primum in parte Donati, eam reliquit ut se catholicis adjungeret.

7 *Ruspitensis*) sive Ruspensis in Byzacena.

8 *Amburensis*) sive Amporensis in Numidia. Notum est enim literas *p* & *b* literas *o* & *u* frequenter invicem permutari. Infra cap. 198. Servatus istius Episcopi adversarius dicitur Amphorensis in veteri exemplari: sicut Taprura apud Ptolemæum vocatur Taphrura, & Taphra apud Plinium. Sic infra cap. 133. nominatur Episcopus Lampuensis, qui in notitia quæ extat apud Victorem Vitensem & in Concilio Carthaginensi Bonifacii vocatur Lamsuensis, ut illic adnotamus. Frustra autem Holstenius suspicatur in his gestis emendandum esse *Abirensis* pro *Aburensis*.

9 *Tubiniensis*) in Numidia, ut docet eadem notitia.

10 *Novasinnen.*) in eadem provincia. Candidus Episcopus Nobasinensis nominatur inter Episcopos Numidas qui sævitiam Hunerici Vandalorum Regis experti sunt.

11 *Cuiculit.*) in eadem rursum provincia. Victor Cuiculitanus nominatur inter eosdem Episcopos Numidas de quibus mox dicebamus.

12 *Guirensis*) sive Girensis in eadem Numidia. Martialis Girensis fuit socius malorum quæ iidem Episcopi Numidæ pertulerunt.

13 *Melzit.*) Melzitani seu, ut alii codices habent, Melditani oppidi in Africa meminit Plinius lib. 5. cap. 4. sed illius situm non indicat. Carolus a S. Paulo illud locat in provincia proconsulari. Sane apud Ptolemæum lib. 4. cap. 3. Meldita locatur inter civitates mediterraneas provinciæ proconsularis, haud procul a Thabraca civitate & Bragada fluvio.

14 *Telepten.*) in Byzacena, ut satis notum est.

15 *Bladiensis*) Puto legendum heic esse *Badiensis*, & adversarium istius Potentii fuisse Pancratium Episcopum Badiensem, qui nominatur infra cap. 180. inter Episcopos Donatistas. Dativus a Badis interfuit Concilio Carthaginensi sub Cypriano. Rufinianus Episcopus Vadensis recensetur inter Episcopos Numidas qui exagitati sunt ab Hunerico Rege Vandalorum. Bades civitas episcopalis recensetur inter Numidicas in notitia Bodlejana edita a viro clarissimo Guilielmo Beveregio.

16 *Quem ibi nos hab.*) Pancratius, ut paulo ante dixi. Erat autem Carthagini, ut patet ex c. 180.

17 *Turensis*) In notitia Bodlejana Tures urbs episcopalis Africæ recensetur inter civitates Mauritaniæ minoris sive Sitifensis.

18 *Non contra me*) Et tamen infra cap. 197. recitatur nomen Paschasii Episcopi Turensis ex parte Donati. Nisi si duæ fuere Turenses Ecclesiæ in Africa.

19 *Noster fuit*) id est, Maximianus Episcopus Turensis, qui nunc est catholicus; fuit olim Donatista.

20 *Legensis*) in Numidia, ut patet ex sæpe laudata notitia Episcoporum Africæ.

21 *Contra me non ha.*) Et tamen infra cap. 187. nominatur Cresconius Episcopus Legensis, qui & ipse profitetur se nec habuisse adversarium nec habere. Unde suspicari cogor duplicem in Africa fuisse urbem quæ Lega diceretur. Sane in notitia illa Africæ nominantur Januarius Episcopus Legensis & Victorinus Legiensis, uterque Numida.

22 *Tebestina*) in Numidia, ut patet ex eadem notitia.

ratenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. [1] *Veriſſimus* A *epiſcopus (civitatis ſupradictæ) dixit*. Agnoſco illum. [2] Quatuor ſunt in plebe mea. Datianus, Aſpidius, Fortunatus, & Octavianus. *Item recitavit*. Terentius epiſcopus [3] Seleucienſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Meſcianus epiſcopus (civitatis ſupraſcriptæ) dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Servus Dei epiſcopus plebis [4] Tuburſicuburenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Donatus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Dialogus epiſcopus [5] Zamenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Montanus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Urbicoſus epiſcopus plebis [6] Eguilguilitanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum, ſed catholica eſt omnis ex vetuſtate. B *Item recitavit*. Silvanus epiſcopus plebis Perdicenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Rogatus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum: *Item recitavit*. Navigius epiſcopus [7] Dydritanus. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Honoratus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Romanus epiſcopus plebis Leptiminenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Victorinus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*, Agnoſco illum. *Item recitavit*. Rufinus epiſcopus plebis [8] Druſilianenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Reſtitutus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. [9] Donatus epiſcopus Tiſilitanus. *Idem dixit*. Præſto ſum, ſed non habeo contra me [10] alium epiſ- C copum. *Petilianus epiſcopus Donatiſta dixit*. Exivit de corpore. *Item recitavit*. Gallus epiſcopus [11] Ticenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Petilianus epiſcopus dixit*. [12] Non venit, [13] literas miſit. *Item recitavit*. Donatianus epiſcopus [14] Montenus. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Petilianus epiſcopus dixit*. [15] Ægrotat. *Item recitavit*. [16] Victorianus epiſcopus plebis [17] Muſtitanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum, habeo Felicianum Muſtitanum & Donatum [18] Turenſem contra me.

CCXXII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. De nomine Feliciani, [19] utrum in communione ſit Primiani. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXXIII.

Petilianus epiſcopus dixit. Quis tibi hoc mandavit, aut ex cujus perſona hoc exigis? An vis tibi imponere perſonam eorum qui foris ſunt? *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

CCXXIV.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Dictum ſit, ad poſtulata reſpondeat. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXXV.

Petilianus epiſcopus dixit. Hoc jam internæ actionis eſt. *Et alia manu*: ut ſupra.

CCXXVI.

---

1 *Veriſſimus Epiſcopus*) Tacaratenſis ex parte Donati.

2 *Quatuor ſunt*) id eſt, Aſpidius Tacaratenſis, Datianus Legenſis, Octavianus Reſſianenſis, & Fortunatus Caſenſis Calanenſis, ni fallor. Alios enim Fortunatos catholicos qui collationi interfuerunt, cathedras ſuas habuiſſe omnes puto extra Numidiam.

3 *Seleucian.*) In Numidia, ut docet eadem notitia.

4 *Tuburſicubur.*) Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium cap. 43. *Epiſcopus catholicus a Thuburſicubure Servus nomine*. Reparatus Epiſcopus Tuburſicuburenſis ſubſcripſit ſynodo Carthaginenſi Bonifacii.

5 *Zamenſis*) in Numidia, ut patet ex Prolemæo lib. 3. cap. 3. qui Azama vocat. Hanc urbem, in qua regia fuit Regum Numidarum, a Romanis dirutam ſcribit Strabo. Zamam regiam vocat tabula Peutingeriana.

6 *Eguilguil.*) Ortelius ſuſpicatur heic legi debere *Igilgitanæ*. Quod ego verum puto. Domitianus Epiſcopus Igilgitanus nominatur inter Epiſcopos Mauritaniæ Cæſarienſis qui ſub Hunerico Rege Vandalorum ſuſtinuerunt perſecutionem. Igilgili coloniæ mentio eſt in itinerario Antonini, & in tabula Peutingeriana. Vide etiam Plinium lib. 5. c. 3. & Amm. Marcellinum lib. 29.

7 *Dydritan.*) Aut valde fallor, aut reſcribendum eſt *Thuſdritanus*. Nullibi enim reperio locum iſtius nominis in Africa. At Thuſdri ſive Thuſdritani oppidi, quod θύσδρος dicitur a Ptolemæo, multa mentio eſt apud veteres. Locatur in itinerario Antonini inter oppida provinciæ Byzacenæ. Thuſdrum commemorat præfatio Concilii Teleptenſis. Quod etiam evincit illud fuiſſe in Byzacena. Porro Honoratus Epiſcopus, qui iſthic dicitur adverſarius Navigii Epiſcopi Dydritani, recte infra cap. 206. vocatur Thuſdritanus.

8 *Druſilianen.*) in provincia proconſulari; ut colligitur ex tabula itineraria Peutingeri, ubi Druſiliana locatur haud procul a Tacia, quam in proconſulari fuiſſe docet epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum.

9 *Donatus Tiſilit.*) Vir clariſſimus Joannes Garnerius Tibilitanum vocat, eo argumento quod nuſpiam reperiatur civitas iſtius nominis, notiſſima autem ſit civitas Tibilitana. Verum Donatus Tiſilitanus heic ait ſe non habere contra ſe alium Epiſcopum. Et tamen infra cap. 197. nominatur Simplicius Epiſcopus Tibilitanus Donatiſta. Unde colligi certe poteſt Tiſilitanam & Tibilitanam eccleſias fuiſſe diverſas. Sane in Concilio Carthaginenſi ſub Bonifacio legimus nomen Florentini Epiſcopi Tiſilienſis.

10 *Habeo co. m. alium*) Ita vetus codex. Maſſonus & Pithœus pro *alium* repoſuerunt *etiam*, nullo ſenſu.

11 *Ticenſis*) in provincia Byzacena, ut opinor. Nam in epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Conſtantinum nominatur Candidus Epiſcopus *patriæ Dicenſis*. Nota autem eſt permutatio literarum. An vero Ticenſis Epiſcopus fuerit ille quem Ticibus in eadem provincia præfuiſſe docet notitia Africæ, ut placuit quibuſdam, nondum mihi bene compertum eſt. Ticenæ urbis in Africa meminit Ptolemæus.

12 *Non venit*) Intellige Epiſcopum Ticenſem Donatiſtam.

13 *Literas miſit*) ut ſe excuſaret.

14 *Montenus*) ſive Montenſis in Numidia, ut opinor. Valentinianus Epiſcopus Montenſis nominatur inter Epiſcopos Numidas, qui perſecutioni Vandalorum Regis Hunerici fuerunt expoſiti.

15 *Ægrotat*) Epiſcopus videlicet Donatiſta qui erat adverſarius iſtius Donatiani.

16 *Victorianus Muſtit.*) Auguſtinus in breviculo primæ diei cap. 12. *Sane cum ventum eſſet ad nomen Victoriani Muſtitani catholici Epiſcopi, & in medium procedens reſpondiſſet ſe habere contrarios duos Felicianum in civitate Muſtitana, & Donatum in loco Turrenſi, exegerunt catholici ut actis conſtaret Felicianum in communione eſſe Primiani*. Vide reliqua.

17 *Muſtitanus*) in Numidia, ut patet ex notitia Africæ.

18 *Turenſem*) Duo igitur iſtius nominis loci fuere in Africa; quorum unus fuit in regione Muſtitana, alter habuit propriam diœceſim. Nam paulo ante nominatur Maximianus Epiſcopus Turenſis catholicus, qui profitetur ſe non habere adverſarium.

19 *Utr. in com. S. Prim.*) Non fruſtra hoc quæritur. Nam Felicianus fuerat olim Maximianiſta, ac propterea damnatus in Concilio Bagajenſi, & ad communionem Donatiſtarum poſtea rediit, ut docet Auguſtinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 83. lib. 1. contra Donatiſtas cap. 1. lib. 2. c. 12. lib. 1. contra epiſtolam Parmeniani cap. 4. & lib. 3. cap. 6. lib. 3. contra Creſconium cap. 56. 60. & lib. 4. cap. 4. & ſeqq.

CCXXVI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. [1] Nunc cœptus ordo teneatur. De his, si visum fuerit rationabile, postea requiretur. *Item recitavit.* Victorianus Episcopus plebis (Mustitanæ) pro Paschasio Episcopo plebis Anguiensium. *Idem Paschasius dixit.* Præsto sum, unitatem habeo. *Item recitavit.* Ferox Episcopus plebis [2] Macrianensis majoris. *Idem dixit.* Præsto sum, [3] unitatem habeo. *Pomponius* [4] *episcopus loci suprascripti dixit.* Agnosco illum. *Item recitavit.* Asmunius Episcopus Tigualensis. *Idem dixit.* Præsto sum. In diœcese mea duo sunt, [5] Gajanus & Privatus. *Gajanus episcopus loci suprascripti dixit.* Agnosco illum. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Animadvertit etiam nobilitas tua in nostrorum diœcesi eos ordinasse Episcopos. *Et alia manu.* Recognovi.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ab utrisque partibus constat objecta (ut) si hæc vultis diligenter inquiri, ad hanc causam superfluo venisse noscemur. *Item recitavit.* Felix episcopus plebis Segermitensis. *Idem dixit.* Præsto sum. *Restitutus episcopus loci suprascripti dixit.* Agnosco illum. *Item recitavit.* [6] Secundus episcopus plebis [7] Magarmelitanæ. *Idem dixit.* Præsto sum. *Felix episcopus loci suprascripti dixit.* Agnosco illum. *Item recitavit.*

A Vincentianus episcopus plebis [8] Feraditanæ majoris. *Idem dixit.* Præsto sum, unitatem habeo. *Item recitavit.* [9] Placentinus episcopus plebis Madaurensis. *Idem dixit.* Præsto sum. *Donatus episcopus loci suprascripti dixit.* Agnosco illum. *Item recitavit.* Rusticianus episcopus plebis [10] Tabracensis. *Idem dixit.* Præsto sum. *Clarentius episcopus loci suprascripti dixit.* Agnosco illum. *Item recitavit.* Octavianus episcopus plebis [11] Ressianensis. *Idem dixit:* Præsto sum, [12] unitatem habeo. *Item recitavit.* [13] Benenatus episcopus plebis [14] Simittensis. *Idem dixit.* Præsto sum, nec habeo alium, nec hæreticos. *Petilianus episcopus dixit.* [15] Exivit de corpore. *Item recitavit.* Timianus episcopus plebis [16] Utmensis. *Idem dixit.* Præsto
B sum. *Petilianus episcopus dixit.* Habet Felicem, sed absens est. *Item recitavit.* [17] Philolocius episcopus plebis [18] Adrumetinæ. *Idem dixit.* Præsto sum. *Victorinus episcopus civitatis suprascriptæ dixit.* Agnosco illum. *Item recitavit.* Adeodatus episcopus plebis [19] Belalitensis. *Idem dixit.* Præsto sum; non habeo nec episcopum nec hæreticos; unitatem habeo. *Item recitavit.* Felix episcopus plebis [20] Visicensis. *Idem dixit.* Præsto sum, episcopum contra me non habeo. *Victor episcopus civitatis Taborensis dixit.* [21] Proxime recessit. [22] Ego ibi intervenio. *Item recitavit.* Victor episcopus plebis Jusitensis. *Idem dixit.* Præsto sum, unitatem habemus. *Item recitavit.* Fuscinullus Episcopus plebis [23] Eliensis.

De Interventoribus episcopis vide Cod. Eccl. Afric. can. 74. Hard.

1 *Nunc cœpus ordo*) Hinc collegit Augustinus in loco paulo ante laudato cognitorem secundum Donatistas interlocutum fuisse.

2 *Macrianen.*) in Numidia, ut patet ex notitia Africæ. Ferrandus cap. 11. & 23. citat Concilium Macrianense.

3 *Unitatem habeo*) Hæc verba certo non sunt hujus loci, & repetita per errorem librarii videntur ex responsione Paschasii Episcopi Anguiensis: quod colligitur ex prosecutione Pomponii.

4 *Pomponius*) Macrianensis Episcopus partis Donati qui Concilio Cabarsussitano interfuit anno 393.

5 *Gajanus*) Iste interfuit Concilio Cabarsussitano, in cujus actis vocatur Episcopus Tigualensis.

6 *Secundus*) Is est, opinor, qui subscripsit libello emendationis Leporii Presbyteri, ubi se vocat Episcopum Aquensem, sive Megarmitanum.

7 *Magarmelit.*) in Numidia; ut patet ex notitia Africæ, ubi male scriptum est *Vagarmelitanus*.

8 *Feradit. major.*) Infra cap. 133. nominatur Felicianus Episcopus Feraditani minoris. Aurelius Feradimajensis, id est, Feraditani majoris, numeratur inter Episcopos Byzacenos qui senserunt exitiale Hunerici Vandalorum Regis odium adversus fidem catholicam.

9 *Placentinus Madaur.*) in Numidia. Placentinus ergo, qui nominatur in capite 100. codicis canonum Ecclesiæ Africanæ, fuit Episcopus Madaurensis. Prudentius Episcopus Madaurensis socius fuit magnorum Episcoporum qui propter veram fidem pulsi sunt a sedibus suis edicto Hunerici Regis Vandalorum. Notum est autem Madauram fuisse patriam Apuleji philosophi. Errare porro eos qui Madauram cum Quiza confundunt hinc colligitur, quod infra cap. 142. istius primæ cognitionis Priscus Episcopus Quidiensis catholicus nominatur. Quidiam autem & Quizam idem esse nemo ambigere potest. Itaque paulo post quam scriptum est *Quidiensis*, in interlocutione Episcopi Donatistæ legitur *Quizicensis*.

10 *Tabracen.*) in provincia proconsulari, ut patet ex Ptolemæo. De Tabracenis qui Apiarium accusarunt mentio est in epistola Concilii Africani ad Cælestinum Papam. Tabraceni monasterii apud Victorem Vitensem lib. 1. de persecutione Vandalica.

11 *Ressianen.*) in Numidia, ut dictum est supra cap. 121.

12 *Unitatem habeo*) Quomodo id fieri potest, si vera est querela Verissimi Episcopi Tacaratensis Donatistæ, qui ait Octavianum institutum esse Episcopum in plebe sua?

13 *Benenatus Simitt.*) Lubenter istorum Episcoporum nomina persequor, præsertim quoties occasio incidit illustrandi aut explicandi codicis Ecclesiæ Africanæ. In Concilio autem habito apud Carthaginem anno ccccx. *legationem susceperunt contra Donatistas Florentius, Possidius, Præsidius, & Benenatus Episcopi*. De ceteris alibi dicetur. De Benenato nunc nobis agendum est, si prius monuero nescire me unde orta sit varia lectio in margine hujus Concilii apposita in nova Conciliorum editione, ubi scriptum est *Venantius*. Nam in omnibus antiquis exemplaribus quibus usus sum, usus autem sum plurimis iisque vetustissimis, diserte scriptum est *Benenatus*. Duo istius nominis Episcopi catholici interfuere huic collationi; quorum unus fuit Episcopus Simittensis, alter Hospitensis. De horum sane alterutro explicandum potu hunc locum Concilii Carthaginensis.

14 *Simitten.*) in provincia proconsulari, ut patet ex Ptolemæo & itinerario Antonini. Epistolæ Episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. subscribit Benenatus Episcopus Semitensis. In notitia Africæ scriptum *Simminensis* & *Semminensis* pro *Simitensis*, ut opinor: in Concilio vero Carthaginensi anni DXXV. *Siminensis*.

15 *Exivit de corpore*) id est, Episcopus Simittensis ex parte Donati.

16 *Utmensis*) Male antea *Utinensis*. Nam Isaac erat Episcopus Utinensis catholicus, & adversarium habebat Felicianum, ut legitur infra cap. 133. Utmam porro fuisse sitam in provincia proconsulari dicere videtur notitia Africæ, ut quidem in suo codice legit Ortelius, cum illic Urimiensis Episcopus dicatur qui Utimmirensis vocatur in editionibus Sirmondi & Chiffletii.

17 *Philolocius*) sive Philologius, ut legitur in codice canonum Ecclesiæ Africanæ cap. 90. Docet igitur hic locus quam cathedram tenuerit hic Philologius.

18 *Adrumet.*) in Byzacena, ut patet ex itinerario Antonini.

19 *Belalit.*) forte in Numidia. Nam in notitia Episcoporum illius provinciæ recensetur Servus Belesasensis.

20 *Visicensis*) in provincia proconsulari, ut patet ex epistola synodica Episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. cui subscribit Valentinianus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Visicensis.

21 *Proxime recessit*) id est Episcopus Visicensis partis Donati, paulo ante mortuus.

22 *Ego ibi intervenio*) id est, curo plebem Visicensem. Infra cap. 176, extremo: *Presbyterum habemus qui intervenit*. Notum est interventorum nomen in Ecclesia Africana.

23 *Eliensis*) in Byzacena, ut docet notitia Africæ.

ſis. *Idem dixit*. Præſto ſum, non contra me A habeo epiſcopum. *Item recitavit*. Honorius epiſcopus plebis [1] Cellenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Caſtus epiſcopus dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Maximianus epiſcopus [2] Aquenſium regiorum. *Idem dixit*. Præſto ſum, in patria mea non habeo alium epiſcopum. *Item recitavit*. Antonius epiſcopus plebis Carpitanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Veratianus epiſcopus dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Fortunatianus epiſcopus plebis [3] Neapolitanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Ampelius epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. [4] Pannonius epiſcopus plebis Puppitanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Victorianus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco il- B lum. *Item recitavit*. Januarianus epiſcopus plebis [5] Tubulbacenſis. *Item dixit*. Præſto ſum, unitas eſt catholica, non contra me habeo epiſcopum in civitate mea. *Item recitavit*. Gratianus epiſcopus plebis [6] Metenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Fortunatianus epiſcopus partis Donati civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Victor epiſcopus plebis [7] Bahannenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum, unitatem habeo. *Item recitavit*. Quodvultdeus epiſcopus plebis [8] Centurienſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Creſconius epiſcopus partis Donati civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Fortunatus epiſcopus plebis [9] Capſenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Celer epiſcopus partis Donati civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Creſconius epiſcopus plebis [10] Temonianenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum: ibi in eodem loco ubi ago non contra me habeo epiſcopum. (*Item recitavit*.) Montanus epiſcopus eccleſiæ catholicæ [11] Auguritanæ. *Idem dixit*. Præſto ſum, unitatem habeo. *Item recitavit*. Jocundus epiſcopus plebis [12] Suſetulenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Titianus epiſcopus partis Donati civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Victor epiſcopus plebis Bartanenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Honorius epiſcopus partis Donati civitatis ſupraſcriptæ dixit*. In mala quæ fecit mihi modo illum didici. *Item recitavit*. Victor epiſcopus Cullitanus. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Fidentius epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Palatinus epiſcopus [13] Boſetenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Felix epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Quodvultdeus epiſcopus [14] Girbitanus. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Evaſus epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Silvanus epiſcopus [15] Carianenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum, unitas eſt illic. *Item recitavit*. Æmilianus epiſcopus [16] Aggeritanus. *Idem dixit*. Præſto ſum. *Candorius epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit*. Agnoſco illum. *Item recitavit*. Privatus epiſcopus plebis [17] Uſilenſis. *Idem dixit*. Præſto ſum; non contra me habeo epiſcopum. ([18] *Petilianus epiſcopus dixit*.) Pres-

1 *Cellenſis*) Duæ fuere Eccleſiæ iſtius nominis in Africa, una in proconſulari, alia in Mauritania Sitifenſi. De utra intelligi debeat hic locus, incertum eſt.

2 *Aquen. Regior.*) In Byzacena ut docet eadem notitia Africæ; quod etiam liquet ex itinerario Antonini. Interfuit Concilio Carthaginenſi anni 419.

3 *Neapolit.*) in provincia proconſulari, ut patet ex eadem notitia & ex præfatione Concilii Carthaginenſis anni 419. cui interfuit hic noſter Fortunatianus cum aliis legatis provinciæ proconſularis. De eodem mentio in codice canonum Eccleſiæ Africanæ cap. 127.

4 *Pannonius*) in epiſtola Concilii Carthaginenſis ad Innocentium Papam nominatur Panthonius Epiſcopus. Ex quo collegit Garnerius legendum heic in collatione eſſe *Panthonius* pro *Pannonius*. Verum recte advertit Henricus de Noris contra hinc emendandam epiſtolam, præſertim cum vetus codex Florentinus *Pannonius* habeat, non *Panthonius*. Nuperi epiſtolarum S. Auguſtini editores nomen Pannonii repoſuerunt in ea epiſtola, ſimul admonentes ita conſtanter ſcriptum eſſe in antiquis exemplaribus. Sane Pannonii nomen hoc loco nos legimus in pluribus antiquis exemplaribus tum bibliothecæ Colbertinæ, tum aliarum hujus urbis.

5 *Tubulbacen.*) in Byzacena, ut docet eadem notitia.

6 *Metenſis*) Ita prorſus codex vetus. Et tamen Maſſonus, quem & Pithœus quoque ſecutus eſt, ſcripſit *Metenenſis*. Metena nulla fuit in Africa. Metam fuiſſe teſtatur notitia Africæ, in qua inter Epiſcopos provinciæ Numidiæ recenſetur Felicianus Metenſis.

7 *Bahannen.*) forte in Byzacena. Nam in epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Conſtautinum Imper. nominatur Januarius Epiſcopus Banenſis. Et in notitia Epiſcoporum provinciæ Byzacenæ recenſetur Donatus Boanenſis.

8 *Centurien.*) In Numidia, ut patet ex eadem notitia.

9 *Capſenſis*) in Byzacena, ut docet eadem notitia. Illic fuiſſe theſauros Regis Jugurthæ ſcribit Strabo lib. 17.

10 *Temonianenſis*) in provincia Byzacena, cujus Epiſcopus Creſconius nominatur inter Epiſcopos quos Hunericus Rex Vandalorum exagitavit. In epiſtola item Epiſcoporum provinciæ Byzacenæ ad Conſtantinum Imperatorem, quæ extat in actis Concilii Lateranenſis ſub Papa Martino, ſubſcriptus reperitur Victorinus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Temunianenſis. Hinc ergo colligitur Creſconium Epiſcopum provinciæ Byzacenæ, qui nominatur in c. 127. codicis can. eccleſiæ Africanæ, eumdem eſſe qui heic in collatione vocatur epiſcopus Temonianenſis.

11 *Catholica Augurit.*) In codice MS. legitur *Cathaugurit*. Ex quo Maſſonus & Pithœus effecerunt monſtrum illud lectionis quod in eorum editionibus extat, in quibus legitur *Cathauguriſenſis*. Augurenſis Eccleſia fuit in Numidia, ut patet ex notitia toties laudata, ubi nominatur Leporius Epiſcopus Augurenſis.

12 *Suſetulen.*) in provincia Byzacena, qui Concilio Carthaginenſi anni CCCCXIX. interfuit. De eodem mentio extat in cap. 127. codicis canonum Eccleſiæ Africanæ. Præſidius illius ſedis Epiſcopus in exilium miſſus eſt ab Hunerico Rege Vandalorum.

13 *Boſetenſis*) in proconſulari, ut arbitror Quippe in epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. ſubſcriptus reperitur Creſciturus Epiſcopus Eccleſiæ Buſitanæ ſeu Boſitanæ, ut habet vetus codex Eccleſiæ Bellovacenſis.

14 *Girbitanus*) Ita nos libere emendavimus, cum in codice veteri legatur *Givit.* & in editionibus Maſſoni & Pithœi *Givirtenſis*. Quippe infra cap. 198. ubi Evaſius Quodvultdei adverſarius nominatur, vocatur epiſcopus Girbitanus. Porro in notitia Africæ quæ extat apud Victorem Vitenſem, Fauſtinus Girbitanus recenſetur inter epiſcopos Tripolitanos. Et in Concilio Cabarſuſſitano ſubſcripſiſſe reperitur Proculus epiſcopus Girbitanus. In Concilio quoque Carthaginenſi Bonifacii ſubſcribit *Vincentius Epiſcopus plebis Gervitanæ Legatus provinciæ Tripolitanæ*. Denique in Concilio Carthaginenſi ſancti Cypriani adfuit Munnulus a Girba.

15 *Carianenſis*) Holſtenius conjicit heic legendum eſſe *Cartanenſis*; quia civitatem Cartennenſem noverat, Carianenſem non noverat. Et tamen legere potuit in notitia Africæ Quintianum epiſcopum a Caſulis Carianenſibus nominari inter epiſcopos Byzacenos qui ab Hunerico Rege Vandalorum ſunt exagitati.

16 *Aggeritanus*) in Byzacena, ut docet eadem notitia.

17 *Uſilenſis*) in eadem provincia. Victorinus Uſulenſis recenſetur inter epiſcopos Byzacenos qui illam Hunerici perſecutionem ſuſtinuerunt. Laurentius Uſilabenſis ſubſcripſit epiſtolæ epiſcoporum ejuſdem provinciæ ad Conſtantinum Auguſtum.

18 *Petilianus*) Hanc partem nos addidimus, quia neceſſaria eſt. Conſtat quippe interlocutionem eſſe cujuſdam epiſcopi Donatiſtæ, qui teſtatur Donatiſtas Presbyterum habere in Uſilenſi plebe.

Presbyterum illic habet. *Item recitavit*. Majus episcopus plebis [1] Amudarsensis. *Idem dixit*. Præsto sum, in patria mea catholica est. *Item recitavit*. Victor episcopus plebis [2] Vvazensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Secundinus episcopus plebis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Cresconius episcopus plebis [3] Tituli. *Idem dixit*. Præsto sum. *Victor episcopus loci suprascripti dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Milicus episcopus plebis [4] Tagamutensis. *Idem dixit*. Præsto sum, omnis catholici sunt. *Item recitavit*. Speratus episcopus plebis [5] Ammederensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Crescentianus episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Aurelius episcopus plebis [6] Numnulitanæ. *Idem dixit*. Præsto B sum, non habeo contra me episcopum. *Habetdeus Diaconus episcopi Primiani Carthaginensis dixit*. Exivit de corpore. *Item recitavit*. Venustus episcopus plebis Turudensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Adeodatus episcopus dixit*. Non ibi habemus. *Item recitavit*. Honoratus episcopus [7] Abiddensis. *Idem dixit*. Præsto sum. Episcopum contra me non habeo ibi. *Item recitavit*. Gududus Episcopus [8] Ancusensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Donatus episcopus ejusdem loci dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Sabratius episcopus plebis [9] Turretamallumensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Jurata episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. C Fortunatus episcopus Ecclesiæ [10] Undesitanæ.

A *Idem dixit*. Præsto sum. *Cresconius episcopus (loci suprascripti) dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Severus episcopus plebis Utimari. *Idem dixit*. Præsto sum, unitas est illic. *Item recitavit*. Paschasius episcopus plebis [11] Tijucensis. *Idem dixit*. Præsto sum, sed unitas est illic. *Item recitavit*. Valerius episcopus plebis [12] Utinisensis. *Idem dixit*. Præsto sum, episcopum non habeo. *Habetdeus Diaconus dixit*. Fuit illic, exivit de corpore. *Item recitavit*. Urbanus episcopus plebis [13] Theodalensis. *Idem dixit*. Præsto sum, catholica unitas est. *Item recitavit*. Victor episcopus plebis [14] Migirpensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Gloriosus episcopus loci suprascripti dixit*. Agnosco illum.

CXXVII.

Fortunatianus Episcopus Ecclesiæ catholicæ dixit. Cum Episcoporum sit petita conlatio, miramur nescio qua impudentia præsentem [15] Diaconum Episcopi personam velle suscipere & conlationem quam Deo favente cœpimus inchoare, studio contentionis perturbare. Unde cohibeat se a tali actione, quia non decet rebus seriis non necessaria commiscere. *Et alia manu*. Recognovi.

CXXVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Super-

1 *Plebis Amudars*. Massonus sic edidit: *Plenius Avvidarsensis*. Pithœus: *Plenius Amudursensis*. Uterque male. Amudarsa fuit civitas provinciæ Byzacenæ, cujus Episcopus Liberatus inter eos numeratur quos Hunerici Vandalorum regis crudelitas exagitavit. Amudarsæ mentio est in itinerario Antonini, ubi locatur in Byzacena. Ptolemæus & antiquæ editiones itinerarii vocant Amurdasam. Sic etiam in vetusto itinerarii exemplari bibliothecæ Colbertinæ.

2 *Vvazensis*) in provincia proconsulari, ut opinor. Ptolemæus enim lib. 4. cap. 3. inter Thabraca civitatem & Bagradam fluvium memorat Vazuam civitatem, quæ videtur propterea sita fuisse in limite proconsularis versus Numidiam.

3 *Tituli*) in provincia proconsulari, ut docet notitia Africæ. Quanquam in eadem notitia mentio est sedis episcopalis Castelli Tituliani.

4 *Tagamuten.*) forte in Mauritania Cæsariensi. Quippe in notitia Africæ David Tadamatensis Episcopus nominatur inter Episcopos Cæsarienses.

5 *Ammeder.*) Ita vetus exemplar. Massonus edidit *Annuodensis*, Pithœus *Ammadorensis*. Verum retinendam heic esse lectionem veteris exemplaris patet etiam ex cap. 207. istius primæ cognitionis, ubi Crescentianus episcopus Ammederensis Donatista rursum nominatur. Ammædaram vocat Ptolemæus, qui eam locat post Siccam Veneriam, Assuram, Naraggaram, & Madurum sive Madauram, hoc est, in limite provinciæ proconsularis & Numidiæ. Verum itinerarium Antonini Ammederam locat inter urbes Numidiæ.

6 *Numnulit.*) in proconsulari; ut patet ex epistola episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. ubi scriptum est *Nummiditanus*. Massonus heic edidit *Munavilitensis*, Pithœus *Namnulit*. Nos secuti sumus auctoritatem veteris exemplaris.

7 *Abbidensis*) in proconsulari, ut opinor. Videtur enim esse Avitta Ptolemæi, qui eam urbem locat prope Theudalim. In tabula itineraria Peutingeri Avitta locatur haud procul a Silibba, in medio fere Tuburbi majoris & Tuburbi minoris. Ex quo etiam colligitur eam fuisse in provincia proconsulari. Tertullianus Episcopus Abitensis interfuit Concilio Cabarsussitano anno 393.

8 *Ancusen.*) in Byzacena. Nam in notitia episcoporum illius provinciæ apud Victorem Vitensem nominatur Victorinus Ancusensis. Heic porro diserte in veteri libro scriptum est *Antusensis*, ut editum est a Pithœo. Verum infra cap. 207. extremo, ubi rursum nominatur Donatus istius Gududi adversarius, legitur *Ancusensis*. Ob eam itaque causam huc quoque transtulimus eam lectionem.

9 *Turretamal.*) in provincia Byzacena, ut patet ex epistola Episcoporum illius provinciæ ad Constantinum Imperatorem. Vide rursum infra cap. 207. Duæ enim fuere Tamallumæ in Africa, una in provincia Byzacena, altera in Mauritania Sitifensi. In Byzacena Episcopus fuit Habetdeus, in Sitifensi Rufinus, ambo persecutionem passi sub Hunerico Rege Vandalorum. Eremus ergo Tamallumensis in quam relegatus est sanctus Eugenius Episcopus Carthaginensis, cum fuerit vicina provinciæ Tripolitanæ, in Byzacena erat.

10 *Undesit.*) Ita sane vetus codex. Suspicor tamen hunc locum esse mendosum & pro *Undesit.* legendum esse *Vadesitana*. Nam infra cap. 202. ubi rursum recitatur nomen Cresconii, qui fuit istius Fortunati adversarius, vocatur episcopus Bajesitanus. Badesitana porro Ecclesia fuit una ex Numidicis, ut patet ex notitia Africæ.

11 *Tijucensis.*) Ita vetus exemplar. In notitia Episcoporum Byzacenorum lego Honoratum Tiziensem. Augustinus in libro ad Donatistas post collationem cap. 22. Tyzicam locare videtur in provincia proconsulari. An vero Tijuca & Tyzica una fuerit civitas, an vero diversæ, aliis discutiendum relinquo. Nam Tijucam alibi non reperi.

12 *Utinisen.*) forte *Tinisensis*, omissa priore litera. Dalmatius Episcopus Tinnisensis in provincia proconsulari missus est Corsicam in exilium ab Hunerico Rege Vandalorum. In Concilio Carthaginensi sancti Cypriani nominatur *Venantius a Tinisa*, pro quo quidam codices habent *Timisa*.

13 *Theodalen.*) In provincia proconsulari, ut colligitur ex Ptolemæo & ex notitia Africæ, in qua inter Episcopos provinciæ proconsularis ejectos ab Hunerico Rege Vandalorum memoratur *Victor Eudalensis* vitiose, cum scribi debuerit *Theudalensis*. Ejusdem loci meminit etiam Plinius. Equitii Episcopi Theudalensis, qui merito facinorum suorum ejectus est, mentio habetur in codice canonum Ecclesiæ Africanæ cap. 65. 78. & 93. in ejus fortasse locum substitutus est hic Urbanus. Habetdei Episcopi Theudalensis meminit Victor Vitensis lib. 1.

14 *Migirpen.*) in provincia proconsulari, ut pluribus dicetur infra ad caput 199. ubi agitur de Glorioso istius Victoris adversario.

15 *Diaconum*) Habetdeum, Primiani Carthaginiensis Diaconum, cujus extant plurimæ interlocutiones in his gestis.

Superflua proſequitur ſanctitas tua, cum conſtet præſentem ad id fuiſse delectum ut cognoſceret ſingulos, non ut ſtudium diſputationis arriperet. *Item recitavit*. Lucianus Epiſcopus plebis [1] Tunejenſis. (*Idem dixit.*) Præſto ſum, unitas eſt illic. *Item recitavit.* Donatus Epiſcopus plebis [2] Sajenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, unitas eſt illic. *Item recitavit.* Rufinianus Epiſcopus plebis [3] Muzuenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, omnis catholica eſt. *Item recitavit.* Victor Epiſcopus plebis [4] Triſipenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Felicianus Epiſcopus* (*loci ſupraſcripti*) *dixit.* Agnoſco illum. *Item recitavit.* Adeodatus Epiſcopus plebis [5] Bencennenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum; catholica eſt ab origine. *Item recitavit.* Fauſtinus Epiſcopus plebis [6] Sillitanæ. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Poſſidonius epiſcopus loci ſupraſcripti dixit.* Agnoſco illum. *Item recitavit.* Felix Epiſcopus plebis [7] Aptugnitanæ. *Idem dixit.* Præſto ſum, catholica eſt omnis. *Item recitavit.* Geta Epiſcopus plebis [8] Jubaltianenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, non habeo contra (me) alium. *Item recitavit.* Januarius Epiſcopus plebis [9] Cenculianenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, non eſt illic Epiſcopus alius, catholica eſt. *Item recitavit.* Julianus Epiſcopus plebis [10] Taſfaltenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, unitas eſt; catholica eſt omnis illic. *Adeodatus Epiſcopus dixit.* Annus eſt ex quo [11] mortuus eſt. *Item recitavit.* Creſcentianus Epiſcopus plebis [12] Arenenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, unitas eſt apud me. *Item recitavit.* Licentius Epiſcopus plebis [13] Zattarenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, catholica eſt ibi. *Idem recitavit.* Malcus Epiſcopus plebis Maſculitanæ. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Vitalis Epiſcopus loci ſupraſcripti dixit.* Agnoſco illum. *Item recitavit.* Marianus Epiſcopus [14] plebis Rufinianenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, unitatem catholicæ habet. *Item recitavit.* Tertiolus Epiſcopus plebis [15] Cillitanæ. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Donatus Epiſcopus loci ſupraſcripti dixit.* Agnoſco illum. *Item recitavit.* Sopater Epiſcopus plebis [16] Tambajenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Fauſtinus Epiſcopus* (*loci ſupraſcripti*) *dixit.* Agnoſco illum. *Item recitavit.* Paulus Epiſcopus plebis [17] Uzittarenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, non habeo ex illa parte. *Habetdeus Diaconus dixit.* Exivit de corpore. *Item recitavit.* Januarius Epiſcopus plebis [18] Aptucenſis. [19] *Dominicus Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Hic eſt, commotus eſt corporis infirmitate. *Item recitavit.* Victor Epiſcopus Eccleſiæ [20] Uticenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Gedulus Epiſcopus civitatis ſupraſcriptæ dixit.* Agnoſco illum. *Item recitavit.* [21] Qui ſupra pro Ceri-

---

1 *Tunejenſis.*) Arbitror heic agi de Tune oppido commemorato ab antiquis, quod hodie quoque nomen retinet, & Tunetani regni caput eſt: vulgo *Tunis*. Tunicenſe vocatur a Plinio lib. 5. cap. 4. Fuit autem in provincia proconſulari.

2 *Sajenſis*) forte *Suenſis*. Suenſis enim Epiſcopi in provincia proconſulari mentio eſt in epiſtola ſynodica Epiſcoporum ejuſdem provinciæ ad Paulum Patriarcham C. P.

3 *Muzuenſis.*) Ita omnino ſcribendum cenſeo, vetus exemplar ſecutus, non vero *Muzucenſis*, ut legitur in præfatione Concilii Carthaginenſis anni 419. cui interfuit hic noſter Rufinianus cum aliis legatis provinciæ proconſularis. Sane Græcus interpres videtur legiſſe *Muzuenſis*. Vertit enim μυζυενσιανῷ. Muzua fuit civitas provinciæ proconſularis. Muzuca Byzacenæ, ut docet notitia Africæ.

4 *Triſipen.*) in epiſtola ſynodica Epiſcoporum provinciæ proconſularis de qua paulo antea dicebamus legitur ſubſcripſiſſe *Felix Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Triſipellis*, ſive *Triſipelis*, ut in antiquiſſimo codice Mſ. Eccleſiæ Bellovacenſis. Fortaſſis ergo pro *Triſipellis* legendum eſt *Triſipenſis*. Notum eſt enim quantam nominum Latinorum lanienam fecerint veteres librarii.

5 *Bencenn.*) forte *Benentenſis*, ut legit Ortelius in fragmento notitiæ Epiſcoporum Africæ; pro quo Sirmondus & Chifflетius ediderunt *Beneventenſis*. Guloſus Epiſcopus Benentenſis in provincia proconſulari miſſus Corſicam in exilium ab Hunerico Rege Vandalorum.

6 *Sillitanæ*) in Numidia ut patet ex notitia Africæ.

7 *Aptugnit.*) ſive Aptungenſis, & frequenter Autumnitanæ, ut alibi dictum eſt a nobis. Civitas fuit notiſſima propter nomen Felicis Epiſcopi, non quidem iſtius, qui collationi interfuit, ſed alterius qui Cæcilianum Epiſcopum Carthaginenſem ordinavit. Fuit autem in provincia proconſulari.

8 *Geta Jubaltian.*) in provincia Byzacena. Unde intelligimus Getam Epiſcopum, qui Concilio Carthaginenſi anni 403. interfuit, Epiſcopum Jubaltianenſem fuiſſe. Euſebius Epiſcopus Jubaltianenſis vixit tempore Hunerici Regis Vandalorum. Hinc emendanda eſt epiſtola Epiſcoporum provinciæ Byzacenæ ad Conſtantinum Imperatorem, quæ extat in Concilio Lateranenſi Martini Papæ, ubi ſic legitur: *Reſtitutus Dei miſericordia Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Jubedidienſis*, vel, *Jubalidienſis*, ut habet vetuſtiſſimum exemplar Mſ. Eccleſiæ Bellovacenſis. Legendum itaque *Jubaltianenſis*.

9 *Cenculian.*) ſive Cunculianenſis in Numidia cujus ſedes vacabat tempore perſecutionis quam Hunericus Vandalorum Rex commovit adverſus Eccleſiam catholicam.

10 *Taſfalten.*) ſive Tasbaltenſis aut Taſualtenſis. Sic enim promiſcue ſcribitur. Civitas fuit provinciæ Byzacenæ, ut patet ex notitia Africæ.

11 *Mortuus eſt*) nimirum Epiſcopus Taſfaltenſis Donatiſta.

12 *Arenenſis.*) Neſcio ubi nam locorum ſita fuerit hæc plebs. Non eſt enim Arenſis, cum hic Creſcentianus dicat unitatem apud ſe eſſe; & cap. 202. Donatus Epiſcopus Arenſis Donatiſta profiteatur ſe non habere traditores in plebe ſua, id eſt, adverſarium, & cap. 207. Secundus Epiſcopus item Arenſis, & quidem Donatiſta, teſtetur itidem ſe in plebe ſua non habere adverſarium.

13 *Zattarenſis*) in Numidia, ut patet ex Victore Vitenſi, & ex notitia Epiſcoporum Africæ edita a Sirmondo. Utrobique enim Januarius Epiſcopus Zattarenſis nominatur inter Epiſcopos Numidas.

14 *Plebis Rufinian.*) In veteri exemplari ſcriptum eſt; *Marianus Epiſcopus pl. Rufinianus*. Cum autem Pithœus non animadverteret mendum heic eſſe, putaretque vocem *Rufinianus* ad hominem quempiam referri debere; cenſuit nonnulla heic deeſſe, & puncta aliquot addidit ante illam vocem. Fruſtra. Rufiniana erat civitas provinciæ Byzacenæ, cujus Epiſcopus Donatus nominatur in veteri notitia Epiſcoporum quos Hunericus Vandalorum Rex afflixit.

15 *Cillitanæ*) in provincia Byzacena, ut docet eadem notitia.

16 *Tambajen.*) Antea legebatur *Tambalenſis* emendatum a nobis eſt duabus de cauſis, tum quia infra c. 198. ubi nominatur Fauſtinus hujus Soſipatris adverſarius, Tambajenſis Epiſcopus vocatur, tum quia ita ſcribendum eſſe docet notitia Africæ, ubi inter Epiſcopos Byzacenos recenſetur Servus Dei Tambeitanus. Tambajenſis civitatis mentionem facit Victor Vitenſis l. 5. de perſec. Vand. In Concilio Carth. S. Cypriani adſuit Secundianus a Tambeis: & in Cabarſuſſitano legitur ſubſcriptio Gemelii Ep. a Tambeis.

17 *Uzittaren.*) in provincia proconſ. ut patet ex notitia Africæ, in qua Gajus Ep. Uzitenſis in proconſulari.

18 *Aptucen.*) Cave Aptucam confundas cum Aptunga quod alii quandoque fecerunt. Aptunga fuit in proconſulari, ut paulo ante diximus. Aptuca neſcio ubinam ſita fuerit.

19 *Dominicus*) Epiſcopus Bullenſium regiorum, infra cap. 135.

20 *Uticenſis*) in proconſulari, ut ſatis notum eſt.

21 *Qui ſupra pro Cericio.*) Antea legebatur: *item recitavit qui ſupra. Procericio Epiſcopus plebis Uculenſis.* Sed

Cericio Episcopo plebis [1] Uculensis. *Quo accedente, idem dixit*. Præsto sum, omnis catholica est. *Item recitavit*. Basilius Episcopus plebis Altiburitanæ. *Idem dixit*. Præsto sum. *Augustalis Episcopus* (*loci suprascripti*) *dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Victor Episcopus plebis [2] Vinensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Habetdeus Diaconus dixit*. Non habemus, [3] exivit de corpore ante annos quinque. *Item recitavit*. Fructuosus Episcopus plebis [4] Abziritensis. *Vincentius Episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Hic est Carthagini, [5] sensit sibi. *Adeodatus Episcopus dixit*. Diœcesis est [6] Feliciani Utinensis. Presbyterum ibi habet. *Item recitavit*. Publianus Episcopus plebis Bazarididacensis. *Idem dixit*. Præsto sum, unitas est. *Item recitavit*. Cassianus Episcopus plebis [7] Bamaccorensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Donatus Episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum, [8] Presbyter meus fuit. *Item recitavit*. Cresconius Episcopus plebis [9] Zaraitensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Rogatus Episcopus loci suprascripti dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Felix Episcopus [10] Villaregensis. *Idem dixit*. Præsto sum, non habeo contra me Episcopum. Modo exivit de corpore. *Victor Episcopus* (*loci suprascripti*) *dixit*. Constat me modo fuisse ordinatum. *Item recitavit*. Primulus Episcopus plebis Tamagristensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Saturninus Episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Adeodatus Episcopus plebis Satafensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Urbanus Episcopus loci suprascripti dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Faustinianus Episcopus plebis [11] Tamogadensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Gaudentius Episcopus loci suprascripti dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Avitus Episcopus plebis [12] Lamasuensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Januarius Episcopus civitatis suprascriptæ dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Sextilius Episcopus plebis [13] Assabensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Marcianus Episcopus* (*loci suprascripti*) *dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Marcianus Episcopus [14] Idicrensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Martialis Episcopus dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Crispulus Episcopus Ecclesiæ [15] Volitanæ. *Idem dixit*. Præsto sum. *Quodvultdeus Episcopus dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Germanus Episcopus [16] Gypsariensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Fidentius Episcopus dixit*. Agnosco illum. (*Item recitavit*.) Rogatus Episcopus [17] Gaguaritanus. *Idem dixit*. Præsto sum, unitatem habet. *Adeodatus Episcopus dixit*. Noster fuit, a nobis illo transiit. *Item recitavit*. Quadratus Episcopus plebis [18] Gegitanæ. *Idem dixit*. Præsto sum, [19] nunquam ibi fuit Episcopus. *Item recitavit*. Gregorius Episcopus [20] Tamallensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Lucius Episcopus dixit*. Agnosco illum. *Item recitavit*. Lucius Episcopus civitatis [21] Tagaratensis. *Idem dixit*. Præsto sum. *Quintus Episcopus dixit*. Agnosco illum. *Item reci-*

---

legendum profecto est uti nos edidimus, *Qui supra*, id est, Victor Episcopus Ecclesiæ Uticensis, vel Dominicus Bullensium regiorum.

1 *Uculen.*) in provincia proconsulari, ut patet ex epistola Episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham C. P.

2 *Vinensis*) in proconsulari, ut patet ex eadem epistola synodica. Faustinus Episcopus Binensis interfuit Concilio Cabarsussitano, & Cresconius item Binensis Concilio Carthaginensi sub Bonifacio.

3 *Exivit de corpore*) id est, Episcopus Vinensis Donatista, quem suspicor fuisse Faustinum illum Binensem cujus nomen reperitur inter Episcopos Concilii Cabarsussitani.

4 *Abzirit.*) in proconsulari ut patet ex Plinio lib. 5. cap. 4. & ex epistola synodica toties laudata. Istius sedis Episcopus Victor interfuit Concilio Carthaginensi anni 397. ubi male vocatur Episcopus Abderitanus, cum in optimo & vetustissimo codice Ms. bibliothecæ Colbertinæ scriptum sit *Abziriditanus*. Utilia autem sunt ista ad emendandam notitiam Africæ, ubi inter Episcopos provinciæ proconsularis secundo loco nominatur *Felix Abaritanus*, qui apud Victorem Vitensem lib. 2. *Abderitanus* dicitur, & *Abbiritanus* in optimo & antiquissimo codice Ms. ejusdem bibliothecæ Colbertinæ. Legendum itaque *Abziritanus*.

5 *Sensit sibi*.) Locus corruptus, sed quo tamen certum est significari Fructuosum male se habuisse.

6 *Feliciani Utin.*) Antea editum fuerat *Felicianiatensis*. Ex quo Holstenius collegit Ecclesiam Felicianatensem fuisse vicinam Ecclesiæ Abziritanæ. Sic nobis obtruduntur nomina Ecclesiarum quæ nunquam fuere. Quoad istam, certum est nullam fuisse. Nam in veteri libro diserte scriptum est *Feliciani Utinensis*. Feliciani porro Utinensis Episcopi partis Donati mentio est infra cap. 133. & 187.

7 *Bamaccor.*) In veteri libro legitur *Vamaccorensis*, & apud Plinium lib. 5. cap. 4. *Vamacures*. Sed infra cap. 187. scriptum est *Bamaccorensis*. Quam lectionem esse veram constat ex his quæ illic dicuntur.

8 *Presb. meus fuit*.) Itaque Cassianus Bamaccorensis fuerat olim in parte Donati.

9 *Zaraiten.*) sive Zaradtensis in Numidia, ut patet ex notitia Africæ & ex Concilio Carthaginensi an. 525.

10 *Villareg.*) in Numidia, ut patet ex eadem notitia, ubi male scriptum est *Villadegensis*. Cresconii Villaregensis Episcopi, qui plebe sua derelicta Tubiensem invasit Ecclesiam, mentio est in c. 48. codicis Ecclesiæ Africanæ. S. August. lib. 2. contra Cresconium c. 10. meminit Candidi Episcopi Villaregiensis.

11 *Tamogad.*) in eadem provincia, ut scribitur in notitia. Vide lib. 2. Miscel. nostrorum pag. 480.

12 *Lamasuen.*) in Numidia, ut habet eadem notitia.

13 *Assaben.*) sive Assafensis, uti scriptum est in notitia, in Mauritania Sitifensi. *Adsava municipium* est in tabula Peutingeri.

14 *Idicrensis*) in Numidia, ut docet notitia. Idem etiam scribit Optatus lib. 2.

15 *Volitan.*) in provincia proconsulari, ut patet ex eadem notitia. Paulinus in vita S. Ambrosii cap. ult. meminit Murani Episcopi Bolitani. Volos Mauritaniæ Tingitanæ populos commemorat Ptolem. lib. 4. cap. 13. Vide cap. 208.

16 *Gypsar.*) in Mauritania Cæsar. ut colligi potest ex Ptolem. lib. 4. cap. 14. At in tabula Peuting. locus *Ad Gypsaria* locatur inter Puteam, Pisidam & Sabratam oppida provinc. Byzac.

17 *Gaguarit.*) sive Ganvaritanus in provincia Byzac. ut docet notitia.

18 *Gegitan.*) In notitia Episc. Mauritaniæ Sitif. recensetur Constantius Gegitanus. Verum Victor Vitensis lib. 1. inter Episcopos quos ex priore Geiserici persecutione superesse putabat tempore persecutionis illius quam Hunericus commovit, nominat Vincentium Gigitanum, illum ipsum, si ita conjicere liceat, qui Ziggensis vocatur in notitia Episcoporum provinciæ proconsularis, ubi notatur missum eum fuisse in exilium.

19 *Nun. Episc. fuit*) nimirum ex parte Donati. Significat igitur plebem Gegitanam semper fuisse catholicam, nec unquam passam fuisse divisionem.

20 *Tamallen.*) Non diffiteor quin & vetus exemplar & omnes editiones habeant *Tamamallensis*. Verum quia nulla fuit Tamamalla in Africa, quod multis auctoritatibus ostendi potest, error natus est ex repetitione superflua syllabæ *ma*. Nam infra cap. 207. ubi rursum recitatur nomen Lucii, qui fuit istius Gregorii adversarius, diserte scriptum est *Tamallensis*. Apud Victorem Vitensem, & in notitia scribitur Tamallumensis. Duæ fuere Tamallumæ, una in Byzacena, altera in Mauritania Sitifensi, ut supra diximus. Ista, ubi Gregorius fuit Episcopus, erat in Mauritania Sitifensi. Etenim non dubito quin altera, quæ erat in Byzacena, fuerit eadem cum Turretamallumensi.

21 *Tagarat.*) in proconsulari, ut docet notitia.

recitavit. [1] Felicianus Epiſcopus plebis Cufrutenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, Epiſcopum alium non habeo.

CXXIX.

Primianus Epiſcopus dixit. Ille qui fuit, damnatus eſt a nobis & ab illis; cum ſcirent illum reum, & ipſi confirmaverunt: adhuc alter non eſt ordinatus. *Et alia manu.* Primianus Epiſcopus recognovi. *Item recitavit.* Bonifacius Epiſcopus [2] Cenenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Vindemius Epiſcopus dixit.* Agnoſco illum. *Item recitavit.* Adeodatus Epiſcopus plebis [3] Bazaritanæ. *Idem dixit.* Præſto ſum. Eſt quidem in corpore conſtitutus [4] Calipotius; ſed cum videret univerſum populum ad Eccleſiam catholicam fuiſſe converſum, diſceſſit. *Item recitavit.* Niventius Epiſcopus Tunugabenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum, non ibi habeo contra me Epiſcopum.

CXXX.

Primianus Epiſcopus dixit. Damnatus eſt in cauſa adulterii; tamen illic fuit uſque ad annum præſentem. *Item recitavit.* Sabinus Epiſcopus [5] Tuccenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum. [6] *Adeodatus Epiſcopus dixit.* In diœceſi mea eſt ordinatus, ex presbyterio meo eſt. *Sabinus Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Cum ſæpe a civibus meis [7] peterer ut eos in [8] communionem Eccleſiæ catholicæ ſuſcepiſſem, rogaverunt eam ut eis Epiſcopus daretur. Petierunt me & ordinatus ſum. *Adeodatus Epiſcopus dixit.* [9] Quem habuit deceſſorem? Edicat in cujus locum ſucceſſit.

CXXXI.

Marcellinus V. C. Tribunus, & Notarius dixit. Conſtat non ibi fuiſſe catholicam? *Adeodatus Epiſcopus dixit.* Non. *Item recitavit.* Marianus Epiſcopus [10] Utzipparitanorum. *Idem dixit.* Præſto ſum, nunquam ibi habui alium. *Item recitavit.* Victorius Epiſcopus plebis [11] Larenſis. *Idem dixit.* Præſto ſum. *Honoratus Epiſcopus dixit.* Agnoſco illum.

CXXXII.

Hilarius exceptor dixit. Quoniam codices implevimus, & alii nobis ſubrogandi ſunt exceptores, jubeat nobilitas tua e corpore noſtro alios ſubrogari, nobis [12] cuſtodibus datis. *Vitalius Notarius eccleſiæ catholicæ dixit.* Hoc & ego ſuggero quod & exceptor nobilitati tuæ. *Marcellinus V. C. Tribunus, & Notarius dixit.* Dentur nunc Notariis qui codices ſe impleſſe confirmant, & exceptoribus ab utraque parte cuſtodes. *Aurelius Epiſcopus eccleſiæ catholicæ Carthaginenſis dixit.* Jam nos delegiſſe cuſtodes mandato ipſo narravimus. Ex ipſis etiam duos offerimus cuſtodes. *Et alia manu.* Recognovi. *Marcellinus V. C. Tribunus & Notarius dixit.* Eorum nomina qui nunc offeruntur edicito. *Alipius Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* [13] Deuterium & [14] Reſtitutum. *Marcellinus V. C. Tribunus & Notarius dixit.* Congruum eſt ut ſicuti & alii ſubrogati ſunt exceptores, ſic dentur & ab alia parte cuſtodes. *Primianus Epiſcopus Carthaginenſis dixit.* Damus cuſtodes, Victorem [15] Hipponienſem & Marinianum Oeenſem collegas noſtros.

CXXXIII.

Marcellinus V. C. Tribunus, & Notarius dixit. Quoniam ex utraque parte Epiſcopi cuſtodes videntur adpoſiti, ſingulorum, ſicut cœperat, officium nomina ſubſcriptioneſque recitare debebit, & ad ſuſceptas tabulas ad majorem diligentiam alterutrum [16] ſignet ſollicitudo cuſtodum, ut eiſdem præſentibus reſeratæ, deſcribi poſſint, atque ea quæ geſta ſunt ſchedarum ſerie contineri. *Cumque ab utriſque partibus tabulæ ſuſciperentur, atque ſignarentur, recitatum eſt.* Innocentius Epiſcopus [17] Lamiggigenſis coram viro clariſſimo Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit.* Præſto ſum. *Junianus Epiſcopus dixit.* Nec ego illum

1 *Felicianus Cufrut.*) in provincia Byzacenæ, qui anno 403. interfuit Concilio Carthaginenſi. Heliodorus Epiſcopus Cufrutenſis nominatur inter Epiſcopos Byzacenos quorum conſtantia pro fide catholica excitavit iram Hunerici regis Vandalorum.

2 *Cenenſis*) ſive *a Cenis*, ut infra cap. 197.

3 *Bazaritana*) ſive Vararitanæ in Byzacena, ut patet ex notitia Africæ.

4 *Calipotius*) ſeu Calipodius Epiſcopus Vazaritanus partis Donati, cujus mentio infra cap. 188.

5 *Tuccenſis*) in Numidia, cum Eccleſia Tuccenſis olim fuerit in diœceſi Milevitana.

6 *Adeodatus Epiſc.*) Milevitanus, ex parte Donati.

7 *Peterer*) Ita vetus exemplar omnino recte. Editiones habent *peteret*, nullo ſenſu.

8 *Commun. ſuſcepiſs.*) Sabinus Presbyter conſtitutus erat in plebe Tuccenſi ab Adeodato Epiſcopo Milevitano. Plebem cœpit tædium ſectæ Donatiſtarum. Tuccenſes ergo rogarunt Sabinum ut eos reſtitueret communioni eccleſiæ catholicæ. Quia vero id fieri non poterat niſi cum auctoritate Epiſcopi, & proprius Tuccenſium Epiſcopus erat Donatiſta, poſtularunt ab Eccleſia catholica, id eſt, ut ego interpretor, a Primate, & Concilio Epicoporum Numidiæ, uti proprium habere mererentur Epiſcopum. Ac licet iſtud eſſet contra publicam diſciplinam, tamen factum eſt ſtudio conſervandæ unitatis. Concilium ergo dedit quem petebant Tuccenſes, nimirum Sabinum; qui poſtea eos in communionem Eccleſiæ catholicæ ſuſcepit. Vide ſup. cap. 65.

9 *Quem habuit deceſſor.*) Hinc etiam patet Sabinum fuiſſe primum Epiſcopum Tuccenſem.

10 *Utzipparit.*) In provincia proconſulari, idem ipſe qui Concilio Carthaginenſi anni 419. poſtea interſuit. In notitia Epiſcoporum provinciæ proconſularis recenſetur Augentius Uzipparitanus.

11 *Larenſis*) in Mauritania Cæſarienſi, ut docet itinerarium Antonini.

12 *Cuſtodibus datis*) cuſtodibus chartarum, qui erant ex corpore Epiſcoporum. Unde paulo poſt nominantur duo ex parte catholicorum, & rurſum duo ex parte Donatiſtarum.

13 *Deuterium*) Epiſcopum Cæſarienſem in Mauritania, ut patet ex Auguſtino lib. 2. retract. cap. 51.

14 *Reſtitutum*) Epiſcopum Tagorenſem in Numidia.

15 *Hippon.*) diarrhytorum. Nam Macrobius, adverſarius S. Auguſtini, erat Epiſcopus Hipponenſium regiorum.

16 *Signet*) id eſt, ſigillum apponat; ſicut infra collat. 3. cap. 220. in relatione Anulini legitur *libellus in aluta ſignatus, item alius ſine ſigillo cohærens eidem aluta.* Sed quod expreſſius eſt, infra collat. 2. cap. 53. cum a cognitore mandatum fuiſſet Epiſcopis chartarum cuſtodibus ut ſigna ſua recognoſcerent, Leo Epiſcopus Moptenſis catholicus, & Marinianus Oeenſis Donatiſta pari modo dicunt: *Agnoſco ſigillum meum.*

17 *Lamiggigen.*) in Numidia, ut patet ex notitia Africæ.

lum novi, nec ipſe me. *Et recitavit*. Rufinianus Epiſcopus [1] Bonuſtenſis coram viro clariſſimo Tribuno & notario Marcellino ſupraſcripta mandavi, & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Nunquam illic fuerunt Donatiſtæ. *Primianus Epiſcopus Carthaginenſis dixit*. Ipſe fuit noſter, ſed populos habemus quibus [2] ordinare. *Rufinianus Epiſcopus eccleſiæ catholicæ Bonuſtenſis dixit*. Nunquam habuit. *Et recitavit*. Laodicius Epiſcopus plebis [3] Clypienſis coram viro clariſſimo Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E parte adverſa eſt Geminius. *Et recitavit*. Donatus Epiſcopus plebis Buritanæ coram viro clariſſimo Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi, & ſubſcripſi Carthagine. *Quare cum recitaviſſet, idem dixit*. Non illic habent Donatiſtæ neminem. *Et recitavit*. Candorius Epiſcopus plebis [4] Mullitanæ coram viro clariſſimo Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Marcellinus Epiſcopus dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. Iſaac Epiſcopus plebis Utinenſis coram V. C. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Felicianus Epiſcopus dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. [5] Qui ſupra pro Victore epiſcopo [6] Tuburbitanorum minorum coram V. C. Tribuno & Notario Marcellino ſubſcripſi eum ſupraſcripta mandaſſe præſentem Carthagine. *Maximinus Epiſcopus dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. Felix Epiſcopus [7] Tubienſis coram V. C. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi. *Idem dixit*. Catholica eſt ſola. *Et recitavit*. Felix Epiſcopus [8] Abbiritanorum majorum coram V. C. Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi, & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica eſt ſola. *Et recitavit*. Augendus Epiſcopus plebis [9] Villæmagnenſis coram V. C. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica eſt tantum. *Primianus epiſcopus Carthaginenſis dixit*. Ipſe eſt qui iamdudum ad illam partem tranſiit. *Et recitavit*. Lucidus Epiſcopus plebis [10] Marcellianenſis & Bazitenſis coram V.C. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica eſt. * & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carth. *Quo recitato, idem dixit*. E diverſo eſt Reſtitutus. [11] *Reſtitutus Epiſcopus dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. Aufidius Epiſcopus plebis [12] Tignicenſis coram V. C. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverſo habeo Julianum. *Julianus Epiſcopus dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. Fortunatus Epiſcopus plebis Abenſenſis coram V.C. Marcellino Tribuno & Notario ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi. *Quo recitato, idem dixit*. Unitatem habeo. *Optatus Epiſcopus dixit*. Non habemus Epiſcopum, Presbyterum habemus. *Et recitavit*. Trifolius Epiſcopus plebis [13] Aborenſis coram V. C. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Nomen ſi illic auditum fuerit Donatiſtarum, lapidatur. *Et recitavit*. Qui ſupra pro Paulino [14] Zurenſi præſente literas neſciente coram V.C. Marcellino Tribuno & Notario ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato, & accedente Epiſcopo Paulino catholico, idem dixit*. Catholica eſt. *Habetdeus Diaconus Primiani Epiſcopi dixit*. Presbyter eſt illic noſter. Diœceſis eſt noſtra. *Et recitavit*. Lucrus Epiſcopus plebis Nigrenſium majorum coram V. C. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Charthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Unitas eſt. *Habetdeus Diaconus dixit*. Presbyterum habet. *Et recitavit*. Fidentius epiſcopus plebis [15] Ceſalenſis coram v.c. Tribuno & Notario

* Deſunt heic nonnulla.

---

1 *Bonuſten.*) in provincia proconſulari, ut liquet ex eadem notitia.

2 *Quibus ordinare*) Apparet ſenſum non eſſe integrum. Itaque Primianus in medio proſecutionis ſuæ interruptus eſt a Rufiniano.

3 *Clypienſis*) in proconſulari, quod docet eadem notitia, itemque epiſtola Epiſcoporum ejuſdem provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. Meminit iſtius loci & Plinius lib. 5. cap. 4. *Oppida Carpi, Miſua, & liberum Clupea in promontorio Mercurii*. Solinus in Polyhiſtore. *Clypeam civitatem extruunt, & aſpidem nominant*. Ubi vide Salmaſium.

4 *Mullit.*) in provincia proconſulari. *Notitia*. Segetius Epiſcopus plebis Mullitanæ interfuit Concilio Carthaginenſi Bonifacii.

5 *Qui ſup. pro Vict.*) In veteri codice legitur: *qſ. pro Victore*. Ex quo Maſſonus, quem & Pithœus quoque ſecutus eſt, effecit *Quintus*. Fruſtra. Nam hæ notæ ſignificant *Qui ſupra*; ut obſervatum etiam eſt a Sertorio Urſato, & patet ex pag. 193. Itaque infra pag 198. 202. 207. pro *Quintus*, quod habebant aliæ editiones, nos ubique repoſuimus *Qui ſupra*. Quid enim tam abſurdum quam ut ubicumque contingit aliquem pro alio ſubſcribere, ſtatim occurrat Quintus tanquam ſubſcriptor conductitius?

6 *Turbubit. min.*) in provincia proconſulari, ut patet ex itinerario Antonini. Quod etiam colligi poteſt ex tabula Peutingeriana, & ex Auguſtino in libro ad Donatiſtas poſt collationem cap. 22.

7 *Tubien.*) in Mauritania Sitifenſi. Quippe Honoratus & Urbanus Epiſcopi legati illius provinciæ in codice canonum Eccleſiæ Africanæ cap. 48. conqueruntur de Creſconio Villaregenſi, qui plebe ſua derelicta invaſerat Eccleſiam Tubienſem, & commonitus ab Epiſcopis provinciæ relinquere eamdem quam invaſerat plebem, contempſerat. Quamquam in Græco eſt συβικένη, non ſolum in libris editis, ſed etiam in manu exaratis. Verum Tubucenſis cathedra erat in provincia proconſulari. Itaque codex Græcus Eccleſiæ Africanæ corrigendus eſt in hoc loco.

8 *Abbirit. maior.*) in provincia proconſulari, ut docet epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum. Nam tametſi illic ſimpliciter dicatur Abbiritanus Epiſcopus, arbitror de Abbirita majore intelligi debere. De Abbirita minori dicetur infra cap. 215.

9 *Villamag.*) in proconſulari, ut docet eadem epiſtola ſynodica.

10 *Marcellian.*) In Concilio S. Cypriani legitur nomen Juliani a Marcelliana.

11 *Reſtitutus*) Quinque iſtius nominis Epiſcopi Donatiſtæ fuere in hac collatione Carthaginenſi, quorum unus fuit Epiſcopus Druſilianenſis, alter Segermitenſis, tertius Flumenpiſcenſis, quartus Membreſſitanus, quintus Laritenſis. Druſilianenſis habuit adverſarium Rufinum Epiſcopum catholicum, Membreſſitanus Gennadium, Segermitenſis Felicem. De utro reliquorum intelligi debeat locus iſte, plane incertum eſt.

12 *Tignicen.*) in Numidia, ut docet tabula Peutingeriana. Illic enim Tignica locatur prope Teglatam, quam certum eſt fuiſſe civitatem Numidiarum.

13 *Aboren.*) in provincia proconſulari, ut patet ex epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP.

14 *Zurenſi.*) Victor Vitenſis lib. 2. *Filia ſum quondam Zuritanæ civitatis Epiſcopi*. Videtur autem Zura fuiſſe haud procul Carthagine, cum Diaconus Primiani dicat eam eſſe diœceſim Primiani.

15 *Ceſalen.*) in proconſulari, ut patet ex epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP.

tario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit.* Unitatem habeo. [1] *Valentinianus Diaconus Primiani episcopi dixit.* Modo exivit de corpore. [2] Fidentius dicebatur. *Et recitavit*, Cresconius episcopus plebis Rusucensis coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, (*idem*) *dixit*. Unitatem habeo. *Habetdeus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit.* [3] Ambibius episcopus plebis [4] Pisitensis coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Habeo Felicem e diverso. *Valentinianus Diaconus dixit*. Felix dicitur. Literas misit excusationis, senectutis causa. *Et recitavit.* Rogatianus [5] episcopus plebis Tigimmensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso mihi est Victorianus. *Et accedente Victoriano episcopo*, (*idem*) *dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Stephanus episcopus plebis [6] Sinnuaritensis coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Unitas est illic, Ecclesia est illic. *Habetdeus Diaconus dixit*, [7] Diœcesis ea est Cypriani [8] a Siccenni. Cyprianus dicitur episcopus qui illic intendit [9] ad Sinuar. *Et recitavit*. Serotinus Episcopus plebis Turuzitanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Nunquam habuit, nec habet. *Habetdeus Diaconus dixit*. Presbyter est illic Cattus. *Serotinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Illic est, sed superfluo. *Et recitavit*. Majorinus Episcopus plebis [10] Zemtensis coram v.c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta

A mandavi, & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica est, nec habuit, nec habet. *Et recitavit*. Thomas episcopus plebis [11] Cubdensis coram v.c. Tribuno & notario Marcellino suprascripta mandavi, & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E contra neminem habemus. *Et recitavit*. Restitutus episcopus plebis [12] Muzucensis coram v.c. Tribuno & notario Marcellino suprascripta, mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E contra Idaxius nobis est. *Et accedente Idaxio episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Antonius Episcopus plebis [13] Mutugennensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & sub-

B scripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso Splendonius est. *Et accedente Splendonio episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Privatianus Episcopus plebis [14] Vegeselitanæ coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso est mihi Donatus Cillitanus. *Et accedente Donato Cillitano episcopo, idem dixit*. Diaconos illic habeo, vicina plebs agit, diœcesis mea est. *Privatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Ubi conveniunt? *Donatus episcopus dixit*. Et loca & memorias martyrum tamen prohibuisti. Candidum non habui Presbyterum inde? *Privatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Et ubi age-

C batur? *Et recitavit*. Æmilianus episcopus Ecclesiæ Bennefensis coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Habeo neminem e diverso. *Valentinianus Diaconus dixit*. Maximianus dictus est, hodie de corpore exiit. *Æmilianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Triennium habeo ex illo quo ordinatus

---

1 *Valentin. Diac.*) In veteri libro legitur : *Valentinianus dix. Primiani Ep. dixit*. Deinde, ante non multum temporis, quidam obelo transfixit *Primiani Ep. dixit*, quia non intelligebat vocem *dix.*, quæ sequitur post vocem *Valentinianus*, esse corruptam, & ei substituendam esse vocem *Diaconus*, quod sæpe accidit in his gestis. Hinc factum ut in aliis editionibus omissa sit dignitas istius Valentiniani, quem sane ex iisdem gestis constat Primiani Episcopi Carthaginensis Diaconum fuisse.

2 *Fidentius*) Itaque ambo Episcopi Cesalenses eodem nomine vocabantur.

3 *Ambibius*) vel Ambivius, cujus nomen reperitur in epistola Concilii Africani ad Papam Innocentium & in istius responsoria.

4 *Pisiten.*) sive Pisidensis in confinio provinciarum Byzacenæ & Tripolitanæ, ut opinor. Nam Pisida in tabula Peutingeriana locatur inter Puteam & Sabratam, quarum prior est in Byzacena, alia in Tripolitana. Pisitanæ civitatis ejusque Episcopi meminit Evodius Uzalensis in lib. 2. de mirac. S. Stephani cap. 13.

5 *Episc. pl. Tigim.*) Vetus exemplar, & editiones habent, *Episcopus Tigimma plebis Tigimmensis*, ubi nemo non videt *Tigimma* heic superflue positam esse ab imperito librario. Itaque nos eam sustulimus.

6 *Sinnuarit.*) sive Sinuarensis in provincia proconsulari, ut docet notitia Africæ.

7 *Diœcesis ea est*) In veteri libro & in editionibus legitur, *Diœcesis mea est*, nullo sensu. Nos emendavimus.

8 *A Siccenni*) Editiones habent *Asiccenni* unico vocabulo, cum dividendum sit. Ex hoc autem loco colligitur Ecclesiam illam Siccennensem fuisse positam in media plebe Sinuarensi, adeoque in provincia proconsulari. Maximini Episcopi Synicensis & Lucilli Episcopi Castelli Sycinensis, quod Hipponiensi coloniæ vicinum erat, meminit Augustinus lib. 22. de Civ. Dei cap. 8.

9 *Ad Sinuar*) In veteri codice legitur *ad sinnar*, pro quo Massonus scripsit *adsinuar*, Pithœus *Adsinar*. Nos retinuimus lectionem Massoni, cum constet heic agi de controversia quæ erat inter duos Episcopos Sinuaritenses. Quamquam fatendum est in notitia Episcoporum Mauritaniæ Cæsariensis nominari Philonem Arsinuaritanum & Gajum Adsinuadensem.

10 *Zemtensis*) in provincia proconsulari, ut patet ex epistola episcoporum illius provinciæ jam sæpe laudata. Et tamen vir clarissimus Joannes Garnerius emendandum esse putat hunc locum & pro *Zemtensis* legendum esse *Zamensis*. At istud verum esse non potest. Nam qui tum Zamam tenebat, dialogus vocabatur, ut patet ex cap. 121 istius primæ cognitionis.

11 *Cubdensis*) in provincia proconsulari, ut docet eadem epistola.

12 *Muzucen.*) Idem vir clarissimus heic reponit *Muzulensis*, quia Augustinus alicubi meminit episcopi Muzulensis, & quia in notitia Africæ Felix episcopus Muzulensis nominatur inter episcopos provinciæ proconsularis. Verum in ea notitia scriptum non est *Muzulensis*, sed *Muzuensis*. Sane in Concilio Carthaginensi S. Cypriani legitur nomen Januarii a Muzula; uti habet vetustissimus codex Ms. bibliothecæ Colbertinæ, pro quo Fuxensis, qui nunc extat in eadem bibliotheca, *Modulensis* habet, non vero *Mozulensis*, ut putavit Rigaltius. Idem tradit in Corbejensi legi *Muzucba*, & Holstenius e quodam vetustissimo codice Ms. contendit legendum esse *Muzuca*. Quoquo modo se res habeat, certum est Felicem illum in notitia episcopum Muzuensem dici, non vero Muzulensem. Neque hinc colligi potest Muzucensem episcopum convertendum esse in Muzulensem, cum in eadem notitia nominetur Innocentius Muzucensis inter episcopos provinciæ Byzacenæ. Duplex enim in Africa civitas fuit, una Muzua dicta in provincia proconsulari, altera Muzuca in Byzacena. Posterioris episcopum fuisse hunc Restitutum ostendit hic locus, prioris Rufinianum cap. 128. istius primæ cognitionis.

13 *Mutugenn*) Mutugennæ, quæ erat villa in diœcesi Hipponensi, meminit S. Augustinus epist. 173. & 203. ex quibus colligitur quemdam Donatum Diaconum a Donatistis rebaptizatum, tum Diaconum illic ac paulo post Presbyterum constitutum.

14 *Vegeselit.*) in Numidia, ut patet ex notitia Africæ & ex Concilio Carthaginensi sub Bonifacio. Ceterum

dinatus sum, nullum illic scio. *Valentinianus Diaconus dixit*. Mittatur & videant illum. *Et recitavit*. Litorius Episcopus plebis [1] Suavensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine *Quo recitato, idem dixit*. Unitas est illic, omnis catholica est. *Habetdeus Diaconus partis Donati dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Benenatus episcopus plebis Hospitensis coram Viro Clariss. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. In loco meo alius non est episcopus. *Lucullus episcopus dixit*. Persecutio semper me fugavit. *Et recitavit*. Leontius episcopus plebis [2] Musertitanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi, & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, (*idem dixit*. Habeo neminem e diverso.) *Habetdeus Diaconus partis Donati dixit*. Cresconius nunc ordinatus est contra. *Et recitavit*. [3] Silvanus episcopus plebis Macrianensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi, & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Non habet neminem. Catholica est. *Et recitavit*. Eunomius episcopus plebis [4] Marazanensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso est mihi Habetdeus. *Habetdeus episcopus dixit*. Præcessor meus ad Marazanensem locum ordinatus est. Is postquam [5] cathedram sedit, expulsus est. *Eunomius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Nunquam sedit. *Habetdeus episcopus dixit*. Ego etiam non admissus, in tertio milliario in civitate conquievi. *Eunomius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Nunquam fuerunt Donatistæ, nec sunt, nec aliquando sederunt cathedram. *Habetdeus episcopus dixit*. Modo oppressi sunt. *Et recitavit*. Barbarus episcopus plebis [6] Hierpinianensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino (suprascripta mandavi &) subscripsi Carthagine. (*Quo recitato*,) *idem dixit*. Non habeo neminem contrarium. *Valentinianus Diaconus dixit*. Mœcopius dicebatur episcopus, exivit de corpore. *Et recitavit*. Secundianus episcopus plebis [7] Hermianensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Contra mihi est Maximianus episcopus. *Et accedente Maximiano episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Postumianus episcopus plebis [8] Tagorensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi, & subscripsi Carthagine. *Quo recitato idem dixit*. Catholicæ est unitatis. *Et recitavit*. Barbarianus episcopus plebis [9] Creperulensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica est tantum. *Valentinianus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Felix episcopus [10] Caniopitanorum coram v.c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, Valentinianus Diaconus dixit*. Presbyterum habemus nomine Restitutum. *Et recitavit*. Victor episcopus plebis Tibaritanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi, & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso (mihi) est Victorianus episcopus. *Et accedente Victoriano episcopo, idem dixit*. Agnosco eum. *Et recitavit*. Gennadius episcopus plebis [11] Membressitanæ coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta mandavi

hic locus habet duas insignes difficultates. Nam primo alius infra cap. 135. reperitur Episcopus catholicus Vegeselitanus nomine Reginus, cujus adversarius fuit Gavinus. Deinde adversarius Privatiani non dicitur Episcopus Vegeselitanus, sed Cillitanus. Supra vero cap. 128. pag. 204. Episcopus catholicus Cillitanus vocatur Tertiolus, & hujus adversarius Donatus, qui heic iterum dicitur adversarius Privatiani Episcopi Vegeselitani. Qui quidem Donatus infra cap. 187. dicitur Episcopus Cillitanus. Itaque necessarium est existimare duplicem fuisse Vegeselam, unam in Numidia, cujus Episcopus fuerit Tertiolus, aliam in Byzacena vicinam Cillitanæ, cujus Episcopus fuerit iste Privatianus. Certe in itinerario Antonini Vegesela manifeste constituitur inter Amudarsam, Autentum, Sufetulam, & Meneges sive Menefes oppida provinciæ Byzacenæ.

1 *Suavensis*) In Numidia, ut docet notitia.

2 *Musertit.*) Infra cap. 206. Cresconius istius Leontii adversarius dicitur Episcopus Mustitanus in veteri codice. Sed istud verum esse non potest. Mustitanus enim tum Episcopus fuit Victorianus, qui adversarium habuit Felicianum, ut adnotatum est supra cap. 122. extremo. De quo ne quis dubitare possit, consulendus est Augustinus illic laudatus. Fortassis isthic legendum est *Mutecitanæ* pro *Musertitanæ*. Quintasius Episcopus Mutecitanus nominatur inter Episcopos Mauritaniæ Cæsariensis quos Hunericus Rex Vandalorum persecutus est.

3 *Silvan. Macrian.*) in Mauritania Sitifensi, idem ipse, ut par est existimare, qui Concilio Carthaginensi anno 403. interfuit. Restitutum Episcopum Macrianensem involvit turbo procellæ barbaricæ sub Hunerico Rege Vandalorum.

4 *Marazan.*) In provincia Byzacena, ut docet notitia.

5 *Cathedram sedit*) Et paulo post: *sederunt cathedram*. Ita sane habet vetus exemplar, ex quo hæc gesta edita sunt. Sed in editionibus legitur: *in cathedram sedit*. Et tamen legere poterant apud Optatum lib. 1. *cujus tu cathedram sedes, cujus tu hæreditariam cathedram sedes, qui cathedram sederit alteram*. Et apud Augustinum lib. 2. contra lit. Petil. cap. 51. *Cathedram Moysi sedent*. Eodem errore Binius & post eum nuperi Conciliorum editores, cum legerent in epistola Gaufredi Clarevallensis de gestis in Concilio Remensi Eugenii III. adversus Gilbertum Porretanum: *Eodem igitur anno quo prædictus Pontifex Eugenius Romanæ Ecclesiæ cathedram sedens*, putantes erratum esse librarii, ita scripserunt in margine *s. scandens*.

6 *Hierpinian.*) sive Irpinianensis in Byzacena, ut patet ex eadem notitia.

7 *Hermian.*) in Byzacena, ut traditur in notitia. Hanc sedem illustrem fecit Facundus Episcopus.

8 *Tagoren.*) Infra c. 143. nominatur Restitutus Episcopus Tagorensis, & ipse catholicus. Itaque oportet duas in Africa fuisse Tagoras, ut recte hinc collegit vir doctissimus Henricus de Noris l. 2. hist. Pel. c. 8. pag. 218. Sed quod unam earum ait fuisse sitam in provincia proconsulari, eamdem dictam Tagaram in notitia Episcoporum Africæ, non est extra controversiam. Siquidem in hac nostra collatione, in qua duo Episcopi Tagorenses, ambo catholici, recensentur, reperitur in c. 128. nomen Lucii Episcopi Tagaratensis catholici, & cap. 207. nomen Quinti ejus adversarii. Tagorarum porro unam fuisse in Numidia assentior eidem viro docto. In ep. enim 217. S. August. nominatur Xantippus Episcopus Tagosensis sive Tagorensis, qui de primatu Numidiæ certabat cum Victorino. Porro ut hoc quoque obiter dicam, ferri non potest conjectura Christophori Justelli, qui ad can. 86. collectionis Africanæ referens fragmentum istius epistolæ S. Augustini, pronunciat heic pro *Tagonensis*, ut ipse legebat, reponendum esse *Constantiensis*, putans haud dubie primatum Numidiæ perpetuum fuisse in Ecclesia Constantiniensi sive Cirtensi. Qua de re vide Samuelem Petitum l. 3. var. lect. pag. 13. & 54.

9 *Creperulen.*) sive Crepedulensis in provincia Byzacena, ut patet ex notitia & ex epistola Episcoporum illius provinciæ ad Constantinum Imperatorem, ubi pro *Secrepedulensis* legendum est *sanctæ ecclesiæ Crepedulensis*.

10 *Caniopitan.*) idest, Canapii, ut opinor, in provincia proconsulari. Nam Redemptus Episcopus sanctæ Ecclesiæ municipii Canapii (sive *Canapu*, ut habet vetustissimus codex Ecclesiæ Bellovacensis) subscribit epistolæ Episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham C. P.

11 *Membressit.*) in provincia proconsulari, ut patet ex notitia Africæ & ex epistola Episcoporum ejusdem provinciæ ad Paulum Patriarcham C. P. Membressitani Episcopi mentio est in Concilio Cabarsussitano, & in Carthaginensi anni 525.

davi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. [1] E diverſo mihi eſt (Reſtitutus. *Et accedente Reſtituto epiſcopo*, *idem dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*.) Reſtitutus epiſcopus plebis [2] Simingitenſis coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi, & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, (*idem dixit*. Catholica eſt omnis.) *Habetdeus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Octavius epiſcopus plebis [3] Utimmenſis coram viro clariſſimo Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. E contrario mihi eſt Bonifacius. *Et accedente Bonifacio epiſcopo*, *idem dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. [4] Victorinus epiſcopus plebis Tabudenſis coram viro clariſſimo Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi, & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. E diverſo eſt Argutus. *Et accedente Arguto epiſcopo*, *idem dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. Maximinus epiſcopus plebis Enerenſis coram viro clariſſimo Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. Catholica eſt, unitatem habeo. *Quodvultdeus epiſcopus dixit*. Habet epiſcopum, ſed male habet. *Et recitavit*. Reginus epiſcopus plebis [5] Tigillavenſis coram viro clariſſimo Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, (*idem dixit*. E diverſo mihi eſt [6] Donatus.) [7] *Flavianus epiſcopus dixit*. De itinere revertit Donatus cauſa ægritudinis. *Et recitavit*. Qui ſupra pro Creſconio epiſcopo [8] Centenarienſi præſente viro clariſſimo Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine, eo quod infirmitatis cauſa præpediatur, mandante ipſo ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, (*idem dixit*. E diverſo eſt....) *Quodvultdeus epiſcopus dixit*. Etiam ipſe male habet.

A *Et recitavit*. Felix epiſcopus plebis [9] Izirianenſis coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi, & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato idem dixit*. [10] E diverſo eſt mihi Saturus. *Et accedente Saturo epiſcopo*, *idem dixit*. Presbyter meus erat. *Et recitavit*. Felicianus epiſcopus plebis [11] Feraditanæ minoris præſente v. c. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. Catholica eſt. *Valentinianus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Romanus epiſcopus plebis [12] Meglapolitanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. E B diverſo non habeo. *Felix epiſcopus dixit*. Presbyterum habemus Maximianum, præſto eſt. *Et recitavit*. Reſtitutus epiſcopus plebis Cincaritenſis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. E diverſo mihi eſt Campanus epiſcopus. *Et accedente Campano epiſcopo*, *idem dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. Nados epiſcopus plebis [13] Sabratenſis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. [14] E diverſo habui, modo non habeo. *Et recitavit*. Cultaſius epiſcopus plebis [15] Mataritanæ coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato*, *idem* C *dixit*. Unitas eſt. *Habetdeus Diaconus dixit*. Habuimus Rуſticianum, modo exivit de corpore. *Et recitavit*. Octavianus epiſcopus plebis [16] Uci majoris coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi Carthagine. *Quo recitato idem dixit*. Unitatem habeo. [17] *Salvianus epiſcopus dixit*. Senis Victoriani diœceſis eſt. Presbyterum habet Januarium. *Et recitavit*. Saſargius epiſcopus plebis

---

1 *E div. E. Reſtitutus*) Epiſcopus Membreſſitanus a Primiano Epiſcopo Carthaginenſi ordinatus in locum Salvii dejecti ſententia Concilii Bagajenſis anno 394. ut docet Auguſtinus lib. 4. contra Creſconium cap. 48. Salvii dejectionem habes ſupra in ſententia Concilii Bagajenſis.

2 *Simingit.*) In Concilio Carthaginenſi anni 525. ſubſcribit Creſconius Epiſcopus plebis Simingitanæ. Sed illic adnotatum non eſt in qua Africæ parte ſita fuerit hæc plebs.

3 *Utimmen.*) in proconſulari, ut patet ex notitia Epiſcoporum Africæ, ubi nominatur Reparatus Utimmienſis. Sed Ortelius legit *Utimienſis* in veteribus membranis Ludovici Halleri ab Hallerſtein.

4 *Victorinus Tabuden.*) in Numidia, ut docet Notitia. Ad eum fortaſſe ſcripta eſt epiſt. 217. ſancti Auguſtini. Primatem enim ſe Numidiæ ferebat adverſus Xantippum. Porro iſtic ſcriptum erat *Tabudeſenſis*. Nos emendavimus, tum quia paulo poſt idem ſubſcribens pro Gorgonio Epiſcopo Liberalienſi ſe Epiſcopum Tabudenſem vocat, tum quia infra cap. 202. quum recitantur nomina Epiſcoporum Donatiſtarum, legitur *Argutus Epiſcopus Tabudenſis*.

5 *Tigillav.*) in Numidia, ut docet notitia Africæ.

6 *Donatus*) Epiſcopus Tigillabenſis ex parte Donati.

7 *Flavianus epiſc.*) Pauzerenſis, infra cap. 187.

8 *Centenar.*) in Numidia, ut docet eadem notitia.

9 *Izirianen.*) Puto mendum heic eſſe & pro *Izireanenſis* legendum eſſe *Hizirdadenſis*, ut habet notitia, aut notitiam hinc emendandam eſſe. Porro hæc plebs fuit in Numidia, ſecundum notitiam.

10 *E diverſo*) Puto heic nonnulla deeſſe, nimirum nomen Donatiſtæ qui fuit adverſarius Felicis Epiſcopi Izirianenſis & nomen Epiſcopi Bizacienſis catholici, cujus adverſarius erat Saturus. Nam Saturus, qui heic dicitur adverſarius Felicis Epiſcopi Izirianenſis, infra c. 198. vocatur Epiſcopus Bizacienſis.

11 *Ferad. min.*) Duo fere oppida Feraditana in Africa, majus & minus. Majus fuit in provincia Byzacena, ut patet ex notitia. An minus in eadem provincia fuerit, incompertum mihi eſt.

12 *Meglapolit.*) Vir clariſs. Joannes Garnerius emendavit *Megalopolit.* & neſcire ſe ait in qua parte provinciæ proconſularis ſita fuerit Megalopolis. At vetus codex diſerte ſcriptum habet *Meglapolit.* Præterea in notitia Epiſcoporum Africæ recenſetur Coronius Meglapolitanus. Denique in epiſtola Epiſcoporum provinciæ proconſularis ad Paulum Patriarcham CP. reperitur nomen Reparati Epiſcopi ſanctæ Eccleſiæ Meglapolitanæ.

13 *Sabratenſis*) in provincia Tripolitana, ut docet notitia. Utar autem hac occaſione ut emendem quemdam locum e libro primo Victoris Vitenſis: ubi commemorans Epiſcopos relegatos a Geiſerico Rege, inter hos ponit *Tripolitanos duos*, *Viceſſabratenum & Creſconium Oenſem*, ubi quidam codices habent *Vicis*. Sane in uno optimo codice Mſ. bibliothecæ Colbertinæ ſcriptum eſt diſerte *Vicis Sabratenum*, duobus vocabulis disjunctis. Legendum quippe *Vices Sabratenum*, *ut Vices* ſit nomen Epiſcopi, *Sabratenum* vero nomen ſedis. Sic *Creſces* & *Creſcis* interdum ſcribebant Afri pro *Creſcens*, ut patet ex notitia Africæ & ex epiſtola Epiſcoporum provinciæ proconſularis ad Paulum Patriarcham C. P.

14 *E diverſo habui*) nimirum Donatum Sabratenſem, qui interfuit Concilio Cabarſuſſitano, & damnatus eſt in Bagajenſi.

15 *Matarit.*) in provincia Byzacena, ut patet ex notitia.

16 *Uci majoris*) Antea legebatur *Ucimajus* unico vocabulo. Nos diſtinximus. Plin. l. 5. cap. 4. inter oppida Africæ nominat *Ucitana duo*, *majus & minus*.

17 *Salvianus epiſc.*) Leptitanus ex parte Donati.

bis [1] Lampuensis coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Valentinianus Diaconus Primiani episcopi dixit*. Senis Cartheri est plebs: sed absens est, pedibus laborat: propterea venire non potuit. *Et recitavit*. Victorinus episcopus plebis Tabudensis pro Gorgonio consacerdote meo, qui infirmitate detinetur, plebis Liberaliensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino, mandante ipso subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem Gorgonius dixit*. Basilicam mihi deposuerunt haeretici, solus sum. *Protasius episcopus dixit*. Habemus illic Victorem episcopum. *Et recitavit*. Fortunatus episcopus loci [2] Casensis Calanensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Solus sum. *Verissimus (episcopus) dixit*. Presbyter est ibi Victorinus. *Et recitavit*. Theasius episcopus plebis [3] Memblositanae coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Sola unitas est illic ecclesiae catholicae. *Salvianus episcopus dixit*. Tempore persecutionis succubuit illic episcopus qui illic fuit. *Et recitavit*. Probantius episcopus plebis [4] Trofimianensis coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Solus sum. *Valentinianus Diaconus dixit*. Presbyterum habet. *Et recitavit*. Dulcitius episcopus plebis [5] Tacapitanae praesente v. c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. (Habeo alium contra me.) *Valentinianus Diaconus dixit*. Felix dicitur. Hic est, sed male habet. *Item recitavit*. Catulinus episcopus plebis Gittensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Unitas est. *Valentinianus Diaconus episcopi Primiani dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Villaticus episcopus plebis Sinnipsensis coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta manda-

A vi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Unitas est. *Et recitavit*. Hilarianus episcopus plebis [6] Hiltensis coram v. c. Tribuno, & Notario Marcellino suprascripta mandavi, & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, (*idem dixit*. E diverso habeo neminem.) *Et accedente Victore episcopo, idem dixit*. Modo sum illic ordinatus, [7] non me novit. *Hilarianus episcopus ecclesiae catholicae dixit*. Non habet. *Et recitavit*. Januarius episcopus ecclesiae [8] Gisipensis majoris coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Severianus Episcopus [9] Ceramunensis coram v. c. Tribuno & Notario
B Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica est omnis. *Habetdeus Diaconus episcopi Primiani dixit*. Habemus senem Adeodatum. *Severianus episcopus ecclesiae catholicae dixit*. Ostendat illum. *Adeodatus episcopus dixit*. In plebe mea est Milevitana Ceramussa.

CXXXIV.

Severianus episcopus ecclesiae catholicae dixit. Omnis ab origine catholica est ibi, nunquam ibi fuerunt Donatistae. *Adeodatus episcopus dixit*. In plebe mea est. Per violentiam inde exclusit omnes (Clericos) & Presbyteros.
C *Severianus episcopus ecclesiae catholicae dixit*. Mentitur, teste Deo *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Illud sanctitas tua simpliciter dignetur edicere, utrum in ea plebe episcopus nunc sit. *Adeodatus episcopus dixit*. In plebe mea est, circum circa meum est totum. Etiam mei terrore succubuerunt omnes qui in eodem loco constituti erant. *Severianus episcopus ecclesiae catholicae dixit*. Mentitur. *Et recitavit*.

CXXXV.

---

1 *Lampuensis*) sive Lamfuensis in Numidia, cujus Episcopus Maximus ejectus est ab Hunerico Rege Vandalorum. Pontius Episcopus plebis Lamfuensis interfuit Concilio Carthaginensi Bonifacii. Vide autem an Lamfoctense oppidum, cujus in l. 29. meminit Amm. Marcellinus, idem esse possit cum Lamfuensi.

2 *Cas. Calan.*) in Numidia, ut patet ex notitia.

3 *Memblosit.*) in provincia proconsulari, ut docet eadem notitia. Porro de Theasio vide quae infra dicuntur in collat. 3. cap. 141.

4 *Trofimian.*) sive Trofinianensis in provincia Byzacena, ut intelligitur ex eadem notitia.

5 *Tacapit.*) in provincia Tripolitana, ut docet notitia. Hinc ergo discimus cujus sedis Episcopus fuerit Dulcitius Episcopus Tripolitanus qui nominatur in actis Concilii quod anno 403. habitum est apud Carthaginem. *De Tripolitanis vero fratribus nostris hoc potui condiscere, quod Dulcitium fratrem nostrum destinaverint legatum*.

6 *Hilten.*) in provincia proconsulari, ut patet ex epistola Episcoporum illius provinciae ad Paulum Patriarcham C. P. Sic nonnulli putant emendandum esse Concilium S. Cypriani eo loco ubi legitur *Caecilius a Bilta*. Verum & Hilta fuit in Africa, & Bilta sive Vilta, ut apparet ex hac collatione & ex epistola mox laudata. Itaque necessaria non est emendatio. Neque magis probo conjecturam Holstenii, qui in epist. 262. S. Augustini reponi vult *Hiltensi* pro *Hilarensi*. Nihil enim obstat quin sicut duo loca fuerunt in Africa quorum unum vocabatur Hilta, aliud Bilta, sic duo fuerint, quorum unum Hilta vocaretur, aliud Hilara.

7 *Non me novit*) Sic infra cap. 143. Urbanus Episcopus Vicensis Donatista ait se non nosse Asterium Episcopum Vicensem catholicum.

8 *Gisip. maj.*) in provincia proconsulari, ut patet ex notitia & ex epistola Episcoporum illius provinciae ad Paulum Patriarcham C. P.

9 *Ceramunensis*) in indiculo capitulorum, *De Episcopo & Ecclesia Ceramussense*. Supra cap. 65. & heic paulo post scriptum est *Ceramussa* in responsione Adeodati, qui tergiversatur, neque clare respondet an ipse esset Episcopus Ceramussensis, quod tum quaerebatur, sed tantum Ceramussam esse in plebe sua Milevitana. Iterum Cernamusa, quae infra c. 179. commemoratur, diversa fuit a Ceramuna seu Ceramussa. Argumento illud est, praeter ea quae illic dicentur, quod heic Severianus Episcopus Ceramunensis catholicus affirmat se non habere adversarium, & non convincitur mendacii. Et in c. illo 179. Sarmentius Episcopus Cernamusensis Donatista postulat ut gestis inseratur se non habere adversarium in plebibus suis. Quod dicere non potuisset si quis in ea dioecesi fuisset Episcopus catholicus. Ceramuna ergo, ut ego quidem arbitror, erat in Mauritania Sitifensi. Nam in cod. canonum Ecclesiae Africanae c. 127. reperio Severianum Episcopum Mauritaniae Sitifensis, cujus sedes illic non nominatur, per ea omnino tempora floruisse. Certe contentio illa inter Severianum & Adeodatum ostendit Ceramunam sive Ceramussam fuisse sitam in confinio dioecesis Milevitanae, id est, in limite Numidiae & Mauritaniae Sitifensis, quae inter Numidiam & Mauritaniam Caesariensem, in qua Ternamusa, interjacet. Porro, ut in itinerario Antonini scriptum est, *flumen Malva dirimit Mauritanias duas*. In nomenclatura Episcoporum Mauritaniae Sitifensis quos Hunericus Rex Vandalorum exagitavit, recensetur *Montanus Cadamusensis*. Quod fortassis ita emendandum est ut legatur *Ceramusensis*.

CXXXV.

Dominicus Episcopus plebis [1] Bullensium regiorum præsente v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso mihi est Felix, sed [2] unus est qui illi communicat. *Et accedente Felice episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. [3] Valentinus episcopus Vajanensis pro consacerdote meo Regino Ecclesiæ [4] Vegeselitanæ, qui hic apud Carthaginem infirmitatis causa detinetur, præsente v.c. Tribuno & Notario Marcellino subscripsi. *Quo recitato, Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. [5] Male habet. *Habetdeus Diaconus dixit*. [6] Gavinus præsto est. *Et recitavit*. Reparatus episcopus plebis [7] Susasaritanæ coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Non habet, fuit ibi *Habetdeus diaconus dixit*. Modo recessit. *Et recitavit*. Proculus episcopus plebis locis [8] Serrensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Unitatem habeo. *Valentinianus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Publicius episcopus [9] Gratianopolitanæ plebis coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso Deuterius est solus sine plebe. *Deuterius episcopus dixit*. Quia & domos dejecisti, & persecutionem mihi fecisti. *Et recitavit*. Maximianus episcopus plebis [10] Zugabbaritanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso habeo Germanum. *Et accedente Germano episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Pompejanus Episcopus [11] Sucardensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Hic est, sed ægrotat. *Et recitavit*. Fortunatus episco- A pus plebis [12] Rusuccurritanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato idem dixit*. E diverso mihi est Optatus. *Et accedente Optato episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Victor Episcopus plebis [13] Bartimisiensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica est. *Habetdeus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Restitutianus episcopus plebis [14] Sulullitanæ coram viro clarissimo Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Omnis catholica est, omnes catholicos habemus. B *Valentinianus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Helpidius episcopus plebis [15] Aquensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso mihi est Reparatus episcopus. *Et accedente Reparato episcopo, idem dixit*. Ipse est, agnosco illum. *Et recitavit*. Victor episcopus plebis [16] Malianensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso mihi est Nestorius. *Et accedente Nestorio episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Ego Restitutus episcopus petitum me a Victore Episcopo [17] Mammillensi coram v. c. C Tribuno & Notario Marcellino subscripsi cum suprascripta mihi mandasse. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso est Serenianus. *Et accedente Sereniano episcopo, idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Victor episcopus plebis [18] Tabaicariensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. E diverso est Marcianus. *Et accedente Marciano episcopo, idem dixit*. Agnosco illum, *Et recitavit*. Victor episcopus plebis [19] Timicitanæ coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato, idem dixit*. Habeo Optatum e diverso. *Et accedente* Optu-

---

1 *Bullen. reg.*) Duplex fuit Bulla civitas in Africa, utraque in provincia proconsulari; quarum una dicta est simpliciter Bulla, alia Bulla regia. Utriusque mentio extat in notitia Episcoporum Africæ. Regiæ vero mentio est etiam in itinerario Antonini & in tabula Peutingeriana. Concilio Carthaginensi sub Genetlio interfuit Epigonius Episcopus Bullensium regiorum.

2 *Unus illi comm.*) id est, ferme solus est Donatista in plebe mea, cum nullus illi communicet præter unum tantum. Sic paulo post Deuterius Episcopus Gratianopolitanus Donatista dicitur esse solus sine plebe.

3 *Valentinus Vajan.*) Antea legebatur *Valentinianus Vajensis*, certo errore. Nos emendavimus. Vide quæ dicta sunt supra cap. 99.

4 *Vegeselit.*) Vide quæ supra dicta sunt cap. 133.

5 *Male habet*) Puto heic legi debere, *Non habet*, id est, adversarium. Nam statim Habetdeus Diaconus Primiani objicit Gavinum Episcopum Vegeselitanum Donatistam præsto esse.

6 *Gavinus*) Antea scriptum erat *Gavinius*, etiam in veteri codice. Nos emendavimus, tum quia infra c. 187. quum ejus nomen recitatur, Gavinus dicitur, tum quia S. Augustinus lib. 1. contra Gaudent. cap. 12. & 33. meminit cujusdam Gabini Episcopi Donatistæ qui ad catholicam veritatem transierat, id est, ut puto, istius nostri.

7 *Susasarit.*) in Mauritania Cæsariensi; ut patet etiam ex itinerario Antonini, ubi Susasar recensetur inter oppida illius provinciæ. In notitia Episcoporum ejusdem provinciæ nominatur Victor Susaritanus, itemque Romanus Susaritanus; quorum unus fortassis erat catholicus, alter Donatista conversus. Sane utrobique videtur legendum *Sususaritanus*.

8 *Serren.*) sive Sertensis in Mauritania Cæsariensi, ut habet notitia.

9 *Gratianopol.*) In Mauritania Cæsariensi, ut docet eadem notitia.

10 *Zugabbar.*) Antea legebatur *Suboabburitensis*. Nos emendavimus ex capite 182. ubi rursum nominatur ejus adversarius Germanus.

11 *Sucarden.*) in eadem Mauritania, ut docet notitia.

12 *Russuocurrit.*) in eadem Mauritania, ut tradit notitia.

13 *Bartimis.*) in eadem Mauritania; ut patet ex notitia, ubi scriptum est *Vardimissensis*.

14 *Sulullit.*) in Mauritania, ut opinor. Quippe omnes Episcopi isti consequenter sunt ex ea provincia.

15 *Aquensis*) in eadem provincia, ut patet ex notitia. Victor Vitensis lib. 1. commemerat Crescentem metropolitanum Aquitaniæ civitatis, id est, ut ego quidem arbitror, Aquensis in Mauritania. Nam quod vir clarissimus Christianus Lupus in dissertatione de appellationibus Ecclesiæ Africanæ cap. 2. heic emendat *Mauritaniæ civitatis*, merum commentum est, cum nulla in Africa civitas fuerit istius nominis. Variæ sunt inflexiones vocabulorum quæ descendunt ab Aquis, & idem omnes significant. Itaque & Aquenses olim dicebant & Aquitanos, ut patet etiam ex Plinio lib. 4. cap. 19.

16 *Malianen.*) in eadem Mauritania, ut colligitur ex itinerario Antonini.

17 *Mamillen.*) in eadem provincia, ut traditur in notitia Africæ.

18 *Tabaicar.*) sive Tabadcarensis in eadem provincia, ut videre est in eadem notitia.

19 *Timicit.*) in eadem Mauritania Cæsariensi, ut scribitur in notitia.

Optato, *idem dixit*. Ipse est. *Et recitavit*. Bonifacius episcopus, plebis [1] Vallitanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. Non habeo. *Valentinianus Diaconus dixit*. Defunctus est ante annos septem. Restitutus dictus est. *Et recitavit*. Qui supra pro Limeniano episcopo plebis [2] Taprurensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino subscripsi eum præsentem Carthagine mandasse. *Quo recitato*, *idem dixit*. Catholica est. *Habetdeus Diaconus dixit*. Contra non habemus. *Et recitavit*. Proculus Episcopus plebis [3] Giutsitensis salariæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. Catholica est. *Habetdeus Diaconus dixit*. Habet Presbyterum Lillybium. *Et recitavit*: Auxilius Episcopus plebis [4] Nurconensis coram v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. Unitatem possidemus, quod omnes sciunt Cæsarienses. Hic est [5] Severinus, dicat. *Severinus episcopus dixit*. Nunquam habuit. *Et recitavit*. Mensurius Episcopus plebis [6] Medefessitanæ coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato* (*idem dixit*. Neminem habeo contra me.) *Valentinianus Diaconus dixit*. Modo exivit de corpore. *Et recitavit*. [7] Honorius Episcopus pro Januario fratre & coepiscopo meo plebis [8] Casarum Medianensium Carthagini constitutus præsente v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi, & pro eo subscripsi. *Quo recitato*, *& accedente Januario episcopo catholico*, *idem dixit*. E diverso est mihi Æmilianus. *Et recitavit*. Adeodatus episcopus plebis [9] Simidiccensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. Catholica est. *Habetdeus Diaconus dixit*. Non habemus. *Et recitavit*.

A Ego Restitutus Episcopus pro Solemnio collega meo plebis [10] Tigisitanæ præsente v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato idem dixit*. E diverso est Paschasius. *Et accedente Paschasio*, *idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Lampadius episcopus plebis [11] Tiseditensis coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. Et diverso (est mihi Donatus. *Et accedente Donato*, *idem dixit*.) Agnosco illum. *Et recitavit*. Cyprianus episcopus plebis [12] Tuburbitanorum majorum præsente v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo* B *recitato*, *idem dixit*. E diverso est Rufinus. *Et accedente Rufino*, *idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Donatianus episcopus plebis [13] Zellensis præsente v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. E diverso habeo Natalicum. *Et accedente Natalico episcopo*, *idem dixit*. Agnosco illum. (*Et recitavit*.)

CXXXVI.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ [14] Tagastensis Carthagini constitutus præsente v. c. Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum suscepi & subscripsi. *Quo recitato*, *idem dixit*. C Utinam quemadmodum Tagastis antiqua unitate gaudet, ita etiam de ceteris locis gaudeamus.

CXXXVII.

Petilianus episcopus dixit. Mala est unitas innocentiæ & criminis. Non possunt utraque juxta misceri. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus recognovi. *Et recitavit*.

CXXXVIII.

1 *Vallit.*) Apud Optatum lib. 2. mentio est Bonifacii Ballitani, qui fuit Donatistarum Episcopus Romæ post Victorem Garbiensem. Vallim, unde puto deductum Vocabulum, in provincia proconsulari locant itinerarium Antonini & tabula Peutingeriana. Restitutus Episcopus Vallitanus interfuit Concilio Carthaginensi sub Bonifacio. Vallitam porro, unde dictus Episcopus Vallitanus, vir doctiss. cum Volita confundit, eumdem putans esse Episcopum Vallitanum & Volitanum. Verum huic sententiæ repugnant hæc gesta. Nam isthic nominatur Bonifacius Episcopus Vallitanus catholicus, qui non habebat adversarium in plebe sua. At supra c. 128. recensetur Crispulus Episcopus Ecclesiæ Volitensis catholicus, & ejus adversarius Quodvultdeus Donatista.

2 *Taprur.*) In codice MS. & in vulgaris editionibus legitur *Traprurensis*. Idem locus *Taparura* vocatur in tabula Peutingeriana, *Taphrura* apud Ptolemæum, & *Taphra* a Plinio. Verumtamen, ut ego quidem arbitror, illius nomen est *Taprura*. Vide infra cap. 187. ubi agitur de Marco Episcopo Midicensi.

3 *Giuts. salariæ*) Hæc est scriptura veteris libri; quam Massonus mutavit in *Ginesitensis salariæ*, & Pithœus non emendavit. Recte autem hanc urbem a Gisipa distinxit Henricus de Noris.

4 *Nurconen.*) in Mauritania Cæsariensi, ut patet ex his quæ statim dicuntur. Patet etiam ex notitia episcoporum illius provinciæ, inter quos recensetur Maddanius Murconensis.

5 *Severinus*) Episcopus Castellanus in eadem Mauritania, qui rursum nominatur infra cap. 180.

6 *Medefessit.*) sive Menefessitanus in provincia Byzacena, ut patet ex notitia Episcoporum Africæ. Menephesseos in Byzacio sitæ meminit Procopius lib. 2. de bello Vandal. cap. 23.

7 *Honorius Episc.*) Cellensis supra cap. 125.

8 *Casar. Median.*) in Numidia, ut patet ex notitia.

9 *Simidicc.*) in provincia proconsulari, ut liquet ex Concilio Carthaginensi anni ccccxix. in quo Adeodatus Episcopus Simidicensis nominatur inter legatos provinciæ proconsularis.

10 *Tigisit.*) in Numidia. Procopius lib. 2. de bello Vandal. cap. 10. *Castellum quoque struxerunt in urbe Numidia ubi est urbs jam dicta Tigisis*. Notus est Secundus Episcopus Tigisitanus tempore persecutionis Diocletiani; *qui tunc agebat in Numidia primatum*, ut in epistola 162. ait Augustinus. Porro cum duo oppida Tigisitana fuerint in Africa, unum in Numidia, aliud in Mauritania Cæsariensi, hinc cogor existimare Solemnium istum fuisse Episcopum Numidam, quod Restitutus Episcopus, qui alius esse non potest quam Novasinnensis, pro eo subscribit.

11 *Tisedit.*) Vir doctiss. Joannes Garnerius contendit legendum heic esse *Tididitanus*, quod notitia Episcoporum Numidarum meminerit Abundii Tididitani. Contra vir item doctissimus Henricus de Noris suspicatur corrigendum fortean ex collatione locum notitiæ, quia rursum infra cap. 198. memoratur Donatus Episcopus Tiseditensis Donatista. Sane cum videam hæc duo vocabula composita esse ex literis quæ sæpe commutantur inter scribendum, facile assentior iisdem viris doctissimis existimantibus Tididitanam & Tiseditensem unam eamdemque Ecclesiam fuisse.

12 *Tuburb. maj.*) in provincia proconsulari, ut antea diximus.

13 *Zellen.*) Hinc confici posse puto Zellam differre a Tela. Nam Natalicus Donatista, adversarius istius Donatiani, nominatur rursum infra c. 163. inter Episcopos Donatistas. At cap. 207. apparet Felix Episcopus Telensis Donatista. Quod evincit, ut dicebam, Telam & Zellam differre. Fatendum est Concilio Cabarsussitano sub scripsisse Natalicum Episcopum Telensem.

14 *Tagast.*) in Numidia, ut docet notitia. Notum est autem eam fuisse patriam sancti Augustini, quam ipse in epistola 223. vocat patriam suam carnalem.

CXXXVIII.

Auguſtinus Epiſcopus eccleſiæ [1] Hipponienſium regiorum Carthagini conſtitutus præſente viro clariſſimo Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum ſuſcepi & ſubſcripſi. *Quo recitato, & accedente Macrobio epiſcopo idem dixit*. Agnoſco illum. *Et recitavit*. [2] Vincentius epiſcopus eccleſiæ Culuſitanæ Carthagini conſtitutus præſente v. c. Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum ſuſcepi & ſubſcripſi. *Quo recitato, idem dixit*. Catholica eſt. *Habetdeus Diaconus dixit*. Habuit, ſed modo communicavit [3] ipſis. *Et recitavit*. Fortunatus epiſcopus eccleſiæ [4] Conſtantinienſis Carthagini conſtitutus præſente v.c. Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum ſuſcepi & ſubſcripſi. *Quo recitato, idem dixit*. E diverſo habeo Petilianum.

CXXXIX.

Petilianus epiſcopus dixit. Ipſe eſt eccleſiæ perſecutor in eadem civitate ubi ego epiſcopus ſum. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Carthaginenſis dixit*. Et paulo ante jaculatus es injuriam, & non recepiſti. *Fortunatus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. In eadem civitate ab hæreticis omnia altaria confracta ſunt. *Petilianus epiſcopus dixit*. Perſecutorem te eſſe acta contineant. Loco ſuo audies quæ mereris. *Et recitavit*, [5] Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ [6] Siccenſis Carthagini conſtitutus præſente v.c. Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum ſuſcepi & ſubſcripſi. *Quo recitato idem dixit*. Unitatem eccleſiæ Siccenſis novi, [7] epiſcopum quidem tantum nomine audivi. *Et recitavit*. [8] Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ [9] Calamenſis Carthagini conſtitutus præſente v.c. Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum

A ſuſcepi & ſubſcripſi. *Petilianus epiſcopus dixit*. [10] Criſpinus proximo tempore exivit de corpore. *Et recitavit*. [11] Florentius epiſcopus eccleſiæ catholicæ [12] Hipponenſium Zaritorum Carthagine conſtitutus coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino ſupraſcripta mandavi & ſubſcripſi. *Quo recitato, idem dixit*. E diverſo eſt Victor. *Habetdeus Diaconus dixit*. Cuſtos datus eſt codicum. Vide ſupr. cap. 132.

CXL.

Petilianus epiſcopus dixit. Jamdudum inter defenſores quibus mandatum eſt adverti nomen Fortunatiani & Fortunati retineri. Nunc quo-

B que ipſos mandatores eſſe recitari percipio. Quæ eſt iſta diverſitas? Nemo unquam ſibi mandavit.

CXLI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Utrum eorum qui cauſam peragendam ſuſceperunt par atque ſimilis ſit ſubſcriptio recitetur. *Et recitavit*. Fortunatus epiſcopus eccleſiæ Conſtantinenſis Carthagini conſtitutus præſente v. c. Tribuno & Notario Marcellino hoc mandatum ſuſcepi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Fortunatianus eccleſiæ Siccenſis Carthagini conſtitutus præſente v.c. Tribuno & Notario Mar-

C cellino hoc mandatum ſuſcepi & ſubſcripſi. *Quo recitato*.

CXLII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Pervidet ſanctitas veſtra ſubſcriptionibus ſuis eos de ſuſcepto mandato fuiſſe profeſſos. Unde cetera per ordinem relegantur. *Et recitavit*. Serenianus epiſcopus [13] Miditenſis Carthagini conſtitutus præſente v.c. Tribuno & Notario Marcelli-

---

1 *Hippon. reg.*) in Numidia; ut ſatis notum eſt, & patet ex pluribus Auguſtini locis, & ex vita ejus a Poſſidio ſcripta.

2 *Vincent. Culuſit.*) magni tum nominis Epiſcopus, qui in collatione iſta fuit unus ex ſeptem Epiſcopis catholicis electis ad agendam cauſam contra Donatiſtas Ejus mentionem facit Paulinus in vita S. Ambroſii c. ult. ubi male vocatur Coloſſitanus Epiſcopus. Idem interfuit Concilio Carthaginenſi anni ccccxix. inter Epiſcopos provinciæ proconſularis. Nominatur etiam in codice canonum Eccleſiæ Africanæ cap. 127.

3 *Ipſis*) id eſt, catholicis, ideoque a nobis receſſit.

4 *Conſtantin.*) ſive Cirtenſis in Numidia, ut ſatis notum eſt.

5 *Fortunatianus Sicc.*) Ad eum extat commonitorium de viſione Dei inter epiſtolas Auguſtini. Illi porro in cathedra Siccenſi circa annum ccccxiii. ſucceſſiſſe Urbanum putant viri doctiſſimi qui ejuſdem Auguſtini lucubrationes melioris editionis honore donant.

6 *Siccenſis*) in provincia proconſulari, ut patet ex epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. Siccenſis Epiſcopus dictus a Sicca Veneria, cujus mentio extat in itinerario Antonini, in tabula Peutingeriana, & apud Procopium lib. 2. de bello Vandal. cap. 24. ubi ait illam tridui itinere diſtare a Carthagine.

7 *Epiſcopum audivi*) Is infra cap. 198. vocatur Paulus. Mirum eſt autem non contra ſtetiſſe quum hæc relegerentur.

8 *Poſſidius*) Notiſſimum eſt iſtius viri nomen, eo præcipue quod vitam ſancti Auguſtini ſcripſerit.

9 *Calamen.*) in Numidia, ut omnibus notum eſt, & conſtat etiam ex Auguſtino.

10 *Criſpinus*) Epiſcopus Calamenſis in Numidia, ut docet etiam epiſtola 162. Auguſtini ad eum ſcripta, in qua legitur; *Ambo in Numidia ſumus*. Erat autem Calama poſita inter Cirtam & Hipponem, ſed tamen Hipponi vicinior; ut Auguſtinus ait in libro ſecundo contra literas Petiliani cap. 99. ad eumdem extat epiſtola 173. ejuſdem Auguſtini, in qua eum objurgat quod octoginta Mappalienſes vi rebaptizaſſet. De quo etiam agit in libro ſecundo contra literas Petiliani cap. 83. & 99. Obiit ergo Criſpinus, *multi temporis doctor*, ut in vita Auguſtini cap 12 ait Poſſidius, id eſt, Epiſcopus multorum annorum, anno ccccxi. inſtante collatione, ut apparet ex hoc loco Ex quo conſequitur libros Auguſt. adverſus literas Petiliani ſcriptos eſſe ante collationem, cum illic loquatur de Criſpino vivente. De eodem Criſpino agit etiam lib. 3. contra Creſconium cap. 46. & ſeqq.

11 *Florentius*) Hunc ego puto diverſum non eſſe ab eo qui cum aliis collegis ſuis legationem ſuſcepit adverſus Donatiſtas in Concilio Carthaginenſi habito anno ccccx.

12 *Hippon. Zaritor.*) In veteri libro legitur *Hipp' Zaritor*. Ex quo Maſſonus effecit *Hyppenſis Zaritorenſis*, quam lectionem retinuiſſe miror Petrum Pithœum. Facilis enim & obvia erat emendatio, quæ & mihi ſtatim occurrit, & ante me etiam Chriſtophoro Juſtello ad canonem 79. collectionis Africanæ. Vide quæ de hoc argumento dicta a nobis ſunt in notis ad librum Lactantii de mortibus perſecutorum. Ea lectio orta eſt ex conſuetudine veterum, qui *za* ſæpe pro *dia* ſcribebant, ut jam dictum a nobis eſt. Nam & apud Luciferum Calaritanum in libro de non parcendo in Deum delinquentibus ſcriptum ſæpe eſt *Odias* pro *Ozias* Vide gloſſarium Dufreſnii in verbo *Zabulus*, & Suritæ emendationes in Itinerarium Antonini pag. 196. De Hippone Diarrhyto, & unde ita dictus ſit, vide Salmaſium ad Solinum pag. 321.

13 *Midit.*) In Provincia Byzacena, ut docet Notitia in qua inter Epiſcopos Byzacenos recenſetur Eubodius, ſive Euvodius Epiſcopus Miditanus. Midilenſis Epiſcopatus fuit in Numidia, ut adnotatur infra.

cellino suprascripta mandavi & subscripsi. *Quo* A *recitato*, *idem dixit*. Catholica est. [1] *Peregrinus Sufetanus episcopus dixit*. Presbyterum illic habeo Victorem. Diœcesis mea est. [2] *Victor episcopus dixit*. Adsum. Scriptum sit si ipse Florentius bene me agnoscit, qui me persecutus est innocentem, quem apprehendit, & in custodiam officii dedit necandum, ubi triennium temporis feci.

CXLIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ista suo ordine, cum putaveris, peragentur. *Et recitavit*. Novatus episcopus ecclesiæ [3] Sitifensis Carthagini constitutus præsente v. c. Tri- B buno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi. *Quo recitato*, *idem dixit*. E diverso habeo Marcianum. *Et accedente Marciano episcopo*, *idem dixit*. Agnosco persecutorem meum. *Et recitavit*. Maurentius episcopus ecclesiæ [4] Tubursicensis Carthagini constitutus præsente v.c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi. *Quo recitato*, *idem dixit*. E diverso Januarianum habeo. *Et accedente Januariano*, *idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. [5] Bonifacius episcopus ecclesiæ [6] Cataquensis Carthagini constitutus præsente v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi Carthagine. *Quo recitato*, *idem dixit*. E diverso Speratus est mi- C hi. *Et accedente Sperato*, *idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Squillacius episcopus ecclesiæ [7] Scillitanæ Carthagini constitutus præsente v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi. *Quo recitato*, *idem dixit*. E diverso Donatum habeo. *Et accedente Donato*, *idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. [8] Priscus episcopus ecclesiæ Quidiensis Carthagine constitutus præsente v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi. *Quo recitato*, *idem dixit* Non habeo Donatistas. Qui illic fuit cum paucis parentibus suis, cum ipsis conversus est. *Honoratus episcopus dixit*. Episcopus noster [9] Quizicensis succubuit in persecutione. Presbyteri nostri sunt illic. *Et recitavit*. Deuterius episcopus [10] Cæsariensis Carthagine constitutus præsente v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi (& subscripsi.) *Quo recitato*, *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Custos est tabularum. *Valentinianus Diaconus Episcopi Primiani dixit*. [11]. Emeritus est illic. *Et accedente Emerito*, *idem dixit*. Agnosco eum. *Et recitavit*. Restitutus episcopus [12] Tagorensis Carthagini constitutus præsente v. c. Tribuno & & Notario Marcellino suprascripta mandavi (& subscripsi.) *Quo recitato*, *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Etiam ipse custos est tabularum. *Valentinianus Diaconus episcopi Primiani dixit*. Non habemus. *Et recitavit*. Leo episcopus municipii [13] Moptensis Carthagine constitutus præsente v. c. Tribuno & Notario Marcellino suprascripta mandavi & subscripsi. *Quo recitato*, *idem dixit*. Habeo Felicem. *Et accedente Felice*, *idem dixit*. Agnosco illum. *Et recitavit*. Asterius episcopus plebis [14] Vicensis Carthagine constitutus coram v. c. Tribuno & Notario Marcellino (suprascripta) mandavi & subscripsi. *Quo recitato idem dixit*. In ipso solo mecum alius episcopus non est. *Et accedente* [15] *Urbano episcopo*, *idem dixit*. Deus videt quia non illum novi.

Vide supra cap. 132.

CXLIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. [16] Jamdudum me obtulisse sanctitati vestræ sat certum est ut competenti reverentia sedentes omnia tractaretis, siquidem mihi onerosum est non nescio tot venerabilibus viris stantibus residere. Unde vel nunc, multitudine sequestrata, [17] sedere dignemini.

CXLV.

Petilianus episcopus dixit. Agimus gratias honorificentiæ tuæ, vir nobilis, quod talis ac tanta

ta

---

1 *Peregrinus Sufet.*) Iste non erat catholicus, sed Donatista. Vide infra cap. 187.

2 *Victor. Episc.*) Hipponensium Diarrhytorum, Donatista. Nominatus fuerat paulo ante, & non comparuerat. Nunc se adesse testatur.

3 *Sitifen.*) in Mauritania Sitifensi, qui Concilio Carthaginensi interfuit anno ccccxix.

4 *Tubursic.*) in Numidia ut patet ex notitia. Hinc ergo intelligimus cujus sedis Episcopus fuerit Maurentius Episcopus laudatus in Codice canonum ecclesiæ Africanæ cap. 100.

5 *Bonifacius*) Ejus mentionem facit S. Augustinus epist. 124. & 129. ex quibus constat eum successisse Paulo.

6 *Cataquen.*) in Numidia, ut opinor. Nam in notitia Episcoporum illius provinciæ recensetur *Pascentius Cetbaquensusca*. In vetustiore exemplari ex quo hæc notitia primo descripta est, haud dubie scriptum erat *Cetbaquensis*. Postea is qui contulit, aut studiosus quidam, admonuit in margine legendum esse *Ca* in prima syllaba. Deinde imperitus librarius locum integrum exscripsit absque judicio, & textum fecit quæ erat emendatio.

7 *Scillit.*) in Numidia, ut docet eadem notitia.

8 *Priscus Quid.*) in Mauritania Cæsariensi, ut docet notitia. Hic postea, cum Primas suæ provinciæ evasisset, primatum amisit ob culpam suam, & tamen in episcopatu remanere permissus est. Vide Augustin. epist. 261.

9 *Quizicen.*) Ita nos emendavimus, cum antea legeretur *qui Zicensibus*. Ait Honoratus Donatista adversarium Prisci Episcopi Quidiensis catholici succubuisse in persecutione. Quizicensem ergo dixi pro Quidiensi, sueto Afris loquendi scribendique modo.

10 *Cæsarien.*) in Mauritan. Eum Metropolitanum Cæsariensem vocat Augustinus in initio libri de gestis cum Emerito.

11 *Emeritus est illic*) id est, apud Cæsaream Mauritaniæ, adversarius Deuterii. Celebre est viri nomen.

12 *Tagorensis*) in Numidia, ut docet notitia.

13 *Moptensis*) in Mauritania Sitifensi, ut patet ex Concilio Carthaginensi anni ccccxix. cui interfuit hic Leo. Quidam codices, etiam vetustissimi, habent *Moctensis*. Infra cap. 180. nominatur Felix Episcopus Moptensis, istius Leonis adversarius.

14 *Vicensis*) forte Vici pacensis in Numidia, cujus mentio extat in notitia Africæ. Concilio Carthaginensi sancti Cypriani interfuisse legitur *Januarius a Vico Cæsaris*, in Concilio vero Cabarsussitano anno cccxciii, *Paschasius a Vico Augusti*. Utrum una eademque horum trium Episcoporum sedes fuerit, alii investigabunt. In itinerario Antonini & in tabula Peutingeriana Vicus Augusti locatur inter loca provinciæ Byzacenæ.

15 *Urbano Episcopo*) Vicensi, qui nominatur infra cap. 206. inter Donatistas. Quare quod paulo ante dicit Asterius in ipso solo Vicensi alium secum Episcopum non esse, istud ita intelligendum est ut dicamus ignotum illi fuisse Urbanum, sicut supra pag. 204. adnotavimus de Victore Episcopo Hiltensi Donatista. Quod confirmatur ex verbis Urbani, qui sic ait: *Deus videt quia non illum novi*.

16 *Jamdudum*) Hinc & ex capite tertio secundæ cognitionis constat hanc quoque partem gestorum a Marcello Memoriali omissam fuisse, in qua continebatur interlocutio Marcellini Episcopos invitantis ut sederent.

17 *Sedere dignemini*) Vide S. Augustinum in breviculo primæ diei cap. 13.

ta eſt tua [1] pietas, ut benemeritis viris anti- A quiſſimiſque ſacerdotibus & tot perſecutionum palmis florentibus hanc benignitatem præſtare digneris, ut graviſſima ſenectus, quæ ornata eſt annis & meritis ſuis, ſedendo ſeſe reficiat, ne ſtando diutius laborare videatur, ne hic quoque labor oneret modicas vires ſenectutis. Sed quoniam vires Dominus ſubminiſtrat, ipſamque reverendam ſenectutem facit eſſe fortiorem, non erubeſcimus, non veremur, non evitamus, te reſidente, vir nobilis, libenter adſiſtere. Siquidem hoc nec Dominus noſter Chriſtus vitaverit, cum ante præſidem ſtetiſſe dignatus eſt, quanto magis nos non recuſamus, cum tu honorificus, tu juſtus, tu reverens, tu benignus, hanc offeras gratiam, quæ tibi a Do- B mino remuneratore digniſſimis præmiis frequentiſſime referatur? Id autem nobis expedit, id neceſſe eſt, ut cum cauſa peroratur, cum prius incipitur, ut etiam perſonæ conſtent, ſtare ſingulos deceat quibus ſubire contingit diſceptationis examen. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

CXLVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quoniam oblata recuſat ſanctitas veſtra, pars illa tractanda eſt, ut quia, ſicut voluit veſtra religio, univerſorum qui ſubſcripſerunt demonſtrata præſentia eſt, ſecundum formam cœ- C leſtis oraculi, ſponſionis quoque veſtræ memores, deligatis idoneos veſtræ ſcilicet aſſertionis actores, quibus diſputantibus, atque multitudinis, ſicut ante placuit, confuſione ſecluſa, plene poſſint univerſa cognoſci.

CXLVII.

Emeritus epiſcopus dixit. Res [2] in vado eſt, mandantium perſona præſens eſt, mandatum quoque ferimus; ſed ut actorum fides etiam cum noſtra ſubſcriptione adſtipuletur, & profeſſio recitabitur, & quæ in placito ſubſcripta ſunt, actis hærebunt. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus recognovi.

CXLVIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Suſceptum mandatum ab officio recitetur. *Et cum tradidiſſent*, [3] *Rufinianus ſcriba recitavit*. Poſt conſulatum Varanis viri clariſſimi octavo Kalendarum Juniarum Carthagini Januarianus, Primianus, Felix, Donatus, Candorius, Optatus, Donatianus, Antonianus, Victorianus, Fortis, & ceteri, [4] Primiano, Petiliano, Emerito, Protaſio, Montano, Gaudentio, Adeodato coepiſcopis noſtris præſentes præſentibus ſalutem. Mandamus vobis Eccleſiæ Dei cauſam, defenſoreſque vos facimus adverſus traditores perſecutoreſque noſtros, qui nos in judicio viri clariſſimi ſpectabilis Tribuni & Notarii Marcellini per ſupplicationem ſuam propoſito edicto inquietare voluerunt, ut eorum intentionibus reſpondeatis. Quicquid egeritis pro ſtatu ſanctæ Eccleſiæ ratum nos habituros noſtra ſubſcriptione profitemur. *Et alia manu*. Optamus vos in Domino bene valere & noſtri memores eſſe. *Quo recitato*

CXLIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Subſcriptiones hujus quoque mandati relegantur. *Rufinianus ſcriba recitavit*. [5] Januarianus epiſcopus Caſenſium Nigrenſium huic mandato noſtro ſubſcripſi. *Item alia manu*. Primianus epiſcopus Carthaginenſis huic mandato ſubſcripſi. *Item alia manu*. [6] Felix urbis Romæ epiſcopus huic mandato ſubſcripſi. *Item alia manu*. Donatus epiſcopus Botrianenſis huic mandato ſubſcripſi. *Item alia manu*. Florianus epiſcopus [7] Putizienſis ſubſcripſi. *Item alia manu*. Candorius epiſcopus Aggeritanus ſubſcripſi. *Item alia manu*. Antonianus epiſcopus [8] Lamſortenſis ſubſcripſi. *Quo recitato*

CL.

Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Noverimus etiam ipſorum præſentiam. (*Et alia manu*.) Recognovi.

CLI.

1 *Tanta eſt tua pietas*) Antea legebatur *tua præſentia*. In archetypo, ex quo vetus exemplar quo nunc utimur deſcriptum eſt, vox illa per unicam literam *p* ſcripta erat, quemadmodum *præſtantia* ſæpe in hoc libro ſimpliciter deſignatur per eamdem literam. Et cum vocabulum pietatis heic non occurreret librario, quæ prima vox illi in mentem venit, eam poſuit.

2 *Res in vado eſt*) In veteri libro legitur: *Res invando eſt*. Quem locum cum Maſſonus & Pithœus viderent indigere emendatione, repoſuerunt: *Res juvanda eſt*. Verum hæc emendatio nullatenus congruit cum verbis ſequentibus. Vera lectio ea eſt quam nos afferimus. Verba ſunt Terentii in Andria act. 5. ſc. 2. *Omnis res eſt jam in vado*.

3 *Rufinian. ſcriba*) In veteri libro & in editionibus legitur *ſubſcriba*. Verum mendum heic eſſe certo probant hæc geſta, in quibus hic Rufinianus ſemper vocatur ſcriba Curatoris celſæ Carthaginis, hoc loco dumtaxat excepto. Itaque nos emendavimus.

4 *Primiano*) Epiſcopo Carthaginenſi, Petiliano Conſtantinienſi, Emerito Cæſarienſi in Mauritania, Protaſio Tubinienſi, Montano Zamenſi, Gaudentio Thamugadenſi, Adeodato Milevitano. Porro Emeritum Cæſarienſem fuiſſe unum ex his ſeptem docet etiam ſanctus Auguſtinus in libro ſecundo retractat. cap. 51. *Orta eſt nobis neceſſitas pergendi in Mauritaniam Cæſarienſem. Ibi apud ipſam Cæſariam Emeritum Donatiſtarum Epiſcopum vidimus, unum ſcilicet eorum ſeptem, quos pro ſuæ cauſæ defenſione delegerant*. Vide etiam eodem libro 2. cap. 59. ubi Gaudentium quoque Thamugadenſem numerat inter illos ſeptem.

5 *Januarianus Caſ. Nigr.*) Primas hic fuit epiſcoporum Numidarum partis Donati, ut docet indiculus Poſſidii in codice Colbertino. Quod etiam indicabat lemma epiſtolæ 68. S. Auguſtini in antiquis editionibus. Fuere porro qui cenſerent ſanctum Gregorium lib. 1. epiſt. 75. vetuiſſe ne Donatiſtis liceret habere Primates, cum tamen ex verbis ejus nihil aliud poſſit colligi quam ut hi qui ex parte Donati tranſibant ad Eccleſiam catholicam, in eaque poſtea ad epiſcopatum perveniebant, ad primatus dignitatem provehi non poſſent, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eumdem deferret.

6 *Felix ur. Ro. Epiſc.*) Felicem quendam, inquit Balduinus, qui ſe urbis Romæ epiſcopum eſſe jactabat, in hac collatione cum Donatiſtis fuiſſe acta ſignificant, ubi & Romana neſcio quæ nobilitas ſimul adeſſe dicitur. Itaque recte ſuſpicatur aliquem Donatiſtam pſeudo-epiſcopum, qui Romæ ſuis Donatiſtis Montenſibus (ut ibi appellabantur) præfuerat, urbe capta, Gothos fugientem, cum ſuis in Africam trajeciſſe & ſeſe collationi Carthaginenſi, in quam forte incidit, cupide & ambitioſe immiſcuiſſe.

7 *Putizien.*) ſive Putienſis in provincia Byzacena, ut patet ex notitia.

8 *Lamſort.*) in Numidia, ut docet eadem notitia. Florentius Epiſcopus plebis Lamſortenſis interfuit Concilio Carthaginenſi anni DXXV.

CLI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Tam mandatum quam subscriptiones eidem cohærentes gestis præsentibus inserentur. Ad pleniorem autem fidem pars utraque designet utrum nihil de mutuis mandatis vocetur in dubium.

CLIII.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginis dixit. Secundum subscriptiones mandati singuli accesserunt nostrorum, & professi sunt mandasse se nobis. Etiam ipsi hoc faciant; ut subscriptionibus recitatis, singuli profiteantur mandavisse se huicque mandato subscripsisse. *Et alia manu.* Recognovi.

CLIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ideo transire justi sunt singuli ut de præsentia, non de professione, constaret. Subscriptiones enim tantum posse sufficere nulli vocatur in dubium. Unde nunc illud quæritur, utrum utrarumque partium mandata utrisque partibus placere videantur.

CLIV.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginis dixit. Sed volumus, ut suis subscriptionibus respondeant per incolumitatem tuam, cognoscant mandavisse se, quia non interfuit sublimitas tua cum isti subscriberent. Quod clanculo fecerunt, publice profiteantur. *Et alia manu.* Recognovi.

CLV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Justa poscuntur, licet subscriptiones certum sit posse sufficere.

CLVI.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginis dixit. Ipsi nos sollicitiores reddiderunt.

CLVII.

Rufinianus scriba recitavit. Januarianus episcopus Casensium (Nigrensium.) *Et cum recitasset, Januarianus (Episcopus dixit.)* Ego & mandavi & subscripsi. Scriptum sit itaque me non habere adversarium aliquem de parte ipsorum in plebe mea. *Rufinianus scriba recitavit.* Primianus episcopus Carthaginensis. *Et cum recitasset, Primianus episcopus Carthaginis dixit.* Mandaveram, sed ego hoc mandatum suscepi. *Rufinianus scriba recitavit.* Felix episcopus urbis Romæ. *Et cum recitasset, Felix episcopus urbis Romæ dixit.* Et mandavi & subscripsi.

A *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Ubi est Felix? *Et alia manu.* Recognovi.

CLVIII.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Esto quia urbis Romæ episcopum se dicit. Quare præjudicatur [1] absenti? *Et alia manu.* Recognovi.

CLIX.

Petilianus episcopus dixit. [2] Quæ ratio huc eum detulerit nullus ignorat. Nobilitatem omnem hic esse Romanam nec ipsi nescitis. Idem
B igitur turbo eademque necessitas eum huc detulit. Ut non dissentire videretur a nobis, & ipse mandavit. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

CLX.

Aurelius Episcopus Ecclesiæ catholicæ Carthaginis dixit. Potuimus & nos transmarinos conducere, quorum nomina adderemus mandato. *Et alia manu.* Recognovi.

CLXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.
C Licet & sanctitas vestra plenius recognoscat & imperiali sit auctoritate definitum inter Africanarum provinciarum episcopos me tantum debere cognoscere, tamen hoc quoque [3] sine præjudicio episcopi urbis Romæ, licet ex superfluo, libenter indulgeo.

CLXII.

Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginis dixit. [4] Abundat nos absenti præjudicasse. *Et alia manu.* Recognovi.

CLXIII.

D *Petilianus Episcopus dixit.* In omnibus hoc sequantur & teneant, se pro absentibus & transmarinis nihil esse loquuturos. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi. *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginis dixit.* Abundat nos [5] Innocentium dixisse urbis Romæ esse episcopum. *Et alia manu.* Recognovi. *Rufinianus scriba recitavit.* Donatus episcopus Botrianensis. *Idem dixit.* Et mandavi & subscripsi. Scriptum sit me non habere contrarium. *Rufinianus scriba recitavit.* Florianus episcopus Putiziensis. *Et cum recitasset, Primianus episcopus Carthaginis dixit.* Hic apud Carthaginem infirmatus est: timens exitum suum perrexit, jam subscripserat. *Et recitavit.* Candorius episcopus
E Aggeritanus. *Et cum recitasset, Idem dixit.* Mandavi & subscripsi. [6] Habeo contrarium. *Et recitavit.* Antonius Episcopus Lamsortensis. *Idem dixit:* Mandavi & subscripsi. Non illic habeo adversarium. *Et recitavit.* Da-

1 *Absenti*) id est, vero Episcopo Romano, qui tum erat Innocentius.
2 *Quæ ratio*) nimirum clades Romanæ urbis, quam Alaricus Gothorum Rex ceperat IX. Kal. Septembris anni superioris, ut probat Baronius.
3 *Si. pr. Ep. u. Ro.*) id est, Innocentii.
4 *Abundat*) id est, superfluum est. Neque enim præjudicare possumus absenti.
5 *Innocent. dixisse*) Ex hoc loco patet nonnulla deesse in superioribus prosecutionibus Episcoporum catholicorum. Hactenus enim Innocentii nomen auditum non fuerat.
6 *Habeo contrar.*) Æmilianum, cujus nomen recitatum est supra pag. 101.

Datianus episcopus Tamicensis. *Idem dixit.* Mandavi & subscripsi, adversarium ibi non habeo. *Et recitavit.* Victorianus episcopus Abissensis. *Et cum recitasset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi: adversarium habeo in diœcesi mea. *Et recitavit.* [1] Natalicus episcopus Zellensis. *Et cum recitasset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Maximinus episcopus ecclesiæ Catholicæ dixit.* Diœcesis est [2] Mizonii episcopi, presbyteros habet & abundantem populum quam ipse. *Et recitavit.* Fortis episcopus Cediensis. *Et cum recitasset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi, adversarium non habeo.

CLXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quoniam longum est ire per singulos, hi decem qui se mandasse professi sunt, actis edicant utrum coram ipsis omnium sit facta subscriptio, & præbeant in ea quæ sunt gesta consensum.

CLXV.

Petilianus episcopus dixit. Magno quidem compendio utitur magnificentia tua, vir nobilis, ut decem patres collegæque nostri, qui jam se mandasse subscripsisseque professi sunt, etiam ceteros patres subscripsisse testentur. Equidem hoc ad eam rem vel maxime proficit, ne tempus hujusce diei ulterius producatur. Sed tamen hoc expedit causæ, ut singuli quique se & mandasse & subscripsisse profiteantur, propterea ut etiam illud non taceant, se æmulos non habere. Lucrum enim videtur his cedere qui multos se adversum nostros habere per hanc provinciam ostenderunt, si in provincia [3] Numidia non ostendimus eos penitus non habere, aut habere certe, sed raris locis. Omnis enim intentio nostra, vir nobilis, sicut meminisse dignaris, de numero sæpissime caussata est, atque in eodem vehementissime hæret. Et quamquam nobis multitudinem pax nutriat & conservet, illis multitudinem bella conquirant, dum absentibus nobis, aut in locis aut in civitatibus nostris aut in diœcesibus passim multas [4] imagines erigunt, ut numerosi esse videantur, tametsi par sit utriusque [5] adversitatis numerus, major meus debet videri, qui & me absente perstitit, & cum ipse sit cardinalis atque authenticus, nec æmulatione multiplici superatur. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

CLXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Desiderio vestro satisfacere volui in omnibus inquirendis. Ceterum constat nullam mihi de numero cognitionem fuisse mandatam.

CLXVII.

Petilianus episcopus dixit. Nobis hoc salvum sit quod non debuimus reticere.

CLXVIII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Potuimus quidem numerosiores catholicæ ecclesiæ toto orbe diffusæ, quantum ad causam pertinet, in Africa demonstrare, si in hoc totum actionis pondus consisteret. Verum quia nescio quibus moratoriis actionibus vir gravissimus utitur Petilianus, amputatis superfluis, ad causæ jam initium veniatur, significantes insinuantesque nobilitati tuæ vanum in nos præjudicium sua prosecutione voluisse depromere. *Et cum diceret*; (*Et alia manu.* Recognovi.)

CLXIX.

Petilianus episcopus dixit. Injuriam facis vane, reponetur tibi; & quamquam reponere non liceat, tecum habeto. *Et alia manu.* Recognovi.

CLXX.

Fortunatianus Episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Quo diceret, excusationis tendiculas prætendens, ante diem cognitionis se quasi cœlorum senatum partis Donati episcopos observasse diuturno labore fuisse confectos, cum a nostra parte omnino semper audientia flagitata sit; sed idcirco diem tempusque observavimus, ut & in hoc obedientia catholicæ ecclesiæ monstretur. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Recognovi.)

CLXXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Secundum edicti tenorem utræque partes, his tantum in judicio remanentibus quibus constitit cognitionem ab omnibus fuisse mandatam, juxta professiones suas causam tractare debebunt.

CLXXII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Ut causa cognosci possit, decernat sublimitas tua superfluam & circumstantem nobis exire multitudinem. *Et alia manu.* Recognovi.

CLXXIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hoc fieri necesse est. Illud autem prius est ut decem ab utraque parte fateantur se in subscribentium consensisse personas; & licet ad vestram

1 *Natal. Zell.*) Antea legebatur: *Natalicus Tzellensis.* Emendatum est ex cap. 135. ubi Donatianus episcopus Zellensis ait se e diverso habere Natalicum.

2 *Mizonii*) Difficile est pronunciare cujus loci Episcopus fuerit hic Mizonius. Vir clariss. Henricus de Noris in addendis ad historiam Pelagianam hunc locum ita intelligendum putat, ut in diœcesi Zellensi duo fuerint episcopi catholici, Donatianus nimirum & Muzonius. At si istud verum est, cur Maximinus inter adversarios Natalici non numerat etiam Donatianum, Donatianum inquam quem supra cap. 135. ipse Natalicus agnoverat? Ego potius crediderim hunc locum esse mutilum, & deesse heic nomen alicujus Episcopi Donatistæ cujus adversarius erat Mizonius.

3 *In Numidia*) Hoc ipsum agnoscit alicubi Augustinus adversus Donatistas disputans.

4 *Imag. erigunt.*) id est, personatos episcopos faciunt ut multi esse videantur, uti supra dictum est.

5 *Adversitatis*) id est, adversæ partis. Vide Plinium lib. 11. cap. 25.

ſtram petitionem eorum fuerit præſentia pro- A curata, tamen, ne quid vobis denegatum eſſe videatur, univerſorum ſubſcriptiones ex ordine relegantur.

CLXXIV.

Alypius Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Reſpondeant utrum omnium ſubſcriptiones quæ mandato continentur hic apud Carthaginem ſint conſcriptæ. *Et alia manu*. Recognovi.

CLXXV.

Emeritus Epiſcopus dixit. Quantum ex proſecutione cognovi, opus erat ut e noſtris par- B tibus profeſſio promeretur. Patientia judiciorum tuorum, quæ manum dat omnibus, libenter annuit ut & ii qui ſubſcripſerunt profeſſionem ſuam præſenti adſtipulatione inſerant geſtis. Petimus præſtantiam tuam ut cum ſubſcriptio cœperit recitari, eoſdem digneris audire. *Et alia manu*. Emeritus recognovi.

CLXXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & notarius dixit. Subſcriptiones omnium, ſicut juſſeram, recitentur. *Rufinianus ſcriba recitavit*. Optatus epiſcopus Ruſuccuritanus. *Et cum recitaſſet*, *Optatus epiſcopus dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. C *Et recitavit*. [1] Pomponius epiſcopus Macrianenſis. *Et cum recitaſſet*, *idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. (*Et recitavit*.) [2] Donatianus epiſcopus Bagajenſis. *Et cum recitaſſet*, *idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Et recitavit*. [3] Privatus epiſcopus Auzagenſis. *Et cum recitaſſet*, *idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, adverſarium in plebe mea non habeo. *Ampelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Perfectam unitatem ex converſione ſua cognoſces, rectiſſimam fidem me-

rat cum frater meus [4] Primulus loquitur epiſcopus. Epiſcopus enim tunc fuit partis Donati. Nunc converſus demonſtrat cum plebe integram fidem ex ſua converſione. Unitas illic perfecta eſt, non ſolum in ipſa civitate, verum etiam in omnibus diœceſibus.

CLXXVII.

Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Carthaginis dixit. Rogamus recitari nomina quæ jamdudum de ſubſcriptione recitavit, Donatianum dico Bagajenſem & Privatum Vagenſem. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Denuo hæc nomina, de quibus dubitatio naſcitur, recitentur. *Et recitavit*. Donatianus epiſcopus Bagajenſis, Privatus epiſcopus Vagenſis. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Abſit fallacia. *Rogatus epiſcopus dixit*. Januarianus dicitur, non Privatus.

CLXXVIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Vultum tamen ipſum eſſe cognoſcis.

CLXXIX.

Rogatus epiſcopus dixit. Januarianum ſcio, Privatum neſcio. [5] *Primianus epiſcopus Carthaginenſis dixit*. Jamdudum de duobus fuit cauſa. Idcirco & illi non ſunt mentiti, nec noſtri. Nam eſt Auzagga ubi fuit Januarius, qui nunc defunctus eſt; alia Auzagga, ubi eſt Privatus, qui nunc vivit. *Et alia manu*. Primianus epiſcopus recognovi.

CLXXX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Satis epiſcopali veritate rem de qua error fuerat

---

1 *Pompon. Macrian.*) Interfuit Concilio Cabarſuſſitano.

2 *Donatianus Bagaj.*) Hic non dicit ſe non habere adverſarium. Habuit autem Maximianum, quem hoc tempore vixiſſe tradit Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium cap. 43. Et fortaſſe is unus eſt eorum Epiſcoporum catholicorum quorum nomina exciderunt in his geſtis.

3 *Privatus Auzag.*) In veteri libro & in ſuperioribus editionibus ſcriptum eſt *Azugenſis*. Nos emendavimus propter ea quæ in capite 179. de duplici Auzagga dicuntur a Primiano. Certum eſt autem natam dubitationem ex pronunciatione iſtius nominis, & Ampelium Epiſcopum Vagenſem putaſſe nominatum eſſe aliquem qui Vagenſis quoque Epiſcopus diceretur, quod cum ipſe falſum eſſe ſciret, quippe cui conſtaret Epiſcopum partis Donati nullum tum fuiſſe in diœceſi Vagenſi, interlocutus eſt unitatem illic perfectam eſſe, non ſolum in ipſa civitate Vagenſi, verum etiam in omnibus diœceſibus, id eſt, in omnibus parochiis epiſcopatus Vagenſis. Atque huic ejus interlocutioni nullus Donatiſtarum oblocutus eſt. Inquirenti autem mihi unde oriri potuerit hic error, venit in mentem ſic olim ſcriptum nomen prioris iſtarum duarum civitatum ut poſtrema pars illius eo modo inter pronunciandum efferretur quo Vaga, ita ut *Auſvagga* ſcriberetur, & *v* ſecundæ ſyllabæ obtineret locum conſonæ. Nam antiquiores Concilii Carthaginenſis ſub Cypriano habiti editiones habent *Anſuagiga* vel *Auſuagga* & *Auſuaggia*. Quo etiam modo legitur in vetuſtiſſimo codice MS. bibliothecæ Colbertinæ. Immo Græci quoque hanc ſcripturam conſervarunt. Nam apud Zonaram legitur ἀπὸ ἀσυάγης. Rigaltius ad Cyprianum monuit in codice Fuxenſi legi. *Abymmus ab Auſuagoad*. Ubi certe deceptus eſt ab illis qui variantes lectiones ex codice illo ad eum miſerunt. Nam in eo, qui nunc extat in eadem bibliotheca Colbertina, diſerte ſcriptum eſt: *Abymmus a Vaſaga*. Falſæ autem ſunt, ut hoc obiter dicam, omnes fere variæ lectiones quas Rigaltius affert ex veteri illo codice. Itaque Rufiniano ſcriba recitante nomina Epiſcoporum Donatiſtarum, cum ventum eſſet ad Privatum Auzvaggenſem, deceptus eſt Ampelius ſimilitudine nominum. Ex quo colligi poteſt neceſſarium non eſſe ut Auzaggæ dictæ fuerint etiam Vagæ, contra quam placuit viro doctiſſimo. Diſtinguenda enim omnino hæc nomina. Duo iſthic nominantur Epiſcopi Auzvaggenſes, Januarianus tum defunctus, & Privatus, cujus occaſione orta eſt controverſia. Vagenſes itidem Epiſcopi tum duo fuere, ambo viventes, Ampelius, & Primulus, qui antea fuerat Epiſcopus Vagenſis ex parte Donatiſtarum. Quare omnino puto in capite ſequenti, ubicumque legitur nomen Epiſcopi Vagenſis, delendum illud eſſe, & reponendum *Auzvaggenſis*. Nihil tamen mutare voluimus in locis illis.

4 *Primulus Epiſcopus*) Valde notandus eſt hic locus. Primulus erat Epiſcopus Vagenſis partis Donati, adverſarius Ampelii catholici. Converſus eſt ad rectam fidem; retinuitque epiſcopalem dignitatem cum conſenſu Ampelii, ut pax integra eſſet. Et tamen iſtud erat contra canones & conſtantiſſimum Eccleſiæ uſum, quæ duos epiſcopos cathedram unam tenere non patiebatur. Auguſtinus in epiſtola 50. ad Bonifacium Comitem: *Hoc non fieret, quoniam revera, quod fatendum eſt, fieri non deberet: niſi pacis ipſius compenſatione ſanaretur*. Et infra: *Ita ergo & iſti cum ad radicem catholicam veniunt, nec eis, quamvis poſt erroris ſui pœnitentiam, honor clericatus vel epiſcopatus aufertur, fit quidem aliquid tamquam in cortice arboris matris contra integritatem ſeveritatis; veruntamen quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ad Dei miſericordiam precibus fuſis coaleſcente inſitorum pace ramorum, caritas cooperit multitudinem peccatorum*. Vide duos ejuſdem ſermones habitos ante collationem.

5 *Primianus Epiſc.*) Hæc turbata & confuſa ſunt in veteri exemplari & in omnibus editionibus, rejecta nimirum poſt interlocutionem Sarmentii epiſcopi, cum jam ſedatam eſſe oportuerit totam illam controverſiam. Nos ea reduximus ad locum ſuum, tametſi & vetus exemplar, ut dixi, & editiones repugnent. Nihilo minus puto eruditos lectores mihi facile condonaturos hanc audaciam.

rat natus judiciis intimare dignatus es. Unde A nunc cetera perlegantur. *Et recitavit.* Donatus epiſcopus plebis Celerinenſis. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Ego mandavi & ſubſcripſi, adverſarium omnino nec habui nec habeo in plebe mea. *Et recitavit.* Victor epiſcopus Hipponienſium Diarrhytorum. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi. *Et recitavit.* Sarmentius epiſcopus [1] Ternamuſenſis. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi. Teneant geſta quia in plebibus meis adverſarium non habeo. *Et recitavit.* [2] Perſeverantius Epiſcopus [3] Teveſtinus. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi. *Et recitavit.* Pancratius epiſcopus [4] Badienſis. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & B ſubſcripſi. *Et recitavit.* Maximianus [5] Serteitanus epiſcopus. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi. *Et recitavit.* [6] Severinus epiſcopus Caſtellanus. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi. *Et recitavit.* Colonicus epiſcopus [7] Tiniſtenſis. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi, & traditores apud me non habeo. *Et recitavit.* Felix epiſcopus Moptenſis. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi. *Et recitavit.* [8] Secundinus epiſcopus Jucundianenſis. *Et cum recitaſſet, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi, adverſarios in Eccleſia non habeo. *Et recitavit.* Donatus epiſcopus Vageatenſis. *Et cum recitaſset, idem dixit.* Et man- C davi & ſubſcripſi.

CLXXXI.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Scriptum ſit iſtos omnes in villis vel in fundis eſſe epiſcopos ordinatos, non in aliquibus civitatibus. (*Et alia manu.*) Recognovi.

CLXXXII.

Petilianus epiſcopus dixit. Sic etiam tu multos habes per omnes agros diſperſos. Immo crebros ubi habes, ſane & ſine populis habes. *Et alia manu.* Petilianus epiſcopus recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Scripta ſint quæ ab utriſque partibus inſinuata videntur eſſe judiciis. *Et recitavit.* Rogatianus epiſcopus [9] Idaſſenſis. *Et cum recitaſset, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi: non habeo adverſarium. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit.* Habeo Presbyterum [10] in eccleſia Florentinum. Epiſcopi fuerunt tres catholici, jam deceſſerunt: non potuimus adhuc ordinare. Presbyterum illic habemus Florentinum. *Et recitavit.* Germanus epiſcopus [11] Zugabbaritanus. *Et cum recitaſset, idem dixit.* Et mandavi & ſubſcripſi. *Et recitavit.* Rogatianus epiſcopus Villamagnenſis. *Et cum recitaſset, idem dixit:* mandavi & ſubſcripſi: [12] adverſarium non habeo. *Et recitavit.* Presbyter Manilius [13] Bazienus pro epiſcopo meo. *Et cum recitaſset.*

CLXXXIII.

1 *Ternamuſenſis*) Vetus exemplar habet *Cernamuſenſis*. Sed nos ita corrigendum eſſe putavimus, tum quia Taranamuſa recenſetur in itinerario Antonini inter oppida & loca Mauritaniæ Cæſarienſis, tum quia in notitia epiſcoporum Africæ quos Hunericus Rex Vandalorum exagitavit, inter epiſcopos illius provinciæ nominatur *Donatus Ternamunenſis*. Sic enim ibi ſcriptum eſt, non ſolum in editionibus Sirmondi & Chiffletii, ſed etiam in theſauro geographico Abrahami Ortelii. Verum notitia emendanda eſt ex itinerario & ex collatione iſta invicem comparatis, legendumque omnino *Donatus Ternamuſenſis*. Qui error ortus eſt ex affinitate quam inter litteras *n* & *ſ* fuiſſe ſuſpicor apud Afros in pronunciatione quando ſequebantur poſt literam *u*. Nam ſupra cap. 133. quum recitaretur nomen Epiſcopi Ceramunenſis, & contentio excitata fuiſſet an diœceſis ejus eſſet catholica, Adeodatus Epiſcopus Milevitanus dixit Ceramuſſam eſſe in plebe ſua, nec quiſquam interlocutus eſt Ceramunam & Ceramuſſam differre. Præterea in itinerario Antonini, prout editum eſt a Surita, inter loca Mauritaniæ Cæſarienſis legitur *Ruſgunias colonia*, & *Ruſgunia* apud Plinium lib. 5. cap. 2. in antiquis editionibus Parmenſi, Venetis, Tarviſina, quarum poſtrema prodiit anno quadringenteſimo octuageſimo tertio ſupra milleſimum. Secundum quam regulam ſcriptum eſt in notitia Epiſcoporum Mauritaniæ Cæſarienſis *Bonifacius Ruſgunienſis*, & *Numerianus Ruſgunienſis* in Concilio Carthaginenſi anni CCCCXIX. pro quo aliqui codices, ut etiam in margine Conciliorum adnotatum eſt, habent *Rungonienſis*. Vetus vero illud exemplar collegii Pariſienſis Societatis Jeſu & tres etiam Colbertini optimi habent *Ruſgurienſis*, unius literulæ divortio. Sed hæc ſcriptura emendatur ex aliis tribus antiquis codicibus bibliothecæ Colbertinæ; in quorum duobus legitur *Ruſgunienſis*. At Plinianæ editiones poſteriores, Venetæ, Baſileenſes, Pariſienſes, habent *Ruſconiæ*: quibus conſentiunt duo vetuſtiſſimi & optimi codices Pliniani MSS. bibliothece Colbertinæ. Et tamen vetuſtiſſimum itinerarii Antonini exemplar, quod extat in eadem bibliotheca, & omnes veteres habent *Rungoniæ*. Quod evincit, ut ego quidem arbitror, aliquam olim apud Afros affinitatem fuiſſe inter literas illas quas diximus. Quod illi minime mirum aut abhorrens videbitur qui apud Plinium in prologo libri quinti legerit populorum oppidorumque Africæ nomina eſſe vel maxime ineffabilia præterquam ipſorum linguis. Ex quo colligi debet facile evenire potuiſſe ut quum Ternamuſa pronunciaretur, ſic efferretur ac ſi Ternamuna expreſſa fuiſſet, & e converſo. At non ſolum in Africa, ſed etiam in Latio valuiſſe eum morem commutandi literam *n* cum litera *ſ*, non ſolum quum ſequebatur poſt literam *u*, ſed etiam in aliis occaſionibus, pluribus exemplis docuit olim Paſſeratius in libro de literarum inter ſe cognatione ac permutatione. Vide autem an hinc emendari poſſit tabula Peutingeriana, in qua ſcriptum eſt *Tamaununa*, fortaſſis pro *Tarnamuna*. Certe illic dicitur eſſe municipium & caſtellum, & in itinerario caſtra. Porro Surita veram lectionem itinerarii, quam & Colbertinum exemplar & omnes priores editiones præferunt, mutavit in *Tanaramuſa*, quia ita legebat in veteri codice Scorialenſi Regis Hiſpaniarum Philippi.

2 *Perſeverantius*) Interfuit Concilio Cabarſuſſitano.

3 *Teveſtin.*) in Numidia, ut patet ex notitia & ex pluribus aliis locis.

4 *Badienſis*) vel Vadenſis in eadem provincia, ut docet notitia. Vide ſupra pag. 93.

5 *Serteit.*) in Mauritania Sitifenſi, ut docet eadem notitia. Nam illic Ortelius legit *Serteitanus*.

6 *Severin. Caſtel.*) Sancti Auguſtini, ut ego quidem arbitror, conſanguineus. Hic enim in epiſt. 170. ſcripta ad Severinum Donatiſtam, ita ait: *Cogitavi enim non ſine cauſa hoc exortum eſſe in animo tuo ut recoleres conſanguinitatem noſtram.* Utrum autem fuerit Epiſcopus in Numidia, aut in Mauritania Cæſarienſi, certo definire non poſſum.

7 *Tiniſten.*) Quid ſi legamus *Thiniſſenſis?* Sane in martyrologio Romano notatur ad diem VIII. Idus Novembris martyrium ſancti Felicis apud civitatem Africæ Thiniſſam, quam Baronius recte notat fuiſſe in provincia Numidiæ.

8 *Secundinus Jucund.*) Concilio Cabarſuſſitano ſubſcripſiſſe reperitur Secundus epiſcopus Jocundianenſis, qui fortaſſe idem eſt cum hoc noſtro.

9 *Idaſſen.*) in Numidia, ut docet notitia Epiſcoporum Africæ.

10 *In Eccleſia Florentin.*) Antea legebatur: *in Eccleſia. Florentianæ Epiſcopi fuerunt tres &c.* Emendationem noſtram probant ſequentia. *Presbyterum illic habemus Florentinum.*

11 *Zugabbar.*) in Mauritania Cæſarienſi, ut docet notitia. Amm. Marcellinus lib. 29. commemorat municipium Sugabarritanum, Tranſcellenſi monti adcline.

12 *Adverſarium non habeo*) Supra cap. 133. Augendus Epiſcopus plebis Villemagnenſis ſimilem profeſſionem emittit. Quomodo autem id vere dici potuerit; non ſatis intelligo.

13 *Bazienus*) forte *Bazitenſis*, ut ſit nomen loci cujus Presbyter erat Manilius. Supra cap. 133. nominatur Lucidus Epiſcopus Marcellanenſis & Bazitenſis catholicus.

CLXXXIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Pro quo episcopo? *Petilianus episcopus dixit.* Lumine captus est. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dicit.* Respondeatur utrum præsens sit pro quo subscriptum est. *Et alia manu.* Recognovi. *Primianus episcopus dixit.* Loquamur veritatem. Oculis captus est, venire non potuit, Presbyterum suum direxit. *Et alia manu.* Primianus episcopus recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Sed nomen ipsius debuit subscriptione teneri.

CLXXXIV.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Testatum sit (eos) etiam absentum nomina velle inserere, ut etiam nobis liceat omnes catholicos Episcopos qui per infirmitatem vel per aliquam [1] occasionem adesse non potuerunt, gestis inserere. *Et alia manu.* Recognovi. *Et recitavit.* Donatus episcopus [2] Apissanensis. *Et cum recitasset idem dixit.* Et mandavi & subscripsi: adversarium non habeo.

CLXXXV.

Petilianus episcopus dixit. Quoniam prosecutio partis adversæ contestata monstravit aliquos se absentes habere, nos quoque non tacemus aliquantos nostros multis necessitatibus aut adversis valetudinibus præpeditos non venisse, aliquantas etiam cathedras nunc esse viduatas, quibus adhuc episcopi ordinati non esse monstrantur. Etiam hoc acta contineant. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

CLXXXVI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Quantum ad confirmationem mandati pertinet, sufficit in utraque parte eorum numerus sacerdotum qui eidem mandato subscripsisse monstrantur. Unde reliqua perlegantur, superfluis absentum causationibus sequestratis. *Et recita-* A *vit.* Quintasius Episcopus [3] Vajanensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi.

CLXXXVII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Obliteretur ergo subscriptio absentum. *Et alia manu.* Recognovi. *Et recitavit.* Januarius episcopus [4] Lamasbensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Felix Episcopus Novasinnensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Martialis episcopus Idicrensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Gedulus episcopus Uticensis. *Cumque* B *accessisset, idem dicit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Urbanus episcopus [5] Satasensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* [6] Donatus episcopus Cillitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Liberalis episcopus loci Nasaitensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi; nec habui adversarium, nec habeo, nec habebo, permittente Deo. *Item recitavit.* Maximianus episcopus Hermianensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* [7] Fortunatus episcopus [8] Vesceritanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Peregrinus episcopus [9] Sufetanus. *Cumque ac-* C *cessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Donatus episcopus Merserebitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Gavinus episcopus Vegeselitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Veratianus episcopus [10] Carpitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi, qui sum successor Faustiniani, qui in unitate veritatis fuerat ordinatus a Donato, postmodum vero temporibus [11] Macarii illic [12] emerserunt traditores. *Item recitavit.* Gajanus episcopus [13] Tigualensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Rogatus episcopus [14] Perdicensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* D Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Victorinus episcopus plebis [15] Leptiminensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. Fau-

---

1 *Occasionem*) Antea legebatur *occupationem*. Nos emendavimus. Veteres librarii in his duabus vocibus nonnunquam errabant, uti pluribus dictum est in Notis ad Capitularia pag. 1045. In capite sequenti necessitates dicuntur quæ hic occasiones nuncupantur.

2 *Apissan.*) Legendum forte est, *a Pissanis*. Pezana inter civitates Byzacenas numerantur in veteri notitia quam Beveregius edidit.

3 *Vajanen.*) Antea legebatur *Vajensis*. Nos emendavimus. Vide supra cap. 99.

4 *Lamasben.*) sive Lamasuensis, ut supra cap. 128. Quo etiam modo scribitur in veteri notitia Episcoporum Numidarum. Sed in Concilio Carthaginensi S. Cypriani legitur *Lamasba*, & *Lamasbua* in tabula Peutingeriana.

5 *Satasen.*) in Mauritania Sitifensi, ut docet notitia. Quamquam eadem Satasensem quoque cathedram memorat in Mauritania Cæsariensi.

6 *Donatus Cill.*) Vide quæ supra dicta sunt de eo cap. 133. ubi de Privatiano Episcopo Vegeselitano.

7 *Fortunatus*) Ita prorsus scriptum est in veteri libro. Et tamen Massonus & Pithœus ediderunt *Fortunatianus*. Vetus lectio, quam nos revocavimus, confirmatur ex cap. 120. ubi nominantur Optatus Episcopus plebis Vesceritanæ & ejus adversarius Fortunatus.

8 *Vescerit.*) in Numidia, ut apparet ex notitia episcoporum illius provinciæ, in qua primo loco recensetur Felix Berceritanus. Falli enim puto Ortelium & Carolum a S. Paulo, qui Vesceritanam civitatem ponunt in Mauritania Cæsariensi, existimantes eam esse quæ ὀυσκεθὴρ nominatur o Ptolemæo, qui eam collocat in Mauritania.

9 *Sufet.*) in Provincia Byzacena, ut patet ex notitia.

10 *Carpit.*) in provincia proconsulari, ut patet ex eadem notitia & ex epistola episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. tum etiam ex Conciliis Carthagine celebratis anno CCCCXIX. & DXXV.

11 *Macarii*) sive Macarianæ persecutionis, de qua tantopere actum est a Donatistis adversus catholicos. Vide Baronium ad an. 348.

12 *Emers. tradit.*) id est, catholici, qui a tempore Donati non habuerant episcopum Carpitanum, habere cœperunt tempore Macarii.

13 *Tigualen.*) in provincia Byzacena, ut opinor. In notitia Episcoporum Africæ legitur *Ticualtensis*, levi discrimine. Iste Gajanus interfuit Concilio Cabarsussitano.

14 *Perdic.*) in Mauritania Sitifensi, ut docet notitia.

15 *Leptimin.*) id est, Leptis minoris. Duæ fuere Leptes in Africa; magna, quæ erat in provincia Tripolitana; minor quæ erat in Byzacena, ut patet ex notitia & ex Concilio quod anno DXXV. habitum est apud Carthaginem. Istius Episcopus Demetrius interfuit Concilio Carthaginensi sub Cypriano, ubi pro *Demetrius Ale-*

Item recitavit. Martinianus episcopus loci Tibuzabetensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Quintianus episcopus a lacu dulce. *Valentinianus Diaconus episcopi Primiani dixit.* Male habet. *Item recitavit.* Pelagius episcopus [1] Vanarionensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi: adversarium non habeo. *Item recitavit.* Victorianus episcopus [2] Tibaritanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Primulianus episcopus [3] Mandasumitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Consensi & subscripsi. *Item recitavit.* Fortunatianus episcopus Metensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Felicianus episcopus [4] Utinensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Florentinus episcopus a [5] Tubusubtu. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Marcus episcopus Midicensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi: adversarium non habeo. *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Unde es? Quæ est autem civitas tua? *Marcus episcopus dixit.* [6] Secus Tapruram [7] Midica. Novit me Limenianus a Taprura. *Item recitavit.* Donatus episcopus Cresimensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi: adversarium non habeo. *Item recitavit.* Victorianus episcopus [8] Puppitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Dativus A episcopus Novapetrensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi, & adversarium non habeo, quia illic est domnus [9] Marculus, cujus sanguinem Deus exiget in die judicii. *Item recitavit.* Maximinus episcopus [10] dixit. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* [11] Cresconius episcopus Legensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi: adversarium ibi nec habui nec habeo. *Item recitavit.* Valentinianus episcopus [12] Juncensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* [13] Gaudentius episcopus [14] Zertensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi: adversarium non habeo. *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ* B *Macomadiensis dixit.* Est ibi Presbyter catholicorum. *Gaudentius episcopus dixit.* Non habeo adversarium in plebe mea. *Item recitavit.* Bonifacius episcopus [15] Urugitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Donatus episcopus [16] Bamaccorensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi: & nullum habeo adversarium in plebe nisi solum [17] Absalonem. *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Macomadiensis dixit.* Hic est episcopus præsens Cassianus. *Item recitavit.* Restitutus episcopus Drusilianensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Flavianus episcopus Pauzerensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Clarentius episcopus Tabaracensis.

---

ptiminus legendum est *a Lepti minore.* Isthic porro male antea editum fuerat *Eptiminensis.* Nam iste Victorinus supra pag. 95. nominatus est cum Romano episcopo Leptiminensi catholico. Alius ergo ab illo videtur Victorinus Leptimanensis, qui Concilio Cabarsussitano interfuit.

1 *Vanarion.*) forte *Panatoriensis* in Mauritania Cæsariensi, ut docet notitia.

2 *Tibarit.*) in Conciiio Carthaginensi sub Cypriano adfuit Vincentius a Tibari.

3 *Mandasum.*) in provincia Byzacena, ut docet eadem notitia.

4 *Utin.*) in proconsulari, ut patet ex Ptolemæo. In Concilio Bonifacii legitur: *Felicissimus Episcopus plebis Sedelensis, qui & Utinensis.*

5 *Tubusubtu*) in Mauritania Sitifensi, ut colligi potest ex notitia, ubi inter Episcopos illius provinciæ recensetur Maximus Thugusubditanus. Sed Ptolemæus Tubusuptum locare videtur in Numidia. Verum istud ita conciliari potest ut dicamus Tubusuptum fuisse in limite Numidico. In tabula itineraria Peutingeri *Subuttuta*, quod idem esse puto, sed literarum transpositione corruptum, locatur haud procul Lepti magna. Amm. Marcellinus lib. 29. scribit Tubusuptum fuisse contiguum monti Ferrato.

6 *Secus Tapruram*) Totum hunc locum sic expressit Papirius Massonus. *Marcus episcopus dixit, secusta pruræ amidicca. Novit Melimelimenia Musata prura.* Pithœus vero sic. *Marcus Episcopus dixit, Secusta Prura Amidicca. Novit Melimelimenia Nusatæ Prura.* Sic etiam posteriores editores. Certam porro esse emendationem nostram nemo non videt. Recitato nomine Marci Episcopi Midicensis, cum neque nomen hominis neque civitatem ejus nosset Alypius Episcopus Tagastensis, illum interrogavit quis esset, & quæ ejus civitas. Ad posteriorem itaque interrogationem respondit eam sitam esse secus Tapruram, se vero notum esse Limeniano episcopo Taprurensi, cujus mentio extat supra cap. 135.

7 *Midica*) Dubium est utrum scribi debeat *Amidicca*, an *Midica*. Heic in veteri libro scriptum est *Amidicca*, supra *Midicensis*. Puto tamen sinceram lectionem eam esse quam nos retinuimus. Porro cum civitas illa fuerit vicina Taprnræ, hæc vero fuerit in provincia Byzacena & in limite Numidico, ut colligitur ex Ptolemæo & ex tabula Peutingeriana, apparet Midicam in illo tractu fuisse.

8 *Puppit.*) in provincia proconsulari, ut patet ex notitia Africæ & ex epistola episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham Constantinopolitanum. Pupput mentio est in itinerario Antonini & in tabula Peutingeriana.

9 *Marculus*) martyr Donatistarum, qui se de petra præcipitavit; ut docet Augustinus tractatu XI. in evangelium Joannis.

10 *Maximin. E. dixit*) Locus corruptus. Pro voce *dixit* reponendum est nomen civitatis in qua ille fuit Episcopus.

11 *Cresconius Legensis*) Hinc collegit vir clarissimus Henricus de Noris Ecclesiam Legensem non habuisse episcopum catholicum, quia Cresconius iste ait se illic adversarium nec habuisse nec habere. Et tamen supra cap. 121. Datianus Episcopus Legensis catholicus nominatur; qui & ipse, quod valde notatu dignum est, ait se alium contra se non habere adversum se constitutum in plebe sua Episcopum partis Donati.

12 *Juncensis*) Ita omnino vetus exemplar. At omnes editiones, etiam Pithœana, habent *Inucensis*, prorsus male. Posteriores Conciliorum editiones recte admonuerunt in margine legendum forte esse *Juncensis*.

13 *Gaudentius Zert.*) Infra cap. 176. nominatur Salustius Episcopus Zertensis. Quare aut duo simul Episcopi Donatistæ tum fuerunt in una Ecclesia, quod parum probabile videtur, aut alterutrum istorum locorum necesse est esse mendosum, vel Donatistas fuisse mendaces.

14 *Zerten.*) in provincia proconsulari, ut patet ex epistola Episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham Constantinopolitanum.

15 *Urugit.*) sive Urcitanus, ut opinor, in provincia proconsulari. Vide notitiam Episcoporum illius provinciæ.

16 *Bamaccorensis*) in Numidia. Emendanda ergo est notitia Episcoporum Africæ quæ extat apud Victorem Vitensem, in qua nominatur Dumuirialis Episcopus Damatcorensis. Porro utilis erit hæc quoque disputatio ut medica manus apponatur capiti 33. Concilii habiti a sancto Cypriano, quod gravissimo mendo laborat. Nam omnes editiones habent: *Felix ab Amaccura, Amacchora, aut Accura.* Omnium pessima est hæc ultima. Reliquæ sunt bonæ, modo postrema litera vocis antecedentis isti restituatur hoc modo: *Felix a Bamaccura* vel *Bamaccora.* Nam & in vetustissimo codice MS. bibliothecæ Colbertinæ scriptum est: *Felix abamaccora.* Quo etiam modo habet Codex Fuxensis a Rigaltio citatus, qui nunc extat in eadem bibliotheca Colbertina. Condonandus est autem Zonaræ, homini Latinæ linguæ imperito, suus error, qui hoc loco edidit: φίλιξ ἀπὸ Μεκόρας. Apud Plinium lib. 5. cap. 4. scriptum est *Vamacures.*

17 *Absalonem*) In veteri exemplari & in editionibus vulgatis legitur *Abessalonem.* Nam hoc modo plerique

ſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* [1] Recargentius epiſcopus Lammiggigenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, adverſarium non habeo. *Aurelius epiſcopus Macomadienſis dixit*. Illic eſt Creſcentianus Presbyter. *Item recitavit*. Paſchaſius Epiſcopus [2] Tuggenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Caſtus epiſcopus Cellenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Aptus Epiſcopus, Tuzuritanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Victor Epiſcopus [3] Rotarienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi: adverſarium non habeo. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Epiſcopum illic habuimus. Occidiſtis illum, & invaſiſtis.

CLXXXVIII.

Adeodatus epiſcopus dixit. Dicit Epiſcopum occiſum. Accuſet, doceat, intendat. *Et alia manu*. Adeodatus epiſcopus recognovi. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Et [4] rebaptizaverunt illum hominem nonagenarium epiſcopum. *Victor epiſcopus* [5] *Azurenſis eccleſiæ catholicæ dixit*. [6] Dicit ſe non habere. Ego eccleſiam illic habeo, quod te non fugit. *Item recitavit*. Calipodius epiſcopus [7] Vazaritanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Benenatus epiſcopus Caſenſium Baſtalenſium. (*Cumque acceſſiſſet, idem dixit.*) Mandavi & ſubſcripſi, & non habeo adverſarium. *Item recitavit*. Honoratus epiſcopus [8] Adqueſirenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Felix epiſcopus [9] Maxulitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi

A & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Marcianus epiſcopus [10] Sitifenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Januarius epiſcopus Numidienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, & traditores non habeo. *Fortunatianus Epiſcopus eccleſiæ catholicæ Siccenſis dixit*. [11] Unde es? *Januarius epiſcopus dixit*. Numidia eſt. Mauritania eſt Cæſarienſis. *Reparatus epiſcopus eccleſiæ catholicæ* [12] *Suſaſaritanæ dixit*. Diœceſis mea eſt. Illic Presbyterum habeo, illic tecum vigilavit. *Item recitavit*. Campanus epiſcopus [13] Cincaritanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſconius epiſcopus Cæſarienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem*

B *dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, æmulum non habeo.

CLXXXIX.

Novatus epiſcopus Sitifenſis eccleſiæ catholicæ dixit. Habet contra ſe catholicum Presbyterum, clericos abundantes & populos ex cœtu Donatiſtarum. Hic eſt Presbyter & Diaconus, hic in hac civitate Carthaginenſi, quem prædavit, quem torſit, quem ſuſpendit. Eccleſiam autem catholicam prædavit, pecuniam ſuſtulit, frumenta deportavit, carpenta duxit, [14] ut norit iſte, quia eſt illic Eccleſia catholica. Hoc ſum proſecutus. *Adeodatus epiſcopus dixit*. Hæc omnia documentis agenda ſunt. Faciat periculum

C qui mendacium in judicio promit. *Et alia manu*. Adeodatus epiſcopus recognovi. *Novatus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Jube Presbyterum loci intromitti.

CXC.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ad præſentem cognitionem iſta non pertinent.

Quæ

---

veteres ſcribebant nomen Abſalonis, ut videre eſt in antiquis codicibus manuſcriptis; exempli gratia, apud ſanctum Ambroſium epiſt. 12. *Parricida Abſalon in valle ſibi Regis titulum ſtatuit*: Pro quo in vetuſtiſſimo codice Eccleſiæ Bellovacenſis ſcriptum vidi *Abeſſalon*. Poſſent & alia exempla proferri, ſi res tanti eſſet. Abeſſalonem pro Abſalone in quatuor locis repoſuerunt nuperi editores operum S. Auguſtini in enarratione in pſalmum 3. & 7. ſecuti auctoritatem veterum exemplarium. Verum Hebræi, a quibus hoc nomen accepimus, *Abſalom* ſcribunt. Mirum eſt autem quod heic ait Donatus Epiſcopus Bammaccorenſis catholicus, & agnitus tum fuerit ab ipſomet Donato. Quare cum iſtud Donatus diceret, recte Aurelius Macomadienſis Epiſcopus repoſuit heic eſſe præſentem Caſſianum Epiſcopum Bamaccorenſem.

1 *Recargentius*) Ex reſponſione iſtius Epiſcopi, qui ait ſe non habere adverſarium, collegit vir eruditiſſimus Henricus de Noris Eccleſiam Lamiggigenſem fuiſſe prorſus in poteſtate Donatiſtarum, id eſt, Epiſcopum catholicum illic non fuiſſe. Et tamen ſupra cap. 133. nominatur Innocentius Lamiggigenſis Epiſcopus catholicus, quem ſtatim excipit Junianus ejus adverſarius. Fortean in iſto loco legendum eſt *Lamiggizenſis* pro *Lamiggigenſis*. Nam in notitia Epiſcoporum Africæ quæ extat apud Victorem Vitenſem, inter Epiſcopos Numidas recenſentur Maximus Lamiggizenſis & Cardelus Lamiggigenſis, unius literulæ divortio.

2 *Tuggenſis*) in provincia proconſulari, ut opinor. Nam Victor Epiſcopus municipii Togiæ, ſic enim diſtinguendum, ſubſcribit epiſtolæ Epiſcoporum provinciæ proconſularis ad Paulum Patriarcham CP. quæ extat in Concilio Lateranenſi Martini Papæ.

3 *Rotarien.*) in Numidia, ut nonnulli putant. Certe apud Optatum lib. 1. Felix a Rotario conjungitur cum Victore Garbienſi & Nabore Centurionenſi Epiſcopis Numidis, ut patet ex notitia.

4 *Rebaptiz. ill.*) Simplicium Epiſcopum Tibilitanum, ut dicetur infra cap. 197. extremo.

5 *Azuren.*) Infra collat. 2. cap. 215. vocatur Ajurenſis. Apparet autem illum fuiſſe vicinum Epiſcopi Rotarienſis. Quare ſi Rotaria fuit in Numidia, conjici poteſt Azuram fuiſſe ſitam in eadem provincia.

6 *Dicit ſe non habere*) Hæc referenda ſunt ad Victorem Epiſcopum Rotarienſem, qui dixerat ſe non habere adverſarium.

7 *Vazarit.*) in provincia Byzacena, ut patet ex notitia.

8 *Adqueſir.*) in Mauritania Cæſarienſi, ut docet eadem notitia.

9 *Maxulit.*) in provincia proconſulari; ut patet ex itinerario Antonini & ex notitia, in qua Carcadius Epiſcopus Maxulitanus recenſetur inter Epiſcopos illius provinciæ. Numidius Epiſcopus Maxulitanus interfuit Concilio Carthaginenſi anni DXXV.

10 *Sitifen.*) in Mauritania Sitifenſi; ut res ipſa loquitur, & patet etiam ex notitia.

11 *Unde es?*) Cum Fortunatianus Epiſcopus Siccenſis audiſſet nomen Januarii Epiſcopi Numidienſis, ac putaret eum eſſe Epiſcopum provinciæ Numidiæ, interrogavit eum cujuſnam civitatis cathedram teneret. Ille reſpondit eam vocari Numidiam, ſitam porro eſſe in Mauritania Cæſarienſi. Sane in notitia Epiſcoporum Africæ apud Victorem Vitenſem inter Epiſcopos Mauritaniæ Cæſarienſis nominatur Victor Numidenſis.

12 *Saſaſarit.*) Sic nos emendavimus, cum antea legeretur *Sifaitenſis*. Certa autem eſt emendatio. Vide ſupra cap. 135.

13 *Cincarit.*) Vir clariſſimus Henricus de Noris ſuſpicatur Cincaritam non eſſe diverſam a Cicirita, cujus mentio eſt in epiſtola Epiſcoporum provinciæ proconſularis ad Paulum Patriarcham CP.

14 *Ut norit. iſt.*) Ita vetus exemplar. Pro quo Maſſonus & Pithœus ediderunt, *ut Noritenſis iſte*, nullo ſenſu. Legendum videtur, *ut norunt iſti*, aut aliquid ſimile.

Quæ mihi mandata eſt reliquorum ſubſcriptio A relegatur. [1] *Salvianus epiſcopus dixit*. Nobis præſcriptum eſt dudum quo dicerent. De epiſcopis agitur, non de Presbyteris.

* Forte, *Nobis perſcriptum eſt, quod dicerent &c.* Hard.

CXCI.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. A noſtris partibus propterea reſpondetur, quia ibi catholica denegatur. Unde impudentiæ veſtræ ſatisfactum fuiſſe præſentia geſta loquentur. *Et alia manu*. Recognovi.

CXCII.

Adeodatus epiſcopus dixit. Agimus tibi gra- B tias quod ſemper facias injuriam. *Et alia manu*. Adeodatus epiſcopus recognovi.

CXCIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Iſta in tempus aliud reſerventur. Nunc quod delegatum eſt ſacro judicio peragatur. *Item recitavit*. Feliciſſimus epiſcopus [2] Obbenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Rufinus Presbyter pro epiſcopo meo Juliano [3] Midlenſi ſubſcripſi.

CXCIV.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Reſpondeatur utrum pro præſente ſubſcripſerit. *Et alia manu*. Recognovi.

CXCV.

Adeodatus epiſcopus dixit. Julianus ægritudine præpeditur; ſed ne videretur aliquo pacto defuiſſe, Presbyterum miſit, per quem ſuam abſentiam excuſaret, & ipſe pro illo ſubſcripſit. *Et alia manu*. Recognovi.

CXCVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. D Probabilis & rationabilis excuſatio eſt.

CXCVII.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Etiam hoc teſtatum eſſe volumus, quia pro abſente ſubſcripſit. *Et alia manu*. Recognovi. *Item recitavit*. Optatus epiſcopus Timicitenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Victorianus [4] Tigimmenſis epiſcopus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Honorius epiſcopus Vartanenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Martinus epiſcopus [5] Siccesitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Vindemius epiſcopus [6] a B Cenis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Donatus epiſcopus Tanudajenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. [7] Poſſidius epiſcopus Sillitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Reparatus epiſcopus Aquenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. [8] Honoratus epiſcopus Larenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Proficentius epiſcopus Macomazienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Licet non habeam adverſarium, mandavi & ſubſcripſi. *Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. [9] Ex qua Macomadia? *Proficentius* C *epiſcopus dixit*. Ruſticiana. *Item recitavit*. Paſchaſius epiſcopus Duſitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Antonianus epiſcopus [10] Druenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Januarius epiſcopus [11] Aquæ Albenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſcens epiſcopus [12] Icoſitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Paſchaſius epiſcopus [13] Turenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Victor epiſcopus Orienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Marcianus epiſcopus Tabazagenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſconius epiſcopus Siguitenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. [14] *Item recitavit*: ſicut adver-

---

1 *Salvianus epiſc.*) Leptitanus, Donatiſta, qui nominatur infra cap. 207.

2 *Obbenſis*) in Mauritania Cæſarienſi, ut patet ex notitia. In Concilio Carthaginenſi ſub Cypriano legitur nomen Pauli ab Obba. Sic enim ibi legendum.

3 *Midlen.*) ſive Midilenſi in Numidia, ut dictum eſt ſupra pag. 125. Neſcio autem quomodo quæ illic dicta ſunt de Midila, translata illuc ſint. Referenda autem ſunt ad iſtum locum.

4 *Tigimm.*) in provincia proconſulari, ut docet epiſtola Epiſcoporum ejuſdem provinciæ ad Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum.

5 *Siccesit.*) in Mauritania Cæſarienſi, ut patet ex notitia.

6 *A Cenis*) Maſſonus & Pithœus ediderunt *Acenis* unico vocabulo. Sed diſtinguendum eſſe probatur ex cap. 129. ubi nominatur Bonifacius Epiſcopus Cenenſis, cujus adverſarius fuit iſte Vindemius.

7 *Poſſid. Sillit.*) Antea legebatur *Poſſidius epiſcopus Sililitenſis*. Emendatum eſt ex cap. 128. ubi hic idem epiſcopus vocatur Poſſidius epiſcopus Sillitanus. In veteri notitia Africæ Maximus Sillitanus nominatur inter epiſcopos Numidas.

8 *Honoratus Lar.*) in Numidia, ut patet ex itinerario Antonini. Quare is eſt fortaſſis Honoratus epiſcopus partis Donati ad quem ſcripta eſt epiſtola 161. S. Auguſtini, ex qua patet eum Eccleſiæ Hipponenſis vicinum fuiſſe, *propter ipſam vicinitatem*.

9 *Ex qua Macomadia*) Hic intelligimus duas fuiſſe Macomadias, unam quæ ſimpliciter Macomadia dicebatur, aliam dictam Ruſticianam. Prior, uti ego arbitror, fuit in Numidia. Nam in notitia paulo ante laudata Pardalius Macomadienſis recenſetur inter epiſcopos Numidas. Altera, quæ minor quoque, ut puto, dicebatur, erat in Byzacena. Nam in tabula Peutingeri Macomades minores locantur poſt Ruſpen, Uſillam, & Tapruram urbes provinciæ Byzacenæ.

10 *Druenſis*) forte *Durenſis* in eadem Byzacena, ut patet ex notitia.

11 *Aquæ Alb.*) In eadem provincia. Notitia.

12 *Icoſit.*) in Mauritania Cæſarienſi, ex itinerario Antonini. Hujus ſedis epiſcopus Laurentius interfuit Concilio Carthaginenſi anni ccccxix.

13 *Turen.*) in Numidia, ni fallor. Nam Menſius epiſcopus Turenſis nominatur inter epiſcopos Numidas in notitia Africæ.

14 *Item recitavit*) Puto hæc eſſe ſuperflua, & verba quæ ſequuntur cohærere debere cum ſuperioribus Creſconii Siguitenſis.

verſarium non habeo, ſic nunquam habeam. *Item recitavit*. Dativus epiſcopus Viſenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi, ſubſcripſi. *Item recitavit*. Quodvultdeus epiſcopus [1] Nebbitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcipſi. *Item recitavit*. Conſtantius epiſcopus [2] Ruſubiccarienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Auguſtalis epiſcopus [3] Altiburitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Saturninus epiſcopus [4] Tamagriſtenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Simplicius epiſcopus [5] Tibilitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, adverſarium non habeo. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Ipſe eſt epiſcopus [6] qui rebaptizatus eſt, & [7] factus eſt audiens.

CXCVIII.

Adeodatus epiſcopus dixit. Hoc cognitioni ſervandum eſt. Agnovit veritatem. *Item recitavit*. Verianus Epiſcopus a [8] Turre alba. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Veriſſimus epiſcopus [9] Tacaratenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Servatus epiſcopus [10] Amporenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Martialis epiſcopus Vatarbenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, adverſarium non habeo. *Item recitavit*. Donatus epiſcopus [11] Tamaſcanienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Quadratianus epiſcopus plebis [12] Sicilibbenſis. *Cumque acceſſiſſet, Idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Saturnus epiſcopus [13] Sitenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Junior epiſcopus [14] Ruſiccadienſis. *Cumque acceſſiſſet, Idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Miggin epiſcopus Ediſtianenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Fidentius Epiſcopus [15] Dianenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Geminus epiſcopus Clypienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Marcianus epiſcopus [16] Aſſabenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Rogatianus epiſcopus [17] a Vico Ateri. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Donatus epiſcopus [18] Bucconienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi: adverſarium non habeo. *Item recitavit*. Donatus epiſcopus [19] Tegulatenſis. *Cumque acceſſiſſet, Idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit* Donatus epiſcopus [20] Ziccenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*.

1 *Nebbit.*) forte *Neptitanus* in Byzacena, ut patet ex notitia.

2 *Ruſubiccar.*) in Mauritania Cæſarienſi, ut colligitur ex eadem notitia. Auentior autem doctiſſimo viro Henrico Valeſio, qui in libro 29. Ammiani Marcellini legi vult *Ruſubbicarenſe caſtellum* pro *Subicarenſe*.

3 *Altibur.*) in proconſulari, ut docet notitia Africæ & epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum.

4 *Tamagriſt.*) in Mauritania Sitifenſi, ut docet eadem notitia.

5 *Tibilit.*) in Numidia; ut docet eadem notitia, & Optatus lib. 1. qui inter epiſcopos Numidas nominat Marinum ab Aquis Tibilitanis, quas haud procul Circa fuiſſe colligi poteſt ex tabula Peutingeriana. Vide Auguſtin. lib. 22. de civitate Dei cap. 8.

6 *Qui rebaptizatus*) ætatis ſuæ anno nonageſimo, ut dictum eſt ſupra cap. 188.

7 *Factus eſt audiens*) id eſt, poſitus eſt inter catechumenos.

8 *Turre alb.*) in Mauritania Sitifenſi, ut colligitur ex notitia.

9 *Tacarat.*) in Numidia, ut eadem notitia tradit. Itaque Tacara diverſa fuit a Tagara, quæ ſita erat in proconſulari.

10 *Amporenſis*) ſive Amburenſis. Nota enim eſt permutatio literarum. In veteri exemplari perperam ſcriptum eſt *Amphorenſis*. Creſconius Amphorenſis epiſcopus in Numidia nominatur in veteri notitia apud Victorem Vitenſem. Vide ſupra cap. 121.

11 *Tamaſcanien.*) in Mauritania Sitiſenſi. Honoratus epiſcopus Tamaſcanienſis vixit tempore Hunerici Regis Vandalorum. In tabula Peutingeriana municipium Tamaſtani ponitur haud longe a Taumanuna ſive Tarnamuna.

12 *Sicilibb.*) in provincia pruconſulari, ut docet præfatio Concilii Carthaginenſis anno ccccxix. cui interfuit Prætextatus epiſcopus Sicilibbenſis, iſtius Quadratiani ſucceſſor. Porro varie ſcribitur nomen hujus civitatis. Heic & in vulgata editione Concilii habiti ſub ſancto Cypriano vocatur *Sicilibba*, in codice Fuxenſi *Sicibba*, omiſſa haud dubie una ſyllaba, in Colbertino vetuſtiſſimo & in itinerario Antonini *Sicilibra*.

13 *Sitenſis*) forte *Silenſis* in Numidia, ut patet ex notitia.

14 *Ruſiccad.*) in eadem Numidia, ut docet notitia. Porro in epiſtola CLXIV. S. Auguſtini videtur legendum, *de Ruſicadenſi Epiſcopo veſtro*.

15 *Dianenſis*) in Numidia, ut patet ex itinerario Antonini. Sed dubium eſt utrum Diana illic ſimpliciter dicta eadem ſit cum Diana Veteranorum, quæ ibi paulo poſt recenſetur, an vero diverſa. Quippe Dianam utrobique exhibent vetus exemplar bibliothecæ Colbertinæ & vetuſtiores editiones. At ea quæ a Surita emendata eſt, habet *Duana veteranorum*; qui coactus eſt fateri eam lectionem nullibi extare præterquam in exemplari Scorialenſi Regis Hiſpaniarum Philippi II. Apud Optatum lib. 2. nominatur Felix epiſcopus Diabenſis, pro quo haud-dubie ſcribendum *Dianenſis*.

16 *Aſſabenſis*) in Mauritania Sitifenſi, ut opinor. Nam Vitalis epiſcopus Aſſafenſis nominatur inter eos qui tempore Hunerici Vandalorum Regis ſuccubuerunt procellæ barbaricæ. Nota eſt autem affinitas quæ eſt inter literas *f* & *u*, & rurſum inter literas *b* & *u*. Scribebant itaque Aſſaba, Aſſava, Aſſafa. Eodem modo ſcribebant *Taſſaltenſis* pro *Tasbaltenſis*, & *Lamfuenſis* pro *Lampuenſis*. Hinc corrige itinerarium Antonini, ubi Surita edidit *Ad Sava*. Melius codex Colbertinus & prima editio, *A Sava*. cui conſentiunt aliæ veteres editiones & antiqui codices a Surita laudati. Legendum ergo illic *Aſava*, ſive *Aſſava*. Surita ad eam emendationem deſcendit, quamvis adverſantes ſibi haberet omnes veteres codices & editiones, qui σαυοῦ fluminis oſtii meminit Ptolemæus in Cæſarienſi. At heic Aſſava eſt in Sitifenſi.

17 *A Vico Ateri*) in Byzacena. Pacatus epiſcopus Vico-Aterienſis nominatur inter eos quos Hunericus Vandalorum Rex egit in exilium. In epiſtola epiſcoporum provinciæ Byzacenæ ad Conſtantinum Imperatorem, quæ extat in Concilio Lateranenſi Martini Papæ, nominatur Ebalius epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Vico Aterienſe. Vico-Aterienſis epiſcopi mentio extat in epiſtola quam Petrus Abbas ſcripſit ad Bonifacium epiſcopum Carthaginenſem his verbis: *Decemus monaſterium de Præciſu, quod in medio plebium Leptiminenſis Eccleſia ponitur, prætermiſſo eodem epiſcopo vicino, Vico Aterienſis eccleſia epiſcopi conſolationem habere, qui longinquo poſitus eſt.*

18 *Bucconienſis*) in Numidia. Vitalianum epiſcopum Bocconienſem involvit eadem tempeſtas procellæ barbaricæ de qua paulo ante dictum eſt.

19 *Tegulatenſis*) in Numidia, cujus epiſcopus Donatianus particeps fuit pœnarum quas Hunericus Vandalorum Rex impoſuit epiſcopis catholicis.

20 *Ziccenſis*) Fallitur Holſtenius dum ſcribit per Ziccenſem epiſcopum iſthic intelligi Siccenſem. Nam paulo poſt Paulus epiſcopus Siccenſis nominatur. Ziccenſis igitur epiſcopus is fuit qui Ziggenſis vocatur in notitia epiſcoporum provinciæ proconſularis quos Hunericus afflixit.

Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Felix epiſcopus [1] Magarmelitanus. *Cumque acceſsiſset, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Marcellinus epiſcopus Mullitanus. *Cumque acceſsiſset, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Benenatus epiſcopus a Caſis Silvanæ. *Cumque acceſsiſset, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Rufinus epiſcopus [2] Labdenſis. *Cumque acceſsiſset, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Victor epiſcopus [3] Dionyſianenſis. *Primianus epiſcopus Carthaginis dixit*. Ægrotat. *Item recitavit*. Benenatus epiſcopus [4] Meſarfeltenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, & adverſarium non habeo. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Habes. Perſecutio tua plurimos cives evertit. Lucianus ibi fuit epiſcopus. Adhuc ordinari habet. *Item recitavit*. Glorioſus epiſcopus [5] Migirpenſis. *Cumque acceſſiſſet, Idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Junianus epiſcopus Lamigigenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Paulus epiſcopus [6] Siccenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Felicianus epiſcopus [7] Aquænovenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Æmilianus epiſcopus Verronenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Secundinus epiſcopus Vvazienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Bellicius epiſcopus Teleptenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Lucius epiſcopus [8] Zabenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Bebianus epiſcopus Duſenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Bonifacius epiſcopus Utimmenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. [9] Reſtitutus epiſcopus Membreſſitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſconius epiſcopus Aquenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, & traditorem in plebe mea non habeo. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Habemus ibi Presbyterum. Nam & epiſcopus ibi fuit, modo defunctus eſt, & in loco ejus necdum eſt ordinatus. *Item recitavit*. Victor epiſcopus [10] Curubitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Saturnus epiſcopus Bizacienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Florentinus epiſcopus Furnitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Æmilianus epiſcopus Caſenſium Medianenſium. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Victor epiſcopus [11] Gatianenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Luculus epiſcopus [12] ab Hoſpitiis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. Duos adverſum me habeo, & ordinaverunt modo unum. *Item recitavit*. Romanus epiſcopus [13] Leſuitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Reſtitutus epiſcopus [14] Segermitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*, Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſconius epiſcopus ab [15] Horrea Aninicenſi. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Fauſtinus epiſcopus Tambajenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Primilianus epiſcopus Lucimagnenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi, adverſarium non habeo. *Item recitavit*. Maximianus epiſcopus [16] Bennefenſis. *Primianus epiſcopus Carthaginis dixit*. [17] Hodie exivit de corpore. *Item reci-*

1 *Magarmel.*) in Numidia, ut patet ex eadem notitia.

2 *Labdenſis*) in provincia proconſulari. In notitia Africæ quæ extat apud Victorem Vitenſem legitur *Jona epiſcopus Lapdenſis*; in ſynodo vero Carthaginenſi Bonifacii *Victor epiſcopus plebis Lapdenſis*. Fallitur ergo Carolus a S. Paulo, qui locum iſtum ponit in Mauritania.

3 *Dionyſian.*) in provincia Byzacena, ut patet ex eadem notitia. In Concilio Carthaginenſi ſub Cypriano nominatur Pomponius a Dionyſiana.

4 *Meſarfelt.*) in Byzacena, ni fallor. Quippe Meſarfilia ſeu potius Meſarfilta in tabula Peutingeriana locatur inter Zyrnas Maſcli & Gemellas oppida provinciæ Byzacenæ. Nam in itinerario Antonini Gemellæ ponuntur inter Teleptem & Capſen oppida Byzacena.

5 *Migirpen.*) in provincia proconſulari, ut docet eadem notitia. Felix a Migirpa interfuit eidem Concilio S. Cypriani. In Concilio Carthagine habito anno 397. Cæſario & Attico Conſſ. legitur nomen Titi Migirpenſis. At in Græco per tranſpoſitionem literarum ſcriptum eſt μιγερπιτανοῖ. Quod fraudi fuit Gentiano Herveto, qui *Micripetano* vertit apud Balſamonem. Recte itaque cenſuit Ortelius heic agi de Epiſcopo Migirpenſi.

6 *Siccenſis.*) in provincia proconſulari, ut patet ex Ptolemæo & ex itinerario Antonini, ubi vocatur Sicca Veneria. Candidus epiſcopus Siccenſis ſubſcripſit epiſtolæ Epiſcoporum provinciæ proconſularis ad Paulum Patriarcham CP.

7 *Aquænoven.*) in Numidia, ut colligitur ex notitia epiſcoporum Africæ toties laudata.

8 *Zabenſis*) in Numidia aut in Sitifenſi. Duplex enim fuit Zaba. Vide notitiam.

9 *Reſtitutus Membreſſ.*) Quum in Concilio Bagajenſi habito anno 394. damnatus fuiſſet Salvius epiſcopus Membreſſitanus cum undecim aliis collegis ſuis, eis tamen integer honor reſervatus eſt ſi intra diem octavum Kalendarum Januarii redire vellent. Itaque ſecundum regulas nemini licebat cathedram alicujus ex illis duodecim damnatis occupare ante diem illum. Et tamen reſtitutus in locum Salvii ordinatus eſt *antequam ipſe dies dilationis tranſiret*, ut ait Auguſtinus epiſt. 255. Ordinatus ergo fuit anno 394.

10 *Curubit.*) in provincia proconſulari, ut patet ex notitia, ex Concilio Carthaginenſi ſub Bonifacio, & ex epiſtola epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP.

11 *Gatianen.*) in provincia Byzacena, ut patet ex Victore Vitenſi in fine lib. 3. & ex epiſtola epiſcoporum illius provinciæ ad Conſtantinum imperatorem. Atque hinc emendanda hauddubie eſt notitia Epiſcoporum Byzacenorum, in qua nominatur Secundinus epiſcopus *Garrianenſis*, cum legendum ſit *Gattianenſis*.

12 *Ab hoſpitiis*) ſive Hoſpitenſis in Numidia, ut docet notitia Africæ.

13 *Leſuit.*) in Mauritania Sitifenſi, ut docet eadem notitia.

14 *Segermit.*) in Byzacena, ut patet ex eadem notitia. In Concilio Carthaginenſi S. Cypriani legitur nomen Nicodemi Epiſcopi a Segermis.

15 *Horrea Anin.*) In Mauritania Sitifenſi, ut opinor. Quippe Horream Cœliam conſtat fuiſſe in Byzacena. At in notitia Epiſcoporum Sitifenſium recenſetur Victor Horrenſis. Verum in epiſtola Epiſcoporum provinciæ proconſolaris ad Paulum Patriarcham CP. nominatur Donatus Epiſcopus *Orreenſis*, ut legitur in vetuſtiſſimo codice Mſ. Eccleſiæ Bellovacenſis, pro quo editiones repræſentant, *Hortenſis*. In Concilio Carthaginenſi Bonifacii nominatur Avus epiſcopus plebis Horreenſis.

16 *Bennef.*) in provincia Byzacena, ut docet eadem notitia. Bennefam territorio Juncenſi vicinam fuiſſe teſtatur Ferrandus in vita S. Fulgentii cap. 14. prout legitur in antiquiſſimo & optimo codice Mſ. bibliothecæ Colbertinæ. Nam editiones habent *Virenſi*.

17 *Hodie exivit*) Vide ſupra cap. 133. ubi eadem dicuntur.

recitavit. Donatus episcopus Tisceditanus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Urbanus episcopus Talentis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Innocentius episcopus Guzabetensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi, adversarium non habeo. *Item recitavit*. Felix episcopus [1] Zummensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Leontius episcopus [2] Rusticianensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi, adversarium non habeo. *Terentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Ille rebaptizabat post partem Donati. Rebaptizatus est postea, & sic est ordinatus.

CXCIX.

Adeodatus episcopus dixit. Serva partibus quæ competunt. *Item recitavit*. Evasius episcopus Girbitanus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi.

CC.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ Siccensis dixit. Felix Zummensis quomodo absens subscribere potuit doceatur. *Et alia manu*. Recognovi.

CCI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Videtis quid a partibus vestris flagitetur. Quæritur enim quis nomine istius qui impræsentiarum videtur minime constitutus subscripserit mandato. *Adeodatus episcopus dixit*. Expecta, hoc quæritur. *Et alia manu*. Adeodatus episcopus recognovi. *Optatus episcopus dixit*. Felix Lambiensis infirmatur. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Cujus loci Felix episcopus subscripserit, officium aperte demonstret. *Et recitavit*. Felix Zummensis. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Subscriptionis falsitatem deprehensam fuisse testatum sit. *Et alia manu*. Recognovi. *Adeodatus episcopus dixit*. Hic [3] error est, non falsitas. *Et alia manu*. Recognovi. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Magnus error. Nescivit unde esset. *Et alia manu*. Recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Quis sub ejus nomine subscripserit, saltim hoc Notarius eorum edicat: [4] ut supra. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Sufficit non nos prætermisisse ist. aut supra. *Petilianus episcopus dixit*. Felix quidam Lambiensis, collega noster, hic ægrotat; sed & alii duo, id est, [5] Flavianus & [6] Donatus ibidem non mediocri ægritudine retinentur. Credo quod alicui mandaverit pro se subscribi ille Felix, & in nomine sedis, vel loci factus est error, quem aut simpliciter accipiant, aut facimus hujus nominis jacturam. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Marcellinus vir clariss. Tribunus, & Notarius dixit*. Accepistis prosecutionem quam vobis æstimo posse sufficere. Unde patimini ut reliqua perlegantur. *Et recitavit*. Januarius episcopus de [7] Tubursico Numidiarum. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Securus episcopus [8] Tenitanæ urbis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Hic sum & mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. [9] Donatus episcopus Arensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi, & traditores in plebe mea non habeo. *Item recitavit*. Marianus episcopus [10] ab Oea. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Montanus episcopus a Cemeriniano. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi: adversarium non habeo. [11] *Fortunatus episcopus ecclesiæ [12] catholicæ Costantiniensis dixit*. Habemus illic ecclesiam & Presbyterum Terentium. *Item recitavit*. Donatianus episcopus [13] Carcabianensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Justus Episcopus [14] Nicibensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Felix episcopus Tagarajensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Victor Episcopus [15] Equizetensis. *Cumque accessisset*, *idem*

1 *Zummensis*) In veteri libro & in editionibus scriptum est *Tuzummensis*. Nos emendavimus propter ea quæ sequuntur. Quod etiam probatur ex his quæ Adeodatus episcopus Milevitanus ait supra cap. 114.

2 *Rustician.*) in Numidia, ut docet notitia.

3 *Error est*) Vide infra cap. 213. hujus primæ cognitionis.

4 *Ut supra*) id est. *Et alia manu. Recognovi*.

5 *Flavianus*) Episcopus Pauzerensis, sup. cap. 187.

6 *Donatus*) Sucardensis, infra cap. 210.

7 *Tubursico Num.*) quod vicinum erat Tagastæ, ut patet ex epistola 163. S. Augustini. Januarius autem iste successerat Fortunio, quem valde senem eo tempore fuisse testatur Augustinus in eadem epistola.

8 *Tenit.*) in provincia Byzacena, ut docet notitia Africæ. Thenarum coloniæ haud procul ab Usula, quæ est civitas Byzacenæ, meminit itinerarium Antonini. In epistola episcoporum provinciæ Byzacenæ ad Constantinum Imp. subscribit Felix episcopus civitatis Thenisus. Sic enim habet vetus codex Ecclesiæ Bellovacensis, cum in editionibus scriptum sit *Themisus*. Sed hoc discrimen non est magni momenti.

9 *Donatus Aren.*) Mirum est quod ait iste, non habere se traditores in plebe sua, quo nomine, pars Donati intelligebat catholicos. Nam infra cap. 207. nominatur Secundus episcopus Arensis, & ipse Donatista, qui item profitetur se non habere adversarium in plebe sua. Porro inter episcopos Concilii Cabarsussitani subscribit Annibonius Rabautensis pro Augendiatensi episcopo. Pro quo legendum esse *Augendo Arensi* illic monuimus.

10 *Ab Oea*) Massonus edidit *Aboea*, Pithœus *a Boea*. Neuter bene. Oea fuit civitas provinciæ Tripolitanæ, cujus episcopus Natalis interfuit Concilio Carthaginensi sub S. Cypriano. Cresconius episcopus Oeensis recensetur inter eos quos Hunerici Vandalorum Regis persecutio afflixit. Meminit & Plinius lib. 5. c. 4. civitatis Oeensis in Africa, quam docet sitam fuisse inter duas Syrtes. Item Solinus, ubi vide Salmasium. Meminit etiam Oeæ coloniæ itinerarium Antonini. Vide Henricum Valesium ad lib. 28. Amm. Marcellini.

11 *Fortunatus*) In veteri libro & in editionibus legitur *Fortunatianus*, certo errore. Fortunati enim episcopi Constantiniensis, istius nimirum, mentio est sup. cap. 138. & cap. 141.

12 *Cath. Constant.*) Ita nos emendavimus, & emendatio nostra certa est. In veteri exemplari legitur: *Cathol. d. Constantinus habemus*: Sed sub litera *s* additum est punctum quod indicat eam esse tollendam. Imperitia fuit veteris grammatici qui ista correxit. Legendum *Constantiniensis* pro *Constantinus*. Et sic constat sensus. Quare merito rejicienda est lectio Massoni & Pithœi, qui ediderunt: *Costantinam habemus illic Ecclesiam*.

13 *Carcabian.*) in provincia Byzacena, ut docet notitia. Famosum est nomen Victorini episcopi Carcabianensis, qui damnatus est in Concilio Cabarsussitano.

14 *Niciben.*) forte Nibensis in Numidia, ut patet ex notitia.

15 *Equizet.*) In Mauritania Sitifensi, ut docet eadem notitia. *Equebeto* legitur in tabula Peutingeriana.

idem dixit. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Januarius Epiſcopus [1] Horreæ Cælienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi, & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſconius Epiſcopus [2] Pudentianenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi: traditores vero in plebe mea & omni diœceſi mea non habeo. *Aurelius Epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Epiſcopum ibi habebamus Memmianum reverentiſſimum virum. Poſtea alterum Memmianum illic ordinavimus. Defuncti ſunt. Ordinamus alium. *Adeodatus epiſcopus dixit*. Cui? *Aurelius epiſcopus Eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Remotis vobis ordinamus. Ipſi depoſuerunt baſilicas, ipſi tulerunt ornamenta Eccleſiæ. Ille qui loquitur quatuor baſilicas depoſuit uno loco. *Item recitavit*. Januarius epiſcopus [3] Aptucenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Victor epiſcopus Eccleſiæ catholicæ Libertinenſis dixit*. Unitas eſt illic, publicam non latet conſcientiam. *Item recitavit*. Fidentius epiſcopus [4] Cullitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Saturninus Epiſcopus Gazabianenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Vitalis epiſcopus [5] Maſculitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Iſte Vitalis Diaconus fuit catholicus in civitate Sitifenſi. Rebaptizatus, factus eſt Presbyter. Projectus eſt cauſa adulterii, & factus eſt poſtea epiſcopus. *Petilianus epiſcopus dixit*. Accuſatoris loco ſtare voluiſti. *Et alia manu*. Recognovi. *Aurelius epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit*. Non accuſatoris loco, ſed purgationis. *Item recitavit*. Rufinianus epiſcopus [6] Tuburbitanus. *Cumque acceſſiſſet*, (*idem dixit*.) Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſconius Epiſcopus [7] Bajeſitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Saturninus Epiſcopus [8] Victorianenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Lucianus Epiſcopus Burugiatenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Maximus Epiſcopus [9] Abitinenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Victor Epiſcopus [10] Gibbenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Victorianus epiſcopus Tunuſudenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Creſconius (Epiſcopus) Auſugrabenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item* (*recitavit*.) Fortunatianus Epiſcopus a [11] Senemſalis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Saluſtius epiſcopus Zertenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Hilarus epiſcopus Sullitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. (*Item recitavit*. Victor epiſcopus Taborenſis.) *Et cum recitaſſet, Victor Epiſcopus* [12] *Taborenſis dixit*. Suſceperam quidem mandatum: ſed quia beatiſſimus pater & [13] princeps noſter [14] Primianus nunc ſuſcepit, me neceſſe eſt mandare his actis. *Marcellinus v. c. Tribunus & notarius dixit*. Voluntatem tuam geſta retinebunt. *Item recitavit*. Argutus epiſcopus Tabudenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit*. Felix epiſcopus Manazenenſium regiorum. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit*. Mandavi

A B C

1 *Horreæ Cæl.*) Maſſonus iſta prætermiſit in ſua editione. Pithœus repoſuit: ſed aut non bene legit, aut heic erratum eſt a typographis. Sic enim editum ab illo eſt: *Januarius epiſcopus Harran. Celtenſis*. Iſtius Januarii ſucceſſor Hilarianus interfuit Concilio Carthaginenſi anni 419. inter legatos provinciæ Byzacenæ. Duæ fuere Horreæ in Africa, Aninicenſis videlicet & Cælienſis. Prioris, quæ fuiſſe videtur in Mauritania Sitifenſi, Epiſcopus fuit Victor, qui nominatur inter epiſcopos quos Hunericus Rex Vandalorum perſecutus eſt. Horrea Cælia erat in provincia Byzacena, & Epiſcopum non habebat tempore illius perſecutionis. Horreæ in Sitifenſi meminit itinerarium Antonini, alterius vero inter civitates Byzacenæ. Tenax Epiſcopus ab Horreis Cæliæ interfuit Concilio Carthaginenſi ſub Cypriano.

2 *Pudentian.*) in Numidia, ut opinor. Quippe in notitia Epiſcoporum illius provinciæ nominatur Peregrinus Punentianenſis.

3 *Aptucenſis*) Vir doctiſſimus Holſtenius putavit Aptucam & Aptungam non eſſe diverſas civitates. Et tamen diverſas eas eſſe admonere illum potuerant hæc ipſa geſta collationis Carthaginenſis, in quibus cap. 128. nominatur Felix Epiſcopus Aptugnitanus, & paulo poſt Januarius Epiſcopus plebis Aptucenſis. Sed alia heic ſe nobis offert difficultas. In eodem cap. 128. Januarii Aptucenſis Epiſcopi nomen recitatur inter Epiſcopos catholicos, & Dominicus epiſcopus catholicus Bullenſium regiorum teſtatur ideo eum nunc non adeſſe quia corporis infirmitate commotus erat. Deinde Victor Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ Libertinenſis ait in cap. 201. (quod eſt hoc noſtrum) unitatem eſſe in Eccleſia Aptucenſi, remque eſſe omnibus notam. Et tamen heic Januarius Epiſcopus Aptucenſis recitatur inter Donatiſtas, & cum acceſſiſſet, mandaſſe ſe profitetur & ſubſcripſiſſe. Cum autem Victor Libertinenſis adverſus ejus profeſſionem exclamet unitatem illic eſſe, valde puto ſuppoſitum fuiſſe Januarium illum & re vera Epiſcopum Aptucenſem non fuiſſe: ſicut infra cap. 204. cum in medium prodiiſſet Donatus Epiſcopus Medianenſium Zabuniorum partis Donati, Novatus Epiſcopus catholicus Sitifenſis audacter renunciavit falſum id eſſe, unitatem eſſe in Eccleſia Medianenſi, nullum illic eſſe Donatiſtam, Epiſcopum autem Donatiſtarum in eodem loco nor eſſe.

4 *Cullit.*) in Numidia, ut patet ex itinerario Antonini.

5 *Maſculit.*) In Numidia, ut colligitur ex eadem notitia & ex Concilio Carthaginenſi anni 525.

6 *Tuburbit.*) id eſt, Tuburbitanorum majorum, ut patet ex cap. 135. extremo.

7 *Bajeſit.*) ſive Vadeſitanus, ut opinor. In Numidia. Vide notitiam Africæ.

8 *Victorian.*) in provincia Byzacena, ut docet eadem notitia.

9 *Abitin.*) in provincia proconſulari, ut colligitur ex epiſtola Epiſcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. Vide Auguſtin. lib. 3. contra Parmen. extr. & lib. 4. contra Creſcon. cap. 49.

10 *Gibben.*) ſive Gilbenſis in Numidia, ut patet ex notitia.

11 *A Senemſalis*) Maſſonus & Pithœus ediderant *Aſenemſalenſis*. In ſynodo Bonifacii Epiſcopi Carthaginenſis legitur ſubſcripſiſſe *Patronianus Epiſcopus plebis Senemſalenſis*. In Concilio vero Lateranenſi ſub Martino, ubi recitatur epiſtola epiſcoporum provinciæ proconſularis ad Paulum Patriarcham CP. nominatur *Julianus Epiſcopus Eccleſiæ duarum Senepſalitanarum*, ſeu potius Senemſalitanarum. Itaque verum hujus loci nomen fuit Senemſal. Quia vero duplex iſtius nominis civitas fuit, utraque eumdem habens epiſcopum, ideo interdum epiſcopi illius ſedis ſe vocabant epiſcopos duarum Senemſalitanarum, interdum ſimpliciter Senemſalitanos. Itaque omnino ſentio cum viris doctiſſimis hinc emendandam eſſe notitiam Africæ quæ extat apud Victorem Vitenſem, ubi inter epiſcopos provinciæ proconſularis recenſetur *Mannucius Duaſſedemſai*, pro quo legendum *duas Senemſal*, vel potius, *duarum Senemſalium*.

12 *Tabor. dixit*) Antea peſſime ſcriptum & editum fuit *Tabborenſis diœceſis*. Nos emendavimus.

13 *Princeps*) Concilium Carthaginenſe III. cap. 26. *Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum*.

14 *Primianus ſuſc.*) Primo quidem mandavit, ut legitur ſupra cap. 104. poſtea ſuſcepit. Supra cap. 157. *mandaveram, ſed ego hoc mandatum ſuſcepi*.

davi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* [1] Macrobius Epiſcopus Hipponienſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Maximinus Epiſcopus [2] Uzabirenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Creſconius Epiſcopus [3] Silemſilenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi, traditores non habeo in plebe mea. *Aurelius Epiſcopus eccleſiæ catholicæ Macomadienſis dixit.* Presbyterum habemus qui intervenit.

CCII.

Adeodatus epiſcopus dixit. Intervenit dixiſti. Si ubique veſtros ſpargere velitis, jam videmini habere nobiſcum partem in his locis [4] ubi Chriſtiani ſunt. *Et alia manu.* Recognovi. *Item recitavit.* Gaudentius Epiſcopus Nigizubitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Creſconius Epiſcopus [5] Sinitenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Turraſius Epiſcopus [6] Fiſſanenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Speratus Epiſcopus Cataquenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Fortunatianus Epiſcopus Venſanenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Januarius Epiſcopus [7] Centurionenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Comparator Epiſcopus [8] Mactaritanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Creſconius Epiſcopus Banzarenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi, traditorem non habeo in plebe mea. *Item recitavit.* Victor Epiſcopus Hiltenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Victor Epiſcopus Titulitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Felix Epiſcopus [9] Voſetanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi.

CCIII.

[10] *Palatinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Diaconus fuit, & rebaptizatus eſt. *Adeodatus epiſcopus dixit.* Serva partibus quæ competunt. *Et alia manu.* Adeodatus Epiſcopus recognovi. *Item recitavit.* Rogatus Epiſcopus Zaraitenſis. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Creſconius Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Diaconus catholicus erat, & rebaptizatus eſt. *Adeodatus Epiſcopus dixit.* Serva partibus quæ competunt. *Item recitavit.* Maximinus Epiſcopus [11] Tuburbitanus. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi. *Item recitavit.* Donatus Epiſcopus [12] a Medianis Zabuniorum. *Cumque acceſſiſſet, idem dixit.* Mandavi & ſubſcripſi.

CCIV.

Victor Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. [13] Probet ſe acceſſiſſe ad unam domum quam dicit. *Novatus epiſcopus eccleſiæ catholicæ Sitifi dixit.* [14] Scriptum ſit Medianas Zabuniorum habere Presbyterum. Ipſe hodie tenet plebem & baſilicam. Unitatem habet, nullus illic eſt Donatiſtarum. Supra corpus Epiſcopi catholici Presbyterum ordinavi, & Deo volente ordinabitur illic Epiſcopus. [15] Epiſcopus autem Donatiſtarum in eodem loco non eſt. *Adeodatus epiſcopus dixit.* Contra hæc ſerva quæ competunt. *Et alia manu.* Adeodatus Epiſcopus recognovi. *Marcellinus V.C. Tribunus, & Notarius dixit.* Quæ partibus competunt, ſalva erunt. *Item recitavit.* Felix Epiſcopus [16] Uzalenſis. *Cum-*

---

1 *Macrobius Hippon.*) adverſarius S. Auguſt. qui ad eum ſcribit epiſtol. 255. & 265. ejuſque meminit in epiſtola 158. ad Marcellinum.

2 *Uzabirenſis*) forte *Unizibirenſis*. Cyprianus epiſcopus Unizibirenſis recenſetur inter epiſcopos provinciæ Byzacenæ qui crudelitatem experti ſunt Hunerici Vandalorum Regis. In epiſtola vero epiſcoporum ejuſdem provinciæ ad Conſtantinum Imp. quæ extat in Concilio Lateranenſi Martini Papæ, ſubſcribit Donatus epiſcopus Uniziverenſis. Quare certum eſt Unizibiram eam urbem eſſe quam Ptolomæus Οὐλιζίβιῤῥαν vocat, & ſub Adrumeto civitate provinciæ Byzacenæ ponit. An vero Ulizibirra Ptolomæi ſit oppidum Uluſubritanum Plinii, non liquet.

3 *Silemſilenſis*) id eſt, Selemſelitanus, ut ego quidem arbitror, cujus ſedis epiſcopus Felix an. 397. interfuit Concilio quod habitum eſt in urbe Carthaginenſi apud Genetlium epiſcopum. Ita enim illic conſtanter legitur in omnibus editionibus. Quare oportet valde mendoſum fuiſſe codicem quo uſus eſt vir doctiſſimus Petrus Franciſcus Chifletius, qui ubique in hoc Concilio edidit *Felix Seſemlitanus*. Non moror autem depravatam lectionem quæ extat in antiquis libris & editionibus Gratiani 16. quæſt. 1. cap. *Felix*; ubi correctores Romani recte repoſuerunt *Selemſelitanus*.

4 *Ubi Chriſtiani ſunt*) id eſt, Donatiſtæ, tanquam hi ſoli eſſent Chriſtiani qui baptiſmum Donati tenebant. Vide infra collat. 3. cap. 93. 99. Auguſtinus epiſt. 166. ad Donatiſtas. *Veſtri epiſcopi conventi a nobis, nunquam nobiſcum pacifice conferre voluerunt, quaſi fugientes cum peccatoribus loqui.* Ajebant ſubito Eccleſiam Chriſti quorumdam peccatorum periiſſe contagio & in ſola remanſiſſe parte Donati, ut legitur in collatione prima c. 16.

5 *Siniten.*) in Numidia, ut docet notitia. In indiculo Poſſidii refertur ſermo a S. Auguſtino habitus Siniti contra Donatiſtas. Ceterum iſte Creſconius Epiſcopus Donatiſta adverſarium habuit, ut opinor, Maximinum, cujus mentionem facit S. Auguſtinus epiſt. 166. & lib. 22. de civit. Dei cap. 8. Hic ergo, ut ego quidem arbitror, fuit unus ex Epiſcopis catholicis quorum nomina exciderunt in his geſtis.

6 *Fiſſanen.*) Donatus epiſcopus Fiſcianenſis interfuit Concilio Cabarſuſſitano an. 393.

7 *Centurion.*) in Numidia, ut docet notitia.

8 *Mactarit.*) in Byzacena, ut patet ex eadem notitia.

9 *Voſetan.*) ſive Boſetenſis, ut ſupra cap. 125.

10 *Palatinus Epiſc.*) Boſetenſis catholicus.

11 *Tuburbit.*) id eſt, Tuburbitanorum minorum, ut patet ex c. 133. ubi iſte Maximinus nominatur.

12 *A Median. Zab.*) In notitia epiſcoporum provinciæ Byzacenæ recenſetur *Autacius Medianenſis*, & in notitia epiſcoporum Mauritaniæ Cæſarienſis *Valentinus Caſtelli Mediani*. In utra harum provinciarum ſitæ fuerint Medianæ Zabuniorum non liquet. Amm. Marcellinus lib. 29. commemorat munimentum nomine Medianum.

13 *Probet ſe*) id eſt; Adeo falſum eſt hunc Donatum regere plebem Zabuniorum ut nominare non poſſit ullam domum ad quam acceſſerit. Plebs enim Zabuniorum, quæ per Presbyterum regitur, unitatem habet, & nullus hic eſt Donatiſtarum.

14 *Script. ſ. Med.*) In veteri libro legitur: *Scriptum ſit Memedianas*. Pro quo Maſſonus edidit *me Nec dianas*, Pithæus *me Medianas*. Sed hæc emendatio falſa eſt. Novatus enim epiſcopus non dicit ſe eſſe Presbyterum Medianarum, ſed Presbyterum illic eſſe catholicum. Error ortus ex modo agendi veterum librariorum, qui frequenter ſyllabas geminabant.

15 *Epiſcopus Donat. n. eſt*) Vide quæ ſupra dicta ſunt de Januario falſo epiſcopo Aptucenſi.

16 *Uzalenſis*) in provincia proconſulari, ut docet notitia. Hic autem Felix epiſcopus Uzalenſis Donatiſta

Cumque accessisset, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Servandus Episcopus a Casis Favensibus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi: traditorem non habeo. *Item recitavit*. Felix Episcopus [1] Putiensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi.

CCV.

Petilianus Episcopus dixit. De mandato constet non de causa, quæ postea est ventilanda. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus recognovi.

CCVI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Ista frequentius interloquutus sum, superflue in his creditis immorandum. *Item recitavit*. Messianus Episcopus Seleucianensis. *Cumque accessit*, *idem dixit*. Mandavi, & subscripsi. *Item recitavit*. Liberantius Episcopus Tisanianensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*: Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Cresconius Episcopus Advocatensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Donatus Episcopus Scilitanus. *Cumque accessisset*, *Idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Urbanus Episcopus Vicensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Victorinus episcopus Adrumetinus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi, & subscripsi. *Item recitavit*. Maximus Episcopus Canianensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Ampelius episcopus Neapolitanus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Maximus episcopus [2] Macrensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Idaxius episcopus Muzucensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Restitutus episcopus [3] Flumenpiscensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Tertullus episcopus [4] Cilibiensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi, & subscripsi. (*Item recitavit*.) Januarius episcopus [5] Narensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. [6] Honoratus Episcopus [7] Thusdritanus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi, & subscripsi. *Item recitavit*. Crescentilianus episcopus [8] Lambiritensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi, & profiteor me traditores non habere. *Aurelius episcopus*
B *ecclesiæ catholicæ Macomadiensis dixit*. Superflue profiteris. Episcopus ibi fuit, proxime defunctus est. Ordinandus illic erit alius. *Item recitavit*. Habetdeus episcopus [9] Aurusulianensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Burcaton episcopus [10] Gemellensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi: traditorem non habeo, nec unquam habui. *Item recitavit*. Januarius episcopus Betagbaritanus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Donatianus episcopus Lamzellensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscri-
C psi: traditorem autem nec habeo, nec habui, nec habiturus sum. *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Macomadiensis dixit*. Rufus episcopus ibi fuit noster. Lamzelli in basilica nostra positus est [11] Gildo. Scriptum sit, dum expectatur electio. Ceterum in nomine Christi ordinabitur illic episcopus. *Item recitavit*. Celer episcopus Capsensis. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Cresconius episcopus [12] Musertitanus. *Cumque accessisset*, *idem dixit*. Mandavi (& subscripsi. *Item recitavit*.

---

non profitetur se non habere adversarium in plebe sua. Itaque arbitror Evodium episcopum catholicum illius sedis, virum ea tempestate insignem, ac propterea a Donatistis vocatum præcursorem ac navigatorem & furiæ catholicorum legatum, unum fuisse ex episcopis quorum nomina exciderunt in recitatione mandati. Certe Theasius episcopus Memblositanus, perpetuus fere socius Evodii, nominatur supra cap. 133. inter episcopos qui collationi interfuerunt.

1 *Felix ep. Putiensis*) Supra cap. 133. mentio est Felicis episcopi Pisitensis Donatistæ, qui erat adversarius Ambibii episcopi catholici. Et quamvis sciam Servandum Putiensem in Byzacena provincia episcopum nominari in veteri notitia episcoporum Africæ quos Hunerici Vandalorum Regis crudelitas afflixit, valde tamen suspicor hunc Felicem, qui heic dicitur Putiensis, eum fuisse qui adversus Ambibium stetit.

2 *Macren.*) in Mauritania Sitifensi, ut docet notitia.

3 *Flumenpisc.*) in Mauritania Sitifensi. Victor episcopus Flumenpiscensis exagitatus est cum aliis episcopis catholicis ab Hunerico Rege Vandalorum. Quare vera est docti cujusdam viri conjectura, qui ex hoc loco conjecit apud Optatum lib. 2. legi debere *Januarius Flumenpiscensis* pro eo quod editum est *Flamen Pistensis*.

4 *Cilibiensis*) in provincia proconsulari, ut patet ex epistola episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. Vir doctissimus Lucas Holstenius hoc loco legendum putat *Sicilibrensis*. Verum errare eum hinc patet quod jam antea cap. 198. nominatus est Quadratianus episcopus Sicilibbensis, & ipse Donatista.

5 *Naren.*) in provincia Byzacena, ut docet notitia.

6 *Honoratus*) Quatuor istius nominis episcopi Donatistæ interfuerunt huic collationi. Arbitror autem ad aliquem eorum scriptam esse epistolam 161. sancti Augustini, ad eum nimirum qui Thusdritanus episcopus fuit. Nam aliorum sedes erant in Mauritania Cæsariensi; inter quam & Numidiam, ubi Augustinus, interjacet Mauritania Sitifensis. At Augustinus in fine ejusdem epistolæ testatur illum cui inscripta est epistola vicinum suum fuisse. Fuit ergo apud Thusdrum in provincia Byzacena.

7 *Thusdrit.*) Vide quæ occasione Navigli episcopi Dydritani dicta sunt supra cap. 121.

8 *Lambirit.*) in Numidia, ut patet ex notitia & ex tabula itineraria Peutingeri.

9 *Aurusul.*) In Concilio Cabarsussitano legitur adfuisse Secundianus episcopus Aurisilianensis, qui haud dubie istius Habetdei decessor fuit.

10 *Gemell.*) in Numidia, ut colligitur ex eadem tabula & ex itinerario Antonini.

11 *Gildo*) qui Africam tenuit, ut verbis utamur Hieronymi, & a fratre Mascezele victus fugatusque est & strangulatus an. 398. ut probat Baronius. Is ergo sepultus est in Ecclesia catholica Lamzellensi. Sed ut id credi facile possit obstat auctoritas Marcellini Comitis, qui Gildonem testatur fuisse paganum. At ego cum videam uxorem sororemque ejus ac filiam fuisse Christianas, quod in epistolis ad Ageruchiam & ad Salvinam scriptis testatur Hieronymus, & ex Orosio colligatur Mascezelem quoque fuisse hominem religionis nostræ, valde dubius sum an fidem integram adhibere debeam Marcellino ista scribenti post centum & triginta sex annos a morte Gildonis, præsertim cum nullus alius in his gestis intelligi posse videatur Gildo quam is qui tenuerat Africam quatuordecim annis ante tempora istius collationis. Quod si ita est, oportet Lamzellum fuisse in Numidia, cum ex Orosio lib. 7. cap. 36. constet Gildonem periisse prope Ardalionem fluvium inter Thebastem, sive Thevestem & Ammederam Numidiæ oppida. Sic enim illic legendum, non *Metrideram*, probant vetustissimi codices MSS. bibliothecæ Colbertinæ.

12 *Musertit.*) In veteri exemplari & in vulgatis editionibus legitur *Mustit.* certo errore. Nam supra c. 122. nominantur duo episcopi Mustitani, Victorianus nimirum catholicus, & Felicianus Donatista. At cap. 133. no-

tavit. Donatus episcopus Tubursicensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsit. *Item recitavit*. Quodvultdeus episcopus [1] Cessitanus.

CCVII.

Petilianus episcopus dixit. [2] In itinere defecit. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Qui in itinere dicitur defecisse, quemadmodum invenitur subscripsisse doceatur. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Non de ipso dictum est, calumniose agis, de altero suggestum est. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. De quo? *Petilianus episcopus dixit*. Qui decessit in via. *Et alia manu ut supra*. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Recitentur nomina, ut eadem agnoscat. *Et alia manu*. Recognovi. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Si in via defecit, quomodo subscripsit? *Et alia manu*. Recognovi. *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginis dixit*. Clericus pro mortuo subscripsit? *Et alia manu*. Recognovi. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Eligat, sibi ut ostendam quomodo mentiatur. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Doceatur quomodo is qui in itinere dicitur defecisse subscripserit. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Recitetur, utrum clericus ex nomine suo subscripserit, an ex nomine defuncti. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Recitetur cujus nomine subscripserit qui in itinere dicitur defecisse. *Et recitavit*. Quodvultdeus episcopus Cessitanus æger subscripsi. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Advertit nobilitas tua nullius clerici nomen pro defuncti nomine subscripsisse, sed tanquam vivi, mortui nobis, qui in via juxta eorum professionem dicitur defecisse, subscriptionem obtulisse. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Quid si & iste moriatur qui æger subscripsit? Quasi [3] hodie non unus defecit. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ Carthaginensis dixit*. Sed in itinere defecisse dixisti. *Et alia manu*. Recognovi. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Sufficiunt ista deprehensa. Cetera subsequantur. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Nihil deprehendisti, argumentaris contra veritatem. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Tu dixisti. *Et alia manu*. Recognovi.

CCVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Si verum est, ut asseritis, quod in itinere defecit, constat subscriptionem ejus falsissime recitatam: sin vero ipse subscripsit, non potuit in itinere deperire. *Petilianus episcopus dixit*.

A Non est humanum mori? Non etiam morientes testamentis suis subscribunt? *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Humanitatis est mori, sed inhumanitatis est fallere. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Non est hoc fallere, quia potuit revertens in itinere mori. Mandatum adhuc modo accipio. Dico quod moveat. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Mandatorum dies prolatus a partibus recitetur, ut appareat de nomine defuncti quæ pars in mendacium prosilierit. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Mandati diem pan-
B dat officium. *Rufinianus scriba dixit*. Recitabo, sicut præcepit sublimitas tua, diem mandati. *Et recitavit*. Post consulatum Varanis viri clarissimi octavo Kalendas Junias Carthagine. *Et cum recitaret*, *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Cetera perlegantur. *Rufinianus scriba recitavit*. Januarianus, Primianus, Felix, Donatus, Candorius, Optatus, Donatianus, Antonianus, Victorianus, Fortis, & ceteri, Primiano, Petiliano, Emerito, Protasio, Montano, Gaudentio, Adeodato, coepiscopis nostris præsentes præsentibus salutem. *Et cum recitaret*, *Aurelius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Jamdudum ipse subscripsit. Modo dixit, Clericus subscripsit, modo
C Episcopus. *Et cum diceret*. (*Et alia manu*. Recognovi.) *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Advertitis præsentes præsentibus peragendi negotii dedisse mandatum. Quomodo igitur hic, qui præsens in hac urbe se inter ceteros sine dubio mandasse professus est, & in itinere dicitur defecisse, & in hac urbe subscripsisse mandato? *Adeodatus episcopus dixit*. Octo dies emensi sunt, ut mandatum confectum est. Is qui mandavit, de cujus nomine nunc agitur, cum ægrotare cœpisset, ad propria remeans, in itinere defecit. *Et alia manu*. Adeodatus Episcopus recognovi. *Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Dicat quo in loco defecit. *Et alia manu*. Recognovi. *Adeodatus episcopus dixit*.
D Non novi locum. *Et alia manu ut supra*. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Quoniam probabilis est vestræ sanctitatis prosecutio, qua cum hic fuisse & ægrum ad propria remeantem defecisse testaris, saltim hoc docere te convenit ut utrum in hac urbe fuerit sub Dei testificatione designes. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Si præcipit sublimitas tua, Petiliani viri gravissimi prosecutio recitetur, ut ex lectione cognoscant universi quam non vere nunc dicatur eum repedantem de Carthagine in itinere defecisse, quia aliter eum ejus prosecutio demonstravit. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus, & Notarius dixit*. Legatur prosecutio postulata.
E *Cumque ex codice legeretur*, *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Nihil mihi videtur amplius de hac parte quærendum nisi ut sub testificatione divina utrum hic præsens fuerit de quo agitur simplici professione pandatur. *Emeritus*

---

minatur Leontius episcopus catholicus plebis Musertitanæ, & statim additur Cresconium in eadem plebe ordinatum esse ex parte Donati. Quod aperte evincit legitimam esse hanc emendationem nostram.

[1] *Cessit.*) in Mauritania Cæsariensi, ut patet ex notitia.

[2] *In itin. defecit*) Hanc historiam explicat Augustinus in breviculo primæ diei cap. 14.

[3] *Hodie non unus defecit*) nimirum Maximianus Bennefensis, uti dictum est supra cap. 133. & capite centesimo nonagesimo octavo.

vitus episcopus dixit. Quid si se alius pro eodem apposuit? *Et alia manu*. Emeritus episcopus recognovi.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. De hoc Dei erit etiam sine sacramenti interpositione circa fallentes omni ex parte judicium. Unde reliqua subscribentium nomina relegantur. *Et recitavit*. Quodvultdeus episcopus [1] Volitanus. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Donatus episcopus [2] a Turre Rotunda. (*Cumque accessisset, idem dixit*.) Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Victorius episcopus [3] Selendetensis. *Crescentianus episcopus dixit*. Hic est, ægrotat. *Item recitavit*. Crescentianus episcopus Ammederensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Felix episcopus [4] Bullensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Cresconius episcopus a [5] Cibadiana. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Jurata episcopus [6] a Turre Tamallumensi. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Liberalis episcopus [7] Milidiensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Donatus episcopus [8] Auzagerensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Victor Episcopus Villaregensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Donatus episcopus Buzensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Lucius Episcopus Tamallensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Quintus episcopus [9] Tagaratensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. [10] Datianus episcopus Teleptensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Avegasius episcopus [11] Tuccaborensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Honoratus episcopus. [12] Jommitensis. *Cumque accessisset, idem dixit*, Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Vitalis episcopus [13] Ucrensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Plutianus episcopus [14] Masclianensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Faustinus episcopus [15] Naraggaritanus. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Felicianus episcopus [16] Viltensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Felix episcopus [17] Boncarensis. *Cumque accessisset, idem dixit*, Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Felix episcopus [18] Telensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. [19] Secundus episcopus Arensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi: adversarium in plebe mea non habeo. *Item recitavit*. Julianus episcopus Tignicensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. [20] Splendonius epscopus [21] Mutugenensis. *Cumque accessisset, idem dixit*. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit*. Serenianus episcopus Mam-

1 *Voltanus*) Retractanda heic necessario sunt quæ supra diximus de hac Ecclesia; quia illic ea male confundi videtur cum Volis Mauritaniæ Tingitanæ populis, & illa Mauritania dicitur esse eadem quæ & proconsularis; quod quomodo mihi excidere potuerit, assequi non possum. Volitana ergo sive Bolitana Ecclesia, ut illic dictum est, sita erat in provincia proconsulari.

2 *Turre Rot.*) Ptolemæus lib. 4. cap. 2. Rhobondam locat inter oppida Numidiæ. Vide autem an Rhobonda convenire possit cum Turre Rutunda.

3 *Selendet.*) Inter Episcopos, qui Concilio Carthaginensi interfuerunt an. 525. nominatur Felicissimus Episcopus plebis Sedelensis.

4 *Bullen.*) sive Bullensium regiorum, ut patet ex cap. 135.

5 *Cibadiana*) in Concilio Carthaginensi S. Cypriani nominatur Donatus a Cibaliana.

6 *A Turre Tamallum.*) Massonus ediderat *Aturreta Mallemen.* Pithœus, *a Turre Tamallemen.* Verum supra cap. 126. legitur unica dictione *Turretamallumensis*. Quare hinc emendanda etiam est epistola episcoporum provinciæ Byzacenæ ad Constantinum Imperatorem, ubi nominatur Pentasius Episcopus sanctæ Ecclesiæ *Turrium Tamulus*. Pro quo vetustissimus codex Ecclesiæ Bellovacensis habet *Triumtamal.*

7 *Milidiensis*) Quid si legamus *Mididiensis*? Mididi enim fuit civitas provinciæ Byzacenæ, cujus Episcopus Eubodius vixit tempore Hunerici Regis Vandalorum. Ejusdem civitatis meminit & Ferrandus Diaconus in vita S. Fulgentii cap. 12. ubi male editum est *Ididi*. Vetus codex Colbertinus recte habet *Mididi*. Quæ lectio confirmatur auctoritate veterum exemplarium a Chiffletio laudatorum, quæ *Indidi* habent.

8 *Auzager.*) in provincia Byzacena, ut patet ex notitia.

9 *Tagarat.*) in pro consulari, ut docet notitia Africæ.

10 *Datianus Telept.*) Aut fatendum est miram, quod negari non potest, fuisse Donatistarum impudentiam, qui falsorum Episcoporum nomina proferre auderent; aut necesse est affirmare locum hunc esse mendosum. Nam supra cap. 121. nominati sunt Donatianus Episcopus Teleptensis catholicus & Bellicius ejus adversarius, & Bellicius rursum cap. 198.

11 *Tuccabor.*) in provincia proconsulari; ut patet ex epistola Episcoporum illius provinciæ ad Paulum Patriarcham CP. Fortunatus a Tuccabori interfuit Concilio Carthaginensi S. Cypriani.

12 *Jommit.*) in Mauritania Cæsariensi. Sed in itinererio Antonini legitur *Jomnium municipium*, etiam in vetustissimo exemplari bibliothecæ Colbertinæ, quo etiam modo vocatur a Ptolomæo. Quare valde suspicor legendum isthic esse *Jomnitensis*.

13 *Ucrensis*) forte *Verensis*; ut in notitia Episcoporum Africæ, ubi inter proconsulares recensetur *Exitiosus Verensis*. Nisi notitia emendanda est ex his gestis.

14 *Masclianen.*) in provincia Byzacena, ut docet eadem notitia. Masclianarum in provincia Byzacena mentio extat in itinerario Antonini. Julianus a Masclianis interfuit Concilio Carthaginensi sub Cypriano.

15 *Naraggarit.*) in provincia proconsulari, ut patet ex notitia Episcoporum Africæ quæ extat apud Victorem Vitensem, ubi nominatur *Maximinus Maraggaritanus* sive Naraggaritanus. Eadem emendatio adhibenda est Concilio Carthaginensi sub Bonifacio, cui subscribit *Victorinus Episcopus plebis Nagargaritanæ*. In epistola Episcoporum provinciæ proconsularis ad Paulum Patriarcham CP. reperitur nomen Benenati Episcopi sanctæ Ecclesiæ Naraggaritanæ. Naraggaram porro post Tagastem commemorat itinerarium Antonini.

16 *Viltensis*) in provincia proconsulari, ut colligitur ex citata paulo ante epistola, cui subscribit Theodorus Biltensis.

17 *Boncar.*) sive Voncariensis in Mauritania Cæsariensi, ut patet ex notitia.

18 *Telen.*) in provincia proconsulari ut patet ex epistola paulo ante laudata. Natalicus Episcopus Telensis interfuit Concilio Cabarsussitano.

19 *Secund. E. Aren.*) Duos oportet istius sedis Episcopos fuisse, aut duas fuisse Aras in Africa. Nam supra cap. 201. Donatus Episcopus Arensis commemoratur, qui profitetur se non habere traditores in plebe sua; quod isthic quoque de plebe sua profitetur Secundus.

20 *Splendonius*) Vide an is esse possit Diaconus in catholica damnatus, & a Donatistis rebaptizatus ac Presbyter factus, cujus meminit August. lib. 3. contra literas Petiliani cap. 38. Certe tempora congruunt.

21 *Mutugen.*) Antea legebatur *Mutigennensis*. Verum quia supra cap. 133. & apud August. epist. 203. & 204. legitur *Mutugennensis*, nos ita emendavimus.

Mammillensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* A Mandavi, & subscripsi. *Item recitavit.* Salvianus episcopus [1] Leptitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Reparatus episcopus [2] Vindensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Leontius episcopus [3] Præsidiensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi, & subscripsi. *Item recitavit.* Titianus episcopus Susefulensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Nestorius episcopus Malianensis, *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Donatus episcopus Ancusensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* [4] Flavosus episcopus Cissitanus. *Cumque* B *accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Maximinus episcopus [5] Turreblandensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Miggin episcopus [6] Vagalitanus. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Donatianus episcopus Capsensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi, & subscripsi. *Item recitavit.* Marcianus episcopus [7] Cebarsussensis *Cumque accessisset, idem dixit.* Licet adversarium non habeam, tamen mandavi, & subscripsi. *Item recitavit.* Restitutus episcopus Laritensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* Victorinianus episcopus [8] Aquensis. *Cumque accessisset, idem di-* C *xit.* Mandavi & subscripsi. *Asellicus episcopus ecclesiæ catholicæ municipii Tusuritani dixit.* Sub testificatione omnipotentis Dei, & Jesu Christi salvatoris nostri dico nos sic esse de [9] Arzugibus profectos die tertio Kalendarum Majarum. Presbyter fuit, non episcopus. In via ordinatus est. Sed hac factione qua valet est illic episcopus, in adulterio detectus. Adhuc pendet cognitio. *Marcellinus v. clariss. Tribunus & Notarius dixit.* Episcopum sufficit ordinatum; ac parte transita, reliqua percurrat officium. *Et recitavit.* Faustinus episcopus [10] Nationensis. *Cumque accessisset, idem dixit.* Adversarium non habeo. Mandavi & subscripsi. *Item recitavit.* [11] Marcianus episcopus. *Eminentius episcopus in itinere remansit.* Felix Novasinnensis subscripsi pro eo. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Quomodo præsentes præsentibus mandaverunt? *Felix Novasinnensis episcopus dixit.* Ipse me rogavit in itinere, & ego pro ipso subscripsi.

CCIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Licet hoc lectum atque dictum sit quod præsentes præsentibus mandaverunt, tamen, ne mora superflua conteratur, reliqua percurrat officium. *Et recitavit.* Martialis episcopus Idicrensis pro Felice [12] Garbensi & Justo Formensi, qui in itinere causa infirmitatis detenti sunt, pro eis subscripsi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Etiam hoc superiori constat esse consimile. *Et adjecit.* Aliud recitetur. [13] *Martianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Felix episcopus Garbensis de domo sua non exivit. *Et recitavit.* (Gaudentius episcopus [14] Tigisitanus.) *Cresconius episcopus* [15] *Siguitanus dixit.* Gaudentius collega noster Episcopus loci Tigisitani infirmitatis causa in itinere remansit; pro eo subscripsi.

CCX.

1 *Leptit.*) Duæ, ut patet ex itinerario Antonini, fuere Leptes in Africa, una magna, altera minor. De Lepte magna isthic agi hinc conjici posse videtur quod Leptis minoris sive Leptiminensis Episcopus Donatista Victorinus supra nominatus est cap. 121. & c. 187. Porro Leptis magna distabat M. P. XVIII. ab Adrumeto. A minore autem usque ad majorem numerantur M. P. DI.

2 *Vinden.*) sive Bidensis, ut opinor, in Mauritania Cæsariensi. Vide notitiam Africæ.

3 *Præsid.*) in provincia Byzacena, ut eadem notitia docet.

4 *Flavosus Ciffit.*) Ordinatus fortassis in via fuerat ab Episcopis Donatistis, quia Quodvultdeus in itinere defecerat. Verum hæc res non minimum habet difficultatis. Nam horum duorum Episcoporum nomina uno die recitata sunt ex subscriptionibus; & tamen Donatistæ, quum ajunt Quodvultdeum defecisse in itinere, nullam successoris ejus mentionem faciunt. Et catholici qui controversiam moverant de nomine Quodvultdei, nunc silent ad pronunciationem nominis Flavosi; qui tamen interrogare poterant Donatistas quomodo iste potuerit subscribere, ut Episcopus Cissitanus, vivente adhuc Quodvuldeo.

5 *Turrebland.*) in provincia Byzacena. In notitia Episcoporum Africæ quos Hunericus Vandalorum Rex afflixit, quæ extat apud Victorem Vitensem, nominatur Paulus Turreblandinus. Item in epistola Episcoporum ejusdem provinciæ ad Constantinum Imperatorem, quæ descripta est in actione secunda Concilii Lateranensis Martini Papæ, legitur Datianus Episcopus Ecclesiæ Turreblandis.

6 *Vagalit.*) in Mauritania Cæsariensi, ut patet ex notitia Africæ.

7 *Cebarsuss.*) Sic etiam scriptum est in Chronico Victoris Tunonensis sub finem & apud Augustinum lib. 4. contra Cresconium cap. 6. At in enarratione psalmi 36. *Cabarsussi* habent omnia antiqua exemplaria, non vero *Cavernas Susis*, ut male in editis. Quare eleganter errant qui heic Concilium Cavernense comminiscuntur, & Cavernas Susis Carthagini propinquas fuisse scribunt.

8 *Aquensis*) in provincia Arzugitana, ut patet ex prosecutione Asellici.

9 *Arzugibus*) Provinciæ Arzigitanæ meminit Aurelius Episcopus Carthaginensis in epistola de damnatione Pelagii & Cælestii. Existimat autem Ortelius provinciam illam eam esse quæ vulgo Tripolitana dicitur. Verum in codice canonum Ecclesiæ Africanæ cap. 49. & 52. Tripolitani & Arzugitani sic commemorantur, ut diversarum provinciarum fuisse videantur. Itaque dicendum videtur Arzugitanos fuisse quidem in provincia Tripolitana, sed tamen aliquam tum divisionem intercessisse quæ eos quodam modo distraxerat. Sane in epistola synodica Concilii Byzaceni quæ extat in tom. 2. Conciliorum pag. 1412. mentio est utriusque Tripolis, non quidem in editionibus, sed in optimo & vetustissimo codice Ms. bibliothecæ Colbertinæ, hoc modo; *Mauritaniæ ac utriusque Tripolis.* Vide Sirmondum ad Sidonium.

10 *Nation.*) in provincia Byzacena, ut patet ex notitia.

11 *Marcianus Ep.*) Deest, ut videtur, nomen loci, cujus ille Episcopus fuit. Ceterum cum ista non bene hactenus edita fuissent, inventus est qui ex nomine sequentis Episcopi faceret cathedram Marciani, qui propterea dixit Episcopum fuisse Eminentianensem. Sane in notitia Episcoporum Mauritaniæ Cæsariensis nominatur Victor Eminentianensis. Vide autem an hinc sanari possit hic locus. Quod si ista emendatio placet, ita restituendus esset, *Marcianus Episcopus Eminentianensis, Felix Novasinnensis Episcopus dixit: In itinere remansit, subscripsi pro eo.*

12 *Garben. & Form.*) in Numidia, ut docet eadem notitia. Optatus Milevitanus lib. 1. de Concilio Cirtensi loquens, quod compositum erat ex Episcopis Numidicis: *Victor Garbiensis, Felix a Rotario.* Idem lib. 2. *De Numidia Urbanus Formensis, & Felix Idicrensis.* Victor ille Garbiensis fuit primus Donatistarum Episcopus in urbe Roma, ut docet idem auctor.

13 *Martianus. Episc.*) Idicrensis, supra cap. 128.

14 *Tigisit.*) in Mauritania Cæsariensi, ut colligi potest ex notitia Episcoporum illius provinciæ.

15 *Siguit.*) Cum iste Episcopus subscribat pro eo qui erat Episcopus in Mauritania Cæsariensi, dubium non est, quin ipse fuerit etiam Episcopus in eadem provincia.

CCX.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Teſtatum ſit actis ſublimitatis tuæ ideo hæc fieri ut major videatur eorum numerus Epiſcoporum, quamvis nec ſic catholicis poſſit æquari. *Et alia manu.* Recognovi. *Item recitavit.* Donatus epiſcopus Sucardenſis. [1] *Marinianus epiſcopus dixit.* Hic eſt in civitate, ſed ægrotat.

CCXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ut ſtatui, lecta in ſeriem referuntur actorum. Quoteni autem ſint utriuſque partis epiſcopi, quorum ſubſcriptio recitata eſt, calculatim pandat officium.

CCXII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Adhuc ſunt præſentes collegæ noſtri, qui ſubſcriptiones ſuas mandato non indiderunt. Occupati enim fuerant vel infirmitate vel neceſſitate, vel etiam poſtea ſupervenerunt. Hi etiam jube ut cogniti accedant. *Et alia manu.* Recognovi.

CCXIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. C Interim eorum numerus qui ſubſcripſerunt ab officio demonſtretur. *Rufinianus ſcriba dixit.* Excepta ea [2] pagina quæ errorem habet, in ſubſcriptione Donatiſtarum invenimus nomina contineri. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Ipſa autem pagina quot nominibus continetur? *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* [3] Sex, annumeratis etiam abſentibus. *Et cum diceret (Et alia manu.* Recognovi.) *Rufinianus ſcriba dixit.* Sex; ac ſic efficiuntur omnes ducenti ſeptuaginta novem.

CCXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus, & Notarius dixit. D Alterius quoque partis quot epiſcopi recitati ſunt intimetur. *Rufinianus ſcriba dixit.* Catholicæ partis epiſcopi ſecundum ſubſcriptionem A huic brevi inſertam efficiuntur ducenti ſexaginta ſex, exceptis his quos dicunt necdum ſubſcripſiſſe.

CCXV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Nunc quot ſunt ii quos ſubſcripſiſſe teſtantur, edicere non morentur. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Tranſeant, & cognoſcantur. Viginti ſunt. *Et alia manu.* Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Ergo ſi adſunt, ſuam debent ſinguli demonſtrare præſentiam. *Cumque Apronianus epiſcopus acceſſiſſet, Marcellinus v. c. Tribunus, & Notarius di-* B *xit.* Cujus es civitatis Epiſcopus? *Apronianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* [4] Mazacenſis. *Marcellinus v. c. Tribunus, & Notarius dixit.* Mandato cui per abſentiam non ſubſcripſiſti conſentis? *Apronianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ Mazacenſis dixit.* Conſentio. *Item & accedente Maximino Suffetano epiſcopo, Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Conſentis tu quoque mandato. *Idem dixit.* Conſentio & mando. *Item accedente Victore epiſcopo Ajurenſi, idem dixit.* Mando, & conſentio. *Item accedente Felice epiſcopo [5] Ficenſe, idem dixit.* Mando & conſentio. *Item accedente Felice epiſcopo Macrianenſi, idem dixit.* Mando & conſentio. *Item accedente Lucio epiſcopo [6] Olivenſi, idem dixit.* Mando, & conſentio. *Item accedente Tertulliano epiſcopo [7] Hirenenſi, idem dixit.* Mando & conſentio. *Item accedente Johanne [8] Gummitano epiſcopo, idem dixit.* Mando & conſentio. *Item accedente [9] Ampellio Vagenſi, idem dixit.* Mando & conſentio. *Item accedente Primulo epiſcopo Vagenſe, idem dixit.* Mando, & conſentio. Vide sup. cap. 176. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Diu obſervavit [10] Severus, ſed nunc infirmitate deceſſit. *Item accedente Regino epiſcopo Tigillabenſi, idem dixit.* Mando & conſentio. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* [11] Delphinus epiſcopus hic eſt, ſed infirmitate detinetur. Nam & [12] Fauſtinianus epiſcopus Ruſiccadenſis hic eſt, in hac civitate, ſed male habet: & Felix Serteitanus pedem dolet. *Item accedente Victore epiſcopo Abitinenſi, idem dixit.* Mando & conſentio. *Item accedente Ænea epiſcopo a Turbunice, idem dixit.* Mando & conſentio. *Item accedente*

---

1 *Marinian. Epiſc.*) Oeenſis, ſupra cap. 132. & cap. 201.

2 *Pagina quæ err. hab.*) id eſt, ſup. in c. 201. in qua acriter diſputatur de ſubſcriptione Felicis Epiſcopi Zummenſis Donatiſtæ, & Adeodatus Epiſcopus Milevitanus ait: *Hic error eſt, non falſitas.* Et Petilianus: *In nomine ſedis vel loci factus eſt error.*

3 *Sex annumeratis*) Male antea legebatur; *Sed annumeratis.* Verum ita legendum eſſe uti nos repoſuimus probant ſequentia Rufiniani verba. Auguſtinus in breviculo primæ diei cap. 14. *Reſpondit officium nomina Donatiſtarum Epiſcoporum eſſe ducenta ſeptuaginta novem, annumeratis etiam illis pro quibus abſentibus alii ſubſcripſerant, computato & illo defuncto.*

4 *Mazacenſis*) in Numidia. Benenatus epiſcopus Mazacenſis vivebat tempore Hunerici Regis Vandalorum.

5 *Ficen.*) in Mauritania Sitifenſi, ut docet notitia.

6 *Oliven.*) in Mauritania Sitifenſi. Nam oliva locatur inter Aſſavam & Moptum in tabula Peutingerianæ. Sed hæc loca fuiſſe in provincia illa jam oſtendimus ſupra.

7 *Hiren.*) in provincia Byzacena, ut patet ex epiſtola Epiſcoporum ejuſdem provinciæ ad Conſtantinum Imp.

8 *Gummit.*) in eadem Byzacena; ut docent eadem epiſtola & notitia. Concilio Carthaginenſi ann. 525. ſubſcripſit Sabinianus Epiſcopus Gummenartarum Ævo Leonis IX. cum Eccleſiæ Africanæ Epiſcopi ad quinarium numerum redacti eſſent. Gummitanus Epiſcopus invaſit in nomen dignitatemque Primatis, ut patet ex epiſtola quarta ejuſdem Leonis.

9 *Ampelio Vagenſi*) Vir clariſs. Joannes Garnerius contendit mendum heic eſſe, proque *Vagenſi* legendum *Vadenſi*, cujus duo tum Epiſcopos, & eos quidem pacificos ſive catholicos, fuiſſe ait; ſed unde iſtud acceperit, non indicat. At iſthic certe legendum eſt *Vagenſi*, ut patet ex cap. 176. Nam & in Concilio Carthaginenſi S. Cypriani legitur interfuiſſe Felix a Vaga.

10 *Severus*) Epiſcopus Milevianus catholicus, cujus adverſarius erat Adeodatus. Ad hunc Severum ſcripta eſt epiſtola 135. S. Auguſtini, qua reſpondet ei quam a Severo acceperat, quæ eſt 37. inter epiſtolas Auguſtini. Ejuſdem mentio eſt etiam in epiſtola 110. ejuſdem Auguſtini.

11 *Delphinus*) Epiſcopus Numida, ut patet ex cap. 65. iſtius primæ cognitionis & ex epiſtola 158. S. Auguſtini. Poſita autem fuit ejus Eccleſia inter veteres limites Eccleſiæ Cirtenſis.

12 *Fauſtinian. Ruſiccad.*) cujus adverſarium fuiſſe Juniorem patet ex cap. 198. Ruſiccadem in Mauritania Cæſarienſi locat itinerarium Antonini.

cedente Annibonio episcopo [1] *Abbiritano, idem dixit*. Mando & consentio. *Item accedente Felice episcopo* [2] *Novensi, idem dixit*. Mando & consentio. *Item accedente Argyrio episcopo* [3] *Sitipensi, idem dixit*. Mando & consentio.

CCXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quot sunt isti quorum professio nunc processit, edicat officium. *Nampius scriba dixit*. Viginti sunt. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Omnium episcoporum partis utriusque claruit & certa esse mandata & firmas adstare personas. Et ideo debent egredientes reliqui eis jam præstare secretum quibus omne B negotium crediderunt.

CCXVII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Scriptum sit [4] centum viginti esse absentes, quos aut infirmitas aut ætas aut certe necessitas detinuit. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Scriptum erit. *Petilianus episcopus dixit*. Scriptum sit multo plures (nostros) absentes esse, etiam cathedras viduatas, quibus Episcopi ordinandi sunt. *Et alia manu*, [5] *ut supra*. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Hoc quoque gesta retinebunt. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ Siccensis* C *dixit*. Quia de viduatis cathedris dixit sanctissimus Petilianus, nos quoque [6] sexaginta quatuor vacuas habere his gestis intimamus. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Etiam hoc hæret publicis monumentis. ([7] *Et adjecit*. Remaneant utriusque partis Episcopi qui electi sunt,) & alii exeant. *Quibus egressis*.

CCXVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Utrum ii tantum adsint qui a partibus secundum imperiale præceptum electi esse noscuntur, edicat officium. *Rufinianus scriba dixit*. Partis D A Ecclesiæ catholicæ secundum formam edicti tot stant, id est, decem & octo, id est, septem actores, septem consiliarii, & quatuor ad chartas. Etiam ex parte Donati adstant decem & octo, septem actores, septem consiliarii, & quatuor ad chartas.

CCXIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Edicat officium quantum diei jam videatur emensum. *Rufinianus scriba dixit*. Exemptæ sunt horæ undecim diei.

CCXX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. [8] Quoniam diei pene omnem partem constat emensam, idcirco utrum ex communi consensu negotium differri placeat intimetur. *Ab utrisque partibus dictum est*. Placet quoniam jam iste dies videtur emensus.

CCXXI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. In quem diem hæc ipsa comperendinatio differatur, pars utraque designet.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Sicut edicto nobilitas tua præscripsit, crastino intermisso [9] propter descriptionem schedarum, perendie, si præcipis, observavimus. *Et alia manu*. Recognovi. *Adeodatus episcopus dixit*. Etiam nos consentimus ut perendino die negotium peragatur. *Et alia manu*. Adeodatus Episc. recognovi.

CCXXII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Sicut partibus placuit, interjecto die negotium repetatur. Illud autem utræque partes observare debebunt, ut designatos custodes exceptoribus atque codicibus in describendis schedis invigilare faciant, quatenus fideliter omnia con- scri-

1 *Abirrit.*) id est, Abbir. minoris, ut ego arbitror. Nam supra cap. 133. nominatur Felix Episcopus Abbiritanorum majorum. Tertiam quoque Abbir. invenio cognominatam Germanicianam, cujus Episcopus Successus interfuit Concilio Carthaginensi S. Cypriani. Verum hanc non esse diversam ab Abbirita simpliciter dicta putat Holstenius, eo quod Candidus, qui Concilio Carthaginensi ann. 419. inter legatos provinciæ proconsularis interfuit, cum in ipso Concilio Episcopus Abbiritanus dicatur, in subscriptionibus tamen dicitur Episcopus Germaniæ sive Germaniciorum. Variant enim heic vetera exemplaria. At quod idem Holstenius Abbiram cum Abzira confundit, falli eum constat ex cap. 126. ubi Fructuosus Episcopus plebis Abziritensis nominatur; qui neque Abbiritanorum majorum Episcopus esse potuit, cum in ea ipsa collatione interfuerit Felix sedis illius Episcopus, neque item minorum, quorum cathedram tenuit Annibonius.

2 *Noven.*) In Mauritania Cæsariensi, ut docet notitia.

3 *Sitipensi*) In notitia Reveregii Sitiphnos civitas episcopalis locatur inter Byzacenas.

4 *Centum viginti*) Ita omnino vetus codex. At editiones Massoni & Pithœi habent ducentos viginti, omnino contra veritatem. Nam Augustinus in breviculo primæ diei cap. 14. ita ait: *Dictum est a catholicis alios Episcopos centum viginti non venisse Carthaginem, quod quidam eorum senectute, quidam infirmitate, quidam diversis necessitatibus impediti*. Idem in libro ad Donatistas post collat. cap. 24. *Nam cum aliquanto amplior nostrorum numerus affuisset, dictumque a nobis esset alios centum ferme Episcopos catholicos partim senectute, partim valetudine, partim diversis necessitatibus impeditos non venisse Carthaginem, illic hoc audito plures suos non venisse dixerunt*. Porro hæc prava lectio imposuit v. c. Emanueli a Schelstrate, qui in libro de Ecclesia Africana pag. 288. hinc collegit fuisse tum in Africa 570. cathedras episcopales partis catholicæ, ex parte vero Donati quingentas aut circiter.

5 *Ut supra*) id est, *Recognovi*.

6 *Sexaginta quatuor*) Itaque quod Augustinus ait in breviculo primæ diei cap. 14. dictum esse a catholicis sexaginta suorum cathedras esse quibus successores Episcopi nondum fuerant ordinati, sic intelligendum est ut numerum rotundum ponere voluisse videatur, ut sæpe fit. Sic paulo ante vidimus eum alicubi dixisse centum viginti Episcopos abfuisse, alibi ferme centum.

7 *Et adjecit*) Hanc pericopen nos addidimus, quia necessaria erat. Supra: *Et ideo debent egredientes reliqui eis jam præstare secretum quibus omne negotium crediderunt*. Augustinus in breviculo primæ diei cap. ult. *Egressis omnibus qui jam superfluo præsentes erant, & remanentibus eis quos necessarios utrique delegerant, in perendinum diem collatio dilata est utrorumque consensu*.

8 *Quoniam diei*) Vide infra collat. 2. cap. 32. 44. 59.

9 *Propter descr. sched.*) Quia gesta scripta erant per notas in tabulis Notariorum, neque ea natura rerum ac literarum est ut quis notas legat alienas, describenda erant in schedis & digerenda in paginas, ut Episcopi subscriptiones suas in eis apponere possent. Vide infra in collat. 2. cap. 38. & seqq.

ſcribantur, alios quoque binos, ut quaterni ſint, ſicut diſpoſitum eſt, his qui nuper exceperunt adhibere cuſtodes.

CCXXIII.

Alypius ep. eccleſiæ catholicæ dixit. Alii duo præſentes ſunt, ſicut jam & officium ſuggeſſit, id eſt, fratres noſtri [1] Leo & [2] Aſterius. *Et alia manu*. Recognovi. *Primianus ep. dixit*. Damus etiam nos cuſtodes tabularum quatuor. Duos jam dedimus, duos nunc ſubrogamus, id eſt, [3] Veratianum & [4] Victorem, præſentes collegas noſtros. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

CCXXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Etiam iſtis adverſantibus, id quod poſtea exceptum eſt, [5] ſignatis nunc tabulis craſtino deſcribetur. *Et alia manu*. Edantur. *Item alia manu*. Hilarus & Martialis exceptores [6] edidimus.

Expliciunt geſta primæ cognitionis.

INCIPIUNT GESTA SECUNDÆ COGNITIONIS, [7] CUM EDICTO.

F*Lavius Marcellinus v. c. & ſpectabilis Tribunus & Notarius dixit*. Omnium conſcientia retinetur id me dudum edicto propoſito fuiſſe pollicitum, ut quicquid inter utriuſque partis epiſcopos ageretur, ſubinde in publicam notitiam perveniret. Unde ea quæ interim geſta ſunt ſanctitati veſtræ demonſtrare curavi, quatenus habiti partem conflictus etiam oculis judicetis. *Et alia manu*. Proponatur.

I.

Poſt conſulatum Varanis v.c. tertio Nonas Junias in ſecretario Thermarum Gargilianarum Carthagini, adſtantibus Sebaſtiano, Maximiano & Petro viris devotiſsimis Protectoribus domeſticis, Urſo, Petronio, & Liboſo Ducenariis, ſed & Bonifacio, & Evaſio apparitoribus illuſtrium atque eminentium poteſtatum, Fileto apparitore illuſtris comitivæ ſedis, Exitioſo adjutore Cornicularii, Poſsidio, Quodvultdeo, & Colonico, adjutoribus commentariorum officii Domini noſtri v.c. & ſpectabilis Proconſulis, Navigio adjutore numerorum Domini noſtri v. c. & ſpectabilis vicarii, Nampio ſcriba officii v. c. Legati almæ Carthaginis, Rufiniano ſcriba v. c. Curatoris celſæ Carthaginis, excipientibus etiam Hilaro, & Prætextato exceptoribus Domini noſtri v.c. & ſpectabilis Proconſulis, Fabio exceptore Domini noſtri v. c. & ſpectabilis vicarii, & Romulo exceptore v.c. Legati almæ Carthaginis, excipientibus quoque Januario & Vitale Notariis eccleſiæ catholicæ, Victore, & Creſconio Notariis eccleſiæ Donatiſtarum, Liboſus Ducenarius illuſtrium poteſtatum dixit. Quoniam in hodiernum diem comperendinata cognitio eſt, & præſentes ſunt utriuſque partis Epiſcopi, ſi jubet ſublimitas tua, intromittentur.

II.

Flavius Marcellinus v. c. Tribunus, & Notarius dixit. Veniant. *Et ingreſsis Aurelio, Alypio, Auguſtino, Vincentio, Fortunato, Fortunatiano, Poſſidio, Novato, Florentio, Maurentio, Priſco, Sereniano, Bonifacio, Scillacio, Deuterio, Leone, Aſterio, & Reſtituto epiſcopis eccleſiæ catholicæ, ingreſſis etiam ex alio latere Primiano, Petiliano, Emerito, Prothaſio, Montano, Gaudentio, Adeodato epiſcopis partis Donati*.

III.

Marcellinus v.c. Tribunus, & Notarius dixit. Et ſuperiore judicio ſæpe me obtuliſſe certiſſimum eſt, & nunc deprecor ut ſedere dignemini. *Cumque catholici epiſcopi conſediſſent, Petilianus epiſc. dixit*. Quod priore judicio factum non eſt facere non audemus. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & & Notarius dixit*. Licet & ſuperiore judicio me obtuliſſe meminerim, tamen illa arbitror tunc minime factum eſſe ratione quia multis ſacerdotibus convenientibus locus conſidendi eſſe non poterat. Unde quia nunc definitas video conveniſſe perſonas, deprecor ut vel nunc ſedere dignemini.

IV.

Petilianus epiſcopus dixit. Patribus noſtris abſentibus non ſedemus, maxime cum lege divina conſeſſus prohibeatur, ne cum hujuſmodi adverſariis noſtris conſidere velimus. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi.

V.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Si petitionem meam ſanctitas veſtra audire negrexit, ut conſidere dignaretur, hoc mihi extorqueri non poterit quo minus [8] ſtando cognoſcam. *Cumque epiſcopi catholici ſurrexiſſent, atque [9] ſeſſus judi-*

---

1 *Leo*) Epiſcopus municipii Moprenſis ſupra cap. 143.
2 *Aſterius*) Epiſcopus Vicenſis ibid.
3 *Veratianum*) Epiſcopum Carpitanum, ſupra cap. 125. & cap. 187.
4 *Victorem*) Tot iſtius nominis Epiſcopi Donatiſtæ fuerunt in collatione Carthaginenſi ut difficile ſit æſtimare de quo heic agatur.
5 *Signatis tabulis*) id eſt, ſigillatis, ex more quodam Conciliorum. Sic in actione ſeptima Concilii ſexti œcumenici Conſtantinus Imp. jubet ut *tres codices qui prolati ſunt a parte venerabilis Macarii ſigillentur*. Vide infra collat. 2. cap. 53. & collat. 3. cap. 220.
6 *Edidimus*) Antea legebatur *edicimus*. Sic infra collat. 2. cap. 73. *Hilarus & Martialis exceptores edidimus*.
7 *Cum edicto*) id eſt, edicto cognitoris, quod in veteri libro poſitum eſt in fine ſecundæ cognitionis. Sed quia certum eſt datum fuiſſe poſt collationem, Maſſonus & Pithœus illud ex eo loco removerunt, & in finem geſtorum rejecerunt, qud nos ſecuti ſumus.
8 *Stando cognoſcam*) Sed neque heic ſedere voluit Marcellinus, ait Balduinus, niſi ſi aſſiderent collocutores; cum tamen in judicio civili ſolus ſedeat judex, ſtare autem jubeantur litigatores.
9 *Seſſus*) id eſt, ſedes. Vetus verſio ſextæ ſynodi act. xv. *Propoſito venerando ſeſſu piiſſimi & Chriſti amabilis magni Imperatoris Conſtantini*. Et infra: *Ex latere venerandi ſeſſus piiſſimi & Chriſti amatoris Imperatoris*. Vide etiam. act. 13. 14. 15. 16. 17. Scilicet cathedra Imperatoris tenebat locum ejus in Concilio, ſicut hodie apud nos cahedra regia locum Regis obtinet in ſacro conciſtorio.

judicis auferretur ejusdem judicis jussione, & D. N. vir clarissimus & spectabilis Marcellinus Tribunus & Notarius stetisset,

VI.

Petilianus episcopus dixit. Scriptum sit hoc tuæ voluntatis esse, non nostræ. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

VII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Decet me vobis stantibus habere hujusmodi voluntatem, quæ ad reverentiam tantorum pertinet sacerdotum. *Petilianus episcopus dixit.* Honorifice feceris. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

VIII.

Martialis exceptor dixit. Cujusmodi notariam Episcopi hesterno nobilitati tuæ obtulerint, hanc in manibus habemus. Si præcipit nobilitas tua, recitamus.

IX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ne quid celatum parti alteri videatur, recitetur.

X.

Petilianus episcopus dixit. Episcopos nos veritatis Christi Domini nostri & dicimus & sæpe actis publicis dictum est. Donatum autem sanctæ memoriæ, martyrialis gloriæ virum, [1] præcessorem scilicet nostrum, [2] ornamentum Ecclesiæ istius civitatis, loco suo meritoque veneramur. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

XI.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Episcopos veritatis probare opus est, non jactare. *Et alia manu.* Recognovi.

XII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Utrarumque partium prosecutiones gesta retinebunt. *Et adjecit.* Quod præceptum est recitetur. *Martialis exceptor recitavit.* Post consulatum Varanis viri clarissimi, quarto Nonas Junii, Flavio Marcellino viro clarissimo, & spectabili Tribuno & Notario, Primianus, Petilianus, Emeritus, Prothasius, Montanus, Gaudentius, Adeodatus episcopi & defensores ecclesiasticæ veritatis per notariam hæc dicunt. Hesterna die [3] Kalend. Junii inter nos & adversarios nostros spectabilitas tua audire dignata est. Et quoniam evoluto pene die partibus

A patientiam præbens, aliquanta quæ principia negotii fuerant audire dignatus est, opusque est ad causam ut mandatum quod adversarii nostri obtulerunt, nobis in notitiam perferatur, quoniam series actorum propter sui prolixitatem non potest explicari, ne imparati ad judicium venire videamur, id mandatum quod adversarii nostri legendum dederunt, in exemplaribus nobis hodie, quod est quarto die Nonarum Juniarum, dari præcipias; ut instructi negotio nobis injuncto adesse valeamus. *Et alia manu.* Primianus episcopus huic notariæ subscripsi quarto Nonas Junias Carthagini. *Flavius Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Quoniam ea quæ instructionis gratia po-

B stulantur concedi debere perspicuum est, ut nulla cognitionem futuram morarum impedimenta suspendant, mandatum a catholicis episcopis datum, sub ea quæ comminus constituta est custodum adservatione descriptum, vobis tradere maturabit officium. *Cumque recitasset,*

XIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Lecta gestis indentur. *Et adjecit.* Quoniam inter multas conditiones, de quibus superiore judicio definitum est, una illam constat fuisse dilatam, ut sicut ego interloquutionibus meis, ita prosecutionibus suis unusquisque subscribe-

C ret, quid de hoc videatur sanctitati vestræ debetis edicere.

XIV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Nos in hoc consensisse literis nostris expressimus. *Et alia manu.* Recognovi.

XV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quid etiam voluntas partis alterius habeat intimetur.

D

XVI.

Petilianus episcopus dixit. Multum nos sollicitos facit quod de nobis id quæritur idque præcipimur facere quod usus nunquam habere consuevit. *Et alia manu.* Petilianus Episcopus recognovi.

XVII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Testatum sit [4] partem adversam noluisse quod edicto nobilitatis tuæ publicatum est. *Et alia manu.* Recognovi.

XVIII.

E

Petilianus episcopus dixit. Testatum sit vos adhuc

---

1 *Præcessor. nostrum*) id est, auctorem nostri dogmatis, Episcopum communionis nostræ principem. Alioqui enim verum non erit quod heic ait Petilianus. Quippe Donatus fuit Episcopus Carthaginensis. Petilianus vero Constantinensis.

2 *Ornamentum*) Meminit istius loci Augustinus in libro ad Donatistas post collat. cap. 16. 17.

3 *Kal. Julii*) Antea legebatur, *Idibus Januariis*, manifesto errore, quem nec Massonus nec Pithœus sustulerunt. Certa autem est emendatio nostra.

4 *Partem adv. nolu.*) August. in libro ad Donatistas post collat. c. 11. *Ecce quam diligenter actum est pro salute vestra ut verbis nostris subscriberemus, quod fieri omnino nolebant, & ut facerent tandem aliquando pudore compulsi sunt. Nam extant verba eorum ubi hoc facere recusarunt, & rursus alia verba ubi hoc facere consenserunt quod primo negaverant.*

adhuc Ecclesias plerasque non reddidisse nec fecisse satis priori ejus edicto. *Et alia manu*, ut supra.

XIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ergo ad integram gestorum fidem contenta est sanctitas vestra custodibus ab utraque parte delectis, qui Notariis & exceptoribus videntur appositi?

XX.

Petilianus episcopus dixit. Edantur nobis primitus gesta. Tunc respondebimus. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

XXI.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Dubitatur ergo vel de fide officii, vel de fide custodum. *Et alia manu.* Recognovi.

XXII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ad hoc etiam consensisse sanctitatem vestram superiorum gestorum fides evidenter ostendit.

XXIII.

Petilianus episcopus dixit. Legamus & recenseamus. *Et alia manu*, ut supra.

XXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Et de custodibus ab utrisque partibus delectis, & ad quam partem fuerit dilata cognitio, ab officio recitetur.

XXV.

Emeritus episcopus dixit. [1] Si jubes, edantur nobis primitus gesta, relegantur a nobis, recenseantur verba nostra, & adversariorum instructio. Sic legibus semper concessum est. Hæc est humanitas rerum. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.

XXVI.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Quamvis recens actio nullum potuerit præterire, tamen ex hoc sensus nobilitatis tuæ volumus esse edoctos, ut intelligantur jam dilatione quadam ad causæ negotium nolle venire. *Et alia manu.* Recognovi.

XXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Legatur quod præcepi, ut noverim ad quem articulum sit dilata cognitio.

XXVIII.

Emeritus episcopus dixit. Si jubes, ad hoc A competit mihi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Age. *Emeritus episcopus dixit.* Sunt quidem humana ingenia ita velocitate sui prompta ut vel visu vel auditu facile cuncta capiant quæ in eorum notitiam perferuntur. Sed hoc doctis forte, aut eruditis viris pro rei ipsius qualitate [2] permissum sit; me autem ad hanc rem minus idoneum esse profiteor. Quis enim levem vocem & facilem sermonem ipso pene apice transeunte aut sensu retinere, aut concipere potest, vir nobilis, cum ad tractatum omnem disceptationemque & verba & sensus & interiora sint negotii pertractanda. Ergo cum de scheda legitur, & leves voces aura quodammodo ventilantur, sensus nostri capere, B & retinere non possunt. Ubi hoc aut cui concessum est? Si hac felicitate ingenii gaudent, non se jactent de arrogantia memoriæ suæ. Mihi autem non competit nisi sæpius repetere & diuturna lectione edoceri, [3] ut * fidem veri & quæ dixerim relegam, & quæ adversarius objecit advertam. Intelligis ita rem esse gestorum. Ideo memoriæ scripturarum per literas digeruntur, ne sola memoria, quæ capax esse non potest, oblivione decepta quid gesserit, nesciat. Neque enim aliter sapientia providente scripturarum notitia monumentisque publicis provisa est, nisi ut ex lectione quæ per silentium forte, aut per longum tempus aut per ipsorum actuum continuationem mi- C nus capi atque minus intelligi potest, & ex lectione & ex ipso assiduo tractatu possit agnosci quid sit in judicio ventilatum. Vides ergo, vir nobilis, justa nos deposcere, nec [4] per transitum causam debere ventilari, sed editis gestis in notitiam nostram datis, universis pertractatis, causam debere cognoscere. *Et alia manu*, ut supra.

* Forte, *ad fidem veri*. Har[duinus]

XXIX.

Posidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Scriptum est: *Ex multiloquio non effugies peccatum.* *Prov. 10.* Hoc quoniam nos ante oculos habemus, Deo inspirante verbosi videri nolumus. Itaque, si D placet, ad causam veniatur, quæ proxime agi poterit & definiri, moratorias autem prosecutiones. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Recognovi.) *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Legatur quod præcepi.

XXX.

Emeritus Episcopus dixit. Sicut de scriptura proposuit, scriptum est nobis: *Sapientia abscondita, thesaurus invisus. Quæ utilitas in utroque?* *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.

XXXI.

E *Posidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* In multiloquio nunquam fuit sapientia. *Et alia manu.* Recognovi.

XXXII.

Martialis exceptor ex codice recitavit. Nobilitas

---

1 *Si jubes*) Postea sequebatur in veteri libro & in editionibus: *Petilianus episcopus dixit.* Quæ verba nos sustulimus, quia non possunt esse hujus loci.
2 *Permissum*) In veteri libro scriptum est *permixtum*. Non viderunt autem editores locum hunc esse mendosum.
3 *Ut fidem veri*) Locus mendosus.
4 *Per transitum*) per transennam, quasi aliud agendo.

tas tua dixit. Quoniam diei pene omnem partem conſtat emenſam, idcirco utrum ex communi conſenſu differri negotium placeat intimetur. *Ab utriſque partibus dictum eſt*. Placet, quoniam jam iſte dies videtur emenſus. *Nobilitas tua dixit*. In quem diem hæc ipſa comperendinatio differatur, pars utraque deſignet. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Sicut edicto nobilitas tua præſcripſit, craſtino intermiſſo propter deſcriptionem ſchedarum, perendie, ſi præcipis, obſervemus. *Adeodatus epiſcopus dixit*. Etiam nos conſentimus, ut perendino die negotium peragatur. *Nobilitas tua dixit*. Sicut partibus placuit, perendino die negotium repetetur. *Et cum recitaſſet*, *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Videt ſanctitas veſtra contra proprios vos venire non poſſe conſenſus. Unde cauſa dicatur.

XXXIII.

Emeritus epiſcopus dixit. Non adeo immemores ſumus ut contra noſtra veniamus; nec ego hic incuriam officii aut exceptorum negligentiam damno ubi intelligo prolixitate geſtorum (ad) diem minime occurrere potuiſſe. Quod ſi factum eſt, & explicitis omnibus geſta res eſt, cur non in notitiam noſtram quæ acta ſunt perferuntur? Cum enim ea quæ nobilitas tua recenſeri juſſit ab officio fuerint ventilata, neceſſe ut acceptis univerſis tractem diſcutiamque quibus cauſis quibuſve modis debeam reſpondere. Tantam etenim ex mandato illorum confuſionem cauſæ eſſe cognovi, ut & de præteritis inſtrui debeam, & agnoſcam de præſentibus cui debeam reſpondere. *Et alia manu*. Emeritus recognovi.

XXXIV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Licet profeſſio ſanctitatis veſtræ ſola ſufficiat, tamen quicquid vobis ad inſtructionem pleniſſimam credidiſtis poſſe ſufficere, heſterna die & poſtulaſſe vos & accepiſſe non dubium eſt. Unde nunc ad cauſæ meritum veniatur.

XXXV.

Petilianus epiſcopus dixit. Advertit ſublimitas tua [1] exceptorem ex codicibus legiſſe quid nudiuſtertiana die vel promiſſum fuerit vel pronunciatum. Ex qua re magis agnoſco acta adhuc expoſita non fuiſſe. Quod ſi expoſita ſunt & parata, idem exceptor reſpondeat. Proferat geſta, ſubſcribe, tractamus, poſtea reſpondemus. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

XXXVI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Studium dilationis agnoſco & mutatæ voluntatis [2] indicium. Potuerat enim ſanctitas veſtra ex magnitudine geſtorum, ut hodie negotium differretur, ſuperiori judicio poſtulare. Huc A additur, quod ea quæ vobis ad pleniſſimam inſtructionem ſufficere credidiſtis, heſterno die edi vobis data notoria poſtulaſtis.

XXXVII.

Petilianus epiſcopus dixit. Dicant exceptores utrum exponere una die potuerint quod una die videtur eſſe confectum. *Et alia manu*, ut ſupra.

XXXVIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Exceptores, utrum heſterno die omnia potue- B rint in ſchedis geſta deſcribi, apud acta deſignent. *Martialis exceptor dixit*. Adhuc partem in codicibus habemus. Siquidem etiam ii Epiſcopi qui nobis cuſtodes dati ſunt, non neſciunt.

XXXIX.

Petilianus epiſcopus dixit. Accepit ſublimitas tua ex reſponſione officii acta adhuc digeſta non eſſe in paginas, nec eſſe quod pars utraque legat atque recenſeat, nec dari aut revocari memoriæ paululum poſſit. Proinde ſublimitas tua, quoniam res honeſta poſtulatur, largiri dignetur quod petimus, ut geſta ex more edantur. Legamus, ut reſpondere poſſimus. C *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

XL.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Longitudo geſtorum magis in numero & reſponſione utriuſque partis epiſcoporum eſt, quam in aliqua commendatione negotii. Nihil ergo eſt unde cauſetur pars diverſa, aut hodie cognitio differatur: præcipue quia etiam ipſi profeſſi ſunt ad hodiernum diem differendum eſſe negotium. *Et alia manu*. Recognovi.

XLI.

D *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Ut iterum partibus evidenter appareat, venerabilium virorum denuo profeſſio recitetur. *Petilianus epiſcopus dixit*. Unde recitabitur? *Et alia manu*. ut ſup. [3] *Montanus epiſcopus dixit*. De ſcheda nobis recitetur. *Et alia manu*, ut ſupra.

XLII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Ergo quæ codicibus tenentur inſerta, cum tanti ſacerdotes cuſtodes appoſiti fuerint, in dubitationem aliquam exiſtimant devocanda?

E

XLIII.

Petilianus epiſcopus dixit. Notas non novimus, neque ea natura rerum eſt atque ipſarum, ut ita dixerim, literarum ut quiſquam notas legat alienas. In codicibus legere non poſ-

1 *Exceptorem*) Ita vetus exemplar. Maſſonus & Pithœus ediderunt *exceptionem*. Tamen paulo poſt legitur: *idem exceptor reſpondeat*.

2 *Indicium*) Hæc eſt lectio veteris libri. Sed in vulgatis editionibus legitur *judicium*.

3 *Montanus Epiſc.*) Totum hoc ſegmentum omiſerunt Maſſonus & Pithœus in ſuis editionibus. Et tamen extat in vetuſto exemplari. Montanus porro ille fuit Epiſcopus Donatiſta Zamenſium regiorum, ut legitur infra collat. 3. cap. 5.

poſſumus: niſi edita fuerint geſta in paginis, A non habeo quod tractem, non habeo quod legam. *Et alia manu*, ut ſupra. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Ut dictum eſt, iterum venerabilium virorum profeſſio recitetur.

XLIV.

Martialis exceptor [1] *ex codice iterum notarum* (*recitavit. Nobilitas tua*) *dixit*. Quoniam diei pene omnem partem conſtat emenſam, idcirco utrum ex communi conſenſu differri negotium placeat intimetur. Ab utriſque partibus dictum eſt. Placet, quoniam jam iſte dies videtur emenſus. *Nobilitas tua dixit*. In quem diem hæc ipſa comperendinatio differatur, pars utraque B deſignet. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Sicut edicto nobilitas tua præſcripſit, craſtino intermiſſo propter deſcriptionem ſchedarum, perendie, ſi præcipis, obſervemus. *Adeodatus epiſcopus dixit*. Etiam nos conſentimus ut perendie negotium peragatur. *Sublimitas tua dixit*. Sicut partibus placuit, perendino die negotium repetetur. *Et cum recitaſſet*, *Petilianus epiſcopus dixit*. Unde legit?

XLV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quid ſuper hac parte legum ſit auctoritate definitum, ſanctitatem veſtram arbitror non late- C tere, cum [2] contra proprios non liceat venire conſenſus. Unde, ne qua forte de exceptoribus officii fraude ſuſpecti ſint, ex tabulis Notariorum eccleſiaſticorum hæc eadem conditio relegatur.

XLVI.

Emeritus epiſcopus dixit. Ingredientibus nobis nobilitas tua interfari dignata eſt, ſi edictis propoſitis adhiberemus aſſenſum, & utrum ſubſcriptiones noſtras accommodaremus propriis proſecutionibus. Cui rei ſatisfaciam, non adverto. Tenet me enim propoſitum nobilitatis tuæ, quo me ſubſcriptionem indere geſtis, & univerſa quæ publice acta ſunt publice proponi promiſiſti. Nunc autem cogor agere & ante D agnitionem geſtorum in negotium præcipitari. Quæ iſta ſunt? Quid primum eligam neſcio, quod votum tuorum judiciorum teneam non agnoſco. Si ſubſcribendum eſt paginæ; edatur pagina, ut ſubſcribi poſſit. Si hujus rei eſt facienda jactura, edictum tuum omne vacillabit, quicquid propoſuiſti in publicam conſcientiam deſtruetur. Dixiſti enim ex ſubſcriptione noſtra & ex ſublimitatis tuæ adnotatione cuncta quæ geſta ſunt in notitiam publicam debere deferri. Prius eſt ergo ut ea quæ geſta ſunt recitentur, & publicentur & agnoſcantur, ut ex judicio tuæ ſublimitatis ad cetera quæ ſunt negotii veniatur. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus recognovi.

XLVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Sicut interloquutus ſum, ab eccleſiaſticis Notariis ea quæ ab exceptoribus officii recitata ſunt percurrantur.

XLVIII.

Petilianus epiſcopus dixit. Tene modum tuum, vir nobilis, tene promiſſam ſæpe juſtitiam. Nam cum a parte noſtra nudiuſtertiana die fuiſſet objectum, quod dies legitimus cauſæ jam videretur fuiſſe tranſactus, & a cauſa cecidiſſe eos qui nos in judicium vocaverunt, coacti ſumus id velle, ut recedentes ab eadem conditione in tempus præſens conſentire videremur. Nemo mihi ſit hac in parte ingratus, vir nobilis. Nam ſi ego conceſſi tantundem temporis, ſalvis his tamen, ſi illi adſtipulationibus ſuis non fuerint refragati, quur mihi breve non conceditur tempus ut ſcribantur geſta, ut ſubſcribatur a ſublimitate tua, videamque ac perlegam cui rei ſubſcribere debeam, percipiamque ac recipiam meos ſcilicet ſenſus, adverſariorum quoque calliditatem ſubtilemque argutiam; ut ſcilicet pleniſſime inſtructus intentionibus eorum valeam reſpondere. Humanum eſſe arbitror atque juſtum. Ne dederis, vir nobilis, huic rei atque huic juſtiſſimæ petitioni aliquid quod in ſollicitudinem abeam. Siquidem te juſtiſſimum promiſeris, & nos id credere ſit neceſſe, ſi tamen juſta nobis nullatenus denegentur. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

XLIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hæc rectius & juſtius præterito judicio debuerant poſtulari, in quo ex conſenſu utriuſque partis in hunc diem dilata cognitio eſt. Unde ab eccleſiaſticis Notariis ad quam partem fuerit dilata cognitio recitetur. *Petilianus epiſcopus dixit*. Ergo circumventi ſumus. *Et alia manu ut ſupra*. *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Non eſt noſtra cauſa factum quod nobis volunt imputare fratres noſtri e diverſo ſiſtentes. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.) *Petilianus epiſcopus dixit*. Injuriam nobis facis. *Et alia manu ut ſupra*.

L.

[3] *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Edictum nobilitatis tuæ ſic ſe habet, quartum menſem concludi ad diem Kalendarum [4] Junii. Ante autem nos venimus, & ipſi qui videntur nobis hinc facere invidiam, 8. Kal. Junias mandaverunt, cum utique ſi ante diem venerant, ante

1 *Ex codice iter. notar.*) Ita vetus liber. Maſſonus & Pithœus omiſerunt ultimam vocem. Sed cum ea juncta eſſet cum voce *codice*, facile erat judicare de notis heic agi. Nam in capite ſuperiore Petilianus ait non poſſe ſe legere notas alienas, non poſſe legere in codicibus. Additur autem iſthic *iterum*, quia primo verba quæ ſequuntur, ex codice lecta erant ſupra cap. 32. iſtius ſecundæ cognitionis.

2 *Contra pro. conſenſu*) Codex canonum Eccleſiæ Africanæ cap. 15. *Sane ſi ex conſenſu partium electi fuerint judices, etiam a pauciore numero quam conſtitutum eſt non liceat provocare*. Id etiam legibus prohibitum teſtatur infra Marcellinus collat. 3. cap. 110.

3 *Auguſt. E. E. c. dixit.*) Hanc lineam omiſerunt Maſſonus & Pithœus.

4 *Junii*) Maſſonus & Pithœus ediderunt *Januarii*, prorſus male. Emendationem noſtram multa confirmant, ſed in primis auctoritas ſancti Auguſtini, qui de hac ipſa re agens in breviculo ſecundæ diei cap. 3. ita ait; *Sed tunc eis catholici etiam ad hoc reſponderunt quod non ſolum in edicto cognitoris Kalendarum Juniarum dies conſtitutus legeretur, ſed etiam ipſi octavo Kalendas Junias*. Error ortus ex eo quod in veteribus notis illa quæ Januarium menſem ſignificat maximam habet affinitatem cum ea quæ Junium exprimit.

ante ipsum diem mandare debuerint. Legatur etiam ipsius Primiani professio, [1] ad quem diem se pollicitus est occursurum, & solvatur ista quæstio, de qua nobis jam apud populum [2] magna invidia concitata est. *Et alia manu*. Recognovi.

LI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hæc superiore judicio determinata jam constat, præsertim cum personæ ab utraque parte videantur esse firmatæ. Et tamen si cum causa cœperit retractari, putaverit hæc sanctitas tua relegenda, tunc rectius relegentur, quamvis superfluum sit ut post confirmationem personarum hæc denuo retractentur. Unde ut interfatus sum, ab ecclesiasticis Notariis quod præceptum est recitetur.

LII.

Emeritus episcopus dixit. Scriptum sit tunc nos in diem consensisse cum isti suam retinuerint voluntatem. *Et alia manu, ut supra*.

LIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Susceptæ tabulæ ab ecclesiasticis Notariis recitentur. *Cumque intra* [3] *sabanum volumen schedæ* [4] *membranacium pro parte descriptum & codices tabularum pariter obsignati judiciariis offerrentur aspectibus, Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Custodes edicant utrum signa cognoverint. [5] *Leo episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Agnosco [6] sigillum meum. [7] *Marinianus episcopus dixit*. Agnosco sigillum meum. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Quoniam ab utraque parte impressionem signorum agnitam constat, ea quæ præcepi a Notariis relegantur.

LIV.

Petilianus episcopus dixit. Sic solent testamenta, non gesta, reserari. *Et alia manu, ut supra*.

LV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quod propter sollicitudinem partis utriusque factum est, & ex communi consensu, non decet reprehendi. *Petilianus episcopus dixit*. Non reprehendo cautelam, sed peto (secundum) consuetudinem rerum ut gesta legitime exponantur, ut legi ac pertractari possint. Quæ res urget? Quid festinatur? *Et alia manu*? Petilianus episcopus recognovi.

LVI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Hoc solum constet, ipsos rem velle differre. [8] Ut concedat sublimitas tua petimus te. Humanum est, considerare volunt, discutere volunt, paratiores volunt venire, ne nolentes differre prolixiora gesta faciamus, & ipsa gestorum prolixitas majores nobis moras incutiat. *Et alia manu*. Recognovi.

LVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Et ut in hunc diem cognitio differretur utriusque partis constat fuisse consensum, quod video hodie prodesse non posse. Interim, ut præcepi, ab ecclesiasticis Notariis ad quam partem fuerit dilata cognitio recitetur.

LVIII.

Petilianus episcopus dixit. Scriptum sit hoc non nostro vitio fieri, sed tantum quod Notarii occurrere non potuerunt vel exceptores. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi.

LIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Recita. *Januarius Notarius ecclesiæ Sitifensis partis Donati ex codice recitavit. Nobilitas tua dixit* Edicat officium quantum jam diei videatur emensum. *Rufinianus scriba viri clarissimi Curatoris dixit*. Exemptæ sunt horæ undecim diei. *Nobilitas tua dixit*. Quoniam diei pene omnem partem constat emensam, idcirco utrum ex communi consensu differri negotium placeat intimetur. *Ab utraque parte dictum est*. Placet, quoniam iste dies videtur emensus. *Nobilitas tua dixit*. In quem diem hæc ipsa comperendinatio differatur, pars utraque designet. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Sicut edicto nobilitas tua præscripsit, crastino intermisso propter descriptionem schedarum, perendie, si præcipis, observamus. *Adeodatus episcopus dixit*. Etiam nos consentimus ut perendino die negotium peragatur. *Sublimitas tua dixit*. Sicut partibus placuit, perendino die negotium repetetur. *Et cum recitasset*,

LX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Utrarumque partium professione monstratum est in hunc diem cognitionem fuisse dilatam, ita ut hodie negotium tractaretur.

LXI.

Petilianus episcopus dixit. Si perfecerunt gesta exceptores, agatur. *Et alia manu ut supra*.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Licet apertissimis fuerit professionibus designatum in quem diem dilatum esset judicium, tamen, ne quid ei parti quæ dilationem postulat

1 *Ad quem diem*) id est, ad Kalendas Junias, ut ait Augustinus ibidem.
2 *Magna invidia*) Augustinus ibidem: *Quæ omnia ideo a catholicis dicta sunt quod audierant eos etiam in populo suo de hac re invidiose locutos*.
3 *Sabanum*) id est, lineum.
4 *Membranacium*) Ita diserte vetus codex. Sed Massonus & Pithœus maluerunt *membranorum*.
5 *Leo Episc.*) municipii Moptensis.
6 *Sigillum*) Vide collat. 1. cap. 133. & cap. 224.
7 *Marinianus Episc.*) Ocensis, Donatista. Ceterum quæ heic de Mariniano dicuntur, ea omnia desunt in vulgatis editionibus.
8 *Ut concedat*) Augustinus in breviculo secundæ diei cap. 3. *Quod cum vidissent catholici, adhuc eos diu nugari ut gesta multis verbis onerarentur, petierunt cognitorem ut eis quam petebant dilationem concederet*.

lat negatum esse videatur, cognitio differetur, A ita ut edicat in quem diem debeat judicium protelari.

Petilianus episcopus dixit. Dicant exceptores quando edituri sunt gesta. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Exceptores quando possunt in schedis gesta conscribi & edenda compleri, edicere non morentur. *Hilarius exceptor dixit.* Sicut consensus accessit utrarumque partium, dum in scheda prosecutiones suas subscripserint, tunc demum diem edendorum gestorum possimus edicere.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Possunt hodie schedæ vel ab officio compleri vel ab utraque parte subscribi? *Hilarius exceptor dixit.* Hodie schedas complemus.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Quoniam suggessit officium hodie se schedas posse complere, edicat sanctitas vestra utrum hodie vel crastino die sit parata subscribere.

LXII.

Adeodatus episcopus dixit. Cum nobis schedæ oblatæ fuerint, subscribemus. *Et alia manu.* Adeodatus episcopus recognovi.

LXIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. C Edicat nunc officium post subscriptionem schedarum, etiam in editione gestorum quot dierum sufficere possit sine ulla excusatione dilatio.

LXIV.

Hilarus exceptor dixit. Si crastino die subscripserint vel hodie, possumus die noctuque invigilantes post tertium diem gesta edere, ita ut Notarii eorum nobis de scheda subscripta dictent. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Quis iste dies sit, ab officio designetur. *Rufinianus scriba viri clarissimi Curatoris dixit,* Hodiernus dies est III. Nonas Junias. *Marcellinus v. c. Tribunus & notarius dixit.* Diem D quæro quo edi gesta promissum est. *Hilarus exceptor dixit.* Possumus gesta edere septimo Iduum Juniarum die.

LXV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Licet jam de professionibus dubietas mihi magna nascatur, tamen denuo utrum sexto Iduum Juniarum die, omnibus ambagibus amputatis, negotium sit principale tractandum, pars utraque designet.

LXVI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Nos & hodie volumus, & si fieri posset vellemus. Tamen quia humanum fuit hoc concedere fratribus nostris quod nobis non injuste videntur postulasse, ad diem sextum Iduum Juniarum adjuvante Domino Deo nostro adfuturos nos ad peragendum principale negotium Ecclesiæ pollicemur. *Et alia manu.* Recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit.* Etiam pars alia quid voluntatis habeat dignetur edicere.

LXVII.

Emeritus episcopus dixit. De professionibus nostris nulla est ambiguitas. Quantum autem ad instructionem, quam fieri debere in judicio flagitavimus, advertit nobilitas tua nos justa & legitima postulasse. Diem autem statutum, hoc est, sextum Iduum Juniarum, si Deus jusserit, observabimus; ita tamen ut acceptis gestis nobis largiatur aliquid æquissimus judex, quo possit esse tractatus. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Septimo Iduum Juniarum die matutinis horis vobis gesta tradentur. Edi- B cite utrum alia die, id est, sexto Iduum Juniarum, adesse dignemini ut principale negotium peragatur. *Emeritus episcopus dixit.* Aderimus ad judicium, si quæ statuit nobilitas tua habuerint effectum. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.

LXVIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Memores periculi & professionis propriæ exceptores constituto die, matutinis horis, id est, septimo Iduum Juniarum, gesta edere festinabunt, ita ut Notarii partis utriusque in dictando non desint. Sciat autem utraque pars officio se cavere debere de perceptione gestorum hora pariter designata. Sacerdotale vero est, ut amputatis ambagibus, nulla morarum impedimenta nectantur.

LXIX.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Secundum præceptum nobilitatis tuæ, cum gesta susceperimus, de subscriptione & de tempore consequenter cavebimus. *Et alia manu.* Recognovi.

LXX.

Emeritus episcopus dixit. Cum oblata nobis fuerint gesta, satisfaciemus judicatis. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.

LXXI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Etiam istius diei gesta, ne qua possit esse denuo causatio, eadem die edere vobis festinabit officium.

LXXI.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Multa nudiustertiana die falsa jactata sunt. Ne hu- E jusmodi inlusionibus populus perturbetur, petimus ut ipsos petisse dilationem nobilitatis tuæ edicto noscatur. *Et alia manu.* Recognovi.

LXXIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ea quæ populus loquitur sanctitatem vestram permovere non condecet. Tamen, sicut edicto meo definitum est, gesta proponentur: *& infra.*

Hilarus & Martialis exceptores edidimus, & hæc similiter ut supra emendavimus.

Ex-

a *Expliciunt gesta secundæ cognitionis, ubi Donatistæ dilationem poposcerunt.*

a Vide Notas ad Capitularia pag. .....

Hoc loco vetus exemplar exhibet edictum Marcellini, quod in editionibus positum est in fine tertiæ cognitionis, loco sane suo. Nam cum collatio finita sit sexto Idus Junias, edictum vero datum A *sit aut propositum sexto Kalendas Julias, manifestum est illud sequi debere tertiam cognitionem. Ob eam itaque causam nos secuti sumus judicium virorum doctissimorum qui edictum ab eo loco transtulerunt ad finem gestorum. Nam in fine indiculi capitulorum tertiæ cognitionis adnotatum est recitatam fuisse sententiam post finitam collationem.*

INCIPIUNT GESTA TERTIÆ COGNITIONIS.

I.

Post consulatum Varanis viri clarissimi, sexto idus Junias, Carthagini in secretario Thermarum Gargilianarum, adstantibus Sebastiano, Maximiano, & Petro viris devotissimis Protectoribus domesticis, adstantibus etiam Vincentio & Taurillo viris devotissimis agentibus in rebus, Urso, Petronio, & Liboso Ducenariis inlustrium potestatum, Bonifacio & Evasio apparitoribus inlustrium atque eminentium potestatum, Fileto & Octaviano apparitoribus inlustris comitivæ sedis, Restituto & Exitioso adjutoribus cornicularii, Possidio, Quodvultdeo, & Colonico adjutoribus commentariorum officii D. N. viri clarissimi & spectabilis Proconsulis, Navigio adjutore numerorum, C *& Peregrino adjutore subadjuvarum officii D. N. viri clarissimi & spectabilis Vicarii,* [1] *Nampio scriba officii viri clarissimi Legati almæ Carthaginis, Rufiniano scriba v. c. Curatoris celsæ Carthaginis, excipientibus etiam Hilaro & Prætextato exceptoribus D. N. viri clarissimi & spectabilis Proconsulis, Fabio exceptore D. N. viri clarissimi & spectabilis Vicarii, Romulo exceptore v. c. Legati almæ Carthaginis, excipientibus quoque Januario & Vitale Notariis ecclesiæ catholicæ, Victore & Cresconio Notariis ecclesiæ Donatistarum, Ursus Ducenarius inlustrium potestatum dixit.* Præterito judicio Donatianæ partis episcopi in hodiernam diem, ut exinde instructi in judicio sublimitatis tuæ responderent, causa D sibi edendorum gestorum inducias postularunt. Nunc utræque partes pro foribus sunt. Si præcipis, intromittentur.

II.

Flavius Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Veniant. *Et ingressis episcopis catholicis, Aurelio, Alypio, Augustino, Vincentio, Fortunato, Fortunatiano, & Possidio, cum Novato, Florentio, Maurentio, Bonifacio, Prisco, Sereniano, & Scillacio coepiscopis suis, Deuterio, Leone, Asterio, & Restituto æque coepiscopis & custodibus gestorum, item e diverso ingressis episcopis Donatistarum, Primiano, Petiliano,* [2] *Emerito, Montano, Gaudentio, Adeodato, cum Peregrino, Apto, Clarentio, & Habetdeo coepiscopis eorum.*

III.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. B Certum est ob hoc dilatum fuisse negotium ut hodierno die gestis editis principalis actio tractaretur. Quod utrum factum sit, edicat officium. *Martialis exceptor D. N. viri clarissimi & spectabilis Proconsulis dixit.* Constat juxta præceptum nobilitatis tuæ gesta ante eum diem edita qua parvitas nostra fuerat professa. Quod, si jubet nobilitas tua, ad plenam fidem [3] ex cautionibus partis utriusque monstrabimus.

IV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Recitentur. *Martialis exceptor recitavit.* Post consulatum Varanis viri clarissimi octavo Idus Junias Fortunatianus episcopus catholicus civitatis Siccensium scripsi me gesta geminæ cognitionis pariter suscepisse, habita primum die Kalendarum Juniarum, item habita die tertia Nonarum; & suscepi tradente Martiale exceptore sedis proconsularis, qui sit deputatus Flavio Marcellino viro clarissimo Tribuno & Notario die octava Iduum Juniarum, hora diei quinta, in Ecclesia catholica Restituta. Et quamvis exceptores septimo Iduum Juniarum gesta promiserint edituros, melius tamen eorum festinavit industria ut nobis ante diem promissum acta cognitionum duarum pariter traderentur. Quibus perceptis, loco & tempore suprascripto instructos nos ad peragendum negotium die qui actis expressus est pollicemur esse venturos. *Cumque recitasset, idem dixit.* Lego aliam, si præcipit nobilitas tua.

V.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Lege. *Martialis exceptor recitavit.* Post consulatum Varanis v. c. octavo Idus Junias. Montanus episcopus civitatis Zamensium regiorum. Scripsi vobis, Hilare & Prætextate exceptores, me accepisse a vobis gesta geminæ cognitionis, in quibus una cum traditoribus & persecutoribus nostris confliximus, habita primum die Kalendarum Juniarum, & alia habita die tertia E Nonarum earumdem, quæ vos exceptores suprascriptæ sedis proconsularis tradidistis nobis coram patribus & coepiscopis nostris die octava Iduum Juniarum, hora diei tertia, [4] in Ecclesia Theoprepia; quibus perceptis loco & tempore

1 *Nampio sc. Legati al.*) Ita omnino vetus codex. Nescio itaque quo modo factum sit ut heic in editionibus Massoni & Pithœi irrepserit vox *Donati* in locum vocis *Legati*.

2 *Emerito*) Deest heic nomen Protasii, qui fuit Episcopus Tubiniensis. Cum vero ex cap. 218. primæ cognitionis constet decem & octo lectos ab utraque parte fuisse, id est, septem actores, septem consiliarios, & quatuor ad chartas, manifestum est deesse in hoc loco nomina duorum consiliariorum Donatistarum & quatuor custodum.

3 *Ex cautionibus*) id est, ex subscriptionibus Episcoporum, qui testabantur se gesta primæ & secundæ cognitionis accepisse ab exceptoribus, ut patet ex capitibus sequentibus. Augustinus in breviculo tertiæ diei cap. 1. *Et recitatæ sunt cautiones quibus constitit catholicos accepisse gesta octavo Idus Junias hora diei quinta, Donatistas autem eodem die, tertia.* Sanctus Gregorius lib. 3. epist. 3. *cautionis suæ juramenta trascendit.*

4 *In Ecclesia Theoprepia*) Clarissimi viri qui nuper sancti Augustini epistolas meliore luce donarunt, recte ex hoc loco collegerunt Theoprepiam fuisse nomen cujusdam apud Carthaginem Ecclesiæ tunc pertinentis ad Donatistas. Sicut enim catholici receperant gesta in Ecclesia catholica Restituta; sic Donatistæ ea receperunt in Ecclesia Theoprepia partis suæ.

pore supraſcripto, profitemur nos ad agendum negotium die actis expreſſa ordine integro eſſe venturos.

VI.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Lectæ cautiones geſtis præſentibus adhærebunt. *Et adjecit.* Quoniam conſtat ante diem editionem factam eſſe geſtorum, ſupereſt ut principale negotium proponatur.

VII.

Vide Auguſt. lib. ad Donat. poſt collat. cap. 28. *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Principale negotium jamdiu eſt ut cupimus terminari. Proinde, ſi vel ſero conceditur, probent, quoniam ex parte adverſa eſſe deſiderant, totiens objecta Eccleſiæ ſanctæ catholicæ toto orbe diffuſæ crimina & nunquam probata. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Recognovi.)

VIII.

Adeodatus epiſcopus dixit. Proponant. Sciamus quid agunt. *Et alia manu.* Adeodatus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

IX.

Vincentius Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ dixit. Propoſitionem ex mandato non didiciſti? *Et alia manu.* Recognovi.

X.

Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Morarum tendiculas nullus interponat, ſi de cauſæ noſtræ defenſione aliquam habemus fiduciam. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Recognovi.)

XI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Si quid intenditur, proponatur.

XII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Mandatum ipſorum legatur, & intentionem ipſorum inde agnoſcet nobilitas tua. *Et alia manu.* Recognovi.

XIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Amotis omnibus moris, quoniam conſtant omnia quæ ad principia negotii pertinebant ſuperiore judicio terminata, cauſa dicatur.

XIV.

Fortunatus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Duo in mandato ſuo objeciſſe monſtratur pars adverſa, traditionem & perſecutionem. Si igitur cauſam Eccleſiæ volunt ut peragamus, jamjamque te judicante finiatur. Nefas eſt enim ut exſpectatione populus in errorem mittatur. Si agnoſcenda eſt Eccleſia toto terrarum, ſicut promiſſa eſt, orbe diffuſa, teſtimoniis ſcripturarum doceatur. Sin vero ſolitis præſtigiis ſolitiſque ambagibus id intendit pars adverſa, ne ad veritatem veniamus, dicatur, ut hoc omnibus innoteſcat. *Et alia manu.* Recognovi.

XV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Quid hic refertur?

Emeritus epiſcopus dixit. Nunquam memini in judicio condemnatam eſſe patientiam. Quin immo ſemper id laudi eſt, ut ſecretum retinens lingua objectis, ſi poteſt, dilucide reſpondeat. Ergo quoniam omnium actionum debent eſſe principia, totiuſque negotii initia ex ſe ſumere conſueverunt, quid præteritorum dierum actus involvimus, & quaſi non fuerint peracta, iterum refricamus, cum præſentis diei propoſitio ſuam debeat ſumere accipereque perſonam? Unde ſi propoſitio eorum & reſponſio noſtra in judicium mittitur, perſonarum primum eſt diſcutienda qualitas, quis in judicium adduxit, quis convenire fecit, quis principes ſæculi convenit, quis legatos miſit, quis ſupplicavit, quis legem meruit, quis judicium poſtulavit; ut cum * eorum intentionibus docti fuerimus reſpondere valeamus. *Et alia manu.* Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

* Forte, [...] eorum. Hard.

XVI.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Diffidentia eſt cauſæ perſonas velle diſcutere quas priore conflictu viſus eſt confirmaſſe. Et ideo cauſam Eccleſiæ peragamus; quæ, ſicut promiſſa eſt, toto terrarum orbe diffunditur. *Et alia manu.* Recognovi.

XVII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Sanctitas tua propoſitionem, quantum arbitror, non diligenter advertit. Alia enim conſtat eſſe quæſita.

XVIII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Ad id ergo quod quæſierunt jube recitari partis utriuſque mandata, & inſtruentur ad id quod deſiderarunt. *Et alia manu.* Recognovi.

XIX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Quæſitum eſt per quos hæc ſit poſtulata conlatio, quive Epiſcopos qui e diverſo conſiſtunt ad judicium * poſtularit. Unde ad hæc ſanctitas veſtra reſpondere debebit.

* Forte, [...] ſtularint. Hard.

XX.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Si ad rem judicas pertinere, præſtantiæ tuæ eſt conſiderare. Catholicis Epiſcopis vel legatis catholicorum Epiſcoporum conceſſum eſſe habendam conlationem tenor reſcripti imperialis oſtendit. Venimus utrique, hic ſumus; & Deus nos diſputatores & conlatores magis quam litigatores eſſe præcepit, & nihil aliud voluit Deum timens & Deo ſerviens clementiſſimus Imperator. Adſtitiſſe legitimas perſonas & confirmata eſſe mandata primo die conflictus noſtri

ſtri judicavit ſublimitas tua. Non interponantur quæ ad rem neceſſaria non ſunt. Eccleſia eſt quam aſſerimus teſtimoniis ſcripturarum divinarum, omnibus nota, in monte, ſicut ſcriptum eſt, altiſſimo conſtituta, ad quam veniunt omnes gentes. Si eſt aliquid contra iſtam Eccleſiam quod dicatur, jam dicatur, & nullæ moræ interponantur. Si nihil eſt quod dicatur, cedat veritati qui criminationem ſuam adfirmare & oſtendere & probare hominibus non poteſt. Quamdiu iſta tanta populi expectatio ſuſpenſa eſt? De anima ſua omnes cogitant, & nos moratorias præſcriptiones ad hoc interponimus ut ad finem cognoſcendæ veritatis nunquam veniatur? *Et alia manu*. Recognovi.

XXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ut adverti poſſit in quem modum ſit delegata cognitio, imperialis præcepti forma relegatur.

XXII.

Petilianus epiſcopus dixit. Catholicos ſe ſine præjudicio noſtro dixiſſe his actis ſignatum eſt. Hujuſce rei ſerva conflictum. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus ſalva appellatione recognovi. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Quod præceperas recitetur. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus epiſcopus dixit*. Apud nos eſt enim vera catholica, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi ſalvo appellationis effectu. *Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Hoc probare opus eſt, non jactare. *Et alia manu*. Recognovi.

XXIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hoc utrarumque partium conflictus inveniet. *Et adjecit*. Imperialis ſanctio interim relegatur.

XXIV.

Martialis exceptor recitavit. Imperatores Cæſares Flavii Honorius & Theodoſius pii, felices, victores, ac triumphatores ſemper Auguſti, Flavio Marcellino ſuo ſalutem. *Et cum recitaret*,

XXV.

Petilianus epiſcopus dixit. Terreri me Imperator voluit, non occidi, non perſecutionem pati, non pertrahi, non ſpoliari. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus ſalva appellatione noſtra recognovi.

XXVI.

Alypius Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ dixit. Quod amplius eſt, nec territus es. *Et alia manu*. Recognovi.

XXVII.

Petilianus epiſcopus dixit. Laudaſti conſtantiam bonæ fidei & veræ catholicæ diſciplinæ. A *Et alia manu*. (Petilianus Epiſcopus) ſalva appellatione recognovi.

XXVIII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Nec territus es, ut dictum eſt, nec timuiſti. *Et alia manu*. Recognovi.

XXIX.

Martialis exceptor recitavit. Inter imperii noſtri maximas curas catholicæ legis reverentia aut prima ſemper aut ſola eſt. Neque enim aliud aut belli laboribus agimus aut pacis con- Vide collat. 1. c. 4.
B ſiliis ordinamus niſi ut verum Dei cultum orbis noſtri plebs devota cuſtodiat, ut etiam Donatiſtas vel terrore vel monitu olim jam implere convenerat, qui Africam, hoc eſt, regni noſtri maximam partem, & ſæcularibus officiis fideliter ſervientem, vano errore & diſſenſione ſuperflua decolorant. Nos tamen eadem frequentius non piget explicare quæ omnium retro principum devota in Deum definivit auctoritas; ne temporibus noſtris, ſi quid forte in injuriam legis catholicæ fuerit generatum, juſto judicio hoc nobis poſſit imputare poſteritas. Nec ſane latet conſcientiam noſtram fermo cœleſtis oraculi, quem errori ſuo poſſe proficere ſæva Donatiſtarum interpretatio profite-
C tur: qui quamvis depravatos animos ad correctionem mitius invitaret, aboleri eum tamen ante juſſimus, ne qua ſuperſtitionibus præſtaretur occaſio. Nunc quoque excludendam ſubreptionem ſimili auctoritate cenſemus; illudque merito profitemur libenter nos ea quæ ſtatuta fuerant ſubmovere, ne in divinum cultum nobis ſe quiſquam auctoribus æſtimet poſſe peccare. Et quamvis una ſit omnium & manifeſta ſententia catholicæ legis plenam veritatem recto hominum cultu & cœleſti ſententia comprobatam, ſtudio tamen pacis & gratiæ venerabilium virorum Epiſcoporum legationem libenter admiſimus, quæ congregari Donatiſtas Epiſcopos ad cœtum celeberrimæ deſiderat ci-
D vitatis, ut lectis etiam ſacerdotibus quos pars utraque delegerit, habitis diſputationibus ſuperſtitionem ratio manifeſta confutet. Quam rem intra quatuor menſes præcipimus explicari ut converſos animos populorum etiam noſtra clementia, ſicut deſiderat, celerius poſſit agnoſcere. Quod ſi intra præſtitutum tempus ſtudioſe Donatiſtarum Epiſcopi declinaverint convenire, trini edicti evocationem volumus cuſtodiri, ita ut vicenis diebus in evocatione contumacium tempora concludantur; quibus emenſis atque tranſactis, ſi provocati adeſſe contempſerint, cedat cum Eccleſiis populus qui doctores ſuos ſilentio cognoverit ſuperatos, & victum ſe aliquando gratuletur, ſciatque ſi non
E præceptis noſtris, vel catholicæ legis veris imperiis ſerviendum. Cui quidem diſputationi principe loco te judicem volumus reſidere; (Quicquid [1] etiam ante in mandatis acceperis pleniſſime meminiſti) omnemque vel in congregandis Epiſcopis vel evocandis, ſi adeſſe contempſerint, curam te volumus ſuſtinere; ut & ea quæ ante mandata ſunt, & quæ nunc ſtatuta cognoſcis, probata poſſis implere ſolertia; id ante omnia ſervaturus, ut ea quæ circa

1 *Etiam*) pro *enim* quod ſæpe contingit in antiquis libris.

circa catholicam legem vel olim ordinavit antiquitas, vel parentum noſtrorum auctoritas religioſa conſtituit, vel noſtra ſerenitas roboravit, novella ſubreptione ſubmota, integra & inviolata cuſtodias. Ut ſane adminicula competentia actibus tuis deeſſe non poſſint, viros ſpectabiles Proconſulem atque Vicarium ſerenitas noſtra commonuit, ut ſi propriarum dignitatum ſtatum cupiunt retinere, ſi apparitionem ſuam extrema declinare ſupplicia, tam ex propriis officiis quam ex omnium judicum apparitione abunde neceſſarios faciant deputari. Erit jam ſollicitudinis tuæ, ſi quid ulla cognoveris arte differri, miſſis relationibus indicare, ut negligentes puniat digna correptio. Omnia ſane quæ vel in unum epiſcopis congregatis B diſputatio completa firmaverit, vel deſiſtentibus forte ſtatuerit circa contumaces lata ſententia, te referre conveniet; ut quod ad confirmandam catholicam fidem præceptio noſtra profecerit, celerius poſſimus agnoſcere. *Et divina manu*. Vale Marcelline cariſſime nobis. Datum pridie Idus Octobris Ravennæ.

XXX.

Petilianus epiſcopus dixit. Donatiſtas nos appellandos eſſe credunt, cum ſi nominum paternorum ratio vertitur, & ego eos dicere poſſum immo palam aperteque deſigno Menſuriſtas & Cæcilianiſtas eſſe, eoſdemque traditores C & perſecutores noſtros. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi ſine præjudicio appellationis noſtræ.

XXXI.

Vincentius Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ dixit. Et hoc recuſas quod in Præfectorum judicio pro voto complexus es? *Et alia manu*. Recognovi.

XXXII.

Petilianus epiſcopus dixit. Nec nunc abnuo eſſe mihi principem ac fuiſſe beatiſſimæ ſanctæ- D que memoriæ Donatum hujus civitatis epiſcopum, ejuſque tanta merita floruiſſe ut & illius temporis gloriam vetuſtas ipſa. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi ſalvo appellationis effectu.)

XXXIII.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Damnent nomen Donati, & deinceps non appellabimus illos Donatiſtas. *Et alia manu*. Recognovi.

XXXIV.

Petilianus epiſcopus dixit. Damna nomen Menſurii & Cæciliani, & non diceris (Menſuriſta neque) Cæcilianiſta. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi ſine præjudicio appellationis noſtræ.

XXXV.

Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Feci enim mentionem Menſurii? *Et alia manu*. Recognovi.

XXXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hæc omnia utriſque partibus ſalva erunt. *Et adjecit*. Evidenter apparuit Epiſcopis poſtulantibus diſputationem a venerando principe me diſceptante fuiſſe mandatam, ut cauſa primi diſcutiatur erroris, quæ jam in medium proferatur.

XXXVII.

Emeritus epiſcopus dixit. Lectum eſt reſcriptum. Legantur & preces, ut cauſa poſſit audiri. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus recognovi.

XXXVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Peritiam ſanctitatis veſtræ arbitror non latere pragmaticis reſcriptis preces inſeri non ſolere; quas quidem ab Epiſcopis qui conlationem poſtulaverant, ſicut ejuſdem ſanctionis textus oſtendit, proceſſiſſe non conſtat. Unde tandem aliquando negotium proponatur.

XXXIX.

Emeritus epiſcopus dixit. Si pragmatico reſcripto preces inſeri non ſolere præſtantiæ tuæ interloquutione ſignatum eſt; eos quos legatos eſſe dixerunt, utrum ex omnium voluntate, utrum ex communi mandato * perrexerint, doceant; ut ſi non [1] in precibus, certe vel in legatis poſſit ſtare perſona. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus recognovi ſine præjudicio appellationis meæ.

* Forte p[...]rexerint.

XL.

D *Auguſtinus Epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Advertat nobilitas tua [2] quanta aguntur ut nihil agatur. *Et alia manu*. Recognovi. *Montanus epiſcopus dixit*. Ordine integro cauſa peragenda eſt. *Et alia manu*. Montanus epiſcopus recognovi ſalva provocatione.

XLI.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Præſentes ſunt, utrique convenimus, locus iſte epiſcopis pene refertus eſt mandata recitata atque firmata ſunt, non negatur a partibus noſtris poſtulatam eſſe conlationem, ut in ea conlatione tandem aliquando vel probent vel E probare non potuiſſe monſtrentur quæ ſolent non nobis, non unicuique noſtrum, ſed univerſo orbi Chriſtiano objicere crimina: qui Chriſtianus orbis, non opinione humana, ſed divinis teſtimoniis & promiſſus eſt & impletur. Quid? Adhuc neſcio qua [3] tergiverſatione

---

1 *In precibus*) Antea in codice MS. & in editionibus legebatur *præcipibus*. Legitimam eſſe emendationem noſtram & ſenſus oſtendit, & probatur etiam ex cap. 37. 38. & 49. iſtius tertiæ cognitionis. Vide Auguſtinum in breviculo diei tertiæ cap. 2.

2 *Quanta aguntur*) Hæc verba frequenter repetit Auguſtinus in variis lucubrationibus ſuis.

3 *Tergiv. morat.*) Ita vetus Codex & editio Maſſoni. Pithœus ſic emendavit, *tergiverſationes moratoriæ*. Sed hæc emendatio non eſt neceſſaria, ut patet etiam ex cap. 63. iſtius cognitionis.

tione moratoria ab eis interponuntur qui se episcopos Christi dici volunt? Expectatio, non dico hujus civitatis, sed universi pene generis humani suspensa est, aliquid de Ecclesia cupit audire, & nos adhuc forenses formulas discutimus, & miserrime litigamus. Jam advertat nobilitas tua quid agatur. Jam aliquando nos de hoc negotio, amputatis omnibus morulis, adjuvante Deo liberare dignare. *Et alia manu.* Recognovi.

XLII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ad omnem confirmationem sufficere posse non ambigo universorum subscriptiones superiore judicio mandato insertas atque digestas. Unde quoniam omnium consensus expressus est, amotis superfluis aliquando negotium proponatur.

XLIII.

Emeritus episcopus dixit. Duo sunt in judicium missa, a quibus deviari nullo modo potest; unum quod secundum imperiale præceptum, aliud quod secundum mandati tenorem agere se judicio demonstrarunt. Igitur si utraque connexa sunt, debet edoceri: si autem separata atque sejuncta sunt, unius necesse est faciant jacturam qui utrumque nolunt ad probationem in judicium mittere. Convenire enim debet cum rescripto mandatum, & ad formulam statuti imperialis mandatorum debet sensus astringi. Quod si neutrum esse intelligit præstantia tua, neque moratoriis nos velle agere, neque nos a causæ actione suspendere, sed constitutis primitus fundamentis ecclesiasticum negotium velle definire, quid est quod nobis de mora præscribitur, & tanquam cavillatoribus & a cognitione refugientibus quasi moras quasdam per nos innecti causantur, cum utique, si advertant, magis his qui proponunt incumbere aut necessarium esse dicimus ut omnibus moris amputatis ad negotii instrumenta arcemque veniatur, ut ostendatur ex adversa parte quis petierit, quemadmodum petierit, vel quid petierit; ut cum de mandato vel de rescripto utraque concordantia complexus fuero, & ea quæ in rescripto sunt confirmata, & ea quæ ex ipsorum petitione suggesta sunt possint judiciis approbari. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.

XLIV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Tuæ sunt partes, vir nobilis. Si respondit ad ea quæ diximus, opus est ut respondeamus. Si autem pervidet præstantia tua nihil eum respondisse ad id quod juste flagitamus, sed moris superfluis alias moras superfluas addidisse, judica ut videtur. *Et alia manu.* Recognovi.

XLV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Certum cognitionis tenorem principali constat auctoritate definitum. Hoc enim relectæ sanctionis series demonstravit, ut convocatis episcopis atque partibus delectis, superstitionem, ut ipsius legis verbis loquar, ratio manifesta confutet. Unde dignabitur sanctitas vestra clarius demonstrare in qua sit parte superstitio constituta.

XLVI.

Petilianus episcopus dixit. Advertit sublimitas tua magnam diffidentiam eos habere magnumque mendacium, si ea quæ petimus prodere noluerint. Etenim ante de sua conscientia judicat qui petitionem suam timuerit publicare. Non igitur moram aliquam facimus, sed per ipsos moras fieri sublimitati tuæ. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Petilianus episcopus salvo appellationis nostræ merito recognovi.)

XLVII.

Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Non sufficit quod tibi respondit judex. *Et alia manu.* Recognovi. *Petilianus episcopus dixit.* Aut legant quod petimus, aut negent. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi salva appellatione nostra. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Quid ad rem pertinet quod pars adversa est prosecuta, & non propter moras quasdam. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Recognovi.) *Petilianus episcopus partis Donati* (*dixit.*) Judica. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi salvo nostræ appellationis effectu.

XLVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Evidentius sanctitas vestra quid postulet designare debebit.

XLIX.

Emeritus Episcopus dixit. Longo volumine præterito judicio quasi mandati tenorem pars diversa prodidit. Cui rei si vera adstipulatur adsertio, id in judicio publicare ac prodere debent, tantummodo se sequi hoc ipsum, jacturam autem facere imperialis rescripti, ad cujus promulgationem neque tenorem precum neque mandatum legatorum monstrare voluerunt. Igitur quia nihil ab re est quod in judicio postulamus, petimus ut primitus aut rescripti jacturam aut mandati sui faciant cessionem, ut ad causam venire valeamus. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi sine præjudicio appellationis (nostræ.)

L.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit Legatur mandatum nostrum, & intelligent quam cuncta contineat. *Et alia manu.* Recognovi. *Petilianus episcopus partis Donati dixit.* Patere, præsta judici patientiam quam nobis præstat. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi sine præjudicio appellationis nostræ.

LI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Nihil aliud præcipue principali sanctione adverti esse constitutum nisi ut convenientibus episcopis, disputatione habita, causa primi inveniatur erroris, cui disputationi me judicem voluit residere. Accepit autem sanctitas vestra prosecutionem partis e diverso sistentis, in qua evi-

evidenter ostensum est atque promissum, ut Ecclesia toto orbe diffusa divinis testimoniis demonstretur, cum videatis ex mandati serie & ex præsenti professione id fuisse declaratum ut legis exemplis atque documentis omnia comprobentur. Nec enim clementissimus princeps formam conlationi dedisse monstratus est, sed tantum conlationem debere fieri judicavit. Unde quoniam secundum desiderium vestrum divinis testimoniis se agere eorum professio declaravit, quid amplius desideretis ignoro.

LII.

Petilianus episcopus dixit. Apertissime intelligitur eos diffidentia vel sero pudore id agere B ne petitionem suam omnibus publicent, quoniam eos constat clementissimo Imperatori mentitos. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

LIII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit Conlatio petita est a legatis nostris. Lex ipsa continet, quæ ad tuam nobilitatem data est. *Et alia manu*. Recognovi.

LIV.

Petilianus Episcopus dixit. Non differimus agere. C *Et alia manu*. (Petilianus Episcopus) salva appellatione nostra recognovi.

LV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Data est. Omnes fatemur nos petisse conlationem, quoniam eam recusabatis, ut tandem sic saltem ad hunc locum vel ad hoc tempus conlationis & disputationis & demonstrandæ veritatis gratia veniremus. Factum est. Venimus & nihil vultis prodesse quod venimus. Confitemur nos conlationem petisse. Nihil aliud Imperator quam nos conlationem petisse suis verbis expressit. Jam fiat ipsa conlatio. Videamus D quid dicatur contra Ecclesiam toto orbe diffusam, quam demonstramus divinis testimoniis & promissam esse & nunc ita exhiberi ut cœcorum oculos feriat, surdorum aures inrumpat. Ad hanc demonstrandam nolunt pervenire fratres nostri, ut demonstretur quod latere non potest. Edicant crimina. Videamus quibus criminibus periit quod promissum est Abrahæ: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*. Quæ
Gen. 22. crimina istam promissionem jurantis Dei delere potuerunt, audiamus, discamus, noverimus, sequamur. Si autem nihil est quod contra dici possit, aut pronuncia, aut tolle omnes moras, & aliquando negotium finiatur. *Et alia manu*. Recognovi. E

LVI.

Emeritus episcopus dixit. Magno argumento veritas occultatur; ut cum ad inquisitionem nostram modicum quid ex parte adversa prolatum sit, cetera sileantur. Dixit enim suos ivisse legatos, quorum neque nomina neque ordinem neque mandatum vult judicio publicare. Igitur aut hujus rei jacturam faciat, quia non potest approbare; aut si valet hoc legibus edocere, A vel qui legati fuerint, vel quando missi sint vel quid pertulerint, legati mandatum in judiciorum notitiam adferere debebunt. Videt præstantia tua nihil nos absque re petere, quippe cum ipsorum sit causa cur non ad interna negotii veniamus. Proposuerunt enim ex mandati sui tenore nescio quibus se allegationibus adversum nos stare debere. Has ipsas allegationes & nos possumus legalibus testimoniis superare. Prius est ergo ut initio actionis exposito, personam suam, sive suscipientis, sive mandantis, in judicio approbare valeat, tunc demum ad negotii merita descendatur. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salva appellatione recognovi.

LVII.

Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Quid est aliud causam dimittere & personas quærere nisi effugere velle? Quare venisti? *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. A personis incipit omnis causa. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi salvo nostræ appellationis effectu. *Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Non tibi forum tuum designavit quæ omissa sunt repeti non posse? *Et alia manu*. Recognovi.

LVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Conlationem fuisse postulatam & conlationem fuisse concessam cœlestis sanctionis forma declaravit. Cur nunc legatorum personæ in medium veniant, necdum diligenter adverti.

LIX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Si negaremus non petisse conlationem, Imperatoris testimonio convinceremus. Habemus Imperatorem testem, petisse nos confitemur. Venimus ut fiat quod & nos petivimus & ille concessit, & adhuc nescio quæ dubitationes vel moræ interponuntur. *Et alia manu*. Recognovi.

LX.

Emeritus episcopus dixit. Ecce jam professus es partem. Dic quando petisti, dic per quos petisti. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salva appellatione nostra recognovi.

LXI.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Ad demonstrandam veritatem personarum non est necessaria inquisitio. *Et alia manu*. Recognovi.

LXII.

Montanus Episcopus dixit. Quoniam pars adversa ad clementissimum Imperatorem confugit, oportet eamdem & mandatum edere & legationem; ut cum hæc potuerimus advertere, in judicio nobilitatis tuæ noverimus quid possimus respondere. *Et alia manu*. Montanus episcopus salva appellatione recognovi. *Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Satis longum

gum est a causa & præter hanc causam illa A velle repetere quæ hujus judicati tenor in statu inquisitionis suæ omnino non quæsivit. *Et alia manu*. Recognovi. *Montanus episcopus dixit*. Tuæ actionis est quod flagito. *Et alia manu*. Montanus episcopus recognovi salvo provocationis effectu. *Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Definitiva est judicis qui præsidet sententia ad quid nos ad hodiernum diem distulit, satis pudoris esse debere hoc si transimus quod de causa judicamus nos ipsi. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.) *Montanus episcopus dixit*. Tuæ actionis est quod flagito, tu fundamentum causæ constituisti, tu ad Imperatorem confugisti. Oportet ergo me & mandatum repetere & legationem, quibus B usus sis verbis; ut cum hæc omnia in judicio nobilitatis tuæ a nobis fuerint pertractata, tum demum quid utilitati nostræ conveniat valeam respondere. *Et alia manu*. Montanus episcopus salvo provocationis effectu recognovi. *Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Professionem tuam tu superare non potes. Unde recessisti cognosce. Omissa repetere non potes. *ect alia manu*. Recognovi. *Augustinus episcopus Eclesiæ catholicæ dixit*. Quid flagitas quando petierim, cum videas quando venerim. Quid quæris utrum petierim, cum universum catholicum præsens in hac urbe Concilium mandatum dederit, mandato subscripserit, subscriptiones præsens te instante cognoverit? Nihil hic aliud C quam moræ inquiruntur, quia contra Ecclesiam universam Dei testimoniis commendatam nihil est quod dicatur. *Et alia manu*. Recognovi.

LXIII.

Montanus episcopus dixit. Scriptum sit partem adversam moratoria innectere, cum quod a nostris partibus flagitatur non produnt. Ac per hoc si volunt eamdem moram de medio tolli, prodant, quod flagitamus, prodant mandatum, prodant & legationem; tum deinde ad merita negotii veniemus. *Et alia manu*. Montanus episcopus salvo provocationis effectu recognovi. D

LXIV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Non hoc quæri voluit clementissimus Imperator. Causam discidii & erroris jussit inquiri.

LXV.

Montanus Episcopus dixit. Sed clementissimus Imperator rescripto suo eosdem publicavit legationem inseruisse. Unde quia etiam ipse hanc facultatem nobis tribuere voluit pro clementia sua ut hoc in judicio requiramus, oportet eosdem & mandatum proferre & legationem, ut E sciamus quid iidem in eodem textu fortasse fuerint ementiti; ut tum demum, his omnibus pertractatis, noverimus personarum meritum, an valeant honoribus suis integro ordine respondisse. *Et alia manu*. Montanus episcopus salvo provocationis effectu recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Legationi eos consensisse universi Concilii & subscriptionis tenor evidenter ostendit. Denique ad integram confirmationem, cum omnium subscribentium nomina legerentur, sanctitas vestra dixit sibi hoc plene non posse sufficere nisi etiam omnes advenissent, ut in præsentiarum positi, utrum ipsi subscripsissent atque mandassent, propriis professionibus indicarent. *Montanus episcopus dixit*. Personas eorum flagito qui mandatum dederunt ad clementissimum Imperatorem, non eorum qui hodie ad hoc judicium pervenerunt. Unde, vir sublimis, oportet istos quam refugiunt actionem in judicio nobilitatis tuæ prodere. Jam ergo prodant mandatum, prodant & legationem; ut cum his recensitis adverterimus qui iisdem commendarint, valeamus eorum objectionibus respondere. *Et alia manu*. Montanus episcopus recognovi salvo provocationis effectu.

LXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Eos quos legationem peregisse dicis, si præsentes esse vel in præsentiarum mandato subscripsisse cognoscis, evidenter ostende. Sin vero absentes, necesse est ut veniant, quatenus omne possit negotium pertractari.

LXVII.

Montanus episcopus dixit. Ergo, vir sublimis, eorum præsentia facienda est qui ad clementissimum Imperatorem per maria volaverunt. Ipsorum ergo & persona adstans doceat sibi aliquid ab istis esse mandatum; ut de ipso mandato intelligam quid in sua causa voluerint innectere, quid deinde forsitan in eadem legatione contra nos ementiri. Est enim studium semper adversariorum, incerta de adversariis auribus sacratissimis innectere. Ergo unde probabo episcopalem, quam sibi jactant esse, personam sub verecundia & textu aliquid Imperatori suggerere potuisse, nisi eamdem legationem vel mandatum sibi creditum potuero perlegere & de eodem judicare. *Et alia manu*. Montanus episcopus salvo appellationis effectu recognovi.

LXVIII.

Alipius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Eadem superfluo repeti etiam nobilitas tua nobiscum considerat. Sufficit persona adsertorum præsenti mandati auctoritate firmata. Jam nunc remotis superfluis ad negotium veniamus; cujus firmamentum nullam poterit habere dubitationem, quando persona nostra, quibus universale Concilium mandavit, disputationem ab Imperatore præceptam ita firmavit ut ne ipsi quidem dubitare possint in quorum aspectibus processerunt omnes qui mandaverunt. *Et alia manu*. Recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Petisse nos conlationem quis negare potuit aut potest? *Et alia manu*. Recognovi.

LXIX.

Emeritus episcopus dixit. Quid petisti? Quem misisti? Dic nomen, quæ mandasti. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salvo appellationis effectu recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. De causa loquere, mandatum audisti. Recitetur identidem, & responde si habes

bes quod dicas. Superfluis immoraris. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Quem misisti, quid mandasti, quid egisti, advertere debeo. Non enim clanculo tibi licet suggerere quod postea non debeat publicari. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

LXX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Qua ratione legatorum nomina postulentur ignoro, cum conlationem tantum postulatam esse & conlationem fuisse concessam, sicut superius interfatus sum, principalis sanctio diligenter ostenderit. Unde sanctitas vestra jam ad negotii interna venire dignetur, quatenus veritas elucescat.

LXXI.

Montanus episcopus dixit. Sed clementissimus Imperator me magis instruere voluit quid de adversariis nostris requiramus, dum utique eorum legationem publicat. *Et alia manu*. Montanus episcopus recognovi salvo provocationis effectu.

LXXII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Separationis & dissensionis tuæ ab Ecclesia universali, quæ toto orbe diffunditur, causas expone. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXIII.

Montanus episcopus dixit. Legatur ad locum, si legationem eorum non publicavit clementissimus Imperator. De hac re, de hac causa me voluit disputare, eorum legationem in judicio voluit publicari. Ab statutis clementissimi Imperatoris non est deviandum, faciendum est satis in hoc loco clementissimo Imperatori. Siquidem de eorum legatione in judicio publicata nos voluit pertractare. *Et alia manu*. Montanus episcopus manente appellationis nostræ effectu recognovi.

LXXIV.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Hoc clementissimus non censuit Imperator; sed id partibus dignatus est statuere, ut ab utrisque partibus electis episcopis, veternosum errorem tandem aliquando propter salutem populorum & animarum in medium prolata veritas monstret. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Lege utrum hoc petiveris. *Et alia manu*. Petilianus episcopus salva appellatione nostra recognovi. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Ceterum superfluis immoramini. Catholicam monstramus Ecclesiam de lege, de prophetis, de evangeliis, de psalmis, de omnibus divinis testimoniis. Contra hoc a vobis profertur mandatum. Publica. Tecum ad Ecclesiam demonstrandam evangelium proferamus. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXV.

Petilianus episcopus dixit. Ecclesiam catholicam penes me esse & pura observatio nostra facit & vitia vestra atque flagitia nostra. Omnis Ecclesia Dei pura, sancta, sine macula & ruga esse debebit. Quare igitur, ut ad hujus disputationem rei possimus descendere, & congruo tempore testimoniis dominicis, ut prius est, quod de te flagito, si non diffidis, maxime cum id agat causæ justissimus cognitor, ut quicquid agendum sit populo publicetur. Mentitum te igitur clementissimo Imperatori sat constat, cum dubitas proferre quid dixeris, quid egeris, quid mandaveris, quid susceperit ille legatus, quod mandatum acceperit, quid peregerit. Noverit hæc conscientia populi, sciat universa provincia, hoc acta ista quæ controversia plene contineant, sciant vos apertissime de mendacio vestro diffidere, morasque innectere actioni, ne ad veritatem aliquando vestris præstigiis nebulisque obstantibus veniatur. *Et alia manu*. Petilianus episcopus salva appellatione nostra recognovi. *Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Quod nescis an petiverim, quomodo reprehendis? *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Petisse se confessus est. *Et alia manu*. Petilianus episcopus salva appellatione nostra recognovi.

LXXVI.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Ecclesiam catholicam apud se esse testatus est. Hanc voluimus residente nobilitate tua testimoniis edoceri. Publicet quod promittit; ut aut in ejus apertam veritatem noster consensus accedat, aut patiatur monstrari luce clarius veritatem, & tandem aliquando ab errore descissens cedat veritati congrue pro salute qui cogitat in errore vincere contra salutem. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Ut possimus facere hæc, prius fac quod de te flagitamus. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi. *Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Si ordo gestorum flagitat, publicamus. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Cum legationis formam demonstrarit augusta præceptio, cur legatorum nomina postulentur ignoro. An invictissimum principem aliquid contra rationem dixisse vestra sanctitas putat? Cum ad causam peragendam personæ videantur expressæ atque firmatæ, cur nunc legationis merito fiat necdum potui diligenter advertere, vel cur legatorum nomina postulentur ignoro. Unde tandem aliquando, amotis superfluis, [1] negotium proponatur.

LXXVIII.

1 *Negot. proponatur*) Antea legebatur *provocatur*. Emendatio nostra confirmatur ex capite 86. ubi ita legitur: *Unde sicut jam sæpius interfatus sum, negotium proponatur*. Item cap. 79. *Quæso vos ut tandem proponere negotium dignemini*. Et cap. 84. *Dignamini tandem aliquando negotium proponere*. Et cap. 96. *Negotium proponere tandem aliquando dignetur*.

LXXVIII.

Emeritus episcopus dixit. Mandatum quod in recenti negotio recitatum est, actis videtur insertum. Quid autem per legatos suos mandaverint insinuare noluerunt. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salvo effectu appellationis nostræ recognovi.

LXXIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Conlationem postulatam evidenter recitata principalis sanctio declaravit, hancque fuisse [1] concessam constat. Et quoniam in unum sanctitas vestra de delectis ab utraque parte qui negotium possent actitare convenit, quæso vos ut tandem proponere negotium & peragere atque explanare dignemini. *Emeritus episcopus dixit*. Hoc ipsum dicat quod præstantia tua sua interlocutione signavit. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salva appellatione nostra recognovi.

LXXX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Hoc olim clamamus ut fiat. Conlatio postulata est, conlatio concessa est, causa conlationis utrique venimus. Jam tandem fiat quod & petitum fatemur & concessum esse ipsa concessio declaravit. *Et alia manu*. Recognovi. *Emeritus episcopus dixit*. Postulatam esse dixit. Per quem petiit? *Et alia manu*. Emeritus episcopus salva appellatione nostra recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Finem superfluis imponere nolunt. *Et alia manu*. Recognovi. *Montanus episcopus dixit*. Tu ad actionem moras innectis. *Et alia manu*. Montanus episcopus recognovi salvo provocationis effectu.

LXXXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Legatorum personæ ibi fuerant exigendæ ubi peracta legatio est. Cum autem de nominibus legatorum clementissimus tacere voluerit Imperator, cur hic desiderentur ignoro. *Emeritus episcopus dixit*. Ipsi non taceant, si tacuit Imperator. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus salva appellatione nostra recognovi.

LXXXII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Causam dicant, ut jam diximus, separationis & divisionis ab ecclesia toto terrarum orbe promissa, lege firmata, testimoniis prophetarum luce clarius demonstrata, evangelio usque hodie magna firmitate perducta; & discedant moratoriæ tergiversationes, & separationis cri-

men vel sero cognoscant. *Et alia manu*. Recognovi.

LXXXIII.

Montanus episcopus dixit. Cum edideris ea quæ postulamus, adsertionibus nostris non deerimus. *Et alia manu*. Montanus episcopus prosecutiones meas salvo appellationis effectu recognovi.

LXXXIV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Legationem a catholicis susceptam imperialis sanctionis tenor ostendit, in qua conlationem constat fuisse postulatam, cui me judicem idem clementissimus princeps voluit residere. Unde quoniam de personis legatorum nihil inquirere præceptus sum, nec excedere me posse præcepti formam vestra sanctitas mecum melius recognoscit, dignamini tandem aliquando negotium proponere, ut & ipsi veritati & principali jussioni satisfactum esse in omnibus videatur.

LXXXV.

Emeritus episcopus dixit. Quid secreto agatur intelligis, vir spectabilis, dum rem in medio positam & pene ipsa luce clariorem volunt nebulis obligare. Conlationem imperiale præceptum inter partes fieri pro sua censuit voluntate. Nos quoque secundum eorum petitionem, ut dicunt, quam nunc in judicio negant, quam approbare nolunt. *Et* (*cum diceret*, (*Et*) *alia manu*. Emeritus episcopus salva appellatione nostra recognovi.) *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Non negamus. *Et alia manu*. Recognovi. *Emeritus episcopus dixit*. [2] quam publicare detrectant, provinciis nostris acciti, conflictum quem se proponere pollicentur, refugere nos non debere omnimodo profitemur. Igitur quoniam nihil de re, nihil de causa, nihil de persona actum est, cum primitus illud debeat ventilari utrum petierint, per quos petierint, vel quid petierint, quare id sileant, quare non publicent, advertit sublimitas tua. Si concordant petitiones, debent in judicio ventilari. Si neutrum volunt, unius debent facere cessionem. Si ad prioris mandati volunt nos tenere consensum, non negamus secundum imperiale præceptum adesse nos conflictationi debere. Si autem secundum præsens mandatum volunt agere, debent cognitionem ejusdem quoque rei, profiteantur adstipulationem. Si dubitant proponere, ut nos eorumdem propositionibus respondere valeamus, videat præstantia tua non e nostris partibus nasci quo minus negotium ventiletur. Quippe cum hac [3] agoga & hac quodammodo janua ad negotii merita descendendum sit, intelligit præstantia tua vel negare saltim eos vel reticere

---

1 *Concessam constat*) Et hæc quoque emendatio nostra est. Nam antea legebatur *restat*. Verum ita legi debere uti nos edidimus probatur ex capite seq. *conlatio concessa est*, & ex Augustino in breviculo tertiæ diei c. 2. *quod ea collatione agi ab Imperatore præceptum est, quam & petitam ab illo & concessam esse constabat*. Et c. 4. *collationem petitam concessamque constabat*.

3 *Quam publicare*) Hæc pendent a prima parte prosecutionis Emeriti.

1 *Agoga*) In veteri libro & in editionibus ita scriptum est: *Quippe cum hac ago & hac quodammodo janua* nullo sensu. Emendationem nobis indicavit Plinius lib. 33. cap. 4. ubi de modis auri quærendi agens, agogas vocari ab Hispanis ait fossas quæ in plano cavantur in quas aurum profluat.

cere vel contemnere respondere propositionibus nostris; ut cum hæc adverteris, judicare digneris. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salvo effectu appellationis nostiæ recognovi.

LXXXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quid petierint vel quid pertulerint inquirere me debere non jussit clementissimus Imperator. Quare autem petita conlatio sit, apertissime demonstratum est, id est, ut superstitionem ratio manifesta confutet. Hoc hodie fieri posse non dubium est; siquidem delectas ab utraque parte personas convenisse cognosco. Unde jam, sicut sæpius interfatus sum, negotium proponatur.

LXXXVII.

Emeritus episcopus dixit. Petierunt aut non petierunt. Dicant per quos vel quid petierunt. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salva appellatione nostra recognovi.

LXXXVIII.

Alipius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Sufficit jam rescripti recitatio. Agnoverunt quid voluerit inter nos discuti clementissimus Imperator. Removeantur superflua, ad causam veniamus. Considerandum est enim quid agat pars diversa. Videlicet quemadmodum priore judicio longitudine præteritorum gestorum prætendit dilationem, ita etiam hodie desiderat superfluis codices onerare, ut item causentur de mora describendorum vel edendorum gestorum. *Et alia manu*. Recognovi. *Montanus episcopus dixit*. Tu moras innectis cum non profers quod nos a te flagitamus. *Et alia manu*. Montanus episcopus prosecutionem meam recognovi salvo provocationis effectu.

LXXXIX.

Petilianus episcopus dixit. Proxime præterita cognitione atque controversia, quamvis ante causæ principium ventilatum, non nostro vitio neque nostra petitione dilationem provenisse manifestum est, sed humanitate judiciorum tuorum, quam non poteras denegare; quippe cum exceptores onerati longitudine controversiæ ac prolixitate, id etiam professione sua responderint. Unde quoniam ista peracta sunt, sed fecit inde hodie mentionem, ideo hæc volui replicare. At nunc eosdem nunc moras innectere, eosdem in præsenti actione obtendere nebulas, ne ad eorum mendacia veniamus, ipsa eorum taciturnitas monstrat. Loquuntur enim cum tacent se vereri id proferre quod clementissimo Imperatori mentiti sunt. Si igitur freti sunt bonæ petitionis voluntate atque ordine, quid eam dubitant ventilare? Et quoniam potestas tua meminisse dignatur id priore controversia agitatum, ut aut jure publico agerent, aut legis dominicæ auctoritate descenderent disputare, idque suo mihi promisere consensu, nobilitas autem tua id sibi exceperit, a legibus tolli se minime oportere, tuarum partium est, vir nobilis, id tenere quod legum est, illorum autem est promissa necessitas ut lege divina debeant experiri. Si igitur apud te legibus publicis agitur, quoniam tu hisdem præsidere te professus es, exige quod leges habent. Si autem disputatio legalis in medium mittitur, interrogo te hic qui desideras disputare, quid petieris, quid egeris, quid contra me dixeris: quem si invenero vera dixisse, necesse habeo ejus legis disputationem committere. Si autem cognovero a perfidia atque mendacio te cœpisse, necesse est ut tuam personam longe prorsus evitem. Quid enim mihi prodest docere mendacem? Quid mihi prodest refragatori ac refragaturo reddere rationem? *Et alia manu*. Petilianus episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

XC.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Conlationem a catholicis tantum postulatam fuisse relecta imperialis sanctio declaravit.

XCI.

Petilianus episcopus dixit. [1] Catholicos nos esse acta contineant. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi.

XCII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Necesse est me eos (eo) nomine appellare, quo eos appellari voluit clementissimus Imperator.

XCIII.

Petilianus episcopus dixit. Ante causam inane nomen est illis. Etiam de ipso nomine erit disputatio nobis atque contentio. Tum demum obtinebit hoc nomen qui fuerit inventus esse Christianus. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi.

XCIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Certum est post habitum conflictum eos catholicos nuncupandos apud quos veritas fuerit deprehensa. Ego autem etiam in hac parte formam necesse habeo sequi præceptionis augustæ, in qua catholicos eos appellare dignata est.

XCV.

Petilianus episcopus dixit. Sine præjudicio nostro hoc interfari dignata fuerit præstantia tua. *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi salvo nostræ appellationis effectu.

XCVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Sanctitas vestra si eos falso hoc nomine adserit nuncupatos, negotium proponere tandem aliquando dignetur; quatenus de præsumpto nomi-

1 *Catholicos nos esse*) Vide Augustinum in breviculo tertiæ diei cap. 3.

nomine, ſi potuerit comprobari, pars e diverſo conſiſtens in omnibus confutetur.

XCVII.

Emeritus epiſcopus dixit. Magnis actum eſt voluminibus, & reſpondere noluerunt, tenentes apud ſe quodam præjudicio [a] voluntatem ne ſatisfacerent judicatis. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.) *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Quibus judicatis? *Et alia manu*. Recognovi. *Emeritus epiſcopus dixit*. Vel illud reverentiæ ac patientiæ judiciorum præſtare dignetur (ut reſpondeant) [1] utrum petitoris loco adſiſtant, utrum ipſi proponant, utrum ipſi nos in judicium vocent; ut cum ex eorumdem reſponſione vel hoc cognitum fuerit, ad eorum propoſitiones reſpondere valeamus. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Reſpondeatur objectis.

XCVIII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Eccleſia, quod audire non vultis, & neceſſe eſt audiatis, quoniam tot teſtimoniis & divinis eloquiis proclamatur toto terrarum orbe diffuſa, cujus communionem videmur tenere, falſis criminationibus a vobis appetita eſt: unde extitit veſtra ſeparatio, quam dolemus. Iſtæ criminationes quibus inſectari ſoletis Eccleſiam toto, ſicut promiſſa eſt, orbe diffuſam, hodie audire volumus utrum veræ ſint. Si enim veræ ſunt iſtæ criminationes quam Eccleſiæ memoratæ objicere conſueſtis; ſi eam pollutam, maculatam, everſam, deſtructam, & extinctam neſcio quibus [2] noſtris criminibus demonſtrare potueritis, ſupererit ut quæramus utrum apud vos remanſerit, quam ubique periſſe clamatis. Si autem illa perire non potuit, ſupereſt ut eam vos agnoſcatis, & litem tandem aliquando finiatis. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Accepiſtis proſecutionem partis adverſæ, cui reſpondere dignamini.

XCIX.

Emeritus epiſcopus dixit. Puto importunum eſſe alienam cauſam velle defendere & id in medium negotium mittere quod præter ruborem non poteſt unuſquiſque ſine mandato in judicio ventilare. Poſſem enim nunc aſſerere & clamare adverſus iſtos univerſum orbem reluctari, reniti. Non vobis mandavi, ab hujus cognitionis eventu longe mea poſita eſt conſcientia. Ego agnoſco victorem. Quicumque juſtis legitimiſque ex cauſis Chriſtianus fuerit approbatus, ille meus eſt catholicus, illi hoc nomen imponitur, ille debet ſibi hanc regulam vindicare; quamvis ipſa catholica, quæ nunc pro præſcriptione partis adverſæ quaſi in fronte quadam rite adverſum nos temperari cognoſcitur, medium eſſe debet & in judicio ita conſtitui ut hoc nomen victor accipiat. Intelligit præſtantia tua nihil nobis de peregrinis, nihil nobis [3] de longe poſitis præjudicare poſſe, cum inter Afros hoc negotium ventiletur, ſed magis hoc expectari, ut quicumque ex veridica cognitione fuerit ſuperatus, is ab orbe videatur eſſe rejectus. Intelligant e diverſo venientes propoſitionibus noſtris ſe reſpondere debere, ut adſtantes aut non adſtantes, quid perſonæ gerant dicere non morentur, ut eorum intentionibus reſpondere valeamus. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus ſalvo effectu appellationis noſtræ recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Quid refertur? *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Perſonas primo die judicii eſſe firmatas & ſequenti etiam die interlocutionis tuæ. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.) *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Aliud quæſitum eſt.

C.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. [4] Interlocutionis tuæ forma declaravit. Sed quia dicit cum peregrinis Chriſtianis non ſe habere aliquam rationem, ſed hoc totum quod agitur, inter Afros agi, Afrorum Chriſtianorum catholicorum hæc vox eſt: Nos univerſo orbi Chriſtiano communione cohæremus. Hanc Eccleſiam elegimus retinendam quam in eis ſcripturis invenimus. *Et cum diceret*. (*Et alia manu*. Recognovi.) *Emeritus epiſcopus dixit*. Sic ſemper eligere & mutare conſueſti. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

CI.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Nos eam Eccleſiam retinemus quam in illis ſcripturis invenimus in quibus etiam cognovimus Chriſtum. Scripturæ quippe noſtræ, quarum auctoritati utique ſubdimur, Chriſtum & Eccleſiam tanquam ſanctum commendant conjugium, Chriſtum ſponſum, illam ſponſam Ubi illum cognoſcimus, ibi & illam invenire debemus. Si itaque nunc exorti eſſemus, & cogitaremus in Africa cui communioni Chriſtianorum ſociari deberemus, procul dubio eam tenere deberemus quam in ſcripturis inveniremus, & criminatrices opiniones hominum repudiare, ad ſola eloquia divina, quæ mentiri neſciunt, nos tenere. Hoc fecerunt Chriſtiani Afri, & appellantur & merito ſunt catholici, ipſa ſua communione nomen teſtantes. Catholon enim ſecundum totum dicitur. Qui autem a toto ſeparatus eſt, partemque defendit ab univerſo præciſam, non ſibi uſurpet hoc nomen, ſed nobiſcum teneat veritatem. *Et alia manu*. Recognovi.

Vide Notas ad Agobard. pag 45.

Vide Auguſtin. lib. 2. contra Gaudent. cap. 2.

CII.

1 *Utrum petitor. loco*) Vide infra cap. 107. 113. Auguſtinus in breviculo diei tertiæ cap. 3. de Donatiſtis: *Dixerunt ut ſi in legatis vel mandato quod eis datum eſt manifeſtando noluiſſent catholici obtemperare judicatis, ſaltem hoc reſponderent, utrum loco petitorum conſiſterent*.

2 *Noſtris criminib.*) Antea legebatur *veſtris*, contrario ſenſu. Donatiſtæ enim, quod & frequenter inculcat Auguſtinus, & in his geſtis ſæpe repetitur, ſeceſſionem ſuam ab Eccleſia catholica hinc probare ſtudebant quia catholici varia crimina commiſerant quæ ipſos non ſinebant in eorum communione perſiſtere. Res eſt notiſſima.

3 *De longe poſitis*) id eſt, de Eccleſia tranſmarina, ut docet Auguſtinus in breviculo tertiæ diei cap. 3.

4 *Interlocut.*) Hæc pendent a priore parte proſecutionis Auguſtini. Interruptus enim fuit a Marcellino.

A

CII.

Gaudentius episcopus dixit. [1] Catholicum nomen putant ad provincias vel ad gentes referendum, cum hoc sit catholicum nomen quod sacramentis plenum est, quod perfectum, quod immaculatum, [2] non ad gentes. Nam doceat sibi omnes gentes communicare, & plenus est catholicus. Sed prius est tamen ut doceant quid petierint, quid meruerint. *Et alia manu.* Gaudentius episcopus salva appellatione nostra recognovi. *Petilianus episcopus dixit.* Utrum debeant edere quæ poposcimus necne statuere digname, ut scilicet. *Et cum diceret.* (*Et alia manu*. Petilianus episcopus sine appellationis B nostræ præjudicio recognovi.) *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Aut interloquere, aut jube nos [3] satisfacere postulatis. *Et alia manu.* Recognovi.

CIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Ad transacta recurritur. *Et adjecit.* Catholici nominis doceatur adsertio, & illud quod pars e diverso sistens credidit prosequendum, utrum in omnibus gentibus eadem catholica esse ostendi possit Ecclesia.

CIV.

Ameritus episcopus dixit. Si proponit, doceat. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi. *Petilianus episcopus dixit.* Dignare pronunciare de supra comprehensis. *Et alia manu.* Petilianus episcopus salva appellatione nostra recognovi. *Emeritus episcopus dixit.* Si proponi, doceat. Nam si proponere noluerit, quemadmodum docebit? *Et alia manu.* Emeritus episcopus salvo effectu appellationis interpositæ recognovi.

CV.

Petilianus episcopus dixit. Pronuncia de singulis. *Et alia manu.* Petilianus episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Quod postulaverunt doce me. *Et alia manu.* Recognovi. *Petilianus episcopus dixit.* Hoc nobis debet tua persona. *Et alia manu.* Petilianus episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

CVI.

Emeritus episcopus dixit. Petimus ut nulla sit mora, ut aut proponentis aut respondentis possit esse persona. Igitur quoniam approbandum est & de causa jam in judicio ventilandum, E edicant utrum petunt aut respondent; ut cum eorum intentionem in judicio videro, valeam respondere. *Et alia manu.* Emeritus episcopus salva appellatione nostra recognovi.

CVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Justa poscuntur. Sanctitas vestra dignetur edicere utrum petitoris loco in judicio adstare videatur.

CVIII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Tuæ sublimitatis est judicare. Nos ad eorum criminationes refellendas ingressi sumus. Solent Ecclesiam quam tenemus crimine traditionis arguere. *Et alia manu.* Recognovi.

CIX.

Emeritus episcopus dixit. Quis me in judicium vocavit? Ad cujus suggestionem conflictum voluit fieri Imperator? *Et alia manu.* Emeritus episcopus salvo effectu appellationis recognovi.

CX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Solent Ecclesiæ quam tenemus crimina traditionis objicere, & nescio quorum peccatis eam contendere esse destructam & extinctam. *Et alia* C *manu.* Recognovi. *Emeritus episcopus dixit.* Non hoc a te petii. Fac satis judicatis. *Et alia manu.* Emeritus episcopus salvo effectu appellationis recognovi. *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*: atque his criminationibus fallere corda simplicium, de quorum salute satagimus. His nos permoti, convenimus eos ut nobiscum conferrent, & quod intendunt, utrum probare possent in Ecclesiam, cui intendunt, ostenderent. Quam conventionem nostram quoniam recusaverant, cum nuper in comitatum venissent quidam illorum, apud acta etiam præfectoria dixerunt audiri se velle & discuti velle, amplectentes nos, aliquando eorum de conlatione consensum petendum ab Imperatore D credidimus, ut conlatio ad hoc fieret ut ea crimina quæ solent dicere in universam Ecclesiam aut probarent, ut veritas appareret, aut non probarent, ut nihilominus veritas appareret. Hæc crimina si volunt aut possunt ostendere, proferantur & demonstrentur. Si autem non possunt aut nolunt, jam tuæ sublimitatis est de re tota, sicut ratio ipsa indicat, judicare. *Et alia manu.* Recognovi.

Vide Co canon Ex Afric. c.

CXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Accepistis prosecutionem partis adversæ. Si quid objicitis, jamjamque proponite.

CXII.

Petilianus episcopus dixit, Pronunciet prius nobilitas tua utrum recte petamus quæ petimus

1 *Catholicum nomen*) Augustinus in breviculo diei tertiæ cap. 3. *Donatistæ autem responderunt non catholicum nomen ex universitate gentium sed ex plenitudine sacramentorum institutum; & petiverunt ut probarent catholici sibi communicare omnes gentes.*

2 *Non ad gentes*) Desunt heic nonnulla.

3 *Satisfacere postulatis*) id est, ut ostendamus gentes omnes nobis communicare. Vide Augustinum ibidem.

petimus, necne; tum demum eis ad singula respondebimus. *Et alia manu*. Petilianus episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

CXIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Recte vos petere prosecutionis vestræ textus ostendit, & recte respondisse partem e diverso sistentem eorum similiter prosecutionibus declaratum est. Adsertum est enim quod criminibus nescio quibus Ecclesiam quam tenent a vobis hodieque adserant infestari; quæ, si qua sunt, debetis edicere. Si vero non sunt, est necesse ut ad hæc respondere [1] dignemini.

CXIV.

Emeritus episcopus dixit. Sic agitur causa, hæc judicii forma est, sic veritas inquiritur ut de persona taceatur. Dicit me nescio quo auctore crimina in Ecclesiam ventilare, & quasi per famam quandam honorem suum meritumque destruere. Quicquid velit, quo nomine velit, quo potest argumento huic ipsi causæ nomen imponat, necesse est ut quia iterum provocat, petitor adsistat. Utrum ego dixerim necne, utrum vere dixerim, anne confinxerim, cum ipsius propositione cognovero, cum ea quæ mihi objicit vera esse & ex me prolata constiterit, tunc demum necesse est eorumdem me intentionibus respondere. Videt ergo præstantia tua sine provocante respondentis superfluam esse personam, nec posse quemquam dici respondentem nisi primo fuerit provocator. Ergo si provocatoris loco, hoc est, quod dicitur petitoris, adsistit, instituat actionem, cui respondere debeam. Sæpissime enim dicunt nos superfluis moratoriis uti ne ad negotium veniatur. Ergo cum iste cardo sit causæ, ut is qui alterum in judicium vocat instituere actionem debeat & provocare ad responsionem, advertat præstantia tua eos prosequi debere utrum nobis vel quam instituant actionem, ut respondere possimus. *Et alia manu*. Emeritus episcopus salvo effectu appellationis nostræ recognovi.

CXV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Edicat pars catholica utrum e diverso sistentibus aliquid objiciendum credit.

CXVI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Nos conlationem poposcimus ubi [2] objecta diluamus, non ubi objiciamus diluenda; quandoquidem cum illi objecta probare non potuerint, quid sint, quid remaneant, nobis non dicentibus manifestum erit omnibus, & a tua sublimitate judicabitur. Nunc ingressi sumus diluere criminationes eorum, quas solent Ecclesiæ quam tenemus objicere. Mandatum quoque ipsorum hoc continet. *Adversus traditores & persecutores nostros*. Quondam autem Primianus, si dignatur, frater noster conventus pro ipsa conlatione respondit. [3] *Indignum est ut in unum conveniant filii martyrum & progenies traditorum*. Hæc crimina diluenda suscepimus, ut hæc crimina diluantur istam collationem poposcimus. Concessa est. Aut probentur, aut purgentur. *Et alia manu*. Recognovi.

CXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Mandati series traditorum partem e diverso sistentem esse profitetur. Conlationem vero, si tamen prosecutio catholicæ partis veritate subnixa est, ab utrisque partibus constat esse postulatam. Unde nunc id quod mandato videtur expressum sanctitas vestra probationibus fulcire dignetur. Accepistis enim ex eorum prosecutionibus magis a vobis aliqua objici & ea objecta se velle diluere.

CXVIII.

Petilianus episcopus dixit. Pronunciare dignare de persona: tunc itur in causam. *Et alia manu*. Petilianus episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

CXIX.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Jam non est nostrarum partium de hoc aliquid superfluo respondere. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Interlocutiones superiores sublimitatis tuæ recitentur, & agnoscant quid postulant. *Et alia manu*. Recognovi.

CXX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Si collationem ab utrisque partibus constat esse postulatam, constat eum esse petitorem qui crimen intendit.

CXXI.

Emeritus episcopus dixit. Doceat ab utrisque partibus collationem esse in judicio flagitatam. *Et alia manu*. Emeritus episcopus recognovi.

CXXII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Docemus. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Hoc pars catholica docere debebit.

CXXIII.

Adeodatus episcopus dixit. [4] Catholicos nos esse scriptum sit. *Et alia manu*. Adeodatus episcopus prosecutionem meam salvo appellationis effectu recognovi. *Fortunatianus episcopus*

1 *Dignemini*) Sic reponi debere postulat sensus. Antea legebatur *dignentur*.
2 *Objecta diluamus*) Augustinus in breviculo tertiæ diei cap. 4. *Sed catholici respondebant ad hoc se petisse collationem, non ubi objecta diluerent*.
3 *Indignum est*) Hæc etiam verba refert Augustinus in eodem loco.
4 *Catholicos nos esse*) Augustinus in breviculo diei tertiæ cap. 4. *Ortus est iterum moratorius conflictus de catholico nomine & Donatistarum & Cæcilianistarum*.

pus ecclesiæ catholicæ dixit. Donatistas vos esse ex Primiani mandato docemus. *Et alia manu*. Recognovi. *Adeodatus episcopus dixit*. Cæcilianistas vos esse scriptum sit. *Et alia manu*. Adeodatus Episcopus prosecutionem meam salva appellatione recognovi.

CXXIV.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Si præcipis, gesta recitamus in judicio habita præfecturæ; ubi se pars adversa audiri tantopere flagitavit. Et ideo, si præcipis, recitantur. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Gesta habita in judicio illustrium potestatum suscepta ab officio recitentur.

CXXV.

Petilianus episcopus dixit. Contra hæc serva quæ competunt. *Et alia manu*. Petilianus episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus, & Notarius dixit*. Salva erunt. *Petilianus episcopus dixit*. [1] De persona pronuncia. Quid petierint, quid suggesserint clementissimo Imperatori, quidve mentiti sint, hoc prodatur. Hic pronuncia utrum id superflue flagitem, necne. Tum demum itur in causam. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salvo merito appellationis nostræ recognovi.

CXXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Collationem fuisse postulatam missis legatis sermo cœlestis ostendit, hanc fieri evidenter sanctione præcepit, cui me judicem residere pariter constitutum est. Excedere me hujus præceptionis formam etiam sanctitas vestra omnino non posse mecum melius recognoscit.

CXXVII.

Petilianus episcopus dixit. Pronunciare te constanter convenit, vir nobilis, utrum proferri debeant illa quæ clanculo habentur, quæ rubore compressa sunt mentientium; aut certe si superflue petimus hoc pronuncia. *Et alia manu*. (Petilianus Episcopus) sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

CXXVIII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Si quid est quod contra nos, ubi mentitos esse pars adversa designat, proferre poterit, jam proferat; ne superfluis nos accusationibus agens, populus adhuc usque, cui consulere volumus, decipiatur. Et ideo, si nobilitas tua præcipit, apud præfecturam gesta habita recitentur. *Et alia manu*. Recognovi.

CXXIX.

Petilianus episcopus dixit. Ordine suo cuncta legantur. Legantur primo quæ petimus. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi. *Emeritus episcopus dixit*. Hoc est quod volebamus in judicio prodi, utrum imperialibus auribus intimarint nos in judicio præfecturæ vel voluntarios adstitisse vel quæsisse conflictum. Si enim ista dixisses, possem te de gestorum fide in judicio confutare. Si autem non dixisses, intelligat is qui cognitor datus est de omnibus se imperatoriæ notioni referre oportere. Igitur quoniam evidentissime comprobamus istos docere minime valuisse vel ea quæ Imperatoris auribus intimasse se dicunt, vel utrum ierint, vel quando ierint, vel cum quo mandato ierint, hoc ipsum potestas tua judicare dignetur; ut si putant personam nostram tanquam petitorum de actorum confectione, quæ apud illustrissimas potestates sunt habita, in judicio, comprobare, cum ex recitatione gestorum fuerit approbatum, judicare digneris. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus salva appellatione nostra recognovi.

CXXX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ad ea ex quibus constat esse transitum regressum fieri minime oportere sat clarum est. Unde ut evidenter petitoris persona monstretur, illustrium potestatum gesta relegantur.

CXXXI.

Petilianus episcopus dixit. Nebula est ista quæ obtenditur. Nam ab initio ipsos esse petitores certo loco monstrabimus, cum dignaberis de his, quæ jamdudum petivimus atque petimus pronunciare. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

CXXXII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Etiam sanctitas vestra quæ offert per ordinem relegentur. *Et adjecit*. Patimini nunc interim quæ postulata sunt ab officio recitari.

CXXXIII.

Petilianus episcopus dixit. Pronuncia, & patior recitari. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salvo merito appellationis nostræ recognovi.

CXXXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Petitoris persona tunc aperte poterit demonstrari cum hoc gestis evidentissimis fuerit approbatum.

CXXXV.

Petilianus episcopus dixit. Pronuncia me recte an non recte petisse quod diutius flagitavi. Res enim nobis cum populo est. Tu quoque cum populo voluisti habere rationem, qui de judicio tuo voluisti judicari. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus sine præjudicio appellationis nostræ recognovi.

CXXXVI.

1 *De persona pronuncia*) Augustinus in breviculo tertiæ diei cap. 4. cum dixisset cognitorem jussisse recitari gesta habita in judicio vicariæ præfecturæ, ait Donatistas ad præterita rediisse & petiisse rursum a cognitore uti de persona & de mandato legatorum pronunciaret. *Hoc autem agebant*, inquit, *quantum intelligebatur, timentes de esta præfectoria legerentur, ubi suam causam quibusdam inconsideratis, & temerariis responsionibus vulneraverant.*

CXXXVI.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Legantur gesta. *Et alia manu*. Recognovi.

CXXXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Pronunciare me postulat sanctitas tua, cum ab alia parte gesta necessaria probationis publicentur. Unde hoc fieri patiatur sanctitas tua. Tum demum utrum de parte negotii pronunciari debeat existimabo.

CXXXVIII.

Petilianus episcopus dixit. Aliud ostendit, cum aliud postulem. Conscientia ipsa publica tenet, nec tacebo ulterius, nec differam, vir nobilis, te ipsum populo fuisse edictis frequentibus pollicitum, quicquid auditurus esses, inter disceptantes scilicet partes, te rursum edictis subsequentibus prolaturum. Tu hoc videris, tuæ existimationis est causa, utrum tam facile me cogere debeas de causæ meritis disputare, cum id mihi adversarius meus negaverit quod ego magnopere postulo esse proden dum. Ipse videris, ipse hoc quomodo volueris æstimes. Ego tamen tuam desidero providere præstantiam quid hoc loco sentias. Mihi hoc expedit, nolo a populo denotari quod prætermiserim id & eundem locum prætermiserim, ubi occulte video tegi mendacium quod debeat publicari. Proinde tu, vir nobilis, qui mediam tenes hoc loco personam, assume illam puram innocentemque constantiam, nec dubites pronunciare quod licet. Neque enim fas est ut cum mihi satisfactum non fuerit, ego cogar ad intima causæ descendere. Unde quidem magnopere præsumo; sed ea quæ expeto non debeo præterire. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salvo merito appellationis nostræ recognovi.

CXXXIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ut diligentius adverti possit quid debeat judicari, patiamini gesta recitari.

CXL.

Petilianus episcopus dixit. Non is est ordo gestorum ut hæc primitus recitentur. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salva nostra appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Nihil debet partibus denegari. *Adeodatus episcopus dixit*. Si nihil partibus denegandum est, tandem nobis concedendum est, quod flagitavimus. Ostendant legationem. Neque enim nudis verbis hæc potuit concipi legatio. Scripta sunt; demonstrentur, prodantur in publicum. Videamus utrum hæc contra nos vera an falsa sint ficta. *Et alia manu*. Adeodatus Episcopus meam prosecutionem salva appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Jam pronunciavi, atque judicavi formam me excedere non posse imperialis oraculi. Nec enim in judicio meo legatorum certum est discuti debere personas. Unde gesta relegantur, ut quis petitoris loco adsistat clarius demonstretur. *Adeodatus episcopus dixit*. Hoc imperator non præcepit, ut gesta illustrium potestatum in judicio prodantur; & tamen datur adversæ parti licentia prodendi. Produnt ipsi quæ volunt, nobis non finitur accipere quod poscimus. *Et alia manu*. Adeodatus Episcopus prosecutionem meam salva appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Et sanctitas tua quæcumque gesta obtulerit, vel prolaturam se esse promittit, necesse est ut eadem relegantur. *Adeodatus episcopus dixit*. Quæcunque causæ necessaria sunt, negari non debent. *Et alia manu*. Adeodatus Episcopus prosecutionem meam salva appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Patere igitur ut hoc quod causæ propriæ necessarium dicit pars e diverso sistens, ab officio recitetur. *Adeodatus episcopus dixit*. Concedere non possum ut ea quæ volunt in judicio ventilent, nisi ea quæ de ipsis flagitavi in judicio deprompserint. *Et alia manu*. Adeodatus Episcopus prosecutionem meam salva appellatione recognovi. *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Nos ista de archivis accepimus. Si quid est quod & tu accipere potuisti, si recitandum poposceris, & a nobis fuerit contradictum, iniquos deputa, & vicem redde. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Suspicionem judiciis facis, quod ea non pateris, cum & tibi fas sit universa quæ ingesseris publicare. Unde tandem aliquando ea quæ oblata sunt recitentur. *Petilianus episcopus dixit*. Noluisse pronunciare potestatem tuam quod petimus acta contineant. Ulterius non possumus aliquid dicere; maxime cum videam potestatem tuam aliud velle, cum ego aliud flagitem. Pronuncia superflue me postulare quod peto. Sit quod teneam; sit quod populus noverit. Tum demum ad necessaria causæ descendam. *Et alia manu*. Petilianus (Episcopus) prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Non possum de eo judicare quod necdum est approbatum. *Petilianus episcopus dixit*. Utrum recte petam prodi oportere id quod clanculo Imperatori suggesserint, hoc pronuncia. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus hanc prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Clanculo Imperatori nihil suggestum esse ad universos judices datæ sanctionis (forma) & ad meam quoque mediocritatem ipsius recitatione monstratum est. Unde cum ex lectione gestorum cognovero quid debeam judicare, sine dubio judicabo.

CXLI.

Martialis exceptor recitavit. Exemplum actorum habitorum sub die tertio Kalendas Februarias, Ravennæ, D. N. Arcadio PP. Augusto & Probo IV. Consulibus. *Et cum recitaret*, *Petilianus episcopus dixit*. Si jubes, contra hoc advertit sublimitas tua non adhuc satisfactum petitionibus nostris, ut exceptione eorum constaret ipsos esse petitores ipsosque intendere oportere quæ objicienda esse putaverunt. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Jam nunc ex lectione gestorum qui petitor adsistat evidenter aper-

aperteque monſtrabitur. *Petilianus epiſcopus dixit*. Sunt longe primitus geſta confecta, quibus ſpectabilis viri Proconſulis. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus recognovi.) *Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. [1] Proſecutiones ſuas formidat, ideo geſta recitari non permittit. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.) *Petilianus epiſcopus dixit*. Sunt geſta habita in judicio proconſulari, habita etiam in judicio vicariæ præfecturæ, quibus nobis [2] plurima intendiſſe monſtrantur. Sunt etiam alia quæ de clementiſſimo Imperatore, eidem ſcilicet mentientes, [3] longe ante petiverunt (per) adſiſtentes, ac ſupplicantes, ſcilicet [4] Theaſium & Euvodium, illos ſcilicet quos præcurſores ac navigatores ſemper habent, ſurſuriæque ſuæ legatos, qui expetant ſanguinem, expetant proſcriptiones, incutiant metus, pericula ingerant, homines per provincias diverſas occidant. Hæc omnia igitur principio præcipe recitari. Tum demum eos invenies petitores. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus proſecutionem meam ſalva appellatione recognovi.

CXLII.

Poſſidius ep. eccleſiæ catholicæ dixit. Qua impatientia & tumultu agant ſit teſtatum his geſtis interlocutione nobilitatis tuæ. Cauſam enim ſatis [5] timent, ad cujus meritum omnino deſcendere nolunt. Non ſint vacua omnia quæ a partibus noſtris in proſecutionibus tanta dicta ſunt de Eccleſiæ Dei promiſſionibus & exhibitionibus. Quid tergiverſantur, quid neſcio quæ forenſia rimantur? Jam dignetur nobilitas tua pronunciare [6] faciem defenſionis eorum. *Et alia manu*. Recognovi.

CXLIII.

Petilianus epiſcopus dixit. Ordine ſuo a principio cuncta recitentur. Tum demum invenies petitorem. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus proſecutionem meam appellatione incolumi recognovi.

CXLIV.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Si a principio (cuncta recitanda ſunt,) ex quo [7] cauſam ad Imperatorem Conſtantinum miſerunt criminum Cæciliani jube recitari. *Et alia*

A *manu*. Recognovi. *Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Quia voluiſtis de prioribus geſtis mentionem facere. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.)

CXLV.

Marcellinus v.c. Tribunus, & Notarius dixit. Hæc geſta quæ recitari poſtulat ſanctitas veſtra ſunt poſteriora his geſtis quæ obtulit pars catholica, an priora?

CXLVI.

Petilianus epiſcopus dixit. Non eſt equidem

B pars catholica niſi quæ hujus conflictationis ſumpſerit palmam. Igitur cupimus recitari quæ in judicio proconſulari, & vicariæ præfecturæ ab ipſis ſunt ante longius prompta atque petita. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus proſecutionem meam appellatione incolumi recognovi. *Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Si de cauſa præſumeres, ad cauſæ meritum venires. *Et alia manu*. Recognovi.)

CXLVII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Sine præjudicio catholicos dico, ſequens nuncupationem clementiſſimi principis. Unde ea

C geſta quæ antiquiora ſunt, ſi placet, ab officio recitentur.

CXLVIII.

Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Offerimus antiquiſſima, quæ petimus ſuſcipi ab officio. Præcipiat nobilitas tua ea recitari.

CXLIX.

Petilianus epiſcopus dixit. Si hoc poteſtati tuæ mandatum eſt, ſi non receſſerunt ab his quæ jamdudum promiſerant ſe legaliter agere oportere, redde nobis illam primam objectionem,

D cujus viſi quodammodo ſumus ſub hujus exceptionis ratione feciſſe jacturam. Si igitur ad legem ſe retinet, pervidet præſtantia tua nullatenus eos harum chartularum quas proferunt facere poſſe mentionem. Et nunc etiam atque etiam flagito ut promant quid eligant, utrum forenſi actione mecum agant, an legali concertatio-

1 *Proſec. formidat*) Auguſtinus in breviculo diei tertiæ cap. 4. de hac ipſa re agens: *Hoc autem agebant: quantum intelligebantur, timentes ne geſta præfectoria legerentur, ubi ſuam cauſam quibuſdam inconſideratis & temerariis reſponſionibus vulnerant*. Et paulo poſt, quod magis ad verba Poſſidii facit: *Contra a catholicis dictum eſt ideo illos nolle ut geſta præfectoria legerentur, quod in eis proſecutiones proprias formidarent*.

2 *Plurima intendiſſe*) id eſt, hæreticos vocaverant, & multa dixerant contra divinas leges humanaſque committere, ut docet Auguſtinus ibid. cap. 5.

3 *Longe ante*) id eſt, an. 404. quum in Carthaginenſi totius Africæ Concilio decreta eſt legatio adverſus Donatiſtas. Ad hæc enim tempora reſpicere Petilianum oſtendunt nomina Theaſii & Evodii.

4 *Theaſium & Evodium*) In veteri codice ſcriptum eſt, *Theaſio, & Evodio*, quod nobis facile fuit emendare. Neſcio autem cur Maſſonus maluerit ita ſupponere, *Theodoſio & Emedio*, in erratis etiam admonens legendum eſſe *Theodoſio, & Rumorido*. At Pithœus utramque lectionem rejecit, & repoſuit: *Theodoſio & Ennodio*. Quam autem falſi ſint viri doctiſſimi oſtendit codex canonum Eccleſiæ Africanæ cap. 93. ubi extat commonitorium datum an. 404. eiſdem Theaſio & Evodio legatis ex Carthaginenſi Concilio ad Imperatorem Honorium miſſis adverſus Donatiſtas. Eoſdem cæſos fuiſſe; id eſt, verberatos & vulneratos, an. 408. apparet ex cap. 106. ejuſdem codicis. Theaſium fuiſſe Epiſcopum Membloſitanum patet ex collatione prima cap. 133. Falſus eſt enim ex ſimilitudine nominum vir clariſſ. Joannes Garnerius, dum putavit hunc Theaſium fuiſſe Epiſcopum Membreſſitanum. Nam tum Gennadius erat Epiſcopus Membreſſitanus, ut patet ex eodem cap. 133. Theaſii porro nomen recte reſtitutum eſt in epiſtola 80. S. Auguſtini a nuperis editoribus. Evodius fuit Epiſcopus Uzalenſis; de quo multa mentio apud Auguſtinum & alibi. Ei quidam codices tribuunt librum adverſus Manichæos editum inter opera S. Auguſtini, ut admonet Sirmondus in capite primo hiſtoriæ prædeſtinatianæ, quod etiam adnotatum eſt antiquitus in codice 939. bibliothecæ Colbertinæ.

5 *Timent*) Vide Auguſtini locum ex breviculo primæ diei cap. 4. paulo ante laudatum.

6 *Faciem*) Vox corrupta.

7 *Cauſam ad Imp.*) Auguſtinus in breviculo diei tertiæ cap. 5. *Ubi Donatiſtæ primitus cauſam Cæciliani ad Imperatorem Conſtantinum per Anulinum Proconſulem accuſando miſerunt*.

tatione disceptent. *Et alia manu*. Petilianus episcopus prosecutionem meam incolumi appellatione recognovi.

CL.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Suscipiat officium quæ ab utrisque partibus offeruntur, & conferat tempus: ut quæ priora esse constiterit, eadem recitentur.

CLI.

Petilianus episcopus dixit. Sensim in causam inducimur. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi.

CLII.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Quod petistis offerimus. Non vos pœniteat petisse. Antiqua gesta voluistis recitari. Hæc in manibus habemus. Jubeat nobilitas tua quod offerimus recitari. *Et alia manu*. Recognovi.

CLIII.

Petilianus episcopus dixit. Me id petisse adhuc recalent gesta ut ea quæ Imperatori mentiti sunt proferant, legant quæ objecerunt, contra hæc hujusmodi nebulas, ut vellent acta relegere quæ sunt habita in judicio præfecturæ, his quæ ego longe prætuli antiquiora. Igitur, vir nobilis, si tenor se ita habet causæ sicut ab initio videtur esse formatus, aut jacturam chartularum istarum publicarum faciant, & ad legalem disceptationem veniant; aut si his rebus uti desiderant, faciant legis divinæ jacturam. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi.

CLIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Proconsularia gesta & habita in judicio illustrium potestatum officium diligenter inspiciat, ut ea quæ priora sunt primitus recitentur.

CLV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Ad ea quæ prosecuta est modo pars diversa paucis advertat sublimitas tua. Nos Ecclesiam catholicam retinere ipsa nostræ communionis testificatione monstramus, quam Ecclesiam probare descendimus, si permittant, non rumoribus humanis, neque errantibus opinionibus, sed divinis eloquiis declaratam. Ut autem leges vel gesta vel quæcunque de archivis prolata offeramus in hac collatione recitanda, ipsi cogunt qui talibus agunt. Nam si remotis hujuscemodi omnibus chartis, nollent Ecclesiam nisi in scripturis adverti, nihil vellemus, nihil aliud optaremus. Crimina dicunt traditionis. Ea crimina traditionis aut non probant archivis, & nihil dicunt: aut probant, & archivis nos vicissim agere compellunt. Itaque pervidet præstantia tua distinguendas esse causas, quando cogamur publicis legibus agere, quando autem velimus & optemus negotium Ecclesiæ nonnisi divinis eloquiis terminari. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Quid elegerit dicat. Ambo enim tenere non poterunt. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus prosecutionem meam incolumi appellatione recognovi.

CLVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Apertissimam prosecutionem partis adversæ fuisse satis clarum est, in qua id videtur ostensum, ut si traditionis crimen objicitur, quod sine dubio legibus divinis non potest approbari, sed gestorum fide diligentius inveniri, tum demum gestis publicis omnia peragantur. Sin vero causa fidei cœperit agi, tunc ad ea quæ veteris & novi testamenti exemplis docenda sunt venietur. Unde sanctitas vestra, si petitionem suam prosecutionemque adversæ partis vult professionibus roborari, evidenter ostendat utrum traditionis crimen, quod probari nullatenus potest nisi quibusdam evidentissimis documentis, agi in judicio desideret, an tantum fidei causam cupit in judicio mediocritatis meæ disquiri atque terminari.

CLVII.

Emeritus episcopus dixit. Quæ ad causam pertinent sæpius me explicare non pudet. Adeo enim & in prima fronte negotii postulavimus ut mandatum legatorum suorum luce clarius demonstrarent; ne cum hæc in judicio mitterentur, forte renuerent. Possunt enim dicere; Alia mandavimus, non eadem censuimus, nec petenda ab imperiali præcepto consensimus. Sicut enim nunc. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Emeritus Episcopus salva appellatione recognovi.)

CLVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hæc universorum subscriptionibus constat esse mandata.

CLIX.

Emeritus episcopus dixit. Quoniam duo sunt negotia, duo debent esse mandata. Mandatum quod in negotio præsenti recitatum, actis insertum est; mandatum vero quod legatis videtur traditum, nullo modo recitatum est. Debemus ergo advertere utrum & hoc ante, ut imperialibus auribus deferretur, ab iisdem videtur esse conscriptum; ut cum utraque mandata in judicio fuerint recitata, utrum unam habuerint voluntatem judicare digneris. *Et alia manu*. Emeritus Episcopus salvo effectu appellationis recognovi.

CLX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Jam toties conclamavimus. Mandatum quod injunctum est legatis Episcoporum, ab Episcopis flagitant sibi recitari. Hoc est aliena requirere ad causam non pertinentia. Mandatum quod nobis propter collationem cum his faciendam injunctum est, hoc recitatum est, hoc eis sufficiat. Quid si enim aliqua legatis mandata sunt, ad causam quidem istam non pertinentia, sed quæ ipsos scire nolumus? Sufficit quod Im-

Imperator collationem nos petisse suo testimonio declaravit. Hæc concessa est, ad hanc venimus, hæc aliquando agatur. Veritati aures hominum patent. *Et alia manu*. Recognovi.

CLXI.

Adeodatus episcopus dixit. Confessus es quæ olim tacuisti. Ostendisti te multa adversus nos mandasse quæ scire non facile debeamus. Unde advertit sublimitas tua quid ex ejus prosecutione debeamus advertere, quid illud mandatum continet quod contra nos mandatum scire non facile debeamus. *Et alia manu*. Adeodatus episcopus prosecutionem meam salva appellatione recognovi.

CLXII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Non hoc dixi. Non advertisti, aut dissimulas te audisse quod dixi. Audi, planius hoc dicimus, ne forte culpa mea non intellexeris, dum id obscurius aliquantum dixi, [1] studio brevitatis, quod percipere nequiveris. Notum est omnibus multas causas habere Ecclesiam, & suam & privatarum personarum sibimet commissarum: & potest fieri ut ad Episcoporum intercessionem multa pertineant. Secreta nobis committuntur negotiorum, & causarum alienarum, in quibus nostra interventio sæpe postulatur, C propter quæ auxilium ab Ecclesia poscitur. Hæc prodenda non sunt, ne proditores inveniamur. Sufficit tibi quod collationem me petisse in causa tua ipse testis est clementissimus Imperator. Nihil ultra quæras, si negotia aliena non quæris. Negotio tuo sufficit quod de ipsa Imperatoris lege recitatum est, quod nostro mandato subscriptionibusque firmatum est. *Et alia manu*. Recognovi.

CLXIII.

Adeodatus episcopus dixit. Non possunt in uno mandato diversa mandari negotia. Sed si forsitan eadem quæ adversus nos mandastis, et- D iam adversus alias provincias mandasse te constat, bene facis non prodere. Non te ergo in medium proferas. Quoniam me primum insequi desideras, servas hoc aliis provinciis. Ostendisti quid fecisti, ostendisti quid celes. Teneo tuum mendacium, teneo falsitatem. *Et alia manu*. Adeodatus Episcopus salva appellatione recognovi.

CLXIV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Prosecutione sua vir venerabilis, si dignatur sanctitas tua diligenter advertere, non adversum te aliquid se mandasse, sed ea quæ ad te non E pertineant, propria prosecutione signavit. Illud tantum evidenter confessus est, collationem se omnibus modis postulasse, & hanc fuisse concessam. Unde illius mandati, ne excedere videamur imperialis præcepti formam, mentio- A nem fieri video non debere. Quapropter ad ea quæ quæsivit sanctitas vestra respondere dignetur, utrum traditionis crimen, quod archivis publicis poterit monstrare, agi in judicio velitis, an ecclesiæ & fidei tantum causam cupiatis inquiri.

CLXV.

Petilianus episcopus dixit. Urbane nobis [2] illuditur, ut cum ipsi sint petitores, semperque nostram pacem inquietaverint atque turbaverint, nos loco petitorum constituamur, cum pacis & Ecclesiæ Dei possessores semper fuerimus ac simus. Peto igitur nobilitatem tuam B ut hunc ordinem serves. Ostendant quid egerint. Ibi invenies petitores. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salva appellatione recognovi.

CLXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Si sanctitas tua permitteret vel permisisset gesta recitari, jam olim qui petitoris loco adsisteret potuisset ostendi. Unde vel nunc antiquiora, ut interfatus sum, gesta recitentur. *Petilianus episcopus dixit*. Ordinem serva gestorum. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi.

CLXVII.

Marcellinus v.c. Tribunus, & Notarius dixit. Eorum gestorum quæ a partibus offeruntur, id est, proconsularium & [3] illustrissimæ sedis, tempora recitentur.

CLXVIII.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Offerimus chartas antiquiores nostris definitionibus profuturas. *Et alia manu*. Recognovi. *Montanus episcopus dixit*. Si jubes, de codice lego. *Et alia manu*. Montanus Episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi.

CLXIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Sicut statui, ab officio recitetur. *Navigius adjutor numerorum recitavit*. Post consulatum D. N. Theodosii PP. Augusti. Idibus Septembris, Carthagini. *Et cum recitaret*.

CLXX.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Antiquiora proferimus. *Et alia manu*. Recognovi. E *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Interim ista quæ antiquiora sunt gesta in sede illustrium habita potestatum patimini relegantur. *Navigius adjutor numerorum recitavit*. D. N. Arcadio Augusto (VI) & Probo viro clarissimo Consulibus. *Et cum recitaret*. Anno 406.

CLXXI.

---

1 *Studio brevitatis*) Ex Horatii libro ad Pisones. *Brevis esse laboro, obscurus fio*.

2 *Illuditur*) Antea legebatur *eluditur*. Nos emendavimus. Certam autem esse emendotionem evincit etiam lemma istius capitis in indiculo capitulorum: ubi ita legitur. *Donatistarum prosecutio, quod eis persona petitoris illudenter opponitur*.

3 *Illust. sedis*) id est, præfecturæ, ut supra cap. 146. istius tertiæ cognitionis. Unde in indiculo hujus nostri capitis apposita non sunt hæc verba, sed tantum præfecturæ vocabulum, *gestorum proconsularium sive præfecturæ*.

A

CLXXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quæ priora sunt, ab officio suggerantur.

CLXXII.

Rufinianus scriba v. clar. curatoris dixit. Ea sunt priora quæ [1] in codice oblato continentur.

CLXXIII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Ecce antiquiora proferimus. *Et alia manu*: Recognovi. *Rufinianus scriba v. c. Curatoris dixit*. Si quidem, sicut suggessimus, consulatum contineant Theodosii Augusti & Rumoridi v. c. alia vero consulatum contineant D. N. Arcadii VI. & Probi v. c.

CLXXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ea quæ antiquiora sunt recitentur. *Navigius adjutor numerorum officii viri clarissimi, & spectabilis Vicarii recitavit*. Æquitatem tuam petimus, Septimine vir clarissime Proconsulum summe sublimis. Multa contra divinas humanasque leges ab hæreticis de parte Donati Ecclesia catholica sustinet, quæ si vel anterioribus, vel recentioribus imperialibus jussis prohibenda & tollenda postulanda vellemus, nequaquam audere deberent de nostris actionibus conqueri, scientes se, cum nulla tali lege adjuvarentur, schismaticos tamen suos Maximianistas per judicum jussa locis ac sedibus eorum pellendos exturbandosque curasse. Verumtamen nos saluti eorum & nostræ existimationi pacifice consulentes, propter caritatem qua Christiani sumus, leniter eos volumus admonere ut errorem suum cogitando & agnoscendo non negligant; aut si putant se habere aliquid veritatis, non eam furiosis circumcellionum violentiis contra publicam quietem, sed tranquilla rationis redditione defendant. Unde petimus sublimitatem tuam ut cum eos de hac re per magistratus sive in civitatibus sive in pertinentibus territoriis admonere voluerimus, copiam nobis præberi gestorum & eos ex allegatione nostra honeste convenire præcipias, quod consecuti, agamus excellentiæ tuæ apud Deum uberes gratias. [2] Data ab universis Episcopis catholicis [3] ex Concilio Carthaginensi D. N. Theodosio PP. Augusto & Rumorido v. c. Consulibus, Idibus Septembris, Carthagine. *Septiminus vir clarissimus Proconsul dixit*. In quolibet loco antistitibus legis venerabilis ob quietis imperium gestorum conficiendorum tribuitur facultas; hoc etiam tenore hujus præceptionis limitato, ut intelligant se deviæ plebis magistris salubriter petentibus propriæ persuasionis ratiocinia persolvere; ut rebus in medio prolatis, amica legis moderatio servetur, superstitione supplosa. *Quo recitato*.

CLXXV.

Petilianus episcopus dixit. Petitor est qui petit, an quid vocabitur? *Et alia manu*. Petilianus Episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognovi.

CLXXVI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Hæc postulavimus, sed præcedentibus vestris criminationibus & accusationibus. Nam proferimus antiquissima gesta, quibus vestri majores tunc in tempore ad Anulinum venerunt B Proconsulem, & illi chartas in quibus dicerent majorum nostrorum crimina esse conscripta obtulerunt, & rogaverunt ut easdem ad Constantinum Imperatorem misisset. Has offerimus, & petimus nobilitatem tuam ut eas suscipi ab officio & ex ordine recitari præcipias. *Et alia manu*. Recognovi.

CLXXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Libellus datus a vobis evidenter ostendit schismatis & hæreseos crimen objectum, quod probare vos convenit.

C

CLXXVIII.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Omnia probabuntur, si ea quæ obtulimus & suscipi & ab officio recitari præcipere fueris dignatus. *Et alia manu*. Recognovi.

CLXXIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Universa per ordinem recitentur.

CLXXX.

Emeritus episcopus dixit. Ergo loco est petitoris. D *Et alia manu*. Emeritus Episcopus recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Cum chartæ fuerint recitatæ, petitor facilius invenietur. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus, & Notarius dixit*. Licet ex his gestis petitorum loco adstare videantur, tamen melius & evidentius approbabitur cum omnia fuerint recitata.

CLXXXI.

Petilianus episcopus dixit. Si in forensem conflictum revertimur, constat eos legis divinæ fecisse jacturam. Respondeant igitur etiam atque etiam quod exegi, utrum legibus publicis E agant, an legis divinæ conflictu. Eligant alterum de duobus. Utrumque enim tenere non possunt. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salva appellatione recognovi.

CLXXXII.

1 *In codice oblato*) a Donatistis nimirum, ut docet indiculus: *Ubi respondet officium antiquiora esse gesta quæ obtulerunt de codice Donatistæ*. Vide paulo ante cap. 128.

2 *Data ab universis*) Hanc pericopen huc transtulimus ex fine istius capitis, ubi loco non suo posita erat ab imperito librario. Quod sane frequenter in his gestis evenisse compertum habeo.

3 *Ex Concil. Carthaginensi*) quod habitum est anno Christi CCCCIII. exeunte mense Augusto, cujus acta extant in codice canonum Ecclesiæ Africanæ cap. 90. Continuatum porro fuisse usque ad Idus Septembres patet ex hoc loco collationis. Horum autem gestorum sive precum mentio fieri videtur in c. 92. ejusdem codicis Africani.

CLXXXII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit: Hæc quæ sanctitas vestra obtulit relegenda non ambigitur, quia in judicio viri spectabilis Proconsulis acta sunt, ad forensem disceptationem absque dubio pertinere. Unde, sicut interfatus sum, ut diligentius ostendatur qui loco petitoris adsistat, etiam illa patimini recitari.

CLXXXIII.

Petilianus episcopus dixit. Contra ista præscribo. Si forensis est actio, hujus temporis causam audire præceptus es, vir nobilis. Si simpliciter & ecclesiastico more res geritur, acquiescam in ea, quæ lege divina proferuntur vel a me vel a parte diversa. Si autem annosas antiquasque chartulas cupiunt recitare, habeo pro me validas præscriptiones, recito illud tempus cujus sub contestatione prætermissionem interim feci. [1] Lapsum causa incurrit, non potest rursus audiri. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salva appellatione recognovi. *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Crimina traditionis objiciunt. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Hoc causæ est. *Et alia manu*. Petilianus Episcopus salva appellatione recognovi. *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Redde vicem. Auditus es, cum prosequereris, nobis patientibus. Crimina traditionis Ecclesiæ quam tenemus objicere consueverunt. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. [2] Legaliter agit, an more forensi? *Et alia manu*. Petilianus Episcopus recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Prior chartas obtulisti. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Redde mihi tempus. ° Cauculetur officium de temporibus, utrum hodierna die causa dicenda sit, si ad forenses descendimus actiones. *Et alia manu*. Petilianus episcopus appellatione incolumi recognovi.

° L. E. *calculetur*.

CLXXXIV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Etiam vestra sanctitas in hac parte judicare deberet. Constat enim ex consensu utriusque partis judicium fuisse dilatum. Cur nunc superfluo temporis præscriptionem objiciendam esse creditis, cum eam constet ex consensu partium fuisse seclusam? Unde nunc ea quæ ad causam pertinent peragi debere manifestum est.

CLXXXV.

Petilianus episcopus dixit. Quia ipsi [3] se ad forensia contulerunt, ideo forensia postulavi. A Respondeatur mihi ad ea quæ postulo. Forensi more agit, an ecclesiastico? *Et alia manu*. Petilianus episcopus appellatione incolumi recognovi.

CLXXXVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Respondeatur objectis. *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. [4] Si patiantur, Ecclesiæ quam tenemus (sicut omnes noverunt quorum solent animos suis sollicitare criminationibus, & etiam sui mandati tenore declararunt) Ecclesiæ inquam quam tenemus crimina solent traditionis objicere. *Et alia manu*. Recognovi. B *Petilianus episcopus partis Donati dixit*. Profiteantur ad quæsita. Professionem petivimus, non conflictum. *Et alia manu*. Petilianus episcopus appellatione incolumi recognovi.

CLXXXVII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Si horum criminum jacturam faciunt, de chartis publicis nihil proferimus. Si autem in eadem criminatione persistunt, chartis publicis docemus hanc causam olim esse finitam, nec tamen eos ab hujusmodi objiciendis criminibus cessavisse. Unde nunc conlationem istam poposcimus, non ut illam causam traditionis C quam Cæciliano & ejus collegis objiciebant suscipiamus denuo finiendam; sed demonstremus olim esse finitam; ut hoc cognoscentes populi qui nesciunt, & istorum adhuc criminationibus commoventur, tandem aliquando cognoscant in qua Ecclesia Christianæ salutis viam requirant. Si ergo de Ecclesia quæritur quæ sit, quanta sit, qualis sit, sola divina testimonia ad eam demonstrandam sufficient. Si homines appellant, si hominibus crimina intendunt, quamquam Ecclesiæ causa ab hominum causa distinguenda est [5] nec in hominibus spes ponenda est Ecclesiæ, si boni sunt: neque si mali sunt, judicanda est Ecclesia [6] Dei perisse; sed tamen etiam ipsorum causam tanquam fra- D trum nostrorum suscipimus, & si nobis ostendi potuerint criminosi, hodie illos anathemamus, non tamen propter illos Ecclesiam a Deo promissam & exhibitam deserimus aut relinquimus. Ipsi ergo eligant quod volunt. Non objiciant crimina hominibus, & chartæ cessabunt. Sola divina loquetur auctoritas; sola Dei scriptura, cui utrique subdimur, in medium proferetur. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Quid refertur his?

CLXXXVIII.

Emeritus episcopus partis Donati dixit. Prolixæ orationi respondere non possum. Tamen summa-

---

1 *Lapsum causa incurrit*) id est. Lapsum est tempus intra quod collatio fieri debebat, nimirum dies transiit quo menses quatuor complerentur, ut ait Augustinus in breviculo diei tertiæ cap. 5.

2 *Legaliter*) id est, secundum leges ecclesiasticas, ecclesiastico more, ut dicitur infra cap. 185. Vide Augustinum in breviculo die tertiæ cap. 6. ubi pro *legaliter & more forensi* ponit *divina testimonia* vel *documenta*, & *gesta publica*.

3 *Se ad foren. contuler.*) id est, *forensis more chartis oblatis agere voluerunt*, ut legitur supra in indice istius capitis. Vide cap. 187.

4 *Si patiantur*) In veteri libro scriptum est *patiatur*. Verum ista referuntur ad Donatistas, qui patientiam commodare nolebant catholicis a se amoliri conantibus crimen traditionis quod Ecclesiæ catholicæ objiciebatur. Ait ergo Augustinus: Respondebo objectis, si Donatistæ patiantur. Hunc puto loci istius sensum esse. Supra c. 183. idem August. ita alloquitur Petilianum: *Redde vicem. Auditus es, cum prosequereris, nobis patientibus*.

5 *Nec in hominib. spes*) His locus ex cap. 187. istius tertiæ cognitionis refertur in collatione quinta Concilii quinti œcumenici.

6 *Dei perisse*) Antea legebatur *deperisse*. Nos emendavimus ex actis Concilii quinti.

matim, ut valeo, quæ ſuperflue in judicium A miſſa ſunt ventilabo, cum optationes a noſtris partibus propoſitas ne vel relectione confundant, ut neque velint eſſe petitores, neque ſe dicant reſponſores adſtare, intulerintque noſtris partibus proſecutionem, ut ſi forenſis regulæ ordinem tenent, conditionalis diei non omittam internis ſenſibus notionem, ſi autem legalibus magis cupiunt in judicio conluctari, divinis ſcripturis non eis neceſſe eſt reſpondere. Primum eſt autem quod in judicio flagitamus, ut quoniam de mandatorum ſuorum allegatione in judicio vacillant, quippe cum unum legentes, aliud negent, dicantque tamen ſe legatos ad imperiales aures deſtinaſſe antea, ſecutumque eſt identidem ut ex reſponſione B geſtorum dilucide claruiſſet utrum nos inquietatores eſſemus an inquietati ad judicium veniremus, his tot propoſitionibus reſpondere nolentes, ad alia ſe neſcio qua argumentatione dejiciunt; quæſo, vir nobilis, conſtituant gradum, dicant ſe quo ordine quave actione in judicio conſiſtant. Nos enim, qui adducti ſumus ad diſceptationem, petitoris loco adſtare non poſſumus. Ipſos neceſſe eſt proponere, ut eorum propoſitionibus pars noſtra valeat reſpondere. *Et alia manu*. Emeritus Epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

CLXXXIX.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Si petitoris loco adſiſtunt qui crimina objecta defendunt, tuæ nobilitatis eſt pronunciare. *Et alia manu*. Recognovi.

CXC.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Etiam proſecutione viri venerabilis Petiliani id conſtat fuiſſe ſignatum ut utrum pars catholica, quod nomen ſine præjudicio dicere me multis interlocutionibus pateſeci, jure publico agi vellet, an certe divinis teſtimoniis, evidenter oſtenderet. Sed denuo ad quæſita reſponſum eſt, ita ut evidentiſſime monſtraretur, D ſi crimina non objicerentur, a documentis publicis diſcedendum, quæ probari non poſſe aliter niſi publicorum certum eſt atteſtatione geſtorum; ſin vero cauſa Eccleſiæ tractaretur, legalia tantum teſtimonia proferrentur. De quibus quid placeat, evidentius deſignetur.

CXCI.

Petilianus epiſcopus dixit. Duo ſunt quæ præter cetera a diei hujus principio cœpimus ventilare. Unum, ut ipſi legiſſent quid Imperatori clementiſſimo ſuggeſſerint: aliud, utrum diſceptationem legis divinæ tenere cupiant, an publicas leges. De utroque nihil mihi aperte E reſponſum eſt. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CXCII.

Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Ad omnia eſſe reſponſum ſuperiora teſtantur geſta. *Et alia manu*. Recognovi.

CXCIII.

Petilianus epiſcopus dixit. [1] Pervidet igitur ſublimitas tua [2] ſenſim nos ad cauſæ interna deduci. Pervidet illa tua præſtantia atque vivacitas ſenſus magis mihi interlocutionibus nobilitatis tuæ quam reſponſionibus adverſariorum fuiſſe reſponſum. Igitur evidentius aliquid decernatur, evidentius conſtet, noverim, quid debeam reſpondere. Mihi enim ſicut tua meminit nobilitas, idem a patribus meis mandatum eſt, ut objectis reſpondeam, non ut objiciam aliquid. Non enim loco petitoris adſiſto, ſed reſponſuri. Qui ſæpius apud Imperatoris aures, & coram omni populo ſane apud ſe conſtituto in crimen nos invidiamque deducunt, ut hæreticos nominent, ut ſchiſmaticos quoque appellent, hoc doceant, hoc diluo, huic rei reſponſurus ſum, ſi modo ſe ad legalia convertant, ipſiuſque legis quærant reſponſa atque judicia. Sin vero utraque miſcent, evidentius deſignetur. Noverim genus actionis, nemo me reprehendat in publico, nemo bonæ cauſæ infirmum eſſe judicet defenſorem, nemo judicet obliquum, nemo adverſarium doloſum ac licentioſum, cui omnia permittuntur: ut cum de his juſta atque evidentia requirantur, libeat illis delicate quomodo voluerint nebulas, ac tenebras obtendere, ut veniri non C poſſit ad cardinem veritatis. *Et alia manu*. Petilianus Epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CXCIV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Duo ſunt quæ ſanctitas tua credidit poſtulanda, unum ut mandatum in quo legati delecti ſunt a parte e diverſo ſiſtente relegeretur, aliud utrum a divinis legibus recederent evidentiſſime demonſtrarent. *Petilianus epiſcopus dixit*. Reſpondeant breviter ad utrumque. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Uni rei, quoniam mea intererat, ipſe reſpondi. Nec enim de his legatis poteram dubitare de quorum legatione pronunciaverat clementiſſimus Imperator, ne in ejus injuriam refricari aliquid videtetur. Aliud vero eorum conſtat proſecutionibus definitum: quibus id evidenter oſtenſum eſt, velle ſe a publico jure ſub ea conditione diſcedere, ſi de perſonarum criminibus taceretis. Unde quoniam hinc conflictus tantum remanſiſſe cognoſcitur, ut qui petitoris loco adſiſtat evidentiſſime demonſtretur, quoniam geſta a veſtra parte oblata recitata ſunt, patimini denuo etiam ea quæ a diverſa parte offeruntur, ab officio recitari.

CXCV.

Petilianus epiſcopus dixit. Cujus geſta ſunt quæ a partibus meis recitata ſunt? Si abſentes eſſent e diverſo ſiſtentes, licuit tibi, vir nobilis, abſentum partes judiciario animo defenſare. Nunc præſentes ſunt. Ipſi mihi reſpondeant, ipſi edicant, ipſi utraque quæ propoſui

1 *Pervidet ſubl.*) Hunc locum bis ſaltem refert Auguſtinus, ſed paulo aliter quam legitur in his geſtis. Nam ita ipſe habet in libro ad Donatiſtas poſt collationem cap. 24. & 25. *Pervidet poteſtas tua ſenſim nos in cauſæ interna deduci*.

2 *Senſim*) id eſt, paulatim, ut interpretatur Auguſtinus in breviculo diei tertiæ cap. 5.

posui respondere non differant. *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Nec respondere nos permittis. *Petilianus episcopus dixit.* Tuum est pronunciare, quid audias: illorum est agere causam qui adversus me loco petitoris. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.)

CXCVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Hoc pronunciavi, ut ex gestorum lectione hæc omnia possint diligenter agnosci. *Petilianus episcopus dixit.* Ipsi dicant, ipsi profiteantur. *Et alia manu.* Petilianus episcopus incolumi appellatione recognovi.

CXCVII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Jam diximus unde agamus potius, id est, utrum publicis documentis, an divinis testimoniis, in vestra est positum potestate. Si enim a criminibus hominum cessatis, & nos cessabimus a publicis documentis, & solam Ecclesiæ causam divinis testimoniis asseremus. Si autem ab hominum criminibus non desistitis, necesse est nos, & a vobis publica documenta flagitare, & contra vos publica documenta proferre. Hoc autem cum cognitori insinuaremus, quia illi de corde non est excussum multiplicibus & superfluis prosecutionibus vestris, ideo vobis jam a nobis hæc acta esse ipse respondebat, non partes nostras agens, sed suas, cui jam insinuavimus, ejusque cordi penitus infiximus quid dicamus. *Et alia manu.* Recognovi.

CXCVIII.

Adeodatus episcopus dixit. Quo ordine agere debeamus, in nostra non est positum potestate, cum ipsum venire in potestate nostra non fuerit. *Et alia manu.* Adeodatus episcopus salva appellatione recognovi.

CXCIX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Ergo ad interrogata respondete. Receditis a criminibus traditionis? Respondeant ad breve interrogatum nostrum. Facitis jacturam criminum quæ soletis objicere Cæciliano & collegis ejus, an in eadem criminatione persistitis? *Et alia manu.* Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Ad quæsita respondete.

CC.

Emeritus episcopus dixit. Breve suum dicit esse postulatum, breve nostrum debet esse responsum. Omnis actio duas solet suscipere personas, petitoris, & e diverso respondentis. Cum hæc causa suum ordinem teneat, conflictumque desideret, quid est quod ante principia negotii quasi quædam mihi electio ex adversa parte proponitur, ut dicam utrum criminibus intentatis Cæciliani refrager atque ab hisdem quæ objeceram sileam, an objecta in judicio valeam confirmare. Memento, judicum summe, sicut adsoles, qui sit ordo dicendi. Nemo enim adversum se adstanti dicit: Elige tibi utrum me accusas necne. Nemo dicit: Intentaturus es crimen, an nihil mihi in judicio [1] oblaturus es, & intentionibus tuis mutuum quoddam silentium imponens, inanis ac sine ratione de tam longinquis regionibus venisse dicaris, cum ad hoc ego adsistam ut si me ipse dixerit illa dixisse quæ graviter ferre aut imperialibus auribus aut in suo mandato subscripsit, tum demum eligam atque respondeam utrum velim intentionibus ejusdem secundum prosecutionis suæ tenorem legum confirmatione robustus accedere, an me ab hac actione removere. Videt præstantia tua me respondere non posse, cum incertum dixerit, cum nihil tale proposuerit cui debeam revocare responsum. Dico enim eum utrum petitor an responsor stet. Ille mihi dicit: Si Cæciliani causam intermiseris, tunc petitor sum: si autem non prætermiseris, necesse est me respondere ad ea quæ videntur objecta. Si times Cæciliani causam, metuisque tibi aliquid objectum, tu proponere, tu instituere actionem in judicio debebis. Adtrahe me, & in publicum conloca. Dic me aliquod tibi crimen quod ad aures imperatorias detulisti per publicam conscientiam commendasse. Cum ego autem de te magis expetam quid audieris, quid me dixisse, quid me insinuasse judiciis intimes, cur metuis, cur vereris actionem istam in judicio firmare? Nimirum illud adtendis, ne petitoris suscipiens personam, ea quæ in judicium mittis, aut accepta aut dicta, aut ab aliquo promulgata docere in judicio compellaris. Adtende, vir nobilis, in quo statu sit ista causa, cum ego, qui pulsor, petitionem illorum promi in judicium petam, eosque qua possum postulatione deprecor semper, ne moratoriis ad negotii cardinem venire minime permittamur. Non ergo ex nostra parte est quod adhuc usque nihil de negotio gestum est, cum si personam suam judiciis adstruere voluissent, necesse nos erat objectis illico respondere. *Et alia manu.* Emeritus episcopus salva appellatione recognovi.

CCI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. O breve responsum! Quam multum dicitur ubi inveniri non potest quid dicatur! Breviter respondi ego postulationibus tuis. Voluisti ex me scire utrum legalibus testimoniis divinis agam, an publicis gestis. Respondi: Si recedis a criminibus quæ non possunt nisi gestis publicis declarari, recedo a publicis gestis, & solis divinis testimoniis adseram causam Ecclesiæ quam defendo. Si autem tu ab illis criminationibus non vis recedere, nec ego recedam ab eis documentis quibus te ostendam falsa crimina, vel nobis vel ipsi Ecclesiæ quam retinemus objicere. *Et alia manu.* Recognovi.

CCII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ad hæc plene constat esse responsum: Quæ au-

1 *Oblaturus*) Juretus in Miscellaneis ad Symmachum pag. 169. contendit legi hoc loco debere, *objecturus*, non *oblaturus*. Deinde vult legi: *ut intentionibus tuis mutuum quoddam &c.*

autem pars loco petitoris adſiſtat, ſciri omnino non poterit niſi ex recitatione geſtorum; quæ, ut ſtatui, quoniam a parte veſtra quæ oblata ſunt conſtat eſſe recitata, tandem aliquando perlegantur.

CCIII.

Petilianus epiſcopus dixit. Nemo duo eligit de duobus. Cum ergo propoſuerim ut alterum elegiſſet, ille ſibi ambo evidentius vindicavit. Non timeo, non recuſo, ſi hoc poteſt eſſe retinendum. Serva mihi primitus tempora legum, ſtatuatur dies. Reſpondeat officium de die cauſæ, cognoſcatur lapſus fuiſſe. Hinc judica, hinc debes ferre ſententiam. Siquidem contra me ſententiam ferres, ſi forte deſuiſſem. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

CCIV.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Si die 15. venerunt, ut ad 14. occurrerent, quare octavo Kalendas conſtituerunt? *Et alia manu*, Recognovi.

CCV.

Petilianus epiſcopus dixit. Non inquietaſti, ſcivi te lapſum, ſuperflue ingreſſus ſum judicium, qui intrare non debui poſt diem lapſi negotii. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCVI.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Quare ad Kalendas ſe promiſit adfuturum eſſe Primianus? *Et alia manu*. Recognovi. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Hoc jube recitari. Quamvis iſta tranſacta ſint, quamvis ad inluſionem populorum has nebulas injiciat pars diverſa, tamen etiam hoc petimus præcipias recitari, ut ſic ſaltim cognoſcant quam impudenter hæc iterum repetant quæ jam ante tranſmiſſa ſunt. *Et alia manu*. Recognovi.

CCVII.

Petilianus epiſcopus dixit. Dum non vis deſignare alterum de duobus, ambo tenens, facies me eadem repetere. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCVIII.

Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Sciunt ſe in cauſa eccleſiæ nihil habere. Ideo moratoriis agunt. Quapropter quoniam illa jam tranſacta ſunt, ut recognoſcatur qui ſit petitor, jube antiqua geſta recitari. *Et alia manu*. Recognovi.

CCIX.

Petilianus epiſcopus dixit. Si legibus publicis uti vis, præſcribo ne legas. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Contra conſenſus proprios, quod legibus inhibetur, venire deſideras. Ex conſenſu enim partium conſtat primum dilatum fuiſſe judicium, ut alio die vel tertio vel certe poſt editionem geſtorum negotium tractaretur. Unde, ut quis loco petitoris adſiſtat diligentius declaretur, geſta recitentur.

CCXI.

Petilianus epiſcopus dixit. Servarem conſenſum ſi & ipſi ſervarent. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCXII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Recitentur geſta. *Adeodatus epiſcopus dixit*. Contra hæc ſerva quæ competunt. *Et alia manu*. Adeodatus epiſcopus appellatione incolumi recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Ea quæ rationi & æquitati competere potuerint ſalva erunt.

CCXIII.

Adeodatus epiſcopus dixit. Si enim conſenſus ſervandus eſt & retinendi ſumus ad conſenſum noſtrum, debent etiam nobis ipſi fidem ſui conſenſus, qui ſe legibus divinis acturos eſſe promiſerunt. *Et alia manu*. Adeodatus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCXIV.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Sed cauſam eccleſiæ, non cauſam Cæciliani & collegarum ejus, quibus crimina intenditis. Ecce pollicemur, & totiens pollicemur quoties exactum fuerit a nobis, & cum non exigitur offerimus, eccleſiæ cauſam non niſi teſtimoniis divinis firmamus, docemus, oſtendimus; Cæciliani autem & quorumlibet hominum nonniſi his documentis quibus ſolent iſta vel demonſtrari, vel purgari. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Iſta frequentius dicta ſunt. Unde quoniam conſtat primitus petitoris perſonam debere diſquiri, geſta recitentur. *Martialis exceptor recitavit*. Incipit relatio Anolini Proconſulis, ubi oſtendit Donatiſtas Cæciliani cauſam ad Imp. Conſtantinum detuliſſe. *Et cum recitaret*,

CCXVI.

Montanus epiſcopus dixit. Ut quid iſte titulus legitur? *Et alia manu*. Montanus epiſcopus ſalva appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. [1] Neuter titulus actis inſeretur. *Martialis exceptor recitavit*. Au-

1 *Neuter tit. ac. inſ.*) Locus iſte obſcurus eſt. Ait Marcellinus titulum iſtum non inſertum iri in actis; & tamen inſertus eſt. Fortaſſis dicere voluit omiſſum iri poſt deſcriptionem ſchedarum.

[1] Auguſtis noſtris Anolinus [2] v. c. Proconſul A Africæ. Scripta cæleſtia majeſtatis veſtræ accepta atque adorata Cæciliano & his qui ſub eodem agunt, quique clerici appellantur, devotio mea apud acta parvitatis meæ inſinuare curavit. *Et cum recitaret.*

CCXVII.

Petilianus epiſcopus dixit. Unde hoc profert, ex publico ſcrinio, an de ſuo? *Et alia manu.* Petilianus epiſcopus recognovi.

CCXVIII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Legat, & tunc de nobis exigat hujus lectionis firmitatem. *Et alia manu.* Recognovi.

CCXIX.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Ante lectionem unde proferas evidenter oſtende.

CCXX.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Si inde dubitant, archiva Proconſulis requirantur. *Et alia manu.* Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Quoniam in archivis publicis ea quæ recitantur ineſſe dixiſti, ſicut cœperat officium, omnia relegere debebit. *Martialis exceptor ex ſuperioribus geſtis recitavit*, eoſdemque hortata eſt ut unitate conſenſu omnium facta (cum omni omnino) munere (indulgentia) majeſtatis veſtræ liberati eſſe videantur, catholica * cuſtodita, ſanctitati legis debita reverentia ac divinis rebus inſerviant. Verum poſt paucos dies extiterunt quidam, adunata ſecum populi multitudine, qui Cæciliano contradicendum putarent: quique faſciculum in aluta ſignatum & libellum ſine ſigno obtulerunt dicationi meæ, atque impendio poſtularunt ut ad ſacrum ac venerabilem comitatum numinis veſtri dirigerem, quæ manente Cæciliano in ſtatu ſuo, ſubjectis eorumdem actis, D quo cuncta majeſtas veſtra poſſit dinoſcere, parvitas mea dirigere curavit. Tranſmiſi [3] libellos duos, unum in aluta ſignatum ita: *Libellus eccleſiæ catholicæ criminum Cæciliani traditus a parte Majorini.* Item alium ſine ſigillo cohærentem eidem alutæ. Datum die decimo ſeptimo Kalendarum Majarum Carthagini D. N. Conſtantino Auguſto III. Conſule. *Quo recitato,*

* Harduinus hic legit, *catholicæ cuſtodita ſanctitati, legis &c.*

CCXXI.

Petilianus epiſcopus dixit. Quis eſt iſte qui agit? Cæciliani filius eſt, an non? *Et alia manu.* Petilianus epiſcopus ſalva appellatione re- E cognovi.

CCXXII.

Matth. 23.9.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. *Ne vobis dicatis patrem in terra*, ſimul audivimus, ſimul legimus, ſimul populis prædicamus. Quid de me quæris utrum ſim filius Cæciliani? Cæcilianus, ſi innocens fuit, gaudeat de ſua innocentia, me congaudente non in ejus innocentia me ſpem meam ponente. Si autem nocens fuit, quod fortaſſe diſcuſſa cauſa vel ſic vel aliter declarabit, ſuſtinuit eum Eccleſia quam teneo, ut a ſimilitudinibus dominicis non recedam, ſicut paleam in area, ſicut in eiſdem paſcuis hædos, ſicut in eiſdem retibus piſces malos: non tamen propter malos nos aut aream dominicam deſerere debemus, aut retia dominica nefaria animoſitate diſſenſionis abrumpere, & in mare ante tempus litoris proſilire. B *Et alia manu.* Recognovi.

CCXXIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Sicut ſtatutum eſt, omnia relegantur. *Emeritus epiſcopus dixit.* Jube nos proſequi. *Et alia manu.* Emeritus epiſcopus recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Agite. *Emeritus epiſcopus dixit.* Recitata ſcriptura quam pars adverſa protulit. *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Emeritus epiſcopus recognovi.)

CCXXIV.

C *Fortunatianus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Quis poſſit eſſe petitor his geſtis poterit inveniri. *Et alia manu.* Recognovi.

CCXXV.

Emeritus epiſcopus dixit. Recitata ſcriptura quam pars adverſa protulit, conſors meus juſta proſecutione ſignavit nomen ſibi imponere debere eum qui cauſam defendit in judicio Cæciliani. Sed arctatus his nodis veniens e diverſo, quaſi quodam lubrico fugere atque elabi conatur, duas in judiciis inſerens perſonas & geminas actiones. Dicit enim. Si Cæciliani perſona pro objectis criminibus poterit deſtrui, D Eccleſiæ, inquit, nihil oberit, cum unius hominis perſona deſtructa adſtare videatur in fide. Quid ergo opus eſt, vir ſublimis, Cæciliani cauſam in medium mittere ſi nihil obeſt his, ſi nihil adverſus eos facit? aut cur in judicio defenditur vel accuſatur? Cum enim dicat neque ſibi obeſſe ejuſdem reatum neque poſſe aliquam nebulam vel maculam Eccleſiæ innectere: vides ergo ſuperflue Cæciliani nomen in judicium miſſum, cum hac quaſi peremptoria præſcriptione excuſatus eſſe videatur, ut ſi reus ſit, ab Eccleſia videatur extraneus, ſi innocens, quaſi objectis criminibus purgatus atque liberatus bene in Eccleſia ſua ſtetiſſe videatur. Judica, vir ſublimis, unum eos E tenere debere: ſi Cæciliani cauſam defendunt, ſuperbire ſe & proſequi ea quæ in judicio adverſus Cæcilianum de veritate promuntur. Si autem dicunt obeſſe ſibi omnino non poſſe quid fecerit Cæcilianus, quid opus eſt Cæciliani cauſam

1 *Auguſtis noſtris*) Conſtantino & Licinio. Quamquam relationem miſſam eſſe tantum ad Conſtantinum ſatis certum eſt. Et tamen certum quoque eſt inſcriptam fuiſſe nominibus duorum Auguſtorum. Quare contra morem ſæculi illius fecit v. c. Henricus Valeſius cum hunc titulum relationi ſua auctoritate fecit. *Conſtantino Maximo Aug. Anulinus.*

2 *Vir clariſs.*) Vide Notas ad librum ſecundum Miſcellaneorum noſtrorum pag. 481.

3 *Libellos duos*) Henricus Valeſius exiſtimat per libellum in aluta ſignatum intelligi libellum ſeu chartas criminum Cæciliani, per alium vero libellum precum quem epiſcopi partis Majorini ad Conſtantinum miſerunt, petentes ut ex Gallia ſibi judices daret. Qui liber extat apud Optatum.

ſam in medium mittere, cum eis obeſſe non poſſit ſi fuerit in judicio reus manifeſtiſſimus deprehenſus. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Doceatur a parte diverſa quod quæritur.

CCXXVI.

Auguſtinus Epiſcopus Eccleſiæ catholicæ dixit. Cæciliani cauſam vel collegarum ejus ſolent ipſi Eccleſiæ catholicæ objicere, vel, ut ſine controverſia loquar, ipſi Eccleſiæ quam tenemus. Proinde, ut video, magnum volunt adferre compendium. Si hanc cauſam non objiciunt Eccleſiæ quam tenemus, dicant quid ei objiciant. Si enim nihil, quare ſeparamur? Si aliquid præter cauſam Cæciliani, idipſum offerant, id oſtendant. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXXVII.

Petilianus epiſcopus dixit. Tu quis es? Filius es Cæciliani, an non? Tenet te crimen Cæciliani, an non, ſi fuerit? *Et cum dixeret*, (*Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellationi incolumi recognovi.)

CCXXVIII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Ego in Eccleſia ſum in qua Cæcilianus fuit. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXXIX.

Petilianus epiſcopus dixit. Unde cæpiſti? Quem habes patrem? Alioquin ſi patrem tuum damnaveris, hæreticum te eſſe profiteris, qui nec originem vis habere nec patrem. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCXXX.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. In Eccleſia ſumus in qua Cæcilianus epiſcopatum geſſit, & diem obiit. Ejus nomen ad altare recitamus, ejus memoriæ communicamus, tanquam memoriæ fratris, [1] non tanquam patris aut matris. Quæris autem a me unde communio mea ſumat exordium. Dominus ipſe Chriſtus adſerit exordium communionis meæ dicens: *Oportebat Chriſtum pati & reſurgere a mortuis tertio die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hieruſalem*. Cœpit iſta prædicatio ab Hieruſalem, inde ſe ab inluſtriſſimo exordio diffudit, diffundens Eccleſiam quam tenemus: primo per vicina, deinde per longinqua, etiam in Africam venit. In hanc oculos aperimus, hanc in divinis eloquiis & teſtimoniis ſicut ipſum Dominum Chriſtum & redemptorem noſtrum comperimus. Ab il-

A lo Deo patre, ab hac eccleſia matre, nullius me hominis crimina, nullius calumniæ ſeparabunt. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXXXI.

Petilianus epiſcopus dixit. Cæcilianus tibi pater aut mater eſt, ut dixiſti? *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCXXXII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Jam audiſti quia frater erat. *Et alia manu*.
B Recognovi. *Petilianus epiſcopus dixit*. Frater non eſt qui generat filios. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCXXXIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Nec patrem nec matrem ſibi eſſe Cæcilianum apertiſſima proſecutione ſignavit. *Auguſtinus Epiſcopus eccelſiæ catholicæ dixit*. Cæcilianus [2] non eſt pater meus. Si bonus eſt, frater meus eſt bonus; ſi malus eſt, frater eſt malus. Tamen propter ſacramenta frater eſt, ſive bonus, ſive malus. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus*
C *v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Ut nec patrem ſuum nec matrem Cæcilianum fuiſſe diligentius demonſtretur, ejuſdem proſecutio ſuperior relegatur.

CCXXXIV.

Petilianus epiſcopus dixit. Satis illos defendis per Deum. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognovi.

CCXXXV.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Ecce dico, quotiens voluerint dico. Cæcilianus
D non eſt pater meus, quia audio Dominum meum dicentem; *Ne vobis patrem dicatis in terra, unus eſt pater veſter Deus*. Dico Cæcilianum fratrem, bonum fratrem, ſi bonus, malum fratrem, ſi malus eſt, quoniam propter communia ſacramenta frater meus eſt. Si autem judicium de illo meum vis audire, etiam innocentem credo, appetitum falſis criminationibus exiſtimo, ſed tanquam homo de homine exiſtimans, non tanquam certum aliquid credens. Tu ſi objicis Eccleſiæ crimina Cæciliani, adſiſto, defendo tanquam fratris, oſtendens non pertinere ad Eccleſiam, nec ad ejus cauſam, nec ei præjudicare; & ſic demonſtro nihil te objicere Eccleſiæ catholicæ, etiamſi vera
E forſtaſſe, quod nullo modo poteris demonſtrare, ſint crimina Cæciliani. Si autem nec ipſa vera potueris demonſtrare, etiam te judice vides ubi remanſeris, & quid rejecta tandem animoſitate erroris eligere debeas, ut nobiſcum teneas

Matth. 23.

1 *Non tanq. patris*) Idem Auguſtinus in ſermone habito poſt collationem, qui infra editus eſt; *Nec juſtitia Cæciliani coronat Eccleſiam, nec culpa Cæciliani damnat Eccleſiam. Videamus & ipſius cauſam qualis ſit. Suſcepimus eam diſcutiendam, ſed tanquam fratris, non tanquam patris aut matris.*

2 *Non eſt pater*) Idem Auguſtinus in ſermone paulo ante laudato: *Pater nobis Deus eſt, mater nobis Eccleſia Cæcilianus frater fuit, aut frater eſt; ſi bonus, bonus frater; ſi malus, malus frater; tamen frater.* Vide infra cap. 235. Eodem modo Auguſtinus in ſermone de Emerito ad plebem Eccleſiæ Cæſarienſis eumdem Emeritum, qui erat partis Donatiſtarum, vocat fratrem, ſic dicens; *Si eos ſuſciperemus, jam iſtum ſuſciperemus fratrem noſtrum Emeritum, ſive bonum, ſive malum, tamen fratrem.*

neas veritatem, nobiscum amplectaris damnato errore caritatem. *Et alia manu*. Recognovi,

CCXXXVI.

Petilianus episcopus dixit. Ipsa sunt illa ambigua quibus ab hodierni diei percurrit principio, nec tamen se alterum tenere aliquando professus est, cum utraque magno amplexu retineat, utrumque metuens dimittere vel tenere. Tandem aliquando expressius dicat utrum patris loco habeat Cæcilianum, ex quo deducta est ista progenies. Non enim potest aliqua res sine generatore suo nasci, aut sine capite incipere, aut sine radice sua crescere. Videt igitur nobilitas tua se originem non habere sæpius protestatum. Si igitur originem non habet, ipse est magis hæreticus, qui non habet patrem, qui habitum patrem judicio suo damnavit. Astipuletur igitur, ut si criminosum patrem ejus constiterit, eum crimina teneant, si autem innocentem, necesse habeat esse filius innocentis, ita quoque e diverso necesse habeat ut sit filius criminosi, si constiterit criminosum. *Et alia manu*. Petilianus episcopus appellatione incolumi recognovi.

CCXXXVII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Habeo caput, sed Christus est. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Diligentius demonstretur utrum patrem vestrum Cæcilianum, aut matrem, sicut quæsitum est, esse dicatis. *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Habeo caput, sed Christus est, cujus Apostolum audio. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.)

CCXXXVIII.

Petilianus episcopus dixit. Quis te ordinavit ut episcopus esses? *Et alia manu*. Petilianus episcopus recognovi salvo appellationis effectu.

CCXXXIX.

Montanus episcopus dixit. Et quid est quod
1. Cor. 4. dicit Apostolus Paulus: *Et si decem millia pædagogorum habueritis in Christo, sed non multos patres. Per Christum enim ego vos generavi per evangelium*.

CCXL.

Cumque streperent, *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. De tumultu testatum sit. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXLI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ad quæsita responde.

CCXLII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Habeo caput, sed Christus est, cujus Aposto-
1. Cor. 3. lum audio dicentem: *Omnia vestra, vos autem Christi, Christus vero Dei*. Nam & ubi se patrem dixit Apostolus, ne ipsius paternitatis velut basem humanam infirmitatem crederemus, addidit: *Per evangelium ego vos genui*. Semen 1. Cor. 4.
ergo & vena seminis mei de evangelio dicitur. Honorificentiæ causa patres appellamus eos qui nos vel tempore vel meritis præcesserunt. Aliud est cum quærimus ad fidem quem habeamus patrem, ad salutem æternam quem habeamus patrem, ad retinendam Ecclesiam & percipienda Dei promissa quem habeamus patrem. Nam illud honoris est ut quotidie senibus dicamus *Pater*. Quotidie etiam quibusdam non nobiscum in una Ecclesia nec in iisdem sacramentis constitutis dicimus *Frater*. Sodomitis etiam dixit Loth, *Fratres*, utique ad leniendum eorum animositatem, non ad cognitam fraternitatem & quasi unius * hæreditate consortium. * Forte redita Hard.
Tollantur ergo ista, distinguamus vocabula quæ hominibus propter honorem debentur & vocabulum quod propter salutem requirimus. Pro salute æterna, pace Apostoli dixerim, immo jubente Apostolo dixerim, non pater meus Apostolus est ad salutem æternam, qui mihi dicit: *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*. De hoc Dominus dixit. *Nolite vobis di-* Matth. 23.
cere patrem in terra. Utique scivit dicturum Apostolum. *Per evangelium ego vos genui*. Non 1. Cor. 4.
enim Domino dicente, *Ne vobis dicatis patrem* Matth. 23.
in terra, contrarius futurus erat Apostolus di- 1. Cor. 4.
cens: *Etsi multos habeatis patres, per evangelium ego vos genui*. Sed quia distinxit ad quam rem patrem nobis constituerit Dominus, & pro qua honorificentia enim Apostolum possemus patrem accipere, ideo sic locutus est ut ejus oratio non esset contraria dominicæ veritati. Patres igitur quoscunque agnosco in terra, honorificentiæ causa agnosco. Patrem salutis meæ non teneo nisi Deum, de quo mihi Dominus dixit, *Ne vobis patrem dicatis in* Matth. 23.
terra, & cui quotidie dicimus, *Pater noster qui* Matth. 6.
es in cœlis. *Et alia manu*. Recognovi.

CCXLIII.

Petilianus episcopus dixit. Quis dicitur qui eum ordinavit? Dicat quis eum ordinavit. *Et alia manu*. Petilianus episcopus appellatione incolumi recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Ordinator ejus inquiritur. Unde quis eum ordinaverit evidentius designetur. *Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Quem?

CCXLIV.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Quid ad causam pertineat veritatis uniuscujusque episcopi ordinator, non satis agnoscimus. Testimoniis divinis pater Deus est edoctus. *Et alia manu*. Recognovi. *Petilianus episcopus dixit*. Qui vocatur qui eum ordinavit edicat. *Et alia manu*. Petilianus episcopus appellatione incolumi recognovi. *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit*. Ordinavit quem? Multi adstamus, multi assertionem causæ secundum tenorem mandati suscepimus. Cujus ordinatorem quærit, aut quem quærit, exponat pars diversa, ut videamus utrum dignum sit ad hæc respondere. *Et alia manu*. *Recognovi*.

CCXLV.

CCXLV

Adeodatus epiſcopus dixit. [1] Auguſtinus hæc dixit. Dicat quis eum ordinavit. *Et alia manu.* Adeodatus epiſcopus ſalva appellatione recognovi. *Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Non modo Auguſtini cauſam ſuſcepimus defendendam, qualemcunque ipſe habet. *Et cum diceret,* (*Et alia manu.* Recognovi.) *Adeodatus epiſcopus dixit.* Hoc eſt indicium cauſæ deſperatæ, ut cum nos flagitemus alia, alia reſpondeantur; ut quoniam objectis reſpondere non poſſunt, quærant alia quibus nebulas innectant. Dicat igitur Auguſtinus quis eum ordinaverit. *Et alia manu.* Adeodatus epiſcopus ſalva ap- B pellatione recognovi. *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit.* Superflua quæri video. *Et cum diceret. Et alia manu.* Recognovi.

CCXLVI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ad interrogata reſpondere dignare.

CCXLVII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Superflua quæri video a fratribus noſtris e diverſo ſiſtentibus: & ad ipſa ſuperflua non denego reſponſionem, dum tamen Eccleſiæ cau- C ſa, cui reſponderi nihil poteſt, in fundamento tutiſſimo collocetur. Ego, cujus ordinatorem requiris, homo ſum Chriſtianus, fidelis, quod Deo teſte loquor, catholicus, unde adhuc ambigimus quis dignus hoc nomine vocitetur. Ego illam Eccleſiam defendo, hanc aſſero qualicunque voce, in qua quicquid fuero, illa Eccleſia eſt. Video quo tendas, humanas calumnias conſectaris; & quæ ſoleatis jactare & dicere, non alienum eſt ab auribus vel a cordibus noſtris. [2] Megalius me ordinavit Primas Eccleſiæ Numidiæ catholicæ eo tempore quo ille me potuit ordinare. Ecce reſpondi. Proſequere, profer quæ præparas. Ibi etiam calumnioſus appareas. Ecce dixi ordi- D natorem meum. Profer jam calumnias tuas. *Et alia manu.* Recognovi.

CCXLVIII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Accepiſti proſecutionem. Unde quid competat reſpondere dignare, licet hæc quæ de perſonis aguntur cognitionem differre non debeant.

CCXLIX.

Emeritus epiſcopus dixit. Si nulla eſt actio perſonarum, cur Cæciliani in judicio faciunt mentionem? Aut enim juſte timent, quod eum E deſiderant excuſare: aut ſi ſuperflua actio adverſus Cæcilianum intenta liberat mores, vitam purgat, hoc ipſum debent legalibus teſtimoniis adprobare. Didicimus etenim multis legalibus documentis ſacerdotum vitia ac pro- A broſos mores & nefariam converſationem maculam aut rugam Eccleſiæ ſemper inferre. Unde enim eſt quod Apoſtolus ait, *non habentem maculam neque rugam*; & iterum: *Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe?* Multis etiam documentis lex divina diffunditur, quibus immaculata vita paſtoris debeat cœleſtibus teſtimoniis approbari. Sed ne per longitudinem proſecutionis [3] audientiæ faſtidium faciam, aut forte prætercam quæ competunt cauſæ, quoniam habemus in manibus divinorum ſacramentorum collectam undique uniformitatem, idipſum poteſtas tua adverſum eorum mandatum, quod legaliter ſe ſcripſiſſe dixerunt, jubeat recitari: ut poſt adſertionem noſtræ pro- B ſecutionis lectionemque libelli, ſive literarum quas in judicio petimus recenſendas, univerſa quæ noſtris partibus competunt ſpecialiter peragamus. *Et alia manu.* Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

Ephes. 5. 1. Tim. 3.

CCL.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Conſtare quidem primitus volueram ut quis loco petitoris adſtaret, ex recitatione geſtorum evidentiſſime monſtraretur. Sed ſi vultis ab hac me parte diſcedere, evidenter oſtendite, ut ea quæ offertis debeant recitari.

CCLI.

Montanus epiſcopus dixit. Interim jube recitari, & reſpondebimus. *Et alia manu.* Montanus epiſcopus ſalva appellatione proſecutionem meam recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Recitentur. *Romulus exceptor recitavit.* Flavio Marcellino v. c. ſpectabili Tribuno & Notario Januarianus & ceteri epiſcopi veritatis catholicæ, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit. Quia apud acta nobilitatis tuæ fratribus collegiſque noſtris defenſionem mandavimus. [4] *Et cum recitaret*

CCLII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit Quantum ex iſtius epiſtolæ quæ profertur, principiis demonſtratur, denuo aliud video proceſſiſſe mandatum, cum poſt confirmationem perſonarum ea omnia quæ partibus [5] competunt veſtro nomine debuerint judiciis intimari, quoniam ab illis poſt mandatum ſemel factum conſtat tranſiſſe negotium.

CCLIII.

Emeritus epiſcopus dixit. In mandato ſuo legalia quæque ſe poſuiſſe dixerunt. Hæc eadem legalia nos ſcripturis legalibus convincimus. Nihil abſque mandato eſt. Immo ut audientiam præſtantia tua præbeat, hoc rogamus. *Et alia manu* Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Non hæc proferri prohibui; ſed rectius erat ut veſtro nomine qui adſiſtitis pro-

---

1 *Auguſtin. hæc dixit*) id eſt, ea adverſus quæ Petilianus & reliqui Donatiſtæ in ſuperioribus capp. diſputarunt

2 *Megalius*) Epiſcopus Calamenſis in Numidia, & ideo Numidiæ Primas, a quo ordinatum fuiſſe S. Auguſtinum ſcribit etiam Poſſidius in vita ejus cap. 8. *ad viſitandum adveniente ad Eccleſiam Hipponenſem tunc Primate Numidiæ Megalio Calamenſi Epiſcopo.* Vide quæ nuper viri doctiſſimi adnotarunt ad epiſtolam 38. S. Auguſtini.

3 *Audientiæ*) cognitoris. Infra cap. 258. *maxime cum populos edictis invites de audientiæ tuæ libramine judicare*

4 Vide ſequentia infra cap. 254. & 258.

5 *Competunt*) Male antea legebatur *competitorum*, nullo ſenſu.

proferrentur. *Emeritus epiſcopus dixit*. Cum actio nobis competat, ſcriptura mandati nihil intereſt utrum ex noſtra perſona an ex eorum qui mandaverunt (proferatur,) dummodo hoc ipſum jubeas recitari. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

CCLIV.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. Recitentur. Ego enim, ne quod juris eſſet omitterem, id videor interfatus. *Romulus exceptor recitavit*, magnum juſti cognitoris indicium eſt quod uni parti conceſſerit. *Et cum recitaret*,

CCLV.

Emeritus epiſcopus dixit. Non legit, non diſtinguit ſenſus. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus recognovi.

CCLVI.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit. Ipſi legant. Concedamus eis quod ipſi nobis concedere noluerunt. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit*. Eccleſiaſtici Notarii ea relegant, ut apertius deſignetur quæ a venerabilibus viris conſtat oblata. *Poſſidius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Scriptum ſit ipſos petiiſſe ut a ſuis Notariis geſta quæ proferunt, recitentur. *Et alia manu*. Recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Nihil intereſt a quo relegantur. *Petilianus epiſcopus dixit*. Non de fide dubitatur officii, ſed [1] de pronunciatione. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

CCLVII.

Marcellinus v.c. Tribunus, & Notarius dixit. Superflua eſt iſta cauſatio. Unde, ut diligentius omnia cognoſcantur, ab Eccleſiaſticis Notariis quod oblatum eſt recitetur. *Alypius epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Legatur concedentibus nobis quod ipſi nobis concedere noluerunt. *Habetdeus epiſcopus dixit*. Ego lego. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Lege.

CCLVIII.

Habetdeus epiſcopus dixit. Flavio Marcellino viro clariſſimo, & ſpectabili Tribuno & Notario Januarianus, & ceteri Epiſcopi veritatis catholicæ, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit. Quia apud acta nobilitatis tuæ fratribus collegiſque noſtris defenſionem mandavimus, magnum juſti cognitoris indicium eſt quod uni parti conceſſerit alteri non negare, ne uni parti favere, alteram premere videatur. Quod te pro tua prudentia & longe proſpicere & longius condecet præcavere; maxime cum populos edictis invites de audientiæ tuæ libramine judicare. Adverſarii igitur, traditores, perſecutoreſque noſtri cum elucubratum volumen ſui mandati diuque conceptum & expoſitum actis ingererent, ſine præjudicio equidem noſtro libenter audiſti. Quod ut huic epiſtolæ noſtræ

A concedas, impendio poſtulamus. Non quo illorum prava perverſaque doctrina nos terreat, ſed ne labor ſit defenſoribus noſtris contra librum illorum prolixum & contra proſecutiones eorum confligere, cum nec dies totus cauſæ ſufficiat, nec vox aut latera defenſioni, ut liber cum libro, & defenſio cum defenſione concertet. Quare igitur hanc epiſtolam noſtram petimus accipi atque inſeri jubeas, tunc deinde cauſam audire digneris. Adverſarii enim noſtri decurſis teſtimoniis quibus Eccleſia cum laude ſui ubique diffunditur, id prius mandant ſuis defenſoribus peragendum, ut contra nos, qui Eccleſiæ defendimus puritatem, iſto modo agant ut eamdem Eccleſiam habituram in ſe

B permixtos ſimul bonos, & malos uſque in finem ſæculi dicant eſſe prædictam. Cujus rei cauſa nos magis oſtendimus Eccleſiam Domini in ſcripturis divinis ſanctam & immaculatam fore ubique nunciatam. Per Eſaiam. *Exurge Sion, indue fortitudinem tuam Hieruſalem civitas ſancta, non adjiciet tranſire per te incircumciſus & immundus*. Et iterum, *Dic filia Sion. Ecce tibi ſalvator adveniet, habens mercedem & opus ante faciem ſuam, & vocabit illum populum ſanctum, redemptum a Domino. Tu autem vocaberis deſiderata civitas, & non derelicta*. Et iterum. *Confortamini manus diſſolutæ, & genua debilia confortamini. Qui eſtis puſillanimes, nolite timere. Dominus noſter judicium retribuet, & ipſe*

(Iſa. 52. — Iſa. 62. — Iſa. 35.)

C *veniet, & ſalvos faciet nos. Tunc aperientur oculi cœcorum, & aures ſurdorum audient, plana erit lingua mutorum, & claudus ſaliet ſicut cervus: quoniam rupta eſt in deſerto aqua, & fons in terra ſitienti*. Et adjecit. *Illic via munda & via ſancta vocabitur: & non tranſibit illic immundus, neque erit illic via immunda. Etiam illic non erit leo, neque ex beſtiis malis aſcendet in illa; neque invenientur in illa, ſed ambulabunt illic redempti, & electi*. De qua in canticis canticorum ex perſona Domini ſcriptum eſt. *Tota ſpecioſa es, ſoror mea, & reprehenſio non eſt in te*. Quod Paulus Apoſtolus apertiſſime demonſtravit, dicens: *Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſemetipſum tradidit propter eam, ut eam ſanctificaret, purgans eam*

(Cant. 4. — Epheſ. 5.)

D *aquæ lavacro in verbo, & adjungens ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam neque rugam, aut aliquid ejuſmodi, ſed ſanctam & immaculatam*. Et iterum. *Deſponſavi enim vos uni viro virginem ſanctam adſignare Chriſto*. His ergo tot & tantis documentis de Eccleſiæ puritate, quæ per ſpiritum promittebatur, ſpretis, atque contemptis, malos in illa inter bonos eſſe manſuros per zizaniorum ſimilitudinem incompetenter affirmant, cum ipſam ſimilitudinem Dominus interpretatus ſit Apoſtolis ſuis, dicens. *Qui ſeminat ſemen bonum, filius eſt hominis. Ager autem eſt hic mundus, bonum autem ſemen ii ſunt filii regni, zizania autem filii ſunt maligni, inimicus autem qui ſeminat ea diabolus eſt, meſſis au-*

(2. Cor. 11. — Matth. 13.)

E *tem conſummatio ſæculi, meſſores autem angeli ſunt*, & cetera. *Ager*, inquit, *eſt mundus*. Non ergo Eccleſia, ſed mundus, in quo boni ſimul & mali uſque (ad) meſſem, id eſt, uſque ad divinum judicium, reſervantur. Quia nec poteſt a Domino interpretata immo * corrumpere. Quoniam ſi apoſtoli, ipſius Domini comites, in eccleſia zizania id eſt ſilios diaboli pullulantes in ſanctorum communione dimittendos eſſe

* Harduinus legit *homo*.

---

1 *De pronunciat.*) Hinc colligitur aliter verba Latina pronunciaſſe Afros, aliter exteros, ita ut Afros non intelligerent quæ Romulus exceptor, homo haud dubie Italus, pronunciabat.

esse didicissent, nunquam Simonem, Erastum, Filetum, Alexandrum, Demam, Hermogenem, ceterosque consimiles Ecclesiæ liminibus ejecissent. Immo si ita esset, vacaret totum præconium scripturarum divinarum, quo jubentur polluti e medio sanctorum sacerdotum diligentia separari, dicente Domino per Moysem; *Legitimum inquit æternum in progenies vestras, dividere inter sanctos & profanos, inter mundos, & immundos*. Quod alibi neglectum in persona sacerdotum spiritus increpat dicens: *Sacerdotes ejus repulerunt legem meam, profanabant sancta mea, inter mundum & immundum non dividebant, & inter sanctum & pollutum non separabant*. Ad hanc parabolam illud quoque adversarii subjungunt, paleas cum frumentis debere simul in Ecclesia permanere. Quod Hieremias repercutit, dicens: *Quid paleis ad frumentum?* Et Paulus Apostolus? *Quæ particula est fidei cum infideli, aut quæ communio luci ad tenebras?* Et Salomon. *Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo*. Pisces etiam bonos & malos uno reticulo usque ad littus, id est, justos, & injustos usque in finem sæculi simul contineri & protrahi confirmant, non intuentes hoc de reis latentibus dictum, quoniam reticulum in mari positum quid habeat, a piscatoribus, id est, a sacerdotibus, ignoratur: donec extractum ad littus, ad purgationem boni seu mali prodantur. Ita & latentes & in ecclesia constituti & a sacerdotibus ignorati, in divino judicio proditi, tanquam pisces mali a sanctorum consortio separantur, sicut Dominus in evangelio de latenti reo, qui per obreptionem sacerdotes fefellerat, per figuram loquitur, dicens; *Intrans*, inquit, *Rex videre recumbentes, vidit illic hominem non habentem vestimentum nuptiale, & ait illi, Amice, quomodo huc venisti? Ille autem obmutuit. Et dixit Rex ministris suis; Auferte illum pedibus & manibus, & mittite illum in tenebras exteriores, illic erit ploratio & stridor dentium*. Secundum hanc igitur rationem frustra dixerunt bonos propter malos sacrilega separatione non deseri, sed malos propter bonos pia unitate tolerari, cum propter hanc profanam permixtionem commoveri & sejunctionem maximam provocare alio loco Dominus indignatus ostendat. *Pro eo*, inquit, *quod facta est mihi omnis domus Israel, permixtio, omnes æramentum, argentum, ferrum, stagnum, & plumbum, in medio camini ardentis permixtum, propterea dicit. Hæc dicit Dominus. Propter quod facti estis omnes in permixtione una, ideo ego recipio vos in medio Hierusalem. Sicut recipitur æramentum, argentum & ferrum & stannum & plumbum in medio camini, ad insufflandum in igni, ut confletur, ita recipiam vos in ira mea, & concremabo, & insufflabo in vos insufflationem ignis iræ meæ, & conflabimini in medio ejus, & scietis quia ego sum Dominus, qui effudi iram meam super vos*. Contra hæc & talia, quibus Ecclesia Dei a contaminatione permixtorum immundorum defenditur, clarum est adversarios qua conscientia patrocinantes erroribus malos nolint a bonorum communione discerni. Sequuntur enim apertissime blasphemantes, ut dicant Ecclesiam malorum delictis, etiam manifestorum, non posse maculari, adhibentes exempla prophetarum, qui licet eos increparent pro delictis, tamen se ab eis corporaliter non separarunt, cum ostendamus longe aliud fuisse illud tempus in quo frequentare baptismum totiens quo-

A tiens peccabant permittebantur. Tamen etiam sic inveniuntur iidem prophetæ a malorum communione se abstinuisse, quando Sofonias propheta, qui ad Hieroboam in schismate positum missus, nec panem nec aquam jubetur accipere, qui circumventus violato præcepto a leone confectus est. Helias etiam & Heliseus altaribus schismatis Samariæ nunquam communicaverint neque consenserint, qui magis in solitudine morabantur. Osee quoque propheta ostenditur non interfuisse mysteriis eorum quorum sacrificia detestatur & damnat dicens: *Sacrificia eorum tanquam panis luctus. Omnis qui tetigerit ex eis inquinabitur*. Amos denique quando potuit Samariæ mysteriis misceri, de quo
B pseudopropheta ita Regi invidiam facit dicens: *Conglobationes facit adversum te Amos in medio domus Israel. Non potest terra supportare sermones ejus & ob hoc insuper expellitur*. Jam vero in ipsa Hierusalem quomodo poterant prophetæ sacrificiis peccantium hominum communicare, quæ ipsi divino spiritu pleni damnabant, Esaia dicente: *Quo mihi multitudine sacrificiorum vestrorum, dicit Dominus? Plenus sum. Holocaustomata arietum, & adipem agnorum, & sanguinem taurorum & hircorum nolo, nec sic veniatis in conspectu meo. Quis enim exquisivit ista de manibus vestris? Calcare aulam meam non adicitis; si attuleritis similaginem, vanum. Incensum abominatio est mihi. Neomenias vestras &*
C *sabbata & diem magnum non sustineo. Jejunium & ferias & dies festos vestros odit anima mea. Facti enim estis mihi in abundantia multa. Jam non parcam peccatis vestris. Cum extenderitis manus, avertam oculos meos a vobis; & si multiplicaveritis preces, non exaudiam vos. Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt*. Et iterum. *Facinorosus autem qui sacrificat mihi vitulum, quasi qui canem occidat; & qui similam offert, quasi sanguinem porcinum; & qui thus in memoriam, quasi blasphemus*. Aggæus etiam non modo sacrificia sed ipsam gentem peccatricem penitus execratur dicens: *Sic & populus iste, & sic gens ista; & si quis illuc accesserit, inquinabitur*. Et Malachiel. *Vos o sacerdotes qui profanatis nomen*
D *meum, & dixistis. In quo profanavimus nomen tuum? & ponentes in altari meo panes pollutos, & dixistis: In quo polluimus illos? in eo ut diceretis, Mensa Domini benedicta est, & quæ superponebantur annullastis*. Et ita in omnibus Prophetis invenies, quoniam si communicassent eis quos tantis vocibus condemnabant, prævaricationis crimen incurrerent. Quod ergo inter eos erant, commorationis fuit, non communionis. In defensione deinde sceleris sui auctoritatem sibi exemplum Judæ traditoris assumunt, quo eum dicunt a Domino & præcognitum adsumptum & cognitum toleratum, cum utique sine præjudicio præscientiæ suæ Dominus Christus Judam in Apostolorum numerum assumpserit,
E cognitum autem sibi, non hominibus, hac ratione pertulerit qua & hodie perferre videtur occultos. Scriptum est enim. *Quæ occulta sunt mihi, quæ manifesta vobis & filiis vestris*. In psalmis. *Nonne Deus inquiret ista. Ipse enim scit latentia cordis*. In regnorum. *Homo videt in facie, Deus autem videt in corde*. Et in Apocalypsi. *Et scient omnes Ecclesiæ quoniam ego sum scrutator renum & cordis*. Denique Domino cum discipulis recumbente & dicente, *Unus ex vobis me tradet*, atque respondente eodem Juda, *Numquid ego sum Domine*, & ab eodem Domino

Marginal references: Osee. 9. — Amos. 7. — Isai. 1. — Isai. 66. — Agg. 15. — Malach. 1. — Luc. 8. — Psal. 43 — 1 Reg. 16. — Apoc. 2. — Joan. 13. — Matth. 26.

mino audiret, *Tu dixisti*, detectum se protinus videns, confusus abscessit, sed cum ipsa postmodum turba ad tradendum Dominum venit. Vadant ergo cum suo Juda patrono inimici dominicæ veritatis, qui suo more defendere reos manifestissimos elaborant. Item ad defensionem pollutæ permixtionis suæ verba Apostoli objiciunt, quibus ait: *Sive per occasionem, sive per* * *veritatem, miserebor, quoniam filii fornicationis sunt, quia fornicata est mater ipsorum, dedecoravit eos quæ peperit eos*. Et in Isaia: *Quomodo vestimentum conspersum in sanguine non erit mundum, ita nec tu eris mundus, quia terram meam perdidisti, & plebem meam occidisti, non manebis in æternum tempus, semen nequam. Para filios tuos interfici peccatis patris sui, ut non exurgant*. Et in regnorum libro tertio, *Et deposuit Salomon Abiathar de sacerdotio Domini, ut impleatur verbum Domini quod locutus est de domo Heli in Selom*. Jam vero quod dicunt baptismum Christi ita defendi sicut ipsa catholica defenditur ubique & apud omnes esse, decretis patrum nostrorum martyrum beatissimorum compendio brevitatis excluditur. Illud autem quam incaute, immemores sui, inimici veritatis oppugnant, apud fures & raptores quoslibet extraneos datum baptisma suscipi debere, adhibito incompetenti ad hanc rem testimonio Pauli Apostoli quod scriptum est, *Qui veritatem Dei in injustitia detinent*, hoc in loco furtum furtivo voluerunt defendere testimonio. Apostolus enim de gentilibus agens, & incredulos increpans, ita loquutus est dicens. *Revelabitur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem & injustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in injustitia detinent; quoniam quod cognoscibile est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Etenim quæ invisibilia sunt ejus a constitutione mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Sempiterna quoque virtus ejus & divinitas, itaut sint inexcusabiles: quia cum cognovissent Deum, non ut Deum honorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & intenebratum est insipiens cor illorum. Dicentes enim se esse sapientes, infatuati sunt, & immutaverunt claritatem incorrupti Dei in similitudine imaginis corruptibilis hominis & volucrum & quadrupedum & serpentum. Propter quod tradidit illos Deus in concupiscentia cordis illorum in immunditiam*. Unde secundum hunc sensum etiam gentilium inquinata mysteria se suscipere profitentur. Secuti autem sunt errorem suum evidentissimis accumulare blasphemiis, quo dicant eos qui hæreticorum baptisma reprobant posse Christum reprobare, quod eum dæmonia confessa sunt. Hoc loco non solum sanctorum martyrum decretis insultant, sed magis parati sunt dæmoniorum, quia Christum confessi sunt, communioni misceri. Quod autem subtili brevitate ita dixerunt, eum qui foris baptizatus fuerit suscipi debere, non ut quod est adsit, sed quod non inest prosit, in utroque se ipsos circumvenisse monstrantur. Omnia enim hæc, ut supra dictum est, sanctorum martyrum sententiis evacuantur. Unde enim fieri potest, si una est Ecclesia & indivisus est Christus, ut foris positus baptismum consequatur? Quod vero sibi a nobis objici dicunt. *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*, & quasi respondentes occurrunt moribus potius debere homines quam corpore separari, ad hoc non modo moribus, sed etiam corpore a malis debere disjungi multis admodum testimoniis legalibus approbamus. In Numeris: *Discedite a tabernaculis hominum istorum durissimorum, & ne tetigeritis ab omnibus quæ sunt eis, ne simul pereatis & vos in omnibus peccatis eorum*. Item Esaias: *Discedite, discedite, exite inde, & immundum nolite tangere; discedite de medio eorum qui fertis vasa Domini*. Item Apostolus. *Vos enim estis templum Dei vivi. Dicit enim ipse: Quoniam habitabo in eis & in eis ambulabo, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. Propter quod discedite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens*. Illud vero quale est, ut cum nos eis objiciamus persecutiones & immanes crudelitates quibus ipsi & majores eorum nos patresque nostros per annos centum vel amplius sine cessatione afflixerint atque vexaverint, illi isto non erubescant uti suffragio quod dicant ab aliquibus nostrorum Maximianistis fuisse persecutiones illatas, cum utique longe aliud sit usurpata ecclesiastica & compauperum civiliter repetere voluisse, nec ullum ad communionem nostram nolentem invitumque coegisse, & aliud sit aperto furore per universum populum Christianum omnia mala crudeliter exercere. Quis enim nesciat istos traditores persecutoresque nostros ab ipso exordio condemnatæ traditionis commentitis precibus cunctis in nostram necem hujus sæculi principibus supplicasse atque ad suam communionem contra Dei præcepta minis & proscriptionibus coarctasse? Nam ut omittamus quantus sanguis Christianus effusus sit per [1] Leontium, Ursacium, [2] Macarium, Paulum, Taurinum, Romanum, ceterosque executores quos in sanctorum necem a principibus sæculi meruerunt, quando plurimi venerabiles sacerdotes occisi, alii in exilium relegati, Christianitas late vexata, sacrata stuprata virginitas, proscripti divites, spoliati pauperes, ablatæ basilicæ, atque acti in fugam profugi sacerdotes, nostro nunc tempore quanta commiserint nullus ignorat. Episcopis ingesserunt exilia, Christianis fugientibus præcipitia; oppresserunt populos, prædati sunt clericos, invaserunt basilicas, intulerunt consentire nolentibus plagas; postremo in uno tantum oppido Bagajensi eorum causa multorum Christianorum sanguis effusus est; & nec sic satiati, in hodiernum cessare contenti sunt. Unde quia ad hoc tantæ immanitatis eorum acerbissimos titulos de scripturis divinis, quibus ista flagitia prohibentur, superfluum sit documenta subnectere, cum talia nec mundanis legibus permittantur, satis sit eorum nos errori respondisse & quæ superfluo responderunt divinis testimoniis eluisse. *Et alia manu*. Dominus te incolu-

Philip. 1. — * Desunt hic aliqua Hard. — Osee. 2. — Isai. 14. — 3. Reg. 2. — Vide lib. 2. miscellaneor. Baluzii pag. 73. c. 18. — Rom. 1. — Rom. 1. — 1. Tim. — Num. 16. — Isai. 52.

---

1 *Leontium*) Hic primus omnium, ut recte notat Baronius, in Africam missus est ab Imperatore ad revocandam unitatem, dein Ursacius, postea Macarius & Paulus & ceteri. Vide Optatum Milevitanum lib. 3. & Augustinum lib. 2. contra literas Petiliani cap. 92.

2 *Macarium*) Hinc famosum illud Macarianorum temporum vocabulum, quæ tantopere recantata & objecta catholicis sunt a Donatistis

lumem conſervet : quod optamus . *Recitavi* . A

CCLIX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Id quod lectum eſt geſtis præſentibus adhærebit . *Et adjecit* . Et quoniam in hoc præbitam patientiam conſtat , ea quæ dudum ſunt oblata recitentur, & ad hæc omnia pars e diverſo ſiſtens reſpondere cogatur.

CCLX.

Emeritus epiſcopus dixit. Prius teſtimoniis teſtimonia revincant. Tunc ad ea quæ ſublimitas tua judicaverit veniendum eſt. *Et alia ma-* B *nu* . Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi.

CCLXI.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit . Permitte nos, vir ſublimis, pro cauſa Eccleſiæ non diutius ſuperfluis immorari. Atque utinam fratres noſtri e diverſo ſiſtentes hanc epiſtolam ante illos omnes moratorios ſermones ſuos protuliſſent, ut jam de Eccleſia, unde cauſa vertitur, aliquid ageremus. Animadvertit ergo nobilitas tua in hac epiſtola duo quædam genera vel objectionum vel rerum inſerta quibus reſpondere debeamus, unum de divinis ſcripturis C & ſanctæ legis eloquiis , alterum de criminationibus humanis , quæ objicienda neſcio qui invidioſius potius quam verius putaverunt. Ad hæc duo paucis, ſi Dominus adjuverit, reſpondebimus , ne prolixum ſermonem tantæ prolixitati reddamus . Quæſtio eſt de Eccleſia , utrum permixtos malos uſque in finem habitura prædicta eſt, an omnino omnes bonos, omnes ſanctos, atque immaculatos in hoc ſæculo iſto etiam tempore uſque in finem ultimum ſæculi . Utraque teſtimonia divina ſunt ; & utique repugnantia eſſe non debent, nec omnino poſſunt, ſi intellectorem inveniant. Aream eſſe Eccleſiam non ego dixi. Non quiſquam noſtrum, ſed evangelium loquitur , ubi ſcriptum D eſt , *venturum qui ventilabrum ferat in manu ſua & mundaturum aream ſuam , frumenta recondet in borreo. Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.

CCLXII.

Emeritus epiſcopus dixit. [1] Non legit aream. *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus recognovi . *Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit*. Johannes dixit : *Mundabit aream ſuam, frumenta recondet in borreo. Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi.) *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit*. Hoc quod poſtulat relegatur.

CCLXIII.

[2] *Emeritus epiſcopus dixit* . De occultis reis hoc dixit evangeliſta, non de evidentibus, quos tu vis tecum eſſe permixtos. *Et alia manu*. Petilianus epiſcopus recognovi.

CCLXIV.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit . Proſecutio noſtra pro ipſorum epiſtola habeatur. Legi cœpit, nullus a nobis relatus eſt ſtrepitus , nulla interturbatio , nulla interruptio . Permittat ut finiam quod cœpi eloqui , & ſic reſpondeat . Quare non nobis rependitur quod prærogavimus. Animadvertit nobilitas tua patientiam noſtram cum tam longa recitaretur epiſtola. *Et cum diceret*, (*Et alia manu*. Recognovi .) *Emeritus epiſcopus dixit* . Nos gravat cum ſe dicit eſſe patientem ; & non debet de ſe ferre ſententiam de quo alius judicat . *Et alia manu*. Emeritus epiſcopus recognovi.

CCLXV.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit . O ſi eſſes & tu patiens donec finiam quod proſequor ! Ergo, ut dicere cœperam, divina ſunt teſtimonia de zizaniis & tritico ea quæ intelligere conati . Verumtamen de retibus aliquando confeſſi ſunt quod malos & bonos habitura eſt Eccleſia ; ſed eos dixerunt eſſe ſacerdotibus incognitos , & ideo non præjudicare bonis, quoniam ignorarentur. Ego autem poſſem qualibuſcumque facultatulæ meæ adſertionibus, oſtendere illum eſſe veriorem intellectum quod Eccleſia habeat & bonos & malos, zizania ſcilicet & triticum , mundumque ipſum appellatum eſſe pro Eccleſiæ nomine, quandoquidem Dominus ipſe dicit. *Non ut judicet mundum , ſed ut ſalvetur mundus per ipſum* , cum ſciamus Dominum non ſalvare niſi Eccleſiam . *Et alia manu*. Recognovi. Joan. 3.

CCLXVI.

Emeritus epiſcopus dixit. *Mundus te non cognovit*. Ergo Deum Eccleſia non agnovit, ſi mundus Eccleſia eſt. Et iterum dixit . *Ut reus fiat totus mundus Deo*. Et iterum dixit : *Si de mundo eſſetis , mundus quod ſuum eſſet amaſſet ; ſed nunc , quoniam de mundo non eſtis , propterea odit & perſequitur vos mundus* . Et iterum : *Ipſi de mundo ſunt , & mundus obaudit eis*. Et iterum . *Si quis dilexerit mundum , non eſt caritas patris in illo* . *Et alia manu* . Emeritus epiſcopus ſalva appellatione recognovi. Joan. 1. Joan. 15. Joan. 8. 1. Joan. 2.

CCLXVII.

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ catholicæ dixit . Omnia iſta poſſemus & nos dicere & velut contraria primo propoſita ſolvere. Itaque ſine cauſa interrumpunt iſto ſtrepitu, quia epiſtolæ ipſorum potuiſſemus talia facere, ne recitaretur. Patienter audiant. Admoneantur a ſublimitate E tua facere quod ſponte facere debuerunt . Patienter audiant. Non eſt res levis quæ tractatur a nobis . Suſcepimus hodie reſpondere , ſi Deus adjuverit , prolixæ epiſtolæ eorum. Nec rogamus ut edatur nobis & conſideremus & poſtea reſpondeamus, ſicut ipſi de mandato noſtro fecerunt. Præbeant nobis aliquam patientiam per incolumitatem tuam . *Et alia manu* . Re-

1 *Non legit*) Apud Auguſtinum lib. 2. contra Gaudentium cap. 4. editum eſt , *Non legis* . Videndum autem an hinc emendari debeat collatio, utrum vero lectio quæ extat in his geſtis reſtituenda ſit apud Auguſtinum.

2 *Emeritus*). In veteri exemplari & in editionibus legitur *Petilianus* . Sed ex Auguſtini loco paulo ante laudato apparet hanc reſponſionem eſſe Emeriti quod etiam tenor geſtorum oſtendere videtur.

Recognovi. *Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit.* Justa postulantur. Patientiam ejusdem prosecutioni certum est debere commodari.

CCLXVIII.

Emeritus episcopus dixit. Ipse sibi obstrepit, dum longa prosequitur. *Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.

CCLXIX.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Si respondere volunt removeatur epistola, & singuli respondeamus. Sin autem, permittant responsionem.

CCLXX.

Adeodatus Episcopus dixit. Possumus præbere patientiam. *Et cum diceret,* (*Et alia manu.* Adeodatus episcopus recognovi.) *Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Quando legebatur epistola, sic habebamus tanquam ipsi prosequerentur. Prosecutioni ipsorum præbuimus silentium. Nolo enim dicere patientiam, quia id calumniantur. Præbeant nobis & ipsi silentium. *Et alia manu.* Recognovi. *Adeodatus episcopus dixit.* Possumus præbere patientiam; quam quidem præbemus, si ea quæ pars diversa adserit habeant firmissimam rationem. Nam cum aliter lex interpretetur quam est, quis ferat, quis patiatur silentio adferri præjudicium. *Et alia manu.* Adeodatus episcopus recognovi. *Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Serva tibi quod reprehendas, si aliquid contradicitur. *Et alia manu.* Recognovi.

CCLXXI.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Promissa patientia præbeatur. *Montanus Episcopus dixit.* [1] Quando * omnia in animo retinentur, si non ad singula respondeamus. *Et alia manu.* Montanus Episcopus recognovi. *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Tenorem universæ epistolæ patienter constat auditum. Consequens est ut responsiones ad singulas patienter audire dignemini.

* Forte, quomodo. Hard.

CCLXXII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. [2] Ideo & illa conscripta sunt, & hæc excipiuntur. Si quid memoriam fallit, & ego possum petere ut mihi de epistola recitetur; & ipsi possunt, ut illis ex codicibus recitetur, præbere silentium. Agamus aliquid. Ut ergo dicere cœperam, ipsis admonentibus invenimus in scripturis mundi nomen in malo, mundi nomen in bono. Nam mundi nomen in malo, sicut ipsi dixerunt: *& mundus eum non cognovit.* Et. *Si quis dilexerit mundum, non est caritas patris in illo*: & cetera. Mundi autem nomen in bono. *Ut credat mundus quoniam tu me misisti.* Non enim credere malorum est. Mundi nomen in bono: *Non venit ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Non salvabitur nisi Ecclesia in mundo. Cum ergo & in bono mundus & in malo mundus, unde ista scripturarum rixa? Si intellectore careat, adhibe lumen intelligentiæ. Vide mundum in malo omnes dilectores temporalium per universas gentes: vide mundum in bono omnes fideles & spem gerentes æternæ vitæ per universas gentes. *Deus erat in Christo*, inquit, *mundum reconcilians sibi.* Si reconciliari potest Deo detestatus ille mundus, de quo dictum est, *quia non est caritas Christi in eo qui dilexerit mundum*, judicent qui loquuntur. Audiat ergo patienter nobilitas tua. Video scripturam sanctam (per) commixtos bonos & malos, sicut ipsi de retibus jam confessi sunt, præsignasse Ecclesiam. *Et cum diceret, cumque streperetur, Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Scriptum sit quia perstrepunt.

Joan. 1. 1 Joan. 2. Joan. 17. Joan. 3. 2. Cor. 5. 1. Joan. 2.

CCLXXIII.

Marcellinus v.c. Tribunus & Notarius dixit. (Ipsos perstrepere acta contineant.) *Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit.* Ubi est promissa patientia; quæve vicissitudo rependitur? Nonne indicant quemadmodum diffidant? *Et alia manu.* Recognovi.

CCLXXIV.

Petilianus episcopus dixit. Quid sit mundus, quid sit Ecclesia, apertissime definitum est ab ipso auctore mundi atque factore, *per quem omnia facta sunt, & sine quo nihil est factum.* Ipse enim Dominus dixit: *Mundus hic ager.* Potuisset dicere: Mundus Ecclesia est. Quis igitur hominum audet definire quid mundus sit, cum ipse Dominus hujus factor atque opifex jam dignatus fuerit definire? *Et alia manu.* Petilianus episcopus recognovi.

Joan. 1. Matth. 13.

CCLXXV.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Quid mundus sit, qui salvandus dicitur, evidenter ostendite.

CCLXXVI.

Petilianus episcopus dixit. Homo dictus est mundus ubi dixit, *mundum reconcilians sibi.* Non enim sibi Deus belluas sed homines voluit reconciliari. *Et alia manu.* Petilianus Episcopus recognovi. 2. Cor. 5.

CCLXXVII.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Ex his omnibus qui mundi nomine nuncupantur dicis ecclesiam posse constare postea declaratam, an certe renuis.

CCLXXVIII.

Emeritus episcopus dixit. Tollis nos a manifesta præscriptione. Ait Dominus Christus in evangelio. *Ager mundus est*: *Et cum diceret*, (*Et alia manu.* Emeritus episcopus recognovi.) *Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Matth. 13.

1 *Quando omnia*) Puto legi debere ita: *Quanta in animo retinentur &c.*
2 *Ideo & illa*) Respondet ultimæ prosecutioni Montani. Ex his autem verbis Augustini confirmatur superior conjectura nostra.

xit. Patimini ergo ut ad omnia quæ epistolæ textus continet respondeant, & tunc plenissime de omnibus judicabo.

CCLXXIX.

Hilarus exceptor dixit. Quoniam a diluculo partes egerunt, & codices binos implevimus, si jubet præstantia tua, alii nobis exceptores subrogentur; ut ad conferendum exeamus, datis nobis custodibus. *Vitalis Notarius ecclesiæ catholicæ dixit*. Hoc & ego suggero quod & exceptor nobilitati tuæ adstans suggessit.

CCLXXX.

Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit. Sicut etiam superiore judicio factum est, hi qui se tabulas implesse commemorant, cum custodibus exeant, in eorum loco aliis subrogatis. *Cumque id fieret*,

CCLXXXI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit. Mundus ergo, non enim aliter & nobis videri potuit, in hominibus intelligitur. Non utique ita stulti simus ut belluas etiam & quæcumque

A irrationabilia animantia ad salutem, quam Christus promisit, pertinere dicamus. Prorsus hoc dicimus: *Mundus in maligno positus est*: homines sunt. *Ut credat mundus quia tu me misisti*: homines sunt. *Mundum reconcilians sibi*: homines sunt, & cetera quæ in malo dicta sunt, homines illi, homines illi. Per totum enim mundum utrique, mali mixti bonis. Sic & Ecclesia, quam confessi sunt retium nomine declaratam habere malos, sed dixerunt latere piscatores, constat jam quod habeat bonos & malos. De latendo & de non latendo quæstio est utrum pertinuerit ad pietatem bonorum etiam malos cognitos tolerare, ne desererent bonos, an propter malos totum deserere voluerint quibus mali quid in Ecclesia apparuerit. Ipsa quæstio est. Hoc probamus. Dicimus enim nos non negligendam quidem ecclesiasticam disciplinam, & ubicumque fuerint proditi mali, coercendos eos esse ut corrigantur, non solum sermone correctionis, verum etiam excommunicationibus & degradationibus, ut humilem locum salutis in Ecclesia quærant, ad medicinam ipsorum fieri, non odio, sed studio salutis fraternæ; sicut quodam loco etiam ipse Apostolus evidentissime declarat dicens: *Si quis non obaudit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & nolite commisceri cum eo*.

1. Joan. 5. Joan. 17. 2. Thess. 3.

Quæ sequuntur, quia exciderunt in collectione gestorum, sumpta sunt ex libro tertio breviculi collationis Donatistarum quod scripsit sanctus Augustinus.

diei FLagitantibus itaque patientiam eorum catholicis & per multas cognitoris interlocutiones vix impetrantibus, responderunt literis eorum, ostendentes multis sanctarum scripturarum testimoniis & exemplis malos in Ecclesia sic nunc esse permixtos ut quamvis debeat invigilare ecclesiastica disciplina ad eos non solum verbis sed etiam excommunicationibus & degradationibus corripiendos, tamen non solum in ea latentes nesciantur, sed plerumque propter pacem unitatis etiam cogniti tolerentur, sic ostendentes divina testimonia consonare ut & illa quibus commendaretur Ecclesia cum malorum commixtione, hoc tempus ejus significarent qualis est in præsenti sæculo, & illa testimonia quibus commendatur non habere commixtos malos, illud ejus tempus significarent qualis venturo sæculo in æternum futura est; sicut nunc mortalis est, id est, ex mortalibus hominibus constat; tunc autem immortalis erit quando in ea nemo morietur, sicut ipse Christus isto tempore fuit pro illa mortalis, post resurrectionem autem jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur, quod etiam Ecclesiæ suæ in fine sæculi præstiturus est. Hæc duo tempora Ecclesiæ, quæ nunc est, & qualis tunc erit, significata esse etiam duabus piscationibus, una ante resurrectionem Christi, quando mitti jussit retia, nec sinistram nec dexteram nominans partem, ut nec solos malos, nec solos bonos, sed commixtos bonis malos intra retia suorum sacramentorum futuros doceret; post resurrectionem autem, quando jussit retia mitti in dexteram partem, ut post resurrectionem nostram bonos solos in Ecclesia futuros intelligeremus, ubi ulterius hæreses & schismata non erunt, quibus modo retia dirumpuntur. Nam & evangelium non tacuit in prima piscatione commemorare retia esse dirupta; & in novissima dictum. *Et cum tam magni essent pi*-

C *sces, retia non sunt dirupta*, de tali Ecclesia dictum esse, quod per illam non erat transiturus incircumcisus & immundus: ad immundos enim pertinere schismaticas separationes, quia tunc non erunt, quia non sunt dirupta. Hoc etiam significasse, quod corvus avis immunda exierit de arca, & non redierit. Quæ tamen arca exeunte corvo non utique omnibus immundis animalibus caruit, sed in ea fuerunt & munda & immunda usque ad diluvium, sicut in Ecclesia boni & mali usque ad sæculi finem. Sed sicut non de immundis sed de mundis animalibus Noe obtulit sacrificium, ita non ii qui mali sunt in Ecclesia, sed ii qui boni sunt, perveniunt ad eum. De Prophetis etiam, quia D dixerant Donatistæ in literis suis non eos communicare illis in quos mala tanta dixerunt, responderunt catholici quod unum templum fuerit, quo universi utebantur, nec quemquam Prophetarum, qui tanta dixerunt in malos, constituisse sibi aliud templum, sacrificia, sacerdotes. Et quia Donatistæ in literis suis posuerant testimonia scripturarum, quibus ostenderent ad peccata parentum etiam filios pertinere, (cum hoc utique nunquam recte intellectum sit nisi de iis filiis qui parentum iniquitates imitarentur) responderunt catholici, cum tanta in illum populum & acerba dicta sint divinis eloquiis, quæ etiam ipsi in suis literis commemoraverunt, ut quasi nullus illic remansisse E videretur bonus, non solum ibi fuerunt iidem ipsi Prophetæ sancti, verum etiam ex ipso populo exorti erant, quos ipse Dominus in suæ carnis adventu laudabiles reperit, sicut fuerunt Zacharias & Elisabeth, & sicut Joannes filius eorum, sicut Simeon senex, & Anna vidua. Unde apparet quam impie, quam calumniose objicerentur catholicis toto orbe diffusis crimina Cæciliani, cum Simeoni & Annæ & ceteris talibus objici non possent crimina

na illius populi in quo nati fuerant sacramentis ejusdem populi consecrati, quæ crimina eidem populo non humana opinio sed sermo divinus objecerat. Commemoratum est etiam testimonium propheticum ubi signati sunt, ne cum malis perirent, qui gemebant facinora quæ fiebant in medio eorum, nec tamen corporaliter separati sunt. Deinde ubi commemoratum est qualis separatio bonis hoc tempore ab impiis & malis fieri debeat ne communicetur peccatis alienis, corde videlicet & vitæ morumque dissimilitudine, nec aliter intelligi debere quod scriptum est, *Exite de medio eorum, recedite inde, & immundum ne tetigeritis*, id est, discernamini aliter vivendo; & immunditiæ non consenseritis; ubi etiam opportunissimo loco responsum est Donatistis ad illud quod dixerant, cum eos peteret cognitor ut sederent, scriptum sibi esse ut cum talibus non sederent. Dictum est enim a catholicis, cum eorum literis responderent, non sic intelligendam esse separationem a malis hoc tempore quemadmodum illi intellexerant, qui secum tanquam cum impiis non sederunt; quia scriptum est, *Non sedi in concilio impiorum*; cum utique si impios putarent, nec illud quod in eodem psalmo consequenter prohibetur facere debuerunt. Nam ibi sequitur, *& cum iniqua gerentibus non introibo*. Cum ergo illi intrassent cum eis quos impios putarent, quare non etiam sederunt, ut in utroque non corporalem sed spiritualem consensum & ingressum devitasse viderentur. Ibi commemorata est etiam causa Maximianistarum totiens jam illis objecta, ubi & se & illos quibus dilationem dederunt in Maximiani schismate positos, in damnatione ejusdem Primiani socios, tamen illius contagio dixerunt non esse pollutos, qui Cæciliani criminibus orbem Christianum usque ad terminos terræ perisse contenderent.

Vide supra pag 167. cap. 4.

Vide concil. Bagai tom. 2. pag. 857.

CAP. X.

Ad hæc Donatistæ, cum validissimis scripturarum documentis & exemplo suo de Maximianistis respondere non possent, ad illud quod jam peractum fuerat redierunt, dicentes mundum non bene intelligi Ecclesiam, in qua simul & triticum & zizania jussa sunt crescere; cum catholici & tot testimonia divina jam commemorassent, quibus ostenderetur mundus etiam in bona significatione positus, & in ea nonnisi Ecclesia posset intelligi, & quomodolibet acciperetur mundus, quando utrumque semen per mundum cresceret, non debere propter zizania totius mundi triticum deseri. Cum ergo hæc jam dicta fuissent, & quæstio ipsa jam terminata videretur, ad eam rursus summa inopia redierunt, eadem per eadem replicantes, quærentes quomodo potuerit diabolus in Ecclesia seminare zizania. Deinde calumniantes quod duas Ecclesias catholici dixerint, unam quæ nunc habet permixtos malos, aliam quæ post resurrectionem eos non esset habitura, veluti non iidem futuri essent sancti cum Christo regnaturi, qui nunc pro ejus nomine, cum juste vivunt, tolerant malos. Ad hæc catholici responderunt etiam ipsos jam fuisse confessos esse in Ecclesia vel occultos malos.; & vicissim quæsierunt quomodo eos in Ecclesia diabolus seminaverit, quod illi, quasi fieri non posset, de zizaniis requirebant. Repetierunt etiam catholici testimonium Cypriani, qui eamdem evangelicam similitudinem non aliter intellexit quam ut in Ecclesia diceret zizania, nec latere, sed cerni. Contra quod testimonium illi omnino nihil ausi fuerunt respondere, cum auctoritatem Cypriani tanti habeant ut per illam conentur defendere quod male de iterando baptismo sentiunt & faciunt. De duabus etiam Ecclesiis calumniam eorum catholici refutarunt, identidem expressius ostendentes quid dixerint, id est, non eam Ecclesiam quæ nunc habet permixtos malos alienam se dixisse a regno Dei, ubi non erunt mali commixti, sed eamdem ipsam unam & sanctam Ecclesiam nunc esse aliter, tunc autem aliter futuram; nunc habere malos mixtos, tunc non habituram, sicut nunc mortalem, quo ex mortalibus constaret hominibus, tunc autem immortalem, quod in ea nullus esset vel corpore moriturus; sicut non ideo duo Christi quia prior mortuus, postea non moriturus. Dictum est etiam de homine exteriore & interiore: quæ cum sint diversa, non tamen dici duos homines, quanto minus dici duas Ecclesias, cum iidem ipsi qui nunc boni tolerant permixtos malos & resurrecturi moriuntur, tunc nec mixtos malos habituri sint, nec omnino morituri. De ipso quoque numero, quoniam Donatistæ scripturarum testimonio unam Ecclesiam commendaverunt, velut contra duas quas catholicos affirmasse jactabant, responsum est a catholicis etiam multas Ecclesias in scripturis inveniri dictas, & septem ad quas Joannes scribit, quæ tamen multæ illius unicæ membra esse intelligerentur; ut hinc appareret multo minus sibi debere objici duas, cum eamdem ipsam unam dixerint non talem nunc esse qualis in resurrectione futura esset, quandoqnidem apostolicis literis non objiciantur multæ, ex quibus una ipsa constaret. Ad hæc Donatistæ rursus eadem replicare non destiterunt, insuper adjicientes & invidiose jactantes quod Ecclesiam mortalem catholici dixerint, & ideo negantes eam mortalem esse quia trinitas immortalis est, cujus gratia consecratur Ecclesia, & quia Christus ideo pro ea mortuus sit ut eam faceret immortalem: quasi catholici dixerint non eam fieri immortalem gratia Dei & effuso pro ea sanguine Salvatoris: sed tempora esse discernenda dixerunt, præsens videlicet, quo moriuntur omnes sancti, & sicut mortuus est ipse Christus, & futurum, quo resurgent, & nullo moriturо vivent cum illo qui jam resurrexit.

S. Cypr. epist. 51.

CAP. XI.

Hæc inter eos cum agerentur, & quamvis manifesta atque dilucida Donatistis certantibus superflua replicarentur, promisit cognitor de his se quæ satis audisset extrema sententia judicaturum; & jussit illud agi potius unde extiterit prima causa dissidii. Tunc Donatistæ urgere cœperunt ut de his quæ audisset primitus judicaret. Quod cum etiam catholici exigerent, & ille in eo quod dixerat permaneret, juberetque illud agi potius ut causa primi dissidii monstraretur, petierunt catholici ut quæ offerebant recitarentur. Quod cum fieri præcepisset, obnixius Donatistæ resistere cœperunt & [1] cogere ut jam de cognitis judicaret, eadem quæ

[1] *Cogere*) id est rogare. E diverso lib. 3. Capitular cap. 72. rogare significat cogere. *Ut in hoste nemo parem suum habere roget*. Et lib. 2. cap. 151. *Ut nullus pœnitentem invitet bibere*. Pro quo quædam vetera exemplaria & Herardus Turonensis habent *cogat*.

quæ transacta fuerant repetentes, & addentes quod omnino judicare de illa causa non deberet quam volebat agi recitatione eorum quæ a catholicis oblata fuerant recitanda, dicentes hujus causæ Christum judicem esse debere, & invidiam facientes catholicis quod hominem petiverant judicem, dicentes etiam solita de persecutionibus quas perpeti viderentur. Ad hoc catholici responderunt, nec de homine judice postulato eos debere facere invidiam, qui & de causa Maximianistarum judicaverunt, nec eam Christo judici servaverunt, & ipsam Cæciliani causam primitus ad hominem, hoc est, ad Imperatorem Constantinum accusantes miserunt, nec de persecutionibus, quod aliquid ab Imperatoribus pro Ecclesia catholici peterent, cum eorum circumcelliones ducibus clericis tam horrenda mala committerent. Ubi frustra responderunt nihil hoc ad sacerdotes pertinere, cum Clericis ducibus illi talia fecisse asserebant. Ibi etiam cum dictum esset quod [1] calce & aceto humanos oculos persecuti sint, in quo scelere diabolum crudelitate pervicerunt, qui hoc in sancti viri carne non fecit, quam in potestatem acceperat affligendam, hic Donatistæ quæsierunt utrum qui faciunt, filii essent diaboli, an qui patiuntur: quasi catholici aliud quam passiones suas dixerint immanissimas a Clericis & circumcellionibus eorum. Verumtamen etiam hic non prætermiserunt catholici, occasione oblata, eis Maximianistas objicere, & dixerunt secundum eorum sententiam meliores esse Maximianistas, quos apud tres vel eo amplius Proconsules persecuti sunt. Illi enim si passi sunt, victi fecerunt. Et urgebant catholici ut responderent utrum ex ipsis quos damnaverunt & persecuti sunt, non susceperint Felicianum, & utrum non eum habeant in collegio suo. Ad quod illi objectum sicut semper omnino obmutescentes in aliud ierunt, objiciendo catholicis quod diabolum defendissent, quia dixerant eum sancti Job oculis pepercisse, unde illum isti crudelitate vicissent, & susceperunt accusare diabolum velut defensum a catholicis, dicentes eum magis crudeliter in carne Job oculis pepercisse, ut manerent ad spectaculum vulneris quod universo corpori inflixerat. Quod multum mirum est quare hoc pro magno dicere voluerint, nisi forte ut intelligerentur pie fecisse qui oculos in hominibus persecuti sunt, ne cruciarentur videndo vulnera sua, quæ ab eis per totum corpus acceperant. Sed cum iterum Donatistæ persecutiones quas patiuntur exaggerantes, suorum quasdam mortes commemorarent in oppido Bagajensi, responsum est a catholicis eos hoc passos esse dum eorum violentiæ resisteretur, quam & judici inferre conati sunt. In illo oppido commemoraverunt catholici ab eis horrenda esse commissa, ita ut etiam basilica esset incensa, & in ignem missi codices sancti, mortes autem illorum magis esse ex consuetudine quam habent ut se ipsi præcipitent. Cumque his Donatistæ respondentes exaggerarent identidem velut persecutiones quas paterentur, tanquam ex his fructibus suos adversarios malam esse arborem jactitantes, & petentes identidem ut de agro & zizaniis & de una & immortali ecclesia judicaretur, contra autem catholici fructus eorum commemorarent schismata & rebaptizationes, & quod ipsi primitus majores suos apud Imperatorem accusassent, atque in hujusmodi mutuis objectis diu conflictatio versaretur, maluit cognitor hæc omnia cohibere, promittens de his judicium posteriore sententia. Et recitari jussit quod a catholicis oblatum jam legi cœperat & fuerat interruptum. Sic peracta est causa Ecclesiæ, quam magnopere catholici curaverant a Cæciliani causa distinguere, quoniam ei non posset cujuslibet præjudicari criminibus quæ contra omnes humanas criminationes tot testimonia divina meruisset. Ex hoc jam non cœpit agi etiam causa Cæciliani.

CAP. XII.

Quinto ergo loco hæc acta sunt. Recitatæ sunt duæ relationes Anulini Proconsulis ad Constantinum Imperatorem. Una quæ jam * superius erat recitata, quæ ostendit majores Donatistarum, id est, de parte Majorini, dedisse sibi chartas criminum Cæciliani & postulasse Constantino mittendas, seque illas memorato Imperatori misisse. Altera autem quæ ostendit ex ejusdem Imperatoris jussione denos ex utraque parte ad agendam causam ut mitterent eos se convenisse, atque illos promisisse facturos. Tum deinde lectæ sunt etiam * literæ supradicti Imperatoris ad Episcopos datæ, ubi eis causam Cæciliani injunxit audiendam. Atque inde ex ordine legi cœpit etiam episcopale judicium Melchiadis Romani episcopi & aliorum cum illo Gallorum & Italorum episcoporum in eadem urbe Romæ factum. Cujus judicii prima parte, id est, gestis primi diei recitatis, ubi accusatores Cæciliani, qui missi fuerunt, negaverunt se habere quod in eum dicerent, ubi etiam Donatus a Casis nigris in præsenti convictus est adhuc Diacono Cæciliano schisma fecisse Carthagine; de Carthaginis enim schismate exorta est adversus Ecclesiam catholicam pars Donati: ubi etiam promiserunt iidem adversarii Cæciliani alio die se præsentaturos quos causæ necessarios subtraxisse arguebantur; & hoc mentiti, ulterius ad judicium accedere noluerunt. Hac ergo judicii parte recitata, cum cœpisset recitari quod alio die gestum sit, interruperunt Donatistæ, & petere instantissime cœperunt ut prius ea quæ offerebant recitarentur, asserentes non esse ordinis ut prius absolutio Cæciliani, quem nondum accusaverant, legeretur: & de hoc aliquanto diutius conflixerunt, cum catholici dicerent non debere interrumpi quod legi jam cœperat, donec ejusdem judicii omnia gesta terminarentur, illi autem e diverso assererent ea quæ interrumpebantur, nec incipi debuisse ut legerentur, quoniam non competeret prius defendi hominem quam accusari. Ad hoc catholici respondebant, cum causa schismatis a cognitore quæreretur, petisse ut illa legerentur quæ oblata fuerant ad legendam cum ageretur de persona petitoris. Duas itaque ob res illa voluisse recitari; ut appareret eos primitus in hac causa hominem judicem postulasse, qui facie-

* collat. 1. cap. 116.

* Apud Euseb. lib. 10. cap. 5.

---

1 *Calce & aceto*) Idem Augustinus epist. 68. ad Januarianum Primatem Numidiæ: *In oculos extinguendos calcem mixto aceto incredibili excogitatione sceleris mittunt*. Et paulo post: *Nostri oculi ab armatis vestris calce & aceto extinguuntur*. Item epist. 122. *Quis enim barbarus excogitare potuit quod isti, ut in oculos Clericorum nostrorum calcem & acetum mitterent?* Possidius in vita sancti Augustini cap. 10. *Aliquibus etiam calcem cum aceto in oculos miserunt*.

faciebant catholicis invidiam quod in hac collatione homo cognitor residebat, & ut petitoris persona constaret, quoniam legi cœpta fuerant, non debere interrumpi, sed usque ad finem recitando perduci. Inter hæc cognitor cum hoc primo voluisset quod a catholicis petebatur, ut ea quæ recitari cœperant finirentur, postea tamen ei Donatistæ extorserunt ut ea quæ ipsi offerebant, dilatis illis, legi permitterentur.

CAP. XIII.

Tunc Donatistæ aliquantum prælocuti sunt quod Mensurius, qui fuerat ante Cæcilianum Ecclesiæ Carthaginensis episcopus, tempore persecutionis tradiderit persecutoribus sanctas scripturas. Et hoc ut probarent, legerant ejus epistolam ad Secundum Tigisitanum datam, qui tunc habebat primatum episcoporum Numidiæ; in qua epistola videbatur Mensurius velut de suo crimine confiteri, qui tamen non scripserat se sanctos codices tradidisse, sed potius, ne a persecutoribus invenirentur, abstulisse atque servasse, dimisisse autem in basilica novorum quæcunque reproba scripta hæreticorum; quæ cum invenissent persecutores & abstulissent, nihil ab illo amplius postulasse; veruntamen quosdam Carthaginensis ordinis viros postea suggessisse Proconsuli, quod illusi fuerant qui missi erant ad Christianorum scripturas auferendas, & incendendas, quia non invenerant nisi nescio quæ ad eos non pertinentia, ipsas autem in domo episcopi custodiri, unde deberent proferri & incendi; Proconsulem vero ad hoc eis consentire noluisse. In eisdem etiam litteris lectum est eos qui se offerrent persecutionibus non comprehensi, & ultro dicerent se habere scripturas quas non traderent, a quibus hoc nemo quæsierat, displicuisse Mensurio, & ab eis honorandis eum prohibuisse Christianos. Quidam etiam in eadem epistola facinorosi arguebantur, & fisci debitores, qui occasione persecutionis vel carere vellent onerosa multis debitis vita, vel purgare se putarent & quasi abluere facinora sua, vel certe acquirere pecuniam, & in custodia deliciis perfrui de obsequio Christianorum. Crimen tamen Donatistæ non ingerebant Mensurio nisi de codicibus traditis. Mentitum eum quippe dicebant, quod illi non fuerint codices sancti, & peccatum suum tegere voluisse; quamvis & ipsam fictionem criminarentur. Recitarunt etiam rescripta Secundi Tigisitani ad eundem Mensurium pacifice data, ubi & ipse narravit in Numidia persecutores, quæ egerint, & qui comprehensi, & scripturas sanctas tradere nolentes, & multa mala passi, & gravissimis suppliciis excruciati & occisi sunt: eosque honorandos pro martyrii sui merito commendavit, laudans eos non tradidisse scripturas sanctas, illius mulieris exemplo quæ duos exploratores in Hiericho, in quibus figurarentur duo testamenta vetus & novum, tradere persecutoribus noluit. Quod quidem exemplum si sub hac figura est intelligendum, Mensurium potius adjuvabat. In suis enim litteris Mensurius reprehendebat eos qui scripturas sanctas, quamvis eas non traderent, se tamen habere faterentur, quod mulier illa non fecit. Neque enim eos exploratores, qui quærebantur apud se esse confessa est, sed negavit. Scripsit etiam Secundus & ad se ipsum missos a curatore & ordine centurionem & beneficiarium qui peterent divinos codices exurendos, eisque respondisse; *Christianus sum & Episcopus, non traditor*. Et cum ab eo vellent aliqua ecbola aut quodcunque accipere, neque hoc eis dedisse, exemplo Eleazari Machabæi, qui nec fingere voluit suillam carnem se manducare, ne aliis præberet prævaricationis exemplum. Hæ litteræ Mensurii & Secundi donec legendo terminarentur, catholici patienter audierunt; quamvis testati fuerint eas esse familiares, nec ad causam Ecclesiæ pertinere.

CAP. XIV.

Cognitor ergo commonens Donatistas ut patientiæ vicem redderent, jussit perlegi quæ oblata a Catholicis jam ex parte fuerant recitata. Hic Donatistæ poposcerunt ut prius etiam legeretur, quod de causa Cæciliani offerebant. Hoc quoque sine ulla difficultate catholicis permittentibus, & commendantibus quam patienter hoc permitterent, ut hoc eis, & illi rependerent, jussit quod offerebatur cognitor recitari. Et recitatum est a Donatistis Concilium ferme septuaginta Episcoporum contra Cæcilianum apud Carthaginem factum, ubi eum absentem damnaverunt quod ad eos venire noluerit, tanquam a traditoribus ordinatus, & quia cum esset Diaconus, victum afferri martyribus in custodia constitutis prohibuisse dicebatur. Nominati sunt etiam [1] quidam collegæ Cæciliani, qui traditores asserebantur publicis gestis: quæ tamen gesta non legebantur. Inter hos autem maxime Felix Aptugnensis acerbius accusatus est, ita ut fons malorum omnium diceretur. Deinde sententiæ a singulis dictæ sunt, primitus a Secundo Tigisitano, qui eorum princeps fuit, deinde a ceteris, quibus expresserunt se Cæciliano & collegis ejus non communicare. Hoc itaque Concilio recitato, catholici responderunt illas litteras Mensurii, & Secundi ad invicem datas satis demonstrasse pacatos, nihil postea criminis de facto Mensurii vel accusatum vel judicatum, Concilium vero quod contra Cæcilianum factum legerant, non quidem habere Consulem & diem, sed hinc se nullum crimen objicere quod magis negligentiæ quam fraudis esse poterit.

Vide li[bros] miscellan[eorum] nostrorum pag. 73.

CAP. XV.

Sed obtulerunt iidem catholici aliud Concilium sub eodem Tigisitano habitum in civitate Cirtensi; cujus Consul & dies cum legeretur, Donatistæ dixerunt nec Consulem nec diem talia solere habere decreta. Hic catholici responderunt illorum esse forsitan morem, qui Concilia sua nollent in aliqua falsitate convinci, catholicorum autem Concilia Consules & dies semper habuisse. Deinde cœpit identidem Concilium quod catholici attulerant recitari; ubi Secundus quosdam, de quorum traditione audierat, & sigillatim interrogabat, & eos

Acta e[...] apud A[...] lib. 3. c[...] Crescon.

---

1 *Quidam Collegæ*) inter quos fuere Novellus Tyzicensis & Faustinus Tuburbitanus, uti colligi potest ex Augustini libro ad Donatistas post collationem cap. 22.

eos confeſsos a confeſsu removebat. Quod eo modo recitabatur ut cum ex Cirtenſi Concilio lecta eſſet confeſſio traditorum, legeretur etiam de Concilio Carthaginenſi nomen [1] ejus velut traditoris in Cæciliani cauſa damnati. Deinde ventum eſt ad ipſius Secundi Tigiſitani a Purpurio Limatenſi crimen objectum; cui Purpurio idem Secundus occiſos ab eo in carcere Milei filios ſororis ejus objecerat; ubi ille viciſſim ei crimen traditionis objecit, dicens detentum eum fuiſſe a curatore & ordine ut ſcripturas daret, nec eum potuiſſe dimitti niſi aliquid tradidiſſet. Hoc autem quod ei objecit Purpurius, detentum eum fuiſſe a curatore & ordine, ut ſcripturas daret, idem Secundus in litteris quas Menſurio reſcripſerat pene confeſſus eſt, ubi ait miſſum ad ſe fuiſſe a curatore & ordine centurionem & beneficiarium, & a ſe ſcripturas petitas, vel quælibet ecbola: quæ quidem ſe non tradidiſſe dixit. Sed cum ipſe illic commemoraverit tot martyres, qui cum tradere noluiſſent, excruciati & occiſi ſunt, quomodo ipſe detentus & convictus, & nolens aliquid tradere, nihil pati & dimitti potuerit, nec Menſurio ſcripſit, nec Purpurio reſpondit. Non enim Centurioni, & beneficiario dixit ſe ſcripturas non habere, ſed reſpondit ſe omnino non tradere. Quod illi auditum quomodo illo dimiſſo renunciare potuerint ſine ſuo exitio, non apparet: præſertim quia idem Secundus non quoslibet infirmos, ſed etiam patresfamilias, cum hoc idem perſecutoribus reſpondiſſent, crudeliſſimis mortibus dixit occiſos. Sed de hac re catholici nullum Secundo crimen objecerunt, ſed tantummodo quod ei Purpurius objecit, & propter quod pacem, ne ſchiſma fieret, omnia illa Deo dimittens, cum traditoribus fecit, recitari voluerunt, ut quales homines in abſentem Cæcilianum ſententias dixerint appareret.

CAP. XVI.

Hoc autem recitato, petierunt catholici ut etiam illa quæ dilata fuerant legerentur de [2] Concilio Carthaginenſi, in quo lectum fuerat abſentem Cæcilianum a multis Epiſcopis fuiſſe damnatum. [3] Hoc illud Concilium: quia catholici recitaverant relationes Anulini Proconſulis, quibus appareret chartas criminum Cæciliani Conſtantino Imperatori eſſe tranſmiſſas. Quod utique agentes, confirmaverunt a majoribus ſuis Cæcilianum apud Imperatorem accuſatum. Reſponſum eſt autem a catholicis illud Carthaginenſe Concilium ſic non præjudicare abſenti Cæciliano quemadmodum non præjudicavit abſenti Primiano Concilium eorum, a quibus in Maximiani cauſa damnatus eſt, quoniam magis tenuit pars Donati quod actum eſt poſtea pro Primiano quam illius Concilii au-

A ctoritatem quo fuerat ante damnatus: ſic ergo & in Cæciliani cauſa debere attendi quod poſtea geſtum eſt. Hic Donatiſtæ (Donati) & Maximiani cauſa coarctati dixerunt nec cauſam cauſæ nec perſonam præjudicare perſonæ. Quam ſententiam in ore habere ſolent omnes catholici, cum Donatiſtæ aliorum crimina aliis objicientes ſuam ſeparationem defenderent, & orbem Chriſtianum neſcio quibus Afrorum criminibus accuſarent. Nam & iſta collatione totum quod egerant catholici ut Eccleſiæ cauſam a cauſa Cæciliani diſtinguerent, aſſerentes in Eccleſia permixtos malos non obeſſe bonis, nec eos ſuis maculare peccatis, hoc utique egerant ut nec cauſa cauſæ præjudicaret, nec per-
B ſona perſonæ. Quod ab adverſariis, dum aliud ageretur, voce apertiſſima confirmatum eſt. Sed cognitor cum quæſiſſet quid de Carthaginenſi Concilio catholici reſponderent, iterum reſponderunt non eſse contemnendam ſimilitudinem cauſæ Primiani, quia & Dominus Chriſtus Judæos de factis eorum convincens perducebat ad verum. Deinde Donatiſtæ longa proſecutione agebant ut ex illius auctoritate Carthaginenſis Concilii confirmaretur Cæciliani damnatio, quod ad tot Sacerdotes venire noluerit, (quaſi non & Primianus ad eos a quibus damnatus eſt, cum eorum factionem cognoſceret, ſimili voluntate non venerit) & quod non expectaverit. Cæcilianus ut princeps a principe ordi-
C naretur; cum aliud habeat Eccleſiæ catholicæ conſuetudo, ut non Numidiæ ſed propinquiores Epiſcopi Epiſcopum eccleſiæ Carthaginis ordinent, ſicut nec Romanæ eccleſiæ ordinat aliquis epiſcopus metropolitanus; ſed de proximo Oſtienſis Epiſcopus. Hoc autem dicentes de ſua conſuetudine, quam neſcio quando inſtituerunt, Eccleſiæ catholicæ præjudicare conabantur. Quæ conſuetudo ſi antiqua eſset, hoc ipſum objeciſſent Cæciliano quando eum abſentem damnaverunt. Dixerunt etiam ſcripſiſſe Optatum, quod Cæcilianus dixerit: *Si traditores ſunt qui me ordinaverunt, ipſi veniant, & ordinent me.* Quod quidem ſi dictum eſt, ideo dici potuit ad eos irridendos quibus hoc
D mandaſse perhibetur; quoniam certus erat ordinatores ſuos non eſse traditores. Non enim ait; *Quia traditores ſunt*, ſed, *Si traditores ſunt*, ut innocentia eorum probanda reſtaret, ubi probari recte potuiſset. Ad hæc, & ſi qua alia prolixa proſecutione dixerunt, breviter reſponderunt catholici non ſufficere ad cauſam Cæciliani Carthaginenſe Concilium ipſos etiam judicaſse, qui eam ad Imperatorem accuſando miſerunt, & ſic demonſtrarunt hoc potius eſſe expectandum quo res pervenerit uſque ad Imperatoris ſententiam, cui eandem cauſam mittendam duxerunt. Hoc enim catholici inſtabant, ut omnibus morarum umbraculis amputatis, illa potius legerentur quibus lectis olim

cauſa

1 *Ejus*) Lovanienſes putant hanc vocem reſpicere Secundum Tigiſitanum. Sed verius eſt eam referri debere ad unumquemque traditorem.

2 *Concilio Carthag.*) Lovanienſes admonent hunc locum eſſe corruptum; eo præcipue argumento quod ex capite 14. conſtet lectum jam fuiſſe illud Concilium Carthaginenſe. Quæ ſic intelligenda ſunt, non quidem petiiſſe catholicos ut Concilium Carthaginenſe iterum legeretur integrum, ſed tantum *illa quæ dilata ſive interrupta fuerant*, ut patet ex cap. 369. indiculi hujus cognitionis. Nam conſtat ex cap. 15. ſimul cum Carthaginenſi Concilio recitatum quoque fuiſſe Cirtenſe, & utrumque recitatum fuiſſe per partes. Unde quoniam Cirtenſe Concilium recitatum fuerat integrum, petunt nunc catholici ut quæ lecta non fuerant ex Carthaginenſi recitentur.

3 *Hoc illud Concil.*) Recte admonuerunt Lovanienſes hunc quoque locum depravatum eſſe ac mutilum. In indiculo capitulorum cap. 369. ſcriptum eſt. *Ubi exigunt a Catholicis Donatiſtæ utrum illud verum eſſe Concilium quo Cæcilianus damnatus eſt fateantur.* Hinc ergo, tum etiam ex epiſtola Concilii Cirtenſis ad Donatiſtas, & ex libro Auguſtini ad eoſdem poſt collationem, colligi poteſt ſic reſtitui poſſe hunc locum. *Hic Donatiſtæ petierunt a catholicis utrum verum eſſe fateantur illud Concilium; quia catholici &c.*

cauſa finita & Cæciliani innocentia manifeſta-A ruit omnium qui tunc conſederant Epiſcoporum ſententiis & ipſius Melchiadis Cæcilianum abſolutum atque purgatum, Donatum vero damnatum, qui præſens in prima fuerat actione convictus, ille ſcilicet Donatus a Caſis nigris, quem præſentem fuiſse tunc conſtitit. Sed hoc recitato, cum quæreretur a Donatiſtis quid reſponderent ad illud Cirtenſe Concilium, eo redierunt, conantes falſum eſse monſtrare. Tum dixerunt tempore perſecutionis congregari non potuiſse Concilium. Quod cognitor non contempſit, & validum exiſtimans, a catholicis reſponſionem popoſcit: atque inter hæc quæſivit unde probaretur tempus fuiſse perſecutionis. Tunc Donatiſtæ protulerunt martyrum ge-B ſta, ubi auditi & pro confeſſione paſſi ſunt. Juſſit etiam cognitor computare officium & renunciare, conſideratis utriuſque Conſulibus & diebus, & qui de Concilio Cirtenſi, & qui de geſtis martyrum legebantur, quia dictum fuerat a catholicis poſt illorum martyrum paſſionem, unde perſecutionis tempus probabatur, prope annum conſecutum fuiſſe uſque ad Conſulem & diem Concilii Cirtenſis. Reſponſio autem computantis officii menſem interfuiſſe ſuggeſserat. Voluerunt ergo catholici de tabulis tolli quod dixerant, ut hoc ſolum geſta retinerent quod officium reſponderat: hoc enim verius eſse crediderant. Sed Donatiſtæ quod a catholicis dictum erat noluerunt de tabulis tol-C li: unde catholici non contenderunt, ut eorum in hoc calumnioſus animus appareret. Porro autem illud erat verius quod catholici dixerant. Officium autem in computando errans falſum renunciaverat: quod poſtea conſcripta & diligentius conſiderata geſta docuerunt, ſicut poteſt probare quem libuerit legere & non piguerit computare. Nam geſta martyrum, quibus oſtendebatur tempus perſecutionis, Conſulibus facta ſunt Diocletiano novies & Maximiano octies, pridie Idus Februarias; geſta autem epiſcopalia decreti Cirtenſis poſt eorumdem conſulatum, tertio Nonas Martias; ac per hoc tredecim menſes intereſſe inveniuntur, plures utique quam undecim, quos prius ca-D tholici minus diligenter computando reſponderant. Sed officium ut falleretur & menſem intereſſe reſponderet, eundem conſulatum ſupputavit, poſt conſulatum autem non advertit, ubi annus jam alius agebatur. Proinde catholici tanquam ex vera officii reſponſione cogebantur oſtendere tempore perſecutionis illos undecim vel duodecim Epiſcopos in domum privatam convenire potuiſſe, Donatiſtis inſtantis ut hoc ex aliis Conciliis oſtenderent, ſi aliquo tempore perſecutionis facta Epiſcoporum Concilia reperire potuiſſent. Quod catholici quoniam tunc inquirere & ad horam veteres chartas in archivis eccleſiaſticis diſcutere non poterant, reſpondebant multo facilius duode-E cim homines in domum (privatam) convenire potuiſſe eo tempore quo etiam congregationes plebium fieri ſolebant, quamvis perſecutione fervente, ſicut ipſis geſtis martyrum monſtrabatur, qui confitebantur in paſſionibus ſuis ſe collectam & dominicum egiſſe. Hoc autem catholici dixerant, & antequam ſupputaret & reſponderet officium, dictum eſt etiam a catholicis, epiſcopalia geſta illa Cirtenſia, quæ diligentia majorum uſque ad hæc tempora ſervari & inveniri potuerint, ſic habenda quemadmodum illæ epiſtolæ Menſurii & Secundi, quas

Vide lib. 1 miſcellaneor. noſtrorum pag. 67. & ſeqq.

causa finita & Cæciliani innocentia manifesta ta luce clarius appareret. Quæ Donatiſtæ ut legerentur omnino nolentes, quidlibet aliud interponendo impediebant. Nam cum cognitor quæſiſset utrum prius eſset factum Carthaginenſe Concilium, & poſtea miſsa fuerit ad Imperatorem cauſa Cæciliani, dixerunt catholici, quoniam Conſulem & diem illud Concilium non haberet, ad utrumque ſe reſpondere, quia ſi prius cauſa ad Imperatorem miſsa eſt, quo exitu terminata ſit expectari oportere; ſi autem poſtea, nihilominus non iſtorum ſed illius judicium eſse quærendum quo eam poſt judicium ſuum mittendam putarunt. Sed cum multa Donatiſtæ infererent de Conſule & die, cur in ſuorum majorum Concilio non legeretur, ne hinc falſitatis arguerentur, & aſsererent hanc eſse eccleſiaſticam conſuetudinem ne dies & Conſules decretis Epiſcoporum conſcriberentur, legi volentes etiam Concilium Cypriani ut hoc probarent, quia nihil aliud niſi moræ quærebantur, (Neque enim catholici in eo cauſam ſuam conſtituerant quando ad utrumque reſponderant, ſive prius, ſive poſterius eſſet illud Concilium, quod contra Cæcilianum apud Carthaginem fecerant) juſſit cognitor, catholicis inſtantibus, ut iſta potius quæ dilata fuerant legerentur.

CAP. XVII.

Tunc Donatiſtæ aliam quæſtionem interpoſuerunt morarum pleniſſimam, ſed re vera in qua pro ſe laborare voluerunt, ſi poſsent oſtendere quod volebant, illud ſcilicet Cirtenſe Concilium falſum eſse ubi lectæ fuerant confeſſiones traditorum invicem ſibi ignoſcentium ne ſchiſma fieret, quia ipſi legebantur inter ceteros contra Cæcilianum abſentem ſententias protuliſse. Hoc ergo falſum demonſtrare conantes multa dixerunt; ſed alia levia eſse ipſi judicantes, duo quædam in ea quæſtione multum commendaverunt, & in eis multum immorati ſunt; unum, quia contra eccleſiaſticam conſuetudinem ipſum Cirtenſe Concilium diem & Conſulem haberet; alterum autem, quod perſecutionis tempore non poſset Concilium congregari. Exigebant ergo Donatiſtæ a catholicis ut vel alia Concilia proferrent antiqua Epiſcoporum, ubi oſtenderent Conſules & dies etiam conſcriptos, vel de ipſis ſanctis ſcripturis tale aliquid recitarent. Ubi catholici cum viderent de re inaniſſima moras mirabiles & inexplicabiles interponi, (Quis enim eos hinc falſitatem crederet objecturos, ubi ad majorem diligentiam temporum atteſtatio prænotata legeretur, ne forte per hanc eſset aliquando neceſsaria indagatio veritatis? Quis ergo eos crederet hoc objecturos, ut præpararet antiqua Concilia, quibus hanc conſuetudinem demonſtraret? Aut quis tunc iret & vetuſta eccleſiaſtica archivia revolveret?) cum hoc viderent catholici, & in Melchiadis Concilio diem & Conſulem demonſtrabant, & de ipſis ſanctis ſcripturis commemoraverunt Prophetas indicia antiquiſſimorum temporum ſuis litteris prænotaſse, quoto anno, cujuſque menſe anni, quoto die menſis factum eſset ſuper eos verbum Domini. Cognitor autem illud de die & Conſule objectum contemnendum & removendum exiſtimans, juſſit geſta apud Melchiadem habita recitari; & recitata ſunt. Quibus appa-

quas Donatistæ recitaverunt. Concilium quippe Carthaginense, ubi absentem Cæcilianum septuaginta damnaverunt, commemoratum est etiam a Melchiade habitum, ubi Cæcilianus est absolutus. Litteræ vero illæ Mensurii & Secundi nusquam alibi commemoratæ dicebantur, (Unde nullo alio testimonio veritas earum afferebatur) nec tamen ideo dicebant catholici falsas esse. Dictum est etiam hoc a catholicis, ut probarent Donatistæ, & si possent, tempore persecutionis sic ad se invicem scripsisse Episcopos quemadmodum Mensurium & Secundum scripsisse proferebant. Quod non ideo dicebant catholici ut hinc illas Mensurii & Secundi litteras falsas esse monstrarent, quæ seu veræ seu falsæ essent, causæ nihil officerent, sed ut hinc intelligerent Donatistæ quam vana tergiversatione catholicos cogerent alia proferre Concilia persecutionis tempore congregata: quia si eis simili obstinatione diceretur, Proferte & vos alias epistolas persecutionis tempote sic scriptas & missas, quæ si aliquo modo deprehenderentur, & codices occultati exigi posſent, & ordo & curator & centurio & beneficiarius ad discrimen capitis pervenire, qui Secundum tradere nolentem impunitum dimisisse prodebantur, nullo modo ad horam reperirent alias epistolas tempore persecutionis ab Episcopis ad Episcopos in tam longinqua terrarum similiter datas. Cum ergo hinc diuturna conflictatio fieret, sæpe repetentibus Donatistis non potuisse tempore persecutionis Concilium congregari ad Episcopum ordinandum, quia in apostasia erat mundus, nec erant quibus ordinaretur, & cetera talia, catholicis autem respondentibus quod & Episcopi facile congregarentur tam pauci ut nec Concilium dici debeat quando plebes congregabantur, sicut gesta martyrum testarentur, & erant sine dubio quibus ordinarentur Episcopi, ipsæ utique plebes, quas tunc solitas congregari gesta martyrum loquebantur. Hæc cum assidue multis & variis modo dicerentur & responderentur, (Nam & domum privatam Christianis congregandis præstitam constitit tempore persecutionis, sicut in quibusdam gestis martyrum legebatur) quia Donatistæ dixerunt fieri non potuisse ut illo tempore domum suam quisquam præberet, & commemoratum est usque adeo non esse incredibile quod in privatam domum pauci illi Episcopi persecutionis tempore convenirent, ut fervente persecutione etiam in carcere doceantur baptizati martyres, & illic a Christianis celebrata sacramenta ubi Christiani propter eadem sacramenta tenebantur inclusi.

CAP. XVIII.

Inter hæc ergo tandem aliquando, sæpe etiam cognitor interlocutus fieri potuisse illum conventum ab Episcopis quando & plebes congregatæ probababantur, compulit Donatistas ut contra Concilium judiciumque Melchiadis, quo Cæcilianus purgatus atque absolutus legebatur, si haberent aliquid dicere, quoniam illic potius quam in illo Cirtensi Concilio causa consisteret. Tunc Donatistæ ipsum Melchiadem cœperunt crimine traditionis arguere & dicere majores suos propterea illius judicium refugisse quod traditor fuisset; quasi non jam judicio ejus assisterent, & responderent se in Cæcilianum non habere quod dicerent. Sed tamen facto judice intento utrum de traditionis crimine Melchiadis aliquod judicium, vel publicum, vel ecclesiasticum proferretur, ipsisque catholicis id ut probaretur expectantibus & exigentibus, legerunt Donatistæ gesta quædam prolixissima apud Præfectum, ubi nec Præfectus ipse cujusmodi esset apparebat, nec locus legebatur ubi hæc agebantur, sed gesta ipsa multa multos ecclesiastica tradentes longissima recitatione sonuerunt, ubi nomen Melchiadis omnino non sonuit. Quibus peractis, cum cognitor miraretur aliud promissum & aliud recitatum, illi adhuc ejus patientiam deposcentes, gesta alia recitarunt; in quibus legebatur Melchiades misisse Diaconos cum litteris Maxentii Imperatoris & litteris Præfecti prætorii ad Præfectum urbis ut ea reciperent quæ tempore persecutionis ablata memoratus Imperator Christianis jusserat reddi. Et cum his quoque gestis nullum Melchiadis crimen & cognitori & catholicis defensoribus appareret, dixerunt Donatistæ Stratonem Diaconum, quem cum aliis Melchiades ad recipienda loca ecclesiastica miserat, superioribus gestis recitatum esse traditorem, & ideo volebant etiam Melchiadem crimine traditionis aspergere quod Diacono illo non degradato uteretur. In prosecutione autem sua dixerunt Melchiadem tertium Episcopum fuisse ab illo qui tunc erat cum traditio illa facta esset. Hic cognitor requisivit utrum saltem in illis traditionis gestis esset expressum quod Straton Diaconus fuerit. Et recitatum est eum hortatorem vanissimæ superstitionis appellatum: quod non solum ipse, sed etiam ceteri qui tradebant appellabantur. Sed Donatistæ responderunt, a gentilibus persecutoribus in contumeliam religionis & Diaconos & Presbyteros ita vocitatos. Ergo catholici responderunt, cum mirum non esset, esset que in rebus humanis usitatissimum, ut non duo tantum, verum etiam plures homines uno nomine vocarentur, fieri quidem potuisse ut ille traditor Straton Presbyter fuerit, iste autem alius Straton Diaconus, quoniam Donatistæ dixerant & Diaconos & Presbyteros hortatores vanissimæ superstitionis a gentilibus appellari; (quamquam omnes Clericos isto contumelioso nomine gentiles appellare potuerint, & multo esset incertius cujus gradus Clericus ille traditor fuerit) veruntamen etiamsi eum Diaconum fuisse posset ostendi, neque hoc esse incredibile aut mirum; cum ante parvum tempus in ipsa urbe Roma duo Petri Diaconi fuerint. Illud quoque additum est a catholicis, quia etsi demonstraretur, quod omnino non demonstrabatur, eumdem Stratonem Diaconum tradidisse quem postea Melchiades ad recipienda loca ecclesiastica cum aliis Diaconis misit, non continuo Melchiadem isto crimine aspergi, quem potuit persecutio longe facere absentem, ut hoc omnino nesciret, eumque innocentem putaret quem nemo reum accusando monstrarat. Contra hæc frustra Donatistæ eadem diutissime clamaverunt. Post collationem sane etiam de Cassiano Melchiadi calumniati sunt, quia etiam hoc nomen & in Diaconis invenitur quos ad Præfectum misit Melchiades, & in illis gestis ubi facta traditio recitata est. Quod si in collatione dicerent, facile potuit a catholicis responderi, in tanta turba Romanorum Clericorum nihil mirum fuisse si duo vel plures non solum Stratones, sed etiam Cassiani reperirentur, cum in

Vide Augustin. lib. ad Donatist. post collat. c. 13.

in duodecim Apostolis non solum duo Judæ, sed etiam duo Jacobi legerentur, nisi forte ipsis licuisset (Donatum) Casensem a Donato Carthaginensi distinguere, cum timerent ne major auctor ipsorum Donatus Carthaginensis damnatus in Melchiadis judicio putaretur, & catholicis non liceret in tanta multitudine Clericorum Romanorum habere plures similibus nominibus appellatos. Falsum enim erat quod Donatistæ dixerant, convenire personas, convenire loca, convenire regiones, quando nec loca, nec regiones ipsæ expressæ personarum dignitates de utrisque gestis, sed sola nominum convenientia legebatur, quam in diversis personis generis humani consuetudo frequentare non cessat.

C A P. XIX.

Spernens itaque cognitor incertissimas suspiciones, jussit aliquid manifestum contra illa gesta proferri, aut certe Constantini judicium, cujus mentio jam facta fuerat, recitari. Et recitatum est judicium Constantini, quemadmodum se inter partes causam Cæciliani cognovisse ad [1] Eumalium Vicarium Africæ scripsisset, quod remotis omnibus arbitris Cæcilianum innocentem, illos calumniosissimos cognovisse testatus est, commemorans etiam in Arelatensi oppido pro Cæciliano factum episcopale judicium, cui judicio, jam plurimi ex dissensione consenserant, reliquis adhuc resilientibus & discordantibus: unde ipse de re tota inter partes coactus est judicare. Post harum imperialium litterarum recitationem, quæsivit cognitor a Donatistis quid contradicerent. Ibi Donatistæ rursus ad Melchiadis calumniosam criminationem redire conati sunt; unde cum essent cognitoris interlocutione depulsi, & ab eis esset flagitatum ut contra judicium Melchiadis, vel imperialem sententiam, si haberent aliquid, recitarent, responderunt etiam imperatorias aures pravis suggestionibus inflatas. Ibi eis cognitor respondit, quod attentissime adverterat, inter partes fuisse judicatum. At illi exigere cœperunt ut hoc legeretur, utrum inter partes judicaverit Imperator. Quod cum fuisset cognitore jubente recitatum, nihil invenientes quod dicerent, cœperunt de [2] memoratis imperialibus litteris calumniari quod sine Consule fuerant recitatæ. Hinc exorto conflictu, cum Donatistæ invidiose dicerent episcopale Concilium cum Consule fuisse recitatum, & Imperatoris litteras Consulem non habere, & catholici responderent non ibi causam consistere, cognitor etiam interlocutus est evidentissimis legibus definitum imperialia constituta, etiam si Consules non legerentur, in dubium non vocari. Deinde catholici urgebant ut aperte dicerent falsum esse quod lectum est: posse enim archiva conquiri.

Vide ... collat. ... cap. ...

C A P. XX.

Sed hinc repulsi, velut aliquid validissimum prolaturi, petierunt Optatum legi, (quod & ante petiverant:) unde se probaturos dicebant Cæcilianum ab Imperatore damnatum; & promissum eis fuerat, sed dilatum. Prius ergo volebat cognitor ut exprimerent utrum litteras imperatorias arguere falsitatis auderent. Quod quidem illi minime audebant; tamen nihilominus Consulem deesse invidiosissime causabantur. Optatum vero legi multo instantius flagitabant. Hæc cum diutius agerentur, in alia charta illarum imperialium litterarum inventus est Consul. Quod cum esset suggestum, Donatistæ dixerunt: *Certe Consulem habere non debuit*: quasi hoc aliquando dictum esset quod habere non debuerit, ac non etiamsi Consul defuisset, non impediri imperialis constituti veritatem. Quod cum eis cognitor identidem respondisset, recitatus est & Optatus, recitantibus Donatistis, ubi ait: [3] *Eodem tempore idem Donatus petiit ut ei reverti licuisset & ad Carthaginem accederet. Tunc a Philomeno* [4] *suggestore ejus Imperatori suggestum est ut bono pacis Cæcilianus Brixiæ teneretur; & factum est.* In quibus verbis Optati cum omnino nulla Cæciliani damnatio, sicut illi demonstraturos se esse promiserant, reperiri potuisset, jussit cognitor totam paginam recitari, ut de superioribus & inferioribus verbis voluntas ejus qui scripserat nosceretur. Et ex officio recitatum est: *Cæcilianus omnium supra memoratorum sententiis innocens est pronunciatus*. Quod cum recitaretur, Donatistæ dixerunt hoc se non petisse recitari, stomachantes adversus eos qui [5] risum tenere non potuerant cum audissent quam apertam contra se ipsos paginam protulissent. Deinde cum illis verbis quæ ipsi recitaverant extenuasse dicerent Optatum damnationem Cæciliani & exprimere noluisse, flagitatum est ab eis ut aliunde manifestum legerent quod ab illo dicerent extenuatum. Quod cum minime potuissent, etiam inde post aliquantas morarum inanium perplexitates, cum & de Donati nomine contendissent quod non Carthaginensis, sed Casensis Donatus in judicio Melchiadis adversus Cæcilianum astitisset, (quod & catholici concedebant) aliquando transitum est.

Optat. lib. ...

C A P. XXI.

Deinde quia Constantini litteris, quibus eum inter partes cognovisse & pro Cæciliano contra

tra

1 *Ad Eumalium*) Meminit istius epistolæ Augustinus in fine libri ad Donatistas post collationem scripti, tum etiam in lib. 3. contra Cresconium cap. 71. ubi ejus fragmentum refertur.

2 *De memoratis imp.*) Antea legebatur *de Consule memoratis*. Sed nos vocem *Consule* sustulimus, quia constat illam esse superfluam.

3 *Eod. tempore*) Paulo aliter habet hic locus apud Optatum, ubi ita legitur. *Eodem tempore idem Donatus petit ut ei reverti ad Carthaginem contingeret. Tunc a Philumino suffragatore ejus imperatori suggestum est, ut bono pacis Cæcilianus Brixiæ retineretur; & factum est.*

4 *Suggestore*) In editione Lovaniensium legitur *suffragatore*. Verum iidem in annotationibus admonent hanc vocem huc translatam esse ex Optato, cum antea in excusis omnibus scriptum esset *suggestore*. Itaque nos verbum suum reddidimus Augustino, quod eumdem heic sensum habet. Suggerere enim significat referre apud veteres Jurisconsultos & auctores ecclesiasticos illorum temporum.

5 *Risum tenere*) Ut iste locus bene possit intelligi, sciendum est Donatistas, cum adversum se protulissent locum Optati paulo ante descriptum, ab omnibus esse risos, ut legitur in epistola 152. sancti Augustini. *Qui tamen risus* (inquit idem Augustinus in libro ad Donatistas post collationem cap. 31.) *non utique conscriptioni gestorum potuisset adjungi, & omnino latuisset, nisi & ipsum latere non sinerent dicentes; Audiant qui riserunt. Hoc sane scriptum est & subscriptum.* Quomodo autem istud scribi potuerit, idem docet in epist. 152. *Sed quia ipse risus non potuit ab exceptoribus excipi, verbis suis apud acta risos se esse testati sunt.*

tra illos judicasse constabat, cognitor eos, si quid haberent, respondere cogebat, petiverunt suum libellum esse recitandum, quem dicebant datum Constantino a majoribus suis. In quo libello satis aperteque monstraverunt quam falsum dixerint de damnatione Cæciliani apud Brixiam. Idem quippe libellus ostendit quemadmodum contra eos senserit Constantinus. Nam ibi dicunt nullo modo se communicaturos antistiti ipsius nebuloni, paratosque esse perpeti quicquid eis facere voluisset. Quem Constantini antistitem nebulonem utique Cæcilianum intelligi volebant. Quomodo ergo cum Constantini antistitem dicebant cui se contra Constantinum loquentes non communicare confirmabant, si eum apud Constantinum superaverant, ita ut ab illo Brixiæ scirent esse damnatum?

CAP. XXII.

Cum ergo catholici dixissent hoc eos contra se ipsos recitasse, hoc idem ipse etiam cognitor esset interlocutus, addiderunt etiam illi suæ fallitati convincendæ magnum aliud firmamentum, recitantes ipsius Constantini litteras scribentis ad Verinum Vicarium ut libero eos dimittat arbitrio, se jussisse insinuans ut de exilio remearent; in quibus litteris Constantinus sic eos detestatur ut nihil illa indulgentia possit deformius inveniri. Quos utique non ita culpasset, sed magis laudasset, si ab eis Cæcilianus apud illum victus ab eoque damnatus Brixiæ relegaretur. Ac per hoc ita contra seipsos proferentes atque recitantes, & a Cæciliano se superatos memorati Imperatoris judicio manifestissime monstraverunt, & suam falsitatem, qua eum dicebant esse damnatum, apertissime convicerunt. Et quia catholicos persecutionem facere, se autem pati gloriabantur, Cæcilianum tamen per suas accusationes ab Imperatore damnatum etiam falso gloriari voluerunt. His itaque recitatis, cum catholici dicerent & cognitorem breviter admonerent, quod etiam ipse cernebat, pro se illa, hoc est, pro innocentia Cæciliani, contra illos fuisse recitata, & hoc idem etiam ipse fuisset interlocutus, Donatistæ responderunt dicentes. *De libero arbitrio nihil dicit potestas tua.* Hoc enim putantes secundum Constantini litteras sibi posse a præsente cognitore concedi, eas etiam contra se pro Cæciliani causa recitandas existimaverunt. Hic cum eis cognitor respondisset aliud sibi esse a præsentis temporis Imperatore præceptum, ierunt in aliud quod contra se identidem multo mirabilius protulerunt.

CAP. XXIII.

Recitaverunt etiam alias litteras ejusdem Constantini Imperatoris ad Probianum Proconsulem datas, quæ quidem Consules non habebant; sed nihil quasi de objectione mutua catholici agere voluerunt: quamvis & hinc se ipsos Donatistæ convincerent quam calumniose catholicis id objecerint, cum prior chartula, ex qua recitatum est judicium Constantini quo absolutus est Cæcilianus, Consules non haberet, qui tamen mox in alia chartula inventi sunt. Istæ itaque litteræ ad Probianum Proconsulem datæ continent Imperatoris jussionem, qua præcepit ut ad se Ingentius mitte-

A retur, cujus confessione in Proconsulis Æliani judicio Felix Aptugnensis ordinator Cæciliani a crimine traditionis fuerat absolutus. Hoc autem imperiale præceptum ideo Donatistæ se recitare dicebant ut quasi ostenderent Cæciliani causam adhuc fuisse suspensam, etiam post illud judicium quo se Constantinus inter partes omnia terminasse jam scripserat; cum & in ipsis litteris quas ad Probianum Proconsulem datas recitaverunt, quibus quasi ostenderent adhuc pendere judicium, quoniam ad se mitti jusserat Imperator Ingentium, tanta contra se legerint ut omnino mirum sit quibus illa oculis aspicere vel quo ore pronunciare potuerint. Ibi enim Constantinus dixit, ab Æliano Pro-
B consule audientiam præstitam competentem, Felicemque innocentem ab exustione codicum divinorum constitisse, illos autem esse in præsentia confutandos qui diuturnis diebus eum interpellare non quiescerent; ut eis liquido appareret frustra eos Cæciliano invidiam comparare & adversus eum violenter insurgere voluisse. Hic ergo per illas litteras non solum Cæcilianum, sed etiam Felicem purgatum, seque innocentium persecutores apud Imperatorem extitisse docuerunt.

CAP. XXIV.

Hac autem accepta opportunitate catholici
C recitandam protulerunt & ipsius Æliani tunc Proconsulis relationem de hac re ad Constantinum datam, ubi se causam Felicis audisse & finisse commemorat; & ipsa gesta proconsularia, quibus absolutus est Felix, & omnium necessariarum personarum testimonio a traditionis crimine innocens comprobatus. Quibus recitatis, quid contradici posset cognitor inquisivit. Tunc Donatistæ, quod & ante dicere cœperant, identidem repetierunt, quærentes utrum ex præcepto Imperatoris directus ad comitatum fuisset Ingentius, & quid postea gestum esset, ut ostenderetur a catholicis exigentes, & gesta proconsularia quibus possent verbis refellere conantes quibus absolutus est Felix, obji-
D cientes gratiam judicis, vel suppositas fuisse personas, & cetera quæ solent homines contra gesta quibus vincuntur suspiciosa querimonia jactitare. Dicebant etiam non recte Felicem absentem fuisse absolutum. Ad ista responsum est a catholicis, omnia quæ lecta sunt, ad absolutionem Cæciliani & Felicis apertissime pertinere, si quid autem Donatistæ arbitrarentur misso ad comitatum Ingentio pro se fuisse judicatum, & mutatum esse judicium quo Constantinus inter partes cognoscens purgato Cæciliano illos calumniosissimos judicaverat, ipsos debere proferre. Quando autem hoc catholici dicebant, in illa temporis brevitate non poterant considerari Consules; quorum ordi-
E nem in ipsis gestis qui voluerit considerare, inveniet posterius ab Imperatore Constantino absolutum esse Cæcilianum quam Felicis causam ab Æliano Proconsule discussam atque purgatam, post aliquot etiam annos Constantinum scripsisse ad Verinum Vicarium, quas litteras ipsi recitaverunt ubi sibi asserebant liberum arbitrium ab illo Imperatore concessum, in quibus litteris eos tanquam pessimos & Christianæ pacis inimicos ostendit. Quod utique non fecisset, si aliquid pro illis contra Cæcilianum judicasset cum ad comitatum missus esset

Vide lib. 2. Miscell. nostr. pag. 81.

ſet Ingentius. Cognitor ergo interlocutus eſt non poſſe geſta quæ tanta roboravit antiquitas removeri niſi aliis poſterioribus geſtis e contrario recitatis. Dictum eſt etiam a catholicis magis ad declarandam Felicis innocentiam profuiſſe quod abſens fuerat abſolutus: quia gratiæ ſuſpicio, ſi præſens eſſet, potius oriretur.

CAP. XXV.

Urgere deinde cognitor cœpit ut ſi qua poſteriora geſta Donatiſtæ haberent contra abſolutionem Cæciliani vel Felicis, jam jamque proferrent. Hic illi ad ea quæ jam totiens dixerant, & catholicis totiens ad omnia reſpondentibus tranſacta jam fuerant, rurſus quaſi a capite redire & ea replicare conati ſunt. Ubi cum interlocutus eſſet cognitor, admonens ut eos jam pigeret eadem repetere quæ peracta & tranſacta jam fuerant; & identidem proferre compelleret ſi quid recitandum haberent adverſus Cæciliani & Felicis ſic evidentiſſimas abſolutiones, & illi nihil omnino adverſus illa proferentes, eadem repetere non ceſſarent, ut de illis quæ dixerant judicaretur, & contra cognitor illud potius flagitaret ut legerent ſi haberent quod legi poſſet adverſus imperiale & proconſulare judicium, ut poſſet de omnibus pronunciari quoniam legibus prohibetur ſemiplenam proferre ſententiam, inſtarent etiam catholici ut rebus omnibus cognitori manifeſtatis, Donatiſtis quid reſpondeant non invenientibus (&) eadem repetentibus, tandem aliquando cauſa finiretur, in ultimo cognitor dixit: *Si contra nihil eſt quod legatis, exire dignemini, ut poſſit plena de omnibus ſcribi ſententia.* Et utriſque exeuntibus, ſententiam dixit, quam rurſus intromiſſis partibus recitavit, qua complexus eſt omnia quæ de prolixa trium dierum actione potuit recordari; in quibus quædam non eo ordine quo geſta ſunt commemoravit, omnia tamen veraciter poſuit, confutatos a catholicis Donatiſtas omnium documentorum manifeſtatione pronuncians.

SENTENTIA COGNITORIS.

F*Lavius Marcellinus v. c. Tribunus & Notarius dixit.* Vellem quidem, quod & omni votorum intentione nunc cupio, ut quanta ex demonſtratione veritatis & tandem proditi erroris orta lætitia eſt, tanta ex converſione ſuperſtitionis antiquæ & in melius mutatæ ſententiæ gratulatio naſceretur. Magna enim gaudia eſſe quis dubitet cum inveteratæ ægritudini provenit inſperata curatio; cauſamque exultationis in talibus majorem facit ſanitas reſtituta quam ſemper retenta. Sed quia obſtinatio mentium perditarum, quas pravæ ſimul perſuaſionis vincula nexuerant, ad viam ſalutis oſtenſæ aut redire diſſimulat, aut, quod eſt deterius, impudentia reformidat, exſerenda jam legum eſt & exercenda ſententia: ut quos ad bonam valetudinem leniora poſt apertam cominus veritatem medicamina non revocant, acrior reſtituat curationis intentio. Cui enim ratio proxima, ſicut geſtorum ſeries ſubjecta demonſtrat, ſicut divinorum quoque voluminum indita exempla teſtantur, non liquido declaret alieni, etiamſi probari potuiſſet, ſceleris noxa alium fieri reum omnino non poſſe, & univerſalis Eccleſiæ ſtatum Cæciliani inſimulatione, de quo nihil reprehenſibile potuit approbari, non debere ſubverti, nec etiam eorum qui ſe a corpore Eccleſiæ ſeparant lata adverſus eum præjudicare valuiſſe ſententia, ſicut nec a Maximianiſtis recenti tempore in abſentem Primianum prolata damnatio eidem nocere prævaluit? Cui etiam illud ad correptionis cauſam non omni ex parte ſufficiat tot judiciis patefacta Donato auctore ſchiſmatis comprobatio, Cæciliani perſolutio atque purgatio, ultimaque ſententia triumphalis memoriæ Conſtantini, qua evidentius docetur expreſſa & Cæciliani innocentia & Donati ſociorumque ejus calumnioſa criminatio, Felicis quoque Aptugnenſis ordinatoris ejus proconſularis ſententiæ documentis oſtenſa purgatio? Unde ſi hæc tam perſpicua atque manifeſta inveterato mederi nequeunt morbo, putris eſt vulneris ſanies reprimenda; ut libertate præcluſa, ſibi tantum nocere, quia hoc potius elegit, incipiat. Per hæc enim fiet ut velit aliquando ſanari. Declaratæ igitur veritati detecta falſitas colla ſummittat. Unde univerſos ordinis viros, dominos etiam fundorum, actores, conductores tam domus divinæ quam etiam privatarum poſſeſſionum, ſenioreſque omnium locorum, hujus edicti auctoritate commoneo, quatenus memores legum, dignitatum, æſtimationis ſalutiſque propriæ, Donatiſtarum conventicula in omnibus civitatibus & locis prohibere contendant, ita ut Eccleſias quas eis humanitate mea abſque imperiali præcepto uſque ad diem ſententiæ conſtat indultas catholicis tradere ſine ulla dilatione feſtinent, ni malunt tot ſanctionum laqueis inretiri: quas quidem, ſi unitati catholicæ conſentire voluerint, eorum eſſe ſat certum eſt. Majore autem cauſa atque ſollertia poſt detectam modis omnibus unitatem ſuperſtitionemque convictam a proprii debent facinoris intentione depelli. Hi autem qui poſt vetita legum eorum ſe cœtibus miſcuerint, indubitanter intelligant pœnam ſe imperiali arbitrio præſtitutam ulterius vitare non poſſe, quos principe loco poſt agnitæ catholicæ reverentiam legis ad prophanos eorum cœtus communionemque rediſſe ſat clarum eſt. Quod ut ante non fieret, patientiæ tantum conſideratione & ſpe correctionis aliqua ex parte diſtuleram. Hactenus igitur inimicos fidei Chriſtianæ legibus inſultaſſe ſufficiat, maxime cum eorum notas certum ſit eſſe perſonas. Quid neceſſe eſt tot ſanctionum, quoniam nulla emendatio ſubſecuta eſt, nexibus ſubdi? Ipſam vero catholicorum Epiſcoporum, etiam poſt victoriam veritatis, noverint Donatiſtæ manere ſententiam; ut completis collationibus quas eis & ante oblatas publica conſcientia retinetur, & nunc offerri ſine dubitatione ſat certum eſt, ſeſe ſuſcipi poſſe cognoſcant. Superioris autem edicti fidem in omnibus certum eſt reſervari, unde unuſquiſque Donati communionis Epiſcopus ad loca propria ſine ulla debet inquietudine ac moleſtia remeare; quatenus in propriis conſtitutus, aut ad unam veramque Eccleſiam revertatur, aut ſatis legibus facere ſine diſſimulatione non differat. Hi autem qui in prædiis ſuis circumcellionum turbas ſe habere cognoſcunt, ſciant, niſi eorum inſolentiam omnimodis comprimere & refrænare geſtierint, maxime ea loca a fiſco mox occupanda. Siquidem tam catholicæ legi quam quieti publicæ, ut eorum conquieſcat inſania, in

in hac parte consulitur. Gestorum autem re- A lectio qua profertur superius memoratum a Donatistis errorem schismatis extitisse, atque Cæcilianum & ceteros, quos improbe crediderant accusandos, fuisse purgatos, sanctitatem vestram plenissime poterit edocere. (*Et alio manu.*) PROPONATUR. (Datum Carthagini) post consulatum Varanis v. c. VI. Kal. Julii.

Explicit edictum.

Nomina Episcoporum catholicorum quæ recitata sunt in collatione.

A

ADeodatus Bazaritanus.
Adeodatus Belalitensis.
Adeodatus Bencennensis.
Adeodatus Satafensis.
Adeodatus Simidicensis.
Æmilianus Aggeritanus. ∴
Æmilianus Bennefensis.
Æneas Turbunicensis.
Alypius Tagastensis.
Ambibius Pisitensis.
Ampelius Vagensis.
Annibonius Abbiritanus.
Antonius Carpitanus. ∴
Antonius Mutugennensis.
Apronianus Mazacensis.
Aptus Tigiensis.
Argyrius Sitipensis.
Asmunius Tigualensis.
Aspidius Tacaratensis.
Assclicus Tusuritanus.
Asterius Vicensis.
Aufidius Tignicensis.
Augendus Villemagnensis.
Augustinus Hipponensium regiorum.
Avitus Lamasuensis.
Aurelius Carthaginensis.
Aurelius Magomaziensis.
Aurelius Numnulitanus.
Auxilius Nurconensis.

B ∴

BArbarianus Creperulensis.
Barbarus Hierpinianensis.
Basilius Altiburitanus.
Benenatus Hospitensis.
Benenatus Simittensis.
Bonifacius Cataquensis.
Bonifacius Cenensis. ∴
Bonifacius Vallitanus.

C

CAndorius Mullitanus.
Cassianus Bamaccorensis.
Catulinus Gittensis.
Cericius Uculensis.
Crescentianus Arenensis. ∴
Cresconius Centenariensis.
Cresconius Cuiculitanus.
Cresconius Rusucensis.
Cresconius Temonianensis.
Cresconius Titulitanus.
Cresconius Tubiniensis. ∴
Cresconius Zaraitensis.
Crispulus Volitensis.
Cultasius Mataritanus.
Cyprianus Tuburbitanorum majorum.

D

DAtianus Legensis.
Delphinus......
Deuterius Cæsariensis.
Dialogus Zamensis.
Dominicus Bullensium regiorum.
Donatianus Montenus.
Donatianus Teleptensis.
Donatianus Zellensis.
Donatus Amburensis.
Donatus Buritanus.
Donatus Sajensis.
Donatus Tisilitanus.
B Dulcitius Tacapitanus.

E

EVangelus Assuritanus.
Eunomius Marazanensis.

F

FAustinianus Rusiccadensis.
Faustinianus Tamogadensis.
Faustinus Sillitanus.
Felicianus Cusrutensis.
Felicianus Feraditan. minor.
Felix Abbirit. major.
C Felix Aptugnitanus.
Felix Caniopitanorum.
Felix Ficensis.
Felix Izirianensis.
Felix Macrianensis.
Felix Novensis.
Felix Segermitensis.
Felix Sertettensis.
Felix Tubiensis.
Felix Villaregensis.
Felix Visicensis.
Ferox Macrinianensis.
Fidentius Cefalensis.
Florentius Hipponensium Diarrhytorum.
Fortunatianus Neapolitanus.
D Fortunatianus Siccensis.
Fortunatus Abensensis.
Fortunatus Capsensis.
Fortunatus Casensis Calanensis.
Fortunatus Constantiniensis.
Fortunatus Rusuccuritanus.
Fortunatus Undesitanus.
Fructuosus Abziritanus.
Fuscinullus Eliensis.

G

GAllus Ticensis.
Gennadius Membressitanus.
Germanus Gypsariensis.
Geta Jubaltianensis.
E Gorgonius Liberaliensis.
Gratianus Metensis.
Gregorius Tamallensis.
Gududus Ancutensis.

H

HElpidius Aquensis.
Hilarianus Hiltensis.
Hilarus Bofetanus.
Honorarius Matharensis.

Hono-

Honoratus Abiddensis.
Honorius Cellensis.

I

JAnuarius Aptucensis.
Januarius a Casis Medianensibus.
Januarius Cenculianensis.
Januarius Gisipensium major.
Januarius Tubulbacensis.
Januarius Tunusudensis.
Innocentius Germaniensis.
Innocentius Lamiggigensis.
Joannes Gummitanus.
Jocundus Sufetulensis.
Isaac Utinensis.
Julianus Tasfaltensis.

L

LAmpadius Tiseditanus.
Laodicius Clypiensis.
Latonius Tenitanus.
Leo Moptensis.
Leontius Musertitanus.
Licentius Zattarensis.
Limenianus Taprurensis.
Litorius Suavensis.
Lucianus Guirensis.
Lucianus Tuneiensis.
Lucidus Marcellianensis & Bazitensis.
Lucius Olivensis.
Lucius Tagaratensis.
Lucrus Nigrensium major.

M

MAjorinus Zemtensis.
Majus Amudarsensis.
Malcus Masculitanus.
Marcianus Idicrensis.
Marianus Rufinianensis.
Marianus Utzipparensis.
Marinus Taborensis.
Maurentius Tuburſicensis.
Maximianus Aquensium regiorum.
Maximianus Turensis.
Maximianus Zugabbaritanus.
Maximinus Enerensis.
Maximinus Suffetanus.
Mensurius Medefessitanus.
Milicus Tagamutensis.
Montanus Auguritanus.

N

NAdos Sabratensis.
Navigius Thusdritanus.
Niventius Tunugabensis.
Novatus Sitifensis.
Numidius Maxulitanus.

O

OCtavianus Ressianensis.
Octavianus Uci majoris.
Octavius Utimmensis.
Optatus Vesceritanus.

P

PAlatinus Bosetensis.
Pannonius Puppitanus.

A Pascasius Anguiensis.
Pascasius Tijucensis.
Paulinus Zurensis.
Paulus Uzittarensis.
Philolocius Adrumetinus.
Placentinus Madaurensis.
Pompeianus Sucardensis.
Possidius Calamensis.
Postumianus Tagorensis.
Potentius Bladiensis.
Primulus Tamagristensis.
Primulus Vagensis.
Priscus Quidiensis.
Privatianus Vegeselitanus.
Privatus Usilensis.
B Probantius Trofimianensis.
Proculus Giutsitanus.
Proculus Serrensis.
Publianus Bazarididacensis.
Publicius Gratianopolitanus.

Q

QUadratus Gegittensis.
Quodvultdeus Centuriensis.
Quodvultdeus Giruitensis.

R

REginus Tigillabensis.
C Reginus Vegeselitanus.
Reparatus Sufasaritanus.
Restitutianus Sululittensis.
Restitutus Cincaritensis.
Restitutus Muzucensis.
Restitutus Novasinnensis.
Restitutus Simingitensis.
Restitutus Tagorensis.
Rogatianus Tigimmensis.
Rogatus Gaguaritanus.
Romanus Leptiminensis.
Romanus Meglapolitanus.
Rufinianus Bonustensis.
Rufinianus Muzuensis.
Rufinus Drusilianensis.
D Rusticianus Tabracensis.

S

SAbatius Turretamallumensis.
Sabinus Tuccensis.
Safargius Lampuensis.
Scyllacius Scilitanus.
Secundianus Hormianensis.
Secundus Magarmelitanus.
Secundus Ruspitensis.
Serenianus Miditensis.
Serotinus Turuzitanus.
Servus-Dei Tuburſicuburensis.
Severianus Ceramunensis.
E Severus Utimari.
Severus Milevitanus.
Sextilius Assabensis.
Silvanus Carianensis.
Silvanus Macrianensis.
Silvanus Perdicensis.
Silvanus Summensis, sive Zummensis.
Solennius Tigisitanus.
Sopater Tambalensis.
Speratus Ammederensis.
Squillacius. *Vide* Scyllacius.
Stephanus Simnuaritanus.

Te-

A

T

TErentius Seleucianenſis.
Tertiolus Cillitanus.
Tertullianus Hirenenſis.
Theaſius Membloſitanus.
Thomas Cubdenſis.
Timianus Utmenſis.
Triſolius Aborenſis.
Tutus Melzitanus.

V

VAlentinus Vaianenſis.
Valerius Utiniſenſis.
Venuſtus Turudenſis.
Victor Abitinenſis.
Victor Azurenſis.
Victor Bahannenſis.
Victor Bartanenſis.
Victor Bartimiſienſis.
Victor Cullitanus.
Victor Furnitanus.
Victor Juſitenſis.
Victor Libertinenſis.
Victor Malianenſis.
Victor Mamillenſis.
Victor Migirpenſis.
Victor Tabaicarienſis.
Victor Tibaritanus.
Victor Timicitenſis.
Victor Triſipenſis.
Victor Tuburbitanorum minorum.
Victor Vinenſis.
Victor Uticenſis.
Victor VVazenſis.
Victorianus Muſtitanus.
Victorinus Larenſis.
Victorinus Tabudenſis.
Villaticus Sinnipſenſis.
Vincentius Culuſitanus.
Vincentius Feraditenſ. major.
Urbanus Theodalenſis.
Urbicoſus Eguilguilitanus.
Urbicus Teveſtinus.

Omnes ſunt CCLXVI.

Verum ex collatione prima cap. 214. *&* 215. *tum etiam ex Auguſtino in breviculo primæ diei cap.* 14. *conſtat fuiſſe* CCLXXXVI.

Deſunt ergo nomina Epiſcoporum catholicorum XX. Ex his tres puto me deprehendiſſe, nimirum Maximianum Bagaienſem ſupra pag. 136. *Maximinum Sinitenſem pag.* 158. *&* *Evodium Uzalenſem pag.* 158.

Nomina Epiſcoporum Donatiſtarum quæ recitata ſunt in collatione.

A

ADeodatus Milevitanus.
Æmilianus a Caſis Medianenſibus.
Æmilianus Verronenſis.
Ampelius Neapolitanus.
Antonianus Druenſis.
Antonianus Lamſortenſis.
Aptus Tuſuritanus.
Argutus Tabudenſis.
Auguſtalis Altiburitanus.

B

BEbianus Duſenſis.
Bellicius Teleptenſis.
Benenatus Caſen. Baſtalen.
Benenatus a Caſis Silvanæ.
Benenatus Meſarſeltenſis.
Boniſacius Urugitanus.
Boniſacius Utummenſis.
Burcaton Gemellenſis.

C

CAlipodius Bazaritanus. *Non interfuit.*
B Campanus Cincaritenſis.
Candorius Aggeritanus.
Cartherus Lampuenſis. *Non interfuit.*
Caſtus Cellenſis.
Celer Capſenſis.
Clarentius Tabracenſis.
Colonicus Tiniſtenſis.
Comparator Mactaritanus.
Conſtantius Ruſubiccarienſis.
Creſcens Icoſitanus.
Creſcentianus Ammederenſis.
Creſcentianus Lambiritenſis.
Creſconius Advocatenſis.
Creſconius Aquenſis.
Creſconius Auſugabrenſis.
C Creſconius Baieſitanus.
Creſconius Banzarenſis.
Creſconius Cæſarianenſis.
Creſconius Centurienſis.
Creſconius a Cibaliana.
Creſconius ab Horrea Aninicenſi.
Creſconius Legenſis.
Creſconius Muſertitanus.
Creſconius Pudentianenſis.
Creſconius Siguitenſis.
Creſconius Silemſilenſis.
Creſconius Sinitenſis.
Creſconius Undeſitanus.
Criſpinus Calamenſis. *Non interfuit.*
Cyprianus a Siccenni. *Non interfuit.*
D

D

DAtianus Tamicenſis.
Datianus Teleptenſis.
Dativus Novapetrenſis.
Dativus Viſenſis.
Deuterius Gratianopolitanus.
Donatianus Bagajenſis.
Donatianus Capſenſis.
Donatianus Carcabianenſis.
Donatianus Lamzellenſis.
Donatus Ancuſenſis.
Donatus Apiſſanenſis.
Donatus Arenſis.
E Donatus Auzagerenſis.
Donatus Bamaccorenſis.
Donatus Betrianenſis.
Donatus Bucconienſis.
Donatus Buzenſis.
Donatus Celerinenſis.
Donatus Creſimenſis.
Donatus Cillitanus.
Donatus Madaurenſis.
Donatus a Medianis Zabuniorum.
Donatus Merferebitanus.
Donatus Scilitanus.

Do

Donatus Sucardenſis. *Non interfuit.*
Donatus Tamaſcaninenſis.
Donatus Tanudaienſis.
Donatus Tegulatenſis.
Donatus Tigillavenſis. *Non interfuit.*
Donatus Tiſeditanus.
Donatus Duburſicuburenſis.
Donatus Turenſis. *Non interfuit.*
Donatus a Turre Rutunda.
Donatus Zicenſis.

E

EMeritus Cæſarienſis.
Eminentius....
Evaſius Girbitanus.

F

FAuſtinus Naraggaritanus.
Fauſtinus Nationenſis.
Fauſtinus Tambalenſis.
Felicianus Aquenovenſis.
Felicianus Muſtitanus. *Non interfuit.*
Felicianus Triſipenſis.
Felicianus Viltenſis.
Felicianus Utinenſis.
Feliciſſimus Obbenſis.
Felix Boncarenſis.
Felix Boſetenſis.
Felix Bullenſium regiorum.
Felix Garbenſis. *Non interfuit.*
Felix Lambienſis. *Non interfuit.*
Felix Magarmelitanus.
Felix Manazenenſis.
Felix Maxulitanus.
Felix Moptenſis.
Felix Novaſinnenſis.
Felix Piſitenſis. *Non interfuit.*
Felix Putienſis.
Felix Romanus.
Felix Tacapitanus. *Non interfuit.*
Felix Tagaraienſis.
Felix Telenſis.
Felix Vozetenſis.
Felix Utmenſis. *Non interfuit.*
Felix Uzalenſis.
Felix Zummenſis. *Non interfuit.*
Fidentius Ceſalenſis. *Non interfuit.*
Fidentius Cullitanus.
Fidentius Dianenſis.
Fidentius Gypſarienſis.
Flavianus Pauzerenſis.
Flavoſus Ciſſitanus.
Florentinus a Tubuſubtu.
Florentius Furnitanus.
Florinus Putizienſis.
Fortis Cedienſis.
Fortunatianus Metenſis.
Fortunatianus Senemſalenſis.
Fortunatianus Venſanenſis.
Fortunatius Veſceritanus.

G

GAjanus Tigualenſis.
Gaudentius Nizigubitanus.
Gaudentius Tamogadenſis.
Gaudentius Tigiſitanus. *Non interfuit.*
Gaudentius Zertenſis.
Gavinus Vegeſelitanus.
Gedudus Uticenſis.
A Geminius Clypienſis.
Germanus Zugabbaritanus.
Glorioſus Migirpenſis.

H

HAbetdeus Auruſulianenſis.
Habetdeus Marazanenſis.
Hilarus Sullitanus.
Honoratus Adqueſirenſis.
Honoratus Jommitenſis.
Honoratus Larenſis.
Honoratus Tuſdritanus.
Honorius Vartanenſis.

B I

JAnuarianus Caſenſium Nigrenſium.
Januarianus Vagenſis.
Januarius Aptucenſis.
Januarius Aquæalbenſis.
Januarius Betagbarenſis.
Januarius Centurionenſis.
Januarius Horræ Cælienſis.
Januarius Lamasbenſis.
Januarius Libertinenſis.
Januarius Narenſis.
Januarius Numidienſis.
Januarius Tuburſicenſis.
Januarius de Tuburſico Numidiarum.
C Idaxius Muzucenſis.
Innocentius Guzabetenſis.
Julianus Midlenſis. *Non interfuit.*
Julianus Tignicenſis.
Junianus Lamiggigenſis.
Junior Ruſiccadienſis.
Jurata Turretamallumenſis.
Juſtus Formenſis. *Non interfuit.*
Juſtus Nicibenſis.

L

LEontius Præſidienſis.
Leontius Ruſticianenſis.
Liberalis Milidienſis.
D Liberalis Naſaitenſis.
Liberantius Tiſanianenſis.
Lucianus Burugiatenſis.
Lucius Tamallenſis.
Lucius Zabenſis.
Lucullus Hoſpitenſis.

M

MAcrobius Hippon. regiorum.
Marcellus Mullitanus.
Marcianus ..... *Non interfuit.*
Marcianus Aſſabenſis.
Marcianus Cebarſuſſenſis.
Marcianus Sitiſenſis.
E Marcianus Tabaicarienſis.
Marcianus Tabazagenſis.
Marcus Midicenſis.
Marinianus Oeenſis.
Martialis Idicrenſis.
Martialis Vatarbenſis.
Martinianus Tibuzabetenſis.
Martinus Sicceſitanus.
Maximianus Bennefenſis. *Non interfuit.*
Maximianus Hermianenſis.
Maximianus Serteitenſis.
Maximinus.....

Maxi-

Maximinus Tuburbitanor. minorum.
Maximinus Turreblandenſis.
Maximinus Uzabrenſis.
Maximus Abitinenſis.
Maximus Canianenſis.
Maximus Macrenſis.
Megaſius Tuccaborenſis.
Meſcianus Seleucianenſis.
Miggin Ediſtianenſis.
Miggin Vagalitanus.
Mœcopius Hierpinianenſis. *Non interfuit.*
Montanus a Cemeriniano.
Montanus Zamenſis.

N

NAtalicus Zellenſis.
Neſtorius Malianenſis.

O

OPtatus Ruſuccuritanus.
Optatus Timicitenſis.

P

PAncratius Badienſis.
Paſchaſius Duſitenſis.
Paſchaſius Tigiſitanus.
Paſchaſius Tuggenſis.
Paſchaſius Turenſis.
Paulus Siccenſis.
Pelagius Vanarionenſis.
Peregrinus Sufetanus.
Perſeverantius Tebeſtinus.
Petilianus Conſtantinienſis.
Plutianus Matclianenſis.
Pomponius Macrianenſis.
Poſſidius Sillitanus.
Primianus Carthaginenſis.
Primulianus Lucimagnenſis.
Primulianus Mandaſumitanus.
Privatus Auzaggenſis.
Privatus Tigualenſis. *Non interfuit.*
Proficentius Macomazenſis.
Protaſius Tubinienſis.

Q

QUadratianus Sicilibbenſis.
Quintaſius Vajenſis.
Quintianus a Lacu dulce. *Non interfuit.*
Quintus Tagaratenſis.
Quodvultdeus Ceſſitanus. *Non interfuit.*
Quodvultdeus Volitanus.

R

REcargentius Lamigginenſis.
Reparatus Aquenſis.
Reparatus Vindenſis.
Reſtitutus Druſilianenſis.
Reſtitutus Flumenpiſcenſis.
Reſtitutus Laritenſis.
Reſtitutus Membreſſitanus.
Reſtitutus Segermitenſis.
Reſtitutus Valitanus. *Non interfuit.*
Rogatianus Idaſſenſis.
Rogatianus Vico-Aterienſis.
Rogatianus Villemagnenſis.
Rogatus Perdicenſis.
Rogatus Zaraitenſis.

A Romanus Leſuitenſis.
Rufinus Labdenſis.
Rufinus Turburbitanor. major.
Ruſticianus Mataritanus. *Non interfuit.*

S

SAlvianus Leptitanus.
Saluſtius Magomazienſis.
Saluſtius Zertenſis.
Sarmentius Ternamuſenſis.
Saturninus Gazabianenſis.
Saturninus Tamagriſtenſis.
Saturninus Victorianenſis.
Saturnus Sitenſis.
B Saturus Bizacienſis.
Saturus Izirianenſis.
Secundinus Jucundianenſis.
Secundinus Vvazenſis.
Secundus Arenſis.
Securus Tenitenſis.
Serenianus Mammillenſis.
Servandus a Caſis Favenſibus.
Servatus Amburenſis.
Severinus Caſtellanus.
Simplicius Tibilitanus.
Speratus Cataquenſis.
Splendonius Mutugennenſis.

T

C

TErtullus Cilibienſis.
Titianus Suffetulenſis.
Turraſius Fiſſanenſis.

V

VAlentinianus Juncenſis.
Veratianus Carpitanus.
Verianus Turrealbenſis.
Veriſſimus Tacaratenſis.
Victor Curubitanus
Victor Dionyſianenſis. *Non interfuit.*
Victor Equizetenſis.
Victor Gatianenſis.
D Victor Gibbenſis.
Victor Hiltenſis.
Victor Hippon. Diarrhytorum.
Victor Liberalienſis. *Non interfuit.*
Victor Orienſis.
Victor Rotarienſis.
Victor Taborenſis.
Victor Titulitanus.
Victor Villaregenſis.
Victorianus Abiſſenſis.
Victorianus Puppitanus.
Victurianus Tibaritanus.
Victorianus Tigimmenſis.
Victorianus Tunuſudenſis.
Victorianus Uci majoris.
E Victorinianus Aquenſis.
Victorinus Adrumetinus.
Victorinus Leptiminenſis.
Victorinus Selendetenſis. *Non interfuit*
Vindemius Cenenſis.
Vitalis Maſculitanus.
Vitalis Verenſis.
Urbanus Sataſenſis.
Urbanus Talenſis.
Urbanus Vicenſis.

Omnes ſunt cccxiii.

Sed ex collatione prima cap. 213. *& ex Auguſtino in breviculo primæ diei cap.* 14. *& lib. ad* A *Donatiſtas poſt collationem cap.* 24. *conſtat* CCLXXIX. *tantum fuiſſe.*

Itaque qui ſuper numerum ſunt, ii neque Carthaginem venere, neque mandaverunt, ſed data occaſione nominati ſunt quum ceterorum nomina recitarentur.

Nomina Epiſcoporum utriuſque partis qui electi ſunt pro collatione facienda, ſive qui collationem ſuſceperunt.

ACTORES.

CATHOLICI.

Aurelius Carthaginenſis.
Alypius Tagaſtenſis.
Auguſtinus Hipporegienſis.
Vincentius Culuſitanus.
Fortunatus Conſtantinienſis.
Fortunatianus Siccenſis.
Poſſidius Calamenſis.

B

DONATISTÆ.

Primianus Carthaginenſis.
Petilianus Conſtantinienſis.
Emeritus Cæſareæ Mauritaniæ.
Protaſius Tubinienſis.
Montanus Zamenſis.
Gaudentius Thamugadenſis.
Adeodatus Milevitanus.

CONSILIARII.

Novatus Sitifenſis.
Florentius Hippon. Diarrhytor.
Maurentius Tuburſicenſis.
Priſcus Quidienſis.
Serenianus Miditenſis.
Bonifacius Cataquenſis.
Scyllacius Scillitanus.

C Peregrinus Sufetanus.
Aptus Tuſuritanus.
Clarentius Tabracenſis.
Habetdeus Aurusulianenſis.
. . . .
. . . .
. . . .

CUSTODES CHARTARUM.

Deuterius Cæſareæ Mauritaniæ.
Leo Motenſis.
Aſterius Vicenſis.
Reſtitutus Tagorenſis.

D Victor Hippon. Diarrhytor.
Marinianus Oeenſis.
Veratianus Carpitanus.
Victor . . . .

SERMO SANCTI AUGUSTINI EPISCOPI

Hipponenſis poſt collationem, de lite & concordia cum Donatiſtis.

Deo eo quod ſcriptum eſt in Eccleſiaſtico, *Concordia fratrum & amor proximorum &c.*

Editio Sirmondi collata cum veteri codice MS. bibliothecæ Colbertinæ.

Prima lectio divinorum eloquiorum de libro qui appellatur Eccleſiaſticus commendavit nobis tria quædam excellentia & conſideratione digniſſima, concordiam fratrum, & amorem proximorum, & virum ac mulierem ſibi conſentientes. Bona hæc ſunt plane jucunda, & laudabilia in rebus humanis, ſed in divinis rebus multo potentiora. Quis eſt enim qui non congaudeat concordibus fratribus? Et, quod dolendum eſt, in rebus humanis tam magna res rara eſt res. Ab omnibus laudatur, a pauciſſimis cuſtoditur. Beati qui in ſe ipſis ampleſtuntur quod etiam in aliis laudare coguntur. Nulli fratres non laudant concordantes fratres. Et unde fratres concordes eſſe difficile eſt? Quia litigant de terra, quia volunt eſſe terra. Audivit enim ab initio peccator homo: *Terra es, & in terram ibis.* Unde diſcutiamus E & perſcrutemur vocem quam juſtus debet audire a contrario. Si enim recte dictum eſt peccatori, *Terra es, & in terram ibis*, recte dicitur juſto: *Cœlum es, & in cœlum ibis.* Aut non ſunt iſti cœli, cum de evangeliſtis apertiſſime dictum ſit: *Cœli enarrant gloriam Dei.* Nam quidem quia de ipſis dictum ſit conſequentia ſatis edocent. *Et opera*, inquit, *manuum ejus annunciat firmamentum.* Quos dixit cœlos, ipſos dixit firmamentum. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.* Quæris quorum, & non invenies niſi cœlorum. Dictum ergo de Apoſtolis, dictum de annunciatoribus veritatis. Unde ſequitur. *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.*

rum. Quando in eos venit Spiritus sanctus, & cœpit Deus habitare cœlum, quod fecit de terra, locuti sunt, implente & donante Spiritu sancto, linguis omnium gentium. Inde dictum: *Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum*. Et quia inde missi sunt ad prædicationem evangelii per omnes gentes, in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Quorum? cœlorum. Quibus recte dicitur: *Cœlum es, & in cœlum ibis:* sicut recte peccatori: *Terra es, & in terram ibis*. Fratres ergo si volunt esse concordes, non ament terram; sed si volunt non amare terram, non sint terra. Quærant possessionem quæ dividi non potest, & semper concordes erunt. Unde inter fratres discordia, unde perturbatio pietatis, unde unus uterus, & non unus animus, nisi dum curvatur anima eorum, & partem suam quisque respicit, & parti suæ opimandæ & exagerandæ operam impendit, & in possessione sua vult habere unitatem qui cum fratre suo possidet divisionem? Bona est ista possessio. Cujus est? Nostra est magna possessio. Si dici solet. Tota tua est, frater, non habeo hic consortem; sed si vult Deus, vendet mihi partem suam. Adulator respondet: * Faciat Deus. Quid faciat Deus? Ut opprimatur vicinus & partem suam vendat vicino? Faciat Deus. Bene cogitas. Compleat tibi Deus, quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & qui iniqua gerit benedicitur. Quid tam iniquum quam velle ditescere alterius paupertate? Et tamen abundat hoc. Qui iniqua gerit, bendicitur. Et forte prævaluit, & forte pressit & oppressit, torsit & extorsit, non quemcumque consortem, sed forsitan fratrem. Melius est ut ego emam quam extraneus. Et ille facile oppressus, si est justus, habet consolationem. Audiat scripturam quam modo audivit. Ille laborat inopia, frater ejus plenus est copia; sed plenus est terra, & inanis justitiæ. Adverte terra quid audiat ille pauper. *Noli timere cum dives factus fuerit homo, neque cum multiplicata fuerit gloria domus ejus; quoniam cum morietur non accipiet ea*. Tene tu pauper quod non dimittas moriens. Tene justitiam. Non te pœniteat. Contristaris quia in terra pauper es tu? Pauper hic fuit qui creavit terram. Consolatur te Dominus Deus tuus, consolatur te creator tuus, consolatur te redemptor tuus, consolatur te non avarus frater tuus. Dignatus est enim esse frater noster, ille dominus noster solus frater sine dubitatione fidissimus, cum quo concordia possidenda est. Dixi eum non avarum, & forte invenio avarum. Avarus est; sed nos vult habere, nos vult acquirere. Pro nobis tantum pretium dedit ipsum se. Nihil ad hoc pretium addi potest. Dedit pretium se ipsum, & factus est redemptor noster. Non enim sic se dedit pretium ut nos dimitteret inimicus & ipsum possideret. Dedit se morti, occidens mortem. Morte quippe sua mortem occidit, non morte occisus est; & occisa morte liberavit nos a morte. Vivebat enim morientibus nobis mors, & morietur viventibus nobis, quando eis dicetur: *Ubi est mors contentio tua?* Talis ergo frater interpellatus est a quodam fratre contra fratrem, inter quos non erat concordia propter terram. Et ait illi: *Domine, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. Totam tulit, mihi partem*

* ol. ber et.

A *meam non vult dare. Contemnit me; audiat vel te*. Quid pertinebat ad Dominum? Sicut cogitavimus nos humiles humillima, reptantes in terra, constituti in hac vita, & neminem volentes contristari, & plerumque inde gravius contristantes, quid diceremus? Veni frater, redde fratri tuo partem suam. Non hoc dixit dominus. Et quid illo justius? Quis talem judicem inveniat, quem interpellet contra avaritiam fratris sui? Nonne gaudebat ille homo tandem se invenisse magnum solatium. Magnum quoque adjutorium sine dubitatione sperabat, dicens tanto judici: *Domine, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem*. At ille quid dicit? *O homo, quis me constituit divisorem hæ-* B *reditatis inter vos?* Repulit dominus, non dedit quod petebatur, non concessit gratuitum beneficium: quid magnum erat. Quid inde perdebat? Quid in eo beneficio saltem laborabat? Non dedit. Ubi est: *Omni petenti te da?* Non hoc egit ille qui nobis vivendi præbuit exemplum. Quomodo nos id facturi sumus, aut quomodo dabimus quod impendimus, si non damus beneficium ubi nihil impendimus, ubi nihil erogamus, ubi nihil amittimus? Non dedit Dominus hoc, nec tamen nihil dedit. Minus negavit, sed quod plus est donavit. Dixit manifeste, dixit, *Omni petenti te da*. Quid si aliquis petat a te, non dico quod inutile est dare, sed quod turpe est dare? C Quid si petat mulier aliqua quod petiit mulier a Joseph? Quid si petat vir aliquis quod falsi seniores a Susanna petierunt? Etiam hic sequenda est illa, tanquam generalis sententia; *Omni petenti te da?* Absit. Faciemus ergo hic contra præceptum Domini? Immo faciamus secundum præceptum Domini, & mala petentibus non demus, nec contra illam sententiam faciemus. Dictum est enim: *Omni petenti te da*. Non est dictum: *Omnia petenti te da*. Omni petenti da, prorsus da; etsi non quod petitur, tu tamen aliquid da. Malum petit, tu bonum da. Fecit hoc Joseph. Non dedit quod petebat mulier impudica, & dedit tamen quod audire deberet, ne esset impudica exemplo suo; D & ipse non incidit in foveam libidinis, & dedit consilium castitatis. Hoc enim respondit: Absit a me ne hoc faciam domino meo, ne polluam thorum ejus, qui credidit mihi omnia in domo sua. Si servus * ære emptus hanc fidem servavit domino, qualem debet conjux servare marito? Hoc erat admonere. Ego servus non hoc facio domino meo. Tu, conjunx, debes hoc facere marito tuo? Dedit & Susanna, nec dimisit eos inanes, si impleri vellent consilio pudicitiæ. Non solum enim non consensit, sed & non tacuit. Quare non consensit? Si consentio, inquit, vobis, pereo Deo. Si non consentio, non effugio manus vestras. Melius autem est in manus vestras incidere, quam Deo E perire. Quid est autem, melius est in manus vestras incidere quam Deo perire? Vos Deo peristis, qui talia quæritis. Ergo hanc regulam tenete. Date quando petimini, etsi non hoc quod petimini: hoc fecit Dominus. Petebat ille. Quid? Divisionem hæreditatis. Dedit Dominus. Quid? peremptionem cupiditatis? Quid petebat? Quid accepit? *Dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. Dic, homo, quis me constituit divisorem hæreditatis inter vos?* Ego autem dico vobis. Quid? *Cavete ab omni cupiditate*.

* *Cod. Colberteri.*

tate. Numquid petitorem inanem dimisit, & non potius veritate implevit, si ille impleri vellet ab eo qui ait: *Cavete ab omni cupiditate*. Et dico, quare? Forte enim dimidium hæreditatis ad hoc petis, ut ditescas? Audi. Hominis cujusdam divitis successit regio, successus magnos habuit, & multis fructibus fœcundata est; & cogitavit apud se dicens: Quid faciam, quo congregem fructus meos? Et diligenter cogitans, inveni, inquit, quid faciam; destruam veteres apothecas, faciam novas, implebo eas, majores enim faciam quam erant veteres; & dicam animæ meæ: Habes multa bona, satiare, jucundare. Ait illi Deus. Stulte, quia valde videris esse cordatus. Nosti enim destruere vetera & ædificare nova, & tu in vetustate ruinæ remansisti, qui vetera in te ipso destruere debuisti, ut jam terrena non saperes. Stulte, quid dixisti? Animæ tuæ dixisti: Jucundare, habes multa bona. Hac nocte repetetur anima tua, cui talia promisisti. Quæ promisisti, cujus erunt? Noli ergo timere cum dives factus fuerit homo; quia non cum morietur accipiet ea. Ecce quale consilium Dominus fratribus dedit diffidentibus, quod concordes essent, ut carerent cupiditate, & continuo implerentur veritate. Inveniamus ergo talem hæreditatem. Quamdiu loquimur de concordia terrenorum fratrum, quæ rara est, quæ suspecta est, quæ difficilis est, loquamur de illa fratrum concordia, quæ vera esse debet & potest. Fratres, sicut Christiani omnes, fratres sint, fideles omnes; fratres sint nati ex Deo & ex visceribus matris Ecclesiæ per spiritum sanctum. Fratres sint, habeant & ipsi hæreditatem tenendam, non dividendam. Hæreditas eorum Deus ipse est. Cujus sunt & ipsi hæreditas, ipse est vicissim eorum hæreditas. Quomodo sunt ipsi ejus hæreditas? *Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*. Quomodo & ille est ipsorum hæreditas? *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei*. In hac hæreditate concordia custoditur; pro hac hæreditate non litigatur. Alia hæreditas litigando acquiritur, ista litigando amittitur. Nolentes homines perdere hanc hæreditatem, vitant litigare; & quando forte videntur litigare, non litigant, sed videntur litigare, aut forte putantur litigare cum volunt fratribus consulere. Videte quam consors sit eorum litigatio, quam pacifica, quam benigna, quam justa, quam fidelis. Nam & nos litigare videmur cum Donatistis, sed non litigamus. Ille enim litigat qui adversario suo male vult; ille litigat qui adversarium suum vult detrimentum pati, se augmentum, illi aliquid decedere, sibi accedere. Non sic sumus nos, scitis & vos, scitis qui * extra unitatem litigatis. Scitis & vos qui ex divisione acquisiti estis. Scitis, quia lis ista non est talis lis, quia non est malivola, quia non tendit in detrimentum adversarii, sed magis in lucrum. Volebamus enim eos cum quibus litigare videbamur, vel adhuc videmur, acquirere nobiscum, non perdere, ut nos acquiramus. Denique alia vox nostra est quam fuit fratris illius qui interpellavit Christum in terra ambulantem. Nam & nos interpellamus eum in hac causa in cœlo sedentem, & non dicimus; *Domine, dic fratri meo: dividat mecum hæreditatem*: sed: Dic fratri meo ut teneat mecum hæreditatem. Quo-

* Cod. Colbert. ex unitate litigastis.

A modo hoc volumus, etiam publica gesta testantur. Quomodo hoc voluerimus, judices sunt non tantum sermones, sed literæ nostræ datæ ad illos. Episcopatum amatis? Nobiscum habete. Nos in vobis nihil odimus, nihil detestamur, nihil execramur, nihil anathemamus, nisi humanum errorem. Humanum, diximus, detestamur errorem, non divinam veritatem. Si quid Dei habetis, agnoscimus: quod vestrum improbum habetis, corrigimus. Signum domini mei, signum Imperatoris mei, characterem Regis mei in desertore agnosco: quæro, invenio, accedo, moneo, apprehendo, duco, corrigo desertorem, non violo characterem. Si quis advertat, si quis attendat, hoc B non est litigare, sed amare. Diximus posse in una Ecclesia pacis causa esse fratres concordes. Speciosa enim res est concordia fratrum. Non posse enim duos Episcopos esse. Diximus ut * ambo sedeant in una simplici basilica, ille in cathedra, ille ut peregrinus; ille in cathedra Christiana, ille in hæretica quasi collega juxta sedeat. Rursus ille in congregatione fraterna præsideat, vicissim ille in sua. Pœnitentiam prædicatam esse in remissionem peccatorum per omnes gentes ab Apostolis incipientibus ab Hierusalem diximus. Quid respondetis huic Ecclesiæ quæ est per omnes gentes ab Apostolis incipientibus ab Hierusalem ædificata? Ponamus omnino quod malam habuerit causam Cæcilia- C nus. Unus homo malam causam habens, duo homines, quinque decem præjudicabunt tot millibus fidelium toto orbe terrarum multiplici fœcunditate diffusorum? Diximus ista. Credidit Abraham, & promissæ sunt ei omnes gentes. Peccavit Cæcilianus, & perierunt omnes gentes, ut plus valeat quod iniquitas commisit, quam quod veritas promisit? Dicta sunt hæc, leguntur. Omnino contra exempla divina, contra testimonia quæ asserunt Ecclesiam toto terrarum orbe diffundi, cujus Ecclesiæ in nomine Domini tenemus unitatem, nihil illi respondere potuerunt. Salva ergo causa Ecclesiæ, confirmata & immutabiliter fixa ac stabilita, tanquam supra fundamentum petræ, quam por- D tæ inferorum non vincant. Hac ergo salva, venimus & ad causam Cæciliani, jam securi, quicquid ille inveniretur admisisse. Forte enim, si, ut homo, inveniretur in aliqua culpa, nos litigaturi eramus, ut propter culpam unius hominis damnandi, aut rebaptizandi judicaremur? & diximus: Salva causa Ecclesiæ, cui nihil præjudicat peccatum Cæciliani, nec justitia Cæciliani coronat Ecclesiam, nec culpa Cæciliani damnat Ecclesiam. Videamus & ipsius causam qualis sit. Suscepimus eam discutiendam, sed tanquam fratris, non tanquam patris, aut matris. Pater nobis Deus est, mater nobis Ecclesia est. Cæcilianus frater fuit, aut frater est; si bonus, bonus frater; si malus, malus fra- E ter: tamen frater. Si invenerimus eum innocentem, jam vos ubi eritis, qui & in ipsa humana calumnia defecistis? Si autem inventus fuerit nocens, si inventus fuerit reus, nec sic victi sumus, quia unitatem Ecclesiæ, quæ invicta est, obtinemus. Inventus sit prorsus reus; hominem anathemo, Christi Ecclesiam non desero. Hoc fecimus, diximus; deinceps eum ad * altare inter Episcopos, quos fideles & innocentes credimus, non recitabimus. Hoc solum fecimus. Numquid propter Cæcilianum rebaptiza-

* Cod. Colb. alterni.

Collat. 3. cap. 230.

Collat. 3. cap. 233. 235.

* Collat. 3. cap. 230.

ptizaturi eſtis orbem terrarum? Hac ſecuritate conſtituta & firmata, cœpit diſcuti cauſa Cæciliani. Inventus eſt innocens, inventus eſt a calumniantibus appetitus. [1] Semel abſens damnatus, præſens ter abſolutus; damnatus a factione, abſolutus ab eccleſiaſtica veritate. Lecta ſunt hæc, probata ſunt hæc. Quæſitum utrum haberent quod contradicerent. Conſumptis omnibus tergiverſationibus calumniarum ſuarum, at ubi nihil proferre contra evidentiſſima documenta nec contra ipſius innocentiam Cæciliani potuerunt, prolata ſententia eſt adverſus eos. Et tamen ipſi dicunt; Vicimus. Vincant, ſed ſe, ut poſſideat eos Chriſtus. Vincat eos qui redemit eos, & tum de multis gaudemus. Multi illorum fructuoſe victi ſunt, quia nec victi ſunt. Error humanus victus eſt, homo ſalvatus eſt. Nam medicus * non contendit cum ægroto, & ſi ægrotus facit cum medico, vincitur febris, & ſanatur ægrotus. Nam hoc intendit medicus, vincere; hoc intendit & febris, vincere. Poſitus eſt quaſi in medio ægrotus; ſi vicerit medicus, ſalvus erit ægrotus, ſi vicerit febris, morietur ægrotus. In contentione ergo noſtra contendebat medicus pro ſalute, pro febre contendebat ægrotus. Qui animadverterunt medici conſilium, vicerunt, febrem ſuperaverunt. Habemus eos ſanos & gaudentes nobiſcum in Eccleſia. Blaſphemabant nos antea, quia fratres nos non agnoſcebant. Febris enim mentem turbaverat. Nos tamen illos & deteſtantes nos & ſævientes in nos amabamus, & ſævientibus illis ſerviebamus, reſiſtebamus, contendebamus, & quaſi litigabamus, & tamen amabamus. Moleſti enim ſunt omnes qui talibus languentibus ſerviunt, ſed ad ſalutem moleſti ſunt. Invenimus autem homines aliquando pigros dicentes: Verum eſt, Domine, verum eſt, non eſt quod dicere. Quid ergo? Veni, age, pater meus ibi eſt mortuus, mater mea ibi eſt ſepulta. Mortuam nominaſti & ſepultam. Vivis, adhuc eſt cum quo loqui. Parentes tui Chriſtiani, fuerant in parte Donati; parentes eorum, forte & ipſi Chriſtiani, aut proavi, certe pagani. Qui ergo primo facti ſunt Chriſtiani cum extuliſſent parentes ſuos paganos, numquid contra veritatem frigidi fuerunt, numquid authoritatem mortuorum parentum ſecuti ſunt, & non potius mortuis parentibus vivum Chriſtum prætulerunt? Si ergo hic vera unitas eſt extra quam neceſſe eſt in æternum moriaris, quare mortuos parentes tuos ſequi vis mortuos tibi & Deo? Quid dicis? Reſponde. Verum dicis, non eſt quid dicere. Quid vis faciam? Conſuetudo neſcio quæ tenet ſibi homines tales. Lethargici ſunt. Contrario morbo laborant. Dormiendo morituri ſunt. Alii phrenetici ſunt, moleſti ſunt. Nam etſi moriturus eſt lethargicus, vel ſervienti ſibi non eſt moleſtus. Phrenetici moleſti ſunt, qui mentem perdiderunt; & inſani atque furioſi, armati vagantur hac atque illac, quærentes quos occidant, quos excæcent. Nova enim nobis nunciata ſunt: cuidam Presbytero noſtro linguam exſecuerunt. Iſti phrenetici ſunt. Exercenda eſt caritas amanti. Ex ipſis multi correcti fleverunt; multi correcti, nos novimus, ad nos venerunt de numero ipſorum furioſorum. Flent quotidie, nec ſatiantur lacrymis, præterita ſua, attendentes eorum furorem qui non digeſta ebrietate vanitatis adhuc ſæviunt. Ergo quid facimus? Talibus ſervire caritas cogit. Non moleſti ſumus utrique generi, & lethargico eum excitando, & phrenetico ligando; ambos tamen amamus. Bona res concordia fratrum; ſed videte ubi. In Chriſto Chriſtianorum, & amore proximorum. Quid ſi adhuc nondum eſt frater in Chriſto? Quia homo proximus eſt, ames & ipſum, ut lucreris & ipſum. Si ergo concordes cum fratre Chriſtiano, ames autem proximum, etiam cum quo modo concordia non eſt, quia nondum in Chriſto frater eſt, quia nondum in Chriſto renatus eſt, nondum Chriſti ſacramenta novit paganus eſt, Judæus eſt, eſt tamen proximus, quia homo eſt. Si amas & ipſum, acceſſiſti & ad aliam dilectionem alio dono; & ſic ſunt in te duo, concordia fratrum, & amor proximorum. Ex iis omnibus concordiam tenentibus cum fratribus & amantibus proximum conſtat Eccleſia devota Chriſto & ſubdita viro, ut fiat tertium vir & mulier ſibi conſentientes. [2] Unde admonemus caritatem veſtram & vos exhortamur in Domino, præſentia contemnatis fratres mei, quæ non vobiſcum moriendo portatis; caveatis peccata, caveatis iniquitates, caveatis ſæculares cupiditates. Tunc enim eſt fructus veſter in vobis integer, & merces noſtra apud Dominum plena gaudiorum. Nam etſi dicimus quod dicendum eſt, etſi prædicamus quod prædicandum eſt, & ſolvimus nos apud Dominum in conſpectu Domini, quia non tacuimus quod timemus, non tacuimus quod amamus, ut ſuper quem venerit gladius vindictæ dominicæ, quid ſpeculatori imputet non inveniat, tamen nolumus mercedem noſtram ſecuram eſſe vobis perditis, ſed vobis inventis. Nam & apoſtolus Paulus ſecurus erat de mercede ſua; & tamen quid ait populo? *Nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.* Loquor vobis & caritati veſtræ ſecundum juſſionem Domini, patres & fratres. Loquor etiam pro fratre meo Epiſcopo veſtro, cujus gaudium eſſe debetis, obediendo Domino Deo noſtro. Certe in nomine Dei facta eſt vobis hæc Eccleſia per opera ipſius; per fidelium fratrum collationes beneficas, miſericordes, devotas facta eſt vobis hæc Eccleſia; ſed vos magis eſtis Eccleſia. Facta eſt vobis quo corpora veſtra intrent; ſed mentes veſtræ debent eſſe quo Deus intret. Honoraſtis Epiſcopum veſtrum, ut hanc [3] baſilicam Florentiam vocare velletis; ſed florentia ejus vos eſtis. Nam ſic dicit Apoſtolus: *Gaudium & corona mea vos eſtis in Domino.* Quicquid eſt in ſæculo, vaneſcit, tranſit. Vita iſta quid eſt niſi quod pſalmus dixit: *Mane ſicut*

Vide Auguſt. epiſt. 50

1 *Semel abſens*) nimirum in Concilio Carthaginenſi Donatiſtarum anno 311. de quo nos ſupra. Purgatus poſtea fuit Romæ anno 313. in Concilio cui Melchiades Papa præfuit. Verum cum nihilominus adverſarii ejus iterum pro hac cauſa adiſſent Conſtantinum Imperatorem miſsis quibuſdam e ſuo numero qui Cæcilianum dicerent indignum eſſe ſacerdotio, Imperator Epiſcopos convenire pro hac cauſa juſsit apud Arelatem anno 314. ubi rurſum abſolutus eſt Cæcilianus. Et cum nec ſic conquieſcerent, tertio abſolutus eſt a Conſtantino apud Mediolanum anno 315.

2 *Unde*) Hunc locum citat Beda in caput tertium epiſt. 1. D. Pauli ad Theſſalonicenſes.

3 *Baſilicam Florentiam*) Sirmondus hoc loco recte conjicit eam ſic dictam de nomine Florentii Epiſcopi, quem ſuſpicatur eum eſſe qui tempore iſtius collationis Carthaginenſis tenebat Eccleſiam Hipponenſium diarrhytorum. At Nicolaus Faber in præfatione ad fragmenta Hilarii putat eam ab Aurelio Carthaginenſi Epiſcopo conſtructam, qui & Florens dicebatur, ac in ejus gratiam Florentiam fuiſſe cognominatam.

ſicut herba tranſiet; mane floriet, & præteriet; veſpere decidet, dureſcit & areſcit. Hoc eſt omnis caro. Ideo Chriſtus, ideo nova vita, ideo ſpes æterna, ideo conſolatio immortalitatis promiſſa, & in Dei carne jam reddita. A nobis enim aſſumpta eſt illa caro, quæ jam immortalis eſt, & in nobis quod in ſe implevit oſtendit: propter nos enim carnem habuit; nam propter ſe in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Quære carnem & ſanguinem. Ubi? In verbo, quia vere nobis compati voluit, & nos redimere; induit formam ſervi, & deſcendit qui hic erat, ut appareret qui non aberat, & voluit fieri homo. Qui fecit hominem creari de matre, qui creavit matrem: aſcendit uſque in crucem, mortuus eſt, & oſtendit nobis quod noveramus, & naſci & mori. Implevit in ſe humilia, & vetera noſtra uſitata & nota. Naſci & mori noveramus, reſurgere & in æternum vivere non noveramus. Duo ergo noſtra vetera humilis aſſumpſit; duo alia magna & nova excelſus implevit. Reſuſcitavit carnem, levavit in cœlum carnem, ſedet ad dexteram patris. Caput noſtrum eſſe voluit, caput pro membris clamavit; qui & cum hic eſſet dixit: *Pater, volo ut ubi ego ſum, ibi ſint & iſti mecum*. Speremus hoc & de carne noſtra reſuſcitationem, commutationem, incorruptionem, immortalitatem, in æternum manſionem, & & agamus ut perveniamus. Hæc erit florentia, vera florentia.

CONSTITUTIONES HONORII IMPER.

Adverſus Donatiſtas, datæ poſt collationem Carthaginenſem.

Impp. Honorius & Theodoſius Auguſti Seleuco Præfecto prætoris.

L. 52. Cod. Theodoſ. de hæret.

CAſſatis quæ pragmatici vel adnotatione manus noſtræ potuerint impetrari, & manentibus his quæ etiam dudum ſuper hoc definita ſunt, & veterum Principum ſanctione ſervata, niſi ex die prolatæ legis omnes Donatiſtæ tam ſacerdotes, quam clerici laicique catholicis ea qua ſacrilege deſcivere reddiderint, tunc illuſtres ſingillatim pœnæ nomine fiſco noſtro auri pondo quinquaginta cogantur inferre, ſpectabiles auri pondo quadraginta, ſenatores auri pondo triginta, clariſſimi auri pondo viginti, ſacerdotales auri pondo triginta, principales auri pondo viginti, decuriones auri pondo quinque, negotiatores auri pondo quinque, plebei auri pondo quinque, circumcelliones argenti pondo decem. Qui niſi a conductoribus ſub quibus commanent vel procuratoribus executori exigendi fuerint præſentati, ipſi teneantur ad pœnam, ita ut ne domus noſtræ homines ab hujuſcemodi cenſura habeantur immunes. Uxores quoque eorum maritalis ſegregatim multa conſtringat. Eos enim quos nequaquam illata damna correxerint, facultatum omnium publicatio ſubſequetur. Servos etiam dominorum admonitio, vel colonos verberum crebrior ictus a prava religione revocavit; ni malunt ipſi ad prædicta diſpendia, etiamſi ſunt catholici, retineri. Clerici vero miniſtrique eorum ac pernicioſiſſimi ſacerdotales ablati de Africano ſolo, quod ritu ſacrilego polluerunt, in exilium viritim ad ſingulas quaſque regiones ſub idonea proſecutione mittantur; Eccleſiis eorum vel conventiculis prædiiſque, ſi qua in eorum Eccleſias hæreticorum largitas prava contulit, proprietati poteſtatique catholicæ, ſicut jamdudum ſtatuimus, vindicatis. Data III. Kal. Februarii Ravennæ, Honorio IX. & Theodoſio V. AA. Conſſ. An. Chr.

Iidem Auguſti Juliano Proconſuli Africæ.

Ibid. l. 54. Vide Poſſid. in vita S. Auguſtini cap. 13.

Donatiſtas atque hæreticos, quos patientia clementiæ noſtræ nunc uſque ſervavit, competenti conſtituimus auctoritate percelli: quatenus evidenti præceptione ſe agnoſcant & inteſtabiles, & nullam poteſtatem alicujus ineundi habere, ſed perpetua onuſtos infamia, a cœtibus honeſtis & a conventu publico ſegregandos. Ea vero loca, in quibus dira ſuperſtitio nunc uſque ſervata eſt catholicæ venerabili Eccleſiæ ſocientur; ita ut Epiſcopi, Presbyteri, omneſque antiſtites eorum & miniſtri ſpoliati omnibus facultatibus, ad ſingulas quaſque inſulas atque provincias exulandi gratia dirigantur. Quiſquis autem hos fugientes propoſitam ultionem occultandi cauſa ſuſceperit, ſciat & patrimonium ſuum fiſci noſtri compendiis aggregandum, & ſe pœnam quæ his propoſita eſt ſubiturum. Damna quoque patrimonii pœnaſque pecuniarias evidenter imponimus viris, mulieribus, perſonis ſingulis & dignitatibus pro qualitate ſui quæ debeant irrogari. Igitur Proconſulari aut Vicariano vel comitivæ primi ordinis quiſque fuerit honore ſuccinctus, niſi ad obſervantiam catholicam mentem propoſitumque converterit, ducentas argenti libras cogetur exſolvere, fiſci noſtri utilitatibus adgregandas. Ac ne id ſolum putetur ad reſecandam intentionem poſſe ſufficere, quotieſcunque ad communionem talem acceſſiſſe fuerit confutatus, totiens multa exigatur; & ſi quinquies eumdem conſtiterit nec damnis ab errore revocari, tunc ad noſtram clementiam referatur, ut de ſolida ejus ſubſtantia ac de ſtatu acerbius judicemus. Hujuſmodi autem conditionibus etiam honoratos reliquos obligamus; ſcilicet ut ſenator qui nullo munitus extrinſecus privilegio dignitatis, inventus in grege Donatiſtarum, centum libras ſolvat argenti, ſacerdotales eamdem ſummam cogantur exſolvere, decem primi curiales quinquaginta libras argenti addicantur, reliqui decuriones decem ſolvant libras argenti, quicunque in hæreſi maluerint permanere. Conductores autem domus noſtræ, ſi hæc in prædiis venerabilis ſubſtantiæ uti permiſerint, tantam penſionem pœnæ nomine cogantur inferre, quantum in conductione penſitare conſuerunt. Eadem quoque emphyteuticarios auctoritas ſacræ definitionis adſtringet. Conductores vero privatorum ſi permiſerint in iiſdem prædiis conventicula haberi, vel eorum patientia ſacrum myſterium fuerit inquinatum, referetur per judices ad ſcientiam dominorum: quorum intererit, ſi pœnam volunt ſacræ juſſionis evadere, aut * certantes corrigere, aut perſeverantes commutare, ac tales prædiis ſuis præbere rectores qui divina præcepta cuſtodiant. Quod ſi procurare neglexerint, hi quoque in penſiones quas accipere conſuerunt prolatæ præceptionis auctoritate multentur; ut quod ad compendia eorum pervenire poterat, ſacro jungatur ærario. Officiales autem diverſorum judicum ſi in hoc errore fuerint deprehenſi, ad tri-

* errantes

triginta librarum argenti illationem pœnæ nomine teneantur; ita ut si quinquies condemnati abstinere noluerint, coerciti verberibus exilio mancipentur. Servos vero & colonos coercitio ab hujusmodi ausibus severissima vindicabit. Ac si coloni verberibus coacti in proposito perduraverint, tunc tertia peculii sui parte mulctentur; atque omnia quæ ex hujusmodi generibus hominum locisque colligi poterunt, ad largitiones sacras illico dirigantur. Data x. Kal. Jul. Ravennæ, Constantio & Constante Conss.

Iidem AA. Juliano Proconsuli Africæ.

Notione & sollicitudine Marcellini spectabilis memoriæ viri contra Donatistas gesta sunt ea, quæ translata in publica monumenta habere volumus perpetuam firmitatem. Neque enim morte cognitoris perire debet publica fides. Data III. Kal. Septembris Ravennæ, Constantio & Constante Conss. [a]

De hac collatione Carthaginensi vide Baronium anno Domini 411.

Observatio Philippi Labbe S. J.

Papyrius Massonus J. C. Collationis hujusce Carthaginensis editor primus celeberrimo imperatorum Honorii & Theodosii edicto tria subjecerat Augustini, Possidii, atque Orosii excerpta; quæ nescio quo consilio prætermissa sunt in editione Commeliniana anni 1596. nec deinde restituta a Severino Binio, Regio collectore, eoque qui Optato Milevitano episcopo observationibus Gabrielis Albaspinei Episcopi Aurelianensis illustrato eamdem collationem cum ipsius historia, ex rerum ecclesiasticarum commentariis Francisci Balduini J. C. desumpta, adjungendam curavit. Nos vero eadem hic tibi, lector reponimus, ut quæ plurimum lucis obscuris illorum temporum rebus sint allatura.

Sanctus Augustinus in libro de gestis ann. 418. *cum Emerito Donatistarum episcopo cujus crebra mentio in collat.* Præsentibus vobis fratrem & coepiscopum meum Deuterium (Cæsariæ) obstringo, ut quemadmodum fit apud Carthaginem, apud Tagastam, apud Constantinam, apud Hipponem, apud omnes diligentes ecclesias, sic etiam deinceps facere non pigrescat, ut annis omnibus, per jejuniorum dies, id est quadragesimam ante pascha, quando vobis maxime jejunantibus plus vacat audire, eadem gesta collationis per annos singulos universa a capite in finem ex ordine recitentur.

Possidius in vita sancti Augustini. Et de his omnibus pro pace ecclesiæ gestis Augustino dominus & hic palmam dedit, & apud se justitiæ coronam reservavit. Jam jamque ac magis juvante Christo de die in diem augebatur & A multiplicabatur pacis unitas & ecclesiæ Dei fraternitas. Et id maxime factum per collationem quæ ab universis episcopis catholicis apud Carthaginem cum eisdem Donatistarum episcopis postmodum facta est, id jubente gloriosissimo & religiosissimo Imperatore Honorio. Propter quod perficiendum etiam a suo latere tribunum & notarium Marcellinum ad Africam judicem miserat. In qua controversia illi omnimodis confutati atque de errore a catholicis convicti, sententia cognitoris notati sunt, & post eorum appellationem piissimi regis responso injusti, inter hæreticos condemnati sunt. Ex qua ratione solito amplius eorum episcopi cum suis clericis & plebibus communicaverunt, & qui pa- B cem tenuerunt catholicam multas eorum persecutiones usque ad membrorum amputationem & internecionem pertulerunt. Verum totum illud bonum, ut dixi, per sanctum illum hominem consulentibus nostris episcopis & pariter satagentibus & cœptum & perfectum est.

Orosius libro septimo. In his diebus præcipiente Honorio & adjuvante Constantio Comite pax & veritas per universam Africam ecclesiæ catholicæ reddita est: & corpus Christi, quod nos sumus, redintegrata discessione sanatum est, imposita executione sancti præcepti Marcellino tribuno, viro imprimis prudenti & industrio, omniumque studiorum bonorum appetentissimo: quem Marinus apud Carthagi- C nem, incertum, zelo stimulatus an auro corruptus occidit: qui continuo revocatus ab Africa, factusque privatus, vel ad pœnam, vel ad pœnitentiam, conscientiæ suæ dimissus est.

Neque vero omittendus foret Breviculus ejusdem collationis a sancto Augustino, ut in manibus omnium esset resectis minus utilibus narrationibus elaboratus, nisi prostaret cuivis per otium percurrendus tomo VII, operum omnium ejusdem sanctissimi ecclesiæ doctoris. Porro hic necessarium videtur adscribere, quod de seipso ac Pelagio breviter narrat sanctus August. cap. 22. libri de Gestis Palæstinis in causa Pelagii, his verbis: *Posteaquam Pelagius in Africam venit, me absente, nostro,* Hipponense intelligit, *littore; ubi omnino nihil ab illo hujusmodi auditum est: quia & citius quam putabatur, inde profectus est. Postmodum ejus faciem Carthagini, quantum recolo, semel vel iterum vidi, quando cura collationis quam cum Donatistis hæreticis habituri era-* D *mus, occupatissimus fui, ille vero etiam ad transmarina properavit,* id est in Palæstinam.

Ad eadem quoque tempora, ut arbitramur, referri debet antiquissimum Bracarense in Lusitania a pluribus episcopis celebratum concilium præside Pancratiano metropolita, quod me ito dixerim primum: a Garsia Loaysa, Severino Binio, Regio collectore, aliisque deinceps præteritum, sed a Bernardo Brito parte altera Monarchiæ Lusitanæ Olysippone anno 1609. in folio editæ ex mss. codicibus studio F. Augustini de Castro Archiepiscopi Bracarensis exhibitum Latine simul ac Lusitanice: unde illud tibi, lector, exscribendum curavimus, atque huicce loco inserendum.

BRA-

BRACARENSE [1] CONCILIUM I.

Præſide Pancratio ſive Pancratiano primæ ſedis Bracarenſis epiſcopo.

Ex capitulo II. libri ſexti Monarchiæ Luſitanæ F. Bernardi de Brito Monachi ordinis ſancti Bernardi & chronologi generalis nunc primum ceteris conciliis additum.

CONvenientibus epiſcopis Elipandus Colimb. A Pamerius Egitaneus, Ariſbertus Portugalenſis, Deusdedit Lucenſis, Gelaſius Emeritenſis, Pontamius Eminienſis, Tiburtius Lamacenſis, Agathius Irienſis, Petrus Numantinus, in fano ſanctæ Mariæ Bracarenſis, *dominus Pancratianus epiſcopus primæ ſedis dixit.*

Notum vobis eſt, fratres & ſocii mei, quomodo barbaræ gentes devaſtant univerſam Hiſpaniam, templa evertunt, ſervos Chriſti occidunt in ore gladii, & memorias ſanctorum, oſſa, ſepulcra, cœmeteria profanant, vires imperii confringunt, modo commoventes omnia ſicut ſtipulam ante faciem venti. Præter Celtiberiam & Carpetaniam jam reliqua omnia verſus Pyreneos ſub ſua jacent poteſtate. Et quia B malum hoc jam jam eſt ſupra capita noſtra, volui vos advocare, ut unuſquiſque ſua provideat, & omnes ſimul communem eccleſiæ calamitatem. Provideamus, ſocii, remedium animarum, ne multitudo laborum & afflictionum compellat eos abire in conſilium impiorum, ſtare in via peccatorum & ſedere in cathedra peſtilentiæ, aut apoſtatare a vera fide, & ad hoc exempla conſtantiæ noſtræ ponamus ob oculos ſubditorum, patientes pro Chriſto aliquid ex multis tormentis, quæ ipſe pertulit pro nobis.

Quia vero nonnulli Alanorum, Suevorum, VVandalorumque ſunt idololatræ, alii vero Arianam hæreſim profitentur, viſum mihi eſt C vobis approbantibus ad majorem fidei firmitudinem contra ſimiles errores ſententiam proferre. Quid vobis videtur?

Omnes (*reſponderunt*) Juſtum, pium, ſanctum expedienſque negotium.

Pancratianus: Credo in Deum, unum, verum, æternum, ingenitum, a nullo procedentem, qui condidit cœlum, terram, & quæ in eis ſunt viſibilia & inviſibilia.

Omnes epiſcopi: Similiter & nos credimus.

Pancr. Credo in unum verbum genitum ab ipſo patre ante tempora, Deum ex Deo vero, ex eadem ſubſtantia patris, ſine quo factum eſt nihil & per quem omnia creata ſunt.

Omnes epiſcopi: Similiter nos credimus. D

Pancr. Credo in Spiritum ſanctum procedentem a Patre & Verbo, unicum in Deitate cum ipſis, qui per ora prophetarum locutus eſt, ſupra apoſtolos ſedit, Mariam Chriſti matrem replevit.

Omnes epiſcopi: Similiter & nos credimus.

Pancr. Credo quod in hac trinitate non ſit majus aut minus, prius aut poſterius, ſed in tribus diſtinctis perſonis ſit una æqualitas, una deitas, una divinitas.

Omnes epiſcopi: Similiter nos credimus.

Pancr. Damno, excommunico, reprobo, anathematizo omnes contrarium ſentientes, tenentes, & prædicantes.

Omnes epiſcopi: Similiter & nos damnamus.

Pancr. Credo quod Dei gentium ſint dæmonia, os habent & non loquentur, oculos & non videbunt, aures & non audient, neque ſit ſpiritus in ore ipſorum.

Omnes: Similiter & nos credimus.

Pancr. Credo quod Deus noſter trinus in perſonis, unus in eſſentia fecit ex nihilo omnia, & Adamum patrem noſtrum creavit ex terra, Evam de ejus latere, deſtruxit mundum per aquas, dedit Moyſi legem & noviſſimis temporibus viſitavit nos per filium ſuum qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem.

Omnes: Similiter & nos credimus.

Pancr. Damno, reprobo, execro & anathematizo omnes contrarium tenentes ſentientes & prædicantes.

Omnes: Similiter & nos damnamus.

Pancr. Nunc autem ſi placet vobis omnibus ſtatuatur quid agendum ſit de reliquiis ſanctorum præcipue de patre noſtro & apoſtolo hujus regionis Petro [a] Ratiſtenſi, quem ad ſalvandas animas [b] Jacobus domini conſanguineus dimiſit.

Surrexit Elipandus Colimbricenſis, & ait: Non poterimus omnes uno modo id facere: ſed ſi vobis placuerit, unuſquiſque pro temporis opportunitate id faciat. Barbari ſunt intra nos: & Ulixbonam premunt. Emeritam habent. Aſturicam ſimiliter, propediem eventuri ſupra nos: proficiſcatur unuſquiſque in locum ſuum & confortet fideles, corporaque ſanctorum honeſte abſcondat, & de locis & ſpeluncis, ubi poſita fuerint, relatorium vobis mittat, ne per curſum temporis in oblivionem veniant.

Omnes: Juſtum, bonum & congruens conſilium nobis videtur pro temporis neceſſitate.

Pancr. Similiter mihi ſicut & vobis videtur: abite in pace omnes: ſolus remaneat frater noſter Pontamius propter deſtructionem eccleſiæ [c] ſuæ Emeritenſis quam barbari vexant.

Pontamius dixit: Abeam & ego ut confortem oves meas & ſimul cum eis pro Chriſti nomine patiar labores & anxietates. Non enim ſuſcepi munus epiſcopi in proſperitate, ſed in labore.

Pancr. Optimum verbum, juſtum conſilium: profectum approbo. Deus te conſervet.

Omnes epiſcopi: Servet te Deus in bono conſilio quod nos ſimiliter approbamus. *Omnes ſimul*: Abeamus in pace Jeſu Chriſti.

Pan-

a de Rati[...] b Hanc p[...] rioche[...] quidam cenſent [...] ditamen[...]

c Eminien-ſis, ut doc[...] ſubſcript[...] nes; & [...] vertit B[...] de Mon[...]

1 Ex Mſ. quod nemini viſum, niſi hoc ſæculo, poſtquam prodiere Chronica Dextri, Adverſaria Luitprandi, & ſimilia, edidit Bernardus de Brito. Suppoſititium eſſe putat Jo: Baptiſta Perezius, Canonicus Toletanus, qui primus pſeudo-Dextri, & pſeudo-Maximi fraudes detexit. Cardin. de Aguirre admonet, ſi quis hoc Concilium putet genuinum, *inferiori* certe, *quam reliqua*, *auctoritatis gradu* eſſe habendum. *Hard.*

Pancratianus in Dei nomine episcopus [a] Bracarensis.
Gelasius in Dei nomine episcopus [b] Emeritensis.
Elipandus in Dei nomine episcopus [c] Colimbriensis.
Pamerius episcopus [d] Egitavensis.
Arisbernus episcopus [e] Portuensis.
Deusdedit episcopus [f] Lucensis.
Pontamius episcopus [g] Eminiensis.
Tiburtius episcopus [h] Lamacensis.
Agathius episcopus [i] Iriensis.
Petrus in Dei nomine episcopus [k] Numantinus.

Explicit Conc. I. Bracarense.

Eorumdem episcoporum occurrit mentio in sequenti *epistola Arisberti ad Samerium archidiaconum Bracarensem.*

Doleo super te, frater mi, doleo super episcopum & caput nostrum Pancratianum, doleo super exultationem vestram: videat Deus miseriam nostram oculis misericordiæ suæ. Colimbria capta est. Servos Dei occidit inimicus in ore gladii. Elipandus ducitur captivus. Olysippo libertatem suam auro redemit. Egitaviam obsident. Omnia plena sunt laboribus, singultibus & anxietatibus: sed quia tu vidisti quomodo actum est in Gallæcia a Suevis, inde collige qualiter Alani agant in Lusitania. Mitto ad te decreta de fide, quæ petis: deduxi enim illa mecum scripta mea. Ego quotidie spero super me similem plagam: sed de omnibus ad te scribam si scivero de loco ubi latitas. Respiciat nos Deus.

Observatio P. Antonii Pagi Ad Ann. Ch. 411. n. 19.

Hoc Concilium Labbeus cum anno 411. copulat, sitque *Primum Bracarense* merito dicendum esse. At cum Innocentius III. quando longam litem, quæ inter Compostellanum & Bracarensem Episcopos versabatur, diremit, *primum*, & *secundum* Concilium Bracarense appellet, quæ *Theodemiro*, & ejus filio dominantibus habita sunt, ut anno 563. num. 4. ostendi, imo *Nitigius* Lucensis sedis Episcopus Concilium Bracarense anno 572. indictum, *secundum* nuncupet, ut videre est, etiam anno 563. num. 4. Concilium Bracarense hoc anno a Labbeo consignatum, nec primum, nec forte genuinum dici potest. Hic enim articulus fidei, qui in eo legitur. *Credo in Spiritum Sanctum procedentem a Patre & Verbo*, suppositionem satis prodit; cum hoc circiter tempore Sancto Cyrillo crimini datum sit, quod similem propositionem probasset, adeo ut se se de ea purgare coactus fuerit. Scriptum itaque illud in Episcopi Bracarensis gratiam editum: cum in eo dicatur illum præsedisse non solum Episcopis Gallæciæ, in quos sæculo quinto legitimam jurisdictionem exercebat; sed etiam Episcopis Lusitaniæ, tanquam Metropolitam Episcopi Emeritensis, qui tamen Episcopo Bracarensi per hæc tempora nunquam cedere voluit, & Episcopis Conimbriæ, Lamacensi, & Egitano in Lusitania, imo & Numantino in Arevacis, quamvis *Numantia* jamdiu solo æquata, nunquam postea reædificata fuisset. Nec *Conimbria*, *Colimbria*, uti in eo Concilio appellata ante sæculum XI. vel XII. quo Episcopus Bracarensis de totius Hispaniæ Primatu contendere cœpit. Denique qui hoc Concilium supposuit, anno 415. aut circiter illud affigere intendit; cum *Arisbertus* in Epistola laudata scribat: *Doleo super te, super caput nostrum Pancratianum* (Bracarensem Episcopum.) *Colimbria capta est, Olysippo libertatem suam auro redemit*, &c. *Quomodo actum est in Gallæcia a Suevis, inde collige qualiter Alani agant in Lusitania.* Quare Alanis tunc parebat Lusitania, e qua tamen anno 417. aut insequenti ut infra videbimus, expulsi sunt, & qui remanserant cum Vandalis, qui in Gallæcia erant, se se adjunxere. Alanis vero extinctis, non multo post *Vandali* in Africam trajecere, ut suo loco ostendemus; sicque utriusque nationis nomen in Hispania solum remansit. Labbeus, qui Concilium istud legerat tantum in secunda parte Monarchiæ Lusitanæ, omisit alteram Epistolam ab *Arisberto* ad Samerium Archidiaconum datam, quam refert Rodericus de Cuna Episcopus Portuensis in Catalogo Episcoporum Portuensium lingua Lusitana scripto, in qua Concilium istud tanquam legitimum tuetur. In hac Epistola dicit Arisbertus: *Transeuntes Colimbriam novam, vidimus ibi multos Dei ministros, laborantes jussu Ataci in constructione murorum novæ arcis*, &c. quare qui istud Concilium supposuit, illud ante annum 418. congregatum esse voluit. Sed quo magis Acta & has duas Epistolas discutio, eo minus mihi probantur. Quod si quis argumenta in medium afferat, quæ istud Concilium genuinum, & germanum esse ostendant, eo lubentius peritiorum judicio stabo, quo in unam veritatem e tenebris eruendam omnia mea consilia dirigo.

ANNO CHRISTI [1] 411. aut potius sequenti 412.

CONCILIUM CARTHAGINENSE

Contra Pelagianos I.

In quo Cælestius Pelagii hæresiarchæ discipulus a Paulino diacono hæresis convictus ad Innocentium Papam appellavit.

Ejus concilii acta exciderunt, solumque superest illius fragmentum apud sanctum Augustinum libro 2. de Gratia Christi & peccato originali capitibus secundo, tertio, & quarto in hæc verba: *Et Cælestius quidem in hoc extitit errore liberior, usque adeo ut neque in episcopali judicio apud Carthaginem damnare voluerit eos, qui dicunt*, quod peccatum Adæ ipsum solum læserit & non genus humanum: *& quod infantes qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Et in urbe Roma in libello suo, quem beatissimo Papæ Zozimo dedit id asseveravit expressius, quod* parvulorum neminem obstringat originale peccatum. *De gestis enim ecclesiasticis Carthaginensibus hæc ejus verba descripsimus.*

Aurelius episcopus dixit: Sequentia recitentur, & recitatum est: quod peccatum Adæ ipsi soli obfuerit, & non generi humano. *Et cum recitatum esset, Cælestius dixit:* Dixi de traduce peccati me dubium esse: ita tamen ut cui donavit Deus gratiam peritiæ consentiam, quia diversa ab eis audivi qui utique in ecclesia catholica constituti sunt episcopi. *Paulinus diaconus dixit:* Dic nobis nomina eorum. *Cælestius dixit;* Sanctus presbyter Ruffinus Romæ qui mansit cum sancto Pammachio. Ego audivi illum dicentem, quia tradux peccati non sit. *Paulinus diaconus dixit:* Et aliquis alius? Cælestius dixit: Audivi & plures dicere. *Paulinus diaconus dixit:* Dic nomina ipsorum? *Cælestius dixit:* Non tibi sufficit unus sacerdos? Cap. 3.

1 Sub Aurelio XV.

ANNO CHRISTI 411. aut potius sequenti 412.

Et post aliqua alio loco: Aurelius episcopus dixit: Reliqua libelli legantur: *Et recitatum est*, quod infantes qui nascuntur in eo statu sint, in quo fuit Adam ante transgressionem: *usque in finem libelli minoris superius inserti.*

Cap. 5. *Aurelius episcopus dixit:* Docuisti, Cælesti, aliquando, ut dixit diaconus Paulinus; quod infantes qui nascuntur in eo statu sint, in quo fuit Adam ante transgressionem. *Cælestius dixit:* Exponat quid dixit ante transgressionem. *Paulinus diaconus dixit*; Tu nega hoc te docuisse. Unum est ex duobus, aut neget se docuisse, aut jam damnet illud. *Cælestius dixit*: Jam dixi: exponat quomodo dixit ante transgressionem. *Paulinus diaconus dixit*: Nega te illa docuisse. *Aurelius episcopus dixit*. Rogo quid collegerim ego ex hujusmodi objectione, dico Adam constitutus in paradiso, quod ante dicatur inexterminabilis factus, postea per transgressionem præcepti factus sit incorruptibilis. Hoc dicis frater Pauline? *Paulinus diaconus dixit*: Hoc domine. *Aurelius episcopus dixit:* Status certe infantium hodie baptizandorum utrum talis sit qualis fuit ante transgressionem Adæ, an certe de eadem origine peccati, de qua nascitur, transgressionis culpam trahat? Hoc vult Paulinus diaconus audire. *Paulinus diaconus dixit*: Utrum docuit hoc an non, neget. *Cælestius dixit:* Jam de traduce peccati dixi, quia intra catholicam constitutos plures audivi destruere, necnon & alios adstruere: licet quæstionis res sit ista, non hæresis: Infantes semper dixi egere baptismo ac debere baptizari. Quid quærit aliud? &c.

Cap. 5. *In libello autem quem Romæ edidit, qui gestis ibi ecclesiasticis ablegatus est, ita hac de re loquitur &c.*

Cap. 7. Hanc ejus prælocutionem venerabilis Papa Zosimus tenens, egit cum homine, quem falsæ doctrinæ ventus inflaverat, ut ea, *quæ illi a Paulino diacono fuerant objecta damnaret*, atque, ut sedis apostolicæ literis quæ a sanctæ memoriæ suo præcessore manaverant, præberet assensum. At ille noluit quidem *diaconi objecta damnare*, sed beati Papæ Innocentii literis non est ausus obsistere; *imo se omnia quæ sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit &c.*

Ejusdem quoque concilii mentionem factam advertimus capite undecimo (ut omittam 35. libri de Gestis Palæst.) ubi post sex capita doctrinæ Cælestianæ recensita, ista subjiciuntur aliaque nonnulla: *Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginem a sanctitate tua* (scribebat ad Aurelium Carthaginensem episcopum Africæ primatem) *& ab aliis tecum episcopis dicerentur audita atque damnata. Ubi quidem, ut recolis ipse, non fuissem. Postea cum venissem Carthaginem, eadem gesta recensui, ex quibus aliqua memini, sed nescio utrum ejus hæc omnia teneantur.* Augustinus idem cap. 33. lib. 11. Retractationum. *Cælestius discipulus ejus jam propter tales assertiones, apud Carthaginem in episcopali judicio, ubi ego non interfui, excommunicationem meruerat &c.*

Nullibi vero, quod hactenus legerim audiverimve, tempus celebratæ illius synodi habetur expressius designatum, quam in epistola synodali episcoporum 67. Carthagine anno 416. congregatorum ad Innocentium Papam, quæ est 90. inter Augustinianas: sic enim ipso ferme ejus initio: *His lectis* (Erotis & Lazari epistolis) *Pelagium & Cælestium auctores nefarii prorsus & anathematizandi ab omnibus nobis erroris advertimus. Unde factum est ut recensendum peteremus, quid ante ferme* [a] *quinquennium super Cælesti nomine hic apud ecclesiam Carthaginensem fuerat agitatum. Quo recitato sicut ex subditis advertere poterit sanctitas tua, quamvis judicatio manifesta constaret, quia illo tempore episcopali judicio excisum hoc tantum vulnus ab ecclesia videretur, nihilominus tamen id communi deliberatione censuimus &c.* quæ paulo post excudentur.

[a] ergo ... aut ... 411. ... euntem

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Auditum hoc tempore tum primum infelicis Cælestii Pelagii hæresiarchæ discipuli, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, infaustum ecclesiæ nomen admonet, ut publici juris faciam nondum hactenus editum Marii Mercatoris commonitorium anno Christi 429. elucubratum, consulatum gerentibus VV. CC. Florentio & Dionysio, paulo antequam ad superos abiret S. Augustinus. Illud ex schedis V. C. Lucæ Holstenii Hamburgensis descriptum jussu eminentissimi S. R. E. Cardinalis Francisci Barberini, in literatos omnes munificentissimi principis, Romæ ad me pro solita sua humanitate misit R. P. Petrus Possinus Narbonensis, e societate nostra vir promovendæ rei litterariæ, & ditandis conciliis nostris natus.

MARII MERCATORIS SERVI CHRISTI

COMMONITORIUM

Super nomine Cælestii, & Juliani, eorumque hæresi; scriptum sub consulatu Florentii, & Dionysii VV. CC. [a]

[a] hoc est anno Christi 429.

Ex codice Palatino Vaticanæ bibliothecæ descripsit Lucas Holstenius, post cujus obitum jussu eminentissimi Card. Franc. Barberini, misit Roma R. P. Petrus Possinus S. J. nos vero variis S. Augustini, aliorumque veterum testimoniis vestitum ac illustratum tanquam accuratissimum hæresis Pelagianæ, ex quo plurima ad historiam spectantia haurire quivis poterit, breviarium sequentibus conciliis epistolisque Romanorum pontificum præmisimus.

CÆLESTIUS quidam, eunuchus matris utero editus, ante viginti plus minus annos [b], discipulus, & auditor Pelagii, egressus ex urbe Romana Carthaginem Africæ totius metropolim venit; ibique de infrascriptis capitulis apud Aurelium episcopum memoratæ urbis per libellum a Paulino diacono sanctæ memoriæ Ambrosii [b] Mediolanensis episcopi est accusatus, sicut gestorum confectio se habet, quibus idem libellus insertus est (quorum ge-sto-

[b] jam ab anno minimum 410.

[b] cujus & ipse ... psit qu... gitur a... Surium

storum [a] exemplaria habemus in manibus) tanquam hæc non solum ipse doceret, sed & per provincias conspirantes sibi diversos, qui hæc per populos disseminarent, misisset, id est,

Adam [b] *mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus fuisset.*

Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, non genus humanum.

Quoniam parvuli qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo fuit Adam ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem, vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, nec per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.

Quoniam lex mittit ad regnum cœlorum quomodo & evangelium.

Quoniam & ante adventum domini fuerunt homines impeccabiles, id est, sine peccato.

De quibus omnibus capitulis suprascriptis exemplaribus synodalium gestorum patres, & episcopi [c] regionis illius restiterunt Cælestio, & jusserunt, ut eadem condemnaret quia essent hæretici sensus. Sed Cælestius nullo modo adquiescens, quin imo resistens actis iisdem, quibus frequenter auditus est, ecclesiastica communione privatus est: a qua sententia ad Romani episcopi examen credidit [d] appellandum.

Quam mox idem ipse appellatione neglecta Ephesum Asiæ urbem [e] contendit, ibique ausus est per obreptionem locum presbyterii petere. Inde post aliquantos annos sub sanctæ memoriæ Attico [f] episcopo urbem Constantinopolitanam petiit, ubi in similibus detectus, magno studio sancti illius viri ex prædicta alma urbe detrusus [g] est, literis super ejus nomine in Asiam, & Thessalonicam, & Carthaginem ad episcopos missis: quarum exemplaria habentes proferre sumus parati.

Prædictus tamen Cœlestius etiam hinc ejectus ad urbem Romam sub sanctæ memoriæ Zosimo episcopo tota festinatione perrexit: ubi actis, quorum exemplaria habemus, interrogatus, cum ab illo cognitore aliquatenus terreretur, crebris responsionibus, & prosecutionibus suis spem præseminavit, condemnare se illa capitula, de quibus apud Carthaginem fuerat accusatus, promittens. Id enim & instantius jubebatur, ab eoque vehementius [h] ut id faceret expectabatur; atque ob hoc ipsum nonnulla illius sancti sacerdotis [i] humanitate dignus est habitus: & sic epistolam quamdam benignitatis plenam ad Afros episcopos meruit: qua ille abusus est, vel adhuc abutitur ad multorum ignorantium deceptionem.

Episcopis vero ex Africa rescribentibus, omnemque causam, quæ apud eos facta fuerat exponentibus; missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatur ad audientiam pleniorem, ut quæ promiserat, festinaret implere, id est, ut damnatis prædictis capitulis [k], sententia Afrorum pontificum qua fuerat communione privatus, absolveretur; non solum non adfuit, sed etiam ex memorata Romana urbe [l] profugit, atque ob hoc a beatæ memoriæ prædicto Zosimo episcopo [m] scriptis amplissimis, vel longissimis perdamnatus [n] est. In quibus & ipsa capitula de quibus accusatus fuerat continentur; & omnis causa tam de Cœlestio suprascripto, quam de Pelagio magistro ejus praviore videtur esse narrata: quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria, & orientales ecclesias Ægypti diœcesim, & Constantinopolim & Thessalonicam, & Hierosolyma similia, eademque scripta ad episcopos transmissa esse suggerimus.

Ut autem Pelagius cum isto pariter damnaretur, istud in causa est. Ausus est memoratus ante vastationem urbis Romæ in apostolum Paulum commentarios condere, & his edere, de quorum amicitia præsumebat; explanare autem se putavit singula apostoli verba, vel sensus. In epistola igitur, quæ est ad Romanos, cum ad illa loca venisset, ubi vas electionis ita loquitur: *Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransivit.* Hactenus credidit exponendum: quem librum ejus habemus, & proferimus ad convincendum inimicum ejus errorem. Ita ergo idem ait [a]: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors. Exemplo*, inquit, *seu* [b] *imagine usus est, quia sicut cum non esset peccatum per Adam subintravit, sic & cum non remansisset justitia apud aliquem, vita per Christum* [c] *reparata est; & in omnes homines mors pertransiit: Cum sic*, inquit, *qui peccant, similiter & moriuntur. Neque enim aut in Abraham, aut Isaac, aut Jacob mors pertransiit, de quibus Dominus ait, hi omnes vivunt. Hic autem*, inquit, *propterea dicit omnes mortuos, quoniam* [d] *multitudine peccatorum non excipiuntur pauci, sicut & ibi inquit: Non est qui faciat bonitatem non est usque ad unum. Et iterum illud inquit: Omnis homo mendax. Aut certe in illos omnes pertransiit*, inquit, *qui humano ritu non cœlesti sunt conversati.*

Et post pauca. *Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non prævaricaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ: sive cum non esset*, inquit, *qui inter justum, & injustum discerneret, putabat mors se omnium dominari, sive in eos, qui mandatum tanquam Adam prævaricati sunt: hoc est de filiis Noe, quibus præceptum est, ut animam in sanguine non manducarent. Et de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est. Sed & in eos, qui præter mandatum-legem contempserant naturalem. Qui est forma futuri. Quoniam*, inquit, *sicut Adam præter coitum a Deo formatus est, sic & Christus ex Virgine fabricante Spiritu sancto processit, sive, sicut quidam dicunt, forma a contrario; hoc est, ut sicut ille caput peccati, sic iste caput justitiæ sit; sed non sicut delictum ita & donum; ne in forma*, inquit, *æqualitas putaretur. Si enim in unius prævaricatione multi mortui sunt, multo magis dono, & gratia Dei per unum hominem Christum in multos abundavit; plus valuit*, inquit apostolus, *gratia in vivificando, quam peccatum in occidendo; Quia Adam se solum, & suos posteros interfecit, Christus vero & eos qui tunc erant in corpore, & hos qui postea futuri erant liberavit.*

Hic sollicitus Catholicus lector notet, quod dicat, *Adam non sibi soli, sed & posteris suis nocuisse*. Tene superiorem definitionem ejus: posteros enim hic dicit, non omnes ubique, & omnino totos homines læsos illius peccato, sed illos tantum qui per imitationem similiter suis peccatis, & proprii facti sunt rei prævaricationis, sicut Adam: qui sine dubio ii ipsi pronepotes ejus, & posteri esse inveniuntur. Hi

[a] [...]ardam eo[...] n excerpta [...]r exhibui[...]s

[b] [...] idem fex [...] ita haben[...] tum cap. [...] lib. 11. de [...]ccato ori[...]nali, tum [...] XI. l. 5. S. [...]gestum de [...]tis Pelagii, [...] nec eo[...]em ordine, [...] iisdem [...]rbis in ple[...]que serva[...]

[c] [...]Orosius in [...]pologia Ce[...] jam [...] honorem [...]resbyterii [...]brepentem [...] Carthagi[...]n pluri[...]is episcopis [...]dicantibus [...]odicum, au[...]um, con[...]um, con[...]um, dete[...]umque ab [...]cclesia ex [...]frica pro[...]urisse.

[d] Paulinus [...] in libello ad Zosimum mox excu[...]endo.

[e] epist. synodorum Carthag. & Milevitanæ ad Innoc. I. *etiam ad presbyterium in Asia dicitur pervenisse.*

[f] qui Prospero carm. de ingratis dicitur *doctis bonus ore sacerdos, repulisse obducta tectos forma.*

[g] Augustinus l. 3 contra Julianum cap. 1. *Cælestium Constantinopoli debellatum.* Hoc ad annum 423. referas licet, non vero 419. ex ep. Cælestini cap 18. Part. I. concilii Ephesini. Ab Ephesiis quoque pulsus docet Prosper cap. 2. Carminis de ingratis.

[h] Paulinus diac. in suo libello repetit verbum illud, *damna.*

[i] S Aug. c. 3. & 4. l. 11. ad Bonifacium [...] contra duas epistolas Pelagianorum & alib.

[k] [...] quæ at Innocentii aucto[...]tate vigoris apostolici ec[...] comm. pri[...]vatus.

[l] S. Aug. eodem cap. 3. lib. 11. ad Bonifacium papam: *Cum ejus præsentia &c. se substraxit & negavit examini.*

[m] De hac tractatoria epistola plura paulo post.

[n] S. August. epist. 157. ad Optatum: *Conciliorum episcopalium vigilantia a duobus vener. antistitibus apostolicæ sedis toto Christiano orbe damnati sunt.*

[a] Paucis mutatis eadem habentur in commentariolis in epist. ad Romanos, quæ extant Tom. VIII. operum S. Hieron. Ea vel hinc Pelagio asseras; etsi alia deessent argumenta, præsertim petitum ex cap 16. de gestis Pelagii: *Sunt enim quædam expositiones epistolæ Pauli, quam scribit ad Romanos ipsius esse Pelagii dicuntur &c.* & lib. 3. de peccatorum meritis ad Marcellinum ipso fere initio & alibi.

[b] forma.

[c] futura non præsens habent editi libri.

[d] quia in

Hi autem, inquit, *qui contra* [a] *traducem peccati sentiunt, aliter eos, qui defendunt traducem impugnare conantur. Si peccatum*, inquit, *Adæ etiam non peccantibus nocuit; ergo, & Christi justitia non credentibus prodest: quoniam similiter, imo plus dicit apostolus per unum liberari, quam per unum ante perierunt.*

Deinde dicunt, inquit, *si baptismus mundat antiquum illud, veternosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato: non enim poterunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerunt. In hoc addunt*, inquit, *quoniam si anima non est ex traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola & pœnam meretur. Injustum est enim ut hodie nata anima non ex massa Adæ tam antiquum peccatum portet alienum. Quin & rationabile est, ut Deus qui propria peccata dimittit, non imputet alienum.*

Et iterum in alio sermone suo idem Pelagius: *Si peccator genuit*, inquit, *peccatorem, ut parvulo ejus* [b] *peccatum originale in baptismi acceptione solvatur. Justus ergo justum gignere debuit. Si parentes*, inquit, *post conversionem propria peccata non lædunt, multo magis filii eorum per eos noceri* [c] *non potuerunt. Si priori homini contigit causam mortis fecisse; ergo per Christi adventum mori jam non oportebat. Si per peccatum Adæ mors orta esset, nunquam post remissionem peccatorum, quam nobis liberator donavit, moreremur. Plus ergo valuit peccatum Adæ omnes omnino homines occidendo, quam Christi gratia in salvando, quæ non omnibus, sed tantum credentibus profuit: neque enim omnes qui nascuntur ex Adam, ii etiam renascuntur in Christo.* Et reliqua.

Quæ omnia suprascripta capitula, ut jam superius dictum est, continet illa beatæ memoriæ episcopi Zosimi epistola, quæ tractatoria dicitur [d], qua Cœlestius, Pelagiusque damnati sunt, quæ & Constantinopolim, & per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum patrum est roborata. Cui Julianus, & reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem patribus facere, non solum imperialibus [e] legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositi, atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt.

Ex quibus plurimi resipiscentes, & a prædicto errore correcti, regressi sunt supplices [f] ad sedem apostolicam, qui & suscepti suas ecclesias receperunt.

Prædicti sane Cœlestius & Pelagius non tunc primo a sanctæ memoriæ Zosimo videntur esse damnati, sed [g] ab ejus decessore sanctæ recordationis Innocentio, a quo & Julianus fuerat ordinatus, quique post illorum damnationem, usque ad prædicti Innocentii episcopi excessum e vita, in ejus communione permanens & perseverans in sincera sententia, & communicans damnatori prædictorum, ipse quoque sine dubio Pelagium [h] Cælestiumque damnavit. Et quid nunc desiderat, aut de quo queritur, ignoramus.

f ad sanctæ matris ecclesiæ gremium redierunt, inquit Possidius c. 18. vitæ S. Aug.

g Genadius c. 43. Catalogi virorum illustrium: Innocentius V. R. E. scripsit decretum occidentalium ecclesiarum & orientalium adversus Pelagianos datum, quod postea successor ejus Papa Zosimus latius promulgavit.

h Beda lib. 1. seu præfat. in Cantica Cant. ait Julianum parvulum a Pelagio nutritum, quasi regulum in caverna colubri: sed & hic errasse videtur, aut dicendum dissimulasse usque ad obitum Innocentii.

a Vide lib. 3. de Peccatorum meritis sive epist. S. Augustini ad Marcellinum capp. 1. 5. 12. &c. Pelag. in c. 7. epist. ad Romanos *Insaniunt qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum.*

b *reatus originalis*, dicitur in eodem testimonio cit. a S. August. c. 9. libri 11. de peccatorum meritis & remissione.

c Ibidem cap. 27.

d Hanc alii postea dixere dogmaticam, sive constitutionem in materia fidei. De ea vide S. August ep. 47. ad Valentinum, epist. 157. ad Optatum, c. 21. l. de peccato originali &c. Auctor sententiarum post epist. Cælestini papæ ad Gallos episcopos, vocat cap. 5. *regularem auctoritatem scriptam ad totius orbis episcopos.* Videndus quoque Prosper in Chronico, & c. 21. contra Cassianum: *Quando Africanorum conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteram omnium armavit antistitum &c.* subscribentium ipsius decretoriæ epistolæ: nec omittendus Possidius cap. 18. vitæ S. Augustini. Bonifacius Papa piissimorum imperatorum catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Christi non solum apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis &c. *Prosper loc. cit.*

A Ut autem a sanctæ recordationis Innocentio damnarentur, talis extitit causa. Post Romanæ urbis vastationem in Palæstina degebat Pelagius. Inventi sunt a quibusdam studiosis [a] episcopis libri ejus, in quibus multa & varia adversus fidem catholicam conscripta esse videntur: hi cum literis in Africam patribus, & episcopis missi sunt, ubi [b] tribus conciliis congregatis memorati lecti sunt libri. Exinde relationibus Romam missis, ipsis quoque libris pariter destinatis, apostolica [c] sententia rescribentis ad prædicta concilia emanavit, quæ eosdem ipsos Cælestium Pelagiumque ecclesiastica communione privavit, quorum scriptorum exemplaria habemus in manibus.

B Adhuc etiam Hierosolymis constitutus Pelagius accusatus fuit apud [d] synodum, & primo quidem tergiversando ambiguis quibusdam se professionibus tegens, & prosequens dubia, vel respondens, illam tunc videtur episcoporum audientiam delusisse: sed postmodum evidenter deprehensus insistentibus accusatoribus a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit episcopus, atque detectus, a sanctis quoque, ac venerabilibus Hierosolymorum locis est deturbatus. Ejus denique sancti Theodoti ad reverentissimum urbis Romæ episcopum, & sanctæ recordationis Prayli [e] Hierosolymitani episcopi missa scripta testantur, quorum exemplaria ad documentum habemus in C manibus.

In ipsa autem accusatione capitulorum, quæ eidem tunc Pelagio objecta sunt, etiam hæc continentur cum aliis execrandis, quæ Cælestius ejus discipulus sentiebat.

Id est, *infantes, etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam.*

Illud quoque, quod superius positum est capitulum sentiri a Cælestio, & esse consentaneum magistri sui doctrinæ memoravimus: id est; *Legem sic mittere ad regnum cœlorum, sicut evangelium*, Pelagius quibusdam scriptis suis aperte confirmat, ac pronunciat.

Denique libellus est ejus, quem habemus in manibus, ad quamdam Livaniam [f] Viduam [g] D sermonem continens exhortatorium, in quo ita habetur; *Simplicitatem*, inquit, *sequi Christi famulam decet; non hanc, quæ stultitia magis est quam simplicitas, sed illam, de qua scriptura dicit*: Benedicta anima omnis simplex, *dicente alibi scriptura*: Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. *Hinc*, inquit, *ostenditur non esse simplicitatem veram, quæ Dei mandata in sensata securitate contemnit: sed eam quæ legis præcepta sapienti timore custodit: Dicente enim* maledictum esse eum, qui non permanet in his, quæ scripta sunt, *a contrario benedictum esse non vult, qui non omnia præcepta servaverit. Et si omnis simplex benedictus est; ergo sim-* E *plex ille est, qui omnia præcepta legis impleverit.*

Adserere hunc illud (quod toties jam superius dictum est) ad regnum cœlorum libros Moysis sicut evangelium mittere, nullus catholicorum, qui hoc capitulum legerit, dubitat: nec intelligendo difficultatem aliquam poterit sustinere; & quia indiscrete legem in eodem impiissimo capitulo nominavit, si Mosaicam, cujus testimonium maledicti posuit, aperte nos ad Judaismum attrahere tentat. Quod si ad tegendum se per fallaciam, legis nomine evange-

a Erot... zaro ...

b duo... ginens... Milev... intelli... videtu...

c Extra... lorum... episto... canon... tertii.

d Dios... nam ... Lydd... de qu... gust. ... lib. 11 ... tract. ... contra... num, ... libro ... stis P... nis a ... ro pri... edit. ... nitis a... cis. SS... Prospe...

e Zosim... ad Af... Ecce e... Hier. ... Prayli... in loc... quonda... Joannis... scopus ... dinatus... pimus, ... sed ea ... tantum ... comme... ria non... demna...

f Quid ... lianam ... certe eju... men an... gramma... mo tex...

g Quæda... alia ad ... dem vi... adulato... scripta ... S. Aug. ... 6. 7. 8. ... libri de ... stis Pel... & S. H... lib. 3. c... Pelagia... *Eidem ... lans vi...* &c.

gelium appellat, non errat, sed in eo est impius, in quo sub simili, & æquali nos maledicto, constituere non pertimescit, exæquans legis [a] circumcisionem, & omni Judaismo evangelicam gratiam.

Unde etiam discipulus ejus Cælestius aperte ausus est pronunciare, *Legem sic mittere ad regnum cœlorum, sicut evangelium*. Manifestum est enim secundum Pelagium, quia si sub eodem, vel simili adhuc sumus vinculo, etiam sub evangelii tempore, ut si quid tanquam homines erraverimus, aut unum de præceptis evangelii non impleverimus, esse nos maledictos. Quod si ita est, quod absit, tamen ut ille vult, sic dictum, exæquatum est legi veteri evangelium: & ubi erit dictum Pauli apostoli: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia sicut scriptum est, maledictus omnis homo, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea*.

Quin etiam subdescendens hunc ipsum sensum latius in eodem sermone libelli hujus exequitur, & latius eum commendat. Post multa enim ibi ait: *Odisse, maledicere, & invidere: mentiri, detrahere, & detrahentibus credere, leve, aut nullum putatur esse peccatum: sed hi qui hoc putant, obliti sunt, quoniam & levis præcepti obnoxios gehennæ legimus esse mancipandos: dixisse enim, inquit, dominum manifestum est*: Quicumque dixerit fratri suo fatue, vel racha, reus erit gehennæ.

Hos igitur in ejusmodi amplissimis erroribus deprehensos Pelagium scilicet, & Cælestium ad satisfactionem ecclesiæ Julianus, & ceteri sui participes vel modo condemnent; & si quos confidunt adversus catholicam fidem non recte sentire nominatim designare non dubitent: & ecclesiastico ordine a nobis accipient pro nostra possibilitate responsum, aut ab eo certe, quem dicunt [b] a sensu catholico deviare.

Sicut enim superius præfati sumus, jam multi [c] qui Cælestium, & Pelagium cum eo fuerant secuti, Juliani quoque participes, & socii facti derelicto eo, Pelagioque damnato, sedi se apostolicæ submittentes, & pœnitere super his, quæ male senserunt profitentes a sanctis patribus digni habiti miseratione suscepti sunt. *Hactenus Marius Mercator*.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Aureolum hocce commonitorium si venisset in manus eminentissimi annalium ecclesiæ scriptoris, ut diligentissimorum virorum Petavii, Vossii, atque Usserii, qui post eum historiam Pelagianam texuerunt, cum ex eo quamvis brevibus spatiis circumscripto plurima illa veteris memoriæ monumenta, quæ magno studio pluribusque annis ex Augustino, Hieronymo, Orosio, Prospero, aliisque hinc inde conquisierunt, auctoritate coævi scriptoris firmare potuissent, tum incognita hactenus atque alia indicta theologis historicisque protulissent in medium. Ex quibus nonnulla selegi, quæ tibi lector antiquitatis studiose libens volensque offero.

I. Cælestium eunuchum matris utero editum.

II. Ante urbem a Gothis captam auditorem Pelagii fuisse.

III. Ex urbe Romana egressum Carthaginem venisse, & discipulos multos habuisse.

IV. Paulinum, qui libellum accusationis adversus Cælestium obtulit patribus Africanis, quemque vulgo ajunt fuisse Carthaginensem diaconum, illum ipsum esse S. Ambrosii Mediolanensis episcopi diaconum, cujus & vitam scripsit.

V. Cælestium diversos conspirantes sibi misisse per provincias, qui sex capita doctrinæ ejus per populos disseminarent.

VI. Eumdem sæpius auditum ac resistentem, ab episcopis Afris Carthagine congregatis ecclesiastica communione privatum ad sententiam Romani episcopi appellasse.

VII. Ea vero appellatione mox neglecta Ephesum Asiæ urbem contendisse, ibique ausum esse per obreptionem locum presbyterii petere.

VIII. Post aliquot annos Constantinopolim petiisse, ibique detectum studio Attici episcopi ex illa urbe detrusum esse.

IX. Attici literas super ejus nomine Thessalonicam & Carthaginem, & in Asiam ad episcopos missas.

X. Ejectum Constantinopoli ad urbem Romam sub Zosimo (an. 417.) tota festinatione perrexisse.

XI. Promisisse Zosimo condemnaturum se capitula illa, de quibus apud Carthaginem fuerat accusatus, & ob hoc ipsum nonnulla papæ humanitate dignum fuisse habitum.

XII. Meruisse ab eo epistolam benignitatis plenam ad Afros episcopos, eaque abusum (etiam an. 429.) ad multorum ignorantium deceptionem.

XIII. Post accepta quæ Afri misissent acta ad pleniorem audientiam vocatum, ut damnatis capitulis quæ promiserat festinaret implere, & absolveretur a sententia, qua fuerat primum ab Afris episcopis communione privatus, Roma profugisse.

XIV. A Zosimo scriptis amplissimis longissimisque cum magistro suo Pelagio perdamnatum esse, & ad episcopos orientis, Ægypti, CP. Thessalonicæ, & Hierosolymorum transmissa fuisse exemplaria.

XV. Pelagium ante vastationem urbis Romæ commentarios in apostolum Paulum condidisse, & edidisse, hoc est dicasse, aut obtulisse his, de quorum amicitia præsumebat.

XVI. Tractatoriam Zosimi epistolam, in qua impia Pelagii Cælestiique dogmata continebantur, per totum orbem missam subscriptionibus sanctorum Patrum fuisse roboratam.

XVII. Julianum ejusque complices subscribere detrectantes non solum imperialibus legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositos atque exauctoratos ex omni Italia deturbatos fuisse.

XVIII. Plurimos ex iis resipiscentes supplices ad sedem apostolicam regressos, & susceptos, suas ecclesias recepisse.

XIX. Julianum ab Innocentio ordinatum, post Pelagii Cælestiique damnationem usque ad obitum ejusdem papæ perseverasse in sincera sententia, & sine dubio Pelagium Cælestiumque damnasse.

XX. Post Diospolitanam synodum evidenter deprehensum insistentibus accusatoribus (Erotem puto Lazarumque intelligit) a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit episcopus, a sanctis Hierosolymorum locis deturbatum.

XXI. Theodotum missis scriptis ad Papam ista fuisse testatum, pariterque Praylium Hierosolymitanum episcopum, quorum uterque anno 429. jam obierat.

XXII.

XXII. Pelagium libellum seu sermonem exhortatorium scripsisse ad Livaniam (quid si Livianam aut ἀναγραμματικῶς Julianam?)

XXIII. Multos Juliani participes eo derelicto, Pelagioque damnato sedi se apostolicæ submisisse, profitentes se pœnitere super his quæ male senserunt.

[a] CIRTENSE CONCILIUM

IN CAUSA DONATISTARUM

SUB INNOCENTIO I.

Anno CCCCXII.

Locus tempus & causa concilii.

a *Cirtense.*) Hoc concilium habitum Cirtæ in Numidia, mense Junio, anno salutis 412. qui est Innocentii undecimus. Causa habiti concilii ista fuit, quod Donatistæ collatione victi & confutati atrocius grassarentur, & verbis simul ac scriptis plura mendacia spargerent, quasi nostri judicem corrupissent: suæ factionis hominibus autem ne quidem loqui permissum fuisset. Ut his ergo mendaciis occurrerent, hoc loco Silvanus Numidiæ primas, S. Augustinus, aliive plures ejus provinciæ episcopi convenerunt, acturi & consulturi de communi modo, quo Donatistis calumniantibus, suisque mendaciis collationem habitam irritare conantibus, resistendum foret. Quid vero inter eos transactum sit, & communi sententia decreverint, licet acta ipsa perierint, synodalis epistola inde ad Donatistas laicos scripta refert. Extat apud Augustinum epist. 150. De qua illud admonendum putamus, quod in fine ipsius octavus, pro nono consulatu Honorii mendose positus sit. Baronius ann. 412. num. 9. & 14.

Error in notam consularem irrepsit.

EPISTOLA SYNODALIS.

Silvanus senex, Valentinus, [1] Aurelius, Innocentius, Maximinus, Optatus, Augustinus, Donatus, & ceteri episcopi de concilio [2] Cirtensi ad Donatistas.

Hanc epist. a se dictatam agnoscit Aug. 2. retract. 40.

CUM in auribus nostris fama crebresceret, hoc vobis vestros episcopos dicere [3] cognitorem præmio fuisse corruptum, ut contra eos sententia proferretur; vos autem ista facicile credere, ac propterea multos vestrum adhuc nolle acquiescere veritati: placuit nobis cogente domini caritate ex concilio nostro hæc ad vos scripta dirigere, quibus primitus admoneremini, illos vobis victos atque convictos hæc mendacia jactare: qui etiam in suo mandato, quod pro illa collatione fecerunt, & suis nominibus atque subscriptionibus firmaverunt, nos illic traditores & persecutores suos esse dicentes, in falsitate atque mendacio manifestissimo detecti atque convicti sunt: ita ut volentes gloriari de multitudine coepiscoporum suorum, inter aliquorum absentium nomina, etiam mortui nomen insererent: & cum quæreretur ubi esset, subita perturbatione cæcati, ipsi eum confiterentur in itinere defecisse. Et cum interrogarentur, quomodo potuerit apud Carthaginem subscribere, qui in itinere jam defecerat, vehementius perturbati, alio mendacio se obligaverunt, respondentes eum Carthagine redeuntem fuisse defunctum. De quo mendacio exire omnino minime potuerunt. Ecce quibus creditis vel de antiqua traditione, vel de cognitoris corruptione, qui mandatum suum ubi nobis objecerunt, crimen traditionis non potuerunt conscribere sine crimine falsitatis. Proinde quæ maxime necessaria credidimus, his literis tanquam breviario collecta inseruimus, ne forte ad magna gestorum volumina vel pervenire non facile possitis, vel ea legere laboriosum putetis. Carthaginem venimus & nos & episcopi vestri, & quod prius nolebant, & indignum esse dicebant, in unum convenimus: electi sunt ex nobis & ex ipsis, septem hinc, & septem inde, qui pro causa omnium loquerentur. Electi sunt alii septem hinc & septem inde, cum quibus, ubi opus erat, consilium petractarent. Electi sunt quatuor hinc & quatuor inde, qui gestis conscribendis custodes essent, ne infalsatum aliquid ab aliquo diceretur. Dati sunt etiam a nobis & ab ipsis notarii quatuor hinc & quatuor inde, ut bini cum exceptoribus judicis alternarent, ne aliquis nostrum se dixisse aliquid causaretur, quod non fuisset exceptum. Huic tantæ diligentiæ etiam illud est additum, ut & nos & ipsi, quemadmodum ipse judex, verbis nostris subscriberemus, ne quisquam diceret, in illis gestis aliquid vel postea fuisse corruptum. Cum enim adhuc viventibus eis qui subscripserunt, innotuerint eadem gesta omnibus locis, in quibus oportet ut innotescant, sic etiam ad posteros confirmata veritas perduravit. Nolite ergo esse ingrati tantæ misericordiæ Dei, quæ per istam diligentiam vobis ministrata est. Nulla excusatio jam remansit: nimium dura, nimium diabolica sunt hominum corda, quæ adhuc tantæ manifestationi veritatis obsistunt. Ecce episcopi partis vestræ, quos omnes elegerunt, ut pro omnibus loquerentur, conati sunt, quantum potuerunt, ut omnino ipsa causa non ageretur, propter quam tantus numerus episcoporum utriusque partis de universa Africa, & de tam

1 Aurelii nomen hoc loco exhibent omnes Mss. Augustinus illud non habet in lib. Retract. 2. cap. 40. *Hard.*
2 Mss. duo Vatic. *Xersensi*: alii omnes, *Zertensi*. Harduinus.
3 Marcellinum tribunum.

tam longinquis locis Carthaginem venerat. Et A cum omnis anima suspensa expectaret in tanta collectione quid ageretur, illi vehementer instabant ut nihil ageretur. Quare hoc? nisi quia causam suam malam sciebant, & facillime se posse convinci, si ageretur, dubitare non poterant? Ipse ergo animus eorum, quo timebant ne causa ageretur, jam victos eos esse monstrabat. Si enim extorquerent quod volebant, ut jam collatio ipsa non fieret, nec disputationibus nostris veritas appareret, redeuntes a Carthagine, quid vobis erant responsuri, quid demonstraturi? Credo prolaturi erant gesta, & dicturi vobis: Nos instabamus ut causa non ageretur, illi instabant ut ageretur. Vos expectatis videre quid egerimus: Ecce legite, ubi eos vicimus, ut nihil ageremus. Forte & vos responderetis, si cor haberetis: Nihil ergo acturi, ut quid istis? vel potius, qui nihil egistis, ut quid redistis? Denique posteaquam non potuerunt efficere quod conati sunt, id est, ut causa non ageretur; ipsa actio demonstravit quid timuerint, quando in omnibus victi sunt. Confessi sunt enim contra ecclesiam catholicam, quæ toto terrarum orbe diffunditur, nihil se habere quod dicerent, quia divinis sanctarum scripturarum testimoniis oppressi sunt, quibus ecclesia designatur, incipiens ab Jerusalem crevisse per loca, in quibus apostoli prædicaverunt, & nomina eorumdem locorum in suis epistolis & actis conscripserunt, & inde diffundi per ceteras gentes: contra istam ecclesiam se non habere causam, manifesta voce professi sunt: ubi est evidentissima in nomine Dei nostri victoria. Cum enim confirmant ecclesiam, cui nos communicare, ipsos autem non communicare, manifestum est, olim se victos esse testantur; & vobis, si sapitis, apertissime indicant, quid dimittere, & quid tenere debeatis; non in ea falsitate, qua vobis non cessant adhuc usque mentiri, sed in illa veritate, quam victi coacti sunt confiteri. Quisquis ergo ab hac catholica ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, *sed* D *ira Dei manet super eum*. Quisquis autem in hac ecclesia bene vixerit, nihil ei præjudicant aliena peccata: *Quia unusquisque in ea proprium onus portabit*, sicut apostolus dicit: *Et quicumque in ea corpus Christi manducaverit indigne, judicium sibi manducat & bibit*. Nam etiam hoc ipse apostolus scripsit. Cum autem dicit: *Judicium sibi manducat*, satis ostendit, quia non alteri judicium manducat, sed *sibi*. Hoc nos egimus & ostendimus, & obtinuimus, quia communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si in factis malis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam & personam suam, nec præjudicat alteri, quem in E consensione mali operis socium non habet criminis. Hoc [1] enim ipsi voce apertissima coacti sunt confiteri, non tunc quando ista dicebamus, sed postea cum aliud ageretur. Nam cum ventum fuisset ad causam etiam Cæciliani, quam nos ab ecclesiæ causa distinguebamus, ut si forte malus esset inventus, ipsum anathematizaremus; non tamen propter ipsum ecclesiam Christi relinqueremus, cui per malam suam causam præjudicare non posset: cum ergo etiam ad ipsam Cæciliani causam ventum fuisset, & legissent illi concilium [2] Carthaginense, ubi recitabant septuaginta plus minus episcoporum sententias contra Cæcilianum absentem latas; respondimus eis, sic non obesse illud episcoporum concilium absenti Cæciliano, quemadmodum non obfuit plurium episcoporum partis Donati [3] concilium absenti Primiano, quando eum in Maximiani causa plus minus centum episcopi damnaverant. Tunc illi nominata causa Maximiani, unde sciunt se etiam quos damnaverant in honore integro su-B scepisse, & baptismum in sacrilego Maximiani schismate datum se confirmasse, & non destruxisse, & in sua Vagaitana sententia, [4] qua eos damnaverunt, quibusdam, qui in ipso schismate fuerunt, dilationem dedisse, & dixisse quod eos non polluerint sacrilegi surculi Maximiani plantaria: ista ergo causa posteaquam eorum aures percussit, expavescentes & perturbati, & obliti unde superius contra nos contendebant, continuo dixerunt: nec causa causæ, nec persona personæ præjudicat: & confirmaverunt verbis suis quod nos antea de ecclesia dicebamus: quia non solum catholicæ transmarinæ, contra quam se confessi sunt non habere quod dicerent, verum etiam catholicæ Africanæ, quæ il-C li unitatis communione conjungitur, causa & persona Cæciliani, qualiscumque fuisset, præjudicare non posset: si Maximianus, qui cum ceteris sociis suis Primianum damnavit, si etiam Felicianus, qui simul Primianum damnavit, & postea in causa Primiani a Donati parte damnatus est, non præjudicat parti Donati, cui modo episcopus, sicut antea fuerat receptus, adjungitur: sic etiam ipsis sociis suis Maximianus non præjudicat, quibus isti dilationem dederunt, dicentes, eos ab illo, cum quo fuerunt, non fuisse pollutos, quia nec causa causæ præjudicat, nec persona personæ. Quid ergo quæritis amplius? Multis quidem verbis superfluis gesta oneraverunt, & quia non potuerunt efficere ut causa non ageretur, hoc fecerunt multum loquendo, ut quod actum est, difficile legeretur. Sed debent vobis etiam ista eorum pauca verba sufficere, ne propter nescio quæ nescio quorum hominum crimina oderitis unitatem catholicæ ecclesiæ: quia sicut dixerunt, relegerunt, subscripserunt, nec causa causæ præjudicat, nec persona personæ. Nam & in ipsa causa Cæciliani, quam licet ad ecclesiæ causam non pertinentem, tamen defendendam suscepimus, ut etiam ibi calumniæ manifestarentur ipsorum, apertissime victi sunt, nihilque eorum, quæ in Cæcilianum intendebant, probare potuerunt. Insuper etiam de criminibus traditionis nos episcopalia gesta [5] protulimus, unde recitavimus aliquos eorum episcoporum, qui sententias in absentem dixerant Cæcilianum, manifestissimos fuisse traditores. Contra ipsa gesta illi, quia non habebant quod dicerent, falsa esse dixerunt, sed nullo modo probare potuerunt. Insuper etiam confessi sunt, vel potius pro magna gloria professi sunt, Cæcilianum apud Constantinum imperatorem a suis

1 Al. *etiam*. 2 Anno Christi 311.
3 Concilium Carbasussit. an. 393. De eo vide August. in Psal. 36.
4 Anno Christi 394. Vide August. lib. 3. contra Cresconium cap. 53.
5 Concilium Cirtense anni 305.

suis præcessoribus accusatum. Et addiderunt A mendacium, quod illis accusantibus fuerit ab imperatore damnatus. Ecce & hinc victi sunt, unde vobis solent nebulas erroris offundere, concitantes nobis invidiam, & in odium vestrum nos adducentes, quia ecclesiæ causam apud imperatores agimus. Ecce majores eorum, de quorum nominibus gloriantur, ecclesiæ causam egerunt apud imperatorem, persecuti sunt accusando Cæcilianum, apud imperatorem damnatum dixerunt. Jam non vos inducant vanissimis & mendacissimis verbis: redite ad cor vestrum, timete dominum, cogitate veritatem, relinquite falsitatem. Quidquid enim jam passi fueritis imperialibus legibus, quod non pro justitia, sed pro iniquitate pati- B mini, non poteritis dicere, ideo nos esse injustos, quia sic vobiscum agi non debuit, ut imperator vos ab ista iniquitate compesceret; episcopi enim vestri confessi sunt majores suos sic egisse cum Cæciliano, quomodo vobiscum agi non vultis; & tamen quod Cæcilianum apud imperatorem persecuti fuerint, etiam ipsis confitentibus & profitentibus satis constitit. Quod autem Cæcilianus fuerit ab imperatore damnatus, omnino non constitit: imo etiam constitit, eum accusantibus & persequentibus majoribus eorum, & bis [1] numero prius ab episcopis, & ab ipso postea imperatore fuisse purgatum. Hoc etiam ipsi confirmaverunt, talia postea quasi pro causa sua proferendo, ut C magis contra ipsos esse invenirentur, & pro causa Cæciliani etiam illa, quæ protulerunt, recitarentur. Quoscumque ergo accusare voluerunt, nullis certis documentis probare potuerunt. Quidquid autem nos & pro ecclesiæ causa, & pro Cæciliani causa diximus, & verbis suis lectionibus a se prolatis etiam ipsi confirmaverunt. Nam protulerunt primo codicem Optati, unde quasi probarent Cæcilianum ab imperatore damnatum: qui codex cum contra illos legeretur, & magis ostenderet Cæcilianum fuisse purgatum, ab omnibus risi sunt. Sed quia ipse risus non potuit ab exceptoribus excipi, verbis suis apud acta risos se esse testati sunt. Iterum recitaverunt & protulerunt libel- D lum imperatori Constantino a suis majoribus damnatum, ubi questi sunt, quod eos memoratus imperator graviter persequeretur, ac sic eodem libello manifestarunt se apud imperatorem a Cæciliano fuisse superatos, falsumque esse, quod dixerant, eum ab imperatore damnatum. Tertio protulerunt literas ejusdem Constantini ad vicarium Verinum datas, ubi eos graviter detestatur, & propterea dicit sic exilio relaxandos, & furori suo dimittendos, quia jam Deus cœperat in illos vindicare. Ac sic etiam istis imperatoris literis confirmaverunt se falsum dixisse, quod Cæcilianus ab imperatore damnatus sit, cum potius imperator ipsos a Cæciliano victos esse monstraverit, quando E eos vehementer execratus, ideo jussit ut de exilio dimitterentur, ut, Deo judice, sicut etiam cœperant, punirentur. Postea Felicis Aptungensis ordinatoris Cæciliani causam in medium miserunt, dicentes eumdem Felicem fuisse traditorem, a quo Cæcilianus fuerat ordinatus:

& ejusdem Constantini imperatoris pro Cæciliano contra seipsos literas protulerunt, ubi ad proconsulem scripsit, ut ad comitatum suum mitteretur Ingentius. Iste autem Ingentius confessus fuerat in cognitione Æliani proconsulis [2] falsum se fecisse adversus Felicem Cæciliani ordinatorem. Dicebant ergo isti non sine causa voluisse imperatorem ut ad se mitteretur Ingentius, nisi quia Cæciliani adhuc causa pendebat: & conabantur immittere suspicionem vanissimam, quo posteaquam Ingentius ad comitatum directus est, tunc imperator contra Cæcilianum protulerit judicare, & illud judicium suum quod nos recitaveramus, ubi inter partes cognoverat, Cæcilianumque purgaverat, sententia posteriore rescindere. Sed dicebatur eis, ut hoc potius legerent, & nihil omnino proferebant. Illæ [3] autem literæ imperatoris, quibus, ad se mitti jussit Ingentium, quas contra seipsos pro Cæciliano recitaverunt, hoc continent, quod Ælianus proconsul in causa Felicis audientiam præbuerit competentem, eumdemque Felicem a crimine traditionis innocentem fuisse constiterit. Sed Ingentium ad comitatum propterea jubere transmitti, ut illis, qui ibi erant, & diuturnis diebus eum interpellare non desinebant, apparere & intimari posset, & frustra eos Cæciliano invidiam comparare, & adversus eum violenter insurgere voluisse. Quis eos crederet ista contra se recitasse pro nobis, nisi Dei omnipotentis nutu factum esset, ut non solum verba eorum gestis tenerentur, sed etiam manus subscribentium legerentur? Nam & ordinem consulum & dierum, qui gestis expressus est, si quis nunc diligenter advertat, inveniet primo Cæcilianum episcopali judicio fuisse purgatum. Deinde non multo post Felicis [4] Aptungensis causa ab Æliano proconsule examinata est, ubi eum constitit innocentem. In qua causa ad comitatum mitti jussus est Ingentius, & longe postea ipse imperator causam inter partes cognovit atque finivit. In qua cognitione Cæcilianum innocentem, illos autem calumniosissimos judicavit. In quo ordine consulum & dierum satis ostenditur fallaciter eos & calumniose dixisse, quod imperator, misso ad comitatum Ingentio, judicium suum mutavit: & Cæcilianum, quem prius purgaverat, postea condemnavit. Non solum autem nihil de hac re legere potuerunt, & contra seipsos tanta legerunt; sed etiam per ordinem consulum evidentius convincuntur, post causam Felicis proconsulari judicio terminatam, in qua jussum est, ut ad comitatum Ingentius mitteretur, nec parvo intervallo, sed longe postea memorati imperatoris judicio inter partes habito, Cæcilianum fuisse purgatum. Non ergo vobis dicant, quia præmio corrupimus judicem. Quid enim aliud solent victi homines dicere? Aut si aliquid dedimus judici, ut contra illos pro nobis pronunciaret; ipsis quid dedimus, ut contra se pro nobis tanta non solum dicerent, verum etiam recitarent? An forte volunt, ut eis apud vos gratias agamus, quia cum dicant judicem præmio a nobis esse corruptum, ipsi tam multa, quæ pro nobis contra seipsos dixerunt & recitaverunt, gratis

1 In Conc. Rom. primum, deinde in Arelat.
2 Ms. *falsam fecisse*, supple *Epistolam*.
3 Sunt ex in epist. LXVIII. Augustini insertæ.
4 Al. *Aptugnensis*.

gratis nobis omnia præstiterunt? Aut certe si propterea dicunt, quod nos vicerint, quia melius egerunt causam Cæciliani quam nos, hoc plane credatis illis. Nos enim duas lectiones pro illo sufficere putaveramus: illi autem quatuor protulerunt. Sed quid vos pluribus literis oneremus? Si vultis nobis credere, credite, & teneamus pariter unitatem quam jubet & diligit Deus. Si autem nobis non vultis credere, gesta ipsa legite, aut vobis ut legantur admittite, & an vera sint quæ scripsimus vobis ipsi probate. Si autem nihil horum facere vultis, & manifestissima veritate convictam partis Donati falsitatem adhuc sequi desideratis, mundi erimus a pœna vestra, quando vos sero postea A pœnitebit. Si vero id, quod vobis præstitit Deus non contempseritis, & post causam tam diligenter actam, & tam diligenter manifestatam, perversam consuetudinem relinquentes, paci Christi & unitati consenseritis, de vestra correctione gaudebimus: & sacramenta Christi, quæ in sacrilegio schismatis ad judicium habetis, utilia & salubria vobis erunt, cum in catholica pace habueritis caput Christum, *ubi caritas cooperit multitudinem peccatorum*. Hæc ad vos scripsimus [1] XVII. Kalendas Julias, piissimo Honorio Augusto [2] VIII. consule [a] ut, quando possunt, ad quosque vestrum istæ literæ pervenirent.

1. Petr. 4.
a Nonum gerebat consulatum Honorius, anno Christi 412. ut bene monuit Baron.

ANNO CHRISTI 414.

[a] CONCILIABULUM DONATISTARUM IN AFRICA HABITUM

SUB INNOCENTIO I.

Anno CCCCXIV.

[a] *Conciliabulum.*) Cum Honorius imperator B in Africa anno Christi 414. lege quadam promulgata, Donatistas intestabiles, infames, hæreditatis adeundæ incapaces, exilio ac relegatione dignos fore declarasset, legisque executionem Dulcitio demandasset, triginta Donatistarum Episcopi statim in concilium convenerunt: atque in eo decreverunt, ecclesias nequaquam deserendas esse: deportatos in exilium non obtemperare, sed voluntaria sui ipsius nece, unumquemque vim præfectorum anteverte re debere; ideo quod ita futurum arbitrarentur, ut vel a suis tanquam martyres colerentur, vel saltem commiseratione judicum talia exhorrentium, in suis ipsorum ecclesiis tolerarentur. Plures id fecerunt: adeo ut plurium nece voluntaria perterritus Dulcitius, quid sibi agendum foret, Augustinum consuluerit. Ex epistola ad Dulcitium scripta apparet, eum respondisse, præstare, ut per mortem etiam voluntariam paucorum, plures servarentur. Hæc ex Augustino lib. 1. contra Gaudentium cap. 19. 37. 38. &c. lib. 2. cap. 59. retractat Baronius anno prædicto, n. 5. & seqq.

Donatistarum impia decreta.

[a] SYNODUS IN MACEDONIA PROVINCIALIS

SUB INNOCENTIO I.

Anno CCCCXIV.

[a] *Synodus.*) Ex hac, pro confirmatione rerum gestarum, missa est legatio ad Innocentium papam per Vitalem archidiaconum. Idque actum est anno Christi 414. Nam epistola Innocentii, quam ad episcopos Macedoniæ reddidit, Constantio consule scripta fuit.

OBSERVATIO.

Veneti editoris.

Concilium Macedoniæ, anno 414. habitum, quod ratum habuerit Innocentius papa epistola data Idibus Decemb. *Constantio V. C. Cos.* id est anno 414. ad episcopos & Diaconos Macedones, quæ est nu. 22. inter epistolas Innocentii I. post conciliorum collectores asserit etiam Pagius ad an. 414. nu. 12. quamvis in ea videatur nihil inesse, quod synodum oleat. Sunt enim verba Innocentii I. *Unde de quibus jamdudum scripsisse me memini, nunc iterare formam argumentis evidentioribus* C *relationis vestræ geminata percontatio compellit.* Sequuntur deinde septem responsa, sive capitula, ibi legenda, cum antea conqueratur, *Sedi Apostolicæ, ad quam relatio quasi ad caput ecclesiarum missa currebat, aliquam fieri injuriam, cujus adhuc in ambiguum sententia duceretur.* Scripserat autem antea ad Episcopos Macedones epistolam, quæ septima est, de Bubalio, & Tauriano damnatis a Provincialibus Episcopis, quorum sententiam Innocentius retractavit, attamen nihil de his duobus in secunda epistola. De hac synodo Macedonica loqui Innocentium epistola, quæ est 16. ad Maximianum episcopum de Attico Episcopo CP. scripta, ut advertit Pagius loc. cit. post illas quæ est 22. ideoque post illam collocanda, vult Pagius ibidem post Bollandum ad diem 8. Januar. in elogio hist. S. Attici Ep. CP. §. 5. In ea enim negat Innocentius Atticum in communionem recipiendum, quod D. Chrysostomum sacris tabulis nondum adscripsisset: ibi igitur ait: *a quo*, (sc. Attico) *nec missas ullas saltem epistolas ad nos, vel ad vestram synodum*, (Macedoniæ nempe) *utique pertulisti*: & in fine; *nam de omnibus plenissimas ad sanctam nostrorum fratrum synodum dudum literas percepisti.*

Papæ & concilii.

1 In alio Ms. XIX. 2 IX. Ita Mss. octo: quidam habent VIII. contra Fastos. *Harduinus.*

ANNO CHRISTI 415.

CONVENTUS HIEROSOLYMITANUS [1]

Cui præsens interfuit Orosius, celebratus a Joanne episcopo Hierosolymitano cum presbyteris suis in causa Pelagii, die 30. Julii anni 415. diebus 47. ante 14. Septemb. seu primum Encæniorum * diem, quæ per octo dies peragi quotannis solebant.

Niceph.Call. 50 c. lib 8.

Ex Orosii presbyteri apologia pro libertate arbitrii cap. 3. & 4.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Mirati sunt, nec immerito, viri pereruditi, qui factum sit, ut neque illustrissimus annalium ecclesiasticorum conditor Baronius, neque validissimus hæreticorum debellator Bellarminus, neque utriusque breviator Binius, ullam mentionem fecerint apologiæ celeberrimæ, quam Paulus Orosius pro libertate voluntatis humanæ adversus Pelagium scripsit, anno Christi 415. cum in Palæstina ab Augustino ad Hieronymum missus moraretur. Ex ea tum alia multa discimus ad Pelagianam controversiam dijudicandam apprime necessaria, tum conventum Hierosolymitanum, cui ipsemet interfuit Orosius præside Joanne Hierosolymitano maximo per ea tempora Pelagii fautore, ut mox discemus relatis autoris illius eruditissimi verbis, quem Sancti Hieronymus atque Augustinus tot præconiis extulerunt. Neque enim hic locus est acerbius invehendi, sive in Cornelium Jansenium episcopum Iprensem, sive in Petrum Wastellium Carmelitam, qui futilibus, sed fucatis in speciem argumentis eximium illud opus apologeticum in suspicionem νοθείας adducere voluerunt contranitente eruditorum fere omnium virorum exercitu.

a confessores.

Patres, & qui jam quieverunt martyres, & [a] concordes Cyprianus, Hilarius & Ambrosius, & quibus etiam nunc permanere adhuc in carne necessarium est, qui sunt columnæ & firmamenta Ecclesiæ catholicæ Aurelius Augustinus, & Hieronymus, multa jam adversus hanc nefariam hæresim absque designatione nominum hæreticorum scriptis probatissimis ediderunt: quamquam & hæc venenatissimorum dogmatum abominatio habet etiam nunc viventes mortuos, mortuosque viventes. Nam Origenes & Priscillianus, & Jovinianus olim apud se mortui, in his vivunt, & non solum vivunt, verum etiam loquuntur: nunc vero Pelagius, & Cælestius, si in his perseveraverint, viventes mortui, ecce adversus ecclesiam, quod miserum est, & quod multo miserius est, in ecclesia palam sibilant impiique serpentes vibrantibus infecta linguis ora lambentes, dum sanctam & munitissimam sedem, cui subtiliter irrepsere, obsident; cunctos fideles, ne ad illud firmissimum quondam in Sion refugium convolemus exterrent. Contra hunc serpentem, &c.

Vos me participem certaminis vestri esse voluistis, ut auxiliator, non autor accederem. Latebam sibquidem in Bethleem ignotus advena pauper: traditus a patre Augustino ut timorem domini discerem, sedens ad pedes Hieronymi. Inde Hierusalem vobis accersentibus vocatus adveni. Dehinc in conventum vestrum una vobiscum, Joanne episcopo præcipiente, consedi.

Illico a pusillitate mea postulastis universi, ut si quid super hac hæresi, quam Pelagius, & Cælestius seminarunt, in Africa gestum esse cognoscerem, fideliter ac simpliciter indicarem. Exposui coronæ vestræ breviter, ut potui, Cælestium jam ad honorem presbyteri subrepentem apud Carthaginem plurimis episcopis judicantibus [b] proditum, auditum, convictum, confessum, detestatumque ab ecclesia, ex Africa profugisse: contra librum vero [c] Pelagii beatum Augustinum discipulis ipsius Pelagii prodentibus [d] ac petentibus plenissime respondere: extare etiam in manibus meis epistolam supra memorati episcopi quam nuper ad Siciliam [e] ordinasset, in qua multas quæstiones hæreticorum retulit. Quam etiam ibidem ut legerem præcepistis, & legi.

b offe[...] bellu[...] lino [...] an. 4[...]
c de [...]
d Tit[...] Jacob[...]
e est [...] Hila[...]

Ad hæc Joannes episcopus ut Pelagius coram intromittetur expetiit. Cui & propter paternitatis ipsius reverentiam, & propter actionis utilitatem, dum præsentem ab episcopo rectius crederetis confutandum, intromittendi conniventia præstita est.

Intromissum Pelagium unanimiter omnes interrogastis: an hæc quibus Augustinus episcopus respondisset, se docuisse cognosceret. Illico ille respondit. Et quis est mihi Augustinus? Cumque universi acclamarent blasphemantem in episcopum, ex cujus ore dominus universæ Africæ indulserit [f] sanitatem, non solum a conventu illo, verum ab omni ecclesia pellendum, episcopus Joannes illico eum hominem, videlicet laicum, in consessu presbyterorum, reum hæreseos [g] manifestæ in medio catholicorum sedere præcepit. Et deinde ait: Augustinus ego sum: ut scilicet persona quasi præsentis assumpta liberius ex auctoritate ejus qui lædebatur, ignosceret, & dolentium animos temperaret. Cui mox a nobis dictum est: si Augustini personam sumis, Augustini sententiam sequere.

f cont[...] natif[...]
g man[...]

Tunc idem episcopus nobis omnibus ait: Hæc quæ leguntur, in alios dicta sunt, aut de Pelagio suggerendum putas? Si in ipsum autem Pelagium quid dicatis, expromite. Ego autem vobis

[1] De hac Synodo ne verbum quidem Baronius, quod sine dubio eam sinceram, & genuinam non putaret. Imo Acta ejus ab Orosio recitata Wistellius Carmelita tom. 2. Vindic. lib. 3. sect. 5. ab hæretico quopiam Novatiano scripta asserit, & Jansenius Yprensis eam apologiam Orosio suppositam fuisse autumat. At cum omnia, quæ Orosius in sua Apologia habet, iteret quoque Augustinus in lib. de Gestis Pelagii post Baronii mortem publicato, nullus fere hodie hunc Hierosolymitanum consessum coram Joanne Episc. Hierosolym. in dubium revocat. Fuit ille presbyterorum dumtaxat non item Episcoporum, quorum cogendorum tunc temporis nulla fuit auctoritas penes Joannem, cum neque diœcesim haberet, imo neque provinciam, sed in Antiochena diœcesi censeretur, & Cæsariensi Episcopo totius Palæstinæ Metropolitano subesset. *Pagius ad ann. Ch.* 415. *n.* 3.

vobis annuentibus dixi: Pelagius mihi dixit: docere se, hominem posse esse sine peccato, & mandata Dei facile custodire si velit. Respondit Pelagius hoc & dixisse me & dicere, negare non possum. Ego illico prosecutus sum; Hoc in Cælestio Africana [a] synodus detestata est: hoc Augustinus episcopus [b] scriptis suis, sicut audistis, exhorruit: hoc in ipsius nunc Pelagii [c] scriptis sua responsione condemnat: hoc & beatus Hieronymus, cujus eloquium universus occidens sicut ros in vellus expectat, & in epistola sua quam nuper ad * Ctesiphontem edidit, condemnavit. Similiter & in libro, quem nunc scribit, collata in modum dialogi altercatione confutat. Hoc est enim lubricum in ancistro (*id est hamo, sive unco, ἐν ἀγκίστρῳ non vero in antichristo, ut quidam inepte legunt*) draconem tenere ne possit effugere.

Porro autem episcopus Joannes nihil horum audiens a nobis exigere conabatur, ut accusatores nos ipso judice, fateremur. Responsum sæpissime est ab universis: Nos accusatores ejus non sumus: sed quid fratres tui, patres nostri senserint, & decreverint super hac hæresi, quam nunc [d] laicus vulgo prædicat, intimamus: ne ecclesiam tuam præsertim, ad cujus sinum convolavimus, te ignorante conturbet.

At ille, cum sæpe nos docendi simulatione in aliquam professionis speciem tentaret inducere, dicebat: quia, ad Abraham dictum esset a domino, *Ambula coram me, & esto, sine macula*: & Zachariam & Elisabeth pronunciatos esse justos ambos ante dominum *incedentes in omnibus justificationibus domini sine querela*: quod quidem ab Origene dictum ab eo proferri compluribus nobis notum erat.

Cui responsum per me est: Nos filii ecclesiæ catholicæ sumus. Non exigas a nobis, pater, ut doctores super doctores esse audeamus, aut judices super judices. Patres quos universa per orbem ecclesia probat, quorum communioni vos adhærere gaudetis, damnabilia hæc esse dogmata decreverunt. Illis probantibus nos obedire dignum est. Cur interrogas filios, quid sentiant, cum patres audias quid decernant?

Ad quod ille diu disputans: & nostris propter imperitiam ignoti nobis interpretis (quem sæpissime viri primarii, & religiosi Passerinus & Avitus [e] presbyteri & Domninus ex-Duce, vel prave interpretantem vel plura supprimentem, vel alia ex aliis suggerentem confutaverunt) nostris, ut dixi, actionibus vel interpolatis plerumque, vel tacitis, episcopus Joannes ait: Si sine adjutorio Dei hoc hominem posse diceret, pessimum & damnabile erat. Nunc autem cum adjicit posse hominem esse sine peccato, non sine adjutorio Dei, vos quid dicitis? An forte vos Dei adjutorium denegatis?

Cui respondi ego, testibus, & testificantibus etiam nunc vobis, & supra memoratis viris: Anathema ei qui negat adjutorium Dei: Ego certe non nego, præcipue cum e contrario in hæreticos confutarim. Deinde cum intellecto judice, & interprete prodito clamaremus Latinum esse hæreticum, nos Latinos hæresim Latinis magis partibus notam Latinis judicibus differendam.

Ac se pene impudenter ad judicandum (cum quidem nos accusatores non essemus) & unus, & suspectus ingereret, dici a pluribus necessarium fuit: Non potest quisquam idem, & hæreticus esse, & advocatus, & judex.

Multisque aliis actitatis Joannes episcopus novissimam sententiam protulit confirmans tandem postulationem intentionemque nostram, ut ad beatum Innocentium papam Romanum [f] fratres & epistolæ mitterentur, universi, quod ille decerneret secuturi: sed ut hæreticus Pelagius imposito sibi eatenus silentio conticesceret, & ut nostri ab insultatione convicti Joannis, confusique temperarent, universi in hanc sententiam consensimus gratiarum actione celebrata, pace facta, & consummata ad pacis testimonium oratione discessimus.

Nunc autem post dies quadraginta & septem cum primo [g] Encæniorum die, ut solitus eram, quando aderam, ad obsequium Joannis episcopi convenissem, statim ab eo notam falsi criminis pro gratia salutationis accepi. Ait enim mihi. Quare ad me venis homo, qui blasphemasti? Volens ut credo intelligi: *Noli me tangere, quia mundus sum* & absque peccato. At ego nihil mihi conscius interrogavi, quando, aut quo audiente, aut cujusmodi illud est dictum, quod blasphemiæ possit adscribi. Episcopus dixit: Ego te audivi dixisse; quia nec cum Dei adjutorio possit esse homo sine peccato.

Ego quidem, beatissimi sacerdotes, sicut & vos testes estis, & universa fraternitas, & præterea sancti viri, qui huic testimonio, amore veritatis assistunt, statim testificatus sum, didicistis, quia ejusmodi verbum, quod nunc a me dictum episcopus intenderit, nunquam de ore meo antea processisset, &c.

Mirari nemo debeat & conqueri existere falsos testes in Jerusalem a sacerdotibus atque senioribus: Hoc sanguis Stephani clamat: hoc dominicæ crucis vexilla significant: Hoc etiam nunc excitata per eos persecutio manifestat (*videtur alludere ad ea quæ & Innocentius papa in postremis epistolis & S. Augustinus narrat extremo libro de Gestis Pelagii*) sed hæc utrum, &c.

Mearum ista partium non sunt latius indagare: præsertim unde beatissimi patres Augustinus & Hieronymus plenissimam convictæ hæreseos probationem occidentalibus provinciis tradiderunt.

Dominus Christus summo præmio fidei dignum judicat, si quis hæc filium Dei posse crediderit, & Britannicus noster mox ut voluerit se posse confidit. Deinde vocat eum *novum magistrum, ministrumque mensarum, inflatum spiritu carnis suæ, libero superbum arbitrio*, ἀναμάρτητον, ἀπαθῆ, *mutilum, lævem in fronte*, μονόφθαλμον, *cæcum & malignum, post multam crapulam novissime expergefactum, cui neque natales dederunt; ut honestioribus studiis erudiretur, balneis epulisque nutritum, latos humeros gestare, robustamque cervicem, præferre etiam in fronte pinguedinem*, &c.

Universis in hoc mondo gentibus propter longanimem sui æternamque clementiam subministrare, non ut tu asseris cum discipulo tuo Cælestio (cui jam apud Afticanam synodum occulta illa impiorum dogmatum natura conclusa est) in solo naturali bono & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam: Sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta & cunctis & singulis ministrare &c.

Ego teste JESU CHRISTO, odisse me fateor hære-

[a] ... 412.
[b] ... 89 ad Hilarium.
[c] ... de natura.
* ... Tesiphontem.
[d] ... monachus ... maxat e... Pelagius.
Gen. 17. ...
Luc. 1.
[e] Vitalis quondam presbyter paulo post ... dicitur.
[f] patres leg. arbitror.
[g] 14 Sept.
Is. 65.

hæresim, non hæreticum: sed sicut justum est, interim propter hæresim hæreticum vito: quia & probavi & corripui. Detestetur & damnet ore pariter ac manu, & cunctis fraternitatis vinculo hærebit: quia scriptum est; invicem onera vestra portate & sic adimplebitis legem Christi. *Quæ, modo prosint novatoribus nostris, excerpsisse nunquam pigebit.*

Gal. 6

Ejusdem porro conventus Hierosolymitani, quem absque Orosio vix tenuis ad nostras aures sonus attulisset, meminit haud dubie, (quod vix ullus hactenus advertit) S. Augustinus capite 14 libri de gestis Palæstinis: *Merito quod gesta indicant*, inquit, *etiam hoc usus est testimonio sanctus Joannes Hierosolymitanæ antistes ecclesiæ, sicut interrogatus, quæ APUD ILLUM ANTE JUDICIUM gesta fuerant, coepiscopis nostris, qui simul in illo judicio præsidebant, ipse narravit. Ait enim tunc quibusdam susurrantibus & dicentibus quod sine Dei gratia diceret Pelagius*, &c. tum cap. 16. *Nam quidquid dixit episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris,* A *sive coepiscopis, Erote scilicet ac Lazaro, sive presbytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressa, credo quod intelligat ad eorum præjudicium non valere. Si enim præsentes essent, possent eum fortasse, absit, ut dicam, convincere de mendacio; sed forte commemorare, quid forte fuisset oblitus, aut in quo eum fefellerat Latinus interpres, & sine studio mentiendi, certe alienæ linguæ minus intellectæ nonnulla difficultate, præsertim quia non in gestis agitatur quæ improbi ne mentiantur, boni autem ne aliquid obliviscantur, utiliter instituta sunt. Si quis autem memoratis fratribus nostris ex hoc aliquid quæstionis intulerit, eosque ad judicium episcopale vocaverit, sibi ut poterunt aderunt: nobis vero labore quid* B *opus est, quando ne ipsi quidem judices post coepiscopi nostri* (Joannis) *narrationem aliquid inde pronunciare voluerunt?* Quæ in defensionem Orosii a Joanne falso blasphemiæ accusati ipsis ferme apologetici verbis dicta fuisse (nam quid Eroti Lazarove objecerit aliisque incompertum) plane nullus ambigo.

[a] CONCILIUM DIOSPOLITANUM

[b] XIV. EPISCOPORUM.

*In quo [c] Pelagius, post [d] hæreses [e] suo judicio * damnatas, fideique catholicæ professionem emissam, absolutus fuit, sub Innocentio Papa I. anno Christi* CCCCXV.

* *dolose ac fraudulenter.*

Extat in collectione Cresconiana; & apud August. de peccato originali l. 2. c. 11. & ep. 106. ad sanctum Paulinum Nolæ episcopum. Et fusius libro de Gestis Palæstinis, ut Prosper vocat, sive quemadmodum alii vulgo nuncupant Pelagii, dicemus paulo post.

INCIPIUNT capitula excerpta ex gestis habitis contra Pelagium hæreticum, & alia de libellis ejus, quæ in Palæstina synodo sibi objecta damnare compulsus est.

Quod ad Jerusalem volentem colligere filios suos dominus clamat, hoc nos clamamus adversus eos, qui filios volentes ecclesiæ colligi, nolunt; nec saltem post judicium, quod de ipso Pelagio factum est, collegerunt: de quo damnatus exiisset, nisi objecta contra Dei gratiam dicta, quæ obscurare non potuit, ipse damnasset. Præter illa enim quæ, quoquo modo potuit, ausus est qualicumque ratione defendere, objecta sunt quædam quæ nisi remota omni tergiversatione [a] anathematizaret, ipse anathema sit factus.

[a] *anathematizasset ipse anathematizatus esset;* Sic proloquium illud concludit ep 106. S. Aug. unde ista pene ad verbum. Errores Pelagii ab ipso in concilio condemnati.

Primo, objectum est enim, cum diceret, Adam mortalem factum; qui sive peccasset, sive non, mortuus esset.

Secundo, quod peccatum ipsius ipsum solum læserit, & non genus humanum.

Tertio, & quod infantes nuper nati, in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quarto, & quod per mortem, vel prævaricationem Adæ, non omne genus humanum moriatur: & quod non per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat.

Quinto, infantes, etiamsi non baptizentur, vitam æternam habere possunt.

Sexto, & divites baptizatos, nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere posse regnum Dei.

Septimo, & gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus donari, sed de libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.

Octavo, & gratiam Dei secundum merita nostra dari.

C *Nono*, & filios Dei non posse vocari, nisi omni modo absque omni peccato fuerint effecti.

Decimo, & non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio: quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere.

Undecimo, & victoriam nostram non esse ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio.

Duodecimo, & quod [b] petentibus veniam non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum merita & laborem eorum qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia.

[b] *Pœnitentibus*, l... dum: tu... fide lib... mox cit... Gestis ... gii a S. ... ad Aur... scripti ... ex ipsa ... sura hu... XII. ar... quæ pa... post seq...

Hæc [c] omnia Pelagius sic anathematizavit, (quod satis gesta ipsa testantur) ut nihil ad ea D quoque modo defendenda disputationis attulerit. Unde fit consequens, ut quisquis sequitur episcopalis auctoritatem judicii, & in ipsius Pelagii confessione tenere debeat quæ tenuit catholica ecclesia.

[c] Hæc it... sunt ips... ma S. ... gust. ve... epist. 1...

Sequitur catholica Pelagii confessio post recensita ex libello adversariorum capita in eum objecta, quæ omnia confutavit.

Catholi... assertion... adversus... lagianos... Vide si... mabo ... epist. 10... Aug. ad... linum ... nem, &...

Primo, quod Adam, nisi peccasset, non fuisset moriturus.

Secundo, quod peccatum ejus non ipsum solum læserit, sed & genus humanum.

Tertio, quod infantes nuper nati, non sint E in illo statu, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quarto, ut ad ipsos etiam pertineat, quod breviter ait apostolus: *Per unum hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.*

1. Cor. 1...

Quinto, quod infantes non baptizati, non solum

lum regnum cœlorum, verum etiam vitam æternam non habere possint.

Sexto, ut confiteatur, divites baptizatos, etiamsi divitiis suis non careant, & sint tales quales ad Timotheum describit apostolus, dicens: *Præcipe divitibus hujus mundi non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum suarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum: divites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant vitam æternam*: non eos a regno Dei posse privari.

Septimo, ut fateatur gratiam Dei & adjutorium etiam ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra.

Octavo, ut revera sit gratia, id est, gratis data per ejus misericordiam, qui dixit: *Miserebor cujus misertus ero, & misericordiam præstabo cui misertus fuero*.

Nono, ut fateatur filios Dei vocari posse illos, qui quotidie dicunt: *Dimitte nobis debita nostra*; quod utique non veraciter dicerent, si essent omnino absque peccato.

Decimo, ut fateatur esse liberum arbitrium, etiamsi divino indigeat adjutorio.

Undecimo, ut fateatur, quando contra tentationes concupiscentiasque illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, sed ex adjutorio Dei provenire victoriam: non enim aliter verum est, quod apostolus ait: *Non volentis, non currentis, sed miserentis est Dei*.

Duodecimo, ut fateatur secundum gratiam & misericordiam Dei veniam pœnitentibus dari, non secundum merita eorum: quemadmodum etiam ipse pœnitentiam, donum Dei dixit apostolus, ubi ait, *Ne forte det illis Deus pœnitentiam*. Hæc omnia simpliciter sine ullis fateatur ambagibus.

Si quis contra auctoritatem catholicam, & ipsius Pelagii expressa ecclesiasticis gestis verba consentit, * atque in illa quæ his sunt contraria veraciter credit; anathema esse tenendum est, nisi quæ illis contraria sunt fido corde teneantur, & aperta confessione promantur.

Observatio Philippi Labbe S.J.

Ejusdem concilii Diospolitani meminerunt plures veteris memoriæ scriptores, atque imprimis ipse Augustinus libro de Gestis Palæstinis contra dogmata Pelagii ad Aurelium Carthaginensem episcopum, in præfatione: *Posteaquam in manus nostras*, sancte papa Aureli *ecclesiastica gesta venerunt, ubi Pelagius ab episcopis quatuordecim provinciæ Palæstinæ catholicus est pronunciatus*, &c. tum cap. 1. *Denique in his quæ libello, quem dederunt sancti fratres & coepiscopi nostri Galli Eros & Lazarus, qui propter gravem* (sicut postea probabilius comperimus) *unius eorum ægritudinem, præsentes esse minime potuerunt " recitata sunt objecta Pelagio; illud est primum, quod in libro suo quedam scripsit*, non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit; *Quo recitato synodus dixit:* Tu hoc edidisti Pelagi? *At ille respondit*. Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt: Non dixi non posse peccare qui scientiam legis habuerit; sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est. *Legem in adjutorium dedit illis*. *Hoc audito synodus dixit:* Non sunt aliena ab ecclesia quæ dicta sunt a Pelagio. *Plane aliena sunt quæ respondit: illud vero quod de libro ejus prolatum est, aliud sonat. Sed hoc episcopi Græci homines, & ea verba per interpretem audientes discutere non curarunt, hoc tantum intuentes, quod ille qui interrogabatur, sensisse se diceret, non quidem verbis eadem sententia in ejus libro scripta diceretur*. Deinde pluribus omissis cap. 16. *Nam quidquid dixit episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris, sive coepiscopis, Erote scilicet ac Lazaro, sive presbytero Orosio, sive de aliis*, &c. Postremo cap. 36. eoque ultimo (ne hic integrum librum qui in Germania primum anno 1612 excusus circumfertur in posterioribus Sancti Augustini editionibus, & in supplemento Rev. P. Hieronymi Vignierii pag. 413. Tomi primi, describere videar) recapitulando, ut ait, attentius strictiusque recenset, in quibus tota hæresis ista consistat.

Hæc sunt quibus hæresis illius dumeta quotidie pullulare; imo jam silvescere dolebamus.

I. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.

II. Quod peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum.

III. Quod lex sic mittat ad regnum quemadmodum & evangelium.

IV. Quod infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

V. Quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.

VI. Quod infantes etsi non baptizentur, habent vitam æternam.

VII. Quod divites baptizati nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non eis reputetur, neque regnum Dei possint habere.

VIII. Quod gratia Dei & adjutorium non ad singulos actus detur, sed in libero arbitrio sit, & in lege atque doctrina.

IX. Quod Dei gratia secundum merita nostra detur, & propterea ipsa gratia in hominis sit posita voluntate, sive dignus fiat sive indignus.

X. Quod filii Dei non possint vocari nisi omnino absque peccato fuerint affecti.

XI. Quod oblivio & ignorantia non subjaceat peccato, quoniam non eveniant secundum voluntatem, sed secundum necessitatem.

XII. Quod non sit liberum arbitrium si indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habeat unusquisque aut facere aliquid aut non facere.

XIII. Quod victoria nostra ex Dei non sit adjutorio, sed ex libero arbitrio.

XIV. Quod ex illo quod ait Petrus divinæ nos esse consortes naturæ, consequens sit; ut ita possit esse anima sine peccato quemadmodum Deus.

XV. *In extremo autem objectorum positum est*: Quod pœnitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum meritum & laborem eorum qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia.

Hæc omnia sua negantem & anathematizantem Pelagium judices approbaverunt, & ideo pronunciaverunt eum contraria ecclesiasticæ fidei reprobando & anathematizando damnasse.

Subdit vero nonnulla S. Augustinus, quibus epistolæ Innocentii papæ 32. 33. & 34. quæ supra editæ sunt plurimum illustrari queant, & qualis fuerit etiam in extremo vitæ actu Joannes, omnes intelligant.

De his autem quæ post hoc judicium (Diospolitanum) ibi a nescio quo cuneo perditorum, qui valde in perversum perhiberetur Pelagio suffragari, incredibili audacia perpetrata dicuntur; ut Dei servi & ancillæ ad curam sancti Hieronymi presbyteri pertinentes sceleratissima cæde afficerentur, diaconus occideretur, ædificia monasteriorum incenderentur; vix ipsum ab hoc impetu atque incursu impiorum in Dei misericordiam turris munitior tueretur: tacendum nobis potius video & expectandum quid illic fratres nostri episcopi de his tantis malis agendum

dum existiment: quibus eos dissimulari posse quis credat? &c.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Diospolis urbs Palæstinæ. Cur miserabilis synodus appellata ab Hieronymo.

a Concilium Diospolitanum) Sic dictum a Diospoli, quæ est civitas in Palæstina, antiquo nomine Lidda appellata. Hanc synodum S. Hieronymus epist. 79. miserabilem synodum vocat: tum quod ea, quæ hic Pelagius gessisse dicitur, dolose egerit; tum etiam quod vere miserabilis fuerit ipsi Pelagio ista synodus, in qua suam ipsius hæresim, cujus intrinsecus obstinatus assertor erat, condemnare coactus fuerit. Acta hujus concilii Innocentius nequaquam probare ac confirmare voluit. *Non possumus*, inquit in epist. sua 26. supra extante, *illorum episcoporum nec probare nec culpare judicium: cum nesciamus, utrum vera sint gesta; aut si vera sint, illum constet magis subterfugisse, quam se tota veritate purgasse*. Baron. ann. 415. num. 19. & 20.

Acta concilii a pontifice neque probata neque improbata.

Episcopi qui, quot qualeve interfuerint.

b Quatuordecim Episcoporum.) Qui, quot, qualesve episcopi huic synodo interfuerint S. August. l. 2. de retract. cap. 47. describit his verbis: *Per idem tempus in oriente, hoc est in Syria Palæstina, Pelagius a quibusdam catholicis fratribus ad episcopalia gesta perductus: eisque absentibus, qui de illo libellum dederant, quoniam ad diem synodi non potuerunt occurrere, ab episcopis quatuordecim auditus est: ubi eum dogmata ipsa damnantem, quæ inimica gratiæ Dei adversus eum de libello legebantur, catholicum pronunciaverunt*. Item contra Julianum lib. 1. cap. 5. ait: *Habemus alios orientales episcopos quatuordecim 1 Eulogium, 2 Joannem, Ammonianum, 3 Porphyrium, 4 Euthonium, Porphyrium, Fidum, Zosimum, 5 Zebænum, Nymphidium, Chromatium, 6 Jovinum, 7 Eleutherium, Clematium, quos uno loco simul inventos in istum consessum introducere valeamus, illos ipsos, qui Pelagio judices præsederunt: eumque ut homines, nullo ex altera parte urgente adversario, putantes catholicum, tanquam catholicum pronunciaverunt*. Eulogius, qui primus ordine recensetur, totius provinciæ Palæstinæ metropolitanus episcopus Cæsariensis fuit, qui successit in locum Joannis successoris Gelasii. Joannes ordine secundus est episcopus Hierosolymorum, de quo supra multis in locis. Eleutherius Sebastiæ, Euthonius Hierichuntinæ civitatis antistites 8 fuerunt. Alter Porphyriorum fuit ille sanctitate celebris Gazensis episcopus, qui per legationem ab Imperatore impetravit, ut Marnæo Jovis templo, aliisve adeorum fanis occlusis, omnia simulacra dejicerentur, nec amplius consulerentur. Zebænus titulo sanctitatis clarus, Eleutheropolis episcopus est, cui teste Sozomeno veneranda sanctorum prophetarum, Habacuc, & Michææ corpora divinitus revelata fuerunt. Jovinus hic nominatus, ut auctor est Palladius, Ascalonis episcopus fuit.

1 Cæsareensem synodi præsidem.
2 Hierosf.
3 Gazensem
4 Hierichuntinum ex epistola Luciani.
5 Eleutheropolitanum ex eadem.
6 Ascalonensem.
7 Sebastiensem.
Eulogius Joannes Hierosolymitanus.

c Pelagius.) Pelagius natione Britannus & vagus, ex impio monacho illius hæreseos propugnator, cujus, teste Hieronymo, & Augustino, Rufinus seminator fuerat. Eo tempore quo urbs a Gothis capta fuit, absente Innocentio, clanculo hæreses suas velamento quæstionum occultatas disseminare cœpit. Demetriadi, aliisve viduis nobilibus per scripta blanditus, ut eas seduceret, per Jacobum, & Timasium, quos seduxerat, manifestatus, cum in hoc concilio sua seipsum sententia per simulationem fidei catholicæ dolose condemnasset, a concilio Carthaginensi, ac decreto summorum pontificum non semel damnatus fuit. Quod cum ille intellexisset, ad Innocentium papam literas dedit, quibus profitebatur se catholicum esse. Quo effectu, infra dicemus in Zosimo. Baron. an. 405. 410. 411. 414. 415. &c.

d Hæreses.) Præter hæreses de libero arbitrio, gratia, &c. quæ supra recensentur, docuit homines ante adventum Christi fuisse sine peccato: orationem non esse necessariam; posse hominem vi liberi arbitrii non tantum non peccare, sed etiam non tentari; fœminas divina scientia instrui, & in ecclesia psallere debere, crassioribus vestibus, quibus utuntur monachi, omnes homines indui debere. Hæc ex S. Augustino, & Hieronymo duobus infensissimis Pelagianæ hæreseos impugnatoribus. Baron. an. 415. num. 24. & seqq.

e Suo judicio damnatas.) Confirmantur auctoritate verborum S. Augustini quæ supra recensuimus. Id eum veteratorie, & per simulationem egisse, testatur idem Augustinus de peccato origin. lib. 8. & 9. his verbis: *Fefellit enim judicium Palæstinum ipse Pelagius, propterea ibi videtur esse purgatus. Romanam vero Ecclesiam, ubi eum notissimum esse scitis, fallere usquequaque non potuit; quamvis & hoc fuerit utrumque conatus*. Qua de re pluribus infra in notis concilii Carthaginensis.

EADEM SYNODUS DIOSPOLITANA

IN CAUSA PELAGII.

Ex Nova Baluzii Collectione.

Editio Vignerii collata cum codice 1907. bibliothecæ Colbertinæ. Hieron. epist. 79. August. lib. 1. contra Julian. cap. 5.

F*Amosum illud ac miserabile, ut verbo Hieronymi utar, Diospolitanum Concilium*; ubi Pelagius, *ut scribit sanctus Augustinus*, ab Episcopis quatuordecim provinciæ Palæstinæ catholicus est pronunciatus, *celebratum esse Honorio X. & Theodosio VI. Augustis Conss. exeunte anno recte monuit vir doctissimus Henricus de Noris, argumento sumpto ex libro Luciani Presbyteri de inventione reliquiarum sancti Stephani. Interfuere huic synodo Eulogius Episcopus Cæsareæ Palæstinæ, Joannes Hierosolymorum, Ammonianus, Porphyrius, Eutonius, (sive Eleutherius Sebastenus) Porphyrius alter, Fidus, Zosimus, Zoboenus, Nympbidius, Chromatius, Jovinus, Eleutherius Hierichuntinus, & Clematius. Interfuit etiam ac Pelagium acerrime defendit Annianus Diaconus Celedensis, quem viri docti putant non esse diversum ab eo qui Latinitate donavit aliquot homilias sancti Joannis Chrysostomi. Hujus synodi gesta nobis conservavit sanctus Augustinus in libro de gestis Pelagii, ex quo & ex libro ejusdem secundo de peccato originali nos sequentia delibavimus.*

Primum Pelagio objectum est dixisse eum in quodam libro suo non posse esse sine peccato nisi qui legis scientiam habuerit. Quo recitato, synodus dixit. Tu hæc edidisti, Pelagi? *At ille respondit*. Ego quidem dixi; sed non sicut illi intelligunt. Non dixi non posse peccare qui scientiam legis habuerit, sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est: Legem in adjutorium dedit illis. *Hoc audito, synodus dixit*. Non sunt aliena ab Ecclesia quæ dicta sunt a Pelagio.

Synodus dixit. Legatur & aliud capitulum. *Et lectum est in eodem libro posuisse Pelagium omnes voluntate propria regi. Quo lecto, Pelagius respondit*. Et hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor est eligenti bona. Homo vero peccans, ipse in culpa est, quasi liberii arbitrii. *Quo audito, Episcopi dixerunt*. Neque hoc alienum est ab ecclesiastica doctrina.

Item recitatum est quod in libro suo Pelagius posuit, in die judicii iniquis & peccatoribus non esse parcendum, sed æternis eos ignibus exurendos. Sed cum respondisset Pelagius hoc secundum evangelium se dixisse, ubi dicitur de peccatoribus. Illi ibunt in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam, *& addidisset*, Si quis aliter credit, Origenista est, *sancta synodus dixit*. Neque istud alienum est ab Ecclesia.

Objectum est & illud Pelagio, tanquam in suo libro scripserit malum nec in cogitationem venire. Respondit autem, Hoc non ita posuimus; sed

sed diximus debere studere Christianum, ne male cogitet, *quod Episcopi approbarunt.*

Cum ergo & hanc Pelagii responsionem judices approbassent, recitatum est aliud quod in suo libello scripsit, regnum cœlorum etiam in veteri testamento promissum. Ad quod Pelagius. Hoc & per scripturas probare possibile est. Hæretici autem in injuriam veteris testamenti hoc negant. Ego vero scripturarum auctoritatem secutus dixi, quoniam in propheta Daniele scriptum est: Et accipient sancti regnum altissimi. *Qua ejus accepta responsione, synodus dixit.* Neque [1] enim hoc alienum est a fide ecclesiastica.

Post hæc objectum est quod Pelagius in eodem libro suo dixerit posse hominem, si velit, esse sine peccato, & quod scribens [2] ad viduam adulatorie dixerit: Inveniat apud te [3] pietas, quæ nusquam invenit, locum. Inveniat ubique [4] in peregrinatione sedem justitia; veritas, quam jam nemo cognoscit, domestica tibi, & amica fiat; & lex Dei, quæ ab omnibus prope hominibus contemnitur, a te sola honoretur. *Et iterum ad ipsam:* [5] O te felicem & beatam, si justitia, quæ in cœlo tantum esse credenda est, apud te solam inveniatur in terris! [6] *Et in alio ad ipsam libro, post orationem Domini & salvatoris nostri, docens [7] quemadmodum debeant sancti orare, ait:* Ille ad Deum digne elevat manus, orationem bona conscientia effundit qui potest dicere: Tu nosti, Domine, quam sanctæ & innocentes & mundæ sint ab omni malitia & iniquitate & rapina quas ad te extendo manus, quemadmodum justa & munda labia & ab omni mendacio libera quibus offero tibi deprecationem ut mihi miserearis. *Ad hoc autem Pelagius respondens ait:* Posse quidem hominem sine peccato esse, & Dei mandata custodire, si velit, diximus. Hanc enim possibilitatem Deus illi dedit. Non autem diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia usque ad senectam qui nunquam peccaverit, sed quoniam a peccatis conversus, proprio labore, & Dei gratia adjutus possit sine peccato, nec propter hoc tamen in posterum erit inconvertibilis. Reliqua vero quæ subjecerunt, neque in libris nostris sunt, neque talia unquam diximus. *His auditis, synodus dixit.* Quoniam negas te talia scripsisse, anathematizas illos, qui sic tenent? *Pelagius respondit.* Anathematizo quasi stultos, non quasi hæreticos. Siquidem non est dogma. *Deinde judicaverunt Episcopi dicentes.* Nunc quoniam propria voce anathematizavit Pelagius insertum stultiloquium, recte respondens hominem cum adjutorio Dei, & gratia posse esse sine peccato, respondeat & ad alia capitula.

Aliud capitulum in doctrina Cælestii discipuli Pelagii, ex eis quæ Carthagine a sancto Aurelio Carthaginensi Episcopo cum aliis Episcopis audita sunt & commemorata. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum. Quoniam lex sic mittat ad regnum quemadmodum & evangelium. Quoniam ante adventum Christi fuerint homines sine peccato. Quoniam infantes nuper nati in eo statu sint in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat. Quoniam sanctus Episcopus Augustinus adversus discipulos ejus in Sicilia respondit Hilario ad subjecta capitula, scribens librum in quo ista continentur; posse hominem sine peccato esse, si velit; infantes, etsi non baptizentur, habere vitam æternam; divites baptizatos, nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei posse eos habere. Pelagius dixit. Posse quidem hominem sine peccato esse dictum est superius. De eo autem quod fuerint ante adventum Domini homines sine peccato, dicimus & nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sancte, & juste secundum scripturarum sanctarum traditionem. Reliqua vero etiam secundum ipsorum testimonium a me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo; sed tamen ad satisfactionem sanctæ synodi anathematizo eos qui sic tenent aut aliquando tenuerunt. *Post hanc ejus responsionem synodus dixit.* Ad hæc quæ dicta capitula sufficienter, & recte satisfecit præsens Pelagius anathematizans ea, quæ non erant ejus.

Objectum est deinde Pelagio quod diceret Ecclesiam hic esse sine macula, & ruga. Pelagius respondit. Dictum est a nobis scilicet ita, quoniam lavacro ab omni macula, & ruga purgatur Ecclesia, quam velit ita Dominus permanere. *Ad quod synodus dixit.* Hoc & nobis placet.

Deinde objecta sunt de libro Cælestii, quid in unoquoque capitulo contineat, magis secundum sensum quam secundum verba; quæ quidem ille latius exequitur, sed tunc subjicere omnia, qui libellum adversus Pelagium dederunt, se non potuisse dixerunt. Ergo in primo capitulo libri Cælestii hoc scriptum esse posuerunt, quoniam plus facimus quam in lege & evangelio jussum est. Ad

1 *Enim*) pro *etiam*. Addita autem est hæc vox ex codice Colbertino.

2 *Ad viduam*) Livaniam, ut docet Marius Mercator in commonitorio super nomine Cælestii. *Denique libellus est ejus*, id est, Pelagii, *quem habemus in manibus, ad quamdam Livaniam viduam, sermonem continens exhortatorium &c.* Facile autem assentior Labbeo, qui tomo 3. Concilior. pag. 293 suspicatur eam epistolam scriptam esse ad Julianam, id est, Olybrii Consulis viduam, quam Pelagius, ut consilium suum occultaret, Livaniam vocarit. Nam & illam fuisse viduam eo tempore patet ex epistola octava Hieronymi, & familiaritatem inter eam, & Pelagium fuisse satis ostendit ejus epistola ad Demetriadem Julianæ filiam. Ad eamdem Julianam extat epistola 13. Innocentii Papæ, & epistola 143. sancti Augustini.

3 *Pietas*) Hujus loci meminit Hieronymus in fine dialogi tertii adversus Pelagium. *Eidem adulans vidua non erubescis dicere pietatem; quæ nusquam reperitur in terra, & veritatem, quæ ubique peregrina sit, in illa potissimum commorari.*

4 *In peregrinatione*) Codex Florentinus, *peregrinante*, sed istud est mendosum.

5 *O te felicem*) Et hunc qnoque locum refert Hieronymus, sed paulo aliter. *O te felicem nimium, o beatam, si justitia, quæ esse jam nonnisi in cœlo creditur, apud te solam inveniatur in terris.*

6 *Et in alio*) Hinc collegit vir clariss. Joannes Garnerius duos ad viduam libros scripsisse Pelagium, quorum unus fuit consolatorius, ex quo desumpta sunt fragmenta quæ relata sunt in Concilio Diospolitano & ab Hieronymo, alter exhortatorius, ex quo Mercator sua decerpsit.

7 *Quemadmodum*) Hieronymus paulo ante: *Scribens ad viduam quomodo sancti debeant orare, pronuncians.* Ille enim merito ad Deum extollit manus, ille preces bona conscientia fundit qui potest dicere. Tu enim nosti, Domine, quam sanctæ, quam innocentes, quam puræ sint ab omni fraude & injuria & rapina quas ad te expando manus, quam justa & immaculata labia & ab omni mendacio libera quibus tibi ut mihi miserearis preces fundo.) Probabile est hæc esse ipsa verba Pelagii, ea vero quæ referuntur in Concilio Diospolitano, versa esse ex Græcis.

Ad quod Pelagius respondit. Hoc quasi nostrum posuerunt. Dictum est vero a nobis secundum Apostolum de virginitate, de qua Paulus dicit: Præceptum Domini non habeo. *Synodus dixit.* Hoc & Ecclesia recipit.

Objecta sunt etiam Pelagio alia Cælestii capitula capitalia, & sine dubitatione damnanda, nimirum in tertio capitulo scripsisse Cælestium gratiam Dei, & adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse vel in lege ac doctrina. Et iterum, Dei gratiam secundum merita nostra dari, quia si peccatoribus illam det, videtur esse iniquus, & his verbis intulisse: Propterea & ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus fierem, sive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed gratia Dei, quæ voluit nos adjuvare omnimodo & non potuit. *Et iterum ait.* Si gratia Dei est quando vincimus peccata, ergo ipse est in culpa quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos aut non potuit aut noluit. *Ad ista Pelagius respondit.* Hæc utrum Cælestii sint, ipsi viderint qui dicunt ea Cælestii esse. Ego vero nunquam sic tenui; sed anathematizo qui sic tenet. *Synodus dixit.* Recipit te sancta synodus ita verba reproba condemnantem.

Postea objectum est ei de quinto capitulo libri Cælestii, ubi affirmat unumquemque hominem omnes virtutes posse habere & gratias, ac præterea in eo aufert diversitatem gratiarum quam Apostolus docet. Ad quod Pelagius respondit. Dictum est a nobis, sed maligne, & imperite reprehenderunt. Non enim auferimus gratiarum diversitatem, sed dicimus donare Deum ei qui fuerit dignus accipere omnes gratias, sicut Paulo Apostolo donavit. *Ad hæc synodus dixit.* Consequenter & ecclesiastico sensu, & ipse sensisti de dono gratiarum quæ in sancto Apostolo continentur.

Susurrantibus autem interea quibusdam & dicentibus quod sine Dei gratia diceret Pelagius posse hoc perfici, id est, quod superius dixerat, esse posse hominem sine peccato, Joannes Episcopus Hierosolymitanus ait: Culpam super hoc etiam intuli, quia & Apostolus Paulus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei, dixit: Amplius omnibus illis laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum: & iterum: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei: Et illud: Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam. *In eumdem modum multa de scripturis sanctis protulit idem Joannes: quæ cum non susciperentur ab astantibus, dixit Pelagius.* Et ego sic credo. Anathema sit qui dicit absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum.

Deinde objectum est ex capitulo sexto libri Cælestii, filios Dei non posse vocari nisi omni modo absque peccato fuerint effecti: unde secundum ipsum dictum est neque Apostolum Paulum esse filium Dei, qui dixit: Non quod jam acceperim, aut quod jam perfectus sim. *In septimo, oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem, cum David dicat.* Delicta juventutis meæ ne memineris & ignorantiæ meæ; *& cum in lege sacrificia pro ignorantia sicut pro peccato offerantur. In decimo capitulo, non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquique aut facere aliquid aut non facere. In duodecimo capitulo, victoriam nostram non ex Dei esse adjutorio, sed ex libero arbitrio, quod inferre dictum est his verbis.* Nostra est victoria, quoniam propria voluntate arma suscepimus; sicut e contrario nostrum est quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempsimus. *Et de Apostolo Petro posuit testimonium, divinæ nos esse consortes naturæ. Et syllogismum facere nititur, quoniam si anima non potest esse sine peccato, ergo & Deus subjacet peccato; cujus pars, hoc est anima, peccato obnoxia est. In tertio decimo capitulo dicit quoniam pœnitentibus venia non datur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum merita & laborem eorum qui per pœnitentiam digni fuerunt misericordia.*

His recitatis, synodus dixit. Quid ad hæc quæ lecta sunt capitula dicit præsens Pelagius monachus? Hoc enim reprobat sancta synodus & sancta Dei catholica Ecclesia. *Pelagius respondit.* Iterum dico quia hæc etiam secundum ipsorum testimonium non sunt mea, pro quibus, ut dixi, satisfactionem non debeo. Quæ vero mea esse confessus sum, hæc recta esse affirmo. Quæ autem dixi non esse mea, secundum judicium sanctæ Ecclesiæ reprobo, anathema dicens omni contravenienti & contradicenti sanctæ catholicæ Ecclesiæ doctrinis. Ego enim in unius substantiæ trinitatem credo, & omnia secundum doctrinam sanctæ catholicæ Ecclesiæ. Si quis vero aliena ab hac sapit, anathema sit.

Synodus dixit. Nunc, quoniam satisfactum est nobis prosecutionibus præsentis Pelagii monachi, qui quidem piis doctrinis consentit, contraria vero ecclesiasticæ fidei reprobat & anathematizat, communionis ecclesiasticæ eum esse & catholicæ confitemur.

Hactenus gesta Concilii in Palæstina habiti in causa Pelagii. Quæ vero de hoc argumento leguntur in vulgatis Conciliorum editionibus, edita primum a Baronio ex collectione Cresconiana, ea ad verbum sumpta sunt ex epistola CVI. *sancti Augustini data ad Paulinum Episcopum Nolanum, & continent tantum breviarium eorum quæ nos supra retulimus ex gestis. Ea nos emendatiora inveneramus in tribus antiquissimis & optimæ notæ codicibus manuscriptis; quorum unus extat in bibliotheca regia, alter est Ecclesiæ Bellovacensis, tertius monasterii Corbejensis. Verum supervacaneum arbitrati sumus istis inutilibus retardare diligentiam studiosorum historiæ ecclesiasticæ, cum exhibeamus illa ipsa gesta, ex quibus reliqua abbreviata sunt.*

CON-

[a] CONCILIUM CARTHAGINENSE
CONTRA PELAGIANOS II.
[b] LXVII. EPISCOPORUM. [a]

In quo Pelagius & Cœlestius hæretici [c] Theodosio VII. & Palladio consulibus, ann. domini CCCCXVI. *damnati fuerunt sub Innocentio Papa I.*

Acta omnia exciderunt. Epistola synodalis ad Innocentium Papam scripta extat hæc [b].

Domino beatissimo & honoratissimo fratri Innocentio Papæ [c] *Aurelius, Numidius, Rusticianus, Fidentius, Evagrius, Antonius, Palatinus, Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theasius, Tutus, Pannonius, Victor, Restitutus, alius Restitutus, Rusticus, Fortunatianus, Ampelius,* [1] *Avinius, Felix, Donatianus, Adeodatus, Octavius, Serotinus, Majorinus, Posthumianus, Crispulus, Victor, alius Victor, Lucius, Marianus, Fructuosus, Faustinianus, Quodvultdeus, Candorius, Maximus,* [2] *Macarius, Rusticus, Rufinianus, Proculianus, Thomas, Januarius, Octavianus, Prætextatus,* B *Sixtus, Quodvultdeus, Pentadius, Quodvultdeus, Cyprianus, Servilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Didymus, Saturninus, Bizacenus, Germanus, Germanianus, Juventius, Majorinus, Juventius, Candidus, Cyprianus, Æmilianus,* [3] *Romanus, Africanus, & Marcellinus, qui in concilio ecclesiæ Carthaginensis adfuimus.*

CUm ex more ad Carthaginensem ecclesiam solenniter [d] veniremus, atque ex diversis causis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis literas sanctorum fratrum & consacerdotum nostrorum dedit [*] Averothis [e] & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam. [f] His ergo lectis, Pelagium & Cœlestium auctores nefarii prorsus & anathematizandi ab omnibus nobis erroris advertimus. Unde factum est, ut recensendum peteremus, [g] quid ante ferme quinquennium super Cælestii nomine hic apud ecclesiam Carthaginensem fuerat agitatum. Quo recitato, sicut ex subditis advertere poterit sanctitas tua, quamvis judicatio manifesta constaret, quia illo tempore, episcopali judicio, excisum hoc tantum [h] vulnus ab ecclesia videretur, nihilo minus tamen id communi deliberatione censuimus hujusmodi persuasionis auctores, quamvis & ad presbyterium idem Cælestius postea [4] pervenisse dicatur nisi hæc aper- D tissime anathematizaverint, ipsos [i] anathematizari oportere, ut si ipsorum non potuerit, saltem eorum qui decepti sunt ab illis, vel decipi possunt, cognita sententia quæ in eos lata est, sanitas procuretur. Hoc itaque gestum, domine frater, sanctæ caritati tuæ intimandum duximus, ut statutis nostræ mediocritatis, etiam apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas, pro tuen- A da salute multorum, & quorumdam etiam perversitate corrigenda. Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis, ut non defendendo, sed potius in sacrilegam superbiam extollendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ Dei, qua Christiani sumus, qua & idipsum nostræ voluntatis arbitrium vere fit liberum, dum a carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur, dicente domino: *Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis.* Quod auxilium fides impetrat, quæ est in Christo Jesu domino nostro. Illi autem asserunt (sicut a fratribus, qui [a] eorum libros legerunt, cognovimus) in eo Dei gratiam deputandam, quod talem [b] hominis instituit creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei possit implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in literis datam. Eamdem quoque legem ad gratiam pertinere, quod illam Deus in adjutorium hominibus dedit. Illam vero gratiam, qua (ut dictum est) Christiani sumus, cujus apostolus prædicator est, dicens: *Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Jesum Christum dominum nostrum,* nolunt cognoscere omnino, nec aperte quidem oppugnare audent. C Sed quid aliud agunt, cum hominibus animalibus, non percipientibus quæ sunt spiritus Dei, persuadere non cessant, ad operandam perficiendamque justitiam, & Dei mandata complenda, solam sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes, quod scriptum est; *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.* Et: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Et: *quod unum corpus sumus in Christo Jesu, singuli autem alter alterius membra, habentes dona diversa secundum gratiam, quæ data est nobis.* Et: *Gratia Dei sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Et: *Gratias Deo, qui dedit nobis victoriam, per dominum nostrum Jesum Christum.* Et: *Quia idonei non sumus aliquid cogitare, quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et: *habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut eminentia sit virtutis Dei, & non ex nobis.* Et innumerabilia, quæ de scripturis omnibus si colligere velimus [*] tomus non sufficit. Et veremur, ne apud te ipsa ista commemorando, qui majore gratia de sede apostolica

Joan. 8. — [a] etiam — [b] hominibus — *Rom. 7.* — *Rom. 8.* — *Rom. 9.* — *Rom. 12.* — *1. Cor. 15.* — *Ibidem.* — *2. Cor. 3.* — *2. Cor. 4.* — [*] Al. *tempus non sufficiat.*

1 In al. MS. *Ambibius*. Hard.
2 In Rescripto Innocentii pro *Macario Magasius* legitur.
3 In Rescripto Innocentii *Romanianus*.
4 Ephesi ex Mario Mercatore. *Hard.*

stolica prædicas, inconvenienter facere videamur. Sed ideo facimus, quia in eo quod infirmiores sumus, (quaquaversus quisque nostrum, verbum Dei prædicando, putatur attentior) crebrius eos patimur & audacius [a] insurgentes. Si ergo Pelagius episcopalibus gestis, quæ in oriente confecta dicuntur, etiam tuæ venerationi juste visus fuerit absolutus, error tamen ipse & impietas, quæ jam multos assertores habet per diversa dispersos, etiam apostolicæ sedis auctoritate anathematizanda est. Consideret [b] enim sanctitas tua, & pastoralibus nobis compatiatur visceribus, quam sit pestiferum & exitiale ovibus Christi, quod istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, ut nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, quod [c] discipulos monuit, & posuit in oratione, quam docuit, aut ne deficiat fides nostra, quod pro apostolo Petro se rogasse, ipse testatus est. Si enim possibilitate naturæ & arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non ea videat inaniter a domino peti, & fallaciter orari, cum orando poscuntur, quæ naturæ, jam ita conditæ, sufficientibus viribus obtinentur: nec debuisse dicere dominum Jesum. *Vigilate & orate*: sed tantummodo: *Vigilate ut non intretis in tentationem*: nec beatissimo Petro primo apostolorum: *Rogavi pro te*, sed moneo te, vel impero ac præcipio: *ne deficiat fides tua*. Contradicitur etiam istorum contentione benedictionibus nostris, ut incassum super populum dicere videamur, quidquid eis a domino precamur, ut recte ac pie vivendo, illi placeant, vel illa quæ pro fidelibus precatur apostolus dicens: *Flecto genua mea ad Patrem domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum ejus*. Si ergo voluerimus, benedicendo, super populum dicere: Da illi virtutem, domine, corroborari per spiritum tuum, istorum nobis disputatio contradicit, affirmans liberum negari arbitrium, si hoc a Deo poscitur, quod in nostra est potestate. Virtute enim corroborari, si volumus, inquiunt, possumus, ea possibilitate naturæ, quam non nunc accipimus, sed quam cum crearemur, accepimus. Parvulos etiam, propter salutem, quæ per salvatorem Christum datur, baptizandos negant, ac sic eos mortifera doctrina in æternum necant, promittentes, etiamsi non baptizentur, habituros vitam æternam, nec pertinere ad eos, de quibus dominus ait: *venit enim Filius hominis quærere & salvare quod perierat*. Quia, inquiunt, isti non perierant, nec est quod in eis salvetur, vel tanto pretio redimatur, quia nihil est in eis vitiatum, nihil tenetur sub diaboli potestate captivum, nec pro eis fusus esse sanguis in remissionem legitur peccatorum, quamquam per baptismum Christi etiam parvulorum fieri redemptionem libello suo Cælestius in Carthaginensi ecclesia jam confessus est. Sed multi qui eorum perhibentur esse vel fuisse discipuli, hæc mala, quibus fundamenta Christianæ fidei conantur evertere, quacumque possunt astutia affirmare non cessant. Unde etiamsi Pelagius Cælestiusque correcti sunt, vel si ista nunquam sensisse se dicunt, & quæcumque scripta contra eos prolata fuerint sua esse negabunt, nec est, quemadmodum de mendacio convincantur: generaliter tamen, quicumque dogmatizat, & affirmat humanam sibi ad vincenda peccata & Dei mandata facienda sufficere posse naturam, & eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur: & quicumque negat parvulos per baptismum Christi a perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit. Quæcumque autem alia eis objiciuntur, non dubium, venerationem tuam, cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in oriente in eadem causa confecta dicuntur, id judicaturam, unde omnes in Dei misericordia gaudeamus. Ora pro nobis, domine beatissime Papa.

a in nos
b ergo
c dominus
Matth. 26.
Luc. 22.
Ibid.
Eph. 3.
Luc. 19.

RESCRIPTUM INNOCENTII

AD CONCILIUM CARTHAGIN. II.

Innocentius Aurelio & omnibus sanctis episcopis, &c.

Extat supra inter epistolas Innocentii, estque ordine 24. *In requirendis*, &c. sive, *Inquirendo de his rebus*.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Concilium Carthaginense) Qua occasione hæc synodus Carthagine in Africa celebrata sit, quidve in ea actum fuerit, ex synodali epistola supra ex S. Augustino huc translata, cognoscere licet: nimirum, quod cum ex Orosii presbyteri relatu, literisque S. Hieronymi ad Augustinum redditis, aliorumque episcoporum Galliæ intellexissent, Pelagium a patribus Diospolitani concilii in Palæstina, eo quod hæresim suam fraudulenter dumtaxat, condemnasset, catholicæ communioni redditum esse: omnino necessarium fore existimarunt, ut concilio desuper indicto Africanæ ecclesiæ episcopi congregentur, causa Pelagii, & Cælestii synodali episcoporum judicio iterum examinetur: tum quod Diospolitanæ synodi patres suo decreto rescidisse viderentur ea quæ ipsi jam ante quinquennium adversus Cælestium statuissent: tum etiam quod Pelagius a prædictis patribus in communionem ecclesiæ receptus, cum magno periculo fidelium, ut catholicus cum fidelibus conversaretur. Initio consessus epistolæ Herotis & Lazari episcoporum in Gallia exhibitæ, & perlectæ fuerunt. Post causam Pelagii & Cælestii propositam, pro meliore informatione, acta ecclesiastica ante quinquennium adversus Cælestium Pelagii antesignanum Carthagine confecta, edi & publice legi mandatum fuit. Quibus diligenter inspectis & examinatis, utriusque damnatio ibidem proclamata est, nisi parati essent suas ipsorum hæreses damnare. Quibus peractis, per synodicam ab Innocentio actorum suorum confirmationem petiverunt; addentes, ut si induci non posset ad damnandum hominem, quem Palæstina synodus tanquam catholicum absolvisset, saltem hæreses ejus damnare non recusaret. Canones quosdam in hoc concilio editos fuisse S. Prosper de ingrat. indicat carminibus illis, quibus Africanorum conventum incomparabili quodam zelo adversus Pelagianam hæresim accensus describit. Vide Baronium anno 416. num. 4. 5. 6. 7. 8.

b A sexaginta septem episcopis.) Omnium nomina recensentur in titulo epistolæ synodicæ præcedentis.

c Theodosio VII. *& Palladio consulibus anno domini* 416. *damnati fuerunt*.) Hoc concilium allegatis consulibus, anno nimirum Christi 416. & Innocentii XVI. tempore autumnali celebratum fuisse, Innocentii epistola ad Milevitanum concilium, Honorio II. & Constantino II. consulibus, anno Christi 417. sexto Kalendas Februarii rescripta, evidentissime demonstrat. Per eumdem Julium legatum, utraque synodus, Carthaginensis & Milevitana, ad Innocentium scripsit, & pontificis rescriptum accepit. Cum itaque pontifex suas epistolas prædictis consulibus, mense Januario, anno 417. reddiderit, dubium non est, quin in causa Pelagii, prædicta concilia circa initium autumni anno 416. habita fuerint. Hoc concilium Carthagine paulo ante Milevitanum coactum fuisse, synodica concilii Milevitani II. indicat his verbis: *Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensis provinciæ coepiscopos nostros, quos ad sedem apostolicam, quam beatus illustras, hac de causa scripsisse comperimus*.

Causa c[oncilii]
Acta co[ncilii].
Pelagius Cælestiu[s] condem[nati]
Aa ab h[ac] synodo [ca]nones e[diti]
Episcopi
Tempus [con]cilii.

CON-

[a] CONCILIUM [1] MILEVITANUM [b] II.

c CONTRA PELAGIUM ET CÆLESTIUM

d LX. EPISCOPORUM. [2]

e Theodosio VII. & Palladio consulibus.

Celebratum sub Innocentio Papa I. anno Christi CCCCXVI.

f TITULI CANONUM. A

I. *Contra Pelagianos, qui dicunt, etiam sine peccato mori potuisse Adam.*

II. *Quod juxta apostoli testimonium, etiam parvuli, qui nihil peccati adhuc commiserunt, omnes in peccatorum remissione veraciter baptizentur.*

III. *Quod gratia Dei non solum peccata dimittit, sed etiam adjuvat, ne committantur.*

IV. *Quod per gratiam Dei sciamus, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus.*

V. *Quod gratia Dei præstet, ut lex impleatur; non (sicut ait Pelagius) facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.*

VI. *Quod juxta sententiam Joannis evangelistæ nemo sit qui esse possit sine peccato.*

VII. *Quod unicuique, etiam justo, non solum pro aliis, sed & pro semetipso dicere oporteat: Dimitte nobis debita nostra.*

VIII. *Quod a sanctis veraciter dicatur: Dimitte nobis debita nostra.*

IX. *Quod ad communes causas ecclesiæ generale concilium congregari oporteat, in privatis vero causis speciale uniuscujusque provinciæ.*

X. *Ut epistolas ad concilium evocandum metropolitanus subscribat & dirigat.*

XI. *Ut de hæreticis & infidelibus quidquid in concilio constituitur, a principe impetretur.*

XII. *Ut preces & orationes compositæ, nisi probatæ fuerint, in concilio non dicantur.*

XIII. *Ut posteriores anterioribus episcopi non præferantur, nec inconsultis primatibus suis, aliquid agere præsumant.*

XIV. *Ut episcopi, pro tempore consecrationis suæ, literas, ab ordinatoribus habeant.*

XV. *Ut ubi primum quis* * *legerit, ibi permaneat clericus.*

XVI. *Ut pro causis ecclesiarum executores vel advocati a principe postulentur.*

XVII. *Ut neque dimissus, neque dimissa, alteri conjungantur.*

XVIII. *De his qui in sua provincia non communicant, ut alibi non communicent.*

XIX. *De clericis qui apud principem sæculare judicium, aut synodale* [2] *impleverint.*

XX. *Ut sine formatis nemo ad comitatum proficiscatur, & qualiter formatæ fiant.*

XXI. *De episcopis qui, quod repetere poterant, prætermissa synodo, invaserunt.*

XXII. *De clericis qui de judicio episcoporum suorum conqueruntur.*

XXIII. *De his qui apud hæreticos pœnitentiam acceperunt.*

XXIV. *De episcopis negligentibus adversus hæreticos.*

XXV. *Unde supra.*

XXVI. *De virginibus quæ infra vigintiquinque annos, necessitate cogente, velantur.*

XXVII. *De episcopi qui post acta Carthaginensis* B *synodi retenti sunt ad reliqua peragenda.*

PRÆFATIO.

g GLoriosissimis imperatoribus Arcadio & Honorio Augustis viris clarissimis consulibus VI. Kalendas Septembris, in civitate Milevitana, [a] in secretario basilicæ, cum Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginis in concilio universali consedisset, adstantibus diaconibus, Aurelius episcopus dixit: Quoniam ecclesiæ sanctæ unum est corpus, omniumque membrorum caput est unum, factum est, volente domino, ac nostram infirmitatem juvante, ut ad hanc ecclesiam conveniremus, dilectionis & C fraternitatis gratia invitati. Unde quæso caritatem vestram, quia ita credendum est, quod noster accessus ad vos, nec insuavis est cunctis, ideoque pariter quædam de causis fidei, unde nunc quæstio [b] Pelagianorum imminet, in hoc cœtu sanctissimo primitus tractentur: deinde subsequantur & aliqua, quæ disciplinæ ecclesiasticæ necessaria existunt.

a Hæc spectat Præfatio ad concilium primum Milevitanum anno 402. celebratum. Vide supra pag. 1441.

b Hæc prave a sciolo inserta.

[3] CANONES. [c]

I.

PLacuit ergo omnibus episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo, consti-

c Hos canones ab hocce Milevitano concilio subductos merito ad Carthaginense universale an. 418. celebratum viri pereruditi referunt & meritissime, ut dicemus alias

1 Plurium Conciliorum Canones sub unius Milevitani Concilii nomine edidit collector Isidorus. Ad quænam autem Concilia singuli pertineant, ex Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ intelligetur, & adhuc hic adnotabimus. Emendationes, & varias lectiones subjicimus ex Ms. Scorial. quas ad nos olim Roma transmisit D. Schelstrate: item ex collect. Ms. annorum 700. Dionysii Exigui, quæ est in Bibl. collegii Paris. Soc. Jesu, aliisque Mss. *Harduinus*, cujus etiam sunt notæ sequentes.

2 Forte, *imploraverint*.

3 Octo priores sequentes Canones hujus Milevitani Concilii esse post Baronium putat Binius infra in notis. Verum hi quoque in Cod. Africanæ Ecclesiæ aliis conciliis tribuuntur; recteque scripsit Garnerius in Differt. 2. de Synodis in causa Pelagian. præter Epistolam synodicam nihil Synodi Milevitanæ II. remanere, & canones istos eo nomine tantum vocatos esse propter solam veteris Collectoris præjudicatam auctoritatem. Addit Schelstratius in differt. 3. de Ecclesia Africana cap. 11. Patres Milevitanos in sua ad Innocent. I. synodica duo tantum hæresis Pelagianæ capita retulisse, non octo, subdentes reliqua, quæ ad Pelagium spectaret ex Synodica Carthaginensi Pontificem posse cognoscere. Denique Em. Card. Norisius l. 1. hist. Pelag. c. 10. pluribus ostendit, octo illos Canones contra Pelagianos adscribi non posse Synodo posteriori Milevitanæ, quem consule, vel si mavis, adi Pagium ad an. Chr. 416. n. 7. & seqq.

ſtituere hæc quæ in præſenti concilio definita ſunt: Ut quicumque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit.

Cod. can. cap. 109. Conc. Afr. cap. 76. De conſecr. diſt. 4. Placuit igitur omnibus epiſcopis

Cod. can. cap. 110. Conc. Afr. cap. 77. De conſecr. diſt. 4. Placuit, ut quicumque parvulos.

II.

Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur: unde fit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis, in remiſſionem peccatorum, non vere, ſed falſe intelligatur, anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt, quod ait apoſtolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit in quo omnes peccaverunt*, niſi quemadmodum eccleſia catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

Rom. 5.

III.

Cod. can. cap. 111. Conc. Afr. cap. 78. De conſecr. diſt. 4. Placuit, ut quicumque dixerit.

Item placuit, ut quicumque dixerit gratiam Dei, in qua juſtificamur per Jeſum Chriſtum dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema ſit.

IV.

Cod. can. cap. 112. Conc. Afr. cap. 79. De conſecr. diſt. 4. Quiſquis dixerit.

Item, quiſquis dixerit eamdem gratiam Dei, per Jeſum Chriſtum dominum noſtrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema ſit. Cum enim dicat Apoſtolus: *Scientia inflat, caritas vero ædificat*: valde impium eſt, ut credamus ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, ad eam quæ ædificat, non habere: cum ſit [a] utrumque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ut ædificante caritate, ſcientia non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt: *Qui docet hominem ſcientiam*: ita etiam ſcriptum eſt: *Caritas ex Deo eſt.*

1. Cor. 8.

a Proſper c. 5. contra collatores. Erravit Africa epiſcop. concili. decreti. conſtit. utrumque Dei d... eſſe, ... Pſal. 9... 1. Joan...

V.

Cod. can. cap. ... Conc. ... cap. 8... De conſecr. diſt. 4. ... cuit, ... cumque ... xerit. Joan. ...

Item placuit, ut quicumque dixerit ideo nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius poſſimus implere per gratiam, tanquam, etiamſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorum dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficilius poteſtis facere: ſed ait: *Sine me nihil poteſtis facere.*

VI.

Cod. c... cap. ... Conc. ... c. 81. 1. Joan...

Item placuit, quod ait S. Joannes apoſtolus: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*: quiſquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem [1] oportere dici, nos habere peccatum, non quia vere ita eſt, anathema ſit. Sequitur enim apoſtolus, & adjungit: *Si autem confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt & juſtus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate.* Ubi ſatis apparet, hoc non tantum humiliter, ſed etiam veraciter dici. Poterat enim apoſtolus dicere: *Si dixerimus quia non habemus peccatum*, nos ipſos extollimus, & humilitas in nobis non eſt: ſed cum ait: *Nosipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt*, ſatis oſtendit, eum qui ſe dixerit non habere peccatum, non verum loqui, ſed falſum.

Ibidem.

VII.

Cod. c... cap. ... Conc. ... cap. 8... Matth. ...

Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione dominica ideo dicere ſanctos: *Dimitte nobis debita noſtra*, ut non pro ſeipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria iſta petitio, ſed pro aliis qui ſunt in ſuo populo peccatores: & ideo non dicere unumquemque ſanctorum; Dimitte mihi debita mea, ſed: *Dimitte nobis debita noſtra*, ut hoc pro aliis potius, quam pro ſe juſtus petere intelligatur, anathema ſit. Sanctus enim & juſtus erat Apoſtolus Jacobus, [2] cum dicebat: *In multis enim offendimus omnes.* Nam quare additum eſt, *omnes*, niſi ut iſta

Jacob. ...

1 Mſ. & Merlin. *non oportere dici, nos non habere*,

2 Deeſt ea vox *Jacobus* in Mſ.

ista sententia conveniret & psalmo, ubi A legitur: *Non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens?* Et in oratione sapientissimi Salomonis: *Non est homo* [1] *quia non peccet.* Et in libro Job: *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam.* Unde etiam Daniel sanctus & justus, cum in oratione pluraliter diceret: *Peccavimus, iniquitatem fecimus,* & cetera, quæ ibi veraciter & humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hæc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea B dixit: *Cum orarem, & confiterer peccata mea & peccata populi mei domino Deo nostro:* noluit dicere, peccata nostra, sed & *populi sui* dixit, & *sua*: quia futuros istos, qui tam male intelligerent, tanquam propheta prævidit.

VIII.

can. 16. Afr. ... 6.

Item placuit, ut quicumque verba ipsa dominicæ orationis, ubi dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*, ita volunt a sanctis dici, ut humiliter, non veraciter, C hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, sed debita non habere?

Hucusque de fide [2] *contra Pelagianos, nunc regulæ tractentur ecclesiasticæ.*

IX.

can. 95. Afr. ... 52.

[3] Placuit, ut non sit ultra fatigandis fratribus anniversaria necessitas, sed quo- D ties exegerit causa communis, id est, totius Africæ, undecumque ad hanc sedem pro concilio datæ literæ fuerint, congregandam esse synodum in ea provincia, ubi opportunitas persuaserit. Causæ autem quæ communes non sunt in suis provinciis judicentur.

X.

can. 106. ... Afr. ... §. ult.

Placuit etiam petitu omnium episcoporum ut epistolis omnibus, de concilio dandis, sanctitas tua sola subscri- E bat.

XI.

can. & ... Afr. ... cap.

Placuit & illud adversus hæreticos vel paganos, vel eorum superstitiones, ut legati missi de hoc glorioso concilio, quidquid utile providerint a gloriosissimis principibus impetrent.

XII.

Placuit etiam & illud, ut preces vel orationes seu missæ quæ probatæ fuerint in concilio, sive præfationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omnino dicantur in ecclesia, nisi quæ a prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in synodo fuerint, ne forte aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum. Cod. can. cap. 103. Conc. Afr. c. 70.

XIII.

[4] * Palentinus episcopus dixit: Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequar ea quæ necessaria sunt ecclesiasticæ disciplinæ. [5] Scimus enim, sic inviolate permansisse ecclesiasticam disciplinam, ita ut nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet anteponere, sed officiis * legitimis id semper exhibitum est prioribus, quod ab insequentibus rationabiliter semper acciperetur. Hunc ordinem jubeat sanctitas vestra, melius vestris interlocutionibus roborare. Aurelius episcopus dixit: Non decuerat quidem, ut hæc repeteremus, nisi forte existerent inconsideratæ mentes quorumdam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed & communis hæc causa est, quam insinuavit frater & coepiscopus noster, ut unusquisque nostrum, ordinem sibi decretum a Deo cognoscat: & posteriores anterioribus deferant, [6] nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re oportet eos, qui putaverint, spretis majoribus, aliquid præsumendum, competenter esse ab omni concilio coercendos. Universi episcopi dixerunt: Hic ordo & a patribus & a majoribus est servatus, & a nobis Deo propitio servabitur, [7] salvo etiam jure primatus Numidiæ & Mauritaniæ.

Valentinus * Placentinus Cod. Can. cap. 86.

* caritatis

XIV.

Deinde placuit, ut quicumque deinceps ab episcopis ordinantur, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorum Conc. Afric. cap. 56. Cod. Can. cap. 89.

1 Mſ. *qui non peccet tibi.*
2 Mſ. addit, *capitula*. Est hæc adnotatio Isidori.
3 Pertinent ad Concilium Africanum anni 407. hic, & tres sequentes Canones.
4 Pertinent ad Milevitanum I. anni 402. hic, & duo sequentes Canones.
5 Al. *Scimus enim in hac Ecclesia Carthaginensi inviolate.*
6 *Nec inconsultis primatibus*, Mſ.
7 *Salvo* &c. desunt in Mſ.

rum fubfcriptas, continentes confulem & diem, ut nulla altercatio de pofterioribus vel anterioribus oriatur.

XV.

Cod. Can. cap. 90. Dift. 72. Placuit, ut quicumque dixerit in ecclefia. * fufcepto officio ell. gitur.

Item placuit, ut quicumque in ecclefia primum vel femel * legerit, ab alia ecclefia ad clericatum non teneatur.

XVI.

Cod. Can. cap 96. & 97. Concil. Atric. cap. 64. * dari

[1] Placuit præterea, ut executores [2] in omnibus juftis defideriis impertiatur. Placuit etiam, ut petatur a gloriofiffimis imperatoribus, ut jubeant judicibus * dare petitos fibi defenfores fcholafticos, qui in actu fint, vel in officio defenfionum caufarum ecclefiafticarum, more facerdotum provinciæ, ut iidem ipfi qui defenfionem ecclefiarum fufceperint, habeant facultatem, pro negotiis ecclefiarum quoties neceffitas flagitaverit, vel ad obfiftendum callide decipientibus, vel obrepentibus, vel ad neceffaria fuggerenda, ingredi judicum fecretaria.

XVII.

Cod. can. cap. 102. Conc. Afr. c. 69. 32. quæft. 7. Placuit, ut fecundum. 1. Cor. 7.

Placuit, ut fecundum evangelicam & apoftolicam difciplinam, neque dimiffus ab uxore, neque dimiffa a marito, alteri conjungantur: fed ita maneant, aut fibimet reconcilientur. Quod fi contempferint, ad pœnitentiam redigantur. *l* In qua caufa legem imperialem petendam promulgari. [3]

XVIII.

Cod. can. cap. 105. Conc. Afr. cap. 72.

Placuit, ut quicumque non communicat in provincia propria, & in aliis provinciis vel tranfmatinis partibus ad communicandum obrepferit, jacturam communionis vel clericatus excipiat.

XIX.

Placuit, ut quicumque ab imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur. Si autem epifcopale judicium ab imperatore poftulaverit, nihil ei obfit.

XX.

Placuit, ut quicumque clericus, propter neceffitatem fuam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab epifcopo accipiat. Quod fi fine formata voluerit pergere, a communione removeatur. Quod fi alicubi ei repentina neceffitas orta fuerit, ad comitatum pergendi, alleget apud epifcopum loci ejus ipfam neceffitatem, & de hoc fcripta ejufdem epifcopi deferat: formatæ autem, quæ a primatibus vel a quibufcumque epifcopis clericis propriis dantur, habeant diem pafchæ. Quod fi adhuc ejufdem anni pafchæ dies incerta eft, ille præcedens adjungatur quomodo folet, poft confulatum, in publicis geftis adfcribi.

XXI.

Cod. ca cap. Conc. A cap. 8, 16. quæ Placuit quicum epifcop ecclefia

[4] Item placuit, ut quicumque epifcopi, quafcumque ecclefias vel plebes, quas ad fuam cathedram æftimant pertinere, non ita repetierint, ut caufas fuas, epifcopis judicantibus, agant: fed alio retinente irruerint, five volentibus, five nolentibus plebibus caufæ fuæ detrimentum patiantur. Et quicumque jam hoc fecerint, fi nondum eft inter epifcopos finita contentio, fed adhuc inde contendunt; ille difcedat, quem conftiterit, prætermiffis * judiciis ecclefiafticis, irruiffe. Nec fibi quifque blandiatur, fi a primate, ut retineat, literas impetrarit: fed, five habeat literas, five non habeat, conveniat eum qui tenet, & ejus literas accipiat, ut eum apparet pacifice tenuiffe ecclefiam ad fe pertinentem. Si autem ille aliquam quæftionem retulerit, per epifcopos judices caufa finiatur, five quos eis primates dederint, five quos ipfi vicinos ex confultu primatis delegerint.

* judicit

XXII.

Cod. ca cap. Conc. A cap. 9 2. quæft Placuit presbyt

m Item placuit, ut presbyteri, diaconi, vel ceteri inferiores clerici, in caufis quas habuerint, fi de judiciis epifcoporum fuorum quefti fuerint, vicini epifcopi eos audiant: & inter eos quidquid eft, finiant adhibiti ab eis ex confenfu epifcoporum fuorum. Quod fi & ab eis provocandum putaverint, non provocent, nifi ad Africana concilia, vel ad primates provinciarum fuarum. Ad tranfmarina autem, qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem fufcipiatur.

XXIII.

[5] Placuit, ut quicumque converfus ab hæreticis, dixerit fe apud eos pœnitentiam

1 Pertinent ad Concilium plenarium Carthaginenfe anni 407. hic, & quatuor fequentes Canones.
2 Mff. *in omnibus defideriis, quæ habet Ecclefia, ab Imperatore poftulentur, qui fingulis Ecclefiis impertiantur.*
3 Hic definit Mf. Scorial.
4 Hic, & fequens funt Concilii plenarii anni 418.
5 Citatur a Ferrando cap. 50. ex Concil. Carthag. tit. 2. Cujus fit Concilii non liquet. Non eft in Codice Canonum Ecclefiæ Africanæ.

tiam accipere, unusquisque catholicus episcopus requirat, ubi & ob quam causam apud eosdem hæreticos pœnitentiam susceperit: ut cum documentis certis hoc ipsum approbaverit, sibi pro qualitate peccati, sicut eidem episcopo catholico visum fuerit, tempus pœnitentiæ vel reconciliationis decernat.

XXIV.

[1] Item placuit, ut quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia, in catholicam unitatem lucrari, conveniantur a diligentibus vicinis episcopis, uti id agere non morentur. Quod si intra sex menses a die conventionis, non hoc fecerint: qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant: ita sane, ut si ille, ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit, magis illius electam negligentiam ab hæreticis, impune ut ibi sint, & suam diligentiam fuisse præventam, ut eo modo ejus cura * soiertior * vitaretur, cum hoc judices episcopi cognoverint, suæ cathedræ loca restituant. Sane, si episcopi, inter quos causa versatur, diversarum sunt provinciarum, ille primas det judices, in cujus provincia est locus, de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos judices elegerint, aut * duo eligantur, aut tres. Quod si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum. A judicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare. Et quisquis probatus fuerit, per contumaciam nolle obtemperare judicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det literas, ut nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.

XXV.

Si in matricibus cathedris episcopus negligens fuerit adversus hæreticos, conveniatur a vicinis episcopis diligentibus, & ei sua negligentia demonstretur, ut se excusare non possit. Quod si ex die, quo convenitur, intra sex menses, si in ejus provincia executio fuerit, & non eos ad unitatem catholicam convertendos curaverit, non ei communicetur, donec impleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adscribatur episcopo. Si autem probatum fuerit, cum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos, eo sciente, non communicasse constiterit, etiam episcopatum amittat.

XXVI.

[2] Item placuit, ut quicumque episcoporum, necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis (cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet) velaverit virginem, seu velavit intra viginti-quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

In dec. Ivo. lib. 4. Cod. can. c. 126. Conc. Afr. c. 93. Carthag. 3. c. 4.

XXVII.

Item placuit, ne diutius universi episcopi, qui ad concilium congregati sunt, tenerentur, ab universo [a] concilio ternos judices de singulis provinciis eligi. [b] Et electi sunt de provincia Carthaginensi Vincentius, Fortunatianus, & Clarus: de provincia Numidiæ, Alypius, Augustinus, & Restitutus: de provincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primate, Cresconius, Jocundus, & Æmilianus: de Mauritania Sitiphensi, Severianus, Asiaticus, & Donatus: de provincia Tripolitana, Plautius, qui ex more legatus unus est missus; qui omnes cum sancto sene Aurelio universa cognoscant. A quo petiit [b] universum concilium, ut cunctis sive gestis, quæ confecta jam sunt, sive epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt.

Cod. Can. cap. 127.

a Ultimus hicce canon aperte indicat verbis istis, non ad particularem Milevi synodum, sed ad concilium universale Carthagine habitum regulas istas omnes referendas.

Conc. Afr. cap. 94.

b Notetur hoc verbum universi concilii electis e quinque provinciis judicibus subjunctum.

Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & perlecto subscripsi.

Donatianus Teleptensis primæ sedis subscripsi.

Augustinus Hippone-Regiensis subscripsi.

Similiter & omnes episcopi subscripserunt.

[c] EPISTOLA
CONCILII MILEVITANI
AD INNOCENTIUM PAPAM.

De cohibendis Pelagianis. [c]

Domino beatissimo, meritoque venerabili & in Christo honorando Papæ Innocentio, Silvanus senex, Valentinus, Aurelius, Donatus, Restitutus, Lucianus, Alypius, Augustinus, Placentius,

c Est 92. inter Augustinianas. In nov. edit. 176.

1 Est Concilii plenarii anni 418. æque ac tres sequentes.

2 Citatur in Turon. II. anni 567. cap. 20. ex Milevitano: atque adeo jam tum ex hac collectione, quæ Isidoriana dicitur.

tius, Severus, Fortunatus, Possidius, Novatus, Secundus, Maurentius, Leo, Faustinianus, Cresconius [a], *Innocentius, Felix, Antoninus, Gigantius, Cresconius, Adeodatus, Processus, Secundus, Felix, Asiaticus, Rufinianus, Faustinus, Victor, Antoninus, Malchus, Victorius* [b], *Fortunatus, Donatus, Pontianus, Saturninus, Cresconius, Possidonius, Lucius, Honorius, Servius, Terentius, Cresconius, Sperantius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, item Sabinus, Cresconius, Victor* [c], *Honoratus, Donatus, Petrus, Præsidius, Cresconius, Lampadius, Delphinus, ex concilio Milevitano, in domino salutem.* (*a*)

a Honorius, Cresconius, Lucius.

b Litorius

c Gigantius, Possidonius, Antoninus, Innocentius, Felix, Antoninus, Victor, *Verum hæc nomina admodum confusa in cod. mss.*

QUIA te dominus gratiæ suæ præcipuo munere in sede apostolica collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose, vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere digneris. Nova quippe hæresis, & nimium [1] perniciosa tentat assurgere inimicorum gratiæ Christi, qui nobis dominicam etiam orationem impiis disputationibus conantur auferre. Cum enim dominus docuerit, ut dicamus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris:* isti dicunt, posse hominem in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem justitiæ, sine adjutorio gratiæ salvatoris, per solum liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut ei non sit jam necessarium dicere: *Dimitte nobis debita nostra.* Illud vero quod sequitur: *Ne nos inferas in tentationem*, non ita intelligendum, tanquam divinum adjutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus: sed hoc in nostra positum esse potestate, & ad hoc implendum solam sufficere hominis voluntatem, tanquam frustra apostolus dixerit: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Et: *Fidelis Deus, qui vos non permittit tentari super id quid potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut possitis sustinere.* Frustra etiam dominus dixerit apostolo Petro: *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua:* & omnibus suis: *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem:* si hoc totum est potestatis humanæ. Pueros quoque parvulos (si nullis imbuantur Christianæ gratiæ sacramentis) habituros vitam æternam, nequaquam Christiana præsumptione contendunt, evacuantes quod dicit apostolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Et alio loco: *Sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabuntur.* Ut ergo alia omittamus, quæ contra scripturas sanctas plurima disserunt, hæc interim duo (quibus omnino, totum quod Christiani sumus, conantur evertere) quæ fidelia corda sustineant, non esse rogandum Deum, ut contra peccati malum, atque ad operandam justitiam sit noster adjutor: & non opitulari parvulis, ad consequendam vitam æternam, Christianæ gratiæ sacramentum. Hæc insinuantes apostolico pectori tuo, non habemus opus multa dicere, & tantam impietatem verbis exaggerare, cum procul dubio te ista permoveant, ut ab eis corrigendis, ne latius serpant, multosque contaminent, vel potius interimant, (dum sub nomine Christi, a gratia Christi penitus alienant) omnino dissimulare non possis. Hujus autem perniciosissimi erroris auctores esse perhibentur Pelagius & Cælestius, quos quidem in ecclesia sanari [a] maluimus, quam desperata salute, ab ecclesia resecari, si necessitas nulla compellat. Quorum unus, id est, Cælestius, etiam ad presbyterium in Asia [b] pervenisse dicitur. De quo, ante paucos annos quid gestum fuerit, sanctitas tua de Carthaginensi ecclesia melius instruitur. Pelagius vero (sicut a quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ) Hierosolymis constitutus, nonnullos fallere asseritur. Verumtamen multo plures, qui ejus sensus diligentius indagare potuerunt, adversus eum pro Christi gratia, & catholicæ fidei veritate confligunt, sed præcipue sanctus filius tuus, frater & compresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur (adjuvante misericordia domini Dei nostri Jesu Christi, qui te & regere consulentem, & orantem exaudire dignatur) auctoritati sanctitatis tuæ de claro scripturarum lumine depromptæ, facilius eos (qui tam perversa & perniciosa sentiunt) esse cessuros, ut de correctione potius eorum gratulemur, quam contristemur interitu, domine beatissime. Quodlibet autem ipsi eligant, certe vel aliis, quos plurimos possunt, si ab eis dissimuletur, suis laqueis implicare, cernit venerabilitas tua, instanter & celeriter providendum. Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensem ecclesiam, & Carthaginensis provinciæ coepiscopos nostros, quos ad sedem apostolicam, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus. *Et alia manu*: Memor nostri in domini gratia augearis, domine beatissime, meritoque venerabilis, & in Christo honorande, sanctissime Papa.

Matth. 6. Luc. 11.

Ibid.

Rom. 9.

1. Cor. 10.

Luc. 22.

Matth. 26. Luc. 22.

Rom. 5.

1. Cor. 15.

a malum

b Ephes *Mario catore.*

D. Hie mi enc mium.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Ad hanc Milevitanæ synodi epistolam rescripsit Innocentius Papa VI. Kalendas Februarias anni proxime sequentis Honorio Augusto, & Constantio V. C. consulibus. Hæc vero epistola incipit *Inter ceteras Romanæ ecclesiæ curas &c.* habeturque supra pag. 1075. ordine 25. & 93. inter Augustinianas, cujus hic meminisse debuerat Binius. Sequentis porrò epistolæ meminit sæpe S. Augustinus cum epist. 47. ad Valentinum, ut supra monuimus, tum etiam 106. ad Paulinum hisce verbis: *Missæ sunt ex duobus conciliis Carthaginensi, & Milevitano relationes ad apostolicam sedem, antequam gesta ecclesiastico, quibus apud episcopos provinciæ Palæstinæ Pelagius perhibetur esse purgatus, vel in manus nostras, vel in Africam pervenissent. Scripsimus etiam ad b. m. Papam Innocentium, præter conciliorum relationes, literas familiares, ubi de ipsa causa aliquanto diutius egimus. Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo, quo fas erat atque oportebat apostolicæ sedis antistitem &c.* Literas vero Innocentii ad quinque illos episcopos legisti supra pag. 1078. hoc initio: *Fraternitatis vestræ literas, plenas fidei &c.*

EPI-

1 Al. *perniciosa tempestas surgere inimicorum gratiæ Christi cœpit.*

(*a*) In editione Benedictinorum hæc nomina & aliquanto plura sunt & in multis ordine diverso collocantur.

[1] EPISTOLA FAMILIARIS QUINQUE EPISCOPORUM AD SUPRADICTUM PAPAM

Domino beatissimo, meritoque honorandissimo [a] *fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Alypius, Augustinus, Evodius & Possidius, in domino salutem.*

DE conciliis duobus provinciæ Carthaginensis atque Numidiæ ad tuam sanctitatem a non parvo episcoporum numero subscriptas literas misimus, contra inimicos gratiæ Christi, *qui confidunt in virtute sua*, & creatori nostro quodammodo dicunt: Tu nos creasti homines, justos autem ipsi nos fecimus. Qui naturam humanam ideo dicunt liberam, ne quærant liberatorem: ideo salvam, ut indicent superfluum salvatorem. Tantum enim dicunt valentem, ut suis viribus, semel in origine suæ creationis acceptis, possint per liberum arbitrium, nihil ulterius adjuvante illius gratia qui creavit, domare & extinguere omnes cupiditates, tentationesque superare. *Multi eorum insurgunt adversum nos, & dicunt animæ nostræ: non est salus illi in Deo ejus.* Familia Christi (quæ dicit: *Quando infirmor, tunc fortis sum*: & cui dicit dominus ejus: *Salus tua ego sum*) suspenso corde, cum timore & tremore adjutorium Dei, etiam per caritatem tuæ venerationis, expectat. Audivimus enim esse in urbe Roma [2] ubi ille diu vixit, nonnullos qui diversis causis [b] ejus faveant. Quidam scilicet, quia [c] vos talia persuasisse perhibent: plures vero: qui eum talia sentire non credunt: præsertim quia in oriente, [d] ubi degit, gesta ecclesiastica facta esse jactantur, quibus putatur esse purgatus: ubi quidem si episcopi eum catholicum pronunciarunt, non ob aliud factum esse credendum est, nisi quia dixit se Dei gratiam confiteri, & ita posse hominem suo labore ac voluntate juste vivere, ut ad hoc adjuvari Dei gratia non negaret. His enim auditis verbis, catholici antistites nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, & populis Dei prædicare consueverunt: eam utique, de qua dicit apostolus: *Non irritam facio gratiam Dei. Nam si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est.* Sine dubio gratiam, qua justificamur ab iniquitate, & qua salvamur ab infirmitate, non qua creati sumus cum propria voluntate. Nam si intellexissent illi episcopi eam illum dicere gratiam, quam etiam cum impiis habemus, cum quibus homines sumus; negare vero eam, qua Christiani & filii Dei sumus: quis catholicorum sacerdotum eum patienter, non dicimus, audiret, sed ante oculos suos ferret? Quapropter non culpandi sunt judices, qui ecclesiastica consuetudine gratiæ nomen audierunt, nescientes quid hujusmodi homines vel in suæ doctrinæ libris, vel in suorum solent auribus spargere. Non agitur de uno Pelagio, qui jam fortasse correctus est, quod utinam ita sit: sed de tam multis, quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atque ineruditas animas, velut [3] convictas, trahentibus, firmas autem & in fide stabiles, ipsa contentione fatigantibus, usquequaque jam plena sunt omnia. Aut ergo a tua veneratione accersendus est Romam, & diligenter interrogandus, quam dicat gratiam, qua fateatur, si tamen jam fateatur, ad non peccandum, justeque vivendum, homines adjuvari: aut hoc ipsum cum eo per literas agendum. Et cum inventus fuerit hanc dicere, quam docet ecclesiastica & apostolica veritas, tunc sine ullo scrupulo ecclesiæ, & sine latibulo ambiguitatis ullius absolvendus est, tunc est revera de ejus purgatione gaudendum. Sive enim dixerit, gratiam esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum, nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus sancti pertinet ad concupiscentiam tentationesque vincendas, quem ditissime effudit super nos, *qui ascendit in cœlum, & captivavit captivitatem, deditque dona hominibus*. Ephes. 4. Hinc enim oramus, ut peccatorum tentationem superare possimus, *ut spiritus Dei*, Rom. 8. unde pignus accepimus, *adjuvet infirmitatem nostram*. Qui autem orat & dicit: *Ne nos inferas in tentationem*: Matth. 6 non utique id orat, ut homo sit, quod est natura; neque orat id, ut habeat liberum arbitrium, quod jam accepit, cum crearetur ipsa natura: neque orat remissionem peccatorum, quia hoc superius dicitur; *Dimitte nobis debita nostra*: Ibid. neque orat, ut accipiat mandatum, sed plane orat, ut faciat mandatum. Si enim in tentationem inductus fuerit, hoc est, in tentatione defecerit, facit utique peccatum, quod est contra mandatum. Orat igitur, ut non peccet, hoc est, ut ne quid faciat mali: quod pro Corinthiis orat apostolus, 1. Cor. 13. dicens: *Oramus autem ad dominum, ne quid faciatis mali.* Unde satis apparet, quod ad non peccandum, id est, ad non malefaciendum, quamvis esse non dubitetur liberum arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficiat, nisi adjuvetur infirmitas. Ipsa igitur oratio, clarissima est gratiæ testificatio. Hanc ille confiteatur, & eum gaudebimus sive rectum, sive correctum. Distinguenda est lex, & gratia. Lex jubere novit, gratia juvare. Nec lex juberet, nisi esset voluntas; nec gratia juvaret, si satis esset voluntas. Jubetur, ut habeamus intellectum, ubi dicitur: *Nolite esse sicut equus & mulus, quibus non est intellectus*, Psal. 31. & tamen oramus, ut habeamus intellectum, ubi dicitur, *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua.* Psal. 118. Jubetur ut habeamus sapientiam, ubi dicitur: Stul-

1 Est epistola 95. inter epist. Augustini, Ordine novo 177. qualis est in Collectione Isidori. Eam datam esse in tertio Concilio incerto loco hoc anno celebrato putat Garnerius in differt. 2. de Synod. in causa Pelagian. eo quod Marius Mercator in Commonitorio scribat: *Illi* (Pelagii libri) *cum literis in Africam Patribus, & Episcopis missi sunt, ubi tribus Conciliis congregatis, memorati lecti sunt libri. Exinde relationibus Romam missis &c.* Verum tria illa Concilia alia non sunt, quam Carthaginense an. 412. habitum, & Carthaginense & Milevitanum II. hoc anno celebrata, ut Quesnellus tom. 2. oper. S. Leonis differt. 13. & Schelstratius Differt. 3. de Eccles. Afric. cap. 11. jam observarunt. Licet enim prior illa synodus relationem ad Innocentium non miserit, ejus tamen gesta ab altera Carthaginensi directa sunt ad eumdem, ut clare habetur in utraque synodo. Ceterum recte observat Quesnellus citatus eam epistolam ubique & in excusis, & in Mss. codicibus familiarem inscribi; & ita eam appellat Augustinus ipse in Epist. 186. alias 106. ad Paulinum n. 2. Quare cum non sit synodica, sed familiaris, commentitia est synodus illa. *Pagius ad an. Ch. 416. n. 10. & 11.*

2 Pelagius scilicet, tametsi nondum in hac epistola nominatus.

3 Ms. *victas*.

Ps. 93. *Stulti aliquando sapite*: & tamen oratur, ut sapientiam habeamus, ubi dicitur: *Si quis autem* Jacob. 1. *vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei*. Jubetur ut habeamus continentiam, ubi dicitur: (Hic [a] (*a*) aliquid deest ejusmodi:) *Sint lumbi vestri præcincti*: & tamen oramus (*b*) eam dari nobis ubi dicitur: *Cum scirem quia nemo potest esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum, adii dominum, & deprecatus sum illum*. Postremo, ne nimium longum sit cuncta percurrere, jubetur ut non faciamus malum, ubi dicitur: *Declina a malo*, & tamen oratur ut non faciamus malum, ubi dicitur: *Oramus autem ad dominum, ne quid faciatis mali*. Jubemur ut faciamus bonum, ubi dicitur: *Declina a malo, & fac bonum*, & tamen oratur ut faciamus bonum, ubi dicitur: *Non cessamus, pro vobis orantes & postulantes*, atque inter cetera quæ pro illis orat, dicit: *Ut ambuletis digne Deo in omne placitum, in omni opere & sermone bono*. Sicut ergo agnoscimus voluntatem, cum hæc præcipiuntur: sic & ipse agnoscat gratiam, cum petuntur.

a quæ ansulis clausimus videntur glossema. Luc. 12. Sapient. 8. Ps. 33. 2. Cor. 13. Ps. 33. Coloss. 1. 2. Thess. 2.

b Pelagii de natura.

Misimus reverentiæ tuæ librum [b], quem dederunt quidam religiosi & honesti adolescentes, servi Dei, quorum etiam nomina non tacemus, nam Timasius & Jacobus vocantur. Qui, sicut audivimus, & etiam nosse dignaris, ipsius Pelagii exhortatione, spem, quam habebant in sæculo, reliquerunt, & nunc continentes Deo serviunt. Qui cum errore eodem tandem aliquando per qualemcumque operam nostram, domino inspirante, caruissent, protulerunt eumdem librum, Pelagii esse dicentes, & ut ei responderetur, impendio rogaverunt. Factum [c] est: ad eosdem rescripta est ipsa responsio. Agentes gratias, rescripserunt. Utrumque misimus, cui responsum est, & quod responsum est. Et ne nimium essemus onerosi, signa fecimus his locis, ubi [d] (petimus) inspicere non graveris, quemadmodum sibi objecta quæstione, quod gratiam Dei negaret, ita respondit, ut eam esse non diceret nisi naturam, in qua nos condidit Deus. Si autem hunc esse suum librum negat, aut eadem in libro loca, non contendimus. Anathematizet [e] illa, & eam confiteantur apertissime gratiam: quam doctrina Christiana demonstrat & prædicat esse propriam Christianorum, quæ non est natura, sed qua salvatur natura, (*c*) non auribus doctrina sonante, vel aliquo adjumento visibili, (*d*), sicut plantatur quodammodo & irrigatur extrinsecus, sed subministratione spiritus & occulta misericordia, sicut ille facit *qui dat incrementum Deus*. Etsi enim quadam non improbanda ratione, dicitur gratia Dei, qua creati sumus, ut nonnihil essemus: nec ita essemus aliquid, ut cadaver quod non vivit, aut arbor quæ non sentit, aut pecus quod non intelligit, sed homines qui & essemus, & viveremus, & sentiremus, & intelligeremus, & de hoc tanto beneficio creatori nostro gratias agere valeamus; unde merito & gratia ista dici potest, quia non præcedentium aliquorum operum meritis, sed gratuita bonitate Dei donata est: alia est tamen, qua prædestinati vocamur, justificamur, glorificamur, ut dicere possimus. *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. De hac gratia quæstio vertebatur, quando ab his, quos Pelagius graviter offendebat atque turbabat, dicebatur ei, quod eam suis disputationibus oppugnaret, quibus assereret, non solum ad facienda, verum etiam ad perficienda mandata divina, per liberum arbitrium sibi humanam sufficere naturam. Hanc apostolica doctrina gratiam isto nomine appellat, qua salvamur & justificamur ex fide Christi. De hac scriptum est: *Non irritam facio gratiam Dei. Nam si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est*. De hac scriptum est: *Evacuati estis a Christo. Qui in lege justificamini, a gratia excidistis*. De hac scriptum est: *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia*. De hac scriptum est: *Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei autem qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam*. Et multa alia, quæ melius potes ipse meminisse, & intelligere prudentius, & illustrius prædicare. Illam vero gratiam, qua creati sumus homines, etiamsi ita appellandam non immerito intelligimus, mirum est tamen, si ita appellatam in ullis legitimis, propheticis, evangelicis, apostolicisque literis legimus. Cum itaque de hac gratia, Christianis fidelibus catholicisque notissima, illi objiceretur quæstio, ut eam oppugnare desineret; quid est, quod cum hoc sibi in libro suo, velut ab adversante persona, idem ipse objecisset, ut se respondendo purgaret; nihil aliud respondit, nisi naturam creati hominis referre [a] gratiam creatoris; atque se ita dicere, sine peccato implere posse justitiam, per liberum arbitrium cum adjutorio divinæ gratiæ, quod Deus hoc dederit homini, ipsa possibilitate naturæ? Cui merito respondetur: *Ergo evacuatum est scandalum crucis*: *Ergo Christus gratis mortuus est*. Num enim, si non moreretur propter delicta nostra, & resurgeret propter justificationem nostram, nec *ascendens in altum, captivans captivitatem, daret dona hominibus*, ista naturæ possibilitas, quam defendit, non esset in hominibus? An forte Dei mandatum deerat, & ideo Christus mortuus est? Imo etiam & hoc erat sanctum, & justum, & bonum. Jam dictum fuerat: *Non concupisces*: jam dictum fuerat; *Diliges proximum tuum tanquam teipsum*. In quo sermone apostolus omnem legem dicit impleri: & quoniam nisi diligat Deum, nemo diligit seipsum, ideo dominus in his duobus præceptis totam legem dixit prophetasque [b] pendere. Quæ duo præcepta jam erant hominibus divinitus data. An æternum præmium justitiæ promissum nondum erat? Hoc ipse non dicit, qui in suis literis posuit, etiam in veteri testamento regnum cœlorum esse proximum. Si ergo ad faciendam perficiendamque justitiam, jam erat naturæ possibilitas per liberum arbitrium, jam erat legis Dei sanctum, & justum, bonumque mandatum, jam erat promissum præmium sempiternum; *Ergo Christus gratis mortuus est*: ergo neque per legem

c Extat liber de natura & gratia, tom. VII. operum S. Aug.

videntur non necessariæ ansulæ, ubi petimus; inspicere non graveris &c.

e anathemet ea

1. Cor. 3.

Rom. 8. Galat. 2. Galat. 5. Rom. 11. Rom. 4. a referri ad. Galat. 5. Rom. 4. Ps. 67. Exod. 20. Matth. 5. b impleri. Galat. 2.

(*a*) Quæ hic ansulis includuntur non legerunt PP. Maurini in suis Codicibus.
(*b*) Inserunt Benedictini: *ut habeamus continentiam, ubi dicitur*.
(*c*) Inserunt Bedict. *quæ naturam*.
(*d*) Inserunt: *fovet*.

gem justitiâ, neque per naturæ possibilitatem, A sed ex fide ac dono Dei per Jesum Christum dominum nostrum, unum mediatorem Dei & hominum. Qui nisi in plenitudine temporis mortuus esset propter delicta nostra, & resurrexisset propter justificationem nostram, profecto & antiquorum fides evacuaretur, & nostra. Fide vero evacuata, quæ homini justitia remaneat: *cum justus ex fide vivat? Ex quo enim per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransit, in quo omnes peccaverunt:* procul dubio *a corpore mortis hujus, ubi lex alia repugnat legi mentis*, neminem liberavit aut liberat suæ possibilitas naturæ: quæ perdita, redemptore indiget; saucia, salvatore; sed gra- B tia Dei per fidem unius mediatoris Dei & hominum, hominis Jesu Christi, qui & Deus cum esset, hominem fecit, & manens Deus, homo factus, refecit ipse quod fecit. Puto autem, quod eum lateat, fidem Christi (quæ postea in revelationem venit) in occulto fuisse temporibus patrum nostrorum, per quam tamen etiam ipsi Dei gratia liberati sunt, quicumque omnibus generis humani temporibus liberari potuerunt occulto judicio Dei, non tamen vituperabili. Unde dicit apostolus: *Habentes autem eumdem spiritum fidei*, utique eumdem quem & illi, secundum quod scriptum est: *Credidi propter quod locutum sum*: & nos credimus, propter quod loquimur. Inde est, C quod ait ipse mediator: *Abraham concupivit videre diem meum: vidit, & gavisus est*. Inde Melchisedech prolato sacramento mensæ dominicæ, novit æternum ejus * sacerdotium figurare. Jam vero data in literis lege quam dicit apostolus subintrasse, ut abundaret delictum, & de qua dicit: *Si ergo ex lege hæreditas, jam non ex promissione: Abrahæ autem per repromissionem donavit Deus. Quid igitur lex? Transgressionis gratia posita est, donec veniret semen cui promissum est, dispositum per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est, Deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, omnino ex lege esset justitia. Sed conclusit* D *scriptura, omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus*. Nonne satis ostenditur hoc actum esse per legem, ut peccatum agnosceretur, & prævaricatione augeretur? *Ubi enim lex non est, nec prævaricatio*. Et sic adversus victoriam peccati, ad divinam gratiam (quæ in promissionibus est) confugeretur: atque ita lex non esset adversus promissa Dei, quia ideo per illam fit cognitio peccati, & ex prævaricatione legis abundantia peccati, ut ad liberationem quærantur promissiones Dei, quod est gratia Dei, & incipiat esse in homine justitia, non sua, sed Dei, hoc est, data dono Dei. Quam etiam nunc quidam (sicut tunc de Judæis dictum est) *ignorantes Dei justitiam, & suam vo-* E *lentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti*. Per legem quippe & illi justificari se arbitrantur, sufficiente sibi ad eam custodiendam libero arbitrio, hoc est; justitia sua, prolata ex natura humana, non donata ex gratia divina, propter quod justitia Dei dicitur. Unde item scriptum est: *Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est, testificata per legem & per prophetas*, cum dicit: *Manifestata est*: ostendit quia & tunc erat: sed tanquam illa pluvia quam Gedeon impetravit; tunc velut in vellere occulta, nunc autem velut in area manifesta. Cum ergo lex sine gratia, non mors peccati potuisset esse, sed virtus: sic enim dictum est: *Aculeus mortis peccatum, virtus autem peccati lex*: sicut confu- 1. Cor. 15. giunt multi a facie regnantis peccati ad gratiam, velut in aream, nunc patentem: ita pauci ad eam confugiebant, velut in vellere tunc latentem. Hæc vero temporum distributio refertur ad altitudinem divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, de qua dictum est: *Quam* Rom. 11. *inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus?* Quapropter si & ante tempus legis, & tempore ipso legis, justos patres ex fide vi- * al. indigæ. ventes, non possibilitas naturæ infirmæ & * indignæ ac vitiatæ, & sub peccato venumdatæ, sed Dei gratia per fidem justificabat, & nunc eadem, in apertum jam veniens, revelata justificat, anathematizet [a] ergo Pelagius scripta a Anathemet. sua, ubi contra eam, etsi non per contumaciam, tamen per ignorantiam disputat, possibilitatem defendendo naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata. Aut si ea sua esse negat, aut scriptis suis ab inimicis suis dicit immissa; quæ sua esse negat, anathematizet ea tamen, & damnet paterna exhortatione & auctoritate sanctimoniæ tuæ. Si ergo vult, onerosum sibi, & perniciosum discat, ecclesiæ scandalum inferre, quod scandalum auditores, & in perversum dilectores ejus, usquequaque spargere non quiescunt. Si enim cognoverint eumdem librum, (quem illius vel putant esse, vel norunt) episcoporum catholicorum auctoritate, & maxime sanctitatis tuæ, quam apud eum esse majoris ponderis minime dubitamus, ab eodem ipso esse anathematizatum atque damnatum; non eos ulterius æstimamus ausuros, loquendo contra gratiam Dei, quæ revelata est per passionem & resurrectionem Christi, pectora fidelia & simpliciter Christiana turbare; sed potius, adjuvante misericordia Dei, concertantibus nobiscum caritate ac pietate flagrantibus orationibus tuis, (non solum ut in æternum beati, verum etiam & justi & sancti sint) non in sua virtute, sed in eadem gratia confisuros. Unde & ad ipsum scriptam ab uno nostrum epistolam, ad quem, per quemdam orientalem diaconum, civem autem Hipponensem, tanquam purgationis suæ quædam scripta transmisit, tuæ beatitudini potius credidimus dirigendam, melius judicantes, & petentes, ut eam mittere ei ipse digneris. Sic enim eam legere potius non dedignabitur, magis in illa eum qui misit, quam qui scripsit, attendens. Illud vero, quod dicunt, posse hominem esse sine peccato, & mandata Dei facile custodire, si velit, quamvis cum hoc per adjutorium gratiæ, quæ tamen per incarnationem unigeniti ejus revelata atque donata est, dicitur, tolera- b merito queri. bilius dici videatur, tamen quoniam [b] non immerito movere potest, ubi & quando per eamdem gratiam id efficiatur in nobis, ut sine ullo prorsus peccato simus, (utrum in hac vita, quando *caro concupiscit adversus spiritum*, an vero in illa, cum fiet sermo qui scriptus 1. Cor. 15. est: *Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors aculeus tuus? aculeus enim mortis, peccatum est*) diligentius petractandum est propter alios quosdam, qui senserunt, atque in suis literis memoriæ mandaverunt, etiam in hac vita esse posse hominem sine peccato, non ab initio nativitatis suæ, sed conversione a peccatis ad justi-

Luc. 1.

ſtitiam, & a via reproba ad bonam vitam. A Sic enim intellexerunt, quod de Zacharia, & Eliſabeth ſcriptum eſt, ambulaſſe eos in omnibus juſtificationibus domini ſine querela. Hoc, quod dictum eſt, ſine querela, ſine peccato dictum acceperunt, non quidem negantes, imo etiam (quod aliis locis in literis eorum invenitur) pie confitentes adjutorium gratiæ domini noſtri, non per naturalem ſpiritum hominis, ſed per principalem Spiritum Dei. Qui

Hebr. 7.

parum videntur conſideraſſe ipſum Zachariam fuiſſe utique ſacerdotem. Omnes autem tunc ſacerdotes neceſſe habebant ex lege Dei primitus pro peccatis ſuis offerre ſacrificium, deinde pro populo. Sicut ergo nunc per orationis ſacrificium convincimur non eſſe ſine B

Matth. 6.

peccato, quoniam juſſi ſumus dicere: *Dimitte nobis debita noſtra*: ita & tunc per ſacrificia victimarum animalium, convincebantur ſacerdotes ſine peccato non eſſe, qui pro ſuis peccatis jubebantur offerre. Quod ſi res ita ſe habet, ut per gratiam ſalvatoris proficiamus quidem in hac vita, deficiente cupiditate, caritate creſcente, perficiamur autem in illa vita, cupiditate extincta, caritate completa: profe-

1. Joan. 3.

cto illud quod ſcriptum eſt: *Qui natus eſt ex Deo, non peccat*, ſecundum ipſam caritatem dictum eſt, quæ ſola non peccat. Ad nativitatem quippe, quæ ex Deo eſt, augenda & perficienda caritas pertinet: non ea, quæ minuenda eſt, & conſumenda, cupiditas: quæ tamen, quam- C diu eſt in membris noſtris, lege quadam ſua

Ibid.

repugnat legi mentis. Sed natus ex Deo, nec

Rom. 6.

obediens deſideriis ejus, nec exhibens membra

Rom. 7.

ſua arma iniquitatis peccato, poteſt dicere: *Jam non ego operor illud, ſed illud quod habitat in me peccatum*. Sed quoquo modo ſe habeat iſta quæſtio, quia etſi non invenitur homo in hac vita ſine peccato, id tamen dicitur poſſe fieri per adjutorium gratiæ & Spiritus Dei: quod ut fiat, conandum atque poſcendum eſt: tolerabiliter in id quiſque fallitur: nec diabolica impietas, ſed error humanus eſt, elaboranda & optanda affirmare, etiamſi, quod affirmat, non poſſit oſtendere. Id enim credit fieri poſſe, quod certe laudabile eſt velle. No- D

a provectu

bis autem ſufficit, quod nullus fidelium in eccleſia Dei reperitur quolibet [a] profectu excel-

Matth. 6.

lenti atque juſtitia, qui audeat dicere ſibi non

1. Joan. 1.
Luc. 1.

neceſſariam precationem orationis dominicæ: *Dimitte nobis debita noſtra*, & dicat *ſe non habere peccatum, ne ſeipſum decipiat, & in eo veritas non ſit*, quamvis jam ſine querela vivat. Non enim qualecumque etiam tentationis humanæ, ſed grave peccatum eſt, quod in querelam venit. Cetera quæ illi objecta ſunt, ſicut geſtis defenſa perviderit, ita de his procul dubio tua beatitudo judicabit. Dabit ſane nobis veniam ſuavitas mitiſſima cordis tui, quod pro- E lixiorem epiſtolam fortaſſis quam velles tuæ miſimus ſanctitati. Non enim rivulum noſtrum tuo largo fonti augendo refundimus, ſed in

Matth. 6.

hac non parva tentatione temporis, unde nos liberet cui dicimus: *Ne nos inferas in tentationem*, utrum etiam noſter, licet exiguus, ex eodem, quo etiam tuus abundans, emanet capite fluentorum, hoc a te probari volumus, & tuis reſcriptis de communi participatione unius gratiæ conſolari [a], [1]

a addit M Juſtelli & conſuli.

Notæ Severini Binii.

Acta concil

a Concilium Milevitanum.) Dum patres hujus concilii Pelagianam hæreſim octo canonibus adverſus eam editis unanimi conſenſu condemnaſſent, ſynodicam ad Innocentium Romanum Pontificem per eumdem Julium legatum, quem concilium Carthaginenſe cum literis ſynodalibus Romam miſerat, dederunt. Quinque epiſcopi hi, Aurelius, Alypius, Auguſtinus, Evodius, & Poſſidius, ſuas privatas familiares literas addiderunt; quibus illum admonuerunt, ne, quod jactitabant Pelagiani, cum iiſdem Romæ degentibus communicaret, aut ſaltem conniveret: idque privatis, iiſdemque familiaribus literis præſtiterunt, ne verenda patris retegere viderentur. Quas vero Innocentius reddiderit: quomodo ſe iiſdem expurgarit, omnemque ſuſpicionem e cordibus Africanorum epiſcoporum ſuſtulerit, patet ſupra ex epiſtolis ad concilium Milevitanum, & quinque epiſcopos redditis.

Duo Milevitana concilia incuria librariorum in unum conflata.

b Secundum.) Hoc concilium a priore Milevitano diſtinctum eſſe, ſupra dixi in concilio Milevitano priore verbo: *Primum*. Qua ratione contigerit, ut vitio librariorum, ſeu potius collectorum incuria, duo Milevitana in unum ſint conſtituta, ibidem annotavimus.

Cæleſtius hæreſiarcha quis & qualis?

c Contra Pelagium & Cæleſtium.) De Pelagio ſupra egi in notis concilii Dioſpolitani. Cæleſtius Pelagii armiger, & claſſicus fuit, ejuſdem hæreſeos auctor, qui licet illius foret diſcipulus, tamen ab Hieronymo magiſter, & ductor totius exercitus impietatis nominatur. Paulinus diaconus contra hunc diſputavit Carthagine: qua diſputatione ſe Rufinum Aquilejenſem ſequi profeſſus fuit. Ibi aliiſve in locis deinceps condemnatus, ad ſedem apoſtolicam appellavit.

" ſeu 67.

d " Sexaginta epiſcoporum) Quorum nomina recenſentur in principio epiſtolæ ſynodalis ad Innocentium pontificem ſcriptæ.

Tempus concilii.

e Theodoſio, & Palladio conſulibus.) De tempore hujus concilii Milevitani idem dicendum eſt quod paulo ante dixi in notis Carthaginenſis concilii immediate præcedentis, verbis iiſdem *Theodoſio VII. & Palladio*.

Canones hujus concilii, qui & quot ſint. " Errat.

f Tituli canonum.) Octo canones anteriores, contra octo Pelagii diverſas hæreſes editi " ad hoc concilium pertinent: reliqui vero, qui deinceps uſque ad finem ſequuntur diverſorum Africanorum conciliorum canones eſſe apparent. Baronius anno 510. num. 3.

Præfatiuncula hæc ſurreptitie addita.

g Glorioſiſſimis imperatoribus Arcadio, &c.) Hæc præfatiuncula, in cujus exordio habetur præfixa nota diei & conſulis, uſque ad illa verba excluſive: *Ideoque pariter quædam de cauſis fidei, &c.* eſt Milevitani concilii primi; cui Aurelius Carthaginenſis epiſcopus interfuit. Baronius prædicto loco.

Can. 9.

h Placuit ut non ſit ultra fatigandis.) Hæc quæ deinceps ſequuntur, non Milevitani, ſed diverſorum potius conciliorum canones ſunt, ut ſupra dixi.

Can. 17. An conjux innocens poſt factam ſeparationem a adulteri conjugis, aliud matrimonium contrahere poſſit.

i Sed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur.) Manifeſte indicatur quod ne quidem conjugi innocenti aliud matrimonium contrahere conceſſum fuerit quamdiu ſupereſt adultera. Quod cum Sanctus Auguſtinus, qui Africanis conciliis hoc tempore habitis interfuit, integris libris confirmaverit; mirum eſt qua ratione hæretici hunc canonem ad ſuam hac de re pravam, & erroneam opinionem ſtabiliendam, allegare præſumant. Bellarm. lib. 1. de matrimonio cap. 17. object. 10.

Can. 17. Petitur

k In qua cauſa legem imperialem petendam promulgari.)

---

1 Huic epiſtolæ reſpondit Innocentius literis ſupra allatis pag. 1077. quas ſicut & reſcriptas ad Patres Concil. Carthaginenſis & Milevitani in ſynodo aliqua Romana ab eo coacta datas fuiſſe putavit Garnerius in diſſert. de ſynodis in cauſa Pelag. hoc nixus fundamento, quod prædeceſſoribus, ſive ſucceſſoribus ejus ſolemne fuerit decretales Epiſtolas, de dogmatibus præſertim, in Concilio ſcribere, & inde in univerſum orbem mittere. Has literas etiam in Synodo Romana ſcriptas exiſtimat Marca lib. 7. de Concordia cap. 12. num. 5. Sed quia hujus Synodi Romanæ nullus antiquorum meminit, neutri hac in re aſſentio; cum Auguſtinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 12. reſpondens ad Pelagianos, qui poſtquam a Zoſimo damnati fuiſſent, provocabant ad Concilium, tradat: *Aut vero congregatione ſynodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur: quaſi nulla hæreſis aliquando niſi ſynodi congregatione damnata ſit, cum potius rariſſimæ inveniantur, propter quas damnandas neceſſitas talis extiterit. Multoque ſint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per ceteras terras devitandæ innoteſcere potuerunt*. Imo ipſi Pelagiani, poſtquam ab Innocentio, & poſtea a Zoſimo hæretici declarati ſunt, de Romanis Clericis tantum queſti inveniuntur, ut videre eſt apud Auguſtinum l. 2. ad Bonifac. cap. 3. & 4. *Pagius ad an. Ch. 416. n. 19.*

et.) Patres hujus concilii legem imperialem deſideraverunt, non qua declararetur novum conjugium poſt divortium utroque adhuc conjuge vivente illicitum eſſe, (id enim ex evangelio & apoſtolo conſtare ipſimet patres hic affirmant) ſed qua a poteſtate temporali ſevere etiam punirentur, qui crimen illud admitterent. Bellar. lib. 1. de matrimonio cap. 17. object. decima.

l Item placuit, ut presbyteri, &c.) Quod ſupra canone 17. concilii Sardicenſis utiliter conſtitutum fuit, ut presbyterorum & minorum clericorum cauſæ apud vicinos epiſcopos terminentur iiſque ad ſedem apoſtolicam appellantibus non deferatur; idem hoc loco a patribus alterius cujuſdam Africani concilii confirmatum eſt. De epiſcopis ad ſedem apoſtolicam appellantibus, nihil hic conſtitutum fuit. Sanctus Auguſtinus, qui plurimis Africanis conciliis interfuit, epiſtola 162. teſtatur, Africanis ultra mare ad Romanum pontificem appellare conceſſum: clericis vero minoribus idem prohibitum fuiſſe. Cum itaque hic canon non de epiſcopis, ſed tantum de presbyteris, & minoribus clericis loquatur, Gratianus 2. quæſt. 6. hunc canonem citans, non ſatis convenienter eidem hanc limitationem addidit: *Niſi forte Romanam ſedem appellaverunt, &c.* quaſi Africani trans mare appellantes, alio quam ad Romanum Pontificem appellare conſueviſſent. Dices, ſi clericis inferioris ordinis ab epiſcoporum ſuorum ſententia ad ſedem apoſtolicam appellare prohibitum fuit, quo jure Romani Pontifices Apiarium presbyterum ex Africa appellantem ſuſceperunt, &, quod referunt Africani patres in epiſtola ad Bonifacium & Cæleſtinum, in gradum ſuum reſtitui fecerunt. Reſpondeo, licet ipſis clericis ab epiſcopis ſuæ provinciæ appellare prohibitum fuerit, non tamen prohibitum fuit, neque etiam prohiberi potuit ſummo Pontifici, ne, ſi vellet, eos admitteret. Præterea Romani Pontifices appellationem Apiarii non tam admiſerunt, quam ejus querelas audierunt & Africanis mandarunt, ut ejus cauſam diligenter cognoſcerent, & fideliter judicarent. Ex prædictis enim duabus epiſtolis patet, Apiarium bis Romam veniſſe, atque utraque vice in Africam remiſſum, poſt reditum ab urbe ibidem in concilio judicatum eſſe. Vide Bellarmin. lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 24. object. 3. item quæ notavimus ſupra can. 3. & 17. concilii Sardicenſis, quæque infra dicemus in notis concilii Carthaginenſis VI. cap. 6.

Can. 17. Subſcripta nomina epiſcoporum in fine addita, ſintne hujus concilii?

m Et electi ſunt de provincia Carthaginenſi Vincentius, &c.) Nomina epiſcoporum, hic ad finem adſcripta & appoſita, diverſa ſunt fere omnia ab iis quæ in principio epiſtolæ ſynodalis præfixa habentur. Unde ſatis evidenter apparet, ſubſcriptionem hic appoſitam, a concilio Milevitano diverſam eſſe: adeo ut hoc concilium videas eſſe corpus ex diverſis membris compactum, cujus caput, pedes & membra ſint ex aliis diverſis corporibus compaginata. Quæ niſi quis accurate perſpexerit, in ambages inextricabiles, & nodos inſolubiles incidat, neceſſe eſt. Vide Baronium anno 416. num. 3. & 10.

n Epiſtola ſynodica.) Qua occaſione hæ duæ epiſtolæ ſcriptæ fuerint, diximus ſupra in principio & notis epiſtolarum ab Innocentio redditarum.

VARIÆ LECT. FRONTONIS DUCÆI SOCIETATIS JESU.

Can. 2.

Non vere, ſed falſo intelligatur.) *Non vera, ſed falſa intelligatur.* Ita quoque legitur apud Gratianum de conſecratione diſt. 4. cap. Placuit. Ita demum Græcus interpres apud Photium in nomocanone Carthaginenſis concilii can. 112. *ὁ τύπος τοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίσματος οὐκ ἀληθής, ἀλλὰ πλαστὸς νοεῖται.*

Item quiſquis dixerit.) *Item placuit ut quiſquis dixerit.* In aliis etiam canonibus repetitur verbum *placuit*, ſed interpres tamen Græcus hoc legiſſe non videtur, can. 112. *Ὁμοίως ὅστις δήποτε ἀποιτὴν αὐτὴν χάριν.* Item poſt pauca vertit *φανεροῦται ἡ γνῶσις τῶν ἁμαρτημάτων*, *aperitur intelligentia peccatorum*, non ut hic legitur, *intelligentia mandatorum*, quæ tamen verior eſt lectio: ſequitur enim, *ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus.* Can. 4.

Domino Deo noſtro.) *Domino Deo meo*, quo pacto legitur & apud Danielem capite nono verſ. 20. & Græcus interpres vertit, *κυρίῳ τῷ Θεῷ μου οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν*, quæ perperam reddit Latinus Photii interpres in nomocanone: *Noluit dicere peccata mea*, pro *peccata noſtra.* Can. 7.

ANNO CHRISTI 417.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA ZOSIMI PAPÆ.

Ex libro Pontificali.

a ZOSIMUS natione Græcus, ex patre Abrahamio, *b* ſedit annum unum, menſes duos, dies undecim. Hic conſtituit multa in eccleſia. Et conſtituit ut diacones lævas tectas de [b] pallis linoſtimis haberent. Et *c* per parochias conceſſit licentiam benedicendi [c] cereum paſchalem. Et præcepit, ut nullis clericis poculum in publico propinaretur, niſi tantum in cellis fidelium, maxime clericorum. Hic fecit ordinationem unam per [d] menſem Decembrem, presbyteros decem, diacones tres, epiſcopos per diverſa loca numero octo. Sepultus eſt via Tiburtina, juxta corpus beati Laurentii martyris, ſeptimo Kalendas * Januarii. Et ceſſavit epiſcopatus dies undecim.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Zoſimus.) Poſt obitum Innocentii, interlapſis viginti duobus diebus interregni, Zoſimus factus eſt Pontifex decimanona Auguſti, anno Domini 417. qui eſt Honorii XXIII. Theodoſii X. Pelagius & Cæleſtius ab Africanis condemnati, ad Pontificem appellarunt, oblatoque Zoſimo fidei libello plane catholico, ſe in omnibus paratos eſſe dixerunt, eadem de fide ſentire, quæ Romanus Pontifex ſentienda proponeret. Quibus perſuaſus Pontifex de utroque, ut videri poterat catholico reddito, ad eoſdem Africanos epiſcopos literas dedit, quas infra ex codice Vaticano cum libello fidei ſubjungemus. Baptiſmalis fontis benedictio, ut eſt apud Leonem epiſt. 65. miraculo eſt confirmata. Quid in cauſa Pelagii inter Zoſimum & Africani concilii patres actum ſit, infra dicemus. Interea Romæ Cæleſtius in judicium vocatus, de fide & doctrina examinatus, peccatum originale cum Pelagio negaſſe repertus fuit: qua de cauſa in utrumque ſacer patrum conſenſus hanc ſententiam damnationis protulit, ut niſi correcti pœnitentiam agerent, toto orbe terrarum damnati cenſerentur. Sixtus Romanus presbyter, Cæleſtini in pontificatu ſucceſſor, quem Pelagianæ hæreſeos fautorem ac patronum eſſe calumniati fuerant, primus in illos anathema proclamavit, & commentarium adverſus eoſdem ſcripſit, teſte Auguſtino epiſt. 104. & 105. Honorius imperator edicto promulgato eoſdem proſcripſit. Fautores Pelagii ex clero Romano, tanquam rebelles & perturbatores omnium a Zoſimo excommunicati, cum ad Honorium Imperatorem de Pontifice conqueſturi ſe contuliſſent, ſub pœna excommunicationis vitari jubentur per epiſtolam Zoſimi ad presbyteros, & diaconos Ravenates perſcriptam. Damnati hæreſiarchæ, Pontificem, clerum Romanum, Auguſtinum, alioſque catholicos calumniis impetiverunt, & Eccleſiam Romanam orientalibus odioſam reddere laboraverunt: ſed fruſtra. Ob diſſenſionem quamdam Africanorum epiſcoporum cum Romano Pontifice obortam, de proſecutione appellationum ad ſedem apo-

Pelagius & Cæleſtius condemnati ad Pontificem appellarunt. Fontis benedictio miraculo confirmata. Judicium Cæleſtii Romæ renovatum. Cæleſtius & Pelagius condemnati. Ab imperatore proſcribuntur Pelagius & Cæleſtius Romanam eccleſiam infectati. Legatio in Africam miſſa cur fuerit?

apostolicam interposit irum, Faustinum episcopum Potentinum in Piceno, Asellum & Philippum, legatos a latere, anno domini 418. Carthaginem misit. Quoniam vero inter hæc Zosimum mori, remque ad Bonifacium successorem ejus devolvi contigit, quid in causa perdifficili quinquennio agitata, gestum sit, infra dicemus. Baron. prædictis annis.

Quamdiu sederit.

b *Sedit annum unum, menses duos, dies undecim.*) Anno uno, mensibus quatuor, diebus septem pontificiam sedem tenuisse, patet ex initio & fine pontificatus. Anno præcedente 417. Innocentium adhuc superstitem fuisse, indicat ejus epistola ad concilium Milevitanum scripta. Ad finem anni 418. Zosimum non supervixisse, acta concilii Carthaginensis VI. & epistola Bonifacii successoris ad episcopos Galliæ, sub consulatu Monaxii scripta, testantur. Cum ergo juxta auctoritatem libri pontificalis, obitus Zosimi contigerit 7. Kalendas [*] Februarii, constetque ex relatione Symmachi ad Honorium IV. Kalendas Februarii data, Bonifacium eidem subrogatum fuisse, dicendum est Zosimum non tribus, sed uno tantum anno ac prædictis mensibus, & diebus sedem apostolicam gubernasse. Baron. ann. 418. num. 75.

[*] Januarii.

Decretum Zosimi.

c *Per parochias concessit licentiam.*) Zosimus hoc tantum constituit, ut idem cereus, qui in majoribus dumtaxat basilicis incendi soleret, æque singulis parochiis concederetur. Benedictionem enim cerei paschalis in ecclesia antiquiorem esse, docet Prudentius, qui de eo hymnum cecinit. Baron. ann. 418. num. 28.

I. ZOSIMI PAPÆ.

AD HESYCHIUM SALONITANUM EPISCOPUM.

I. *Quod monachi vel laici, nisi per gradus ecclesiasticos, non debent ad summum sacerdotium pervenire.*

II. *Quod si quis interdicta despexerit, gradus sui periculo subjacebit.*

III. *Quæ in singulis clericorum gradibus tempora sunt præfixa.*

a Hesitio

Zosimus episcopus urbis Romæ, [1] *Hesychio* [a] *episcopo Salonitano.*

I.

EXIGIT dilectio tua præceptum apostolicæ sedis, in quo patrum decreta consentiunt, & significas, nonnullos ex monachorum [b] populari cœtu, quorum solitudo quavis frequentia major est, sed & laicos ad sacerdotium festinare. Hoc autem specialiter & sub prædecessoribus nostris, & nuper a nobis interdictum constat literis ad Gallias [c] Hispaniasque transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista præsumptio, quamvis nec Africa super [d] hac admonitione nostra habeatur aliena, ne quis penitus contra patrum præcepta, qui ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non fuisset, & temporis approbatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumeret; & non solum in eo ambitio inefficax haberetur, verum etiam in ordinatores ejus, ut carerent eo ordine quem sine ordine contra præcepta patrum crediderant præsumendum. Unde miramur, ad dilectionem tuam E statuta apostolicæ sedis non fuisse perlata. Laudamus igitur [e] constantiam propositi tui, frater carissime, nec aliud de [2] pontificii tui veteri censura auctoritatis genus expectandum fuit, quam ut talibus ambitionibus, pro præceptis A patrum, in procinctu fidei constitutus, occurreres. Igitur si quid auctoritati tuæ (quod nos non opinamur) æstimas defuisse, supplemus. Obsistite talibus ordinationibus, obsistite superbiæ & arrogantiæ venienti. Tecum faciunt præcepta patrum, tecum apostolicæ sedis auctoritas. Si enim officia sæcularia [a] principem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus (*a*) examinatis, temporibus deferunt; quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in cœlesti militia, quæ propensius ponderanda est, & sicut aurum repetitis ignibus exploranda; statim dux esse desideret, cum tiro ante non fuerit? & prius velit docere, quam discere? Assuescat B in domini castris, in lectorum primitus gradu divini rudimenta servitii: nec illi vile sit, exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri: nec hoc saltu, sed statutis majorum ordinatione temporibus. Jam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia anteacta testentur. Jure inde summi pontificis locum sperare debebit. Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis, ubi solitudo est, talium reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, C divinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse judicii. Rarum est enim omne quod magnum est.

b hoc epith. abest a cod. Just.

c Spaniasque.

d hoc

Dist. 36. Qui ecclesiasticis. Et dist. 59. Qui ecclesiasticis.

e propositum constantiæ tuæ.

a princip lem.

II.

Proinde nos, ne quid meritis dilectionis tuæ [3] derogaremus, ad te potissimum scripta direximus, quæ in omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum facies ire notitiam; non tantum eorum, qui in [b] ea provincia sunt, sed etiam qui vicinis dilectioni tuæ provinciis adjunguntur. Sciet (quisquis hoc, [c] proposita patrum & apostolicæ sedis auctoritate, neglexerit) a nobis districtius vindicandum, ut loci D sui minime dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio fit, quidquid interdictum toties usurpatur.

b tua.

c postpo...

III.

Hæc autem in singulis gradibus observanda sunt tempora. Si ab infantia ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, inter lectores usque ad vicesimum ætatis annum continuata observatione perduret. Si major jam & grandævus accesserit, ita tamen ut post baptismum statim se divinæ militiæ desideret mancipari, sive inter lectores, sive inter exorcistas quinquennio teneatur: exinde acolythus, vel subdiaconus, quatuor annis: & sic ad benedictionem diaconatus (si meretur) accedat, in quo ordine quinque annis, si inculpate se gesserit, hærere debebit. Exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis propriæ fidei documentis presbyterii sacer-

Dist. 7 I... singulis ... in dec S... ricii a H... merium a... racone c. 8. & 9

1 Mss. Dionys. Colleg. Paris. Soc. Jesu *Hesicio*. Isidor. Ms. ejusdem collegii *Esicio*. Hard.
2 Dionys. *de pontificii censura veteris auctoritatis &c.* Hard.
3 Ms. *derogamus*. Hard.
(*a*) Mss. apud Coustant; *examinato*.

sacerdotium promereri. De quo loco (si eo illum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum [a] pontificatum sperare debebit. Hac tamen lege servata, ut neque bigamus, neque pœnitens, (a) neque viduæ maritus ad hos gradus possit admitti. Sane, ut etiam defensores ecclesiæ, qui ex laicis fiunt, supradicta observatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericatus. Dato octavo Kalendas Martias [b], Honorio XII. & Theodosio VIII. Augustis consulibus, [c]

EJUSDEM EPISTOLÆ

Excerptum

Ex Epistola Zosimi Papæ ad Esicium Episcopum.

Si non fuerit doctus Scripturas non fiat Episcopus.
Qui ordinaverit non doctum Episcopum deponatur.
Si de infantia tonsus fuerit XX. *annorum promoveatur.*
Lector exorcista intra V. *annos, Acolytus, & Subdiaconus* III. *sint; Diaconus* V. *annos.*
Ordo Clerici: Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Presbyter, Episcopus.
Bigamus, vel Pœnitens in clero non recipiatur.

II. AD CLERUM ET AD PRESBYTEROS RAVENNATUM.

Excommunicat eos qui contra se ad comitatum ierunt.

[1] *Zosimus episcopus urbis Romæ commonitorium presbyteris & diaconibus qui Ravennæ sunt.*

EX relatione fratris nostri Archidami presbyteri, qualiter suscepti sitis, vel quid egeritis, cognovimus, vel qualiter illi suscepti sint, qui contra canones [d] adversum nos ad comitatum (nescio qua [e] audentes temeritate) ire voluerunt. Ad quos hæc, quæ nunc misimus, olim scripta feceramus, eorum, quas injuriose miserant, respondentes, epistolis. Sed quoniam non potuerunt rei in sua, hoc est, in nostra ecclesia Romana, cum nostris compresbyteris commorari, has ad vos illis tradendas literas destinavimus, in quibus decreto nostro sanximus, memoratos perturbatores omnium ab apostolicæ nostræ sedis communione alienos fuisse, atque nostra subscriptione prolatam sententiam suscepisse. Illos etiam qui effrænato huic facto consilioque assensum commodare voluerunt, vestræ caritatis est æstimare qualiter habeantur. Quibus hoc objicere vos debetis, quod * juxta canonum præcepta fortiter incurrere, & qualiter presbyteros non decebat, rebelles existere tentaverunt. Vos tamen monemus in speculis esse debere, ne qua eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos scit sancta & apostolica ecclesia. De his vero, qui eorum se societati junxerunt, quid agere debeamus, cum reversi fueritis, consilio meliori tractabimus: Et alia manu: Datum v. Nonas Octobris, Honorio duodecimum, & Theodosio octavum Augustis consulibus.

Nota Severini Binii.

Qua occasione Zosimus pontifex hanc epistolam scripserit, dixi supra in notis ad vitam Zosimi: nimirum quod a pontifice excommunicati ad comitatum profecti fuerint, contra Sardicensis concilii decreta. Vide quæ ibidem notavimus, Baron. ann. 418. n. 19.

III. a AD AFRICANOS EPISCOPOS.

Cælestium, prout videri poterat, catholicum redditum esse nunciat.

Zosimus Aurelio & universis episcopis per Africam constitutis dilectissimis fratribus, in domino salutem.

MAGNUM pondus examinis magna desiderat, ut non sit rebus ipsis quæ geruntur inferior libra judicii. His accedit apostolicæ sedis auctoritas, cui in honorem beatissimi Petri patrum decreta peculiarem quamdam sanxere reverentiam. Orandum igitur, & incessanter orandum, ut continua gratia, perennique adjutorio Dei pax ex hoc fonte in totum orbem fidei & catholicæ societatis nullis nubibus interfuscata mittatur. Caritas enim, *quæ* (sicut scriptum est) *Deus est*, perfecta plenitudinis abundantia gratulatur: cum si quid vel suspicionis habuerit fidei intentionis solicita, vel in longum perducta contentione, aut emendatione corrigitur. Rom. 4

Cælestius presbyter nostro se ingessit examini expetens ea, quæ de se apostolicæ sedi aliter quam oportuit, essent inculcata, purgari. Et licet multæ occupationes majoribus vinculis ecclesiasticorum negotium curam nostram, solicitudinemque distraherent: tamen ne paternitatis vestræ de adventu ac discussione prædicti diutius penderet expectatio, posthabitis omnibus, die cognitionis resedimus in sancti Clementis basilica, qui imbutus beati Petri apostoli disciplinis, tali magistro veteres emendasset errores, tantosque profectus habuisset, ut fidem, quam didicerat, & docuerat, etiam martyrio consecraret: scilicet ut ad salutiferam castigationem, tanti sacerdotis auctoritas præsenti cognitioni esset exemplo. Omnia igitur quæ prius fuerant acta discussimus, sicut gestorum huic epistolæ cohærentium instructione discetis. Intromisso Cælestio, libellum ejus, quem dederat, fecimus recitari. Nec hoc contenti, utrum hæc quæ scripsisset, corde loqueretur, an labiis, sæpe numero exploravimus, cum de occultis animorum solius Dei nostri possit esse judicium, cui non tantum cogitata, sed cogitanda etiam præsto sunt. Quid voces ejus contineant, compendiosius duximus ad sanctitatem vestram legenda cognosci. Unum sane movet nos, ut cum in præsenti ibi Cælestium habueritis, nihil liquido judicatum sit. Ad literas Herotis & Lazari priori relatione destinatas, equidem hoc servore fidei præfestinarum esse, promptissimum est.

Consistorium in S. Clementis basilica.

Sed cum de his interrogaretur, asseruit nullum sibi de talibus contentionibus unquam cum antedictis fuisse sermonem, nec ante sibi, quam de

De causa Herotis & Lazari episcoporum Gallorum.

1 Dionys. *Zosimus commonit.* Hard.
(a) Illud *nec viduæ maritus* deest in plerisque MSS. *Coustant.*

de se scriberent, visu fuisse compertos; Lazarum sane in transitu cognitum, Herotem vero etiam satisfactione interposita, quod secus de ignoto & absente sensisset, cum gratia recessisse. (*a*) Jam caduca ad nulla fundamina criminationis ignotæ procul dubio ire fuit, ut persona talium, quæ tam ventosa & levis extiterat, quæreretur, si saltem illis loci sui ratio vitæque constaret, ut fides absentibus in absentes debuerit adhiberi tantumque pondus in literis eorum, ut auctoritatem testimonii mererentur. Patuit hos in observatis ordinationibus, plebe cleroque contradicente, ignotos, alienigenas intra Gallias sacerdotia vendicasse, quibus se ipsi propria abdicavere sententia; nosque licet & alia tum eorum de se pœnitudinem secuti, sacerdotali eos loco & omni communione submovimus. Satis urget causam, a talibus processisse per literas in absentes (*b*) ejus accusationem qui se præsens tuetur, qui exponit fidem, qui provocat accusantem, numquam piguit in melius retorsisse judicium. Adolescens & sancti spiritus executor qui Susannam seniorum falsitate damnatam invenit innocentem; reducitur a suppliciis casta per puerum, quæ per grandævos fingitur impudica. Non ergo omni (sicut cautum est) spiritui credendum, sed diu appensius examinandum est, præsertim de fide hominis, ubi status ejus & vita perpetua est. Nec Salomonem fefellit in puerperii rixa * mentis indago: non enim duabus feminis inter se jurgantibus unum pignus induxit; sed ibi arbiter fide cunctabundus invenit, ubi veræ pietatis intellexit affectum. Perquam rarum sit, ut longa & castigata cunctatione ad veri cubile perveniat. Optimæ mentis indicium est, prava difficilius credere: nam plerique, quorum de se bonæ confessionis pignus adhibetur fides, in nullius erroris abruptum necessitate coguntur, & irremediabile vulnus efficitur, quod desperatur sanari.

* veritatis.

Instauratur judicium inter Cælestium & accusatores.

Unde in præsenti causa nihil præcox immaturumqne censuimus, sed innotescere sanctitati vestræ super absoluta Cælestii fide nostrum examen; cui etiam prior libellus ab eo intra Africam testimonio apud nos esse debuisset; ne inexploratis, famaque jactantibus tam facile crederetur. Quare intra secundum mensem aut veniant, qui præsentem redarguant aliter sentire, quam libellis & confessione contexuit; aut nihil post hæc tam aperta & manifesta quæ protulit, dubii sanctitas vestra resedisse cognoscat. Ipsum sane Cælestium, & quoscumque qui eo tempore ex diversis regionibus aderant sacerdotes, admonui, has tendiculas quæstionum & inepta certamina, quæ non ædificant, sed magis destruunt, ex illa curiositatis contagione profluere, dum unusquisque ingenio suo & intemperanti eloquentia supra scripta abutitur: cum in hoc etiam magnorum virorum nonnunquam cum ipsis auctoribus scripta periclitantur post permultam temporis (*c*) miseriam, interpretantis arbitrio: ut divine profectum sit: *Ex multiloquio non vitari peccatum*. Et sanctus David postularet *circumstantiam labiis suis, orique custodiam*. Caritatem vestram tam apostolicæ sedis auctoritate, quam mutua amoris affectione commoneo, ut jam ingenia vestra sanctarum omnium scripturarum, quæ secundum traditionem patrum atque majorum præcepta sunt, præceptis, observationibusque sufficiant. Quid illic non abundans? quid non Dei Spiritu & vocibus plenum sit? nisi libet unumquemquem plus sibi credere, suoque de se uti judicio. Data . . . . . Honorio Augusto XI. & Flavio Constantio consulibus. [a]

Prov. 10.

Psal. 140.

a Ann. 417.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Cælestius Romam profectus.

a *Epistola.*) Cælestius ab Africanis damnatus, ad sedem apostolicam appellavit: mortuo Innocentio Romam se contulit, non ut appellationem desertam prosequeretur, sed potius suas adversus Africanos accusatores querelas deponeret. Cum metueret se a pontifice damnatum iri, si suam, quam corde tenebat, hæresim virulentam manifestaret, ea arte libellum quemdam fidei concinnavit, ut si etiam vellet Zosimus, ab ipso rejici non posset, utpote qui, post enarrata quæ de fide sentiret, ejusmodi verba ad finem apposuit: *Si forte (ut hominibus) quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur*. Augustinus de peccato originali c. 6. & 7. interrogatus a pontifice, utrum epistolæ Innocentii adversus errores Pelagii scriptæ assentiretur, teste Augustino lib. 2. contra Pelagium professus est se illi consentire. Hac de causa Zosimus spem concipiens, Cælestium ecclesiæ catholicæ restituendum, levius cum eo agere voluit, ut errantem luctaretur, antequam ad catholicam communionem admitteretur, neve ab eo deciperetur, eam ex abundanti cautelam adhiberi voluit, ut in Africam scriberet, & ab ipsis per literas postularet, ad se Romam mitti quidquid contra Cælestium objicere possent, aut vellent. Hæc est occasio, qua ad Africanos episcopos Zosimus pontifex hanc epistolam scripsit. Ex hac Cælestium hominem versipellem esse appareret, qui, ut catholicus videri posset, mendaciis cuncta involvit. Excussa larva, a Zosimo detectus, & hæreticorum scelestissimus postea ostensus fuit. Quod ad Lazarum & Herotem spectat, quos adeo vehementer Cælestius infamat, quam insigniter mentitus sit, intelligere possumus de utroque ex illis, quæ de Herote dumtaxat enarrat Prosper in chr. his verbis: *Heros vir sanctus, B. Martini discipulus, cum Arelatensi oppido episcopus præsideret a populo ipsius civitatis insons, & nullis insimulationibus noxius, pulsus est*, &c. Vide Bar. ann. 417. num. 17. 18. 19. & 23.

Cælestius catholica[m] fidem ... libello [pro]fitetur.

Zosimus ... cum Cælestio le[niter] egerit?

Occasio ... epistola[e] ... ptæ.

Lazarus & Heros a Cælestio i[n]... diffam[ati].

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Multa apud S. Augustinum variis in locis extant testimonia, quibus circumventum a veteratore Cælestio Zosimum papam asserit; sed nullum mihi videtur luculentius eo, quod extat capite tertio lib. II. ad Bonifacium papam contra duas epistolas Juliani & episcoporum Pelagianorum: *Pelagiani spe falsa putaverant novum, & execrabile dogma Pelagianum vel Cælestianum persuaderi quorumdam Romanorum catholicis mentibus posse; quando illa ingenia quamvis nefando errore perversa, non tamen contemptivilia, cum studiose corrigenda potius quam facile damnanda vidnentur, aliquanto lenius, quam severior postulabat ecclesie disciplina tractanda sunt. Tot enim & tantis inter apostolicam sedem & Afros episcopos currentibus, & recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem Cælestio præsente, & respondente confectis, quænam tandem epistola venerandæ memoriæ papæ Zosimi, quæ interlocutio reperitur*, &c. quæ profuerit non omisisse curiosis lectoribus usque ad illa verba: *Correctionis fuit clementissima suasio, non approbatio exitiosissima pravitatis. Et quod ab eodem sacerdote postea Cælestius & Pelagius repetita auctoritate damnati sunt, paululum intermissæ, jam necessario proferendæ ratio severitatis fuit*. Recolenda quoque moneo quæ de his supra nos docuit Marius Mercator pag. 351. A. Nec abludunt verba Facundi Hermianensis episcopi cap. 3. lib. 7. pro defensione trium capitulorum concilii Chalcedonensis quæ aurea clauduntur sententia: *Non debet crimini deputari simplicium non intellecta versutia malignorum*.

IV

(*a*) Locus obscurus quem sic reformat P. Coustant: *Tam caducæ ac nullo fundamine criminationis ignotæ procul dubio e re fuit* &c.

(*b*) Coust. *in absentis*.

(*c*) Coustant, *seriem*.

IV. AD AFRICANOS.

Pelagium catholicum videri ſcribit.

Zoſimus epiſcopus Aurelio & univerſis epiſcopis per Africam conſtitutis dilectiſſimis fratribus, in domino ſalutem.

POSTQUAM nobis Cæleſtius presbyter auditus eſt, & quid de fide ſentiret evidenter expreſſit; eadem quoque, quæ in libello contulerat, repetitis crebro profeſſionibus roboravit: de ejus nomine plenius ad dilectionem veſtram ſcripta direximus. Ecce epiſtolam Hieroſolymitani epiſcopi [a] Praylii, qui in locum quondam ſancti [b] Joannis epiſcopus eſt ordinatus, accepimus, qui cauſæ Pelagii enixius adſtipulator intervenit. Literas quoque ſuas idem Pelagius purgationem continentes abundantiſſime miſit, quibus & profeſſionis ſuæ fidem, quid ſequeretur, quidve damnaret, ſine aliquo fuco, ut ceſſarent totius interpretationis inſidiæ, cumulavit. Harum recitatio publica fuit: omnia quidem paria, & eodem ſenſu ſententiiſque formata, quæ Cæleſtius ante protulerat, continebant. Utinam ullus veſtrum, dilectiſſimi fratres, recitationi literarum intereſſe potuiſſet. Quod ſanctorum virorum, qui aderant, gaudium fuit? Quæ admiratio ſingulorum? Vix fletu quidam ſe & lacrymis temperabant. Tales etiam abſolutæ fidei infamari potuiſſe? Eſtne ullus locus, in quo Dei gratia vel adjutorium prætermiſſum ſit? quod quiſquis poteſt præter eamdem vel mente concipere, nec illi ſupernæ ſententiæ ſubjectus, quæ de ſancto Spiritu lata eſt, quod neque hic, neque in futuro venia vel remiſſione donetur?

Video etiam hunc Pelagium, [c] Herote & Lazaro ſcribentibus, infamari. Itane, fratres dilectiſſimi, ad aures veſtras, qui ſint iſti turbines eccleſiæ vel procellæ, nec opinione pervenit? Ita vero vos latuit * vita horum atque damnatio? Et quamquam ſpecialis illos apoſtolicæ ſedis auctoritas omni communione ſubmoverit: diſcit & in hac epiſtola, licet ſtrictim, hominum mores. Vetus Lazaro conſuetudo eſt innocentiam criminandi: per multa concilia in ſanctum Britium coepiſcopum noſtrum Turonicæ civitatis diabolicus accuſator inventus eſt. A Proculo Maſſilienſi in ſynodo Taurini oppidi ſententiam calumniatoris excepit. Ab eodem Proculo fit poſt multos annos ſacerdos, tyrannici judicii defenſor civitatis Aquenſium: cum contrairet afflicto, in ipſum penetrabile (*a*) & ſacerdotale ſolium ſanguine innocentis pene reſperſum irrupit: ſtetitque in eo hactenus umbra ſacerdotii, donec [d] tyranno imago ſtaret imperii: quo loco poſt internecionem patroni ſponte ſe exuit, & propria ceſſione damnavit.

De Herote vero omnia ſimilia, idem tyrannus, patronus cædis, turbæ presbyterorum contradicentium, vincula & cuſtodiæ, & totius civitatis addictio, ſimilis pœnitentia de abdicatione ſacerdotii. Mirum eſt ſi iſti laicum virum ad bonam frugem longa erga Deum ſervitute

A nitentem falſis literis percellere noluerunt, qui in fratres & coepiſcopos tanta machinati ſunt, qui tot tempeſtates eccleſiæ reddiderunt. Non decet epiſcopalem auctoritatem, & præcipue prudentiam veſtram, ad levium ſuſurronum ſcripta pendere. Ecce Pelagius, Cæleſtiuſque apoſtolicæ ſedi in literis ſuis & confeſſionibus ſuis præſto ſunt. Ubi [a] Heros? Ubi [b] Lazarus? erubeſcenda factis & damnationibus nomina. Ubi illi adoleſcentes [c] Timaſius & Jacobus, qui ſcripta quædam, ut aſſerebatur (*b*).. ....*....? Vos conjicite, ſi qui talia in ſede apoſtolica confitentur, illa quæ de iiſdem a pravis ac levibus auctoribus, ac dubio rumore jactata ſunt, oporteat credi. Amate pacem, di-

B ligite caritatem, ſtudete concordiæ, nam ſcriptum eſt; *Diliges proximum tuum tanquam teipſum.* Qui magis alter alteri proximi ſumus, quam omnes qui in Chriſto unum eſſe debemus? Non omnis qui aures veſtras ventus ingreditur, nuncius eſt veri: Ideoque animo præſule & in excubiis conſtituto ſemper opus eſt, ne totum famæ, totum teſtibus liceat. Recenſete ſacras literas & divina tabularia: maximam partem falſi teſtes occupavere, ubi ſanctorum aut accuſationem, aut pericula reperimus: maximam dico, imo totam, cum id ipſum dominum noſtrum ſalvatorem totius mundi hoſtiam & pontificem ſalutarem falſi teſtes inſurrexerunt, qui ſe ejus blaſphemiam audiſſe con-

C fingerent. Æſtimate quid jam poſſit præterire fallaciam, quæ in Deum fidei, imo in ipſam fidem ac veritatem perjuriis impetum fecit.

Hæc ideo ſcripſimus, ut de cetero, ſi qui abſentes, minuſque noti de quolibet talia ex libidine mentientur, fixi ſint pedes veſtri adverſus arietem fraudulentiæ. Unde & *lucernam pedibus ſuis ac lumen ſemitis ſuis* vir ſanctus exorat? ſcilicet ne inter fallaces tenebras ſint cæca nobis & errabunda veſtigia. Et in evangelio: *Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi ab ipſo audierit prius, & cogitaverit?* Etiam in veteri Teſtamento: *Non credas auditui vano, & non conſenſeris cum iniquo fieri teſtis injuſtus.* Et ne forte multitudini detrahentium ante exami-

D nationem judicii crederetur, addit, dicens: *Non eris cum pluribus in malitia; & non accipies per eos peccatum.* Et iterum alibi: *Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam; & cum interrogaveris, corripe juſte.* Et iterum: *Quæ viderint oculi tui, loquere.* Et in actibus apoſtolorum adverſus principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum poſtulantes abſentis Pauli apoſtoli damnationem, juſtiſſimam ſententiam gentilis Feſtus tribunus protulit, quam convenit etiam nos in facie credentium objicere ad verecundiam, dicens: *Non eſt conſuetudo Romanis, damnare aliquem hominem, priuſquam is qui accuſatur præſentes habeat accuſatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* Si hanc igitur mo-

E derationem extra ſeptum fidei noſtræ poſitus tenuit (*c*) contra ſacerdotalem pudorem inclinatio, [d] crudelitas de abſentibus in abſentes: quotus quiſque immunis invenietur a vulnere, ſi ad omnem ferientis ictum credulum pectus aperitur?

Doceat nos terrena moderatio, quæ ſæcularibus arbitriis & cauſis primum de ipſis judicibus

[a] Hunc Proſper in chronico vocat virum ſanctum & beati Martini diſcipulum qui ab Arelatenſi populo inſons & nullis inſimulationibus noxius pulſus eſt Patroclo in ejus locum ſubſtituto.

[b] Iſte Aquenſis urbis epiſcopus fugere quoque compulſus poſt necem Conſtantini.

[c] Ad quos ſcripſit S. Auguſtinus lib. de Natura & Gratia anno dumtaxat 415. ut teſtis eſt in apologia ſua Oroſius.

Matth. 12.

De judicio exhibendo magna cautela.

Joan. 7.

Pſal. 118.

Eccleſ. 12.

Eccl. 11.

Act. 25.

[d] credulitas

Exemplo judicum ſæcularium cauſæ reorum tractandæ.

(*a*) Apud Couſtant *penetrale &* &c.
(*b*) P. Couſtant ſupplet ex Epiſt. quinque Epiſcoporum apud Innocentium: *Pelagii protulerunt.*
(*c*) Couſtant reſtituit: *tenuit contra ſacerdotalem pudorem, indigna omnino credulitas* &c.

cibus eligendis, repudiandiſque ſit. Et quanta cunctatio, quot interpoſitæ dilationes? quoties adhibita comperendinatio etiam ſub ipſo fine certaminis ampliare judicia cum innocenti reo? confugitur ad mare & extramarina documenta; ut fides, quæ in præſenti plerumque arctioribus ſtrangulatur anguſtiis, ſaltem eminus veniat. Hæc omnia mentior, niſi in patrocinium tuendæ innocentiæ reperta ſint. Tolerabilius eſt enim innocentem quemlibet tardius inveniri, quam cito pro nocente damnare. Grave fuit Lazaro & Heroti, literarum ſuarum pediſequos eſſe. An neſciebant dilectionem veſtram ad ſedem apoſtolicam relaturam? Huc certo calumniæ compendio navigaſſent. Ubi de epiſcopatu (*a*) abdicando agitur, maria terræque luſtrantur, nec ulla ſuffragia prætermittunt: ubi vero innocentium fama percellitur, otioſi & delicati, ſive accuſatores, ſive teſtes, (in utroque enim fallentibus nomen infame eſt) in cubilibus & lectulis ſuis literis abutuntur; & totam Africam, univerſumque tranquillum catholicæ ſerenitatis innubilant ad libidines ſuas duæ peſtes. Ante tribunal Chriſti omnes ſtabimus, nemo illic abeſſe poterit, nec domini, cujus immenſitas omnibus locis ac rebus intervenit, declinare judicium.

Pelagius probatus catholicus.

Si Deo noſtro cordi fuit, propter oves perditas, Verbum carnem fieri, & ex domino formam ſervientis induere, ut diu interceptam redderet libertatem: ſit vobis gaudium, eos quos falſi judices criminabantur, agnoſcere a noſtro corpore & catholica veritate numquam fuiſſe divulſos. Certe hoc quod noſtra expectatio deſiderabat, eluxit, ut damnanda damnarent, & ſequenda ſequerentur. Si paterfamilias reditu filii gratulabatur, *qui mortuus fuerat & revixit: perierat & inventus eſt;* & jubet in uſum ejus ſtolam mundam, hoc eſt, inſigne candidæ mentis afferri, & vitulum ſaginatum: quantum hæc uberior exultatio eſt fidei, non mortuos eſſe, nec periiſſe, de quibus falſa vulgata ſunt? Miſimus igitur ad dilectionem veſtram exemplaria ſcripturarum quas Pelagius miſit, quarum lectionem non ambigimus parituram vobis in domino de abſoluta ejus fide eſſe lætitiam. Data XI. Kalendas Octobris.[a]

Luc. 15.

a Eodem ut videtur an. Chriſti 417.

Nota Severini Binii.

Pelagius & Cæleſtius, eadem fuligine tincti, eadem arte fallendi ſedem apoſtolicam: ambo uſi fuerunt. Sicut enim Cæleſtius, ita Pelagius in literis, quas ad Innocentium ſcriptas eo defuncto Zoſimus accepit, nihil præterea magis conatus eſt, quam ab ipſo Romano Pontifice catholicus videri atque probari. Et ne poſſet velut hæreticus rejici, addita fidei confeſſione ac libello quem ex antiquo Vaticano codice acceptum infra ſubjungimus, profeſſus eſt ſe in omnibus paratum eſſe eadem de fide ſentire, quæ Romanus Pontifex ſentienda proponeret. Has literas una cum libello fidei adjuncto, dum Zoſimus accepiſſet, ſicut præcedentem epiſtolam de Cæleſtio, item hanc de Pelagio jam catholico (prout videri poterat) reddito, ad eoſdem Africanos epiſcopos ſcripſit.

Occaſio epiſtolæ.

Libellus fidei Pelagii ad Innocentium [b] cum epiſtola tranſmiſſus.

b *quem defunctum eſſe neſciebat*, ut ait S. Aug. libro I. de Gratia Chriſti & peccato originali adverſus Pelagium & Cœleſtium c.

Credimus in Deum Patrem omnipotentem cunctorum viſibilium & inviſibilium conditorem. Credimus in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem creata ſunt omnia, verum Deum unigenitum, & verum Dei filium, non factum, aut adoptivum, ſed genitum, & unius cum Patre ſubſtantiæ, quod Græci dicunt ὁμοούσιον, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec poteſtate poſſit eſſe inferior; tantumque confitemur eſſe illum qui eſt genitus, quantus eſt ille qui genuit. Non autem quia dicimus genitum a Patre Filium divina & ineffabili generatione, aliquod ei tempus adſcribimus; ſed nec Patrem aliquando cœpiſſe, nec Filium. Nec enim aliter confiteri poſſumus æternum Patrem, niſi confiteamur etiam coæternum Filium: ex Filio enim Pater dicitur, & qui ſemper Pater fuit, ſemper Filium habuit.

[a] Credimus & in Spiritum ſanctum, verum Deum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri & Filio, voluntate, poteſtate, æternitate, ſubſtantia. Nec eſt prorſus aliquis in Trinitate gradus; nihil quod inferius ſuperiuſque dici poſſit; ſed tota deitas ſui perfectione æqualis eſt; ut exceptis vocabulis, quæ proprietatem perſonarum indicant, quidquid de una perſona dicitur, de tribus digniſſime poſſit intelligi. Atque ut confutantes Arium, unam eamdemque dicimus Trinitatis eſſe ſubſtantiam, & unum in tribus perſonis confitemur Deum; ita impietatem Sabellii declinantes, diſtinguimus, non ipſum ſibi Patrem, ipſum ſibi Filium, ipſum ſibi Spiritum ſanctum eſſe dicentes; ſed aliam Patris, aliam Filii, aliam Spiritus ſancti eſſe perſonam; non enim nomina tantummodo, ſed etiam nominum proprietates, id eſt, perſonas: velut Græci exprimunt ὑπόστασις, hoc eſt, ſubſiſtentias, confitemur. Nec Pater Filii, aut Spiritus ſancti perſonam aliquando excludit; nec rurſus Filius, aut Spiritus ſanctus Patris nomen perſonamque ſuſcipit: ſed Pater ſemper Pater eſt, Filius ſemper Filius eſt, Spiritus ſanctus ſemper Spiritus ſanctus eſt. Itaque ſubſtantia unum ſunt, perſonis, ac nominibus diſtinguuntur.

Ipſum autem Dei Filium, qui abſque initio æternitatem cum Patre & Spiritu ſancto poſſedit, dicimus in fine ſæculorum perfectum noſtræ naturæ hominem ſuſcepiſſe ex Maria ſemper virgine; & Verbum carnem eſſe factum, aſſumendo hominem, non permutando deitatem; nec (ut quidam ſceleratiſſime opinantur) Spiritum ſanctum dicimus fuiſſe pro ſemine, ſed potentia, ac virtute creatoris operatum. Sic confitemur in Chriſto unam [b] Filii eſſe perſonam, ut dicamus duas eſſe perfectas atque integras ſubſtantias, id eſt, deitatis & humanitatis, quæ ex anima continetur & corpore. Atque ut condemnamus Photinum, qui ſolum & nudum in Chriſto hominem confitetur, ita anathematizamus Apollinarem & ejus ſimiles, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana ſuſcepiſſe natura, & vel in carne, vel in anima, vel in ſenſu aſſumptum hominem his, propter quos aſſumptus eſt, fuiſſe diſſimilem: quem abſque ſola peccati macula, quæ naturalis non eſt, nobis confitemur eſſe conformem.

Illorum quoque ſimiliter execramur blaſphemiam, qui novo ſenſu aſſerere conantur a tempore ſuſceptæ carnis, omnia, quæ erant deitatis, in hominem demigraſſe, & rurſum, quæ erant humanitatis, in Deum eſſe transfuſa, ut (quod nulla nunquam hæreſis dicere auſa eſt)

30. & cap. libri II. ... dem op. ad Albi. Pinianum. Melaniam. *In liter. quas Rom. miſit ad b. p. Inn. ... nlam ... corpore ... invenerunt ... S. P. Zo. data ſu. atque ind. nos dire. tum cap. in libro ſua quem. mam ... ſis literis. ſit ad ... dem pap. Innocent.* &c.

a Idem c. 32. ejuſ. libri I. citati: *... enim ab. tate tri. tis uſq. reſurrect. nem car. quod ab. nemo q. bat, ... tationem quantum ... luit, ... minaſſet baptiſm.* &c.

b Hæc ve. tur qui. dam d. partim ... verſus ... ſtoriano ... tim ad ... Eutychi. ſtas, ... que p. adjecta

(*a*) Couſtant ex Vatic. Cod. *ambiendo.*

est) videatur hac confusione utraque exinanita substantia, deitatis scilicet & humanitatis, & a proprio statu in aliud esse mutata, qui tam Deum imperfectum in Filio, quam hominem confitentur, ut nec Deum verum, nec hominem tenere credantur. Nos autem dicimus, susceptum ita a Deo Filio passibile nostrum, ut deitas impassibilis permaneret; passus est enim Dei filius non putative, sed vere, omnia quæ scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, & cetera hujusmodi. Secundum illud, passus est quod pati poterat, id est, non secundum illam substantiam, quam assumpsit, sed secundum illam, quæ assumpta est. Ipse enim Dei Filius secundum divinitatem impassibilis est ut Pater, incomprehensibilis ut Pater, invisibilis ut Pater, inconvertibilis ut Pater. Et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum suscepit passibilem hominem: ita tamen ejus habitatione secundum suam substantiam deitas nihil passa est, ut tota Trinitas, quam impassibilem confiteri necesse est. Mortuus est ergo Dei Filius secundum scripturas, secundum id, quod mori poterat. Resurrexit tertia die. Ascendit in cœlum. Sedet ad dexteram Dei Patris; manente ea natura carnis, in qua natus, & passus est, in qua etiam resurrexit: non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, & in æternum cum deitate mansura. Accepta ergo a patre omnium potestate quæ in cœlo sunt & in terra, venturus est ad judicium vivorum ac mortuorum, ut & justos remuneret, & puniat peccatores.

[…]nnatio […]nis er[…] &c.

Resurrectionem etiam carnis confitemur, & credimus: ut dicamus, nos in eadem qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos; qualesque semel post resurrectionem fuerimus affecti, in perpetuum permansuros. Unam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diversa: e contrario pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia. Baptisma ᵃ unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, asserimus esse celebrandum. Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, per pœnitentiam credimus posse salvari. Novum, & vetus testamentum recipimus, in eo librorum numero quem sanctæ catholicæ ecclesiæ tradit auctoritas. Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus; anathematizantes omnes, qui animas quasi partem divinæ dicunt esse substantiæ. Eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in cœlis conversatas fuisse dicunt, quam in corpore mitterentur. Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, & mandata Dei non a singulis, sed ab omnibus in communi posse servari: vel qui primas nuptias cum Manichæo, vel secundas cum Cataphrygis damnant.

[…]n S. Au[…] c. 32. li[…] nox ei[…] *baptis[…]* inquit, […] *tene*[…] &c. & […] lib. II. inscribi[…] de pec[…] origina[…]

[…]demnatio [Jov]iniani er[ror]um.

Anathematizamus etiam illos, qui Dei Filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, & eum propter assumptum hominem non omnia facere potuisse quæ voluit. Joviniani quoque damnamus hæresim, qui dicit nullam in futuro meritorum esse distantiam, nosque eas ibi habituros esse virtutes, quas hic habere neglexerimus. ᵇ Liberum sic esse confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio; & tam illos errare qui cum Manichæis dicunt hominem peccatum vitare non posse,

[…]e n Aug. […] 33. lib. De ad[…] […]mo gra[…] in libel[…]

A quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare; uterque enim tollit libertatem arbitrii. Nos vero dicimus, hominem semper & peccare, & non peccare posse, ut semper nos liberi confiteamur esse arbitrii. Hæc est fides, Papa beatissime, quam in ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus & tenemus. In qua, si minus perite, aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & sedem tenes. Sin autem hæc nostra confessio apostolatus tui judicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit.

[…]lo fidei suæ quem Romam misit, quid Pelagius senserit, attendamus. *Liberum, inquit, sic confitemur arbitrium, &c.*

B

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Priusquam missas a Pelagio ex oriente ad Innocentium Papam literas cum libello, seu professione fidei successor Innocentii Zosimus accepisset, jam suum libellum porrexerat eidem Pontifici Cælestius Pelagii discipulus: & ab eo fuerat sæpius auditus, ut ex epistolis Zosimi tertia ac quarta compertum est. Verum is Cælestii libellus integer ad nos usque non pervenit, cogimurque nonnulla illius fragmenta ex variis Sancti Augustini locis deprompta tibi repræsentare. Tu si alia uspiam repereris, & nobis significaveris, spicilegio, aut appendici non inutilem materiam subministrabis.

Cap. 2. *libri secundi de gratia, & peccato originali ad Albinum Pinianum, & Melaniam*: C Cœlestius quidem in hoc extitit errore liberior, &c. in urbe Roma in libello suo quem beatissimo Papæ Zosimo dedit id asseveravit expressius: *quod parvulorum neminem obstringat originale peccatum.*

Cap. 5. In libello autem, quem Romæ edidit, qui gestis ibi ecclesiasticis allegatus est, ita de hac re loquitur, ut hoc se credere ostendat, unde hic dubitare se dixerat. Nam verba ejus ista sunt: *Infantes autem*, inquit, *debere baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam universalis ecclesiæ, & secundum evangelii sententiam confitemur, quia dominus statuit regnum cœlorum non nisi baptizatis posse conferri; quod quia vires naturæ non habent, conferre ne-* D *cesse est per gratiæ libertatem.*

Cap. 6. *In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non ideirco diximus, ut peccatum ex traduce firmare videamur, quod longe a catholico sensu alienum est; quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine, quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse demonstratur. Et illud ergo confiteri congruum ne diversa baptismatis genera facere videamur; & hoc præmunire necessarium est, ne per mysterii occasionem ad creatoris injuriam malum antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.* Atque ut omittam tum hoc, tum sequentia, in quibus multa & præclara de iisdem Pelagio atque Cælestio.

E *Cap.* 23. Item in libello quem Romæ dedit, cum fidem suam a Trinitate unius deitatis usque ad resurrectionem, qualis futura est, mortuorum (de quibus eum nullus interrogaverat, & unde illi nulla quæstio movebatur) quantum dicere libuit, explicasset: ubi ad id quod agebatur ejus sermo pervenit: *Si quæ vero*, inquit, *præter fidem quæstiones natæ sunt, de quibus esset inter plerosque contentio: non ego quasi auctor alicujus dogmatis definita hoc auctoritate statui: sed ea quæ de prophetarum & apostolorum fonte suscepi vestri apostolatus offerimus pro-*

probanda esse judicio; ut si forte ut hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur. Quæ pluribus exagitat ibidem sanctissimus doctor.

Neque vero silentio prætereundum est alium quoque libellum a Cælestio intra Africam fuisse scriptum, de quo Zosimus papa loquitur in ep. ad Afros episcopos.

V. *a* AD EPISCOPOS GALLIÆ.[a]

De privilegiis ecclesiæ Arelatensis.

[a] Cod. Palatinus, qui est in Bibl. Vaticana antiquissimus, eam tribuit Sylvestro papæ, & sedis apostolicæ constitutionem vocat, *ut in schedis mss. observatum est Holstenio*.

I. *Ut qui Romam e Gallia veniunt, formatas accipiant a metropolitano Arelatensi.*

II. *Ut metropolitanus Arelatensis episcopos ordinet per provinciam Viennensem, & per utramque Narbonensem.*

III. *Ut ecclesiæ Arelatensi suæ parochiæ restituantur.*

Zosimus universis episcopis per Gallias & septem provincias constitutis.

I.

Placuit apostolicæ sedi, ut si quis ex qualibet Galliarum parte, sub quolibet ecclesiastico gradu, ad nos Romam venire contendit, vel alio terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur, nisi metropolitani Arelatensis episcopi formatas acceperit, quibus sacerdotium suum, vel locum ecclesiasticum quem habet, scriptorum ejus adstipulatione perdoceat. Quod ea gratia statuimus, quia plures episcopi, sive presbyteri, sive ecclesiastici simulantes, quia nullum documentum formatarum extat, per quod valeant confutari, in nomen venerationis irrepunt, & indebitam reverentiam promerentur. Quisquis igitur, fratres carissimi, prætermissa prædicti formata, sive episcopus, sive presbyter, sive diaconus, aut deinceps inferiori gradu sit, ad nos venerit, sciat se omnino suscipi non posse. Quam auctoritatem [b] ubique nos misisse manifestum est, ut cunctis regionibus innotescat, id quod statuimus omnimodis esse servandum. Si quis autem hæc salubriter constituta temerare tentaverit, sponte sua se a nostra noverit communione discretum. Hoc autem privilegium formatarum sancto [c] Patroclo fratri & coepiscopo nostro meritorum ejus speciali contemplatione concessimus.[d]

[b] Vide seq. epistolam.

[c] Reticius dicitur in cod. Palatino minus recte, ut apparet.

[d] Definit in his verbis in supradicto c. Palat. post quæ additur, *Bene valete feliciter*.

II.

Jussimus autem præcipuam, sicuti semper habuit, metropolitanus episcopus Arelatensium civitatis in ordinandis sacerdotibus teneat auctoritatem. Viennensem, *b* Narbonensem primam, & Narbonensem secundam, provincias ad pontificium suum revocet. Quisquis vero posthac contra apostolicæ sedis statuta, & præcepta majorum, omisso metropolitano episcopo, in provinciis supradictis quemquam ordinare præsumpserit, vel is qui ordinari se illicite sciverit, uterque sacerdotio se carere cognoscat. Quomodo enim potest auctoritatem summi pontificis obtinere, qui quæ erant pontificis servare contempsit?

III.

Omnes sane admonemus, ut quique finibus territoriisque suis contenti sint: de qua re, ne ad nos querela ulterius redeat, admonemus. Dedit enim exemplum Arelatensis ecclesia, quæ sibi Citharistam & Gargariam parochias in territorio suo sitas incorporari jure desiderat, ne de cetero ullus sacerdos in alterius sacerdotis præsumat injuriam. Sane quoniam metropolitanæ Arelatensium urbi vetus privilegium minime derogandum est, ad quam primum ex hac sede Trophimus summus antistes, ex cujus fonte totæ Galliæ fidei rivulos acceperunt, directus est: idcirco quascumque parochias in quibuslibet territoriis, etiam extra provincias suas, ut antiquitus habuit, intemerata auctoritate possideat. Ad cujus notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censuimus, nisi magnitudo causæ etiam nostrum requirat examen. Data XI. Kalend. Apriles, Honorio Augusto XI. & Constantio II. consulibus.[a]

[a] Anno Christi 417. exeunte Martio non ergo tantum die 1 Augusti electus est Zosimus.

Privilegia Arelatensis ecclesiæ quæ, unde accepta?

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

1. *Cithariſtam & Gargariam.*) Lege *Gargarium*. Vetus tabula nondum edita, quæ extat Arelate: *Pagani pagi Lucreti qui sunt finibus Arelatensium loco Gargario*. Atque ita codices antiqui, Arelatensis & Lirinensis, quibus maxime, ac tertio Pithœano, in recensendis Zosimi epistolis usi sumus. At Cithariſtanæ parochiæ mentio est itidem in libro 2. vitæ sancti Cæsarii Arelatensis.

EJUSDEM NOTÆ POSTUMÆ.

Ex Labbei Appendice Tom. 2.

Per *Gallias & septem provincias.*) Septem provinciæ hoc loco, & in aliis similibus, intelliguntur, quas vetus Notitia civitatum Galliæ sejunxit a reliquis provinciis Gallicanis; Viennensis nimirum, Aquitania I. Aquitania II. Novempopulana, Narbonensis I. Narbonensis II. & Alpes maritimæ. Quas easdem intellexit Honorius in constitutione proximo ab hinc anno edita ad Agricolam PP. Galliarum, cum statuit ut Arelate bis quotannis conventus fierent e septem provinciis. De his enim loquitur, lapsusque est memoria Hincmarus, qui inter septem provincias pro Aquitania prima numerat Lugdunensem. Sicut ergo Galliarum, & quinque provinciarum antea nomine Gallicanas omnes provincias complectebantur: ita nunc cum Galliæ & septem provinciæ dicuntur, omnes designantur. Hoc solum fuit discrimen, quod in illa ratione solæ Narbonenses provinciæ a communi Galliarum vocabulo secernantur, in hac vero etiam Aquitanicæ. Aquitanos autem a Gallis interdum solitos distingui, Ausonii, Sulpitii Severi, & aliorum hujus ævi scriptorum exempla demonstrant.

Arelat. episcopi formatas.) Formatas, seu communicatorias epistolas, sine quibus peregrini clerici ad communionem non admittebantur, accipere solebant, cum alio proficiscebantur, presbyteri, diaconi, & ceteri deinceps ab episcopo suo episcopi a metropolitano, metropolitani a primate seu Patriarcha. Quod sanctus Maximus in disputatione cum Pyrrho sub finem docet, cum Pyrrhi synodum ullam fuisse negat, ad quam συστατικὰς litteras, nec episcopi a metropolitanis suis attulerint, nec metropolitani a patriarchis, Συστατικὰς, inquit, οἱ συνελθόντες οὐκ εἶχον, οὔτε οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ τῶν μητροπολιτῶν, οὔτε οἱ μητροπολῖται ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν. At Zosimus hoc loco singulare privilegium Patroclo Arelatensium episcopo tribuit in Gallia, ut cujuslibet gradus ecclesiastici, sive Romam, sive alio terrarum profecturi extra Galliam, omnes ab eo formatas accipiant, & sine his alibi non suscipiantur.

In ordinandis sacerdotibus) Episcopis. Ecclesiæ Arelatensis episcopo vetus, ut ait, privilegium, & autoritatem confirmat, ut in ordinandis episcopis metropolitanis jus habeat per tres provincias, Viennensem, & utramque Narbonensem: ita ut honore careant, qui in his provinciis, omisso metropolitano, id est, Arelatensi, episcopos ordinarint, vel episcopi fuerint ordinati. Qua de re iterum alias sæpius.

Cithariſtam & Gargarium.) Cithariſtæ in ora Massiliensium promontorii meminit etiam Plinius lib. 3. cap. 4. Gargarii vero loci vetus inscriptio antiquæ tabulæ, quæ extat Arelate: PAGANI PAGI LUCRETI QUI SUNT FINIBUS ARELATENSIUM LOCO GARGARIO, & quæ sequuntur.

No-

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Epiſtola.) Quia per S. Trophimum, ſancti Petri Apoſtoli diſcipulum, in Gallias evangelium allatum, ſedeſque Arelatenſis erecta fuit, ideo eidem eccleſiæ olim ea privilegia a ſede Apoſtolica conceſſa fuerunt, ut primaria Galliæ eccleſia haberetur, epiſcopi illius non ſolum pallium acciperent a Romano pontifice, ſed etiam vicem ejus agerent, ipſiuſque vicarii dicerentur. Hoc præter epiſtolas Zoſimi ex vetuſto codice Arelatenſis eccleſiæ acceptas, teſtatur Gregorius in epiſtola ad Virgilium Arelatenſem epiſcopum, nec non in epiſtola ſequente ad univerſos Galliarum epiſcopos ſcripta. Boniſacium & Cæleſtinum Pontifices, hac de re aliter ſenſiſſe infra dicemus.

b Narbonenſem primam.) Canone 1. Concilii Taurinenſis ſub Siricio conſtitutum fuerat, ut provincia Narbonenſis Maſſilienſi epiſcopo ſubderetur. Hoc Zoſimus Pontifex, ut Arelatenſis eccleſiæ privilegia ſalva manerent, hic plane irritavit. Vide epiſtolam Zoſimi ad Viennenſis & Narbonenſis provinciæ epiſcopos ſcriptam infra: item Baronium anno 417. num. 40. & 43.

VI. AD EPISCOPOS AFRICÆ, GALLIÆ, ET HISPANIÆ.

De Urſo & Tuentio epiſcopis a Proculo Maſſilienſi in eccleſiæ Arelatenſis præjudicium illicite ordinatis.

Zoſimus Aurelio & univerſis epiſcopis per Africam conſtitutis, univerſis epiſcopis per Gallias & ſeptem Provincias conſtitutis, univerſis epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis, a pari.

CUm adverſus ſtatuta patrum venitur, non tantum illorum prudentiæ atque ſententiæ, qui in ævum victura ſanxerunt, ſed ipſi quodammodo fidei catholicæ diſciplinæ irrogatur injuria. Quid enim tam ſanctum atque venerabile eſt, quam penitus non exorbitare ab itinere majorum, quorum canonica inſtituta veluti quædam fundamenta ſunt ferendis fidei jacta ponderibus? Sed nihil [a] minus ab Urſo & [b] Tuentio, quorum unus, aſſidua ſedis hujus medicina curatus, ad emendati erroris pervenire non potuit ſanitatem: alter vero ante aliquot annos objecta criminatione ſummotus, ſicut civium ſcripta teſtantur, vel ingeſta docuerunt, etiam ab eo ipſo gradum ſummi ſacerdotis accepit, a quo fuerat ante damnatus. Cæcus error in utroque, ut quod eſt potiſſimum in omnibus, nec velit aliorum de Tuentio, nec ſuam de Urſo tenere ſententiam. Sed fac ut honeſti mores hominibus eſſent, & probata ſuffragia. Quid illud, quod prætermiſſo fratre noſtro Patroclo metropolitano epiſcopo Arelatenſium civitatis, ſine cujus auctoritate, juxta majorum canones, nulla penitus potuit ordinatio celebrari, tumultuoſe & turbide indebitis ſacerdotia impinguntur? Nec ſaltem comprovinciales epiſcopi corrogantur, ut error velamento aliquo tegeretur: ſed Lazarus, dudum in Taurinenſi concilio graviſſimorum epiſcoporum ſententus pro calumniatore damnatus, cum Bricu innocentis epiſcopi vitam falſis objecticnibus appetiſſet, poſt vero indebitum ab eodem Proculo, qui inter ceteros in ſynodo * damnationis ejus aſſederat, ſacerdotium conſecutus, a quo ſe ipſe vitæ ſuæ conſcientia, datis literis in abdicationem ſui, ſponte ſubmovit. Revera incongruum fuit, ut illicitum ſacerdotio, omiſſo metropolitano, ſua confeſſione ſpoliatus ſacerdotem pariter ordinaret. Et ne nihil non intempeſtive fieret, ne dies quidem legitimus ordinationis adſciſcitur: ſcilicet ut quibus cuncta deerant, etiam legitimum tempus deeſſet. Quid his tot tantiſque improba uſurpatione poſthabitis addi poteſt, niſi illud extremum, quod totum tranſcendit errorem, ut territoriis indebitis ad Arelatenſem civitatem antiquitus pertinentibus locarentur? Unum vitium ſi in cauſis talibus eveniſſet, apoſtolicæ ſedis auctoritas etiam cetera deſtruxiſſet. Hic multa concurrunt, improborum & damnatorum ordinatio, prætermiſſio metropolitani, nec non provincialium ſacerdotum, locorumque alienorum impudentiſſima uſurpatio, nec ſaltem diei cuſtodita ſolennitas, & Lazarus in conſortio illicitæ ordinationis adſcitus. Hæc omnia apud nos geſtis teſtimoniiſque diſcuſſa ſunt. Atque utinam in Tuentio pravi tantum mores, non etiam Priſcilliana ſuperſtitio patuiſſet: quæ ſedis hujus dudum humanitas & miſericordia in hoc illi conſulere voluit, ut emendatior de cetero permaneret. Quod beneficium, ſibi pene præter exemplum præſtitum, ſi diligentius obſervare voluiſſet, erroris illum anteacti oportuit pœnitere, non ita præcipiti impetu ad ſacerdotium feſtinare; ut nec diei veterem ſolennitatem, quæ præcipue cuſtodienda fuerat, obſervaret, nec indebito loco crederet abſtinendum. Qua de re ad ſanctitatem veſtram, & per totum orbem, ubicumque, & in quacumque terrarum ſonus catholicæ religionis exiit, ſcripta direximus, fratres cariſſimi, ne Tuentium & Urſum in communione eccleſiæ, in quocumque eccleſiaſtico gradu, a qua in totum anathematizati ſunt, ſuſcipiendos eſſe ducatis. Dicuntur enim circulatores eſſe, quod nos ex ſententiis agnovimus in eorum damnatione ſacerdotali auctoritate prolatis, quas in diverſis regionibus exceperunt. Removendæ ſunt a ſancto corpore putridæ carnes, & a maſſa ſanctificationis acidum execrandumque fermentum. De quibus plura ſcribere pudoris fuit, cum illis pudori non ſit tanta feciſſe. (*) Data ſub die x. Kalendas Octobris Honorio Auguſto xi. & Conſtantio II. Conſulibus. [a]

a eodem anno 417.

NOTA SEVERINI BINII.

Epiſtola.) Hæc epiſtola circularis eſt, qua univerſos epiſcopos de irritatione ordinationum epiſcopalium duarum certiores reddit. Ad Aurelium Carthaginenſem epiſcopum ſcribendi ea fuit occaſio, quod in hac epiſtola agitur etiam de Lazaro, a Proculo Maſſilienſi, qui unus ex Pelagii accuſatoribus, prædam nacto.

Epiſtola circularis cur ſcripta?

Notæ poſtumæ JACOBI SIRMONDI S. J.

ORdinarat Proculus Maſſilienſium epiſcopus, allecto ſibi collega Lazaro Aquenſi, Urſum, ac Tuentium epiſcopos, apud Cithariſtam, opinor, & Gargarium, quæ parochiæ erant epiſcopi Arelatenſis. Has ordinationes Zoſimus encyclica epiſtola multis nominibus redarguit. Primum, quod ordinati ſint homines jam ante damnati, quos ordinari nefas erat. Deinde quod prætermiſſo metropolitano Arelatenſi ordinati ſunt, quod provinciales epiſcopi adſciti non fuerint, quod Laza-

Ex Labbei Appendice Tom. 2.

(*) In Mſſ. teſte P. Couſtant ſequentia verba adjecta reperiuntur: *Juſſimus autem præcipuam, ſicut ſemper habuit metropolitanus epiſcopus Arelatenſium &c.* & cetera ut ſupra in Epiſt. V. ad epiſcopos Galliæ cap. III. tum poſt illud: *requirat examen*, reſumitur: *Omnes ſane admonemus ut quique finibus ſuis contenti ſint, nam barbara & impia iſta confuſio eſt, aliena præſumere. De qua re ad nos &c.* ut in eodem Capite, uſque ad datam quæ ſignatur ut hic.

Lazarus ex alia provincia evocatus, quod aliena loca usurpata, quod denique legitimus ordinationum dies non observatus. Tuentium itaque, & Ursum, ut ejectos ab ecclesia, nusquam ad communionem suscipiendes significat.

Lazarus in Taurinensi concilio.) Eadem de Lazaro leguntur in altera Zosimi epistola, quam per hosce dies ad Africanos episcopos de Pelagio ac pro Pelagio scripsit: quam cum altera pro Cælestio item scripta primus in lucem protulit, annalibusque suis inseruit Cardinal. Baronius. Et quamquam in actis synodi Taurinensis nullum hodie Briccianæ istius accusationis sit vestigium, nullam tamen ibi fuisse non dixerim. Sed quod Lazarum hoc loco, & in altera illa epistola cum Lazaro Herotem, episcopum Arelatensem, virum, ut Prosper in chronico testatur, sanctum & insontem, tam acerbe traducit Zosimus; vereor ne Cælestii dolo, & fraude illi persuasum sit. Qui cum ægre ferret suam ac Pelagii hæresim ab his maxime duobus Gallicanis episcopis deprehensam; eorumque judicio, & literis, quæ passim proferebantur, divulgatam, omni ope adnitendum putarit, ut illorum fidem atque famam apud Zosimum in suspicionem vocaret. Nec mirum de aliis fallere potuisse, qui de seipso callide imposuerat, ut catholicus a Zosimo crederetur. Quod enim viro docto nuper in mentem venit, duas illas Zosimi epistolas, ne fucum illi factum concederet, falsi damnare, mihi certe probari non potest: nec Sancto Augustino, ni fallor, aut Facundo Hermianensi probaretur. Enim vero quænam alia est epistola Zosimi, in qua libellum Cælestii catholicum dixerit, ut narrat Augustinus lib. II. contra epistolas Pelagianorum cap. III. si hæc non est, quam priore loco edidit Baronius? aut quænam alia, in qua de damnato Cælestio, ut scribit Facundus, damnet Africanos, si eam negamus, quæ posterior est apud Baronium? Sed præstat integrum Facundi locum audire, libro 7. de tribus capitulis ad Justinianum: *Invenient*, inquit, *postremo, beatum quoque Zosimum apostolicæ sedis antistitem, contra sancti Innocentii decessoris sui sententiam, qui primus Pelagianam hæresim condemnavit, fidem ipsius Pelagii, ejusque complicis Cælestii, quem in ecclesia Carthaginensi convictum, atque appellantem apostolicam sedem & ipse gestis discusserat, tanquam veram & catholicam laudantem, insuper & Africanos culpantem episcopos, quod ab illis heretici crederentur, cum, necdum ipsi Africanis episcopis dolos eorum multo manifestius detegentibus, memoratos Pelagium, & Cælestium putaret orthodoxos. Et tamen nec Athanasium, & Damasum, nec illos Palæstinos episcopos*, (de his omnibus jam dixerat) *& Zosimum, hæreticos credit ecclesia, quia de hæreticis bene senserunt: sed potius pro merito suæ fidei catholicos judicat & honorat: quoniam non debet crimini deputari simplicium, non intellecta versutia malignorum.*

VII. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ VIENNENSIS ET NARBONENSIS II.

Ut metropolitanus Arelatensis in provincia Viennensi, & in utraque Narbonensi, ordinandorum episcoporum habeat potestatem.

Zosimus episcopis provinciæ Viennensis & Narbonensis secundæ, a pari.

MUlta contra veterem formam Proculus usurpasse detectus est in ordinationibus nonnullorum indebite celebrandis, quas proxime numerosa cognitione discussimus: licet ipse diu expectatus fastidiose ferens sibi inducias attributas convenire dissimulet. Attamen illa præsumptio nos admodum movit, quod in synodo Taurinensi, cum longe aliud ageretur, in apostolicæ sedis injuriam subripiendum putavit, ut sibi concilii illius emendicata præstaret obreptio ordinandorum sacerdotum, veluti metropolitano, in Narbonensi secunda provincia potestatem. Et ne solus impudenter indebita postulando huic sedi videretur intulisse convicium, socium sibi Simplicium [a] Viennensis civitatis adscivit: qui non dissimili impudentia postularet, ut sibi quoque in Viennensium provincia creandorum sacerdotum permitteretur

Conc. Taurin. cap. 1.

a Greg. Tur. II. 13. ex S. Paulini epistola.

A arbitrium. Indecens ausus, & in ipso vestibulo resecandus, hoc ab episcopis ob certas causas concilium agitantibus extorquere, quod contra statuta patrum, & sancti Trophimi reverentiam, qui primus metropolitanus Arelatensis civitatis ex hac sede directus est, concedere vel mutare ne hujus quidem sedis possit auctoritas. Apud nos enim inconvulsis radicibus vivit antiquitas, cui decreta patrum sanxere reverentiam. Et quia redire in ordinem suum intermissa præcipimus, metropolitanus Arelatensis civitatis episcopus, jam inde a Trophimo ordinationis seriem temporibus roboratam inviolabili in utraque Narbonensi & Viennensi auctoritate possideat. Data III. Kalendas B Octobris, Honorio Augusto XI. & Constantio II. consulibus. [a]

Ivo p. 4. cap. 226.

a Eodem anno 417.

Notæ postumæ JACOBI SIRMONDI S. J.

M*Ulta contra veterem.*) Rescindit privilegium quod Proculus Massiliensis episcopus perperam a synodo Taurinensi expresserat, ut episcopos in Narbonensi II. velut Metropolitanus ordinaret. Simplicium etiam Viennensem perstringit, quod Viennensis provinciæ ordinationes ambiat: statuitque, ut metropolitanus Arelatensis, priscam, ut ait, jam inde a S. Trophimo in utraque Narbonensi & Viennensi ordinandorum episcoporum auctoritatem possideat.

Simplicium Viennensis civitatis.) Paulinus presbyter apud Gregorium Turon. lib. II. hist. cap. 13. *Si enim hos videas dignos Domino sacerdotes, vel Exuperium Tolosæ, vel Simplicium Viennæ, vel Amandum Burdegalæ, vel Diogenianum Albigæ, vel Dynamium Engolis*C*mæ, vel Venerandum Arvernis, vel Alethium Cadurcis, vel nunc Pegasium Petrocoriis, utcumque se habent sæculi mala, videbis profecto dignissimos totius fidei, religionisque custodes.*

Ex Labbei Appendice Tom. 2.

VIII. AD HILARIUM EPISCOPUM NARBONENSEM.

Primæ Narbonensis episcopos a metropolitano Arelatensi ordinandos esse.

Zosimus Hilario episcopo Narbonensis primæ provinciæ.

D MIrati admodum sumus, dum nobis studiosius requirentibus relatio tua de ordinandis in provincia Narbonensi prima sacerdotibus legeretur, quod dum assertioni & desideriis tuis cupis esse consultum, prætermissa veri fide, relationem tuam sub honestatis specie colorasti, asserens in aliena provincia ab alio non debere fieri sacerdotes: cum utique debueris, non quid tibi rectum videatur, sed quid habuerit antiqua consuetudo suggerere. Ideoque vacuato eo quod obtinuisse a sede apostolica subreptitie comprobaris, quia satis constitit Arelatensis ecclesiæ sacerdoti prisca id institutione concessum, ut non solum in provincia Viennensi, sed etiam per duas Narbo- E nenses, episcopos faciat. Nam sanctæ memoriæ Trophimus, sacerdos quondam Arelatensi urbi ab apostolica sede transmissus, ad illas regiones tanti nominis reverentiam primus exhibuit, & in alios non immerito ea quam acceperat auctoritate transfudit. Atque hanc ordinandi consuetudinem, pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus & justus, custoditum usque in proximum tempus, gestis apud nos habitis, multorum consacerdotum testimoniis approbatur. Ergo licet sola, quæ in sede apostolica habita sunt, potuissent gesta sufficere; tamen

men etiam hac te auctoritate constringimus, ut præsumptioni tuæ, quam extulisse contra veterem consuetudinem videbaris, modum noveris justæ præscriptionis indictum, neque æstimes tibi ulterius pontificatum de ordinandis sacerdotibus vindicandum: cum hoc videas Arelatensis episcopo civitatis, & per apostolicam sedem, & per S. Trophimi reverentiam, & per veterem consuetudinem, & nostra recenti evidentissima definitione deferri. Si quid contra hæc, frater carissime, quæ a nobis sunt sub Dei judicio statuta, tentaveris, non solum quos faciendos credideris, episcopatum obtinere non posse, sed etiam ipse catholica communione discretus, sero de illicitis præsumptionibus ingemiscas. Data sub die (*a*) III. Kalendas Octobris Honorio Augusto XI. & Constantio II. consulibus. [a]

...em

Nota postuma JACOBI SIRMONDI S. J.

...abbei ...ndice ...1. 8.

EXceptioni quam Hilarius objecerat, in aliena provincia ab alio non debere fieri episcopos, opponit antiquam consuetudinem episcoporum Arelatensium, qui non solum in Viennensi provincia, sed per duas etiam Narbonenses, episcopos ordinare soleant. Quocirca inhibet, ne ea potestate in Narbonensi I. utatur, quam subreptitie a sede apostolica obtinuerat. *Si secus faxit*, non solum episcopatus honorem non habituros quos ordinerit, sed ipsum etiam catholica communione cariturum. Contra hoc Zosimi interdictum, facit epistola secunda Bonifacii ad Hilarium eumdem.

IX. AD PATROCLUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Adversus Proculum, & repentinas neophytorum promotiones.

Zosimus Patroclo episcopo Arelatensi.

QUid de Proculi damnatione censuerim, tenet conscientia tua, cum meo interesses examini, nec te gestorum nostrorum auctoritas latet, vel scriptorum, quæ de ipsius damnatione per terrarum diversa loca direximus. Unde metropolitani in te dignitatem atque personam, etiam apostolicæ sedis auctoritate considera, in quem furtive locum (*b*) pro indebita synodo Proculus usurpatum irrepserat. Quicumque igitur ex Gallicanis undeunde regionibus veniunt, sub quovis ecclesiastico nomine vel gradu formatas per te commoniti mittendas esse cognoscant: alioquin sibi imputabunt, si inefficaciter, hac solennitate postposita, te inconsulto ad nos venire tentaverint: quod ab episcopis usque ad ultimum ecclesiasticum gradum observari conveniet, frater carissime. Et quia nonnulli ex quacumque militia se ad ecclesiam conferentes, statim saltu quodam summatem locum religionis affectant, qui gradatim per ecclesiastica stipendia venientibus explorata solet discussione differri: idcirco quoniam in nonnullis factum infirmare non possumus, si qui jam ordinati sunt, in eo gradu, ad quem saltu subito pervenerunt, perdurare debebunt. Si enim apostolus neophytum sacerdotio non statim cumulari jubet, & hoc idem canonum statuta sanxerunt; hoc addimus nostra sententia, ut quisquis de cetero vel summo sacerdotio, vel presbyterii gradu, vel diaconatus crediderit cumulandum, sciat & se gradus sui subire jacturam, nec in illum valitura esse quæ contulit: ut saltem ab ordinatione præcipiti metus iste summoveat, quos examinata [a] discussio coercere debuisset. Scripta nostra in omnium facies notitiam pervenire, ut nec hoc quidem ipsum tibi, quod omnibus interdictum est, licere cognoscas. Data (*c*) III. Kalendas Octobris Honorio XI. & Constantio II. consulibus. [b]

Tim. 3.

a dissensio

b Eodem anno.

Notæ Postumæ JACOBI SIRMONDI S. J.

Ex Labbei Appendice Tom 2.

DAmnatum exauctoratumque Romæ a Zosimo Proculum fuisse, literas etiam encyclicas de ejus damnatione scriptas, hæc epistola testatur. Confirmat autem Patroclo privilegium formatarum, & metropolitani in Narbonensi II. dignitatem, in quam Proculus irrepserat, tum deinde ordinationes episcoporum ne per saltum fiant edicit in posterum.

Saltu quodam) In sacris ordinationibus duo inter cetera semper spectavit ecclesia. Unum, ut gradatim fierent per singulos gradus ordinum: ita ut non ante quisquam ad superiorem ascenderet, quam inferiores suscepisset. Quod qui non servabat, verbi gratia qui ex subdiacono repente, prætermisso diaconatu, presbyter fiebat, per saltum promoveri dicebatur. Alterum, ut justa quisque ac legitima in singulis gradibus stipendia expleret, præfixaque singulis tempora observaret. De quibus Zosimus idem scribit in epistola ad Hesychium Salonitanum. Quod si quando contrahi hæc temporum spatia necessitas cogeret; prius tamen illud, ut ordines gradatim inirent, religiose semper tenuerunt. Ut de sancto Ambrosio, qui catechumenus ad episcopatum fuerat adscitus, innuit ejus vita Paulinus: *Baptizatus itaque fertur omnia ecclesiastica officia implesse, atque octava die episcopus ordinatus est cum summa gratia, & lætitia cunctorum.*

X. AD CONCILIUM CARTHAGINENSE.

Judicium Cælestii se catholicum profitentis, usque ad meliorem informationem ab Africanis expetitam dilatum esse enunciat.

Zosimus Aurelio ac ceteris qui in concilio Carthaginensi adfuerunt, dilectissimis fratribus, in domino salutem.

QUamvis patrum traditio apostolicæ sedi auctoritatem tantam tribuerit, ut de ejus judicio disceptare nullus auderet, idque per canones semper regulasque servaverit; & currens adhuc suis legibus ecclesiastica disciplina Petri nomine, a quo ipsa quoque descendit, reverentiam quam debet, exsolvat: tantam enim huic apostolo canonica antiquitas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, ut & ligata solveret, & soluta vinciret; par potestatis data conditio in eos qui sedis hæreditatem, ipso annuente, meruissent. Habet enim ipse cum omnium ecclesiarum, tum hujus maxime, ubi sederat, curam; nec patitur aliquid privilegii aliqua titubare aura sententiæ, cui ipsa sui nominis firma, & nullis hebetata motibus constituit fundamenta, & quæ sine periculo temere nullus incesset. Cum ergo tantæ auctoritatis Petrus caput sit, & sequentia omnium majorum studia firmaverit, ut tam humanis quam divinis legibus & disciplinis omnibus firmetur Romana ecclesia, cujus locum

Sedis apostolicæ & Romanorum pontificum summa auctoritas.

(*a*) MSS. Gallic. apud Coustant *VI. Kal. Octob.*
(*b*) P. Coustant ex MSS. emendat: *per indebita a Synodo.* (*c*) Coust VI.

locum nos regere, & potestatem nominis obtinere non latet vos, sed nostis, fratres carissimi, & quemadmodum sacerdotes, scire debetis: tamen cum tantum nobis esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia: nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris ultro literis referremus; dantes hæc fraternitati, ut in commune consulentes, non quia quid deberet fieri nesciremus, aut faceremus aliquid quod contra utilitatem ecclesiæ veniens displiceret, sed pariter vobiscum voluimus habere tractatum de illo qui apud vos (sicut ipsi per literas dicitis) fuerat accusatus, & ad nostram, qui se assereret innocentem, non refugiens judicium ex [a] appellatione pristina venerit sedem, accusatores suos ultro deposcens, & quæ in se crimina per rumorem falso dicebat illata condemnans: omnem ejus petitionem prioribus literis, quas vobis misimus putavimus ac novimus explicatam, satisque illis scriptis, quæ ad illa rescripseratis, credimus esse responsum.

a Marius Mercator in com. Facundus Hermianensis l. 7. c. 3.

De literis Carthaginensis concilii ad Zosimum redditis.

Sed post missæ per Marcellinum subdiaconum vestrum epistolæ omne volumen volvimus: quo aliquando perlecto, ita totum literarum comprehendistis textum, quasi nos Cælestio commodaverimus in omnibus fidem, verbisque ejus non discussis, ad omnem (ut ita dicam) syllabam præbuerimus assensum. Nunquam temere, quæ sunt diu tractanda finiuntur; nec sine magna deliberatione statuendum est, quod summo debet disceptari judicio. Idcirco noverit vestra fraternitas, nihil nos post illas, quas superius vel literas vestras accepimus, immutasse, sed in eodem cuncta reliquise statu, in quo dudum fuerant, cum hoc nostris literis vestræ indicavimus sanctitati, ut illa quæ a vobis ad nos missa erat obtestatio, remaneret. Subscripsi. Bene valete. Data XII. Kalendas Aprilis. Honorio Augusto XII. consule. [b] Accepta tertio Kalendas Majas.

b Anno Chr. 418.

XI. AD PATROCLUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Adversus Proculum eumdem, ejusque ordinationes.

Zosimus Patroclo episcopo Arelatensi.

Cum & in præsenti cognoveris, & frequentibus a nobis literis ipse sis monitus, ut auctoritate metropolitani, quam tibi apostolicæ sedis pronunciatione firmavimus, Proculi ausibus conatibusque illis, quibus adhuc se putat aliqua posse turbare, hujus rei oppressu occurreres, renitens rigore censuraque, quam pro regularum confirmatione susceperas: quippe cum & tibi nostrum delegatum nosses officium, & illum scires esse damnatum; miror quid post ista Proculo liceat, aut vacet illa quæ consueverat, aut pejora committere. (*a*) Quidnam putant unde istam habeas potestatem tuam, frater carissime, ut censuerimus censeamusque quicumque de illis ad nostras regiones veniunt, sine tua non suscipiendos esse formata, nec probandum, quem non in provincia positus ipse probaveris? Post istam ecce delegationem ad nos rumor advenit, Proculum quasi consuetis ludere, & uti moribus suis, junxisse sibi quosdam idoneos turbationibus homines, & post illa quæ illi interdiximus ordinasse. Sed sciant, quibus hanc epistolam volumus in notitiam pervenire, suscipi se nullatenus posse, qui aut contra regulas repente, aut postquam interdiximus illi, sunt ordinati. Data III. Nonas Martias, Honorio XII. & Theodosio VIII. Augustis consulibus. [a]

a Eodem anno.

XII. AD MASSILIENSES.

Patroclo esse commissum, ut Proculi loco alium episcopum accipiant.

Zosimus clero, & ordini & plebi consistenti Massiliæ.

Non minor Proculum in consueta adhuc fronte durare, & oblitum penitus pudoris quotidie digna damnatione committere, nec aliquando desistere, ut toties commonitus prohibitusque non cesset. Ecce cœtum vestræ dilectionis sua, qua sola notus est, turbatione confundit: nec ecclesiam patitur esse concordem, cum suis id agat semper officiis, quatenus aggerens postrema prioribus, malum aliquod quod ante commiserat in pejus emendet. Cum ipse jam non sit episcopus, episcopos facit, & humanus largitor aliis se dicit posse præstare, quod datum sibi aliquando immerito, tenere non potuit. Addens sibi jungitque inquietæ mentis homines, & qui soli possunt favere damnato, per quos quæcumque turbarum studiosus cogitat, hac sua fidens societate conficiat. Sed habeo, fratres carissimi, vestri curam, moleste ferens, quidquid ille quotidianis ausibus facit, id vos Christianum populum, & qui in nostra caritate persistat, posse perferre, nec ejus obviare factis, aut repugnare conatibus. Idcirco curam vestri licet & prioribus commiserim literis vestræ metropolitano provinciæ, fratri & coepiscopo nostro Patroclo, tamen iterum committo, ut ipsius tuti consilio, & pro disciplinarum ratione formati, ejus obtemperantes nutibus dignum possitis accipere sacerdotem. Data III. Nonas Martias, Honorio XII. & Theodosio VIII. Augustis consulibus. [b]

b Eodem anno.

Nota postuma JACOBI SIRMONDI S. J.

Ex Labbei Appendice Tom. 2.

Clero, *ordini*, *plebi Massil.*) Invehitur in Proculum, qui licet exauctoratus, tamen pro episcopo, ut antea, se gerebat, & inquietorum quorumdam auxilio fretus ecclesiam turbabat. Significat se ipsorum curam Patroclo Arelatensi demandasse, ut ejus, velut episcopi sui, consilio, & nutibus obtemperarent. Cesseritne Patroclo tandem Proculus, exploratum non est. Sed de Zosimo subit iterum mirari, qui factum sit, ut Proculo infensior videatur, quem sanctum pontificem Hieronymus appellat epist. 4. faveat contra Patroclo, cujus ad episcopatum Arelatensem fœdus aditus, fœdior administratio memoratur. Pulso siquidem a civibus Herote, ut Prosper in chronico scribit, viro sancto & insonte, in ejus locum ordinatus est anno Christi 412. quod amicus & familiaris esset Constantii magistri militum, cujus per ipsum gratia quærebatur. *Eaque res*, inquit, *inter episcopos regionis illius magnarum discordiarum materia fuit*. De venditis autem ab eo sacerdotiis, in altero Prosperi chronico Pithœano: *Patroclus Arelatensis episcopus infami mercatu sacerdotia venditare ausus*. Verisimile est prorsus, in hæc tota Patrocli cum Proculo Massiliensi, Hilario Narbonensi, Simplicio Viennensi, & cum aliis controversia, & in amplificandis honoribus eccle-

(*a*) Coustant: *cur non putat*.

ecclesiæ Arelatensis, plurimum momenti apud Zosimum habuisse, ut de Patrocli artibus nihil dicam, Constantii magistri militum, mox Cæsaris, qui Patroclo, & Arelatensibus favebat, auctoritatem & gratiam. De funesta vero Patrocli ejusdem cæde, Prosper idem agit in chronico vulgari ad annum Christi 426.

XIII. AD EPISCOPOS PER BYZANTIUM CONSTITUTOS.

Ut sacerdotes præsentibus laicis non judicentur.

Zosimus episcopis per [a] *Byzantium constitutis, dilectissimis fratribus, in domino salutem.*

MIror vos nullam reverentiam nostri nominis præstare fastigio, nec honorem episcopatui talem deferre, qualis debet ab his servari, quorum hic honor est. Judicaturi laici de episcopis sedent, & hoc vestrum dicitis esse concilium, ubi non sacerdos laicum, sed laicus permissione vestra judicaturus interest sacerdotem: non enim sibi poterit, quamvis honoratus fuerit, laicus tantum de quovis honore blandiri, ut merito interfuisse videretur, quod erat constitutum ecclesiasticum. Adde quod telonariorum sive demonariorum etiam nomen inferitur, & judicium in episcopum ab hac congregatione collegitur. Sedent publicani homines, & auditur episcopus, & talibus, quid fas non est facientibus: vobis auditur illud quoque, quis non rideat, imo non doleat, cum taliter ecclesiasticam videat regulam titubare, & vigorem canonum ad hoc esse dejectum: quando hoc, & ubi factum docetur exemplum? quæ ætas meminit? quis sacerdos audivit? cum fuerint innumeri, qui amplissimis abdicatis honoribus ita potentiam refutaverint sæcularem, ut vel minimi nominis clerici maluerint sustinere, nec aliquid prioris dignitatis ambitu judicari, & cede judicibus vera & certa præscriptio: quid vultis de consensu judicem laicorum vel clerici, qui hoc solum nomen sine pristinas ne sæcularitates gloria erubescit audire: quid vobis certe indulgete, si dicam, cum judicaturi cum talibus consideris; illud autem non nobis prætermittendum videtur, præsertim cum hoc nulla acervitas fecerit judiciorum: nullus ordo meminerit, ut quærendi adversarium suum alicui necessitas imponatur, & ad judicium deducendi, cum ille ultro se debet inferre, qui arguit. Unde hoc invicem scriptum ad vestram transmisimus caritatem per fratrem & coepiscopum nostrum Numunianum. Bene valete, fratres, & ad latus, XVI. Kalendas Decembris, Honorio XII. & Theodosio VIII. consulibus Augustis. [b]

DECRETUM

EJUSDEM ZOSIMI PAPÆ

EX GRATIANO DESUMPTUM.

Apostolicæ sedis auctoritas contra sanctorum statuta aliquid condere non valet.

COntra statuta patrum condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem sedis potest auctoritas. Apud nos enim inconvulsis radicibus vivit antiquitas, cui decreta patrum sanxere reverentiam.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Tractatoriam Zosimi Papæ epistolam, qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt longissimam amplissimo sinu suo continuisse omnia prava dogmata, de quibus fuerant accusati, omnemque causam eorum in illa fuisse narratam, atque per totum orbem catholicum, ad omnes quaquaversum episcopos ecclesiasque dimissam affirmat noster Marius Mercator, & cum eo Augustinus, Prosper, aliique complures, ex quibus hæc quæ supersunt fragmenta collegimus.

S. Augustinus ep. 157. ad Optatum de peccato originali edisserens hæc inseruit: Nam ut jam verbis utar, quæ in ipsa epistola beatissimi antistitis Zosimi leguntur: *Fidelis dominus in verbis suis, ejusque baptismus re ac verbis, id est opere, confessione, & remissione vera peccatorum, in omni sexu, ætate, conditione generis humani eamdem plenitudinem tenet. Nullus enim nisi qui peccati servus est, liber efficitur, nec redemptus dici potest, nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus; sicut scriptum est:* si vos filius liberaverit, vere liberi eritis. [Joan. 8.] *Per ipsum enim renascimur spiritualiter, per ipsum crucifigimur mundo, ipsius morte mortis ab Adamo omnibus nobis introductæ, atque transmissæ universæ animæ illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum, antequam per baptismum liberetur, non tenetur obnoxius.* In his verbis apostolicæ sedis tam antiqua atque fundata, certa, & clara est catholica fides, ut nefas sit de illa dubitare Christianos. De eadem epistola plura disces ex ejusdem S. Augustini capp. 8. 17. 21. aliisque lib. II. de gratia & peccato originali ad Albinum, Pinianum atque Melaniam, atque ut Possidium, Gennadium, aliosque sileam, Prosper cap. 21. contra Collatorem: *Quando Africanorum conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit antistitum*, cum ei subscribere scilicet omnes ubique catholici aggressi sunt, ut cum ex aliis, tum ex Mario nostro didicimus. In chronico quoque ad annum 418. ista referuntur. *Concilio apud Carthaginem habito 214. & amplius episcoporum ad Papam Zosimum synodi decreta perlata sunt, quibus probatis per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.*

Idem quoque Prosper, sive quis alius, inter auctoritates, sive sententias præteritorum sedis apostolicæ pontificum epistolæ S. Cælestini Papæ ad Galliarum episcopos subjici solitas, hæc habet.

Cap. V. Quod omnia studia & omnia opera ac merita sanctorum ad Dei gloriam laudemque referenda sint, quia nemo aliunde ei placeat, nisi ex eo, quod ipse donaverit, in quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis auctoritas cum scribens ad totius orbis episcopos, ait: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suam referenda sunt unde nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum conscientiam universum retulimus.* Hunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eumdem virum scriberent. *Illud vero* [a] *quod in literis, quas in universas provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens:* Nos tamen instinctu Dei &c. *sic accipimus dictum ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt*

[a Eadem habentur c. 5. libri contra Collatorem]

lunt humani arbitrii libertatem districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares: quid enim tam libero &c, quæ postea subjicientur primæ Cælestini epistolæ: non secus ac caput VI. Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui cum ad totius orbis episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur: A *Quod ergo*, ait, *tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus causisque, cogitationibus, motibus adjutor & protector orandus est: superbum est enim ut quicquam sibi humana natura præsumat clamante apostolo.* Non est nobis, & quæ sequuntur suo postea ordine integre reddenda.

ANNO CHRISTI 417.

CONCILIUM THUSDRITANUM

Habitum circa annum Christi CCCCXVII.

Ex Nova Baluzii Collectione.

H*Abitum in Africa fuisse Concilium istud patet ex præfatione Concilii Telensis, in qua Vincentius & Fortunatianus legati provinciæ proconsularis ita loquuntur:* Etiam cum Thusdrum fuissemus, sicut mecum recolit memorialis auditio vestra, & epistolas sanctæ memoriæ Siricii sedis apostolicæ Episcopi dederamus recitandas; ex quibus cum unam relegeret sanctimonium fratris nostri Episcopi Latonii, utrasque nos nunc referre suggestio indicat. *Apud Thusdrensem itaque conventum lecta est epistola Papæ Siricii, illa ipsa fortassis quæ hodie extat* B *in actis Concilii Teleptensis. Duos ejusdem, ut videtur, synodi canones nobis conservavit breviatio canonum Ferrandi Diaconi, qui sic habent.*

Ut exceptis senibus, qui loco moveri non possunt, & infirmis Episcopis, qui admonitus ad Concilium non occurrerit, communione privetur. Ferrand. c. 76.

Ut Episcopus qui, non suscepta legatione, universali Concilio interesse præsumpserit, ab eis Episcopis qui legationem suscipiunt, ad ipsum Concilium non admittatur. Ibid. c. 77.

SYNODUS ROMANA

IN CAUSA CÆLESTII.

Ex Critica P. Pagi ad An. Chr. 417. n. 13. & seqq.

CÆlestius audita morte Innocentii PP. ex Oriente Romam statim advolavit; quo cum pervenisset, Zosimus Papa in S. Clementis Basilica consessum habuit, & quidquid ad eam usque diem in ejus causa actum fuerat, excussum est, introductusque etiam Cælestius, ac lectus libellus, quo fidem suam testabatur, ut scribit Zosimus in Epist. ad Aurelium & universos Episcopos Africæ data & supra pag. 350. allata. Ejus professio Zosimo visa est catholica, non quod, quæ dogmata Cælestii continebat, ipse approbaret, sed quod Apostolicæ sedis judicium amplecti se paratissimum ille exhiberet: *In homine acerrimi ingenii*, ait Augustinus lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 3. *qui profecto, si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est.* Non putavit tamen Zosimus ejus libellum sibi debere sufficere, sed variis interrogationibus ejus animum exploravit, ut liquet ex laudata Zosimi ad Episcopos Africanos Epistola. Is vero Cælestium excommunicationis vinculis, quibus innodatus erat, absolvendum esse non judicavit: *sed interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, resipiscendi ei locus sub quadam medicinalis sententiæ lenitate concessus est*, inquit Augustinus lib. 2. de Peccato Orig. cap. 7. quod Aurelio ceterisque Episcopis Africanis per literas Zosimus significavit datas XI. Kal. Octob. & supra allatas p. 354. Zosimus autem magis sese præcipitem in causa Herotis Episcopi Arelatensis, & Lazari Episcopis Aquensis, qui severe in prædictis literis præstringuntur, præbuit, quippe quos absentes & Episcopatu & communione privavit, sive Cælestii criminatio- C nibus, sive Patrocli tum temporis sedem Arelatensem pro Herote occupantis querimoniis motus. De Herote, & Lazaro Pelagii, ac Cælestii accusatoribus consule quæ e veteribus monumentis congessit Card. Norisius lib. 1. hist. Pelag. cap. 12.

Postquam Zosimus pro Cælestio scripsit ad Episcopos Africanos, Pelagius suam quoque Epistolam, qua hæresis crimen a se depelleret, misit cum adjuncta fidei Professione, in qua sincere quid crederet, quidve respueret, se se declarare prædicabat. In ea Cælestium imitatus, ea capita, quorum nemo illum postulabat, multis disputat, sed ubi ad Baptismi quæstionem venit, *baptisma*, inquit, *unum te-* D *nemus, quod iisdem Sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus, asserimus esse celebrandum:* quæ verba nihilominus ipsum ad originalis culpæ confessionem non adstringebant. Sic neque exprimebat qualem gratiam agnosceret necessariam, & ex iis quæ Augustinus de Pelagianorum fraudibus tradit, intelligimus illam fidei expositionem, in qua nihil esse prorsus videtur nisi orthodoxum, januam eorum omnibus erroribus patefacere. Ea tamen accepta Zosimus scripsit ad Episcopos Africanos supra citatam Epistolam XI. Kal. Octob. datam, in qua ait, liquido se purgare Pelagium, ac fidem suam tanta perspicuitate exponere, ut locum malignis interpretationibus nullum relinqueret. E Hæc igitur acta in hac Romana Synodo, e qua emanarunt duæ ad Africanos Episcopos Zosimi Epistolæ supra allatæ pag. 350. & 354. quas sinceras asserit Garnerius in notis ad Marium Mercatorem contra M. Antonium Cappellum, qui easdem adulterinas putavit.

CON-

ANNO CHRISTI 418.

CONCILIUM AFRICANUM CARTHAGINE [1]

CONTRA PELAGIANOS.

Habitum initio anni Christi CCCCXVIII.

gi Cri. ad An. 418. n. 7 sqq.

CUm Africani Episcopi Zosimi literas de Cælestio & Pelagio bene sentientibus accepissent, ad Synodum Carthagine indictam convenerunt, non illam quidem, quæ Kalendis Maiis iterum Carthagine habita fuit, de qua mox post Baronium Conciliorum editores, sed ad alteram huic anteriorem. Duo siquidem anno 418. Concilia contra Pelagianos Carthagine coacta fuisse, in dubium revocari non potest. Epistola enim Zosimi P. data 12. Kal. April. hujus anni, & supra allata p. 416. hanc præfert inscriptionem: *Zosimus Aurelio ac ceteris qui in Concilio Carthaginensi adfuerunt*. Quare die 21. Martii, quo eæ literæ datæ, Concilium Carthaginense jam finitum erat, ideoque illud, quod die prima Maii habitum, ab illo diversum fuit. Præterea Augustinus in epist. 115. alias 47. ad Valentinum, ait: *Item quod Papæ Zosimo de Africano Concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis Episcopos missum; & quod posteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipsum errorem breviter constituimus &c.* Vides Augustinum testari, Zosimo Ecclesiam Romanam administrante duo Concilia adversus Pelagianos in Africa indicta fuisse. Ab Augustino Prosper in Chronico non dissentit, ut observavit Card. Norisius lib. 1. hist. Pelag. cap. 14. quem consule.

Non convenit autem inter Autores, an utrumque Concilium anno 418. habitum fuerit. Quesnellus enim in dissert. de concil. contra Pelag. & Patres Benedictini in Præfatione ad Tomum X. operum S. Augustini num. 16. autumarunt, Concilium Africanum 214. Episcoporum autumno superioris Christi anni celebratum fuisse. Sed non dubito, quin Card. Norisius, & Garnerius rectius censuerint, hanc Synodum indictam fuisse Carthagine ab Aurelio prope Kalendas Januarias, ut habet Card. Norisius, non vero ante quadragesimam die 20. Februarii hoc anno inchoatam, ut putavit Garnerius, qui animum non advertit ad Concilium Zellense die 24. Februarii celebratum cui sine dubio interesse debebant aliqui ex Episcopis ad Concilium Africanum vocatis, quod ideo circa medium Februarium absolvi debuit. Parte alia prior Zosimo ad Afros Epistola anno præcedenti data, qua eos monuit, ut mitterent aliquos intra secundum mensem, qui Cælestium reum peragerent, consignata fuit Basilisco subdiacono Rom. Ecclesiæ, qui ipso mensis Novembris initio Carthaginem pervenit, ut liquet ex libello Paulini, in quo dicitur, eum IV. Nonas Novembris cum gestis apostolicæ sedis directis Paulinum sermone convenisse; neque enim verosimile Basiliscum, ubi Carthaginem advenit, omnia Zosimi mandata statim executioni non dedisse. Quesnellus quidem, qui contendit hanc Synodum habitam fuisse mense Octobri, vel Novembri an. 417. ex laudatis Paulini verbis infert, Basiliscum adhuc Carthagine IV. Nonas Novembr. versatum esse, jamdiuque antea in eam urbem pervenisse. Verum ex illis verbis manifeste patet, ea ad Basilisci adventum, non vero ad ejus in urbe Cathaginensi commorationem referenda esse. Certe ad congregandam Synodum adeo numerosam, 214. Episcoporum, eo longius temporis spatium magis necessarium fuit, quo plures Episcopi e remotis Africæ regionibus vocandi erant, & aliunde mos non ferebat, ut Antistites extra suas ecclesias Natalem Domini celebrarent. Quare cum die 15. Februarii jam ea Synodus absoluta esse debuerit, ut mox ostendo, congregata fuit medio mense Januario, quia si tardius inchoata fuisset, ante medium Februarium absolvi non potuisset; qua tamen de re dubitare non licet. Ex tertiis quippe Zosimi ad Afros literis anno 418. Romæ die 21. Martii datis, apparet Marcellinum Carthaginensis Ecclesiæ subdiaconum literarum hujus concili perlatorem fuisse, ideoque & ex urbe Carthaginensi ante medium Februarium, finito jam concilio, Romam profectum esse. Cum enim post ejus Romam adventum Zosimus die 21. Martii ad Concilii Africani literas responderit, jam ab octo ad minus diebus Marcellinus Romam adventarat, quia prolixissima scripta Concilii fuisse testatur ipse Zosimus in ea epistola: *postmissæ*, inquit, *per Marcellinum subdiaconum vestrum epistolæ omne volumen evolvimus, quo aliquando perlecto &c.* prolixitatis enim indices sunt voces istæ. Ex quo sequitur Marcellinum circa medium Februarium Carthagine discessisse, postquam scilicet Synodus Africana ad finem perducta fuit.

Concilio Africano suo tempori reddito, quæ in ea gesta sint, videamus, quæ, monumentis deperditis, nonnisi ex literis Zosimi, ac libris Augustini, Prosperi, ac Marii Mercatoris, & ex parte tantum, erui possunt. Ex laudata Zosimi Epistola die 21. Martii scripta discimus Synodum bis ad Zosimum scripsisse, in principio scilicet, & in fine. *Noverit Fraternitas* [*ve*]*stra*, inquit Zosimus *nihil nos post illas, quas vel superius, vel nunc literas* [2] *vestras accepimus, immutasse, sed in eo cuncta reliquisse statu*,

1 Carthaginense sub Aurelio XVI.

2 Garnerius hoc Zosimi loco innixus duplicem Synodum constituit, quæ celebratæ fuerint inter primam Zosimi Epistolam anno 417. ad Afros datam, & tertiam ejusdem die 21. Martii hujus anni ad illos scriptam: priorem mense Decembri, vel etiam Novembri anni 417. posteriorem ante quadragesimam anni 418. quod ex prima dicatur Zosimus literas accepisse cum obtestatione Afrorum, instrumentisque causæ, quibus literis non respondit; ex posteriori vero Synodica missa sit, cui responsum illud dedit die 21. Martii. Verum unicam Synodum intra mensem Octobris anni superioris & Kalendas Maii hujus anni habitam ex ipso Garnerii fundamento verbisque

tu, ut illa, quæ a vobis ad nos miſſa erat obteſtatio, remaneret: reſcribit enim ſe priores & poſteriores Africanorum literas accepiſſe. Cum priores illæ Concilii Africani literæ ad Zoſimum perierint, quid eæ continerent, ex ipſis Zoſimi tertiis literis 21. Martii datis cum Queſnello expiſcandum. Cum enim utriſque Africanorum literis iſtæ reſpondeant; priori patre prioribus; poſteriori, eaque breviſſima, poſterioribus ſatisfacit. Apparet igitur duo maxime prioris Africanæ Synodi Epiſtolæ capita fuiſſe: unum, quo graviter expoſtulabant adverſus Zoſimum, quod poſthabito & Africanæ Eccleſiæ & Romanæ per Innocentium judicio, quo finita Cæleſtii cauſa fuerat, ad novum eum examen revocaſſet. Huc enim ſpectare videtur privilegiorum apoſtolicæ ſedis commendatio, quæ totam fere Zoſimi implet epiſtolam. Secundum epiſtolæ caput erat Africanorum Epiſcoporum obteſtatio. Scilicet cum intelligerent ex epiſtola Zoſimi hunc ad Pelagium Cæleſtiumque abſolvendos feſtinare, niſi accuſatores Romam accurrerent, & ſuæ accuſationis capita probarent, obteſtatorium libellum interpoſuerunt, quo ſuum ſibi jus ſervari poſtulabant, & ut nihil de ſententia in utrumque illum prolata immutaretur, ſaltem donec unum e ſuis Romam mitterent cum idoneis cauſæ inſtrumentis quibus hæreticorum artes aperirentur, doceretur que quam legitime & canonice damnati eſſent.

Poſtquam priores iſtæ literæ ad Zoſimum miſſæ ſunt, Epiſcopi in Synodo Africana coacti matura deliberatione inter ſe inquiſiere, quidnam facto opus eſſet, ut hæretici artibus occurreretur. Huic itaque Concilio tribuenda, quæ apud Auguſtinum, Proſperum, & Marium Mercatorem ex Africano Concilio profecta annotantur, quia ex Synodo Kalendis Maii habita ad Rom. Pontificem ſcriptum non eſt ab Africanis Patribus niſi Epiſtola, qua Patres gratias reddebant Pontifici, quæ ad nos non pervenit. Ad hæc conſtat ex D. Auguſtino in epiſt. 115. ad Valentinum, cujus verba ſupra retulimus, Zoſimi reſcriptum ad univerſos totius orbis epiſcopos miſſum, datum eſſe poſt Concilium Africanum, & ante poſtremum Plenarium.

A Quare Concilium illud, ex quo omnia cauſæ geſta miſſa dicuntur ad Zoſimum, primum eſt Carthaginenſe, ſeu Africanum, non vero ſecundum ſeu plenarium, ut perperam ſcribunt Garnerius diſſert. de Syn. & Marca in diſſert. de veter. Collect. Can. cap. 16.

Ad hoc igitur concilium referendum eſt, quod ſcribit Auguſtinus lib. de Peccato Orig. cap. 7. & 8. illud ſcilicet revocaſſe in memoriam Papæ Zoſimo, quod ejus prædeceſſor Innocentius de geſtis Palæſtinæ ſynodi judicaſſet, & poſt cujus reſcripta in Cæleſtium juſtiſſima ſententia eſt prolata. Procuſa quoque in eodem eſt inſtructio ad Zoſimum, qua Pelagianam hæreſim melius poſſet cognoſcere, ut annuit Auguſtinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. ubi de Cæleſtio per Africanos convicto ait: *Hoc ut plenius, & manifeſtius in illo fieret, expectabatur, venturis ex Africa literis* &c. Ejuſdem concilii pars eſt, quod ſcribit Proſper cap. 5. contra Collatorem: *Erraverunt ducenti XIV. Sacerdotes, qui in epiſtola, quam ſuis conſtitutionibus prætulerunt, ita Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem beatum Zoſimum allocuti ſunt: Conſtituimus in Pelagium atque Cæleſtium per venerabilem epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateantur, Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, non ſolum ad cognoſcendam, verum etiam ad faciendam juſtitiam, nos per* C *actus ſingulos adjuvari, ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Ubi obſerva epiſtolam Concilii Synodicam ab ejuſdem conſtitutionibus minime diſtinguendam, ut perperam exiſtimavit Queſnellus: concilia enim in ſuis Synodicis referebant ad ſummum Pontificem, quæ a ſe geſta fuerant, & quibus moti rationibus id egiſſent. Alteram igitur, omnibus probe perpenſis, epiſtolam ſcripſere patres hujus Concilii, quod cum geſtis, aliiſque ad cauſam Pelagianam pertinentibus Marcellino Carthaginenſis Eccleſiæ ſubdiacono, ut eam quamprimum ad Zoſimum deferret, conſignarunt; poſt quam plenariam Synodum circa Kalendas Maii habendam Carthagine indixiſſent. D

SYNODUS ROMANA II.

ZOSIMI IN CAUSA PELAGII.

EX priori Carthaginenſi Synodo cum Marcellinus Romam medio circiter Martio perveniſſet, Zoſimus P. perlectis geſtis, omnibuſque inſtructionibus quæ prolixiſſimæ erant, a patribus Africanis confectis, XII. Kal. Aprilis tertiam ad Afros miſit Epiſtolam, allatam ſupra p. 370. in quas eos certos facit rem adhuc eſſe integram, ſe eorum obteſtationis rationem habuiſſe, omniaque ſuſpendiſſe. Examinatis deinde, quæ hactenus adverſus Cæleſtium tam Romæ, quam in Africa facta fuerant, eum ad pleniorem audientiam, ſum- E mumque judicium vocavit; ſed hæreſiarcha cum artes ſuas patere, nullumque ſupereſſe tergiverſandi modum videret, ſeſe examini ſubduxit, ſive latuerit in urbe apud ſuos, ſive in proximis Romæ locis ſubſtiterit. Cujus fuga, ubi innotuit, continuo lata in eum ac Pelagium decretoria ſententia, ſcriptaque univerſis mundi epiſcopis grandis illa epiſtola quam *Tractoriam* Mercator vocat, & cujus aliqua tantum nobis fragmenta reſtant. Hæc de hac re Mercatoris in Commonitorio verba: *Epiſcopis vero ex Africa reſcribentibus, omnemque cauſam, quæ*

laudatis demonſtrat Queſnellus. Nam literæ, quas ex diverſis ſynodis miſſas Garnerius putat, ex una eademque ſcriptas docet Zoſimus in epiſt. die 21. Martii data. Eamdem enim Synodum alloquitur cum ait, *poſt illas, quas vel ſuperius, vel nunc literas veſtras accepimus*: & infra: *a vobis ad nos miſſa obteſtatio*. Reſcribit quippe acceptis poſterioribus literis, & tamen eidem Synodo obteſtationem, quæ ad primas literas attinet, attribuit. *Pag. ad an. Chr.* 418. *num.* 14.

quæ apud eos facta fuerat, exponentibus: missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatur ad audientiam pleniorem, ut quæ promiserat, festinaret implere, idest, ut damnatis prædictis capitulis, sententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, absolveretur, non solum non adfuit, sed etiam ex memorata Romana urbe profugit: atque ob hoc a beatæ memoriæ prædicto Zosimo Episcopo scriptis amplissimis vel longissimis perdamnatus est; in quibus & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, & omnis causa tam de Cælestio suprascripto, quam de Pelagio Magistro ejus praviore, videtur esse narrata, (quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria) & ad Orientales ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim & Thessalonicam, & Hierosolyma, similia, eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.

CONCILIUM AFRICANUM

SUB ZOSIMO. [1]

Anno Christi CCCCXVIII. [a]

In vetusto quodam codice monasterii sancti Bavonis in Gandavo, insignis Flandriæ urbe, tale habebatur initium.

HOnorio Augusto XII. consule, Kalendis Maiis, Carthagine in basilica Fausti, cum Aurelius episcopus simul cum Donatiano Teleptensis primæ sedis episcopo provinciæ Byzacenæ, & aliis ducentis [*] tribus coepiscopis suis, tam ex provincia Byzacena, quam Mauritania [b] Stiphensis, Tripolitana, Numidia, Mauritania Cæsareensi, & Hispania, in concilio consedisset, adstantibus diaconibus, placuit omnibus in sancta synodo Carthaginensis ecclesiæ constitutis, ut quicumque dixerit, Adam primum hominem, *&c. ut infra in concilio sub Bonifacio* [c], *can. 76.*

Verum in codice impresso Moguntiæ in ædibus Joannis Schœffer, circa annum 1525. atque secundum exemplar Anglicanum vetustissimum monasterii Vintoniensis, tale fuit initium.

GLoriosissimis imperatoribus, Honorio XII. & Theodosio VIII. Augustis consulibus, Kalendis Maiis, Carthagine in secretario basilicæ Fausti, cum Aurelius episcopus in universali concilio consedisset, adstantibus diaconibus, placuit omnibus episcopis, quorum nomina & subscriptiones inditæ sunt, in sancta synodo Carthaginensis ecclesiæ constitutis, ut quicumque dixerit, Adam primum hominem, *&c. ut infra in concilio sub Bonifacio* [d], *canone 76. ac deinceps, usque ad canonem 94. inclusive.*

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Concilium Africanum.) Causa habiti concilii hæc est. Cum Africani epistolas Zosimi de Cælestio & Pelagio de fide catholica bene sentientium accepissent ad synodum Carthagine indictam patres ducenti & quatuordecim, vel septemdecim ut alibi Prosper scribit, convenerunt, Honorio duodecimum, & Theodosio octavum consulibus anno Christi 418. veris initio; quod epistola Zosimi 12. Kal. April. data, & 3. Kal. Maias accepta significat. Ad mensem Majum prorogatam, & continuatam fuisse, canonum editio indicat. In hac synodo, ne quid ab adversariis objici posset professi sunt patres, se decretum Innocentii papæ consectari atque amplecti, quod circa finem vitæ illius ab ipso promulgatum fuit: idque ideo, ut uno quasi ictu valido utrumque hæreticum Cælestium, & Pelagium confodere, eorumque errores prorsus extinguere possent. Hanc constitutionem suam, ipsos per literas Zosimo indicasse testatur S. Prosper adversus Collatorem. *Erraverunt ducenti quatuordecim sacerdotes, qui in epistola, quam suis constitutionibus* " *protulerunt, ita apostolicæ sedis antistitem B. Zosimum sunt allocuti:* " *Constituimus in Pelagium, atque Cælestium per venerabilem episcopum Innocentium, de beatissimi Petri sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur gratiam Dei per Jesum Christum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari, ita ut sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Neque vero abs re fuerit hæc postrema verba a nobis restituta ab eodem Prospero referri extremo capite 8. Responsionum ad objectiones Gallorum: *Et cum 214. sacerdotibus, quorum constitutionem contra inimicos gratiæ Dei totus mundus amplexus est, veraci professione, quemadmodum ipsorum habet sermo dicamus.* Gratiam Dei per Jesum Christum, non solum ad &c.) His literis patres concilii in Africa addiderunt libellum Paulini diaconi adversus Cælestium scriptum, quo continebantur omnia capita, de quibus Cælestius interrogandus esset, eo fine, ut appareret hæreticusne esset, an omnino, quod profitebatur, catholicus. Zosimus quidem simulantes conatus est lucrari, sed quando eos strictius examen fidei subterfugere animadvertisset, hoc egit, quod in causa Pelagii & Cælestii deinceps actum fuisse describit breviter in chronico S. Prosper his verbis: *Concilio apud Carthaginem habito ducentorum decem & septem episcoporum, ad pontificem Zosimum synodalia decreta prolata sunt; quibus probatis, per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.* Baron. anno 418. num. 1. 3. 4. 7. 16. &c.

" prætulerunt.

" Desideratur ista præsulum Africanorum epistola: nec non alia quam Africani episcopi ad eumdem Zosimum rescripserunt, cum ejus ore, ut loquitur Prosper ca 5. libri contra Collatorem, sacrosancta beati Petri sedes ad universum orbem locuta fuisset.

Numerus episcoporum.

Pelagiana hæresis damnatur.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Edoctus ab Africanis patribus de malis Pelagii Cælestiique artibus Zosimus celeberrimam illam, de qua pluribus supra egimus, scripsit epistolam ad omnes universi orbis episcopos, quam cum iidem Africani antistites recepissent; alteram ad Zosimum rescripserunt epistolam quæ similiter incuria majorum nostrorum excidit. Unicum quod sciam ex tanto naufragio fragmentum tanquam tabulam servavit posteritati Prosper cap. 5. lib. contra Collatorem. Erraverunt Africani episcopi ad eumdem papam Zosimum rescribentes, eumque in sententiæ hujus salubritate laudantes, cum ajunt:

Illud vero quod in literis tuis, quas ad universas curasti esse mittendas posuisti dicens; Nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad autorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum & episcoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. *Sic accipimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humanam arbi-*

---

1 Ad hoc Concilium Africæ Plenarium sub Aurelio XVII. pertinent Canones Codicis Eccles. Africanæ a CVIII. usque ad CXXVIII. inclusive. Die 29. Aprilis jam congregatum fuisse ex eo liquet, quod in tertiis Zosimi literis die 21. Martii Romæ datis legatur: *Data XII. Kal. Aprilis Honorio Aug. XII. Cos. accepta vero III. Kal. Martias.* Quot Præsules huic Concilio Plenario interfuerint, incertum. In hoc editi Canones de Gratia contra Pelagianos, Milevitano II. perperam supra attributi. Bimestre saltem fuisse pluribus probat Pagius ad an. 418. n. 53. In eo denique aliqua tractata spectantia ad Synodum Carthaginensem anno sequenti celebratam, ac Apiarii causa ventilata, adeo ut alterum Carthaginense Concilium hoc anno mense Augusto celebratum cum Quesnello aliisque comminisci opus non sit. Vide Pagium loco citato.

arbitrii libertatem districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares &c. quæ idem Prosper, sive quis alius auctoritatibus aliquot sententiis præteritorum apostolicæ sedis antistitum epistolæ Cælestini ad Gallos subjungi solitis inseruit cap. 5. ut infra suo loco docebimus.

Meminit ejusdem Carthaginensis synodi Photius biblioth. cod. 52. ubi interpres male accepit hæc verba ἐν A τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Φαύςυ, Ὀνωρίυ τὸ τῆς εὐσεβείυ βασιλείας φρυρωτὸς ἀξίωμα, dum Honorio quasi epitheton *Felicis* titulum adscripsit. Ibidem pro Ἀβρίλιος substituendus τῷ Αὐρήλιος, & reponendus Δονατιανὸς τῷ Τελεπτεσίυ &c. Donatianus Teleptensis, non Ptetensii episcopus primæ sedis Byzacenæ provinciæ de quo mox agendum.

[a] CONCILIUM [b] TELEPTENSE

SUB ZOSIMO PAPA.[1]

a nondum nunciatis hujusce anni Coss. Honorio XII. & Theod. VIII.

b ergo hoc præmittendum fuerat superiori quod Cal. Maiis habitum.

[c] POst consulatum gloriosissimi Honorii XI. B & Constantii II. [a] 6.[2] Kalendas Martias [b], congregato in ecclesia apostolorum concilio plebis Teleptensis, beatus pater primæ sedis episcopus Donatianus civitatis Teleptensis, cum resedisset considentibus secum Januario, Felice, Secundo, Fortunio, item Porphyrio, Maximo, Maximino, Jocundo, Eunomio, Cyrino, Quintiano, Donato, Donatiano, Romano, Sopatro, Maximiano, Victore,[3] Capione, Papiniano, Basilio, Tertiolo, Restituto, Donato, Secundiano, Juliano, Januario, Porphyrio,[4] Micilio, Juliano, Cresconio, Geta, Tuto, & ceteris episcopis, nec non etiam Vincentio & Fortunatiano, legatis provinciæ proconsularis ad Byzacenum concilium directis, C & reliquis: Vincentius & Fortunatianus dixerunt: Etiam cum essemus Tusdrum, sicut mecum recolit memorialis auditio vestra, & epistolas sanctæ memoriæ Siricii sedis apostolicæ episcopi dedissemus, unaque earum recitata esset a sanctimonia fratris nostri episcopi Latonii, utrasque nos referre suggestio indicavit; has recitari donate. Episcopi dixerunt: Recitentur epistolæ venerabilis memoriæ Siricii, ut noverimus, quid earum textus contineat. Cumque traderentur, Privatus notarius dixit: Exemplum [c] tractoriæ episcopi urbis Romæ.

c tractoriæ.

EPISTOLA SIRICII PAPÆ.

D

Dilectissimis fratribus & coepiscopis per Africam Siricius.

CUm in unum plurimi fratres convenissemus ad sancti apostoli Petri reliquias, per quem, *Extat* [d] *supra inter epistolas Siricii Papæ in ordine* IV.

d Vide pag. 668. B.

CANONES.

CONCILII TELENSIS *sive* ZELLENSIS

Habiti anno Christi CCCCXVIII.

Ex nova Baluzii Collectione.

FUit nuper vir doctus qui totum illud Concilium, E *cujusmodi habetur in vulgatis editionibus Conciliorum, suppositititum esse pronunciaret, & canonum quidem qui ex eodem citantur a Ferrando partem susciperet, partem repudiaret. Nos eam controversiam omittimus, damusque simpliciter canones uti extant in breviatione Ferrandi.*

Ut qui post baptismum sæculari militiæ nomen dederit, ab ordinatione arceatur. Ferrand. cap. 3.

Ut Episcopus a tribus ordinetur, consentientibus aliis per scripta, cum confirmatione Metropolitani vel Primatis. Ibid. c. 4

Ut unus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana. Ibid. c.

Ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ab uxoribus abstineant. Ibid. c.

Ut Episcopi qui in digna causa judices dantur, ipsi locum audientiæ diligant. Ibid. c.

Ut Episcopus qui secunda vel tertia auctoritate conventus fuerit, & venire contempserit, ab Episcoporum consortio suspendatur. Ibid. c.

Ut mulierem clericus non ducat uxorem. Ibid. c.

Et ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum.

Ut abjectum clericum alia Ecclesia non admittat. Ibid. c.

Ut venientes a Novatianis vel Montensibus per manus impositionem suscipiantur. Ibid. c.

Ut Conciliorum statuta priscorum ab omnibus observentur. Ibid. c.

IIDEM CANONES,

Prout extant in Codice vetustissimo Lucensi.

Ex Synodo Teleptensi.

I.

Sine sede Apostolica, idest Metropoli, nullus ordinetur Episcopus. Plurimorum Episcoporum sententia teneatur.

II.

Ne unus Episcopus Episcopum ordinare præsumat.

III.

Post remissionem peccatorum cingulum militiæ si (quis) præsumpserit, in Clero nullatenus admittatur.

IV.

Viduam Clericus non ducat uxorem.

V.

Laicus qui viduam duxerit uxorem, non admittatur in Clero.

VI.

Clericum alienum nullus audeat ordinare.

VII.

Abjectum Clericum alter non suscipiat.

VIII.

Venientes a Novatianis, vel Montensibus per manus impositionem suscipiantur.

IX.

---

1 Duo Mss. Collegii Parisiensis Soc. Jesu sic habent: *Incipiunt Capitula Concilii Telensis. I. Nomina Episcoporum, & suggestio legati sedis Apostolicæ: & Epistola Papæ urbis Romæ. II. De ordinatione Episcoporum vel Clericorum, & clericis alienis, & hæreticis convertentibus: & hortatio castitatis. Incipit Concilium Telense, per Tractoriam Sancti Syricii Papæ urbis Romæ per Africam. Post Consulatum &c.* Harduinus.

2 In Ms. nostro, VII. *Kal. Mart.* Harduinus.

3 Ms. *Capione, Papione.* Hard.

4 Ms. *Milicho . . . . . Crisconio.* Harduinus.

IX.

Levites, Presbyteri, Diaconi, Episcopi cum uxoribus non misceantur.

Joannis Dominici Mansi

In hos Canones adnotatio.

OLim ego in meo Conciliorum supplemento tom. 1. pag. 252. titulum hujus Concilii ex meo Codice hunc dederam: ex Synodo *Leptense*; sed nunc diligentius eo inspecto reperi ponendum fuisse *Teleptense*. In his Canonibus animadversione dignum est metropolitanas Sedes hic obtinere titulum *Sedis Apostolicæ*, quod non ita facile apud veteres reperiretur, quamquam scio apud S. Hirenæum Sedes, vel Ecclesias Apostolicas alias etiam præter Romanam, illas scilicet, quas fundarunt Apostoli, nuncupari. Hic pariter Levitæ, & Diaconi tanquam duo Ordines distinguuntur, quæ facile vitiosa repetitio est imperito librario tribuenda. Demum animadversione dignum duco ex his Canonibus plerosque quamquam non iis omnino verbis expositos contineri inter Canones, quos a Canonibus Concilii Arelatensis I. in vetusto Codice meo admixtos reperi, atque in hac editione inserui.

Notæ Severini Binii.

a Concilium.) In hoc concilio nihil aliud actum reperitur, nisi quod ad definitionem causæ, de qua controversia agitabatur, jussa est recitari decretalis epistola Siricii Romani Pontificis ad Africanos episcopos data. Unde quanta Africanæ ecclesiæ erga Romanum pontificem observantia fuerit, nemo non intelligit. Quid præterea in hac synodo actum sit, non apparet.

b Teleptense.) Sic dictum a Telepte, quæ est urbs Africæ D. Augustino & Cypriano, eratque metropolis & prima sedes provinciæ Byzacenæ, cui episcopus nomine Donatianus præerat, ille idem, qui etiam huic concilio præsedisse, Milevitanæ synodo subscripsisse, & concilio Carthaginensi præcedenti hoc anno celebrato interfuisse, apud acta allegatorum conciliorum legitur: *Donatianus Teleptensis primæ sedis subscripsi*, habet concilium Milevitanum II. Dubium itaque nullum est, quin hactenus mendose Telense pro Teleptensi nominatum fuerit.

c Post consulatum gloriosissimi Honorii XI. & Constantii II.) Anno nimirum Christi nati 418. Zosimi Pontificis secundo, Honorii imperatoris 24. & Theodosii undecimo, nam hic annus primus est post consulatum Honorii undecimum, & Constantii secundum. Baron. ann. 418. num. 31.

Observatio P. Antonii Pagi

Ad Ann. Christi 418. num. 64. & seqq.

Concilium *Zellense*, quod a Baronio *Teleptense* perperam appellatur, habitum fuit post Consulatum Honorii XI. & Constantii *Sexto Kal. Martii*, ideoque hoc anno die 24. Februarii. *Teleptense* vero a Baronio, Sirmondo, aliisque vocatum fuit, quia ei *Donatianus* Episcopus Teleptis, urbis in Byzacena Provincia sitæ, præfuit. Verum *Teleptis* quidem dicitur prima sedes Provinciæ Byzacenæ, sed ea tantum de causa, quod Donatianus, qui huic Ecclesiæ præsidebat, *Senior* Episcopus erat illius Provinciæ: aliam enim apud Afros fuisse Metropolim a prima sede, pluribus ostendit Emin. Card. Norisius lib. 2. Hist. Pelag. cap. 5. qui & cap. 23. lib. 1. *Adrumetum* fuisse civilem Metropolim Byzacii demonstrat. Hoc autem Concilium *Zellæ*, quod oppidum erat Byzacii, habitum fuisse liquet ex Ferrando in Breviario Canonum, ubi Canones ex Siricii Epistola in Synodo Præside Donatiano hoc anno habita recitatos, attribuit Concilio Zellensi. Nam tit. 6. 130. & 138. Canonibus recitatis, ait: *Concilio Zellensi ex Epistola Siricii Papæ*: hæc autem Epistola cum iisdem decretis lecta est in Synodo Donatiani Primatis, ut ex Actis patet. Mirum itaque videri non debet, Donatianum Primatem in Episcopatu Zellensi sibi subdito synodum habuisse.

Quesnellus, qui in Differt. 15. ad Opera S. Leonis M. pluribus contendit, tam Concilium hoc, quam Epistolam *Siricii* Papæ in eo recitatam supposititiam esse, primum assertionis suæ argumentum ex nomine Concilii repetit, quod scilicet in eo varient Eruditi, aliique *Teleptense* vocandum contendant, cum *Telense*, inquit, omnes Codices antiquiores habeant, & unicus Codex Trecensis a Chiffletio in Notis ad Ferrandum habeat *Zellense*, quod ex litera T, facilis lapsus sit ad literam C. vel Z. Verum codices illi, in quibus hoc Concilium *Telense* appellatur, eo in nomine corruptos esse oportet, & literam Z. omissam. *Zellam* enim dici etiam *Tzellam* docet Holstenius in Notis ad Tabulas Ecclesiast. Caroli a S. Paulo. Neque enim Synodus hæc *Telæ* haberi potuit, cum hæc urbs pertineret ad Provinciam Proconsularem, ut liquet ex Epistola Episcoporum Provinciæ Proconsularis ad Paulum Patriarcham Constantinopolitanum, & Donatianus, qui eidem præfuit, Episcopus esset Teleptis omnium consensu Provinciæ Byzacenæ Oppidi. Porro cum Ferrandus decies Concilium Zellense memoret, ut fatetur Quesnellus, parum curandum, quod hujus concilii MSS. quæ ipse legit, habeant *Telense*: cum ea ex Ferrando, qui sæculo sexto vixit, corrigenda sint, non vero hic ab Exscriptoribus.

Ad alias Quesnelli conjecturas levissimis fundamentis innixas non respondebo, non solum quia Schelstratius in Differt. 3. de Ecclesia Africana cap. 12. & Natalis Alexander in prima parte Sæculi quinti cap. 4. iis jam satisfecere: sed etiam quia Baluzius ostendit mihi Dissertationem, quam hac de re composuit, post belli cessationem juris publici faciendam. Fuit hoc Concilium Provinciale in eoque lecta Epistola *Siricii* Papæ, quam ad Africanos in Synodo Romana scripserat anno 386. Postea in Concilio Carthaginensi V. anno 398. habito, cum de incontinentia Clericorum referretur placuit Patribus, Episcopos, Presbyteros, & Diaconos ab uxoribus abstinere, *secundum priora statuta*, id est, juxta definitionem Conciliorum antecedentium nempe Carthaginensis, anno 390. sub Genetlio habiti, & Carthaginensis V., cujus modo meminimus, in quibus Siricii literæ lectæ sunt. Verum cum magna esset Clericorum Afrorum incontinentia, duæ *Siricii* Epistolæ, ex quibus altera ad nos non pervenit, in Concilio Zellensi relectæ sunt, & juxta earum præscriptum, decreta iterum aliquot disciplinæ capita, quorum summam retulit Ferrandus in Breviatione Canonum, & habentur etiam in Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ capite 60. De Canone IX. in quo *Siricius* Presbyteros hortatur ad continentiam, legendi Marca lib. 1. de Concordia cap. 8. & Schelstratius citatus.

PAULINI [a] DIACONI LIBELLUS

ZOSIMO PAPÆ

Oblatus in gratiarum actionem post damnatos apostolica auctoritate Pelagium atque Cælestium.

BEATITUDINIS tuæ justitiam obsecro, domine Zosime Papa venerabilis. Nunquam fides vera turbatur & maxime in ecclesia apostolica, in qua pravæ fidei doctores ut deprehenduntur facile, ita veraciter puniuntur, ut moriatur in illis, nisi correxerint, quod deterius perpetrarint, ut in illis vera sit fides, quam apostoli docuerunt, & Romana cum omnibus catholicæ fidei doctoribus tenet ecclesia. Quod si ut ceteri auctores hæreseos qui jam dudum ab apostolica sede, vel a patribus judicati, & extra sinum matris catholicæ ecclesiæ effecti perpetua morte pereunt, etiam hi qui nunc deprehensi sunt vel deprehendentur, in perfidia sua permanent, spiritali gladio quo interimantur, tradantur: ut nunc Pelagius Cælestiusque, qui

qui a beatæ memoriæ præcessore tuæ beatitudinis Papa Innocentio (si rectam respuunt fidem & in sua perversa doctrina perdurent) damnati sunt. Cujus sententiam secuta beatitudo tua, Cælestio cum a sede apostolica audiretur, inter cetera præcepit his verbis.

Damnas ergo illa omnia quæ in libello Paulini continentur hoc est, de quæstionibus? Et in alio loco: *Cognovisti, quales literas dederit sedes apostolica ad fratres & coepiscopos Africanæ provinciæ.*

Et adjectum: *Damnas illa omnia quæ damnavimus, & tenes quæ tenemus?* Et iterum: *Illa omnia damnas quæ jactata sunt de nomine tuo?* Et iterum: *Vel ea quæ in libello suo exposuit Paulinus*: Et cum me diceret posse ex his, quæ illi objecta sunt, hæreticum approbari; sancto repletus Spiritu apostolica auctoritate respuisti insanientis & calumniantis verba hujusmodi proferendo sententiam qua ipse catholicus approbaret; illum, si sanari vellet, curares, quæ hujusmodi est: *Nolo nos circuitu ducas. Damnas ea omnia quæ tibi objecta a Paulino, sive per famam jactata sunt?* Cui non sufficit ista sententia? Quis hanc tam salubrem, tam amplectibilem, tam piam respiceret alius, nisi qui a fide devius est? Et ille qui superius professus fuerat, se quæcumque illi objecta fuerant, si contra fidem vindicares, esse damnaturum: audi: *Damna.* Et non solum non damnat, sed ad injuriam tantam * sedis contendit. Unde non ignorat jam ecclesia Romana reum suum, qui tam audaci spiritu ausus est contradicere, & non damnare quæ beatitudo tua damnari decrevit.

* tantæ.

Ego tamen Deo, & Christo domino gratias ago, quod ecclesiæ suæ causam ita agi voluit, ut sedes apostolica, a qua oportuit ore duorum pontificum hæresim condemnari, ea damnanda præcepit, quæ a me Cælestio fuerant objecta: cujus ego non damnationem, sed correctionem semper optavi & opto, cui non jam mecum, sed cum universa Dei ecclesia causa est, sicut data ad beatitudinem tuam scripta testantur, cum contra apostolicam sententiam venire nititur negando originale peccatum, quod in omnes homines pertransiit, & usque ad finem mundi tenet hæreditatem. Adæ illius qui primus peccavit: quod in infantibus nisi per sacramentum baptismi dimittitur, vitam æternam & regnum cœlorum habere non possunt. Contra quæ etiam magister suus litigat Pelagius, qui illa ipsa damnavit in judicio orientali, quæ iste in sedis apostolicæ cœtu conatur adstruere. Habet adversum se etiam veteres ecclesiarum doctores catholicos plurimos orientales & occidentales, meridianæ partis & septemtrionalis, qui in libris suis illum de originali peccato (si sanari desiderat) possunt docere. Habet beatum Cyprianum martyrem, beatum Ambrosium confessorem, Gregorium Nazianzenum, beatum Papam Innocentium. Habet etiam nunc qui in corpore sibi colluctentur, si ille tamen hos tanto certamini habiles judicat,

A aut certe qui vos sequi debeat, si vult magis recta discere quam prava docere. Habet, quod primum est, beatitudinem tuam, cujus illum oportuerat obedire sententiæ, cum audiret, *Damna.* Habet postremo illos lactentes quibus misereri debeat, si sibi non vult: *quibus*, ut verbis martyris utar, *non propria, sed aliena dimittuntur peccata.*

Unde oro beatum apostolatum tuum, ut hunc meum libellum suscipi jubeas, quo gratias referam tantæ sedi, & sententiis justissimis pro parte mea latis: quem idcirco direxi, quia me licet sermone Basiliscus subdiaconus a tua beatitudine cum gestis sedis apostolicæ directis Carthagine convenit quarto Nonar. Novembr.
B die, ut adessem ad apostolicam sedem & tuæ judicio sanctitatis: ad quam, me fugisse, suggestum est, nec defuturum fore promittere, si adversum me, & non pro me fuisset lata sententia. Ubi tunc igitur nihil agere potui; quia is, qui ad sedem apostolicam provocaverat, defuit, quem oportuerat utique merita suæ appellationis astruere: maxime, cum nihil agente appellatore, secundum etiam humanas leges, superior est semper ille qui vicit. Quid enim jam mea intererat, ut etiam apud vestram reverentiam pravæ ejus doctrinæ adstipulator existerem: de quo congaudere possem, si damnatis his, quæ illi a me objecta fuerant, sic ea per apostolicæ sedis judicium roborari, me-
C ruisset absolvi, nec prius se ordinari quam purgari pateretur. Sed vulpecula fraudibus fuit semper studens ingenium suum mutare nescit. Non se credidit posse deprehendi, quoniam confidentiam semper in foveis habuit, in quibus demersum caput conscientiæ suæ nititur occultare. Quod jam diutius latere non potuit, sed manifestius publicatum spiritali per tuam beatitudinem gladio resecatur, ne amplius ferinis dentibus grex domini secetur in partes, quem pastor bonus sollicita & pervigili cautela custodis. Hunc autem libellum direxi beatitudini tuæ per Marcellinum subdiaconum ecclesiæ Carthaginensis. Datum 6. Idus Novembris.

D

Observatio Philippi Labbe S. J.

Porro non soli Mario nostro Mercatori referemus acceptum quis qualisve fuerit Paulinus iste diaconus, ut supra monebamus, S. Ambrosii administer ac vitæ scriptor. Idem quoque memoriæ commendavit vetus ille scriptor, cujus de hæresibus epitomen ex variis collectam edidit R. P. Jacobus Sirmondus addito illi Prædestinati nomine.

Octogesimam & octavam hæresim in Pelagio se invenisse sedes apostolica sub Papa sancto Innocentio docuit, dum Cælestius Pelagii discipulus apud Carthaginem doceret posse homines sine peccato esse, natura sibi sufficiente sola humana. Restitit ei quidam Paulinus diaconus, defensor & procurator ecclesiæ Mediolanensis: cuique in conventu sacerdotum multa capitula objecit &c. Tunc ad relationem pene omnium Afrorum episcoporum Papa Innocentius damnationem & Pelagio & Cælestio conscripsit &c. Contra hos suscepit sine scriptura quidam Constan-
E *tius* " *tractator. Post hunc autem, scripsit contra hos & Augustinus Hipponensis episcopus, & Hieronymus presbyter Bethleites &c. Pelagii quoque nonnulla verba ex commentario in epist. ad Romanos adscribit, & alia, qua omitto.*

" Is, ut [illegible] de quo [illegible] sper in [illegible] nico & [illegible] Rom. [illegible] Nov.

J U-

JUDICIUM ECCLESIASTICUM

Cæsareæ in Mauritania ab AUGUSTINO aliisque episcopis peractum

Anno Christi CCCCXVIII.

SAnctus Augustinus post Concilium Plenarium totius Africæ Kalendis Maiis celebratum, Legatus missus est a Zosimo Papa in Mauritaniam Cæsariensem, ut scribit Possidius in vita Augustini cap. 14. qui postquam locutus est de collatione Carthaginensi ait: *Omnipotentis Dei præstitit auxilium, ut postea in Cæsariensi Mauritaniæ civitate constitutus venerabilis memoriæ Augustinus, quo eum venire cum aliis ejus coepiscopis sedis Apostolicæ literæ compulerant, ob terminandas videlicet alias Ecclesiæ necessitates: hac ergo occasione provenit, ut Emeritum ejusdem loci Donatistarum Episcopum, quem suæ sectæ præcipuum in illa collatione habuerunt defensorem, videret, & cum eodem publice in Ecclesia populo adstante diversæ communionis ex hoc ipso disputaret &c.* Quare Augustinus in Mauritaniam Cæsariensem non pro collatione cum Emerito, sed ob terminandas alias necessitates missus est. Consonat D. August. epist. 193. ad Mercatorem num. 1. ubi ait: *Cum vero inde* (Carthagine) *digressi sumus, perreximus usque ad Mauritaniam Cæsariensem, quo nos Ecclesiarum necessitas traxit;* & in epist. 190. alias 157. ad Optatum se apud Cæsaream ejus literas accepisse scribit, *quo*, inquit, *injuncta nobis a venerabili Papa Zosimo Apostolicæ sedis Episcopo ecclesiastica necessitas traxerat.* Videtur in hoc judicio lata esse sententia adversus Episcopos tres, quam ipse refert Augustinus in epist. 209. al. 261. circiter

A post quinquennium scripta ad Cælestinum Papam num. 8. ubi ait: *Exsistunt exempla ipsa sede Apostolica judicante, vel aliorum judicata firmante, quosdam pro culpis quibusdam, nec episcopali spoliatos honore, nec relictos omnimodis impunitos. Quæ ut a nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priscus provinciæ Cæsariensis Episcopus: Aut ad primatum locus sicut ceteris & mihi patere debuit, aut Episcopatus mihi remanere non debuit. Clamet alius ejusdem provinciæ Victor Episcopus, cui relicto in eadem pœna, in qua & Priscus fuit nusquam nisi in diœcesi ejus ab aliquo communicatur Episcopo: clamet, inquam; Aut ubique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare*

B *non debui. Clamet tertius ejusdem provinciæ Laurentius Episcopus, & prorsus hujus vocibus clamet; Aut in cathedra, cui ordinatus sum, sedere debui, aut Episcopus esse non debui. Sed quis ista vituperet? nisi qui parum attendit, nec inulta omnia relinquenda, nec uno modo omnia vindicanda.* Scripsit Augustinus librum unum de Gestis cum Emerito Cæsariensi Donatistarum Episcopo, qui extat Tom. IX. novæ editionis ejus operum, in cujus initio, refert eam collationem habitam esse sub hujus anni *Coss. XI. Kal. Octob. Cæsareæ in Ecclesia majori.* Unde liquet, die 20. Septembris apud Cæsaream Augustinus

C egisse.

VITA
EPISTOLÆ, ET DECRETA
BONIFACII PAPÆ I.
Ex libro Pontificali.

BOnifacius natione Romanus, ex patre Jocundo presbytero, *b* sedit annos tres, menses octo, dies septem. Hic sub contentione ordinatur cum Eulalio. Et fuit dissensio in clero menses 7. dies 15. Eulalius ordinatur in basilica Constantiniana, Bonifacius autem in basilica Julii. Eodem tempore audiens hoc Placidia Augusta cum filio suo Valentiniano Augusto, dum sederent Ravennæ, retulit Honorio Augusto Mediolani sedenti. Eodem tempore ambo Augusti, missa auctoritate hoc præceperunt, ut ambo exirent civitate. Qui cum pulsi exissent, habitavit Bonifacius in cœmeterio sanctæ Felicitatis martyris via Salaria, Eulalius vero in civitate Antio ad sanctum Hermem. Veniente autem die proximo paschæ præsumpsit Eulalius, eo quod ordinatus fuisset in basilica Constantiniana, & introivit in urbem, & baptizavit, & celebravit pascha in basilica Constantiniana. Bonifacius vero, sicut consuetudo erat, celebravit baptismum paschæ in basilica sanctæ martyris Agnetis. Hoc audito, Augusti utrique miserunt, & ejecerunt Eulalium, & missa auctoritate, revocaverunt Bonifacium, & constituerunt episcopum, Eulalium vero miserunt foras in Campaniam. Et facta synodo, deponitur Eulalius a 252. episcopis, quia juste non fuerat ordinatus, & ex consensu omnium. Et sedit Bonifacius præsul, & A constituitur Eulalius in civitate Nepesina episcopus. Post annos tres & menses octo defunctus est Bonifacius. Et petierunt clerus vel presbyteri Eulalium revocari. Quod tamen non consentit Eulalius, Romam scilicet reverti. Qui tandem in eodem loco Campaniæ, post annum mortis Bonifacii, defunctus est. Hic Bonifacius constituit, ut nulla mulier aut monacha pallam sacratam contingeret, aut lavaret, aut incensum poneret in ecclesia, nisi minister. Nec servum clericum fieri, nec obnoxium curiæ, vel cujuslibet rei. Hic fecit oratorium in cœmeterio sanctæ Felicitatis, juxta corpus ejus, & ornavit sepulcrum sanctæ martyris Felicitatis, & sancti Silvani, ubi & posuit hæc: Patenam argenteam pensantem libras viginti. B Scyphum argenteum pensantem libras tredecim. Calices minores duos pensantes libras quatuor. Coronas argenteas tres pensantes libras quindecim. Hic fecit ordinationem unam in urbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros tredecim, diacones tres, episcopos per diversa loca triginta sex. Sepultus est in via Salaria in cœmeterio sanctæ Felicitatis martyris, juxta corpus illius octavo Kalendas Novembris. Et cessavit episcopatus dies novem.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Bonifacius.) Defuncto Zosimo, post interregnum C duorum dierum quinto Kalendas Januarii, anno 418. Bonifacius presbyter in lege doctissimus, bonis moribus comprobatus, acclamatione totius populi, & plurimorum optimatum, invitus pontifex eligitur, & consecra-

Bonifaci[...] quando [...]tifex fac[...]

tur. Cum Eulalius archidiaconus, ſtatim occupata Lateranenſi baſilica, cum diaconis, & pauciſſimis presbyteris, ac multitudine turbatæ plebis, ſe ambitioſe eligendum curaſſet, adeoque novo ſchiſmati cauſam dediſſet, Symmachus urbiſ præfectus, in hujus favorem, relationem 4. Kalendas Januarii ſcriptam miſit: ex qua Honorius falſo & male perſuaſus, mandavit Bonifacium, ut intruſum, nec rite electum, expelli: verum accepta relatione presbyterorum urbis, ad cavendum tumultum & ſeditionem, præcepit utrumque Bonifacium, & Eulalium cum ſuis quemque fautoribus intra diem ſextum Iduum Februarii Ravennæ adeſſe, & adſcitis pluribus epiſcopis mandat cauſam examinari. Qui cum inter ſe non convenirent, profert negotium ad Kal. Majas, & interim jubet utrumque urbe abeſſe: & propter imminens paſcha, mittit Achilleum epiſcopum Spoletinum, qui Romæ ſacra myſteria celebraret. Ad ſchiſma tollendum imperator, Chriſtianæ concordiæ ſtudioſiſſimus, concilium congregare decrevit, plurimoſque epiſcopos per literas evocavit. Verum juſto Dei judicio accidit, ut ipſe Eulalius ſuis ſelpſum operibus condemnarit, ſeque apoſtolico munere indignum declararit. Nam contra mandatum imperatoris, & concilii, 15. Kalendas Aprilis horis meridianis Romam ingreſſus, occaſionem tumultui dedit, ut populus in duas factiones diviſus, propemodum inter ſe confligeret. Quo cognito imperator mandat Eulalium urbe excedere, & reluctantem vi expelli. Epiſcopi, quorum ducenti quinquaginta convenerant, juſſa imperatoris exequuntur, Eulalium cauſa cecidiſſe declarant, urbe expellunt, & Bonifacium tanquam verum & legitimum epiſcopum in urbem revocandum eſſe decernunt. Quod cum populus audiſſet, magnopere gaviſus eſt, actiſque imperatori gratiis, biduo poſt latam ſententiam, fauſtis acclamationibus eum in urbem introduxerunt. Introductus, ante omnia eccleſiam ſchiſmate diſſectam unire, & conciliare conatus fuit, eamque ob cauſam literas ad Honorium tranſmiſit: de quibus infra. Hujus tempore ingens perſecutio Perſica in Chriſtianos ſub Iſdegerde mota fuit, in qua centum millia Saracenorum a Perſis in auxilium evocata, immiſſo divinitus pavore, ſe in Euphratem præcipitaverunt. Theodoretus lib. 5. cap. 38.

Poſt S. Hieronymum clariſſimum eccleſiæ lumen pie, ſancteque defunctum, Honorius religioſiſſimus imperator, hæreticorum zeloſus impugnator & hoſtis, tyrannorum fortiſſimus debellator, anno imperii ſui 28. poſt mortem patris exacto, Romæ ex hac vita migravit. De quo illud obſervatu digniſſimum notavit Oroſius lib. 7. cap. 24. quod undique bellis obrutus, & tyrannis obſeſſus, nihil antiquius habuerit, quam ut extirpandis hæreſibus catholicæ eccleſiæ opportunitatibus maxime conſuleret, Africamque præcipue ad unitatem eccleſiæ reduceret: ideoque a Deo illud beneficium valde mirificum acceperit, quod eodem ferme tempore crudeliſſimi tyranni, imperiique invaſores, Alaricus, Conſtantinus, Conſtans, Maximus, Jovinus, Sebaſtianus, Sarus, aliique plures cum iis extincti fuerint.

b Sedit annos tres, menſes, &c.) Errat auctor pontificalis: quem enim conſtat cœpiſſe ſub conſulatu Honorii XII. & Theodoſii VIII., quinto Kalendas Januarii; perveniſſeque uſque ad anni 423. octavum Kalendas Novembris, ſediſſe oportet annos quinque minus duobus menſibus, & tribus diebus. Idem S. Proſper & Marcellinus in chronico teſtari videntur, dum ad conſulatum Mariniani, & Aſclepiodoti, ingreſſum ſucceſſoris referunt. Baronius anno 423. num. 8.

EPISTOLA

ROMANORUM PRESBYTERORUM ad Honorium imperatorem, ſeu exemplum precum presbyterorum pro Bonifacio. Scripta anno 419 ante medium Januarium.

Bonifacii legitimam, Eulalii vero illegitimam fuiſſe ordinationem. Ex Couſtant pag. 1007.

PEtimus clementiam veſtram, piiſſimi & clementiſſimi imperatores Honori & Theodoſi ſemper auguſti. Poſt abſceſſum ſancti Zoſimi Papæ eccleſiæ catholicæ urbis Romæ, ut fieri mos volebat, atque ipſa religionis diſciplina dictabat, plures in unum convenimus ſacerdotes; ut de conſtituendo ſucceſſore communi judicio tractaremus. Sed quoniam Lateranenſem eccleſiam, obſtructis pene omnibus ingreſſibus, archidiaconus Eulalius, contemtis impie ſummi ſacerdotis [1] exſequiis, diaconibus & pauciſſimis presbyteris ac multitudine turbatæ plebis obſederat; altero die [*] ad eamdem eccleſiam, [2] ubi prius ab omnibus fuerat conventum, habita omnium collatione properavimus: ibique participato cum Chriſtiana plebe conſilio, quem Deus juſſit elegimus. Nam venerabilem virum BONIFACIUM, veterem [3] presbyterum, in lege doctiſſimum, ac bonis moribus comprobatum, & quod eum magis ornabat, invitum, acclamatione totius populi ac conſenſu meliorum civitatis [4] adſcivimus divinæ inſtitutionis ordine conſecratum. Nam ſubſcribentibus plus minus LXX. presbyteris, adſtantibus novem diverſarum provinciarum epiſcopis, benedictionem competenti [5] tempore conſtat fuiſſe celebratam. Ac prius omnia, quæ ſollemnitas exigebat, [6] impleta ſunt. [*] Decemb. 28.

2. Sed cum ſupradictus Eulalius, qui antea per tres conſacerdotes noſtros fuerat ex multorum auctoritate conventus, ne quid ſibi temere præter conſcientiam cleri majoris aſſumeret, circumventis pauciſſimis presbyteris, male acceptis his ac diverſæ cuſtodiæ mancipatis qui ad prohibendum cum litteris venerant, exhibito etiam cum aliis Oſtienſi [7] epiſcopo, quem prope mortuum conſtat accitum; nam tractum eſſe nolentem, ſenis ægritudo teſtatur; in locum ſibi non debitum, incuſtodito religionis ordine, per ambitum proruiſſet: cœpit factum ſuum per homines diſciplinæ inſcios ac reli-

1 Zoſimi ſcilicet. Qua de re prima Symmachi relatio hæc habet: *Eulalius ad eccleſiam Lateranenſem de exſequiis prioris epiſcopi a populo & clericis adductus, ibi per biduum cum maxima multitudine & cum pluribus ſacerdotibus remoratus eſt, ut expectaretur dies conſuetus, quo poſſet ſolemniter ordinari.* Unde colligitur, Eulalium de ſpretis Zoſimi exſequiis ideo hic argui, vel quia ab iis non ſine tumultu abierit, vel potius quia eas prius, quam abſolutæ eſſent, dimiſerit. Hinc & Eulalius biduo exſpectare compulſus eſt legitimum ordinationis diem, cum Bonifacius *altero die* ab exſequiis perſolutis in locum condictum ſecedens, nullum alium diem exſpectare coactus ſit.

2 Theodoræ nimirum nomine nuncupatam, ut prior Symmachi relatio docet. Verum Romani Pontificis in Lateranenſi baſilica, ſi tum licuiſſet, ordinationem faciendam fuiſſe vel hinc diſcimus: idque confirmat Honorius, dum Eulalii ordinationem etiam hinc, quia eam *loci qualitas* commendet, probat.

3 Is putatur Bonifacius presbyter, qui cum aliis legatis Honorii imperatoris epiſtolam, quæ apud Innocentium nona eſt, ad Arcadium auguſtum anno 406. pertulit, & ad quem, dum Conſtantinopoli legatione fungeretur, Innocentii epiſtola 23. exſtat. Bonifacium in eccleſia Marcelli ordinatum eſſe, prior Symmachi relatio tradit.

4 Editi, *aſſeruimus*: corriguntur ex archetypo Vatic.

5 Honorius imp. primum Eulalii ordinationem & inde legitimam aſſeruit, quod ſervata ſit *ſollemnitas temporis*. Antea Symmachus, uti ſuperius audivimus, *diem conſuetum, quo poſſet ordinari*, expectatum eſſe ſcripſerat. Nunc presbyteri Romani teſtificantur, Bonifacii benedictionem *tempore competenti* celebratam. Bonifacii etiam deceſſor Zoſimus epiſt. 4. num. 2. Lazari ordinationem hinc reprobandam cenſet, quod *ne dies quidem legitimus ordinationis adſciſcitur*. Ex quibus teſtimoniis perſpicuum eſt, ad legitimam ordinationem certum diem tunc temporis fuiſſe præſcriptum. Hunc autem diem, quem illi ſilent, Leo in fine epiſtolæ 5. indicat, nempe Dominicum.

6 Ita exemplar Vatic. At editi, *celebrata ſunt*.

7 videlicet ut hinc ordinationi ſua auctoritas accederet: quia, ut obſervat Auguſtinus Brevic. coll. cum Donat. diſt. 3. cap. 16. num. 29. *nec Romanæ eccleſiæ* (præſulem) *ordinat aliquis epiſcopus metropolitanus, ſed de proximo Oſtienſis epiſcopus.*

religionis ignaros [1] indecenter tueri; æstimans A humanis perturbationibus se confundere sententiam posse divinam.

3. Et quoniam clementiam vestram constat falsidica [2] relatione deceptam, ut nescio quid in injuriam [3] divini judicii sanciretis; (nam divinum est quidquid tantorum firmat electio:) Petimus pietatem vestram, ut removeri priora constituta [4] jubeatis, atque Eulalium, qui in locum subrepsit aliorum, ad Comitatum [5] perennitatis vestræ cum auctoribus suis debere adduci. Nos enim profitemur sanctum Papam Bonifacium nostris cum sacerdotibus adfuturum. [6] Relictis enim singulis per titulos presbyteris omnes aderunt, qui voluntatem suam, hoc est Dei judicium proloquantur. Jubeat etiam ve- B stra clementia omnes adesse, quos causa constringit; ejici etiam civitate nolentes, qui se non patientur adduci. Invenietis, cum cœperit agitari interna discussio, [7] quod non solum divinis legibus abhorreat, verum etiam displicere possit humanis: quo hoc consecuti, agamus æterno Imperio vestro maximas atque uberes gratias.

I. BONIFACII [8] PAPÆ I. AD HONORIUM AUGUSTUM.

Supplicatio Papæ Bonifacii, ut constituatur a C principe, quatenus in urbe Roma nunquam per ambitum ordinetur antistes.

Bonifacius episcopus Honorio Augusto.

Dist. 79. Ecclesiæ meæ, cui.

ECCLESIÆ meæ, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputavit, cura constringit, ne causis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conventus, qui a sacerdotibus universis, & clericis, & Christianæ plebis perturbatoribus agitantur, apud aures Christianissimi principis desim. Si quidem secus quam oporteat eveniat, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos per D nostram tacentes desidiam videbimur, quod civitatis quietem, & ecclesiæ pacem pervertere valeat, admisisse. Cum enim humanis rebus divinæ cultor religionis, domino [a] favente, præsideas: nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria (quam certum est divinis semper rebus animo promptiore savisse) firmo & stabili jure custodiatur, quod per tot annorum seriem & sub illis etiam principibus obtinuit, quos nulla nostræ religionis cura constrinxit, id est * (a) ut fidens [a] utar licitis, & sub vestræ imperio clementiæ, minime quæ sunt illicita formidentur. Ipsa enim ecclesia devotionem tuam, Christianissime imperator, * meo quidem sermone, sed suo venerabili appellat * affectu, quam Christus Deus noster, vestri fidus rector & gubernator imperii, [b] uni desponsatam sibi & intactam virginem servat, ne in eam [c] aliquos patiamini insidiantium procellarum fluctus illidi, & quietam faciem tempestatis insolitæ tumore turbari, gloriosissime & tranquillissime imperator Auguste. Ipsa ergo (quæ uni desponsata, vestra tamen mater est) ecclesia, hac pietatem vestram legatione, quam suis sacerdotibus commisit, appellat, præterita præsentiaque repetit. Vobis, inquit, religiose imperantibus, crevit meus, qui modo tuus est, populus, tam fidus Deo, quam tibi, qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit imperii, teste (apud quem & de cujus sede agitur) sancto Petro, solicitis pro religionis observantia vocibus clamat: cum solicita petitione miscetur oratio, ne [d] (b) nos in varias res semel evulsa distrahat a Dei cultu solito, tentatore solicitante, [e] discordias. Angeretur [f] pluribus, princeps Christianissime, mater ecclesia, nisi apud te suarum esset secura causarum: & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, divino cultu pariter cum imperio semper florente vicisset. Habet refugium, pium tuæ mansuetudinis animum, cum suæ religionis veneratione conjunctum, cum quidquid * huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus & consacerdotibus meis, probatissimis viris, a me & ab omnibus, qui ecclesiam faciunt istiusmodi, legatis; quibus precamur, sacræ causam religionis prosequentibus, in urbe vestræ mansuetudinis, hoc animo, quo postulatis annuitis, in perpetuum statui universalis ecclesiæ consulatis. Datum Kalendis Juliis.

a jubente

* ut licita serventur, &
a utatur
* al. non meo
* affatu effectu
b unam
c in
d vos
e discordia
f Ageret
* huic ecclesiæ

No-

1 Tacito nomine Symmachum perstringunt, cujus pater a Christi cultu alienus contra Ambrosium pro ara victoriæ restituenda ac gentilibus superstitionibus revocandis decertarat, cujusque profanam religionem sequi se ipse filius prodit, cum in relatione ad Constantium a Baronio ad ann. 419. edita, sese ad Lateranensem basilicam, ut Eulelium inde expelleret, ideo non contendisse testatur: *ne quis*, inquit, *mihi æmulus faceret invidiam religionis*.

2 scilicet Symmachi. Quocirca is præfectus in relatione VIII. Kal. Febr. data hæc Imperatorem rogat: *Superest ut apud clementiam vestram nullis partium studiis famuli vestri appetantur absentia, semper majestati vestræ puris servitiis approbati*: ubi se non obscure innuit insimulatum, quod in hac causa studio partium falsa retulisset.

3 In vulgatis *divini muneris*, præter archetypi fidem.

4 Preci huic cedens Imperator, commonitorio misso, *declaravit, nulli parti præjudicium comparatum quod a nobis antea claruerat constitutum: cum & celeriter destinata jussa propter quietem populi, pietatis nostræ secuta auctoritate summota sint*.

5 Ita mf. Vatic. At excusi, *serenitatis vestræ*. Postremis libelli hujus verbis, quibus *æterno Imperio*, non *sereno* gratias agunt, lectio nostra firmatur. Et hanc precum partem ratam habens Honorius, Bonifacium Eulaliumque cum omnibus, qui utriusque ordinationis auctores erant, intra diem VI. Iduum Februarii Ravennam convenire jussit, ea tamen conditione, ut simul accito è diversis provinciis competenti numero sacerdotum, qui de utriusque ordinatione judicarent, inter judices illos, ut in commonitorio constitutum est, non consederent, qui alterutrius ordinationi interfuissent ac postea subscripsissent.

6 Editi, *relictis singulis titulis presbyteri omnes*. Archetypi lectionem revocamus.

7 In vulgatis, *quod omnibus divinis*. In exemplari Vatic. *quod n. s. divinis*. Orationis series postulat legi *quod non solum divinis*, ita ut *non solum* primis tantum litteris expressa fuerint. Postea in eodem mf. exstat *borreat*, non *abhorreat*, quod verbum particulam *a* ante *divinis* præponi exigit.

8 In Mf. melioris notæ *Bonefacius* semper scribitur. *Harduinus*.

(*a*) Coustant reponit ex conjectura *Ethnicis*, & prosequitur: *& sub vestræ &c.*

(*b*) P. Coustant *ne hos*.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epistola.*) Cum Bonifacius in urbem regressus, ecclesiam schismate conscissam consolidare, civesque in mutuam concordiam restituere ac firmare non destitisset, & paulo post in morbum, unde nonnihil periculi obitus imminebat, incidisset, Eulalius cum suis, apud Antium non longe ab urbe in ecclesia S. Hermetis exulans, obitum illius, longa ætate ac mala valetudine fracti, expectabat. Verum divina gratia aliquantulum convalescens, cum hoc aliisve experimentis didicisset, Romanæ ecclesiæ concordiam divulsam esse, eam quibus posset adminiculis fulcire curavit: & consulens in futurum, ne post suum obitum eadem ecclesia graviore scissura distraheretur, ad imperatorem Honorium hac de re solicitus præcedentem epistolam scripsit.

RESCRIPTUM HONORII AUGUSTI AD BONIFACIUM PAPAM I.

Statuit, ut si denuo Romæ episcopi ordinati fuerint duo, ambo civitate pellantur.

Victor Honorius, inclytus, triumphator, semper Augustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papæ urbis [a] *æternæ.*

SCRIPTA beatitudinis tuæ, debita reverentiæ gratulatione suscepimus: quibus recensitis, egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post longum incommodum optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideo * revertentibus venerabilibus viris, gaudium nostrum sacrorum apicum attestatione signamus, ac petimus, uti quotidianis orationibus apostolatus tuus studium ac votum suum circa salutem atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis [b] placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarum aut populi perturbatione solicita est. Quæ, ut ne aliqua ratione possit evenire, satis clementia nostra credidit esse provisum. Denique beatitudine tua prædicante, id ad cunctorum clericorum notitiam volumus pervenire, ut si quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. At si duo contra fas temeritate certantes fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus sacerdotem: sed illum solum in sede apostolica permansurum, quem ex numero clericorum, nova ordinatione divinum judicium & universitatis consensus elegerit. Unde id observandum est, ut omnes tranquillam mentem & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare conentur, cum certum sit, nulli partium sua studia profutura.

II. a AD EPISCOPOS GALLIÆ

De Maximo, Valentinæ civitatis episcopo variis criminibus accusato, ut in synodo provinciæ illius causa discutiatur.

Bonifacius episcopus Patroclo, Remigio, Maximo, Hilario, Severo, Valerio, Juliano, Castorio, Leontio, Constantino, Joanni, Montano, [1] *Marino, Mauricio, & ceteris episcopis per Gallias & septem provincias constitutis.*

VALENTINÆ nos clerici civitatis adierunt, proponentes per libellum crimina, quæ Maximum, teste tota provincia, asserunt commisisse. Delegata toties cognitione, illum constituta semper subterfugisse judicia, nec confisum conscientia festinasse, ut si esset innocens examinatis omnibus purgaretur; quæ toties decreta, ex vestrarum quoque chartarum instructione cognovimus. Qui e contrario probavit de se illa quæ dicta sunt, qui ad ea confutanda, cum essent innumera, a decessoribus meis provinciali delegata cognitione, conventus etiam dicitur evitasse, & adesse minime voluisse. Et nullus dubitat quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur qui est innocens quærit. Sed astuta cavillatio eorum qui versutis agendum credunt esse consiliis, nunquam innocentiæ nomen [a] accipiet. Confitetur enim de omnibus quisquis se subterfugere judicium dilationibus putat. Veniet tamen aliquando ille, qui talis perhibetur, in medium, nec proderit illi toties latuisse, toties subterfugisse, quem sui actus & commissa, quocumque fugerit, & quæ objiciuntur illi, si vera sunt, crimina persequuntur. Debueram quidem jam nunc dignam pro ejus accusatis in nostro judicio actibus, qui cognitionem & decretum judicum sæpe declinando credidit illudendum, ferre sententiam. At ne aliquis præcoquam forsitan judicaret, & sibi qui absens est, licet sit quæsitus a nobis, reservatum esse nihil diceret; maluimus intercapedine temporis data differri: cum hæc etiam ejus accusatores assererent, de (a) quorum intentionibus & moribus sit securum, Maximum tanto magis damnanda committere, quanto tardius se constituto judicio præsentarit. Quem Manichæorum involutum caligine, arguunt turpi secta olim, ita ne eum possit abluere, animum sordidasse, in probationem objectæ rei gesta synodalia proferentes: & commissis involutum undique flagitiis, nullum eum sanitatis habuisse respectum: quem furore suo & insana temeritate ad sæcularium quoque judicum tribunalia subditum quæstioni, quod in vili quoque persona turpissimum est, objicerent pervenisse, & homicidii damnandum asserunt, gestis prolatis in medium. Et hunc talem, post tanta taliaque commissa, episcopatus adhuc sibi nomen in suis latibulis vindicare, in propriæ civitatis infamiam, nimiis doloribus conqueruntur, & sanctum nomen vindicando sibi, velle polluere. Ideoque, fratres carissimi, quia audiendus hic præsentare si noluit, ne convictus forsitan ab accusantibus se clericis, posset digna tandem aliquando præsentatus episcopali judicio pronunciationis congrue feriri sententia:

Margin notes: Ivo part. 5. cap. 271. — [a] accepit

1 Ms. Dionys. *Maurino.* Harduinus.
(a) P. Coustant emendandum censet: *de suis.*

tia: (quam illi, cum hæc edocta fuerint, quæ potest hujus nominis esse jactura, qui pudorem nunquam sacerdotii habuisse perhibetur, & locum suum ne modico quidem tempore custodisse?) dilationem tamen dedimus, & decrevimus vestrum debere intra provinciam esse judicium, & congregari synodum ante diem Kalendarum Novembrium; ut si adesse voluerit, præsens, si confidit, ad objecta respondeat: si vero adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. [1] Nam manifestum est, confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato judicio, purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest, utrum in præsenti examine [2] omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata toties constet absentia. Nos autem per omnes provincias literas dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis obtendat, ut ad provinciam venire cogatur, & illic se constituto præsentare judicio. Quidquid autem vestra caritas de hac causa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, nostra, ut condecet, necesse est auctoritate firmetur. Data sub die Idus Junias, Monaxio viro clarissimo consule [a].

3 quæst. 9. Decernimus vestrum.

a Anno Christi 419.

Nota postuma Jacobi Sirmondi S. J.

Ex Labbei Appendice Tom 2.

Valentinæ nos.) Maximum Valentinæ civitatis episcopum, Manichæorum olim secta involutum, homicidiique in sæculari judicio damnatum, & multis insuper flagitiis coopertum, accusarant apud Bonifacium clerici ejusdem ecclesiæ, asserentes illum delegatis constitutisque in provincia cognitionibus adesse minime voluisse, omniaque semper judicia subterfugisse. Pontifex, quia is Romam non venerat, intra provinciam judicandum decernens, synodum episcoporum die præfixo congregari jubet, in eaque Maximi causam discuti, & sententiam sive in præsentem, sive in absentem, proferri.

Nota Severini Binii.

a Epistola.) Hac epistola Bonifacius anno Christi 419. pontificatus sui primo, interpellatus libello accusationis a clericis Valentinæ ecclesiæ adversus Maximum episcopum, Manichæorum sectatorem, delegavit causam cognoscendam episcopis septem provinciarum. Unde patet accusationes episcoporum ad Romanum Pontificem deferri solere. Baronius prædicto anno num. 207.

III.*a* AD HILARIUM EPISC. NARBONEN.

De Patroclo Arelatensi, qui episcopum in ecclesia Lutevensi ordinarat, ut nullus contempto metropolitano ordinetur episcopus.

Bonifacius episcopus urbis Romæ [3] Hilario episcopo Narbonensi salutem.

Difficilem quidem fidem querimoniis commodamus, quarum sacerdotes domini pulsat intentio: maxime cum eos loquuntur quippiam contra patrum statuta tentasse. Sed frequenter asserit, sicut nunc, multitudo [b] causantium. Ecce enim, ut caritas tua recognoscit ex subditis, Lutubensis ecclesiæ cleri ordo, vel plebis, preces suas & lacrymas ad nos, quantum datur intelligi, magno cum dolore miserunt, dicentes coepiscopum nostrum Patroclum, sua petitione cessante, in locum decedentis episcopi nescio quem in alia provincia, prætermisso metropolitano, contra patrum regulas ordinasse. Quod nequaquam possumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, ut eadem proprie verba ponamus; Per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, servandum sancto Spiritu suggerente sibimet censuerunt. Unde, frater carissime, si ita res sunt, & ecclesiam supradictam provinciæ tuæ limes includit, nostra auctoritate [a] commonitus, quod quidem facere sponte deberes, desideriis supplicantium & voluntate respecta, ad eumdem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, metropolitani jure munitus, & præceptionibus nostris fretus accede: intelligens arbitrio tuo secundum regulas patrum quæcumque facienda sunt a nobis esse concessa: ita ut peractis omnibus apostolicæ sedi quidquid statueris te referente clarescat, cui totius provinciæ (*a*) suæ ordinationem liquet esse mandatam. Nemo ergo eorum terminos audax temerator excedat: nec aliquis in illorum contumeliam partibus suis, quæ sibi ab his non videntur concessa, defendat. Cesset hujusmodi pressa nostra auctoritate præsumptio eorum qui ultra [b] licitum suæ limitem dignitatis extendunt. Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua, adeo nos canonum cautius præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra definiat, quatenus metropolitani sui unaquæque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Data v. Idus Februarias, dominis nostris Honorio XIII. & Theodosio X. Augustis consulibus [c].

b accusantium

Nota Severini Binii.

a Epistola.) Hac epistola ad Hilarium Narbonensem episcopum scripta jussit Bonifacius, ut Hilarius, jure metropolitani, & præceptione apostolicæ sedis, ad locum, ubi erat Patroclus, accedat; quæ agenda sunt, videat, & apostolicæ sedi referat. Dicebatur enim Patroclus favore Constantii sedem Arelatensem usurpasse, & alienæ metropolis jura invadere, & in Narbonensi provincia, sedi pastore carenti, de episcopo providere, & in locum decedentis alium episcopum subrogare, atque ordinare conatum fuisse. Baronius anno 422. numero primo.

JACOBI SIRMONDI S. J. Nota postuma.

Hilario Episcopo Narbonensi.) Cum Lutevenses in prima Narbonensi provincia clerici conquesti apud Bonifacium essent, Patroclum Arelatensem, mortuo episcopo suo, alterum sibi, cum in alia sint provincia, prætermisso metropolitano suo, id est, Hilario Narbonensi, ordinasse; de ea re scribit ad Hilarium Pontifex, mandatque ut Lutevam profectus, metropolitani jure arbitrioque utatur: & peractis omnibus, sedi apostolicæ renunciet quid statuerit. Itaque rescindit quod Zosimus nuper decreverat, primæque Narbonensis ordinationem non ad Arelatensem, sed ad Narbonensem episcopum, velut metropolitanum, pertinere declarat.

Observatio Philippi Labbe S. J.

Lucas Holstenius synodum Romanam a Bonifacio II. Papa habitam anno 531. inter cetera vetustatis ecclesiasticæ monimenta publicavit. In iis reperiuntur epistolæ

---

1 Vide Hincmarum Epist. 54. ex codice Ecclesiæ Africanæ canone 79. *Harduinus.*
2 Gratianus, *non omnia*. Harduinus.
3 In Miss. *Hylario*, sæpissime. *Harduinus.*
(*a*) P. Coustant.: *tua*.

ſtolæ quædam Bonifacii Papæ I. earumve fragmenta, quæ ſuo loco exhibebimus, 1. 2 & 3. ad Rufum Theſſalonicenſem archiepiſcopum. 4. ad univerſos epiſcopos per Theſſaliam conſtitutos. 5. ad eumdem Rufum & ceteros epiſcopos per Macedoniam, Achajam, Theſſaliam, Epirum veterem, Epirum novam, Prævalim & Daciam conſtitutos. Sequuntur exemplar epiſtolæ Imper. Honorii ad Theodoſium Auguſtum, & ejuſdem Theodoſii ad eumdem Honorium reſcriptum.

AD JUSTUM DOROBERNENSEM EPISCOPUM,

Cui pallium tranſmittit.

DILECTISSIMO FRATRI JUSTO BONIFACIUS.

PAllium per latorem præſentium fraternitati tuæ benignitatis ſtudiis invitati direximus, concedentes etiam tibi ordinationes epiſcoporum, exigente opportunitate, Domini præveniente miſericordia, celebrare; ita ut Chriſti evangelium plurimorum adnunciatione in omnibus gentibus, quæ necdum converſæ ſunt, dilatetur, &c.

DECRETA BONIFACII PAPÆ I.

QUÆ NON HABENTUR IN PRIORI,

NUMERO QUINQUE.

Sunt autem deſumpta ex decretis Gratiani, & ex vetuſtis codicibus aliis.

PRIMUM.

Ante annos triginta presbyter non ordinetur.

SI quis triginta ætatis ſuæ impleverit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiamſi valde ſit dignus. Et ipſe dominus tricesimo anno baptizatus eſt, & ſic cœpit docere. Oportet ergo eum, qui conſecrandus eſt, uſque ad hanc legitimam ætatem non conſecrari. *Eſt Can. II. Conc. Neocæſ.*

SECUNDUM.

Primati deferuntur negotia quæ metropolitanus explicare non valet.

Si inter epiſcopos ejuſdem concilii dubitatio emerſerit de eccleſiaſtico jure, & de aliis negotiis, primum metropolitanus eorum cum aliis quibuſdam in concilio conſiderans rem, dijudicet. Et ſi non acquieſcat utraque pars judicatis, tunc primas illius regionis inter ipſos audiat: & quod canonibus & legibus conſentaneum ſit, hoc diffiniat. Et nulla pars valeat calculo ejus contradicere. *Eſt excerptum ex Novell. Juſtiniani 123. cap. 22.*

TERTIUM.

Quicquid domino conſecratur, ad jus pertinet ſacerdotis.

Nulli liceat ignorare, quod omne quod domino conſecratur, ſive fuerit homo, ſive animal, ſive ager, vel quidquid fuerit ſemel conſecratum, ſanctum ſanctorum erit domino, & ad jus pertinet ſacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui quæ a domino & eccleſia, cui competunt, aufert, vaſtat & invadit, vel eripit: & uſque ad emendationem, eccleſiæque ſatisfactionem, ut ſacrilegus judicetur: & ſi emendare noluerit, excommunicetur. *Eſt fere totum, ex lib. VI. Capitular. cap. 405.*

QUARTUM.

Nullus epiſcopus, neque pro civili, neque pro criminali cauſa apud quemvis judicem, ſive civilem ſive militarem, producatur, vel exhibeatur. Magiſtratus enim qui hoc jubere auſus fuerit, amiſſione cinguli condemnatione plectetur. 11. quæſt. 1. Nullus epiſcopus.

QUINTUM.

Ex libro IV. librorum quinque, capite 21. Ex Burchardo

De epiſcopis qui fratribus nocere deſiderant.

Sicut *omnis qui diligit fratrem ſuum, ex Deo natus eſt*: ita & omnis qui odit proximum, ex diabolo eſt. Dilectione enim ſola diſcernimur, qui ex quo genitus approbetur, dicente Joanne: *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli: Omnis qui non facit juſtitiam, & qui non diligit fratrem ſuum, non eſt ex Deo: quoniam hæc eſt annunciatio, quam ab initio audiſtis, ut diligamus alterutrum.* Et poſt paululum: *Omnis qui odit fratrem, homicida eſt.* Et *ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.* Ecce homicida eſſe probabiliter declaratur, qui a fraterna ſocietate dividitur. Nam etſi manus non moveat ad occidendum, pro eo tamen quia nititur ad nocendum, jam a Deo homicida tenetur. Vivit ille, & iſte jam interfector convincitur. Cum igitur his præceptis B. Apoſtolus Paulus conſona prædicatione concordet, dicens: *Non occidet ſol ſuper iracundiam veſtram:* Et, *Nolite locum dare diabolo*: relatæ ſunt nobis quorumdam ſacerdotum perſonæ in tantam obſtinationis efferbuiſſe diſcordiam, ut non ſolum illos ab ira occaſus ſolis non revocet, ſed ne annoſa quidem tranſactio temporis ad bonum caritatis reclinet, quippe in quorum cordibus idem ſol juſtitiæ Chriſtus occubuit, ut ad lumen caritatis redire vix poſſint. Horum igitur & ſimilium diſcordantium fratrum oblationes, juxta antiqui canonis diffinitionem, nullo modo recipiendas eſſe cenſemus. Perſonis tamen diſcordantibus, id ſpeciali diffinitione præcipimus, ut eos ante reconciliatio vera innectat, quam ullus eorum accedere ad altare domini audeat, vel gratiam communionis ſanctæ percipiat: ſed geminato tempore per pœnitentiam compenſabunt, quo diſcordiæ ſervierunt. Quod ſi unus eorum, alio contemnente, ad ſatisfactionem caritatis cucurrerit,

1. Joan. 4. — 1. Joan. 3. — Ibid. — Ephes. 4.

-rerit, ex eo tempore jam pacificus intra ecclesiam recipietur, ex quo ad concordiam festinasse convincitur. Sententia tamen superiori servata, ut tempus, quod in ira expendit, geminatum pœnitentiæ satisfactione persolvat.

SEXTUM.

Ex eodem, capite 13.

Si episcopus expulsus ausus fuerit ingredi civitatem.

Et annotatur, istud cap. haberi ex epistola ejusdem ad episcopos Galliæ.

Si episcopus expulsus ausus fuerit ingredi civitatem qua expulsus est, vel exire de loco in quo degere jussus est, jubemus eum in monasterio, in alia provincia constituto, tradi, ut qui in sacerdotio peccavit, degens in monasterio corrigatur.

Ex Suppl. P. Mansi tom. I. pag. 299. Extat in additionibus ad vetustum MS.

EX DECRETIS BONIFACII I. PAPÆ

Ad Eleutherium comitem.

Requisivit pia tua intentio qualiter oblationes & decimæ fidelium debeant dispertiA ri. Decessorum itaque nostrorum statuta sequentes, jubemus de decimis & oblationibus quatuor fieri portiones, videlicet ut sibi primam episcopus habeat, secundam ecclesiæ tribuat, tertiam vero pauperibus concedat, quartam autem clericis noverit erogandam; ita scilicet ut pro persona, & loco, & merito fiat illis distributio partium, inde in majoribus ecclesiis militent, sive in civitatibus & villis ministrent, si enim unius ecclesiæ filii sunt, & unam matrem habent ecclesiam, cur non omnes unius matris stipendia sortiantur? Una est mater ecclesia sicut unus Dominus & una fides & unum baptisma, licet ubique sit per orbem terrarum diffusa, licet pro locorum diverB sitatibus, & majorum constitutionibus diversas sit dignitates sortita, ut aliæ dicantur matrices ecclesiæ, aliæ matricibus quasi matribus filiæ subditæ. Quæ cum ita sint, cur non omnes Clerici unius matris bonis communicent, quos constat unius matris filiabus utiliter ministrare?

codi... tiani... XII. d... sam II...

CONCILIUM RAVENNATENSE

Habitum Anno CCCCXIX.

Ex Nova Baluzii Collectione.

Vacante sede apostolica post mortem Papæ Zosimi, magna contentione disceptatum est in clero quis in hunc celsissimum thronum ascenderet; aliis Bonifacium Presbyterum eligentibus, aliis Eulalium Archidiaconum. Divisa igitur Ecclesia Romana propter hanc causam, Episcopisque & Clericis partis Bonifacii petentibus ab Imperatore ut causæ illius cognitionem ad se revocaret, Honorius Imperator Episcopos Ravennam evocavit, ut in synodo examinarentur suffragia eligentium & merita electorum. Convenerunt ergo sub initium mensis Februarii; ita tamen, quemadmodum legimus in commonitorio Honorii ad Episcopos qui evocabantur, ut hi Episcopi quos interfuisse Bonifacii & Eulalii ordinationibus constabat & postea subscripsisse, sine injuria sui, & manente reverentia, judices non sederent, nec ullum præstare testimonium possent; ne non tam novam prolaturi sententiam quam servaturi factum præteritum viderentur. Præstat autem referre integrum commonitorium, quod ex veteri codice Vaticano edidit illustrissimus Cardinalis Baronius.

Omnia quidem clementia nostra in præsenti beatitudini vestræ congrua ordinatione mandavit, ut sequestratis * omnibus, vestro judicio quid observari propter quietem populi deceat sineretis. Meminimus quoque hoc a nobis in primis quod æquitas expectabat esse mandatum, ut hi Episcopi quos interfuisse eorum ordinationibus constat & postea subscripsisse, sine injuria sui, & manente reverentia, judices non sederent, nec ullum præstare testimonium possent; ne non tam novam prolaturi sententiam quam servaturi factum præteritum viderentur. Hi ergo, sicut superius diximus, ab ea disceptatione se abstinere debebunt. Illudque similiter custodiendum beatitudo vestra cognoscat, nulli parti præjudicium comparatum quod a nobis antea claruerat constitutum. Cum & celeriter destinata jussa propter quietem populi, C pietatis nostræ secuta auctoritate, summota sint, nihil hinc aut vindicare pars altera poterit aut altera formidare. Attendentes ergo judicium Dei, quod in tali causa vobiscum simul residere manifestum est, examinatis omnibus, id vos custodire decet, quod, infundente cœlesti spiritu, habere Christianæ legis integram reverentiam possit.

* Videntur heic deesse nonnulla.

In eodem codice Vaticano ex quo Baronius hoc commonitorium edidit, ista sequebantur, alio charactere exarata. Hæc synodus inter se dissentiens præsentem causam terminare non potuit. Unde venerabilis Imperator Honorius ad Majas Kalendas hoc credidit negotium differendum. Et interim, propter dies qui imminebant sanD cti Paschæ, utrosque, Bonifacium scilicet & Eulalium, ab urbe jussit abscedere, & Spoletinum Episcopum Achilleum Romæ sacra mysteria celebrare. *Extant epistolæ de ea re ab Honorio scriptæ ad Symmachum Præfectum urbis, & ad senatum populumque Romanum, quas qui legere voluerit, inveniet apud eumdem Baronium. Interim vero Imperator cogitavit de alia synodo propter eam causam celebranda post Pascha; ad eamque invitavit Episcopos Italos, Africanos, & Gallos. Verum ea non fuit habita propter Eulalii temeritatem, quæ pluribus explicatur in relatione Symmacho missa ad Constantium Cæsarem. Hanc enim castigaturus Honorius, eum pelli jussit ex urbe; & sic finis impositus est huic* E *magnæ controversiæ. Porro ex rescripto Honorii ad Symmachum dato* VIII. *Kal. Aprilis colligitur eum non proprio motu cepisse consilium de continendis extra urbem Bonifacio & Eulalio mittendoque Achilleo ad celebranda mysteria, sed id fecisse post judicium synodale, quod ille vocat moderatam synodi ordinationem.*

Addenda est autem epistola Imperatoris Honorii ad Largum Africæ Proconsulem scripta, quæ utriusque synodi, ejus nimirum quæ habita fuit, & il-

& illius quæ indicta fuerat, mentionem facit. Ea A *autem sic habet apud eundem Baronium.*

Victor Honorius inclytus Imperator semper Augustus Largo Proconsuli.

Inter omnes curas nec illa nos minus sollicitat quam pertinere ad sacerdotium judicamus. Cum enim de confirmando Episcopo urbis æternæ controversia tractaretur, atque hi qui in unum positi erant Episcopi, de tanto negotio paucos se esse existimaverint ad sententiam proferendam, placuerat, sicut sacri apices cucurrerunt, ut ex Africanis & Gallicanis provinciis plures Episcopi commearent; ea videlicet ratione, ne medio tempore quicquam præsumeretur (contra) id quod nostra sententia ordinaverat & quod statuisse synodi sententia videbatur. Sed his omnibus despectis, Eulalius sola usurpatione moram credidit occupandam; quem, sicut decebat, nostra auctoritate constat expulsum, ac sanctum Bonifacium Episcopum roboratum. Et quoniam consumptum negotium est, incongruum nostra clementia judicavit, si Episcopi navigationis & itineris injuriam paterentur. Unde sciat spectabilitas tua synodum fuisse solutam. Admone igitur, præmissis sacris affatibus, auctoritate tua singulos sacerdotes ut sciant hanc ordinationem esse servandam, quæ continet ut quisque in Ecclesia sua orationibus vacet, ut convenit, propterea quod causa optimo judicio jam terminata videatur. Data sub die VII. Idus Aprilis.

Est XVII. sub Aurelio.

[a] CONCILIUM CARTHAGINENSE [1]

[b] NOMINE VI. ORDINE TEMPOR. V.

[c] *Tempore Zosimi* [a], *Bonifacii & Cælestini.*

Hæc synodus CCXXIX. pontificum sub Zosimo & Bonifacio papatis Romanis Juvenale Hierosolym. (non CP.) Cyrillo Alexandrino &c. ut habetur in . C.

[d] De modo prosequendæ appellationis ad Sedem Apostolicam interpositæ, celebratum præsentibus Romanæ Sedis aliarumve ecclesiarum [e] legatis viginti duobus. [f] Estque provinciale.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Allocutio Aurelii episcopi sancti ad synodum.*

II. *Responsio Faustini episcopi legati Romanæ ecclesiæ, de his quæ in ecclesia partim canone, partim consuetudine sunt firmata.*

III. *De commonitorio Romani Papæ recitato.*

IV. *Alypii episcopi responsio, pro veris exemplaribus Nicæni concilii perquirendis.*

V. *Ubi Faustinus episcopus dixit: ut Romano Papæ synodus, pro inquirenda Nicænæ synodi veritate, innotescat.*

VI. *De sententia Sardicensis concilii recitata a postulante Novato episcopo.*

VII. *Ubi Augustinus episcopus cum synodo Nicænum concilium servare promittit.*

VIII. *Ubi Faustinus episcopus, pro dubietate recitati capituli, Romano Papæ petit scribendum.*

IX. *Ubi synodus exemplaria Nicæni concilii magis ab orientalibus competenda decrevit.*

X. *Professio fidei Nicæni concilii.*

IN hoc concilio actum est, ut Nicænum concilium ab episcopis orientalibus peteretur, cui synodo interfuit legatio ecclesiæ Romanæ, Faustinus episcopus, Philippus & Asellus presbyteri.

[g] POst [2] consulatum gloriosissimorum imperatorum Honorii XII & Theodosii VIII. Augustorum, VIII. Kalendas Junias, scripta B hæc sunt Carthagine in secretario basilicæ Fausti, cum Aurelius Papa una cum Valentino primæ sedis provinciæ Numidiæ, & Faustino ecclesiæ Potentinæ, [a] (primæ sedis) provinciæ Italiæ Piceni, legato ecclesiæ Romanæ, sed & legatis diversarum provinciarum Africanarum, id est, Numidiarum duarum, Byzacenæ, [b] Mauritaniæ Sitiphensis, & Mauritaniæ Cæsariensis, sed & [c] Tripolis, & Vincentio [d] Culusitano, Fortunatiano Neapolitano, provinciæ proconsularis, & ceteris episcopis [e] ducentis decem & septem, necnon Philippo & Asello presbyteris atque Legatis Romanæ ecclesiæ, consedissent, adstantibus diaconibus, Aurelius episcopus dixit:

a hæ duæ voces videntur expungendæ, & absunt ab edit. Mog. & Justell.
b deest in Mog. & Justell.
c Tripolitanæ
d Colusitano
e residentibus

C

C A P I T U L A.

I.

POST diem præstitutam concilii, ut recordamini, fratres [3] carissimi, multa flagitata sunt, expectantes fratres nostros, qui nunc ad præsentem synodum legati advenerunt, quæ gestis necesse est [4] consocientur: Qua de re domino nostro de tantæ congregationis cœtu gratias referimus. Superest, ut D tam exemplaria Nicæni concilii, quæ nunc

1 Collectio Dionysiana huic Concilio hunc titulum fecit: *Hæc synodus* CCXXIX. *pontificum sub Zosimo & Bonifacio Papatis Romanis, Juvenale Constantinopolitano* (sic enim ibi legitur pro Hierosolymitano) *Cyrillo Alexandrino &c.* Al. Ms. *Concilium Carthaginense VI. gestum ab Episcopis* CCXVIII. *æra* CDLVII. Fuit XVIII. sub Aurelio. In hoc Concilio concinnatum dicit Dionysius Codicem Canonum Ecclesiæ Africanæ, superius editum. Coustant, qui in præfat. ad Epist. Summ. Pontif. censet prædictum Codicem Africanæ Ecclesiæ esse gesta Concilii Carthag. anni 419. Labbeum putat hic bis peccasse, tum quia de integro recudit ea, quæ si decreta Nicæna excipias, jam ad an. 391. ediderat; tum quia synodi caput & calcem, toto corpore reciso, copulavit, neque copulavit solum, sed & totius Synodi loco dedit. Emendationes & varias lectiones debemus Harduino, qui eas ex Mss. excerptas olim accepit a Schelstrate, ac ex collectione Ms. Dionysii Exigui Bibliothecæ Collegii Paris. Soc. Jesu desumpsit.

2 Est hoc initium Codicis Ecclesiæ Africanæ. 3 Al. *beatissimi.* 4 Al. *socientur.*

nunc habemus, & a patribus conſtituta ſunt, quam etiam hic a prædeceſſoribus noſtris, eamdem firmantes ſynodum: vel quæ ſecundum eam formam per omnes clericorum gradus, a ſummo uſque in ultimum, ſalubriter ordinata ſunt, [1] in medium proferantur. Ab univerſo concilio dictum eſt: Proferantur. Daniel notarius recitavit: Nicæni concilii fidei profeſſio vel ſtatuta ſic ſe habent.

II.

Et cum [2] legiſſet, Fauſtinus epiſcopus plebis Potentinæ provinciæ Italiæ Piceni, legatus Romanæ eccleſiæ, dixit: Injuncta nobis ſunt a ſede apoſtolica aliqua per ſcripturam, aliqua etiam in mandatis, cum veſtra beatitudine tractanda, [3] ſicut & geſtis ſuperioribus meminimus. Hoc eſt, de Nicænis canonibus, ut conſerventur, & * conſtitutio eorum, & conſuetudo, quia aliqua ordine & canone tenentur, aliqua conſuetudine firmata ſunt. De his ergo primitus, ſi placet beatitudini veſtræ, tractemus: [4] & poſtea cetera, quæ acta vel inchoata ſunt, inſerta firmabuntur, ut ad ſedem [5] apoſtolicam reſcriptis veſtris intimare poſſitis, atque nos vos admonuiſſe apud venerabilem papam evidenter [6] pateat, licet & capitula actionum jam inſerta ſint geſtis. De ipſis ergo, [7] ut dictum eſt ſuperius, quid veſtræ beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergo *h* commonitorium in medium, ut ſcire poſſit veſtra beatitudo, quid in eo contineatur, ut ad ſingula reſpondeatur.

* conſtituta

III.

Aurelius epiſcopus dixit. Proferatur commonitorium, quod fratres & conſacerdotes noſtri in actis nuper allegaverunt, & cetera [8] quæ acta ſunt, vel quæ agenda ſunt ſubſequantur. Daniel notarius recitavit commonitorium: Fratri Fauſtino & filiis Philippo & Aſello presbyteris, Zoſimus epiſcopus: Vobis commiſſa negotia non latent. Vos ita ut noſtra, imo quia noſtra ibi in vobis præſentia eſt, cuncta peragite, maxime cum & hoc noſtrum poſſitis habere mandatum, verba canonum, quæ in pleniorem

A

firmitatem huic commonitorio inſeruimus. Ita enim dixerunt, [9] dilectiſſimi fratres, *i* in concilio Nicæno cum de epiſcoporum appellatione decernerent; *k* Placuit [10] autem, ut ſi epiſcopus accuſatus fuerit & judicaverint congregati epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo dejecerint eum, & appellaſſe epiſcopus videatur, & confugerit ad beatiſſimum eccleſiæ Romanæ epiſcopum & voluerit audiri, & juſtum putaverit, ut renovetur examen; ſcribere his epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provin-

B

cia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſua moverit epiſcopum Romanum, ut e latere ſuo [11] presbyterum mittat, erit in poteſtate epiſcopi [12] Romani, quid velit, & quid exiſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum epiſcopis judicent, habentes auctoritatem ejus, a quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si vero crediderit ſufficere epiſcopos, ut negotio terminum imponant, faciet quod ſapientiſſimo con-

C

ſilio ſuo judicaverit.

IV.

Et cum recitaret, Alypius epiſcopus Tagaſtenſis legatus provinciæ Numidiæ dixit: De hoc jam ſuperioribus etiam literis concilii noſtri reſcripſimus, & id nos ſervaturos profitemur, quod in Nicæno concilio conſtitutum eſt. Adhuc tamen me movet, quoniam cum inſpiceremus Græca exemplaria hujus ſynodi Nicænæ, iſta ibi, neſcio qua ratio-

D

ne, minime invenimus: Unde petimus venerationem tuam, ſancte papa Aureli, ut quia hoc authenticum concilium Nicænum in urbe dicitur eſſe Conſtantinopolitana, aliquos cum ſcriptis ſuæ ſanctitatis mittere digneris: & non ſolum ad ipſum ſanctum fratrem noſtrum Conſtantinopolitanum epiſcopum, ſed etiam ad Alexandrinum & Antiochenum venerabiles ſacerdotes, qui hoc nobis concilium cum [13] ſubſtipulatione literarum ſuarum dirigant, ut omnis poſtmodum ambiguitas auferatur: quia nos

E

ita, ut frater Fauſtinus attulit, minime invenimus. Iſta nos tamen tantiſper ſervaturos, ut antea dixi, donec integra exemplaria veniant, profitemur. Petendus

1 Al. *in medio*. 2 Al. *diceret*.
3 MS. *ſicuti in ea geſtis*. 4 *Et poſtea cetera, quæ acta, vel inchoata ſunt, incerta firmabuntur*, non ſunt in Mſ. Sorienſi: ſed ſunt in collectione noſtra Mſ. *Harduinus*. 5 Mſ. *ſedem venerandam*.
6 Mſ. *clareat*. 7 Mſ. *ut ſuperius dixi*. 8 Mſ. *quæ acta vel agenda ſunt ſubſequenter*.
9 Mſ. *dixerunt fratres*. 10 Concilium Sardicenſe Canone 5. 11 Ita Dionyſ. al. *presbyteros*.
12 In Mſ. deeſt *Romani*, quæ vox ſatis ſubintelligitur ex antedictis. 13 Mſ. *ſuo ſtipulatione*.

dus est autem literis nostris [1] & venerabilis ecclesiæ Romanæ episcopus Bonifacius, ut ipse quoque dignetur ad memoratas ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria prædicti Nicæni concilii, secundum ejus possint scripta proferre. Nunc autem memorati concilii Nicæni qualia exemplaria [2] habeamus, his gestis sociemus.

V.

Faustinus episcopus, legatus ecclesiæ Romanæ, dixit: Nec vestra sanctitas præjudicat ecclesiæ Romanæ, sive de hoc capitulo, sive de aliis, quia dicere dignatus est frater noster & coepiscopus Alypius, dubios esse canones. Sed hæc ipsa ad sanctum & beatissimum papam nostrum scribere dignemini, ut & ipse integros canones inquirens, cum vestra sanctitate de omnibus constitutis tractare possit. Sufficit autem, ut ipse beatissimus episcopus urbis Romæ, [3] sicuti vestra sanctitas apud se tractat, ita & ipse inquirat, ne contentio inter ecclesias nasci videatur: sed magis caritate fraterna deliberare possitis, ipso rescribente, quid melius observari debeat. Aurelius episcopus dixit Præter ista, quæ promisimus actis, necesse est, ut etiam nostræ parvitatis literis, sancto fratri & consacerdoti nostro Bonifacio singula, quæ tractamus, plenissime intimemus. Ergo si omnibus placet prosecutio nostra, ore omnium condiscamus. Universum concilium dixit: Placet.

VI.

Novatus episcopus, legatus Mauritaniæ Sitiphensis, dixit: Nunc meminimus, in hoc præsenti commonitorio lecto, etiam de presbyteris sive diaconibus contineri, qualiter ab episcopis suis vel a finitimis audiri debeant, quod in Nicæno concilio minime legimus: unde hoc ipsum jubeat sanctitas vestra nobis recitari. Aurelius episcopus dixit: Recitetur ad locum etiam hoc quod deposcitur. Daniel notarius recitavit: De appellationibus autem clericorum, id est minoris loci, est ipsus synodi certa responsio. De qua re, quid acturi sitis, credimus inferendum, quod taliter dictum est / ex Sardicensi, concilio. Osius episcopus dixit Quid me adhuc moveat, reticere non debeo. Si episcopus forte iracundus (quod esse non debet) cito aut aspere commoveatur adversus presbyterum sive diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit, providendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habeat potestatem ejectus, ut finitimos interpellet episcopos, [4] ut causam suam audiant, & diligenter tractent, quia non oportet negari audientia roganti. Et ille episcopus, qui aut juste, aut injuste eum ejecit, patienter accipiat, ut negotium discutiatur, * aut probetur ejus, aut emendetur sententia, &c.

* Sardicensi concilio can.

VII.

Cumque recitaretur, Augustinus ecclesiæ Hipponis Regiensis, legatus provinciæ Numidiæ dixit: Et hoc nos servaturos profitemur, salva diligentiore inquisitione concilii Nicæni. Aurelius episcopus dixit: Si hoc etiam omnium vestræ caritati placet, responsione firmate. Universum concilium dixit: Omnia in Nicæno concilio statuta sunt, nobis omnibus placent. [5] Jocundus episcopus ecclesiæ Suffetulæ, legatus provinciæ Byzacenæ, dixit: Quod constitntum est in Nicæno concilio, violari a quoquam nullatenus potest.

VIII.

Faustinus episcopus, legatus ecclesiæ Romanæ, dixit: Adhuc secundum professionem sanctitatis vestræ, tam sancti Alypii, [6] quam & fratris nostri Jocundi, aliqua infirmari credo, aliqua * firmari debeant, cum jam in dubium ipsi canones venerint. Ergo, ut placet & nobis & beatitudini vestræ, ad sanctum & venerabilem ecclesiæ Romanæ Bonifacium episcopum, vestra * scribere dignetur sanctitas, ut & ipse, quod S. Augustinus statuere dignatus est, deliberare possit, utrumnam & hoc [7] concedendum sit, an reticendum, hoc est, de appellationibus inferioris gradus. Si ergo adhuc in dubium venit, de hoc capitulo, justum est, ut beatissimæ Romanæ sedis episcopus informari debeat, si tamen in approbatis canonibus hoc [8] inveniri possit.

* aliqua firmari credo, aliqua infirmari, quod non debet. Ms.

* referre

IX.

Aurelius episcopus dixit: Etiam, quæ dudum vestræ caritati intimavimus, nunc pa-

1 *etiam*, Ms. 2 Ms. *habemus*; & mox, *sociamus*. 3 Al. *sicuti & sanctitas vestra*.
4 *ut causa ejus audiatur, & diligenter tractetur*. Ita Mss. 5 *Jucundus*, in Ms. Soriensi.
6 Ms. *quam etiam* 7 *constituendum sit ac retinendum*, Ms. Sorien. 8 Ms. Soriensis, *invenire poteritis*.

patimini exemplaria statutorum Nicæni concilii, sed & quæ hic salubriter a nostris decessoribus, secundum ejusdem [1] concilii normam, formata sunt, vel quæ nunc ordinata sunt, a nobis recitari, & gestis inseri. Omne concilium dixit: Exemplaria fidei & statuta Nicænæ synodi, quæ ad nostrum concilium per beatæ recordationis, olim prædecessorem tuæ sanctitatis, (qui interfuit) Cæcilianum episcopum allata sunt, sed & quæ patres, ea exemplaria sequentes, hic constituerunt, vel nunc communi tractatu statuimus, his gestis ecclesiasticis inserta manebunt, * ita (ut superius dictum est) venerabilibus viris Antiochenæ & Alexandrinæ, sed & Constantinopolitanæ ecclesiarum episcopis, scribere vestra beatitudo dignetur, ut exemplaria verissima concilii Nicæni sub adstipulatione literarum suarum dirigant; quo, declarata veritate, ea capitula, quæ in commonitorio præsens frater & episcopus noster Faustinus & compresbyteri Philippus & Asellus secum attulerunt, aut ibidem reperta, a nobis firmabuntur: aut si non inveniuntur, [a] collecta synodo, de hoc in sequenti tractabimus. [b] Daniel notarius Nicæni concilii professionem fidei vel ejus statuta recitavit in concilio Africano.

* *for.* ita ut quemadmodum superius

a silebunt.

b Vide Dionysii editionem in Cod. Canon. Eccl. Afric.

SYMBOLUM NICÆNUM.

X.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium [2] conditorem. Et in unum dominum Jesu Christum, Filium Dei, A natum de Patre, unigenitum, hoc est, de substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius substantiæ cum Patre, quod Græci dicunt ὁμοούσιον, per quem omnia facta sunt, sive quæ * in cœlis, sive quæ in * terris. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est [3] de Spiritu sancto, & homo factus, passus est, & resurrexit tertia die. Ascendit in cœlos, sedet ad dexteram Patris, inde venturus judicaB re vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt, Erat, quando non erat: &, Priusquam nasceretur, non erat: &, Quia ex nullis [4] existentibus factus est, vel ex alia substantia, vel natura, dicentes mutabilem & convertibilem Filium Dei; hos anathematizat catholica & apostolica ecclesia.

* cœli, terræ.

EPISTOLA AFRICANI CONCILII AD BONIFACIUM PAPAM I.

C *Domino beatissimo & honorabili fratri Bonifacio, Aurelius, Valentinus primæ sedis provinciæ Numidiæ, & ceteri, qui præsentes adfuimus, numero ducenti decem & septem, ex omni concilio Africæ.*

QUoniam Deo placuit, ut de his quæ nobiscum egerunt sancti fratres nostri, coepiscopus, &c.

In concilio Africano plenissime hæc epistola descripta circa finem reperitur, simul cum certis aliis, videlicet rescripto Cyrilli Alexandrini ad Concilium Africanum, & epistola Artici Constantinopolitani ad idem concilium. Quæ omnia ad Concilium Carthaginense sextum pertinent, quamquam in Africano refricentur concilio, quod utique Africanum Concilium ad septimum Carthaginense continuatur. D *Hæc Binius, quæ in amplioribus notis excutientur scrupulosius.*

TITULI CAPITULORUM

NICÆNI CONCILII

PER [c] TEILONEM ET THARISTUM [5] CONSTANTINOPOLITANUM

De Græco in Latinum conversorum.

c a Filone & Evaristo.

I. *De eunuchis qui seipsos abscindunt.*

II. *De his qui ex gentibus post baptismum ad clericatus ordinem promoventur.*

III. *De commanentibus cum mulieribus.*

IV. *De ordinatione episcoporum.*

V. *De excommunicatis.*

VI. *De privilegiis quæ quibusdam civitatibus competunt.*

E VII. *De episcopo Æliæ, id est, Hierosolymorum.*

VIII. *De his qui dicuntur Cathari, id est, mundi.*

IX. *De his qui ad sacerdotium sine examinatione promoti sunt.*

X. *De lapsis ignoranter ordinatis.*

XI. *De his qui negaverunt.*

XII. *De his qui abrenunciant, & iterum ad seculum sunt reversi.*

XIII.

1 Mſ. *Concilii formam, vel quæ nunc a nobis ordinata sunt, recitari.* 2 Mſ. *factorem.*
3 In Mſ. deest vox illa, *de Spiritu Sancto.* 4 Mſ. *exstantibus.* 5 Philo, & Evaristus pariter appellantur a Bertholdo Constantiensi in epist. ad Gebehardum: ubi & quatuor editiones Nicæni Concilii ab Isidoro compaginatas refert. *Hard.*

XIII. *De his qui in exitu communionem requirunt.*
XIV. *De catechumenis lapsis.*
XV. *De clericis, ne de civitate una ad aliam transeant.*
XVI. *De his qui in ecclesiis, in quibus provecti sunt, minime perduraverunt.*
XVII. *De clericis qui usuras accipiunt.*
XVIII. *De privilegiis presbyterorum.*
XIX. *De his qui a Paulo Samosateno ad ecclesiam veniunt.*
XX. *De flectendo genu.*
XXI. *De observatione Nicæni concilii, ut nulla de reliquo varietas oriatur in ecclesiis.*

CAPITULA.

I.

[..]. 55. Si [..] a medi[..], & inde. [..] Ivo. l. 3. SI quis per languorem a medicis sectus est, aut a barbaris abscissus est, iste remaneat in clero. Si quis autem sanus se abscidit, istum & in clero positum abstinere oportet, & de cetero nullum talium debere promoveri. Sicut autem hoc manifestum est, quia de his qui hanc rem excogitant, audentque seipsos abscindere, dictum sit: sic eos, qui a barbaris aut a dominis castrati sunt, inveniuntur autem alias digni, tales ad clerum applicat canon.

II.

[..]. 48. [..]onain [..]lta sunt [..]. Quia multa aut necessitate, aut aliter, [1] cogentibus hominibus, facta sunt contra canonem ecclesiasticum, ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & in parvo tempore catechizati, statim ad spirituale lavacrum ducantur, & simul, cum baptizati fuerint, promoveantur ad episcopatum, aut ad presbyterium, placuit, de cetero nihil tale fieri. Nam & tempore opus est ei qui catechizatur, & post baptisma approbatio amplior. Manifesta est enim apostolica scriptura, quæ dicit: *Non neophytum, ne forte in superbiam elatus, in judicium incidat & laqueum diaboli.* [Tim. 3.] Si autem, procedente tempore, aliquod animi peccatum inveniatur circa hujusmodi personam, & convincatur a duobus aut tribus testibus, ipse cesset a clero. Si quis autem præter hæc facit, quasi adversus magnum concilium se efferens, ipse periclitabitur de clero.

III.

[..]. 32. In[..]ducti per [..] & in [..] Ivo. [..] 3. Interdixit omnimodo sanctum concilium, neque episcopum, neque presbyterum, neque diaconum, neque ex toto eum qui in clero est, habere secum subintroductam mulierem, nisi forte matrem, aut sororem, aut eas solas personas, quæ refugiunt omnes suspiciones.

IV.

Episcopum oportet maxime quidem ab omnibus qui sunt intra provinciam episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter urgentem necessitatem, aut propter longitudinem itineris, omnimodo tres in unum convenientes, consentientibus & his qui absentes sunt episcopis, & spondentibus per scripta, tunc manus impositionem fieri. Confirmatio autem eorum quæ fiunt, danda est unicuique a suæ provinciæ metropolitano. [Dist. 64. Episcopi ab omnibus qui.]

V.

De eis qui excommunicantur, sive de clero sint, sive de laico agmine, ab episcopis per singulas provincias obtineat sententia, juxta canones, eos qui ab aliis abjiciuntur, ab aliis non recipiendos. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut pertinacia, aut aliqua alia molestia episcopi [2] sint excommunicati. Ut ergo hoc decentius requiratur, bene placuit, singulis annis per singulas provincias bis in anno concilia fieri, omnibus simul episcopis in unum congregatis, ut tales quæstiones requirantur. Et ita, qui manifeste offenderint episcopum, rationabiliter excommunicati apud omnes esse putentur, quamdiu aut in commune, aut episcopo placeat humaniorem pro his ferre sententiam. Concilia autem fiant, unum quidem ante quadragesimam paschæ, ut omni pusillanimitate sublata, munus mundum offeratur Deo: secundum autem, circa tempus autumni. [11. quæst. 3. Servetur ista sententia.] [Dist. 18. Habeatur semel concilium.]

VI.

Antiqui mores obtineant, qui apud Ægyptum sunt & Libyam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus episcopus [3] horum omnium habeat solicitudinem, quia & urbis Romæ episcopo similis mos est. Similiter autem & circa Antiochiam, & in ceteris provinciis privilegia propria reserventur metropolitanis ecclesiis. Omnino autem manifestum est illud, quia si quis præter concilium metropolitani factus fuerit episcopus, hunc concilium magnum definivit non debere esse episcopum. Si vero communi omnium decreto rationabili, secundum canonem ecclesiasticum [4] comprobato, duo aut tres [Dist. 65. Mos antiquus perduret.] [Dist. 64. Illud generaliter in.] [Dist. 65. Sane si commune omnium.]

1 *festinantibus*, MS. 2 Al. *videantur excommunicati*. 3 Deest in MS. *horum*.
4 In MS. Deest hæc vox, *comprobato*.

tres propter proprias inimicitias contradixerint, obtineat sententia plurimorum.

VII.

Dist. 65. Quoniam mos antiquus.

[1] Hierosolymitani consuetudo antiqua servetur, ut Æliæ episcopus honoretur, & habeat ordinem honoris, salva tamen metropolitani dignitate ejusdem provinciæ.

VIII.

1 quæst. 7. Si qui voluerint.

Si aliquando venerint ad catholicam ecclesiam Cathari, placuit, sicut & [2] magnæ synodo, eos ordinatos sic manere in clero. Ante omnia autem, hæc profiteri ipsos per scripturam oportet, quod consentiant, & sequantur catholica & apostolica dogmata. Hoc est, & bigamis communicare, & his qui in persecutione lapsi sunt, circa quos & tempus constitutum est, & dies definitus: ut sequantur in omnibus quæ placuerunt catholicæ ecclesiæ episcopo vel presbytero. Ubicumque autem omnes sive in castellis, sive in civitatibus [3] ipsi inventi fuerint ordinati, qui inveniuntur in clero, sint in eodem habitu. Quotquot autem, ubi catholicæ ecclesiæ episcopus vel presbyter extat, accedunt; manifestum est, quod episcopus ecclesiæ habebit dignitatem episcopi. Qui autem nominatur apud eos episcopus, presbyterii honorem habebit, nisi forte placuerit episcopo, honoris eum nomine frui. Sin vero non hoc ei placuerit, providebit ei locum, aut chorepiscopatus, aut presbyterii, ut in clero omnino esse videatur, quatenus non in civitate duo sint episcopi.

IX.

Dist. 81. Si quis sine examinatione.

Si qui sine examinatione promoti sunt episcopi, aut presbyteri, [4] vel cum discutiuntur, confessi sunt quæ peccaverunt, vel si ab aliis convincantur, & confitentibus, contra canonem [5] homines commoti, manus eis imposuerint, tales canon non suscipit, sed abjicit. Hoc enim quod irreprehensibile est, defendit catholica ecclesia.

X.

Dist. 81. Quicumque ex his.

Quicumque de lapsis ordinati sunt per ignorantiam, aut [6] simulationem ordinantium, hoc non præjudicat canoni ecclesiastico: cogniti etenim deponuntur.

XI.

De his qui prævaricati sunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel tale aliquid, quod factum est sub tyrannide Licinii; placuit sancto concilio, licet indigni sint, humanitate tamen subvenire eis. Quotquot igitur sincere pœnitent, tres annos inter audientes sint. Qui lapsi sunt fideles, * septem annos succumbant: duobus vero annis, sine oblatione, [7] populo communicent in orationibus.

* sex

XII.

De pœn... distinct... qui verp...

Quicumque vocati sunt [8] per gratiam, & primordia demonstrantes bona, deposuerunt cingulum militiæ, postea vero ad proprium vomitum revoluti sunt, ita ut aliqui & pecuniam conferant, & beneficiis militiam repetant; isti decem annos succumbant, post * triennium [9] auditionis tempus. Sed in his omnibus oportet discutere voluntatem & speciem pœnitentiæ: Quotquot enim timore & lacrymis & perseverantia & bonis operibus conversationem [10] non simulatione demonstrant, isti, adimplentes constitutum tempus auditionis, orationibus merito communicabunt: & postea licebit episcopo humanius de his aliquid cogitare. Qui autem indiscrete tulerunt, & [11] ingressum sibi sufficere arbitrati sunt ad conversionem, [12] definitum omne compleant tempus.

* triennio

XIII.

26. quæst. ... De his qui reclu...

De exeuntibus de corpore, vetus & canonica lex custodiatur & nunc, ut qui mori [13] sperantur, novissimo juvamine non priventur. Si vero desperatus, communione sumpta, & oblatione percepta, iterum convalescat, sit inter eos qui orationibus tantum communicant. [14] Generaliter autem homini morituro, petenti [15] sibi communionis gratiam, episcopus probabiliter oblationem ei contradat.

XIV.

De catechumenis lapsis, placuit sanctæ

---

1 Ms. *De honore episcopi Hierosolymitani. Quia consuetudo obtinuit & traditio antiqua, ut ... honoretur, habeat &c.*
2 *Sanctæ & magnæ*, Ms. 3 Ms. *ipsi soli inventi.* 4 *ut cum*, Ms. 5 *moti homines*, Ms.
6 *dissimulationem*, Ms. 7 *communicent orationibus populi*, Ms. 8 Ms. *ad gratiam.*
9 *triennii*, Ms. 10 Ms. *opere non simulatione.* 11 Ms. *ingressum Ecclesiæ.* 12 Hæc vox non est in Ms.
13 *parantur*, Ms. 14 *omnino autem*, Ms. 15 Ms. *sibi dari gratiam.*

ctæ & magnæ synodo, ut triennio tantum audiant, postea orent cum catechumenis.

XV.

…st. 1. … portet … *(left margin, cut off)*

Propter grandem tumultum, & seditiones quæ fiunt, placuit auferri consuetudinem, quæ est contra canonem in aliquibus partibus admissa, ita ut de civitate in civitatem nec episcopum, nec presbyterum, neque diaconum transferri liceat. Si quis autem post sancti & magni conciiii definitionem tale aliquid agere tentaverit, aut se dederit hujusmodi negotio, cassabitur hujusmodi machinatio, & restituatur ecclesiæ, in qua aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus fuerit ordinatus.

XVI.

…æst. 1. … vero … respectu. *(left margin, cut off)*

Hi qui facile se periculis ingerentes, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque ecclesiasticum canonem scientes, discedunt ab ecclesia, presbyteri aut diaconi, aut quicumque sunt in canone constituti, isti nullo modo suscipi debent ab alia ecclesia, sed omnem eis necessitatem imponi oportere, ut ad proprias parochias revertantur. Pertinaces autem, excommunicatos esse oportet. Si autem aliquis ausu temerario subripuerit ad alterum pertinentem, & ordinaverit in sua ecclesia, non consentiente episcopo, a quo discesserat clericus, qui in canone constituitur, infirma sit hujusmodi manus impositio.

XVII.

…quæst. 4. …oniam … clerici … distinct. 4. …oniam … sub re. … 14. *(left margin, cut off)*

Quoniam plures in canone constituti, cupiditatem & lucra turpia sectantur, oblitique sacræ Scripturæ, dicentes: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram cum fœnerantur aliis, centesimas exigunt: juste statuit sanctum & magnum concilium, ut si quis inventus fuerit, post hanc definitionem, usuram accipiens, aut aliud aliquid excogitans turpis lucri gratia, abiiciatur a clero, & alienus a canone sit.

XVIII.

…inct. 93. … ad … ctum. *(left margin, cut off)*

Pervenit ad sanctum, & magnum concilium, quod in quibusdam locis aut civitatibus presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi porrigant: quod neque canon, neque consuetudo tradidit, ut qui potestatem offerendi non habent, his qui offerunt corpus Christi, porrigant. Sed etiam hoc quoque innotuit, quod quidam diaconi ante episcopos contingant eucharistiam. Omnia igitur hæc amputentur, & maneant diaconi in proprio ordine, scientes, quod episcoporum quidem ministri sunt, presbyteris autem inferiores existunt: accipiant autem ex ordine eucharistiam post presbyteros, eis dante aut episcopo, aut presbytero. Sed nec sedere eis in medio presbyterorum liceat. Quod si hoc fiat, præter canonem & præter ordinem probatur existere. Si quis autem obtemperare noluerit post hanc definitionem, cesset a diaconio.

XIX.

DePaulianistis refugientibus ad ecclesiam catholicam, definitio prolata est, rebaptizari eos omnino. Si qui vero ex eis præterito tempore fuerint in clero, si quidem sine querela & reprehensione fuerint post baptismum, ordinentur ab episcopo ecclesiæ catholicæ. Si vero discussio eos minus idoneos invenerit, deponi eos convenit. Similiter autem & de diaconibus, & omnino de his qui sub canone conversantur, eadem forma servabitur. Meminimus autem de diaconissis, quæ in eadem specie sunt, quia manus impositionem aliquam non habent, ut omnino inter laicas computentur.

1. quæst. 1. Si quis confugerit.

XX.

Quoniam sunt quidam, qui die Dominico flectunt genua, & in diebus Pentecostes, placuit de hoc sanctæ & magnæ synodo, cunctos in omnibus locis consonanter & consentienter, stantes Deum orare debere.

De consecr. distinct. 3. Quoniam sunt in die.

[a] *Capitulorum Nicæni concilii, in sexto apud Carthaginem concilio relectorum, finis.*

a Explicitunt constituta Nicæni concilii.

XXI. [b]

b Hæc nota numeralis omnino expungenda. (1)

[2] Sanctum concilium: Traditis omnibus

1 *Recte Labbeus hic in margine monuit delendum esse numerum* XXI. *positum in fine canonum synodi Nicænæ editorum in fine Concilii sexti Carthaginensis. Verum non admonuit quid illud esset quod post canones illos additur. Aliter autem ista habentur in editione Merlini, quæ talis est.* Sanctum Concilium traditis omnibus & rite dispositis ut Ecclesiarum pax & fides in orientis atque occidentis partibus una eademque servetur, hæc ecclesiastica statuta necessario credimus inserenda. *Sumpta sunt ista* de ecclesiastica historia, *id est, ex Rufino lib. 2. hist. eccles. cap. 6. Legendum enim* de ecclesiastics historia, *non vero* ecclesiastica statuta, *& sensus admonet, & docet auctoritas vetustissimi codicis Ms. Ecclesiæ Urgellensis.* Baluzius.

2 Hæc sunt Carthaginensis Concilii verba, non Nicæni. Descripta vero ex cod. Ms. Scorial. qualia refert Har-

In. v. c. De observatione ejus, ut nulla de reliquo varietas oriatur in ecclesiis. a credidimus.

bus, & rite dispositis, ut ecclesiarum pax & fides in orientis atque in occidentis partibus una eademque servetur, hæc ecclesiastica statuta necessario [a] credimus inserenda.

Epistolam Africani concilii ad Cælestinum papam ac urbis Romæ episcopum, quæ incipit: *Dilectissimo, & honorabili patri Cælestino, Aurelius, Palatinus, &c.* quæ in fine concilii Africani haud longe post septimum Carthaginense integre ponitur, si quis huc pertinere velit, per nos quidem huc inferre potest.

Notæ Severini Binii.

Quæ causa habiti concilii fuerit.

a Concilium) Causa habiti concilii hæc est. Cum a sententia Africanorum, ad sedem apostolicam presbyteris, & episcopis appellantibus, Romani pontifices, prout antiquitus consueverant, jure meritoque detulissent: ad prosequendam appellationem, causæ cognitionem, quandoque episcopis Africanis delegarunt: quandoque testes transmarinos Romam citari, atque ibidem examinari mandarunt; frequenter etiam legatos a latere in Africam ablegarunt, qui militum comitatu, & magistratuum appatitura freti, refractarios & repugnantes justis sententiis coercerent, quodque juste definitum videri poterat, impleri cogerent. Africani autem episcopi judicium sedis apostolicæ (quod pro confirmandis a se latis sententiis, iisque contra impugnantes defendendis, eos frequenter implorasse ex supradictis constat) nequaquam subterfugientes, duos posteriores judicandi & prosequendi appellationum modos, tanquam inconvenientes & nimis difficiles arguerunt. Interim Zosimus Pontifex Apiarii & Cælestii appellationibus deferens, Faustinum Romanæ ecclesiæ episcopum, Philippum & Asellum presbyteros in Africam ablegavit, iisque quatuor mandata, Nicæni concilii auctoritate firmata, communicavit. De quibus hæc patres Africani in synodali epistola ad Bonifacium scribunt: *Commonitorium protulerunt legati: unum de appellationibus episcoporum ad Romanæ ecclesiæ sacerdotem. Alterum ne ad comitatum episcopi importune navigent. Tertium de tractandis presbyterorum & diaconorum causis apud finitimos episcopos, si a suis perperam excommunicati fuerint. Quartum de Urbano episcopo excommunicando vel etiam Romam evocando, nisi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret.* Caput primum de appellationibus episcoporum, ex canone 7. concilii Sardicensis, sub nomine concilii Nicæni recitatur hic can. 3. Secundum, ne ad comitatum episcopi importune navigent, nihil præterea habet, quam quod summatim in epistola ad Bonifacium contineri diximus. De tertio autem & quarto capite ex can. 17. Sardicensis concilii agitatur hic can. 6. Hæc cum in conventu patrum recitarentur, adductique canones Nicæni concilii in Africanis exemplaribus non invenirentur: accidit quod in causa prosequendæ appellationis & Apiarii presbyteri, Africani episcopi, defuncto Zosimo, ad ejus successorem Bonifacium scripserunt his verbis. *Literis nostris ad eumdem venerabilis memoriæ Zosimum episcopum datis insinuari curavimus, ut ea servari sine ulla ejus injuria sineremus, usque ad inquisitionem statutorum concilii Nicæni.* Et paulo supra in principio epistolæ. *Ille*, nempe Zosimus, *si adhuc esset in corpore, hoc acciperet gratius, quod videret pacatius terminatum, domine frater. Apiarius presbyter (de cujus ordinatione & excommunicatione fuerat exortum non solum Siccensi, verum etiam toti Africanæ ecclesiæ non leve scandalum) de omnibus erratis suis veniam petens, communioni est restitutus. Prior autem coepiscopus noster Siccensis Urbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine ulla dubitatione correxit*, &c. Rebus sic stantibus, & concilio Africano, quousque de Nicænis canonibus exactior inquisitio fieret, adhuc pendente, missi sunt legati in orientem ad Atticum Constantinopolitanum, & ad Cyrillum Alexandrinum, pro fidelissimis Nicæni concilii canonum exemplaribus. Antequam autem legati redirent, Bonifacium mori, & in ejus locum Cælestinum sufffici contigit. Cum itaque post explorata Græcorum exemplaria, in iis canones a Zosimo citatos non reperissent, non (quod hodie novatores hæretici faciunt) Zosimum de impostura, dolo malo ac fallacia arguerunt, neque ob eam causam Romanæ ecclesiæ juribus derogandum esse putarunt; sed potius submisso animo rogarunt, ut Romani pontifices majore cautela, judicioque maturiore, atque adeo diverso modo, quam hactenus factum, querelas ex Africa allatas susciperent, & prosequi demandarent; ut ubi negotia sunt exorta, ibi ob difficultatem prosecutionis transmarini judicii, per delegatos apostolicæ sedis commissarios episcopos in Africa terminentur ac finiantur, legatique de latere cum potentibus executoribus deinceps non mittantur. Hæc ex epistola synodali ad Cælestinum pontificem. Quisquis hac occasione existimat schisma conflatum, atque Africanam ecclesiam a communione Romanæ ecclesiæ, usque ad tempora Bonifacii II. centum prope annis plane divisam permansisse, longissime a veritatis tramite aberrat. Nam apertissimum est, communionem Africanæ ecclesiæ a Bonifacio, Cælestino, aliisve eorum successoribus permultis, ne quidem ad unius diei spatium, aut horæ unius momentum intercisam fuisse. Impostorem itaque & mendaciorum frigidum concinnatorem, callidumque veteratorem fuisse oportuit, qui epistolam illam plurimis mendaciis scatentem nomine Bonifacii secundi ad Eulalium aliquem Alexandrinum episcopum, tempore Justini imperatoris mendaciter scriptam excogitavit; ut scilicet agmina sanctorum Africanorum martyrum, & confessorum, (qui pro fide catholica, in persecutione Vandalica, magna gloria certantes, atque agonem summa patientia consummantes, martyrii & confessionis palmam consecuti sunt) albo catholicæ ecclesiæ expungerent. Nam si integro abhinc sæculo, nempe a Bonifacio I. usque ad Bonifacium II. Africana ecclesia in schismate perseveravit, nihil est, ut interea aliquis legitima corona martyrii impartiri, vel in aliquo confessionis præmio munerari potuerit: cum Cypriani & Augustini Africanorum episcoporum sententia, certum exploratumque sit, nullam posse esse schismaticorum coronam & præmium, quæ non dantur nisi illis, qui in ecclesiæ catholicæ stadio legitime certarint. Hæc Baronius an. 419. num. 59. & sequentibus, usque ad 94.

Africani appellationis modum tanquam difficilem arguebant.

Mandata sive commonitoria 4. legatorum Zosimi Papæ.

Acta concilii.

Nicæni concilii exemplaria per legatos inquisita.

Bonifacius ante reditum legatorum mortem obiit.

Canones sub nomine concilii Nicæni in commoni-

b Nomine sextum, ordine temporis quintum.) Id quod supra positum est, Carthaginense concilium nomine secundum, vere post omnia alia Carthaginensia, tempore Cælestini celebratum esse, ex prædictis constat. Quare si ordinem temporis observari velis, hoc, quod hactenus sextum vulgo nominatum, & citatum legitur, quintum nominari necessum erit.

c Tempore Zosimi, Bonifacii, & Cælestini, &c.) Nam inchoatum est sub Pontificatu Zosimi; ejusdemque commonitorio, quo ad duo posteriora capita causam Apiarii presbyteri, & Urbani Siccensis episcopi concernentia, obtemperatum fuit. Primi autem capitis inquisitio, propter canones in Nicæno concilio, unde allegabantur, non inventos, ad reditum legatorum, exemplaria Nicæni concilii in oriente quærentium, suspensa fuit, idque patres concilii per synodicam Bonifacio significarunt. Quia vero legatos ad inquirendum exemplaria emissos, post obitum Bonifacii, & subrogatum illi Cælestinum, revertisse contigit, reliqua quæ deinceps in synodo acta leguntur, sub Cælestini pontificatu contigerunt, eumdemque per literas synodicas, infra in fine concilii Africani extantes, certiorem reddiderunt. Baronius præd. anno, num. 71. 72. 73.

d De modo prosequendæ appellationis.) In hoc concilio non idipsum jus appellandi ad sedem apostolicam, sed tantum modum prosequendæ appellationis per legatos a latere controversum fuisse, unicum, quod Dei nutu circa hæc tempora contigit, Antonii Fussalensis episcopi exemplum testatur. Hic cum ob enormia quædam scelera, agente contra eum S. Augustino, ab Africanis episcopis, munere, officio & ministratione episcopali privatus; honori vero & episcopali ordini ac titulo relictus fuisset (Augustino, qui his conciliis interfuerat, epist. 261. edit. Plant. tom. 2. attestante) ad Bonifacium Zosimi successorem, acceptis a primate Numidiæ literis commendatitiis, appellans, dixit: *aut in mea cathedra sedere debui, aut episcopus esse non debui.* Bonifacius acceptis literis in commendationem Antonii a primate Numidiæ scriptis, magna cautela, quod S. Augustinus laudat, pro eodem rescripsit, eo temperamento adhibito, si nulla videlicet subreptio intercessisset. Nam in literis hæc apposuit [a]: *Si ordinem rerum nobis fideliter indicavit*, &c. Bonifacio interim defuncto, contigit eamdem causam ad Cælestinum ejus successorem integre devolvi, addita Fussalensium querela, quod S. Augustinus perditissimum hominem illis episcopum dedisset. Cum itaque hoc rerum statu adversarius jactaret fore, ut Cælestinus pontifex legatos militum comitatu stipatos mitteret, qui invitis etiam & rebel-

duinus, sic se habent. *Igitur episcopi, cum de his omnibus prout divinarum legum reverentia poposcerat, decrevissent, sed & de observatione Paschæ antiquum Canonem, per quem nulla de reliquo varietas oriretur ecclesiis, sanctum concilium tradidisset; omnibus rite dispositis, ecclesiarum pax, & fides in Orientis, atque occidentis partibus una eademque servata est. Hæc de ecclesiastica historia* (nempe ex Rufino lib. 2. hist. eccles. cap. 6.) *necessario credimus inserenda.* Sequitur in collectione Isidori, epistola Africani Concilii ad Cælestinum Papam, quæ superius edita est. Et in fine additur, *Explicit Concilium sextum Carthaginense.*

rebellantibus Fussalensibus, Antonium in sedem suam & episcopatus administrationem restituerent: S. Augustinus epist. præd. 261. ad Cælestinum pontificem scripta, post alia ad finem hæc precatur. *Accipe*, inquit, *nunc, quæ post ejus sanctæ memoriæ viri* (nempe Bonifacii Papæ) *in Africa litteras gesta sunt, & subveni hominibus opem tuam in Christi misericordia multo avidius quam ille poscentibus, a cujus inquietudine desiderant liberari. Judicia quippe illis, & publicas potestates, & militares impetus, tanquam executores apostolicæ sedis sententiam, sive ipse, sive rumores creberrimi comminantur: ut miseri homines Christiani catholici graviora formident a catholico episcopo, quam cum essent haeretici, a catholicorum imperatorum legibus formidabant. Non sinas ista fieri, obsecro te per Christi sanguinem, per apostoli Petri memoriam, qui Christianorum præpositos populorum monuit, ne violenter dominentur inter fratres.* Hoc est, quod Patres Africani ad eumdem Cælestinum pontificem ex Carthaginensi concilio scripserunt his verbis: *Executores etiam clericos vestros quibusque * petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere.* Unde satis perspicuum est, quod sicut Augustinus, ita & reliquos Africanos episcopos apostolicæ sedis judicium, quod pro confirmandis a se latis sententiis, defendendisque contra impugnantes implorabant, non refugisse, executionem etiam judicii non denegasse, sed tantum modum judicandi, & exequendi cum militibus & magistratuum apparitura, exhorruisse. Quid quod S. Augustinus prædicta epistola 261. ad Cælestinum Pontificem Antonio respondens, ostendit frequentissime accidisse, ut episcopi Africani episcopatus administratione in Africa privati, post appellationem ad sedem apostolicam interpositam, eamdem condemnationis sententiam impetrarint; *Existat*, inquit, *exemplo, ipsa sede apostolica judicante, vel aliorum* (Africanorum & orientalium, &c.) *judicia firmante, quosdam pro culpis quibusdam, nec episcopali privatos honore, nec relictos omnimodo impunitos: quæ, ut a nostris temporibus remotissima, non requiram, recentia memorabo. Clamet Priscus provinciæ Cæsariensis episcopus: aut ad primatum locus, sicut ceteris, & mihi patere debuit; aut episcopatus mihi remanere non debuit. Clamet alius ejusdem provinciæ Victor episcopus, cui relicto in eadem pœna, in qua & Priscus fuit, nusquam nisi in diœcesi ejus ab alio communicabatur episcopo: clamet, inquam: aut ubique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui. Clamet tertius ejusdem provinciæ Laurentius episcopus, & prorsus hujus vocibus clamet. aut in cathedra, cui ordinatus sum, sedere debui, aut episcopus esse non debui. Sed quis ista vituperet, nisi qui parum attendit, nec inulta omnia relinquenda, nec uno modo omnia vindicanda?* Unde quam frequenter Africani episcopi sedem apostolicam appellarint, quamque imperite & subdole insultantes jactent hæretici Zosimum Papam jus appellandi ab Africana ecclesia suffurari conatum esse, nemo non videt. Accedit quod in ipso commonitorio Zosimi Papæ, ubi agitur de primo mandato, canon septimus concilii Sardicensis, sub nomine concilii Nicæni citatus, hoc quod diximus evidenter ostendat. Nam in illo decernitur, quod Romanus Pontifex si velit, duplici modo possit appellantis justitiæ subvenire. Uno modo, per literas scribendo episcopis finitimæ regionis, ut diligenter de causa inquirant atque definiant. altero modo per legatos a latere in Africam missos, qui præsentes cum episcopis causam appellantium audiant & judicent. Si itaque Africana ecclesia penitus denegasset jus appellandi, & non tantum modum prosequendæ appellationis posteriorem, non ille canon septimus, sed ejusdem concilii canon quartus & quintus citandus fuisset. Nam his duobus canonibus tantum de jure appellandi agitur. Plura hac de re vide apud Baron. anno 419. num. 49. usque ad 90. inclusive.

e Legatis viginti duobus.) Una cum Aurelio & apostolicæ sedis legatis, ex Africanæ ecclesiæ provinciis intersuerunt electi judices sive legati, omnes numero viginti duo, quorum nomina subscripta habentur infra in concilio Africano, canone 100. Quod vero habetur hic in principio & fine, huic synodo subscripsisse ducentos decem & septem episcopos, sic intelligendum est, quod quisque ex illis postea subscripsit in sua ecclesia iisdem decretis, quibus legatos suos ab ea provincia missos subscripsisse sciret. Baron. anno 419. n. 59.

f Ejusque provinciale.) Quia primas ejus loci Aurelius, quod in provincialibus fieri solet, præsedit, etiamsi sedis apostolicæ legati præsentes essent, qui non ad præsidendum, sed tantum ad quædam nomine Romanæ ecclesiæ cum Africanis tractanda missi erant. Bellarmin. lib. 1. de concil. cap. 20.

g Post consulatum gloriosissimorum, &c.) Anno nimirum Christi 419. qui est Bonifacii 1. Honorii imperatoris 25. & Theodosii 12.

h Commonitorium.) Mandata legatis scripto impertita, commonitoria nominantur. Baronius anno 419. num. 60. Cap. 2. Commonitorium quid.

i In concilio Nicæno.) Ea quæ hic sub nomine concilii Nicæni recitantur, canone 7. concilii Sardicensis expressa habentur. Quas ob causas vero septimus, aliive plures canones Sardicenses in hac synodo sub nomine concilii Nicæni allegati fuerint, diximus supra in notis ejusdem Sardicensis concilii, verbo, *approbatum*, & verbis, *canones Sardicenses*. Cap. 3.

k Placuit autem ut si episcopus.) Duplex prosequendæ appellationis via hoc septimo canone Sardicensis concilii allegatur. Una, ut Romanus Pontifex cognitionem causæ comprovincialibus episcopis, si velit, delegare possit; altera, qua, si necessum esse judicet, legatos a latere mittendi potestatem habeat. Hic modus posterior Africanis displicebat, si legati militum, & præfectorum comitatu stipati mitterentur. Itaque cum Zosimus Pontifex demandarit, per suos in Africam missos legatos, hunc canonem in conventu Africanorum recitari; indubitatum est, eos non de jure appellandi, sed tantum de prosequendæ appellationis modo posteriore, controversiam hanc quinquennalem commovisse. Duplex appellandi via, & utra Africanis displicuerit.

l Ex Sardicensi concilio.) Non levis conjectura est, hunc locum corruptum, & hæc verba, *ex Sardicensi concilio*, huic textui inserta esse, & fortasse ex marginali notatione (in margine enim ponitur *in Sardicensi concilio*) in textum irrepsisse. Quamvis enim verba commonitorii, quæ sequuntur, canone 17. concilii Sardicensis habeantur; nihilominus tamen prædicta verba *ex Sardicensi concilio*, non debent poni in textu. Citantur enim ex Zosimi commonitorio, quod legati Roma attulerant. In quo cum profiteantur, se ex Nicæno concilio canones citare, ut patet supra cap. 2. non minus hoc, quam præcedens caput de appellatione episcoporum, aliquo canone Nicæni concilii ab iis confirmatum fuisse oportuit. Accedit, quod sanctus Augustinus Hipponensis episcopus, verbis commonitorii recitatis cap. 7. subjungat: *Et hoc nos servaturos profitemur, salva diligentiore inquisitione Nicæni concilii.* Quibus verbis judicat se accepisse canonem, tanquam ex Nicæno concilio citatum. Prima. Secunda. Corrupta hæc esse non improbabile videtur.

Hoc idem profitentur patres concilii Africani, epist. ad Bonifacium. Unde illud, *ex Sardicensi*, in textu positum, locum habere non posse, liquido constat: eoque minus, quod iidem Africani patres videantur illud concilium plane ignorasse; cum in epistola ad Cælestinum versus finem scribant: *Nam ut aliqui tanquam a tua sanctitatis latere mittantur, nulla invenimus patrum synodo definitum.* Quod dicere non potuissent, si Sardicense, in quo diserte illud can. 7. sancitum est, ex allegatione legatorum, aut aliter cognovissent. Eosdem concilium Sardicense ignorasse, confirmari potest ex S. Augustino, ubi ostendit se non agnovisse ullum concilium Sardicense, nisi illud Arianorum conciliabulum, quod supra post legitimum, & germanum Sardicense subjunximus. Qua de causa canones Sardicensis concilii in hoc commonitorio Zosimi sub nomine concilii Nicæni citentur, diximus supra in notis concilii Sardicensis, verbis, *Approbatum*, & *canones*. Hæc ex Surii annotationibus in hunc canonem. Bellarm. lib. 2. de Rom. pontif. cap. 25. Baron. anno 419. num. 19. An id, quod ab Africanis Milevitani concilii can. 22. constitutum fuerat, ne presbyteri, diaconi, & subdiaconi transmarina judicia appellarent, Zosimus probarit, vel potius hoc eodem commonitorio improbarit, Baronius præd. loco non immerito in dubium vocat: tum quod his temporibus Cælestium, & Apiarium presbyteros appellantes audierit: tum etiam quod nullam contradicendi occasionem habuissent Africani, si eadem in commonitorio observari voluisset, quæ ipsi in Milevitano concilio II. can. 22. vel saltem in Africano can. 92. ante constituerant. Hoc esse videtur quod iidem a Cælestino in literis contenderunt, ubi ajunt; *Presbyterorum quoque & sequentium clericorum improba refugia (sicuti te dignum est) repellat sanctitas tua.* Ita Baron. anno prædicto num. 70. Canon. de libris sacræ scripturæ, sub concilio Carthaginensi tertio extans, num. 47. hoc vel alio concilio sub Bonifacio editus videtur. Nam ad finem de confirmatione canonis per Romanum pontificem ista ibi subjiciuntur: *Hoc etiam fratri, & consacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium episcopis pro confirmando isto canone innotescat, quia a patribus ista accepimus in ecclesia legenda. Liceat etiam legi passiones martyrum, cum anniversarii dies eorum celebrantur.* Vide notas canonis 47. concilii Carthaginensis III. An presbyterorum & diaconorum appellationes transmarinas Zosimus approbarit.

Observatio P. Antonii Pagi
Ad An. Ch. 419. n. 23. & seq.

Baronius Synodum Carthaginensem *post Consulatum Honorii XII. & Theodosii VIII. Augg. VIII. Kalend. Junii*, hoc scilicet anno habitam, quæ *Sexta*, vulgo dicitur,

citur, *Quintam* appellandam censuit. Verum jam ostendimus, eum perperam ordinem Conciliorum Africanorum immutasse, eaque in re Eruditos omnes contrarios habuisse. Sequitur post hanc Synodum in Tomis Conciliorum alterius titulus his verbis conceptus: *Post consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodosii VIII. Augg. III. Kalendas Julii Carthagine, in Secretario Basilicæ restitutæ, cum Aurelius Episcopus una cum Faustino Ecclesiæ Potentinæ Provinciæ Italiæ Piceni, Legato Romanæ Ecclesiæ*, &c. Sed hæc duo Concilia non esse putavit Baronius, & cum eo Peronius Cardinalis cap. 48. Replicæ suæ ad Magnæ Britanniæ Regem, verum duas tantum actiones unius ejusdemque Concilii. Cum tamen veteres conciliorum Africanorum Collectores, prius *sextum*, posterius *septimum* inter Carthaginensia appellent, ab eis in modo loquendi non videtur discedendum. In priori quod *Plenarium* fuit, conditi canones 33. in posteriori canones tantum sex. In priori de Appellationibus ad Romanam Sedem actum est occasione *Apiarii* Siccensis Ecclesiæ Presbyteri, a suo Episcopo ex Ecclesia Siccensi amoti, qui ad Zosimum appellarat, hicque statim *Faustinum* Potentiæ in Piceno episcopum cum duobus aliis Legatis in Africam destinarat, ut *Apiarii* causam retractarent. Mortuo enim paulo post Zosimo *Apiarii* causa in plenaria synodo Africæ hoc anno coacta, disceptata est, ut pluribus narrat Baronius.

Concilium illud vulgo *Sextum* appellatum, non solum annis quinque non duravit, ut vulgaris fert sententia; sed nec usque ad reditum Legatorum, qui ad *Cyrillum* Alexandrinum & *Atticum* Constantinopolitanum missi sunt, jussu ejusdem concilii, ad exquirenda Nicæni concilii statuta, quæ hoc anno adducta sunt mense Novembri, & ex Africa ad Bonifacium Papam missa, hoc etiam anno 8. Kal. Decembr. ut fidem facit titulus symboli Nicæni in concilio vulgo Africano sub n. 104. *Exemplaria Concilii Nicæni directa sub die VI. Kal. Decemb. post Consulatum Honorii XII. & Theodosii VIII. Bonifacio Urbis Romæ Episcopo*. Quibus ex verbis Emin. Card. Norisius lib. 1. Hist. Pelag. cap. 18. refellit Metachronismum Baronii hæc de Innocentio, & Marcello Legatis Africanis num. 73. scribentis: *Antequam Legati redirent, contigit Bonifacium mori, & in ejus locum suffici Cælestinum*, qui juxta Baronium anno 423. Pontificatum iniit. Cur enim Legati hoc anno ex Africa profecti pleno quadriennio Alexandriæ & Constantinopoli morati fuissent? In eam opinionem Baronius descendit, quod legens epistolam ad Cælestinum a synodo Africana scriptam, vidit adhuc sub *Cælestino* in causa Apiarii *Faustinum* Legatum degisse Carthagine, indeque ejusdem causæ cognitionem usque ad Cælestini Pontificatum protractam existimavit. Sed bis *Faustinus* in ejusdem *Apiarii* causa Legatus in Africam venit. Primo quidem anno præcedenti sub Pontificatus Zosimi finem, ac paucos menses Carthagine moratus, cum *Apiarium* Episcopis Africanis conciliasset, Romam reversus est. At idem *Apiarius Cælestino* Pontifice immanium criminum iterum accusatus, damnatusque Cælestini patrocinium imploravit, a quo ecclesiasticæ communioni restitutus est, misso in Africam iterum *Faustino* Legato, ut cum Episcopis Apiarii causam retractaret. Hic vero conscientiæ reæ stimulis actus universa crimina, quæ diu perfricta fronte negarat, tandem confessus est. Quæ omnia in synodi Africanæ epistola ad *Cælestinum* narrantur. Quare certum esse debet concilium Carthaginense tam *Sextum* quam *Septimum*, ita vulgo appellata, eodem anno initium, & finem accepisse.

JOANNIS DOMINICI MANSI ADMONITIO

In Concilium Carthaginense an. CCCCXIX.

Viri Cll. Ballerini fratres Concilium Carthagine habitum an. CCCCXIX. *quamquam legerunt in Labbeo, adhuc tamen recudendum censuerunt prout reperire sibi licuit in antiquissimis Codd. MSS. Italicis, dederuntque inter documenta juris canonici veteris adjecta novæ editioni a se adornatæ operum S. Leonis Magni Tom. III. pag. 635. Ego consilium eorum sequens iterum evulgandum hic pariter censui, quamquam & Labbeanam editionem non expunxi. Reddidi tamen non decurtatum, ut est apud Ballerinos, sed integrum prout illud suppeditat vetustissimus Codex Lucensis, de quo sæpe alias dictum est.*

INCIPIT CONCILIUM CARTHAGINEN.

TITULI XL.

Incipiunt Constituta, quæ apud Karthaginem acta sunt.

(P. C.) Gloriosissimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodosii VIII. Augustorum VIII. Kal. Jun. Karthagine in Secretario Basilicæ Fausti.

I. AUrelius Papa una cum Valentino primæ Sedis Provinciæ Numidiæ, Faustino episcopo ecclesiæ Potentinæ Provinciæ Italiæ Piceni legatus Ecclesiæ Romanæ, sed & Legati diversarum Provinciarum Affricarum, idelt Numidiarum duarum Bizacenæ, Mauritaniæ Sitifensis, & Mauritaniæ Cæsariensis, sed & Tripolim, & Vincentio Culsitano Fortunatiano Neapolitano, & ceteri Episcopi Provinciæ Proconsolaris CCXVIII. necnon Philippo, & Asello presbyteri Legatis Romanæ Ecclesiæ, qui cum consedissent adstantibus diaconis, Aurelius episcopus dixit: post diem præstitutam concilii, ut recordamini fratres beatissimi, multa flagitati sunt expectantes fratres nostros, qui nunc ad præsentem synodum legati advenerunt, quod gestis congregationis cœtus gratias referimus. Superest ut tam exemplaria Nicæni Concilii, quæ nunc habemus, & a patribus constituta sunt, quam etiam hic a decessoribus nostris eamdem synodum firmantes, vel quæ formam per omnes clericorum gradus, a summo usque in ultimos salubriter ordinata sunt, in medio proferantur.

Ab universo Concilio dictum est: proferantur. Daniel Notarius recitavit. Nicæni Concilii Fidei professio vel statuta ita se habent; & cum recitaret. Faustinus episcopus Plebis Potentinæ Provinciæ Italiæ Piceni Legatus Romanæ Ecclesiæ dixit: injuncta nobis sunt a Sede Apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis cum Beatitudine tractanda. Sicuti & gestis superioribus meminimus, hoc est de canonibus ut conserventur, & constitutio eorum, & consuetudo, quia & aliqua ordine, & canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt.

De his ergo si placet Beatitudini vestræ tractemus, & postea cetera quæ acta, vel inchoata sunt inserta firmabuntur. Ut & ad sedem venerandam rescriptis vestris intimare possitis, ad quæ nos admonuisse apud venerabilem Papam evidenter clareat. Licet & capitula actionum jam inserta sunt gestis, de ipsis ergo, ut superius dixi,

dixi, quid vestræ beatitudini placeat, agere debeamus. Veniat ergo commonitorium in medio, ut scire possit vestra Beatitudo, quid in eo contineatur. Aurelius episcopus dixit: proferatur commonitorium, quod fratres, & consacerdotes nostri actis nuper allegaverunt, & cetera, quæ acta, vel agenda sunt, subsequentur.

Daniel Notarius recitavit commonitorium Fratri Faustino episcopo, & filiis Philippo, & Asello presbyteris Zosimus episcopus. Vobis commissa negotia. Non latet etiam vos ita ac se nostra ibi immo quia nostra ibi in vobis præsentia est cuncta peragere maxime cum & hoc nostrum possitis habere mandatum, & verba canonum, quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inseruimus. Ita enim dixerunt fratres in concilio Nicæno cum de episcoporum appellatione decernerent. Placuit autem, ut si episcopus accusatus fuerit, & judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo dejecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad beatissimum ecclesiæ Romanæ episcopum, & voluerit audiri, & justum putaverit, ut renovetur examen, scribere his episcopis dignetur qui in finitima, & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si quis rogat causam suam iterum audiri, & deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi quod velit, & quid æstimet; & si decreverit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis judicent habentes authoritatem ejus, a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos, ut negotium terminum imponant; faciet quod sapientissimo consilio suo judicaverit. Et cum recitaret; Alypius episcopus ecclesiæ Tagastensis legatus Provinciæ Numidiæ dixit: de hoc jam superioribus etiam literis scripsimus, & id nos servaturos profitemur quod in Nicæno constitutum est. Adhuc tamen me monet quoniam cum inspiceremus Græca exemplaria hujus synodi Nicænæ ista ibi nescio qua ratione minime invenimus. Unde petimus venerationem tuam sancte Papa Aureli, ut quia hoc autenticum Concilii Nicæni in Urbe dicitur esse Constantinopolitana, aliquos cum scriptis tuæ sanctitatis mittere digneris; & non solum ad ipsum sanctum fratrem nostrum Constantinopolitanum episcopum, sed etiam Alexandrinæ & Antiochenæ venerabiles sacerdotes, qui hoc nobis concilium sub astipulatione litterarum suarum dirigant, ut omnis postmodum ambiguitas auferatur. Quia nos, ita ut Frater Faustinus adtulit minime invenimus, ista nos tamen paulis perseveraturos, ut ante dixi, donec integra exemplaria veniant profitemur. Petendus est autem litteris nostris etiam venerabilis ecclesiæ Romanæ episcopus Bonifacius, & ipse quoque dignetur ad memoratas Ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria prædicti Nicæni Concilii, qui secunt possint scripta perferre. Nunc autem memorati Nicæni Concilii qualia exemplaria habemus, his gestis sociamus.

Faustinus episcopus legatus Romanæ ecclesiæ dixit: nec vestra sanctitas præjudicat ecclesiæ Romanæ, si de hoc capitulo, sive de aliis, quia ut dicere dignatus est Frater, & coepiscopus noster Alypius esse canones. Sed hæc ipsa ad sanctum, ac beatissimum Papam nostrum scribere dignemini, ut & ipse integros canones inquirens cum vestra sanctitate de omnibus constitutis tractare possit. Sufficit autem, ut & ipse beatissimus episcopus urbis Romæ, sicuti & vestra sanctitas apud se tractat, ita & ipse inquirat, ne contentio inter ecclesias nasci videatur, sed magis caritate fraterna deliberare possitis ipso scribente quid melius observari debeat.

Aurelius episcopus dixit: præter ista, quæ deprompsimus actis, necesse est ut etiam nostra parvitas litteris sancto Fratri, & consacerdoti nostro Bonifacio singula quæ tractamus plenissime intimemus. Universum concilium dixit: placet.

Novatus episcopus legatus Mauritaniæ Sitifensis dixit: nunc meminimus in præsenti commonitorio lectum etiam de presbyteris, vel diaconibus continere qualiter audiri ab episcopis suis, vel a finitimis debeant, quod in Nicæno Concilio minime legimus, unde hoc ipsum jubeat sanctitas vestra recitari. Aurelius episcopus dixit: recitetur ad locum etiam hoc quod deposcitur.

Daniel Notarius recitavit: de appellationibus aut clericorum, idest minoris loci est ipsius synodi certa responsio, de qua re acturi sitis credimus inserenda; quod ubi taliter dictum est. Osius episcopus dixit: quod me adhuc moveat reticere non debeo. Si episcopus quis forte iracundus, quod esse non debet, cito, aut aspere commoveatur adversus presbyterum, sive diaconum suum, & interminare eum de ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem, habeat potestatem ejectus ut finitimos interpellet, ut causa ejus audiatur, & diligentius tractetur, quia non oportet ei negari audientia rogantia rogandi. Et ille episcopus, quia ut juste, aut injuste rejecit patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut aut probetur ejus, aut emendetur sententia, & cætera.

Augustinus episcopus ecclesiæ Ipponiensis Provinciæ Numidiæ dixit: & hoc nos servaturos profitemur salva diligentiora inquisitione Nicæni Concilii.

Aurelius episcopus dixit: si hoc etiam omnium vestræ caritati placet responsione firmate. Universum concilium dixit: omnia quæ in Nicæno concilio statuta sunt placent nobis omnibus.

Jocundus episcopus ecclesiæ Sufetulæ Bizacenæ dixit: quod statum est in Nicæno Concilio violari a quoquam nullatenus potest.

Faustinus episcopus Legatus ecclesiæ Romanæ dixit: adhuc secundum professionem sanctitatis vestræ tam sancti Alypii quam etiam Fratris nostri Jucundiali, qua infirmari quod non debeant, sed cum jam in dubium ipsi canones venerint ergo ut placet nobis, & beatitudini vestræ ad sanctum, & venerabilem ecclesiæ Romanæ episcopum vestra sanctitas scribere dignetur, ut & ipse quod & sanctus Augustinus statuere dignatus est deliberare possit. Utrum & hoc consentiendum sit, ac reticendum, hoc est de appellationibus inferioris gradus. Si ergo in dubium vent, & de hoc capitulo, justum est, ut beatissimæ sedis Apostolicæ episcopus informari debeat, si tamen adprobatis canonibus hoc non inveniri possit.

Aurelius episcopus dixit: etiam quod du

dum vestræ caritati intimavimus hunc patimini tam exemplaria statutorum Nicæni Concilii, sed ut quod hic salubriter a nostris decessoribus constituta secundum ejusdem concilii formam, vel quæ nunc ordinata sunt recitari, & gestis inseri. Omne concilium dixit: exemplaria Fidei, & statuta Nicænæ Synodi, quæ ad nostum concilium per beatæ recordationis olim prædecessorem tuæ sanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum episcopum adlata sunt, sed & quæ patres ea exempla sequentes hic constituerunt, vel nunc communi tractatu constituimus his gestis ecclesiasticis inserta manebunt, ita ut superius dictum est venerabilibus viris Antiochenæ, & Alexandrinæ, sed & Constantinopolitanæ ecclesiarum episcopos scribere vestra beatitudo dignetur, ut exemplaria verissima Concilii Nicæni dirigant sub astipulatione letterarum suarum, quod declarata veritas capitula quæ in commonitorio præsente, fratre & coepiscopo nostro Faustino, sed & presbyteri Philippus, & Asellus secum adtulerunt collecta synodus de hoc in secundo tractavimus, ut aut ibidem reparata a nobis firmabuntur, aut si non inventa fuerent silebunt. Daniel notarius recitavit vel ejus statuta ita se habent, ut superius lectum est titulos XXI. ex ordine retractavit, & cum recitaret.

I.

Statuta Nicani observanda.

AUrelius episcopus dixit: hæc ita apud nos habentur exemplaria statutorum, quæ tunc fratres nostri de concilio Nicæno secum detulerunt, cujus formam servantes hæc quæ sequuntur constituta a nobis custodiuntur.

II.

De Trinitate.

Universum Concilium dixit: Deo propitio pari professione fides ecclesiastica, quæ per nos traditur in hoc cœtu glorioso primitus confitenda est. Tunc demum ordo ecclesiasticus singulorum, & consensu omnium adserendus, ad comprobandas Fratrum, & coepiscoporum nostrorum nuper promotorum mentes ea proponenda sunt, quæ a patribus certa dispositione accepimus, ut Trinitatis quam nostris in sensibus consecratam retinemus, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti unitatem, quæ nullam noscitur habere differentiam, sicut didicimus, ita Dei populos instruemus. Ab universis episcopis dictum est: plane sic accepimus, sic tenemus, sic docemus fidem evangelicam vestra doctrina sequentes.

III.

De Continentia.

Aurelius episcopus dixit: cum præterito concilio de continentiæ, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres, qui constrictione quadam castitatis per consecrationes adnixi sunt Episcopi, inquam, presbyteri, & diaconi, ita placuit ut decet sacros antistites, ac Dei sacerdotes, nec non & levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod a Domino postulant impetrare, ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus. Faustinus episcopus ecclesiæ
B Potentinæ Provinciæ Piceni legatus Romanæ ecclesiæ dixit: placet ut episcopus, presbyter, & diaconus, vel qui sacramenta contrectat, pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineant. Ab universis episcopis dictum est: placet ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altari inserviunt.

IIII.

De terminis Patrum.

Aurelius episcopus dixit: avaritiæ cu-
C piditatis, quam rerum omnium malorum mater esse nemo quis dubitet, proinde inhibendum est, unde quis alienos fines usurpet, aut per præmium terminos Patrum statutos transcendat.

V.

Ut nullus clericus fœneret.

Nec omnino cuiquam clericorum liceat de qualibet re fœnus accipere, quanquam novellæ suggestiones, quæ obscuræ sunt, vel sub diverso genere
D latent, inspecti a nobis formam accipient, ceterum de quibus apertissime scriptura sanxit, non ferenda sententia est, sed sequenda, proinde quod in laicis reprehenditur, at multo magis debet in clericis prædamnari. Universi dixerunt: nemo contra prophetas, nemo contra evangelia facit sine suo periculo.

VI.

De Chrismate, vel reconciliatione, & puellarum consecratione.

E Fortunatus episcopus dixit: in præteritis conciliis statuta meminimus, ut chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non & puellarum consecratio a presbyteris non fiat; si quis emerserit hoc facere, quid de eo statuendum sit. Aurelius episcopus dixit: audivit dignatio vestra suggestione Fratris, & coepiscopi nostri Fortunati quid ad hæc dicitis? Ab universis episcopis dictum est. Chris-

mæ

mæ confectio, & puellarum consecratio a presbyteris non fiat, vel reconciliare quemquam eis minime licere in publica missa, omnibus placet.

VII.

De reconciliandis infirmis.

Aurelius episcopus dixit, si quisquam in periculo fuerit constitutus, & reconciliari se divinis altaribus petierit, si episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare, quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab universis episcopis dictum est, placet quod sanctitas vestra necessario nos instruere præceptis.

VIII.

In accusatione Episcoporum criminosi non debent admitti.

Numidius episcopus Maxilitanus dixit, præterea sunt quamplurimi non bonæ conversationis, qui extimant majores natu, vel episcopos passim vageque in accusatione pulsandos, debent tam facile admitti contra apostolicam regulam necne? Aurelius episcopus dixit placet igitur caritati vestræ ut is qui aliquibus sceleribus inretitus est, vocem adversus majores natu non habeat accusandi. Ab universis episcopis dictum est: si criminosus est non admittatur.

VIIII.

De excommunicatis.

Augustinus episcopus ad Legatos Provinciæ Numidiæ dixit; hoc statuere dignemini, ut si qui forte merito facinorum suorum ab ecclesia expulsi sunt, & si ab aliquo episcopo, aut presbytero fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius perfugientes sui episcopi regula reddi debere. Ab universis episcopis dictum est: omnibus placet.

X.

De his qui excommunicati audent erigere altare, & sacrificare.

Alypius episcopus ecclesiæ Thagastensis Provinciæ Numidiæ dixit; nec illud prætermittendum est, ut si qui forte presbyter ab episcopo suo correptus tumore vel superbia inflatus putaverit separatim se sacrificium Deo offerre, vel aliud erigendum altare contra ecclesiasticam fidem, vel disciplinam crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis Provinciæ Numidiæ dixit: necessario disciplinæ ecclesiasticæ & fidei congrua sunt quæ Frater noster Alypius prosecutus est, proinde quid exinde videtur vestræ dilectioni proferte. Ab universis episcopis dictum est; si quis presbyter a Præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos episcopos conveniri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari; quod nisi fecerit, sed superbia magis, quod absit, inflatus, secernendo se ab episcopi sui communione, separatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, nihilominus & locum admittat. At si querimoniam justam adversus episcopum habuerit inquirendum erit.

XI.

Qualiter episcopi, presbyteri, & diaconi audiantur.

Felix episcopus dixit; suggero secundum statuta veterum conciliorum, ut si quis episcopus, quod non optamus, in reatum aliquod incurrerit, & si nimia fuerit necessitas ut non possint plurimi congregari, in crimine remaneat, a duodecim episcopis audiatur, & a sex vel septem cum proprio episcopo presbyter audiatur, & a tribus diaconus audiatur.

XII.

De ordinandis episcopis.

Aurelius episcopus dixit quid ad hæc dicit sanctitas vestra: ab universis episcopis dictum est, a nobis veterum statuta debere servari sicuti & consulto primæ cujuslibet Provinciæ Episcopo tam facile non temere præsumant multi congregati episcopi, episcopum ordinare, si vero necessitas fuerit III. episcopi in quocunque loco sint ejus præcepto ordinari debebunt episcopi; & si qui contra suam professionem, vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cœtu separabit.

XIII.

De episcopo legato Tripolitano, & de judicandis presbyteris.

Sane placuit de Tripolim propter inopiam Provinciæ, ut unus episcopus in legatione veniat, & ut presbyter ibi a quinque audiatur episcopis, & diacones tribus ut superius memoratum est.

XIV.

A

XIV.

Ut nullus clericus ad judicium publicum veniat.

Quiſquis vero epiſcoporum, presbyterorum, vel clericorum cum in eccleſia ei fuerit crimina inſtitutum, vel ſi vilis cauſa ei fuerit commota, & relicto eccleſiaſtico judicio publicis judiciis purgare ſe voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali; in civili vero perdat quod devicit ſi locum ſuum obtine- B
re maluerit. Sane & illud ſi ex conſenſu partium, qui electi fuerunt judices, etiam a pauciore numero quam conſtituta eſt non liceat provocare.

XV.

De Spectaculis.

Placuit, ut filii ſacerdotum ſpectacula ſæcularia non tantum non exhibeant, ſed nec expectare eis liceat; hoc ſemper chriſtianis omnibus interdictum ſit, ut ubi blaſphemiæ ſunt omnino non acce- C
dant.

XVI.

Ut clerici non ſint conductores.

Et ut epiſcopi, presbyteri, diacones non ſint conductores, aut procuratores, neque ulli turpi negatio, & inhoneſto victum quærant. Reſpicere enim debent ſcriptum eſſe, *nullus militans Deo impliceat ſe negotiis ſæcularibus.*

XVII.

Jubentur Lectores nubere.

Et ut Lectores cum ad annum pubertatis venerint cogantur uxores ducere, aut continentiam profiteri.

XVIII.

Clericus quod, vel quantum commodaverit, recipiat.

Et clericus ſi commodaverit pecuniam, pecuniam recipiat, eamdem ſpeciem quantum ei debetur accipiat.

XXIX.

Ante xxv. *annis nullum in ordine promovere.*

Et ut ante xxv. annis ætate diaconus vel presbyter nullus ordinetur, neque virgines conſecrentur, & ut Lectores populum non ſalutent.

XX.

De primatu Mauritaniæ Sitifenſis.

Primatum vero proprium cum Mauritaniæ Sitifenſis epiſcopi poſtularent omne concilium epiſcoporum Numidiæ conſentientibus omnibus Primatibus, vel univerſi epiſcopi Provinciarum Africanarum propter longi itineris novitatem habere permiſſa eſt, cum conſilio Karthaginenſis eccleſiæ factum eſt.

XXI.

De ordinandis Epiſcopis, vel Clericis.

Item placuit ut ordinatio epiſcoporum, vel clericorum, ut prius placita conſilii intimentur, eorum auribus ab ordinatoribus ſuis, ut ſi aliquid contra ſtatuta concilii fecerint, pœniteant.

XXII.

Ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur.

Dictum eſt enim *accipite, & edite*; cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere, & nec jam mortuos homines baptizari faciat præsbyterorum ignavia.

XXIII.

Ut bis in anno conſilia fiant.

Pro qua re confirmandum eſt in hac ſancta Synodo, ut ſecundum Nicæna ſtatuta propter cauſas eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plevium ſæpe votereſcunt, ſingulis quibuſque annis concilia fiant,
D ad quæ omnes Provinciæ quæ primas ſedes habent de conciliis ſuis binos, aut quantos elegerint legatos mittant epiſcopos congregatos, ut conventu integro plena poſſit eſſe auctoritas.

XXIV.

De accuſatis Epiſcopis.

Aurelius epiſcopus dixit: vero Epiſcoporum accuſator ad primates Provinciæ ipſius cauſam deferat accuſator, nec a communione ſuſpendatur cui crimen in-
E tenditur niſi ad cauſam ſuam dicendam electorum judicium dies ſtatuta literis evocatus minime occurrerit, hoc eſt intra ſpatium menſis unius, & die qua eum literas accepiſſe conſtiterit. Quod ſi aliquas veras neceſſitatis cauſas probaverit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum menſem integram habeat facultatem. Verum tandiu poſt men-

mensem secundum non communicet do- A nec purgetur. Si autem nec ad concilium universale anniversarium occurrere voluerit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse judicetur, tempore sane quo non communicat, nec in sua ecclesia, nec in parrocia communicet. Accusator autem ejus si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit, a communione non removeatur; si vero aliquando defuerit subtrahens se restituto in communione episcopo ipse removeatur accusator a communione. Ita tamen ut nec ipsi adimatur facultas cau- B sæ peragendæ sese ad diem occurrere noluisse sed non potuisse probaverit, illud vero ut cum agere cœperit, in episcoporum judicio si fuerit accusator ipsa persona culpabilis ad arguendum non admittatur, nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas adserere voluerit.

XXV.

De Presbyteris, vel Diaconis accusatis.

Si autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati adjunctos sibi ex vicinis C locis proprios episcopos legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusato petierint, ideſt in presbytero V. diaconi, duo episcopi causam discutiant, eosdem dierum & dilationem, & a communione remoti, & discussione personarum inter accusatores, & eos, qui accusantur forma servata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus episcopus loci cognoscat, & finiat.

XXVI.

De conjugalia clericorum.

Et ut filiis clericorum gentilibus, vel hæreticis, aut scismaticis matrimonio conjungantur.

XXVII.

De hæredibus Clericorum.

Ut episcopi, vel quicunque clerici in eos qui catholici christiani non sunt etiamsi consanguinei fuerint per donationes rerum suarum nihil aliquid conferant.

XXVIII.

Ut episcopi transmare non proficiscantur.

Episcopi trans mare non proficiscantur nisi consulto primæ sedis episcopo suæ cujusque provinciæ, ut ab eo præcipue possint sumere formatam, vel commendatitias epistolas.

XXIX.

De scripturis canonicis.

Et ut præter scripturas canonicas nihil in ecclesia legatur sub nomine divinarum scripturarum. Sunt autem & canonicæ scripturæ, ideſt veteris testamenti, Genesis, Exodum, Leviticum, Numeri, Deuteronomium, Jesum Nave, Judicum, Ruth, Regnorum Libri IIIIor, Paralypomenon, Libri II. Job, Psalterium, Salomonis, Libri V. Prophetarum, Esajas, Hieremias, Daniel Libri XII. cum Prophetarum Tobias, Judit, Ester, Hesdræ, Libri duo, Macchabeorum Libri duo. Novi Testamenti, Evangelia, Libri IIIIor. Actuum Apostolorum Liber unus, epistolarum Pauli Apostoli, numero XIV. Petri Apostoli duas, Johannis tres, Jacobi una, Judæ una, Apocalypsis Johannis Liber unus, hoc etiam Fratri, & consacerdoti nostro sancto Bonifacio urbis Romæ episcopo, vel aliis earum episcopis pro confirmando isto canone innotescant, quia & a Patribus ita accepimus in ecclesia legendum.

XXX.

De Continentia, & de his, qui sacramenta contrectant.

Addimus itaque Fratres Karissimi præterea cum de quorumdam clericorum quamvis lectorum erga uxores proprias incontiare ferretur, placuit quod est in diversis conciliis firmatum est, subdiaconus, qui sacra ministeria contrectant, D & diaconi presbyteri & episcopi secundum priora statuta, etiam ab uxoribus se continere, ut tanquam non habentes videantur esse. Quod nisi fecerint ab ecclesiastico removeantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi nisi maturiore ætate ut superius dictum est annorum xxx. ab universo concilio dictum est, quæ vestra sanctitas sanxit, juxte moderata, & sancta & Deo placita sunt, confirmentur in omnibus.

XXXI.

Ut nullus rem Ecclesiæ distrabat.

E

Quod si reditum non habet, & aliqua necessitas nimia cogit hanc insinuandam esse primato Provinciæ ipsius ut Fratrum statuto numero episcoporum, utrum faciendum sit arbitrentur. Et si tanta urget necessitas ecclesiæ, ut non possit ante consulere, saltem vicinos testes convocet episcopos, curans ad concilium

cilium omnium referre ecclesiæ necessitates; quod si non fecerit, reus Deo, & sancto concilio venditor honore amisso teneatur.

XXXII.

De Presbyteris lapsis.

Item confirmatum est ut si quando Presbyteri, vel Diaconi in aliqua gravi culpa convicti fuerint, qua eos a ministerio necesse sit removeri, non eis manus, vel tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur.

XXXIII.

De Baptizatis.

Neque permittendum, ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur.

XXXIV.

De Clericis audiendis, & de Appellationibus.

Item placuit, ut presbyteri, & diaconi, vel cæteri inferiores clerici in causis, quas habuerint, si de judicio episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, & inter eos quidquid causæ fuerint, finiant, consentientes eorum episcopi. Quod & si ab eis provocandum putaverint, non eis permittatur, nisi ad primatus suarum Provinciarum, aut ad universale concilium, sicut & de episcopis constitutum est: ad transmarinum autem qui putaverit appellandum, a nullo intra eadem provincia in communione suscipiatur.

XXXV.

De Excommunicatis clericis.

Item placuit universo Concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglecto, sive episcopus, sive quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ, ante audientiam, communionem præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

XXXVI.

De Accusatis.

Item placuit ut accusatus, vel accusator in eo loco ubi est, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere qualiter causa ejus finiatur.

XXXVII.

De his, qui ordines contemnunt.

Item placuit, ut quicunque clerici, vel diacom pro necessitatibus ecclesiarum non obtemperaverint episcopis suis volentibus eos (ad) honorem in sua Ecclesia promovere, nec in suo gradu ministrent, unde recidere noluerunt.

XXXVIII.

Ne quis res Ecclesiasticas sibi mancipet.

Ut Episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcunque prædia nomine suo, vel per alium excusandum comparant, tanquam rerum Dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in ecclesiam eamdem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenerit, faciant inde quod eorum proposito congruit: quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni tanquam reprobi judicentur.

XXXIX.

Ut non liceat Presbyteris res tituli venundare.

Ita etiam placuit, ut presbyteri non vendant rem ecclesiæ ubi sunt constituti, nescientibus episcopis suis, quomodo nec episcopis licet vendere prædia ecclesiæ inconsulto concilio, vel cuncto presbyterio sine ulla necessitate.

XL.

De rebus tituli non invadendis, & ut Episcopo non liceat matrici ecclesiæ rem tituli Presbyteri sui usurpare.

Aurelius episcopus dixit: juxta statuta totius Concilii congregati, & meæ mediocritatis sententiam, placuit facere rerum omnium conclusionem; universi tituli designati, & digesti hujus diei tractatum (sic) ecclesiastica gesta suscipient: Ea vero quæ adhuc expressa non sunt, cum cognoverimus die sequenti per fratres nostros Faustinum episcopum, Filippum, & Asellum presbyteros venerabili Fratri, & Coepiscopo nostro Bonifacio rescribemus. Et subscripserunt.

Aurelius episcopus huic schedulæ relectæ nobis subscripsi.

Valentinus episcopus primæ sedis Provinciæ Numidiæ subscripsi.

Faustinus episcopus ecclesiæ Potentinæ, Provinciæ Piceni legatus Sanctæ Ecclesiæ Romanæ huic gestæ subscripsi.

Aly-

Alypius epiſcopus eccleſiæ Thagaſtenſis legatus Provinciæ Numidiæ ſubſcripſi. A

Auguſtinus epiſcopus eccleſiæ Hipponiregio legatus Concilii Numidiæ huic cartulæ pro me, & concilio ſubſcripſi.

Poſſidius epiſcopus eccleſiæ Calamenſis legatus Provinciæ Numidiæ inferioris ſubſcripſi.

Vincentius epiſcopus Culſitanæ eccleſiæ ſubſcripſi.

Fortunatus epiſcopus Neapolitanæ eccleſiæ ſubſcripſi.

Pentadius epiſcop. Carpitanæ eccleſiæ ſubſcripſi.

Rufinus epiſcopus Eccleſiæ Mazenſis ſubſcripſi.

Prætextatus epiſcopus Siciliubenſis eccleſiæ ſubſcripſi.

Quodvultdeus epiſcopus Vetenſis eccleſiæ ſubſcripſi. B

Candidus epiſcopus Abitinenſis Germanicianorum eccleſiæ ſubſcripſi.

Gallonianus epiſcopus Utenenſis eccleſiæ ſubſcripſi.

Maximianus epiſcopus Aquenſis Regiorum legatus Provinciæ Bizacenæ ſubſcripſi.

Jucundus epiſcopus Sufetulenſis legatus Provinciæ Bizacinæ ſubſcripſi.

Maximinus epiſcopus Suffetanus legatus Provinciæ Bizacenæ ſubſcripſi.

Hilarianus epiſcopus Horreicelienſis legatus Provinciæ Bizacenæ ſubſcripſi.

Novatus epiſcopus Sitiſenſis ſubſcripſi.

Ninellus epiſcopus Suſurranenſis legatus Provinciæ Mauritaniæ Sitiſenſis ſubſcripſi. C

Laurentius epiſcopus Icoſitanus legatus Provinciæ Mauritaniæ Cæſarienſis ſubſcripſi.

Numerianus epiſcopus Rauguri enſis legatus ejuſdem Provinciæ ſubſcripſi

Leo epiſcopus Moptenſis legatus ejuſdem Provinciæ ſubſcripſi.

Alius Leo epiſcopus legatus Provinciæ Sitiſenſis ſubſcripſi.

Et cæteri epiſcopi CCXVIII. diverſarum Provinciarum ſubſcripſerunt.

Philippus presbyter legatus ſanctæ Eccleſiæ Romanæ his geſtis ſubſcripſi.

Aſellus presbyter legatus Eccleſiæ Romanæ his geſtis ſubſcripſi. D

Poſt hæc ſubditur epiſtola totius Concilii ad Bonifacium hoc titulo.

Incipit epiſtola ab omni Concilio ſupraſcripto ad Bonifacium Urbis Romæ epiſcopum ſcripta, & congeſta (ſic) quat ibidem apud Carthaginem confecta, per Fauſtinum epiſcopum, & Philippum, & Aſellum presbyteros directa.

Domino Beatiſſimo &c.

Quoniam Domino placuit &c.) *Eſt apud Labbeum ubi & variantes dedimus.* E

Abſolvitur hæc epiſtola ſic:

Explicit epiſtola ad Bonifacium urbis Romæ epiſcopum data.

Incipit epiſtola Attici epiſcopi Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ad Bonifacium urbis Romæ epiſcopum data, cum exemplariis Nicæni Concilii e Græco in Latinum translatis a beatiſſimis Cyrillo, & Attico epiſcopis Alexandrinæ, & Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, & directis per Innocentium presbyterum ſuum, & Aſellum ſubdiaconum eccleſiæ Carthaginenſis, ut ſuperius recitatum eſt. Fides Nicæni concilii cum titulis xx. Epiſtola vero ita continetur.

Atticus epiſcopus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſancto Fratri Bonifacio urbis Romæ epiſcopo ſalutem.

EDidi Canones SS. Patrum ολογραφα manu. Amen. Amen. Græca elementa literarum numeros exprimere nullus, qui tenuiter vel græci ſermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epiſtolis canonicis, quas mos latinus Firmatas appellat aliqua fraus falſitatis temere præſumeretur, hoc a patribus CCCXVIII. Niciam congregatis ſaluberrime inventum eſt, & conſtitutum, ut formatæ epiſtolæ hanc calculationis, ſeu ſubſcriptionis habeant rationem. Ideſt ut adſumantur in ſupputatione prima Græca elementa Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: ideſt (a) ΠΦC quæ elementa octogenarium ſeptuagentium ducenteſimum & primum ſignificant, numerus quoque Petri Apoſtoli prima litera, ideſt Π, qui numerus LXXXta ſignificat, ejus qui ſcribit epiſcopi prima littera cui ſcribitur ſecunda, accipientis tertia littera, civitatis quoque de qua ſcribitur quarta, & indictionis quæcunque fuerit idem temporis eorumdem qui fuerit numerus, adſumatur, atque ita his omnibus Græcis litteris, quæ ut diximus numeros exprimunt in unum ductis unamque cum collecta fuerit ſummam epiſtola teneat, qui accipit hanc omni cum cautela requirat, expreſſam addat. Præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium & nonum numerorum, qui ſecundum Græca elementa ſignificat Amen. Explicit.

Sequitur tandem epiſtola Aurelii ad Cæleſtinum Papam hoc titulo: Incipit epiſtola S. Aurelii epiſcopi ad S. Cæleſtinum epiſcopum urbis Romæ de adventu Apiarii.

Domino dilectiſſimo &c.

Optaremus ſiquidem admodum &c. *Eſt apud Labbeum.*

(a) Latinas voces Græcis literis expreſſit Latinus interpres.

Ex Suppl. Mansi p. 299. 300.

CONCILIUM CORINTHIUM

In causa Perigenis ad episcopatum Corinthium transferendi,

Anno CCCCXIX. circiter celebratum.

Anno 419. circiter.

PErigenes quidam ecclesiæ Corinthiæ presbyter, Patrensis episcopus renunciatus consecratusque fuerat a Metropolitano suo Corinthiorum episcopo. Euntem ad ecclesiam suam Patrenses rejecerunt; quare ille Corinthum regressus quietus aliquandiu mansit, donec ibi e vivis sublato Metropolitano, de illo substituendo populus cogitavit, ejusque rei gratia synodus habita est, consulturi fortasse num liceret in eo singulari rei eventu alterius diœcesis episcopum ad alteram transferri. Synodus substitutionem hanc probavit, postulandumque censuit a Bonifacio I. Romano Pontifice, ut ecclesiæ Corinthiorum episcopum daret Perigenem, virum optimum, & totius Ecclesiæ testimonio probatum. Bonifacius assensum præbuit; sed cum res illa iterum revocaretur in dubium, & provinciæ illius, Thessaliæ nempe episcopi rem dignam judicarent, ut in concilio totius provinciæ tractaretur, Bonifacius datis ad Rufum Thessalonicensem Metropolitanum literis signatis XIII. Kal. octobris *Monatio coss.* anno scilicet 419. mandavit, ut ipse apostolico nomine, nonnullis aliis adjunctis episcopis, de causa illa cognosceret, vetaretque ne Thessalorum concilium judicium illud usurparet. Qui fuerit causæ illius exitus discimus ex epistola Bonifacii II. Pontificis ad synodum mox apud Thessalonicam congregandam; scribit enim in illa apostolicæ sedis præsidium Perigeni profuisse. Hoc ergo concilium, Corinthi habitum, in quo Perigenis electio probata, & ad apostolicam sedem confirmanda transmissa fuit, laudat epistola Bonifacii ad Rufum, lecta in concilio III. Romano sub Bonifacio II. his verbis: *Corinthi Perigenem, sicut jamdudum a S. Synodo super ejus nomine pagina directa testatur, sanctum, & instituti optimi qualitate pollentem, civitatis suæ non tam accipere, quam retinere desiderant sacerdotem.* Id etiam repetit in altera epistola ad eundem Rufum scripta ac signata XIII. Kal. Octobr. *Monaxio V. C. Cos.* id est anno 419.

ANNO CHRISTI 419.

Vide concilium Africanum a can 94. usque ad 100. exclusive.

[a] CONCILIUM [1] CARTHAGINENSE [b] VII.

c XXXVIII. EPISCOPORUM.

In hac synodo recitati sunt canones 105. quorum magna pars habetur in Carthaginensi III. & in Milevitano II. Concilio supra excusis.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De excommunicatis, ut ad clericorum accusationem non admittantur.*

II. *De personis, quibus clericorum accusatio interdicitur.*

III. *De his qui primum crimen objectum non probarunt, ut ad cetera non admittantur.*

IV. *De personis quæ adversus clericos testimonium dicere probibentur.*

V. *De eo quem solo suo testimonio præsumpserit excommunicandum episcopus.*

a Junias, in conc. Afric. can. 94. & in eod. can. 127.

POST consulatum gloriosissimorum imperatorum Honorii XII. & Theodosii VIII. Augustorum, [2] III. Kalendas [2] Julii, Carthagine in secretario basilicæ Restitutæ, cum Aurelius episcopus una cum
Faustino ecclesiæ Potentinæ, provinciæ Italiæ Piceni, legato Romanæ ecclesiæ,
Vincentio Culusitano,
Fortunatiano Neapolitano,
Mauriano [3] Ulizibiritano,
Pentadio Carpitano,
Adeodato * [4] Simittuensi,
Rufiniano * Muzutensi,
Prætextato Sicilibrensi,
Quodvultdeo * Verensi,
Candido * Arbiritano,
* Galloniano [5] Uticensi, legatis provinciæ Numidiæ proconsularis,
Alypio Tagastensi,
Augustino Hippone Regiensi,

Possi-

1 Mss. Paris. Collegii Soc. Jesu. *Concilium Carthaginense VII. Episcoporum XVIII.* (forte XXIII.) *gestum æra quæ supra* (nempe superiori Concilio Carth. VI. indicata) *cui etiam interfuit prædicta Legatio Romanæ Ecclesiæ.* Hoc Concilium integrum supra in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ post n. 127. usque ad 134. Emendationes, & variæ lectiones sunt ex iisdem Mss. de quibus ad Concil. Carth. VI. *Harduinus.*

2 Al. IV. *Kal.*

3 *Uzippartiano*, Hard.

4 *Simidicensi . . . . . Muzuensi.* Hard.

5 *Utinensi*, in Ms.

Possidio Calamensi, legatis provinciæ Numidiæ, A
Maximiano Aquæ-Regiensi,
Jocundo Suffetulensi, [1]
Hilarino [2] Orreocelensi, legatis provinciæ Byzacenæ. Et
* Cencal., al. Mostensi. Novato Sitiphensi,
Leone * Ospinensi, [3]
Leone alio, legatis provinciæ Mauritaniæ Tingitanæ:
* Nivello, * Ruccuren-, vel Rusurensi, * Rusgonien-: * Nivello * Ruscuriensi,
Laurentio Icositano,
Numeriano * Rusgunienfi, legatis provinciæ Mauritaniæ Cæsareensis:

Ac universis in concilio judicibus delectis, adstantibus diaconibus, consedisset, & quibusdam peractis, multi episcopi ceterorum pera- B gendorum moras se conquererentur sustinere non posse & ad proprias ecclesias festinarent: placuit [4] universo concilio, ut ab omnibus eligerentur de singulis quibusque provinciis, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, ut hi adessent, quorum subscriptiones eos adfuisse testantur.

CAPITULA.

I.

Cod. can. 128. Conc. Afr. cap. 95. 4. quæst. 1. Definimus eum rite.

PLacuitque omnibus, quoniam superioribus conciliorum decretis de per- C sonis, quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum, jam constitutum est, & quæ personæ non admittantur, jam expressum non est: idcirco definimus, eum rite ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit clericus, sive laicus, accusare voluerit.

II.

Cod. can. cap. 129. Conc. Afr. cap. 96. 4. quæst. 1. Diffinimus eum rite. 4. quæst. 6. Omnibus quibus accusatio.

Item placuit, ut omnes servi, vel D proprii liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive Pagani, sive Judæi. Sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non est deneganda.

III.

Cod. can. cap. 130. Conc. Afr. cap. 97. 3. quæst. 10. Placuit, ut quotiescumque.

Item placuit, ut quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cetera jam non admittantur.

IV.

Testes autem ad testimonium non ad- Cod. can. cap. 131. Conc. Afr. cap. 98.
mittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de domo suo produxerit. Ad testimonium autem, infra annos quatuordecim ætatis suæ non admittantur. 4. quæst. 2. & 3. testes autem ad.

V.

Item placuit, ut si quando episcopus Cod. can. cap. 132. Conc. Afr. cap. 99.
dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget; non putet ad injuriam suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur: & si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, quamdiu excommunicato non communicaverit suus Cod. can. cap. 133. Conc. Afr. cap. 99.
episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis, ut magis caveat episcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis convincere non potest [5]. Et subscripserunt,

Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis.
Faustinus ecclesiæ Potentinæ provinciæ Piceni.
Alypius Tagastensis, legatus provinciæ Numidiæ.
Augustinus Hippone Regiensis, legatus provinciæ Numidiæ.
Possidius Calamensis, legatus provinciæ Numidiæ.
Novatus Sitiphensis, legatus provinciæ Sitiphensis, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
Leo * Ospinensis, [6] legatus provinciæ Sitiphensis, vel Mauritaniæ Tingitanæ. * Opinensis, al. Mostensis.
Leo alius legatus provinciæ Sitiphensis, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
Jocundus Suffetulensis, legatus provinciæ Byzacenæ.
Maximianus [7] Aquæ-Regiensis, legatus provinciæ Byzacenæ.
Hilarinus Orreocelensis, legatus provinciæ Byzacenæ.
* Nivellus * Ruscuriensis, legatus provinciæ Mauritaniæ Cæsareensis. * Nicellus * Rusuccurensis.
Laurentius Icositanus, legatus provinciæ Mautitaniæ Cæsareensis.
Numerianus * Rusgoniensis, legatus provinciæ Mauritaniæ Cæsareensis. * Rusgoniensis,
* Maurianus [8] Ulizibiritanus. * Martianus,
Rufinianus * Muzutensis. * Mustensis
Quodvultdeus * Virensis. * Verensis. al. Vinensis,
Candidus * Abbiritanus, alias Germanicianorum. * Abdiritanus.
* Gallonianus Uticensis. * Gallonius.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Concilium Carthaginense) Hoc concilium a Carthaginensi VI. non diversum, sed ejusdem, ad reditum legatorum ex Africa prorogati, alia quædam sessio, seu con- An concilium hoc a VI. Carthaginensi diversum sit?

1 Post Jocundum additur ab Harduino, *Maximiano Suffetano*. 2 Harduinus, *Hilariano*, Ms. *Hilario Orreocelitorum*. 3 Harduinus, *Leone Meptensi, legatis &c.* omisso altero Leone; ac deinde, *Ninello Rusuccuriensi*, & ita in subscriptionibus. 4 *universali*, Ms. 5 Hic desinit Ms. Scorial. *Hard.* 6 *Leo Meptensis, Legatus provinciæ Sitiphensis. Jocundus &c.* omissis reliquis. *Hard.* 7 *Aquensis Regiorum*, Ms. 8 *Marianus Uzippartitanus*, & deinde, *Muzuensis*. Hard.

conventus esse videtur, quo iidem prope Africanæ ecclesiæ episcopi, eodem anno, ac mense, tertio Kalendas Junias conveni ntes, ea, quæ ad collapsæ disciplinæ ecclesiasticæ statutum pertinebant, reformarunt. Hæc sententia confirmatur inde, quod ex Africanæ ecclesiæ provinciis electi judices, sive legati, numero viginti duo, huic concilio interfuisse scribantur, & recenseantur iidem, quos supra auctoritate Baronii sexto Carthaginensi præsto fuisse annotavimus. Episcopos ducentos decem & septem subscripsisse huic Carthaginensi septimo dicitur canone 100. concilii Africani; totidem sexto Carthaginensi subscripsisse initio ejusdem synodi refertur. Quis credat eodem mense, eadem prope septimana, ad diversa concilia eosdem episcopos paris numeri convenisse, & non potius una eademque synodo congregatos, diversis diebus diversas sessiones, & conventus habuisse? Accedit, quod collector in hac synodo 105. canones recitatos esse scribat, illos opinor qui infra in concilio Africano recensentur. Quod si ita est, hanc synodum eamdem cum præcedente Carthaginensi esse oportet, quæ tempore Zosimi Pontificis inchoata, sub Bonifacio, propter Nicænorum conciliorum exemplaria indagata, suspensa est, ac demum circa initium Cælestini Pontificis absoluta fuit. Ita sentire videtur Baronius anno 419. num. 59. 71. & 73.

b Septimum.) Inscriptionem quantumvis mendosam placet retinere, quia a Gratiano in decreto, aliisve scriptoribus, canones quidam Carthaginensis concilii, sub nomine septimi concilii Carthaginensis allegantur: idque propterea maxime, ne titulus antiquus hinc omnino expunctus lectori confusionem aliquam afferat. (Cur inscriptio mendosa asservetur.)

c XXXVIII. episcoporum.) Qua auctoritate hoc collector asseruerit, non video. Si ea omnia nomina, quæ titulus & subscriptio refert, simul conjungas, non efficient allegatum a collectore numerum, nisi quorumdam nomina bis computentur. Verius ergo hoc est, quod partim hic, partim etiam supra in notis concilii Carthaginensis annotavi, ex omnibus Africanæ ecclesiæ provinciis, vigintiduos episcopos, delectos judices & legatos interfuisse: postea vero ducentos & septemdecim episcopos, hæc eadem sua subscriptione approbasse, quibus nomen legati suæ provinciæ subscriptum invenerant. (Numerus episcoporum fide vacat. Numerus episcoporum verior.)

CANONES AFRICANI

In diversis Conciliis editi, quorum incerti sunt anni.

(Ex Nova Baluzii Collectione.) Difficile est pronunciare de tempore quo habita sunt aliquot Africanæ Ecclesiæ Concilia, quorum nonnulli canones referuntur a Ferrando. Tametsi porro nonnulla ex his diu post Aurelii Carthaginensis Episcopi tempora putem celebrata fuisse, quia tamen certus eorum locus constitui non potest, visum est heic describere canones, qui ex iisdem Conciliis descripti habentur apud eumdem Ferrandum. In quo nullum ordinem servavimus, quia difficile admodum & operosum esset adnotare quod anterius fuerit, quodve posterius.

CANON CONCILII SUFETULENSIS.

In Byzacena.

(Ferrand. c. 2.) Ut quicunque laicus ad episcopatum eligitur, prius annum in ministerio ecclesiastico per omnes gradus transeat.

CANONES DUO. CONCILII MACRIANENSIS.

In Byzacena.

(Ferrand. c. 13.) Ut ad eligendum Episcopum sufficiat matricis arbitrium.

(Ibid. c. 23.) Ut interventores Episcopi conveniant plebes quæ Episcopum non habent, ut Episcopum accipiant. Quod si accipere neglexerint, remoto interventore sic remaneant quamdiu sibi Episcopum quærant.

CONCILIUM SEPTIMUNICENSE.

In Byzacena.

(Ibid. c. 11.) Ut ad eligendum Episcopum sufficiat matricis arbitrium. [1]

Ut Episcopi qui in causa judices dantur, definito temporis die cognoscant. (Ibid. c. 5.)

Ut exceptis senibus qui loco moveri non possunt & infirmis episcopis, qui admonitus ad Concilium non occurrerit, communione privetur. (Ibid. c. 7.)

Ut non liceat clericum a populo excommunicari, sive præsente, sive absente Episcopo. (Ibid. c. 1.)

Ut die quintæ feriæ [2] septimanæ sanctæ Paschæ [3] secundo offeratur. (Ibid. c. 3.)

Ut ante Pentecosten nullus audeat jejunare. (Ibid. c. 2.)

CONCILIUM THENITANUM.

In Byzacena.

Ut si judicibus quos Primas dederit appellaverit, alii judices amplioris numeri decernantur. Ut si & ab ipsis appellaverit, ad sententiam Concilii differatur. (Ibid. c. 6.)

Ut exceptis senibus qui loco moveri non possunt & infirmis episcopis, qui admonitus ad Concilium non occurrerit, communione privetur. (Ibid. c. 7.)

Ut qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem accusandi non habeat.

CONCILIUM MARAZANENSE. SEU MARADIANENSE. (Ibid. c. 1.)

In Byzacena.

Ut liceat unicuique episcopo preces constituere quando de judiciis publicis contra hæreticos aliquid est petendum. (Ibid. c. 4.)

Ut exceptis senibus qui loco moveri non possunt, & infirmis episcopis, qui admonitus ad Concilium non occurrerit, communione privetur. (Ibid. c. 7.)

Ut Clerici sine formata & conscientia episcopi per alienas plebes non vagentur. (Ibid. c. 1.)

Ut una sit in sacramentis per omne Byzacium disciplina. (Ibid. c. 2.)

CON-

1 Non requisito parochiarum consensu. *Harduinus*. 2 Al. *Septimæ hebdomadæ*. Hard. 3 Etiam vesperi Missa dicatur. Vide Aug. in epist. 118. ad Januar. cap. 4. *Harduinus*.

CONCILIUM HIPPONIREGIENSE.

III. UT si quis episcopus a synodo fuerit excommunicatus, communicare non audeat; & si fecerit, spem restitutionis non habeat.

V. Ut Episcopi sive Presbyteri ea quæ sunt in locis ubi ordinantur, ad alia loca non transferant, nisi causas ante reddiderint.

A VIII. Ut Episcopi quicquid nomine suo comparaverint, cogantur Ecclesiæ refundere. Quicquid autem eis donatur, cui voluerint conferant. Ibid. c. 35.

IX. Ut episcopus matricis non usurpet quicquid fuerit donatum Ecclesiis quæ in diœcesi constitutæ sunt. Ut episcopi rem Ecclesiæ sine Primatis consilio non vendant. Ut Presbyteri rem Ecclesiæ sine conscientia episcopi non vendant. Ibid. c. 38. 47. 91.

CTESIPHONTIS IN PERSIDE SYNODUS [1]

In qua canonum codex antehac conditus, & probatus, iterum confirmatur.

Anno Isdegerdis XXI, Christi CCCCXX. Jaballaha Seleuciæ Archiepiscopo præside celebrata.

IN collectione Arabica canonum synodalium B existente in codice MS. Bibliothecæ Vaticanæ Synodi hujus acta summatim describuntur his verbis: *Synodus a Jaballaha præsentibus Marutha Majapharchinensi, & Acacio Amidensi episcopis celebrata fuit anno Jezdegerdis vigesimo primo, Christi* 420. de qua hæc Dionysius Jacobitarum patriarcha in chronico ad annum Græcorum 725. *Per idem tempus* (non quidem anno Græcorum 725. sed 731. ut ex infra dicendis apparebit) *celebrata fuit Synodus Persica, quæ fidem Nicænam statuit. Præfuerunt illi synodo Maruthas Maipheractæ & Jaballaha Catholicus Ctesiphontis. Habita vero fuit in ipsa urbe Ctesiphonte.* Ejusdem synodi acta summatim describuntur in collectione Arabica canonum Sy- C nodalium codice manuscripto 36. tom. 2. Bibliothecæ Orientalis pag. 507. his verbis: *Synodus Jaballahæ catholici coacta fuit, quum Acacius Amidæ episcopus pro pace inter utrumque imperium concilianda advenit.* Adfuere in ea plures Metropolitæ, & episcopi, quos inter Hosee Nisibis metropolita. Nullos autem canones condidit, sed solum in ea unanimi consensu decretum fuit, observandos esse Occidentalium patrum canones, & quidquid sanctus Isaacus Catholicus & Maruthas Majapharchinensis episcopus definierunt, accurate custodiendum, nec ulla ratione violandum esse; præstandam præterea patri magno super Seleuciæ & Ctesiphontis thronum sedenti obedientiam, ejusque præ- D ceptis obsequendum.

Amrus causam reddit cur nulli in ea Synodo canones conditi sunt. Maane nimirum qui post Jaballaham sedem occupavit, id prohibente. *Ferunt*, inquit, *ex patribus ad condendos canones cum Jaballaha congregatis Maanem Persidis Metropolitam fuisse virum præstantissimum, eumdemque Jaballahæ suggessisse, ne canones conderet. Quum autem Jaballaha catholicus nullam ejus dictorum rationem haberet, apoplexia correptus interiit. Maanes itaque in locum ejus subrogatus fuit.*

Elias Damascenus ejusdem synodi gesta fusius prosequitur, ejusque celebrandæ occasionem Acacii Amidensis adventum fuisse scribit, nulla Maruthæ mentione facta. *Isaaco*, inquit, E *catholico, cujus preces nos custodiant, e vivis sublato, eam dignitatem obtinuit Jaballaha, qui anno Jezdegerdis undevigesimo ab eodem ad imperatorem Romanorum pro pace legatus missus est. Quod & ille feliciter confecit, resque utriusque imperii suis precibus atque prudentia egregie composuit. Anno autem Jezdegerdis vigesimo primo ad eumdem venit legatus Acacius Amidæ episcopus, ab imperatore Romanorum destinatus. Per eam occasionem accidit Jaballahæ cum Acacio in ipsa Jezdegerdis aula in urbe Nahar-Sira congressus, & colloquium. Quumque ad salutandum catholicum, visendum, videndumque Acacium Orientis Metropolitæ & episcopi illuc convenissent, eo officii perfuncti, catholicum his verbis alloquuti sunt, Acacio præsente. Quandoquidem hic frater tuus Acacius huc accessit, vosque ambos conjunxit Deus, & adsunt præterea Persicarum urbium sancti Sacerdotes; justum & æquum videtur, ut leges & canones a Romanis patribus variis temporibus, atque in variis synodis sancitos vobis præsentibus examinemus, postque accuratam discussionem eosdem approbemus, nostrisque chirographis subsignemus. Speramus enim fore, ut postquam eos susceperimus, & ad eorum normam mores nostros exegerimus, Christus ecclesiæ suæ res statumque componat, atque perturbationes dissidiaque populorum Diaboli astu suscitata compescat: ita ut posteri quoque nostri prædictos canones observare teneantur, adjecto anathemate in perpetuum mansuro adversus omnes eorundem transgressores aut contemptores. Primus ego, respondit Jaballaha; quæ postulatis faciam, & prædictos canones observandos amplectar, atque transgressores anathemati subiiciam. His dictis universos illos canones in ditione Romanorum variis in locis atque temporibus editos descripserunt, communique suffragio approbatos sibi in posterum observandos susceperunt, lata in transgressores excommunicationis sententia. Codicemque proprio sigillo & chirographo signarunt, singulis proprium exemplar inde descriptum secum auferentibus.* Hucusque Elias. Eo canonum codice qui primum in synodo Isaaci & Maruthæ, deinde in hac Jaballahæ descriptus, approbatusque fuisse dicitur, utuntur hodieque Chaldæi, ejusdemque authenticum exemplar Syrorum sermone expressum, postea a Benattibo Abulpharagio, ab Amro, ab Elia Damasceno, aliisque in Arabicam linguam translatum, multis interpolationibus infectum est.

CON-

[1] Nonnullos præterea canones Africanos & Carthaginenses citant Egbertus Eboracensis, Theodorus Cantuariensis, Gratianus, & alii; qui canones cui synodo tribuendi sint, non satis elucet. *Harduinus.*

CONCILIUM CARTHAGINENSE[a]

XIX. SUB AURELIO EPISCOPO.

Cujus annus, dieſque certus ignoratur, ex ordine tamen quo ponitur, tempus ejus inter annum Christi CDXX. & CDXXIII. conſtituendum apparet.

[a] Ex ſchedis Lucæ Holſtenii Hamburgenſis.

IN hoc concilio duorum epiſcoporum de primæ ſedis honore contendentium cauſa agitata videtur. Qualis controverſia jam olim Xanthippum, & Victorinum Numidiæ ſeniores epiſcopos ita inter ſe commiſerat, ut vel præcipuam cauſam concilio Milevitano primo celebrando dederit. Ea autem cum ſola ordinationis antiquioris prærogativa niteretur, conſtitutum fuit concilio, ut epiſcopi a ſuis ordinatoribus literas acciperent, conſulem, & diem continentes, quibus inſpectis lis omnis facili negotio componeretur. Porro iſtiuſmodi literarum exempla in archivio, aut matricula uniuſcujuſque provinciæ penes primæ ſedis epiſcopum pro tempore aſſervata fuiſſe ex canone 88. codicis canonum E. A. ex actis Milevitani conc. an. 402. celebrati Arcadio V. ejuſque fratre Honorio ſimiliter V. conſulibus conſtat: quæ cum ob crebras migrationes periculo, aut fraudi obnoxiæ viderentur; aut quod ſubinde ex remotioribus provinciæ oppidulis non ſine incommodo earum fides re ita flagitante peti poſſet, conſtitutum fuit ſupradicto concilio, ut duo in Numidiæ conficerentur exemplaria matriculæ; eorumque alterum apud primam pro tempore ſedem eſſet, alterum in metropoli provinciæ fixo loco aſſervaretur. Sed cum contentiones iſtæ crebriores eſſent Carthagine, quam epiſcopi, aut concilii habendi, aut negotiorum gerendorum cauſa frequentabant, decimonono hoc concilio Aurelii tempore celebrato ſtatutum fuit, ut primates ex ſingulis provinciis ordinationum ſuarum catalogum etiam ad Carthaginenſem epiſcopum mitterent; ut quoties opus foret, de proximo matricula cujuſque provinciæ conſuli poſſet. Ad hæc cum ambitus iſte ſubinde comprovincialium epiſcoporum ſtudiis, factionibuſque pervicacius foveretur, id quoque ſtatutum fuit, ut oborta contentione ex Carthaginenſis primatis conſilio res decideretur: cujus ſupremæ per omnem Africam auctoritati iſtam quoque prærogativam hujus concilii decreto acceſſiſſe ex [b] ſynodo Bonifacii epiſcopi Carthaginenſis & Ferrandi breviario conſtat. Ex hiſce duos ſequentes canones ſubjungimus.

[b] Anno Chr. 525. quam ſuo loco proferemus.

Synodus Carthaginenſis ſub Bonifacio epiſcopo actione I. Ex concilio decimonono inter alia ad locum.

PLacuit ut primates diverſarum provinciarum Nomina epiſcoporum ſive decedentium, ſive in eorum locum ſuccedentium ad eccleſiam Carthaginenſem mittant.

Idem decretum extat in breviatione canonum Ferrandi diaconi c. LXXXIV. *Ex concilio Carthaginenſi tit.* III. *Unde etiam præcedens capitulum* LXXXIII. *eidem concilio decimonono tribuendum videtur; quod itidem citatur ex concilio Carthaginenſi tit.* VIII.

Ut primæ ſedis epiſcopi ex conſilio Carthaginenſis epiſcopi conſtituantur, quando fuerit oborta contentio.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Antequam pergamus ulterius ad Cæleſtini Papæ pontificatum, placet hic velut in illuſtri loco editam trium Imperatorum adverſus Pelagianos collocare, quæ in annales ſuos eccleſiaſticos diligenti opera comportavit Baron. a Binio prætermiſſa cum nonnullis aliis eodem ſpectantibus.

Primum an. Chriſti 418. num. 20. II. anno ſequenti 419. num. 57. III. anno 420. num. 2. quæ ſubjicio ab Henrico Gravio Lovanienſi doctore deſcripta ex codice S. Vedaſti Atrebatenſis & ab aliis cum mſſ. codicibus collata.

[2] Impp. Honorius & Theodoſius Auguſti Palladio Præfecto prætorii.

AD conturbandam catholicæ ſimplicitatis lucem puro ſemper ſplendore radiantem, doloſæ artis ingenio novam ſubito [3] emicuiſſe verſutiam pervulgata opinione cognovimus: quæ fallacis ſcientiæ obumbrata mendaciis & furioſo tantum debacchata eſt luctamine, ut ſtabilem quietem cœleſtis attrectaret fidei, dum novi [4] criminis commenta invenit, inſignem notam plebejæ [5] æſtimans vilitatis, ſentire cum cunctis, ac prudentiæ ſingularis palmam fore communiter approbata deſtruere. Cujus impiæ commentationis autores Pelagium Cæleſtiumque percrebuit extitiſſe. Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipuæque ſemper majeſtati intermine omnipotenti, & ultra omne principium tranſeunti, tam trucem inclementiam [6] ſævæ voluntatis aſſignant, ut cum formandi mundi opificem curam ſumeret, qualitatemque hominis ſtruendi profunda ſpiritus conceptione libraret, fundati muneris fœdum anteferret exordium, & mortem præmitteret naſcituro, non hanc inſidiis vetiti fluxiſſe peccati, ſed egiſſe penitus legem immutabilis conſtituti: ad decli-

1 Iſtius Epiſcoporum conventus meminit auctor Prædeſtinati cap. XLVI. ubi ait quamdam puellam in conventu Epiſcoporum confeſſam eſſe nefanda quædam ſe pertuliſſe a Manichæis. Accepiſſe autem iſta hunc auctorem ex Auguſtino in libro de hæreſibus ad Quodvultdeum cap. XLVI. & ex Poſſidio in vita S. Auguſtini cap. XVI. manifeſtum eſt. Porro huic Epiſcoporum conventui interfuiſſe ipſum Auguſtinum docet Poſſidius ibidem. Tum vero Quodvultdeum fuiſſe Diaconum Eccleſiæ Carthaginenſis reſtatur Auguſtinus. *Baluzius.*

2 In Mſſ. *Incipit ſacrum Reſcriptum acceptis Synodi* (ſcilicet Concilii Carthag. plenarii anni 418. in quo conditi Canones adverſus Pelagium) *ſupraſcriptæ geſtis. Impp. Honorius &c.* Harduinus illud contulit cum Mſ. Colbertino, & nos cum eo emendatius exhibemus. 3 Al. *emenſiſſe.* 4 Al. *acuminis.* 5 Al. *æſtimant.* 6 Al. *Seava.*

clinandum leti exitialis incursum nihil prodesse A abstinentiam delinquendi, cujus ita vis putaretur adstricta, ut non possit aboleri deinceps. Primitivi hominis errorem, in quem captæ mentis inops rationis cæcitas irruisset, delapsum ad posteros non suisse; tantumque apud eum, quem malesuadæ gratiæ infelix rapuisset illecebra, transgressionem interdicti extitisse discriminis: cum evidens catholicæ legis omnifaria testetur auctoritas, illum interitus omnium fuisse vestibulum, quem divinæ præceptionis sedulum liqueat corrupuisse mandatum, aliaque quamplurima quæ sermo respuit, lex refutat: quæ pertæsum sit recordari etiam sub dispositione plectendi. Quæ maturato remedio & celeritate festina oportet intercipi; ne corrobo- B reto usu nequitiæ adolescentes vix valeant coerceri. Siquidem aures mansuetudinis nostræ recens fama perstrinxerit intra sacratissimam urbem nostram, aliaque loca, ita pestiferum virus quorumdam inolevisse pectoribus, ut interrupto directæ credulitatis tramite, scissis in partes studiis asserendi, materia impacatæ dissensionis inducta sit: novoque scandali fomite concitato, beatissimæ ecclesiæ nutet attentata tranquillitas, aliis id, aliis aliud ancipiti interpretatione sectantibus: & absoluta sanctorum apicum claritas, ac dilucide quid sequi universitas debeat explanans, pro captu versipellis ingenii profanam novorum auctorum moventibus quæstionem, Palladii parens carissime atque C amantissime [a]. Ob quam rem illustris auctoritas tua, victura in omne ævum lege nos statuisse cognoscat, ut pulsis ex urbe primitus capitibus dogmatis execrandi, Cælestio atque Pelagio; si qui hujus de cetero sacrilegii sectatores quibuscumque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata aliquem rursus proferre sermonem, a quocumque correpti ad competentem judicem protrahantur; quos, sive clericus, sive laicus fuerit, deferendi habeat potestatem, & sine præscriptione aliqua perurgendi, quos relicta communis sententiæ luce novæ disputationis tenebras inroferre deprehenderit contra apostolicam scilicet disciplinam, evangelicamque claram & sine errore senten- D tiam, vafra rudis sectæ calliditate pugnantes involventesque splendentem fidem veri, ambagibus disserendo. Hos ergo repertos ubicumque de hoc tam nefando scelere conferentes, a quibuscumque jubemus corripi, deductosque ad audientiam publicam promiscue ab omnibus accusari; ita ut probationem convicti criminis stylus publicus insequatur, ipsis inexorati exilii deportatione damnatis. Decet enim originem vitii a conventu publico sequestrari, nec in communi eos celebritate consistere, qui non solum facto nefario detestandi, verum etiam exemplo venenati spiritus sunt cavendi. Juvat autem per omnem pene mundum, qua imperium nostrum extenditur hujusmodi promulga- E ta diffundi: ne scientiæ fortasse dissimulatio pactum præstet errori, atque impune se quisque putet audire, quod condemnatum vigore publico sese finxerit ignorare. Datum pridie Kalendas Maias Ravennæ DD. NN. Honorio XII. & Theodosio VIII. Augustis consulibus. [b]

a ...ossidius in ...ta S. Aug. ...c hoc tale illis eccle... ...e Dei pro... ...rum judi... ...um (ab In... ...centio & ...osimo) et... ...m piissimus ...nper. Hono... ...us audiens ...c sequens ...tis eos legi... ...us damnatos ...ater hæreti... ...os haberi de... ...ere consti... ...tuit.

b Anno Chr. 418.

Exemplar edicti propositi a Palladio PP.

Junius Quartus Palladius; Monaxius, & Agricola iterum præfecti prætorio edixerunt. In Pelagium atque Cælestium catholici dogmatis fidem sævis tractatibus destruentes sententia principalis invaluit, ut venerabili urbe submoti bonorum concilio mulctarentur. Hoc igitur omnes admoneri oportet edicto, ne quis sinistræ persuasionis erroribus credulum præstet assensum: Et si sit ille plebejus ac clericus, qui in caliginis hujus obscæna reciderit, a quocumque tractus ad judicem sine accusatricis discretione personæ, facultatum publicatione nudatus, irrevocabile patietur exilium. Nam suprema majestas ut colligit ex secreti ignoratione reverentiam, ita ex inepta disputatione injuriam.

Imperialis epistola ad Aurelium Carthaginensem episcopum.

Imperatores Honorius & Theodosius Augusti [a] Aurelio episcopo salutem.

Dudum quidem fuerat constitutum, ut Pelagius & Cælestius nefandi dogmatis repertores ab urbe Roma, veluti quædam catholicæ veritatis contagia pellerentur, ne ignorantium mentes sæva persuasione pervertérent. In quo secuta est clementia nostra judicium sanctitatis tuę, [1] quo constat eos ab universis justę sententiæ examinatione esse damnatos. Sed quia obstinati criminis pertinax malum, ut constitutio geminaretur, coegit, recenti quoque sanctione decrevimus, ut si quis eos in quacumque provinciarum parte latitare non nesciens aut propellere, aut prodere distulisset, præscriptæ pœnæ velut particeps subjaceret. Præcipue tamen ad quorumdam episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum disputationes vel tacito consensu adstruunt, vel publica oppugnatione non destruunt, Pater carissime atque amantissime sanctitatis tuæ auctoritatem cavere conveniet: quatenus in abolitione præposteræ hæresis omnium devotio Christianorum consentiat. Religio itaque tua competentibus scriptis universos faciat admoneri, scituros definitione testimonii tui, hanc sibi definitionem esse præscriptam, ut quicumque damnationi supra memoratorum (quo pateat mens pura) subscribere [b] impia observatione neglexerint, episcopatus amissione mulctati interdicta in perpetuum, expulsi civitatibus, communione priventur. Nam cum ipsi nos juxta synodum Nicænam confessione sincera conditorem omnium rerum Deum imperiique nostri veneremur auctorem; non patietur sanctitas tua, sectæ detestabilis homines in injuriam religionis nova, & inusitata meditantes secretis tractatibus occultare sacrilegium publica semel auctoritate damnatum. Una enim eademque est culpa eorum, qui aut dissimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium præstiterint. *Et alia manu.* Divinitas te per multos annos servet incolumem, Pater carissime atque amantissime. Data v. Idus Junias Ravennæ Monaxio & Plinta consulibus, [c] [2]

a Photius biblioth. c. 53. hujus epistolæ meminit.

b adactos ad subscribendum episcopos, tum alii, tum ipse quoque testis est Julianus apud Aug. lib 4. ad Bonifacium capite ultimo: *& de simplicibus episcopis sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus extortam subscriptionem esse.*

c Anno Christi 419.

Epi-

1 *cum constet.* 2 In Cod. Vatic. teste Baronio, & in Belovac. teste Sirmondo, & in Colbert. additur: *Eodem tenore etiam ad S. Augustinum Episcopum data.* Hard.

Epistola S. Aurelii Carthaginensis episcopi ad omnes episcopos per Byzacenam, & Arzugitanam provinciam constitutos de damnatione Pelagii & Cælestii hæreticorum.

Dilectissimis ac desiderabilibus fratribus & consacerdotibus Donatiano primæ sedis, Januario, Felici, Palatino, Primiano, Gaiano, & alii Gaiano, Januario, Victorino, & ceteris per tractum provinciæ Byzacenæ & Arzugitanæ constitutis, Aurelius episcopus.

SUper Cælestii & Pelagii damnatione, eorumque dogmatibus participem sanctam dilectionem vestram in plenario concilio fuisse commemini, dilectissimi ac desiderabiles fratres. Sed quoniam pro honore Dei, in cujus manu cor regis est constitutum, gloriosissimorum principum Christianorum fidem rectam & catholicam custodientium accessit auctoritas, quam per humilitatem meam universis coepiscopis meis voluerunt intimari: idcirco honorabilem fraternitatem vestram missis exemplaribus instruere festinavi, ne quid mali in aliqua parte provinciæ ex supradictorum serpentina persuasione ab universali ecclesia totius orbis exclusa fortasse subrepat. Ob hoc ergo tam necessaria constitutio Christianorum principum caritatem vestram latere non debet, & ad me ab eis datæ literæ: quarum simul exemplaribus lectis, quemadmodum subscribere unusquisque vestrum debeat, dilectio vestra cognoscat: sive quorum synodalibus gestis subscriptio jam tenetur, sive qui non potuistis eidem plenario totius Africæ interesse concilio: quo cum in supradictorum hæreticorum damnatione omnium vestrum fuerit integra subscriptio; nihil omnino sit unde ullius dissimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forsitan pravitatis aliqua videatur merito remansisse suspicio. *Et alia manu*. Opto fratres bene vivatis mei memores. Data [1] Kalendis Augusti Carthagine Monaxio & Plinta consulibus. [a]

a eodem anno Chr. 419.

Decretum Imperatoris Constantii, anno non 420. sed 421. datum, quo dumtaxat Constantius a die 8. Februarii imperavit usque ad 2. Septembris non expletis septem integris mensibus

[a] *Imperator* [2] *Constantius Volusiano præfecto urbis.*

QUæ cum præteritæ superstitionis, tum recentis, plena vanitatis jamdudum corrigi jusseramus; quotidianis insinuationibus majora fieri nunciantur. Et quoniam discordia animos commovet populorum, ea quæ jamdudum jusseramus, præcipimus iterari. Unde his lectis, eximietas tua, omnes qui Dei invident pietati, diligenter inquirat, & eos faciat statim e muris urbis expelli; ita tamen, ut ne intra centesimum quidem lapidem, habeant licentiam consistendi. Cælestium quoque magis ac magis ex urbe pelli mandamus. Constat enim iisdem e medio sublatis gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem. Sane deinceps si tale quicquam fuerit nunciatum, officium præstantiæ tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognosce. Non enim patimur impunitum esse præcepta nostra executionis negligentia protelari. Vale parens carissime atque amantissime *Et adjecta subscriptio*: Impleatur quod jussimus, quia hoc famæ tuæ expedit.

a Vide bibl. Photii codi ce 53. ubi r... ... dicitur Placidiæ m... ritus & V... lentiniani tertii pater

Exemplar edicti propositi a Volusiano præfecto urbis.

Volusianus [b] *præfectus urbis edixit*

Hactenus Cælestium divinæ fidei & quietis publicæ turbatorem, judiciis, amica rei secreta subduxerunt. Jam leges [3] etiam & edicta persequentur absentem. Cui, quod primum est, æternæ urbis negatur habitatio; ut si vel in proximis fuerit diversatus, debitum non evadat exitium. Pro merito etiam temeritatis atque ausus sui, cunctos hujus edicti cautione præmonemus, ne quis iniquus noxio latebram putet esse præbendam: ne cum hujusmodi sit posita pœna, supplicium ac stylum necesse sit proscriptionis incurrere, quisquis reum divinis humanisque legibus apud se putaverit occultandum.

b Ibidem Photio, c... citur avunc... lus S. Me... niæ junio... postea bap... zatus Co... stantinop. Proclo.

(1) CONCILIUM CARTHAGINENSE

ANNI CCCCXXI., SUB AURELIO XVIII.

Ex MS. Codice SS. Capituli Veronensis nunc in lucem productum.

Afferunt Ballerini Oper. S. Leonis tom. III. pag. 649.

AGricola & Eustathio VV. CC. Consulibus, Idibus Juniis, Carthagine in secretario basilicæ Fausti.

Cum Aurelius senex una cum fratribus & consacerdotibus suis consedisset, adstantibus Diaconibus, Aurelius Episcopus dixit: Sanctitas vestra melius recolit, qua necessitate factum est, ut (2) instituta Concilii solemnitas per biennium cessaret. Nunc quia adjuvante Deo, certa * provintia factum, ut sanctus frater & Coepiscopus noster Augustinus pro sua religione Concilium libenter acciperet, & nos Dominus in unum congregari jussisset; & quia contigit, ut infirmitas mea vestrum omnium vultum salutaret; agamus aliquid pro utilitate Ecclesiæ, ut ea quæ innata, vel quæ audienda sunt, audiantur, ne (3) caussæ, cum diutius adhuc dimitti cœperint, in pejus ex surgant. Unde hoc opus est, ut Ecclesiæ caussæ, quæ disciplinæ congruunt, pertractentur.

* *f.* providentia.

Universum Concilium dixit: Ut hoc fiat, libenter audimus.

Aurelius senex dixit: Quæ * inter communi deliberatione statuta & definita sunt, Concilia præterita ex ordine relegantur, præsentis Concilii paginis inserenda. (4)

* *f.* inter...

Pla-

1 In Cod. Belov. *V. Kal.* 2 In MSS. *Incipit sacra Epistola Constantii Imperatoris, patris Valentiniani Augusti junioris: de exsiliando Cælestio hæretito Pelagiano. Imperator. &c.* Hard. 3 Colbert. MS. *etiam edicta.*

I.

Placuit universo Concilio, ut qui excommunicatus fuerit (5), sive Episcopus, vel quilibet Clericus; & tempore excommunicationis suæ (6) communionem præsumpserit; ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

II.

Item placuit, ut accusatus, vel accusator in eo loco, unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, * quod non sit difficile testes adducere, (7) & ibi caussa finiatur.

III.

(8) Item placuit, ut quicumque Clericus (9) non obtemperaverit Episcopis suis volentibus * eos (10) honore ampliore in sua diæcesi provehere, nec * illi ministrent in gradu suo, unde recedere noluerit.

IV.

(11) Item placuit, ut episcopi, sive Presbyteri ea quæ sunt in locis, unde ordinantur, si ad alia loca dederint, caussas præsentent vel Episcopi suis Conciliis, vel Clerici suis Episcopis · & si nullas justas habuerint caussas, sic in eos vindicetur, tamquam in furto fuerint deprehensi.

V.

Item placuit, ut quicumque Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel quilibet Clericorum, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel Clericatus sui agros vel quæcunque prædia nomini suo (12) comparant, tamquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur. (13) Sic admoniti, in Ecclesia eadem contulerint, bene: sin autem ipsi propriæ consanguinitati ea, vel extero cuilibet voluerint relinquere, non permittantur. Si autem * in ipsis proprie aliquid & successione parentum, vel cognationis obvenerit; faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint; honore Ecclesiæ indigni, tamquam reprobi judicentur.

VI.

Item placuit, ut omnes servi, vel A proprii * libertini ad accusationem Clericorum non admittant; vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt; (14) neque * ii, qui postea quam excommunicati fuerunt, si in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit Clericus, sive laicus, accusare voluerit; neque omnes infamiæ * facula aspersi, ideft, istriones, & turpitudinibus subjectæ personæ hæretici etiam, sive pagani, sive Judæi. Sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in caussis propriis accusandi B licentia non deneganda.

* l. liber.

* l. is, qui... excommunicatus fuit.

* l. macu-

VII.

(15) Item placuit, quotiescumque Clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cetera jam non admittantur. Testes autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo * produxerit. Ad testimonium C autem intra annos XIV. ætatis suæ non admittantur.

* Supplevimus *produxerit* ex Dionysio

VIII.

Item placuit, ut si quando Episcopus dicit, aliquem sibi soli crimen fuisse confessum, (16) sed ille neget se confessum fuisse; non putet ad injuriam suam Episcopus pertinere, quod illi soli non creditur: & si scrupolo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare; D quandiu excommunicato non communicaverit, nec ipsi ab aliis Episcopis communicetur, ut magis caveat Episcopus, ne dicat in quemquam, quod * ab illis documentis convincere non potest.

* l. *aliis* sine *ab* ex Dion.

IX.

Item placuit, ut eo modo non vendant rem Ecclesiæ Presbyteri, ubi sunt constituti, nescientibus Episcopis suis: quomodo Episcopo non licet vendere prædia Ecclesiæ ignorante Concilio, (17) vel E Primatibus suis.

X.

(18) Item placuit, ut agri, vel quæcumque prædia Ecclesiæ in Diæcesi constituta fuerint derelicta, non ea matrici Ecclesiæ applicari usurpet Episcopus.

Hæc statuta singuli propria subscriptione firmarunt. Aurelius, Simplicius, Augustinus, & ceteri.

Ballerinorum Notæ.

(1) Est Concilium XVIII. sub Aurelio, de quo vide quæ diximus in tractatu de Antiq. Collection. part. 2. c. 3. §. 9. n. 1.

Brev. c. 52. (2) In Synodo Hipponensi an. 393. cujus Breviarium confirmatum fuit in Concilio Carthaginensi an. 397. institutum fuerat, *ut propter caussas ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium semper veterascunt, singulis quibusque annis Concilium convocetur*. Idem institutum repetitum reperies in præcedenti Concilio c. 23. Per *biennium* autem cessasse dicitur hæc *solemnitas*, quia ultima Synodus XVII. celebrata fuerat biennio ante, idest an. 419.

(3) Hinc discimus caussas Ecclesiasticas, ob quas singulis annis cogendæ erant Synodi, in iisdem primum discussas & definitas fuisse.

(4) Ex his nihil dubium est, ita in hac synodo lecta fuisse, & inserta gestis statuta præcedentium Conciliorum sub Aurelio, uti lecta & inserta fuerunt in antecedenti Synodo an. 419. ut ex Dionysio colligere licet. At brevitatis studio ea omissa fuerunt in veteri illo exemplo, ex quo nostri codicis amanuensis hoc Concilium exscripsit: eademque de caussa incaute omissa fuit aliqua interlocutio, qua idoneus ad sequentes canones transitus fieret.

(5) Hic canon repetitus est ex præcedenti Concilio anni 419. c. 35. nostræ editionis, apud Dionysium 29. Neque offendat hæc repetitio: nam hic idem canon renovatus fuit etiam in Synodo Hipponiregiensi an. 427. ex qua illum Ferrandus allegat num. 54. Vide tractatum nostrum part. 2. c. 3. §. 9. n. 4. In margine nostri codicis posteriori, sed antiqua manu additur *de suo neglectu*, quæ verba quispiam studiosus invenit in aliquo exemplo Concilii anni 419. In præcedenti Synodo legitur *pro suo neglectu*.

(6) In margine ejusdem codicis additur *ante audientiam*, ut in synodo præcedenti.

(7) Hic canon repetitus est ex præcedenti Synodo can. 36. apud Dionysium 30. Renovatus in Concilio Hipponiregiensi anni 427. tit. 5. laudatur a Ferrando n. 198. In margine nostri MS. pro *& ibi* substituitur *qualiter* & lectione Synodi præcedentis, quam in codicibus nostris invenimus.

(8) In eodem margine apponitur titulus hujus canonis, qui repetitus est & Synodo præcedenti c. 37. apud Dion. 31. *Ut nullus ecclesiastici ordinis se ordinare ad Episcopi votum recuset*.

(9) Additur in margine codicis ex præcedenti Synodo *vel Diaconus de necessitatibus Ecclesiarum*.

(10) Cum in Synodo anni 419. legatur *ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promovere*; hunc locum Patres hujus Concilii de Diœcesi explicantes, aliter exposuerunt.

(11) Hic canon cum in anterioribus Conciliis nuspiam inveniatur, proprius videtur hujus Synodi, ex qua eum repetitum in Concilio Hipponiregiensi anni 427. discimus ex Ferrando n. 34. ubi hæc habet; *Ut* A *Episcopi, sive Presbyteri ea quæ sunt in locis, ubi ordinantur, ad alia loca non transferant, nisi caussas ante reddiderint. Concil. Hipponiregiens. tit. 5.*

(12) Repetitus est ex Synodo præcedenti c. 38. apud Dionysium 32. ac dein renovatus in Concilio Hipponiregiensi an. 427. tit. 8. ex Ferrando n. 35. In margine nostri codicis additur ex lectione Synodi præcedentis, quam in nostris MSS. invenimus, *vel per aliud excusandum*.

(13) Lege *Si admoniti in Ecclesiam*. Hic locus in præsenti Synodo clarius explicatur, quam in præcedenti, & cum additamento, ut conferenti patebit. Mox ad vocem *eadem* notatur in margine addendum *ipsa*, uti in Synodo præcedenti nostræ editionis adjicitur.

(14) Hic canon repetitus ex can. 129. apud Dionysium, qui pertinet ad canones secundæ actionis Concilii Carthaginensis anni 419. Sed hæc verba *neque ii* &c. usque ad *accusare voluerit* sumpta sunt ex fine canonis 128. apud eundem Dionysium. Ex hoc aliisque pluribus exemplis discimus quod in admonitione num. 2. B indicavimus, Africanos in repetendis anteriorum Synodorum canonibus nonnulla identidem immutasse, vel etiam addidisse, prout expedire videbatur.

(15) Sunt duo canones in unum copulati, ac repetiti ex actione secunda Synodi Carthaginensis anni 419. qui apud Dionysium leguntur c. 130. & 131.

(16) Hic quoque canon ex duobus compactus est, quos Dionysius refert in Synodo anni 419. actione secunda c. 132. & 133. Similiter hi dico canones unum conficiunt apud Isidorum sub titulo Conc. Carthag. VII. c. 5. Apud hunc legitur *atque ille neget, non putet*. Apud Dionys. vero; *atque ille neget; & pœnitere noluerit, non putet*.

(17) Hic canon & sequens unum efficiunt apud Dionysium c. 33. estque inter canones primæ actionis Concilii Carthaginensis anni 419. In duos vero canones pariter dividuntur in præcedenti nostra editione c. 39. & 40. In margine nostri codicis pro *vel Primatibus* scribitur *vel cunctis Presbyteris*: in præcedenti editione *vel cuncto Presbyterio*, apud Dionys. *vel Presbyteris* C *suis*. In præsenti autem Concilio hæc mutatio *vel Primatibus* inducta fuit: unde hic canon postea cum hac lectione renovatus est in Synodo Hipponiregiensi anni 427. teste Ferrando num. 47. ubi legimus: *Ut episcopi rem Ecclesiæ sine Primatis consilio non vendant. Concil. Hipponiregien. tit. 9.* Priorem vero hujus canonis partem ex eodem Concilio *Hipponiregiensi* tit. 9. idem Ferrandus laudat postea num. 95.

(18) Hic canon in hoc Concilio eodem sensu, sed aliis verbis clarius exponitur, quam in Synodo anni 419. apud Dionysium c. 33. Ferrandus palam significat hunc canonem repetitum in Synodo Hipponiregiensi ann. 427. n. 38. *Ut Episcopus matricis non usurpet quidquid fuerit donatum Ecclesiis, quæ in Diœcesi constitutæ sunt. Concil. Hipponiregien. tit. 9.* Vox *diœcesis* ex nostro canone sumta fuit, cum in Concilio anni 419. *tituli* nomen legatur. Cum porro Ferrandus hunc & præcedentem canonem eodem *titulo* 9. designet; manifestum fuit utrumque in Synodo Hipponiregiensi unum canonem confecisse.

Ex Cod. Frisingensi sæculi ad minus VIII. nunc primum edita.

INCIPIT EPISTOLA

BONIFACII EPISCOPI URBIS ROMÆ

ad Episcopum et Presbyteros Vicarios

A PAPA ZOSIMO DECESSORE SUO AD AFRICANAM SYNODUM DIRECTOS.

Bonifacius Episcopus, Faustino Episcopo, Philippo, & Asello Presbyteris.

DIlectionis vestræ pagina teste presbytero * recensetur etiam portitorum relatione noscetis, quantum gavisus est omnis chorus Fraternitatis, & exultavit in Domino turba sanctorum postquam auribus suis suspensum diu nuntium super incolumitate vestræ charitatis accepit. Consonante etiam voce laudata est intellecta per literis (sic) sui capitis sollicitudo membrorum. Vobis igitur, & desideriis vestris D Christus arrisit, qui dignatus est & in unam revocare divisas, & scissa sarcire, quod Fratribus, & compresbyteris venientibus cito Dulcitio, & Felice necesse est vobis melius intimetur. Data VI. Kal. Maii. Monasio V. C. Conf.

* Sensus turbatus.

Joannis Dominici Mansi

In superiorem Epistolam Adnotatio.

HÆC epistola quæ nunc primum comparet debetur eruditioni, & humanitati P. Forbenii Forster, qui

qui in vetustissimo Frisingensi codice illam nactus ad nostras misit manus in hac collectione edendam. Summo in pretio habendam fore ab eruditis censeo; ex ea enim constat dissidium illud, quod ante hos annos Ecclesias Romanam, & Africanam inter se commiserat sub Bonifacio Papa sublatum fuisse, atque inter duas illas insignes ecclesias optime tandem convenisse. Id vero qua A tandem ratione acciderit incompertum mihi esse fateor, quamquam suspicor Africanos potius cessisse Romanis in causa appellationum, quam Romanos Africanis; nam Romana Ecclesia juri primatus sui adeo tenaciter insistebat, ut nemini persuaderi possit quicquam de illo decedere voluisse in gratiam Africanorum.

ANNO CHRISTI 423.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA CÆLESTINI PAPÆ I.

Ex Libro Pontificali.

a CÆlestinus natione [1] (a) Romanus, ex patre Prisco, b sedit annis 8. mensibus 10. diebus 17. Hic multa constituta fecit, & constituit ut psalmi David 150. ante sacrificium psallerentur, antiphonatim ex omnibus, quod antea non fiebat, sed tantum (b) epistolæ beati Pauli recitabant, & sanctum evangelium. Hic fecit constitutum de omni ecclesia, maxime & de religionibus, quod hodie archivis ecclesiæ tenetur reconditum. Hic dedicavit basilicam Julii, in qua obtulit (c) * postigem zeticum. Patenam argenteam, pensantem libras (d) 26.) Scyphos argenteos 2. pensantes singulos libras 8. Amas argenteas 2. pensantes singulas libras 10. Calices (e) minores argenteos quinque pensantes singulos libras 3. aquamanilos argenteos, pensantes libras * 10. Candelabra argentea duo pensantia singula libras 30. Canthara cerostrota ærea (f) vel ænea vigintiquatuor pensantia singula libras 30. (g) Item coronas argenteas 10. pensantes singulas libras 10. Ad beatum (h) Petrum apostolum, farum cantharum, pensans libras * 25. (i) ex argento purissimo. Canthara (k) argentea cerostrota (l) in gremio basilicæ 24. pensantia singula libras 20. (m) Ad beatum Paulum apostolum, farum cantharum argenteum, pensans libras 25. Canthara cerostrota 24. pensantia singula libras 20.

Hic fecit ordinationes tres in urbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros 32. diacones 12. episcopos per diversa loca 46. Qui etiam sepultus est in cœmeterio Priscillæ, via Salaria, VIII. Idus Aprilis. Et cessavit episcopatus in urbe Roma dies (n) 20.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Cælestinus) Cum post obitum Bonifacii sedes dies 9. vacasset, tertio Nonas Novembris, anno Christi 423. Theodosii Imperatoris 16. Cælestinus, *sine ulla plebis suæ discissione*, inquit August. epistola 261. *creatus est pontifex*, quanquam ii, qui Eulalii factionis erant, in schismate perseveraverint, neque ullo pacto cum Cælestino communicare voluerint. Theodosius pietatis & religionis amantissimus imperator, propter impugnatas A hæreses, & catholicam fidem defensam, singulari Dei beneficio omnium tyrannorum metu ac periculo liberatus fuit. Africa Arianæ perfidiæ tenacissima, & acerbissima catholicorum persecutrix, occulto Dei judicio a Vandalis aliisve barbaris incensa, direpta & vastata, centum deinceps annorum spatio sub barbarico jugo permansit. Auctoritate hujus Pontificis Britannia, Scotia, & Italia, a Pelagiana, orientales ecclesiæ, a Nestoriana hæresi sunt expurgatæ, Burgundiones & Hiberni ad fidem Christi conversi. Quam inepte itaque unus Laurentius Valla Grammaticus ecclesiasticarum rerum plane ignarus, Cælestinum Papam, qui primus omnium Nestorium Romæ damnavit, & per legatos ab œcumenica synodo Ephesina æque ejiciendum curavit, ejusdem Nestorii hæresibus infectum fuisse asseruerit, nemo non intelligit. Hæc ex Prospero, Beda, Baronius an. 423. & sequentibus.

Theodosius religionis defensor.

Africa vindicta divina a barbaris vastatur.

Burgundiones & Hiberni ad fidem Christi conversi.

Laurentii Vallæ in Cælestinum calumnia.

b Sedit annis octo, mensibus 10. diebus 17.) Octavo Idus Aprilis, anno 432. defunctus, ab exordio sedis, usque ad diem obitus, mensibus duntaxat quinque, & B diebus tribus post octennium absolutum, sedem tenuisse potuit. Baronius prædicto loco.

Quamdiu sedem tenuerit?

a EPISTOLA I.

[1] CÆLESTINI PAPÆ I.

AD EPISCOPOS GALLIÆ.

I. *Ut ab episcopis reprimantur presbyteri quidam, qui ecclesiam novis quæstionibus turbabant.*

II. *Quod sancti Augustini vitam & doctrinam magni semper fecerit sedes apostolica.*

C *Dilectissimis fratribus a Venerio, Marino, Leontio, [2] Auxonio, Arcadio, Sillucio b, & ceteris Galliarum episcopis, Cælestius.*

a Massiliensis fuit episc. & *Leontius* Forojuliensis.

b *Filtanio* legitur apud Cresconium c. 288. collectionis canonum ex codice mſ. bibliothecæ nostræ Claromontanæ edito sub finem tom. I. Bibliothecæ Justellianæ veteris juris canonici.

APostolici verba præcepti sunt, apud Judæos atque Gentiles sine offensione nos esse debere. Hoc quisquis Christianus est, tota animi virtute custodit. Quod cum ita sit, non parum periculi illi manere poterit ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus debere. Nam qualiter nos, qui neminem perire volumus, ista contristent, quæ auctoribus Christianis per-

1 *Celestini*. Ita scribitur in plerisque mſſ. ut Græce Κελεςῖνος. *Hard.*
2 Dionys. *Auxinio*. Hard.
(a) Campanus. (b) Epistola recitabatur. (c) Postignegeticum. (d) Lib. 25.
(e) *Minores*, deest. (f) *Vel ænea*, deest. (g) Lib. vicenas. *Item coronas.... lib.* 10. deest.
(h) *Paulum*. (i) *Ex argento pur*, deest. (k) *Argentea*, deest. (l) *In gremio basil.* deest.
(m) *Ad beatum Paulum*, desunt usque ad. *Hic fecit*. (n) *Dies* XXI.

cellunt animos Christianos, dominicus in evangelio sermo testatur. Ait enim ipse salvator, *quod expediat scandalizanti unum de pusillis in maris profundum demergi*. Ideo quæ sit jam ejus pœna quæramus, cui tale supplicium legimus expedire.

Matth. 18. Marc. 9. Luc. 17.

I.

Filii nostri præsentes Prosper & Hilarius, quorum circa Deum nostrum solicitudo laudanda est, tantum *b* nescio quibus presbyteris illic licere, qui dissensioni ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosecuti, ut indisciplinatas quæstiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare adversantia veritati. Sed vestræ [a] dilectioni justius imputamus, quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus, *super magistrum non esse discipulum*, hoc est non sibi debere quemquam ad injuriam doctorum vendicare doctrinam. Nam & hos ipsos a Deo nostro positos novimus ad docendum, cum sit dicente apostolo eis tertius locus intra ecclesiam deputandus. Quid illic spei est, ubi magistris tacentibus hi loquuntur, qui, si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne connivere sit hoc tacere. Timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque causa nos respicit, si silentio faveamus errori. Ergo corripiantur hujusmodi. Non sit his liberum habere pro voluntate sermonem [b]. Desinat, si ita res sunt, incessere novitas vetustatem, desinat ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur sæpe naufragio mergere, quos intra portum stantes statio facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non moventur. Recurrerunt ad apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio conquerentes. Habetote, fratres carissimi, pro catholicæ plebis pace tractatum. Sciant se, si tamen censeantur presbyterii dignitate, vobis esse subjectos. Sciant omnes qui male docent, quod sibi discere magis ac magis competat, quam docere. Nam quid in ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? Nisi forte illud obsistat, quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui e fratrum numero, nuper de laicorum consortio in collegium nostrum fortasse admissi, nesciant quid sibi debeant vendicare. Super his multa jam dicta sunt eo tempore, quo ad fratris Tuentii dedimus scripta responsum. Nunc tamen repetentes sæpius admonemus, ut vitentur hujusmodi, qui laborant per terras aliud, quam ille noster jussit agricola, seminare [c]. Nec tamen mirari possumus, si hæc erga viventes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

a id

Matth. 10.

1. Cor 12. 28. Ephes. 4. 11.

b Vinc. Lirinensis II. 3. sive sub finem commonitorii sub Peregrini nomine vulgati.

c Hincmar. contra Gotesc. c. 1.

II.

c Augustinum sanctæ recordationis [d] virum pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor adspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam ante a meis decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui utique cunctis & amori fuerit, & honori. Unde resistatur talibus, quos male crescere videmus. Nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos quoque convenit macerari: quamvis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur persecutionem propter justitiam sustinere. Quibus quid promittat dominus in futurum, sequens sermo declarat. Non est agentium causa solorum, quando universalis ecclesia quacumque novitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si imposito improbis silentio de tali re in posterum querela cessaverit. Dominus incolumes vos custodiat, fratres carissimi.

d Prosper c. 21. sive ultimo libri contra Cassianum. *Contra istam clarissimæ laudationis tubam &c.*

Vide Photi[um] ca. 53. [in] biblioth[eca] ubi ejus [epi]stolæ m[e]nis nec [non] Prosperi

Notæ postumæ JACOBI SIRMONDI S. J.

AD *episcopos Galliæ*.) Detulerant ad sedem apostolicam Prosper & Hilarius presbyteros quosdam, qui post obitum S. Augustini, ejus de gratia & libero arbitrio sententiam impugnantes, Massiliæ & aliis locis ecclesiam novis quæstionibus turbabant in Gallia. Præcipit episcopis Cælestinus, arguens illorum conniventiam, ut habito inter se tractatu presbyteros illos coerceant: & de S. Augustino, quanti apud Romanos Pontifices semper fuerit, luculento testimonio declarat.

Ex Labb[e] Append. Tom. 2.

Prosper & Hilarius.) Iidem nimirum ipsi, qui ante biennium, superstite adhuc S. Augustino, cum ejus doctrinæ obtrectari cœptum esset in Gallia, certiorem illum suis epistolis fecerant: ad quos rescribens S. Augustinus, libros edidit de Prædestinatione sanctorum, & de bono perseverantiæ, quibus proinde præfigi solent epistolæ Prosperi & Hilarii. De priore igitur dubitat nemo, quin is sit Prosper Aquitanus, cujus extant de hoc argumento præclaræ lucubrationes contra Cassianum, Vincentium, Rufinum, & alios. De altero, qui fuerit incertum est. Errant enim, qui Hilarium Arelatensem fuisse putant, ab iis delusi, qui cum ex Prosperi epistola Hilarium Arelatensem Augustino, ut ajebat, scribere velle didicissent, sequentem Hilarii epistolam illius esse rati, ejus inscriptionem corruperunt, ad Hilariique nomen, quod nudum antea in primis editionibus legebatur, Arelatensis episcopi titulum adjecerunt. Non animadvertentes scilicet, epistolam illam, quæ tota est pro defensione S. Augustini, congruere Hilario Arelatensi non posse, qui Augustini doctrinam, ut Prosper in epistola sua testatur, cum in ceteris suspiceret, hac in parte non probabat. Non considerantes etiam, Hilarium hunc, qui ad S. Augustinum cum Prospero scripsit, & Prosperum quoque ipsum, laicos fuisse cum scriberent, quod & suis ipsi literis produnt, & Augustini verba confirmant, qui eos compellans filios vocat, non fratres, quod facturus non erat, si episcopi fuissent, aut presbyteri. Quare falluntur, ut dixi, qui Hilarium hunc, cum episcopo Arelatensi confundunt. Eoque in errore versatum olim fuisse Hincmarum Remensem, & alios, permirum est, cum certissimis argumentis secernantur. Pari etiam ratione revincitur aliorum commentum, qui epistolam Hilarii Arelatensis itidem esse adstruunt, sed nondum episcopi; & in epistola Prosperi, ubi Arelatensis episcopus nominatur, Hilarium positum autumant pro Honorato. Quod absurdum est. Nam Honorati episcopatus, ut ex eis patet, quæ ante dicta sunt, ad hæc tempora non pervenit. Itaque Arelatensium episcopus revera jam erat Hilarius, successor Honorati, & diversus proinde ab eo alter hic Hilarius; de quo, tanquam adhuc laico, hic loquitur Cælestinus. Quæ omnia ex subjecta paucorum annorum synopsi patefient.

SYNOPSIS ANNORUM VI.

ANno CCCCXXVI. post cædem Patrocli episcopi Arelatensis, in ejus locum episcopus creatus est Honoratus.

Anno CCCCXXVII. Cassianus Honorato episcopo, & Eucherio dedicat septem collationes intermedias.

Anno CCCCXXVIII. Cælestinus Papa Honorato episcopo Arelatensi, per Fortunatum subdiaconum scribit de Daniele criminoso episcopo.

Anno CCCCXXIX. Honoratus Januario mense moritur: eique in Arelatensi cathedra succedit Hilarius.

Prosper & Hilarius alter ad Augustinum e Gallia scribunt de reliquiis Pelagianæ pravitatis.

Anno

Anno ccccxxx. S. Augustinus migrat in cœlum 5. Kal. Septembris.

Anno ccccxxxi. Prosper & Hilarius ad Cælestinum Romam profecti, ab eo literas eliciunt contra adversarios S. Augustini.

Augustinum sanctæ r.) Hujus loci testimonio utitur Prosper adversus Collatorem cap. 42. *Per hunc virum*, Cælestinum intelligit, *intra Gallias istis ipsis qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt, maleloquentiæ est adempta libertas: quando consultantium actione suscepta & librorum qui errantibus displicebant pietate laudata, quid oporteret de eorum auctoritate sentiri, sancto manifestavit eloquio: evidenter pronuncians, quantum sibi præsumptionis istius novitas displiceret, qua auderent quidam adversus antiquos magistros insolenter insurgere, & indisciplinata calumnia prædicationi veritatis obstrepere*, sanctæ recordationis virum pro vita sua, *&c. usque*, & honori. *Contra istam clarissimam laudationis tubam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem, audet quisquam malignæ interpretationis murmur emittere?* &c.

Notæ Severini Binii.

a Epistola.) Cum occidentalis ecclesia, auctoribus quibusdam Galliæ presbyteris, S. Augustini commentarios adversus Pelagianos editos temere sugillantibus, vehementer turbaretur, scriptisque contrariis S. Prosperi Aquitani nondum acquiescerent, idem S. Prosper cum collega Hilario " Arelatensi episcopo ad Cælestinum Romanum Pontificem profectionem instituit, qui ambo apud eumdem studiose egerunt, ut hujusmodi nugatoribus ora (quod par erat) obstrueret. Cælestinus igitur, qui haud pridem ad dubitationes aliquas literis Tuentii episcopi consultus plenissime scripserat, putans illa sufficere potuisse; cum modo rursus presbyteros obstrepere relatione Prosperi & Hilarii percepisset, ad episcopos, in quorum ecclesiis illi presbyterio fungebantur, hanc epistolam scripsit. In hac redarguit eos, quod ipsis tacentibus sinant in ecclesia presbyteros loqui, cum absque episcopo nihil illis concessum sit de doctrina præsumere. Post hæc inculcata, S. Augustinum laudat, ejusque scripta contra Pelagium & Cælestium approbat. Adjungit etiam quædam capita " adversus Pelagianos errores, a prædecessoribus pontificibus & Africanis conciliis decreta, eo fine, ut quid contra Pelagium & Cælestium tenendum sit, cognoscatur. Addit, non scripto tantum, sed etiam apostolicis traditionibus Pelagianam hæresim in ecclesia refutari. Nam dum pro infidelibus, paganis, Judæis, hæreticis, schismaticis, lapsis, & catechumenis orare consuevit, eo ipso aperte profitetur, illos absque divina gratia ad salutem accessum habere non posse. Dumque rursus spiritus nequam a proxime baptizandis per exorcismos & exsufflationes abiguntur, ipso facto declarat ecclesia, humanam naturam a peccato originali corruptam esse, & a satana occupatam, indigere Dei gratia ut liberetur. Hujus epistolæ S. Prosper adversus Collatorem, cum magna ipsius laude meminit, his verbis: *Per hunc*, Cælestinum, *intra Gallias istis ipsis, qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt, maleloquentiæ est adempta libertas, quando consultationum actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata, quid oporteret de eorum auctoritate sentire, sancto manifestavit eloquio*, &c. Photius in bibliotheca " de hac epistola ait: *Scripsit quoque ad episcopos Galliarum de fide S. Augustini*. Vincentius Lirinensis adversus hæreses cap. ult. hanc eamdem epistolam plurimum laudat: scribit enim illam tanti ponderis esse, ut ad omnes hæreses evertendas satis sufficiens esse possit. Baronius anno 431. num. 184. & sequentibus.

[margin: ...oc fal... | ...cestinus ...sbyteros ...trepentes ...rehendit. | "Quæ seor... infra edi... sunt, eo... od Cæle... ni non sint. | Prosperi de Cælestino sententia. | Vide col. 53. " ...um sequenti ...]

b Nescio quibus presbyteris illic licere, &c.) Inter presbyteros Aquitaniæ Pelagii fuligine denigratos, quos Cælestinus hac epistola insectatur, fuit Severus Sulpitius " ille discipulus & scriptor vitæ S. Martini, S. Paulino Nolano episcopo amicitia conjunctissimus: verum ex alluvione exundantis Pelagianæ hæreseos ereptus, magno tandem Dei beneficio resipuit. De eo enim hæc Gennadius cap. 19. *Severus presbyter, cognomento Sulpitius, vir genere & literis nobilis, & paupertatis & humilitatis amore conspicuus. Hic in senectute sua a Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuit, ut peccatum, quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret*. Baron. 431. num. 189.

[margin: ...verus Sul...tius an Pelagiana hære... infectus? ...temere ista B... afferit ...ad supe... ...consti... ...quam hæc Cælestinus anno 431. ep... ...pœnitentia quæ?]

c Augustinum sanctæ recordationis virum, &c.) Postquam S. Prosper, adversus Collatorem agens, hoc de S. Augustino Cælestini elogium recitasset, hæc ait: *Contra istam clarissimam laudatoris tubam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam malignæ interpretationis murmur emittere, & perspicuæ sincerissimæque sententiæ, nubem obliquæ ambiguitatis obtendere*, &c.

Observatio Philippi Labbe S. J.

Præcedenti epistolæ Cælestini Papæ ad Galliæ episcopos in plerisque codicibus optimæ notæ subjiciuntur auctoritates episcoporum apostolicæ sedis de gratia Dei, & libero voluntatis humanæ arbitrio, quas plerique jam a Sancti Fulgentii ætate Theologi Cælestino Papæ tribuerunt. Sirmondus Cælestino abjudicat, nec certum audet illarum proferre auctorem. Binius vero hæc habet a collectore regio prætermissa: *Non videtur dubitandum quin sequentia sint Prosperi, tam sunt similia, & argumento, & stylo ejus scriptis: libro certe contra Collatorem capita quædam attingit non dissimiliter atque hic leguntur*. Ego quoque cum Sirmondo ἐπέχω, & quod unum præstare possum, auctoritates illas a regio collectore non suo loco collocatas hic repono, ut a Binio, Sirmondo, ceterisque post Dionysium Exiguum, & Isidorum Mercatorem ecclesiasticis tractatoribus non recedam. In hoc vero fere omnes peccarunt, quod sententias illas iisdem numeris sisrarum cum Cælestini epistola alligent, nec ab ea, ut par erat, satis commode separarint.

PRÆTERITORUM
SEDIS APOSTOLICÆ EPISCOPORUM
AUCTORITATES
De gratia Dei & libero voluntatis arbitrio.

TITULI SENTENTIARUM.

I. *Quod Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi gratia posse salvari.*

II. *Quod nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus qui solus est bonus.*

III. *Quod nisi gratia Dei continua juvemur, insidias diaboli superare non possumus.*

IV. *Quod per Christum libero bene utamur arbitrio.*

V. *Quod omnia sanctorum merita dona sint Dei.*

VI. *Quod omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo sit.*

VII. *Quod gratia Dei non solum peccata dimittat, sed etiam adjuvet ne committantur, & præstet ut lex impleatur, non sicut ait Pelagius facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.*

VIII. *Quod præter statuta sedis apostolicæ, omnes orationes ecclesiæ Christi gratiam resonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.*

IX. *Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cum exorcismis, & exsufflatione, spiritus ab eis abiguntur immundi.*

X. *Quod profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitus asserendæ.*

[1] Quia nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum sensibus, seu pravitate, seu imperitia demorantes, piissimis disputatoribus obviare præsumunt; & cum Pelagium atque Cælestium anathematizare non dubitent, magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, eaque tantummodo sequi & probare profitentur, quæ sacratissima beati apostoli sedes Petri contra inimicos gratiæ Dei per ministerium præsulum suorum sanxit & docuit. Necessarium igitur fuit diligenter inquirere, quid,

[margin: Hincm. contra Gotescalchum c. 4. & 22.]

1 In Collectione Isidori superiori Epistolæ Cælestini proximo subjiciuntur hæc capitula: & istud appellatur illius Epistolæ *capitulum tertium*. Harduinus.

quid rectores Romanæ ecclesiæ de hæresi, quæ A dierum temporibus exorta fuerat, judicaverint, & contra nocentissimos liberi arbitrii defensores, quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint: ita ut etiam Africanorum conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt apostolici antistites cum probarunt. Ut ergo plenius qui in aliquo dubitant instruantur, constitutiones sanctorum patrum compendioso manifestemus indiculo. Quod si quis non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum catholicis credat, & dicat.

I.

a Cresconius c. 289. collectionis canonum citat tanquam ex decretis Papæ Cælestini titulo quarto: reliquosque usque ad 13. subjungit.
b Epist. 24. In requirendis.

[1] In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem & innocentiam perdidisse; & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei [a] miserantis erexerit, pronunciante beatæ memoriæ [b] Innocentio Papa, atque dicente in epistola ad Carthaginense concilium: *Liberum enim arbitrium olim ille perpessus, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demersus est, & nihil quemadmodum exinde resurgere possit invenit: suaque in æternum libertate deceptus, huic ruinæ subjacuisset oppressus, nisi eum postea Christi per* C *suam gratiam relevasset adventus, qui per novæ regenerationis purificationem, præteritum omne vitium sui baptismatis lavacro purgavit.*

II.

In eadem epistola.

[2] Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus. Quod in iisdem scriptis ejusdem Pontificis sententia protestatur, dicens: *Numquid nos de eorum post hæc rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt?* D

III.

In eadem epistola.

[3] Neminem, etiam baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit. Quod ejusdem antistitis in eisdem paginis doctrina confirmat, dicens: *Nam quamvis hominem redemisset a præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit, quotidiana præstans illi remedia, quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necesse est* E *enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

IV.

[4] Quod nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio, idem magister in epistola ad Milevitanum concilium data prædicat, dicens. *Adverte tandem, o pravissimarum mentium perversa doctrina, quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, ut dum indulgentius frœnis ejus utitur, in prævaricationis præsumptionem conciderit. Nec ex hac potuit erui, nisi providentia ei regenerationis statum pristinæ libertatis Christi domini reformasset adventus.*

Epist. 25. Inter ceteras.

V.

Lib. contra Scotum [...]

[5] Quod omnia studia, & omnia opera ac merita sanctorum, ad Dei gloriam laudemque referenda sunt, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam nos B sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis [a] auctoritas, cum scribens ad totius orbis episcopos ait: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus.* Hunc autem sermonem, sincerissimæ veritatis luce radiantem, tanto Afri episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eumdem virum rescriberent. *Illud vero quod in literis, quas ad universas provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens:* Nos tamen instinctu Dei, & cetera: *sic accipimus dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, quia præparatur voluntas a domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium.*

a periit [...]ctatoria [...] seu dogm[...]ca episto[...] Prosper [...]tra Col[...]rem ca[...] vel, ut [...] distingu[...] minus r[...]ro.

VI.

In eode[m] libro adv[ersus] [...]tum.

[6] Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem * doctor instituit, qui cum ad totius orbis episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur: *Quod ergo tempus*, ait: *intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus, adjutor & protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura præsumat, clamante apostolo:* Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed contra principes & potestates aeris hujus, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. *Et sicut ipse iterum dicit:* Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum dominum nostrum. *Et iterum:* Gratia Dei sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravi. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.

* Zosim[us] eadem [e]pistola, [...] non e[...] & de q[...] pag. 3[...]
Ephes. [...]
Rom. 7.
1. Cor. [1]5.

VII.

1 Isidoro est *capitulum quartum*. Confer hoc cap. 1. cum Prosp. in resp. ad object. Vinc. resp. 1. 2. & 4. *Idem.*
2 Isidoro, & Cresconio, *capitulum quintum*. Idem.
3 Isidoro, & Cresconio, *capitulum sextum*. Idem.
4 Isidoro, & Cresconio, *capitulum septimum*. Idem.
5 Isidoro, & Cresconio, *capitulum VIII.* Idem.
6 Isidoro, & Cresconio, IX. *Idem.*

[1] VII.

Illud etiam, quod intra Carthaginensis synodi decreta constitutum est, quasi proprium apostolicæ sedis decretum amplectimur, quod scilicet tertio capitulo [a] definitum est: *Ut quicumque dixerit gratiam Dei, qua justificamur per Jesum Christum dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit.* Et iterum quarto capitulo: *Ut si quis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus* B *quid appetere, & quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat apostolus:* Scientia inflat, caritas vero ædificat: *valde impium est, ut credamus, ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, & ad eam quæ ædificat non habere, cum sit utrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante caritate scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est:* Qui docet hominem scientiam: *ita etiam scriptum est:* Caritas ex Deo est. Item quinto capitulo: *Ut quisquis dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jube-* C *mur, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa divina implere mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum dominus loquebatur, ubi non ait:* Sine me difficilius *potestis facere*: *sed ait*: Sine me nihil potestis facere.

[2] VIII.

Præter eas autem beatissimæ & apostolicæ sedis inviolabiles sanctiones, quibus nos piissimi patres, pestiferæ novitatis elatione dejecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis usque in finem D perseverantiam, ad Christi gratiam referre docuerunt, obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab apostolis tradita in toto mundo, atque in omni ecclesia catholica uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi. Cum enim sanctarum plebium præsules mandata sibimet legatione fungantur, apud divinam clementiam humani generis agunt causam, & tota secum congemiscente ecclesia postulant & precantur, *ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici catholicæ fidei perceptione resipiscant, ut schismatici spiritum redivivæ caritatis accipiant,* E *ut lapsis pœnitentiæ remedium conferatur, ut denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis, cœlestis aulæ misericordiæ reseretur.* Hæc autem non perfunctorie neque inaniter a domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus: quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filii A [a] caritatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordiæ. Quod [b] adeo totum divini operis esse sentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum semper actio, laudisque confessio pro illuminatione talium, vel correctione referatur.

a claritatis
b ideo

[3] IX.

Illud etiam quod circa baptizandos in universo mundo sancta ecclesia uniformiter agit [c], non otioso contemplamur intuitu: cum sive parvuli, sive juvenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitæ adeunt, quam exorcismis & exsufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur: ut tunc ve- B re appareat quomodo princeps mundi hujus mittatur foras, & quomodo prius alligetur fortis, & deinceps vasa ejus diripiantur, in possessionem translata victoris, qui captivam duxit captivitatem, & dat dona hominibus [d].

His ergo ecclesiasticis regulis, & ex divina sumptis auctoritate documentis, ita adjuvante domino [e] conformati sumus, ut omnium studiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur auctorem, & [f] non dubitemus ab ipsius gratia [g] hominis merita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur; ut de tenebro- C so lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de [h] imprudente sit providum. Tanta enim erga omnes homines est bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ largitus est æterna præmia sit donaturus. Agit quippe in nobis, ut quod vult, & velimus & agamus. Nec otiosa in nobis esse patitur, quæ exercenda non negligenda donavit, ut & nos [i] operatores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languescere, ad illum solicite recurramus qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu vitam [k], & cui quotidie dicimus, *Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos a malo.*

Ivo p. 1. ca. 205.
c Ecclesia Lugdunens. in absolutione quæstionis & in libro de tribus epistolis.
d Petrus diacon. Ibid.
e confortati sumus
f Ecclesia Lugdun de tribus epistolis.
g omnia
h improvidente apud Cresconium cap. 25. 297. Hincm cap. 25. contra Gotescalcum.
i cooperatores
k nostram
Matth. 6.

[4] X.

a Profundiores vero [l], difficilioresque partes incurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundum prædictas regulas apostolicæ sedis nos scripta docuerunt, ut prorsus non [m] opinemur catholicum, quod apparuit præfixis sententiis esse contrarium.

l Ecclesia Lugdunensis lib. de tenende veritate scripturæ resp. ad cap. 3.
m æstimemus c. 298. Cresconii.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

* *Præteritorum sedis apostolicæ*) Hic sequentium sententiarum est titulus in libris antiquis, eumque ut germanum agnoscit etiam codex canonum Dionysii Exigui. Quamquam autem hæ Cælestini non sint, Cælestino tamen, quisquis earum est auctor, quia cum Cælestini epistola conjungi eique subjici solebant, ab antiquis olim scriptoribus tributæ sunt, ut a Petro diacono in libro de incarnatione & gratia Christi ad Fulgentium cap. 8. a Floro magistro in libro adversus Joannem Scotum, qui ecclesiæ Lugdunensis nomine circumfertur, ab Hincmaro Rhemensi contra Gothescalcum, a Cresconio, Ivone, & aliis.

Ejus-

1 Isidoro & Cresconio, X. *Hard.* 2 Isidoro, & Cresconio, XI. V. Prosperum resp. 2. & 12. ad object. Vincent. *Idem.* 3 Isidoro, & Cresconio, XII. Prosp. resp. 12. ad object. Vincent. *Idem.*
4 Isidoro & Cresconio XIII. *Idem.*

EJUSDEM NOTÆ POSTUMÆ.

Ex Labbei Appendice Tom. 2.

TAmetsi neque a Cælestino, neque illius nomine collectæ vel editæ videntur hæ auctoritates, sed a Prospero potius, aliisque, qui pro doctrina S. Augustini contra ejus obtrectatores dimicabant: Cælestini tamen nomine, tanquam pars vel appendix epistolæ superioris, citari solent a scriptoribus antiquis, ut a Petro diacono, Floro magistro, Hincmaro archiepiscopo, & aliis: itemque a collectoribus canonum, Cresconio, Dionysio Exiguo, & Ivone, qui appellat decreta Cælestini Galliarum episcopis missa. P. 1. cap. 205.

Quid rectores Romanæ eccl.) Hincmarus in posteriore contra Gothescalcum opere, cap. 1. *Sanctus Cælestinus*, inquit, *ad Venerium, & alios Gallicanos episcopos scribens in decretali sua epistola, ita dicit ad locum*, Quid rectores Romanæ ecclesiæ, &c. Citat idem ex c. 8. & 9. quædam aliis in locis ejusdem libri.

B *Quod omnia studia.*) Florus magister diaconus ecclesiæ Lugdunensis (hunc enim ejus operis auctorem fuisse didicimus ex codice Corbejensi) in libro qui Lugdunensis ecclesiæ nomine inscriptus est adversus Joannem Scotum, in refutatione capituli 8. *Hæc est illa*, inquit, *ecclesiastica & fidelissima definitio, quam beatus Papa Cælestinus ponit in decretis suis, dicens*: Ita Deus cordibus hominum, atque in ipso libero arbitrio, &c. *Et iterum*: Omnia studia, omnia opera ac merita sanctorum ad Dei gloriam laudemque referenda sunt, &c.

Ad totius orbis episcopos.) Easdem Zosimi de Pelagii & Cælestii damnatione literas designans Augustinus epistola 157. ad Optatum, *quæ universalitates*, ait, *ad omnes episcopos manarunt*. Et libro 11. de gratia & peccato originali cap. 21. *quas conscripsit per orbem catholicum perferendas*. Et rursus epistola 47. *Item quod Papæ Zosimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum*. Prosper item contra collatorem capite 10. *Erravit sacrosancta beati Petri sedes, quæ ad universum orbem Papæ Zosimi sic ore loquitur*: Nos tamen instinctu Dei, omnia enim bona ad auctorem, &c. Alterum Zosimianæ hujus epistolæ, quæ in tenebris hactenus latet, fragmentum extat capite sequenti: aliud apud Augustinum eadem in epist. 157.

Carthaginensis synodi.) Synodo Carthaginensi recte tribuit octo canones contra hæresim Pelagianam editos, qui falso, ut alii jam observarunt, sub synodi Milevitanæ nomine circumferuntur. Conditi enim revera fuerunt in synodo 214. episcoporum quæ Carthagine in secretario basilicæ Fausti celebrata est, Kalendis Maiis, Honorio XI. & Theodosio VIII. Augustis Coss. id est anno Christi 418. Cui quidem ipsi adscribuntur in synodo Africana cap. 76. & sequentibus. Extant canones iidem in codice Corbejensis monasterii hoc titulo; *Incipiunt* constituta synodi Carthaginensis episcoporum 214. *Placuit omnibus episcopis, qui fuerunt in sancta synodo Carthaginensis ecclesiæ constituti, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum*, &c. Præfuisse synodo Aurelium D Carthaginensem, & Donatianum Teleptensem episcopum primæ sedis provinciæ Byzacenæ, auctor est Photius, qui acta integra legerat, bibliothecæ cap. 63.

Cum enim sanctarum plebium præsules.) Petrus diaconus libro de Incarnatione & gratia Christi ad sanctum Fulgentium, & alios: *His congrue beatissimus Cælestinus in epistola ad Gallos data*: Cum enim, *inquit*, sanctarum plebium præsules, &c. Quibus alia deinde subnetit ex cap. 9. & 10.

NOTA SEVERINI BINII.

a Profundiores vero.) Profitetur Cælestinus Pontifex profundiores illas de prædestinatione sanctorum quæstiones ab apostolica sede nequaquam definitas esse, illasque tantum stabilitas fuisse, quæ ad condemnandum errorem sufficere posse videbantur. Baronius anno prædicto num. 185.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Vulgarem sequutus est errorem Binius, nec ad codicem canonum ecclesiæ Romanæ respexit, ubi auctoritates istæ ab epistola Cælestini distinctæ sunt: neque consuluit editiones conciliorum Petri Crabbi viri diligentissimi ann. 1538. & 1551. ubi hæc verissime scripta reperiuntur. *Sequentia undecim capita videntur potius ab alio quodam interposita, quam esse ipsius Cælestini Papæ*: A qui Innocentium ac Zosimum non semel allegans, nunquam decessores suos quod moris erat, appellavit, ut alia argumenta modo præterea. Imo & ipse Binius sui immemor auctoritatum istarum syllogem Prospero vindicavit in utraque sua conciliorum editione, ut supra monuimus.

II. a AD EPISCOPOS PROVINCIÆ VIENNENSIS ET NARBONENSIS.

I. *De quibusdam sacerdotibus, qui amicti pallio, & lumbos præcincti, in ecclesia ministrabant.*

II. *Quod nulli sit in morte ultima pœnitentia deneganda.*

B III. *Quod per gradus ecclesiasticos promovendi sint episcopi, non ex laicis assumendi, neque criminosi.*

IV. *Ut metropolitanus in aliena provincia nihil præsumat: & ut in creandis episcopis extranei emeritis in sua ecclesia clericis non præponantur.*

V. *Quod invito clero vel populo episcopus ordinari non debeat, neque ex altera ecclesia peti, si in ipsa, cui creandus est, sit idoneus.*

VI. *Quod ab illicitis sit ordinationibus abstinendum, &, si quæ factæ sunt, removendæ.*

VII. *Episcopi Massiliensis, qui de alterius episcopi cæde gratulatus dicebatur, causa episcopis delegata.*

C *Cælestinus universis episcopis per Viennensem & Narbonensem (a) provincias constitutis, in domino salutem.*

CUperemus quidem de vestrarum ecclesiarum ita ordinatione gaudere, ut congratularemur potius de [a] profectu, quam aliquid admissum contra disciplinam ecclesiasticam doleremus. Ad nostram enim lætitiam & benefacta perveniunt, & mœroris aculeis nos quæ fuerint male facta compungunt. Nec silere possumus, cum ad hoc ut ab illicitis revocemus aliquos officii nostri, provocemur instinctu, in speculis a Deo constituti, ut vigilantiæ nostræ diligentiam comprobantes, & quæ coercenda sunt re- D secemus, & quæ observanda sunt sanciamus. Et quamvis circa longinqua spiritualis cura non deficit; sed se per omnia, qua nomen Dei prædicatur, extendit: nec notitiam nostram subterfugiunt, quæ in eversionem regularum novellæ præsumptionis auctoritate tentantur.

[a] Proveu

I.

Didicimus enim, quosdam domini sacerdotes superstitioso potius cultui inservire, quam mentis vel fidei puritati. Sed non mirum si contra ecclesiasticum morem faciunt, qui in ecclesia non creverunt, sed alio venientes iti- E nere, secum hæc in ecclesiam, quæ in alia conversatione habuerant, intulerunt. Amicti pallio, & lumbos præcincti, credunt se scripturæ fidem, non per spiritum, sed per literam completuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, ut taliter servarentur; cur non fiunt pariter quæ sequuntur, ut lucernæ ardentes in manibus una cum baculo teneantur? Habent suum ista mysterium, & intelligentibus ita clara

(a) In vetustissimo Lucensi Cod. integra hæc Cælestini epistola legitur; sed cum raræ in illa occurrant variantes, ideo dare eas piguit. Unicum hoc animadvertendum est, deesse ibi Provinciam *Narbonensem*; & Fortunatum non Subdiaconum sed Diaconum ibi appellari; ac demum signari epistolam 9. Kal. Augusti. Consulum prænomen siletur.

ra sunt, ut ea magis qua decet significatione serventur. Nam in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis, de quo dicitur: *Opera vestra luceant*, indicantur. Habeant tamen istum forsitan cultum, morem potius quam rationem sequentes, qui in remotioribus habitant locis, & procul a ceteris degunt. Unde hic habitus in ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorumque pontificum, in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe vel ceteris sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu. Nam si studere incipiamus novitati, traditum nobis a patribus ordinem calcabimus, ut locum supervacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere. Docendi enim potius sunt, quam illudendi. Nec imponendum est eorum oculis, sed mentibus infundenda præcepta sunt. Erant quidem multa, quæ pro disciplina ecclesiastica, vel ipsius rei dicere ratione possemus: seu ab his ad alia devocamur.

II.

Agnovimus enim pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet: quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem, pondere, quo se expediri desiderat, liberare. Quid hoc rogo aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? cum Deus ad subveniendum paratissimus, invitans ad pœnitentiam sic promittat: *Peccator*, inquiens; *quacumque die conversus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei*. Et iterum: *Nolo mortem peccatoris, sed tantum convertatur, & vivat*. Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore speratam pœnitentiam denegarit. Et desperat de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere, vel in momento posse non credidit. Perdidisset latro præmium in cruce ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset. Cum esset in pœna pœnituit, & per unius sermonis professionem habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potius est æstimanda, quam tempore, propheta hoc taliter asserente: *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris*. Cum ergo sit dominus cordis inspector, quovis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti, cum ille se* obliquet judici, cui occulta omnia noverit revelari.

III.

Ordinatos vero quosdam, fratres carissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra patrum decreta, hujus [a] usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus; cum ad episcopatum his gradibus, quibus frequentissime cautum est, debeat perveniri, ut minoribus initiati officiis ad majora firmentur. Debet enim ante esse discipulus quisquis doctor esse

A desiderat, ut possit docere quod didicit. Omnis vitæ institutio hac ad id quo tendit se ratione confirmat. Qui minime literis operam dederit, præceptor esse non potest literarum. Qui non per singula stipendia creverit, ad emeritum stipendii ordinem non potest pervenire. Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius impleatur? Sed jam non satis est laicos ordinare, quos nullus fieri ordo permittit: sed etiam ii, quorum crimina longe lateque per omnes pene sunt nota provincias, [a] ordinantur. Daniel enim, nuper missa relatione ex orientalibus ad nos partibus, ab omni quod tenuerat virginum monasterio nefariis est objectionibus accusatus. Multa [b] a

a pontifices

b de

B multis objecta flagitia: in quanam lateret terrarum parte quæsitus est, ut si suæ innocentiæ consideret, contra se judicium postulatum minime declinaret. Missa ad Arelatensem episcopum per Fortunatum subdiaconum nostrum, ut ad judicium episcopale destinaretur, epistola. Tantis gravatus testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum ut dicitur virginum pollutus incesto, episcopus asseritur ordinatus. In nostris libelli scriniis continentur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus. In pontificii dignitatem hoc tempore, quo ad causam dicendam missis nobis literis vocabatur, obrepsit. Sacro nomini absit injuria. Facilius est, ut hanc dignitatem tali

Dist. 8: Tantis Daniel gravatus.

C dando ipse amiserit ordinator, quam eam obtineat ordinatus. Cui convictus sociabitur, qui eum sibi credidit largiendo pontificium sociandum. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinarit, ostendit. His ergo in medium nunc deductis, cum plerique vestrum sint, qui apostolicæ sedis statuta cognoverint, nobiscum tempore aliquanto versati, ad disciplinæ normam nostris conventa adhortationibus omnia fraternitas vestra revocare festinet.

IV.

Primum, ut juxta canonum decreta, unaquæque provincia suo metropolitano contenta

Bonifacii ad Hilarium.

D sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta, nec usurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus; alter in alterius provincia nihil præsumat: nec emeritis in suis ecclesiis clericis peregrini & extranei, & qui ante ignorati sint, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum civium merentur testimonio præponantur: ne novum [c] quoddam, de quo episcopi fiant, institutum videatur esse collegium.

Dist. 61. Nec emeritis.

c quod quondam coepi. scopi non fuit.

V.

Nullus invitis detur episcopus: cleri, plebis,

E & ordinis consensus ac desiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clericis, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus, quod evenire non credimus, poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis merito præferantur. Habeat unusquisque clericorum suæ fructum militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepat: nec alii debitam sibi alter audeat vindicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se viderint præ-

Dist. 61. Nullus invitis detur.

Dist. 61. Cleri, plebis, & ordinis

gravari: & quos sibi ingeri ex transverso agnoverint, non timeant refutare. Qui etsi non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos recturus est, debent habere judicium.

VI.

Abstineatur etiam ab illicitis ordinationibus. Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui sit viduæ maritus, aut fuerit, ordinetur: sed irreprehensibilis, & qualem elegit apostolus, fiat. Per Moysem dominus præcipit: *Virginem accipiat sacerdos uxorem*. Subsequitur & supplet apostolus, eodem locutus spiritu, unius uxoris virum debere episcopum consecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam sacerdotes: & si quæ factæ sunt ordinationes illicitæ, removeantur, quoniam stare non possunt: nec discussionem nostram subterfugere poterunt, quamvis latere se æstiment, qui [a] taliter pervenerunt. Ut nulla religionis reverentia obscuritate fuscetur, non sit vana gloriatio palliatis: episcopalem morem qui episcopi sunt sequantur.

Levit. 21. — *1. Tim. 3.* — [a] aliter

VII.

Daniel, ut diximus, qui accusationem pontificali honore subterfugere posse se credidit, & ad fastigium tantum accusatores suos latendo pervenit, a sanctitatis vestræ cœtu interim se noverit segregatum: qui se nostro judicio debet objicere, si conscientiæ suæ novit confidentiam [b] se habere.

[b] obtinere

VIII.

Massiliensis vero ecclesiæ sacerdotem, qui dicitur, quod dictu nefas est, in necem fratris sui taliter gratulatus, ut huic qui ejus sanguine cruentatus advenerat, portionem cum eo habiturus occurreret, vestro eum audiendum collegio delegamus. Data [c] 8. Kalendas Augustas [d], Flaviis Felice & Tauro v. c. consulibus. [e]

[c] VII. [d] abest, hoc prænomen in c. Hard. Just. & aliis [e] Anno Christi 428.

EXCERPTUM

seu veteres Tituli

Hujus Epistolæ ex vetustissimo Cod. Luc.

Ex Epistola Cælestini Papæ ad Viennenses Episcopos.

I. *Sacerdotes docti sint.*
II. *Quo tempore danda pœnitentia.*
III. *Conversatio quæratur.*
IV. *Ex laico Sacerdos non ordinetur. Quod contra canones ordinaverit revocetur.*
V. *Unaquæque provincia suum Metropolitanum habeat.* ✠ *Alter alterius locum non usurpet.* ✠ *Clericum alterius alter non ordinet.*
VI. *Nullus invitis detur Episcopus. Plebis, cleri & ordinis consensus & desiderium quæratur. De alia civitate ordinetur Episcopus, si de propria dignus non fuerit.*
VII. *Ex laicis vel illicitis bigamus* (sic) *non ordinetur.*

Nota Severini Binii.

a Epistola.) Narbonensis & Viennensis ecclesiarum in Gallia status turbatus erat. Emerserant enim novatores quidam, qui in vestitu clericorum novum usum inducebant, nempe ut incederent palliati, renibusque præcincti, eo quod dominus in evangelio suos admonuisset, dicens: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ*, &c. Hos Cælestinus hac epistola reprehendit, vetuitque ne novus, atque diversus ab eo, qui hactenus usui fuisset, habitus clericorum induceretur, sed illum, quem a majoribus accepissent, retinerent, nec a peregrinis clericis peregrinum usum vestium acciperent; quod moribus quam vestimentis sacerdotalem decorem præ se ferre magis præstaret. Eosdem etiam redarguit, quod petentibus in fine vitæ pœnitentiam negarent: nec non quod ad sedem episcopalem laicos & criminosos provexissent, & quemdam Danielem contra jus ad episcopatum promovissent. Baronius anno 428. num. 17.

Nota postuma Jacobi Sirmondi S. J.

Dicimus quosdam.) Taxat Cælestinus quosdam episcopos, qui novo, & insueto habitus genere uterentur: docetque discerni ab aliis debere clericos, non veste, sed vita & moribus. Sunt qui habitum interpretentur quo incedebant, alii, ut Dionisius Exiguus, quo ministrabant. *Quod non debeant*, inquit, *sacerdotes aut clerici amicti palliis, & præcincti lumbis, in ecclesia ministrare*. Sed res eodem relabitur. Nam primis ecclesiæ sæculis, clerici quas in vita communi vestes usurpabant, iisdem etiam in sacris utebantur, sed mundioribus & optimis, id est ut Hieronymus exponit in caput 44. Ezechielis, non quotidianis, & quibuslibet, pro usu vitæ communi pollutis, sed mundis. Quod idem aliis verbis significat lib. 1. contra Pelagianos, Pelagium exagitans, qui ornatum vestium ajebat Deo esse contrarium: *Quæ sunt rogo*, inquit, *inimicitiæ contra Deum, si tunicam habeo mundiorem? Si episcopus, presbyter, & diaconus, & reliquus ordo ecclesiasticus in administratione sacrificiorum cum candida veste processerint?* Candidam enim vestem dicit albam, quæ in usu tum erat more Romano, eamque nitidam, & lautiorem, qualis prensantium magistratum, qui candidati propterea vocabantur. Et color igitur & forma vestium eadem principio fuit ecclesiasticis, & reliquis. Sed cum formam alii postea mutassent, ecclesia prudenti consilio pristinam in sacris retinuit: & ornatum licet pretiumque ad venerationem vestibus sacris adjecerit, formam tamen non mutavit: ita ut Romanas vestes nunc etiam referant, alba tunicam, casula togam, nisi quod casula seu planeta, ancisis proavorum nostrorum memoria lateribus, a togæ amplitudine abire cœpit. Et quia vetus hæc forma non perinde in quotidianis clericorum vestibus, ut in sacris, retenta est: ex eo factum, ut nunc in ecclesia, quod de veteri lege ad Ezechielem observarat S. Hieronymus, religio Divina alterum habitum habeat in ministerio, alterum in usu vitaque communi. Quod ipsum quoque accidit in lingua Latina, qua Divina officia celebramus. Nam cum ea quondam in usu publico passim esset sub imperio Romano, eademque sacrorum in ecclesia vox esset, quæ populi: populus linguam, ut solet, postea mutavit, ecclesia latinam merito retinuit.

Pœniteniam morientibus.) Arguit iterum, quod pœnitentiam morientibus denegarent. Qua de re dictum superius in epist. I. Innocentii ad Exuperium, cap. 11.

Ordinatos vero quosdam.) Hoc jam antea in Proculi ordinationibus reprehendit Zosimus epistola ad Patroclum, quod episcopos repente faceret ex laicis, cum per ordinum ecclesiasticorum gradus & stipendia sensim promoveri debeant.

Quorum crimina.) Criminosos ab episcopatu arcendos docuit synodus Valentina, can. 4. eoque nomine Maximum episcopali honore dignum censuit Bonifacius epistola ad episc. Gall. Nunc vero Danielem Cælestinus, qui quo tempore ob varia flagitia reus postulabatur, ad episcopatum irrepserat, ab episcoporum cœtu segregat, & ad judicium, si confidit, venire jubet.

Ad Arelatensem episcopum.) Is erat sanctus Honoratus, qui ex abbate monasterii sui Lirinensis, Arelatensium episcopus Patroclo cæso creatus fuerat an. 426. in hunc quippe annum Patrocli cædem conjicit Prosper in chronico. Biennium autem, & aliquanto amplius, sedem illam rexit, ut docet auctor vitæ sancti Hilarii Arelatensis, qui Honorato successit. *Emenso*, inquit, *biennio* (post episcopatus scilicet auspicia) *cum ad meriti proprii percipiendum præmium emerito vitæ ipsius cursu vocaretur Honoratus, missis epistolis, ut extremis suis interesse deberet admonuit Hilarium.* Quare cum & supra biennium sedisse Honoratum, & vita excessisse constet die 16. Januarii: necesse est ejus obitum, Hilariique pontificatus exordia, in Januarium differri sequentis anni 429.

III.

III. AD EPISC. APULIÆ ET CALABRIÆ.

I. *Quod nulli sacerdotum liceat canones ignorare.*
II. *Quod non oporteat, clericis ecclesiarum contemptis, de laicis episcopos ordinare.*
III. *Quod docendus sit populus, non sequendus.*

Cælestinus universis episcopis per Apuliam, & Calabriam constitutis.

I.

NUlli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod patrum possit regulis obviare. Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

II.

Audivimus quasdam propriis destitutas rectoribus civitates episcopos sibi velle petere de laicis, tantumque fastigium tam vile credere, ut hoc his, qui non Deo, sed sæculo militaverint, æstiment non posse conferre, non solum male de suis clericis (in quorum contemptum hoc faciunt) judicantes, sed de nobis pessime, quos credunt hoc posse facere, sentientes. Quod nunquam auderent, si non quorumdam [a] illic his consentiens sententia conniveret. Ita nihil, quæ frequentius sunt decreta, proficiunt, ut hoc, quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur. Quid proderit, per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in dominicis castris ætatem, si qui his præfuturi sunt, ex laicis requirantur? Qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus, calcata reverentia ecclesiasticæ disciplinæ, transire? Talibus itaque, fratres carissimi, qui juris nostri, id est, canonum gubernacula custodimus, necesse est obviemus: hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & sinat fieri, unde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat.

III.

Docendus est populus, non sequendus. Nosque (si nesciunt) eos, qui liceat quidve non liceat, commonere, non his consensum præbere, debemus. Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram apostolicæ sedis minime defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est, per severitatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ propriis rectoribus carent, ecclesias volumus innotescat, ut nullus sibi spe aliqua forsitan blanditus illudat. Data XII. Kalendas Augusti. Florentio & Dionysio viris clarissimis consulibus [c].

EXCERPTUM.

seu veteres tituli hujus epistolæ.

Ex vetust. Cod. Luc.

Cælestini Epistola ad Episcopos per Apuliam & Calabriam constitutos.

I. *Laicus non fiat Episcopus.*
II. *Omnes sciant canones.*
III. *Non est populo consentire pro Sacerdote ordinetur* (sic).

IV. AD CYRILLUM.

LIteræ quas sanctitas tua per filium nostrum Possidonium, &c. *Extat infra in actis concilii Ephesini, part. I. cap. 15.*

V. AD CLERUM ET PLEBEM CONSTANTINOPOLITANAM.

AD eos, qui faciunt ecclesiam, mihi locuturo, det apostolicus, &c. *Extat infra in actis concilii Ephesini, par. I. cap. 19. estque alterius translationis. Principium ejus hoc erat alias.* Verba mihi ad eos facturo, &c.

VI. AD NESTORIUM.

ALiquantis diebus vitæ nostræ post nefandum, &c. *Extat infra in actis concilii Ephesini, part. I. cap. 18. Erat alias ibidem alterius translationis. Incipiebat sic:* Post impium illud profanumque.

VII. AD JOANNEM ANTIOCHENUM EPISCOPUM.

OPtaremus quidem sicuti una est deitatis essentia, ita inter omnes, &c. *Extat infra in actis concilii Ephesini, par. I. cap. 20.*

VIII. AD SYNODUM EPHESINAM.

SPiritus sancti testatur præsentiam congregatio sacerdotum, &c. *Extat in actis concilii Ephesini, Actione II. Fuitque olim alterius translationis hoc principio.* Sacerdotium Spiritus sancti præsentiam declarat.

JOANNIS DOMINICI MANSI.

Admonitio.

HAs, *& sequentes literas Labbæus, illumq. sequutus* Colletus Venetæ Conciliorum editionis curator *integras hic reposuerunt; sed & ipse Labbæus brevi ad marginem adnotatione monet se non proprio consilio id præstitisse, sed quod vellet insistere pressius vestigiis præcedentium Collectorum, agnoscitque se id forte nimis religiose servasse, cum omitti tuto potuerint: integræ enim relatæ sunt in actis Concilii Ephesini. Ego judicium potius Labbæi, quam factum ejus tenendum statui, consultius ducens in hac editione, quæ omnium maxima est, lectorum sumptui, & tædio parcere, quam in molestam repetitionem nulli usui profuturam in paucorum gratiam, me diffundere.*

A

IX. AD THEODOSIUM

SUfficiar licet. *Extat sub finem actionis II. Concilii Ephesini.*

X. AD CIRILLUM.

INtelligo sententiam. *Extat ibidem.*

XI. AD EPHESINÆ SYNODI PATRES.

TAndem malorum. *Extat in III. part. Conc. Ephesini cap. 20.*

XII. AD THEODOSIUM JUNIOREM.

B

CAusis suis. *Extat in cap. II. part. III. Concilii Ephesini.*

XIII. AD MAXIMIANUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

VIdimus, & amplexi sumus. *Extat in ead. III. part. cap. 22.*

XIV. AD CLERUM, ET PLEBEM CONSTANTINOPOLITANAM.

EXultatio matris. *Extat ibidem cap. 23.*

C

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S.J.

In synodo Romana anno 531. a Bonifacio Papa II. collecta extat epistola ejusdem Cælestini dilectissimis fratribus Perigeni, Dynato, Basilio, Sapio, Paulo, Æternali, Sabbatio, Juliano & Senecioni episcopis per Illyricum, quam suo loco excudendam cum aliis, Deo dante curabimus, nunc lectorem monuisse sufficiat.

DECRETA
CÆLESTINI PAPÆ I.

QUÆ SUNT IN CORPORE DECRET.

D

GRATIANI, NEC HABENTUR IN SUPERIORIB.

ipsius epistolis vel decretis, numero IV.

PRIMUM.

In alterius parochia, nisi covocante, nulli aliquid agere licet.

9. quæst. 2. Nullus primas, nullus metropolitanus.

Nullus primas, nullus metropolitanus, nullus reliquorum episcoporum alterius adeat civitatem, quæ ad eum non pertinet, & alterius episcopi parochiam super ejus dispositione, nisi vocatus ab eo, cujus juris esse cognoscitur, ut quidquam ibi disponat, vel ordinet, aut judicet, si sui gradus honore potiri voluerit: sin aliter præsumpserit, damnabitur: & non solum ille, sed & cooperatores & consentientes ei: quia sicut ordinatio, ita eis & judicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, quomodo judicabit? Nullatenus procul dubio judicabit, aut judicare poterit.

E

SECUNDUM.

*Par pœnitentia ei indicitur, qui * spiritualem filiam, & ei qui * pœnitentialem suam violare monstratur.*

* carnalem * spiritualem

30. quæst. Si quis sacerdos cu[m]

Si quis sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit, sciat, se grave adulterium commisisse. Idcirco fœmina, si laica est, omnia derelinquat, & res suas pauperibus tradat: & conversa, in monasterio Deo usque ad mortem serviat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim annis pœniteat. Postea vero ad monasterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ suæ Deo serviat.

TERTIUM.

Episcopi, aut presbyteri, cum sibi confessa fornicantis, pœna seu pœnitentia quæ.

30. q. 1. debet.

Non debet episcopus aut presbyter commisceri cum mulieribus quæ ei sua fuerint confessæ peccata. Si forte (quod absit) hoc contigerit, sic pœniteat, quomodo de filia spirituali, episcopus 15. annos, presbyter 12. & deponatur tamen, si in conscientia devenerit.

QUARTUM.

Quæstionis de binis uxoribus uni ductis, quarum prior non fuerat solenniter desponsata, expeditio.

35. dist. Videtur nobis.

Videtur nobis, quod secunda, quam contra prohibitionem ecclesiæ duxit, non sit uxor, etiamsi primam non haberet desponsatam. Nam quod contra interdictum & ordinem ecclesiæ factum est, ratum non haberi, tam humanæ, quam divinæ legis proclamat auctoritas: quia ea, quam inordinate superduxit, prohibitione renitente, uxor non est. Eam cogendus est recipere, quam juravit, & desponsavit, & ex qua prolem genuit, ut juramenti religio non vilipendatur, & fides adinvicem promissa servetur, proles in cultu Dei nutriatur & educetur, & alii exinde occasionem peccandi, & alios decipiendi, assumere non valeant. Quod autem parentes, fratres, & cognati utriusque sexus in testificationem filii & filiæ, ad matrimonium conjungendum vel dirimendum admittantur, tam antiqua consuetudine, legibus approbata, quam divinis & humanis legibus approbatur. In dirimendo autem matrimonio, ideo maxime parentes recipiuntur, * sive si defuerint parentes, proximiores admittuntur: quia unusquisque suam genealogiam cum testibus & chartis, cum exercitatione, & recitatione majorum scire laborat. Quia igitur aliis melius sciunt, ideo maxime admittuntur. Similiter etiam recipiuntur, & in testificationem matrimonii conjungendi. Qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, & quorum est interesse, ita ut si non intersint, consensum non adhibuerint, secundum leges nullum fiat matrimonium? Quod vero legitur; Pater non recipiatur in causa filii, nec filius in causa patris, in criminalibus causis & contractibus verum est. In matrimonio contrahendo & disjun-

* & si

jungendo, ipsius conjugii prærogativa, quia & A favorabilis res est, congrue recipiuntur.

CELESTINUS PAPA DIXIT

IDeo agnus benedicitur in Pascha, quod more solito detur hominibus qui non sint digni accipiendi Corpus, & Sanguinem Domini. Qui autem in Pascha agni carnes more Judaicorum edere præsumpserint privari eos censemus a consortio omnium Catholicorum, quia injustum videtur, ut Fidelis populus hoc carnaliter excipiat, quod spiritum aliter ipse conditor, ac Redemptor Ecclesiæ Catholicæ contulit, immolandos se in aram Crucis qui est B Agnus vivus, & verus, qui tollit peccata mundi.

ADNOTATIO IN PRÆCEDENS DECRETUM.

DEcretum hoc Cælestini nomine inscriptum reperi in manuscripto codice Bibliothecæ Canonicorum Cathedralis Lucensis sæculi ut arbitror XI. vel XII. Idque, si genuinum reputetur, datum arbitror in Concilio aliquo cui Cælestinus interfuerit, & illustre præbet pro asserendo Eucharistiæ dogmate testimonium. Si enim agnus Paschalis benedictus datur non communicantibus Corpus & Sanguinem Domini, ut ait Cælestinus, plus est aliquid profecto Eucharistia, quam merus Christi typus; nam Christi pariter typus est agnus Paschalis. Si vero typum excedit Eucharistia, profecto veritatem continet Corporis, & Sanguinis Domini.

CONCILIUM CILICIÆ

Habitum anno Christi CCCCXXIII.

I*Stius Concilii memoriam debemus uni Mario Mercatori, qui de eo sic scribit in præfatione ad symbolum Theodori Mopsuesteni.* Agnoscat supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa qua eum diximus mala fide secum Nestorium decepisse, etiam sibi magis C suoque dogmati, de quo male turgidus & male sanus libros confecit, esse contrarium, seque etiam post de Cilicia abscessum, ab eo in Episcoporum provinciæ suæ conventu anathemate esse damnatum. *Vide clarissimum virum Joannem Garnerium in parte prima operum Marii Mercatoris pag.* 219.

SYNODUS NUMIDIÆ

In causa Antonii Fussensis episcopi anno 423. *celebrata.*

CUm ad ecclesiæ sinum non privati tantummodo plures, sed & integræ interdum urbes & oppida rejecto schismate Donatistarum D redirent; ex lege ab Africanis patribus in conciliis constituta singulis episcopatibus ditiones veteres restituendæ erant. Si qui forte populi ante schisma uni alicui catholico episcopo paruissent, pristino possessori, si ad ecclesiam converterentur redibant. Integrum tamen erat episcopis illis, consentiente primate, populis recens conversis novum dare episcopum a quo regerentur. Eo jure usus S. Augustinus Fussalensibus, qui ex Donatistis resipuerant, & ditionis suæ portio erant, assentiente Numidiæ primate, Antonium episcopum dederat; sed cum novus hic præsul multis gravibusque criminibus reus habitus civium suorum invidiam incurrisset, collecti in concilium Numidiæ patres ejus E causam tractarunt. Nihil quidem in eo concilio probari de criminibus in illum objectis ad liquidum potuit; sed cum suspicio vehemens Antonii capiti adhuc hæreret, ita pronunciatum est a patribus: *ut salvo episcopatu, Fussensibus non præesset ulterius. Insuper loca illa illi dimissa atque permissa in quibus prius erat episcopus.* Ita damnatus Antonius Numidiæ primatem adiit, circumventumque fallacibus verbis persuasit, ut ad Romanum Pontificem Bonifacium pro se adversus concilium scriberet. Eo præsidio munitus Romam se contulit labente Bonifacii pontificatu. Quo defuncto, Cælestinus causam illam tractandam suscepit, ad quem pro concilio Numidiæ contra Antonium literas actutum dedit S. Augustinus vulgatas inter ejus epistolas num. 209. rogavitque Pontificem, cui de nova dignitate adgratulatus est, ne crederet Antonio, sed actum in illum judicium ratum ac firmum haberet. Judicium hoc in concilio vicinorum episcoporum habitum fuisse nemo jure ambigeret, quem non lateat constituta in Africana ecclesia lex, ut reus episcopus a vicinorum episcoporum concilio judicaretur, cujus disciplinæ mentio occurrit in epistola concilii Africani ad Bonifacium Pontificem. Annus vero, quo concilium istud celebratum est, pendet ex anno quo assumptus est Cælestinus; labente enim Bonifacii pontificatu Antonius in concilio Numidiæ damnatus, Romam venit. Bonifacius vero anno 422. augusto forte mense decessit, ut Pagius in critica ad annum 423. demonstravit; eidemque forte anno Numidiæ concilium assignandum est.

C. ANNUM CHRITSI 423.

C. ANNUM CHRISTI 424.

SYNODUS ANTIOCHENA,

In qua damnatur Pelagius, & e civitate ſancta ejicitur.

Ex Harduini tom. 1.

H*Ujus ſynodi ſolus meminit Marius Mercator in Commonitorio cap. 3. ubi ſic loquitur.* Adhuc etiam Hieroſolymis conſtitutus Pelagius accuſatus fuit apud Synodum (*Dioſpolitanam:*) & primo quidem tergiverſando ambiguis quibuſdam ſe profeſſionibus tegens, & proſequens dubia, vel reſpondens, illam tunc videtur epiſcoporum audientiam deluſiſſe. Sed poſtmodum evidenter deprehenſus, inſiſtentibus accuſatoribus *Erote & Lazaro a poſteriore Synodo*, cui ſanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præſedit epiſcopus, atque detectus, a Sanctis quoque ac venerabilibus Hieroſolymorum locis eſt deturbatus. Ejus denique ſancti Theodoti ad reverentiſſimum Urbis Romæ epiſcopum, & ſanctæ recordationis Praylii Hieroſolymitani epiſcopi miſſa ſcripta teſtantur, quorum exemplaria ad documentum habemus in manibus. *Cum ergo Pelagius rectæ fidei Profeſſor a Joanne Hieroſolymitano in Synodo Hieroſolymitana*, ab Eulogio Metropolita Cæſareenſi in Synodo Dioſpolitana judicatus fuiſſet, *ad Theodotum totius Orientis Patriarcham appellationem iterum Orthodoxi interpoſuere, qui Synodo Antiochiæ convocata Pelagium condemnavit. Hinc patet Harduinum dupliciter falli, dum in primo Conciliorum tomo hanc Synodum Hieroſolymæ habitam anno* 416. *affirmat. Theodotus ſiquidem, qui huic Synodo præſedit, Alexandro in cathedra Antiochena ſucceſſit anno circiter Ch.* 420. *ut poſt Bollandum in Actis SS. Januarii, & Noriſium lib.* 2. *hiſt. Pelag. c.* 4. *probat Pagius ad ann. Ch.* 420. *num.* 22. *& ſeqq. Et ſi Hieroſolymæ habita fuiſſet hæc Synodus, opus non erat, ut Theodotus Synodi geſta ad Praylium mitteret, ut miſſa teſtatur Marius Mercator. Deinde ſi Praylius anno* 416. *e ſua civitate Pelagium exturbaſſet, anno deinde* 417. *pro Pelagio ad Innocentium Papam literas non dediſſet.*

AD CONCILIUM ANTIOCHENUM vel SYRIACUM

Pro damnatione Pelagii

Anno CCCCXXIV. ut fertur, habitum

ADNOTATIO CHRONOLOGICA, ET ADDITIO.

VAcans obitu Joannis epiſcopi ſolium Hieroſolymitanum Praylus anno 417. vel forte citius aſcenderat, ac primo quidem occupatum favore Pelagii animum geſſit, pro quo & literas dedit ad Zoſimum, ut in ſua epiſtola ad Africanos idem Zoſimus teſtatur. Dein vero cauſa maturius diſcuſſa in concilio, cui Theodotus Antiochenus epiſcopus præſedit, hæreſim agnovit, Pelagium Hieroſolyma abegit, ac novis ad Zoſimum literis condemnavit, qua de re Marius Mercator in commonitorio. Concilium iſtud anno 424. in collectione Veneto-Labbeana conſignatur. Mihi vero alia plane ſedet opinio, in annum 418. referendum arbitranti, cujus opinionis meæ hæc profero documenta. Pelagius Hieroſolymæ diu ſubſtitit, nec ante ſedem illam deſeruit, quam in concilio, cui Theodotus præfuit, damnatus a Praylo ex urbe illa pulſus exactuſque fuit, ut ex commonitorio Marii ſatis conſtare arbitror. Anno 417. die XI. Kal. Octobris cum Zoſimus literas ſuas dedit ad Africanos, Pelagium Hieroſolymis adhuc egiſſe ex tota illa epiſtola ſatis apparet. Anno vero ſequenti 418. die prid. Kal. maii, hæreticum illum non Hieroſolymis, ſed Romæ egiſſe non inani conjectura deduceremus ex lege Honorii imperatoris in hæreticos illos tunc data, ac in collectionem Veneto-Labbeanam tom. 2. col. 40. tranſlata. Ea etenim lege Imperator urbe Roma pelli Cæleſtium & Pelagium mandat. *Pulſis ex urbe* (Roma ſcilicet, ut ex edicto Palladii præfecti prætorio conſtat) *primitus capitibus dogmatis execrandi Cæleſtio atque Pelagio &c.*

Quod vero ex Pagio notatur, de exordio epiſcopatus Theodoti cum anno 420. componendo, id dubium, incertumque exiſtimat Tillemontius in nota LXXIV. ad vitam S. Auguſtini, quin & anticipandum illud ad annum 417. rectius cenſet. Huic conjectura noſtra ſuffragatur, eademque conſtituta Theodoti epocha, quominus concilium illud in annum 418. ante Majum menſem referatur, nihil prohibet.

His vero admiſſis facile eſt definire, quo demum anno Zoſimus agnita tandem hæretica Pelagii & Cæleſtii dogmata una cum impiis auctoribus damnarit, quod cum vix aliter quam in concilio fieri ſoleret, hinc non immerito novum quoddam concilium Romanum, intactum collectoribus, commemorandum ſuſcipimus. Igitur Zoſimus Pelagium & Cæleſtium tunc primum damnavit, cum Praylus de reprobato ac pulſo Hieroſolymis a ſe Pelagio literas ad Pontificem dedit. Id vero non prius Septembri menſe anni 417. contigiſſe in ſuperioribus demonſtravimus. Sed neque die XII. Kal. Aprilis anni 418. quidquam adhuc Romæ in illos

illos pronunciatum fuisse probant literæ Zosimi ad concilium Carthaginense tunc datæ, quibus Pontifex certiores facit Africanos patres se nihil adhuc de Cælestio pronunciasse. Verum cum ejus anni majo ineunte Honorius lege sua in Pelagium & Cælestium animadverterit, conjecturam inde capere licet, sententiam Romani Pontificis in utrumque præcessisse; adeoque damnatio illa inter exitum Martii, & Maii exordium non inaniter consignaretur. Ad hoc porro concilium, quo Zosimus auctores novæ de gratia Dei hæreseos damnavit, referenda censeo verba illa, quæ ex epistola Zosimi *ad totius orbis episcopos* decerpsit auctor ejus ætatis in *auctoritatibus Sedis Apostolicæ episcoporum*, quæ epistolæ Cælestini ad episcopos Galliæ subjiciuntur: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt unde nascuntur) ad fratrum, & coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus.* Quæ Pontificis verba sic acceperunt Africani episcopi in epistola sua ad eundem, in excerpto ab eodem auctore servato, ac si illos, qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis velut cursim transiens amputarit. Non ita profecto literas Zosimi commendassent Africani Patres, nisi postquam damnato ab eodem Pontifice Cælestio, ac Pelagio sua cum illo dissidia composuissent. Hoc ergo Romanum concilium, in quo Cælestius & Pelagius damnationis sententiam a Zosimo tulerunt, in unum cum reliquis censum est referendum.

[a] CONCILIUM [1] AFRICANUM

[b] TEMPORE BONIFACII I. CÆLEST. I.

HABITUM.

TITULI CAN. DIVERSORUM

Conciliorum Africanæ provinciæ, num. CV.

I. *Quod nihil de Hipponensi concilio sit emendandum.*
II. *Ut episcopi vel clerici non facile filios suos emancipent.*
III. *Ut episcopi vel clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos.*
IV. *Quod præter panem, & merum mixtum aqua, nihil in sacramentis offerri debeat.*
V. *Ut clerici vel continentes ad virgines viduasque non accedant.*
VI. *Ut princeps sacerdotum non appelletur episcopus.*
VII. *Ut clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.*
VIII. *Ut a jejunis Deo sacrificia peragantur.*
IX. *Ut in ecclesiis convivia minime celebrentur.*
X. *De pœnitentibus.*
XI. *De virginibus.*
XII. *De ægrotantibus, qui pro se respondere non possunt.*
XIII. *De passionibus Martyrum.*
XIV. *De parvulis qui apud Donatistas baptizati sunt.*
XV. *De rebaptizationibus, reordinationibus, vel translationibus episcoporum.*
XVI. *Quot episcopi ordinare episcopum debeant.*
XVII. *Quot addi debeant episcopi numero ordinatorum, si de ordinando episcopo fuerit contradictum.*
XVIII. *Ut de ecclesia Carthaginis dies paschæ nuncietur.*
XIX. *De visitandis provinciis.*
XX. *Ut diœceses, nisi ex consensu episcopi proprii, episcopum non accipiant.*
XXI. *Ut alienus clericus minime suscipiatur ab alio.*
XXII. *Ut Carthaginensi episcopo, unde voluerit, clericum liceat ordinare.*
XXIII. *Ut episcopi, qui in diœcesibus fuerint ordinati, diœcesim sibi nullam vendicent.*

XXIV.

1 Quod hic dicitur Concilium Africanum, aliud non est nisi collectio quædam Canonum Africanorum, seu repetitio posterioris partis Codicis ut dicitur, Africani superius allati, continens ultima 105. capitula gestorum in Carthaginensi Concilio anni 419. Quæ repetitio, inquit Coustant in Præf. ad epist. Summ. PP. vel ex hoc uno vitiosa est, quod & supervacanea sit, & interrupta Conciliorum serie lectorem suo quodammodo cursu excutiat. Sed & in eo etiam magis peccat, quod capitula ipsa suo nec ordine, nec anno disposita, sed temere, indigesteque mixta repræsentet. Et de anno quidem certum est ex his capitulis alia ad 397. alia ad alios proxime consecutos annos pertinere, omnia vero fuisse an. 419. in Concilio Carthag. recitata. Illa igitur non ultra 419. rejici, nedum ad 424. alligari par erat. De ordine vero, quam sit confusus perturbatusque, unum proferemus exemplum. Procemio Synodi Carthaginen. an. 401. habitæ subnexuit clarissimus Editor capitula 32. quorum priora 23. ad Synodum anni 397. pertinere liquet, tum quia huic Synodo adsignantur in Canonum Africanorum Codice; tum quia ejusdem Synodi præloquio ita sunt apte conserta atque nexa, ut si utraque cum Labbeo divellas, membra a capite sejunxeris. In ipso quippe limine petit Aurelius, ut recitetur ante omnia, confirmeturque, ac in melius etiam si opus erit, reformetur Hipponensium Canonum Breviarium. Mox sequuntur ea, quæ capituli primi nomen & locum habent, Epigonii Episcopi verba. *In hoc Breviario* &c. Quam cohæreant hæc inter se, nemo non videt. Contra si procemio Synodi an. 401. in quo altum de Breviario silentium est, capitulum illud primum subnectis, hiulca erit, & nullo juncta nexu oratio. Quod idem de sequentibus aliis capitulis ex Breviario itidem Hipponensi excerptis, & ad an. 401. a Labbeo relatis, dictum velimus. Denique capitulum 14. cujus hæc sunt verba: *De Donatistis placuit, ut consulamus fratres & consacerdotes nostros Siricium, & Simplicianum &c.* cur in annum 397. conveniat, docent Siricii ac Simpliciani nomina, quibus anno 401. jam defunctis successerant Anastasius & Venerius. Quod quia probe noverant Afri Carthagine an. 401. congregati, voluere hac ipsa de re consuli *tam veneran. S. fratrem suum Anastasium sedis Apost. Episcopum, quam etiam S. fratrem Venerium Sacerdotem Mediolanensis Ecclesiæ.* Hactenus Coustant loc. cit. Ceterum hoc anno 424. habitum revera fuit Carthagine Concilium Africanum universale, sub Aurelio XX. sic enim citatur a Bonifacio Carthag. in Concilio anni 525. in quo Apiarius, qui immanium criminum iterum accusatus, damnatusque, Cœlestini patrocinium imploraverat, præsente Faustino in Africam iterum misso, ut cum Episcopis Apiarii causam retractaret, universa tandem crimina confessus est: quæ omnia in Synodi Africanæ epistola ad Cælestinum tum supra in Codice Africanæ Ecclesiæ can. 234. & infra in hoc Concilio Africano num. 101. allata referuntur. *Coleti*

XXIV. *Ut parvuli, apud Donatiſtas baptizati, in catholica clerici ordinentur.*

XXV. *De reliquiis idolorum, vel templis, ab imperatoribus abolendis.*

XXVI. *Ut clerici de judicii ſui cognitione non cogantur in publico dicere teſtimonium.*

XXVII. *De paganorum conviviis auferendis.*

XXVIII. *De ſpectaculis, ut die dominico, vel ceteris ſanctorum feſtivitatibus minime celebrentur.*

XXIX. *De clericis damnatis.*

XXX. *De hiſtrionibus Chriſtianis factis.*

XXXI. *De manumiſſionibus, ut in eccleſia celebrentur, ab Imperatore poſcendum.*

XXXII. *De Equitio damnato epiſcopo.*

XXXIII. *Ut cum Donatiſtis lenius agatur.*

XXXIV. *De literis mittendis judicibus, ut ea, quæ inter Donatiſtas & Maximiniſtas facta ſunt, innoteſcant.*

XXXV. *Ut clerici Donatiſtarum in eccleſia catholica ſuſcipiantur in clero.*

XXXVI. *Ut legatio ad Donatiſtas componendæ pacis gratia dirigatur.*

XXXVII. *Qui clerici ab uxoribus debeant abſtinere.*

XXXVIII. *De his qui plebes proprias derelinquunt.*

XXXIX. *De infantibus baptizandis, quoties dubitatur utrum fuerint baptizati.*

XL. *Diem paſchæ, & diem concilii nunciandum.*

XLI. *Ne interventor epiſcopus cathedram, ubi interventor eſt, teneat.*

XLII. *De defenſoribus eccleſiarum ab Imperatore poſcendis.*

XLIII. *De epiſcopis qui ad concilia non concurrunt.*

XLIV. *De Creſconio.*

XLV. *De eccleſia Hipponenſium Diarrhytorum.*

XLVI. *De clericis qui intra annum cauſam ſuam agere non procurarint.*

XLVII. *Ut de alieno monaſterio receptos, nec præpoſitos monaſterii, nec clericos liceat ordinare.*

XLVIII. *De epiſcopis qui hæreticos vel paganos hæredes inſtituunt.*

XLIX. *De manumiſſionibus.*

L. *De falſis memoriis martyrum.*

LI. *De idolorum reliquiis extirpandis.*

LII. *Ut ab epiſcopo Carthaginenſi, cum opus fuerit, omnium epiſcoporum nomine dictentur, & ſubſcribantur epiſtolæ.*

LIII. *De epiſcoporum ordine, ut qui poſterius ordinati ſunt, prioribus ſe non audeant anteferre.*

LIV. *De Quodvultdeus epiſcopo.*

LV. *De Maximiano epiſcopo.*

LVI. *Ut epiſcopi qui ordinantur, ab ordinatoribus ſuis epiſtolas accipiant, quæ diem & conſulem præferant.*

LVII. *De his qui vel ſemel in eccleſia legerint, ab aliis non poſſe promoveri.*

LVIII. *De conveniendis Donatiſtis.*

LIX. *Forma conventionis Donatiſtarum.*

LX. *Quale commonitorium acceperunt legati contra Donatiſtas.*

LXI. *Brevis cauſarum.*

LXII. *Concilium univerſale non niſi neceſſitate faciendum.*

LXIII. *Ut ab electis judicibus provocare non liceat.*

LXIV. *Ut imperatoribus poſtuletur advocatorum defenſio pro cauſis eccleſiæ.*

A LXV. *De plebibus quæ nunquam epiſcopos habuerunt.*

LXVI. *De plebibus vel diœceſibus, ex Donatiſtarum pravitate converſis.*

LXVII. *De ſuggeſtione Maurentii epiſcopi.*

LXVIII. *De pacificandis eccleſiis Romana & Alexandrina.*

LXIX. *De his qui uxores, aut quæ viros dimittunt, ut ſic maneant.*

LXX. *De precibus ad altare dicendis.*

LXXI. *De his qui publicorum judiciorum cognitionem ab imperatore popoſcerint.*

LXXII. *De his, qui cum in Africana non communicant, voluerint trans mare obrepere.*

B LXXIII. *Ut pergentes ad comitatum, cauſam ſuam vel Carthaginenſi, vel Romano Pontifici inſinuare procurent.*

LXXIV. *Concilium de cognitione epiſcopi.*

LXXV. *Concilium contra hæreſim Pelagii & Cæleſtii.*

LXXVI. *Quod Adam non ſit factus a Deo mortalis.*

LXXVII. *Quod parvuli in peccatorum remiſſionem baptizentur.*

LXXVIII. *Quod gratia Dei non ſolum remiſſionem tribuit peccatorum, ſed etiam præſtat adjutorium ne peccetur.*

LXXIX. *Quod gratia Chriſti non ſolum ſcientiam tribuit quid agamus, ſed etiam dilectionem nobis inſpirat, ut quod ſcimus, implere valeamus.*

C LXXX. *Quod ſine Dei gratia nihil boni poſſumus implere.*

LXXXI. *Quod non ſolum humilis, ſed & verax ſanctorum vox iſta eſt:* Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.

LXXXII. *Quod in oratione dominica ſancti pro ſe dicant:* Dimitte nobis debita noſtra.

LXXXIII. *Quod veraciter a ſanctis dicatur:* Dimitte nobis debita noſtra.

LXXXIV. *De plebibus converſis a Donatiſtis.*

LXXXV. *De diœceſibus, qualiter eas dividant inter ſe epiſcopi, tam catholici, quam qui ex Donati parte converſi ſunt.*

LXXXVI. *Ut ſi quam diœceſim epiſcopus, ab hæreſi liberans, triennio poſſederit, nullus eam* D *repetat.*

LXXXVII. *De his qui in plebes quas ad ſe putant pertinere (inconventis his a quibus tenentur) irruerint.*

LXXXVIII. *De his qui plebes ad ſe pertinentes negligunt.*

LXXXIX. *Quod electorum judicum ſententia ſperni non debeat.*

XC. *Ut ſi epiſcopus negligat ſuam diœceſim, communione privetur.*

XCI. *De epiſcopis qui Donatiſtas communicaſſe ſibi, mentiti fuerint.*

XCII. *De presbyteris & clericis, ut non appellent, niſi ad Africana concilia.*

XCIII. *De virginibus etiam minoribus velandis.*

E XCIV. *Ne diutius epiſcopi teneantur in concilio, ternos ex ſe ſingularum provinciarum judices eligant.*

XCV. *Quod excommunicati ad accuſationem admitti non debeant.*

XCVI. *Quod ſervi & liberti omneſque infames perſonæ, non debeant accuſare.*

XCVII. *Ut qui unum crimen non probaverit, ad alterum admitti non debeat.*

XCVIII. *Qui ad teſtimonium admittendi ſint.*

XCIX. *De epiſcopo qui excommunicat eum qui ſibi ſoli crimen dicit eſſe confeſſum.*

C. *Ut non temere quemquam communione privet episcopus*
CI. *Epistola totius concilii Africani ad Bonifacium urbis Romæ episcopum.*
CII. *Epistola Cyrilli Alexandrini episcopi ad concilium Africanæ provinciæ.*
CIII. *Epistola Attici episcopi Constantinopolitani ad memoratum concilium.*
CIV *Symbolum fidei Nicæni concilii.*
CV. *Epistola totius concilii Africani ad Papam Cælestinum urbis Romanæ episcopum.*

CANON CONCILIOR. DIVERSORUM AFRICANÆ PROVINCIÆ NUMERO, CV.

Recitata sunt etiam in * ista synodo diversa concilia universæ provinciæ Africæ, transactis temporibus Aurelii Carthaginensis episcopi celebrata. Gloriosissimo Imperatore * Theodosio Augusto III. & Abundantio viro clarissimo consulibus, VIII Idus Octobris, Hippone regio, in secretario basilicæ pacis.

Gesta hujus concilii ideo descripta non sunt, quia ea, quæ ibi statuta sunt, superioribus probantur inserta.

DE CONCILIO CARTHAGINENSI, ubi legati episcopi proconsulares ad concilium Adrumetinum destinantur.

Gloriosissimis. Imperatoribus Arcadio III. & Honorio II. Augustis consulibus; VI. Kalendarum Juliarum, Carthagine. In hoc concilio legati * directi sunt episcopi proconsulares ad concilium Adrumetinum.

DE CONCILIO CARTHAGINENSI, ubi multa sunt constituta.

Cæsario & Attico viris clarissimis consulibus, v. Kalendas Septembris Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ Cum Aurelius episcopus una cum episcopis consedisset, adstantibus etiam diaconibus, advenientibus quoque Victore sene Pupputanensi, Tuto * Migirpensi, Evangelo Abscuritano, Aurelius episcopus dixit: Post diem præstitutam concilii consedimus, ut recordamini, fratres carissimi: & arbitrabamur omnium provinciarum per Africam legationes convenisse ad diem (ut dixi) præstitutam nostri tractatus: sed cum sacerdotum nostrorum Byzacenorum epistola fuisset recitata, vel quid mecum iidem, qui tempus & diem concilii prævenerant, tractassent, vestræ caritati legeretur, lecta est etiam a fratribus Honorato & Urbano, qui nobiscum hodie * concilio participantur, legatio Sitiphensis provinciæ destinata. Frater etiam Regimus ecclesiæ Vegelitanæ * literas ad parvitatem meam datas Crescentiani primæ sedis (ut ipse insinuat) Numidiarum, & Aurelii coepiscoporum nostrorum: in quibus scriptis vestra mecum caritas recognoscit, promisisse eosdem, quod aut ipsi dignarentur venire, aut ad hoc concilium fuissent ex more destinaturi legatos. Sed hoc quia minime factum videtur, diu se detineri, de longinquo venientes legati Mauritaniæ Sitiphensis, non posse testantur. Et ideo, fratres, si vestræ caritati videtur, literæ fratrum nostrorum Byzacenorum, sed & breviarium quod eidem epistolæ adjunxerunt ad hunc [...]tum * conrogatum, legantur: ut si qua forte illic movere caritatis vestræ animum possunt, in eodem breviario, quæ diligentius fuerint animadversa, in melius reformentur. Hoc enim frater & coepiscopus noster primæ sedis, vir perspectus, merito suæ gravitatis atque prudentiæ * Mizanius, scribens ad meam parvitatem, postulavit. Si ergo placet, quæ tractata sunt, legantur, & singula a vestra caritate considerentur.

congregatum,

Myzonius, al. Musonius

IN HOC CONCILIO STATUTUM EST ut episcopi sine formata non navigent.

Cod. can. hæc, 56 & 57. canonibus interponit.

Cæsario & Attico viris clarissimis consulibus, sexto Kalendas Julias, Carthagine placuit, ut nullus episcoporum naviget sine formata primatis. Gesta in authenticis, qui quæret, inveniet.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc eadem statuta fuerunt concilio Carthaginensi III. Hinc itaque constat, illud vt. Kalendas Julii inchoatum, ad Septembrem usque continuatum fuisse: vel quod supra dixi, Carthaginense illud, quod vulgo dicitur III. ex multis Carthaginensibus compilatum esse.

SEQUUNTUR CONCILIA AFRICANA SUB ANASTASIO HABITA.

DE CONCILIO ISTO LEGATI ad Imperatores infra scripti diriguntur episcopi.

Post consulatum gloriosissimi Imperatoris Honorii Augusti IV. & Eutychiani viri clarissimi, v. Kalendas Majas, Carthagine in secretario basilicæ Restitutæ. In hoc concilio legationem susceperunt Epigonius & Vincentius episcopi, ut pro confugientibus ad ecclesiam, quocumque reatu involutis, legem de gloriosissimis principibus mereantur, ne quis eos audeat abstrahere.

Quam ob causam, quo loco ac tempore hoc concilium Carthaginense in Africa celebratum fuerit, diximus in notis concilii Africani I. sub Anastasio.

IN HOC CONCILIO LEGATIO destinatur ad Romanum & Mediolanensem episcopos, de parvulis qui apud hæreticos baptizati sunt, & ad Imperatorem de idolorum reliquiis auferendis, & de aliis rebus quamplurimis.

Post consulatum Flavii Stiliconis viri clarissimi, decimoquarto Kalendas Julias, Carthagine in secretario basilicæ Restitutæ: cum Aurelius episcopus una cum episcopis suis consedisset, adstantibus diaconibus, Aurelius episcopus dixit: Ecclesiarum Dei per Africam constitutarum necessitates mecum optime novit caritas vestra, sanctissimi fratres. Et quoniam præstitit dominus, ut ex aliqua parte sancti cœtus vestri esset congregata præsentia, videtur mihi, ut has easdem necessitates, quas pro solicitudine nostra indagare potuimus, in medium proferamus. Quas cum approbaverit vestra sinceritas, sit consequens, eligendum esse unum a nostro numero consacerdotem, qui (auxiliante domino & orationibus vestris) & has ipsas necessitates suscipere possit, & gnaviter peragendas implere, perrecturus ad transmarinas Italiæ partes, ut tam sanctis fratribus & consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri

Tempus, locum, & causam hujus indicant notæ concilii Africani II sub Anastasio. Notas & explicationem canonum ex concilio Carthaginensi III. require.

tri Anastasio, sedis apostolicæ episcopo, quam A etiam sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis ecclesiæ necessitatem ipsam ac dolorem atque inopiam nostram valeat intimare. Ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum: quo noverint communi periculo providendum, maxime quia tanta indigentia clericorum est, multæque ecclesiæ ita desertæ sunt, ut ne unum quidem diaconum vel inliteratum habere reperiantur. Nam de ceteris superioribus gradibus & officiis tacendum arbitror: quia, ut dixi, si ministerium diaconi facile non invenitur, multo magis superiorum honorum inveniri non posse certissimum est. Et quotidianos planctus diversarum pene emortuarum plebium jam non sustinemus: quibus nisi fuerit aliquando subven- B tum, gravis nobis & inexcusabilis innumerabilium animarum pereuntium causa apud Deum mansura est.

CAPITULA.

I.

Cod. can. c. 34.

EPigonius episcopus dixit: In hoc breviario (quod decerptum est de concilio Hipponensi) nihil arbitramur esse emendandum, vel assuendum, nisi ut dies sancti paschæ tempore concilii innotescat.

II.

Cod. can. c. 35. & in Carth. III. c. 14.

Ut episcopi, vel clerici, filios suos a sua po- C testate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorum fuerint & de ætate securi, ut possint ad eos jam propria pertinere peccata.

III.

Cod. can. c. 36. & in Carth. III. c. 18.

Ut episcopi & presbyteri & diaconi non ordinentur, priusquam omnes, qui sunt in domo eorum, Christianos catholicos fecerint.

IV.

De consecr. dist. 2. In sacramentis. Cod. can. c. 37.

Ut in sacramentis corporis & sanguinis domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse dominus tradidit: hoc est, panis & vinum aqua mixtum. Primitiæ vero, seu mel & lac, quod uno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quamvis in altari offerantur, suam D tamen habeant propriam benedictionem, ut a sacramento dominici corporis & sanguinis distinguantur. Nec amplius in primitiis offeratur, quam de uvis & frumentis.

V.

Ibidem. Dist. 81. Clerici vel continentes. Cod. can. c. 38.

Clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, nisi ex jussu vel permissu episcoporum, aut presbyterorum non accedant: & hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum quibus episcopus aut presbyter jusserit. Nec ipsi episcopi & presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi fœminas, sed ubi aut clerici præsentes sunt, aut graves aliqui Christiani.

VI.

Cod. can. c. 39. Dist. 99. c. Primæ sedis episcopus.

Ut primæ sedis episcopus non appelletur prin- E ceps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.

VII.

Cod. can. c. 40. Dist. 44. Clerici. Et in Carthag. III. c. 27.

Ut clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

VIII.

Cod. can. c. 41. De consecr. dist 1. Sacramenta altaris.

Ut sacramenta altaris nonnisi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, sive episcoporum, sive ceterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt jam pransi inveniuntur.

IX.

Ut nulli episcopi vel clerici in ecclesia conviventur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantum fieri potest, prohibeantur.

Cod. can. Dist. 42. Nulli e[…] pi in.

X.

Ut pœnitentibus, secundum differentiam peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Et ut presbyter, inconsulto episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absentiæ episcopi necessitate cogente. Cujuscumque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universam ecclesiam commoverit, ante absidem manus ei imponatur.

Cod. can. 26. quæ[…] Pœniten[…]

XI.

Ut virgines sacræ, cum parentibus (a quibus custodiebantur) privatæ fuerint, episcopi providentia (vel presbyteri, ubi episcopus absens est) in monasterio virginum, vel gravioribus fœminis commendentur, ut simul habitantes, invicem se custodiant; ne passim vagando ecclesiæ lædant * existimationem.

Cod. can[…] & in [...] III. c. […]

* opini[…]

XII.

Ut ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Ut scenicis atque histrionibus, ceterisque hujusmodi personis reconciliatio non negetur.

De cons[…] dist. 4. [...] grotan[…] pro. Cod. ca[…] & in [...] III. c. 3[…]

XIII.

Liceat etiam legi passiones martyrum cum anniversarii dies eorum celebrantur.

De co[…] dist. 2. c[…] cis at[…] strion[…]

XIV.

De Donatistis placuit, ut consulamus fratres & consacerdotes nostros Siricium & Simplicianum de solis infantibus qui baptizantur penes eosdem, ne (quod suo non fecerunt judicio) cum ad ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conversi, parentum illos error impediat, * ne promoveantur sacri altaris ministri. Quibus insertis, Honoratus & Urbanus episcopi, legati provinciæ Mauritaniæ Sitiphensis, dixerunt: Jamdudum cum apud sanctitatem vestram, allegaremus scripta, dilati sumus ea contemplatione, quousque fratres nostri advenire possent de Numidia legati: sed quia non parvi dies sunt, quibus expectati minime venerunt, ultra prætermittere, quæ nobis mandata sunt a nostris coepiscopis, non oportet: atque ideo, fratres, suggestionem nostram libenter admittite. De fide enim Nicæni tractatus audivimus. Verum & de sacrificiis inhibendis post prandium, ut a jejunis (sicuti dignum est) offerantur, & tunc & nunc firmatum est.

Cod. c[…] qu. 4. c. [...] ut. C[…] c. 47

* ne [...] hanti, quom[…] promve[…] tur.

XV.

Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in * Capuensi plenaria synodo videtur statutum, ut non liceat fieri rebaptizationes & reordinationes, vel translationes episcoporum. Nam Cresconius Villæ Rhegiensis episcopus, plebe sua derelicta, * Tubuniensem invasit ecclesiam: & usque hodie commonitus (secundum quod statutum fuerat) relinquere eamdem, quam invaserat, plebem contempsit. Adversum istum, quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audivimus: sed petimus, secundum quod nobis mandatum est, ut digne-

Cod. n[…] De on[…] dist. Non [...] ri. [...] Carthag. c. 3 [...] Petius digni[…] * Ca[…] alia, [...] Pen[…] T[…]

gnemini dare fiduciam, * quo jam, necessitate ipsa cogente, liberum nobis sit, rectorem provinciæ, secundum statuta gloriosissimorum principum, adversus illum adire, ut qui miti admonitioni sanctitatis vestræ acquiescere noluit, & emendare illicitum, auctoritate judiciaria protinus excludatur. Aurelius episcopus dixit. Servata forma disciplinæ, non æstimabitur appetitus, si a vestra caritate modestius conventus recedere retractaverit, cum fuerit, suo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate judiciaria conventus. Honoratus & Urbanus episcopi dixerunt: Hoc * enim omnibus placet? Ab universis episcopis dictum est: Placet, & justum est.

XVI.

Honoratus & Urbanus episcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum est, ut quia proxime fratres nostri Numidiæ duo episcopi ordinare præsumpserunt Pontificem, non nisi a duodecim censeatis celebrari episcoporum ordinationes. Aurelius episcopus dixit: Forma antiqua servabitur, ut non minus quam tres sufficiant, qui fuerint a metropolitano directi ad episcopum ordinandum. Propterea quia in Tripoli forte & in * Arzuge interjacere videntur barbaræ gentes: nam in Tripoli (ut asseritur) episcopi sunt quinque tantummodo, & possunt forte de ipso numero vel duo necessitate aliqua occupari: difficile est enim, ut de quolibet numero omnes possint occurrere: numquid debet hoc ipsum impedimento esse ecclesiasticæ utilitati? Nam & in hac ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas humaniter convenire, crebro ac pene per diem dominicam ordinandos habemus. Numquidnam frequenter duodecim potero, vel decem, vel non multo minus advocare episcopos? Sed facile est mihi duos adjungere meæ parvitati vicinos. Quapropter cernit mecum caritas vestra hoc ipsum observari non posse.

XVII.

Sed & illud est statuendum, ut quando ad eligendum episcopum conveniremus, si qua contradictio fuerit oborta, (quia talia tractata sunt apud nos) non præsumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres episcopi jam, sed postulentur ad numerum supradictorum (si haberi possunt) * unus vel duo: & in eadem plebe, qui ordinandus est, discutiantur primo personæ contradicentium: postremo etiam illa, quæ objiciuntur, pertractentur: & cum purgatus fuerit, in conspectu publico ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab universis episcopis dictum est: Satis placet.

XVIII.

Honoratus & Urbanus episcopi dixerunt: Quoniam de commonitorio nostro omnia tractata noscuntur, addimus etiam de die paschæ nobis esse mandatum, ut de ecclesia semper Carthaginensi (sicut assolet) instruamur, & non sub angusto temporis spatio. Aurelius episcopus dixit: Si sanctitati vestræ videtur, (quoniam nos spopondisse jamdudum meminimus) ut singulis quibusque annis ad tractandum conveniamus, & cum convenerimus in unum, tunc divulgabitur sanctus paschæ dies per legatos qui adfuerint concilio. Honoratus & Urbanus episcopi dixerunt: Nunc de præsenti cœtu petimus, ut literis provinciam nostram de hac die informare dignemini. Aurelius episcopus dixit: Ita fiat necesse est.

XIX.

Honoratus & Urbanus episcopi dixerunt; Et illud nobis verbo mandatum est, ut quia constitutum est in concilio Hipponensi, singulas debere provincias tempore concilii visitandas esse, dignemini etiam (quod hoc anno secundum ordinem distulistis) vel alio anno Mauritaniam provinciam visitare. Aurelius episcopus dixit. Nunc de provincia Mauritania (propterea quod in finibus Africæ posita sit) nihil statuimus, siquidem vicinæ sunt barbarico. Sed præstet Deus, ut ex abundanti non pollicentes, venire possimus ad vestram provinciam. Cogitare enim debetis, fratres, quia hoc sibi & Tripolitani & * Arzugitani fratres potuerunt exigere, si ratio pateretur.

XX.

Epigonius episcopus dixit: Multis conciliis hoc statutum a cœtu sacerdotali est, ut plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate ejus episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est, episcopos. At vero, quia nonnulli, dominatu quodam adepto, communionem fratrum abhorrent: vel certe, cum elevati fuerint, quasi in quadam arce, tyrannicam sibi dominationem vendicant, quod plerique tumidi atque stolidi adversum episcopum suas cervices erigunt presbyteri, vel conviviis sibi * concinnantes plebem, * vel certe persuasu maligno, ut illicito favore eosdem velint sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mentis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpe oppressisti non curando tales petitores. Sed propter eorum malos cogitatus, & prave concinnata concilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem quæ in diœcesi semper subjacuit, nec unquam proprium episcopum habuit. Quapropter si universo sanctissimo cœtui placet hoc quod prosecutus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris & consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sane qui fuerint concordes, non solum circa ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt, ut dictum est, earum scalpentes aures, blandi ad seducendum vitiosæ vitæ homines, vel certe inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conventi ad concilium venire detrectant, sua forte ne prodantur flagitia metuentes: dico, si placet circa hos non tantum diœceses non esse servandas, verum & de propria ecclesia, quæ illis male faverit, omnimodo annitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris removeantur. Oportet enim, ut qui universis fratribus, ac toti concilio inhæserit, non solum sua, jure integro, sed & diœceses possideat. At vero, qui sibimet putant plebes suas sufficere, fraterna dilectione contempta, non tantum diœceses amittant, sed (ut dixi) etiam propriis publica careant auctoritate, ut rebelles. Honoratus & Urbanus episcopi dixerunt: Summa provisio sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorum, & puto omnium responsione ea

Cod. can. c. 53.
* Arguzitani, al. Arzytani
16 quæst. 1. Multis conciliis. Cod. can. c. 53. & in Carth. III. cap. 42.
* conciliantes
* ut persuasu maligno & illicito
In Carth. III. can. 43.

ea quæ proſequi dignatus es, roboranda. Univerſi epiſcopi dixerunt: Placet, Placet.

XXI.

Cod. can c. 53. & in Carth. III. 44.

Epigonius epiſcopus dixit: In multis conciliis hoc ſtatutum eſt, etiam nunc hoc confirmandum eſt a veſtra providentia, beatiſſimi fratres, ut clericum alienum nullus ſibi præripiat epiſcopus præter ejus arbitrium, cujus fuerit clericus. Dico autem Julianum, qui ingratus eſt Dei beneficiis per meam parvitatem in ſe collatis, ita temerarium & audacem extitiſſe, ut eum qui a me baptizatus eſt, cum eſſet puer egentiſſimus, mihi ab eodem commendatum, cumque multis annis a me aleretur, atque increſceret, hunc, ut dixi, baptizatum eſſe in eccleſia mea per manum parvitatis meæ, conſtat: (Idem in diœceſi Mappalienſi lector eſſe cœperat, imo annis ferme duobus legerat) neſcio quo contemptu humilitatis meæ, idem Julianus eum arripuit, quem dicit quaſi proprium civem ſui loci * Uzaritani, me inconſulto, uſurpare: nam & diaconum illum ordinavit. Hoc ſi liceat, pateat hæc licentia a vobis, beatiſſimi fratres: ſin minus, tam impudens cohibeatur, ne ſe miſceat communioni cujuſquam. Numidius epiſcopus dixit: Si non poſtulata, neque conſulta tua dignatione, id videtur feciſſe Julianus, judicamus omnes inique factum atque indigne. Quapropter niſi idem Julianus correxerit errorem ſuum, & cum ſatisfactione eumdem clericum (quem fuerat auſus ordinare) revocaverit tuæ plebi, contra ſtatuta concilii faciens, contumaciæ ſuæ, ſeparatus a nobis, excipiet judicium. Epigonius epiſcopus dixit: Ætate pater, & ipſa promotione antiquiſſimis, vir laudabilis frater & collega noſter Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Locus obſcurus, ſi forte reſtituendus uti ſupra in concil. III. Carthag. eſt notatum.

* Uſſaritani.

XXII.

Cod. can c. 53. & in Carth. III. cap. 45.

Aurelius epiſcopus dixit: Sermonem meum admittite, fratres. Contigit nonnunquam ut poſtulentur ab eccleſiis, quæ præpoſitis egent, vel presbyteris, vel epiſcopis: & tamen memor ſtatutorum id ſequor ut conveniam epiſcopum ejus, atque ei inculcem, quod ejus clericus a qualibet eccleſia poſtuletur. Sed forte in hodierno non reluctati ſunt, & ne quando contingat ut reluctentur, cum fuerint a me in hac cauſa poſtulati, quem ſcitis multarum eccleſiarum & ordinandorum curam ſuſtinere: juſtum eſt ergo, ut quemlibet conſacerdotum conveniam, cum duobus e conſortio noſtro vel tribus teſtibus. Sin vero indevotus extiterit, quid cenſet caritas veſtra faciendum? Ego enim * cunctarum eccleſiarum, dignatione Dei (ut ſcitis fratres) ſolicitudinem ſuſtineo. Numidius epiſcopus dixit: Fuit ſemper hæc licentia huic ſedi, ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſiderio cujuſque eccleſiæ ordinaret epiſcopum. Epigonius epiſcopus dixit: Bonitas ſequeſtrat poſſibilitatem. Minus enim præſumis, frater: & cum te bonum & clementem omnibus * præbes, (habes enim hoc in arbitrio) ſatis eſt, ut ſatisfiat perſonæ uniuſcujuſque epiſcopi in prima tantummodo conventione. Si autem quod * libet huic ſedi vendicandum ſibi fuerit arbitratus, neceſſe habes tu omnes eccleſias ſuffulcire. Unde tibi non poteſtatem damus, ſed tuam aſſignamus, ut liceat voluntati tuæ ſemper tenere quem voles, ut præpoſitos plebibus vel eccleſiis conſtituas, qui poſtulati fuerint, unde vo-

* Cunctarum per Africam tantum, non per totum orbem, ſicut Romanus Pontifex. Diſt. 19. Ita dominos.

* reddis,

* licet

A les. Poſtumianus epiſcopus dixit: Deinde qui unum habuerit, numquid debet illi ipſe unus presbyter auferri? Aurelius epiſcopus dixit: Sed epiſcopus unus eſſe poteſt, per quem dignatione divina presbyteri multi conſtitui poſſint: unus autem epiſcopus difficile invenitur conſtituendus. Quapropter, ſi neceſſarium epiſcopatui quis habuerit presbyterum, & unum, ut dixiſti frater, habuerit, etiam ipſum ad promotionem dare debebit. Poſtumianus epiſcopus dixit: Ergo ſi habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs ſubvenire. Aurelius epiſcopus dixit. Sane quando tu eccleſiæ alterius ſubveneris, perſuadebitur illi, qui plures habet clericos, ut B unum tibi ordinandum largiatur.

XXIII.

Cod. can. c. ... Et in Ca... III. cap. ...

Honoratus & Urbanus epiſcopi dixerunt: Audivimus conſtitutum, ut diœceſes non mereantur epiſcopos accipere, niſi cum conſenſu ejus ſub quo fuerint conſtitutæ: ſed in provincia noſtra, cum aliqui forte in diœceſi (concedente eo epiſcopo, in cujus poteſtate fuerant conſtitutæ) ordinati ſunt epiſcopi, etiam diœceſes ſibi vendicant: hoc & corrigi caritatis veſtræ judicio, & inhiberi de cetero debet. Epigonius epiſcopus dixit: Singulis epiſcopis ſervatum eſt, quod decebat, ut ex maſſa diœceſium nulla caperetur, ut proprium epiſcopum * habuiſſet, niſi ipſe conſenſum adhibuiſſet C concedendi. Sufficiat enim ſi conſenſerit, ut eadem diœceſis permiſſa proprium tantum epiſcopum habeat, & ceteras ſibi non vindicet diœceſes: quia exempta de faſce multarum, ſola meruit honorem epiſcopatus ſuſcipere. Aurelius epiſcopus dixit: Non dubito caritati veſtræ omnium placere, eum qui in diœceſi, concedente epiſcopo qui matricem tenuit, ſolam eamdem retinere plebem in qua fuerit ordinatus. Quoniam igitur univerſa arbitror fuiſſe tractata, ſi omnia cum animo veſtro convenerunt, ſermone veſtro cuncta roborate. Univerſi epiſcopi dixerunt: Omnia nobis hæc placuerunt, & hæc noſtra ſubſcriptione firmavimus, & ſubſcripſerunt: Aurelius epiſcopus ec- D cleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & ceteri epiſcopi ſubſcripſerunt.

* for. habe...

XXIV.

Sup. ca... 1: qu... Qui a... Donat... Cod ca...

Unde quoniam ſuperiori concilio ſtatutum eſſe mecum recognoſcit unanimitas veſtra, ut hi qui apud Donatiſtas parvuli baptizati ſunt, nondum ſcire valentes erroris eorum interitum, & poſteaquam ad ætatem rationis capacem pervenerunt, agnita veritate, falſitatem eorum abhorrentes, ad eccleſiam Dei catholicam, per univerſum mundum diffuſam, ordine antiquo per manus impoſitionem recepti ſunt: debere talibus ſuſcipiendum munus clericatus non impedire nomen erroris, cum veram eccleſiam illorum putaverint, ad fidem E accedendo, & ibi Chriſto crediderint, & trinitatis ſacramenta perceperint, quæ omnia vera & ſancta atque divina eſſe certiſſimum eſt, & in his omnem animæ ſpem conſtitutam. Quamquam & hæreticorum præſumpta audacia, veritatis nomine palliata, hæc tradere audeat. Quæ quoniam ſimplicia ſunt, ut præmonet B. apoſtolus, dicendo: *Unus Deus, una fides, unum baptiſma*: & iterari non liceat, quod ſemel dari oportet, anathematizato nomine erroris, recipiantur per manus impoſitionem in unam

Ephes.

unam ecclesiam, unam columbam (ut dictum est) & unam matrem omnium Christianorum, ubi omnia illa sacramenta salubriter & æterne & vitaliter accipiuntur, quæ perseveranter in hæresi magnam damnationis pœnam conquirunt, ut quod eis in veritate ad æternam vitam consequendam esset luminosius, hoc in errore sit tenebrosius atque damnosius. Quod fugientes nonnulli, & matris ecclesiæ ubera cognoscentes, quia illa omnia sancta mysteria amore veritatis crediderunt atque perceperunt, quibus sacramentorum rebus cum vitæ bonæ probitas accesserit, sine dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, & maxime in tanta rerum necessitate, nullus est qui non concedat. Quamquam nonnulli ejusdem sectæ clerici cum plebibus atque honoribus suis ad nos transire desiderant, qui amore honoris, aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc majori fratrum supradictorum considerationi dimittendum censeo, ut prudentiori suo concilio nostræ suggestionis sermonem cum perpenderint, quid de hac re eis placeat, nos informare dignetur. Tantum de his qui infantes baptizati sunt, satagimus, ut nostræ, si placet, in iisdem ordinandis consentiant voluntati. Omnia ergo quæ superius comprehendimus, apud sanctos episcopos agenda esse, mecum honorabilis fraternitas vestra perpendit.

XXV.

[Co]d. can. c. [5]8. Instant etiam aliæ necessitates religiosis imperatoribus postulandæ, ut reliquias idolorum per omnem Africam jubeant penitus amputari: nam plerisque in locis maritimis, atque possessionibus diversis adhuc erroris istius iniquitas viget, ut præcipiant & ipsa deleri, & templa eorum, quæ in agris vel in locis abditis constituta nullo ornamento sunt, jubeantur omnimodo destrui.

XXVI.

... 6. Sta... ...n est ... ...d can. c. Petendum etiam, ut statuere dignentur, ut si qui forte in ecclesia quamlibet causam jure apostolico ecclesiis imposito agere voluerint, & fortasse decisio clericorum uni parti displicuerit, non liceat clericum in judicium ad testimonium devocari eum, qui cognitor vel præsens fuerit. Et nulla ad testimonium dicendum ecclesiastici cujuslibet persona pulsetur.

XXVII.

[Co]d. can. c. 60. Illud etiam petendum, ut quæ contra præcepta divina convivia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta sunt, (ita ut nunc a paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Christianorum imperatorum persecutio altera fieri occulte videatur) vetari talia jubeant, & de civitatibus & de possessionibus, imposita pœna, prohiberi; maxime, cum etiam in natalibus beatissimorum martyrum per nonnullas civitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam (quod pudoris est dicere) saltationes sceleratissimas per vicos atque plateas exercent, ut matronalis honor, & innumerabilium fœminarum pudor, devote venientium ad sacratissimum diem, injuriis lascivientibus appetatur, ut etiam ipsius sanctæ religionis pene fugiatur accessus.

XXVIII.

[Co]d. can. c. 61. Nec non & illud petendum, ut spectacula theatrorum ceterorumque ludorum, die dominica vel ceteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoveantur, maxime quia sancti paschæ octavarum die populi ad circum magis quam ad ecclesiam conveniunt: * & debere transferri devotionis eorum dies, si quando occurrerint: nec oportere etiam quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula; maxime, quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas a quoquam adhibenda est: sed (uti oportet) homo in libera voluntate subsistat sibi divinitus concessa: cooperatorum enim maxime periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad spectacula convenire.

* *for.* & *liceat (seu jus ac fas sit) transferri.*

XXIX.

Et illud petendum, ut statuere dignentur, ut si quis cujuslibet honoris clericus judicio episcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, sive ab ecclesiis, quibus præfuit, sive a quolibet homine defensari, interposita pœna damni pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusansandum esse præcipiant. Cod. can. c. 62.

XXX.

Et de his etiam petendum, ut si quis ex qualibet ludicra arte ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat a quoquam iterum ad eadem exercenda reduci vel cogi. Cod. can. c. 63.

XXXI.

De manumissionibus sane in ecclesia dicendis, si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam erit fiduciæ istorum ordinem sequi, data plane licentia misso legato, ut quæcumque digna fide pro statu ecclesiæ & salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu domini accepturos. Quæ omnia, si sanctitati vestræ placent, edicite, ut & meam suggestionem ratam esse vobis advertant, & nostram omnium consensionem sinceritas eorum libenter accipiat. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placent hæc, quæ injuncta sunt peragenda, & prudenter a tua sanctitate narrata. Cod. can. c. 64.

XXXII.

Aurelius episcopus dixit: Equitii etiam, olim merito suo episcopali sententia damnati, non arbitror prætereundam esse legationis causam, ut si forte eum in illis partibus repererit, sit eidem fratri nostro curæ, pro ecclesiæ statu (quod oportuerit, vel ubi licuerit) adversus eum peragere. Ab universis episcopis dictum est: Multum placet & ista prosecutio, maxime cum olim damnatus sit Equitius, & ejus impudens inquietudo, pro statu & salute ecclesiæ, magis magisque ubique repellenda. Et subscripserunt: Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi similiter & cæteri episcopi subscripserunt. Cod. can. c. 65.

IN HOC CONCILIO LITERÆ leguntur Anastasii Romani Pontificis, de Donatistis catholicos episcopos admonentis.

VIncentio & Flavito viris clarissimis consulibus, Idibus Septembris, Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ, cum in concilio congregati in ecclesia Carthaginensi consedissemus ex Africanis omnibus provinciis episcopi,

De causa & tempore hujus concilii, vide notas concilii Africani III. sub Anastasio supra.

scopi, id est, Aurelius ejusdem sedis episcopus cum collegis suis, quos eorum subscriptio manifestat, ait idem Aurelius episcopus: Recitatis epistolis beatissimi fratris & consacerdotis nostri Anastasii, Ecclesiæ Romanæ episcopi, quibus nos paternæ & fraternæ caritatis solicitudine ac sinceritate adhortatus est; ut de hæreticorum & schismaticorum Donatistarum insidiis & improbitatibus, quibus Africanam Ecclesiam Catholicam graviter vexant, nullo modo dissimulemus; gratias agimus domino nostro, quod illi optimo ac sancto antistiti suo tam piam curam pro membris Christi (quamvis in diversitate terrarum, sed in una compage corporis constitutis) inspirare dignatus est.

XXXIII.

Cod. can. c. 66. Deinde pertractatis & consideratis omnibus quæ utilitati ecclesiæ convenire videbantur, annuente atque admonente Spiritu Dei, eligimus cum memoratis hominibus (quamvis de dominici corporis unitate inquieta dissensione præcisis) leniter & pacifice agere, ut (quantum in nobis est) omnibus, qui eorum communione & societate irretiti sunt, per universas provincias Africanas penitus innotescat, quam miserabili errore devincti sunt diversa sentientes: *ne forte*, sicut dixit apostolus, nobis in mansuetudine corripientibus, *det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant de diaboli laqueis, captivati ab ipso in ipsius voluntatem.* (2. Tim. 2.)

XXXIV.

Cod. can. c. 67. Itaque placuit, ut ex concilio nostro literæ darentur ad judices Africanos, a quibus hoc peti congruum videretur, ut in hoc adjuvent communem matrem Ecclesiam Catholicam, in quo episcopalis auctoritas communiri in civitatibus potest, id est, ut judiciaria potestate atque diligentia, ex fide Christiana, quid gestum sit in omnibus locis, in quibus Maximianistæ basilicas obtinuerunt, qui ab eis schisma fecerunt, inquirant, & gestis publicis propter firmam notitiam omnibus necessariam faciant inhærere.

XXXV.

Cod. can. c. 68. Deinde placuit, ut literæ mittantur ad fratres & coepiscopos nostros, & maxime ad sedem apostolicam, in qua præsidet memoratus venerabilis frater & collega noster Anastasius, quo noverit habere Africam magnam necessitatem, propter Ecclesiæ pacem & utilitatem, ut ex ipsis Donatistis, quicumque clerici correcto consilio ad catholicam unitatem transire voluerint, secundum uniuscujusque episcopi catholici voluntatem atque consilium, qui in eodem loco gubernat Ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus ejusdem divisionis temporibus factum esse manifestum est. Quod multarum & pene omnium Africanarum Ecclesiarum, in quibus talis error exortus est, exempla testantur: non ut concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissolvatur: sed ut illud maneat circa eos, qui sic transire ad catholicam volunt, ut nulla per eos unitatis compensatio

* proficere procuretur. Per quos autem vel omnimodo * perfici, vel adjuvari manifestis fraternarum animarum lucris catholica unitas in locis, in quibus degunt, visa fuerit; non eis obsit, quod contra honores eorum (quamvis salus nulli interclusa sit) in transmarino concilio statu-

A tum est, id est, ut ordinati in parte Donati, si ad catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum concilium, exceptis his, per quos catholicæ unitati consuletur.

XXXVI.

Deinde placuit, ut his peractis, legati etiam prædicandæ pacis atque unitatis gratia, sine qua salus Christiana non potest obtineri, e numero nostro ad ipsorum Donatistarum, sive quos habent episcopos, sive ad plebes mittantur, per quos omnibus in notitiam perferatur, quam nihil habeant quod adversus Ecclesiam Catholicam jure possint dicere: maxime ut manifestum fiat omnibus per gesta etiam municipalia, propter documentorum firmitatem, quid ipsi de Maximianistis schismaticis suis egerint: ubi eis divinitus demonstratur, si attendere velint, tam inique tunc illos ab ecclesiæ unitate præcisos, quam inique nunc clamant a se Maximianistas schisma fecisse: ex quorum tamen numero, quos jam plenarii concilii sui auctoritate damnaverant, in suis honoribus denuo receperunt, & baptismum, quem damnati & exclusi dederant, acceptaverunt: ut videant, quam stulto corde resistant paci Ecclesiæ toto orbe diffusæ, cum ista faciant pro parte Donati: neque se istorum, quos ita receperunt, communione, propter intuitum pacis, contaminari dicant: & nos condemnent, id est, Ecclesiam catholicam, etiam in extremis terrarum partibus constitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accusantes convincere nequiverunt. Cod. can. c. [...]

B (marker beside "iam municipalia")

C (marker beside "demnent, id est")

XXXVII.

Præterea, cum de quorumdam clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia ferretur: placuit, episcopos & presbyteros & diaconos, secundum priora statuta, etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere. Dist. 84. c. [...] de quorumdam. Et [...] 32. Plac[...] episcopos presbyter[...] diaconos subdiacon[...] Et supra [...] concilio C[...] thag. V. [...] Cod. can[...] 70.

XXXVIII.

D Rursus placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius (quam oportet) constitutum, curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere. 8. quæst. Placuit, nemini. in concil. Carthag. [...] c. 5. De consc. 71.

XXXIX.

Item placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi Sacramentis idonei respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales a barbaris redimunt. De consec. dist. 4. P[...] cuit de i[...] fantibus. [...] in Carth. V. c. 6. Cod. can. 72.

E (marker beside "mentorum purgatione")

XL.

Item placuit, ut dies venerabilis paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur, dies vero concilii idem servetur, qui in Hipponensi concilio constitutus est, id est, decimo Kalendas Septembris. Et scribendum ad singularum quarumque provinciarum primates, ut quando apud se concilium congregant, istum diem non impediant. De consec. dist. 3. [...] cuit, ut [...] nerabilis. [...] in Carth. V. c. 7. Cod. can. 73.

XLI.

Item constitutum est, ut nulli intercessori lici- 7. quæst. [...]

licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere: sed dare operam, ut intra annum eisdem episcopum provideat. Quod si neglexerit, anno exempto, interventor alius tribuatur.

XLII.

Ab imperatoribus universis, visum est postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum episcoporum provisione delegentur.

XLIII.

Item placuit, ut quotiescumque concilium congregandum est, episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliqua graviori necessitate impediuntur, competenter occurrant; & primatibus suarum quarumque provinciarum intimetur, ut de universis episcopis vel duæ, vel tres turmæ fiant: ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem concilii instantissime occurrant. Quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria subscribant: vel si post adventum tractoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suum primatem reddiderint, ecclesiæ suæ communione debere esse contentos.

XLIV.

De Cresconio Villaregensi hoc omnibus visum est, ut hinc quoque primati Numidiæ intimetur, quo cognoscat memoratum Cresconium scriptis suis conveniendum esse, ut proximo universali Africano concilio suam præsentiam non differat exhibere. Quod si venire contempserit, in se cognoscat sententiam promulgandam.

XLV.

Rursum placuit, ut quoniam Hipponensium Diarrhytorum ecclesiæ destitutio non est diutius negligenda, & ecclesiæ ibi ab his retinentur qui Equitii facinorosam communionem declinaverunt, missis ex præsenti concilio episcopis, Regino, Alypio, Augustino, Materno, Theasio, Evodio, Placiano, Urbano, Valerio, Ambivio, Fortunato, Quodvultdeo, Honerio, Januario, Apto, Honorato, Ampelio, Victoriano, Evangelo, & Rogatiano: conventis ergo & correctis his qui culpabili pertinacia fugam ejusdem Equitii expectandam putabant, cum omnium voto eis episcopus ordinetur. Si autem illi pacem considerare noluerint, non impediant in eligendo ad ordinandum præposito utilitatem tanto tempore ecclesiæ destitutæ.

XLVI.

Rursus constitutum est, ut quoties clericis convictis, & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum atque gentilium, (si forte causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere) intra annum excommunicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur.

XLVII.

Item placuit, ut si quis de alterius monasterio repertum, vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio majorem monasterii constituerit; episcopus, qui hoc fecerit, a ceterorum communione sejunctus, suæ tantum plebis communione contentus sit: & ille neque clericus, neque præpositus perseveret.

XLVIII.

Item constitutum est, ut si quis episcopus hæredes extraneos a consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos aut paganos, ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque ejus nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur. Nec excusari possit, si intestatus decesserit, qui utique debuit, factus episcopus, rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre. (Cod. can. c. 81.)

XLIX.

Item placuit, ut de manumissionibus in ecclesia celebrandis ab imperatore petatur. (Cod. can. c. 82.)

L.

Item placuit, ut altaria, quæ passim per agros, & per vias tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, evertantur. Si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui recte sapiunt, nulla ibi superstitione devincti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicumque constituuntur altaria, omni modo reprobentur. (De consecr. dist. 1. Placuit ut altaria. Et in Carthagin. V. c. 14. Cod. can. c. 83.)

LI.

Item placuit, ab imperatoribus gloriosissimis peti, ut reliquiæ idololatriæ, non solum in simulacris, sed in quibuscumque locis, vel lucis, vel arboribus omni modo deleantur. (Et in concilio Carthag. c. 15. Cod. can. c. 84.)

LII.

Ut si quæ literæ dictandæ in concilio placuerint, venerandus episcopus, qui huic sedi præsidet, omnium nomine dictare & subscribere dignetur, in quibus etiam ad episcopos legatos. qui per provincias Africanas in causa Donatistarum mittendi sunt placuit literas dari, tenorem mandati continentes, quem novi egrediantur. Et subscripserunt: Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & ceteri episcopi subscripserunt. (Cod. can. c. 85.)

SEQUUNTUR CONCILIA AFRICANA SUB INNOCENTIO HABITA.

In hoc concilio præterita decreta firmantur.

Gloriosissimis imperatoribus Arcadio & Honorio Augustis viris clarissimis consulibus, sexto Kalendas Septembris, in civitate Milevitana, in secretario basilicæ, cum Aurelius episcopus Carthaginensis in concilio universali consedisset, adstantibus diaconibus, Aurelius episcopus dixit: Quoniam ecclesiæ sanctæ unum est corpus, omniumque membrorum caput est unum, factum est, volente Deo, & nostram infirmitatem juvante, ut ad hanc ecclesiam veniremus, dilectionis & fraternitatis gratia invitati. Unde quæso caritatem vestram, quia ita credendum est, (quia noster accessus ad vos nec superfluus, nec insuavis est cunctis) ut consensus omnium vestrum mani-

(Milevitanum I. De loco, tempore, causa aliisve quibusdam gestis hujus concilii, vide notas concilii Milevitani I. supra sub Innocentio.)

manifestetur concordare complacitis decretorum, quæ jamdudum vel Hipponensi synodo firmata sunt, vel postmodum meliore concilio apud Carthaginem definita, nunc quoque nobis ex ordine recitentur. Tunc demum fraternitatis vestræ concordia luce clarior apparebit, si hæc, quæ a nobis superioribus conciliis legaliter definita noscuntur, non solum consensu vestro his actis, verum & subscriptionibus manifestis. Xanthippus episcopus primæ sedis Numidiæ * sua manu confirmavit, subscribendo etiam nobis placere posse, & nostra subscriptione firmamus. Nicetius episcopus primæ sedis Mauritaniæ Sitiphensis dixit: Quæ recitata sunt decreta, quoniam ratione non carent, & sunt approbata cunctis, etiam & meæ parvitati hæc placent: quæ quidem propria subscriptione firmabo.

* Dixit: Crede, quod omni fraternitati placuit, & statuta sua manu confirmaverunt

LIII.

In concilio Milevitano, cap. 13. Cod. can. c. 87.

Valentinus episcopus dixit: Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequor ea quæ præterito tempore in ecclesia Carthaginensi gesta sunt, & subscriptionibus fratrum firmata claruerunt, & jam nos * hæc servaturos esse profiteor. Sed illud scimus, inviolate semper mansisse ecclesiasticam disciplinam, ita ut nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet anteponere, sed officiis caritatis id semper exhibitum est prioribus, quod ab insequentibus gratanter semper acciperetur Hunc ordinem jubeat sanctitas vestra melius vestris interlocutionibus roborari. Aurelius episcopus dixit: Non decuerat quidem ut hæc repeteremus, nisi forte existerent inconsideratæ mentes quorumdam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed & communis hæc causa est, quam insinuavit frater & consacerdos noster, ut unusquisque nostrum ordinem sibi decretum a Deo cognoscat, * & ut posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re dico (prout captus animi mei retinet) eos qui putaverint, spretis majoribus, aliquid præsumendum, competenter ab omni esse concilio coercendos. Xanthippus episcopus primæ sedis Numidiæ dixit: Audivit omnium fratrum præsentia prosecutionem fratris & consacerdotis nostri Aurelii: Quid ad hæc responderunt? Datianus episcopus dixit: Quæ majorum decrevit sententia, nostro assensui mancipabuntur, ut quæ præteritorum conciliorum gestis tenentur Carthaginensis ecclesiæ, nostra assensione plene apud omnes firma teneantur. Universi episcopi dixerunt. Hic ordo & a patribus & a majoribus servatus est, & a nobis, Deo propitio, servabitur, salvo etiam jure primatus Numidiæ & Mauritaniæ.

* ex hoc

* ne posteriores anterioribus se præferant,

De [a] *arehibo & matricula Numidiæ.*

a archivo

DEinde placuit omnibus episcopis, qui in hoc concilio subscripserunt, ut matricula & archibus Numidiæ apud primam sedem sit, & in metropoli, idest, Constantia.

Archibus pro archivus.

LIV.

Cod can. c. 87.

De Quodvultdeo etiam Centuriensi (quoniam adversarius ipsius cum se petisset introduci ad concilium nostrum, interrogatus utrum cum eo vellet apud episcopos experiri, primo promiserat, & alia die respondit hoc sibi non placere, atque discessit) placuit omnibus episcopis, ut nullus eidem Quodvultdeo communicet, donec causa ejus, qualem potuerit, terminum sumat. Nam adimi ei episcopatum, antequam causæ ejus exitus appareret, nulli Christiano videri jure potuisset.

LV.

De Maximiano autem Bagajensi, & ad eum, & ad ipsam plebem placuit de concilio literas dari, ut & ipse ab episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.

Cod. can. 88.

LVI.

Deinde placuit, ut quicumque deinceps ab episcopis ordinantur per provincias Africanas, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorum conscriptas, continentes consulem & diem, ut nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

Et in Milevitano c. Cod. can. 89.

LVII.

Item placuit, ut quicumque in ecclesia vel semel suscepto officio legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur. Et subscripserunt: Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & ceteri episcopi subscripserunt.

Dist. 71. ... cuit ut quicumque, in Milevitano cap. Cod. can. 90.

In hoc concilio, quid egerint episcopi, qui ad transmarina legati directi sunt, intimatur.

GLoriosissimo imperatore Theodosio Augusto & Rumorido [a] viris clarissimis consulibus, [b] VIII. Kalendas Septembris, Carthagine, in basilica regionis secundæ, cum Aurelius episcopus in universali concilio consedisset: adstantibus diaconibus, Aurelius episcopus dixit

De hoc concilio vide notas in concilium Africanum Innocent. a Romano b IX.

Allocutio episcopi de causa concilii.

EXigente ratione, fraternitas vestra a mea tenuitate ad hoc concilium congregata est. Jamdudum enim, (sicut vestra sanctitas recordatur) habito concilio, destinavimus fratres nostros ad transmarina legatos, quos oportuit in cœtu sanctitatis vestræ perfunctæ legationis cursum narrare. Et licet hesterno die de hac re considerantibus nobis, præter gesta ecclesiastica diligentius, quæ gesserint, tractaremus, hodie tamen oportet tractatum hesterni diei actis ecclesiasticis confirmari.

De episcopis provinciarum Africæ qui non adfuerunt concilio.

ORdo itaque rerum deposcit, ut primitus de fratribus nostris & consacerdotibus, qui ad hoc concilium vel de Byzacio, vel certe de Mauritania convenerunt, quæramus, quemadmodum huic concilio decreverint interesse, & offerentibus Philologo, Geta, Venustiano, & Feliciano, episcopis provinciæ Byzacenæ, legationis literas, & recitatis, offerentibus etiam Luciano & Silvano, legatis provinciæ Mauritaniæ Sitiphensis legationis literas, & recitatis Aurelius episcopus dixit: Horum scriptorum textus sociabitur gestis.

De episcopis Byzacenis.

NUmidius episcopns dixit: Animadvertimus fratres & coepiscopos nostros Byzacenæ provinciæ & Mauritaniæ Sitiphensis, ad concilium destinasse legatos: nunc quæramus,

mus, utrum legati Numidiæ advenerint, vel certe provinciæ Tripolitanæ, vel Mauritaniæ Cæsariensis.

De episcopis Mauritaniæ Sitiphensis.

LUcianus & Silvanus episcopi, legati provinciæ Mauritaniæ Sitiphensis, dixerunt. Sero ad Cæsarienses fratres nostros [a] tractoria venit. Nam jam & illi venirent, tamen necesse est veniant. Et confidimus de animis illorum, quia si quid in hoc concilio gestum fuerit, & ipsi sine dubio suos consensus adhibebunt.

De episcopis Numidiæ.

ALypius episcopus ecclesiæ Tagastensis dixit: Nos quidem de Numidia venimus, ego & sancti fratres Augustinus & Possidius, sed de Numidia [b] legati mitti non [c] potuerunt, quod adhuc tumultu tironum episcopi propriis necessitatibus in civitatibus suis aut impediti, aut occupati sunt. Nam etiam tractoriam sanctitatis tuæ cum ad sanctum senem Xanthippum deferrem, in præsenti tractatu hoc visum fuerat, concilium indiceretur, quo instructa legatio posset ad hoc concilium destinari. Sed cum eum posterioribus literis admonerem, de impedimento tironum, ut superius dixi, rescriptis propriis excusavit. *Ex cod. mſ.* Aurelius episcopus dixit: Non dubium est quod prædicti fratres & coepiscopi nostri Numidiæ, cum gesta concilii acceperint, & suos adhibebunt consensus & in effectum deducere maturabunt quæcumque in placitum venerint. Cura ergo istius sedis, hoc ipsum ut eis intimetur necesse est provideri.

De episcopis Tripolitanis.

DE Tripolitanis vero fratribus nostris hoc potui condiscere, quod Dulcitium fratrem nostrum destinaverunt legatum: sed quia non potuit occurrere, hoc asseveraverunt quidam filii nostri, venientes de supradicta provincia, quod memoratus navi se commiserat. Et credendum est, accidisse nonnullam de tempestatibus moram, quæ [d] retardaret ejus adventum. Tamen etiam circa ipsos, (si caritati vestræ placet) hæc forma servabitur, ut placita ad eosdem concilii transmittantur. Ab universis episcopis dictum est: Hæc, quæ statuit sanctitas tua, omnibus placent.

LVIII.

De conveniendis Donatistis.

AUrelius episcopus dixit: Quod in tractatum venit caritatis vestræ, puto hoc ecclesiasticis gestis esse firmandum. Professio enim vestrum omnium hoc deprompsit, debere unumquemque nostrum in civitate sua per se convenire Donatistarum præpositos, aut adjungere sibi vicinum collegam, ut pariter eos in singulis quibusque civitatibus vel locis per magistratus vel seniores locorum conveniant. Hoc, si omnibus placet, edicatur. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placet, & omnes hac subscriptione nostra [e] firmabimus.

A Petimus etiam, ut epistolis ad judices de concilio mittendis, pro omnibus subscribat sanctitas tua. Aurelius episcopus dixit: Si videtur caritati vestræ, forma conventionis eorum recitetur, ut hunc tenorem prosecutionis omnes (si placuerit) teneamus. Ab universis episcopis dictum est: Recitetur. Lætus notarius recitavit.

LIX.

Forma conventionis Donatistarum.

ILle episcopus ecclesiæ illius dixit: Quid de auctoritate illius amplissimæ sedis impetraverimus, petimus gravitatem vestram recitare, (Cod. can. c. 91.)
B & gestis innecti, atque ut in effectum deduci jubeatis. Recitata autem jussione, atque actis innexa, dicat. Ille episcopus ecclesiæ illius dixit: Quid ergo nobis de concilio ecclesiæ catholicæ mandatum sit, ad Donatistas per vestram gravitatem perferendum, audire, & actis inserere, & ad eos perferre dignemini, eorumque responsionem rursus apud acta vestra nobis insinuare. Convenimus vos ex concilii nostri catholica auctoritate missi, de vestra correctione gaudere cupientes, considerantes domini caritatem, qui dixit: *Beati pacifici, quia ipsi filii Dei vocabuntur*: & admonuit per prophetam, etiam his qui dicunt se fratres nostros non esse, dicere nos debere, *Fratres no-*
C *stri estis*. Hanc ergo pacificam ex caritate venientem communionem nostram contemnere non debetis, ut si quid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis asserere, id est, ut congregato vestro concilio, deligatis ex vobis, quibus causam assertionis vestræ committatis, ut & nos possimus hoc facere, ut etiam de nostro concilio deligantur, qui cum eis quos delegeritis, constituto loco & tempore, quidquid quæstionis est, quod vestram a nobis separat communionem, cum pace discutiant: & tandem aliquando, adjuvante domino Deo nostro, finem veternosus error accipiat, ne propter animositatem hominum [f] infirmi nostri & ignari populi sacrilega dissen-
D sione dispereant. Si enim hoc fraterne acceperitis, veritas facile dilucescet. Si autem hoc facere nolueritis, diffidentia vestra facile innotescet. Cumque recitata esset, ab universis episcopis dictum est: Satis placet. Hoc fiat. Et subscripserunt: Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & ceteri episcopi subscripserunt.

(Hæc est illa forma conventionis, de qua vide quæ notavimus loco prædicto. *Matth. 5. Isa. 66. juxta 70.* [f] infirmæ animæ.)

Hæc synodus adversus Donatistas legationem ad principes dirigit.

GLoriosissimo imperatore Honorio Augusto sextum consule, XVI. Kalendas Ju-
E lias, Carthagine, in basilica regionis secundæ. In hoc concilio legationem susceperunt Theasius & Evodius contra Donatistas, in quo concilio insertum est commonitorium, quod ita in se continet.

(De hoc concilio vide notas concilii Africani II. sub Innocentio supra. Cod. can. c. 92.)

LX.

Commonitorium fratribus Theasio, & Evodio legatis ex Carthaginensi concilio ad gloriosissimos religiosissimosque principes missis. Cum domini auxilio piissimos imperatores adierint, eis insinuent. Quemadmodum plena fiducia, secundum superioris anni concilium, Do-

Donatiſtarum præpoſiti actis municipalibus ſunt conventi; ut ſi confiderent de aſſertionibus ſuis, electis ex ſuo numero aliquibus idoneis, nobiſcum pacifice conferrent, & manſuetudine Chriſtiana, ſi quid veritatis tenerent, non ambigerent demonſtrare, quo ita ſinceritas catholica, quæ jampridem ſuperioribus temporibus claruit, nunc quoque per imperitiam, vel pertinaciam reſiſtentibus innoteſceret ſed quia diffidentia premebantur, nihil pene auſi ſunt reſpondere. Unde quia impletum eſt erga nos epiſcopale ac pacificum officium, & illi, qui veritati reſpondere nequiverunt, ad immanes violentias ſunt converſi, ita ut multos epiſcopos, multoſque clericos (ut de laicis taceamus) inſidiis oppreſſerint, eccleſias etiam aliquas invaſerint, aliquas invadere pertentaverint; ipſorum jam clementiæ eſt conſulere ut eccleſia catholica, quæ eos religioſo utero genuit, & fidei firmitate nutrivit, eorum etiam proſpectione muniatur, ne temerarii homines religioſis temporibus, infirmos populos terrendo, prævaleant, quoniam ſeducendo depravare non poſſunt. Nota eſt enim, & ſæpe legibus conclamata Circumcellionum, qua furunt, deteſtabilis manus, quæ etiam ipſorum religioſiſſimorum ſupra principum frequentibus ſanctionibus condemnata eſt, adverſus quorum furorem poſſemus non inſolita, nec a ſcripturis ſanctis aliena impetrare * ſubſidia, quando apoſtolus Paulus (ſicut in apoſtolorum Actibus fidelibus notum eſt) factioſorum conſpirationem militari etiam ſubmovit auxilio. Sed nos illud poſcimus, ut catholicis eccleſiis ordinum per civitates ſingulas, & vicinorum quorumque poſſeſſorum per diverſa loca, ſine ulla diſſimulatione tuitio præbeatur. Simul etiam petendum, ut illam legem, quæ a religioſæ memoriæ eorum patre Teodoſio de auri libris decem in ordinatores vel ordinatos hæreticos, ſeu etiam in poſſeſſores (ubi eorum congregatio deprehenditur) promulgata eſt, ita deinceps confirmari præcipiant, ut in eos valeat, contra quos propter eorum inſidias catholici provocati conteſtationem depoſuerunt, ut hoc ſaltem terrore a ſchiſmatica vel hæretica pravitate deſiſtant, qui conſideratione æterni ſupplicii emendari corrigique diſſimulant. Petendum etiam, ut lex, quæ hæreticis, vel ex donationibus, vel ex teſtamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, ut eis relinquendi vel ſumendi jus adimat, qui pertinaciæ furore cæcati, in Donatiſtarum errore perſeverare voluerint. Ceterum illis qui conſideratione unitatis & pacis ſe corrigere voluerint, abſque interdicto hujus legis, capiendæ hæreditatis aditus pateat, ſi adhuc in errore hæretico conſtitutis aliquid ante donationis, vel hæreditatis obvenit; his ſane exceptis qui lite pulſati, putaverint ad catholicam tranſeundum, quia de talibus credibile eſt, non metu cæleſtis judicii potius, quam terreni commodi aviditate, unitatem catholicam præoptaſſe. Ad hæc autem omnia præſidio opus eſt poteſtatum ſuarum quarumcumque provinciarum. Sane pro utilitatibus eccleſiæ, quidquid intellexerint prodeſſe, agendi, & impetrandi liberam decernimus legationem. Illud præterea cunctis nobis placuit ut literæ de cœtu noſtro ad glorioſiſſimos imperatores, & eminentiſſimas poteſtates dirigantur, quibus inſtruantur, noſtro omnium conſenſu ad beatiſſimum comitatum legatos a nobis eſſe directos. Sed quia iiſdem literis ab omnibus ſubſcribi tardiſſimum eſt, ſi ſingulorum ſubſcriptionibus eædem epiſtolæ onerentur, petimus, frater Aureli, ut iiſdem tua caritas noſtro omnium nomine ſubſcribere dignetur. Et ſubſcripſerunt: Aurelius epiſcopus eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi & ſubſcripſi. Similiter & ceteri epiſcopi ſubſcripſerunt. Literæ etiam ad judices mittendæ ſunt, ut, donec dominus legatos ad nos redire permittat, tuitiones per ordines civitatum & poſſeſſores prædiorum, eccleſiæ catholicæ impertiant. Adjungendum etiam de Equitio, ut improbitas ejus, qua ſibi jus [a] ſacerdotale improbiſſime vendicat ab Hipponenſi [b] Diarrhytorum diœceſi ſecundum ſtatuta imperatorum repellatur. Literæ etiam ad epiſcopum Romanæ eccleſiæ cum commendatione legatorum mittendæ ſunt, vel ad alios, ubi fuerit imperator. Et ſubſcripſerunt. Item Aurelius epiſcopus eccleſiæ Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & ceteri epiſcopi ſubſcripſerunt.

* præſidia.

Act. 23.

Lex Theodoſi ſenioris in hæreticos.

a ſacerdo... vel ſace... tum.

b Diarr... rum.

In hac ſynodo quæ ſtatuta ſunt brevis declarat adnexus.

STilicone iterum & Anthemio viris clariſſimis conſulibus, x. Kal. Septembris, Carthagine in baſilica regionis ſecundæ.

Hujus concilii geſta ideo non ex integro deſcripſi, quoniam magis ea, quæ in tempore neceſſaria fuerunt, quam aliqua generalia conſtituta ſunt, ſed ad inſtructionem ſtudioſorum, ejuſdem concilii brevem digeſſi.

De hac ... do Carta... ginenſi ... quæ dix... ſupra i... tis conci... Africani ... ſub Inn... tio, an... 405.

LXI.

Ut libera legatio ab omnibus provinciis ad concilium dirigatur, ad [c] Myzonium legati & literæ, propter liberam dirigendam legationem, deſtinari præcepti ſunt; ut quia apud Carthaginem tantum unitas facta eſt, dentur etiam literæ ad judices, ut & in aliis provinciis & civitatibus operam impendi jubeant unitati, ut gratiarum actiones de Carthaginenſi eccleſia pro univerſa Africa, de excluſione Donatiſtarum, cum epiſcoporum literis ad comitatum mittantur. Recitatæ ſunt literæ papæ Innocentii, ut epiſcopi ad tranſmarina pergere facile non debeant, quod hoc ipſum epiſcoporum ſententiis confirmatur, ut propter gratiarum actionem & excluſionem Donatiſtarum, duo clerici eccleſiæ Carthaginenſis ad comitatum mittantur.

Cod. ca... 94.

c Mizon...

In hoc concilio quædam de conſtitutis ſuperioribus corriguntur, ut concilium univerſale non niſi neceſſitate faciendum.

GLorioſiſſimis imperatoribus, Honorio ſeptimum & Theodoſio ſecundum Auguſtis conſulibus, Idibus Junii, Carthagine in baſilica regionis ſecundæ, cum Aurelius epiſcopus una cum epiſcopis ſuis conſediſſet, adſtantibus diaconibus ait: Quoniam conſtitutum fuerat in concilio Hipponenſi, ut ſingulis annis contraheretur concilium Africæ plenarium, non tantum hic apud Carthaginem, verum etiam per diverſas provincias ſuo ordine, & hoc reſervatum eſt, ut indiceremus aliquando in

De tem... cauſa ... hujus ... di, v... notati... concil... frican... ſub In... tio, ... Chr. ...

in Numidia, aliquando in Byzacio. At quia hoc laboriosum omnibus fratribus visum est.

LXII.

Placuit ut non sit ultra fatigandis fratribus anniversaria necessitas: sed quoties exegerit causa communis, id est, totius Africæ, undecumque ad hanc sedem de hac re datæ literæ fuerint, congregandam esse synodum in ea provincia, ubi opportunitas persuaserit. Causæ autem, quæ communes non sunt, in suis provinciis judicentur.

LXIII.

Si autem fuerit provocatum, eligat, qui provocaverit, judices: & cum eo & ille contra quem provocaverit, ut ab ipsis deinceps nulli liceat provocare.

Cum universæ legationes diversarum provinciarum allegarentur, gratissime acceptæ sunt, id est, Numidiarum, Byzacenorum, Maurorum, Sitiphensium, itemque Cæsariensium, sed & Tripolitanorum.

LXIV.

Placuit etiam, ut petant ex nomine provinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius, & Fortunatianus, a gloriosissimis imperatoribus, ut dent facultatem defensores constituendi scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, ut more sacerdotum provinciæ, iidem ipsi qui defensionem ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis ecclesiarum, quoties necessitas flagitaverit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi judicum secretaria.

Placuit, ut legationem liberam habeant ad comitatum missi delecti legati.

Protestatio Maurorum pontificum de Primoso.

Protestatos esse præterea Mauros Cæsarienses constat, Primosum per principales civitatis Tigavensis conventum literis eorum fuisse, ut secundum principalia scita plenario concilio sui præsentiam faceret; &, ut oportuit, requisitus Primosus repertus non est, sicuti diaconi renunciaverunt. Sed quia poposcerunt iidem Mauri de plenario concilio oportere literas destinari ad venerabilem fratrem senem Innocentium, has placuit mitti, ut agnoscat requisitum Primosum in concilio & minime fuisse repertum.

LXV.

Placuit illud, ut plebes, quæ nunnunquam habuerunt proprios episcopos, nisi ex concilio plenario uniuscujusque provinciæ & primatis, atque consensu ejus, ad cujus diœcesim eadem ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant.

LXVI.

Sane ut illæ plebes, quæ conversæ sunt a Donatistis, & habuerunt episcopos, sine dubio, inconsulto concilio, habere mereantur: quæ autem plebes habuerunt episcopum, & eo defuncto voluerint non episcopum proprium habere, sed ad alicujus episcopi diœcesim pertinere, non eis esse denegandum. Necnon & illud suggestum est, quod plebes ante legem imperatorum de unitate latam, quicumque converterentur episcopi ad catholicam, ipsi eas obtinere debeant. Verum a lege unitatis & deinceps oporteat universas ecclesias vendicare sibi episcopos catholicos eorum locorum, ad quos loca sub hæreticis pertinebant, vel conversorum ad catholicam, vel non conversorum hæreticorum & diœceses, & si qua forte sunt instrumenta ecclesiæ, vel ad ejus jus pertinentia. Qui vero aliqua usurpaverunt post legem, usurpata conventi restituant.

LXVII.

Ad suggestionem, vel postulationem episcopi Maurentii, cum lecta fuisset scheda, quam obtulit episcopus Placentius, qui personam legati Numidarum gestabat, sententia ejusdem Placentii recitata est in conspectu episcoporum. Et cum quærerentur hi quos adesse voluit a diaconis pro foribus, id est, seniores a nova Germanicia, ac minime invenirentur, secundo, vel tertio requisiti, propterea censuit sanctum concilium, ut literæ ad eumdem senem Xanthippum prærogentur, quo noverit voluntati plebis memoratæ nullo modo ad injuriam episcopi succumbendum. Maurentius episcopus dixit: Quoniam requisiti sunt seniores a nova Germanicia secundo, ac tertio, & non sunt inventi, quibus præceptum erat a primate, ut huc occurrerent ad venerabile concilium, quod nunc agitur Idibus Juniis, suique absentiam procurarunt: idcirco decernat ex hac re aliquid sanctitas vestra, ne sub molestia calumniæ ipsorum, innocens videar laborare. Concilium sanctum statuit, debuisse quidem secundum censuram sacerdotalem ex hoc concilio adversus contumaces ferri sententiam: sed quia mansuetudo ecclesiastica servanda est in omnibus causis, * præmiserunt ad senem Xanthippum, ut noverit judices de concilio electos sine dilatione [a] considerare debere in civitate * Thubursicensi, ut negotio congruum adhibeatur examen. Maurentius episcopus dixit. Judices peto sanctum senem Xanthippum, sanctum Augustinum, Florentinum, Theasium, Sansutium, Secundum, & Possidium. Hos decerni mihi jubeatis Sanctum concilium concessit judices postulatos. Reliquos autem judices, ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus a nova Germanicia senex Xanthippus curavit decernere.

LXVIII.

Placuit etiam, ut de dissensione Romanæ atque Alexandrinæ ecclesiæ, ad sanctum Papam Innocentium scribatur, quo utraque ecclesia inter se pacem quam præcepit dominus, teneat.

LXIX.

Placuit etiam, ut secundum evangelicam, & apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito, alteri conjungatur; sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. In qua causa legem imperialem petendam promulgari.

LXX.

Placuit etiam hoc, ut preces quæ probatæ fuerint in concilio, sive præfationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur: nec aliæ omnino contra fidem proferantur, sed quæcumque cum prudentioribus fuerint collatæ, dicantur.

LXXI.

Placuit, ut quicumque ab imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur. Si autem episcopale judi-

Cod. can. c. 100.

* promiserunt, senem,

a considere

* Tuburbinensem, *vel* Tubusuptensem.

Notas hujus canonis vide supra in notis ad Concilium Africanum IV. sub Innocentio.

Cod. can. c. 101.

Joan. 14. 32 quæst. 7. Placuit, ut secundum Et in concilio Milevitano c. 17.

Matth. 5. 1. *Cor.* 7.

Cod. can. c. 103.

Placuit, ut quicumque ab. Et in concilio Milevitano c. 19.

Cod. can. cap. 104. judicium ab imperatore postularit, nihil ei obsit.

LXXII.

Cod. can. cap. 105. Quicumque autem non communicant in Africa, si in trasmarinis ad communicandum obrepserint jacturam clericatus excipiant.

LXXIII.

Cod. can. cap. 106. Placuit, ut quicumque ad comitatum ire voluerit, in formata, quæ ad urbis Romæ ecclesiam mittitur, intimetur, ut inde etiam ad comitatum formatam accipiat. Quod si accipiens Romanam tantummodo formatam, & tacens necessitatem, qua ad comitatum illi pergendum est, voluerit etiam ad comitatum pergere, a communione removeatur. Quod si ibi Romæ ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud episcopum urbis Romæ ipsam necessitatem, & de hoc scripta ejusdem Romani episcopi perferat. Formatæ autem quæ a primatibus, vel a quibuscumque episcopis clericis propriis dantur, habeant diem paschæ. Quod si adhuc ejusdem anni paschæ dies incertus est, ille præcedens adjungatur, quomodo solet. Post consulatum, in publicis gestis adscribi.

Placuit & illud, ut adversus Donatistas & paganos, vel eorum superstitiones, legati missi de hoc glorioso concilio, quidquid utile perviderint, a gloriosissimis principibus impetrent.

Placuit etiam petitu omnium episcoporum, ut epistolis omnibus de concilio dandis, sanctitas tua sola subscribat. Et subscripserunt; Aurelius episcopus Carthaginensis huic decreto consensi & prælecto subscripsi. Similiter & ceteri episcopi subscripserunt.

Concilium contra paganos & hæreticos.

Harum duarum synodorum causam & res gestas, vide supra in notis concilii Africani V. & VI. sub Innocentio anno 408.

BAsso & Philippo viris clarissimis consulibus, 16. Kalendas Julias, Carthagine in secretario basilicæ Restitutæ. In hoc concilio legationem iterum suscepit Fortunatianus episcopus contra paganos & hæreticos.

Item concilium contra paganos & hæreticos.

BAsso & Philippo viris clarissimis consulibus, 3. Idus Octobris, Carthagine. In hoc concilio susceperunt legationem Restitutus, & Florentius episcopi contra paganos, & hæreticos, eo tempore quo Severus & Macarius occisi sunt. Et propter eorum causam Evodius & Theasius & Victor episcopi cæsi sunt.

LXXIV.

Concilium de cognitione episcopi.

Hæc synodus habita est Carthagine, anno Chr. 409. Quid in ea gestum sit, præter id quod hic scribitur, non constat. Cod. can. c. 107.

GLoriosissimis Imperatoribus Honorio VIII. & Theodosio III. Augustis consulibus, 18. Kalendas Julias, Carthagine in basilica secunda. In hoc concilio placuit, ut non sibi unus episcopus vendicet cognitionem.

LXXV.

Anno 410. De hoc concilio diximus supra in notis concilii Africani VII. sub Innocentio.

Concilium contra Donatistas.

POst consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorii VIII. & Theodosii III., Augustorum, 18. Kalendas Julias, Carthagine, in basilica regionis secundæ. In hoc concilio legationem susceperunt contra Donatistas Florentinus, Possidius, Presidius, & Benenatus episcopi, eo tempore quo lex data est, ut libera voluntate quis cultum Christianitatis exciperet.

Concilium contra hæresim Pelagii & Celestii: quod Adam non sit factus a Deo mortalis, &c

GLoriosissimis Imperatoribus Honorio XII. & Theodosio VIII. Augustis consulibus, Kalendis Maii, Carthagine, in secretario basilicæ Fausti, cum Aurelius episcopus in universali concilio consedisset, adstantibus diaconibus, placuit omnibus episcopis (quorum nomina & subscriptiones inditæ sunt) in sancta synodo Carthaginensis ecclesiæ constitutis. — Hoc concilium habitum est sub pontificatu Zosimi, quo videtas ejusdem concilii. Cod. can. cap. 108.

LXXVI.

Ut quicumque dixerit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut, sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit. — De consecr. dist. 4. Placuit igitur omnibus episcopis, & concilio Milevitano, cap. 1. C. can. c. 1[illegible]

LXXVII.

Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur unde fit consequens ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vere sed falso intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est quod ait apostolus. *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt*, nisi quemadmodum ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in seipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. — De consecr. distin. 4. Placuit, ut cumque parvulos, & concilio Milevitano cap. 2. C. can. c. [illegible] — Rom. 5.

NOTA EX SURIO ET BINIO.

Quidam pervetustus codex hoc loco hujusmodi caput infertum habebat: Item placuit, ut si quis dicit ideo dixisse dominum: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*, ut intelligatur, quia in regno cœlorum erit aliquis medius aut ullus alicubi locus, ubi beate vivant parvuli, qui sine baptismo ex hac vita migrarunt, sine quo in regno cœlorum, quod est vita æterna, intrare non possunt, anathema sit: Nam cum dominus dicat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum*: quis catholicus dubitet participem fore diabolicum, qui cohæres esse non meruit Christi? Qui enim dextra caret, sinistram procul pubio partem incurret. (*a*) — Joan. 14. — Joan. 3.

LXXVIII.

Item placuit, ut quicumque dixerit gratiam Dei (qua justificamur per Jesum Christum dominum nostrum) ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit. — De consecr. dist. 4. [Pla]cuit ut [qui]cumque & in conc[ilio] Milevit[an]o II. cap. [3.] Cod. c[an.] cap. 11[1.]

LXXIX.

Item, quisquis dixerit, eamdem gratiam Dei per Jesum Christum dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, — De consecr. distinct. [4.] Quisqu[is di]xerit gr[a]tiam [...] concili[o Mi]levitan[o] II. cap. 4. [C]od. can. c. 1[12.]

(*a*) Canonem hunc inter cæteros hujus Concilii anni 418. signatum num. X. legit Codex vetustissimus a Quesnello vulgatus.

dum, quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat apostolus: *Scientia inflat, caritas vero ædificat*: valde impium est, ut credamus, ad eam quæ inflat, non habere gratiam Christi, ad eam quæ ædificat, non habere, cum sit utrumque donum Dei, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus; ut ædificante caritate, scientia nos non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est. *Qui docet hominem scientiam*: ita etiam scriptum est: *Caritas ex Deo*.

B

LXXX.

Item placuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiamsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficilius potestis facere: sed ait; *Sine me nihil potestis facere*.

LXXXI.

Item placuit, quod ait sanctus Joannes apostolus: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est*: quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum non quia vere ita est, anathema sit. Sequitur enim apostolus, & adjungit: *Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & justus qui remittat nobis peccata & mundet nos ab omni iniquitate*. Ubi satis apparet hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim apostolus dicere: Si dixerimus quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est, sed cum ait: *Nosipsos decipimus, & veritas in nobis non est*: satis ostendit, eum qui dixerit se non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

LXXXII.

Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione dominica ideo dicere sanctos: *Dimitte nobis debita nostra*, ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores: & ideo non dicere unumquemque sanctorum, Dimitte mihi debita mea, sed: *Dimitte nobis debita nostra*: ut hoc pro aliis potius quam pro se justus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim & justus erat apostolus Jacobus cum dicebat: *In multis enim offendimus omnes*. Nam quare additum est, *omnes*, nisi ut ista sententia conveniret & psalmo, ubi legitur: *Non intres in judicio cum servo tuo, quoniam non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens?* Et in oratione sapientissimis Salomonis: *Non est homo, qui non peccet*: Et in libro sancti Jobi: *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam*. Unde etiam Daniel sanctus & justus, cum in oratione pluraliter diceret; *Peccavimus, iniquitatem fecimus*, & cetera, quæ ibi veraciter, & humiliter confitetur, ne putaretur (quemadmodum quidam sentiunt) hoc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit: *Cum orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo meo*: noluit dicere peccata nostra: sed *populi sui* dixit, & *sua*: quoniam futuros istos, qui tam male intelligerent, tanquam propheta prævidit.

LXXXIII.

Item placuit, ut quicumque ipsa verba dominicæ orationis ubi dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*: ita volunt a sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi domino mentientem, qui labiis dicit sibi dimitti velle, & corde dicit quæ sibi dimittantur, se debita non [a] habere?

Cod. can. cap. 116. Et in Milevitano II. cap. 8. Matth. 6

a Hic vero desinunt illi 8 canones, quos alii concilio Milevitano II. alii longe probabilius Carthaginensi plenario an. 418. habito vindicant.

LXXXIV.

Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in ecclesia plenario concilio constitutum est, ut quæcumque ecclesiæ in diœcesi constitutæ, ante leges de Donatistis latas, catholicæ factæ sunt, ad eas cathedras pertineant, per quarum episcopos factum est, ut catholicæ unitati communicarent: post leges autem quæcumque communicaverint, illuc pertineant, quo pertinebant, cum essent in parte Donati. Sed quia multæ controversiæ postea inter episcopos de diœcesibus ortæ sunt, & oriuntur, quibus tunc minus videtur esse prospectum: nunc isto concilio sancto placuit, ut ubicumque catholica fuit, & pars Donati, ad diversas cathedras pertineant; quocumque tempore illic unitas facta est, vel facta fuerit, sive ante leges, sive post leges, ad C eam cathedram pertineant, ad quam catholica, quæ ibi fuerat, pertinebat.

Cod. can. cap. 117.

LXXXV.

Ita sane, ut si episcopus ex Donatistis ad catholicam unitatem conversus est, æqualiter inter se dividant eas, quæ sic fuerint inventæ, ubi ambæ partes fuerint, id est, ut alia loca ad illum, alia ad illum pertineant, ita ut ille dividat, qui amplius temporis in episcopatu habet, & minor eligat. Quod si forte unus fuerit locus, ad eum pertineat cui vicinior invenitur. Quod si ambabus cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat quem plebs elegerit. Quod si forte antiqui catholici suum episcopum voluerint, & illi suum, qui ex Donati parte conversi sunt, plurimorum voluntas D paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, majoris temporis episcopo deputetur. Si autem ita plurima loca inveniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt, ut non possint æqualiter dividi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicumque locus remanserit, hoc in eo servetur, quod superius dictum est, cum de uno tractaretur loco.

Cod. can. cap. 118.

LXXXVI.

Item placuit, ut etiam, si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, si eum per triennium, nemine repetente, retinuit, ulterius ab eo non repetatur. E Si tamen per ipsum triennium fuit episcopus, qui potuit repetere, & tacuit, præjudicium patietur. Si autem non fuit, non præjudicetur matrici, sed liceat (cum locus acceperit episcopum, quem non habebat) ex ipso die intra triennium repetere. Itemque si fuerit episcopus ad catholicam ex Donati parte conversus, non ei præjudicet præfinitum tempus, sed ex quo die conversus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quæ ad ipsam pertinebant cathedram.

Cod. can. cap. 119.

LXXXVII.

LXXXVII.

16. quæst. 6. Placuit, ut quicumque. Et in concilio Milevitano II. c. 22. Cod. can. cap. 120.

** repetierint,*

Item placuit, ut quicumque episcopi plebes, quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita * repetunt, ut causas suas, episcopis judicantibus, agant, sed alio retinente irruerint, sive volentibus, sive nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicumque jam hoc fecerint, si nondum est inter episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt, ille inde discedat, quem constiterit, prætermissis judiciis ecclesiasticis, irruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si a primate, ut retineat, literas impetrarit: sed sive habeat literas, sive non habeat, conveniat eum qui tenet, & ejus literas accipiat, ut eum appareat pacifice tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per episcopos judices causa finiatur, sive quos eis primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.

LXXXVIII.

16. quæst. 3. Placuit, ut quicumque. Et in concilio Milevitano II. cap. 24. Cod. can. cap. 121.

** vitaretur,*

Item placuit, ut quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in catholicam unitatem lucrari, conveniantur a diligentibus vicinis episcopis, ut id agere non morentur. Quod si intra sex menses a die conventionis non hoc effecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant. Ita sane, ut si ille, ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit, magis illius electam negligentiam ab hæreticis, ut impune ibi sint, & suam diligentiam fuisse præventam, ut eo modo ejus cura solicitior * vetaretur, cum hoc judices episcopi cognoverint, suæ cathedræ loca restituant. Sane, si episcopi, inter quos causa versatur, diversarum sunt provinciarum, ille primas det judices, in cujus provincia est locus de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos judices elegerint, aut unus eligatur, aut tres. Quod si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum.

LXXXIX.

2. quæst. 6. A judicibus. Et in concilio Milevitano II. c. 24. Cod. can. cap. 122.

** provocans*

A judicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare. Et quisquis * provocatus repertus fuerit per contumaciam nolle obtemperare judicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det literas, ut nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.

XC.

Et in concilio Milevitano II. c. 25. Cod. can. cap. 123.

Si in matricibus cathedris episcopus negligens fuerit adversus hæreticos, conveniatur a vicinis episcopis diligentibus, & ei sua negligentia demonstretur, ut se excusare non possit. Quod si ex die, quo conveniunt, intra sex menses, si in ejus provincia executio fuerit, & non eos ad unitatem catholicam convertendos curaverit, non ei communicetur, donec impleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adscribatur episcopo.

XCI.

Cod. can. cap. 124. Et in Milevit. cap. 25. De hoc canone vide notata ad canonem 23. concilii Milevitani. Cod can. cap. 125. 2. quæst. 6. Placuit, ut presbyteri, & diaconi. Et 11. quæst. 3. presbyt.

Si autem probatum fuerit, eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos, eo sciente, non communicasse constiterit, etiam episcopatum amittat.

XCII.

Item placuit, ut presbyteri, diaconi, vel ceteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de judiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant: & inter eos quidquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent nisi ad

A Africana concilia, vel ad primates provinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiatur.

Et in c... lio Mi... no cap... decret. lib. 3. concili... levitan... 26. Ca... gin. II... Cod. ca... 126.

XCIII.

Item placuit, ut quicumque episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, (cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet) velaverit virginem seu velavit intra viginti & quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

B

XCIV.

Cod ca... 127. E... concili... levitan... cap. 2...

Item placuit, ne diutius universi episcopi, qui ad concilium congregati sunt, teneantur ab universo concilio judices ternos de singulis provinciis eligi. Et electi sunt de provincia Carthaginensi; Vincentius, Fortunatianus & Clarus: de provincia Numidiæ, Alypius, Augustinus & Restitutus: de provincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primate Cresconius, Jocundus & Æmilianus: de Mauritania Sitiphensi, Severianus, Asiaticus & Donatus: de provincia Tripolitana, Plautius, qui ex more legatus unus est missus, qui omnes cum sancto sene Aurelio universa cognoscant. A quo petiit universum concilium, ut cunctis sive gestis, C quæ confecta jam sunt, seu epistolis, ipse subscribat. Et subscripserunt: Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & ceteri subscripserunt.

Item huic concilio interfuit ecclesiæ Romanæ legatio.

De ho... cilio, i... quæ ci... in no... cilii... gin. V... VII. ... sub B... cio.

a Julii
b Uzip...
c Simi... Simi...
d Musu... Muzu...
e Vire...
f Abdi...
g Hipp... sium... rum

POst consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorii XII. & Theodosii VIII. Augustorum III. Kalendas [a] Junias, Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ, cum Aurelius episcopus una cum Faustino ecclesiæ Potentinæ, provinciæ Italiæ Piceni, legato Romanæ D ecclesiæ, Vincentio Culusitano, Fortunatiano Neapolitano, Mariano [b] Ulizibiritano, Adeodato [c] Simittuensi, Pentadio Carpitano, Rufiniano [d] Muzutensi, Prætextato Sicilibrensi, Quodvultdeo [e] Verensi, Candido [f] Abbiritano, Galloniano Uticensi, legatis provinciæ proconsularis: Alypio Tagastensi, Augustino [g] Hippone Regiensi, & Possidio Calamensi, legatis provinciæ Numidiæ: Maximiano Aquæ Regiensis, Jocundo Suffetulensi, & Hilarino Orreocelensi, legatis provinciæ Byzacenæ: Novato Sitiphensi, & Leone Mocensi, legatis provinciæ Mauritaniæ Sitiphensis: Nivello * Ruscuriensi, Laurentio Icositano, & Numeriano * Rusgoniensi, legatis provinciæ Mauritaniæ Cæsariensis, ab universali E concilio judicibus delectis, adstantibus diaconibus consedisset, & quibusdam peractis, multi episcopi ceterorum peragendorum moras se conquererentur sustinere non posse, & ad proprias ecclesias festinarent, placuit universo concilio, ut ab omnibus eligerentur de singulis quibusque provinciis, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, ut hi adessent, quorum subscriptiones eos adfuisse testantur.

** Rusu... si, * Ru... socor... si. * Ru... nic... si,*

XCV.

4. qu... Diffi... eum & Cart... VI... cap.

Placuitque omnibus, quoniam superioribus conciliorum decretis de personis, quæ admittendæ

tendæ sunt ad accusationem clericorum, jam A constitutum est, & quæ personæ non admittantur, non expressum est: idcirco definimus, eum rite ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit clericus, sive laicus, accusare voluerit.

XCVI.

Item placuit, ut omnes servi vel proprii liberti, ad accusationem non admittantur: vel omnes quos ad accusanda publica crimina, leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis adspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive pagani, sive Judæi, sed tamen omnibus B quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non neganda.

XCVII.

Item placuit, ut quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cetera jam non admittantur.

XCVIII.

Testes autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem, infra annos 14. ætatis suæ non admittantur.

XCIX.

Item placuit, ut si quando episcopus dicit, C aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, & pœnitere noluerit: non putet ad injuriam suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, [a] quamdiu excommunicato non communicaverit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis: ut magis caveat episcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis convincere non [b] potest.

C.

Aurelius episcopus dixit. Juxta [c] statuta totius concilii congregati, & meæ mediocritatis sententiam, placet facere rerum omnium conclusionem: Universi tituli designati & digesti, hu- D jus diei tractatum & ecclesiæ gesta suscipiant: quæ vero adhuc expressa non sunt, die sequenti per fratres nostros Faustinum episcopum, Philippum & Asellum presbyteros, venerabili fratri & coepiscopo nostro Bonifacio rescribemus.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Aurelius episcopus his gestis statutorum apud nos habitis subscripsi.

Faustinus episcopus ecclesiæ Potentinæ provinciæ Piceni, legatus ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi. E

Alypius episcopus Tagastensis, legatus provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Augustinus episcopus [d] Hipponæ Regiensis legatus provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Possidius episcopus Calamensis, legatus provinciæ Numidiæ [e], his gestis subscripsi.

Vincentius Culusitanus, his gestis subscripsi.

Fortunatianus Neapolitanus, his gestis subscripsi.

Pentadius [f] Carpitanus, his gestis subscripsi.

Rufianus * Muzutensis, his gestis subscripsi.

Quodvultdeus * Verrensis, his gestis subscripsi. (* Virensis,)

Candidus Germanicæ, his gestis subscripsi.

Gallonius Uticensis *, his gestis subscripsi. (* Uticensis vel Utensis,)

Maximianus [b] Aquæ Regiensis, legatus provincia Byzacenæ, his gestis subscripsi. (b Aquensis Regiorum)

Jocundus Suffetulensis, legatus provinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi.

Hilarius [c] Orreocelensis, legatus provinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi. (c Hilarianus)

Novatus Sitiphensis, legatus provinciæ [d] Mauritaniæ Sitiphensis, his gestis subscripsi. (d ejusdem)

* Nivellus Rusuccurensis, legatus provinciæ Mauritaniæ Cæsariensis, his gestis subscripsi. (* Nicellus Rusucuriensis, vel Rosocorensis.)

Numerianus * Rusgoniensis, legatus provinciæ Mauritaniæ Cæsariensis, his gestis subscripsi. (* Rungoniensis,)

Leo * Moctensis, legatus provinciæ Mauritaniæ Cæsariensis, his gestis subscripsi. (* Ospinensis, al. Opinensis.)

Alius Leo, legatus provinciæ Mauritaniæ Sitiphensis, his gestis subscripsi.

Et ceteri episcopi ducenti decem & septem similiter subscripserunt.

Philippus presbyter, legatus ecclesiæ Romanæ, his gestis a nobis recollectis subscripsi.

Asellus presbyter, legatus ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi, quæ per nos directa sunt.

Eædem subscriptiones ex vetustissimo ms. Vaticanæ bibliothecæ num. 4929. ubi ita annotatum legitur. Hoc capitulum Aurelii cum subscriptionibus episcoporum in can. apostolici Romæ non habetur.

Aurelius episcopus huic schedulæ relectæ nobis subscripsi.

Valentinus episcopus primæ sedis provinciæ Numidiæ subscripsi.

Faustinus episcopus ecclesiæ Potentinæ provinciæ Picæni, legatus sanctæ ecclesiæ Romanæ huic schedæ subscripsi.

Alypius episcopus ecclesiæ Tagastensis legatus provinciæ Numidiæ subscripsi.

Augustinus episcopus ecclesiæ Hipponi regio legatus concilii Numidiæ huic chartulæ pro me, & concilio subscripsi.

Possidius episcopus ecclesiæ Calamensis legatus provinciæ Numidiæ inferioris subscripsi.

Vincentius episcopus Culsitanæ ecclesiæ subscripsi.

Fortunatus episcopus Neapolitanæ ecclesiæ subscripsi.

Pentadius episcopus Carpitanæ ecclesiæ subscripsi.

Rufinus episcopus ecclesiæ Mazensis subscripsi.

Prætextatus episcopus Siciliensis ecclesiæ subscripsi.

Quodvultdeus episcopus Verensis ecclesiæ subscripsi.

Candidus episcopus Abbiritensis Germanicianorum ecclesiæ subscripsi.

Gallonianus episc. Utensis ecclesiæ subscripsi.

Maximianus episcopus Aquensis regiorum legatus provinciæ Byzacenæ subscripsi.

Jocundus episcopus Sufetulensis legatus provinciæ Byzacenæ subscripsi.

Maximus episcopus legatus provinciæ Byzacenæ subscripsi.

Hilarius episcopus Horreicæliensis legatus provinciæ Byzacenæ subscripsi.

Novatus episcopus Usurranensis legatus provinciæ Mauritaniæ Sitisensis subscripsi.

Lau-

Laurentius episcopus Icositanus legatus provinciæ Mauritaniæ Cæsariensis subscripsi.

Numerianus episcopus Raugurienſis, legatus ejusdem provinciæ subscripsi.

Leo episcopus Moptensis ecclesiæ legatus ejusdem provinciæ subscripsi.

Alius Leo episcopus legatus provinciæ Sitifensis subscripsi.

Et ceteri episcopi CCXVIII. diversarum provinciarum subscripserunt.

Philippus presbyter legatus sanctæ ecclesiæ Romanæ his gestis subscripsi.

Asellus presbyter legatus ecclesiæ Romanæ hæc gesta relegimus per nos directa. *Explicit.*

C I.

EPISTOLA AB OMNI CONCILIO

Africano ad Bonifacium urbis Romæ episcopum per Faustinum episcopum, Philippum & Asellum presbyteros, legatos ecclesiæ Romanæ, directa.

Domino beatissimo, & honorabili fratri Bonifacio, Aurelius, Valentinus primæ sedis provinciæ Numidiæ & ceteri, & qui præsentes adfuimus, numero [a] ducenti septem & decem ex omni concilio Africæ.

a CCXVII.

Cod. can. c. 134. De hac epistola vide notas concilii Carth. VI.

QUoniam domino placuit, ut de his, quæ nobiscum egerunt sancti fratres nostri, coepiscopus Faustinus, & compresbyteri Philippus & Asellus, non beatæ memoriæ episcopo Zosimo, quod ad nos mandata & literas attulerunt, sed tuæ venerationi, qui in ejus locum es divinitus constitutus, humilitas nostra rescriberet; ea breviter insinuare debemus, quæ utrorumque concordia terminata sunt, non ea quæ prolixis gestorum voluminibus continentur: in quibus, salva quidem caritate, non tamen sine parvo altercationis labore demorati sumus ea gestis delibantes, quæ nunc ad causam pertinent: quamquam & ille, si adhuc esset in corpore, hoc acciperet gratius, quod videret pacatius terminatum, domine frater. Apiarius presbyter, de cujus & ordinatione & excommunicatione fuerat exortum, non solum Siccensi, verum etiam toti Africanæ ecclesiæ non leve scandalum, de omnibus erratis suis veniam petens, communioni est restitutus. Prior autem coepiscopus noster Siccensis Urbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine ulla dubitatione correxit. Quia vero paci & quieti ecclesiæ non tantum ad præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit, quoniam talia multa præcesserant, ut vel similia, vel etiam graviora deinceps præcaveri oporteret; placuit nobis, ut de Siccensi ecclesia, retento scilicet honore gradus sui, presbyter removeretur Apiarius, & accepto [b] epistolio, ubicumque alibi vellet & posset, presbyterii munere fungeretur, quod cidem ipsi, per literas proprias postulanti, sine difficultate concessimus. Sane, priusquam hæc causa isto termino clauderetur, inter alia, quæ diuturnis disceptationibus versabamus, quia rogatio ipsa poscebat, ut apud acta ecclesiastica a fratribus nostris Faustino coepiscopo, & Philippo Asello compresbyteris, quæreremus, ut promerent, quidquid eis nobiscum fuisset injunctum agendum, nonnulla quidem sine ullo scripto prosecuti sunt verbis: sed cum id potius flagitaremus, quod in literis ferrent, commonitorium protulerunt. Quod recitatum nobis, etiam gestis quæ secum ad vos deferunt, est allegatum. In eis quatuor quidem nobiscum agenda mandata sunt: Unum, de appellationibus episcoporum ad Romanæ ecclesiæ sacerdotem: Alterum, ne ad comitatum episcopi importuni navigent: Tertium, de tractandis presbyterorum & diaconorum causis apud finitimos episcopos, si a suis excommunicati perperam fuerint: Quartum, de Urbano episcopo excommunicando, vel etiam Romam evocando, nisi ea quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium de primo & tertio, id est, ut Romam liceat episcopis provocare, & ut clericorum causæ apud suarum provinciarum episcopos finiantur, jam priore anno etiam literis nostris ad eumdem venerabilis memoriæ Zosimum episcopum datis, insinuari curavimus, ut ea servare sine ulla ejus injuria paulisper sineremus, usque ad inquisitionem statutorum concilii Nicæni. Et nunc de tua poscimus sanctitate, ut quemadmodum ea apud Nicæam a patribus acta vel constituta sunt, sic ea a nobis facias custodiri, & ibi apud vos ista, quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri: id est: Si episcopus accusatus fuerit, & judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo dejecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad beatissimum ecclesiæ Romanæ episcopum, & voluerit audiri, & justum putaverit ut renovetur examen, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi quid velit, & quid æstimet. Et si decreverit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis judicent, habentes auctoritatem ejus a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos, ut negotio terminum imponant, faciet, quod sapientissimo suo consilio judicaverit. Item de presbyteris & diaconibus: Si episcopus quis iracundus (quod esse non debet) cito aut aspere commoveatur adversus presbyterum, sive diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat vero potestatem ejectus, ut finitimos interpellet episcopos, & causa ejus audiatur, & diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti, & ille episcopus, qui aut juste, aut injuste, eum rejecit, patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut aut probetur ejus aut emendetur sententia. Hæc utique ad adventum verissimorum exemplarium Nicæni concilii inserta gestis sunt: quæ si ibi (quemadmodum ipso, quod apud nos fratres ex apostolica sede directe, commonitorio allegaverunt) continerentur, eoque ordine vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia (qualia commemorare jam nolumus) vel tolerare cogeremur, vel intolerabilia pateremur. Sed credimus, adjuvante misericordia domini Dei nostri, quod tua sanctitate Romanæ ecclesiæ præsidente, non sumus jam istum typhum passuri: & servabuntur erga nos ea quæ nobis etiam non differentibus custodiri debeant, cum fraterna caritate, quæ secundum sapientiam atque justitiam, quam tibi donavit altissimus,

De causa Apiarii vide quæ dixi supra in notis concilii Milevitani II. & Carth. VI.

b apostolio ex Lugdun. codice ms.

Narratio de legatis Romani pontificis.

Commonitorii contenta, [...] fuerint?

Conc. Sardic. can. 7. [...] quæst. [...] quis episcopus acc[usa]tus.

Ex concilio Sardicensi can. 17. [...] q. 4. Si [...] te episcopus iracundus in decr[...] lib. 3.

simus, etiam ipse * prospicis esse servanda, si forte aliter se habent canones concilii Nicæni. Quamvis enim plurimos codices legerimus, sed nunquam in Nicæno concilio in Latinis codicibus legimus, quemadmodum in supradicto commonitorio, inde directa sunt: tamen quia hic in nullo codice Græco ea potuimus invenire, ex orientalibus ecclesiis, ubi perhibentur eadem decreta posse etiam authentica reperiri, magis nobis desideramus afferri. Pro qua re tuam quoque venerationem obsecramus, ut scribere etiam ipse digneris ad illarum partium sacerdotes, hoc est, ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, & Constantinopolitanæ, & aliis, si etiam tuæ placuerit sanctitati; ut inde ad nos iidem canones, apud Nicæam civitatem a patribus constituti, veniant te potissimum hoc beneficium cunctis occidentalibus ecclesiis in domini adjutorio conferente. Quis enim dubitet exemplaria esse verissima concilii Nicæni in Græcia congregati, quæ de tam diversis locis, & de nobilibus Græcis ecclesiis allata & comparata concordant? Quod donec fiat, hæc quæ in commonitorio supradicto nobis allegata sunt de appellationibus episcoporum ad Romanæ ecclesiæ sacerdotem, & de clericorum causis apud suarum provinciarum episcopos terminandis, nos usque ad probationem servaturos esse profitemur: & beatitudinem tuam ad hoc nos adjuturam in Dei voluntate confidimus. Cetera vos quæ in nostra synodo gesta vel firmata sunt, quoniam supradicti fratres nostri Faustinus coepiscopus, Philippus & Asellus compresbyteri secum ferunt, si dignatus fueris, tuæ nota facient sanctitati. Et alia manu: Dominus noster te nobis annis plurimis custodiat, beatissime frater. Subscripserunt quoque Alypius, Augustinus, Possidius, Marinus, & ceteri episcopi 217.

CII.

EPISTOLA CYRILLI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI AD CONCIL. AFRICANUM.

Authentica concilii Nicæni, translata de Græco, per Innocentium presbyterum transmittit. Quæ, & etiam aliæ epistolæ, cum eodem concilio Nicæno per memoratum presbyterum Innocentium & Marcellum subdiaconum ecclesiæ Carthaginensis sancto Bonifacio episcopo ecclesiæ Romanæ sub die VI. Kalendas Decembris sunt directa.

Dominis honorabilibus, sanctis fratribus coepiscopis, Aurelio, Valentino, sed & omni sanctæ congregationi in Carthaginensi synodo congregatæ, Cyrillus salutans in Deo caritatem vestram.

Cod. can. c. 135. Scripta venerationis vestræ, multam habentia querimoniam, cum omni lætitia per filium vestrum Innocentium presbyterum suscepi: quibus a nobis speratis, ut de scrinio nostræ ecclesiæ verissima exemplaria, ex authentica synodo apud Nicænam civitatem metropolim Bithyniæ a sanctis patribus constituta atque formata, sub nostræ fidei professione vestræ dilectioni porrigamus. Unde, domini venerabiles fratres, salute præeunte, necesse habui, per harum latorem filium nostrum Innocentium presbyterum, fidelissima exemplaria ex authentica synodo in Nicæa Bithyniæ habita, vestræ caritati dirigere, quæ & in ecclesiastica historia requirentes invenietis. (Ecclesiasticæ hist. lib. 10. c. 6.) De pascha vero, ut scripsistis, nunciamus vobis, XVII. [1] Kalendas Majas nos futura indictione celebrare. *Et alia manu:* Deus & dominus noster sanctam vestra congregationem custodiat, quod optamus, carissimi fratres.

CIII.

EPISTOLA ATTICI EPISCOPI CONSTANTINOPOL. AD EOSDEM.

Dominis sanctis, merito beatissimis fratribus coepiscopis Aurelio, Valentino, vel ceteris carissimis, in synodo apud Carthaginem habita constitutis, Atticus episcopus.

Cod. can. c. 136. Per filium nostrum Marcellum subdiaconum vestrum scripta vestræ dilectionis cum omni gratiarum actione suscepi, domino gratias agens, quod merui tantorum fratrum benedictione perfrui, domini beatissimi fratres. Scribitis sane ut verissimos canones, apud Nicæam civitatem metropolim Bithyniæ a patribus constitutos, sub fidei adstipulatione dirigam. Et quis est, qui communem fidem, vel statuta a patribus firmata, suis fratribus deneget? Qua de re, per eumdem filium meum Marcellum subdiaconum vestrum, nimium festinantem, sicut statuti sunt in Nicæa civitate a patribus canones in integro (ut jussistis) direxi, petens, ut pro me plurimum vestra sancta congregatio orare jubeat. Et alia manu: Deus noster sanctitatem vestram custodiat, quod optamus, sancti fratres.

CIV.

*EXEMPLARIA CONCILII NICÆNI directa sub die VI. Kalendas Decembris, post consulatum gloriosissimorum imperatorum, Honorii * XII. & Theodosii * IX. Augustorum, Bonifacio urbis Romæ episcopo.* (* XIII. * VIII.)

Cod. can. c. 137. Credimus in unum Deum, patrem omnipotentem, visibilium, nec non & invisibilium creatorem. Et in unum dominum nostrum Jesum Christum, filium Dei, natum ex patre, unigenitum, hoc est, ex substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non creatum, ejusdem cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, & cœlestia & terrestria. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus, passus est. Et resurrexit tertia die. Ascendit in cœlum venturus inde judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos vero qui dicunt: Erat tempus, quando non erat, & qui ex nihilo factum, vel ex alia substantia vel essentia esse, aut mutabilem, aut convertibilem filium Dei dicunt, anathematizat catholica & apostolica ecclesia.

Huic symbolo fidei etiam exemplaria statutorum ejusdem concilii Nicæni a memoratis pontificibus annexa sunt, de Græco in Latinum a " Teilone & Thearisto (" Philone & Evaristo.) Constantinopolitano translata, sicuti in concilio Carthaginensi sexto latius explicantur. Quapropter nos hic ea denuo conscribi superfluum judicamus.

1 Nota hæc Paschalis mendosa; & scribendum *XIV. Kal. Majas*, idest XVIII. die mensis Aprilis quo an. 420 Pascha celebratum. Vide Petavium lib. 2. de Doctrina Temp. & Pagium ad An. Ch. 419. n. 26. & seq.

CV.

EPISTOLA CONCIL. AFRICANI.

AD PAPAM CÆLESTINUM URBIS Romæ episcopum.

*Domino dilectissimo, & honorabili fratri Cælestino, Aurelius, * Valentinus, Antonius, Tutus, Servusdei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Januarius, Optatus, Celtitius, Donatus, Theasius, Vincentius, Fortunatianus, & ceteri, qui in universali Africano concilio Carthaginis adfuimus.*

* Valentinus mendose. Palatinus

Ea quæ diximus in notis concilii Carthagin. VI. hanc epistolam ad Cælestinum multum declarent. Cod. can. c. 138. Causa Apiarii.

Optaremus, si quemadmodum sanctitas tua de adventu Apiarii lætatos vos fuisse, missis per compresbyterum nostrum Leonem literis, intimavit; ita nos quoque de ejus purgatione hæc scripta cum lætitia mitteremus. Esset profecto & nostra & vestra modo alacritas certior: nec festinata, nec præpropera videretur, quæ adhuc tam de audiendo, quam de audito præcesserat. Adveniente sane ad nos sancto fratre & coepiscopo nostro Faustino concilium congregavimus, & credidimus ideo eum illo missum, quoniam sicut per ejus operam presbyterio ante redditus fuerat, ita nunc posset de tantis criminibus a Tabracenis objectis, eo laborante, purgari; cujus tanta ac tam immania flagitia decursus nostri concilii examen invenit, unde & memorati patrocinium potius, quam judicium, ac defensoris magis operam, quam disceptatoris justitiam superarent. Nam primum, quantum obstiterit omni congregationi diversas injurias ingerendo, quasi ecclesiæ Romanæ asserens privilegia, & volens eum a nobis in communionem suscipi, quem tua sanctitas (credens appellasse, quod probare non potuit) communioni reddiderat, quod minime tamen licuit; quod etiam gestorum ex lectione melius cognosces. Triduano tamen laboriosissimo agitato judicio, cum diversa eidem objecta afflictissimi quæreremus, vel moras coepicopi nostri Faustini, vel tergiversationes ipsius Apiarii, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, *Deus judex justus, fortis & longanimis*, magno impendio resecavit. Tetriore quippe ac putidiore obstinatione compressa, qua tantum lividum cœnum impudentia negationis volebat obruere, Deo nostro ejus conscientiam coarctante, & occulta quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat, etiam hominibus publicante, repente in confessionem cunctorum objectorum flagitiorum dolosus necator erupit. Et tandem de omnibus incredibilibus opprobriis ultroneus se ipse convicit, atque ipsam quoque nostram spem, qua eum & credebamus & optabamus de tam pudendis maculis posse purgari, convertit in gemitus: nisi quoniam istam nostram mœstitiam uno tantum solatio mitigavit, quod & nos labore diuturnioris quæstionis absolvit, & suis vulneribus qualemcumque medelam, etsi invita ac sua conscientia reluctante, confessione providit, domine frater. Præfato itaque debitæ salutationis officio, impendio deprecamur, ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec a nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno concilio definitum facile advertet venerabilitas tua. Nam & si de inferioribus clericis vel laicis videtur ibi præcaveri: quanto magis hoc de episcopis voluit observari, ne in sua provincia communione suspensi, a tua sanctitate vel festinato, vel præpropere, vel indebite videantur communioni restitui: presbyterorum quoque & sequentium clericorum improba refugia (sicuti te dignum est) repellat sanctitas tua: quia & nulla patrum definitione hoc ecclesiæ derogatum est Africanæ, & decreta Nicæna sive inferioris gradus clericos, sive ipsos episcopos, suis metropolitanis apertissime commiserunt. Prudentissime enim, justissimeque providerunt, quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda: nec unicuique provinciæ gratiam sancti Spiritus defuturam, qua æquitas a Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & costantissime teneatur: maxime, quia unicuique concessum est, si judicio offensus fuerit, cognitorum, ad concilia suæ provinciæ, vel etiam universale provocare. Nisi forte quisquam est qui credat, unicuilibet posse Deum nostrum examinis inspirare justitiam, & innumerabilibus congregatis in concilium sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipsum transmarinum judicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, multis aliis intercurrentibus impedimentis, adduoi non poterunt? Nam ut aliqui tanquam a tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla invenimus patrum synodo constitutum. Quia illud quod pridem per eumdem coepiscopum nostrum Faustinum, tanquam ex parte Nicæni concilii, exinde transmisistis: in conciliis verioribus, quæ accipiuntur Nicæna, a sancto Cyrillo coepiscopo nostro Alexandrinæ ecclesiæ, & a venerabili Attico Constantinopolitano antistite, ex authentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum & Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa sunt, venerabilis memoriæ Bonifacio episcopo [a] prædecessori vestro, a nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam clericos vestros quibusque potentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere. Nam de fratre nostro Faustino (amoto jam pro suis nefandis nequitiis de Christi ecclesia dolendo Apiario) securi sumus, quod cum probitate ac moderatione tuæ sanctitatis salva fraterna caritas ulterius in Africa minime sustinere patiatur. Et alia manu: Dominus noster sanctitatem vestram ævo longiore orantem pro nobis custodiat, domine frater.

Psal. 7.

Modum prosequendæ appellationis alium institui rogant.

Nicæn. conc. can. 6.

Nicæn. conc. can. 5.

a decesso

Expliciunt canones ecclesiastici ex scrinio ecclesiæ Romanæ translati. *Ita cod. Lugd.*

NOTÆ SEVERINI BINII.

a Concilium Africanum. Ita dictum est, quod (sicut in ejus exordio declaratur) quæcumque concilia sub Aurelio Carthaginensi illic celebrata fuerunt, per epitomen sunt collecta. Quinquennalem illam controversiam Africanorum de modo prosequendæ appellationis ad sedem apostolicam interpositam, tempore Zosimi pontificis exortam, huic concilio conveniendi causam dedisse, indicant epistolæ synodicæ ad Bonifacium, & Cælestinum pontificem scriptæ. Horum quatuor priora, sub pontificatu Siricii: tria sequentia, sub Anastasii pontificatu: octo sub Innocentio; reliqua sub Zosimo, Bonifacio & Cælestino pontificibus celebrata fuerunt, ut patet ex notis conciliorum eorum, quæ supra sub prædictis

Africanum non un... est, f... multis ... ctum. Causa ... lii.

dictis pontificibus posita fuerunt. Quo tempore, quamve ob causam singula habita fuerint, ex marginalibus notis, lector, cognoscere poteris. Plurimorum conciliorum idem initium causam dedit, quod præter morem ea in margine notaverimus.

Qu.. empore cel. ratum f...

b Tempore Bonifacii, & Cælestini.) Hoc aperte indicant synodales epistolæ in eadem Apiarii, & prose- A quendæ appellationis causa scriptæ. Hac itaque ratione inductus, convenientius esse putavi, ut hoc concilium, quod prioribus editionibus sub Bonifacio collocatum fuit, ad primum annum Cælestini pontificis referrem. Ut id facilius, & libentius præstarem, animum addidit Baronius, qui in additionibus suis ad annum 397. ita fieri debere expresse asseruit.

... 425.

AD CONCILIUM AFRICANUM

Cum anno 425. compositum

ADDITIO.

Supplem. Mansi ... I pag. ... 312.

IN lemmate canonum hujus concilii in capite ejusdem expresso, canon centesimus ita indicatur: *Ut non temere quenquam communione privet episcopus*. Ipse vero canon sub eodem numero expressus longe aliter sonat ac in ipso lemmate indicatur. Ex quo liquet verba illa quæ canone centesimo obtrusa sunt, ibi extra suum locum jacere, & canonem ipsum periisse. Accidit ergo opportunum ut centesimum hunc genuinum canonem servarit nobis Abbo Floriacensis in sua canonum collectione, quam vulga- B vit Mabillonius Veter. Analect. pag. 135. edit. in fol. Ita ergo canon iste apud eundem cap. XXXVI.

Ex concilio Africano cap. C. Quandiu excommunicato communicaverit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis, ut magis caveat episcopus, ne dicat in quenquam quod aliis documentis convincere non potest.

Quadrant hæc lemmati, ait Mabillonius in notis ibidem.

CONCILIUM CARTHAGINENSE

Circa Annum Christi CCCCXXVI.

...nova Collect. Veneta.

OCcasionem huic Synodo dedit Leporius Monachus Massiliensis, qui præter Pelagianam, qua laborabat, hæresim, eamdem, ut ait Facundus lib. 1. cap. 4. doctrinam tradidit, quam postea in Oriente Nestorius. Quam ob causam Massilia ejectus, trajecit in Africam, ibique ab Aurelio, & Augustino meliora edoctus ab hæresi recessit, libellumque emendationis, sive satisfactionis conscripsit, quo, facta pristini erroris detestatione, fidem Catholicam de Mysterio Incarnationis Christi profitetur, quem Synodo Carthaginensi obtulit, cui etiam Aurelius, & Augustinus, aliique subscripserunt; atque his subscriptionibus munitum Carthagine in Gallias misit. Hunc, æque ac Epistolam Episcoporum Africæ, quam cum eodem scri- D pto ad Galliæ Episcopos dedere, primus edidit Jacobus Sirmondus, qui Epistolæ stilum D. Augustini esse censuit. Ceterum inter eruditos non convenit de tempore, quo hæc contigere. Card. Norisius id accidisse putat circa annum Christi 410. Baronius anno 420. Sirmondus anno 425. Labbeus noster, Harduinus, & Monachi Benedictini in Præfatione ad tom. X. Operum S. Augustini anno 426. Pagius denique anno 427. quem consule ad an. Christi 420. num. 9. & seqq. (*a*)

C

EPISTOLA EPISCOPORUM AFRICÆ,

QUAM CUM LEPORII LIBELLO miserunt ad episcopos Galliæ, Proculum videlicet Massiliensem, & alios.

a Dilectissimis & honorabilibus fratribus & consacerdotibus, [1] *Proculo & Cylinnio, Aurelius, Augustinus, Florentius, &* [2] *Secundinus in domino salutem.*

FIlium nostrum Leporium apud vestram sanctitatem pro sui erroris præsumptione merito idoneeque correctum, cum ad nos posteaquam inde exturbatus est venisset, salubriter perturbatum, corrigendum sanandumque suscepimus. Nam sicut vos obedistis apostolo ut 1. Thess. c. 5. v. 14.
corriperetis inquietos, ita & nos ut consolaremur pusillanimes, ac susciperemus infirmos. Cum enim præoccupatus esset, sicut homo, in aliquo delicto, eodemque non parvo, ut de unigenito filio Dei, quod erat in principio verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, cum autem venit plenitudo temporis Verbum caro factum est, & habitavit in Joan. ..
nobis, non recta quædam saperet, nec vera sentiret, negans Deum hominem factum; ne videlicet substantiæ divinæ, quæ æqualis est pa-

(*a*) Ad hanc synodum pertinere censent Ballerini canonem a Ferrando num. 143. per compendium expressum: *ut bis in anno, per singulas provincias concilia fiant* Carth. tit. 3. Item & illum, qui pariter per compendium in Concilio Bonifacii recitatur: *ut nullus ad transmarina audeat appellare*. Ex eodem tandem Concilio, quod est XX. inter ea, quæ sub Aurelio Episcopo celebrata sunt, missam ad Cælestinum Papa Epistolam, quæ supra relata est in Concilio Bonifacii, eruditorum sententia tenet. Vid. P. Coustant epist. Rom. Pontif. col. 1058. not. 6.

1 Proculus Massiliensis, Cylinnius, seu ut scribit Harduinus, Cilinius Aquensis fuere Episcopi.

2 al. *Secundus*.

patri, indigna mutatio vel corruptio sequeretur: nec videns quartam se subintroducere in Trinitate personam, quod a sanitate symboli, catholicæque veritatis prorsus alienum est: eum sicuti potuimus, adjuvante domino instruximus in spiritu lenitatis; præsertim quia cum hoc admoneret vas electionis, adjecit: *Intendens teipsum, ne & tu tenteris*: ne ita se quidam ad provectum spiritalem pervenisse gauderent, ut se jam non posse tentari tanquam homines putarent, addiditque salubrem pacificamque sententiam, ut alter alterius onera portemus, quoniam sic adimplebimus legem Christi. Qui enim putat se esse aliquid, cum sit nihil, seipsum seducit, dilectissimi & honorabiles fratres. Quam tamen ejus emendationem nequaquam forte implere possemus, nisi vos ante quæ in eo mendosa fuerant, damnaretis. Idem igitur & dominus & medicus noster utens vasis ac ministris suis, qui dixit: *Ego percutiam, & ego sanabo*: per vos percussit tumentem, per nos sanavit dolentem. Idem suæ domus administrator atque provisor, per vos destruxit male constructa, per nos bene composita restauravit. Idem diligens agricola possessionis suæ sterilia per vos eradicavit, & noxia; utilia per nos & fœcunda plantavit. Non itaque nobis, sed ejus misericordiæ demus gloriam, in cujus manu sumus & nos & sermones nostri. Et sicut in supradicto filio nostro ministerium vestrum humilitas nostra laudavit, sic etiam sanctitas vestra nostro ministerio gratuletur. Paterno igitur & fraterno corde suscipite a nobis misericordi severitate, correctum. Etsi enim aliud per nos, aliud per vos, utrumquem tamen fraternæ saluti necessarium una caritas fecit: unus ergo Deus fecit, quoniam Deus caritas est. Proinde sicut per suam præsentiam susceptus est a nobis, sic per suam epistolam suscipiatur a vobis: cui quidem epistolæ nostra etiam manu subscribendum putavimus, ipsius esse testantes. Hanc ejus correctionem dilectionem vestram minime dubitamus & gratanter accipere, & eis notam facere, quibus ejus error scandalum fuit: qui & illi qui cum eo venerunt ad nos, cum illo correcti atque sanati sunt; sicut eorum subscriptionibus, quæ coram nobis factæ sunt, tenetur expressum. Superest ut de fraterna salute lætati, rescriptis beatitudinis vestræ nos vicissim lætificare dignemini. Optamus vos, dilectissimi & honorabiles fratres, in domino bene valere memores nostri.

Galat. c. 6. v. 1. & 2.

Deut. c. 32. v. 39.

1. Joan. 4.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

a *Dilectissimis & honorabilibus*, &c.) Huic epistolæ titulus in hæc verba præfixus est in codice Leodiensi: *Epistola Aurelii, Augustini, Florentii & Secundini, ad consacerdotes Proculum & Cyllinnium, de quodam Leporio, qui pro eo quod non recta quædam saperet, nec vera de fide sentiret, pro hac sui erroris præsumptione a sanctis memoratis patribus Proculo & Cylinnio correptus, & de loco suo ejectus, ad sanctum Augustinum, & alios præmissos viros, pervenit gratia confugii, Unde ab eis salubriter correctus, & ad sanam doctrinam reductus, suo est episcopo per propriam epistolam catholice sentientem cum sociis reconciliatus.*

Editus est a P. Sirmondo ann. 1630. cum aliis quibusdam antiquis scriptoribus ex codice Herivaliensis monasterii. Cassianus vocat *flebiles confessionis & planctus literas*. (1)

LEPORII MONACHI ET PRESBYTERI

LIBELLUS EMENDATIONIS SIVE SATISFACTIONIS,

Confessionem fidei catholicæ continens de Mysterio incarnationis Christi cum erroris pristini detestatione,

Missus Carthagine cum subscriptione, & epistola episcoporum Africæ ad episcopos Galliæ.

Dominis beatissimis, & venerandis Dei sacerdotibus Proculo, & a Quillenio Leporius exiguus.

a Cylinnio

Quid in me primum, o domini mei venerandi & beatissimi sacerdotes, accusem nescio; quid in me excusem, non invenio. Sic imperitiæ superbia, sic stulta simplicitas cum persuasione noxia, sic fervor cum intemperantia, sic ut verius dicam cum sui diminutione debilis fides, simul omnia in me recepta viguerunt, ut tot, & tantis simul sit & obedisse confusio, & hæc eadem ab animo potuisse rejicere mihi stupenda sit gratulatio. Agnosco igitur delictum meum, & ipse mei accusator libenter existo. Sed spero misericordiam, quia ignorans feci. Inexcusabilis mihi namque causa peccati, si perfecte sciens studio aliquid intentionis egissem. Testem Deum invoco in animam meam: veritatem credidi errorem meum, & obscuras tenebras lucem sincerissimam computavi. Æmulatio Dei, sed non secundum scientiam, me fefellit incautum. At nunc quod beatitudini vestræ fore credidimus gratum, misericordia ejus deviantem in aspera, & per dumosa gradientem, ad viam rectam revocavit. Et prava facta sunt ergo mihi in directa, & aspera in vias planas. Atque a patribus meis consacerdotibus, & fratribus vestris jam abstersa caligine instructus intelligo, in qua & qua ex parte fuerim cæcitate, & idcirco supplicem me veritatis ipsius reddit agnitio. Fateor ignoranter erravi, & regulam veritatis in quibusdam, dum mihi ad integrum tenere videbar, excessi. Palam facta est imperitia mea, & hoc mihi onerosior, quia cum multorum scandalo tueri conatus sum, quod sicut nunc luce clarius manifestatur, erro-

(1) At Gennadius *libellum emendationis*; Facundus lib. 1. ad Justin. cap. IV. *libellum satisfactionis*, ut & codex Ms. Joannes Papa II. in epist. ad Avienum, & alios, *epistolam* appellant. Augustino tribuitur, & ejusdem *expositio fidei* appellatur a Theodoreto in dialogo 2. qui *Inconfusus*; & a Leone Papa in epist. 97. ubi *liber Assertionis fidei* Augustini dicitur. *Hard.*

A errore humani ſenſus magis, quam ratione fidei præſumpſeram defendendum. Sed quid aliud fieri non poterat, niſi ut propria ſtultitia in me viveret, quando ego mihi diſcipulus habueram me magiſtrum? Et utinam præſumptionem meam, quam animaverat inſcientia, fregiſſet humilitas. Sed heu mihi! quia in utraque inventus ſum & temerarius, & ſuperbus. At jam iſta venia veſtra prætervolo, & quod nunc inſtat agere non morabor. Feſtinabo vulnerata curare, qui ſana transfodi. Non erit in ſuſcipienda medicina confuſio, quia in cuſtodienda valetudine non fuit cauta proviſio. Unde nata eſt diſcordia, pax inde gignatur. Epiſtola itaque auctor ſcandali, & offendiculum caritatis a me quondam ſimpliciter ſcripta quidem, ſed in quibuſdam ut agnoſco infideliter ordinata, quæſo ſecundum hujus B epiſtolæ profeſſionem, & ſanctimoniæ veſtræ auctoritatem, [1] ut in ea paginæ parte, vel cauſa in abolitione calcanda ducatur, in qua contra veritatem per ignorantiam edita comprobatur, ut cunctis innoteſcat, & pateat juſto judicio illud quod erat æmulum fidei, contrarium veritati, de corpore ejuſdem epiſtolæ cum damnatione eſſe deciſum.

Reclamaverunt, fateor, o domini mei, quidam fratres melius interiora cernentes, ſed nos multo exteriora palpavimus: & in propria caligine conſtituti, illis qui propius intuebantur, reputavimus cæcitatem. At nunc favente domino apertis quandoque oculis cum illis verum lumen aſpicimus, atque in eadem C lucis gratia poſito nobis a vero medico ſanitatis luto ſuper oculos, revocamus aſpectum, & Jeſum Chriſtum dominum non ut antea fallebamur, ſed ſicut eſt veritas, ſinceriſſimo intuemur obtutu. Atque juxta ſymboli veritatem, id quod ſecundum priorem definitionem noſtram, ubi non impietate aliqua, ſed ſeducebamur errore, dicere verebamur de Maria Deum natum, nunc conſtantiſſime confitemur. Tametſi Chriſtum filium Dei, tunc etiam natum de ſancta Maria non negaremus, ſicut ipſi recordamini; ſed minime attendentes ad myſterium fidei non ipſum Deum D hominem natum, ſed perfectum cum Deo natum hominem dicebamus: pertimeſcentes ſcilicet, ne divinitati conditionem adſignaremus humanam. O ſtulta ſapientia! quaſi ſi cum homine Deus naſci non aſpernaretur, ipſe præjudicio ſtatus ſui naſci homo dedignaretur; aut illud poterat, ſed hoc forte non poterat. Credo plane Deum hoc unum non poſſe, quod non vult. Si naſci voluit, quod Deus voluit, certiſſime credo quia potuit. Quoniam E ſtatus Dei nullum poteſt periculum ſuſtinere. Nec homo propter nos factus, ut ederetur ex homine indignum habuit: quia nec ipſam hominem facere, de qua homo naſceretur, duxit indignum. Si ergo minime percipientes hanc potentiam Dei, ſenſuque noſtro, & propria ratione ſapientes, ne quaſi inferiora ſe Deus agere videatur, ita hominem cum Deo natum eſſe dicamus, ut ſeorſum quæ Dei ſunt, ſoli Deo demus, & ſeorſum quæ ſunt hominis, ſoli homini reputemus, quartam maniſeſtiſſime inducimus in Trinitate perſonam, & de uno filio Dei non unum, ſed facere incipimus duos Chriſtos, quod a nobis ipſe jam dominus, & Deus Chriſtus avertat.

Ergo confitemur dominum, ac Deum noſtrum Jeſum Chriſtum unicum filium Dei, qui ante ſæcula natus ex patre eſt, noviſſimo tempore de Spiritu ſancto & Maria ſemper virgine factum hominem, Deum natum; & confitentes utramque ſubſtantiam carnis, & Verbi, unum eumdemque Deum, atque hominem inſeparabilem pia fidei credulitate ſuſcepimus, & ex tempore ſuſceptæ carnis, ſic omnia dicimus, quæ erant Dei tranſiſſe in hominem, ut omnia, quæ erant hominis, in Deum venirent, ut hac intelligentia Verbum factum ſit caro, non ut converſione, aut mutabilitate aliqua cœperit eſſe quod non erat, ſed ut potentia divinæ diſpenſationis Verbum patris, nunquam a patre diſcedens, homo proprie fieri dignaretur, incarnatuſque ſit unigenitus ſecreto illo myſterio quod ipſe novit. Noſtrum namque eſt credere, illius noſſe. Ac ſicut ipſe Deus Verbum totum ſuſcipiens quod eſt hominis, homo ſit, & adſumptus homo, totum accipiendo quod eſt Dei, aliud quam Deus eſſe non poſſit.

Non tamen quia incarnatus dicitur & immixtus diminutio ejus eſt accipienda ſubſtantiæ. Novit enim Deus ſine ſui corruptione miſceri, & tamen in veritate miſceri. Novit in ſe ita ſuſcipere, ut nihil ei creſcat augmenti, qui ſe ipſe totum novit infundere, ut nihil accidat detrimenti. Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis noſtræ ſecundum experimentorum viſibilia documenta facientes conjecturam de æqualibus ſe invicem ingredientibus creaturis, putemus Deum hominemque commixtum, & tali confuſione carnis & Verbi quaſi aliquod corpus effectum. Abſit ita credere, ut conflatili quodam genere duas naturas in unam arbitremur redactas eſſe ſubſtantiam. Hujuſmodi enim commixtio partis utriuſque corruptio eſt. Deus enim qui capax eſt non capabilis, penetrans non penetrabilis, implens non implebilis; qui ubique ſimul totus, & ubique diffuſus eſt per infuſionem potentiæ ſuæ, miſericorditer naturæ mixtus eſt humanæ, non humana natura naturæ eſt mixta divinæ.

Caro igitur proficit in Verbum, non Verbum profecit in carnem, & tamen veriſſime Verbum caro factum eſt. Sed ut diximus ſolum proprie perſonaliter, non cum Patre, aut Spiritu ſancto naturaliter: quia unigenitus Deus, Deus verus, qui cum Patre, & Spiritu ſancto unus eſt in natura, alter eſt in perſona. Non enim ipſum Patrem dicimus eſſe, quem Filium: nec iterum eumdem filium dicimus eſſe quem patrem: aut rurſus Spiritum ſanctum Patrem, vel Filium nuncupamus: ſed diſtinguentes perſonas in ſuis proprietatibus Patrem Deum patrem proprie nominamus, & Filium Deum filium proprie dicimus, & Spiritum ſanctum Deum Spiritum ſanctum proprie confitemur. Et cum ter numero dicimus Deum, & Deum, & Deum, non tres credimus Deos, ſed unum omnipotentiæ ſuæ Trinitate perfectum.

Naſcitur ergo nobis proprie de Spiritu ſancto, & Maria ſemper virgine, Deus homo Jeſus

---

1 Al. *ut in ea pagina parte inducamur, in qua*. Hard.

Jesus Christus filius Dei, ac sic in alterutrum unum fit Verbum & caro, ut manente in sua perfectione naturaliter utraque substantia, sine sui præjudicio, & humanitati divina communicent, & divinitati humana participent; nec alter Deus, alter homo, sed idem ipse Deus qui & homo, & vicissim idem ipse homo qui & Deus Jesus Christus unus Dei filius, & nuncupetur & vere sit. Et ideo agendum nobis semper est, & credendum, ut dominum Jesum Christum filium Dei, Deum verum, quem cum Patre semper, & æqualem Patri ante sæcula confitemur, eumdem a tempore susceptæ carnis factum Deum hominem non negemus. Nec quasi per gradus, & tempora proficientem in Deum, alterius status ante resurrectionem, alterius post resurrectionem eum fuisse credamus; sed ejusdem semper plenitudinis, atque virtutis.

Et quia omnes infirmitates nostras, id est naturæ nostræ, portavit, & vere secundum carnem suscepit in se affectus nostros, ad probationem veri hominis, currente in eodem nihilominus cursu nostræ mortalitatis, potestate scilicet non necessitate, *ætate, & sapientia*, evangelista dicente, profecit, esurivit, sitivit, fatigatus est, flagellatus est, crucifixus est, mortuus est, resurrexit; non ideo a divinitatis natura mutatus est. Inconvertibilem enim, & incommutabilem, & impassibilem naturam divinitatis jam superius professi sumus. Sed quia Verbum Deus in hominem dignanter hominem suscipiendo descendit, & per susceptionem Dei homo ascendit in Deum Verbum, totus Deus Verbum factus est totus homo. Non enim Deus Pater homo factus est, nec Spiritus sanctus, sed unigenitus Patris; ideoque una persona accipienda est carnis, & Verbi, ut fideliter sine aliqua dubitatione credamus, unum, eumdemque Dei filium inseparabilem semper, geminæ substantiæ etiam gigantem nominatum, in diebus carnis suæ, & vere semper gessisse omnia quæ sunt hominis, & vere semper possedisse quæ Dei sunt. Quoniam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.

Luc. 2.

Quapropter jam non pertimescimus dicere ex homine natum Deum, & secundum hominem, Deum passum, Deum mortuum. Sed gloriamur dicere Deum natum, eumdemque secundum hominem Deum passum. *Non enim erubesco evangelium*, apostolus dicit; *Virtus enim Dei est in salutem omni credenti*. Utique Dei virtus est in salute, secundum hominem credere Deum passum, non credenti autem, Dei existimatur infirmitas, in perditione Deum secundum carnem non credere crucifixum. Unde iterum idem apostolus: *Nos autem prædicamus Christum, & hunc crucifixum*. Utique *Dei virtutem, & Dei sapientiam, quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus*. Quid enim tam stultum, & tam infirmum videtur hominibus incredulis, quam cum audiunt Deum Dei filium crucifixum? Sed placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes, quia in hoc maxime fides nostra consistit, ut credamus unicum filium Dei, non adoptivum, sed proprium, non phantasticum, sed verum, non temporarium, sed æternum, pro nobis omnia secundum carnem fuisse perpessum, & non sibi agonizasse, sed nobis, nec propter se, sed propter nos, quia jacebamus, illum ab excelsis misericorditer ad ima venisse, quia sicut apostolus dicit, *cum in ea forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens*, & reliqua. Quid tam apertum, quam ex hoc testimonio mysterium tantæ dispensationis agnoscere? In forma enim Dei quis nisi Deus est? Et quomodo, videamus, fons plenitudinis exinanivit semetipsum? Nonne dum forma Dei formam accepit servi? Dum principaliter dominus ea quæ sunt famuli dignanter assumit? Dumque pro indulgentia, & miseratione nostri gerendo inferiora se videlicet vel agendo verbum caro factum evacuat in persona, quod possidet in natura, & in vero humanitatis habitu factus obediens in homine, illud in se per humilitatem, & obedientiam naturæ nostræ restituit, quod per inobedientiam perierat in Adam, & in carne mortuus semper vivit, in spiritu vivificans cum patre omnia, jam nunquam de cetero moriturus, eadem a patre suscitatus in carne. Et fit nobis primogenitus ex mortuis, qui est unigenitus Dei vivi, ac vivens ante sæcula: propter nos pauper in tempore, & indigens in homine nobis accepit quod abundans semper habet in patre. *O altitudo divitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Donatur illi propter nos. Largitur autem omnibus, quia largitor omnium Deus, Deum se in donando cognoscit, hominem in accipiendo se novit. Propter nos nomen accepit, *Ut in nomine Jesu omne genuflectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Jesus in gloria est Dei patris*.

Rom. 1.

1. Cor. 1.

Philipp.

Rom. 1

Philipp.

Hæc fides nostra, & hæc mutatio dexteræ excelsi in emendatione meliori. Sic credimus, sic tenemus, & hoc non ex nobis, Dei enim donum est, non ex merito propriæ sapientiæ, ut non gloriemur in nobis. Ipsius enim factura sumus. Jam pridem quidem creati in Christo: at nunc iterum parturientibus nos in luce apostolicis viris, in eodem reparati. Ipsi ergo honor semper, & gloria.

De eo autem quod stultissime in epistola illa proposuimus, sed ignoranter, quodque nunc execrabile confitemur, id est aptantes ad Christum laborem, devotionem, meritum, fidem, in tantum inconvenientia hæc Dei filio judicamus, ut reminiscentes dictum a nobis summam cæcitatem nostræ insipientiæ reputemus, & ex aperto cernamus, quam vera quidem sint adversum nos ratione commoti, qui tanquam qui unicuique sanctorum, licet hoc nunquam habuerimus in corde, pene Christum similem fecerimus, & illi, qui super omnes est Deus, hæc quæ habet simplex, & nuda mortalitas adsignantes, inter ceteros quodammodo eum posuerimus in numero. Licet enim dicatur, & vere sit ecclesiæ corporis caput, atque ex eadem massa, qua omne genus hominum descendit secundum carnem, absque peccato venire noscatur: non tamen qui singularis est, inter ceteros computandus est: nec illa ad ipsum referenda sunt, quæ possunt habere mensuram, quia ad ipsum dictum est: *Non enim ad mensuram dat Deus spiritum*. Ubi enim plenitudo deitatis est, illic nec mensura, nec modus est. Nescit labore, devotione,

Joan.

ne, fide, merito finem adprehendere meritorum, qui infinitus, & sine terminis agit omnia potestate. Fit quidem homo, & vere secundum carnem homo nascitur; sed Deus esse non desinit. Nutritur, proficit, crescit, adolescit, & sicut agnus coram tondente mutus convitia sustinet, & flagellatur, & maledictam mortem auctor vitæ veniens in carnem non respuit. Sed hæc omnia non ut unus ex nobis necessitate consummat, sed potestatem habens animam suam ponere, & potestatem habens iterum sumere illam, dignanter suscepit voluntate.

Illud etiam minime reticendum censeo, quod in eadem epistola simili devians errore subjunxi, Christum dominum nostrum, sic omnia quæ erant passionum implesse, ut in nullo quasi perfectus homo a divinitatis auxilio juvaretur. Volens scilicet ita in Christo hominem adsignare perfectum, quo & alienum ab his passionibus verbum patris adsererem, & solum per se hominem egisse hæc omnia possibilitate naturæ mortalis sine aliquo deitatis adjutorio probare conabar. Vere cæcus, qui susceptum in Deo hominem confitebar, & quæ erat ipsius hominis nolebam in Deo esse suscepta. In hoc utique haud dubie in se susceperat totum hominem Deus, ut hæc quæ nos tanquam Deo putamus indigna, non per se solus homo ageret judicio naturali, sed Deus per hominem, atque in homine, ipse homo nobis factus, potestate & mysterio divinæ dispensationis impleret.

Dehinc, ne quid insipientiæ deesset meæ, doctissimus scriba de non intellectis non intellecta confirmans, hæc ita debere intelligi, quæ supra posuimus arbitrabar, ut testimonio illo, quo scriptum est, *Deus Deus meus, quare me dereliquisti?* (27.) Hoc ipsum eniterer adsignare; & idcirco dominum gloriæ in cruce hunc clamoris emisisse sermonem, quod perfecta hominis patientia minime adjuvante deitate in tantis doloribus probaretur. Ergo si causa probandæ humanæ patientiæ hanc vocem in doloribus constitutus emisit, debuit etiam, & tunc ad probationem ejusdem patientiæ eisdem sermonibus hoc clamare, cum cæsus est. Debuit & tunc eadem verba proferre, cum illa multiplici vulnerum corona, ubi tot fuere pœnæ, quot spinas illusus accepit. Aut forsitan Christo fuerunt ista leviora, illa graviora. Arbitror quod qui unam ad suscipienda hæc omnia habere dignatus est voluntatem, unam, eamdemque habuit ad hæc omnia patienda virtutem. Clamavit ergo, sicut scriptum est, & in ligno crucis pendens hanc vocem [1] primo morti emisit non ut humanam, perfectamque in se patientiam demonstraret, quæ sine testimonio vocis causis ipsis, & rebus evidentibus probaretur: sed ut vere, manifesteque filius Dei secundum carnem se ostenderet moriturum: & velut carnis ipsius voce utens, ponens præteritum pro futuro, quia per mortem crucis necessario terrenum corpus erat a Deo pro tempore relinquendum, non solum a Deo, verum etiam ab anima sua, quæ erat unica cum Deo, hoc ipsum, priusquam fieret, nobis moriens testaretur. Non enim tradito spiritu caro mortua poterat hoc clamare, alioquin mortuum Christum in veritate quis crederet? Deus non in

A passionibus hominem, qui in homine secundum carnem dignatus est pati, sed corpus in morte, & juxta legem excessus humani, divinitas cum unita sibi anima, non crucifixum hominem reliquit in pœnam, sed exanimem carnem deseruit ad tempus: & tam Christus filius Dei tunc mortuus jacuit in sepulcro, quam idem Christus filius Dei ad inferna descendit; sicut beatus apostolus dicit: *Quod autem ascendit, quid est nisi etiam quod descendit primum in inferiores partes terræ? Qui descendit ipse est qui ascendit super omnes cælos.* (Ephes. 4.) Ipse utique dominus, ac Deus noster Jesus Christus unicus Dei filius, qui cum anima ad inferna descendit, ipse cum anima, & corpore B ascendit ad cœlum; quod & hic & in futuro Deum hominemque perfectum, eumdemque filium Dei, Deum verum in æterna sæcula veneremur.

Hunc igitur dominum Deum meum, secundum magnum pietatis sacramentum, sicut in carne natum, in carne passum, in carne mortuum, in carne suscitatum, in carne elevatum, in carne glorificatum credo, atque confiteor: ita ipsum proprie in eadem carne credo esse venturum ad faciendum judicium in vivos, & mortuos: atque ab eodem pro merito proprio unumquemque sempiternum habere præmium.

Ut autem & hinc nihil cuiquam in suspi-C cione derelinquam, tunc dixi, imo ad objecta respondi, dominum nostrum Jesum Christum secundum hominem diem judicii ignorare. Sed nunc non solum dicere non præsumo, verum etiam priorem anathematizo prolatam in hac parte sententiam: quia dici non licet, etiam secundum hominem ignorasse dominum prophetarum: Causarum vero ceteras quæstiones aut in lectione, aut in exhortatione, aut in fraterna collatione protulimus, ubi si forte sensu magis, quam fide discrepavimus, quia longum est ire per singula, secundum hujus epistolæ fidem, ita nos illas omnes, sicut ordo ecclesiæ catholicæ tenet, aut suscipere, aut reprobare, testan-D tes dominum Christum, nec aliud profitentes, & aliud habentes in corde, sincerissime confitemur. Sane ad condemnandam a nobis totius hæresis infamiam, quia catholicos nos ex catholicis semper secundum puram conscientiam novimus, anathema omnibus hæreticis dicimus, Photino, Ario, Sabellio, Eunomio, Valentino, Apollinari, Manichæo, & universis contra sanam doctrinam venientibus, quia etsi lapsi sumus lingua, vel sensu, non tamen voluntate, vel corde; sicut scriptum est: *Qui labitur lingua, sed non ex corde. Quis est enim qui non delinquit in lingua sua?* (Eccli. 19.) Equidem domini mei venerandissimi, & beatissimi sacerdotes, prout potui filius pacis secundum apostolum E dicentem, *Qui observaverit totam legem, offendet autem in unum, factus est omnium reus,* (Jacob. 2.) non in paucis, sed in grandibus offendens, feci me ex toto corde in omnibus reum. Sed in hoc perfectam probavi caritatem eorum, qui me persecuti sunt, non tamen gratis, quod tam velociter pleno amore susceptus sim emendatus, quam intentione perfecta, & æmulatione insecuti sunt aberrantem. Mihi autem, teste Deo loquor, desiderabilis omnium, & optabilis pax est. Quod superest nunc iterum, ite-

1 Forte, *proximus morti*. Hard.

iterumque deprecamur, date veniam ignoſcendo nobis, & impetrate orando pro nobis. Opto vos patres in Deum vivere.

Ego Leporius libellum meo ſenſu dictatum, in quo fidem meam, quam Deo volente in finem uſque tenebo, medullitus exprimere volui coram ſanctis epiſcopis in eccleſia Carthaginenſi relectum ſubſcripſi.

Ego Dominus hanc fidem teneo, confiteor, huicque ſubſcripſi.

Aurelius epiſcopus eccleſiæ Carthaginenſis oblato a Leporio libello, ac relecto ſubſcripſi.

Auguſtinus epiſcopus [a] Hipponenſium regiorum oblato nobis a Leporio libello ſubſcripſi.

a Hipponeregienſis

Florentius epiſcopus Hipponenſium Diarrhytorum oblato nobis a Leporio libello ſubſcripſi.

Secundus epiſcopus eccleſiæ Aquenſis, ſive Megarmitanæ [1] oblato nobis a Leporio libello ſubſcripſi.

Ego Bonus hanc fidem teneo, confiteor, huicque ſubſcripſi.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1. *Libellus emendationis.*) Leporius monachus Maſſilia ob hæreſim ejectus, cum in Africa reſipuiſſet, ibi conſcripſit libellum emendationis, atque inde in Galliam ad epiſcopos miſit, circa annum Chriſti 425. Baronius ad annum refert 420. Joannes Papa II. In ep. 3. ad Avienum ſenatorem, Liberium & alios ſenatores, locum recitans ex libello ſeu epiſtola Leporii a ſynodo Africana confirmatam teſtatur. *Leporius*, inquit, *in epiſtola, quam Aurelius epiſcopus Carthaginenſis, & Auguſtinus, & ſynodus Africana firmavit.* Quod ſi Africanam eam dixit, quam habemus, poſt conſulatum Honorii 12. & Theodoſii 8. an. Chriſti 419. celebratam, in eumdem ſcilicet annum Leporii emendationem [a] incidiſſe ſtatuendum eſt.

a Multæ per ea tempora fuerunt, æque plerumque annuæ.

De illo tum monacho, poſtea presbytero, præter Caſſianum lib. 1. de incarnatione domini c. 5. *Is ergo agnita opinionis ſuæ perverſitate & inſpecta fidei luce, ſcribens ad Gallicanos epiſcopus ita exorſus eſt. Quid in me primum &c.* & Gennadium de viris illuſtribus c. 59. ſcribit etiam Facundus Hermianenſis epiſcopus lib. 1. de tribus capitulis ſynodi Chalcedonenſis, ad Juſtinianum imperatorem his verbis; *Cum quidem Leporius presbyter apud Gallias, depravatus a vera & antiqua eccleſiæ fide, eadem dicere præſumeret quæ poſtea Neſtorius docuit, atque inde pro tali errore depulſus in Africam docendus veniret illic inſtructus, ut docet apoſtolus, in ſpiritu manſuetudinis a ſpiritalibus patribus Aurelio Carthaginenſi, & Auguſtino, atque aliis Africanis epiſcopis, praviſſimam novitatem ſui dogmatis abdicavit. Scripſit autem libellum ſatisfactionis idem Leporius ad Gallos epiſcopos, quem memorati venerabiles patres, Aurelius atque Auguſtinus, & ceteri ſic probaverunt, ut ad faciendam veritatis fidem etiam ſuas ei ſubſcriptiones adjicerent. In quo libello poſt multa ſic dixit: Naſcitur ergo proprie de Spiritu ſancto ex Maria virgine Deus homo Jeſus Chriſtus, &c.*

Ejusdem Notæ Postumæ.

Ex Labbe Append. Tom.

CAſſianus hæreſim, cui cum aliis adhæſit Leporius, (neque enim ejus auctor fuit) ex maxima Belgarum urbe, hoc eſt ex Trevirenſi emerſiſſe ſignificat lib. 1. de Incarnatione Domini, cap. 11. Tum eam ſic explicat, quod dicentes, ſolitarium hominem Jeſum Chriſtum ſine ulla peccati contagione veniſſe, eo progreſſi ſunt, ut aſſererent, homines, ſi vellent, ſine peccato eſſe poſſe. Quorum hoc Pelagiani dogmatis erat, illud poſtmodum erroris fuit Neſtoriani.

De Leporii porro emendatione, literiſque quas doloris ſui teſtes ad Gallicanos epiſcopos ex Africa ſcripſit, agens idem Caſſianus cap. 4. Leporium, tum etiam cum opus id texeret, in Africa verſatum eſſe narrat: ut conjicere liceat, apud Auguſtinum ſedem ſuam fixiſſe poſt converſionem ſuam, atque illum ipſum Leporium videri, qui inter Hipponenſis eccleſiæ presbyteros nominatur in actis eccleſiaſticis, quibus Eradium ſibi ſucceſſorem deſignavit epiſtola 110.

Epiſtola epiſcoporum Africanorum.) Etſi quatuor epiſcoporum nomine ſcripta eſt: ſic tamen redolet ſtylum atque ingenium Auguſtini, ut ab eo dictatam fuiſſe dubium non videatur. Fortaſſe & ab aliis quoque, vel aliorum certe nutu ac vice, conſcripta eſt. Nam Joannes II. Papa in epiſtola 3. ad Avienum & alios ſenatores, locum recitans ex ſequenti epiſtola ſeu libello Leporii, a ſynodo Africana confirmatum teſtatur: *Leporius*, inquit, *in epiſtola, quam Aurelius epiſcopus Carthaginenſis, & Auguſtinus, & ſynodus Africana firmavit. Naſcitur ergo*, &c. Quibus verbis ſi Africanam ſynodum eam dixit, quam habemus poſt conſulatum Honorii XII. & Theodoſii VIII. anno Chriſti 419. celebratam, in eumdem ſcilicet annum Leporii emendationem incidiſſe ſtatuendum eſt. Baronius ad annum refert 420.

Observatio Phillipi Labbe S. J.

Emendationem Leporii alii ad annum 419. referunt, alii ad 420. aut 425. Ego libentius ad ſequentem 426. collocaverim, Theodoſio duodecies & Valentiniano Auguſto iterum conſulibus, ſiquidem is ſit Leporius, qui cum aliis quibuſdam presbyteris præſens interfuit Hippone regio die 6. Kalendas Octobris, cum a S. Auguſtino, Eradius ſucceſſor deſignatus eſt, & a clero populoque variis acclamationibus approbatus. De Leporio vero noſtro hæc habet mox citatus Gennadius: *Leporius adhuc monachus, poſt presbyter, præſumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum & conatu proprio* (unde videas quam affines fuerint hæreſes Pelagiana, ac Neſtoriana) *non Dei ſe adjutorio obtinuiſſe crediderat, Pelagianum dogma cœperat ſequi. Sed a Gallicanis doctoribus admonitus, & in Africa per Auguſtinum a Deo emendatus, ſcripſit emendationis ſuæ libellum, in quo & ſatisfacit de errore, & gratias agit de emendatione. Simul & quod male ſenſerat de incarnatione Chriſti corrigens, catholicam ſententiam tulit, dicens, manentibus in Chriſto duabus naturis unam credi filii Dei perſonam.*

VA-

1. Hard. *Magarmelitanæ.*

[a] VALENTINIANI III. CÆSARIS

CONSTITUTIO

De diversis ecclesiasticis capitibus in Galliam missa Theodosio Augusto XI. & Valentiniano Cæsare consulibus, anno Christi CCCCXXV.

I. *Ut privilegia ecclesiis serventur.*
II. *Clerici ad sæculares judices non trahantur.*
III. *Ut pellantur episcopi Pelagiani.*
IV. *Manichæi item, omnesque hæretici, cum mathematicis.*
V. *Ut Judæis causas agere, aut militare non liceat, nec mancipia Christiana habere.*

Imperator Theodosius Augustus, & Valentinianus Cæsar, Armatio viro illustri præfecto prætorio Galliarum.

I.

PRivilegia ecclesiarum, vel clericorum omnium, quæ sæculo nostro Tyrannus invi- B derat, prona devotione renovamus, scilicet ut quidquid a divis principibus singuli quique antistites impetrarunt, jugi solidata æternitate servetur: nec cujusquam audeat titillare præsumptio in quo nos nobis magis præstitum confitemur.

II.

Clericos etiam, quos indiscretim ad sæculares judices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, episcopali audientiæ reservamus; his manentibus, quæ circa eos sanxit antiquitas. Fas enim non est, ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbi- C trio. Inlustris auctoritas tua omni ævo mansura, quæ jussimus in provinciarum missa notitiam, præcipit etiam sub pœna sacrilegii custodiri: specialiter id inlustribus comprehensura præceptis, ut in omnibus circa ecclesiastica privilegia veterum principum statuta serventur.

III.

Diversos vero episcopos nefarium Pelagiani, & Cœlestiani dogmatis errorem sequentes, per Patroclum sacrosanctæ legis antistitem præcipimus convenire. Quos quia confi- D dimus emendari, nisi intra viginti dies ex conventionis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint, seseque catholicæ fidei reddiderint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco sacerdotium fidelius subrogari: quatenus præsentis erroris macula de populorum animis tergeatur, & futuræ bonum disciplinæ justioris instituatur.

IV.

Sane quia religiosos populos nullis decet superstitionibus depravari, Manichæos, omnesque hæreticos, vel schismaticos, sive Mathematicos, omnemque sectam catholicis inimi- E cam, ab ipso aspectu urbium diversarum exterminari debere præcipimus, ne præsentia quidem criminosorum contagione fœdentur.

V.

Judæis quoque, vel paganis *, causas agen- A di vel militandi licentiam denegamus: quibus Christianæ legis nolumus servire personas, ne occasione dominii sectam venerandæ religionis immutent. Omnes igitur personas erroris infausti jubemus excludi, nisi his emendatio matura subvenerit. Data * 7. Idus Julias. Aquilejæ, D. N. Theodosio Augusto XI. & Valentiniano Cæsare consulibus [a].

* al. VIII.

[a] Anno Chr. 425.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

[a] *Valentiniani III. Cæsaris constitutio.*) In optimo, & antiquissimo codice ecclesiæ Lugdunensis, in quo post synodos Gallicanas adjectæ ad finem sunt integræ diversorum principum constitutiones 16. de rebus ecclesiasticis, ducto ab iis tribus initio, quæ jam editæ sunt ad calcem codicis Theodosiani, huic Valentiniani Cæsaris constitutioni, quæ sexta ordine numeratur, titulus argumenti loco est hujusmodi: *Non licere clericos judicio publico litigare, & omnes hæreticos debere de civitatibus projici, & Christianos servos non debere Judæis servire, & Judæos non debere militare.*

EJUSDEM NOTÆ POSTUMÆ.

Ex Labbei Appendice Tom. 2.

IN optimo & antiquissimo codice Lugdunensis ecclesiæ, in quo post synodos Gallicanas adjectæ sunt ad finem integræ diversorum principum constitutiones 16. de rebus ecclesiasticis, ducto ab iis tribus initio, quæ jam editæ sunt ad calcem codicis Theodosiani, huic Valentiniani Cæsaris constitutioni, quæ sexta ordine numeratur, titulus argumenti loco præfixus est hujusmodi; *Non licere clericos judicio publico litigare, & omnes hæreticos debere de civitatibus projici, & Christianos servos non debere Judæis servire, & Judæos non debere militare.* Privilegium ergo clericis ademptum ab Joanne tyranno (hunc enim designat, qui proxime a Theodosii ducibus fuerat oppressus, vitaque & imperio, quod Honorio defuncto invaserat, spoliatus) hac lege redintegratur, ne illos ad sæculares judices pertrahere liceat, sed episcopali audientiæ reserventur. Quod privilegium multi ante principes suis rescriptis constabilierant, tum ante paucos annos de accusationibus clericorum, Honorius Valentiniani Cæsaris avunculus testatus erat, quod alio loco diximus, clericos non nisi apud episcopos accusari oportere. L. XLI. cod. Theod. *De episcopis*, &c.

Armatio præf. p. Galliarum.) Non ad Armatium, sed ad Bassum comitem rei privatæ inscribitur lex postrema cod. eodem *De episcopis*, &c. quæ congruit cum prima parte hujus constitutionis. Nimirum de eadem re in diversa loca scripserat Valentinianus: in Galliis vero eo exemplo in codices relata est, quo missa fuerat ad præfectum Galliarum.

Diversos episcopos.) Pelagiani catholicis permisceri solebant, quia ecclesiam aliam non habebant; ideo non facile cognoscebantur. Vetus auctor hujus ævi e bibliotheca S. Mariæ Remensis, qui tres libros composuit adversus Prædestinatianos, atque in primo de nonaginta hæresibus disseruit, hæresi 88. *Pelagiani*, inquit, *seu Cælestiani catholicæ plebi permixti sunt, quia ecclesiam aliam non habent: & ideo, ubi eis evenerit, communionem non renuunt. Dicunt enim unius confessionis esse in hac parte in qua eucharistia conficitur. De quæstione enim, aiunt, non de communione discernimur. Pro hoc ausu & a nostris, si deprehendantur, periculis subjacent, & a suis execrationi habentur. Habent enim & presbyteros & episcopos suos.*

Intra viginti dies.) Pares ad resipiscendum inducias schismaticis in urbe dedit idem Valentinianus ad Faustum præfectum urbi paucis post diebus rescribens L. LXII. cod. Theod. De hæreticis. *Circa hoc autem maxime*, inquit, *urgenda commotio est, qui pravis suasionibus*

nibus a venerabilis Papæ ſeſe communione ſuſpendunt, quorum etiam ſchiſmate plebs etiam reliqua vitiatur. His, conventione præmiſſa triginta dierum, condonavimus inducias, intra quos niſi ad communionis redierint unitatem, expulſi uſque ad centeſimum lapidem ſolitudine quam eligunt macerentur.

Judæis quoque.) Concilium Meldenſe canone 73. Militiam Judæis interdixerat Honorius, advocationem A permiſerat. L. XXIV. Cod. Theod. De Judæis. Mancipia vero Chriſtiana ut habere Judæis liceret, indulſerat idem Honorius hac conditione, ut religionem ab iis ſervari permitterent, L. III. Ne Chriſtianum mancipium Judæus habeat. Lex hæc & a cauſis agendis Judæos, militiaque excludit, & ne Chriſtianos ſervos habeant penitus interdicit.

IN STATUTA COMPLUTENSIA

JOANNIS DOMINICI MANSI

PRÆMONITIO.

Quibus hic ſubjicio ſtatutis titulum hunc ideo præfixi, quod auctor Codicis vetuſtiſſimi Lucenſis extraxiſſe ſe illa deſignat ex Codice quodam Complutenſi. Cæterum Codex eum titulum præfert, quem inferius repræſento. Porro Canones priores 17. ſunt Nicæni, ſuccedunt uſque ad 38. Sardicenſes; recurrit ultimus Nicænus. Tum a num. 40. ad 55. Ancyrani; dein Neocæſarienſes cum aliis Ancyranis permiſcentur uſque ad num. 72. Subduntur Gangrenſes a num. 73. uſque ad 83. quos excipiunt Antiocheni uſque ad n. 92. Hæc ante me a fratribus Ballerinis animadverſa ſunt, ipſa ſtatuta in Veronenſi perſimili Codice nactis.

DE LIBRO COMPLUTENSE.

B

Ex Concilio Nicæno, vel aliis Conciliis.

I.

Qui ſe abſciderit, nullatenus accipiatur in Clero; qui ab aliis recipiatur.

II.

Gentilis catechizatus baptizetur; & baptizatus in Sacerdotio non promoveatur. ✠ Si quis probatus fuerit in animal converſatus, deponatur.

III.

Mulier non habitet cum quoquam de C Clero, niſi Tia, Ameta, & Soror.

IV.

Epiſcopus ſine Metropolitani conſcientia non ordinetur, & omnis Concilii Epiſcoporum conſenſu; præſentes vero vel tres.

V.

Excommunicatum alius Sacerdos non recipiat ✠ Duo Concilia fiant in anno, unum ante quadrageſimam aliud poſt autumnum.

VI.

Romanus, Alexandrinus, Antiochenus primatum teneant ✠. Si quis ordinatus fuerit ſine conſcientia Metropolitani deponatur. ✠ Plurimorum Epiſcoporum ad ordinandum Epiſcopum teneatur ſententia.

VII.

Qui ſe affirmant mundos eſſe, per manus impoſitionem in Clero maneant ✠ In ſecundis nuptiis cum aliis commune tenam (*ſic*)

VIII.

Qui in perſecutione lapſi ſunt, ſequantur ſtatuta Eccleſiæ catholicæ ✠ Epiſcopus de Catharis ideſt mundis ſi venerit ad catholicam Eccleſiam, aut presbyter ſit in civitate, aut in villa, ut Epiſcopus habeatur; ut in civitate duo Epiſcopi non videantur eſſe.

IX.

Si quis ſine diſcuſſione, aut diſcuſſus denegaverit facinora ſua, & poſtea detecta fuerint, deponatur; ſimili modo & qui lapſi ſunt.

X.

Qui ſine neceſſitate lapſi ſunt XIII. annos pœnitentiæ agant ✠. Si quis amiſſo (*dimiſſo*) balteo converſi ſunt, & poſtea ad votum reverſi ſunt XIII. annos pœnitentiæ agant; Epiſcopi vero ſit inquiſitio converſationis eorum.

XI.

Qui in finem exitus viaticum acceperit, Epiſcopus cum deliberatione Communionem det.

XII.

D Diacones non dividant ante presbyteros Euchariſtiam; nec ſedeant ante presbyteros, vel ſi fecerint, reponantur.

XIII.

Catechumenus ſi peccaverit, triennio audiat ſcripturas, & poſtea cum catechumenis oret.

XIV.

Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, qui dimiſerit Eccleſiam ſuam, & in aliam tranſitum fecerit, deponatur.

XV.

XV.

Si quis usuram acceperit, deponatur.

XVI.

Paulianistæ si reversi fuerint recipiantur Ecclesiæ, sed non promoveantur in honore.

XVII.

Similiter Schismaticas Diaconissas inter laicas reputandas.

XVIII.

Episcopus qui dimiserit cathedram suam, & aliam apprehenderit, nec laicam communionem habeat.

XIX.

Episcopus per ambitionem populi si ordinatus fuerit, nec in finem communicet.

XX.

Episcopus ad aliam provinciam, ubi Episcopi sunt constituti, non vadat nisi rogatus.

XXI.

Episcopus si causam habuerit, Episcopi judicent; quod si appellare voluerit, unus appellet, & ad Romanum Episcopum judices petat.

XXII.

Episcopus si depositus fuerit, alius non ordinetur usque ad judicium Romani Episcopi.

XXIII.

Episcopi si mortui fuerint, & unus remanserit, de alia provincia veniant, & cum illo uno alius ordinetur; vilis persona Episcopus non ordinetur.

XXIV.

Episcopus si appellaverit judicium Episcoporum (sic) Episcopus Romanus dirigat presbyteros, & audiant.

XXV.

Episcopi ad comitatum non vadant sine jussu Principis, sed quod volunt per Diaconum suggerant.

XXVI.

Episcopus non dirigat in comitatu sine Metropolitani conscientia, vel Romani Episcopi.

XXVII.

Viduæ, & pupilli causas ad Episcopum dirigant, non ad comitatum.

XXVIII.

Episcopus pro ambitione aliqua, & parva re si ad comitatum ambulaverit, excommunicetur.

XXIX.

Monitus Episcopus ab alio Episcopo (*ut*) non ambulet in comitatum, se revocet.

XXX.

Per omnes gradus Ecclesiasticos Episcopus ordinetur.

XXXI.

Episcopus in alterius Ecclesia tres Dominicas plus non faciat.

XXXII.

Episcopo liceat in possessione sua in alia provincia (*posita*) ambulare.

XXXIII.

Episcopus excommunicatum alterius non suscipiat.

XXXIV.

Excommunicato clerico liceat ad alios Episcopos ambulare.

XXXV.

Episcopus alterius Episcopi clericum non ordinet.

XXXVI.

Episcopo alterius clericum nec de diœcesi liceat tollere.

XXXVII.

Presbyter, Diaconus foris de Ecclesia sua plusquam tres septimanas non faciat.

XXXVIII.

Qui persecutionem patitur, accipiatur in alia Civitate.

XXXIX.

Die Dominico, & Pentecoste nullus genua flectat.

XL.

Presbyter, Diaconus qui sacrificaverunt, recipiantur, sed non offerant.

XLI.

Si cum plagis, & dispolio suo sacrificaverint, recipiantur, & communicent.

XLII.

Si quis Presbyter, vel Clericus violenter sacrificaverit, VI. annis ad orationem fidelium admittatur, si albam induerit.

XLIII.

Si Clericus violenter in veste lugubri manducaverit in templo, post tres annos communicet.

XLIV.

Qui lætantur, & cum gentilibus epulantur absconse, post II. annos communicent.

XLV.

Qui & aliis suaserint lætari, XIII. annos pœniteat.

XLVI.

Sponsatæ, si raptæ fuerint, sponso reddantur, etsi corruptæ fuerint a raptore.

XLVII.

Diacones ante ordinationem si testati sunt sine uxore non posse esse deponantur.

XLVIII.

Duplicati matrimonio in clero non admittendi.

XLIX.

Puellæ quæ se voverint, & maritum acce-

acceperint, per multos annos pœniteat. A

L.

Qui ante baptiſmum ſacrificaverunt, in clero admittendi.

LI.

Clericus, qui manducat contaminatum, deponatur.

LII.

Epiſcopus ſi vendiderit rem Eccleſiæ, ex quo non fiat aumentum Eccleſiæ, deponatur.

LIII.

Qui mœcatus fuerit, VII. annis pœniteat, ſimiliter & mulieres. B

LIV.

Mulieres quæ aborſum fecerint, vel ſilios natos occiderint, in finem communicent, aut X. annos pœniteant.

LV.

Si quis homicidium voluntarius fecerit, ad mortem communicet; qui ſine voluntate V. annis, aut VII. pœniteat.

LVI.

Qui homicidium voluntarie fecerit, aut caſu homicidium fecerit; qui duas uxores habet. C

LVII.

Mulier quæ duos fratres maritos habuerit, vel unus duas ſorores uſque ad mortem pœniteat.

LVIII.

Si alicujus laici uxor fornicata fuerit in clero non admittatur, ſi de clero dimittatur.

LIX.

Qui divinos interrogaverint, vel auguria reſpicient, V. annis pœniteant.

LX.

Presbyter, Diaconus ſi confeſſus fuerit criminale peccatum, non offerat; Diaconus vero ſubdiaconus ſit. D

LXI.

Presbyter ante XXX. annos non ordinetur, aut certe ſub oculo ſervetur.

LXII.

Presbyteri de Villa in Civitate abſque juſſione Epiſcopi, vel presbyteri non miniſtrent, nec offerant.

LXIII.

Si quis cum animalibus, vel proximis ſe commiſcuerit, XX, aut XXX. annos pœniteat. E

LXIV.

Epiſcopus ubi ordinatus fuerit, ſi receptus non fuerit in aliam eccleſiam ordinetur.

LXV.

Si quis confeſſorem ſed profeſſus fuerit, ſi non compluerit inter bigamos habeatur. (ita lego in cod.)

LXVI.

Devotus in domo ſua præter ſororem nullam habeat.

LXVII.

Si quis ſponſaverit puellam & poſtea germanam illius acceperit, ſi exinde homicida factus fuerit XI. annos pœniteat.

LXVIII.

Qui multis nuptiis irruunt pœnitentiam agant.

LXIX.

Catechumenus ſi peccaverit pœniteat, & poſt pœnitentiam ſi peccaverit ab eccleſia abjiciatur.

LXX.

Mulier nixa ſi voluere percipere, percipiat.

LXXI.

Presbyter bigamus non ordinetur.

LXXII.

In neceſſitate baptizatus non ſit presbyter, niſi converſatio ejus probetur.

LXXIII.

In grandi eccleſia ſeptem tantum ſint Diaconi.

LXXIV.

Nuptias qui prohibet anathema ſit.

LXXV.

Servus ut non ſerviat domino ſuo anathema ſit.

LXXVI.

Si quis manducaverit ſine ſanguine non maculatum, neque offocatum cum reverentia, & fide, & judicaverit aliquis (*ſic*) anathema ſit.

LXXVII.

Qui exſpernit domum Dei anathema ſit.

LXXVIII.

Si quis cuſtodit virginem ſuam, ſpernit nuptias anathema ſit.

LXXIX.

Mulier quæ propter caſtitatem ſi mutaverit (ſuam in) veſtem virilem anathema ſit.

LXXX. Hic numerus bis ſignatur in cod.

Mulier quæ dimiſerit maritum ſuum ſperneɴs conjugium anathema ſit.

LXXXI.

Si quis filius in ſacerdotio poſitus non onoraverit parentes anathema ſit.

LXXXII.

Si quæ mulier quaſi propter religionem capillos ſuos detonderit, anathema ſit.

LXXXIII.

Si quis abſtinens jejunia interdicta ſolverit, anathema ſit.

LXXXIV.

Si quis oblationes in honore martyrum non acceperit anathema ſit.

LXXXIV

LXXXV.

Si quis de intrantibus ecclesia Dei pro aliqua suspicione eucharistiam non receperit abjiciatur de ecclesia & pœnitentiam agat.

LXXXVI.

Si quis suam ecclesiam dimiserit, & ad aliam fuerit deponatur.

LXXXVII.

Episcopus presbyter vel diaconus in concilio decectus (depositus) fuerit non offerat.

LXXXVIII.

Si quis presbyter vel diaconus dejectus, ab episcopo sub altare posuerit, vel immolaverit, excommunicetur.

LXXXIX.

Si quis adreptus fuerit, si clericus abjiciatur, si laicus non admittatur in clero.

XC.

Si expositus fuerit in ecclesia qui tetigerit eum testatus fuerit nullam calumniam habeat.

XCI.

Omnes qui baptizare possunt chrisma portent; sine consensu conjuges non accipiant pœnitentiam.

XCII.

Prius pauperibus, & pupillis pars detur, & sic partiat clerus.

XCIII.

Nullus cum Judæis teneat Pascha.

CONVENTUS EPISCOPORUM, CLERI ET PLEBIS

Ecclesiæ Hipponensis habitus Anno CDXXVI. in quo Heraclius Presbyter electus est ut successor esset S. Augustini Episcopi ejusdem Ecclesiæ. Titulus sic habet in veteri codice MS. bibliothecæ Colbertinæ.

N·a Ba .olle- S. in. 20.

Gesta beati Augustini Episcopi, in quibus Heraclium Presbyterum sibi pronunciat successorem.

Gloriosissimo Theodosio XII. & Valentiniano Augusto iterum Consulibus, sexto Kalendas Octobris, cum Augustinus Episcopus una cum Regiliano & Martiniano coepiscopis suis consedisset in Ecclesia Pacis Hipponensium regiorum, præsentibus Saturnino, Leporio, Barnaba, Fortunatiano, Rustico, Lazaro & Heraclio Presbyteris, adstante clero & frequenti populo, Augustinus episcopus dixit. Quod hesterno die promisi caritati vestræ, propter quod vos volui frequentius convenire, & video frequentius convenisse, mora omni postposita hoc agendum est. Si enim aliud velim loqui, in illud suspensi, minus auditis. Omnes in hac vita mortales sumus; & dies hujus vitæ ultimus omni homini est semper incertus. Veruntamen in infantia speratur pueritia, & in pueritia speratur adolescentia, & in adolescentia speratur juventus, & in juventute speratur gravitas, & in gravitate speratur senectus. Utrum contingat, incertum est; est tamen quod speretur. Senectus autem aliam ætatem quam speret non habet. Incertum est enim ipsa senectus quandiu sit homini. Illud tamen certum est, nullam remanere ætatem quæ possit succedere senectuti. Quia voluit Deus, ad istam civitatem cum vigore ætatis adveni; sed tamen juvenis fui, & senui. Scio post obitus Episcoporum, per ambitiosos aut contentiosos solere Ecclesias perturbari, & quod sæpe expertum sum & dolui, debeo, quantum ad me attinet, ne contingat huic prospicere civitati. Sicut novit caritas vestra, in Milevitana Ecclesia modo fui. Petierunt enim me fratres, & maxime servi Dei qui ibi sunt, ut venirem: quia post obitum beatæ memoriæ fratris & coepiscopi mei Severi, nonnulla ibi perturbatio timebatur. Veni, & quomodo voluit Dominus, adjuvit nos pro sua misericordia, ut cum pace Episcopum acciperent quem vivus designaverat Episcopus eorum. Hoc enim eis cum innotuisset, voluntatem præcedentis & decedentis Episcopi sui libenter amplexi sunt. Minus tamen aliquid factum erat, unde nonnulli contristabantur, quia frater Severus putaverat sufficere ut successorem suum apud Clericos designaret, apud populum inde non est locutus; & erat inde aliquorum nonnulla tristitia. Quid plura? Deo placuit; tristitia fugata est, gaudium successit. Ordinatus est Episcopus quem præcedens Episcopus designaverat. Ergo ne aliquis de me queratur, voluntatem meam, quam credo Dei esse, in omnium vestrum notitiam persero. Presbyterum Heraclium mihi successorem volo. *A populo acclamatum est*: Deo gratias, Christo laudes. *Dictum est vicies ter*. Exaudi Christe, Augustino vita. *Dictum est sedecies*. [1] Te patrem, te Episcopum. *Dictum est octies. Cumque reticerent, Augustinus episcopus dixit*: Non opus est me de laudibus ejus aliquid dicere. Faveo sapientiæ, & parco verecundiæ. Sufficit quia nostis eum: & hoc me velle dico quod vos velle scio; & si ante nescirem, hodie probarem. Hoc ergo volo: hoc a Domino Deo nostro nunc etiam in ætate frigida votis ferventibus posco; hoc ut mecum oretis exhortor, admoneo, rogo, ut omnium in pace Christi collatis & conflatis mentibus, confirmet Deus quod operatus est in nobis. Qui misit mihi eum, servet eum, servet incolumem, servet sine crimine: ut qui facit gaudium viventis, locum suppleat morientis. A Notariis Ecclesiæ, sicut cernitis, excipiuntur

1 TE PATREM) Codices Colbertini, quorum unus est vetustissimus: *Te patre, te Episcopo*. Sic etiam infra

tur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis; & A meus ſermo, & veſtræ acclamationes in terram non cadunt. Apertius ut dicam, eccleſiaſtica nunc geſta conficimus. Sic enim hoc eſſe, quantum ad homines attinet, confirmatum volo. *A populo acclamatum eſt*: Deo gratias, Chriſto laudes. *Dictum eſt tricies ſexies*. Exaudi Chriſte, Auguſtino vita. *Dictum eſt* [1] *tredecies*. Te patrem te Epiſcopum. *Dictum eſt octies*. [2] Dignum & juſtum eſt. *Dictum eſt vicies*. Bene meritus, bene dignus. *Dictum eſt quinquies*. Dignus & juſtus eſt. *Dictum eſt ſexies*. *Cumque reticerent, Auguſtinus epiſcopus dixit*: Ergo, ut dicebam, voluntatem meam & voluntatem veſtram geſtis eccleſiaſticis, quantum ad homines attinet, confirmatam volo: quantum vero B ad latentem omnipotentis voluntatem, omnes, ut dixi, oremus ut confirmet Deus quod operatus eſt in nobis. *A populo acclamatum eſt*; Judicio tuo gratias agimus. *Dictum eſt ſedecies*. Fiat, fiat. *Dictum eſt duodecies*. Te patre, Hæraclium Epiſcopum. *Dictum eſt ſexies*. *Cumque reticerent, Auguſtinus epiſcopus dixit*: Scio quod ſciris & vos; ſed nolo de illo fieri quod de me factum eſt. Quid autem factum ſit, multi ſcitis: illi ſoli neſciunt qui tunc aut nondum nati erant, aut nondum habebant ætatem ſciendi. Adhuc in corpore poſito beatæ memoriæ patre & epiſcopo meo ſene Valerio, epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuiſſe neſciebam, nec ipſe ſciebat. C Quod ergo reprehenſum eſt in me, nolo reprehendi in filio meo. *A populo acclamatum eſt*: Deo gratias, Chriſto laudes. *Dictum eſt tredecies*. *Cumque reticerent, Auguſtinus epiſcopus dixit*: Erit Presbyter ut eſt, quando Deus voluerit futurus epiſcopus. Sed plane modo facturus ſum, adjuvante miſericordia Chriſti, quod adhuc uſque non feci. Noſtis ante aliquot annos quid facere voluerim, & non permiſiſtis: & placuit mihi & vobis propter curam ſcripturarum, quam mihi fratres & patres mei coepiſcopi duobus Conciliis Numidiæ & Carthaginis imponere dignati ſunt, ut per quinque dies nemo mihi moleſtus eſſet. Geſta confecta ſunt, placuit, acclamaſtis. Recitatur placitum veſtrum, D & acclamationes veſtræ. Parvo tempore ſervatum eſt circa me, & poſtea violenter inruptum eſt, & non permittor ad quod volo vacare. Ante meridiem, poſt meridiem, occupationibus hominum teneor. Obſecro vos & obſtringo per Chriſtum ut huic juveni, hoc eſt, Heraclio Presbytero quem hodie in nomine Chriſti deſigno epiſcopum ſucceſſorem mihi, patiamini me refundere onera occupationum mearum. *A populo acclamatum eſt*: Judicio tuo gratias agimus. *Dictum eſt vicies* [3] *ſexies*. *Cumque reticerent, Auguſtinus epiſcopus dixit*. Ego caritati & benevolentiæ veſtræ apud Dominum Deum noſtrum gratias ago, immo de illa Deo gratias ago. Ergo, fratres, quidquid eſt quod ad me perferebatur, ad illum perferatur. Ubi neceſſarium habuerit conſilium meum, non negabo: auxilium abſit ut ſubtraham. Tamen quicquid illud eſt quod ad me perferebatur, ad illum perferatur. Ipſe me aut conſulat, ſi forte non invenerit quid facere debeat, aut poſcat adjutorem quem novit patrem: ut & vobis nihil deſit, & ego tandem aliquando, ſi quantulumcunque ſpatium mihi hujus vitæ donaverit Deus, ipſam meam quantulumcunque vitam non dem ſegnitiæ nec donem inertiæ, ſed in ſanctis ſcripturis, quantum ipſe permittit, & largitur, exerceam. Hoc & ipſi proderit, & per ipſum etiam vobis. Nemo ergo invideat otio meo, quia meum otium magnum habet negotium. Video me de hac re, propter quam vos invitavi, omnia vobiſcum egiſſe quæ debui. Hoc ad ultimum rogo, ut geſtis iſtis dignemini ſubſcribere qui poteſtis. Hic mihi reſponſione veſtra opus eſt: teneam reſponſionem veſtram, de hac aſſenſione aliquid acclamate. *A populo acclamatum eſt*; Fiat, fiat. *Dictum vicies quinquies*. Dignus eſt, juſtus eſt. *Dictum vicies octies*. Fiat, fiat. *Dictum quaterdecies*. Olim dignus, olim meritus. *Dictum vicies quinquies*. Judicio tuo gratias agimus. *Dictum tredecies*. Exaudi Chriſte, Heraclium conſerva. *Dictum* [4] *octiesdecies*. *Cumque reticerent, Auguſtinus epiſcopus dixit*: Bene habet, ut ea quæ Dei ſunt, circa ſacrificium ejus agere valeamus: in qua hora ſupplicationis noſtræ maxime commendo caritati veſtræ ut omnes veſtras cauſas & negotia intermittatis, & pro iſta Eccleſia & pro me & pro Presbytero Heraclio Domino precem fundatis. *Explicit*.

CONCILIUM HIPPONENSE

Anno CCCCXXVII. die VIII. Kal. Octob. habitum.

Concilium iſtud indicatur in Mſ. Cod. Pariſienſi Soc. Jeſu a P. Harduino indicato, in quo titulus iſte legitur: *Pierio, & Ardatore Coſſ. VIII. Kal. Octob. in Baſilica Leontina*: *Placuit univerſo Concilio &c.* Huic vero Concilio ibidem tribuuntur Canones XXIX. & XXX. E Codicis Africani. Item luci vindicant Ballerini itemque Harduinus Canonem LIV. & CLXXXXVIII. Ferrandi; ſicut etiam aſſignant illum, quem Ferrandus ponit num. XXXV. tit. 8.

CON-

1 *Tredecies*) Unus Colbertinus: *quater decies*. Item infra.
2 *Dignum*) Iidem Codices. *Dignus & juſtus eſt*. Quo modo habent etiam alia exemplaria.
3 *Sexies*) Codices Colbert. *ſeptíes*.
4 *Octies decies*) Unus Colbert. *vicies novies*.

[1]CONCILIUM CONTRA MASSALIANOS
HÆRETICOS IN ORIENTE CELEBRATUM

Anno CDXXVII. [1] sub Cælestino Pontifice.

a C*Oncilium.*) Anno Christi 427. Cælesti- A ni 4. Theodosii 20. celebrata est synodus in oriente, in qua adversus Massalianos hæreticos, alias sæpe damnatos, constitutum fuit, ne, licet summam præ se ferrent pœnitentiæ speciem, amplius in ecclesiam reciperentur, quam sæpius gravissime eluserant. Hunc conventum episcoporum celebrem fuisse, ex præsentia Sisinnii Constantinopolitani, & Theodoti Antiocheni episcopi, evidenter intelligi potest. Acta hujus synodi perierunt: Canon, quem Photii bibliotheca [a] servavit, reliquus reperitur hic dumtaxat unus: *Si quis post anathematismum fuerit aliquando deprehensus vel verbo, vel opere in suspicionem hujus morbi lapsus, nunquam amplius in posterum locum habeat, neque si decies millies polliceatur se esse paratum ad omnia, quæ ad pœnitentes attinent.* Vide Baronium 427. num. 23.

[a] Cod. 52

IDEM CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

Ex nova Baluzii Collectione.

*C*Oncilium istud jussu, & auctoritate Theodosii B Imperatoris congregatum est propter ordinationem Sisinnii Episcopi Constantinopolitani, qui recens electus erat in locum Attici. Interfuerunt autem Theodotus Episcopus Antiochenus, Neon incertæ sedis Episcopus, & multi alii. Quoniam vero interdum Episcopi, qui propter ordinationes tantum convenerant, fidei tamen ac morum causas per eam occasionem tractare solebant, in hac synodo actum est adversus Messalianos hæreticos, qui heic quoque damnati sunt. Refert Photius initium epistolæ synodicæ ad Berinianum Pergensem, Amphilochium Sidensem, & ceteros Pamphyliæ Episcopos scriptæ, quod sic habet.*

Τοῖς θεοφιλεστάτοις συλλειτουργοῖς Βερινιανῷ καὶ Ἀμφιλοχίῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ ἐπισκόποις, Σισίννιος καὶ Θεόδοτος, καὶ πᾶσα ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατὰ θείαν χάριν συγκροτηθεῖσα ἐν τῇ μεγαλοπόλει Κωνσταντινουπόλει, τῆς χειροτονίας ἕνεκα τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Σισιννίου, θεσπίσματι τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βα- C σιλέως Θεοδοσίου, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Deo carissimis sacrorum collegis Beriniano, & Amphilochio, omnibusque adeo in Pamphylia Episcopis Sisinnius, atque Theodotus, & universa sancta synodus, quæ Dei gratia in magna urbe Constantinopolitana coacta est consecrandi gratia Deo amantissimi episcopi Sisinnii, jussu & auctoritate pientissimi & Christo cari Imperatoris nostri Theodosii, salutem in Domino.

In ea ipsa synodica epistola, ut ait idem Photius, Neon episcopus exclamavit, ut si quis post anathematismum ullo tempore deprehensus fuerit re aut verbo in suspicionem malæ hujus sectæ incidisse, nunquam postea locum teneat, ne si millies quidem pœnitentibus constitutas pœnas luiturum se polliceatur. Pari cum hoc periculo, & eum subjicit qui consentiat applaudatque, sive episcopus, sive quis alius ille fuerit. Falluntur autem qui hæc Neonis verba nobis obtrudunt, tanquam synodi canonem. Quamvis enim haud dubie ita decretum fuerit ab omnibus episcopis, heic tamen non referuntur eorum verba, sed Neonis D *tantum.*

Mentionem porro istius synodi Constantinopolitanæ sub Sisinnio reperi in actis Concilii Ephesini primi editis a Roberto Vvintero, quæ dein a Peltano recusa sunt in parte III. *ejusdem Concilii act.* VII. *Illic enim legitur Valerianum Iconiensem, & Amphilochium Sidensem episcopos in eo Concilio conquestos esse de Messalianitis.* At nobis considerantibus, *inquiunt*, attulit pientissimus, & religiosissimus episcopus Valerianus schedulam synodicam de illis compositam in magna Constantinopoli sub beatæ memoriæ Sisinnio. Quæ ubi lecta, ab omnibus probata est, quod bene sit condita recteque habeat. Et placuit nobis omnibus & pientissimis episcopis Valeriano & Amphilochio & omnibus Pamphyliæ, Lycaoniæ provinciarum pientissimis Episcopis ut omnia, quæ in synodica charta contenta robur habeant, & nullo modo prætereunda, ut solida sint.

Hinc ergo, itemque ex Photio, discere potuit illustrissimus Cardinalis Baronius locum, in quo synodus illa Sisinnii habita est, quem ignorare se professus est in annalibus ecclesiasticis.

CON-

[1] Cum coactum fuerit hoc Concilium, ut inquit Photius, consecrandi gratia Episcopi Sisinnii, & die ultima Februarii, anno 426. consecratus fuerit Sisinnius, ad idem tempus referendam sequitur hanc synodum.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

Habitum anno CDXXVIII.

Ex Nova Baluzii Collectione. Socr. l. 7. c. 26.

POst mortem Attici episcopi Constantinopolitani, ingens contentio de ordinatione successoris exorta est, aliis Philippum Presbyterum, qui factus fuerat Diaconus a sancto Joanne Chrysostomo, cupientibus, aliis vero Proclum, qui etiam Presbyter erat. Et hæc quidem in clero. Sed universus populus, communi consensu Sisinnium optabat, qui presbyterii gradum sortitus fuerat in suburbano Constantinopoleos; cui nomen erat Elæa, virum pietatis nomine celeberrimum, ac præterea ita liberalem in pauperes ut eis multo plura tribueret quam posset. Prævaluit igitur studium laicorum; ordinatusque est Sisinnius anno Christi 426. pridie Kalendas Martias. Graviter & iniquo animo ista tulisse Philippum colligerunt Socrates, & Photius ex illius historia Christiana; ubi ordinationem illam pluribus reprehendit; ordinatum simul & ordinatores, ac præcipue laicos, acerbe ac immodeste perstringens. Sisinnium sane propterea vehementius carpit quod cum ambo ejusdem gradus atque ordinis essent, & ipse in dicendo atque in omni genere doctrinæ superior esse videretur, Sisinnius tamen ad pontificalem apicem, eo spreto, evectus fuisset. Sed hi clamores frustra fuere.

Phot. cod. 35.

Sisinnius autem cum in episcopatu nondum biennium explevisset, ex hac luce migravit anno 428. 9. Kal. Januarii. Cum igitur eadem studia recalescerent in Proclum & Philippum, placuit Imperatoribus neminem ex ecclesia Constantinopolitana ad episcopatum promovere, propter homines inanis gloriæ studiosos, ut ait Socrates. Peregrinum igitur hominem, Nestorium, virum, quod dicendum est, sonora voce & expedita facundia, atque adeo idoneum ad docendum populum, Antiochia Constantinopolim evocant, eumque episcopum Constantinopoleos ordinari curant 4. Idus Aprilis ejusdem anni. Probabile est Philippum, qui reprehenderat ordinationem Sisinnii, gravius in istam invectum esse, utpote quæ facta fuerat in contemptum cleri Constantinopolitani: quo reprobato, Nestorius de aliena Ecclesia prælatus illis erat, qui suam in ecclesia Constantinopolitana per omnia officia transegissent ætatem. Quare durum admodum videbatur eum in aliena stipendia obrepere & aliis debitam sibi vendicare mercedem. Certe statim inimicitiæ inter Nestorium Philippumque fuere, quæ ita exarserunt ut etiam Nestorius synodum adversus eum congregaret. Testatum id nobis reliquit Cyrillus episcopus Alexandrinus in commonitorio quod dedit Possidonio Diacono, quum eum Romam mitteret ad Papam Cælestinum in causa Nestorii. Illic enim scriptum est Philippum arguisse Nestorium prava dogmata prædicantem, cumque eo convenire recusasse, quia eum hæreticum esse putabat, eaque re commotum adversus eum Nestorium celeberrimo illi Cælestio hæretico, qui tum Constantinopoli degebat, persuasisse uti libellos daret adversus eumdem Philippum, tanquam si Manichæus esset. *Deinde vocavit*, inquit, *hominem ad Concilium*, nimirum ad Constantinopolim. Non detrectavit Philippus; sed fiducia bonæ conscientiæ venit in Synodum, paratus diluere quæ sibi objicerentur. Verum inutilis fuit illa congregatio sacerdotum. Cælestius enim non adfuit, adeoque accusatio evanuit. Ista collegimus ex commonitorio Cyrilli nondum edito, quod dabimus in sequenti Concilio Romano.

Socrat. l. 7. c. 29.

CONCILIUM INCERTI

LOCI IN GALLIIS,

Ex quo SS. Germanus & Lupus episcopi, hic Trecensis, ille Autissiodorensis, missi sunt in Britanniam ad profligandam hæresim Pelagianam Florentio & Dionysio consulibus, hoc est, anno Christi 429. Cælestini Papæ I. 7. Valentiniani III. Imp. 5. licet Sirmondus aliique passim Sigeberti Gemblacensis chronicon secuti ad annum Christi CCCCXLVI. referant. Vide tomum IV. ad dictum annum.

PRosper Aquitanus hujus temporis accuratissimus scriptor in chronico consulari sub periocha anni 429. consulatum gerentibus Florentio ac Dionysio hæc habet: *Agricola Pelagianus, Severiani episcopi Pelagiani filius ecclesias Britanniæ dogmatis sui insinuatione corrupit: sed ad actionem Palladii diaconi Papa Cælestinus Germanum Autissiodorensem episcopum vice sua mittit, & deturbatis hæreticis Britannos ad catholicam fidem redigit*. Huic paria refert antiquus auctor vitæ S. Lupi, qu m in suscepto munere socium nactus est S. Germanus dum ait. *Honorato adhuc Abbate* (factus est enim antistes Arelatensis anno 426. post Patroclum) *Lupum monasterium Lerinense ingressum esse, cumque annum unum illic egisset, ad Trecensem episcopatum raptum fuisse, atque inde exacto biennio iter Britannicum cum S. Germano suscepisse*. Neque

vero

vero iis adversantur sive Constantius presbyter in vita sancti Germani, sive Beda cap. 17. lib. 1. historiæ ecclesiasticæ Anglorum, ut recte advertit Baronius ad huncce annum 429. num. 10. his verbis usus. *Cum auctoritate Prosperi satis liqueat sanctum Germanum episcopum in Britanniam a Cælestino missum esse legatum; Constantius vero ac post eum Beda tradant a synodo Gallicana id factum: potuit quidem utrumque facile contigisse, vel, ut quem mittendum synodus illa delegisset, Pontifex comprobasset, vel quem sibi ad eam provinciam legare deberet, ipse Cælestinus arbitrio Gallorum episcoporum reliquisset. Certe quidem clades ipsa illata Britannorum ecclesiæ ab ipsorum gentile Pelagio ac ejus discipulis prius innotuit episcopis Galliarum legatione catholicorum antistitum Britanorum, ut ex Constantio liquet. Qui igitur legibus imperatorum undique, ut dictum est, exagitati Pelagiani fuere, in insula illa imprimis, ex qua Pelagius auctor impietatis oriundus erat, latebras captare curarunt, ubi affectato ex more titulo sanctitatis, in se populi oculos convertentes, in eos paulatim cum prædicatione Christianæ vitæ perfectioris, quam se profiteri jactabant, venena hæresis instillarunt; quæ adeo eorum præcordiis inhæserunt, ut jam medicinam nullam admitterent, suorumque pastorum lupos arcentium vocem contemnerent: unde opus fuit, e vicinis Galliis, imo e longe posita Romana ecclesia adversus ingruentia mala auxilium implorare. Sed non unus Germanus episcopus tantum suscepit onus subeundum. Verum additus est illi collega vir sanctissimus Lupus episcopus Trecensis, amboque sicut Paulus & Barnabas in evangelium segregati.* Subdit postea verba Constantii, quibus omissis, ejusdem Prosperi pauca reponam cap. ult. libri contra Collatorem. *Nec vero segniore cura,* (idem Cælestinus Papa) *ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes etiam ab illo secreto exclusit oceani, & ordinato Scotis episcopo* (Palladio) *dum Romanam insulam studet servare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam* &c. tum in chronico ad ann. 431. *Ad Scotos in Christum credentes ordinatur a Papa Cælestino Palladius, & primus episcopus mittitur.* Neque vero unica dumtaxat extitit sancti Germani in Britannicas insulas profectio, alteram quoque aggressus est, non amplius Lupo comite, sed Severo Trevirensi episcopo, quam ad ann. 446. aut quem alium huic proximum referas per me licet. De ea vero præter Constantium ac Bedam supra cit. Ericus Autissiodorensis monachus in vita ejusdem S. Germani carmine heroico scripta ad Carolum Calvum Francorum regem (non ad Carolum Crassum imperatorem, ut mendose Vossius) & in miraculis S. Germani quæ edita sunt tom. I. bibliothecæ novæ mss. librorum. Neque vero hic ascribere fas est quæ tom. seq. habentur. Verum de his jam satis, postquam monuero, quæ de sanctæ Genovefæ Parisiensis urbis patronæ facta a S. Germano consecratione narrantur, ad primam 429. hujusce anni profectionem pertinere, non ad posteriorem. Ut vel inde advertas eos errasse qui ad ann. 446. numerosam Galliarum synodum differre, quam Baronianis rationibus adhærere maluerunt.

SYNODUS TRICASSINA

Contra Pelagianos quæ in Collectionibus Synodus incerti loci in Galliis appellatur, Anni 429.

supplem. ... pag. 311.

SYnodum hanc Trecis in Campania celebratam fuisse his verbis demonstravi in notis ad Pagium ad hunc annum num. 2.

Hanc Synodum Gallicanam Trecis in Campania celebratam fuisse inde deduco, quod fidei formula in ea, ut non obscure deducitur, condita contra hanc hæresim pelagianam in Britannia paulo ante invectam, appelletur *Trecassina confessio* in vita S. Lupi antiqua apud Bollandist. ad diem XXIX. Julii. Porrò hæc genuina loci hujus lectio videtur, pro eo quod Surius temere substituit. *Ad finem sanæ confessionis.* Vide Bollandist. ibid.

ANNO CHRISTI 430.

CONCILIUM [a] ROMANUM

SUB CÆLESTINO

CONTRA NESTORIUM.

a concil.

a ROmanum.) Causa habiti concilii hæc est. Scripserat Nestorius ad Cælestinum pontificem epistolam de Pelagianis episcopis, qui ob hæresim Pelagianam suis episcopatibus privati, Constantinopolim ad Theodosium confugerant, de injuria sibi illata conquesturi. Atque ut Cælestinum in suas partes callide pertrahere posset, semine suæ impietatis totam illam epistolam replet, quasi hæreticos ille correxisset, ac S. Mariam non Theotocon, sed Christotocon appellandam esse docuisset. Suos hac de re scriptos commentarios addidit, eosque cum literis per Antiochum virum illustrem transmisit. Eodem tempore Possidonius diaconus cum lite-

1 Habita hæc Romana Synodus sub initium Augusti, ut videre est apud Baronium n. XII. & seq. ad ann. 430. In ea damnati etiam Pelagiani, ut liquet ex Cælestini P. literis ad Nestorium.

Nestorius cum sua hæresi condemnatus.

literis Cyrilli, & commentariis, quibus Nestorii impietas confutabatur, supervenit, expectans quid de Nestorio excommunicando pontifex sentiret. His itaque literis, acceptis, Cælestinus, congregata synodo, Nestorii hæresim nemine refragante condemnavit; ipsique Nestorio decem dierum spatium ad resipiscendum, per literas ad eum missas, præscripsit; demum nisi resipiscat, anathema comminatur. Scripta epistola ad Cyrillum de rebus in hac synodo gestis, extat infra part. I. cap. 15. in actis concilii Ephesini suas illi vices committens, mandat, ut nisi Nestorius intra decem dierum intervallum, tam verbi prædicatione ad populum quam scriptis palinodiam recantet, anathemate illum feriat, aliumque episcopum Constantinopolitanæ sedi præficiat, Baronius anno 430. num. I. & sequentibus. De vita, moribus & doctrina Nestorii infra in concilio Ephesino plura.

Epistola I. Nestorii ad Cælestinum.

FRaternas nobis invicem debemus collocutiones, ut una inter nos secundum ob- A tinente concordia, &c. *infra in concil. Ephes. part. I. cap. 16.*

Epistola II. Nestorii ad Cælestinum.

SÆpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium & ceteros. *Extat infra in concil. Ephes. part. I. c. 17.*

Epistola Cælestini ad Nestorium.

Aliquantis diebus vitæ nostræ post nefandum, & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit, *&c. Extat infra in actis concilii Ephesini part. I.* B *cap. 18.*

Epistola Cælestini ad Cyrillum.

Literæ quas sanctitas tua per filium nostrum Possidonium ad nostram mœstitiam misit, multa nos lætitia affecerunt; etsi interim gaudium quod in illis efferebatur, vicissitudine quadam cum dolore commutaverimus. Etenim dicta illius intuentes, *&c. Ibidem cap. 15.*

IDEM CONCILIUM ROMANUM

Ex Nova Baluzii Collectione.

COncilii sane istius mentionem fecere Binius & post eum novissimi Conciliorum editores, sed nimis profecto jejune & exiliter, præsertim in re magni momenti. Agebatur enim de perverso dogmate Nestorii Episcopi Constantinopolitani, quod Ecclesiam conturbabat. Docebat quippe beatam virginem Mariam non Theotocon, sed Christotocon appellandam esse. Et quia sermones ab eo habiti ad populum dederant locum rumoribus, cum intelligeret causam fidei, quæ communis est, ad omnes Episcopos pertinere, præcipue vero ad Romanum, Cælestinum Papam, qui tum apostolicæ sedi præerat, in partes suas trahere conatus, literas ad C eum commentariosque doctrinam de matre Christi suam continentes misit per Antiochum virum illustrem. Sed eodem tempore Cyrillus Episcopus Alexandrinus, qui secundam sedem tenebat, Diaconum Ecclesiæ suæ nomine Possidonium Romam misit cum commentariis, quibus Nestorii impietas confutabatur. Inventum est nuper inter schedas celeberrimi viri Jacobi Sirmondi commonitorium quod tum Cyrillus dedit Possidonio, quod mecum pro amicitia nostra & humanitate sua liberalissime communicavit vir clarissimus Joannes Harduinus cum Latina interpretatione viri item clarissimi Joannis Garnerii. Sic ergo habet.

COMMONITORIUM sanctissimi Episcopi Cyrilli datum Possidonio, cum mitteretur Romam propter Nestorii negotium. D

ΥΠΟΜΝΗΣΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου γενόμενον πρὸς Ποσειδώνιον ἀποσταλέντα παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ τῆς κατὰ Νεστόριον ἕνεκεν.

NEstorii fides, aut hæresis potius, sic se habet. Deus Verbum, *inquit*, cum prænovisset eum qui ex beata virgine natus est, sanctum & magnum futurum, ipsum idcirco elegit, fecitque ut sine viro nasceretur ex virgine: quin & hanc ei gratiam contulit ut suis nominibus appellaretur, atque ita diceretur filius, Dominus, & Christus. Fecit etiam ut pro nobis moreretur, mortuumque rursus excitavit.

Ἡ Νεστορίου πίστις, μᾶλλον δὲ κακοδοξία ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν· φησὶν ὅτι ὁ Θεὸς λόγος προεγνωκὼς ὅτι ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεννώμενος ἅγιος ἔσται καὶ μέγας, εἰς τοῦτ' ἐξελέξατο αὐτὸν, καὶ παρεσκεύασε μὲν γεννηθῆναι, δίχα ἀνδρὸς ἐκ τῆς παρθένου, ἐχαρίσατο δὲ αὐτῷ τὸ καλεῖσθαι τοῖς αὐτοῦ ὀνόμασιν, ἤγειρεν αὐτόν.

Propterea vero unigenitus Dei filius verbum dicitur incarnatus, quia semper est cum homine illo sancto quem virgo peperit. Quemadmodum autem est cum Prophetis, sic, *inquit*, est cum isto, sed majore connexione. Quare ubique fugit dicere unionem, sed connexionem vocat, qua nempe connectitur qui exterius adhæret, & quomodo Deus dixit ad Josue: *Sicut fui cum Moyse, ita ero tecum.*

E Ὥστε κἂν ἐνανθρωπήσας λέγηται ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ὅτι συνῆν ἀεὶ, ὡς ἀνθρώπῳ ἁγίῳ τῷ ἐκ τῆς παρθένου, διὰ τοῦτο λέγεται ἐνανθρωπῆσαι. ὥσπερ δὲ συνῆν τοῖς προφήταις, οὕτω φησὶ καὶ τούτῳ, κατὰ μείζονα συνάφειαν.

Διὰ τοῦτο φεύγει πανταχοῦ τὸ λέγειν τὴν ἕνωσιν, ἀλλ' ὀνομάζει συνάφειαν, ὥσπερ ἐστὶν ὃς ἔξωθεν, καὶ ὡς ἂν λέγῃ πρὸς Ἰησοῦν, ὅτι καθ' ὡς ἦν μετὰ Μωϋσῆ, οὕτως ἔσομαι καὶ μετὰ σοῦ.

Κρύ-

Κρύπτων δὲ τὴν ἀσέβειαν λέγει, ὅτι ἐκ μήτρας A συνῆν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο οὔτε θεὸν ἀληθινὸν αὐτὸν εἶναι λέγει, ἀλλ' ὡς ἐν εὐδοκίᾳ τοῦ θεοῦ κεκλημένον οὕτως· κἂν κύριος ὠνομάσθη, οὕτως πάλιν αὐτὸν βούλεται κύριον, ὡς τοῦ θεοῦ λόγον χαρισαμένου αὐτῷ τὸ καλεῖσθαι καὶ οὕτω.

Μὴ, φησὶν, ὅτι ὅπερ λέγομεν ἀποθανεῖν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν υἱὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀναστῆναι, ὁ ἄνθρωπος ἀπέθανε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνέστη, καὶ οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν τοῦ θεοῦ λόγον.

Καὶ ἡμεῖς μὲν γὰρ ὁμολογοῦμεν, ὅτι καὶ ἀθάνατός ἐστιν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, καὶ ζωή ἐστιν· ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι γέγονε σάρξ, τουτέστιν ἑνώσας ἑαυτῷ τὴν σάρκα μετὰ ψυχῆς λογικῆς ἔπαθε σαρκὶ, κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ ἐπειδὴ τὸ σῶμα αὐτοῦ πέπονθεν, αὐτὸς λέγεται παθεῖν, καίτοι τὴν φύσιν ἀπαθὴς ὤν. Καὶ ἐπειδὴ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀνέστη, οὐ γὰρ εἶδε διαφθορὰν ἡ σάρξ αὐτοῦ, λέγεται ὅτι αὐτὸς ἀνέστη ὑπὲρ νεκρῶν.

Ἐκείνῳ δὲ οὐ ταῦτα δοκεῖ, ἀλλὰ φησὶν ὅτι ἀνθρώπου γέγονε τὸ πάθος, καὶ ἀνθρώπου ἡ ἀνάστασις, καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις σῶμά ἐστιν ἀνθρώπου τὸ προκείμενον. ἡμεῖς δὲ πιστεύομεν ὅτι τοῦ λόγου ἐστὶ σάρξ ζωοποιεῖν ἰσχοῦσα, διὰ τοῦτο, ὅτι τοῦ τὰ πάντα ζωοποιοῦντος λόγου γέγονε σάρξ καὶ αἷμα.

Ταῦτα οὐκ ἀνέχων λέγειν ἐκεῖνος Κελέστιον C παρεσκεύασεν ἐπιδοῦναι λιβέλλους κατὰ Φιλίππου τοῦ Πρεσβυτέρου, ἐλέγχοντα αὐτὸν, καὶ μηκέτι θελήσαντα συναφθῆναι μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν αἵρεσιν· ἐν δὲ τοῖς λιβέλλοις αἰτία τις ἦν ὅτι Μανιχαῖός ἐστιν.

Εἶτα κέκληκε τὸν ἄνθρωπον εἰς συνέδριον, κἀκεῖνος ἦλθεν, πρᾶγμα ποιῶν κανονικὸν, καὶ ἑτοίμως ἔχων ἀπολογήσασθαι· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν εἶχε δεῖξαι ὁ Κελέστιος, ἀφανῆ ἑαυτὸν κατέστησε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον.

Οὐχ εὑρὼν ἑαυτὴν τὴν ἀφορμὴν, ἐφ' ἑτέραν ἐχώρησεν. ἔφη γὰρ ὅτι τίνος ἕνεκεν παρασυνάξιν ἐποίησας, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ προσφορὰν ἐτέλεσας, παντὸς σχεδὸν τοῦ κλήρου λέγοντος, ὅτι καὶ ἡμῶν ἕ-D καστος ἐν καιρῷ καὶ χρείαις τοῦτο ποιεῖ, ἐξένεγκεν ἀπόφασιν καθαιρέσεως κατὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἰδοὺ, ἔχεις τόμους ἔχοντας κεφάλαια τῶν βλασφημιῶν Νεστορίου.

A Ut vero tegat impietatem, ex ipso utero dicit simul cum ipso fuisse. Non ergo fatetur ipsum esse verum Deum, sed ita fuisse appellatum, ex benevola Dei voluntate; & quamvis Dominus vocatus sit, ita rursus vult esse Dominum ut cui Deus verbum gratia ita concessit vocari.

Ait insuper hominem esse mortuum hominemque resurrexisse, non vero, sicut dicimus, Dei filium pro nobis mortuum esse & resurrexisse. Homo, *inquit*, mortuus est, & homo resurrexit, nihilque ejusinodi Deus verbum passus est.

Nos vero confitemur quidem immortalem esse Deum verbum, imo esse vitam: sed cre-B dimus tamen carnem esse factum, & cum univisset sibi carnem anima rationali præditam, passum esse carne secundum scripturas. Et quoniam corpus ejus passum est, dicitur ipse passus, quamvis natura sit impassibilis. Et quoniam corpus ejus surrexit, non enim vidit corruptionem caro ejus, dicitur & ipse surrexisse pro mortuis.

Nestorius vero non ita opinatur; sed ait hominis fuisse passionem hominisque resurrectionem, & quod proponitur in mysteriis esse hominis corpus. Nos autem credimus verbi carnem idcirco vivificatam esse quod facta sit verbi cuncta vivificantis caro & sanguis.

C Hæc ille non sustinens dicere, fecit ut Cælestius libellos daret adversus Presbyterum Philippum, qui ipsum arguerat, nec jam cum ipso propter hæresim volebat conveni-re. In his autem libellis accusationis caput erat quod Manichæus foret.

Deinde vocavit hominem ad Concilium. Venit ille rem agens secundum canones, promptus ad se defendendum. Quoniam vero Cælestius non habebat unde probaret objectum crimen, a conspectu se removit, & ad Concilium non venit.

Cum non reperisset Nestorius opportunam occasionem hanc, ad aliam confugit. Dicebat enim Philippo: Aliquo consilio conven-D tus fecisti, & in tuis ædibus oblationem peregisti. Cumque omnis clerus diceret: Quisque nostrum id in tempore & data opportunitate efficit, adversus virum depositionis sententiam tulit.

Ecce habes etiam tomos quibus continetur capita blasphemiarum Nestorii.

Post acceptas Nestorii Cyrillique literas & commentarios, Cælestinus congregavit Episcopos apud Romam, & cum eis examinavit totum istud negotium; tandemque universorum sententia fuit, damnandum esse impium dogma Nestorii, eique anathema intendendum nisi resipisceret intra decimum diem, postquam ei ista sententia publice innotuisset. Cetera Concilii E istius acta, quia notissima sunt, non persequar. Addam tantum fragmentum allocutionis Cælestini in Concilio isto, quod idem Garnerius deprehendit in conflictu Arnobii cum Serapione. Hæc sunt igitur ejus verba.

[1] *Recordor beatæ memoriæ Ambrosium in die natalis Domini nostri Jesu Christi omnem populum fecisse una voce Deo canere:* Veni redemptor gentium, ostende partum virginis; miretur omne sæculum: talis decet partus Deum. *Numquid dixit:* Talis decet partus hominem? *Ergo sensus fratris nostri Cyrilli, in hoc quod dicit* Θεοτόκον *Mariam, valde concordat:* Talis decet partus Deum. *Deum partu suo virgo effudit, ipso potente qui omnipotentia plenus est. Hilarius quoque, vir acris ingenii, scribens* [2] *in Constantium Imperatorem, de incarnatione Domini sic ait:* Filius, *inquit*, Dei factus est homo: Deus

1 Fragmentum istud orationis Cælestini in Concilio Romano contulimus cum veteri exemplari monasterii Corbejensis, in quo continetur altercatio Arnobii cum Serapione. *Baluzius.*

2 *In Constantium*) Codex Corbejensis habet *ad Constantium*. Utraque lectio bona est. Sane in codice 2574. bibliothecæ Colbertinæ, pro eo quod in vulgatis Hilarii editionibus legitur *in Constantium*, diserte scriptum est *ad Constantium*: Et Ferrandus Diaconus in epistola ad Pelagium & Anatolium: *Quæ verba, non mea, sed beati Hilarii in secundo libro quem ad Constantium Imp. scripsi.* Ceterum hic locus deest in hac Hilarii epistola. Itaque recte in calce monuerunt editores illam videri esse imperfectam. *Baluzius.*

Deus est. *Et præposterans repetit:* [1] Deus filius hominis factus est: sed homo non est factus Deus, nec filius hominis factus est filius Dei. Superavit enim magnitudo Domini parvitatem servilis formæ, ita ut ipsa forma servilis, quam adsumpsit, cessaret esse servilis per eum Dominum qui eam adsumpsit. Si enim qui natura non filii Dei, per ipsum efficiuntur filii Dei, quanto magis ipse, qui natura filius Dei est, hunc cum quo voluntate sua alvo virginali conceptus & natus est ita sublimavit in Deum, ut in nomine ejus omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus in gloria est Dei patris? *Item præcessor meus Damasus scribens ad Paulinum Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum, inter cetera ait.* Anathematizamus eos qui duos filios Dei asserunt, alterum qui ex patre ante sæcula est genitus, & alterum qui ex adsumptione carnis natus est ex virgine. *Item ipse apostolicæ memoriæ vir Damasus* [2] *in altera epistola ad Paulinum.* [3] Anathematizamus eos qui duos in Salvatore filios confitentur, alium ante incarnationem, & alium post adsumptionem carnis ex virgine, & non eumdem Dei filium & ante & postea ipsum esse Christum Dominum Dei filium, qui natus est ex virgine, confitentur.

CONCILIUM ALEXANDRINUM
IN CAUSA NESTORII.

Acta hujus concilii.

a *Concilium Alexandrinum.*) Cyrillus acceptis Cælestini literis, quibus delegatam in causa Nestorii potestatem acceperat, statim coegit synodum, in qua quatuor legati decernuntur hi: Theopemptus & Daniel episcopi: Potamon atque Macarius [4] ecclesiæ Alexandrinæ ministri. Hos cum literis Romani pontificis ad Nestorium ablegavit, præscripturos ei decem dierum spatium ad hæresim suam abjurandam. Addidit quasdam epistolas synodales, quarum una cum duodecim anathematismis, ad Nestorium delata est: reliquæ ad clerum Constantinopolitanum, & patres monasteriorum scriptæ fuerunt. Legati Constantinopolim profecti, die dominica, dum synaxis in basilica haberetur, acceptas literas & anathematismos Nestorio obtulerunt; quibus ille cum se in crastinum responsurum pollicitus esset toto biduo delusit: tandem nec respondere quidquam dignatus est. In perversis dogmatibus docendis perseverans, pro more hæreticorum & ad eludendam sententiam in se prolatam, Theodosium imperatorem adversus Cyrillum velut dirum persecutorem commovet, anathematismos Cyrilli ad Joannem Antiochenum, aliosque sibi amicitia conjunctos episcopos Syriæ missos cavillatur, & de Apollinaristarum hæresi suspectos crimen adducit; eo sane consilio, ut sententiæ contra se latæ executionem effugeret, & Romani pontificis decretum eluderet: Arbitrabatur enim nequaquam fieri debere, ut sententia contra hæreticum prolata, illi exequenda committeretur, qui ipse de hæresi accusatus esset. Theodosius imperator hanc ob causam arbitratus, quod ad has turbas componendas opus esset universali concilio, de illo in annum sequentem Ephesi celebrando apud Cælestinum pontificem egit, ut infra dicemus, Vide Baronium anno 430. num. 50. & sequentibus.

Synodicæ epistolæ hujus concilii cum anathematismis Cyrilli extant in actis Ephesini concilii cap. 26. & 27.

CON-

1 *Deus Filius*) In veteri exemplari sic legitur. *Deus, filius hominis factus est Deus. Homo enim factus est Deus, non Deus factus est homo, & filius hominis factus est filius Dei. Superavit &c.* Nos hanc lectionem recipere in textum noluimus. *Baluzius.*

2 *In altera epistola*) In aliquot codicibus ista referuntur ad unicam Damasi epistolam. Quam auctoritatem secutus Holstenius anathematismos Damasi in unam compegit epistolam. Verum diversas fuisse hinc patet quod anathematismi de divinitate & incarnatione filii bis illic ponuntur. Quod nedum ab ullo, multo minus a tanto viro admitti debuit. Sed quia posteritas amavit duas illas Damasi epistolas consequenter describere, mirum non est si quibusdam proclive fuit existimare unam eamdemque epistolam esse In veteri codice regio hæc posita sunt in fronte epistolæ, quæ pertinent ad secundam: *Formula fidei subrogata, cui deberent hi qui ab hæresi revertuntur subscribere.* Quæ verba recte cohærent cum illis quæ in fine anathematismorum addita sunt in veteri exemplari ecclesiæ Bellovacensis. *Explicit confessio catholica quam subdidit Damasus Papa epistolæ suæ ad Paulinum contra Macedonium, Eunomium, & Apollinarem hæreticos.* In duabus antiquis collectionibus canonum, quorum una habetur in bibliotheca ecclesiæ Lugdunensis, altera in Colbertina, epistola secunda, quæ incipit *Post Concilium Nicænum*, hunc titulum habet: *Epistola confessionis Damasi II. ad Paulinum de damnatione quorumdam hæreticorum.* Codex celeberrimi monasterii sancti Galli in Helvetia, in quo anathematismi istius secundæ epistolæ ponuntur post epistolam Hieronymi ad Damasum de Alleluya, hæc habet in fronte. *Quæ sint in urbe Roma concilio Nicæno superadjecta.* Baluzius.

3 *Anathematizamus*) Hic anathematismus paulo aliter refertur in ipsa epistola. Verum satis fuit Cælestino sensum referre. *Baluzius.*

4 Hi quoque episcopi, ut ex Petri Primicerii Notariorum verbis, quæ leguntur part. 2. Concil. Ephes. Act. 1. *per Theopemptum, & Danielem & Potamionem & Macarium religiosissimos Episcopos* &c. & ex antiqua consuetudine conveniendi Antistites majorum Sedium, si quando vocandi essent ad judicium, per tres saltem Episcopos. Vide Garnerium in dissert. de synod. contra Nestorium.

CONCILIUM IN COENOBIO ARCÆ IN MONTIBUS PERSIDIS

Pro asserendis archiepiscopo Seleuciensi juribus Metropolitanis

Sub Beheramo rege & Dadjesu archiepiscopo Seleuciensi, non diu post annum Christi 430. celebratum.

CAusa synodi hujus hæc a Mari & Barhebræo (Abulpharajo scilicet) adnotatur, quod scilicet, paulo post quam Dadjesus ordinatus fuit, Episcopi quidam ab ipso sedibus dejecti, & a fidelium communione segregati, gravissimum ei crimen apud Beheramum impegere: qui illum in carcerem detrudi, fustibusque subjici jussit. Pace tandem Beheramum inter & Theodosium Romanorum imratorem facta: legato ejusdem Theodosii apud Beheramum agente, e carcere Dadjesus dimissus, in cœnobium Chibotæ, hoc est Arcæ se recepit, & dignitatem abdicare omnino constituit. Verum ab Episcopis in synodo congregatis, inter quos Agapetus Elamitarum, & Hosee Nisibis eminebant, exoratus, ne ecclesiæ regimen dimitteret, ægre tandem passus est ad suam sedem reduci, omnibus, qui ipsum vexaverant, data erroris venia, præterquam Episcopis olim ab Isaaco & Jaballaha dejectis, in quos sententiam anathematis confirmavit, quod illegitime ordinati fuissent. Decrevit præterea, ut omnimoda Seleuciensi archiepiscopo obedientia ab episcopis præstaretur, atque omnes agnoscerent se illius jurisdictioni subjectos esse, nec auderent illum judicare. Acta hujus synodi, quæ a Nestorianis scriptoribus referuntur, depravata sunt. Nam primum ea celebrata dicitur anno quarto regni Beherami filii Jezdegerdis sub Dadjesu Catholico, qui sedem catholicique dignitatem abdicaverat, propterea quod a nonnullis episcopis vexatus fuisset, quos Catholici ejus præcessores episcopatu dejecerant: idque, ut supra ex Mari & Barhebræo notavi, postquam idem Dadjesus, facta Theodosium inter & Beheramum pace, e carcere dimissus fuit. Atqui Beheramus post Jezdegerdem patrem regnum inchoavit an. Christi 420. Pax vero inter Romanum & Persicum Imperium firmata fuit anno 422. Dadjesus autem non ante annum Christi 430. Seleuciensem episcopatum tenuit. Falsi sunt igitur illi temporis characteres, quo ea synodus habita memoratur; quartus enim Beherami annus in annum Christi competit quadrigentesimum vigesimum quartum, quo Dadjesus ad Seleuciensem thronum nondum evectus fuerat. Deinde commentitium plane est, quod in synodo A- A rabico & in Nomocanone Eliæ Damasceni definitum perhibetur in ea synodo, ut Seleuciensis scilicet archiepiscopus neque ab Orientalibus judicari possit, neque ad Occidentales ejus causa deferatur, sed judicium illius Christo duntaxat reservetur. Verba Synodici Arabici accipe: *Nos igitur definimus non licere episcopis Orientis accusare suum Metropolitam apud Patres Occidentis; sed judicia Orientis coram Patriarcha in Oriente decidantur; ipsius vero* (Patriarchæ) *judicium coram Christo: nec ulli hominum liceat synodum cogere ad eum accusandum, aut in domos subrepere ad habenda adversus eum colloquia: quotquot enim infra ipsum sunt, discipulos ejus subditosque se esse agnoscant.* B Verba Eliæ in Nomocanone. *Anathema dixerunt omnibus, qui eum vel successores ejus catholicos calumniati fuerint, aut synodum adversus eum coegerint, aut molestiam ei creaverint, vel ipsius causam ad aliquem Patriarcham detulerint, sive libellum accusationis adversus eum conscripserint, aut mandatis ejus non obtemperaverint. Hanc anathematis sententiam tulerunt in omnes, qui ei adversati fuerint, sive Metropolitæ sint, sive episcopi, aut laici, aut alii cujuscumque conditionis.* Hoc, inquam, quod ex synodico & Nomocanone Eliæ modo descripsi, plane commentitium est. Donec Chaldæi orthodoxam fidem coluere, ad Antiocheni patriarchæ jurisdictionem spectabant, illumque C tanquam suum suorumque episcoporum judicem agnoscebant. Non igitur a catholicis episcopis, quales erant ejus synodi sub Dadjesu celebratæ Patres, definitum fuit, quod in synodico & Nomocanone memoratis asseritur; Seleuciensem nimirum archiepiscopum apud patriarchas Occidentis accusari nefas esse, aut ab ejus sententia ad illos provocare: sed lata lege firmatum, ne Orientales adversus proprium metropolitam seu catholicum conventus facerent, neve ipsum criminationibus impeterent. Cætera Nestoriani supposuere, qui quum ab ecclesia Catholica & a Patriarchæ Antiocheni obedientia defecissent, privilegium illud ecclesiæ Seleuciensis excogitarunt, quo defectionem suam cohonestarent.

CON-

CONCILIUM ROMANUM

Habitum anno CCCCXXXI.

Ex nova Baluzii Collectione.

POst damnatum superiore anno dogma Nestorii, Cælestinus Pontifex Romanus epistolam se suaque sede dignam scripsit ad Cyrillum Episcopum Alexandrinum, qua ei curam imposuit significandi Nestorio, ut aut intra decem dies ab hujus conventionis die numerandos pravas professiones suas scripta professione condemnaret & hanc se de nativitate Christi domini nostri fidem tenere confirmaret quam & Romana & Alexandrina & universalis devotio tenebat, aut sciret se ab Ecclesiæ corpore modis omnibus removendum. Hujus sententiæ executionem suspendit auctoritate sua Theodosius Imperator, jubens per literas ad omnes Metropolitanos scriptas XIII. Kal. Decemb. ut & ipsi ad Ephesiorum urbem convenirent in ipso sancto Pentecostes die, qui hoc anno incidit in diem septimam Maii, & secum adducerent quosdam Episcopos suarum provinciarum. Cum ergo Cælestinus accepisset sacram Imperatoris, fecit quod tum solebant apostolicæ sedis antistites, Romam evocavit Episcopos occidentales; atque *illi congregati*, ut ajunt patres Ephesini Concilii in relatione ad Imperatores, *præsente etiam magnæ Romæ sanctissimo & Deo amantissimo Episcopo Cælestino*, & rectam de fide sententiam magno consensu prædicarunt, eosque qui diversa sentirent, alienos esse penitus sacerdotio & clero & gradu definierunt. Præterea legationem decreverunt mittendam esse ad synodum Ephesinam; ad idque munus obeundum delecti sunt Arcadius & Projectus Episcopi, qui totius occidentalis sanctæ synodi sententiam œcumenico Concilio exponerent, & Philippus Presbyter Romanus, qui Cælestini locum in eo teneret. Data fuisse Legatis mandata, ut verbo veteris interpretis utar, sive instructiones, ut loqui amant Cælestinus ejusque successor Leo, docemur primo ex commonitorio quod Cælestinus illis dedit, tum etiam ex relatione Concilii Ephesini ad Augustos; ex qua etiam illud discimus, eos mandata sua ex scripto deposuisse apud synodum. Ea nunc non extant. Sed illustrissimus Cardinalis Baronius ex epistola Cælestini ad synodum Ephesinam collegit sic ab eo Romanaque synodo missos esse Legatos in orientem, non ut redditis irritis quæ anno superiore adversus Nestorium ab eodem Pontifice decreta essent, causa ejusdem novo subjaceret examini, sed potius ut sententiæ in Nestorium latæ iidem Legati essent executores. Quod sane confidentius asseruisset Baronius, si commonitorium Cælestini vidisset, quod nos daturi mox sumus. Illustre hoc antiquitatis monumentum, hactenus ineditum, invenimus in vetustissimo & optimo codice M. S. bibliothecæ Colbertinæ; ac præterea aliud ejusdem exemplar habuimus ex codice Vaticano, quem circa tempora Nicolai Papæ V. scriptum esse accepi ab eo, qui illud ad me misit, eminentissimo doctissimoque viro Hieronymo Cardinale Casanata. Emendatius autem est in codice Colbertino, quam in Vaticano. Sic ergo habet.

Commonitorium Papæ Cælestini Episcopis & Presbiteris euntibus ad orientem.

Ex codice 186; Colbert. & Vatic.

CUM Deo nostra sicut credimus & speramus, auctore ad destinata vestra caritas venerit loca, ad fratrem & coepiscopum nostrum Cyrillum consilium vestrum omne convertite, & quicquid in ejus videritis arbitrio, facietis. Et auctoritatem sedis apostolicæ custodiri debere mandamus. Siquidem & instructiones quæ vobis traditæ sunt hoc loquantur ut interesse conventui debeatis, * ad disceptationem si fuerit ventum, vos de eorum sententiis judicare debeatis, non subire certamen. Quod si transactam synodum & redisse omnes Episcopos videritis, requirendum est qualiter fuerint res finitæ. Si pro antiqua fide catholica res gestæ sunt, & sanctum fratrem meum Cyrillum Constantinopolim didiceritis profectum ire vobis illo necesse est, ut epistolas nostras Principi porrigatis. Quod si aliter actum est, & in dissensione res sunt, ex ipsis rebus conjicere poteritis quid cum consilio supradicti nostri fratris agere debeatis. Data VIII. Iduum Majarum, Basso & Antiocho Consulibus.

* Fort, ad Hæ.

SPI-

EPISTOLA SERVORUM DEI

Vitalis & Constantii Spanorum ad sanctum Capreolum episcopum ecclesiæ catholicæ Carthaginis.

Observatio Phillipi Labbe S. J.

In codice Gerivallensis cœnobii, quo usus est Sirmondus noster, post superiorem Leporii libellum subjiciebatur Capreoli Carthaginensis post Aurelium antistitis ad Vitalem, & Constantium (sive ut in Baronianis annalibus ad ann. 432. appellatur, Tonantium) Hispanos de Unica Christi Dei, & hominis persona adversus impiam Nestorii doctrinam epistola, ut argumento, sic etiam pene tempore conjuncta. Illam idcirco nos hic quoque subjungemus, quamvis post Ephesinam synodum scriptam fuisse ex eo arguamus, quod in ea legationis Ephesum a se missæ Capreolus ipse meminerit. Alterius porro ad patres in Asia congregatos per Besulam diaconum allatæ epistolæ, quam a nobis excusam infra inter alia, quæ ad primam actionem Ephesini concilii pertinent, lector per otium consulet, illustris est cum laude mentio apud Vincentinum Lirinensem presbyterum in posterioris commonitorii quæ supersunt fragmentis, ubi & hæc S. Cyrilli verba allegantur; *Epistola venerandi & multum religiosi episcopi Carthaginensis Capreoli fidei gestorum inseratur: cujus aperta sententia est, vult enim antiqua fidei dogmata confirmare, novitia vero, & superflue adinventa, & impie promulgata reprobari atque damnari.*

Domino & venerabili, & beatissimo in Christo famulo Dei, domino nostro Capreolo, Vitalis & Constantius peccatores.

QUÆ prima vota sunt humilitatis nostræ, plurimum salutamus sanctam perfectamque & venerabilem beatitudinem tuam, & sanum atque incolumem semper Deo propitio audire desideramus: quea etsi in longinquo positi sumus a sancto apostolatu vestro, mari terminante, sed in præsentia vestri sumus semper in orationibus sanctitatis vestræ, domine pater. Illud sane multum desiderii nostri fuit, scribere sanctæ honorificentiæ tuæ per dulcissimum fratrem nostrum Numinianum. Reperit enim parvitas nostra præcellentem famam & doctrinam tuæ sanctitatis, per quam & scribimus beatitudini tuæ, ut ait psalmographus: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. *Illud etiam consulimus honorificentiam tuam, ut de bono thesauro cordis tui nostris visceribus irrigari jubeas, quæ fides catholica recta teneat. Quia sunt hic quidam, qui dicunt non debere dici Deum natum. Nam & hæc est fides eorum, hominem purum natum fuisse de Maria virgine, & post hæc Deum habitasse in eo. Quorum nos humiles pueri tui resistimus affirmationi, non ita debere dici, sed confitemur, ut ait evangelista, adnunciante angelo Gabriele Mariæ dicente.* Spiritus sanctus veniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. *Confitemur itaque Deum fuisse in utero Mariæ virginis, adsumpsisse aliquam partem, fabricasse Deum sibi hominem, natum fuisse Deum verum, & hominem verum quem adsumpsit pro salute generis humani, ut ait apostolus:* Cum venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. *Et iterum:* Hoc autem sentite in vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo: sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. *Et iterum:* Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus. *Quia mediator nec jam Deus tantum pure sine homine quem adsumpsit dici potest, nec homo sine Deo, quia duplex in una persona mediatoris significatio Deus, & homo: dum Deus de Deo Deus, & secundum carnem idem ipse filius hominis. Ideo verus Deus & homo verus est hic mediator, sicut & forma Dei & forma hominis. Nam & in principio inchoationis ad Romanos sic dicit sanctus apostolus:* Quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum, Jesu Christi domini nostri. *Verum etiam & Isaias auctor prophetarum sic dicit:* Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitis nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus. *Sed & hominem purum dicunt pependisse in cruce comprehensum; aiunt, recessit Deus ab eo. Quibus parvitas nostra sic dicit. Nunquam Deus recessit ab homine adsumpto, nisi quando dixit de cruce,* Heli Heli Lammasabactani. Deus Deus meus, quare me dereliquisti? *Ideoque provoluti genibus exoramus humiles servi tui sanctum apostolatum vestrum, ut informetis parvitatem nostram in his quod rectum habet fides catholica, & detis veniam insipientiæ vel imperitiæ nostræ si quid per ignorantiam incedimus: potens est dominus Christus sanctis orationibus vestris nobis veniam dare, ne diveniamus in profundum malorum. Ora pro nobis, domine sancte, venerabilis, & beatissime papa.* Subscriptio. *Incolumem venerabilitatem tuam nobis dominus noster Jesus longiorem conservet, domine sancte, ac venerabilis Papa.*

[Margin: Ps. 18. 5. — Luc. 1. 35. — Gal. 4. 4. — Philipp. 2. 5. — 1 Tim. 2. 5. — Rom. 1. 2. — Isa. 7. 14. — Matth. 27. 46.]

CAPREOLI EPISCOPI CARTHAGINENSIS RESCRIPTUM.

Dilectissimis, & religiosissimis filiis Vitali, & Constantio Capreolus episcopus.

SUmptis atque perlectis literis vestris, quas per Numinianum religiosum virum, filii dilectissimi, transmisistis, saluti, & studio vestro, quo fundatæ ac vetustæ catholicæ fidei regulam inviolabili pietate tenetis, ac defenditis, plurimum gratulatus, adverti Nestorianam hæresim, novam infandamque perniciem,

ciem, ſicut quibuſdam locis jam cœperat pullulare, apud vos quoque velle zizaniæ ſuæ ſemina in peritorum corda jacere. Verum credo atque confido, perfectum agricolam dominum noſtrum, omnium creatorem, in omni loco dominationis ſuæ habere ac ſemper habuiſſe dignos evangelicæ frugis operarios, qui licet ante tempus demeſſionis immunda ſemina extirpari non debeant, continuis tamen orationibus, ac prædicationibus ſemper invigilent: ita ut & illa, ſi fieri dum tempus eſt potuerit, convertantur & commutentur in triticum: aut certe non uſquequaque inimicus humani generis tenera frumentorum genera naſcentia per adulterinam intermixtionem valeat ſuffocare. Jam enim, quod etiam ad veB ſtram notitiam perveniſſe non dubito, intra orientis partes, ubi primum peſtis iſta ſurrexit, congregata glorioſa ſynodo ſacerdotum, cui etiam legatio noſtra non defuit, in veſtibulo cum ſuo auctore atque adſertore compreſſa, & radio apoſtolicæ lucis extincta eſt. Nec mirari debet caritas veſtra, ſi etiam poſt damnationem ſuam intermorientes ſpiritus fœtidus adhuc ſtatus adſpiret. Eſt enim ſemper pertinax hæreticorum audacia, & in ſua mala pernicie urgente peccatorum pondere perſeverat. Quod ſi nondum forſitan cognoviſtis, facili lectione poteritis agnoſcere. Quamvis igitur Chriſtianis & devotis mentibus ipſa univerſalis eccleſiæ auctoritas plene ſufficiat, C nec, veſtra, quantum miſſus a vobis ſermo perdocuit, in hac cauſa minor videatur adſertio: nec tamen ego quoque petitioni, atque interrogationi ſanctæ neceſſarium videar negare reſponſum, unam veramque doctrinam hanc eſſe confitemur, quam evangelica tenet ac tradit antiquitas. Id eſt, Dei filium Deum verum, & hominem verum, unius prorſus atque inſeparabilis eſſe perſonæ: nec ſicut in aliis patriarchis, prophetis, apoſtolis, ceteriſque ſanctis & præclariſſimis viris habitavit, aut habitat Deus, ita in Chriſtum Jeſum divinam illam plenitudinem velut extrinſecus credimus adveniſſe: ſed proprio quodam atque ineffabili modo filium Dei etiam filium hoD minis factum, ut qui ingenita patris ſubſtantia unigenitus permanebat, ac permanet, mirabiliter ſuſcepto homine, fieret primogenitus in multis fratribus, & qui erat in principio Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. *Joan. 1.* Ex quo igitur myſterium quod abſconditum fuit a ſæculis, in Deo cœpit per angelum in utero virginis operari, atque in ea ſanctus Spiritus ſupervenit, & illi virtus altiſſimi obumbravit, Deus in homine naſci dignatus eſt, qui ſemper erat, ut homo naſceretur, qualis ante non fuerat. Qui enim ſine matre in cœlis æterne genitus, ipſe in terris ſine patre in utero virginis homo de E Spiritu ſancto creatus eſt. Et ideo in Chriſto Jeſu ſeparari, vel ſubdividi Dei hominiſque nullo modo credimus poſſe perſonam: ne non jam in divinitate trinitas, ſed quaternitas numeretur. *1. Cor. 15. v. 47.* Beatus apoſtolus Paulus dum ad exuendum veterem hominem, & induendum novum, fideles exhortaretur: *Primus*, inquit, *homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis, qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes; quomodo portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem* A *ejus qui de cœlo eſt*. Rogo dicant, quomodo eſt homo iſte de cœlo, ſi non eſt Deus conceptus in utero? aut quæ diſcretio eſt carnis, & ſanguinis in homine Adam, & in homine Chriſto, ſi non homo iſte plenus eſt Deo? Quid enim ſibi vult ſecundus homo de cœlo? Numquid caro tranſmiſſa deſcendit, ac non, ſicut ſcriptum eſt, Spiritus ſanctus in virginem ſupervenit? Sed quia Verbum caro factum eſt, ideo cœleſtis homo appellatus eſt. Nec propterea carnem veram non habuit, quia de cœlo deſcendit, quia carnem Deus accepit. *Joan. 3.* Merito de ſeipſo idem dominus dixit, *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis qui eſt in cœlo*. Certe adhuc loqueB batur in terra, nec ad patrem poſt victoriam paſſionis, & gloriam reſurrectionis aſcenderat: & tamen filium hominis jam in cœlo eſſe dicebat. Hoc utique omni veritate teſtificans, quia & propter hominem Deus converſabatur in terra, & propter Deum homo habitabat in cœlo. Unde etiam apoſtolus, *Qui deſcendit*, *Ephes. 4.* inquit, *ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut adimpleret omnia*. Item alibi, cum de carnis ſuæ cibo, & potu ſanguinis ſalvator ipſe myſtice loqueretur, ſciens quod offenſi ex *Joan. 6. Ibid.* hoc ejus diſcipuli murmurarent dicentes: *Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?* ſic ait: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem, ubi erat prius?* Perhibet aſcenſurum, quem in utero virginis conC ſtat eſſe formatum, ut ex eo humanę nativitatis ſumpſiſſet principium. Nemo itaque ſacrilego ſpiritu audeat ſeparare, quod videt in cœlo, & in terra unitate inſeparabili permanere. Sicut enim ab omnipotentia deitatis homo Chriſtus Jeſus eſſe non poteſt alienus; ita & ab his quæ in hominem vel circa hominem geſta ſunt, ſeparari non poteſt Deus. Natus ergo homo qui nondum fuerat, qui Verbum caro factum eſt, & inhabitavit in nobis. Simili modo paſſus eſt impaſſibilis per paſſibilem quem ſuſcepit, & immortalis mortuus eſt, & qui nunquam moritur reſurrexit. Neque enim vel in paſſione defuit illi D homini Deus; alioquin non eſt dominus gloriæ crucifixus. An dicimus Deum in ſuſcepto homine etiam apud inferos non fuiſſe? aut vero metuendum eſt, ne divinitas ibi quaſi pœnaliter fuerit, quam nulla qualitas adficit, nulla dimenſio circumſcribit? cujus magnitudinem nemo capit, præſentiam nemo fugit, ſecretum nemo invenit, ſplendorem nullus attingit. Times includi immenſum? teneri omnipotentem? abſcondi ubicumque diffuſum? Reſolvere, ſicut ſcriptum eſt, inferorum parturitiones, in quibus voluit & qualiter voluit rerum dominus, ſubjici hujuſmodi conditioni non potuit. Audi eum ante tot annorum millia, dum beato Job mirabilium ſuorum opera per nubem E velut improperanti ſimilis prædicaret, hoc quoque inter innumeras ſui potentias cumulantem: *Joan. 8.* *Numquid tu abſtuliſti impiis lucem, aut brachium ſuperborum comminuiſti? aut veniſti ad fines maris? aut in veſtigiis abyſſi ambulaſti? aut tibi*, inquit, *aperientur metu portæ mortis, aut janitores inferni videntes te timuerunt? aut cognoviſti latitudinem ſub cœlo?* Si patris hæc vox eſt, nihil ergo eſt omnipotenti difficile, quoniam ubique eſt, nuſquam non eſt. Quando ei etiam propheta ex perſona cujuſdam dicit: *Pſal. 138.* *Quo ibo a ſpiritu tuo, & a facie tua quo fu-*

fugiam? si ascendero in cœlum tu ibi es: si descendero in infernum, ades. Hoc omnino testificans ac demonstrans, Deum, cujus majestate plena sunt omnia quodam incomprehensibili utique & inexplicabili modo etiam inferis interesse. Si autem, quod si magis probabile est, in his quæ de eo tanto ante in prophetia prædicta sunt, & impleta filii Dei vox est, quoniam per ipsum facta sunt omnia, & sine ipso factum est nihil: ipse in homine est visitare inferorum dignatus obstrusa, & præpositos mortis præsentia invictæ majestatis exterruit, & propter liberandos quos voluit, inferorum portas reserari præcepit. De ipso
Apoc. 1. 17. siquidem Joannes apostolus in Apocalypsi sic loquitur. *Posuit manum dexteram super me dicens, noli timere. Ego sum primus & novissimus, & vivens: qui fueram mortuus, & ecce sum vivens in sæcula sæculorum: & habeo clavem mortis & inferorum.* Propter deitatem quippe primus; quoniam principium est quod & loquitur nobis: propter humanitatem vero novissimus, quia suscipere crucem non dedignatus est & mortem pro nobis. Et ideo cui in divinitate nuda sunt omnia creaturarum, etiam in homine suscepto habet claves mortis & inferorum. Tantum igitur abest, Deum Dei filium, incommutabilem atque incomprehensibilem, ab inferis potuisse concludi; ut nec ipsam adsumptionis animam credamus, aut exitiabiliter susceptam, aut tenaciter derelictam. Sed nec carnem ejus credimus contagione alicujus corruptionis infectam. Ipsius
Psalm. 15. 10. namque vox est in psalmo, sicut Petrus inter-
Act. 2. 27. pretatur apostolus, *Non derelinques animam meam apud inferos, neque sanctum tuum videre corruptionem.* Ipse propter culpam nostram factus est velut homo sine adjutorio: propter
Psalm. 68. 5. innocentiam vero ac potentiam suam, inventus est inter mortuos liber. Tunc enim vere quæ non rapuerat, sicut scriptum est, exsolvebat. Non itaque mirum, si Deum locus aliquis recipit, nec tamen capit: præsentiam sentit, majestatem non impedit: expavescit omnipotentiam, substantiam non includit. Siquidem illa summa & perfecta beatitudo, & inextinguibilis lucis, nec obscurari tenebris, nec variari locis, nec passionibus affici, nec conditionibus minui, nec temporibus valeat commutari. Deus ergo filium proprium hominem, nec in inferis deseruit, nec apud inferos dereliquit. Cujus autem virtute ac majestate antiqua sanctorum corpora visa sunt resurrexisse, si Deus inferos minime visitavit? Quis ille est, qui petras scindi, terram commoveri, solem obscurari, diem fugere, velum templi in duas dividi partes effecit? Numquid homo tantum? nonne etiam Deus? Ergo ei nec in cruce, nec in morte, nec in sepulcro, nec in inferis defuit. Nec aliter, aut de alio solet intelligi quod in psalmo dictum est: *Af-*
Psalm. 23. 7. *ferte portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ.* Unde expavescentibus atque interrogantibus, quis est
Ibid. 8. iste rex gloriæ? respondetur, *Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio.* Quo prælio? nisi in quo mortem morte calcavit, peccatum innocens occisus extinxit, & trophæum victoriæ de diabolo & angelis ejus reportavit? At
Psalm. 21. 1. enim ipse in cruce dixit: *Deus Deus meus, quare me dereliquisti?* Sed ista suscepti hominis vox est. Adtende unde adsumpta est, & illic

A vide quid sequitur. *Longe*, inquit, *a salute mea* Ibidem.
verba delictorum. Similis est hæc vox etiam illi, qua dicitur: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Nonne paulo ante ipse discipulis dixerat: *In hoc contristati estis, quoniam dixi: eo* Matth. 26. 38.
ad patrem meum, & jam non videbitis me, &,
si diligeritis me, gauderetis, quia eo ad patrem, Joan. 16. 6.
quia pater major me est. In quo ergo jubet Joan. 14. 28.
gaudere discipulos suos? Qualiter creditur contristari magister, nisi ut in homine veri hominis passiones & fluctuationes ostenderet? Qui enim propter nos redimendos, instituendos, confirmandosque venerat, omnia in se infirmitatis nostræ genera sustinebat. Non enim habemus sacerdotem, qui non possit compati infirmita-
B tibus nostris; etenim sicut apostolus ait, expertus est omnia secundum similitudinem, sine peccato. Similis huic est etiam illa vox. Hebr. 4. 15.
Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste: Matt. 26. 39.
verum non quod ego volo, sed quod tu vis. Nonne in hoc venerat, ut pro nobis hunc calicem biberet & venenum a serpente propinatum tali antidoto salutis expelleret? Nonne potestatem habebat ponendi animam suam, & potestatem habebat iterum sumendi eam? Nonne ipse dixerat, *Nemo tollit eam a me; sed ego a* Joan. 10. 18.
me ipso pono eam? Et tamen nunc velut dubitans loquitur & recusans: ut & illic divina potestas appareat, & hic se conditio humana cognoscat. Nonne hoc mysterium ante tempo-
C ra æterna in Deo fuisse absconditum clamat apostolus: Num vero velut repentinum aliquid Coloss. 26.
Christus expavit, quod certo tempore faciendum in æternitate cum patre disposuit? Hæc ergo & talia cum dicuntur aut fiunt, sicut sæpe dictum est, veram hominis infirmitatem, fragilitatemque demonstrant, nec ideo præsentiam divinæ majestatis evacuant. Hic homo quisquis es, qui putas Deum Christum ab homine Christo passionis tempore separatum, non recordaris eum passuris discipulis suam præsentiam fideliter pollicentem, qui dicit: *Cum vos tradiderint, nolite cogitare quomodo aut* Matt. 10. 19.
quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Itane ille qui servis facientibus domini voluntatem suam divinam præsentiam promi-
D sit, donavit, exhibuit: in quo nullo existente peccato, pro nostra salute mortem subiit innoxiam, ut patris faceret voluntatem, divinum auxilium sibi carnis tempore denegavit? Et Deus hominem, quem ob hæc sustinenda nulla compulsus necessitate suscepit, in hac perfunctione destituit? Loquitur inter tormenta martyrum præsens, nec eos aliquid meditari permittit, & se ipsum in crucis patibulo dereliquit? Ipse est enim, quod sæpe ac semper est repetendum: nec distingui potest Dei hominisque persona, quamvis sit in eo diversa substantia. Absit aliud credere, absit aliter de omnipotente sentire. Nec nasci æternus, nec crescere perfectus, nec impassibilis pati, nec immortalis mori, sine ulla sui mutatione vel corruptione, sicut jam dictum est, formi-
E davit. Sed quia hæc pati non posset sola divinitas, hominem per quem tanti muneris mysterio perfungeretur, accepit. Nam & in cœlum receptus, illuc eum levavit, unde nunquam ipse discessit. Audiamus Apostolum prædicantem Christum crucifixum, *Judæis scan-* 1. Cor. 1. 23.
dalum, gentibus autem stultitiam. Ipsis vero vocans

catis Judæis & Græcis eundem ipsum Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Advertite, filii dilectissimi: & quod jam nostis, agnoscite. Ipsum Christum, qui propter humilitatem suscepti hominis Judæis dicitur fuisse scandalum, gentibus autem stultitia, ipsum esse Dei virtutem, & Dei sapientiam. Numquid vel hic separata aut discreta est ab Apostolo divinitatis humanitatisque persona? aut erubuit eamdem dicere Dei sapientiam, quam factam dixerat gentium stultitiam? aut eumdem adserere Dei virtutem, quem scandalum dixerat Judæorum? Quid ergo nos erubescimus confiteri Deum propter hominem, atque in homine natum & passum; cum non negamus donante Deo factum eumdem ipsum hominem Deum? quod utique per Divinam gratiam, non per humanam substantiam accepisse cognoscitur. Adhuc paulo infra subsequi-

Ibid. 30. tur: *Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis a Deo sapientia & justitia, & sanctificatio, & redemptio, & quemadmodum scriptum est: qui gloriatur, in Domino glorietur.* Certe Christus Jesus hominis tantum nomen est, ait hæreticus. Sed Paulus qui sciebat & dixerat non esse in homine gloriandum, Christum Jesum non tantum hominem, sed Deum quoque cognoverat: quem sapientiam, & justitiam, & sanctificationem, & redemptionem, nobis a Deo factum esse credebat, & in eo credentes gloriari docebat. Quoniam Christus Jesus & homo & Deus est, & ad hæc consequenter non elatione verbi, aut sapientiæ,

1. Cor. 2. 2. mysterium Dei adnuncians addit & dicit: *Nihil me judicavi scire in vobis, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum.* Ac ne Judæorum iniquus populus parvum se adserat admisisse peccatum, si se intelligat nudum tantum hominem persecutum: mysterium in Dei sapientia dicit absconditum, nulli principum hujus

Ibid. sæculi revelatum, testificans, quod *si cognovissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent.* Ecce & hic Christum Jesum, quem dominum gloriæ confitetur, ipsum prædicare non metuit sæculi principibus crucifixum. Omnem hujus lectionis continentiam consideretis exhortor: & videbitis quanto molimine atque conatu, sanctus Apostolus hominum mentes a terrenæ tantum intelligentiæ utilitate ad Divina in hoc mysterio & cœlestia consideranda sustollat. Breviter enim cuncta transeo, quæ ipsi plenius & latius poteritis advertere. Nam & ad Corinthios secunda quodam loco sic loquitur. *Si-*

2. Cor. 5. 13. *ve*, inquit, *mente excessimus, Deo; sive temperantes sumus, vobis. Caritas enim compellit nos, judicantes hoc, quoniam unus pro omnibus mor-*

Ibid. 18. *tuus est.* Et paulo post: *Omnia*, inquit, *ex Deo, qui reconciliavit nos sibi per Christum, & dedit nobis mysterium reconciliationis, quia Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* Quæro quemadmodum: non aliter quam nascendo, patiendo, moriendo, resurgendo, atque in cœlum adscendendo. Quæro etiam, quod sit mysterium reconciliationis nostræ? Num aliud quam sacrificium quod per suum sanguinem summus sacerdos obtulit Christus? Videamus ergo utrumnam solus homo perfecerit: quoniam sicut illi putant, Deus ab eo in passione discessit. Sed huic opinioni Paulus apostolus

Ibid. 19. evidentissime contradicit: *Deus*, inquit, *erat in Christo.* Erat in Christo, non discesserat a Christo. *Deus erat in Christo, mundum recon-*

A *cilians sibi.* Quemadmodum reconcilians? non reputans illis delicta eorum. An forte hoc stultis placet, ut per hominem tantum fiat remissio peccatorum? quod cum etiam Judæi respuerent, dicendo: *Blasphemat: quis potest di-* Marc. *mittere peccata, nisi solus Deus?* ipse Dominus, Dei hominisque filius, volens manifestare incredulis non esse solum hominem quem videbant, sed Deum etiam in quem credere contemnebant, & potestatem Divinam homini quoque, propter unitatem personæ ejus ac præsentiæ, contributam evidenter ostendere: *Ut sciatis*, ait, *quoniam potestatem habet filius* Matth. 9. *hominis super terram dimittere peccata, tunc dixit paralytico, surge, tolle lectum tuum, & vade*

B *in domum tuam.* Ita Deus & homo, unus & verus animarum corporumque salvator, & exteriorem hominem morbo carnali, & interiorem peccati onere levavit. Deus ergo erat in Christo mundum reconcilians sibi, nusquam & nunquam deserens hominem, quem propria dignatione, nulla prorsus necessitate suscepit. Ad Hebræos quoque idem Apostolus in ipsius epistolæ prima fronte, testatur: *Postremo*, inquit, *in his* Heb. 1. 1. *diebus locutus est nobis in filio quem constituit hæredem universorum, per quem fecit & sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, gerens quoque omnia verbo virtutis suæ, purgatione peccatorum a se facta sedit in dextera majestatis in excelsis.* Ipse ergo filius Dei, filius hominis, unus est atque idem, qui propter æternitatem, cum patre fecit sæcula; prop-

C ter incommutabilem lucem, splendor est gloriæ; propter æqualitatem, figura est substantiæ; propter majestatem, gerit omnia verbo virtutis. Ipse etiam propter suscepti hominis passionem, peccatorum nostrorum fecit purgationem; & propter remunerationem, habet in patris dextera sessionem. Quomodo autem purgationem fecit peccatorum, nisi delens chirographum, quod adversum nos fuerat diabolo accusante conscriptum? quomodo delevit, nisi cruci affigens, & sanguine innocente diluens? Quod ergo olim Deus locutus est patribus in prophetis, & postremo est testificatus in filio, hoc credamus, hoc teneamus, hoc omnibus viribus defendamus. Accedit ad causam,

D quod tunc principatus & potestates exspoliavit fiducialiter, triumphans eos in semetipso. Quod opus non est omnino solius hominis, sed Divinæ in homine majestatis. Neque enim homo fortis & potens, sed Dominus potens in bello. Item illic post multa, quibus Apostolus mysterium novi testamenti a veteris figura discrevit, sic ait: *Refragans legi Moy-* Hebr. *si, sine miseratione moritur in duobus aut tribus testibus, quanto magis videtur deteriore pœna dignus, qui filium Dei conculcavit, & qui sanguinem novi testamenti immundum æstimavit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ Dei contumeliam fecit? novimus enim eum, qui dixit, mihi vindictam, ego retribuam, dicit Do-*

E *minus.* Quæro qualiter possit Deus Dei filius conculcari. Videtis etiam hic, quemadmodum nec dubitet, nec metuat, nec erubescat adserere Dei filium conculcatum. Sed quoniam si quis sanguinem in quo sanctificatus est immundum existimat, utique filium Dei conculcat: ideo non discrevit hominis passionem a majestate, cujus reum vult esse illum, qui pro nihilo existimaverit pro se sanguinem fusum. Non enim filius Dei conculcatur: nisi in eo, quod

quod mortis, quem in homine sustinuit, beneficium spernitur. Ipse quoque salvator ac Dominus, fidem remuneraturus, interrogat.
Matth. 16. 13. Videte quid dixerit: *Quem me*, inquit, *dicunt homines esse, filium hominis?* Atque cum diversas aliorum opiniones illi suggererent: *Vos autem*, inquit, *quem me dicitis esse?* me utique filium hominis. Ad hæc Petrus, ab eodem inspiratus, & in hac confessione ad rectam fidem forma sui universis gentibus profuturus, adverte quanta & quam plena integritate responderit.
Ibid. 16. *Tu es Christus filius Dei vivi*. Tu tu, o ille qui te filium hominis dicis, tu es Christus filius Dei vivi. Numquid non etiam hic, sive in interrogatione Domini, seu in responsione Apostoli, utriusque substantiæ una monstratur ostenditurque persona; dum & ille se hominis filium, quod in aperto videbatur, edicit; & Petrus eum Christum Dei filium, quod in occulto gerebatur, donata sibi confessione monstravit? unde laudatus a Domino, & beatus est dictus, quoniam non ei caro & sanguis revelaverit, sed pater qui in cœlis est. Quod ergo credere debeamus, Deus pater per Deum filium revelet, non caro & sanguis insinuet. Post resurrectionem quoque cum Dominum Maria minime cognovisset, & ille proprio nomine appellando, viam illi recognitionis aperiret, ac se tangere volentem nec faceret prohiberet: quid ei nunciandum discipulis dele-
Joan. 20. 17. gare dignatus fuerit, audiamus. *Vade*, inquit, *ad fratres meos, & dic eis, ascendo ad patrem meum & ad patrem vestrum: ad Deum meum & ad Deum vestrum*. Age nunc, eligat hæreticus utrum putet, & cujus vocem malit hanc esse, ipse discernat. Utraque parte acuto spiritali gladio ferietur. *Ascendo*, inquit, *ad patrem meum, & ad patrem vestrum: ad Deum meum, & ad Deum vestrum*. Si hominis vox est, ergo filius Dei est homo ille: ad patrem, meum, dixit ascendo: Si Dei vox est, ergo homo est Deus ille: ad Deum meum enim, dixit, ascendo. Nec enim, ait, ascendo ad patrem meum, & Deum hominis mei: aut ascendo ad Deum meum, & ad patrem Dei mei. Qui igitur personam divinitatis humanitatisque discernit, utroque intellectu convincitur. Aut homo dixit, & idem ipse est Dei filius; aut Deus dixit, & idem ipse est etiam homo susceptus. Qui enim dicit, ascendo ad patrem meum & ad Deum meum: repetendo meum & meum, unam probat polliceturque personam quamvis distinguat utramque substantiam. Quod enim ait, ascendo ad patrem

A meum, pertinere quidem videtur ad unigenitum filium; quod autem ait, ad Deum meum, pertinere videtur ad hominem factum. Sed in Christo Jesu nec homo creatus potest dici, nec filius: nec unigenitus Deus negari homo poterit natus. Atque ideo nec Dei tantum, nec hominis tantum, vox ista esse convincitur: quam Deus & homo, unus atque unicus ipse filius, ad suos discipulos perferendam inseparabili omnino atque indivisibili mandavit affectu. Denique ut noveritis, & plenius advertatis ita esse quod dicitur: ad dissolvenda omnium hæreticorum machinamenta, & universas calum-
B nias refellendas, ubi opus fuit naturam creatoris a creatura discernere, videte qualiter pro nobis pietas Divina vigilavit. *Vade*, inquit, *ad* Joan. 20. 17.
fratres meos, & dic eis, ascendo ad patrem meum, & ad patrem vestrum, ad Deum meum, & ad Deum vestrum. Ecce hic evidenter ipsius Domini, id est Dei & hominis, a famulorum suorum persona distinguitur, & a natura vocatio separatur. Quamvis enim id quod mandatur, jam amicis mandetur & fratribus: ostenditur tamen, quid Domino debeatur, quid servis ceteris tribuatur. Potuit namque dicere, ascendo ad patrem nostrum, & ad Deum nostrum.
C Quia multum distat inter dominationem & conditionem, inter generationem & adoptionem, inter substantiam & gratiam. Ideoque hic non permixte nec passim dicitur, ascendo ad patrem nostrum, aut Deum nostrum: sed ad patrem meum, & patrem vestrum. Aliter enim illi Deus pater est, aliter nobis. Illum siquidem natura coæquat, misericordia humiliat: nos vero natura prosternit, misericordia erigit. Hoc enim egit ista Divina humanitas, & humana divinitas, tali ac tanto miraculo, ut hujusmodi gratiam indigna mortalium me-
D ruisset infirmitas. Et quis poterit, vel cui sufficiat, paginarum sanctarum omnia uno in tempore documenta congerere, quibus sincera hæc & mera veritas perdocetur? sed & modus sermonis, qui jamdudum excessit, aliquando tenendus est: nec mihi diutius laborandum cum eis, quos instruente Domino eruditos novi. Instate itaque, sicut Apostolus præcepit, oppor- 2. Tim. 4. 2.
tune ac importune, & doctrina sana universos errantes arguite, revocate, instruite, roborate. Non mea, quæ nulla aut parva sunt, habentes in hac fidei regula documenta, sed scripturarum, ac magnorum & doctissimorum vi-
E rorum, qui hæc ante nos & firmissime tenuerunt, & multiplicibus libris eloquentissime docuerunt.

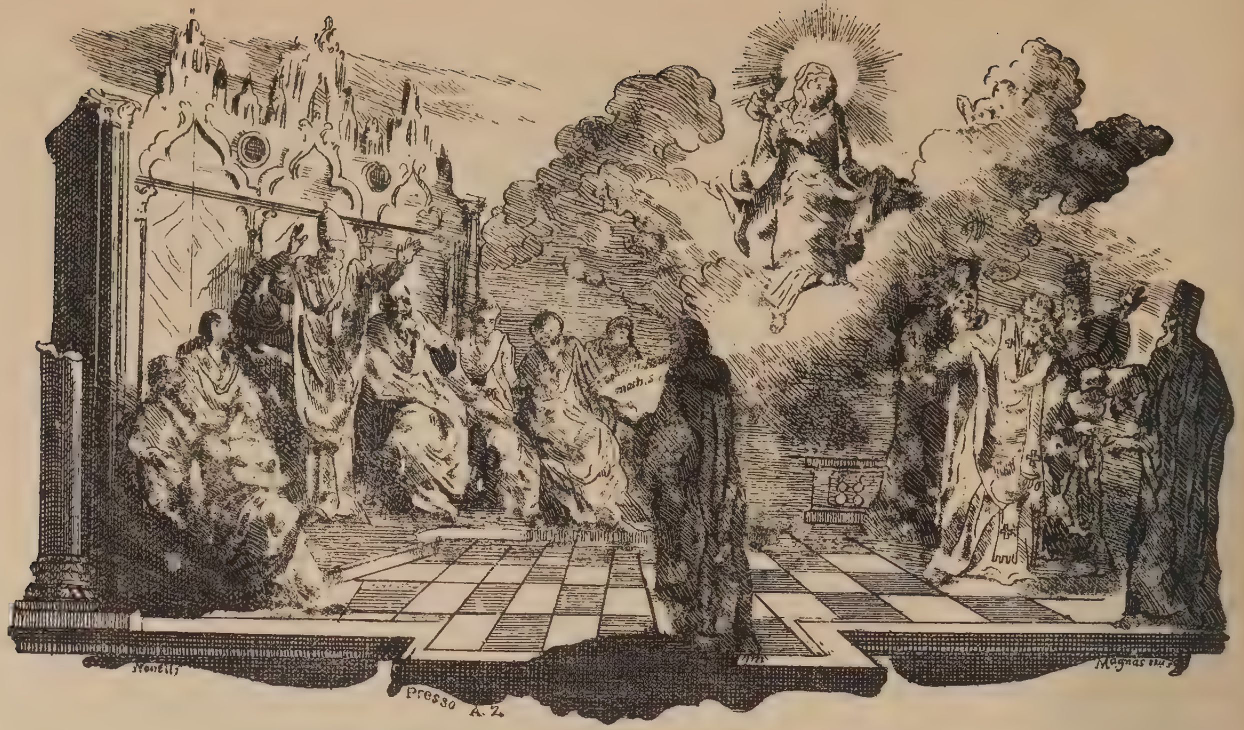

Η' ΕΝ Ε'ΦΕ'ΣΩ Α'ΓΙ'Α ΟΙ'ΚΟΥΜΕΝΙΚΗ' ΤΡΙ'ΤΗ ΣΥΝΟ'ΔΟΣ.

SANCTUM EPHESINUM CONCILIUM TERTIUM GENERALE.

a Ex editione Romana GL. conciliorum generalium anni 1608.
b Soc. lib. 6. c. 17. & 18. lib. 7. c. 26. & 29.

HISTORIA CONCILII EPHESINI.

SUCCESSERAT in [b] Constantinopolitana sede Nectario S. Joan. Chrysostomus, Chrysostomo Arsacius Nectarii frater, Arsacio Atticus, Attico Sisinnius. Post cujus obitum Theodosius junior Augustus, Theodosii senioris nepos, & Arcadii filius, adversis pugnantium civium studiis offensus, non ex Constantinopolitana, sed ex Antiochena ecclesia adsciscendum episcopum putavit, Nestorium [c] nomine, Germaniciæ natum, dicendi quidem facultate præditum, a forensi [d] tamen strepitu alienum: qui plebeii vestitus ruditate, incessus ac supercilii gravitate, oris pallore ac macie, cum continentiæ, pietatis, ac veteris disciplinæ mentiretur imaginem, magno omnium consensu Constantinopolim accersitus, IV. Idus Aprilis, Felice & Tauro coss. episcopus initiatus est. Duxerat secum Antiochia [e] Anastasium presbyterum, fidissimum comitem, quo admodum familiariter utebatur. Is presbyter [f] cum aliquando verba faceret ad populum, in tantum scelus erupit, ut beatam Mariam θεοτόκον, hoc est deiparam vocandam esse impudentissime negaverit, propterea quod ab homine Deus nasci non posset. Excitavit impia vox magnos populi tumultus ac turbas. Nestorius autem suum presbyterum tantæ seditionis auctorem, diro alioquin anathemate & ultimo dignum supplicio, advocata concione magnifice collaudavit: utque sacrilegia sacrilegiis obfirmaret, sublato deiparæ nomine, Christum dominum [a] in duas distraxit hypostases ac personas; in eoque asseruit sicut naturas duas, ita & filios duos, & Christos duos; unum quidem Deum ex patre Deo, hominem alterum ex matre; quam idcirco non Theotocon sed Christotocon appellabat.

c Socr. lib. 7. c. 29. Liber. in Brev. c. 4.
d Theodor. l. 3. de fabul. hæret. cap. ult.
e Soc. lib. 7. c. 32. & Liber. cap. 4
f Soc. & Liberat. ubi supr.
a Vince... rinen. 1...

Sed & Dorotheus [b] quidam episcopus spe sordidi quæstus religionem prodidit. Nam in ecclesia coram Nestorio sacris operante, cum in editiorem cathedram irrupisset, ex ea repente omnibus qui deiparæ vocem usurparent, anathema conclamavit. Facinus [c] comprobat Nestorius, impiumque impius sacrorum mysteriorum communione dignatur. Attollitur [d] continuo irati populi clamor ac fremitus adversus episcopum; obstrepitur docenti; decurritur per urbem magno tumultu; ab nefarii hominis consortio seccssio fit, non modo plebis & senatus, sed monachorum quoque, & eorum qui archimandritæ dicebantur; mœstis demum vocibus [e] inclamatur per vicos, esse quidem in urbe regulum, episcopum non esse. Quas ob causas ita ac metu furere Nestorius, rapere quos posset ad judicum tribunalia, clericos [f] recte sentientes ab aris ac focis avellere; vexare fame, vinculis, calcibus [g] archimandritas. Vulgantur [h] interea per orientem descriptæ Nestorii conciones, sanie ac veneno diffluentes: fremunt adversus eas orthodoxæ plebes & antistites, Cyrillus

b Parte ... concili ca... pitibus o... 22.
c Par. ... 10.
d Par. 10...
e Par. 2 ...
f Par ...
g Par. ...
h Par. ...

rillus [a] in primis Alexandrinus episcopus, vir A omni sapientia & sanctitatis exemplo clarissimus; quem difficillimo sane tempore Deus & apostolicæ fidei propugnatorem, & Nestorii antagonistam acerrimum compararat. Is primum Ægypti [b] monachos per literas de Nestorio docuit, ejusque detestabilem vecordiam, prout par erat, detexit: deinde cum Nestorianum malum magis ac magis invalesceret, pullulantem hæresim doctissime confutavit libris tribus ad Theodosium & ad reginas, hoc est, Pulcheriam & Eudociam, missis: tametsi secus quam oportuit, eam rem interpretatus imperator, suadente Nestorio, illum acerbioribus quam decuit literis perstrinxerit. Dedit & aliis alias eodem argumento epistolas Cyrillus; quæ piorum B hominum studio cum ad Nestorium perlatæ fuissent, is graviter offensus, sanctissimi viri existimationem cœpit criminationibus ac probris atrocissimis violare. Illum contra Cyrillus crebrioribus literis ad saniorem mentem hortari, & quam longe ab apostolicis traditionibus recessisset, edocere. Calcitrabat contra stimulum Nestorius, & hortatorem suum quasi insolentem & indoctum frequentibus per epistolas conviciis impetebat. Verum nec Constantinopolitani imperii finibus contentus homo nequissimus, Romanorum etiam aures ausus est pertentare: Misit itaque per Antiochum virum illustrem Cælestino Romano episcopo impias, quas Constantinopoli habuerat, conciones. Cy- C rillus quoque suas ad Nestorium, & Nestorii ad ipsum ultro citroque datas literas, per Possidonium Alexandrinæ ecclesiæ diaconum eidem Cælestino misit. Qui statim coacta Romæ multorum [c] episcoporum synodo, cum nefarii hominis mentem sensumque solerter inspexisset, sacro approbante concilio, [d] exitialem hæresim damnat: deinde severissimas execrationes, & episcopalis abrogationem honoris denunciat Nestorio, nisi intra decem dies consceleratam, quam invexerat, sectam publicis testificationibus ejuraret: restituitque in pristinum gradum quos ille vel ab ecclesiæ communione, vel a sacris functionibus abstraxerat. Tum per literas primariis [e] orientis episcopis catholicæ fidei patro- D cinium adversus Nestorianos furores gravissimis verbis commendat, Cyrillo [f] in primis, cui suas etiam partes vicesque demandat, ut apostolicæ sedis nomine sententiam contra Nestorium (nisi intra legitimum tempus facti pœniteat) evulget, atque exequatur, pestilentemque hominem a fidelium communione depellat: qua de re Constantinopolitanum etiam populum Cælestinus [g] docuerat per epistolam. Cyrillus, quo suo officio satisfaceret, plures epistolas de fidei veritate, & Nestorii causa, una cum mandatis Cælestini, ad Joannem [h] Antiochenum, Juve- E nalem Hierosolymitanum, & Acacium Berœensem transmisit: & ut consultius ageret, Alexandrinam [i] synodum coegit, & quatuor [k] episcopos misit, qui Nestorium coram commonefacerent, eique insignem synodi [l] epistolam deferrent, duodecim capita, qui ab anathemate adversus hæreticos anathematismi dicti sunt, complectentem. Sprevit omnia Nestorius: rogantibus episcopis ne aditum [m] quidem præbuit: anathematismos [n] anathematismis opposuit: monachos, qui consiliis ipsius obsistebant infensius, adegit in custodias [o] ac tormenta: sed & in ceteros quacumque potuit ferocia & crudelitate desæviit. At vero, cum Cyrillus ipsius

Nestorii resipiscentiam sibi in primis ante oculos proponeret, synodum generalem necessariam esse putavit: statimque, ut dictum est, præcipuas orientis ecclesias, earumque antistites literis perurgere instituit, ut communicatis consiliis cogitarent de Nestorio vel ad meliorem frugem revocando, vel, si res ita ferat, ab ecclesiæ membris resecando juxta Cælestini decretum: is enim Pontificis auctoritatem, veluti maximum hujus causæ pugionem & clypeum, inculcabat omnibus, quibus scribebat, episcopis, præsertim Juvenali Hierosolymitano, Acacio Berœensi, & Joanni Antiocheno, quem præter alios affatur his [a] verbis: Porro autem [a] Par. 1. c. 21. expositionibus Nestorii, ejusdemque epistolis, & iis præcipue, in quibus, quod apertam ipsius subscriptionem præ se ferrent, nullus tergiversandi locus reliquus erat, palam lectis, sacra Romana synodus disertam statim in illum sententiam tulit. Qua de re & ad tuam quoque pietatem perscripsit. Horum proinde decreto modis omnibus parendum est illis, qui a totius occidentis communione excidere noluerint. Scripserunt namque expositæ sententiæ exempla cum ad Rufum piissimum Thessalonicæ episcopum, tum ad alios quoque nonnullos religiosissimos Macedoniæ episcopos, qui ab illius sententia non temere decedere solent. Scripserunt nihilo secius & ad Juvenalem quoque piissimum Hierosolymorum episcopum. Jam tuæ pietatis fuerit, diligenter quid in rem futurum sit expendere. Nos enim quæ illi judicaverunt, sequi omnino constituimus. Veremur namque, ne a tantorum virorum communione excidamus, qui non levi de causa indignantur, neque ob parvi momenti res hos motus excitaverunt, eamque sententiam tulerunt; sed propter ipsam fidem, universasque orbis terrarum ecclesias, & communem populi ædificationem.

Hæc autem tam vehemens Cyrilli exhortatio ad parendum Cælestino non alio sane spectabat, quam ad implorandum episcoporum conventum & synodum, quæ de Nestorio cognosceret: de hac enim diserte Cælestinus [b] Joan- [b] Par. 1. c. 20. ni scripserat his verbis: Sciat nihilominus sanctitas tua, ejusmodi a nobis, vel ab ipso verius Christo domino ac Deo nostro per nos sententiam in Nestorium latam esse, videlicet quod nisi intra decem dies post acceptam admonitionis nostræ syngrapham enumerandos, sacrilegam de Christi ortu doctrinam scripta confessione damnaverit, eamque fidem in posterum se sectaturum promiserit, quam & Romanorum & Alexandrinorum & universa profitetur & servat ecclesia, certo fore, ut ab episcoporum synodo exauctoretur, proprioque exitio se læsum esse experiatur. Ac propterea in epistola [c] quam ad ipsum concilium Ephesinum per [c] Action 2. in 2. parte concilii. Arcadium & Projectum episcopos, & Philippum presbyterum, legatos suos, Cælestinus dedit manifesto declarat, quanta cum ejus voluntate, aut voluptate potius ad eam synodum celebrandam conventum fuerit. Non immerito igitur Firmus [d] Cæsareæ Cappadociæ, & Juvenalis Hierosolymorum, episcopi palam in Ephesina synodo legatis apostolicis profitentur, ipsam synodum secutam id quod præscripserat Cælestinus, ejusque auctoritate compulsam de Nestorii dogmate & abdicatione exercuisse judicium. [d] Act. 2. in fin.

His expositis planum fit, orientalibus episcopis satis perspectum compertumque fuisse, jussisse

jussisse Cælestinum, ut quod ipse de Nestorio decreverat, id rursus ipsi sancirent & exequerentur in synodo. Verum quoniam plurima, quæ ad synodum tam auspicandam, quam ad optatos exitus promovendam pertinebant, vix perfici poterant sine Imperatoris auctoritate; a Par.1.c.24. quocirca moris erat his in rebus imperatoriæ majestatis implorare præsidium: ideo [a] Cyrillus Juvenalem Hierosolymorum episcopum monet, serio cum Imperatore agendum esse, ut ad Nestorianos fluctus, quibus agitabatur orbis terrarum, sedandos suam opem potestatemque b Par.1.c.12. conferret. Scribit & [b] Constantinopolitanis, qui cum ipso sentiebant, si Nestorius amicorum monitis non acquiescat, rem ad concilii tribunal oportere deduci. Quibus literis, & quotidianis quibus a Nestorio vexabantur injuriis, commoti Basilius diaconus & universus monachorum ordo, qui degebant Constantinopoli, enixe Theodosio [c] supplicarunt, ut ad c Par.1.c.29. restituendum ecclesiarum, quas Nestorius discindebat, nexum & pacem, ad synodum episcopos convocaret. Quibus rebus adductus Imperator Theodosius, ipsomet XIII. & Valentiniano III. coss. XIII. Kal. Decemb. per literas Cyrillo [d] ceterisque metropolitanis genera- d Par.1.c.30. & 31. le concilium, ad sequentis anni pentecosten Ephesi celebrandum, denunciat.

Eo statim post paschales ferias convolat Nestorius, magna populi frequentia stipatus. Paulo post, cum instaret solennitas pentecostes, e Balsam tit. 8. cap. 1. Niceph. lib. 14. cap. 34. adfuit & Cyrillus cultu apparatuque [e] pontificio, quippe Cælestini jussu, & apostolicæ sedis auctoritate synodo præfuturus. Quarto post pentecosten die Juvenalis [f] Hierosolymorum f Liberat. c. 5. episcopus advenit cum episcopis Palæstinis. Capreolus [g] vero Carthaginensis episcopus Besu- g Act. 1 circa med. in epist. Capreoli ad synodum lam diaconum misit, qui synodum doceret, ob Vandalicam feritatem ac barbariem, quæ tota grassabatur Africa, Africanis episcopis integrum non fuisse ut Ephesum proficiscerentur: Augustinum autem Hipponensem episcopum, priusquam Imperatoris epistolam, qua vocabatur ad synodum, accepisset, e vivis excessisse: quare non esse quod antistites ulli expectarentur ex Africa. Solum itaque opperiebantur Joannem Antiochenum cum ejus episcopis: qui non ob intervalla locorum, sed ut Nestorio (id enim Ephesina [h] synodus scripsit Cæ- h Act. 5. aliquanto post princ. lestino) morem gereret, plusquam hebdomadas duas ultra condictam diem moratus, tandem per duos metropolitanos suos, Apameensem & Hierapolitanum, Ephesinis patribus significavit, non esse diutius expectandum ipsum, nec synodum differendam.

Quapropter cum ea cunctatio esset episcopis, i Act 1. post med. & act. 5. paulo post princ. qui ducenti & [i] eo amplius jam convenerant molestissima, quod alii sumptuum premerentur inopia, alii gravibus ac periculosis morbis conflictarentur, alii interpretarentur tantam moram contumelia & contemptu synodi non carere; magna consensione decreverunt synodum auspicari, idque in æde beatæ Mariæ, decimo k Vinc. Lirinens. c. 42. Kalendas [k] Julias, Basso, & Antiocho coss. cum jam Ephesum advenissent illustres comites [l] duo, Iræneus & Candidianus, nihil sane l Par.1.c.24. de fidei causis cogniturі; sed Irenæus quidem amicitiæ tantum studio Nestorium secutus, nulla publica potestate; Candidianus autem cum Theodosii mandatis, ut synodi tuendæ promovendæque solicitudinem curamque pro imperio sustineret. Itaque perlectis in concilio

A Augustalibus literis, quibus ad synodum episcopos invitaverat, antequam disceptationis initium fieret, Nestorium, qui scelerum conscientia perterritus in medium prodire ausus non fuerat, accersendum curarunt, ut in synodo sacrilegia, quorum postulabatur, audiret, coramque dilueret. Abnuit [a] accersitus, spretoque concilii jussu omnem disputationem, contestatamque litem in Joannis [b] episcopi extrahebat adventum. Postera die secundo [c] ac tertio mittuntur episcopi qui illum synodi nomine convenirent: totam opperiuntur diem pro foribus, nihil præter convicia reportant: sed & a satellitibus, qui Nestorianam domum cinxerant, petulanter accepti pulsatique discedunt.

B Frustra tentatis [d] omnibus, quæ insanienti Nestorio mederi potuissent, itum est ad synodicam causæ dijudicationem. Itaque publice pronunciantur Nicænæ fidei symbolum, & Cyrilli ad Nestorium, & Nestorii ad Cyrillum literæ: tum conciones, epistolæ, libelli ac tractatus Nestorii: quæ omnia a Nicæna fide, sanctorumque patrum sententiis, quæ tunc quamplurimæ prolatæ sunt in medium, abhorrere judicata sunt: postremo producti nonnulli viri graves, qui de Nestorii adversus Christum ac deiparam virginem blasphemiis testimonium dixere. Quibus omnibus graviter & accurate perpensis, ab episcopatu, sacerdotumque consortio Nestorius dejicitur constantissima totius synodi C [e] sententia, episcoporum omnium subscriptionibus munita: quam statim solenni pompa præcones tota urbe circumtulere; nec voce tantum, sed affixis etiam publice syngraphis promulgarunt. Quin & [f] populus, qui ab ortu solis ad vesperam synodi judicium expectaverat avide, incredibili gratulatione persusus, collucentibus tædis ac funalibus domum deduxit episcopos, prætereuntibus thura & odores incendit, impiique hominis condemnationem acclamatione ac plausu faustissimo celebravit. Perscriptum [g] est continuo quidquid actum gestumque fuerat, imperatori: quæ synodi literæ, licet eas intercipere terra marique conaretur Candidianus comes Nestorio obsequens, perlatæ tamen D sunt. Quod ubi cognovit beatus [h] Dalmatius, admirabili vir sanctitate, divinæ vocis admonitu egressus monasterium, in quo totos quadraginta octo annos ab omni hominum consuetudine semotus delituerat, longo archimandritarum monachorumque ordine inter gratulantium cantus & psalmos ad palatium contendit, ut quid in sacrosancta synodo decretum esset, ab Imperatore perdisceret. Accurrerunt etiam anachoretæ cum facibus & hymnis, magnaque populi frequentia. Quibus omnibus audientibus Ephesiorum patrum literæ in S. Mocii basilica perlectæ sunt, singulari omnium voluptate, conclamante populo, anathema Nestorio.

E Hanc Nestorii condemnationem apostolicæ sedis [i] legati, qui post latam sententiam advenere, cum acta synodi recognovissent diligenter, suo etiam suffragio, & chirographo munierunt. At vero Joannes Antiochenus, * qui cum episcopis suis, post damnatum eumdem Nestorium, ante legatorum adventum Ephesum accesserat, Candidiani [k] comitis suasu doloque deceptus, indignissime se ferre palam professus est, non habita absentis ratione, seque inconsulto damnatum Nestorium, & Cyrilli anathematismos, de quibus perperam sentiebat, om-

omnium sententiis fuisse approbatos. Itaque velut ulturus injuriam, secessione facta, conjunctisque cum Nestorio viribus, quoddam seorsim conciliabulum, cui & œcumenicæ synodi nomen arrogabat, coegit ex triginta [a] circiter episcopis, seu potius perditissima atque infima episcoporum fæce: quippe quorum alii extorres erant ac vagi, alios gravibus de causis ipsorum metropolitani abdicarant episcopatu: alios ob hæreses suis e finibus ejecerant Thessali; alii demum Pelagii errores sequebantur. Hac hominum colluvie fretus Joannes, primum Theodoreti Cyrensis opera duodecim [b] Cyrilli anathematismos, seu capita confutavit: deinde Cyrillo ac Memnoni Ephesino episcopo, viris ætate ac morum integritate gravissimis, falso ipsos cum Apollinare sentire objiciens, indicta causa episcopalem honorem ac nomen abstulit, reliquos autem, qui synodo interfuerant, injuste piorum communione privavit: statimque scripsit Imperatori, Cyrillo ac Memnoni episcopalem dignitatem legitimis judicum suffragiis ademptam fuisse. Quarum rerum indignitate commoti patres Ephesinæ synodi, acceptis supplicibus [c] libellis, quos pro se Cyrillus ac Memnon obtulerant, trium episcoporum legatione Joannem monent, ut in synodum veniat, rationem eorum quæ in Cyrillum, in Memnonem, & reliquos per summam injuriam constituerat, redditurus. Hærere Joannes, aversari, trepidare; & militum potius coronæ, quam causæ confisus, abnuit quo jubebatur, accedere. Quocirca sacrosancta synodus illum [d] cum sociis, qui pessime Cælestium ac Pelagium olebant, anathemate atque episcopatus abdicatione multat: Cyrillum, Memnonem, ac reliquos contra fas ac jus omne damnatos esse pronunciat, Cælestinumque per literas de his omnibus certiorem facit, & Joannis exauctorationem apostolicæ sedis reservat arbitrio. Verum Theodosius, Joannis atque orientalium deceptus literis, Nestorium, Cyrillum, & Memnonem legitime damnatos credidit, ac Joannem comitem ad synodum misit, qui eosdem in [e] custodiam tradi jussit. Mirum est quantum mœroris calamitas Cyrilli & Memnonis attulerit cum Constantinopolitano clero, tum sacrosanctæ synodo, quæ continuo episcopos [f] octo legatos Constantinopolim misit, qui rerum gestarum omnium ordinem coram exponerent Imperatori. Is vero auditis [g] concilii actis, ea recipit venerabundus, Cyrillum ac Memnonem liberat, exilium [h] imperat Nestorio, ac pro eo alium in Constantinopolitana sede [i] jubet suffici per episcopos, qui Constantinopolim convenerant. Qui difficilem sane ingressi deliberationem, Maximianum [k] denique creant episcopum, notissimæ pietatis virum: cujus electionem cum Cælestinus [l] a synodo & Theodosio per legatos & literas accepisset, summa lætitia comprobavit.

Verum, quia Joannes simultatem, quam cum Cyrillo exercuerat Ephesi, nondum abjecerat ex animo, Antiochena & Alexandrina ecclesiæ suos antistites secutæ inter se vehementer dissidebant, non sine magno piorum dolore, offensione populorum & Nestorianorum voluptate, idque toto pene triennio post solutam synodum: latiusque manasset hoc malum, nisi Imperatoris singulari vigilantia, incensoque rectæ fidei studio repressum fuisset. Quare per Aristolaum [m] tribunum ac notarium religiosissimis monitis ac severissimo jussu Joannem adigit, ut positis dissidiis reconciliaretur Cyrillo, & acta Ephesinæ synodi sua suorumque subscriptionibus comprobaret. Cujus rei gratia Paulus Emisenus [a] episcopus a Joanne missus Alexandriam, venit ad Cyrillum, accurateque recognito Nestorianæ controversiæ statu, cum omnia, recte atque ordine gesta fuisse comperisset, Joannis & Antiochenæ [b] ecclesiæ nomine, Nestorii & damnat hæresim, & approbat exauctorationem; Maximiani confirmat electionem, duorumque illustrium antistitum, & ecclesiarum communionem ac pacem redintegrat, atque horum omnium ratio reddita est Sixto [c] tertio, qui eo tempore, mortuo Cælestino, Romanam ecclesiam administrabat. Neque his contenta pietas Imperatoris ad majorem adhuc tam infandæ hæreseos execrationem, Nestorii nomen Augustali lege [d] damnavit; sanxitque, ut ejus sectatores non Nestoriani, sed Simoniani [e] nominarentur. Bonorum adhuc publicatione proposita, a Nestorii libris sive legendis, sive habendis, sive describendis deterruit universos. Illum vero deportari jussit [f] Oasim, quæ & Ibis dicitur, oppidum in Lybiæ desertis: quod cum Nomadum, seu Blemmyum incursione vastatum esset, dimissus a barbaris Nestorius Thebaidem venit ad civitatem Panos: inde migrare jussus est ad Elephantinam, quæ ultra Thebæorum fines erat: & licet variis huc illuc exiliis circumactus, nihilo tamen melior in tot ærumnis effectus, in Christum dominum & deiparam virginem, quocumque iret, maledicta vomere non desinebat. Sed magno divinæ ultionis ostento, vermes, qui ex ore [g] impuri hominis eruperant, blasphemantis linguam depascebantur, donec ad longe graviora supplicia migraturus funestum diem objit, vel ad terram [h] elisus, vel absumptus [i] amentia, vel specu terræ [k] dehiscentis absorptus.

Ephesinum autem concilium jure optimo inter œcumenicas synodos legitime indictas approbatasque numeratum semper est. Nam primum fuit episcoporum ex omnibus [l] regnis conventu celebratum, & Cælestini Romani Pontificis auctoritate coactum. Deinde quæ de recta fide adversus Nestorium sanxit ab eodem Cælestino non approbata modo, sed præscripta etiam fuere. Nam postquam Cyrilli Nestoriique literas ac libellos accepit, Romanam synodum habuit, ut Cyrillus [m] & Alexandrini patres testantur in epistola ad Nestorium, & iterum Cyrillus in epistola [n] ad Joannem Antiochenum: in qua synodo (ut supra breviter indicatum est) cum fidei quæstionem, quæ inter Cyrillum & Nestorium vertebatur, ad apostolici judicii normam Cælestinus exegisset, adversus impii Nestorii dogma, ut ecclesiæ, apostolicis traditionibus, divinisque scripturis adversum pontificiam tulit sententiam, quam Cyrillo mandavit exequendam, ut ipsemet Pontifex auctor est in epistolis suis ad eumdem [o] Cyrillum ad Nestorium, ad populum clerumque Constantinopolitanum, & ad Joannem Antiochenum. Id quod etiam Juvenalis Hierosolymorum, clarius vero Firmus Cæsareæ Cappadociæ episcopus tota audiente synodo affirmat his verbis: *Sacra & apostolica Cælestini sanctissimi sacratissimique sedes literas quas pridem ad Cyrillum Alexandrinum & Juvenalem Hierosolymitanum, & Rufum Thessalonicensem, sanctissimos sacratissimosque episcopos, nec non ad sanctas Constantinopolis & Antiochiæ ecclesias misit, certam de præ-*

a Par. 3. c. 24. & 25.
b Liber. c. 8.
c Par. 3. c. 37. & 38.
d l. damnato C de hæret.
e l. 67. tit. 5. lib. 16. in C. Theod. & lib. 3. de sum. Trinit. & fid. cath.
f Evahr. l. 1. cap. 7.
g Evagr. ib. Cedren. in Theodosio jun. Niceph. l. 14. c. 36.
h Evagr. ubi supra.
i Theod. l. 4. hæret. fab. c. de Nestorio.
k Niceph. ubi supra.
l Act. 3 ante med. & Act. 5. in epist. syn. ad Cælest. & alibi.
m Par. 1. c. 26.
n Par. 1. c. 21.
o Par. 1. c. 15. 18. & seqq.
Act. 2. prope fin.

præſenti negotio ſententiam regulamque præſcripſit; quam nos proinde ſecuti, forma canonum diligenter ubique obſervata, canonicum apoſtolicumque judicium in illum exercuimus. In epiſtola [a] quoque, qua Epheſina ſynodus Imperatoribus exponit quæcumque contra Neſtorium geſſerat, ita ſcribit: *Hujus rei cauſa ipſum a ſacerdotio, perverſæque doctrinæ cathedra ſemovimus, canoniceque exauctoravimus; Cæleſtinum ſanctiſſimum, Deoque dilectiſſimum urbis Romanæ epiſcopum dignis præconiis extollentes, qui ante noſtram ſententiam hæretica illius dogmata condemnarat, noſque in ferenda contra Neſtorium ſententia anteverterat*. Et iterum in altera ad eoſdem Auguſtos [b] epiſtola: *Nam etſi*, inquit, *ingens itineris intercapedo univerſam illam ſanctorum epiſcoporum multitudinem ad nos pervenire probibuerit; attamen illis in locis ſimul coacti, Cæleſtino ſanctiſſimo piiſſimoque Romanæ urbis epiſcopo præſente, & præſidente, noſtram de fide ſententiam ſummo conſenſu prædicarunt, eoſque qui diverſa ſentiunt, ab omni prorſus ſacerdotii ſorte graduque alienos cenſendos eſſe definiverunt. Et hanc quidem ſuam, ſuorumque ſententiam, antequam ulla omnino ſynodus Epheſi conveniret, Cæleſtinus ſanctiſſimus magnæ Romæ epiſcopus per literas ſuas indicaverat, Cyrilloque ſanctiſſimo, Deoque dilectiſſimo Alexandrinorum epiſcopo ut ſuas hac in parte vices ſubiens, Romæ definita perficeret, commiſerat. Verum his non contentus, eadem hæc aliis denuo literis ſacræ ſynodo, quam veſtra dominatio in Epheſiorum metropoli convenire præcepit, nunc iterum inculcavit. Miſit autem haſce literas per Arcadium & Projectum ſanctiſſimos epiſcopos, & Philippum religioſiſſimum presbyterum, qui Cæleſtini ſanctiſſimi Deoque dilectiſſimi magnæ urbis Romæ epiſcopi perſonam hic ſuſtinet. Quia ergo viri iſti totius occidentalis eccleſiæ ſententia noſtræ huic ſynodo coram per literas expoſuerunt, judiciumque de fide noſtra & pietate noſtro per omnia conſonum ediderunt, & eadem omnino tum per literas, tum per ea quæ in mandatis acceperant (quæ majoris lucis cauſa nobis quoque aperuere) quæ nos decreverunt, publiceque depoſuerunt; propterea non potuimus, quod res poſtulabat, hoc eſt, illum quem illi nobiſcum communem habent fidei ſenſum, ad majeſtatem veſtram non referre*. Id quod etiam manifeſto apparet ex ipſius ſynodi [c] adverſus Neſtorium

[a] Act. 1. longe poſt med.

[b] Act. 3. prope fin.

[c] Act. 1. circa med.

A ſententia. Quin & ipſi Apoſtolicæ ſedis legati ſynodum ingreſſi, ſacrum patrum conſeſſum affati ſunt [a] his verbis: *Dudum ante ſanctiſſimus beatiſſimuſque pater noſter Cæleſtinus ſedis apoſtolicæ epiſcopus, ea per epiſtolam ad Cyrillum piiſſimum eccleſiæ Alexandrinæ epiſcopum de præſenti hac cauſa & controverſia præſcripſit, definivitque quæ par fuit; quæ literæ ſacro veſtro cœtui haud dubii jam pridem ſunt exhibitæ. Idem nunc alios rurſum ad corroborandam fidei catholicæ doctrinam ad veſtram pietatem per literas nos miſit*. Et paulo poſt, illos ad ſynodum veniſſe, ut executores [b] ſententiæ contra Neſtorium, quam a Cæleſtino acceperant in mandatis, non modo ipſimet legati Arcadius, Projectus & Phi-
B lippus, ſed etiam Cyrillus Alexandrinus ſynodo declararunt. Quoniam igitur Pontifex legatis ſuis diſerte tradiderat quæ per ſynodum cuperet definiri, idcirco in epiſtola ad Epheſinam ſynodum [c] profitetur cum plena ſe poteſtate miſiſſe legatos, qui ſuo nomine Concilii acta confirmarent, & ad extremum hæc ſubjicit: *Quæ vero decreveritis, ea pro omnium eccleſiarum tranquillitate habeantur definita decretaque*. Tametſi Epheſii patres, ut veterem eccleſiæ conſuetudinem retinerent, quidquid ab ipſis actum decretumque fuerat, poſtmodum per ſynodicam epiſtolam [d] expoſuere Cæleſtino, ejuſque arbitrio reſervarunt ultimam adverſus Joannem Antiochenum ſententiam: addiderunt
C etiam, recipere ſe Romanæ eccleſiæ decreta adverſus Cæleſtium & Pelagium quæ ſynodo miſerat Cæleſtinus. His etiam addere poſſumus, eumdem Cæleſtinum, cum ex ſynodi, & Theodoſii literis Neſtorii depoſitionem & Maximiani electionem intellexiſſet, ſumma illam lætitia & congratulatione confirmaſſe. Ad hæc Sixtus tertius, qui ſucceſſerat Cæleſtino, omnia Epheſinæ ſynodi geſta confirmavit, auctore Cyrillo in epiſtola ad Acacium [e] Melitinenſem epiſcopum. Generalia demum concilia, quæ deinceps ſecuta ſunt, præſertim Chalcedonenſe quartum, quintumque Conſtantinopolitanum, approbationem venerationemque, qua Epheſinam ſynodum proſequebantur, variis actionibus teſtatiſſimam
D reliquere: ut mirum non ſit, ſi eamdem inter illas quatuor B. Gregorius [f] numerarit, quibus ut quatuor evangeliis honorem cenſuit deferendum.

ANNO CHRISTI 431.

COLLECTIO EORUM QUÆ CONCILIUM EPHESINUM ANTECESSERUNT.[1]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὁμιλία Πρόκλου * ἐπισκόπου Κυζίκου, λεχθεῖσα καθεζομένου Νεστορίου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος Μαρία, καὶ ὅτι ὁ τεχθεὶς οὔτε Θεὸς γυμνὸς, οὔτε ἄνθρωπος ψιλὸς, ἀλλ' Ἐμμανουὴλ τυγχάνει, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἀσυγχύτως καὶ ἀμεταβλήτως ὑπάρχων.

α'.

ΠΑΡΘΕΝΙΚΗ πανήγυρις σήμερον τὴν γλῶτταν *, ἀδελφοὶ, πρὸς εὐφημίαν καλεῖ· καὶ ἡ παροῦσα ἑορτὴ τοῖς συνελθοῦσιν ὠφελείας γίνεται πρόξενος. καὶ μάλα εἰκότως. ἁγνείας γὰρ ἔχει ὑπόθεσιν, καὶ τοῦ * γένους τῶν γυναικῶν καύχημα τὸ τελούμενον· καὶ δόξα τοῦ θήλεος, διὰ τὴν ἐν καιρῷ μητέρα καὶ παρθένον. ἐπέραστος αὕτη * καὶ ἐξαίσιος ἡ συνόδος· ἰδοὺ γὰρ γῆ καὶ θάλαττα * δορυφορεῖ τῇ παρθένῳ· ἡ μὲν τὰ νῶτα ταῖς ὁλκάσι γαληνῶς * ἐφαπλώσασα, ἡ δὲ τὰ ἴχνη τῶν βαδιζόντων ἀκωλύτως παραπέμπουσα. σκιρτάτω ἡ φύσις, * καὶ γυναῖκες τιμῶνται. χορευέτω ἡ ἀνθρωπότης, καὶ παρθένοι δοξάζονται. ὅπου γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. συνεκάλεσε μὲν ἡμᾶς ἐνταῦθα ἡ ἁγία καὶ θεοτόκος παρθένος Μαρία, τὸ ἀμόλυντον τῆς παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς τοῦ δευτέρου Ἀδὰμ παράδεισος, τὸ ἐργαστήριον τῆς * ἑνώσεως τῶν φύσεων, ἡ πανήγυρις τοῦ σωτηρίου συναλλάγματος, ἡ παστὰς ἐν ᾗ ὁ λόγος ἐνυμφεύσατο τὴν σάρκα, ἡ * ἔμψυχος τῆς φύσεως βάτος, ἣν τὸ τῆς θείας ὠδῖνος πῦρ οὐ * κατέκαυσεν· ἡ ὄντως κούφη νεφέλη, ἡ τὸν ἐπὶ χερουβὶμ μετὰ σώματος βαστάσασα· ὁ τοῦ ἐξ οὐρανῶν ὑετοῦ καθαρώτατος πόκος, ἐξ οὗ ὁ ποιμὴν τὸ πρόβατον ἐνεδύσατο· ἡ δούλη καὶ μήτηρ, ἡ παρθένος καὶ οὐρανὸς, ἡ μόνη Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους γέφυρα, ὁ φρικτὸς τῆς οἰκονομίας ἱστὸς *, ἐν ᾧ ἀῤῥήτως ὑφάνθη τῆς * ἑνώσεως χιτών· οὗπερ ἱστουργὸς

A CAPUT I.

Homilia Procli episcopi Cyzici, habita sedente Nestorio in magna ecclesia Constantinopolis, in incarnationem domini nostri Jesu Christi, quod deipara sit beata virgo Maria, & ex ea natus neque Deus tantum, neque purus homo, sed Emmanuel, inconfuse & incommutabiliter Deus & homo.

I.

B Virginea [a] panegyris, frequensque ac celebris hic conventus, fratres, festa hac luce linguam ad laudem provocat; præsensque solennitas præsenti cœtui utilitatis rationem optimo jure conciliat: continet enim castimoniæ sanctitatisque materiam, justamque fœminei generis gloriationem: neque enim vulgaris muliebri sexui per virginem & matrem in tempore accessit gloria. Desiderabilis sane, planeque inaudita est hæc virginis & matris copula. Ecce enim & terra & mare virginem honorant, & obsequii causa tanquam satellites stipantur; hoc quidem mitia navigantibus dorsa substernens, illa vero viatorum vestigia inoffense dirigens. C Exultet natura; honorantur fœminæ: choros humana ducat natura, & carmina cantet; glorificantur virgines. *Ubi enim abundavit delictum, superabundavit & gratia.* Roman. 5. v. 20. Sacra deipara Maria in unum nos coegit. Hæc illibatæ virginitatis purus ille thesaurus, decusque & ornamentum: hæc spiritalis secundi Adami paradisus: hæc unitarum inter se naturarum officina: hæc salutaris reconciliationis panegyris: hæc thalamus, in quo Verbum humanam carnem sibi desponsavit: hæc animatus naturæ rubus, quem divini partus ignis non combussit: Exod. 3. hæc vere levis illa nubes, quæ super cherubim sedentem in corpore suo gestavit: Isai. 19. hæc vellus mundissimum D cœlesti pluvia madens, ex quo pastor ovem induit: Judic. 6. hæc ancilla est & mater, virgo & cœlum: hæc sola pons est, per quem Deus ad

[a] Tres aliæ hujus encomii interpretationes vidimus: veterem a Dionysio, ut creditur, Exiguo elaboratam, Theodori Peltani atque Vincentii Riccardi; sunt & aliæ forte plures.

1 Ex Græcis Collectionibus hic titulus est. Τόμος πρῶτος περιέχων τὰ πρὸ τῆς Συνόδου. Isidorus Mercator hanc habet præfationem. *Incipit Synodus Ephesina prima ducentorum Episcoporum, habita adversus Nestorium Constantinopolitanum Episcopum, qui purum hominem ex Sancta Virgine Maria natum asseruit: ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Christum in Verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque sejunctim alterum Filium Dei, alterum hominis prædicaret. Convenit autem hæc Synodus Theodosio juniore XIII. & Valentiniano III. Consulibus, æra CDLXVIII. Cui Synodo præsedit beatissimus quondam Cyrillus Alexandriæ Episcopus, qui cum omni Concilio ad eumdem Nestorium hæc Synodalia decreta transmisit: Epistola Concilii Ephesini ad Nestorium: Religioso & Deo amabili consacerdoti Nestorio Cyrillus, vel quicumque sunt apud Ephesi Synodum, Cum salvator noster aperte pronunciet &c.* Ipsa est epistola Cyrilli ac Synodi ipsius, quæ inferius exhibetur cap. 26. par. 1. addita post anathematismos parte maxima Epistolæ alterius ejusdem Cyrilli, quæ infra par. 1. cap. 8. dabitur. Et in fine subjicit Mercator: *Explicit Concilium Ephesinum*; nec plura omnino de eo Concilio habet; ut adnotavit Harduinus. Græce primum hujus Concilii Acta, teste Fabricio bibl. Græc. tom. XI. viderunt lucem A. 1591. fol. apud Commelin. & Latine ex Theodori Peltani versione Ingolstad. 1576. 4. & apud Commel. 1604. fol. quam servarunt, qui Græco-latina acta dedere Romani, Binius, Regia editio, & Labbeus.

ad homines descendit: hæc admirandæ illius œconomiæ tela [a], in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius unionis tunica confecta est, cujus quidem textor extitit Spiritus sanctus; netrix, virtus ex alto obumbrans; lana, vetusta Adami pellis; trama, impolluta virginis caro; radius textorius, immensa gestantis gratia; artifex, verbum per auditum illapsum. Quis vidit, quis audivit talia? Incircumscriptus Deus uterum inhabitat; quem cœli non capiunt, venter non coangustavit virginis.

a ex qtà.

Luc. 1. v. 35.

A μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔριθος δὲ, ἡ ἐξ ὕψους ἐπισκιάσασα δύναμις· ἔριον δὲ, τὸ ἀρχαῖον τοῦ Ἀδὰμ κώδιον· κρόκη δὲ, ἡ ἐκ παρθένου ἀμόλυντος σάρξ· κερκὶς δὲ, ἡ ἀμέτρητος τοῦ φορέσαντος χάρις· τεχνίτης, ὁ δι᾽* ἀκοῆς εἰσπηδήσας λόγος. τίς εἶδε, τίς ἤκουσεν, ὅτι μήτραν ὁ Θεὸς ἀπεριγράπτως ᾤκησεν; καὶ ὃν οὐρανὸς οὐκ ἐχώρησε, γαστὴρ τῆς παρθένου οὐκ ἐστενοχώρησεν.

* ὑπακοῆς

II.

Attamen qui ex virgine nascitur, nec solum Deus est, nec purus rursum homo: idemque natus, mulierem, quæ peccati quondam janua extiterat, salutis ostium reddidit. Nam ubi serpens per inobedientiam virus suum infuderat, ibi verbum per obedientiam ingressum, vivum sibi templum exædificavit; unde peccator Cain primus emersit, inde generis nostri assertor Christus sine semine prodiit. Clemens Deus ex muliere nasci non erubuit: quod enim agebatur, vita erat. Nullam inde ille contrahit labem, quod intra viscera, quæ citra omnem dedecoris notam condiderat, inhabitat. Quod si ea quæ genuit, virgo non permansit; neque is qui natus est aliud quam purus homo extitit: atque ita partus ille nihil admiratione dignum habebit. Quod si illa etiam post partum virginitatem illæsam retinuit, is citra omnem controversiam arcano modo ex ea ortus est, quem, cum per clausas januas ingressus esset, apostolus Thomas in gemina natura subsistentem agnovit, agnitumque non absque ingenti stupore hujuscemodi voce compellavit: *Dominus meus, & Deus meus*:

Genes. 3.

Gens. 4.

Joan. c. 20. v. 28.

β'.

B Ἀλλ᾽ ἐκ γυναικὸς ἐγεννήθη Θεὸς οὐ γυμνὸς, καὶ ἄνθρωπος οὐ ψιλός. καὶ πύλην σωτηρίας ὁ τεχθεὶς τὴν πάλαι τῆς ἁμαρτίας ἔδειξε θύραν. ὅπου γὰρ ὁ ὄφις διὰ τῆς παρακοῆς τὸν ἰὸν* ἐνέχεεν, ἐκεῖ ὁ λόγος διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰσελθὼν, τὸν ναὸν ἐζωοπλάστησεν. ὅθεν ὁ πρῶτος τῆς ἁμαρτίας Καῒν προέκυψεν, ἐκεῖθεν ὁ τοῦ γένους λυτρωτὴς Χριστὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν. οὐκ ᾐσχύνθη ὁ φιλάνθρωπος τὴν ἐκ γυναικὸς ὠδῖνα· ζωὴ γὰρ ἦν τὸ πραγματευόμενον. οὐκ* ἐμιάνθη οἰκήσας μόρια, ἅπερ αὐτὸς ἀνυβρίστως ἐδημιούργησεν. εἰ μὴ παρθένος ἔμεινεν ἡ μήτηρ, ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ τεχθεὶς, καὶ οὐ παράδοξος ὁ τόκος. εἰ δὲ καὶ μετὰ C τόκον ἔμεινε παρθένος*, ἐκεῖνος ἀφράστως ἐγεννήθη, ὁ καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ἀκωλύτως εἰσελθὼν, οὗ τὴν συζυγίαν τῶν φύσεων ὁ Θωμᾶς ἀνακέκραγε λέγων· ὁ κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου.

* ἐξι…

* ἐμ…

* πῶς οὐ Θεὸς … μυστηρίο… ἀφρα…

III.

Ne igitur, o homo, partum hunc erubescendum censeas. Hic enim solus salutis [a] antidotum nobis attulit. Nam si ex muliere natus non esset, mortem utique non oppetivisset. Quod si mortuus non esset, neque illum quoque *per mortem destruxisset, qui mortis habebat imperium, hoc est, diabolum*. Porro autem, ut architecto nullam maculam aspergit, si domum, quam forte extruxerat, incoluerit: neque lutum figulum inficit, dum vasculum quod finxerat, ex eo refingit: ita ex utero virgineo prodiisse, purissimum illud numen nihil quidquam polluit. Quam enim citra ullam sui labem formaverat, ex hac quoque, nulla macula contracta, processit. O venter, in quo communis libertatis syngrapha confecta est: o utere, in quo arma adversus mortem fabrefacta sunt: o arvum, ex quo naturæ colonus sine semine exortus est; o templum, in quo Deus sacerdos factus est, naturam non demutans, sed eum, *qui est sacerdos secundum ordinem Melchisedec*, induens nostri misericordia. Verbum caro factum est, etsi Judæi domino id asseveranti non credant: Deus hominis formam induit, tametsi Gentes miraculum hoc subsannent. Unde Apostolus: *Prædicamus Christum, Judæis quidem*

a causam, occasionem.

Hebr. c. 2. v. 14.

Psal. 109.

1. Cor. 1. v. 28.

γ'.

Μὴ ἐπαισχυνθῇς τὴν ὠδῖνα ὦ ἄνθρωπε. αὕτη D γὰρ ἡμῖν γέγονε σωτηρίας ἀφορμή. εἰ μὴ γὰρ ἐκ γυναικὸς ἐγεννήθη, οὐκ ἂν ἀπέθανεν. εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐκ ἂν διὰ τοῦ θανάτου κατήργησε τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον. οὐχ ὕβρις ἀρχιτέκτονι, μεῖναι* ἐφ᾽ οἷς ᾠκοδόμησεν· οὐ μιαίνει πηλὸς τὸν κεραμέα, ἀνακαινίζοντα ὅπερ ἔπλασε σκεῦος· οὕτως οὐδὲ μιαίνει τὸν ἄχραντον Θεὸν, τὸ ἐκ παρθενικῆς γαστρὸς προελθεῖν. ἣν καὶ πλάσσων οὐκ ἐμολύνθη, διὰ ταύτης προελθὼν οὐκ ἐμιάνθη. ὦ γαστὴρ, ἐν ᾗ τὸ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας γραμματεῖον συνετάγη. ὦ κοιλία, ἐν ᾗ τὸ κατὰ τοῦ θανάτου ὅπλον ἐχαλκεύθη. ὦ ἄρουρα, ἐν ᾗ ὁ τῆς φύσεως γεωργὸς E *ἀσπόρως ἐβλάστησεν. ὦ ναὸς, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς γέγονεν ἱερεὺς· οὐ τὴν φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τὸν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ* δι᾽ οἶκτον ἐνδυσάμενος. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, κἂν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπιστῶσιν εἰπόντι τῷ κυρίῳ. ὁ Θεὸς μορφὴν ἀνθρώπου ἐφόρεσε, κἂν οἱ Ἕλληνες κωμῳδῶσι τὸ θαῦμα· διὰ γὰρ τοῦτο, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, ὁ Παῦλος βοᾷ. τοῦ γὰρ μυστηρίου τὴν δύναμιν οὐκ ἔγνωσαν, ἐπειδὴ ὑπὲρ λόγον τὸ θαῦμα. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν

τὸν

* ἐν οἷς Segu…

* τὴ…

* κἀ…

τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσαύρωσαν. εἰ μὴ γὰρ ὁ λόγος ᾤκησε γαστέρα, ἐκ ἂν ἐκαθέσθη ἡ σὰρξ ἐπὶ τῷ ἁγίῳ θρόνῳ. εἰ τῷ Θεῷ ὕβρις εἰς μήτραν ἣν ἔπλασεν εἰσελθεῖν, ἄρα καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὕβρις ἀνθρώπῳ διακονεῖν.

A *scandalum, Gentibus vero stultitiam*: quandoquidem mysterii hujus vim, ut quod omnem humanam rationem excedat, non cognoverunt. *Si enim cognovissent, nunquam gloriæ dominum crucifixissent*. 1. Cor. 2. v. 3. Si verbum uterum non inhabitasset, neque caro quoque illius sacrum illum thronum occupasset. Quod si ignominiosum est Deo in uterum, quem ipse formarat, illabi; erit ergo & angelis quoque probrosum homini ministrare.

δ'.

Ὃ * οὖν κατὰ φύσιν ἀπαθὴς, γέγονε δι' οἶκτον πολυπαθής. ὐκ ἐκ προκοπῆς γέγονε Θεὸς ὁ Χριστὸς, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ * δι' οἶκτον γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς πιστεύομεν. ὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ Θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν. τὴν οἰκείαν δούλην ἐπεγράψατο μητέρα, ὁ κατ' ἐσίαν ἀμήτωρ, καὶ κατ' οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς ἀπάτωρ. ἐπεὶ πῶς ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ καὶ ἀπάτωρ κατὰ τὸν Παῦλον; εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος. ὐκ ἀμήτωρ· ἔχει γὰρ μητέρα. εἰ γυμνὸς Θεὸς, ὐκ ἀπάτωρ· ἔχει γὰρ πατέρα. νῦν δὲ ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ μὲν, ὡς πλάστης· ἀπάτωρ δὲ. ὡς * πλάσμα.

IV.

Qui itaque secundum propriam naturam impatibilis est, is propter meram erga nos B misericordiam pluribus perpessionibus obnoxius factus est. Neque Christus per succedentia virtutum incrementa factus est Deus, absit: verum, ut fides nostra prædicat, Deus misericordia permotus, factus est homo. Neque hominem deificatum prædicamus, sed Deum incarnatum confitemur: siquidem qui secundum propriam naturam matrem nescit, nullumque secundum carnis dispen- Hebr. 7. sationem patrem in terra agnoscit, is propriam ancillam sibi in matrem adscivit. Nam quomodo juxta Paulum sine patre & matre est? Si enim purus homo est, utique non sine matre est. Matrem enim habet. Rursum si purus Deus est, haud dubie non est sine patre: habet enim patrem. Nunc C vero unus idemque sine matre est, ut rerum conditor est; sine patre rursum est, ut homo est.

ε'.

Αἰδέσθητι * κἂν τὴν προσηγορίαν τοῦ ἀρχαγγέλου. ὁ τὴν Μαριὰμ εὐαγγελισάμενος, Γαβριὴλ ἐλέγετο. τί δὲ ἑρμηνεύεται Γαβριήλ; μάθε ἀκούσας, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. ἐπεὶ οὖν ὁ παρ' αὐτοῦ εὐαγγελιζόμενος, Θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, προέλαβεν ἡ προσηγορία τὸ θαῦμα, ἵνα πιστώσηται τὴν οἰκονομίαν. μάθε τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας, καὶ δόξασον τὴν δύναμιν τοῦ σαρκωθέντος. * πολλὰ ὤφειλεν ἐξ ἁμαρτιῶν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἠπόρει πρὸς τὸ χρέος. διὰ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ πάντες * τὴν ἁμαρτίαν ἐχειρογράφησαν· δούλους ἡμᾶς κατεῖχεν ὁ διάβολος· τὰς ὠνὰς ἡμῶν προέφερε, * γραφῇ κεχρημένος τῷ πολυπαθεῖ ἡμῶν σώματι. εἱστήκει ὁ κακὸς τῶν παθῶν πλαστογράφος, ἐπισείων ἡμῖν τὸ χρέος, καὶ ἀπαιτῶν ἡμᾶς τὴν δίκην. ἔδει τοίνυν δυοῖν θάτερον, ἢ πᾶσιν ἐπαχθῆναι τὸν ἐκ τῆς καταδίκης θάνατον, ἐπειδὴ καὶ πάντες ἥμαρτον· ἢ τοιοῦτον δοθῆναι πρὸς ἀντίδοσιν τίμημα, ᾧ πᾶν ὑπῆρχε δικαίωμα πρὸς παραίτησιν. ἄνθρωπος μὲν οὖν σῶσαι οὐκ ἠδύνατο· ὑπέκειτο γὰρ τῷ χρέει τῆς ἁμαρτίας. ἄγγελος ἐξαγοράσασθαι τὴν ἀνθρωπότητα οὐκ ἴσχυεν· ἠπόρει γὰρ τοιούτου λύτρου. λοιπὸν οὖν ὁ ἀναμάρτητος Θεὸς ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων ἀποθανεῖν ὤφειλεν· αὕτη γὰρ ἐλείπετο μόνη τοῦ κακοῦ * ἡ λύσις.

V.

Moveat te vel ipsa nominis archangeli appellatio. Ille namque, qui lætum illud nuncium Mariæ detulit, Gabrielis nomen sortiebatur. Et quid, quæso, Gabriel inter- Luc. 1. pretatum sonat? audi & disce: idem utique sonat, quod Deus & homo. Quia ergo ille, quem annunciabat, Deus erat & homo, quo dispensationis mysterium persuadeat, rei miraculum nominis notione anticipat. Adventus causam disce, & incarnati virtutem laudibus evehe. Humana natura propter peccata multis obstricta debitis tenebatur; D neque quod debebat, ulla ratione dependere poterat. Per Adamum namque omnes peccato quasi chirographum dederamus, omnesque diabolus in servitutem redegerat. Etenim corpore nostro permultis passionibus subjecto, veluti charta usus, nostræ venditionis pretia ostentabat, passionumque malignus descriptor instabat, ob oculos nobis debitum ponens, ac nos universos ad supplicium condemnationemque deposcens. Erat itaque alterutrum duorum necessarium; aut ut omnes condemnati præcipites abirent in mortem: (omnes enim peccaverant) aut certe ut tale redemptionis pretium daretur, quod omnibus justitiæ numeris sufficeret ad liberationem. Atqui homo, quod peccati E debito subjaceret, salvare non poterat: angelus vero, quod tantum redemptionis pretium ipsi non suppeteret, humanum genus redimere nequibat. Supererat igitur, ut Deus pro omnium peccatis moreretur, qui nulli peccato obnoxius erat: nam unica hæc restabat mali solutio.

A

VI.

Ille itaque, qui universam naturam ex nihilo produxerat, cuique nulla ad erogandum facultas deest, vitam morti condemnationique addictis reperit tutissimam, mortisque solutionem decentissimam; dum nimirum ex virgine, modo quem solus ipse novit (nulla enim oratio miraculum hoc assequi valet) humanam naturam assumit, assumptamque in mortem contradit, & redimit per id, quod erat, juxta illud Pauli: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, peccatorumque remissionem.* (Ephes. 1. v. 7.) O rem stupendam! immortalitatem, quam ipse habebat, per suam mortem aliis conciliat. Ejusmodi nullus unquam fuit, nec est, nec erit, quam unus & solus ille, qui ex virgine natus est Deus simul & homo; non solum id pretium habens, quod reorum multitudini redimendæ par esset, sed ejusmodi, quod multis partibus excelleret. Nam ut Filius est, nulla variatione affectam cum Patre unionem retinet: ut vero rerum opifex, nullius virtutis indiget: ut autem misericors, immensa inexhaustaque misericordia atque sympathia pollentem se manifestavit: denique ut pontifex, dignissimus est qui apud patrem intercedat. Horum autem omnium nihil unquam simile, nihil æquale in alio quopiam comperias. Considera immensam illius benignitatem; ultro ad mortem condemnatus, mortem quæ crucifixoribus debebatur, destruxit; occisorumque iniquitatem in sceleratorum salutem convertit.

ϛʹ.

Τί οὖν; αὐτὸς ὁ πᾶσαν φύσιν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν, ᾧ μηδὲν πρὸς παροχὴν ἄπορον, ἐξεῦρε τοῖς κατακρίτοις ζωὴν ἀσφαλεστάτην, καὶ τῷ θανάτῳ λύσιν εὐπρεπεστάτην, καὶ γίνεται ἄνθρωπος ἐκ παρθένου, ὡς οἶδεν αὐτός· λόγος γὰρ ἑρμηνεῦσαι τὸ θαῦμα οὐ δύναται. καὶ ἀποθνήσκει ὃ ἐγένετο, καὶ λυτροῦται ὃ ὑπῆρχε, κατὰ τὸν λέγοντα Παῦλον· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων: ὢ τῶν μεγάλων πραγμάτων. ἄλλοις ἐπραγματεύσατο τὸ ἀθάνατον· αὐτὸς γὰρ ὑπῆρχεν ἀθάνατος. τοιοῦτος γὰρ ἄλλος κατ' οἰκονομίαν οὔτε γέγονεν, οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔσται ποτέ, ἢ μόνος ὁ ἐκ παρθένου τεχθεὶς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. οὐκ ἀντιταλαντεύουσαν μόνον ἔχων τὴν ἀξίαν τῷ πλήθει τῶν ὑποδίκων, ἀλλὰ καὶ πάσαις ψήφοις ὑπερέχουσαν· ἐν μὲν τῷ υἱὸς εἶναι, τὸ ἀπαράλλακτον σώζων πρὸς τὸν πατέρα· ἐν δὲ τῷ δημιουργὸς, τὸ τῆς δυνάμεως ἀπροσδεὲς ἔχων· ἐν δὲ τῷ * φιλοικτίρμονι, τὸ εἰς συμπάθειαν * ὑπέρβλητον ἐδημοσίευσεν· ἐν δὲ τῷ ἀρχιερεὺς, τὸ εἰς παράστασιν ἀξιόπιστον φέρων· ὧν οὐδὲν εὕροι τις ἂν ἐπ' οὐδενὶ ἶσον, ἢ παραπλήσιον πώποτε. ὅρα γὰρ αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. ἑκὼν κατακριθεὶς τὸν κατὰ τῶν σταυρωσάντων ἔλυσε θάνατον, καὶ * ἀνέστρεψε τὴν τῶν ἀποκτεινάντων ἀνομίαν εἰς τὴν τῶν ἀνομησάντων σωτηρίαν.

(Margin: ἐφεσ. 1. 7. — * φιλοικτίρμων. * ἀνυπέρβλητον. * ἀντιστρε.)

VII.

Posse itaque salvare, virium puri hominis non erat: nam ipse quoque salvatore egebat juxta illud Pauli: *Omnes*, inquit, *peccaverunt, & egent gloria Dei.* (Rom. 3. v. 23.) Quia vero peccatum peccatorem diabolo obstringebat, obstrictumque diabolus in mortem præcipitem agebat, res humanæ in summum discrimen adductæ cernebantur, nec ulla liberationis spes sese offerebat. Quare prophetæ, qui animarum medici destinati fuerant, concionabantur quidem, & incusabant: verum ubi inflictum vulnus humana industria majus esse animadvertebant, cœlestis medici opem implorabant: & hic quidem ajebat, *Inclina cœlos, & descende*: (Psal. 143. vers. 5.) alius, *Sana me domine, & sanabor*: (Jer. 17.) alius, *Excita potentiam tuam, & veni ad salvandum nos*: (Psal. 78. v. 3.) alius, *Numquid vere Deus habitabit inter homines?* (3. Reg. 8. vers. 27.) alius, *Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis*: (Psalm. 78. vers. 8.) alius, *Heu me, periit pius a terra, & non est inter homines qui æquitati studeat*: (Michæ. 7. vers. 2.) alius, *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina*: (Psal. 69.) alius, *Adhuc pusillum, & qui venturus est veniet, & non tardabit*: (Habac. 2. v. 3.) alius, *Erravi sicut ovis quæ periit; quære servum tuum domine sperantem in te*: (Psalm. 118.) alius, *Deus manifeste veniet, Deus noster & non silebit.* (Psalm. 49. vers. 3.) Ille igitur qui suapte natura rex est, humanam naturam tyrannide oppressam non despexit, neque permisit misericors Deus, ut perpetuo obligata diabolo teneretur: sed venit ille, qui semper præsens adest, pro-

ζʹ.

Ἀνθρώπου τοίνυν ψιλοῦ τὸ σῶσαι οὐκ ἦν· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδεῖτο τοῦ σώζοντος, κατὰ Παῦλον τὸν λέγοντα· ὅτι πάντες ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. καὶ τὰ ἑξῆς· ἐπειδὴ οὖν ἡ ἁμαρτία τὸν ταύτης ὑπεύθυνον τῷ διαβόλῳ προσῆγεν, ὁ διάβολος τοῦτον τῷ θανάτῳ παρέπεμπε· τοιγάρτοι ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ τὰ καθ' ἡμᾶς προῆγεν, καὶ ἐν ἀπόροις ἦν ἡ λύσις τοῦ θανάτου· οἱ πεμφθέντες ἰατροὶ κατηγόρουν. τί οὖν; ὡς εἶδον οἱ προφῆται μεῖζον τέχνης * ἀνθρώπου τὸ τραῦμα, τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐπεβόων ἰατρόν. καὶ ὁ μὲν ἔλεγε, κύριε κλῖνον οὐρανοὺς, καὶ κατάβηθι. ἄλλος, ἴασαί με κύριε, καὶ ἰαθήσομαι. ἕτερος, ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. ἄλλος, εἰ ὄντως * οἰκήσει ὁ Θεὸς μετὰ ἀνθρώπων; ἄλλος, ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου κύριε, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. ἕτερος, οἴμοι, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. ἄλλος, ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. ἄλλος, ὅσον ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ἄλλος, ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός· ζήτησον τὸν δοῦλόν σου τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ. ἄλλος, ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται. οὐ παρεῖδε τοίνυν τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην τυραννουμένην ὁ φύσει βασιλεὺς ὑπάρχων· οὐκ ἀφῆκεν εἰς τέλος εἶναι τῷ διαβόλῳ ὑπεύθυνον ὁ φιλοικτίρμων Θεός. ἀλλ' ἦλθεν ὁ ἀεὶ * παρὼν, καὶ

(Margin: πρὸς ῥω. 3. — * ἀνθρωπίνης. * ἔστως. * καὶ παι …)

καὶ κατέβαλε λύτρον τὸ ἴδιον αἷμα, καὶ ἔδωκεν ὑπὲρ τοῦ γένους, ἀντάλλαγμα τῷ θανάτῳ, ὃ ἐκ παρθένου ἐφόρεσε * σῶμα, καὶ ἐξηγοράσατο τὸν κόσμον ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, θανάτῳ τὸν θάνατον καταργήσας. καὶ βοᾷ Παῦλος. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου.

η'.

Ο' τοίνυν * ἀγοράσας ἡμᾶς, οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος, ὦ Ἰουδαῖε· ἡ γὰρ ἀνθρώπων φύσις τῇ ἁμαρτίᾳ δεδούλωτο. ἀλλ' οὔτε μὴν Θεὸς γυμνὸς ἀνθρωπότητος· σῶμα γὰρ εἶχεν ὦ Μανιχαῖε· εἰ μὴ γὰρ ἐνεδύσατο ἐμὲ, οὐκ ἂν ἔσωσεν ἐμέ. ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου ὁ ἀποφηνάμενος, τὸν κατάδικον ἐνεδύσατο. καὶ ἐκεῖ τὸ φρικτὸν γέγονε συνάλλαγμα, δοὺς γὰρ πνεῦμα, ἔλαβε σάρκα, ὁ αὐτὸς μετὰ τῆς παρθένου, καὶ ἐκ τῆς παρθένου. τὸ μὲν ἐπεσκίασεν, ὁ δὲ ἐσαρκώθη ἐξ αὐτῆς. εἰ ἄλλος ὁ Χριστὸς, καὶ ἄλλος ὁ Θεὸς λόγος, οὐκ * ἔτι τριὰς, ἀλλὰ τετράς· μὴ σχίσῃς τὸν τῆς οἰκονομίας χιτῶνα, τὸν ἄνωθεν ὑφαντόν. μὴ * μαθητευθῇς Ἀρείῳ. ἐκεῖνος γὰρ ἀσεβῶν τὴν οὐσίαν τέμνει. σὺ τὴν συνάφειαν μὴ μέριζε, ἵνα μὴ μερισθῇς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. τίς ἐπέφανεν, εἰπέ μοι, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις; ἄνθρωπος; καὶ πῶς *; οὐ γὰρ ἐν σκότει διῆγε; κατὰ Παῦλον τὸν λέγοντα. ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους· ἦμεν γάρ ποτε σκότος, κατὰ τὸ γεγραμμένον. τίς οὖν ἐπέφανε; Δαυὶδ σε διδάσκει, λέγων· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. εἰπὲ φανερῶς ὦ Δαυὶδ, ἀνάβοησον τῇ ἰσχύϊ, καὶ μὴ φείσῃ· ὡς σάλπιγγα ὕψωσον τὴν φωνήν σου, εἰπὲ τίς οὗτος; κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων· Θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. ὁ γὰρ λόγος σὰρξ ἐγένετο. συνῆλθον αἱ φύσεις, καὶ ἀσύγχυτος ἔμεινεν ἡ ἕνωσις.

θ'.

Η'λθε σῶσαι, ἀλλὰ ἐχρῆν καὶ παθεῖν. πῶς ἦν δυνατὸν * ἑκάτερα; ἄνθρωπος ψιλὸς σῶσαι οὐκ ἴσχυε. Θεὸς γυμνὸς παθεῖν οὐκ ἠδύνατο. τί οὖν; αὐτὸς ὢν Θεὸς ὁ Ἐμμανουὴλ, γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ ὃ μὲν ἦν, ἔσωσεν. ὃ δὲ γέγονεν, ἔπαθεν. διὰ τοῦτο ὡς εἶδεν ἡ ἐκκλησία στεφανώσασαν αὐτὸν ταῖς ἀκάνθαις τὴν συναγωγὴν * θρηνῳδοῦσα τὴν τόλμαν ἔλεγε· θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ ἐξέλθετε καὶ ἴδετε τὸν στέφανον, * ὃν ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. αὐτὸς γὰρ καὶ τὸν ἀκάνθινον ἐφόρεσε στέφανον, καὶ τὴν τῶν ἀκανθῶν ἔλυσεν ἀπόφασιν. ὁ αὐτὸς ἐν κόλποις πατρὸς, καὶ ἐν γαστρὶ παρθένου· ὁ αὐτὸς ἐν ἀγκάλαις μητρὸς, καὶ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. ὁ αὐτὸς ὑπ' ἀγγέλων προσεκυνεῖτο, καὶ τελώναις συνανεκλίνετο. τὰ σεραφὶμ οὐ προσέβλεπε, καὶ Πιλάτος ἠρώτα. ὁ δοῦλος ἐρράπιζε, καὶ ἡ κτίσις ἔφριττεν. ἐπὶ σταυροῦ ἐπήγνυτο, καὶ ὁ θρόνος τῆς δόξης οὐκ * ἐγεγύμνωτο. ἐν τάφῳ * κατεκλείετο, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐξέτεινεν ὡσεὶ δέρριν. ἐν νεκροῖς ἐλογίζετο, καὶ τὸν ᾅδην ἐσκύλευεν. ὧδε

A primumque sanguinem nostri causa in redemptionis pretium profundens, & carnem quam e virgine susceperat, in commutationem morti dedens, mundum a legis maledicto redemit, morteque mortem destruxit. Atque huc illud Pauli tendit: *Christus*, ait, *nos redemit de maledicto legis*. *Gal. 3. v. 13.*

VIII.

Qui itaque nos redemit, o Judæe, non purus est homo, humana enim natura peccati servitute oppressa tenebatur: sed neque tantum quoque Deus erat humana natura destitutus; corpus enim habebat, o Mani-B chæe, nisi enim me induisset, me non salvasset: verum in ventre virginis qui sententiam tulerat, ille me condemnationi obnoxium assumpsit. Ibi ergo admiranda commutatio intervenit: dato namque Spiritu accepit carnem; idem cum virgine, & ex virgine. Et Spiritus quidem obumbravit, *Luc. 1.* ille vero ex illa carnem induit. Si alius est Christus, & alius Dei Verbum, jam non trinitas in divinis erit, sed quaternitas. Noli dispensationis tunicam desuper contextam scindere: noli discipulus esse Arii. Il- *Joan. 19. v. 23.* le enim impie essentiam secat: tu noli dividere conjunctionem, ne dividaris a Deo. Sed dic, obsecro, ecquisnam apparuit iis, C *qui in tenebris & in umbra mortis sedebant?* *Luc. 1. v. 79.* homone? at quomodo homo in tenebris diversans prævaluit? nam juxta Pauli doctrinam, *de potestate tenebrarum nos eripuit*: *Coloss. 1. v. 13.* *Eramus enim aliquando tenebræ*, sicut scriptum est. Ecquis ergo ille, *qui apparuit nobis*? *Ephes. 5. v. 8.* David ad hoc tibi respondet. Scribit autem: *Benedictus qui venit in nomine domini*. *Psal. 117. v. 26.* At clarius dic David, quisnam sit ille; exclama quantum viribus potes, *nec cesses*: *Isai. 58.* *exalta quasi tuba vocem tuam, & edicito, quisnam ille sit*: *Dominus Deus*, inquit, *virtutum, Deus dominus, & illuxit nobis*: *Ver-* *Psal. 117. v. 27.* D *bum enim caro factum est*, duæque in unum *Joan. 1.* simul coierunt naturæ: at id citra ullam omnino confusionem.

IX.

Venit quidem ad salvandum, sed & pati *Luc. 24.* quoque illum oportuit. At quomodo utraque hæc fieri potuerunt? Homo purus salvare non poterat, Deus solus pati nequibat. Quid igitur? ipse Emmanuel Deus factus est homo; & id quidem quod erat, salvavit; quod vero factum est, passiones subiit. Unde cum ecclesia synagogam cerneret spinis illum coronantem, lugens tan-E tum facinus ajebat: *Filiæ Jerusalem exite, & videte coronam, qua coronavit eum mater* *Cant. 3. v. 11.* *sua*. Ipse etenim spineam coronam portavit, & spinarum sententiam evertit. Idem erat *Joan. 19.* in sinu Patris, & in utero virginis. Idem *Gen. 3.* detinebatur inter matris brachia, & ferebatur super ventorum pennas. Idem ab ange- *Joan. 1.* lis adorabatur, & cum publicanis mensæ ac- *Psal. 111.* *Matth. 9.* cumbebat. Cherubim aspicere non aude- *Ezech. 10.* bant, & Pilatus interrogabat. Servus cola- *Joan. 18.* phis cædebat, & rerum natura horrebat. *Matth. 27.* Crucifigebatur, & thronus gloriæ non deserebatur. In sepulchro concludebatur, & *Psalm. 103.* cœlum uti pellem extendebat. Inter mortuos

tuos reputabatur, & infernum despoliabat. Matth. 27. Hic ut deceptor calumniis afficiebatur, ibi ut sanctus glorificabatur. O mysterii magnitudinem! miracula video, & divinitatem prædico: cerno passiones, & humanitatem non nego. Naturæ portas reseravit Emmanuel ut homo; sed virginitatis claustra non violavit, neque perrupit, ut Deus. Ita enim ex utero est egressus; sicut per aurem ingressus: ita natus, sicut conceptus: qui impatibiliter fuerat illapsus, incorruptibiliter est elapsus. Hinc propheta Ezechiel ajebat: Ezech. 44. *Convertit me dominus ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad orientem, & erat clausa. Et dixit dominus ad me: Fili hominis: porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transiet per eam, sed dominus Deus Israel solus ipse ingredietur & egredietur, & erit porta clausa.* En evidens demonstratio sacræ deiparæ virginis Mariæ. Dirimatur proinde omnis contradictio, scripturarumque illuminemur scientia, quo regnum cœlorum consequamur in sæcula sæculorum. Amen.

A πλάνος ἐσυκοφαντεῖτο, καὶ ἐκεῖ ἅγιος ἐδοξολογεῖτο. ὢ τοῦ μυστηρίου. βλέπω τὰ θαύματα, καὶ ἀνακηρύττω τὴν θεότητα. ὁρῶ τὰ πάθη, καὶ οὐκ ἀρνοῦμαι τὴν ἀνθρωπότητα. ἀλλ᾽ ὁ Ἐμμανουὴλ φύσεως μὲν πύλας ἀνέῳξεν ὡς ἄνθρωπος, * παρθενίας δὲ κλεῖθρα οὐ διέρρηξεν ὡς Θεός. ἀλλ᾽ οὕτως ἐκ μήτρας ἐξῆλθεν, ὡς δι᾽ ἀκοῆς εἰσῆλθεν· οὕτως * ἐγεννήθη, ὡς συνελήφθη· ἀπαθῶς εἰσῆλθεν, * ἀφθάρτως ἐξῆλθε, κατὰ τὸν προφήτην Ἰεζεκιὴλ τὸν λέγοντα· ἐπέστρεψέ με ὁ κύριος κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν ἁγίων τῆς ἐξωτέρας, τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη. καὶ εἶπε κύριος πρός με· υἱὲ ἀνθρώπου, ἡ B πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται. οὐκ ἀνοιχθήσεται. καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι᾽ αὐτῆς, ἀλλ᾽ ἢ κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ, μόνος αὐτὸς εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται ἡ πύλη κεκλεισμένη. ἰδοὺ ἀπόδειξις ἐναργὴς τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας. λυέσθω τοίνυν ἀντιλογία πᾶσα, καὶ τῇ τῶν γραφῶν καταφωτιζώμεθα γνώσει, ἵνα καὶ βασιλείας οὐρανῶν τύχωμεν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* παρθ... * ἐτέχ... * ἀφ... Iez. 44.

CAPUT II.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Β'.

EPISTOLA CYRILLI EPISCOPI Alexandrini ad monachos Ægypti.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Ἀλεξανδρείας πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ μοναχούς.

C

Cyrillus presbyteris, diaconis, patribus monachis, ceterisque solitariam vitam vobiscum excolentibus, & in fide Dei constanter perseverantibus, dilectis & desideratissimis in domino salutem.

Κύριλλος πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, πατράσι μοναχοῖς, καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦσι, καὶ ἐν πίστει Θεοῦ ἱδρυμένοις, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

I.

a Theodori Peltani S. J. theologi eruditissimi interpretatio a Romanis concilii hujus editoribus interpolata, atque ubi fusior, nonnunquam restricta: quod scire lectorem oportuit.

[1] EX iis [a] qui una vobiscum ætatem degunt, quidam de more Alexandriam venere. Cum autem rogarem, ac studiose admodum percontarer, ecquid honestis patrum vestigiis insistentes recta inculpataque fide excellere eniteremini, spectatæque vitæ studiis gnaviter incumberetis, nec non monasticæ exercitationis labores in præcipuis voluptatibus haberetis, eas demum veras rati delicias, si virtutis ergo forti & libenti animo toleretis labores: responderunt illi, ita vos comparatos esse; addideruntque cum præclaris majorum virtutibus impigre vos decertare. Itaque non potui non gaudere, & apud animum meum lætitia exultare; ut qui filiorum meorum gloriam, meam esse existimarem; idque optimo jure. Absurdum enim foret, pædotribas ex adolescentum quos in palæstra exercendos susceperunt, alacritate & robore voluptatem capere; ac si quid forte commendatione dignum artis industria præstiterint, hoc ipsum veluti coronam quamdam capitibus suis adjungerem atque adeo quæ illis propter fortitudinem laus tribuitur, eam suum decus arbitrari, nos autem patres spiritales, qui doctrinis quæ ad animi cultus viresque comparandas haud parum faciunt, vos imbuimus (quo nimirum carnis tumultibus sedatis, vitatisque peccatis, quantumcumque laboret satanas ut suis vos molitionibus prosternat, gloriosum triumphum reportetis) non magis quam illos pia quadam mentis jucunditate perfundi.

α'.

ΑΦΙΚΟΝΤΟ μέν τινες κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῶν σὺν ὑμῖν. ἐρομένῳ δέ μοι, καὶ φιλοπευστοῦντι λίαν, εἰ τῆς τῶν πατέρων ἐπιεικείας ἰόντες κατ᾽ ἴχνος καὶ ὑμεῖς αὐτοί, πίστει μὲν ὀρθῇ καὶ ἀμωμήτῳ διαπρέπειν ἐπείγεσθε, πολιτείᾳ δὲ * τῇ καλλίστῃ κατασεμνύνεσθε, καὶ τοῖς τῆς D ἀσκήσεως ἐναβρύνεσθε πόνοις, τρυφὴν ἀληθῶς ἡγούμενοι τὸ ὑπέρ γε τοῦ * ἀγαθοῦ ταλαιπωρεῖν ἑλέσθαι * γεννικῶς. ἀπήγγελλον μὲν ἐκεῖνοι, ταῦτά γε ὑμῖν οὕτως ἔχειν. προσέθεσαν δέ, ὅτι τοῖς τῶν προλαβόντων ἀνδραγαθήμασιν ἁμιλλᾶσθε φιλοτιμότερον. ἔχαιρον οὖν ἀναγκαίως ἐγώ, καί μοι διεχεῖτο πρὸς εὐθυμίαν ὁ νοῦς, τὰς τῶν ἐμῶν τέκνων εὐδοκιμήσεις οἰκειουμένῳ, καὶ σφόδρα εἰκότως. καὶ γάρ ἐστι τῶν ἀτόπων, παιδοτρίβας μὲν ταῖς τῶν νέων ἐπιγάννυσθαι ῥώμαις, κἂν εἴ τι γένηται παρ᾽ αὐτῶν τῶν εἰς ἐπαίνους συντελούντων τῇ τέχνῃ, τοῦτο ταῖς σφῶν αὐτῶν οἷά τινα στέφανον ἀνάπτειν κεφαλαῖς, καὶ τῆς ἐκείνων ἀνδρείας μερίζεσθαι τὰ αὐχήματα· E ἡμᾶς δὲ πατέρας πνευματικοὺς ὄντας, καὶ λόγοις ὑμᾶς ἐπαλείφοντας τοῖς εἰς ἀγαθὴν εὐτολμίαν, ἵνα καταθλήσαντες μὲν τῶν τῆς σαρκὸς κινημάτων, παραιτούμενοι δὲ τὸ πίπτειν εἰς * ἁμαρτίαν, καὶ μὴν καὶ ἡττᾶσθαι πειράζοντι τῷ σατανᾷ, κομίσησθε τὸ βραβεῖον, * καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἢ ἐκείνους θεοφιλοῦς ἀναπίμπλασθαι θυμηδίας.

* παρὰ * παρὰ * ἀλ... * γεν... * ἁμ... * μή

β'.

[1] Extat vetus versio, quam infra dabimus cum veteri hujus Concilii versione ex Baluzio cap. I.

β'.

Οὐκοῦν, καθά φησι τοῦ σωτῆρος ὁ μαθητὴς, σπουδὴν πᾶσαν * παρεισενεγκόντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονὴν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. ταῦτα γὰρ ὑμῖν παρόντα, καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν. χρῆναι γὰρ ἔγωγέ φημι, τοὺς οἵπερ ἂν ἕλοιντο τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης ζωῆς τὴν εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιέραστον * διάγειν ὁδὸν, πρῶτον μὲν ἁπλῇ τε καὶ ἀλωβήτῳ κατασεμνύνεσθαι πίστει, προσεπάγειν δὲ οὕτως αὐτῇ τὴν ἀρετήν. οὗ δὴ γεγονότος, πειρᾶσθαι καταπλουτεῖν τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὴν γνῶσιν, καὶ ἀναφοιτᾷν εὖ μάλα πρὸς τελεωτάτην σύνεσιν. τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ, εἰς ἄνδρα τέλειον καταντῆσαι, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλθεῖν τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. νήψει δὴ σὺν τῇ πρεπούσῃ μονασταῖς τὰς ἑαυτῶν ὀσφύας εὖ μάλα διεζωσμένοι κατανδρίζεσθε τῶν παθῶν, ψυχικῶν τε ἅμα καὶ σωματικῶν. ἔσεσθε γὰρ οὕτω λαμπροὶ καὶ εὐδόκιμοι, καὶ ἐν καλῷ τῆς ἐλπίδος τῆς τοῖς ἁγίοις ηὐτρεπισμένης. ἔστω δὲ ὑμῖν καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἡ πίστις ὀρθὴ καὶ ἀκαπήλευτος, καὶ τὸ * ἀνεπίπληκτον ἔχουσα παντελῶς. οὕτω γὰρ οὕτω καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων ἰχνηλατοῦντες εὐσέβειαν, ἐναυλισθήσεσθε σὺν αὐτοῖς ταῖς ἄνω μοναῖς, καὶ σκηνὰς οἰκήσετε τὰς ἐν οὐρανοῖς. * ὧν καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας διαμέμνηται λέγων· οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται Ἰερουσαλὴμ * πόλις πλουσία, σκηνὰς αἳ οὐ μὴ σεισθῶσι.

II.

Igitur, ut Christi salvatoris nostri disci- 1. Petr. 1. vers. 5
pulus monet, curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem: hæc autem vobis cum adsint, & superent, non vacuos, neque sine fructu constituent vos in domini nostri Jesu Christi cognitione. Nam eos qui internam spiritalemque in Christo vitam laude æmulationeque dignam serio inire volunt, fide in primis sincera atque integra ornatos esse decet: Fidei porro integritati, virtutis quoque studium adjungant oportet. Hoc autem jacto fundamento, cognitione mysterii Christi se locupletent, & ad absolutam ejusdem intelligentiam contendant, necessum est. Quam vitæ rationem tenere, est, ut puto, *in vi-* Ephes. 4. vers. 13.
rum perfectum occurrere, & ad mensuram ætatis plenitudinis Christi pervenire. Sobrietate proinde & castimonia, qua solitariam vitam agentes excultos esse convenit, lumbos vestros pulchre præcincti, virile contra animorum corporumque perturbationes certamen suscipite; sic enim clari, & in bono spei, quæ sanctis parata est, illustres evadetis. Ante omnia, recta in vobis & sincera, nullique prorsus reprehensioni obnoxia fides existat: ita namque, ita inquam, & vos quoque sanctorum patrum pietatem iisdem vestigiis prosequentes, in supernas illas beatorum sedes olim immigrabitis, cœlestiaque tabernacula una cum illis incoletis. Qua de re divinus propheta Isajas ita
scribit: *Oculi tui videbunt Jerusalem habita-* Isa. 33. v. 20.
tionem opulentam, tabernacula quæ non concutientur.

γ'.

Λαμπρὸς μὲν οὖν ὅτι καὶ ἀξιάγαστος ὑμῖν ὁ βίος, ὀρθή τε καὶ ἀκαπήλευτος ἐνίδρυται πίστις, οὐκ ἠγνόηκά ποθεν· τετάραγμαι δὲ οὐ μετρίως, ἀκηκοὼς, ὅτι θρύλλοι τινὲς εἰς ὑμᾶς ἀφίκοντο χαλεποί· καὶ περινοστοῦσί τινες, τὴν ἁπλῆν ὑμῶν παραλύοντες πίστιν, καὶ ῥηματίων εἰκαίων * ὑποπτύοντες ὄχλον, ἀναπυνθανόμενοί τε καὶ λέγοντες, τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν πότερόν ποτε θεοτόκον, ἢ μὴ, κατονομάζεσθαι χρή. καὶ ἦν μὲν ἄμεινον τῶν τοιούτων ὑμᾶς ζητημάτων εἰς ἅπαν ἀποφοιτᾷν, καὶ ἃ μόλις ἐστὶν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι θεωρούμενα τοῖς ἀρτίοις τὴν φρένα, καὶ βεβηκόσι τὸν νοῦν, μηδὲ ἀνορύττειν ὅλως. τὰ γὰρ ἰσχνότερα τῶν * θεωρημάτων τὸν τῶν ἀκεραιοτέρων ὑπερνήχεται νοῦν. ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ οὐκ ἀνήκοοι τῶν τοιούτων μεμενήκατε λόγων, καὶ φιλονεικεῖν ἐλέσθαι τινὰς εἰκὸς, καὶ τοῖς τὸν νοῦν οὐκ ἐρηρεισμένοις, οἷά τινα σκόλοπα, τὸ ἐπ' αὐτοῖς δὴ τοῦτο ἐμπερονῆσαι βλάβος, δεῖν ᾠήθην ἀναγκαίως ὀλίγα * τινὰ πρὸς ὑμᾶς περὶ τούτων εἰπεῖν. οὐχ ἵνα λογομαχῆτε μᾶλλον, ἀλλ' ἵνα εἴ τινες ὑμῖν ἐπιφύοιντο, ταῖς ἐκείνων εὐηθολογίαις τὸ ἀληθὲς

III.

Esse igitur vitam vestram plane conspicuam & admiratione dignam, fidemque modis omnibus integram & incorruptam vobis suppetere non ignoro; conturbor tamen non parum vehementer. Audio enim exitiales quosdam rumores inter vos proseminatos: & nonnullos oberrare, qui sinceram vestram fidem demoliri studeant, & inanium vocularum turbas eructantes, utrum deiparam appellare liceat sacram virginem, in controversum vocare audeant. Præstaret sane ejusmodi quæstionibus omnino abstinere, & in ea quæ abstrusioris considerationis sunt, nec aliter fere, nisi veluti in speculo & ænigmate, etiam ab iis qui soliditate judicii, mentisque firmitate pollent, perspici possunt, nequaquam inquirere: nam simpliciorem captum subtiliora theoremata excedunt. At quia horum sermonum expertes non permansistis, fitque probabile, contentiosos quosdam non defuturos, qui venenum, quod semel hauserunt, veluti spicula quædam in imbecilliorum animos defigere conabuntur, operæ me pretium facturum putavi, si pauca quædam iis de rebus ad vos dissererem; non eo id quidem consilio, ut vos ad lites,

tes, verborumque digladationes inflammem; verum ut si qui de cetero vos adorti fuerint, illorum futilitati veritatem opponentes, & ipsi erroris perniciem effugiatis, & alios opportunis rationibus perinde ut fratres inducatis, quo fidem jam olim ecclesiis per sanctos apostolos traditam, non secus ac margaritam animis suis insertam, constanter retineant.

A * ἀντεξάγοντες, αὐτοί τε διαδιδράσκητε τὴν ἐκ τοῦ πλανᾶσθαι ζημίαν, προσωφελῆτε δὲ καὶ ἑτέρους, τοῖς καθήκουσι λογισμοῖς ὡς ἀδελφοὺς ἀναπείθοντες, τὴν ἄνωθεν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκ τῶν ἁγίων ἀποστόλων παραδοθεῖσαν πίστιν, καθάπερ τινὰ πολυτίμητον μαργαρίτην ἐν ἰδίαις ἔχειν ψυχαῖς.

* ἀϊξ τις.

IV.

Miror itaque majorem in modum esse aliquos omnino, qui utrum sacra virgo deipara appellanda sit, plane addubitent. Etenim si dominus noster Jesus Christus Deus B est, quo tandem modo sacra virgo, quæ illum edidit, deipara non dicatur? Hanc fidem divini discipuli nobis tradiderunt, quamvis istius dictionis non meminerint. Ad hunc modum a sanctis patribus instituti sumus. Enimvero percelebris memoriæ pater noster Athanasius, qui totos quadraginta sex annos Alexandrinæ ecclesiæ pontificatum egregia cum laude gessit, loquacibusque impurorum nefariorumque hæreticorum commentis invicta, planeque apostolica sapientia restitit, quique scriptis suis veluti fragrantissimo quodam unguento totum orbem mirifice recreavit, & cui de dogmatum absoluta integritate, fideique rectitudine omnes testimo- C nium dant, libro quem de sancta & consubstantiali trinitate conscripsit, oratione tertia, sacram virginem passim deiparam nominat. Cogor autem ipsis illius verbis hoc loco uti, quæ hunc in modum habent: Itaque divinæ scripturæ scopus ac character, ut sæpe monuimus, ejusmodi est, ut utrumque de Christo salvatore nostro pronunciet; puta Deum illum esse, & nunquam non hoc ipsum extitisse, ut *qui Patris sit Verbum, ejusdemque splendor, & sapientia*: tum eumdem rursum novissimis hisce temporibus corpore ex deipara virgine Maria sumpto, nostri causa hominem factum esse. Et nonnullis interjectis iterum: Multi extitere sancti, D & ab omni peccato immunes: nam & Jeremias de materno utero sanctificatus est: & Joannes in lucem nondum editus, voce deiparæ Mariæ percepta, lætabundus exiliit. Sane idoneus est hic vir, apprimeque dignus, cui intrepide fidem adjungere, quemque tuto sequi liceat, ut qui nihil protulisset, quod a divinis literis alienum esset. Quo enim pacto illustris ille celebratusque pater, qui in sacra illa magnaque synodo Nicæna in tanta omnium admiratione habitus est, a veritatis tramite aberrat? Nam etsi per id tempus episcopi munus nondum sustineret, sed inter clericos etiamnum degeret; attamen propter præclaram indolem, E insignemque vitæ probitatem, & subtilem ac incomparabilem mentis perspicaciam, a beatæ memoriæ episcopo Alexandro ad synodum comes adscitus est. Versabatur autem cum sene tanquam filius cum patre, ad quidvis utiliter conficiendum sese ducem præbens, nec non in omnibus quæ obeunda forent, commodum iter ostendens.

Athanasius.

Hebr. 1.

1. Cor. 1.

Jerem. 1.

Luc. 1.

δ'.

Τεθαύμακα τοίνυν, εἴπερ ὅλως ἐνδοιάζουσί τινες, πότερον θεοτόκος, ἢ μὴ, λέγοιτ' ἂν ἡ ἁγία παρθένος. εἰ γάρ ἐστι Θεὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς B Χριστὸς, πῶς οὐ θεοτόκος ἡ τεκοῦσα ἡ ἁγία παρθένος; ταύτην ἡμῖν τὴν πίστιν παρέδοσαν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, κἂν εἰ μὴ τῆς λέξεως πεποίηνται μνήμην. οὕτω φρονεῖν δεδιδάγμεθα παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων. καὶ γοῦν ὁ τῆς ἀοιδίμου μνήμης πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας κατακοσμήσας τὸν θρόνον ἐφ' ὅλοις ἔτεσι τεσσαράκοντα καὶ ἓξ τὸν ἀριθμὸν, καὶ ταῖς τῶν ἀνοσίων αἱρετικῶν εὑρεσιλογίαις ἄμαχόν τινα καὶ ἀποστολικὴν ἀντιτάττων σύνεσιν, καὶ οἷον εὐοσμοτάτῳ τινὶ μύρῳ τοῖς ἰδίοις συγγράμμασι καταφραίνων τὴν ὑπ' οὐρανὸν, καὶ ἐπ' ὀρθότητι καὶ * εὐσεβείᾳ δογμάτων παρὰ παντων μαρ- C τυρούμενος, τὸ περὶ τῆς ἁγίας ἡμῖν καὶ ὁμοουσίου τριάδος συντιθεὶς βιβλίον, ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ, ἄνωτε καὶ κάτω θεοτόκον ἀποκαλεῖ τὴν ἁγίαν παρθένον. κεχρήσομαι δὲ ταῖς αὐτοῦ φωναῖς ἀναγκαίως, αὐταῖς λέξεσιν ἐχούσαις ὧδε. Σκοπὸς τοίνυν οὗτος καὶ χαρακτὴρ τῆς θείας γραφῆς, ὡς πολλάκις εἴπομεν, διπλῆν εἶναι τὴν περὶ τοῦ σωτῆρος ἐπαγγελίαν ἐν αὐτῇ· ὅτι ἀεί τε Θεὸς ἦν, καὶ ἔστιν ὁ υἱὸς, λόγος ὢν καὶ ἀπαύγασμα καὶ σοφία τοῦ πατρός· καὶ ὅτι ὕστερον δι' ἡμᾶς σάρκα λαβὼν ἐκ παρθένου τῆς θεοτόκου Μαρίας, ἄνθρωπος γέγονε. καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν. πολλοὶ γοῦν ἅγιοι γεγόνασι, καὶ καθαροὶ πάσης ἁμαρτίας. D Ἱερεμίας δὲ καὶ ἐκ κοιλίας ἡγιάσθη. καὶ Ἰωάννης ἔτι κυοφορούμενος ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει ἐπὶ τῇ φωνῇ τῆς θεοτόκου Μαρίας. ἀξιόχρεως μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ, καὶ θαρσεῖσθαι πρέπων, ὡς οὐκ ἂν ἔφη τι τῶν ὅσα μή ἐστι τοῖς ἱεροῖς συμβαίνοντα λόγοις. πῶς γὰρ ἂν ἁμάρτοι τ' ἀληθοῦς ὁ λαμπρὸς οὕτω καὶ διαβόητος, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, τῇ ἐν Νικαίᾳ φημὶ, κατὰ καιροὺς συναγηγερμένῃ, πρὸς ἁπάντων τεθαυμασμένος; οὔπω μὲν γὰρ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς διεῖπε θρόνον· ἐτέλει δὲ μᾶλλον ἐν κληρικοῖς, πλὴν ἀγχινοίας ἕνεκα, καὶ τῆς ἄλλης ἐπιεικείας, καὶ ἰσχνῆς ἄγαν καὶ ἀσυγκρίτου φρενὸς, παρελήφθη μὲν τη- E νικάδε παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου. συνῆν δὲ τῷ πρεσβύτῃ οἷάπερ υἱὸς πατρὶ, ποδηγῶν εἰς ἕκαστα τῶν χρησίμων, καὶ τὴν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πρακτέων ὁδὸν εὖ μάλα παραδεικνύς.

* ἀκριβ.

ε'.

A

ε'.

Ἐπειδὴ δέ τινας εἰκὸς δεῖν μὲν οἴεσθαι τὸν ἐπὶ τούτοις ἡμῖν ἐμπεδοῦσθαι λόγον καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἱερᾶς καὶ θεοπνεύστου γραφῆς· φάναι τε πρὸς τούτῳ, τὴν ἁγίαν ἐκείνην καὶ μεγάλην σύνοδον, μήτε θεοτόκον εἰπεῖν τὴν τοῦ κυρίου μητέρα, μήτε μὴν ὅλως ὁρίσαι τι τοιοῦτον. φέρε δὴ φέρε καὶ νῦν, ὡς ἔνι, καταδεικνύωμεν τῆς ἐν * Χριστῷ νοουμένης οἰκονομίας τὸ μυστήριον, τίνα μὲν τρόπον παρὰ τῆς θείας ἡμῖν κεκήρυκται γραφῆς. τί δὲ καὶ αὐτοὶ λελαλήκασιν οἱ πατέρες, τὸν τῆς ἀμωμήτου πίστεως ὅρον ἐκφέροντες, ἐνηχοῦντος αὐτοῖς B τοὐληθὲς τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐ γὰρ ἦσαν οἱ λαλοῦντες αὐτοὶ, κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος φωνὴν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς. ἀποδεδειγμένου γὰρ οὕτως, ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένος, κατοκνήσειν οἶμαι παντελῶς οὐδένα, πρός γε τὸ χρῆναι νοεῖν καὶ μὴν καὶ φράσαι, ὅτι θεοτόκος ἂν λέγοιτο. καὶ μάλα εἰκότως. ἔχει δὲ οὕτως ἡμῖν τὸ τῆς πίστεως σύμβολον.

* ἱερῷ

ς'.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, C ποιητὴν πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, κατελθόντα, σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα.

ζ'.

Οἱ μὲν γὰρ τῶν αἱρέσεων εὑρεταὶ, τοὺς τῆς ἀπωλείας σφίσι τε αὐτοῖς, ἐν μὴν καὶ ἑτέροις ὀρύττοντες βόθρους ματαιότητος, εἰς τοῦτο κατώλισθον ἐννοιῶν, ὡς οἴεσθαί τε καὶ λέγειν, πρόσφατον εἶναι τὸν υἱὸν, ἐν ἴσῳ τε τοῖς κτίσμασι παρῆχθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. καὶ τὸν πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου, μᾶλλον δὲ τῶν αἰώνων ποιητὴν τῇ κατὰ χρόνον ἀρχῇ περιγράφοντες οὐκ ἐρυθριῶσιν οἱ δείλαιοι. ὑποβιβάζοντες δὲ, κατά γε τὸ ἑαυτοῖς δοκοῦν, τῆς πρὸς τὸν πατέρα καὶ Θεὸν ἰσότητός τε E καὶ δόξης, τὸ * προϋπάρχειν αὐτῷ τῶν ἄλλων παραχωροῦσι μόλις. μεσίτην δὲ εἶναί φασι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· οὔτε τῆς εἰς λῆξιν ὑπεροχῆς λαχόντα τὴν δόξαν, οὔτε μὴν τοῖς τῆς κτίσεως ἐνιζήσαντα μέτροις. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ τῆς θείας ὑπεροχῆς ἡττώμενος, καὶ τῶν τῆς κτίσεως μέτρων ἀνῳκισμένος; ἀδιανόητον παντελῶς τὸ χρῆμά ἐστι. καὶ τόπος ἢ λόγος οὐδεὶς ὁρᾶται μεταξὺ ποιητοῦ καὶ κτίσματος. κατασύροντες τοίνυν αὐτὸν, τό γε ἧκον ἐπ' αὐτοῖς, τῶν τῆς θεότητος θώκων, υἱὸν καὶ

* ἴσον.

V.

Verum quia verisimile est, non defuturos hic quosdam qui ex sacra quoque divinaque scriptura ea quæ hoc loco asserta sunt, corroboranda esse existimabunt: dicturos præterea, sanctam illam magnamque synodum, neque domini matrem deiparam usquam appellasse, neque quidquam omnino super ea re decrevisse: age quonam pacto arcanum illud œconomiæ Christi mysterium per divinas quoque literas prædicatum sit, pro virili parte planum faciamus, tum quid ipsi quoque patres, qui Spiritu sancto, ne a vero discederent afflati (non enim ipsi loquebantur, sed Christo salvatore nostro testante, *Spiritus Dei & Patris erat qui in ipsis loquebatur*) Matth. 10. sinceræ inculpatæque fidei canonem ediderunt, ea de re procunciaverint, exponamus. Istud autem percommode fiet, si illum ipsum, qui ex sacra virgine progenitus est, natura Deum esse demonstretur. Hoc namque commonstrato, neminem prorsus dubitaturum existimo de Virgine, quin habenda illa sit, & appellanda quoque deipara; & jure quidem optimo. Igitur fidei nostræ symbolum hunc in modum habet.

VI.

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium omnium & invisibilium factorem. Et in unum dominum Jesum Christum, filium Dei unigenitum, ex Patre, hoc est, ex Patris essentia natum; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt, & quæ in cœlo, & quæ in terra sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, passus est, & tertia die resurrexit, & ascendit in cœlos: qui venturus est ad judicandum vivos & mortuos. D Et in Spiritum sanctum.

VII.

Porro hæreseon inventores, cum sub ipsis, tum ceteris quoque exitii barathrum aperientes, in eam amentiam, opinionumque vanitatem præcipites abierunt, ut Filium Dei recentem, perindeque a Deo Patre ac cetera omnia procreatum existiment, publiceque asserant. Nec erubescunt miseri, eum qui ante omne tempus & ævum extitit, imo vero qui omne ævum tempusque condidit, temporum initio circumscribere. Cumque gloria & æqualitate, quam cum Deo & Patre obtinet, suo illo commento ipsum spolient, ceteris illum præstare ægre admittunt, & mediæ cujusdam inter Deum & homines naturæ esse statuunt; ut qui neque divinæ excellentiæ gloriam plene assequatur, neque communibus tamen rerum procreatarum terminis contineatur. Ecquis, obsecro, est qui divinam præstantiam non attingat, creaturæ tamen conditionem exuperat? Res enim hæc cogitatione comprehendi non potest. Nec locus ulli rei est inter creaturam & creatorem. Rursum cum divinitatis sedibus, quod ad

ad se quidem attinet, illum deturbent; Dei tamen Filium & Deum nominant, & adorari oportere prædicant; cum tamen lex, (Matth. 4. v. 10. ex Deut. 6.) *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*, aperte clamet, quin & Deus quoque (Ps. 80. v. 10.) Davidis ore ejusmodi oratione Israelitas compellat: *Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.*

VIII.

Verum isti regia tritaque veritatis via relicta in foveas & scopulos præcipites feruntur, atque ut Sapiens ait, (Proverb. 9. sec. lxx.) *semitis agelli sui errant, manibusque sterilitatem colligunt.* Nos autem, quorum mentibus divinum illud lumen illuxit, qui saniora sine comparatione ulla sentire malumus, vesanam illam stultitiam aversamur, sanctorumque patrum fidem sectati, Dei Filium vere, modo divino plane & inexplicabili, ex Dei & Patris essentia natum profitemur; & per se quidem in propria hypostasi subsistere, naturæ tamen identitate cum generante unum esse; & hunc in Patre, & Patrem vicissim in ipso inesse. Confitemur item eumdem illum lumen esse de lumine, (Joan. 14. v. 10.) Deum de Deo naturalem, ejusdem cum Patre potentiæ & gloriæ, (Hebr. 1.) figuram ac splendorem, per omnia & in omnibus Patri æqualem, nulla autem ex parte inferiorem, aut imparem. His enim Spiritu sancto annumerato, sacra illa & consubstantialis trinitas in una eademque divinitatis natura consociatur.

IX.

Et a Deo quidem inspirata scriptura Dei Verbum carnem factum, hoc est, carni animam rationis compotem habenti unitum affirmat; sacra vero illa & magna synodus evangelicæ doctrinæ inhærens, illum ipsum unigenitum, qui ex Dei & Patris essentia natus est, (Coloss. 1.) *& per quem, & in quo constant omnia*, propter nos & propter nostram salutem de cœlo descendisse, assumptaque carne hominem factum, & passum esse, nec non ex mortuis ad vitam rediisse, ac judicem olim venturum esse commemorat: & illud ipsum Verbum, quod & ex Deo prodiit, & unum affirmat, & Dominum nostrum Jesum Christum nominat. Hic tu mihi nunc observa, quomodo patres illi unum dicentes Filium, hunc Jesum Christum Dominum appellant, & ex Deo Patre natum & unigenitum, & Deum de Deo, & lumen de lumine; genitum non factum, ac Patri consubstantialem.

X.

Sed dicet forte hic quispiam: Nomen hoc, Christus, non in ipsum solum Emmanuelem convenit, sed aliis quoque tributum comperitur. Deus namque de electis, & per Spiritum sanctificatis alicubi ita cavet: (Ps. 104. v. 15.) *Nolite tangere christos meos, & in prophetas meos nolite malignari.* Quin & divinus quoque David a Deo per Samuelem in regem inunctus, (1. Reg. 16. 1. Reg. 24. v. 7.) Saulem *christum Domini* vocat. Verum ad quid ego hæc recenseo? cum nullo negotio oculos non omnino otiosos

Θεὸν ὀνομάζουσι, καὶ προσκυνεῖσθαι δεῖν οἴονται· καίτοι τοῦ νόμου βοῶντος ἀναφανδὸν, κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυὶδ, Θεοῦ λέγοντος τοῖς ἐξ Ἰσραήλ· οὐκ ἔσται ἐν σοὶ Θεὸς πρόσφατος, οὐδὲ προσκυνήσεις Θεῷ ἀλλοτρίῳ.

η'.

Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οἷά περ ἁμαξιτὸν ἀφέντες εὐτριβῆ, τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ βόθρους ἵενται καὶ πέτρας. καὶ ᾗ φησιν ὁ Σολομῶν, τοὺς ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηνται, καὶ συνάγουσι χερσὶν ἀκαρπίαν. ἡμεῖς δὲ, οἷς τὸ θεῖον εἰς νοῦν ἐνήστραψε φῶς, τῆς ἐκείνων ἀβελτηρίας τὰ ἀσυγκρίτως ἀμείνω φρονεῖν ᾑρημένοι, καὶ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων ἑπόμενοι πίστει, γεγεννῆσθαί φαμεν ἀληθῶς ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας τὸν υἱὸν θεοπρεπῶς τε καὶ ἀπορρήτως, καὶ ἐν ἰδίᾳ μὲν ὑποστάσει νοεῖσθαι, τῇ δὲ ταυτότητι τῆς οὐσίας ἑνοῦσθαι τῷ γεγεννηκότι· καὶ ἐν αὐτῷ μὲν εἶναι, ἔχειν δὲ πάλιν ἐν ἑαυτῷ τὸν πατέρα. ὁμολογοῦμεν δὲ εἶναι φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν, ἰσοκλεᾶ τε καὶ ἰσουργόν· χαρακτῆρά τε καὶ ἀπαύγασμα, καὶ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἰσομέτρως ἔχοντα, κατ' οὐδένα τρόπον μειονεκτούμενον. ἐπαριθμουμένου μὲν γὰρ οὕτω τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἡ ἁγία τε καὶ ὁμοούσιος τριὰς εἰς μίαν θεότητος ἑνοῦται φύσιν.

θ'.

Ἀλλ' ἡ μὲν θεόπνευστος γραφὴ σάρκα φησὶ γεγενῆσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, τουτέστιν ἑνωθῆναι σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν λογικήν. ἑπομένη δὲ τοῖς εὐαγγελικοῖς κηρύγμασιν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, αὐτὸν ἔφη τὸν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς γεγεννημένον μονογενῆ, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καταφοιτῆσαι μὲν ἐξ οὐρανῶν, σαρκωθῆναι δὲ καὶ ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν τε καὶ ἀναστῆναι· καὶ ὅτι κατὰ καιροὺς ἀφίξεται κριτής· * ὠνόμαζε δὲ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. ἄθρει δὴ οὖν ὅπως ἕνα λέγοντες υἱὸν, κύριον δὲ αὐτὸν καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάζοντες, ἐκ Θεοῦ καὶ πατρὸς γεγεννῆσθαί φασιν. εἶναί τε μονογενῆ, καὶ θεὸν ἐκ θεοῦ, καὶ φῶς ἐκ φωτὸς, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί.

(* [illegible] ὠνόμ[illegible])

ι'.

Καίτοι τὸ χριστὸς ὄνομα, φαίη τις ἄν, οὐχ ὡς ἡρμοσμένον μόνῳ τῷ Ἐμμανουὴλ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐφ' ἑτέρων αὐτὸ τεθειμένον εὑρήσομεν. ἔφη γάρ που ὁ θεὸς περὶ τῶν ἐξειλεγμένων καὶ ἡγιασμένων ἐν πνεύματι· μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. καὶ μὴν ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ κεχρισμένος εἰς βασιλέα παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ χειρὸς Σαμουὴλ, χριστὸν κυρίου τὸν Σαοὺλ * ἐπεκάλει. καὶ τί τοῦτο λέγω; καίτοι μετὸν * εὐκόλως τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν τοὺς ἐν πίστει τῇ ἐν

(* ἀποκαλεῖ. * [illegible])

χρι-

Χριστῷ δεδικαιωμένους, καὶ ἡγιασμένους ἐν πνεύματι, A τῇ τοιᾷδε κλήσει τετιμημένους; καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἀμβακοὺμ τὸ ἐπὶ Χριστῷ μυστήριον, καὶ τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν, προανακέκραγε λέγων· ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου, τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς σου. οὐκοῦν τὸ Χριστὸς ὄνομα πρέποι ἂν οὐχὶ μόνῳ τε καὶ ἰδικῶς, ὡς ἔφην, τῷ Ἐμμανουὴλ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἵπερ ἂν εἶεν τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτι κεχρισμένοι. πεποίηται γὰρ ἀπὸ τοῦ πράγματος ἡ φωνὴ, καὶ ἀπὸ τοῦ κεχρῖσθαι, χριστοί. ὅτι δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν οὕτως εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιόληπτον ἀληθῶς καταπλουτούμεθα χάριν, ἐμπεδοῖ λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης· καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου. καὶ πάλιν. οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα B τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς. γέγραπται δὲ καὶ περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει. καὶ μὴν ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ πρὸς αὐτὸν φησιν· ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας * ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. τί οὖν ἄν τις ἴδοι τὸ περιττὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ παρὰ τὰς ἄλλας, κἂν εἰ λέγοιτο τεκεῖν αὐτὴν τὸν Ἐμμανουήλ; ἄτοπον γὰρ οὐδὲν, κἂν εἰ ἕλοιτό τις καὶ τὴν ἑκάστου τῶν κεχρισμένων μητέρα, χριστοτόκον ἀποκαλεῖν.

habentibus patere queat, omnes qui fide in Christum justificati, & per spiritum sanctum sanctificati sunt, ejusmodi appellatione cohonestatos? Etenim Habacuc mysterium Christi, & salutem quæ per ipsum futura erat prænuncians, in hæc verba prorumpit: *Egressus es in salutem populi tui, ad salvandum christos tuos*. Nomen itaque hoc, Christus, neque soli, neque proprie Emmanueli convenit, sed ceteris omnibus, qui Spiritus sancti gratia uncti sunt. Derivata namque est vox hæc ab ipsa re: ab eo siquidem, quod inuncti sumus, Christi appellamur. Quod autem nos quoque hoc tam illustri, tamque amplectendæ gratiæ dono vere locupletemur, id sapiens ille Joannes ejusmodi oratione confirmat: *Et vos*, inquit, *unctionem habetis a Sancto*: & infra: *Neque opus habetis, ut quis vos doceat; unctio docet vos*. De ipso porro Emmanuele ita scriptum extat: *Jesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto & virtute*. Sed & divinus quoque vates David eumdem ita affatur: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis*. Ecquid ergo eximium præ ceteris mulieribus in sacra virgine elucet, esto ea Emmanuelem in lucem edidisse perhibeatur? Profecto nihil faceret absurdi, qui promiscue cu- C juslibet uncti matrem christiparam appellare in animum induceret.

Habac. 3. v. 13. — 1. Joan. 2. vers. 20. — Ibid. v. 27. — Actor. 10. v. 38. — Psalm. 44.

ια'.

Ἀλλ' ἔστι πολὺ τὸ μεσολαβοῦν, καὶ ἀσυγχύτοις διαφοραῖς τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐκλείας καὶ ὑπεροχῆς ἀποτειχίζονται καθ' ἡμᾶς. οἰκέται γὰρ ἡμεῖς, ὁ δὲ κατὰ φύσιν κύριος καὶ Θεὸς, κἂν εἰ γέγονε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς. ταύτῃ τοι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος Χριστὸν αὐτὸν ὠνόμαζε καὶ Θεὸν, οὕτω λέγων· τοῦτο γὰρ ἔστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὅς τίς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. οὐκοῦν D οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, ὡς ἔφην, εἶεν ἂν καὶ μάλα εἰκότως διὰ τὸ κεχρῖσθαι χριστοὶ, μόνος δὲ χριστὸς καὶ Θεὸς ἀληθινὸς ὁ Ἐμμανουήλ. καὶ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τἀληθοῦς, εἴ τις ἂν ἕλοιτο λέγειν, ὡς αἱ τῶν ἄλλων μητέρες, χριστοτόκοι μὲν, οὐ μὴν ἔτι καὶ θεοτόκοι· μόνη δὲ παρ' ἐκείνας ἡ ἁγία παρθένος χριστοτόκος τε ὁμοῦ καὶ θεοτόκος νοεῖταί τε καὶ λέγεται· γεγέννηκε γὰρ οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον, καθ' ἡμᾶς, σαρκωθέντα δὲ μᾶλλον καὶ ἐνανθρωπήσαντα τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον. ὠνομάσμεθα μὲν γὰρ καὶ ἡμεῖς κατὰ χάριν θεοί. πλὴν οὐχ οὕτως Θεὸς ὁ υἱὸς, φύσει δὲ μᾶλλον καὶ E ἀληθείᾳ, κἂν εἰ γέγονε σάρξ.

XI.

Nihilne ergo inter Christum Emmanuelem, & ceteros christos interest? Imo vero ingenti intervallo, & discrimine pene immenso nos a Christi gloria & excellentia sejungimur. Etenim nos famuli sumus; ille vero etsi dispensatione nobiscum in humanis versatus, & nostra assumpserit, secundum naturam tamen Deus & dominus est. Quare beatus Paulus & *Christum & Deum* illum appellat: ait enim: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, qui est idololatra, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei*. Ceteri itaque omnes propter unctionis beneficium sint Christi, & jure isthuc appellentur: solus autem Emmanuel ita est Christus, ut verus quoque sit Deus. Quapropter a vero non aberraverit, qui aliorum matres christiparas appellare velit: Deiparas tamen nullo modo: sola namque inter ceteras omnes sacra Virgo christipara simul ac deipara appellatur, & esse dignoscitur: quandoquidem una hæc non merum hominem, ut sumus nos, sed Dei Patris Verbum incarnatum & hominem factum peperit. Etenim nos quoque propter Dei gratiam dii nominamur, at Filius non hoc modo est Deus: hic enim, quamquam corpus induit, natura & reipsa Deus est.

ιβ'.

Ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ἐρεῖς. ἆρ' οὖν εἰπέ μοι, θεότητος μήτηρ γέγονεν ἡ παρθένος; καὶ πρός γε τοῦτο φαμέν· ὅτι γεγέννηται μὲν ὁμολογουμένως ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ ζῶν τε καὶ ἐνυ-

XII.

Sed percunctabere hic forsan: Numquid, dic age, divinitatis mater Virgo extitit? Ad hoc dicimus vivum illud & subsistens Dei Verbum vere citra ullam controversiam ex ipsa Dei & Patris essentia genitum es-

se; substantiamque temporis initio carentem sortitum ad hoc dicimus, ut in ipso & cum ipso nunquam non sit, esseque intelligatur. Verum novissimis ævi hujus temporibus incarnatum, hoc est, corpori anima intelligenti informato unitum, secundum carnem quoque ex muliere natum esse. Habet autem hoc incarnati Verbi mysterium quamdam cum humano partu cognationem: quandoquidem terrenorum hominum matres naturæ ad generandum subservientes, in utero quidem carnem gestant, quæ sensim per temporum intervalla concrescens, arcanisque quibusdam conditoris operationibus incrementa paulatim sumens, ad perfectionem adducta formam tandem attingit humanam. Deus vero corpusculo, modo quem ipse novit, spiritum infundit: [Zach. 12.] *Format enim ille spiritum hominis in illo*, ut Propheta ait. Jam alia carnis, alia vero animæ est ratio. Atqui licet illæ terrestrium dumtaxat corporum matres fiant, non alteram tamen partem, sed totum quod ex anima & corpore conflatur, parere dicuntur: nemo enim (ut exemplo res illustretur) Elisabeth carnem tantummodo, [Luc. 1.] non etiam animam peperisse dixerit: siquidem peperit Baptistam animatum, & hominem, ut unum ex duobus, carne inquam & anima: ita & in Emmanuelis quoque ortu accidisse cogitemus: nam ex Dei Patris substantia natum est, ut dixi, unigenitum illius Verbum: hoc autem posteaquam carne, quam propriam sibi fecit, assumpta, nostram naturam induit, & filius hominis factum est, citra omnem absurditatem, imo vero necessaria convenientique ratione secundum carnem ex muliere natum creditur & prædicatur. Quemadmodum & ipsa quoque hominis anima, licet natura a corpore quod informat, diversa intelligatur & sit sua propria ratione, una tamen cum suo corpore oritur, & velut unum quippiam cum ipso censetur. Quod si quispiam matrem alicujus non animiparam appellandam esse contenderit, sed tantum carniparam; ne ineptum plane blateronem ille se declarabit. Nam etsi id quod mulier parit, ex duobus disparibus concione inter se aptis componatur, unum tamen animal, unumque hominem parit; utraque parte suam retinente naturam, & veluti in naturalem coeunte unitatem, ita ut duo hæc inter se commixta sint, & alterum alteri communia faciat, quæ sibi propria sunt.

A ἀπόρρητος λόγος αὐτοῦ, καὶ ἄναρχον ἐν χρόνῳ τὴν ὕπαρξιν ἔχει, ἀεὶ συνυφεστηκὼς τῷ γεγεννηκότι, ἐν αὐτῷ τε καὶ σὺν αὐτῷ συνυπάρχων καὶ συννοούμενος· ἐν ἐσχάτοις δὲ τοῦ αἰῶνος καιροῖς, ἐπειδὴ γέγονε σὰρξ, τουτέστιν ἡνώθη σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν λογικήν, γεγεννῆσθαι λέγεται καὶ σαρκικῶς διὰ γυναικός. ἔοικε δέ πως τῷ καθ' ἡμᾶς τόκῳ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. αἱ μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς μητέρες ὑπηρετοῦσαι τῇ φύσει πρὸς γέννησιν, ἔχουσι μὲν ἐν μήτρᾳ πηγνυμένην κατὰ βραχὺ τὴν σάρκα, καὶ * ἀφράστοις [ἀφράστοις] τισὶν ἐνεργείαις Θεοῦ προϊοῦσαν καὶ τελειουμένην εἰς εἶδος τὸ ἀνθρώπινον· ἐνίησι δὲ τῷ ζώῳ τὸ πνεῦμα ὁ B Θεός, καθ' ὃν οἶδε τρόπον. πλάττει γὰρ τὸ πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. ἕτερος δὲ σαρκός, καὶ ὁμοίως ἕτερος ὁ ψυχῆς ἐστι λόγος. ἀλλ' εἰ καὶ γεγόνασι μόνον αὗται τῶν ἀπὸ γῆς σωμάτων μητέρες, ἀλλ' οὖν ὅλον ἀποτεκοῦσαι τὸ ζῶον, τὸ ἐκ ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος, οὐχὶ μέρος λέγονται τεκεῖν. οὐδ' ἂν εἴποι τις, φέρε εἰπεῖν, τὴν Ελισάβετ σαρκοτόκον μὲν, οὐ μὴν ἔτι καὶ ψυχοτόκον· ἐκτέτοκε γὰρ ψυχωθέντα τὸν βαπτιστήν, καὶ ὡς ἓν ἐξ ἀμφοῖν τὸν ἄνθρωπον, ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος. τοιοῦτόν τι πεπρᾶχθαι παραδεξόμεθα καὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Εμμανουήλ. C γεγέννηται μὲν γάρ, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ὁ μονογενὴς αὐτοῦ λόγος. ἐπειδὴ δὲ σάρκα λαβών, καὶ ἰδίαν αὐτὴν ποιησάμενος, κεχρημάτικε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς, οὐδὲν, οἶμαι, τὶ ἄτοπον εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὅτι καὶ γεγέννηται κατὰ σάρκα διὰ γυναικός, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τῷ ἰδίῳ συναπογεννᾶται σώματι, καὶ ὡς ἓν λελόγισται πρὸς αὐτό, καί τοι τὴν φύσιν ἑτέρα παρ' αὐτὸ νοουμένη τε καὶ ὑπάρχουσα, κατὰ τὸν ἴδιον λόγον. καὶ εἰ βούλοιτό τις τήν τοῦ δεῖνος μητέρα λέγειν, ὡς ἔστι μὲν σαρκοτόκος, οὐ μὴν ἔτι καὶ ψυχοτόκος D * περιττοεπὴς [περισσεπῆ λίαν] ὑπάρχει λίαν. τέτοκε γὰρ ὡς ἔφην συντεθειμένον * ἀτέχνως [ἀτεχνῶς] ἐξ ἀνομοίων τὸ ζῶον· καὶ ἐκ δυοῖν μὲν, πλὴν ἄνθρωπον ἕνα, μένοντος μὲν ἑκατέρου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, συνδεδραμηκότων δὲ ὥσπερ εἰς ἑνότητα φυσικήν, καὶ οἷον ἀνακιρνάντων ἀλλήλοιν, ὅπερ ἂν ὡς ἴδιον ἑκατέρῳ προσῇ.

XIII.

Quod autem ejusmodi naturarum unio in Christo necessario constitui debeat, id cum ex aliis multis, tum ex ipso quoque apostolo, absque ullo labore molestiaque ostendi potest. Age ergo, si placet, nonnullas beati Pauli voces attentius aliquanto expendamus, judiciumque animi quam poterimus accuratissimum ad eas afferamus. Hic igitur de unigenito Dei Filio hunc in modum scribit: [Philip. 2. v. 6.] *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, &*

ιγʹ.

Ὅτι δέ ἐστιν ἀναγκαιοτάτη λίαν ἡ ἕνωσις ἐπὶ E Χριστοῦ, καταθρῆσαι ῥᾷον καὶ ἀταλαίπωρον παντελῶς, καὶ διὰ πολλῶν ἑτέρων. φέρε γάρ, εἰ δοκεῖ, τὰς τοῦ μακαρίου Παύλου πολυπραγμονῶμεν φωνάς, ἀκριβῆ τὸν νοῦν, καὶ ὡς ἔνι λεπτομερῶς ἐπερείδοντες. ἔφη τοίνυν περὶ τοῦ μονογενοῦς. ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν. τίς οὖν ἄρα

ἐστὶν

ἐςὶν ὁ ὑπάρχων ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγησάμενος τὸ εἶναι ἶσα Θεῷ; ἢ τίνα κεκένωται τρόπον; κατῆλθε δὲ ὅπως εἰς ταπείνωσιν, καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ; * οἱ μὲν οὖν εἰς δύο τέμνοντες τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, εἴς τε ἄνθρωπον, φημὶ, καὶ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου φασὶν ὑπομεῖναι τὴν κένωσιν, ἀποδιϊστῶντες αὐτοῦ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, προαποδεικνύτωσαν, ὅτι καὶ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι νοεῖταί τε καὶ ἦν τοῦ πατρὸς, ἵνα καὶ τὸν τῆς κενώσεως ὑπομείνῃ τρόπον, εἰς ὅπερ οὐκ ἦν καθιγμένος. ἀλλ' οὐδέν ἐςι τῶν πεποιημένων, εἰ κατ' ἰδίαν νοοῖτο φύσιν, τὸ ἐν ἰσότητι τοῦ πατρός. πῶς οὖν * ἄρα κεκενῶσθαι λέγεται, εἰ B τὴν φύσιν ἄνθρωπος ὤν, γεγέννηται καθ' ἡμᾶς ἐκ γυναικός; ἢ ἐκ ποίας, εἰπέ μοι, πρεσβυτέρας ὑπεροχῆς τῆς τοῦ ἀνθρώπου μείζονος εἰς τὸ ἄνθρωπος εἶναι κατέβη; ἢ πῶς ἂν νοοῖτο λαβεῖν, ὡς οὐκ ἔχων ἐν ἀρχῇ, τὴν τοῦ δούλου μορ- ἐγγὺ φὴν, ὁ φύσει τελῶν ἐν οἰκέταις, καὶ ὑπὸ * ζυγὸν δουλείας κείμενος;

A habitu inventus ut homo: humiliavit semetipsum, &c. Quis, obsecro, ille est, qui cum in forma Dei esset, Deo se æqualem esse non rapinam arbitratus est? Aut quomodo exinanitus est? aut qua demum ratione ad humilitatem servilemque formam abjectus est? Sane qui unum dominum nostrum Jesum Christum in duos, in hominem videlicet, & Verbum quod ex Deo natum est, divevellunt; eum qui ex sacra virgine ortum ducit, exinanitionem sustinuisse autumant; verbum autem, quod ex Patre natum est, nequaquam; ut quod ab eo omnino secernant. Verbum si ita res habet exponant illi nobis, quonam modo hic in forma & æqualitate Patris intelligeretur & esset; ut qua ratione exinanitionis modum experiri posset, in id quod non erat, sese demittens. Nulla enim creata res, si secundum naturam suam consideretur, habet patris æqualitatem. Qui ergo is exinanitus est, qui suapte natura merus homo existens, hominum more ex muliere prognatus est? Ex qua quæso eminentia, quæ communem hominis naturam excelleret, ut homo fieret, sese demisit? Aut quo tandem sensu formam servi, quam initio non habebat, assumpsisse perhibetur, qui secundum naturam inter famulos habetur, & servitutis jugo premitur?

C

ιδ'.

Ἀλλὰ ναί φασιν. ὁ φύσει τε καὶ ἀληθῶς καὶ ἐλεύθερος υἱός, ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος ἐν μορφῇ τοῦ γεγεννηκότος ὑπάρχων, καὶ ἶσος ὢν αὐτῷ, κατῴκησεν ἐν ἀνθρώπῳ γεννηθέντι διὰ γυναικός. καὶ τοῦτό ἐςιν ἡ κένωσις, καὶ τὸ τῆς ταπεινώσεως καθῆσθαι χρῆμα, καὶ τὸ ἐν τῇ τοῦ δούλου * καθικνεῖσθαι μορφῇ. εἶτα, ὦ βέλτιςοι, τὸ κατοικῆσαι μόνον ἐν ἀνθρώπῳ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ἀρκέσειεν ἂν εἰς κένωσιν αὐτῷ; καὶ ἀσφαλὲς εἰπεῖν, ὅτι τε οὕτως ὑπέδυ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, καὶ οὕτως αὐτῷ γένοιτ' ἂν ὁ τῆς ταπεινώσεως τρόπος; καίτοι λέγοντος; ὡς ἀκούω, τοῖς ἁγίοις ἀποςόλοις. D ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ἀκούεις, ὅπως ἐν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν συγκατοικήσειν αὐτῷ καὶ αὐτὸν ἔφη τὸν Θεὸν καὶ πατέρα; ἆρ' οὖν καὶ αὐτὸν κεκενῶσθαι δώσομεν, καὶ τὴν κενοῦν ὁμοίαν ἀνατλῆναι * κένωσιν τῷ υἱῷ, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἀναλαβεῖν, ὅτι τὰς τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν ψυχὰς ἁγίας ποιεῖται μονὰς ἰδίας; τί δὲ τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸ κατοικοῦν ἐν ἡμῖν; ἆρα καὶ αὐτὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀπεπλήρου τὴν οἰκονομίαν, ἣν διὰ μόνου τοῦ υἱοῦ πεπρᾶχθαί φαμεν τῆς πάντων ἕνεκα σωτηρίας καὶ ζωῆς; ἄπαγε τῆς E οὕτω περιττῆς καὶ ἀνοήτου παντελῶς εἰκαιοβουλίας.

XIV.

Respondeat, illum qui natura ac vere filius & liber, & Patris Verbum erat, & in genitoris forma existebat, ac ei æqualis erat, in homine, quem mulier in lucem edidit, inhabitasse; atque huc tendere quidquid de exinanitione, vel humiliatione, vel servilis formæ assumptione usquam traditur. Sed heus tu, quisquis es, eamne tute solam divini Verbi in homine inhabitationem, ad statuendam illam exinanitionem sat esse existimas? nihilque inesse periculi arbitraris, si una hac ratione Verbum servilem formam suscepisse, talemque humiliationis modum pertulisse statuatur? Atqui dominum sanctos apostolos hac oratione compellantem audio: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit;* Joan. 14. v. 23. *& Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Audis, quo pacto & ipsum quoque Patrem una cum ipso illis inhabitaturum spondeat, qui ipsum diligunt? Numquid ergo & illum ipsum quoque, propterea quod pias amicorum suorum animas sedes sibi constituat, exinanitum, similiterque cum Filio dejectum, 1. Tim. 1. v. 14. ac servili forma indutum concedemus? De Spiritu sancto autem, qui in nobis inhabitat, quid statuemus? Numquid & ipsum quoque incarnationis œconomiam, quam per solum Filium salutis vitæque omnium caussa factam agnoscimus, explevisse dicemus? Apage cum istis adeo inanibus, stolidis & anilibus deliramentis.

ιε'.

Τεταπείνωκε τοίνυν ἑαυτὸν ὁ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὑπάρχων λόγος, ὅτε γέγονε σὰρξ, καθά φησιν Ἰωάννης, γεγέννη-

XV.

Verbum igitur Dei, quod in forma & æqualitate Dei & Patris erat, semetipsum humiliavit, quando, ut Joannes loquitur, ca- Joan 1. ro factum ex muliere natum est; æternamque

que ex Patre originem obtinens, nostram quoque propter nos generationem experiri non recusavit. Quod si secus res habet, doceant nos ipsi, ecquonam modo Dei Patris Verbum a nobis Christus appelletur, & Christus esse intelligatur. Nam si Christus
Psalm. 44. ab unctione nominatus est, quem, quæso, Pater oleo lætitiæ, hoc est Spiritu sancto, inunxit? Si enim Dei Verbum, quod Deus est, & solum specialiter ex Patre natum est, inunctum dicant, atque huc vere quidquid de unctione dicitur, pertinere contendant; nimium inscitia sua, insigni injuria unigeniti naturam afficiunt, & ipsum divinæ dispensationis mysterium plane evertunt. Si enim Verbum quod Deus est, Spiritu sancto inunctum est; ergo superioribus temporibus, quibus inunctionis hujus beneficio, quod postea illi obtigit, adhuc destituebatur, sanctificationis omnino indigebat; quod inficiari non possunt. Atqui omne quod sanctificatione destituitur, illud suapte natura mutabile est; atque idcirco aut peccati, aut certe peccandi facultatis haudquaquam expers est: ergo demutatum est, quia forte ad meliora progressum est. Quomodo ergo idem esse, & nunquam mutari prædicatur? Porro autem si Deus Verbum, quod in forma & æqualitate Patris subsistens est, inunctum & sanctificatum est; non deerunt fortassis qui in frivolas ineptasque cogitationes præcipites ex hac re acti, ipsum quoque Patrem sanctificatione egere, & Filium Patre majorem esse nugabuntur: siquidem hic ante unctionem Patri æqualis erat; nunc autem Spiritu sancto inunctus est: Pater vero in quibus constitutus erat bonis manet, manebitque semper: nec, ut Filius, inunctus aut sanctificatus est, ut propterea progressus ad meliora fecerit. Imo vero hac admissa opinatione, Spiritus sanctus qui inungit & sancti-
Hebr. 7. v. 7. ficat, utroque major deprehendetur; nam *extra ullam controversiam ac dubitationem, quod minus est, a meliore benedicitur*. Verum isthæc meræ sunt nugæ, meraque insanorum hominum deliria, verborumque portenta. Etenim consubstantialis trias suapte natura sancta est. Sanctus est Pater, sanctus pari modo per essentiam Filius, sanctus eodem denique modo Spiritus sanctus. Ad propriam proinde naturam quod attinet, Dei Patris Verbum seorsum per se non est sanctificatum.

XVI.

Quod si quis eum, quem sacra virgo peperit, solum, hoc est, in propria subsistentem hypostasi, unctum & sanctificatum arbitretur, atque ob id Christum appellatum contendat; ejusmodi in medium prodeat, nobisque exponat, solane unctio sat sit, ut unctus cum Deo, qui est super omnia, æqualis gloriæ, parisque potentiæ & majestatis esse censeatur. Quod si id satis esse concedat, & verum hoc esse dicent; nos quoque uncti sumus; est enim in sacris literis:
1. Joan. 2. v. 20. *Vos unctionem habetis ex sancto*. Erimus igitur fortasse & nos ipsi quoque Deo pares; atque ita nihil, opinor, prohibebit, quo minus nos quoque perinde atque Emmanuel a dextra illi assideamus. Dictum est

A ται διὰ γυναικός. καὶ ὁ γέννησιν ἔχων τὴν ἐκ θεοῦ πατρὸς, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπέμεινε παθεῖν δι' ἡμᾶς· ἐπεὶ διδασκόντων αὐτοὶ, κατὰ τίνα τρόπον ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος Χριστὸς ἂν νοοῖτο καὶ λέγοιτο πρὸς ἡμῶν; εἰ ἀπό γε τοῦ κεχρίσθαι Χριστὸς ὀνομάζεται, τίνα κέχρικεν ὁ πατὴρ τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, ἤτοι τῷ ἁγίῳ πνεύματι; εἰ μὲν οὖν ἰδικῶς τὸν μόνον ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα θεὸν λόγον, καὶ τοῦτο εἶναί φασιν ἀληθὲς, ἀγνοοῦσιν ὅπως καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς ἀδικοῦσι φύσιν, καὶ τῆς κατὰ σαρκὸς οἰκονομίας παρασημαίνουσι τὸ μυστήριον. εἰ γὰρ κέχρισται τῷ ἁγίῳ πνεύματι θεὸς ὢν ὁ λόγος, ἐπιδεᾶ
B πάντως ἁγιασμοῦ καὶ οὐχ ἑκόντες ὁμολογήσουσι κατὰ τοὺς ἄνωθεν ἔτι χρόνους ὑπάρχειν αὐτὸν, καθ' οὓς οὔπω κεχρισμένος, ἀμέτοχος ἦν ἔτι τῆς εἰς ὕστερον αὐτῷ δοθείσης δωρεᾶς. τὸ δὲ ἁγιασμοῦ τητώμενον σαλεύεται κατὰ φύσιν, καὶ οὐκ ἂν νοοῖτο παντελῶς ἠμοιρηκὸς ἁμαρτίας, ἤτοι τοῦ δύνασθαι πλημμελεῖν. ὑπομεμένηκεν οὖν * ἄρα καὶ τροπὴν τὴν εἰς τὰ ἀμείνω τυχὸν ὁ λόγος. πῶς οὖν ὁ αὐτός ἐστι, καὶ οὐκ ἠλλοίωται; καὶ εἰ θεὸς ὢν ὁ λόγος, καὶ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ πατρὸς, ἐχρίετό τε καὶ ἡγιάζετο, φαίη τις ἂν ἴσως ὡς ἀπό γε τοῦ πράγματος εἰς ἐξιτήλους ἐννοίας ἀπενηνεγμένος, ὅτι τάχα που
C καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ δέοιτ' ἂν ἁγιασμοῦ. μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ μείζων αὐτοῦ ἀναπέφηνεν ὁ υἱὸς, εἴπερ ἡγίασται μὲν αὐτὸς, ἴσος ὢν αὐτῷ, καὶ ἐν μορφῇ πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ. ὁ δὲ ἐναπομεμένηκεν οἷς ἦν ἀεὶ, καὶ ἐστὶ καὶ ἔσται, οὔπω τὴν εἰς τὰ ἀμείνω λαβὼν ἐπίδοσιν διά γε τοῦ ἡγιάσθαι, καθ' ὁμοιότητα τοῦ υἱοῦ· μεῖζον δὲ ἤδη καὶ ἀμφοῖν ὁρᾶται τὸ πνεῦμα τὸ ἁγιάζον αὐτοὺς, εἴπερ ἐστὶν οὐκ ἐνδοιαστὸν, ὡς ἁπάσης ἀντιλογίας δίχα, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. ἀλλὰ ἐστὶ ταῦτα λῆρος, καὶ τερθρεία, καὶ ἀποπληξίας ἐγκλήματα. ἁγία γὰρ κατὰ φύσιν ἡ ὁμοούσιος τριάς. ἅγιος ὁ πατὴρ, ἅγιος καὶ ὁ υἱὸς οὐσιω-
D δῶς κατὰ τὸν ἴσον τρόπον· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. οὐκοῦν ὅσον ἧκεν εἰς ἰδίαν φύσιν, οὐχ ἡγίασται καταμόνας ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος.

* ὅτι

ιϛ'.

Εἰ δὲ δή τις οἴοιτο τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον κεχρίσθαι τε καὶ ἡγιάσθαι μόνον, ταύτῃ τοι καὶ ὠνομάσθαι Χριστὸν, λεγέτω παρελθὼν, εἰ ἀπόχρη τὸ χρίσμα πρὸς τὸ ἀποφῆναι
E * τὸν ἀλειφόμενον ἰσοκλεᾶ καὶ ὁμόθρονον τῷ πάντων ἐπέκεινα Θεῷ. καὶ εἰ μὲν ἀπόχρη τὸ χρίσμα, καὶ τοῦτο ἐροῦσιν, ὡς ἔστιν ἀληθές· κεχρίσμεθα καὶ ἡμεῖς. καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης· καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου. ἐσόμεθα δὴ οὖν ἐν ἴσῳ τάχα που καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τῷ Θεῷ. εἴργει δὲ, οἶμαι, παντελῶς οὐδὲν καὶ συνεδρεύειν αὐτῷ, καθάπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ Ἐμμανουήλ. εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτόν. κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-

* τὸν χ[illegible]νον.

ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. προσκυνείτω καὶ ἡμᾶς ἡ τῶν ἄνω πνευμάτων ἁγία πληθύς. ὅταν γὰρ φησὶν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ. Ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, εἰ καὶ τῷ ἁγίῳ κεχρίσμεθα πνεύματι, τὴν μὲν τῆς υἱοθεσίας καταπλουτοῦμεν χάριν, κεκλήμεθα δὲ καὶ Θεοὶ, τό γε μὴν τῆς ἑαυτῶν φύσεως μέτρον οὐκ ἀγνοήσομεν. ἐσμὲν γὰρ ἐκ γῆς, καὶ τελοῦμεν ἐν οἰκέταις· ὁ δὲ ἐστιν οὐκ ἐν οἷς ἡμεῖς, ἀλλὰ φύσει τε καὶ ἀληθῶς υἱὸς, καὶ τῶν ὅλων κύριος, καὶ ἐξ οὐρανοῦ.

A enim ad illum: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Psalm. 106 Adoret proinde & nos sacra illa mentium beatarum multitudo, nam ut apostolus commemorat, *cum primogenitum suum in orbem terrarum inducit, ita ait: Adorent illum omnes Angeli Dei.* Heb. 1. v. 6. Ps. 96. v. 8. At vero nos quamquam Spiritu sancto inungamur, necnon per gratiam in Dei filios cooptemur, & dii interdum quoque nominemur, nostræ tamen naturæ mediocritatem non ignoramus. Sumus Ps. 81. v. 6. enim de terra, & inter servos enumeramur. Ille vero naturæ nostræ legibus non continetur, sed natura & veritate Filius, totiusque universitatis dominus est, atque B e cœlis ad nos delapsus est.

ιζ'.

Καὶ οὐ δή που φαμὲν ὀρθὰ φρονεῖν ᾑρημένοι, σαρκὸς γενέσθαι πατέρα τὸν Θεόν. οὐδ' αὖ τὴν τῆς θεότητος φύσιν γεγεννῆσθαι διὰ γυναικὸς, οὔπω προσλαβοῦσαν τὸ ἀνθρώπινον. συνενεγκόντες δὲ μᾶλλον εἰς ἕνωσιν τόν τε ἐκ Θεοῦ φύντα λόγον, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τελείως ἄνθρωπον, ἕνα Χριστὸν Ἰησοῦν καὶ κύριον προσκυνήσομεν. οὔτε τῶν τῆς θεότητος ὅρων ἔξω τιθέντες διὰ τὴν σάρκα, οὔτε μὴν εἰς ἀνθρωπότητα ψιλὴν καταβιβάζοντες διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν. οὕτω νοήσεις τὸν ἐκ Θεοῦ φύντα λόγον τὴν ἑκούσιον ὑπομεῖναι κένωσιν· οὕτω τεταπείνωκεν ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου λαβὼν, ὁ κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐλεύθερος· οὕτω σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, εἰ γὰρ ἄνθρωπος νοεῖται ψιλὸς, καθ' ὑμᾶς, πῶς ἑτέρου παρ' αὐτὸν φυσικῶς ἐπελάβετο σπέρματος Ἀβραάμ; πῶς δὲ τῆς ἰδίας σαρκὸς κεκοινωνηκέναι λέγεται, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῇ; τὸ γὰρ τισιν ὁμοιοῦσθαι λεγόμενον, ἐξ ἀνομοίου τινὸς ἐπὶ τὸ δεῖν ὁμοιοῦσθαι τρέχει.

XVII.

Nec vero dicimus, qui recte sentire decrevimus, Deum factum carnis patrem: nec rursum divinitatis naturam a muliere editam, antequam humana natura se induisset: sed Verbum, quod ex Deo natura est, & hominem qui ex sacra virgine perfecte in hanc lucem ortus est, ad unitatem conferentes, unum Dominum & Christum Jesum adorabimus. ita ut unum hunc propter assumptam carnem extra divinitatis terminos non ejiciamus, neque propter eam C rursus quam communem nobiscum habet similitudinem, intra solius humanæ naturæ cancellos includamus. Hoc constituto facile Philipp. 2. assequere, qua ratione Verbum ex Deo genitum voluntariam exinanitionem sustinuerit, quoque pacto is, qui suapte natura liber erat, servi forma suscepta, semetipsum humiliaverit; quo denique modo *semen Abrahæ apprehenderit*, carnisque & sanguinis Hebr. 2. v. 16. Deus Verbum particeps effectus sit. Nam si ut merus homo nostri similis, mente concipitur, quomodo semen Abrahæ, tanquam naturaliter quidpiam extraneum & ab se alienum apprehendit? quomodo propriæ carni, quo per omnia fratribus assimiletur, D communicasse dicitur? Nam quod alteri assimilatur, ex dissimili ad similem formam transferatur oportet. Ib. v. 17.

ιη'.

Ἐπελάβετο τοίνυν σπέρματος Ἀβραὰμ, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἴδιον ποιησάμενος σῶμα τὸ ἐκ γυναικὸς, ἵνα μὴ μόνον ὑπάρχων Θεὸς, ἀλλ' ἤδη καὶ ἄνθρωπος γεγονὼς, καθ' ἡμᾶς, νοοῖτο διὰ τὴν ἕνωσιν. οὐκοῦν ἐκ δυοῖν μὲν πραγμάτων ὁμολογουμένως, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, ὁ Ἐμμανουήλ. πλὴν εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἷς τε καὶ ἀληθῶς υἱὸς, Θεός
ἐξ ἀνθρω- θεοποιηθ. τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. * οὐ θεοποιηθεὶς ἐν ἴσῳ τοῖς κατὰ χάριν, Θεὸς δὲ μᾶλλον ἀληθινὸς ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνὼς δι' ἡμᾶς. πιστώσεταί δὲ τοῦτο ἡμᾶς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγων· ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν
τολμίως υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν ἡμεῖς. εἶτα τίς ὁ * ἀποστελλόμενος ὑπὸ νόμον τε καὶ ἐκ γυναικὸς, ὡς ἔφη, γεγεννημένος, πλὴν ὅτι πάλιν αὐτὸς, ὁ πέρα μὲν νόμων, ὡς Θεός; ἐπειδὴ δὲ κεχρημάτικεν ἄνθρω-

XVIII.

Apprehendit ergo Dei Verbum semen Abrahæ, corpusque ex muliere sibi construens, carnis & sanguinis particeps factus est; ita ut jam non solum Deus sit, sed Ibid. v. 14. propter conjunctionem homo quoque nostri similis factus intelligatur; ex duabus igitur rebus, divinitate nimirum & humanitate, certo constat Emmanuel, unus tamen dominus Jesus Christus, unus verus naturalisque Filius, qui Deus simul & homo est, E non homo deificatus, par illis qui per gratiam divinæ naturæ participes efficiuntur; sed Deus verus, qui salutis nostræ causa in humana forma apparuit, prout Paulus quoque hisce verbis testatur. *Quando*, ait, *venit plenitudo temporis, misit Deus Filium* Gal. 4. v. 4. *suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut filiorum adoptionem reciperemus.* Ecquis ille obsecro est, qui sub legem missus est, quique, ut hic asseritur, ex muliere factus est, nisi ut unus ille, qui quidem ut Deus supra legem

Hebr. 2. v. 17. gem est; ut vero homo, sub lege factus
Matth. 17. v. 27. fratribusque per omnia assimilatus est? Igitur juxta Mosaicæ legis præscriptum, una cum Petro didrachma dependit: ut autem liber tanquam filius, & lege major ut Deus, etsi ut homo sub lege factus est, ejusmodi
Ibid. v. 25. vocem promit: *Reges terræ a quibus censum aut tributum accipiunt? a filiis suis, an ab alienis?* Petro vero respondente, *Ab alienis*; mox infert: *Ergo liberi sunt filii*. Cum planum ergo sit, Dei verbum a carne sejunctum & quasi per se separatim subsistens, Christum recte dici non posse, sed id nominis eatenus in illud convenire, quatenus homo factum est; agedum argumentis a sacrarum literarum monumentis ductis, ostendamus secundum naturam Deum esse, etiam si unitatis vinculo propriæ carni cohæreat. Hoc etenim patefacto, simul clarebit, sacram virginem optimo jure deiparam a nobis appellari.

A πος γεγονὼς, καὶ ὑπὸ νόμον, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῇ· καὶ γοῦν συντελεῖ μὲν ὁμοῦ τῷ Πέτρῳ τὸ δίδραχμον κατὰ τὸν Μωσέως νόμον· ὅτι δέ ἐστιν ἐλεύθερος ὡς υἱὸς, καὶ νόμου κρείττων ὡς Θεὸς, καὶ εἰ γέγονεν ὑπὸ νόμον ὡς ἄνθρωπος, ἐδίδασκε λέγων· οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι κῆνσον, ἢ τέλη; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; Πέτρου δὲ φάσκοντος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἐπήνεγκεν ὁ αὐτός· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. Οὕτως δὴ οὖν ἐναργοῦς, ὡς οὐκ ἂν λέγοιτο Χριστὸς, ἔξω τε σαρκὸς ὑπάρχων, καὶ οἱονεὶ κατὰ μόνας ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, πρεπούσης δὲ μᾶλλον αὐτῷ τῆς τοιᾶσδε κλήσεως, ὅτε γέγονεν
B ἄνθρωπος. φέρε δὴ φέρε δεικνύωμεν ἐξ αὐτῶν ἑλόντες τὰς πίστεις τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὅτι καὶ Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ εἰς ἑνότητα συνημμένος. τὴν πρός γε φημὶ τὴν ἰδίαν σάρκα. οὗ δὴ πεφηνότος ἀληθοῦς, θεοτόκος ἂν λέγοιτο πρὸς ἡμῶν, καὶ σφόδρα εἰκότως, ἡ ἁγία παρθένος.

XIX.

Isa. 59. v. 3. Igitur propheta Isaias tantum non hominem jam factum, moxque affuturum Filium demonstrans, ita inquit: *Confortamini manus remissæ, & genua dissoluta: consolamini vos pusillanimes mente, confortamini, & nolite timere. Ecce Deus noster judicium retribuet retributionis: Deus ipse veniet; & salvabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* En quomodo veluti in spiritu loquens, Emmanuelem & dominum appellet, & Deum nominet; quod non hominem simpliciter deiferum aut instrumenti loco assumptum illum sciret, sed Deum vere incarnatum. Tunc enim, tunc cæcorum oculi patefacti sunt, tunc surdorum aures audierunt, tunc claudi cervorum instar exilierunt, tunc balbutientium lingua facta est diserta. Ejusmodi præconiis illum ut exornarent, sanctis evangelistis per Spiritum sanctum injunctum est,
Isa. 40. v. 9. ait enim: *Supra montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem: exaltate, nolite timere: dic civitatibus Judæ: Ecce Deus vester, ecce dominus Deus in fortitudine venit, & brachium ejus cum dominatione: ecce merces ejus cum eo, & opus illius coram illo. Sicut pastor gregem suum pascet, & in bracchio suo colliget agnos, & in sinu suo levabit; fœtas ipse portabit.* Apparuit enim nobis dominus noster Jesus Christus divina fortitudine, dominationisque brachio, hoc est, potestate & auctoritate instructus.
Matth. 8. v. 3. Hinc leprosum ita affatur: *Volo mundare*:
Luc. 7. v. 14. hinc rursum loculum tetigit, & extinctum viduæ filium in vitam revocavit.

ιθ'

Οὐκοῦν ὁ προφήτης Ησαΐας μονονουχὶ ἐνανθρωπήσαντα τὸν υἱὸν, καὶ ὅσον οὔπω παρεσόμενον προκατεδείκνυε λέγων· ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα παραλελυμένα· * παρακαλέσατε * παρ θε.
C οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ· ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν κρίσιν ἀνταποδίδωσι, καὶ ἀνταποδώσει· αὐτὸς ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς. τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀκούσονται. τότε ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλὸς, καὶ τρανὴ ἔσται μογιλάλων γλῶσσα. ἄθρει δὴ οὖν, ὅπως καὶ κύριον ἀποκαλεῖ, καὶ Θεὸν ὀνομάζει, ἅτε λαλῶν ἐν πνεύματι· ὅτι μὴ ἄνθρωπον ἁπλῶς θεοφόρον ἠπίστατο τὸν Εμμανουὴλ, οὔτε μὴν ὡς ἐν ὀργάνου τάξει παρειλημμένον, ἀλλὰ Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἐνηνθρωπηκότα. τότε γὰρ δὴ τότε καὶ ἀνεῴχθησαν μὲν ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, ἤκουσαν δὲ καὶ ὦτα κωφῶν. τότε καὶ ἐλάφου δίκην ὁ
D χωλὸς ἀνεπήδα, γέγονε δὲ καὶ τρανὴ γλῶσσα μογιλάλων. οὕτως αὐτὸν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελισταῖς * ἐκέλευε διακηρύττειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, λέγον. ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος τὴν Σιὼν, ὕψωσον ἐν ἰσχύει τὴν φωνήν σου ὁ εὐαγγελιζόμενος τὴν Ιερουσαλήμ· ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε· εἴπον ταῖς πόλεσιν Ιούδα· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὑμῶν, ἰδοὺ κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων αὐτοῦ μετὰ κυρείας. ἰδοὺ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔργον ἐνώπιον αὐτοῦ. ὡς ποιμὴν ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ βραχίονι αὐτοῦ συνάξει ἄρνας. * ἐπέφανε γὰρ ἡμῖν ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς, ἰσχὺν ἔχων τὴν θεο-
E πρεπῆ, καὶ μετὰ κυρείας βραχίονα, τουτέστιν ἐν ἐξουσίᾳ τε καὶ κυριότητι· τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε τῷ μὲν λεπρῷ. θέλω, καθαρίσθητι. ἥπτετο δὲ τῆς σοροῦ, καὶ ἀνίστη τεθνεῶτα τὸν τῆς χήρας υἱόν.

* ἐκέλευε
* ἐπέφανε

XX.

Quin & agnos quoque dispersos in unum coegit: est enim pastor ille bonus, qui animam suam pro ovibus suis posuit. Unde &
Joan. 10. v. 15. ait: *Sicut novit me Pater, & ego cognosco Pa-*

κ'.

Συνήγαγε δὲ καὶ ἄρνας. ποιμὴν γάρ ἐστιν ἀγαθὸς, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεὶς ὑπὲρ τῶν προβάτων. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε· καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ

κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσωσι· καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. ἀρχόμενος δὲ τῶν ἐπ' αὐτῷ κηρυγμάτων καὶ ὁ θεσπέσιος βαπτιστὴς Ἰωάννης, οὔτε θεότητος ὄργανον, οὔτε μὴν ἄνθρωπον ἁπλῶς θεοφοροῦντα κατά τινας, Θεὸν δὲ μᾶλλον μετὰ σαρκὸς, ἤγουν ἐνανθρωπηκότα, τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν εὐηγγελίζετο λέγων· ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. τίνος οὖν προσέταχεν ἑτοιμάζεσθαι τὰς ὁδοὺς, πλὴν ὅτι Χριστοῦ, τουτέστιν ἐν ἀνθρώπου μορφῇ πεφηνότος τοῦ λόγου; ἀπόχρη δὲ, οἶμαι, πρὸς πίστιν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιμαρτυρῶν τε καὶ λέγων· τί οὖν ἐροῦμεν; εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν; τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; εἶτα, εἰπέ μοι, πῶς ἂν νοοῖτο Θεοῦ ἴδιος υἱὸς, ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου; ὥσπερ γὰρ ἴδιον ἀνθρώπου, καὶ μὴν ἑκάστου τῶν ἑτέρων ζώων, τὸ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν γεγεννημένον· οὕτως ἴδιον Θεοῦ, τὸ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ νοοῖτ' ἂν εἶναι καὶ λέγοιτο. πῶς οὖν ἴδιος Θεοῦ υἱὸς ὠνόμασται ὁ Χριστὸς, ὃς καὶ δέδοται παρὰ Θεοῦ καὶ πατρὸς, τῆς ἁπάντων ἕνεκα σωτηρίας καὶ ζωῆς; παρεδόθη γὰρ διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ἀνομίας πολλῶν ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. πρόδηλον οὖν, ὅτι τὸ τῆς ἑνώσεως χρῆμα παραληφθὲν ἀναγκαίως, ἴδιον υἱὸν ἀποφαίνει τοῦ Θεοῦ τὸν Ἐμμανουὴλ, τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου. σῶμα γὰρ ἦν οὐχ ἑτέρου τινὸς τῶν καθ' ἡμᾶς, ἴδιον δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς ὄντος λόγου, τὸ γεννηθὲν ἐξ αὐτῆς.

A *trem: & animam meam pono pro ovibus meis: & alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili; & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet unum ovile, & unus pastor.* (Ibid. v. 15.) Adde his, magnum illum Baptistam Joannem, cum de Christo concionandi exordium faceret, non divinitatis organum, aut hominem simpliciter deiferum (ut nonnullis garrire lubet) ipsum appellasse, iisve qui per universam Judæam passim habitabant, annunciasse; sed Deum incarnatum, id est, hominem factum: clamat namque; *Præparate viam domini, rectas facite semitas ejus.* (Matth. 3. v. 3.) Et cujus quæso vias præparare jussit? an non Christi, hoc est, Verbi in humana B forma manifestati? Quid? an non vel unius Pauli testimonium ad fidem huic rei faciendam sat esse poterat? scribit is autem in hunc modum. *Quid igitur dicemus? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit?* (Rom. 8. v. 31.) Hic te nunc interrogo, quomodo is qui ex sacra virgine ortus est, proprius Dei filius appelletur? Sane ut hominis cujuscumque alterius animantis proprium id esse recte dicitur: quod naturaliter ex illo nascitur; ita merito quoque id proprium Dei censetur & appellatur, quod ex illius substantia progignitur. Qua igitur ra- C tione Christus proprius Dei filius nominatur, qui & a Deo quoque & Patre omnium salutis & vitæ causa oblatus prædicatur? *Traditus est enim propter delicta nostra:* (Rom. 4. v. 25.) *& ipse* (secundum prophetæ vocem) *multorum iniquitates in corpore suo pertulit super lignum.* (1. Petr. 2. v. 24. ex Isai. 53.) Planum est, quod ad naturarum unionem respiciens, Emmanuelem qui ex sacra virgine exortus est, Dei Filium definiat: quandoquidem corpus quod ex ea natum est, non alterius cujuspiam hominis nostrimet similis, sed ipsius Verbi, quod ex Patre natum est, proprium erat.

κά.

Εἰ δὲ δὴ ψιλὴν καὶ μόνην ἀπονέμει τις αὐτῷ τὴν ὀργανικὴν ὑπουργίαν, ἀποπέμψει καὶ οὐχ ἑκὼν καὶ τὸ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν υἱόν. ὑποκείσθω γάρ τις τῷ λόγῳ. φέρε εἰπεῖν, ἄνθρωπος· ἔστω δὲ αὐτῷ καὶ παῖς τὰ εἰς λύραν τεχνίτης, καὶ ψάλλειν τὰ ἄριστα μεμελετηκώς· ἆρα οὖν ὁ τοιοῦτος καταλογιεῖται τὴν λύραν καὶ τὸ τῆς ᾠδῆς ὄργανον ἐν υἱοῦ τάξει σὺν τῷ υἱῷ; καί τοι πῶς οὐκ εὔηθες λίαν τὸ χρῆμά ἐστιν; ἡ μὲν γὰρ λύρα εἰς ἔνδειξιν παρελήφθη τῆς τέχνης, ὁ δέ ἐστι καὶ ὀργάνου δίχα, τοῦ τεκόντος υἱός. εἰ δὲ δὴ φαῖεν, ὅτι παρελήφθη πρὸς ὑπουργίαν ὁ ἐκ γυναικὸς, ἵνα δι' αὐτοῦ τελῆται τὰ θαύματα, καὶ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων ἀναλάμψῃ τὸ κήρυγμα. λεγέσθω καὶ ἕκαστος τῶν ἁγίων προφητῶν θεότητος ὄργανον, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁ ἱεροφάντης Μωϋσῆς· ὃς ἀνασχὼν τὴν ῥάβδον, μετετίθη μὲν εἰς αἷμα τοὺς ποταμούς· διαχωρίζων δὲ καὶ αὐτὴν τὴν θάλατταν, διὰ μέσων ἰέναι κυμάτων ἐκέλευε τοῖς ἐξ Ἰσραήλ. ἐπιφέρων δὲ αὐτὴν ταῖς πέτραις, ὑδάτων αὐτὰς ἐποίει μητέρας, καὶ πηγὴν ἔδειξε τὴν ἀκρότομον· καὶ μεσίτης γέγονε Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ νόμου διάκονος ἦν, καὶ καθηγεῖτο λαῶν. οὐδὲν οὖν ἄρα τὸ περιττὸν ἐν Χριστῷ, καὶ πε-

XXI.

D Quod si quis illum aliud nihil quam nudum Dei organum extitisse contenderit; is vel invitus veram Filii rationem illi auferet. Proponatur verbi causa homo quispiam, cui sit filius lyræ tractandæ gnarus, psallendique oppido peritus; numquid hic lyram & reliqua musices instrumenta eodem cum filio loco & ordine habebit? Nihil enim hac re dici queat absurdius: siquidem lyra ad solum artis usum assumitur; musicus autem etsi omnino organo careat, parentis sui filius esse non desinit. Quod si illum qui ex muliere ortus est, ad ministerium assumtum dixerint, ut miracula per illum ederentur, evangelicorumque oraculorum præ- E dicatio invulgaretur; eadem licentia quemlibet sanctorum prophetarum, & præcipue sacratissimum illum Moysen, divinitatis instrumentum extitisse asseverent. (Exod. 7.) Hic enim sublata virga Ægyptiorum flumina in sanguinem vertit; marique in partes dissecto, Israeliticum populum per medium traduxit; (Exod. 14.) & virga saxum percutiens, ubertim scaturientes undas produxit, & duras cautes in aquarum fontes commutavit: (Exod. 17. Ps. 113. v. 8.) mediator præterea Dei & hominum & legis minister; (Galat. 3.) & populi denique dux & doctor extitit.

Nihil proinde eximium in Chriſto fuiſſet, nec ullam in partem ceteros, qui illum antecesſerant, excelluiſſet, ſi & ipſe quoque æque ac illi, inſtrumenti vicem expleverit. Conſequens fit ergo divinum Davidem nugari, planeque ineptire, dum ait: *Quis in nubibus æquabitur domino? & quis ſimilis erit domino in filiis ejus?*

Pſ. 88. v. 1.

A πλεονέκτηκε μὲν οὐδαμῶς τοὺς πρὸ αὐτοῦ γεγονότας, εἰ ὡς ἐν ὀργάνων τάξει τε καὶ χρείᾳ κατὰ τὸν ἴσον τρόπον καὶ οὗτος παραλαμβάνεται. πεφλυάρηκε δὲ κατὰ τὸ εἰκὸς καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ κἀκεῖνο εἰπών· ὅτι τίς ἐν νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ; καὶ τίς ὁμοιωθήσεται τῷ κυρίῳ ἐν υἱοῖς Θεοῦ;

XXII.

At ſapientiſſimus Paulus Moyſen, ad Hebræos ſcribens, domeſticis annumerat; cum vero, qui divina diſpenſatione ex muliere natus eſt, hoc eſt Chriſtum, Deum ac dominum vocat. Scribit enim hunc in modum: *Unde, fratres ſancti, vocationis cœleſtis participes, conſiderate apoſtolum & pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum, qui fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo ejus. Amplioris enim gloriæ iſtæ præ Moyſe dignus eſt habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus eſt. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant: Chriſtus autem tanquam filius in domo ſua, cujus domus nos ſumus.* Iterum atque iterum hic mihi expende, quomodo & humanæ naturæ proprietates integras illi conſervet, & ſummæ nihilominus, ſolique Deo convenientis gloriæ, ac dignitatis excellentiam eidem tribuat. Primo namque apoſtolum ac Pontificem illum vocat; mox ei qui fecit illum, fidelem extitiſſe pronunciat; poſtremo dignitate & honore tantum Moyſen excelluiſſe aſſeverat, quantum architectus domo quam fabricavit, gloria præſtat. Subjungit deinde: *Omnis enim domus fabricatur ab aliquo: is vero qui omnia creavit, Deus eſt.* Divinus itaque Moyſes inter res effectas & ſtructuras cenſetur: at vero Chriſtus omnium opifex declaratur. Et quia omnia condita dicit a Deo, Chriſtum verum Deum eſſe omnino neceſſarium eſt: addit rurſum: *Et Moyſes quidem tanquam famulus in tota ejus domo fidelis erat; Chriſtus autem tanquam filius ſupra domum illius eſt, cujus domus nos ſumus*, juxta illud prophetæ: *Quoniam habitabo in illis, & ambulabo cum illis, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus.*

Hebr. 3. v. 1.

Ibidem.

2. Cor. 6. v. 16. ex Levit. 26. v. 12.

κβ'.

Ἀλλ' ὅγε σοφώτατος Παῦλος τελοῦντα μὲν ἐν οἰκέταις ἀποφαίνει Μωσέα, Θεὸν δὲ καὶ κύριον ἀποκαλεῖ τὸν ἐκ γυναικὸς οἰκονομικῶς γεγονότα, τουτέστι B Χριστόν. γέγραφε γὰρ ὧδε. ὥστε ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, Θεός. καὶ Μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων, εἰς μαρτυρίαν τῶν λαληθησομένων. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. ἄθρει δὴ οὖν ὅπως καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ τετήρηκε μέτρον, καὶ τῆς ἀνωτάτω C δόξης καὶ θεοπρεποῦς ἀξίας ἀπονέμει τὴν ὑπεροχήν· ἀρχιερέα γὰρ καὶ ἀπόστολον εἰπὼν, καὶ μὴν καὶ γενέσθαι πιστὸν τῷ ποιήσαντι αὐτὸν εὖ μάλα διαβεβαιούμενος, τετιμῆσθαι μειζόνως ἢ κατὰ Μωσέα φησὶ, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτὸν. εἶτα προσάγει. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, Θεός. οὐκοῦν τέτακται μὲν ἐν ποιήμασι καὶ ἐν τοῖς * κατασκευασμοῖς ὁ θεσπέσιος Μωϋσῆς· κατασκευαστὴς * δὲ τούτων ὁ τῶν ὅλων Θεός· καί τοι Θεοῦ λεγομένου κατασκευάσαι τὰ πάντα. Θεὸς οὖν ἄρα καὶ ἀληθινὸς ἀνενδοιάστως ἐστί. καὶ Μωϋσῆς μὲν ὡς θεράπων ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ πιστὸς, Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν D οἶκον αὐτοῦ· οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. καί τοι Θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς προφητῶν. ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός.

πρόσεἰ [...] 1.

* κατα[...] ἀζομένοις.

* δὲ ὃν [...] δείκνται [...] στός. κ το[...]

XXIII.

Dixerit forte quiſpiam: Ecquis hoc inter Chriſtum & Moyſen diſcrimen agnoſcere queat? Etenim ſi uterque ex muliere progenitus eſt, quomodo alter eſt in domo tanquam fidus famulus, alter vero tanquam natura filius & dominus ſupra domum illius, quæ domus nos ſumus? Res hæc, ut ego quidem ſentio, iis qui ingenio valent, ſenſumque & mentem Chriſti (ut apoſtolus loquitur) obtinent, neutiquam obſcura eſt. Moyſes namque erat homo ſervitutis jugo preſſus; Chriſtus vero ut Deus & univerſorum architectus, ſuapte natura liber erat. Nam etſi noſtri cauſa in exinanitionem voluntariam ſeſe demiſit, ea tamen abjectio divinam gloriam illi nequaquam adi-

1. Cor. 7. v. 40.

Philipp. 2.

κγ'.

Ἀλλὰ τίς ἂν νοοῖτο, φαίη τις ἂν ἴσως, ἡ διαφορὰ Χριστοῦ καὶ Μωϋσέως, εἴπερ ἄμφω γεγόνασι διὰ γυναικός; πῶς ὁ μὲν οἰκέτης καὶ ὡς ἐν οἴκῳ E πιστὸς, ὁ δὲ καὶ φύσει κύριος ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, τουτέστιν ἡμᾶς; οἶμαι δὲ ἔγωγε παντὶ τὸ χρῆμα ὑπάρχειν ἐναργὲς, εἴπέρ ἐστιν ἐν καλῷ φρενὸς, καὶ νοῦν ἔχει Χριστοῦ, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον. ὁ μὲν γὰρ ἦν ἄνθρωπος, καὶ ὑπὸ ζυγὸν * δουλείας. ὁ δὲ κατὰ φύσιν ἐλεύθερος ὡς Θεὸς, καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, καὶ κένωσιν ἀνατλὰς τὴν ἐθελούσιον δι' ἡμᾶς· ἀλλ' οὐχὶ τοῦτο αὐτὸν τῆς θεοπρεποῦς δόξης ἐξοικίσει, οὔτε μὴν τῆς ὑπερτάτης καὶ κατὰ πάντων ὑπεροχῆς * ἀποσοβήσει

* δουλ.

* ἀπ[...] ποθεῖ

σει ποθεῖ. ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς τὸ αὐτοῦ πνεῦμα πλουτήσαντες· κατῴκησε γὰρ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. τετάγμεθα μὲν ἐν τέκνοις Θεοῦ, τοῦγε μὴν εἶναι τοῦθ' ὅπερ ἐσμὲν οὐκ ἀποβεβλήκαμεν· ἐσμὲν γὰρ ἄνθρωποι κατὰ φύσιν, καί τοι Θεῷ λέγοντες, Ἀββᾶ ὁ πατήρ· οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς οὐσίας ἀποῤῥήτως ἐκπεφηνὼς Θεὸς λόγος, προσλαβὼν τὸ ἀνθρώπινον, τετίμηκε μὲν τὴν φύσιν, οὐ μὴν ἔξω γέγονε τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς, μεμένηκε δὲ καὶ ἐν ἀνθρωπότητι Θεός. οὐκοῦν οὐκ ἐν ὀργάνου τάξει παρειλῆφθαί φαμεν τὸν ἐκ τῆς παρθένου * ναόν· ἑπόμενοι δὲ μᾶλλον τῇ πίστει τῶν ἱερῶν γραμμάτων, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων φωναῖς, σάρκα γενέσθαι τὸν λόγον διαχειςόμεθα, κατά γε τοὺς ἤδη πλειςάκις ἡμῖν προαποδοθέντας τρόπους * οὗτος καὶ τέθεικεν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχήν. ἐπειδὴ γὰρ ἦν ὁ θάνατος αὐτοῦ τοῦ κόσμου ὁ σωτήριος, ὑπέμεινε σαυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, καί τοι ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, ὡς Θεός. πῶς οὖν ἡ ζωὴ τεθνάναι λέγεται; τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ παθοῦσα τὸν θάνατον, ἵνα φαίνηται ζωὴ, ζωοποιοῦσα πάλιν αὐτήν.

*In ... habetur ... que in MS. ... ιεραπο.

* γάρ.

A met, nec a suprema illa excellentia, quam super omnes habet, ulla ex parte ipsum excludet: quandoquidem ut nos spiritu ipsius locupletati (in nostris enim cordibus hic inhabitat,) inter filios Dei censemur; neque per hoc tamen id quod naturaliter sumus, esse desinimus (sumus namque homines secundum naturam, etiamsi Deo, Abba Pater, dicamus) ita Deus Verbum, quod inexplicabili quodam modo ex Dei & Patris substantia gignitur, naturam humanam quam assumpsit, honore quidem affecit, non ob id tamen propria dignitate aut excellentia excidit: mansit enim Deus, etiam humanitate jam indutum. Neutiquam B ergo templum illud, quod ex sacra virgine assumptum est, organi loco acceptum dicimus: verum sacrarum scripturarum sensum, sanctorumque patrum sententias secuti, Verbum modo non semel jam exposito carnem factum, & suam pro nobis animam posuisse asserimus. Nam cum mortem suam salutem mundo allaturam esse non ignoraret, crucem sustinuit confusione contempta; tametsi secundum naturam vita esset, utpote Deus. Quomodo igitur vita mortem oppetivisse dicitur? Non aliter sane, quam mortem in propriam carnem excipiens; quando quidem dum hanc denuo viam reddidit, veram se vitam esse aperte ostendit.

Rom. 8. v. 11.

Ibidem.

Hebr. 12. v. 12.

C

κδ'.

Φέρε γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ὁ τοῦ θανάτου πολυπραγμονείσθω τρόπος. οὐχ ἅπασιν οἶμαι τῶν εὖ φρονούντων ἐρεῖ τοῖς ἀπὸ γῆς σώμασιν * συγκαταφθείρεσθαι τὰς ψυχάς. ἀλλ' οἶμαι τοῦτό ἐστιν ἐν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐνδοιαςόν. πλὴν ἀνθρώπου θάνατος, τὸ συμβεβηκὸς ὀνομάζεται. οὕτω νοήσεις καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἐμμανουήλ. ἦν μὲν γὰρ ὁ λόγος ὡς ἐν ἰδίῳ σώματι τῷ ἐκ γυναικὸς, ἐδίδου δὲ αὐτὸ τῷ θανάτῳ κατὰ καιρὸν, πάσχων μὲν οὐδὲν εἰς ἰδίαν φύσιν αὐτός· ζωὴ γάρ ἐστι καὶ ζωοποιός· οἰκειούμενος δὲ τὰ * σαρκικὰ, ἵνα καὶ αὐτοῦ λέγηται τὸ παθεῖν, καὶ εἷς ὁ πάντων, ἀναςὰς, τεθνεὼς ὑπὲρ πάντων, ἀγοράσῃ τῷ ἰδίῳ αἵματι τὴν ὑπ' οὐρανὸν, καὶ καταχτήσηται τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας διακηρύττει λέγων ἐν πνεύματι· διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς, καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα, ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη.

* ἐ συγκαταφθεῖσθαι.

* ... ερκός.

... αι. 53.

XXIV.

Verum quo planius fiat quod dicitur, age, & in nostram quoque mortem inquiramus, ejusdem rationem accurate consideremus. Nunquid ergo mortalium quispiam sana mente utens, dum corpus hoc terrenum extinguitur, una cum illo ipsam quoque animam extingui credit? Non existimo vel uni ex omnibus id esse persuasum: & tamen quod communiter accidere solet, non corporis, sed hominis mors appellatur. Ad eum itaque modum & de ipso quoque Emmanuele statuas licet: erat enim Ver-D bum in eo quod ex muliere susceptum erat, tanquam in proprio corpore; hoc ipsum autem corpus præfinito tempore in mortem contradidit, nihil interim incommodi propria natura sustinens: ipsum namque & vita est, & cetera omnia vivificans est: veruntamen quæ carnis sunt veluti propria in se transferens, & mortem perpessum, ac resurgens quod erat pro omnibus mortuum, proprio sanguine humanum genus expiasse; & quotquot per terrarum orbem degunt, Deo & Patri acquisivisse dicitur. Unde sacer vates Isaias, divino Spiritu afflatus, hæc E de illo pronunciat: *Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est, & ipse peccata multorum tulit.*

Isai. 53.

κε'.

Εἷς οὖν ὁ πάντων ἀξιώτερος τὴν ἰδίαν ὑπὲρ πάντων τέθεικε ψυχήν. καὶ συνεχώρει μὲν οἰκονομικῶς καταβιάζεσθαι βραχὺ τῷ θανάτῳ τὴν σάρκα, * κατήργηκε δὲ πάλιν αὐτὸν ὡς ζωὴ, παθεῖν οὐκ ἀνεχομένη τὸ παρὰ φύσιν ἰδίαν· ἵνα καὶ

* κατήργητε.

XXV.

Unus ergo omnes dignitate præstans pro omnibus animam suam posuit; & œconomica quadam ratione carnem per mortem nonnihil humiliari sinebat. Verbum secundum propriam naturam, in quam nullus dolor, nulla cadit perpessio, eamdem mortem vicis-

cissim destruxit, quo hac nimirum ratione corruptio in omnium corporibus enervaretur, mortisque imperium dissolveretur. Etenim, ut in Adam omnes morimur, sic e contrario in Christo omnes vivificamur. Neque enim ea quæ ad salutem nostram faciunt, secundum naturam divinam perfecisset, si secundum naturam humanam mortem nostri causa non sustinuisset. Traditur namque mortem primo quidem oppetiisse ut homo; mox vero per id quod sua natura est Deus, in vitam denuo rediisse. Si igitur mortem secundum scripturas corpore non pertulit, neque spiritu vivificatus revixit quoque. Quod si vero in vitam non resurrexit, fides nostra vana est, & in peccatis etiamnum sepulti jacemus. Nam juxta beati Pauli doctrinam, in mortem illius baptizati sumus; peccatorumque remissionem per sanguinem illius obtinuimus.

1 Cor. 15. v. 22.

1. Cor. 15. v. 17.

Rom. 6. v. 3.

XXVI.

Porro autem si neque verus Dei filius est Christus, neque natura Deus, sed æque ac nos nihil aliud quam homo, aut divinitatis instrumentum; nequaquam per Deum salutem consecuti sumus, sed per Deum qui nostri similis nostri causa mortuus, alteriusque virtute & potestate resuscitatus est. Quomodo ergo mors per Christum devicta dicitur? Atqui Christum de sua anima ita pronunciantem audio: *Nemo tollit illam a me, sed ego pono eam a me, potestatem enim habeo ponendi eam, & potestatem habeo rursum sumendi eam.* Qui enim mortem nesciebat, ille secundum propriam carnem in mortem omnibus communem se abjecit, quo & nos quoque una cum illo ad vitam resurgeremus. Revixit enim despoliatis inferis, non ut nostræ conditionis homo, sed ut Deus in carne nobiscum & supra nos. Obtinuit autem natura in ipso tanquam in capite incorruptionem. Contrita est mors quoque, dum corpori quod ipsius vitæ erat, hostiliter insultat. Quemadmodum enim illa per Adam vicit, ita per Christum debellata corruit. Quamobrem divinus ille psaltes David ad Deum cœlestemque Patrem pro nobis & propter nos ascendenti, nempe quo nobis terræ hujus inquilinis viam ad cœlum muniret, ejusmodi triumphali carmen accinuit: *Ascendit Deus in jubilo, dominus in voce tubæ. Psallite Deo nostro, psallite; psallite regi nostro; psallite, psallite sapienter. Deus regnavit super omnes gentes.* Sed & beatus Paulus quoque de illo his consentanea scribit; *Qui*, inquit, *descendit, ipse est qui & ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia.*

Joan. 10. v. 18.

Psalm. 46. v. 6. 7.

Ephes. c. 4. v. 10.

XXVII.

Cum igitur secundum naturam verus sit rex, & Deus item verus gloriæ dominus crucifixus prædicetur; cui dubium esse potest, quin sacra virgo deipara sit nominanda? Tu igitur Emmanuelem ut unum adora, neque post factam unionem in duos illum disseca. Tunc enim insanus Judæus incassum ridebit, tunc proculdubio occisi domini reus agetur; tunc illum non in vul-

1. Cor. c. 2. v. 8.

A ἐν τοῖς ἁπάντων ἀτονήσῃ σώμασιν ἡ φθορά, καὶ τοῦ θανάτου παραλύοιτο κράτος. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκομεν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες * ζωοποιηθησόμεθα. εἰ γὰρ μὴ πέπονθεν ἀνθρωπίνως ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ δὲ ἐνήργησε θεϊκῶς τὰ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν. λέγεται γὰρ πρότερον ἀποθανεῖν μὲν, ὡς ἄνθρωπος, ἀναβιῶναι δὲ μετὰ τοῦτο, διὰ τὸ εἶναι κατὰ φύσιν Θεός. εἰ τοίνυν οὐ πέπονθε τῷ τεθνάναι σαρκὶ, κατὰ τὰς γραφὰς, οὐδὲ ἐζωοποιήθη πνεύματι, τουτέστιν, οὐκ ἀνεβίω. καὶ εἰ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν· ἔτι ἐσμὲν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. βεβαπτίσμεθα γὰρ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, B κατὰ τὰς τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὰς, καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐσχήκαμεν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ.

* ζωοποιηθησόμεθα.

κϛʹ.

Ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ὁ Χριστὸς οὔτε υἱὸς ἀληθῶς, οὔτε μὴν φύσει Θεὸς, ἄνθρωπος δὲ ψιλὸς καθ' ἡμᾶς, καὶ θεότητος ὄργανον, σεσώσμεθα μὲν οὐκ ἐν Θεῷ ποθεν, ἑνὸς δὲ μᾶλλον τῶν καθ' ἡμᾶς τεθνεῶτος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ δυνάμεσιν ἀλλοτρίαις ἐγηγερμένου. πῶς οὖν ἔτι κατηργήθη ὁ θάνατος διὰ Χριστοῦ; καί τοι λέγοντος ἀκούω σα- C φῶς περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς· οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν γὰρ ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. κατέβη γὰρ μεθ' ἡμῶν εἰς θάνατον διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, ὁ θάνατον οὐκ εἰδὼς, ἵνα καὶ ἡμεῖς * ἀναβιῶμεν σὺν αὐτῷ πρὸς ζωήν. ἀνεβίω γὰρ σκυλεύσας τὸν ᾅδην, οὐχ ὡς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἐν σαρκὶ μεθ' ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ * ἡμᾶς. κατεπλούτει δὲ ἡ φύσις ὡς ἐν αὐτῷ δὴ καὶ πρώτῳ τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ συνετρίβη ὁ θάνατος, τῷ τῆς ζωῆς σώματι πολεμίου δίκην εἰσβαλών. ὥσπερ γὰρ νενίκηκεν ἐν τῷ Ἀδὰμ, οὕτω πέπτωκεν ἐν τῷ Χρι- D στῷ. καὶ γοῦν ἀναβαίνοντι δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ Θεὸν, ἵνα τοῖς ἐπὶ γῆς βάσιμον ἀποφήνῃ τὸν οὐρανὸν, τὰς ἐπινικίους ᾠδὰς ἀνετίθη λέγων ὁ θεσπέσιος μελῳδός· ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψάλατε· ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε· ψάλατε. συνετῶς. ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη, ἔφη δέ που καὶ ὁ μακάριος Παῦλος περὶ αὐτοῦ, λέγων· ὁ καταβὰς, ὁ αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

* ἀναβιῶμεν. ἀναβαίνωμεν.

* ἡμῶν.

E

κζʹ.

Ὅτι τε τοίνυν καὶ Θεός ἐστιν ἀληθῶς, καὶ βασιλεὺς κατὰ φύσιν, εἴρηται δὲ καὶ τῆς δόξης κύριος ὁ ἐσταυρωμένος, πῶς ἄν ἐνδοιάσειέ τις θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον; προσκύνησον ὡς ἕνα, μὴ διελὼν εἰς δύο μετὰ τὴν ἕνωσιν. τότε γελάσει μάτην ὁ παράφρων Ἰουδαῖος, τότε κυριοκτόνος ἔσται κατὰ ἀλήθειαν· ἁλώσεται δὲ πεπλημμεληκὼς οὐκ εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς αὐτὸν * τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστόν. καὶ δὴ

* τὸν ... Θεὸν

δὴ καὶ ἀκούσεται· οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλὸν, λαὸς A πλήρης ἁμαρτιῶν, σπέρμα πονηρὸν καὶ υἱοὶ ἄνομοι· ἐγκατελίπετε τὸν κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ. ἐθνῶν δὲ παῖδες κατ' οὐδένα τρόπον τὴν τῶν χριστιανῶν διαμωμήσονται πίστιν. λελατρεύκαμεν γὰρ οὐκ ἀνθρώπῳ ψιλῷ. μὴ γένοιτο· Θεῷ δὲ μᾶλλον τῷ κατὰ φύσιν, οὐκ ἀγνοοῦντες αὐτοῦ τὴν δόξαν, κἂν εἰ γέγονε καθ' ἡμᾶς, μεμενηκὼς ὅπερ ἦν, τουτέστι Θεὸς, δι' αὐτοῦ τε καὶ σὺν αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ εἴη δόξα σὺν ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

garem quempiam hominem nobis ſimilem impie ac ſcelerate ſæviiſſe apparebit, ſed in univerſorum ſalvatorem & Deum; audietque vel invitus: *Væ genti peccatrici, populo pleno peccatis, ſemini nequam, & filiis ſceleſtis. Dereliquiſtis dominum, & exacerbaſtis ſanctum Iſrael.* (Iſ. c. 1. v. 4.) Tunc gentium populus nullo prorſus jure Chriſtianorum fidem ſubſannare poterit. Agnoſcet enim nos non nudo alicui homini divinum cultum deferre, abſit; ſed illi qui natura Deus eſt: neque enim gloriæ majeſtatiſque illius ignari ſumus: nam etſi perinde ac nos factus eſt, id tamen quod erat, nimirum Deus, ſemper manſit. Per ipſum, & cum ipſo, Deo & B Patri ſit gloria, cum ſancto & vivifico Spiritu in ſæcula ſæculorum. Amen.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ Γ'.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας * προσφωνητικὸς πρὸς τὸν * εὐσεβέστατον βασιλέα Θεοδόσιον, περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

CAPUT III.

Cyrilli epiſcopi Alexandrini de recta in dominum noſtrum Jeſum Chriſtum fide liber, religioſiſſimo imperatori Theodoſio nuncupatus.

α'.

ΤΗΣ μὲν ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας τὸ ἀνώτατον, καὶ ἀσυγχείτοις διαφοραῖς τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀνεστηκός τε καὶ ὑπερκείμενον, ὑμεῖς ὦ φιλόχριστοι βασιλεῖς, καὶ κλῆρος ὑμῖν ἐξαίρετός τε καὶ C πρέπων παρὰ Θεοῦ, τῆς ἐνούσης αὐτῷ κατὰ πάντων * ὑπεροχῆς, εἰκὸς γὰρ ἐπὶ γῆς τὸ γέρας. κάμπτει μὲν γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ, θρόνοι τε καὶ ἀρχαὶ, κυριότητες καὶ ἐξουσίαι, δοῦλον * ὑπέχουσαι τὸν αὐχένα, καὶ ταῖς καθηκούσαις ἀεὶ δοξολογίαις καταγεραίρουσι. πλήρη τε εἶναί φασι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῆς δόξης αὐτοῦ. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐπὶ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος, τῆς οὕτω περιφανοῦς καὶ ἀνωτάτου πασῶν εὐκλείας διαπρέποντά τε καὶ ἐναργῆ τὸν τύπον. ὑμεῖς γάρ ἐστε καὶ τῶν εἰς λῆξιν ἀξιωμάτων πηγαὶ, καὶ ἁπάσης ὑπεροχῆς ἐπέκεινα, καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐημερίας ἀρχὴ, καὶ γένεσις· καὶ νεύμασι μὲν τοῖς ἡμερωτάτοις τοῦ ὑμετέρου D κράτους, πρὸς ἔννομόν τε καὶ ἀξιάγαστον καὶ ἀοίδιμον πηδαλιουχεῖται ζωὴν πᾶν ὅσον ἐστὶ τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις ὑπεστρωμένον. οἱ δὲ τῆς ζεύγλης οὐκ ἀνεχόμενοι, πίπτουσι ῥᾳδίως, τῆς ἐνούσης ὑμῖν εὐσθενείας ἡττώμενοι. κἂν ἀστράψῃ μόνον ἡ βασιλέως ἀσπὶς, φροῦδα τὰ ἐκείνων οἴχονται, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀπονοίας τὸν οἰκεῖον εὐθὺς ἀποστήσαντες νοῦν, πεσόντες εἰς γόνυ ζητοῦσι τὸν ἔλεον. τοιγάρτοι κεκράτηκε τῆς ὑπ' οὐρανὸν τῶν ὑμετέρων ὑπασπιστῶν ἡ μαχιμωτάτη, καὶ ἐμπειροπόλεμος, καὶ ἀεὶ νικῶσα πληθύς. ὑμεῖς ἐστε τῶν πρὸς ἑῴαν καὶ ἑσπέραν καὶ ᾠδὴ, καὶ λύρα, καὶ ἁπάσης ὑπόθεσις εὐφημίας· ὑμᾶς οἱ πρὸς νότον, E καὶ μὴν καὶ ὅσοι βορειότερον οἰκοῦσι τόπον, φωναῖς χαριστηρίοις στεφανοῦντες οὐ καταλήγουσιν. ἔρεισμα δὲ τὸ ἀκράδαντον τῆς οὕτω θεοφιλοῦς καὶ εὐκλεεστάτης ὑμῶν βασιλείας, αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. δι' αὐτοῦ γὰρ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνην, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἔστι γὰρ αὐτῷ πανάλκες τὸ θέλημα, καὶ ἐν τῷ κατανεῦσαι μόνον ἡ παντὸς πλήρωσις ἀγαθοῦ. διανέμει δὲ καὶ λίαν ἑτοίμως

I.

SUpremum humanæ gloriæ culmen, Chriſtianiſſimi imperatores, longe maximo diſcrimine ceteris omnibus antecellens præſtanſque; præclara itidem ſors, munuſque perilluſtre a divina excellentia & majeſtate in vos defluxit, nempe quo ſummæ illius celſitudinis & dignitatis aliquod quoque veſtigium & quaſi ſimulacrum in terris extaret. Igitur ut ſummo illi numini omne genu incurvatur, (Iſa. 45. v. 23.) thronique & dominationes, principatus ac poteſtates prona ſubmittentes colla, congruis illud laudibus & hymnis venerantur, (Iſai. 6.) necnon cœlum terramque plena ejuſdem gloria & majeſtate eſſe profitentur: ita in veſtra quoque ſerenitate adeo conſpicuæ atque omnium ſupremæ claritudinis illuſtrem ac plane expreſſam imaginem intueri licet. Vos etenim omni terreno faſtigio ſuperiores, ampliſſimarum dignitatum fontes eſtis. Vos humanæ felicitatis principia & origines: clementiſſimis majeſtatis veſtræ nutibus ad juſtam honeſtamque ac beatam vivendi rationem promovetur quidquid uſquam eſt gentium, regni veſtri ſoliis ſubſtratum. Quod ſi qui ſunt, qui jugum detrectent, illi veſtra potentia nullo pene negotio ſuperati ſuccumbunt. Imo vero ſi regium ſcutum vel ſemel concuſſum micuerit, vana illorum conſilia atque ſtudia in ventos mox abeunt; quippe qui amentiam ſuam miſſam facientes, e veſtigio ad genua veſtra ſeſe provolant, ſupplicesque veniam expoſcant. Nimirum cohortes veſtræ belliçoſiſſimæ, militariſque diſciplinæ peritiſſimæ, ac triumphis agendis nunquam non aſſuefactæ, terrarum orbem ſubjugarunt. Vos proinde totus oriens, vos totus canit occidens, omnique laudum genere proſequitur; vos, qui ad auſtrum vergunt, vos, qui ad aquilonem pertinent, feſtivis gratulationibus exornare nunquam deſinunt. Inconcuſſum autem piiſſimi & ſacratiſſimi imperii veſtri firmamentum eſt ipſe dominus Jeſus Chriſtus. *Per hunc enim*, ut ſcriptum eſt, *reges* (Proverb. c. 8. v. 15.) *regnant, & potentes decernunt juſtitiam*: eſt enim

enim illi voluntas omnipotens, omnisque boni, si solum annuat, copia. Dilargitur is ergo amicis suis munera in primis eximia & præclara, & quæ in pretio habeantur, quam maxime idoneo, & id quidem admodum alacriter & prompte. Quod hic dicimus, vel ea sola quæ majestati vestræ ab eo donata sunt, & olim adhuc, quemadmodum confidimus, donabuntur, verum esse evidenter ostendunt. Ceterum quod eximia in Deum pietas inconcussum regiæ dignitatis fundamentum existat, id quanta fieri poterit brevitate & claritate, vel ex ipsa sacra divinaque scriptura docere enitar.

A τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν τὰ πάντων ἐξαίρετα, τῶν ὅσα ἐστὶν ἀξιόληπτα, καὶ τεθαυμασμένα. καὶ ἀπόχρη μὲν εἰς ἀπόδειξιν ὧν ἔφην, τὰ τῷ ὑμετέρῳ κράτει δεδωρημένα, δοθησόμενα δὲ ἔτι, καθὰ πεπιστεύκαμεν. ὅτι δέ ἐστι κρηπὶς ἀκατάσειστος ταῖς βασιλέων τιμαῖς, τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας τὰ αὐχήματα, καὶ ἐξ αὐτῆς πειράσομαι τῆς ἁγίας καὶ θεοπνεύστου πληροφορῆσαι γραφῆς, βραχυλογήσας, ὡς ἔνι.

II.

B

β'.

Plurimi citra controversiam retro actis temporibus extitere, qui Judæam provinciam administrarunt regnique illius gubernacula tractaverunt. Verum quotquot ex illis cultu & observantia, quæ Deo debentur, impie contemptis, & justitiæ magistra lege pro nihilo ducta, suo fastui suisque libidinibus libere indulgendum esse putaverunt, omnes hi mali & miseri male misereque perierunt. Est enim res periculosissima, quidpiam in Deum committere, proculcataque æquitate quocumque modo in illius offensam incidere. Contra vero quicumque se pios in illum declararunt, quæque illi placitura credebant, omni ope præstare elaborarunt, citra sudorem ac pulverem hoste devicto debellatoque triumphum cecinerunt.
4. Reg. 23. Ejusmodi inter ceteros fuit Josias ille, qui idolorum cultoribus una cum ipsis delubris & aris incensis, incantationibusque & falsis divinationibus omnibus e medio sublatis, ac inanibus dæmoniacæ imposturæ ludibriis profligatis, regnum apprime nobilitatum, summaque apud veteres ac recentiores omnes, qui ea quibus divina mens oblectatur, colere didicerunt, laude & admiratione dignum reliquit. Verum enimvero licet isthæc omnia cum virtute & gloria a majoribus vestris, vobisque ipsis suscepta observataque sciam, non erit tamen inutile, opinor, si quæ sapientis Ezechiæ pietate ac studio eo in genere gesta sunt, hoc loco apte commemoravero: hujusce namque narrationis vis & energia non parum commodi vestræ sublimitati apportabit.

Πλεῖστοι μὲν γὰρ ὅσοι γεγόνασι κατὰ καιροὺς, οἱ τῆς Ἰουδαίων ἄρξαντες χώρας, καὶ τοὺς τῆς παρ' αὐτοῖς βασιλείας διέποντες θρόνους. ἀλλ' οἱ μὲν τῆς εἰς Θεὸν αἰδοῦς ἀνοσίως ὀλιγωρήσαντες, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης πρύτανιν παρ' οὐδὲν ποιούμενοι νόμον, καὶ τοῖς τῆς * φαυλότητος βόθροις ἑαυτοὺς ἐνιέντες οἱ τάλανες, κακοὶ κακῶς ἀπολώλασι. παγχάλεπον γὰρ τὸ προσκρούειν Θεῷ, καὶ κατά τι γοῦν ὅλως ἔξω φέρεσθαι τοῦ εἰκότος, λυποῦντας αὐτόν. ὅσοι δὲ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας γεγόνασιν ἐπιμεληταὶ, καὶ τῶν ἀρεσκόντων αὐτῷ γνήσιοι φύλακες, νενικήκασιν ἐχθροὺς ἀμογητὶ, καὶ κεκρατήκασι τῶν δι' ἐναντίας. τοιοῦτός τις ἦν Ἰω-
C σίας ἐκεῖνος, ὃς αὐτοῖς τεμένεσι καὶ βωμοῖς τοὺς τῶν εἰδώλων κατεμπρήσας θεραπευτὰς, γοητείας τε ἁπάσης καὶ ψευδομαντείας τρόπους περιελὼν, καὶ τὰ τῆς δαιμονιώδους ἀπάτης καταλύσας παίγνια, τοῦ παντὸς ἀξίαν ἀπέφηνε λόγου τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν, καὶ ἀξιάγαστον μὲν τοῖς πάλαι, τεθαυμασμένην δὲ καὶ εἰς δεῦρο, παρά γε τοῖς εἰδόσι τιμᾷν τὰ οἷς ἂν ὁ θεῖος ἐφήδοιτο νοῦς. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἅπαντα τοῖς ὑμετέροις προγόνοις, καὶ ὑμῖν αὐτοῖς εὖ μάλα κατώρθωται. διαμεμνήσομαι δὲ χρησίμως καὶ τῶν ἐν Εζεκίᾳ τῷ σοφωτάτῳ κατὰ καιροὺς πεπραγμένων. ὀνήσει γὰρ οὐ μετρίως τὴν εὐσεβεστάτην ὑμῶν κορυφὴν ἡ τῶν λόγων δύ-
D ναμις.

* λάσ-το

III.

γ'.

Isai. 36. Fuit ex Persica Babylone vir quidam, cui Rapsaces nomen. Hic posteaquam universam Judæorum provinciam propemodum occupasset, Samariamque una cum ipsa hostiliter depopulatus esset; copiis innumerabilibus stipatus ipsam quoque Hierosolymam adoriri moliebatur. Porro autem cum minime contemnendas, imo vero tantum non inexpugnabiles equitum turmas, peditatumque maris arenas pene æquantem adduceret: vastatrices urbium machinas reliquumque belli apparatum civitatis mœnibus admovet; barbaraque vesania ac supercilio plurimum elatus, sanctam Hierosolymorum civitatem perinde ac alias vi se capturum expugnaturumque jactitabat, & contra venerandam Dei majestatem petulanter quoque in-

Ἀνήρ τις τῶν ἐκ Βαβυλῶνος τῆς Περσικῆς, Ῥαψάκης οὗτος ἦν. οὗτος ἀνεῖλε μὲν ἅπασαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν τῶν Ἰουδαίων χώραν· καταδηώσας δὲ σὺν αὐτῇ τὴν Σαμάρειαν, ἐπ' αὐτὴν ᾔει τὴν Ἱερουσαλὴμ * μυριάνδρῳ πληθύϊ τῶν ὑπὸ χεῖρα δορυφορούμενος· καὶ φάλαγγα μὲν ἱππικὴν οὐκ εὐχείρωτον ἔχων, μᾶλλον δὲ καὶ δυσάντητον·
E ὁπλιτικὴν δὲ πεζομάχον, καὶ ταῖς ψάμμοις ἰσάριθμον. εἶτα τῷ τείχει * περιστήσας ἑλεπόλεις, καὶ τὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν, ἀπονοίαις τε βαρβαρικαῖς οὐ μετρίως κατωφρυωμένος, αἱρήσειν μὲν κατὰ κράτος ὁμοῦ ταῖς ἄλλαις καὶ αὐτὴν ἔφασκε τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ τῆς ἀῤῥήτου δόξης κατεθρασύνετο καὶ παλιμφήμους ἠφίει φωνὰς, ἀκρατῆ καὶ ἀχάλινον τὴν γλῶσσαν ἀνεὶς ἐπὶ Θεῷ. ἔφη γὰρ ὅτι

* ἤσ. 36
* ρια
* ρα

ὅτι κἂν εἰ βούλοιτο σώζειν αὐτοὺς, ἀνόνητον ἔσεσθαι τοῖς ἐπ' αὐτῷ πεποιθόσι τὴν χάριν τῆς ἐπικουρίας. ἐπειδὴ δὲ ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες τῷ βασιλεῖ τῆς ἐκείνου σκαιότητος τὰ τολμήματα, καὶ τοὺς Περσικοῦ φρονήματος γέμοντας λόγους· τότε δὴ τότε μόναις ὥσπερ ἐπαλγήσας ταῖς κατὰ Θεοῦ δυσφημίαις, καὶ τοῦ τὴν πόλιν ἁλῶναι ταύτην ἔσεσθαι πρόφασιν ἐμφρόνως ὑπειληφὼς, περιεῤῥήγνυτο τὴν ἐσθῆτα, καὶ εἰς τὸν οἶκον ἀνέβη τοῦ Θεοῦ, Λιταῖς δηλονότι τὴν θείαν ὀργὴν ὑποτρέχων, καὶ τῶν ἐπὶ ταῖς δυσφημίαις αἰτιαμάτων ἑαυτὸν ἀπαλλάττων. καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; εὐμενῆ καὶ ἵλεων κατεστήσατο τὸν τῶν δυνάμεων κύριον· νενίκηκε τὸν Ἀσσύριον· οὐχ ἵππον εἰς μάχην ὁπλίσας ἀχάλινον, οὐ τοξοτῶν εὐστοχίαις, οὐ δοράτων βολαῖς, οὐδὲ ταῖς τῶν τακτικῶν ἐμπειρίαις τῶν ὑπὸ χεῖρα χρώμενος, ψήφῳ δὲ μᾶλλον τῇ παρὰ Θεοῦ, τῆς τῶν Ἀσσυρίων στρατιᾶς τὸν ἐν μιᾷ νυκτὶ καθορίσαντος θάνατον. ἐξῆλθε γὰρ, φησὶν, ἄγγελος κυρίου, καὶ ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας. καὶ ἀναστάντες τῷ πρωῒ, εὗρον πάντα τὰ σώματα νεκρά. οὗτοι τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας καρποὶ, καὶ τοῦ μὴ ἀναχεῖσθαι φωνῆς, εἰ κατ' αὐτῆς τῆς θείας * γένοιτο δόξης.

A surgens, liberaque incontinentissimæ ac insolentissimæ linguæ fræna permittens, maledictas in Deum voces detorquere non dubitabat. Ajebat enim, eos qui suam in ipsum spem collocaverant, etiamsi vellet, servare, speratique subsidii beneficium eisdem præstare non posse. Cum ergo accessissent, qui Isai 37. insanos illius conatus, verbaque Persico fastu turgentia regi denunciarent; ille sola convicia in Deum detorta ægerrime ferens, eaque capiendæ civitatis causam esse posse, pie prudenterque considerans, derepente conscissa veste in domum Dei ascendit, suppliciter iræ divinæ obsecundans, & se ab illo blasphemiarum crimine exsolvens. Ec-B quid illo studio promovit? Illud nimirum, quod virtutum dominum benignum propitiumque sibi reddidit: quandoquidem non frænatis & ad pugnam instructis equis, non sagittariorum dexteritate, non hastatorum pilis, non ducum peritia, sed Dei auxiliis usus munitusque, Assyrios debellari volentis, una nocte omnem illorum exercitum delevit. Scriptum namque est: *Egressus est autem angelus domini, & percussit ex castris Assyriorum centum octoginta quinque millia: Et surgentes mane invenerunt omnia corpora mortua*. Hi pietatis sunt fructus; hæc eorum, qui blasphemas in Deum voces non ferunt, merces.

C

δ'.

Δεῖν δὲ οἶμαι μάλιστα ταῖς βασιλέων εὐσεβέσιν ἀκοαῖς παλίμφημον μὲν οὐδὲν λαλεῖσθαι κατὰ Θεοῦ, ἐκεῖνα δὲ μᾶλλον, ὅσα καὶ μώμου παντὸς καὶ διαβολῆς ἐπέκεινα τρέχει, καὶ τῆς πρεπούσης δοξολογίας αὐτῷ ποιεῖται τὴν ἔκτισιν. ἄριστα δὲ τοῦτο κἀγὼ εἰδὼς ἔχειν, παρωρμήθην ἀναγκαίως, τῆς ὀρθῆς τε καὶ ἀποστολικῆς πίστεως τὴν παράδοσιν ἐγγράψαι μὲν τῷδε τῷ βιβλίῳ, ξένιον δὲ ὥσπερ τι πνευματικὸν προσκομίσαι τῷ ὑμετέρῳ κράτει, καὶ αὐταῖς δὲ ταῖς θεοφιλεστάταις ἀληθῶς βασιλίσιν, αἳ τῇ ὑμετέρᾳ γαληνότητι συναστράπτουσι. καὶ ἡ μὲν ταῖς εὐκταιοτάταις ὑμῖν ἐπαυχοῦσα γοναῖς, καὶ τῆς εἰσαεὶ διαμονῆς τὰς ἐλπίδας τοῖς σκήπτροις εἰσφέρουσα. ἡ δὲ τοῖς παρθενικοῖς βλαστήμασι συνακμάζουσα, καὶ τὰς τῆς εὐκλεεστάτης ὑμῶν βασιλείας οἰκειουμένη φροντίδας. λίθοι μὲν ἐν ἰνδικοὶ τὰς ἀοιδίμους ὑμῶν καταφαιδρύνουσι κεφαλάς. ψυχῆς δὲ καὶ νοῦ νοητὸς ἂν γένοιτο κόσμος, πίστις ὀρθὴ καὶ ἀκαπήλευτος. ἣν ὅτι τη-
το. ρήσετε τεθαρσηκὼς, προσάγω * τὸν λόγον, ὡς ἔρεισμα νοῦ, καὶ ψυχῆς ἀγλαΐσμα, καὶ καρδίας στέφανον. γέγραπται γὰρ, ὅτι κρείσσων σοφία λίθων πολυτελῶν· πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστιν. οὐκοῦν διὰ βραχέων εἰπεῖν πειράσομαι τὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, καὶ ὅ, τι ποτέ ἐστι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, διαρθροῦν ὅτι μάλιστα σαφῶς, κατά γε τὸ ἐγχωροῦν τοῖς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι βλέπουσι, καὶ ἐκ μέρους γινώσκουσι, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος, καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος. οὐδεὶς γὰρ λέγει κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ· καὶ οὐδεὶς λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ.

IV.

Arbitror autem ad pias principum aures nihil quod in Deum blasphemum sit, efferri debere; verum id tantum, quod extra omnem notam & reprehensionem positum; ad laudem & gloriam, quæ summo jure summo illi numini debentur, omni ex parte faciat. Cum ergo optimum convenientissimumque id esse compertum habeam, incitor necessario, ut rectæ fidei canonem ab apostolis traditum, & commentariolo hoc breviter comprehensum, veluti spiritale quoddam xenium, cum vestræ majestati, tum ipsis quoque reginis veræ pie-D tatis studiosissimis offeram; ut quæ ambæ una cum vestra serenitate coruscent, insigniterque floreant: altera enim sobole vobis exoptatissima felix, regni vestri sceptris perpetuæ successionis spem affert: altera vero inter virgineas gemmas adolescens, regni vestri præclarissimi curas vobiscum communes habet. Igitur ut veneranda capita exornant Indici uniones; ita spiritalis animæ mentisque ornatus erit recta, sincera, inculpataque in Deum fides. Quam quidem fidem quia vos conservaturos plane confido, præsens hoc scriptum veluti quoddam mentis firmamentum, animæque lumen, & cordis coronam offero. Scriptum est enim: *Melior est sapientia lapidibus pretio-* Proverb. 8. v. 11.
E *sis; & omne desiderabile ei non potest comparari*. De unigeniti itaque incarnatione breviter verba facturus, quænam sacramenti hujus ratio existat, quanta quidem perspicuitate ab iis id fieri poterit, qui in speculo tantum & ænig- 1. Cor. 13. v. 12.
mate conspicantur, & ex parte solum, nempe secundum mensuram donationis Spiritus sancti, ut divinus Paulus loquitur, cognoscunt (*nemo enim dicit dominum Jesum, nisi* 1. Cor. 12. v. 11.
per Spiritum sanctum: sicut nemo rursum di- Ibid. v. 3.
cit anathema Jesum, nisi in Beelzebub) explicare tentabo.

V. Di-

A

V.

Dixerit autem hic quiſpiam : Quandoquîdem hujus rei cauſa in arenam deſcendere, laboremque uſque adeo difficilem atque arduum ſubire lubet; age, ſi placet, oratione minime ad fucum comparata, ſed vera, ſed ſincera, ſed ab omni nota vitioque libera, Chriſti myſterium expedi. Nam oracula, quæ cum in nova, tum in veteri quoque ſcriptura ea de re paſſim occurrunt, ea quidam variis opinionibus ebrii, a vero germanoque ſenſu in præpoſterum detorquent. Non fugit nos ſane nihil extare tam abſurdum, quod inſipientes non attentent : verum corruunt illi proni in profundum inferni, ſicut ſcriptum eſt, & in pedicas mortis; *non intelligentes neque quid loquantur, neque de quibus affirment*. Retulerit autem noſſe, & quænam illæ ſint ſingulorum nugæ, ſtolatæque fabulæ.

1.Tim.1.v.7.

ε'.

Φαίη δ' ἄν, οἶμαι, τίς· οὐκοῦν ἐπειδή σοι καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ κόνεως ἅψεσθαι δοκεῖ, καὶ τὸν οὕτω διαβειθῆ καὶ δύσοιστον ἀνατλῆναι πόνον, ἀοκνότατα διασάφει τὸν ἀκριβῆ τε καὶ ἀκιβδήλευτον, καὶ πάσης αἰτίας ἀπηλλαγμένον ἐπὶ Χριστῷ λόγον. διαφόροις γὰρ δόξαις καταμεθύουσί τινες, παραπλάττοντες εἰς τὸ ἀκαλλὲς τὰ ἐπ' αὐτῷ * κεχρησμῳδημένα παρά τε τῆς νέας καὶ ἀρχαιοτέρας γραφῆς. οὐκ ἠγνοήκαμεν οὖν, ὡς οὐκ ἀνεπιτήδευτόν ἐστι τῶν ἀτόπων τοῖς ἀσυνέτοις οὐδέν· πίπτουσι δὲ καὶ λίαν B ἑτοίμως εἰς πέταυρον ᾅδου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ εἰς παγίδα θανάτου, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ παρ' ἑκάστῳ θρύλλοι, καὶ τὰ σεμνὰ μυθάρια, διειπεῖν ἀναγκαῖον.

* κεχισ- τημέ.

VI.

Manichæi.

Quidam igitur Verbum ex Deo & Patre genitum in hominis forma apparuiſſe, haud inviti concedunt; at vero ex ſacra & deipara virgine carnem ſumpſiſſe, id audaci temeritate inficiantur : ſiquidem totam ſacramenti hujus rationem in ſolo externo ſchemate poſitam fuiſſe, ſacrilege ementiuntur. Alii turpe pudendumque rati, ſi hominem adorare videantur, terrenamque carnem ſummo honore afficiant; dum fœdo hoc inſcitiæ morbo, pravaque & adulterina religione laborant, Verbum ex Deo natum in oſſium & nervorum carniſque naturam demutatum affirmant. Atque ita miſeri illi Emmanuelis ex virgine ortum ludibrium habentes, optimam illam diviniſſimamque œconomiam indecoram judicant. Sunt qui coæternum Deo Patri Verbum tarde natum, hoc eſt, tum demum productum credunt, cum ſecundum carnem in lucem editum eſt. Non deſunt rurſum, qui in tantam ſtultitiam & impietatem prolapſi ſunt, ut Dei Verbum anhypoſtaton, hoc eſt, nullam habens ſubſiſtentiam (cujuſcemodi illud eſt, quod tunc ſolum eſt & intelligitur, dum ore profertur) dicere audeant, taleque Verbum in homine factum contendunt. Hi vero ſunt Marcellus & Photinus. Comperiuntur alii, qui etſi unigenitum Dei Verbum vere hominem factum & incarnatum non negent; induci tamen nequeunt, ut carnem, quam aſſumpſit, anima ratione & mente noſtræ ſimili prædita perfectam animatamque fuiſſe credant. Etenim Verbum quod ex Patre, & templum quod ex ſacra virgine ortum eſt, in unam perfectam unitatem contrahentes, Verbum in illo inhabitaſſe, corpuſque aſſumptum ad eum modum ſibi proprium effeciſſe confingunt, ut animæ ratione utentis locum per ſeipſum expleverit. Sunt denique qui horum omnium opinationibus adverſantes, ſententiiſque refragantes, ex Dei Verbo, animaque intelligente, & corpore, hoc eſt, humana natura numeris omnibus perfecta abſolutaque Emmanuelem conſtitutum, compoſitumque conſtanter affirment; neque adhuc tamen ſanam prorſus, omniſque vitii expertem ſententiam tuentur. Quandoqui-

Cerinthiani.

Photiniani.

Apollinariſtæ.

Neſtoriani.

ς'.

Οἱ μὲν γὰρ, ὅτι πέφηνε μὲν ἄνθρωπος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, οὐ μὴν ὅτι καὶ πεφόρηκε τὴν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου σάρκα, φρονεῖν τε καὶ λέγειν τετολμήκασι. καταψεύδονται δὲ μόνην τοῦ μυστηρίου τὴν δόκησιν. ἕτεροι δ' αὖ κατερυθριῶν C * σκεπτόμενοι, τὸ δοκεῖν ἀνθρώπῳ προσκυνεῖν, * καὶ τὴν ἀπὸ γῆς σάρκα ταῖς ἀνωτάτω δόξαις στεφανοῦν παραιτούμενοι, ἐκ τῆς ἄγαν ἀμαθίας νόθην τινὰ καὶ παρεφθαρμένην νοσοῦντες εὐλάβειαν, παρατετράφθαι φασὶ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς φύντα λόγον εἰς ὀστέων τε καὶ νεύρων καὶ σαρκὸς φύσιν, τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν τοῦ Εμμανουὴλ πλατὺ γελῶντες οἱ πλάνες, καὶ τὸ ἀπρεπὲς καταγράφοντες τῆς οὕτως ἀρίστης καὶ θεοπρεποῦς οἰκονομίας. οἱ δὲ καὶ ὀψιγενῆ τὸν συναΐδιον τῷ πατρὶ Θεὸν λόγον εἶναι πεπιστεύκασι, καὶ εἰς τὸ μόλις ὑπάρξαι διαχεχλῆσθαι τότε, ὅτε καὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως ἔλαχε τὴν ἀρχήν. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ πρὸς D τοῦτο μανίας δυσσεβῶς ἡγμένοι, ὥστε καὶ ἀνυπόστατον τὸν ἐκ Θεοῦ φασιν εἶναι λόγον, ῥῆμα δὲ ἁπλῶς τὸ κατὰ μόνην νοούμενον προφορὰν ἐν ἀνθρώπῳ γενέσθαι. Μάρκελλος δὲ οὗτοι καὶ Φωτεινός. δοκεῖ γε μὴν καὶ ἑτέροις ἐνανθρωπῆσαι μὲν ἀληθῶς τὸν μονογενῆ, καὶ ἐν σαρκὶ γενέσθαι πιστεύειν, μὴ μὴν ἔτι καὶ ἐμψυχῶσθαι τελείως τὴν ἀναληφθεῖσαν σάρκα ψυχῇ λογικῇ, καὶ νοῦν ἐχούσῃ τὸν καθ' ἡμᾶς· εἰς ἑνότητα δὲ τὴν εἰς ἅπαν, ὥσπερ οὖν οἴονται, κατασφίγγοντες τόν τε ἐκ Θεοῦ λόγον, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ναὸν, κατοικῆσαί φασιν ἐν αὐτῷ τὸν λόγον. καὶ ἴδιον μὲν ποιήσασθαι τὸ σῶμα τὸ ἀναληφθὲν, E ψυχῆς δὲ αὐτὸν τῆς λογικῆς τε καὶ νοερᾶς ἀναπληροῦν τὸν τόπον. ἕτεροι δ' αὖ πρεσβεύουσι μὲν ταῖς τούτων δόξαις τὰ ἐναντία, καὶ ἀντιφέρονται τοῖς φρονήμασιν, ἔκ τε Θεοῦ λόγου καὶ ψυχῆς τῆς λογικῆς καὶ σώματος, ἤτοι τελείας ἁπλῶς ἀνθρωπότητος, συνεστάναι τε καὶ ἀναπεπλέχθαι διαβεβαιούμενοι τὸν Εμμανουήλ· οὐ μὴν ἔτι καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀμώμητον παντελῶς τὴν ἐπ' αὐτῷ τετηρήκασι δόξαν. κατατέμνουσι γὰρ εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν, καὶ παχεῖαν ὥσπερ αὐτῆς ἐνιέντες τὴν δια-

* σωτι

διατομὴν, ἀνὰ μέρος ἑκάτερον μονονουχὶ καὶ ἰσῶπι παραδεικνύουσιν· ἕτερον μὲν εἶναι διατεινόμενοι τὸν ἐκ παρθένου τεχθέντα τελείως ἄνθρωπον, ἕτερον δ᾽ αὖ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον· οὐχ ὅ, τι ποτέ ἐστιν * ἥ τε τοῦ Θεοῦ φύσις, καὶ τῆς σαρκὸς, διακρίνοντες, οὐδὲ μόναις ταῖς εἰς τοῦτο διαφοραῖς ἐμφιλοχωρεῖν ἐθέλοντες. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐννοίας τῆς ἀληθοῦς εἰς τοῦτο διήμαρτον, ἐπεὶ μὴ φύσις ἡ αὐτὴ σαρκός τε καὶ θεότητος. ἀλλὰ τὸν μὲν ὡς ἄνθρωπον ἰδίᾳ τιθέντες καὶ ἀνὰ μέρος, τὸν δὲ, ὡς Θεὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὀνομάζουσι. καί τοι θέλοντες εἶναι χριστιανοί. καὶ δὴ καὶ λογίδια ἅττα περὶ τούτων συγγράφοντες, εἰπεῖν τετολμήκασιν αὐταῖς λέξεσιν, ὧδε. ὁ μὲν γὰρ φύσει καὶ ἀληθῶς υἱὸς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος ἐστὶν, ὁ δὲ, ὁμωνύμως τῷ υἱῷ υἱός. καὶ μεθ᾽ ἕτερα πάλιν· σὰρξ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἀλλὰ ἄνθρωπον ἀνειληφώς. ὁ μὲν γὰρ μονογενὴς προηγουμένως καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστι, τοῦ πάντων δημιουργοῦ· ὃν δὲ ἀνέλαβεν ἄνθρωπον, οὐ φύσει Θεὸς ὢν, διὰ τὸν ἀναλαβόντα αὐτὸν ἀληθῶς υἱὸν Θεοῦ, ὁμωνύμως αὐτῷ χρηματίζει. τὸ μὲν γὰρ, οὐδεὶς ἔγνω τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, τὸν φύσει τέλειον καὶ ἀληθείᾳ δηλοῖ ἐκ τοῦ πατρὸς υἱόν. τὸ δὲ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ, μὴ φοβοῦ Μαριὰμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· τῷ ἀνθρώπῳ ἐφαρμόζει. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν, ἐκεῖνοι. φρονήσομεν δὲ ἡμεῖς οὐχ ὧδε. ἀναπείσει γὰρ οὐδαμῶς τῶν ἑτεροδόξων ὁ λόγος, τροχιὰν ἀφέντας τὴν * ἐπ᾽ εὐθεῖαν, διεξέχειν ἑτέραν τὴν ἔξω σκοποῦ καὶ διεστραμμένην.

ἰθυ-τενῆ.

A dem unum Christum in duos secernunt, & crassa quadam separatione inter hunc & illum inducta, utrumque seorsum, ac quasi per se stare contendunt; & alterum quidem, cum nimirum qui ex virgine natus est, perfectum hominem; alterum rursum ipsum Dei Patris Verbum esse dicunt; non quid inter Dei & carnis naturam intersit, distinguentes, neque intra solos discrepantium naturarum terminos consistentes. Ita enim, a veritate non aberrarent: alia enim carnis, alia rursus Verbi est natura. At hi alterum seorsum ac per se, tanquam merum hominem statuunt; alterum vero ut verum naturalemque Deum nominant; cum interim & Christiano nomi- B ne sibi blandiantur, & quosdam quoque hisce de rebus libellos conscripserint. Ad verbum autem hunc in modum scribere ausi sunt: Hic siquidem (nempe Dei Patris Verbum) verus & naturalis est Filius; ille vero (puta virginis natus) æquivoce Dei Filius dicitur: & paulo post iterum: Utique Dei Verbum non est homo, sed hominem assumpsit. Quandoquidem unigenitus jam inde ab initio per se, Dei omnium opificis Filius est: homo autem, quem suscepit, cum natura Deus non sit, propter eum a quo assumptus est, qui verus Dei Filius est, eodem cum ipso nomine appellatur. Quare hoc Christi oraculum: *Nemo scit, quis sit Filius, nisi* Luc. c. 10. v. 22. C *Pater*; verum & naturalem Dei Patris Filium ostendit. At illud vero a Gabriele pronunciatum: *Ne timeas Maria, invenisti enim* Luc. c. 1. v. 30. *gratiam apud Deum: & ecce concipies in utero, & paries filium & vocabis nomen ejus Jesum*; in hominem quadrat. Et hæc illi hactenus. Nos autem ejus sententiæ nequaquam sumus. Absit enim, ut aliter sentientium oratio huc nos inducat, ut recta semita relicta, distortam, & a recto veritatis scopo abducentem viam ingrediamur.

ζ.

ἑκα-στ.

Καὶ εἰ μὲν τις ἕλοιτο μακρὸν ἐφ᾽ * ἑκάστου ποιεῖσθαι λόγον, καὶ διαρκῆ τὴν βάσανον, οὐκ εὐαρίθμητον μὲν δαπανήσει χρόνον. δυσαχθῆ δὲ ἱδρῶτα καὶ δυσδιάφυκτον ἀνατλὰς, κατορθώσει μόλις. παρέντες δὲ αὖ τὸ δεῖν οἴεσθαι μακρὰ καὶ σφόδρα στενολεσχεῖν, καὶ ὀλίγην κομιδῆ τὴν βάσανον ἐπιρριπτοῦντες ἑκάστῳ, φέρε λέγωμεν καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοῖς δοκήταις· πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μήτε μὴν τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον, τουτέστι Χριστόν. ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ. δεῖν δὲ οἶμαι, τοὺς δὲ ἐναντίας ἢ ψῆφον ἐπάγειν τὴν αἰσχίω τοῖς πάλαι, καὶ ψευδηγόρους ἀποκαλεῖν τοὺς τῆς οἰκουμένης μυσταγωγοὺς, οἷς αὐτὸς ἔφη Χριστός· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. ἢ εἴπερ τοῦτο καταπεφρίκασι δρᾶν, ὀρθὰ μὲν ἑλέσθαι φρονεῖν τὰ ἐπὶ Χριστῷ. φράσαντας δὲ τὸ ἐῤῥῶσθαι δεῖν ταῖς σφῶν αὐτῶν ἀμαθίαις, ἀπρὶξ μὲν ἔχεσθαι τῶν ἱερῶν γραμμάτων, τὴν δὲ ἀπλανῆ τῶν ἁγίων διάγοντας τρίβον, ἐπ᾽ αὐτὴν ἰέναι τὴν ἀλήθειαν.

πρὸς Τιμόθ. α. 3. 16.

VII.

D Quod si quis prolixum de qualibet istarum opinionum sermonem, justumque & accuratum examen instituere vellet, næ immensum ille tempus insumeret; laboreque exhausto præarduo ac difficile superabili, vix quidpiam adhuc laude dignum præstaret. Nugis proinde, orationisque longitudine prætermissis, agendum perbrevem singulis censuram adhibeamus. Et primo quidem istis phantasmatum architectis jure dici queat; *Erratis, nescientes scripturas, neque magnum* Matth. c. 22. v. 29. *pietatis mysterium*, hoc est Christum, *qui manifestatus est in carne, justificatus est in spiritu,* 1. Tim. c. 3. v. 16. *apparuit angelis, prædicatus est gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria*. Adversarii autem vel turpem notam antiquis scriptoribus inurant oportet; orbisque doctores, quibus Christus ipse præcepit: *Eun-* Matt. c. 28. v. 19 E *tes docete omnes gentes*, mendacii redarguant; vel certe si id facere exhorreant; ut rectam de Christo sententiam complexi, suas inscitias valere jubeant; divinisque scripturis mordicus adhærentes, necnon tutam errorisque expertem sanctorum viam ingressi, recta ad ipsam veritatem contendant.

A

VIII.

Porro autem illud pietatis mysterium aliud nullum est nobis, ut opinor, quam ipsum Dei Patris Verbum, quod manifestatum est in carne: siquidem servili forma assumpta, ex sacra & deipara virgine natum est. Visum est & angelis: nam & recens natum venerati sunt, & doxologiam illam: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas*, ediderunt: Iidem illi pastoribus quoque Deum Verbum propter nos in carnem venisse denunciarunt: *Ecce*, inquiunt, *natus est vobis hodie salvator, qui est Christus dominus, in civitate David. Et hoc* B *erit vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio*. Cum ejusmodi ergo Dei ortus per virginem extiterit, talisque ejusdem in carne manifestatio; quomodo non magna vanitas, meraque temeritas est; imo vero quomodo non aperta insania, merumque delirium est, tam illustri, tamque evidenti œconomiæ, apparentiæ nomen imponere? Enimvero si Verbi incarnatio umbra est, aut res tantum imaginaria, nec virgo vere enixa est; ergo neque Verbum, quod ex Deo Patre prodiit, semen Abrahæ apprehendit, neque fratribus assimilatum est. Etenim quæ in nobis cernuntur, ea nec typus, nec umbra, nec spectrum sunt, C sed veritas, & res ipsa. Vivimus namque in corporibus, quæ & tangi & videri possunt; terrenaque carne vestiti, interitui, ceterisque passionibus subjecti sumus.

Luc. c. 2. v. 14.

Ibid. v. 11.

Hebr. c. 2. v. 16.

η'.

Εἴη γὰρ ἂν οὐχ ἕτερον οἶμαί τι τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἢ αὐτὸς ἡμῖν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί. γεγένηται γὰρ διὰ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου, μορφὴν δούλου λαβών· ὤφθη δὲ καὶ ἀγγέλοις, οἳ γεννηθέντα καταγεραίρουσι. δόξα τε, φασὶν, ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ μὴν καὶ τοῖς ποιμέσι κατασημαίνοντες τὸν δι' ἡμᾶς ἐν σαρκὶ Θεὸν λόγον, ἰδοὺ δὴ, φασὶν, ἐγεννήθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυΐδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ. εἰ Θεοῦ δὲ τόκος διὰ παρθένου, καὶ φανέρωσις ἐν σαρκὶ, πῶς οὐκ ἀδρανὴς εὐηθομυθία; πῶς δὲ οὐχὶ μανία καὶ λῆρος, τὸ τῆς δοκήσεως ὄνομα τῆς οὕτω σαφοῦς τε καὶ ἐναργοῦς καταγράφειν οἰκονομίας; εἰ γὰρ σκιὰ καὶ δόκησις ἦν, καὶ οὔτε σάρκωσις ἀληθῶς, οὔτε μὴν τέτοκεν ἡ παρθένος, οὐκ ἐπελάβετο σπέρματος Ἀβραὰμ ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, οὐχ ὡμοιώθη τοῖς ἀδελφοῖς. * σκιὰ γὰρ, οὐ τύπος τὰ καθ' ἡμᾶς, ἢ δόκησις· ἀλλ' ἐσμὲν ἐν σώμασιν ἁπτοῖς τε καὶ ὁρατοῖς, καὶ τὴν γηγενῆ δὴ ταύτην σάρκα κατημφιεσμένοι, καὶ φθορᾶς καὶ παθῶν ἡττώμεθα.

* ἴσως, ἡ σκιὰ γὰρ τύπῳ τὰ καθ' ἡμ. ἀλλ'.

IX.

Igitur si Dei Verbum caro factum non est, cum nec in eo quod substinuit, tentatum sit, non potest iis qui tentantur opem ferre. Siquidem nulla in umbram passio cadere potest: atque ita omnia, quæ salutis nostræ causa facta sunt, vere in nihilum recident. Nam quale dorsum, quæso, pro nobis cædendum præbuit? aut quales D percutientibus genas exhibuit; aut quomodo ad Judæorum verbera fortiter perstitit? aut cujusmodi manus aut pedes clavis pervios habuit? aut quale latus Pilati satellites perfodientes pretiosum sanguinem una cum aqua fluentem cernentibus ostenderunt? Et ut his amplius quiddam dicam; nec vere quoque pro nobis mortem oppetiit Christus dominus, neque ex mortuis exsuscitatus est. Hoc autem concesso, fides nostra plane evanescit; ad hæc crux, quæ est mundi salus & vita, interit; interit denique & universa quoque illorum fiducia, qui in fide dormierunt. Hoc namque recte hinc consequi, & divino quoque Paulo visum fuit: ait namque. *Tradidi* E *enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas; & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundum scripturas, & quia visus est Cephæ, & post hoc undecim: deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul; ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: deinde visus est & Jacobo; deinde apostolis omnibus: novissime autem omnium tanquam abortivo visus est & mibi*. Et paucis interjectis: *Si autem Chri-*

Isai. c. 50. v. 6.

Joan. c. 19. v. 34.

θ'.

Οὐκοῦν εἰ μὴ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, οὐδὲ ἐν ᾧ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. οὐδὲ γὰρ ἄν τι πάθοι σκιά. οἴχεται δὴ οὖν τὸ σύμπαν ἡμῖν εἰς τὸ μηδὲν ἀληθῶς. ποῖον γὰρ ἔτι νῶτον δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν; ἢ ποίαν τοῖς παίουσι παρειὰν ὑπεστρώσας, πρὸς τὰς ἐκ τῶν Ἰουδαίων διεκαρτέρει πληγάς; ἥλοις δὲ διαπεπάρθαι χεῖράς τε καὶ πόδας τὸν οὐκ ἐν σαρκὶ πεφηνότα, τίνα δὴ τρόπον οἰηθείη τις ἄν; ἢ ποίαν, εἰπέ μοι, πλευρὰν διανύττοντες οἱ Πιλάτου δορυφόροι, τὸ τίμιον αἷμα συναναβλύζον ὕδατι τοῖς θεωμένοις παρέδειξαν; καὶ εἰ χρὴ τούτων τὸ ἐπέκεινα λέγειν· οὔτε ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, οὔτε μὴν ἐγήγερται ὁ Χριστός. οὗ παραδεχθέντος εἰς ἀλήθειαν, κεκένωται μὲν ἡ πίστις, οἴχεται δὲ ὁ σταυρὸς, ἡ τοῦ κόσμου σωτηρία καὶ ζωὴ, καὶ διόλωλε παντελῶς ἡ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων ἐλπίς. εὖ γὰρ ὧδε ἔχειν ἐδόκει καὶ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς. καὶ ὅτι ἐτάφη. καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ κατὰ τὰς γραφάς. καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα· ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν· ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ. ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν· ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί. καὶ μεθ' ἕτερα

τερα πάλιν· εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν. κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν, εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. τεθνηκίη γὰρ ἂν, εἰπέ μοι, τίνα δὴ τρόπον ἡ σκιά; πῶς οὖν ἀνέστησε τὸν Χριστὸν ὁ πατὴρ σκιὰν ὄντα καὶ δόκησιν, καὶ τοῖς τοῦ θανάτου δεσμοῖς οὐχ ἁλώσιμον; οἰχέσθω δὴ οὖν ὁ ἐκείνων ἔμετος. μύθου δὲ ἄλλως, καὶ ἀνοσίου βουλῆς ἀποβράσματα τὰ * παρ' αὐτοῖς ἡγούμεθα. τοὺς γὰρ τοιούτους ἡμῖν προκαταμηνύει γράφων τοῦ σωτῆρος ὁ μαθητής. ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται. καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. εἰ γὰρ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος, μήτε μὴν ἀναβέβηκεν ἐν σαρκὶ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ Θεὸν, οὐδ' ἂν ὑποστρέψῃ ἐξ οὐρανοῦ καθ' ἡμᾶς, ἄνθρωπος δηλονότι καὶ ἐν σαρκί.

A stus prædicatur, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Sin autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra: invenimur autem & falsi testes Dei; quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. Hic ego jam te interrogo; ecquonam modo umbra moriatur? quo rursum pacto cœlestis Pater Christum ad vitam revocavit, ut qui quædam tantum umbra & res imaginaria, quæ mortis vinculis capi non potest, extiterit? Facessant proB inde istiusmodi ineptiæ; insanorum plane consiliorum & fabularum ebullimenta dicta illorum habemus. Hujusmodi nugatores exorituros, dilectus salvatoris nostri discipulus nos ante præmonuit: *Quoniam*, inquit, *multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus Dei. Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est: & hic antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc in mundo est.* Si enim ipse natus non est, neque carne indutus ad cœlestem Patrem & Deum ascendit; neque homo quoque perinde ac nos carne vestitus de cœlis olim reversurus est. 1. Joan. 4.

C

ι.

Τὸ δὲ δὴ καὶ ἑτέρους οἴεσθαί τε καὶ φρονεῖν ἐξ ἀμετρήτου νωθείας γέννησιν μὲν ἀνήνασθαι τὴν διὰ τῆς ἁγίας παρθένου τὸν ἐκ Θεοῦ φύντα λόγον, καὶ φύσιν μὲν ἀτιμάσαι τὴν καθ' ἡμᾶς, παρατετράφθαι δὲ μᾶλλον αὐτὸν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς γῆς σάρκα, δυσφημούντων ἐστὶ τὴν οἰκονομίαν, καὶ τοῖς θείοις σκέμμασιν ἐπιτιμᾶν ᾑρημένων. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὅλων δημιουργὸς, καὶ πολὺς εἰς ἔλεον τοῦ Θεοῦ λόγος κεκένωκεν ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς, γενόμενος ἄνθρωπος, γενόμενος ἐκ γυναικὸς, ἵν' ἐπείπερ αἵματος καὶ σαρκὸς κεκοινώνηκε τὰ παιδία, τουτέστιν ἡμεῖς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετάσχῃ τῶν αὐτῶν· ἵνα διὰ τοῦ θανάτου, καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. ὧδε γὰρ ἔφη τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. οἱ δὲ τῆς οὕτω παγκάλου καὶ ἀρίστης βουλῆς τὸ ἀπρεπὲς καθορίζουσι, καὶ ὥσπερ ἐνὸν αὐτοῖς τὰ ἀμείνω φρονεῖν, καὶ τοῖς τῆς σοφίας ἐπιτιμῶσι σκέμμασι· μὴ γὰρ δὴ χρῆναι λέγουσιν ὠδῖνα καὶ τόκον ἐκ γυναικὸς καταγράφειν ἡμᾶς τοῦ μονογενοῦς, οἴεσθαι δὲ μᾶλλον τὴν τοῦ λόγου φύσιν εἰς τὸ σαθρὸν δὴ τοῦτο καὶ γηγενὲς μεταστοιχειῶσθαι σῶμα, καὶ τροπὴν φαντάζεσθαι τοῦ τροπὴν οὐκ εἰδότος. ἐρήρεισται γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φύσις ἐν ἰδίοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀκατάσειστον ἔχει * τὴν ἐφ' οἷς ἐστι διαμονήν. φύσις μὲν γὰρ ἡ γενητὴ, καὶ χρόνῳ παρενεχθεῖσα πρὸς * γένεσιν, πάθοι ἂν τὴν ἀλλοίωσιν. καὶ οὐκ ἔξω λόγου τοῦ καθήκοντός τε καὶ ἀληθοῦς τὸ χρῆμα κείσεται. τὸ γὰρ ἀρχὴν ὅλως τοῦ εἶναι λαχὸν, οἱονείπως ἤδη καὶ συνεσπαρμένον ἔχει τὸ ἀλλοιοῦσθαι δεῖν. Θεὸς δὲ ὁ παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, καὶ φύσεως, καὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς, τὴν ὕπαρξιν ἔχων ἐξῃρημένην τε καὶ * ὑπερέχουσαν, ἀμείνων ἐσται καὶ τροπῆς. καὶ ὥσπερ τῷ τῆς ἰδίας φύσεως λόγῳ παντὸς τοῦ κε-

τὴν ἰδ' | ...τάξιν. | ἐπερέχουσαν.

X.

Porro autem existimare (ut alii quidam stolidissime existimant & prædicant) Verbum ex Deo genitum, ortu ex sacra virgine repudiato naturæque nostræ ratione contempta in terrenam carnem esse demutatum; id aliud nihil est, quam dispensationis sacramentum aperte blasphemare, divinisque consiliis temere insultare. Etenim universorum conditor, & multum in misericordia Dei Verbum, propter nos homo factum, & ex muliere natum, semetipsum exinanivit; *ut quoniam pueri*, hoc est nos, *communicaverant* Joan. 1.
D *carni & sanguini, & ipse similiter participaret eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, hoc est diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti.* Et hæc quidem divina scriptura. Illi autem tam salubri decentique consilio indecentiæ notam inurunt; & quasi majori sapientia præditi, ipsius quoque sapientiæ decreta reprehendunt. Ajunt enim, non decere, ut unigenitum cum dolore partus ex muliere natum astruamus; potius autem existimandum, divini Verbi naturam in terrenum hoc infirmumque corpus conversam esse. Atque ita eum, qui omnis mutationis expers est, mutationi subjectum E confingunt. Firmata est namque Dei natura in propriis bonis immoteque in quibus est commodis semper persistit. At vero natura procreata, & in tempore ut existeret producta, non potest mutationi non esse subjecta. Nec firma nobis assertionis hujus fundamenta, verissimæque rationes desunt. Nam omne quod sui esse simpliciter initium habuit, jam quodammodo simul insitam habet mutabilitatem. At vero Deus, qui omni mente & natura & generatione & corruptione superior est, substantiam omni mutatione su-

Philip. 2. Hebr. c. 2. v. 14.

sublimiorem, potentiorem majoremque habet. Et quemadmodum is naturæ suæ qualitate omnibus rebus creatis præstat, immensoque intervallo post se relinquit orta omnia; ita ea incommoda, quæ rebus ab illo conditis accidere solent, adeo transcendit, ut nihil ab illis, tametsi natura sua noxiæ sint, pati queat. Deus namque in bonis est nulli mutationi subjectus; creaturæ autem in quadam perpetua mutatione ac vicissitudine versantur. Cujus rei propheta Jeremias nequaquam ignarus, optime philosophatus, Deum ita compellat: *Tu quidem in sæculum permanes; nos autem una cum sæculo interimus*. Sedet enim Deus tanquam in solio, semper regnans, & in omnes imperium exercens, neque ullis unquam perturbationibus agitatur: nos autem naturam ad mutationem conversionemque propensissimam sortiti, simul cum sæculo interimus; hoc est, quolibet tempore, temporisque articulo vicissitudini interituique obnoxiam vitam degimus. Neque ergo divinitas perturbationum impulsione extra propriæ stabilitatis limites aliquando exturbabitur; neque corruptibilis rursum & alterabilis natura, hoc est creata, essentialem immutabilitatem quandoque adipiscetur; neque ulla omnino creatura divinæ naturæ bonis veluti propriis aliquando coronabitur; audiet enim, & id quidem merito: *Quid habes quod non accepisti?* Quod autem ipsius Verbi natura modis omnibus sit immutabilis, & invariabilis, omnis vero creata omnino mutabilis; id ex divino Davide suaviter in Spiritu modulante, nullo negotio perspicitur: *Cœli*, canit is, *peribunt, tu autem permanes; & omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium involves eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient*. At qui fieri potest, ut Dei Verbum idem prorsus manserit, si vere asseritur stabilitate immutabilitateque, quam habebat, relicta, in illud transiisse, quod suapte natura non erat, transmutatumque esse in naturam, hoc est, in id quod corrumpi natum est; Annon, obsecro, isthæc mera sunt deliria? an non aperte sunt insaniæ? Sunt equidem citra ullam prorsus controversiam.

Baruch. c. 3. v. 3.

1 Cor. c. 4. v. 7.

Psalm. 101. v. 17.

A κλιμένου πρὸς φύσιν ὑπερανέστηκέ τε καὶ ὑπερφέρεται, καὶ τοῦτο ἀσυγκρίτοις διαφοραῖς· οὕτω καὶ ἐν τοῖς εἰωθόσι συμβαίνειν τοῖς δι' αὐτοῦ γεγονόσιν ὑπερανεστήξει πάλιν παθεῖν, οὐκ εἰδὼς τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν. οὐκοῦν ἐν ἀγαθοῖς μὲν τὸ θεῖον ἀμεταπτώτοις ἐστί· τὰ δέ γε τῆς κτίσεως ἐν ἀλλοιώσει καὶ τροπαῖς, καὶ ἀγχίθυρον ἔχοντα τὴν * παραφοράν. καὶ τοῦτο γινώσκων εὖ μάλα, καὶ ὡς ἄριστα φιλοσοφῶν ὁ προφήτης Ἱερεμίας, ἀνεφώνει πρὸς τὸν Θεόν· ὅτι σὺ καθήμενος εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα. καθεδεῖται γὰρ ὥσπερ ἐν ἰδίοις θώκοις τὸ θεῖον ἀεὶ βασιλεῦον καὶ κατακρατοῦν τῶν ὅλων, καὶ ὑπὸ μηδενὸς τῶν παθῶν τυραννούμενον· ἡμεῖς δὲ τὴν φύσιν B εὐτροχωτάτην καὶ εὐπαράφορον κομιδῇ πρὸς ἀλλοίωσιν ἔχοντες καὶ τροπήν, ἀπολλύμεθα τὸν αἰῶνα, τουτέστιν ἐν παντί τε καιρῷ καὶ χρόνῳ φθαρτοί ἐσμεν καὶ τρεπτοί. οὔτ' οὖν τὸ θεῖον γένοιτ' ἄν ποτε ἐν παρατροπῇ τῆς ἰδίας ἑδραιότητος, ἐξωθούμενον ὑπὸ τῶν παθῶν· οὔτ' ἂν ἡ φθαρτή τε καὶ ἀλλοιουμένη φύσις, τουτέστιν ἡ γενητή, καταπλουτήσειεν ἂν οὐσιώδη τὴν ἀτρεψίαν, οὐδ' ἂν ἐπαυχήσειε τοῖς τῆς θείας φύσεως ἀγαθοῖς, ὡς ἰδίοις, ἡ κτίσις. ἀκούσεται γὰρ εὐλόγως. τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; ὅτι δέ ἐστιν ἄτρεπτος μὲν καὶ ἀναλλοίωτος παντελῶς ἡ τοῦ λόγου φύσις, ἀλλοιωτὴ δὲ πάντη ἡ γενητή, καταθρήσαι τις ἂν καὶ λίαν εὐκόλως, C ἀναμελῳδοῦντος ἐν πνεύματι τοῦ μακαρίου Δαυίδ· οἱ οὐρανοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πῶς τοιγαροῦν μεμένηκεν ὁ αὐτὸς ἔτι ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι μεθεὶς τὸ ἐρηρεισμένως τε καὶ ἀκλονήτως ἔχειν, καταπεφοίτηκε μὲν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν, μεταπεποίηται δὲ καὶ εἰς σαρκὸς φύσιν, καὶ εἰς τὸ φθείρεσθαι πεφυκός; ἆρ' οὖν οὐχὶ λῆρός τε ἤδη καὶ μανία ταυτί; καίτοι πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις. D

* παρα...

XI.

Alioqui restat ut dicamus, illorum stoliditati stolidius quippiam opponentes, absurdum non esse ut terrena etiam caro possit in divinitatis naturam aliquando converti, [a] fierique substantia omnium suprema. Nam si divina ipsa natura, juxta stupidum illorum sensum, transiit in carnis naturam; nihil obstare videtur, quo minus caro inferiorem & propriam transcendens naturam, transformetur etiam in deitatem & summam essentiam. Atqui non ita desipimus, nec tanta levitate sumus, ut posthabitis sanctæ scripturæ literis, insanæ illorum sententiæ tam leviter subscribamus, cum propheta diserte dicat: *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*: beatusque domini angelus Gabriel prophetæ oraculum confirmans, cœlesteque decretum virgini exponens, ita prædicet: *Ne timeas Maria: ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis*

a & supremæ omnium substantiæ subjectum esse possit.

Isai. c. 7. v. 14.

Luc. c. 1. v. 30.

ια.

Ὥρα γὰρ εἰπεῖν ταῖς ἐκείνων ἀμαθίαις ἀντιτείνοντας ἀμαθέστερον, ὡς ἔστιν οὐκ ἀπεικός, καὶ τὴν ἀπὸ γῆς σάρκα * πρὸς τὴν τῆς θεότητος φύσιν ἀναφοιτᾷν δύνασθαί ποτε, καὶ τῆς ἀνωτάτω πασῶν οὐσίας γενέσθαι σύστασιν. εἰ γὰρ αὐτὴ τῆς θεότητος φύσις, κατά γε τὴν ἐκείνων ἐμβροντησίαν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς μετακεχώρηκε φύσιν, οὐδὲν ὡς ἔοικε τὸ ἀπεῖργον ἔτι, E τὴν μὲν κάτω τε καὶ ἰδίαν φύσιν ὑπερπέτασθαι τὴν σάρκα, μεταπλάττεσθαι δὲ καὶ πρὸς θεότητα, καὶ εἰς οὐσίαν τὴν ἀνωτάτω. ἀλλ' οὐ ταῖς ἐκείνων ἀσυνεσίαις τὸ εὐπειθὲς χαριούμεθα, * ἑψόμεθα δὲ μᾶλλον ταῖς θείαις γραφαῖς, καὶ προφήτου μὲν λέγοντος· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· κατασφραγίζοντος δὲ τὴν προαναφώνησιν τοῦ μακαρίου Γαβριήλ, καὶ τὴν ἄνωθεν ψῆφον τῇ παρθένῳ διερμηνεύοντος. μὴ φοβοῦ γάρ, ἔφη, Μαριάμ· ὅτι ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γα-

* εἰς.

* προοισ... μεθα

γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ A Ἰησοῦν. ἐκ γυναικὸς οὖν ἀληθῶς γεγεννῆσθαι πιστευόμεν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ τὸ λαμπρόν τε καὶ ἀξιάγαστον τῆς ἑαυτῶν φύσεως οὐ διωσόμεθα καύχημα, φρονοῦντες ὀρθῶς. * ἐπεδράξατο γὰρ ὁ μονογενὴς οὐχὶ τῆς ἰδίας φύσεως. ἦν γὰρ ἂν οὐδὲν τι μᾶλλον τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ἀμείνοσιν. ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἀγγέλων· ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ, καθὰ γέγραπται. ἦν γὰρ οὕτω, καὶ οὐχ ἑτέρως, τὸ διολισθῆσαν εἰς φθορὰν ἀνασώσασθαι γένος.

nomen ejus Jesum. Emmanuelem proinde ex muliere vere natum certo credimus; neque illustrem illam, summaque admiratione dignam naturæ nostræ gloriam, si certe sapimus, adspernabimur, suscepit namque unigenitus non propriam naturam (hac enim ratione nihil utilitatis naturæ nostræ accessisset) sed neque angelicam quoque suscepit; verum, ut scriptum est, *Abrabæ semen apprehendit*. Hoc enim, non alio modo humanum genus in interitum prolapsum instaurari poterat. Hebr. c. 2. v. 16.

ιβ'.

Τί δέ; οὐχὶ κἀκεῖνο πρὸς τοῖς δὲ κατιθαυμάζειν ἄξιον; μονονουχὶ γὰρ καὶ τὸ ἐρρῶσθαι φράσαντες B τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, καὶ πνεύματι πλάνης τὸν οἰκεῖον τινες ἀπονέμοντες νοῦν, εἰς τοῦτο καθίκοντο δυσβουλίας, καὶ μειρακιώδους ἀβελτηρίας, ὡς οἴεσθαι δεῖν, τὸν τῶν αἰώνων δημιουργὸν, τὸν συναΐδιον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ Θεὸν λόγον, τῇ τῆς σαρκὸς γενέσει συμπαρομαρτοῦσαν ἔχειν τῆς ὑπάρξεως τὴν ἀρχὴν, καὶ ὀψιγενῆ φαντάζεσθαι τὸν ἐπέκεινα παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου· ὡς ἐν ἐσχάτοις καὶ μόλις τοῖς τῆς ἐνανθρωπήσεως καιροῖς, πατέρα μὲν γενέσθαι τὸν Θεόν· συνεισβαλεῖν δὲ ὥσπερ εἰς τὸ εἶναί τε καὶ ὑφεστάναι τῷ ἐκ τῆς παρθένου ναῷ, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα. ἆρ' οὖν οὐχὶ πρὸς C λῆξιν ἤδη τὴν ἀνωτάτω διεληλάκασι τῶν κακῶν, οἱ μῦθον οὕτω γραώδη καὶ βδελυρὸν προχειρότατα προσηκάμενοι, καὶ τῆς ἀκράτου νωθείας τὸν οἰκεῖον ἀναπληρώσαντες νοῦν; τάφος ἀληθῶς ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν; ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, ὧν στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει. τὸν γάρτοι δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ προϋφεστάναι τῶν * πάντων ἀνάγκη νοεῖν. τί δὲ δὴ καὶ δρῷεν ἄν; Ἰωάννου μὲν γράφοντος· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν· πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ D γέγονε. καὶ πάλιν· ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. αὐτοῦ δὲ Χριστοῦ τῆς ἰδίας ὑπάρξεως τὴν ἄποπτον ἀρχαιότητα τοῖς Ἰουδαίοις κατασημήναντος. ἐπειδὴ γὰρ ἔφασκον. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; ἀντήκουσαν ἐναργῶς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. οὐ δὲ τὸ ἦν ἐστιν ἐπενηνεγμένου μηδενὸς, ναὶ μὴν καὶ τὸ, εἰμὶ, τέ- E θειται σαφῶς, τίνα τῆς γενέσεως κατίδοι τις ἂν τὴν ἀρχήν; ἢ τίνα δὴ τρόπον ὁ ὢν ἐν ἀρχῇ τῷ παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, παραδέξαιτο ἂν τὸ ἐν καιρῷ κεκλίσθαι πρὸς ὕπαρξιν; εἰ μὲν οὖν τις * ἕλοιτο τούτοις σχολαιότερον ἀντιφέρεσθαι, χαλεπὸν οὐδὲν, τοὺς τῆς θεοπνεύστου γραφῆς παρακομίζοντας λόγους, τὰ ἐκ τῆς ἐκείνων ἐμβροντησίας ἀποκρούεσθαι βέλη. πλήν γε μὴν ὅπως ἐναργῆ νοσοῦντα τὸν ἔλεγχον, καὶ πολὺ λίαν ἔχοντα τὸ ἀκαλλὲς, περιτ-

XII.

Quid autem? An non summa quæso admiratione dignum est, quosdam, dum mentem suam errorum spiritibus accommodant, divinæque scripturæ tantum non nuncium mittunt, in eam temeritatem, puerilemque stultitiam devenisse, ut sæculorum opificem Deum Verbum, Deo & Patri coæternum, per carnis originem primum existendi initium adeptum esse arbitrentur; illumque jam nunc demum natum imaginentur, qui omne tempus & ævum antecedit? ut Deus vix tandem aliquando, nempe extremis hisce incarnationis temporibus factus sit Pater; & is, per quem omnia, & in quo omnia, sumat existendi initium una cum templo, quod edidit virgo. An non igitur ad summum malorum fastigium pervenerunt, qui mentis stupore oppressi, fabulæ adeo animali & execrabili, tam prompto animo inhærent? *Vere sepulchrum patens est guttur eorum; & linguis suis dolose agunt: venenum aspidum sub labiis eorum: os eorum maledictione & amaritudine plenum est.* Illum namque, per quem subsistunt omnia, ante omnia extitisse, necessario intelligendum est. Sed quid agerent? cum Joannes scribat, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum; & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est neque unum, quod factum est.* Et alio rursum loco: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ: & vita manifestata est; & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Quin & ipse quoque Christus Judæis tam spectabilem substantiæ suæ antiquitatem neutiquam obscure insinuat. Cum enim dicerent: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Ejusmodi responsum aperte tulerunt: *Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.* Jam cum verbum illud substantiale, erat, & sum, absolute hoc loco ponantur, ita quidem, ut nihil prorsus inferatur; ecquodnam, obsecro, generationis initium imaginari hic quispiam poterit? Aut qua tandem ratione fieri potest, ut is qui supra omnem mentem & sensum in principio erat, in tempore ut subsisteret, inclinatus fuerit? Quod si quis paulo diutius versari in hac disputatione vellet, difficile non esset, testimoniis divinarum literarum in medium adductis, vesaniæ hujusce tela repellere. Verum supervacaneum duco, de iis quæ tam aperta turpitudine laborant, tantaque facilitate redargui possunt, omni-

Psal. 13. v. 3.

Joan. 1.

1. Joan. 1.

Joan. c. 8. v. 57.

omnino curare. Quare ad id quod damnatis, A hisce opinionibus cognatum est, jam nunc orationem convertamus.

τὸν οἶμαί πε καὶ φροντίδος ἄξιον. οὐκοῦν ἐπ' ἐκεῖνο ἴωμεν, ὅπερ ἐστὶ τῶν κατεγνωσμένων συγγενές.

XIII.

Psalm. 74. v. 6. Sunt alii igitur, qui veritatis pulchritudinem obscurant, eamdemque perinde ac numisma quoddam adulterantes, extollentesque in altum cornu, iniquitatem, ut scriptum est, adversus Deum loquuntur. Imaginantur enim unigenitum Dei Verbum anhypostaton, hoc est, subsistentia, vel hypostasi, qua per se vere ac proprie subsistat, destitutum; nudum autem verbum, ac simplicem sermonem sola pronunciatione a Deo editum B esse. Hoc porro prolatitium verbum miseri illi in homine inhabitasse affirmant. Ita compositum Jesum ceteris sanctis esse ajunt sanctiorem, non tamen Deum. At quis, ut salvatoris nostri discipulus scribit, mendax est, nisi is qui negat, quoniam Jesus non est Christus; Hic est antichristus, qui negat Patrem & Filium. Omnis qui negat Filium, neque Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet. Uterque est enim per utrumque; & uterque rursum cum ab angelis, tum a nobis ipsis quoque in altero esse dignoscitur. Haud enim quispiam quid sit Pater didicerit, nisi Filium natum, & enypostaton, hoc est per se subsistentem, mentem concipiat C sed neque quid sit Filius, rursum intelligi a quoquam queat, nisi quod Pater genuerit, liquido apud sese constituat. Quamobrem necessarium puto ac securum fore dicere, quod si Filius non subsistit, neque Pater quoque vere pater erit. Ubi enim erit Pater, si vere non genuit? Rursum si id quod genuit, non subsistit, aut omnino non existit; ipsum genitum nihil quidquam erit: quandoquidem quod non subsistit, æque ac nihil, aut (ut verius dicam) nihil est prorsus: ergo Deus nullus Pater erit.

ιγ'.

Παρασημαίνουσι γάρ τινες τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος, καθάπερ τι νόμισμα κιβδηλεύοντες, ἐπαίροντές τε εἰς ὕψος τὸ κέρας, καὶ ἀδικίαν λαλοῦντες κατὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀνύπαρκτόν τε καὶ ἰδικῶς οὐχ ὑφεστηκότα φαντάζονται τὸν μονογενῆ· καὶ οὐκ εἶναι μὲν ἐν ὑποστάσει τῇ καθ' ἑαυτὸν, ῥῆμα δὲ ἁπλῶς, καὶ λόγον τὸν κατὰ μόνην τὴν προφορὰν γενέσθαι παρὰ Θεοῦ. ὡς καὶ ἐν ἀνθρώπῳ κατοικῆσαί φασιν οἱ πλάνες. συντιθέντες δὲ οὕτω τὸν Ἰησοῦν, ἁγίων μὲν εἶναί φασιν ἁγιώτερον, οὐ μὴν ἔτι καὶ Θεόν. οὐκοῦν καθὰ καὶ ὁ τοῦ σωτῆρος ἐπιστέλλει μαθητὴς, τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος; ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν, καὶ τὸν πατέρα ἔχει. ἄμφω γὰρ καὶ δι' ἀμφοῖν, καὶ ἑκάτερος ἐν ἑκατέρῳ, πρός γε ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐπιγινώσκονται. οὐ γὰρ ἄν τις ἀναμάθοι, τί ἐστι πατὴρ, εἰ μὴ υἱὸν ὑφεστῶτά τε καὶ γεγεννημένον εἰσδέξαιτο κατὰ νοῦν. ἀλλ' οὐδ' ἂν, ὅ,τι ποτέ ἐστιν ὁ υἱὸς ἀναμάθοι πάλιν, εἰ μὴ, ὅτι τέτοκεν ὁ πατὴρ, διενθυμοῖτο σαφῶς. οὐκοῦν ἀναγκαῖον οἶμαί πε καὶ ἀσφαλὲς εἰπεῖν, ὡς εἴπερ ἐστὶν ἀνύπαρκτος ὁ υἱὸς, οὐδ' ἂν τὸν πατέρα πατέρα κατὰ τὸ ἀληθὲς νοήσωμεν ἄν. ποῦ γάρ ἐστι πατὴρ, εἰ μὴ τέτοκεν ἀληθῶς; ἢ εἴπερ γεγέννηκε τὸ μὴ ὑφεστὼς, μηδὲ ὑπάρχον ὅλως, τὸ γεννηθὲν ἔσται τὸ μηδέν. τὸ γάρ τοι μὴ ὑφεστὼς, ἐν ἴσῳ τῷ μηδενὶ, μᾶλλον δὲ παντελῶς οὐδέν. εἶτα τοῦ μηδενὸς ἔσται πατὴρ ὁ Θεός.

XIV.

Verum hujusmodi doctores merito sane D magnos nugatores appellaverim. Alioqui percunctanti mihi respondete, ecquonam pacto Dei & Patris erga nos dilectio eximia extiterit. Nam si Filium, qui, vestra sententia non subsistit, pro nobis tradidit, nihil utique omnino nostri causa tradidit. Sed neque Verbum quoque factum est caro, neque pretiosam crucem sustinuit, neque mortis imperium delevit, neque in vitam, quam deposuerat, denuo reversum est. Nam si, ut vos nugamini, nihil est, neque in rerum natura subsistit; quo pacto hæc in illum conveniunt? Divinæ ergo scripturæ his qui crediderunt, imposuere, fideique firmitas redacta est *Philip. 2. Hebr. 1.* in nihilum. An non sacræ literæ Filium in E forma Dei esse nos docent? an non genitoris imaginem & characterem illum appellant; At cui dubium esse potest, imagines ita per omnia affectas esse oportere, sicut ipsa prototypa? ita enim, nec aliter, necesse est illas se habere. Si ergo imago non subsistit, neque character per se existit; & illum ipsum quoque, cujus imago vel character est, non subsistere oportet: si quidem imaginis vitium in ipsum archetypum omnino redundat.

ιδ'.

Ἀλλ' ὦ βέλτιστοι, φαίην ἂν ἔγωγε πρός γε τοὺς τῶν τοιούτων ἐξηγητάς. ὕθλος εἰκαῖος τὰ παρ' ὑμῶν. ἢ γοῦν ἐρομένῳ φράζετε· πῶς ἐξαίρετος ἡ εἰς ἡμᾶς ἀγάπησις τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός; καὶ εἰ δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν υἱὸν, τὸν καθ' ὑμᾶς οὐχ οὐχ ὑφεστηκότα, τὸ μηδὲν ἄρα δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ οὔτε σὰρξ ὁ λόγος γέγονεν, οὔτε τὸν τίμιον ὑπέστη σταυρὸν, οὔτε κατήργηκε τοῦ θανάτου τὸ κράτος, οὔτε μὴν ἀνεβίωσε πάλιν. εἰ γάρ ἐστι τὸ μηδὲν καὶ ἀνύπαρκτος, καθ' ὑμᾶς, πῶς ἐν γε τούτοις γένοιτ' ἄν; πεφενάκικεν οὖν ἄρα τῆς ἁγίας γραφῆς ὁ λόγος τοὺς πεπιστευκότας, καὶ ἡ τῆς πίστεως ἑδραιότης οἴχεται πρὸς τὸ μηδέν. τί δέ; οὐχ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχειν τὸν υἱὸν, τὸ ἱερὸν ἡμῖν κατεσήμανε γράμμα, εἰκόνα τε αὐτὸν καὶ χαρακτῆρά φησι τοῦ γεγεννηκότος; καίτοι πῶς τοῦτό ἐστιν οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, αἱ δὲ εἰκόνες, ὡς τὰ ἀρχέτυπα; δεῖ γὰρ, οὕτως αὐτὰς καὶ οὐχ ἑτέρως ἔχειν· οὐκοῦν, εἰ μὴ ἐνυπόστατος ἡ εἰκὼν, μήτε μὴν ἐν ὑπάρξει νοοῖτο τῇ καθ' ἑαυτὸν ὁ χαρακτὴρ, ἀνυπόστατον εἶναι δώσουσιν ὡς ἐξ ἀναγκαίου λόγου, καὶ τὸν οὗπέρ ἐστι χαρακτὴρ, καὶ τὸ τῆς εἰκόνος ἀκαλλὲς ἀναδραμεῖται πάντως ἐπὶ τὸ ἀρχέτυπον.

ιε'.

A

ιε'.

Εἶτα εἰπέ μοι, Φίλιππος χριστομαθὴς ὢν ἄγαν, τὸν ὄντα καὶ ὑφεστηκότα πατέρα κατιδεῖν ἠξίου, λέγων· κύριε δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν; ἢ γοῦν τὸν οὐκ ὄντα καὶ ἀνυπόστατον; ἀλλ' οἶμαι φαίη τις ἂν μελλήσας οὐδὲν, ὅτι τὸν ὄντα τε καὶ ὑφεστηκότα. εἴπερ οὖν ἐστι τὸ μηδὲν ὁ υἱὸς, ἅτε δὴ μὴ ὑφεστηκὼς, κατά γε τὸ ἐκείνων ἀχάλινον θράσος, εἰς εἰκόνα καὶ γνῶσιν ἀκριβῆ τοῦ πατρὸς ἑαυτὸν ἡμῖν ἀνθ' ὅτου παρεκόμιζε, λέγων· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ἡμῶν εἰμὶ, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε καὶ τὸν πατέρα· οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. ἀλλ' οὐκ ἂν οἶμαί πω τὸν ὑφεστηκότα κατιθρήσειέ τις ἔν γε τῷ μὴ ὑφεστηκότι· οὐδ' ἂν ἐννοοῖτό ποτε καὶ ταυτὸν εἰς ἅπαν τῷ μὴ ὑπάρχοντι τὸ ὑπάρχον· ἔσται δὲ ὅπως ἐν υἱῷ μὲν ὁ πατὴρ, ὁ υἱὸς δ' αὖ ἐν τῷ πατρί; ἢ οὐχ ἕτοιμον εἰπεῖν, ὡς εἰ μή ἐστιν ὁ λόγος ἐν ὑπάρξει τῇ καθ' ἑαυτὸν, κινδυνεύσειεν ἂν καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ, ἔχων μὲν ἐν ἑαυτῷ τὸ μηδὲν, νοούμενος δὲ ὑπάρχειν ἐν τῷ μηδενί; τὸ γὰρ οὐκ ὂν ὅλως, οὐδὲν ἂν νοοῖτο λοιπόν. καὶ οὐκ ἄτραχυς μὲν ὁ λόγος. πλείστην γὰρ ὅσην ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀτοπίαν νοσεῖ. περιίστησιν οὖν ὅμως εἰς τὸ ἀπυχὲς τῶν δι' ἐναντίας τὸ δόγμα. καταπεθήποι δ' ἄν τις εἰκότως, τίνα δὴ τρόπον ἐν τῷ υἱῷ τῷ μὴ λαχόντι τὸ εἶναι, τὰ ὄντα πεποίηκεν ὁ πατήρ. εἰ δὲ δή τις ἔροιτο, πότερα τοῖς οὖσι τὸ εἶναι καλὸν, ἢ γοῦν τὸ μὴ εἶναι τυχόν; φαίη τις ἂν εὐθὺς, ὅτι τὸ εἶναι. ὁ γὰρ τοῖς οὐκ οὖσί ποτε τὸ εἶναι δοὺς, ἀγαθὸς ὅτι μάλιστα κεχρημάτικέ τε, καὶ ἔστιν ὁ δημιουργός· ἔχοι γὰρ ἂν ὧδε τὸ χρῆμα τῇ φύσει. οὐκοῦν ἐν ἀμείνοσιν ἡ κτίσις, ἤπερ ὁ δι' οὗ τὰ πάντα παρήχθη πρὸς γένεσιν· ὁ μὲν γὰρ οὐχ ὑφεστηκέναι λέγεται, τὰ δὲ ὑφέστηκε, καὶ ἐν τῷ εἶναι νοεῖται. ὢ τῆς τῶν ἐννοιῶν ἀτοπίας, ἄπαγε τῆς δυσφημίας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καθὰ γέγραπται. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν, ἐγώ εἰμι ἡ ζωή. ἀλλ' οὐκ ἂν νοοῖτο ζωὴ, μὴ ὑφεστηκώς· ζωὴ δέ ἐστι κατὰ φύσιν, διαψεύσεται γὰρ οὐδαμῶς. τὸ ἄρα μὴ ὑφεστάναι λέγειν τὸν ἐκ Θεοῦ πεφηνότα λόγον, ψευδηγόρημα σαθρὸν, καὶ φρενὸς ἀπόβρασμα τῆς * λιθώδους. Μωσεῖ γὰρ ἔφασκεν αὐτὸς, ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. τὸ δὲ ὂν ἀληθῶς ἐν ὑποστάσει τῇ καθ' ἑαυτὸ σωζόμενον, πῶς ἂν νοοῖτό ποτε μὴ ὑφεστηκός; οὐκοῦν τῶν τῇδε διειληφότων καταψηφιούμεθα εἰκότως τὸ εἰς ἄκρον ἀμαθές.

* στέτης

ις'.

* Οὐ μὴν οὐδὲ ἐκείνους ἐπαινέσομεν, φιλοθηρεῖν εὖ μάλα δεδιδαγμένοι τὸ ἀληθές, οἳ τητᾶ-

XV.

Præterea dic, amabo, cum Philippus Chriſti diſcipulus, Patris, qui eſt & ſubſiſtit, videndi percupidus ajebat: *Domine oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis*: ejuſmodi contueri volebat, qui neque exiſteret, neque ſubſiſteret? Puto ſane neminem futurum, qui non intrepide reſpondeat, illum videre deſideraſſe, qui exiſteret & ſubſiſteret. Si ergo juxta effrenatam illorum audaciam, Filius nihil eſt, ut qui non ſubſiſtat; cur igitur per ſe ipſum ut imaginem, ad Patris agnitionem adducere nos voluit? Ait enim: Joan. c. 14. v. 8.

B *Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognoviſti me, Philippe? qui videt me, videt & Patrem. Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Ego & Pater unum ſumus.* Jam, ut ego opinor, nemo eum qui ſubſiſtit, in eo qui non ſubſiſtit, videre queat. Nec aliqua rurſum ratione intelligi poteſt, quomodo idem ſit per omnia, quod non exiſtit, cum eo quod exiſtit. Quomodo vero Pater erit in Filio, & Filius viciſſim in Patre? An non reſpondere in promptu eſt, ſi Verbum propria ſubſiſtentia deſtituitur, ipſum quoque Patrem in diſcrimen adductum iri, ut qui id in ſe habeat quod nihil eſt, atque ita in nullo prorſus eſſe in- Ibid. v. 9. Joan. c. 10. v. 30.

C telligatur? Nam quod omnino non eſt, id nihil eſſe intelligi debet. Sunt ſane iſthæc omnia ſpinoſiſſima, multiſque & magnis abſurditatibus plena. Verum adverſariorum dogma in omnia hæc abſurda urget. Jure ſane meritoque admiretur quiſpiam, qua ratione Pater omnia quæ in rerum hac univerſitate cernuntur, per Filium condiderit, ſi nullam ille umquam ſortitus eſt hypoſtaſin. Quod ſi quis interrogetur, utrum iis quæ ſunt, eſſe ſit bonum, an forte non eſſe ſtatim haud dubie reſpondebit, ſatius eſſe exiſtere, quam non exiſtere, unde opifex ille rerum, qui illis quæ aliquando non erant, eſſe impertitus eſt, optimus appellatur, &

D eſt. Quod ſi ita res habet, ut profecto habet, conſequitur, ut meliori conditione ſint creaturæ, quam ille ipſe, per quem omnia creata ſunt: quandoquidem is ſubſiſtere negatur, illa vero ſubſiſtunt, propriamque naturam ſortita cognoſcuntur. O abſurdas cogitationes! faceſſite cum iſtis contumelioſis vocibus. *Vivum eſt enim Dei verbum, & efficax*, ut ſcriptum eſt. Quare & ipſe quoque dominus ajebat: *Ego ſum vita*. Atqui ſi non ſubſiſtit, quomodo vita dici aut cogitari poteſt? Eſt autem vita ſuapte natura, nullo enim pacto mentitur. Unde quicumque Verbum, quod ex Deo natum eſt, ſubſiſtentia ſpoliant, illi mendacium longe pu- Hebr. c. 4. v. 12. Joan. c. 14. v. 6.

E tidiſſimum effutiunt, ſtolidiſſimarumque mentium ſordes evomunt. Ad Moyſem enim ipſum ait: *Ego ſum, qui ſum*. Quod autem vere per ſe eſt, quomodo id propria ſubſiſtentia deſtitutum confingi quandoque poteſt? Hos itaque qui ita ſentiunt, jure ſummæ cujuſdam inſcitiæ condemnabimus. Exod. c. 3. v. 14.

XVI.

Sed neque illos quoque, nos qui ſedula diligentique inveſtigatione veritatem inquirere

rere didicimus, facile commendabimus, qui A carnem Verbo unitam anima rationis participe destitutam arbitrati, Verbum carne, quæ vitalem tantum & sensilem motionem sortita sit, indutum introducunt: totam vero mentis & intelligentis animæ vim energiamque unigenito attribuunt: Fateri enim, nescio quomodo verentur, Verbum carni humanæ, anima intelligente perfecte & informate secundum naturam unitum esse. Verum dum ita philosophantur, antiquæ & olim traditæ fidei rationem omnino negligunt, & voluntatis suæ judicio male sano (ut quod humanas tantum rationes & conjecturas sequi soleat) prave innixi, secus quam revera oportuerat, sapiunt & sentiunt. Et quænam, B obsecro, dogmatis hujus est ratio? Dicam: Mediatorem Dei & hominum, hoc est Christum ex humanitate numeris omnibus secundum propriam rationem perfecta & absoluta, naturalique Dei Filio, hoc est unigenito, constitutum, scripturis convenienter prædicamus. Affirmamus autem naturas dispares, ac inter se dissimiles, quadam coitione & concursu qui verbis explicari non potest, in unum convenisse. Agnoscimus tamen unum Christum, & dominum Jesum, & Filium vocatum; quippe cum simul Deus & homo existat, mentique se offerat. Etenim unio illa naturarum usque adeo individua indivulsaque est ut unum eumdemque uni- C genitum simul & primogenitum credamus: unigenitum quidem, tanquam Dei Patris Verbum, ex illius substantia natum; primogenitum vero, quatenus inter multos fratres homo extitit: quandoquidem ut unus est Deus Pater, ex quo omnia; ita unus quoque est dominus Jesus Christus, per quem omnia. Nam Verbum illud, per quod omnia consistunt, secundum naturam Deum es- 1. Cor. c. 8. v. 6. se novimus, etiamsi caro, hoc est, homo factum est.

θαι λέγουσι ψυχῆς λογικῆς τὴν ἑνωθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα. σαρκὶ γάρ που μόνην τὴν ζωτικήν τε καὶ αἰσθητικὴν λαχούσῃ κίνησιν ἀμφιεννύντες τὸν λόγον, παραφέρουσιν εἰς κόσμον, τὴν νοῦ καὶ ψυχῆς ἐνέργειαν ἀπονέμοντες τῷ μονογενεῖ. καταπεφρίκασι γάρ, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, ψυχωθείσῃ λογικῇ ψυχῇ τῇ ἀνθρωπίνῃ σαρκὶ κατὰ φύσιν ἑνῶσθαι τὸν λόγον ὁμολογεῖν. τῆς μὲν ἄνωθέν τε καὶ ἀρχαιοτάτης πίστεως τὴν παράδοσιν ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦντες λόγου, θελήσει δὲ μόνῃ τῇ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις δεῖν ἕπεσθαι λογισμοῖς, ἀμαθῶς ᾑρημένοι, καὶ φρονοῦντες ἀληθῶς παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν. καὶ τίς ὁ λόγος αὐτοῖς τοῦ τοιοῦδε δόγματος, ἐγὼ φράσω. τὸν Θεοῦ μεσίτην καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὰς γραφὰς, συγκεῖσθαί φαμεν ἔκ τε τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρωπότητος τελείως ἐχούσης κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, καὶ ἐκ τοῦ πεφηνότος ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν υἱοῦ, τουτέστι τοῦ μονογενοῦς. διαβεβαιούμεθα δὲ σύνοδον μέν τινα, καὶ τὴν ὑπὲρ λόγον συνδρομὴν, εἰς ἕνωσιν ἀνίσων τε καὶ ἀνομοίων πεπρᾶχθαι φύσεων. ἕνα δ᾽ οὖν ὅμως Χριστὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν, καὶ υἱὸν ὀνομάζεσθαι ἐπιγινώσκομεν, ἐν ταυτῷ καὶ ὑπάρχοντα, καὶ νοούμενον Θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον. ἀδιάσπαστον δὲ παντελῶς τὴν ἕνωσιν διατηρεῖν εἰθίσμεθα, τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ μονογενῆ πιστεύοντες, καὶ πρωτότοκον· μονογενῆ μὲν, ὡς Θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ πεφηνότα· πρωτότοκον δ᾽ αὖ, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. ὥσπερ γὰρ εἷς ἐστι Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· οὕτω καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δι᾽ οὗ τὰ πάντα. Θεὸν γὰρ ὄντα κατὰ φύσιν ἐπιγινώσκομεν τὸν, δι᾽ οὗ τὰ πάντα, λόγον, καὶ εἰ γέγονε σάρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος.

XVII.

Ceterum, eorum dicta cum nostris non D satis congruunt. Nam & ipsi quoque unum solum Christum aperte constituunt, & unum Emmanuelem in duos divellere, tanquam rem summa cum impietate conjunctam, summopere execrantur: sed Verbum interim carni, quæ humana, hoc est, ratione prædita anima exuta destitutaque sit, unitum prædicant; & cur istuc prædicare debeant, rationem admodum plausibilem comperisse se autumant. Ajunt enim, quæ ad unius perfecti constitutionem per compositionem concurrunt, ea partes esse & imperfectorum rationem obtinere; nam quod perfectum est per se, atque ut in propria natura; non opus habet, ut ad partialem compositionem E veniat: atque ideo cavendum esse sedulo, ne templum, quod Verbo unitum est, perfectum hominem extitisse concedentes, exactam illam unius rationem, quæ in Christo accidisse dignoscitur, meritæ calumniæ exponamus. Quin & illud quoque huc adjecturos suspicor; nempe, si ex homine perfecto, & Dei Patris Verbo Emmanuelem coaluisse dicamus, in illud nos & magnum, & plane inevitabile periculum venturos esse, ut vel inviti duos Christos, & duos itidem fi-

ιζ.

Ἀλλ᾽ οὔτι που σφόδρα ταῖς ἐν ἡμῖν περὶ τούτου δόξαις τὰ ἐκείνων συμφέρεται. ἕνα μὲν γὰρ ὁμολογουμένως παραδέχονται καὶ αὐτοὶ Ἰησοῦν Χριστὸν παρωθοῦνται δὲ λίαν, ὡς δυσσεβὲς ὅτι μάλιστα, καταδιιστᾶν εἰς δύο τὸν Ἐμμανουήλ. ψυχῆς δ᾽ οὖν ὅμως τῆς ἀνθρωπίνης καὶ λογικῆς τὴν σάρκα χωρίσαντες καὶ γυμνώσαντες, ἑνῶσθαί φασιν αὐτῇ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· ἐξεύρηται δέ τις αὐτοῖς καὶ πιθανὸς, ὡς οἴονται, πρὸς τοῦτο λόγος. τὰ γάρ τοι, φασὶ, κατὰ σύνθεσιν πρὸς ἑνὸς τελείου σύστασιν συνδεδραμηκότα; * μέρη τε, καὶ ἐξ ἀτελῶν ὁρᾶσθαι φιλεῖ, τοῦ τελείως ἔχοντος καθ᾽ ἑαυτὸ, καὶ ὡς ἐν ἰδίᾳ φύσει, τῆς ἐκ μερῶν συνθέσεως οὐ δεδεημένου. τοιγάρτοι φασὶ, παραιτητέον εἰκότως, ἄνθρωπον δοῦναι τέλειον, τὸν συνενωθέντα τῷ λόγῳ ναὸν, ἵνα καὶ ἡ * ἕνωσις, ἥπερ ἂν ἐπὶ Χριστῷ νοοῖτο τυχὸν, ἀκριβῆ τε καὶ ἀδιάβλητον τὸν ἐπ᾽ αὐτῆς ἀποσώζοι λόγον. καὶ μὴν κἀκεῖνο προσθεῖεν ἄν, ὥσπερ οὖν * ἡγοῦμαι, πάλιν. εἰ γὰρ ἐξ ἀνθρώπου τελείου, φασὶ, καὶ τοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς ὄντος λόγου * φήσομεν εἶναι τὸν Ἐμμανουήλ, οὐ βραχὺ τὸ δεῖμα, μᾶλλον δὲ, ἀδιάφυκτον ἤδη πως ἀναφανεῖται λοιπὸν, τὸ καὶ ἀβουλή-

τως

πως δεῖν δύο μὲν υἱοὺς, Χριστοὺς δ᾽ αὖ δύο φρονεῖν τε καὶ λέγειν. εἶτα τί τούτοις ἀντεροῦμεν ἡμεῖς; πρῶτον μὲν, ὅτι τῆς πίστεως τὴν οὕτως ἀρχαιοτάτην, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων διήκουσαν εἰς ἡμᾶς παράδοσιν, οὐ ταῖς * ὑπερμέτροις ἀκριβείαις * καταλύειν ἄξιον, οὔτε μὴν ταῖς εἰς ἄκρον ἐρεύναις * ὑποφέρειν τὰ ὑπὲρ νοῦν. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἥκειν εἰς μέσον οἷάπερ τινὰς ὁριστὰς, καὶ ῥιψοκινδύνως λέγοντας· ὡς τὸ δεῖνα μὲν ὀρθῶς, τὸ δεῖνα δ᾽ αὖ ἑτέρως ἔχειν. ἐχρῆν δήπου, καὶ ἦν ἄμεινον ἀληθῶς, ἀπονέμειν μᾶλλον τῷ πανσόφῳ Θεῷ τῶν ἰδίων διασκέψεων τὴν ὁδὸν, καὶ μὴ τοῖς εὖ ἔχειν παρ᾽ αὐτῷ δεδοκιμασμένοις, ἀνοσίως ἐπιτιμᾷν. ἀκουσόμεθα γὰρ λέγοντος ἐναργῶς· οὐ γάρ εἰσιν αἱ βουλαί μου ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν, οὐδὲ ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοί μου· ἀλλ᾽ ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς; οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδός μου ἀπὸ τοῦ ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου.

(Marg.: ...ετρον. / ...λιτᾶν. / ...ειν.)

A lios tenere & profiteri cogamur. Cedo, quid nos ad hæc respondebimus? Apprime indignum esse, nos antiquissimam fidei traditionem (ut quæ ab ipsis sanctis apostolis profecta ad nos usque pervenit) propter curiosas quasdam ac supervacaneas rationes ac disceptationes deserere, vel nimiis inquisitionibus humanæ mentis captum excedentia subjicere; vel in medium exilire veluti judices, ut nostro sensu, contempto periculo, quidvis metientes, dicamus: Hoc recte se habet, illud vero secus. Quanto satius, quantoque utilius foret, sapientissimo Deo consiliorum suorum rationes integre permittere, & ea quæ ipsi probatissi-B ma sunt, impie non reprehendere? prætertim cum illum aperte dicentem, & quasi expostulantem audiamus: *Non sunt consilia mea sicut consilia vestra, nec viæ meæ ut viæ vestræ: sed sicut distat cœlum a terra, ita viæ meæ a viis vestris, & cogitationes meæ a cogitationibus vestris.* Isai. c. 55. v. 8.

ιη´.

Υἱοὺς δὲ οὔτι που δύο προσκυνήσομεν, ἀλλ᾽ οὐδὲ Χριστοὺς ἐροῦμεν δύο, κἂν ἐψυχῶσθαι πιστεύωμεν ψυχῇ λογικῇ τὸν ἑνωθέντα τῷ λόγῳ ναόν. ὥσπερ γὰρ κατάγε τὸ ἐκείνοις εὖ ἔχειν δοκοῦν, κἂν εἰ ἐκ μόνης * λέγοιτο τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς πεφηνότος λόγου, οὐδεὶς αὐτοὺς ἀναπείσει τρόπος, ἀνὰ μέρος τὴν σάρκα τιθέντας, καὶ ἀνὰ μέρος αὐτὸν μονογενῆ, δυάδα δὲ Χριστῶν ὁμολογεῖν. οὕτω κἂν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρωπότητι τελείως ἐχούσῃ κατάγε τὸν τῆς ἰδίας φύσεως λόγον, οἱονεὶ συνενηνέχθαι τε καὶ ἡνῶσθαι λέγωμεν ἀποῤῥήτως τε καὶ ὑπὲρ νοῦν τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, οὐχ υἱῶν δυάδα νοήσομεν, ἀλλ᾽ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, φύσει μὲν ὄντα Θεὸν, καὶ ἐξ αὐτῆς πεφηνότα τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός· ἐν ἐσχάτοις δὲ τοῦ αἰῶνος καιροῖς γενόμενον ἄνθρωπον, καὶ διὰ τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου παρθένου γεγεννημένον, καὶ πρός τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων προσκυνούμενον, κατὰ τὰς γραφάς.

(Marg.: ἰστι.)

XVIII.

Quare licet templum, quod Verbo unitum est, anima humana perfectum & informatum certo credamus, non duos tamen filios adoramus, nec duos Christos agnoscimus. C Ut enim, tametsi Emmanuelem ex sola carne & Dei Patris Verbo, juxta opinionem quam illi complectuntur, compositum statuant; nulla adhuc tamen ratione huc illi adigi se paterentur, ut carne seorsum, & unigenito rursum seorsum posito, duos Christos profiterentur: ita nos quoque, quamvis Dei Vorbum humanitati nostræ secundum propriæ naturæ rationem omnino perfecte unitum, ineffabilique ac incomprehenso plane modo sociatum affirmamus; non duos tamen filios mente concipimus, sed unum eumdemque, qui quidem natura Deus existens, utpote ex Dei & Patris substantia ortus, & in extremis sæculi temporibus homo D factus, & ex sacra deipara virgine natus, cum a nobis, tum ab ipsis quoque sanctis angelis secundum scripturas, colitur & adoratur. Psalm. 96. Hebr. 1.

ιθ´.

Εἰ δὲ δὴ φαῖεν, ὅτι μόνης μὲν ἐδεῖτο τὸ καθ᾽ ἡμᾶς τῆς τοῦ μονογενοῦς ἐπιδημίας· ἐθελήσας δὲ ὀφθῆναι τοῖς ἐπὶ γῆς, καὶ ἀνθρώποις συναναστραφῆναι, παραδεῖξαί τε ἡμῖν τῆς * ἀγγελικῆς πολιτείας τὴν ὁδὸν, οἰκονομικῶς * ἠμπίσχετο τὴν * ὁμοίαν ἡμῖν σάρκα· τὸ γάρ τοι θεῖον κατὰ φύσιν ἰδίαν οὐχ ὁρατόν· ἠγνοηκότες ἁλώσονται τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸν σκοπὸν, καὶ συνιέντες οὐδαμῶς τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον. εἰ γὰρ δὴ μόνην ἔχει τὴν ἀφορμὴν τοῦ ὀφθῆναι τοῖς ἐπὶ γῆς τὸν μονογενοῦς ἡ σάρκωσις, * ἤγουν ἐνανθρώπησις, * προσετέθη γε μὴν ἕτερον οὐδὲν τῇ ἀνθρώπου φύσει, πῶς οὐκ ἄμεινον ἤδη πως καὶ * σοφῶν, τῇ τῶν δοκητῶν συμφέρεσθαι δόξῃ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, οἳ σαρκός τε ὁμοῦ καὶ γηΐνου σώματος ἀπαμφιεννύντες τὸν λόγον, ὦφθαι μὲν ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπον μυθοπλαστοῦ-

(Marg.: εὐαγγελικῆς. / ἠμπείχετο / ἰδίαν. / ... / ...ἐπιτέθη / ...σοφώτερον.)

XIX.

Quod si dixerint, genus nostrum solo unigeniti adventu indiguisse; atque ideo illum, quod ab iis qui in terris degunt, cerni, amiceque cum hominibus conversari, & vitæ evangelicæ viam nobis præmonstrare vellet, dispensatoria quadam ratione solam carnem nobis similem induisse (Deus namque secundum suam naturam sub aspectum E non cadit) illi incarnationis scopum se ignorare, magnumque illud pietatis mysterium prorsus non intelligere, aperte ostendunt. Nam si unigenitus ea solum de causa incarnatus, hoc est, homo factus est, quo ab iis qui in terris ætatem agunt, conspici posset, nihilque aliud præterea commodi illius incarnatio humanæ naturæ attulit; cur illorum sententiæ subscribere non pigeat, qui phantastica tantum carne & corpore Verbum indutum, neque in hominis natura, sed in hominis tantum similitudine in terris appa- 1. Tim. c. 3. v. 16.

ruisse

ruisse fabulantur? Verum quantum hi miseri a veritatis scopo aberrent, facili negotio ostendi potest. Si, inquam, Dei Verbum, etiamsi caro factum est, nullum aliud humanæ naturæ commodum attulit; an non rectius statueretur a carnis quidem immunditia omnino abstinuisse, terreno nihilominus corpore uti visum esse, atque hac ratione quod decreverat perfecisse? Ceterum quis adventus illius fuerit usus, & qualis incarnationis modus, si quis forte a nobis sciscitetur, cujusque rei gratia patrata sit; ille responsi loco hoc paucis habeat: Age, istud divina scriptura tibi patefaciet. Vade ergo & sacras literas consule, mentisque oculum sanctorum apostolorum vocibus infer; & quod quæritur, dilucide hic mox intuebere. Igitur sapientissimus apostolus Paulus, qui Christum in se loquentem habebat, ad hunc modum concionatur: *Quia ergo pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum: & liberaret eos qui per totam vitam obnoxii erant servituti.* Alibi idem aliam quoque hujus rei causam aperit. Scribit enim: *Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.*

Rom. c. 8. v. 3.

σιν οἱ δείλαιοι; ἡμαρτηκότες δὲ τἀληθοῦς ἁλοῖεν ἂν καὶ οὐ σὺν ἱδρῶτι μακρῷ. ἢ οὐκ ἄμεινον ἐροῦσιν, εἰ μηδὲν ὀνίνησι τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, εἰ καὶ γέγονε σάρξ, ἀπαλλάττεσθαι μὲν ἀκαθαρσίας σαρκικῆς, δόξαι οὖν ἅπαξ τῷ γηΐνῳ προσκεχρῆσθαι σώματι, διαπερᾶναί τε οὕτω τὸν προτεθέντα σκοπόν; τίς οὖν ἂν γένοιτο λοιπὸν τῆς ἐπιδημίας ὁ λόγος; ἢ τίς ὁ τρόπος τῆς ἐνανθρωπήσεως; πέπρακται δὲ ὅτου χάριν, εἴ τις ἔροιτο τυχὸν, ἀνταπακούσεται παρ᾽ ἡμῶν· ἡ θεία διδάξει γραφή. ἴθι δὴ οὖν ὦ γενναῖε, πυθοῦ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων ἀποστόλων φωναῖς ἐνερείσας καὶ μάλα τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν, ἄθρει δὴ καλῶς τὸ ζητούμενον. ἔφη τοίνυν ὁ σοφὸς ἡμῖν Παῦλος, αὐτὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα Χριστόν· ἐπειδὴ δὲ τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. καὶ μὴν καὶ ἑτέρωθι τρόπον ἡμῖν ἀφηγούμενος· τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, φησὶν, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἐκπέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

XX.

An non apertissimum est, obsecro, unigenitum Dei Filium similem nobis, hoc est, perfectum hominem factum esse, quo nimirum terrenum hoc nostum corpus, vita propria per œconomicam unionem illi immissa, ab inducta corruptione liberaret; animam rursum humanam, posteaquam illam propriam sibi reddidisset, suæque naturæ firmitate ac immutabilitate perinde ac vellus colore imbuisset, peccato superiorem declararet? Arbitror enim exemplis, quæ rem per se obscuram nonnihil illustrent, in hac doctrina opus esse: siquidem mysteria divina, tanquam humanæ mentis sensum excedentia, vix in speculo & ænigmatice videmus. Est autem exemplum allatum ad rem peropportunum; quippe quod verum potius, quam verisimile rei, de qua sermo est, symbolum præ se ferat. Quemadmodum ergo caro, posteaquam Verbi omnia vivificantis caro effecta est, mortis & corruptionis imperio superior evasit: sic anima, ut ego quidem sentio, posteaquam illius effecta est qui peccatum non novit, e vestigio statum firmum, ac in omnibus bonis stabilem, peccatoque quod olim tyrannidem exercebat, multis partibus potentiorem nacta est. Christus namque primus & solus ex omnibus in terra *peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore illius*: Qui unus proinde positus tanquam radix & initium quoddam cunctorum, qui in spiritu ad vitæ novitatem instaurantur; & corporis immortalitatem, & eam quæ ex divinitate proficiscitur, securitatem ac firmitatem, secundum quamdam gratiæ communicationem in

1. Petr. c. 2. v. 22.

κ΄.

Ἆρ᾽ οὖν, οὐχὶ προδηλότατον, καὶ οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀσυμφανὲς, ὅτι καθ᾽ ἡμᾶς γέγονεν ὁ μονογενὴς, τουτέστι τέλειος ἄνθρωπος, ἵνα τῆς μὲν ἐπεισάκτου φθορᾶς τὸ γηΐνον ἡμῶν ἀπαλλάξῃ σῶμα, τῇ καθ᾽ ἕνωσιν οἰκονομίᾳ τὴν ἰδίαν αὐτῷ ζωὴν ἐνιείς· ψυχὴν δὲ ἰδίαν τὴν ἀνθρωπίνην ποιούμενος, ἁμαρτίας αὐτὴν ἀποφήνῃ κρείττονα, τῆς ἰδίας φύσεως τὸ πεπηγός τε καὶ ἄτρεπτον, οἱάπερ ἐρίῳ βαφὴν, ἐγκαταχρώσας αὐτῇ; δεῖν γὰρ οἶμαι τοῖς περὶ τούτων λόγοις παραδειγμάτων, πολὺ λίαν ἔχουσι τὸ ἀσυμφανές· ὁρῶμεν γὰρ μόλις ἐν ἐσόπτρῳ τε καὶ αἰνίγματι τὰ θεῖά τε καὶ ὑπὲρ νοῦν μυστήρια. εἴη δ᾽ ἂν οὐκ ἄτοπον, οἶμαι, τὸ χρῆμα· φέρει γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὸν εἰκότα, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν ἀληθῆ λογισμόν. ὥσπερ οὖν ἐπειδὴ γέγονε σὰρξ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα λόγου, τὸ φθορᾶς καὶ θανάτου ὑπερφέρεται κράτος· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον, ἐπεὶ γέγονε ψυχὴ τοῦ πλημμελεῖν οὐκ εἰδότος, ἐρηρεισμένην ἔχει λοιπὸν τὴν ἐφ᾽ ἅπασι τοῖς ἀγαθοῖς ἀμεταποίητον στάσιν, καὶ τῆς πάλαι καθ᾽ ἡμῶν τυραννευούσης ἁμαρτίας ἀσυγκρίτως δυνατωτέραν. πρῶτός τε γὰρ καὶ μόνος ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Χριστὸς οὐκ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ῥίζα δὲ ὥσπερ καὶ ἀπαρχὴ τεθειμένος τῶν εἰς καινότητα ζωῆς ἀναμορφουμένων ἐν πνεύματι, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ τῆς θεότητος ἀσφαλὲς ἐρηρεισμένον, ὡς ἐν μεθέξει καὶ κατὰ χάριν, καὶ εἰς ἅπαν ἤδη τὸ ἀνθρώπινον παραπέμπει γένος. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ θε-

ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος· ὥσπερ γὰρ ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. εἰκόνα μὲν γὰρ τοῦ χοϊκοῦ, τὸ εὐόλισθον ἔφη πρὸς ἁμαρτίαν, καὶ τὸν ἐντεῦθεν ἡμῖν ἐπιῤῥιφέντα θάνατον· εἰκόνα δὲ αὖ τοῦ ἐπουρανίου, τουτέστι Χριστοῦ, τὸ ἑδραῖον εἰς ἁγιασμὸν, καὶ τὴν ἐκ θανάτου καὶ φθορᾶς ἀνακομιδήν τε καὶ ἀνακαίνισιν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ζωήν.

A universum hominum genus transmittet. Cujus quidem rei divinus Paulus non ignarus, ita scribit: *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis.* Imaginem terreni peccandi propensionem, & mortem quæ hinc oritur, vocat: at vero per imaginem cœlestis, hoc est, Christi, constantiam in sanctitate, reditumque & instaurationem ex morte & corruptione ad vitam & immortalitatem designat. 1. Cor. c. 15. v. 49.

κα'.

XXI.

Ὅλον ἐν ὅλῃ συνῆφθαί φαμεν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητι τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον. οὐ γάρ που τὸ ἄμεινον ἐν ἡμῖν, τουτέστι ψυχὴν, οὐδενὸς ἂν ἠξίωσε λόγου, μόνῃ δωρούμενος τῇ σαρκὶ τῆς ἐπιδημίας τοὺς πόνους. ἐπράττετο δὲ καλῶς δι' ἄμφω τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον· προσεχρήσατο δὲ, καθάπερ ὀργάνῳ, τῇ μὲν ἰδίᾳ σαρκὶ, τὰ πρὸς τὰ σαρκὸς ἔργα τε καὶ ἀῤῥωστήματα φυσικὰ, καὶ ὅσα μώμου μακράν· ψυχῇ δ' αὖ τῇ ἰδίᾳ πρὸς τὰ ἀνθρώπινά τε καὶ ἀνυπαίτια πάθη. πεινῆσαι γὰρ λέγεται, κόπους ὑπενεγκεῖν τοὺς ἐκ μακρῶν ὁδοιποριῶν, πτοίας τε καὶ φόβους, καὶ λύπην, καὶ ἀγωνίαν, καὶ τὸν ἐπὶ τῷ σταυρῷ θάνατον. ἐπαναγκάζοντος γὰρ οὐδενὸς, τέθεικεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ· σάρκα μὲν τὴν ἰδίαν τῆς ἁπάντων σαρκὸς ἀντιποτιννὺς, δῶρον ἀληθῶς ἀντάξιον· ψυχὴν δὲ, ψυχῆς ἀντίλυτρον τῆς ἁπάντων ποιούμενος, εἰ καὶ ἀνεβίω πάλιν, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὡς Θεός. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Πέτρος, ἄνδρες ἀδελφοὶ, φησὶν, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς, ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, προειδὼς ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὔτε ἐγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδην, οὔθ' ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. οὐ γάρ τοι θέμις εἰπεῖν, φθορᾷ μὲν δύνασθαι κρατεῖσθαί ποτε τὴν ἑνωθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα. κάτοχον δ' αὖ ταῖς ᾅδου πύλαις τὴν θείαν γενέσθαι ψυχήν. οὐκ ἐγκατελείφθη γὰρ εἰς ᾅδην, καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη Πέτρος. οὐ γάρ που τήν τε ἄληπτον παντελῶς, καὶ ἀνάλωτον τῷ θανάτῳ φύσιν, τουτέστι τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς, τῶν ὑπὸ χθόνα μυχῶν ἀνακεκομίσθαι φήσομεν. οὔτε γὰρ ἂν ἠξιώθη τὸ χρῆμα θαύματος, εἰ μὴ μεμένηκεν εἰς τὸν ᾅδην ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, τῇ τῆς θεότητος ἐνεργείᾳ τε καὶ φύσει, παραδόξως τε καὶ ὑπὲρ λόγον, πληρῶν μὲν τὰ πάντα, καὶ τοῖς πᾶσιν ἐπιδημῶν. ἀνώτερον γάρ που καὶ περιορισμοῦ * καὶ τόπου καὶ μεγέθους μετρητοῦ τὸ θεῖον, αὐτὸ δὲ ὑπὸ μηδενὸς χωρούμενον.

Totum itaque Dei Verbum toti naturæ nostræ humanæ unitum asserimus. Nulla B enim ratione putandum est, principe nostri parte, hoc est, anima neglecta, peregrinationis suæ molestias carni largiri voluisse. Pulchre autem per utramque partem dispensationis sacramentum perfecit. Carne sua tanquam organo ad carnis opera, naturalesque ægritudines, ac cetera officia vituperationis expertia; anima rursum ad humanas, inculpatasque affectiones utebatur. Nam & esuriem, & longioris itineris laborem, & pavorem ac metum, & tristitiam, & angorem, & ipsam denique in cruce mortem pertulisse traditur. Etenim nullo cogente, animam suam nostri causa posuit; quo nimirum & vivis & mortuis dominaretur. Et quidem carnem C suam citra controversiam liberationis pretium pro omnium carne dependit; animam vero justum pro mortalium omnium animabus pretium exhibuit, tametsi vitam quam posuerat (nam vita erat ut Deus secundum naturam) denuo resumpserit. Hinc divinus Petrus: *Viri, inquit, fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam & defunctus est, & sepultus est, & sepulcrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset, & sciret quia jurejurando jurasset illi Deus, de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus; providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* D Nec enim fas est dicere, carnem Verbo unitam aliquando potuisse corrumpi, aut divinam illam animam intra inferni portas detineri. Nam, ut divinus Petrus ait, anima ejus in inferno relicta non fuit. Neque vero naturam illam, quæ nec mente comprehendi, neque per mortem ullatenus capi potest, hoc est unigeniti divinitatem, e subterraneis illis specubus rursum emersisse dicemus: quandoquidem nulla admiratione dignum esset, si Dei Verbum divinitatis vi, ejusdemque efficacia nixum, apud inferos non hæsisset; eum admirabiliter omnibus adsit, impleatque omnia. Deitas namque omni loco & circumscriptione, & mensurabili ma- E gnitudine superior, a nullo capi, comprehendive potest.

Margin notes: 1. Joan. 3. v. 16. — Act. 29. c. 2. v. — Psalm. 131. v. 11. — Psalm. 15. v. 10. — Ibidem. — [Act.] 2. 29. — [Psal]m. 131. — [...]ίτρου καὶ [...]ου Jirameue [...] in mensuram [...] circumscriptio[...]eu crasno. — [...] παράδο[ξον] [...]θαυμάσιον.

κβ'.

XXII.

* Παράδοξον δὲ καὶ οὐδενὶ τῶν ὄντων * θαυμαστὸν, ὅτι σῶμα μὲν ἀνεβίω τὸ τῇ φύσει φθαρτόν· ἦν γὰρ ἴδιον τοῦ ἀφθάρτου λόγου. ψυχὴ δὲ δὴ πάλιν τὴν πρὸς αὐτὸν λαχοῦσα συνδρομήν τε

Mirum vero videri debet, quod corpus suapte natura interitui & morti obnoxium ad vitam denuo redierit: id enim immortalis Verbi proprium erat. Sic quoque anima, quæ cum illo conjuncta copulataque fuerat, ad

ad inferos descendit; divinaque virtute ac potentia utens, spiritibus quoque ibidem captivis sese exhibuit. Etenim iis qui vinculis ibi constricti detinebantur, *Exite*, ait: *iis vero qui tenebris operiebantur, Revelamini*. (Isai. c. 49. v. 9.) Atque huc mihi magnus ille Petrus respexisse videtur, cum de Dei Verbo, ejusdemque secundum dispensatoriam unionem anima, hunc in modum concionatur: *Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes: quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo; mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu*. (1. Petr. c. 3. v. 17.) In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando. Nec vero dicent divinitatem per se solam ad inferos descendisse, spiritibusque ibidem conclusis prædicasse; cum ipsa omnino sub oculos non cadat, præstantiorque sit, quam ut ab ullo cerni queat. Nec etiam concedendum est, ipsam in apparentem animæ speciem transformatam esse: siquidem externæ istius apparentiæ commentum omnino repudiari debet. Sed quemadmodum unigenitus cum iis, qui in corporibus suis adhuc degebant, versatus est in corpore; ita spiritibus, qui apud inferos tenebantur, animam mente & ratione præditam sibi conjunctam habens, concionatus est.

A καὶ ἕνωσιν, καταπεφοίτηκε μὲν εἰς ᾅδου, θεοπρεπεῖ δὲ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ χρώμενον, καὶ τοῖς ἐκεῖσε πνεύμασι κατεφαίνετο. τοιγάρ τοι καὶ ἔφασκε τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε. καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύπτεσθε. (Ἡσαΐ. μθ. 9.) καί μοι δοκεῖ φάναι τι τοιοῦτον καὶ ὁ θεσπέσιος Πέτρος περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ τῆς καθ' ἕνωσιν * οἰκονομίας γεγενημένης αὐτοῦ ψυχῆς· (* οἰκονομικῶς.) κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας. ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀπέθανε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵν' ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ Θεῷ, (ά. Πέτρου. 3. 17.) θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι. ἐν ᾧ, φησὶ, καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι B πορευθεὶς ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασι ποτέ. οὐδὲ γὰρ, οἶμαι, φαῖεν ἂν, ὡς γυμνὴ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ θεότης τοῦ μονογενοῦς καταπεφοίτηκε μὲν εἰς ᾅδου, διεκήρυξε δὲ τοῖς ἐκεῖσε πνεύμασιν, ἄποπτος οὖσα παντελῶς. κρεῖττον γὰρ ἀεὶ τοῦ ὁρᾶσθαι τὸ θεῖον. ἀλλ' οὐ δοκήσει καὶ ἐσχηματισμένως εἰς τὸ ψυχῆς εἶδος αὐτὴν μεμορφῶσθαι δώσομεν. παραιτητέον γὰρ πανταχῇ τὴν δόκησιν. ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἐπὶ γῆς συνανεστράφη μετὰ σαρκὸς, οὕτω καὶ ταῖς εἰς ᾅδου ψυχαῖς διεκήρυξεν, ἴδιον ἔχων φόρημα, τὴν ἑνωθεῖσαν αὐτῷ ψυχήν.

C

XXIII.

Est sane incarnationis modus admodum subtilis, vereque inexplicabilis; talis demum, qui cogitationis captusque nostri angustias multis partibus excedat. Quapropter illuci iterum iterumque expendere nos decet; nempe, ut periculo non vacat curiosius in ea inquirere, quæ humana non sunt; ita extremæ dementiæ videri ea quæ mentis nostræ aciem excedunt, humani judicii trutinæ subjicere moliri; vel ad eorum rursum cognitionem eniti, quæ nullo pacto nostra intelligentia comprehendi possunt. Nescis profundum hoc mysterium, omnique humano sensu sublimius, fide ab omni curiosa indagine aliena honorari a nobis? Quamobrem stultam illam quæstionem: *Quomodo possunt hæc fieri?* (Joan. 3. v. 9.) Nicodemo ejusque similibus relinquentes, citra ullam hæsitationem Spiritus sancti oracula suscipiamus, ipsique Christo de se loquenti fidem habeamus: *Amen*, (Ibidem.) inquit, *amen dico vobis, quia quæ scimus, loquimur; & quæ vidimus, testamur*. Valeant igitur deliria, facessant omnes infirmæ ad persuadendum fabulæ, opinionesque falsæ, ac phaleratarum vocularum imposturæ: nihil enim quod detrimentum afferre solet, admittimus; etiamsi adversarii exercitatissimis acerrimisque rationibus nos pulsaverint. (1. Cor. 2. v. 4.) Est enim divinum hoc nostrum sacramentum, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis: sed in spiritus ostensione positum.

κγ'.

Καὶ βαθὺς μὲν ἴσως καὶ ἀπόρρητος ἀληθῶς καὶ ταῖς ἡμετέραις διανοίαις οὐχ ἁλώσιμος ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπος. ἐκεῖνο δ' οὖν ὅμως ἀναλογίζεσθαι πρέπει. τὸ γάρ τοι μὴ καθ' ἡμᾶς πολυπραγμονεῖν, οὐκ ἀζήμιον· ἀνούστατον δὲ παντελῶς τὸ βασάνοις ὑποφέρειν τὰ ὑπὲρ νοῦν, καὶ πειρᾶσθαι νοεῖν ἃ οὐχ οἷόν τε. ἢ οὐκ οἶσθα, ὅτι τὸ βαθὺ δὴ τοῦτο μυστήριον, καὶ νοῦν ὑπερέχον τὸν ἐν ἡμῖν, τῇ ἡμῶν ἀπεριεργάστῳ πίστει τετίμηται; τὸ δὲ ἀσυνέτως λέγειν· πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; D Νικοδήμῳ τε ἐκείνῳ, καὶ τοῖς κατ' αὐτὸν ἀπονέμοντες, ἀνενδοιάστως παραδεξώμεθα τὰ διὰ τοῦ θείου πνεύματος χρησμῳδούμενα, καὶ αὐτῷ δὲ πιστεύσωμεν λέγοντι Χριστῷ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν. καὶ ἃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν. Οἰχέσθω δὴ οὖν λῆρος μὲν ἅπας, μῦθός τε ἀδρανὴς, καὶ ψευδοδοξία, καὶ κεκομψευμένων * ῥημάτων φενακισμός. (* ῥηματί.) προσιέμεθα οὔτι που τὸ καταστίνεσθαι πεφυκὸς, κἂν εἰ τοῖς ἄγαν ἐξησκημένοις, καὶ μὴν καὶ πικροῖς ἡμᾶς * καταπροτοῖεν λόγοις οἱ δι' ἐναντίας. (* κρατοῖ.) ἔστι γὰρ τὸ θεῖον ἡμῶν μυστήριον οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας ἀνθρωπίνης (ά. πρὸς Κορ. 2. 4.) E λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος.

XXIV.

Unigenitus igitur, qui & Deus, & universorum secundum scripturas dominus est, nobis apparuit: visus est in terra, & homo factus, his qui in tenebris versabantur, illuxit, non phantasmate, aut externo tantum sche-

κδ'.

Θεὸς οὖν ὑπάρχων, καὶ τῶν ὅλων κύριος κατὰ τὰς γραφὰς, ὁ μονογενὴς, ἐπέφανεν ἡμῖν· ὤφθη γὰρ ἐπὶ γῆς, καὶ ἐπέλαμψε τοῖς ἐν σκότει, γενόμενος ἄνθρωπος, οὐ δοκήσει· μὴ γένοιτο· μανία

γὰρ

γὰρ τοῦτό γε φρονεῖν, ἢ λέγειν. οὔτε μὴν εἰς σάρκα παρενεχθεὶς κατὰ μετάστασιν, ἢ τροπήν. ἀναλλοίωτος γὰρ ἀεὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως ἔχων ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος. ἀλλ' οὐδὲ ὁμόχρονον τῇ σαρκὶ τὴν ὕπαρξιν ἔχων· αὐτὸς γάρ ἐστι τῶν αἰώνων ὁ ποιητής. οὔτε μὴν ὡς λόγος ἀνυπόστατος, οὐδὲ ὡς ῥῆμα ψιλὸν ἐν ἀνθρώπῳ * γεγονός. ὁ γάρ τοι καλῶν τὰ οὐκ ὄντα ποτὲ πρὸς ὕπαρξιν καὶ γένεσιν, προϋφέστηκεν ἀναγκαίως· αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ζωὴ, πεφηνὼς ἐκ ζωῆς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ὄντως τε καὶ νοούμενος κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν. ἀλλ' οὐδὲ μόνην ἠμπίσχετο σάρκα ψυχῆς ἐρήμην τῆς λογικῆς· γεγέννηται γὰρ κατὰ ἀλήθειαν ἐκ γυναικὸς, καὶ πέφηνεν ἄνθρωπος, ὁ ζῶν καὶ ὑπάρχων, καὶ συναΐδιος τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ Θεὸς λόγος, μορφὴν δούλου λαβών· καὶ ἔστιν ὥσπερ ἐν θεότητι τέλειος, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος. οὐκ ἐκ μόνης θεότητος καὶ σαρκὸς εἰς ἕνα Χριστὸν καὶ κύριον καὶ υἱὸν συγκείμενος, ἀλλ' ἐκ δυοῖν τελείοιν, ἀνθρωπότητα δὴ λέγω καὶ θεότητα, εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν παραδόξως συνδούμενος.

A mate; absit: hoc enim sentire, aut dicere, est aperte insanire. Neque rursum per sui mutationem, aut conversionem, in carnem transformatus est: Dei enim verbum omnis mutationis expers, uno semper eodemque modo se habet. Neque coævam cum carne substantiam sortitus est: ipse namque sæculorum conditor est. Neque hypostaseos exors, ut sermo aut nudum tantum simplexque verbum, quod in homine inhabitavit: nam qui ea quæ non sunt, evocat ut sint & existant, is necessario præexistit: ipse enim est vita ex vita Deo patre procedens, qui quidem secundum propriam hypostasin & est & intelligitur. Sed neque carnem quoque, quæ anima ratione prædita vacaret, induit: quandoqui- B dem vivum illud subsistensque, ac Deo Patri coæternum Deus Verbum servili forma suscepta, vere ex muliere natum, & homo factum est; estque perinde perfectum in humanitate ac in deitate. Non enim ex sola carne & deitate, sed ex perfecta humanitate & divinitate in unum eumdemque dominum & Filium & Christum admirabili quodam modo concrevit, coaluitque.

κέ.

Ἐρεῖ δέ τις, κατὰ τὸ εἰκὸς, τίνα δὴ οὖν τέτοκεν ἡ ἁγία παρθένος; τὸν ἄνθρωπον, ἢ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον; φαμὲν δὲ ἡμεῖς· καὶ τοῦτό γέ ἐστιν ἡ πλάνησις, καὶ τὸ * ἁμάρτημα τοῦ πρέποντός τε καὶ ἀληθοῦς. μὴ γάρ μοι διέλῃς μετὰ τὴν ἕνωσιν, μηδὲ διϊστὰς εἰς ἄνθρωπον * ἰδικῶς, καὶ εἰς Θεὸν, διπρόσωπον ἡμῖν ἀνατύπου τὸν Ἐμμανουήλ· μὴ ἄρα τις * ἡμῖν εἰκότως διαμωμήσαιτο, φρονεῖν ἑλομένοις ὀρθὸν μὲν οὐδὲν, ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὃ καὶ διὰ τῆς ἁγίας κατεδικάσθη γραφῆς. ὧδε γάρ τις ἔφη τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν· ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων ἐλεύσονται ἐν ἐμπαιγμονῇ ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. οὐ διοριστέον οὖν ἄρα κατ' οὐδένα τρόπον, εἴτε δεῖ μάλιστα τὰ δύο φανῆναι μετὰ τὴν ἕνωσιν, καὶ ἀνὰ μέρος ἑκάτερον νοεῖν. ἰστέον οὖν, ὅτι θεωρεῖ μέν τινα φύσεων διαφορὰν ὁ νοῦς. ταυτὸν γὰρ οὔτι που * θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος· εἰσδέξεται δὲ ὁμοῦ ταῖς περὶ τούτων ἐννοίαις καὶ τὴν ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα συνδρομήν. οὐκοῦν * Θεὸς μὲν ἐξέφυ τοῦ πατρὸς ὡς Θεὸς, ἐκ παρθένου δὲ ἄνθρωπος. ὁ γὰρ ἐκ Θεοῦ πατρὸς ἀποῤῥήτως καὶ ὑπὲρ νοῦν ἀναλάμψας λόγος, γεγεννῆσθαι λέγεται ἐκ γυναικὸς, καταφοιτήσας ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν. οὐχ ἵνα μείνῃ κεκενωμένος, ἀλλ' ἵνα Θεὸς εἶναι πιστεύηται, καὶ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς πεφηνὼς ἐπὶ γῆς. οὐχ ὡς ἐν ἀνθρώπῳ κατοικήσας, ἀλλ' ὡς αὐτὸς * κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος γεγονὼς, μετὰ τοῦ τὴν ἰδίαν ἀνασώσασθαι δόξαν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τὰ πολὺ τῆς ἀλλήλων ὁμοουσιότητος διεστηκότα τε, καὶ ἀμετρήτῳ διαφορᾷ διεχοινισμένα, θεότητά τε καὶ ἀνθρωπότητα, συλλέγων εἰς ἓν οἰκονομικῶς, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τὸν ἕνα κατασημαίνων

XXV.

At hic sciscitabitur forte quispiam: Cujusmodi tandem sacra virgo peperit? homi- C nemne, an Dei Verbum? Cui nos respondemus, istuc exquirere, nihil aliud esse, quam errare, & a vero honestoque abduci. Nemo post unionem divisionem mihi fingat; neque Emmanuelem in hominem seorsum, & in Deum seorsum dispescens, duas personas efformet: ne quis meritam [a] vobis notam inurat, tanquam qui nihil rectum sapere [b] instituatis, sed id solum quod per divinas scripturas condemnatum est. Unus enim ex Christi discipulis ait: *Vos carissimi memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab apostolis domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in novissimis temporibus venient illusores, secundum desideria sua ambu-* D *lantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant, animales, spiritum non habentes*: Nullo itaque modo segregationem concedere fas est, licet post unionem duo apparere debeant, & distincte sit utrumque intelligendum. Quocirca sciendum, considerari quidem ab intellectu quamdam naturarum differentiam (neque enim est eadem deitatis & humanitatis natura) sed una cum hac consideratione percipiet utriusque concursum ad unionem. Unus itaque est Christus, qui quidem ex Deo Patre nascitur ut Deus, ex sacra autem virgine ut homo. Etenim idem illud Verbum quod inexplicabili modo, supraque omnem humanæ mentis captum eluxit ex E Deo Patre, in humanam naturam descendens, & in id quod non erat se dimittens, ex muliere quoque dicitur natum: non quo maneret exinanitum, sed Deus esse crederetur, postquam etiam in naturæ nostræ forma in terris apparuit; non tanquam is qui hominem inhabitet, sed tanquam is qui homo reipsa existat, gloria tamen sua prorsus incolumi & salva. Quapropter divinus Paulus divinitatem, & humanitatem, quæ quod ad naturæ identitatem attinet, longissimo intervallo, immensoque discrimine a se mutuo di-

[a] nobis.

[b] instituamus.

Jud. epist. v. 17.

distant, dispensatione in unum cogens, & Rom. 1. v. 1. ex utrisque unum Christum, Deum Filium constare ostendens, ita ait: *Paulus servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis.* Ecce tibi aperte in evangelium Dei segregatum affirmat. Atqui alibi diserte ad hunc modum 1. Cor. 4. v. 5. scribit: *Non nos ipsos prædicamus, sed Jesum* 1. Cor. 2. v. 2. *Christum.* Rursum: *Non judicavi me aliquid scire in vobis, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum.*

A Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ Θεόν. Παῦλος δοῦλος, φησὶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης. ἰδοὺ δὴ σαφῶς ἀφωρίσθαι φησὶν ἑαυτὸν εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, καί τοι γράφων ἀναφανδόν. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν. καὶ πάλιν· οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Χριστὸν Ἰησοῦν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

XXVI.

Porro autem cum ipsum Dei Filium nominet, & de semine David natum enunciat, & in Dei Filium prædestinatum confirmat: jam dic, quæso, qua ratione is Deus est, qui ex semine David natus est? Rursum, quem ante sæcula Pater sibi coæternum genuit, quonam pacto Filius Dei prædestinatus est, perinde scilicet quasi initium subsistendi acciperet? ipse namque de seipso ait: Psal. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Sane cum particula hæc, hodie, præsens fere semper numquam præteritum tempus denotet, profundum aliquod mysterium hic insinuatur, sed iis qui sectione inducta seorsum considerant & collocant. Nam qui Emmanuelem ad unitatem revocant, iis & hoc ipsum, & cetera omnia, quæ ad sinceram sacrorum dogmatum cognitionem pertinent, sunt obvia, captuque facillima. Filius itaque, qui generanti Patri coæternus est, & ante omnium sæculorum ætatem subsistens est, posteaquam divinitate non amissa, sed humanitate assumpta, in hominis naturam sese dimisit; meritoque & ex David quoque semine progenitus, & oppido recens natus humanitate prædicatur: quippe cum id quod assumpsit, ab eo nullo modo alienum sed vere illius proprium sit: quare unum censetur cum ipso. Quemadmodum exempli causa, in hominis quoque compositione accidere animadvertimus; is etenim ex anima & corpore, partibus utique secundum naturam dissimilibus, constituitur; attamen quod ex utroque concredit, unus homo reputatur: & quemadmodum a sola carne totum interdum animal denominatur; & anima rursum nominata, id quod ex utroque conflatum est, non infrequenter intelligitur: ad eumdem plane modum, quæ de Christo quoque dicuntur, accipienda sunt. Unus est enim Filius, unus dominus Jesus Christus, & ante carnem, & posteaquam homo apparuit.

κϛʹ.

B Υἱὸν δὲ αὐτὸν ὀνομάσας Θεοῦ, καὶ ἐκ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ γεγεννῆσθαί φησιν, ὡρίσθαι τε διϊσχυρίζεται καὶ εἰς υἱὸν Θεοῦ. πῶς οὖν, εἰπέ μοι, Θεὸς ὁ ἐκ σπέρματος ἀναφὺς τοῦ Δαβίδ; ὁ δὲ δὴ καὶ πρὸ αἰώνων, καὶ ἀϊδίως υἱὸς, καθὸ πέφηνεν ἐκ Θεοῦ. τίνα δὴ τρόπον εἰς υἱὸν ὡρίσθη Θεοῦ, καθάπερ εἰς * ἀρχὰς τοῦ ὑφεστάναι παρενεχθείς; ἔφη· γὰρ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ· εἶπε κύριος πρός με. Psal. 2. v. 7. υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καί τοι τοῦ, σήμερον, ἀείπως ἡμῖν οὐχ ὅτι τὸν παρῳχηκότα, τὸν ἐνεστῶτα δὲ μᾶλλον κατιδηλοῦντος καιρόν. βαθὺ τὸ μυστήριον, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀνὰ C μέρος τιθεῖσι καὶ διορίζουσι δυσέφικτόν τε καὶ ἄπορον ἀληθῶς. τοῖς γε μὴν εἰς ἑνότητα κατασφίγγουσι τὸν Ἐμμανουὴλ, ἐγγύς τε ἐλθεῖν καὶ ἑτοιμοτάτη λίαν ἡ τῶν ἱερῶν δογμάτων ἀκιβδήλευτος γνῶσις. ὁ γὰρ τῷ φύσαντι συναΐδιος, καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος υἱὸς, ἐπειδὴ καταβέβηκεν εἰς τὴν ἀνθρώπου φύσιν, οὐκ ἀπολισθήσας τοῦ εἶναι Θεὸς, προσλαβὼν τὸ ἀνθρώπινον, νοοῖτ' ἂν εἰκότως καὶ ἐκ σπέρματος γεγεννῆσθαι Δαυὶδ, καὶ νεωτάτην ἔχειν τὴν ἐν ἀνθρωπότητι * γέννησιν· * ὥς τε οὐκ ἀλλότριον αὐτοῦ τὸ προσληφθὲν, ἀλλ' ἴδιον ἀληθῶς. λελόγισται τοιγαροῦν ὡς ἓν πρὸς αὐτόν. καθάπερ ἀμέλει καὶ τὴν ἀνθρωπείαν σύνθεD σιν κατιθρήσῃ τις ἄν· συμπέπλεκται γὰρ ἐξ ἀνομοίων τὴν φύσιν, ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος· ἀλλ' οὖν εἷς νοεῖται τὸ συναμφότερον ἄνθρωπος· ὡς ἀπὸ μόνης μὲν τῆς σαρκὸς ὅλον ἔσθ' ὅτε κατωνομάσθαι τὸ ζῶον, ψυχῆς δὲ ὠνομασμένης νοεῖσθαι τὸ συναμφότερον. κατὰ τὸν ἴσον ἄρα τρόπον καὶ ἐπ' αὐτοῦ παραδεξώμεθα τοῦ Χριστοῦ· εἷς γὰρ υἱὸς, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ πρὸ σαρκὸς, καὶ ὅτε πέφηνεν ἄνθρωπος.

XXVII.

Et quamvis idem ille redemptor noster per humanæ naturæ proprietates, exinanitionisque conditiones interdum nobis insinuetur; non ob id tamen dominum qui nos redemit, inficiabimur. Judæos sane Christus Joan. c. 8. v. 39. dominus ita alloquitur: *Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite: nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locu-*

κζʹ.

E Καὶ τὸν ἀγοράσαντα ἡμᾶς δεσπότην οὐκ ἀρνησώμεθα, κἂν εἰ διὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἡμῖν, καὶ ἐκ τῶν τῆς κενώσεως μέτρων, ἔσθ' ὅτε κατασημαίνηται. Ἰουδαίοις μὲν ἔφη προσλαλῶν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε ἄν. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα. τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησε. γράφει δὲ

καὶ

καὶ Παῦλος περὶ αὐτοῦ· ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν. ἆρ' οὖν ἄνθρωπον αὐτὸν δὴ τοῦτον ψιλὸν, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἀνεστηκότα τῶν καθ' ἡμᾶς, λογιούμεθα τὸν Χριστόν; μὴ γένοιτο. τὴν δὲ τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ δύναμιν, ἀσθενείας εἰς τοῦτο καθίκεσθαι δώσομεν, ὡς δεδιέναι μὲν θάνατον, ἐξαιτεῖν δὲ τὸ σώζεσθαι παρὰ τοῦ πατρός; καὶ τοῦ κατὰ φύσιν εἶναι ζωὴν ἐκπέμψομεν τὸν Ἐμμανουήλ; ἢ περιτρέποντες εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ εἰς μέτρον φύσεως τῆς καθ' ἡμᾶς, τὸ ὡς ἐν λόγοις μικροπρεπὲς, δράσομέν τι τῶν ἐπαινουμένων· ἐξ ὧν δέ ἐστι Θεὸς, τὴν ὑπερκόσμιον αὐτοῦ κατοψόμεθα δόξαν, τὸν αὐτὸν εἶναι συνιέντες Θεόν τε ὁμοίως καὶ ἄνθρωπον, ἤτοι Θεὸν ἐνηνθρωπηκότα; ἡκέτω δὴ οὖν εἰς μέσον ἡμῖν ὁ δοκιμώτατος Παῦλος, ταυτὶ βοῶν τε καὶ λέγων· σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. καὶ μὴν καὶ ἐπὶ τούτοις· ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. τοσοῦτον κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσον διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. καίτοι γε τὸ εἶναί τε καὶ ὀνομάζεσθαι τῆς δόξης κύριον, πῶς οὐ λίαν ὑπερτενὲς, καὶ παντὸς ἐπέκεινα γεννητοῦ, καὶ παρηγμένου πρὸς γένεσιν; καὶ παρίημι μὲν τὰ ἀνθρώπινα· σμικρὰ γὰρ δὴ λίαν· ἐρῶ δ' οὖν, κἂν ἀγγέλους ὀνομάσαι, καὶ ἀρχὰς, καὶ θρόνους, καὶ κυριότητας ἀπαριθμήσαιτό τις, καὶ μὴν καὶ εἰ τῶν ἀνωτάτω διαμέμνηται σεραφὶμ, κατόπιν ἰόντα τῆς οὕτως ὑπερτενοῦς ὁμολογήσειεν ἂν εὐκλείας, εἴγε νοῦν ἔχει τὸν εὖ βεβηκότα καὶ σοφόν; ἐξαίρετον γὰρ εἶναί φημι τὸ γέρας, καὶ δεῖν ἀνακεῖσθαι μόνῃ τῇ τῶν ὅλων βασιλίδι φύσει. πῶς οὖν ἂν γένοιτο κύριος τῆς δόξης ὁ ἐσταυρωμένος; τὸ δὲ ἀπαύγασμα τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς οὐσίας ὁ χαρακτὴρ, ὁ φέρων τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, κρείττων ἀγγέλων γεγενῆσθαι λέγεται. τάχα που τὸ ἔλαττον, ὡς ἡγοῦμαι, λαβὼν, ὅτε πέφηνεν ἄνθρωπος. γέγραπται γάρ. τὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον. ἆρ' οὖν ἐξωσόμεθα τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς πεφηνότα λόγον τῆς αὐτῷ πρεπούσης οὐσιώδους ὑπεροχῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀκριβοῦς ἐμφερείας, καὶ τῆς τῶν ἀγγέλων εὐκλείας ἡττώμενον βλέποντες διὰ τὸ τῆς οἰκονομίας μικροπρεπὲς νοούμενον; οὐ μενοῦν. οἶμαι γὰρ δεῖν, μήτε τῶν ἀνθρωπίνων ἀπαλλάττειν παντελῶς τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον μετὰ τὴν πρὸς σάρκα συνόδον, οὔτε μὴν δόξης τῆς θεοπρεποῦς ἀποστερεῖν τὸ ἀνθρώπινον, εἰ ἐν Χριστῷ νοοῖτο καὶ λέγοιτο.

A tus sum: hoc Abraham non fecit. Scribit de eo Paulus quoque: *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui posset illum salvum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia: & quidem cum esset Filius Dei, didicit ex his quæ passus est obedientiam.* Numquid ergo hunc ipsum Christum hominem nudum ceteris nulla ex parte excellentiorem censebimus? absit. Rursus, Dei ne sapientiam & virtutem in eam se infirmitatem abjecisse dabimus, ut mortem extimuerit, & a Patre salvari expetiverit? Numquid Emmanuelem vitam secundum naturam esse, inficias ibimus? An non potius ad humanitatem, & nostræ naturæ humilitatem, quæcumque humilia de ipso dicuntur, referentes, laudabiliter nos geremus, si ex iis, quibus Deus esse dignoscitur, summam ipsius majestatem agnoscamus, eumdem ipsum Deum pariter & hominem, Deum videlicet humanatum esse intelligentes? Sed in medium prodeat probatissimus ille apostolus Paulus, qui elata voce in hæc verba concionatur: *Sapientiam loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram, quam nemo principum hujus sæculi cognovit. Si enim cognovissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent.* Et alio rursum loco: *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens, sedet a dexteris majestatis in excelsis; tanto melior angelis effectus, quanto differentius nomen præ illis hæreditavit.* Atqui gloriæ dominum & esse & nominari, nonne immenso spatio id omne post se relinquit, quod creatum & conditum est? Mitto humana (sunt enim isthæc tenuia admodum) an non, obsecro, quivis, modo ingenio & sapientia polleat, sive angelos nominare, sive principatus, thronos, dominationes percensere, & ut amplius quid dicam, sive summos illos seraphicos spiritus commemorare velit; an non, inquam, hos omnes gloria majestateque usque adeo præcellenti multis partibus inferiores confitebitur? Honorem quippe præcellentissimum esse dico, solique principi omnium naturæ tribuendum. Quomodo ergo fuerit dominus gloriæ in cruce suffixus? *Splendor vero Patris, & substantiæ illius character, portans omnia verbo virtutis suæ, angelis præstantior effectus* perhibetur: fortasse quia, ut arbitror, minus accepit, quando apparuit factus homo. Scriptum est enim? *Eum qui modico quam angeli, minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum.* Sed numquid Verbum quod ex Patre natum est, ob id ab eminentia illa & dignitate, quæ essentialiter in illud convenit, necnon ab exacta illa Patris similitudine excludemus, quod secundum dispensationis mensuram animo conceptum, angelorum gloriam non attingit? Nequaquam: arbitror enim Dei Verbum post assumptam semel carnem, ab humanæ naturæ conditionibus non esse penitus excludendum; neque humanitati rursum, si, ut in Christo est, consideretur, gloriam, quæ Deum decet, denegandam esse.

Hebr. c. 5. v. 7.

1. Cor. c. 2. v. 6.

Ibidem.

Hebr. c. 2. v. 9.

XXVIII.

A

XXVIII.

Non ignoravi autem futuros, qui interrogent: Agedum, uter vere est Jesus Christus? isne qui homo ex muliere natus est, an Verbum quod ex Deo genitum est? Næ stultum est supervacaneis verbis contendere, ac quibuslibet anilibus nugis sese opponere. Respondeo nihilominus non solum periculosum, sed etiam perniciosum esse, hominem & Verbum sejungere, factaque divisione utrumque seorsum statuere; quippe cum dispensationis mysterium ejusmodi sectionem nequaquam admittat, & divina præterea scriptura unum dumtaxat Christum esse diserte tradat; B assero enim neque Dei Verbum absque humanitate, neque templum rursum, quod ex muliere in lucem editum est, nisi cum Verbo conjunctum sit, Christum Jesum appellari posse. Quandoquidem Dei Verbum per dispensatoriam copulam admirabili modo humanæ naturæ unitum, Christus esse cognoscitur. Nam etsi illud ut Deus naturalisque Dei Patris Filius, humanitate superius sit, attamen propter susceptam hominis naturam in humilitate jacere non detrectavit. Atque huc tendit illud Christi: *Qui videt me, videt & Patrem meum*; &, *Ego & Pater unum sumus*: & illud rursum ejusdem; *Pater meus major me est*. Quamvis enim, C sive substantiæ identitatem, sive aliud quodcumque, in quo cum Patre conferri queat, spectes, Patre nequaquam minor sit; tamen propter assumptam humanitatem, Patre minorem se vocat.

Joan. c. 14. v. 9. Joan. c. 10. v. 30. Joan. c. 14. v. 28.

κή.

Πλὴν ἐρησομένους οὐκ ἠγνόησά τινας. τίς δὴ ἄρα ἐστὶν ἀληθῶς Ἰησοῦς Χριστός; ὁ ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπος, ἤγουν ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος; καὶ ἠλίθιον μὲν κομιδῆ τὸ διατείνεσθαι περιττὴν, καὶ * φλυαφοῖς εἰκαιομύθοις ἀντιαναφωνεῖν. ἐρῶ δ' οὖν, ὅτι σφαλερόν τε καὶ οὐκ ἀζήμιον τὸ διατέμνειν εἰς δύο, καὶ ἀναμέρος ἱστᾶν, ἄνθρωπόν τε καὶ λόγον, οὐκ ἀνεχομένης τῆς οἰκονομίας, καὶ Χριστὸν ἕνα βοώσης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. χρῆναι γάρ ἔγωγέ φημι, μήτε τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ἀνθρωπότητος δίχα, μήτε μὴν τὸν ἐκ γυναικὸς ἀποτεχθέντα ναὸν, ὡς μὴ ἑνωθέντα τῷ λόγῳ, Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάζεσθαι. ἀνθρωπότητι γὰρ καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν ἀπορρήτως συνενηνεγμένος ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, νοεῖται Χριστός. ἀνώτερος μὲν ἀνθρωπότητος, ὡς φύσει Θεὸς, καὶ υἱός· οὐκ ἀτιμάζων δὲ καὶ τὸ ἐν ὑφέσει γενέσθαι δοκεῖν, διὰ τὸ ἀνθρώπινον. τοιγάρτοι ποτὲ μὲν ἔφασκεν· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. ποτὲ δὲ αὖ πάλιν· ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστίν. οὐ μείων γὰρ ὢν τοῦ πατρὸς κατά γε τὸ ἐν οὐσίᾳ ταυτὸν, καὶ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν τὸ ἰσοστατοῦν, ἐν ἐλάττοσιν εἶναί φησι διὰ τὸ ἀνθρώπινον.

* φλυαροῖς εἰκαιομύθοις ἀντιαναφωνεῖν

XXIX.

Quin sacræ quoque literæ dispensatoria quadam ratione, divinitate illius suppressa, totum interdum prædicant ut hominem; contra nonnunquam humanitate ejusdem tacita, totum quandoque insinuant ut Deum. Attamen propter utriusque naturæ in unam eamdemque personam coitionem, nulla hac D quidem in re afficitur injuria. Quapropter divinus Paulus Hebræus ex Hebræis, ex Beniamitica tribu ad apostolatum vocatus, his qui per fidem justificati fuerant, carnaliaque membra, puta fornicationem, avaritiam, malam cupiditatem, & ceteras animi perturbationes mortificaverant, ad hunc modum scribit: *Mortui enim estis, & vita vestra est absconditа cum Christo in Deo*. Imo vero ipse Christus ita precatur: *Pater sancte serva eos in nomine tuo, quos dedisti mibi, ut sint unum, sicut & nos. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo: quos dedisti mibi ego custodivi; & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur. Nunc* E *autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis*. Intelligis quomodo per solam more nostro humanitatem hic insinuari videatur? Neque enim ex hisce concludere licet, Verbum aliquo se abdidisse, aut e mundo hoc emigrasse: constat namque alibi aperte disseruisse: *Amen, amen dico vobis, ubi sunt duo aut tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. Et iterum: *Ecce vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*.

Coloss. c. 3. v. 3. Joan. c. 17. v. 11. Psalm. 108. v. 8. Matth. c. 18. v. 20. Matth. c. ult. v. 20.

κθ'.

Κηρύττεται δὲ καὶ διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ποτὲ μὲν ὡς ὅλος ὢν ἄνθρωπος, σεσιωπημένης αὐτοῦ τῆς θεότητος οἰκονομικῶς· ποτὲ δὲ αὖ πάλιν ὡς Θεὸς, σεσιωπημένης αὐτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος· ἀδικεῖται δὲ κατ' οὐδένα τρόπον, διὰ τὴν ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα σύμβασιν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὁ Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, καὶ φυλῆς Βενιαμὶν, ὁ κλητὸς ἀπόστολος, ἐπιστέλλει τοῖς διὰ πίστεως δεδικαιωμένοις, καὶ κατανενεκρώσασι τὰ μέλη σαρκὸς, πορνείαν δὴ λέγω καὶ πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν· ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ. αὐτὸς οὖν ἔφη περὶ τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν· πάτερ ἅγιε τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, καὶ ἐφύλαξα αὐτοὺς, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. συνίης οὖν, ὅπως ἀπὸ μόνης, * ὥσπερ ἡμῖν, τῆς ἀνθρωπότητος ἔν γε τουτοισὶ κατασημαίνεσθαι δοκεῖ; * οἰήσομαι γὰρ οὐδαμῶς κεκρύφθαι τε καὶ ἀποδημεῖν τοῦ κόσμου· καίτοι λέγοντος σαφῶς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅπου ἐὰν συναχθῶσι δύο ἢ τρεῖς εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ πάλιν· ἰδοὺ ἐγώ μεθ' ὑμῶν εἰμι πά-

πρὸς Κολοσ. 3. Ἰωαν. 17. * ἴσ. ὑμῖν * οἴημαι Ματθ. 18. καὶ 28. 20.

πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἴδοις δ' ἂν καὶ αὐτὸν τὸν ἱερώτατον Παῦλον καταῤῥαθυμοῦντα πολλάκις τοῦ καὶ ἄνθρωπον δεῖν ἀνακηρύττειν αὐτόν. Παῦλος γάρ φησιν, ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ αὖ ἐπὶ τούτοις· γνωρίζω δὲ ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον, φησὶ, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὐδὲ ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ μὴν καὶ ἑτέρωθί φησιν· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. τίς οὖν ἐστιν
5. Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ὁ τὴν οὕτως ἀπλανῆ τε καὶ ἀπόῤῥητον θείαν ἀποκάλυψιν τῶν ἑαυτοῦ μυστηρίων ἐναστράπτων αὐτῷ; ἆρα οὐχὶ γενόμενος σὰρξ ὁ λόγος, καὶ τὴν ἐκ γυναικὸς δι' ἡμᾶς οὐκ ἀτιμάσας γέννησιν; καίτοι πῶς οὐκ ἀληθὲς ὅπερ ἔφην; μεμνήμεθα γὰρ τοῦ Γαβριὴλ λέγοντος πρὸς τὴν ἁγίαν παρθένον· μὴ φοβοῦ Μαριάμ· ἰδοὺ γὰρ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· καινὸν δὲ οἶμαι τοῦτο παρὰ τοῦ πατρὸς ὄνομα δεδόσθαι τῷ λόγῳ διὰ τῆς τοῦ ἀγγέλου φωνῆς. προανεκεκράγει γὰρ οὕτω καὶ χρησ-
2. μῴδημα προφητικόν· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ καινὸν, ὃ ὁ κύριος ὀνομάσει αὐτό. ὅτε τοίνυν συναΐδιος τῷ πατρὶ, καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος υἱὸς μονογενὴς, ἐν ἐσχάτοις καιροῖς γέγονεν ἄνθρωπος, γεγέννηται δὲ καὶ ἐκ γυναικὸς, καὶ ὡρίσθη μὲν υἱὸς Θεοῦ, κεχρημάτικε δὲ καὶ πρωτότοκος, καὶ γέγονεν ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· τότε καὶ ὁ φύσει πατὴρ ὁρίζει τὸ ὄνομα, τοῖς τῆς πατρότητος, ἵν' οὕτως εἴπωμεν, νόμοις ἑπόμενος.

λ'.

Ο αὐτὸς οὖν ἄρα καὶ μονογενής ἐστι, καὶ πρωτότοκος. ὁ γάρ τοι μονογενὴς, ὡς Θεὸς, πρωτότοκος ἐν ἡμῖν, καθ' ἕνωσιν * οἰκονομικῶς, καὶ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ὡς ἄνθρωπος· ἵν' ἡμεῖς ὦμεν ὡς ἐν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ υἱοὶ Θεοῦ φυσικῶς τε καὶ κατὰ χάριν· φυσικῶς μὲν, ὡς ἐν αὐτῷ τε καὶ μόνῳ· μεθεκτικῶς δὲ καὶ κατὰ χάριν ἡμεῖς δι' αὐτοῦ ἐν πνεύματι. ὥσπερ οὖν γέγονεν ἴδιον τῆς ἀνθρωπότητος ἐν Χριστῷ τὸ μονογενὲς, διὰ τὸ ἑνῶσθαι τῷ λόγῳ κατὰ σύμβασιν οἰκονομικήν. οὕτως ἴδιον τοῦ λόγου, τὸ, ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τὸ, πρωτότοκος, διὰ τὸ ἑνῶσθαι σαρκί. ἐρηρεισμένον δ' οὖν ἔχων τὸ εἶναι Θεὸς, καὶ τροπῆς ἀμείνων ὑπάρχων, ἀεὶ μεμένηκεν ὅπερ ἦν, καὶ ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, τῇ κατὰ πάντων ὑπεροχῇ, δόξῃ τε τῇ ἀνωτάτω κατεστεμμένος. τοιγάρ τοι κεκέλευσται μεθ' ἡμῶν καὶ αὐτὴ τῶν ἄνω πνευμάτων ἡ ἁγία τε καὶ παμμακαρία πληθὺς προσκυνεῖν αὐτῷ. ἦν γὰρ δήπου καὶ μάλα εἰκὸς ἀνήνασθαι τὴν προσκύνησιν, καὶ κατοκνῆσαι τιμᾶν, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος σμικροπρεπὲς ὁρῶντας, καὶ τὸν δι' ἡμᾶς γενόμενον καθ' ἡμᾶς οὐκ ἀξιῶσαι δοξολογεῖν, ἀποφοιτῶντας ὡς ἀπωτάτω τοῦ πεπλανῆσθαι δοκεῖν. ἄποπτον γὰρ καὶ αὐτοῖς ἦν ἔτι τὸ ἐπὶ Χριστῷ μυστήριον, ἐξεκάλυπτε δὲ τὸ πνεῦμα αὐτοῖς, καὶ δυσσεβεῖν οὐκ ἠφίει τοὺς ἡγιασμένους. τοιγάρ τοι φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγε-

* καί.

A Videas & sacratissimum quoque Paulum sæpe multisque in locis hominis vocabulo cunctantius eumdem designare: *Paulus*, inquit, *apostolus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum*. Rursum: *Notum autem vobis facio, fratres, evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici; sed per revelationem Jesu Christi*. Et alio ita loco: *Si*, ait, *Christum cognovimus secundum carnem, sed jam nunc non novimus*. Jam ecquisnam est ille Jesus Christus, qui apostolum divinorum mysteriorum notitia usque adeo occulta, certa ac divina illustravit? An non Verbum,
B quod nostri causa homo factum ex muliere nasci non recusavit? An istuc, quæso, non est verum? imo verissimum. Meminimus namque Gabrielem ejusmodi oratione sacram virginem appellasse: *Ne timeas Maria: ecce enim concipies in utero, & paries Filium & vocabis nomen ejus Jesum*. Nomen hoc novum a Patre, opinor, per angeli vocem impositum est. Prædicerat enim multo ante Propheta: *Et vocabitur tibi nomen novum, quod os domini nominabit*. Quando ergo unigenitus Filius, qui Patri coæternus ante omnia sæcula extitit, novissimis temporibus homo factus, & ex muliere natus, & Filius prædestinatus, & primogenitus appellatus, & in-
C ter multos fratres numeratus est, tunc ille quoque, qui secundum naturam Pater est, paternitatis leges, ut ita loquar, secutus, nomen hoc imponit.

Galat. c. 1 v. 1.
Ibid. v. 11.
2. Cor. c. 5 v. 16.
Luc. c. 1. v. 30.

XXX.

Idem itaque unigenitus & primogenitus est: unigenitus quidem ut Deus, primogenitus vero quatenus secundum œconomicam unionem inter nos & inter multos fratres homo versatus est, quo & nos quoque in ipso & per ipsum secundum naturam & gratiam filii Dei efficeremur: secundum naturam qui-
D dem, ut in ipso & uno; participatione vero, & secundum gratiam per ipsum in spiritu. Quemadmodum igitur Christi humanitati, propterea quod secundum dispensationis copulam Verbo conjuncta est, unigenitum esse & dici proprium effectum est; ita Verbo, eo quod unitum est, carni, id proprium factum est, ut inter multos fratres primogenitus sit & appellatur. Cum Dei itaque natura stabilis, immota omnisque mutationis expers sit, numquam Deus Verbum non mansit quod erat. Neque vero tum quando homo factus est, summæ illius majestatis & gloriæ, qua ceteros omnes longe superat, coronam amisit. Quamobrem sancta illa in
E primisque beata cœlestium spirituum multitudo, ut illum adoret, æque ac nos mandatum accepit. Poterat enim sola humanitatis parvitate & abjectione inspecta, & quidem jure meritoque, ejusmodi adorationem recusare, & honoris cultum cunctantius impendere, ac illi qui propter nos nostri similis effectus fuerat, glorificationem denegare, ne quo errore imprudentes constringerentur: necdum enim & ipsius mysterium illud Christi cognitum erat: Verum ne sanctissimæ illæ creaturæ in eam impietatem inciderent, Spiritus id illis

Hebr. c. 1. v. 6. illis aperuit. Hinc illud Pauli: *Et cum inducit* A *primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli ejus.* Is enim, qui naturæ proprietate universo terrarum orbe sublimior est, & prout Deus mente concipitur, extra ipsum est, in ipsum ut homo ingressus, pars mundi effectus est: veruntamen nullam ea de causa divinæ gloriæ jacturam fecit. Adoratur namque ut unigenitus, etsi appelletur primogenitus, quæ sane appellatio humanitatis modulis quam optime convenit,

λοι Θεοῦ. ὁ γὰρ ἰδιότητι φυσικῇ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης διενεγκὼν, ἔξω τε αὐτῆς ὑπάρχων, καθὸ νοεῖται Θεὸς, εἰσβέβηκεν εἰς αὐτὴν, μέρος κόσμου πεφηνὼς, ὡς ἄνθρωπος· πλὴν οὐ διὰ τοῦτο τῆς θείας ἀπώλισθε δόξης. προσκυνεῖται γὰρ ὡς μονογενὴς, κἂν εἰ καλοῖτο πρωτότοκος· ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις ὅτι μάλιστα πρέπον.

XXXI.

Ergone Emmanuelem ut solum hominem adorabimus? Minime gentium: istuc enim B nihil aliud foret, quam errare; in fraudem induci, ac delirare. Hac siquidem ratione nihil quidquam ab iis dissentiremus, qui opificis & procreatoris loco creaturam adoraverunt, *veritatemque* (ut scriptum est) *in mendacium converterunt.* (Rom. c. 1, v. 25.) Si illorum ergo sententiæ accesserimus, omnino una cum illis & illud apostoli quoque audiemus: (Ibid. v. 23.) *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt; & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum, & serpentum.* Quid? nonne & nos ipsi quoque iis, quorum modo meminimus, similia facere & sentire censebimur, ut qui Dei gloriam in mendacium & simi- C litudinem imaginis corruptibilis hominis demutaverimus, si Emmanuelem tanquam nudum, nostræque conditionis hominem adorationis cultu prosequemur? Nonne cœlestis quoque ille angelorum cœtus in tantam insaniam prolapsis annumerabitur? Quin & gregem ethnicorum, arbitror, non erit cur condemnemus; nec facile elui poterit veterum culparum noxa. Errat namque & nunc quoque perinde ac olim, & semitam quæ ad veritatem ducit, ignorat: neque beatus Paulus satis opportune Galatas increpat. Ait namque: *Tunc ignorantes Deum, iis qui natura non sunt dii, serviebatis. Nunc autem cum Deum cognoveritis, imo cogniti sitis a Deo, quo-* D *modo convertimini iterum ad infirma atque egena elementa, quibus denuo servire vultis?* Nam nisi Christus, in quem crediderunt, suapte natura Deus est, qualem, quæso, Deum cognoverunt? Et si homini servierunt, non antiqui erroris laqueis etiamnum irretiti tenentur? An ego non verum dico? utique dico. Cernis igitur, Christianissime imperator, quomodo necessariis notionibus adducti, Dei Verbum, esto in forma nostra apparuerit, tanquam verum natura Deum prudenter adorare fere compellamur: quippe cum duarum naturarum in unitatem concursus facile possit, si qua nos turbat aliquando, suspicionem tollere de sola humanitate. Enimvero Ver- E bi natura humanam naturam suscipiens, non est nuda humanitas: imo vero propria gloria & majestate assumptam naturam excedens, inconcussaque ac immota persistens, nullam prorsus divinæ illius excellentiæ passa est jacturam. Cujus quidem rei Christi discipuli non ignari, adorabant eum, dicentes: *Vere filius Dei es tu*: etsi illum pedibus (Matth. c. 14. v. 33.) euntem, nostroque modo corpore indutum cernebant; quod admirabiliter in summis fluctibus ambulabat, uti Deus.

λα'.

Αὖ οὖν ὡς ἄνθρωπον προσκυνήσομεν μόνον τὸν Ἐμμανουήλ; μὴ γένοιτο. λῆρος γὰρ ἤδη τοῦτο καὶ ἀπάτη, καὶ πλάνησις. διοισόμεθα δὲ κατ' οὐδὲν τῶν τῇ κτίσει λελατρευκότων παρὰ τὸν κτίσαντα καὶ ποιητὴν, οἵ τινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, κατὰ τὸ γεγραμμένον. οἷς εἰ φρονήσαιμεν ἀδελφὰ, καὶ συνακουσόμεθα πάντως· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ (Ῥωμ.) ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ ἰσουργοὶ καὶ σύμφρονες τοῖς μνημονευθεῖσιν ἐσόμεθα, τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἐν τῷ ψεύδει μεταλλάττοντες, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, εἰ ὡς ἀνθρώπῳ ψιλῷ, καὶ ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς προσοισόμεθα τὴν προσκύνησιν τῷ Ἐμμανουήλ; τί δὲ οὐχὶ καὶ αὐτὴ τῶν ἀγγέλων ἡ πληθὺς τοῖς εἰς τοῦτο μανίας ἥκουσι συντετάξεται; ἀνεξίτητον δὲ οἶμαί που τὴν ἐπὶ τῷ πεπλανῆσθαι γραφὴν, καὶ τῇ τῶν ἐθνῶν ἀγέλῃ περιθήσομεν· καὶ δυσαπόνιπτον ἕξει τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων τὸ βλάβος. πλανᾶται γὰρ, οἶμαι, καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον, ἢ πάλαι, καὶ τὴν εἰς θεὸν διασείχουσαν ἠγνόηκε τρίβον. καὶ περιττὰς, ὡς ἔοικεν, ὁ μακάριος Παῦλος, (Γαλ.) προσφωνῶν τε αὐτοῖς καὶ λέγων· ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσι Θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; Ποῖον γὰρ ἔτι Θεὸν ἐγνώκασιν, εἰ μὴ φύσει Θεὸς ὁ Χριστὸς, εἰς ὃν πεπιστεύκασιν; καὶ εἰ λελατρεύκασιν ἀνθρώπῳ, τοῖς τῆς ἀρχαίας πλάνης ἐνέχονται βρόχοις. ἢ οὐκ ἀληθὲς ὅ φημι; ἀληθὲς μὲν οὖν. Ἄθρει δὴ οὖν ὦ φιλόχριστε βασιλεῦ, ὅπως ἐξ ἀναγκαίων ἤδη συλλογισμῶν μονονουχὶ συνωθούμεθα πρός γε τὸ δεῖν ἐμφρόνως, ὡς Θεῷ τῷ κατὰ φύσιν, προσκυνεῖν τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς φύντι λόγῳ, καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πεφηνότι σχήματι· τῆς ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα συνδρομῆς οὐκ ἂν ἱκανῶς ἐχούσης πρὸς τὸ ἀφανίσαι τυχὸν τὸ καὶ ἔσθ' ὅτε λυποῦν εἰς μόνης ἡμᾶς ἀνθρωπότητος ὑποψίαν. προσλαβοῦσα γὰρ ἡ τοῦ λόγου φύσις τὸ ἀνθρώπινον, οὐκ ἀνθρωπότης ἔσται ψιλή· νικῶσα δὲ μᾶλλον ἰδίᾳ δόξῃ τὸ προσληφθὲν, ἐν ἀκλονήτῳ σώζεται διαμονῇ τῆς θεοπρεποῦς ὑπεροχῆς. ταῦτα φρονοῦντες οἱ μαθηταὶ, προσεκύνουν λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ· καί τοι βάδην ἰόντα (Ματ.) βλέποντες, καὶ ἐν σαρκὶ καθ' ἡμᾶς. ἐπ' ἄκρου γὰρ δὴ διέθει κύματος παραδόξως ὡς Θεός.

λβ'.

λβʹ.

Ἐρεῖ δὲ ἴσως ὁ τῇ τοιᾷδε δόξῃ μαχόμενος. καὶ τίς ἦν ὁ λέγων πρὸς τὴν ἐν Σαμαρείᾳ γυναῖκα· ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν; εἶτα πῶς ἔσται προσκυνητὸς ὁ τοῖς προσκυνοῦσι συντεταγμένος; ἐγὼ δὲ φαίην ἄν, ὅτι τό, τίς ἦν, ὅλως ἐπὶ Χριστοῦ λεγόμενον, ἀσύφηλόν τε καὶ ἀμαθές· μεμέρισται γὰρ οὐδαμῶς. ὁ δὲ τῷ γυναίῳ προσλαλῶν, ὁ εἷς τε καὶ μόνος κύριος ἦν Ἰησοῦς Χριστός, ἐκ τῆς προσκυνούσης ἀνθρωπότητος, καὶ ἐκ τῆς προσκυνουμένης θεότητος, τὸ εἶναί τε καὶ ὀνομάζεσθαι Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, ἀληθὲς ἔχων ἐφ' ἑαυτῷ· καθάπερ ἀμέλει φαίητις ἂν καὶ ἑτέρως περὶ αὐτοῦ, ᾗ μὲν γάρ ἐστι Θεός, νοοῖτ' ἂν ὑπάρχων αὐτὸς ὁ τῆς δόξης κύριος· ᾗ δὲ γέγονεν ὁ κατὰ μέθεξιν τὴν παρὰ Θεοῦ δοξαζόμενος ἄνθρωπος, ἐδεῖτο καὶ δόξης, λέγων. πάτερ δόξασόν σου τὸν υἱόν. ἀλλ' εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ὥσπερ οὖν ἐστι μία πίστις ἡ * ἐν Χριστῷ, καὶ ἓν ἀληθῶς βάπτισμα, καί τοι βαπτιζομένων καὶ πεπιστευκότων ἡμῶν εἰς πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα· κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον τε καὶ λόγον, μία προσκύνησις ἡ πατρός, καὶ ἐνανθρωπήσαντος υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος. ἐξωσθήσεται γὰρ οὐδαμοῦ τοῦ προσκυνεῖσθαι δεῖν πρός γε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὁ μονογενής, εἰ καὶ γέγονε σάρξ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, κεχρημάτικέ τε πρωτότοκος ὡς ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. ἐπεὶ τίς ἂν εἴη πάλιν ὁ τῆς ἐπ' αὐτῷ πίστεως λόγος; πῶς οὖν οὐκ ἄξιον ἰδεῖν; οὐδὲ γάρ, οἶμαι, φαῖεν ἄν, εἴπερ γε ἕλοιντο φρονεῖν ὀρθῶς, ὡς εἰς μόνον πεπιστεύκαμεν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς φύντα λόγον, ἀπογυμνοῦντες αὐτὸν τῆς σαρκός. οὐδ' αὖ ἐκεῖνο παρήσομεν εἰπεῖν· λελέξεται γάρ. οὐ γὰρ εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς, οὔτε μὴν εἰς ἄνθρωπον ἡ πίστις, ἀλλ' εἰς Θεὸν πράττεται τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ. συλλήψεται δὲ τῷ λόγῳ καὶ ὁ σοφὸς γράφων Παῦλος· οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον· ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης αὐτοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἰδοὺ δὴ σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ὁ φωτισμὸς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐν προσώπῳ διέλαμψε τοῦ Χριστοῦ. τοιγάρ τοι καὶ ἔφασκεν· ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.

λγʹ.

Χαρακτὴρ δὲ ὁ θεῖος οὐ σωματικός, ἀλλ' ἐν δυνάμει, καὶ δόξῃ τῇ θεοπρεπεστάτῃ. τοῦτο δὲ ἦν ἀκραιφνὲς ἐν Χριστῷ. γνωρίζεσθαι δὲ καὶ διὰ τούτων ἠξίου, καὶ διὰ τῆς τῶν δρωμένων ὑπεροχῆς εἰς ἐννοίας ἀναφοιτᾶν τοὺς ἐπ' αὐτῷ τοὺς ἀκροωμένους ἤθελε, κατασμικρυνούσης αὐτὸν ἠρέμα παρά γε τοῖς ἀσυνέτοις τῆς ὁρωμένης σαρκός. εἰ γὰρ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, φησί, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε. φάναι δέ οἶμαι ταυτὶ τὸν τηνικάδε Χριστόν, οὐκ ἀσυντελὲς εἰς ὄνησιν εἰ-

A XXXII.

Sed aliquis forte ex iis, qui huic tantæ gloriæ adverſantur, dicet: Ecquis ille erat, Joan. c. 4.
qui mulieri Samaritanæ ajebat: *Vos adoratis* v. 22.
quod neſcitis: nos autem adoramus quod ſcimus? Quomodo ergo recte adoratur, qui inter adorantes cenſetur? Ad hoc equidem reſponderim iſtuc: Quis ille erat, de Chriſto ſtolide omnino atque imperite dici: nullo enim modo Chriſtus diviſus eſt. Quare qui cum muliercula loquebatur, erat unus, & ſolus dominus Jeſus Chriſtus, ex humanitate adorante & adoranda divinitate conſtitutus, illud in ſe complectens, unde Deus ſimul & homo vere dici, haberique poſſit. B Quemadmodum videlicet de eo aliter dicere quis poteſt; quatenus enim Deus eſt, ipſe dominus gloriæ eſſe intelligitur; quatenus vero factus eſt homo ille qui Dei conſortio glorificabatur, gloria indigebat, juxta illud: *Pater clarifica Filium tuum*. Næ, ſed unus Joan. c. 17. v. 1.
interim ſecundum ſcripturas eſt dominus, una fides, unum baptiſma. Et quemadmodum una eſt fides in Chriſtum, & unum item Epheſ. c. 4. v. 5.
baptiſma, etiamſi in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum credamus, & baptizemur: ita plane, ut ego arbitror, una quoque Patris, & incarnati Filii, & Spiritus ſancti eſt adoratio. Quamvis enim unigenitus caro factus inter nos habitarit, nec non primogeC nitus inter multos fratres appellatus ſit; hoc tamen nihil impedit, quo minus cum a nobis, tum ab ipſis quoque angelis adorari debeat. Nam quæ alias fidei ratio in ipſum conſtare poſſet? quomodo vero hoc quæſitu non dignum? Neque enim (ſi modo recte ſapere voluerint) dicturi ſunt, opinor, quod in Dei Patris Verbum ſolum carne exutum credamus: neque illud rurſum præteribimus, nempe quod non in unum aliquem noſtri ſimilem, aut in hominem fide tendamus, ſed quod ſub perſona Chriſti in verum & naturalem Deum. Cui & ſapiens quoque Paulus patrocinatur: ſcribit enim: *Non noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chri-* 2. Cor. c. 4. v. 5.
D *ſtum dominum noſtrum; nos autem ſervos veſtros per Jeſum. Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Chriſti Jeſu*. Ecce aperto, evidenterque illuminatio ſcientiæ Dei Patris in perſona Chriſti effulſit. Unde & ipſe: *Qui videt me*, inquit, *videt & Patrem. Ego* Joan. c. 4. v. 9.
& Pater unum ſumus. Joan. c. 10. v. 30.

XXXIII.

Ceterum divinus character non eſt corpoE reus, ſed in ſumma virtute & gloria quæ Deo convenit, poſitus. Erat is porro in Chriſto apprime exactus & lucidus. Voluit autem non per hæc tantum dicta innoteſcere, ſed per operum quoque excellentiam volebat auditores ad notitiam ipſius conſcendere; ſi quidem corpus quod cernebatur, auctoritatem illius apud imprudentes magis magiſque ſubinde minuebat. Ait ergo: *Si non facio opera Patris* Joan. c. 10.
mei, nolite credere: ſi autem facio, etſi mi- v. 37.
bi non creditis, operibus credite. Ea autem Chriſtum dixiſſe exiſtimo, quæ tunc utilitatem al-

latura noverat. Nam cum vulgo persuasum esset, eum qui nostri causa homo factus est, natura Deum non esse, sed hominem simpliciter nobis per omnia similem, & ob id quidam fidem in illum non admittendam affirmarent: omni metus cunctationisque causa præcisa, paternaque persona sumpta, non humanæ abjectioni, sed divinæ naturæ fidem attribuit; ait enim: *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me: & qui videt me, videt eum qui misit me:* Perinde ac si dicat: O viri qui me auditis, ne parva & humilia de me opinemini: quin id potius de me persuasum vobis habetote, nempe si in me quem in hoc corpore cernitis, credideritis, non in unum aliquem ex multis credituros vos esse, sed in ipsum Patrem, per me Filium: qui licet vestri causa caro factus sim, & vilem istam hominis formam induerim; Patri tamen omnino æqualis, nullaque in re ab eo divulsus, aut separatus sum, utpote eadem qua ille natura, potentia ac gloria præditus:

Joan. c. 12. v. 44.

A δότα τὸ χρῆμα. ἐπειδὴ γὰρ ᾤοντο Θεὸν μὲν οὐκ εἶναι κατὰ φύσιν τὸν δι' ἡμᾶς ἐνηνθρωπηκότα, ψιλὸν δὲ ἄνθρωπον ἁπλῶς καθ' ἡμᾶς, ἀπαράδεκτον δὲ διὰ τοῦτο τὴν ἐπ' αὐτῷ πίστιν ἐποιοῦντό τινες· ἀναγκαίως τὸ δεῖμα, καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις ὄκνον ὑποτεμνόμενος, τῇ τῆς θεότητος φύσει τὴν πίστιν ἀνατιθεὶς ὡς ἐν προσώπῳ πατρὸς, καὶ οὐχὶ τῇ καθ' ἡμᾶς σμικροπρεπείᾳ προσνέμων, ἔφασκεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ἆρ' οὖν οὐκ ἶσον εἰπεῖν; ὦ τῶν ἐμῶν κατήκοοι λόγων, μὴ μικρά καὶ χαμαιρριφῆ τὰ εἰς ἐμὲ δοξάζετε· ἴστε δὲ, ὅτι τὴν
B εἰς αὐτόν ἐμὲ τὸ ὁρώμενον ἐν σαρκὶ προσιέμενοι πίστιν. οὐκ εἰς ἄνθρωπον ἁπλῶς ἔσεσθε πεπιστευκότες, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν πατέρα δι' ἐμοῦ, τοῦ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἴσως τε καὶ ἀπαραλλάκτως ἔχοντος υἱοῦ. σαρκωθέντος μὲν δι' ὑμᾶς, καὶ περίβλημα σμικροπρεπὲς οἰκειωσαμένου τὴν ἀνθρωπότητα· τό γε μὴν ἰσοφυές τε καὶ ἰσουργὸν, καὶ ἐν ταυτότητι δόξης ἀδιαλώβητον παντελῶς ἔχοντος πρὸς αὐτόν.

Γ'ωάν. 12.

XXXIV.

Animadvertat quispiam alio item modo fidem in se nequaquam repulisse, etiam si homo factus esset; sed citra ullam omnino sectionem, aut distinctionem in propriam personam illam admisisse: quandoquidem cum ab ortu cæcum sanasset, & dulce hoc insuetumque ipsi lumen intuendum præbuisset, in magna merito admiratione apud omnes erat. Verum is, qui morbo liberatus fuerat, dum a Judæis interrogaretur, medicum profitebatur: Nam cum Christus forte in illum incidens percunctaretur: *Credis in Filium Dei?* ille vero contra succlamasset; *Quis est, domine, ut credam in eum?* responsum tulit ejusmodi: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ille est. At ille dixit: Credo domine: & adoravit eum.* At enim quis nescit divinam illam supremamque naturam sub aspectum plane non cadere? Deum enim (ut scriptum est) nemo vidit unquam. Si igitur humanitatem a se sejungens, quasi in Dei Verbum solum ac nudum fidem exegit; cur cæco sanitatem adepto non imperavit, ne in se, sed in divinam naturam mentis oculos conjiceret, sed seipsum corporeo schemate indutum, ipsisque oculis expositum ostendit? ait enim: *Et vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est.* Ecce, dubium esse potest, quin corpus suum coram cernendum exhibuerit? At quo tandem pacto ipse est caro, nisi id ipsum esse intelligatur, quod secundum unionem illius factum est proprium? Simile quid in nobis quoque observare licet. Nemo enim hominem ex anima & corpore constantem divisim ac ex parte ostensum vult, etiam si solam carnem designet; sed totum.

Joan. c. 9. v. 36.

Joan. c. 4. v. 12. & Joan. c. 1. v. 18.

Joan. c. 9. v. 37.

λδ'.

Μάθοι δ' ἂν τις καὶ ἑτέρως αὐτὸν τὴν πίστιν οὐ διωθούμενον, ἀλλὰ τομῆς τινος δίχα καὶ διαφο-
C ρᾶς εἰσδεδεγμένον αὐτὴν ὡς ἐν ἰδίῳ προσώπῳ, καὶ εἰ γέγονεν ἄνθρωπος. ἐπειδὴ γὰρ τὸν ἐκ γενετῆς ἰᾶτο τυφλὸν, καὶ τὸ γλυκὺ μὲν, ἀηθες δ' οὖν ἐνεφύτευσε φῶς αὐτῷ, παρὰ πάντων εἰκότως ἐθαυμάζετο. ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ πάθους ἀπηλλαγμένος παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκρίνετο, καὶ ὡμολόγει τὸν ἰατρόν. Χριστὸς δὲ αὐτῷ περιτυχὼν, σὺ πιστεύεις, ἔφασκεν, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; τοῦ δὲ, τίς ἐστι κύριε, διακεκραγότος, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; ἀντεφώνει, λέγων· καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη· πιστεύω κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ· καίτοι πῶς οὐχ ἅπασι συμφανὲς, ὡς ἄποπτος παν-
D τελῶς ἡ θεία τε καὶ ἀνωτάτω φύσις; Θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, κατὰ τὸ γεγραμμένον. εἴπερ οὖν διϊστὰς ἑαυτοῦ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς αὐτὸ δὴ τοῦτο, καὶ πεφηνὼς ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος γυμνὸς, καὶ μόνος ἠξίου πιστεύεσθαι· τί μὴ μᾶλλον τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν ἀναλογίζεσθαι δεῖν, ἢ τίς ποτέ ἐστι, τὸν ἐκ παθόντα διεκελεύετο, παρέδειξε δὲ σωματικῶς, ὡς καὶ αὐτοῖς ὄμμασι * καταθεάσασθαι * παρόν; ἔφη γὰρ, ὅτι καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. ἢ οὐχὶ τὴν σάρκα παραδεῖξαι φήσομεν; εἶτα πῶς αὐτὸς ἂν εἴη λοιπὸν ἡ σὰρξ, εἰ μὴ νοοῖτο καθ' ἕνωσιν, ὡς αὐτὸς ὑπάρχων τὸ ἴδιον
E αὐτοῦ; καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν γένοιτ' ἄν. καταδείξειε γὰρ ἄν τις οὐ μεμερισμένως, οὐδὲ ἀτελῶς τὸν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον, τὸν ἐκ ψυχῆς δὴ λέγω καὶ σώματος, καὶ ἀπὸ μόνης αὐτοῦ τῆς σαρκός.

Γ'ωάν. 36. Γ'ωάν. 18.

* κα θεά. παρόν. * παντε.

XXXV.

Joan. c. 20. v. 30. Scribit hac de re evangelista Joannes quoque: *Multa, ait, & alia signa fecit Jesus in*

λε'.

Γέγραφε δέ που καὶ ὁ σοφὸς ἡμῖν Ἰωάννης, ὅτι· πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώ- Γ'ωά. 20. 30.

πιον

πιόν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα A ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καταπεθήποι δ' ἄν τις οὐ μεῖον καὶ τὸν θεσπέσιον Πέτρον, Ἰουδαίοις προσπεφωνηκότα σαφῶς καὶ ἀναφανδόν· ἄρχοντες τοῦ λαοῦ, καὶ πρεσβύτεροι, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπ' εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται· γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν· καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲ γὰρ ἕτερον B ὄνομά ἐστιν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ καὶ θάνατον ὑποδὺς, καὶ ἐγηγερμένος ἐν δόξῃ, καὶ ἐκ Ναζαρὲτ, εἰ μὴ Χριστὸς Ἰησοῦς; τουτέστιν ὁ πρὸ παντὸς μὲν αἰῶνος ἐκ Θεοῦ πατρὸς ἀποῤῥήτως γεγεννημένος, ἐν δέ γε τῷ λοισθῷ καὶ εἰς πέρας ἥκοντι τοῦ αἰῶνος καιρῷ, καὶ σωματικῶς ἐκ γυναικός; ὁ πίστιν οὖν ἄρα τὴν * πρὸς αὐτὸν προσιέμενος, γέρας ἀποίσεται τὸ ἐξαίρετον, διακεκλήσεται γὰρ υἱὸς Θεοῦ. ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ C ἐγεννήθησαν. Ἵνα γὰρ γένηται πρωτεύων ἐν πᾶσιν αὐτὸς, καθὰ γέγραπται, γεγέννηται μὲν ἐκ γυναικός.

λϛʹ.

Ἐπειδὴ δέ ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀναμορφουμένης κτίσεως δι' ἁγιασμοῦ πρὸς Θεὸν, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων αὐτὸς γεννητὸς ἐδείχθη ἐκ πνεύματος, τὴν ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς οὐ περιμένων συνόδον, καὶ οὐκ ἀτιμίᾳ καὶ μώμῳ καταδικάζων τὴν φύσιν· τίμιος γὰρ ὁ γάμος, καὶ ὁ πλάσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· ἀλλὰ τῷ * μείζονι καὶ ἀσυγκρίτως D ὑπερκειμένῳ προσνέμων ἤδη πως τὰ ἀνθρώπινα· γεννητοὺς γὰρ πνεύματος, οὐκ ἀνδρῶν ἡμᾶς ἔτι χρηματίζειν ἤθελε. καὶ γοῦν πατέρα, φησὶ, μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. οὐκοῦν ἀμώμητον παντελῶς τὸ πιστεύειν εἰς αὐτὸν, μᾶλλον δὲ καὶ τῇ τῶν πλημμελημάτων ἀμνηστίᾳ τετίμηται. γράφει δὲ ὧδε πάλιν ὁ ἔκκριτος Παῦλος· εἰδότες δὲ, ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν ἐπιστεύσαμεν ἵνα δικαιωθῶμεν ἐν αὐτῷ. κατοκνήσω δὲ οὐδαμῶς, ὅπερ ἤδη φθάσας ἔφην, ἀνακυκλήσας εἰπεῖν, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς οὐ γυμνὸς καὶ E καθ' ἑαυτὸν νοεῖται ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, ἀλλ' ὅτε προσέλαβε τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ἀσυγχύτως ἐνεπλάκη σαρκί. οὕτως ἔχοντα καὶ ὁρώμενον, καὶ ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς τυγχάνοντα, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις παρέδειξεν ὁ πατὴρ, φωνῆς ἄνωθεν ἐκπεμπομένης τοιᾶσδε· οὗτός ἐστιν, ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. συνίεις οὖν, ὅπως οὐκ ἐν τούτῳ, φησὶν, ἐστὶν ὁ υἱός μου, ἵνα μὴ ἀνὰ μέρος, ὡς ἕτερος ἐν ἑτέρῳ τυχὸν, ἀλλ' εἷς νοοῖτο

A *conspectu discipulorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Æque admirari hoc loco & divinum quoque Petrum licet: hic enim intrepide diserteque Judæos ejusmodi oratione affatur: *Principes populi, & seniores, si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est: Notum sit omnibus vobis & omni plebi Israel, quod in nomine Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit ex mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.* Et post alia rursum: *Et non est in aliquo alio salus. Neque enim aliud no-* B *men sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Ecquis, obsecro, est ille qui & mortem subiit, & cum triumpho a mortuis excitatus, & Nazarenus appellatus fuit, nisi Christus Jesus; hoc est, unus ille, qui inexplicabili modo ante omne ævum ex Deo Patre genitus, ultimo hoc & ad finem jam decurrente sæculi tempore corporaliter quoque ex muliere natus est; Unde qui fidem in ipsum complexus fuerit, eximiam inde mercedem gloriamque reportabit: vocabitur namque Filius Dei. Est enim apud sanctum Joannem: *Quotquot enim receperunt illum, dedit illis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus;* C *qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Nam quo ipse primatum in omnes obtineret, ut scriptum est, *ex muliere nasci voluit.*

Act. c. 4. v. 9.

Ibid. v. 12.

Joan. c. 1. v. 12.

Coloss. c. 1. v. 18.

XXXVI.

Quia vero creaturæ per sanctificationem apud Deum reformatæ initium extitit, ipse præ ceteris omnibus ex Spiritu genitus declaratur, utpote absque viri mulierisque congressu in lucem fusus. Neque idcirco tamen aliquam ignominiæ notam naturæ inurere voluit; (sunt enim nuptiæ honorabiles, & D qui initio formavit omnia, masculum & fœminam fecit eos) sed naturam humanam præstantiori multisque partibus excellentiori dignitate cohonestandam putavit: non enim viri, sed Spiritus germen esse deinceps nos voluit: & huc spectat: *Patrem nolite vobis vocare super terram. Unus enim est Pater vester cœlestis: omnes autem vos fratres estis.* Quamobrem in illum credere omni prorsus reprehensione vacat; imo istuc peccatorum oblivione, hoc est condonatione honoratum est. Scribit enim eximius ille apostolus Paulus ad hunc modum. *Scientes autem quia non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi; & nos in Christo Jesu credidimus,* E *ut justificemur in ipso.* Ceterum quod supra indicavi, id repetere non gravabor, puta Dei Patris Verbum nude per se positum non intelligi Christum; sed tunc demum id nomen obtinuisse, cum humana natura assumpta citra ullam omnino confusionem adjunctum est carni. Ita affectum, & aspectabile effectum, nostraque forma vestitum cœlestis Pater, voce cœlitus delapsa, sanctis ostendit apostolis: *Hic, inquit, est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite.* Adverte autem quomodo hic non dicat: In hoc est Filius

Hebr. c. 13. v. 4.

Matt. c. 19. v. 4.

Matt. c. 23. v. 9.

Galat. c. 2. v. 16.

Matt. c. 17. v. 5.

Filius meus; nec seorsum ut alter in altero intelligatur, sed secundum dispensatoriam unionem unus idemque simpliciter accipiatur: Quanto autem cum discrimine erroreque conjunctum sit, hisce obniti, id dilucide demonstrat Joannes, ita scribens: *Quoniam hoc est testimonium Dei, quod est testificatus de Filio*
1. Joan. c. 5. v. 9. *suo. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem fecit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de Filio suo.* Testificatus est autem eum, qui carne servilique forma indutus apparuit, unice, proprie, ac vere suum esse Filium. Præterea illustrem illam sacri baptismatis gratiam, quæque ipsi cohæret vivificationem, & Dei participatio- B nem per sanctificationem in spiritu per Jesum Christum nobis obtingere, fatebimur necessario. Meminimus enim Joannem dicentem;
Matth. c. 3. v. 11. *Qui post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit Spiritu sancto & igni.* Jam hic te interrogo; num Spiritu sancto & igni baptizare posse opus sit solius humanæ naturæ? Quis, quæso, istud credat? Atqui virum illum qui mox affuturus ac videndus erat, Spiritu sancto & igne baptizaturum prædicat: quippe cum immittat Spiritum baptizatis, non alienum, ut servus & minister, sed ut Deus secundum naturam cum summa potestate & auctoritate eum qui ex illo est & ipsius est pro- C prius. Per hunc quoque divinus character nobis imprimitur: reformamur enim in Christum Jesum, veluti in divinam quamdam imaginem: non quod corpoream aliquam conformationem subeamus; (istud namque opinari desipere esset) sed quod Spiritus sancti participes effecti, ipsum in nobis Christum habeamus; ita ut jam illud Propheticum lætabundis cantare liceat: *Exultet anima mea in do-*
Psalm. 34. v. 9. *mino: induit enim me amictu salutis, stolaque*
Galat. c. 3. v. 28. *lætitiæ. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.*

XXXVII.

D

Quod si quis ulterius interroget: Num ergo in hominem baptizati sumus? Et hoc inficiabor minime. Sed heus tu, quisquis es, quid moliris? itane omnem spem in terram detrahis? Baptizati sane sumus non in hominem simpliciter, verum in Deum hominem factum, qui pœnas, vetereſque noxas iis qui fidem in illum præstolabantur, vel potius complexi sunt, remittit. Unde divi-
Act. c. 2. v. 38. nus Petrus Judæos ita alloquitur: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum; & accipietis donum Spiritus sancti.* Peccata namque iis qui illi adhærent, con- E donans, suo mox ungit eos spiritu, quem quidem ut Dei Patris Verbum ipse immittit, & ex propria natura in nos quasi ex fonte quodam transfundit: quinetiam facultate hac propter unionem & incarnationis œconomiam, cum homine communicata, corporaliter quoque ut homo inspirabat; insufflavit enim in sanctos apostolos, dicens:
Joan. c. 20. v. 23. *Accipite Spiritum sanctum.* Sed neque ex men-
Joan. c. 3. v. 3. sura dat Spiritum, juxta Joannis vocem, sed ex se non secus ac Pater eumdem infundit:

A * ὁ αὐτὸς καθ' ἕνωσιν οἰκονομικήν. πλημμελὲς δὲ ὅτι τὸ ἀντιτείνειν ἐστὶ, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα σφαλερωτάτων, ἀναπείθει γράφων Ἰωάννης ὡδί· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ, * ὅτι μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τὸν υἱὸν, ψεύστην πεποίηκεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἐπίστευσεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ Θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. μεμαρτύρηκε δὲ, ὅτι οὗτος ὁ μετὰ σαρκὸς, καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, μοναδικῶς καὶ ἰδικῶς ἐμὸς ἀληθῶς υἱός. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εὐκλεᾶ χάριν, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ζωοποίησιν, καὶ τὴν B Θεοῦ μέθεξιν δι' ἁγιασμοῦ ἐν πνεύματι, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπρᾶχθαι δώσομεν ἀναγκαίως. μεμνήμεθα γὰρ Ἰωάννου λέγοντος· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· ἐκεῖνος ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. ἆρα εἰπέ μοι, τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος ἔργον εἶναί φαμεν τὸ ἐν πνεύματι ἁγίῳ βαπτίζειν δύνασθαι καὶ πυρί; καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτό γε; καὶ μὴν ἄνδρα λέγων τὸν ὅσον οὐδέπω παρεσόμενον τε καὶ ὀφθησόμενον, αὐτὸν ἔφη βαπτίζειν ἐν πυρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, οὐ τὸ ἀλλότριον τοῖς βαπτιζομένοις ἐνιέντα πνεῦμα δουλοπρεπῶς καὶ ὑπουργικῶς, ἀλλ' ὡς Θεὸν κα- C τὰ φύσιν μετ' ἐξουσίας τῆς ἀνωτάτω τὸ ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἴδιον αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν ἐνσημαίνεται χαρακτήρ. ἀναμορφούμεθα γὰρ, ὡς εἰς εἰκόνα τὴν θείαν, εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, οὐ σωματικὸν ὑπομένοντες τὸν ἀναπλασμόν· κομιδῇ γὰρ εὔηθες οἴεσθαι ταυτί· διὰ δὲ τοῦ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος, αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς πλουτοῦντες Χριστόν· ὡς ἤδη χαίροντας ἐκεῖνο φωνεῖν· ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ· ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.

Marginal notes (right): * ἓν α… ; Ἰωάν. ; * ἰῶ. ; Ματθ. 3 ; Ψαλ. 4… ; Γαλ. 3

λζʹ.

D

Εἰ δὲ δή τις ἔροιτο προσιών· ἆρ' οὖν εἰς ἄνθρωπον βεβαπτίσμεθα; καὶ τοῦτο εἶναι φήσομεν * ἀλήθειαν, καὶ πρὸς ἡμῶν ἀντακούσεται· εὐφήμει ἄνθρωπε. τί δρᾷς, ὦ οὗτος, * καταχομίζων ἡμῶν εἰς γῆν τὴν ἐλπίδα; βεβαπτίσμεθα γὰρ οὐκ εἰς ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς Θεὸν ἐνανθρωπηκότα, καὶ ἀνιέντα * ποινῆς, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων, τοὺς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν * ἐκδεδεγμένους, μᾶλλον δὲ εἰσδεδεγμένους. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Πέτρος Ἰουδαίοις προσλαλῶν ἔφη· μετανοήσατε οὖν, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὑμῶν· καὶ λήψεσθε τὴν δω- E ρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀπολύων γὰρ ἁμαρτίας τὸν αὐτῷ προσκείμενον, τῷ ἰδίῳ λοιπὸν καταχρίει πνεύματι· ὅπερ ἐνίησι μὲν αὐτὸς, ὡς ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, καὶ ἐξ ἰδίας ἡμῖν ἀναπηγάζει φύσεως. κοινὸν δὲ ὥσπερ τὸ χρῆμα τιθεὶς τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ διὰ τὴν ἕνωσιν, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐνέπνει σωματικῶς. ἐνεφύσησε γὰρ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, εἰπών· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. καὶ οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσι, κατὰ τὴν Ἰωάννου φωνὴν, τὸ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτὸς ἐνίησιν ἐξ ἑαυτοῦ, καθάπερ ἀμέλει

Marginal notes (right): * ἀλῆες ; * καταχομίζεις ; * ποινῶν. ; * ἐκδεξ… vous ibique aliis verbis ; Πρα. 2. ; Ἰω. 2…

λει

λει καὶ ὁ πατήρ. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὅλην ἀποστήσας τὴν ἔν γε τούτῳ διαφορὰν, ποτὲ μὲν * αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ προσνέμων ὁρᾶται, ποτὲ δ᾽ αὖ τῷ υἱῷ. γράφει γὰρ ὧδε· ὑμεῖς
Rom. 8. 9. δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ᾽ ἐν πνεύματι· εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν ὑμῖν. εἴτις δὲ πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζῶν διὰ δικαιοσύνην. ἄραρεν οὖν, ὅτι καὶ ἴδιόν ἐστι τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ, καὶ οὔτι που μόνον ᾗ λόγος ἐστὶ πεφηνὼς ἐκ πατρὸς, ἀλλ᾽ εἰ καὶ νοοῖτο καθ᾽ ἡμᾶς ἄνθρωπος γεγονὼς, οὐ τῶν τῆς θεότητος ἰδιωμάτων ὡς ἐν ἰδίᾳ φύσει λειπόμενος. καὶ γοῦν αὐτὸς ὑπάρχων ἡ πάντων ζωὴ, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ζῶντος πατρὸς ἄρρητον γέννησιν, ζωοποιεῖσθαι λέγεται μεθ᾽ ἡμῶν. παρὰ δ᾽ οὖν ὅμως ἰδεῖν χαριζόμενον μὲν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ τῆς θεοπρεποῦς ἐνεργείας
ἀρχῆς. τὴν δόξαν, οἰκειούμενον δ᾽ αὖ * τὴν σάρκα, καὶ οἱονεί πως καθ᾽ ἕνωσιν οἰκονομικὴν, καὶ τῇ ἰδίᾳ περιτιθέντα φύσει.

A Unde magnus ille Paulus totam hanc controversiam e medio tollens, modo Spiritum Deo & Patri, modo rursum ipsi Filio tribuit. Sic enim scribit: *Vos autem in carne non estis, sed in Spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autem vivit propter justificationem* Patet ergo Spiritum Filii quoque proprium esse, nec solum quatenus Verbum est ex Patre prodiens, sed etiam si cogitetur secundum nos homo factus, divinitatis proprietatibus, quæ in propriam illius naturam conveniunt, non destitutus. Nam
B licet ut homo proinde ac nos vivificari interdum dicatur; attamen propter inexplicabilem illam ex vivente Patre generationem, omnium vita existit. Videre est autem ubi Verbum divinæ actionis gloriam propriæ carni largiatur: contra rursum ubi quæ carnis sunt, in se transferat, ac propter dispensationis unionem propriæ quodammodo naturæ tribuat.

λη᾽.

Ἢ οὐχὶ δὴ μάλιστα πρέπειν ἐρεῖ τις τῷ γε ὄντι κατὰ φύσιν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγῳ τὸ ἄνωθεν ἥκειν καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ζωογονεῖν δύνασθαι τὰ οἷς ἂν ἐνιέναι βούλοιτο τὴν ζωήν; τί δὲ τὸ δημιουργεῖν, εἰπέ μοι, θεϊκῶς δοίη τις ἂν εἶναι ἢ τῶν ἀνθρωπίνων; οὐδαμῶς. πῶς τοίνυν; ἡμᾶς ζωοποιεῖ μὲν ὡς Θεός· πλὴν οὐ μόνῳ τῷ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος, ἀλλ᾽ ἐδεστὴν παραθεὶς καὶ τὴν ἀναληφθεῖσαν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἔφη γὰρ, ὅτι
Joan. 6. 54. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. κατακερτομούντων δὲ αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων ποτὲ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι ψῆφον ἀνάπτειν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, ἐπικεχειρηκότων τῷ μακαρίῳ Μωσεῖ, εἰρηκότων δὲ ἀναφανδόν· οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶ γεγραμμένον· ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν· τί ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα πιστεύωμέν σοι, τί ἐργάζῃ, ὡς ἄνωθεν ἡμῖν καὶ ἐξ οὐρανοῦ κατακομίσας τὸ σῶμα; φησίν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. καὶ πρός γε τούτοις πάλιν μονο-
δακτύλοις. νουχὶ καὶ * δακτύλῳ καταδεικνὺς ἑαυτὸν * ἐνσώμα-
ἐσωματωμένον. ἐνσωματ- τον· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἐνσώματι. καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστὶν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσει δι᾽ ἐμέ. καί τοι πῶς οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς καταπεφοίτηκε μὲν οὐκ ἐξ οὐρανῶν ἡ σάρξ, ἀλλ᾽ ἣν ἐκ παρθένου, κατὰ τὰς γραφάς; ὅτι ἐστὶ δὲ οὐκ ἐδεστὸς ὁ λόγος, ἀλλ᾽ εἰς ἓν ἄμφω συλλέγων κατὰ συμβασιν οἰκονομικὴν τὰ τῶν φύσεων ἰδιώματα, διὰ μυρίων ὅσων ἡμῖν ὁρᾶται

XXXVIII.

An non in Verbum, quod secundum naturam a Deo Patre procedit, maxime convenit superne ac de cœlo venire, eaque qui-
C bus vitam impartiri voluerit, posse vivificare? dic, quæso te, numquid divino modo condere ac procreare, humanæ naturæ largiendum est? minime gentium. Ecquo ergo modo nos vivificat? ut Deus: verumtamen non per hoc solum id facit, quod sanctum nobis Spiritum impartitur, sed per hoc quoque, quod Filii hominis carnem, quam assumpsit, vescendam proponit. Ait enim: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Rursum Joan. c. 6. v. 54.
cum Judæi ipsum aliquando deriderent, conviciisque appeterent, ac beatum Moysen illi nescio quo modo anteponentes, aperte dice-
D rent: *Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est. Panem de cœlo dedit eis manducare: quod ergo tu signum facis, ut credamus tibi?* Quid operaris, ut corpus superne de cœlo nobis attulisse credaris? Respondit ille: *Amen amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum: panis enim Dei est, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo.* Denique tantum non digito seipsum in corpore constitutum demonstrans, ita ait: *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Qui manducat meam carnem, & bibit*
E *meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut me misit vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me*. Atqui nulli obscurum est, carnem Filii hominis non descendisse de cœlis, sed e sacra virgine secundum Scripturas sumptam esse. æque certum est: Verbum secundum se manducari non posse; attamen secundum dispensatoriam illam unionem, multis passim locis videre licet, ut utriusque naturæ proprietates familiariter sibi vendicet usurpetque. Quare Nicodemo mysterium hoc
non

Ibid. 31.
Ibid. v. 32.
Ibid. v. 51.
Joan. c. 3. v. 12.

non intelligenti, ſed imperite, *Quomodo poſſunt hæc fieri?* ſciſcitanti, ita occurrit: *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo ſi cœleſtia vobis dixero, credetis? Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis*. Judæis autem eodem plane inſcitiæ morbo cum Nicodemo laborantibus, ipſique quod corpus ſuum vivificum, necnon de cœlo dilapſum affirmaret, neſcio quomodo illudere non dubitantibus, ſic ajebat: Joan. c. 6. v. 63. *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi prius erat?* Quid? nonne Emmanuelem ex muliere natum dicimus? Ubi ergo prius erat, aut qua ratione eo aſcendiſſe ſe aſſerit, ubi ante erat? Nonne corpore ſibi unito ex ſancta virgine natum profitemur? An non carnem quæ de terra eſt, quod quidem ad propriam naturam attinet, inefficacem ad hoc eſſe agnoſcimus, ut vivificare poſſit? Quo igitur modo die, quæſo, aut caro vivifica eſt, aut corpus quod terrenum eſt e cœlo dilapſum intelligi poteſt? utique ſecundum unionem, qua vivo illi cœleſtique Verbo conjunctum eſt. Hunc ergo in modum ſentientes, vera, diviniſque litteris conſentanea ſentiemus. Unus enim idemque divinus eſt opifex etiam carne veſtitus.

A λέγων. Νικοδήμῳ μὲν γὰρ οὐ συνιέντι τὸ μυστήριον, ἀνακεκραγότι δὲ ἀμαθῶς· πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; εἰ τὰ ἐπίγεια, φησὶν, εἶπον ὑμῖν, Ἰωάν. c. καὶ οὐ πιστεύετε· πῶς ἐὰν εἴπω τὰ ἐπουράνια ὑμῖν, πιστεύσητε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Ἰουδαίοις τε πάλιν τὴν ἴσην ἐκείνῳ νοσοῦσιν ἀπαιδευσίαν, καὶ διαγελᾷν οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἑλομένοις αὐτὸν, ἐπείπερ ἔφη ζωοποιὸν, καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἴδιον σῶμα· τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει, φησίν; ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; ἢ οὐχὶ τετέχθαι φαμὲν ἐκ γυναικὸς τὸν Ἐμμανουήλ; ποῦ οὖν τὸ πρότερον ἦν, ἢ πῶς B ἀναβέβηκεν ἔνθα φησὶν εἶναι αὐτόν; καί τοι τεχθέντος διὰ τῆς ἁγίας παρθένου τοῦ ἑνωθέντος αὐτῷ σώματος. οὐχὶ δὲ καὶ ἀπρακτεῖν * ὁμολογήσαιμ᾽ ἂν τὴν ἀπὸ γῆς σάρκα πρὸς τὸ δύνασθαι ζωοποιεῖν, ὅσον ἧκεν εἰς ἰδίαν φύσιν; πῶς οὖν εἰπέ μοι ζωοποιὸς ἡ σάρξ; ἢ πῶς ἂν νοοῖτο καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἀπὸ γῆς; καθ᾽ ἕνωσιν δηλονότι, τὴν πρός γε φημὶ τὸν ζῶντά τε καὶ οὐρανόθεν λόγον· φρονήσομεν γὰρ ὧδε τὰ λίαν ὀρθὰ, καὶ τοῖς ἱεροῖς συμβαίνοντα λόγοις. εἴη γὰρ οὐχ ἕτερος καὶ δημιουργὸς θεϊκῶς, καὶ ὅτε μὴ δίχα νοοῖτο σαρκός.

* ὁμολογήσωμεν. * ὁμολογῶμεν.

C

XXXIX.

Aſtipulatur huic quoque doctrinæ divinus ille, cœleſtiſque ſapientiæ magiſter apoſtolus Coloſſ. c. 1. v. 12. Paulus. Scribit autem in hæc verba: *Gratias agentes Deo, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine; qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem, & remiſſionem peccatorum: qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis, & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt: & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant. Et ipſe eſt caput corporis eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis; ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens: quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ terris, ſive quæ in cœlis ſunt*: En hic iterum diſerte exponitur, per ipſum, & in ipſo omnia eſſe condita; rurſum ante omnia exiſtere, univerſaque in ipſo conſtare, tum ipſum quoque primogenitum ex mortuis prædicat, qui per ſanguinem crucis ſuæ omnia pacificarit, tam quæ in cœlis quam quæ in terris. At quis, quæſo, ex mortuis primogenitus eſt, niſi Chriſtus Jeſus, hoc eſt, in carne & cum carne Verbum? Nam cum Verbum Deus ſit, quod quidem ad propriam naturam attinet, intermori nullo modo poteſt: neque ſi homo tantum noſtri ſimilis ſit, univerſorum conditor dici poteſt; condidit autem ut Deus, etſi poſt unionem citra carnem non intelligatur. Primogenitus autem ex mortuis vocatur; prout homo apparuit, divina natu-

λθ'.

Συλλήπτορα δὲ τοῦ λόγου ποιήσομαι πάλιν ὧδὶ γεγραφότα τὸν οὐρανόφρονα καὶ θεσπέσιον Παῦλον· εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι Κολοσσ. ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί. ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε D θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων. ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ διὰ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἰδοὺ δὴ πάλιν ἀναφανδὸν δι᾽ αὐτοῦ φησὶ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται τὰ πάντα· καὶ μὴν ὅτι πρὸ πάντων ἐστὶ, καὶ ὅτι τὰ πάντα συνέστηκεν ἐν αὐ- E τῷ· καὶ αὐτὸν εἶναί φησι πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν, εἰρηνοποιήσαντα διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, τά τε ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς. εἶτα τίς ὁ ἐκ νεκρῶν πρωτότοκος, εἰ μὴ Χριστὸς Ἰησοῦς, τουτέστιν ἐν σαρκὶ καὶ μετὰ σαρκὸς ὁ λόγος; τεθναίη γὰρ ἂν οὐδαμῶς τό γε εἰς ἰδίαν φύσιν ἧκον, Θεὸς ὢν ὁ λόγος· οὐδ᾽ ἂν νοοῖτο τῶν ὅλων δημιουργὸς, καθ᾽ ἡμᾶς ὢν ἄνθρωπος, εἰ μὴ δεδημιούργηκε μὲν ὡς Θεὸς, κἂν εἰ μὴ δίχα σαρκὸς νοοῖτο μετὰ τὴν ἕνωσιν. πρωτότοκος δὲ καὶ ἐκ νεκ-

νεκρῶν, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος, οὐκ ἀποβαλὼν τὸ εἶναι Θεὸς διὰ τὴν ἐνανθρώπησιν.

A ra post assumptam humanitatem non abjecta.

μ΄.

Ἴδοις δ' ἂν καὶ ἑτέρωθι διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντας λόγων τοὺς πνευματοφόρους. Ἰωάννης μὲν γὰρ, ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· Παῦλος δὲ αὖ· εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. ἀλλ' εἴπερ ἦν τι μεσολαβοῦν μετὰ τὸ ἑνῶσθαι σαρκὶ τὸν λόγον, καὶ εἰς ἑτερότητα κατadiαιροῦν, ἤγουν ὡς * ἐν υἱῶν δυάδα φημὶ, κατά τισι δοκοῦν, πῶς ἐκτίσθη ἅπαντα διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ μὴν ἐκτίσθη δι' αὐτοῦ τὰ πάντα. πρόδηλον οὖν, ὅτι τὰ φύσει τε καὶ ἰδίως ἐνυπάρχοντα τῷ ἐκ πατρὸς ὄντι λόγῳ, τετήρηται πάλιν αὐτῷ, καὶ ὅτε πέφηνεν ἄνθρωπος. ἐπισφαλὲς οὖν ἄρα τὸ διατέμνειν ἀποτολμᾷν. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα δεδημιούργηκεν ὁ πατήρ. τοιγαροῦν καὶ δημιουργὸς θεϊκῶς, καὶ ζωοποιὸς ὡς ζωὴ, ἀνθρωπίνοις τε αὖ καὶ τοῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἰδιώμασιν εἰς ἕν τι τὸ μεταξὺ συγκείμενος. μεσίτης γάρ ἐστι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὰς γραφὰς, φύσει μὲν ὑπάρχων Θεὸς καὶ οὐ δίχα σαρκός· ἄνθρωπος δὲ ἀληθῶς, καὶ οὐ ψιλὸς καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὢν ὅπερ ἦν καὶ εἰ γέγονε σάρξ. γέγραπται γὰρ, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

XL.

Videas & alios quoque divino spiritu afflatos similibus sententiis nonnunquam uti. Apud Joannem hæc legimus: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est neque unum.* Joan. c. 1. v. 1. Apud beatum Paulum rursus verba illa: *Unus est Deus Pater, ex quo omnia: & unus dominus Jesus Christus, per quem omnia.* 1. Cor. c. 8. v. 6. Porro autem si B posteaquam Verbum unitum est carni, medium aliquod divellens, ac in diversa, puta in filiorum dualitatem, ut quibusdam placet, distrahens, intercedit; quomodo omnia per Jesum Christum condita esse vere asseritur? atqui omnia per ipsum sunt condita. Perspicuum est ergo, omnia, quæ Verbo ex Patre nato proprie & naturaliter insunt, ea ipsa integra ei permansisse, etiam tum cum factum est homo. Periculosum proinde est sectionem aliquam inducere: unus enim est dominus Jesus Christus, per quem Pater condidit omnia. Unde conditor est, ut Deus; vivificator vero ut vita; ex proprietatibus humanis & superhumanis in unum quod- C dam medium coeuntibus constitutus. Siquidem secundum scripturas, Dei & hominum mediator est; 1. Tim. c. 2. v. 5. qui quidem natura est Deus, etiam si carne sit indutus: verus autem homo, non tamen purus ut nos: nam etsi Verbum factum est caro, mansit tamen quod erat. Scriptum est enim: *Jesus Christus heri & hodie, & idem & in sæcula.* Hebr. xiii. v. 8.

μα΄.

Ἢ γὰρ οὐχὶ διὰ τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου παρθένου τετέχθαι φαμὲν καὶ πιστεύομεν ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς τὸν Ἐμμανουήλ; εἶτα πῶς τοῦτο οὐκ ἀλήθεια; τὸ δὲ δὴ χθὲς καὶ σήμερον, ὦ φιλόχριστε βασιλεῦ, καιρὸν ἡμῖν τὸν ἐνεστηκότα, καὶ τὸν ἤδη παρῳχηκότα * κατασημαίνειεν ἄν. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη εἴς τε τὸν παρῳχηκότα, καίτοι γε γένεσιν οὔπω κατὰ τὴν κατὰ σάρκα λαχών; οὐκοῦν ἦν ὁ λόγος ἐν ἀρχῇ, καὶ ὡς ἐξ ἀϊδίου τε καὶ ἀτρέπτου πεφηνὼς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἔχει καὶ αὐτὸς ἐν ἰδίᾳ φύσει τὸ ἀΐδιόν τε καὶ ἄτρεπτον· ἢ οὐχὶ νεώτατον κομιδῇ, καὶ τοῖς τῆς ἐνανθρωπήσεως χρόνοις συνδεδραμηκὸς ὄνομα τῷ λόγῳ τὸ Χριστὸς Ἰησοῦς; καὶ μὴν τοῦτο ἡμῖν ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἐδείχθη λόγων. συνιεὶς οὖν, ὅτι Χριστὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐ μονοειδῶς τὸν λόγον, χθές τε καὶ σήμερον τὸν αὐτὸν εἶναί φησι καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. πῶς δ' ἂν * ἔχῃ τὸ ἄτρεπτόν τε καὶ τὴν ἐν ταυτότητι διαμονὴν ἡ ἀνθρώπου φύσις, καί τι κίνησιν ὑπομείνασα, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὴν ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι καὶ ζῆν; διημάρτηκεν οὖν ἄρα τἀληθοῦς ἡμῖν τὸ γράμμα τὸ ἱερόν; καὶ τὸν χθὲς οὐκ ὄντα προεῖναί φησι; φαίην ἂν οὐχὶ τοῦτο ἐγὼ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. χθὲς γὰρ καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας Ἰησοῦς Χριστός. τὸ δὲ τοῦ λόγου πρεσβύτατόν τε καὶ ἀκλινὲς ἥκιστα μὲν ἀρνήσομαι, καὶ εἰ γέγονε σάρξ· οἰήσομαι δὲ καθ' ἕνωσιν μετὰ τῆς

XLI.

An non Emmanuelem in novissimis sæculi temporibus ex sacra deipara virgine ortum dicimus & credimus? sane; nec id in quæstionem cadit. Ceterum cum, heri & ho- D die, præteritum & præsens tempus significent; quomodo, Christianissime imperator, idem omnino dici potest præterito tempore, si secundum carnem necdum erat genitus? Verbum citra ullam controversiam in principio erat, atque ut ex æterno & immutabili Deo Patre procedit; ita ipsum quoque secundum propriam naturam æternitatem & immutabilitatem possidet. Sed nonne, inquis, nomen hoc Jesus Christus admodum recens, hoc est ipso incarnationis articulo, Verbo accessit? Næ; hoc enim pluribus jam ante a nobis ostensum est. Advertis ergo quod Christum Jesum, & non in una forma Verbum, heri & hodie & in E sæcula eundem esse dicat. At quomodo humana natura, quæ mutationi obnoxia est, & præsertim illi, quod de non esse ad esse & vivere evecta est, immutabilitatem & in identitate stabilitatem obtinere potest? Aberravitne ergo a veritatis scopo scriptura sacra, dum eum qui heri non erat, prius extitisse commemorat? Absit procul, ut tale quippiam equidem dicam (Christus enim Jesus idem est heri, & hodie, & in sæcula) aut ut Verbum, tametsi caro factum est, antiquissimum & immutabile esse prædicare dubi-

dubitem: puto enim eumdem significari etiam post unionem cum propria carne, ut heri existentem atque præexistentem. Etenim cum insanus Judæus Christum execraretur, repulsaque fide lapidibus eumdem obruere adoriretur, (nam cum hominem nostri similem cerneret, indignabatur, quod ætatem humana majorem sibi arrogaret) tale ut Deus de se testimonium dixit: *Amen,*
Joan. 8. v. 58. *Amen dico vobis, priusquam Abraham fieret ego sum.* Ad hæc contra illi: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Joannes quoque ita ait: *Hic est, de quo dixi vobis: post me venit vir, qui ante me fa-*
Joan. c. 1. v. 30. *ctus est, quia prior me erat.* At quomodo cum Emmanuelem & virum agnoscat, & virum nominet, illum priorem, & ante se factum prædicat, cum tamen & tardius, & post ipsum natus esset? Sed gloria forte ac dignitate Joanne majorem prioremque extitisse dicet quispiam, ut objici intelligo: verum oratione non admodum prolixa ostendi potest, ejusmodi expositionem & pravam & inscitiæ plenam esse. Nam si priorem esse, idem esse statuerimus quod in gloria potiorem esse; eadem omnino ratione posteriorem esse idem erit quod gloria inferiorem: atque ita Christum Joanne inferiorem (o rem maxime absurdam!) concedere compellemur: ait enim: *Post me venit vir.* Sane si recte, quod in psalmis de eo scriptum legitur, expenderimus, rem longe aliter habere
Psalm. 88. v. 7. arbitrabimur: *Quis,* inquit, *in nubibus æquabitur domino? similis erit domino in filiis Dei?* Summa igitur antiquitas Verbo tanquam Deo secundum naturam, etiam si carni unitum sit, propriæque naturæ bona cum corpore quod assumpsit, communicare consueverit, attribuenda est.

XLII.

Quod istuc autem ita se habeat, recteque dictum sit, id ex aliis quoque testimoniis, si modo libuerit, facile didiceris: dicit namque alicubi Deus per quemdam sanctorum prophetarum de Christo ex semine David se-
Mich. c. 5. v. 2. cundum carnem orto: *Et tu Bethlehem domus Ephrata, non parvula es in millibus Juda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator Israel, & egressus ejus ab initio a diebus æternitatis.* De filiis vero Israel sacratissimus Pau-
1. Cor. 10. v. 20. lus ita scribit: *Omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eumdem potum spiritualem biberunt: bibebant autem de spirituali, consequentes eos, petra autem erat Christus.* En summam illam antiquitatem, quæ in Verbo proprie convenit, secundum œconomicam unionem hic Christo Jesu assignatam esse. An obscurus est hic sermo? Evidenter enim exponit Bethlehemitam illum, qui ex muliere natus est homo, ab initio sæculi exitum habere: in principio enim & ante omnia sæcula erat quod incarnatum est Verbum, ipseque erat petra illa, quæ Israeliticum populum sitientem insperatis inexspectatisque aquæ fluentis inebriavit: etiamsi in novissimis sæculi temporibus secundum carnem, humanamque naturam progenitus, & missione in hunc mundum a Deo Patre inunctus sit: neque enim aliunde hoc nomen

ἰδίας σαρκὸς ὡς χθὲς ὄντι καὶ προϋπάρχοντι καταδηλοῦσθαι πάλιν αὐτόν. καὶ γοῦν κατεμυσάττετο μὲν * παραφρονῶν Ἰουδαῖος, καὶ καταλιθοῦν αὐτὸν ἐπεχείρει, τὴν πίστιν οὐ προσιέμενος. κατετεθήπει γὰρ, ὅτι καίτοι καθ᾽ ἡμᾶς ὁρώμενος ἄνθρωπος, τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀρχαιότητος ἑαυτῷ τὸ πρεσβύτατον ἐπεμαρτύρει, λέγων ὡς Θεός· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. ὅτε καὶ πρὸς τοῦτο ἔφασκον ἐκεῖνοι· πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; ἔφη δὲ πάλιν καὶ Ἰωάννης· οὗτός ἐστι, περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καίτοι πῶς ἄνδρα τε εἰδὼς καὶ ὀνομάζων τὸν Ἐμμανουὴλ, ἔμπροσθέν τε αὐτοῦ, καὶ πρῶτον γενέσθαι φησὶ τὸν ὀψιγενῆ τε καὶ μετ᾽ αὐτόν; ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις ἴσως· ἔμπροσθεν αὐτὸν καὶ πρῶτον γενέσθαι φησὶ κατά γε τὴν δόξαν, ὥσπερ οὖν ἔπεισί μοι νοεῖν. καὶ μὴν ὅτι κίβδηλόν τε καὶ ἀμαθὲς τὸ τῇδε νοεῖν, ὁ μακρὸς ἡμῖν διδάξει λόγος. παραδεξάμενοι γὰρ τὸ ἔμπροσθεν εἰς τὸ ἄμεινον ἐν δόξῃ, κατὰ τὸν ἴσον που λόγον, καὶ τὸ ὀπίσω φήσομεν τὸ ὡς ἐν εὐκλείᾳ δεύτερον εὖ μάλα καταδηλοῦν. συμβήσεται τοίνυν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἡμῖν τῆς Ἰωάννου δόξης ἡττᾶσθαι Χριστὸν, καὶ ὀπίσω δραμεῖν, ἀσυνέτως * ὁμολογεῖν. ἔφη γὰρ, ὅτι ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ. ὢ τῆς ἀτοπίας· εὑρησόμεθα γὰρ οὐχ ὧδε ἔχειν, ἐννενοηκότες ὀρθῶς τὸ ἐν ψαλμοῖς γεγραμμένον· ὅτι, τίς ἐν νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ; ὁμοιωθήσεται τῷ κυρίῳ ἐν υἱοῖς Θεοῦ; ἀναθετέον οὖν ἄρα καὶ κατὰ σαρκὸς αὐτῷ τὸ πρεσβύτατον, ὡς Θεῷ κατὰ φύσιν ἑνωθέντι σαρκὶ καὶ τὰ τῆς οἰκείας φύσεως ἀγαθὰ κοινοποιεῖν εἰωθότι τῷ ἰδίῳ σώματι.

μβʹ.

Τοῦτο δ᾽ ἂν μάθοις ὧδέ τε ἔχον, καὶ εἰρημένον ὀρθῶς, καὶ ἐξ ἑτέρων εὐθὺς, εἴπερ ἕλοιο, μαρτυριῶν. ἔφη μὲν γάρ που Θεὸς περὶ τοῦ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ τὸ κατὰ σάρκα Χριστοῦ δι᾽ ἑνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν· καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ, μὴ ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ. καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. περὶ δέ γε τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὁ ἱερώτατος Παῦλος. ὅτι πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πάντες βρῶμα πνευματικὸν τὸ αὐτὸ ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον πόμα. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ἄθρει δὴ οὖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ δεικνύμενον καθ᾽ ἕνωσιν οἰκονομικὴν τὸ ἰδικῶς τοῦ λόγου πρεσβύτατον. ἢ οὐκ ἐναργὴς ὁ λόγος; τὸν γάρ τοι Βηθλεεμίτην, ὡς ἄνθρωπον καὶ ἐκ γυναικὸς, ἀπ᾽ ἀρχῆς αἰῶνος τὰς ἐξόδους ἔχειν εὖ μάλα φησίν. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς λόγος· καὶ αὐτὸς ἦν ἡ πέτρα, δεδιψηκότα τὸν Ἰσραὴλ τοῖς παρ᾽ ἐλπίδα καὶ ἀδοκήτως ἐκμεθύσκων νάμασι· καίτοι γεννηθεὶς κατά γε τὴν σάρκα καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, καὶ κεχρισμένος τὴν εἰς τόνδε τὸν κόσμον ἀποστολὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ

καὶ

καὶ πατρός· κατωνόμασται γὰρ οὐχ ἑτέρου του χάριν ἢ διὰ τοῦτο Χριστός. Χριστὸς δὲ ἦν ἡ πέτρα κατὰ τὸν νόμον, καὶ τὸν Παῦλον. ἐπαγωνίζεται δ' αὖ καὶ συναθλήσει τῷ λόγῳ καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης, μονονουχὶ καὶ συναγείρων τὰς φύσεις, καὶ συνδέων εἰς ἕνωσιν τῶν ἑκατέρᾳ προσόντων ἰδιωμάτων τὴν δύναμιν. θέα γὰρ ὅ φησιν· ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ὑμῖν. Ἰδοὺ τὸν ὄντα ἀπ' ἀρχῆς ὦφθαί τέ φησιν ἐναργῶς, ὑπομεῖναι δὲ καὶ ἁφήν. ἀνεκεκράγει γὰρ ὁ Θωμᾶς· ὁ κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου· ἀναμετρήσας δακτύλῳ πλευράν τε τὴν τοῦ σώματος, καὶ τὰς διατρήσεις τῶν ἥλων. γεγενῆσθαι δέ φησι τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν Λουκᾶς αὐτόπτας τε καὶ ὑπηρέτας τοῦ λόγου. γέγονε γὰρ ἐμφανὴς ὁ ἀσώματος, καὶ ἁπτὸς ὁ ἀναφής· οὐκ ὀθνεῖον ἔχων περίβλημα τὴν ἀπὸ γῆς σάρκα, ἀλλ' ἴδιον αὐτὴν ποιησάμενος ναὸν, καὶ ἐν αὐτῇ, καὶ σὺν αὐτῇ γνωριζόμενος ὡς Θεὸς καὶ κύριος. γεγραφότα δὲ οἶδά που καὶ τὸν ἱερώτατον Παῦλον· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκωμεν· ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

A Christi sortitus est, quam ab una hac unctione, & functione; atqui Christus secundum legem, & secundum beatum Paulum erat illa petra. Confirmat hanc rursum sententiam & sapiens Joannes quoque; siquidem naturas in unum quodammodo cogens, proprietatumque vim, quæ utrique adjacent, in unionem redigens, ita scribit: *Quod fuit ab initio, quod audivi-* (1. Joan. c. 1. v. 1.) *mus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ, & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis*. Ecce diserte affirmat eum, qui fuit ab initio, & visum esse, & palpabilem factum B esse. Etenim Thomas, postea quam manus in latus, & digitos in clavorum foramina intulisset, statim exclamavit: *Dominus meus,* (Joan. c. 20. v. 28.) *& Deus meus*. Quin eximius quoque evangelista Lucas sanctos apostolos Verbi spectatores, ejusdem ministros extitisse ait: nam qui corporis expers erat, factus est spectabilis: & qui tangi non poterat, terrena carne non tanquam extraneo amictu, sed tanquam proprio templo sese induens, factus est palpabilis, & in ipsa, & cum ipsa etiam uti Deus & dominus cognitus fuit. Meministis quoque sacratissimum Paulum alicubi ita scripsisse: *Nemo nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur.* (Rom. c. 14. v. 7.) *Sive vivimus, domino vivimus; sive morimur,* C *domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, ut & vivorum & mortuorum dominetur.*

μγ'.

Ἄραρεν οὖν ἀληθῶς, ὅτι κεκυρίευκεν ἀληθῶς νεκρῶν τε καὶ ζώντων ὁ μὴ ἑτέρου του χάριν, πλὴν ὅτι τοῦδέ τε καὶ μόνου, τεθνεὼς καὶ ἐγηγερμένος. τίνα δὴ οὖν ἄρα φαμὲν, ὡς ὑπέδυ μὲν θάνατον, ἀνεβίω δ' αὖ, ἢ τὸν υἱὸν δηλονότι; ἀλλ' ὅτι μὲν τὸν υἱὸν, ἀπαςισοῦν, οἶμαι, συνθήσειεν ἄν. τί οὖν ἐροῦμεν; πότερα θνητός τέ ἐστι καὶ φθορᾷ κάτοχος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ἢ πέρα θανάτου καὶ φθορᾶς ἀμείνων ὡς ζωή; καί τοι πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, ὅτι θανάτου κρείττων ὡς ζωή; εἶτα πῶς γέγονεν ἐν νεκροῖς καὶ ἐλεύθερος, κατὰ τὰς γραφάς; τεθναίη γὰρ οὔτι που καθ' ἑαυτὸν ὁ λόγος. φαμὲν οὖν, ὅτι τεθνεώσης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς, αὐτὸς τοῦτο λέγεται παθεῖν. οὐκοῦν οὐ δίχα σαρκὸς, σὺν αὐτῇ δὲ μᾶλλον καὶ ἐν αὐτῇ τὴν τῆς κυριότητος ἀνεδέξατο δόξαν, ὁ νόμῳ σαρκὸς καὶ φύσει τῇ καθ' ὑμᾶς τεθνηκὼς, καὶ ἐγηγερμένος· ἀνθρώπινον μὲν τὸ τεθνάναι πάθος, ἐνέργημα δὲ θεϊκὸν τὸ ἀναβιῶναι δεικνὺς, ἵνα δι' ἀμφοῖν γνωρίζηται καθ' ἡμᾶς τε ἅμα, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὡς Θεὸς, καὶ τῶν ὅλων γεγονὼς ὁρῷτο κύριος, ὁ καὶ πρὸ σαρκὸς βασιλεύων μετὰ τοῦ ἰδίου πατρός. οὕτως αὐτὸν ὁ Ναθαναὴλ ἐπιγινώσκων, ἔφασκε· Ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. αὐτὸς δὲ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ὑμεῖς καλεῖτέ με, φησὶν, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. ἔργῳ δὲ αὐτὸ πιστούμενος, ἀνίησι μὲν ἁμαρτίας, ἐξουσίαν δὲ δέδωκε κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μα-

XLIII.

Vere itaque decebat, ut vivorum mortuorumque dominaretur, qui nullius alterius, sed hujus solius causa, & mortuus esset, & revixisset. At quem alium, quæso, mortem subjisse, iterumque in vitam rediisse putabimus, quam Filium? Nullum itaque alium; neque id ullus opinor inficias iverit. Quid igitur dicemus? numquid Dei Pa- D tris Verbum morti corruptionique obnoxium esse, an potius omni morte, omnique corruptione, quandoquidem vita est, præstantius esse? Atqui, ut vita est, morte superius esse, quis non videt? Quomodo igitur secundum scripturas, inter mortuos liberum extitit? (Psalm. 87. v. 6.) Sane licet Verbum per se emori nequaquam valeat, attamen carne illius intermoriente, ipsum quoque mortem perpessum recte perhibetur. Igitur qui secundum carnis legem, humanamque naturam mortuus est, & resurrexit; idem ille non absque carne, imo vero cum carne, & in carne imperii gloriam obtinuit; planumque fecit, mortem quidem naturæ humanæ affectionem esse; a E mortuis autem se denuo excitare, divinæ virtutis opus. Quo factum est, ut per utrumque cognoscatur, & nobis similis ut homo, & nobis rursum superior ut Deus, universorumque dominus, qui etiam ante assumptam carnem una cum Patre suo regnabat. Atque talem illum esse intelligebat Nathanael, cum diceret: *Rabbi, tu es Filius Dei,* (Joan c. 1 v. 49.) *tu es Rex Israel*. Ipse autem ad suos discipulos ita dicebat: *Vos vocatis me magister &* (Joan. c. 13. v. 13.) *domine, & bene dicitis: sum etenim*. Et opere ipso verbis suis fidem faciens peccata re-

misit, potestatemque contra immundos spiritus apostolis impertivit; quo nimirum & illos ejiciant, & omnem præterea ægritudinem & languorem in populo curent. In nomine enim Jesu Christi Nazareni, claudus qui ad speciosam portam sedebat, sanatus est. Pari modo Æneas, cum diutissime ægrotavisset, convaluit, & morbum pene immedicabilem evasit; cum magnus ille Petrus hac eum oratione compellaret: *Ænea, sanat te, dominus Jesus Christus.*

Actor. cap. 3. v. 4. *Actor. cap. 9. v. 30.*

A λαχίαν ἐν τῷ λαῷ. ἐν ὀνόματι γὰρ Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου τεθεράπευται μὲν ὁ τὼ πόδε λελωβημένος, καὶ τῇ ὡραίᾳ προσιζάνων πύλῃ. ἀῤῥωστίαν δὲ τὴν οὕτω μακρὰν ἀπεσείσατο, καὶ χομιδῇ δυσδιάφυκτον διέδρα νόσον Αἰνέας, πρὸς ὃν ὁ θεσπέσιος ἔφη Πέτρος· Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός. *Πράξ.* *Πράξ.*

XLIV.

Undecumque igitur ad veritatem compulsi, & quæ sacris litteris decreta sunt, studiose venerari studentes, & patrum sententias æmulati, eum qui ex radice Jesse, qui ex semine David, qui ex muliere secundum carnem, qui nobiscum legi obnoxius, ut homo; supra nos autem, & supra legem, ut Deus; qui propter nos, nostræque naturæ similitudinem, nobiscum inter mortuos habitus est: qui supra nos denique per seipsum & vivificator & vita est, verum Dei Filium esse credimus; neque humanitatem divinitate spoliantes, neque Verbum rursum post inexplicabilem illam & arcanam unionem humanitate exuentes; sed unum eumdemque Filium ex duabus rebus in unum quoddam, quod ex utroque non secundum naturæ eversionem, sed excellentissima illa unione admirabiliter constitutum est, confitentes.

μδ'.

Πανταχόθεν οὖν ἄρα συνωθούμενοι πρὸς ἀλήθειαν, καὶ τὸ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι δοκοῦν ἰχνηλατεῖν εὔμαλα σπουδάζοντες, καὶ ταῖς τῶν πατέ-
B ρων ἑπόμενοι δόξαις, τὸν ἐκ ῥίζης Ἰεσσαὶ, τὸν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, τὸν ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα, τὸν μεθ' ἡμῶν ὑπὸ νόμον ὡς ἄνθρωπον, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, ὑπὲρ νόμον ὡς Θεὸν, τὸν δι' ἡμᾶς τε, καὶ καθ' ἡμᾶς, μεθ' ἡμῶν ἐν νεκροῖς, τὸν ὑπὲρ ἡμᾶς δι' ἑαυτὸν ζωοποιὸν, καὶ ζωὴν, υἱὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ κατὰ ἀλήθειαν πιστεύομεν· οὔτε ψιλοῦντες θεότητος τὸ ἀνθρώπινον, οὔτε μὴν ἀνθρωπότητος ἀπαμφιεννύντες τὸν λόγον μετὰ τὴν ἄφραστόν τε καὶ ἀπερινόητον ἕνωσιν· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦντες υἱὸν, ἐκ δυοῖν πραγμάτοιν εἰς ἕν τι τὸν ἐξ ἀμφοῖν ἀποῤῥήτως ἐκπεφηνότα, καθ' ἕνωσιν δηλονότι τὴν ἀνωτάτω, καὶ οὐ
C φύσεως παρατροπήν.

XLV.

Porro autem quantum emolumenti ii percepturi sunt, qui ita sentiunt, hoc divinus ille Christi discipulus his verbis declarat: *Qui*, inquit, *confessus fuerit, quod Jesus est Filius Dei; in hoc Deus, & ipse vicissim in Deo manet.* Quod autem Jesus Christus, qui secundum carnem ex David ortus est, sit verus & naturalis Dei Filius, quatenus Verbum caro factum habitavit in nobis: istuc idem ille Joannes ejusmodi oratione explanat: *Scimus*, ait, *quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio ejus Jesu Christo: hic est verus Deus, & vita æterna*: per ipsum & cum ipso Deo Patri sit gloria, cum sancto & adorando & vivifico Spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

1. Joan. c. 4. v. 15. *1. Joan. c. 3. v. 20.*

μέ.

Ὅσον γὰρ τοῖς οὕτω δοξάζουσι περιέσαι τὸ κέρδος, σαφηνιεῖ γράφων ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητής· ὃς ἂν ὁμολογήσῃ, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὗτος ἐν τῷ Θεῷ. ὅτι δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐκ Δαυὶδ κατὰ σάρκα, κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς ἐστιν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, κατασφραγιεῖ λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης· καὶ οἴδαμεν ὅτι υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἥκει, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώ-
D σκομεν τὸν ἀληθινὸν Θεόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος· καὶ δι' αὐτοῦ τε καὶ σὺν αὐτῷ τῷ πατρὶ καὶ Θεῷ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ προσκυνητῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. *α. Ἰω.* *α. Ἰω.*

CAPUT IV.

Cyrilli episcopi Alexandrini liber religiosissimis reginis nuncupatus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας προσφωνητικὸς ταῖς εὐσεβεστάταις βασιλίσσαις.

I.

SANE vos sacras castissimasque Christi omnium nostrum salvatoris sponsas (religiosissimæ, ac Deo dilectissimæ imperatrices) orbis terrarum ornamentum, sanctissimarumque ecclesiarum decus optimo jure quispiam appellarit: in quibus nimirum omne virtutum genus, omnisque ornatus divinæ majestatis oculis gratus acceptusque mirifice splendet. Neque his opibus contentæ, omnem

α'.

E ΣΕΜΝΟΛΟΓΗΜΑ μὲν οἰκουμενικὸν, καύχημα δὲ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ πάντων σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φαίη τις ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, ὑμᾶς δὴ τὰς ἱερὰς καὶ παναγνοὺς αὐτοῦ νύμφας, εὐσεβέσταται καὶ θεοφιλέσταται βασιλίδες, αἷς τὸ παμποίκιλον τῆς ἀρετῆς ἐναπαστράπτει κάλλος, τὸ τοῖς τῆς θεότητος ὀφθαλμοῖς ἥδιστε καὶ γνωριμώτατον· μελέτη δὲ καὶ σπουδῇ μάλ-

μᾶλλον δὲ ἤδη κατώρθωται, καὶ δὴ ἐν πίστει διαπρέπει ὀρθῇ, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον σεσαλευμένῃ. γράφων δέ που φησὶν ὁ σοφώτατος Παῦλος ὀνομασθεὶς ἀληθῶς, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἔθνεσιν ἱερουργήσας μυστήριον· ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε. ὅπου γὰρ πίστις ὀρθὴ καὶ ἀμώμητος τοῖς ἐξ ἔργων ἀγαθῶν καυχήμασιν εὖ μάλα συμφέρεται, καὶ ἰσόδρομον ἔχει τὴν συμβολὴν, ἐκεῖ που πάντως εἴη ἂν ἐν παντὶ καλῷ τελειότης, καὶ τὸ ἀρτίως ἔχον εἰς ἁγιασμόν. λόγος μὲν οὖν ἅπας ὁ ἐν ἡμῖν, τῆς ἐνούσης ὑμῖν εὐκλείας κατόπιν ἔρχεται, καὶ ὁμολογεῖ τὴν ἧτταν, ἐρυθριάσας οὐδέν· εἴη δ' ἂν καὶ συγγνώμης ἄξιος, εἰ δέδιεν ἐπαινεῖν, ὧν οὐκ ἂν ἐφίκοιτο τῆς ἀξίας. εἰ μὲν γὰρ ἔχει τὸ δύνασθαι κατορθοῦν τὸ ποθούμενον, διαβεβλήσεται μὲν, πολὺ νοσήσας τὸ ἀδρανές, καὶ τὴν εἰς τοῦτο μέλλησιν ἀπαλλαττέτω μηδεὶς τῶν εἰς ῥαθυμίαν αἰτιαμάτων. ὃς γὰρ ἦν εἰκὸς καταχαλλύνειν δύνασθαι ταῖς εἰς ἀρετὴν εὐφημίαις, ἀνθ' ὅτου λυπεῖ, σιωπᾶν ᾑρημένος. εἰ δὲ ἀτονεῖ, καὶ δέδιε, καὶ ὁμολογεῖ τὴν ἧτταν, οὐκ αὐτῷ δὴ μᾶλλον τὰς αἰτίας ἀναθησόμεθα, ἀλλ' ὑμῖν ταῖς οὕτω περιφανέσιν, αἳ ταῖς τῶν ἰδίων ἀνδραγαθημάτων ὑπεροχαῖς καὶ τοὺς ἅπαντας κοσμεῖν εἰωθότας λόγους οὐδὲν ὄντας ἀπεφήνατε. αἷμα μὲν γὰρ ὑμῖν ἄνωθεν καὶ ἐκ μακρῶν ἥκει χρόνων τὸ βασιλικόν· παρατείνει δὲ καὶ εἰς δεῦρο, καὶ ἔτι, καθὰ πεπιστεύκαμεν. ἀλλ' ἰδοὺ δὴ καὶ μάλα σαφῶς, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ βασιλείας ἐπιδραττόμεναι, τὰ αὐτῷ δοκοῦντα φρονεῖν τε καὶ δρᾶν σπουδάζετε· τοῦτο μὲν, ὡς ἔφην, ἔργοις τε καὶ ἀμωμήτῳ διαπρέπουσαι πίστει, καὶ τὰς ὑμῶν τε καὶ βασιλείους αὐλὰς τῇ τῆς παρθενίας καταλαμπρυνοῦσαι δόξῃ· τοῦτο δὲ πολυτελεστάτους ἀνιστῶσαι ναοὺς τῷ Χριστῷ. κεχάρισται γὰρ παρ' αὐτοῦ ταῖς ἁγίαις ὑμῶν ψυχαῖς μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο.

A quoque curam omneque studium adhibetis, quo fide recta, nullamque in partem vacillante excellatis; memores haud dubie illius, quod sapientissimus mysteriorum Christi dispensator, gentiumque doctor Paulus scribit: *Itaque fratres mei dilecti*, ait, *stabiles estote & immobiles, abundantes in opere domini semper*: quandoquidem ubi fides recta & inculpata cum bonarum actionum honestate conjungitur, æquabilique nisu & cursu cum illis copulatur; ibi omnis boni perfectio sanctificationisque integritas comperitur. Quapropter nos gloriæ & celebritati vestræ parem orationis dignitatem afferre non posse, ingenue fatemur, nec erubescimus: unde & B venia quoque digni merito censebimur, si ea laudare veremur, quorum excellentiam nos assequi posse non putamus: Ac siquidem id, quod præstare desideramus, cum laude præstandi facultatem haberemus, jure profecto accusaremur, si de infirmitate nostra anxie nimis cogitantes, cunctantius ageremus: neque ignaviæ crimen liceret effugere, utpote qui silentio utentes, iis quos ob virtutem meritis laudum præconiis exornare debueramus, molestiam potius, tristitiamque pareremus. Ceterum quando jam antea de imbecillitate nostra in dicendo, timoreque conquesti confessique sumus, nosque oneri tanto impares declaravimus; vos C magis silentii hujus culpam sustinebitis, quæ illustres adeo, adeoque conspicuæ estis, ut vestræ virtutes ac recte facta omnium oratorum eloquentiam longe vincant. Nam & regium vestrum genus jam inde ab exordio longa temporum serie hucusque est propagatum, & ulterius, ut credimus, in posterum adhuc propagabitur: nec non Christi regnum capessere, & ea, quæ illi grata sunt, facere & sentire studetis; partim quidem præclaris actionibus, inculpataque fide, ut paulo ante dicebamus, præstantes; partim vestras regiasque aulas virginitatis gloria condecorantes; partim denique sumptuosissima templa Christo excitantes. Nam & hoc quo- D que pietatis studium inter cetera ille sanctis vestris animis impertitus est.

1. Cor. c. 15. v. 58.

β'

Οὐκοῦν· ἐρῶ γάρ τι λαβὼν καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων· χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ἐγνώσθη μὲν οὖν, καὶ διαβεβόηται, καὶ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν χώραν τε καὶ πόλιν, καθάπερ τις εἰκὼν γραφὴν ἔχουσα τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας τὸ κάλλος, διέλαμψεν ἐναργῶς, καὶ τοῦ παντὸς ἠξιώθη θαύματος. ᾠήθην δὲ δεῖν καὶ ταῖς πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν ἐχούσαις ἀρτίως χάρισμά τι μεταδοῦναι πνευματικὸν, ὡς ἁγίαις Χριστοῦ νύμφαις, τοῦτο δὴ τὸ ἀρτίως ἐμοὶ πονηθὲν βιβλίον, οὐ μετρίαν παρέχειν δυνάμενον, ὥς γε οἶμαι, τοῖς ἐντευξομένοις τὴν ὄνησιν. τοὺς μὲν γὰρ οὐκ ὀρθὰ φρονεῖν δεδιδαγμένους, ἤγουν ἀναπεπεισμένους περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀνακομιεῖ, καὶ μυσταγωγήσει καλῶς. τούς γε μὴν ὀρθῷ βεβηκότας νῷ, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἐμφιλοχωροῦντας δόγμασιν, ἀσφαλεστέρους ἀπο-

II.

Igitur, ut ex sacris litteris aliquid quoque depromam, *Gaudete in domino semper: iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus*. Imo vero jamdudum illa apud omnes civitatum & regionum omnium homines divulgata percrebuit; neque secus fere atque tabella quædam depictam in se pietatis in Christum venustatem ge- E rens, lateque resplendens, omnium admirationem excitavit. Ratus sum autem nonnullum operæ pretium me facturum, si vobis vere sanctis Christi sponsis (quamquam ad quodvis opus bonum abunde instructæ videamini) libellum hunc non ita pridem a me elaboratum, velut spiritale quoddam xenium nuncuparem: qui quidem non contemnendum, ut opinor, lectoribus allaturus est utilitatis fructum. Siquidem eos, qui recte sapere dedidicerunt, hoc est, quibus ita persuasum est de Christo omnium salvatore, in viam reducet, & ad veram sapientiam instituet: ceteros vero, qui rectum ani-

Philipp. c. 4. v. 4.

animi ſenſum habent, & in veritatis doctrina perſiſtunt, variis argumentorum & ſententiarum inventis, divinarumque ſcripturarum demonſtrationibus in fide corroborabit. Hinc etenim & Emmanuelem verum ac naturalem Deum, & virginem rurſum, quæ eum peperit, veram propter ipſum deiparam eſſe, planum fiet. Si qui autem ſunt, qui iſtuc ſentire & profiteri verentur, hi profundum illud pietatis myſterium, ut ſane videtur, nequaquam expendunt. Pernéceſſarium autem judicavi ea paucis hoc loco repetere, quæ apoſtoli & evangeliſtæ de Chriſto omnium domino tradiderunt, tum ea quoque non præterire, quæ in ceteris ſanctæ ſcripturæ libris ea ipſa de re habentur; & omnino exponere, quo ſpectet vis dogmatum veritatis.

φανεῖ τοῖς ἐξ ἀγαθῶν ἐννοιῶν πολυτρόποις ἀδρέμασι, καὶ ταῖς ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἀποδείξεσιν. * μαθήσεται γὰρ ὅτι φύσει μὲν καὶ ἀληθείᾳ Θεός ἐστιν ὁ Ἐμμανουὴλ, θεοτόκος δὲ δι' αὐτὸν καὶ ἡ τεκοῦσα παρθένος. εἰ γὰρ δὴ φάναι τε τοῦτο καὶ φρονεῖν δεδιότες, οὐ νενοήκασι, κατὰ τὸ εἰκὸς, τὸ βαθὺ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. χρῆναι δὲ ὑπολαμβάνω διὰ βραχέων εἰπεῖν τήντε ἀποστολικὴν καὶ εὐαγγελικὴν παράδοσιν, * ἣν ἐπὶ Χριστῷ πεποίηται τῷ πάντων δεσπότῃ. καὶ ἁπάσης δὲ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὸν ἐπ' αὐτῷ σκοπὸν, καὶ ὅποι ποτὲ βλέπῃ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων ἡ δύναμις.

III.

Credimus igitur in unum Deum Patrem omnipotentem, viſibilium & inviſibilium omnium conditorem. Et in unum dominum Jeſum Chriſtum Filium ejus, ante omne ſæculum & tempus ex ipſo naturaliter genitum. Nam quod ad tempus attinet, æque principii expers, & coæternus eſt, atque is qui illum genuit; eademque quoque poteſtate & gloria cum illo eſt, per omnia denique & in omnibus eidem æqualis. Figura namque & ſplendor ſubſtantiæ illius eſt. *Hebr. c. 1. v. 4.* Credimus ſimiliter & in ſanctum quoque Spiritum, quem a divina natura alienum minime reputamus: ſiquidem naturaliter a Patre eſt, per Filium in creaturam dimanans. Ad hunc enim modum ſancta illa, adorandaque trinitas, una in eſſentia, par in gloria & majeſtate cognoſcitur. Aſſerimuſque ipſum unigenitum Verbum arcano inexplicabilique modo ex Dei & Patris ſubſtantia genitum; quod ſæcula condidit, per quod & in quo conſiſtunt omnia, quod verum lumen, naturaque omnia vivificans eſt, (vita eſt enim, utpote ex Patre vita procedens) noviſſimis ſæculi temporibus, Patre pro ſua benignitate ita volente, quo nimirum genus humanum, quod in maledictionem prolapſum fuerat, & per peccatum in mortem & corruptionem præceps abierat, reſtitueret, Abrahæ ſemen apprehendiſſe; *Hebr. c. 2. v. 14. & 15.* carni quoque & ſanguini, ſecundum ſcripturas, communicaſſe, hoc eſt, hominem factum eſſe; carne aſſumpta, eademque propria ſibi reddita, e ſancta & deipara Maria ſecundum carnem natum eſſe.

γ'.

Πιστεύομεν τοίνυν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γεννηθέντα κατὰ φύσιν ἐξ αὐτοῦ πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου. καὶ γάρ ἐστι συνάναρχος κατὰ χρόνον, καὶ συναΐδιος τῷ ἰδίῳ γεννήτορι, σύνεδρός τε καὶ ἰσοκλεὴς αὐτῷ, καὶ ἰσότητι κατεσημασμένος τῇ πρὸς πᾶν ὁτιοῦν· χαρακτὴρ γάρ ἐστι καὶ ἀπαύγασμα τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. πιστεύομεν δὲ ὁμοίως καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἀλλότριον αὐτὸ τῆς θείας φύσεως καταλογιζόμενοι· καὶ γάρ ἐστιν ἐκ πατρὸς φυσικῶς, προχεόμενον δι' υἱοῦ τῇ κτίσει. νοεῖται γὰρ οὕτω μία τε καὶ ὁμοούσιος, καὶ ἐν ταυτότητι δόξης ἡ ἁγία καὶ προσκυνουμένη τριάς. φαμὲν δὲ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἀπορρήτως γεγεννημένος μονογενὴς αὐτοῦ λόγος, τῶν αἰώνων ποιητὴς, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ἡ πάντα ζωογονοῦσα φύσις· ζωὴ γὰρ πέφηνεν, ὡς ἐκ ζωῆς τοῦ πατρός· ἐν ἐσχάτοις καιροῖς τοῦ αἰῶνος, εὐδοκήσαντος τοῦ πατρὸς, ἵνα σώσῃ τὸ ἐπὶ γῆς γένος πεπτωκὸς εἰς ἀρὰν, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας κατακομισθὲν εἰς θάνατον καὶ φθορὰν, σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, τουτέστι γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ σάρκα λαβὼν, καὶ ἰδίαν αὐτὴν ποιησάμενος, ἐγεννήθη σαρκικῶς διὰ τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας.

IV.

At quamvis Verbum noſtram naturam aſſumpſerit, ſervilemque formam diſpenſatione induerit; perſeveravit nihilominus in ea majeſtate & divinitate, quæ ſecundum naturam ipſi convenit. Neque enim deſiit Deus eſſe, etiamſi factum eſt caro, hoc eſt, noſtri ſimilis, & homo. Nam cum ut Deus, nulli ſecundum naturam obnoxium ſit mutationi, manens id quod erat, eſt, ſemperque erit, factus eſt filius hominis.

δ'.

Ἀλλὰ καίτοι καθ' ἡμᾶς γεγονὼς, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν οἰκονομικῶς ὑποδὺς, μεμένηκεν ἐν τῇ κατὰ φύσιν θεότητι καὶ κυριότητι. οὐ γὰρ πέπαυται τοῦ εἶναι Θεὸς, εἰ καὶ γέγονε σὰρξ, τουτέστι καθ' ἡμᾶς τε καὶ ἄνθρωπος. ἐπειδὴ δὲ ἄτρεπτος κατὰ φύσιν, ὡς Θεὸς, μεμενηκὼς ὅπερ ἦν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου.

A

ε′.

Καὶ ἐπειδὴ καταβέβηκεν ἑκὼν ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις· καθῆκε γὰρ ἑαυτὸν εἰς κένωσιν· ὑπομεμένηκεν ἀναγκαίως καὶ γέννησιν τὴν ἐκ γυναικὸς, οὐκ ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως, ὅτε κατὰ σάρκα γεγενῆσθαι λέγεται. ἀλλ' ἦν μὲν καὶ ἔστιν, ὡς ἔφην, ἐκ Θεοῦ πατρὸς φυσικῶς τε καὶ ἀληθῶς ὁ λόγος. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἄνθρωπος ἁπλῶς νοεῖται καθ' ἡμᾶς ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγενημένος, ἀλλ' αὐτὸς σαρκωθεὶς ὁ λόγος, καὶ ἴδιον ἔχων σῶμα τὸ ἐξ αὐτῆς, διὰ τοῦτο λέγεται γεγεννῆσθαι σαρκικῶς, ὡς τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος.

V

Ceterum simulatque ad humanæ naturæ leges semel descendit, (siquidem sua sponte se exinanivit) non potuit ex muliere quoque non nasci. Nec ob id tamen divina illius natura existendi principium tum demum sumpsit, cum illud secundum carnem natum dicitur. Sed fuit quidem, & est (ut dixi) ex Deo Patre naturaliter & vere Verbum. Quoniam vero is qui ex sacra virgine natus est, non homo simpliciter ut nos, sed ipsum Dei verbum incarnatum intelligitur, quod corpus ex ipsa sumptum proprium sibi fecit; hinc est quod secundum carnem natum dicitur, carnis nimirum nativitatem ut propriam in se transferens.

B

ϛ′.

Οἱ δὲ λέγοντες ἀσυνέτως θεοτόκον οὐκ εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον, ἐμπίπτουσιν ἀναγκαίως εἰς τὸ δύο λέγειν υἱοὺς τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ μὴ τέτοκε σαρκικῶς σαρκωθέντα Θεὸν ἡ ἁγία παρθένος, πάντως ἀνάγκη καὶ οὐχ ἑκόντας αὐτοὺς ὁμολογεῖν, ὅτι κοινὸν γεγέννηκεν ἄνθρωπον, οὐδὲν ἔχοντα παρ' ἡμᾶς τὸ πλεῖον. εἶτα πῶς αὐτῷ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός; πῶς αὐτῷ προσκυνοῦσιν ἄγγελοι, καὶ τῶν ἀνωτάτω δυνάμεων, ἡ ἁγία πληθύς; ἆρ' οὖν ἀνθρώπῳ κοινῷ λελάτρευκε μεθ' ἡμῶν καὶ σύμπας ὁ οὐρανός; μὴ γένοιτο· προσκυνοῦμεν γὰρ ὡς Θεὸν ἀληθινὸν τὸν Ἐμμανουήλ. ἔσται δὲ οὐχ ἑτέρως προσκυνητὸς, ἐὰν μὴ πιστεύωμεν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, ὁ παρὰ πάσης τῆς κτίσεως προσκυνούμενος, σὰρξ ἐγένετο κατὰ τὰς γραφάς. οὐκ εἰς σάρκα μεταβεβλημένος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου σάρκα λαβὼν, ὡς ἔφην, καὶ ἀνθρωπίνην μεθ' ἡμῶν ὑπομείνας γέννησιν· ἵνα καὶ ἄνθρωπος γεγονὼς ὑπὲρ ἡμῶν, ἀποθάνῃ μὲν ἀνθρωπίνως, ἀναστῇ δὲ θεϊκῶς, πατήσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος. οὕτω γὰρ ἦν δύνασθαι καὶ ἡμᾶς ὡς ἐν Χριστῷ νικήσαντας καταμεγεθῆσαι μὲν τῆς ἁμαρτίας, ἀποδύσασθαι δὲ τὴν φθορὰν, καὶ διαδράναι θάνατον, ὥστε εἰπεῖν ἐκ περιχαρείας τὸ ἐν Χριστῷ· ποῦ ἡ νίκη σου θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου ᾅδη; ὥσπερ γὰρ ἐν Ἀδὰμ πεπτώκαμεν, οὕτω νενικήκαμεν ἐν Χριστῷ.

Phil. 2. 11. — 1. Cor. 15. 55.

VI.

Illi autem, qui sacram virginem deiparam esse imperite negant, huc necessario adiguntur, ut duos Dei filios constituant. Nam si sacra virgo Deum incarnatum secundum carnem non peperit, vel inviti concedant oportet, hominem tantum vulgarem, nobisque nihilo excellentiorem in lucem edidisse. Quod si res ita habet, qua obsecro ratione, omne genu illi incurvabitur, omnisque lingua confitebitur, quod dominus noster Jesus est in gloria Dei Patris? Quomodo angeli, & sacer ille cœlestium virtutum cœtus illum adoret? Numquid hominem communem & nos, & universum cœlum hactenus percolimus? Absit: adoramus enim Emmanuelem tamquam verum Deum. Atqui nulla ratione adorari potest, nisi credamus ipsum Dei Patris Verbum, quod ab universa creatura adoratur, secundum scripturas carnem factum esse: non quod in carnem demutatum transierit, sed quod ex ipsa sacra virgine carnem susceperit, humanamque, ut ante expositum est, nativitatem, perinde ac nos, subiverit; quo nimirum homo nostri causa factum, more quidem aliorum hominum mortem pateretur, proculcato autem mortis imperio, divina vi rursum resurgeret. Hoc enim modo factum est, ut nos quoque per Christum vincere, peccatoque debellato, ac posita corruptione, mortem effugere possemus, lætitiaque in Christo pleni diceremus: *Ubi est mors victoria tua? ubi est stimulus tuus inferne?* Ut enim in Adam devicti sumus, ita rursum in Christo devicimus.

Philipp. c. 2. v. 11. — Hebr. c. 1. v. 6. — 1. Cor. c. 15. v. 55.

C — D

ζ′.

Εἰ δὲ ἄνθρωπος ἦν κοινὸς ὁ Ἐμμανουὴλ, πῶς ἂν ὠφέλησε τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὁ ἀνθρώπου θάνατος; καί τοι πολλοὶ προαπέθανον ἅγιοι προφῆται, Ἀβραὰμ ἐκεῖνος ὁ διαβόητος, Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, Μωσῆς τε, καὶ Σαμουὴλ, καὶ οἱ καθεξῆς γεγονότες ἅγιοι· ἀλλ' ὤνησε μὲν οὐδὲν τὸ ἐπὶ γῆς τῶν ἀνθρώπων γένος ὁ ἐκείνων θάνατος, σέσωκε δὲ ὁ Χριστοῦ. προσκεκόμικε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ἰδίαν σάρκα, καὶ δοὺς * αὐτὴν τῷ θανάτῳ δι' ἡμᾶς, πάντας ἐξείλετο τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν. ἤρκεσε γὰρ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀποθανὼν ὁ

* ... MS. Se... [illegible]

E

VII.

Quod si vulgaris tantum homo esset Emmanuel, quomodo mors hominis humanæ naturæ opem tulisset? Enimvero non pauci sanctorum prophetarum mortem obierunt, ut laudatissimus ille Abraham, Isaac, Jacob, Moyses, Samuel, reliquique deinceps, qui vitæ sanctimonia claruerunt; verumtamen mors illorum generi humano nihil omnino contulit: at vero mors Christi salutem præstitit; siquidem propriam pro nobis carnem obtulit, mortique semetipsum nostri causa contradens, omnes ex mortis laqueis exemit. Unus enim pro omnibus moriens satisfecit, ut

qui

qui plurimum ceteris omnibus dignitate præstaret. Nam & Dei Patris Verbum est, & natura Deus, & corpus quod pro nobis in odorem suavitatis Deo & Patri offerebat, illius proprium fuit. Impium est ergo, longeque absurdissimum, unum dominum nostrum Jesum Christum in duos filios divellere, maxime cum sapientissimus Paulus huic sententiæ diserte reclamet: ait enim: *Unus dominus, una fides, unum baptisma.* Nam si unus dumtaxat est dominus, quem illi in duos filios distrahunt; utri, quæso, ex illis dominationis gloriam assignabimus? An Dei Patris genito Verbo? in hunc namque, cum universorum dominus reipsa sit, & dominatus nomen, & res ipsa quoque multo maxime convenit. Cedo autem, quo interim loco alterum illum habebimus? Nam cum hic priori illi, utpote infinitis partibus excelsiori, jure meritoque cessurus sit, necessum est ut dominationis titulum prorsus amittat. At dominationis gloria; ut illi ipsi qui separant, dicunt, e muliere prognato tribuetur. Cum igitur sacrarum litterarum testimonio, unus tantum sit dominus; si dominationis vocabulum nudo homini impartimur, quomodo Dei Patris Verbum dominationis appellatione cohonestabimus? Quomodo rursum una erit fides, & unum item baptisma? Nam si duo sunt filii, ut quidam opinantur, in quem ex illis credimus? illorum inscitiæ erit dicere, in cujus etiam nomine baptizati sumus, cum unum sit baptisma.

Ephes. c. 4. v. 5.

A πάντων ἀξιώτερος, ὅτι καὶ φύσει Θεὸς ὁ ἐκ πατρὸς ἐστι λόγος, καὶ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ προσκεκομισμένον. οὐκοῦν ἀσεβὲς, καὶ τῶν λίαν ἐκτοπωτάτων, τὸ τέμνειν εἰς υἱοὺς δύο τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. ἀντιτάξεται δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος λέγων· εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. εἰ γάρ ἐστι κύριος εἷς, εἶτα τέμνουσί τινες εἰς δύο υἱοὺς τὸν ἕνα, τίνι τὴν τῆς κυριότητος δόξαν περιθήσομεν; ἆρα τῷ ἐκ πατρὸς φύντι λόγῳ; πρέπει γὰρ αὐτῷ τὸ τῆς κυριότητος ὄνοματε μάλιστα καὶ χρῆμα, καὶ ἔστιν ἀληθῶς τῶν ὅλων δεσπότης. εἶτα ὅποι ποτὲ τὸν ἕτερον θήσομεν;
B ἔξω γὰρ κείσεται τοῦ εἶναι κύριος, παραχωρῶν τῷ προϋπάρχοντι, καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερηρμένῳ· ἀλλὰ τῷ ἐκ γυναικὸς, ὡς αὐτοί φασιν ἀποδιΐστάντες, τὴν τῆς κυριότητος ἀνάψομεν δόξαν. εἶτα πῶς ἔσται κύριος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, εἴπερ ὄντος ἑνὸς κυρίου, κατὰ τὰς γραφὰς, ἀνθρώπῳ ψιλῷ τὸ τῆς κυριότητος ὄνομα χαριούμεθα; πῶς δὲ καὶ μία πίστις; ἢ πῶς ἓν τὸ βάπτισμα; εἰ γὰρ υἱοὶ δύο, κατά τινας, εἰς τίνα πιστεύομεν; τῆς ἐκείνων ἀμαθίας ἔργον ἂν εἴη λέγειν, εἰς τε τίνος ὄνομα βεβαπτίσμεθα, καίτοι βαπτίσματος ὄντος ἑνός. C

Ἐφέσ. δ.

VIII.

Intelligit prudentia vestra perspicue, insanam hanc doctrinam in magnam absurditatem inclinare, imo vero in extremam impietatem præcipitem ferri. Existimo autem vos quæ divinum illud Christi mysterium accuratius expenditis, perspicaci mentis oculo illos internoscere, qui imposturam moliuntur, orationique suæ pietatis personam inducunt, cum quovis interim venenato jaculo magis feriant: nam si quod res ipsa est, palam dicere licet, dominum qui eos redemit, hoc est, Christum, inficiantur. Verumtamen impiorum ob hanc rem offensionem, zelumque æmulatione dignum metuentes, eum qui ex sacra virgine natus est, & Deum & Dominum, & Dei Filium esse profitentur. Quod si qui ex rudioribus illorum sermones forte hauriunt, recta mox, ut probabile est, & convenientia, & quæ a veritate non dissentiant, illos loqui arbitrantur. Verum qui dicta illorum exactius perscrutantur, & justis ponderibus examinant, nihil non fucatum ac perplexum comperiunt: sunt enim dii multi & domini multi, & in cœlo & in terra, quemadmodum divinus Paulus scriptum nobis reliquit: *Nobis tamen unus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus dominus noster Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Ceterum cum Dei Patris Verbum humana forma indutum, Jesum Christum nominamus, dignitatem hanc non muneri datam, aut ei extrinsecus adventitiam obtigisse significamus; sed quod creditum est esse, hoc ipsum secundum veritatem esse indicamus. Nam cum extra carnem suapte natura Deus esset, posteaquam carnem induit, Deus esse non destitit. Rursum cum ante

1. Cor. c. 8. v. 6.

η.

Ἀλλ' ὁρᾷ που πάντως ἡ ἐν ὑμῖν ἀγχίνοια μεθύοντά τε τὸν ἐπὶ τούτῳ λόγον, καὶ κατασειόμενον εἴς τε τὸ ἀκαλλὲς, μᾶλλον ἤδη καὶ πρὸς ἐσχάτην ἀσέβειαν ἀπονενευκότα. οἶμαι δὲ *δεῖν ὑμᾶς τὸ θεῖον αὐτοῦ πολυπραγμονοῦσας μυστήριον, ὀξεῖ διανοίας ὄμματι καθορᾶν τοὺς συναρπάζειν ἐθέλοντας, καὶ προσωπεῖον μὲν εὐσεβὲς τοῖς ἰδίοις περιπλάττοντας λόγοις, βολίδος δὲ μὴν ἁπάσης ὀξύτερον ἔχοντας αὐτούς. ἀρνοῦνται μὲν γὰρ, ὅσον ἧκεν
D εἰπεῖν εἰς δύναμιν ἀληθείας, τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην, τουτέστι Χριστόν· δεδιότες δὲ τῶν εὐσεβεῖν εἰωθότων τὰς ἐπὶ τῷδε λύπας, καὶ μέντοι ζῆλον τὸν ἀξιάγαστον, ὁμολογοῦσιν, ὅτι καὶ Θεός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένος, καὶ μὴν ὅτι καὶ κύριος, καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ εἰ μέν τις τῶν ἁπλῶν τοὺς παρ' αὐτῶν δέξηται λόγους, νομιεῖ που κατὰ τὸ εἰκὸς ὀρθὰ καὶ εἰκότα λέγειν, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας οὐκ ἀπᾴδοντα δόγμασιν. εἰ δὲ δή τις ἕλοιτο κατισχνοῦν ταῖς ἐρευναις αὐτοὺς, καὶ τὸ ἀκριβῆ ποιεῖσθαι τῶν εἰρημένων τὴν βάσανον, οὐχ ἁπλοῦν εὑρήσει. εἰσὶ μὲν γὰρ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ ἔν τε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καθὰ
E καὶ ὁ μακάριος ἡμῖν γράφει Παῦλος. ἀλλὰ ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. πλὴν ὅταν Ἰησοῦν Χριστὸν ὀνομάζωμεν, τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνότα σημαίνομεν, οὐκ ἐν χάριτος μέρει καὶ ἐπακτὸν ἔξωθεν ἔχοντα τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ ὄντα τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν, ὅπερ εἶναι πεπίστευται. Θεὸς γὰρ ὢν φύσει καὶ δίχα σαρκὸς, μεμένηκε Θεὸς καὶ μετὰ σαρκός· καὶ υἱὸς ὢν φύσει

* δὴ.

α. Κορ. 6.

καὶ

καὶ πρὸ σαρκὸς, μεμένηκεν υἱὸς καὶ * ὅπερ γέγονε σάρξ· καὶ κύριος ὢν ἀληθῶς τῶν ὅλων, ἐν τοιᾷδε πάλιν ὁρᾶται * δόξῃ, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι γεγονώς. ἔχει εἰ Θεὸν ἀληθινὸν εἶναι λέγουσι τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον, τουτέστι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, κατὰ φύσιν ἑνωθέντα σαρκὶ, διὰ τί δεδίασιν ὁμολογεῖν, ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος; ἀλλὰ σκοπὸς αὐτοῖς ὑποπλάττεσθαι μὲν, καὶ λέγειν, ὅτι ναὶ καὶ Θεός ἐστι, καὶ κύριος, καὶ συνεδρεύει τῷ πατρί· φρονοῦσί γε μὴν οὐχ οὕτω κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' ὡς ἐν χάριτος μέρει, καὶ ὡς ἐκ προκοπῆς δεδόσθαι φασὶ τῷ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου κοινῷ καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπῳ γεγεννημένῳ τήν τε τῆς υἱότητος καὶ τῆς κυριότητος δόξαν.

assumptam carnem naturalis Dei Filius esset, quando caro jam factum est, Filii rationem non amisit. Tandem cum universorum dominus ante existeret, posteaquam humana natura ornatum prodiit, ab eo ordine & dignitate non excidit. Igitur si eum, qui ex sacra virgine prodiit, hoc est Dei Patris Verbum carni secundum naturam unitum, verum Deum esse agnoscunt, cur eamdem virginem esse deiparam fateri verentur? Verum ipsis propositum est haud ex animo profiteri virginis Filium Deum ac dominum, eademque cum Patre auctoritate præditum esse, sed verbis tantum hoc ipsum simulare. Existimant enim, homini ad nostram similitudinem ex sancta virgine prognato, cum filiationis, tum dominationis quoque gloriam per modum cujusdam gratiæ, ac per progressus obvenisse.

θ'.

Ὅτι δὲ καὶ ἡ θεοτόκος φωνὴ καὶ αὐτοῖς γέγονε συνήθης τοῖς πρὸ ἡμῶν ἁγίοις πατράσιν, οἳ καὶ ἐπ' ὀρθῇ θαυμάζονται πίστει, καὶ εἰς δεῦρο πᾶσι τοῖς ἀνὰ πᾶσαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν ὑπ' οὐρανὸν, δεῖν ᾠήθην ἀληθῶς ἀποφῆναι. ἵνα γὰρ μὴ δοκοίην τὸ εἰς νοῦν ἧκον ἁπλῶς ἀβασανίστως λέγειν, ἐκ τῶν ἐκείνοις πεποιημένων βιβλίων ἐν * ἐκκλησίᾳ, τὰ εἰς τοῦτο χρήσιμα συνεισενεγκὼν, καὶ παραθεὶς εἰς ἀπόδειξιν, * κατασφραγιῶ εἰς ἀλήθειαν τοὺς ἐμαυτοῦ λόγους. ἔφη τοίνυν ὡς ἀληθῶς ὁ τρισμακάριος * καὶ διαβόητος εἰς εὐσέβειαν Ἀθανάσιος, ὁ γενόμενος κατὰ καιροὺς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, ἐν τῷ περὶ σαρκώσεως λόγῳ, περὶ Χριστοῦ τάδε.

IX.

Porro autem vocem hanc, deipara, veteribus patribus, quorum sanctimoniam & fidei integritatem admiramur; necnon omnibus qui eos deinceps hucusque sunt secuti per universum (ut ita dicam) terrarum orbem, familiarem esse, ostendendum esse existimavi. Ne enim citra delectum, ac temere quidquid in mentem venerit, effutire videar, argumentis ex libris, quos illi ad ecclesiæ utilitatem composuere, petitis, atque huc in medium allatis, orationis meæ veritatem confirmare studebo. Igitur beatissimus ille; ac propter pietatis opinionem apud omnes celeberrimus Athanasius, qui superioribus temporibus Alexandrinæ ecclesiæ episcopatum tenuit, libro de Christo incarnato hujuscemodi verbis differit.

Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τοῦ περὶ σαρκώσεως λόγου.
Περὶ Χριστοῦ.

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝ γὰρ, φησὶ, καὶ εἶναι αὐτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸν κατὰ πνεῦμα, υἱὸν ἀνθρώπου κατὰ σάρκα, οὐ δύο φύσεις τὸν ἕνα υἱὸν, μίαν προσκυνητὴν, καὶ μίαν ἀπροσκύνητον· ἀλλὰ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην, καὶ προσκυνουμένην μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μιᾷ προσκυνήσει· οὐδὲ δύο υἱοὺς, ἄλλον μὲν υἱὸν Θεοῦ ἀληθινὸν καὶ προσκυνούμενον, ἄλλον δὲ ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον, μὴ προσκυνούμενον, κατὰ χάριν υἱὸν Θεοῦ γενόμενον, ὡς καὶ ἄνθρωποι· ἀλλὰ τὸν ἐκ Θεοῦ, ὡς ἔφην, ἕνα υἱὸν Θεοῦ, καὶ Θεὸν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἄλλον. καὶ ἐκ Μαρίας γεγενῆσθαι κατὰ σάρκα ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ὡς ὁ ἄγγελος τῇ θεοτόκῳ Μαρίᾳ λεγούσῃ· πῶς τοῦτο ἔσται, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινόσκω; ἔλεγε· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γενώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ· ὁ τοίνυν γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, υἱὸς Θεοῦ φύσει, καὶ Θεὸς ἀληθινὸς, καὶ οὐ χάριτι καὶ μετουσίᾳ, κατὰ σάρκα μόνον τὴν ἐκ Μαρίας, ἄνθρωπος, κατὰ δὲ πνεῦμα, αὐτὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. παθὼν μὲν τὰ ἡμέτερα πάθη κατὰ σάρκα, ὥσπερ γέγραπται· Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί. καὶ πάλιν.

Athanasii episcopi Alexandriæ ex libro de incarnatione Verbi.
De Christo.

AGNOSCIMUS illum Dei Filium, & Deum esse secundum spiritum: Filium autem hominis secundum carnem; non duas naturas unum filium, unam adorandam, alteram non adorandam; sed unam naturam divini Verbi incarnatam, quæ simul cum ejus carne una adoratione adoratur, neque duos rursum filios, alterum verum adorandumque, nempe filium Dei; alterum ex Maria hominem non adorandum, sed per gratiam, perinde ac ceteri homines, in filium cooptatum: verum unum, ut dixi Filium Dei, illum ipsum nimirum, & non alium, qui ex Deo est. Qui novissimis diebus secundum carnem ex Maria natus est, quemadmodum angelus deiparæ Mariæ: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* sciscitanti exposuit: ait namque: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Is igitur quem virgo peperit, est verus naturalisque Dei Filius, & Deus verus, non participatione vel ex gratia, secundum carnem tantum quam sumpsit ex Maria, homo; secundum spiritum, Filius Dei, & Deus ipse. Qui quidem secundum carnem humanæ naturæ convenientia passus est: scriptum est enim; *Christo pro nobis*

Luc. c. 1. v. 34.
1 Petr. 4. v. 1.

Rom. c. 8. v. 32. *bis in carne passo:* rursum: *Qui etiam proprio* A *Filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum:* nihilominus secundum divinam naturam impassibilis ac immutabilis usque permansit, juxta illud Prophetæ pronunciatum: Malac. c. 3. v. 6. *Ego Deus, & non mutor.* Mortuus est sane secundum carnem nostra morte, nostrorumque peccatorum causa; quo nimirum per mortem nostri gratia susceptam, mortem aboleret. 1. Cor. c. 15. v. 55. Hinc Apostolus: *Absorta est mors in victoria: ubi est mors victoria tua? ubi est stimulus tuus inferne?* Iterum: Ibid. c. 15. v. 4. *Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum scripturas.* At vero secundum divinitatem immortalis, omnique interitu superior erat, ut qui impatibilis Patris virtus esset, morteque juxta Petri sententiam teneri nullo modo posset. B Actor. c. 2. v. 4. Deinde aliis quibusdam interjectis, hæc subjungit: Si quis autem aliud ex divinis litteris docuerit, & alium Dei Filium, alium Mariæ per gratiam instar nostri adoptatum, professus fuerit, tamquam duo sint filii, alter Dei secundum naturam, ille videlicet qui ex Deo natus; alter secundum adoptionis gratiam, homo nimirum qui ex Maria extitit: aut si domini nostri carnem non ex deipara Virgine Maria sumptam, sed cœlitus dilapsam prædicaverit; aut divinitatem in carnem versam, aut confusam, aut mutatam; aut domini divinitatem passibilem; aut ejusdem domini nostri carnem, veluti C nudi hominis, minime adorandam dixerit; hunc anathemate plectit sancta & catholica ecclesia, dictis apostoli parens ita scribentis: Galat. c. 1. v. 9. *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.* Hucusque beatus Athanasius.

A ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφύσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν. Ῥωμ. 8. ἀπαθὴς δὲ διαμείνας καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ τὴν θεότητα, κατὰ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ προφήτου· ἐγὼ Θεὸς, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. Μαλ. ἀποθανὼν μὲν τὸν ἡμέτερον θάνατον κατὰ σάρκα ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἵνα τὸν θάνατον ἀνέλῃ διὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν θανάτου, κατὰ τὸν λέγοντα ἀπόστολον· κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε τὸ νῖκος; ποῦ σου ᾅδη τὸ κέντρον; καὶ πάλιν· Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς. ἀθάνατος δὲ καὶ ἀκράτητος τῷ θανάτῳ διαμείνας διὰ τὴν θεότητα, ὡς ἀπαθὴς τοῦ πατρὸς δύναμις, κατὰ τὸν B λέγοντα Πέτρον· οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θανάτου. Πρξ. 2. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει, παρενθεὶς ἕτερα μεταξὺ οὕτως· Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ἐκ τῶν θείων γραφῶν διδάσκει, ἕτερον λέγων τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕτερον τὸν ἐκ Μαρίας, κατὰ χάριν υἱοποιηθέντα, ὡς ἡμεῖς· ὡς εἶναι δύο υἱοὺς, ἕνα κατὰ φύσιν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ἐκ Θεοῦ, καὶ ἕνα κατὰ χάριν, τὸν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον. ἢ εἴτις τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν σάρκα ἄνωθεν λέγει, καὶ μὴ ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας· ἢ τραπεῖσαν τὴν θεότητα εἰς σάρκα, ἢ συγχυθεῖσαν· ἢ ἀλλοιωθεῖσαν, ἢ παθητὴν τὴν τοῦ κυρίου θεότητα, ἢ ἀπροσκύνητον τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν σάρκα ὡς ἀν- C ἀνθρώπου, καὶ μὴ προσκυνητὴν ὡς κυρίου καὶ Θεοῦ σάρκα, τοῦτον ἀναθεματίζει ἡ ἁγία καθολικὴ ἐκκλησία, πειθομένη τῷ θείῳ ἀποστόλῳ λέγοντι· εἴτις ὑμῖν εὐαγγελίζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Γαλ. 1. καὶ ταῦτα μὲν ὁ μακάριος Ἀθανάσιος.

X.

Existimo autem & aliorum quoque sanctorum episcoporum sententias, quibus idem docere propositum est, neutiquam hic omittendas esse.

ι.

Οἶμαι δὲ δεῖν καὶ ἑτέρων ἁγίων ἐπισκόπων παραθεῖναι φωνὰς, τὸν αὐτὸν ἐχούσας σκοπόν.

Attici episcopi. D

HODIE Christus dominus benignitatis erga homines nativitatem suscepit: divinæ quippe dignitatis nativitate præexistebat. Addit his rursum: Benignitatis Verbum, cum suapte natura exinanitionis capax non esset, exinanitur: servili enim forma suscepta semetipsum exinanivit. Qui expers erat Joan. c. 1. v. 14. carnis, carne induitur, *Verbum caro factum est.* Qui ob naturam corporis expertem sub tactum non veniebat, palpabilis efficitur. Qui principium nesciebat, secundum corpus initium sortitur. Qui absolute perfectus erat, incrementa sumit. Qui converti non potest, proficit. Qui dives est, in diversorio gignitur. E Qui cœlum nubibus tegit, fasciis involvitur. Qui rex est, in præsepio deponitur.

Ἀττικοῦ ἐπισκόπου.

ΣΗΜΕΡΟΝ Χριστὸς ὁ δεσπότης τὴν τῆς φιλανθρωπίας γέννησιν ἀνεδέξατο· τὴν γὰρ τῆς θεϊκῆς ἀξίας προϋπῆρχεν. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει πάλιν· ὁ τῆς φιλανθρωπίας λόγος κενοῦται, ἀκένωτος τὴν φύσιν τυγχάνων· ἑαυτὸν γὰρ ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. ὁ ἄσαρκος σαρκοῦται, ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. Ἰωα. 1. ὁ ἁφῇ μὴ ὑποπίπτων διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀσώματον, ψηλαφᾶται. ὁ ἄναρχος ὑπ' ἀρχὴν γίνεται σωματικήν. ὁ τέλειος αὔξει, ὁ ἄτρεπτος προκόπτει, ὁ πλούσιος ἐν καταλύματι τίκτεται. ὁ περιβάλλων τὸν E οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, σπαργανοῦται· ὁ βασιλεὺς ἐν φάτνῃ κατατίθεται.

Antiochi episcopi.

QUEM hesterno die pro nostra salute immaculato puerperio genitrix vitæ, mater pulchritudinis, magnificentiæ lucisque parens, spei apportatrix, deipara, quæ novo peperit modo, virgo & mater peperit Maria.

Ἀντιόχου ἐπισκόπου.

ΟΝ χθὲς ἀχράντοις λοχείαις σωτῆρα ἡμῖν ἡ ζωοτόκος, ἡ καλλιτόκος, ἡ μεγαλοτόκος, ἡ φαεσφόρος, ἡ ἐλπιδιφόρος, ἡ θεοτόκος, ἡ ξενοτόκος, ἡ παρθενομήτωρ ὤδινε Μαρία.

Ἀμ-

A

Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου, ἐκ τοῦ περὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως.

Ἡ Ἀλήθεια ἐγνώσθη, ἡ χάρις ἦλθε, καὶ ἡ ζωὴ ἐφάνη. ὁ τοῦ Θεοῦ ὢν υἱὸς, ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, σὰρξ ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἵνα θνητοὺς εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀναστήσῃ, καὶ ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνεγείρῃ. ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ πρὸ πάσης κτίσεως ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, μόνῳ πατρὶ καὶ πνεύματι συνυπάρχων ἀθάνατος, σήμερον ἰδοὺ ἡμῖν ἐκ παρθένου γεννώμενος, χωρὶς πάσης ἁμαρτίας, ἀνευ ἀνθρώπου, ἤτοι ἀνδρός.

Amphilochii episcopi Iconii, ex libro de generatione domini secundum carnem.

VERITAS cognita est, gratia venit, vita apparuit. Dei Verbum, Deique Filius propter nos incarnatus est, quo nimirum mortales a morte ad vitam æternam revocaret. Universorum opifex, qui ante omnem creaturam tam visibilem quam invisibilem soli Patri & Spiritui sancto coexistebat immortalis, ecce is citra ullum peccatum, ullamque hominis aut viri operam, hodie nobis ex virgine nascitur.

B

Ἄμμωνος ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως.

Ἔφη γάρ πως καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου.

ΕΙ δὲ αὐτὸς Θεὸς τὴν φύσιν ὑπάρχων, ὡς τοῦ θεοῦ μονογενὴς υἱὸς, ἐν προσλήψει τῆς δούλου μορφῆς γενόμενος, καὶ πρωτότοκος υἱὸς τῆς ἁγίας παρθένου κληθῆναι καταξιώσας, ἀντίλυτρον ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων δέδωκε. προσεπάγει δὲ τούτοις· ἤδη μὲν ἔδειξα τὴν ἀσέβειαν, ᾗ περιπίπτουσιν οἱ ἀρειανοὶ, λέγοντες χρείαν ἐσχηκέναι τὴν θεοτόκον Μαρίαν τῶν κατὰ τὸν νόμον τότε προσφερομένων θυσιῶν ὑπὲρ τῶν τικτουσῶν γυναικῶν.

Ammonis episcopi Adrianopoleos.

Sic enim ipse ait de Deo Verbo.

QUOD si is, qui Deus secundum naturam est, utpote unigenitus Dei Filius, servili forma assumpta, sacræque virginis primogenitus appellari non dedignatus, semetipsum redemptionem pro omnibus tradidit. Addit præterea: Clare patet, in quantam impietatem prolabantur Ariani, qui deiparam Mariam iis sacrificiis, quæ pro puerperis ex lege offerri mos erat, opus habuisse asserunt.

C

Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τῆς θείας γεννήσεως.

Φησὶ δὲ περὶ τῆς ἁγίας παρθένου.

ΑΝΤΙ δὲ ἡλίου, φησὶ, τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἀπεριγράπτως χωρῆσαι. καὶ μὴ ζητήσῃς πῶς· ὅπου γὰρ βούλεται Θεὸς, νικᾶται φύσεως τάξις· ἠβουλήθη γὰρ, ἠδυνήθη, κατῆλθεν, ἔσωσε. σύνδρομα πάντα Θεῷ. σήμερον ὁ ὢν τίκτεται, καὶ ὁ ὢν γίνεται ὅπερ οὐκ ἦν. ὢν γὰρ Θεὸς, γίνεται ἄνθρωπος, οὐκ ἐκστὰς τοῦ εἶναι Θεός. οὔτε γὰρ κατ' ἔκστασιν θεότητος γέγονεν ἄνθρωπος, οὔτε κατὰ προκοπὴν ἐξ ἀνθρώπου γέγονε Θεός. ἀλλὰ λόγος ὢν διὰ τὸ ἀπαθὲς, σὰρξ ἐγένετο, ἀμεταβλήτου μενούσης τῆς φύσεως. καὶ προσεπάγει τούτοις· ὁ ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καθήμενος, ἐν φάτνῃ τίθεται· ὁ ἀναφὴς, καὶ ἁπλοῦς, καὶ ἀσώματος, χερσὶν ἀνθρωπίναις ἡλίσσεται· ὁ τὰ τῆς ἁμαρτίας διασπῶν δεσμὰ, σπαργάνοις ἐμπλέκεται.

Joannis episcopi Constantinopoleos, de divina generatione.

Dicit autem de sancta virgine.

LOCO solis, ait, incircumscriptæ justitiæ solem complexa fuit. Neque hic quæsieris quomodo hoc factum sit, aut fieri potuerit. Ubi enim Deus vult, ibi naturæ ordo cedit. Voluit, potuit, descendit, salvavit: omnia Dei nutum sequuntur. Hodie qui est, gignitur; & rursum qui est, fit id quod non erat; nam cum Deus esset, fit homo; ab ea tamen quam habebat deitate non excidit; nec cum deitatis jactura factus

D

est homo, neque rursum per succedentia incrementa ex homine factus est Deus; sed Verbum existens, natura propria ob sui impatibilitatem manente inde mutata, factum est caro. Adjungit demum: Qui in solio sublimi præcelsoque considet, is in præsepio ponitur: qui impalpabilis, simplex, ac incorporeus est, humanis manibus contrectatur: qui peccatorum vincula disrumpit, fasciis constringitur.

Σευηριανοῦ ἐπισκόπου.

Ο ΓΑ'ρ γεννηθεὶς ἄνωθεν ἐκ πατρὸς λόγος, ἀπορρήτως, ἀφράστως, ἀκαταλήπτως, ἀϊδίως, ὁ αὐτὸς ἐν χρόνῳ γεννᾶται κάτωθεν ἐκ παρθένου Μαρίας· ἵνα οἱ πρότερον γεννηθέντες κάτωθεν, ἄνωθεν γεννηθῶσιν ἐκ * δευτέρας, τουτέστι Θεοῦ.

*Ἄνωθεν. vide x Se[...] tituli te[...] [...] [...]ctantur a [...] pre[...]

Severiani episcopi.

E

QUANDOQUIDEM Verbum quod superne arcana quadam inexplicabilique, ac incomprehensa ratione ex Deo Patre ab omni æternitate nascitur, idipsum inferne ex virgine Maria in tempore generatur; quo hi nimirum, qui nati erant inferne, ex Deo renascantur denuo superne.

Οὐιταλίου ἐπισκόπου, ἐκ τοῦ περὶ πίστεως λόγου.

ΕΤΙ δὲ καὶ περὶ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας τοῦ σωτῆρος πιστεύομεν, ὅτι ἀναλλοιώτου καὶ ἀτρέπτου μένοντος τοῦ Θεοῦ λόγου, τὴν σάρκωσιν γεγενῆσθαι πρὸς * ἀνακαίνισιν ἀνθρωπότητος. υἱὸς

* [...]anagennesin.

Vitalii episcopi, ex sermone de fide.

CREDIMUS ad hæc, quod quidem ad salvatoris nostri dispensationem secundum carnem attinet, incarnationem, Dei Verbo immutabili inconvertibilique perma-

nente, ad humanæ naturæ instaurationem factam esse. Nam cum illud secundum æternam ex Deo Patre originem verus Dei Filius sit, secundum eam quæ est ex virgine factum est Filius hominis. Estque unus & idem secundum divinitatem Filius perfectus, & Patri consubstantialis; & idem rursum secundum generationem ex virgine perfectus homo, ejusdem cum ceteris hominibus essentiæ secundum carnem. Si quis autem dixerit Christi corpus e cœlo deportatum esse, aut carnem quam habet, Deo consubstantialem esse, anathema sit. Si quis negaverit domini carnem ex sacra virgine sumptam esse, aut hominibus consubstantialem esse, anathema sit. Si quis dixerit dominum ac salvatorem nostrum, qui ex Spiritu sancto & Maria virgine secundum carnem natus est, anima, mente, aut sensu destitutum esse, anathema sit. Si quis audeat dicere Christum deitate passum, & non carne, ut scriptum est, sit anathema. Si quis dominum ac salvatorem nostrum in duos divellit, & alterum quidem Filium Verbum Dei appellat, alterum vero hominem assumptum, neque confitetur unum & eundem, anathema sit.

A γὰρ ὢν ἀληθῶς Θεοῦ κατὰ τὴν ἀΐδιον ἐκ Θεοῦ γέννησιν, γέγονε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν. καὶ ἔστιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς τέλειος Θεὸς κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιος τῷ πατρί· καὶ τέλειος ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν, καὶ ὁμοούσιος ἀνθρώποις κατὰ τὴν σάρκα. εἴτις δὲ ἐξ οὐρανοῦ λέγει σῶμα ἔχειν τὸν Χριστὸν, ἢ ὁμοούσιον τῷ Θεῷ κατὰ τὴν σάρκα, ἔσω ἀνάθεμα. εἴτις μὴ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ ἀνθρώποις ὁμοούσιον, ἔσω ἀνάθεμα. εἴτις τὸν κύριον ἡμῶν καὶ σωτῆρα, τὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου γεν-
B νηθέντα κατὰ σάρκα, ἄψυχον λέγει, ἢ ἀναίσθητον, ἢ ἄλογον, ἢ ἀνόητον, ἔσω ἀνάθεμα. εἴτις τολμᾷ λέγειν τὸν Χριστὸν θεότητι πεπονθέναι, καὶ μὴ σαρκὶ, ὡς γέγραπται, ἔσω ἀνάθεμα. εἴτις διαιρεῖ καὶ χωρίζει τὸν κύριον ἡμῶν καὶ σωτῆρα, καὶ λέγει ἕτερον μὲν εἶναι υἱὸν τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἕτερον τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον, καὶ μὴ ὁμολογεῖ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἔσω ἀνάθεμα.

Theophili episcopi, ex sermone inscripto ad eos qui cum Origene sentirent.

Θεοφίλου ἐπισκόπου, ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ λόγου πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ Ὠριγένους.

C

Sic autem dicit de Christo.

CETERUM ne is qui apparuit solo verbo, sed virtute quoque verus Deus esse crederetur, ipse operum magnificentia certissimum divinitatis suæ judicium fecit. Perfectus itaque Deus cum esset, factus est voluntate sua homo; neque quidquam omnino, quod humanæ naturæ cognatum esset, præter unam impiam malitiam, reliquit: nam etsi infans, Emmanuel tamen esse agnoscebatur. Constat namque magos qui ad illum venerunt, eum ipsum qui apparuerat, adoratione sua ut Deum agnovisse. Sic quoque licet secundum carnem in crucem ageretur, solis tamen radios reprimebat, novoque miraculo divinitatem suam orbi terrarum patefaciebat. Nusquam autem aut seipsum divisisse, aut in duos salvatores dissecuisse comperitur. Quin ejusmodi potius sermone discipulos suos compellasse legitur: *Ne vocetis magistrum in terra: unus est enim magister vester Christus*. Neque enim quando apostolis hæc imperabat, divinitatem suam a corpore quod cernebatur, sejungebat; neque rursum, cum se Christum esse testabatur, se animo & corpore divellebat, sed simul utrumque, hoc est, Deus & homo erat. Servus quippe erat, qui cernebatur; dominus vero qui intelligebatur. Deitatis celsitudinem humili incarnationis forma occultabat: contra vero corpori, quod videbatur, humilitatem deitatis operatione evehebat.

Ἔφη δὲ οὕτως περὶ Χριστοῦ.

ΙΝΑ μὴ ἐν λόγῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει Θεὸς ἀληθινὸς, ὁ φανεὶς εἶναι πιστεύηται, τῇ τῶν δρωμένων μεγαλουργίᾳ τὴν περὶ αὐτοῦ δηλῶν ἀσφάλειαν. πλήρης μὲν ὢν Θεὸς, * αὐτοτελῶς δὲ ἐνανθρωπήσας, καὶ μηδὲν ἀνθρωπείας ὁμοιώσεως καταλελοιπὼς ἐκτὸς, πλὴν μόνης τῆς ἀνοσίου κακίας. καὶ βρέφος γὰρ γενόμενος, Ἐμμανουὴλ ὡμολογεῖτο, μάγων πρὸς αὐτὸν ἰόντων καὶ τῷ προσκυνεῖν καὶ Θεὸν εἶναι τὸν φανέντα βοώντων· ὅτι καὶ σαρκὶ σταυρούμενος, ἡλίου συνέ-
D στελλεν ἀκτῖνας, καὶ τῷ ξένῳ θαύματι τὴν οἰκείαν σαφηνίζων θεότητα, οὐδαμοῦ σχισμένος ἑαυτὸν, ἢ διελίσας εἰς σωτῆρας δύο. ἀλλὰ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε. μὴ καλέσητε διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν καθηγητὴς ὁ Χριστός· οὐ γὰρ ὅτε τοῦτο τοῖς ἀποστόλοις * παρήγγειλε, τοῦ φαινομένου σώματος τὴν οἰκείαν διώριζε θεότητα· οὐδὲ ὅτε Χριστὸν ἑαυτὸν διεμαρτύρετο εἶναι, ψυχῆς καὶ σαρκὸς διωρίζετο· οὕτως ἄμφω τυγχάνων Θεός τε καὶ ἄνθρωπος, δοῦλος ὁρώμενος, καὶ κύριος γνωριζόμενος· τὸ μὲν ὑψηλὸν τῆς θεότητος τῷ ταπεινῷ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὑποκρυπτόμενος φρο-
E νήματι, τὸ δέ γε ταπεινὸν τοῦ ὁρωμένου σώματος τῇ τῆς θεότητος ὑπεραίρων ἐνεργείᾳ.

* αὐτοτ. * παρηγ.

XI.

Non fuerit autem difficile alia ejusmodi præclara testimonia non pauca his adjicere; quæ tamen prætereo, cum scriptum esse non ignorem: *Da sapienti occasionem, & addetur*

ια.

* Εὐχερὲς μὲν οὖν καὶ ἕτερα τούτοις ἐπενεγκεῖν πλεῖστα τε ὅσα καὶ ἀληθῆ μαρτύρια· παρίημι δὲ, τὸ γεγραμμένον εἰδώς· δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται· γνώριζε δικαίῳ, καὶ προσθήσει

* μὲν. Περ.

τοῦ

τοῦ δέχεσθαι. πλὴν ἐκεῖνο φαμέν· ἰδοὺ δὴ πάντες οἱ πανάριστοί τε καὶ σοφοὶ κατὰ καιροὺς ἡμῶν γεγονότες πατέρες, καὶ θεοτόκον ὀνομάζουσι τὴν ἁγίαν παρθένον· ἑνῶσθαι δὲ κατὰ φύσιν διαβεβαιούμενοι τῇ σαρκὶ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ἔν τε τῇ νηδύϊ γενέσθαι φασὶ τῇ παρθενικῇ, καὶ ἐξ αὐτῆς προελθεῖν κατὰ σάρκα· καί τοι τὴν ἄναρχον καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου λαχόντα γέννησιν ἐκ πατρός. ἐπειδὴ δὲ ἦν εἰκὸς, ἐν ταῖς μακροτέραις καὶ ἐφεξῆς τῶν στίχων συνθήκαις ὀλιγώρως ἔχοντα τὸν νοῦν, ἐθελῆσαι μᾶλλον δὲ, ὡς ἐν βραχεῖ καὶ * συνεσταλμένως ἰδεῖν τῶν ἐπὶ Χριστῷ δογμάτων τὸ ἀκραιφνέστατον κάλλος, αὐτὰς κατὰ μόνας τὰς τῶν ἐννοιῶν, ἵνα οὕτως εἴπω, καρδίας, ἐκ τῆς θεοπνεύστου καὶ νέας γραφῆς συναγηγερκὼς, πέπομφα τῇ ὑμετέρᾳ κατὰ Θεὸν εὐσεβείᾳ· ὡς ἂν ἐντυγχάνουσαι, κατὰ βραχύ τε καὶ ἀνὰ μέρος αὐταί τε τὸν ἐν ὑμῖν καὶ ἔτι μειζόνως καταφαιδρύνητε νοῦν· φωταγωγοῦσαι δὲ πρὸς ἀλήθειαν καὶ οὓς ἂν ὠφελεῖν ἔλθητε, καυχήμασιν ἀποστολικοῖς τὰς ὁσίας ὑμῶν καταφαιδρύνητε κεφαλάς. πλούσιος δὲ λίαν ὁ ἐπὶ τούτῳ μισθός· γέγραπται γάρ· ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. ἐν δέ γε ταῖς τῶν ἐννοιῶν ἀφέσεσιν, ἤτοι συμπεράσμασιν, ὅταν λέγωμεν. Θεὸς οὖν ἄρα ὁ Χριστὸς, ἤγουν εἷς ἄρα ὁ υἱὸς καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός· οὐχ οὕτω φαμὲν, ὡς ἐκεῖνοι, Θεὸν κατὰ χάριν, ἢ υἱὸν, ἢ κύριον ὠνομάσθαι τὸν Ἐμμανουὴλ, ἢ ἐκ προκοπῆς, ἢ ἐπιδόσεως, εἰς τοῦτο δόξης ἐλθεῖν, ὡς ἕνα τὸν καθ' ἡμᾶς κοινὸν καὶ ἡγιασμένον ἄνθρωπον· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι Θεὸς ὢν ὁ λόγος, εἶτα καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ ἐν δούλου μορφῇ καταβεβηκὼς, οὐδὲν ἧττόν ἐστι Θεὸς ἀληθινὸς, καὶ φύσει τῶν ὅλων κύριος εἶναι, καὶ μόνος, καὶ ἰδικῶς υἱός. ᾧ καὶ ἡμεῖς συμμορφούμενοι κατὰ χάριν τὴν δι' αὐτοῦ, πρὸς τὴν τῆς υἱοθεσίας ἀναβαίνομεν δόξαν.

Al. λιμε- (margin) · Jac. 5.20. (margin)

A *ei sapientia: doce justum, & festinabit suscipere.* Hoc unum interim non prætermiserim, optimos ac sapientissimos quosque patres quotquot ante nos extiterunt, omnes sacram virginem deiparam quoque appellare, Deique Verbum, etiamsi principii expers sit, & ante omne ævum tempusque ex Patre natum, carni secundum naturam unitum esse, nec non in utero virgineo latuisse, ac inde secundum carnem prodiisse, attestari. Quoniam vero dubium non est, mente prolixa auctoritatum sententiarumque recitatione obtundi, remissioremque fieri, malle autem brevi quodam compendio dogmatum de Christo venustatem dilucide perspicueque ob oculos propositam cernere; ideo ipsas, ut sic lo- B quar, sententiarum medullas ex divinis novi testamenti scripturis collectas, ad vestram in Deum pietatem mittendas existimavi. Quo nimirum breviter ac sigillatim hasce evolventes, vestram in primis mentem etiam nunc cohonestare, deinde ad agnoscendam veritatem, aliis quibuscumque visum fuerit, adjumento esse, necnon apostolicis præconiis perinde ac sertis quibusdam capita vestra redimire possitis. Quandoquidem copiosa merces ea de causa reddi consuevit: scriptum est enim: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Porro autem cum ejusmodi sententiis adducendis, vel earumdem quoque conclusionibus, subinde C dicturi sumus, Deus igitur est Christus; aut unus ergo Filius & dominus est Christus: non eo sensu id dicimus, quo illi; quasi nimirum Emmanuel secundum gratiam tantum Deus, aut Filius, aut dominus sit nominatus; aut per assiduos progressus & incrementa, perinde ac unus quispiam e medio grege nostrique similis homo sanctificatus, ad illud gloriæ culmen conscenderit. Verum unum hoc instituimus & dicimus, nempe Verbum cum Deus esset, ad exinanitionem, servilemque formam se demisisse ac descendisse; ita tamen ut verus nihilominus Deus ac secundum naturam universorum dominus permanserit, solusque & proprie Filius: cui & nos quoque per gratiam D ipsius conformamur, & ad adoptionis gloriam conscendimus.

ιβ'.

Ὄνομα δὲ τὸ, Χριστὸς, πρέπειν μὲν οὐκ οἶδα πῶς διαβεβαιοῦνταί τινες καὶ ἰδικῶς τε καὶ κατὰ μόνας, καὶ ἔξω σαρκὸς ὄντι τε καὶ νοουμένῳ τῷ ἐκ Θεοῦ φῦντι λόγῳ. πρέπειν δὲ ὁμοίως καὶ τῷ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένῳ, κἂν εἰ νοοῖτο ὑπάρχων κατὰ μόνας ἔτι καὶ καθ' ἑαυτόν. καὶ τρίτως δὲ πρέπειν * ἀμφοῖν, ὡσανεὶ τοῦ τῆς συναφείας λόγου, καθάπερ αὐτοί φασιν, εἰς ἓν αὐτοὺς πρόσωπον * συνειςδέοντες· ἑνώσεως γὰρ τῆς κατὰ φύσιν καὶ ἀληθοῦς οὐδεὶς λόγος αὐτοῖς· καί τοι ταύτην ἔχοντος τοῦ μυστηρίου τὴν ὁδὸν ὀρθὴν καὶ ἀπλανεστάτην· καὶ ἡ σκῆψις αὐτῶν οὐχ ἁπλῆ, ποικιλίας δὲ μᾶλλον καὶ ἀπάτης μεμέστωται. ἐπειδὴ γὰρ ἡ θεόπνευστος γραφὴ Χριστὸν ὀνομάζουσα, πάντα αὐτῷ προσνέμει τὰ θεοπρεπῆ. οἶδε γὰρ, οἶδε ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνότα καὶ σεσαρκωμένον τὸν Θεοῦ λόγον. σκοπὸς δὲ τοῖς ἕτερα παρὰ τοῦτο φρονεῖν ᾑρημένοις, καὶ κοινὸν ἄνθρωπον ἀποφαίνειν τὸν ἐκ γυναικὸς, ἐξ ἐπιδόσεως, ὡς ἔφην, καὶ ἐξ ἰδίας τε καὶ ἀν-

Al. ... (margin) · Al. ...σφίγγοντες (margin)

XII.

Ceterum nomen hoc, Christus, quidam nescio quomodo Dei Patris Verbo etiam seorsum ac per se, hoc est, ut extra carnem positum mente concipitur, convenire asserunt: mox vero in illum quoque similiter illud competere contendunt, qui ex sacra virgine natus est, prout hic quoque per se separatim subsistere consideratur: postremo ambobus simul perinde ac uni congruere tradunt, ratione nimirum conjunctionis, ut ipsi loquuntur, in unam illos perso- E nam colligante: (nam veræ illius naturalisque unionis, etiamsi unam hanc mysterii hujus viam planam, & ab omni errore tutam propositam habeant, nulla apud illos habetur ratio) & hæc illorum simulata confessio non est sincera, sed atri veneni imposturæque plena. Nam cum divina scriptura Christum nominans, omnia illi divina simpliciter tribuat; (novit enim, novit, inquam, illa, Dei Verbum in humana forma apparuisse & carnem factum esse) illorum autem institutum & scopus, qui diversa ab his sentiunt, sit persuadere eum qui ex muliere natus

natus est, hominem esse unum quempiam, qui per incrementa, ut dixi, & per propriam, hoc est humanam virtutem dignum se præbuerit, qui honorem quoque connexionis cum Dei Verbo assequeretur, & insigni prædestinatione eligeretur.

XIII.

Idcirco nomen hoc, Christus, soli quoque Verbo quod ex Deo Patre ortum est, ut seorsim ac per se subsistere consideratur, convenire asserunt. Nos autem ita sentire aut loqui nequaquam didicimus: quandoquidem tunc primum Verbum Jesu Christi appellationem sortitum dicimus, cum factum est caro; siquidem ob id Christus vocatur, quia exultationis oleo, hoc est Spiritu sancto a Deo Patre inunctum est. Quod autem inunctio illa assumptæ humanitatis ratione illi conveniat, id apud recte sentientes in quæstionem non venit: nam si Dei Verbum Deus est, nulla utique unctione indiget. Nec ullus unquam docuit Dei Verbum Spiritu suo inunctum aut sanctificatum esse, quasi is secundum naturam ab illo sit diversus, superior & excellentior. *Minus namque sine ulla contradictione a meliori semper benedicitur*. Quia ergo sanctificatio & inunctio humanæ naturæ humilitati congruunt, sit necessario ut Dei Verbum non tum Christi nomine donatum sit, cum etiamnum nudum, hoc est, nondum incarnatum esset, sed tunc demum, cum more nostro factum homo, secundum naturam humanam inunctum est. Quamobrem nomen hoc Christus, nulla ratione prius in Dei Patris Verbum conveniebat, quam humano more atque modo genitum esset. Quod si absolute alicubi Christus nominatur, mox illud incarnatum intelligas: & si Verbum audias peracta jam incarnatione, unitæ ipsi carnis non obliviscaris. Porro autem arbitrari vocem hanc Christus seorsim huic, & seorsum rursus illi convenire, istuc, inquam, sentire vel loqui stultum est omnino, imo vero impium, & profanum. Unus est enim dominus Jesus Christus non divisus, neque dissectus; quemadmodum sapientissimus Paulus, qui Christum in se divinum hoc mysterium recludentem habebat, manifeste docet. Verum ad capita ordine hic jam sequentia animum adjungentes, orationem meam rectam & ad veritatis normam accommodatam comperietis. Consentaneum est autem, opinor, ut illud quoque hoc loco protester; puta Dei Patris Verbum æque perfectum suisque numeris absolutum esse in humanitate, & secundum humanitatis rationem, atque perfectum est in divinitate. Tum corpus quoque quod assumpsit non inanimum esse, sed anima intelligente perfectum & informatum. Universarum rerum opifex auctorque Deus (sanctæ Christi sponsæ) qui se diligentibus cœlestia bona impertitur, beatas animas vestras suis donis impleat, quo in mensuram ætatis plenitudinis Christi consurgentes, vitam gloriosam probatamque, & omni admiratione dignam transigatis.

Hebr. c. 7. v. 7.

1. Cor. c. 2. v. 15.

θρωπίνης ἀρετῆς ἄξιον ἑαυτὸν παραστήσαντι τοῦ χρῆναι τιμᾶσθαι καὶ συναφείᾳ προσώπου τῇ πρὸς τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, καὶ ἀπόλεκτον γενέσθαι κατὰ πρόγνωσιν.

ιγʹ.

Ἐκεῖνό φασιν, ὅτι τὸ, Χριστὸς, ὄνομα πρέπει καὶ μόνῳ, καὶ ἰδίᾳ, καὶ καθ' ἑαυτὸν νοουμένῳ καὶ ὑπάρχοντι τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς * πεφηνότι λόγῳ. ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτω δεδιδάγμεθα φρονεῖν, ἢ λέγειν. ὅτε γὰρ γέγονε σάρξ ὁ λόγος, τότε καὶ ὠνομάσθαι φαμὲν αὐτὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. ἐπειδὴ γὰρ κέχρισται τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, ἤτοι τῷ ἁγίῳ πνεύματι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ταύτῃ τοι Χριστὸς ὀνομάζεται. ὅτι δὲ περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἡ χρίσις, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις τῶν ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθότων. * εἰ μὲν γὰρ Θεός ἐστι καὶ λόγος, οὐκ ἂν ἐδεήθη χρίσεως, οὐ γάρ που φαίη τις ἂν κεχρῖσθαι καὶ ἡγιάσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον τῷ ἰδίῳ πνεύματι, ὡς ἑτέρῳ παρ' αὐτὸν τὴν φύσιν ὑπερκειμένῳ καὶ προύχοντι. χωρὶς γὰρ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. ἐπειδὴ δὲ τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις τὸ ἁγιάζεσθαί τε καὶ χρίεσθαι πρέπει, πᾶσά πως ἀνάγκη Χριστὸν ὀνομάζεσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· οὐχ ὅτε γυμνὸς ἦν ἔτι καὶ οὔπω σεσαρκωμένος, ἀλλ' ὅτε γεγονὼς καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν ἄνθρωπος, ἐχρίσθη κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. ὥστε τὸ, Χριστὸς, ὄνομα πρέποι ἂν κατ' οὐδένα τρόπον οὔπω καθ' ἡμᾶς γεγονότι τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς φύντι λόγῳ. εἰ δὲ ὀνομάζοιτό που Χριστὸς, ἐνανθρωπήσαντί μοι νοήσεις αὐτόν. κἂν λόγον ἀκούσῃς, πεπραγμένης ἤδη τῆς ἐνανθρωπήσεως, τῆς ἑνωθείσης αὐτῷ μὴ ἀμνημονήσῃς σαρκός. ἀνὰ μέρος δὲ τούτῳ κἀκείνῳ πρέπειν οἴεσθαι τὴν φωνὴν, ἀσύνετον παντελῶς, μᾶλλον * δὴ καὶ ἀνόσιον ἢ φρονεῖν, ἢ λέγειν. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ οὐ μεμέρισται, καθὰ καὶ αὐτὸς ὁ σοφώτατος Παῦλος, ὁ Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, τὸ θεῖον αὐτῷ λαλοῦντα μυστήριον. προσβαλοῦσαι δὲ τοῖς ἐφεξῆς κεφαλαίοις, εὐθῆ καὶ ἀπεξεσμένον εἰς ἀλήθειαν τὸν ἐμὸν εὑρήσετε λόγον. προσδιαμαρτύρασθαι δὲ οἶμαι κἀκεῖνο καλόν. ὥσπερ γάρ ἐστιν ἐν θεότητι τέλειος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος, κατά γε τὸν τῆς ἀνθρωπότητος λόγον· οὐκ ἄψυχον σῶμα λαβὼν, * ἐψυχωμένον δὲ μᾶλλον ψυχῇ λογικῇ. ὁ δὲ Θεὸς τῶν ὅλων, ὁ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν τὰ ἐξ οὐρανοῦ διανέμων ἀγαθὰ, τὰς ὁσίας ὑμῶν ἐμπλῆσαι ψυχὰς τοῖς παρ' * ἑαυτοῦ χαρίσμασιν· ἵνα καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἀναβαίνουσαι τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, εὐκλεᾶ καὶ εὐδόκιμον τὴν ἀξιάγαστον ὑμῶν ἀποφήνητε ζωὴν, ἁγίαι νύμφαι Χριστοῦ.

Τάδε

A

Τάδε ἔνεστιν ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

Ὅτι Θεὸς ὁ Χριστὸς, ἑνώσει τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν ἀναβαίνοντος καὶ τοῦ προσληφθέντος ναοῦ, ἐκ τῶν ἀποστολικῶν.

* ἐκλογαί. Ἐκ τῶν καθολικῶν * ἐκλογὴ εἰς τὸ αὐτό.

* ἐκλογαί. Ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν * ἐκλογὴ εἰς τὸ αὐτό.

Ὅτι ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ὁ Χριστὸς, ἐκ τῶν κειμένων παρὰ τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ, καὶ ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς * εὑρήσεις.

Ὅτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις ὡς εἰς Θεὸν, ἐκ τῶν καθολικῶν, καὶ ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν.

Ὅτι ζωὴ καὶ ἱλαστήριον ὁ Χριστὸς, ἐκλογαὶ διάφοροι. B

Ὅτι ὁ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριος, ἐκ τῶν ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν ἐκλογαί.

ΟΤΙ ΘΕΟΣ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, ΕΝΩΣΕΙ

Τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν ἀναβαίνοντος * καὶ τοῦ προσληφθέντος ναοῦ.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, C ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα· τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.) οὐκοῦν, εἴπερ ἐστὶν εὐαγγέλιον Θεοῦ τὸ περὶ Χριστοῦ κήρυγμα, πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός; καὶ εἰ πάσης προφητείας ἐπ' αὐτὸ βλεπούσης πέρας, καὶ υἱὸν τοῦ Θεοῦ κηρύττουσιν αἱ γραφαὶ τὸν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, κἂν ὁρίζεσθαι λέγοιτο κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης διὰ τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, πῶς οὐχ υἱὸς ἀληθῶς, ἐκ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως μαρτυρούμενος; ἐγήγερται D γὰρ οὐχ ἄνθρωπος κοινὸς καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς θανάτου κρείττων, καθὸ καὶ ζωὴ καὶ Θεός.

Περὶ τῶν προσκυνούντων τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· διότι γνόντες τὸν Θεὸν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν, ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν, ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν. γράφει που Παῦλος τοῖς ἐξ ἐθνῶν κεκλημένοις, τουτέστιν ἡμῖν. νυνὶ δὲ γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ. τίνα τοίνυν ἐγνώκαμεν διὰ τῆς πίστεως, ἢ πάντως Χριστὸν Ἰησοῦν; οὐκοῦν εἰ μὲν ὡς Θεὸν ἐγνώκαμεν, καὶ ὡς Θεὸν δο- E ξάζομεν, πεφωτίσμεθα κατὰ ἀλήθειαν· εἰ δὲ ἀλλάττομεν αὐτοῦ τὴν δόξαν, μεματαιώμεθα καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν. εἰ γὰρ ὅλως πεπιστεύκαμεν εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς Θεὸν πιστεύομεν. ἢ δεήσει πάντη τε καὶ πάντως ὁμολογεῖν, ὅτι τοῖς τῆς ἀρχαίας ἀπάτης καὶ νῦν ἐνεχόμεθα βρόχοις, ἀνθρώπῳ κοινῷ τὴν πίστιν προσάγοντες. * ἀλλ' οὐχ οὕτω τὸ ἀληθές.

Hæc insunt in iis quæ sequuntur.

Quod Christus sit Deus, unione ad Deum Verbum ascendente ad ejus gloriam templo quoque assumpto, ex apostolicis.

Ex catholicis sententiæ in idem.

Ex evangelicis sententiæ in idem.

Quod Christus sit vita, & vivificator, argumenta ex apostoli Pauli aliorumque apostolorum litteris petita.

Quod fides sit in Christum, ut in Deum, ex catholicis & evangelicis.

Quod Christus sit vita & propitiatorium, explanationes variæ.

Quod Christi mors mundo salutaris extiterit, ex apostolicis & evangelicis annotationes.

QUOD CHRISTUS SIT DEUS,

per unionem ad Deum Verbum ascendente ad ejus gloriam templo quoque assumpto.

Ex epistola ad Romanos.

PAULUS *servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis, de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem; qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi domini nostri.* Igitur si prædicatio de Christo est evangelium Dei, quomodo Christus non est Deus? Rursum si omnes omnino prophetæ ad ipsum quasi ad scopum collimant, divinæque scripturæ illum ipsum, qui ex semine David ortus est, quamquam propter incarnationis mysterium secundum sanctificationis Spiritum prædestinatus dicatur, Filium Dei prædicant, quo pacto non est verus Filius; maxime vero cum per resurrectionem ex mortuis evidens testimonium habeat? Neque enim in vitam resuscitatus est ut unus quispiam homo nostri similis, sed tanquam morte superior, quatenus nimirum vita est & Deus. Rom. 1. v. 1.

De his qui creatoris loco creaturam adorant: *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Scribit idem Paulus alibi iis, qui ex gentibus vocati fuerunt, hoc est nobis, hoc modo: *Nunc autem cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo.* Quem obsecro alium per fidem cognovimus, nisi ipsum prorsus Jesum Christum? Quare si illum ut Deum cognovimus, & ut Deum debito honore prosequimur, vere illuminati sumus: sin autem illius gloriam permutamus, merito nos ipsi quoque in nostris cogitationibus evanuisse deprehendimur. Nam si vere in illum credimus, utique tamquam in Deum in illum credimus. Alioqui enim modis omnibus fateri oporteret, nos etiamnum prisci erroris laqueis irretitos teneri, utpote in communem hominem credentes. At non ita res habet. Galat. c. 4. v. 9.

Et

Rom. c. 1. v. 28. *Et sicut non probaverunt Deum habere in* A *notitia, tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt*. Si Christum agnoscimus ut Deum, cognitum nequaquam aspernemur, vulgarem tantummodo hominem illum esse dictitantes. Sin autem inscitia excæcati istuc facere veriti non fuerimus, simul cum aliis in reprobum sensum præcipites ruamus necesse est.

Rom. c. 2. v. 5. *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus*. Docet hic beatus Paulus, nos omnes ante tribunal Christi manifestari oportere, quo unusquisque referat, quæ in corpore gessit, sive bonum, sive malum. Dixit item B alius ex sanctis apostolis: *Unus est legislator*
Jac. c. 4. v. 12. *& judex*. Canit & ipse David quoque: *Quo-*
Psalm. 74. v. 9. *niam Deus judex est*. Cum igitur sententiam quam Christus pro divino tribunali sedens (sistemur enim ante tribunal illius, non tamquam hominis nostri similis, sed tamquam Dei & judicis, & legislatoris) de quolibet laturus est, justum Dei judicium apostolus appellet, quomodo Christus non est
Rom. c. 3 v. 20. Deus? *Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine justitia Dei manifestata est, testificata a lege & prophetis. Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt in eum*. Sine lege justitiam (quam a sanctis quoque prophetis testimonium habuisse C asserit) eam hoc loco definit, quæ est per fidem in Christum Jesum. At enim quanam, quæso, ratione is Deus censendus non est, qui credentes illum verum Deum esse justificat? Cum, inquam, huc fides tamquam ad scopum tendat, & sacri præterea prophetæ fidei quæ est in Christum Jesum testimonium perhibeat; quis propter humanam naturam, hoc est Verbi incarnationem, illius divinitatem inficiari audeat?

Rom. c. 3. v. 23. *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu*. Si peccati labe contaminari facit nos egere gloria D Dei, quoniam peccatum non novit: de Christo autem est in sacris litteris, quod peccatum non fecerit; nos autem ea de causa ab ejus gloria absumus, quia absque delicto non vivimus: cui dubium esse potest, quin Verbum incarnatum Deus sit? nam peccatum non fecit.

Rom. c. 3. v. 31. *Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus*. Lex Mosaica Deum unum adorandum esse docuit. Ait enim: *Dominus*
Deut. c. 6. v. 4. *Deus tuus Israel, Deus unus est*: & ipse quoque Deus eosdem hac oratione compella-
Exod. c. 20. v. 4. bat: *Non erunt tibi dii alii præter me*. Numquid igitur fides quæ est in Christum, eos qui per eam vocati sunt, eo transtulit, ut E unum secundum naturam Deum non adorent? legemne ergo destruimus, quæ ad unum verum Deum nos ducit? Absit, inquit ille: sed legem statuimus. Adjungimus ergo nos Christo tamquam vero Deo, ne violatæ legis insimulemur, sed commendemur, ut qui legem per fidem statuamus.

Rom. c. 4. v. 17. Et de Abraham scribit: *Ante Deum cui credidit, qui vivificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt*. Cum igitur

Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν ὁ Θεὸς αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα.) εἰ Χριστὸν ἐγνώκαμεν ὡς Θεὸν, τὴν ἐπ' αὐτῷ γνῶσιν μὴ ἀποδοκιμάζωμεν, ἄνθρωπον εἶναι λέγοντες κοινόν. εἰ δὲ τοῦτο δρᾷν ἐξ ἀμαθίας τολμῶμεν βαδιούμεθα πάντως ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις εἰς ἀδόκιμον νοῦν.

Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως, καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.) ὁ μακάριος Παῦλος, τοὺς πάντας ἡμᾶς δεῖ, φησὶ, φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ· ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον. ἔφη δέ τις καὶ ἕτερος τῶν ἁγίων ἀποστόλων· εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης, καὶ κριτής. ψάλλει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Δαυὶδ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ἐστιν. ὅτε τοίνυν δικαιοκρισίαν Θεοῦ φησὶν εἶναι τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ θείου ἐφ' ἑκάστῳ ψῆφον, ἣν αὐτὸς ἐξοίσει Χριστός· παραστησόμεθα γὰρ τῷ βήματι αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὡς ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς κριτῇ καὶ Θεῷ καὶ νομοθέτῃ· πῶς οὐχὶ Θεὸς ὁ Χριστός, διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας. δίχα νόμου δικαιοσύνην, ἣν καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν μεμαρτυρῆσθαί φησι, τὴν διὰ πίστεως εἶναι λέγει * τὴν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. εἶτα, πῶς οὐ Θεὸς ὁ δικαιῶν τοὺς πιστεύοντας, ὅτιπερ εἴη Θεὸς ἀληθῶς; ὁρᾷ γὰρ εἰς τοῦτο τὸ τῆς πίστεως πέρας. μαρτυρούντων δὲ τῶν ἁγίων προφητῶν τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, τίς ὁ φάναι τολμῶν, οὐκ εἶναι Θεὸν αὐτὸν διὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἤγουν ὅτε γέγονε σὰρξ ὁ λόγος;

Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.) εἰ τὸ ἁμαρτάνειν ἡμᾶς ὑστερεῖσθαι ποιεῖ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὅτι μὴ οἶδεν ἁμαρτίαν· γέγραπται δὲ περὶ Χριστοῦ, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν· ὑστερούμεθα δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τῆς δόξης αὐτοῦ πλημμελοῦντες ἡμεῖς· Θεὸς ἄρα ἐστὶ καὶ μετὰ σαρκὸς ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν.

Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.) ὁ διὰ Μωσέως νόμος Θεὸν ἕνα προσκυνεῖν ἐδίδαξε τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ· κύριος γάρ φησιν, ὁ Θεός σου, κύριος εἷς ἐστι· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς προσεφώνει λέγων αὐτοῖς· οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. ἆρ' οὖν μετέστησεν ἡ πίστις ἡ εἰς Χριστὸν τοὺς δι' αὐτῆς κεκλημένους εἰς τὸ μὴ ἑνὶ τῷ κατὰ φύσιν Θεῷ προσκυνεῖν; ἄρα καταργοῦμεν νόμον τῷ ἑνὶ τῷ κατ' ἀλήθειαν Θεῷ προσκομίζοντα; μὴ γένοιτο, φησὶν, ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. οὐκοῦν ὡς Θεῷ προσιέμεν τῷ Χριστῷ, ἵνα μὴ κατηγορώμεθα, ὡς παραλύοντες νόμον, ἐπαινώμεθα δὲ μᾶλλον, ὡς ἱστῶντες νόμον διὰ τῆς πίστεως.

Περὶ τοῦ Ἀβραὰμ φησι· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε Θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.) ὅτε τοίνυν τὸ ζωοποιεῖν δύνασθαι

Ῥωμ. 1. Ψαλμ. 74. Ἰακ. 4. Ψαλμ. 7. * ἰσοτ.

νασθαι τοὺς νεκροὺς ἁρμόσειεν ἂν ἑτέρῳ. πλὴν A ὅτι μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν Θεῷ· ζωοποιεῖ δὲ Χριστὸς καὶ διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς τοὺς κατεφθαρμένους, ἀπτόμενος τῶν νεκρῶν, καὶ ἀνιστὰς αὐτούς· πῶς οὖν Θεὸς ἀληθινός. ὁ δοὺς καὶ ἑτέροις ἐξουσίαν τοὺς νεκροὺς ἐγείρειν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ;

mortuos vitæ restituere posse in nullum alium convenit, nisi in solum naturalem Deum; Christusque propriæ carnis contactu eos vivificet ac ex mortuis excitet, qui morte absumpti fuerant; quomodo non est verus Deus, maxime vero cum alios quoque ipse ea potestate donarit, ut in nomine ipsius vita functos in lucem revocare possent?

... 4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ Θεῷ.) Θανατούμεθα τῷ νόμῳ, τῆς κατ' αὐτὸν λατρείας ἀποπαυσάμενοι· γινόμεθα δὲ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, τουτέστι Χριστῷ, τοῖς αὐτοῦ θεσπίσμασιν εὐαγγελικοῖς κατακολουθεῖν σπουδάζοντες, B ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ Θεῷ. κεφάλαιον δὲ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν· καὶ οὗτος ἡμῶν ὁ καρπὸς, ὡς Θεῷ, προσαγόμενος τῷ Χριστῷ. Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, ὡς σαρκὸς γεγονότος τοῦ λόγου.

Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. Mortificamur legi, quando ab illius servitute & cultu desistimus; evadimus autem alteri, hoc est Christo qui ex mortuis resurrexit, obnoxii, dum ut fructificemus Deo, oraculis evangelicis ab ipso editis morem gerere enixe contendimus. At vero summa & caput evangelicorum præceptorum est fides in ipsum. Hic enim noster est fructus, quem Christo tamquam Deo offerimus: ergo qui ex mortuis resurrexit, Deus existit, quod Verbum caro sit factum. Rom. v. 4.

... 8. 8. Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας ἐκ νεκρῶν Χριστὸν C Ἰησοῦν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.) ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸ Θεοῦ πνεῦμα λέγεται τοῦ Χριστοῦ. ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ἄνθρωπος ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος κείμενος, κατῳκηκότα μόνον ἐν αὐτῷ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ἔχων, πῶς αὐτοῦ τὸ θεῖον λέγεται πνεῦμα; ἀλλὰ μὴν ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμά ἐστι. Θεὸς ἄρα, καὶ οὐχ ἑτέρως. οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἀλλὰ γέγονεν ἄνθρωπος ἀληθῶς, μετὰ τοῦ μεῖναι Θεός. οὕτω γὰρ ἂν νοοῖτο Χριστοῦ τὸ πνεῦμα ὑπάρχειν τὸ τοῦ πατρός.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Christi spiritum non habet, hic non est ejus. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vita propter justificationem. Quod si spiritus ejus, qui suscitavit Jesum Christum ex mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. En hic Christi Spiritus, Dei Spiritus esse diserte asseritur. At si Christus per se & secundum se aliud nihil est quam homo, Verbum Dei hospitem solum in se habens, quomodo divinus ille Spiritus esse ejus dicitur? est autem hic Spiritus illius proprius. Deus est ergo, nec aliter res habet. Nec enim Verbum Dei in homine inhabitavit, sed divinitate integre retenta, homo vere factum est: atque hac ratione, Patris Spiritus, Christi quoque Spiritus intelligitur. Rom. c. 8. v. 8.

... 8. 14. Ὅσοι γὰρ πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν D υἱοὶ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν
... 4. 6. ᾧ κράζομεν, Ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὁ μακάριος γράφει Παῦλος· ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, Ἀββᾶ ὁ πατήρ. οὐκοῦν εἰ ἐν πνεύματι τοῦ υἱοῦ παῤῥησίαν ἔχομεν πατέρα καλεῖν τὸν Θεὸν, ὡς τοῦ κατὰ φύσιν καὶ ἀληθοῦς υἱοῦ τὸ πνεῦμα πλουτήσαντες. πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός; οὐ καθὸ νοεῖται καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος μόνον, ἀλλὰ καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ μετέσχηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός.

Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater, & alio rursum loco beatus Paulus: *Quoniam*, inquit, *estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba Pater.* Si igitur per Filii Spiritum fiduciam nacti, Patrem vocare audemus Deum, tamquam qui naturalis verique Filii Spiritu simus locupletati; quomodo Christus non est Deus, non tantum quatenus similis, sed ut Verbum factum est caro, neque secus ac nos carnis & sanguinis particeps effectum est? Rom. c. 8. v. 14 Galat. c. 4. v. 6.

... 8. 35. Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; E θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα;) ὁ νόμος ἔφασκεν ὁ διὰ Μωϋσέως. καὶ ἐντολὴν ἐποιεῖτο· ἀγαπήσεις
... 6. 5. κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. ὅτε τοίνυν τὴν ἀγάπην τὴν τῷ Θεῷ πρεπωδεστάτην, ἐν ἐξ ὅλης ἰσχύος καὶ * ἀνωτάτω, τὴν μέχρι ψυχῆς καὶ αἵματος καὶ αὐτῷ προσάγομεν τῷ Χριστῷ· τίς ὁ φάναι τολμῶν, ὡς οὐκ ἂν εἴη
... *interpr.*

Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? Lex Mosaica inter cetera dictabat, graviterque præcipiebat: *Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.* Cum igitur dilectionem, quæ in Deum maxime convenit, cujusmodi ea est, quæ ex tota supremaque fortitudine orta ad ipsam usque animam & sanguinem pertingit, ipsi Christo exhibeamus; quis dicere audeat, Christum non esse Deum? neque enim credibi- Rom. c. 8. v. 35 Deut. c. 6 v. 5.

dibile eſt ſanctorum judicium ullo modo a veritatis ſcopo aberraſſe.

Rom. c. 8. v. 38. *Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu domino noſtro.* Jam ſi nihil omnino a caritate Dei ſejungere nos poteſt; exhibetur hæc autem a nobis in Chriſto Jeſu; cui obſcurum eſſe poteſt, quin Chriſtus ſit Deus? Siquidem ipſum amantes, univerſorum Deum diligimus. Chriſtum autem dum nomino, incarnatum Dei Verbum intelligo.

Rom. c. 14. v. 10. *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti,* inquit; omnes autem ſiſtemur Chriſto: ſedebit hic enim ſuper thronum gloriæ ſuæ, quo terrarum orbem judicet in juſtitia. Cum ergo David Deum judicem vocet, conſequitur omnino Chriſtum eſſe Deum.

Rom. c. 15. v. 15. *Audacius autem ſcripſi vobis, fratres, ex parte, tanquam in memoriam vos reducens, propter gratiam quæ data eſt mihi a Deo, ut ſim miniſter Jeſu Chriſti in gentibus; ſanctificans evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta & ſanctificata in Spiritu ſancto.* Sane quibus ſacri miniſterii provincia concredita eſt, ii ſoli Deo miniſtrant: neque enim hominibus aſſiſtunt ſacerdotes. Cum hanc igitur gratiam ſibi a Deo donatam profiteatur apoſtolus, ut ſit miniſter Jeſu Chriſti, Chriſtique evangelium inter gentes adminiſtret, & Chriſtum tandem annuncians, Dei evangelium ſe illis prædicare diſerte affirmet, quo nimirum tanquam Spiritu jam ſanctificatæ, admittantur; quis Chriſti divinitatem in quæſtionem vocare audeat?

Rom. c. 15. v. 17. *Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non effecit Chriſtus in obedientiam gentium verbo & factis, in virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute Spiritus ſancti; ita ut ab Jeruſalem per circuitum uſque ad Illyricum repleverim evangelium Chriſti.* En dum in Chriſto gloriatur, in his quæ Dei ſunt gloriari ſe dicit. Quod autem virtute Spiritus per apoſtolos ſanctos prodigia & ſigna Chriſtum poſſe edere, opus ſit humanis viribus majus, id in dubium revocare non licet. Nam quomodo is Deus non eſt, cujus Spiritus ſanctus proprius eſt; quique per ſanctorum manus virtute Spiritus ut propria, miracula operatur, ut quilibet noſtrum per propriam virtutem operari poteſt?

Rom. c. 16. v. 16. *Salutant vos omnes eccleſiæ Chriſti:* & alio quodam loco ad Timotheum ſcribens, ita ait: 1. Tim. c. 3. v. 15. *Ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari.* Quod ſi eccleſias Chriſti eſſe cognoſcit, idque teſtatum facit; citra ullam controverſiam Chriſtus Deus erit.

Rom. c. 16 v. 20. *Deus autem pacis conteret ſatanam ſub pedibus veſtris velociter.* Cum pax dicatur eſſe Dei, Chriſtus autem ad ſanctos apoſtolos ita inquiat: Joan. c. 14. v. 27. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:* quomodo is, quæſo, qui pacem veluti proprium bonum dignis impertiri ſolitus eſt, verus Deus non eſt?

A Θεός; διημάρτηκε γὰρ τοῦ πρέποντος κατ' οὐδένα τρόπον ὁ τῶν ἁγίων σκοπός.

Πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτέ τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.) εἰ μηδὲν ὅλως ἡμᾶς χωρίσαι δύναται τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, πράττεται δὲ αὐτὴ παρ' ἡμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πῶς οὐ Θεὸς ἐναργῶς ὁ Χριστὸς, εἴπερ αὐτὸν ἀγαπῶντες, τὸν τῶν ὅλων ἀγαπῶμεν Θεόν; Χριστὸν δὲ εἰ λέγοιμι, τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ἐνανθρωπηκότα δηλῶ. Ῥωμ.

B Πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, φησί. παραστησόμεθα δὲ τῷ Χριστῷ. καθιεῖται γὰρ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, κρινῶν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· καίτοι λέγοντος τοῦ Δαυὶδ, ὅτι Θεὸς κριτής ἐστι. Θεὸς ἄρα ἐστὶν ὁ Χριστός. Ῥωμ.

Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους, ὡς ἀναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ· ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.) οἱ τὸ τῆς ἱερουργίας χρῆμα πεπιστευ- Ῥωμ.

C μένοι, Θεῷ λειτουργοῦσι μόνῳ. παρεστήκασι γὰρ οὐκ ἀνθρώποις οἱ ἱερεῖς. ἰδοὺ τοιγαροῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος δεδόσθαι φησὶν ἑαυτῷ χάριν παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ εἶναι λειτουργὸν Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἱερουργεῖν ἐν τοῖς ἔθνεσι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, εἰ Χριστὸν κηρύττων τοῖς ἔθνεσι, τοῦ Θεοῦ φησιν εὐαγγέλιον ἱερουργεῖν αὐτοῖς, ἵνα προσδεχθῶσιν, ὡς ἡγιασμένοι ἐν πνεύματι.

Ἔχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν Θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω τι λαλεῖν, ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων τε καὶ τεράτων ἐν δυνάμει πνεύματος Θεοῦ· ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ, Ῥωμ.

D καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.) ἐν τῷ Ἰησοῦ καυχᾶσθαί φησι, τὸ καύχημα λέγων ἔχειν πρὸς Θεόν. ὅτι δὲ οὐκ ἀνθρώπινον τὸ καὶ ἐν δυνάμει πνεύματος ἐν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐνεργεῖν δύνασθαι τὸν Χριστὸν τὰ παράδοξα, πῶς ἔνι ἀμφιβάλλειν; ὥσπερ γὰρ ἕκαστος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐν ἰδίᾳ δυνάμει τὰ ἑαυτοῦ ἔργα ποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει τῷ πνεύματι χρώμενος, ἐνεργεῖ τὰ παράδοξα διὰ τῆς τῶν ἁγίων χειρός. εἶτα πῶς οὐ Θεός ἐστιν, οὗ ἴδιον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ.) καίτοι φησὶν ἐν ἑτέροις, Τιμοθέῳ γράφων· Ῥωμ.

E ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι· εἰ δὲ Χριστοῦ τὰς ἐκκλησίας οἶδε, καὶ μεμαρτύρηκε· Θεὸς ἄρα Χριστός.

Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.) Θεοῦ λεγομένης εἶναι τῆς εἰρήνης· ἔφη γάρ που Χριστὸς τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις. εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ἀληθῶς ὁ τῆς εἰρήνης δοτὴρ, καὶ ὡς ἴδιον ἀγαθὸν τοῖς ἀξίοις διδοὺς αὐτήν; Ῥωμ. Ἰωαν. 14.

Ex

A

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ.) ἐπιτήρησον, ὅτι Ῥωμαίοις προειρηκὼς, ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ, Κορινθίοις ἐπιστέλλων, Θεοῦ φησιν εἶναι τὴν ἐκκλησίαν. (λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλὼ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθητε; οὐκοῦν εἰ μὴ μεμέρισται ὁ Χριστὸς, πάντα αὐτοῦ, καὶ πάντες αὐτοῦ. καὶ εἰ αὐτὸς ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, αὐτῷ δηλονότι κεχρεωστήμεθα· ἐσμὲν δὲ οὐκ ἀνθρώπου τῶν καθ' ἡμᾶς ἑνὸς, ἀλλὰ Θεοῦ. Χριστὸς ἄρα Θεὸς ἐφ' ἡμᾶς.

Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν.) ἆρ' οὐχὶ πᾶς ὁστισοῦν ὁμολογήσειεν ἂν, ὅτι καλεῖ πρὸς θεογνωσίαν τὴν ἀληθῆ τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικόν; εἶτα πῶς, ἢ πόθεν τοῦτο ἀμφίβολον; πῶς οὖν ἄρα κηρύττουσιν οἱ μυσταγωγοὶ Χριστὸν ἐσταυρωμένον; ἆρα ὡς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς, τὸν ἐπὶ σταυροῦ θάνατον ὑπομείναντα· καὶ εἰς ἄνθρωπον ἡ τοῦ κόσμου πίστις πράττεται; μὴ γένοιτο. πεπιστεύκαμεν δὲ Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ. Θεὸν οὖν οἶδε Χριστὸν τὸν ἐσταυρωμένον, καὶ τῷ κόσμῳ κηρύττει, τεθαρσηκὼς, ὅτι μὴ σφάλλεται.

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου, ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.) ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ λέγων καταγγέλλειν τῷ κόσμῳ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἐπήγαγε, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ σταυρὸν δι' ἡμᾶς ὑπομείνας Χριστὸς Ἰησοῦς· οὗ καὶ τὸ μαρτύριον οὐκ ἐν ὑπεροχῇ λόγου καὶ σοφίας κοσμικῆς καταγγέλλεται τῷ κόσμῳ διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἀλλ' ὡς ἐν δυνάμει πνεύματος.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν· ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.) εἰ Θεοῦ σοφία τὸ μυστήριον Χριστοῦ, εἶτα τῷ κόσμῳ κηρύττεται, καὶ Θεὸς οὐκ ἔστιν ἀληθῶς κατὰ τό τισιν οὐκ οἶδ' ὅπως δοκοῦν, καὶ εἰς αὐτὸν ἡ πίστις· πῶς ἐστι τὸ μυστήριον σοφὸν, εἰ τῆς ἀληθῶς θεογνωσίας ἀποκομίζει τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ λατρείαν ἀνθρώπου τὴν οἰκουμενικὴν ἀποτελεῖ; ἀλλ' οὐ τοῦτό ἐστιν ἀληθές. σοφὸν δὲ τὸ μυστήριον, ὅτι Θεῷ προσάγει τοὺς πεπλανημένους· Θεὸς ἄρα ὁ Χριστός· εἴρηται δὲ καὶ δικαίως κύριος τῆς δόξης ὁ ἐσταυρωμένος.

Ex priore ad Corinthios.

1. Cor. c. 1. v. 1. PAULUS *apoſtolus Jeſu Chriſti, per voluntatem Dei, & Soſthenes frater, eccleſiæ Dei.* Obſerva hic; Romanos alloquens: *Salutant vos omnes eccleſiæ Chriſti*, nunc vero Corinthiis ſcribens, eccleſiam Dei eſſe aſſerit. *Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti. Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* (Ibid. v. 12.) Si ergo Chriſtus non eſt diviſus, omnia & omnes illius ſunt. Et ſi is noſtri cauſa crucifixus eſt, & nos in nomine ipſius baptizati ſumus, omnes utique illi debemur; ſumus autem illi obnoxii, non tamquam homini noſtri ſimili, ſed tamquam Deo. Nobis ergo Chriſtus eſt Deus.

1. Cor. c. 1. v. 22. *Quoniam & Judæi ſignum petunt, & Græci ſapientiam quærunt: nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam.* An non quivis, obſecro, fateri debet, evangelicam prædicationem omnes quotquot per orbem ſparſi ſunt, ad veram Dei cognitionem invitare? At qua tandem ratione iſtuc alicui ambiguum eſſe queat? At cujuſmodi, quæſo, Chriſtum crucifixum ſacri doctores prædicant? Numquid ſolum hominem noſtri ſimilem, qui mortem in cruce pertuliſſet; ita ut jam in ſimplicem hominem mundus credat? Abſit. Credidimus enim in Deum vivum & verum. Chriſtum proinde crucifixum Deum eſſe norat, mundoque, quod in illum credens non erret, intrepide annunciat.

1. Cor. c. 2. v. 1. *Et ego cum veniſſem ad vos fratres, veni non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuncians vobis teſtimonium Chriſti. Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.* Ecce hic cum Dei teſtimonium mundo ſe annunciare liquido exponat, mox tamen Chriſtum Jeſum adjungit, & eum crucifixum. Deus igitur eſt Chriſtus Jeſus, qui crucis ſupplicium noſtri cauſa ſuſtinuit. Cujus quoque teſtimonium mundo per ſanctos apoſtolos annunciatum eſt, non ſermonis eminentia, mundanæve ſapientiæ faſtu, ſed Spiritus virtute, & oſtenſione.

1. Cor. c. 2. v. 6. *Sapientiam autem loquitur inter perfectos: ſapientiam vero non hujus ſæculi, neque principum hujus ſæculi, qui deſtruuntur; ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio; quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram; quam nemo principum hujus ſæculi cognovit. Si enim cognoviſſent, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent.* Si Chriſti myſterium, quod mundo annunciatum eſt, Dei ſapientia eſt, neque tamen Chriſtus, in quem fides exigitur, ut male neſcio quomodo quibuſdam perſuaſum eſt, verus Deus eſt; quomodo ſacramentum hoc ſublime & ſapiens eſt, ſi homines a vera Dei cognitione abducit, & ab orbe terrarum, ut homini divinum cultum impertiatur, exigit? Verum non ita res habet. Profundum enim & ſapiens myſterium eſt, quippe quod in errorem abductos ad Deum rurſum reducat. Jure igitur meritoque & Deus appellatur Chriſtus, & gloriæ dominus crucifixus perhibetur.

1. Cor. c. 3. v. 10. *Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut* A *sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superædificat. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* Si Christo perinde ac fundamento cuipiam innitimur, & per fidem super eum construimur, & ipse omnium est salus; qui fieri potest, ut verus Deus non sit? cum in eo consistant omnia, fidesque nostra de ipso sit, non sicut de homine quoniam nostri simili, siquidem creaturam non adoramus, sed eum qui veritate & natura Deus est.

1. Cor. c. 3. v. 16. *Nescitis quia templum Dei estis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si qui autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* B *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Si Christum spiritum suscipientes, templum Dei sumus; quomodo verus Deus censendus non est, per quem templum Dei constituimur?

1. Cor. c. 4. v. 5. *Itaque nolite ante tempus judicare, quo adusque veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique a Deo.* Dominum nostrum Jesum Christum olim e cœlis descensurum expectamus, cui occulta judicaturo, cordiumque consilia patefacturo sistemur omnes. Quod is autem justos sit commendaturus, edocemur, quod ad illos, qui a dextera illi assistunt, ita dicturus sit: C

Matth. c. 25. v. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Cum igitur Christo laudante suam unicuique a Deo laudem tributum iri diserte prædicet, quomodo Christum Deum esse non manifeste apparet?

1. Cor. c. 6. v. 19. *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, & non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Si Spiritu Christi accepto facti sumus templa Dei, redempti sanguine illius, ita ut jam non ultra in nostra ipsorum potestate simus, neque nobis ipsis jam amplius vivamus, sed illi, qui nos mercatus est; quomodo perspicuum non est, Christum, D per quem templa Dei efficimur, cuique perinde ac Deo servimus, verum esse Deum?

1. Cor. c. 8. v. 4. *De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, & quod nullus est Deus, nisi unus. Nam etsi sunt, qui dicantur dii, sive in cœlo, sive in terra, (siquidem sunt dii multi, & domini multi) nobis tamen unus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum; & unus dominus Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Si unus solus est Deus, & alius præter illum nullus; assumitur autem in unam deitatis naturam, & unus ille Jesus Christus quoque, per quem existunt omnia; Deus utique erit Christus, ut qui etiam tum, cum ex muliere natus, E appellatus est Jesus Christus, immote in Patris consubstantialitate subsisteret. Id etiam animadvertere hic licet, nempe quod omnia per unum illum, quem Jesum Christum ipse vocat, tanquam per unum Filium secundum dispensatoriam unionem condita esse affirmet.

1. Cor. c. 9. v. 21. *Factus*, inquit, *sum iis qui sine lege erant, tamquam sine lege essem; cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi.* Si Christi legem habens, Dei legem habet, quomodo Christus non est Deus?

A Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλος οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός.) εἰ ἐπερηρείσμεθα καθάπερ τινὶ θεμελίῳ Χριστῷ, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ διὰ πίστεως οἰκοδομούμεθα, καὶ ἔστιν αὐτὸς ἡ πάντων ἀσφάλεια, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεὸς ἀληθῶς, ἐν ᾧ τὰ πάντα, καὶ ἡ * παρὰ πάντων πίστις; οὐ καθὼς εἰς ἕνα τῶν καθ᾽ ἡμᾶς, ὅτι μὴ κτίσει λελατρεύκαμεν, ἀλλὰ Θεῷ τῷ φύσει καὶ ἀληθῶς. — ά. Κορ. 3. 10. — * παρὰ εἰ. πίστις.

Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε ὑμεῖς, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ B Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.) εἰ τὸ πνεῦμα Χριστοῦ δεχόμενοι, ναὸς Θεοῦ χρηματίζομεν, πῶς οὐ Θεὸς ἀληθῶς, ὁ δι᾽ ὃν ἡμεῖς ἐσμὲν ναοὶ Θεοῦ; — ά. Κορ. 3. 16.

Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ παρὰ τοῦ Θεοῦ.) τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβῆναι προσδοκῶμεν κατὰ καιροὺς, ᾧ καὶ πάντες παραστησόμεθα κρίνοντι τὰ κρυπτὰ, καὶ φανεροῦντι τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. ὅτι δὲ καὶ ἐπαινέσει τοὺς δικαίους, πεπληροφορήμεθα. C τοῖς γὰρ ἑστηκόσιν ἐκ δεξιῶν ἐρεῖ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ὅτε τοίνυν ἐπαινοῦντος Χριστοῦ, τὸν ἔπαινον ἑκάστῳ γενήσεσθαί φησι παρὰ τοῦ Θεοῦ, πῶς οὐ Θεός ἐστιν ἐναργῶς; — ά. Κορ. 4. 5. — Ματθ. 25. 34.

Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.) εἰ τὸ πνεῦμα Χριστοῦ λαβόντες, γεγόναμεν ναοὶ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν, ἀγορασθέντες τῷ αἵματι αὐτοῦ, ὡς μηκέτι ζῆν ἡμᾶς ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τῷ πριαμένῳ· πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς ἐναρ- D γῶς, ὁ δι᾽ ὃν καὶ ναοὶ Θεοῦ ἐσμεν ἡμεῖς, ᾧ καὶ ὡς Θεῷ δουλεύομεν; — ά. Κορ. 6. 19.

Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς, εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς· ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοί· ἡμῖν δὲ εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι᾽ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι᾽ αὐτοῦ.) εἰ μόνος εἷς ἐστι Θεὸς, καὶ ἕτερος παρ᾽ αὐτὸν οὐδεὶς, συμπαραλαμβάνεται δὲ εἰς τὴν μίαν τῆς θεότητος φύσιν ὁ εἷς Χριστὸς Ἰησοῦς, δι᾽ οὗ τὰ πάντα· Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ἐν E ὁμοουσιότητι τοῦ πατρὸς νοούμενος θεικῶς, καὶ ὅτε κεχρημάτικεν Ἰησοῦς Χριστὸς, γενόμενος ἐκ γυναικός. ἐπιτηρῆσαι δὲ χρὴ, ὅτι Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάσας, δι᾽ αὐτοῦ τὰ πάντα γενέσθαι φησὶν, ὡς ἑνὸς ὄντος υἱοῦ καθ᾽ ἕνωσιν οἰκονομικήν. — ά. Κορ. 8. 4.

Ἐγενόμην, φησὶ, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ᾽ ἔννομος Χριστῷ.) εἰ ὁ Χριστοῦ νόμον ἔχων, νόμον ἔχει Θεοῦ, πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός; — ά. Κορ. 9. 21.

Ἀπρό-

Ἀπρόσκοποι κ̀ Ἰουδαίοις γίνεσθε, κ̀ Ἕλλησι, κ̀ A τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ.) σημειωτέον, ὅτι Θεοῦ λέγων τὴν Ἐκκλησίαν, Χριστοῦ πάλιν οἶδεν αὐτήν.

Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ, ὁ Θεός.) ὁ μακάριος Λουκᾶς τὴν περὶ Χριστοῦ γενεαλογίαν ἡμῖν συντιθεὶς, ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ, εἶτα φθάσας ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ, ἐπιφέρει, λέγων, τοῦ Θεοῦ· ἀρχὴν τῷ ἀνθρώπῳ τιθεὶς τὸν ποιήσαντα Θεόν. οὕτως εἶναί φαμεν παντὸς ἀνδρὸς κεφαλὴν τὸν Χριστόν. πεποίηται γὰρ δι' αὐτοῦ, κ̀ παρήχθη πρὸς γένεσιν· οὐχ ὑπουργικῶς κτίζοντος αὐ- B τὸν τοῦ υἱοῦ, * θεουργικῶς δὲ μᾶλλον, ὡς φύσει δημιουργοῦ. κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, ὅτι ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐλήφθη, κ̀ αὐτὸν ὥσπερ ἔχει τὴν ἀρχήν. κεφαλὴ δὲ ὁμοίως τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεὸς, ὅτι ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν. γεγέννηται γὰρ ὁ λόγος ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς, οὗ κεφαλὴ τίθεται κατὰ φύσιν ὁ πατήρ; Χριστὸν δὲ ὅταν λέγοιμι, ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνότα τὸν Θεοῦ λόγον ἐννοῶ.

Διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι Θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν· κ̀ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, κύριος Ἰησοῦς. εἰ μὴ ἐν πνεύ- C ματι ἁγίῳ. διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· κ̀ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· κ̀ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεὸς ὁ ἐνεργῶν ἐστι τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.) εἰ τὸ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστι φύσει κ̀ ἀληθείᾳ Θεὸς ὁ Χριστὸς, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ εἰπεῖν ἀνάθεμα Ἰησοῦν. οἱ ἐκβάλλοντες αὐτὸν τοῦ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν Ἰησοῦ, οὐκ ἐν ἁγίῳ πνεύματι τοῦτο ποιοῦσι, κ̀ εἰ τὰς τῶν χαρισμάτων διαιρέσεις ποτὲ μὲν ἐνεργεῖν τὸ πνεῦμά φησι, ποτὲ δὲ τὸν αὐτὸν κύριον, ποτὲ δὲ τὸν αὐτὸν Θεόν· οἶδεν ἄρα Θεὸν ὄντα Χριστὸν, τὸν ὡς Θεὸν ἐνεργοῦντα διὰ τοῦ πνεύματος. κ̀ ὡς κύριον κατὰ φύσιν διανέμοντα μετ' ἐξουσίας, ὥσπερ ἂν ἕλοιτο, τὰς ἄνωθεν δωρεάς. μνημονεῦσαι δὲ δεῖ, ὅτι κ̀ ὁ Παῦλος ἔφη περὶ Χριστοῦ, ὡς ἐνεργήσαντος αὐτοῦ ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, * εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων.) Θεοῦ λεγομένου ταῦτα κατορθοῦν, Χριστὸς ὁ ἐνεργήσας ἐστίν. ἔθετο γὰρ τοὺς ἀποστόλους αὐτὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μέντοι καὶ διδασκάλους, ἐνεργῆσαι καὶ δυνάμεις. δέδωκε γὰρ ἐξουσίαν τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς, θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. E

Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου· εἴτις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθᾶ.) ἆρα τίνα φησὶ κύριον ἐν τούτοις; κύριος μὲν γὰρ ὁμολογουμένως, κ̀ αὐτὸς υἱός· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. ὁ γὰρ κύριος, φησὶ, τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὁ δέ γε τοῦ μακαρίου Παύλου σκοπὸς ἐν τούτοις εἰς αὐτὸν * συνετείνετο τὸν Ἰησοῦν. εἷς γὰρ, φησὶ, κύριος Ἰησοῦς Χριστός. ἀναθεματίζει τοίνυν τὸν μὴ φι-

Sine offensione estote Judæis & gentibus, & 1. Cor. c. 10. v. 32.
Ecclesiæ Dei. Adverte hic rursum, quod eam ecclesiam, quam Dei hoc loco appellat, Christi esse intelligat.

Volo autem vos scire, quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir, caput vero Christi Deus. Beatus Lucas dum Christi genealogiam texit, a Joseph exorsus, paulatim ad Adam usque ascendit, ac tandem infert; *Qui fuit Dei*; ipsum nimirum creatorem Deum principii loco homini adsignans. Pari itaque modo omnis viri caput Christum definimus; per ipsum enim conditus, & ad ortum evectus est. Non quod Dei Filius creationis illius instrumentum vel minister extiterit; sed quod tamquam naturalis rerum opifex divina virtute illum produxerit. Caput autem mulieris est vir; quandoquidem ex carne illius sumpta est, ipsumque tamquam quoddam sui initium sortita est. Caput itidem Christi Deus est: siquidem naturaliter ex ipso est. Verbum namque ex Deo & Patre genitum est. Jam qua ratione Christus, cujus caput secundum naturam positus est Deus Pater, non erit Deus? Cum autem Christum appello, Dei Patris Verbum intelligo, quod in humana natura apparuit.

1. Cor. c. 11. v. 3.

Luc. c. 3. v. 38.

Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu: & nemo potest dicere, dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus: & divisiones ministrationum sunt, idem autem dominus: & divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Sane si nihil aliud est dicere Christum non esse verum & naturalem Deum, quam dicere anathema Jesum; qui illum re ipsa Jesum esse inficiantur, illi utique in Spiritu sancto istuc neutiquam faciunt. Rursum si gratiarum divisiones interdum Spiritum, nonnunquam vero eumdem dominum, aliquando autem eumdem Deum operari profitetur, Christum ergo Deum esse non ignorat, qui per Spiritum operetur ut Deus, quique cœlestia dona, quibuscumque & quomodocumque voluerit, tamquam natura dominus non absque auctoritate distribuat. Quod autem Christus in virtute Spiritus sancti operetur, id Paulus de eo loquens, ejusmodi oratione deinceps explanat.

1. Cor. c. 12. v. 3.

Quosdam, inquit, *posuit Deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum.* Cum enim Deus isthæc efficere perhibeatur, Christus est qui operatus; quandoquidem is est, qui apostolos in ecclesia collocavit, quique doctores in eadem instituit; quibus quoque, ut virtutes operarentur, vim impertivit. Dedit namque sanctis apostolis potestatem, ut omne morborum ægritudinumque genus in populo grassantium curarent.

1. Cor. c. 12. v. 28.

Salutatio mea manu Pauli: Si quis non amat dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, maranatha. Ecquam obsecro dominum hoc loco vocat? in confesso est enim, tam ipsum Filium, quam Spiritum quoque sanctum dominum vocari, & dominum esse. Scriptum est enim: *Spiritus dominus est.* Sane beati Pauli mens in ipsum Jesum hic fertur; ait namque: *Unus est dominus Jesus* Chri-

1. Cor. c. 16. v. 21.

1. Cor. c. 8. v. 6.

Christus. Itaque anathemate percutit omnem A omnino hominem, qui illum non diligit. Is autem Christum non diligit, qui neque natura neque veritate Dei Filium esse agnoscit; sed a Dei Verbo sejungit, ac veluti in secundum ordinem rejicit. Atque ita dum unum dominum Jesum Christum in duos dividit, dispensationis mysterium atroci injuria afficit.

Ex posteriori ad Corinthios.

2. Cor. c. 2. v. 14. DEO *autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salvi fiunt,* B *& in iis qui pereunt.* Quod si Christus paternæ cognitionis bonus odor est, quomodo Deus non est? Haud namque in humana natura divinæ naturæ fragrantiam compererit quispiam: sed quemadmodum humanitatis odor plane hominem, ita divinitatis odor Deum indicat. Jam si Christus bonus Patris odor appellatur, vereque est, quomodo Deus non est, etiamsi illud ipsum Dei Patris Verbum dispensatione homo factum est.

2. Cor. c. 3. v. 2. *Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus: manifestati quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, & scripta non atramento,* C *sed spiritu Dei; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Deus per quemdam

Jer. c. 31. v. 33. ex prophetis alicubi sic loquitur: *Post illos dies, dicit dominus, dabo leges meas in mentem eorum, & in corda eorum inscribam eas.* Facti proinde sumus epistola Christi, qui legis suæ decreta non atramento, sed viventis Dei spiritu in nobis describit: atque hoc ipsum non per modum ministerii, sed per propriam (ut ita dicam) efficacitatem: siquidem Spiritus ipsi proprius est. At quo ergo modo is Deus non est, qui divinæ notitiæ rationes proprio Spiritu nobis insculpsit? De Judæis subjungit.

2. Cor. c. 3. v. 14. *Sed obtusi sunt sensus eorum. Usque enim in* D *hodiernum diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, (quod in Christo evacuatur) sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversi fuerint ad dominum auferetur velamen. Dominus autem spiritus est: Ubi autem spiritus domini, ibi libertas est.* Si legis & prophetarum finis est Christus, neque velamen quod veteris testamenti lectioni cohæret, tollitur, nisi per solum Christum; quomodo rationi consentaneum erit, ipsum nudum esse hominem existimare, & sola filiationis appellatione honoratum? An non hac opinione fieret, ut fides nostra non collimaret in Deum, tam- E quam in finem, sed in hominem nostri similem? Eo autem quid aut cogitari queat absurdius?

2. Cor. c. 4. v. 3. *Quod si etiam opertum est evangelium nostrum, in iis qui pereunt, est opertum, in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio evangelii gloriæ Christi qui est imago Dei.* Si, ut quidam sentiunt, Christus est homo communis, sola personarum unione cum Dei verbo societatem habens, (ad hunc enim modum loquun-

A λοῦντα αὐτόν. οὐ φιλεῖ δὲ αὐτὸν, ὁ μήτε φύσει, μήτε ἀληθείᾳ λέγων υἱὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὡς ἐν δευτέρᾳ τάξει τιθεὶς παρὰ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας ἀδικῶν μυστήριον διὰ τοῦ τέμνειν εἰς δύο τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους β΄.

ΤΩ͂ι δὲ Θεῷ χάρις πάντοτε, τῷ θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ· ὅ- B τι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.) εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς, εἴπερ ἐστὶν αὐτὸς ὀσμὴ τῆς γνώσεως τοῦ πατρός; οὐ γὰρ ἔν γε τῇ ἀνθρώπου φύσει τὴν τῆς θείας φύσεως εὐωδίαν ἀναμάθοι τις ἄν· ἀλλ' ὥσπερ ἡ τῆς ἀνθρωπότητος ὀσμὴ σημαίνει που πάντως ἄνθρωπον, οὕτω καὶ ἡ τῆς θεότητος, Θεόν. εἰ δὲ Χριστὸς εὐωδία τοῦ πατρὸς εἶναι λέγεται, καὶ ἔστιν ἀληθῶς· πῶς οὐ Θεός ἐστι Χριστὸς, κἂν εἰ γέγονεν ἄνθρωπος οἰκονομικῶς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος.

Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ἡμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων· φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐ- C πιστολὴ Χριστοῦ, διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνης.) ἔφη που Θεὸς δι' ἑνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν· ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς.) γεγόναμεν τοίνυν ἐπιστολὴ Χριστοῦ, γράφοντος ἡμῖν οὐκ ἐν μέλανι τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ἀλλ' ἐν πνεύματι Θεοῦ ζῶντος· οὐ διακονικῶς μᾶλλον, ἀλλ' ἵνα οὕτως εἴπωμεν, αὐτουργικῶς· ἴδιον γὰρ αὐτοῦ τὸ πνεῦμά ἐστιν. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς, ὁ ἐν ἰδίῳ πνεύματι γράφων ἡμῖν τῆς θεογνωσίας τὴν ὁδόν; περὶ τῶν Ἰουδαίων φησίν.

D Ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαμένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλὰ ἕως τῆς σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δέ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.) εἰ τέλος νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστὸς, καὶ οὐκ ἀποκαλύπτεται τὸ κάλυμμα τὸ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ Χριστῷ· ποῖον ἔχει λόγον τὸ, ἄνθρωπον αὐτὸν οἴεσθαι κοινὸν ὑπάρχειν, μόνῃ τῇ τῆς υἱότητος προσηγορίᾳ E τετιμημένον; εὑρίσκεται γὰρ ἂν οὕτως ἔχειν τὸ τῆς πίστεως ἡμῶν τέλος οὐκ εἰς Θεὸν μᾶλλον ἀλλ' εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς· ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀτοπωτάτων.

Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ.) εἰ κατά γε τό τισι δοκοῦν κοινὸς ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἑνώσει μόνῃ τῇ κατὰ πρόσωπον τὴν συνάφειαν

ἔχων

ἔχων πρὸς τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· φασὶ γὰρ οὕτως αὐτοί· A
πῶς ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις κεκαλυμμένον ἐστὶ τὸ εὐαγγέλιον* τοῦ Θεοῦ: διάκεινται γὰρ τὰ ἔθνη, οὐχ ὅτι Θεός ἐστιν, ἀλλ' ὅτι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος. πῶς δὲ καὶ τετύφλωνται παρὰ τοῦ σατανᾶ οἱ περὶ ἀνθρώπου λέγοντες, ὅτι ἄνθρωπός ἐστι; ποῖος δὲ καὶ φωτισμὸς ἔνεστι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰ μὴ Θεός ἐστι, καὶ ὡς τοῦτο ὑπάρχων δεδόξασται; πῶς δ' ἂν εἴη καὶ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, εἰ μέχρι μόνων τῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἀφικνεῖται, οὐκ ἔχων τὸ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν υἱὸς καὶ Θεός;

Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα διακομίσηται ἕκαστος τὰ * διὰ τοῦ B σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον.) εἰ πᾶσα τοῖς ἁγίοις σπουδὴ τὸ εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ, φιλοτιμούμεθα δὲ τοιοῦτοι φαίνεσθαι τῷ Χριστῷ, τὸ ἀνθρώποις ἀρέσκειν παραιτούμενοι· πῶς οὐ Θεὸς ἐναργῶς ὁ Χριστός; καὶ εἰ κρινεῖ τὴν οἰκουμένην αὐτὸς, ἐνὸς εἶναι νομοθέτου λεγομένου καὶ κριτοῦ· πρόδηλον ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο Θεός ἐστι, καὶ εἰ γέγονε σάρξ ὁ λόγος.

4. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες, μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. C εἰ πάντες ἐν ἐσμὲν, καὶ αὐτῷ ζῆν εὐχόμεθα, κατασεμνύνοντες δηλονότι τὸν ἑαυτῶν βίον διά γε τοῦ χρῆναι πληροῦν τὸ θέλημα αὐτοῦ, ζῶμεν δὲ τῷ Χριστῷ· πῶς οὐ Θεὸς εἴη ἂν, ᾧ κεχρεωστήμεθα, καὶ ζῆν σπουδάζομεν, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν τεθνεῶτι, καὶ πριαμένῳ πάντας αἵματι τῷ ἰδίῳ;

20. Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ). ἐπιτήρησον ἔτι, πρεσβεύουσι μὲν ὑπὲρ Χριστοῦ, παρακαλεῖσθαι δὲ λέγουσιν ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. εἶτα πάλιν· δεόμεθα, φησὶν, ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ. Θεὸς D οὖν ἄρα καὶ Χριστὸς, ᾧ καὶ κατηλλαγμένοι, Θεῷ καταλλάγμεθα.

6.4. Ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστάντες ἑαυτοὺς, ὡς Θεοῦ διάκονοι.) οἱ Θεοῦ λεγόμενοι εἶναι διάκονοι, εἴ-
16 ρηνται καὶ Χριστοῦ. Θεὸς οὖν ἄρα Χριστός; (ἡμεῖς
18. γὰρ ναοί ἐσμεν Θεοῦ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ Θεός· ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. (εἰ ναοὶ Θεοῦ ζῶντός ἐσμεν, ὡς ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν τοῦ πνεύματος, ὃ καὶ εἶναι λέγεται τοῦ Χρι-
9. στοῦ· εἰ γάρ τις, φησὶ, πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ· πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

10.5. Λογισμοὺς, φησὶ, καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψω- E μα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. (τίνα τρόπον καθαιρήσομεν πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ; ἢ πῶς αἰχμαλωτιοῦμεν πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν
8. τοῦ Χριστοῦ; κεκένωκε γὰρ ἑαυτὸν ὁ λόγος ἑκὼν, καὶ γέγονεν ὑπήκοος τῷ πατρὶ μέχρι θανάτου. ὅταν τοίνυν ἐκ τῶν οἰκονομικῶς ἢ πεπραγμένων ἢ εἰρημένων διά γε τὴν σάρκα καὶ τὸ ἀνθρώπινον, κατεπαίρωνταί τινες τῆς γνώσεως τοῦ

A tur illi) quomodo in illis qui pereunt, evangelium illius, absconditum est? Gentes enim non Deum, sed hominem nostri similem esse persuasum habent. Quomodo item occæcati sunt a satana, qui de homine sentiunt, quod homo est? Qualis præterea illuminatio in Christi evangelio est, si ipse Deus non est, neque ut Deus glorificatur? Qui denique imago Dei est, si ea solum attingit, quæ humanæ sunt naturæ; neque id reipsa obtinet, ut Filius & Deus sit?

Et ideo contendimus sive absentes, sive præsentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Si in unum hoc sancti incumbunt omnes, ut Deo placeant, repudiatoque mortalium favore, ejusmodi nos Christo probare enixe contendimus; quomodo Christum Deum esse planum non est? Rursum si ille terrarum orbem judicaturus est, (nec enim alius, & alius est legislator & judex; sed unus & idem) vel hac quoque de causa perspicuum evadit, quod Deus est, tametsi incarnatus est. 2.Cor.c.5.v.9. B

Charitas enim Christi urget nos, æstimantes hoc; quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus; ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Si omnes unum in ipso sumus, ipsique vivere peroptamus, vitam nostram una hac ratione honestam reddentes, si Christi obsecundemus voluntati, illique vivamus; quomodo is Deus habendus non est, cui & obnoxii sumus, & cui vivere studemus, tamquam illi qui nostri causa mortem oppetierit, suoque sanguine omnes coemerit? Jac.c.4.v.12. 2.Cor.c.5.v.14. C

Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortantes per nos: obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Observa hic, quod Christi nomine legatione fungantur apostoli, quodque per se nos a Deo admoneri asserant. Deinde rursum: *Obsecramus*, inquit, *pro Christo reconciliamini Deo*. Deus itaque est Christus, quippe cui reconciliati, Deo reconciliati sumus. 2.Cor.c.5.v.20. D

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros. Qui hic Dei ministri dicuntur, hi alibi Christi ministri appellantur. Deus itaque Christus. *Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ero illorum Deus: & ipsi erunt mihi populus.* Si viva Dei templa sumus, veluti inhabitante in nobis Spiritu, qui & Christi quoque Spiritus esse dicitur (ait enim apostolus: *Si quis Christi Spiritum non habet, hic non est ejus:*) quomodo Christus non est Deus? 2.Cor.c.6. v.4. 2.Cor.c.6.v.16. Levit. c. 26. v. 12. Rom. c.8.v.9.

E *Consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentem omnem intellectum in obsequium Christi.* At quomodo omnem altitudinem adversus Dei scientiam se extollentem demoliemur? Aut qua tandem ratione omnem intellectum in Christi obsequium captivum ducemus? Sane Verbum sponte se exinanivit, Patri usque ad mortem factum obediens. Quando igitur ex iis quæ propter carnem, humanæque naturæ infirmitatem dispensatorie ab eo dicta vel facta sunt, qui- 2.Cor.c.10.v.5. Philip c.2.v.8.

dam

dam adversus Filii scientiam sese erigentes, eum qui humana forma se induit, Deum verum naturalemque Dei Filium esse inficiabuntur, tunc demum omnem altitudinem se efferentem comprimemus, si eorum qui isthæc sapere decreverint, opinationes evertemus, omnemque intellectum ad obedientiæ dispensationem convertemus. Oportet enim Filium, qui in humanæ naturæ mensura statuque apparuit, quæ humanæ naturæ propria sunt, non aversari.

Ex Epistola ad Galatas.

Galat. c. 2. v. 19. *EGO enim per legem legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.* B *Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Quid divinus Paulus hoc loco dicat, diligenter expendendum est. Lex quam Deus prophetarum ore promulgaverat, ejusmodi erat: *Justus autem ex fide vivet.* (Habac. c. 2. v. 4.) Erat & per Moysen quoque lex lata. Ait ergo: Fidei legem complexus, legi Mosaicæ mortuus sum; hoc est, quæ veteribus per umbras & figuras præfinita erant, ea amplius non præsto. Hoc ipsum enim est legi Mosaicæ mortuos esse; quo nimirum fidei quæ in Christum est, adhærentes Deo vivamus. Cum igitur justificationem, quæ per C Christum contigit, potiorem ducentes, legi Mosaicæ emoriamur; qua ratione Christus, per quem lex tamquam fide infirmior evacuatur, non erit Deus? Quod si vero Christus homo tantum erat, quomodo fides in ipsum ipsa lege superior evasit?

Galat. c. 3. v. 5. *Qui ergo tribuit nobis spiritum, & operatur virtutes in nobis, ex operibus legis, an ex auditu fidei?* Si lex Mosaica tametsi Dei lex esset, & ab angelis promulgata esset, non subministrat Spiritum sanctum, neque ulli eam impertita est vim, ut miracula perpetrare posset; per fidem autem quæ est in Christum, assequimur utrumque; quomodo fides antiqua lege non est præstantior? Rur- D sum si homo erat Christus nulla ex parte nostri dissimilis; qui fieri potuit, ut fides in ipsum divinam legem aboleverit? Si item per fidem majoribus bonis perfruimur, quam qui per id tempus vixere, quo lex suam adhuc vim obtinebat; quomodo Christus non est Deus?

Galat. c. 3. v. 23. *Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, quæ revelanda erat. Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi venit fides jam non sumus sub pædagogo: omnes enim filii Dei estis per fidem in Christo Jesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Si lex pædagogus erat, haud ad a- E lium nos dirigens quam ad solum Christum, quamvis Dei cognitionis esset magistra, quomodo Christus non est Deus? Rursum si lex per fidem, quæ est in ipsum, aboletur, eamdemque a pædagogiæ munere absolvit fides, tamquam quæ institutos ad summum jam bonum evexerit; summum autem bonum non est aliud quam perfecta veritatis divinæque notitiæ scientia; cui ambiguum esse potest, quin Deus sit Christus? Baptizati autem in Patrem, & Fi-

A υἱοῦ, λέγοντες οὐκ εἶναι Θεὸν ἀληθῆ, καὶ υἱὸν κατὰ φύσιν τὸν ἐν ἀνθρωπίνᾳ μορφῇ· τότε πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον καθαιρήσομεν, τὰς τῶν ἐκεῖνα φωνεῖν ᾑρημένων ἀνατρέποντες δόξας, καὶ περιτρέποντες πᾶν νόημα εἰς τὴν τῆς ὑπακοῆς οἰκονομίαν. δεῖ γὰρ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις γεγονότα τὸν υἱὸν μὴ παραιτεῖσθαι τὰ ἀνθρώπινα.

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

B ΕΓΩ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκ οὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ * ἐμοῦ.) τί δὲ ἄρα φησὶν ἐν τούτοις ὁ θεσπέσιος Παῦλος, κατιδεῖν ἀναγκαῖον. νόμος τέθειται παρὰ Θεοῦ διὰ φωνῆς προφητῶν, καὶ ἦν οὕτος· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. τέθειται δὲ καὶ νόμος διὰ Μωσέως. νόμῳ τοίνυν τῷ τῆς πίστεως, φησὶν, ἀκολουθήσας, ἀπέθανον τῷ νόμῳ τῷ διὰ Μωσέως· οὐκ ἐνεργήσας ἐπὶ τὰ ὡς ἐν σκιᾷ καὶ τύποις διωρισμένα τοῖς ἀρχαίοις. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ, νόμῳ τῷ διὰ Μωσέως ἀποθανεῖν, ἵνα Θεῷ ζήσωμεν, τῇ εἰς Χριστὸν C προσκείμενοι πίστει. ὅτε τοίνυν ἀποθνήσκομεν τῷ διὰ Μωσέως νόμῳ, τὴν ἐν Χριστῷ προτιμῶντες δικαίωσιν, πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς, δι' ὃν καταργεῖται νόμος, ὡς διαφερούσης αὐτοῦ τῆς πίστεως; εἰ δὲ ἄνθρωπος ἁπλῶς ἦν ὁ Χριστὸς, πῶς ἂν ἐγένετο καὶ νόμου κρείττων ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν;

Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;) εἰ ὁ νόμος ὁ διὰ Μωσέως, καί τοι Θεοῦ νόμος ὢν, καὶ λαληθεὶς δι' ἀγγέλων, οὐκ ἔχει τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος χορηγίαν, οὔτε μὴν προὐξένησέ τισι τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι τὰ παράδοξα· κερδαίνομεν δὲ διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν D ἀμφότερα· πῶς οὐκ ἐν ἀμείνοσιν ἡ πίστις τοῦ παλαιοῦ νόμου; καὶ εἰ ἄνθρωπος ἦν ἁπλῶς καθ' ἡμᾶς, πῶς θεῖον κατήργησε νόμον ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν; καὶ εἰ ἐσμὲν ἐν ἀμείνοσιν οἱ διὰ πίστεως μᾶλλον, ἢ οἵπερ ἦσαν ἴσως, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, καθ' οὓς ἦν ὁ νόμος· πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

Πρὸ δὲ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκλειόμενοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι· ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ὑμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν E Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνδύσασθε.) εἰ παιδαγωγὸς ἦν ὁ νόμος, οὐκ ἐφ' ἕτερον ἀναφέρων, πλὴν ὅτι μόνον ἐπὶ Χριστὸν, καί τοι τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας διδάσκαλος ὤν. πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός; καὶ εἰ καταργεῖται νόμος διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς αὐτὸν, καὶ τὸ τῆς παιδαγωγίας αὐτῷ τέλος παραδίδωσιν, ὡς εἰς τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ἀναφέρων τοὺς παιδαγωγουμένους· τὸ δὲ εἰς λῆξιν ἀγαθὸν εἴη ἂν ἕτερον οὐδὲν παρά γε τὴν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας εἴδησιν· πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ὅτι Θεός ἐστι;

Margin: Γαλ. 2. — * ἡ μ. — Ἀβα. 2. — Γαλ. 3. — Γαλ. 3.

βα-

βαπτιζόμενοι δὲ εἰς πατέρα, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, πῶς εἰς Χριστὸν βεβαπτίσμεθα, εἴπερ ἐστὶν οὐχ υἱὸς ἀληθὴς, καίτοι τοῦ κατὰ φύσιν υἱὸς ὄντος υἱοῦ; ἀλλὰ μὴν εἰς αὐτὸν βεβαπτίσμεθα. Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ὡς υἱὸς εἷς, καὶ κύριος εἷς, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν σαρκὸς γεγονότος τοῦ λόγου.

8. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσι θεοῖς· νυνὶ δὲ γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα;) εἰ Θεὸν ἐγνώκαμεν ὁμολογοῦντες Χριστὸν, καὶ ἐγνῶσθαί φαμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, γνωσθέντες αὐτῷ· πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

14. Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ.) ὁ μακάριος ψάλλει Δαυίδ. καυχήσομαι ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου. ἔστι δὲ σοφὸς καὶ ἁγιοπρεπὴς ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ κατασεμνύνεσθαι χρὴ μᾶλλον ἡμᾶς, ἀλλ' ἐπὶ Θεῷ. πῶς οὖν ὁ Παῦλος ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ καυχᾶσθαί φησιν; ἔδει γὰρ μᾶλλον ἐπὶ Θεῷ τοῦτο δρᾷν· σκοπὸς γὰρ οὗτος τοῖς ἄλλοις ἁγίοις. ἀλλ' ὑπάρχων πνευματοφόρος, ἐν θανάτῳ Χριστοῦ καυχᾶσθαι φησίν. οἶδεν οὖν ἄρα Θεὸν ὄντα καὶ ἀληθῆ, καὶ δι' ἡμᾶς παθόντα σαρκί.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

1. 19. ΠΕρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός φησί· κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.) ἰδοὺ τὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν κεκάθικεν ὁ πατὴρ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου. ἆρα οὖν συνεδρεύει τῇ ὑπὲρ πάντα φύσει καθ' ἡμᾶς νοούμενος ἄνθρωπος, καὶ ἕτερον οὐδέν; ἢ ὅπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὡς Θεὸς ἐνανθρωπήσας, καὶ ὑπάρχων μὲν ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, καθὸ πέφηνεν ἐξ αὐτοῦ, προσλαβὼν δὲ τὸ
-αὐτῷ. ἀνθρώπινον οἰκονομικῶς, ἵνα ἐν * αὐτῷ νοῆται Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, καὶ διὰ τοῦτο τῇ θείᾳ δόξῃ κατεστεμμένος;

2. 11. Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου· ὅτι ἦτε
7. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς * Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν, τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.) εἰ Χριστὸν οὐκ ἔχοντα τὰ ἔθνη διετέλουν ἐν ἀθεότητι κατὰ τὸν κόσμον· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν ἐσχήκασιν, οὐ μεμενήκασιν * ἄθεοι·
10. πῶς ἄρα οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

3. 14. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται· ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆ-

A lium, & Spiritum sanctum, quomodo in Christum baptizati dicimur, si Christus non est verus filius, cum unus tantum sit natura filius? Atqui in ipsum baptizati sumus: Deus igitur est ut Filius unus, & dominus unus, cum per unionis dispensationem Verbum caro factum sit.

Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non sunt dii, serviebatis: nunc autem cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa? Si Christum profitentes Deum cognovimus, & cogniti a Christo, cogniti dicimur a Deo, quomodo Christus non est Deus? Galat. 4. 8.

B *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Jesu Christi; per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Beatus David canit: *Gloriabor in Deo salutari meo*. Utique sapiens, & sancto viro conveniens dictum: non enim in homine gloriari nobis fas est, sed in Deo. Quomodo ergo Paulus in cruce domini gloriari se prædicat, cum in Deo potius id fieri oporteret? Nam hic aliorum sanctorum scopus semper extitit. Atqui etiam Paulus divino Spiritu non carebat; & tamen in Christi morte gloriari non dubitat. Norat ergo verum Deum esse, etiamsi nostri causa in carne mortem perpessus foret. Galat. 6. 14.

C

Ex epistola ad Ephesios.

SEcundum *operationem potentiæ virtutis ejus* (est hic sermo de Deo & Patre) *quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & constituens ad dexteram suam in cælestibus super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro*. En illum ipsum quem ex mortuis exsuscitarat, constituit Pater ad dexteram suam supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & omne nomen quod nominatur. Numquid ergo Ephes. 1. 19.
D homo nostri similis, & nihil aliud, in naturæ omnium supremæ dextera assidet? an quod verum est, ut Deus homo factus? Verbum namque Patri, prout ab eo procedit, consubstantiale, natura humana dispensatorie assumpta, factum est homo. Quare effectum est, ut in uno eodemque simul Deus existeret, & homo, divina gloria redimitus.

Propter quod memores estote, quod aliquando vos eratis gentes in carne, dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circumcisio in carne manufacta: quod eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non ha- Ephes. 2. 11.
E *bentes, & sine Deo in hoc mundo*. Si gentes Christum non habentes, in impietate secundum hunc mundum perseverabant; postquam autem ipsum habere cœperunt, absque Deo non fuerunt: quid ita Christus non est Deus?

Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur; ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiori homine, Christum habitare per fidem in cordibus vestris. Ephes. 3. 14.

A Nomen hoc Christus Jesus (ut sæpissime jam ante monuimus) ubique Dei Patris Verbum humana forma indutum significat. Si ergo Christus (posteaquam Verbum, quod ipsum quoque per spiritum ut Deus in nobis inhabitat, carnem semel assumpsit) non est Deus; quomodo per fidem in cordibus nostris inhabitare dicitur? Rursum si communis homo est Christus, & filius ab eo diversus, qui natura filius est, & solus ex Deo natus est; quis, quæso, est ille, qui habitat in nobis? Aut quomodo in hominibus inhabitat per fidem? cum Joannes de eo dilucide
1. Joan. 4. 13. dicat: *In hoc cognoscimus, quod in eo manemus, & ipse in nobis est, quoniam de spiritu suo dedit nobis.*

σαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.) τὸ Χριστὸς Ἰησοῦς ὄνομα, καθὸ πλειστάκις εἰρήκαμεν, ἀνθρωπείᾳ μορφῇ τὸν ἐκ Θεοῦ πεφηνότα λόγον σημαίνει πανταχοῦ. πῶς οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖ διὰ τῆς πίστεως, εἰ μὴ νοεῖται Θεὸς, ἑνώσαντος ἑαυτῷ τὴν σάρκα τοῦ λόγου, ὃς καὶ θεϊκῶς ἐν ὑμῖν κατοικεῖ διὰ τοῦ πνεύματος; εἰ δὲ κοινὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ ἕτερος υἱὸς παρὰ τὸν φύσει καὶ μόνον, φημὶ δὴ τὸν ἐκ Θεοῦ. τίς ὁ ἐν ἡμῖν κατοικῶν; ἢ πῶς ἀνθρώποις διὰ πίστεως ἐνοικίζεται; καίτοι λέγοντος Ἰωάννου σαφῶς περὶ τοῦ Χριστοῦ· ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστιν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύ- 1. Ιωα. 4.
B ματος αὐτοῦ ἔδωκεν ὑμῖν.

Ex epistola ad Philippenses.

Philip. 3. 7. QUæ *mihi fuerunt lucra* (de gloriationibus in lege loquitur) *hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam.* Quid est, amabo, eximia Christi Jesu scientia? cur omnia quæ legis sunt, detrimentorum & quisquiliarum loco duxit; cum lex Mosaica priscis illis hominibus verum naturalemque Deum prædicaverit, non secus ac novæ legis docto- C res Jesum Christum nunc hominibus annunciant. Sane si tantum communis nostrique similis homo esset, cum Verbo quod ex Deo procedit, hypostatica unione non conjunctus, atque ideo nec Deus creditus; non video, qua ratione fides in ipsum, fidem quæ ex lege est, excellet.

Ἐκ τῆς πρὸς Φιλιππησίους.

ΠΕρὶ τῶν ἐν νόμῳ καυχημάτων φησίν· ἅτινα ἦν Φιλιπ. 3. μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μενοῦνγε ἡγοῦμαι τὰ πάντα ζημίαν εἶναι, διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω.) διὰ τί ζημία σκύβαλα ἐν νόμῳ; τί δὲ καὶ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ; καίτοι Θεὸν τὸν φύσει καὶ ἀληθινὸν ὁ διὰ Μωσέως νόμος τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκήρυττεν. οἱ δὲ τῆς νέας διαθήκης μυσταγωγοὶ Χριστὸν τῷ κόσμῳ κατηγγέλκασιν. ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, αὐτὸ δὴ τοῦτο κοινὸς, οὐχ ἑνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν, τῇ πρός γέ φημι τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, εἶναι Θεὸς πεπιστευμένος, πῶς ὑπερέξει τῆς νομικῆς πίστεως ἡ κατ' αὐτόν;

Ex epistola ad Colossenses.

Coloss. 1. 21. GAudeo *nunc* (inquit) *in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est ecclesia, cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mi-* D *hi in vobis, ut impleam verbum Dei; mysterium quod absconditum fuit a sæculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus, quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus gentibus, quod est Christus, in nobis spes gloriæ, quem nos annunciamus.* Quomodo abditum est mysterium, aut Dei prorsus Verbum est, aut cujusmodi tandem gloriæ opes suppetunt Christo, si quidem vulgaris tantum nostrique similis homo existit? Neque enim grande aut magni alicujus ponderis mysterium hic latet, si Christo non cohæremus tamquam Deo, certoque persuasum habemus Dei Verbum, quod in forma & æqualitate Patris est, hominem E factum ad ultroneam exinanitionem se demisisse, manens interim hoc ipsum quod erat. Ad hunc enim modum mysterium hoc acceptum ingentes magnificentiæ & gloriæ divitias offert.

Coloss. 2. 6. *Sicut ergo accepistis Jesum Christum dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati & superædificati in ipso, & confirmati fide.* Quomodo nos Christum susceperimus, id facer Joannes ejusmodi oratione breviter explicat:
Joan. 1. 14. *Et Verbum*, inquit, *caro factum est.* Verum-

ΝΥ͂ν χαίρω, φησὶν, ἐν τοῖς παθήμασί μου Κολοσ. 1. ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία. ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ἡμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν.) πῶς κέκρυπται τὸ μυστήριον, ἢ πῶς ἐστιν ὅλως λόγος Θεοῦ, ποῖος δὲ ὁ πλοῦτος τῆς δόξης ἔνεστιν αὐτῷ, εἴπερ ἐστὶ κοινὸς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς ὁ Χριστός; οὐδὲ γάρ μέγα ἐστὶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀξιόλογον τὸ μυστήριον, εἰ μὴ ὡς Θεῷ προσιέμεν τῷ Χριστῷ, καὶ συνίεμεν, ὅτι Θεὸς ὢν ὁ λόγος, καὶ ἐν ἰσότητι καὶ μορφῇ τοῦ πατρὸς, καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ μεμενηκὼς ὅπερ ἦν· πλούσιον γὰρ οὕτω, καὶ δόξῃ πολλῇ νοεῖται τὸ μυστήριον.

Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον Κολοσ. 2. ἡμῶν, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν πίστει.) πῶς οὖν παρελάβομεν τὸν Χριστὸν, διδάξει λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. Ιωαν. 1. ἀλλ'

ἀλλ' οὐ πέπαυται τοῦ εἶναι λόγος, καὶ εἰ γέγονε σάρξ. συνεδρεύει γὰρ καὶ οὕτω τῷ ἰδίῳ πατρὶ, καὶ κύριος τῆς δόξης ὁ ἐσταυρωμένος ὠνόμασται.

Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ· προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ Θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι· ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.) εἰ μὴ Θεὸς ὁ Χριστὸς, ἄνθρωπος δὲ θείᾳ χάριτι τετιμημένος, οὐδὲν ἔχει βαθὺ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον· ποίας οὖν ἐδεῖτο θύρας εἰς τὸ * φανερῶς αὐτὸ, καὶ καθὼς ἔδει μαλῆσαι; μέγα γὰρ οὐδὲν ἢ χαλεπὸν τὸ περὶ ἀνθρώπου λέγειν, ὡς εἴη κατὰ φύσιν ἄνθρωπος. εἰ δὲ ἄνθρωπος γεγονὼς ὁ ἐκ Θεοῦ κηρύττεται λόγος, χρεία, δὲ πάντως Θεοῦ, τοῦ καὶ θύραν ἀνοίγοντος, καὶ διδόντος λαλῆσαι τὸ μυστήριον, καθ' ὃν προσήκει τρόπον.

A tamen licet caro factum est, per hoc tamen Verbum esse non desiit. Nam etiam in eo statu pari cum Patre auctoritate pollet; & qui crucis supplicium pertulit, dominus gloriæ appellatur.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum) ut manifestem illud ita, ut oportet me loqui. Sane si Christus Deus non esset, sed homo tantum divinæ gratiæ munere donatus, mysterium de ipso non admodum profundum foret. Quo igitur ostio patefacto opus erat, ut illud manifestaretur, commodeque B (ut oportebat) proponeretur? siquidem non est res magna, aut ardua de homine dicere, quod natura homo sit. Si autem Verbum Dei homo factum prædicetur, jam omnino opus erit præsidio Dei, qui ostium reseret, convenientemque mysterii hujus explicationem largiatur. Coloss. 4. 2.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει. καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ.) μονογενὴς κατὰ φύσιν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς ὠνόμασται λόγος, ὅτι μόνος ἐκ μόνου γεγέννηται τοῦ πατρός· εἴρηται δὲ καὶ πρωτότοκος, ὅτε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκουμένην ἄνθρωπος γεγονὼς, καὶ μέρος αὐτῆς. πλὴν καὶ οὕτω προσκυνεῖται παρὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ἀνακειμένου τε καὶ πρέποντος μόνῳ Θεῷ τοῦ καὶ προσκυνεῖσθαι δεῖν. πῶς οὖν οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς, ὁ καὶ ἐν οὐρανῷ προσκυνούμενος:

Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει· ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν. ὁ θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. καὶ, ἡ ῥάβδος τῆς εὐθύτητος σου, ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας * ἀδικίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.) εἰ ποιητὴς ἀγγέλων ἐστὶν ὁ θρόνον ἔχων εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ἀγαπήσας τε δικαιοσύνην, καὶ μεμισηκὼς * ἀδικίαν, καὶ διὰ τοῦτο κεχρίσθαι λεγόμενος τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. τί δὴ ἄρα φαμὲν εἰς ἐννοίας ἐρχόμενοι τὰς ἐπ' αὐτῷ; εἰ γὰρ ποιεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ θρόνον ἔχει θεότητος· τίνα τρόπον χρίεται τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως; οὐκοῦν κτίζει μὲν ὡς Θεὸς ἀγγέλους, χρίεται δὲ ὡς ἄνθρωπος· οὐκ εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς οἰκονομίας εὐτεχνὲς ἐρχομένου τοῦ χρίσματος. Θεὸς ἄρα καὶ ἄνθρωπος ὁ Χριστός· Θεὸς μὲν τῇ φύσει, ἄνθρωπος δὲ καθ' ἡμᾶς ὁ αὐτὸς οἰκονομικῶς, ὅτε γέγονεν ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα.

Βλέπετε, ἀδελφοί, μή ποτε ἔσιν ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος.) εἰ ἀρνούμενοι τὸν Χριστὸν, ἀφιστάμεθα Θεοῦ ζῶντος καὶ ἀληθινοῦ. ἐμμένοντες δὲ τῇ εἰς αὐτὸν πίστει, κατ' οὐδένα τρόπον ποιούμεθα τὴν ἀποστασίαν· πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς

Ex epistola ad Hebræos.

CUM *introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei.* Naturale Dei Patris Verbum unigenitus appellatur, quandoquidem solum ex solo Patre genitum est: primogeniti autem no- C men tum demum obtinuit, quando homo, & mundi pars effectum in hunc terrarum orbem ingressum est. Verumtamen hac quoque ratione a sanctis angelis adoratur. Jam cum adoratio soli Deo debeatur, & ad illum solum referatur, quis Christum Deum esse ambigat, ut qui etiam in cœlo adoretur? Hebr. 1. 6. Psalm. 96. 8.

Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in seculum sæculi. Virga æquitatis virga regni tui. Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Si angelorum D conditor est, si thronum obtinet sempiternum, justitiam dilexit, & iniquitatem odio habuit, eaque de causa exultationis oleo a Deo Patre inunctus fuit; quid statuere aut cogitare nos par est, dum in ejusmodi de ipso sententias inciderimus? Nam si cœlestes spiritus suos facit ministros, thronumque possidet deitatis; quomodo oleo exultationis delibutus asseritur? Sane angelos creat ut Deus, inungitur autem ut homo; ita ut ipsa unctio non ad divinam naturam, sed ad dispensationis sapientiam procul dubio referatur. Est itaque Christus Deus, & homo: Deus quidem natura, homo vero nostri similis dispensatorie, quando ni- E mirum secundum carnem ex muliere natus est. Psalm. 103. 4. Psalm. 44. 7.

Videte fratres, ne forte sint in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a Deo vivo. Si Christum abnegantes, a Deo vivo & vero desciscimus; in fide vero quæ in ipsum est persistentes, defectionis crimine nullatenus obligamur; quomodo Christus non est Deus? Hebr. 3. 12.

Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Hebr. 9. 13.

Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum A *obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi?* Si Christus verus Deus non est, quam, quæso, utilitatem illius sanguis nobis poterit afferre? aut quomodo conscientias nostras ab operibus mortuis poterit expiare? Quid enim vulgaris hominis sanguis virtutis aut efficacitatis habet, quod non etiam sanguis hircorum? nihil omnino. Hoc solum namque inter hunc & illum interest, quod hic sit animantis bruti, ille vero animantis ratione præditi. Verum quia naturalis Dei Filius carnem assumpsit, sanguinemque suum pro omnibus profudit, factum est, ut credentes in ipsum valeat emundare, exque B mortuis operibus liberatos divino cultui mancipare, Deoque offerre.

Hebr. 10. 28. *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Si divinæ legi contumeliam faciens, eamdemve transgrediens, non pari cum eo tenetur crimine, qui in hominem peccaverit, sed longe graviori (siquidem qui legem violasset, mortis supplicio multabatur; qui autem in hominem deliquit, veniam interdum consequitur) quomodo igitur majori pœna C dignus censetur, qui Christi sanguinem pollutum duxerit, eo qui in Mosaicam legem peccatum admiserit? Atqui graviorem citra ullam controversiam promeretur. Cur ita? quia Christi sanguis non vulgaris communisve hominis sanguis est. Verbum enim, quod carne se induit, Deus est.

Hebr. 12. 25. *Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum, qui super terram loquebatur; multo magis nos, qui de cœlo loquentem nobis avertimus, cujus vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens: Adhuc semel, & ego movebo non solum terram, sed & cœlum.* Quis ille, quæso, quem cum in terris loquentem Judæorum majores asper- D narentur, grave sibi periculum acciverunt? an non clarum est Moysen hunc extitisse? At Christus non de terra, sed de cœlo est. Nam Deus Verbum, quod de supernis est, & ex Patre ortum est, factus est homo, idemque Deus. Gravius proinde supplicium debetur his, qui ipsum aversantur: nec injuria. Quandoquidem, ut sapiens Joannes monet:

Joan. 3. 31. *Qui de terra est, de terra loquitur*, hoc est humana: *qui autem de supernis venit, super omnes est*; nempe ut Deus. Hunc autem Christum esse, & fuisse, quæstionem nullam habet.

Hebr. 13. 8. *Jesus Christus heri, & hodie, ipse & in sæcula.* Verbum quod ex Deo gignitur, tunc E demum Jesu Christi appellationem sortitum comperimus, cum ex muliere factum est homo. Sed quomodo idem est heri, & hodie, in sæcula? Non alia utique ratione, quam carnis, quam assumpsit, cum Dei Verbo unione, ut unus intelligatur filius. Hac namque consideratione, etiamsi, ut carne indutum est, animo concipiatur, suam nihilominus naturalem stabilitatem integram semper retinet.

τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος ἁγίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ Θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι; εἰ μὴ Θεὸς ἀληθής ἐστιν ὁ Χριστὸς, τίς ἡ ὄνησις ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ; ἢ πῶς ἡμῶν καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων; αἷμα γὰρ ἀνθρώπου κοινοῦ τί τὸ πλέον ἔχει παρὰ τὸ αἷμα τῶν τράγων; ἀλλ' οὐδὲν ὅλως, πλὴν ὅτι τὸ μέν ἐστιν ἀλόγου ζώου, τὸ δὲ λογικοῦ. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν, σάρκα λαβὼν, ἔθηκεν ὑπὲρ πάντων τὸ ἴδιον αἷμα. ταύτῃ τοι καὶ καθαρίζειν δύναται τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν, καὶ νεκρῶν ἔργων ἀπαλλάττειν, καὶ προσάγειν εἰς λατρείαν τῷ Θεῷ.

Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ, δοκεῖτε, χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος * ἐνυβρίσας, ἐν ᾧ ἡγιάσθη;) ὁ θεῖον ὑβρίσας νόμον, ἤγουν ἀθετήσας, οὐκ ἴσον ἔχει τὸ ἔγκλημα τῷ εἰς ἄνθρωπον ἡμαρτηκότι, ἀλλὰ πολὺ φορτικώτερον. καὶ γοῦν ὁ μὲν νόμον παραβεβηκὼς, ὑπὸ τὴν τοῦ θανάτου πέπτωκε δίκην· ὁ δὲ εἰς ἄνθρωπον πεπλημμεληκὼς εἴη ἂν καὶ συγγνώμης ἄξιος. πῶς οὖν ἐν χείρονι δίκῃ τοῦ πλημμελοῦντος εἰς τὸν Μωσέως νόμον, ὁ κοινὸν ἡγησάμενος τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ μὴν ἐν χείρονι, καὶ σφόδρα εἰκότως. οὐκ ἄρα κοινὸν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ· Θεὸς γὰρ ἦν ὁ λόγος γενόμενος σάρξ.

Ἑβρ. 10.28. / * ἐτιμ…

Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι τὸν χρηματίζοντα· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε· νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων· * ὅτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.) τίς ὁ χρηματίσας ἐπὶ γῆς, ὃν παραιτησάμενοι κεκινδυνεύκασιν οἱ τῶν Ἰουδαίων πατέρες; ἢ δῆλον, ὅτι Μωσῆς; ἀλλ' οὐκ ἐκ γῆς ὁ Χριστὸς, ἐξ οὐρανῶν δὲ μᾶλλον. ὁ γὰρ ἄνωθεν καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς Θεὸς λόγος, ἄνθρωπος γέγονε καὶ Θεός. χείρων οὖν ἡ δίκη τοῖς αὐτὸν ἀποστρεφομένοις, καὶ μάλα εἰκότως. ὡς γὰρ ὁ σοφός φησιν Ἰωάννης. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, τουτέστιν ἀνθρώπινα· ὁ δὲ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστὶν, ὡς Θεὸς δηλονότι. * τοῦτο δὲ ἦν τε καὶ ἔστι Χριστός.

* Ἐπι. / Ἰωάν. 3. / * Τοῦ δέ.

Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.) τὸν ἐκ Θεοῦ φύντα λόγον τότε κεκλημένον εὑρήσομεν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός. πῶς οὖν ὁ χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας; ἑνώσει δηλονότι τῇ πρὸς τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, εἰς υἱὸν ἕνα νοουμένης τῆς ἀναληφθείσης ἐξ αὐτοῦ σαρκός. οὕτω γὰρ τὸ ἄτρεπτον τοῦ λόγου κατὰ φύσιν μένει πάλιν αὐτῷ, νοουμένῳ καὶ μετὰ σαρκός.

Ἑβρ. 13.

Ἐκ

A

Ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης.

ΠΑῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει.) τὸ τοῦ σωτῆρος ὄνομα πρέποι ἂν μᾶλλον οὐχ ἑτέρῳ κυρίως τε καὶ ἀληθῶς, πλὴν ὅτι δὴ μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν ὄντι Θεῷ. οὕτω καὶ νῦν αὐτὸν ὠνόμασεν ὁ μυσταγωγός. ἀλλ' ἔστι σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. ὠνόμασται γὰρ Ἰησοῦς, καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος δύναμιν, ἤγουν ἑρμηνείαν σαφῆ καθιστὰς ὁ μακάριος ἄγγελος ἔφασκε· καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Θεὸς οὖν ἄρα ὁ Χριστὸς, εἴπερ ἐστὶ σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος.

Ex priori ad Timotheum.

PAULUS *apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei salvatoris nostri, & Christi Jesu spei nostræ, Timotheo dilecto filio in fide.* 1. Tim. 1. 1. Nomen hoc salvator nulli alteri æque vere proprieque convenit, ac soli vero naturalique Deo. Unde doctor noster id nominis nunc quoque illi imponit. Atqui Jesus Christus, & dominus, & salvator noster est. Vocatus est enim Jesus, nominisque vim ac significationem beatus angelus exponens, ita ait: *Vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.* Matth. 1. 21.
B Deus igitur est Christus, nam juxta divini Pauli doctrinam, ipse est salvator omnium hominum.

Ἐκ τῆς πρὸς Τίτον.

ἘΠέφανη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως * ἐπιεικῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.) ποία χάρις ἐπέφανεν ἡμῖν, ἢ ποίου Θεοῦ, καί τοι λεγομένη σωτήριος εἶναι πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι Θεὸς ὢν κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, κατὰ τὸν μακάριον Δαυίδ. αὐτοῦ τὴν ἐξ οὐρανῶν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης προσδεχόμεθα. καὶ αὐτός ἐστιν ὁ μέγας Θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ὃς δέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα πάσης ἁμαρτίας ἀπαλλάξας, ἑαυτῷ παραστήσῃ γνησίους προσκυνητάς. εἶτα τίς ὁ λέγων οὐκ εἶναι Θεὸν ἀληθινὸν τὸν Ἐμμανουὴλ, τοῦ μακαρίου Παύλου περὶ αὐτοῦ λέγοντος· τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ex epistola ad Titum.

APPARUIT *enim gratia Dei salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobrie & juste & pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei & salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Tit. 2. 11.
C Qualis, quæso, gratia, aut cujusnam Dei gratia, apparuit nobis, quæ omnibus hominibus salutaris hoc loco prædicatur? Planum est, quod illius Dei & domini, qui juxta beatum David, illuxit nobis, cujusque gloriosam manifestationem de cœlis expectamus. Psalm. 117. 28. Magnus hic Deus ipse salvator noster Jesus Christus, qui obtulit semetipsum pro nobis, quo ab omni peccato absolutos, germanos sibi constitueret adoratores. Cum ergo beatus Paulus salvatorem nostrum Jesum Christum magnum Deum prædicet, quis Emmanuelem verum Deum esse inficiari audeat?

ἘΚ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ.

Ἐκ τῆς Ἰακώβου ἐπιστολῆς.

Ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός.

ΜΗ' πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστιν, καταβαῖνον ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων.) πᾶσα δόσις, φησὶν, ἀγαθή· ἀγαθὴ δὲ δόσις, τὸ, πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὸ δύνασθαι πληροῦν ἐν αὐτῷ τὰς θεοσημείας. εἶτα εἰ τοῖς ἁγίοις χαρίζεται τὸ πνεῦμα Χριστὸς, καὶ μὴν καὶ τὸ δύνασθαι πληροῦν τὰ παράδοξα, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεὸς ἀληθινὸς ὁ Χριστός;

Ὑποτάγητε οὖν * τῷ Θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἰδοὺ σαφῶς ἐν τούτοις, ὑποτάττεσθαι δεῖν ἡμᾶς ἔφη τῷ Θεῷ. φησὶ δὲ Χριστός. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς. ὅτε τοίνυν οἱ τὸν ζυγὸν αἴροντες τὸν αὐτοῦ οὐχ ἑτέρῳ τινὶ παρὰ τὸν Θεὸν ὑποτάττονται, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεός;

D EX CATHOLICIS.

Ex Jacobi epistola.

Quod Christus sit Deus.

NOLITE *errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum.* Jacob. 1. 16. *Omne*, inquit, *datum optimum*: sane bonum munus est Spiritus sanctus, patrandorumque miraculorum facultas per ipsum impertita. Cum ergo Christus Spiritum sanctum sanctis impertiatur, potestatemque ut divina miracula edant, iisdem largiatur;
E quomodo non est verus Deus?

Subditi igitur estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet a vobis. Jacob. 4. 7. Ecce in his aperte dicit oportere nos Deo subjici. Dicit autem Christus: *Tollite jugum meum super vos.* Matth. 11. 29. Cum ii qui Christi jugum in se tollunt, non alteri cuipiam subjiciantur, quam Deo: quomodo Christus non est Deus?

A

Ex priori epistola Petri.

1.Petr. 1.1. PETRUS *apostolus Jesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, secundum præscientiam Dei Patris in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Jesu Christi gratia vobis & pax multiplicetur.* Ecce secundum Dei Patris præscientiam, Jesu Christi apostolum se nominat; suique apostolatus rationem edisserens, ipsum in Spiritus sanctificationem, in obedientiam, in sanguinis Jesu Christi aspersionem peractum esse prædicat. Cum igitur qui in ipsum credunt, sanctificationis Spiritum consequantur; (aspergit B enim suo nos sanguine ad emundationem) qua tandem ratione is Deus haberi non debet, qui proprio Spiritu sanctificat, suoque sanguine credentes in ipsum emundat? erat enim Deus in carne.

Ibid. 3. *Benedictus Deus & pater domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conservatam in cælis.* Si Deus nos genuit in spem vivam & stabilem, effecitque hoc ipsum Jesus Christus per suam ex mortuis resurrectionem; qui fieri queat, ut Deus non sit? C

Ibid. 10. *De qua* (inquit) *salute exquisiverunt & scrutati sunt prophetæ, qui de futura in nobis gratia prophetaverunt; scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi.* En hic rursum Spiritus sanctus qui Dei, est, dicitur Christi esse. Deus igitur est, ut qui proprium habet Spiritum sanctum.

Ex posteriori epistola Petri.

1.Petr. 2.1. F*Uerunt autem & pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum qui emit eos, dominum negant. Haud enim aliquo* D
1.Petr. 1.19. *corruptibili pretio, auro vel argento redempti sumus, sed pretioso Christi sanguine.* Quare sumus ejus qui redemit nos, & quidem Deo vivo & vero servientes. Cum Christo igitur domini titulum assignemus, ipsumque vivum & verum dominum esse non ignoremus, cur Deum esse inficias ibimus?

Ex epistola prima Joannis.

1.Joan. 5.20. ET *scimus, quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, & vita æterna.* Dei Patris Verbum, prout secundum se nude, & extra E carnem consideratur, non appellatur Jesus Christus: Christi autem Jesu nomen tunc demum sortitum est, cum homo factum est. Cum ipse igitur verus sit Deus, & vita æterna, qui secus sentiens ferre queat?

Ex epistola Judæ.

Juda 3. OMNEM *solicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecans supercertari se-*

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιστολῆς πρώτης.

ΠΈτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας, καὶ Βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν Θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.) ἰδοὺ κατὰ πρόγνωσιν Θεοῦ καὶ πατρὸς ἀπόστολον ἑαυτὸν ὠνόμασε τοῦ Χριστοῦ· καὶ τῆς ἀποστολῆς τὸν τρόπον ἡμῖν ἐξηγούμενος, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπρᾶχθαί φησιν αὐτήν. ὅτε τοίνυν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν, ἁγιαζόμεθα παρὰ τοῦ πνεύματος, ῥαντίζει δὲ ἡμᾶς καὶ τῷ αἵματι αὐτοῦ πρὸς ἀποκάθαρσιν· πῶς οὐκ ἂν νοοῖτο Θεὸς, ὁ ἁγιάζων μὲν ἰδίῳ πνεύματι, καθαρίζων δὲ καὶ τῷ αἵματι τοὺς πιστεύοντας; Θεὸς γὰρ ἦν ἐν σαρκί.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα * ζωῆς δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον, καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς.) εἰ Θεὸς ἡμᾶς ἐγέννησεν εἰς ἐλπίδα ζῶσαν καὶ μένουσαν, πέπραχε δὲ τοῦτο διὰ τῆς ἰδίας ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ὁ Χριστὸς, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεός; 1.Πε.

* ζῶς.

Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, φησὶ, καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ἡμᾶς χάριτος προφητεύσαντες· ἐρευνῶντες εἰς τίνα, ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ.) ἰδοὺ δὴ πάλιν ἐν τούτοις Χριστοῦ τὸ ἅγιον εἴρηται πνεῦμα, καί τοι * Θεοῦ ὄν. Θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, ὡς ἴδιον ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 1.Πε.

* θ.

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιστολῆς β'.

ἘΓένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι. ἠγοράσμεθα γὰρ τιμῆς, οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ.) ἐσμὲν οὖν ἄρα τοῦ πριαμένου, καί τοι Θεῷ δουλεύοντες ζῶντι καὶ ἀληθινῷ. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς, ὃν καὶ δεσπότην ἐπεγραψάμεθα, ζῶντά τε οἴδαμεν καὶ ἀληθινόν; 1.Πρ.

Ἐκ τῆς Ἰωάννου ἐπιστολῆς πρώτης.

ΚΑὶ οἴδαμεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν μόνον καὶ ἀληθινὸν Θεόν· καί ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος.) Ἰησοῦς Χριστὸς, οὐ γυμνὸς καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἔξω σαρκὸς, ὁ ἐκ τοῦ Θεοῦ πατρὸς νοεῖται λόγος· ἀλλ' ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, τότε καὶ ὠνόμασται Χριστὸς Ἰησοῦς. ὅτε τοίνυν αὐτός ἐστιν ἀληθινὸς Θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος, τίς τῶν ἕτερα φρονούντων ἀνέξεται; 1.Ιω.

Ἐκ τῆς Ἰούδα ἐπιστολῆς.

ΠΆσαν σπουδὴν ποιούμενος τοῦ γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς ὑμῶν σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ Ἰου 3.
παρα-

παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ καὶ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι.) κατὰ τίνα τρόπον ἀρνήσεταί τις τῶν ἅπαξ πεπιστευκότων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν; καί τοι παρεδεξάμεθα τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγον. ἀλλ᾽ εἰ φαμὲν, ὅτι ἕτερος μέν ἐστιν υἱὸς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ἕτερος δὲ κατ᾽ ἰδίαν ὁ ἐκ γυναικὸς, ἠρνησάμεθα τὸν μόνον δεσπότην. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, καθ᾽ ἕνωσιν οἰκονομικὴν, τὴν πρός γέ φημι τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, εἰς τὴν τῆς θεότητος δόξαν ἀναφοιτώσης αὐτοῦ τῆς σαρκός. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός· ἔσται γὰρ οὕτω τῶν ὅλων δεσπότης.

A mel traditæ ſanctis fidei. *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum dominatorem, & dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negantes.* Cum incarnationis doctrinam univerſe admittamus, quomodo qui ſemel crediderunt, dominum noſtrum Jeſu Chriſtum negare dicuntur? Sane ſi alium Filium Dei Patris Verbum eſſe dixerimus, alium rurſus eum, qui natus eſt ex muliere; unum dominum diſerte inficiamur. Unus enim dominus Jeſus Chriſtus, carne ejus ſecundum diſpenſatoriam cum Dei Patris Verbo unionem, ad deitatis gloriam evecta. Unus proinde eſt B Chriſtus, & Filius: ita enim erit hujus univerſi dominus.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου.

Ex evangelio ſecundum Matthæum.

Ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός.

Quod Chriſtus ſit Deus.

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων. Ἰωσὴφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.) δύο κατὰ ταὐτὸ τίθησι τὰ θεοπρεπῆ, καὶ οὐκ ἀνθρωπείᾳ πρέποντα φύσει. τοῦ γὰρ τεχθέντος ἐκ τῆς Μαριὰμ ἴδιον ἔφη λαὸν τοὺς δι᾽ αὐτοῦ σεσωσμένους· καὶ μὴν, ὅτι καὶ ἁμαρτιῶν αὐτοὺς αὐτὸς ἀπαλλάξει. Θεοῦ δὲ τὰ πάντα, καὶ πρέποι ἂν αὐτῷ καὶ μόνῳ τὸ ἀπαλλάττειν ἁμαρτιῶν δύνασθαι τοὺς ἡμαρτηκότας. Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένος, οὗ καὶ ἴδιος ἐσμὲν λαός. καὶ ἁμαρτιῶν δὲ ἡμᾶς ἀπήλλαξεν, ὡς ἔχων καὶ τούτου τὴν ἐξουσίαν.

HÆC *autem eo cogitante, ecce angelus domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* Duo ſimul hoc loco ponit, quæ in C divinam tantum naturam quadrant, non etiam in humanam. Aſſerit namque ejus, qui ex Maria ortus eſt, eos omnes, qui ſalutem per ipſum conſequuntur, populum eſſe peculiarem; tum ex ipſis eiſdem illum peccata dimiſſurum. Atqui Dei ſunt univerſa; ipſiuſque ſolius eſt, peccatorum laqueis irretitos expedire· Is igitur, qui ex ſacra virgine natus eſt, Deus eſt, cujus nos peculiaris populus ſumus, quique e peccatorum vinculis pro ſua poteſtate nos exemit, ac liberavit. Matth. 1. 20.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.) ἐν Βηθλεὲμ γεγέννηται τῆς Ἰουδαίας, ἐκ ῥίζης Ἰεσσαί. φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ δι᾽ ἑνὸς τῶν προφητῶν ὁ Θεὸς καὶ πατήρ. καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, μὴ ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ. καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. πῶς οὖν ὁ γεγεννημένος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἀπ᾽ ἀρχῆς αἰῶνος τὰς ἐξόδους ἔχειν λέγεται, τουτέστι τῆς ὑπάρξεως τὴν ἀρχὴν, καί τοι γεννηθεὶς ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς; Θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, καὶ πρέπει αὐτῷ τὸ τοῦ Θεοῦ λόγου πρεσβύτατον. Θεὸς γὰρ ὢν δι᾽ ἡμᾶς σαρκικὴν ὑπομείνας γέννησιν τὴν ἐκ γυναικός.

Cum ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem Judææ. In Bethlehem Judææ natus eſt, ex Jeſſæa radice. Unde Deus & Pater per quem-D dam e ſacris vatibus ita ait: *Et tu Bethlhem domus Ephrata, nequaquam minima es, ut ſis in millibus Juda. Ex te enim egredietur mihi qui regat populum meum in Iſrael: & egreſſus ejus ab initio a diebus æternitatis.* Quomodo Bethlehemita ille ab initio ſæculi egreſſus, hoc eſt ſubſtantiæ principium ſortitus dicitur, cum tamen in noviſſimis ſæculi temporibus natum ipſum eſſe conſtet? Deus igitur eſt Chriſtus, ipſiuſque divini Verbi antiquitas in illum convenit. Nam Deus erat propter nos ex muliere homo naſci dignatus. Matth. 2. 1.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ὑμᾶς ἐν ὕδατι βαπτίζω, φησὶν, εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι. αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ.) οὐκ ἀνθρωπότητος ἔργον εἶναί φαμεν τὸ βαπτίζειν ἐν ἁγίῳ πνεύματι· ἀλλ᾽ οὐ δὲ τὴν ἅλωνα τὴν νοητὴν τουτέστι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ἰδίαν εἶναί φαμεν ἀνθρώπου. Θεοῦ γὰρ τὰ πάντα ἐστὶ, καὶ αὐτῷ καὶ μόνῳ πρέπει τὸ ἐν ἁγίῳ πνεύματι βαπτίζειν δύνασθαι τοὺς πιστεύοντας. ἐνήργηκε δὲ τοῦτο Χριστὸς ὁ μετὰ Ἰωάννην ἐρχόμενος κατὰ σάρκα, ἤτοι τὸν

Ego quidem, inquit, baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Qui autem poſt me venturus E *eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus calceamenta portare. Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igne Cujus ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam.* Haudquaquam humanæ naturæ opus eſt in Spiritu ſancto baptizare: ſed neque ſpiritalem quoque aream, hoc eſt homines ætatem in terra agentes, hominis propriam eſſe conceſſerimus: nam omnia ſolius Dei ſunt: ipſique ſoli congruit illos, qui credunt, in Spiritu ſancto poſſe baptizare. Atqui Chriſtus, qui ſecundum carnem poſt Joannem veniebat, Matth. 3. 11.

bat, potenter iſthæc præſtabat, idemque ſuam quoque aream permundat. Verus itaque Deus eſt Chriſtus.

Matth. 8. 2. *Et ecce leproſus veniens adorabat eum, dicens: Domine ſi vis, potes me mundare. Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra ejus.* Opus divinum moliri, non eſt virium humanarum. Convenit id autem in principem omnium naturam, hoc eſt divinam. Atqui Chriſtus ejuſmodi opera molitur; non eſt ergo nudus homo, quemadmodum nos, ſed Deus humanam naturam indutus. Quod de leproſo mundato hic dicitur, hoc de ſocru Petri, de ventis item & mari, deque undis quas increpavit, dictum accipiatur. Quare divini quoque illius diſcipuli animadvertentes illi & mare & ventos obedire, admi-
Matth. 8. 28. rabundi ajebant: *Ecqualis nam hic eſt?* Intelligebant, enim, ejuſmodi opera patrare poſſe, rem eſſe, quæ nudi hominis facultatem ſuperaret. Chriſtus itaque & Deus & homo ſimul erat.

Matth. 8. 31. *Dæmones rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis; Ite.* Omnibus providere, cunctaque conſervare, ad quem obſecro ſpectat, niſi ad eum ſolum, qui ſecundum naturam Deus eſt? Hinc & ſalvator quoque; *Nonne*, inquit, *duo paſ-*
Matth. 10. 29. *ſeres aſſe veneunt, & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro, qui in cœlis eſt? Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.* En tantam rerum providentiam habebat Chriſtus, ut abſque illius permiſſu ne in porcorum quidem gregem poteſtatem exercere immundis ſpiritibus integrum eſſet. At rogatus vix permiſit, non ut illorum libidini morem gereret, ſed ut nobis, ſe omnibus tamquam Deum providere perſuaderet. Et quo modo tandem ille Deus non eſt, qui poteſtatem habet, quam in ſolum Deum cadere certum eſt; quique in omnia imperium exercet, & conſervat quæ per ipſum condita ſunt, tamquam propria?

Matth. 9. 7. *Tunc dicit diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum meſſis, ut emittat operarios in meſſem ſuam. Et convocatis duodecim diſcipulis ſuis,*
Matth. 10. 1. *dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Norat univerſorum Deum meſſis eſſe dominum; ejus namque utrumque eſt, & ipſa ſpiritalis area, hoc eſt humanum genus; & ipſa rurſum meſſis. Sed adverte, cum meſſis dominum obſecrandum eſſe monuiſſet, mox ſeipſum ejuſmodi dominum eſſe evidenti argumento declarans, emiſit operarios, hoc eſt ſanctos apoſtolos, quibus ut Deus poteſtatem contra immundos ſpiritus eſt impertitus. Neque enim humanæ naturæ facultatis eſt, Spiritus ſancti vim aut operationem alicui impertiri. Cum eam ergo Dei Verbum tametſi caro factum, hoc eſt Chriſtus, impertiatur; quomodo Deus non eſt natura & veritate?

Matth. 10. 32. *Omnis ergo, qui me confitebitur coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & illum coram patre meo, qui in cœlis eſt.* Non pauci ſanctorum ad martyrii gloriam evocati, Chriſtumque intrepide confeſſi, tormentis & morte conſum-

τῆς σαρκὸς χρόνον. αὐτὸς δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἅλωνα καθαρίζει. Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ἀληθής.

Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν, προσεκύνει, λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, λέγων· θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.) τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι θεοπρεπῶς, οὐκ ἴδιον ἀνθρώπου, αὐτῇ δὲ μᾶλλον ἐποιεῖτο ἂν καὶ μόνῃ τῇ πάντων ἐπέκεινα φύσει. ἐνεργεῖ δὲ οὕτω Χριστός· οὐκ ἄρα ψιλὸς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς, Θεὸς δὲ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ. οὕτω νοήσεις καὶ ἐπὶ τῆς Πέτρου πενθερᾶς, κἂν τοῖς ἀνέμοις ἐπιτιμῶν ὁρᾶτο, θαλάσσῃ τε καὶ ὕδασιν. ὅθεν καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ καὶ θάλασσαν καὶ ἀνέμους ὑποκειμένους ὁρῶντες, τεθαυμάκασι λέγοντες· ποταπός ἐστιν οὗτος; οὐ γὰρ ἦν ἀνθρώπου ψιλοῦ τὰ τοιαῦτα δύνασθαι δρᾶν. Θεὸς οὖν ἄρα κατὰ ταὐτὸν καὶ ἄνθρωπος ὁ Χριστός.

Οἱ δὲ δαίμονες, φησὶ, παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, * ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε.) τὸ προνοεῖν τῶν ὅλων, καὶ σώζειν αὐτὰ, τίνος ἂν εἴη, πλὴν ὅτι μόνου τοῦ κατὰ φύσιν ὄντος Θεοῦ; οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ ἔφασκεν· οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλοῦνται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν.) ἰδοὺ τοιγαροῦν τοσαύτην τῶν ὄντων πρόνοιαν ἐποιεῖτο Χριστὸς, ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι μηδὲ χοίρων ἀγέλης ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. παρακληθεὶς οὖν ἐπέτρεψε μόλις, οὐκ ἐκείνοις πληρῶν τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς ἀναπείσῃ φρονεῖν, ὅτι προνοεῖται τῶν ὅλων ὡς Θεός. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς, ὁ θεοπρεπῆ τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὸ κατὰ πάντων * κράτος * ἀνημμένος, καὶ σώζων ὡς ἴδια τὰ δι' αὐτοῦ γεγονότα.

Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.) οἶδεν ὄντα τοῦ θερισμοῦ κύριον τὸν τῶν ὅλων Θεόν. αὐτοῦ γὰρ ἡ ἅλως ἡ νοητὴ, τουτέστιν ἡ ἀνθρωπότης· αὐτοῦ καὶ ὁ θερισμός. ἀλλ' ἰδοὺ, δεηθῆναι προστάξας τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἑαυτὸν εὐθὺς ἀπέδειξεν ὄντα τοῦτον, ἐκβαλὼν τοὺς ἐργάτας, τουτέστι τοὺς ἁγίους ἀποστόλους· οἷς καὶ δέδωκεν ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων ὡς θεός. οὐ γάρ ἐστι τῶν τῆς ἀνθρωπότητος μέτρων τὸ διδόναι τισὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἐνέργειαν· δέδωκε δὲ Χριστός· εἶτα πῶς οὐ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἐστι Θεὸς, εἰ καὶ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος;

Πᾶς οὖν, ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.) πολλοὶ κέκληνται τῶν ἁγίων πρὸς τὴν τοῦ μαρτυρίου δόξαν, καὶ τετελείων-

πελέωνται διὰ παθημάτων καὶ θανάτου, Χριστὸν ὡμολογηκότες. ἆρ' οὖν ἐστεφάνωνται, διαβεβαιούμενοι καὶ λέγοντες ἄνθρωπον εἶναι κοινὸν αὐτὸν, ἢ μᾶλλον ὡς Θεὸν ταῖς ὁμολογίαις τετιμηκότες; ἀλλ' ἔστι δῆλον. οἱ γὰρ τοῦτον ἀρνησάμενοι, καὶ τῆς τοῦ μαρτυρίου δόξης ἀπώλισθον, καὶ αὐτὸν εὑρήσουσιν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἀρνούμενον αὐτοὺς τὸν Χριστόν. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς, ὁ τῇ τοῦ μαρτυρίου δόξῃ στεφανῶν τοὺς, ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἀληθῶς, ὁμολογοῦντας αὐτὸν,

Matth. 11. 28. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς.) εἰ μὴ Θεός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Ἐμμανουὴλ, τίνα τρόπον τὸν ἑαυτοῦ ζυγὸν ἡμῖν ἐπιτίθησι; Θεοῦ γὰρ δοῦλα τὰ πάντα. εἴρηται δὲ ζυγὸς καὶ ὁ νόμος. ἀλλὰ ἐπιτίθησιν ἡμῖν ὁ Χριστὸς τὸν ἴδιον ζυγὸν, ἑαυτῷ τε ὑποτάττει, καίτοι τὰ πάντα ὑποφέρων τῷ πατρί. Θεὸς ἄρα ἐστίν. ὅθεν αὐτῷ καὶ ὑποκεῖσθαι τὰ πάντα πρέπει.

Matth. 12. 5. Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι ἐν τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.) εἰ βεβηλοῦντες τὸ σάββατον οἱ ἱερεῖς ἀναίτιοί εἰσιν, ὡς Θεῷ προσάγοντες τὰς θεραπείας. πῶς τῶν ἐν τῷ ἱερῷ δρωμένων νοεῖται μείζων ἡ Χριστοῦ θεραπεία; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι οἱ μὲν ἐν νόμῳ καὶ σκιᾷ καὶ ὑποδείγματι τῶν ἐπουρανίων λελατρεύκασιν· οἱ δὲ θεσπέσιοι μαθηταὶ προσεδρεύοντές τε καὶ λειτουργοῦντες τῷ Χριστῷ, μείζονα καὶ τὴν δόξαν εἶχον. καὶ εἰ τῆς ἐν νόμῳ λατρείας ἐν ἀμείνοσι τὸ λειτουργεῖν τῷ Χριστῷ, πῶς οὐκ ἂν νοοῖτο Θεὸς ἀληθής;

Matth. 12. 27. Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, φησὶν, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.) εἰ ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ τεθεραπεύκασι τοὺς δαιμονῶντας οἱ μαθηταί· ἐπεφώνουν γὰρ ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου· πῶς οὐκ ἂν νοοῖτο Θεὸς ἀληθής; οὐ γὰρ ἂν ἐξήρκεσεν ἀνθρώπου δόξα καὶ δύναμις εἰς τὸ κατισχῦσαι τοῦ σατανᾶ.

Matth. 13. 49. Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν. καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·) περὶ Θεοῦ γέγραπται·
Psal. 102. 20. Εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἄγγελος ἀγγέλου ἐστὶ, Θεοῦ δὲ μᾶλλον τὰ πάντα. πῶς οὖν φησὶ περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ; Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν, ὡς καὶ ἰδίους ἔχων τοὺς ἀγγέλους, καὶ διὰ τῶν ἄνω πνευμάτων ὑπηρετούμενος.

Matth. 16. 13. Ἠρώτησεν ὁ Χριστός. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, Ἠλίαν· ἄλλοι δὲ, Ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ, φησὶν, ὁ Πέτρος, εἶπε· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς. εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ

A mati sunt. Quaero autem, num ob id martyricam coronam adepti sint, quod Christum communem hominem esse constanter affirmarent? an ob id verius, quod sua eum confessione tanquam Deum venerarentur? Res est clara; constat enim a martyrii gloria excidisse, Christumque in die judicii illos vicissim abnegare comperturos esse, qui illum inficiati sunt. Jam quomodo Deus is censendus non est, qui martyrii gloria eos afficit, qui ipsum esse vere confitentur?

Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos. Si Emmanuel verus Deus non est, cum Deo serviant omnia, cur suum ille ju- Matth. c. 11. v. 28.
B gum nobis imponit? Jugum autem & ipsa quoque lex appellata est. Verum Christus proprium nobis jugum imponit, nosque obnoxios sibi reddit, tametsi patri submittat omnia. Deus igitur est. Unde ut omnia illi subjecta sint, pars est.

An non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? Dico autem vobis, quia major templo hic est. Si sacerdotes qui sabbatum profanant, ob id culpa vacant, quod divino cultui incumbant; quomodo cultus qui Christo impenditur, ministerio quod sacerdotes in templo obibant, praestantior censetur? atqui apertum est eos, qui sub Matth. c. 12. v. 5.
C lege vivebant, in umbra & figura super coelestium Deo ministrasse. Sed divini illi discipuli Christi sectatores, ipsique ministrantes, ampliori honore & gloria potiti sunt. Quod si ministerium quod Christo exhibetur, legali cultui multum antecellit, quomodo in sobrii cujusquam cogitationem cadere potest, Christum non esse verum Deum?

Et si ego in Beelzebub ejicio daemones, filii vestri in quo ejiciunt? ideo ipsi judices vestri erunt. Si in Christi nomine a daemonio vexatos discipuli curabant; (invocabant enim nomen Jesu Nazareni) quomodo de vera illius divinitate ambigere fas Matth. c. 12. v. 27.
D est? Neque enim ulla omnino gloria aut potentia humana sat fuerit ad debellandum satanam.

Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur; sic erit in consummatione saeculi. Mittet Filius hominis angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. De Deo legimus: *Benedicite domino omnes angeli ejus.* Neque enim angelus angeli est, sed Dei sunt omnia. Cum ergo de Filio hominis dicatur, quod missurus sit angelos suos; angelosque & spiritus illos supremos tanquam proprios ministros possideat, evidens fit, il- Matth. c. 13. v. 40. Psalm. 102. v. 20.
E lum esse Deum.

Interrogabat discipulos suos: Quem me dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alii Joannem Baptistam; alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis. Dixit illis Jesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus Filius Dei vivi. Respondens autem Jesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui est in caelis. Si Christus communis Matth. c. 16. v. 13.

vulgariſve tantum homo eſt, cur Petrus ob A ſuam confeſſionem admirabiliis declaratus & laudatus eſt? Quomodo divinitus perhibetur edoctus? Aut quanam ſuperna opus erat illi illuminatione, ut illud Chriſti myſterium caperet? Verum quia Deum eſſe agnovit, viventiſque Dei Filium eſſe prædicavit; ideo mirabilis & egregius habitus eſt. Neque tamen duos confeſſus eſt filios, ſed unum dumtaxat. Impium itaque eſt Chriſtum

Matth. c. 16. v. 27. in duos dividere filios. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum angelis ſuis.* En iterum cœleſtes ſpiritus ſuos angelos vocat, etiamſi hominis filius dicatur.

Matth. c. 17. v. 23. *Et cum veniſſent Capharnaum, acceſſerunt* B *qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma? ait: Etiam. Et cum intraſſet in domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel cenſum, a filiis ſuis, an ab alienis? & ille dixit: Ab alienis: dixit illi Jeſus: Ergo liberi ſunt filii.* Quomodo liberum, hoc eſt a legis vinculo tributique penſione immunem, necnon verum Filium ſe prædicat, ſi carnis & ſanguinis ſecundum hypoſtaticam unionem particeps effectus, non eſt Deus? At dependit nihilominus didrachma tanquam legi obnoxius, cum tamen ut Filius lege major eſſet. Verum ſi ſit ho- C mo, non eſt ſupra legem. Nemo enim naturalem libertatem illi tribuet, niſi ut Deum humana forma indutum animo eumdem concipiat.

Matth. c. 21. v. 16. Chriſto omnium noſtrum ſalvatore Hieroſolymam aſcendente, pueri præeuntes, laudumque præconia depromentes, *Hoſanna filio David, clamabant.* At hæc acclamatio in ſolum Deum quadrat. *Indignati autem Phariſæi in medium prorumpunt: Audis, inquiunt, quid iſti dicunt? Jeſus autem dixit eis: Utique. Nunquam legiſtis, quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?* Sed beatum David hoc loco audire operæ pretium

Pſalm. 8. v. 9. eſt; ait autem; *Domine dominus noſter, quam* D *admirabile eſt nomen tuum in univerſa terra. Quoniam elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.* Pueri namque magna exultatione acclamantes, ajebant. *Hoſanna filio David.* Is porro cujus elogium decantabant, ejuſmodi laudem & acclamationem neutiquam repudiabat. Atqui beatus David eam acclamationem non communi alicui homini tribuebat, ſed omnium domino: illius enim ſolius nomen univerſa terra demiratur, ejuſdemque magnificentia ſuper omnes cœlos tollitur. Quomodo ergo Chriſtus Davidis ſecundum carnem filius non eſt Deus?

E

Matth. c. 25. v. 31. *Cum autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua, & omnes angeli cum eo; tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ.* Numquid Chriſtus ut homo quiſpiam noſtri ſimilis pro tribunali ſedebit, aſtantibuſque omnibus undiquaque ipſi angelis, orbem judicabit? Qui iſtuc, obſecro, rationi eſt conſen-

Jac. c. 4. v. 24. taneum? An non ſcriptum eſt, *Unus eſt legiſlator, & judex?* Deus igitur eſt Chriſtus, qui pari cum Deo gloria pollens, thronumque judiciarium obtinens, ac angelos circum-

ἐν τοῖς οὐρανοῖς.) εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, διατί τεθαύμασται Πέτρος ὁμολογῶν αὐτόν; πῶς δὲ ἐστι καὶ θεοδίδακτος, ἢ ποίας ἐδεήθη φωταγωγίας ἄνωθεν, ἵνα μάθῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον; ἀλλ' ἔγνω Θεὸν ὄντα καὶ υἱὸν Θεοῦ ζῶντος διωμολόγησεν αὐτόν ταύτῃ τοι τεθαύμασται. πλὴν ἕνα υἱόν, καὶ οὐχὶ δύο υἱούς φησι. δυσσεβὲς οὖν ἄρα τὸ διορίζειν εἰς δύο. Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ἰδοὺ πάλιν ἀγγέλους αὐτοῦ φησι τὰ ἄνω πνεύματα, καίτοι λεγομένου υἱοῦ ἀνθρώπου. Ματθ. 16.

B Ἐλθόντων * δὴ οὖν εἰς Καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὲ δίδραχμα λαμβάνοντες, τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; καὶ λέγει, ναί. καὶ εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· τί σοι δοκεῖ Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; εἶπε δὲ αὐτῷ· ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.) πῶς ἐλεύθερον ἑαυτὸν εἶναί φησι, καὶ ἔξω νόμου, καὶ ἀσυντελῆ, καὶ υἱὸν ἀληθῶς, εἰ μὴ Θεός ἐστιν, ἑνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν σαρκὸς καὶ αἵματος κεκοινωνηκώς; συντετέλεκε δὲ τὸ δίδραχ- C μον, ὡς γεγονὼς ὑπὸ νόμον ὁ ὑπὲρ νόμον υἱός. ἄνθρωπος δὲ ὢν, οὐχ ὑπὲρ νόμον νοεῖται. πῶς γάρ; οὐδ' ἂν ἔχοι κατὰ φύσιν τὸ ἐλεύθερον, εἰ μὴ νοεῖται Θεὸς ἐν ἀνθρωπίᾳ μορφῇ. Ματθ. 17. * δὲ

Ἀναβαίνοντος ἐν Ἱεροσολύμοις τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, παῖδες προεβάδιζον, εὐφημοῦντές τε καὶ λέγοντες· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ· θεοπρεπὴς δὲ πάντως ἐστὶν ἡ δοξολογία· ἠγανάκτησαν οἱ φαρισαῖοι, καὶ δὴ καὶ προσῆεσαν, λέγοντες· ἀκούεις, τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;) ἀναγκαῖον ἐν τούτοις δια- D μνημονεῦσαι τοῦ μακαρίου Δαυὶδ λέγοντος· κύριε, ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτήσω αἶνον. οἱ μὲν γὰρ παῖδες εὐφημοῦντες ἔλεγον· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ. καταδέχεται δὲ τὴν δοξολογίαν εὐφημούμενος. ὁ δέ γε μακάριος Δαυὶδ οὐκ ἀνθρώπῳ ταύτην ἀνατέθεικε κοινῷ, κυρίῳ δὲ μᾶλλον, οὗ καὶ θαυμαστὸν τὸ ὄνομα ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἐπήρθη γὰρ ἡ μεγαλοπρέπεια ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. εἶτα, πῶς οὐ Θεὸς ὁ υἱὸς Δαυὶδ τὸ κατὰ σάρκα Χριστός; Ματθ. 21. Ψαλ. 8.

Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνον δόξης αὐτοῦ.) ἆρα ὡς ἄνθρωπος εἷς τῶν καθ' ἡμᾶς καθεδεῖται Χριστὸς, παρεστηκότων αὐτῷ πάντων τῶν ἀγγέλων, οὕτω τε κρινεῖ τὸν κόσμον; εἶτα, ποῖον ἔχει τοῦτο λόγον; γέγραπται γὰρ, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης καὶ κριτής· Θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, ὁ ἐν δόξῃ Θεοῦ, καὶ θρόνον ἔχων, καὶ παρεστῶτας ἀγ- Ματθ. 25. Ἰακωβ. 4.

ἀγγέλους, καὶ κρίνων τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ.

Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς, φησὶν, εἶπεν αὐτῷ· ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.) πῶς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κάθηται ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι κἂν εἰ γέγονεν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, οὐ πέπαυται τοῦ εἶναι Θεὸς, ἀλλ' ἔστιν ὃ ἦν· ταύτῃ τοι καὶ συνεδρεύει τῷ φύσαντι, καὶ ἐν τοῖς τῆς θεότητος ἀξιώμασιν ἐμπρέπων ὁρᾶται, κἂν εἰ γέγονε σάρξ.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἀνέστησαν.) εἰ κοινὸς ἄνθρωπος ἦν ὁ Χριστὸς πῶς τεθνεῶτος αὐτοῦ, τοσοῦτος ἦν ἐν τοῖς στοιχείοις ὁ θόρυβος; ὁ μὲν γὰρ ἥλιος τὴν ἀκτῖνα συνέστειλε, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σκότος εἰργάσατο· ἡ δὲ γῆ τὸν ἑαυτῆς δεσπότην ὁρῶσα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐμπαροινούμενον, ἐσχίζετο· ἀφῆκε δὲ ὁ ᾅδης τὰς τῶν ἁγίων ψυχάς. τίνος ταῦτα ποιοῦντος; ἆρα οὐχὶ Θεοῦ; Θεὸς γὰρ ἦν ἐν σαρκὶ, ᾧ καὶ ἡ κτίσις ὑβριζομένῳ τρόπον τινὰ συνωργίζετο.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

ΑΥΤΟΣ δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντα· καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε, τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.) περὶ Θεοῦ γέγραπται· ὅτι ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν. καὶ αὐτὸς δέ που φησί. μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσεταί τι; εἰ δὲ πάντα Χριστὸς ἐπίσταται, καὶ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεὸς, ὡς καρδίας ἐτάζων καὶ νεφρούς;

Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.) ἀκούεις, ὅτι τὴν σωτηρίαν ἐκ τῶν Ἰουδαίων εἶναι φησί; καίτοι σωτῆρα Θεὸν ἐπεγραψάμεθα. σέσωκε γὰρ ἡμᾶς οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος, κατὰ τὰς γραφάς. ὠνόμασται γὰρ Χριστὸς Ἰησοῦς, γεγονὼς ἐξ Ἰουδαίων κατὰ τὴν σάρκα. Ἰησοῦς γε μὴν ἑρμηνεύεται σωτηρία. αὐτὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν Ἰουδαίων σωτηρία. ὥστε κἂν εἰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ἐπελάβετο σπέρματος Ἀβραὰμ, Θεός ἐστι καὶ μετὰ σαρκός.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω.) * πορεύεται, φησὶ, πρὸς τὸν πατέρα, καίτοι φύσει Θεὸς ὑπάρχων ὁ υἱὸς, καὶ αὐτὸς ὢν ὁ πάντα πληρῶν. πορεύεται γὰρ ἀνθρωπίνως· ἀνελήφθη γὰρ εἰς τὸν οὐρανόν. ἀλλ' ὡς

A quaque astantes habens, in justitia terrarum orbem judicabit.

Et princeps sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei vivi. Dicit illi Jesus: Tu dixisti: verumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. Matth. c. 26 v. 63 Quomodo Filius hominis a dextris virtutis Dei sedet? Planum est, Dei Verbum ita factum esse hominis filium, ut tamen Deus esse non desierit: mansit enim quod erat. Hac igitur ratione generanti assidet, & in divinitatis gloria & majestate conspicuum cernitur, etiam si factum B sit caro.

Jesus autem clamans voce magna, emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes, a summo usque deorsum: & terra mota est, & petræ scissæ sunt; & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Matth c. 27. v. 60 Si Christus communis erat homo, cur illo animam expirante, in ipsis elementis tanta accidit conturbatio? Sol enim retractis radiis, diei tenebras offudit: terra ad hæc dominum suum Judæorum contumeliis indignissime affectum conspicata, disrupta est; & ipse tandem infernus sanctorum animas dimisit. Et cujusnam nutu omnia hæc fiebant? non-C ne Dei? Deus enim erat in carne, quo tam contumeliose tractato, ipsa quoque creatura quodammodo ira & indignatione efferebatur.

Ex evangelio secundum Joannem.

JESUS *autem non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat, quid esset in homine.* Joan. c. 2. v. 24. De Deo scriptum extat: *Qui finxit sigillatim corda eorum.* Psalm. 34. v. 15. Et ipse alibi ait: *Non celabitur a me omnino quidquam.* Jerem. c. 17. v. 10. Si ergo Christus omnia intelligit, & omnia quæ D sunt in homine exacte novit, utpote scrutans eorum corda & renes; quomodo non est Deus?

Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus: quoniam salus ex Judæis est. Joan. c. 4. v. 21. Audis salutem ex Judæis esse asserentem. Atqui Deum salvatorem nobis adscripsimus, eique nomina dedimus. Salvavit enim nos non legatus, non angelus, sed dominus ipse, secundum scripturas. Isai. c. 63. juxta LXX. At Christus qui secundum carnem ex Judæis natus est, Jesu nomenclaturam sortitus est. Jesu autem nomen interpretatum salutem sonat. Ipse itaque Christus est salus illa, quæ ex Judæis profecta est. Quamobrem licet Verbum E caro factum sit, & semen Abrahæ apprehenderit; Deus nihilominus cum assumpta carne permansit.

Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet: quia ego vado ad Patrem: & quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam. Joan. c. 14. v. 12 Ad Patrem se abire denunciat, cum tamen Deus natura Filius sit, ipseque omnia impleat. Abscedit enim secundum humanam naturam. At vero licet ut homo in cœlum assumptus sit; ut Deus tamen sup-

supplicum vota se auditurum promittit, A si in nomine illius supplicaverint. Jam cui quæso verius convenit sanctorum postulatis satisfacere, eorumque votis ac desideriis respondere, quam soli ac nativo Deo?

Joan. c. 15. v. 16. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat; ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.* En pari se cum Deo & Patre potestate pollere, pariaque eidem præstare posse nusquam non inculcat. Dixerat enim; Quodcumque petieritis in nomine meo, faciam: nunc autem ait; Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Numquid ergo seorsum aliqua dilargitur Pater absque Filio, aut Filius rursum seorsum sigillatimque im- B pertitur nonnullla absque Patre, ita ut a duobus diis præstentur, quæ sancti efflagitant? Absit, absit: unus enim est Deus Pater, & unus item dominus Jesus Christus. Distribuit namque Pater dona per Filium in Spiritu sancto; verumtamen postulatio in precibus fit per Jesum Christum. Porro domini Jesu nomine accipimus & designamus Verbum hominem factum.

Joan. c. 16. v. 23. *In illo die me non rogabitis quidquam. Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.* Hæc eamdem sententiam cum superioribus habent; sicut illa quoque, quæ mox conse- C quuntur. Ait namque: Ibid. v. 27 *In illo die, in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia ego a Patre exivi.*

Joan c. 17. v. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.* Si cum solius verique Dei cognitione Jesu Christi cognitionem necessario conjunctam consociatamque esse oportet, & hoc ipsum æternam vitam conciliat; cui obscurum esse potest, Christum verum esse Deum? Verbum sane caro factum est; sed mansit interim Verbum.

Ibid. v. 21. *Ut credat mundus quia tu me misisti. Et ego* D *claritatem quam dedisti mihi, dedi eis; ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me; ut sint consummati in unum.* Perspicaci mentis oculo in rem propositam intendentes, quænam in ipsa abstrusa lateant, diligenter exploremus. Qualem itaque gloriam Filius a Patre accepisse se narrat, quam nobis deinde communem fecerit? Sane ipse ab hac quæstione nos liberat dum ait: Ut unum sint, sicut & nos unum sumus. Nam etsi Dei Patris Verbum secundum propriam hypostasin alius a Patre esse dignoscatur, naturali tamen identitate unum plane & idem est cum illo. At quo pacto Verbum illud unum quoque nobiscum factum est? E Ad eumdem omnino modum, puta secundum essentialem & naturalem identitatem. At cum divina natura tanto a creatura distet intervallo, ut secundum essentiam cum ea coire nequaquam valeat; ecquo, inquis, modo secundum naturam unum ille factus est nobiscum, qui omnem omnino creturam excellit? Verbum factum est homo, ut quemadmodum, quod quidem ad deitatis

A Θεὸς ἐπαγγέλλεται πληροῦν τὰ αἰτήματα τῶν προσευχομένων, εἰ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ποιοῖντο τὰς λιτάς; εἶτα τίνι ἂν πρέποι μᾶλλον τὸ πληροῦν εὐχὰς ἁγίων, καὶ χαρίζεσθαι τὰ αἰτήματα, πλὴν ὅτι μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς ὄντι Θεῷ.

Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε. ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε. καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ. ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.) ἰδοὺ πανταχοῦ δείκνυσιν ὅτι τὰ ἴσα μετ' ἐξουσίας ἐνεργεῖ * τῷ πατρί. ἔφασκε γάρ. ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ποιήσω. νυνὶ δέ φησιν· ὅ,τι ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. ἆρα οὖν ἰδίᾳ μὲν δίδωσιν ὁ πατὴρ δίχα τοῦ υἱοῦ, ἰ- B δίᾳ δὲ καὶ ἀνὰ μέρος ὁ υἱὸς δίχα τοῦ πατρός; οὐκοῦν παρὰ δύο Θεῶν τοῖς ἁγίοις τὰ ἐν εὐχαῖς αἰτήματα; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει ταῦτα, μὴ γένοιτο· εἷς γὰρ Θεὸς ὁ πατὴρ, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός. διανέμει γὰρ ὁ πατὴρ δι' υἱοῦ τὰ ἀγαθὰ ἐν πνεύματι. πλὴν ἡ αἴτησις ἡ ἐν προσευχαῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· καὶ κύριος Ἰησοῦς ὁ ἐνανθρωπήσας νοεῖται καὶ ὀνομάζεται λόγος.

Ἰωάν. 15. 16. — * τῷ Θ. πατρί.

Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ἄν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.) ἐν ἴσῃ καὶ τοῦτο τοῖς ἀνωτέρω βραχὺ διανοίᾳ κεῖσε- C ται, καὶ τὸ ἐφεξῆς ὁμοίως. ἔχει δὲ οὕτως. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον.

Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.) εἰ τῇ ἐπιγνώσει τοῦ μόνου καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ συνεζεῦχθαί τε καὶ συνεισβαίνειν ἀνάγκη τὴν ἐπίγνωσιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ζωὴν τοῦτο τὴν αἰώνιον προξενεῖ. πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, ὅτι Θεός ἐστιν ἀληθὴς ὁ Χριστός; γέγονε γὰρ σάρξ ὁ λόγος, καὶ μεμένηκε λόγος.

D Ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας, κἀγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἕν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί. ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν.) ἀκριβῆ τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιστήσαντες τῇ τοῦ προκειμένου δυνάμει, θεωρήσωμεν τὰ ἐν αὐτῷ. ποίαν δόξαν εἰληφέναι φησὶ παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς, καὶ ταύτην ὑμῖν ἐπιδοῦναι; αὐτὸς δὲ ἡμᾶς τῆς ἐπὶ τούτοις ἐρεύνης ἀπαλλάξει, λέγων· ἵνα ὦσι, καθὼς ἡμεῖς, ἕν. ἐν μὲν γὰρ τῇ φυσικῇ ταυτότητι ἕν ἐστιν ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, εἰ καὶ νοεῖται καθ' ὑ- E πόστασιν ἑκάτερος ἰδικήν. πῶς δὲ καὶ ἐν ἡμῖν γέγονε; κατὰ τὸν ἴσον τρόπον, οὐσιωδῶς δὴ λέγω, καὶ φυσικῶς· καίτοι Θεοῦ φύσις ἀσύμβατος παντελῶς εἴη ἂν πρὸς τὴν κτίσιν, ὡς ἐν ταυτότητι λέγω τῇ κατ' οὐσίαν. πῶς οὖν ἐν ἡμῖν γέγονε φυσικῶς ὁ ὑπὲρ τὴν κτίσιν; γέγονε γὰρ ἄνθρωπος, ἵνα ὥσπερ ἐστὶν * ἐν τῇ τῆς θεότητος φύσει πρὸς τὸν πατέρα, οὕτω καὶ πρὸς ἡμᾶς

Ἰωάν. 16. — Ἰωάν. 17. — Ἰωάν. 17. — * ἴσ.

ἡμᾶς

ἡμᾶς ἐν γίνηται χέσει τῇ κατὰ ἀνθρωπότητα· τετελειώμεθα γὰρ οὕτω, καὶ ἡμεῖς εἰς ἕν.

19. Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν.) ἐπαπορῆσαί τις ἂν κατὰ τὸ εἰκὸς, λέγων. εἰ ἐν σώματι καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἦν ὁ λόγος, καθὰ καὶ πρὸ τοῦ τιμίου σταυροῦ, πῶς κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἀδοκήτως εἰς μέσον ὤφθη τῶν μαθητῶν; πρὸς τοῦτό φαμεν, ὅτι δυνάμει τῇ θεϊκῇ. μεμνῆσθαι δεῖ Παύλου λέγοντος. ὅτι ὥστε ἡμεῖς 16. ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. μετὰ γάρ τοι τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ὡς τετελεσμένης ἤδη τῆς οἰκονομίας, ἐφ' ᾗ καὶ ἡ τῆς σαρκὸς ἀνάληψις * ἐπράχθη χρειωδῶς, ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει κέχρηται τῇ θεοπρεπεῖ, διὰ τούτων μᾶλλον, ἢ διὰ τῶν τῆς κενώσεως * μέτρων ἐπιγινώσκεσθαι θέλων, ὡς ἐν καιρῷ καθήκοντι.

22. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἄντινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, * ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.) ὅλον ἐστὶ θεοπρεπὲς τὸ γεγενημένον, καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον λόγου. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἀνθρώπινον τὸ ἐμφυσῆσαι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ δοῦναι τὸ πνεῦμα. εἶτα μέγα, καὶ ὑπὲρ τὴν κτίσιν, τὸ τοιαύτην ἐξουσίαν παρασχεῖν, ὥστε κρατεῖν, ὧν ἂν ἕλοιντο, τὰς ἁμαρτίας· ἀφιέναι δὲ καὶ οἷς ἂν βούλοιντο τυχόν. διὰ τί δὲ καὶ διὰ σαρκικοῦ φυσήματος τὸ πνεῦμα δίδωσιν; ὅτι μὴ ἀλλοτρία τοῦ λόγου γέγονεν αὐτοῦ ἡ σάρξ, ἀλλὰ ἰδικῶς αὐτοῦ. καὶ ἀνθρώπινον μὲν τὸ διὰ σαρκὸς ἐμφύσημα· θεϊκῆς δὲ δυνάμεως ἔργον. τὸ μετόχους ἀποφῆναι τοῦ πνεύματος τοὺς ἠξιωμένους.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

14. ΑΓΓΕΛΟΣ Θεοῦ τῷ Ζαχαρίᾳ φησὶ περὶ τοῦ ἁγίου Βαπτιστοῦ. καὶ ἔσται χαρά σοι, καὶ ἀγαλλίασις· καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ. καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸ Θεὸν αὐτῶν.) ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἐρομένων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων, 15 σὺ τίς εἶ; φησίν· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. προφητεύων δὲ αὐτὸς ὁ Ζαχαρίας ἐπὶ τῷ ἰδίῳ παιδὶ, φησί. καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου, ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, τοῦ 76. δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν. προεβάδιζε γὰρ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτοῦ γέγονε πρόδρομος, καὶ αὐτῷ τὰς ὁδοὺς προετοιμάζεσθαι διεκήρυττε, καὶ τὸν ἐπ' αὐ-

A naturam spectat, unum & idem est cum Patre, ita secundum naturæ humanæ habitudinem sit unum quoque nobiscum. Hac enim ratione nos quoque in unitatem consummati sumus.

Cum ergo sero esset die illo, una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum; venit Jesus, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. Non immerito dubitaverit hic quispiam, ac dixerit: Si Verbum post resurrectionem perinde ac ante venerandam crucem in corpore erat, quomodo conclusis foribus in medio discipulorum ex insperato apparuit? Ad hoc respondemus, divina virtute factum id esse. Par est autem, ut Pauli dictum hoc loco in mentem revocemus; ait is vero: *Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem: etsi cognovimus secundum carnem Christum; sed nunc non novimus.* Sane post resurrectionem ex mortuis, dispensationis mysterio, propter quod carnem salubriter assumpserat, jam perfecto, divina virtute & potestate utebatur: ut qui veluti opportuno tempore per ea potius, quam per exinanitionis conditiones, agnosci voluerit. Joan. c. 20 v. 19. 2. Cor. c. 5. v. 16.

Et cum hoc dixisset, insufflavit, & dixit: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Quidquid hic factum memoratur, hoc totum divinum, magnaque consideratione dignum est. Primo namque non erat humanæ naturæ opus, per exsufflationem apostolis Spiritum sanctum infundere. Deinde majus quiddam, sublimiusque est, quam quod in creaturam cadat, tantam illis potestatem impertiri, ut quorum vellent peccata retinere, & quorum rursus visum esset relaxare, possent. At cur corporeo flatu impetit Spiritum sanctum? ideo nimirum, ut carnem a Verbo non alienam, sed propriam illius extitisse intelligamus. Adde externam illam per carnis ministerium exsufflationem humanam fuisse; sed Spiritus sancti participes dignatione sua efficere, divinæ virtutis opus extitisse. Joan. c. 20 v. 22.

Ex evangelio secundum Lucam.

ANGELUS Dei Zachariæ de sancto Baptista hæc exponit: *Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt. Erit enim magnus coram domino, & vinum & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ: & multos filiorum Israel convertet ad dominum Deum ipsorum.* Rursum cum Judæi ex ipso eodem Joanne sciscitarentur: *Tu quis es?* Respondit ille: *Ego vox clamantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas ejus.* Tandem ipsemet Zacharias de proprio filio vaticinans, ita fatur: *Et tu puer, Propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem domini parare vias ejus: ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum.* Ille namque Christum antei bat, ejusdemque factus præcursor, ut viam illi præpararent, annunciabat, & propheticum oraculum de illo edens, ad eum, ut Luc. c. 1. v. 14. Joan. c. 1. v. 19. Luc. c. 1. v. 76.

qui

qui justificare potest peccatis obnoxios uti A Deus, convertebat. Et adhuc dubitamus, fueritne Deus Christus?

Luc. c. 1. v. 32. *Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur: & dabit ei dominus Deus sedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Numquid hominis nostri similis imperio perpetuo citra ullam interruptionem prememur? an imperatori potius Deo in Christo & per Christum subditi erimus, non assumptum ad hoc tanquam extraneum quempiam mediatorem, sed verum Filium, per quem & in quo Deus Pater in omnia regnum obtinet? Quod si ita res habet, Deus ergo est Chri- B stus.

Luc. c. 1. v. 34. *Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit illi: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Numquid is, qui arcana inexplicabilique Spiritus sancti operatione ex sacra virgine formatus & natus est, sola appellatione filius erat? an verus potius naturalisque Dei Filius, & Deus creditus est? Sed hoc procul dubio verum est. Verbum proinde secundum hypostasin caro factum, hoc est, carnem per Spiritum sanctum ex sacra virgine sumpsisse, eamque C propriam sibi fecisse, intelligatur. Hac namque ratione quod verus Deus sit, deprehendetur.

Luc. c. 1. v 41. *Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero ejus: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth, & exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat mater domini mei ad me?* Interna Dei energia & vi, prophetiæ donum obtingere alicui potest; secus nequaquam. Cum igitur salutatio sacræ virginis Mariæ Jesum per id temporis in utero adhuc gestantis, Joannem maternis visceribus adhuc inclusum ad prophetiam promo- D verit, quomodo Christus non est Deus, qui intra virginea claustra etiamnum latitans, divina vi ad prophetiæ gratiam Baptistam evexit?

Luc. c. 2. v. 29. *Nunc dimittis servum tuum, domine, secundum verbum tuum, in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum: Quod parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.* Simeon Jesum inter ulnas complexus, ejusmodi de ipso elogia depromebat. At quomodo salutare est? aut quomodo lumen ad revelationem gentium est, si unus & solus verus Filius & Deus non est? Qui quidem natura natus est ex Patre, ut Ver- E bum; secundum carnem autem ortus est ex virgine. Quæ rursum revelatio facta est gentibus, si de ipso non cognoverunt quia Deus est; quodque divinum cultum illi impendentes, in ea crimina non incidant, in quæ illi incidere solent, qui alteri deo quam uni illi, qui natura & veritate Deus est, serviunt?

Luc. c. 5. v. 22. *Ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimit-*

τῷ προεφήτευε λόγον, ἐπιστρέφων ὡς ἐπὶ * Θεῷ δικαιοῦν ἰσχύοντι τοὺς ἐν ἁμαρτίαις. εἶτα, πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.) ἆρ' οὖν * ἐφ' ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς κεισόμεθα, βασιλευόμενοι διηνεκῶς καὶ ἀκαταλήκτως; ἢ ὑπὸ θεῷ μᾶλλον ἐσόμεθα βασιλεύοντι ἡμῶν τὴν ἐν Χριστῷ; καὶ οὐχ ὡς ἔξωθεν μεσίτου τινὸς εἰς τοῦτο παραληφθέντος, ἀλλ' ὡς δι' υἱοῦ καὶ ἐν υἱῷ κατακρατοῦντος τῶν ὅλων τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, θεὸς ἄρα ὁ Χριστός.

Εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. ἆρα οὖν κέκληται μόνον υἱὸς, ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου διὰ τοῦ πνεύματος ἀπορρήτως γεγεννημένος, ἤγουν ἐκτισμένος; ἢ φύσει τε καὶ ἀληθῶς υἱὸς εἶναι πεπίστευται, καὶ θεός; ἀλλ' ἔστι τοῦτο ἀληθές. νοείσθω δὴ οὖν σὰρξ καθ' ὑπόστασιν γεγονὼς ὁ λόγος, τουτέστιν ἰδίαν ποιησάμενος σάρκα τὴν διὰ πνεύματος ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου. οὕτω γὰρ ἔσται καὶ θεὸς ἀληθῶς.

Καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσε τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός μέ;) ἐνεργήσαντος θεοῦ προφητείας χάριν, ἔσται τις προφήτης· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐδαμῶς. ὅτε τοίνυν ὁ ἀσπασμὸς τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας κυοφορούσης ἔτι τὸν Ἰησοῦν, κεκίνηκεν ἐν μήτρᾳ τὸν Ἰωάννην εἰς προφητείαν, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, καὶ ἐν τῇ τῆς παρθένου νηδύϊ κινήσας θεοπρεπῶς εἰς προφητείας δύναμιν τὸν Βαπτιστήν;

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου· ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.) ὁ Συμεὼν τὸν Ἰησοῦν εἰς ἀγκάλας λαβὼν, τὰ τοιάδε περὶ αὐτοῦ φησί. πῶς οὖν ἐστι σωτήριον; πῶς δέ φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, εἰ μὴ θεός ἐστιν ἀληθῶς, εἷς, καὶ μόνος υἱὸς, ὁ φύσει μὲν ἐκ πατρὸς ὡς λόγος, ἐκ παρθένου δὲ ὁ αὐτὸς κατὰ σάρκα; ποία γὰρ γέγονεν ἀποκάλυψις τοῖς ἔθνεσιν; ἢ ἐπ' αὐτῷ ἔγνωσαν ὅτι θεός ἐστι, καὶ αὐτῷ λατρεύσαντες ἔφυγον τὰ ἐγκλήματα τοῦ Θεῷ λατρεύειν ἑτέρῳ παρὰ τὸν ἕνα, καὶ φύσει, καὶ ἀληθῶς;

Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφέ-

ἀφίωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπε τῷ παραλυτικῷ· σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἄρας τὸ κλινάριόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.) εἰ μόνος ἡμᾶς ἀπαλλάττει ὁ τῶν ὅλων Θεὸς πλημμελημάτων, ἑτέρῳ πρέποντος τούτου μηδενί· χαρίζεται δὲ καὶ τοῦτο Χριστὸς μετ' ἐξουσίας θεοπρεποῦς, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεός; κέκληται γὰρ υἱὸς ἀνθρώπου, γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα, καίτοι Θεὸς ὢν ὁ λόγος.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων, καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονηρῶν· καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.) ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδείξας ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς τῶν θεοπρεπῶν μεγαλουργημάτων ἀποτελεστήν, εἰς ἀνάμνησιν ἀναφέρει τῶν εἰρημένων διὰ φωνῆς προφητῶν περὶ αὐτοῦ. ἔφη τοίνυν ὁ μακάριος Ἡσαΐας· ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, καὶ γόνατα παραλελυμένα. εἶτα μονονουχὶ καὶ χεῖρα προτείνων καταδείκνυσι τὸν Ἐμμανουὴλ, οὕτω λέγων· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἰδοὺ κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρείας. ἔφη δὲ καὶ ἐν ἑτέροις, ὅτι τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀκούσονται. τότε ἁλεῖται χωλὸς ὡς ἔλαφος, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι· ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις· ἡ γὰρ δρόσος ἡ παρὰ σοῦ, ἴαμα αὐτοῖς ἐστιν. ἔφη δὲ πάλιν καὶ ἐκ προσώπου Χριστοῦ· πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ὅτε τοίνυν τῆς ἐφ' ἑαυτῷ πίστεως τὰς τῶν προφητῶν φωνὰς ποιεῖται σημεῖον, ἤγουν ἀπόδειξιν, Θεὸν δὲ αὐτὸν οἱ προφῆται κηρύττουσι, τίς ὁ τούτοις τὰ ἐναντία φάναι τολμῶν;

Ἐχειμάζοντο, φησὶ, κατὰ τὴν λίμνην οἱ μαθηταί· εἶτα προσελθόντες, διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες· ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ διεγερθεὶς, ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσατο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.) εἴρηται περὶ Χριστοῦ διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυίδ. σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, καὶ τὸν σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις. σοί εἰσιν οἱ οὐρανοὶ, καὶ σή ἐστιν ἡ γῆ, τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς σὺ ἐθεμελίωσας. ὅτε τοίνυν τῷ καταπραΰνοντι τὴν θάλασσαν πρέποι ἂν καὶ τὸ δεσπόζειν τῶν ὅλων, ἔχειν δὲ ἰδίους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ θεμελιοῦν δύνασθαι τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· πῶς οὐκ ἂν ὑπάρχειν νοοῖτο Θεὸς ἀληθῶς ὁ Χριστὸς, ὁ θαλάσσῃ καὶ πνεύμασιν ἐπιτιμῶν, καὶ τοῦτο μετ' ἐξουσίας.

Ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέστειλε δὲ αὐτὸν, λέγων· ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι πεποίηκεν ὁ Θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Θεός. ἐν τῇ τῶν Γεργεσηνῶν χώρᾳ τεθεράπευκεν ὁ Χριστὸς τὸν ἀγρίως δαιμονῶντα, ὃς καὶ συνεῖναι αὐτῷ παρεκάλει. ἀλλὰ καίτοι θεραπεύσας αὐτὸν, καὶ ἐκβεβληκὼς τὰ

A *tuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge & ambula? Ut autem sciatis, quia Filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Si solus universorum dominus a delictis nos expiat, ne in ullum alium istuc convenit, & Christus absque divina auctoritate hoc ipsum præstat; qui fieri potest, ut Deus non existat? Nam etsi Verbum, quod secundum carnem ex muliere natum est, Filii hominis appellatione designetur, nihilominus tamen Deus est.

In ipsa hora autem multos curavit a languoribus & plagis & spiritibus malis, & cæcis Luc. c. 7. v. 21.
B *multis donavit visum. Et respondens dixit illis: Euntes renunciate Joanni quæ audistis & vidistis: quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: & beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me.* Factis divinorum planeque admirabilium operum patratorem Christus se esse demonstrans, quæ per Prophetæ vocem quondam de se prædicta fuerant, in memoriam reducit. Dixerat enim Isajas: *Confortamini manus remissæ, & genua soluta.* Mox vero quasi digito protensave manu Emmanuelem ostendens, ita ait: *Ecce Deus noster, ecce dominus cum fortitudine venit, & brachium cum dominatione.* Di- Isai. c. 35. v. 3. Isai. c. 40. v. 10.
C cit idem & alio quoque loco: *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum audient, tunc saliet sicut cervus claudus, & expedita erit lingua balbutientium.* Addit præterea: *Surgent mortui, & resurgent qui in monumentis sunt: nam ros qui a te, ipsis sanitas est.* Rursum idem in persona Christi ita ait: *Spiritus domini super me, cujus causa unxit me, evangelizare pauperibus misit me, prædicare captivis remissionem, & cæcis visus apertionem.* Cum ergo prophetarum oracula fidei quæ ipsi debetur, argumentum probationemque adducat, ipsique prophetæ Deum illum esse prædicent, quis his contraria asserere au- Isai. c. 35. v. 5. Isai. c. 26. v. 19. Isai. c. 61. v. 1.
D deat?

Dum discipuli tempestate in stagno jactarentur, *accedentes suscitarunt eum, dicentes: Præceptor perimus. At ille surgens increpavit ventum & tempestatem aquæ: & cessavit, & facta est tranquillitas.* Davidica voce ejusmodi oraculum de Christo editum erat: *Tu dominaris potestati maris, & motum fluctuum ejus tu mitigas. Tui sunt cœli, & tua est terra, orbem terrarum & plenitudinem ejus tu fundasti.* Cum in illum igitur, qui maria sedat, omnium rerum dominum esse, proprios cœlos possidere, orbem terrarum, ejusdemque plenitudinem posse fundare, proprie conveniat; quis Chri- Luc. c. 8. v. 24. Psalm. 88. v. 10.
E stum, qui cum auctoritate mari & ventis imperat, verum Deum esse ambigere queat?

Rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem prædicans quanta illi fecisset Jesus. In Gerasenorum regione curavit Jesus immanissime a dæmonio vexatum, qui etiam ut vitam sibi cum eo agere deinceps liceret, obnixe efflagitabat. At vero quamvis eum Luc. c. 8 v. 39.

sa-

sanassent, spiritusque ejecisset; jubet tamen ut domum suam repetat, quantaque sibi fecisset Deus, enarret. Operabatur itaque Christus tanquam verus Deus. Neutiquam enim dicere fas est, prophetarum aut sanctorum apostolorum more, divinæ gratiæ instrumentum extitisse. Ipse namque propria, hoc est divina virtute satanam conterebat: quin & in illius quoque nomine dæmonia sanctis apostolis subjiciebantur: atque hoc ipsum ne illi ipsi quidem diffitebantur.

A πνεύματα, ἐκέλευεν ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ κηρύττειν ὅσα πεποίηκεν αὐτῷ ὁ Θεός. ἐνήργηκεν οὖν αὐτὸς, ὡς Θεὸς ὑπάρχων ἀληθινός. οὐ γάρ που φαμὲν ὡς ὑπουργὸς γέγονε θείας χάριτος καθ' ἕνα τῶν προφητῶν, ἢ γοῦν τῶν ἁγίων ἀποστόλων· ἀλλ' ἦν αὐτὸς δυνάμει τῇ ἰδίᾳ καὶ θεοπρεπεῖ συντρίβων τὸν σατανᾶν. ἐν ὀνόματι οὖν αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς ὑπετάττοντο τὰ δαιμόνια· καὶ τοῦτο διωμολόγησαν αὐτοί.

Luc. c. 8. v. 52. De principis synagogæ filia ajebat Christus: *Nolite flere. Non est mortua puella, sed dormit.* Numquid igitur mentitus est? absit: verum enim dixit. Modum autem hujus exponit Paulus his verbis: *Non est Deus mortuorum, sed vivorum.* Siquidem quicumque victuri sunt, illi Deo vivunt; mortui proinde hominibus mortui sunt; verum naturæ illi vivificæ, hoc est, divinæ, minime. Verax itaque est, dum ut Deus de puella, *Non est mortua, sed dormit*, enunciat?

Rom. c. 14. v. 9. & Matt. c. 22. v. 32. & Marc. c. 12. v. 27.

Ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ ἀρχισυναγώγου φησὶν ὁ Χριστός· μὴ κλαίετε. οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. ἆρ' οὖν* ἐψεύδετο; μὴ γένοιτο· ἀληθεύει δέ. καὶ κατὰ τίνα τρόπον, ὁ Παῦλος διερμηνεύει λέγων· οὐκ ἔστι Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. ζῶσι γὰρ τῷ Θεῷ οἱ ζήσειν μέλλοντες. οὐκοῦν οἱ τεθνηκότες, κατὰ μὲν ἀνθρώπους, εἰσὶ νεκροί· κατὰ δὲ τὴν ζωοποιὸν φύσιν, τουτέστι τὴν θείαν, οὐκ ἀποτεθνήκασιν. ἀληθεύει* γὰρ ὡς Θεὸς, περὶ τοῦ κορασίου λέγων· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

* ἐψεύσατο * ταῦτα Θεὸς

Luc. c. 22. v. 27. Idem cum apostolis sermonem conferens, ita ajebat: *Quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestri sum tanquam qui ministrat.* Observa, ut quod attinet ad deitatem, dominicæque gloriæ majestatem, in ministrorum ordine censeri, tantum non aversetur, recusetque. Verumtamen propter humanam naturam ministerium admittit. Ait enim: *Ego in medio vestri sum tanquam qui ministrat.* Etsi ergo inter ministeria ultro sese dimiserit, attamen ut dominus, universæque creaturæ famulatu honoratus, ut Deus, ipse est qui recumbit.

Τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς διαλεγόμενος, ἔφασκε· τίς μείζων ἐστὶν, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ ὡς ὁ διακονῶν.) ὁρᾷς, ὅπως ὅσον μὲν ἦκεν εἴς γε τὸ τῇ θεότητι πρέπον, καὶ τῇ δόξῃ τῇ δεσποτικῇ, μονονουχὶ καὶ ἀποσείεται τὸ ἐν διακόνου νοεῖσθαι τάξει; τιμᾷ δὲ τοῦτο διὰ τὸ ἀνθρώπινον. ἐγὼ γὰρ, φησὶν, εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς διακονῶν. οὐκοῦν κἂν εἰ καταβέβηκεν ἐν διακόνοις, ἀλλ' οὖν γέ ἐστιν αὐτὸς ὁ ἀνακείμενος ὡς δεσπότης, καὶ παρὰ πάσης κτίσεως διακονούμενος ὡς Θεός.

Ibid. v. 67. *Jesus igitur ait illis:* (nempe sacerdotum principibus ab illo Christusne esset sciscitantibus) *Si vobis dixero, non credetis mihi. Si autem interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei.* Si Filius hominis sedet a dextris Dei, quomodo Christus summo illo throno decoratus, eademque cum Patre sedis auctoritate præditus, non est Deus? Neque enim cum vero naturalique Deo productitia natura considere aliquando potest. Considet autem cum eo Filius hominis; Dei nimirum Verbo secundum unionis dispensationem incarnato.

Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Χριστός· δηλονότι τοῖς ἀρχιερεῦσι τῶν Ἰουδαίων ἐρωτῶσιν· εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε. ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.) εἰ κάθηται ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, τοῦ Θεοῦ ὁ τοῦ ἀνθρώπου υἱὸς, πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς, τοῖς ἀνωτάτω θώκοις ἐμπρέπων, καὶ ὁμόθρονος τῷ πατρί; οὐ γὰρ συνεδρεύει τῷ κατὰ φύσιν Θεῷ γενητὴ φύσις ὅλως. συνεδρεύει δὲ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν σαρκὸς γεγονότος τοῦ ἐκ Θεοῦ φύντος λόγου.

Quod Christus est vita & vivificus.

Ὅτι ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ὁ Χριστός.

Ex priori ad Corinthios.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

1. Cor. c. 10. v. 15. UT *prudentibus loquor: vos ipsi judicate quod dico. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? Quoniam unus panis, & unum corpus multi sumus: nam omnes de uno pane participamus.* Caro hominis, quod quidem ad propriam naturam illius spectat, nequaquam vivificat. Sed neque vulgaris quoque hominis sanguis ullam omnino per se & secundum se vivificandi vim habet. Atqui cum soli Deo conveniat vitam illi impertiri, quod vitæ spiritu destituitur; corpus autem Christi, & pretiosus illius sanguis vivificent, cui

ΩΣ φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμά ἐσμεν οἱ πολλοί. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.) ἡ ἀνθρώπου σάρξ, ὅσον ἧκεν εἰς ἰδίαν φύσιν, οὐκ ἂν εἴη ζωοποιός· ἀλλ' οὐδὲ τὸ αἷμα τὸ ἀνθρώπινον, εἰ κοινὸν εἴη καὶ καθ' ἑαυτό. ζωοποιεῖ δὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ τίμιον αἷμα, πρέποντος μόνῳ Θεῷ τοῦ ζωοποιεῖν δύνασθαι τὸ ζωῆς ἐπιδεές.

Θεὸς

Θεὸς οὖν ἄρα Χριστός· οὕτω γὰρ ἔσαι ζωοποιὸν τὸ σῶμα αὐτοῦ. εἰ δὲ ἄνθρωπος ἀνὰ μέρος νοεῖται μόνη τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει τετιμημένος, καὶ γυμνὸν υἱοῦ πρόσωπον ἔχων, πῶς ἂν εἴη ζωοποιὸν τὸ σῶμα αὐτοῦ;

1. Cor. 15. 45. Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· * ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. καὶ πάλιν· ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοὶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. προσεπάγει δὲ τούτοις· ὅτι σαλπίσει, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀθανασίαν.) εἰς ψυχὴν ζῶσαν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γέγονεν· ἐδεῖτο γὰρ ὡς ποίημα τοῦ ζωοποιοῦντος Θεοῦ. ὁ δέ γε ἔσχατος Ἀδὰμ, τουτέστι Χριστὸς, ὅτι μὴ ἐδεῖτο ζωῆς ὡς Θεὸς, πνεῦμα γέγονεν εἰς ἡμᾶς ζωοποιοῦν· ὅπερ ἐστὶ θείας φύσεως ἴδιον πλεονέκτημα. καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος δὲ ἐξ οὐρανοῦ, καί τοι γεννηθεὶς διὰ γυναικός. ὁ γὰρ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, κᾂν εἰ γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐδὲν ἧττόν ἐστιν ἐξ οὐρανοῦ. καὶ εἰ φθορᾷ καὶ θανάτῳ κατεσχημένοι, τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ διὰ τοῦτο φορέσαι λεγόμεθα. τὴν ἀφθαρσίαν ἐνδυσάμενοι, τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου φορέσομεν. ἀφθαρσία δὲ πάλιν ἴδιον ἀγαθὸν τῆς κατὰ φύσιν θεότητος. ἀλλάσσονται γὰρ οἱ νεκροὶ, καὶ τὸ φθαρτὸν ἀμφιέννυται τὴν ἀφθαρσίαν, γεγονότος καθ' ἡμᾶς τοῦ μονογενοῦς, καὶ μεθιστάντος τὸ θνητὸν εἰς ἀθανασίαν, καὶ τὸ φθαρτὸν εἰς ἀφθαρσίαν ἐν ἑαυτῷ καὶ πρώτῳ μετασκευάζοντος. οὕτω γὰρ γέγονεν ὁδὸς εἰς ζωὴν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς.

A dubium esse potest, quin Deus sit Christus? Hinc namque corpus habet ut sit vivificum. Quod si ut homo per se ac seorsum mente concipiatur, qui sola Christi appellatione decoratus sit, nudamque filii personam habeat, quomodo corpus illius posset esse vivificum?

Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in Spiritum vivificantem. Rursum: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis, tales & cœlestes. Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis. Hoc autem dico, fratres, quia caro &* 1. Cor. 15. 45
B *sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit.* Subjungit reliqua: *Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Primus homo factus est in animam viventem: egebat enim tamquam figmentum Deo vivificante. At vero novissimus Adam, hoc est Christus, quod ut Deus vita externa non indigeret, spiritus fuit, qui vitam in nos transfundit. Atqui vivificandi facultas propria est divinæ naturæ possessio. Et primus quidem homo de terra erat terrenus: secundus autem licet ex muliere ortum traheret, de
C cœlo venerat. Quamvis enim Verbum, quod de supernis, hoc est de cœlo est, & ex Deo Patre natum est, homo factus sit; nihilo tamen secius de cœlo est. Rursum uti, corruptionis & mortis vinculis constricti, terreni imaginem gestamus; ita incorruptionem jam induti, cœlestis imaginem portabimus. Atqui incorruptio bonum est naturalis divinitatis proprium. Nam mortui immutantur, corruptibileque induit incorruptionem, cum unigenitus nostri similis natus mortalitatem transtulerit in immortalitatem, & corruptionem primum transformaverit in incorruptionem in semetipso. Hac enim ratione nobisipsis quoque via ad vitam factus
D est.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους β'.

2. Cor. 1. 9. Ἀλλὰ αὐτοὶ, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείραντι τοὺς νεκρούς.) εἰ Θεῷ * τὸ κατὰ φύσιν πρεπωδέστατον εἶναί φαμεν τὸ ἐγείρειν τοὺς νεκροὺς, ὅτι ζωὴ καὶ ζωοποιός ἐστιν· ἔφη δὲ Χριστὸς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. φαίνεται δὲ καὶ ἐγηγερκὼς τοὺς νεκρούς· Θεὸς ἄρα ἐστὶν, ὡς ζωὴ κατὰ φύσιν.

Ex posteriore ad Corinthios.

SED ipsi in nobisipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos. Si mortuorum exsuscitatio in eum, qui natura Deus est, maxime convenit, propterea quod solus vita sit & vivificus; Christus autem resurrectionem & vitam diserte sese appellat, eumdemque mortuos exsuscitasse certo constat, quis & verum Deum, & vitam secundum naturam esse ambigat? 2. Cor. 1. 9.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Hebr. 2. 14. Ἐπεὶ οὖν κεκοινώνηκε τὰ παιδία αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν· ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον.) παραπλησίως ἡμῖν τοῖς ἐν τέκνοις Θεοῦ τεταγμένοις κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, ἵνα τῷ θανάτῳ τὸ ἴδιον σῶμα δοὺς, ζωοποιήσῃ πάλιν αὐτὸ, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, ὡς Θεός. ἐπεὶ

E

Ex epistola ad Hebræos.

QUIA ergo pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit iisdem, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum. Æque ac nos qui inter filios Dei censemur, carnis & sanguinis Dei Verbum particeps factum est; quo nimirum proprium corpus in mortem contradens, ipsum denuo tamquam qui suapte natura vita & Deus existat, vitæ restituat. Nam quomodo mortis impe- Hebr. 2. 14.

imperium destructum est, si corpus quod secundum naturam vitæ, hoc est Verbi Dei proprium erat, in mortem prolapsum, iterum exsuscitatum non est?

Quod unus sit Filius & dominus Jesus Christus.

Ex prima catholica Joannis.

1. Joan. 1. 1. QUOD *fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ: & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* En illum qui fuit ab initio, vitaque æterna, hoc est Dei Patris Verbum, oculis se vidisse, manibusque contrectasse testatur; cum tamen Verbum quod ex Patre procedit, sua natura aspectum fugiat, tangique nequeat: siquidem quod corpore vacat, id sub tactionem non cadit. Atqui Verbum incarnatum oculis vidisse, & manibus contrectasse se ait. Quare licet Verbum caro factum est, unus tamen est Filius, unus Deus, unus Dominus.

Quod fides tendat in Christum, tanquam in Deum.

Ex priori epistola Petri.

1. Petr. 1. 21. UT, inquit, *fides vestra, & spes esset in Deo.* Atqui Christus per sanctos apostolos annunciatur, imo ipsemet ita ait: *Amen*
Joan. c. 6. 47. *amen dico vobis qui credit in me, habet vitam æternam.* Cum ergo fides in Deum feratur, & Christus, *In me credite*, dicat; quomodo planum non est, ipsum esse Deum?

Ex epistola prima Joannis.

1. Joan. 3. 23. ET *hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi.* Si a Dei Patris voluntate alienum non est, ut in nomine Filii ejus Jesu Christi credamus; si fides nostra tendit in eum, non tamquam in hominem nudum, sed tamquam in Deum vivum & verum, evidens profecto evadit, Christum esse Deum.

1. Joan. 4. 2. *In hoc cognoscitur Spiritus Dei: Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est; & hic est antichristus, de quo audivistis quoniam venit, & nunc jam in mundo est.* Confitemurne ergo Christum Jesum veluti hominem quempiam nostri similem? an potius Dei verbum factum esse carnem, non quod divinitatem exuerit, aut repudiarit; (constanter enim mansit quod erat) sed quod humanam naturam assumpserit? At istuc extra controversiam est. Quisquis igitur Christum, divinitatem illius inficiatus, dividit, ejusdemque gloriam & majestatem diminuit, hic antichristi spiritum hausisse aperte convincitur.

1 Joan. 4. 14. *Et nos vidimus, & testificamur quoniam Pater misit Filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.* Unigenitum Dei Filium, hoc est Verbum quod naturaliter ex Deo procedit, a Deo

A πῶς κατήργηται τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ἂν μὴ τὸ πεσὸν εἰς θάνατον ἀνεβίω σῶμα, ἴδιον ὂν τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς, τουτέστι τοῦ ἐκ Θεοῦ ὄντος λόγου;

Ὅτι εἷς ὁ υἱὸς καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐκ τῆς Ἰωάννου ἐπιστολῆς πρώτης καθολικῆς.

Ὃ Ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥ-
B τις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν.) ἰδοὺ τὸν ὄντα ἀπ' ἀρχῆς, τουτέστι τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς λόγον, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον ἑωρακέναι φησὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ μὴν καὶ χερσὶ ψηλαφῆσαι· καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν τοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς ὄντος λόγου καὶ ὄντος ἀοράτου καὶ ἀναφοῦς. ἀναφὲς γὰρ τὸ ἀσώματον. ἀλλ' ἐν σαρκὶ γεγονότα τὸν λόγον ἑωρακέναι τε καὶ ψηλαφῆσαι φησίν. εἷς οὖν ἄρα ἐστὶν υἱὸς καὶ Θεὸς καὶ κύριος, κἂν εἰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος.

Ὅτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις, ὡς εἰς Θεόν.

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιστολῆς πρώτης.
C

Ὥστε, φησὶ, τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς Θεόν. καίτοι Χριστὸς κηρύττεται διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. καὶ αὐτὸς δέ που φησίν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.) ὅτε τοίνυν εἰς Θεὸν ἡ πίστις, Χριστοῦ λέγοντος, εἰς ἐμὲ πιστεύετε· πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεὸς ἐναργῶς;

Ἐκ τῆς πρώτης Ἰωάννου ἐπιστολῆς.

ΚΑὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.) εἰ μὴ ἀνεθέλητόν ἐστι τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὸ πιστεύειν ἡ-
D μᾶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· πράττεται δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἡ πίστις, οὐχ ὡς εἰς ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰς Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινόν. Θεὸς ἄρα Χριστός.

Ἐν τούτῳ γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· πᾶν πνεῦμα, ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι· καὶ πᾶν πνεῦμα, ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.) ὁμολογοῦμεν τὸν Ἰησοῦν ἄρα ὡς ἄνθρωπον, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἕνα; ἢ μᾶλλον ὅτι Θεὸς ὢν ὁ λόγος, γέγονε σὰρξ, οὐκ ὀλιγωρήσας τοῦ εἶναι Θεὸς, με-
E μενηκὼς δὲ μᾶλλον ὅπερ ἦν, καὶ εἰ γέγονεν ἄνθρωπος; ἀλλὰ τοῦτ' ἔστιν οὐκ ἀμφίβολον. ὁ τοίνυν οὐ λέγων θεὸν εἶναι ἀληθῶς τὸν Χριστὸν, διαιρῶν δὲ καὶ κατασμικρύνων τὴν δόξαν αὐτοῦ, τὸ τοῦ ἀντιχρίστου πνεῦμα ἔχων ἁλώσεται.

Καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ.) ἀπεστάλθαι φαμὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τὸν υἱὸν,

τουτέστι

τυτέςι τὸν ἐξ αὐτῦ κατὰ φύσιν μονογϵνῆ λόγον· A ὠνομάσθαι δὲ αὐτὸν Ἰησοῦν, ὅτε καὶ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν ἐκ γυναικὸς ὑπέμεινεν οἰκονομικῶς. ὐκῦν ὁ ἐκ Θεῦ λόγος γέγονεν ἄνθρωπος. κἂν εἴτις ὕτως ὁμολογήσειεν αὐτὸν, ἔχει μένοντα ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεὸν, ἔςαι δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ· μνησθήσεται γὰρ αὐτῦ, λογιεῖται δὲ αὐτὸν οἰκεῖον ὡς μέτοχον αὐτῦ. ὁ δὲ μὴ ὁμολογῶν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ Θεῦ πατρὸς λόγος Ἰησοῦς ἐςι, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ἀνθρωπότητα, ὔτε Θεὸν ἐν ἑαυτῷ πλυτήσειεν ἂν, ὔτε μὴν αὐτὸς ἐν Θεῷ ἔςαι, κατάγε τὸν τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος τρόπον.

5. 1. Πᾶς ὁ πιςεύων ὅτι Ἰησῦς ἐςιν ὁ Χριςὸς, ἐκ B τῦ Θεῦ γεγέννηται.) ὐκῦν ὁ μὴ πιςεύων, οὐδὲ ἐν τέκνοις Θεῦ καταλογισθείη ἄν. εἰ γὰρ ὅσοι 12. τὸν υἱὸν ἔλαβον, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, καθὰ φησὶν ὁ εὐαγγελιςής. οἱ μὴ λαβόντες αὐτὸν, ὐδ᾽ ἂν ἐν τέκνοις Θεοῦ καταλογισθεῖεν ἂν, τὸν, δι᾽ ὗ τῦτο ὑπάρχει μὴ ἐγνωκότες.

Τίς δέ ἐςιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιςεύων ὅτι Ἰησῦς ἐςιν ὁ υἱὸς τῦ Θεῦ; ὗτός ἐςιν ὁ ἐλθὼν δι᾽ ὕδατος καὶ αἵματος Ἰησῦς Χριςός· ὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦμά ἐςι τὸ μαρτυρῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐςιν ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς μαρτυρῦσι, τὸ C πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς ἕν εἰσι.) νικᾷ μὲν τὸν κόσμον ὁ πιςεύων ὅτι Ἰησῦς ἐςιν ὁ υἱὸς τῦ Θεῦ. τίς δέ ἐςιν Ἰησοῦς, αὐτὸς ἡμῖν ὁ Ἰησῦ μαθητὴς διατρανοῖ λέγων· ὗτός ἐςιν ὁ ἐλθὼν δι᾽ ὕδατος καὶ αἵματος Ἰησοῦς Χριςός. ἀλλὰ καὶ ἐν αἵματί φησι, καὶ ἐν πνεύματι· καὶ τὺς τρεῖς ἓν εἶναί φησιν. ὐκῦν γέγονε μὲν σὰρξ ὁ λόγος, ἁγιάζει δὲ ἡμᾶς τῷ πνεύματι, καὶ καθαρίζει τῷ αἵματι, καὶ ἀπολύει πάλιν ὕδατι καθαρῷ. εἷς δὲ δὴ πάντως ὁ υἱὸς, ὗ καὶ εἶναί φαμεν τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα.

Εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τῦ Θεῦ μείζων ἐςίν· ὅτι αὕ- D τη ἐςὶν ἡ μαρτυρία τῦ Θεῦ, ὅτι μεμαρτύρηκε περὶ τῦ υἱῦ αὐτῦ. ὁ πιςεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὴ πιςεύων τῷ Θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἐπίστευσεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν ἐμαρτύρησε περὶ τῦ υἱῦ αὐτῦ.) μεμαρτύρηκεν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ διὰ τῦ πνεύματος, καὶ διὰ φωνῆς· ὅτι γάρ ἐστιν αὐτοῦ κατὰ ἀλήθειαν, μαρτυρήσειεν ἂν τὸ χορηγεῖν δύνασθαι τοῖς ἁγίοις τὸ πνεῦμα αὐτὸν, καὶ δι᾽ αὐτοῦ δυνάμεις ἐνεργεῖν.

16. 14. καὶ γῦν ἔφασκεν· ὅτι ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. μεμαρτύρηκε δὲ καὶ καθ᾽ ἕτερον τρόπον. * ἐδόξασε γὰρ αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, λέγων· ὗτός ἐστιν ὁ E

3. 17. υἱός μυ ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. ὅσοι τοίνυν ἀποδιαιροῦντές φασιν οὐκ εἶναι υἱὸν ἀληθινὸν τὸν ἐκ γυναικὸς, ἀναφέρυσι δὲ τὸ τῆς υἱότητος ὄνομα ἐπὶ γυμνὸν καὶ μόνον τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ψεύστην ποιοῦσι τὸν πατέρα. σαρκωθέντα γὰρ τὸν λόγον ἀπέδειξεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ τότε μεμαρτύρηκε τὸ πνεῦμα αὐτῷ, ὅτι καὶ Θεός ἐστι, καὶ υἱὸς ἀληθῶς.

A & Patre missum agnoscimus. Idipsum autem tum demum Jesum appellatum fuisse asseveramus, cum dispensatorie secundum carnem ex muliere nasci dedignatum non est. Dei itaque Verbum homo factum est. Et si quis ita profitetur, is Deum in se manentem habet, & ipse vicissim in Deo manebit. Recordabitur enim illius, ac veluti societate quadam conjunctum inter familiares numerabit. At qui ipsum Dei Patris Verbum esse Jesum, & in humanam naturam se demisisse non confitetur; ille neque Deum obtinere, neque per spiritalis familiaritatis modum ulla ratione in ipso consistere poterit.

B *Omnis qui credit quoniam Jesus est Christus,* 1. Joan. 5. 1.
ex Deo natus est. Qui igitur id non credit, is inter Dei filios haberi nequit. Nam si iis omnibus, qui Filium receperunt, potestatem dedit filios Dei fieri, ut Evangelista testatur; consequens fit, si qui illum non recipiunt, Joan. 1. 12. eos inter Dei filios censeri non posse; ut qui eum, per quem hoc ipsum licebat, non agnoverint.

Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit 1 Joan. 5. 5.
quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam & sanguinem Jesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam Spiritus est veritas. Quoniam tres sunt, qui te- C *stimonium dant: Spiritus, aqua, & sanguis; & hi tres unum sunt.* Mundum itaque vincit, qui credit Jesum esse Filium Dei. Porro autem quisnam Jesus ille sit, id ipse discipulus Jesu ejusmodi verbis nobis exponit: Ipse est, inquit, qui venit per aquam & sanguinem Jesus Christus. Utrumque asserit, in sanguine nimirum venisse, & Spiritu; & tres rursum unum esse. Verbum itaque factum est caro, quod Spiritu nos sanctificat, & sanguine nos expiat, & aqua munda nos abluit. Unus tamen omnino est Filius, cujus Spiritum & aquam & sanguinem esse dicimus.

Si testimonium hominum accipimus, testimo- Ibid. 9.
D *nium Dei majus est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod Deus testificatus est de Filio suo.* Et Spiritu, & voce Pater Filio testimonium perhibuit. Nam verum illum ejus esse Filium, hoc ipso testatum nobis fit, quod Spiritum sanctum perficiendorumque miraculorum vim sanctis ipse dilargiri potuit. Atque huc utique tendebat, quando, *Ille me* Joan. 16. 14.
clarificabit, ajebat. Alio quoque modo testimonium eidem perhibuit. Si quidem in Jordane ejusmodi elogio illum clarificavit:
E *Hic*, ait, *est Filius meus dilectus, in quo mi-* Matth. 3. 17.
hi bene complacui. Quicumque igitur divisione inducta eum, qui ex muliere natus est, verum Dei Filium esse negant, Filii autem nomen soli nudoque Dei Verbo assignant; ii Patrem mendacem faciunt, ut qui Verbum incarnatum evidenter ostenderit in Jordane: quo etiam tempore Spiritus & quod Deus esset, & quod verus Filius esset, diserte testatus est.

A

Quod Christus sit vita.

Ex evangelio secundum Matthæum.

Matth. 9. 23. DE archisynagogi filia scriptum extat, quod *cum ejecta esset turba, intravit Jesus, & tenuit manum ejus, & surrexit puella*. Cur quæso, dum puellæ vitam restituit, non fuit contentus verbo, ut in Lazari exsuscitatione; sed manum præterea illius apprehendit? nempe ut ostenderet, corpus suum vivificum esse: est enim corpus vitæ. Quamobrem unio Verbi cum carne naturalis & vera est, non secundum solam personarum coitionem, vel nudam fausti nominis attri- B butionem, aut voluntatum concordiam, sive simplicem conjunctionem, ut quidam imperite nugantur.

Ex evangelio secundum Joannem.

Joan. 6. 27. OPERAMINI *non cibum qui perit, sed qui manet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis: hunc enim Pater signavit Deus*. Cibum nobis impertitus est Filius hominis manentem in vitam æternam, nimirum suam carnem; est enim ea vivifica. Jam quomodo is Deus non est, qui per propriam quoque carnem vivificare potest, quique Deo & Patri per omnia æqua- C lis est? Hoc enim insinuat, dum a Deo obsignatum se pronunciat. Etenim obsignationis vocabulum expressam similitudinem indicat. Quemadmodum enim si quis aureum, aut alterius cujusvis materiæ sigillum ceræ impresserit, totam omnino sigilli illius effigiem inducit: ita Deus Pater quoque expressam, conspicuam, essentialemque naturæ suæ figuram in Filio habet. Atque istud est, quod se a Patre obsignatum affirmet.

Ex evangelio secundum Lucam.

Joan. 11. 43. EXsuscitavit Christus, Lazarum, tum ar- D chisynagogi quoque filiam, & viduæ filium. Quis ergo neget, qui vita secundum
Luc. c. 8. v. 54. naturam existat, ut qui non tantum verbo,
& c. 7. v. 14. sed suæ quoque manus contactu mortem perterrefaciat? Erat enim consentaneum, imo vero omnino necessarium, ut corpus illius esset vivificum, qui vita erat secundum naturam.

Quod Christus per fidem sit propitiatio.

Ex epistola ad Romanos.

Rom. 3. 25. QUEM (de Christo sermo est) *proposuit Deus propitiationem per fidem in sangui-* E *ne ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore; ut sit ipse justus, & justificans eum qui est ex fide Jesu Christi*. Si alia ratione illos expiare non poterat Christus, qui peccato & maledictioni & mortis supplicio obnoxii tenebantur, nisi sanguinem suum in præcedentium peccatorum remissionem profunderet; quomodo ut Verbum caro fieret, necessarium non erat; nempe quo pro-

Ὅτι ζωή.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου.

ἘΠὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ ἀρχισυναγώγου γέγραπται· ὅτι ὅτε ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. διὰ τί μὴ μᾶλλον ὡς ἐπὶ τοῦ Λαζάρου ἠρκέσθη λόγῳ πρὸς τὴν ἀνάστασιν τοῦ κορασίου, ἐκράτησε δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς; ἵνα δείξῃ ζωοποιὸν τὸ αὐτοῦ σῶμα· σῶμα γάρ ἐστι ζωῆς. οὐκοῦν φυσικὴ μᾶλλον καὶ ἀληθὴς ἡ ἕνωσις ἡ πρὸς τὴν σάρκα τοῦ λόγου, καὶ οὐ, καθά φασιν ἐξ ἀμαθίας τινὲς, ὡς ἐν μόνοις πέπρακται προσώποις, ἢ κατὰ ψιλὴν εὐφημίαν, καὶ θέλησιν, ἤτοι συνάφειαν ἁπλῶς.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

ἘΡγάζεσθε, φησὶ, μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός.) βρῶσιν ἡμῖν δέδωκεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, δηλονότι τὴν σάρκα αὐτοῦ, καὶ γάρ ἐστι ζωοποιός. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ὁ ζωοποιεῖν δυνάμενος καὶ διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, ἐοικώς τε κατὰ πάντα τῷ Θεῷ καὶ πατρί; τοῦτο γὰρ οἶδα δηλοῦν τὸ ἐσφραγίσθαι λέγειν αὐτὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐσφραγίσθαι σημαίνοντος τὸ ἀκριβῶς ἐμφερές. ὥσπερ γὰρ εἰ κηρῷ τις ἐμπήξει σφραγῖδα χρυσῆν, ἢ γοῦν ἐξ ἑτέρας ὕλης πεποιημένην, ὅλην ἐξ ὅλου τὴν ἑαυτῆς ἐμφέρειαν ἐνσημαίνεται· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοὺς τῆς ἑαυτοῦ φύσεως χαρακτῆρας οὐσιωδῶς ἐμπρέποντας ἔχει τῷ υἱῷ. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐσφραγίσθαι λέγειν αὐτὸν παρὰ τοῦ πατρός.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

ἬΓειρε τὸν Λάζαρον ὁ Χριστὸς, τὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου θυγάτριον, τὸν τῆς χήρας υἱόν. εἶτα, πῶς οὐ ζωὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ μὴ μόνῳ λόγῳ καταπτοεῖν τὸν θάνατον δυνάμενος, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῇ τῆς χειρὸς ἀφῇ; καὶ γὰρ ἦν ἀκόλουθόν τε καὶ ἀναγκαῖον, ζωοποιὸν εἶναι τὸ σῶμα τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς.

Ὅτι ἱλαστήριον διὰ πίστεως.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

ΠΕρὶ Χριστοῦ φησιν· ὃν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων· ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.) εἰ οὐκ ἦν ἑτέρως ἱλαστήριον γενέσθαι Χριστὸν τοῖς ἐν ἁμαρτίᾳ καὶ ἀρᾷ καὶ θανάτου δίκῃ, πλὴν ὅτι δι' αἵματος διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐκχεῖσθαι μέλλοντος· πῶς οὐκ ἀναγκαῖον σάρκα γενέσθαι

τὸν

τὸν λόγον, ἵνα καὶ αἵματι τῷ ἰδίῳ, δῆλον δὲ ὅτι, τῷ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς, δικαιώσῃ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας;

prio, hoc est suæ ipsius carnis sanguine omnes, qui in ipsum credituri erant, justificaret?

Ὅτι λελυτρώμεθα, καὶ τὴν καταλλαγὴν πρὸς Θεὸν ἐσχήκαμεν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ.

Quod per Christi sanguinem redempti, Deoque reconciliati sumus.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

Ex priori ad Corinthios.

1. 30. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς * ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε, καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις· ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.) λελυτρώμεθα τοίνυν ἐν Χριστῷ, καὶ ἡγιάσμεθα, καὶ σοφοὶ γεγόναμεν. πᾶσα δὲ δόσις
1. 17. ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, τουτέστι Θεοῦ. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστὸς, ὁ σοφίαν τε καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν ἡμῖν δωρησάμενος;

Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio: ut (quemadmodum scriptum est) qui gloriatur, in domino glorietur. In Christo itaque redempti, & sanctificati, & sapientes facti sumus. *Omne autem datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum,* hoc est, Deo. Cum ergo Christus sapientiam, & sanctificationem, & redemptionem nobis largiatur, quomodo non est Deus? 1. Cor. 1. 30. Jerem. 9. 24. Jacob. 1. 17.

Ὅτι λελυτρώμεθα διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Quod per Christi sanguinem redempti sumus.

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιστολῆς πρώτης.

Ex epistola prima Petri.

1. 18. Εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ.) λελυτρώμεθα γὰρ, τὸ ἴδιον σῶμα δεδωκότος ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ. ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὡς ἄνθρωπος νοεῖται κοινὸς, πῶς ἀντάξιον τῆς ἁπάντων ζωῆς τὸ αἷμα αὐτοῦ; εἰ δὲ Θεὸς ἦν ἐν σαρκὶ ὁ πάντων ἀξιώτερος, ἀξιόχρεως ἡ λύτρωσις τοῦ κόσμου παντὸς διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος εἴη ἂν, καὶ μάλα εἰκότως.

Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati. Redempti enim sumus, Christo proprium pro nobis corpus impendente. At si ut homo vulgaris habeatur, quomodo illius sanguis vitæ omnium æstimationem ad dignitatem exæquat? Si autem Deus erat in carne, qui undiquaque dignissimus est; sane cumulatissimum per illius sanguinem pretium pro totius mundi salute impensum est, & satis decenter. 1. Petr. 1. 18.

Ὅτι ὁ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριος.

Quod Christi mors mundo salutaris extiterit.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

Ex epistola ad Romanos.

5. 8. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι᾽ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. καὶ πάλιν· εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.) οὐκοῦν εἰ μὴ ἑτέρως ἦν σώζεσθαι τὸν κόσμον, εἰ μὴ ἐν αἵματι καὶ θανάτῳ χρησίμως παραληφθέντι, καὶ οἰκονομικῶς, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ· σεσώσμεθα δὲ διὰ Χριστοῦ· πῶς οὐκ ἀναγκαῖος τῷ ἐκ Θεοῦ φύντι λόγῳ ὁ τῆς σαρκώσεως τρόπος, ἵνα δικαιώσῃ μὲν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, καταλλάξῃ δὲ τῷ πατρὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἰδίου σώματος, ἵνα καὶ συζήσωμεν αὐτῷ;

Commendat autem caritatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. Rursum: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus; multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* Si mundus aliter quam per Christi sanguinem & mortem divina dispensatione salutariter susceptam propter præcedentium delictorum condonationem, quæ Deus toleraverat, salvari nequibat; per Christum autem salutem sumus consecuti; quomodo incarnationis modus Dei Patris Verbo necessarius non erat, quo illos nimirum, qui in ipsum crederent, per sanguinem suum justificaret, Patrique per corporis sui mortem reconciliaret; atque ita simul cum ipso vitam adipisceremur? Rom. 5. 8.

6. 3. Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.) εἰ πᾶσά πως ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς συνθάπτεσθαι Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ,

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in mortem ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem; ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si eos qui in terris degunt, Christo per baptismum in mortem ipsius consepeliri omnino necessum est; ut quemadmodum ille ex mor- Rom. 6. 3.

mortuis resurrexit, ita & nos quoque in novitate vitæ ambulemus, tamquam simul cum eo, qui nostri causa mortuus est, & a mortuis rursum excitatus est, mortui & excitati: profecto non absque summa utilitate ac necessitate incarnationis mysterium patratum est, carnique & sanguini communicavit Verbum; quo videlicet simul cum illo, qui secundum carnem mortuus & resuscitatus est, & nos quoque moriamur & resurgamus.

Rom. 6. 5. *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* In eumdem sensum & istuc quoque exponas: *Quoniam quidem per hominem mors, & per*
1. Cor. 15. 21. *hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*: Christus secundus Adam appellatus est. Ut autem primus Adam nos dejecit in corruptionem, ita secundus Adam nos provexit ad vitam; non ut homo communis nostri causa mortem perpessus, ne in illo mortui maneamus, sed ut Deus incarnatus. Per carnem namque passus est ut homo; ut dum proprium templum divina virtute exsuscitat, & nos simul quoque cum illo exsuscitemur.

A ἵνα ὥσπερ αὐτὸς ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν, ὡς συντεθαμμένοι καὶ συνεγηγερμένοι τῷ δι' ἡμᾶς ἀποθανόντι καὶ ἐγηγερμένῳ. χρειωδέστατά τε καὶ ἀναγκαίως τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως πέπρακται μυστήριον, σαρκός τε καὶ αἵματος μετέσχεν ὁ λόγος, ἵνα καὶ ἀποθανεῖν λεγομένῳ σαρκικῶς, καὶ μὴν καὶ ἐγηγερμένῳ, συναποθάνωμεν καὶ συνεγερθῶμεν.

Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.) Ῥωμ.
κατὰ τὸν ἶσον τῷ πρώτῳ τρόπον νοήσεις καὶ τοῦτο· ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώ- 1. Κορ. 15.
B που ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.) δεύτερος Ἀδὰμ κεχρημάτικεν ὁ Χριστός· καὶ ὥσπερ ὁ πρῶτος Ἀδὰμ ἡμᾶς κατεβίβασεν εἰς φθορὰν, οὕτως ὁ δεύτερος ἀνεκόμισεν εἰς ζωήν. οὐχ ὡς ἄνθρωπος ψιλὸς ἀποθανὼν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα μὴ καὶ ἐν αὐτῷ μείνωμεν νεκροί· ἀλλ' ὡς Θεὸς ἐν σαρκὶ καὶ αὐτῇ πεπονθὼς ἀνθρωπίνως, ἵνα θεϊκῶς ἀναστήσαντι τὸν ἴδιον ναὸν συνεγερθῶμεν ἡμεῖς.

Ex epistola ad Galatas.

Galat. 3. 13. *CHristus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum (quia scriptum*
Deut. 21. 23. *est: Maledictus omnis qui pendet in ligno) ut in gentibus benedictio fieret Abrahæ in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.* Hinc etiam perspicias licet, Christi mortem mundo salutarem extitisse. Nam maledictum nostri causa factus est, dum crucem sustinuit, necnon ex ligno pependit, quo mundo a peccatis expiato, Abrahæ benedictio in Christo Jesu fieret in gentibus, hoc est, ut gentes, juxta promissionem Abrahæ factam, per fidem justificarentur, nosque per fidem spiritum promissum obtineremus. Cum igitur Christi mors legis maledictionem e medio sustulerit, & gentibus rursum Abrahæ benedictionem, hoc est, gratiam per fidem pepererit, & tandem Spiritus sancti participes nos reddiderit; neutiquam existimare debemus, mortem illius vulgaris cujuspiam hominis mortem extitisse: quin id potius statuere nos decet, nempe Verbum incarnatum mortem in carne pro mundo pertulisse, ejusque passionem ad omnem hominum redemptionem abunde sat fuisse.

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

C ΧΡιστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ Γαλατ. 3.
νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγρα- Δευτ. 21.
πται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου· ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.) ἄθρει δή μοι κἀντεῦθεν, ὅτι γέγονε τῷ κόσμῳ σωτήριος ὁ Χριστοῦ θάνατος. γέγονε γὰρ ὑπὲρ ὑμῶν κατάρα, σταυρὸν ὑπομείνας, καὶ κρεμασθεὶς ἐπὶ ξύλου, ἵνα λύσῃ τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· τουτέστιν, ἵνα δικαιωθῇ τὰ ἔθνη διὰ πίστεως, κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἐπαγγελίαν τῷ Ἀβραὰμ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ
D πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. ὅτε τοίνυν καὶ τὴν ἐν νόμῳ λέλυκεν ἀρὰν ὁ Χριστοῦ θάνατος, καὶ προὐξένησε τοῖς ἔθνεσι τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραὰμ, τουτέστι τὴν διὰ πίστεως χάριν· μετόχους δὲ ἡμᾶς ἀπέφηνε καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· οὐκ ἀνθρώπου κοινοῦ νοοῖτ' ἂν ὁ θάνατος αὐτοῦ. περινοεῖν δὲ προσήκει μᾶλλον, ὅτι σὰρξ γεγονὼς ὁ λόγος, σαρκὶ πέπονθεν ὑπὲρ τοῦ κόσμου, καὶ γέγονεν ἱκανὸν τὸ αὐτοῦ πάθος εἰς τὴν τοῦ κόσμου λύτρωσιν.

Ex epistola ad Ephesios.

Ephes. 2. 13. *NUnc autem in Christo Jesu, vos qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ solvens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum in decretis evacuans.* Quod si eos qui procul aberant, ob id nimirum quod per mundum errabundi divagarentur, ætatemque in impietate agerent, sanguis Christi prope adduxit; quomodo Verbi incarnatio, quæ & dispersa in unum collegit, & longe aberrantes Deo reconciliavit, & duos populos in unum novum hominem per car-

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

E ΝΥνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄν- Ἐφεσ. 2. 13.
τες μακρὰν, ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν τῶν ἐντολῶν νόμον ἐν δόγμασι καταργήσας.) εἰ καὶ τοὺς ὄντας μακρὰν διὰ τὸ πλανᾶσθαι κατὰ τὸν κόσμον, καὶ ἐν ἀθεότητι διατελεῖν, ἐγγὺς πεποίηκε τὸ αἷμα Χριστοῦ, πῶς οὐκ ἀναγκαία τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἡ τοῦ λόγου σάρκωσις, συλλέγουσα τὰ διῃρημένα, καὶ προσοικειοῦσα μὲν τῷ Θεῷ τοὺς μακρὰν,

χρὰν, κτίζουσα δὲ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς αὐτοῦ σαρκός; δέδοται γὰρ εἰς λύτρωσιν τῶν ἐν ἁμαρτίαις, καὶ δι᾽ αὐτῆς τὰ πάντα κατεκτήσατο τῷ Θεῷ καὶ πατρί. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ ὁ πάλαι κατήργηται νόμος, ὡς ὑπὲρ αὐτὸν οὔσης τῆς πίστεως, δῆλον δὲ ὅτι τῆς ἐν Χριστῷ. καὶ εἰ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, πῶς ὑπὲρ νόμον ἡ πίστις, εἰ μὴ ὡς Θεῷ πεπιστεύκαμεν τῷ Χριστῷ;

A nem illius redegit, generi humano non erat necessaria? Exhibita est enim hæc caro in eorum liberationem, qui peccatis obstricti tenebantur, omniaque per ipsam Deo & Patri lucrifacta sunt. Lex præterea vetus, quod fides in Christum multo illa sit excellentior, per eamdem quoque abolita est. At quomodo lex fidei cedit, si in Christum tamquam in verum Deum non credimus?

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Ex epistola ad Hebræos.

ΔΙΟ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ * ἐζήτησας. τότε εἶπον. ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ· τοῦ ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὸ θέλημά σου.) γέγονε σωτήριον τῷ κόσμῳ τὸ τοῦ Χριστοῦ πάθος. πλὴν ἀναγκαῖον ἰδεῖν τίς ὁ εἰς τὸν κόσμον εἰσερχόμενος· ἦν γὰρ ἔξω τοῦ κόσμου πάντη τε καὶ πάντως. ἐπεὶ πῶς εἰσβέβηκεν εἰς αὐτὸν * ἔξω κόσμου; τοιγαροῦν, κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον, ὡς Θεὸς μονογενὴς, εἰσβέβηκεν εἰς αὐτὸν μέρος αὐτοῦ γεγονὼς, τουτέστιν ἄνθρωπος. οὕτω τε τὴν ὑπὲρ ἡμῶν προσκομίσας θυσίαν, καὶ ἑαυτὸν ἀναθεὶς, σέσωκε τὴν ὑπ᾽ οὐρανόν.

IDeo ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti Hebr. 10. 5.
B *mibi: holocautomata, & pro peccato, non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* Christi passio mundo salutem peperit. Verum operæ pretium est cognoscere, ecquisnam ille sit, qui in mundum ingreditur: quandoquidem modis omnibus is extra mundum erat. Quomodo ergo, qui extra mundum erat, ingressus est in ipsum? Sane Unigenitus suapte natura universum mundum excedens ut Deus, in mundum ingressus est pars illius factus, id est homo. Ita enim sacrificio pro nobis oblato, sponteque semetipso contradito, ab interitu terrarum orbem vindicavit.

Διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν.) αἷμα ἀνθρώπου κοινοῦ τίνα τρόπον ἁγίους ἡμᾶς ἀποφήνῃ; ἀλλὰ μὴν ἡγίασε τὸ αἷμα Χριστοῦ· θεῖον οὖν ἄρα καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀνθρώπινον· Θεὸς γὰρ ἦν ἐν σαρκὶ, τῷ ἰδίῳ αἵματι καθαρίζων ἡμᾶς.

C *Propter quod & Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.* Hebr. 13. 12. Quo pacto, quæso, promiscui hominis sanguis sanctos nos efficeret? At Christi sanguis sanctificavit nos. Divinus est itaque, non simpliciter humanus: Deus enim erat in carne, proprio nos sanguine emundans.

Ἐκ τῆς πρὸς Τιμόθεον.

Ex epistola ad Timotheum.

ΕἾΣ γὰρ Θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἀντίλυτρον ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων.) σωτήριος ὁμολογουμένως ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ παντί. πλὴν εἰ μή ἐστι Θεὸς, πῶς ἂν ἀρκέσειεν εἰς τὸ γενέσθαι πάντων ἀντίλυτρον αὐτός τε καὶ μόνος; ἀλλὰ ἤρκεσε μόνος ὑπὲρ πάντων ἀποθανὼν, ὅτι καὶ ὑπὲρ πάντας ἐστί. Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀποστήσας τοῦ κόσμου τὸν θάνατον.

UNus enim Deus, & unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui redemptionem dedit seipsum pro omnibus. 1. Tim. 2. 5. Salutaris citra controversiam Christi mors universo mundo extitit. Attamen si Christus
D Deus non est, quomodo ipse solus toti mundo liberando sat esse potuit? At quia super omnes est, omnium causa mortem perpessus, solus pro omnibus satisfecit. Deus itaque est, qui propria carnis morte mortem a mundo profligavit.

ἘΚ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ.

EX CATHOLICIS.

Ἐκ τῆς Πέτρου ἐπιστολῆς.

Ex epistola Petri.

Ὅτι ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριος.

Quod Christi mors mundo salutaris extiterit.

ὍΤΙ ὁ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ὑμᾶς προσαγάγῃ τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν ἀπειθήσασι ποτέ.) πολλοὶ τῶν ἁγίων ἀνῄρηνται προφητῶν· ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐκείνων ἀποθανεῖν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν εἴρηται, οὔτε μὴν προσαγαγεῖν ἡμᾶς τῷ Θεῷ διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐκήρυξέ τις τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι. πέπραχε δὲ τοῦτο Χριστὸς, καὶ δι᾽ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ λελυτρώμεθα, καὶ τὸ αὐτοῦ πάθος ἦν τῷ

E *QUia Christus semel pro peccatis mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando.* 1. Petr. 3. 18. Multi ex sanctis prophetis interempti sunt; at nemo illorum, aut peccatorum causa oppetiisse, aut sua nos morte Deo obtulisse, aut spiritibus, qui in carcere detinebantur, prædicasse dictus est: præstitit hoc autem Christus. Per ipsum enim & in ipso redempti sumus, ipsiusque mors terrarum orbi salutem attulit. Mortem ita-

itaque pro nobis subiit, non ut homo quispiam nostri similis, sed ut Deus in carne, qui corpus suum pro mortalium omnium vita obtulit.

1. Petr. 4. 1. *Christo igitur passo in carne.* Cum Christus sit verus Deus, recte sapienterque discipulus carne illum passum affirmat. Hac enim ratione naturam illam immensam, in qua nulla perpessio cadit, ab omni perpessione eximit. Sua igitur carne passus est, quamquam Dei Verbum secundum se nullius perpessionis capax est. Christus proinde Deus est, impassibilis quidem secundum divinam naturam; secundum humanam autem passibilis.

Quod Christi mors mundo salutaris.

Ex evangelio secundum Joannem.

Joan. 12. 16. HÆC *non cognoverunt discipuli ejus primum: sed quando glorificatus est Jesus, tunc recordati sunt, quia hæc fuerant scripta de eo,* & infra: *Jesus autem respondet eis, dicens; Venit hora, ut clarificetur Filius hominis. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Nulli dubium est, universum mundum, Emmanuele mortem illius causa sustinente, servatum esse. At jure interim quæri potest, quomodo gloriam per mortem consecutus fuerit, cum ea res apertæ cujusdam infirmitatis esse videatur: unde etiam
Hebr. 12. 2. contempta ignominia ad mortem usque obe-
Philipp. 2. 8. diens fuisse legitur. Dices forsan illum per resurrectionem glorificatum esse. Recte inquam; Vera enim est hæc doctrina. Sed divinane virtute revixit: an humana? Arbitror equidem, divina. Cum ipsum ergo Dei Verbum carne passum dicitur, nullo pudore suffundamur. Gloriam enim, eamque Deo convenientissimam rei exitus sortitur.

Quod unus sit Dei Filius & dominus Jesus Christus.

Ex epistola ad Romanos.

Rom. 7. 25. & 8. 1. IGitur *ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati. Nihil ergo nunc damnationis est, iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vitæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati & mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.* Depugnant namque aperto inter se marte caro & spiritus, hoc est sensus carnis, insitarumque nobis illecebrarum motus, & spiritalis vitæ facultas. Nam etsi divina lex ad boni cupiditatem nos invitet, carnis tamen concupiscentia ad contrarium urget. Ad hæc rixa per Christum nunc demum dirempta est: quandoquidem peccati lege per illum labefactata, lex spiritus regnum obtinet. Qua istuc autem de causa?
Rom 8 3. *Misit enim Deus Filium suum in similitu-*

A κόσμῳ σωτήριον. ἀπέθανε τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν, οὐχ ὡς ἄνθρωπος εἷς ὑπάρχων τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἐν σαρκὶ, τῆς ἁπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα τὸ ἴδιον σῶμα διδούς.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί.) 1 Π.
ὡς γὰρ ὑπάρχοντος Θεοῦ τοῦ Χριστοῦ, σοφῶς καὶ ἐμφρόνως ὁ μαθητὴς σαρκὶ πεπονθέναι φησὶν αὐτὸν, ὑπεξάγων τοῦ παθεῖν τὴν ἀπόρρητον φύσιν, ἧς ἀλλότριον τὸ παθεῖν. ἰδίᾳ τοίνυν πέπονθε σαρκὶ, καίτοι τοῦ παθεῖν ἀμοιρεῖν εἰθισμένος ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος. Θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, θεϊκῶς μὲν ἀπαθὴς, παθητὸς δὲ κατὰ τὴν σάρκα.

B

Ὅτι ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος τῷ κόσμῳ σωτήριος.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

ΤΑΥ͂ΤΑ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ Ἰωάν.
πρῶτον. ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα. καὶ πάλιν· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται αὐτοῖς λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, καρπὸν πλείονα φέρει.) ἔστι δὲ οὐκ * ἀμφίλογον, ὅτι * ἀμφ.
C σέσωσται πᾶς ὁ κόσμος, ἀποθανόντος ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ Ἐμμανουήλ. πλὴν ἐκεῖνο λέγομεν. πῶς ἀποθανὼν ἐδοξάσθη; καίτοι μᾶλλον μῶμον ἀσθενείας ἔχει τὸ χρῆμα· ὅθεν καὶ αἰσχύνης Ἑβ.
καταφρονῆσαι λέγεται, γεγονὼς ὑπήκοος μέχρι Φιλ.
θανάτου. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς δεδοξάσθαι διὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ. ὀρθῶς ἔχει, καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος. ἆρ' οὖν ἀνεβίω θεϊκῶς μᾶλλον, ἢ ἀνθρωπίνως; ἀλλ' οἶμαι θεϊκῶς. ὅταν οὖν αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος σαρκὶ λέγηται παθεῖν, μὴ αἰσχυνώμεθα τὸ πάθος· δόξαν γὰρ ἔχει τὸ τέλος, καὶ τοῦτο θεοπρεπῆ.

D Ὅτι εἷς υἱὸς ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

ΑΡ' οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ Ῥω. η.
Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας. οὐδὲν ἄρα κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ
E νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.) μάχονται μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἀλλήλοις ἡ σὰρξ καὶ τὸ πνεῦμα, τουτέστι τὸ φρόνημα τὸ σαρκικὸν καὶ τῶν ἐμφύτων ἡμῖν ἡδονῶν τὸ κίνημα, καὶ τῆς κατὰ τὸ πνεῦμα ζωῆς ἡ δύναμις. κἂν ὁ θεῖος ἡμᾶς ἀποφέρῃ νόμος εἴς γε τὸ δεῖν ἑλέσθαι τὸ ἀγαθὸν, ἀλλ' ἡ τῆς σαρκὸς ἐπιθυμία καταβιάζεται πρὸς τὸ ἐναντίον. λέλυται δὲ νῦν ἐν Χριστῷ τὸ ἀντιστατοῦν. καὶ ἠτόνησε μὲν τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος,

κε-

κεκράτηκε δὲ ὁ τοῦ πνεύματος. διὰ ποίαν αἰτίαν; πέπομφε γὰρ ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, ἵνα κατακρίνῃ τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. εἶτα, πῶς οὐ χρειωδεστάτη λίαν ἡ τοῦ λόγου σάρκωσις; κατακέκριται γὰρ οὕτω καὶ ἐν τῇ σαρκὶ ἡμῶν ἡ ἁμαρτία. εἰ δὲ οὐ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, ἀπομεμένηκεν ἀδιόρθωτα τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ δουλεύομεν τῇ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας, οὐδενὸς ἐν ἡμῖν αὐτὴν καταργήσαντος. οὐκοῦν ἀναγκαίαν εἶναί φαμεν τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα, καὶ οὐχὶ δὴ μόνην τὴν ἐν προσώποις, καὶ κατὰ θέλησιν, ἤτοι συνάφειαν ἁπλῆν καθά φασί τινες.

8. 31. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν· πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;) εἰ τὸν ἴδιον υἱὸν, δῆλον δὲ ὅτι τὸν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Θεὸς καὶ πατήρ· πέπονθε δὲ κατὰ σάρκα, καὶ οὐ φύσει θεότητος· ἴδιον ἄρα ἦν αὐτοῦ τὸ πεπονθὸς σῶμα, ἵνα καὶ αὐτὸς νοῆται παθὼν οἰκονομικῶς, ὁ παθεῖν οὐκ εἰδώς. τὸ τοίνυν ἀπομερίζειν εἰς δύο τὸν ἕνα, δυσσεβές. οὐκ ἔτι γὰρ ἴδιον υἱὸν εὑρίσκεται δοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ὁ πατὴρ, εἴπερ ἐστὶν ἄνθρωπος διῃρημένως, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὡς ἐν προσλήψει σαρκὸς ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος.

Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ ἐγερθεὶς, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.) εἰ δικαιοῖ τῇ πίστει Χριστὸς, Θεὸς δέ ἐστιν ὁ δικαιῶν. Θεὸς ἄρα ἀληθὴς ὁ Χριστός. καὶ εἴπερ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, καίτοι τεθνεὼς καὶ ἐγηγερμένος, συγκάθηται δὲ τῷ πατρί· ἴδιον ἄρα τοῦ λόγου τὸ σῶμά ἐστι· συνεδρεύει γὰρ οὕτω τῷ πατρὶ μετὰ τῆς ἀναληφθείσης σαρκὸς, ὡς υἱὸς κατὰ φύσιν, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος.

10. 6. Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν. ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ 30.14. τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.) εἰ κατά γε τό τισι δοκοῦν, ἄνθρωπος θεοφόρος νοεῖται Χριστὸς, καὶ μόνην ἔχων τὴν ἐν προσώποις ἕνωσιν πρὸς τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, τίνος ἕνεκα πιστεύοντες εἰς αὐτὸν ὡς εἰς κύριον, ὁμολογοῦντες δὲ καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν αὐτοῦ, δικαιούμεθα τῇ πίστει τῇ εἰς αὐτόν; πράττεται δὲ ἡ πίστις ὡς Θεὸς ὢν δηλονότι. ἀναγκαία τοιγαροῦν ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὰ ἀνθρώπινα. ἕνα γὰρ οὕτω Χριστὸν ὡς κύριον κατὰ φύσιν ὁμολογήσομεν, καὶ τῆς αὐτοῦ σαρκὸς τὴν ἀνάστασιν ἐπιγινώσκοντες, ὡς εἰς Θεὸν πιστεύοντες, δικαιούμεθα.

14. 7. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀπο-

A *dinem carnis peccati, ut peccatum condemnet in carne.* Qui ergo fieri potest, ut Verbi incarnatio non fuerit summe necessaria? Per hanc namque peccatum in carne etiam nostra condemnatum est. Quod si Verbum caro factum non est, res nostræ omnino prostratæ, inemendatæque manserunt; atque adeo per carnem legi peccati servimus, nullo in nobis impetum illius retundente, aut refrænante. Necessariam proinde extitisse dicimus hypostaticam carnis cum Verbo unionem; non personarum inter se copulam, aut solam voluntatum concordiam & simplicem conjunctionem, quam quidam statuunt.

Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro B *nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Rom. c. 8. v. 31. Si Deus Pater proprium Filium, illum ipsum nimirum qui ex illius substantia ortus est, pro nobis donavit; ergo corpus quod mortem sustinuit, proprium illius erat, qui secundum carnem passus est: (nam secundum divinitatis naturam pati non poterat) ita enim qui secundum se pati nequit, dispensatorie mortem perpessus est. Proinde qui unum in duos dispertiunt, aperte impietatis crimine sese constringunt: quandoquidem si est homo per se & secundum se divisim, & non ipsummet Dei Ver- C bum carne indutum, Pater proprium pro nobis Filium dedisse non invenitur.

Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat, quis est qui condemnet? Christus Ibidem. *Jesus qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Si Christus per fidem justificat, solus autem Deus est qui justitiæ donum præstat: consequens fit Christum esse verum Deum. Rursum si ad dexteram Patris sedet, eademque cum illo gloria & majestate pollet, & quidem mortuus & resuscitatus; corpus itaque assumptum Verbi proprium est. Nam etsi factum est caro, haud secus tamen in suscepta carne cum Patre regni D solium obtinet, ut verus naturalisque Filius.

Quæ autem ex fide est justitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cœlum? id est, Christum deducere. Aut quis descendet Rom. c. 10. v. 6 *in abyssum? hoc est, Christum a mortuis revocare. Sed quid dicit? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc est verbum fidei, quod prædicamus. Quia si confiteris in ore tuo* Deut. c. 30. v. 14. *dominum Jesum, & in corde tuo credideris quod Deus suscitavit illum a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam; ore autem fit confessio ad salutem.* Si secundum quorumdam opinationem Christus est homo E deifer, sola personarum copula Dei Verbo conjunctus; qui fieri potest, ut in illum tamquam in dominum credentes, ejusdem ex mortuis resurrectionem profitentes ejusmodi fide justificemur? Fides enim in eum tamquam in Deum fertur. Necessarium est ergo, ut Dei Verbum secundum hypostasin humanæ naturæ unitum profiteamur. Ad hunc enim modum unum Christum tamquam naturalem dominum confitentes, & carnis ejus resurrectionem agnoscentes, ac veluti in Deum credentes, justificationis beneficium consequimur.

Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi Rom. c. 14 v. 7 mo-

moritur: sive enim vivimus, domino vivimus; sive morimur, domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est & resurrexit, ut vivorum simul & mortuorum dominetur. Idem apostolus alibi illos qui ex gentibus conversi fuerant, ita alloquitur: *Nunc autem*
Galat. c.4.9. *cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo; quomodo iterum convertimini ad infirma & egena elementa mundi, quibus denuo servire vultis?* Per fidem ergo in Christum ab elementorum servitute liberati, in Dei vivi & veri servitium translati sumus. Quod si Christus mortuus est, ut vivorum & mortuorum ex æquo dominetur; ipsique tamquam vivo & vero Deo vivimus; quomodo necessarium non erat, ut Verbum cum carne vere uniretur? In ipsa namque mortem perpessum, cum in vivos, tum in mortuos quoque imperium obtinuit.

A θνήσκει. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Θεοῦ ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.) προσπεφώνηκέ πως τοῖς ἔθνων ὁ μακάριος Παῦλος· νυνὶ δὲ γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ πῶς ἐπιστρέφετε ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; Γαλ. δ. λελυτρώμεθα τοίνυν διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν ἐκ τῆς τῶν στοιχείων δουλείας, καὶ μετήχθημεν εἰς τὸ δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ. εἰ δὲ ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ, B καὶ αὐτῷ ζῶμεν ὡς Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ· πῶς οὐκ ἀναγκαία τῷ λόγῳ ἡ πρὸς σάρκα γέγονεν ἕνωσις ἀληθής; ἐν αὐτῇ γὰρ ἀποθανὼν, κεκυρίευκε καὶ ζώντων καὶ νεκρῶν.

Ex priori ad Corinthios.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

1.Cor.c.10.v.4. BIBEBANT *enim de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus.* Nomen Christi tunc demum inditum est Emmanueli, quando ex sacra virgine originem duxit. Quomodo ergo petra esse poterat, quæ populum Israeliticum deserto potarat? Scripturam sacram unum dumtaxat Filium, unumque Christum agnoscere, extra quæstionem est. Verbum itaque posteaquam carnem suscepit, spiritalis etiam petra est, propter dispensationis novitatem, propriæ naturæ antiquitatem non abjiciens.

ἜΠΙΝΟΝ γὰρ, φησὶν, ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός.) α.Κορ. τὸ Χριστὸς ὄνομα τέθειται τῷ Ἐμμανουὴλ, ὅτε γεγέννηται διὰ τῆς ἁγίας παρθένου, πῶς οὖν αὐτὸς ἦν ἡ πέτρα ἡ ποτίζουσα τὸν Ἰσραήλ; ἀλλ' ἔστι δῆλον, ὅτι Χριστὸν καὶ υἱὸν οἶδεν ἕνα τὸ C γράμμα τὸ ἱερόν. γεγονὼς γὰρ ὁ λόγος σὰρξ, πάλιν αὐτὸς ἐστιν ἡ πνευματικὴ πέτρα, τῆς οἰκείας φύσεως τὸ πρεσβύτατον οὐκ ἀποβαλὼν διὰ τὸ νέον τῆς οἰκονομίας.

Ex posteriore ad Corinthios.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους δευτέρας.

2.Cor.c.5.v.16. ITAQUE *nos ex hoc neminem novimus secundum carnem: & si secundum carnem cognovimus Christum; sed nunc jam non novimus.* Quid est, obsecro, quod Paulus hic ait? Numquid Christum post resurrectionem inficiatur? Nonne illum secundum carnem resuscitatum, cumque eadem illa carne in cœlum profectum norat? Ecquis istuc dicere audeat? Talem namque in cœlum ascendisse, ac olim inde rursum venturum sciebat, qualem cœlestia petiisse, neutiquam ignorabat. Quomodo igitur Filium secundum carnem se nosse negat? Quoniam simulatque ex mortuis revixit, satius ex divina eminentia illum & nosse & profiteri, quam ex carnis mensura. Etenim dispensationis mysterio necdum expleto, secundum carnem prædicabatur, quo nimirum unigenitus caro factus crederetur. At vero sacramento hoc jam consummato, præstat ex divinitate illum agnoscere & profiteri, quam ex carnis humilitate & exinanitione. Unus itaque est Christus & Filius & dominus.

ὭΣΤΕ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν.) β'. Κ τί δὴ ἄρα φησὶν ὁ Παῦλος; ἄρα Χριστὸν ἀρνεῖται μετὰ τὴν ἀνάστασιν; οὐκ οἶδεν αὐτὸν D ἐγηγερμένον ἐν σαρκὶ, καὶ ἀναληφθέντα μετ' αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανόν; καὶ τίς ὁ φάναι τοῦτο τολμῶν; οὕτω γὰρ οἶδε καὶ ἀναληφθέντα καὶ ἥξοντα κατὰ καιροὺς, ὃν τρόπον ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν. πῶς οὖν οὐκ εἰδέναι φησὶ κατὰ σάρκα υἱόν; ὅτι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, οὐκ ἐκ τῶν τῆς σαρκὸς ἔτι μέτρων, ἀλλ' ὡς ἐκ θείας ὑπεροχῆς ἄμεινον αὐτὸν εἰδέναι καὶ ὁμολογεῖν. οὔπω γὰρ πληρωθείσης τῆς οἰκονομίας, ἐκηρύττετο κατὰ σάρκα, ἵνα πιστεύηται γεγονὼς ἄνθρωπος ὁ μονογενής. ἐπεὶ δὲ τετέλεσται τὸ μυστήριον, ἀφ' ὧν ἐστι Θεὸς ἄμεινον αὐτὸν ὁμολογεῖν, ἢ ἀπό γε τοῦ κεκενῶσθαι διὰ τὴν σάρ- E κα. εἷς οὖν Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος.

2.Cor.c.8.v.9. *Scitis enim gratiam domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis.* Si Christus est tantum homo, non secundum veram autem cum Dei Verbo unionem opulentus, ut Deus; quomodo factus est egenus? Quales tandem sunt opes naturæ humanæ? An non omni homini di-
1.Cor.c.4.v.7. citur: *Quid habes quod non accepisti?* Verum

Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν β'. Κ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.) εἰ μόνον ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ οὐ καθ' ἕνωσιν ἀληθῆ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λόγον πλούσιος, ὡς Θεὸς, πῶς ἐπτώχευσε; τίς γὰρ ὅλως ὁ τῆς ἀνθρωπότητος πλοῦτος; εἴρηται γὰρ ἀνθρώπῳ παντί· τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; ἀλλ' ἐπτώ- α'. Κ χευσε,

χευσε, πλούσιος ὢν ὡς Θεός. ἐπτώχευσε γὰρ, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μικροπρεπὲς οἰκειωσάμενος οἰκονομικῶς, ὁ πλούσιος ἀληθῶς ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος. εἷς ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός· καὶ πλούσιος μὲν, ὡς Θεός· πτωχὸς δὲ, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα πλούσιοι δι' αὐτοῦ.

hic cum dives esset, utpote Deus factus est egnus; siquidem Verbum paternum, quod vere dives erat, humanæ naturæ humilitatem dispensatorie suam faciens, factum est inops. Unus ergo est Christus & Filius, qui quidem dives est ut Deus; pauper vero est, quia ut nos per se locupletaret, homo factus est.

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

Ex epistola ad Galatas.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.) ἆρ' οὖν οὐχὶ Θεὸν ἐνανθρωπηκότα, καὶ ἕνα τὸν ἐξ ἀμφοῖν ἀποφαίνει διὰ τούτων ἡμῖν υἱὸν καὶ κύριον ὁ μυσταγωγός; ἔφη μὲν γὰρ ἀπεστάλθαι, οὔτε ἀπ' ἀνθρώπων, οὔτε δι' ἀνθρώπου· προσέθεικε δὲ, ὅτι ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καίτοι πῶς οὐκ οἶδεν ἄνθρωπον ὄντα Ἰησοῦν Χριστὸν, ὁ οὕτω τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν * οἰκουμένην κηρύξας αὐτόν; ἀλλ' οἶδεν ὄντα οὐκ ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἐνανθρωπηκότα δὲ μᾶλλον τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· καὶ οὐ Θεὸν ἐν ἀνθρώπῳ νοούμενον, ἀλλ' ὡς αὐτόχρημα γενόμενον ἄνθρωπον μετὰ τοῦ εἶναι Θεόν· ὅταν οὖν λέγῃ παρὰ ἀνθρώπου μὴ ἀπεστάλθαι, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, ὅτι καὶ Θεὸν αὐτὸν οἶδεν ἀληθινὸν μετὰ τὸ καὶ ἐν σαρκὶ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς; σημαίνει τοίνυν αὐτὸν οὐκ ἀπό γε τῆς τῆς κενώσεως μέτρων, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας αὐτοῦ καὶ κατὰ πάντων ὑπεροχῆς.

Galat. c. 1. v. 1.

PAULUS *apostolus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis.* An non Deum incarnatum, unumque ex utrisque Filium, & dominum, divinorum mysteriorum interpres per hæc nobis insinuat? dicit enim se non ab homine, neque per hominem, sed per Jesum Christum missum esse. Quid ergo? Numquid illum, quem universo orbi talem annunciarat hominem esse ignorabat? Nequaquam: norat utique hominem esse: at non hominem solum, sed Dei Verbum hominem factum. Neque Deum rursum in homine intelligendum, sed salva per omnia deitate hominem reipsa effectum. Cum ergo se non ab homine, sed per Jesum Christum missum dicat; quis dubitet, quin Christum Jesum verum Deum agnoscat etiam ubi ille perinde ac nos carni communicavit? At maluit interim illum per divinam illius super omnes excellentiam, quam per exinanitionis mensuram exprimere.

Ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου δεδουλωμένοι ἦμεν. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.) τίνα πέπομφεν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, ὃς γέγονεν ἐκ γυναικός; γέγονε δὲ καὶ ὑπὸ νόμον; ἆρα οὐχὶ φάναι πρέπει, καὶ περινοεῖν ἄξιον, ὅτι πέπομφεν ἐκεῖνον, ὃς οὐκ ἂν γέγονεν ἐκ γυναικὸς, οὐδ' ἂν ἔπραξεν ὑπὸ νόμον, εἰ μὴ μεμένηκεν ὅπερ ἦν, ἔξω δηλονότι σαρκὸς καὶ αἵματος; ἀλλ' ἔστι σαφὴς ὁ λόγος· ὁ γὰρ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος γέγονεν ἐκ γυναικὸς κατὰ σάρκα· ὁ τοῦ νόμου κύριος ὡς Θεὸς, γέγονεν ὑπὸ νόμον, ἵνα γένηται καὶ ἀδελφὸς τοῖς ὑπὸ νόμον· οὕτω γὰρ ἀπελάβομεν ἡμεῖς τὴν υἱοθεσίαν. ὥστε εἰ μὴ γέγονεν ὑπὸ νόμον καὶ ἐκ γυναικὸς, οὐδ' ἂν ἦμεν ἀδελφοὶ τῷ κατὰ φύσιν κυρίῳ * τῷ Θεῷ. ἐπειδὴ δὲ γέγονε δι' αὐτοῦ τὸ χρῆμα, πεπλουτήκαμεν. ἀπόδειξιν δὲ ποιεῖται σαφῆ τοῦ πράγματος ὁ θεσπέσιος Παῦλος, προσενεγκὼν εὐθύς· ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ. πῶς οὖν πνεῦμα τοῦ ἐκ γυναικὸς καὶ ὑπὸ νόμον, τὸ ἅγιόν ἐστι πνεῦμα, δι' οὗ καὶ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατὴρ, εἰ μὴ Θεὸς ὁ Χριστὸς, εἷς ὢν, καὶ υἱός;

Galat. c. 4. v. 3.

Cum essemus, parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quem, quæso, Deus Pater ex muliere ortum, & sub lege factum misit? An non congrue respondetur, digneque cogitatur, eum misisse, qui neque ex muliere ortus, nec legi factus esset obnoxius, nisi id esse non desineret, quod ante carnem & sanguinem susceptum erat? Res plana est: etenim Dei Patris Verbum secundum carnem natum est ex muliere; ille rursum qui ut Deus, legis erat dominus, factus est legi subjectus, quo illorum fratrem se declararet, qui legis vinculo tenebantur adstricti: hac una namque ratione in filios cooptati sumus. Certum est enim, si is legi obnoxius factus non esset, aut ortum ex muliere non traxisset, nos illius fratres evadere non potuisse, qui secundum naturam Deus & dominus est: quia vero utrumque effectus est, nos quoque per ipsum hac tanta re potiti sumus. Atque hujus evidentem demonstrationem habent, quæ beatus Apostolus statim ibi adjungit: ait enim: *Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba, Pater.* Jam quomodo illius Spiritus, qui ex muliere natus est, & sub lege factus est, sanctus Spiritus est, per quem etiam clamamus, Abba, Pater: si Christus Deus, & unus, & Filius non est?

Ibid. v. 6.

A

Ex epistola ad Ephesios.

Ephes. c. 4. v. 5. *UNus dominus, una fides, unum baptisma: unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum ad inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cœlos, ut impleret omnia.* En quanta rursum claritate & evidentia apostolicus sermo hoc loco ostendat, Verbo per dispensatoriam unionem cum humana natura coeunte, unum tantum esse Christum, unum esse dominum; atque adeo unum ex utroque esse solum, verum naturalemque Filium. Nam quomodo unus dominus, aut una fides, aut unum baptisma? Si enim duo sunt filii, duo necessario erunt domini, & duplex rursum fides, & duplex tandem baptisma. In quem enim credidimus, aut in cujus nomine baptizati sumus? Atqui unus tantum est dominus, una fides, unum baptisma. Perspicuum fit ergo, unum solum esse Filium, etiam si unigenitus humanam originem perinde ac nos expertus sit. Rursum ecquisnam ille est, qui vel in altum ascendit, vel ad inferiores terræ partes descendit? Hic ipse igitur secundum humanam naturam descendit, seseque ad exinanitionem dimisit, ac humiliavit, factus obediens usque ad mortem. Ascendit autem carne indutus super omnes cœlos, ut impleat omnia.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

ΕἿΣ κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν· ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. διὸ λέγει· ἀναβὰς εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.) ἄθρει δή μοι πάλιν, ὅσος ἐν B τούτῳ λόγος σαφέστατά τε καὶ ἐναργῶς ἀποφαίνει, εἰδὼς καὶ δυνάμενος, ὅτι Χριστὸς κύριος εἷς, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν συνενεχθέντος τοῦ λόγου πρὸς τὸ ἀνθρώπινον· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν υἱὸς ἀληθής. ἐπεὶ πῶς εἷς κύριος; πῶς δὲ μία πίστις; ἢ πῶς ἕν ἐστι τὸ βάπτισμα; εἰ γὰρ υἱοὶ δύο, δύο πάντως καὶ κύριοι; διττὴ δὲ ἡ πίστις, καὶ οὐχ ἕν ἐστι τὸ βάπτισμα. εἰς τίνα γὰρ πεπιστεύκαμεν; ἢ εἰς τίνος ὄνομα βεβαπτίσμεθα; ἀλλὰ μὴν εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· πρόδηλον οὖν ἄρα ὅτι καὶ εἷς υἱὸς, κἂν εἰ νοοῖτο καθ' ἡμᾶς γεγονὼς ὁ μονογενής. τίς δὲ ὅλως ὁ ἀναβὰς εἰς ὕψος; ἢ τίς ὁ κατελθὼν εἰς τὰ κα- C τώτερα μέρη τῆς γῆς; οὐκοῦν αὐτὸς κατέβη μὲν ἀνθρωπίνως· καθῆκε γὰρ ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ τεταπείνωκε, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου· ἀνέβη δὲ μετὰ σαρκὸς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

Ex Epistola ad Philippenses.

Philip. c. 2. v. 5. *HOc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genuflectatur cœlestium, & terrestrium, & infornorum; & omnis lingua confiteatur quia dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Audis hoc quomodo Verbum, quod in Dei forma existebat, & Deus erat, neutiquam rapinam arbitratum dicat esse se æqualem Deo? Siquidem naturalem cum Deo Patre æqualitatem obtinens, servi forma, hoc est, hominis natura suscepta, semetipsum exinanivit, specieque nostra ac similitudine accepta, seipsum humiliavit. Posteaquam vero E crucem sustinuit, exaltatum dicit, datumque illi nomen, quod est super omne nomen; ita ut omne genu ipsi jam incurvetur, omnisque lingua eumdem confiteatur. Sed qua, quæso, ratione, qui in forma & æqualitate Dei existebat, ad exinanitionem se demisisse, & postea exaltatus perhibetur? An non evidentissimum hoc Christi sacramentum est? Enim vero cum secundum naturam Deus esset, factus homo, in humilitatem abjectionemque descendit. Factus au-

Ἐκ τῆς πρὸς Φιλιππησίους.

ΕΚΑΣΤΟΣ τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρε- D θεὶς ὡς ἄνθρωπος· ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός.) συνίεις ὅπως τὸν ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὑπάρχοντα Θεὸν λόγον οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσασθαί φησι τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ; ἔχων γὰρ τὸ εἶναι κατὰ φύσιν ἐν ἰσότητι τοῦ πατρὸς, κεκένωκεν ἑαυτὸν, καὶ μορφὴν δούλου λαβὼν, τουτέστιν ἄνθρωπος γεγονὼς, καὶ οἷον ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς εὑρεθεὶς, τεταπείνωκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν. ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸν ὑπομεμένηκε τὸν σταυρὸν, ὑψοῦσθαί φησιν αὐτὸν, δεδόσθαι δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ὥστε καὶ πᾶν γόνυ κάμψαι, καὶ πᾶσαν αὐτῷ γλῶτταν ἐξομολογήσασθαι. πῶς οὖν ὁ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ Θεοῦ καθῆκε μὲν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, ὑψοῦσθαι δὲ μετὰ τοῦτο λέγεται; ἆρ' οὐχὶ προδηλότατον τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον; Θεὸς γὰρ ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος ἐν ταπεινώσει καὶ σμικροπρεπείᾳ. γεγονὼς δὲ Εφεσ...

δὲ καθ' ἡμᾶς, εἰς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἀναφοιτᾷ καὶ κατὰ σαρκός. καὶ πρέποι ἂν τὸ ὑψοῦσθαι τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ οὐ δὴ μᾶλλον αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ λόγου. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς Θεὸς ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπάρχων ὃ ἦν.

A tem nostri similis, etiam cum carne suam obtinet gloriam. Et ipsa exaltatio non convenit in Verbi naturam, sed in ipsam carnis dispensationem. Unus est itaque Christus Deus in natura humana, & cum natura humana, idipsum quod ante erat, usque permanens.

Ἐκ τῆς πρὸς Κολασσαεῖς.

12. ΕΥχαριστοῦντες, φησὶ, τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί. ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως. ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν· ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων· ὅτι ἐν αὐτῷ ηὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν. εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.) ἰδοὺ δὴ πάλιν εἰκόνα μὲν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου φησὶν αὐτόν· ἐκτίσθαι δι' αὐτοῦ θρόνους καὶ ἀρχὰς καὶ κυριότητας διαβεβαιοῦται σαφῶς· καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, καὶ ἐν αὐτῷ συνεστάναι λέγει· καὶ αὐτὸν εἶναι τὴν κεφαλὴν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ὁ κτίστης τῶν ὅλων, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ υἱός; ὃς καὶ γέγονε πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ὡς ἀποθανὼν τῇ σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τῇ τινος ἑτέρου. εἷς οὖν Χριστὸς καὶ υἱὸς, Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος.

Ex epistola ad Colossenses.

GRATIAS *agentes*, inquit, *Deo Patri*, *qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filii dilectionis suæ: in quo habemus redem-* Coloss.c.1.v.12.
B *ptionem, remissionem peccatorum: qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ. Quoniam in ipso condita sunt universa, in cœlis, & in terra, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates; omnia per ipsum & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis; ut sit in omnibus ipse primatum tenens; quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum: pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt.* Ecce hic illum C rursus inaspectabilis Dei imaginem appellat; thronosque, principatus & dominationes condidisse, omniaque in ipso & per ipsum constare, aperte affirmat: tum corporis quoque ecclesiæ caput, primogenitumque ex mortuis eumdem prædicat. Ecquis amabo, imago Dei, universorumque conditor est, nisi ipsemet unigenitus Dei Filius? qui etiam factus est mortuorum primogenitus; quippe qui in sua ipsius, & non in alterius cujuspiam carne mortem oppetiit. Quare unus est Christus & Filius, Deus simul & homo.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

1. ΠΟΛΥΜΕΡΩΣ καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν.) φύσει τῶν ὅλων κύριος μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ μονογενὴς αὐτοῦ λόγος εἶναι πεπίστευται· τίθεται δὲ κληρονόμος, ὅτι γέγονε σάρξ. εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον * γεγονότα δι' ἡμᾶς· αἴ-
8. τησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ κληρονόμου διὰ τὸ ἀνθρώπινον καὶ αὐτοὺς πεποιῆσθαι τοὺς αἰῶνάς φησιν, εἰς τὸ τοῦ λόγου πρεσβύτατον τοῦ πράγματος ἔχοντος τὴν ἀναφοράν. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱὸς, ὁ αὐτός τε ὁμοῦ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

3. Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς· τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον ὄνομα παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμη-

Ex epistola ad Hebræos.

D MULTIFARIAM *multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit & sæcula.* Unigenitum Dei Verbum una cum Deo Patre naturalis rerum rerum omnium dominus esse creditur: at quia caro factum est, hæredis quoque appellationem sortitum est. Dictum est namque ad illud, tamquam ad hominem nostri causa nostri similem effectum: *Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Verumtamen per ipsum tamquam per Deum, propter hu- Heb.c.1.v.1 Psalm.2.v.8.
E manam naturam hæredis vocabulo appellatum, ipsa quoque sæcula condita asserit: tribuit enim id summæ Verbi antiquitati. Unus itaque est Christus & Filius, idem Deus simul & homo.

Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, & purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus, quanto differentius nomen præ illis hæreditavit. Qua, quæso, ratione splendor ille gloriæ, paternæque substantiæ character, Hebr.c.1.v.3.

hoc

hoc est unigenitus Dei Filius, qui naturaliter ex illo procedit, peccatorum purgationem faciens (dubium autem nullum est, quin per proprium sanguinem) ad Patris dexteram considere, ipsisque angelis excellentior factus prædicatur? An non secundum naturam, divinitatisque eminentiam longe excellit omnia? Sane idem omnino ut Deus, paternæque substantiæ figura & splendor, inspectabilem illam creaturam longe excellit etiam homo factus, & sanguine suo peccata nostra emundans. Unus itaque est Filius & dominus.

Hebr.c.2.v.11. *Qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur* B *fratres eos vocare, dicens: Annunciabo nomen tuum fratribus meis.* Psalm. 21. v. 23. Quod suapte natura sanctum est, id non sanctificatur; quandoquidem sanctificatione nulla indiget. Quod autem participatione quadam ab alio sanctificationem consecutum est, id alios sanctificacare non potest. Quæritur ergo, quomodo idem sanctificet, vicissimque sanctificetur. Haud dubie Verbum incarnatum, ut Deus, sanctificat, ut quod sanctificandi vim suæ naturæ proprietatem obtineat: at vero secundum humanam naturam, nobiscum sanctificatur. Unus igitur est Christus & dominus & Filius, sanctificans quidem ut Deus, sanctificationem autem accipiens humano more C nobiscum.

Hebr.c.8.v.1. *Capitulum autem super ea quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis, sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit dominus, & non homo.* Si juxta beati Pauli doctrinam omnis sacerdos ad offerendum dona & sacrificia assumitur; non sibi litant qui ad sacerdotii functionem seliguntur, sed Deo, cui ab universa creatura cultus veneratioque debetur: at qui Deo ministrant, non ejusdem cum Deo ordinis erunt, neque gloriam eamdem, quæ in ipsum solum convenit, sortientur. Ecquo ergo modo Christus, noster pontifex effectus, dextera Dei assi- D det, thronumque majestatis in cœlis obtinet, sanctorumque ac superni & veri illius tabernaculi sacerdos constitutus est; & Patri & sibipsi quoque omnium preces offerens? Unus igitur est Christus & Filius, qui quidem ut Deus, in divinitatis suæ throno considet; ut vero divina dispensatione humanæ naturæ particeps effectus, ministri pontificisque locum nomenque sortitus est.

Hebr.c.12.v.2. *Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Jesum* E *Christum, qui pro proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet.* Si Christus est tantum homo, & non Deus nostra carne vere indutus; quodnam gaudium ipsi propositum dicit; aut quomodo ad divinæ majestatis dexteram consedit? Atqui gaudium erat illi propositum: siquidem suprema illi natura in perpetuis deliciis usque versatur: & corpore, quod crucifigi poterat, assumpto, crucem sustinuit, crucisque supplicium

A κε.) τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, τουτέστιν ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν υἱὸς μονογενὴς, τίνα τρόπον καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος; δῆλον δὲ ὅτι διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ· κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ κρείττων γενέσθαι λέγεται τῶν ἀγγέλων; καίτοι κατὰ φύσιν καὶ τῇ τῆς θεότητος ὑπεροχῇ τὰ πάντα νικῶν. οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπος γεγονὼς, πεπλεονέκτηκεν, ὡς Θεὸς, τὴν ἀόρατον κτίσιν· ὁ αὐτὸς ὢν ἀπαύγασμα καὶ χαρακτὴρ, καὶ ἐργασάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τὸν καθαρισμὸν αἵματι τῷ ἰδίῳ. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς, καὶ υἱὸς, καὶ κύριος.

Ἑβρ. 2. Ὅ,τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ B ἑνὸς πάντες. δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου.) Ψαλμ. 21. τὸ κατὰ φύσιν ἅγιον οὐχ ἁγιάζεται, ὅτι μή ἐστι προσδεὲς ἁγιασμοῦ· τό γε μὴν ὡς μεθέξει τῇ παρ᾽ ἑτέρου γεγονὸς ἅγιον, ἁγιάζειν ἑτέρους οὐ δύναται. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς ἁγιάζει καὶ ἁγιάζεται, ζητητέον. ἁγιάζει τοίνυν, ὡς Θεὸς, ἰδίωμα φύσεως τῆς ἑαυτοῦ τὸ ἁγιάζειν δύνασθαι λαχών· ἁγιάζεται δὲ μεθ᾽ ἡμῶν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος· ἁγιάζων μὲν θεϊκῶς, ἁγιαζόμενος δὲ μεθ᾽ ἡμῶν ἀνθρωπίνως.

C

Ἑβρ. 8 Κεφάλαιον δὲ * τοῖς * λεγομένοις· τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος·) εἰ πᾶς ἱερεὺς, καθά φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας παραλαμβάνεται, οὐχ ἑαυτοῖς τελοῦσι τὰς λατρείας οἱ καλούμενοι πρὸς ἱερωσύνην, Θεῷ δὲ μᾶλλον, ᾧ τὸ παρὰ πάσης τῆς κτίσεως ὀφείλεται σέβας· ὁ δὲ Θεῷ λειτουργῶν, οὐκ ἐν ἴσῳ μέτρῳ κείσεται Θεοῦ, οὔτε μὴν τὴν αὐτῷ καὶ μόνῳ πρέπουσαν φορέσει δόξαν. εἶτα D πῶς ἀρχιερεὺς ἡμῶν γεγονὼς ὁ Χριστὸς, ἐν δεξιᾷ κάθηται τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν θρόνον ἔχει τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τῶν ἁγίων ἐστὶ λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἄνω καὶ ἀληθινῆς, ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ προσκομίζων τὰς παρὰ πάντων λατρείας; εἷς ἄρα ἐστὶ Χριστὸς καὶ υἱὸς, καθήμενος μὲν θεϊκῶς ἐν τῷ τῆς ἰδίας θεότητος θρόνῳ, κεχρηματικὼς δὲ ἱερεὺς καὶ λειτουργὸς οἰκονομικῶς διὰ τὸ ἀνθρώπινον.

Ἑβρ. 12 Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι᾽ ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς E τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν Χριστόν· ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ κεκάθικεν.) εἰ κοινὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ οὐ Θεὸς ἀληθῶς, ἐν σαρκί τε καὶ καθ᾽ ἡμᾶς, ποίαν αὐτῷ προκεῖσθαί φησι τὴν χαράν; ἢ πῶς κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ; ἀλλὰ μὴν προὔκειτό τε αὐτῷ χαρά. καὶ γάρ ἐστιν ἐν ἀκαταλήκτοις θυμηδίαις ἡ ἀνωτάτω φύσις. ὑπέμεινε δὲ σταυρὸν, τὸ σταυρωθῆναι δυνάμενον ἴδιον ποιησάμενος

μένος σῶμα· καὶ αὐτὸς ὁ ἐσταυρωμένος κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός· εἷς ἄρα κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, σταυρωθεὶς μὲν ἀνθρωπίνως, συνεδρεύων δὲ θεϊκῶς τῷ πατρί.

A perpessus, Deo & Patri dextera assedit · Unus proinde est dominus Jesus Christus, crucifixus quidem ut homo, cum Patre vero regnans ut Deus.

Ὅτι εἷς υἱὸς καὶ κύριος.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

27. ΠΑΝΤΑ μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τὶς γινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.) οὐδενὸς γινώσκοντος τὸν υἱὸν, εἰ μὴ μόνου τοῦ πατρὸς, πῶς ἀθετοῦσί τινες τὴν τοῦ πατρὸς μαρτυρίαν; ὑπέδειξε γὰρ τὸν ἴδιον υἱὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, λέ-
17. 35. γων· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. ἀλλ' οὐ γυμνὸν ἡμῖν παρέδειξε τὸν ἴδιον λόγον, ἀλλ' ἑνωθέντα σαρκί. καὶ οὐκ εἴρηκεν, ὅτι ἐν τούτῳ ἐστὶν ὁ υἱός μου· ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ μετὰ σαρκός· εἷς ἄρα καὶ κύριος καὶ υἱός.

Quod unus Filius & dominus.

Ex evangelio secundum Matthæum.

OMNIA *mihi tradita sunt a Patre meo: & nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Si nemo Filium novit, nisi solus Pater; quomodo sunt qui Patris testimonium veluti infirmum repudiant? Ostendit is autem Filium suum in Jordane hac oratione: *Hic*, inquit, *est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Atqui non nudum Verbum ob oculos nobis posuit, sed incarnatum. Neque dixit: In hoc est Filius meus dilectus; sed: Hic, quem coram cernitis in carne, est Filius meus. Unus itaque est dominus & Filius. Matth. c. 11. v. 27. B Matth. c. 3. v. 17. & Luc. c. 9. v. 35.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

9. ΗΝ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.) θεολογήσας ἀρχόντως, καὶ διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ πεφωτίσθαι πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον εἰπὼν, καὶ μὴν καὶ δι' αὐτοῦ αὐτὸν πεποιῆσθαι τὸν κόσμον, εἰς τὰ ἴδιά φησιν αὐτὸν ἐλθεῖν. ἦλθε δὲ γεγονὼς ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς ὡς πρὸς ἰδίους, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραήλ. ὅτε τοίνυν αὐτός ἐστι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα· καὶ αὐτός ἐστιν ὁ κατὰ σαρκὸς ἐλθὼν εἰς τὰ ἴδια· πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν ὁμολογεῖν;

14. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.) εἰ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, τουτέστι παραπλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῇ· πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις ὅτι μεμένηκε λόγος, καὶ σὰρξ γεγονώς; ἄτρεπτος γὰρ ἡ τοῦ λόγου φύσις καὶ κεχρημάτικεν ἡμῶν ἀδελφὸς, πῶς μονογενοῦς ἔχει δόξαν; οὐκοῦν κἂν εἰ γέγονε σάρξ, οὐδὲν ἧττόν ἐστι Θεός· καὶ μονογενὴς μὲν ὡς Θεὸς, πρωτότοκος δὲ διὰ τὸν ἀνθρώπινον σταυρόν,

15. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων· οὗτος ἦν, ὃν εἶπον· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν· ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν.) Ἰωάννης φησὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, τουτέστιν ὁ μετ' ἐμὲ φανερούμενος· ὃν αὐτὸς ἐκήρυξε δηλονότι· ἔμπροσθέν μου γέγονε, τουτέστι πρωτεύων κατὰ τὴν δόξαν. καὶ γὰρ ἦν καὶ ἐν ὑπάρξει πρῶτος ὡς Θεός. πῶς οὖν μετ' αὐτὸν πρὸ αὐτοῦ κατὰ χρόνον; ὅτι Θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ γέγονε σάρξ· ἔχων μὲν τὸ πρωτεύειν,

Ex evangelio secundum Joannem.

ERAT *lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est,* C *& mundus eum non cognovit. In propria venit, & sui eum non receperunt.* Ecce accurate de divinis disserens, & per lucem veram illuminari omnem hominem venientem in hunc mundum affirmans, ipsumque esse, per quem mundus est conditus; hunc eumdem in propria venisse prædicat. Venit autem unigenitus factus homo tamquam ad suos, & præcipue ad Israelitici sanguinis homines. Cum ergo ipse sit lux illa vera, per quem omnia sunt condita; cumque ille sit, qui carne indutus venit in propria; quomodo consequens non est, ut unum Christum & Filium confiteamur? Joan. c. 1. v. 9.

Et Verbum caro factum est, & habitavit in D *nobis (& vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre) plenum gratiæ & veritatis.* Si Verbum factum est caro, carnique & sanguini æque ac nos communicavit, ac semen Abrahæ apprehendit, quo nimirum per omnia fratribus suis assimilaretur; quis dubitet, quin id plane permanserit quod erat, etiam si caro factum sit? Siquidem nulla in Verbi naturam cadere potest mutatio. Et si frater noster est, quomodo unigeniti gloriam habet? Sane licet factum sit caro, Deus tamen esse non desiit. Unigenitus proinde est ut Deus; primogenitus vero propter crucem humanitus susceptam. Ibid. v. 14. Hebr. c. 2.

Joannes testimonium perhibet de ipso, & E clamat dicens; *Hic erat quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Joannes de Christo ait: *Qui post me venit*, hoc est, post me manifestatus, quem scilicet ipse prædicavit, is prior me est, hoc est, dignitate & gloria me præstat: nam & ipsa quoque existendi ratione, ut Deus, prior erat. Quomodo ergo idem Joanne prior, & posterior secundum tempus extitit? Quia Verbum Deus erat, & factum est caro. Prius proinde erat Joan. c. 1. v. 15.

erat ut Verbum, posterius vero ut homo. Isai.c.6.v.3. Et si omnes sancti de illius plenitudine hauserunt; sola porro divinitas, juxta Isaiæ vocem, absolute plena est; ipsi soli convenit, ut sua ipsius plenitudine aliorum inopiæ subveniat. Præstitit autem hoc ipsum Christus; incarnatum itaque Dei Verbum unus est dominus & Filius, idemque Deus simul & homo. Ejusdem sententiæ est, quod mox subjungitur: *Hic est*, inquit, *de* Joan.c.1.v.30. *quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.* En licet virum vocet, & post se venientem prædicet; secundum divinitatem tamen se priorem affirmat; *In principio enim erat Verbum, & Deus erat Verbum.*

Ibid. v. 32. *Et testimonium perhibuit Joannes dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui quia est Filius Dei.* En utrumque clare evidenterque assertum hic habes; nempe dominum Jesum Christum propter carnis quidem œconomiam, ut hominem Spiritum sanctum accipere (siquidem *cum dives esset, nostri* 2.Cor.c.8.v.9. *causa factus est egenus*) tum eumdem rursum tamquam Deum in Spiritu sancto baptisma conferre. At in quem, obsecro, convenire queat, Spiritus sancti gratiam impertiri, nisi in verum & naturalem Deum? Unus ergo est Christus, unus Filius, ut evangelista testificatur.

Joan.c.1.v.34. *Et ego*, inquit, *vidi, & testimonium perhibui quia hic est Filius Dei.* Ecquisnam hic erat? Ille ipse utique, quem quidem ut hominem, Spiritum sanctum viderat suscepisse; ut Deum vero, in Spiritu Sancto baptizare didicerat.

Joan.c.3.v.12. *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis? Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo.* Quomodo descendit de cœlo filius hominis? Siquidem sacra illa caro ex muliere nata est. Erat sane caro Verbi quod de cœlo descenderat, propria: unus est igitur Christus & Filius. Ita, quæ Verbi sunt, propria carnis facta sunt: quæ vero carnis sunt, propria Verbi evaserunt, sola peccati labe excepta.

Ibid. v. 14. *Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis; ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Serpentes in deserto morsibus filios Israel infestabant: mox universorum dominus Moysi præcipit ut æneum Num.c.21.v 8. serpentem sublime suspendat. *Et erit*, inquit, *si hominem serpens momorderit, & in serpentem respiciet, & vivet.* Ecquid istud ænigma sibi vult? Cur sublatum serpentem conspicatus vita donatur? Unigenitum Dei Verbum, quod suapte natura vita est, homo factum est: (est autem homo res quædam noxia, serpenti non absimilis) at vero licet ut homo nobis assimilatus sit, si quis tamen in illum aspexerit, morte superior evadit. Sed quid aliud est, obsecro, in illum intueri, quam incarnationis illius mysterium exacto accuratoque animi judicio

A καθὸ λόγος ἐστί· δεύτερον δὲ κατὰ τὴν σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πάντες μετεσχήκασιν οἱ ἅγιοι· πλῆρες δὲ μόνον ἐστὶ τὸ θεῖον, καθά φησι διὰ τῆς Ἡσαΐου φωνῆς· πρέποι ἂν αὐτῷ τε καὶ μόνῳ τὸ, ὡς ἐξ ἰδίου πληρώματος, ἑαυτοῦ μετόχους * ἀποπληροῦν ἑτέρους. πέπραχε δὲ τοῦτο Χριστός. εἷς ἄρα ἐστὶν υἱὸς καὶ κύριος ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος γενόμενος σὰρξ, αὐτὸς Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. ἔχοι δ' ἂν τὴν διάνοιαν τὸ ἐφεξῆς ῥητόν· οὗτός ἐστι, περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.) ἰδοὺ γὰρ ἄνδρα λέγων αὐτὸν, καὶ ἐρχόμενον ὀπίσω, πρῶτον εἶναί φησιν ὡς Θεόν· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ
B λόγος, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων· ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν· κἀγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.) ὅρα σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ἐν τούτοις τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν δεχόμενον μὲν ἀνθρωπίνως τὸ πνεῦμα διὰ τὴν μετὰ σαρκὸς οἰκονομίαν· πλούσιος γὰρ ὢν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς· βαπτίζοντα δὲ θεϊ-
C κῶς ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τίνι γὰρ ἂν πρέποι τὸ χορηγεῖν δύνασθαι τὴν τοῦ πνεύματος χάριν, πλὴν ὅτι τῷ φύσει τε ἀληθῶς ὄντι Θεῷ; εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός· καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ εὐαγγελιστής.

Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. οὗτος δὲ ποῖος; ὃν τεθέαται μὲν ἀνθρωπίνως τὸ πνεῦμα δεχόμενον, οἶδε δὲ βαπτίζοντα θεϊκῶς ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κα-
D ταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.) πῶς καταβέβηκεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; καίτοι τῆς ἁγίας σαρκὸς γεννηθείσης ἐκ γυναικός. ἀλλ' ἴδιον ἦν τὸ σῶμα τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσαντος λόγου, ὃς καὶ γέγονεν υἱὸς ἀνθρώπου; εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς καὶ υἱός. οὕτως ἴδια μὲν τῆς σαρκὸς τὰ τοῦ λόγου γέγονεν, ἴδια δὲ τοῦ λόγου τὰ τῆς σαρκὸς, δίχα μόνης ἁμαρτίας.

Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων * ἐπ' αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον·) ἔδακνον τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἔρημον οἱ ὄφεις· εἶτα προσέταξεν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῷ Μωσῇ ὄφιν ἀναθεῖναι χαλκοῦν. Καὶ
E ἔσαι, φησὶν, ἐὰν δάκῃ ὁ ὄφις ἄνθρωπον, καὶ ἐμβλέψῃ εἰς τὸν ὄφιν, καὶ ζήσεται. τί τοίνυν ἐστὶ τὸ αἴνιγμα; διὰ τί δὲ ὁ ἐνορῶν * τὸν ὄφιν σώζεται; ζωὴ τοιγαροῦν κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος (γέγονεν ἐν ὁμοιώματι τῷ καθ' ἡμᾶς) τουτέστιν ἄνθρωπος· πονηρὸν δὲ ὁ ἄνθρωπος, καὶ οἷον ὁ ὄφις· ἀλλ' εἰ καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς, εἴτις εἰς αὐτὸν ἴδοι, νικᾷ τὸν θάνατον. τί δέ ἐστι τὸ εἰς αὐτὸν ἰδεῖν, ἢ ὅτι πάντως τὸ ἀκριβῶς κατανοῆσαι τὸ ἐπ' αὐ-

τῷ μυστήριον; τότε γὰρ αὐτὸν ὄψεται ἐν ὁμοιώ- A ματι μὲν τῶν πονηρῶν, τουτέστιν ἀνθρώπων· ζωοποιὸν δὲ ὡς Θεὸν, καὶ ἀφανίζοντα τὰ τῶν * νοητῶν ὄφεων δήγματα. εἷς οὖν ἄρα κύριος, καὶ υἱὸς ὁ αὐτὸς, καὶ ζωοποιὸς ὡς Θεὸς, καὶ ἐν εἴδει τῶν πονηρῶν δι' οἰκονομίαν.

... 3.13. Οἱ παῖδες ἔχοντες τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, φησὶ, καὶ * ἔκραζον· ὡσαννὰ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.) πῶς οὖν φησιν ἐν ὀνόματι κυρίου * παραγενέσθαι τὸ γράμμα τὸ ἱερόν; εἰ μὲν οὖν ὡς ἄνθρωπον ἰδικῶς B τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, μὴ ἑνωθέντος αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ λόγου, κοινὸν ἔσται τὸ τῆς κυριότητος ὄνομα αὐτῷ καθὰ καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν ἐπὶ Χριστοῦ τὸ μέγα. εἰ δὲ ὡς κύριος ἀληθῶς ἥξειν προαπηγγέλλετο, ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀληθές· ἐλήλυθε γὰρ οὐ δίχα σαρκὸς εἰς τὸν δὲ τὸν κόσμον ὁ μονογενής· εἷς ἄρα ἐστὶ φύσει καὶ ἀληθῶς, κύριος, καὶ Χριστὸς, καὶ υἱός.

...17.19. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα ὦσι καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.) ἑαυτὸν ἁγιάζει Χριστός. ἆρα ὡς ἄνθρωπος; ἢ ὅτι μᾶλλον θεός ἐστι κατὰ φύσιν, ἴδιον ἔχων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀληθές· C οὐδενὸς τοιγαροῦν ἀνθρώπων ἑαυτὸν ἁγιάζοντος, ἑαυτὸν ἁγιάζει Χριστός. εἷς ἄρα ἐστὶν υἱὸς καὶ κύριος, ἁγιαζόμενος μὲν ἀνθρωπίνως, ἁγιάζων δὲ θεϊκῶς τῷ ἰδίῳ πνεύματι τὸν ἑαυτοῦ ναόν.

...20.30. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.) ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένος ... 21. Ἐμμανουὴλ, διὰ τῆς τοῦ * εὐαγγελίου φωνῆς Ἰησοῦς ὠνόμασται. ὅτε τοίνυν αὐτός ἐστι, καὶ οὐχ ἕτερος, υἱὸς D τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. πῶς οὐ μεμήνασιν οἱ διορίζοντες, καὶ φάσκοντες ἕτερον υἱὸν εἶναι, καὶ ἕτερον τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου; φαίνεται γὰρ ἐν τούτοις ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ μάλα σαφῶς ἕνα καὶ μόνον τὸν ἐξ ἀμφοῖν εἰδὼς καὶ κηρύττων Ἰησοῦν Χριστὸν, τουτέστι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, αἵματος καὶ σαρκὸς κεκοινωνηκότα παραπλησίως ἡμῖν, καθὰ γέγραπται.

Margin: * νο ὄφ. ... ἔκραζον. ... ἥκειν. ... εὐαγ-

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

... 6. ἘΓΈΝΕΤΟ δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ E ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.) ἕνα καὶ μόνον ἔτεκεν υἱὸν τὸν Ἐμμανουὴλ ἡ ἁγία παρθένος. πῶς οὖν φησὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον; οὐ γὰρ γεγόνασιν ἕτεροι ... 2. 14. μετ' αὐτὸν, μεμένηκε δὲ παρθένος. ἐπισημαίνεται τοίνυν ὡς ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ὠνόμασται γὰρ πρωτότοκος ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος· κεκοινώνηκε γὰρ αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ παραπλησίως

A expendere? Hac namque consideratione, & malorum, hoc est, hominum similitudinem obtinere, & vivificus rursum, serpentinorumque morsuum curator & profligator esse deprehenditur, ut Deus. Unus itaque est dominus, & unus Filius, qui quidem ut Deus est, vivificus est; secundum carnis vero œconomiam, in malorum specie spectabilis est.

Pueri, inquit, *Hebræorum accipientes ramos palmarum, processerunt obviam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus qui venit in nomine domini, rex Israel.* Qualem, quæso, divinæ litteræ in nomine domini venturum prædixere? Nam si eum qui ex sacra virgi- B ne ortus est, hominem absolute, Dei Verbo secundum hypostasin non unitum dixerint: profecto dominationis nomen commune ipsi nobiscum erit; neque quidquam hac ratione, quod sit eximium, Christo attribuetur. Si vero tamquam verus dominus venturus prænunciatus est, ut revera prænunciatus est (venit enim unigenitus in hunc mundum non absque carne) unus ergo omnino natura & veritate dominus & Christus & Filius erit. Joan.c.12.13.

Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Seipsum sanctificat Christus: sed numquid ut homo? an vero ut natura Deus Spiritum sanctum tam- C quam proprium obtinens? Certe ut Deus. Nullo itaque mortalium seipsum sanctificante, solus Christus semetipsum sanctificat. Unus est ergo dominus & filius; sanctificatus quidem ut homo, suum vero ipsius templum proprio suo Spiritu sanctificans ut Deus. Joan. c. 17. v. 19.

Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Jesus est Christus filius Dei; & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. Qui ex sacra virgine natus est Emmanuel, is voce evangelica appellatus est Jesus. Cum ipse ergo, & non alius quispiam sit Dei Filius; & qui in illum credit, nomine ejus- D dem vitam æternam consequatur; quomodo non insaniunt qui divisione inducta, alium Dei Patris Verbum, alium rursum illum qui ex sacra virgine ortum ducit, Filium esse asserunt? In his enim evangelista unum solum Jesum Christum, hoc est, Dei Patris Verbum, carnis & sanguinis æque ac nos secundum scripturas particeps effectum, ex utroque constitutum apertissime agnoscit & prædicat. Joan. c. 20. v. 30. Luc. c 2 v.21.

Ex evangelio secundum Lucam.

ET *factum est, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, & peperit filium suum* E *primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio.* Unum & solum filium peperit sancta virgo, nempe Emmanuelem: cur igitur filium illius primogenitum appellat? Neque enim ulli alii post illum ex ipsa nati sunt: perpetuo namque illa virginitatem conservavit. Significatur ergo, a sacra scriptura unigenitum Dei Verbum ob id primogenitum appellatum esse, quia carni & sanguini, ceterisque humanis æque ac nos communicans, inter multos fra- Luc.c.2. v.6. Hebr.c.2. v 14.

Rom.c.8.v.29. tres primatum ſortitum eſt. Cum hoc ipſo A tamen & a ſupernis illis ſpiritibus, & nobiſipſis quoque adoratur, & ut Deus colitur.

Luc.c.2.v.29. *Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos: Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis, quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* En quomodo cœleſtem Patrem, ſuum ipſius proprium patrem nominat. At ſiquidem nudus homo erat, cujuſmodi nos ſumus, & aliud nihil; cur non hac potius oratione uſus eſt: Neſcitis quod in his quæ communis omnium Patris ſunt, oportet me eſſe? Verum illum ut proprium ſibi vindicat; quia ſolus ſecundum divinam naturam ex ipſo natus eſt. Eumdem B nihilominus & homo jam factus proprium adhuc naturalemque retinet.

Luc.c.5.v.12. *Et factum eſt, dum eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra: & videns Jeſum, & procidens in faciem, rogavit eum: dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: mundare.* Miraberis hic Chriſtum divina ſimul ac corporea virtute operantem: ſiquidem velle erat divinum, ipſa vero manus protenſio, humanum. Unus itaque ex utroque Filius. Nam etſi Verbum fuerit incarnatum, nihilo tamen ſecius cum propria carne, virtutem & ipſa propter illud habentes, tamquam Deus operabatur. C

Luc.c.20.v.41. Pſalm. 109. *Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum eſſe filium David? & ipſe David dicit in libro pſalmorum: Dixit dominus domino meo; Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. David ergo dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?* Audis quo pacto ipſemet Chriſtus (tametſi ex ſemine David ſecundum carnem originem trahat) hoc loco Deum, & Filium, & dominum ſecundum naturam ſe eſſe oſtendat? Dicit enim: Si Davidis filius eſt, cur David dominum illum appellat? Sed neque ortum ſecundum carnem hic ex Davidis ſemine refutat; neque ſeipſum rurſum ſecundum naturam dominum eſſe negat. Verum licet D unum ex utroque conſtare ſignificatum velit, utrumque tamen adeſſe demonſtrat. Unus itaque eſt Chriſtus, & verus Filius.

Quod fides in Chriſtum ſit tamquam in Deum.

Ex epiſtola ad Romanos.

Rom.c.1.v.5. P*ER quem accepimus gratiam & apoſtolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine ipſius; in quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti.* Vocatæ ſunt gentes per fidem. Qui autem per ſanctos apoſtolos illis annunciabatur, Chriſtus erat. Ab iis vero qui fidei myſteriis initiabantur, fides exigebatur in Chriſtum, non tamquam in hominem, ſed tamquam in Deum. Neque enim E dicere fas eſt, gentes quæ fidem in Chriſtum complectebantur, ex uno errore in alterum tranſiiſſe: verum a falſi nominis diis abductas, ad Deum vivum converſas eſſe. Cum illi ergo ad obediendum fidei pro Chriſti nomine apoſtolatum ſe accepiſſe profiteantur, quomodo Chriſtus non eſt Deus, cum fides habeatur in illum tamquam in Deum?

A ἡμῖν μετέχε τῶν αὐτῶν. οὕτω γέγονεν ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς πρωτότοκος. πλὴν ὡς Θεὸς προσκυνεῖται παρά τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων.

Ρωμ. 8. Καὶ εἶπε, φησὶ, πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ * οἴδατε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;) ἄθρει δὴ οὖν ὅπως ἴδιον ἑαυτοῦ πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὀνομάζει. ἀλλ' εἴπερ ἦν ἄνθρωπος καταμόνας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο νοούμενος καθ' ἡμᾶς, πῶς οὐκ ἔδει μᾶλλον εἰπεῖν· οὐκ ἤδητε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πάντων πατρός εἶναί με δεῖ; ἀλλ' ἴδιον αὐτοῦ ποιεῖται· μόνος γὰρ ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται κατὰ B φύσιν θεϊκῶς. ὁ δὲ αὐτὸς, καὶ ἄνθρωπος γεγονὼς, ἴδιον ἔχει καὶ φύσει πατέρα τὸν Θεόν. Λουκ. * ᾔδειτε

Λουκ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, λέγων. θέλω, καθαρίσθητι.) θαυμάσεις ἐν τούτοις θεϊκῶς τε ἅμα καὶ σωματικῶς ἐνεργοῦντα Χριστόν· θεϊκὸν μὲν οὖν τὸ θέλειν, ἀνθρώπινον δὲ τὸ ἐκτεῖναι τὴν χεῖρα. εἷς οὖν ἐξ ἀμφοῖν υἱός. εἰ γὰρ καὶ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἐνεργεῖ μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, ἐχούσης αὐτῆς C δι' αὐτὸν δύναμιν.

Λουκ. Ψαλ. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· πῶς λέγουσι τὸν Χριστὸν εἶναι υἱὸν Δαυὶδ; αὐτὸς γὰρ ὁ Δαυὶδ λέγει ἐν βιβλίῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Δαυὶδ αὐτὸν κύριον καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;) ἀκούεις ὅπως ἐν τούτοις πειρᾶται δεικνύειν αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὅτι κἂν εἰ γέγονεν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ ὁ λόγος κατὰ τὴν σάρκα, ἀλλ' οὖν ἐστι καὶ οὕτω κατὰ φύσιν κύριος, ὡς υἱὸς καὶ Θεός. εἰ γὰρ δὴ, φησὶν, υἱὸς τοῦ Δαυὶδ, πῶς αὐτὸν ὁ Δαυὶδ κύριον ὀνομάζει; ἀλλ' οὔτε τὴν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ γέννησιν κατὰ σάρκα ἐν τούτοις ἀρνεῖται, οὔτε μὴν ἀποπέμπει τοῦ εἶναι κατὰ φύσιν κύριον ἑαυτόν· προσεῖναι δέ φησιν ἀμφότερον, εἰ καὶ ἐξ ἀμφοῖν βούλεται τὸν ἕνα δηλοῦσθαι. εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς, καὶ υἱὸς ἀληθῶς.

Ὅτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις ὡς εἰς Θεόν.

Ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους.

Ρωμ. 1. ΔΙ' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.) κέκληνται τὰ ἔθνη διὰ τῆς πίστεως· καὶ ἦν ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὁ παρ' αὐτοῖς κηρυττόμενος· ἐπράττετο δὲ παρὰ τῶν μυσταγωγουμένων ἡ πίστις οὐχ ὡς εἰς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς εἰς Θεόν. οὐ γάρ που φαμὲν ἐκ πλάνης εἰς πλάνην κεκλῆσθαι τὰ ἔθνη, τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν παραδεξάμενα· καταλελοιπότα δὲ μᾶλλον τοὺς ψευδωνύμους Θεοὺς, ἐπιστρέψαι λοιπὸν ἐπὶ Θεὸν ζῶντα. ὅτε τοίνυν ἀποστολὴν εἰληφέναι φασὶν οἱ μυσταγωγοὶ εἰς ὑπακοὴν πίστεως ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεὸς, εἴπερ εἰς αὐτὸν ἡ πίστις, ὡς εἰς Θεόν;

Μάρ-

Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ A πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.) οἱ Θεῷ λατρεύοντες, οὐχ ὡς Θεῷ παρ' αὐτὸν ἑτέρῳ λατρεύουσι τῷ Χριστῷ. αὐτοῦ δέ φησι καὶ τὸ εὐαγγέλιον. κηρύττεται γὰρ αὐτὸς ὡς Θεὸς τῷ κόσμῳ, καί τοι Θεοῦ κατὰ φύσιν ὄντος τοῦ πατρὸς, καὶ κατάρχοντος τῶν ὅλων. Θεὸς οὖν ἄρα Χριστὸς, ὁ δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ὡς Θεὸς καταγγέλλεται, καὶ τῇ παρὰ πάντων τιμᾶται λατρείᾳ.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς Θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα B ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ.) ὡς εἰς Θεὸν πιστεύοντες δικαιούμεθα. εἰ δὲ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἡ πίστις, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν. συνήφθημεν γὰρ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, συνεγείραντος ὥσπερ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ. πῶς οὐ Θεός ἐστι, καὶ εἰ γέγονεν ἐκ σπέρματος Δαυὶδ τὸ κατὰ σάρκα κατὰ τὰς γραφάς;

11. Καθὼς γέγραπται, φησίν· ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.) Συμεὼν ὁ δίκαιος ὅτε τὸ θεῖον εἰς ἀγ-
29. κάλας ἐδέξατο βρέφος, ἔφη πρὸς τὸν Θεόν· Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά C σου ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν. καὶ τὰ ἑξῆς. προσετέθη δὲ τούτοις· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. ὁ αὐτὸς ἄρα ἐστὶν ὁ τοῦ προσκόμματος λίθος, καὶ ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου. καὶ περιπταίοντες μὲν αὐτῷ διὰ τῆς ἀπειθείας, συνετρίβησάν τινες· διέφυγον δὲ τὸ καταισχυνθῆναι οἱ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν προσηκάμενοι. ἆρ' οὖν ὡς εἰς ἄνθρωπον πεπιστεύκαμεν, ἢ ὡς εἰς Θεόν; ὡς εἰς Θεὸν δηλονότι· Θεὸς οὖν ἄρα Χριστός· ἐπ' αὐτῷ γὰρ ὁ δίκαιος Συμεὼν D τὰς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένας ἔφη φωνάς.

3. Περὶ τῶν Ἰουδαίων φησίν· ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.) εἰ τέλος νόμου Χριστὸς, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, δικαιῶν διὰ πίστεως τῆς εἰς αὐτόν· μόνῳ δὲ ὡς ἴδιον ἀνακείσεται τὸ δικαιοῦν δύνασθαι τῷ Θεῷ· πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς
30. ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν. ἢ τίς καταβήσεται εἰς E τὴν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν· ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ μὲν γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.
16. λέγει γὰρ ἡ γραφή. πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ καταισχυνθήσεται.) εἰ σύμπας ἡμῖν ὁ τῆς πί-

Testis est mihi Deus, cui servio in spiritu meo, in evangelio Filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis. Qui Deo serviunt, non serviunt Christo tamquam alteri Deo. Unde & illius quoque evangelium esse perhibetur. Annunciatur enim mundo ut Deus, cum pater sit Deus natura, principatumque in omnes obtineat. Deus igitur est Christus, per quem & in quo ipse quoque Pater ut Deus annunciatur; cultuque & veneratione ab omnibus afficitur. Rom. c.1.v.9.

Justificati ergo ex fide, pacem habemus ad Deum per dominum nostrum Jesum Christum, per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Si in Deum credentes, vere justificamur, fideque in Christum Jesum tendimus, ac per illum ad Patrem tandem pervenimus (Christo namque nos simul excitante, Deo & Patri conjungimur,) quomodo Deus non est, etiam si juxta Scripturas ex semine David secundum carnem factus est? Rom. c.5.v.1. Rom. 1.

Sicut scriptum est: Ecce, inquit, *pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eum, non confundetur.* Justus Simeon cum divinum illum puerum inter ulnas suscepisset, ita Deum affatus est: *Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum: quod parasti ante faciem omnium populorum*, & quæ sequuntur. Subjungit deinde: *Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur.* Idem ergo est lapis offensionis, & petra scandali. Et quidem nonnulli propter infidelitatem in ipsum impegerunt, & contriti sunt; reliqui vero, qui nimirum fidem in illum complexi sunt, confusionem evaserunt. Numquid ergo in illum tamquam in hominem credimus, an vero tamquam in Deum? Utique tanquam in Deum. Deus itaque est Christus: de ipso enim justus Simeon adductas paulo ante voces depromebat. Rom. c.9.v.33. Luc. c.2.v.29. Ibid. v.34.

De Judæis dicit: *Ignorantes enim justitiam Dei, & suam statuere quærentes, justitia Dei non sunt subjecti. Finis enim legis Christus, ad justitiam omni credenti.* Si Christus finis legis est, idemque est justitia, qui justificat per fidem in ipsum, justificandique facultas in solum Deum conveniat tamquam quiddam ipsi peculiare, quonam modo Christus non est Deus? Rom. c.10.v.3.

Quæ autem ex fide est justitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cœlum? id est Christum deducere: aut quis descendet in abyssum? hoc est Christum a mortuis revocare. Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quia si confitearis in ore tuo dominum Jesum, & in corde tuo credideris quod Deus suscitavit illum a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in illum, non confundetur. Si Christi persona universæ fidei nostræ terminus, & confessionis virtus præfigitur, mortemque illius, & Ibid. v.6. Deut. 30.14. Isai. 28.v.16.

& resurrectionem confitentes, veluti in Deum credentes, justificamur; quis dicere audeat, ipsum deitatis exortem esse? siquidem est summa & caput salutis omnium, ostiumque & via, fidei in ipsum confessio. Per ipsum namque & in ipso ipse quoque Pater a nobis cognoscitur.

A στεως ὅρος, καὶ τῆς ὁμολογίας ἡ δύναμις εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ περιΐσταται πρόσωπον, καὶ ὁμολογοῦντες αὐτοῦ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν, ὡς εἰς Θεὸν πεπιστευκότες δικαιούμεθα, τίς ὁ φάναι Θεὸν οὐκ εἶναι τολμῶν αὐτόν; εἴπερ ἐστὶ κεφάλαιον τῆς ἁπάντων σωτηρίας, θύρα τε καὶ ὁδὸς, τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἡ ὁμολογία. δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐπιγινώσκεται πρὸς ἡμῶν.

Rom. c. 16. v. 25. *Ei autem qui potens est confirmare vos juxta evangelium meum, & prædicationem Jesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti (quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum, secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis gentibus cogniti, soli sapienti Deo, per Jesum Christum; cui honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.* En hic diserte affirmat evangelium, ejusdemque prædicationem ad ipsum Christum pertinuisse: tum occultum illud de ipso eodem mysterium æternis temporibus tacitum, nunc demum ad fidei obeditionem in omnibus gentibus patefactum prædicat. Nam gentes falsorum deorum cultu liberatæ, veramque veri naturalisque Dei notitiam adeptæ, ad Christum sunt conversæ. Quod si per Jesum Christum Deus palam est agnitus, quomodo Christi mysterium non est magnum? Quod si is animo concipiatur ut homo quispiam nulla ex parte nostri dissimilis, & non ut Deus homo factus; haud magnæ sane sapientiæ sacramentum illud fuerit.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου. φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, B εἰς * ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος. μόνῳ σοφῷ Θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.) ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ φησιν εἶναι· καὶ κεκρύφθαι μὲν τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, καὶ σεσιγῆσθαι χρόνοις αἰωνίοις, ἀποκαλυφθῆναι δὲ νῦν εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη. ἐστράφη γὰρ εἰς Χριστὸν τὰ ἔθνη τῆς ψευδωνύμου λατρείας ἐξῃρημένα, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἐπεγνωκότα τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς. καὶ εἰ σαφῶς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγνώσθη Θεὸς, πῶς οὐ μέγα τὸ Χριστοῦ μυστήριον; εἰ δὲ νοεῖται καθ' ἡμᾶς ἄνC θρωπος ἁπλῶς καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον Θεὸς ἐνανθρωπηκὼς, οὐκέτι σοφὸν τὸ μυστήριον. Ῥωμ. 16.

Rom. c. 15. v. 8. *Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: Gentes autem super misericordia honorare Deum. Scriptum est enim: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Dictum est rursum ad illum: *In te benedicentur omnes tribus terræ:* id quod Paulus hac nobis sententia exponit: *Non enim per legem*, ait, *promissio Abrahæ, ut ipse hæres esset mundi, sed per justitiam fidei:* & rursum: *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Si Dei ergo promissiones per fidem patribus obvenerunt, Christus vero minister factus est, hoc est mediator, ad firmandas promissiones patribus a Deo factas nempe justificationem, quæ per fidem obtinetur; (factus est autem Christus minister, hoc est mediator, non ut alteri fidem conciliaret, sed ut sibiipsi & Patri per seipsum) cui dubium esse potest, quin verus secundum naturam Deus existat? Nam ut beatus Abraham justificatus est in Deum credens; ita gentes quoque justificabuntur in ipso, si vestigiis illius innixæ, in Deum, hoc est in Christum crediderint.

Genes. 15. Rom. 4. Genes. 12. v. 3 Rom. c. 4. v. 13 Galat. c. 3. v. 9.

Λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας Θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων· τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν Θεόν. γέγραπται γάρ. ὅτι ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην· εἴρηται δὲ πρὸς αὐτόν· ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ὃ δὴ καὶ σαφὲς ἡμῖν ἐποίει λέγων ὁ Παῦλος· οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, εἰς τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης καὶ πίστεως. καὶ πάλιν· ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται D σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ.) οὐκοῦν εἰ ἐκ πίστεως αἱ ἐπαγγελίαι δίδονται τοῖς πατράσι παρὰ Θεοῦ, γέγονε τοίνυν διάκονος ὁ Χριστὸς, τουτέστι μεσίτης, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τὰς τοῖς πατράσι δοθείσας παρὰ Θεοῦ, τουτέστι τὴν διὰ πίστεως δικαίωσιν. γέγονε τοίνυν διάκονος ὁ Χριστὸς, τουτέστι μεσίτης, οὐχ ὡς ἑτέρῳ τὴν πίστιν πραγματευόμενος, ἀλλ' ὡς ἑαυτῷ μᾶλλον καὶ δι' ἑαυτοῦ τῷ πατρί· Θεὸς ἄρα κατὰ φύσιν ἐστί. δεδικαίωται γὰρ ὁ μακάριος Ἀβραὰμ πεπιστευκὸς εἰς Θεόν. οὕτω δὲ καὶ τὰ ἔθνη δικαιωθεῖεν ἂν ἐν αὐτῷ, τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ κατακολουθήσαντα, καὶ ἐν Θεῷ πιστεύοντα, τουτέστι Χριστῷ.

Ῥωμ. 15. v. 8. Γεν. 15. Ῥωμ. 4. Γεν. 12. Ῥωμ. 4. Γαλ. 3.

E

Ex priori ad Corinthios.

1. Cor. c. 6. v. 11. ET *hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* Cum in nomine Christi justificemur, eumque fide ut Deum veneremur, ejusdemque Spiritu locupletemur, quomodo non erit Deus Christus.

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης.

ΚΑΙ' ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' δικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.) εἰ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ δικαιούμεθα, ὡς Θεὸν τῇ πίστει τιμήσαντες, καὶ τὸ αὐτοῦ πνεῦμα δεχόμενοι πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός; α΄ Κ. 6.

Ἐκ

A

Ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους β.

2. Cor. 11. 4. ΕΙ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἕτερον Ἰησοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν· ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, παρ' ὃ ἐλάβετε· ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, παρ' ὃ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε.) πρὸ τῶν τῆς ἐνανθρωπήσεως καιρῶν οὐδεὶς ὀνομάσας εὑρίσκεται τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, Ἰησοῦν ἢ Χριστόν· εἰ μὴ ἄρα κατὰ πρόγνωσιν ὀνομασθησόμενον τοῦτο κατὰ καιρούς, ὅτε καὶ γέγονε σάρξ. ὄνομα τοίνυν καινὸν αὐτῷ τὸ, Ἰησοῦς, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος. ἀλλ' εἰ μὲν ὡς Θεὸς κηρύσσεται, καὶ εἷς ὤν. οὐ γὰρ ἕτερός τις παρ' B αὐτὸν, ὃν δύνανται κηρύξαι τινές· εὖ ἂν ἔχοι, καὶ Θεῷ λατρευόμεν. εἰ δὲ μέτρον αὐτῷ τὸ τῆς ἀνθρωπότητός ἐστι μόνον, καὶ ψιλῇ προσώπων ἑνώσει τετίμηται· κεκένωται τῆς πίστεως ἡμῶν ὁ λόγος, ἀνθρώπῳ προσάγων ἡμᾶς καὶ οὐ Θεῷ. ἀλλὰ τοῦτο δυσσεβές. Θεὸς ἄρα Χριστὸς, καὶ υἱὸς, ὡς τοῦ Θεοῦ λόγου σαρκὸς γεγονότος.

Ex posteriori ad Corinthios.

NAM si is qui venit, alium Jesum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis; aut aliud evangelium, quod non recepistis, recte pateremini. 2. Cor. c. 11. v. 4.
Ante Dei Verbum incarnatum nullus compertus est, qui aut Jesum, aut Christum illud nominaret; nisi quispiam forsan futurorum præscius olim, cum nimirum caro factum esset, hoc nomine appellatum iri prædixerit. Nomen hoc itaque Jesus, simulatque factum est homo, novum impositum est illi. At vero si ut Deus orbi annunciatur, B & unus nihilominus est (neque enim est alius præter illum, qui annunciari possit) bene res habet. Deo enim servire invenimur. Quod si vero solæ humanæ naturæ conditiones in illum conveniunt, nec aliam ob causam, quam propter nudam illam simplicemque personarum societatem colitur; inanis profecto est fidei nostræ ratio, ut quæ non Deo nos conjungat, sed homini. Atqui hæc doctrina est plane impia. Deus itaque Christus, & Filius; cum Verbum sit caro factum.

Ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας.

1. 15. ΘΑΥΜΑΖΩ, ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ, C εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον· ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο· εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.) εἰ ἓν ἐστιν εὐαγγέλιον τὸ λαληθὲν ἁπάσῃ τῇ ὑπ' οὐρανὸν διὰ τῶν ἁγίων μυσταγωγῶν, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ πίστις ἡ εἰς Χριστόν. πῶς οὐ Θεὸς εἴη ἂν ἀληθὴς, εἴπερ ἐστὶν ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὡς ἐκ τῆς ἀρχαίας πλάνης κεκλήμεθα πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ φύσιν ὄντος Θεοῦ; θαρσεῖ δὲ τοσοῦτον ὁ μακάριος Παῦλος, ὡς καὶ ἀγγέλους ἀναθεματίζειν, εἰ δὴ μεταστρέψειαν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. D

Ὅτε δὲ ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους.) τῷ γὰρ ἅπαξ τὴν ἐκ Θεοῦ λαχόντι μυσταγωγίαν καὶ ἀποκάλυψιν, οὐκ ἔδει τῆς ἐξ ἀνθρώπων παιδαγωγίας. πλὴν ἐκεῖνό φαμεν. τίνα ἀπεκάλυψεν ὁ πατὴρ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, ἢ τίνα προσέταξεν ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι; ἆρα Θεὸν λόγον, καὶ υἱὸν μονογενῆ οὐχ ἑνωθέντα σαρκὶ, καὶ γενόμενον ἄνθρωπον οἰκονομικῶς; E εἶτα πῶς τοῦτό ἐστιν ἀληθές; διεκήρυξε γὰρ ἄνθρωπόν τε ὁμοῦ καὶ Θεὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα, λέγων υἱὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

16. Εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου.) εἰ τὸ πιστεῦσαι Θεῷ μισθὸν ἔχει τὴν δικαίωσιν· δεδικαίωνται γὰρ οὕτω καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν· γέγραπται γὰρ, ὅτι

Ex epistola ad Galatas.

MIror, quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, Galat. c. 1. v. 6.
C in aliud evangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos perturbant, & convertere volunt evangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Si unum tantum est evangelium, in universo terrarum orbe per sacros mysteriorum doctores deprædicatum, hoc autem est fides in Christum; quomodo hoc non est verus Deus? Negari enim nullo modo potest, ab antiquo errore ad veri naturalisque Dei agnitionem translatos nos esse. Tanta autem est beati Pauli fiducia, ut ipsos etiam angelos anathemati subjicere non dubitet, si forte Christi evangelium pervertere tentaverint. D

Cum autem placuit illi, qui me segregavit ex utero matris meæ, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni & sanguini: neque veni Hierosolymam ad antecessores meos apostolos. Ibid. v. 15.
Sane qui a Deo divinorum mysteriorum doctrinam & revelationem hauserat, is humana institutione neutiquam indigebat. Verum istud interim adversarios interrogaverim, qualemnam cœlestis Pater beato Paulo patefecerit, qualemve gentibus annunciandum mandaverit. Numquid Dei Verbum carni non unitum? aut unigenitum, hominem E secundum divinam dispensationem non factum? Absit ut hæc ita se habeant. Annunciavit enim eumdem Deum simul & hominem, vocans Filium & dominum Jesum Christum.

Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi; & nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis. Galat. c. 2. v. 16.
Si in Deum credere, justificationis mercede pensatur, (hac enim via majores nostri justificati sunt: scriptum est namque: *Credidit Abra-*

Rom. c. 4. v. 3. *Abraham Deo, & reputata est ei fides ad justitiam*) quomodo Emmanuel non est Deus, si quidem verum est, quod in ipsum credentes justificamur?

Ex epistola ad Ephesios.

Ephes. c. 5. v. 23. IN *quo & vos, cum audissetis verbum veritatis (evangelium salutis vestræ) in quo & credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.* Plura simul sic proponuntur, ex quibus colligere licet Christum verum esse Deum; atque adeo omnium fidem in ipsum non ferri tamquam in hominem nostri similem, sed tamquam in unum dominum, & Filium, & Deum. B Primo namque ipse salutis nostræ evangelium existit, in quem proinde fides nostra tendat tamquam in Deum: subjungitur mox fidei quoque præmium, puta promissionis Spiritus, qui nostræ hæreditatis arrhabo est; denique ad laudem gloriæ Christi redempti perhibemur. Redemit autem nos non ut vulgaris homo, sed ut Deus nostri causa incarnatus. Ad hunc enim modum in laudem gloriæ illius cedimus.

Ephes. c. 3. v. 1. *Hujus rei gratia ego Paulus vinctus Christi Jesu pro vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis: quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi* C *in brevi; prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi.* Qua prudentia, quave divina opus erat patefactione ad mysterium hoc Christi perspiciendum, si quidem per se homo tantum est, a Dei Verbo omnino sejunctus, nuda personarum unione cohonestatus? Quid enim abstrusum habet, aut quæ difficultas est de vulgari quopiam, nostrique simili homine intelligere quod sit homo? At vere profundum, planeque magnum est hoc sacramentum, si Deus Verbum nobis simile factum ponatur. Cum igitur eximia mentis intelligentia ornati, divinaque revelatione illustrati, mysterium Christi veluti divinum quoddam secretum nobis D tradiderint, fidesque in illum tamquam in Deum tendat, quomodo Christus non est Deus.

Ibid. v. 8. Aliud huic simile, & eamdem habens sententiam. *Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, & illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, qui omnia creavit.*

Ephes. c. 5. v. 25. *Viri*, inquit, *diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ecquid aliud, obsecro, verbum est, per quod corpore aqua munda abluto purgamur, quam illud ipsum, E de quo beatus Paulus alio loco ita scribit: Rom. c. 10. v. 8. *Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quia si confitearis in ore tuo dominum Jesum, & in corde tuo credideris quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* Si itaque Christum profitentes per fidem salvamur, verbumque fidei de illo prædicatum complexi purgamur & sanctificamur; quomodo is verus Deus non est?

A ἐπίστευσεν Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην ἡ πίστις· πῶς οὐ Θεὸς ὁ Ἐμμανουὴλ, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὡς εἰς αὐτὸν πιστεύοντες δικαιούμεθα;

Ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

ἘΝ ᾧ ἀκούσαντες καὶ ὑμεῖς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας, ὅ τῶν ἁγίων ἐστὶν ἀῤῥαβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ.) πολλὰ κατὰ ταυτὸ ἐν ταῖς τῶν προκειμένων ἐννοίαις κατίδοι τις ἂν, δι' ὧν ἔνεστι μαθεῖν ὅτι Θεὸς ἀληθὴς ὁ Χριστὸς, ἡ καὶ παρὰ πάντων πίστις εἰς αὐτὸν B οὐχ ὡς εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰς ἕνα κύριον, καὶ υἱὸν, καὶ Θεόν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτός ἐστι τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἐν ᾧ καὶ ἡ πίστις, ὡς εἰς Θεὸν δηλονότι. ἀκολουθεῖ δὲ τὸ τῆς πίστεως γέρας, τουτέστι τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαγγελίας, ὁ τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἀῤῥαβών. ἐκλελυτρώμεθα γὰρ εἰς ἔπαινον δόξης Χριστοῦ. σέσωκε γὰρ ἡμᾶς οὐχ ὡς ἄνθρωπος κοινὸς, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἐν σαρκὶ γεγονὼς δι' ἡμᾶς. οὕτω γὰρ εἰς ἔπαινον ἐσόμεθα τῆς δόξης αὐτοῦ.

Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, C καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ. πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ.) ποία συνέσεως χρεία, καὶ ἀποκαλύψεως τῆς παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸ γνωρισθῆναι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, εἴπερ ἐστὶν ἄνθρωπος ἰδικῶς, καὶ ὁλοτρόπως κεχωρισμένος τοῦ Θεοῦ λόγου, ψιλῇ προσώπων ἑνώσει τετιμημένος; τί γὰρ ἔχει τὸ κεκρυμμένον, ἢ ποῖον ὅλως τὸ δυσχερὲς, τὸ νοῆσαι τυχὸν περὶ ἑνὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπου, ὅτι ἄνθρωπός ἐστι; βαθὺ δὲ καὶ μέγα τὸ μυστήριον, εἰ καθ' ἡμᾶς γενέσθαι λέγοιτο Θεὸς ὑπάρχων ὁ λόγος. ὅτε τοίνυν οἱ βαθεῖς εἰς σύνεσιν, καὶ τὴν θείαν ἀποκάλυψιν ἐσχηκότες, ὡς θεῖον ἡμῖν μυστήριον παραδεδώ- D κασι τὸ Χριστοῦ μυστήριον, καὶ εἰς αὐτὸν ἡ πίστις, ὡς εἰς Θεὸν δηλονότι, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεός;

Ἄλλο τούτῳ προσεοικὸς, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχον διάνοιαν. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων τῶν ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι.

Οἱ ἄνδρες, φησὶν, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι.) ποῖον ἄρα ἐστὶ τὸ ῥῆμα ἐν ᾧ κεκαθάρμεθα, ἀπο- E λουσάμενοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ; ἢ πάντως ἐκεῖνο, περὶ οὗ φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν· ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.) οὐκοῦν εἰ Χριστὸν ὁμολογοῦντες ἐν πίστει σωζόμεθα, πῶς οὐ Θεὸς ἀληθής ἐστιν, εἰς ὃν τὸ τῆς πίστεως εἰ γένοιτο ῥῆμα, κεκαθάρμεθά τε καὶ ἡγιάσμεθα;

Ἐκ

A

Ἐκ τ̃ πρὸς Φιλιππησίους.

1. ΤΙ γάρ; φησί. πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται.) ἆρ' οὖν ὡς ἄνθρωπος τετιμημένος χάριτι, τῷ κόσμῳ κηρύσσεται; καίτοι Θεὸν ὁ κόσμος ἐπέγνω Χριστὸν, τῇ πίστει τετιμηκώς. πῶς οὖν οὐ Θεὸς, ὁ ἐν δόξῃ θεότητος τῷ κόσμῳ καταγγελλόμενος;

Συναθλοῦντες, φησὶ, τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ Θεοῦ. ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, B ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν:) εἰ ἐν χάριτος μέρει δεχόμεθα παρὰ Θεοῦ τὸ πιστεύειν ἐν Χριστῷ, οὐ πεπλανήμεθα δὲ διὰ τοῦτο μᾶλλον, ἀλλ' ἐγνώκαμεν τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ὅτι Θεὸς ὁ Χριστός;

Ex epistola ad Philippenses.

QUID enim? (inquit) *Dum omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuncietur.* Numquid ut homo divina gratia ornatus mundo annuncietur? Atqui mundus Christum per fidem colens, ad Dei agnitionem adductus est. Quomodo is ergo Deus non est, qui in divinæ majestatis gloria mundo prædicatus est? Philipp. c. 1. v. 18.

Collaborantes fidei evangelii: & in nullo terreamini ab adversariis: quæ illis causa perditionis est, vobis autem salutis; & hoc a Deo: quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. Si hoc a Deo in gratiæ loco accipimus, quod in Christum credimus, neque per hoc in errorem abducimur, sed in ejus potius cognitionem adducimur, qui verus secundum naturam Deus est; quomodo Christum Deum esse, ambigere quis queat? Ibid. v. 28.

Ἐκ τ̃ πρὸς Τιμόθεον α'.

15. ΠΙΣΤΟΣ ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξῃ Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν, C πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.) εἰ ἁμαρτωλοὺς σώζει Χριστὸς, καὶ μακροθυμεῖ τοῖς πλημμελήμασι, δεχόμενος αὐτῶν τὴν μετάγνωσιν· καὶ πᾶσα ἡμῶν ἡ πίστις ἐπ' αὐτῷ, καὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον κεκερδήκαμεν· πῶς οὐ Θεὸς εἴη ἄν; ὅτι καὶ μόνῳ Θεῷ πρέποι ἂν εἰκότως τὸ καὶ σώζειν δύνασθαι τὸν κόσμον, ἤτοι τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ μακροθυμεῖν τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ ζωοποιεῖν διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς ἑαυτόν.

16. Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχ D θη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.) τίς ὁ ἐν σαρκὶ φανερωθείς; ἢ δῆλον ὅτι πάντῃ τε καὶ πάντως ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος; οὕτω γὰρ ἔσται μέγα τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ὤφθη δὲ ἀγγέλοις ἀναβαίνων εἰς οὐρανούς· ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσι διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἐπιστεύθη δὲ ἐν κόσμῳ· καὶ οὔτι πού φαμεν, ὅτι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἐν σαρκὶ καὶ καθ' ἡμᾶς γεγονώς. ἀνελήφθη δὲ καὶ ἐν δόξῃ, ἵνα λέγοντος ἀκούσῃ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. 106.

Ex priori ad Timotheum.

FIDELIS *sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere; quorum primus ego sum: sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam.* Si Christus Jesus peccatores salvat, patienterque delicta tolerat, illorum pœnitentiam expectans; si tota fides nostra in ipsum fertur, & per fidem denique, quæ est in ipsum, vitam æternam adipiscimur; quomodo non est Deus? quandoquidem mundum, hoc est, eos qui in mundo hoc degunt, posse salvare, longanimiter adhæc peccatores ferre, vitam postremo per fidem in illum impertiri; id merito in solum Deum convenire oportet. 1. Tim. c. 1. v. 15.

Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. Quis is, quæso, est, qui in carne manifestatus est? An non modis omnibus perspicuum est, non alium esse, quam ipsummet Dei Patris Verbum? Hinc namque magnum illud pietatis mysterium perspicitur. Hic autem ab angelis visus est, cum in cœlum susceptus est; prædicatus porro gentibus est per sanctos apostolos: creditus autem est in mundo. Sed numquid istud velut homo absolute ut nos? Nequaquam, verum ut Deus in carne, nobisque similis effectus. Assumptus tandem est in gloria, quo Deum & Patrem dicentem audiat: E *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* 1. Tim. c. 3. v. 16. Psalm. 106.

Ἐκ τ̃ πρὸς Τίτον.

8. ΠΙΣΤΟΣ ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ.) ἆρ' οὖν οἱ Θεῷ πιστεύοντες, οὐκ εἰς Χριστὸν πεπιστεύκασι; καίτοι λέγων ὁρᾶται σαφῶς ὁ μακάριος Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ· ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, 12.

Ex epistola ad Titum.

FIDELIS *sermo est: & de his volo te confirmare; ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo.* Numquid qui in Deum credunt, in Christum non credunt? Atqui beatus Joannes hæc de illo diserte exponit: *Quotquot, inquit, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui* Tit. 3. v. 8. Joan. c. 1. v. 12.

cre-

credunt in nomine ejus. Subſcribit his & ipſe A beatus Paulus quoque; ait enim: *Scientes* Galat. 2. v. 16. *quod non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti; & nos in Chriſto Jeſu credidimus, ut juſtificemur in ipſo*. Cum igitur qui Chriſto fidem offerunt, in Deum credant; quomodo Chriſtus non eſt verus Deus?

Quod fides ſit in Chriſtum.

Ex evangelio ſecundum Joannem.

Joan. c. 1. v. 12. QUOTQUOT *autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui* B *credunt in nomine ejus*. Duo quæ in Deum quadrant, conjunctim hic ponit: non enim alia ratione Chriſtum complectimur, quam quod fide in illum tendimus, hoc vero declarat, dum ait: his qui credunt in nomine ejus: credimus autem in nomine ejus, non vulgarem, noſtrique ſimilem hominem rati, ſed Deum incarnatum. Rurſum quod poteſtatem dat filios Dei fieri, non humanarum virium eſt, ſed divinæ naturæ opus, quiddamque univerſa creatura ſublimius. Cum fides ergo in ipſum Chriſtum tendat, idemque det gratiam ut filii Dei efficiamur, quomodo non eſt Deus?

Joan. c. 2. v. 11. *Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Ga-* C *lilææ, & manifeſtavit gloriam ſuam: & crediderunt in eum diſcipuli ejus*. Signo peracto, Chriſtique gloria manifeſtata, in quem, quæſo, beati illi diſcipuli crediderunt? numquid in hominem ſimpliciter ſanctum? Atqui ante ſignum editum illum ſequebantur tamquam virum ſanctum admirati. Ex ſigno itaque poteſtatem humana majorem illi adeſſe animadverterunt: quare in illum tamquam in Deum crediderunt. Conſtat per multos ſanctos multa ſtupenda edidiſſe, propter quæ etiam in magna admiratione erant: at nullus interim repertus eſt, qui in illos crederet. Ejuſdem pene ſententiæ Ibid. v. 23. eſt & illud quoque: *Cum autem eſſet Hiero-* D *ſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna ejus quæ faciebat.*

Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mun- Joan. c. 3. v. 17. *dus per ipſum. Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus eſt; quia non credidit in nomine unigeniti Filii Dei*. Si via ad ſalutem eſt fides in Filium, quomodo in ipſum credimus? aut quomodo in ipſum credentes condemnationis ſententiam evademus? Numquid illum fide ut hominem complectimur? nec quidquam omnino niſi humanum de illo concipimus? At quo pacto ſi hoc fecerimus, di- E vinum cultum homini impendiſſe non arguemur? Fidene ergo in illum ferimus tamquam in Deum? Sane. Quis illum ergo, cujus fides terrarum orbem juſtificat, verum Deum eſſe inficiari audeat?

Joan. c. 4. v. 53. *Cognovit ergo pater quia illa hora erat, in qua dixit illi Jeſus, Filius tuus vivit: & credidit ipſe, & domus ejus tota*. Revocat reguli filium a mortis veſtibulo Chriſtus, affatuſque patrem: Vade, inquit, filius tuus vivit. Credidit mox ille, & tota familia

A ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Γαλ. μακάριος Παῦλος· εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐν αὐτῷ. ὅτε τοίνυν Θεῷ πιστεύουσιν οἱ Χριστῷ τὴν πίστιν προσάγοντες, πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεὸς ἀληθής;

Ὅτι εἰς Χριστὸν ἡ πίστις·

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

Ἰω. 1. B ΟΣΟΙ δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.) δύο κατὰ ταυτὸν τίθησι θεοπρεπῆ· παραλαμβάνεται γὰρ οὐχ ἑτέρως παρ' ἡμῶν ὁ Χριστός. πλὴν ὅτι δὲ εἰς αὐτὸν πίστις, σαφηνιεῖ τὸ προκείμενον· τοῖς γὰρ πιστεύουσι, φησὶν, εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. πιστεύομεν δὲ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οὐκ ἄνθρωπον εἶναι κοινὸν καὶ ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς πιστεύοντες, ἀλλὰ Θεὸν ἐνηνθρωπηκότα. οὐκ ἀνθρώπινον δὲ τὸ ἐξουσίαν διδόναι τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, θεοπρεπὲς δὲ μᾶλλον καὶ ὑπὲρ τὴν κτίσιν. ὅτε τοίνυν εἰς αὐτὸν ἡ πίστις, καὶ αὐτὸς δίδωσι τῆς υἱοθεσίας τὴν χάριν, πῶς οὐ Θεὸς ὁ Χριστός;

Ἰω. 2. C Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.) γεγονότος ἄρα τοῦ σημείου, καὶ φανερώσαντος τοῦ Χριστοῦ τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὡς εἰς τίνα πεπιστεύκασιν οἱ μακάριοι μαθηταί; ἆρα εἰς ἄνθρωπον ἅγιον ἁπλῶς; καίτοι πρὸ τοῦ σημείου ἠκολούθησαν αὐτῷ, τεθαυμακότες ὡς ἅγιον. ἀλλὰ τεθέανται διὰ τοῦ σημείου τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον δύναμίν τε καὶ ἐξουσίαν ἔχοντα. οὐκοῦν πεπιστεύκασιν ὡς εἰς Θεόν. ἰστέον δὲ, ὅτι πολλοὶ τῶν ἁγίων πολλὰ πεποιήκασι καὶ παράδοξα· καὶ ἐθαυμάσθησαν μὲν, ἐπίστευσε δὲ εἰς αὐτοὺς οὐδείς. ἔχοι δ' ἂν τὴν ἴσην διάνοιαν· ὡς δὲ D ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίει.

Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ, ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ Ἰω. 3. κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.) εἰ σωτηρίας ὁδός ἐστιν ἡ πίστις ἡ εἰς τὸν υἱὸν, πῶς ἄρα πιστεύομεν εἰς αὐτόν; ἢ πῶς τὴν ἐκ τοῦ κρίνεσθαι διαφευξόμεθα δίκην; ἆρα γὰρ ὡς ἄνθρωπον καταδεξάμενοι, καὶ ἕτερον παρὰ τοῦτο οὐδέν; εἶτα πῶς ἐκ ἀνθρώπῳ λατρεύσομεν; ἀλλ' E ὡς εἰς Θεόν; τοῦτο γὰρ ἀληθές. τίς οὖν ὁ φάναι τολμῶν οὐκ εἶναι κατὰ ἀλήθειαν Θεὸν, οὗ δεδικαίωκεν ἡ πίστις τὴν ὑπ' οὐρανόν;

Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, Ἰω. 4. ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ· ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν αὐτὸς, καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.) ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν τοῦ βασιλικοῦ τὸν υἱὸν ὁ Χριστὸς, εἰρηκὼς αὐτῷ· πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ.

εἶτα πεπίστευκε πανοικί. ἆρ' οὖν διὰ τῆς οὕτω μεγάλης καὶ θεοπρεποῦς ἐξουσίας ὡς εἰς ἄνθρωπον πεπίστευκεν ὁ βασιλικός; ἢ Θεὸν ἔγνω κατὰ φύσιν ὄντα αὐτὸν, καὶ ζωοποιοῦντα μετ' ἐξουσίας οὓς ἂν ἕλοιτο καὶ μόνῳ ῥήματι; ἀλλ' ἔστι δῆλον ὅτι πεπίστευκεν ὡς Θεῷ.

5. 24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.) πέπομφεν ἡμῖν ἐξ οὐρανῶν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τὸν ἴδιον υἱὸν, ἵνα πᾶς ὁ πι-
3. 16. στεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. πῶς οὖν ἐν τούτοις φησὶ, ζωὴν αἰώνιον ἔχειν τὸν πιστεύοντα τῷ πέμψαντι αὐτόν; εἰς τίνα λοιπὸν ἡ πίστις; ἆρα ὡς εἰς δύο Θεοὺς, τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱόν; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ὡς εἰς ἕνα Θεὸν καὶ ἀληθινόν· οὐκοῦν εἴ τις πιστεύσειεν εἰς Χριστὸν, πεπίστευκεν εἰς Θεόν· κἂν εἰ πιστεύσειεν εἰς Θεὸν πατέρα, πεπιστευκὼς ἔσται καὶ εἰς τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν τὸν Χριστόν.

6. 29. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.) εἰ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἐπιτελοῦμεν πιστεύοντες εἰς Χριστόν· αὐτὸν γὰρ ἀληθῶς ἀπέστειλεν ὁ πατὴρ εἰς τὸν κόσμον, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς· πῶς οὐκ ἂν εἴη Θεὸς ἀληθινός; οὐ γὰρ ἂν ἦν ἔργον Θεοῦ τὸ πιστεύειν εἰς αὐτόν.

12. 44. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε, καὶ εἶπεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. εἶτα προσεπάγει τούτοις· ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκε τί εἴπω, καὶ τί λαλήσω.) ὅτε τοίνυν κατ' ἐντολὰς τοῦ πατρὸς, κἂν ὡς ἄνθρωπος λέγῃ, τὴν πίστιν τὴν εἰς αὐτὸν; εἰς τὸν πέμψαντα αὐτὸν ἀναφέρει, καὶ ὁ θεωρῶν αὐτὸν, θεωρεῖ τὸν πέμψαντα αὐτόν· τίς ὁ φάναι τολμῶν οὐκ εἶναι Θεὸν αὐτὸν, καὶ τοῦτον ἀληθινόν; ὅμοιον δὲ τούτῳ· πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς
14. ἐμὲ πιστεύετε.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου.

18. 8. ΠΛΗΝ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν, ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;) ὅταν ὁ Χριστὸς ἐξ οὐρανοῦ παραγένηται, ποίαν ἄρα ζητήσει πίστιν ἐν ἡμῖν; εἰ μὲν γὰρ ὡς ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς βούλεται πιστεύεσθαι, τίς ὁ ἀπιστή-
10. 33. σας αὐτῷ; ἐνεκάλουν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες. διατί σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν; Ἕλληνες δὲ σταυρὸν ἀκούοντες καὶ θάνατον, ὡς περὶ ἀνθρώπου κοινοῦ διάκεινται, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς
1. 2. ἑνός. ποίαν οὖν ἄρα πίστιν ζητεῖ; ἢ δηλονότι τὴν ἐκκεκηρυγμένην διὰ τῶν θεηγόρων, οἳ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γεγόνασι τοῦ λόγου; ἔφη τοίνυν
1. Ἰωάννης, ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. γέγονε δὲ σὰρξ μετὰ τοῦ μεῖναι Θεός. αὕτη τοίνυν ἡ πίστις ἐν ἡμῖν παρ' αὐτοῦ ζητηθήσεται κατὰ καιρούς.

Τέλος τοῦ * πρώτου λόγου προσφωνητικοῦ παρὰ Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, πρὸς τὰς εὐσεβεστάτας δεσποίνας.

A cum illo. Sed numquid ob insignem hanc, adeoque divinam potentiam regulus in illum credidit tamquam in hominem? an vero verum naturalemque Deum esse agnovit, qui uti dominus quoscunque sibi visum esset, vel solo verbo vitæ restituere posset? Sed obscurum non est haud aliter in eum credidisse, quam in verum Deum.

Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam. Deus Pater Filium suum misit nobis de cœlis, *ut omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Cur hic ergo æterna vita iis promittitur, qui credunt ei qui miserat illum? In quem B tandem fertur fides? Numquid in Patrem & Christum tamquam in duos Deos? Absit. Credimus enim tamquam in unum verum Deum. Quamobrem si quis credit in Christum, credit idem in Deum Patrem quoque: & contra, si qui in Deum Patrem credunt, iidem & in unum Dominum nostrum Jesum Christum quoque credunt. Joan. 5. v. 24. Joan. 3. v. 16

Respondit Jesus, & dixit illis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille. Si Dei voluntatem perficimus cum in Christum credimus, (hunc enim Pater vere misit in mundum, quando nostri similis factus est homo) quomodo non est vere Deus? Neque enim opus Dei esset credere C in eum. Joan. 6. v. 29.

Jesus autem clamavit, & dixit; Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui videt me, videt eum qui misit me. Et paucis interjectis: *Quia ego ex meipso non sum locutus; sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.* Cum ergo mandato Patris, licet ut homo dicat; fidem quæ in illum est, referat ad Patrem mittentem; & qui illum videt, eum quoque videat, qui misit illum; quis illum verum Deum esse negare audeat? Cognatum huic est & illud quoque: *Creditis in Deum, & in me* D *credite.* Joan. 12. v. 44. Ibid. v. 49. Joan. 14.

Ex evangelio secundum Lucam.

VErumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra? Quando Christus e cœlo olim est venturus, cujusmodi, quæso, fidem a nobis exiget? Si enim homo tantum nostri similis credi haberique vult, quis illi credere abnuat? Judæi illi insultantes ajebant: *Cur tu homo cum sis, facis teipsum Deum?* Ethnici quoque crucem mortemque ejusdem audientes, id quod dicitur, tamquam de communi quopiam nostræ conditionis homine dictum accipiunt. E Ecqualem ergo fidem deposcit? Illam ipsam nimirum, quam divini illi præcones, qui & ministri & spectatores Verbi extiterunt, orbi annunciarunt. Joannes igitur ait: *Et verbum caro factum est.* Factum est sane caro, sed hoc ita, ut Deus tamen esse non destiterit. Istiusmodi itaque est fides, quam ille suo tempore a nobis requiret. Luc. 18. v. 8. Joan. 10. v. 33. Luc. 1 v. 2. Joan. 1.

Finis orationis primæ Cyrilli episcopi Alexandriæ, ad piissimas reginas missæ.

A

CAPUT V.

Cyrilli episcopi Alexandriæ oratio altera inscripta religiosissimis reginis, de recta fide.

I.

EIS qui divinum illud cœlesteque prædicandi munus administrant, universorum Deus per Isaiæ prophetæ vocem ejusmodi Isai. 40. v. 9. oratione hæc præcipit : *Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion ; exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Jerusalem : exaltate, nolite timere.* Etenim qui B in sacerdotum ordinem adsciti, eam sortiti sunt provinciam, ut Christi omnium nostrum salvatoris mysteria edisserant, populoque proponant, illi sensum nequaquam abjectum, humive repentem, aut ignavia victum, aut metu fractum obtinere debent ; sed sublime velut incedentem, & quasi in monte collocatum : quo nimirum ad eum modum comparati, eximiam illam verorum dogmatum venustatem rimari ac introspicere, verbaque intrepide facere valeant; quantumvis ex iis qui sacris informantur, nonnulli instar equorum insolentium, qui infrenari non possunt, duros & intractabiles se præbeant : de quibus beatus David summum C illum rerum omnium opificem interpellans, Psal. 31. v. 9. ita scribit : *In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Quod si tali animo præditis nihilominus vim inferre oportet; quomodo absurdum non fuerit apud vos silere, piisque vestris auribus sacrarum litterarum notitiam, veluti dulcem quemdam vivificumque laticem nolle subinde instillare? Quod quidem Deus per Isaiæ prophetæ vocem quondam locutus, ejusmodi Isai. 12. v. 3. di verbis nobis promittit: *Haurietis*, inquit, *cum gaudio aquas de fontibus salutaris.* Salutaris autem fontes appellamus sanctos prophetas, evangelistas, & apostolos : hi enim salutari cœlitusque hausta doctrina mundum D hunc irrigant, Spiritu sancto imbuti, totumque hunc orbem lætificant. In ejus proinde profunda sensa mentis oculos conjicientes, veritatis inventionem inde hauriamus. Quemadmodum ergo agricolæ fragrantissimos quosque flores opportuno tempore ex agris decerpunt, decerptosque ac scite in calathis compositos dominis suis offerunt ; quos illi mox benevole, gratoque animo complectuntur, eorumdemque decore ac venustate mirifice afficiuntur : ita nos, qui docendi munus suscepimus, ex divina scriptura veluti ex agro quopiam non florum cito marcescentium decorem offerimus, sed sermonum doctrinæque, quæ per Spiritum E sanctum pietatis in Christum immarcescibilem venustatem continet, magnaque suavitate & ubertate illius mysterium redolet, 1. Cor. c. 2. v. 15. fragrantiam. Scriptum est enim quod *Christi bonus odor sumus Deo.*

II.

En ergo reginæ pietatis amantissimæ, librum quem de recta & inculpabili in Dominum nostrum Jesum Christum fide, qualis vestra esse debet, conscripsi, vobis offe-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ έ.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας λόγος δεύτερος προσφωνητικὸς ταῖς εὐσεβεστάταις βασιλίσσαις, περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως.

ά.

ΤΟΙΣ τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον ἱερουργοῦσι κήρυγμα, διὰ φωνῆς Ἡσαΐου παρακελεύεται λέγων ὁ τῶν ὅλων Θεός· ἐπ᾽ ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών· ὕψωσον τῇ ἰσχύϊ τὴν Ἡσαΐ. 40. φωνήν σου ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ· ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε. χρῆναι γάρ ἔγωγέ φημι τοὺς τεταγμένους εἰς ἱερουργίαν, καὶ τὸ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ λαλοῦντας μυστήριον, οὐ κατερριμμένον ἔχειν καὶ χαμαιῤῥιφὲς τὸ φρόνημα, καὶ ὄκνῳ νικώμενον, καὶ δειλίαις συνεσταλμένον· ἀλλ᾽ ὑψοῦ μὲν ὥσπερ εὖ βεβηκότα τὸν νοῦν, καὶ οἱονεί πως ἐν ὄρει κείμενον, οὕτω τε τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων τὸ ἐξαίρετον κάλλος περιαθρεῖν σπουδάζοντα, ποιεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς λόγους ἐν παῤῥησίᾳ, κἂν εἰ τινες εἶεν οἱ μυσταγωγούμενοι σκληροὶ καὶ δυσάγωγοι, καὶ οἷον ἵπποι τινὲς ἀγέρωχοι καὶ ἐξήνιοι, περὶ ὧν που καὶ αὐτός φησιν ὁ μακάριος Δαυὶδ πρὸς τὸν τῶν ὅλων Θεόν· ἐν χαλινῷ καὶ ἐν κημῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ. εἰ δὲ καὶ τοῖς οὕτως ἔχουσι φρενὸς προσβάλλειν ἀναγκαῖον, πῶς οὐκ ἂν γένοιτο τῶν ἄγαν σφαλερωτάτων τὸ ἑλέσθαι Ψαλ. 31. σιγὴν, καὶ μὴ ταῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν ἀκοαῖς ἐνιέναι πλειστάκις καθάπερ τι νᾶμα γλυκὺ καὶ ζωοποιὸν τῶν ἱερῶν γραμμάτων τὴν γνῶσιν, ὅπερ ἡμῖν καὶ πάλαι Θεὸς ὑπισχνεῖτο, λέγων διὰ φωνῆς Ἠσαΐου· καὶ ἀντλήσατε ὕδωρ μετ᾽ εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου. σωτηρίου δὲ πηγὰς εἶναί φαμεν τοὺς ἁγίους προφήτας, εὐαγγελιστάς τε καὶ ἀποστόλους, οἳ τὸν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καὶ σωτήριον τῷ κόσμῳ Ἡσαΐ. 12. βρύουσι λόγον, χορηγοῦντος αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἅπασάν τε οὕτω κατευφραίνουσι τὴν ὑπ᾽ οὐρανόν. φέρε τοίνυν εἰς τὰ βάθη τῶν παρ᾽ αὐτοῦ ἐννοιῶν καθιέντες τὸν νοῦν, τῆς ἀληθείας τὴν εὕρεσιν ἐκεῖθεν ἀντλήσωμεν. γηπόνοι μὲν οὖν ἐξ ἀγρῶν τὰ εὐοσμότατα τῶν ἀνθέων κατὰ καιροὺς ἀποκείραντες, εἶτα ταῦτα ταλάροις ἐνθέντες ἀποφέρουσι τοῖς δεσπόταις· οἱ δὲ καὶ λίαν ἀσμένως προσίενταί τε, καὶ τοῖς ἐξ ὡρῶν ἐπιγάννυνται· ἡμεῖς δὲ, ὅσοι τὸ διδασκαλικὸν ἔχομεν ἐπιτήδευμα, καθάπερ ἐξ ἀγροῦ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, οὐκ εὐμάραντον θέαν προσκομίζομεν ἀνθέων, λόγους δὲ μᾶλλον καὶ μυσταγωγίαν τὴν διὰ τοῦ πνεύματος, ἀμάραντον ἔχουσαν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας τὸ κάλλος, εὐωδιάζουσάν τε καὶ μάλα πλουσίως τὸ αὐτοῦ μυστήριον. γέγραπται γάρ, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία β. Κορ. ἐσμὲν τῷ Θεῷ.

β́.

Πρόσειμι δὴ οὖν ἀνατιθεὶς τὸν λόγον ὑμῖν ταῖς εὐσεβεστάταις βασιλίσσαις. πεποίηται δέ μοι περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως, ἥπερ ἂν

ἂν γένοιτο παρ' ὑμῶν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. πρέπει γὰρ ὑμῖν δὴ μάλιστα ταῖς οὕτως ὁσίαις καὶ θεοφιλεστάταις, ὁμοῦ τοῖς τῆς βασιλείας ὑπερτάτοις αὐχήμασι, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης τὸν στέφανον ἀναδήσασθαι. ἤδη μὲν οὖν ταῖς ἀοιδίμοις ὑμῶν ἐφήρμοσται κορυφαῖς, καὶ ἀπελάττητοις ὑμᾶς εὐκλείαις ὁ τῶν ὅλων καταφαιδρύνει Θεός. ὑπὲρ γοῦν τοῦ καὶ ἔτι μειζόνως καταλαμπρύνεσθαι, τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὴν ἀκριβῆ τε καὶ ἀκίβδηλον γνῶσιν ἐχούσας εἰς νοῦν, συντέθεικα τὸ λογίδιον, διὰ πάσης ἐννοίας καταδεικνὺς, ὅτι ὥσπερ ἐστὶν εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· οὕτω καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα· ἓν δὲ δήπου πάντως καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ τῶν εἰς δύο μεριζόντων υἱοὺς τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν καὶ κύριον, ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνωκότες οὐκ ἀνεξόμεθα. οὐ γὰρ ἕτερον εἶναί φαμεν υἱὸν τὸν πρὸ παντὸς αἰῶνος γεγεννημένον ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἕτερον δὲ τὸν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον· ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καὶ πρὸ τῆς πρὸς σάρκα συνόδου καὶ ἑνώσεως ἀληθοῦς, καὶ μετὰ τοῦτο ἔτι. ὁ γὰρ ἐκ Θεοῦ πατρὸς κατὰ φύσιν υἱὸς, ἔμψυχόν τε καὶ ἔννουν ἑαυτῷ σῶμα λαβὼν, γεγένηται σαρκικῶς διὰ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, καὶ οὐκ εἰς σάρκα τραπείς· μὴ γένοιτο· προσλαβὼν δὲ μᾶλλον αὐτὴν, καὶ τοῦ εἶναι Θεὸς οὐκ ἠμεληκώς. μεμένηκε γὰρ καὶ οὕτω τῶν ὅλων δεσπότης.

A ro. Decet enim vos sanctimoniæ & pietati apprime addictas, una cum summo regni fastigio, caritatis quoque quæ est in Christum, corona redimiri. Hæc enim venerandis vestris verticibus jam aptata est, & universorum Dominus gloria nunquam peritura vos condecorat. Attamen quo magis etiam condecoremini, Christi mysterium exacta & nequaquam adulterata notitia percipientes, oratiunculam composui, in qua illud usquequaque planum facio, quod sicut *unus est Pater, ex quo omnia: ita unum quoque esse Dominum nostrum Jesum Christum, per quem omnia: unus omnino est Spiritus sanctus, in quo omnia.* Qui autem unum Christum & dominum & Filium in duos filios B divellunt, nos recte sapere edocti, illos neutiquam sustinebimus. Non enim alium esse dicimus Filium eum qui ante omnia sæcula ex Dei Patris substantia genitus est, & alium rursum, qui novissimis temporibus ex muliere natus, & legi obnoxius factus est: sed unum eumdemque tam ante veram illam Verbi cum humana carne conjunctionem, quam post eamdem: quandoquidem Filius, qui naturaliter ex Deo Patre procedit, corpore animato, & mente perfecto, ex deipara virgine Maria assumpto, natus est secundum carnem, nullo autem modo versus est in carnem: absit. Siquidem il- C lam ita assumpsit, ut divinitatem suam nulla ex parte læserit; mansit namque & hoc quoque modo universorum dominus.

1. Cor. 6. 8 / 1. Cor 6. v. 8.

γ'.

Ταῦτα φρονεῖν δεδιδάγμεθα. σοφοῖς γὰρ ἡμᾶς παραγγέλμασιν οἱ τῶν ἁγίων ἀποκομίζουσι λόγοι πρός γε τὸ χρῆναι φιλοθηρεῖν τὸ τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ὅτι μάλιστα δοκοῦν, καὶ τὴν ἐν τοῖς θείοις δόγμασιν ἀλήθειαν κατασκέπτεσθαι. λεπτὸν ἐνιέντες τοῖς περὶ Χριστοῦ λαλουμένοις τὸν νοῦν, καθαιροῦντες μὲν λογισμοὺς, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ. ἔχοντος γὰρ ἀραρότως, καὶ ὁμολογουμένου παρὰ πᾶσιν, ὅτι καὶ ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὑπάρχων ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν λόγος, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. πᾶσά πως ἀνάγκη θεοφιλοῦς * ἐπινοίας ἐπίμεστον ἔχειν τὸν νοῦν, τὸν ᾧπερ ἂν γένοιτο σκοπὸς διακρίνειν εὖ μάλα τῶν περὶ αὐτοῦ γεγραμμένων τὴν δύναμιν, ἵνα ἐν ταυτῷ Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς ὑπάρχων ἐπιγινώσκηται, καὶ τὸ εἶναι Θεὸς ἀπαραποιήτως ἔχων· ἄτρεπτος γὰρ ἡ τοῦ λόγου φύσις· καὶ τὸ τῆς κενώσεως μέτρον οὐ παραιτούμενος. ἐπερυθριᾷ γὰρ οὐδαμῶς τοῖς ἰδίοις σκέμμασιν ὁ κένωσιν τὴν ἐθελούσιον οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς ὑπομείνας. δεῖ τοίνυν αὐτὸν καὶ τοῖς τῆς θεότητος ἀξιώμασιν ὁρᾶσθαι διαπρεπῆ, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς σμικροπρεπείας οὐκ

2. Cor. 10. 5. — Phil. 2. 6. — * ἐπιεικείας.

III.

Et hæc quidem sentire edocti sumus. Quoniam sanctorum Patrum sermones, eorumdemque sanctiones sapienter admonent, ut magno studio diligenterque observemus, quid divinæ scripturæ quam maxime consentaneum sit, subtilique sensu ad ea quæ de Christo exposita sunt, adhibito, veritatem divinorum dogmatum contemplemur, D *consilia evertentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus cognitionem Dei; & captivantes omnem intellectum in obedientiam ejus.* Cum enim congruenter uno consensu fateantur omnes, naturale Dei Patris Verbum, quod in ejusdem Dei forma & æqualitate existit, non rapinam arbitratum esse se æqualem Deo; sed forma servi accepta semetipsum exinanivisse, ac in similitudinem hominum factum, in humanoque habitu inventum se humiliasse, ac ad mortem tandem usque obediens factum crucis mortem subiisse. Necessarium plane est eum qui eorum vim, quæ de Christo scripta extant, recte dijudicare vult, pectus optimis sententiis instructum habere; ut percipere valeat, quomodo Deus simul & homo idem E ipse Christus existat, & Deus esse sine ulla alteratione aut mutatione perseveret (immutabilis enim est Verbi natura) & exinanitionis humilitatem non respuat: neque enim qui dispensatoria ratione voluntariam nostri causa humiliationem sustinuit, de suis consiliis erubescit. Oportet itaque illum & divinitatis majestate conspicuum videri, & a nostræ rursum humilitatis conditione, propter assumptam humanitatem, non prorsus

2. Cor. 10. v. 5. — Philipp. c. 2. v. 6.

sus alienum esse arbitrari: hoc enim dispensationis ratio postulat. Si enim Deus Verbum factum est caro, hoc est homo, juxta illud: *Effundam de spiritu meo super omnem carnem*; neminem jure turbare debet, si qua nonnunquam humilia, qualia homines decent, divinæ litteræ de illo prodant. Spectet autem potius cœlestem illius gloriam & majestatem ex divina supremaque ejusdem virtute & excellentia.

A εἰς ἅπαν ἀπηλλαγμένον διὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀπαιτούσης τοῦτο τῆς οἰκονομίας. εἰ γὰρ Θεὸς ὢν ὁ λόγος γέγονε σὰρξ, τουτέστιν ἄνθρωπος, κατά γε τό. ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· θορυβείτω μηδένα, κἂν εἰ λέγοιτό τι περὶ αὐτοῦ παρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, τῶν ὅσα ἐστὶν ἀνθρωποπρεπῆ. περιαθρείτω δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ὑπερκόσμιον δόξαν ἐκ δυνάμεως καὶ ὑπεροχῆς τῆς θεοπρεποῦς τε καὶ ἀνωτάτω.

IV.

Igitur quæ simpliciorum animos præ ceteris turbare posse videntur, perspicuitate quanta fieri poterit maxima usus, ea pro viribus explanare conabor, majoris lucis causa idonea solutione unicuique sententiæ apposita; Deo rursus viam nostram in hoc etiam curriculo moderante. *Dat enim ille verbum evangelizantibus virtute multa*, quemadmodum divinus Psaltes canit. Porro autem in eo commentario, quem ad sacras virgines exaravimus, illa abunde edisseruimus, quæ magis obvia, intellectuque faciliora videbantur: in hoc præsenti vero in obscuriorum explicatione versabimur. Par est enim, ut religiosa vestra majestas & hæc sciat, & illa quoque non ignoret; quo per utraque perfecta cognitio veluti lumen quoddam sanctissimis vestris mentibus inhabitet. Propositum est autem ita singula interpretari, ut summam ubique brevitatem consectemur. Ceterum disputationis hujus exordium ab iis præcipue, quæ ad Verbi exinanitionem pertinent, facere lubet; uno hoc interim præmisso, cum Jesus Christus nominatur, non alium quam Dei Patris Verbum incarnatum, hominemve factum, eo nomine designari.

Psalm. 67. v. 12.

δ'.

Ἃ δὲ δὴ μάλιστα παραλύειν εἰκὸς τὸν τῶν ἁπλουστέρων δύνασθαι νοῦν, ταῦτα δὴ κατά γε τὸ ἐγχωροῦν, καὶ ὡς ἔνι καλῶς, διαξαινεῖν πειράσομαι, παρατιθεὶς ἑκάστῳ ῥητῷ τὴν ἀποχρῶσαν λύσιν εἰς διασάφησιν, Θεοῦ πάλιν ἡμῖν κατευθύνοντος καὶ τὴν εἰς τοῦτο τρίβον. δίδωσι γὰρ ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, καθάφησιν ὁ θεσπέσιος μελῳδός. ἐν μὲν οὖν τῷ λόγῳ τῷ πρὸς ἡμῶν γεγονότι πρὸς τὰς ἁγίας παρθένους, τῶν ἑτοιμοτέρων ῥητῶν, καὶ οὐδὲν ἐχόντων τὸ δυσχερὲς εἰς κατάληψιν, πλείστην ὅσην πεποιήμεθα τὴν παράθεσιν· ἐν δέ γε τῷ προκειμένῳ τῶν ἀσαφεστέρων πεποιήμεθα μνήμην· ἔδει γάρ, ἔδει τὸ θεοφιλὲς ὑμῶν κράτος καὶ ταῦτα εἰδέναι, κἀκεῖνα μὴ ἀγνοεῖν, ὡς ἂν δι' ἀμφοῖν τὸ ἀρτίως ἔχον εἰς γνῶσιν, καθάπερ τι φῶς, ταῖς εὐαγεστάταις ὑμῶν εἰσοικίζοιτο διανοίαις. σκοπὸς δέ μοι τὰ ἐφ' ἑκάστῳ διερμηνεύοντι βραχυλογεῖν ὡς οἷόν τε· προτετάξεται δὲ τῶν ἄλλων ὁ περὶ τῆς κενώσεως λόγος. ἰστέον δ' οὖν ὅμως ἐκεῖνο. ὅταν γὰρ ἡμῖν ὀνομάζηται Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον προσήκει νοεῖν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον. Ψαλ. ξς.

V.

1. Cor. c. 11. v. 3. *Volo autem vos scire, quod omnis viri caput, Christus est; caput autem mulieris, vir; caput vero Christi, Deus. Primus homo*, hoc
1. Cor. c. 15. v. 47. est Adam, *de terra terrenus: secundus*, hoc est Christus, *de cœlo cœlestis*. *Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis, sicut scriptum est*. Primum igitur generis nostri caput, hoc est primordium, Adam, de terra terrenus erat: quoniam vero Christus secundi Adami cognomentum sortitus est, eorum caput, hoc est principium, qui sanctificationis spiritu ad incorruptionem secundum illius imaginem per ipsum reformantur, constitutus est. Est itaque nostrum Ille principium, hoc est caput, quatenus homo apparuit: habet nihilominus & ipse quoque caput, ut natura Deus est, nempe cœlestem Patrem: ex eo namque Verbum Deus existens, naturaliter genitum est. Quod autem idem sit caput, quod initium, vel unum hoc fluctuantium animos hic sedare queat, quod vir mulieris caput esse perhibeatur: ex eo enim sumpta est illa. Unus itaque est Christus & Filius & dominus: qui quidem ut natura Deus, caput habet Patrem qui est in cœlis: factus est autem nobis caput propter assumptæ carnis cognationem.

ε'.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς α. Κορ. ι.
D κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ α. Κορ. ιε.
ἀνήρ. κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεός. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκὸς, τουτέστιν Ἀδάμ· ὁ δεύτερος ἐξ οὐρανοῦ, δῆλον δὲ ὅτι ὁ Χριστός· ἀλλ' ὥσπερ ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου κατὰ τὸ γεγραμμένον.) οὐκοῦν πρώτη γέγονεν ἡμῖν κεφαλὴ τοῦ γένους, τουτέστιν ἀρχὴ, ὁ ἐκ γῆς τε καὶ χοϊκός. ἐπειδὴ δὲ δεύτερος Ἀδὰμ κατωνόμασται Χριστὸς, κεφαλὴ τέθειται τουτέστιν ἀρχὴ τῶν δι' αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀναμορφουμένων εἰς ἀφθαρσίαν δι' ἁγιασμοῦ ἐν πνεύματι· οὐκοῦν αὐτὸς μὲν ἡμῶν ἀρχὴ, τουτέστι κεφαλὴ, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος. E ἔχει γε μὴν κεφαλὴν αὐτὸς, ὡς φύσει Θεὸς, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα· γεγέννηται γὰρ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν Θεὸς ὢν ὁ λόγος. ὅτι δὲ ἡ κεφαλὴ σημαίνειν τὴν ἀρχὴν, ἐμπεδοῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐνδοιαζόντων τὸν νοῦν τὸ, κεφαλὴν λέγεσθαι τὸν ἄνδρα τῆς γυναικός· ἐλήφθη γὰρ ἐξ αὐτοῦ. εἷς ἄρα Χριστὸς καὶ υἱὸς καὶ κύριος, ὁ κεφαλὴν ἔχων ὡς Θεὸς κατὰ φύσιν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα, γεγονὼς δὲ ἡμῖν κεφαλὴ διά τοι τὸ κατὰ σάρκα συγγενές.

Γι-

ς΄.

Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.) ἄθρει δή μοι καὶ μάλα σαφῶς ἔν γε τουτοισὶ καὶ τῆς θείας τε καὶ ἀκηράτου φύσεως τὴν ὑπεροχὴν, καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον τὸ ὑφειμένον καὶ προσέτι τούτῳ τὴν ἀμφοῖν εἰς ἑνότητα σύμβασιν, ἑαυτὸν καθέντος εἰς τοῦτο τοῦ μονογενοῦς. οὐδεὶς γὰρ λόγος διερμηνεύσειεν ἂν τὸν τῆς θεότητος πλοῦτον· πτωχὴ δὲ λίαν ἡ ἀνθρωπότης, ᾗ πάντα ἐστὶ θεόσδοτά τε καὶ ἄνωθεν, καὶ αὐτὸ δὲ πρὸ πάντων τὸ εἶναι· κέκληται γὰρ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς ὕπαρξιν οὐκ οὖσα ποτέ. ἀλλ' ὁ πλούσιος ὡς Θεὸς, ἐθελοντὴς ἐπτώχευσε, καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς, ἵνα λοιπὸν ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐν τοῖς τῆς θείας ὑπεροχῆς ὑψώμασιν ἐν Χριστῷ γινομένη, τὸ τῆς πτωχείας αἶσχος ἀποσκεδάζοιτο. (συνήγειρε γὰρ ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἐν Χριστῷ, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καθὰ γέγραπται.) ἀλλ' οὐκ ἂν γεγόναμεν ἐν τούτοις, εἰ μὴ τὴν πτωχεύουσαν ἠμπέσχετο φύσιν ὁ πλούσιος ὡς Θεός. οὐ γάρ που πτωχεύσειεν ἂν ὁ κατὰ φύσιν ἰδίαν πτωχεύων ἄνθρωπος. πάθοι δ' ἂν τοῦτο πρεπωδέστερον ὁ πλούσιος ἀληθῶς, τουτέστιν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς. εἷς οὖν ἄρα ἐστὶ καὶ Χριστὸς καὶ υἱός.

VI.

Scitis enim gratiam domini nostri Jesu Christi; quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. Observa hic clare & divinæ immortalisque naturæ eminentiam, & humilem rursum humanæ naturæ conditionem, ac præterea utriusque unitionem; eo quod unigenitus ultro ad hanc sese demisit. Quoniam ut divinitatis opes omnem orationis vim & copiam longe superant; ita humana natura admodum inops & egena est; quippe cui omnia, quidquid tandem in bonis habet, cœlitus a Deo impensa sint; & ante omnia illud esse ipsum, quo existit; nam cum aliquando non esset, ad existentiam a Deo evocata est. Qui ergo dives erat ut Deus, is sponte egenus, nostrique similis factus est, quo humana natura in illo, ad excellentiæ divinæ fastigium evecta paupertatis confusionem exueret. *Conresuscitavit enim, & consedere nos fecit Deus Pater in cœlestibus in Christo Jesu*, ut scriptum est. Atqui nequaquam huc evecti essemus, nisi dives ut Deus, pauperem atque inopem nostram naturam induisset. Neque enim homo cum suapte natura pauper sit, inops fieri recte dicitur: hoc autem illi convenienter usu venisse asseritur, qui citra omnem controversiam dives est, hoc est Dei Patris Verbum, posteaquam homo nostri similis factum est. Unus itaque est Christus & Filius.

2.Cor.c.8 v.9. — *Ephes.c.2.v.6.*

ζ΄.

Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. γέγραπται γὰρ ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.) τοῦ νομικοῦ γράμματος ἐπάρατον ἀποφαίνοντος τὸν ἐν παραβάσει καὶ ἁμαρτίᾳ· ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν, τουτέστι Χριστὸς, ὑπενήνεκται τῇ δίκῃ, ψῆφον ἄδικον ὑπομείνας, καὶ τὰ τοῖς ἐν ἀρᾷ πρέποντα παθὼν, ἵνα ὁ τῶν ὅλων ἀντάξιος ὑπὲρ πάντων ἀποθανὼν, τῆς ἁπάντων ἀπειθείας λύσῃ τὸ ἔγκλημα, καὶ ἀγοράσῃ τὴν ὑπ' οὐρανὸν αἵματι τῷ ἰδίῳ. οὐκ ἂν οὖν γέγονεν εἷς ἁπάντων ἀντάξιος, εἴπερ ἦν ἄνθρωπος ἁπλῶς. εἰ δὲ δὴ νοοῖτο Θεὸς ἐνηνθρωπηκὼς, καὶ σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ παθὼν, ὀλίγη πρὸς αὐτὸν ἡ σύμπασα κτίσις, καὶ ἀπόχρη πρὸς λύτρον τῆς ὑπ' οὐρανὸν ὁ μιᾶς σαρκὸς θάνατος· ἰδία γὰρ ἦν τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς φύντος λόγου.

VII.

Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Lex eos maledictioni obnoxios decernebat, qui in peccatum aut prævaricationem incurrissent. At vero peccati nescius, hoc est Christus, iniqua sententia in se excepta, crucis supplicium subiit, eaque pertulit, quæ maledicto obstrictis jure debebantur; ut qui universorum pretium exæquabat, universorum causa mortem perpessus, universos ab inobedientiæ crimine exolveret, & orbem universum suo sanguine redimeret. Ceterum pretium pro universorum peccatis unus nequaquam persolvisset, si purus homo tantum extitisset. Quod si ut Deus incarnatus, propriaque in carne mortem perpessus mente concipiatur, universa creatura modicum quid erit ipsi comparata; atque adeo ad humani generis liberationem unius carnis mors abunde sat fuerit: propria enim erat Verbi, quod ex Deo natum est.

Galat.c.3.v.13

η΄.

Τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι Θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.) ὁ δὲ θεσπέσιος Παῦλος τοὺς περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ ποιούμενος λόγους· ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ, φησὶ, τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην. λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ. καὶ πάλιν· ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης,

VIII.

Eum autem qui modico quam angeli minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. Divinus Paulus hæc rursum de Christo omnium nostrum Salvatore commemorat: *Cum primogenitum*, ait, *introducit in orbem terræ*, *dicit*: *Et adorent eum omnes angeli Dei*. Et iterum: *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ,* pur-

Hebr.c.2.v.9. — *Hebr.c.1.v.6* — *Ibid. v. 3.*

purgationem peccatorum noſtrorum faciens, ſedet ad dexteram throni majeſtatis in excelſis; tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? (Pſalm.2.v.7.) Quando ergo unigenitus factus eſt primogenitus, & unus e multis fratribus, tunc & in terrarum quoque orbem introductus dicitur: (nam ſecundum propriam naturam extra omnem creaturam degebat ut Deus) tunc & angelis minor factus aſſeritur, etiam ſi præſtantius, quam illi, nomen ſit ſortitus: ſiquidem vox hæc, angeli, notionem miniſterii præ ſe fert, ſer-(Hebr.c.1.v.14.) vilemque conditionem inſinuat: mittuntur namque in miniſterium propter eos qui ſalutis hæreditatem conſecuturi ſunt. At vero Filius eum denotat, qui exiſtentiam ſubſtantialem naturalemque ex Fratre habet; credimus namque illum vere ac naturaliter ex Patre genitum eſſe. At quomodo is (inquis) angelis minor evaſit, qui ab illis adoratur, unaque cum Patre regni ſolium obtinet? In promptu eſt reſponſio: nam corpore quod mori poſſet, aſſumpto, ad humanæ naturæ infirmitates ſeipſum demiſit, in eoque veluti proprio ſpontaneam mortem ſuſtinuit. Ob eam porro mortem & paſſionem, ſummæ gloriæ coronam promeruit; quippe qui ipſe, utpote vita & incorruptio exiſtens, & mortem per illam aboleverit, & corruptionem nullarum virium eſſe declaraverit. Cum Jeſum ergo nominat, & angelis minorem prædicat, non nudum nos hominem, ſeorſumque ac per ſe poſitum mente concipimus; ſed ipſummet unigenitum propter incarnationis ordinem potiores partes angelis deferentem. Nam qui excellentiæ illorum cedere prædicatur, is vere homo factus dignoſcitur. Illa autem ſanctorum angelorum eminentia in hoc poſita eſt, & quod a carne ſunt immunes, & quod morte exiſtunt ſuperiores: utriſque autem propter voluntariam exinanitionem ſubjectus fuit Filius. Verum enimvero qui propter humanæ naturæ conditionem paululum ab angelis minoratus dicitur, is in deitatis excellentia exiſtens ab illis adoratur, conſidetque in iis majeſtatis thronis, quos illi undequaque cingunt, indefeſſo laudum præconio illum extollentes, ac virtutum dominum (Iſai. 6. 6.) appellantes.

IX.

(Hebr.c.2.v.14.) *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit iiſdem: ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, hoc eſt diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.* Pueros hoc loco nos appellat, qui in terris vitam degimus, juxta illud pſalmiſtæ in perſona Dei (Pſalm.81.v.6.) decantatum: *Ego*, inquit, *dixi, dii eſtis, & filii excelſi omnes*. Nam quod attinet ad Dei voluntatem, manſuetudinemque naturaliter ipſi inſitam, ad unum omnes eſſemus filii, neque quiſquam omnium ab illius familiaritate & amicitia alienus foret: verum quod mentem cupiditatibus & corporis perturba-(Pſalm.81.v.7.) tionibus ultro ſubmittamus, fit, atteſtante Davide, ut veluti homines moriamur, & ſicut unus de principibus cadamus. Sed

A καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, (Ψαλμ.) τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ᾽ αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων· υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; οὐκοῦν ὅτε γέγονε πρωτότοκος ὁ μονογενὴς, καὶ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, τότε καὶ εἰσκεκομίσθαι φησὶν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκουμένην· ἔξω γὰρ ἦν, κατὰ φύσιν ἰδίαν, τῆς κτίσεως, ὡς Θεός. τότε καὶ ἠλαττῶσθαί φησιν αὐτὸν παρὰ τοὺς ἀγγέλους, καίτοι διαφορώτερον παρ᾽ (Ἑβ.)
B αὐτοὺς λαχόντα τὸ ὄνομα. τὸ μὲν μὲν γὰρ, ἄγγελος, λειτουργίας ἐστὶ σημαντικὸν, καὶ οἰκετικὸν ἡμῖν ὑπεμφαίνει μέτρον· ἀποστέλλονται γὰρ εἰς διακονίαν διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. ὁ δέ γε υἱὸς τὴν ἐκ πατρὸς ὕπαρξιν οὐσιώδη τε καὶ φυσικὴν κατασημαίνειεν ἂν, ὅτι καὶ ἀληθῶς τὴν γέννησιν πεπρᾶχθαι πιστεύομεν. πῶς ἠλάττωται παρὰ τοὺς ἀγγέλους ὁ παρ᾽ αὐτῶν προσκυνούμενος, ὁ σύνεδρος τῷ πατρί; ἀλλ᾽ ἔστι σαφὴς ἡ πρόφασις. καθίκετο γὰρ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις, καὶ τὸ ἀποθνήσκειν πεφυκὸς σῶμα λαβὼν, ἴδιόν τε αὐτὸ ποιησάμενος, ἐν αὐτῷ πέπονθεν ἑκὼν, καὶ ταῖς ἀνωτάτω δόξαις στεφανοῦται διὰ τὸ πάθος, ὡς δι᾽
C αὐτοῦ καταργήσας τὸν θάνατον, καὶ ἄπρακτον ἀποφήνας τὴν φθορὰν, ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχων ἀφθαρσία καὶ ζωή. ὅταν οὖν Ἰησοῦν ὀνομάζει, καὶ ἠλαττῶσθαι λέγει παρὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν, οὐκ ἄνθρωπον ἀνὰ μέρος καὶ ἰδικῶς, ἀλλ᾽ αὐτὸν νοοῦμεν τὸν μονογενῆ παραχωροῦντα τοῦ προὔχειν οἰκονομικῶς τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις· ὅτι ἀληθείᾳ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ τῆς ἐκείνων ὑπεροχῆς ἡττώμενος. τὰ δὲ τῆς ὑπεροχῆς τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις, ὅτι καὶ ἔξω σαρκὸς, καὶ τοῦ τεθνάναι κρείττους εἰσί. γεγονότος ἐν τούτοις τοῦ υἱοῦ διὰ τὴν ἑκούσιον κένωσιν. ἀλλ᾽ ὁ βραχὺ παρ᾽ ἀγγέλους ἠλαττωμένος διά γε τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον, ἐν
D ὑπεροχῇ θεότητος ὢν, προσκυνεῖται παρ᾽ αὐτῶν, καὶ ἐνίδρυται θώκοις, οὓς περιϊστᾶσιν ἐκεῖνοι δοξολογοῦντες ἀεὶ, καὶ τῶν δυνάμεων αὐτὸν ὀνομάζοντες κύριον. (Ἡσ.)

θ'.

Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.) τὰ παιδία φησὶν ἐν τούτοις,
E ἡμᾶς δηλονότι τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς, κατά γε τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον ὡς ἐκ προσώπου Θεοῦ. ἐγὼ (Ψαλμ.) εἶπα, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, καὶ εἰς τὴν ἐνοῦσαν ἡμερότητα κατὰ φύσιν αὐτῷ, πάντες ἂν ἦμεν τέκνα, καὶ ἀπωλίσθεν ἂν οὐδεὶς τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος. ἀλλ᾽ ἤ φησιν ὁ Δαυὶδ, ὡς ἄνθρωποι ἀποθνίσκομεν, (Ψαλμ.) καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτομεν, τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσι τὸν οἰκεῖον ὑποφέροντες νοῦν. πῶς οὖν ἄρα κεκοινωνήκαμεν αἵματος καὶ σαρκός;

κός; ψυχὴ γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσιν ἑτέραν A ἔχουσα παρὰ τὴν σάρκα, τῇ πρὸς αὐτὴν θέσει καθ' ἕνωσιν, τὸ ἕν τε καὶ λογικὸν ἀπετέλεσε ζῶον, τουτέστι τὸν ἄνθρωπον. οὕτω τοιγαροῦν καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐμψυχωμένῃ σαρκὶ, καὶ οὐκ ἀψύχῳ κατά τινας, ἑαυτὸν ἀπορρήτως ἑνώσας, μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς παραπλησίως ἡμῖν, διὰ γεννήσεως δὲ δηλονότι τῆς ἐκ γυναικός. εἷς οὖν ἄρα κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς ἑνώσαντος μὲν ἑαυτῷ τοῦ Θεοῦ λόγου τὸ ἀνθρώπινον, μεμενηκότος δὲ καὶ οὕτως ὅπερ ἦν. εἰ δὲ αὐτὸς κατήργηκε τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ὡς ζωὴ καὶ Θεὸς, ἴδιον αὐτοῦ νοεῖσθαι πρέπει B τὸ πεπονθὸς τὸν θάνατον, ἵνα ὡς αὐτὸς ἀνας ὰς καταργῆσαι λέγοιτο τὴν φθορὰν, καὶ εἰς ἅπαν ἡμῶν παραπέμψαι τὸ γένος τῆς
22. ἀφθαρσίας τὴν χάριν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκομεν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιησόμεθα. καὶ πάλιν· ὥσπερ γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, οὕτω καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.) ἐπειδὴ δέ ἐστι τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς νοουμένης ἀνθρωπότητος ἐπέκεινα μεῖζον τὸ πατῆσαι θάνατον, ἑνώσει φαμὲν, ἤγουν κοινωνίᾳ τῇ πρὸς σάρκα τε καὶ αἷμα τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον· ἀπομεμε- C νηκέναι δὲ καὶ οὕτω θανάτου κρείττονα. Θεὸς γὰρ ἦν ἐν σαρκί.

quomodo carni & sanguini communicavimus? Anima humana diversam a carne sortita naturam, carni unita, unum, & illud quidem per sui adjunctionem ratione præditum animal absolvit, hoc est hominem. Ad eum itaque modum & Dei Verbum quoque non inanime, ut quidam opinati sunt, sed animatæ carni, modo quem humana mens non capit, seipsum uniens, ortumque ex muliere ducens, carni & sanguini perinde ac unus ex nobis communicavit. Atque ita unus dumtaxat est dominus Jesus Christus. Nam etsi Dei Verbum humanam naturam sibi adsciverit, nihilo tamen secius id quod erat permansit. Quod si mortis imperium ut vita & Deus abolevit, necessarium est, ut id quod mortem pertulit, ipsius proprium extiterit: quo nimirum idem ipse ex mortuis ad vitam rediens, corruptionem e medio sustulisse, incorruptionisque beneficium in totum genus nostrum transmisisse dici queat. *Sicuti enim in Adam omnes* 1. Cor. c. 15. v. 22. *morimur, ita omnes in Christo vivificabimur*. Et iterum: *Nam ut per hominem mors, ita per hominem rursum est resurrectio mortuorum*. Verum quod mortem proterere, res est humanæ naturæ facultatem excedens, propterea Dei Verbum unione, hoc est, cum carne & sanguine communicatione, homo nobis similis effectum est; ita id tamen, ut morte superior remanserit; erat enim Deus in carne.

ι.

16. Οὐ γὰρ δή που ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.) σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμ- D
2. 7. βάνεσθαί φαμεν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον. ἀνέφυ γὰρ ἐξ Ἰουδαίων τὸ κατὰ σάρκα, καὶ ὡμοιώθη κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς, κατά γε τὸ ἀνασχέσθαι λαβεῖν τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, καὶ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενέσθαι, καθά φησιν ὁ μακάριος Παῦλος. κεχρημάτικε γὰρ οὕτω υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ γέγονεν ἀδελφὸς τοῖς ἐκ σπέρματος Ἀβραὰν ἤγουν τοῖς ἐν αἵματι καὶ σαρκί. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ τοῦδε πρόφασις; ἵνα ἐλεήμων, φησὶ, γένηται, καὶ E πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν. ἐλεήμων μὲν γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς ἡμᾶς γέγονεν ὁ Χριστὸς, ὡς τοῦ νομικοῦ γράμματος κατακρίνοντος τοὺς ἡμαρτηκότας, καὶ τὴν τοῦ κολάζεσθαι δεῖν ἐπιφέροντος ψῆφον τοῖς τὴν θείαν ἀτιμάζου-
10. 28. σιν ἐντολήν· ἀθετήσας γάρ τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· δικαιοῖ γε μὴν ἐν πίστει Χριστὸς, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἀνίησι τοὺς ἠσθενηκότας. γέγονε τοίνυν ἐλεήμων ἀρχιερεὺς, οὐκέτι τὰς νομικὰς ἀποτομίας κρατεῖν ἐπιτρέπων.

X.

Nusquam enim angelos apprehendit, sed se- Hebr. c. 2. v. 16. *men Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus assimilari; ut misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In quo enim passus est ipse tentatus, potens est & eis qui tentantur, auxiliari*. Dei Verbum Abrahæ semen appre- Philip. c. 2. v. 7. hendisse asserimus. Nam secundum carnem ex Judæis ortum est, & fratribus per omnia assimilatum; hoc est, servili forma, juxta apostoli doctrinam, sumpta, aliorum hominum more nasci dedignatum non est. Hac enim de causa & filius hominis extitit, & eorum qui ex semine Abrahæ prodierant, hoc est, ex carne & sanguine constitutorum, frater effectum est. Ecquænam horum causa extitit? Non alia profecto, ait, quam ut misericors fidelisque pontifex in iis quæ sunt ad Deum, fieret. Christus namque pontificem supra modum benignum & misericordem se nobis exhibuit. Etenim cum legis littera peccatis obstrictos condemnet, gravissimaque pœna illos qui Dei mandatum violassent, plectendos decernat: (*Irritam enim quis faciens legem Moysi, sine* Hebr. c. 10. v. 28. *ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur*) Christus per fidem justificat, eosque qui lapsi sunt, a veteribus culpis absolvit. Factus est itaque misericors pontifex, utpote legalem illam severitatem diutius valere non sinens.

XI.

A

XI.

Fidelis vero pontifex ; quoniam perpetuus ac conſtans, digniſſimuſque cujus promiſſis fides habeatur. De legalibus autem ſacerdotibus longe aliter, Apoſtolo teſte, res ha- Hebr.c.7.v.23. bet. *Et alii (inquit is) plures facti ſunt ſacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere : hic autem eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium. Unde ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ipſum ad Deum ; ſemper vivens ad interpellandum pro eis.* Obſerva hic, quomodo non ad eorum qui peccatis ſe obſtrinxerant, condemnationem pontifex factus ſit, ſed potius B ad delictorum eorumdem purgationem ac propitiationem. Sed qualis, quæſo, cum tentationis, tum ſacrificii quoque illius mo- Hebr.c.2.v.18. dus extitit ? Ait namque : *Id quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt iis qui tentantur, auxiliari.* Sane tentatus perſtitit, & crucis ſupplicium patienter ſuſtinuit. Ceterum Filius Deo & Patri impollutum ſacrificium ſemetipſum obtulit ; nempe quo per propriam carnem opem illis ferre poſſet, qui cum moleſtiis & tentationibus confli- Hebr.c.10.v.14 ctantur. *Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.* Ipſe proinde ſecundum humanam naturam factus eſt pontifex, quamquam ut Deus eſt, ab om- C nibus illi ſacrificetur. Ipſe eſt, qui ſecundum carnem factus eſt victima. Ipſe idem rurſum eſt, qui ſecundum divinitatis auctoritatem peccatis noſtris propitius ac clemens eſt. Unus eſt ergo dominus Jeſus Chriſtus.

αι'.

Πιςὸς δὲ, ὅτι μόνιμος, καὶ διηνεκὴς, καὶ ἀξιόχρεως εἰς πίςιν τῶν ἐπηγγελμένων. ὡς γὰρ αὐτός που πάλιν φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ τῶν κατὰ νόμους ἱερέων· καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσιν ἱερεῖς γεγονότες, διὰ τὸ τῷ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. ἄθρει B δὲ, ὅπως οὐκ εἰς κατάκρισιν τῶν ἡμαρτηκότων γέγονεν ἀρχιερεὺς, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι δὲ μᾶλλον ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν· ὁ δέ γε τοῦ πειρασμοῦ καὶ τῆς θυσίας ὁποῖος ἂν εἴη τρόπος ; ἐν ᾧ, φησὶ, πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις, καὶ βοηθῆσαι. διεκαρτέρησε γὰρ πειραζόμενος, καὶ ὑπέμεινε ςαυρόν· πλὴν ἑαυτὸν ὁ υἱὸς ὡς ἄμωμον ἱερεῖον προσκεκόμικε τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ἵνα διὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς βοηθήσῃ τοῖς κάμνουσι καὶ πειραζομένοις. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. αὐτὸς οὖν ἄρα γέγονεν ἀρχιερεὺς κατὰ τὸν ἀνθρώπινον, καίτοι C παρὰ πάντων τὰς θυσίας δεχόμενος θεϊκῶς. αὐτὸς τὸ θῦμα κατὰ τὴν σάρκα. αὐτὸς ὁ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἱλασκόμενος κατά γε τὴν θεότητος * δύναμιν. εἷς οὖν ἄρα κύριος Ἰησοῦς Χριςός.

XII.

Joan.c.4.v.22. *Vos adoratis quem neſcitis ; nos adoramus quem ſcimus ; quia ſalus ex Judæis eſt.* Objecerit fortaſſis hic quiſpiam, alterum adorare in ſupremam illam divinamque Verbi naturam minime convenire. Si ergo Chriſtus verus Deus eſt, quomodo inter eos D ſeſe connumerat, qui adorare debent ? Quid, quæſo, ad iſtud reſpondebimus ? Si enim Dei Patris Verbum cum nuda ſolaque divinitate in mundum apparuiſſe credimus, nullo modo alterum adorare illi conveniet. Ipſum namque adoratur verius, quam alium quemcumque adorat. Quod ſi formæ quam ſuſceperat, humilitatem, adorantiſque naturæ conditiones non adverſatum, hominis filius effectum eſt ; jam ſane adoratio diſpenſationis ordini, exinanitioniſque conditioni congruet ; Verbi autem naturæ ſeorſum per ſe conſideratæ, nequaquam. Nam niſi hoc ſtatuatur, quomodo ſalus ex Judæis eſſe in- E telligi poteſt ? Neque enim dicere fas eſt, Verbum ſecundum quod per ſe conſideratur, ex Judæis eſſe : eſt autem ex illis, quatenus eorum qui carne & ſanguine conſtant, frater effectum eſt, Abrahæque ſemini conjunctum. Unus itaque eſt Chriſtus, qui quidem ut homo adorat ; ut autem Deus, ab univerſa creatura adoratur.

ιβ'.

Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃν οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃν οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐςί.) φαίη τις ἂν ἴσως, ἀνάρμοςον εἶναι τῇ θείᾳ καὶ ἀνωτάτω τοῦ λόγου φύσει τὸ προσκυνεῖν. εἶτα πῶς, εἴπερ ἐςὶ θεὸς ἀληθῶς ὁ Χριςὸς, ἑαυτὸν τοῖς ὀφείλουσι προσκυνεῖν ὁρᾶται συντεταχώς ; τί οὖν ἄρα πρὸς τοῦτο φαμέν ; εἰ μὲν γυμνῇ τῇ θεότητι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς πεφηνότα λόγον ἀφῖχθαι πιςεύομεν εἰς τὸν δε τὸν κόσμον, ἀνάρμοςον κομιδῇ τὸ χρῆμα αὐτῷ· προσκυνεῖται δὲ μᾶλλον, ἤπερ αὐτὸς ἑτέρῳ προσκυνεῖ. εἰ δὲ μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ τῆς προσκυνούσης ἀνθρωπότητος τὸ μέτρον οὐκ ἀτιμάσας, κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου, ἡ προσκύνησις ἔςαι τῆς οἰκονομίας, καὶ πρέπουσα μᾶλλον τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις, οὐκ αὐτῇ κατὰ μόνας τῇ φύσει τοῦ λόγου. ἐπεὶ πῶς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐςὶν ἡ σωτηρία ; οὐ γάρ που φαίη τις ἂν, καθὸ νοεῖται καὶ ἔςι λόγος, ἐξ Ἰουδαίων ὑπάρχειν αὐτόν· ἀλλὰ καθόπερ ἐςὶ τοῖς ἐν σαρκὶ καὶ αἵματι γεγονὼς ἀδελφὸς, διά τοι τὸ ἐπιλαβέσθαι σπέρματος Ἀβραάμ. εἷς οὖν ἄρα Χριςὸς, κἂν προσκυνεῖν λέγηται * διὰ τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι παρὰ πάσης τῆς κτίσεως προσκυνούμενος ὡς Θεός.

A

ιγʹ.

Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.) πῶς γὰρ οὐκ ἔστιν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, εἰ πληροῖ τὰ πάντα τῇ τῆς θεότητος φύσει; πῶς οὖν πέμπεται παρὰ τοῦ πατρός; πῶς δὲ καὶ ὑπάγει πρὸς αὐτόν; οὐκοῦν πέμπεται μὲν ἀνθρωπίνως κατά γε τὸ τῆς ἀποστολῆς τρόπον καὶ λόγον, ἵνα κηρύξῃ μὲν αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, τυφλοῖς δὲ ἀνάβλεψιν. ὑπάγει γε μὴν πρὸς τὸν πατέρα Θεὸν, οὐκ ἔτι κατὰ τὸν ἴσον τρόπον, ἀλλ' οἷον * ἐν σώματι ἀναφοιτήσας εἰς οὐρανὸν, ἵνα ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ἐμφανίσῃ τῷ προσώπῳ τοῦ πατρὸς, καθὰ γέγραπται. εἰ δὲ δὴ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου τὸ ἀπεστάλθαι λαμβάνοιτο, χαλεπαινέτω μηδείς· ἔθος γὰρ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ καὶ ταῖς τοιαύταις ἔσθ' ὅτε κεχρῆσθαι φωναῖς, καὶ οὐ τόποις καὶ περιγραφαῖς τὴν θείαν τε καὶ ὑπερκόσμιον ὑποφέρειν φύσιν· οἶδε γὰρ οὖσαν ἀσώματον, καὶ περιορισμῶν ἐπέκεινα, καὶ τοῦ ἐν τόπῳ νοεῖσθαι μακράν· φωναῖς δὲ μᾶλλον ταῖς ἀνθρωπίναις τὰ ὑπὲρ νοῦν ὄντα τὸν ἐν ἡμῖν πειρᾶται καταδηλοῦν. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ πέμπειν ἔφασκε πρὸς ἡμᾶς τὸν παράκλητον, καίτοι πληροῦντος τὰ πάντα τοῦ ἁγίου πνεύματος· πνεῦμα γὰρ κυρίου, φησὶ, πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην.

XIII.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & vado ad eum qui misit me. Joan. 7. 33. Si divinitatis natura omnia implet, ubi, quæso, Dei Verbum non existit? Qua igitur ratione mittitur a Patre? Aut quo rursum modo ad eum revertitur? Mittitur itaque secundum humanam naturam, prædicare captivis remissionem, & cæcis restitutionem visus: Luc. 4. 19. hoc enim missionis illius ratio & modus exigebat. Sed & idem quoque vadit ad Deum Patrem: verum non pari omnino modo. Vadit enim utpote in corpore ad cœlum rediens, ut nimirum B paterno vultui pro nobis, sicut scriptum est, appareat. Hebr. 9. 24. Quod si quis missionis vocabulum de ipso quoque Verbo dictum accipiat, neminem id turbet: siquidem scripturæ divinitus inspiratæ mos est istiusmodi locutionibus nonnunquam uti; non quod divinam illam cœlestemque naturam loco circumscribere aut definire velit (novit enim illam corporis expertem, omnique termino & loco superiorem esse) sed quod ejusmodi humanis vocibus ea nobis manifestare contendat, quæ mentis alioqui nostræ captum excedunt. Nam & ipse quoque salvator paracletum sese ad nos missurum promittit, Joan. 16. 26. cum tamen Spiritus sanctus omnia impleat, C juxta illud: *Spiritus domini replevit orbem terrarum.* Sapient. 1. 7.

ιδʹ.

Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι.) τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπονοίας, ἣν ἐπὶ Χριστῷ πεποίηνται, τὰς αἰτίας ἐξηγούμενος ὁ * μακάριος Ἰωάννης· διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐδίωκον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ. εἰσκεκόμικε δέ που καὶ αὐτοὺς λέγοντας ἀνοσίως· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας· ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. οὐκοῦν ἀπαράδεκτον τὴν ἐπ' αὐτῷ πεποίηνται πίστιν, ἄνθρωπον μὲν εἶναι νομίζοντες αὐτὸ δὴ τοῦτο ψιλὸν, ἠγνοηκότες δὲ ὅτι Θεὸς ὢν ὁ λόγος ἐπελάβετο σπέρματος Ἀβραὰμ, καὶ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς παραπλησίως ἡμῖν· πλὴν οὐκ ἀπέστη τοῦ εἶναι Θεός. ἄτρεπτος γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ διηνεκῶς ὁ αὐτός. ὅταν οὖν, φησὶν, ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· ἐσταυρώθη μὲν γὰρ ἀνθρωπίνως, ἀνεβίω δὲ θεϊκῶς· καὶ πεπίστευται διὰ τῆς ἀναστάσεως ὅτι καὶ Θεός ἐστι, καὶ Θεοῦ κατ' ἀλήθειαν υἱός. εἰ δὲ πεπίστευται πρὸς ἡμῶν οὐχ ὡς ἕτερον ἀναστήσας, ἐγηγερμένος δὲ μᾶλλον αὐτός. πᾶσα πως ἀνάγκη διὰ τὴν οἰκονομίαν ἴδιον αὐτοῦ σῶμα νοεῖσθαι τὸ πεπονθὸς τὸν θάνατον, ἵνα καὶ αὐτὸς ἀναστῆναι λέγοιτο, καίτοι τὴν φύσιν ἀθάνατος ὢν ὡς Θεός. ἑνὸς γὰρ Χριστοῦ καὶ υἱοῦ τὸν θάνατον καταγγέλλοντες, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάστασιν, δικαιούμεθα διὰ πίστεως. οὐκοῦν ὁ αὐτὸς ὡς εἷς τε καὶ μόνος ὑπάρχων Χριστὸς Ἰησοῦς, ἀπεθανεῖν μὲν ἀνθρωπίνως κατὰ τὴν σάρκα λέγεται, ἐγηγέρθαι δὲ * εἰκὸς ὡς ζωή.

XIV.

Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum. Joan. 8. 28. Judaicæ insaniæ, qua in Christum efferebantur, causas beatus Joannes exponens, ita scribit: *Propterea Judæi persequebantur Jesum, quia non solum solvebat sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem faciens se Deo.* Joan. 5. 18. Alibi eosdem isthæc impie evomentes inducit; *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.* Joan. 10. 33. Igitur in D illum credere nulla ratione volebant, quandoquidem purum tantum vulgaremque hominem esse putabant; ignari Deum Verbum semen Abrahæ apprehendisse, carnique & sanguini perinde ac nos communicasse; Hebr. 2. 14. quamvis ob id Deus esse non desiisset: siquidem secundum naturam immutabilis, perpetuoque ipse idem est. Ait ergo: *Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum.* Joan. 8. 28. Quamvis enim secundum humanam naturam crucis supplicium pertulit, divina tamen virtute resurrexit. Propter resurrectionem autem & verus Deus, & verus rursum Dei Filius creditus est. Quod si eum non alterum exsuscitasse, sed ipsum E resurrexisse credimus; corpus utique, quod mortem perpessum est, proprium illius dispensatorie extitisse statuamus oportet: quo hac nimirum ratione & ipse quoque, licet suapte natura immortalis sit ut Deus, resurrexisse dici queat. Unius enim ejusdemque Christi & Filii mortem annunciantes, & resurrectionem confitentes, justificamur per fidem. Unus igitur idemque & solus Christus Jesus, ut homo secundum carnem mortuus; ut Deus autem & vita, resurrexisse dicitur.

A

XV.

Joan. 10. 28. *Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit illis Jesus: Locutus sum vobis, & non creditis: opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.* Ecquid hic, quæso; dicunt, qui unum dominum nostrum Jesum Christum in duos filios, totidemque Christos stulte divellunt? De utro Judæi ajebant: Si tu es Christus, dic nobis palam? Uter rursum illorum prædicabat: Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, illa testimonium perhibent de me? Utrius tamdem B Patrem Deum esse statuemus? ejus ne, qui ex muliere ortum ducit, ut seorsum per se animo concipitur; an vero ipsius unigeniti? Atqui divina opera vi propria patrare, res est quæ humanæ naturæ vires, ejusdemque facultatem longe multumque vincit. Quia ergo Christus eademque Pater opera perficiebat, utique non erat purus homo, sed Deus carne & sanguine vestitus, ut profecto maneret quod erat. Ad hunc ergo modum affectus, paria cum suo genitore præstabit: mysteriique hujus ratio ita explicata, reprehensione apud sanæ mentis homines vacat.

ιέ.

Προσῆλθόν ποτε τῷ Χριστῷ λέγοντες Ἰουδαῖοι· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.) τί δὴ ἄρα κἂν τούτῳ φασὶν οἱ διορίζοντες ἀμαθῶς εἰς υἱῶν δυάδα, καὶ εἰς δύο Χριστοὺς, τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν; περὶ τίνος ἔφασκον οἱ Ἰουδαῖοι· εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ; τίς δὲ ὁ λέγων· τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ; τίνος εἶναί φαμεν ἴδιον πατέρα τὸν Θεόν; ἆρα τοῦ ἐκ γυναικὸς ἀνὰ μέρος τε καὶ ἰδικῶς νοουμένου; ἢ τοῦ μονογενοῦς; καίτοι τὸ δύνασθαι κατορθοῦν τὰ τῆς θεότητος ἔργα, πρέποι ἂν οὐκ ἀνθρωπείᾳ φύσει· πόθεν; πολλοῦ γε δεῖν. ἐπειδὴ δὲ ἐπλήρου Χριστὸς τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς, οὐκ ἄνθρωπος ἂν νοοῖτο ψιλὸς, Θεὸς δὲ μᾶλλον ἐν αἵματι καὶ σαρκὶ, μεμενηκὼς ὅπερ ἦν. ἰσουργήσει γὰρ οὕτως ἔχων τῷ ἰδίῳ γεννήτορι· καὶ τὸν τοῦ μυστηρίου λόγον καταμωμήσαιτο ἂν οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων.

C

XVI.

Luc. 2. 40. *Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, plenus sapientia; & gratia Dei erat in*

Ibid. 52. *illo*, & infra: *Jesus proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines.* Dominum nostrum Jesum Chistum unum omnino esse affirmantes, humanaque ac divina ex æquo eidem tribuentes, exinanitioni quidem vere convenire asserimus cum corporei incrementi susceptionem, tum corpulentarum quoque partium successivam consolidationem & confirmationem; tum hoc ipsum denique, quod sapientia impleri videretur: quandoquidem una cum incremento D corporis per congruentes veluti progressus, sapientia illius quotidie magis magisque foris sese prodebat. Et hæc quidem, ut dixi, carnis dispensationi, & humiliationis conditioni competebant. At vero perpetuam constantemque perfectionem obtinere, necnon sapientiam esse, id in ipsius Verbi naturam quadrat. Tam ea igitur illius sunt quæ ad exinanitionem pertinent, quam ea rursum, quæ ad divinæ naturæ excellentiam spectant. Etenim ratio modusque dispensationis cum carne eumdem & nobis similem, & nobis rursum superiorem agnoscit. Quemadmodum enim omnis creaturæ conditionem multis partibus excellit ut Deus; E ita ut homo semetipso quodammodo minor existit. Quorsum enim humiliatio, in quam ultro se demisit, si quæ humanæ naturæ sunt propria non agnoscit? Non tamen in ipsis agnoscitur Verbi natura; sed potius una cum propria carne ea omnia sibi adscivit, cujusmodi sunt, esurire, sitire, & itineris labore frangi. Cum igitur audis: *Puer autem cre-*

Luc. 2. 40. *scebat, & confortabatur spiritu, plenus sapientia;* dispensationis cum carne mysterium in causæ patrocinium assume. Quod autem Deus

ιϛ'.

Luc. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν· Ἰησοῦς προέκοπτεν ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.) ἕνα λέγοντες τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ αὐτῷ προσνέμοντες τά τε ἀνθρώπινα καὶ θεοπρεπῆ, τοῖς μὲν τοῖς κενώσεως μέτροις πρέπειν ἀληθῶς διαβεβαιούμεθα τό, τε τὴν σωματικὴν αὔξησιν ἐπιδέχεσθαι, καὶ μὴν καὶ τὸ κραταιοῦσθαι, τῶν τοῦ σώματος ἁδρυνομένων μορίων κατὰ βραχύ· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ δοκεῖν πληροῦσθαι σοφίας, διά γε τὸ οἱονεὶ πρὸς ἐπίδοσιν τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ πρεπωδεστάτην τῆς ἐνούσης αὐτῷ σοφίας ἀναφοιτᾶν τὴν ἔκφανσιν· καὶ ταυτὶ μὲν, ὡς ἔφην, τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ πρέποι ἄν, καὶ τοῖς τῆς ὑφέσεως μέτροις. τῇ δέ γε φύσει τοῦ λόγου πρέποι ἂν πάλιν τὸ ἀεὶ τελείως ἔχειν, καὶ εἶναι σοφίαν. αὐτοῦ τοιγαροῦν ἀνθρωπίνως τὸ ὡς ἐν κενώσει τυχὸν ὑφειμένον· αὐτοῦ δὲ ὁμοίως τὰ θεοπρεπῆ, θεϊκῶς· ὁ γάρ τοι τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τρόπος τε καὶ λόγος οἶδεν ὄντα αὐτὸν καθ' ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς. ὑπερέχοντα μὲν τῶν τῆς κτίσεως μέτρων ὡς Θεόν· ἑαυτοῦ δέ πως μονονουχὶ καὶ ἡττώμενον, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος. ποῦ γὰρ ἡ ταπείνωσις, ἣν ὑπέμεινεν ἑκὼν, εἰ παραιτοῖτο τὰ ἀνθρώπινα; πλὴν οὐκ ἐν αὐτοῖς ἡ τοῦ λόγου νοεῖται φύσις, οἰκειοῦται δὲ μᾶλλον αὐτὰ μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός· καθάπερ ἀμέλει καὶ τὸ πεινῆν καὶ διψῆν, καὶ τὸ λέγεσθαι καμεῖν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας· ὅταν οὖν ἀκούῃς· τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε, καὶ Luc. 2. 40. ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· δέχου πρὸς ἀπολογίαν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον. ὅτι γὰρ ἦν Θεὸς ἐν σαρκὶ, πιστώσεται

ται λέγων αὐτὸς ὁ μακάριος εὐαγγελιστής· ὅτι χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτῷ. οὐ γὰρ ὡς χάριν ἔχων παρ' ἑτέρου Θεοῦ, χάριν ἔχειν λέγεται Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι χάριν εἶχε τὸ παιδίον, ἥπερ ἂν πρέπῃ Θεῷ. καὶ γὰρ ἦν τε καὶ ἔστι Θεὸς ὁ λόγος, καὶ ἐν σαρκὶ πεφηνὼς, τουτέστιν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς. εἰ δὲ δὴ λέγοιτο χάριν ἔχειν, ἤγουν προκόπτειν ἐν χάριτι παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὸ ἀπεικὸς οὐδέν· εἰ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἀπεδέχετο τὴν οἰκονομίαν, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν υἱὸν οἰκειούμενον τὰ σαρκικὰ, διὰ τὸ τῷ μυστηρίῳ πρέπον τε ὁμοῦ καὶ τὸ χρήσιμον.

A erat in carne, id evangelista hac ratione confirmat: Quoniam, inquit, gratia Dei erat in illo. Nec enim Dei gratiam habere dicitur, quasi ab alio Deo illam mutuatus fuerit: sed quod, cum puer esset, ejusmodi gratia ornatus erat, qua Deum decebat: quandoquidem Deus Verbum erat, & est, etiam si in carne apparuerit, nobisque similis effectus sit. Nihil proinde absurdi, aut a ratione alienum asseritur, si etiam gratiam habere, hoc est gratia apud Deum & homines proficere dicatur: nam ipse Pater tam ipsam carnis dispensationem, quam ipsum etiam Filium quæ carnis sunt propria, propter utilitatem mysteriique convenientiam sibi B adsciscentem, accepta habebat.

ιζ'.

Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὔτε οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὔτε ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ.) εἰ Χριστὸν ἕνα, φασὶν, ὁμολογεῖν ἐγνώκατε τὸν Θεοῦ λόγον σεσαρκωμένον, ἤγουν ἐνηνθρωπηκότα, πῶς ἠγνόησε τὴν τῆς συντελείας ἡμέραν; φαμὲν οὖν, ὅτι τὸ ἀγνοῆσαι τυχὸν τὰ ἐν Θεῷ μυστήρια, οὔτε ἀσυνήθες, οὔτε μὴν ἑτέρως ἀπρεπὲς ἂν εἴη τῇ κτίσει. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου κατὰ τὸ γεγραμμένον; καὶ εἰ λέγεται βραχὺ παρ' ἀγγέλους ἠλαττῶσθαι ὁ υἱὸς, καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος δηλονότι, καίτοι κτίσεως ἁπάσης ὢν ἐπέκεινα θεϊκῶς· τί τὸ θαῦμα, κἂν ὁμοῦ τοῖς ἀγγέλοις ἀγνοεῖν λέγηται τὸ ἐν Θεῷ μυστήριον, καίτοι σοφία καὶ δύναμις ὑπάρχων αὐτοῦ; εἶτα πῶς ἂν ἠγνόησεν ἡ σοφία τοῦ πατρὸς τὰ ἐν αὐτῷ κεκρυμμένα; καὶ εἰ τὸ πνεῦμα λέγεται πάντα ἐρευνᾶν, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα δέ ἐστι τοῦ * Χριστοῦ, πῶς ἂν αὐτὸς ἠγνόησεν, ἅπερ οἶδεν ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ; οὐκοῦν κἂν ἀγνοεῖν ἀνθρωπίνως λέγηται, ἀλλ' οἶδε θεϊκῶς. καὶ γοῦν, ποῦ τέθειται Λάζαρος, ἐρωτῶν, ὡς ἐξὸν αὐτῷ μὴ εἰδέναι κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἐνήργηκε θεϊκῶς, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀπονέμοντες τοίνυν τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ τὰ ἀνθρώπινα, τηρήσωμεν εὐσεβῶς καὶ καθ' ἡμᾶς γεγονότι τῷ ἐκ Θεοῦ φύντι λόγῳ τὰ θεοπρεπῆ.

XVII.

De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cœlorum, neque Filius, nisi solus Pater. [Matth. 24. 36. Marc. 13. 32.] Si Christum unum (objiciunt illi) hoc est Dei Verbum incarnatum, id est hominem factum esse certo statuitis, quomodo is consummationis diem ignoravit? Respondemus, divinorum secretorum ignorationem neque probrosam esse creaturæ, neque eidem quoque inusitatam. Scriptum est enim: *Quis novit mentem Domini?* [Isai. 40. 13.] Si ergo Filius, quatenus homo factus est, *paululum ab angelis minoratus* [Hebr. 2. 7.] C dicitur, (nam ut Deus, universæ creaturæ præstat) quid mirum est, si æque atque angeli, Dei secreta ignorare perhibetur; licet is Dei Patris sapientia & virtus sit? [1. Cor. 1. 24.] Dei vero Patris sapientia non potest ea nescire, quæ in ipso abdita latent. Si enim Spiritus omnia, etiam profunda Dei scrutatur, [1. Cor. 2. 10.] & ille Christi Spiritus est, quomodo id nesciret, quod illius Spiritus exacte callet? Quare licet ut homo aliquid nescivisse dicatur, ut Deus tamen omnia norat. Etsi ergo ut homo ignorationem præ se ferret, dum de Lazaro, *Ubi posuistis eum?* [Joan. 11. 34.] percunctaretur; mox tamen, dum potenti virtute ex mortuis illum exsuscitat, Deum D se esse aperte declarat. Tribuentes igitur incarnationis dispensationi ea quæ hominis sunt, servemus etiam, qua decet pietate, illi qui instar nostri factus est homo, ex Deo genito Verbo, quæ ipsi ut Deo conveniunt.

ιη'.

Ἐβόησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς· Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες;) ἆρα οὖν καὶ αὐτὸν ἐπικουρίας τῆς ἄνωθεν φαμὲν δεδεῆσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον; καίτοι πῶς τοῦτό ἐστιν οὐκ εὔηθες κομιδῇ; συγκατάρχει γὰρ τῶν ὅλων τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ στερεοῖ μὲν οὐρανοὺς τῷ ἰδίῳ πνεύματι, κύριος δὲ τῶν δυνάμεων ὀνομάζεται καὶ ἔστι κατὰ ἀλήθειαν. ἀλλ' ἠτόνησεν ἆρα πρὸς τὰς τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλὰς, καὶ ἄμαχος οὐκ ἦν αὐτῷ τῶν σταυρούντων ἡ χείρ. καίτοι φησὶν ὁ προφήτης Ἡσαΐας· εἰ πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν, καὶ ὡς σίελος λογισθήσονται· τίνι ὡμοιώσατε τὸν κύριον; καὶ τίνι ὁμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν; ἰστέον δὲ, ὅτι παρῆσαν μὲν οἱ τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς ὑπηρέται, τὴν τῶν στρατιωτῶν ἔχοντες

XVIII.

Clamavit Jesus voce magna, dicens: Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? [Matth. 27. 46.] Numquid ipsum quoque Verbum, quod ex Deo Patre natum est, divino auxilio indiguisse dicemus? At quid eo dici potest stultius? An non una cum Deo Patre univer- E sorum dominus est, suoque Spiritu cœlum firmat, [Psalm. 32. 6.] ac virtutum dominus appellatur, & [Ibid. 10.] est hoc ipsum vere? Numquid ergo adversus Judæorum insidias elanguit? numquid crucifigentium manus debellare non potuit? Atqui Isaias propheta sic ait: *Si omnes gentes quasi stilla de situla, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt, & quasi saliva reputabuntur: cui ergo similem fecistis Deum? aut cui imagini comparastis eum?* [Isai. 40. 15.] Meminisse hoc loco oportet, Judaicæ synagogæ administros cum militum cohorte, duce proditore, irruisse

se in Jesum: quibus ut eum comprehenderent, quærentibus, occurrit ille, dicens: *Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus: Ego sum. Et abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Jam quomodo infirmus dici potest, qui vel sola voce insultantium infirmitatem ostendit? Ecquid ergo sibi vult, quod ait, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Dicimus igitur, cum primus parens noster Adam mandatum quod acceperat, proculcasset, divinamque legem neglectui habuisset, humanam naturam fuisse quodammodo derelictam, execrabilemque & morti obnoxiam effectam: at simulatque unigenitus Dei, id quod prolapsum erat, in incorruptionem instauraturus advenit, semineque Abrahæ apprehenso, fratribus suis assimilatus fuit; tunc una cum antiquo illo maledicto, inductaque corruptione, desertionem quam humana natura in suo principio perpessa fuerat, conquiescere oportuit. Itaque quasi derelictorum unus existens, quatenus & ipse similiter nobiscum particeps fuit carnis & sanguinis, dixit: Ut quid dereliquisti me? quæ sane vox erat evertentis illam, quæ nobis acciderat, derelictionem Patremque ob loquentis dignitatem in se flectentis, necnon ad benevolentiam erga nos tamquam erga seipsum & primum provocantis: quandoquidem Christus omnium bonorum largitor & auctor nobis extitit. Unde etiam si quidquam ut homo a Patre accepisse dicitur, hoc ipsum totum in nostram naturam erogavit; cum ipse ut Deus plenus, nullius omnino boni indigeat.

[Margin: Joan 18. 5. — Gen. 3. — Hebr. 2.]

A σπεῖραν, ἡγούμενον δὲ τὸν προδότην. ἐπειδὴ δὲ ἐζήτουν αὐτὸν συλλαβέσθαι, ἀπήντα λέγων· τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ πρὸς τοῦτο ἔφασαν· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. εἶτα πρὸς αὐτοὺς ὁ σωτήρ· ἐγώ εἰμι. καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. εἶτα πῶς ἂν ἠτόνησεν ὁ καὶ μόνῃ τῇ φωνῇ τὴν τῶν ἐπιβουλευόντων ἐλέγξας ἀσθένειαν; τί οὖν ἄρα βούλεται λέγων· Θεέ μου, Θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες; φαμὲν τοίνυν, ὅτι τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ πατήσαντος ἐντολὴν, καὶ τοῦ θείου ἀλογήσαντος νόμου, ἐγκαταλέλειπταί πως ἡ ἀνθρώπου φύσις παρὰ τοῦ Θεοῦ· γέγονε δὲ ἐπάρατος διὰ τοῦτο, καὶ θανάτῳ κάτοχος. ἐπειδὴ B δὲ τὸ * πεπονθὸς ἀναστοιχειώσων εἰς ἀφθαρσίαν ἐπεδήμησεν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐπελάβετό τε σπέρματος Ἀβραὰμ, καὶ ὡμοιώθη τοῖς ἀδελφοῖς, ἔδει μετὰ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀρᾶς καὶ τῆς ἐπεισάκτου φθορᾶς καταλῆξαι τὴν ἐγκατάλειψιν, ἣν ὑπέμεινεν ἐν ἀρχαῖς ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· ὡς οὖν εἷς ὑπάρχων τῶν ἐγκαταλελειμμένων, καθὸ καὶ αὐτὸς παραπλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, τὸ ἱνατί με ἐγκατέλιπες; φησίν· ὅπερ ἦν λύοντος ἐναργῶς τὴν συμβᾶσαν ἡμῖν ἐγκατάλειψιν, καὶ οἷον ἐκδυσωποῦντος ἐφ' ἑαυτῷ τὸν πατέρα, καὶ καλοῦντος εἰς εὐμένειαν τὴν ἐφ' ἡμῖν ὡς ἐφ' ἑαυτῷ καὶ πρώτῳ. παντὸς C γὰρ ἡμῖν γέγονεν ὁ Χριστὸς ἀγαθοῦ καὶ ἀρχὴ καὶ πρόξενος. ὥστε κἂν εἴ τι λέγοιτο λαβεῖν ἀνθρωπίνως παρὰ τοῦ πατρὸς, τοῦτο τῇ ἡμετέρᾳ προυξένησε φύσει, πλήρης ὑπάρχων ὁ αὐτὸς, καὶ οὐδενὸς τοπαράπαν ἐνδεὴς, ὡς Θεός.

[Margin: Ἰωάν. — Γεν. 3. — * τὸ ἐκ — Ἑβρ.]

XIX.

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. En dilucide hoc loco exponitur, Deum Verbum, quod in forma & æqualitate Dei Patris erat, non rapinam arbitratum æquiparare se Deo; sed servili forma suscepta, ultro se exinanivisse hominumque similitudinem subiisse. Addit præterea seipsum humiliasse, obedientiamque ad mortem usque præstitisse, mortem autem crucis. Si unum ergo & solum Christum & dominum in duos Christos & filios, ut quibusdam placet, divelli oportet; atque Dei Verbum hominem ex muliere ortum propriæ majestatis æqualitate decoravit, & juxta auctoritatis rationem, filiationisque communionem, sibi quasi alterum, hoc est a se diversum, Filius adjunxit; quis ille ergo, est, qui semetipsum exinanivit? aut qua tandem ratione exinanitionem subiit? Nam si, ut illi statuunt, homo purus qui ex

[Margin: Philpp. 2. 8.]

ιθ'.

Τοῦτο φρονείτω ἕκαστος ἐν ὑμῖν αὐτοῖς, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς D ὡς ἄνθρωπος· ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός.) ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸν ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς Θεὸν λόγον οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσασθαί φησι τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· κεκενῶσθαι δὲ μᾶλλον ἐθελοντὴν μορφὴν δούλου λαβόντα, καὶ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενον. προσεπάγει δὲ, ὅτι τεταπείνωκεν ἑαυτὸν, γενόμενος E ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. εἴπερ οὖν διαιρετέον εἰς δύο Χριστοὺς καὶ υἱοὺς τὸν ἕνα καὶ μόνον Χριστὸν καὶ κύριον, καὶ κατά γε τό τισι δοκοῦν, τὸν ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπον τετίμηκε μὲν ἰσότητι τῶν ἰδίων ἀξιωμάτων ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ συνῆψεν ἑαυτῷ κατὰ τὸν τῆς αὐθεντίας τρόπον, καὶ κατὰ τὴν τῆς υἱότητος ὁμωνυμίαν, ὡς ἕτερος ὢν ἰδικῶς παρ' αὐτὸν υἱός· τίς ἄρα ὁ κενώσας ἑαυτόν; ἢ τίνα κεκένωται τρόπον; εἰ μὲν γὰρ, ὡς αὐτοί φασιν, ὁ ἐκ γυναικὸς ἰδικῶς νοούμενος ἄνθρωπος

[Margin: Φιλιπ.]

τοῦτο

πεῦτο λέγεται παθεῖν, πῶς ἢ τίνα κεκένωται τρόπον; κατέβη δὲ ὅπως εἰς ταπείνωσιν ὁ ἐν ἰσότητι γεγονὼς τῇ πρὸς Θεὸν λόγον κατά γε τὸν τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας τρόπον, καὶ ταύτην ἔχων πρὸς αὐτὸν τὴν συνάφειαν; εἰ δὲ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου νοουμένου πάλιν ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱοῦ τὸ κεκενῶσθαι λέγοιτο, πῶς κεκένωται τιμήσας ἕτερον, καθά φασιν ἐκεῖνοι, καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ἀξιώμασι περιβαλών; τεταπείνωται δὲ τίνα τρόπον ὁ τῆς αὐτοῦ δόξης τὸ ὕψος τῷ συναφθέντι διδούς; εἰ γὰρ δὴ φαῖεν, ὅτι δοξάζων ἕτερον αὐτὸς ὑπομένει τὴν ταπείνωσιν, ἤγουν τὴν κένωσιν, οὐδὲν, ὡς ἔοικε, τῶν ἀτόπων ἐννοεῖν ὅτι καὶ ὑβρίζων ὑψοῦται. ἀναγκαίως τοιγαροῦν ἡμᾶς, καὶ μέντοι καὶ ἀληθοῦς μονονουχὶ συνωθοῦντος λόγου πρός γε τὸ οἴεσθαι δεῖν ὅτι κενοῦται τὸ πλῆρες, καὶ ἐν δούλου μορφῇ γένοιτ᾽ ἂν, οὐ τὸ τῇ φύσει δοῦλον, ἀλλὰ τὸ τῶν τῆς δουλείας ἐπέκεινα μέτρον. ᾿γίνεται δὲ καὶ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων, τὸ μὴ οὕτως ἔχον κατὰ φύσιν πρὶν γένηται. καὶ ὅτι ταπεινοῦται τὸ ὑψηλὸν, αὐτὸν πιστεύομεν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ἀνθρωπίνως ἐν τούτοις γενέσθαι, κατ᾽ ἰδίαν θέλησιν ὑπὲρ ἡμῶν· μεμενηκέναι δὲ θεϊκῶς ἐν τοῖς τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς ὑψώμασι. ταύτῃ τοι καὶ ὑπερυψῶσθαι λέγεται, καὶ λαβεῖν τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, προσκυνεῖσθαί τε παρὰ πάντων, καὶ εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς * ὀνομάζεσθαι κύριος. καί τοι γὰρ ὑπάρχων ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ὑπεροχῇ, καὶ ἐν ἀῤῥήτοις ὑψώμασιν· ἐπειδὴ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ τεταπεινῶσθαι λέγεται, μορφὴν δούλου λαβών· ἀνέβη δὲ πάλιν εἰς τὸν ἴδιον πλοῦτον, τῆς ἑνωθείσης αὐτῷ φύσεως, δῆλον δὲ ὅτι τῆς ἀνθρωπίνης, τὴν πτωχείαν ὑπερδραμὼν, ταύτῃ τοι λαβεῖν ἀνθρωπίνως λέγεται τὸ ἀεί τε καὶ ἀναποβλήτως ἐνυπάρχον αὐτῷ, τουτέστι τὸ εἶναι Θεὸς καὶ τῶν ὅλων κύριος. καὶ εἴπερ ἐστὶν εὐκλεὲς τῷ πατρὶ τὸ κύριον ἔχειν τῶν ὅλων τὸν ἴδιον υἱὸν, πῶς οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τετήρηται πάλιν αὐτῷ, καὶ τὴν τοῦ δούλου λαβόντι μορφὴν, τὸ ἐλεύθερον καὶ τῆς κατὰ πάντων κυριότητός τε καὶ ἐξουσίας τὸ ὑπερφερὲς ἀξίωμα;

ὀνομάζεσθαι

A mulicre prodiisse intelligitur, istud perpessus est; quomodo, aut qua ratione in exinanitionem dejectus est? Nam quomodo is in humilitatem descendit, qui tanta cum Dei Verbo societate & affinitate conjunctus est, ut paris cum illo dignitatis & auctoritatis esse censeatur? Quod si exinanitio illa de Dei Verbo ut seorsum & per se intellecto filio prædicetur, quomodo is exinanitus est, qui alterum, ut illi ajunt, honore affecit, propriisque titulis & dignitatibus exornavit? Quomodo ille humiliatus dici potest, qui propriæ suæ gloriæ fastigium alteri sibi associato impertitus est? Nam si eum humiliari vel exinaniri statuant, quod alterum B gloria afficit, profecto absurdum non erit etiam intelligere injuriam inferentem exaltari. Quamobrem vera & necessaria ratio suadet, & tantum non compellit, ut ipsam plenitudinem exinanitionem passam, illud rursum non quod suapte natura servum est, imo vero omni servitutis conditione superius, servili forma se vestiisse; & in similitudinem hominum illum factum, qui natura talis non erat, priusquam homo fieret; ipsam denique altitudinem se humiliasse existimemus & prædicemus. Ipsum itaque Dei Verbum secundum naturam humanam sponte ad isthæc propter nos sese demisisse, & in propriæ nihilominus excellentiæ culmine C secundum divinam naturam permansisse credimus. Hac ratione & superexaltatus esse dicitur, & accepisse nomen quod est super omne nomen, & ab omnibus adorari, atque in Dei Patris gloriam dominus nominari. Nam etsi in Patris eminentia & inexplicabili majestate constitutus esset; ubi tamen ad exinanitionem se demisit, servilique forma se humiliatus induit; & rursus naturæ sibi unitæ, hoc est humanæ, paupertatem transcedens, ad proprias divitias ascendit, hac ratione secundum naturam humanam id accepisse dicitur, quod perpetuo constanterque in seipso possidet, nempe Deum & universorum dominum esse. Denique si D Patri honorificum est Filium habere qui in omnes & omnia dominium obtineat; cui dubium esse potest, quin illi etiam post servi formam acceptam libertas, supernaturalisque potestatis & dominationis in omnes dignitas integra sit asservata?

κ΄.

Εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς
[Coloss.] 1. 12. τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί· ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων· ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοι-

XX.

Gratias agentes Patri, qui dignos nos fecit Coloss. 1. 12.
in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filii dilectionis suæ; in quo ha- E *bemus redemptionem, & remissionem peccatorum: qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt universa in cœlis & in terra, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates; omnia per ipsum & in ipso creata sunt; & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis; ut sit ipse in omnibus primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare; & per eum*

eum omnia reconciliare in ipsum: pacificans per sanguinem crucis ejus sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt. Docetur hic, Dei Verbum, hoc est, Filium naturaliter ex illo natum, invisibilis Dei imaginem esse. Adhæc omnia visibilia & invisibilia, sive in cœlis, sive in terris, per ipsum condita esse: ipsum præterea omnia antecedere, (In
Joan. 1. principio enim erat Verbum) sæculorumque conditorem esse: existentiam postremo omni tempore antiquiorem habere. Ejusmodi autem bonis secundum propriam naturam cumulatum, primogenitum ex mortuis, & caput corporis ecclesiæ a Deo Patre datum esse affirmat. Jam quomodo qui Dei Patris Verbum est, semperque fuit, per quem omnia constant, primogenitus ex mortuis, dormientiumque primitiæ appellatur, si corpus quod assumpsit, vere illius proprium non erat, quo nimirum illo mortem subeunte, ipse mortem subiisse intelligatur? Neque enim citra justam causam id illi accidisse dicitur, quod corpori, quod passum est, & illius proprium erat, accidisse novimus. Ad hunc itaque modum etiam si secundum naturam immortalis, & vita per essentiam existat, mortuorum primogenitus esse cognoscitur. Quando igitur datus est caput corporis ecclesiæ semetipso ad exinanitionem demisso, nostri causa mortem secundum naturam humanam oppetiisse dicitur, qui ut Deus mortis omnino ignarus erat.

A χῆσαι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν· εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.) εἰκόνα φησὶ τοῦ ἀοράτου Θεοῦ τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα κατὰ φύσιν υἱὸν, τουτέστι τὸν Θεὸν λόγον· καὶ μὴν ὅτι δι᾽ αὐτοῦ τὰ πάντα παρήχθη πρὸς γένεσιν, εἴτε τὰ ὁρατὰ, εἴτε τὰ ἀόρατα, ἔν τε οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἐστὶν αὐτός· ἐν ἀρχῇ Ἰωα. 1.
γὰρ ἦν ὁ λόγος· καὶ αὐτός ἐστιν ὁ τῶν αἰώνων δημιουργὸς, καὶ χρόνου παντὸς πρεσβυτέραν ἔχων τὴν ὕπαρξιν. ἀλλὰ τὸν οὕτως ἔχοντα κατὰ φύσιν ἰδίαν δεδόσθαι φησὶ παρὰ τοῦ πατρὸς κεφαλὴν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, αὐτόν τε εἶναι τὸν πρωτότοκον
B ἐκ τῶν νεκρῶν. εἶτα πῶς ὑπάρχων ἀεὶ Θεὸς λόγος, ἐν ᾧ τὰ πάντα συνέστηκε, πρωτότοκος τῶν νεκρῶν γενέσθαι λέγεται, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, εἰ μὴ ἔστιν αὐτοῦ κατὰ ἀλήθειαν ἴδιον σῶμα τὸ παρ᾽ αὐτοῦ ληφθέν· οὗ πεπονθότος τὸν θάνατον, αὐτὸς ἂν νοοῖτο παθεῖν; οὐκ ἀπίθανον ἔχοντος λόγον ἐν ἑαυτῷ τοῦ συμβεβηκότος· πέπονθε γὰρ τὸ ἴδιον αὐτοῦ· οὕτω νοεῖται πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καίτοι τὴν φύσιν ἀθάνατος ὢν, καὶ αὐτὸς χρηματίζων ζωή. ὅτε τοίνυν δέδοται κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, τότε λέγεται καὶ ἀποθανεῖν ἀνθρωπίνως ὑπὲρ ἡμῶν, ὁ παθεῖν οὐκ εἰ-
C δὼς τὸν θάνατον ὡς Θεός.

XXI.

Ceterum quod beatus Paulus omnem plenitudinem in ipso inhabitasse asserat, non deerunt fortassis qui hic ita objiciant: En hominem ex muliere ortum, Christum alterum per se & secundum se extitisse, indicat, in quo Verbum, hoc est Spiritus, divinitatisque plenitudo, tamquam alter quidam Christus seorsum ab altero illo, corporaliter inhabitarit. Ad hæc sane respondemus, Paulum Dei spiritu afflatum nequaquam duos agnovisse Christos, sed unum annunciasse; sicut & unum quoque Patrem:
2.Cor. 8.6. *Nobis* (inquit ille) *unus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipsum: & unus dominus Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Sed agedum verborum hic propositorum vim ad æquam trutinam expendamus. Filium æternum, in quo omnia, & per quem omnia, invisibilis Dei imaginem, universorumque conditorem ac primogenitum inter mortuos, ecclesiæ caput datum prædicat. Quia ergo Dei Verbum suapte natura mortis expers est, non possumus illud vera perfectaque unione cum humana natura conjunctum fuisse non asserere; adeoque unum Christum, qui idem Deus simul sit & homo, nobis non proponere. At in
Coloss. 2.9. quo igitur omnis divinitatis plenitudo inhabitavit corporaliter? Sane arbitrari in Verbi seorsum per se considerati naturam hoc accidisse, omnino perabsurdum fuerit: perinde namque istud esset, ac si unigenitum in semetipso habitasse diceremus. Credentes itaque Verbum carnem non per aliquam sui transmutationem aut versionem, sed per veram templi proprii, hoc est, corporis anima

κά.

Λέγοντος δὲ τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅτι ἐν αὐτῷ κατῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα, φαῖεν ἂν ἴσως τινές· ἰδοὺ Χριστὸν ἕτερον οἶδεν ἰδικῶς τὸν ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπον, ἐν ᾧ κατῴκησεν ὡς ἕτερος παρ᾽ αὐτὸν Χριστὸς, καὶ ἰδικῶς ὁ λόγος, ἤτοι πνεῦμα τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς. πρὸς δὴ τὰ τοιάδε φαμὲν, ὅτι δύο Χριστοὺς ὁ πνευματοφόρος οὐκ οἶδεν, ἀλλ᾽ ἕνα κηρύττει, καθάπερ ἀμέλει καὶ 1. Κορ.
D ἕνα πατέρα. ἡμῖν γὰρ, φησὶν, εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν. καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι᾽ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι᾽ αὐτοῦ. ἐπεὶ φέρε διασκεψώμεθα παρατιθέντες εἰς βάσανον τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν· τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, τὸν δι᾽ οὗ καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, τὸν προαιώνιον υἱὸν, τὴν τῶν ὅλων σύστασιν, δεδόσθαι φησὶ τῇ ἐκκλησίᾳ κεφαλὴν, καὶ μὴν ὅτι γένοιτο πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν. ἐπειδὴ δέ ἐστι τὴν φύσιν ἀθάνατος, πᾶσά πως ἀνάγκη πρὸς ἕνωσιν οἰκονομικήν τε καὶ ἀληθῆ τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρωπότητι συνενεχθῆναι λέγειν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ἕνα τε οὕτως ἡμῖν ἀναδειχθῆναι Χριστὸν, τὸν
E αὐτὸν ὁμοῦ Θεὸν ὄντα καὶ ἄνθρωπον. ἐν τίνι δὴ οὖν κατῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς; ἰδικῶς μὲν οὖν καὶ κατὰ μόνας ἐν τῇ τοῦ Κολ. 2.
λόγου φύσει τοῦτο πεπρᾶχθαι νομίζειν, εὔηθες κομιδῇ· ἴσον γὰρ εἰπεῖν, ὡς αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ κατῴκησεν ὁ μονογενής. πιστεύοντες δὲ ὅτι γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, οὐ κατὰ μετάστασιν ἢ τροπὴν, ἀλλ᾽ ὅτι μᾶλλον ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ναὸν ἴδιον ἐποιήσατο τὸ ἑνωθὲν αὐτῷ κατὰ ἀλήθειαν σῶμα, ψυχὴν ἔχον τὴν λογικὴν, ἀ-

σεβὲς

σεβὲς εἰπεῖν, ὅτι τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ σαρκὶ τοῦ λόγου κατοίκησιν, ἤγουν ἕνωσιν ἀληθῆ κατασημαίνων ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἐν αὐτῷ φησι κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, οὐ μεθεκτῶς μᾶλλον, ἢ σχετικῶς, ἤγουν ὡς ἐν δόσει χάριτος, ἀλλὰ σωματικῶς, ὅ ἐστιν οὐσιωδῶς· ὡς ἂν εἰ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ λέγοιτο κατοικεῖν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, οὐχ ἕτερον ὂν παρ' αὐτόν. ἐφ' ἑνὸς δὲ προσώπου πολλάκις διπρόσωπον ἡμῖν εἰσφέρεται λόγου σχῆμα, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἀδικεῖ τὴν ἀλήθειαν. οἷον φέρε εἰπεῖν, ὡς εἰ λέγοιτο περὶ Θεοῦ παρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς· ὁ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. καίτοι πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, ὡς οὐκ ἂν νοοῖτο * περὶ τὸν ἄνθρωπον ἕτερον ἐν ἑαυτῷ πλαττόμενον αὐτοῦ πνεῦμα; φησὶ δέ που 7. καὶ ὁ μακάριος Δαυίδ· νυκτὸς μετὰ τῆς καρδίας ἠδολέσχουν, καὶ ἤσχαλλε τὸ πνεῦμά μου. εἶτα τίς ἦν ὁ μετὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀδολεσχῶν, καὶ τὸ ἴδιον πνεῦμα ἀσχάλλον ἔχων; χρὴ τοίνυν τὰ μὲν τῶν λόγων σχήματα μὴ σφόδρα φιλοκρινεῖν, ἀφορᾶν δὲ μᾶλλον εἰς αὐτὰς τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις, καὶ ἐξ αὐτῶν δὴ μᾶλλον ποδηγουμένους ἐπ' αὐτὴν ἰέναι τὴν ἀλήθειαν.

A humana perfecti unionem, in nobis habitasse, pie recteque asseveramus, dum magnus ille Paulus omnem divinitatis plenitudinem in ipso inhabitasse scribit, non quidem per participationem, aut habitudinem, aut gratiæ communicationem, sed corporaliter, hoc est essentialiter, per inhabitationem illam aliud nihil insinuare voluisse, quam veram naturalemque Verbi cum sacra carne unionem. Quemadmodum licet hominis spiritus in ipso habitare dicatur, non alius tamen aut diversus ab illo judicatur. Fit enim, ut orationis schemate de una persona duplicis quandoque personæ ratio nobis offeratur, neque ob id tamen veritas ulla ex B parte læditur: ut cum, exempli causa, divina scriptura de Deo prædicat: *Qui fingit spiritum hominis in ipso*: atqui spiritum hominis in ipso formatum, ab ipso homine aliud non esse, omnibus perspicuum est. Huc & illud quoque beati David tendit: *Nocte cum corde meo exercitabar, & mærebat spiritus meus*. Ecquis, quæso, erat, qui cum suo corde exercebatur, propriumque spiritum mœrentem habebat? Oportet itaque locutionum formulas non usque adeo anxie excutere, sed ipsas rerum naturas potius contemplari, earumque ductu ad ipsam veritatem contendere.

Zach. 12.

Psalm. 76. 7.

Περὶ τῆς ὑπακοῆς τοῦ Χριστοῦ.

18. ΑΡ' οὖν ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήματος εἰς πάντας ἀνθρώπους, εἰς κατάκριμα· οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους, εἰς * δικαίωμα ζωῆς, ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοὶ, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου δίκαιοι * κατασταθήσονται οἱ πολλοί.) τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἀρᾷ καὶ δίκῃ θανάτου καταδεδικασμένης διὰ τὴν τοῦ πρωτοπλάστου παρακοὴν, ἔδει πάλιν ἀνασφῆλαι πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς αὐτὴν ἀνεπίπληκτον κομιδῇ τῆς ὑπακοῆς ποιουμένην τὴν ἔνδειξιν. ἀλλ' ἤδη τοῦτο πολὺ καὶ λίαν ἐπέκεινα τῶν τῆς ἀνθρωπότητος μέτρων· καθαρὸς γὰρ οὐδεὶς ἀπὸ ἁμαρτιῶν. παθοῦσα δὲ ἅπαξ τὸ πλημμελὲς, καὶ ταῖς οἴκοθεν ἀσθενείαις κεκρατημένη, καὶ ἐν ἰδίᾳ σαρκὶ τὴν τῆς φαυλότητος νοσοῦσα * ῥίζαν, ἀγριαίνοντά τε τὸν τῆς ἁμαρτίας ὠδίνουσα νόμον πῶς ἂν διέδρα παντελῶς; τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς 7. παντελῶς ἔχθρα, φησὶν, εἰς Θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται. ἀμηχάνως τοιγαροῦν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἀνακεφαλαιούμενος τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ἐκ πολλῆς ἄγαν ἡμερότητος τῇ ἀνθρώπου πραγματευόμενος φύσει τὴν εἰς ὅπερ ἦν ἐπάνοδον, ἤγουν ἀνακομιδὴν, ἐξαπέ-4. στειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, ἵνα τὸ ὅμοιον ἡμῖν σῶμα λαβὼν, καὶ ἴδιον αὐτοῦ ποιησάμενος, ὡς ἄνθρωπος ἐπὶ γῆς εὑρεθῇ ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν· οὕτω τε εἰς ἅπαν κατήκοος γεγονὼς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, δικαιώσῃ τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἐν ἑαυτῷ, καὶ τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν ἐξέληται, * φύλλοις ἀναμαρτησίας * στεφανούμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. καὶ γάρ ἐστι τῶν ἀτόπων, κληρονόμους μὲν ἡμᾶς τῆς τοῦ πρώτου γενέσθαι δίκης, ἐνεκέντρου, τῇ φθορᾷ διὰ τῆς παρακοῆς·

C

De Christi obedientia.

IGitur *sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per unius obeditionem, justi constituentur multi.* Cum humana natura ob protoplasti inobedientiam maledicto mortisque sententiæ obstricta hæreret, oportuit ad antiquum statum illam denuo reduci per inculpatam obedientiæ demonstrationem. Atqui istud humanæ naturæ facultates multis partibus excedebat: neque enim ullus a peccato im-D munis erat. Nam cum ea semel in noxam erroremque incidisset, intestinisque infirmitatibus victa prostrataque jaceret, & intra propriam carnem nequitiæ radicem haberet, ac infrænem peccati legem intra sua viscera perpetuo gestaret, quomodo omnem omnino lapsum evaderet? *Nam sapientia carnis*, inquit, *omnino inimicitia est in Deum: legi enim Dei non est subjecta; nec enim potest.* Itaque Deus Pater mira quadam dexteritate omnia per Christum instauraturus, humanæque naturæ regressum, hoc est redintegrationem ad id quod aliquando fuerat, maxima benignitate conciliaturus, *misit Filium suum factum ex muliere*; quo nimirum cor-E pus nostro simile, sibique proprium factum assumens, tamquam homo in terris appareret qui est omnis peccati ignarus; atque ita Deo Patri per omnia obsecutus, humanam naturam in semetipso justificaret, mortisque vinculis eximeret, innocentiæ stola a Deo Patre coronandam. Etenim perabsurdum fuerit, per inobedientiam prioris Adæ ad mortem & corruptionem præcipitantis, damnationis hæredes constitutos nos esse; justitiæ vero posterioris per consummatam illam obedientiam in vitam reducentis, exortes nos manere.

Rom. 5. 18.

Rom. 8. 7.

Galat. 4. 4.

nere. Cum itaque divina scriptura multos per unius obeditionem justificatos asserit, non simplicem aliquem, nostræque conditionis hominem ad hoc assumptum cogitare debemus; sed ipsummet Unigenitum hominem factum, qui obedientiam Patri pro omnibus præstitit. Is enim est, qui attestante
1.Petr.2.22. Scriptura, *peccatum non fecit, neque dolus inventus est in ore ejus.*

A τῆς δὲ τοῦ δευτέρου δικαιοσύνης μὴ μεταλαχεῖν, ἀνακομίζοντος εἰς ζωὴν διὰ τῆς εἰς ἅπαν ὑπακοῆς. ὅταν οὖν λέγῃ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, δι' ὑπακοῆς ἑνὸς δεδικαιῶσθαι πολλοὺς, οὐκ ἄνθρωπον ἁπλῶς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς εἰς τοῦτο παραληφθῆναί φαμεν, ἐνανθρωπηκότα δὲ μᾶλλον τὸν μονογενῆ, καὶ ὑπήκοον ὑπὲρ ἡμῶν γεγονότα τῷ πατρί. οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καθὰ γέγραπται. 1. Πέτ.

XXIII.

Rom.15.8. *Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: Gentes autem super misericordia honorare Deum.* Promissiones patribus factas, ad Judæos pertinere prædicat divinus Paulus. At prophetæ Christum
Genes. 49. 11. gentium expectationem fore, jam dudum ante prædixerant. Itaque Dominus noster Jesus Christus Patris nutui sese conformans, circumcisionis, hoc est, Judæorum minister factus est, ad promissionum quæ patribus factæ fuerant, corroborationem. Dictum enim fuerat: *Justus ex fide vivet*: Gentibus
Hebr. 2. 4. autem vivifica & spiritalis benedictio, ut & ipsæ quoque per fidem vocatæ, ac misericordiam consecutæ, Deum glorificent. Verum enimvero licet secundum humanam naturam factus sit minister, attamen tam iis qui ex circumcisione sunt, quam ceteris quoque qui ex gentibus, annunciatur ut Deus. Utrique enim in Christum non tamquam in purum, nostræque sortis hominem, sed tamquam in Deum credentes; neque Dei Verbum extra carnem, hoc est humanam naturam, positum profitentes, sed incarnatum, vereque hominem factum adorantes, vocati sunt ad vitam.

κγ'.

Λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτο- Ῥωμ. 15.
B μῆς ὑπὲρ ἀληθείας Θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων· τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν Θεόν.) Ἰουδαίων εἶναι τὰς ἐπαγγελίας τὰς τοῖς πατράσι δεδωρημένας ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος. προανεκεκράγεισαν δὲ καὶ οἱ μακάριοι προφῆται περὶ Χριστοῦ, ὅτι αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν. Γενεσ. 49.
οὐκοῦν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς τοῦ πατρὸς νεύμασι συναινῶν, γέγονε μὲν τῇ περιτομῇ, τουτέστι τοῖς Ἰουδαίοις διάκονος, εἰς βεβαίωσιν τῶν ἐν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένων· εἴρητο γὰρ, Ἑβρ.
ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· τοῖς γε μὴν ἐξ ἐθνῶν εὐλογία πνευματικὴ καὶ ζωοποιὸς, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἠλεημένους διὰ τῆς πίστεως, δοξολογῆσαι
C Θεόν. ἀλλ' εἰ καὶ γέγονε διάκονος ἀνθρωπίνως, ἀλλ' οὖν ὡς Θεὸς κηρύττεται τοῖς τε ἐκ περιτομῆς, καὶ μέντοι τοῖς ἐξ ἐθνῶν· κέκληνται γὰρ εἰς ζωὴν, οὐχ ὡς εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰς Θεὸν πιστεύσαντες εἰς Χριστόν· καὶ οὐκ ἔξω σαρκὸς, ἤγουν ἀνθρωπότητος τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ὁμολογοῦντες ὑπάρχειν, σεσαρκωμένον δὲ καὶ ἐνανθρωπήσαντα προσκυνοῦντες αὐτόν.

XXIV.

Rom. 10. 8. *Verbum autem fidei, quod prædicamus* (inquiebat Apostolus) *hoc est: Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.* Jam cum Deus suapte natura sit immortalis, si incarnationis doctrinam non admittimus, corpusque quod mori posset, sibi proprium fecisse inficiamur, quomodo ex mortuis resurrexisse recte dicere poterimus? In humano itaque corpore, quod assumpserat, mortem sustinuit: divina autem virtute, tamquam vita & incorruptio existens, ex mortuis resurrexit.

κδ'.

Τὸ γάρ τοι ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν,
D διατρανοῖ λέγον ὁ μακάριος Παῦλος· ὅτι ἐὰν Ῥωμ. 10.
εἴπῃς ἐν τῷ στόματί σου, κύριος Ἰησοῦς· καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.) εἶτα πῶς ἂν ἐκ νεκρῶν ἐγερθῆναι λέγοιτο, καίτοι τὴν φύσιν ἀθάνατος ὢν ὡς Θεὸς, εἰ μὴ προεισδέξαιτό τις τοὺς περὶ ἐνανθρωπήσεως λόγους διατεθείη τε, ὅτι τὸ πεφυκὸς ἀποθνήσκειν ἴδιον ἐποιήσατο σῶμα; καὶ ὑπέμεινε μὲν ἐν αὐτῷ τὸν θάνατον ἀνθρωπίνως, ἀνεβίω δὲ θεϊκῶς ὡς ἀφθαρσία καὶ ζωή.

XXV.

2. Cor. 10. 4. *Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia evertentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus cognitionem Dei; & captivantes omnem intellectum in obedientiam Christi.* Bellum quod sancti gerunt, non est crassum aut corporale, sed subtile & spiritale. Illi enim commendari solent ac celebrari, non quia corporalia vibrent arma, aut lancearum cuspidibus, vel telorum jactibus apte utantur; sed potius quia veritatis

κε'.

E Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, 2. Κορ.
ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντα, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντα πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.) οὐ παχὺς καὶ σωματικὸς, ἰσχνὸς δὲ μᾶλλον καὶ νοητὸς τῶν ἁγίων ὁ πόλεμος. εἰώθασι γὰρ εὐδοκιμεῖν, οὐχ ὅπλα κινοῦντες σαρκικὰ, καὶ ταῖς τῶν δοράτων ἀκμαῖς, ἢ γοῦν ταῖς τῶν βελῶν εὐστοχίαις χρώμενοι, ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὅπλοις

πλοις ἐνηρμοσμένοι, πνευματικῶς ἀντιανιστάμενοι
τε καὶ μάλα νεανικῶς τοῖς ἐθέλουσι παρασημαίνειν
αὐτὴν, καὶ τῶν θείων δογμάτων τὴν ὀρθότητα
παρατρέπουσιν ἐπί γε τὸ αὐτοῖς ἀπερισκέπτως δο-
κοῦν. οὐ γὰρ σαρκικὰ τοιγαροῦν τῶν ἁγίων τὰ ὅπ-
λα, δυνατὰ δὲ μᾶλλον τῷ Θεῷ. καθαιροῦσι γὰρ
λογισμοὺς τοὺς εἰς ἐκτόπους ἡμᾶς ἐννοίας ἀποκο-
μίζοντας. καὶ οἷά τινας τῶν ἀλιτηρίων βαρβάρων
τῇ βασιλέως δόξῃ φιλονεικεῖν ἐγνωκότας ἐκ μέ-
σου ποιῆσαι σπουδάζουσι· κἂν εἴ τις εἰς ὕψος ἐ-
παίροι τὸ κέρας τῶν εἰωθότων λαλεῖν ἀδικίαν
κατὰ Θεοῦ, τοῦτον ἐννοίαις ταῖς εἰς ὀρθότητα μο-
νονουχὶ καταπαίουσι, μετατιθέντες εἰς τὸ εὐθὺ, καὶ
τοῖς τῆς ἀληθείας ἐμβιβάζοντες λόγοις. εὐτεχ-
νίας οὖν ἄρα τῆς ἀληθῶς ἁγιοπρεποῦς ἔργον ἂν
γένοιτο, καὶ ἀρέσκον Θεῷ, τὸ τοῖς τῆς οἰκονομίας
λόγοις ὑποφέρειν ἀεὶ τὰ ἀντιτετάχθαι δοκοῦν τῇ
δόξῃ Χριστοῦ. Θεὸς γὰρ ὢν ὁ λόγος, καὶ ἐν
μορφῇ καὶ ἰσότητι τοῦ πατρὸς, ἑαυτὸν καθῆκεν
εἰς κένωσιν, καὶ γέγονεν, ὑπήκοος μέχρι θα-
νάτου. δεῖ τοίνυν πᾶν νόημα περιτρέπειν ἀστείως,
καὶ οἷον αἰχμαλωτίζειν εἰς τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ.
εἰ γάρ τι λέγοιτο καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, κατ'
οὐδένα τρόπον ἀδικήσειεν ἂν τὴν τοῦ λόγου φύσιν
τὸ ἐν ἀνθρωπότητι σμικροπρεπὲς, εἰ πιστεύοιτο
καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος γεγονώς· καὶ οὔτοι που
τὸ εἶναι Θεὸς ἀποβεβληκὼς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ μεῖ-
ναι Θεὸς, προσλαβὼν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ὑ-
πήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου κατὰ τὴν
σάρκα.

A armis instructi, spiritaliter intrepideque iis
sese objiciant, qui divinorum dogmatum re-
ctitudinem adulterare, ac temerario ausu ad
sua placita pervertere student. Non igitur
carnalia sunt sanctorum arma, sed in Deo
& pro Deo valida. Demoliuntur enim ho-
minum commenta, quæ in absurdum ali-
quem sensum abstrahunt; neque minori stu-
dio ea e medio tollere nituntur, quam exi-
tiales quosdam barbaros, qui regiæ maje-
stati apertum bellum indicunt. Quod si quis-
piam ex illorum grege, qui iniquitatem con- Psal. 74.
tra Deum loqui solent, cornua in altum
sustulerit, eum illi veluti cædentes rectæ fi-
dei sententiis, retortum ad veritatis doctri-
B nam mox traducunt. Opus itaque sanctorum
industria vere dignum, Deoque cum pri-
mis gratum fuerit, ea ad dispensationis cum
carne rationem transferre, quæ cum Chri- Phil. 2.
sti gloria non satis convenire videntur. Nam
cum Verbum Deus esset, & in paterna for-
ma & æqualitate existeret, seipsum ad exi-
nanitionem demisit, & ad mortem usque
obedientiam præstitit. Omnem proinde con-
trarium intellectum commode evertere, &
quasi captivum in Christi obedientiam tra-
here oportet. Quod si aliquid humanam in-
firmitatem sapiens de eo dicatur; id Verbi
naturæ, si hominem nostri similem factum
credamus, nullam omnino notam asperget.
C Etenim licet humanam naturam assumpserit,
& ad mortem usque secundum carnem sit
factus obediens; nullam tamen divinitatis
suæ jacturam fecit; mansit enim Deus ut
erat.

κς'.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέ-
τοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς
ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαν-
τι αὐτὸν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἠξίω-
ται, καθόσον πλείονα τοῦ οἴκου τιμὴν ἔχει ὁ κα-
τασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευά-
ζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας,
Θεός. καὶ Μωσῆς μὲν πιστὸς ὢν, ὡς θεράπων,
ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, εἰς μαρτύριον τῶν λαλη-
θησομένων· Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐ-
τοῦ. οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς·) ἀπόστολος καὶ ἀρχιε-
ρεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πα-
31. τρὸς γέγονεν Ἰησοῦς, τουτέστιν ἄνθρωπος πεφηνὼς
ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος· τότε γὰρ ὠνόμασται καὶ Ἰησοῦς
διὰ τῆς τοῦ ἀγγέλου φωνῆς. καὶ μικρὸν μὲν κομι-
δῇ τῇ τοῦ λόγου φύσει τό, τε τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὸ
τῆς ἀποστολῆς ὄνομά τε καὶ χρῆμα· τοῖς γε μὴν
τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις εἴη ἂν οὐκ ἀνάρμοστον.
10.28. ὡς γὰρ αὐτός που φησὶν, ὁ υἱὸς οὐκ ἦλθε διακο-
νηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυ-
χὴν αὐτοῦ ἀντίλυτρον ὑπὲρ πολλῶν. τὸ μὲν γὰρ
διακονεῖσθαι παρὰ τῆς κτίσεως, πρέποι ἂν αὐτῷ
καὶ μάλα εἰκότως, ὥσπερ Θεῷ καὶ δεσπότῃ, καὶ
ὑπὸ πόδας ἔχοντι πᾶν ὅπερ ἐστὶ γενητόν. τὸ δέ
γε διακονεῖν, ἀνθρώπινον μέν. πλὴν ὅσον ἧκεν
εἰς τοὺς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας λόγους, οὐκ ἀπεοι-
κὸς τῷ γε ὅλως ἑαυτὸν καθέντι πρὸς τὰ ἀνθρώπι-
να. ἄθρει δὲ ὅπως ἱερατεύει μὲν ἀνθρωπίνως, καὶ

XXVI.

Unde fratres sancti, vocationis supercœlestis Hebr. 3. 1.
participes, considerate apostolum & pontificem
confessionis nostræ Jesum: qui fidelis est ei, qui
fecit illum; sicut & Moyses in omni domo
ejus. Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse di-
gnus est habitus, quanto ampliorem honorem
habet domo, qui fabricavit illam. Omnis nam-
D *que domus fabricatur ab aliquo: qui autem om-*
nia creavit, Deus est. Et Moyses quidem fidelis
erat in tota domo ejus, tanquam famulus,
in testimonium eorum quæ dicenda erant: Chri-
stus vero tanquam filius in domo sua, quæ do-
mus sumus nos. Confessionis nostræ aposto-
lus & pontifex a Deo Patre institutus est
Jesus, hoc est, Dei Verbum incarnatum. Luc. 1. 31.
Tunc enim Jesu nomine per angelum ap-
pellatum est. Et quidem sacerdotii & apo-
stolatus nomen & res, perexigua sunt, si
Verbi naturæ attribuantur, verumtamen hu-
manæ naturæ modulo non incongrue adap-
tantur. *Nam filius* (ut ipse alicubi testatur)
non venerat ministrari, sed ministrare, & da- Matth. 20. 28.
E *re animam suam redemptionem pro multis.*
Quod igitur creaturarum omnium ministerio
jure merito potiatur, hoc inde habet, quia
Deus est, Dominus est, totumque quod or-
tum quovis modo sortitum est, pedibus il-
lius substratum est: quod autem ministrat,
hoc naturæ humanæ est. Neque hoc, si dis-
pensationis cum carne rationem spectes, il-
lum dedecet, qui se semel ad humana de-
misit. Vide jam, quomodo secundum huma-
nam naturam, sacerdotii munus obeat, me-
diatorque inter Deum & homines existat:

omnis enim ſacerdos meditoris officio fungitur: verumtamen ſacrificii ritum non obit ſerviliter ſacerdotum noſtri ordinis more, quaſi ipſe non ſit cui etiam ſacrificium offertur; ſed ſibiipſi quoque ſacrificat, & per ſeipſum, & in ſeipſo Deo Patri. Offert autem noſtram confeſſionem, hoc eſt fidem; quam rite facere conſuevimus, dicentes: Credimus in Deum Patre omnipotentem; & in unum dominum Jeſum Chriſtum filium ejus, & in Spiritum ſanctum. Itaque etſi ſacerdotio fungi dicitur ſecundum naturam humanam, ſacrificium tamen oblatum ſuſcipit, ſecundum divinam: eſt enim idem Deus ſimul & homo. Appellatus eſt autem fidelis, propterea quod ſemper ſalvare queat eos, qui per ipſum ad Deum accedunt. Quin & ipſe quoque Pater fidelis interdum vocatur. Quanto autem intervallo miniſterium illius ut hominis cum Moſaico collatum excedat, quatenus hic ſi conſideretur ut Deus perfacili negotio id quivis intelliget, ſi ſecum reputet, illum quidem veluti fidelem famulum in domo verſatum eſſe; hunc vero, hoc eſt Emmanuelem, toti domui tanquam dominum præfuiſſe, imo ipſius domus architectum conditoremque extitiſſe; cujus quidem domus nos ſumus. Nulla vero comparatio intercedit inter res conditas & conditorem: inter eum rurſum, qui ſuapte natura dominus eſt, & eum qui vere ſervus & ſubditus.

A μεσίτης τέθειται καὶ Θεοῦ ἀνθρώπων. μεσιτεύει γὰρ πᾶς ἱερεύς. τὸν δὲ τῆς θυσίας τρόπον οὐκ ἔτι καθ' ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερέων προσκομίζει δουλοπρεπῶς, οὐδὲν αὐτὸς ἐπικοινωνῶν εἰς τὸ λαβεῖν αὐτήν· ἀλλ' ἑαυτῷ πραγματεύεται, καὶ δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πατρί. ἱερουργεῖ γὰρ ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν, τουτέστι τὴν πίστιν, ἣν καὶ ὀρθῶς κατειθίσμεθα ποιεῖσθαι, λέγοντες· πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οὐκοῦν κἂν ἱερατεύειν ἀνθρωπίνως λέγηται, ἀλλὰ δέχεται τὴν θυσίαν αὐτὸς θεϊκῶς, ὁ B αὐτὸς ὢν ὁμοῦ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. εἴρηται δὲ πιστὸς, διὰ τὸ ἀεὶ σώζειν δύνασθαι τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ. πιστὸς δὲ ὠνόμασται καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ. συγκρινόμενος δέ πως τῇ Μωσέως διακονίᾳ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ὅσην ἔχει τὴν ὑπεροχὴν κατά γε τὸ εἶναι Θεὸς, ἀναμάθοι τις ἂν, καὶ οὐ σὺν ἱδρῶτι μακρῷ, ἐννοῶν, ὅτι ὁ μὲν ὡς οἰκέτης ἐν τῷ οἴκῳ πιστὸς, ὁ δὲ ὡς δεσπότης ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὅτι τοῦ οἴκου κατασκευαστὴς καὶ δημιουργὸς ὁ Ἐμμανουήλ· οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. ἀσύγκριτος δὲ ποιητοῦ πρὸς τὸ ποιηθὲν ἡ διαφορὰ, καὶ τοῦ κατὰ φύσιν δέ-

C σπότου πρὸς * τὸ δοῦλον ἀληθῶς, καὶ ἐν ὑφέσει * [τὸ δὲ] νοούμενον.

XXVII.

κζ'.

Joan 6 38. *Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me. Hæc eſt autem voluntas ejus qui miſit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.* Cælitus ſe deſcendiſſe, atque a Deo Patre ſe miſſum aſſerit, etiam ſi impleat omnia: illud omnibus, ut puto, demonſtrare, planumque facere volens, quod cum Verbum eſſet Deus, diſpenſatoria ratione in humanam naturam propter nos ſe demiſit; non quod per hoc Deus natura eſſe deſiſteret, ſed quod id aſſumpſerit, quod non erat: ut corpore quod aſſumpſerat, propriumque ſibi fecerat, morti ad tempus contradito, nullum ex illis quos acceperat, deperderet, ſed ſervaret, ac in noviſſimo die a mortuis reſuſcitaret. Cum autem non ſuam, ſed ſui Patris voluntatem ſe perficere addit, Judæorum veſaniam ex obliquo perſtringit; ut qui ſuam ſemper voluntatem conſtituere ſatagentes, divinaſque leges parvifacientes, de domini ſui placitis perficiendis nihil quidquam penſi haberent: dum enim ſuum hoc loco promptum obſequendi ſtudium palam commendat, illorum rebellionem neutiquam obſcure incuſat. Quin & alibi quoque eo nomine illos inſimulat, quod odio, inſectatione, iniquoque judicio ex

Joan. 5. 35. inſtituto contra ſe deſævirent: *Vos*, inquit,

Ibid. 30. *ſecundum carnem judicatis; ego non judico quemquam: & ſi judico ego, judicium meum verum eſt: quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.* Loquitur ergo hæc ſecundum carnis diſpenſationem.

Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ' ἵνα ποιῶ τὸ [Ἰωα 6] θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.) καταβῆναί φησιν ἑαυτὸν ἐξ οὐρανοῦ, ἀπεστάλθαι τε παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, καίτοι τὰ πάντα πληρῶν· ἐκεῖνο, οἶμαι, καταδεικνὺς, καὶ καθιστὰς ἅπασιν ἐναργὲς, D ὅτι Θεὸς ὢν ὁ λόγος, καταπεφοίτηκεν οἰκονομικῶς εἰς ἀνθρωπότητα δι' ἡμᾶς. καὶ οὔτι που μεθεὶς τὸ εἶναι φύσει Θεὸς, προσλαβὼν δὲ μᾶλλον ὅπερ οὐκ ἦν, ἵνα καὶ δοὺς τῷ θανάτῳ πρὸς βραχὺ τὸ ἑνωθὲν αὐτῷ σῶμα καὶ ἴδιον αὐτοῦ, * μηδένα ἀπολέσῃ [μὴ ἀπολέσηται] τῶν δοθέντων αὐτῷ, διασώσῃ δὲ μᾶλλον, καὶ ἀναστήσῃ * αὐτοὺς ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ποιεῖν μὲν οὖν λέγων τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως τὸ ἑαυτοῦ, τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀπονοίας ἐλέγχει, καὶ ὑποπλήττει πλαγίως, ὡς ἀεὶ τὸ ἴδιον ἱστῶντας θέλημα, καὶ τῶν θείων ὑπερορῶντας νόμων, καὶ παρ' οὐδὲν ποιεῖσθαι μεμεληκότας τὸ τῷ δεσπότῃ δοκοῦν· ἑαυτῷ γὰρ ἐν τούτοις προσμαρτυρῶν τὸ εὐήνιον, τῆς E ἐκείνων ἀπειθείας κατηγορεῖ. ἔφη γάρ πού καὶ ἑτέρωθι πρὸς αὐτοὺς, ὡς διώκειν ἐθέλοντας, καὶ μισεῖν ἡρημένους, καὶ ἄδικον ἐπ' αὐτῷ τὴν ἐπὶ τούτῳ ψῆφον ἐκφέροντας· ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ [Ἰωα 5.] κρίνω οὐδένα· καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ μὴ [Ἰωα 5.] δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, οὐκοῦν οἰκονομικῶς τὰ τοιάδε φησί.

A

κη'.

Πλὴν ἐκεῖνο φέρε δὴ, φέρε κατιθρήσωμεν· ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς ὡς Θεὸς, δεδόσθαι φησὶν ἑαυτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ, σώσῃ δὲ μᾶλλον αὐτοὺς, καὶ ἀναστήσῃ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. πῶς οὖν ἀνέστη-
19. σεν; ἢ δηλονότι διὰ τῆς ἰδίας ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν· ζωοποιήσας γὰρ καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὸν ἑαυτοῦ ναὸν, καὶ τὸ τοῦ θανάτου κατασείσας κράτος διὰ τοῦ θανάτου τῆς ἰδίας σαρκὸς, ὁδὸς γέγονε τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει πρὸς ἀνάστασιν, καὶ πρός γε τὸ δύνασθαι λοιπὸν καταδυναμεθῆσαι φθορᾶς. ἴδιον ἦν ἄρα τοῦ καταφοιτήσαντος ἐξ οὐρανοῦ Θεοῦ λόγου τὸ δι' οὗ γέ-
18. γονε πρωτότοκος ἐν νεκρῶν· ἵνα καὶ ἐγηγερμένον κατακολουθῇ πρὸς ζωὴν τὸ δοθὲν αὐτῷ, οὐκέτι διὰ τὴν τοῦ πρωτοπλάστου παράβασιν ἀπολλύμενον, σωζόμενον δὲ μᾶλλον διὰ τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. δεδόσθαι δέ φησιν ἑαυτῷ τοὺς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν προσιεμένους πάλιν, ὡς ἄνθρωπος γεγονώς. κλῆρος μὲν γὰρ ἴδιος αὐτῷ πάντα τὰ τοῦ πατρός. ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἔφην, μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκὸς, εἶτα πεπιστεύκαμεν ὡς Θεῷ, ταύτῃ τοι τὸ τῆς δόσεως ὄνομα παρεισκρίνεται· βεβασίλευκε γὰρ ἡμῶν καὶ μετὰ σαρκὸς, ὁ καὶ πρὸ αὐτῆς βασιλεύς. ἐν γοῦν ὡς εἰς τὴν τοῦ χρῆναι βασιλεύειν ἀρχὴν εἰσκεκομισμένος, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς· κύριος, φησὶν, εἶπε πρός με. υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. δέχεται τοίνυν ἀνθρωπίνως τὰ ἑαυτοῦ, καίτοι κατεξουσιάζων τῶν ὅλων ὡς Θεός.

Περὶ τοῦ ἡγιάσθαι τὸν Χριστὸν, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν νοουμένης ἱερωσύνης.

κθ'.

Ἔπρεπε γὰρ * αὐτὸν, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν * ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέ-
23. σῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.) οἴονται τάχα που τῶν ἀμαθεστέρων τινὲς, καὶ διαιρεῖν εἰωθότων εἰς δύο Χριστοὺς καὶ εἰς δύο υἱοὺς τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τελειωθῆναι λέγεσθαι διὰ παθημάτων τὸν ἐκ γυναικὸς ἄνθρωπον ἰδίᾳ νοούμενον, καὶ δίχα τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς ὄντος λόγου, καὶ αὐτὸν λέγεσθαι τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸν ἀρχηγόν. τετελειῶσθαι δὲ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου δοθέντα πρὸς τὸ * πάθος, ὡς ἕτερον ἰδικῶς. πρέπειν γὰρ αὐτῷ δὴ μάλιστά φασι τὸ δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, διά τοι τὸ φάναι τὸν μακάριον εὐαγγελιστήν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν. ἔπρεπε τοίνυν, φασὶ, τῷ λόγῳ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντι, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τουτέστιν ἄνθρωπον ἁπλῶς, τὸν διὰ τῆς ἁγίας παρθένου, τελειῶσαι διὰ παθημάτων. ὅτι δέ ἐστιν ἐμ-

XXVIII.

Sed age nunc alterum illud quoque ex- Joan. 6. 39.
pendamus. Cum e cœlo descendisset ut Deus, illos a Patre sibi datos affirmat, qui in illum crederent; non ut illos perdat, sed ut in novissimo die ad vitam exsuscitet. Sed quomodo exsuscitat? non alio sane, quam per suam ex mortuis resurrectionem. Proprio namque templo in vitam restituto, mortisque imperio per propriæ carnis mortem demolito, humanæ naturæ ad resurrectionem, necnon ad obtinendam contra corruptionem victoriam, viam munivit. Verbi itaque Dei, quod e cœ-
B lo descendit, id proprium est, per quod primogenitus ex mortuis factum est? quo illud Coloss. 1. 18.
nimirum, quod ipsi donatum est, una cum illo exsuscitatum, propter protoplasti inobedientiam non amplius pereat, sed propter Christi obedientiam, salutem & vitam æternam obtineat. Ceterum ut homo factum est, eos sibi datos dicit, qui fidem in ipsum recipiunt. Nam omnia quæ Patris sunt, hæreditario jure possidet. Postquam vero (ut dixi) carni & sanguini communi- Hebr. 2.
cavit, & nos in ipsum ut in Deum credidimus, ob id factum est, ut donationis nomen ei tribuatur. Nam qui ante susceptam carnem imperabat, is etiam carne indutus
C regnum in nos obtinuit. Ita ubi primum Verbum homo nostri similis factum est, ut principatum in nos gereret, inauguratum est: *Dominus* (inquit) *dixit ad me: Filius meus es tu; ego hodie genui te*. Quamvis ergo ut Deus omnibus dominetur; tamen secundum humanam naturam, quæ sua alioquin erant, accepisse dicitur.

De Christi sanctificatione, ejusdemque sacerdotio.

XXIX.

Decebat enim eum, propter quem omnia, Hebr. 10.
D *& per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones consummare. Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Annunciabo nomen tuum fratribus meis*, Psal. 21. 23.
in medio ecclesiæ laudabo te. Rudiores, qui Dominum nostrum Jesum Chistum duos Christos totidemque filios suo more dividunt, arbitrantur fortassis hominem ex muliere natum, seorsum per se, hoc est, a Dei Patris Verbo sejunctum, per passiones hic consummatum prædicari, eumdemque salutis nostræ auctorem hoc loco appellari; consummatum autem, & passioni veluti alterum quempiam
E a se, ab ipso Verbo objectum esse. Nam illud, propter quem & per quem omnia, proprie in illud convenire, hoc (inquiunt illi) ex beato Evangelista evidenter colligi potest. Ait enim: *Omnia per ipsum facta sunt, &* Joan. 1. 3.
sine ipso factum est nihil. Decebat, igitur, sicut asserunt illi, *ut Dei Verbum, per quod omnia, & propter quod omnia, quod multos filios in gloria adduxerat, salutis illorum auctorem*, hoc est, hominem purum ex sacra Virgine ortum, *per passiones perfectum consummatumque redderet*. Quod autem hic eorum

rum sermo amentia scateat, quanta fieri poterit perspicuitate nunc ostendere conabor.

A βροντησίας ἀνάπλεως ὁ λόγος αὐτοῖς, ὡς ἔνι καὶ νῦν καταδεῖξαι πειράσομαι.

XXX.

In primis itaque illud, Perquem, de ipso quoque Patre enunciatum interdum comperitur. *Fidelis Deus* (scribit beatus Paulus) *per quem vocati estis in societatem Filii ejus*. Ad illos rursum, qui per fidem ad libertatis dignitatem evocati fuerant, ita ait: *Itaque jam non es servus, sed filius: quod si filius, & hæres per Deum*. Cum ergo divina scriptura promiscue hanc phrasim usurpet, atque illud, Perquem, tribuat ipsi quoque Patri; nihil est quod Filii tantum personæ illud nos admetiri necessario compellat. Cum itaque hæc ita se habeant, cur potius minime hoc de filio intelligentes, sed scripturarum auctoritati innixi, sermonemque incarnati Unigeniti mysterio congruentem studiose consectati, non dicimus, Patrem Filium hominem factum per passiones consummasse? quandoquidem is, Deo Patre sic volente, *ignominia contempta crucem sustinuit*, quo & nos quoque vestigiis illius inhærentes, strenuos efficeret, confidentes in illo qui dicit; *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*. Nam quod afflictionem in mundo, persecutionemque ab hostibus perpessuri essent, & gravia pro veritatis dogmate, certamina subituri, & virtutis denique stadium non absque magno sudore & molestiis decursuri, noluit eos metu frangi, sed per ea quæ ipse perpessus est, animari: ut vero nos etiam ea detrectare non auderemus, ostendit dicens; *Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum: sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus, & servo, sicut dominus ejus. Si me persecuti sunt, & vos persequentur*.

1. Cor. 1. 9. — Gal. 4. 7. — Hebr. 12. 2. — Matth. 10. 28. — Matth. 10. 24. — Joan. 15. 20.

λ'.

Πρῶτον μὲν γὰρ τὸ, δι' οὗ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τέθειται τοῦ πατρός. ἔγραψε γοῦν ὁ μακάριος Παῦλος· πιστὸς, φησὶν, ὁ Θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν τοῖς διὰ πίστεως εἰς ἐλεύθερον ἀξίωμα κεκλημένοις· ἄρα, φησὶν, οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱὸς, καὶ κληρονόμος διὰ Θεοῦ. ἀδιαφορούσης τοίνυν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς περὶ τὴν τῆς λέξεως ἐκφώνησιν, δεχομένης δὲ αὐτὴν καὶ ἐπὶ B τοῦ πατρὸς, οὐδὲν ἔτι τὸ συνωθοῦν ἡμᾶς εἰς τὸ τοῦ υἱοῦ περιτρέπειν πρόσωπον ὡς ἐξ ἀνάγκης τὸ, δι' οὗ. ἐπειδὴ δὲ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, *τί μὴ μᾶλλον ἀφέντες εἰς τὸ παρὸν τὸ αὐτοῦ πρόσωπον, εἶτα τῷ σκοπῷ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἑπόμενοι, τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ τοῦ μονογενοῦς τὸν αὐτῇ πρέποντα τηροῦντες λόγον, τὸν πατέρα φαμὲν τελειῶσαι διὰ παθημάτων ἐνανθρωπήσαντα τὸν υἱόν; ὑπέμεινε γὰρ σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν εὐδοκίᾳ που πάντως τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός· ἵνα καὶ ἡμᾶς τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ κατακολουθεῖν ᾑρημένους, νεανικοὺς ἀποφήνῃ, πειθομένους λέγοντι. μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων ὑμῶν τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναC μένων ἀποκτεῖναι. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον θλίψιν ἔχειν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διώκεσθαι παρ' ἐχθρῶν, καὶ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων ὑπεραθλεῖν, ἱδρῶτί τε καὶ πόνοις κατορθοῦν εὖ μάλα τὴν ἀρετὴν οὐκ ἐᾷ θρύπτεσθαι πρὸς δειλίας, ἀποφαίνει δὲ μᾶλλον εὐτολμοτάτους, ἐλάσας αὐτὸς διὰ παθημάτων, ἵνα καὶ ἡμᾶς ἐκδυσωπήσῃ, λέγων· οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ· καὶ τῷ δούλῳ, ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσι.

1. Κο. — Γαλ. 4. — * τῇ — Ἑβ. 12. — Ματ. — Ματ. — Ἰωα. 15.

XXXI.

Scopus itaque unigenito Dei Filio propositus fuit, in carne sua pro nobis pati. Cujus quidem propositi causam divinus Paulus his verbis explanat: *Quia* (inquit) *pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est diabolum; & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti*. Cum ergo mortis destructio humanæ naturæ facultatem superaret (nam per vetus maledictum in eam adducta erat calamitatem, ut necessario mortis imperio obnoxia teneretur) oportuit ut vivificum Dei Verbum natura morti obstricta, hoc est nostra humana, sese indueret; quo mors efferatæ cujusdam belluæ instar propriam quoque illius carnem adorsa, a tyrannide quam in nos exercebat, velut a Deo jam debellata, in posterum desisteret. Ipse itaque est, qui quidem propter nos secundum carnem, hoc est humanam naturam, perficitur; secundum divinam vero virtutem (eo nimirum, quod mortis impetum perfregerit) nos perficit, consummatque. Deerat enim humanæ naturæ ea integritas & incor-

Hebr. 2. 14.

λα'.

D

Σκοπὸς οὖν ἄρα τῷ μονογενεῖ γέγονε, σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ ποία τίς ἐστιν ἡ τοῦδε πρόφασις, διδάξει λέγων ὁ θεσπέσιος Παῦλος· ἐπειδὴ γὰρ τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἀνέφικτον ἦν τῇ ἀνθρώπου φύσει τὸ καταργῆσαι θάνατον· ἐκεκράτητο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ, κατακομιζούσης αὐτὴν εἰς τοῦτο τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς ἐκείνης· ἀναγκαίως ὁ ζωοποιὸς τοῦ Θεοῦ λόγος E τὴν *θανάτῳ κάτοχον ἠμπέσχετο φύσιν, τουτέστι τὴν καθ' ἡμᾶς, ἤγουν τὴν ἀνθρωπίνην, ἵνα καὶ τῇ αὐτοῦ σαρκὶ καθάπερ τι τῶν ἀτιθάσσων θηρίων ἐπιπηδήσας ὁ θάνατος, παύσηται τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος, ὡς παρὰ Θεοῦ καταργούμενος. αὐτὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ σαρκὶ τελειούμενος δι' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως, τελειῶν δὲ ἡμᾶς θεϊκῶς διὰ τοῦ καταργῆσαι τοῦ θανάτου τὸ κράτος. ἔλειπε γὰρ τῇ ἀνθρώπου φύσει τὸ ἄφθαρτον, οὔπω γενομένῃ καὶ ἐν ἀρχαῖς. ὁ γὰρ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπω-

Ἑβ. 2. — * θ...

ἀπωλείᾳ ζώντων· ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, καὶ οὐκ ἔστιν καὶ * ἐν αὐτοῖς φάρμακον ὀλέθρου, οὐδὲ ἔστιν ᾅδου βασιλεία ἐπὶ τῆς γῆς· φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. οὕτως ἡμᾶς τελειώσας ἔφασκε πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ Θεόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιήσω αὐτό. δόξα γὰρ ἀληθῶς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, * τῷ διὰ τοῦ ἰδίου γεννήματος * καταργήσαντι θάνατον. οὐκοῦν ἡ μὲν τελείωσις αὐτῷ διὰ παθημάτων, ἡμῖν δὲ προσθήκη τοῦ λείποντος· τὸ γεγενημένον· καινὴ γὰρ κτίσις τὰ ἐν Χριστῷ.

A ruptio, quam in ortus sui primordio obtinebat; *Deus enim mortem non fecit, neque lætatur in perditione vivorum. Creavit enim, ut essent, omnia*; spectantque ad salutem mundi primordia, nec est in illis venenum perditionis, nec inferorum regnum in terra: *Sed diaboli invidia mors intravit in mundum*. Ad hunc itaque modum nos perficiens, ad cœlestem Patrem ajebat: *Ego te clarificavi super terram: opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam*. Ea namque vera est Dei patris gloria, quod per Filium suum demolitus est mortem. Per passiones proinde ipsi quidem consummatio, nobis vero ejus quod deerat, expletio obtigit. Per Christum enim & in Christo nova B creatura effecti sumus.

Sap. 1. 13.

Sap. 2. 24.

Joan. 17. 4.

λβ'.

Ὅτι δὲ οὐκ ἄνθρωπον ἁπλῶς ἐξῃρημένου τοῦ λόγου τετελειῶσθαί φησιν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐν ἀνθρωπείᾳ δὲ μᾶλλον μορφῇ πεφηνότα τὸν μονογενῆ, πιστώσεται πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος προστιθείς· ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων, καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου. τίς ὁ ἁγιάζων, καὶ τίνες ἂν εἶεν οἱ ἁγιαζόμενοι· καὶ πῶς ἐξ ἑνὸς πάντες, ἢ ἐκ τίνος, ὅλως ἄξιον ἰδεῖν. οὐκοῦν ἁγιάζει μὲν ὁ υἱὸς, ἅγιος ὢν κατὰ φύσιν ὡς Θεός· ἡγιάσμεθα δὲ ἡμεῖς παρ' αὐτοῦ διὰ τοῦ πνεύματος. πῶς οὖν οἱ πάντες ἐξ ἑνός; ὡς ποιητοῦ καὶ δημιουργοῦ. ὥστε καὶ ἀναγκαῖον ἐντεῦθεν ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους ἔχειν τὴν ἀδελφότητα. * γεννητοῦ γὰρ πρὸς γεννητὸν, καθὸ * γεννητὰ, φυσική τις ἡ ἀδελφότης. καίτοι τὴν φύσιν ἀγένητός ἐστιν ὁ υἱὸς, καὶ οὐκ ἀδελφὸς τῇ κτίσει κατά γε τὸ εἶναι φύσει Θεός. πῶς οὖν οἱ πάντες ἐξ ἑνὸς, ὅ, τε ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι; οὐκοῦν ἀναγκαῖος εἰς τὴν τῶν προκειμένων διασάφησιν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας ὁ λόγος. ὅτε γὰρ γέγονε καθ' ἡμᾶς, τότε καὶ αὐτὸς μεθ' ἡμῶν ἐξ ἑνὸς λέγεται· καὶ κεχρημάτικε τοῖς κτίσμασιν ἀδελφὸς, ὡς συγγένειαν ἐσχηκὼς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀνθρωπίνην. ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως οὐκ αἰσχύνεται ἡμᾶς ἀδελφοὺς ὀνομάζειν, οὐκ ἀνασχόμενος, ὥς γε μοι φαίνεται, τοῖς δι' αὐτοῦ γεγονόσιν ἀδελφὸς ὀνομάζεσθαι, εἰ μὴ γέγονε κατ' αὐτοὺς πλὴν οὐ μεθεὶς ὅπερ ἦν. τότε γὰρ ἀνεπιπλήκτως καὶ ὑμνήσει μεθ' ἡμῶν αὐτὸς, ὃν ὑμνοῦσι τὰ σεραφεὶμ, καὶ σύμπασα κτίσις προσκυνεῖ.

XXXII.

Quod autem non nudum vulgaremque hominem a Verbo sejunctum, nostri causa consummatum dicat, sed ipsummet Unigenitum humana forma indutum, id divinus Paulus hac rursum oratione confirmat: *Qui* (inquit) *sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Annunciabo nomen tuum fratribus meis*. Hic operæ pretium est cognoscere, ecquis nam ille sit qui sanctificat; tum quinam illi rursum qui sanctificantur; C & quonam modo ex uno omnes, & ex quo tandem illo. Sanctificat igitur Filius, secundum naturam sanctus existens, utpote Deus; sanctificamur autem nos ab eo per Spiritum sanctum. At quomodo ex uno omnes? Ex uno utique omnes conditore & opifice, unde & mutuam quoque fraternitatem necessario hinc trahimus. Nam inter genitum & genitum, quatenus genita sunt, naturalis quædam germanitas intercedit. Ceterum cum Filius non sit natura factus, neque ullam omnino ut Deus fraternitatem cum creatura inire queat; qui fieri potest, ut omnes, tam illi qui sanctificantur, quam is quoque qui sanctificat, profluxerint ab uno? Sane ad di- D lucidam propositæ rei explanationem, incarnationis œconomiam spectare nos oportet. Cum enim nobis secundum carnem assimilatus est, tunc & ipse quoque perinde ac nos ex uno esse dictus est, creaturarumque frater jure appellatus, utpote cum humana natura cognationem sortitus. Hac igitur ratione satis congrue fratres nos appellare neutiquam veritus est. Nisi enim his qui per ipsum conditi sunt, similis evasisset (quamquam per hoc, id quod erat, non amiserit) nequaquam, ut mihi persuadeo, fratris nomine se compellari passus esset. Tunc enim & absque reprehensione etiam ipse nobiscum laudabit, quem laudant Seraphim, & universa E creatura adorat.

Hebr. 2. 11.

Psal. 21. 23.

λγ'.

Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.) εἰ Θεὸς ὢν ὁ λόγος ἐνανθρωπῆσαι λέγοιτο, καὶ οὐ δήπου μεθεὶς τὸ εἶναι Θεὸς, ἀλλ' ἐν οἷς ἦν ἀεὶ διαμένων· μέγα δὴ τότε, καὶ ὁμολογουμένως μέ-

XXXIII.

Et manifeste magnum est pietatis sacramentum: Deus manifestatus est in carne, justificatus est in spiritu, visus est angelis, prædicatus est in gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria. Si Deus verbum deitatem non amittens, sed in quibus erat bonis constanter persistens, homo factus prædicatur, magnum profecto pietatis mysterium hic se offert.

1. Tim. 3. 16.

offert. Si vero Christus est homo tantum communis, sola dignitatis vel auctoritatis societate Deo conjunctus (hoc enim indocti quidam defendunt) quomodo manifestatus est in carne? An non omnibus perspicuum est, nullum non hominem carne esse indutum, nec alio modo a quoquam posse videri? Qua ergo ratione a sanctis quoque angelis visus dicitur? Nonne angeli nosipsos conspicantur? Quid igitur in Christo aut novum, aut inusitatum, & admiratione dignum est, si solam naturæ nostræ similitudinem gerens, a quibusdam angelis visus est? Qualis rursum gentibus prædicatus? aut qualis tandem ab iis qui sunt in mundo, creditur? Nam si illum discipuli mundo prædicarunt ut purum aliquem nostræ conditionis hominem, & non ut Deum hominem factum, talisque ab iis qui in mundo degunt, creditur; ad unum omnes anthropolatriæ crimine rei tenebimur, creaturamque creatoris loco adorare aperte convincemur; idque illius impulsu, qui natura & veritate universorum Deus est. Constat enim, ipsum ad nos misisse magistros qui hæc docerent. Quod si Christus ex mortuis exsuscitatus, sanctos apostolos his
Matth. 28. 19. verbis affatur: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: nosque in illum credimus, ac mortem ejusdem annunciantes, resurrectionemque confitentes, baptizati sumus; & istud de more factitantes nunquam hactenus quod hominem colamus, insimulati fuimus: quis dubium habere potest, Christum non esse purum hominem nuda tantum simplicique cum Dei Verbo connexione honoratum; verum naturali secundum dispensatoriam unionem cum humana natura conjunctione unum esse Filium & dominum, atque ideo magnum pietatis sacramentum eluxisse mundo? Nam Deus Verbum apparuit in carne, justificatus est in Spiritu (nullum enim peccatum dominus noster designat) visus est & angelis, ut qui nativitatem ejus secundum
Luc. 2. 14. carnem non ignorantes, *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas*, concinuerint: prædicatus est & in gentibus quoque: denique verum illum naturalemque Dei Patris Filium esse, qui manifestatus sit in carne, creditum est ab his qui mundum hunc incolunt.

γα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. εἰ δὲ ἄνθρωπος νοεῖται κοινὸς ὁ Χριστὸς, ὡς κατὰ μόνην τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας, Θεῷ συνημμένος· πεφρονήκασι γὰρ τὰ τοιάδε τινὲς τῶν ἀμαθεστέρων· πῶς ἐν σαρκὶ πεφανέρωται; καίτοι πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἐν σαρκὶ τέτει, καὶ οὐκ ἂν ἑτέρως ὁρῷτο τισί; * τίνι δὲ τρόπῳ ὦφθαί φησιν αὐτὸν καὶ τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις; ἢ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς οὐχ ὁρῶσιν ἄγγελοι; τί οὖν ἐν Χριστῷ τὸ ξένον, ἢ τί τὸ παράδοξον, εἰ καὶ καθ' ἡμᾶς ὄντα, καὶ ἕτερον οὐδὲν τεθέανταί τινες τῶν ἁγίων ἀγγέλων; πῶς δὲ καὶ ἔθνεσιν ἐκηρύχθη; καὶ * ὡς τίς ὑπάρχων παρὰ τῶν ἐν κόσμῳ πιστεύεται; εἰ μὲν γὰρ ὡς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον ἁπλῶς, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Θεὸν ἐνηνθρωπηκότα διεκήρυξαν οἱ μαθηταὶ, καὶ ὡς τοῦτο ὑπάρχων παρὰ τῶν ἐν κόσμῳ πιστεύεται, ἀνθρωπολατρείᾳ κεκρατήμεθα, καὶ προσκεκυνήκαμεν τῇ κτίσει· καὶ πρός γε τοῦτο ἡμᾶς κατεδύνησεν αὐτὸς ὁ φύσει τε καὶ ἀληθείᾳ καὶ τῶν ὅλων Θεός· αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τὸν τῶν θεηγόρων ἀνέδειξε χορόν. εἰ δὲ Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν τοῖς ἁγίοις ἔφασκεν ἀποστόλοις· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· εἶτα πεπιστεύκαμεν εἰς αὐτὸν, βεβαπτίσμεθά τε, τὸν θάνατον αὐτοῦ καταγγέλλοντες, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἀνάστασιν· καὶ τοῦτο δρᾷν εἰωθότες, τοῖς ἀνθρωπολατρείας ἐγκλήμασι κατ' οὐδένα τρόπον ἐνισχήμεθα· οὐκ ἄρα ψιλῇ συναφείᾳ τῇ πρὸς Θεὸν λόγον τετιμημένος ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, συνόδῳ δὲ μᾶλλον τῇ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν υἱὸς εἷς καὶ κύριος. μέγα γὰρ τότε τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· πεφανέρωται γὰρ ἐν σαρκὶ Θεὸς ὢν ὁ λόγος, ἐδικαιώθη δὲ καὶ ἐν πνεύματι· οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· ὤφθη δὲ καὶ ἀγγέλοις, οἳ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ γέννησιν οὐκ ἠγνοηκότες ἔφασκον· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. ἐκηρύχθη δὲ καὶ ἐν ἔθνεσι· καὶ ὅτι κατὰ ἀλήθειάν ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἐν σαρκὶ πεφηνὼς, παρὰ τοῖς ἐν κόσμῳ πιστεύεται.

Matth. 28. 19.
Luc. 2. 14.

XXXIV.

Joan. 1. 32. *Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, & mansit super eum: & ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Cum unum dumtaxat Emmanuelem assignemus, neque eos qui unicum Christum in duos divellunt, feramus; quid dicemus, cum Spiritum sanctum e cœlo super illum descendisse, necnon super eumdem mansisse audimus? Suspicabimurne Dei Patris Verbum Spiritus sancti participatione indiguisse? At quid hoc aut excogitari, aut dici queat absurdius? Spiritus enim æque

λδ'.

Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων· ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. * ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, αὐτός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδης τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι τῷ ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.) ἕνα λέγοντες τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ τῶν εἰς δύο Χριστοὺς ἀποδιορίζόντων οὐκ ἀνεχόμενοι, τί δὴ ἄρα φαμὲν καταπτάντος ἐπ' αὐτὸν ἐξ οὐρανοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ μείναντος ἐπ' αὐτόν; ἆρα δεδεῆσθαι· τοῦ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ὑποτοπάσωμεν; καίτοι πῶς * οὐκ ἂν αἰσχρὸν ἀληθῶς τὸ ὧδε φρονεῖν, ἢ λέγειν; ἴδιον γὰρ αὐτοῦ

Ioan. 1. 32.

αὐτοῦ τὸ πνεῦμά ἐστι, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῦ
6. Θεοῦ καὶ πατρός. καὶ γοῦν ὁ μακάριος Παῦ-
λος· ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς
τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν,
κρᾶζον· Ἀββᾶ, ὁ πατήρ. ἀσεβὲς οὖν ἄρα τὸ
κἂν γοῦν ὑπονοῆσαι μόνον τῆς τοῦ πνεύματος με-
τουσίας δεδεῆσθαι καὶ αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς
λόγον· καὶ τὸ οὕτω σαφῆ τὴν ἀπόδειξιν ἔχον
περιεργίας ἀξιοῦν, εὔηθες καὶ κομιδῇ. πῶς οὖν
ἐπ' αὐτὸν κατέπτη τὸ πνεῦμα; δέχεται γὰρ ἀν-
θρωπίνως, ἀκαταιτίατον αὐτῷ τὸ λαβεῖν ἀπο-
φαινούσης εὖ μάλα τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας,
μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαίως εἰς τοῦτο φερούσης. δέ-
χεται γὰρ οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλ' ἡμῖν· ἵνα ἐ-
πείπερ ἀπέπτη τὸ ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὸ ἐπιμε-
λῶς ἐγκεῖσθαι τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ
21. πονηρὰ ἐκ νεότητος, καταφοιτῆσαν ἐπ' αὐτὸν, ὡς
ἐν ἀπαρχῇ τοῦ γένους δευτέρᾳ, καταλύσῃ καὶ
ἀναπαύσηται πάλιν ἐν ἡμῖν, ὡς κατωρθωκόσιν
ἤδη τὸ ἀναμάρτητον ἐν Χριστῷ, καὶ τὴν αἰ-
τίας ἁπάσης ἀπηλλαγμένην ἔχουσι ζωήν. πλὴν
33. εἰ καὶ ἀνθρωπίνως δέχεται δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὅρα δι-
δόντα θεϊκῶς. ἐφ' ὃν γὰρ ἴδῃς τὸ πνεῦμα κα-
ταβαῖνον, φησὶ, καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν
ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι τῷ ἁγίῳ. τοῦτο δέ ἐ-
στιν ἐνέργημα θεϊκόν· ἐνίησι γὰρ τοῖς βαπτι-
ζομένοις ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἴδιον
πνεῦμα τὸ τοῦ πατρός· καὶ πρός γε τοῦτο ἡ-
μᾶς ἐμπεδοῖ γεγραφὼς ὁ θεσπέσιος Παῦλος·
8 ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύμα-
τι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ
τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.
μεμαρτύρηκεν οὖν Ἰωάννης, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
τοῦ Θεοῦ.

A proprius est illius atque Dei Patris. *Quoniam*
estis Filii (inquit beatus Paulus) *misit Deus* Galat. 4. 6.
Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem:
Abba, Pater. Impium proinde fuerit vel so-
lum cogitare, ipsum Dei Patris Verbum
Spiritus sancti communicatione eguisse; fa-
tuum vero, in rem usque adeo planam &
evidentem curiosius velle inquirere. At quo-
modo ergo Spiritus sanctus super illum de-
scendit? Accipit namque secundum humanam
naturam, dispensatione cum carne efficiente,
ut citra omnem reprehensionem Spiritum ac-
ciperet; imo necessario ad hoc ducente. Su-
scipit autem nobis verius quam sibi: quo
nimirum, posteaquam ab hominibus, eo
B quod illorum mens a juventute ad malitiam
prona semper intentaque esset, semel avola-
rat, nunc in Christum veluti in alterum ge- Genes. 8. 21.
neris nostri principium descendens, sedem-
que capiens, iterum in nobis tanquam re-
cte jam operantibus, & vitam a peccato,
omnique crimine immunem in ipso ducen-
tibus, conquiescat. Verum enimvero licet
ut homo Spiritum sanctum propter nos su-
scipiat; ut Deus tamen eumdem impertiri
solet. *Super quem* (inquit idem ille) *videris* Joan. 1. 33.
Spiritum descendentem, & manentem, hic est
qui baptizat in Spiritu sancto. Baptizare au-
tem in Spiritu sancto, opus divinum existit.
Aqui dominus noster Jesus Christus his qui
C baptizantur, Spiritum Patris uti proprium in-
fundit. Atque huc tendit divinus Paulus,
dum inter cetera ita scribit: *Qui in carne* Rom. 8. 8.
sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in
carne non estis, sed in spiritu; si tamen Spi-
ritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spi-
ritum Christi non habet, hic non est ejus. Hunc
itaque Dei Filium esse, aperte testatum fa-
cit Joannes.

λέ.

Ἀναπυθέσθαι δὲ πάλιν ἐθέλοιμ' ἂν τῶν εἰς
δύο διοριζόντων υἱοὺς τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.
ἕνα δέδειχεν ὁ πατὴρ, καὶ περὶ ἑνός φησιν ὁ μακά-
34 ριος εὐαγγελιστής· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἆρ' οὖν
εἰπέ μοι, περὶ τίνος ἔσται τὸ εἰρημένον; εἰ μὲν οὖν ἰδι-
κῶς καὶ κατὰ μόνας τοῦ μονογενοῦς, τουτέστι τοῦ ἐκ πα-
τρὸς ὄντος λόγου, πῶς τὸ πνεῦμα δέχεται, καίτοι
Θεὸς ὢν φύσει, καὶ ἴδιον ἔχων αὐτό; εἰ δὲ ἀνὰ μέ-
ρος καὶ ἰδικῶς, ἤγουν κατὰ μόνας, τὸν ἐκ γυναικὸς
ἄνθρωπον δεδεῆσθαί φασι τῆς τοῦ πνεύματος μετο-
χῆς, πῶς αὐτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν αὐτῷ; καίτοι
μόνῃ πρέποντος τῇ ἀνωτάτω φύσει τοῦ καὶ ἀποφαίνειν
δύνασθαι μετεσχηκότας τοῦ πνεύματος τοὺς προσιόντας
αὐτῇ. εἰ δὲ δέχεται, καὶ δίδωσιν ὁ αὐτὸς, πρόδη-
λον ὅτι κατά γε τοὺς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας λό-
γους, καὶ καθὸ φύσει καὶ ἀληθῶς ἐστι Θεός. δέχεται
μὲν ἀνθρωπίνως, οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ τῶν
ἀνθρώπων φύσει δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ τῷ πρώ-
τῳ προξενῶν αὐτό. δίδωσι δὲ θεϊκῶς ἐξ ἰδίας αὐ-
τοῦ φύσεως, τοῖς ἀξίοις τοῦ λαβεῖν ἐνιείς. ἦν μὲν
οὖν τῷ προκειμένῳ ῥητῷ προσεοικότα γε καὶ τὸν ἴσον
ἔχοντα νοῦν παραθεῖναι καὶ ἕτερα· τὸ δέ γε τοι τοι-
πεῖν φορτικὸν εἰδότες, ἐκεῖνό φαμεν, ὡς ἀπόχρη
τοῖς νουνεχεστέροις ἡ ἑνὸς ἐξήγησις εἰς τὴν τῶν

XXXV.

At lubenter equidem hic illos percontarer,
qui unum dominum nostrum Jesum Christum
D in duos filios divellunt, (nam unum tantum
Pater demonstravit; & de uno solum, *Hic* Joan. 1. 34.
est Filius Dei, beatus evangelista retulit) de
utronam illorum, quod allegatum est, acci-
pi debeat? Nam si sermo est de unigenito
Dei Patris Verbo seorsum per se sumpto,
quomodo Spiritum suscepit, cum sit natura
Deus, & ipsum Spiritum proprium habeat?
Quod si hominem ex muliere ortum seorsum
ac per se positum Spiritu sancto eguisse
dixerint, quomodo hic rursum in Spiritu
sancto baptizat? quandoquidem Spiritus san-
cti gratiam accedentibus posse dilargiri, id
vere naturæ est omnium supremæ ac præ-
stantissimæ. Quod si unus idemque simul dat
E & recipit, manifestum est id provenire ra-
tione dispensationis secundum carnem, &
quatenus natura & vere Deus existit. Acci-
pit igitur ut homo, non tam sibi quam toti
generi humano per seipsum, & in seipso pri-
mo: ex propria vero vi & natura ut Deus
est, illis dat, qui ipsum accipere digni sunt.
Poterant alia quoque in eamdem sententiam
non pauca afferri: sed supervacaneum judi-
cavimus, idem sæpius inculcare, maxime ve-
ro cum ingeniosioribus ad similium locorum
cogni-

A cognitionem vel unius explanatio sat esse possit. Quamobrem quotiescumque Christus sanctificari, hoc est Spiritum sanctum accipere dicitur, semper istud ad hunc modum intelligendum est. Satius enim est pietatem amplecti, dum pie sacrarum literarum sensum ad rectam pertrahimus interpretationem, quam impie denegantes quæ recte de Christi gloria pronunciata sunt, abire præcipites.

ὁμοίως ἐχόντων ἀκριβῆ διασάφησιν. οὐκοῦν ὁσάκις ἂν λέγοιτο Χριστὸς ἁγιάζεσθαι τυχὸν, ἤγουν τὸ πνεῦμα λαβεῖν, κατὰ τοῦτον αὐτὸν τὸν τρόπον προσήκει νοεῖν. εὐσεβεῖν γὰρ ἄμεινον περιτρέποντας εὐσεβῶς εἰς τὸ ἀμωμήτως ἔχον τῶν ἱερῶν γραμμάτων τὸν νοῦν, ἤγουν ἰέναι κατὰ πετρῶν, ἀνοσίως ἐπιτειχίζοντας τῇ δόξῃ Χριστοῦ τὰ ὀρθῶς εἰρημένα.

XXXVI.

λϛ'.

Luc. 4. 1. *Jesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Jordane: & agebatur in Spiritu in desertum diebus quadraginta, & tentabatur a* B *diabolo, & nihil manducavit in diebus illis: & consummatis illis, postea esuriit.* Decebat sane, ut ille nostri causa satanæ se objectaret, partamque jam olim palmam ipsi eriperet, qui ea de causa in voluntariam exinanitionem sese demiserat, ut suæ nos plenitudinis participes efficeret; fractosque & debilitatos quondam in Adamo, spiritale quoddam robur adeptos ostenderet: quandoquidem tam corporum, quam animorum ægritudines, protoplasti culpa in hominum naturam invectæ, per Christum e medio sunt sublatæ. Sicut enim hujus obeditione justi constituimur multi, etiam si propter illius inobedientiam, in condemnationis senten- C tiam inciderimus; ita rursum spiritali robore per Christum nobis allato, a veterum morborum detrimentis liberamur: & qui in Adam victi concideramus, in Christo victoriam obtinuimus. Objicitur itaque hosti pro nobis ut homo, vincit autem ut Deus. Tentatur rursum, satana perinde illi insultante ac uni ex nobis, certoque sibi pollicente fore, ut carnis petulantia ad illum prosternendum sociam sese adjungeret: verum is pudefactus abscessit, cum natura humana novo quodam modo in Christo legem peccati, quæ pridem in membris carnis ferociebat, extinctam mortificatamque sese habere ostenderet: abolita est enim lex hæc in Christo. D

Rom. 7. 23. Porro autem cum quantum sat erat, jam jejunasset, divinaque virtute absque cibo & potu incorruptam carnem conservasset, vix tandem, quæ propria illius sunt, pati eam sivit. Esuriisse enim dicitur: sed quam ob causam, quæso, esurit? Ob eam nimirum, quo apte per utrumque Deum simul & hominem se esse declararet, unusque & idem, quatenus Deus, supra nos esse; & quatenus homo, nobis similis agnosceretur. Virtute porro Spiritus in desertum agi dicitur, non quod agi idem sit quod deferri, sed vitam traducere, seu morari: quemadmodum nos quoque dicere interdum consuevimus, hunc vel illum probe seipsum agere, hoc est, incul- E patam vitam exigere. Versabatur igitur in deserto, hoc est, vitam illic agitabat, non quidem more corporeo: nam absque cibo & potu, rebus utique humano corpori necessariis, ibi degebat Spiritus virtute armatus, & supra humanæ naturæ conditionem in continuo jejunio ibidem persistebat. Ceterum accurate observandum est quod hic traditur: est enim ejusmodi, in quo salubris quædam doctrinæ vis lateat. Non enim ante sanctum baptisma susceptum tentabatur; sed neque Spiritu quoque

Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ Ἰορδάνου. καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον τεσσαράκοντα ἡμέρας, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ἐπείνασεν.) ἔδει δὲ πάλιν ὑπὲρ ἡμῶν ἀντιστῆναί τε, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀντιποδύσασθαι τῷ πάλαι νικήσαντι σατανᾷ, τὸν διὰ τοῦτο καθιγμένον εἰς ἑκούσιον κένωσιν, ἵνα ἡμᾶς ἀποφήνῃ μετεσχηκότας τοῦ ἰδίου πληρώματος· καὶ ἀσθενήσαντας ἐν Ἀδὰμ, εὐρωστίαν ἔχοντας ἀποδείξῃ πνευματικήν. πέπαυται γὰρ ἐν Χριστῷ τὰ ἐν τῷ πρωτοπλάστῳ τῇ ἀνθρώπου φύσει συμβεβηκότα σωματικά τε καὶ ψυχικὰ τῶν ἀρρωστημάτων ἐνεργήματα. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς ὑπακοῆς αὐτοῦ δίκαιοι κατέστημεν οἱ πολλοὶ, καίτοι πεπονθότες διὰ τῆς ἐκείνου παρακοῆς τὴν κατάκρισιν· οὕτω δὴ πάλιν διὰ τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης ἀσθενείας, δῆλον δὲ ὅτι πνευματικῆς, τὰ ἐπὶ ταῖς πρώταις ἀσθενείαις διεκρουσάμεθα βλάβη· καὶ οἱ πεπτωκότες ἐν Ἀδὰμ, νενικήκαμεν ἐν Χριστῷ. ἀντιτάττεται τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ἄνθρωπος, καὶ νικᾷ θεϊκῶς καὶ πειράζεται μὲν, ὡς ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιπηδῶντος τοῦ σατανᾶ, καὶ οἰηθέντος, ὅτι τὸ ἀκρατὲς τῆς σαρκὸς συνεκπολεμήσειεν ἂν αὐτῷ τὸν ἐκπειραζόμενον· ἀναχωρεῖ δὲ κατησχυμμένος, καινοτομούσης αὐτὸν τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἐν Χριστῷ, καὶ νενεκρωμένον ἐχούσης τῆς ἁμαρτίας τὸν νόμον, τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀγριαίνοντα· κατήργηται γὰρ ἐν Χριστῷ. νηστεύσας γε μὴν ἀποχρώντως, καὶ δυνάμει θεοπρεπεῖ ποτοῦ καὶ σιτίων δίχα τὴν σάρκα τηρήσας ἀδιάφθορον, ἐφίησι μόλις τὰ οἰκεῖα παθεῖν αὐτῇ. πεινῆσαι γὰρ λέγεται· καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; ἵνα δι' ἀμφοῖν εὐτέχνως Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὑπάρχων ἐπιγινώσκηται εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δηλονότι, καὶ θεϊκῶς ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως. ἄγεσθαι δὲ λέγεται τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον, τοῦ ἄγεσθαι δηλοῦντος οὐ τὸ ἀποφέρεσθαι μᾶλλον, ἀλλὰ τὸ διάγειν, ἤτοι διατελεῖν· καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν λέγεται πλεισάκις· ὁ δεῖνα τυχὸν ἑαυτὸν ὀρθῶς ἄγει, τουτέστιν ἀμέμπτως ζῇ καὶ πολιτεύεται. ἀνεστρέφετο τοίνυν εἰς τὴν ἔρημον, ἤγουν ἐποιεῖτο τὰς διατριβὰς, οὐ σωματικῶς· ποτοῦ γὰρ δίχα καὶ τῆς τοῖς σώμασιν ἀναγκαίας τροφῆς ἐν δυνάμει πνεύματος ὑπὲρ φύσιν τὴν καθ' ἡμᾶς διεκαρτέρει πρὸς τὴν νηστείαν. πλὴν ἐκεῖνο

νο ἄθρει· ἐπωφελεστάτη γὰρ τῆς ἐννοίας ἡ δύναμις. οὐ πρὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐπειράζετο, ἀλλ' οὐδὲ ἤγετο τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, τύπον ἡμῖν τὸ χρῆμα τιθείς. ἀμήχανον γὰρ τοὺς οὔπω βεβαπτισμένους τοῦ πειράζοντος σατανᾶ δύσοιστον οὖσαν τὴν προσβολὴν ὑπενεγκεῖν δύνασθαι νεανικῶς, ἤγουν ἄγεσθαι πνευματικῶς. καιρὸς δὲ ὁ πρέπων τοῖς οὕτω λαμπροῖς καὶ ἀξιαγάστοις κατορθώμασιν, ὁ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα. κραταιωθέντες γὰρ οὕτω τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος μετοχῇ, καὶ τῇ ἄνωθεν χάριτι κατεσφραγισμένοι, πρὸς εὐρωστίαν δὲ δηλονότι τὴν πνευματικὴν, ἀνάλωτοί τε ἐσόμεθα τῷ σατανᾷ, καὶ ὡς ἐν δυνάμει πνεύματος διαζήσομεν, ἔρημον ὥσπέρ τινα καταλαμβάνοντες χῶρον τὸ ἔξω τύρβης γενέσθαι κοσμικῆς. σμικρὸν μὲν οὖν κομιδῇ τῷ πάντα ἰσχύοντι λόγῳ τὸ νικῆσαι τὸν σατανᾶν, μέγα δὲ πάλιν ἡμῖν τὸ καὶ τοῦτο τυχεῖν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ, καθὰ καὶ τὸ ἀνακαινισθῆναι πρὸς ἀφθαρσίαν. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αὐτοῦ κρείττους ἡμεῖς γεγόναμεν τῆς φθορᾶς, οὕτω διὰ τῆς ἐν τῷ πειράζεσθαι νίκης πάλιν ἡμεῖς κεκρατήκαμεν.

A in desertum agebatur. Ecquid, quæso, res hæc nobis adumbrabat? Non aliud utique, quam fieri non posse, ut ii qui baptismi gratiam necdum assecuti sunt, gravissimis tentantis satanæ insultibus viriliter obsistant, aut spiritalis vitæ rationem inire queant. Tempus autem obtinendæ tam illustris victoriæ post sacrum baptisma opportunum est. Ita enim Spiritus sancti participatione roborati, & superna gratia ad spiritale robur confirmati, satanæ insidiis capi non poterimus; sed tanquam in virtute Spiritus vivemus, quasi in desertum quoddam secedentes, dum procul a mundi hujus tumultibus vitam placide transigimus. Quamobrem licet cunctipo-
B tentis Dei Verbo parum omnino sit satanam devicisse, nobis tamen permagnum quoddam est, quod per ejus incarnationem victoriam adversus illum obtinuerimus: sicut & illud quoque, quod per eamdem ad incorruptionem nos instauravit. Sicut enim per illius resurrectionem corruptione superiores evasimus; ita victoria contra tentantem satanam per illum obtenta, nos quoque victores reddit.

λζ'.

4. 14. Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας.) ἡ τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογία πράττεται πρὸς ἡμῶν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰς ἓν ἅγιον πνεῦμα. ταύτης ἡμᾶς τῆς ὁμολογίας ἀντέχεσθαι δεῖν ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος. ἐπειδὴ δέ ἐστιν ὁμολογουμένως εἷς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, δῆλον δὲ ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ συμπαθῆσαι δυνάμενος ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, καὶ κατὰ πάντα πεπειραμένος καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας. τίς ἂν εἴη λοιπὸν ὁ μέγας ἡμῶν ἀρχιερεύς; ἆρ' οὐχ ὁ γεγονὼς καθ' ἡμᾶς, οὗτος καὶ σαρκὶ παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν; τότε γὰρ ἡμῶν κεχρημάτικεν ἀρχιερεὺς, οὐχ ὡς ἀλλογενὲς ὀθνεῖόν τε προσάγων θῦμα κατά γε τὸ εἰωθὸς τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὢν αὐτὸς ὁ ἀμνὸς, ἡ εὐοσμοτάτη θυσία, τὸ νοητὸν ὁλοκαύτωμα, ἡ λαλιστάτη τρυγών. ἡ ἀκέραιος περιστερὰ, ὁ ἄρ-
6. τος ὁ ζῶν, τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον. Χριστοῦ γὰρ ἐσμὲν εὐωδία τῷ Θεῷ κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἄθρει δέ μοι τῶν ἀποστολικῶν ἐννοιῶν τὸ βάθος. οὐκ ἔχομεν, φησὶν, ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας. εἰ γὰρ μήπω
102. 14. γέγονε, φησὶν, ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ᾔδει μὲν, ᾔδει καὶ οὕτω τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ὡς δημιουργός. αὐτὸς γὰρ ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' εἴπερ τι τῶν ἀνθρωπίνων καὶ ἐπ' αὐτοῦ φάναι θέμις, οὔπω καὶ εἰς αὐτὴν ἐκέκλητο πεῖραν

XXXVII.

Habentes ergo pontificem magnum, qui pe- Hebr. c. 4. v. 14.
C *netravit cœlos, Jesum filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia secundum similitudinem absque peccato.* Fit a nobis rectæ fidei confessio, nempe ut credamus in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum dominum Jesum Christum filium ejus, & in unum Spiritum sanctum. Hujus autem fidei confessioni inhærere nos oportere divinus Paulus admonet. Quoniam vero certo constat, unum dumtaxat esse Dei Patris filium, nempe Christum Jesum, qui & nostris infirmitatibus compati potest, & per omnia secundum similitudinem absque peccato tentatus est;
D quis tandem magnus ille pontifex noster est? An non est hic, qui sicut & nos vere factus est, & in carne propter nos etiam passus? Tunc enim pontificis nostri titulum assumpsit: non ita tamen, ut aliorum sacerdotum more, externum, hoc est, a se alienum sacrificium obtulerit: sed ipse fuit agnus, ipse fragrantissima illa hostia & spiritale holocautoma, & ipse turtur ille gemebundus, & simplex columba; ipse panis vivus, & thuribulum aureum. *Christi enim bonus odor* Joan. 6.
sumus Deo; ut sacris literis proditum est. Porro apostolicæ sententiæ profunditatem hic diligenter observa. Non habemus, inquit, pontificem qui non possit compati infirmita-
E tibus nostris, tentatum autem per omnia secundum similitudinem absque peccato. Antequam, ait, Dei Verbum homo factum esset, humanæ tamen naturæ infirmitatem tanquam rerum conditor exacte exploratam habebat. *Ipse enim*, ut scriptum est, Psal. 102. v. 14.
figmentum nostrum cognovit. Verum enim vero, ut maxime nosset, nondum tamen (ut aliquid interim humanum nobis de eo depromere liceat) nondum, inquam, nostros morbos experientia cognoverat: at vero posteaquam carnem nostram in-

indult, omnia expertus est. Neque tamen dicimus, antea quidquam omnino eorum omnium ignoraſſe, ſed ſcientiæ divinæ quam obtinebat, eam quoque notitiam, quam affert experientia, acceſſiſſe. Itaque Dei Verbum factum eſt compatiens, non quod eam ſympathiam ex ipſa demum tentatione vel experientia aſſumpſerit (erat enim jam ante & eſt ſuapte natura miſericors ut Deus) ſed quia poſteaquam hoc ipſum quod erat, conſtanter manens, factum eſt etiam homo noſtri ſimilis, ea apte etiam de illo affirmantur, quæ in naturam humanam conveniunt. Dicitur vero cœlos penetraſſe & corporaliter ſimul & decenter Deo. Nam ut ſapientiſſimus Paulus monet, aſcendit *ut appareat nunc vultui Dei pro nobis*. Quin & alio quoque ſenſu cœlos tranſcendiſſe dicitur, quod beatorum angelorum gloriam longo poſt ſe intervallo reliquiſſe certo dignoſcatur: quandoquidem ut Deus *ſuper omnem eſt principatum & poteſtatem & dominationem, & omne nomen quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro*. Nam ut Filius eamdem cum Patre ſuo gloriam & poteſtatem obtinet, etiam ſi diſpenſatorie noſtri ſimilis factus ſit.

Hebr. c. 9. v. 24.

Epheſ. c. 21.

A τῶν ἡμετέρων ἀσθενειῶν. ἐπειδὴ δὲ τὴν ἡμῶν ἠμπίσχετο σάρκα πεπείραται κατὰ πάντα. καὶ οὐ δήπου φαμὲν ὡς ἠγνοηκὼς, ἀλλ' ὅτι τῇ γνώσει τῇ * θεϊκῇ προϋποκειμένῃ καὶ τὸ διὰ πείρας αὐτῆς συνέβη μαθεῖν. γέγονε δὲ συμπαθὴς οὐκ ἀπό γε τοῦ πεπειρᾶσθαί ποθεν· ἦν γὰρ ἐλεήμων φύσει, καὶ ἔστιν, ὡς Θεός· ἐπειδὴ δὲ μετὰ τοῦ εἶναι ὅ ἐστι, γέγονε καὶ καθ' ἡμᾶς, ἀνθρωποπρεπῶς καὶ ταῦτα λέγεται περὶ αὐτοῦ. διαβῆναι δέ φησι τοὺς οὐρανοὺς αὐτὸν σωματικῶς τε ἅμα καὶ θεοπρεπῶς· ἀνέβη μὲν γὰρ, ὡς αὐτός που φησὶν ὁ σοφώτατος Παῦλος, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. διεισί γε μὴν καὶ καθ' ἕτε- B ρον τρόπον τοὺς οὐρανοὺς, ἡττωμένων δηλονότι, καὶ κατόπιν ἰόντων τῆς δόξης αὐτοῦ τῶν μακαρίων ἀγγέλων. ἔστι γὰρ, ἔστιν ὡς Θεὸς ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας τε καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι· συνεδρεύει γὰρ ὡς υἱὸς τῷ ἰδίῳ πατρὶ, καὶ εἰ γέγονε καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς.

Ἑβ. 9.

Ἐφ. 1.

* θεϊκῇ

XXXVIII.

Hebr. c. 5. v. 4.

Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron. Sic & Chriſtus non clarificavit ſemetipſum ut pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Qui ſeipſum ultro ad exinanitionem demiſerat, is paternam vocationem ad uſitatam apprimeque convenientem ſacerdotii functionem ducentem opperitur; convenientem autem non ſuæ ipſius naturæ, ſed noſtræ, hoc eſt humanæ, quam ubi integram aſſumpſit, quæ illi conveniunt ſuſcepit, nullum interim ſecundum naturam propriam detrimentum accipiens, ſed diſpenſatione ſecundum carnem ſcite convenienterque utens. Ut id enim quod erat, hoc eſt dominus ſecundum naturam permanſit, etiam ſi ſervilem formam ſubiiſſet: ita quantumvis innumeros in cœlo haberet, qui hymnos laudeſque, hoc eſt, ſpiritalia, incruentaque ſacrificia illi offerrent, nihilominus quæ humanæ naturæ conveniunt, eidemque conſentanea ſunt, nuſquam non integre conſervans, humanum quoque ſacerdotium non eſt aſpernatus. Vocatus eſt itaque ut Aaron, modo tamen diſſimili. Ille enim tanquam ſervus inunctus eſt ad miniſterium; hic vero ſecundum ordinem Melchiſedec aſſumptus, tanquam filius adminiſtrat Patri. Sacerdotalis porro miniſterii modum divinus Paulus, de Chriſto omnium noſtrum ſalvatore ſcribens, hunc in modum exponit: *Qui non ſecundum legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundum virtutem vitæ indiſſolubilis*. Eſt itaque ſacerdotii illius ritus ritu Aaronico ſine ulla comparatione præſtantior. Nam etſi ille ad ſacerdotium vocatus eſt, attamen, ut modo ajebam, erat ſervus: hic vero in eo quoque ſtatu Dei Patris filius erat, natura quidem, æternaque generatione ut Deus & Verbum; ut noſtræ vero conditionis homo ſecundum noviſſimam in carne generationem, quæ per illud, Hodie, quod præſentis temporis nota exiſtit, nobis adumbratur. Igitur Pater nativitatem in

Hebr c. 7. v. 16.

λή.

Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ καὶ Ἀαρών. C οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι * ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε) ὁ καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, περιμένει κλῆσιν τὴν ἐκ πατρὸς * φέρουσαν εἰς ἱερωσύνην ὅτι δὴ μάλιστα συνήθη τε καὶ πρεπωδεστάτην, οὐ τῇ αὐτοῦ φύσει μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ καθ' ἡμᾶς, τουτέστι τῇ ἀνθρωπίνῃ· ἧς ἐπείπερ ἴσος γέγονεν, ὑπομένει τὰ αὐτῆς, ἀδικούμενος ἐντεῦθεν τὸ σύμπαν οὐδέν, ἐντέχνως δὲ μᾶλλον τῇ μὲν ἀρχὸς οἰκονομίᾳ χρώμενος. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ τὴν φύσιν κύριος ὢν μεμένηκεν ὅπερ ἦν, καὶ εἰ γέγονεν ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ· οὕτω φαμὲν D ὅτι καί τοι μυρίους ἔχων ἐν οὐρανῷ τοὺς ἱερουργοῦντας αὐτῷ, τὰς νοητὰς δηλονότι καὶ ἀναιμάκτους θυσίας, ὕμνους καὶ δοξολογίας, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνην ποιεῖται δεκτὴν, ἀποσώζων πανταχοῦ τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις τὰ πρέποντά τε καὶ ἐοικότα αὐτῇ. κέκληται τοίνυν καθὰ καὶ Ἀαρὼν, πλὴν οὐκ ἐν ἴσῳ τρόπῳ. ὁ μὲν γὰρ ἐχρίετο πρὸς ἱερουργίαν, καὶ ἦν οἰκέτης· ὁ δὲ ὡς υἱὸς καλεῖται, καὶ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἱερουργεῖ τῷ πατρί. καὶ τόν γε τῆς ἱερουργίας ἐξηγεῖται τρόπον ὁ θεσπέσιος Παῦλος. ὡδὶ γεγραφὼς περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ὃς οὐ κατὰ νόμον E ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. οὐκοῦν ἀσυγκρίτως ἀμείνων ὁ τῆς ἱερουργίας τρόπος. καὶ ὁ μὲν, ὡς ἔφην, οἰκέτης ἦν, καί τοι κεκλημένος εἰς ἱερωσύνην· ὁ δὲ καὶ οὕτως υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ὡς μὲν φύσει Θεὸς καὶ λόγος κατὰ τὴν προαιώνιον γέννησιν, ὡς δὲ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς κατὰ τὴν νεωτάτην καὶ ἔνσαρκον, ἧς ἂν εἴη δεικτικὸν καὶ τὸ, σήμερον· καιρὸν γὰρ ἡμῖν σημαίνει τὸν ἐνεστηκότα. οἰκειοῦται δὴ οὖν καὶ τὴν σαρκικὴν αὐτοῦ γεν-

Ἑβ. 5.

* ἀρχ.

* ἀπ.

Ἑβ. 7.

γέννησιν ὁ πατήρ. οἶδε γάρ, οἷόν ἴδιον ὄντα υἱὸν τὸν ἐξ ἑαυτοῦ θεϊκῶς, καὶ ἐκ γυναικὸς ἀνθρωπίνως.

λθʹ.

Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν· καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο πᾶσι τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου· προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.) ὁ πάνσοφος Παῦλος ἐπιστέλλει, καί φησι τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις· μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. καὶ μὴν καὶ ὁ θεσπέσιος Πέτρος· ποῖον γὰρ κλέος, φησίν; εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ᾽ εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ Θεῷ. ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ἀπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ. γέγονεν ἄρα σκοπὸς τῷ μονογενεῖ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἔχοντι, παθεῖν ἀνθρωπίνως, καὶ διδάξαι μὲν τοὺς αὐτῷ γνωρίμους, τίνα δὴ τρόπον ταῖς τῶν πειρασμῶν ἐφόδοις προσέρχεσθαι χρή, καὶ ὁποίους εἶναι προσήκει τοὺς διωκομένους τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἕνεκα, καὶ κινδύνοις * ἐμβεβηκότας τοῖς περὶ ψυχῆς καὶ σώματος· καὶ προσέτι τούτῳ καταδεῖξαι τῆς ὑπακοῆς εὐκλεὲς τὸ τέλος, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἄριστοί τε καὶ σοφοὶ τῶν αὐτῷ πεπραγμένων οἰκονομικῶς εὑρισκώμεθα μιμηταί, τοῖς τε ἴχνεσιν αὐτοῦ κατακολουθεῖν σπουδάζοντες, τὸν εὐδόκιμον ἀληθῶς διαζήσωμεν βίον. ὅτι τοίνυν ἄθραυστον ἔχειν προσήκει τὸ φρόνημα τοὺς οἷς ἂν ὅλως προκέοιτο παθεῖν ὑπέρ γε τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας κίνδυνον ἡγεῖσθαι ζωήν, ἐξ ὧν ὑπέμεινεν αὐτός, πέπραχέ τε δι᾽ ἡμᾶς ἀνθρωπίνως, διδάσκειν βούλεται. πλὴν οὐκ ἀφίησι τοὺς ἀνδριζομένους εἰκῆ παραῤῥιπτεῖν τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, οὐδὲ οἷον μεθέντας ἀτημελῶς τὸ πρακτέον καὶ τὰ δι᾽ ὧν ἦν εἰκὸς σώζεσθαι, παρ᾽ ἐλπίδα μόνον ἐκδέχεσθαι τὸ τοῖς ἐθελοκακοῦσι δοκοῦν. ἀναπείθων δὲ μᾶλλον συντείνεσθαι προσευχαῖς, καὶ ἀκατάληκτον ποιεῖσθαι τὴν * Θεὸν ἱκετείαν, ταῦτα διδάσκει, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ προσαγηοχὼς πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου.

XXXIX.

Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset Filius, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam: & consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, appellatus a Deo Pontifex secundum ordinem Melchisedec. Sapientissimus Paulus ad eos, qui per fidem justificati fuerant, ita scribit: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Quin & divinus quoque Petrus, *Quæ*, inquit, *est gloria, si peccantes, & colaphizati suffertis? Sed si bene facientes, patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Scopus ergo unigenito nostram similitudinem habenti fuit, secundum humanam naturam pati, suosque familiares edocere, qua ratione tentationum insultibus obviam ire oporteat, qualesque illi esse debeant, qui divinæ pietatis causa persecutiones patiuntur, vel cum quibuscumque animi corporisque periculis conflictantur: tum præclarum quoque obedientiæ finem ob oculos ponere, quo & nos quoque strenui prudentesque eorum, quæ secundum carnis dispensationem ille patravit, imitatores inventi, vestigiisque ejusdem studiose insistentes, vitam vere probatam transigamus. Per ea igitur quæ ipse ut homo propter nos fecit, ac pertulit, ostendere voluit, illos, quibus propter ejus dilectionem quidpiam adversum perferre propositum est, mentem obtinere debere firmam, & inconcussam: ac pericula, quæ religionis causa suscipiuntur, vitam æstimare. Verumtamen non permittit virili robore præditos animas suas temere abjicere, aut quod agendum incumbit, per negligentiam omittendo, & per quæ salus obtingere potest: expectare solum præter spem quod libitum erit maligne agentibus: sed hortando potius, ut impigre precibus incumbant, Deoque sine intermissione supplicent, hæc docet, dum in diebus carnis suæ ad eum, qui salvare a morte illum poterat, preces, & supplicationes offerret.

Hebr. 5.5. v. 7.
1. Cor. 11. v. 1.
1. Petr. 2. v. 20.

μʹ.

Ὅρα δὲ ὅπως καὶ ἁγιοπρεποῦς ἐπιεικείας τὸ χρῆμα μεμέστωται. τὸ μὲν γὰρ καταθρασύνεσθαι τῶν πειρασμῶν, ἀνδρείας μὲν ἔχει δόξαν, δοκεῖ δέ πως ὑπεροψίας οὐκ εἰς ἅπαν ἠμοιρηκέναι· τό γε μὴν δεδιέναι μὲν καὶ ὑποστέλλεσθαι δοκεῖν, καὶ δεῖσθαι Θεοῦ τοῦ σώζειν ἰσχύοντος, εὐλαβείας ὑπόληψιν ἔχει. ἐπεὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τοῖς ἁγίοις προσέταξε μαθηταῖς. ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν; πῶς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πάνσοφος Παῦλος, καί τοι λέγων ἡμῖν ἐναργῶς· τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρι-

XL.

Considera porro ut sanctos condecente modestia documentum hoc scateat. Tentationibus enim audentius obviam ire, fortitudinis est argumentum: superbiæ tamen suspicione non omnino carere videtur: sed pavere, & formidine contrahi videri, & preces ad eum fundere qui salvare potest, hoc religionis est opus. Alioqui enim cur ipse sanctis apostolis præcepit: *Cum vos persequentur in una civitate, fugite in aliam?* cur item sapientissimus Paulus, qui diserte dicit: *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an*

Matth. c. 10. v. 23.
Rom. 8. v. 35.
Act. 9. v. 25.
& 2. Cor. 11. v. 33.

an periculum ? an gladius ? Damascenorum A præfectum fugiens, e muro per fenestram passus est sese demitti ? Cum igitur necessarium esset, ut ipsemet Christus ad quodvis bonum opus ducem se nobis præceptoremque exhiberet, valido clamore, & supplicatione tanquam homo ad Deum accessit ; a quo etiam tanquam verus naturalisque Filius, qui repulsam pati non posset, exau-
Joan.c.11.42. ditus est. *Ego enim*, inquit, *sciebam quia semper me audis*. Ut enim nostras preces Deo redderet acceptas, ipse primus rem exorsus est, paternas aures hac ratione humanæ naturæ quodammodo aperiens dilatansque, & eorum votis, qui illius causa aliquando periclitarentur, faciles promptasque B efficiens. Nos itaque ipso veluti in altero generis nostri principio eramus, qui valido cum clamore, & lacrymis, ut mortis imperium in nobis aboleretur, & vita naturæ nostræ quondam donata denuo firmaretur, enixe efflagitabamus.

σοῦ; θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; τὸν τοῦ Δαμασκοῦ διαδιδράσκων ἡγεμόνα, διὰ τοῦ θυρίδος ἐχαλᾶτο διὰ τοῦ τείχους; ἔδει τοίνυν παντὸς ἀγαθοῦ καθηγητὴν καὶ διδάσκαλον αὐτὸν ἡμῖν ἀναφανεῖσθαι τὸν Χριστόν. προσήει μὲν γὰρ μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἱκετηρίας, ὡς καθ' ἡμᾶς γεγονώς· εἰσηκούσθη δὲ, ὡς φύσει καὶ ἀληθῶς υἱὸς οὐ παρακουόμενος· ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις. Io. 11 ἵνα γὰρ καὶ τὰς ἡμῶν προσευχὰς δεκτὰς γενέσθαι παρασκευάσῃ, πάλιν αὐτὸς ἀπάρχεται τοῦ πράγματος, μονονουχὶ κατευρύνων τῇ ἀνθρώπου φύσει τὴν τοῦ πατρὸς ἀκοὴν, καὶ οἷον ἐπιμονωτάτην παρατιθεὶς ταῖς τῶν δι' αὐτὸν κινδυνευόντων εὐχαῖς. οὐκοῦν ἡμεῖς ἦμεν ἐν αὐτῷ, καθάπερ ἐν ἀπαρχῇ δευτέρᾳ τοῦ γένους, οἱ μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ οὐκ ἀδακρυτὶ προσευχόμενοι, καὶ τὸ τοῦ θανάτου κράτος καταργηθῆναι παρακαλοῦντες, ἰσχῦσαι δὲ τὴν ζωὴν, τὴν καὶ πάλαι τῇ φύσει δεδωρημένην.

XLI.

Porro autem, quod obtemperandi Deo studium præclara mercede pensetur, illustremque exitum sortiatur, hoc ex ipso eo-
Hebr. c. 5. v. 8. Philipp. c. 2. v. 8. dem rursum discere licet. *Ex his*, inquit, *quæ passus est, didicit obedientiam*. Quod perinde est, ac si dicat : *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mor-* C *tem autem crucis*. Verumtamen in ea abjectione & humilitate non permansit : nam superexaltatus est, nomine, quod super omne nomen, accepto. Humana quidem est hujus dictionis figura : verum illustre nobis exemplum hic proponitur ; ostenditur enim obedientiam & gloriosam & admiratione dignam, & bonorum omnium conciliatricem esse. Quod igitur Emmanuel non ante incarnationem, sed in diebus carnis suæ (quando nimirum, citra ullam notam, citraque omnem omnino divinæ gloriæ suæ injuriam facere id licebat ; imo vero quando dispensatio cum carne fieri istud permittebat : alio- D qui enim quomodo vita mortem timuisset ?) tentatus impugnatusque, valido cum clamore & lacrymis oravit : id nobis ad exemplum quod imitemur, propositum esse existimare debemus. Nam cum ipse nos in periculis velit esse quam animosissimos, eorumque mi-
Matth. c. 10. v. 28. nas *qui corpus tantum occidunt*, contemnere jubeat ; quomodo deprehensus esset affici timore ? aut quomodo vires non habuisset mortem a propria carne depellendi, qui ab omnibus illam amolitur, qui sola voce eos
Joan. c. 5. v. 28 qui in monumentis sunt, se excitaturum promisit, & re ipsa id se posse declaravit ?
Joan. c. 11. v. 43. Acclamans enim Lazaro : *Veni foras* ; & vi-
Luc. c. 7. v. 14. duæ filio : *Adolescens, tibi dico, surge* : utrum- E que statim in vitam revocavit.

μά.

Ὅτι δὲ τὸ ὑπακοῦσαι Θεῷ λαμπρὸν καὶ ἀπόβλεπτον ἔχει τὸ πέρας, ὡς ἐν αὐτῷ δὴ πάλιν ὀψόμεθα. ἀφ' ὧν γὰρ, φησὶν, ἔπαθεν, Ε. ἔμαθε τὴν ὑπακοήν. ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ λέγοι Φλ. τυχόν. ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. ἀλλ' οὐ μεμένηκε ταπεινός. ὑπερυψώθη γὰρ λαβὼν ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. ἀνθρώπινον μὲν τοῦ λόγου τὸ σχῆμα, ἄριστός γε μὴν εἰς ἡμᾶς ὁ τοῦ πράγματος τύπος, εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιάγαστον ἀποφαίνων τὴν ὑπακοὴν, καὶ τοῦ παντὸς ἡμῖν πρόξενον ἀγαθοῦ. τύπος οὖν ἄρα καὶ ὑπογραμμὸς εἰς ἡμᾶς τὸ μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσεύχεσθαι πειραζόμενον τὸν Ἐμμανουήλ, οὐ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ὅτε καὶ τοῦτο δρᾶν ἀνεγκλήτως ἐξῆν, οὐδὲν εἰς τὴν τῆς θεότητος ἀδικούμενον δόξαν, ἀφιείσης δὲ μᾶλλον αὐτὸ τοῦτο δρᾶν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας. ἐπεὶ τίνα τρόπον κατεπτοήθη θάνατον ἡ ζωή; ὁ δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποφαίνων εὐτολμοτάτους, καὶ λέγων· μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα· πῶς ἂν ἥλω παθὼν τὴν δειλίαν; ἢ πῶς ἂν ἠτόνησε τῆς Mat 10 ἰδίας σαρκὸς ἀποσοβῆσαι τὸν θάνατον, ὁ πάντων αὐτὸν ἀφιστάς; ὁ μιᾷ φωνῇ τοὺς ἐν τοῖς μνημείοις ἐγείρειν ὑπισχνούμενος, καὶ οὐκ ἀνέφικτον αὐτῷ τὸ χρῆμα δεικνύων; προσεφώνει μὲν γὰρ Ioan 5. Λαζάρῳ μέν· δεῦρο ἔξω· τῷ δὲ τῆς χήρας υἱῷ, Ioan 11 νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Luc 7.

XLII.

Quod si qui sunt, qui contra scripturam temeritate quadam prave sentientes, illum per se vulgarem tantum hominem extitisse dicere audeant, qui ex sacra virgine ortus cum clamore valido & lacrymis preces & supplicationes obtulit illi, qui eum a morte liberare poterat, ne merito quemdam ex san-

μβ'.

Εἰ δὲ δή τινες εἶεν οἱ τολμῶντες λέγειν, ὡς ἐστιν ἄνθρωπος ἰδικῶς ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μάλιστα μὲν τοῖς ἱεροῖς ἀπᾴδοντι γράμμασι φρονεῖν ἡρημένοι, δικαίως ἀκούσον-

σονται λέγοντος αὐτοῖς ἑνὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων· A
19. οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀποδιορίζοντες ψυχικοὶ, πνεῦ-
μα μὴ ἔχοντες. εἶτα πρὸς τούτῳ φραζόντων ἐκεῖ-
νο· πότερόν ποτε ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναί φασιν αὐ-
τὸν, ἤγουν καθάπερ εἰπεῖν τεθαῤῥήκασιν, ἔχειν
τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας καὶ τῆς αὐθεντίας, τῆς
πρός γέ φημι τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν λόγον, ὡς αὐτῷ
συνημμένον; εἰ μὲν οὖν ἄνθρωπον εἶναί φασι καθ'
ἡμᾶς ψιλὸν, ἀνθρωπολατροῦσιν ὁμολογουμένως,
προσκυνοῦντες αὐτῷ. γέγραπται γάρ· ὅτι κύ-
ριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λα-
τρεύσεις. εἰ δὲ δὴ φαῖεν, ὅτι κέκληται πρὸς
ἰσότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας τῆς πρὸς
9. Θεὸν λόγον· εἶτα πρόσεισι τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ με- B
τὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δεδακρυμένος, καὶ δεῖται τοῦ
σώζοντος· οὐδέν ἐστι τὸ κωλῦον καὶ αὐτοῦ τοῦ λόγου
τὸ μέτρον τοσοῦτον ὑπάρχειν ὑπονοεῖν, ὅσονπερ ἂν
εἶναι πιστεύοιτο καὶ τὸ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἔχοντος τὴν
ἰσότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν τῆς αὐθεντίας. οὐκοῦν
πρέποι ἂν καὶ αὐτῷ τὸ δεδιέναι θάνατον, τὸ κίν-
δυνον ὑφορᾶσθαι, τὸ κλαίειν ἐν πειρασμοῖς, κα-
θεστάναι δὲ καὶ ἐν ἐνδείᾳ τῆς παρ' ἑτέρου χειρὸς,
ἵνα καὶ σώζηται· καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ μανθάνειν
τὴν ὑπακοὴν δι' ὧν πέπονθε πειρασθείς. ἀλλ' οἶ-
μαι, τοῦτό ἐστιν ἢ φρονεῖν ἢ λέγειν ἀσύφηλον παν-
τελῶς· παναλκὴς γάρ ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ θα-
νάτου κρείττων, καὶ παθῶν ἐπέκεινα, καὶ δειλίας ἀν- C
θρωποπρεποῦς ἀμέτοχος παντελῶς. ἀλλὰ μὴν οὕ-
τω μὲν φύσεως ἔχων, πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν.
οὐκοῦν οὔτε ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, οὔτε ἄσαρ-
κος λόγος· ἑνωθεὶς δὲ μᾶλλον τῇ καθ' ἡμᾶς
ἀνθρωπότητι, πάθοι ἂν ἀπαθῶς σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ
τὰ ἀνθρώπινα. γέγονε τοίνυν εἰς ὑποτύπωσιν εἰς
ἡμᾶς ἀνθρωπίνως ἐκεῖνα, καθάπερ ἔφην ἐν ἀρ-
χαῖς, ἵνα τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ ἐπακολουθήσωμεν.
28. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν, ἐφάπαξ ἑαυτὸν προσενέγ-
κας· ὁ νόμος γὰρ καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας
ἀσθένειαν. ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς
14. μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον,
2. μιᾷ μὲν προσφορᾷ, δῆλον δὲ ὅτι τῇ διὰ τοῦ ἰδίου D
σώματος, τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζο-
19. μένους ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. προσκεκό-
μικε γὰρ ἑαυτὸν ὑπὲρ * ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας
τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ τετελείωκε νοητῶς διὰ πί-
στεως καὶ ἁγιασμοῦ, καίτοι τῆς νομικῆς λατρείας
τελειώσης οὐδέν. τοιγάρτοι κατέληξαν μὲν οἱ τύ-
ποι, καὶ πέπαυται τῆς ἀρχαίας διαθήκης τὸ ἀνό-
νητον ἐν σκιαῖς· γέγονε δὲ ἀναγκαίως ἐπεισαγω-
γὴ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ,
μεσιτεύοντος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τάξει γεγονότος ἀρ-
χιερατικῇ διά τοι τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν.

ctis apostolis hæc sibi occinentem audiverint:
Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spi-
ritum non habentes. Quæro autem ex illis, Juda v. 19.
qui hæc effutire non erubescunt, utrum Em-
manuelem purum tantum hominem esse om-
nino sentiant, qui ob id unum parem cum
Deo Verbi dignitatem & auctoritatem sortitus
dicatur, quod familiari quodam necessitudi-
nis vinculo illi conjunctus sit? Quod si pu-
rum, nobisque per omnia similem hominem
tantum esse dixerint, certe aperto anthropo-
latriæ crimine tenebuntur, illum adorantes.
Scriptum est enim: *Dominum Deum tuum ado-* Matth. c. 4.
rabis, & illi soli servies. Quod si ipsum ad v. 9. ex
æqualitatem dignitatis & auctoritatis cum Dei Deut. 6.
Verbo evectum respondeant, nec ob id ta-
men prohiberi quo minus Patrem valido cum
clamore & lacrymis adeat, illique qui salva-
re potest, supplex fiat; nihil omnino obsta-
bit, quo minus ipsius quoque Verbi condi-
tio tanta existimetur, quanta ejus qui cum
Verbo æqualitatem dignitatis sive auctorita-
tis habet. Quare & illi quoque conveniet mor-
tem exhorrescere, periculum timere, in ten-
tationibus plorare, alterius ope ut servetur
indigere, expressa denique tentatione obe-
dientiam discere. Atqui extremæ vesaniæ
fuerit hæc sentire vel dicere: est enim Dei
Verbum omnipotens, morte superius, majus
denique quam ut perpessio, aut ulla omnino
humana formido in ipsum cadere valeat.
Verum licet sua natura ejusmodi sit, nostri
tamen causa eas passiones sustinuit. Itaque
neque purus tantum homo est Christus, ne-
que Verbum nostræ carnis expers, sed Ver-
bum nostræ naturæ unitum, secundum se
quidem impatibile, humana autem patiens
in sua carne. Quæ igitur ut homo pertulit,
ea (ut paulo ante dicebamus) nobis in ex-
emplum proponuntur, quo nimirum vestigiis
illius insistamus, qui semel se offerens, rem
totam confecit. Sane lex pontifices infirmi- Hebr. 7. v. 28.
tati obnoxios instituebat: verum jurisjuran-
di sermo post legem editus, Filium una ob-
latione in æternum consummatum pronun-
ciat; ea ipsa videlicet, qua *Dominus noster* Hebr. 10. v. 14.
Jesus Christus sanctificatos per proprium cor- Ephes. 5. v. 2.
pus in sempiternum consummavit. Obtulit enim Hebr. 7. v. 19.
seipsum pro nobis in odorem suavitatis Deo &
Patri, perfecitque nos per fidem & spirita-
lem sanctificationem, cum legis antiquæ cul-
tus nullum omnino ad perfectionem addu-
ceret. Unde & figuræ quoque cessarunt, &
umbratilis illa veteris testamenti imperfectio
e medio sublata est. Successit autem, & qui-
dem necessario, melioris spei introductio,
per quam interveniente Christo, qui propter
naturæ similitudinem in pontificium ordinem
evectus est, Deo appropinquamus.

μγ'. E

Πλὴν ἐκεῖνο ἄθρει. περὶ αὐτοῦ φησιν ὁ θε-
σπέσιος Παῦλος, ὅτι ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας. εἶτα
πῶς ὁ μὲν νόμος καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας
ἀσθένειαν, ὁ δὲ λόγος τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ
τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον, ὡς
οὐκ ἔχοντα δηλονότι τὸ ἀσθενεῖν; τοῦτο γὰρ οἶμαί
ἐστι τὸ ἀρτίως ἔχον, ἤγουν τὸ ἐν παντὶ καλῷ
τετελειωμένον· ὅτι μὴ κατ' ἐκείνους ἐστὶ τοὺς κατὰ
τὸν νόμον, οἷς οὐκ ἀσυνήθες * εἰπεῖν τὸ καὶ ἀσθε-

XLIII.

Verum enimvero cum Paulus illum ex in-
firmitate crucifixum pronunciet, quomodo 2. Cor. c. 13. v. 4.
(inquis) lex sacerdotes infirmitati obstri- Hebr. c. 7. v. 28.
ctos ordinat, jusjurandum vero post legem
promulgatum, Filium, quasi nulla in illum
infirmitas cadat, in æternum consummatum
perfectumque affirmat? Illud enim, opinor,
perfectum dicitur, quod omni bonorum ge-
nere cumulatum est. Quoniam non talis erat,
quales veteris legis sacerdotes, quibus inusi-
tatum

tatum non erat, in infirmitates quandoque incidere. Sed quomodo idem & infirmitate major creditur, utpote filius numeris omnibus perfectus; & ex infirmitate rursum crucifixus docetur? Ut crucem secundum carnem sustinet, merito infirmus prædicatur: ut autem Deus est, quavis infirmitate superior recte asseritur: *Spiritus enim promptus est, caro autem infirma*. Quod si qui sunt, qui infirmitatis nomine id unum hic insinuari contendant, nempe quod legales ministri non sine peccatis vitam transigebant; non repugno (imo in hanc sententiam libenter concedo) recte hoc pacto sentire volentibus. Legis proinde ministri non uno, sed pluribus sacrificiis indigebant, ut quos quotidie tam pro suis, quam pro populi ignorantiis offerre oporteret, propterea nimirum quod subinde in alias & alias infirmitates prolaberentur, eoque languore tenerentur, qui in multiplex peccatum abducit. Ille autem major quam qui peccare possit, utpote Deus, pontifex noster effectus, ac secundum humanam naturam sacerdos appellatus, Patri suum proprium corpus obtulit & consecravit. Secundum naturam proinde divinam in peccatum prolabi non poterat, cum non esset naturæ creatæ, quæ per se non habet immutabilitatem, nec posse omnino vitare peccatum. Deus itaque est omni ex parte perfectus, & nullo præsidio indiget, ut in sua sanctitate firmus persistat: cum sit naturæ ejus proprius fructus impeccabilitas.

Matth. 26. 41.

Hebr. 7. 27.

A γεῖν ἔσθ' ὅτε. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς καὶ ἀσθενείας κρείττων εἶναι πεπίστευται, καὶ ὡς υἱὸς τετελειωμένος· σταυροῦται δὲ καὶ ἐξ ἀσθενείας; οὐκοῦν ἀκόλουθον ἐννοεῖν, ὡς ἠσθένησε μὲν, σαρκικῶς σταυρὸν ὑπομείνας· ἔστι γε μὴν ὡς Θεὸς τοῦ ἀσθενεῖν ἐπέκεινα. τὸ γὰρ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. εἰ δὲ δὴ λέγοιεν, τὴν ἀσθένειαν ἐν τούτῳ τῷ ἐν ἁμαρτίαις εἶναι δηλοῦν τοὺς κατὰ νόμον * ἱερατεύοντας, οὐκ ἀντιτάξομαι, σύμφημι δὲ μᾶλλον ὀρθὰ καὶ οὕτω νοεῖν ἑρημένοις. οὐκοῦν οἱ μὲν κατὰ νόμον ἱερουργοὶ θυσίας ἔχρηζον οὐ μιᾶς, πλειόνων δὲ μᾶλλον, ἅτε δὴ προσάγοντες καθ' ἡμέραν ὑπέρ τε αὐτῶν B καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, διὰ τὸ πλειστάκις ἀσθενεῖν, καὶ ὑπομένειν μαλακισμὸν τὸν εἰς πολύτροπον ἁμαρτίαν· ὁ δὲ κρείττων ἁμαρτίας ὑπάρχων, ὡς Θεὸς, προσκεκόμικεν ἑαυτὸν, καὶ γέγονεν ἡμῶν ἀρχιερεὺς, ἀνθρωπίνως μὲν λεγόμενος λειτουργεῖν, ἱερατεύων δὲ τῷ πατρὶ τὸ ἴδιον σῶμα. θεοπρεπῶς οὖν ἄρα παθεῖν οὐκ ἀνέχεται τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι μὴ φύσεως ἦν γενητῆς, οὐκ ἐχούσης οὐσιωδῶς τὸ ἄτρεπτον, καὶ τὸ εἰς ἅπαν διαδιδράσκειν δύνασθαι τὴν ἁμαρτίαν. * Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶ παντέλειος, ἀνεπικούρητον ἔχων παρ' ἑτέρου τὸ ἀκράδαντον εἰς ἁγιασμὸν, φύσεως τε καρπὸν ἰδίας ἔχων τὸ C ἀπλημμελές.

Ματ. 26.

* ἱερουργοῦντας, * ἱερῶν

Ἑβρ. 7.

* διὸ

XLIV.

Hebr. 8.

Capitulum autem super ea quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis, Sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit dominus, & non homo. Vetus illud tabernaculum per sapientissimum Moysen in deserto exædificatum est, idque ad formam in monte illi demonstratam. Et quidem veteris testamenti sacerdotibus erat illud aptissimum: at vero habitaculum Christo conveniens est superna illa venustaque civitas, hoc est cœlum, divinum sane summumque tabernaculum, non artis humanæ inventum, sed sanctum, & a Deo fabrefactum; in quod ille illatus, eos qui in ipsum credunt, sanctificationemque per Spiritum consecuti sunt, Deo & Patri offert. *Nemo*, inquit, *venit ad Patrem, nisi per me*. Istiusmodi ergo illius est ministerium, de quo hic agimus. Et quamvis res hæc nostris, hoc est, humanis verbis exprimatur, est tamen admodum divina. An non, obsecro, divinum quiddam est, credentes proprio Spiritu posse sanctificare; misericordiaque & gratia justificatos, mundo emortuos, spiritu vivificatos, vita tandem mortumque honestate conspicuos Deo offerre, & quasi consecrare? Quod autem (etiam si ministrare dicatur) Patre neque minor sit, neque gloriæ illius ulla ex parte cedat, id inde clare constare potest, quod divinæ majestatis solium obtineat, atque adeo ipsi Patri dextera assideat. Si enim verum est, omnem omnino sacerdotem stare, ut sacrificium offerat; neque assidere aut paris unquam gloriæ cum Deo,

Joan. 14. 6.

Hebr. 8. v. 3.

μδ'.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις· τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος.) ἐγήγερτο μὲν κατὰ τὴν ἔρημον ἡ ἀρχαία σκηνὴ διὰ τοῦ πανσόφου Μωϋσέως, πεποίηται δὲ κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα D αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει· καὶ τοῖς μὲν κατὰ τὸν νόμον ἱερατεύουσιν ἐκείνη πρεπωδεστάτη· ἐνδιαίτημα δὲ τῷ Χριστῷ πρέπον τε καὶ ἐοικὸς ἡ ἄνω καλλίπολις, τουτέστιν ὁ οὐρανὸς, ἡ θεία τε καὶ ἀνωτάτω σκηνὴ, καὶ οὐκ ἀνθρωπίνης εὕρεμα τέχνης, ἀλλ' ἱερὰ καὶ θεότευκτος. ἐκεῖ γεγονὼς προσκομίζει τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, ἡγιασμένους δὲ δηλονότι διὰ τοῦ πνεύματος. οὐδεὶς γὰρ ἔρχεται, φησὶ, πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. καὶ οὗτος αὐτῷ τῆς ἐνθάδε λεγομένης λειτουργίας ὁ τρόπος· θεοπρεπὲς δὲ τὸ χρῆμα, κἂν εἰ τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἤγουν ἀνθρωπίνοις σημαίνοιτο λόγοις. τὸ γὰρ ἁγιάζειν δύνασθαι τῷ ἰδίῳ πνεύματι τοὺς πιστεύοντας, ἐλέῳ E καὶ χάριτι δεδικαιωμένους, καὶ οἷον ἱερουργεῖν τῷ Θεῷ, κόσμῳ μὲν ἀποθνήσκοντας, ζωοποιουμένους δὲ πνεύματι, καὶ εἰς εὐδόκιμον ἀληθῶς ἀναλάμποντας βίον, πῶς οὐκ ἂν εἴη θεοπρεπές; ὅτι δὲ καίτοι λεγόμενος λειτουργεῖν, οὐ μείων ἐστὶ τοῦ πατρὸς, οὔτε μὴν κατόπιν ἔρχεται τῆς ἐνούσης εὐκλείας αὐτῷ, προσαποδείκνυσιν ἐναργῶς τὸ τοῖς θείοις αὐτὸν ἐνιδρῦσθαι θώκοις, καὶ ἐν δεξιᾷ καθῆσθαι τοῦ γεγεννηκότος. εἰ γὰρ ἔστιν ἀληθὲς, ὅτι πᾶς ἱερεὺς ἕστηκεν ἀεὶ λειτουργῶν, καὶ οὐκ ἂν νοοῖτό ποτε σύνεδρος

Ἑβρ.

Ἰωαν. 4.

Ἑβρ. 3.

νεδρός τε καὶ ἰσοκλεὴς ὥπερ ἂν λατρεύσειε Θεῷ, πῶς A οὐκ ἀσυνήθης ἱερουργὸς ὁ Χριστὸς, ὁ καὶ ἐν τοῖς τῆς θεότητος θώκοις ὡς Θεὸς, καὶ λειτουργῶν ἀνθρωπίνως; εἰ δὲ δή τις λέγοι συκοφαντῶν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καὶ κεκάθικεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἰδικῶς ἄνθρωπος συνημμένος τῷ Θεῷ κατὰ μόνην τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας· οὐκέτι μόνης εἶναί φησι τῆς ἁγίας τριάδος τὸν ἀνωτάτω καὶ μόνῃ αὐτῇ πρέποντα θρόνον, ἀλλ' ἤδη τις ἡμῖν τέταρτος οὑτοσὶ, πρόσφατός τε καὶ γεννητὸς ἐπεισκρίνεται Θεὸς, μετὰ τὴν ὁμοούσιον καὶ ἁγίαν τριάδα.

cui sacrificat, intelligi potest: quo pacto Christus novo modo sacerdotio non fungitur, qui ita ut homo ministrat, ut tamen in divinitatis soliis consideat? Quod si quis improbus adversus veritatem sycophanta hominem secundum solam dignitatis æqualitatem Deo conjunctum, ad Patris dexteram considere contendat, is sane asseret, non amplius solius sanctæ Trinitatis esse supremum illum, atque ipsi soli convenientem thronum. Sed jam quartus quidam nobis, recens & factus introducitur Deus, præter consubstantialem & sanctam Trinitatem

με.

XLV.

B

Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.) τίνα δὲ τρόπον διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς γέγονεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀρχιερεὺς, προαπέδειξεν ἡμῖν ἀρτίως ὁ λόγος. ὅτι δὲ τῆς ἱερουργίας ὁ τρόπος αὐτῷ καὶ ἀμείνων ἀσυγκρίτως τῆς κατὰ τὸν νόμον, καὶ πολὺ λίαν ὑπερκείμενος τῶν ὡς ἐν τύπῳ καὶ σκιᾷ. καὶ γάρ ἐστιν αὐτὸς ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ἄμωμον ἱερεῖον· ἐνδοιάσειεν C ἂν οὐδείς. ἐπιτήρει δὲ, ὅπως ὁ ἀξιάγαστος ἡμῶν ἀρχιερεὺς, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, λύτρωσιν εὑράμενος αἰωνίαν. πῶς οὖν ὁ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ὡς Θεὸς, ἴδιον ἔχειν αἷμα λέγοιτ' ἂν, εἰ μὴ πεπιστεύκαμεν, ὅτι ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς κατὰ φύσιν υἱὸς κεχρημάτικε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἴδιον αἷμα τῆς ἁπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα δοὺς, ταύτην εὕρατο τῷ κόσμῳ τὴν εἰς αἰῶνα λύτρωσιν; οὐ γάρ που φαίη τις ἂν, ὡς ἦν ἀκόλουθόν τε καὶ πρέπον, καθάπερ ἐν τάξει τῶν ἀλόγων ζώων σφάζεσθαι πλειστάκις D τὸν Ἐμμανουὴλ, ἀποχρῶντος εἰς λύτρωσιν τῆς ὑπ' οὐρανὸν τοῦ καὶ ἅπαξ παθεῖν αὐτόν. εἰ δὲ, καθὰ πεφρονήκασί τινες, ἄνθρωπος ἦν ἰδικῶς, ἰσότητι μὲν τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας, συνημμένος Θεῷ, διῃρημένος δὲ καθ' ὑπόστασιν, καὶ ἀνὰ μέρος εἶναι πιστευόμενος. οὐκ ἦν ἴδιον αἷμα τοῦ συνεδρεύοντος τῷ πατρὶ τὸ εἰς λύτρωσιν τοῦ κόσμου δοθὲν, ἀλλ' ἑτέρου μᾶλλον σχετικὴν ἔχοντος πρὸς αὐτὸν τὴν συνάφειαν. ὥσπερ γὰρ δύο τινὲς ἄρχοντες τῇ τῶν ἀξιωμάτων ἰσότητι κατ' οὐδὲν ἀλλήλων
ἄπερ διενεγκόντες ὅλως, οὐχ * εἷς νοοῦνται μᾶλλον, ἀλλὰ δύο κατὰ τὸ ἀληθές· οὕτω τὸ συνημμένον τινὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, διῃρημένων τῶν φύσεων, ἤγουν E ὑποστάσεων, οὐχ εἷς εἶεν ἂν, ἀλλὰ δύο. καὶ τὸ ἑνὸς αἷμα τυχὸν αὐτοῦ δὴ πάντως ἐστὶ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἑτέρου. οὐκοῦν οὐκ ἀπόχρη πρὸς ἕνωσιν ἀληθῆ τὸ ὡς ἐν ἰσότητι τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας, συνῆφθαι λέγειν ἄνθρωπον Θεῷ.

Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non hujus creationis; neque per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa. Hebr. 9. v. 11. Qua ratione Dominus noster Jesus Christus per majus & perfectius tabernaculum ingressus, pontifex noster extiterit, verba modo recitata planum nobis faciunt. Quod autem sacerdotii illius ritus legali sacerdotio omnino præstiterit, plurimumque ea excelluerit quæ tantum in umbra & figura contingebant, (ipse enim per se vera illa & impolluta hostia extitit) nemo, opinor, inficias iverit. Observa hic autem præclarum illum Hebr. 8. & admirabilem *pontificem nostrum, qui in dextera throni majestatis Dei sedet in cœlestibus, per proprium sanguinem semel tantum in sancta introisse, æternamque redemptionem invenisse*. At quomodo is, qui ut Deus Deo Patri in dextera assidet, proprium sanguinem habere recte dici potest, si naturalem Dei Filium, hominis quoque filium extitisse, propriumque sanguinem pretium pro omnibus impendisse, & æternam hac ratione mundo salutem reperisse, certo persuasum non habuerimus? Neque enim dixerit quispiam, decuisse ut Emmanuel tanquam pecus aliquod sæpius mactaretur; quippe cum ad totum orbem liberandum vel semel ipsum mortem subiisse abunde sat fuerit. Quod si, ut nonnulli sentiunt, purus per se tantum homo erat, Deo quidem secundum dignitatis vel auctoritatis æqualitatem conjunctus, secundum hypostasim vero ab eodem sejunctus, & seorsum per se positus; profecto sanguis, qui in mundi redemptionem effusus est, non erat illius qui ad dexteram Dei Patris sedet, sed alterius cujuspiam, qui relativam potius cum ipso habet conjunctionem. Quemadmodum enim duo principes eadem auctoritate omnino præditi, non unus, sed duo revera sunt homines; ita cuipiam dignitate parem esse, naturis interim, videlicet personis distinctis, non sinit unum, sed duo esse: & unius sanguis ita est hujus, ut nullo modo sit alterius: Ad veram itaque unionem non sat est, hominem Deo auctoritatis vel dignitatis æqualitate copulatum asserere.

μϛ'.

XLVI.

24. Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα εἰσῆλθεν ἅγια ὁ Χριστὸς οὐδὲ εἰς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐ-

Non enim in sancta manufacta Christus introivit, neque in exemplaria verorum; sed in Hebr. 9. v. 24. *ipsum*

Isai. 66 *ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro* A *nobis. Cœlum*, inquit Deus, *mihi thronus est:* quare & ipsum quoque Filium supernis spiritibus conquiescere, cœlumque veluti sanctum quoddam tabernaculum obtinere dicimus, non more terrenorum ministrorum, qui corporaliter sacris operantur, sanguineque secundum legis præscriptum ad verorum expressionem litant. Sed quo, quæso, modo vultui Dei nunc pro nobis apparet? Nonne semper etiam ante incarnationem extitit apparens & conspicuus? idque facile est cognitu, quod ipse est opifex sapientia Dei & Patris, per quam ad esse producta sunt omnia. Et certe ut sapientia dicit: *Ego*
Proverb. 8. 30. *eram qua delectabatur. Per singulos autem* B *dies gaudebam in conspectu ejus omni tempore, quando gaudebat mundo perfecto, & gaudebat inter filios hominum.* Cum ab initio igitur Pater illi adblandiretur, ex eoque oblectationem quotidie caperet, isque vicissim voluptatem Patri afferret, quomodo nunc demum vultui Dei apparere dicitur? Sane Verbum Dei novo nunc modo apparet, non amplius carnis expers & nudum, sicut in principio, sed in forma & natura humana. Ad hunc itaque modum pro nobis apparere, humanamque naturam (esto illa propter Adami prævaricationem quandoque exosa proscriptaque fuerit) in conspectu Dei Patris offerre traditur. Verbum proinde, C ut homo factum est, oculis paternis velut in seipso primo nos sistit; quo nimirum Patri commendatos nos reddat, veteribus noxis expiatos, atque ad vitæ novitatem per Spiritum instauratos, ac tandem dignos effectos qui in conspectu Patris simus jam in filios cooptati.

De eo quod dominus noster Jesus Christus gloriam accepisse scribitur.

XLVII.

Galat. 1. PAULUS *apostolus non ab hominibus, neque per homines, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem qui suscitavit eum ex* D *mortuis*: Ad ostendendum Dominum nostrum Jesum Christum externa adventitiaque gloria minime indiguisse, sat erat indicasse, ipsum æque ac Deum Patrem mittere ministros, qui illum deprædicarent: neque enim semetipsos, qui mittebantur, prædicabant, sed Jesum Christum in gloriam Dei Patris. Quia vero sacras literas sectari nos oportet, neque ab earum decretis vel minimum discedere nobis licet; agedum paucis, quomodo Deus Pater Filium suum gloria coronasse dicatur, planum faciamus. Beatus Paulus de sæculi hujus prin-
1. Cor. 2 v. 2. cipibus quodam in loco ita scribit: *Si enim* E *cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Norat itaque, eum qui crucis supplicium subierat, gloriæ Dominum esse. Jam quomodo Dominus gloriæ gloriam a Patre accipit? Hujus quæstionis nodum dispensationis ratio dissolvit. Accipit enim gloriam ut homo; pergit autem gloriæ Dominus esse ut Deus. Et quidem divinæ illius naturæ opes ex iis prærogativis a nobis deprehenduntur, quæ creaturæ facultatem exsuperant: at vero humanæ egestatis condi-

τὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Ἡσα. Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.) τοῦ Θεοῦ λέγοντος· ὁ οὐρανός μοι θρόνος· ἐπαναπαύεσθαι καὶ αὐτὸν τοῖς ἄνω πνεύμασί φαμεν τὸν υἱὸν, σκηνὴν ὥσπερ ἁγίαν ἔχοντα τὸν οὐρανὸν, καὶ οὐ κατά γε τοὺς ἐπὶ γῆς ἱερουργοῦντας σωματικῶς, καὶ τὰς δι' αἱμάτων τελοῦντας θυσίας, εἰς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν εἰστρέχοντα κατὰ τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν. ἐμφανίζεται δὲ νῦν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ, τίνι τρόπῳ; ἆρα γὰρ οὐκ ἀεὶ καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὑπάρχει ἐμφανής; καὶ τοι κατιδεῖν ῥᾷον, ὡς αὐτός ἐστιν ἡ δημιουργὸς σοφία τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, δι' ἧς τὰ πάντα προσεκομίσθη πρὸς ὕπαρξιν. καὶ γοῦν ὡς σοφία φη- Παρ. 8. σίν. ἐγὼ ἤμην, ᾗ προσέχαιρε. καθ' ἡμέραν δὲ εὐφραινόμην ἐν προσώπῳ αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ· ὅτε ἐνευφραίνετο τὴν οἰκουμένην συντελέσας, καὶ ἐνευφραίνετο ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων. ὅτε τοίνυν αὐτῇ προσέχαιρεν ὁ πατὴρ, καὶ ἦν ἐν προσώπῳ αὐτοῦ καθ' ἡμέραν εὐφραινομένη τε καὶ εὐφραίνουσα, πῶς ἐμφανίζεται νυνὶ τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; οὐκοῦν ἐμφανίζεται ξένως, οὐκέτι γυμνὸς καὶ ἄσαρκος λόγος, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν ἀρχαῖς ἦν, ἀλλ' ἐν μορφῇ τε καὶ φύσει τῇ καθ' ἡμᾶς. φαμὲν γὰρ οὕτως αὐτὸν ἐμφανισθῆναι νυνὶ, καὶ οἷον * ἐπ' ὄψει τοῦ *ἐν ὄψει Θεοῦ καὶ πατρὸς τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἀγαγεῖν, καίτοι γενομένην ἐν ἀποστροφῇ διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν. ἡμᾶς οὖν ἄρα παρέστησεν ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ πατρὸς ὡς ἐν ἑαυτῷ καὶ πρώτῳ, καθὸ πέφηνεν ἄνθρωπος, ἵν' ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπαλλάξας αἰτιαμάτων, καὶ εἰς καινότητα ζωῆς μεταστοιχειώσας ἐν πνεύματι· ὥστε καὶ ἀξίους ὁρᾶσθαι λοιπὸν τῆς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐποπτείας, ὡς ἐν υἱῶν τάξει παρειλημμένους.

Περὶ τοῦ λέγεσθαι δόξαν λαβεῖν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

μζ'.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώ- Γαλ. πων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.) ἀπόχρη μὲν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ δεδεῆσθαι δόξης τῆς ἔξωθεν καὶ εἰσκεχειμένης τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸ συναποστέλλειν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τῶν περὶ ἑαυτοῦ κηρυγμάτων τοὺς ἱερουργούς· οὐ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκήρυττον, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἱεροῖς ἕπεσθαι γράμμασιν ἀναγκαῖον ἡμᾶς, οὐδαμοῦ παρεκτρέχοντας τὸ αὐτοῖς δοκοῦν, φέρε λέγωμεν, τίνα δὴ τρόπον ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ δόξῃ λέγεται στεφανοῦν τὸν υἱόν. οὐκοῦν αὐτός που φησιν ὁ μακάριος Παῦλος περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος 1. Κορ. τούτου· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. οἶδεν οὖν ἄρα καὶ κύριον ὄντα τῆς δόξης τὸν ἐσταυρωμένον. πῶς οὖν δέχεται δόξαν παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ τῆς δόξης κύριος; ἢ δῆλον, ὅτι πεποίηται πάλιν οἰκονομικῶς ὁ λόγος αὐτῷ; δέχεται μὲν γὰρ ἀνθρωπίνως, ἔστι δὲ καὶ οὕτω τῆς δόξης κύριος θεϊκῶς. καὶ ὁ μὲν τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως πλοῦτος ὁρῷτο ἂν πρὸς ἡμῶν ἐν τοῖς ὑπὲρ κτίσιν πλεονεκτήμασι·

τῆς

τῆς δὲ καθ᾽ ἡμᾶς πτωχείας τὸ μέτρον ἐν τῷ λέγεσθαι λαβεῖν, καὶ εἰ πλούσιος ὢν δι᾽ ἡμᾶς ἐπτώχευσεν. ἀλλ᾽ οὖν ἀγαθαῖς ἐννοίαις πρὸς ὀρθότητα διοικούμενοι, καὶ τὰ εἰκότα φρονεῖν ἐπ᾽ αὐτῷ σπουδάζοντες, οὐκ ἀγνοήσομεν ἡμεῖς τὸν καὶ ἐν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς πτωχείᾳ πλούσιον ὡς θεόν.

μή.

Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. δέχεται πάλιν ὡς ἄνθρωπος ὁ υἱόν. πλὴν οὐκ ἔξω πάλιν τίθησιν ἑαυτὸν ὁ πατὴρ τοῦ πάντα ἔχειν ὑφ᾽ ἑαυτῷ. διδοὺς γὰρ αὐτὰ τῷ υἱῷ, σὺν αὐτῷ κατάρχει τῶν ὅλων, τοῖς τῆς θεότητος σκήπτροις ὑποφέρων δι᾽ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἐπὶ τῆς γῆς γένος, καίτοι διαγενόμενος ἀχαλίνως εἰς ἀπόστασιν. ὡς γὰρ αὐτός που φησὶν ὁ σοφώτατος Παῦλος· Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ. καὶ οὐ δή που φαμὲν, ὡς ἐν ἀνθρώπῳ κατοικήσας Χριστὸς ἕτερος παρά γε τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον, κόσμον ἑαυτῷ κατήλλαττε· φρονοῦσι γὰρ ὧδέ τινες τῶν ἀμαθεστέρων. ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι κατήλλαττεν ἑαυτῷ τὸν κόσμον ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἐν Χριστῷ· γέγονε γὰρ ἡμῶν μεσίτης ἐνανθρωπήσας ὁ υἱὸς, καὶ οἷον διαλλακτὴς εἰς εἰρήνην, οὐχ ἑτέρῳ προξενῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν ὑποταγὴν, ἀλλ᾽ ὡς ἐν ἰδίῳ προσώπῳ, τῷ Θεῷ καὶ πατρί. Χριστῷ γὰρ κατηλλαγμένοι, κατηλλάγμεθα δι᾽ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Θεῷ. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε. δεῦτε πάντες πρὸς μὲ οἱ κεκοπιακότες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ὅτι δὲ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἰοῦσιν οὐ πρός ἕτερόν τινα γένοιτ᾽ ἂν ἡ καταλλαγὴ, πλὴν ὅτι πρὸς Θεὸν τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς, πεπληροφόρηκεν εἰπών. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ᾽ εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ὁτὲ δὲ πάλιν· πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

μθ'.

Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.) παράκλητος μὲν καὶ ἱλαστήριον ὁ υἱὸς ὠνόμασται· καθίστησι γὰρ τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς εὐμενῆ τὸν πατέρα, καὶ παντὸς ἡμῖν εὑρίσκεται πρόξενος ἀγαθοῦ. πλὴν ἐκεῖνο καταθρήσωμεν, πῶς ἂν δοξάσειεν ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν, δοξασθήσεται δὲ καὶ αὐτὸς παρ᾽ αὐτοῦ τίνα τρόπον. οὐκοῦν τὴν ὥραν, ἤγουν τὸν καιρὸν ἐληλυθέναι φησὶ, καθ᾽ ὃν ἔδει πάντως αὐτὸν τὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ὑπομεῖναι σταυρόν· ἀλλ᾽ ἦν ἀναγκαῖον δοξάζεσθαι τὸν υἱὸν παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως μαρτυρούμενον ὅτι τε ἐστιν ὁμοούσιος αὐτῷ καὶ ζωοποιὸς, καὶ θανάτου κρείττων, καὶ φθορᾶς ἀμείνω τὴν φύσιν διεκληρώσατο. καὶ δοξάζεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ, ὡς ἔχων υἱὸν κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἐοικότα τε καὶ ἰσοκλεᾶ καὶ ἰσουργὸν ἑαυτῷ. καὶ τοῦτο δέδειχεν ὁ υἱὸς καταργήσας τὸν θάνατον, καὶ ἀναστήσας ἐκ νεκρῶν τὸν ἑαυτοῦ ναόν.

A tio ex eo nobis fit palam, quod quædam accepisse perhibeatur. *Cum enim dives esset, propter nos factus est egenus.* Nostras proinde cogitationes ad rectæ fidei normam instituentes, & quæ par est de ipso sentire satagentes, ita illum in nostram paupertatem se demisisse statuemus, ut tamen tanquam Deum nunquam divitem esse desiisse certo nobis persuadeamus. 2. Cor. 8. 9.

XLVIII.

Pater diligit Filium, & omnia dedit in manus ejus. Filius accipit ut homo: interim Pater a nullo eorum se excludit, quin omnia in potestate habeat: ea enim dans Filio, una cum illo omnibus dominatur. Sed & ipsum quoque mortalium genus secundum se aliqui infræne, & ad rebellionem propensum divinitatis sceptris per illum sibi submittit: quandoquidem, ut sapientissimus Paulus admonet, *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* Hic autem nequaquam asserimus, id quod rudiores quidam faciunt, alium ab eo quem sacra Virgo in lucem edidit, Christum in homine inhabitasse, mundumque sibi reconciliasse; sed ipsummet Deum Patrem in Christo mundum sibi reconciliavisse. Filius namque post humanam naturam assumptam factus est mediator, & ad pacem obtinendam quodammodo reconciliator, non alteri cuipiam in mundo obedientiam concilians, sed ut in propria persona Deo Patri: quandoquidem Christo reconciliati, per ipsum & in ipso, Deo quoque omnium salvatori reconciliamur. Hinc illud: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis; & ego reficiam vos.* Quod ii autem qui ad illum se adjungunt, non alteri cuipiam reconcilientur, quam vero naturalique Deo, illud idem ipse his verbis perspicuum facit: *Qui, inquit, credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui videt me, videt eum qui misit me.* Et rursum: *Credite in Deum, & in me credite.*

Joan. 3. — 2. Cor. 5. 19. — Matth. 11. 28. — Joan. 12. 44. — Joan. 14.

XLIX.

Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut & Filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Advocatus & propitiator appellatur Filius. Ipse enim hominibus cœlestem Patrem benevolum propitiumque reddit, atque adeo omnium bonorum nobis auctor est. Verumtamen inquisitione dignum est, quanam ratione Pater glorificet Filium & Filius vicissim glorificet Patrem. Ait ergo advenisse horam, hoc est, tempus, in quo ipsum plane pro mundi vita crucis supplicium subire oporteret. Par erat autem, ut Pater Filium per resurrectionem ex mortuis glorificaret, sibique consubstantialem & vivificum, & morte superiorem, & naturam a corruptione alienam sortitum evidenti testimonio demonstraret. Quin ipse quoque Pater hoc ipso glorificatur, quod Filium decore, gloria, potentiaque sibi per omnia similem habeat. Atque istud liquido ostendit Filius, cum mortis imperio demolito, suum ipsius templum a mor-

Joan. 17. — 1. Joan. 2.

a mortuis exsuscitavit. Verum enimvero licet ut homo jus potestatemque in omnes accepisse perhibeatur; ut Deus tamen universis rerum naturis absolute dominabatur. Pater rursum iis qui Filio dati sunt, vitam æternam impertitur: at ille interim est illa ipsa-
Joan. 11. 25. met vita. *Ego*, inquit, *sum resurrectio & vita*. Quare licet gloriam & regnum, & super omnes & omnia potestatem accepisse dicatur; hoc tamen ad incarnationis conditionem est referendum. Certum est enim, Filium, ut Deus est, & gloriæ dominum, & eadem cum Patre majestate præditum esse; neque, quod quidem ad divinitatis naturam spectat, Patris gloria & eminentia ulla ex parte inferiorem esse. Ad hunc itaque modum comparati, & pii erimus, & omnem intellectum in Christi obsequium converten-
2. Cor. 10. tes, & omnes cogitationes, *omnemque altitudinem contra Dei scientiam sese extollentem evertentes*.

A δέχεται δὲ τὴν κατὰ πάντων ἐξουσίαν, καθ' ἡμᾶς δὴ πάλιν καὶ ἀνθρωπίνως. καί τοι βασιλεύων τῶν ὅλων θεϊκῶς. καὶ ἐνίησι μὲν ὁ πατὴρ τοῖς δοθεῖσι τῷ υἱῷ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν αὐτός. ἔφη γάρ· ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. οὐκοῦν κἂν εἰ λέγοιτο λαβεῖν παρὰ τοῦ Ἰωάν. 11.
πατρὸς δόξαν καὶ τὴν κατὰ πάντων ἐξουσίαν τε καὶ βασιλείαν, ἀναθετέον μὲν τὸ λαβεῖν τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ τῆς δόξης ἐστὶ κύριος ὡς θεὸς, καὶ σύνθρονος τῷ πατρὶ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον μειονεκτούμενος τῆς τοῦ τεκόντος αὐτὸν ὑπεροχῆς τε καὶ δόξης, τό γε ἧκον εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν. ἐσόμεθα B γὰρ οὕτως εὐσεβεῖς, περιτρέποντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ, καὶ λογισμοὺς καθαι- 2. Κο.
ροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως αὐτοῦ.

L.

Dextera igitur Dei exaltatus, & promissionem Spiritus sancti accipiens a Patre, effudit hoc, quod vos videtis & auditis. Non enim
Act. 2. v. 33. Psal. 109. *David ascendit in cælum; dicit autem ipse: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*. Universum incarnati Verbi C mysterium ex his perspicere licet. Etenim omnipotens illa dextera, omniumque opifex manus, Deus Verbum in Patris forma & æqualitate cum esset, propter humanam naturam exinanitus, & exaltatus prædicatur: non quod in gloriam extraneam, hoc est, in eam quam olim naturaliter non possideret, evectus sit; sed quod ad propriam, naturaliterque sibi insitam & ingeneratam redierit. Homo itaque factus, exaltatus est secundum humanam naturam, tametsi secundum naturam semper est altissimus. Et hunc esse arbitror modum naturæ, & quam vocamus exinanitionem. Deus itaque homo factus, licet hoc ipsum solum quod cerne- D batur, hoc est, purus homo esse putaretur; *prædicatus est tamen in gentibus: creditus est*
1. Tim. 3. 16. *in mundo, honoratus est*, ut verus Dei Patris Filius; denique summa gloria, summaque dignitate condecoratus est, utpote Deus esset creditus. Neque ea res inusitata ei est. Veram namque in humana natura humilitatem, veram rursum in exaltatione sublimitatem agnoscimus, licet sua ipse gloria corusçaret. Quoniam vero humanæ naturæ, humanæque conditionis & modulo omnia cœlitus & a Deo obveniunt; ideo Filius, quamquam is secundum se manus dextera & omnium opifex sit, per Patris dexteram jure merito exaltatus dicitur. Observa hic E rursum, dominum nostrum Jesum Christum secundum humanam quidem naturam Spiritum accipere, secundum divinam vero hoc ipso Patris promissa exsolvere, quod Spiritum sanctum non tanquam ab se alienum, sed tanquam sibi proprium fidelibus mittit. Deus enim per quemdam ex sanctis prophe-
Joel. 2. 28. tis alicubi ita ait: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem*. Hanc autem promissionem Christus dominus præstat, cum Spiritum ut proprium ad fidem vocatis immit-

ν'.

Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο, ὃ ὑμεῖς βλέπετε Πράξ.
καὶ ἀκούετε, οὐ γὰρ Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τὸν ουρα- Ψαλμ. 109.
νόν. λέγει δὲ αὐτός· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυ- C ρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.) ὅλον ἐν τούτοις κατιδεθρήσαιμεν ἂν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς τὸ μυστήριον. ἐν μορφῇ γὰρ ὑπάρχων καὶ ἰσότητι τοῦ πατρὸς ὁ ἐξ αὐτοῦ Θεὸς λόγος, ἡ παντοσθενὴς δεξιὰ, καὶ χεὶρ ἡ * παντουργικὴ, κεκε- * ἄλλ. ἡ
νῶσθαι μὲν λέγεται διὰ τὸ ἀνθρώπινον· ὑψοῦται δὲ πάλιν, οὐκ εἰς ὀθνεῖον ἀξίωμα καὶ οὐ πάλαι προπεφυκὸς αὐτῷ διαβαίνων, ἀλλ' εἰς ἔμφυτόν τε καὶ τὴν ἐνοῦσαν ἀεὶ δόξαν τε ὁμοῦ καὶ ὑπεροχὴν ὑπονοστῶν. ὑψοῦται γὰρ ἀνθρωπίνως, καίτοι κατὰ φύσιν ὕψιστος ὢν ἀεί. γέγονε γὰρ ἄνθρωπος. καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ τῆς φύσεως μέτρον, καὶ ἡ λεγομένη D κένωσις. ὅ γε μὴν ἐνανθρωπήσας Θεὸς, καίτοι νομισθεὶς οὐδὲν ἕτερον εἶναι, πλὴν ὅτι μόνον ἄνθρω- 1. Τιμ.
πος, αὐτὸ δὲ τουτὶ τὸ ὁρώμενον, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, τετίμηται δὲ καὶ ὡς υἱὸς ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ τῆς ἀνωτάτω πασῶν εὐκλείας ἀνεδήσατο τὰ αὐχήματα, Θεὸς εἶναι πεπιστευμένος. καὶ οὐκ ἀσύνηθες αὐτῷ τὸ χρῆμά ἐστιν· ἀληθὲς δὲ μᾶλλον εἶναί φαμεν τὸ ὑφειμένον ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ τὸ ὑψοῦσθαι δοκεῖν, καίτοι ταῖς εἰς λῆξιν διαπρέποντα δόξαις. ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀνθρώπου φύσει, καὶ μέτροις τοῖς καθ' ἡμᾶς, πάντα ἐστὶν ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ, ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως τῇ δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ὑψοῦσθαι E λέγεται, καίτοι χεὶρ ὑπάρχων αὐτὸς, καὶ ἡ τῶν ὅλων δημιουργὸς δεξιά. ἄθρει δέ μοι πάλιν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἀνθρωπίνως μὲν τὸ πνεῦμα δεχόμενον, πληροῦντα δὲ θεϊκῶς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, διὰ τοῦ τοῖς πιστεύουσιν ἐνιέναι τὸ πνεῦμα, καὶ οὐχ ὡς ἀλλότριον, ἀλλ' ὡς ἴδιον αὐτοῦ. ἔφη μὲν γάρ που Θεὸς δι' ἑνὸς τῶν ἁγίων προφη- Ἰωήλ. 2.
τῶν: ὅτι ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· πληροῖ δὲ τοῦτο Χριστὸς, ὡς

ἴδιον

ἴδιον ἐνιεὶς τοῖς κεκλημένοις τὸ πνεῦμα. καίτοι τὸ μετόχους ἀποτελεῖν δύνασθαί τινας τοῦ ἁγίου πνεύματος, πρέποι ἂν οὐκ ἀνθρώπῳ. πόθεν; Θεῷ δὲ μᾶλλον τῷ κατὰ φύσιν. ἐνήργηκεν οὖν τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ υἱὸς, τὸ πνεῦμα διδοὺς αὐτοῖς. ἀνθρωπίνη τοίνυν ἡ λῆψις, θεοπρεπὲς δὲ καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον τὸ ἐξ ἰδίου πληρώματος καὶ εἰς ἑτέρους ἐκχεῖν τὴν τοῦ πνεύματος δόσιν. Θεὸς οὖν ἄρα ἐστὶν ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνὼς ὁ λόγος, σύνεδρός τε διὰ τοῦτο τῷ Θεῷ καὶ πατρί.

A tit. Atque Spiritum sanctum quibuscumque libitum fuerit posse impertiri, id in hominem nequaquam convenit, sed tantum in verum naturalemque Deum. Quando igitur Filius Spiritum sanctum impertivit, quod Dei & Patris est, efficit. Humanum proinde quiddam est, Spiritum suscipere; divinum vero & supra hominem ex propria plenitudine Spiritum sanctum in alios effundere. Verbum itaque, quod in humana forma apparuit, Deus est: unde consequitur, ut ejusdem quoque cum Patre majestatis sit.

Περὶ τοῦ λέγεσθαι ἀναστῆναι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἐν δυνάμει τοῦ πατρός.

De eo quod Christus per paternam virtutem resurrexisse dicitur. B

να΄.

LI.

Ὁ ΘΕΣΠΕΣΙΟΣ γράφει Παῦλος περὶ τοῦ προπάτορος Ἀβραάμ· οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην· ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν· ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.) μία μὲν θεότητος φύσις, ἐν ὑποστάσεσι δὲ προσκυνεῖται τρισὶ παρά τε ἡμῶν καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων. μιᾶς δὲ οὔσης θεότητος, ἁπάσης εἰκότως δὴ ἔργον ἂν γένοιτο πᾶν ὁτιοῦν τῶν ὅτι μάλιστα πρεπόντων αὐτῇ τε καὶ μόνῃ. πράττεται γὰρ πάντα παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐν πνεύματι. ὥστε κἂν εἰ λέγοιτό που ζωοποιεῖν ὁ πατὴρ, ἐνεργήσει πάντως αὐτὸ διὰ τοῦ υἱοῦ ἐν ἁγίῳ πνεύματι. κἂν ἐνεργῇ τὴν ζωὴν ὁ υἱὸς ἔν γε τοῖς δεδεημένοις τῆς ζωῆς, ἀλλ' οὐ δίχα τοῦ ὁμοουσίου πατρός· ἔχει γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὸν γεννήσαντα. καὶ γοῦν ἔφη σαφῶς· ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτός. κἂν εἰ τὸ πνεῦμα λέγοιτο τοῦτο δρᾶν, ἐνεργήσει πάντως ὡς πνεῦμα ζωῆς· ζωὴν δὲ εἶναί φαμεν κατὰ φύσιν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα, καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα υἱόν. οὐκοῦν λέγεται μὲν ὁ πατὴρ ἀναστῆσαι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν· οὐχ εὑρήσομεν δὲ τὸν υἱὸν ἀνενεργῆ περὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἰδίου σώματος. καὶ γοῦν ἔφη πρὸς Ἰουδαίους· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ἄθρει δὲ, ὅπως τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος· ὅτι λογισθήσεται ἡμῖν ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην τοῖς πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν· οὐκ εἰς μόνον ἡ πίστις τὸν πατέρα γέγονε καὶ Θεὸν, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ἄλλως τε· δεῖν γὰρ οἶμαι κἀκεῖνο ἰδεῖν· γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς, καὶ ὑπέμεινε μὲν σαρκικῶς τὸν θάνατον, ἀνεβίω γε μὴν οὐ κατὰ σαρκὸς, ἤγουν ἀνθρωπότητος δύναμιν. ἀλλ' ὡς ἐν ἰσχύϊ θεότητος τῆς ζωογονούσης τοὺς νεκροὺς, καὶ καλούσης τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. ἀναθετέον οὖν ἄρα τὴν ζωοποίησιν καὶ μάλα εἰκότως, οὐκ αὐτῇ που πάντως τῇ τοῦ σώματος φύσει, κἂν εἰ γέγονεν ἴδιον τοῦ ἐκ Θεοῦ φύντος λόγου. δυνάμει δὲ μᾶλλον τῇ ὑπερτάτῃ, καὶ φύσει τῇ ὑπὲρ κτίσιν, ὡς ἐν προσ-

DIVINUS Paulus de patriarcha Abraham ita scribit: *Non est autem scriptum propter ipsum tantum, quia reputatum est illi ad justitiam; sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Jesum dominum nostrum a mortuis: qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.* Rom. 4. v. 23. Una quidem deitas in tribus personis adoratur tum a nobis, tum etiam a supernis illis spiritibus. C Cum autem una dumtaxat divinitas existat, merito totius opus censetur, quidquid potest ab illa una procedere. Deus Pater namque omnia per Filium operatur in Spiritu sancto. Quare si Pater vivificare dicitur, Joan. 5. v. 21. idipsum omnino per Filium in Spiritu sancto præstare intelligitur. Rursum si Filius in his qui vita destituuntur, vitam efficere prædicatur; hoc ipsum absque coessentialis Patris cooperatione efficere non putetur, ut qui illum qui eum genuit, in seipso manentem semper habeat. *Ego*, inquit aperte, *a meipso non loquor: Pater qui in me manet,* Joan. 14. v. 10. *ipse facit opera.* Tandem si Spiritus hoc ipsum operatur, omnino ut vitæ spiritus operatur. D Atqui Deum Patrem, & Filium qui ex illo genitus est, secundum naturam vitam esse dicimus. Quamvis ergo Pater Christum ex mortuis exsuscitasse dicatur, Filium tamen circa proprii corporis exsuscitationem non otiosum extitisse inveniemus, nam Judæos hoc modo allocutus legitur: *Solvite templum* Joan. 2. v. 19. *hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Ita cum beatus Paulus doceat, *quod & nobis quoque reputabitur ad justitiam credentibus in eum, qui suscitavit Jesum Christum ex mortuis*; non solum in Deum Patrem credidimus, sed etiam in dominum nostrum Jesum Christum. Quin & illud quoque observandum, ut arbitror, Rom. 4. hoc loco venit, nempe unigenitum hominem E factum, mortem quidem secundum carnem pertulisse, vi tamen carnis, hoc est humanitatis, neutiquam revixisse, sed virtute deitatis, *quæ vivificat mortuos, & vocat ea* Rom. 4. v. 17. *quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* Ipsa itaque vivificatio non ad ipsam corporis naturam, licet illud Verbo ex Deo genito proprium extiterit, sed potius ad supremam illam virtutem, hoc est, ad eam naturam jure merito referenda est, quæ omnem excedit creaturam, sicut in persona Dei Patris, ex quo prodit Filius per omnia illi æqualis & con-

ſubſtantialis : procedit autem per utroſque & vivificus quoque Spiritus . Addit porro , Chriſtum propter delicta noſtra traditum eſſe ; propter noſtram autem juſtificationem exſuſcitatum . Quemadmodum enim factum eſt , ut ipſe noſtri cauſa in propria carne mortem pateretur , quo mortis imperium in poſterum diſſolveretur : ſic rurſum noſtri cauſa revixit , culpiſque prævaricationis Adæ abolitis , reditum nobis ad immortalitatem primus oſtendit . Juſtificamur enim per Chriſtum , antiquæ illius maledictionis vim demolientem per obedientiam modis omnibus perfectam, naturam vero humanam ab antiquis criminibus liberantem . Peccatum namque nullum admiſit , ſed omni laude dignus in ipſa fuit , etiam ſi in principio , hoc eſt in Adam , ut ante quoque admonuimus , condemnationi obnoxia fuerit.

A σώτῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐξ οὗ πέφηνεν ὁ υἱὸς, ἴσος τε καὶ * ὅμοιος κατὰ πάντα αὐτῷ. πρόεισι δὲ δι' ἀμφοῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ζωοποιοῦν. παραδεδόσθαι δέ φησι τὸν Χριστὸν διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἐγηγέρθαι διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν. ὥσπερ γὰρ γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν τὸ παθεῖν αὐτὸν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ τὸν θάνατον, ἵνα λοιπὸν ἀτονήσῃ τοῦ θανάτου τὸ κράτος· οὕτω καὶ ἀνεβίω πάλιν ὑπὲρ ἡμῶν, ἐγκαινίζων ἐν ἡμῖν τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἐπάνοδον, καὶ τῆς ἐν Ἀδὰμ παραβάσεως ἀφανίζων τὰ ἐγκλήματα, δεδικαιώμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, τῆς μὲν ἀρχαίας ἐκείνης ἀρᾶς τὴν δύναμιν ἀφανίζοντι διὰ τῆς εἰς ἅπαν ὑπακοῆς, B ἀπαλλάττοντι δὲ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων τὴν φύσιν· οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, γέγονε δὲ μᾶλλον εὐδόκιμος ἐν αὐτῇ, καίτοι κατεγνωσμένην, καθάπερ εἴπομεν, * ἐν Ἀδάμ.

* ὁμοιος. * ἐν τ...

LII.

Rom. 6. v. 3. *An ignoratis , quia quicumque baptizati ſumus in Chriſtum Jeſum , in mortem ipſius baptizati ſumus ? Conſepulti enim ſumus illi per baptiſmum in mortem ; ut quomodo Chriſtus reſurrexit a mortuis per gloriam Patris , ita & nos in novitate vitæ ambulemus* . Dominus noſter Jeſus Chriſtus inferno deſpoliato , ſpirituumque multitudine , quæ in ſubterraneis clauſtris detinebatur , inde liberata , tertia die reſuſcitatus revixit, redivivuſque ſanctis apoſtolis dixit : *Euntes docete omnes gentes , baptizantes eos in nomine Patris , & Filii , & Spiritus ſancti* . (Matth. 28. v. 19.) Cum igitur ut in uno Patris nomine baptizamur , ita in uno quoque Filii nomine , ejuſdemque morte & Spiritu ſancto abluamur : qui unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in duos filios dividunt , hominemque ſecundum ſolam dignitatis vel auctoritatis æqualitatem Deo conjunctum fuiſſe contendunt , naturis interim perſoniſque diviſim ſubſiſtentibus , ii nos doceant , in utriuſnam mortem baptizati ſimus . Nam ſi in divini Verbi, ut ſeorſum per ſe animo concipitur , mortem baptizatos nos dicunt ; incorruptibili naturæ corruptionem plane tribuemus , & illi qui ſuapte natura vita eſt , mortem adſcribemus . Sin autem nos in illius mortem ablutos reſponderint , qui proprie ſeorſum & per ſe ex ſacra virgine ortus intelligitur ; qui fieri poteſt , ut illum omnino eſſe , qui ejuſdem cum Patre & Spiritu ſancto ordinis & dignitatis eſt , diſerte non profiteantur ; fortaſſe etiam genito ex Deo Verbo vera filiatione ſpoliato , ſi mortis capax ille eſt , in cujus mortem baptizati ſumus ? At quis , quæſo , cui modo mens vigeat , manifeſtam doctrinæ hujus abſurditatem non animadvertat ? Neceſſario itaque ſtatuendum eſt , Dei Verbum ſimile nobis factum eſſe mortemque in carne ultro ſubiiſſe . Hac enim ratione in mortem illius baptizati ſumus , cum non niſi unus tantum ſit Filius, qui quidem ſecundum divinitatis naturam pati nihil potuit , ſecundum humanam autem potuit . Tandem quod Chriſtus per reſurrectionem in vitæ novitatem nos transformet, id in quæſtionem non cadit . Siſtit enim nos veluti ex mortuis vi-

νβ'.

Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν· ὁ κύριος ἡ- C μῶν Ἰησοῦς Χριστὸς σκυλεύσας τὸν ᾅδην, καὶ τῶν ἐκεῖσε μυχῶν τὴν τῶν καθειρχθέντων πνευμάτων ἀπολύσας πληθὺν, ἀνεβίω τριήμερος. εἶτα τοῖς ἁγίοις ἔφασκε μαθηταῖς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. βαπτιζόμεθα τοίνυν ὥσπερ εἰς ἓν ὄνομα τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ εἰς ἓν ὄνομα τοῦ υἱοῦ, καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. διδασκέτωσαν τοίνυν οἱ διορίζοντες εἰς υἱοὺς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν, ἄνθρωπόν τε Θεῷ συναφθῆναι λέγοντες κατὰ μόνην τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν D αὐθεντίας, διῃρημένων τῶν φύσεων, εἰς τὸν τίνος θάνατον ἐβαπτίσθημεν. εἰ μὲν οὖν ἰδικῶς εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, κατηγορήσομεν ἐναργῶς τῆς ἀκηράτου φύσεως τὴν φθορὰν, καὶ καθοσιοῦμεν θάνατον τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς. εἰ δὲ δὴ φαῖεν, ὅτι τοῦ ἐκ γυναικὸς ἰδίᾳ τε καὶ ἀνὰ μέρος καὶ καθ' ἑαυτὸν νοουμένου, πῶς οὐ κἀκεῖνό φασιν ἀναφανδὸν, ὅτι πάντως αὐτὸς εἴη ἂν ὁ συντεταγμένος τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τάχα που καὶ ἐξωθέντος τῆς ἀληθοῦς υἱότητος τοῦ ἐκ Θεοῦ φύντος λόγου, εἴπερ ἐστὶ θανάτου δεκτικὸς, οὗ καὶ εἰς τὸν θάνατον βεβαπτίσμεθα; ἀλλ' ὁρᾷ που πάντως ὁ νοῦν E ἔχων διεγηγερμένον τὴν τῶν ἐννοιῶν ἀτοπίαν. οὐκοῦν ἀνάγκη νοεῖν, ὅτι γεγονὼς καθ' ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, σαρκὶ πέπονθεν ἑκών. βεβαπτίσμεθα γὰρ οὕτως εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον, ὡς ἑνὸς ὄντος υἱοῦ, κατὰ μὲν τὴν τῆς θεότητος φύσιν ἀπαθοῦς, παθητοῦ δὲ κατὰ τὴν σάρκα. ὅτι δὲ ἡμᾶς εἰς καινότητα ζωῆς μεταπλάττει Χριστὸς διὰ τῆς ἀναστάσεως, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; παρίστησι γὰρ ἡμᾶς ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας, κα-

Ῥωμ. ... Ματθ. ...

καθὰ γέγραπται· καὶ ἀποθανόντας μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῇ δικαιοσύνῃ.

A ventes & sibi & Patri. Scriptum est namque: *Mortui quidem peccato, viventes autem justitiæ.* Rom. 6.

νγʹ.

Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν Χριστὸν οἰκεῖ ἐν ἡμῖν, ὁ ἐγείρας ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ἡμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν * ἡμῖν·) ζωὴ μὲν ἐστι κατὰ φύσιν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος· ἐπειδὴ δὲ τῷ θανάτῳ κάτοχον ἠμπίσχετο σῶμα, καὶ χάριτι μὲν Θεοῦ διὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, θεϊκῶς γε μὴν ἀνεβίω, καθ' ὅτι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν * ὑπ' αὐτοῦ. ταύτῃ τοι κατά γε τοὺς ἀρτίως ἡμῖν ἀποδοθέντας λόγους, ἐγηγέρθαι λέγεται παρὰ τοῦ πατρός. πλὴν ἐκεῖνο δὴ πάλιν φέρε δὴ, φέρε καταθρήσωμεν, εἰ δοκεῖ. ζωοποιήσειν ἔφη τὸν πατέρα καὶ τὰ ἡμῶν σώματα διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν· καὶ ἀληθὲς ὅτι τὸ χρῆμά ἐστιν, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις. ἀλλ' αὐτὸ δὴ τὸ πνεῦμα τὸ ζωοποιοῦν καὶ αὐτοῦ πνεῦμά ἐστι Χριστοῦ· γέγραπται γάρ· ὅτι ὑμεῖς μὲν οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. καὶ πάλιν περὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. ἐλθόντες δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπείραζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορευθῆναι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ. ὅτε τοίνυν ἴδιόν ἐστι τὸ πνεῦμα καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγηγερμένου, καίτοι τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ζωοποιοῦντος ἡμᾶς ἐν πνεύματι, πῶς ἐστιν ἀμφιβάλλειν, ὅτι πέπρακται μὲν περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἡ ἀνάστασις, ἐνήργηκε δὲ τὸ χρῆμα μετὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν Θεὸς λόγος, οὗ καὶ ἴδιόν ἐστι τὸ πνεῦμα τὸ ζωοποιοῦν;

LIII.

Quod si Spiritus ejus qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit mortalia corpora vestra per inhabitantem Spiritum ejus in vobis. Etsi unigenitum Dei Verbum secundum naturam vita est: attamen quod corpus morti obnoxium induerit, gratia Dei per propriam carnem pro omnibus gustavit mortem; verum divina B virtute ad vitam rediit; *quatenus impossibile erat a morte illum teneri.* Ob has itaque rationes a Patre e mortuis exsuscitatus dicitur. Jam vero accurate, si videtur, expendamus, quomodo Patrem mortalia quoque nostra corpora per Spiritum suum qui habitat in nobis, vivificaturum prædicet. Vivificabit itaque, neque de hujus rei veritate dubitare licet: verumtamen idem ille vivificus Spiritus, Christi quoque Spiritus est. Scriptum est enim: *Vos non estis in carne, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Et rursum de sanctis apostolis ita scribitur. *Cum* C *venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam; & non permisit eos Spiritus Jesu.* Cum Spiritus ergo ipsius quoque exsuscitati proprius sit, quantumvis Deus Pater in Spiritu nos vivificare dicatur; quis ambigat, resurrectionem in humanam naturam ad eum modum cecidisse, ut eam tamen Deus Verbum una cum Patre, ex quo naturaliter procedit, effecerit, cujus vivificus ille Spiritus proprius quoque existit?

Rom. 8. v. 11. — Hebr. 2. v. 9. — Act. 2. v. 24. — Rom. 8. v. 9. — Act. 16. v. 7.

νδʹ.

Εἰ δὲ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν * ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ἡμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, * ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ἡμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσομεν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ εἰς ὑμᾶς.) ἐσκανδαλίζοντό τινες τῶν πεπιστευκότων εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, τάχα που λόγοις τοῖς παρά τινων * ἐπενηνεγμένοις πρὸς ἐννοίας τοιαύτας· εἰ Θεὸς ἦν ἀληθῶς, καὶ υἱὸς κατὰ φύσιν τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, πῶς οὐ διέδρα τὰς τῶν φονώντων ἐπιβουλάς; πῶς δὲ καὶ * ἀτιμοτάτῳ τὸν ἐπὶ ξύλου θάνατον ἀνατλὰς, οὐκ ἂν νοοῖτο καὶ μάλα εἰκότως ἀσθενῆσαι καθ' ἡμᾶς, καὶ τῆς τῶν σταυρούντων ἡττῆσθαι χειρός; πρὸς δὲ τὰ τοιάδε φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· εἰ γὰρ δὴ βούλοισθε δοκιμάζειν ὀρθῶς, τίς ἂν εἴη, καὶ ποῖος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ, τὰ καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ἐνεστηκότες, ἀποχρῶσαν εὑρήσετε τὴν κατάληψιν. οὐ γὰρ ἠσθένησεν ἐν ἡμῖν, ἀπέφηνε δὲ μᾶλλον * δυνατώτατον διὰ τοῦ ἰδίου πνεύματος, ὥστε δύνασθαι παντὸς καταμεγεθῆσαι πειρασμοῦ καὶ μάλα ῥᾳδίως, καὶ ταῖς τῶν παθῶν ἐφόδοις ἀντιφέρεσθαι νεανικῶς. τί οὖν, ὦ Παῦλε, φαίη

LIV.

An experimentum quæritis ejus, qui in me D *loquitur Christus: qui in nobis non infirmatur, sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.* Nonnulli eorum qui crediderunt, offensionem de domino nostro Jesu Christo ex quorumdam sermonibus passi, in ejusmodi cogitationes præcipites abierant: Si verus Deus erat, naturalisque omnipotentis Dei filius, cur homicidarum manus non effugit? nam probrosissimam in cruce mortem perferendo, intelligi non potest, quomodo & Deus extiterit, & crucifigentium tamen manibus E cesserit, nostrisque infirmitatibus obstrictus fuerit. Ad hujusmodi autem cogitationes beatus Paulus ita respondet: Si volueritis apud animos vestros serio considerare, quisnam & qualis sit qui in me loquitur, ea sedulo reputantes, quæ ad nos spectant, idoneam mox nodi hujus solutionem reperietis. Non enim infirmus fuit in nobis, sed per Spiritum suum præpotentem, virtutem efficacitatemque ostendit; talem nimirum, ut citra omnem difficultatem quosvis irruentium tentationum impetus propulsare, cunctisque afflictionum insultibus animose obsi-

2. Cor. 13. v. 3.

obsistere liceat. Quid ergo? dicet aliquis, o Paule: an non infirmitatis indicium fuit crucem sustinere? Itane vero ea res virtutis argumentum extitit? an divinæ? Minime gentium, inquit. Agnosco enim illum carne infirmatum esse, rursus autem divina virtute revixisse: nam Deus natura erat. Cur igitur, aut quomodo infirmatus est? Proprium etiam corpus mortem nostri causa degustare sinens, *quo nimirum per mortem destrueret eum qui mortis habebat imperium, hoc est diabolum; & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti*. (Hebr. 2. v. 14.) Cum igitur modica secundum carnem infirmitas his salutis causa extiterit qui sub cœlo sunt, quomodo non oppido decebat, ut eam infirmitatem subiret, quo mortem destrueret? proprio templo iterum vivificato, omnibus admirationi est, non per carnis infirmitatem, sed per virtutem divinam hoc præstans: *est enim ille Patris virtus, & resurrectio & vita*. (1. Cor. 1. Joan. 11.) Vivit itaque semper; vita namque est. Neque dubitandum est, quin nos quoque olim vita cum illo fruituri simus, qui nunc simul cum illo infirmitate jactamur mortem obeundo, quamvis certa æternæ vitæ spe sustentemur. Revixit enim ex mortuis, naturæ nostræ iter ad vitam muniens: appellatus est enim *primogenitus ex mortuis, & primitiæ dormientium*. (Coloss. 1. 1. Cor. 15. v. 20.)

A τις ἂν, οὐκ ἀσθενείας ἔργον φὴς εἶναι τὸ ὑπομεῖναι σταυρὸν, ἀλλ' ἔνδειξιν εἶναι τὸ χρῆμα δυνάμεως; ἆρα τῆς θεοπρεποῦς; οὐ μὲν οὖν, φησίν. ὁμολογῶ γὰρ αὐτὸν ἠσθενηκέναι σαρκὶ, ζῆσαι δὲ πάλιν ἐκ δυνάμεως Θεοῦ· Θεὸς γὰρ ἦν φύσει· πῶς οὖν ἠσθένησε; συγχωρήσας τῷ ἰδίῳ σώματι καὶ θανάτου γεύσασθαι δὲ ἡμᾶς, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. (Ἑβρ. 2.) ὅτε τοίνυν τὸ ἀσθενῆσαι βραχὺ, κατάγε τὴν σάρκα φημὶ, σωτηρίας ἦν πρόφασις τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' B οὐρανὸν, πῶς οὐκ ἔδει παθεῖν τὴν ἀσθένειαν, ἵνα δι' αὐτῆς καταργήσῃ τὸν θάνατον; θαυμάζεται πάλιν τὸν ἑαυτοῦ ζωοποιήσας ναὸν, οὐκ ἐξ ἀσθενείας τοῦτο κατορθῶν σαρκικῆς, ἀλλ' ὡς ἐκ δυνάμεως Θεοῦ. ἔστι δὲ αὐτὸς ἡ δύναμις τοῦ πατρὸς, ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· (1. Κο. Ἰωάν. 11.) ζῇ τοιγαροῦν ἀεί· ζωὴ γάρ ἐστιν. ὅτι δὲ καὶ ἡμεῖς ζήσομεν σὺν αὐτῷ, συνησθενηκότες αὐτῷ, κατάγε τὸ ἀποθνήσκειν τέως, εἰ καὶ ἐν ἐλπίσιν ἐσμὲν τῆς εἰς αἰῶνα ζωῆς, πῶς ἐστιν ἀμφιβαλεῖν; ἀνεβίω γὰρ ἐκ νεκρῶν, ὁδὸς εἰς ζωὴν γεγονὼς τῇ φύσει. εἴρηται γὰρ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. (Κολ. 1. 1. Κο. 15.)

C

LV.

νέ.

Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salva me ex hac hora. Sed propter hoc veni in horam hanc. Pater, clarifica filium tuum. (Joan. 12. v. 27. Joan. 17.) Et alio loco rursum: *Et cœpit contristari & mœstus esse, & dixit: Tristis est anima mea usque ad mortem*. (Matth. 26. v. 37.) Et rursum: *Et clamans voce magna Jesus, ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*. (Luc. 23. v. 46.) Qui Apollinarii opinionem sequuntur, ejusdemque sententiæ subscribunt; hi templum Deo unitum, inanime ac ratione destitutum fuisse contendunt: sed quid illi, obsecro, respondere possunt, cum sanctos evangelistas talia de omnium nostrum Salvatore literis prodidisse legunt? Nam cujus, quæso, tristitiæ, aut eorum omnium quæ metum arguunt, summa illa divinaque Verbi natura tandem capax esse queat? Major est enim, quam quæ istiusmodi rebus ulla parte affici, aut ullis omnino humanis perturbationibus commoveri valeat. At vero in corpus sensusque mentisque expers, tristitiæ dolorisve sensus cadere non potest: sed neque molestiam ullam, aut ullum omnino mœrorem ex imminentium incommodorum provisione concipiet aliquando; ejusmodi autem, dum quæ præsentia sunt, & adhuc futura trahuntur, mente pertractat, anima rationis & intelligentiæ compos pati solet: id quod omnes, ut puto, fatentur. Quomodo itaque Emmanuel ait: Nunc anima mea turbata est? quomodo idem tædere ac mœstus esse cœpit, aut qualem tandem spiritum in manus Patris commendavit, si hoc & a divinitate prorsus alienum est, & a carne sola inanima? Perspicuum est ergo, Unigenitum corpore assumpto, non quidem illo inanimi,

Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ τί εἴπω; (Ἰωάν. 12.) πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. πάτερ, δόξασόν σου τὸν υἱόν. (Ἰωάν. 17.) καὶ πάλιν. ἤρξατο λυπεῖσθαι, καὶ ἀδημονεῖν, καὶ λέγειν· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· (Ματ. 26. Λουκ. 23.) καὶ πάλιν· καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· πάτερ, εἰς χεῖράς σου * παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου. (* παρ[a]θ.)) οἱ τῆς Ἀπολιναρίου δόξης ἡττώμενοι καὶ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα φρονεῖν ᾑρημένοι, ἐνιστάμενοί τε D καὶ λέγοντες, ἄψυχόν τε καὶ ἄνουν ὑπάρχειν τὸν ἑνωθέντα τῷ λόγῳ ναὸν, τί δὴ ἄρα φαῖεν ἂν, γεγραφότων ἡμῖν τὰ τοιάδε τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ; ποίας μὲν γὰρ, καὶ λύπης, καὶ τῶν εἰς δειλίαν αἰτιαμάτων ἀνεπίδεκτος παντελῶς εἴη ἂν κατάγε τὸ εἰκὸς ἡ θεία τε καὶ ἀνωτάτω τοῦ λόγου φύσις. παραιτήσεται γὰρ εἰς ἅπαν τὸ ἔν γε τούτοις εἶναί ποτε, καὶ παθῶν ὅλως τῶν καθ' ἡμᾶς οὐκ ἀνέξεται. σῶμα δὲ πάλιν ἄψυχόν τε καὶ ἄνουν οὐκ ἂν εἰσδέξαιτο λύπην, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐννοήσειέ τι τῶν σκυθρωπῶν, ἢ τὸν ἐκ τῶν ἔσεσθαι προσδοκωμένων προαναθρήσει φόβον. πάE θοι δ' ἂν τὰ τοιάδε κατάγε τὸ πᾶσιν, ὥς γε οἶμαι, δοκοῦν. ψυχὴ λογικὴ κατασκεπτομένη τῷ νῷ τά τε ἤδη παρόντα, καὶ πρός γε τούτοις τὰ συμβησόμενα. πῶς οὖν ἄρα φησὶν ὁ Ἐμμανουήλ· νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται; πῶς δὲ καὶ ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν; ἢ καὶ ποῖον ὅλως εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς παρέθετο τὸ πνεῦμα; εἰ καὶ τῆς θεότητος τὸ χρῆμά ἐστιν ἀλλότριον, καὶ μηδὲ μόνης ἀψύχου σαρκός. πρόδηλον οὖν, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος

ὁ μο-

ὁ μονογενὴς, οὐκ ἄψυχόν τε καὶ ἄνουν σῶμα λαβὼν, ἐμψυχωμένον δὲ μᾶλλον ψυχῇ καὶ λογικῇ, καὶ τελείως ἐχούσῃ κατά γε τὸν αὐτῇ πρέποντα λόγον. καὶ ὥσπερ οἰκειοῦται πάντα τὰ τοῦ ἰδίου σώματος, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς. ἔδει γὰρ αὐτὸν διὰ παντὸς ὁρᾶσθαι πράγματος σαρκικοῦ καὶ ψυχικοῦ * δι' ἡμᾶς * γεγονότος. ἐσμὲν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐκ ψυχῆς λογικῆς τε καὶ σώματος. ὥσπερ δὲ οἰκονομικῶς συγκεχώρηκε τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ καὶ παθεῖν ἔσθ' ὅτε τὰ ἴδια, οὕτω πάλιν καὶ τῇ ψυχῇ συνεχώρησε τὰ οἰκεῖα παθεῖν· καὶ τὸ τῆς κενώσεως μέτρον τετήρηκε πανταχοῦ, καίτοι Θεὸς ὢν φύσει, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν. παρατίθεται δὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, τουτέστι τὴν ἑνωθεῖσαν αὐτῷ ψυχὴν, ἵνα ἡμᾶς καὶ διὰ τούτου πάλιν εὐεργετήσῃ. πάλαι μὲν γὰρ ἀπαλλαττόμεναι τῶν σωμάτων ἐν τοῖς ὑπὸ χθόνα μυχοῖς αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ κατεπέμποντο, πληροῦσαι τὰ τοῦ θανάτου ταμιεῖα. ἐπειδὴ δὲ Χριστὸς τὸ ἴδιον πνεῦμα παρέθετο τῷ πατρὶ, καὶ ταύτην ἡμῖν ἐνεκαίνισε τὴν ὁδόν. βαδιούμεθα γὰρ οὐκ εἰς ᾅδου· πόθεν; ἑψόμεθα δὲ μᾶλλον· καὶ κατὰ τοῦτο αὐτῷ τῷ πιστῷ κτίστῃ τὰς ἑαυτῶν παρατιθέμενοι ψυχὰς, ἐν ἐλπίσιν ἐσμὲν ἀγαθαῖς. ἐγερεῖ γὰρ ἅπαντας ὁ Χριστός.

A aut mente destituto, sed anima ratione prædita, eademque perfecta, hoc est, omnia quæ ad illius rationem pertinent, sortita, vivificato & informato, hominem factum esse. Et quemadmodum omnia quæ sui corporis sunt sibi adscribit, ita & ea quæ ad animam spectant. Necesse enim fuit, ut in omnibus, sive ea ad animam, sive ad corpus pertinerent, nobis assimilaretur. Constamus autem & nos ex anima rationali & corpore. Quamobrem ut nonnunquam propriæ carni ea pati dispensatorie permittebat quæ carnis sunt propria, ita animam sua quoque pati permisit. Denique licet natura Deus esset, omnique creatura superior; quæ B tamen exinanitionis erant, ea semper accurate observavit. Porro autem spiritum suum, hoc est, animam sibi unitam, Deo & Patri commendat, ut novo rursum beneficio per hoc nos cumulet. Quondam namque humanæ animæ corporibus exutæ ad subterraneos carceres demittebantur, mortis receptacula illic impleturæ: at vero posteaquam Christus spiritum suum in manus Patris commendavit, etiam hanc viam nobis demutavit. Nec enim nunc descendimus ad inferos, sed ducem nostrum pone subsequimur, animisque nostris illi veluti fido conditori commissis, tantisper bona spe vivimus, quoad Christus universos tandem C ad vitam revocabit.

νϛʹ.

LVI.

5. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος *ζήσει δι' ἐμέ.) ἡδέως ἂν ἐπυθόμην τῶν εἰς δύο Χριστοὺς διοριζόντων τὸν ἕνα· τίς δὴ ἄρα ἐστὶν ὁ ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ζῶν δι' αὐτὸν, ὑπάρχων τε διὰ τοῦτο ζωοποιός; εἰ μὲν οὖν γυμνὸς καὶ καθ' ἑαυτὸν ὁ ἐξ αὐτοῦ λόγος, πῶς ἐσθίεται πρὸς ἡμῶν, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτόν; ἀσώματον γὰρ τῇ φύσει τὸ θεῖον. εἰ δὲ μόνον καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄνθρωπον εἶναί φασι τὸν ἀπεσταλμένον, πῶς ἄρα ἐστὶ ζωοποιὸς, ὅτι ζῇ διὰ τὸν πατέρα; καίτοι πῶς οὐχ ἅπαντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ζωσίν ἐσμεν, ζωοποιοῦντος τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμᾶς,
17. 28. εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὅτι ζῶμεν ἐν αὐτῷ, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν; ὅτε τοίνυν ζῶμεν ἅπαντες διὰ τὸν πατέρα, πῶς δὴ μόνον τὸ ἑνὸς ἀνθρώπου σῶμα τὸ ποιοῦν ἐστι τοῦτο, καὶ οὐχὶ μᾶλλον τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχει καὶ τὰ ἑτέρων, εἴπερ ἅπαντες, ὡς ἔφην, ἐσμέν τε καὶ ζῶμεν διὰ τὸν πατέρα; τί οὖν πρὸς ταῦτά φαμεν; ἀπόστολος κεχρημάτικεν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνώς· ἀπεστάλη γὰρ * κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ζῇ δὲ διὰ τὸν πατέρα· γεγέννηται γὰρ ἐκ ζῶντος πατρός. ἔδει γὰρ, ἔδει πάντῃ τε καὶ πάντως κατὰ φύσιν εἶναι ζωὴν τὸν ἐκ ζῶντός τε καὶ ζωῆς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐκπεφυκότα υἱόν. ἐπειδὴ δὲ ἴδιον ἐποιήσατο τὸ σῶμα τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ληφθὲν, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτὸ καὶ μάλα εἰκότως· σῶμα γάρ ἐστι τῆς τὰ πάντα ζωογονούσης ζωῆς. οὐκοῦν οὐ διαιρετέον εἰς υἱοὺς δύο τὸν ἕνα υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον. εἴπερ ἐστὶν ὁ αὐτὸς ζωὴ μὲν ὡς ἐκ ζωῆς καὶ ζῶντος πατρὸς, ζωοποιὸς δὲ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου

Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me. Libenter hic eos inter- Joan. 6. 5.
rogarem, qui unum Christum in duos dividunt, uternam ille sit qui a Deo Patre missus, propter Patrem vivit, & ob id vivificus existit? Nam si illius Verbum nudum per se positum esse dicunt, quomodo, quæso, illud a nobis, ut vivamus per illud, manducatur? nam divinitas suapte natura corpore penitus vacat. Si autem hominem D tantum per se seorsum conceptum, missum asseverant; quomodo vivificandi vim ex eo habet, quia vitam ex Patre obtinet? An non omnes quotquot in terris degimus, Deo & Patre nos vivificante, vitam agimus? *An non in ipso vivimus, movemur & sumus?* Actor. 17. 28.
Cum ergo omnes per Patrem vivamus, quomodo unius tantum hominis corpus ea de causa vivificum prædicatur? Cur nostra quoque corpora eamdem potestatem adepta minime sunt, siquidem omnes, ut dixi, per Patrem vivimus & sumus? Ecquid ergo ad hæc dicemus? Dei Verbum, cum in humana forma apparuit, apostolus fuit, hoc est missus. *Missum est enim ad prædicandum captivis remis-* Luc. 4. ex
E *sionem, & cæcis visum.* Vivit autem propter Isai. 61.
Patrem, quia ex vivente Patre genitum est. Oportuit enim modis omnibus eum vitam esse secundum naturam, qui ex vivente & vita Deo Patre ortum ducebat. Quoniam vero corpus ex sacra virgine sumptum sibi adscivit, fecit illud vivificum, & id quidem admodum congrue? est enim corpus vitæ omnia vivificantis. Fas itaque non est, unum Filium & Christum & dominum in duos filios dispertire; siquidem idem ipse & vita est, quoniam ex vita viventeque Patre

tre natus est; & per proprium corpus rursum vivificus est, utpote Deus homo similis nobis effectus.

A σώματος, ὡς καθ' ἡμᾶς γεγονὼς καὶ ἐνανθρωπήσας Θεός.

LVII.

Joan. 5. v. 28. *Sicut enim Pater vitam habet in semetipso: sic dedit & filio vitam habere in semetipso: & potestatem dedit ei & judicium facere, quia Filius hominis est.* At quomodo (quærat hic quispiam) Pater vitam habet in semetipso? Numquid aliunde acceptam, vel ab alio datam? Nequaquam. Istud namque docere vel opinari, quid esset aliud nisi apertum delirium? imo vero quid nisi manifesta adversus ineffabilem illam naturam blasphemia? Primo B namque, si vita quam habet, ab ipso diversa foret, universorum Deus non esset natura quædam simplex, sed composita. Ad hæc, si vitam aliunde accepisse statueretur, is utique qui vitam non habenti impertiret, citra omnem controversiam multis partibus illo major, bonisque omnibus cumulatior foret. Denique existimare, hæc ita habere, hoc est, imaginari Deum Patrem vitam aliunde, & quasi adventitiam obtinere; hoc nihil aliud esset, ut dixi, quam absurdissime delirare. Habet itaque Pater vitam in semetipso non adscititiam vel adventitiam, sed naturaliter potius quasi substantialem fructum in seipso existentem. Atque ad eundem modum & Filio quo- C que vitam in semetipso habere dedit. Et quomodo Filius, cum vitam a Patre acceperit, substantialiter eam in se possit habere? Id namque, ut puto, aliquis dicere possit. Habet ergo & Filius, cum ab ipso Patre secundum naturam sit, vitam in seipso, prout Deus est: at vero una cum judicandi potestate illam accepisse dicitur; esto ut Deus omnium judex existat. Porro autem quæ suscipiendi extiterit ratio, id ipse insinuat, dum addidit: Quia Filius hominis est. Non enim proprium est homini vitam a semetipso habere posse: sed quia corpus Verbo unitum viventis Verbi factum est proprium, propterea, & id quidem admodum convenienter, vitam accepisse di- D citur, tamquam vivificam ipsius actionem habens. Rem vero ipse in se transfert, cujus proprium factum est illud corpus, quod vitam accepit.

νζ'.

Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτω καὶ τῷ υἱῷ δέδωκε ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.) τίνα δὴ τρόπον οἰηθείη τις ἂν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν τὸν πατέρα; ἆρα γὰρ ἔξωθεν καὶ εἰσκεκριμένην, καὶ παρ' ἑτέρου δοθεῖσαν; καίτοι πῶς οὐ λῆρος ἂν εἴη τοῦτό γε φρονεῖν, ἢ λέγειν; ἔχει γὰρ οὐ μετρίαν ὁ λόγος τῆς ἀποῤῥήτου φύσεως τὴν κατάῤῥησιν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐχ ἁπλοῦς ἔτι τὴν φύσιν ὁ τῶν ὅλων ἔσται Θεὸς, σύνθετος δὲ μᾶλλον, εἴπερ ἐστὶν ἑτέρα παρ' αὐτὸν ἡ ἐν αὐτῷ ζωή. εἴη δ' ἂν καὶ μείζων αὐτοῦ, καὶ ἐν ἀμείνοσιν ἀσυγκρίτως, ὁ ὡς οὐκ ἔχοντι δοὺς τὴν ζωὴν, εἴπερ ὅλως ἁλοίη λαβών. ἀλλ' ἔστιν, ὡς ἔφην, τῶν ἄγαν ἀπηχεστάτων τὸ ὧδέ τε ἔχειν οἴεσθαι ταυτὶ, καὶ θύραθεν ἐννοεῖν εἰσκεκομισμένην ἔχειν τὴν ζωὴν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα. ἔχει τοίνυν ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν οὐκ ἐπίκτητον ἢ εἰσκεκριμένως, φυσικῶς δὲ μᾶλλον ἐνυπάρχουσάν τε αὐτῷ, καὶ οὐσιώδη καρπόν. οὕτω δέδωκεν ἔχειν καὶ τῷ υἱῷ τὴν ζωήν. εἶτα πῶς ἂν δύναιτο λαβὼν ὁ υἱὸς, οὐσιωδῶς ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωήν; τουτὶ γὰρ, οἶμαι, φαίη τις ἄν. ἔχει τοίνυν ὡς ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν, καθὸ νοεῖται Θεός. δέχεται δὲ μᾶλλον μετὰ τοῦ καὶ κρίνειν αὐτὴν, καίτοι κριτὴς ὑπάρχων ὡς Θεός. καὶ τίς ἂν εἴη τοῦ λαβεῖν ὁ τρόπος, διδάξει λέγων αὐτὸς, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. οὐ γὰρ ἴδιον ἀνθρώπου τὸ δύνασθαι οἴκοθεν ἔχειν τὴν ζωήν. ἐπειδὴ δὲ ἴδιον γέγονε τοῦ ζῶντος λόγου τὸ ἑνωθὲν αὐτῷ σῶμα, ταύτῃ τοι καὶ μάλα εἰκότως, ὡς ἔχων αὐτοῦ τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν, λαβεῖν λέγεται τὴν ζωήν. οἰκειοῦται δὲ πάλιν τὸ χρῆμα αὐτὸς, οὗ καὶ ἴδιον γέγονε σῶμα τὸ εἰληφός. (Ιωα. 5.)

Quod Christus verus sit Deus, etiam si Filius hominis appelletur.

LVIII.

Luc. 6. 8. DOMINUS noster Jesus Christus alicubi ita ait: *Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?* Agedum horum verborum sensum ad libellam expendentes, videamus, ecqualemnam fi- E dem dominus noster Jesus Christus olim e cœlo reversurus exiget. Nam si homo tantum nulla re ceteris præstans a Deo nobis vult credi, non etiam Deus, aut verus Dei Filius; neminem dubitare arbitror, tamen fidem, æstimationem, vel opinionem apud paganos & Judæos potius comperturum, quam apud nos: quandoquidem idololatræ, ceterique qui res conditas ipsius conditoris loco venerantur, crucem & mortem quam nostri causa pertulit, audientes, in insanum mox

Ὅτι κἂν υἱὸς ἀνθρώπου λέγηται ὁ Χριστὸς, ἀλλ' οὐδὲν ἧττόν ἐστι Θεὸς ἀληθινός.

νή.

ΑΥΤΟΣ που φησὶν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. ἆράγε ἐλθὼν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;) φέρε δὴ πάλιν τὸν τῶν εἰρημένων βασανίζοντες νοῦν, ἐκεῖνο περιαθρήσωμεν, ποίαν ζητήσει πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπονοστήσας ἐξ οὐρανῶν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός; εἰ μὲν γὰρ πιστεύεσθαι πρὸς ἡμῶν ἐθέλει, ὅτι θεὸς μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ * θεὸς ἀληθῶς, ἄνθρωπος δὲ μᾶλλον, οὐδὲν ἔχων τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπέκεινα· πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ὅτι τὴν τοιάνδε διάληψιν, ἤγουν πίστιν τε καὶ δόξαν, οὐ παρ' ἡμῖν εὑρήσει μᾶλλον, ἀλλὰ παρ' ἕλλησί τε καὶ Ἰουδαίοις; εἰδωλολάτραι μὲν γὰρ καὶ οἱ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα λατρεύοντες, σταυρὸν ἀκούοντες, ὃν ὑπέ- (Λουκ.)

μεινε

μεινε δι' ἡμᾶς, καὶ προσέτι τὸν θάνατον, γελῶσιν οἱ δείλαιοι· κἂν εἴτις αὐτὸν * ὀνομάζει θεὸν, ἀναπηδῶσιν εὐθὺς ἀνθρωπολατρείαν εἶναι τὸ * χρῆμα διορίζόμενοι. οἵγε μὴν ἐκ περιτομῆς κατεφύοντο τοῦ σωτῆρος, λέγοντες ἐναργῶς. περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας. ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς ἑαυτὸν θεόν. ὅτι τοίνυν οὐ τὴν παρά γε τοῖς πλανωμένοις πίστιν ἐπιζητεῖ, τὴν παρ' ἡμῖν δὲ μᾶλλον τοῖς ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθόσι, πᾶσά πως ἀνάγκη διανενευκότως εἰς ἀλήθειαν ὁμολογεῖν, ὅτι θεὸς κατὰ φύσιν ὁ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου δι' ἡμᾶς γεγονώς. ἵνα μὴ τοῖς τῶν πλανωμένων ἐγκλήμασιν ἑαυτοὺς ἐνιέντες, λάθωμεν τὰ ἴσα φρονεῖν ᾑρημένοι, καὶ μικρὰ δοξάζοντες περὶ Χριστοῦ, καθάπερ ἀμέλει κἀκεῖνοι.

A cachinnum solvuntur miseri, & si quispiam Deum illum nominaverit, indignabundi confestim resiliunt, & hoc anthropolatriam esse definiunt. Judæi quoque in Christum insurgentes, palam objectare non dubitabunt: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.* Joan. 10. 33. Cum ejusmodi ergo fidem exacturus non sit, qualem errantes habent, sed qualem nos tenemus, qui recte sapere consuevimus; veritatem sequentes necessario fateri oportet, eum qui nostri causa filius hominis factus est, Deum esse secundum naturam: ne videlicet in errantium crimina ultro nos abjicientes, per inscitiam illis similia sapere, B atque adeo vilia quædam de Christo perinde ac illi imaginari deprehendamur.

νθʹ.

Φησὶ που Χριστός. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν κρίσιν ἔδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· καὶ πάλιν, ὅπερ ἐλέγομεν ἀρτίως. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί; ψάλλει δέ που καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ἐστι. γέγραφε δὲ καὶ ὁ αὐτοῦ μαθητής· εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης καὶ κριτής. οὐκοῦν πρέποι ἂν οὐχ ἑτέρῳ τινὶ τῶν ὄντων τὸ κρίνειν, πλὴν ὅτι μόνῳ τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ. πῶς οὖν ἔδωκεν αὐτὸ τῷ υἱῷ ἀνθρώπου; εἰ μὲν οὖν ὡς ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, πῶς ἀληθεύσει λέγων· τὴν δόξαν μου οὐχ ἑτέρῳ δώσω; θεοῦ γὰρ δόξα τὸ εἶναι κριτήν. εἰ δὲ δοὺς αὐτὸ τῷ υἱῷ οὐκ ἔξω γέγονε τοῦ κρίνειν αὐτὸς διὰ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας· ἔστι δὲ ὁ λαβὼν υἱὸς ἀνθρώπου· πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργὲς, ὅτι θεὸς μέν ἐστιν ὁ λόγος διὰ τὴν ἐκ θεοῦ πατρὸς ἀπόρρητον γέννησιν; ὁ αὐτὸς δὲ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου διὰ τὸ ἑνῶσθαι σαρκὶ, καὶ καθ' ἡμᾶς ὑπομεῖναι γέννησιν ἐκ γυναικός; ὅταν οὖν λέγῃ πρὸς Ἰουδαίους. τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; καὶ πάλιν. καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ πάλιν· καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. ἢ ὅταν λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ· μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. καὶ πάλιν. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; ἢ καὶ ἁπαξαπλῶς, ἑσάκις ἂν ἄνθρωπος ὀνομάζηται παρὰ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, οὐκ ἰδίᾳ καὶ ἀνὰ μέρος ἄνθρωπον εἶναί φαμεν, ἀποδιαιροῦντες αὐτοῦ τὸ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον· πιστεύομεν δὲ μᾶλλον ὅτι καὶ Θεός ἐστιν ἀληθινὸς, γέγονε δὲ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς μετὰ τοῦ * μεῖναι Θεὸς, καὶ εἷς ἐστι κύριος Ἰησοῦς Χριστός. ἀσεβὲς δὲ λίαν τὸ διορίζειν εἰς δύο υἱοὺς καὶ δύο Χριστοὺς, μετὰ τὴν ἀδιάσπαστον ἕνωσιν, ἣ καὶ νοῦ καὶ λόγου παντὸς ἐπέκεινά τε ἐστι καὶ ἄνω-

LIX.

Neque enim Pater, ait rursum Christus, Joan. 5. 22. *judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio; ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.* Ibid. 26. Et iterum, quod modo dicebamus: *Sicut enim Pater vitam habet in semetipso, sic dedit & Filio vitam habere in semetipso: & potestatem dedit ei & judicium facere, quia Filius hominis est.* Canit alicubi beatus David: *Quoniam Deus judex est.* Psal 49 & 74. Quin C & quidam quoque ex Christi discipulis unum judicem, unumque legislatorem esse scribit. Jacob 4. 12. Ergo judicandi auctoritas in nullum alium convenire potest, nisi in eum solum qui est omnium dominus, hoc est, in Deum. Quomodo ergo Filio hominis judicium tradidit? Nam si eam illi potestatem fecit, tanquam uni nobis simili, quomodo verax erit dum ait: *Gloriam meam alteri non dabo?* Isai. 48. 11. Ad Dei enim gloriam pertinet, judicium exercere. Si autem judiciariam potestatem Filio ita communicavit: ut ipse tamen propter substantiæ identitatem judicandi jus non amiserit; & ille nihilominus qui accepit, Filius sit hominis: quomodo omnibus mani- D festum non sit, Verbum propter ineffabilem illam ex Deo Patre generationem, Deum esse; idemque rursum, propterea quod carni unitum, perindeque ac nos ex muliere natum est, hominis Filium esse? Cum ergo Judæis dicit: *Cur me quæritis interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum?* Joan. 8. 40. & rursum: *Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis:* Joan. 3. 16. & iterum: Num. 21. *Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis:* Ibid. 13. aut cum de seipso ita ait: *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis:* Matth. 16. 27. & iterum, *Quem me dicunt homines esse Filium hominis?* denique ut unico verbo E absolvam, quotiescumque in scriptura divinitus inspirata homo appellatur, non hominem seorsum per se, Verbo quod ex Deo est, secluso, mente concipimus; sed potius credimus, Dei Verbum dispensatorie propter nos filium hominis factum, divinitate interim nulla ex parte amissa aut labefactata; & unum esse dominum nostrum Jesum Christum. Et ideo non potest summa cum impietate conjunctum non esse, post indivulsam illam inseparabilemque unionem, quæ omnem omnino & mentis & rationis captum ex-

excedit plurimum, si quis unum in duos Christos aut filios dividat. Ceterum si cui animus esset, omnia quæ de Christo literis consignata extant, diligentius examinare, illi utique haud nimis difficile foret plures adhuc alias sententias hisce adjungere: sed scriptum novimus: *Da sapienti occasionem, & sapientior erit.* Universorum Deus mentes vestras, religiosissimæ imperatrices, per Spiritum sanctum diriget, ut rectum sensum assequi possitis. Etenim Christus dominus ita vos comparatas, hoc est, firma ac stabili fide ornatas inveniens, cœlestibus bonis affatim locupletabit, longeque beatissimas efficiet. Omnis namque spes nostra in Christo sita est: per quem & cum quo Patri cum Spiritu sancto sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Prov. 9. 9.

CAPUT VI.

Cyrilli episcopi Alexandriæ ad Nestorium, cum rescivit eum male sentire.

Religiosissimo, Deique amantissimo episcopo & comministro Nestorio, Cyrillus episcopus in domino Sal.

1 ADvenerunt Alexandriam viri aliquot veneratione ac fide digni, qui pietatem tuam graviter stomachari: nullumque mei lædendi causa lapidem non movere, mihi renunciarunt. Cupienti autem mihi cognoscere, undenam pietas tua in hanc ægritudinem incidisset: Alexandrinos quosdam epistolam illam, quam ad sanctos monachos miseram, circumferre, eamque rem odii & offensionis causam esse responderunt. Ego vero miratus sum majorem in modum, pietatem tuam illud potius non perpendisse, secumque reputasse, eas in fide turbas non propter hanc quam scripsi epistolam, sed potius ex quibusdam pietatis tuæ, sive alterius sermonibus excitatas fuisse. Quinimo cum chartæ quædam, vel commentarii circumferantur, insignem molestiam perferimus, quorumdam hac de causa perversorum emendationi studentes. Eo namque malum hoc paulatim serpendo pervenit, ut Christum nonnulli Deum appellari fere non patiantur; sed potius divinitatis organum & instrumentum, hominemque deiferum, & alia his ineptiora. Nostrum proinde est ea moleste ferre, quæ pietas tua dixit, aut etiam non dixit, siquidem schedis quæ ea de re feruntur, parum fidei habeo. Cum igitur fides tam insigniter lædatur, totque passim sint infecti, qui tandem tacere hic licuit? An non ante tribunal Christi sistemur? An intempestivi silentii rationem reddituri non sumus, quos ille ad hoc constituit, ut quæ oportet prædicemus? Ecquid nunc, obsecro, consilii capiam? namque a tua pietate consilium petere compellor Cælestino religiosissimo Romanæ ecclesiæ episcopo, ceterisque piissimis episcopis qui ipsi adsuere, inquirentibus, chartulæne illæ & exegeses, quæ illuc ad se nescio quomodo perlatæ sunt, a tua pietate, an vero ab alio quopiam profectæ sint. Scribunt enim, ut qui gravissime sint offensi. Quomodo vero eos, qui ab omnibus totius orientis ecclesiis subinde huc ventitant, &

A τούτῳ. καὶ νῦν μὲν ἴσως οὐ δυσχερὲς ἄγαν τοῖς ἐθέλουσι βασανίζειν ἅπαντα τὰ περὶ Χριστοῦ γεγραμμένα, καὶ πλειόνων ἐννοιῶν ποιήσασθαι τὴν παράθεσιν· ἀλλ' ἴσμεν τὸ γεγραμμένον. δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται. ποδηγήσει γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὰς θεοφιλεστάτας ὑμῶν * ἀκοὰς εἴς γε τὸ δύνασθαι ὀρθῶς νοεῖν. εὑρὼν γὰρ οὕτω Χριστὸς ἐν ὑμῖν τὴν πίστιν ἀκλινῆ καὶ ἀβέβηλον, στεφανώσει πλουσίως τοῖς ἄνωθεν ἀγαθοῖς, καὶ παμμακαρίους ἀποφανεῖ. πᾶσα γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἐν Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. B Ἀμήν. * διανοίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Νεστόριον, ἡνίκα ἔμαθεν αὐτὸν κακῶς φρονεῖν.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ, Κύριλλος ἐπίσκοπος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΑΝΔΡΕΣ αἰδέσιμοι καὶ πίστεως ἄξιοι παραγεγόνασιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. εἶτα μετέδοσαν ὡσανεὶ καὶ τῆς σῆς θεοσεβείας ἀγανακτούσης σφόδρα, καὶ πάντα κάλων κινούσης εἰς C τὸ λυπεῖν ἐμέ. βουλομένῳ δέ μοι τῇ σῆς θεοσεβείας τὴν λύπην ἀναμαθεῖν, ἔφασαν ὅτι τὴν πρὸς μοναστὰς ἁγίους γενομένην ἐπιστολὴν περιφέρουσί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἡ τοῦ μίσους ἀφορμὴ καὶ τῆς * ἀηδίας αὕτη γέγονε. τεθαύμακα τοίνυν, εἰ μὴ ἐκεῖνο μᾶλλον ἡ σὴ θεοσέβεια καθ' ἑαυτὴν ἐλογίσατο· οὐ γὰρ πρότερον ἐμῆς γραφείσης ἐπιστολῆς ὁ ἐπὶ τῇ πίστει γέγονε θόρυβος, ἀλλ' ἢ εἰρημένων τινῶν παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας. ἢ καὶ μὴ, πλὴν χαρτίων, ἤγουν ἐξηγήσεων περιφερομένων, κάμνομεν ἡμεῖς, ἐπανορθοῦν θέD λοντες τοὺς διεστραμμένους. ἐγγὺς γὰρ γεγόνασί τινες τοῦ μὴ ἀνέχεσθαι λοιπὸν ὁμολογεῖν, ὅτι Θεός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὄργανον δὲ μᾶλλον καὶ ἐργαλεῖον θεότητος, καὶ ἄνθρωπος θεοφόρος. καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων ἐπέκεινα; νῦν οὖν ἄρα τὸ χαλεπαίνειν ἡμῶν ἐφ' οἷς εἴρηκεν ἢ οὐκ εἴρηκεν ἡ σὴ θεοσέβεια· τοῖς γὰρ περιφερομένοις χαρτίοις οὐ σφόδρα πιστεύω· πῶς οὖν * ἔνι σιωπῆσαι, πίστεως ἀδικουμένης, καὶ τοσούτων διεστραμμένων; ἢ οὐ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ; οὐκ ἀπολογησόμεθα δὲ τῆς ἀκαίρου σιωπῆς ἕνεκα, καίτοι γε τεταγμένοι παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸ λέγειν ἃ δεῖ; τί δὲ ποιήσω νῦν E δεῖ γάρ με βουλεύσασθαι μετὰ τῆς σῆς θεοσεβείας. μηνύοντος τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου τῆς * Ῥώμης ἐπισκόπου Κελεστίνου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, περὶ τῶν ἀπενεχθέντων, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐκεῖ χαρτίων, πότερόν ποτε τῆς σῆς θεοσεβείας, ἢ μή· γράφουσι γὰρ ὡς πάνυ σκανδαλισθέντες. πῶς δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐκ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἐρχομένους θεραπεύσομεν, καὶ τῶν χαρτίων καταγογγύζοντας; ἢ τάχα

* ἀδικίας

* ὦ

* Ῥώμης ἐκκλησίας ἐπισκόπου

1 Hujus & sequentis epistolæ extat vetus Versio infra danda in Vet. hujus Concilii versiene cap. 2.

χαπυ νομίζει ἡ σὴ θεοσέβεια, ὅτι μικρὸς ταῖς ἐκκλησίαις ἀνεφύη θόρυβος ἐκ τῶν τοιούτων ὁμιλιῶν; πάντες ἐσμὲν ἐν ἀγῶσι καὶ πόνοις, τοὺς ἕτερα φρονεῖν οὐκ οἶδ' ὅπως ἀναπεπεισμένους μεθιστάντες εἰς τὸ ἀληθές. ὅτε τοίνυν τὴν ἀνάγκην ἅπασι τοῦ γογγύζειν ὑπενεγκοῦσα ἡ σὺ θεοσέβειά ἐστι, πῶς αἰτιᾶται δικαίως; * τί δέ μου καὶ μάτην καταβοᾷ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπανορθοῖ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ἵνα παύσῃ σκάνδαλον οἰκουμενικόν; εἰ γὰρ καὶ παρεῤῥύη λόγος, ὡς ἐπὶ λαοῦ τρέχων, ἀλλ' ἐπανορθούσθω ταῖς ἐπισκέψεσι, καὶ λέξιν χαρίσασθαι τοῖς σκανδαλιζομένοις καταξίωσον, θεοτόκον ὀνομάζων τὴν ἁγίαν παρθένον. ἵνα θεραπεύσαντες τοὺς λελυπημένους, καὶ ὀρθὴν παρὰ πᾶσι δόξαν ἔχοντες, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοψυχίᾳ τῶν λαῶν τὰς συνάξεις ἐπιτελῶμεν. ὅτι δὲ ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως πάντα ἕτοιμοι παθεῖν ἐσμὲν, καὶ δεσμωτηρίων εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου, μὴ ἀμφιβαλλέτω ἡ σὴ θεοσέβεια. ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω, ὅτι καὶ περιόντος ἔτι τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀττικοῦ, συντέθειταί μοι βιβλίον περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, ἐν ᾧ καὶ λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, οἷς νῦν γέγραφα * συνῳδός· καὶ * ὑπανέγνωμεν * αὐτὸ καὶ ἐπισκόποις καὶ * κληρικοῖς, καὶ τοῖς φιλακροάμοσι τῶν λαῶν· ἐκδέδωκα δὲ τέως οὐδενί. εἰκὸς οὖν ἐκδοθέντος τοῦ λόγου, πάλιν ἐγκαλεῖσθαί με, ὅτι καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας τῆς σῆς θεοσεβείας * συντέθειται τὸ λογίδιον.

A tra hæc schedia gravissime murmurant, sedabimus? An exiguas forte turbas ex ejusœmodi homiliis in ecclesiis excitatas tua pietas existimat? Omnes enixe sudamus, atque ut eos qui nescio quo pacto perverse sapere persuasi sunt, ad rectum veritatis tramitem reducamus, impendio elaboramus. Cum ergo pietas tua hanc murmurandi necessitatem attulerit, quo quæso jure me incusat? cur odiis in me flagrat? cur temere me allatrat? cur potius emendata oratione sua, orbis offensionem non sanat? Nam etsi præterfluxit sermo, utpote coram populo currens; tamen seria retractatione emendetur. Ne graveris, obsecro, iis qui non leviter offensi sunt, unam hanc Theotocos vocem largiri, sacramque virginem deiparam appellare; quo illis qui non levem hinc mœstitiam ceperunt, medentes, & nostræ quoque famæ & existimationi consulentes, in populorum pace, animorumque consensione ecclesiasticos conventus celebremus. Certo autem pietas tua persuasum habeat, nos & vincula & carceres & cetera omnia ejusmodi incommoda, quin & ipsum quoque vitæ discrimen propter Christi fidem adire paratos esse. Credas velim beatæ memoriæ Attico etiamnum superstite, quemdam me de sacra & consubstantiali Trinitate libellum composuisse; in quo & de unigeniti quoque incarnatione nonnulla iis quæ nunc conscripsi, concinnentia attexui: quæ & episcopis, & clericis, & studiosioribus quoque popularibus legi, nulli tamen adhuc illius copiam feci. Probabile fit ergo, edito jam hoc commentariolo, non defuturos qui me accusent: cum tamen ejusmodi oratiunculam concinnaverim, priusquam Constantinopolitanæ ecclesiæ pontificatus pietati tuæ mandaretur.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ζ'.

Ἐπιστολὴ Νεστορίου πρὸς Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας, διὰ Λάμπωνος πρεσβυτέρου καὶ μονάζοντος.

Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ μου συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Νεστόριος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΟΥ'δὲν ἐπιεικείας χριστιανικῆς βιαιότερον. ὑπὸ ταύτης οὖν νῦν διὰ τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου Λάμπωνος πρὸς τὸ παρὸν βεβιάσμεθα γράμμα, πολλὰ μὲν εἰπόντος ἡμῖν περὶ τῆς σῆς εὐλαβείας, πολλὰ δὲ καὶ ἀκούσαντος· τὸ τελευταῖον οὐκ ἐνδόντος ἡμῖν, ἕως τὸ παρ' ἡμῶν εἰσεπράξατο γράμμα· καὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς νενικήμεθα βίᾳ. φόβον γὰρ ὁμολογῶ κεκτῆσθαι πολὺν περὶ πᾶσαν παντὸς ἀνδρὸς Χριστιανικὴν ἐπιείκειαν, ὡς ἐγκαθήμενον αὐτῇ τὸν Θεὸν κεκτημένην. τὰ μὲν οὖν παρ' ἡμῶν, καίτοι πολλῶν παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας οὐ κατὰ ἀδελφικὴν ἀγάπην· δεῖ γὰρ εἰπεῖν εὐφημότερον· γεγονότων, ἐν μακροθυμίᾳ τε καὶ ἀγάπῃ γραμμάτων προσρητικῇ * δείξει δὲ ἡ πεῖρα, ποταπὸς ἡμῖν ὁ τῆς παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου Λάμπωνος βίας καρπός. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύομεν.

CAPUT VII.

Epistola Nestorii ad Cyrillum Alexandriæ episcopum, per Lamponem presbyterum & monachum.

Religiosissimo & sanctissimo comministro Cyrillo, Nestorius in domino Sal.

NIhil sane Christiana probitate potentius. Ea ut in præsentia per Lamponem presbyterum religiosissimum scriberemus, nos compulit. Cum enim ille de tua pietate multa referret, multaque vicissim audiret; postremo urgendi finem nullum fecit, donec hasce a nobis impetravit. Quapropter hominis importunitati manus dedimus. Nam, ut quod res est ingenue fatear, non mediocrem cujuscumque Christiani viri probitas, (utpote in cujus pectore Deus inhabitet) timorem mihi afferre assolet. Proinde quod ad nosipsos attinet, etsi non pauca a pietate tua designata sint fraternæ caritati parum congruentia; (oportet enim modeste loqui) scribimus, æquitatem animi conservantes, & salutationis officium per literas cum caritate implentes. Quantum vero Lamponis religiosissimi presbyteri vehemens impulsus ille fructum nobis allaturus sit, experientia ipsa demonstrabit. Universam, quæ tecum est fraternitatem ego, quique mecum sunt, salutatam cupimus.

A

CAPUT VIII.[1]

Religioſiſſimo, Deique amantiſſimo comminiſtro Neſtorio, Cyrillus in domino Sal.

INTELLIGO quoſdam meæ apud tuam pietatem exiſtimationi detrahere, multaque temere effutire: idque crebro, ac tum maxime quando magiſtratus coguntur: fortaſſe etiam nonnullam hac ratione oblectationem auribus tuis afferre ſe opinantes, homines nulla unquam injuria a me affecti; ſed ſalubriter tantum convicti; hic quidem quod cæcos egenoſque per injuriam oppreſſerit; alius quod ferrum in matrem ſtrinxerit; B alius quod ancillæ præſidio aurum alienum abſtulerit, & ejuſmodi improbitatis ſuſpicione ſemper laboraverit, cujuſmodi ne inſenſiſſimos quidem hoſtes laborare optaverit quiſpiam. Verum iſtos, & ſi qui ejus farinæ ſunt alii, non multum moror, ne ſupra magiſtrum & dominum, vel etiam ſupra majores noſtros tenuitatis meæ menſuram extendere videar. Fieri enim nullo modo poteſt, quamcumque demum vitæ rationem inieris, ut pravorum maledicorumque hominum dentes evadas. Sed illi quidem
Psal. 13. *maledicentiæ & acerbitatis os plenum habentes*, coram omnium judice cauſam dicturi ſunt. Ego vero ad id denuo reverſus, quod C me potiſſimum decere exiſtimo, te veluti fratrem in domino etiamnum admonere non gravabor, ut prædicationis ſermonem, fideique doctrinam cum omni cautione populo proponas; cogiteſque ſerio, ſi vehementer illi Deum irritant qui e puſillorum numero vel unum tantum in Chriſtum credentem ſcandalizaverint; quanta diligentia, quantaque dexteritate opus ſit, ſi tota quæpiam multitudo gravius offenſa ſit, ut ſcandalis prudenter præciſis, ſanum fidei ſenſum ſermonemque veritatis ſtudioſis afferamus. Ad hoc autem præſtandum illud contulerit, ſi ſanctorum patrum ſcripta evolventes, quam maximi illa facere ſtudeamus; noſque ipſos D probantes, num ſimus in fide, ut ſcriptum eſt, ad rectas irreprehenſibiles eorum ſen-
2. Cor. 13. 5. tentias noſtras cogitationes apte conformemus.

Sacra itaque & magna illa ſynodus tradit ipſum unigenitum Dei Filium naturaliter ex Deo Patre natum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem Pater omnia condidit, deſcendiſſe incarnatum & hominem factum, paſſum eſſe, tertia die reſurrexiſſe, & ad cœlos aſcendiſſe. His verbis hiſque dogmatis nos quoque inſiſtere oportet, ſedulo animo pertractantes, ecquidnam ſit, Dei Verbum incarnatum ac hominem factum eſſe. Neque enim dicimus, Verbi naturam E per ſui mutationem carnem eſſe factam; ſed neque in totum hominem tranformatam ex anima & corpore conſtitutum: aſſerimus autem, Verbum unita ſibi ſecundum hypoſtaſim carne animata rationali anima, inexplicabili incomprehenſibilique modo ho-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ η.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΚΑταφλυαροῦσι μὲν, ὡς * ἀκούω, τινὲς τῆς ἐμῆς ὑπολήψεως ἐπὶ τῆς σῆς θεοσεβείας· καὶ τοῦτο συχνῶς, τὰς τῶν ἐν τέλει συνόδους καιροφυλακοῦντες μάλιστα, καὶ τάχα που καὶ τέρπειν οἰόμενοι τὴν σὴν ἀκοήν· καὶ ἀβουλήτους * προπέμπουσι φωνάς, ἠδικημένοι μὲν οὐδὲν, ἐλεγχθέντες δὲ, καὶ τοῦτο * χρησίμως· ὁ μὲν, ὅτι τυφλοὺς * ἠδίκει καὶ πένητας· ὁ δὲ, ὡς μητρὶ ξίφος ἐπανατείνας· ὁ δὲ, θεραπαίνῃ συγκεκλοφὼς χρυσίον ἀλλότριον, καὶ τοιαύτην ἐσχηκὼς ἀεὶ τὴν ὑπόληψιν, ἣν οὐκ ἂν εὔξαιτό τις συμβῆναί τισι καὶ τῶν λίαν ἐχθρῶν. πλὴν οὐ πολὺς τῶν τοιούτων ὁ λόγος ἐμοὶ, ἵνα μήτε ὑπὲρ τὸν δεσπότην καὶ διδάσκαλον, μήτε μὴν ὑπὲρ τοὺς πατέρας τὸ τῆς ἐνούσης μοι βραχύτητος * ἐκτείνοιμι μέτρον. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὰς τῶν φαύλων διαδράναι σκαιότητας, ὡς ἂν ἕλοιτό τις διαβιοῦν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀρᾶς καὶ πικρίας μεστὸν ἔχοντες τὸ στόμα, τῷ πάντων ἀπολογήσονται κριτῇ. τρέψομαι δὲ πάλιν ἐγὼ πρὸς τὸ ὅτι μάλιστα πρέπον ἐμαυτῷ, καὶ ὑπομνήσω καὶ νῦν ὡς ἀδελφὸν ἐν * κυρίῳ, τῆς διδασκαλίας τὸν λόγον, καὶ τὸ ἐπὶ τῇ πίστει φρόνημα μετὰ πάσης ἀσφαλείας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς λαοὺς, ἐννοεῖν τε, ὅτι τὸ σκανδαλίσαι καὶ μόνον ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν, ἀφόρητον ἔχει τὴν ἀγανάκτησιν· εἰ δὲ δὴ πληθὺς εἴη τοσαύτη τῶν λελυπημένων, πῶς οὐχ ἁπάσης εὐτεχνίας ἐν χρείᾳ καθεστήκαμεν, πρός τε τὸ δεῖν ἐμφρόνως περιελεῖν τὰ σκάνδαλα, καὶ τὸν ὑγιᾶ τῆς πίστεως κατευρῦναι λόγον τοῖς ζητοῦσι τὸ ἀληθές; ἔσται δὲ τοῦτο καὶ μάλα ὀρθῶς, εἰ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων περιτυγχάνοντες λόγοις, περὶ πολλοῦ τε αὐτοὺς ποιεῖσθαι σπουδάζομεν, καὶ δοκιμάζοντες ἑαυτοὺς, εἰ ἐσμὲν ἐν τῇ πίστει, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ταῖς ἐκείνων ὀρθαῖς καὶ * ἀνεπιλήπτοις δόξαις τὰς ἐν ἡμῖν ἐννοίας εὖ μάλα συμπλαττόμεθα.

Ἔφη τοίνυν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς κατὰ φύσιν γεννηθέντα υἱὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ Θεὸν ἀληθινὸν, τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατὴρ, κατελθεῖν, σαρκωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθεῖν εἰς οὐρανούς. τούτοις δὲ καὶ ἡμᾶς ἕπεσθαι δεῖ καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς δόγμασιν, ἐννοοῦντας τί τὸ σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι δηλοῖ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον. οὐ γὰρ φαμὲν, ὅτι ἡ τοῦ λόγου φύσις μεταποιηθεῖσα γέγονε σάρξ. ἀλλ' οὐδὲ ὅτι εἰς ὅλον ἄνθρωπον μετεβλήθη, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ

Margin notes: * μανθ. * πεπόμ. * χρησ. * ἠδίκη. * ἐκτάν. Ψαλμ. * Θεῷ Χριστῷ. * ἀνεπιλήπτοις. 2. Κορ.

[1] Hoc eſt caput ſecundum partis primæ penes Harduinum, cui Conteſtatio infra cap. 13. a Labbeo exhibita, reliquis omnibus prætermiſſis, eſt caput primum. E regione Græci textus repræſentat Harduinus, vetuſtam, ubi adeſt, hujus Concilii interpretationem, quam integram nos dabimus ſuo loco appoſitam ex nova Baluzii Collectione. Recitatur hæc epiſtola in Act. 1. Conc. Epheſ. In vetuſta verſ. legitur cap. 6.

γικῇ ἑνώσας ὁ λόγος ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν, ἀφράστως τε καὶ ἀπερινοήτως γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου, οὐ κατὰ θέλησιν μόνην ἢ εὐδοκίαν, ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν προσλήψει προσώπου μόνου· καὶ ὅτι διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἑνότητα τὴν ἀληθινὴν συναχθεῖσαι φύσεις, εἷς δὲ ἐξ ἀμφοτέρων Χριστὸς καὶ υἱός. οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, ἀποτελεσασῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ υἱόν, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου πρὸς ἑνότητα συνδρομῆς. οὕτω τε λέγεται, καίτοι πρὸ αἰώνων ἔχων τὴν ὕπαρξιν, καὶ γεννηθεὶς ἐκ πατρός, γεννηθῆναι καὶ κατὰ σάρκα ἐκ γυναικός· οὐχ ὡς τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως ἀρχὴν τοῦ εἶναι * λαβούσης ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ, οὔτε μὴν δεηθείσης ἀναγκαίως δι' ἑαυτὴν δευτέρας γεννήσεως μετὰ τὴν ἐκ πατρός. ἔστι γὰρ εἰκαῖόν τε ὁμοῦ καὶ ἀμαθὲς τὸν ὑπάρχοντα πρὸ παντὸς αἰῶνος, καὶ συναΐδιον τῷ πατρί, δεῖσθαι λέγειν ἀρχῆς τῆς εἰς τὸ εἶναι δευτέρας. ἐπειδὴ δὲ δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἑνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν τὸ ἀνθρώπινον, προῆλθεν ἐκ γυναικός, ταύτῃ τοι λέγεται γεννηθῆναι σαρκικῶς. οὐ γὰρ πρῶτον ἄνθρωπος ἐγεννήθη κοινὸς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, εἶθ' οὕτω καταπεφοίτηκεν ἐπ' αὐτὸν ὁ λόγος· ἀλλ' ἐξ αὐτῆς μήτρας ἑνωθείς, ὑπομεῖναι λέγεται γέννησιν σαρκικήν, ὡς τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος. οὕτω φαμὲν αὐτὸν καὶ παθεῖν καὶ ἀναστῆναι. οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ λόγου παθόντος εἰς ἰδίαν φύσιν ἢ πληγὰς ἢ διατρήσεις ἥλων, ἤγουν τὰ ἕτερα τῶν τραυμάτων· ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον, ὅτι καὶ ἀσώματον. ἐπειδὴ δὲ τὸ γεγονὸς αὐτοῦ ἴδιον σῶμα πέπονθε ταῦτα, πάλιν αὐτὸς λέγεται παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. ἦν γὰρ ὁ ἀπαθὴς ἐν τῷ πάσχοντι σώματι. κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ τεθνάναι νοοῦμεν. ἀθάνατος γὰρ κατὰ φύσιν, καὶ ἄφθαρτος, καὶ ζωὴ καὶ ζωοποιός ἐστιν ὁ * τοῦ Θεοῦ λόγος. ἐπειδὴ δὲ πάλιν τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα χάριτι Θεοῦ, καθά φησιν ὁ Παῦλος, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, λέγεται παθεῖν αὐτὸς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον. οὐχ ὡς εἰς πεῖραν ἐλθὼν τοῦ θανάτου, τό γε ἧκον εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν· ἀποπληξία γὰρ τοῦτο λέγειν, ἢ φρονεῖν· ἀλλ' ὅτι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἐγεύσατο θανάτου. οὕτω καὶ ἐγηγερμένης αὐτοῦ τῆς σαρκός, πάλιν ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ λέγεται· οὐχ ὡς πεσόντος εἰς φθοράν· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὅτι τὸ αὐτοῦ πάλιν ἐγήγερται σῶμα. οὕτω Χριστὸν ἕνα καὶ κύριον ὁμολογήσομεν, οὐχ ὡς ἄνθρωπον συμπροσκυνοῦντες τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ τομῆς φαντασία παρεισκρίνηται διὰ τοῦ λέγειν τό, σύν· ἀλλ' ὡς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν προσκυνοῦντες, ὅτι μὴ ἀλλότριον τοῦ λόγου τὸ σῶμα αὐτοῦ, μεθ' οὗ καὶ αὐτῷ συνεδρεύει τῷ πατρί· οὐχ ὡς δύο πάλιν συνεδρευόντων υἱῶν, ἀλλ' ὡς ἑνὸς καθ' ἕνωσιν, μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. ἐὰν δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ἢ ὡς ἀνέφικτον, ἢ ὡς ἀκαλλῆ παραιτώμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ δύο λέγειν υἱούς. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα διορίσαι, καὶ εἰπεῖν· τὸν μὲν, ἄνθρωπον ἰδικῶς, τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει τετιμημένον· ἰδικῶς

A minem factum, & hominis filium extitisse, non per solam voluntatem aut beneplacitum, sive per solam personæ assumptionem. Et quamvis naturæ sint diversæ, vera tamen unione coeuntes unum nobis Christum & Filium effecerunt: non quod naturarum differentia propter unionem sublata sit, verum quod divinitas & humanitas secreta quadam ineffabilique conjunctione in una persona unum nobis Jesum Christum & Filium constituerint. Ad hunc modum, qui ante omne sæculum existit, & ex Patre genitus fuit, secundum carnem ex muliere natus dicitur; non quod divina illius natura existentiæ suæ initium in sacra virgine B sumpserit, aut quod post primam ex Patre, altera propter seipsam generatione necessario indiguerit; (stultum est enim, planeque ineptum asserere, eum qui ante omnia sæcula Patri coæternus existit, altera denuo, quo existere queat, generationem indiguisse) sed quia propter nos, & propter nostram salutem humana natura secundum hypostasim sibi unita, ex muliere natus est, hinc est quod secundum carnem natus prædicatur. Non enim primo vulgaris quispiam homo ex virgine ortus est, in quem Dei Verbum deinde sese demiserit: sed in ipso utero carni unitum, secundum carnem progenitum dicitur: utpote suæ carnis genera- C tionem sibi ut propriam vindicans. Ad eumdem modum illud passum & resuscitatum dicimus, non quod Dei Verbum aut plagas, aut clavorum perforationes, aut alia id genus vulnera in propriam naturam acceperit: (nam ut divinum numen corporis expers est, ita perpeti quoque nihil potest) sed quia corpus quod sibi adsciverat, hæc fuit expertum, eam ob rem ipsum nostri causa illa perpessum asseritur. Impatibile enim Verbum in corpore patibili existebat. Idem & de ejusdem quoque morte sentimus: siquidem Dei Verbum suapte natura immortale, & a corruptione alienum, & vita rursum & vivificans est. Verum quia D suum ipsius corpus gratuito Dei munere *mortem*, attestante Paulo, *omnium causa degustavit*, fit ut ipsum mortem propter nos perpessum dicatur: non quod ipsum quod quidem ad propriam naturam attinet, mortem exceperit (insania namque mera esset, istud vel dicere, vel cogitare) sed quia caro illius mortem, ut modo ajebam, degustavit. Pari modo quia caro illius resurrexit, ipsi resurrectio tribuitur, non quod ipsum ceciderit in corruptionem; absit; sed quia rursus corpus illius exsuscitatum est. Ita unum Christum & dominum confitemur; non quod hominem una cum Verbo adoremus: ne illud, cum Verbo, E aliquam divisionis imaginationem menti objiciat; sed unum eumdemque adoramus, quandoquidem corpus suum non est alienum a Verbo; cum quo Patri assidet, non quod duo filii Patri assideant: assidet enim unus tantum per unionem cum propria carne. Quod si unionem secundum hypostasim tanquam incomprehensibilem indecentemque repudiaverimus, eo prolabimur, ut duos filios esse dicamus. Necesse est enim distinguere, & vocare; alterum quidem per se hominem filii appella-

Hebr. 2. 9.

pellatione cohoneſtatum ; alterum vero per ſe ac ſeorſum Dei Verbum , quod & nomen & rem quoque filiationis naturaliter obtineat . Nulla itaque ratione unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in duos filios divellere fas eſt . Porro autem ut integra ſit hæc rectæ fidei ratio , nihil erit uſui perſonarum unio quam quidam ponunt . Non enim ſcriptura dicit , Verbus hominis perſonam ſibi aſſociaſſe, ſed carnem factum eſſe . Quod autem Verbum caro factum perhibetur, id aliud nihil eſt, quam quod perinde ac nos carni & ſanguini communicavit . Suum ergo fecit noſtrum corpus, prodiitque homo ex muliere, deitate interim, aut ex Patre nativitate non abjecta ; manſit enim in ipſa quoque carnis aſſumptione quod erat. Hoc exactæ fidei doctrina ubique prædicat ; hoc ſanctos patres ſenſiſſe reperiemus : ita non dubitarunt ſacram virginem deiparam appellare ; non quod Verbi natura , ipſiuſve divinitas ortus ſui principium ex ſancta virgine ſumpſerit ; ſed quod ſacrum illud corpus anima intelligente perfectum ex ea traxerit , cui & Dei Verbum ſecundum hypoſtaſim unitum , ſecundum carnem natum dicitur . Atque hæc quidem ex caritate quæ eſt in Chriſto , ſcribenda nunc quoque exiſtimavi , obſecrans te ut fratrem , & coram Chriſto ſanctiſque angelis ejus obteſtans, ut hæc nobiſcum & ſentias & doceas , quo eccleſiarum pax conſervetur, dilectioniſque & concordiæ vinculum inter Dei ſacerdotes indiſſolubile permaneat . Saluta, quæ apud te eſt, fraternitatem. Te, quæ nobiſcum eſt, ſalutat in domino.

Joan. 1 · Hebr. 2

CAPUT IX.

Exemplum epiſtolæ Neſtorii ad Cyrillum epiſcopum, quæ omnibus in ſancta ſynodo diſplicuit.

Religioſiſſimo Deoque amabiliſſimo comminiſtro Cyrillo, Neſtorius in domino Sal.

ADmirabilium literarum tuarum contumelias, quas in nos jacis tanquam medica quadam manſuetudine dignas , quibuſque re ipſa ſuo tempore reſponderi queat , miſſas facio. Quæ autem ſine magno periculo ſilentio præteriri non poſſunt, ea , ne obſcura indigeſtaque prolixitate decertans, faſtidium generem, quanta fieri poterit orationis brevitate ediſſeram. A ſapientiſſimis autem dilectionis tuæ vocibus principium ſumam, quas ad verbum quoque in medium afferam. Ecquænam ſunt igitur præclaræ illæ eruditarum literarum tuarum voces ? Sacra (inquis) & magna illa ſynodus tradidit, ipſum unigenitum Filium ex Deo Patre naturaliter genitum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia Pater condidit, deſcendiſſe, & incarnatum, & hominem factum, paſſum eſſe, & reſurrexiſſe. Hæc tuæ pietatis ſunt verba ; neque tua eſſe fortaſſis ignoras. Proinde & tu quoque

A δὲ πάλιν τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον υἱότητος ὄνομά τε καὶ χρῆμα ἔχοντα φυσικῶς. οὐ διαιρετέον τοιγαροῦν εἰς υἱοὺς δύο τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. * ὠφέλησε κατ' οὐδένα τρόπον τὸν ὀρθὸν τῆς πίστεως λόγον εἰς τὸ οὕτως ἔχειν, κἂν εἰ προσώπων ἕνωσιν ἐπιφημίζωσί τινες· οὐ γὰρ εἴρηκεν ἡ γραφὴ, ὅτι ὁ λόγος ἀνθρώπου πρόσωπον ἥνωσεν ἑαυτῷ, ἀλλ' ὅτι γέγονε σάρξ· τὸ δὲ σάρκα γενέσθαι τὸν λόγον, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι παραπλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκός. ἴδιον δὲ σῶμα τὸ ἡμῶν ἐποιήσατο, καὶ προῆλθεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς, οὐκ ἀποβεβληκὼς τὸ εἶναι Θεὸς, καὶ τὸ ἐκ Θεοῦ γεγενῆσθαι πατρὸς, ἀλλὰ καὶ
B ἐν προσλήψει σαρκὸς μεμενηκὼς ὅπερ ἦν. τοῦτο πρεσβεύει πανταχοῦ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ὁ λόγος. οὕτως εὑρήσομεν τοὺς ἁγίους πεφρονηκότας πατέρας· οὕτω τεθαρσήκασι θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον· οὐχ ὡς τῆς τοῦ λόγου φύσεως, ἤτοι τῆς θεότητος αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἀλλ' ὡς γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς τοῦ ἁγίου σώματος, ψυχωθέντος τε λογικῶς· ᾧ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθεὶς ὁ λόγος, γεγεννῆσθαι λέγεται κατὰ σάρκα. ταῦτα καὶ νῦν ὡς ἐξ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ γράφω, παρακαλῶν ὡς ἀδελφὸν, καὶ διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ταῦτα μεθ'
C ἡμῶν καὶ φρονεῖν καὶ διδάσκειν, ἵνα σώζηται τῶν ἐκκλησιῶν ἡ εἰρήνη, καὶ τῆς ὁμονοίας καὶ ἀγάπης ὁ σύνδεσμος ἀῤῥαγὴς διαμένοι τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ. * πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα· σὲ ἡ σὺν ἡμῖν ἐν κυρίῳ προσαγορεύσει.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ θ'.

* Ἴσον ἐπιστολῆς Νεστορίου [1] πρὸς τὸν πάπαν Κύριλλον, ἥτις πᾶσιν ἀπήρεσεν ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

D Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Νεστόριος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΤΑ'ς μὲν καθ' ἡμῶν ὕβρεις τῶν θαυμαστῶν σου γραμμάτων ἀφίημι, ὡς μακροθυμίας ἀξίας ἰατρικῆς, καὶ τῆς διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν κατὰ καιρὸν πρὸς αὐτὰς ἀποκρίσεως· ὃ δέ γε σιωπῆς οὐκ ἀνέχεται, ὡς μέγαν φέρον, εἰ σιγηθείη, τὸν κίνδυνον, τούτου, καθὼς ἂν οἷός τε ὦ, οὐ πρὸς μακρολογίαν ἀποτεινόμενος, ποιήσασθαι πειράσομαι τὴν διήγησιν σύντομον, τὸν τῆς σκοτεινῆς καὶ δυσπέπτου μακρηγορίας ναυτιασμὸν φυλαττόμενος. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν πανσόφων τῆς σῆς ἀγάπης φωνῶν, αὐτὰς αὐτολεξεὶ παραθείς. τίνες τοίνυν αἱ τῆς θαυ-
E μαστῆς σου τῶν γραμμάτων διδασκαλίας φωναί; ἡ ἁγία φησὶ καὶ μεγάλη σύνοδος, αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς κατὰ φύσιν γεννηθέντα υἱὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ Θεὸν ἀληθινὸν, τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατὴρ, κατελθεῖν, σαρκωθῆναι, ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι. ταῦτα τῆς σῆς θεοσεβείας τὰ ῥήματα· καὶ γνω-

1 Recitatur hæc epiſtola in Concil. Epheſ. Act. 1. Vetus verſio habetur infra, ſicuti & ſequentis Epiſtolæ in veteri verſione hujus Concilii cap. 7. & 4.

γνωρίζεις ἴσως τὰ σά. ἄκουε δὲ καὶ * τὰ παρ' ἡμῶν ἀδελφικὴν ὑπὲρ εὐσεβείας παραίνεσιν, καὶ ἣν ὁ μέγας ἐκεῖνος Παῦλος τῷ φιλουμένῳ παρ' αὐτοῦ Τιμοθέῳ διεμαρτύρατο· πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδαχῇ. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου· τί δέ μοι τὸ, πρόσεχε, βούλεται; ὅτι τὴν τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐξ ἐπιπολῆς ἀναγινώσκων παράδοσιν, συγγνώμης ἀξίαν ἠγνόησας ἄγνοιαν, παθητὸν αὐτοὺς εἰρηκέναι νομίσας τὸν τῷ πατρὶ συναΐδιον λόγον. ἔγκυψον δὲ, εἰ δοκεῖ, τοῖς ῥητοῖς ἀκριβέστερον. καὶ τὸν θεῖον ἐκεῖνον τῶν πατέρων εὑρήσεις χορὸν, οὐ τὴν ὁμοούσιον θεότητα παθητὴν εἰρηκότα, οὐδὲ πρόσφατον γεννητὴν τὴν τῷ πατρὶ συναΐδιον, οὐδὲ ἀναστᾶσαν τὴν τὸν B λελυμένον ναὸν ἀναστήσασαν. κἄν μοι τὰς ἀκοὰς εἰς ἀδελφικὴν ἰατρείαν παράσχῃς, αὐτάς σοι τὰς τῶν ἁγίων * ἐκείνων φωνὰς παραθέμενος, τῆς κατ' ἐκείνων ἀπαλλάξω συκοφαντίας, καὶ τῆς κατὰ τῶν θείων γραφῶν, δι' ἐκείνων. Πιστεύομεν τοίνυν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ. σκόπησον ὅπως, τὸ κύριος, Ἰησοῦς, Χριστὸς, καὶ μονογενὴς, καὶ υἱὸς, πρότερον θέντες, τὰ κοινὰ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς θεμελίους, ὀνόματα, τότε τὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐποικοδομοῦσι παράδοσιν· ἵνα τῶν ὀνομάτων * τῶν φύσεων ἑκατέρων κοινῶν τινων σημαντικῶν προκειμένων, μήτε τὰ τῆς C υἱότητος καὶ κυριότητος τέμνηται, μήτε τὰ τῶν φύσεων ἐν τῷ τῆς υἱότητος μοναδικῷ συγχύσεως ἀφανισμῷ κινδυνεύῃ. τούτου γὰρ * αὐτοῖς παιδευτὴς ὁ Παῦλος γεγένηται, ὃς τῆς ἐνανθρωπήσεως τῆς θείας τὴν μνήμην ποιούμενος, καὶ μέλλων τὰ τοῦ πάθους ἐπάγειν, πρότερον θεὶς τὸ, Χριστὸς, τὸ κοινὸν τῶν δύο, ὡς μικρῷ πρότερον ἔφην, τῶν φύσεων ὄνομα, προσάγει τὸν λόγον ἀμφοτέραις πρεπώδη ταῖς φύσεσι. τί γάρ φησι; τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο, τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ καθ' ἕκαστον λέγω· ὑπήκοος ἐγένετο μέχρι θανάτου, θανά- D του δὲ σταυροῦ. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε τοῦ θανάτου μεμνῆσθαι, ἵνα μὴ τὸν Θεὸν λόγον ἐντεῦθέν τις παθητὸν ὑπολάβῃ, τίθησι τὸ, Χριστὸς, ὡς τῆς ἀπαθοῦς καὶ παθητῆς οὐσίας ἐν μοναδικῷ προσώπῳ προσηγορίαν σημαντικήν. ὅπως καὶ ἀπαθὴς ὁ Χριστὸς καὶ παθητὸς ἀκινδύνως * καλοῖτο· ἀπαθὴς μὲν θεότητι, παθητὸς δὲ τῇ τοῦ σώματος φύσει. πολλὰ λέγειν περὶ τούτου δυνάμενος, καὶ πρότερόν γε τὸ, μηδὲ γεννήσεως ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, ἀλλ' ἐνανθρωπήσεως τοὺς ἁγίους ἐκείνους μνημονεῦσαι πατέρας, τὴν τῆς βραχυλογίας ἐν προοιμίοις ὑπόσχεσιν χαλινοῦσαν τὸν λόγον αἰσθάνομαι, καὶ E πρὸς τὸ δεύτερον τῆς σῆς ἀγάπης κινοῦσαν κεφάλαιον.

A a nobis fraternam pro pietate admonitionem audias; & eam quidem, qua eximius ille Paulus ad dilectum suum Timotheum non absque obtestatione utitur; *Attende lectioni & exhortationi & doctrinæ. Hoc enim* 1. Tim. 4. 16. *faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audiunt.* Quid obsecro illud, *attende*, sibi vult? Hoc nimirum, quod sanctorum illorum traditionem obiter legens, inscitiam venia dignam hauseris. Arbitratus es enim, Verbum Patri coæternum, patibile ab illis traditum esse. Penitius, si ita videtur, illorum dicta introspice; & divinum illum patrum chorum nusquam docuisse comperies, consubstantialem divinitatem patibilem esse; B aut quæ Patri coæva est, recens natam esse, aut quæ templum solutum exsuscitavit, exsuscitatam esse. Quod si ad fraternam medicinam aures attuleris, sanctorum patrum verbis in medium allatis, ea calumnia, quæ & patribus & divinis quoque scripturis evidenter adversatur, te liberabo. Ajunt ergo: Credimus in dominum nostrum Jesum Christum filium ejus unigenitum. Observa hic; quomodo dominum, Jesum, Christum, unigenitum, & filium, nomina utique quæ humanæ divinæque naturæ ex æquo conveniunt, perinde ac fundamenta quædam substernentes, incarnationis, mortis & resurrectionis traditionem illico subjungant super- C struantque, nempe quo nominibus utriusque naturæ quibusdam communibus signis propositis, neque ea quæ filiationis & dominationis sunt, scindantur, neque ea rursum quæ naturarum sunt, propter filiationis singularitatem in confusionis periculum adducantur. Qua quidem in re Pauli auctoritatem secuti sunt. Hic enim divinæ incarnationis facta mentione, eaque mox subjuncturus quæ passionis erant, primum illud nomen Christus, ut paulo ante dicebam, utrique naturæ commune ponit; ac mox ita sermonem profert, ut naturæ utrique sit congruens. Ecquid ergo dicit? *Hoc*, inquit, *sentite in* Philipp. 2. 5. *vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in* D *forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*: singula enim persequi non attinet, *factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. Quia enim mortis facturus erat mentionem, ne quis hinc Deum Verbum patibile esse colligeret, subjungit nomen hoc, Christus, quod utramque naturam, patibilem inquam & impatibilem, in unica persona denotat: quo idem nimirum Christus patibilis simul & impatibilis citra periculum concipi queat; illud quidem secundum humanam naturam, hoc vero secundum divinam. Porro autem cum multa hac de re disserere valeam, & maxime quod sancti illi patres de Christi œconomia E verba facientes, non generationis, sed incarnationis meminerint; ipsam orationis brevitatem, quam statim in exordio promiseram, sermonis cursum cohibere, & ad alterum dilectionis tuæ caput festinare sentio.

β.

Ἐν ᾧ καὶ τὴν τῶν φύσεων ἐπῄνουν διαίρεσιν κατὰ τὸν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θεότητος λόγον, καὶ τὴν τούτων εἰς ἑνὸς προσώπου συνάφειαν. καὶ τὸ τὸν Θεὸν

II.

In eo autem laudo, quod distinctionem naturarum, secundum divinitatis & humanitatis rationem, harumque in una persona conjunctionem prædicas; quodque Deum Verbum

bum altero ex muliere ortu minime indiguisse affirmas; & quod divinitatem pati non potuisse, diserte pronuncias. Hæc enim re vera & orthodoxa, & vanis omnium hæreticorum circa domini naturas opinationibus quam maxime adversa sunt. At vero utrum reliqua occultam aliquam & incomprehensibilem sapientiam legentium auribus inferant, id tuæ solertiæ fuerit dijudicare. Mihi sane cum antecedentibus adeo non cohærere videntur, ut ea omnino quoque evertere existimem. Etenim quem antea neque patibilem, neque secundæ generationis capacem prædicaveras, hunc ipsum rursum patibilem, nuperque nescio quomodo productum asseveras: quasi vero quæ in Verbum naturaliter conveniunt, B ea templi conjunctione abolita sint: aut parvi apud homines fieri debeat, templum illud nullo unquam peccato contaminatum, & a divina natura inseparabile, peccatorum nostrorum causa & natum & mortuum esse: aut denique domino Judæos ejusmo-
Joan. 2. 19. di oratione compellanti: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*; fidem habere non oporteat. Ecce non dicit, solvite divinitatem meam, & in tribus diebus excitabitur; sed, Solvite templum hoc. Rursum excurrere nonnihil hic cupiens, sponsionis meæ memoria impedior. Dicendum est nihilominus aliquid, ut tamen a constituta mihi brevitate non recedam. C

A λόγον δευτέρας ἐκ γυναικὸς μὴ φάσκειν δεδεῆσθαι γεννήσεως· καὶ τὸ πάθους ἀνεπίδεκτον ὁμολογεῖν τὴν θεότητα. ὀρθόδοξα γὰρ ὡς ἀληθῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ ταῖς τῶν αἱρέσεων πασῶν περὶ τὰς δεσποτικὰς φύσεις ἐναντία κακοδοξίαις. τὰ δὲ λοιπά, εἰ μέν τινα σοφίαν κεκρυμμένην ἐπήγετο ταῖς τῶν ἀναγινωσκόντων ἀκοαῖς ἀκατάληπτον, τῆς σῆς ἐστιν ἀκριβείας εἰδέναι. ἐμοὶ γοῦν τὰ πρῶτα καταστρέφειν ἐδόκει. τὸν γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις ἀπαθῆ κηρυχθέντα, καὶ δευτέρας γεννήσεως ἄδεκτον, πάλιν παθητὸν καὶ νεόκτιστον οὐκ οἶδ᾽ ὅπως εἰσῆγεν, ὡς τῶν κατὰ φύσιν τῷ Θεῷ λόγῳ προσόντων, τῇ τοῦ ναοῦ συναφείᾳ διεφθαρμένων, B ἢ μικροῦ τινος τοῖς ἀνθρώποις νομιζομένου, τὸ τὸν ἀναμάρτητον ναόν, καὶ τῆς θείας ἀχώριστον φύσεως, τὴν ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν γέννησίν τε καὶ τελευτὴν ὑπομεῖναι, ἢ πιστεύεσθαι τῆς δεσποτικῆς οὐκ * ὀφειλομένης φωνῆς πρὸς Ἰουδαίους βοώσης· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. οὐ, λύσατέ μου τὴν θεότητα, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερθήσεται. πάλιν πλατύνεσθαι κἀνταῦθα βουλόμενος, τῇ τῆς ἐπαγγελίας ἀναστέλλομαι μνήμῃ. ῥητέον οὖν ὅμως βραχυλογίᾳ χρησάμενον.

* ὀφειλ.

III.

Ubicumque divinæ scipturæ dispensationis dominicæ mentionem faciunt, ortus ipse & mors non divinæ, sed humanæ Christi naturæ semper tribuitur. Quapropter si rem diligentius consideremus, sacra virgo non deipara, sed Christipara appellanda erit. Audi quomodo evangelia istud
Matth. 1. proclament: *Liber*, inquiunt, *generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham*. Atqui perspicuum est Deum Verbum non extitisse Davidis filium. Accipe, si pla- D
Ibid. 16. cet, aliud hoc testimonium: *Jacob*, ait,
Ibid. 18. *genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus*. Perpende rursum aliam evangelii vocem, veritatem hanc diserte confirmantem: *Christi*, inquit, *generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, inventa est habens in utero de Spiritu sancto*. Quis autem unigeniti divinitatem, Spiritus sancti creaturam esse credat? Adde his illud quoque: *E-*
Joan. 2. *rat mater Jesu ibi*: & rursum: *Cum Ma-*
Act. 1. 14.
Matth. 1. 20. *ria matre Jesu*: & illud: *Quod in ea natum*
Matth. 2. 13. *est, de Spiritu sancto est*, & illud; *Accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyp-*
Rom. 1. 3. *tum*: & illud: *De Filio suo, qui factus* E *est ei ex semine David secundum carnem*: & illud rursum de ejusdem passione: *Deus Fi-*
Rom. 8. 3. *lium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato condemnavit peccatum in carne*: & illud iterum: *Christus mortuus*
1. Cor. 15.
1. Petr. 4.
Luc. 22. 19. *est pro peccatis nostris*: & rursum: *Christo in carne passo*: denique: *Hoc est, non mea divinitas, sed corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum*. Sunt aliæ innumeræ sententiæ, quæ divinitatem neque nuper natam, neque corporeæ per-

γʹ.

Πανταχοῦ τῆς θείας γραφῆς, ἡνίκα ἂν μνήμην τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας ποιῆται, γέννησις ἡμῖν καὶ πάθος οὐ τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ παραδίδοται. ὡς καλεῖσθαι κατὰ ἀκριβεστέραν προσηγορίαν τὴν ἁγίαν παρθένον Χριστοτόκον, οὐ θεοτόκον. ἄκουε ταῦτά γε τῶν εὐαγγελίων βοώντων· βίβλος, φησί, γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Δαυὶδ υἱὸς ὁ Θεὸς λόγος οὐκ ἦν. D δέχου καὶ ἄλλην, εἰ δοκεῖ, μαρτυρίαν. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ, τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός. σκόπει πάλιν ἑτέραν ἡμῖν διαμαρτυρομένην φωνήν. τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. κτίσμα δὲ τοῦ πνεύματος τίς ἂν ὑπολάβῃ τὴν τοῦ μονογενοῦς θεότητα; τί δεῖ λέγειν τό· ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ; καὶ πάλιν, τό· σὺν Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ. καὶ τό· τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. καὶ τό· λάβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε E εἰς Αἴγυπτον· καὶ τό· περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα. καὶ τὸ περὶ τοῦ πάθους αὖθις. ὅτι ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ * ἀπέστειλεν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. καὶ πάλιν· Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. καὶ, Χριστοῦ παθόντος σαρκί. καὶ, τοῦτό ἐστιν, οὐχ ἡ θεότης μου, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ μυρίων ἄλλων φωνῶν διαμαρτυρομένων τῶν ἀνθρώ-

ϑρώπων τὸ γένος, μὴ τὴν τοῦ υἱοῦ νομίζει θεότητα πρόσφατον, ἢ πάθους σωματικοῦ δεκτικὴν, ἀλλὰ τὴν συνημμένην τῇ φύσει τῆς θεότητος σάρκα. ὅθεν καὶ κύριον τοῦ Δαυὶδ ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς, καὶ υἱὸν ὀνομάζει. τί γὰρ ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; φησί· τίνος ἐστὶν υἱός; λέγουσιν αὐτῷ· τοῦ Δαυίδ. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; ὡς υἱὸς ὢν τοῦ Δαυὶδ πάντως κατὰ σάρκα, κατὰ δὲ τὴν θεότητα κύριος. εἶναι μὲν οὖν τῆς * υἱοῦ θεότητος τὸ σῶμα ναὸν, καὶ ναὸν κατ' ἄκραν τινὰ καὶ θείαν ἡνωμένον συνάφειαν· * ὡς οἰκειοῦσθαι τὰ τούτου τὴν τῆς θεότητος φύσιν ὁμολογεῖσθαι, καλὸν καὶ τῶν εὐαγγελικῶν παραδόσεων ἄξιον. τὸ δὲ δὴ τῷ τῆς οἰκειότητος προστρίβειν ὀνόματι καὶ τὰς τῆς συνημμένης σαρκὸς ἰδιότητας, γέννησιν λέγω, καὶ πάθος, καὶ νέκρωσιν, ἢ πλανωμένης ἐστὶν ἀληθῶς καθ' Ἕλληνας, ἀδελφὲ, διανοίας, ἢ τὰ τοῦ φρενοβλαβοῦς Ἀπολιναρίου, καὶ Ἀρείου, καὶ τῶν ἄλλων νοσούσης αἱρέσεων. μᾶλλον δὲ, ὅτι κἀκείνων βαρύτερον. ἀνάγκη γὰρ τῷ τῆς οἰκειότητος τοὺς τοιούτους παρασυρομένους ὀνόματι, καὶ γαλακτοτροφίας κοινωνὸν διὰ τὴν οἰκειότητα τὸν Θεὸν λόγον ποιεῖν, καὶ τῆς κατὰ μικρὸν αὐξήσεως μέτοχον, καὶ τῆς ἐν τῷ τοῦ πάθους καιρῷ δειλίας, καὶ βοηθείας ἀγγελικῆς * ἐπιδεᾶ. καὶ σιωπῶ περιτομὴν, καὶ θυσίαν, καὶ ἱδρῶτας, καὶ πεῖναν, καὶ δίψαν, ἃ τῇ σαρκὶ μὲν ὡς δι' ἡμᾶς συμβάντα, * προσκυνητῶς συναπτόμενα. ἐπὶ δὲ τῆς θεότητος ταῦτα καὶ ψευδῆ λαμβανόμενα, καὶ ἡμῖν ὡς συκοφάνταις δικαίας κατακρίσεως αἴτια. αὗται τῶν ἁγίων πατέρων αἱ παραδόσεις. ταῦτα τῶν θείων γραφῶν τὰ παραγγέλματα. οὕτω τις καὶ τὰ τῆς φιλανθρωπίας τῆς θείας, καὶ τὰ τῆς αὐθεντίας θεολογεῖ· ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσι, καὶ πρὸς πάντας, καθά ὁ Παῦλός φησι.

A passionis capacem esse, mortalium generi restatum faciunt; sed ipsam carnem, quæ divinæ conjuncta est naturæ. Quare & ipse quoque Christus Davidis dominum & filium se nominat: *Quid, inquit, vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei: David. Respondit Jesus, & ait illis: quomodo ergo David in spiritu vocat eum dominum, dicens: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis?* Est enim plane filius David secundum carnem; secundum divinitatem vero, ejusdem dominus est. Rectum proinde, evangelicæque traditioni consentaneum est, ut Christi corpus divinitatis templum esse confiteamur, illudque nexu usque adeo sublimi, divino- B que & admirabili ipsi conjunctum, ut dicamus divinam naturam ea sibi vindicare, quæ corporis alioqui sunt propria. Verum propter hanc appropriationem divino verbo adscribere nativitatem, passionem, mortem, ceterasque carnis proprietates, id demum, mi frater, mentis est aut ethnicorum more vere errantis, aut certe insani Apollinarii, & Arii, aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam graviori laborantis. Necesse est enim istos per appropriationis vocabulum eo trahi, ut Deum Verbum lactationis participem, & succedanei incrementi capacem, & ob formidinem passionis tempore declaratam, angelici præsidii indigum fa- C ciant. Missa hic facio, circumcisionem, sacrificium, sudorem, famem, sitim, quæ carni acciderunt, nostrique causa eamdem affecerunt. Quod si hæc eadem divinitati adscribere lubeat, & falsa erunt, & nobis veluti calumniatoribus justæ damnationis causam afferent. Hæ sunt sanctorum patrum traditiones; hæc sanctarum scripturarum mandata. Ad hunc modum & de divina clementia & de Dei majestate theologus discepter: *Hæc meditare, in his esto; ut profectus tuus manifestus sit omnibus, & ad omnes;* ut inquit Paulus.

Matth. 22. v. 42.

Psalm. 109.

1. Tim. 4. 15.

δ. D IV.

Τῆς δέ γε τῶν σκανδαλιζομένων φροντίδος καλῶς μὲν ποιεῖς ἀντεχόμενος, καὶ χάρις τῇ τῶν θείων μεμνημένῃ σου ψυχῇ, καὶ τῶν παρ' ἡμῖν φροντιζούσῃ. γίνωσκε δὲ πεπλανημένον σαυτὸν ὑπὸ τῶν τῆς σῆς ἴσως διαθέσεως κληρικῶν, ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ἁγίας συνόδου καθῃρημένων, ὡς τὰ Μανιχαίων φρονούντων. τὰ γὰρ τῆς ἐκκλησίας καθ' ἑκάστην προκόπτει, καὶ τὰ τῶν λαῶν ἐν ἐπιδόσει τοσαύτῃ διὰ τὴν τοῦ * Θεοῦ χάριν, ὡς τὰ τοῦ προφήτου, βλέποντας τὰ πλήθη, βοᾷν· * ἐνεπλήσθη ἡ γῆ τοῦ γνῶναι τὸν * κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας. τά τε τῶν βασιλέων ἐν ὑπερβαλλούσῃ χαρᾷ, * πεφωτισμένων τοῦ δόγματος. καὶ ἵνα συνελὼν ἐπιστείλω, ἐκείνην ἐπὶ ταῖς θεομάχοις ἁπάσαις αἱρέσεσι, καὶ τῇ τῆς ἐκκλησίας ὀρθοδοξίᾳ, καθ' ἑκάστην εὕροι τις ἂν παρ' ἡμῖν τὴν φωνὴν πληρουμένην. ὁ οἶκος Σαοὺλ ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει, καὶ ὁ οἶκος Δαυὶδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο. ταῦτα παρ' ἡμῶν ὡς ἀδελφῶν πρὸς * ἀδελφὸν συμβουλεύματα. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, κεκράξεται καὶ δι' ἡμῶν πρὸς τὸν τοιοῦτον ὁ Παῦλος· ἡμεῖς τοιαύτην

Quod vero eorum qui offensi sunt, curam amplecteris, recte facis, & gratias habeo animæ tuæ, sedulo quæ Dei sunt meditanti, anxiamque rerum nostrarum curam gerenti. Verum a clericis fortasse tuæ pietatis, qui quod Manichæorum hæresi infecti essent, a sacra synodo exauctorati hic sunt, delusum te scias. Nam res ecclesiasticæ quotidie crescunt & augentur; & aggregatio populorum eos sortitur Dei beneficio successus, ut qui multitudinem intuentur, non possint cum propheta non exclamare: *Repleta est terra* E *cognitione domini, sicut aqua multa cooperit maria.* Imperatores quoque propter dogmatis illustrationem in summa lætitia vitam agunt. Et ut verbo concludam, illam de cunctis hæresibus Deum impugnantibus, rectaque ecclesiæ doctrina vocem apud nos quotidie ad effectum deduci comperias: *Domus Saul procedebat, & infirmabatur: & domus David procedebat, & confirmabatur.* Hæc fraterno affectu fratri a nobis dantur consilia. *Si quis autem voluerit esse contentiosus*, hic beatum Paulum per nos

Isai. 11. v. 9.

2. Reg. 3.

1. Cor. xi. v. 16. clamantem intelliget : *Nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesiæ Dei.* Universam quæ tecum est, fratrum societatem ego, quique mecum sunt, plurimum salvere jubemus. Semper incolumis pro nobis Deo supplices, observandissime & piissime.

CAPUT X.

Epistola Cyrilli ad eos perscripta, quorum literis notatus fuerat, quod vulgi rumore persuasus impiam Nestorii doctrinam in pejus serpere, non siluisset.

QUANDOQUIDEM pietas vestra ad me B scribit, religiosissimum Nestorium magnam ex iis literis cepisse molestiam, quas ad monasticam vitam agentes scripsi, illos revocare studens, qui ex disseminatis rumoribus offensi erant; fateri cogor, hoc quidquid est ægritudinis, non tam ex me, quam ejus religiositate ortum esse. Nam ego hominibus propter illius exegeses majorem in modum offensis, rectæ fidei doctrinam exposui : ille vero in catholica orthodoxorumque ecclesia, bonum episcopum Dorotheum aperte dicentem tulit : Si quis S. Mariam deiparam esse dixerit, anathema sit. Neque solum conticuit, cum hæc illum loquentem audiret, verum eumdem C quoque ipsum ad mysticam communionem mox admisit, mysteriorumque participem effecit. En igitur ipso præsidente, ne dicam interea ab ipso sententiam proferente, anathemate ferimur : neque enim Dorotheus præter sententiam Nestorii hæc in ecclesia dixisset. Itaque nosipsi, qui etiamnum in vita manemus, ceterique terrarum orbis episcopi, tum patres quoque nostri, qui jam ad Deum profecti sunt, anathemate percussi sumus. Quid vetabat & nos quoque vocibus illius contraria scribere, ac cicere : Anathema, si quis Mariam deiparam esse negaverit? Verum id hactenus propter illum facere nolui, ne sint qui D episcopum Alexandrinum, Ægyptiamve synodum anathematis sententiam in Nestorium tulisse dicant. Quod si piissimi occidentis & orientis episcopi intellexerint, se omnes ab illo anathemate plexos esse? (omnes namque sanctam Mariam deiparam esse profitentur) quo id tandem animo accepturi sunt? An non omnes ægerrime istud patientur, non tam propter seipsos, quam propter sanctos patres, in quorum monumentis sacram virginem Mariam semper deiparam appellatam comperimus? Sane nisi videretur futurum onerosum, non pauca diversorum patrum volumina misissem, in quibus non semel, sed frequentis- E sime vocem hanc positam invenias, qua sacram virginem deiparam esse confitentur.

CAPUT XI.

Cyrilli epistola ad quemdam Nestorii studiosum.

NOVI dilectionis tuæ sinceritatem, neque studium ignoro. Et si quidem ad aliquem

A συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλεῖστα προσαγορεύομεν. ἐῤῥωμένος, καὶ ὑπερευχόμενος ἡμῶν διατελοίης, πάντα μοι τιμιώτατε καὶ θεοφιλέστατε. 1 Κορ. 16.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ι'.

Ἐπιστολὴ Κυρίλλου πρὸς τοὺς ἐγγράφως αὐτὸν αἰτιασαμένους, ὅτι περ οὐ σεσιώπηκεν, ἐξ ἀκοῆς μαθὼν ἕρπειν ἐπὶ τὸ χεῖρον τὴν δυσσεβῆ τοῦ Νεστορίου διδασκαλίαν.

B ΕΠΕΙΔΗ μοι γέγραφεν ἡ εὐλάβεια ὑμῶν, ὡς λυπουμένου τοῦ θεοσεβεστάτου Νεστορίου, ὅτι τὴν πρὸς μονάζοντας ἐποίησα ἐπιστολὴν, ἀνασειράζειν βουλόμενος τοὺς ἐπὶ τῷ θρύλλῳ σκανδαλισθέντας· ἀναγκαίως τοῦτό φημι, ὅτι περ οὐ τοσοῦτον γέγονε * παρ' ἡμῶν, ὅσον παρὰ τῆς αὐτοῦ θεοσεβείας. (* παρ' ἐμ.) ἐγὼ μὲν σκανδαλισθεῖσιν ἀνθρώποις ἀπὸ τῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ, τὸν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐξεθέμην λόγον· αὐτὸς δὲ ἠνέσχετο ἐν ἐκκλησίᾳ τῇ καθολικῇ καὶ τῇ τῶν ὀρθοδόξων, τοῦ καλοῦ Δωροθέου τοῦ ἐπισκόπου φανερῶς λέγοντος· ἀνάθεμα εἴτις εἶναι λέγει τὴν ἁγίαν Μαρίαν θεοτόκον. καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἀκούσας σεσίγηκεν, C ἐκείνου λέγοντος, ἀλλὰ καὶ εἰς κοινωνίας αὐτὸν εὐθὺς τὴν μυστικὴν ἐδέξατο, καὶ κοινωνὸν ἐποίησεν. ἰδοὺ τοίνυν ἀνεθεματίσθημεν ἐπ' αὐτοῦ, ἵνα τέως μὴ λέγοιμι παρ' αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἐπ' ἐκκλησίας ἐφθέγξατο τοιαῦτα παρὰ γνώμην αὐτοῦ. τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπίσκοποι, καὶ οἱ πρὸς Θεὸν ἀποδημήσαντες πατέρες ἡμῶν, ἀνεθεματίσθημεν. τί οὖν ἐκώλυε καὶ ἡμᾶς ταῖς ἐκείνου φωναῖς γράψαι τἀναντία, καὶ εἰπεῖν· εἴτις οὐ λέγει θεοτόκον εἶναι τὴν Μαρίαν, ἀνάθεμα; ἀλλ' οὐ πεποίηκα τοῦτο, δι' αὐτὸν τέως, ἵνα μὴ λέγωσί τινες, ὅτι ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν ὁ Ἀλεξανδρείας D ἐπίσκοπος, ἤτοι ἡ σύνοδος ἡ Αἰγυπτιακή. ἐὰν δὲ μάθωσιν οἵ τε κατὰ δύσιν καὶ ἀνατολὴν θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, ὅτι ἀνεθεματίσθησαν πάντες· πάντες γὰρ λέγουσι καὶ ὁμολογοῦσιν, ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία Μαρία. πῶς ἄρα διατεθήσονται; ἢ πῶς οὐχ ἅπαντες λυπηθήσονται, * καὶ εἰ μὴ δι' ἑαυτοὺς, ἀλλ' οὖν διὰ τοὺς ἁγίους πατέρας, (* κἂν) ὧν ἐν τοῖς συγγράμμασιν εὑρίσκομεν ἀεὶ θεοτόκον ὀνομαζομένην τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν; εἰ δὲ μὴ ἐδόκει φορτικὸν εἶναι τὸ ἐσόμενον, πολλὰς ἂν ἔπεμψα βίβλους πολλῶν ἁγίων πατέρων, ἐν αἷς ἐστιν εὑρεῖν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις κειμένην τὴν φωνὴν, E ἐν ᾗ ὁμολογοῦσιν εἶναι θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ια'.

Ἐπιστολὴ Κυρίλλου πρός τινα ζηλωτὴν περὶ Νεστορίου.

ΟΙΔΑ μὲν τῆς σῆς ἀγάπης τὸ εἰλικρινὲς, καὶ οὐκ ἠγνόηκα τὴν σπουδήν. καὶ εἰ μὲν ἔγρα-

φον

ἔφον πρός τινα τὸν ἐμὸν οὐκ εἰδότα τρόπον, πολλοῖς ἂν ἐχρησάμην λόγοις, ἀναπείθων, ὅτι σφόδρα εἰμί τις εἰρηνικὸς, καὶ οὐ δύσερις, οὔτε φιλόμαχος, ἀλλ' εὐχόμενος καὶ φιλεῖν ἅπαντας, καὶ φιλεῖσθαι παρὰ πάντων. ἐπειδὴ δὲ πρὸς εἰδότα γράφω, βραχυλογήσας ἐκεῖνο διδάσκω. ὅτι εἰ πραγμάτων ἦν ἢ χρημάτων ἀφαίρεσιν ὑπομεῖναι, καὶ παῦσαι λύπην ἀδελφοῦ, ἐποιησάμην ἂν ἡδέως, ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν τι τῆς ἀγάπης ἡγεῖσθαι προτιμότερον. ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆς πίστεως λόγος ἐστὶ, καὶ ἐσκανδαλίσθησαν καὶ αἱ κατὰ πᾶσαν ὡς ἔπος εἰπεῖν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐκκλησίαι· οὐ γάρ ἐστί τις τῶν ἐξ οἱασδηποτοῦν πόλεως ἢ χώρας ἐρχομένων, καὶ μὴ λέγων, ὅτι ταῦτά ἐστι τὰ θρυλλούμενα; καὶ ποία καινὴ μάθησις ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιφέρεται; πρὸς ταῦτα τί δράσομεν οἱ πεπιστευμένοι παρὰ Θεοῦ τὸν τοῦ μυστηρίου λόγον; πρὸς οὓς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως δικάσονται οἱ μυσταγωγούμενοι πάντως. ἐροῦσι γὰρ οὕτω τηρῆσαι τὴν πίστιν, ὡς μεμυσταγώγηνται παρ' ἡμῶν. καὶ εἰ μὲν ὀρθῶς τοῦτο πεπράχαμεν, ἀποληψόμεθα καὶ μισθὸν, τευξόμεθα δὲ καὶ ἐπαίνων· εἰ δὲ ἑτέρως καὶ διεστραμμένως, ποῖαι φλόγες ἡμῖν ἀρκέσουσιν; ἀκουσόμεθα γάρ. ὅτι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας, κατὰ τὸ γεγραμμένον. καὶ ἕκαστος μὲν τῶν ἐν τάξει λαϊκῶν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ὑπεραπολογήσεται· ἡμεῖς δὲ οἱ ταῖς τῆς ἱερωσύνης λειτουργίαις πεφορτισμένοι οὐχ ὑπὲρ μόνων ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ πάντων τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν ἀπολογησόμεθα. ἐμοὶ τοίνυν οὐδείς ἐστι λόγος οὐ λύπης, οὐχ ὕβρεως, οὐ λοιδορίας τῆς οὕτω πολλῆς, ἧς πεποίηνται κατ' ἐμοῦ τῶν ἀνυπολήπτων τινές. ἀλλ' οἰχέσθω ταῦτα πάντα πρὸς λήθην· δικάσει δὲ καὶ τοῖς πεφλυαρηκόσι Θεός. μόνον σωζέσθω τὰ τῆς πίστεως. καὶ φίλος εἰμὶ καὶ ἀγαπητὸς, καὶ οὐδενὶ παραχωρῶν πρὸς τὸ χρῆναι μειζόνως φιλεῖν τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον· ὃν, ὡς ἐπὶ τοῦ Θεοῦ φημι, καὶ εὐδοκιμεῖν ἐν Χριστῷ βούλομαι, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς ἤδη παρελθοῦσιν ἀφανίσαι μῶμον, καὶ δεῖξαι συκοφαντίαν, καὶ οὐ πάντως ἀλήθειαν, τὰ παρά τινων ἐπὶ τῇ πίστει θρυλλούμενα. εἰ δὲ προστετάγμεθα παρὰ Χριστοῦ καὶ τοὺς μισοῦντας ἀγαπᾶν, πῶς οὐ μᾶλλον ἀκόλουθον ἀδελφοῖς τε καὶ συνιερεῦσι τοῦτο ποιεῖν; ὅτι γὰρ εἰ παραλύοιτο παρά τινων ἡ πίστις, τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς οὐ προδώσομεν, κἂν εἰ προκέοιτο παθεῖν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον; οὐκ ἔστιν ἀμφίβολον. εἰ γὰρ δεδίαμεν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, ἵνα μὴ περιπέσωμεν ἀηδίαις, ποίῳ λοιπὸν προσώπῳ τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐγκώμια ποιησόμεθα πρὸς τοὺς λαούς; οὓς ἐπαινοῦμεν, ὅτιπερ τετηρήκασι τὸ εἰρημένον. ἕως θανάτου ἀγώνισαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

A morum meorum ignarum subscriberem, pluribus sane verbis persuadere conarer, me pacis quidem perstudiosum, a litibus vero ac rixis alienum esse prorsus; denique talem, qui omnes amare, & ab omnibus vicissim amari peroptem. Sed quia ad eum scribo, cui studia mea comperta sunt, breviter unum monebo, nempe, si rerum aut pecuniarum jactura fratris ægritudinem sanare liceret, me eam jacturam subiturum esse promptissime, ne quid caritate prius habere viderer. At quia fidei negotium agitur, & offensionem passæ sunt, ut semel dicam, omnes quotquot per Romanum imperium sunt ecclesiæ; (nemo enim est, ex B quacumque demum civitate aut regione advenerit, qui non quærat: Ecquinam sunt hi rumores? ecquæ nova hæc doctrina ecclesiis ingeritur?) quod nos remedium hisce malis adhibebimus, quibus divinorum mysteriorum doctrina a Deo concredita est? quos ii qui a nobis initiantur & erudiuntur, jure accusare poterunt, ac dicere, eam se fidem tenuisse, quam a nobis edocti fuerant. Quare si bona fide munus id obiverimus, dignam mercedem laudati assequemur: sin autem aliter, hoc est perverse; quæ nobis flammæ ad supplicium sat esse poterunt? Audiemus enim illud: *Terram meam perdidisti, & populum meum occidisti;* Isai. 14. 9. C sicut scriptum est. Sane e laicis quilibet de sua dumtaxat vita rationem redditurus est: nos vero, quorum humeris sacerdotii onus incumbit, non pro nobis tantum rationem reddituri sumus, sed pro omnibus Christi fidelibus. Me igitur nulla neque injuria, neque contumelia, neque convicia movent, etiam si quamplurima per quosdam petulantiores illata mihi sint. Sed hæc omnia oblivione conterantur. Deus enim istiusmodi nugatores judicaturus est. Tantum fides integra & salva sit. Ego vero & amo & diligo; neque ulli concedam, ut religiosissimum episcopum Nestorium ardentius amet, quam ego: quem etiam (Deum testor) D in Christo peropto apud omnes bene audire, notamque ob ea quæ pridem acta sunt, contractam eluere; ac palam facere, calumniam esse meram, non veritatem, quæ de fide a nonnullis invulgata sunt. Nam si Christi mandato ad inimicorum dilectionem urgemur; quomodo consentaneum non est, ut amicos & consacerdotes omni benevolentiæ studio complectamur? Quod si exoriantur qui fidem demoliri satagant, nostras ipsorum animas non prodituros, licet ipsa quoque mors capiti nostro impendeat, nulli debet esse dubium. Nam si pro gloria Dei veritatem prædicare formidaverimus, ne videlicet in aliquam molestiam incidamus; qua, quæso, fronte sanctorum martyrum certamina & triumphos apud populum laudibus evehemus? quippe quos uno hoc nomine præcipue decantamus, quod E præstiterunt hoc quod dictum est: *Usque ad mortem certa pro veritate.* Eccl. 4. v. 33.

CAPUT XII.

Ejusdem Cyrilli epistola ad clericos Constantinopolitanos, mutuis dissidiis inter se conflictantes.

COMMENTARIO, quem misistis, perlecto, comperi Anastasium presbyterum, sermone vobiscum habito, pacis & amicitiæ studium simulasse, ac inter cetera dixisse: Hoc ipsum quod is (*nempe Cyrillus*) ad solitariam vitam agentes scripsit, & nos quoque sentimus, mox ad proprium suum scopum respectantem, hæc de me subdidisse: Nam ille quoque sacram synodum vocis hujus, deiparæ, nullam usquam mentionem fecisse fatetur. Ego vero ad hunc modum scripsi: Quamvis synodus voculæ hujus, deiparæ, non meminerit, non ideo tamen officio recte functa non fuit: per id enim tempus nihil ejusmodi in controversiam adducebatur. Quare quæ tum ambigua non habebantur, ea in medium proferre nullum operæ pretium erat. Quamquam si sententiarum vim expendere lubeat, sacram virginem deiparam esse nequaquam dissimulavit: quandoquidem illum ipsum, qui ex Deo patre natus est, per quem facta sunt omnia, incarnatum & hominem factum, mortem item perpessum, & ex mortuis resuscitatum ad cœlos ascendisse, vivorum denique ac mortuorum judicem olim venturum esse asserit. Non quod naturale Dei Verbum secundum se aut mortuum, aut lancea in latere omnino percussum sit. Nam quale, dic mihi, latus habere id potest, quod corporis expers est? aut quomodo vita ipsa mortua est? At quia Verbum carni se univit, factum est, ut carne patiente, tanquam proprio corpore cruciatum subeunte, ipsum Verbum corporis perpessionem uti propriam in se transferret. Fallunt proinde ac decipiunt semetipsos, qui hæc dicunt.

Porro autem quod imposturam faciant, virusque in pectore suo reconditum gerant, vel hinc colligere licet, quod ad Bupham Martyrium diaconum qui ecclesiasticorum negotiorum administrationi præfectus est, duas chartulas miserunt, alteram a Photio, aut alio ejus farinæ homine, contra commentarium quem ad monachos scripseram, compositam; alteram forma quaternionis cum nova plane & absurda inscriptione ad hunc modum: Adversus eos qui propter unionem, aut Unigeniti deitatem imminuunt, aut humanitatem deificant. At vero prœmium hæreticorum convicia tanquam petulantius facta insectatur. Deinde conatur ostendere corpus hoc ipsum esse quod passum est, non autem Dei Verbum; quasi vero non sint qui impatibile Dei Verbum pati posse unquam dixerint. Verum nemo eo insaniæ prolapsus est. Ceterum ut sæpe jam monuimus, sacra synodus ipsum Dei Verbum, per quod omnia condita sunt, passum affirmat; passum autem carne, secundum scripturas. Corpore namque illius patiente, ipsum pati dicitur: quemadmodum & hominis cujusvis anima, etsi nulla (quod quidem ad propriam naturam attinet) passione affecta, tamen cor-

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ιβ'.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Κωνσταντινουπόλεως κληρικοὺς στασιάζοντας.

ΑΝΕΓΝΩΝ τὸ ὑπομνηστικὸν τὸ ἀποσταλὲν παρ' ὑμῶν, δι' οὗ ἐμάνθανον, ὅτι Ἀναστάσιος ὁ πρεσβύτερος συντυχὼν ὑμῖν προσεποιεῖτο ζητεῖν καὶ φιλίαν καὶ εἰρήνην, καὶ ἔλεγεν. ὅτι ὡς ἔγραψε τοῖς μονάζουσιν, οὕτω φρονοῦμεν. εἶτα πρὸς ἴδιον σκοπὸν βλέπων ἔλεγε περὶ ἐμοῦ· ὅτι καὶ αὐτὸς εἴρηκε τὴν ἁγίαν σύνοδον μὴ μεμνῆσθαι τῆς λέξεως, τῆς θεοτόκου φημί. ἐγὼ δὲ γέγραφα, ὅτι εἰ καὶ μὴ ἐμνήσθη ἡ σύνοδος τῆς λέξεως, καλῶς ἐποίησεν· οὔτε γὰρ ἐκινήθη τοιοῦτόν τι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ· διὸ οὔτε ἦν ἀνάγκη τὰ μὴ ζητούμενα φέρειν εἰς μέσον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τῇ δυνάμει τῶν ἐννοιῶν οἶδε θεοτόκον τὴν ἁγίαν * Μαρίαν. αὐτὸν γὰρ λέγει τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, σαρκωθῆναι, ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, ἀνελθεῖν εἰς οὐρανοὺς, ἥξειν δὲ καὶ κρίνειν ζώντων καὶ νεκρῶν. καὶ οὐχ ὅτι πάντως αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν γεννηθεὶς λόγος ἀπέθανεν, ἢ ἐνύχθη τῇ λόγχῃ εἰς τὴν πλευράν. ποίαν γὰρ ἔχει, εἰπέ μοι, πλευρὰν τὸ ἀσώματον; ἢ πῶς ἂν ἀπέθανεν ἡ ζωή; ἀλλ' ὅτι ἑνωθεὶς τῇ σαρκὶ, εἶτα πασχούσης αὐτῆς, ὡς τοῦ ἰδίου πάσχοντος σώματος, αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν οἰκειοῦται τὸ πάθος. σοφιζόμενοι τοίνυν, καὶ ἀπατῶντες ἑαυτοὺς, ταῦτα λέγουσιν.

Ὅτι δὲ ψεύδονται, καὶ τὸν ἴδιον ἔχουσιν ἰὸν * εἰς τὴν καρδίαν, ἔστι δὴ καὶ διὰ τούτου ἰδεῖν, ἀπεστάλησαν γὰρ τῷ Βουφᾷ Μαρτυρίῳ τῷ διακόνῳ, τῷ φροντίζοντι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, δύο χαρτία· ἓν μὲν συνταχθὲν παρὰ Φωτίου, ἢ παρ' ἑτέρου τινὸς, κατὰ τοῦ τόμου τοῦ πρὸς τοὺς μονάζοντας· ἓν δὲ ὡς ἐν σχήματι τετράδος, ἀλλόκοτον ἔχον τὴν ἐπιγραφήν. ἔχει δὲ οὕτως· πρὸς τοὺς διὰ τὴν συνάφειαν ἢ τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς * σμικροῦντας, ἢ ἀποθεοῦντας, τὴν ἀνθρωπότητα. τὸ δὲ προοίμιον εἰς τὰς παρὰ τῶν αἱρετικῶν λοιδορίας, ὡς ἐπὶ σκληρῶν γενομένας, ἐπαποτείνεται. καὶ δῆθεν πειρᾶται δεικνύειν, ὅτι τὸ σῶμά ἐστι τὸ πεπονθὸς, καὶ οὐχ ὁ Θεὸς λόγος· ὥς τινων λεγόντων, ὅτι ὁ ἀπαθὴς τοῦ Θεοῦ λόγος παθητός ἐστιν. ἀλλ' οὐδεὶς οὕτω μαίνεται. ὡς δὲ πολλάκις εἴπομεν, ἡ ἁγία σύνοδος αὐτὸν ἔφη παθεῖν τὸν λόγον, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. παθεῖν δὲ σαρκὶ κατὰ τὰς γραφάς. παθόντος γὰρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, αὐτὸς λέγεται παθεῖν· ὅτι καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, καίτοι πάσχουσα μηδὲν εἰς ἰδίαν φύσιν, πάσχειν λέγεται, τοῦ αὐτῆς παθόντος σώ-

* παρθ. ιν

* ἐν τῇ καρδίᾳ.

* νεκρο πα

σάματος. ἀλλ' ἐπειδὴ σκοπὸς ἐκείνοις δύο λέγειν Χριστούς, καὶ δύο υἱούς, καὶ τὸν μὲν ἄνθρωπον ἰδικῶς, τὸν δὲ Θεὸν ἰδικῶς, εἶτα μόνων τῶν προσώπων ποιοῦσι τὴν ἕνωσιν, διὰ τοῦτο ποικίλλονται, καὶ προφάσεις πλάττονται ἐν ἁμαρτίαις, καθὰ γέγραπται. συντυχόντες τοίνυν αὐτοῖς ἐκεῖνα λέγετε· ὅτι ποιεῖτε μὲν κακῶς, εἰσβάλλοντές τινας καταφλυαρεῖν τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν, καὶ τούτους θάλποντες καὶ συγκροτοῦντες, καὶ ὄργανα τῆς ἑαυτῶν μοχθηρίας ποιούμενοι. πλὴν οὐχ αὕτη τῆς λύπης ἐστὶν ἡ πρόφασις, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἐχθρός ἐστιν ὁ ἐπίσκοπος ὑμῶν τοῦ ἐνταῦθα· λυπεῖ δὲ πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν ἐπισκόπους τὸ μὴ γίνεσθαι ὀρθῶς τὸν περὶ Χριστοῦ λόγον, ἀλλὰ διεστραμμένως. ἀρκεῖ δὲ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ ἔλεγχον αὐτῶν, τὸ μηδεπώποτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῦτα παρά τινος εἰρῆσθαι, οἷον δὴ τὸ κείμενον ἐν ταῖς αὐτοῦ ἐξηγήσεσιν. ἔχει δὲ οὕτως. (Νεστόριος· οὐ ταῖς κραυγαῖς κρίνω τὴν εἰς ἐμὲ φιλοστοργίαν, ἀλλὰ τῷ περὶ τὰ δόγματα πόθῳ, καὶ τῷ μεμνῆσθαι τῆς τοῦ δεσπότου καὶ θεότητος ἅμα καὶ ἀνθρωπότητος. καὶ μετ' ὀλίγα· καὶ προσέχω τοῖς * ἡμετέροις δήμοις, εὐλάβειαν μὲν πολλὴν κεκτημένοις, καὶ θερμοτάτην εὐσέβειαν, ἐπὶ δὲ τῆς περὶ τὸ δόγμα θεογνωσίας, ἀγνοίας πεπληρωμένοις. τοῦτο δὲ οὐκ ἔγκλημα τῶν λαῶν· ἀλλὰ πῶς ἂν εὐπρεπῶς εἴποιμι, τὸ μὴ ἔχειν τοὺς διδασκάλους καιρὸν καί τι τῶν ἀκριβεστέρων * ὑμῖν παραθέσθαι δογμάτων;) πῶς γὰρ οὐκ ἐσχόλασαν οἱ πρὸ αὐτοῦ; ἆρά γε εὐστομώτερός ἐστιν Ἰωάννου; ἴσος δὲ τοῦ μακαρίου Ἀττικοῦ, ἢ συνετώτερος; τίς ἡ ὀφρὺς αὕτη; μᾶλλον δὲ πῶς οὐχ ὡμολόγησεν ἐναργῶς, ὅτι ξένην καὶ ἀσυνήθη διδασκαλίαν εἰσήγαγε, καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ μὴ ἐγνωσμένην διὰ τὴν ἀτοπίαν μήτε ἐν συλλόγῳ πιστῶν, μήτε ἐν ἁγίαις ἐκκλησίαις; ἐμοὶ τοίνυν πρὸς αὐτὸν περὶ πραγμάτων τέως λόγος οὐδὲ εἷς. γένοιτο δὲ μᾶλλον μετανοῆσαι αὐτὸν, καὶ τὴν ὀρθὴν ὁμολογῆσαι πίστιν· καὶ ὑπὲρ ὧν εἰς ἐμὲ πεποίηκεν ἐρεθίζων, καὶ ἐπαλείφων κατ' ἐμοῦ τοὺς ἐχθρούς, ἀπολογήσεται τῷ Θεῷ. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, εἰ κακῶς ἡμᾶς λέγουσιν αἱ κοπρίαι τῆς πόλεως, Χαιρήμων, Οὐίκτωρ, Σωφρονᾶς, καὶ τὸ τοῦ φυρατοῦ Φλαβιανοῦ παιδαρύλλιον· ἀεὶ γὰρ γεγόνασι καὶ περὶ ἑαυτοὺς, καὶ περὶ πάντας κακοί. ἴστω δὲ ὁ εἰσβαλὼν αὐτοὺς, ὅτι οὔτε ἀποδημίαν φοβούμεθα, οὔτε ἀπολογίαν τὴν πρὸς ἐκείνους, καὶ εἰ γένοιτο τούτου καιρός. συμβαίνει γὰρ, ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος οἰκονομία διὰ μικρῶν καὶ εὐτελεστάτων πραγμάτων συνάγει σύνοδον, ἵνα καθαρίσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν, ἄσπιλον καὶ ἀσύγχυτον ἔχουσαν * τὴν εὐγενῆ πίστιν. μὴ προσδοκάτω δὲ ὁ δείλαιος, ὅτι εἰ καὶ πλείους καὶ ἀξιόλογοι εἶεν οἱ διὰ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς κατηγορεῖν ἡμῶν μέλλοντες, δικαστὴς ἔσται τῶν καθ' ἡμᾶς, κἂν τοῦτο προσαχθῇ ἐξ * Ἀμφιτίωνος. παραιτησόμεθα γὰρ ἐκεῖσε ἐλθόντες· καὶ, σὺν Θεῷ φάναι, ταῖς αὐτοῦ δυσφημίαις ἀπολογήσεται. ὅθεν φεύγομεν τὴν εἰρήνην οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον ἁρπάζομεν, ἐὰν ὁμολογηθῇ ἡ

A pore quod informat, patiente, pati asseritur. Sed quia scopus illis præfixus est, duos Christos, totidemque filios constituere; alterum quidem per se hominem, alterum vero per se Deum, solamque personarum inter se conjunctionem admittere; hinc est quod versutiis agant, *& excusationes in peccatis*, ut scriptum est, *fingant*. Proinde si quando in illos incideritis, ita dicite: Perperam quidem agitis, dum nonnullos, ut episcopo vestro obloquantur, subornatis, illosque fovetis & patrocinium illorum suscipitis, ac vestræ improbitatis instrumenta illos facitis. Verum non est hæc ægritudinis causa: imo episcopus vester nihil quidquam offensus est B illi qui istic agit. Sed turbat universos cum orientis tum occidentis quoque episcopos, quod doctrina de Christo nequaquam sincera tradatur, sed perversa. Ad cujus demonstrationem, publicamque redargutionem unum hoc sat est, quod ejusmodi in illius exegesibus legantur, cujusmodi a nemine unquam in ecclesiis dicta comperiuntur. Sic autem habent. Nestorius. Populi erga me studium non vulgi acclamationibus, sed dogmatum desiderio metior, ac etiam si deitatis simul atque humanitatis domini sint memores. Et paucis interjectis. Animadverto plebem nostram præclaro religionis & pietatis studio fervere; sed magna interim divinæ notitiæ C ignoratione teneri video: neque tamen id ipsi populo vitio vertendum existimo, sed (ut modeste loquar) quia doctoribus non tantum suppetit otii, ut quidpiam accuratius de dogmatibus vobis proponant. Quod hoc supercilium? Numquid qui illum antecesserunt, doctrinæ fidei operam non dederunt? Numquid eloquentior est Joanne? Numquid æqualis, vel sapientior est beato Attico? Imo vero cur ingenue non agnoscit, doctrinam se invexisse peregrinam, planeque inusitatam, talem denique quæ sua absurditate majoribus in nullis unquam ecclesiis, aut fidelium cœtibus cognita fuit? Mihi itaque cum eo nihil negotii est. Id D potius eveniat, ut ad sanam mentem redeat, rectamque fidem agnoscat. De his vero quæ in me commisit, irritando, & hostes adversum me instigando, apud Deum causam dicet. Nihil autem mirum est, si civitatis fæces, Chæremon, Victor, Sophronas, & facinorosi Flaviani puerulus, suis nos maledictis insectentur: semper enim cum in seipsos, tum in ceteros quoque omnes improbi extiterunt. Norit autem qui hosce adversum nos armavit, nos neque longam peregrinationem formidare, neque publicum judicium, si qua opportunitas tulerit, detrectare. Usu namque interdum venire solet, ut vel exiguarum planeque levium rerum occasione Sal- E vatoris nostri providentia concilium cogat, quo nimirum ecclesiam suam, quæ illibatam semper inconfusamque ac illustrem fidem colit, a sordibus repurget. Neque tamen miser ille, licet complures & graves viri ejus opera nos accusaturi essent, rerum nostrarum judicem fore se speret, quamvis jure Amphictyonum hoc sibi demandari faciat: nos enim istuc venientes, ab ejus judicio provocabimus: &, si Deo placuerit, ipse de suis blasphemiis in judicio respondere cogetur. Non igitur pacem detrectamus, sed potius eam capta-

ptamus, modo tamen rectæ fidei edatur confessio, desinatque talia in medium proferre, quæ veluti peregrina lethiferum malum nobis adsciscunt. Nam blasphemus ac maledicus quaternio qui missus est, tantum in se continet perversitatis, ut ipsum quoque lectorem lue inficiat.

Quoniam vero cavillatur, scripturam, hoc est sacram synodum vocem inusitatam deprompsisse, dum sanctam virginem Theotocon nominavit; interrogetur & ipse vicissim cum suis, ubinam Christotocon, aut Theodochon, id est Dei susceptricem, usquam scriptum compererint. Inter alia namque & hoc quoque ad verbum interserit: De virgine Theodocha non disputemus, quasi ipsi B aliquid cum Deo commune fuerit: prorsus quid dicat, aut quid affirmet, non intelligens. Si enim Deum non peperit, neque Christum Deum in utero habuit, quo pacto Theodochos est? Quin & ipsum quoque Patrem alicubi Theotocon appellat. Ubi autem hasce voces legerit, ignoro. Reliquæ porro maculæ, quæ non paucæ numero ex illius enarrationibus colliguntur, nisi resipiscentia aliqua consecuta fuerit, in suum tempus asservabuntur. Libellum supplicem a vobis ad me missum, qui imperatori porrigendus est, non tamen sine nostra sententia, accepi & legi: verum quod prolixe in eum invehatur qui istic agit, sive fratris, C sive alio quocumque nomine censeatur, hactenus suppressi, ne adversum nos insurgens, se per nos hæreseos apud imperatorem delatum cavilletur. Itaque aliis verbis illum dictavimus, eum quoque nobis judicem detrectantes, expresso inimicitiarum modo; & præsentem controversiam, si omnino importuni esse perrexerint, ad aliud forum transferri rogantes. Cum itaque libellum perlegeritis, si qua necessitas poposcerit, tradite: & si eum in hisce insidiis perseverantem, & nihil non adversum nos molientem animadverteritis, diligenter perscribite. Eligam enim viros pios ac prudentes, cum episcopos, tum monachos quoque, quos etiam primo quo- D que tempore ad vos mittam. *Neque enim oculis meis*, ut scriptum est, *somnum dabo*, *neque palpebris meis dormitationem*, *neque requiem temporibus meis*, donec certamine pro omnium salute perfunctus fuero. Quare cum meam nunc sententiam didiceritis; viriliter agite: quamprimum enim parabuntur a me literæ & quales oportet, & ad quos oportet. Statui enim propter Christi fidem quemvis laborem subire, quævis quoque perferre tormenta, etiam ea quæ inter supplicia censentur gravissima, donec tandem mortem, hac de causa susceptam, mihi jucundum pertulero.

Psal. 131. 4.

CAPUT XIII.

Contestatio publice proposita a clericis Constantinopolitanis, & publicata in ecclesia, quod Nestorius ejusdem sit sententiæ cum Paulo Samosateno, ante CLX. annos ab orthodoxis episcopis anathemate condemnato.

1 QUicumque schedam hanc accepturi sunt, eos per sacrosanctam Trinitatem

A πίστις ὀρθὴ, καὶ παύσωνται τοῦ λέγειν τοιαῦτα, ἅπερ ξενοεποῦντες, ἐπικαλοῦνται θάνατον. τοσαύτην γὰρ διαστροφὴν ἔχει τὸ ἀποσταλὲν τετράδιον τῶν αὐτοῦ δυσφημιῶν, ὡς μολύνεσθαι καὶ τὸν ἀναγινώσκοντα.

Επειδὴ δὲ αἰτιᾶται, ὡς λέξιν ἀσυνήθη * εἴρηκεν ἡ γραφὴ, ἤγουν ἡ ἁγία σύνοδος, θεοτόκον ὀνομάσασα τὴν ἁγίαν παρθένον, ἐρωτάσθωσαν αὐτοὶ, ποῦ Χριστοτόκον, ἢ θεοδόχον εὗρον γεγραμμένον. πρὸς τούτῳ κἀκεῖνο ἐνέθηκεν αὐταῖς λέξεσιν οὕτω. τὴν θεοδόχον τῷ Θεῷ μὴ συνθεολογῶμεν παρθένον· οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει. εἰ B γὰρ μὴ τέτοκε Θεὸν, μηδὲ ἔχεν ἐν τῇ κοιλίᾳ Θεὸν ὄντα Χριστὸν, πῶς ἔτι θεοδόχος ἐστί; καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πατέρα εἶπε θεοτόκον. ποῦ τοίνυν ἀνέγνω τὰς λέξεις ταύτας, ἀγνοῶ. πλὴν ἐπειδὴ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπισύρονται ἐγκλήματα ἐκ τῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ, φυλαχθήσονται ἕως καιροῦ, εἰ μή τις γένηται μετάγνωσις. τὸ δέ γε σχεδάριον τῆς δεήσεως τὸ παρ' ὑμῶν ἀποσταλὲν, ὡς ὀφεῖλον ἐπιδοθῆναι τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἄνευ δὲ γνώμης * ὑμῶν, λαβὼν ἀνέγνων. ἐπειδὴ δὲ πολλὴν εἶχε καταδρομὴν κατὰ τοῦ ἐκεῖσε ἢ ἀδελφοῦ, ἢ πῶς ἂν εἴποιμι, τέως ἐπέσχον, ἵνα μὴ ἐπέρχοιτο ἡμῖν λέγων· κατηγορήσατέ μου ἐπὶ τοῦ C βασιλέως, ὡς αἱρετικοῦ. ὑπηγορεύσαμεν δὲ ἑτέρως, μετὰ τοῦ καὶ παραιτεῖσθαι τὴν αὐτοῦ κρίσιν, εἰπόντες καὶ τῆς ἔχθρας τὸν τρόπον, καὶ τὴν δίκην μετασπάσαι, εἰ ἐνίστανται ὅλως ἐκεῖνοι, εἰς ἑτέρους ἄρχοντας. ἀναγνόντες τοίνυν τὸ σχεδάριον, ἐπίδοτε, εἰ καλέσειε χρεία· κἂν ἴδοιτε ὅτι ἐπιβουλεύων ἐμμένει, καὶ ἀληθῶς πάντα κινεῖ τρόπον τὸν καθ' ἡμῶν ὁρῶντα, σπουδαίως γράψατε. καὶ ἐπιλεξάμενος ἄνδρας εὐλαβεῖς καὶ φρονίμους, ἐπισκόπους τε καὶ μονάζοντας, ἐξαποστελῶ πρώτῳ καιρῷ· οὐ γὰρ μὴ δώσω ὕπνον, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνά- D παυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ ἀγωνίσωμαι τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων σωτηρίας ἀγῶνα. * τοιγάρτοι μεμαθηκότες τὴν ἡμῶν γνώμην, ἀνδρίσασθε. ἤδη γὰρ καὶ γενήσονται παρ' ἡμῶν γράμματα, ἃ δεῖ, καὶ πρὸς οὓς δεῖ. σκοπὸς γάρ μοι διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ καμεῖν, καὶ ὑποστῆναι πᾶν ὁτιοῦν τῶν νομιζομένων εἶναι δεινῶν ἐν βασάνοις, ἕως οὗ καὶ τὸν ἡδύν μοι διὰ τοῦτο ὑπομείνω θάνατον.

Margin: * ἤ με γρ. [illegible] · * ἡμ. · Ψαλ. [illegible] · * τοι ρ[illegible]

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ιγ'.

E Διαμαρτυρία προτεθεῖσα ἐν δημοσίῳ * παρὰ τῶν κληρικῶν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατὰ ἐκκλησίαν ἐμφανισθεῖσα, ὡς ὅτι ὁμόφρων ἐστὶ Νεστόριος Παύλου τοῦ Σαμοσατέως τοῦ ἀναθεματισθέντος πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων.

Margin: * κα[illegible]

2 ΟΡΚΙΖΩ τὸν λαμβάνοντα τόδε τὸ χαρτίον κατὰ τῆς ἁγίας τριάδος, ὥστε φανερὸν αὐτὸ ποιη-

1 Vetus versio habetur tom. IV. in veteri hujus Concilii versione cap. 5.
2 Est apud Anastasium in Ὁδηγῷ pag. 324. *Hard.*

ποιῆσαι ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, ἀναγνώσταις, λαϊκοῖς οἰκοῦσι Κωνσταντινούπολιν. ἔτι τε καὶ τὸ ἴσον αὐτοῖς ἐκδοῦναι πρὸς ἔλεγχον τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου, ὅτι ὁμόφρων ἐστὶ τοῦ ἀναθεματισθέντος Παύλου τοῦ Σαμοσατέως πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων. ἔστι δὲ τὰ εἰρημένα οὕτως. Παῦλος εἶπε. Μαρία τὸν λόγον οὐκ ἔτεκε. Νεστόριος συμφώνως εἶπεν· οὐκ ἔτεκεν, ὦ βέλτιστε, Μαρία τὴν θεότητα. Παῦλος· οὐδὲ γὰρ ἦν πρὸ αἰώνων. Νεστόριος· καὶ μητέρα χρονικὴν τῇ δημιουργῷ τῶν χρόνων ἐφιστῶσι θεότητι. Παῦλος· Μαρία τὸν λόγον ὑπεδέξατο, καὶ οὐκ ἔστι πρεσβυτέρα τοῦ λόγου. Νεστόριος· πῶς οὖν Μαρία τὸν ἑαυτῆς ἀρχαιότερον ἔτεκεν; Παῦλος· Μαρία ἔτεκεν ἄνθρωπον ἡμῖν ἴσον. Νεστόριος· ἄνθρωπος ὁ τεχθεὶς ἐκ παρθένου. Παῦλος· κρείττονα δὲ κατὰ πάντα. ἐπειδὴ ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐξ ἐπαγγελιῶν, καὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἡ ἐπ' αὐτῷ χάρις. Νεστόριος εἶπε· τεθέαμαι, φησὶ, τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, τὸ τὴν ἀνάληψιν αὐτῷ χαρισάμενον. ἐντειλάμενος, φησὶ, τοῖς ἀποστόλοις, οὓς ἐξελέξατο, διὰ πνεύματος ἁγίου ἀνελήφθη. τοῦτο δὴ τὸ τηλικαύτην Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν. Παῦλος εἶπε· ἵνα μήτε ὁ ἐκ Δαυὶδ χρισθεὶς ἀλλότριος ᾖ τῆς σοφίας, μήτε ἡ σοφία ἐν ἄλλῳ οὕτως οἰκῇ. καὶ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις ἦν, μᾶλλον δὲ ἐν Μωσεῖ· καὶ ἐν πολλοῖς * κυρίοις, μᾶλλον δὲ ἐν Χριστῷ, ὡς ἐν ναῷ Θεοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ λέγει, ἄλλον εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἄλλον τὸν λόγον. Νεστόριος εἶπε, μὴ ἐγχωρεῖν τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεννηθέντα, ἄλλο ἅπαξ γεννηθῆναι, καὶ * ταῦτα τῇ θεότητι. Ἰδοὺ δέδεικται σαφῶς λέγων ὁ παραβάτης, οὐκ ἐτέχθη ἀπὸ Μαρίας ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ πατρός. ἰδοὺ συναινεῖ τῷ αἱρετικῷ Παύλῳ τῷ Σαμοσατέῳ, τῷ λέγοντι ἄλλον εἶναι τὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ οὐχ ἕνα εἶς, ὡς ἡ ὀρθοδοξία κηρύττει.

Διὰ τοῦτο ἐσημειωσάμην σοι, ὦ * ζητητὰ τῆς ἁγίας πίστεως, καὶ μέρος τοῦ μαθήματος τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχέων, ἐξ ἧς καὶ τὴν τῶν χριστιανῶν * ἐπίκλησιν ἐν πρώτοις ἔχομεν, ὅτι οὐκ οἶδεν ἄλλον καὶ ἄλλον Θεοῦ υἱὸν, ἀλλ' ἕνα τὸν πρὸ πάντων αἰώνων γεννηθέντα Θεὸν ἐκ Θεοῦ * ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ὁμοούσιον τῷ πατρί· καὶ τὸν αὐτὸν ἐπὶ Αὐγούστου Καίσαρος ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τεχθέντα. ἔχει γὰρ ῥητῶς Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ καὶ οἱ αἰῶνες κατηρτίσθησαν, καὶ τὰ πάντα ἐγένετο· τὸν δι' ἡμᾶς κατελθόντα, καὶ γεννηθέντα ἐκ Μαρίας τῆς ἁγίας τῆς ἀειπαρθένου, καὶ σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ συμβόλου. συνάδει δὲ τούτοις καὶ ὁ μακάριος ἐπίσκοπος Εὐστάθιος, ὁ τῆς αὐτῆς Ἀντιοχείας, εἷς ὢν * αὐτῶν τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συ-

A adjuro, obteſtorque, ut eamdem epiſcopis, presbyteris, diaconis, lectoribus, necnon & laicis quoque Conſtantinopoli habitantibus oſtendant, ejuſdemque exemplum ad evidentem hæretici Neſtorii confuſionem iiſdem impertiantur; ut qui eadem prorſus ſentiat, quæ Paulus Samoſatenus ante centum ſexaginta annos a catholicis epiſcopis anathemate condemnatus. Quæ autem ab utroque dicta comperiuntur, ea ad hunc modum ſe habent. Paulus Samoſatenus ait: Maria Verbum non peperit. Neſtorius ab hujus ſenſu non recedens: Heu tu (inquit) bone vir, Maria divinitatem non edidit. Addit Paulus: Neque enim erat
B ante ſæcula. Neſtorius ait: Divinitati, quæ tempora condidit, matrem temporaneam aſſignant. Rurſum Paulus: Maria Verbum ſuſcepit; neque eſt antiquior Verbo. Neſtorius ait: Qui fieri queat, ut Maria ex ſe genuerit antiquiorem ſe? Paulus ait; Maria edidit hominem nobis aſſimilem. Neſtorius dicit: Qui ex virgine natus eſt, homo eſt. Paulus ait: Atqui per omnia nobis præſtantior eſt: nam *de Spiritu ſancto eſt*, diviniſque editus promiſſis, & juxta ſcripturam gratia illi data eſt. Neſtorius ait: *Vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam, & manentem ſuper illum*, necnon aſcenſionis vim illi impertientem: quandoquidem *Matth. 1. 20.* *Ioan. 1. 32.*
C *præcipiens apoſtolis, quos elegerat, per Spiritum ſanctum aſſumptus eſt*. Hic igitur ille eſt, qui hanc tantam gloriam Chriſto impertitus eſt. Paulus ait: Ut neque is qui genere ex David ducto inunctus eſt, a ſapientia alienus ſit; neque tantam ſapientiam in alio quopiam, quanta in ipſo, extitiſſe putemus. Sane fuit illa in prophetis, ſed amplior in Moyſe: fuit in multis ſanctis; at vero in Chriſto, tanquam in Dei templo, ampliſſima extitit. Idem in alio loco alium docet eſſe Jeſum Chriſtum, alium rurſus Deum Verbum. Neſtorius ait: Fieri nequit, eum qui ante omnia ſæcula natus eſt, denuo naſci, idque ſecundum divinita- *Act. 1. 2.*
D tem. En manifeſtus legis tranſgreſſor deprehenditur Neſtorius, ut qui eum qui ex patre genitus eſt, natum ex ſacra virgine neget. En Paulo Samoſateno hæretico, qui alium aſſerit eſſe Verbum, & alium Jeſum Chriſtum, neque unum eſſe, ut orthodoxa profitetur eccleſia, planiſſime adſtipulatur.

Accipe proinde, o ſanctæ fidei zelator, partem quoque ſacræ inſtitutionis eccleſiæ Antiochenæ, quam hic tibi aſſignamus: ex ea enim Chriſtianum nomen ad nos primum defluxit. Illa ergo non alium & alium Dei Filium agnoſcit, ſed unum eumdemque, qui ante omnia ſæcula ex Deo & Patre, & Patri conſubſtantialis genitus eſt; imperan- *Act. 11. 26.*
E te vero Auguſto Cæſare ex Maria virgine natus eſt. Nam his ipſis verbis utitur. Deum verum de Deo vero, conſubſtantialem Patri, per quem ſæcula conſtituta, & omnia facta ſunt. Qui propter nos deſcendit, & natus eſt ex Maria ſancta ſemper virgine, & ſub Pontio Pilato crucifixus eſt: & reliqua, quæ in ſymbolo conſequuntur. Subſcribit his B. Euſtachius quoque Antiochenæ eccleſiæ quondam epiſcopus, qui fuit e numero trecentorum decem & octo epiſcoporum, qui in magna illa & ſancta ſynodo

nodo convenerunt. Scribit is autem in hunc modum: Non solum homo est, sed Deus quoque; quemadmodum propheta Jeremias testatum facit. *Hic*, inquit, *Deus noster est nec aestimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinae, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post haec in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Et quando, quaeso, cum hominibus conversatus est, nisi tum demum, cum ex sacra virgine ut homo natus, simul cum ipsis adolevit, simul incrementa, simul cibum, simul potum sumpsit, simul denique reliqua omnia humana exercuit? Si quis ergo dicere ausus fuerit, alium esse Filium unigenitum, ante omnia saecula ex Deo & Patre natum; & alium qui genitus est ex virgine Maria, & non unum eumdemque dominum Jesum Christum, anathema sit.

Baruch. 3. 36.

CAPUT XIV.

Epistola Cyrilli Episcopi Alexandrini ad Caelestinum episcopum Romanum.

Beatissimo, Deoque dilectissimo patri Caelestino Cyrillus in domino Sal.

SI in rebus usque adeo necessariis, ubi recta fides male a quibusdam depravata distortaque periclitatur, citra notam silere, & cuncta quae hactenus mota agitataque sunt, citra morositatis vitium, pietatem tuam celare liceret, dixissem utique mihi: Bona ac periculi expers res est silentium: & illud rursum: Praestat quietam vitam agere, quam turbis operam dare. Quoniam vero Deus hisce in rebus vigilantiam a nobis exigit, & vetus ecclesiarum consuetudo suadet, ut ejusmodi res sanctitati tuae communicentur; scribo plane necessitate adactus illud significans; nempe satanam, pessimam illam infraenemque bestiam, quae ab impietatis studio nunquam desistit, in praesentia quoque omnia miscere, contraque Dei ecclesias insanire, necnon in omnium ubique populorum, qui in rectae fidei semita ambulabant, subversionem studiose eniti. Sane hactenus altum tacui: neque enim quidquam omnino de illo qui Constantinopolitanam ecclesiam hoc tempore administrat, vel ad religionem tuam, vel ad ullum alium consacerdotum scripsi; non ignorans, praecipitem celeritatem in ejusmodi rebus cum vitio conjunctam esse solere. At quia nunc ad extremum propemodum malorum devenimus, existimavi rupto silentio ordine omnia quae acciderunt, exponere.

Is igitur, cujus paulo ante mentionem feci, ubi primum episcopus creatus est, cum piis exhortationibus domesticos aeque ac peregrinos, quorum magna multitudo ex omnibus civitatibus & regionibus ad id loci confluere solet, instituere debuisset, ea studuit effutire quae absurda, & rationi dissentanea, & ab apostolica & evangelica fide, quam majores nostri magna semper constantia retinuerunt, nobisque perinde ac pretiosam quamdam margaritam tradiderunt, omnino discrepantia sunt. Porro autem homilias, quas pro concione non infrequenter

A νόδου, λέγων οὕτω· τὸ μὴ μόνον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ Θεὸν, καθὼς καὶ Ἱερεμίας ὁ προφήτης λέγει· οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. πότε δὲ συνανεστράφη ἀνθρώποις, εἰ μὴ ὅτε συνεγεννήθη μετ' αὐτῶν ἐκ παρθένου, καὶ συνενηπίασε, καὶ συνηυξήθη, καὶ συνέπιε, καὶ συνέφαγε, καὶ τ' ἄλλα; εἴ τις οὖν τολμήσειε λέγειν ἄλλον εἶναι υἱὸν τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννη-B θέντα, καὶ ἄλλον τὸν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τεχθέντα, καὶ οὐ τὸν αὐτὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔσω ἀνάθεμα.

Βαρ.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ιδ'.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐπιστολὴ πρὸς Κελεστῖνον ἐπίσκοπον Ῥώμης.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρὶ Κελεστίνῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

C ΕΙ μὲν ἦν σιωπῆσαι, καὶ μὴ πάντα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ γράφοντα τὰ κινούμενα, καὶ μέμψεως ἔξω γενέσθαι, καὶ διαφυγεῖν δύνασθαι τὸ δοκοῦν λυπηρὸν, καὶ μάλιστα ἐν ἀναγκαίοις οὕτω πράγμασιν, ὅπου καὶ ἡ τῆς πίστεως ὀρθότης παρασαλεύεται παρά τινων, ἔφην ἂν ἐμαυτῷ· καλὴ καὶ ἀκίνδυνος ἡ σιωπή· καὶ τὸ ἠρεμεῖν τοῦ ταράττεσθαι κρεῖττον. ἐπειδὴ δὲ καὶ Θεὸς ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν τὸ νηφάλιον ἐν τούτοις, καὶ τὰ μακρὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἔθη πείθουσιν ἀνακοινοῦσθαι τῇ σῇ ὁσιότητι, γράφω πάλιν ἀναγκαίως, ἐκεῖνο δηλῶν, ὅτι διακυκᾷ τὰ πάντα καὶ νῦν ὁ σατανᾶς, καὶ κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ μαίνεται, καὶ ὀρθοποδοῦντας ἐν πίστει τοὺς ἁπανD ταχόσε λαοὺς πειρᾶται διαστρέφειν. οὐ γὰρ ἠρεμεῖ τὸ παμπόνηρον ἐκεῖνο θηρίον, καὶ * ἀφόρητον εἰς ἀσέβειαν. ἐσίγων μὲν οὖν τὸν παρῳχηκότα καιρόν· καὶ οὐδὲν ὅλως οὔτε πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν γέγραφα περὶ τοῦ νῦν ὄντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τὴν ἐκκλησίαν διέποντος, οὔτε μὴν πρὸς ἕτερον τῶν συλλειτουργῶν, τὸ ἐν τούτοις προπετὲς οὐκ ἔξω μώμου κεῖσθαι * πιστεύων. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἀκμὴν ὥσπερ ἥκομεν τοῦ κακοῦ, δεῖν ᾠήθην ἀναγκαίως ἀνεῖναι λοιπὸν τὴν γλῶτταν, καὶ πάντα εἰπεῖν τὰ κεκινημένα. ὁ γὰρ μνημονευθεὶς ἅμα κεχειροτόνηται, καὶ δέον ταῖς παE ραινέσεσι ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν ὠφελεῖν τούς τε ἐκεῖσε λαοὺς, καὶ τοὺς παρεπιδημοῦντας ξένους· πάμπολλοι δὲ οὗτοι, καὶ ἀπὸ πάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πόλεώς τε καὶ χώρας· σπουδὴν ἔθετο λαλεῖν ἔκτοπά τινα, καὶ ἔξω λόγου, καὶ ὅσα μακράν ἐστι τῆς ἀποστολικῆς καὶ εὐαγγελικῆς πίστεως, ἣν μέχρι παντὸς τετηρήκασιν οἱ πατέρες, παρέδοσάν τε ἡμῖν ὡς πολύτιμον μαργαρίτην. καὶ τὰς μὲν ὁμιλίας, ἃς ἐπ' ἐκκλησίας εἴρηκε, καὶ τοῦτο πλειστάκις,

* ἀφόρητον

* νομίζων

κις, καὶ λέγων οὐ παύεται, πέπομφα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ, * ὡς εἴδησιν ἀκριβῆ. ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ, καὶ τοι βουληθεὶς συνοδικῷ γράμματι φανερὸν αὐτῷ καταστῆσαι, ὅτι ταῦτα λέγοντι καὶ φρονοῦντι κοινωνεῖν οὐ δυνάμεθα, τοῦτο μὲν οὐ πεποίηκα. λογισάμενος δὲ, ὅτι χρὴ τοῖς ὀλισθήσασι χεῖρα διδόναι, καὶ ὡς ἀδελφοὺς πεσόντας ἐγεῖραι, παρήνεσα διὰ γραμμάτων, ἀποχέσθαι τῆς τοιαύτης κακοδοξίας· ἀλλ' ὠνήσαμεν οὐδέν. ἐπειδὴ δὲ μεμάθηκεν, ὅτι τοσοῦτον ἀφεστήκαμεν τοῦ τὰ αὐτὰ φρονεῖν, ὡς καὶ ἐπιπλήττειν αὐτὸν μεταστῆναι τῶν οἰκείων εὑρημάτων· οὐ γὰρ ἂν εἴποι μοι δογμάτων· πάντα τρόπον ἐπιβουλῆς κεκίνηκε, καὶ εἰς ἔτι σαλεύων οὐ παύεται. ὅτε δὲ προσεδοκῶμεν αὐτὸν θεραπεύεσθαι, καὶ ἀποχέσθαι τῶν κατὰ Χριστοῦ * δογμάτων, ἔγνωμεν ὅτι διημαρτήκαμεν τῆς ἐλπίδος, τοιούτου τινὸς γεγονότος. Ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίσκοπος ὀνόματι Δωρόθεος, τὰ αὐτὰ φρονῶν αὐτῷ, ἀνὴρ χρειοκόλαξ, καὶ προπετὴς χείλεσι, καθὼν γέγραπται· ὃς ἐν συνάξει καθεζομένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἐκκλησίας τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ἀναστὰς μεγάλῃ τῇ φωνῇ τετόλμηκεν εἰπεῖν· εἴ τις θεοτόκον εἶναι λέγει τὴν Μαρίαν, οὗτος ἀνάθεμα ἔστω. καὶ γέγονε μὲν κραυγὴ μεγάλη παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκδρομή· οὐ γὰρ ἤθελον ἔτι κοινωνεῖν αὐτοῖς τοιαῦτα φρονοῦσιν· ὥστε καὶ νῦν ἀποσυνάκτους εἶναι τοὺς λαοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πλὴν ὀλίγων ἐλαφροτέρων, καὶ τῶν κολακευόντων αὐτόν. τὰ δὲ μοναστήρια σχεδὸν ἅπαντα, καὶ οἱ τούτων ἀρχιμανδρῖται, καὶ τῆς συγκλήτου πολλοὶ οὐ συνάγονται, δεδιότες μὴ ἀδικηθῶσιν εἰς πίστιν αὐτοῦ, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, οὓς ἀπὸ τῆς * Ἀντιοχείας ἀναβαίνων ἤγαγε, * πάντων λαλούντων τὰ διεστραμμένα. ἐπειδὴ δὲ τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ ἐνεχθεισῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔμαθον, ὅτι ἐλαφρότεροί τινες συνηρπάσθησαν, καὶ λοιπὸν ἐνδοιάζοντες πρὸς ἀλλήλους ἔφασκον· ἆρα ὀρθῶς λέγει; ἆρα ἐπλανήθη; δεδοικὼς μὴ ῥιζωθῇ τὰ τῆς νόσου ἐν ταῖς τῶν ἁπλουστέρων ψυχαῖς, ἔγραψα τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον μοναστηρίοις καθολικὴν ἐπιστολὴν, βεβαιῶν αὐτοὺς εἰς πίστιν ὀρθήν· εἶτά τινες ἀπήγαγον ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὰ ἴσα. καὶ ὠφέλησαν μὲν ἀναγνόντες πάνυ πολλὰ, ὥστε καὶ γεγράφασιν εὐχαριστοῦντες πλεῖστοι τῶν ἐν τέλει. γέγονε δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο τροφὴ τῆς κατ' ἐμοῦ λύπης, καὶ ὡς ἐχθρῷ μάχεται, οὐδὲν ἕτερον ἔχων ἐγκαλεῖν, ἢ ὅτι μόνον οὐκ ἀνέχομαι τὰ ἴσα φρονεῖν αὐτῷ. ἀλλὰ καὶ ἐπηνώρθωσα πολλοὺς, ἣν παρελάβομεν ἐκ πατέρων πίστιν, καὶ ἃ ἐμάθομεν ἐκ τῆς θείας γραφῆς, ἐκεῖνα δὴ καταπείθων αὐτοὺς οἴεσθαι δεκτά. ὅμως καὶ οὐ φροντίσας τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων κατ' ἐμοῦ, ἀλλὰ Θεῷ δοὺς τῷ πάντα εἰδότι καὶ ἰσχύοντι, πάλιν ἑτέραν ἐπιστολὴν γέγραφα τῷ μνημονευθέντι, τὴν ἔκθεσιν ὡς ἐν συντόμῳ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἔ-

A habuit, & hucusque habere non desinit, tanquam evidens quoddam doctrinæ illius argumentum, ad tuam pietatem misi. Fateor autem, in animo fuisse synodicis literis illum commonefacere, nos cum eo communionem retinere non posse, qui talia doceret ac saperet: verum hæc quidem non feci, sed ratus lapsis manum porrigendam, prostratosque tanquam fratres erigendos esse, hortatus sum illum per literas, ut a perversa illa doctrina resipisceret: sed hactenus nihil quidquam promovimus. Imo vero posteaquam animadvertit, tantum abesse ut cum eo consentiamus, ut ipsum quoque objurgemus, & ut a suis commentis (dogmata enim non
B facile vocaverim) abscedat admoneamus; nullam insidiarum struendarum viam non tentavit, & hucusque tentare non cessat. Cum vero fore sperabamus, ut medicinam admitteret, atque ab iis quæ contra Christum docuerat, abstineret, comperimus hac nos spe frustratos esse, cum tale quid contigisset. Erat episcopus quidam, Dorotheus nomine, Constantinopoli, eadem, quæ Nestorius, sapiens & sentiens, vir quæstus causa adulationi impense deditus linguaque ad temeritatem usque, ut scriptum est, promptus. Hic dum frequens esset in ecclesia populus, reverendissimo Nestorio in cathedra Constantinopolitanæ ecclesiæ sedente, surre-
C xit, & magna elataque voce inclamare ausus est; Si quis Mariam deiparam dixerit, anathema sit. Mox ingens universi populi clamor & discessio consecuta est. Nolebant enim diutius cum eis communionem habere, qui tali mente talique sensu præditi essent. Quin & hoc ipso quoque tempore plebs Constantinopolitana (levibus quibusdam vanisque hominibus, & iis qui ipsi adulantur, dumtaxat exceptis) a synaxi abstinet. Abstinent ab eadem omnia pene monasteria, eorumque Archimandritæ: abstinet & magna quoque pars senatus, verentes ne ipsomet, & illis quoque, quos Antiochia discedens, inde secum abduxerat, quidvis perversum evo-
D mentibus, aliquod in fide detrimentum accipiant. Quoniam vero homiliis in Ægyptum perlatis, leves quosdam homines in errorem abductos, rectene ille sentiret & loqueretur, an secus, anxie inter se disquirere cognoveram; metuens, ne forte morbi contagium in simpliciorum mentibus altiores radices paulatim ageret, ad Ægypti monasteria generalem epistolam scripsi, nutantesque in recta fide confirmavi. Cujus quidem epistolæ exempla ad Constantinopolitanam urbem quorumdam opera deportata, ibidemque lecta, tanto adjumento fuerunt, ut plurimi e magistratu ejus rei causa per literas gratias mihi egerint. Verum hoc
E ipsum Nestorio quoddam iræ contra me susceptæ fomentum subministravit. Me itaque ut hostem impugnat, aliud plane nihil de quo me incuset habens, quam unum hoc, quod eadem, quæ ille, sentire recuso; eamque, quam a majoribus accepimus, necnon ex divinis scripturis didicimus, fidem amplectendam esse, serio persuadens, non paucos ad sanam mentem reduxerim. Verum floccifaciens quæ adversum me machinatus est, Deoque qui omnia potest & novit, omnia committens, alteram rursus epistolam, quæ

rectæ fidei expositionem brevi compendio complecteretur, ad memoratum Nestorium exaravi, hortans obtestansque ut ad modum quem epistola præfinit, sapiat & loquatur: sed nihil omnino apud illum etiam tum profeci: nam ad hoc usque tempus eadem illa quæ initio probarat, probare pergit, nec modum perversa docendi facit. Sciat nihilominus & hoc quoque pietas tua, idem sentire cunctos etiam orientales episcopos, & offendi omnes, ac dolere, & præcipue reverendissimos Macedoniæ episcopos. Et quia hoc Nestorius non ignorat, se omnibus sapientiorem existimat; se solum divinæ scripturæ scopum attigisse, se solum Christi mysterium cognovisse opinatur. Atqui quomodo non magis oportuit illud pro certo habere, cum omnes per terrarum orbem sparsi orthodoxi episcopi & laici Christum Deum, virginem vero quæ illum genuit, deiparam esse confiteantur, se solum qui hoc inficiatur, errare? Verum fastu tumens, insidiisque ac sedis potentia fretus, effecturum se arbitratur, ut & nosipsi & reliqui omnes suæ sententiæ subscribamus. Ecquid igitur faciemus, cum neque illum ut resipiscat, neque ut ab ejusmodi concionibus desistat, inducere queamus? Populus Constantinopolitanus assidue magis magisque corrumpitur, magnaque animi ægritudine laborans, catholicorum doctorum præsidium expectat avide. Neque sane de rebus vulgaribus agitur; sed neque silere quoque diutius tutum satis est. Si enim Christus conviciis appetitur, quomodo nos tacebimus? maxime vero cum Paulus scribat: *Si enim volens*
1. Cor. 19. 17. *hoc ego, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est.* Qui itaque verbi ministerium, fidei custodiam quasi depositam suscepimus, quid in die judicii dicturi sumus, si nunc contra isthæc obticuerimus.

Non prius autem illius communionem palam aperteque deserimus, quam hæc ipsa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde quid hic sentias præscribere; quo liquido nobis constet, communicarene nos cum illo oporteat, an vero libere eidem denunciare, neminem cum eo communicare, qui ejusmodi erroneam doctrinam fovet ac prædicat. Porro tuæ integritatis mens, & super hac re sententia piissimis Deoque devotissimis Macedoniæ episcopis, necnon totius orientis antistitibus perspicue per literas exponi debet. Nam cupientibus illis ansam dabimus, ut omnes uno animo in una sententia persistant, rectæque fidei, quæ jam impugnatur, opem ferant. Ad Nestorium quod attinet, & magni illi, admirabilesque & celebrati patres nostri, qui sacram virginem deiparam esse dixerunt, & nosipsi quoque qui adhuc superstites sumus, una cum ipsis anathemate percussi sumus. Quamvis enim is ore suo id facere noluerit. attamen sedens & audiens, alium nempe supra memoratum Dorotheum, ut hoc diceret, induxit, subornavitque; cui etiam confestim, ubi e cathedra descendisset, divinorum mysteriorum habita celebratione communicavit. Quo autem sanctitas tua tam quæ ille dicit & sapit, quam quæ beati & magni illi patres nostri tradi-

χουσαν, παρακαλῶν τε ἅμα καὶ διαμαρτυρόμενος οὕτω καὶ φρονεῖν καὶ λαλεῖν· ἀλλ' ὤνησα πάλιν οὐδὲν, ἔχεται δὲ καὶ εἰς δεῦρο τῶν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ οὐ παύεται λαλῶν τὰ διεστραμμένα. γινωσκέτω δὲ καὶ τοῦτο ἡ σὴ θεοσέβεια, ὅτι καὶ ἅπασι τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐπισκόποις συνάδει τὰ λεγόμενα· καὶ δυσχεραίνουσι πάντες, καὶ λυποῦνται, καὶ μάλιστα οἱ κατὰ τὴν Μακεδονίαν εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι, καὶ τοῦτο εἰδὼς, οἴεται ὅτι πάντων ἐστὶ σοφώτερος, καὶ μόνος οἶδε τὸν σκοπὸν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον. καί τοι πῶς οὐκ ἔδει πληροφορεῖσθαι μᾶλλον αὐτὸν, ὅτι πάντων τῶν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ λαϊκῶν ὁμολογούντων, ὅτι καὶ Θεὸς * ἦν ὁ Χριστὸς, καὶ θεοτόκος ἡ τεκοῦσα αὐτὸν παρθένος. πλανᾶται μόνος αὐτὸς τοῦτο ἀρνούμενος; ἀλλ' ὀφρύεται, καὶ οἴεται ὅτι τῇ δυναστείᾳ τοῦ θρόνου πᾶσιν ἐπιβουλεύων, καὶ ἡμᾶς ἢ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀναπείσει τὰ αὐτὰ φρονεῖν αὐτῷ. τί τοίνυν δράσομεν, οὔτε ἀναπείθοντες αὐτὸν, οὔτε παῦσαι δυνάμενοι τῶν τοιούτων ὁμιλιῶν; καὶ ὁσημέραι κατεφθαρμένων τῶν λαῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δυσχεραινόντων μὲν, ἐκδεχομένων δὲ τὴν παρὰ τῶν ὀρθοδόξων διδασκάλων ἐπικουρίαν; καὶ οὐ περὶ τῶν τυχόντων ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλ' οὐδὲ ἀκίνδυνος ἡ σιωπή. εἰ γὰρ δυσφημεῖται Χριστὸς, πῶς ἡμεῖς σιωπήσωμεν; καίτοι τοῦ Παύλου γράφοντος· εἰ * γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω. εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι· οἱ τοίνυν ἐμπεπιστευμένοι τοῦ λόγου τὴν οἰκονομίαν, καὶ τῆς πίστεως τὴν ἀσφάλειαν, τί ἐροῦμεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὅταν ἐπὶ τούτοις σιγήσωμεν;

* ἐστὶν

* μὴ 1. Κορ. 9

Οὐ πρότερον δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας ἐκβαλλόμεν ἑαυτοὺς μετὰ παῤῥησίας, πρὶν ἂν ταῦτα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ ἀνακοινωσώμεθα. διὸ δὴ καταξίωσον τυπῶσαι τὸ δοκοῦν, καὶ πότερόν ποτε χρὴ κοινωνεῖν αὐτῷ, ἢ λοιπὸν ἀπειπεῖν μετὰ παῤῥησίας, ὅτι τοιαῦτα φρονοῦντι καὶ διδάσκοντι οὐδεὶς κοινωνεῖ. τὸν δὲ ἐπὶ τούτοις σκοπὸν τῆς σῆς * θεοσεβείας χρὴ γενέσθαι διὰ γραμμάτων καταφανῆ καὶ τοῖς * εὐσεβεστάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τοῖς κατὰ Μακεδονίαν, καὶ ἅπασι τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολήν. ἐπιθυμοῦσι γὰρ αὐτοῖς δώσομεν ἀφορμὰς τοῦ πάντας μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ γνώμῃ εἶναι, καὶ ἐπαγωνίσασθαι τῇ ὀρθῇ πίστει πολεμουμένῃ. ὅσον γὰρ τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ μεγάλοι καὶ θαυμαστοὶ καὶ εὐδόκιμοι θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν εἰπόντες παρθένον, ἀνεθεματίσθησαν, καὶ ἡμεῖς δὲ σὺν αὐτοῖς οἱ ζῶντες ἔτι. καὶ ἐπειδὴ ἰδίᾳ φωνῇ τοῦτο ποιῆσαι οὐκ ἠθέλησεν, ἄλλον ἔστησε τὸν μνημονευθέντα Δωρόθεον, καὶ τοῦτο εἰπεῖν παρεσκεύασεν, αὐτοῦ καθεζομένου καὶ ἀκούοντος· ᾧ καὶ κατελθὼν ἀπὸ τοῦ θρόνου εὐθὺς κεκοινώνηκεν, ἐπιτελέσας τὰ θεῖα μυστήρια. ὑπὲρ δὲ τοῦ εἰδέναι σαφῶς τὴν σὴν ὁσιότητα, τίνα ἐστὶν ἃ αὐτὸς μὲν λέγει καὶ φρονεῖ, τίνα δὲ οἱ μακάριοι καὶ μεγάλοι πατέρες ἡμῶν, ἀπέστειλα τόμους,

* πλανητ.

* εὐλαβεστ.

μους, κεφαλαίων περικοπὰς ἔχοντας. ἑρμηνευθῆναι δὲ παρεσκεύασα, ὡς ἐνεδέχετο τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. καὶ τὰς παρ' ἐμοῦ γραφείσας ἐπιστολὰς δέδωκα τῷ ἀγαπητῷ Ποσειδωνίῳ, ἐντειλάμενος καὶ αὐτὰς προσαγαγεῖν τῇ σῇ * ὁσιότητι.

A derunt, clare perſpiciat; miſi tomos, capitum ſententias continentes, quas quoque, quantum quidem per illos fieri potuit qui Alexandriæ vivunt, Latine reddi curavi. Epiſtolas quoque a me ſcriptas tradidi cariſſimo Poſſidonio ſtudioſe illi injungens, ut tuæ ſanctitati eas offerat. [1]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιε.

Ἐπιστολὴ Κελεστίνου πρὸς Κύριλλον.

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Κυρίλλῳ Κελεστῖνος.

ΤΗ͂Ι ἡμετέρᾳ συννότητι τὰ διὰ τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου ἀποσταλέντα B παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος γράμματα ἀπέδωκεν εὐθυμίαν, καὶ ἀντικατηλλαξάμεθα τὸ ἡδὺ πρὸς τὸ λυπηρόν. ἀποβλέποντες γὰρ καὶ ἐννοοῦντες, ἅπερ εἶπεν ὁ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν διεστραμμέναις προσομιλίαις ταράττειν ἐπιχειρῶν, οὐ σμικρῷ κατ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν πεπληγμένοι πόνῳ, διαφόροις σκέψεων κέντροις βασανιζόμεθα, ἐννοοῦντες * ὅπως βοηθεῖν εἰς τὸ ἐμμένειν τῇ πίστει * ὡς δὲ τὴν ἡμετέραν διάνοιαν εἰς τὰ παρὰ τῆς σῆς ἀδελφότητος γραφέντα μετεστήσαμεν, ὤφθη ἡμῖν εὐθὺς ἑτοιμοτάτη θεραπεία, δι' ἧς ἡ λοιμώδης νόσος ὑγιεινῷ φαρ- C μάκῳ ἀπελαθείη· φημὶ δὴ τὴν τῆς καθαρᾶς πηγῆς ἔκροιαν, τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς σῆς ἀγάπης ἐκρέουσαν, δι' οὗ πᾶσα * καθαρεῖται ἡ ἰλὺς τοῦ κακῶς διακεχυμένου ῥεέθρου, καὶ πᾶσιν ἀνοίγεται ὁ τρόπος τῆς δεούσης περὶ τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐννοίας. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον στίζομεν καὶ μεμφόμεθα, οὕτω τὴν σὴν ἁγιότητα, ὥσπερ παροῦσαν ἐν τοῖς ἰδίοις γράμμασι, τῇ τοῦ κυρίου ἀγάπῃ περιπλεκόμεθα, * εἰδότες ὅτι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ δεσπότου φρονοῦμεν. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, τὸν προνοητικώτατον τοῦ κυρίου ἱερέα ὑπὲρ τοῦ τῆς πίστεως ἔρωτος τοιαύτῃ διαμάχεσθαι ἀρετῇ, ὥ- D στε τῇ ἀτόπῳ τῶν ἐναντίων τόλμῃ ἀνθίστασθαι δύνασθαι, καὶ τοὺς αὐτῷ ἐμπεπιστευμένους τοιαύταις ὑπομνήσεσι βεβαιοῦν. ὥσπερ τοίνυν ἐκεῖνα ἡμῖν πικρὰ, οὕτω ταῦτά ἐστιν ἡδέα· ὥσπερ ἐκεῖνα ἰλυώδη, οὕτω ταῦτα καθαρά. καὶ χαίρομεν τοσαύτην ἐνεῖναι ὁρῶντες τῇ σῇ εὐλαβείᾳ ἐγρήγορσιν, ὡς ἤδη σε νενικηκέναι τὰ ὑποδείγματα τῶν σοῦ προηγησαμένων, γενομένων ἀεὶ καὶ αὐτῶν ἐκδίκων τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος. ἀληθῶς τε ἐπὶ σοῦ ἁρμόσει ἡ εὐαγγελικὴ μαρτυρία ἡ λέγουσα· ὁ ποιμὴν ὁ ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν ἰδίων προβάτων. ἀλλ' ὥσπερ E σὺ ποιμὴν ἀγαθὸς, οὕτως ἐκεῖνος οὐδὲ ὡς κακὸς μισθωτὸς κατηγορεῖσθαι ἄξιος· ὃς οὐ διὰ τοῦτο διαβάλλεται, ὡς τὰ ἑαυτοῦ καταλιπὼν πρόβατα, ἀλλ' ὅτι ηὑρέθη αὐτὸς διασπαράττων αὐτά.

Προσθεῖναι δέ τινα καὶ ἡμεῖς ἐμέλλομεν, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, εἰ μὴ ἑωρῶμέν σε τὰ αὐτὰ φρονοῦντα πάντα, ἅπερ φρονοῦμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἐν τῇ βεβαιώσει τῆς πίστεως ἐδοκιμάζομέν σε ἐκδι-

CAPUT XV.

Epiſtola Cæleſtini papæ ad Cyrillum.

Cæleſtinus dilecto fratri Cyrillo.

LITERÆ, quas ſanctitas tua per filium noſtrum Poſſidonium ad noſtram mœſtitiam miſit, multa nos lætitia affecerunt; etſi interim gaudium quod in illis offerebatur, viciſſitudine quadam cum dolore commutaverimus. Etenim dicta illius intuentes, anxiaque cogitatione pertractantes, qui parvis ſuis ſermonibus Conſtantinopolitanam eccleſiam turbare nititur, non mediocriter animo ſauciati, diverſis cogitationum ſtimulis agitamur; aſſidue ad unum mente verſantes, quo pacto fideles, ut in ſuſcepta ſemel fide conſtanter retinenda perſeverent, adjuvare poſſimus: contra vero, cum ad ea cogitationem noſtram convertimus, quæ dilectio tua ſcribit; præſens remedium, quo C peſtifer ille morbus velut ſalutari quodam antidoto depelli poſſe videatur, ſeſe offert: loquor autem de puri fontis ſcaturigine, quæ magna ubertate ex dilectionis tuæ doctrina promanat: per quam quoque omnis illa fæx male currentis rivuli aufertur, omneſque ad certam veramque fidem inſtituuntur. Ut illum igitur notamus & incuſamus, ita tuam ſanctitatem veluti in propriis literis præſentem in domino amplectimur, quandoquidem unum idemque nos de Chriſto domino noſtro ſentimus. Neque mirum ſane, providentiſſimum Chriſti ſacerdotem, fidei amore ac ſtudio incenſum, tanta virtute decertare, tum ut abſurdæ adverſariorum D temeritati obviam eat, tum maxime ut curæ ſuæ concreditos ejuſmodi admonitionibus confirmare queat. Ut illa ergo nobis ſunt peracerba, ita hæc apprime dulcia. Rurſum ut illa ſunt lutulenta & immunda, ita hæc limpida & ſincera. Equidem vehementer gaudeo, tantum vigilantiæ ſtudium reverentiæ tuæ adeſſe cernens, ut præclara majorum exempla jam ſuperaſſe videare: nam & ipſi quoque acerrimi ſemper purioris dogmatis vindices extiterunt. Vere & apte evangelicum illud in te quadrare deprehenditur: *Bonus paſtor ponit animam ſuam pro ovibus ſuis.* Joan. 10. 11. Verum enim vero ut tu bonus es paſtor, ita ille nec mercenarii etiam mali dignus eſt E nomine; quippe qui non ob id accuſatur, quod proprias oves deſeruerit (malorum mercenariorum inſtar,) ſed quo ipſemet eas diſſipare ac lacerare (ut ſævus lupus) deprehendatur.

Quin & nos quoque, dilecte frater, nonnulla additurí eramus, niſi eadem omnia, quæ nos ſentimus ac tenemus, te itidem ſentire ac tenere perſpiceremus, & in fide tuenda fortiſſimum te propugnatorem eſſe ex-

1 Quod hic ſubjicit Harduinus, Commonitorium Cyrilli exhibuimus ſupra pag. 568.

exploratum haberemus. Nam quæcumque sanctitas tua de hoc negotio perscripsit, ea omnia Possidonius diaconus ordine nobis exposuit. Omnes sermonum illius technas retexisti, fidemque ad eum modum corroborasti, ut corda in Christum Deum nostrum credentia, in alteram partem abduci non facile queant. Magnus sane hic nostræ fidei triumphus est, quod nimirum & nostra tam valide probaveris, & his opposita per divinarum scripturarum testimonia tam potenter expugnaveris. Ecquid tandem impiæ illius novitatis amator faciet? quam in partem se vertet? Qui dum propriis affectibus servire studet, suique ipsius verius, quam Christi sectator esse mavult, populum fidei suæ concreditum occulto prædicationis suæ veneno perdere voluisse clare deprehenditur: qui sane & legere, & animo quoque recondere debebat, inanes quæstiones, cujusmodi sunt quæ ad fidei quidem integritatem nihil conducunt, ad animarum vero exitium plurimum faciunt, vitandas esse potius, quam studiose consectandas. Interim nostrarum partium est, ut illum in præcipitium proxime adductum, vel in ipso verius præcipitio, unde eum prolabi necesse est, jam constitutum, si qua ratione poterimus, a lapsu prohibeamus; ne si opem non tulerimus, ipsum ad casum impulisse videamur. Sane Jesus Christus dominus noster, cujus generatio in quæstionem adducitur, pro una dumtaxat ove laborandum esse ostendit, dum eam, ne lupis discerpenda objectaretur, propriis humeris impositam reportare dedignatus non fuit. Jam qui pro unius oviculæ salute adeo enixe laborandum esse docuit, quantum pro ipsomet pastore nos laborare cupit? Qui tamen pastor & nominis & professionis suæ oblitus, semetipsum in rapacem lupum transformavit, gregem quem servare debuerat, modis omnibus disperdere connitens.

Hunc nos igitur ab ovilibus arcere oportet, nisi ut optamus, ad bonam frugem sese receperit; si qua tamen hujus rei spes adhuc reliqua est. Desideramus enim ut convertatur & vivat; nisi concreditorum sibi vitam jamdudum ipse perdiderit. Quod si in pertinacia sua perstiterit, aperta mox condemnationis sententia in illum feretur. Etenim vulnus, quod non unum aliquod membrum tantum lædit, sed universum ecclesiæ corpus consauciat, primo quoque tempore exscindere oportet. Quid enim cum iis agat qui inter se consentiunt, qui se solum quæ optima sunt, sapere arbitratus, a nostra fide dissentit? Universi proinde quos ille tanquam sibi obsistentes, a communione, ut putavit, semovit, in nostra societate se permanere intelligant; ac sciat, seipsum communionem posthac nobiscum habere non posse, si doctrinæ apostolicæ adversatus, perversam hanc viam contumaciter urgere perrexerit. Quamobrem nostræ sedis auctoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris; nempe, ut nisi decem dierum intervallo ab hujus nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam

A κον ἰσχυρότατον. ἀπεδόθη γὰρ ἡμῖν κατὰ τάξιν πάντα * διὰ τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου, ὅσα περὶ τούτου τοῦ πράγματος ἡ σὴ ἁγιότης γεγράφηκε πάντα τὰ δίκτυα τῆς * δολίας προσομιλίας ἐγύμνωσας, καὶ οὕτω τὴν πίστιν ὠχύρωσας, ὡς μὴ δύνασθαι τὴν καρδίαν τῶν τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ ἡμῶν πιστευόντων εἰς ἕτερον ἑλκυσθῆναι μέρος. μέγας οὗτός ἐστι τῆς ἡμετέρας πίστεως θρίαμβος, τὸ ἀποδεῖξαι τὰ ἡμέτερα οὕτως ἰσχυρῶς, καὶ οὕτω νενικηκέναι τὰ ἐναντία διὰ τῆς τῶν θείων γραφῶν μαρτυρίας. τί λοιπὸν διαπράξεται; ἢ ποῦ ἑαυτὸν ἐκεῖνος περιστρέψει; ὃς γενόμενος ἐραστὴς ἀσεβοῦς νεωτερισμοῦ, ὡς ἐ-
B βούλετο, μᾶλλον ταῖς ἑαυτοῦ ἐννοίαις δουλεύων ὤφθη ἑαυτῷ, ἢ τῷ Χριστῷ ἐξακολουθῶν, καὶ τὸν ἐμπιστευθέντα ἑαυτῷ δῆμον βλάψαι * ἠθέλησε τῷ τῆς ἰδίας προσομιλίας δηλητηρίῳ· δέον καὶ ἀναγνῶναι τοῦτο καὶ κατέχειν, ὅτι τὰ μάταια ζητήματα, καὶ μὴ προκόπτοντα εἰς ὑγίειαν, ἀλλὰ χωροῦντα εἰς ψυχῶν ἀπώλειαν, φεύγειν μᾶλλον, ἢ ἐπιζητεῖν δεῖ. ἀλλ' ὅμως εἰς κρημνοὺς αὐτοὺς * ἐπειγόμενον, μᾶλλον δὲ ἤδη ἐν αὐτῷ τῷ κρημνῷ, ὅθεν πεσεῖται, διάγοντα, εἴγε δυνάμεθα, ἀνακαλεῖσθαι ὀφείλομεν, μὴ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ τῷ * βοηθεῖν προσωθήσωμεν· ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ᾧ ἐπά-
C γεται ζήτησις περὶ τῆς ἰδίας γεννήσεως, ἐδίδαξεν ἡμᾶς κάμνειν ὑπὲρ προβάτου ἑνὸς, θέλων καὶ διὰ τῶν ἰδίων ὤμων ἀνακαλεῖσθαι, ὡς μὴ ἐκκέηται τῷ λύκῳ εἰς ἁρπαγήν. εἶτα ὁ διδάξας ἡμᾶς οὕτω δραμεῖν ὑπὲρ σωτηρίας προβάτου ἑνὸς, * πῶς ἄρα ἡμᾶς κάμνειν βούλεται ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ τῶν προβάτων ποιμένος; ὃς τῆς προσηγορίας ταύτης καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἐπιλελησμένος, αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς ἅρπαγα λύκον * μετήλλαξεν, ἐπιθυμῶν ἀπολέσαι τὴν ἀγέλην, ἣν αὐτὸς ὤφειλε συντηρῆσαι.

Τοῦτον οὖν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς * περικλείσεως τῶν
D ἀμνῶν ἀποκινῆσαι ὀφείλομεν, ἐὰν δὲ μὴ αὐτὸν, ὡς θέλομεν, * διορθωσώμεθα, εἰ ἔτι συγγνώμης ἐλπὶς διορθωθησομένῳ δυνήσεται περιλείπεσθαι. θέλομεν γὰρ ἵνα ὑποστρέψῃ καὶ ζήσῃ, εἰ μὴ αὐτὸς τὴν ζωὴν τῶν ἐμπεπιστευμένων ἑαυτῷ ἀπολέσειεν. εἴη δέ τις φανερὰ ἀπόφασις κατ' αὐτοῦ ἐμμένοντος. ἐκκοπτέον γὰρ τὸ τοιοῦτον τραῦμα, δι' οὗ οὐχ ἓν μέλος βλάπτεται, ἀλλὰ πᾶν τὸ σῶμα τοῖς ἐκκλησίας διατιτρώσκεται. τί γὰρ ποιεῖ μετὰ τῶν ἀλλήλοις ὁμονοούντων, ὃς μόνος ἑαυτῷ φρονεῖν δοκῶν ἄριστα, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας διχονοεῖ πίστεως; ὅθεν μενέτωσαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, οὓς αὐτὸς ἀντιλέγοντας αὐτῷ ἀπε-
E κίνησε τῆς κοινωνίας. καὶ * γινωσκέτω, ὅτι αὐτὸς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν ἔχειν οὐ * δυνήσεται, ἐὰν ἐν ταύτῃ τῇ τῆς διαστροφῆς ὁδῷ παραμείνῃ, ἐναντιούμενος τῇ ἀποστολικῇ διδαχῇ. συναφθείσης σοι τοίνυν τῆς αὐθεντίας τοῦ ἡμετέρου θρόνου, καὶ τῇ ἡμετέρᾳ τοῦ τόπου διαδοχῇ ἐπ' ἐξουσίᾳ χρησάμενος, ταύτην ἐκβιβάσεις ἀκριβεῖ στερρότητι τὴν ἀπόφασιν. ἵνα ἢ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπομνήσεως ταύτης, τὰ κακὰ κηρύγματα ἑαυτοῦ

Margin: * παρὰ τοῦ * δολερᾶς * ἐσπούδασε * ἐπειγόμενον * μὴ βλ. * πόσῳ * μετέβαλεν * μάνδρας * σπουδὴ διορθωθῆναι * σπουδῇ διορθωθ. * γινωσκέτω * δυνήσεται

τῦ ἐγγράφω ὁμολογίᾳ * ἀθετήσῃ, ϗ ἑαυτὸν διαβεβαιώσηται ταύτlω κατέχειν τlω πίστιν περὶ τῆς γεννήσεως τῦ Χριςῦ ϗ Θεῦ ἡμῶν, ἣν ϗ ἡ Ῥωμαίων ϗ ἡ τῆς σῆς ἁγιότητος ἐκκλησία, ϗ ἡ καθόλυ * καθοσίωσις κατέχει· ἢ ἐὰν μὴ τῦτο ποιήσῃ, εὐθὺς ἡ σὴ * ἁγιότης ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας * προνοησαμένη, μάθῃ αὐτὸν παντὶ τρόπῳ ἀπὸ τῦ ἡμετέρυ σωματίυ ἀποκινητέον τυγχάνειν· ὃς ὅτε τlω τῶν θεραπευόντων ἴασιν ἠθέλησε καταδέξασθαι, ϗ εἰς ἀπώλειαν αὐτῦ, ϗ πάντων τῶν αὐτῷ * πεπιςευμένων, οἷα λοιμώδης νόσος ἠπείχθη δραμεῖν, διὰ παντὸς τῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος ἐλαυνόμενος. * τὰ δὲ αὐτὰ ἐγράψαμεν πρὸς τὺς ἁγίυς ἀδελφὺς καὶ συνεπισκόπυς ἡμῶν Ἰωάννlω, Ῥῦφον, Ἰυβενάλιον, ϗ Φλαβιανόν· ἵνα φανερὰ ᾖ ἡ περὶ αὐτῦ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ ἡ τῦ Χριςῦ ἡμῶν θεία ἀπόφασις.

A doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Dei nostri generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam & Romana, & tuæ sanctitatis ecclesia, & universa denique religio Christiana prædicat, illico sanctitas tua illi ecclesiæ prospiciat. Is vero modis omnibus se a nostro corpore segregatum esse intelligat; ut qui omnem medentium curam aspernatus, nec non instar pestiferi morbi per universum ecclesiæ corpus insano modo grassatus, tam seipsum, quam ceteros omnes sibi commissos in extremum exitium præcipitare studuerit. Eadem hæc ad sanctos quoque fratres & coepiscopos nostros Joan- B nem, Rufum, Juvenalem & Flavianum perscripsimus, quo nostra, imo vero divina Christi domini nostri sententia pluribus de eo sit manifesta. Datæ III. Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. Coss.

CAPUT XVI.

[1] *Epistola Nestorii ad Cælestinum papam urbis Romæ.*

FRaternas nobis invicem debemus collocutiones, [2] ut * una inter nos secundum obtinentem concordiam pugnaturi diabolum pacis inimicum. Quorsum hoc anteloquium? Julianus quidem & Florus & Orontius & Fa- C bius dicentes se occidentalium partium Episcopos sæpe & piissimum & prædicatissimum Imperatorem adierunt, ac suas causas desiverunt, tanquam orthodoxi temporibus orthodoxis persecutionem passi, sæpe eadem & apud nos lamentantes; ac sæpe rejecti, eadem facere non desierunt; sed insistunt per dies singulos, implentes aures omnium vocibus lacrymosis. His quidem ad eos sermonibus quibus oportuit usi sumus, cum negotii eorum veram fidem nesciremus. Sed quoniam apertiore nobis de causis eorum notitia opus est, ne piissimus & Christianissimus Imperator noster molestiam sæpe ab his sustineat, ne nos, ignorantes eorum causas circa negotii defensionem dividamur, di- D gnare nobis notitiam de his largiri, ne vel quidam ignorando justitiam veritatis importuna miseratione conturbentur, vel canonicam indignationem beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro sectis religionis forte probata est, aliud quiddam quam hoc æstiment. Nam sectarum novitas * [3] multam meretur defensionem a veris pastoribus. Unde & nos non modicam corruptionem orthodoxiæ apud quosdam hic reperientes, & ira & lenitate circa ægros quotidie utimur. Est enim ægritudo non parva, sed adfinis putredini Apollinaris & Arii. Dominicam enim in homine unionem ad cujusdam contemperationis confusionem passim commiscent, adeo ut & quidam apud nos Clerici, quorum alii ex imperitia, alii ex hæretica fraude in se olim celata, qua plurima & Apostolorum temporibus contigerunt, tanquam hæretici ægrotent & aperte blasphement Deum verbum patri homousion, tanquam originis initium de Christotoco virgine sumpsisset & cum templo suo ædificatus esset & carni consepultus; carnemque dicunt post resurrectionem non miscuisse carnem, sed in naturam transisse deitatis, & (ut in compendio dicam,) deitatem unigeniti, & ad originem conjunctæ carnis referunt, & commortificant carni, carnem vero conjunctam deitati ad deitatem transisse blasphemant ipso verbo deificationis. Quod nihil est aliud nisi utramque corrumpere. Sed & virginem Christotocon ausi sunt cum modo quodam [4] Deo * tractare divinæ. Hanc enim Theotocon vocantes non perhorrescunt, cum sancti illi & supra omnem prædicationem patres per Nicæam nihil amplius de sancta virgine dixissent, nisi quia Dominus noster Jesus Christus incarnatus est ex Spiritu sancto & Maria virgine. Et taceo scripturas, quæ ubique virginem matrem Christi, non Dei verbi, & per angelos & per Apostolos prædicaverunt. Propter quæ quanta certamina sustinuimus æstimo famam præcedentem docuisse beatitudinem tuam, hoc quoque adtendentem quod non frustra certaverimus. Sed emendati sunt, gratia Domini, multi ex his qui perversi erant * discedentes a nobis, quia propria est parienti homousios nativitas, cui vivere commissa est, illa in homine visio creatura est humanitatis dominicæ Deo conjunctæ ex virgine per spiritum. Si quis autem hoc nomen Theotocon propter natam humanitatem conjunctam Deo verbo non propter parentem proponet, dicimus quidem hoc vocabulum in ea quæ peperit non esse conveniens. [5] Ferri tamen potest hoc vocabu-

* Hard. *Deo tractare divinæ.*

* *f.* diffidentes,

[1] Hanc, & sequentem Nestorii epistolas emendatiores damus ex Baluzio. [2] *Ut una inter nos*) Sensus istius loci nunc planus est, neque indiget ea emendatione quam ei adbibere tentavit vir clarissimus Joannes Garnerius. Illud ergo dicere voluit Nestorius. *Fraternas nobis invicem debemus conlocutiones*, veluti qui *una*, id est, junctis viribus, pugnaturi sumus adversus diabolum pacis inimicum, *secundum obtinentem concordiam*, id est, inter quos semper esse concordia debet adversus diabolum. *Baluzius.*

[3] *Multam defensionem*) Baronius reposuit in margine *nullam*. Garnerius conjecturam ex margine transtulit in textum. Nihil tamen mutandum. Sensus est. Sectarum novitas exigit ut veri pastores multam defensionem impertiant ovibus suis, id est, sint in continuis vigiliis, ne populus decipiatur a falsis doctoribus. Sane si iste sensus verus non est; hæc verba Nestorii nullum sensum habent. *Baluzius.*

[4] *Deo tractare divina*) Ita codex Bellovacensis. At Baronius ex cod. Antonii Augustini edidit, *cum modo quodam Theotocon dicere.* Garnerius *ausi sunt modo quidam dicere: hanc vero θεοτόκον vocantes.* Lectio Bar. videtur esse apertior. *Baluzius.* [5] Alii hic addunt: *Oportet enim veram matrem de eadem esse essentia, qua est*

cabulum propter inseparabile templum Dei verbi ex ipsa, non quia ipsa mater sit verbi Dei. Nemo enim antiquiorem se parit. Hæc quidem existimo præcedentem famam significasse. Exponimus vero etiam nos quæ contigerunt. Rebus ostendamus quia fraterno animo negotium eorum quos prædiximus nosse cupimus, non desiderio curiositatis importunæ, cum & nostra narramus, tanquam fratres fatribus, veritatem sectarum nobis invicem publicantes; ut sit mihi principium literarum verissimum. Dixi enim, cum has literas inciperem, quia fraternas nobis debemus invicem collocutiones. Omnem quæ tecum est in Christo fraternitatem ego & qui mecum sunt salutamus.

CAPUT XVII.

Altera Nestorii epistola ad Cælestinum papam.

SÆpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium, & ceteros qui sibi usurpant episcopalem dignitatem & creberrimam aditionem apud piissimum & prædicatissimum Imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis de occidente projecti. At huc usque scripta de his a tua veneratione non suscepimus: quæ si haberem, possem eis respondere, daremque compendiosum responsum luctibus eorum. Nunc enim ab incertis dictis eorum non habet quis ad quod se convertat, aliis hæreticos eos vocantibus, & ideo de occidentalibus partibus projectos esse dicentibus, ipsis vero jurantibus calumniam se sustinuisse & periculum pro orthodoxa fide ex subreptione perpessos: quorum utrumvis certum sit nobis gravis est ignorantia. Nam condolere eis, si vere hæretici sunt, crimen est. Et iterum non condolere si calumniam sustinent, durum & impium est. Dignetur igitur amantissima Dei anima tua informare nos, qui ad utrumque momentum huc usque dividimur, id est, & ad odium & ad mi- A serationem eorum. Doceri autem volumus quam de his sententiam teneamus. [1] Deferimus enim eosdem viros per dies singulos, dissimulantes spe & expectatione beatitudinis tuæ. Non est enim, o venerandissime, sicut nosti, res vilis discussio piæ sectæ, nec parva est probatio eorum qui hoc agunt. Multus enim etiam nobis labor hic celebratur, dum elaboramus eruere sordidissimam impietatem pessimæ opinionis Apollinaris & Arii de Ecclesia Dei. Nescio enim quemadmodum quidam de ecclesiasticis quamdam contemperationis imaginem ex deitate & humanitate unigeniti accipientes ægrotant ægritudine prædictorum hæreticorum, dum & corporis passiones audent superfundere deitati uni- B geniti, & immutabilitatem deitatis ad naturam corporis transisse confingunt, & utramque naturam, quæ per conjunctionem summam & inconfusam in una persona unigeniti adoratur, contemperationis mutabilitate confundunt; cæci, qui nec sanctorum illorum patrum expositionem meminerunt aperte ad eos reclamantes: *Credimus in unum Dominum Jesum Christum filium Dei incarnatum ex Spiritu sancto & Maria virgine.* Hæc enim vox [2] in nomine quod significat utramque naturam, id est, Christus, est * deitati patris homousius. Humanitas vero posterioribus temporibus nata est ex sancta virgine, quæ propter conjunctionem deitatis ab angelis & hominibus simul colitur. Eum ergo C qui hic propter sectarum pravitatem tot laboribus fatigatur, considero quod iterum pati necesse est, si negotium prædictorum virorum nesciat, timeatque nimis ne additamentum hæreticorum per ignorantiam impositis faciant. Unde rogo ut undique studiosum sit sanctæ animæ tuæ donare notitiam prædictorum virorum, maxime cum literarum sequester fidelissimus Valerius cubicularius possit beatitudini tuæ per se exponere molestias eorum. Omnem in Christo fraternitatem quæ tecum est ego & qui mecum sunt plurimum salutamus.

* For, Deitate tri€H

Cum autem accepisset archiepiscopus Romæ Cælestinus quaterniones expositionum ab ipso Nestorio per Antiochum, easque comperisset blasphemiis esse refertas, ac certior præterea factus ab archiepiscopo Cyrillo, Nestorium nulla consilia monitave accepisse, ut recta sentiret, non contraria; ipse ad eum Cælestinus scripsit excommunicationis epistolam, decimamque diem ei præfinivit. Hæc autem epistola est: Aliquantis diebus, &c.

D Δεξάμενος δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ῥώμης Κελεστῖνος τετράδας ἐξηγήσεων παρ᾽ αὐτοῦ Νεστορίου δι᾽ Ἀντιόχου, καὶ εὑρὼν αὐτὰς πεπληρωμένας βλασφημιῶν· ἔτι τε ὑπομνησθεὶς καὶ παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, ὡς μὴ καταδεχομένου τοῦ αὐτοῦ Νεστορίου τὰ τῆς συμβουλῆς ἢ παραινέσεως εἰς τὸ τὰ ὀρθὰ φρονεῖν, καὶ μὴ τἀναντία, ἔγραψεν αὐτῷ καὶ αὐτὸς Κελεστῖνος ἀκοινώνητον ἐπιστολὴν, ὁρίσας καὶ δέκα ἡμερῶν προθεσμίαν, ἥτις ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπιστολή. Ἐφ᾽ ἡμέρας τινὰς τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ τὰ λοιπά.

KE-

---

ex se natum. Ferri tamen potest hoc vocabulum propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de virgine hoc verbum, propter inseparabile &c. & sic legebat Labbeus.

1 *Deferimus*) Id est, suspensos tenemus, protrahimus. In tomo primo Conciliorum editionis Romanæ pag. 276. legitur *defecimus*, & in margine *detinemus*. Baronius habet in contextu *detinemus*. Baluzius.

2 *In nomine quod sign.*) Vir clarissimus Garnerius existimans mendum heic esse, ita emendavit: *Hæc enim vox, in Dominum, significat utramque naturam; etenim Christus est deitati Patris ὁμοούσιος.* Nihil tamen opus est illa emendatione, cum sensus sit apertissimus. Agitur heic de voce quæ significat utramque Christi naturam, divinam & humanam. Hæc autem vox, ut ait Nestorius, Christus est. Hanc nostram interpretationem, quæ alioqui manifesta est, veram esse probant fragmenta etiam Nestorii relata in parte secunda operum Marii Mercatoris pag. 103. ubi ita legitur: *Attendite quia cum prius posuisset Christum, quod duarum naturarum conjunctionem demonstrat non dixerunt in unum Deum verbum, sed acceperunt nomen quod significaret utrumque.* Item ibid. pag. 104. *Accipiens Apostolus nomen hoc, quod est Christus, tanquam duarum naturarum significativum vocabulum, absque periculo eum & servi formam accepisse, & Deum nuncupat irreprehensibiliter.* Vide aliud Nestorii fragmentum in collatione sexta Concilii V. sub finem. *Baluzius.*

A

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ιη'.

Ἐπιστολὴ Κελεστίνου πρὸς Νεστόριον.

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Νεστορίῳ Κελεστῖνος.

Ἐφ' ἡμέρας τινὰς τῆς ζωῆς ἡμῶν, μετὰ τὸ ἀνόσιον καὶ πολλάκις καταιρεθὲν δόγμα Πελαγίου καὶ Κελεστίου, ἡ καθολικὴ πίστις εἰρήνευσεν, ὁπότε ἐκείνους μετὰ τῶν ἑπομένων τῇ δόξῃ αὐτῶν ἥτε ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις ἀκοντίῳ συμφωνούσης ἀποφάσεως ἐπλήξεν. αὐτίκα ὁ τῆς ἁγίας μνήμης Ἀττικὸς, ὁ διδάσκαλος τῆς καθολικῆς πίστεως, καὶ ἀληθῶς τοῦ μακαρίου Ἰωάννου καὶ εἰς ταῦτα διάδοχος, οὕτως * ἐκείνους ἐδίωξεν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ βασιλέως, ὥστε αὐτοῖς μήτε τοῦ ἐκεῖ ἑστάναι ἄνεσιν συγχωρηθῆναι. εἶχεν ἡμᾶς μετὰ τὴν ἐκείνου ἔξοδον οὐχ ἡ τυχοῦσα φροντὶς ἐκδεχομένους, πότερον ὁ ἐκεῖνον [1] διαδεξάμενος εἴη αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν πίστιν διάδοχος. ἐπειδὴ δυσχερές ἐστιν ἐκτείνεσθαι τὰ καλά· πολλάκις γὰρ ἑαυτοὺς ἀμοιβαδὸν αἱ ἐναντιότητες διαδέχονται. ἀλλ' ἐσχήκαμεν μετ' ἐκεῖνον τὸν μέλλοντα ἡμᾶς ταχέως καταλιπεῖν. τὸν ἅγιον Σισίνιον, εὐδοκιμήσαντα ἐπί τε τῇ ἁπλότητι καὶ ἁγιότητι κοινωνὸν, αὐτὴν τὴν πίστιν, ἣν εὗρε κηρύττοντα. ἀνεγνώκει δηλαδὴ ἡ ἁπλῆ ἐκείνη * εὐλάβεια, καὶ εὐλαβὴς ἁπλότης, δεῖν μᾶλλον φοβεῖσθαι, ἢ ἰδίας συνέσεως βάθος ζητεῖν· καὶ ἀλλαχοῦ· μὴ δεῖν ἀνερευνᾷν τὰ βαθύτερα. καὶ πάλιν· εἴτις ἄλλο κηρύξειε καὶ νομοθετήσειε παρ' ὃ ἐκηρύξαμεν, ἀνάθεμα ἔστω. ἀλλὰ καὶ τούτου ἐκ τοῦ κόσμου μεθισαμένου, ὡς ἡ ἡμετέρα φροντὶς ἐπὶ τοσοῦτον ἑαυτὴν ἐξέτεινεν, ἐφ' ὅσον ὁ κύριος ἐπέτρεψεν. ἐχαροποίησεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἡ διήγησις τῶν ἐρχομένων ἀγγέλων, ἣν εὐθέως ἐβεβαίωσεν ἡ τῶν ἡμετέρων κοινωνῶν ἀναφορὰ τῶν παραγενομένων τῇ σῇ χειροτονίᾳ· οἵτινες τοσοῦτόν σοι ἐμαρτύρησαν, ὅσον ἔχρην τῷ ἀλλαχόθεν ἐπιλεχθέντι. μετὰ τοσαύτης γὰρ καὶ πρότερον ὑπολήψεως ἔζησας, ὥστε καὶ ἐφθόνησε τοῖς σοῖς ἀλλοτρία πόλις· μετὰ τοσαύτης δὲ νῦν ἀτοπίας φευκτέον σεαυτὸν παρεσκεύασας, ὡς τοὺς σοὺς ἐν ἀλλοτρίοις ὁρᾷν, ὅπως ἀπηλλάγησαν· πρώην ἐδεξάμεθα τὰς σὰς ἐπιστολὰς, αἷς ἐν στενῷ οὐκ ἠδυνήθημεν ἀποκρίνασθαι· ἔδει γὰρ τὸν λόγον εἰς Ῥωμαϊκὸν μεταβληθῆναι. ὅπερ ὡς βραδέως διὰ τὴν ἀνάγκην ἐποιοῦμεν, ἐδεξάμεθα τοιαῦτα περὶ σοῦ γράμματα τοῦ ἁγίου ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Κυρίλλου, τοῦ δοκιμωτάτου ἱερέως, διὰ τοῦ υἱοῦ μου Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου, δι' ὧν σφόδρα ἐλυπήθημεν ἀπολωλέναι τῶν περὶ σοῦ ἀνενεγκόντων τὴν μαρτυρίαν. καλὰς γάρ σου τὰς ἀρχὰς κακὴ, ὡς ὁρῶμεν, ἀπόβασις διεδέξατο. καλάς φημι ἀρχὰς, τὰς παρ' ἡμῖν οὕτω φημισθείσας, ὡς δέξαι ἡμᾶς ἐν τῇ ἀποκρίσει τῇ πρὸς τὴν ἀναφορὰν τῶν ἀδελφῶν, ὅπως ἦμεν κοινωνοὶ τῆς χαρᾶς. ἀλλὰ νῦν ἐννοοῦντες καὶ τὴν περὶ σοῦ μέμψιν τοῦ προειρημένου ἀδελφοῦ μου, καὶ τὰς σὰς ἐπιστολὰς ἑρμηνευθείσας, αἵτινες φανερὰς ἔχουσι βλασφημίας, ὁρῶμεν ὅτι λεκτέον παρ' ἡμῶν τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο·
10. ἤθελον ἀλλάξαι μου τὴν φωνὴν, ὅτι

CAPUT XVIII.

[2] *Epistola Cælestini ad Nestorium.*

Dilecto fratri Nestorio Cælestinus.

[3] Aliquantis diebus vitæ nostræ, post nefandum & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholicam fidem quies habuit, quando eos cum * suæ disputationis sequacibus, telo unitæ sententiæ oriens occidensque percussit. Deniquæ sanctæ recordationis Atticus, catholicæ magister fidei, & vere beato Johanni B etiam ad ista successor, eos ita persecutus est pro rege communi, ut his ne standi quidem illic copia præstaretur. Mansit nos post ejus exitum solicitudo vel maxima, cum successor suus utrum etiam in ejus fide succederet, quæreremus; quia difficile est continuari quæ bona sunt; nam sibi sæpe alternis vicibus [4] adversa succedunt. Habuimus tamen post hunc, a quo eramus continuo deserendi, sanctum Sisinium celebratum simplicitate & sanctitate collegam, eam fidem quam invenerat, prædicantem. Legerat profecto simplex sanctitas, & sancta simplicitas, *timendum magis, quam alte sibi esse sapiendum* & alibi: *Altiora scrutanda non esse*: & iterum: *Si quid aliud prædicaverit; quam quod prædicavimus, anathema sit*. Hoc tamen exeunte de sæculo, cum se solicitudo nostra in tantum, in quantum ei dominus permisit extenderet; lætificavit animum nostrum venientium narratio nunciorum, quam mox firmavit eorum, qui interfuerunt ordinationi tuæ, relatio collegarum; qui tibi testimonii tantum detulerunt, quantum ferri huic debuit, qui aliunde videbatur electus. Tanta antea opinione vixisti, ut tuis te aliena civitas invideret: tanto nunc horrore vitaris, ut tui in aliis videant, qualiter fuerint liberati. Dudum D sumpsimus epistolas has, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi: erat enim in Latinum sermo vertendus. Quod cum, licet sero, facimus, sancti fratris & coepiscopi mei Cyrilli probatissimi sacerdotis per filium meum Posidonium diaconum talia de te scripta suscepimus, quibus his, qui de tua ordinatione retulerant, perisse suum testimonium doleremus. Bonis enim principiis tuis malus (quantum videmus) successit eventus; bonis, inquam, principiis, quæ apud nos ita celebrata fuerant, ut responsum dantes ad relationem fratrum, nos faceremus participes gaudiorum. Sed considerantes nunc & querelam de te E prædicti fratris, & interpretatas tandem epistolas tuas apertam blasphemiam continentes; illud nobis apostolicum videmus esse dicendum: *Vellem mutare vocem meam, quia confundor in vobis*; quinimo mutavi, nisi de præcipiti se revocet

Al. sua opinionis. al. sana opinionis.

Rom. 11. 20.

Eccles. 3. 22.

Galat. 1. 8.

Galat. 4. 20.

---

1 Cotelerius ex conjectura, *Διαδέχεσθαι*. Harduinus.

2 Est & in Concilio V. collat. VI. Recitatur autem in Act. 1. Concil. Ephes. Versio, a Labbeo allata, est Vetus, quam cum Baluzio emendatiorem damus.

3 *Aliquantis*) Extat bis in codice Bellovacensi. Habetur autem & in collatione sexta Concilii Quint. Ex ista porro versione eam citat etiam Liberatus. *Baluzius*.

4 *Adversa*) Ita constanter codex Bellovacensis, Colbertinus, & Turonensis. Ita etiam Concilium Quintum, Contius habet *mala*. Baluzius.

1. Cor. 5. 13. cet impius disputator. *Necesse est enim malum ex nobisipsis*, sicut præcipitur, *auferamus*.

Legimus ergo epistolarum tenorem, & eos libros quos illustri viro filio meo Antiocho reddente suscepimus. In his quidem nobis vestigatus, deprehensus & tentus, quodam multiloquio labebaris, dum vera involvis obscuris: rursus utraque confundens, vel confiteris negata, vel niteris negare confessa. Sed in epistolis tuis apertam non tam de fide nostra, quam de te tulisti sententiam, volens de Deo Verbo aliter quam fides habeat omninum disputare. Ecce nunc in quam de te vocamur sententiam; ecce quæ tuarum sunt beneficia novitatum: postquam ignoratus electus es, cognitus accusaris. Jam nunc cum illo gentium doctore dicendum est:
Rom. 8. 26. *Nam quid oremus, secundum quid oportet, nescimus*. Nonne hæc ecclesiæ illi verba conveniunt, quæ probatos sibi viros, non notitiam tuam, sed famam secuta, contempsit. Impositum est opinioni bene de te credentium. Quis enim intra ovile velut rapacem lupum putaret abscondi? Vox est ejusdem apostoli, *opor-*
1. Cor. 11. 19. *tere etiam hæreses esse, ut probati manifesti fiant*. Aperi aures tuas, & ejus ad Timotheum & Titum dictos audito sermones.
1. Tim. 6. 20. Tit. 3. Quid his aliud præcipit, quam *ut novitates vitent vocum profanas*? Ad impietatem quippe ista proficiunt, quæ semper spinas & tribulos intulerunt. Timotheum certe
1. Tim. 1. 3. etiam rogasse se dicit, ut *Ephesi remanens denunciaret quibusdam, ne quis aliter prædicaret*. Ante oculos mihi Jeremiæ prophetæ verba sunt: *Horribilia*, inquit, *fa-*
Jerem. 5. 30. Matth. 25. *cta sunt super terram: Prophetæ iniquitates prophetant*. Hæc, dicas volo, quasi ignota te transeunt, aut quasi nota contemnis? Si quasi ignota te transeunt, non sit pudori discere rectum, quando timori non fuit docere perversum. Si quasi nota contemnis, intellige te inexcusabilem fore, cum a te commissi tibi talenti quæsiverit ille rationem, qui per nos de hoc sancto fænore suo lucrum semper expectat. Aspice quæ pœna illum maneat, qui abscondit acceptum, qui integrum certe restituit quod accepit. Unde evidenter adverte, quod sit & quale periculum, nec hoc quod acceperis, reddidisse. An tu domino
Joan. 17. nostro dicturus es: *Quod dedisti mihi, custodivi*: cum sic scindi in partes ejus audiamus ecclesiam? Qua conscientia vivis, pene ab omnibus in hac civitate desertus? Optaveram eos tunc fuisse tam cautos, quam nunc sunt, cum sibi desiderant subveniri. Unde tibi in has quæstiones verba [1] dirigere, quas sit blasphemum cogitasse? Unde in populos hæc episcopi prædicare, quibus virginei partus reverentia saucietur? Non debent veteris fidei puritatem blasphema in Deum verba turbare. Quis unquam non dignus est anathemate judicatus vel adjiciens vel retrahens fidei? Plene etenim & manifeste tradita ab Apostolis nobis nec aug-

A καταισχυνόμαι ἐν ὑμῖν. μᾶλλον δὲ ἤλλαξα, εἰ μὴ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ἀνακαλέσειεν ὁ ἀσεβὴς προσομιλητής. ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἵνα ἀφ᾽ ἡμῶν αὐτῶν τὸ κακὸν, ὥσπερ ἐκελεύσθημεν, * ἀποστήσωμεν.

Ἀνέγνωμεν τοίνυν τῶν ἐπιστολῶν τὸ ὕφος, καὶ τὰς βίβλους, τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἀνδρὸς τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ἀντιόχου ἀποδιδόντος, * ἀπεδεξάμεθα ἐπὶ ταύταις. ἀνιχνευθεὶς μὲν ἡμῖν, καὶ εὑρεθεὶς, καὶ κατασχεθεὶς πολυλαλίᾳ τινὶ ἐξωλίσθανες, τἀληθῆ τοῖς σκοτεινοῖς ἐγκαλύπτων, καὶ πάλιν συγχέων ἑκάτερα, τῷ ὁμολογεῖν μὲν τὰ ἀρνηθέντα, ἐπιχειρεῖν δὲ ἀρνεῖσθαι τὰ ὡμολογημένα. ἐν δὲ ταῖς σαῖς ἐπιστολαῖς φανερὰν ἀπόφασιν οὐχ οὕτω περὶ τῆς ἡμετέρας πίστεως, ὡς περὶ
B σεαυτοῦ ἐξενήνοχας, θέλων περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου ἄλλως κηρύξαι, ἤπερ ἡ πάντων πίστις ἔχει. ἰδοὺ τοίνυν εἰς οἵαν καλούμεθα ἀπόφασιν περὶ σοῦ. ἰδοὺ οἷαί εἰσιν αἱ εὐεργεσίαι τῶν σῶν καινοτήτων· ἀφ᾽ οὗ ἀγνοούμενος μὲν ἐπελέχθης, γνωσθεὶς δὲ κατηγορήθης. λοιπὸν μετὰ τοῦ τῶν ἐθνῶν διδασκάλου λεκτέον· τί γὰρ προσευξώμεθα ὡς χρὴ, οὐκ ἴσμεν. ἆρα οὐ ταῦτα τὰ ῥήματα ἐκείνῃ τῇ ἐκκλησίᾳ πρέπει, ἥτις δεδοκιμασμένων ἐν αὐτῇ ἀνθρώπων κατεφρόνησεν, ἀκολουθοῦσα τῇ σῇ φήμῃ, οὐ τῇ γνώσει; ἠπατήθη ἡ ὑπόνοια τῶν καλῶς περὶ σοῦ πιστευσάντων. τίς γὰρ ἐντὸς προβάτου μᾶλλον ἅρπαγα κεκρύφθαι λύκον νομίσειε; φωνή ἐστιν αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου, δεῖν καὶ αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δεδοκιμασμένοι φανεροὶ ὦσιν.
C ἄνοιγέ σου τὰς ἀκοὰς, καὶ τούτου τοὺς πρὸς Τιμόθεον καὶ Τίτον ἄκουε λόγους. τί ἄλλο κελεύει, ἢ ἵνα τὰς βεβήλους καινότητας τῶν φωνῶν ἀποστρέφωνται; ταῦτα γὰρ εἰς ἀσέβειαν προχωρεῖ, ἅπερ ἀεὶ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ποιεῖ. τὸν δὲ Τιμόθεον καὶ παρακεκληκέναι αὐτόν φησιν, ἵνα τῇ Ἐφέσῳ παραμένων, παραγγείλῃ τισὶ, μή τις ἄλλο κηρύξῃ· πρὸ ὀφθαλμῶν μοί ἐστι τὰ ῥήματα Ἱερεμίου τοῦ προφήτου· φοβερὰ, φησὶν, ἐγένετο ἐπάνω τῆς γῆς· οἱ προφῆται ἀδικίαν προφητεύουσι. ταῦτα, εἰπέ μοι, ὡς ἄγνωστά σε παρέρχεται, ἢ ὡς ἐγνωσμένων καταφρονεῖς; εἰ μὲν ὡς ἄγνωστά σε παρέρχεται, μὴ αἰδεσθῇς μαθεῖν τὸ ὀρθὸν, ὡς οὐκ ἐφοβήθης μαθεῖν τὸ διεστραμμένον, καὶ διδάξαι. εἰ δὲ ὡς ἐγνω-
D σμένων καταφρονεῖς, νόει, ὅτι ἀναπολόγητά σοι ἔσται, ὅταν ἀπὸ σοῦ, τοῦ ἐπιτραπέντος σοι ταλάντου τὸν λόγον ἐκεῖνος ἐπιζητήσῃ, ὃς δι᾽ ἡμῶν ἀπὸ τούτου τοῦ ἁγίου δανείσματος ἑαυτῷ κέρδος ἀεὶ ἐκδέχεται. ὅρα, οἵα τιμωρία ἐκεῖνον μένει τὸν κρύψαντα ὃ εἰλήφει· * ἔτι γε μὴν τὸν μὴ ὁλόκληρον ἀποκαταστήσαντα, ὅπερ εἰλήφει. ὅθεν φανερῶς πρόσεχε, ὅσος καὶ οἷος ὁ κίνδυνος, μηδὲ ὅπερ ἔλαβες, ἀποδιδόναι. ἆρα σὺ τῷ δεσπότῃ ἡμῶν ἐρεῖς· οὓς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα· ὁπότε οὕτως ἀκούομεν σφάζεσθαι καὶ σχίζεσθαι τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ; μεθ᾽ οἵας συνειδήσεως ζῇς, σχεδὸν ἀπὸ πάντων ἐν ταύτῃ τῇ πόλει καταλειφθεὶς; ηὐχόμην αὐτοὺς τότε μᾶλλον γε-
E γενῆσθαι ἀσφαλεῖς, ἢ νῦν εἰσιν, ὅτε ἑαυτοῖς ἐπιζητοῦσι βοήθειαν. πόθεν σοι εἰς τοιαῦτα ζητήματα ἰθύνειν λόγους, ἅπερ ἐννοεῖν βλάσφημον; πόθεν ἐπισκόπῳ εἰς δήμους ταῦτα κηρύττειν, δι᾽ ὧν τὸ σέβας τοῦ παρθενικοῦ τόκου τιτρώσκεται; οὐκ ὀφείλουσι τῆς ἀρχαίας πίστεως τὴν καθαρότητα βλάσφημοι εἰς τὸν Θεὸν λόγοι διαταράξαι. τίς πώποτε οὐκ ἄξιος τοῦ ἀναθεματισθῆναι ἐκρίθη, ἢ ἀφαιρῶν τι, ἢ προστιθεὶς τῇ πίστει; τὰ γὰρ μεστῶς καὶ φανερῶς παραδοθέντα ἡμῖν παρὰ τῶν ἀποστόλων, οὔτε προσθήκην, οὔτε μείωσιν ἐπιδέχεται.

1 *Dirigere quas*) Codex Bellovac. *Quis suasit blasphemiam cogitasse*. Baluzius.

χεται. ἀνέγνωμεν γὰρ ἐν ταῖς βίβλοις ἡμῶν, μήτε προστιθέναι δεῖν μήτε ἀφαιρεῖν. μεγίστη γὰρ καὶ τὸν προστιθέντα, καὶ τὸν ἀφαιροῦντα τιμωρία δεσμεῖ. ὅθεν καυτῆρα καὶ σίδηρον ἑτοιμάζομεν, ἐπειδήπερ ἑτέρως οὐκ ἔστι καταντλητέα τὰ τραύματα, ἅπερ ἐστὶ λοιπὸν ἀποκοπῆς ἄξια. ἴσμεν γὰρ τὰ μέγιστα ἐλαττώματα μετὰ μείζονος ἀεὶ πόνου θεραπευόμενα. ἀλλὰ μεταξὺ πολλῶν, ἅπερ παρὰ σοῦ ἀσεβῶς κηρυττόμενα, ἡ * καθόλου ἀπωθεῖται ἐκκλησία, κλαίομεν μάλιστα τὸ, ταῦτα τὰ ῥήματα παρὰ σοῦ * ἀπῆρθαι ἀπὸ τοῦ * συμβόλου, ἅπερ ἡμῖν πάσης ζωῆς καὶ σωτηρίας ἐπαγγέλλεται τὴν ἐλπίδα. ὅπερ διὰ τί γίνεται, λαλοῦσιν αἱ ἐπιστολαί σου, περὶ ὧν οὐδεμία ἀμφιβολία ἐστίν· ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ἀπέστειλας, ἃς οὐκ ἠβουλόμεθα ἐληλυθέναι εἰς ἡμετέρας χεῖρας, μὴ ἀναγκασθῶμεν δικάσαι περὶ τοῦ εἴδους τοῦ τηλικούτου μύσους. πασῶν τῶν διαλέξεών σου τὰς ὁδοὺς ὁ βραχὺς ἐκείνων περιέκλεισε λόγος, ἥπλωσας σεαυτὸν πλατύτερον, καὶ πολλαῖς περιστροφαῖς περιῆλθες. ὀψὲ δὲ ὅμως διὰ διαφόρων ὁδῶν εἰς τὸν ἀσεβῆ ὅρον ἔφθασας. ἴσμεν τί ἐκεῖνος διέταξεν, ὁ κελεύσας φεύγειν τὰς ἔριδας καὶ τὰς μάχας τὰς περὶ τοῦ νόμου· εἰσὶ γάρ, φησίν, ἄχρηστοι καὶ μάταιαι. ὅπερ τοίνυν ἄχρηστον καὶ μάταιον κρίνεται, οὐδεὶς ἀμφιβάλλει μακρὰν εἶναι ὠφελείας. τοιγαροῦν εἰ καὶ ὁ ἀδελφὸς Κύριλλος ἤδη σε διὰ δευτέρων ἐπιστολῶν μεθοδεῦσαί φησι, * θέλων σε τοῦτο * ποιεῖν, ὅτι μετὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἐκείνου, καὶ ταύτην τὴν ἡμετέραν ἐπιτίμησιν, ἣν δῆλόν ἐστιν εἶναι τρίτην λοιπόν, παντελῶς ἀπὸ τῆς τοῦ συνεδρίου ἡμῶν, καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν συνόδου ἀπεκλείσθης, ἐὰν μὴ εὐθέως τὰ κακῶς εἰρημένα ὑπὸ σοῦ, διορθωθῇ· ἐὰν μὴ εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπανέλθῃς, ἣν ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς εἶναι μαρτύρεται. κακῶς κατὰ τούτου ὅπλα κατ᾽ ἀνελπιστίαν ἐκίνησας, ὃς ἐπάνω σε τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, ὡς πιστὸν καὶ συνετὸν δοῦλον ἐπέτρεψε πρότερον καταστῆναι. ἀπώλετό σοι ἡ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ὑπηρεσίας ἐπαγγελθεῖσα μακαριότης. οὐ γὰρ μόνον τροφὴν οὐ παρέχεις ἐν καιρῷ, ἀλλὰ καὶ δηλητηρίῳ ἀναιρεῖς, οὓς ἐκεῖνος τῷ ἰδίῳ αἵματι καὶ τῷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐκέρδανε. δηλητήριον γὰρ ὑπὸ τοῖς σοῖς χείλεσίν εἰσι ταῦτα, ἅπερ κατάρας καὶ πικρότητος μεστὰ καθορῶμεν, ὁπότε κατὰ τοῦ ὄντως ἡδέος ἐπιχειρεῖς διαλέγεσθαι. ποῦ ἐστιν ἡ ποιμενικὴ ἐπιμέλεια; ποιμὴν ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν ἰδίων προβάτων· μισθωτὸς δέ ἐστιν, ὃς ταῦτα τοῖς λύκοις καταλιμπάνει, καὶ παραδίδωσι. τί δὲ σύ, ὦ ποιμήν, ἐνταῦθα πράξεις; ὅτι τὴν δεσποτικὴν ἀγέλην ἀντὶ λύκων αὐτὸς διασπαράττεις; εἰς ποίους λοιπὸν φραγμοὺς ἡ δεσποτικὴ ἀγέλη καταφυγεῖν δύναται, εἰ ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιβόλοις τιτρώσκεται; ἢ ποίᾳ παραφυλακῇ ἀσφαλὴς ἔσται, ὁπότε σε πάσχει ἀντὶ φύλακος ἅρπαγα; καὶ ἄλλα, φησὶν ὁ κύριος, ἔχω πρόβατα, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τούτου τοῦ προβατεῶνος, κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν. ἐκεῖνος, ἄλλα ἐπαγγέλλεται ἀγαγεῖν, σὺ δὲ * ἅπερ εἶχες, ἀπολλύεις. εἰ καὶ τὰ μάλιστα φανερόν ἐστιν, ὁσάκις ταῦτα συμβαίνει, οὐ τὰ πρόβατα τοῖς ποιμέσιν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς προβάτοις τοὺς ποιμένας ἀπόλλυσθαι. καὶ τὴν φωνήν μου, φησίν, ἀκούσονται. διὰ τί; ἵνα γένηται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. πρὸς τὴν ἐκείνου φωνὴν μία ποίμνη γίνεται, πρὸς δὲ τὴν σὴν βλάπτεται, ἢ φυγαδεύεται. σκληρόν ἐστιν, ἵνα ἐπὶ σοὶ ἁρμόσῃ τὰ ῥήματα τοῦ μακαρίου Παύλου, ἀπὸ τῶν

A mentum nec [1] imminutionem requirit. Legimus libris nostris non addi debere, non retrahi. Magna quippe & addentem & retrahentem pœna constringit. Unde cauterium paramus & ferrum: quia ultra non erunt fovenda vulnera quæ merentur abscindi. Scimus certe majora vitia majore semper dolore sanari. Inter multa quæ a te impie prædicata universalis recusat Ecclesia, symbolo ab Apostolis tradito plangimus hæc verba fuisse sublata, quæ nobis totius spem vitæ salutisque promittunt. Quod quare fiat loquuntur epistolæ tuæ; de quibus nulla dubitatio est, quia eas B ipse misisti; quas in manus nostras nolueramus venire, ne de tanti cogeremur sceleris genere judicare. Omnium disputationum tuarum vias brevis earum sermo conclusit. Extendisti te latius, multis anfractibus circuisti. Sero tamen diverso itinere pervenisti ad impium constitutum. Scimus quid ille caverit qui præcepit contentiones & pugnas legis esse vitandas. *Sunt enim*, inquit, *inutiles & vanæ*. Quod igitur vanum & inutile judicatur, nemo dubitet minime profuturum. Itaque quamvis jam frater Cyrillus secundis te epistolis suis asserat esse conC ventum, [2] intelligas volo post primam & secundam illius & hanc correptionem nostram, quam constat esse jam tertiam, ab universitate collegii & conventu Christianorum te prorsus esse sejunctum, nisi mox quæ male dicta sunt corrigantur, nisi in eam viam redeas quam se Christus esse testatur. Male in hunc arma desperatione movisti qui te super familiam suam velut fidelem prudentemque servum permiserat ante constitui. Periit tibi hujus officii beatitudo promissa. Non solum non das cibum in tempore, verum etiam veneno interficis quos ille suo sanguine & sua morte quæD sivit. Venenum namque est sub tuis labiis, quæ maledictionis, & amaritudinis plena videmus, cum contra eum qui suavis est niteris disputare. Ubi diligentia pastoralis? *Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis, mercenarius vero est qui eas lupis dimittit & tradit*. Quid hic tu pastor acturus es, qui dominicum gregem pro lupis ipse discerpis? Ad quæ jam grex sanctus septa confugiet, si intra ovilia Ecclesiæ saucietur? Qua futurus est tuitione defensus qui te patitur pro custode raptorem? *Et alias*, inquit Dominus, *habeo quæ non sunt de hoc ovile, & illas oportet me adducere*. Ille alias se proE mittit adducere, tibi pereunt quas habebas. Siquidem certum sit, quotiens ista contingunt, non oves pastoribus, sed magis ovibus perire pastores. *Et vocem*, inquit, *meam audient*. Quare? *Ut fiat unus grex*. Ad illius vocem fit unus grex, ad tuam autem inficitur aut fugatur. Durum est ut in te de actibus Apostolorum beati Pau-

1 *Imminutionem*) Ita Concilium V. & codex Bellovacensis; itemque Colbertinus. Ita etiam Contius. At codex Turonensis habet *immutationem*, eodem prorsus sensu, ut monuimus in Notis ad Capitularia pag. ...... *Baluzius*.

2 *Intelligas*) Hunc locum referunt Correctores Gratiani 24. q. 3. cap. *De illicita*. Baluzius.

Act. 20. 29. Pauli verba conveniant, inquit. *Ego, scio quia intrabunt post discessum meum lupi graves in vos, non parcentes gregi, & ex vobis ipsis exsurgent homines loquentes perversa, ut adducant discipulos post se.* Hæc a te aliis quam tibi dicta vellemus. Docenda enim tibi fuerant, non discenda, quæ dicimus. Nam quis ferat [1] doceri Episcopum qualiter esse debeat Christianus? Diligenter aspice in quam conditionem voceris. Incesseris, argueris, accusaris. Quid horum convenit sacerdoti? Duris dura responsio; si tamen vicissitudo est verbis blasphemiam vindicare. An tibi a nobis existimas esse parcendum cum animæ tuæ ipse non parcas, ut omnibus velis & præsentibus & futuris beneficium salutis au-
Psal. 138. 22. ferre. Persequar plane boni domini mei fidelis servus inimicos, cum Propheta asserat eos odio se odisse perfecto.
Deut. 7. 33. Moneor rursus, altero loquente, ne parcam. Quem hic ego respiciam, cui honoris aliquid servem, quando agitur ut mihi totius spei meæ causa tolla-
Matth. 10. 37. tur? Ipsius in evangelio verba sunt Domini, quibus ait non sibi patrem, non matrem, non filios, non aliquam necessitudinem debere præponi. Est enim talis frequenter pietas ex qua nascatur impietas, cum vincente car-
1. Joan. 4. 16. nis affectu, caritati illi quæ Deus est, caritas præponitur corporalis. Ejus intuitu aliquibus sæpe deferimus. At cum in hunc tenditur qui est ipsa dilectio, necesse est nec illa serventur quorum auctor vocatur ad causam. Expergiscere tandem, quia non sunt istæ dicendæ vigiliæ quas non exhibes custodiæ, sed rapinæ. Dormire te velimus in hoc quod prædicas & vigilare in hoc quod impugnas. Levius certe ferremus si in utroque dormires. Nemo tibi perditus esset, nemo quæsitus. Nullo animarum dispendio mœreret Ecclesia, nullo compendio lætaretur. Satius ei esset si hanc sponso suo ita ut susceperas resignares. Sed
1. Cor. 3. quid multis immoror? Loquente architecto Paulo, frustra per te superædificatum aliquid quæro, in quo non invenio fundamentum. Audio vim maximam catholice sentientes quibus nos communicamus Clericos sustinere ita ut his etiam civitas interdicta dicatur. Lætamur eos præmium confessionis adquirere, sed dolemus quod Episcopo persequente. Beatus Apostolus Paulus persecutorem prædicatore mutavit. Nefas est maximum prædicatorem persecutore mutatum. Digere in numerum retro [2] hæreticos qui hujusmodi quæstiones Ecclesiis intulerunt. Quis unquam de hoc certamine victor [3] revertit. Habes certe tuæ civitatis exemplum. Paulus civis Samosatenus occupata Antiochena Ecclesia cum ali-

A πράξεων τῶν ἀποστόλων· ἐγὼ, φησίν. οἶδα, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἐμὴν ἀναχώρησιν λύκοι βαρεῖς *Πράξ. 20. 29.* καθ' ὑμῶν, μὴ φειδόμενοι τῆς ἀγέλης. ἀφ' ὑμῶν ἀναστήσονται ἄνθρωποι λαλοῦντες διεστραμμένα, ἵνα ἀπάγωσι τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. ταῦτα ἠβουλόμεθα παρὰ σοῦ ἄλλοις, ἢ σοὶ εἰρῆσθαι· διδακτέα γὰρ ἦν παρὰ σοῦ, οὐ μαθητέα σοι, ἅπερ λέγομεν. τίς γὰρ φέρει διδάσκεσθαι ἐπίσκοπον, ὅπως ὀφείλει χριστιανὸς εἶναι; ἐπιμελῶς πρόσεχε, εἰς οἵαν αἵρεσιν κέκλησαι· προκαλῇ, διαβάλλῃ, κατηγορῇ. τί τούτων ἱερεῖ πρέπει; σκληροῖς σκληρὰ ἀπόκρισις· * ἢ τίς ἄρα ἐστὶν ἄμυνα λόγοις τιμωρεῖσθαι τὰ βλάσφημα. ἢ ὑπολαμβάνεις, ὅτι σοῦ ** ἔτι ἥτις* B φεισόμεθα ἡμεῖς, ὁπότε τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς αὐτὸς οὐ φείδῃ; ὃς πάντας θέλεις τοὺς φθάσαντας, καὶ τοὺς παρόντας, καὶ τοὺς μέλλοντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν εὐεργεσίαν τῆς σωτηρίας. διώκω δηλονότι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ καλοῦ δεσπότου μου, ὡς δοῦλος πιστός· ὁπότε φησὶν ὁ προφήτης, τελείῳ μίσει τούτους μισεῖν. *Ψαλμ. 138.* ὑπομιμνήσκομαι πάλιν ἄλλου λαλοῦντος, ἵνα μὴ φείσωμαι. τίνι ἐγὼ ἐνταῦθα προσχῶ; τίνι δὲ *Δευτρ. 7.* τιμὴν φυλάξω, ὁπότε τοῦτο ὁρῶ πραττόμενον, ἵνα μοι ἀρθῇ ἡ ἁπάσης ἐλπίδος ὑπόθεσις; αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ῥήματί εἰσιν, οἷς φησι, *Ματθ. 10. 37.* μὴ πατέρα, μὴ μητέρα, μὴ τέκνα, μήτινα συγγένειαν ὀφείλειν αὐτοῦ προτιμᾶσθαι. ἔστι γὰρ πολ- C λάκις τοιαύτη εὐσέβεια, ἀφ' ἧς ἀσέβεια τίκτεται. ὅτε νικώσης τῆς κατὰ σάρκα διαθέσεως, ἐκείνης τῆς ἀγάπης, ἥτις ἐστὶν ὁ Θεὸς, ἡ σωματικὴ ἀγάπη προκρίνεται, δι' ἣν πολλάκις τιμῶμεν τινας. *1. Ἰωαν. 4. 16.* ἀλλ' ὅτε κατ' ἐκείνου ἐστὶ, ὅς ἐστιν αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἀνάγκη λοιπὸν κἀκείνας τὰς ἐννοίας ἐκβάλλεσθαι, ὧν ὁ ἀρχηγὸς εἰς δίκην καλεῖται. ἐξυπνίσθητι ὀψέ ποτε. οὐ γὰρ λεκτέον ταύτας ἐγρηγορήσεις, ἃς ἀπονέμεις οὐ τῇ φυλακῇ, ἀλλὰ τῇ ἁρπαγῇ. ἠβουλόμεθά σε ἐν τούτῳ, ᾧ κηρύττεις, κοιμᾶσθαι, καὶ ἐγρηγορέναι καθ' οὗ πολεμεῖς. τί δὲ λέγω; φορητότερον ἦν ἐν ἡμῖν, εἰ ἐκοιμῶ εἰς ἑκάτερον. οὐδένα ἀπώλλυες, οὐδένα ἐκέρδαινες, ἐν οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ψυ- D χῶν ἡ ἐκκλησία ἐστύγναζεν, ἐν οὐδενὶ κέρδει ἔχαιρεν. ἤρκει αὐτῇ εἰ τῷ ἰδίῳ νυμφίῳ αὐτὴν ὥσπερ παρειλήφεις, καὶ παρεδίδους. ἀλλὰ τί πολλοῖς ἐμβραδύνω; λέγοντος τοῦ ἀρχιτέκτονος Παύλου; μάτην *1. Κορ. 3.* διὰ σοῦ ἐποικοδομηθέν τι ζητῶ, ἐν ᾧ οὐχ ὁρῶ θεμέλιον. ἀκούω βίαν ὑπομένειν τοὺς κληρικοὺς μεγίστην, τοὺς καθολικῶς φρονοῦντας, οἷς ἡμεῖς κοινωνοῦμεν, ὡς λέγεσθαι αὐτοὺς καὶ τῆς πόλεως ἀποκεκλεῖσθαι. χαίρομεν, ὅτι τὸ ἔπαθλον τῆς ὁμολογίας ἐκέρδαναν· ἀλλὰ λυπούμεθα, ὅτι ἐπίσκοπος ὁ διώκων. ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος ἀπὸ διώκτου εἰς κήρυκα μετηλλάγη· νυνὶ δὲ, μέγιστον ἀσέβημα, εἰς διώκτην ἀπὸ κήρυκος με- E τηλλάχθαι. ἀρίθμει τοὺς πάλαι αἱρετικοὺς, οἵτινες τοιαύτας ζητήσεις τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπήνεγκαν. τίς πώποτε ἀπὸ τοιαύτης ἔριδος νικήσας ἀνεχώρησεν; ἔχεις ὑπόδειγμα τῆς πόλεως τῆς σῆς. Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἐπιβὰς τῆς Αντιοχέων ἐκκλησίας, ὡς

1 *Doceri*) Ita codex Bellovacensis & editio quæ extat in Concilio quinto. Sic etiam in Cresconiana collectione, unde Baronius edidit. At codices Colbertinus & Turonensis, tum etiam Contius, habent *docendo*. S. Gregorius lib. 3. epist. 5. *Contumelia sacerdotum est de divinis cultibus admoneri*. Baluzius. 2 *Hæreticos*) Ita codices Colbertinus & Turonensis, Concilium V. & Contius; ita etiam Baronius. Codex Bellovacensis habet *hæreticorum*: Baluzius.
3 *Revertit*) Hæc est lectio editionum quæ extant apud Surium, Contium, & Baronium; quam confirmant codices Colbertinus & Turonensis. At Bellovacensis & exemplaria MSS. Concilii V. præferunt *revertitur*. Baluzius.

ὥς τινα ἐκήρυττε, συνῆξε τῶν ἰδίων σπερμάτων τὸ θέρος. τοὺς λοιποὺς τῶν κακῶν εὑρετὰς κατασχόντας τῶν ἐκκλησιῶν, ἀεὶ ἡ αὐτὴ στερρότης τῆς ἀποφάσεως κατεβάλλετο. ἀλλὰ καὶ τούτους τοὺς αἱρετικοὺς, περὶ ὧν ἡμᾶς, ὡς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀγνοῶν ἠθέλησας ἐρωτῆσαι, ἐκ τῶν ἰδίων θρόνων ὡς ἄδικα λαλοῦντας καταδίκη δικαία ἐξέωσεν· οὓς ἐκεῖ εὑρηκέναι ἀνάπαυσιν οὐ θαυμάζομεν. εὑρήκασι γὰρ ἀσεβὲς κήρυγμα, ὅτε ἐν συγκρίσει ἑαυτοὺς ἐνόμισαν ἀνευθύνους. ἐνταῦθα ἐπειδὴ ἡ εὐκαιρία τοῦ λόγου ἀπήτησεν, οὐ δυνάμεθα σιωπᾶν ὅπερ θαυμάζομεν. ἀνέγνωμεν ὅπως καλῶς πιστεύεις περὶ τῆς κατὰ γένεσιν ἁμαρτίας, καὶ ὅπως αὐτὴν τὴν φύσιν δεικνύεις εἶναι κατάχρεω. καὶ * τοῦτο δικαίως ἀποδοῦναι τὸ χρέος, ὃς ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ χρεώστου κατάγεται. τί μετὰ σοῦ ποιοῦσιν οἱ κατακριθέντες, ὅτι ταῦτα ἠρνήσαντο; οὐδέποτε ἀνυπόπτως τὰ ἐναντία ἑαυτοῖς συμφωνεῖ. ἀλλὰ μὴν ἐξεβάλλοντο, εἰ καί σοι ὁμοίως ἀπήρεσκον. ὅμως διὰ τί τὰ κατ' ἐκείνων πεπραγμένα *ζητεῖτε, ὁπότε δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς παρὰ τοῦ τότε ἐπισκόπου τοῦ καθολικοῦ Ἀττικοῦ τὰ ὑπομνήματα ἀπεστάλη; διὰ τί μὴ ὁ τῆς ἁγίας μνήμης Σισίνιος ἐζήτησε: δηλαδὴ ὅτι ἐδοκίμασεν αὐτοὺς παρὰ τοῦ προηγησαμένου δικαίως καταικεκρίσθαι. κλαιέτωσαν οἱ ἄθλιοι ἐκπεπτωκότες τῆς κατὰ ἀνθρώπους ἐλπίδος, οἵτινες εἰς * μόνην τὴν κοινωνίαν διὰ μετανοίας βοηθεῖσθαι ἠδυνάντο. ἰδοὺ ἤρξω μαθεῖν περὶ αὐτῶν, εἴ τι πρῶτον ἠγνόησας. ἀλλὰ τὸ σὸν τραῦμα μᾶλλον ἢ τὸ ἄλλων καθολικῇ καὶ ἐπιταχυνομένῃ ἐπισκέψει θεράπευε, ὅτι ἡρμοσμένως λέγομεν. ἰατρὲ θεράπευσε σεαυτὸν, ὁ βοηθεῖν ἄλλοις σκεπτόμενος. ἡ ποιότης τῆς νόσου τῆς σῆς οὔτε ἐπιδέχεται, οὔτε ἐπιτρέπει δοθῆναι ἀνακωχήν. τοῦ ἱερέως τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν πίστιν ἐσχήκαμεν, καὶ ἔχομεν δεδοκιμασμένην. καὶ σὺ δι' αὐτοῦ ὑπομνησθεὶς, τὰ αὐτὰ ἡμῖν πάλιν φρόνησον, εἰ μεθ' ἡμῶν θέλεις εἶναι, ὦ ἀδελφέ. εἰ δέδοται ἄρα σοι σύνεσις, πάντων καταγνοὺς, ὧν ἄχρι τοῦ παρόντος ἐφρόνησας, εὐθὺς ταῦτα, ὡς θέλομεν, κήρυττε, ἅπερ αὐτὸν κηρύττοντα καθορᾷς. ἡμεῖς γὰρ παρὰ τὸ πρέπον, καὶ τοὺς ἱερεῖς* ἀνεχόμεθα διορθωθῆναι· ἀλλ' ὥσπερ ἐφροντίζομεν αὐτοὺς τῷ πρότερον μεθοδεύειν, ὅπως εἰ ἀποχρήσοιντο τῇ ὑγιεῖ ὑπομνήσει, ἀνάγκη ἡμᾶς βεβαιῶσαι κατ' αὐτῶν τὴν τῆς καταδίκης ἀπόφασιν. τοῦτο δὲ ἔσται μετὰ τὸ καταγνῶναί σε τοῦ φαύλου διδάγματος, μεστὸν μαρτύριον τῆς *συνειδήσεως, εἰ ἀνακληθῶσι πάντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὓς δῆλόν ἐστιν ἀποκεκλεῖσθαι διὰ τὸν Χριστὸν, ὅς ἐστι ταύτης κεφαλή· οἷς εἰ μὴ γένηται ὃ λέγομεν, ἐκβλητέος ὃς ἐξέβαλεν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ εἰσὶν, εἰς οὓς ὤφθης τοιοῦτος. καὶ πρὸς τὸν κλῆρον δὲ τῆς ἐκκλησίας τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν, καὶ πάντας τοὺς ἐπιγραφομένους τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, οἷα ἀπῄτησεν ἡ ἀνάγκη, ἀπεστείλαμεν γράμματα. ἵνα εἰ ἐν τῇ τῆς διεστραμμένης διαλέξεως παραμονῇ διατελέσῃς, καὶ μὴ ταῦτα ἅπερ ὁ ἀδελφὸς Κύριλλος μεθ' ἡμῶν κηρύττει, κηρύξῃς, μάθωσί σε ἀποκεχωρίσθαι τοῦ ἡμετέρου συνεδρίου, μεθ' ὧν σοι οὐ δύναται κοινωνία εἶναι· εἰσόμενοι καὶ τοῦτο, καὶ λοιπὸν ὄντες τῷ ὑποδείγματι ἀσφαλεῖς, ὅπως τῆς ψυχῆς ἑαυτῶν προνοεῖσθαι ὀφείλουσι καθηψημένῃ καὶ πεπεμμένῃ κρίσει.

qua prædicaret, collegit suorum seminum messem. Reliquos inventores malorum Ecclesiis occupatis sententiæ censura semper non dispar ejecit. Hos quoque hæreticos de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt nescius, consulere voluisti, sedibus suis injusta dicentes expulit justa damnatio, quos illic invenisse requiem non putamus esse mirandum. Invenerunt enim impiam prædicationem, cujus comparatione se existiment innocentes. Hoc loco, quia opportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus quod stupemus. Legimus quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam asserueris debitricem, & eum debitum merito reddere qui descenderit de genere debitoris. Quid tecum faciunt qui sunt hæc negando damnati? Nunquam sine suspicione ea quæ sibi sunt adversa conveniunt. Ejicerentur denique si tibi quoque similiter displicerent. Cur tamen nunc ea quæ in eos tunc sunt acta quæruntur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa? Cur non sanctæ memoriæ Sisinnius ista quæsivit? Quia utique sub decessore suo probaverat eos jure damnatos. Defleant infelices spe se hominum fuisse deceptos, quibus jam potuit propter communionem sola pœnitentia subvenire. Ecce scire de his incipis, si qua ante nescisti: causam tuam magis modo quam aliorum catholica & festina deliberatione curato; quia convenienter dicimus: *Medice cura te ipsum, qui aliis desideras subvenire*. Luc. 4. Ægritudinis tuæ qualitas non recipit aut præstari permittit inducias. Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotis fidem & probavimus & probamus. Et tu admonitus per eum rursus senti nobiscum, si vis esse nobiscum: Cui fratri si a te præbetur assensus, damnatis omnibus quæ hucusque sensisti, statim hæc volumus prædices quæ ipsum videas prædicare. Nos & quod contra fas est, etiam sacerdotes volumus esse correctos; quibus ut præmissa conventione consulimus, ita hos necesse est damnationis sententiam, si abutuntur nostra salubri admonitione, firmemus. Hoc tamen erit post damnationem pravi dogmatis plenum correctionis [1] indicium. Revocentur omnes ad Ecclesiam qui propter Christum caput ejus videntur exclusi. Revocentur omnes. Quod nisi fiat quod dicimus, ejiciendus ejecit. Quamvis in nostra communione sunt isti in quos talis cognoscitur extitisse. Ad clerum quoque Ecclesiæ Constantinopolitanæ vel omnes qui censentur nomine Christiano qualia necessitas exigit scripta direximus, ut si in perversæ disputationis obstinatione persistis, nec hæc quæ frater Cyrillus nobiscum prædicat nobiscum prædicaveris, a nostro collegio, cum quibus tibi non potest esse communio, te intelligant separatum, scituri & exemplo jam cauti qualiter animæ suæ decocto & maturo judicio debeant providere. Aperte igitur hanc no-

1 *Indicium*) Codex Bellovac. *indicium, si revocentur*. Ita etiam in Concilio V. & Baronius. *Baluzius*.

noſtram ſcias eſſe ſententiam, ut niſi de Deo Chriſto noſtro ea prædices quæ & Romana & Alexandrina & univerſalis Eccleſia catholica tenet, ſicut & ſacroſancta Conſtantinopolitanæ urbis Eccleſia ad te uſque optime tenuit, & hanc perfidam novitatem, quæ hoc quod venerabilis ſcriptura conjungit nititur ſeparare, intra decimum diem a primo innoteſcentis tibi hujus conventionis die numerandum aperta & ſcripta profeſſione damnaveris, ab univerſalis te Eccleſiæ catholicæ communione dejectum. Quam formam ad te noſtri judicii per memoratum filium meum Poſſidonium Diaconum cum omnibus chartis ad ſanctum conſacerdotem meum memoratæ Alexandrinæ urbis antiſtitem, qui ad nos ſuper hoc ipſo plenius retulit, deſtinavi, ut agat vice noſtra quatenus ſtatutum noſtrum vel tibi vel univerſis fratribus innoteſcat. Quia omnes debent noſſe quod agitur, quotiens omnium cauſa tractatur. Data IV. * Iduum Auguſtarum, Theodoſio XIII. & Valentiniano III. Coſſ. *

* Al. 3. Idus.

* Anno Ch. 430.

Hæc epiſtola in ſynodo Epheſina lecta eſt poſt depoſitiones contra epiſtolam Neſtorii factas: quæ & relata eſt in commentarios.

CAPUT XIX.

Ejuſdem Cæleſtini epiſtola ad clerum & populum Conſtantinopolitanum.

[a] *Cæleſtinus epiſcopus presbyteris, diaconis, clericis, Dei ſervis, populoque catholico, dilectis fratribus Conſtantinopolitanis in domino Sal.*

AD eos mihi qui faciunt Eccleſiam locuturo det apoſtolicus ſermo principium, ut ſancti diſcipuli prius audiant illius qui prædicavit gentibus verba doctoris. *Præter illa ſunt*, inquit, *extrinſecus, inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum.* Et rurſus: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Ita & nos, licet longe poſiti, ubi perverſitate doctrinæ cognovimus noſtra membra lacerari, paterna ſollicitudine nos urente pro vobis, [b] alieno flagravimus incendio, licet inter Eccleſias Dei, quæ in unum Chriſti thalamum ubique referuntur, nihil longe ſit, nihil cenſeatur alienum. Cum ergo noſtra viſcera ſitis, jure trepidavimus ne fidem veſtram, quæ ubique prædicatur, a tramite veritatis inſinuatio male docentis avertat. Nam Neſtorius Epiſcopus de virgineo partu & de divinitate Chriſti Dei ſalvatoris noſtri, velut ejus reverentiæ & communis omnium ſalutis oblitus, nefanda prædicat, vitanda perſuadet; ſicut & ejus ſcripta ad nos ab ipſo cum propria ſubſcriptione tranſmiſſa, ſicut etiam relatio ſancti fratris & coepiſcopi mei Cyrilli per filium meum Poſſidonium Diaconum ad me miſſa patefecit. Quibus omnibus recenſitis, magnam vitandamque perverſitatem impiæ prædicatio-

1. Cor. 11. v. 28.

A Φανερῶς τοίνυν ἴσθι, ταύτην ἡμῶν εἶναι τὴν ἀπόφασιν, ὡς ἐὰν μὴ περὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ταῦτα κηρύξῃς, ἅπερ καὶ ἡ Ῥωμαίων, καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία κατέχει, ὡς καὶ ἡ ἁγία ἡ κατὰ τὴν μεγάλην Κωνσταντινούπολιν ἐκκλησία ἕως σοῦ κάλλιστα κατέσχε. καὶ ταύτην τὴν ἄπιστον καινότητα, ἥ τις ἐπιχειρεῖ χωρίζειν ἅπερ συνάπτει ἡ ἁγία γραφή, ἐντὸς δεκάτης ἡμέρας, ἀριθμουμένης ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης τῆς ὑπομνήσεως, φανερᾷ καὶ ἐγγράφῳ ὁμολογίᾳ ἀθετήσῃς, ἀπὸ πάσης κοινωνίας καθολικῆς ἐκκλησίας ἐκβέβλησαι· ὅνπερ τύπον πρὸς σὲ τῆς ἡμετέρας κρίσεως, διὰ τοῦ μνημονευθέντος υἱοῦ ἡμῶν Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου B μετὰ πάντων τῶν χαρτίων, πρὸς τὸν ἅγιον καὶ συνεπίσκοπόν μου τῆς μνημονευθείσης Ἀλεξανδρείας ἱερέα, τὸν περὶ τούτου αὐτοῦ ἐντελέστερον ἀνενεγκόντα, ἀπεστείλαμεν, ἵνα τοποτηρῶν ἡμῖν τοῦτο πράξῃ, ὥστε τὸ παρ' ἡμῶν ὡρισμένον, σοί τε καὶ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς φανερωθῆναι· ἐπειδὴ πάντες εἰδέναι ὀφείλουσι τὸ πραττόμενον, ὁσάκις ἡ περὶ κοινοῦ πράγματος ἡ σκέψις.

Αὕτη ἡ ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ μετὰ τὰς καταθέσεις τὰς κατὰ τῆς ἐπιστολῆς Νεστορίου· ἥτις καὶ ἀνελήφθη ἐν τοῖς ὑπομνήμασι.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ιθ'.

C

Τοῦ αὐτοῦ Κελεστίνου πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολή.

Κελεστῖνος ἐπίσκοπος, πρεσβυτέροις, διακόνοις, κλήρῳ, Θεοῦ δούλοις, καὶ καθολικῷ λαῷ, διάγουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΠΡΟΣ τούτους μοι διαλεχθησομένῳ, οἵ τινες ἐκκλησίαν Θεοῦ ποιοῦσι, παράσχοι ὁ ἀποστολικὸς λόγος προοίμιον, ἵνα οἱ εὐλαβεῖς μαθηταὶ πρῶτον ἀκούσωσιν ἐκείνου τοῦ διδασκάλου τὰ ῥήματα, ὃς τοῖς ἔθνεσιν ἐκήρυξεν· ἐκτὸς ἐκείνων, φησὶν, ἅπερ ἐστὶν D ἔξωθεν, ἡ ἐπιμονή μου ἡ καθημερινὴ, ἡ φροντὶς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. καὶ πάλιν· τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; οὕτω καὶ ἡμεῖς, εἰ καὶ πόῤῥω ὄντες, ὡς ἐγνώκαμεν ἐνταῦθα διαστροφῇ διδασκαλίας τὰ ἡμέτερα μέλη διασπαράττεσθαι, πατρικῆς φροντίδος ἡμᾶς ὑπὲρ ὑμῶν καιούσης, ἀλλοτρίῳ πυρὶ ἐνεπρήσθημεν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα παρὰ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ, αἵ τινες εἰς ἕνα θάλαμον Χριστοῦ πανταχοῦ ἀναφέρονται, τί ἂν εἴη πόῤῥω; τί δὲ νομισθείη ἀλλότριον; ὄντων οὖν ὑμῶν ἡμετέρων * μελῶν, δικαίως ἠγωνιάσαμεν, μὴ τὴν ὑμετέραν πίστιν, τὴν πανταχοῦ κηρυττομένην, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας ἡ ἐνδελέχεια τοῦ κακῶς διδάσκοντος E ἀποστρέψῃ. Νεστόριος γὰρ ὁ ἐπίσκοπος περὶ τοῦ παρθενικοῦ τόκου, καὶ περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ * καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ὥσπερ τοῦ σεβάσματος αὐτοῦ, καὶ τῆς κοινῆς πάντων σωτηρίας ἐπιλελησμένος, ἀθέμιτα κηρύττει, φευκτέα συμβουλεύει, ὡς καὶ τὰ γράμματα αὐτοῦ μετὰ ἰδίας ὑπογραφῆς ἀποσταλέντα ἡμῖν, ὡς καὶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ ἁγίου ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Κυρίλλου διὰ τοῦ υἱοῦ μου Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου πρὸς ἐμὲ

2. Κορ. 11.

* ἴσ. στηκόντων.

* τοῦ.

a Hæc pariter verſio, ſicut & ſequentis epiſtolæ, vetus eſt, quas emendatiores ex Baluzio exhibemus.
b *Alieno flag. Inc.*) Secuti hoc loco ſumus auctoritatem codicis Bellovacenſis. Nam reliqui & Contius habent, *alienum flagravimus incendium*. Baluzius.

ἐμὲ ἀποστυλεῖσα ἐδίδαξεν. ὧν πάντων ἀναγνωσθέντων, μεγίστην καὶ φρικτὴν διαστροφὴν ἀσεβοῦς κηρύγματος εὑρήκαμεν. τὴν γὰρ ἀνθρωπίνην καὶ τὴν θείαν φύσιν ἐν τῷ Χριστῷ ἀνακρίνει, νῦν μόνον ἄνθρωπον, νῦν αὐτῷ κοινωνίαν Θεοῦ, ὁσάκις καταξιοῖ, προσάπτων. ἀλλ' ἡμεῖς, ὡς Ἱερεμίας φησι, τῶν τοιούτων προφητῶν τοὺς ματαίους ἀκοῦσαι οὐ δυνάμεθα λόγους· ἀκούσῃ τοῦ Ἰεζεκιὴλ, καὶ ἐπιγνῷ τί αὐτῷ ἀπειλεῖ. ἐκτενῶ, φησὶ, τὴν * μάχαιράν μου ἐπάνω τῶν προφητῶν, τῶν ὁρώντων ψευδῆ, καὶ λαλούντων κενά. ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ λαοῦ μου οὐκ ἔσονται, οὐδὲ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ γραφήσονται, καὶ εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ οὐκ εἰσελεύσονται, ὅτι τὸν λαόν μου ἠπάτησαν. ποῦ ἐστιν ἡ χρεωστουμένη περὶ τὴν ἱερὰν ἀγέλην φροντὶς τοῦ ποιμένος; ποῦ ἡ πρόνοια τῶν δεσποτικῶν περιβόλων; ποίαν δὲ ἐλπίδα ἕξει ἡ ἀγέλη, ὅτε λύκον ἑαυτὸν ὁ ποιμὴν δείκνυσι, καὶ οὕτω τοῖς προβάτοις ἐπέρχεται, ὡς καθ' ἑκάστου λυσσᾶν; ἐκείνῳ γὰρ τῷ στόματι διασπαράττονται, ἀφ' οὗ τὰ ἀσεβῆ προφέρεται. τροφαὶ παραβάλλονται οὐχ αἱ πιαίνουσαι, ἀλλ' αἱ λεπτύνουσαι· μακαρία δὲ ὅμως ἡ ἀγέλη, ᾗ παρέσχεν ὁ κύριος κρίνειν περὶ τῆς ἰδίας νομῆς. ὅθεν, ὃ οὐκ ἀμφιβάλλομεν ὅτι ποιεῖτε, τὴν ἀσεβῆ διάλεξιν ἀπωθεῖσθαι ὀφείλει ἡ πίστις ὑμῶν. ἵνα παρ' ὑμῖν ἐν Χριστῷ ἐγρηγορόσι φανερὰ ᾖ διαφορὰ τροφῆς καὶ δηλητηρίου, καὶ ἐπιμείνητε τούτοις, ἅπερ τοῦ λόγου τῶν προτέρων ποιμένων διδάσκοντος μεμαθήκατε. εἰδότες, ὅτι ἄχρι τοῦ παρόντος ἐσχήκατε ἱερέας ἔν τε τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἁγιότητι προύχοντας, οἵτινες οὐδέποτε χωριζόμενοι τῶν πατρικῶν παραδόσεων, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου μετὰ μεγίστης ἐκυβέρνησαν ἡσυχίας. ἵνα γὰρ ἀπὸ τῶν νεαρῶν ἀρξώμεθα, τί οὐκ ἐνέβαλε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἡ παίδευσις τοῦ τῆς ἁγίας μνήμης ἐπισκόπου Ἰωάννου, οὗ ὁ λόγος εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐξεχύθη, οἰκοδομῶν τὴν καθολικὴν πίστιν; ὃς οὐδαμοῦ κατὰ διδασκαλίαν ἀπῆν· ὅπου γὰρ δήποτε ἀνεγνώσθη, ἐκήρυξε. τὴν δὲ ἐκείνου ἐπιμελῆ σύνεσιν στερρότης διαβεβοημένη διεδέξατο. ἐκυβέρνησε γὰρ ὁ τῆς ἁγίας μνήμης ἐπίσκοπος Ἀττικὸς τὸν χριστιανὸν λαὸν τῷ τοῦ προηγησαμένου ὑποδείγματι, καὶ ἐδίωξε τὰς ἱεροσύλους τῶν αἱρετικῶν μανίας. ἐσχήκαμεν δὲ τούτου ἀποχωρουμένου κοινωνὸν τὸν τῆς ἁγίας μνήμης Σισίνιον, εἰδότα, ὅσῃ δόξα * αὐτοῦ ἔμεινεν, εἰ φυλάξειεν ὁλόκληρα καὶ ἀβλαβῆ τὰ ἄχρις αὐτοῦ διαμείναντα τῆς καθολικῆς πίστεως κόσμια. ἐνοήσαμεν ὅπως ἐκείνῳ οὐκ ἔλειψε καὶ ἁπλότης περιστερᾶς, καὶ σύνεσις ἑρπετοῦ. ἐκλαύσαμεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ὥσπερ προορῶντες τὰ μέλλοντα, τὸ ταχέως ἡμᾶς τῆς ἐκείνου βοηθείας ἀπεστερῆσθαι. ἐν γὰρ τούτῳ ἀγνοῶ ποίαν ἐλπίδα εὑρήσομεν, ὃς περὶ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἄλλως διαλαμβάνει, ἢ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, ἢ οἱ ἀπόστολοι περὶ αὐτοῦ παραδεδώκασιν· ὃς οὐ μόνον τοὺς συντετριμμένους οὐ συνδεσμεῖ, ἀλλὰ καὶ συντρίβει τοὺς συνδεδεμένους· οὐ μόνον τοὺς καταβεβλημένους οὐκ ἐγείρει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑσταμένους καταβάλλειν ἐπιχειρεῖ. οὐ μόνον * τοὺς διεσπαρμένους οὐ συνάγει, ἀλλὰ καὶ τοὺς * συνηγμένους διαμερίζει. εἰ καὶ τὰ μά-

A nis invenimus. Humanam enim in Chriſto noſtro diſcutit divinamque naturam; nunc ſolum hominem, nunc ei ſocietatem Dei, quotiens tamen dignatur, aſſignans. *Sed nos*, ſicut Hieremias ait, *talium Prophetarum vanos non poſſumus audire ſermones*. Audiat & Ezechielem, & quid ſibi immineat recognoſcat. *Extendam*, inquit, *manum meam ſuper Prophetas qui vident mendacia & loquuntur varia. In populi mei non erunt diſciplina, neque in ſcriptura domus Iſrael ſcribentur, & in terram Iſrael non intrabunt, quia populum meum ſeduxerunt*: Ubi eſt debita erga ſanctum gregem cura paſtoris? Ubi B eſt dominicorum ſollicitudo ſeptorum? Quid ſpei habeat grex, quando lupum ſe ipſe paſtor oſtendit & ſic oves invadit ut graſſetur in ſingulas? Eo namque ore laniantur quo impia proferuntur. Præbentur pabula non refectura, ſed noxia. Beatus tamen grex cui dedit Dominus de paſcuis judicare. Unde, ſicut vos facere non ambigimus, impiam diſputationem debet fides veſtra reſpuere, ut apud vos vigilantes in Chriſto inter cibum & venenum ſit certa diſcretio, & permaneatis in his quæ ſermone ſuperiorum paſtorum docente didiciſtis, ſcientes fuiſſe vobis hactenus ſacerdotes magi- C ſterio & ſanctitate pollentes, qui nunquam a paternis traditionibus deviantes, Eccleſiam Domini ſumma quiete rexerunt. Nam ut a recentioribus inchoemus, quid non animis veſtris eruditio ſanctæ memoriæ Epiſcopi Johannis infudit, cujus ſermo adſtruens catholicam fidem toto orbe diffuſus eſt; qui nuſquam per doctrinam ſuam defuit, quia ubicunque lectus eſt prædicavit? Illius diligenti prudentiæ conſtantia celebrata ſucceſſit. Rexit enim ſanctæ memoriæ Epiſcopus Atticus Chriſtianum populum deceſſoris exemplo, & ſacrilegos perſecutus eſt hæreticorum furores. Habuimus, D hoc decedente, collegam beatæ memoriæ Siſinnium ſcientem quid poſſit gloriæ remanere ſi integra & intemerata quæ ad ſe uſque pervenerant catholicæ fidei ornamenta ſervaret. Intelleximus ei nec columbæ ſimplicitatem, nec prudentiam defuiſſe ſerpentis. Flevimus, fratres cariſſimi, velut præſcii futurorum, cito vos ejus præſidio deſtitutos. In hoc enim qui de Deo noſtro aliter diſputat quam ipſe de ſe, quam de ipſo Apoſtoli tradiderunt, quid ſpei inveniamus ignoro; qui non ſolum attritos non alligat, ſed & atterit alligatos; non ſolum eliſos non elevat, ſed etiam ſtantes conatur allide- E re; non ſolum diſperſa non colligit, ſed & collecta diſpergit; quamvis nec conteri poſſit Domino mens dicata, nec elidi qui ſtat virtute cœleſti, ſed nec ſancta turba diſpergi. Aperte ergo dilectioni veſtræ, quod ſine lacrymis non poſſumus dicere, nunciamus: movit diſputator veſter prælium veritati, antiquæ fidei intulit manus. Impugnat Apoſtolos, Prophetas reſpuit, ipſius Domini noſtri de ſe dicentis verba non ſequitur. Cujus religionis vel quibus legibus ſe Epiſcopum dicit,

Jerem. 23. 16.
Ezech. 13. 9.
Matth. 10 16.
Pſal. 146. 3.
Pſal. 144. 14.

dicit, abusus novo & vetere testamento?
Nam & intellectum figuræ respuit & inter nos versatam non recipit veritatem.
Aliter denique Christi Domini nostri tractat arcanum quam fidei nostræ patitur
sacramentum, quod reverenter secutus est omnis catholicus disputator. Nemo
enim bene religioni deditus aliud de Christo sensit quam de se voluit ipse
sentiri. Movit aliquando sacrilegam quæstionem Samosatenus Paulus, cum
sanctæ apud Antiochiam præesset Ecclesiæ. Sed eum de throno cui feraliter
præsidebat sacerdotum catholicorum sententia unita dejecit. Semper enim abscindendi
sunt hujusmodi, quasi conturbantes animum populi Christiani, & pro arbitrio
suo evangelia evertentes, Deo fructificare non possunt; & colenda est
vinea quæ jus possessoris agnoscat. Certum est autem quia tales sermonum novitates
de vano gloriæ amore nascuntur. Dum sibi nonnulli volunt acuti,
perspicaces, & sapientes videri, quærunt quid novi proferant, unde apud animos
imperitos temporalem acuminis gloriam consequantur. Sed quis unquam
veram gloriam, dum sibi sapiens videtur,
1. Cor. 1. 27. tur, obtinuit? *Deus enim noster infirma mundi elegit contra fortia, & sapientes
per mundi stulta confundit*. Quis in mundi sapientia gloriatur nisi qui se confitetur
esse de mundo, nisi qui illius se negat esse discipulum qui ait *se non*
Joan. 17. 16. *esse de mundo*? Una est gloria, ut, sicut ait Apostolus,
1. Cor. 1. 31. *qui gloriatur, in Domino glorietur*. Nonne huic vestro Episcopo, sed nunc usque vestro, nisi quod
credimus credat, videmus hanc sententiam
Rom. 1. 22. tiam convenire? *Stultus factus est cum se dicit sapientem*. Professa quippe stultitia
est illum, *quem Dei scimus esse sapientiam virtutemque* nescire. Nescire enim
1. Cor. 1. 24. se ea quæ discutit confitetur. Nec hunc dilectio vestra miretur a via veritatis
errasse quem Christum, *qui est via no-*
Joan. 14. 6. *stra*, videat perdidisse. Deprehendimus interdum se sinistra disputatione prodentem,
interdum latentem quibusdam cuniculis, & sua venena celantem. Et cum
oportuerit nos, sequentes sententiam prudentissimi Salomonis, nullum ad ejus im-
Prov. 26. prudentiam præbere responsum, ne similes ejus essemus, suademus tamen ut
Apostolos, ut Prophetas nobiscum sequatur; ne cum omnibus solus occurrit, solus
ab omnibus refutetur. Vobis vero diligentius vigilandum est ut inimicis
prædicationibus resistatis. Major enim vobis sollicitudo est cum intra Ecclesiam
vobis Ecclesiæ adversa dicuntur. Habeant laboris inducias quos adversarius
foris positus incessit, qui dispersis propugnaculis, murorum se defensione tutantur.
Nesciunt ferias in quibus intus est hostis. Sed in hoc intestino bello,
in hoc domestico prælio, fides vobis murus sit, & contra perfidiam spiritalibus
se telis ipsa defendat. Servemus hanc, quia nos servata custodit. Per hanc *fir-*
Psal. 70. *mamentum nostrum Deus est atque refugium*. Eripit de manu peccatoris, cui vos in flu-

A λιστα οὔτε συντριβῆναι δύναται διάνοια ἀφιερωμένη Θεῷ, οὔτε καταβληθῆναι ἱσταμένους οὐρανίᾳ δυνάμει, οὔτε τὸ ἱερὸν πλῆθος διαμερίζεσθαι. φανερῶς οὖν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, ὅπερ χωρὶς δακρύων οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν, ἀπαγγέλλομεν. ἐκίνησεν ὁ διαλεκτικὸς ὑμῶν μάχην πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τῇ ἀρχαίᾳ πίστει χεῖρας ἐπήνεγκε, πολεμεῖ πρὸς τοὺς ἀποστόλους, τοὺς προφήτας ἐκβάλλει, αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λέγοντος τοῖς ῥήμασιν οὐκ ἀκολουθεῖ. ποίας θρησκείας, ἢ * ποίοις νόμοις [* ποίοις νόμ…] ἑαυτὸν ἐπίσκοπον λέγει, ἀποχρησάμενος τῇ καινῇ καὶ τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ; καὶ γὰρ καὶ τὸ * νοητὸν τοῦ σχήματος [* ἴσ… τοῦ τ… βάλλ…] ἐκβάλλει, καὶ οὐ δέχεται τὴν μεταξὺ ἡμῶν ἀναστραφεῖσαν ἀλήθειαν. καὶ ἁπλῶς, ἄλλως περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Χρι-

B στοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν διαλαμβάνει, ἢ ἀνέχεται τὸ τῆς πίστεως τῆς ἡμετέρας ἁγίασμα, ᾧ μετὰ σεβάσματος ἠκολούθησε πᾶς καθολικῶς διαλεγόμενος. οὐδεὶς γὰρ καλῶς τῇ θρησκείᾳ ἐκδεδομένος, ἄλλως περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐφρόνησεν, ἢ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ φρονεῖσθαι ἠθέλησεν. ἐκίνησέ ποτε * ἱερόσυλον ζήτησιν ὁ Σαμοσατεὺς Παῦλος, [* ταύ… ἱερόσυλ…] ὅτε τῆς ἁγίας κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκκλησίας προΐστατο· ἀλλὰ τοῦτον ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ μιαρῶς προὐκαθέζετο, καθῄρηκεν ἑνωθεῖσα τῶν καθολικῶν ἱερέων ἀπόφασις. ἀεὶ γὰρ ἐκκόπτεσθαι ὀφείλουσι κυρίως οἱ τοιοῦτοι, οἵτινες τὴν ψυχὴν τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ διαταράττοντες, καὶ πρὸς τὴν γνώμην τὴν ἰδίαν τὰ εὐαγγέλια διαστρέφοντες, τῷ Θεῷ καρποφορεῖν οὐ

C δύνανται· καὶ γεωργητέα ἐστὶν ἡ ἄμπελος, ἡ τὸ δίκαιον τοῦ κτήτορος ἐπιγινώσκουσα. δῆλον δέ ἐστιν, ὅτι αἱ τοιαῦται τῶν λόγων καινότητες ἀπὸ ματαίου ἔρωτος δόξης γίνονται· ὥς τινες ἐθέλουσι παρ' ἑαυτοῖς δοκεῖν ὀξεῖς, ὀπτικοὶ, καὶ φρόνιμοι, ζητοῦσι τί προσενέγκωσι ξένον, ὅθεν παρὰ ταῖς ἀπαιδεύτοις ψυχαῖς πρόσκαιρον δόξαν ὀξύτητος ἀπενέγκωνται. ἀλλὰ τίς τούτων ποτὲ ἀληθῆ δόξαν ἐκέρδανεν, ἑαυτῷ δοκῶν φρόνι-
μος; ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου * ἐπιλέγεται, [α. Κορ. 1. * ἴσ. ἐκλέγεται καὶ τ… ἰσχυρῶν, καὶ συγχέ… τοὺς φρονίμ…] καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων συγχέει τὰ ἰσχυρὰ, καὶ τοὺς φρονίμους διὰ τῶν τοῦ κόσμου μωρῶν. τίς ἐν τῇ τοῦ κόσμου σοφίᾳ καυχᾶται, εἰ μὴ ὁμολογῶν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου εἶναι; εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ἑαυτὸν ἐκείνου εἶναι μα- [Ιωάν. 17. 16.]

D θητὴν, τοῦ εἰπόντος μὴ εἶναι ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου; μία ἐστὶ δόξα, ἵνα, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω. [1. Κορ. 1.] ἆρα οὐ τούτῳ τῷ ὑμετέρῳ ἐπισκόπῳ· ἀλλὰ ἄχρι νῦν ὑμετέρῳ, ἐὰν μὴ πιστεύσῃ ὅπερ πιστεύομεν· ὁρῶμεν ταύτην τὴν γνώμην πρέπουσαν. μωρὸς ἐγένετο, ὃς λέγει ἑαυτὸν σοφόν; ὡμολογημένη γάρ ἐστι μωρία τὸ, ἐκεῖνον ἀγνοεῖν, ὃν ἴσμεν Θεοῦ σοφίαν εἶναι καὶ δύναμιν. ὁμολογεῖ γὰρ ἑαυτὸν [Ῥωμ. 1.] ταῦτα ἀγνοεῖν, ἅπερ ἀνακρίνει. καὶ μὴ θαυμάσῃ ἡ ἀγάπη ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας ἀποπλανᾶσθαι τοῦτον ὁρῶσα. ὅτι τὸν Χριστὸν, ὅστις ὁδὸς ἡμῶν [1. Κορ. 24.] τυγχάνει, ἀπώλεσε. κατειλήφαμεν αὐτὸν ἐνίοτε σκαιᾷ διαλέξει προδιδόμενον, ἐνίοτε κρυπτόμενον

E τισι λανθανούσαις διόδοις, καὶ σκέποντα τὰ ἴδια δηλητήρια. [Ιωάν. 14.] καὶ δέον ἡμᾶς ἀκολουθοῦντας τῇ γνώμῃ τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος, μηδεμίαν διδόναι ἀπόκρισιν πρὸς [Παροι. 26.] τὴν ἄνοιαν αὐτοῦ, μὴ ὅμοιοι αὐτῷ γενώμεθα· ὅμως συμβουλεύομεν, ἵνα μεθ' ἡμῶν τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς προφήταις ἀκολουθήσῃ, μὴ ὡς πᾶσι μόνος ἀνθίσταται, μόνος παρὰ πάντων ἐκβληθῇ. ὑμεῖς δὲ ἐπιμελέστερον ἐγρηγορέναι ὀφείλετε, ἵνα ἀντιστῆτε τοῖς τοῦ ἐχθροῦ κηρύγμασι. μείζων γὰρ ὑμῖν ἐστι φροντὶς, ὅταν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας λέγηται ὑμῖν τὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐναν-

ἐναντιούμενα. ἐχέπισαν ἐκεῖνοι ἀναχώρησιν τῶν καμάτων, ὡς προκαλεῖται ὁ ἀντίδικος ἔξω διάγων, καὶ οἵ τινες περὶ τοὺς προμαχῶνας διεσπαρμένοι ἀσφαλίζονται ἑαυτοὺς τῇ τῶν τειχῶν βοηθείᾳ· οἱ δὲ ἔχοντες ἔνδον τὸν * πόλεμον, ἀργίαν οὐκ ἴσασιν. ὅμως ἐν τούτῳ τῷ ἐμφυλίῳ πολέμῳ, ἐν ταύτῃ τῇ οἰκείᾳ μάχῃ εἴη ὑμῖν τεῖχος ἡ πίστις, καὶ κατὰ τῆς ἀπιστίας αὐτὴ ἑαυτὴν ἐκδικήσει πνευματικοῖς ἀκοντίοις. φυλάξωμεν ταύτην, ὅτι φυλαττομένη φυλάττει ἡμᾶς. διὰ ταύτης ἡ ἀσφάλεια ἡμῶν ἐστιν ὁ Θεός. καὶ ἡ καταφυγὴ ἁρπάζει ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ. τοῦτο ἡμᾶς ἐν κλύδωνι. * κινουμένους πρέπει λέγειν, κύριε ἐλευθέρωσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

Πρὸς ὑμᾶς νῦν ὦ κληρικοὶ, καὶ πάντες ὅσοι καθιερωμένοι ἐστὲ τῷ Θεῷ, μεταστρεπτέος ὁ παρ' ἡμῶν λόγος. ἐρεῖ τις τυχὸν τὴν τάξιν μὴ πεφυλάχθαι. ἠθελήσαμεν καὶ ἡμεῖς πρότερον, ὅπερ ἀπῄτει ἡ ἀκολουθία, διαλεχθῆναι ὑμῖν· ἀλλ' ἐκράτησεν ἡ περὶ ἐκείνων φροντὶς μείζων, οὓς ἐθέλομεν, εἰς τὸ κοινὸν σῶσαι. οὔτε γὰρ περὶ ὑμῶν ἀμφιβάλλειν ὀφείλομεν, ὧν δηλαδὴ ἡγεμονευόντων, ἐκείνους ἐν τῇ πίστει ἑστάναι πιστεύομεν. ἡ ἀναφορὰ τοῦ ἁγίου καὶ * θεοερασμίου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου μου Κυρίλλου, ἣν ἀπέστειλέ μοι διὰ τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου ἑαυτοῦ, ταῦτα ἐδίδαξε πράττεσθαι καθ' ἡμῶν, ἅπερ δύναται κατὰ τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησίας ποιεῖν ὁ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς μὴ φεισάμενος. ἀλλὰ ταῦτα ὑμᾶς μὴ βασανιζέτω. μείζων γὰρ δόξα ἐστὶν ἐν μείζονι καμάτῳ· ὅτι ἡ ποιότης τοῦ ἀγῶνος ποιεῖ τὴν τοῦ ἄθλου ποιότητα. ἀναγινώσκετε γὰρ μεθ' ἡμῶν, ὅτι ὁ νομίμως ἀγωνιζόμενος στεφανοῦται. ὅθεν ἡ προτροπὴ ἡμῶν χρεωστεῖται ὑμῖν, ἣ καὶ τοῖς μικροψύχοις, καὶ τοῖς ἀνδρείως ἀνθισταμένοις ἀναγκαία ἐστίν· ἵνα καὶ τοὺς πειρασμοὺς δυνηθῶσι φέρειν οἱ μὴ δυνάμενοι, καὶ ἰσχυρότερον στῶσιν οἱ ἀνθιστάμενοι. οὐδέποτε τὰ ὅπλα τοῦ βασιλέως ἡμῶν ἡττᾶται. ἔλεγχός ἐστι πᾶς πειρασμὸς τῷ χριστιανῷ * τοῦτον γὰρ, ὡς ἀνέγνωμεν, * ὑπομονὴν ἐργάζεται· ἐκ ταύτης ἐλπὶς γίνεσθαι, ἥτις οὐδένα, τῆς γραφῆς ἐπαγγελλομένης, ἠπάτησεν. ὅθεν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ἐπειδὴ ἡ παραμυθία ὑμῶν ἐκ Θεοῦ ἐστιν, ᾧ τὰ σώματα ὑμῶν, τουτέστιν ὑμᾶς αὐτοὺς, ζώσας, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος, θυσίας προσφέρετε. μὴ ἀποκάμητε ἀνθιστάμενοι. παρέξει ἐκεῖνος δύναμιν, ὃς διὰ τοῦ ἀποστόλου ἡμᾶς διδάσκων, θέλει τὰ ἡμέτερα μέλη ὅπλα εἶναι τῆς ἑαυτοῦ δικαιοσύνης. ἔχετε ὑποδείγματα τῶν ἁγίων, οἵ τινές ποτε ἔσπειραν ἐν δάκρυσιν, ὕστερον δὲ ἐν χαρᾷ θερίζουσιν. οὐ φιλεῖ ὁ ἡμέτερος δεσπότης δοῦλον, εἰ μὴ τὸν ἐν πείρᾳ δεδοκιμασμένον. τὰς χριστιανὰς ψυχὰς ἀεὶ ἡ τῶν πραγμάτων παλαίστρα γυμνάζει. τρέχετε, ἵνα ἀλλήλους ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ κυρίου παρέλθητε. οὐ θέλω ὑμᾶς ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων καταλαμβάνεσθαι. φησὶ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος, χρῆναι γίνεσθαι ὅπερ ὁρῶμεν. ἰσχὺν καὶ πίστιν οὐ δοκιμάζει, εἰ μὴ ὁ τόπος τῆς συμβολῆς. * ἡσυχίαν στεφανοῦσθαι δυσχερές· τὰ ἔπαθλα εἰ μὴ τοῖς καμάτοις οὐ δίδοται. τὴν περικεφαλαίαν τῆς ὑγιείας αἱ κεφαλαὶ ὑμῶν μὴ ἀποθῶνται· μὴ ἐκδύσηται τὸν θώρακα τῆς πίστεως ὁ ἐπαγγελλόμενος στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ ἀξιόχρεως. οἱ ἡμέτεροι καθ' ἡμῶν πόλεμον κεκινήκασιν, εἰ ἄρα ἡμέτεροι λεκτέοι οὗτοι, οὓς * ᾐσθόμεθα, ῥαγέντος τοῦ τῆς φιλίας νόμου, πρὸς τὸν ἐχθρὸν ηὐτομοληκέναι. ὑμέτερόν ἐστιν ἱσταμένους ἔχειν τοὺς πόδας ἐν τοῖς πυλῶσιν Ἱερουσαλήμ. θέλομεν ὑμῶν τὰς βάσεις εἶναι τελείας, μή ποτε πρὸς ἴσον ὑπόδειγμα τὰ ἴχνη τινὸς παρασαλευθῇ. καὶ ἀκολουθήσωσι

A ctu positos convenit dicere; *Domine, libera nos, perimus*. *Matth. 8. 25.*

Ad vos nunc, Clerici, & omnes qui B devoti estis Domino, noster sermo vertendus est. Dicat fortassis aliquis ordinem non esse servatum. Voluimus & nos prius, quod ratio postulabat, habere verba vobiscum; sed eorum cura major obtinuit quos voluimus in commune servare. Neque enim de vobis dubitare debemus, quibus utique ducibus illos pro fide stare tradamus. Sancti & Deo amabilis fratris & coepiscopi mei Cyrilli per filium meum Possidonium Diaconum ad me directa relatio ea erga vos agi loquitur quæ potest in Ecclesiæ membra agere qui ejus capiti non pepercit. Non vos ista dis- C crucient. Major gloria est in labore majore, quia certaminis qualitas facit præmii qualitatem. Legitis enim nobiscum, quod *is qui legitime certaverit coronabitur*. *1. Tim. 2. 5.* Unde adhortatio vobis nostra debetur, quæ & pusillanimis & viriliter resistentibus necessaria est ut tentamenta valeant ferre qui nequeunt, & firmius possint stare qui certant. Nunquam nostri Regis arma vincuntur. Probatio est omnis tentatio Christiano; quippe *quæ patientiam*, sicut *Rom. 5. 3.* legimus, operatur. Ex hac spes nascitur, *quæ neminem*, scriptura spondente, *confundit*. Unde, fratres caris- D simi, quia *consolatio vestra ex Deo est*; *cui corpora vestra*, hoc est, vos ipsos, *vivas*, ut ait Apostolus, *hostias exhibetis*, *Rom. 12.* repugnantes, nolite deficere. Dat ille virtutem qui per Apostolum nos monens *esse vult membra nostra arma justitiæ suæ*. *Rom. 6. 3.* Habetis exempla sanctorum, *qui olim seminantes in lacrymis, in gaudiis messuri sunt in futurum*. *Psal. 125.* Non amat noster dominus servum nisi experimentis probatum. Christianos animos rerum palæstra semper exercet. Currite, ut vos in viis Domini invicem transeatis. *1. Cor. 11.* Nolo vos ab adversariis comprehendi. Oportere di- E cit esse Apostolus quæ videmus. Fortitudinem fidemque nonnisi campus ostendit. Difficile est otium coronari. Præmia nonnisi laboribus deferuntur. Nolo salutis galeam capita vestra deponant. Nolo se loricam fidei exuat qui idoneum Christi militem profitetur. Nostri nobis bella moverunt; si tamen nostri dicendi sunt quos ad inimicum transisse rupto fœdere sentiamus. Vestrum est *stantes pedes habere in atriis Hierusalem*. *Psal. 122. 2.* Volumus vobis

bis gressus esse perfectos, ne unquam in A exemplum simile alicujus vestigia moveantur. Sequantur cum malo diabolo diabolum qui se ex eo simul esse cognoscunt. Vos, qui filii Dei operibus apparetis, quia ex fructibus vult unumquemque cognosci, vicissim mentes consolamini pusillorum; infirmos quosque suscipite, confirmantes eos. Non vos seducat impietas; sed de bono & malo pro qualitate sui tenete sententiam, vitantes perversa, quæ sunt recta laudantes. *Abominationi est enim a Deo*, Salomone dicente, *quisquis vel justum pro injusto vel pro justo ducit injustum*. Nulla est tribulatio temporalis: sit ante oculos perenne præmium, B cui nihil convenit anteponi. Clamat noster hymnidicus, si adversus se castra consistant, spe illuminationis illius sibi penitus non timendum. Si certamen cum gentibus haberetis, esset utique magna victoria superasse eos, quos semper haberetis inimicos. Quanta est dicenda victoria ubi sacerdos prædicatione mutata catholicorum factus est persecutor, contra Paulum proprie in omnibus sentiens, qui evangelii Domini, quod ante fuerat persecutus, factus est postea prædicator? Desertus est impius disputator a sancto spiritu, postquam in ipsum spiritum sensit adversa. Merito, si persistet, C audiet a nobis Samuelis verba, quæ Sauli tunc ab ipso dicta sunt sacerdote: *Spernet te Dominus, ne regnes in Israel*. Si hoc ille meruit qui solum in agendis rebus Dei præcepta contempsit, quæ huic pœna debebitur qui se in ipsum Dominum majestatis erexit? Curare nunc vestrum est quodcunque vulnus inflixit, & his præbere Medicinam qui ejus sermonibus sauciati sunt. Firmis in hunc state vestigiis, quem, sicut ejus sermo demonstrat, jam cecidisse videamus. Quicquid in vos intulit ferte sapienter. Indixit injurias, indixit exilia. Ille in suis hunc passus est quem suscepisse pro nobis hominem diffite- D tur. Unde nullus defleat quicquid in aliquos vestrum facere molitus est. Patientiæ vobis atque constantiæ forma sit Stephanus, primus Christi testis existens. *Plebs in hunc prædicantem striduit perfidorum*, nec tamen idoneus Christi comes tacuit quod videbat. Exclamabat inter furentes, inter religionis inimicos, videre se apertos cœlos & filium hominis, propter quem talia paterêtur, stantem ad dexteram Dei. Longum est ire per singulos qui vitam vel morte vel [1] confessione mercati sunt. Habetis vos pene nostrorum temporum, quicunque Ecclesia estis ejecti, beatæ recordationis Athanasii Alexandrinæ E Ecclesiæ prudentissimi sacerdotis exemplum. Cui non consolationis sit illius tolerantia? Cui non spem faciat ejus expectata reversio? Ejicitur Ario persequente, sed revocandus Domino prosequente. Passus est carcerem, passus angustias. Nec mirum si vir apostolicus ea passus est, qui-

Matth. 7. 17.
Proverb. 17. 15.
Psal. 26. 3.
1. Reg. 15. 23.
Act. 6. & 7.

A τῷ διαβόλῳ μετὰ τοῦ κακοῦ, οἱ ἐπιγινώσκοντες ἑαυτοὺς ἐξ ἐκείνου ὄντας. ὑμεῖς, οἵτινες υἱοὶ Θεοῦ τοῖς ἔργοις φαίνεσθε. ἐπειδὴ ἐκ τῶν καρπῶν θέλει * ἕκαστος διαγινώσκεσθαι, ἀμοιβαδὸν τὰς διανοίας τῶν μικροψύχων παραμυθήσασθε, καὶ ἕκαστον τῶν ἀσθενῶν ὑποδέξασθε, βεβαιοῦντες αὐτούς. μὴ δὴ ἀπατήσῃ ὑμᾶς ἀσέβεια, ἀλλὰ περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ κατὰ τὴν ἑκάστου ποιότητα τὴν κρίσιν κατέχετε, φεύγοντες τὰ διεστραμμένα, καὶ τὰ ὀρθὰ * ἐπαινοῦντες. ἀποβλητέος γάρ ἐστι τῷ Θεῷ, λέγοντος τοῦ Σολομῶντος, ὅστις ἢ τὸν δίκαιον ἀντὶ ἀδίκου, ἢ ἀντὶ δικαίου δέχεται ἄδικον. οὐδέν ἐστιν ἡ πρόσκαιρος θλῖψις, ἀλλὰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἤ τὸ αἰώνιον ἔπαθλον, οὗ οὐδὲν προκριτέον. βοᾷ ὁ ἡμέτερος * ψαλ- B μῳδὸς, ὅτι ἐὰν κατ' αὐτοῦ συστῇ πόλεμος, ἐλπίδι ἐκείνου τοῦ φωτισμοῦ ὅλως οὐ φοβηθήσεται. εἰ ἀγῶνα πρὸς τὰ ἔθνη εἴχετε, δηλαδὴ μεγίστης ἂν ἦν * νίκης, νικᾷν τοὺς ἀεὶ ὑμῖν γενομένους ἐχθρούς. πηλίκη δὲ ἐκείνη ἡ νίκη λεκτέα, ὅπου ὁ ἱερεὺς, ἀλλαγέντος τοῦ κηρύγματος, διώκτης τῶν καθολικῶν ἐγένετο, * ἰδικῶς ἐν ἅπασι κατὰ Παῦλον φρονῶν, ὃς τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κυρίου, οὗ διώκτης ἦν πρότερον, ὕστερον ἐγένετο κῆρυξ; κατελείφθη ὁ ἀσεβὴς διαλεκτικὸς παρὰ τοῦ θείου πνεύματος, ὁπότε καὶ αὐτοῦ τοῦ θείου πνεύματος ἐφρόνησεν ἐναντία. δικαίως, ἐὰν ἐπιμείνῃ, ἀκούσεται παρ' ἡμῶν τὰ ῥήματα τοῦ Σαμουὴλ, ἅπερ * τότε Σαοὺλ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἱερέως εἴρηται· * ἐξουθένησέ σε κύριος, ἵνα μὴ βασιλεύσῃς C ἐπὶ Ἰσραήλ. εἰ ἐκεῖνος ἀνάξιος γέγονεν, ὅτι μόνον ἐν πράγμασιν, ἅπερ ἔπραττε, κατεφρόνησε τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ποία τούτῳ χρεωστηθήσεται τιμωρία, ὃς ἑαυτὸν κατὰ τοῦ κυρίου τῆς θεότητος ὕψωσε; νῦν * ὑμέτερόν ἐστι θεραπεῦσαι τὸ παρ' ἐκείνου τραῦμα, καὶ ἰάσασθαι * τοὺς ῥήματι τετρωμένους παρ' αὐτοῦ. ἀσφαλέσιν ἴχνεσιν ἵστασθε κατὰ τοῦ ἤδη πεσόντος, ὡς ὁ παρ' αὐτοῦ λόγος δείκνυσι· καὶ εἴτι ὑμῖν ἐπήνεγκεν, ἀνεξικάκως φέρετε. ἐμηχανήσατο ὕβρεις, ἐμηχανήσατο ἀφορισμούς. ἐκεῖνος * αὐτοὺς ἐν τοῖς ἰδίοις πέπονθεν, ὃν ὑποδεδέχθαι ὑπὲρ ἡμῶν ἄνθρωπον ἀρνεῖται. ὅθεν μηδεὶς κλαύσῃ τὰ κατά * τινος ὑμῶν * ἐπινοηθέντα. τῆς ἀνεξικακίας καὶ τῆς ὑπομονῆς τύ- D πος εἴη Στέφανος, ὁ πρῶτος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς. ὁ ὄχλος τῶν ἀπίστων κατ' αὐτοῦ * ἔβρυχε· καὶ ὅμως ὁ συνοδοιπόρος τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἐσιώπησεν ὅπερ ἑώρα. * ἐβόα μεταξὺ μαινομένων, μεταξὺ τῶν τῆς θρησκείας ἐχθρῶν, λέγων ἑαυτὸν ὁρᾷν ἀνεῳγμένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, δι' ὃν ταῦτα ἔπασχεν, ἱστάμενον πρὸς τῇ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ. μακρόν ἐστι δι' ἑκάστου χωρεῖν τῶν πριαμένων ἑαυτοῖς ζωὴν, ἢ τῷ θανάτῳ ἢ ὁμολογίᾳ. ἔχετε ὑμεῖς, ὅσοι τῆς ἐκκλησίας ἐκβέβλησθε, σχεδὸν τῶν ἡμετέρων καιρῶν ὑπόδειγμα τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀθανασίου τοῦ σοφωτάτου ἱερέως τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας. τίνι οὐκ ἂν εἴη παραμυθία ἡ ἐκείνου E ὑπομονή; τίνι οὐκ ἂν εἴη ὑπόδειγμα ἡ ἐκείνου στερρότης. τίνι οὐκ ἂν ποιήσειεν ἐλπίδα ἡ ἐκείνου πολυπόθητος ἐπάνοδος; ἐκβάλλεται Ἀρείου διώκοντος, ἀλλ' ἀνακλητέος τοῦ κυρίου προπέμποντος. ἔπαθε φυλακὴν, ἔπαθε θλίψεις. καὶ οὐ θαυμαστὸν, εἰ ὁ ἀποστολικὸς ἀνὴρ ταῦτα πέπονθε, δι' ὧν ἑαυτὸν γεγυμνάσθαι καυχᾶται ὁ ἀπόστολος. καὶ ἐν τούτοις.

* ἕκαστος διαγινώσκεσθαι
* φρονοῦντες
Παροιμ. 17.
* ὑμνῳδὸς,
Ψαλμ.
* ἀνάγκης,
* σχεδὸν
* τῷ
* ἐξουθένησε
* ἡμέτερον
* τοὺς ἴσ. ἐκεῖνοι ἦ. τετρωμένους
* ἴσ. ὑπὸ αὐτ.
* τινι
* ἐπιτεθέντα.
* ἔβρυχεν
* ἔβρυχετο
* καὶ ἐβόα

1 *Confessione*) Ita codex Bellovacensis & vulgatæ Conciliorum editiones. At Turonensis, Colbertinus, & Contius habent *conversione*. Baluzius.

τούτοις πᾶσιν ἐκείνῳ ἠκολούθησε τῷ μαρτυρομένῳ, A ὅτι * αὐτῷ ἐν ταῖς θλίψεσιν ἀρέσκει. ἐδιώχθη ἐκεῖθεν, καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις μέρεσιν ἀνεκτήσατο. ἀμέλει ἐνταῦθα αὐτοῦ ἡ κατάστασις ἀνεκαινίσθη, καὶ ἐν τούτῳ τῷ θρόνῳ εὗρε κοινωνίας ἀνάπαυσιν, ἀφ' οὗ ἀεὶ τοῖς καθολικοῖς γίνεται βοήθεια. καὶ ὅμως ἐν ταῖς θλίψεσιν οὐκ ᾔσθετο πόνου ὁ γενόμενος ἐν τῷ διωγμῷ ὁμολογητής· ὅθεν οὐδεὶς τῶν χριστιανῶν κλαῦσαι ὀφείλει τὴν ἐπενεχθεῖσαν αὐτῷ πρόσκαιρον ἐξορίαν, ὅτι ἐκείνων οὐδεὶς ἐξωρισμένος ἐστὶ Θεῷ. μᾶλλον φοβηθῶμεν, μὴ ἀπὸ τῆς χώρας τῶν ζώντων, τουτέστιν ἀπ' ἐκείνης, ἣν ἡμετέραν θέλομεν εἶναι πατρίδα, ἐξορισθῶμεν. ἐκεῖνό ἐστιν ἡμέτερον, ἐκεῖνο διηνεκές, ἐκεῖνο αἰώνιον. οὐκ ἔστι γὰρ ἐκεῖνο ἡμέτερον, δι' οὗ μόνη B πάροδος· ἀλλὰ ταῦτα ἀληθῶς ἡμέτερα, ἅπερ ἀσφαλεστάτη ἐλπὶς ἐπαγγέλλεται. ἔστι δὲ λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ ἀποστόλου· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, οὐδὲ ἀκοὴ ἤκουσεν, οὐδὲ εἰς καρδίαν ἀνθρώπου ἀνῆλθεν, ταῦτα ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἵνα δὲ * μηδὲ πρόσκαιρος δοκῇ τούτου ἰσχύειν ἡ ἀπόφασις, τοῦ ἤδη καθ' ἑαυτοῦ τὴν θείαν ἀπόφασιν προσκαλεσαμένου, φανερῶς ἡ αὐθεντία τοῦ ἡμετέρου θρόνου ὡρίσατο, μηδένα ἢ ἐπίσκοπον, ἢ κληρικὸν, ἢ κατά τι ἐπάγγελμα χριστιανὸν, τῶν παρὰ Νεστορίου, ἢ τῶν τούτου ὁμοίων, ἀφ' οὗ τοιαῦτα κηρύττειν ἤρξαντο, ἢ τοῦ ἰδίου τόπου, ἢ τῆς κοινωνίας ἀποκινηθέντων, δοκεῖν ἢ ἀποκεκινῆσθαι, ἢ ἀποκοινώνητον γεγενῆσθαι· ἀλλ' οὗτοι πάντες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ καὶ C ἐγένοντο, καὶ ἄχρι τοῦ παρόντος εἰσίν· ὅτι οὐδένα ἢ καθελεῖν, ἢ ἀποκινῆσαι ἠδύνατο, ὃς ἐν τῷ κηρύττειν τοιαῦτα, ἀσφαλῶς οὐχ εἱστήκει. πάντας τοίνυν ὁ παρὼν λόγος εἰς τὸ κοινὸν περιπλέκεται, ἵνα μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἰσχυροποιηθέντες, καὶ θαρσαλέοι γενόμενοι ἐν κυρίῳ, μὴ μετακινηθῆτε, ἀλλὰ μᾶλλον θεραπεύσητε τὰς * ἀλλήλων ἀσθενείας. ἤδη γὰρ καὶ ὑμῖν ἐκεῖ τοὺς ἀσθενεῖς παρατιθέμεθα, ὅπου ὁρῶμεν αὐτὸν νοσοῦντα τὸν ἰατρόν. ᾧ θέλομεν ὅμως, εἰ ἔτι δυνάμεθα, βοηθεῖν. ὡς γὰρ πρὸς τὸν ἅγιον ἀδελφὸν καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν Κύριλλον ἁρμοδίους ἀποκρίσεις ἐπέμπομεν, καὶ ὑμῖν ἐπεστείλαμεν διὰ τοῦ ποθεινοτάτου Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου αὐτοῦ, * τὰ πεμπτέα παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ πρὸς D ἐκεῖνον, περὶ οὗ ὁ λόγος. καὶ ἐπειδὴ ἐν τηλικούτῳ πράγματι ἡ ἡμετέρα σχεδὸν παρουσία ἀναγκαία ἐφαίνετο, τὴν ἡμετέραν διαδοχὴν, διὰ τὰ κατὰ θάλατταν καὶ γῆν διαστήματα, αὐτῷ τῷ ἁγίῳ ἀδελφῷ μου Κυρίλλῳ ἀπενείμαμεν, μὴ * αὐτὴ ἡ νόσος ἀφορμῇ τῆς μακρότητος * ἐπιτριβῇ. μόνον ὑμεῖς τοὺς ἀποστολικοὺς πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχετε λόγους, ἐν τῇ αὐτῇ διανοίᾳ καὶ ἐν τῇ γνώμῃ γίνεσθε τέλειοι, ἵνα, ὡς ἀνέγνωμεν, παραμένοντες ἄχρι τέλους, δυνηθῆτε σωθῆναι. ἵνα δὲ γνῶτε ἐφ' οἵῳ ὅρῳ τὰ γεγραμμένα ἀπεστείλαμεν τῷ πρὸς ὃν ὑμῖν ὁ λόγος, αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν τὴν κατ' αὐτοῦ Νεστορίου ἐποιησάμεθα ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ὑποταγῆναι, ἵνα γνῶτε τὸν περὶ αὐτοῦ E δοθέντα τύπον. ὁ Θεὸς ὑμᾶς ὑγιεῖς φυλάξαι, ἀδελφοὶ ποθεινότατοι.

A bus se Apostolus exercitum gloriatur. In his tamen omnibus secutus est illum qui sibi in tribulationibus se placere testatur. 2. Cor. 12. Fugatus illinc, in nostris partibus recreatus est. [1] Denique hinc ei redintegratus status est, & in hac sede requiem communionis invenit, a qua semper catholicis subvenitur. Neque tamen sensit in tribulationibus lassitudinem qui factus est in persecutione confessor. Unde Christianorum nullus inlatum sibi temporale deflere debet exilium, quia eorum nemo exul est Deo. Timeamus ne a regione vivorum, hoc est, illa quam nostram patriam volumus, exulemus. Illud est nostrum, il- B lud perpetuum, illud æternum. Nostrum enim non est unde transitur; sed illa vera nostra quæ spes certissima pollicetur. Sunt autem, dicente Apostolo, *quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendunt hæc quæ præparavit Deus diligentibus se.* (1. Cor. 2. ex Isai. 64.) Ne tamen vel ad tempus ejus videatur valere sententia qui in se jam divinam sententiam provocarat, aperte sedis nostræ sanxit auctoritas nullum sive Episcopum sive Clericum seu professione aliqua Christianum, qui a Nestorio vel ejus similibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel loco suo vel communione dejecti sunt, vel dejectum C vel excommunicatum videri, sed hi omnes in nostra communione & fuerunt & huc usque perdurant: quia neminem vel dejicere vel removere poterat qui prædicans talia titubabat. Omnes igitur præsens sermo in commune complectitur, ut magis ac magis roborati & confidentes in Domino non moveamini; quinimmo & medeamini infirmitatibus aliorum. Jam enim vobis illic commendamus infirmos ubi sic videatur ipse medicus ægrotare: cui tamen volumus, si adhuc possumus, subvenire. Nam cum ad sanctum fratrem nostrum & coepiscopum Cyrillum responsa congrua mitteremus, hæc vobis per ca- D rissimum Possidonium ejus Diaconum & huic de quo agitur * dirigenda ab eodem fratre meo scripta transmisimus. (* Nestorio videlicet.) Et quia nostra in tanto negotio propemodum præsentia necessaria videbatur, [2] vicem nostram propter marina vel terrena spatia ipsi sancto fratri meo Cyrillo delegavimus, ne morbus iste longitudinis occasione grassetur. Vos tantum apostolicos ante oculos habete sermones, *in eodem sensu & in eadem sententia estote perfecti*; (1. Cor. 1. 10) ut, sicut legimus, *permanentes in finem, salvi esse possitis*. (Matth. 10. 22.) Ut autem noveritis sub qua definitione literas miserimus, ipsam sententiam huic epistolæ fecimus sub- E ter adnecti. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi. Data IV. * Idus Augusti, (* al. 3. Id.) Theodosio XIII. & Valentiniano III. Consulibus.

1 *Denique hinc*) id est, a sede apostolica Romana. In codice Turonensi, in Colbertino, apud Contium, & in vulgatis editionibus Conciliorum legitur *hic*. Sed melius *hinc* in Bellovacensi. *Baluzius*.

2 *Vicem nostram delegavimus*) Duabus de causis vices suas Cyrillo delegavit Cælestinus, primo ut sententiam a se latam adversus Nestorium mandaret executioni; deinde ut si qua in oriente gerenda essent pro stabilienda recta fide, in id incumberet Cyrillus etiam tanquam delegatus a sede apostolica, adeoque Concilio, quod congregandum erat in proximo, locum & auctoritatem Cælestini teneret. Quod ex ista epistola recte collegit vetus interpres in titulo sequentis epistolæ. *Baluzius*.

A

Est autem post alia hæc sententia.

Palam igitur agnosce hanc nostram esse sententiam, quia nisi de Deo Christo nostro hæc exposueris quæ & Romana & Alexandrina & omnis catholica sentit Ecclesia, sicut etiam Constantinopolitana Ecclesia usque ad te, carissime, intellexit, & nisi hanc infidelem novitatem ab adoranda & veneranda scriptura sejunxeris intra decem dies a primo innotescentis tibi hujus [1] executionis die numerandos aperta & scripta professione damnaveris, (noveris te) ab omni catholica Ecclesia excommunicatum, (& ad omnia quæcumque sacerdotalis auctoritatis sunt, minime idoneum.)

Ἔστι δὲ ὅρος μεθ' ἕτερα οὗτος.

Σαφῶς τοιγαροῦν μαθήσῃ ταύτην ἡμετέραν εἶναι τὴν ἀπόφασιν, ὡς εἰ μὴ περὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ταῦτα ἐξηγήσῃ, ἃ καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ, καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἅπασα καθολικὴ ἐκκλησία νοεῖ, καθὼς καὶ ἡ ἁγιωτάτη τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησία μέχρι σοῦ, ὦ βέλτιστε, ἐνόησε κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν πίστιν ἐν τῇ Νικαέων συνόδῳ· καὶ εἰ μὴ ταύτην τὴν δύσπιστον καινότητα * σεβαστῇ καὶ σεβασμίᾳ γραφῇ διαστήσῃς ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς γνωρίζονταί σοι τὰ γράμματα ταύτης τῆς * μεθοδείας τὴν ἡμέραν ἐναρίθμιον, τὰ B φανερὰ καὶ γεγραμμένα τῆς καταδικασίμου αἱρέσεως· γίνωσκε ἀπὸ πάσης καθολικῆς ἐκκλησίας ἀκοινώνητον εἶναι σεαυτὸν, καὶ ἀνενέργητον πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἐξ αὐθεντίας ἱερατικῆς.

* ἴσως, ἢ ἐπιχειρήσῃ· ἅπερ σὺν τῇ σεβασμίᾳ γραφῇ, διαστήσῃς.
* ἴσως μεθοδείας φανερὰ καὶ γεγραμμένη ὁμολογία καταδικάσιμος, γίνωσκε

CAPUT XX.

Ejusdem Cælestini epistola ad Joannem episcopum Antiochenum.

Dilecto fratri Joanni Cælestinus.

OPTAREMUS quidem, sicuti una est [2] Dei essentia, ita inter omnes qui ubique sunt homines unam rectæ fidei veritatem teneri. Minor tamen gemitus est si qui se extra gregem dominicum segregantes, & per angulos latebrasque latitantes, alios sibi vel paucos, qui secum sentiunt, occulto errore persuadeant. Cum vero aliquis sacrosanctæ Ecclesiæ Dei sub nomine præpositus sacerdotis ipsum Christi populum a tramite veritatis in præceps deviæ persuasionis avertit, & hoc in amplissima urbe, ad quam propter inhabitantis imperii reverentiam de universo orbe confluit multitudo, tunc plane est geminanda lamentatio, & major sollicitudo, ne quid lupi rapacitas prævaleat, adhibenda. Minor enim cura est obsidentis inimici quam intra mœnia debacchantis, leviusque sollicitat lupus extra ovilia pererrans quam inter gregem locum pastoris invadens: quia bellum plusquam civile est cum intra Ecclesiam; id est, intra ipsum Christi thalamum, tela sectæ impiæ jaciuntur. Unde vehementer contristata sunt nostra viscera, quod is qui Constantinopolitanam obtinere videatur Ecclesiam, devotissimis Christo populis perversa quædam contra reverentiam virginei partus & contra spem nostræ salutis infundit. Hæc ad nos ingerente dolore fidelium pervenerunt, hæc libris quos ipse miserat publicata sunt; & quod majoris probationis est, hæc ad nos missis epistolis ipsa auctoris subscriptione munitis ita insinuata sunt, ut dubitari ultra non liceat. Unde quoniam in talibus causis non est tuta longior conhibentia, quia tantumdem pene criminis est [3] conhibere talibus quanti sceleris est sacrilega prædicare, & Episcopum Nesto-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ'.

Τοῦ αὐτοῦ Κελεστίνου πρὸς Ἰωάννην ἐπίσκοπον Ἀντιοχέων ἐπιστολή.

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ Κελεστῖνος.

ΕΥ'χόμεθα μὲν, ὥσπερ μία ἐστὶ τῆς θεότητος οὐσία, οὕτω καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ὁπουδήποτε οὖσιν ἀνθρώποις, μίαν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀλήθειαν ἔχειν. ἐλάττων δὲ ὅμως ὁ στεναγμός ἐστιν, ἐάν τινες C ἑαυτοὺς ἐκτὸς τῆς ἀγέλης τῆς δεσποτικῆς ἀποχωρίζοντες, καὶ διὰ γωνιῶν καὶ συσκίων τόπων λανθάνοντες * ἑαυτοὺς, εἰκαίοις λόγοις τισὶ συμβουλεύωσιν ὁμονοεῖν ἑαυτοῖς ἐν τῇ λανθανούσῃ πλάνῃ. ὅτε δὲ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ ὁ προβεβλημένος * ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἱερέως αὐτοῦ τὸν τοῦ Χριστοῦ δῆμον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας κατὰ κρημνῶν ἀποστρέφει τῇ οὐκ ὀρθῇ συμβουλῇ, καὶ τοῦτο ἐν τῇ μεγίστῃ πόλει, εἰς ἣν διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἐνοικοῦντος βασιλέως ἀπὸ παντὸς τοῦ κόσμου συντρέχει τὸ πλῆθος, τότε δηλαδὴ διπλασιαστέος ἐστὶν ὁ θρῆνος, καὶ μείζων ἡ φροντὶς, ἵνα μή τι ἡ ἁρπαγὴ τοῦ λύκου παραγενομένου κατισχύσῃ. ἐλάττων γάρ ἐστιν ἡ φροντὶς πολιορκοῦντος τοῦ ἐχθροῦ, ἢ ἐντὸς τειχῶν ἐκβακχεύοντος· καὶ κουφότερον D παρενοχλεῖ ὁ λύκος ἐκτὸς τῶν ποιμνίων ἀποπλανώμενος. ἤπερ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγέλῃ τόπον ποιμένος ἐπιλαβόμενος· ἐπειδήπερ πλέον τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐστὶν, ὅταν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, τουτέστιν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, δόρατα ἀκοντίζηται τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας. ὅθεν πάνυ συντετάρακται ἡμῶν τὰ σπλάγχνα, ὅτι οὗτος, ὅστις δοκεῖ κατέχειν τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, τοῖς καθωσιωμένοις τοῦ Χριστοῦ δήμοις διεστραμμένα τινὰ ἐκχέει, ὑπεναντία τῆς τιμῆς καὶ αἰδοῦς τοῦ τοκετοῦ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ ὑπεναντία τῆς ἐλπίδος τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. ταῦτα * εἰσῆλθεν ὑποβαλλούσης τῆς ἀλγηδόνος τῶν πιστῶν, E ἃ ἐγνωρίσθη διὰ τῶν βιβλίων, ἅπερ αὐτὸς ἔπεμψε· καὶ, ὅπερ μείζονος ἀποδείξεως ἦν, πεμφθεισῶν ἐπιστολῶν πρὸς ἡμᾶς, ὑπογραφῇ αὐτοῦ τοῦ αὐθέντου ὠχυρωμένων, ὡς ἀμφιβληθῆναι παρ' ἑτέρων μὴ ἐξὸν εἶναι. ὅθεν ἐπειδὴ ὑπὲρ τοιούτων αἰτιῶν οὐκ ἔστιν ἀσφαλὴς

* ἑαυτοῖς ὀλίγοις συμβάλλουσιν
* ἐπὶ τῷ ὑπὸ τῷ
* εἰς ἡμᾶς ἦλθον ὑποβαλλούσης

---

1 *Executionis*) sive *conventionis*, ut supra c. 18. extremo & in vet. vers. c. 14. extremo extat in tom. 4. In editione Romana legitur *excusationis*. Nam hæc duo vocabula, *exsecutio*, *excusatio*, sæpe confunduntur in antiquis codicibus manuscriptis. *Baluzius*.

2 *Dei essentia*) Ita codex Colbertinus & Turonensis, & Contius. At Bellovacensis & editio Romana, cui consentiunt Græca verba, habent *deitatis essentia*, Baluzius.

3 *Conhibere*) In codice Turon. & in Colbertino & apud Contium legitur *cohibere*, in Bellovacensi *conivere*, in editione Romana *connivere*. Antiqui sæpe scribebant *conhibere* pro *connivere*. Baluzius.

φαλὴς ἡ μακροτέρα παρενθύμησις· τοιοῦτον γάρ ἐστι σχεδὸν ἔγκλημα παρενθυμεῖσθαι τὰ τοιαῦτα, ὁποῖόν ἐστι μῦσος, τοιαῦτα ἱερόσυλα * συλλέγειν· καὶ τὸν ἐπίσκοπον Νεστόριον, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ ἀκολουθήσας τοιαῦτα λέγει, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀποχωρίζομεν, ἕως οὐ δι' ἐγγράφου ὁμολογίας πεμφθείσης τὴν διαστροφὴν, ἣν ἤρξατο διδάσκειν, κατακρίνῃ. καὶ ταύτην ἑαυτὸν περὶ τοῦ παρθενικοῦ τόκου, τουτέστι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους, τὴν πίστιν ὁμολογήσῃ κατέχειν, ἥντινα κατὰ τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ἡ Ῥωμαίων, καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἡ καθολικὴ πανταχοῦ ἐκκλησία κατέχει, * προσκυνήσῃ τε καὶ ὁμολογήσῃ. εἴ τις δὲ ἢ ἀπὸ Νεστορίου, ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν αὐτῷ ἐξακολουθησάντων, ἀφ' οὗ τὰ τοιαῦτα ἤρξατο λαλεῖν, ἢ ἀκοινώνητος ἐγένετο, ἐγυμνώθη τῆς τοῦ ἱερέως ἀξίας, ἢ τῆς τοῦ κληρικοῦ, τοῦτον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ καὶ μεμενηκέναι, καὶ μένειν εἰς τὸ ἑξῆς ὡμολόγηται. καὶ οὐδὲ λέγομεν αὐτὸν ἀποκεκινῆσθαι· ἐπειδήπερ οὐδὲ ἠδύνατό τινα ἡ τούτου ἀπόφασις ἀποκινεῖν, ὅστις ἑαυτὸν παρέσχεν ἤδη ἀποκινητέον. ταῦτα, ἀδελφὲ τιμιώτατε, πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην ἐγράψαμεν, ἵνα ἐνδυναμωθῇς ἐν τῷ δεσπότῃ, καὶ τὸν οἰκεῖον * τῷ στήθει θώρακα, καὶ τὴν * ἐλπίδα τῆς καθολικῆς * ὁμολογίας ἐνδυσάμενος, τὴν ἀγέλην τοῦ ἡμετέρου δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐγεννήθη καὶ ἔπαθεν· ὅστις καὶ ἀνοιγομένων τῶν καταχθονίων, καὶ τοῦ θανάτου ἡττηθέντος, ὑπὲρ ἡμῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη· ἀπὸ τῆς πονηρᾶς καὶ αἰσχίστης διδασκαλίας ἐκλύσῃς. ὥσπερ δὴ καὶ πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἀδελφὸν καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν Κύριλλον, τὸν ἀκριβῆ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ πίστεως ἔκδικον, ἐγράψαμεν περὶ τοῦ αὐτοῦ Νεστορίου· γινωσκέτω ἡ σὴ ἁγιωσύνη παρ' ἡμῶν, μᾶλλον δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἐξενηνεγμένην εἶναι τὴν ἀπόφασιν, ἵνα ἢ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἀριθμουμένων ἀφ' ἧς ἡμέρας ὑπομνησθείη, τὰς ἱεροσύλους αὐτοῦ διδασκαλίας περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἐγγράφῳ ὁμολογίᾳ κατακρίνῃ, καὶ ταύτῃ ἑαυτὸν ὁμολογήσει τῇ πίστει ἀκολουθεῖν, ἥν τινα καὶ ἡ Ῥωμαίων, καὶ ἡ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἡ καθολικὴ φυλάττει ἐκκλησία· ἢ ἀπὸ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων ἀποκινηθεὶς, γινωσκέτω οἰκείῳ ἑαυτὸν βεβλάφθαι ὀλέθρῳ· ἵνα δὲ ταῦτα τὰ παρ' ἡμῶν ἀποφανθέντα σπουδαιότερον ἐξανυσθείη, διὰ τοῦ ἡμετέρου υἱοῦ Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, τὰς ἡμετέρας ἐπιστολὰς πρὸς τὴν σὴν διάθεσιν ἠβουλήθημεν πιστότερον διακομισθῆναι· ὁ Θεὸς ὑγιαίνοντά σε διαφυλάττοι, ἀδελφὲ τιμιώτατε.

A rium & si quis alius eum secutus hæc prædicat, a nostra communione secrevimus, quamdiu scriptura professionis emissa perversitatem quam cœperat docere condemnet, & hanc de virgineo partu, id est, de humani generis salute, fidem adferat se tenere, quam secundum apostolicam doctrinam Romana & Alexandrina & catholica universalis Ecclesia tenet & veneratur & prædicat. Si quis vero aut ab Episcopo Nestorio, aut ab his qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus vel exutus est seu antistitis seu clerici dignitate, hunc in nostra communione & durasse & durare B manifestum est; nec judicamus remotum, quia non poterat quemquam ejus removere sententia qui se jam præbuerat ipse removendum. Hæc, frater carissime, ad sanctitatem tuam scribenda duximus, ut in Domino roboratus & familiarem pectori tuo loricam Christi cum scuto catholicæ prædicationis indutus, greges Domini nostri Jesu Christi, qui pro nobis natus & passus est, qui reseratis inferis & morte devicta pro nobis die tertia resurrexit, a persuasionis pessimæ pravitate defendas. Sicut autem & ad sanctum fratrem & coepiscopum nostrum Cyrillum bonum fidei catholicæ defensorem scripsimus, hanc de eodem Nesto- C rio sciat sanctitas tua a nobis immo a Christo Deo latam esse sententiam, ut aut infra decem dies a conventione hujus diei numerandos sacrilegas de Christi nativitate prædicationes suas scripta prædicatione condemnet, & hanc se profiteatur fidem sequi quam Romana & Alexandrina & universalis servat Ecclesia, aut ab Episcoporum cœtu remotus intelligat sibi suam obfuisse perniciem. Sed ut hæc quæ a nobis decreta sunt excercitatius agerentur, per filium nostrum Possidonium Alexandrinæ Ecclesiæ Diaconum ad dilectionem tuam voluimus fidelius epistolas [1] commendare. Data [2] IV. Idus Augusti Theodosio XIII. & Valentiniano III. D Consulibus.

Hæc eadem epistola scripta etiam fuit Juvenali Hierosolymitano, Rufo Thessalonicensi, & Flaviano Philippensi, episcopis per orientem, a pari.

* Adnotatio veteris Interpretis. *Hard.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κα´.

Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας ἐπιστολή.

Τῷ κυρίῳ μου ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Ἰωάννῃ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἔγνω που πάντως καὶ διὰ πολλῶν ἡ σὴ θεοσέβεια τῆς ἁγίας Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας τὴν νῦν οὖσαν κατάστασιν, ὅτι τεθορύβηται λίαν, καὶ ἀποσυνάκτοι μεμενήκασι πολλοὶ καὶ τῶν ἄγαν σπουδαίων καὶ

CAPUT XXI.

Cyrilli episcopi Alexandrini ad Joannem Antiochenum epistola.

E *Domino meo, dilectoque fratri & comministro Joanni, Cyrillus in domino Sal.*

PErturbatissimum sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ statum, quaque ratione non pauci magna alioqui honestate & probitate conspicui, gravem admodum propter nonnulla quæ reverendissimus episcopus Nesto-

1 *Commendare*) Ita codex Colbertinus & Turonensis, Contius, & editio Romana. Bellovacensis habet *commeare*, quod melius videtur. *Baluzius*.

2 IV. *Idus Aug.*) Apud Contium & in editione Romana legitur, III. *Idus*. Sed antiqui codices habent uti nos edidimus. *Baluzius*.

ſtorius publice pro concione propoſuit, in ipſa fide perturbationem perpeſſi ſint, atque adeo a conſuetis conventibus prorſus ſe abſtineant, ex multis haud dubie pietas tua cognovit. Conſulueram illi per literas, ut pravis illis perverſiſque quæſtionibus dimiſſis, ſanctorum patrum fidem ſectaretur. Verum ratus hæc me ex odio ſcripſiſſe, tantum abfuit ut ullam omnino illius rationem habuerit qui hæc ex caritate ad ejus pietatem perſcripſerat, ut ita ſentiens & ita dicens, in Romanorum quoque aures inſinuare ſe poſſe, eaſdemque præoccupare ſperarit. Etenim prolixa epiſtola, abſurda quædam dogmata complexus, eaque ad dominum meum Cæleſtinum, piiſſimum eccleſiæ Romanæ epiſcopum miſſa, inter cetera adverſus illos qui ab ipſo diſſentiunt, hæc quoque adjecit: Citra horrorem ſacram virginem Dei genitricem appellant. Miſit præter hæc & quoſdam quoque ſuarum exegeſeon quaterniones; quos cum piiſſimi epiſcopi, qui in magna Romanorum urbe comperti ſunt, legiſſent multiſque conſeſſibus conſultationibuſque habitis examinaſſent, illorum auctorem non abſque indignatione exſibilarunt; palam aſſerentes, novam illum, eamque pernicioſiſſimam, & a nullo veterum hæreticorum antea unquam excogitatam hæreſim eſſe molitum.

Quia ergo Neſtorius hæc illuc perſcripſerat, compulſus ſum & ego quoque ea omnia quæ inter me & illum interceſſerant, aperire, earumque literarum, quas ad illum dederam, exempla per Poſſidonium dilectum eccleſiæ Alexandrinæ diaconum mittere. Porro autem lectis in Concilio expoſitionibus illius, epiſtoliſque lectis, & iis præcipue, in quibus quod apertam ipſius ſubſcriptionem præ ſe ferrent, nullus tergiverſandi locus reliquus erat, ſancta Romana ſynodus diſertam ſtatim in illum ſententiam tulit: qua de re & ad tuam quoque pietatem perſcripſit. Horum proinde decreto modis omnibus parendum eſt illis, qui a totius occidentis communione excidere noluerint. Scripſerunt namque expoſitæ ſententiæ exempla cum ad Rufum piiſſimum Theſſalonicæ epiſcopum, tum ad alios quoque nonnullos religioſiſſimos Macedoniæ epiſcopos, qui ab illius ſententia nunquam decedere ſolent. Scripſerunt nihilo ſecius & ad Juvenalem quoque piiſſimum Hieroſolymorum epiſcopum. Jam tuæ pietatis fuerit, quid in rem futurum ſit, diligenter expendere. Nos enim ſequemur quæ illi judicaverunt. Veremur namque, ne a tantorum communione excidamus, qui non ob aliud indignantur, neque ob parvi momenti res commoti ſunt, eamque ſententiam tulerunt; ſed propter ipſam fidem, univerſaſque orbis terrarum turbatas eccleſias, & communem populi ædificationem. Saluta quæ apud te eſt, fraternitatem: quæ mecum eſt, in domino te ſalutat.

A ἐπιεικῶν, οὐ τὸν τυχόντα θόρυβον εἰς αὐτὴν ὑπομένοντες τὴν πίστιν, ἐκ τῶν λεγομένων ἐπ' ἐκκλησίας αὐτῆς παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου ἐπισκόπου Νεστορίου, ᾧ καὶ συνεβούλευσα διὰ γραμμάτων ἀποσχέσθαι τῶν οὕτω σκαιῶν καὶ ἐξεστραμμένων ζητημάτων, καὶ τῇ τῶν πατέρων ἀκολουθῆσαι πίστει, ἀλλ' ἐμὲ μὲν ᾠήθη ταῦτα γράφοντα, δυσμενῆ· καὶ τοσοῦτον ἀπέχε τοῦ προσέχειν τῷ ἐξ ἀγάπης ἐκεῖνα γεγραφότι πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, ὥστε ᾠήθη τὰ τοιαῦτα φρονῶν καὶ λέγων καὶ τὰς Ῥωμαίων ἀκοὰς συναρπάσαι δύνασθαι. γέγραφε γὰρ ἔκτοπά τινα συνθεὶς ἐν ἐπιστολῇ μακρᾷ τῷ κυρίῳ μου καὶ θεοσεβεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς Ῥω- B μαίων ἐκκλησίας Κελεστίνῳ· καὶ δὴ καὶ τοῖς ἰδίοις ἐνέθηκε γράμμασι κατὰ τῶν ἐναντία δοξαζόντων αὐτῷ, ὅτι τὴν ἁγίαν παρθένον θεοτόκον λέγοντες οὐ φρίττουσιν. εἶτα καὶ τετράδας ἰδίων ἐξηγήσεων ἀπέστειλεν. ἃς καὶ ἀναγνόντες οἱ κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν Ῥώμην εὑρεθέντες θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, καὶ συνεδρίων πολλῶν γενομένων, κατεβόησαν αὐτοῦ, φάσκοντες ἐναργῶς, αἵρεσιν αὐτὸν καινοτομῆσαι παγχάλεπον, τὴν οὐδενὶ τῶν πάλαι γεγονότων ἐξευρημένην.

C Ἐπειδὴ δὲ ἀνάγκη με, γραψάσης τῆς αὐτοῦ εὐλαβείας ἐκεῖσε ταῦτα, τὰ γεγονότα εἰπεῖν ἅπαντα, πέμψαι δὲ καὶ τὰ ἴσα τῶν παρ' ἐμοῦ γραφέντων πρὸς αὐτὸν γραμμάτων, ἐκδεδήμηκεν ἀναγκαίως κληρικὸς τῆς Ἀλεξανδρέων ὁ ἀγαπητὸς διάκονος Ποσειδώνιος. ἀναγνωσθεισῶν τοίνυν ἐν συνεδρίῳ τῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐπιστολῶν μάλιστα, ἐν οἷς οὐκ ἔστι συκοφαντίας τόπος. ἔχουσι γὰρ αὐτοῦ τὴν ὑπογραφήν· ἡ ἁγία Ῥωμαίων σύνοδος φανερὰ τετύπωκε, καὶ δὴ καὶ γεγράφηκε πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν, οἷς καὶ ἀνάγκη πείθεσθαι τοὺς ἀντεχομένους τῆς πρὸς ἅπασαν τὴν δύσιν κοινωνίας. γεγράφασι γὰρ καὶ τὰ ἴσα καὶ πρὸς τὸν D θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Θεσσαλονίκης Ῥοῦφον, καὶ πρὸς ἑτέρους τινὰς τῶν κατὰ τὴν Μακεδονίαν θεοσεβεῖς ἐπισκόπους, οἳ καὶ ἀεὶ συντρέχουσι ταῖς παρ' αὐτοῦ ψήφοις. γεγράφασι δὲ οὐδὲν ἧττον καὶ πρὸς τὸν τῆς Αἰλιέων θεοσεβέστατον ἐπίσκοπον Ἰουβενάλιον. τῆς σῆς τοίνυν θεοσεβείας ἐστὶ σκοπῆσαι τὸ συμφέρον. ἡμεῖς γὰρ τοῖς παρ' αὐτοῦ ἀκολουθήσομεν κρίμασι, δεδιότες ἀπολισθαίνειν τῆς τοσούτων κοινωνίας, οὐχ * ὑφ' ἑτέροις τισὶν ἠγανακτηκότων πράγμασιν, οὐδὲ ἐπὶ μικροῖς πεποιημένων τὴν κρίσιν καὶ κίνησιν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς τῆς πίστεως, καὶ τῶν πανταχοῦ κεκινημένων ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν λαῶν. πρόσειπε τὴν E παρὰ σοὶ ἀδελφότητα· σὲ ἡ σὺν ἐμοὶ ἐν κυρίῳ προσαγορεύει.

* ἐφ' ἑτέροις

KE-

A

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ κβ'.

Κυρίλλου Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Βερροίας περὶ τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου.

Τῷ κυρίῳ μου ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Ἀκακίῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Οἱ σφόδρα λυπούμενοι, καὶ φροντίσι πεπωμένην ἔχοντες τὴν καρδίαν, οὐ μικρῶς ἔχουσι παραψυχὴν, ὅταν τισὶ τῶν ὁμογνωμόνων ἃ ἐφ' οἷς λελύπηνται, λέγωσι. πιστός τις γέγονα κἀγώ· διά τοι τοῦτο τῇ σῇ τελειότητι γράψαι δεῖν ᾠήθην τὰς αἰτίας, ἐφ' αἷς εἰκότως, ὥς γε οἶμαι, λελύπημαι, μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι λυποῦμαι. οὐ γὰρ ἤρκεσε τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Νεστορίῳ τὸ ἐπ' ἐκκλησίας εἰπεῖν, ἃ ἐπ' ἐκκλησίας ἐσκανδάλισε, καὶ παρέλυσε πίστιν τὴν ἐπὶ τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἠνέσχετο Δωροθέου τινὸς ἐπισκόπου, τολμήσαντος ἐπ' ἐκκλησίας καὶ συνάξεως εἰπεῖν ἀναφανδόν· εἴ τις λέγει θεοτόκον τὴν Μαρίαν, ἀνάθεμα ἔστω. τί τοίνυν δράσομεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὀρθοδόξῳ ἀναθεματισθέντες μετὰ τῶν ἁγίων πατέρων; εὑρίσκω γὰρ ἐν συγγραφαῖς καὶ τὸν τῆς ἀοιδίμου μνήμης ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον πλειστάκις αὐτὴν ὀνομάσαντα θεοτόκον· καὶ τὸν μακάριον δὲ πατέρα ἡμῶν Θεόφιλον, καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν ἁγίων καὶ κατὰ καιροὺς ἐπισκόπων· τοῦτο μὲν Βασίλειον, τοῦτο δὲ Γρηγόριον, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν μακάριον Ἀττικόν. οὐδεὶς δὲ, οἶμαι, τῶν ὀρθοδόξων θεοτόκον αὐτὴν δέδιεν εἰπεῖν, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὅτι Θεός ἐστιν ὁ Ἐμμανουὴλ, γέγονασι τοίνυν ἀνάθεμα πρὸς Θεὸν ὄντες ἅγιοι πατέρες, καὶ πάντες ὅσοι τοῖς ὀρθοῖς τῆς ἀληθείας ἑπόμενοι δόγμασι, Θεὸν ὁμολογοῦσι τὸν Χριστόν. καὶ οὐ μέχρι τούτων ἡ ἐκ τοῦ πράγματος ζημία, ἀλλὰ γὰρ καὶ διεστράφησαν αἱ τῶν λαῶν γνῶμαι. τεθρήνηκα γὰρ ἀκούων, τοὺς μὲν εἰς τοῦτο πεσόντας ἀπιστίας ἤδη καὶ ἀμαθίας, ὡς μηδὲ Θεὸν ὁμολογεῖν τὸν Χριστόν· τοὺς δὲ, κἂν εἰ ἕλοιντο ὁμολογεῖν ὅλως αὐτὸν Θεὸν, μηδὲν ὑγιὲς ἐπ' αὐτῷ δοξάζειν, ἀλλ' εὐδοκίᾳ καὶ χάριτι μεθ' ἡμῶν κεκλῆσθαι πρὸς τοῦτο λέγοντας. ταῦτα θρήνου καὶ οἰμωγῆς ἄξια. ποία γὰρ ὅλως ἡ χρεία καὶ εἰς μέσον ἄγεσθαι τὰ οὕτω λεπτὰ καὶ κεκρυμμένα; διὰ τί δὲ μὴ μᾶλλον ἠθικαῖς ἐξηγήσεσιν ὠφελοῦμεν τοὺς λαοὺς, εἰ μὴ σφόδρα ἔχομεν ἱκανῶς εἰς ἀκρίβειαν τὴν δογματικήν; ἐπειδὴ δὲ μονάζουσι τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν τεθορυβημένοις ἐκ τοιούτων ἀναγνωσμάτων, ἤγουν ἐξηγήσεων, τὸν ὀρθὸν τῆς πίστεως ἐξηγησάμεθα λόγον, ἐκπεπολέμωται, καὶ γέγονεν ἐχθρός. καὶ συλλέγει τινὰς ἀγύρτας καὶ κατεγνωσμένους, καὶ παρασκευάζει ψεύδεσθαι κατ' ἐμοῦ τινα ἐπὶ πολλῶν, καὶ τάχα δικαίως. εἰ γὰρ εἴχομεν ζῆλον Θεοῦ, καὶ τῆς τῶν πατέρων φιλοθείας ἐγινόμεθα μιμηταὶ, πάλαι ἂν ἡμῖν κατὰ τῶν τετολμηκότων φλυαρῆσαι

CAPUT XXII.

Cyrilli episcopi Alexandrini ad Acacium Berroensem de hæretico Nestorio.

Domino meo, fratrique dilecto & comministro Acacio, Cyrillus in domino Sal.

QUI gravi cum tristitia conflictantur, curisque consauciatum pectus habent, ii non parvæ consolationis loco ducere solent, si quibusdam pari animi sensu præditis ea
B exponere queant, propter quæ animo discruciantur. Quia ergo & mihi quoque hoc tempore tale quiddam usu venit, arbitratus sum causas, ob quas non injusto, ut equidem existimo, dolore affectus sum, imo vero afficior, integritati tuæ patefaciendas esse. Non enim sat fuit reverendissimo Nestorio ea publice pro concione proponere, quæ ecclesiam gravissime offenderent, fidemque in Christum omnium nostrum salvatorem everterent; sed ulterius progressus, episcopum quemdam Dorotheum palam in ecclesia, dum sacra peragerentur, temerario ausu effutire passus est: Si quis Mariam deiparam esse dixerit, anathema sit. Ecquid ergo in orthodoxorum ec-
C clesia cum sanctis patribus anathema facti adoriemur? Comperio namque æternæ memoriæ episcopum Athanasium sæpius illam deiparam appellare; atque etiam beatos patres nostros Theophilum, Basilium, Gregorium, Atticum, & alios præterea non paucos, qui pro tempore vixerunt, sanctos episcopos. Denique nemo, opinor, ex orthodoxorum numero illam deiparam nominare dubitavit; quandoquidem verum est, Emmanuelem Deum esse. Erunt itaque anathemate constricti sancti patres, qui jamdudum ante ad Deum evolarunt, ceterique omnes quotquot Christum Deum esse confessi, recta veritatis dogmata consectantur. Neque vero iis
D finibus malum constitit, sed populorum mentes jam pervertit. Intelligo enim, & quidem non sine lacrymis, alios quidem eo perfidiæ & inscitiæ prolapsos jam esse, ut Christum Deum esse diserte inficientur: alios vero ita Dei appellationem illi largiri, ut nihil tamen recte de illo sentiant. Opinantur enim illum benigna Dei voluntate & gratia, perinde ac unum ex nobis, ad id dignitatis evectum esse. An non hæc lacrymis & gemitu jure sunt prosequenda? Quorsum, quæso; attinebat subtilia illa & arcana in medium adducere? Cur potius moralibus expositionibus populos non erudimus, si ad exactam dogmatum tractationem non sumus valde idonei?
E Ceterum quod iis qui solitariam vitam per Ægyptum & Alexandriam agunt, & hujusmodi expositionum lectione conturbati fuerant, rectæ fidei sententiam exposuissem; in hostem infensum versus, quosdam præstigiatores desperatæque sortis homines in unum colligere, eosque ut mendacia in vulgus de me spargant, subornare non desinit. Et forte non injuria id nobis incommodi accidit, Nam si zelum Dei habuissemus, sedulisque patrum pietatis imitatores fuissemus, justam jamdudum sanctamque condemnationis sen-

ten-

tentiam in eos tulissemus, qui, contra Christum obloqui, & tam nosipsos qui in vivis adhuc degimus, quam sanctos patres qui jam olim ad Deum commigrarunt, anathemate ferire ausi sunt. Qua quidem sententia & iis quoque, ut probabile fit, poteramus mederi, qui ex plebe fidei scandalum passi fuerant. Saluta quæ tecum est fraternitatem: te, quæ mecum est, in domino salutat.

A κατὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀναθεματισάντων ἡμᾶς τοὺς ζῶντας, καὶ τοὺς πρὸς Θεὸν ὄντας ἤδη πατέρας ἁγίους, ψῆφον ὁσίαν ἐξενέγκαντες, δι' ἧς ἦν εἰκὸς θεραπεύεσθαι καὶ τοὺς εἰς πίστιν ἠδικημένους τῶν λαῶν· πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα· σὲ ἡ σὺν ἐμοὶ ἐν κυρίῳ προσαγορεύει.

CAPUT XXIII.

Acacii Beroeæ episcopi ad Cyrillum epistola.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ κγ'.

Ἀκακίου Βεῤῥοίας ἐπισκόπου πρὸς Κύριλλον ἐπιστολή.

Domino meo per omnia sanctissimo, Deoque dilectissimo episcopo Cyrillo, Acacius in Domino Sal.

B Τῷ δεσπότῃ μου τῷ πάντα ἁγιωτάτῳ, καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ, Ἀκάκιος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Pietatis tuæ literas nuper ad nos perlatas, propter rumores & turbas in urbe Constantinopolitana excitatas, infaustis lacrymis lamentisque plenas legi, in quibus elucet Christianæ fidei profunditas dum hoc etiam inter alia continent, principio quoque hæc in medium afferre fuisse supervacaneum. Quam enim utilitatem insignis ille disputator Apollinaris Laodicenus in ecclesiam attulit, dum veluti unus e principibus de recta fide adversus fidei hostes depugnat? An non, dum C suæ sapientiæ nimium fidit, dumque ex inviis planeque impermeabilibus, quosdam meatus & quasi vias in incontaminatam simplicemque Christi fidem introducere nititur, id conatu suo consecutus est, ut ab universa catholica ecclesia inter schismaticos habetur? An non a quodam veterum episcoporum, integro sensu & perfecta mentis intelligentia dictum est, dum bene affectos, ne curiosius quæ humanum captum excedunt, pervestigarent, reprimere vellet: Quomodo, inquit, pater unigenitum genuerit, silentio honoretur? Et in sermonis progressu addit: Hujusce rei investigatio omnes propemodum cœlestes virtutes, nedum homines, hominumve cogitationes ex- D cedit. Quomodo vero necessaria conveniensque non est illa sacrarum scripturarum admonitio: *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne perscrutatus fueris. Quæ tibi præcepta sunt, ea cogita: non est enim tibi necessarium ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.* Illi autem qui inquirunt, qua ratione eos excusent qui hæc cognoscere effarive laborant, ejusmodi quid passos ajunt, quale beato Paulino episcopo accidisse traditur. Hic enim etsi tres hypostases palam dicere recusaret, re tamen & virtute ab illorum sententia & fide, qui hoc profitebantur, non recedebat. Sectabatur hic autem piissimos occidentis episcopos, propterea quod Romanæ E linguæ angustia, sicuti nostra Græca phrasis, tres hypostases dicere commode non ferat.

Basilius in oratione de nativitate Christi.

Eccl. 3. 22.

Vide Hieron. ep. 57. & 58. ad Damasum.

Verum enim vero oportet nos omnes, qui ecclesiæ Dei vicem dolere, eidemque compati possumus, nullum non conatum ac studium adhibere, quo vocem male elapsam reprimamus, ne quam hinc occasionem aucupentur illi qui Dei ecclesiam divellere discindereque parati sunt. Quamobrem si quid tale initio effluxit, quod multos merito religiosos piosque homines

Ἐνέτυχον γράμμασι τῆς σῆς θεοσεβείας, ἐκ τοῦ συνεγγυς ἡμῖν ἀποδοθεῖσιν ἀπευκτοῖς, δακρύων καὶ θρήνων μεστοῖς, τῶν κατὰ Κωνσταντινούπολιν θρυλλουμένων ἕνεκεν· ἐν οἷς καὶ κρατεῖ τὸ * βάθος τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, καθὸ δεῖ μετέχουσιν, ὡς περιττὸν ἦν τοῦτο καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς μέσον ἀχθῆναι. τί γὰρ ὤνησεν Ἀπολινάριος ὁ Λαοδικεὺς, εἷς ὢν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ μέγας ἀγωνιστὴς, ὁ ὑπὲρ τῆς C ὀρθῆς πίστεως κραταιῶς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μαχεσάμενος, θαρσήσας ἑαυτοῦ τῇ σοφίᾳ, καὶ ἐθελήσας παρεισαγαγεῖν ἐξ ἀπόρων πόρους τινὰς τῇ καθαρᾷ καὶ ἀδόλῳ τοῦ Χριστοῦ πίστει; οὐ παρεσκεύασεν ἐν τοῖς σχισματικοῖς ἑαυτὸν παρὰ τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ λογισθῆναι; οὐκ εἴρηταί τινι τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπισκόπων, * ἀναστεῖλαι βουλομένῳ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον μὴ περιεργάζεσθαι τοὺς εὖ διακειμένους, ἐῤῥωμένῃ τῇ διανοίᾳ καὶ ἐντελεῖ συνέσει ταύτην ῥήξαντι τὴν φωνήν. πῶς ὁ πατὴρ τὸν μονογενῆ ἐγέννησε, σιωπῇ τιμάσθω; καὶ προϊόντος τοῦ λόγου ἀπηριθμήσατο, ὡς διαλανθάνει ἤδε ἡ ἔρευνα κατὰ μικρὸν πάσας ὁμοῦ τὰς D κατ' οὐρανὸν δυνάμεις, μήτοιγε ἀνθρώπους, καὶ ἔννοιαν ἀνθρώπων. πῶς δὲ οὐκ ἀναγκαία καὶ πρέπουσα ἡ παραίνεσις τῶν θείων γραφῶν ἐκδιδάσκουσα· βαθύτερά σου μὴ ζήτει, καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ * ἐξέταζε. ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ. οὐ γάρ χρεία σοι τῶν κρυπτῶν. οἱ δὲ ὑπεραπολογεῖσθαι ζητοῦντες τῶν ταῦτα ἐννοῆσαι καὶ φράσαι ἐπιχειρησάντων, παρόμοιόν τι λέγουσι πεπονθέναι, ὧν ὑπέμεινεν ὁ μακάριος Παυλῖνος ὁ ἐπίσκοπος, ὃς παρῃτεῖτο τρεῖς ὑποστάσεις λέγειν ῥητῶς, δυνάμει καὶ ἀληθῶς * ταῦτα φρονῶν, ταῦτα μετιών. ἠκολούθησε δὲ τοῖς δυτικοῖς θεοφιλέσιν ἐπισκόποις, τῷ ἐστενῶσθαι τὴν Ῥωμαϊκὴν φωνὴν, καὶ μὴ δύνασθαι E πρὸς τὴν ἡμετέραν τῶν Γραικῶν φράσιν τρεῖς ὑποστάσεις λέγειν.

* ναὶν

* ἀναιρεῖ

Βασίλειος τὸν λόγον Χριστοῦ γεννή.

* περιερ...

Ἐκκλ.

Ἴδε ... ἐπιστ. 57. 58. ... μασο...

* τὰ ...

Πλὴν ὅτι χρὴ πάντας ἡμᾶς τοὺς δυναμένους συναλγεῖν καὶ συμπάσχειν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ περὶ πολλοῦ ποιῆσαι καταστεῖλαι τὴν ἐξαγγελθεῖσαν φωνὴν, ὅπως μὴ πρόφασις δοθῇ τοῖς διασχίζειν καὶ διατέμνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἑτοίμως ἔχουσι. διὸ χρὴ τὴν σὴν ἐντελῆ καὶ ἀπηρτισμένην σύνεσιν, εἰ καί τι τοιοῦτον τὴν ἀρχὴν ἐλέχθη τὸ * λυπεῖν, καὶ διαταράττειν πολλοὺς τῶν εὐλαβῶν καὶ φιλοχρίστων δυ-

* λυ...

δυνάμενον, καταστεῖλαι τὸ κινηθέν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα, ὡς φθάσας ἔφην, πολλοὶ τῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀφικνουμένων εἰς Ἀντιόχειαν καὶ πρὸς ἡμᾶς, τοῦτο μὲν κληρικῶν, τοῦτο δὲ λαϊκῶν, συνηγορεῖν δοκοῦσι τῷ ῥηθέντι ῥητῷ, οὐκ ἐναντίως ἔχοντι κατὰ διάνοιαν τῇ ἀποστολικῇ πίστει. προσέτι δὲ καὶ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων περὶ τοῦ ὁμοουσίου θεσπισθείσῃ καὶ διαδοθείσῃ εἰς πᾶσαν τὴν καθόλου ἐκκλησίαν. τὸ τοίνυν συνετὸν καὶ συμπαθητικὸν ἐκ ἐντελὲς τῆς σῆς ἱερωσύνης, καιροῦ καλοῦντος, ἐπιδείξασθαι καταξίωσον, μεσιτευούσης σου τῆς ἁγιωσύνης τῷ ῥηθέντι ῥητῷ πρὸς τοὺς ἀκούσαντας καὶ διαρραγέντας. ὥστε σου τὴν ἁγιωσύνην ἐκεῖνα φροντίσαι τε καὶ ἐπιτελέσαι, ἃ δυνήσεται, χειμαζομένης ἐπὶ τοῦ παρόντος τῆς καθόλου ἐκκλησίας, ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς ὕψος ἀναπεμφθῆναι, δεσποτικῇ τινι φωνῇ χρώμενον, καὶ ἐπιτιμῶντα τῇ νοητῇ θαλάττῃ, ἐπὶ τοῦ παρόντος δοκούσῃ διαταράττεσθαι, καὶ ἐπάγοντα τό· σιώπα, πεφίμωσο.

Ἐποίησα καὶ ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν τῆς σῆς θεοσεβείας τῷ ἁγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ τῆς Ἀντιοχείας. καὶ κατακούσας μετὰ πολλῆς τῆς συναισθήσεως καὶ συμπαθείας, τὰ αὐτὰ ἡμῖν βούλεται πρεσβυτικὴν ἄγουσιν ἡλικίαν, νεωστὶ εἰς ἐπισκοπὴν ἐληλυθώς. ὃς τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἀκμάζει ἐν τοῖς τῇ ἐπισκοπῇ προσεῖναι ὀφείλουσιν ἐπάθλοις, ὡς μέγα ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν καὶ σεμνύνεσθαι πάντας τοὺς τῆς * ἀνατολῆς ἐπισκόπους· παρακαλῶν σου τὴν θεοσέβειαν, ὡς παραλαμβάνεται, ὥστε σου τὴν ἁγιωσύνην τῇ * πρεπούσῃ αὐτῇ συνέσει χρησαμένην μεταχειρίσασθαι τὸ ἐπισυμβὰν οὐκ ἀνεκτὸν ῥῆμα, ὡς δι' ὧν λαλεῖς, δι' ὧν πράττεις, τὸ ἀποστολικόν, καιροῦ καλοῦντος, ἐπιδείξῃ τὸ φάσκον. ἐὰν θέλω χρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ, ἣ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι. τὸν δὲ ποθεινότατον τὸν τὰ γράμματα ἡμῶν ἐπαγόμενον πιστὸν ὄντα καὶ χριστιανὸν ἐκ προγόνων, καταξίωσον τῇ ἐνούσῃ καὶ ἐνυπαρχούσῃ σοι φιλαγαθίᾳ * προσήσεσθαι, καὶ ἐν οἷς ἂν δεηθείη, προνοίας αὐτὸν ἀξιῶσαι τῆς σοι πρεπούσης. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύομεν.

A afflig at & conturbet, tuam integritatem, omnibusque numeris absolutam prudentiam summopere niti decet, ut motum hunc continuo sedet; quamquam, ut jam dixi, multi tum clero adscripti, tum plebeii quoque ex urbe Constantinopolitana Antiochiam & ad nos usque venientes, defendere videntur quod dictum est. Ajunt enim, in sensu nihil continere, quod vel apostolicæ doctrinæ adversetur: vel fidei a sanctis patribus in Nicæa, ad Homousion constituendum congregatis, definitæ, & universæ ecclesiæ traditæ repugnet. Cum præsens itaque tempus ad hoc provocet, elabores quæso, quantum prudentia & compassione valeas, ostendere: neB que graveris, elapsum verbum, in eorum gratiam qui hauserunt, & ob id divulsi sunt, per tuam sanctitatem, tuique sacerdotii auctoritatem, ad eum modum comprimere, ut ea nunc præcipue meditari molirique videaris, quæ poteris, ecclesia catholica graviter hoc tempore agitata, & fluctibus pene mersa, magis magisque intumescentibus. Voce proinde Dominica utens, spiritaleque mare, quod modo turbatum cernitur, increpans, illud depromas: *Tace, obmutesce.*

Pietatis tuæ epistolam sanctissimo Joanni ecclesiæ Antiochenæ episcopo legi curavi; quam ille quoque summa attentione, nec C parvo doloris sensu audivit. Nam licet recens admodum ad episcopatum venerit, eadem tamen vult & sentit, quæ nos senes: qui etiam Dei gratia munitus, in muneribus certaminibusque episcopo dignis adeo se gerit egregie, ut sese de illo jactent, magnificeque loquantur orientis episcopi omnes. Hic tuam quoque, ut relatum est, pietatem obnixe rogat, ut sanctitas tua ea qua pollet prudentia usa, verbum illud quod excidit, tolerari non debet, ad eum modum tractet, ut tam per ea quæ dictura est, quam per ea rursum quæ factura est, occasione ad hoc nunc provocante, illud apostolicum eluceat: *Si ea*, inquit, *potestate voluero uti, quam de-* D *dit nobis Deus in ædificationem, & non in destructionem, non erubescam.* Ceterum desideratissimum hunc nostrum tabellarium, qui jam inde a majoribus suis fidelis & Christianus est, pro ea quæ tibi plane insita est, benignitate suscipere digneris; & si qua in re operam tuam desiderabit, tua quæso providentia illi non desis. Totam quæ tecum est fraternitatem & ego, & qui mecum sunt, plurimum salutamus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ'.

Κυρίλλου πρὸς Ἰουβενάλιον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων ἐπιστολή.

Τῷ κυρίῳ μου ποθεινοτάτῳ καὶ συλλειτουργῷ Ἰουβεναλίῳ Κύριλλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ηὐχόμην μὲν τοῖς τῶν εὐδοκιμησάντων ἴχνεσι, καὶ τῇ ὀρθῇ πίστει κατακολουθεῖν τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον. τίς γὰρ τῶν εὖ φρονούντων οὐκ ἂν εὔξαιτο, δοκιμωτάτους εἶναι τοὺς καθηγεῖσθαι λαχόντας τῶν τοῦ σωτῆρος ποιμνίων; ἐπειδὴ δὲ παρ' ἐλπίδας ἡ τῶν πραγμάτων ἡμῖν ἐκβέβηκε φύσις· ὃν γὰρ ἔσεσθαι προσεδοκῶμεν ποιμένα γνήσιον,

CAPUT XXIV.

Cyrilli ad Juvenalem Hierosolymorum episcopum epistola.

E *Desideratissimo fratri ac comministro domino meo Juvenali Cyrillus episcopus in domino Sal.*

Optassem sane, reverendissimum episcopum Nestorium proborum virorum vestigiis innixum, rectæ fidei doctrinam consectari. Nam quis sanæ mentis illos, qui Salvatoris gregi præfecti sunt, probatissimos esse non exoptet? Quoniam vero præter omnem spem rerum natura interversa est (si quidem quem sincerum pastorem fore sperabat-

bamus, hunc rectæ fidei persecutorem evasisse comperimus) reliquum est, ut illud Christi omnium nostrum Salvatoris in mentem revocemus: *Non veni*, ait, *pacem mittere in terram*, Matth. 10. 34. *sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum*. Quod si absque omni crimine & noxa, imo vero summa cum laude bellum in parentes suscipitur, quando id ad Christi gloriam facere dignoscitur; quo pacto modis omnibus necessarium non est, ut (licet ob fratris jacturam lacrymis perfundamur) divino zelo accingamur, illudque tantum non omnibus qui terram incolunt, occinamus: Exod. 32. 26. *Si quis est domini, jungantur mibi?* Equidem amice unis jam aut alteris illum admonui literis, ne proprii judicii sensum sequi malit, quam rectam apostolicamque, & ecclesiis jam olim traditam fidem, ratus foret, ut hac ratione ab expositionum suarum pravitate recederet. Verum pharmacum benevolentiæ nihil hactenus profuit, suggestumque consilium vi caruit. Imo vero tantum abfuit ut veritatis dogma complecti instituerit, ut literas quoque sua ipsius sub scriptione munitas ad me dederit; in quibus haud secus ac gravi injuria a me affectus, stomachatur, aperteque sacram virginem Dei genitricem esse inficiatur. Quod, quæso, quid aliud est, quam manifeste dicere, Emmanuelem, ex quo tota salutis nostræ fiducia pendet, non esse verum Deum?

Ceterum Romanam ecclesiam in suam sententiam pertrahere se posse arbitratus, scripsit ad ejusdem ecclesiæ episcopum Cælestinum, dominum, fratrem & comministrum meum longe piissimum, Deoque dilectissimum, iisque literis dogmatum suorum perversitatem inseruit. Misit eidem & multas quoque exegeses, ex quibus perversa sentire aperte deprehensus, jure merito ab illo hæreseos est condemnatus. Cum igitur reverendissimus piissimusque Romanæ ecclesiæ episcopus Cælestinus comperta de illo scripserit, ipsasque literas ad me dederit, equidem illas vicissim ad te mittendas existimavi; quo nimirum pium quemdam zelum; ad quem alioqui pietas tua suapte natura incensa est, literis illis exsuscitem: quatenus unanimi consensu, alacrique contentione, caritatem quæ est in Christo, accingamus, populoque non parvis periculis objecto salutem procuremus; ac ecclesiam denique adeo conspicuam illustremque stabiliamus. Hoc autem consequemur, si singuli cum singulis congruentes, secundum præfinitam formulam, cum ad ipsum, cum ad populum quoque scribamus. Nam si in rem id fecerimus, hoc est, si illum ab iis quæ hactenus sentit, ad veritatem transtulerimus, lucrifaciemus fatrem, servabimus & ecclesiæ quoque pastorem: sin vero consilium hoc nostrum frustra susceptum fuerit, sibiipsi quodcumque tandem evenerit, adscribens, laborum suorum fructum ipse manducabit. Oportebit autem literis ad Christianissimum, piissimumque imperatorem, ceterosque in magistratu constitutos missis, iisdem persuadere, hinc quidem, ne pietati, quæ est in Christum, ulla ratione hominem anteferant, inde vero, ut terrarum orbi rectæ fidei stabilitatem concilient, ovesque a malo pastore liberent: nisi is tamen ita comparatus sit, ut omnium consiliis obsequi velit. Saluta quæ apud te est, fraternitatem: quæ apud nos est, te in domino salutat.

A τοῦτο τῆς ὀρθῆς πίστεως διώκτην εὑρήκαμεν· δεῖ λοιπὸν μνημονεῦσαι τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ λέγοντος. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν· ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς γονέας ἡμῖν ὁ πόλεμος ἀνέγκλητός τε καὶ ἀνεπίληπτος, μᾶλλον δὲ καὶ παντὸς ἐπαίνου μεστὸς, ὅτε τῇ τοῦ Χριστοῦ δόξῃ συναθλεῖν ἐγνώκαμεν· πῶς οὐκ ἀνάγκη πᾶσα, καίτοι δακρύοντας, ὡς ἀδελφὸν ἀπολέσαντας, τὸν θεοφιλῆ περιζώσασθαι ζῆλον, καὶ μονονουχὶ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκεῖνο εἰπεῖν· εἴ τις πρὸς κύριον, ἴτω πρὸς μέ; ἐγὼ μὲν γὰρ δι' ἑνὸς καὶ δευτέρου γράμματος ὡς ἀδελφὸν παρεκάλεσα, μὴ B ταῖς ἰδίαις ἀκολουθεῖν ἐννοίαις· ἀλλὰ τῇ ὀρθῇ καὶ ἀποστολικῇ πίστει τῇ παραδοθείσῃ ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις, οἰηθεὶς ἀπαλλάξειν αὐτὸν τῆς τῶν αὐτοῦ γραμμάτων σκαιότητος. ἀλλ' οὐδὲν ὤνησε τὸ τῆς διαθέσεως φάρμακον, ἄπρακτος γέγονεν ἡ συμβουλή. καὶ τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ θέλειν τοῖς τῆς ἀληθείας ἕπεσθαι δόγμασιν, ὥστε καὶ ἐπιστολὴν ἀποστεῖλαι πρὸς μὲ μεθ' ὑπογραφῆς ἰδίας· ἐν ᾗ καὶ ἐπιπλήττει μὲν ὡς λυπούμενος, διωμολόγηκε δὲ σαφῶς, θεοτόκον εἰπεῖν μὴ εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον. ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς εἰπεῖν, μὴ εἶναι Θεὸν ἀληθῶς τὸν Ἐμμανουὴλ, ἐφ' ᾧ * τὰς σωτηρίας ἔχομεν ἐλπίδας.

C Οἰηθεὶς δὲ ὅτι καὶ τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν συναρπάσαι δυνήσεται, ἔγραψε πρὸς τὸν κύριόν μου, τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν Κελεστῖνον τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, ἐνθεὶς ταῖς ἐπιστολαῖς τῶν αὐτοῦ δογμάτων τὴν διαστροφήν. πέπομφε δὲ καὶ ἐξηγήσεις πολλὰς ἐξ ὧν ἐλήλεγκται φρονῶν τὰ διεστραμμένα. καὶ κατεγνώσθη λοιπὸν ἀραρότως ὡς αἱρετικός. ἐπειδὴ τοίνυν ὁ μνημονευθεὶς εὐλαβέστατος καὶ θεοσεβέστατος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Κελεστῖνος φανερὰ γέγραφε περὶ αὐτοῦ, καὶ πέπομφε πρὸς μὲ τὰς ἐπιστολὰς, δεῖν ᾠήθην ἀποστεῖλαι ταύτας, καὶ ἀκονηθεῖσαν οἴκοθεν D εἰς εὐσεβῆ ζῆλον τὴν σὴν θεοσέβειαν διαναστῆσαι διὰ τοῦ γράμματος· ὅπως ἂν ἐκ μιᾶς ψυχῆς, καὶ συντόνου προθυμίας, τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπην ζησώμεθα, καὶ σώσωμεν λαοὺς κινδυνεύοντας, καὶ στήσωμεν ἐκκλησίαν τὴν οὕτω διαφανῆ· σύμφρονες γεγονότες δηλονότι ἑκάστοις ἅπαντες, καὶ κατὰ τὸν ὁρισθέντα τύπον ἐπιστέλλοντες αὐτῷ καὶ τοῖς λαοῖς, ἂν μὲν ὠφελήσωμεν, καὶ μεταστήσωμεν κατὰ τὸ ἀληθὲς αὐτὸν, ὧν πεφρόνηκε, κεκερδήκαμεν τὸν ἀδελφὸν, καὶ σεσώκαμεν ποιμένα· ἐὰν δὲ ἄπρακτος ἡ συμβουλὴ ἡμῶν γένηται, αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπιγράψας τὸ συμβὰν, αὐτὸς τῶν οἰκείων πόνων ἔδεται τοὺς καρ- E ποὺς. δεῖ δὲ ἡμᾶς ἀναγκαίως καὶ τῷ φιλοχρίστῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, καὶ ἅπασι δὲ τοῖς ἐν τέλει γράψαι, καὶ συμβουλεῦσαι, μὴ προτιμῆσαι τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἄνθρωπον, ἀλλὰ χαρίσασθαι τῇ οἰκουμένῃ τὸ βέβαιον εἰς πίστιν ὀρθὴν, καὶ ποιμένος ἀπαλλάξαι πονηροῦ τὰ θρέμματα, εἰ μὴ ταῖς ἁπάντων εἴκει συμβουλαῖς· πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα. σὲ ἡ σὺν ἡμῖν ἐν κυρίῳ προσαγορεύει.

KE-

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κέ.

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας πρὸς Νεστόριον.

Τῷ δεσπότῃ μου θεοφιλεστάτῳ καὶ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Νεστορίῳ, Ἰωάννης ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

ά.

ΤΟν ἐμαυτοῦ σκοπὸν περὶ τὴν σὴν θεοσέβειαν μετὰ πάσης ἀληθείας διὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ τὰ πάντα μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Εἰρηναίου ἐδήλωσα τῇ σῇ διαθέσει. καὶ ἐπειδὴ ὡς νομίζω, πάσης εἰμὶ ὑποψίας λοιπὸν παρ᾽ ὑμῖν ἐκτὸς, ἀληθέσιν ἀπολογίαις χρησάμενος, πεπαῤῥησιασμένῃ λοιπὸν χρῶμαι πρὸς τὴν σὴν γνησιότητα συμβουλίᾳ. ἔξεστι δέ σοι ἐξ αὐτῶν ὧν συμβουλεύω, ἐνέχυρα ἡμῶν λαβεῖν τῆς περὶ σὲ γνησιότητος. καὶ ὡς φροντὶς ἡμῖν ἐστιν οὐ μικρὰ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης· ἣν οἱ τηροῦντες, τοὺς θείους ἐκπληροῦσι νόμους. οἱ δὲ ἀμελοῦντες, καὶ πανέργως προσφερόμενοι τοῖς οἰκείοις μέλεσιν, ἑαυτοὺς πρότερον βλάπτουσιν, ἢ καθ᾽ ὧν ἐγχειροῦσιν. ἐπεὶ οὖν ταῦτά μοι καλῶς πεπροοιμίασται, ὡς ἔγωγε οἶμαι, δέξαι με, παρακαλῶ, ἀγαθόν σοι ἐσόμενον σύμβουλον, μὴ παρωθούμενος τὸ ἐν τοῖς παρ᾽ ἐμοῦ λεγομένοις χρήσιμον, καὶ μετὰ πάσης τῆς κατὰ Θεὸν διαθέσεως λεγόμενον.

β'.

Ἔδει μὲν οὖν ἡμᾶς περὶ χρηστῶν πραγμάτων τὰ σκέμματα πρὸς ἀλλήλους ποιεῖσθαι. ἐπειδὴ δὲ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν πολλὴν ἐξουσίαν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ταραχαῖς ἐποιήσαντο, τούτου ἕνεκεν ἠπείχθην τὰ πρόσφατον ἡμῖν γραφέντα ἀπό τε Ῥώμης καὶ Ἀλεξανδρείας, τῇ σῇ γνωρίσαι ὁσιότητι. ἀθρόον γὰρ Ἀλεξανδρέων κληρικοὶ ἐπιστάντες, ἐπιστολὰς ἡμῖν δεδώκασι διαφόρους, περὶ τῆς σῆς θεοσεβείας ἐκπεμφθείσας· τὴν μὲν τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κελεστίνου, τὰς δὲ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου. ὧν τὰ ἀντίγραφα ἀποστείλας, παρακαλῶ σου τὴν διάθεσιν, οὕτως αὐτοῖς ἐντυχεῖν, ὥστε μήτε ταραχήν τινα κατὰ διάνοιαν ὑποστῆναι, ἀφ᾽ ἧς πολλάκις φιλονεικίαι καὶ ἐνστάσεις ἐπιβλαβεῖς συμβαίνουσι· μήτε μὴν καταφρονῆσαι τοῦ πράγματος· εἰδότος τοῦ διαβόλου δι᾽ ὑπεροψίαν πολλὰ τῶν οὐ χρηστῶν πραγμάτων κορυφοῦν, καὶ εἰς ὕψος αἴρειν· ὥστε ἀδιόρθωτα αὐτὰ ποιῆσαι γενέσθαι· ἀλλ᾽ ἐμμελῶς αὐτοῖς ἐντυχεῖν· παραλαβεῖν δέ τινας τῶν ὁμοψύχων σοι πρὸς τὴν τῶν προκειμένων διάσκεψιν. δοῦναι δὲ αὐτοῖς καὶ ἐξουσίαν τὸ συμφέρον, ἀλλὰ μὴ τερπνὸν εἰσηγήσασθαι. πάντως γὰρ εἰ ἔχοιεν ἄδειαν, πολλοί τε ὄντες καὶ γνήσιοι οἱ τοῦ * σκέμματος κοινωνοῦντες, ῥᾳδίως ἐπὶ τὴν συμβουλίαν ἥξουσι, καὶ τὸ νομιζόμενον ὑπάρχειν σκυθρωπὸν παραχρῆμα εἴη φαιδρόν.

* σχήματος

CAPUT XXV.

Exemplum epistolæ scriptæ a Joanne episcopo Antiocheno ad Nestorium.

Domino meo piissimo sanctissimoque episcopo Nestorio, Joannes in domino Sal.

I.

MEam de tua pietate sententiam per dominum meum, magnificumque per omnia Comitem Irenæum sincere absque ullo prorsus fuco dilectioni tuæ patefeci: B & quoniam vera expurgatione usus, omni, ut arbitror, suspicione apud te vaco, libere candideque sinceritati tuæ in posterum consilium dare institui. Poteris autem ex iis quæ suasurus sum, nostri erga te candoris non leve argumentum sumere, simulque quantæ ea caritas quæ secundum Deum est, curæ nobis sit, perspicere. Quam sane caritatem qui consectantur, illi divinis legibus obtemperant: qui vero ea neglecta, imposturis student, ii suis se telis prius conficiunt, quam eos quos adoriuntur. Hæc itaque opportune, ut existimo, præfatus, te etiam atque etiam rogo, ut me consultorem haud C malum tibi futurum benevole admittas, neque si quid utile, aut divinæ caritati cognatum in dictis meis occurrerit, idipsum respuas.

II.

Et quidem oportebat, ut de rebus bonis atque utilibus inter nos conferremus. Verum quia peccata nostra perturbationibus ecclesiasticis ingens ostium patefecerunt, ideo ea caritati tuæ explanare cogor, quæ nuperrime ex Romana & Alexandrina urbe ad me perscripta sunt. Etenim clerici Alexandrini diversas de tua pietate literas magno ad nos studio D pertulerunt; unas quidem piissimi episcopi Cælestini, reliquas omnes sanctissimi episcopi Cyrilli. Harum autem exempla mittens, caritatem tuam obnixe rogatam cupio, ut ita eas legat, ne qua hinc animi perturbatio consurgat, ex qua contentiones, seditionesque admodum noxiæ sæpenumero exoriuntur. Sed neque rem hanc tantam parvi quoque ducas, aut contemnas. Diabolus namque res initio minus recte habentes, per superbiam novit amplificare, in eamque magnitudinem paulatim evehere, ut postea omnem curam, omnemque medicinam respuant. Quare benevolum ac studiosum affectum ad literarum lectionem afferas: viros quoque non- E nullos cordatos, ac tibi benevolos, ad propositarum rerum considerationem socios tibi adjungas; illisque non quæ grata, sed quæ utilia sunt, effandi potestatem facias. Omnino enim si arbitri plures, minimeque fucati, ac liberam quod sentiunt dicendi facultatem nacti, præsentis negotii disquisitioni adhibeantur, facillime illud ea deliberatione consequemur, ut id quod nunc perplexum, durum ac triste censetur, mox leve & lætum sit.

A

III.

Enim vero licet dominus meus Cælestinus Deo devotissimus episcopus, decem tantum dierum intervallum, terminum usque responsioni præfinitum valde angustum, literis suis interposuerit; tamen res ea ejusmodi est, ut, non dico decem diebus, sed uno, imo vero paucis horis confici posse videatur. Nam quid facilius est, quam nomine commodo, multisque sanctis patribus usitato, & vero nihilominus, salutarique ex virgine ortui percongruo, in Christi omnium regis dispensatione uti? Cum hoc ergo periculosum non sit, æquum non est ut sanctitas tua illud refutet. Neque id nunc apud B se cogitet, turpe esse sibi pugnantia docere. Si enim mens tua eadem sapit & sentit, quæ sancti patres, ecclesiæque doctores sentiunt & sapiunt, (nam hoc, domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis de te accepimus) quorsum vereris pium sensum convenienti voce publicare? præsertim cum tot tantique tumultus ac disceptationes ex te natæ ob oculos jam versentur. Eas namque (mihi crede, Deo dilecte) cum apud finitimos, tum apud longe quoque positos turbas concitasti, quæ ingentem ex insperato ecclesiis tempestatem pepererc. Constat C enim fideles circumquaque degentes, hujus quæstionis & controversiæ causa inter se conflictari, quotidieque a se invicem divelli. Verum autem esse quod dicimus, ex ipsismet rebus haud difficile perspicere licet. Nam & occidens, & Ægyptus, & ipsa fortasse Macedonia, ab ea unione sese abrumpere decreverunt, quam singularis Dei beneficentia per multos sanctorum patrum, celebriumque episcoporum; & præcipue per sanctissimi magnique illius patris nostri Acacii sudores molestiasque communi ecclesiæ utilitati impertivit. Quis, quæso, reprehendat, si ea quæ sentis, libere exponas? Imo vero quis laudibus non efferat, si nomen cujus sensum pietas tua, ut cognovimus, possidet, prop- D ter publicam quietem, communemque orbis pacem admittat? Quod si videtur, perpulcrum, & ad præsentem controversiam peropportunum exemplum tibi hoc loco in mentem reducam, cujus te quoque meminisse velim: temporis enim, ex quo illud apud nos accidit, adeo multum non intercessit, ut jam animo excidere potuerit. Memoria haud dubie tenes, cum beato [a] Paulo in expositione quadam excidisset quiddam, quod tibi in primis, qui per id tempus ceteris liberius egisti, tum aliis quoque omnibus qui audierant, non recte dictum videbatur: quo pacto ille, posteaquam damnum turbamque quæ exiguus motus pepererat, consi- E derasset, expendissetque, ejusmodi tumultuationes, sectas, dissidiaque generare posse; (solent namque homines hujusmodi arrepta occasione ultro citroque tumultuari, atque a se mutuo sejungi) cogitasset præterea, parvam offensionis scintillam magnum sæpe fomitem discordiis subministrare: (quod etiam nunc apud nos usu venisse cernimus) non post multos dies ge-

[a] Theodoro ex ms. Seguieriano

γ΄.

Καὶ γὰρ εἰ καὶ προθεσμίαν στενοτάτην τοῖς γράμμασιν ἐνέθηκεν ὁ κύριός μου ὁ θεοφιλέστατος Κελεστῖνος ὁ ἐπίσκοπος, δέκα μόναις ἡμέραις, ὡς τὰ γράμματα αὐτοῦ περιέχει, περιορίσας τὴν ἀπόκρισιν. ἀλλ᾽ ἔξεστιν ἔργον αὐτὸ ποιῆσαι καὶ ἡμέρας μόνης μιᾶς, τάχα δὲ καὶ ὡρῶν ὀλίγων. τὸ γὰρ χρήσασθαι προσφόρῳ ὀνόματι ἐν τῇ κατὰ τὸν παμβασιλέα Χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίᾳ, τετριμμένῳ μὲν πολλοῖς τῶν πατέρων, ἐπαληθεύοντι δὲ * καὶ τῇ σωτηρίῳ ἐκ παρθένου γεννήσει, τοῦτο ῥάδιον· ὅπερ οὔτε ὡς ἐπικίνδυνον χρὴ παραιτήσασθαι τὴν σὴν ὁσιότητα, οὔτε ἐκεῖνο ὑπολογίσασθαι, ὡς οὐ χρὴ σεαυτῷ τἀναντία ἐκθέσθαι. εἰ γὰρ ἡ διάνοιά σου τοῦ αὐτοῦ τοῖς πατράσι καὶ τῆς ἐκκλησίας διδασκάλοις φρονήματος ἔχεται· τοῦτο γὰρ διὰ πολλῶν καὶ κοινῶν φίλων περὶ σοῦ δέσποτα μεμαθήκαμεν. τί λυπεῖ τὸ εὐσεβὲς φρόνημα καταλλήλῳ ὀνόματι δημοσιεῦσαι; * καὶ τότε τοσαύτης περιχειμένης ταραχῆς, καὶ τοσαύτης ζητήσεως ἐκ σοῦ. τοῦτο γὰρ ἴσθι, θεοφιλέστατε, κεκίνηται τὸ κεφάλαιον, καὶ οἷς τε μακρὰν, καὶ οἷς ἐγγὺς, σφόδρα περιτεθρύλληται. καὶ πλείστη ὅση περὶ τούτου ζάλη ἀδοκήτως τὰς ἐκκλησίας διέλαβε, τῶν πανταχοῦ πιστῶν ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀλλήλοις καθ᾽ ἑκάστην συῤῥηγνυμένων τὴν ἡμέραν. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων * εἴη σαφές. ἡ γὰρ δύσις καὶ Αἴγυπτος, τάχα δὲ καὶ Μακεδονία, ἔκριναν ἀποῤῥαγῆναι τῆς ἑνώσεως, ἣν ἱδρῶσι πολλοῖς καὶ πόνοις ἁγίων καὶ ἐπισήμων ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ τὰ πάντα ἁγίου καὶ κοινοῦ ἡμῶν πατρὸς τοῦ μεγάλου Ἀκακίου, ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις τῷ κοινῷ τῶν ἐκκλησιῶν κεχάρισται. τις γὰρ μέμψαιτο, εἰ δόξεις λέγειν, ἃ φρονεῖς; μᾶλλον δὲ τίς οὐκ ἂν ἀποδέξαιτο, εἰ δέξεται προσηγορίαν, ἧς τὴν διάνοιαν, ὡς ἔγνωμεν, ἡ σὴ εὐλάβεια κέκτηται, καὶ τοῦτο ὑπὲρ εὐσταθείας καὶ εἰρήνης οἰκουμενικῆς; εἰ δοκεῖ δὲ, καλοῦ παραδείγματος εἰς καιρὸν ὑπομνήσω σε, οὗ βούλομαί σε καὶ μεμνῆσθαι. οὐδὲ γὰρ χρόνος πολύς ἐστιν, ἐξ οὗ παρ᾽ ἡμῖν συμβέβηκεν, ὥστε αὐτὸ καὶ λήθῃ παραδοθῆναι. μέμνησαί που πάντως τοῦ μακαρίου * Παύλου τοῦ ἐπισκόπου, ἐν ἐξηγήσει εἰπόντος τι τῶν οὐ δοξάντων καλῶς εἰρῆσθαι πρώτῳ τέ σοι, τῷ καὶ παῤῥησιασαμένῳ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἔπειτα καὶ πᾶσι τοῖς ἀκούσασι, καὶ ὅπως ἐκεῖνος αἰσθόμενος τῆς βλάβης καὶ τῆς ταραχῆς, ἣν ὁ μικρὸς ἐνεποίησε θόρυβος, ἐννοήσας ὡς ἡ ταραχὴ ποιήσει διάστασιν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀντίστασιν, φιλούντων τῶν ἀνθρώπων, εἰ τοιαύτης δράξοιντο ἀφορμῆς, τῇδε κἀκεῖσε διαιρεῖσθαι, καὶ τὴν ἀντίστασιν αὔξειν, τὸν δοκοῦντα βραχὺν εἶναι τοῦ σκανδάλου σπινθῆρα· ὃ δὴ καὶ παρ᾽ ἡμῖν νῦν γεγένηται. ὅπως ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀνάστας οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας, τὸ παρ᾽ αὐτοῦ ταραχ-

* Ισ. ἐπ…
* Ισ. καὶ τοῦτο τοσ…
* εἴσῃ σαφ…
* Θεοδώ…

(1) Ita MS. Siguier. atque ita Liberatus c. 4. & editio Græca Commelini, & vetus versio Ant. Contii, in omnibus MSS. Hard.

* παραχθὲν ἀνερυθριάστως ἐπὶ χρυσίμῳ τῆς ἐκκλησίας διωρθώσατο· καὶ διορθωσάμενος, παραυτίκα ἀπετρέψατο τὴν κατ' αὐτοῦ γεγονυῖαν διαβολὴν, οὐ λογισάμενος εἶναί τι σαθρὸν τὴν διόρθωσιν. καί τοι πάντων εἰδότων μὲν, ὡς σαθρῶς παρ' αὐτοῦ ἐλέχθη τὸ λεχθὲν, ἀποδεξαμένων δὲ αὐτὸν τῆς παραυτίκα * μεταστάσεως.

δ'.

Ἐγὼ δέ σου τὴν θεοσέβειαν οὐκ ἐπὶ διαβεβλημένῃ μεταστάσει τοῦ λόγου προτρέπω, οὔτε μὴν ἐναντιότητι μειρακιώδει, ὡς ἄν τις εἴποι· ἀλλ' ἐπειδή σοι πολλάκις * πρὸ πολλοῦ εἴρηται, ὡς μεμαθήκαμεν, ὡς οὐκ ἐκτρεπόμενος τὴν ἀσεβῆ ταύτην διάνοιαν, μόνον τὸ ὄνομα παραιτῇ· εἰ δέ σοί τινες τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπισήμων καὶ τοῦτο ὑπόθοιντο, οὐκ ἂν παραιτήσαιο ἀνενδοιάστως καὶ θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον εἰπεῖν. τούτου ἕνεκα ἐπὶ * τόσον σε προτρέπω * προσενεγκεῖν, ἐκκαλούμενος ὅπερ μεμαθήκαμεν μὴ διασφάλλεσθαί τε φρονοῦντι, προστιθέντι δὲ ῥῆμα πράγματι καὶ ὄνομα πολλοῖς τῶν πατέρων καὶ συντεθὲν, καὶ γραφὲν, καὶ ῥηθέν· καὶ μὴ παραιτήσασθαι ῥῆμα ὅλως τὴν κατὰ ψυχὴν ἔλεγχον ἀσεβῆ διάνοιαν. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα οὐδεὶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων παρῄτηται. οἵ τε γὰρ χρησάμενοι αὐτῷ πολλοὶ καὶ ἐπίσημοι, οἵ τε μὴ χρησάμενοι οὐκ ἐπελάβοντο τῶν χρησαμένων. καὶ μάτην ἡμεῖς, ὡς ἔοικε, δῆθεν ἀκριβείας περιττῆς ἕνεκα πρὸς αἱρετικὴν κακοδοξίαν μόνον βλεπούσης, τὰς συνειδήσεις τῶν ἀδελφῶν εἰς οὐδὲν δέον πληττομένας περιορῶμεν, ὄνομα παραιτούμενοι, οὗ τὴν διάνοιαν εὖ καὶ καλῶς παραδεχόμεθα. εἰ γὰρ τὸ ἐξ αὐτοῦ σημαινόμενον μὴ παραδεχόμεθα, λείπεται περὶ πολλὰ ἡμᾶς διασφάλλεσθαι, μᾶλλον δὲ κινδυνεύειν περὶ τὴν ἄῤῥητον οἰκονομίαν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ἀκολουθήσει γὰρ εὐθὺς τῇ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀναιρέσει, εἴτ' οὖν τῷ ἐξ αὐτοῦ σημαινομένῳ, τὸ μήτε Θεὸν εἶναι τὸν τὴν ἄῤῥητον οἰκονομίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναδεξάμενον, μήτε μὴν τὸν Θεὸν λόγον κενώσαντα ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, ἄφατόν τι περὶ ἡμᾶς ἐπιδεδεῖχθαι φιλανθρωπίας μέγεθος· * ἅπερ αἱ θεῖαι γραφαὶ μάλιστα κυροῦσι τὴν εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν, ὅταν τὸν προαιώνιον καὶ συναΐδιον καὶ μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἱὸν ἐπὶ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν ἀπαθῶς τῷ λόγῳ κατάγωσι, κατὰ τὸ εἰρημένον τῷ θείῳ ἀποστόλῳ· ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ * γενόμενον ἐκ γυναικός. ἀποδεικνύντι σαφῶς τὴν τοῦ μονογενοῦς ἐκ παρθένου γέννησιν, * ἀῤῥήτως, ὡς φθάσας ἔφην. ἀφ' ἧς γεννήσεως εἰ προσαγορεύοιτο ἡ παρθένος παρὰ τῶν πατέρων, ὥσπερ αὖ οὖν καὶ προσαγορεύεται τούτῳ τῷ ὀνόματι, οὐκ οἶδ' ὅπου χάριν τὴν οὐκ ἀναγκαίαν ταύτην ζήτησιν· καί μοι σύγγνωθι· καθ' ἑαυτῶν,

A nerose in medium progressus, id quod a se dictum fuerat, in gratiam ecclesiæ, nihil quidquam veritus correxerit; factaque emendatione, omnem mox calumniam adversum se excitatam penitus extinxerit. Et quamvis nemo nesciret quod ab illo dictum erat, minus recte sincereque dictum fuisse; attamen quod prompte id retractaret quod dixerat, hominem statim complexi sunt omnes.

IV.

Ego vero non ad probrosam aliquam orationis correctionem, neque ad puerilem pa-B linodiam, ut sic loquar, pietatem tuam invito: sed quia multi, ut intelligo, non infrequenter ex te audierunt, quod ipsam solam vocem, non piam quoque ipsius vocis notionem averseris: si qui vero celebrioris famæ ecclesiastici auctores tibi fuerint, ut ipso quoque nomine admisso, sacram virginem Mariam deiparam appelles, te istud neutiquam recusaturum esse. Hanc ob rem te moneo, hortorque, ut libera id voce depromas, quod citra errorem sapere certo dignosceris. Ago inquam, rei quam recte tenes, nomen quod a multis sæpe patribus usurpatum, scriptum, ac pronunciatum est, adjungere ne graveris: neque vocobulum, quod C piam rectamque notionem animi exprimit, refutare pergas. Etenim nomen hoc, Theotocos, nullus unquam ecclesiasticorum doctorum repudiavit. Qui enim illo usi sunt, & multi reperiuntur, & apprime celebres: qui vero illud non usurparunt, nunquam erroris alicujus eos insimularunt, qui illo usi sunt. Sane dum supervacanea quadam ad vanas hæreticorum opiniones solum spectante curiositate incitati, nomen cujus sententiam recte tenemus, pertinaciter respuimus; aliud nihil, ut videtur, facimus, quam quod fratrum nostrorum conscientias & temere, & absque ulla utilitate graviter offendi non grave ducimus. Etenim si id quod nominis D significatione offertur, non recipimus, restat ut in gravissimum errorem prolabamur; imo vero, ut inexplicabilem illam unigeniti filii Dei œconomiam abnegemus: quandoquidem nomine hoc sublato, vel hujus potius nominis notione repudiata, sequitur mox, illum non esse Deum qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa suscepit; tum Dei Verbum neque se exinanivisse, neque in servi formam sese demittens, ineffabilem quamdam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse. Cum tamen Dei erga nos clementiam divinæ scripturæ hinc præcipue confirment, quod unicum illum sempiternumque Dei Filium ante om-E nia sæcula natum, impatibili modo ex sacra quoque virgine ortum ostendunt. Huc namque divinus tendit apostolus, dum ita ait: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere.* Gal. 4. 4. Clare hic ostendit, ipsummet Dei unigenitum admirabili ortu ex virgine in lucem prodiisse, ut paulo ante dixi. Quod si virgo a sanctis patribus propter hanc generationem deipara nominatur, ut vero hoc nomine ab illis nominatur, nescio quorsum attinuerit, ut quæstionem hanc nequaquam necessariam (bona venia tua dictum sit) & con-

contra nosipsos, & contra ecclesiasticam pacem quoque, ut vides, agitandam suscepimus. Etenim nulli nos periculo exponimus, si ea sentimus & loquimur, quæ doctores in ecclesia Dei celeberrimos sensisse & docuisse certo novimus. Supervacaneum autem est illorum nomina hoc loco percensere: nosti enim illos æque ac nos, ut qui haud secus ac nos omnes, quod sis discipulus illorum, glorieris.

Hoc nostrum, quæso, consilium admitte; hæc per nos rogatus exequare, nullum dissidiis locum, nullum gliscenti novitati fomentum suppedites. Cogita, si priusquam ullæ omnino literæ missæ forent, multi contra nos extitere infrænes, peneque intolerabiles; quales nunc futuri sint, tanta ex allatis literis subministrata fiducia, qualique in posterum adversus nos audacia sint usuri. Hæc ego, complures religiosissimos, tuæque pietatis studiosissimos episcopos apud me habens, quos tunc adesse contigit, cum infaustæ illæ literæ afferrentur, scribere volui; ratus ingenui amici officium, illudque a promissione mea non alienum me præstiturum, si fraterno quodam consilio existimationem tuam graviter hoc tempore laborantem, nonnihil sublevarem. Quocirca pietatem tuam rogo, ut ea quæ ob ecclesiæ tranquillitatem cum Dei timore, veraque erga te caritate exposui, placido animo suscipias. Nam non solus hæc dictavi, sed, ut modo ajebam, præsentibus multis episcopis, videlicet domino meo Archelao episcopo piissimo, Apringio, Theodoreto, Heliade, Meletio, & Macario, qui per Dei gratiam ecclesiæ Laodicenæ præfectus est nuperrime. Qui omnes & in fidei doctrina instructissimi, & tui studiosissimi una mecum, domine mi, rogant, ut animo facili literarum illarum turbinis instar ruentium impetum sistas: quæ, si quidem obstinati restiterimus, molestiam afferent: sin autem obsecuti fuerimus, neque turbare, neque confundere nos poterunt. Hæc, tua perinde ac propria cordi habentes, monere voluimus: jam tuum est æquo benevoloque animo monita nostra complecti: nisi forsan quispiam minus nostri amans, cum sui & reipublicæ Christianæ damno hæc aspernari tibi persuaserit. Obsecro, ut quod visum fuerit, imo vero non quod visum fuerit, sed quod utile sit, rescribas. [1]

A καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, ὡς ὁρᾷς, ἀναδεδέγμεθα. κίνδυνος γὰρ οὐδεὶς ταῦτα λέγειν τε καὶ φρονεῖν τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ εὐδοκιμήσασι διδασκάλοις, ὧν περιττὸν μὲν τὰ ὀνόματα ἀπαριθμεῖσθαι· ἐπίστασαι γὰρ αὐτοὺς οὐδενὸς ἧττον, ἐπειδὴ τῷ εἶναι αὐτῶν μαθητὴς αὐτός τε καὶ πάντες ἡμεῖς σεμνυνόμεθα.

Ταῦτα παρ' ἡμῶν συμβουλεύθητι, παρακαλῶ· ταῦτα πρᾶξαι παρακλήθητι. μὴ δῷς χώραν * καὶ νομὴν ἑρπούσῃ διαστάσει καινοτομεῖν. ἐννόησον γάρ, ὡς εἰ πρὸ τῶν νῦν ἀποσταλέντων γραμμάτων οἱ πολλοὶ ἄσχετοι ἦσαν καθ' ἡμῶν, B νῦν δραξάμενοι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων τούτων παῤῥησίας, τίνες οὐκ ἔσονται, καὶ ποίᾳ οὐ χρήσονται καθ' ἡμῶν παῤῥησίᾳ. ταῦτα ἐγὼ πολλοὺς τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, καὶ τῶν τῆς σῆς φιλοθείας ἐραστῶν * παρ' ἐμαυτὸν ἔχων, οἳ ἔτυχον παρεῖναι ἡμῖν τῶν γραμμάτων τούτων τῶν ἀπὸ σοῦ ἀποδοθέντων, νομίσας καὶ γνησίου ἔργον ποιεῖν κατὰ τὰς ἐμαυτοῦ ὑποσχέσεις, καὶ ἀδελφικῇ συμβουλίᾳ ἀνορθοῦν κάμνουσαν σοι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ὑπόληψιν, * ἐπέστειλα, εὐχόμενός σου τὴν φιλοθείαν ἀφιλονεικοτάτῃ γνώμῃ δέξασθαι, * ἣν μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ φίλτρου τοῦ περὶ σέ, καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἕνεκα τῆς ἐκκλησίας εἰσηγησάμην. οὐ C μόνος ὤν, ὡς ἔφην, ἀλλὰ γὰρ παρόντων μοι τῶν περὶ τὸν κύριόν μου τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἀρχέλαον, Ἀπριγγίου, Θεοδωρήτου, Ἡλιάδου, Μελετίου, καὶ τοῦ προσφάτως τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι προβληθέντος τῇ Λαοδικέων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐπισκόπου Μακαρίου· οἳ καὶ δογμάτων ἐντὸς ὑπάρχουσι, καὶ περὶ σὲ διαπύρως διάκεινται μεθ' ἡμῶν, εὐχόμενοί σε, δέσποτα, φρονήματι εὐπειθεῖ χρησάμενον στῆσαι τῶν γραμμάτων τούτων καθάπερ λαίλαπος σφοδροτέραν φοράν· ἱκανὴν, εἰ μὲν εἴξαιμεν, μὴ θολῶσαι, μηδὲ ταράξαι. εἰ δὲ * ἐντεινόμεθα, λυπῆσαι. ταῦτα, οἰκειούμενοι τὰ σά, ἡμεῖς μὲν ἐδηλώσαμεν, αὐτὸς δὲ καταδέξασθαι D καὶ ἀσμενίσαι καταξίωσον· εἰ μὴ ἄρα τις οὐκ ἀγαπῶν ἡμᾶς, παρασκευάσει ἐπὶ βλάβῃ ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ κοινοῦ, καταφρονῆσαι τούτου τοῦ πράγματος. τὸ δοκοῦν, παρακαλῶ, ἀντιγράψαι καταξίωσον· μᾶλλον μὴ τὸ δοκοῦν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον.

CAPUT XXVI.

Exemplum epistolæ Cyrilli episcopi Alexandrini ad Nestorium de excommunicatione.

Cyrillus & synodus ex Ægypti provincia Alexandriæ congregata, Nestorio religiosissimo piissimoque sacrorum comministro in Domino Sal.

I.

Matth. 10. 37. [2] CUM Salvator noster diserte pronunciet: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam plus quam me, non est me*

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ κϛ'.

Ἴσον ἐπιστολῆς Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Νεστόριον περὶ τῆς ἀκοινωνησίας.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ, καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ E Νεστορίῳ, Κύριλλος καὶ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

α'.

ΤΟΥ σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος ἐναργῶς· ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ

1 Responsum Nestorii ad Cyrillum habes tom. 4. in Synodico Casinensi cap. 3.
2 Aliam versionem vide tom. 4. in veteri hujus Concilii versione cap. 8.

οὐκ ἔστι μου ἄξιος· τί πάθωμεν ἡμεῖς, οἱ παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας ἀπαιτούμενοι τὸ ὑπεραγαπᾶν σε τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ; τίς ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὀνῆσαι δυνήσεται; ἢ ποίαν εὑρήσομεν ἀπολογίαν, σιωπὴν οὕτω τιμήσαντες τὴν μακρὰν ἐπὶ ταῖς παρὰ σοῦ γινομέναις κατ᾽ αὐτοῦ δυσφημίαις; καὶ εἰ μὲν σεαυτὸν ἠδίκεις μόνον, τὰ τοιαῦτα φρονῶν καὶ διδάσκων, ἧττον ἂν ἦν ἡ φροντίς. ἐπειδὴ δὲ πᾶσαν ἐσκανδάλισας ἐκκλησίαν, καὶ ζύμην αἱρέσεως ἀήθους καὶ ξένης ἐμβέβληκας τοῖς λαοῖς, καὶ οὐχὶ τοῖς ἐκεῖσε * μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἁπανταχοῦ περιηνέχθη τῶν σῶν ἐξηγήσεων τὰ βιβλία, ποῖος ἔτι * τῆς παρ᾽ ἡμῖν σιωπῆς ἀρκέσει λόγος; ἢ πῶς οὐκ ἀνάγκη μεμνῆσθαι τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς. πίστεως γὰρ ἀδικουμένης, ἐρρέτω μὲν ὡς ἕωλος καὶ ἐπισφαλὴς ἡ πρὸς γονέας αἰδώς. ἠρεμείτω δὲ καὶ ὁ τῆς εἰς τέκνα καὶ ἀδελφοὺς φιλοστοργίας νόμος, καὶ τοῦ ζῆν ἀμείνων * ἔστω λοιπὸν τοῖς εὐσεβέσιν ὁ θάνατος, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσι κατὰ τὸ γεγραμμένον.

A dignus: quid nobis fiet, a quibus tua pietas supra Christum omnium salvatorem diligi postulat? Quis in die judicii nobis patrocinabitur; aut qualem tunc excusationem inveniemus, qui tanto tempore silentio utentes, tua illa maledicta, quibus in eum invasisti, dissimulavimus? Quod si dum hæc sentis & doces, teipsum tantummodo læderes, fortassis minor nos sollicitudo teneret: at quia totam ecclesiam graviter offendisti, ac non iis modo qui Constantinopoli versantur, novæ insolitæque hæreseos fermentum, sed omnibus ubivis locorum degentibus objecisti; (circumferuntur enim passim tuarum exegeseon libel- B li) quæ, obsecro, oratio silentio nostro defendendo satis idonea reperietur? aut quomodo sermonis Christi memores esse non poterimus? *Non putetis, inquit, quod pacem venerim mittere super terram, sed gladium. Veni enim dividere hominem contra patrem suum, & filiam contra matrem suam.* Matth. 10. 34. Certe si fides violatur, omnis omnino erga parentes reverentia tanquam inanis & periculosa valeat; facessat lex illa amoris erga liberos & fratres: quia mori utique satius est piis, quam vivere; *ut meliorem*, sicut scriptum est, *inveniant resurrectionem*. Hebr. 11. 35.

β΄. C II.

Ἰδοὺ τοίνυν ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ κατὰ τὴν μεγάλην Ῥώμην συνειλεγμένῃ, προεδρεύοντος τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τρίτῳ σοι τούτῳ διαμαρτυρόμεθα γράμματι, συμβουλεύοντες ἀποσχέσθαι μὲν τῶν οὕτω σκαιῶν καὶ διεστραμμένων δογμάτων, ἃ καὶ φρονεῖς καὶ διδάσκεις, ἀνθελέσθαι δὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν τὴν ταῖς ἐκκλησίαις παραδοθεῖσαν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, οἳ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γεγόνασι. καὶ εἰ μὴ τοῦτο δράσειεν ἡ σὴ εὐλάβεια, κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν προθεσμίαν ἐν τοῖς γράμμασι τοῦ μνημονευθέντος ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπου Κελεστίνου, γίνωσκε σαυτὸν οὐδένα κλῆρον ἔχοντα μεθ᾽ ἡμῶν, οὐδὲ τόπον ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται περιιδεῖν ἡμᾶς ἐκκλησίας οὕτω τεθορυβημένας, καὶ σκανδαλισθέντας λαοὺς, καὶ πίστιν ὀρθὴν ἀθετουμένην, καὶ διασπώμενα παρὰ σοῦ τὰ ποίμνια τοῦ σώζειν ὀφείλοντος, εἴπερ ἦσθα καθ᾽ ἡμᾶς ὀρθῆς δόξης ἐραστὴς, τὴν τῶν ἁγίων πατέρων ἰχνηλατῶν εὐσέβειαν. ἅπασι δὲ τοῖς παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας κεχωρισμένοις διὰ τὴν πίστιν, ἢ καθαιρεθεῖσι λαϊκοῖς τε καὶ κληρικοῖς, κοινωνικοὶ πάντες ἐσμέν· οὐ γάρ ἐστι δίκαιον τοὺς ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνωκότας ταῖς ἀδικεῖσθαι ψήφοις, ὅτι * οἱ καλῶς ποιοῦντες ἀντειρήκασι. τοῦτο γὰρ αὐτὸ καταμεμήνυκας ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ παρὰ σοῦ πρὸς τὸν τῆς μεγάλης Ῥώμης ἁγιώτατον καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν Κελεστῖνον. οὐκ

Ecce igitur una cum sancta synodo, quæ in magna Romanorum civitate sanctissimo & reverendissimo episcopo fratre ac comministro nostro Cælestino præsidente convenit, jam tertio his te literis contestamur & obtestamur, ut consilium nostrum secutus, a stolidis illis absurdisque dogmatibus, quæ foves, publiceque doces, abstineas; fidemque rectam, & jam inde Luc. 1. 2. ab initio per sanctos apostolos & evangelistas, qui verbi spectatores & ministri fuerunt, ecclesiis traditam reverenter suscipias. Quod sane nisi juxta tem- D pus in literis Cælestini sacratissimi reverendissimique fratris & comministri nostri Romanorum episcopi expressum præfinitumque præstiteris, certo scias nullam tibi deinceps cum episcopis & sacerdotibus Dei sortem, nullam tui rationem, nullum denique inter eos locum futurum esse. Nec enim fieri potest, ut nos ecclesias turbatas, populos offensos, fidem rectam labefactatam, gregem Christi negligamus misere abs te dissipatum, qui illum (si quidem perinde ac nos rectæ fidei doctrinam consectari, sanctorumque patrum pietatem æmulari libuisset) alioqui debueras conservare. Itaque cum omnibus tum clericis, E tum laicis quoque, quos tu propter fidem excommunicasti, vel ordine movisti, omnes communicavimus. Haud enim par erat, eos qui rectam fidem tenere maluerunt, ob iniquam tuam sententiam detrimentum aliquod pati; ob id nimirum, quod recte sentientes tuæ doctrinæ assentiri noluerunt. Nam & hujus quoque exauctorationis in epistola, quam ad magnæ Romæ sanctissimum & coepiscopum nostrum Cælestinum scripsisti, sit mentio. Ceterum minime sat erit, si reverentia tua solum fidei

fidei symbolum, quod a magna illa synodo, quæ in Spiritu sancto in urbe Nicæa quondam convenit, expositum est, nobiscum confiteatur. Nam etsi voce tenus illud profitearis, attamen neque recte intelligis, neque sincere quoque, sed perverse plane, præpostereque interpretaris. Verum præter hoc addendum illud est, ut scripto ac jurejurando affirmes; te prætera anathematizare, quæ scelesté & profane hactenus sensisti: & ea rursum posthac te sensurum & docturum polliceare, quæ & nos, & ceteri omnes, quotquot vel in occidente, vel in oriente vivunt episcopi, doctores ac populorum duces. Ad epistolas porro quod attinet, quas Alexandrina ecclesia ad te misit, eas cum a sacra Romana synodo, tum a nobis omnibus quoque, ab omni errore & vitio immunes judicatas esse scias. Hisce autem literis nostris utraque subjunximus, & ea quæ te oportet sapere & docere, & ea rursum a quibus te convenit abstinere. Hæc enim est catholicæ apostolicæque ecclesiæ fides, in qua universi occidentis & orientis orthodoxi episcopi consentiunt.

A ἀρκέσει δὲ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ τὸ συνομολογῆσαι μόνον τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, τὸ ἐκτεθὲν κατὰ καιροὺς ἐν ἁγίῳ πνεύματι παρὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς κατὰ καιροὺς συναχθείσης ἐν τῇ Νικαέων. νενόηκας γὰρ καὶ ἡρμήνευσας οὐκ ὀρθῶς αὐτὸ, διεστραμμένως δὲ μᾶλλον, κἂν ὁμολογῇς τῇ φωνῇ τὴν λέξιν. ἀλλὰ γὰρ ἀκόλουθον ἐγγράφως καὶ ἐνωμότως ὁμολογῆσαι, ὅτι καὶ ἀναθεματίζεις μὲν τὰ μιαρὰ σαυτοῦ καὶ βέβηλα δόγματα. φρονήσης δὲ καὶ διδάξεις, ἃ καὶ ἡμεῖς πάντες, οἵ τε κατὰ τὴν ἑσπέραν καὶ τὴν ἑῴαν ἐπίσκοποι, καὶ διδάσκαλοι, καὶ λαῶν ἡγούμενοι. συνέθετο δὲ καὶ ἡ B κατὰ τὴν Ῥώμην ἁγία σύνοδος, καὶ ἡμεῖς ἅπαντες, ὡς ὀρθῶς ἐχούσαις καὶ ἀνεπιλήπτως, ταῖς γραφείσαις ἐπιστολαῖς πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν παρὰ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας. ὑπετάξαμεν δὲ τούτοις ἡμῶν τοῖς γράμμασιν ἅτε δεῖ φρονεῖν καὶ διδάσκειν, καὶ ὧν ἀπέχεσθαι προσήκει. αὕτη γὰρ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἡ πίστις, ᾗ συναινοῦσιν ἅπαντες οἵ τε κατὰ τὴν ἑσπέραν καὶ τὴν ἑῴαν ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι.

III.

Credimus * in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium creatorem: Et in unum dominum Jesum Chistum, filium Dei unigenitum, natum ex patre, hoc est, ex patris substantia, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt & quæ in cœlo & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, & passus est, & tertia die resurrexit: ascendit ad cœlos, venturus judicare vivos & mortuos: Et in Spiritum sanctum. Qui autem dicunt: Erat aliquando cum non esset, & priusquam nasceretur, non erat; vel quod ex non existentibus, aut ex alia substantia, vel essentia sit; aut qui Filium Dei mutationi aut alterationi obnoxium asserunt; hos catholica & apostolica anathematizat ecclesia. Sanctorum autem patrum confessiones, quas sancto in ipsis loquente Spiritu ediderunt, sectantes, scopumque ac sensum quem in iis tenuerunt, studiose observantes, & regia quasi via incedentes, ipsum unigenitum Dei Verbum ex Patris substantia natum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia & quæ in cœlo & quæ in terris facta consistunt, salutis nostræ causa descendisse, seque ad exinanitionem demisso, incarnatum & hominem factum, hoc est, carne ex sacra virgine sumpta, eademque sibi appropriata in utero more nostro genitum, hominemque ex muliere in lucem editum dicimus, id interim quod suapte natura erat, non abjiciens, sed hoc ipsum quod erat, hoc est, verus naturalisque Deus, licet carnem & sanguinem assumpsisset, constanter manens: neque carnem in divinitatis naturam versam, nec contra rursum ineffabilem illam na-

* Vide II. tomi paginas 878. aliasque.

γ'.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτο- C ρα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός· Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, * ὁμοούσιον τῷ πατρί. δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τάτε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα· παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τοὺς δὲ λέ- D γοντας· ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας τινὸς ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, καὶ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. ἑπόμενοι δὲ πανταχοῦ ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὁμολογίαις, * αἳ πεποίηνται λαλοῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τὸν τῶν ἐν αὐτοῖς ἐννοιῶν ἰχνηλατοῦντες σκοπὸν, καὶ βασιλικὴν ὥσπερ ἐρχόμενοι τρίβον, φαμέν· ὅτι αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, ὁ ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ Θεὸς ἀληθινὸς, τὸ φῶς τὸ ἐκ φωτὸς, ὁ E δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τάτε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ, τῆς ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας κατελθὼν, καὶ καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, ἐσαρκώθητε καὶ ἐνηνθρώπησε, τουτέστι σάρκα λαβὼν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ ἰδίαν αὐτὴν ποιησάμενος ἐκ μήτρας, τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπέμεινε γέννησιν, καὶ προῆλθεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς, οὐχ ὅπερ ἦν ἀποβεβληκὼς, ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἐν προσλήψει σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ οὕτω μεμενηκὼς ὅπερ ἦν, Θεὸς δηλονότι φύσει καὶ ἀληθείᾳ. οὔτε

δὲ

δὲ τὴν σάρκα φαμὲν εἰς θεότητος τραπῆναι φύσιν, οὔτε μὴν σαρκὸς εἰς φύσιν τὴν ἀπόῤῥητον Θεοῦ λόγου * παραχθῆναι φύσιν. * ἄτρεπτος γάρ ἐστι καὶ ἀναλλοίωτος παντελῶς μένων ὁ αὐτὸς ἀεὶ * ὢν κατὰ τὰς γραφάς. ὁρώμενος δὲ, καὶ βρέφος ἐν σπαργάνοις μένων, ἔτι καὶ ἐν κόλποις τῆς τεκούσης παρθένου πᾶσαν ἐπλήρου τὴν κτίσιν, ὡς Θεὸς, καὶ συνέδρος ἦν τῷ γεγεννηκότι. τὸ γὰρ θεῖον ἄποσόν τέ ἐστι καὶ ἀμέγεθες, καὶ περιορισμὸν οὐκ ἀνέχεται.

A turam in carnis substantiam transmutatam asserimus, est enim immutabilis, nullique alterationi obnoxius, semper idem, suique similis, ut scriptum est, manens. Etenim cum jam visibilis factus esset, infantumque more fasciis adhuc involveretur, ac in virginis matris gremio etiamnum foveretur, omnem implebat creaturam ut Deus, parique cum Patre potestate regnabat: si quidem divinitas quantitatis & molis expers est, nec ullis limitibus circumscribitur.

δ'.

Ἡνῶσθαί γε μὴν σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦντες τὸν λόγον, ἕνα προσκυνοῦμεν υἱὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, οὔτε ἀνὰ μέρος τιθέντες καὶ διορίζοντες ἄνθρωπον καὶ Θεὸν, * ὡς συνημμένους μᾶλλον ἀλλήλοις τῇ τῆς ἀξίας καὶ αὐθεντίας ἑνότητι· * καινοφωνία γὰρ τοῦτο, καὶ ἕτερον οὐδέν· οὔτε μὴν Χριστὸν ἰδικῶς ὀνομάζοντες τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, καὶ ὁμοίως ἰδικῶς Χριστὸν ἕτερον τὸν ἐκ γυναικός· ἀλλ' ἕνα μόνον εἰδότες Χριστὸν, τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. τότε γὰρ ἀνθρωπίνως κέχρισται μεθ' ἡμῶν, καίτοι τοῖς ἀξίοις τοῦ λαβεῖν τὸ πνεῦμα διδοὺς αὐτὸς, καὶ οὐκ ἐκ μέτρου, καθάφησιν ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνό φαμεν, ὅτι κατῴκησεν ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος ὡς ἐν ἀνθρώπῳ κοινῷ τῷ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένῳ, ἵνα μὴ θεοφόρος ἄνθρωπος νοοῖτο Χριστός. εἰ γὰρ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ὁ λόγος· εἴρηται δὲ καὶ ἐν Χριστῷ κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· ἀλλ' οὖν ἐννοοῦμεν, ὅτι γενόμενος σάρξ, οὐχ ὥσπερ ἐν τοῖς ἁγίοις κατοικῆσαι λέγεται, κατὰ τὸν ἴσον καὶ ἐν αὐτῷ τρόπον γενέσθαι διοριζόμεθα τὴν κατοίκησιν. ἀλλ' ἑνωθεὶς κατὰ φύσιν, καὶ οὐκ εἰς σάρκα τραπεὶς, τοιαύτην ἐποιήσατο τὴν κατοίκησιν, ἣν ἂν ἔχειν λέγοιτο καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ πρὸς τὸ ἴδιον ἑαυτῆς σῶμα.

IV.

B Quamvis autem Verbum carni secundum hypostasim unitum fateamur, unum tamen Filium ac dominum Jesum Christum adoramus: neque Deum & hominem secamus, aut in partes divellimus, quasi dignitatis tantum & auctoritatis communicatione inter se consocientur, (hoc enim dicere, nihil aliud est, quam inanem quamdam vocum novitatem inepte profundere) neque duos constituimus Christos, alterum per se ac seorsum Dei Patris Verbum, alterum illum rursus seorsum, qui ex muliere natus est: sed unum dumtaxat Christum agnoscimus, Dei videlicet Patris Verbum cum C carne, quam propriam sibi adscivit. Ex eo enim tempore ut homo, nobiscum junctus est, cum tamen ipse sit, qui Spiritum dat non indignis, idque non ad mensuram, ut beatus evangelista Joannes testatur. Sed neque Dei Verbum in sacræ virginis filio, veluti in communi quodam homine inhabitasse dicimus, ne Christus deifer homo esse intelligatur. Nam licet Verbum in nobis habitarit, omnemque divinitatis plenitudinem corporaliter in Christo inhabitare, literis proditum sit: attamen non ita in illo habitavit, ut in sanctis inhabitare dicitur. Habitavit enim secundum naturam unitum, non in carnem mutatum, D tali inhabitatione, qualem dici potest hominis anima erga sibi proprium corpus habere.

Joan. 3. 34.

Joan. 1. 14. Coloss. 2. 9.

ε'.

Εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς, καὶ υἱὸς καὶ κύριος, οὐχ ὡς συνάφειαν ἁπλῶς τὴν ὡς Θεὸν ἑνότητι τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας, ἔχοντος ἀνθρώπου πρὸς Θεόν. οὐ γὰρ ἑνοῖ τὰς φύσεις ἡ ἰσοτιμία· καὶ γοῦν Πέτρος τε καὶ Ἰωάννης ἰσότιμοι μὲν ἀλλήλοις, καθὸ καὶ ἀπόστολοι καὶ ἅγιοι μαθηταὶ, πλὴν οὐχ εἷς οἱ δύο. οὔτε μὴν κατὰ παράθεσιν τὸν τῆς συναφείας νοοῦμεν τρόπον· οὐκ ἀπόχρη γὰρ τοῦτο πρὸς ἕνωσιν φυσικήν. οὔτε μὴν ὡς κατὰ μέθεξιν σχετικὴν, ὡς καὶ ἡμεῖς κολλώμενοι τῷ κυρίῳ κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἓν πνεῦμά ἐσμεν πρὸς αὐτόν. μᾶλλον δὲ τὸ τῆς συναφείας ὄνομα παραιτούμεθα, ὡς οὐκ ἔχον ἱκανῶς σημῆναι τὴν ἕνωσιν. ἀλλ' οὐδὲ Θεὸν, ἢ δεσπότην τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ὀνομάζομεν, ἵνα μὴ πάλιν ἀναφανδὸν τέμνωμεν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν τὸν υἱὸν καὶ κύριον, καὶ δυσφημίας ἐγκλήματι περιπέσωμεν, Θεὸν ἑαυτοῦ

V.

Unus itaque est Christus & Filius & dominus; non ita quasi homo eam tantum cum Deo conjunctionem sortitus sit, quæ in sola dignitatis vel auctoritatis unitate posita sit: non enim honoris æqualitas naturas unit: alioqui Petrus & Joannes qui paris dignitatis extiterunt, quatenus scilicet apostoli ac sancti discipuli, unus essent, non duo nec rursum appositione E factum intelligimus conjunctionis modum, ea enim ad naturalem unionem constituendam sat esse nequit: neque secundum affectualem communicationem, quomodo nos domino cohæremus, unusque, ut scriptum est, cum eo spiritus efficimur; imo vero conjunctionis vocabulum, tanquam ad unionem hanc exprimendam non satis idoneum, repudiamus. Sed neque Dei Patris Verbum, Christi Deum aut dominum nominamus, ne unum rursus Christum & Filium & dominum in duos aperte divellentes, in blasphe-

1. Cor. 6. 17.

phemiæ crimen (utpote Deum ipsum sui-ipsius & dominum constituentes) incidamus. Verbum enim Dei, ut sæpe jam admonuimus, carni secundum hypostasim unitum, & Deus est, & creaturarum omnium dominus; sui autem ipsius neque dominus neque servus est. Ita enim sapere, aut dicere, nihil aliud esset, quam impie desipere. Appellat quidem Patrem Deum suum, licet Deus natura sit, & ex paterna substantia genitum: non ignoramus tamen, cum hoc ipso quod Deus est, hominem quoque factum esse, proindeque secundum legem humanæ naturæ congruentem, Deo subjectum esse. Interim ut sui-ipsius vel Deus vel dominus sit, id fieri nulla ratione potest. Ut homo igitur, & ad exinanitionis conditionem quod spectat, æque ac nos Deo se subditum fatetur. Ad hunc quoque modum sub lege factus est, etiamsi ut Deus legem ipse tulerit ac promulgarit.

VI.

Cavemus etiam hoc modo loqui de Christo: Propter eum qui induit, indutum veneror; & propter invisibilem, visibilem adoro. Præterea & hoc quoque non absque horrore dicitur: Assumptus una cum assumente coexistit Deus. Qui enim hoc modo loquuntur, unum rursus Christum in duos dividunt, & hominem per se seorsum, & Deum similiter per se seorsum collocant, veramque unionem hac ratione apertissime inficiantur. Secundum hanc enim alter veluti in altero non simul adoratur, neque simul cum altero Deus existit: sed unus idemque Christus Jesus, unigenitusque Dei Filius animo concipitur, qui una adoratione simul cum sua carne colitur. Confitemur etiam ipsum unigenitum Dei Filium ex Patre natum, etiamsi secundum propriam naturam impassibilis sit, nostri tamen causa mortem in carne secundum scripturas passum esse, proprieque carnis afflictiones, quas nimirum in crucifixo corpore pertulit, citra ullam sui
Hebr. 2. 3. passionem sibi adscivisse: *Gratia enim Dei mortem pro omnibus gustavit*. Nam etsi secundum naturam & vita & mortuorum resurrectio existeret, proprium tamen corpus
Coloss. 1. 18. ultro in mortem obtulit. Etenim quo vi
1. Cor. 15. 20. quadam arcana & admirabili, in propria veluti in prima sua carne morte proculcata, primogenitus ex mortuis, dormientiumque primitiæ fieret, iterque humanæ naturæ ac reditum ad incorruptionem muniret, *Dei gratia mortem pro omnibus*, ut modo ajebam,
Ibid. 21. *degustavit*; & post triduum vitæ restitutus, infernum despoliavit. Quamobrem mortuorum resurrectio per hominem facta dicatur, hominem tamen illum simul Dei Verbum extitisse intelligamus: qui mortis imperio destructo, tanquam unus dominus
Ps. 97. 9. & filius in patris gloria suo tempore venturus est, orbem terrarum in justitia, ut scritum est, judicaturus.

VII.

Quin illud quoque non possum hoc loco
1. Cor. 11. 26. non adjicere: nempe, unigeniti filii Dei, hoc est, Jesu Christi mortem, & ex mortuis

A καὶ δεσπότην ποιοῦντες αὐτόν· ἑνωθεὶς γάρ, ὡς ἤδη προείπομεν, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν, Θεός μένει τῶν ὅλων, δεσπόζει δὲ τοῦ παντός. οὔτε δὲ αὐτὸς ἑαυτοῦ δοῦλός ἐστιν, οὔτε δεσπότης. εὔηθες γάρ, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ δυσσεβὲς τὸ οὕτω φρονεῖν καὶ λέγειν. ἔφη μὲν γὰρ Θεὸν ἑαυτοῦ τὸν πατέρα, καίτοι Θεὸς ὢν φύσει, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ ἠγνοήκαμεν, ὅτι μετὰ τοῦ μεῖναι Θεός, καὶ ἄνθρωπος γέγονεν ὑπὸ Θεῷ, κατά γε τὸν πρέποντα νόμον τῇ τῆς ἀνθρωπότητος φύσει. αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ πῶς ἂν γένοιτο Θεὸς ἢ δεσπότης; οὐκοῦν ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὅσον ἧκεν εἴς γε τὸ πρέπον Ἰωαν. 2 B τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις, ὑπὸ Θεῷ μεθ' ἡμῶν ἑαυτὸν εἶναί φησιν. οὕτω γέγονε καὶ ὑπὸ νόμον, καίτοι λαλήσας αὐτὸς τὸν νόμον, καὶ νομοθέτης ὑπάρχων ὡς Θεός. Γαλ. 4.

ϛ'.

Παραιτούμεθα δὲ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ. διὰ τὸν φοροῦντα τὸν φορούμενον σέβω· διὰ τὸν ἀόρατον προσκυνῶ τὸν ὁρώμενον. φρικτὸν δὲ πρὸς τούτῳ κἀκεῖνο εἰπεῖν· ὁ ληφθεὶς τῷ λαβόντι συγχρηματίζει Θεός. ὁ γὰρ ταῦτα λέγων διατέμνει πάλιν εἰς δύο Χριστούς, καὶ ἄν-C θρωπον ἵστησιν ἀνὰ μέρος ἰδικῶς, καὶ Θεὸν ὁμοίως. ἀρνεῖται γὰρ ὁμολογουμένως τὴν ἕνωσιν, καθ' ἣν οὐχ ὡς ἕτερος ἐν ἑτέρῳ συμπροσκυνεῖταί τις, οὔτε μὴν συγχρηματίζει Θεός, ἀλλ' εἷς νοεῖται Χριστὸς Ἰησοῦς, υἱὸς μονογενής, μιᾷ προσκυνήσει τιμώμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός. ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς γεννηθεὶς υἱός, καὶ Θεὸς μονογενής, καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ὑπάρχων ἀπαθής, σαρκὶ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ἦν ἐν τῷ σταυρωθέντι σώματι τὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀπαθῶς οἰκειούμενος πάθη· χάριτι δὲ Ἑβρ. Θεοῦ καὶ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, διδοὺς D αὐτῷ τὸ ἴδιον σῶμα, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων ζωή, καὶ αὐτὸς ὢν ἡ ἀνάστασις· ἵνα γὰρ ἀρρήτῳ δυνάμει πατήσας τὸν θάνατον, ὡς ἐν γε δὴ πρώτῃ τῇ ἰδίᾳ σαρκί, γένηται πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. Κολοσ. 1. 1. Κορ. 15. ὁδοποιήσῃ τε τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομήν, χάριτι Θεοῦ, καθάπερ ἔφημεν ἀρτίως, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου· τριήμερος δὲ ἀνεβίω σκυλεύσας τὸν ᾅδην· ὥστε κἂν λέγηται δι' ἀνθρώπου γενέσθαι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ νοοῦμεν ἄνθρω- 1. Κορ. 15. 21. πον τὸν ἐκ Θεοῦ γεγονότα λόγον, καὶ λελύσθαι δι' αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὸ κράτος· ἥξει δὲ κατὰ E καιροὺς ὡς εἷς υἱὸς καὶ κύριος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρός, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καθὰ γέγραπται. ἀναγκαίως δὲ κἀκεῖνο προσθήσομεν. Ψαλ. 97. 9.

ζ'.

Καταγγέλλοντες γὰρ τὸν κατὰ σάρκα θάνατον 1. Κορ. 11. 26. τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τήν τε ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν

λῆψιν ὁμολογοῦντες, τὴν ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν * θυσίαν· πρόσιμέν τε οὕτω ταῖς μυστικαῖς εὐλογίαις καὶ ἁγιαζόμεθα, μέτοχοι γινόμενοι τῆς τε ἁγίας σαρκὸς, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. καὶ οὐχ ὡς σάρκα κοινὴν δεχόμενοι· μὴ γένοιτο· οὔτε μὴν ὡς ἀνδρὸς ἡγιασμένου, καὶ συναφθέντος τῷ λόγῳ κατὰ τὴν ἑνότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν ὡς θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος· ἀλλ' ὡς ζωοποιὸν ἀληθῶς, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ λόγου· ζωὴ γὰρ ὢν κατὰ φύσιν ὡς Θεὸς, ἐπειδὴ γέγονεν ἓν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτήν. ὥστε κἂν λέγῃ πρὸς ἡμᾶς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα· οὐχ ὡς ἀνθρώπου * τῶν καθ' ἡμᾶς ἑνὸς καὶ αὐτὴν εἶναι λογιούμεθα· πῶς γὰρ ἡ ἀνθρώπου σὰρξ ζωοποιὸς ἔσται κατὰ φύσιν τὴν ἑαυτῆς; ἀλλ' ὡς ἰδίαν ἀληθῶς γινομένην τοῦ δι' ἡμᾶς καὶ * υἱοῦ καὶ ἀνθρώπου γεγονότος τε καὶ χρηματίσαντος.

A resurrectionem annunciantes, ejusdemque in cælum assumptionem confitentes, incruentum in ecclesia sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedere, & sanctificari; utpote participes sacræ carnis & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum salvatoris effectos. Neque enim illam ut carnem communem suscepimus: absit hoc: neque rursum tanquam viri cujuspiam sanctificati, aut dignitatis unitate Verbo consociati, aut divinam inhabitationem sortiti; sed tanquam vere vivificam, ipsiusque Verbi propriam. Nam cum vita sit ut Deus secundum naturam, posteaquam unum quiddam cum ipsa sua carne effectum est, vivificandi virtutem illi contulit. B Quamvis ergo ad nos dicat. *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem*, &c. neutiquam tamen illam communem, hoc est, hominis cujuspiam nostræ conditionis carnem esse existimare debemus: (quomodo enim hominis caro secundum suam ipsius naturam vivifica esse queat?) sed vere illius propriam, qui nostri causa filius quoque hominis & factus & appellatus est. [Joan. 6. 53.]

η'.

VIII.

Τὰς δέ γε ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τοῦ σωτῆρος ἡμῶν φωνὰς οὔτε ὑποστάσεσι δυσὶν, οὔτε μὴν προσώποις καταμερίζομεν. οὐδὲ γάρ ἐστι διπλοῦς ὁ εἷς καὶ μόνος Χριστὸς, κἂν ἐκ δύο νοῆται καὶ διαφόρων πραγμάτων εἰς ἑνότητα τὴν ἀμέριστον συνενηνεγμένος, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοεῖται καὶ σώματος, καὶ οὐ διπλοῦς μᾶλλον, ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν· ἀλλὰ τάς γε ἀνθρωπίνας, καὶ πρός γε τούτῳ τὰς θεϊκὰς, * παρ' ἑνὸς εἰρῆσθαι διακεισόμεθα φρονοῦντες ὀρθῶς. ὅταν μὲν γὰρ θεοπρεπῶς λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· τὴν θείαν αὐτοῦ καὶ ἀπόρρητον ἐννοοῦμεν φύσιν, καθ' ἣν καὶ ἕν ἐστι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα διὰ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας, εἰκών τε καὶ χαρακτὴρ καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. ὅταν δὲ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον οὐκ ἀτιμάζων, τοῖς Ἰουδαίοις προσλαλῇ· νῦν δέ με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα· πάλιν οὐδὲν ἧττον αὐτὸν τὸν ἐν ἰσότητί τε καὶ ὁμοιότητι τοῦ πατρὸς Θεὸν λόγον καὶ ἐκ τῶν τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μέτρων ἐπιγινώσκομεν. εἰ γάρ ἐστιν ἀναγκαῖον τὸ πιστεύειν, ὅτι κατὰ φύσιν Θεὸς ὢν γέγονε σὰρξ, ἤγουν ἄνθρωπος ἐμψυχωμένος ψυχῇ λογικῇ, ποῖον ἂν ἔχοι λόγον τὸ ἐπαισχύνεσθαί τινα ταῖς παρ' αὐτοῦ φωναῖς, εἰ γεγόνασιν ἀνθρωποπρεπῶς; εἰ γὰρ παραιτοῖτο τοὺς ἀνθρώπῳ πρέποντας λόγους, τίς ὁ ἀναγκάσας γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον; ὁ δὲ καθεὶς ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς εἰς ἑκούσιον κένωσιν, διὰ ποίαν αἰτίαν παραιτοῖτ' ἂν τοὺς τῇ κενώσει πρέποντας λόγους; ἑνὶ τοιγαροῦν προσώπῳ τὰς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πάσας ἀναθετέον φωνὰς, ὑποστάσει μιᾷ τῇ τοῦ λόγου σεσαρκωμένῃ. κύριος γὰρ Ἰησοῦς Χριστὸς εἷς κατὰ τὰς γραφάς.

Porro autem voces, quibus salvator noster de se loquens passim in evangeliis utitur, C illas duabus subsistentiis aut personis nequaquam tribuimus: nam etsi ex duabus rebus, iisque diversis in unitatem quamdam inseparabilem coaluerit, unus tamen & solus est Christus, non etiam geminus. Quemadmodum etiam homo, licet ex anima & corpore constituatur, non duo tamen, sed unus tantum ex utroque concretus est. Unde recto animi sensu utentes, utrasque, hoc est, divinas & humanas ad unam tantum personam transferimus. Cum ergo ut Deus de seipso ait: *Qui videt me, videt & Patrem meum*: &: *Ego & Pater unum sumus*; divinam ineffabilemque illius naturam concipimus, secundum quam unum est cum suo D Patre propter eamdem quam cum ipso sortitur essentiam. Est enim imago & character & splendor gloriæ illius. Quando vero humanæ naturæ infirmitatem non aspernatus, Judæos hac oratione alloquitur: *Nunc quæritis me interficere hominem, qui veritatem dixi vobis*; æque iterum ac ante, ipsum Dei Verbum, quod in æqualitate & similitudine Patris consistit, per humanæ etiam suæ naturæ conditiones agnoscimus. Etenim si credere nos oportet, cum suapte natura Deus esset, carnem, hoc est hominem anima rationali animatum effectum esse; quam obsecro excusationem afferre potestis, quem pudet earum vocum, quas ille in humanam E naturam convenientes depromsit? Nam si rejiciat voces quæ in hominem congruunt, quis eum ut homo nostri similis fieret, coegit? Cum ergo nostri causa semetipsum in voluntariam exinanitionem demiserit, nulla apparet causa, cur sermones huic exinanitioni consentaneos repudiare debuerit. Omnes proinde voces quæ in evangeliis leguntur, uni tantum personæ, unique Dei Verbi incarnati hypostasi tribuamus necesse est. *Unus enim est dominus Jesus Christus* secundum scripturas.

[Joan. 14. v. 9.] [Joan. 10. v. 30.] [Hebr. 1. v. 3.] [Rom. 7. v. 40.] [1. Cor. 8. v. 6. Hebr. 3.]

A

IX.

Rursum licet apostolus, nostræque confessionis pontifex appelletur, tanquam qui fidei confessionem, quam ipsi & per ipsum Deo Patri & sancto quoque Spiritui litamus, Deo Patri offerat; hoc tamen non obstat, quo minus ipsum naturalem & unigenitum Dei Patris Filium esse prædicemus. Neque enim sacerdotii nomen aut rem homini ab ipso diverso adscribimus: Ephes. 5. v. 2. quandoquidem unus hic, dum Deo & Patri in odorem suavitatis seipsum offert, Dei & hominum mediator & pacificator effectus est. 1. Tim. 2. v. 5. Atque huc tendit dum ait: *Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. Holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam Deus.* Hebr. 10. v. 5. ex Ps. 39. Nostri enim, non sui causa corpus proprium in odorem suavitatis obtulit. Qua enim ille oblatione aut sacrificio pro seipso indigeret, qui omni peccato, ut Deus superior existebat? Rom. 3. v. 23. Si enim omnes peccaverunt, & egent gloria Dei; quandoquidem facti sumus omnes ad lapsum propensi, peccandique morbo naturam subjectam circumferimus; ipse vero nequaquam (quare gloriam quoque illius non assequimur?) cui dubium esse potest, quin propter nos & pro nobis verus ille agnus immolatus sit? Quamobrem si quis dixerit, non pro nobis solum se ipsum obtulisse, sed simul etiam pro seipso; ille impietatis crimen vitare nulla ratione potest. Constat enim nihil unquam eum deliquisse, nec ullum unquam peccatum designasse. Qua igitur indigebat oblatione, cum peccatum, cujus causa hostia jure merito offertur, nullum admisisset.

θ'.

Εἰ δὲ δὴ καλοῖτο καὶ ἀπόστολος καὶ ἀρχιερεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ὡς ἱερουργῶν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὴν πρὸς ἡμῶν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ προσκομιζομένην τῆς πίστεως ὁμολογίαν, καὶ μὴν καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα, πάλιν αὐτὸν εἶναί φαμεν τὸν ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν υἱὸν μονογενῆ, καὶ οὐκ ἀνθρώπῳ * προσνέμομεν παρ' αὐτὸν ἑτέρῳ τό τε τῆς ἱερωσύνης ὄνομα, * καὶ αὐτὸ δὲ χρῆμα· γέγονε γὰρ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ διαλλακτὴς εἰς εἰρήνην, ἑαυτὸν ἀναθεὶς εἰς ὀσμὴν Ἐφεσ. 5. 2. B εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε· 1. Τιμ. 2. 5. θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας Ἑβρ. 10. 5. Ψαλ. 39. οὐκ εὐδόκησας. τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ· τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ Θεός. προσκεκόμικε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ. ποίας γὰρ ἐδεήθη προσφορᾶς ἢ θυσίας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, κρείττων ἁπάσης ὑπάρχων ἁμαρτίας ὡς Θεός; εἰ γὰρ πάντες ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, Ῥωμ. 3. 23. καθὸ γεγόναμεν ἡμεῖς ἕτοιμοι πρὸς παραφορὰν, καὶ κατηρρώστησεν ἡ ἀνθρώπου φύσις τὴν ἁμαρτίαν· C αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτω, καὶ ἡττώμεθα διὰ τοῦτο τῆς δόξης αὐτοῦ. πῶς ἂν εἴη λοιπὸν ἀμφίβολον, ὅτι τέθυται δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινός; καὶ τὸ λέγειν δὲ, ὅτι προσκεκόμικεν ἑαυτὸν ὑπέρ γε ἑαυτοῦ καὶ ἡμῶν, ἀμοιρήσειεν ἂν οὐδαμῶς τῶν εἰς δυσσέβειαν ἐγκλημάτων. πεπλημμέληκε γὰρ κατ' οὐδένα τρόπον, οὔτε μὴν ἐποίησεν ἁμαρτίαν. * ποίας οὖν ἐδεήθη προσφορᾶς, ἁμαρτίας οὐκ οὔσης, ἐφ' ἧπερ ἂν γένοιτο καὶ μάλα εἰκότως;

* προνείμαμεν * καὶ τὸ χρίσμα. * καὶ αὐτὸ δὴ τὸ χρῆμα. * πῶς

X.

D

Joan. 16. v. 14. Ceterum cum de Spiritu sancto ait: *Ille me clarificabit;* nisi errare velimus, Christum Dei filium veluti gloriæ quæ aliunde proficiscitur, indigum, a Spiritu sancto glorificatum nequaquam dicemus: siquidem Spiritus illius neque illo melior, neque illo rursum sublimior est. Verum quod ad divinitatis suæ significationem suo subinde Spiritu in insignium operum perpetratione uteretur, ob id se ab illo glorificari profitebatur: perinde ac si quis nostrum de sua fortitudine, aut cujusvis rei scientia dicat: Mea me virtus aut scientia glorificabit. Nam etsi Spiritus in propria persona subsistat, eatenusque in se- E ipso consideretur, quatenus Spiritus & non Filius; non est tamen ab eo alienus: quandoquidem Spiritus veritatis nominatur: Joan. 16. v. 13. Christus autem veritas est; & proinde quoque ab illo, atque a Deo Patre procedit. Joan. 14. v. 6. Cum etiam domino nostro ad cœlum assumpto, Spiritus sanctus stupenda prodigia per sanctorum apostolorum manus ederet, illum glorificavit. Creditum est enim (quod Deus secundum naturam esset) ipsum per Spiritum suum denuo operatum. Propte-

ι'.

Ὅταν δὲ λέγῃ περὶ τοῦ πνεύματος· ἐκεῖνος Ἰωάν. 16. 14. ἐμὲ δοξάσει· νοοῦντες ὀρθῶς, οὐχ ὡς δόξης ἐπιδεᾶ τῆς παρ' ἑτέρου φαμὲν τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν τὴν παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος δόξαν ἑλεῖν, ὅτι μηδὲ κρεῖττον αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἔνδειξιν τῆς ἑαυτοῦ θεότητος * ἐκέχρητο τῷ ἁγίῳ πνεύματι πρὸς μεγαλουργίαν, δεδοξάσθαι παρ' αὐτοῦ φησιν, ὥσπερ ἂν εἰ καί τις λέγοι τῶν καθ' ἡμᾶς περὶ τῆς ἐνούσης ἰσχύος αὐτῷ τυχὸν, ἢ γοῦν ἐπιστήμης τῆς ἐφ' ὁτῳοῦν, ὅτι δοξάσουσί με. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐν ὑποστάσει τὸ πνεῦ- E μα ἰδικῇ, καὶ δὴ καὶ νοεῖται καθ' ἑαυτὸ, καθὸ πνεῦμά ἐστι καὶ οὐχ υἱὸς, ἀλλ' οὖν ἐστιν οὐκ ἀλλότριον αὐτοῦ. πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὠνόμασται, καὶ ἔστι Χριστὸς ἡ ἀλήθεια· καὶ προχεῖται παρ' αὐτοῦ, Ἰωάν. 16. 13. καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. Ἰωά. 14. 6. ἐνεργῆσαν τοιγαροῦν τὸ πνεῦμα καὶ διὰ χειρὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὰ παράδοξα μετὰ τὸ ἀνελθεῖν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐδόξασεν αὐτόν. ἐπιστεύθη γὰρ, ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ, πάλιν αὐτὸς ἐνεργῶν διὰ τοῦ ἰδίου πνεύ-

* ἐχρῆτο τῷ ἰδίῳ πνεύματι,

μα-

Joan. 16. v. 14. ματος. διὰ τοῦτο καὶ ἔφασκεν· ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. καὶ οὔτι που φαμὲν, ὡς ἐκ μετοχῆς τὸ πνεῦμά ἐστι σοφόν τε καὶ δυνατόν· παντέλειον γὰρ καὶ ἀπροσδεὲς ἐστι παντὸς ἀγαθοῦ. ἐπειδὴ δὲ τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως καὶ σοφίας, τουτέστι τοῦ υἱοῦ, πνεῦμά ἐστιν, αὐτόχρημά ἐστι σοφία καὶ δύναμις.

A rea quoque aiebat. *Quoniam de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Hoc tamen non ita accipiendum est, quasi Spiritus sanctus per quamdam participationem sapiens aut potens sit: est enim ille numeris omnibus perfectus, nulliusque penitus indignus: verum quia potentiæ & sapientiæ Patris, hoc est Filii, Spiritus est, hinc & ipse quoque re ipsa potentia & sapientia est. Joan. 16. v. 14.

ιά.

Καὶ ἐπειδὴ Θεὸν ἑνωθέντα σαρκὶ καθ᾽ ὑπόστασιν ἡ ἁγία παρθένος ἐκτέτοκε σαρκικῶς, ταύτῃ τοι καὶ θεοτόκον εἶναί φαμεν αὐτὴν, οὐχ ὡς τῆς τοῦ λόγου φύσεως τὴν τῆς ὑπάρξεως ἀρχὴν ἐχούσης ἀπὸ σαρκός· ἦν γὰρ ἐν ἀρχῇ, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. καὶ αὐτός ἐστι τῶν αἰώνων ὁ ποιητὴς, συναΐδιος τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ὅλων δημιουργός· ἀλλ᾽ ὡς ἤδη προείπομεν, ἐπειδὴ καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνώσας ἑαυτῷ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ἐκ μήτρας αὐτῆς γέννησιν ὑπέμεινε σαρκικὴν, οὐχ ὡς δεηθεὶς ἀναγκαίως, ἤτοι διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, τῆς ἐν χρόνῳ καὶ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς γεννήσεως· ἀλλ᾽ ἵνα καὶ αὐτὴν τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν εὐλογήσῃ τὴν ἀρχὴν, καὶ τεκούσης γυναικὸς αὐτὸν ἑνωθέντα σαρκὶ, παύσηται λοιπὸν ἡ κατὰ παντὸς τοῦ γένους ἀρὰ, πέμπουσα πρὸς θάνατον τὰ ἐκ γῆς ἡμῶν σώματα· καὶ τὸ, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, δι᾽ αὐτοῦ καταργούμενον, ἀληθὲς ἀποφήνῃ τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς· κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας. καὶ πάλιν· ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου. ταύτης γὰρ ἕνεκα τῆς αἰτίας φαμὲν αὐτὸν οἰκονομικῶς καὶ αὐτὸν εὐλογῆσαι τὸν γάμον, καὶ ἀπελθεῖν κεκλημένον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις. ταῦτα φρονεῖν δεδιδάγμεθα παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ πάσης δὲ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ ἐκ τῆς τῶν μακαρίων πατέρων ἀληθοῦς ὁμολογίας. τούτοις ἅπασι καὶ τὴν σὴν εὐλάβειαν συναινέσαι χρὴ, καὶ συνθέσθαι δίχα * δόλου παντός. ἃ δέ ἐστιν ἀναγκαῖον ἀναθεματίσαι τὴν σὴν εὐλάβειαν, ὑποτέτακται τῇδε ἡμῶν τῇ ἐπιστολῇ.

Margin: * λόγου.; Gen. 3. 16.; Isai. 25. 8.; Joan. 2.

XI.

Quia vero sacra virgo Deum carni secundum hypostasim unitum corporaliter genuit, B ob id illam quoque deiparam esse dicimus; non quod Dei verbi natura existendi initium ex carne traxerit: (*erat enim in principio; & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*: & ipsum sæcula condidit, Patrique coævum res omnes procreavit) sed quia humana natura secundum hypostasim sibi unita, corpoream, ut modo dicebamus, ex utero nativitatem expertum est: non quod propter naturam propriam temporali, ea videlicet quæ in novissimis sæculi temporibus accidit nativitate necessario indigeret; sed quo nostræ quoque substantiæ ortum sua benedictione cumularet; maledictioque, quæ mortalia corpora nostra in mortem præci- C pitabat, hoc ipso in posterum contra universum genus nostrum sævire desisteret, quo illud carni unitum ex muliere in lucem prodiisset; & illo tandem, *In dolore paries filios tuos*, per ipsum labefactato, verum esse ostenderet quod prophetæ voce dictum fuerat: *Absorpsit mors prævalens*, & rursum: *Abstulit Deus omnem lacrymam ab omni facie.* Nam hac ipsa de causa simul cum sanctis apostolis ad nuptias in Cana Galilææ vocatum, huc se contulisse suaque benedictione easdem dispensatorie cohonestasse dicimus. Hæc tenere, hæc sapere cum sanctis apostolis & evangelistis tum ab universa quoque sacra & divina scriptura, tum ex veraci denique san- D ctorum patrum confessione edocti sumus. His omnibus, & te quoque subscribere, & citra omnem fucum ac dolum una nobiscum assentiri oportet. Quæ vero a tua reverentia anathematis execratione condemnari necesse est, ea nostræ huic epistolæ in hunc modum subjiciuntur.

Margin: Joan. 1.; Genes. 3. v. 16.; Isai. 25. 8.; Joan. 2.

α. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ τοῦτο θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον· γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· ἀνάθεμα ἔστω.

β΄. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, σαρκὶ καθ᾽ ὑπόστασιν ἡνῶσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ἕνα τε εἶναι Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεὸν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον· ἀνάθεμα ἔστω.

γ΄. Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν, μόνῃ συνάπτων αὐτὰς συναφείᾳ τῇ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἤγουν * αὐθεντίᾳ ἢ δυναστείᾳ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνόδῳ τῇ καθ᾽ ἕνωσιν φυσικήν· ἀνάθεμα ἔστω.

Margin: * αὐθεντίαν δυναστείαν.

δ΄. Εἴ τις προσώποις δυσὶν, ἤγουν ὑποστάσεσι, τάς τε ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασι διανέμει φωνὰς, ἢ ἐπὶ Χριστῷ πα-

ANATHEMATISMI.

I. Si quis non confitetur, Emmanuelem verum Deum esse, & ob id sanctam virginem deiparam; (genuit enim illa incarnatum Dei Verbum secundum carnem) anathema sit.

II. Si quis non confitetur, Dei Patris Verbum carni secundum hypostasim unitum, & unum una cum sua carne esse Christum eum- E dem nimirum Deum simul & hominem; anathema sit.

III. Si quis in uno Christo post unionem dividit hypostases, eaque dumtaxat conjunctione easdem inter se nectit, quæ est secundum dignitatem, hoc est, auctoritatem, vel potestatem; & non ea potius quæ est secundum naturalem unionem; anathema sit.

IV. Si quis duabus personis vel hypostasibus eas voces attribuit, quæ in evangelicis & apostolicis scripturis passim occurrunt, quæve tanquam a sanctis de Christo, aut ab

ab ipso quoque Christo de seipso dictæ A sunt; & alias quidem homini seorsum a Dei Verbo considerato adscribit, alias vero tanquam in divinam majestatem convenientes, soli Verbo quod ex Deo Patre est, accommodat; anathema sit.

V. Si quis dicere audet, Christum esse hominem deiferum, & non potius Deum verum, utpote unum naturalemque Filium; quatenus nimirum Verbum caro factum, carni & sanguini perinde ac nos communicavit; anathema sit.

VI. Si quis Dei Patris Verbum, Christi Deum vel dominum esse dixerit; neque post Verbum secundum scripturas incarnatum, unum eumdemque Deum simul ho- B minem esse confessus fuerit; anathema sit.

VII. Si quis Jesum Christum ut hominem a Deo Verbo operante motum fuisse dixerit, & unigeniti gloria fuisse circumdatum quasi alterum ab ipso: anathema sit.

VIII. Si quis hominem assumptum, una cum ipso Dei Verbo adorandum, una cum illo glorificandum, una cum illo, tanquam alterum in altero existentem, Deum appellandum esse dicere ausus fuerit: (hunc enim intellectum particula, *Cum*, adjecta, perpetuo & necessario afferre consuevit) & non una potius adoratione Emmanuelem honorat, unamque illi glorificationem attribuit, C quatenus Verbum factum est caro; anathema sit.

IX. Si quis unum dominum nostrum Jesum Christum a Spiritu sancto glorificatum asserit, tanquam aliena virtute usum ea quæ per ipsum est: efficaciamque, qua contra immundos spiritus uteretur, & divina inter homines miracula operaretur, ab ipso eodem accepisse prædicat, & non proprium illius esse ait Spiritum, per quem divina signa edidit; anathema sit.

X. Christum Jesum nostræ confessionis pontificem & apostolum extitisse, eumdemque semetipsum pro nobis in odorem suavitatis Deo & Patri obtulisse, divina scri- D ptura commemorat. Si quis ergo dixerit, pontificem & apostolum nostrum non esse constitutum ipsum Dei Verbum, posteaquam caro & homo nobis similis factum est; sed hominem illum, qui ex muliere natus est quasi alterum quempiam ab ipso diversum: aut si quis Christum pro seipso quoque, & non potius pro nobis solis sacrificium obtulisse affirmaverit: (neque enim is oblatione opus habebat, qui nullum peccatum commiserat) anathema sit.

XI. Si quis ipsam domini carnem vivificam, ipsiusque Verbi quod ex Patre est, propriam esse negaverit, sed alterius cujuspiam ipsi Verbo secundum dignitatem tan- E tum conjuncti, hoc est divinam tantum inhabitationem sortiti, esse dixerit: neque vero potius vivificam confessus fuerit, ut modo meminimus, eo quod Verbi, quod omnia vivificare potest, facta sit propria; anathema sit.

XII. Si quis non confitetur, Dei Verbum secundum carnem passum, secundum carnem crucifixum, mortemque secundum carnem gustasse, & primogenitum tandem ex mortuis factum esse, quatenus videlicet vita est, & vivificum ut Deus; anathema sit.

A ρὰ τῶν ἁγίων λεγομένας, ἢ παρ' αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ. καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσάπτει, τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγῳ· ἀνάθεμα ἔστω.

έ. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν θεοφόρον ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν, ὡς υἱὸν ἕνα καὶ φύσει, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ κεκοινώνηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός· ἀνάθεμα ἔστω.

ς'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν, Θεὸν ἢ δεσπότην εἶναι τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ Θεὸν ὁμοῦ τε καὶ ἄν- B θρωπον, ὡς γεγονότος σαρκὸς τοῦ λόγου κατὰ τὰς γραφάς· ἀνάθεμα ἔστω.

ζ'. Εἴ τις φησὶν, ὡς ἄνθρωπον ἐνηργῆσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς * εὐδοξίαν περιῆφθαι, ὡς * ἕτερον παρ' αὐτὸν * ὑπάρχοντα· ἀνάθεμα ἔστω. * ἐξουσίαν * ἑτέρ. * ὑπάρχοντι

ή. Εἴ τις * τολμήσει λέγειν, τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ θεῷ λόγῳ, καὶ συνδοξάζεσθαι, καὶ συγχρηματίζειν * θεὸν, ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ· τὸ γὰρ, Σὺν, ἀεὶ προστιθέμενον, τοῦτο νοεῖν ἀναγκάζει· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον μιᾷ προσκυνήσει τιμᾷ τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ μίαν αὐτῷ τὴν δοξολογίαν ἀναπέμπει, καθὸ γέγονε C σὰρξ ὁ λόγος· ἀνάθεμα ἔστω. * τολμ. * Θεῷ

θ'. Εἴ τις φησὶ, τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν δεδοξάσθαι παρὰ τοῦ πνεύματος, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει τῇ δι' αὐτοῦ χρώμενον, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ τὸ πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τὰς θεοσημείας, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμά φησι, δι' οὗ καὶ ἐνήργηκε τὰς θεοσημείας· ἀνάθεμα ἔστω.

ί. Ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γεγενῆσθαι Χριστὸν ἡ θεία λέγει γραφὴ, προσκεκομικέναι τε ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν εἰς ὀσμὴν εὐω- D δίας τῷ θεῷ καὶ πατρί. εἴ τις τοίνυν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγενῆσθαί φησιν οὐκ αὐτὸν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, ὅτε γέγονε σὰρξ καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός· ἢ εἴ τις λέγει, καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσενεγκεῖν αὐτὸν τὴν προσφορὰν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν· οὐ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν. ἀνάθεμα ἔστω. Ἑβρ. Ἐφεσ.

ιά. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν, συνημ- E μένου μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἤγουν ὡς μόνην θείαν * ἐνοίκησιν ἐσχηκότος· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιὸν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντος. ἀνάθεμα ἔστω. * οἴκησιν

ιβ'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ, καὶ ἐσταυρωμένον σαρκὶ, καὶ θανάτου γευσάμενον σαρκὶ, γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, καθὸ ζωή τέ ἐστι καὶ ζωοποιὸς ὡς Θεός. ἀνάθεμα ἔστω. Κολ. 1.

E A-

EADEM S. CYRILLI ET CONCILII ALEXANDRINI

SYNODICA EPISTOLA,

A Dionysio Exiguo in Latinum serm. translata, cum ejusdem Præfat. ad Petrum ep.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

PRæcedentem epistolam a Dionysio Exiguo ante annos mille ac ducentos Latine redditam transtulit in suam canonum collectionem Isidorus Mercator hac præmissa monitione. *Incipit synodus Ephesina prima ducentorum episcoporum habita adversus Nestorium CP. episcopum, qui purum hominem ex sancta virgine Maria natum asseruit: ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis; nec unum Christum in Verbo Dei & carne sentiret, sed separatum atque sejunctum alterum filium Dei, alterum hominis prædicaret. Convenit autem hæc synodus Theodosio juniore* XIII. *& Valentiniano* III. *consulibus æra* CCCCLXVIII. *Cui synodo præsedit beatissimus quondam Cyrillus Alexandriæ episcopus qui cum omni concilio ad eumdem Nestorium hæc synodalia decreta transmisit*. Religioso a Deo amabili consacerdoti Nestorio, Cyrillus vel quicumque sunt apud Ephesi synodum. Cum Salvator noster aperte pronunciet, &c. Hæc ille, Ephesino universali concilio tribuens epistolam, quæ fuit scripta dumtaxat ab Alexandrina synodo. Quem errorem postea secuti sunt Jacobus Merlinus, Joannes Wendelstinus, Petrus Crabbus, aliique, quos Laurentius Surius, & eruditi postea viri merito reprehenderunt. Quis vero fuerit antiquus illius epistolæ interpres discimus ex sequenti præfatione ad Petrum episcopum missa, quam primus ex suo vetustissimo codice uncialibus literis exarato excudendum formis dedit Christophorus Justellus, ejusque filius V. C. Henricus Justellus ipsum illud antiquum exemplar cum aliis pluribus humanissime commodavit.

INCIPIT PRÆFATIO EPISTOLÆ

S. Cyrilli Alexandrini episcopi.

Domino beatissimo patri Petro episcopo Dionysius Exiguus in domino salutem.

BENEFICIORUM vestrorum memor, venerabilis pater, & antistitum Christi decus egregium, semperque ante oculos mentis adponens sancta nutrimentorum vestrorum studia parvulo mihi depensa, quæ nulla spatia locorum poterunt obliterare, vel temporum: quæro vicem referre gratiæ, quam me scio reperire non posse. Sed quia plerumque perficitur voto quod deesse videtur officio, desiderium quod erga vestram paternitatem jugiter gero, quo possum studio pandere non desisto, atque ideo vobis epistolam synodicam sancti Cyrilli Alexandrini pontificis Nestorio quondam Constantinopolitanæ urbis Episcopo destinatam, cui duodecim sunt admixta capitula blasphemiæ ejusdem Nestorii sub anathematis obsecratione damnantia: quam nuper de Græco in Latinum eloquium transtuli, per veneratorem vestrum fratrem Sanctulum destinavi: opportunum prorsus hoc tempore existimans quo tanti doctoris apostolica fides Græcis jam dudum bene comperta, sed ignorata Latinis hactenus innotescat: ut Nestoriana labes evidenter agnoscatur ab hominibus, & pro sua malignitate merito respuatur, quæ sub prætextu fidei perfidiam insinuare non desinit, & furore Judaico pariter & errore tranquillitatem catholicæ ecclesiæ toto terrarum orbe diffusæ turbare contendit. Et licet optime noverim quod præcepta salubria nequissimi homines hostiliter audeant suaque dependere consilia prava persistant; tamen omittenda non est quantalibet instructio, propter eos qui non contentionis

A amore, sed quadam simplicitate falluntur, quia sæpe contigit ut adspirante Deo veritati commodent studium qui mendacio præbuere consensum. Memorati ergo beati Cyrilli scripta præsentia eumdem Nestorium commonent, ut unigenitum Dei Filium de Patre natum ante omnia sæcula, ejusdemque cujus est Pater essentiæ, qui propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine, non audeat in duos dividere, nec solita calliditate conjunctionem quandam, & societatem Dei & hominis adseverare nitatur: quæ vocabula nulla utriusque naturæ inseparabilem unitatem, nec singularitatem personæ, vel certe subsistentiæ Filii Dei ab eo prolata
B significant, sed duo quædam vel plura potius sub hac istorum hominum occasione demonstrant, sceleratamque divisionem tam nefarii dogmatis conditor, qua ejus impiissimi sectatores dignitate quadam & auctoritate, necnon & relatione sic ut ipsi desipiunt connectere moliuntur. Sed jam melius ista sæpe dicti patris adsertione pandantur, beatitudinis vestræ catholicæ pacem redintegrare propitius, nosque in membris ejus vestris precibus custodire dignetur.

Explicit.

INCIPIT EPISTOLA SANCTI

Cyrilli Alexandrini episcopi directa Nestorio quondam Constantinopolitanæ urbis episcopo, duodecim continens, anathematismi capitula. C

[1] *Domino sancto fratri Nestorio episcopo Cirillus episcopus, & quæ convenit apud Alexandriam synodus ex Ægyptia diœcesi in domino salutem.*

CUM salvator noster aperte pronunciet dicens, *qui diligit patrem, aut matrem super me, non est*

1 Hæc Cyrilli Epistolæ versio, quam ex Mercatoris editione hic exhibet Labbeus, in nonnullis discrepat a Dionysiana, quam ex MS. emendatam repræsentat Harduinus. Utramque diligenter contulimus, & in quibus Dionysianam variare deprehendimus, non gravate hic adnotavimus, ne sinceram Dionysii versionem subjicere cogeremur.

eſt me dignus: & qui diligit filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus, quid nos patiemur qui * depoſcimus a tua religione, ut te ſuper Chriſtum ſalvatorem omnium diligamus? Quis [1] enim nobis in die judicii ſubvenire poterit, aut quam ſatisfactionem reperire poterimus, ita diuturnum ſilentium de prolatis a te contra eum blaſphemiis continentes? etiam [2] ſiquidem te tantummodo læderes, docens [3] ita vel ſentiens, ſollicitudo nobis minor exiſteret: cum vero totam ſcandalizaveris eccleſiam, & fermentum inſolitæ pravitatis & novæ hæreſis miſcueris in populis, non tantum ibidem poſitis, ſed ubique conſiſtentibus. Nam tuarum expoſitionum libri per cuncta vulgati ſunt [4] quæ ſuper noſtro ſilentio ultra vel excuſationis ſermo ſufficiat, aut quomodo non neceſſe ſit meminiſſe Chriſti domini ſic dicentis; *non putetis quod venerim pacem mittere in terram, ſed gladium; veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam?* Nam cum læditur fides parentum reverentia velut inutilis & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios, fratreſque vitatur: ad poſtremum ſuper ipſam vitam mors potius a piis viris eligitur, *ut meliorem reſurrectionem*, ſicut ſcriptum eſt, *conſequantur*. Ecce itaque te ſimul cum ſancta ſynodo, quæ apud amplam urbem Romam congregata eſt, præſidente ſanctiſſimo fratre & conſacerdote noſtro Cæleſtino epiſcopo, his ſcriptis jam tertio convenimus, conſilium dantes ut te a tam pravis abſtineas diſtortiſque dogmatibus, quæ & ſentire cognoſceris, & docere. Recipias vero fidem rectam eccleſiis per beatiſſimos apoſtolos, & evangeliſtas ab initio traditam, qui & oculis inſpexerunt, & miniſtri verbi fuiſſe monſtrantur. Quod ſi hoc religio tua facere diſtulerit, juxta dilationem literis præfinitam ſanctiſſimi & venerandiſſimi conſacerdotis noſtri Romanæ præſulis eccleſiæ Cæleſtini: ſcias te nullam ſortem habere nobiſcum, nec locum aut conloquium cum Dei ſacerdotibus & epiſcopis obtinere non enim fas eſt contemnere nos eccleſias ita turbatas, & ſcandalizatos populos, fidemque rectiſſimam violatam, diſſipatum quin etiam gregem quem cuſtodire debueras: [5] & juxta nos amatores recti dogmatis extitiſſes, ſanctorum patrum veſtigia pia conſectans. Omnes itaque quos propter fidem, tua religio a communione removit, aut a ſuo ordine depoſuit, laicos & clericos, in noſtra communione recepimus, [6] non juſtum eſt eos tuis decretis opprimi, qui noverunt recta ſentire qui etiam bene facientes tibi prudentiſſime reſtiterunt: hoc idem namque in epiſtola quam miſiſti ad præſulem amplæ Romæ ſanctum & coepiſcopum noſtrum Cæleſtinum ſignificare curaſti: [7] non autem ſufficit tuæ religioni ſolummodo fidei ſymbolum confiteri, quod expoſitum eſt per idem tempus, ſancti ſpiritus largitate, a venerando & magno concilio apud Nicæam congregato; hoc enim nec intellexiſti, nec recte interpretatus es, quinimo perverſe licet ſono vocis eadem verba protuleris, ſed conſequens eſt & jurejurando fateri te quod anathematizes [8] fidem tuam pollutam, & profana documenta quæ ſentis & doceas quæ nos univerſi ſive per orientem, ſeu per occidentem epiſcopi & magiſtri præſuleſque populorum, credimus & docemus. Epiſtolis autem ab Alexandria tuæ religioni directis, [9] eccleſiæ conſenſum præbuit, tam ea quæ apud urbem Romam convenit ſancta ſynodus quam etiam nos omnes velut recte [10] interpretabiliter conſcriptis. Subdidimus autem his noſtris literis quæ te ſentire oportet & docere, & a quibus abſtinere conveniat. Hæc eſt enim fides catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ, cui cuncti conſentiunt orthodoxi per orientem, occidentemque pontifices. Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, *& cætera*. Sequentes itaque per omnia ſanctorum martyrum confeſſiones, quas, loquente in eis ſancto ſpiritu, protulerunt, & intentioni quæ eſt in eorum intellectibus, æquis veſtigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium, profitemur quod ipſum unigenitum Dei verbum, dominum natum ex ipſa patris eſſentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta ſunt ſive in cœlis, ſive in terra, ſalutis noſtræ cauſa deſcendens ad exinanitionem ſeſe dignatus eſt inclinare: incarnatus autem & homo factus, id eſt carnem de virgine ſancta ſuſcipiens, eamque propriam faciens nativitatem noſtram ex vulva ſuſtinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abjiciens. Nam licet factus ſit in adſumptione carnis & ſanguinis, tamen etiam ſic quod erat Deus, natura ſcilicet & veritate perſiſtens. Nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis eſſe converſam, nec in ſubſtantiam [11] commutatam: inconvertibilis etenim eſt & incommutabilis, idemque ipſe juxta ſcripturas jugiter permanens. Viſus eſt autem & parvulus, ſed poſitus adhuc in cunabulis & in ſinibus genitricis virginis conſtitutus, univerſam creaturam replebat, ut Deus genitori ſuo indiviſus exiſtens, quod divinum eſt enim ſine quantitate, & ſine mole cognoſcitur, nec ullis terminis continetur. Unitum ergo carni verbum Dei ſecundum ſubſtantiam confitentes, unum adoramus Filium, & dominum Jeſum Chriſtum, non ſeorſum ponentes & determinantes hominem & Deum velut invicem ſibi dignitatis, & auctoritatis, unitate conjunctos: hoc enim novitas vocis eſt, & aliud nihil. Nec item Chriſtum ſpecialiter nominantes Deum verbum, quod ex Deo eſt, nec alterum ſimiliter Chriſtum ſpecialiter qui de muliere natus eſt, ſed unum ſolummodo Chriſtum Dei Patris verbum cum propria carne cognoſcimus: tunc enim etiam juxta nos unctus eſt, quamvis ſpiritum dignis ipſe contulerit, & *non ad menſuram*, ſicut beatus evangeliſta Joannes adſeruit. Sed nec illud dicimus quod Dei verbum velut in homine communi, qui de ſancta virgine natus eſt, habitarit, ne Deum homo Chriſtus habitatorem poſſidere credatur. Quamvis enim verbum habitaverit in nobis, & dictum ſit in *Chriſtum habitare omnem plenitudinem deitatis corporaliter*, attamen intelligimus eum, quod caro factus, non ſicut in ſanctis habitare dicatur, nec talem in ipſo habitationem factam definire tentavimus, ſed unitus juxta naturam, nec in carnem penitus commutatus talem ſibi fecit habitationem, qualem & anima hominis habere

* depoſcimur.

1. *Quid*. Dionyſ. 2 *Et ſiquidem*. Dionyſ. 3 *Iſta*. Dionyſ. 4 *Conſiſtentibus nam tuarum ..... Sunt quis* Dionyſ.
5 *Siquidem juxta*. Dionyſ. 6 *Non enim juſtum*. Dionyſ.
7 *Nunc autem*. Dionyſ. 8 *Quidem tua prophana dogmata; ſentias autem & doceas &c.* Dionyſ.
9 *Eccleſia* Dionyſ.
10 *Irreprehenſibiliterque*. Dionyſ.
11 *Subſtantiam carnis ineffabilem Dei Verbi eſſentiam commutatam*. Dionyſ.

re creditur ad proprium corpus. Unus igitur A est Christus Filius dominus noster, non velut conjunctione qualibet, ut in unitate dignitatis & auctoritatis hominis habentis ad Deum: non enim potest unire naturas sola dignitatis æqualitas. Denique Petrus & Joannes æqualis sunt alteruter dignitatis, propter quod & apostoli & sancti discipuli esse monstrantur: verumtamen, uterque non unus est, nec juxta conlationem, vel connexionem, modum conjunctionis advertimus; hoc enim, ad unitatem non sufficit naturalem, nec secundum participationis affectum, sicut nos etiam adhærentes domino, *unus cum eo spiritus* sumus, imo potius conjunctionis nomen evitamus, tamquam non existens idoneum quod significet unitatis B arcanum: sed neque Deum aut dominum Christi verbum Dei patris adserimus, ne iterum manifestius in duo dividamus unum Christum Filium & dominum, & in crimen sacrilegii recidamus, Deum illi seipsum facientes & dominum. Unitus quippe sicut superius diximus Deus verbum carni secundum subsistentiam, Deus quidem est omnium & [1] dominatur universitati. Verumtamen nec servus & sibi ipse, nec dominus, quia ineptum est vel potius impium hoc sentire vel dicere. Quamvis enim Deum suum patrem dixerit, cum Deus sit etiam ipse natura, & de illius essentia, tamen nullatenus ignoramus quod manens Deus, homo quoque factus sit, qui sub Deo juxta de- C bitam legem naturæ humanitatis existeret, ipse vero [2] sibi vel Deus poterit esse vel dominus? ergo sicut homo quanto decenter exaninationis mensuræ congruit, sub Deo se nobiscum esse disseruit; hoc etiam modo sub lege factus est, quamvis ipse promulgaverit legem, & legislator ut Deus extiterit. Cavemus autem de Christo dicere, propter adsumentem veneror adsumptum, & propter invisibilem adoro visibilem. Horrendum vero super hoc etiam illud adjicere, is qui susceptus est cum eo qui suscepit [3] quod nuncupatur Deus: qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Christos eum qui unus est, hominem seorsum in parte, & Deum similiter in parte constituens. Evidenter enim D [4] dividit unitatem, quam non alter cum altero coadoratur, aut [5] quod nuncupatur Deus, sed unus intelligitur Christus Jesus Dei Filius, unigenitus, una servitute cum propria carne venerandus. Confitemur etiam quod idem ipse, qui ex Deo patre natus est Filius, unigenitus Deus, licet juxta naturam suam expers passionis extiterit, pro nobis tamen secundum scripturas [6] perpessus sit & erat in cruce fixo corpore propriæ carnis impassibiliter ad se referens passiones: *gratia vero Dei, pro omnibus gustaverit mortem*, tradens ei proprium corpus, quamvis naturaliter ipse vita sit & resurrectio mortuorum. Nam ut mortem ineffabili potentia proculcaret, ac primus in sua carne *primo-* E *genitus ex mortuis* fieret, & *primitiæ dormientium*, viamque faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recursum, gratia Dei, sicut supra dictum est, pro omnibus gustavit mortem, & tertio die resurgens spoliavit infernum. Idcirco quamvis dicatur, quod per hominem facta sit resurrectio mortuorum: tamen intelligimus hominem factum verbum quod ex Deo est, per

A ipsum mortis imperium fuisse destructum: veniet autem temporibus præfinitis, sicut unus est Filius & dominus; in gloria patris ut judicet orbem terrarum in æquitate, sicut scriptura testatur. Necessario igitur & hoc adjicimus, adnunciantes enim secundum carnem mortem unigeniti Filii Dei, id est Jesu Christi, & resurrectionem ejus, & in cœlis ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in ecclesiis sacrificii servitutem, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus & sanctificamur, participes sancti corporis & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti, [7] sicut communem carnem percipientes, quod absit: nec ut viri sanctificati & verbo conjuncti secun- B dum dignitatis unitatem, aut sicut divinam possidentis habitationem, sed ut vere vivificatricem, & ipsius verbi propriam factam, vita enim naturaliter ut Deus existens, quia propriæ carni unitus est, vivificatricem eam esse professus est. Et ideo quamvis dicat ad nos, *amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem*, non tamen eam ut hominis unius ex nobis existimare debemus, quomodo enim juxta naturam suam vivificatrix esse caro hominis poterit; sed ut vere propriam ejus factam, qui propter nos filius hominis, & factus est & vocatus. Eas autem voces, quas salvator noster in evangelio protulit, non in duabus subsistentiis, aut personis omnino partimur. Non C enim duplex est unus Christus & solus, quamvis ex duabus, diversisque rebus ad unitatem cognoscatur individuam convenisse; sicut homo quoque ex anima constans & corpore non duplex potius sed unus est ex utroque. Humanas ergo & divinas insuper voces ab uno Christo dictas animadvertentes recte sentimus. Cum enim Deo dignissime loquitur de seipso: *qui me videt, videt & Patrem*: & *ego & Pater unum sumus*, divinam ejus intelligimus, ineffabilemque naturam, secundum quam unum est cum Patre suo, propter unam eandemque substantiam, imago & character, splendorque gloriæ ejus existens. Cum vero humanæ naturæ mensuram nullatenus inhonorans Judæos alloquitur, *nunc* D *me quæritis occidere hominem qui veritatem vobis locutus sum*. Item non minus eum, qui in similitudine & æqualitate Patris est, Deum verbum etiam in mensuris humanitatis ejus agnoscimus. Si autem necessario creditur, quod natura Deus existens factus sit caro, imo potius homo animatus anima rationali, quæ causa est, ut in [8] ejus quilibet vocibus erubescat, si eas homine dignas effatus est? quod si sermones homini congruentes [9] abjicit juxta nos hominem fieri quis coegit? cum vero se propter nos ad exinanitionem spontaneam misericorditer inclinaret; quam ob causam dignos exinanitione sermones effugerit? Uni igitur personæ cunctas ejus in evangelio voces adscribimus, uni subsistentiæ, E verbi scilicet incarnati, quia unus est dominus Jesus Christus, ut scriptum est. Appellatum vero apostolum & pontificem confessionis nostræ tanquam sacrificantem Deo & Patri fidei nostræ confessionem, & quæ a nobis ipsi & per ipsum Deo & Patri incessanter offertur. Iterum eum dicimus, qui ex Deo est secundum naturam Filius unigenitus, nec homini præter eum alteri sacerdotii nomen & officium deputamus. Fa-

1 *Dominator Universitatis*. Dionys. 2 *Quomodo sibi*. Dionys. 3 *Connuncupatur*. Dionys.
4 *Denegat unitatem, secundum quam*. Dionys. 5 *Connuncupatur*. Dionys. 6 *Carne perpessus*. Dionys.
7 *Non ut communem*. Dionys. 8 *In eis* Dionys. 9 *Adjicit*. Dionys.

Factus est enim mediator Dei & hominum, & reconciliator ad pacem semetipsum Deo & Patri pro nobis offerens in odorem suavitatis: ideoque [1] *Sacrificium & oblationem noluisti, holocausta pro peccato non tibi placuerunt, corpus autem perfecisti mihi, tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam.* Obtulit enim proprium corpus non pro se, sed pro nobis in odorem suavitatis. Nam qui pro se oblatione vel sacrificiis indigeret ab omni peccato liber ut Deus existens? Quod si omnes peccaverunt, & egent gloria Dei secundum hoc quod sumus ad mutabilitatis excessum [2] promptiores effecti, & peccatis ægrotavit humana natura, ipse vero non ita: ideoque nos gloria ejus [3] evincimur, cur erit ultra jam dubium quod agnus verus propter nos & pro nobis sit immolatus? qui dicit autem quia semetipsum tam pro se quam pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiet: cum nihil prorsus iste deliquerit, nec ullum fecerit omnino peccatum qua igitur egeret oblatione nullo suo excitante facinore, pro quo si esset satis admodum convenienter offerret? De spiritu quoque cum dicit, *ille me glorificavit*, hoc rectissime sentientes unum Christum & Filium, non velut alterius egentem gloria, confitemur a spiritu sancto gloriam consecutum, quia spiritus ejus nec melior nec superior illo est; sed quia mira opera faciens ad demonstrationem suæ deitatis virtute proprii spiritus utebatur, ab ipsa glorificari dicitur. Quemadmodum si quis de hominibus adseveret, quod virtus sua seu disciplina quælibet unumquemque clarificet, quamvis enim in sua sit subsistentia spiritus & ejus intelligatur in persona proprietas juxta id quod spiritus est & non Filius, attamen alienus non est; ab illo enim spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est, unde & ab isto similiter sicut ex Deo [4] Patre procedit. Denique hic ipse Spiritus etiam per sanctorum manus apostolorum miracula gloriosa perficiens dominum glorificavit Jesum Christum postquam ascendit in cœlum. Nam creditus est Christus natura Deus existens, per suum spiritum virtutes efficiens, ideoque dicebat; *de meo accipiet & adnunciabit vobis.* Nequaquam vero participatione alterius idem spiritus sapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus est, & nullo prorsus indigens bono. Nam paternæ virtutis & sapientiæ, id est filii spiritus creditur, & ideo ipsa re & subsistentia virtus & sapientia comprobatur. Igitur quia Deum carni unitum juxta subsistentiam sancta virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei genitricem esse profitemur, non quod verbi natura existendi principium de carne sortita sit; *erat* enim *in principio verbum, & Deus erat verbum, & verbum erat apud Deum*, & ipse est conditor sæculorum, Patri coæternus, & universitatis creator. Sed quod ut superius diximus juxta subsistentiam sibimet veniens humanam naturam, nativitatem sustinuerit ex ipsa vulva corpoream, non quod eguerit necessario aut propter suam naturam, nativitate ista, quæ est in extremis sæculi facta temporibus: sed ut ipsa benediceret substantiæ nostræ primitias. Et dum eum carni unitum mulier edidisset, illa quæ adversus omne genus humanum maledictio fuerat prolata, desineret, nec jam morti nostra corpora destinaret. Illud quoque quod dictum est, *in tristitia paries filios*, ipse dissolvens, verum esse monstraret quod prophetæ voce prædixerat: *Absorpta est mors in victoria:* & iterum; *abstulit Deus omnem lacrymam ab omni facie*, propter hanc etenim causam dicimus eum dispensatorie & ipsis benedixisse tunc nuptiis, cum in Canan Galileæ cum sanctis vocatus apostolis adesse dignatus est. Hæc sapere sumus edocti a sanctis apostolis & evangelistis, & ab omni scriptura divinitus inspirata, nec non & a beatis patrum confessionibus veritate subnixis. His omnibus etiam tuam religionem concordare, & præter aliquem dolum vel fictionem consentire convenit: quæ vero religionem tuam anathematizare necesse est, huic epistolæ nostræ subjecta sunt: quod si minime, eisdem subjectis sententiam consequeris.

I. Si quis non confitetur Deum esse veraciter Emmanuel, & propter hoc ipsum Dei genitricem sanctam virginem, peperit enim carnaliter verbum, quod ex Deo est, secundum quod scriptum est, *& verbum caro factum est:* anathema sit.

II. Si quis non confitetur carne substantialiter unum esse verbum Patris, unum quoque esse Christum cum propria carne, & eumdem ipsum sine dubio Deum simul & hominem, anathema sit.

III. Si quis in uno Christo dividit substantias post unitionem sola eas societate conjungens ea quæ secundum dignitatem est, vel etiam authoritatem, aut potestatem, & non magis conventu ad unitatem naturalem: anathema sit.

IV. Si quis duabus personis vel subsistentiis decernat eas voces quæ tam in evangelicis, quam apostolicis literis continentur, vel etiam eas quæ de Christo a sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de se ipso, & aliquas quidem ex his tanquam homini præter Dei verbum specialiter intelligat, applicandas crediderit, aliquas vero tanquam Deo dignas soli verbo Dei Patris deputaverit; anathema sit.

V. Si quis audet dicere Christum hominem *ἄνθρωπον θεοφόρον*, id est, hominem Deo utentem, se asportantem, & non Deum esse veraciter dixerit, tanquam unicum Filium per naturam, secundum quod verbum caro factum, participaverit nobis similiter carne & sanguine; anathema sit.

VI. Si quis dicit Deum vel dominum esse Christum Dei patris verbum, & non magis eumdem ipsum confitetur Deum & hominem simul, propter quod verbum caro factum est, secundum scripturas; anathema sit.

VII. Si quis dicit tanquam in hominem Jesum Deum verbum fuisse operatum, & unigeniti dignitatem, tanquam alteri præter ipsum existenti, tribuit; anathema sit.

VIII. Si quis audet dicere adsumptum hominem coadorari cum Deo verbo oportere, & [5] communem pari Deum, tanquam alterum cum altero, adjectio enim unius syllabæ hoc cogit intelligi, & non magis una reverentia veneratur Emmanuel, unamque ei glorificationem dependit, juxta quod verbum caro factum est; anathema sit.

IX. Si

1 *Ideoque dicebat.* Dionys. 2 *proniores.* Dionys. 3 *egenus.* Dionys. 4 *ex Deo procedit.* Dionys.
5 *connuncupari.* Dionys.

IX. Si quis unum dominum Jesum Christum glorificatum dicit a Spiritu sancto, tanquam ab aliena virtute, qua per eum uteretur, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus; & per eum implesse divina signa, & non magis ejus proprium esse spiritum dicat sicut & patris, per quem signa operatus est; anathema sit.

X. Pontificem & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum divina scriptura commemorat. Obtulit enim semetipsum pro nobis Deo patri in odorem suavitatis: si quis ergo pontificem & apostolum nostrum alium dixerit esse factum, præter quam ipsum Deum Dei verbum, quando factum est caro, & secundum nos homo, sed quasi alterum præter B ipsum specialiter hominem ex muliere; & si quis dicit, quia pro se obtulit seipsum oblationem, & non magis pro nobis solis, non A enim indiguit oblatione qui peccatum nescivit; anathema sit.

XI. Si quis non confitetur carnem domini vivificatricem esse tanquam propriam ipsius Dei verbi, sed quasi alterius cujuspiam præter ipsum, conjuncti quidem secundum dignitatem, aut secundum quod solam divinam inhabitationem habuerit: & non potius ut diximus vivificatricem esse, quia facta est propria verbi Dei, cui omnia vivificare possibile est; anathema sit.

XII. Si quis non confitetur Deum verbum carne passum esse, & carne crucifixum, & mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod est & vita, B & vivificator ut Deus; anathema sit. [1]

Explicit epistola S. Cyrilli.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ κζ'.

CAPUT XXVII.

...cod. ...tam.

Τοῦ αὐτοῦ * Κυρίλλου ἐπιστολὴ γραφεῖσα πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως· ἐν ᾗ γράφει, ὥστε μὴ προσέχειν αὐτοὺς τῇ δυσσεβεῖ διδασκαλίᾳ τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου, μήτε μὴν κοινωνεῖν αὐτῷ, εἰ μένει λύκος ἀντὶ ποιμένος· ἀλλὰ μᾶλλον ἀνδρίζεσθαι ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν ἑαυτῶν πίστιν τηρεῖν ἀπαρασάλευτον. ἔτι τε γράφει καὶ κοινωνοὺς εἶναι τοὺς ἐκβληθέντας παρὰ Νεστορίου, ἀντειπόντας αὐτοῦ τῇ διδασκαλίᾳ.

Ejusdem Cyrilli epistola ad clerum populumque Constantinopolitanum: in qua scribit, ne attendant impiæ doctrinæ Nestorii hæretici, neve ipsi communicent, si pro pastore manet lupus: sed magis viriliter agant in domino, & suam fidem constantem servent: præterea scribit, se communicare cum iis, qui a Nestorio ejecti sunt, quod ejus doctrinæ contradixerint.

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς πρεσβυτέροις, διακόνοις, καὶ λαῷ Κωνσταντινουπόλεως, Κύριλλος ἐπίσκοπος, καὶ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

C *Dilectissimis ac desideratissimis fratribus, presbyteris, diaconis, populoque Constantinopolitano, Cyrillus episcopus, & synodus quæ ex Ægyptiaca diœcesi Alexandriam convenit, in domino Sal.*

Ὀψὲ μὲν, καὶ μόλις ἤλθομεν ἐφ' ὅπερ ἦν ἄμεινον ἐν ἀρχαῖς ἐλθεῖν, τὸ φροντίδα θέσθαι φαμὲν τῆς ἁπάντων ὑμῶν σωτηρίας, καὶ τοῦ μὴ χρῆναι παθεῖν τὸν ἐπὶ τῇ πίστει θόρυβον. ἀπολογούμεθα δὲ ταῖς ἁπάντων ὑμῶν διὰ τοῦτο λύπαις. διετελέσαμεν γὰρ οὐκ ἀδακρυτὶ τὸν παρῳχηκότα καιρόν· προσεδοκῶμεν δὲ, ὅτι συμβουλαῖς καὶ παραινέσεσιν ἐκκλησιαστικαῖς, καὶ τοῖς παρὰ πάντων ὑμῶν ἐλέγχοις μεταστήσεται μὲν τῶν ἀπηχεστάτων ἑαυτοῦ δογμάτων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεστόριος, τιμήσει δὲ μεθ' ἡμῶν τὴν πίστιν, τὴν παραδοθεῖσαν ταῖς ἐκκλησίαις παρά τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ παρὰ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος, καὶ ταῖς διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν φωναῖς εἰς τὸ ἔχειν ὀρθῶς κατεσφραγισμένην. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐξ ὧν παρ' ὑμῖν ἐπ' ἐκκλησίας λαλῶν οὐ παύεται, καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφως ἐξηγήσεων αὐτοῦ πεπλανημένον εὑρίσκομεν, καὶ οὐ μετρίως δυσσεβοῦντα περὶ τὴν πίστιν· λοιπὸν ἀναγκαίως ἤλθομεν ἐπὶ τὸ χρῆναι διὰ συνοδικοῦ γράμματος αὐτῷ διαμαρτύρασθαι, ὡς εἰ μὴ ἀπόσχοιτο τὴν ταχίστην τῶν ἑαυτοῦ καινοτομιῶν, καὶ κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν προθεσμίαν παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπου Κελεστίνου. ἀναθεματίσει μὲν

[2] SERIUS & vix tandem eo devenimus, quo initio venire oportebat, nempe ut communis omnium vestrum salutis curam susciperemus, nec vos in re fidei tumultu quassari permitteremus. Ceterum vestris hisce querelis respondemus, nos præteritum tempus non absque luctu & lacrymis exegisse; expectantes ut venerabilis episcopus D Nestorius cum consiliis & admonitionibus ecclesiasticis, tum vestrum quoque omnium increpationibus permotus, a perversis illis absurdisque suis dogmatibus recederet, fidemque a sanctis apostolis, & evangelicis scriptoribus, nec non ab universo sacerdotum ordine ecclesiis traditam, sanctorumque prophetarum vocibus & oraculis, ne quid detrimenti capiat, obsignatam una nobiscum veneratus complecteretur. Quia vero partim ex his quæ publice apud vos pro concione proponere non cessat, partim rursus ex editis ab illo exegesibus, graviter eum seductum, nec vulgari quoque perfidia & impietate irretitum comperimus; ad eam E necessitatem adacti sumus, ut synodicis literis testatum illi faceremus, quod nisi quam celerrime, hoc est, intra præfinitum a Cælestino sanctissimo Romanæ ecclesiæ episcopo dierum spatium, a doctrinæ suæ novitatibus abstinuerit, eaque quæ apud vos docuit, suis-

1 In omnibus MSS. legitur in fine epistolæ: *Data mensis Novembris die XXX. Indict. XIV.* Harduinus.
2 Vetus versio legitur infra in ver. hujus Concilii versione cap. 9.

fuisque libris, qui apud nos etiam reperiuntur, inseruit, vel inseri sane curavit, suo chirographo anathematizet; nullum consortium, neque ullum in posterum inter sacerdotes Dei locum habiturum esse, sed ab omnium societate prorsus alienum fore.

Nemo autem hanc qualemcumque cunctationem vitio nobis vertat. Neque enim grege tam numeroso, imo vero omnibus, quotquot ubivis gentium versantur, populis & ecclesiis perturbatis dormitavimus, sed peritorum medicorum industriam hac in parte imitati sumus. Hi enim morbos & vulnera in humano corpore nascentia non statim igne aut ferro atrociter curant, sed vulnere levioribus primo medicamentis delinito, tempus præstolantur ustioni & sectioni opportunum. Quamobrem viri estote in Christo, fideque quam semel accepistis, constanter servata, Christo uni & soli & vero Dei Filio placere satagite; memores sanctorum patrum nostrorum, qui sancte inculpateque sacerdotio apud vos functi sunt, quique dum viverent, sacram virginem deiparam nominabant. Peperit enim illa Emmanuelem, qui verus est Deus. Verbum namque caro factum est; & quo ejus nos fratres evaderemus, qui est super omnem creaturam; ex muliere secundum carnem natus est. Prædicabant autem illi apud vos non duos Christos, sed unum tantum; eumdem nimirum Deum verum, & hominem rursus secundum carnem ex muliere ortum: non hominem nudum, illa tantum copula Deo conjunctum, quæ in sola dignitatis, vel auctoritatis æqualitate cernitur; (hæc enim frigida, & inutilia, & anilia Nestorii sunt dogmata.) Addebant his; illum ipsum mortem nostri causa secundum carnem perpessum, mortisque imperio divina virtute proculcato, ex mortuis denuo resurrexisse, universorum tamdem judicem olim venturum esse. Hanc in vobis fidem identidem exsuscitantes, immaculatos & inculpatos vos conservate, nullum prorsus commercium cum memorato Nestorio habentes, nec aures illi accommodantes, si pro pastore lupus esse perrexerit, & post hanc nostram admonitionem ad illum destinatam perversa sapere non destiterit. Denique cum iis clericis & popularibus quoque, qui propter rectam fidem ab illo excommunicati, vel gradu moti sunt, nos libere communicamus, injustam illius sententiam minime approbantes, sed eos potius qui ista perpessi sunt, commendantes, illudque eis dicentes; *Beati estis, si propter Dominum exprobramini; quoniam virtutis & Dei spiritus super vos requiescit.*

Joan. 1. — Galat. 4. — 1. Petr. 4. 14.

ἐγγράφως ἐκεῖνα, ἅπερ εἴρηκέ τε παρ' ὑμῖν, καὶ βίβλοις ἐνέθηκεν, ἢ γοῦν ἐντεθῆναι παρεσκεύασεν, αἳ καὶ παρ' ἡμῖν εἰσιν, οὐδένα κοινωνίας ἔχει τόπον πρὸς τοὺς ἱερέας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔσαι πάντων ἀλλότριος.

Αἰτιάσθω δὲ μηδεὶς τὴν μέλλησιν· οὐ γὰρ ἐνυστάξαμεν θορυβουμένης οὕτω μεγάλης ἀγέλης, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν ἁπανταχόσε λαῶν καὶ ἐκκλησιῶν· ἐμιμησάμεθα δὲ τοὺς ἰατρικὴν ἔχοντας ἐμπειρίαν, οἳ τὰ ἐν τοῖς σώμασι γινόμενα τῶν παθῶν οὐκ εὐθὺς ταῖς διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς ὑποφέρουσιν ἀνάγκαις. ἀλλ' ἠπίοις ἐν ἀρχαῖς φαρμάκοις καταμαλάσσουσι, περιμένοντες τὸν ταῖς τομαῖς πρέποντα καιρόν. ἀνδρίζεσθε τοίνυν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν ἑαυτῶν πίστιν τηροῦντες ἀπαρακόμιστον, εὐαρεστεῖν σπουδάζετε τῷ Χριστῷ, τῷ ἑνὶ καὶ μόνῳ καὶ ἀληθῶς υἱῷ τοῦ Θεοῦ· μεμνημένοι καὶ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων, τῶν ἱερατευσάντων ὀρθῶς καὶ ἁγίως παρ' ὑμῖν, οἳ καὶ ἔτι περιόντες θεοτόκον ὠνόμαζον τὴν ἁγίαν παρθένον. τέτοκε γὰρ τὸν Ἐμμανουὴλ, ὅς ἐστι Θεὸς ἀληθῶς. γέγονε δὲ σὰρξ ὁ λόγος, καὶ γεγέννηται σαρκικῶς ἐκ γυναικὸς, ἵν' ἡμεῖς χρηματίσωμεν ἀδελφοὶ τοῦ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν. ἐκήρυσσον δὲ οὐ δύο παρ' ὑμῖν Χριστοὺς, ἀλλ' ἕνα, τὸν αὐτὸν Θεὸν λόγον καὶ ἄνθρωπον κατὰ σάρκα ἐκ γυναικός· οὐ συναφείᾳ ψιλῇ, καὶ ὡς ἐν ἰσότητι μόνῃ τῶν ἀξιωμάτων συνημμένον ἄνθρωπον Θεῷ. ταῦτα γὰρ ἐκείνου τὰ ψυχρὰ καὶ ἀνωφελῆ καὶ γραώδη δόγματα. τὸν αὐτὸν δὲ καὶ παθεῖν ἔφασκον σαρκικῶς ὑπὲρ ἡμῶν τὸν θάνατον. καὶ ἀναστῆναι θεϊκῶς πατήσαντα τὸ τοῦ θανάτου κράτος. ἥξειν τε ἔφασκον τῶν ὅλων κριτήν. ταύτην ἐν ἑαυτοῖς ἀναζωπυροῦντες ἀεὶ τὴν πίστιν, ἀσπίλους καὶ ἀμώμους ἑαυτοὺς τηρήσατε, μήτε κοινωνοῦντες τῷ μνημονευθέντι, μήτε μὴν ὡς διδασκάλῳ προσέχοντες, εἰ μένει λύκος ἀντὶ ποιμένος. καὶ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν ὑπόμνησιν τὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην, φρονεῖν ἕλοιτο τὰ διεστραμμένα. τοῖς δέ γε τῶν κληρικῶν, ἤτοι λαϊκῶν διὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν κεχωρισμένοις, ἢ καθαιρεθεῖσι παρ' αὐτοῦ, κοινωνοῦμεν ἡμεῖς. οὐ τὴν ἐκείνου κυροῦντες ἄδικον ψῆφον. ἐπαινοῦντες δὲ μᾶλλον τοὺς πεπονθότας, κἀκεῖνο λέγοντες αὐτοῖς. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν κυρίῳ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα εἰς ὑμᾶς ἀναπέπαυται.

Ἰωάν. 1. — Γαλα. 4. — 1. Πέτ. 4.

A

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ κή.

Τοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτῆς συνόδου, πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναχούς.

Τοῖς εὐλαβεστάτοις, καὶ θεοφιλεστάτοις πατράσι μοναστηρίων, τοῖς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, Κύριλλος καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν συναχθεῖσα ἁγία σύνοδος, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΤΗ͂Σ θεοσεβείας ὑμῶν τὸν ζῆλον, ὃν ἐν Χριστῷ πεποίησθε βλασφημουμένῳ, καὶ τοῦτο ἐν ἐκκλησίᾳ τῇ τῶν ὀρθοδόξων, μεμαθήκαμεν ἀκριβῶς. καὶ σφόδρα μὲν ἐπῃνέσαμεν τῆς εὐνοίας ὑμᾶς τῆς εἰς Χριστὸν, καὶ ἀγάπης τῆς εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. κλαίοντες δὲ διατελοῦμεν, καὶ παρακαλοῦντες τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστὸν, νῦν θραῦσαι τὴν τοῦ διαβόλου παγίδα, καὶ περιελεῖν τῶν ἐκκλησιῶν τὸ σκάνδαλον. καὶ παῦσαι τοὺς κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ δυσφημίας. ἐπεὶ δὲ ἐστι μακρόθυμος, καιρὸν μετανοίας ἐπεδαψιλεύσατο τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Νεστορίῳ, σιωπώντων πάντων τέως ἐπ' αὐτῷ, καὶ περιμενόντων, ὅπερ ἦν ἅπασι δι' εὐχῆς, τὸ μεταστῆναι μὲν αὐτὸν τῆς βεβήλου καινοφωνίας. φρονῆσαι δὲ μεθ' ἡμῶν τὰ ὀρθὰ καὶ εἰκότα, καὶ ταῖς θεοπνεύστοις συμβαίνοντα γραφαῖς, ἑλέσθαι τε τὴν πίστιν τὴν παραδοθεῖσαν ἄνωθεν ταῖς ἐκκλησίαις παρά τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, οἳ καὶ γεγόνασιν οἰκονόμοι γνήσιοι τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ ἱερουργεῖν ἐτάχθησαν τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ, τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. ἐπειδὴ δὲ μεμένηκεν ἐν τοῖς αὐτοῖς, τὰ χαλεπὰ καὶ ἐν χείροσι γέγονε, προστιθεὶς ἀεὶ δυσφημίας ἐπὶ δυσφημίαις, καὶ ξένα καὶ ἀλλότρια παντελῶς ἐξηγούμενος δόγματα, ἃ μὴ οἶδεν ὅλως ἡ ἁγία καθολικὴ ἐκκλησία· ἐδικαιώσαμεν * ὑπομνησθέντα τρίτῳ γράμματι, τούτῳ δὴ τῷ πεμφθέντι παρά τε ἡμῶν, καὶ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ Κελεστίνου, τοῦ τῆς μεγάλης Ῥώμης ἐπισκόπου.

Εἰ μὲν ἕλοιτο μετανοῆσαι, καὶ ἐφ' οἷς εἴρηκε δακρύσας, ἀναθεματίσαι μὲν ἐγγράφως τὰ διεστραμμένα ἑαυτοῦ δόγματα, ὁμολογῆσαι δὲ ὀρθῶς καὶ ἀνεπιλήπτως τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὴν πίστιν, μένειν αὐτὸν, συγγνώμην αἰτοῦντα, καὶ ἃ δεῖ μανθάνοντα. εἰ δὲ μὴ ἕλοιτο ταῦτα πρᾶξαι, ἀλλότριον αὐτὸν εἶναι καὶ ξένον τοῦ χοροῦ τῶν ἐπισκόπων, καὶ τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος. οὐ γάρ ἐστιν ἀκίνδυνον ἐν εἴδει ποιμένος λύκον ἐπαφεῖναι δεινὸν, τοῖς τοῦ σωτῆρος ποιμνίοις. ἀνδρίζεσθε τοίνυν ὡς δοῦλοι * Χριστοῦ, καὶ φροντίσατε τῶν ἰδίων ψυχῶν, πάντα πράττοντες ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ. καὶ ὅπως ἂν ἡ εἰς αὐτὸν πίστις, ὀρθὴ καὶ ἀκαταίτιος κηρύττηται πανταχοῦ. τοῦτο γὰρ ὑμᾶς καὶ τῶν μετὰ ταῦτα κινδύνων ἀπαλλάξει, καὶ ἐπὶ τοῦ θείου βήματος στεφάνων ἀξιωθῆναι παρασκευάσει, τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης ἕνεκα σύμπαντας ἀποδεχομένου τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ποθεινότατοι. 16.16.

CAPUT XXVIII.

Ejusdem Cyrilli, synodique cum eo collectæ, ad monachos Constantinopolitanos Epistola.

Religiosissimis piissimisque monasteriorum patribus, qui sunt Constantinopoli, Cyrillus & sancta synodus Alexandriæ congregata, in domino Sal.

PIetatis vestræ zelum, quem pro Christo publice in orthodoxorum ecclesia blasphemiis appetito declarastis, plene didici- B mus, summisque laudibus, ut æquum erat, dilectionem vestram in Christum & ejus nomen extulimus. At nos interim in lacrymis luctuque jacentes, Christum universorum salvatorem obtestamur, ut vel nunc tandem dissipatis diaboli laqueis, ecclesiarum scandala præscindat, maledictisque gloriam illius insectantes compescat. Quia vero longanimis est, pœnitentiæ tempus abunde satis Nestorio hucusque concessit, omnibus interea conticentibus, magnoque desiderio expectantibus, ut profana illa vocum novitate relicta, quæ recta ac decentia, divinisque scripturis consentanea sunt, nobiscum saperet; fidemque per sanctos apostolos & evangelistas, qui ger- C mani mysteriorum Christi dispensatores extiterunt, mandatumque ut evangelium illius universo terrarum orbi annunciarent, habuerunt, jam inde ab initio traditam susciperet. At quia in iisdem erroribus perseverat, blasphemiasque blasphemiis cumulans, ad deteriora subinde gradum facit, & peregrina alienaque dogmata, quæ sancta Dei ecclesia nunquam agnovit, proponere non desinit; æquum esse existimavimus vel ternis literis illum commonefacere: quibus illæ quoque accedunt, quæ jam una cum nostris postremis, a sanctissimo piissimoque fratre & comministro nostro Cælestino magnæ urbis Romæ episcopo missæ D sunt.

Summa autem admonitionis hæc est; si quidem resipiscere, & ea quæ dixit, lacrymis diluere, ac dogmata quæ falsa proposuit, scripto anathemate condemnare, & rectam tandem inculpatamque catholicæ ecclesiæ fidem voluerit agnoscere; fore ut veniam, si tamen eam petat, & quæ oportet doceri se sinat, promereatur. Sin vero ea facere recusarit, ab episcoporum cœtu, nec non a magisterii dignitate se prorsus alienum extorremque esse intelligat. Neque enim tutum est, lupum Christi gregibus infestum, sub pastoris specie admittere. Viri itaque estote, &, ut servos Dei decet, ani- E marum vestrarum curam suscipite, tum pro Christi gloria, & ut fides quæ in ipsum est, recta & sincera ubique locorum annuncietur, nihil non tentate. Hoc enim vos & a futuris periculis liberabit, & coram divino tribunali corona dignos efficiet, Christo omnium nostrum salvatore propter vestram erga illum dilectionem laudante omnes & remunerante. *Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos fratres qui mecum sunt.* Opto vos in Christo valere, dilecti & desideratissimi fratres. Rom. 16. 16.

CAPUT XXIX.

[1] *Inſani Neſtorii anathematiſmi, Cyrilli anathematiſmis oppoſiti.*

I. SI quis eum qui eſt Emmanuel, Deum verum eſſe dixerit, & non potius nobiſcum Deum; hoc eſt, inhabitaſſe eam quæ ſecundum nos eſt, naturam per id quod unitus eſt [2] noſtræ, quam de Maria virgine ſuſcepit: matrem etiam Dei Verbi, & non potius ejus, qui Emmanuel eſt, nuncupaverit; ipſumque Dei Verbum in carnem verſum eſſe, quam accepit ad oſtentationem deitatis ſuæ, ut habitu inveniretur ut homo; anathema ſit.

II. Si quis in Verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta eſt, de loco in locum mutationem [3] divina ſententia dixerit eſſe factam; ejuſque divinæ naturæ carnem capacem dixerit, ac partialiter unitam carni; aut iterum in infinitum incircumſcriptæ naturæ, [4] cum extenderent carnem, accipiendum Deum; eumdemque ipſum natura & Deum dicat & hominem; anathema ſit.

III. Si quis non ſecundum conjunctionem unum dixerit Chriſtum, [5] qui etiam Emmanuel ſecundum naturam; ex utraque etiam ſubſtantia, tam Dei Verbi, quam etiam ab eo hominis ſuſcepti, [6] in una Filii connexione, quam etiam nunc inconfuſe ſervamus, minime confitetur; anathema ſit.

IV. Si quis eas voces, quæ tam in evangelicis, quam in epiſtolis apoſtolicis de Chriſto, qui eſt ex utraque [7] ſcriptæ ſunt accipiat tanquam de una natura; ipſique Dei Verbo tentat paſſiones tribuere, tam ſecundum carnem, quam etiam deitatem; anathema ſit.

V. Si quis unum eſſe poſt aſſumptionem hominis naturaliter Dei Filium audet dicere cum ſit Emmanuel; anathema ſit.

VI. Si quis poſt incarnationem Deum Verbum alterum quempiam præter Chriſtum nominaverit; [8] ſervi ſane formam initium non habere cum Deo Verbo, & increatam, ut ipſe eſt, dicere tentaverit, & non magis ab ipſo creatam confiteatur, [9] quam natura dominum & creatorem & Deum, quam & ſuſcitare propria virtute promiſit, *Solvite*, dicens *templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud*, anathema ſit. Joan. 2.

VII. Si quis hominem, qui [10] in virgine creatus eſt, hunc eſſe unigenitum dixerit, qui ex utero Patris ante Luciferum natus eſt, & non magis propter unitionem eum, qui eſt naturaliter unigenitus, Patris unigeniti appellatione confitetur participem factum; Jeſum quoque alterum quempiam præter Emmanuelem dicat; anathema ſit. Pſal. 109.

VIII. Si quis ſervi forma [11] pro ſeipſo, hoc eſt, ſecundum propriæ naturæ rationem, colendam eſſe dixerit, [12] & non omnium dominam; & non potius per ſocietatem, qua beatæ, & ex ſe naturaliter [13] domini unigeniti naturæ conjuncta eſt, veneratur, anathema ſit.

IX. Si quis formam ſervi conſubſtantialem eſſe dixerit Spiritui ſancto, & non potius per illius mediationem, [14] quæ eſt ad Deum Verbum, & ex ipſa conceptione habuiſſe dixerit conjunctionem, per quas communes nonnunquam in homines miranda curatione exercuit, [15] & ex hoc curandorum ſpirituum eveniebat eſſe poteſtatem; anathema ſit.

X. Si quis illum in principio Verbum, pontificem & apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe, ſeque ipſum obtuliſſe pro nobis dicat, & non Emmanuelis eſſe apoſtolum dixerit, oblationemque ſecundum eamdem rationem [16] ei tribuat, qui univit; ſi quis unitus ad unam communitatem filii hoc eſt, Deo quæ Dei & homini quæ ſunt hominis deputans, anathema ſit.

XI. Si quis unitam carnem, ex naturæ propriæ poſſibilitate vivificatricem eſſe dixerit, ipſo domino & Deo pronunciante: *Spiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt*: anathema ſit. *Spiritus eſt Deus*, at non pronunciatum eſt. Si quis: ergo Deum Verbum carnaliter ſecundum ſubſtantiam carnem factum eſſe dicat, hoc autem modo & ſpecialiter cuſtodit, & maxime in domino Chriſto poſt reſurrectionem ſuam diſcipulis ſuis dicente: *Palpate & videte, quia ſpiritus oſſa & carnem non habet, ſicut me videtis habere*: anathema ſit. Joa. 6.

XII. Si quis confitens paſſiones carnis, eas quoque tanquam Verbo Dei tribuit, quas etiam carni, in qua factus eſt, adhibuerit, non diſcernens dignitatem naturarum; anathema ſit.

KE-

1 Eſt fere verſio Marii Mercatoris pag. 116. edit. P. Garnerii. *Hard.* 2 Mſſ. *Maſſa noſtræ* Hard.
3 Lege ex Mſſ. *divinæ eſſentiæ*: & mox: *partiliter*. Hard. 4 Lege ex Mſſ. *coextenderit carnem ad capiendum Deum*. Hard. 5 Lege ex Mſſ. *Qui eſt etiam Emmanuel, ſed ſecundum naturam*. Hard.
6 Lege ex Mſſ. *unam Filii connexionem*: & mox: *ſervant*. Hard. 7 Mſſ. addunt, *natura*. Hard.
8 Mſſ. *ſervique formam*. Hard. 9 Mſs. *tanquam a naturali domino & creatore & Deo*. Hard.
10 Mſs. *de Virgine*. Hard. 11 Lege ex Mſs. *per ſeipſum*. Hard. 12 Lege ex Mſs. *& omnium rerum dominam eſſe*. Hard. 13 Mſs. *dominicæ*. Hard. 14 Mſs. *eam quæ eſt ad Deum Verbum ab ipſa &c.* Hard.
15 Mſs. *& ex qua curandorum*. Hard. 16 Lege ex Mſs. *dividat, ei qui univit, & ei qui unitus eſt: ad unam ſocietatem Filii*: & mox: *non deputans*. Hard.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ λ'.

Δέησις Βασιλείου διακόνου καὶ λοιπῶν μοναχῶν.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ τιμηθεῖσι, καὶ τιμωμένοις παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, χριστιανοῖς βασιλεῦσι, * Φλαυίοις Θεοδοσίῳ καὶ Οὐαλεντινιανῷ, δέησις, εἴτουν παράκλησις παρὰ Βασιλείου διακόνου καὶ ἀρχιμανδρίτου, καὶ Θαλασσίου ἀναγνώστου καὶ μονάζοντος, καὶ λοιπῶν χριστιανῶν μοναχῶν.

* Φλαυίοις

α'.

Ἡ' ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙ'Α τοῦ Θεοῦ, ἡ * ἀναριθμήτων παρὰ ἀνθρώποις καλῶν μετουσίαν δωρησαμένη τε καὶ δωρουμένη τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ἐν πᾶσι, καὶ ἐπὶ πᾶσίν ἐστιν. ἐν τούτοις δὲ τοῖς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δώροις ἔνεστιν ἡ ἀληθινὴ γνῶσις, καὶ τὸ μῖσος τῆς ψευδωνύμου γνώσεως· ὥστε εἰδέναι ἡμᾶς τὴν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, καὶ μαρτύρων, καὶ ὁμολογητῶν, καὶ ἐπισκόπων ἁγίων, συνεργούντων καὶ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων, παραδοθεῖσαν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ πίστιν. πρῶτον ὑπὸ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, τοῦ πρωτοστάτου, εἰπόντος, κατὰ ἀποκάλυψιν καὶ γνῶσιν καὶ ὁμολογίαν καὶ παράδοσιν τοῖς μετὰ ταῦτα· ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· Ἰακώβου ἀποστόλου καὶ ἀρχιεπισκόπου, Ἰωάννου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ, καὶ λοιπῶν εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐπισκόπων, καὶ πάντων τῶν πιστευσάντων καὶ πιστευόντων τῇ ὁμοουσίῳ τριάδι· Εἰρηναίου, Γρηγορίου τοῦ μεγάλου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας. τῆς ἁγίας συνόδου τῶν ρπ'. ἐπισκόπων, ἐν Ἀντιοχείᾳ συναθροισθείσης κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἥτις καθεῖλεν αὐτὸν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὸν Χριστὸν φύσει Θεὸν, καὶ υἱὸν Θεοῦ πατρός· τῆς ἐν Νικαίᾳ μεγάλης καὶ ἁγίας συνόδου τῶν τιη. ἐπισκόπων, τῆς βεβαιωσάσης τὸν ὅρον τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ· Βασιλείου καὶ Γρηγορίου ἀδελφῶν ἐπισκόπων, Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου, Γρηγορίου ἐπισκόπου, Ἄμμωνος ἐπισκόπου, Οὐιταλίου ἐπισκόπου, Ἀμφιλοχίου, Παύλου, Ἀντιόχου, Εὐσταθίου, Μεθοδίου, Ὀπτίμου, Λεπορίου, Ἀμβροσίου Μεδιολάνων· ὅλης τῆς ἐν τῇ Ἀφρικῇ συνόδου· Ἰωάννου, Σευηριανοῦ, Ἀττικοῦ ἐπισκόπου, Κυρίλλου, τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ νῦν ζῶντος, καὶ τῷ νόμῳ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐξακολουθοῦντος. οὐδεὶς μὲν οὖν ἀνθρώπων δύναται πάντας τοὺς πιστοὺς ἐξαριθμήσασθαι, τοὺς πιστεύσαντας καὶ πιστεύοντας εἰς Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὄντως ἀληθινὸς Θεός ἐστιν. οὐ γὰρ, ἐπειδὴ δι' ἡμᾶς ἐγένετο ἄνθρωπος, μείνας ὃ ἦν Θεὸς, ὡς καὶ ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια διέμαθεν, ἤδη καὶ τὸ, ἦν, ἀρνησόμεθα. ἀλλὰ ἡμεῖς πιστεύομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ κηρύττομεν, ὅτι ὁ πρὸ τῶν αἰώνων Θεὸς λόγος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν

* ἀναριθμήτων

Ματθ. 16. 16.

A

CAPUT XXX.

Basilii diaconi, & reliquorum monachorum supplicatio.

Piissimis & honoratissimis, Deoque & hominibus dilectis, Christianis imperatoribus, Flaviis Theodosio & Valentiniano, Basilii diaconi & archimandritæ, & Thalassii lectoris & monachi, reliquorumque Christianorum monachorum supplicatio, seu exhortatio.

I.

B

IMMENSA Dei benignitas & clementia, quæ mortalium genus suis donis & bonis nunquam cumulare desinit, in omnibus & super omnia conspicua est. Porro autem inter alia Dei beneficio non immerito censenda est veritatis cognitio, & odium falsæ cognitionis: quo nimirum explorata perspectaque habeamus fidei mysteria, jam inde ab initio a sanctis apostolis, martyribus, confessoribus & episcopis, conspirantibus ad id quoque religiosissimis principibus, catholicæ ecclesiæ tradita: & primo quidem ab apostolorum principe Petro, secundum cognitionem quam divinitus per-
C ceperat, hanc palam confitente, posteritatique tradente: *Tu es Christus filius Dei vivi*: a Jacobo apostolo & archiepiscopo, Joanne apostolo, & evangelista, reliquisque evangelistis, martyribus, confessoribus, episcopis, atque ab omnibus, qui consubstantiali trinitati crediderunt, & credunt: ab Irenæo, Gregorio magno Neocæsareæ episcopo; a sancta synodo Antiochiæ contra Paulum Samosatenum congregata, quæ centum octoginta numero patres complexa, illum propter suam impietatem (negabat enim Christum natura esse Deum, & Dei Patris filium) exauctoravit; a magna & sancta trecentorum decem & octo
D episcoporum synodo apud Nicæam habita, quæ sententiam eorum qui Antiochiæ contra Paulum Samosatenum convenerant, confirmavit & approbavit; a Basilio & Gregorio episcopis & fratribus, Athanasio ecclesiæ Alexandrinæ episcopo, Ephræm Syro, Gregorio episcopo, Ammone episcopo, Vitalio episcopo, Amphilochio, Paulo, Antiocho, Eustathio, Methodio, Optimo, Leporio, Ambrosio Mediolanensium episcopo; ab universa synodo Africana, Joanne, Severiano, Attico episcopo, Cyrillo Alexandriæ episcopo, qui etiamnum superstes nostræ pietatis legem observat. Denique nullus homi-
E num facile enumeraverit omnes fideles, qui crediderunt & credunt in Christum Dei Filium, quod verus sit Deus. Neque enim, posteaquam nostri causa homo factus est, id quod erat, hoc est, Deus esse non desinens (quemadmodum & vestra quoque pietas non ignorat) idcirco negabimus quod erat. Sed nos credimus, & profitemur, & prædicamus, Deum Verbum, unigenitumque Dei Filium, qui sæcula omnia antecedebat, propter suam erga nos benignitatem, immensamque bonitatem, hominem perfectum, no-

Matth. 16 16.

nobisque per omnia similem peccato tantum A excepto) effectum esse; idipsum quod erat non amittens, modo quem solus ipse novit, ex sancta virgine Maria pro salute humani generis natum esse.

τὴν πρὸς ἡμᾶς οὖσαν, γέγονεν ἄνθρωπος τέλειος, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, μείνας ὃ ἦν, Θεὸς, διὰ τὴν τοῦ γένους ἡμῶν σωτηρίαν γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας, ὡς αὐτὸς οἶδε.

II.

Ob hoc verum dogma in sanctissima Dei ecclesia sincere prædicatum, Paulumque hæreticum jure optimo ejectum, facta sunt schismata populorum, perturbatio sacerdotum, & pastorum tumultuatio. Quin & hoc ipso quoque tempore quidam e reverendissimorum sacerdotum numero Nestorium, qui obtinet episcopatus hujus se- B dem (si tamen episcopum vocare fas est, eo quod Christum natura verum Deum) sanctam vero virginem deiparam esse obstinata animi contentione negare pergat, in publico consessu coram non infrequenter corripuerunt, & ab ejusdem communione desciverunt, & in hodiernum usque diem desciscunt; nonnulli clanculum ab illius consortio se subduxerunt: alii ex religiosissimis presbyteris, quoniam in hac sancta ecclesia [a] Irene maritima contra repullulans pravum dogma invehebantur, dicendi facultate privati sunt. Unde accidit, ut populus usitatam fidei prædicationem requirens, publice inclamaret: Imperatorem habemus, episcopum C non habemus. Verum hic populi conatus non mansit impunis. Pars namque a ministris comprehensa, atque ad tribunal abstracta, tali immanitate diverberata exceptaque est in regia civitate, qualis ne apud barbaras quidem nationes quandoque usitata fuit. Non defuerunt qui populo præsente & audiente in sanctissima ecclesia coram illi reclamarent; sed non citra gravissima incommoda, quæ ea de causa pertulerunt. Denique simplex quidam monachus, zelo vehementi instigatus, in medium ecclesiæ progressus, cum synaxis celebraretur, impietatis præconem, quod hæreticus esset, ab ingressu prohibere conatus est. Sed hunc il- D le cæsum magnificis præsidibus tradidit; flagrisque denuo dissectum, & publice cæsum, præcone non absque clamore præeunte, in exilium expulit. Neque tragœdia hæc hisce finibus constitit. Etenim qui partes sequuntur omnia per vim agentis post impiam illius concionem; nisi Deus prohibuisset, in ipsamet sacrosancta Dei ecclesia cædem edituri erant.

[a] nomen ecclesiæ quæ ex situ maritima dicta est, cum aliæ essent ejusdem nominis. Ex Procopio de ædificiis Justiniani edit Rom in e. mendat.

β'.

Τούτου ἕνεκα τοῦ * ἀληθοῦς δόγματος τοῦ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ * ἀκριβῶς κηρυττομένου, καὶ τοῦ αἱρετικοῦ Παύλου δικαίως ἐξωσθέντος, ἐγένοντο σχίσματα λαῶν, ἀκαταστασίαι ἱερέων, ταραχὴ ποιμένων. ὅθεν καὶ νῦν κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐγχειρισθέντος τὸν τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον Νεστορίου. εἰ δεῖ εἰπεῖν ἐπίσκοπον· ἐν τῷ συνεδρίῳ, πολλάκις τινὲς τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων ἤλεγξαν αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ἀπείθειαν αὐτοῦ, τὸ μὴ λέγειν θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον, καὶ Θεὸν ὄντα φύσει ἀληθινὸν τὸν Χριστὸν, τῆς αὐτοῦ κοινωνίας ἑαυτοὺς ἐξέβαλον, καὶ κατέχουσιν ἕως ἄρτι· τινὲς δὲ λάθρα ὁμοίως τῆς αὐτοῦ κοινωνίας στέλλονται. ἄλλοι δὲ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, διὰ τὸ λέγειν ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, Εἰρήνῃ τῇ παραθαλασσίᾳ, κατὰ τοῦ ἀνανεωθέντος κακῶς δόγματος, τοῦ λέγειν ἐκωλύθησαν. ὅθεν ἐπεβόα ὁ λαὸς, ζητῶν τῆς ὀρθοδοξίας συνήθη διδασκαλίαν. λέγων, βασιλέα ἔχομεν, ἐπίσκοπον οὐκ ἔχομεν. καὶ τέως μὲν * ἀνεκδίκητον ἔμεινε τὸ τοῦ λαοῦ πειρατήριον, τοῦ συλληφθέντος ἐκ μέρους παρὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ ἐν τῷ δικανικῷ τυπτηθέντος διαφόρως ἐν πόλει βασιλευούσῃ· ἃ οὔτε ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῖς βαρβαρικοῖς ἐγένετο. τινὲς κατὰ πρόσωπον ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ λαοῦ ἤλεγξαν, καὶ θλίψιν οὐ μικρὰν ὑπέμειναν. τῶν δὲ ἀφελεστέρων τις μοναζόντων ἠναγκάσθη κατὰ ζῆλον, ἀνὰ μέσον τῆς ἐκκλησίας, τὸν κήρυκα τῆς ἀνομίας ἐπισχεῖν τοῦ μὴ εἰσελθεῖν, συνάξεως οὔσης, αἱρετικοῦ αὐτοῦ ὄντος. τοῦτον δὲ τυπτήσας, τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις ἐπάρχοις παρέδωκεν. ἔτι δὲ τυπτηθέντα, καὶ πομπευθέντα δημοσίᾳ, τοῦ κήρυκος βοῶντος ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τῇ ἐξορίᾳ παρέπεμψεν. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ. μετὰ τὴν ἀθέμιτον αὐτοῦ ὁμιλίαν, οἱ τῆς φατρίας αὐτοῦ τοῦ κατέχοντος, φόνον ἔμελλον ποιεῖν, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ βοήθεια κατέλαβε.

* ἀκριβ. * ἀληθῶ.

* ἴσ. ἀνεκδίκηρ.

III.

Porro autem iis quæ ab illo perpessi sumus, multi fortasse fidem non habebunt. Etenim quo perfecte edoceremur, verane ea es- E sent, an falsa, quæ de eo acceperamus, in episcopale palatium illius jussu hortatuque conscendimus. Semel autem atque iterum in aliud tempus rejecti, vix tandem prodiens: Quæ, inquit, vultis, ea paucis exponite. Posteaquam vero ex nobis audivit, quæ docuerat; scilicet, Mariam nihil aliud peperisse quam hominem sibi coessentialem, nihil rursum ex carne nasci posse, nisi carnem; ea rectæ fidei consentanea non esse, statim nos capi jussit: inde cædente nos turba sa-

γ'.

Τὰ περὶ ἡμῶν δύσπιστά ἐστι τάχα πολλοῖς τοῖς ἀκούουσι. κατὰ γὰρ κέλευσιν αὐτοῦ καὶ προτροπὴν ἀνήλθομεν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ πληροφορηθῆναι, εἰ καθὼς ἐνοήσαμεν, ἃ περὶ αὐτοῦ ἠκούσαμεν, ἐστὶν, ἢ οὔ. καὶ εἰς ὑπέρθεσιν δεύτερον καὶ τρίτον ἡμᾶς ἔβαλε. καὶ τότε μόλις ἐκέλευσεν ἡμῖν εἰπεῖν, τί ἐστιν ὃ βουλόμεθα. ὡς δὲ ἤκουσε παρ' ἡμῶν, ὅτι ταῦτα τὰ παρ' αὐτοῦ λεχθέντα, τὸ, οὐκ ἔτεκε, φησὶ, Μαρία, εἰ μὴ ἄνθρωπον ὁμοούσιον ἑαυτῆς· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ὀρθοδόξων· παραχρῆμα ἐκέλευσε συλληφθῆναι ἡμᾶς· κἀκεῖθεν τυπτόμενοι παρὰ τοῦ ὄχλου τῶν * δικανῶν, ἀπηγόμεθα

* in ... ἡμᾶς ... ὄχλ ... ἱκανῶ ... θεν ... απη ... ἐν ...

μεθα ἐν τῷ δικανικῷ· κἀκεῖ γυμνοὺς ἡμᾶς * δεσμίους, ὡς καὶ ὑπευθύνους τῇ τιμωρίᾳ * ἐσύλισαν, ἐκρεβάτισαν, καὶ ἐπτέρνισαν· ὅπερ οὐ πάσχουσιν ἐν τοῖς ἔξω δικαστηρίοις, οὐ λέγομεν ὅτι κληρικοὶ καὶ ἀρχιμανδρῖται, ἢ μονάζοντες, ἀλλ᾽ οὔτε οἱ τυχόντες κοσμικοὶ, ὃ ἡμεῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ παρανόμου παρανόμως πεπόνθαμεν. θλιβόμενοι ἐν τῷ δικανικῷ, λιμώττοντες, ἐν * οἰκετίᾳ φυλαττόμενοι ἐπὶ χρόνον πολὺν διετελέσαμεν. καὶ οὐκ ἠρκέσθη τούτοις ἡ αὐτοῦ μανία· ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐπάρχῳ τῆς δὲ τῆς μεγαλωνύμου πόλεως κατὰ ἀπάτην τινὰ παρεδόθημεν. καὶ σιδηρωθέντες ἀπήχθημεν ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ μετὰ ταῦτα ἀνήχθημεν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ μετὰ τῶν δεσμῶν. καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἦν ὁ κατηγορῶν, ἐν τῷ δικανικῷ πάλιν διὰ τῆς τάξεως ἤχθημεν. καὶ οὕτω πάλιν * ἐκόλασεν ἡμᾶς κατὰ πρόσωπον τυπτήσας. καὶ διαλεχθεὶς, καὶ συνθέμενος κατὰ ἀπάτην, ὡς τὰ μετὰ ταῦτα ἔδειξε, περὶ τοῦ φύσει υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐτέχθη ἀπὸ τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς θεοτόκου λέγων· ἐπεὶ ἔνι ἄλλος υἱός· οὕτως ἀπέλυσεν ἡμᾶς.

A tellitum, ad tribunal abducimur, ibidemque veluti nequam ſcelerati, denudamur, denudatique & vincti indignis modis ad palum, & ſtrati vapulamus, calcibuſque impetimur. Denique ejuſmodi nos in eccleſia injuſte ab injuſto illo perpeſſi ſumus, quæ ne infimæ quidem ſortis homines experiuntur in foro civili, non dico clerici, & monachi, & archimandritæ. Ceterum diu multumque ibi divexati fameque tabeſcentes, ſub cuſtodia non modico tempore fuimus aſſervati. Neque illius furiæ his contentæ conquieverunt; verum per quamdam impoſturam magnificentiſſimo celeberrimæ civitatis hujus præfecto traditi ſumus. Ferroque onuſti ad carcerem B abſtrahimur: hinc iterum extracti, catenisque ut ante impediti, prætorio ſiſtimur. Cumque ibidem nullus plane qui nos accuſaret, præſto foret, rurſum ad reorum locum a ſatellitibus reducimur; hucque reducti, denuo ab illo in faciem cædimur. Denique compoſita oratione per fraudem aſſenſus eſt, ut poſtea patuit, de naturali Dei Filio, quod natus ſit de ſancta Maria deipara: addens quoniam eſt etiam alius filius: atque in hunc modum tandem nos dimiſit.

δ'.

Παρακαλοῦμεν οὖν τὴν ἀθάνατον ἡμῶν καὶ εὐσεβεστάτην πίστιν, ὥστε μὴ παριδεῖν ἐκ τοῦ λοιποῦ τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν μοιχευομένην παρὰ αἱρετικῶν ἐν τοῖς καιροῖς ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων καὶ εὐσεβεστάτων βασιλέων· οὐχ ὡς διὰ τοῦτο τὰς ὑμετέρας ὕβρεις βουλόμενοι ἐκδικεῖν· ὁ Θεὸς οἶδεν· ἀλλ᾽ ὡς θέλοντες τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἀσάλευτον μένειν· καὶ κελεύσει τὸ ὑμέτερον κράτος, τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον παραγενέσθαι ἐνταῦθα ἤδη. ἵνα τῆς συνόδου παραγενομένης, τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν ὁ * Θεὸς ἑνώσῃ, καὶ τὸν λαὸν συνάξῃ, καὶ τοὺς ἱερέας ἀπολαβεῖν ἐν τῷ τῆς ἀληθινῆς πίστεως κηρύγματι ποιήσῃ, πρὸ τοῦ εἰς πλάτος τὴν ἄδικον διδασκαλίαν ἐλθεῖν. κἀκεῖνο δὴ παρακαλοῦμεν, ἀξιοῦντες. ἐπειδὴ πειρᾶται πτοεῖν, ἀπειλῶν, ἐλαύνων, ἐξωθῶν, κακουργῶν, ῥᾳδιουργῶν, καὶ κακῶν. καὶ, ἵνα τὴν αὐτοῦ μανίαν καὶ ἀσέβειαν κρατύνῃ, πάντα ποιῶν ἀφειδῶς, οὐ Θεὸν φοβούμενος, οὐχ ἀνθρώπους αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐπισκόπους εὐλαβούμενος, οὔτε ἱερέα τινὰ, οὐ κλῆρόν τινων, οὐχ ἁγίους μοναχοὺς, οὐκ εὐλάβειαν λαϊκῶν, οὐ τὸν κατὰ τῶν ἀδικούντων ἐπηρτημένον φόβον, οὐ τὸν νόμον τῶν ἐκπληρούντων διακονίαν τινὰ Θεῷ εἰς ὀργὴν κατὰ τῶν ἀξίων. ἀλλ᾽ ἐνδυσάμενος τὴν ὑπεροψίαν κατὰ πάντων, θαῤῥῶν τοῖς χρήμασι, καὶ τινων διεφθαρμένων τῇ ἰσχύϊ, ἢ ἵνα ἀφόβως εἴπωμεν, καὶ τῷ ὑμετέρῳ κράτει, ταῦτα ποιεῖ· ἀξιοῦμεν μηδὲν αὐτῷ κατά τινων ἐξεῖναι ποιεῖν, ἐὰν μὴ πρῶτον διόρθωσιν λάβῃ τὰ κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἵνα μὴ ταύτην διασκεδάσῃ, καὶ τὴν αὐτοῦ παρεισαγάγῃ ταῦτα ποιῶν. οἶδε γὰρ ὡς οἴεται, ὅτι κἂν τῷ φόβῳ πολλοὺς ἀμβλύνας ἀποστήσῃ τῆς πίστεως· καὶ λοιπὸν εὐρὼν ὁμο-

IV.

C Quamobrem iterum atque iterum immortalem piiſſimamque fidem veſtram obteſtamur, ne orthodoxam eccleſiam orthodoxi piiſſimique regni veſtri temporibus ab hæreticis adulterari ultra permittatis. Non expetimus contumelias indigne nobis illatas vindicari; Deus novit: deſideramus autem Chriſtianæ fidei fundamentum inconcuſſum immotumque perſiſtere. Veſtra proinde majeſtas efficiet ut ſacra & œcumenica ſynodus primo quoque tempore huc coeat; quo hac præſente Chriſtus ſanctiſſimam eccleſiam uniat, populumque in unum reducat, ac ſacerdotes ſinceræ fidei prædicatores, priuſ- D quam impia illa doctrina latius ſerpat, loco ſuo reſtituat. Illud etiam obnixe precamur ac petimus, quandoquidem Neſtorius comminationibus, inſectationibus, exiliis, callidis praviſque machinationibus perterrefacere molitur; & quo ſuam inſaniam, ſuamque impietatem confirmatiorem reddat, quæcumque excogitari poſſunt, ſine diſcrimine aggreditur; non Deum timet, nullum hominem veretur, nullum epiſcopum veneratur, nullum ſacerdotem aut clericum, aut ſanctum monachum, aut religioſum laicum honorat; nullam pœnam iniquis decretam formidat, nullam denique legem miniſtrorum iræ divinæ in ejus provocatores: E ſed ſuperbia qua omnes parvipendit, elatus, pecuniiſque & corruptorum quorumdam hominum potentia fretus; &, ut libere quod res eſt, dicamus, veſtra quoque dominatione fretus hæc facit: Petimus, inquam, ne quidquam deinceps in quempiam illi liceat, niſi primum orthodoxæ fidei veritas enucleetur: ne, quod obnixe ſtudet, hac penitus diſſipata everſaque, ſuam paulatim introducat. Animadvertit enim, quos alia ratione non poteſt, eos timore a fide avertere ſe poſſe: ut ſuæ ſententiæ ſemel ad-

adjunctos ita inflammet, ut verbera quoque A quibus libitum fuerit publice inferre audeant, & persecutionem excitare non dubitent. Neque vero suorum tantum, aut domesticorum opera clericorum eam ad rem utitur, verum quorumdam quoque ab exteris parœciis & diœcesibus adscitorum; quibus tamen secundum ecclesiasticos canones in alieno episcopatu vel ecclesia degere non licet, sed necessario in iis locis & civitatibus, idque quiete in quibus ordinati sunt: ne moræ diuturnitatem, temporaneaque potentia nequitiam suam latius propaget, vobisque id adscribatur, quos ob id in ministros Deus assumpsit, ut illius gloriam strenue propugnetis, qui illu- B stri honore vos cumulavit, & cumulat; vobisque cum omnibus sanctis, qui munus suum præclare obierunt, mercedem tempore suo reddet. Quibus & illud quoque dicturus est: *Euge serve bone & fidelis;*
Matth. 25. 23. *super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.* Qui veri Christiani sunt, ii per opera, quantum Christianæ doctrinæ tribuant, ostendunt. At vero infideles & abjecti, qui ventri suo vivunt, & ad hunc scopum omnia sua studia referunt, illi si quem Christum Deum esse profiteri audierint, illico dissecantur. Et quemadmodum Judæi, sancto Stephano protomartyre narrante: *Ecce video cælos aper-* C
Act. 5. 57. *tos, & Filium hominis stantem a dextris invisibilis Dei*, aures suas continebant: ita & isti quoque in Christianos dentibus frendent, omnemque furorem suum in illos explere laborant.

γνώμονας αὐτοῦ, παράσχῃ αὐτοῖς θάρσος, ὥστε καὶ ἕως πληγῶν δημοσίᾳ ἐπιχειρεῖν, καὶ διωγμὸν ποιεῖν. οὐ μόνον δὲ τοὺς αὐτοῦ δῆθεν κληρικοὺς, ἢ συγκέλλους. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν παροικιῶν προσελάβετό τινας, οἷς μάλιστα οὐκ ἔξεστιν εἶναι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἰς ἕτερον ἐπισκοπεῖον, ἢ εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν. ἀλλ᾽ ἀνάγκη αὐτοὺς εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, ἢ πόλεις, ὅπου ἐχειροτονήθησαν, κἀκεῖ ἡσυχῇ διάγειν· ἵνα μὴ τῷ μακρῷ χρόνῳ διὰ τῆς προσκαίρου δυναστείας, ἕρψῃ περισσοτέρως ἡ παρανομία, καὶ ἐπιγραφῇ τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ. εἰς τοῦτο γὰρ ὑμᾶς ἔθετο ὁ Θεὸς διακόνους, ὑπὲρ τῆς δόξης αὐτοῦ τοῦ δοξάσαντος ὑμᾶς, καὶ δοξάζοντος, καὶ ἀποδιδόντος ὑμῖν τὸν μισθὸν μετὰ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν καλῶς φυλαξάντων τὰς ἐγχειρισθείσας αὐτοῖς διακονίας. πρὸς οὓς εἶπεν. εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς Ματθ. 2 2
πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. οἱ ὄντως Χριστιανοὶ τούτοις τοῖς λόγοις διὰ τῶν ἔργων πιστεύουσιν· οἱ δὲ ἄπιστοι καὶ ἀπερριμμένοι, καὶ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ ζῶντες, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες, ἐὰν ἀκούσωσιν ὁμολογοῦντά τινα, τὸν Χριστὸν εἶναι Θεὸν, διαπρίονται, ὡς οἱ τότε Ἰουδαῖοι συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος διηγουμένου· ὅτι θεωρῶ, φησὶ,
τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου Πραξ. 5 7.
ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ ἀοράτου Θεοῦ. οὕτω καὶ οὗτοι διαπρίονται κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ πάντα θυμὸν σπουδάζουσιν ἐκτελεῖν.

VI.

Rogamus proinde, ut magnificentissimi præfecti novæ Romæ providentia, compescantur ii qui adversus orthodoxos insurgunt, & sub prætextu quod se defendunt, ut ajunt, non paucis insultant; donec ea omnia quæ
1. Tim. 1. 17. ad fidem pertinent, componantur. Quod si nostram supplicationem pro nihilo habueri- D tis, vos coram immortali sæculorum rege, invisibili, solo sapiente Deo; qui nostræ salutis causa descendit, & ut voluit inter
Act. 10. 42. Phil. 2. 10. homines apparuit; & ad judicandum vivos & mortuos iterum venturus est; cui omne genu incurvatur, cælestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confitetur; innocentiæ nostræ testes appellamus. Nos enim vos de œcumenica synodo cogenda rogavimus, quæ aptissime posset constabilire & erigere titubantia, sive etiam confracta: quamquam per Dei gratiam, ejusdemque tutelam, quæ in vobis operatur, inferorum portæ, quæ sunt hæreticorum ora, adversus fidem nunquam prævalebunt, aut evertere E
Matth. 16. 18. illam poterunt. Quo pace ecclesiæ redintegrata, preces consuetas pro communi omnium salute, vestrique regni incolumitate placide & catholice & concordi animorum consensione ad Deum transmittere liceat. Amen.

ϛ'.

Ἀξιοῦμεν οὖν προνοίᾳ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐπάρχου τῆς νέας Ῥώμης κωλύεσθαι τοὺς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπανισταμένους, καὶ προφάσει δικαιολογιῶν, ὥς φασιν, ἐπιχειροῦντας κατά τινος, ἕως ὅτε τὰ τῆς
πίστεως διόρθωσιν λάβοι· εἰ δὲ παρακούσετε, ἡμῶν 1. Τιμ.
ἀμελήσαντες, διαμαρτυρόμεθα ὑμῖν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν αἰώνων, ἀφθάρτου, ἀοράτου, μόνου σοφοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐλθόντος καὶ ἐπιφανέντος, ὡς ἠθέλησε, διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ Πράξ. 10. 42. Φιλιπ. 2. 10.
πάλιν ἐρχομένου κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ᾧ κάμπτει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται αὐτῷ, ὅτι ἀθῷοι ἐσμέν. ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς παρεκαλέσαμεν περὶ συνόδου οἰκουμενικῆς, τῆς δυναμένης ἀκριβῶς κρατῦναι καὶ ἀνορθῶσαι τὰ σαλευόμενα, εἴτουν καταῤῥαγέντα. οὐ κατισχύσουσι δὲ αὐτῆς διὰ τῆς χάριτος καὶ ἀντιλήψεως τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐνεργούσης ἐν ἡμῖν, κακῶσαι πύλαι ᾅδου, ἅ τινά ἐστι τὰ στόματα τῶν αἱρετικῶν· ἵνα τούτου τυχόντες, τὰς συνήθεις εὐχὰς ἐν ὁμονοίᾳ Ματθ. 6. 18
ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας καὶ τῆς βασιλείας ὑμῶν, εὐαρέστως καὶ ὀρθοδόξως τῷ Θεῷ ἀναπέμπωμεν. Ἀμήν.

A

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ λά.

Ἴσον σάκρας ἀποσταλείσης παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Θεοδοσίου πρὸς Κύριλλον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.

Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, μέγιστοι, ἀεισέβαστοι Αὔγουστοι, Κυρίλλῳ ἐπισκόπῳ.

ΜΕΛΕΙ πλεῖστον [1] θεοσεβείας ἡμῖν, δι' ἣν οἱ πλημμελοῦντες ἀξιοῦνται συγγνώμης· οὐ μὴν εὐδόκιμον τὸ δεῖσθαι συγγνώμης B τοῖς ἐπαινεῖσθαι παρ' ἡμῶν ὀφείλουσι, καὶ διὰ τὴν σεπτὴν μάλιστα τιμᾶσθαι θρησκείαν. τοὺς δὲ ἱερέας χρὴ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἠθῶν χρηστότητος, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀκριβείας θαυμάζεσθαι, καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ βίου διὰ παντὸς ἐπιδείκνυσθαι· γινώσκειν τε ὡς τὴν ἑκάστου πράγματος φύσιν, καὶ τοὺς περὶ * τὴν εὐσέβειαν μάλιστα λόγους, μᾶλλον ἂν εὕροι ζήτησις, ἤπερ αὐθάδεια. καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν * αὐτοῖς οὐκ ἀπειλή τινος δυναστεύοντος ἢ δυναστεύειν νομίζοντος, ἀλλ' ἡ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου βουλὴ κατεστήσατο· * καίτοι παντὶ δῆλον, ὡς θρησκεία C τὸ βέβαιον οὐκ ἂν ἐκ κελεύσεως * ἔχοι μᾶλλον ἢ συνέσεως. νῦν οὖν ἡμᾶς ἡ σὴ θεοσέβεια διδαξάτω, τί δή ποτε ἡμῶν, οἷς τοσοῦτον οἶσθα μέλειν εὐσεβείας, ὑπεριδὼν, καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἱερέων, οὓς συλλεχθέντας εἶναι ἄμεινον λῦσαι τὴν ἀμφισβήτησιν, ταραχὴν, τό γε ἐπὶ σαυτῷ, καὶ χωρισμὸν ταῖς ἐκκλησίαις ἐμβέβληκας· ὡς δὴ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας λόγοις θρασυτέρας ὁρμῆς πρεπούσης μᾶλλον, ἢ ἀκριβείας, καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς οὐκ ἐμμελείας πλέον ἰσχυούσης, ἢ θράσους, καὶ ποικιλίας μᾶλλον τούτων ἡμῖν * ἀρκούσης, ἤπερ ἁπλότητος· καὶ μὴν οὐχ οὕτως ἡμῶν τὴν πολλὴν D ᾠόμεθα τιμὴν παρὰ τῆς σῆς εὐσεβείας δεχθήσεσθαι, οὐδὲ ὥσπερ καὶ ἀγανακτεῖν εἰδότων ἡμῶν, πάντα συνταραχθήσεσθαι. νῦν δὲ μελήσει ἡμῖν τῆς ἱερᾶς γαλήνης. πάντα δὲ ἴσθι συγκινήσας, ὡς οὐκ ἐχρῆν. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, ἐν τούτοις τὸ μέτρον ἐκβεβηκότα, μὴ μέχρι * τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἱερέων στῆσαι τὴν ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν πιστεῦσαί τι τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἀνάξιον. ἢ τίνα εἶχε λόγον, ἕτερα μὲν πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν εὐσεβεστάτην Αὐγοῦσταν Εὐδοκίαν τὴν ἐμὴν σύμβιον ἐπιστέλλειν, ἕτερα δὲ πρὸς τὴν ἐμὴν E ἀδελφὴν τὴν εὐσεβεστάτην Αὐγοῦσταν Πουλχερίαν; εἰ μὴ διχονοεῖν ἡμᾶς ᾠήθης, ἢ διχονοήσειν ἤλπισας ἐκ τῶν τῆς σῆς θεοσεβείας γραμμάτων; τοῦτο δὲ καὶ γεγονὸς, εἴπερ οὕτως εἶχεν, ἐκ περιεργίας εἰδέναι τὸν οὕτω πόρρωθεν ὄντα, παντελῶς ἐστιν ἐπίψογον, καὶ μὴ γεγονὸς ποιῆσαι βούλεσθαι, παντὸς μᾶλλον, ἢ ἱερέως. ὁρμῆς μέντοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς

CAPUT XXXI.

Exemplum sacræ, quam religiosissimus princeps Theodosius ad Cyrillum Alexandriæ episcopum misit.

Imperatores Cæsares, Theodosius & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, semper Augusti, Cyrillo episcopo.

PIETATE quidem nihil nobis est antiquius, propter quam delinquentes veniam consequuntur. At parum interim laudabile est, illos ea indigere, qui a nobis commendari, & propter venerandam religionem maximis honoribus cumulari debuerant. Oportet autem sacerdotes cum morum probitate, fideique integritate spectabiles esse, tum maximum animi candorem ac sinceritatem per omnem vitæ cursum præ se ferre; ac certo denique secum statuere, uniuscujusque rei naturam, præsertim vero incorruptæ pietatis doctrinam, disquisitione potius, quam pertinaci animorum contentione inveniri. Etenim jam inde a primis usque temporibus non imperantis cujuspiam, aut certe imperium usurpantis interminationes aut proterviæ, sed sanctorum patrum, & sacræ synodi decreta eam nobis constituerunt. Nam religionem intelligentia magis quam jussione firmari, nulli opinor dubium esse potest. Nunc igitur tua pietas exponat, quid ita nobis, quibus religionem tantopere curæ esse non ignorabas; sacerdotibusque quotquot circumquaque degunt (quos utique in unum locum congregatos, natam de religione controversiam discutere dirimereque par erat) despectis, hasce turbas discordiasque inter ecclesias quantum in te est, concitaris. Quasi vero impetus temerarii pietatis doctrinam magis, quam sedula diligensque veritatis inquisitio decere videantur; plusque apud nos valeat audacia, quam adhibita industria; aut perplexa nos magis hujusmodi rerum tractatio, quam simplicitas oblectet. Certe summum honorem in quo apud nos erat, non ita accepturam pietatem tuam existimabamus, aut omnia turbatum iri, cum nos indignari etiam sciamus. Verum curæ nobis erit ecclesiæ tranquillitas. Scito interim, magnam abs te rerum perturbationem excitatam esse. Neque mirum est sane, eum qui modum excessit, iis conatus suos non definivisse, quæ ad ecclesias & sacerdotes spectant; sed de nobisipsis quoque quiddam pietate nostra indignum credidisse. Nam nisi aliquod inter nos dissidium esse putasses, aut certe aliquid ejusmodi ex literis tuis oriturum sperasses; cur obsecro, alia privatim ad nos, & ad Eudociam religiosissimam conjugem meam, alia vero ad Pulcheriam sororem meam Augustam, eamdemque pietatis studiosissimam perscripsisses? Quod profecto dissidium si inter nos forte natum fuisset, nosque ad eum modum affectos esse contigisset; omnino tamen vituperationem effugere non potest, eum, qui tanto locorum intervallo a nobis disjungitur, curiosius in res nostras inquirere: si id autem inter nos non existit, conari ut existat, cujusvis potius, quam sacerdotis fuerit. Ejusdem porro est ani-

1 In MS. Bibl. Cæsareæ apud Lambecium tom. 3. pag. 154. legitur φιλοσοφίας, *Harduinus*.

mi ejusdemque studii, ecclesiastica & regia omnia velle confundere ac se invicem divellere. Quasi vero alia omnis desit occasio, ex qua laudem & gloriam aucuperis.

Ne igitur clam te sit, quoniam in statu res nostræ versentur, noris, & ecclesias & imperium conjuncta esse, nostraque accedente auctoritate, & Christi salvatoris nostri aspirante providentia, magis subinde inter se coitura esse: tum tibi quoque a nobis condonatum esse, ne hinc capta occasione jure conqueri ac dicere queas, te ob pietatis doctrinam in reprehensionem incidere. Quam quidem pietatis doctrinam in sacra synodo discuti examinarique volumus, & ratum esse quod rectæ fidei consonum videbitur; sive illi qui victi discedent, veniam impetraturi sint a patribus, sive non. Ceterum nos civitates & ecclesias conturbari nequaquam sinemus; sed nec eam quoque doctrinam indiscussam manere patiemur, cujus oportet eos esse judices, qui sacerdotiis ubique præsident, & per quos ipsi in veritatis sententia sumus & erimus. Omnino autem nemo, qui vel parum sit in republica versatus dignus censendus est qui in iis quæ agit & loquitur, libertate utatur, si præ se ferendo fiduciam, hujusmodi judicium declinare velit: neque enim licebit hoc illi, etiam si velit: quandoquidem nostra majestas eos qui prompte alacriterque ad hujusmodi inquisitionem advolare non cunctabantur, merita laude necessario prosequetur; ceteros vero, si qui imperare forte malint, quam in medium consulere, aut aliorum de ejusmodi rebus consilium audire, nequaquam patietur. Quamobrem & tuam quoque reverentiam ad tempus, quod aliis literis ad universos metropolitanos episcopos missis significatur, præsto adesse oportebit neque prius nostram amicitiam te recuperaturum confidas, quam omni turbatione & animorum ægritudine sedata, ad propositarum quæstionum discussionem ultro accurreris. Etenim hac ratione, quæ pro tuenda opinione acerbe quidem inconsulteque abs te jam gesta sunt, nullo tamen privato dolore perculsus, neque alicui præter decorum infestus admisisse, & quæ adhuc reliqua sunt, legitime transigere velle censeberis. Neque enim nos, si secus facere volueris, sustinebimus.

A προθέσεως, τά τε τῶν ἐκκλησιῶν, τά τε τῶν βασιλέων μέλλειν χωρίζειν βούλεσθαι, ὡς οὐκ οὔσης ἀφορμῆς ἑτέρας εὐδοκιμήσεως.

Ὡς ἂν οὖν εἰδείης, ὁποῖον τὸ ἡμέτερον, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἴσθι καὶ τὴν βασιλείαν ἡνῶσθαι. καὶ ἔτι μᾶλλον κελευόντων ἡμῶν ἑνωθήσεσθαι σὺν τῇ προνοίᾳ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν * Θεοῦ· καὶ δεδόσθαι τῇ σῇ θεοσεβείᾳ συγγνώμην, ὡς ἂν μὴ πρόφασις εἴη, μηδὲ λέγειν δικαίῳ, διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς * ἐκκλησίας ἐγκεκλῆσθαι λόγους· γυμνασθῆναι γὰρ τούτους ἐπὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου βουλόμεθα, καὶ κρατεῖν, ὡς ἂν καλῶς ἔχειν * δόξειεν. B εἴτε μεταλαμβάνοιεν συγγνώμης, εἴτε καὶ μὴ, παρὰ τῶν πατέρων οἱ νικηθέντες. ἡμεῖς μέντοι γε συνταράσσεσθαι τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐκκλησίας οὐκ ἀνεξόμεθα, οὔτε μὴν ἀνεξετάστους εἶναι τοὺς λόγους, ὧν κριτὰς προκαθίσαι δεῖ τοὺς τῆς ἁπανταχοῦ προεστῶτας ἱερωσύνης. καὶ δι' ὧν ἡμεῖς ἐγκρατέστεροι τῆς ἀληθινῆς δόξης ἐσμέν τε καὶ ἐσόμεθα. πάντως δὲ οὐδεὶς, ὅτῳ κἂν μικρὸν μέτεστι ναυτικῆς πολιτείας, ἄξιος παῤῥησιάζεσθαι, εἴ τις κατὰ τὴν πεποίθησιν τὴν τοιαύτην ἀποφυγεῖν αἱρήσεται κρίσιν. ἐπεὶ μηδὲ βουληθέντι τοῦτο ἐξέσται· τῆς ἡμετέρας θειότητος ἐπαινούσης μὲν ἀναγκαίως, τοὺς ἐπὶ προθυμίᾳ θαῤῥοῦντας ἐλ- C θεῖν ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν, οὐκ ἀνεξομένης δὲ, εἴ τις κελεύειν μᾶλλον, ἢ συμβουλεύειν, ἢ συμβουλεύεσθαι περὶ τῶν τοιούτων ἐθέλοι. ὥστε καὶ ἥκειν δεῖ σου τὴν εὐλάβειαν κατὰ τὸν χρόνον, ὃν τὰ ἕτερα δηλοῖ γράμματα, πρὸς ἅπαντας ἀπεσταλμένα τοὺς τῶν μητροπόλεων ἐπισκόπους· καὶ τὴν παρ' ἡμῶν σχέσιν μὴ ἄλλως ἀνακτήσασθαι προσδοκᾷν, εἰ μὴ πᾶν μὲν λυπηρὸν καὶ ταραχῶδες παύσειας. ἐπὶ δὲ τὴν τῶν ζητουμένων ἔρευναν ἔλθοις ἐθελοντί. καὶ γὰρ ἂν οὕτω δόξειας οὔτε οἰκείᾳ * πεπληγμένος λύπῃ, οὔτε τινὶ δυσμεναίνων παρὰ τὸ προσῆκον, τά τε ἤδη γεγονότα σκληρῶς μὲν καὶ παραλόγως, D * ὅμως δὲ ὑπὲρ δόξης πεποιηκέναι, καὶ τὰ ἑξῆς ἐθέλειν ἐνδίκως. οὐ γὰρ ἂν ἑτέρως * ἐθέλοντες ἀνεξόμεθα.

* Χρὴ. — * εὐσεβείας. — * δόξει. — * πεπονημένος. — * ὅλως. — * ἐθέλοντες.

CAPUT XXXII.

** Sacra imperatoria missa Alexandriam ad Cyrillum episcopum, & episcopos metropolitanos provinciarum.*

* Recitatur hæc sacra in Act. 1. Concilii Ephes. Hard.

Imperatores Cæsares, Theodosius, & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, semper Augusti, Cyrillo episcopo.

PENDET a religione qua Deus colitur, E nostræ reipublicæ status, multaque inter hunc & illam cognatio ac familiaritas intercedit. Nam & connexa inter se sunt, & utrumque prosperis alterius successibus incrementa sumit: ut vera quidem religio per vitam inculpate actam, ipsa vero respublica constans ex utrisque florescat. Cum itaque Deus imperii habenas nobis tradiderit, iisque qui imperio nostro parent, pietatis, & vitæ recte instituendæ vinculum nos esse voluerit; harum inter se societatem indivulsam conservamus, Dei pro-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λβʹ.

Θεῖον γράμμα ἀποσταλὲν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κυρίλλῳ ἐπισκόπῳ, καὶ τοῖς κατὰ χώραν τῶν μητροπόλεων ἐπισκόποις.

* Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος, καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, μέγιστοι, ἀεισέβαστοι Αὔγουστοι, Κυρίλλῳ ἐπισκόπῳ.

HΡΤΗΤΑΙ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἡ τῆς ἡμετέρας πολιτείας κατάστασις, καὶ πολὺ ταύτης ἔνεστι τὸ συγγενές τε καὶ προσφυές. ἔχεται γὰρ ἀλλήλων, καὶ ἑκατέρα τῇ τῆς ἑκατέρας συναύξεται προκοπῇ· ὥστε τὴν μὲν ἀληθῆ θρησκείαν τῇ δικαιοπραγίᾳ, τὴν δὲ πολιτείαν ὑπ' ἀμφοτέρων συγκροτουμένην ἐκλάμπειν. βασιλεύειν οὖν τεταγμένοι παρὰ Θεοῦ, σύνδεσμοί τε τῆς τῶν ὑπηκόων εὐσεβείας τε καὶ εὐπραγίας τυγχάνοντες, ἄῤῥαγὲς ἀεὶ τὸ προσφυὲς τούτων φυλάττομεν,

τομεν, τῇ τε προνοίᾳ καὶ ἀνθρώποις μεσιτεύοντες. κἀκείνῃ μὲν ὑπουργοῦμεν εἰς τὴν τῆς πολιτείας αὔξησιν· διὰ πάντων δὲ, ὡς εἰπεῖν, τῶν ὑπηκόων γιγνόμενοι, * τοῦτ' ἔστιν εὐσεβεῖν τε καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὸ εὐσεβέσι πρέπον παρασκευάζομεν, ἑκατέρου τε δεόντως ἐπιμελούμενοι· οὐδὲ γὰρ ἔνεστι τὸν θατέρου μεταποιούμενον, μὴ ὁμοίως καὶ τοῦ ἑτέρου φροντίσαι· σπουδὴν τιθέμεθα πρὸ τῶν ἄλλων, τὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν Θεῷ πρέπουσαν, καὶ τοῖς ἡμετέροις πρόσφορον διαμένειν καιροῖς. ἔχειν τε ἐκ τῆς τῶν πάντων ὁμονοίας τὸ ἀτάραχον, καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν εἰρήνης τὸ ἀστασίαστον· προσεῖναί τε τῇ εὐσεβεῖ θρησκείᾳ τὸ ἀνεπίληπτον, καὶ τοὺς εἰς τὸν κλῆρον, τήν τε μεγάλην ἱερωσύνην τελοῦντας, πάσης τῆς κατὰ τὸν βίον μέμψεως ἀπηλλάχθαι.

Ταῦτά τε συνορῶντες διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, καὶ τῆς * φιλαλλήλου γνώμης τῶν εὐσεβούντων κρατύνεσθαι. πολλάκις μὲν ἤδη διὰ τὰ κατὰ καιρὸν συμπεσόντα ἀναγκαίαν τὴν τῶν ἁπανταχόθεν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων θεοφιλῆ σύνοδον ἡγησάμεθα. ὀκνηρότεροι δ' ὅμως περὶ τὸν σκυλμὸν τῆς αὐτῶν θεοσεβείας γεγόναμεν. ἀλλ' ἡ τῶν νῦν ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ τῶν ταύταις συνημμένων δημοσίων χρειῶν ζήτησις, χρειωδεστάτην καὶ ἀπαραίτητον ταύτην ἀπέδειξεν. ὅθεν ὡς ἂν μὴ τὰ τῆς προκειμένης τῶν οὕτω χρησίμων ἐξετάσεως ἀμελούμενα, τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον λάβοι ῥοπήν. ὅπερ ἐστὶ τῆς τῶν ἡμετέρων καιρῶν εὐσεβείας ἀλλότριον· φροντίσει ἡ σὴ θεοσέβεια μετὰ τὸ ἐπιόν· σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω· ἅγιον πάσχα εἰς τὴν Ἐφεσίων τῆς Ἀσίας παραγενέσθαι, κατ' αὐτὴν τὴν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς ἡμέραν. ὀλίγους, ὅσους ἂν δοκιμάσειεν, ἐκ τῆς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένης ἐπαρχίας ἁγιωτάτους ἐπισκόπους εἰς τὴν αὐτὴν συνδραμεῖν παρασκευάσασα· ὥστε καὶ τοὺς ἀρκοῦντας ταῖς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, καὶ τοὺς τῇ συνόδῳ ἐπιτηδείους, μηδαμῶς ἐλλεῖψαι.

Γέγραπται γὰρ τὰ ἴσα παρὰ τῆς ἡμετέρας * γαληνότητος περὶ τῆς * πρότερον λεχθείσης ἁγιωτάτης συνόδου τοῖς θεοφιλέσιν ἐπισκόποις τῶν ἁπανταχοῦ μητροπόλεων· ὥστε τούτου γινομένου τήν τε ἐκ τῶν ἀμφισβητουμένων συμβαίνουσαν ταραχὴν κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας διαλυθῆναι. καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς οὐ δεόντως γινομένοις δοθῆναι διόρθωσιν· τῇ τε περὶ Θεὸν εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ τῶν δημοσίων λυσιτελείᾳ ὑπάρξαι τὸ βέβαιον. δηλαδὴ μηδεμιᾶς πρὸ τῆς ἁγιωτάτης συνόδου, καὶ τοῦ μέλλοντος παρ' αὐτῆς κοινῇ ψήφῳ ἐφ' ἅπασι δίδοσθαι τύπου, καινοτομίας ἰδίᾳ παρά τινων γινομένης. καὶ πεπείσμεθα μὲν ἕκαστον τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων, γνόντας ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ οἰκουμενικῶν πραγμάτων χάριν, τὴν ἁγιωτάτην σύνοδον τούτῳ ἡμῶν τῷ θεσπίσματι κατεπείγεσθαι. συνδραμεῖν δὲ σπουδαίως, τοῖς οὕτως ἀναγκαίοις καὶ εἰς Θεοῦ ἀρέσκειαν φθάνουσι τὰ δυνατὰ συμβαλλόμενον. καὶ ἡμεῖς δὲ τούτων πολλὴν ποιούμενοι

videntiæ hominumque sequestres; & illius quidem ministri sumus ad propagandam rempublicam: subditos vero omnes, ut ita dicam, lustrantes, illud curamus ut pie credant, vitamque ut pie credentes decet, instituant: denique utrique, quam par est, curam impendere non desistentes. Fieri enim non potest, ut qui alteri serio invigilant, alterius curam negligant. Ante omnia operam damus, ut ecclesiasticus status ejusmodi sit, qui & Deum deceat, & temporibus nostris quam maxime congruat; idemque ex omnium concordia & consensione suam tranquillitatem obtineat; tum per ecclesiasticarum controversiarum pacem, a turbis & seditionibus liber existat: tum demum ut pia religio ab omni omnino nota & reprehensione immunis perseveret; eorumque vita, qui vel inter clericos censentur, vel magno quoque sacerdotio funguntur, omni prorsus nævo & culpa vacet.

Hæc porro considerantes per Dei amorem & piorum animos mutua caritate conjunctos obtineri posse, sæpenumero jam ante ob ea quæ acciderant, religiosam sanctissimorum episcoporum undequaque in unum coactorum synodum necessariam judicavimus. Hactenus tamen ne eorum pietati molestiam exhiberemus, cunctatiores hac in re fuimus. At nunc vero tam ecclesiasticarum, quam quæ hisce cohærent, publicarum rerum controversia eam usque adeo necessariam declarat, ut omitti nullo modo queat. Quamobrem ne illa, quæ ad præsentem rerum tantopere utilium inquisitionem spectant, si negligentius curentur, in pejus incrementa sumant (id quod a temporum nostrorum pietate alienum est) tua pietas, Deo bene propitio, operam dabit, ut sacrosancto proximo paschate elapso, ad ipsum sacræ pentecostes diem ad Ephesiorum Asiæ civitatem accurrat, nonnullosque, quos nimirum idoneos judicabit, sanctissimos provinciæ suæ episcopos simul eodem secum adducat: ita ut neque qui satis sint sanctissimis ejusdem provinciæ ecclesiis, desint, neque ii rursum qui ad eam rem apti censebuntur, in sacra synodo desiderentur.

De hac autem sanctissima synodo nostra serenitas ad omnes omnino Deo dilectos episcopos metropolitanos literas scripsit; quo nimirum hac tandem ratione turbæ, quæ ex multis dissidiis & concertationibus hinc inde enatæ sunt, secundum ecclesiasticos canones consopiantur; & illa præterea quæ parum decenter hactenus admissa sunt, corrigantur; & pietatis denique, quæ in Deum est, publicæque utilitatis firmitati consulatur. Nulla interim ante sanctissimam coactam synodum, communemque ejusdem, quæ de omnibus dabitur sententiam, facta privatim a quibuscumque innovatione. Omnino autem persuasum habemus, neminem ex Deo devotissimis episcopis fore, qui simulatque rerum ecclesiasticarum, atque adeo negotiorum totius orbis gratia, nostra hac sanctione sanctissimam synodum vehementer sollicitari intellexerit, non propere studioseque occursurus, rebusque tantopere necessariis, ac Deo usque adeo gratis pro virili consul-

turus sit. Nos quoque harum rerum curæ sedulo incumbentes, nullum æquo animo abesse sinemus, nec ullam ille vel apud Deum, vel apud nos habiturus est excusationem, qui statim impigre secundum significatum tempus ad destinatum locum præsto non fuerit. Enimvero quicumque ad sacerdotalem synodum accitus alacriter non accurrit, is sane conscientiæ minus sinceræ se esse ostendit. Deus in multa tempora incolumem te conservet, sanctissime piissimeque pater. Datæ Constantinopoli XIII. Kalend. Decembris, consulatu dominorum nostrorum semper Augustorum, Theodosii quidem XIII. Valentiniani vero III.

A φροντίδα, ἀπολιμπάνεσθαι οὐδένα φορητῶς ἀνεξόμεθα· οὐδεμίαν τε ἕξει πρὸς Θεὸν, οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς ἀπολογίαν, ὁ μὴ παραχρῆμα κατὰ τὸν προειρημένον καιρὸν εἰς τὸν ἀφορισθέντα τόπον σπουδαίως παραγινόμενος. καὶ γὰρ ὁ καλούμενος εἰς ἱερατικὴν σύνοδον, καὶ μὴ προθύμως συντρέχων, οὐκ * ὀρθῆς εἶναι δείκνυται συνειδήσεως. ὁ Θεὸς σε * διαφυλάττοι χρόνοις πολλοῖς, πάτερ ὁσιώτατε καὶ * εὐσεβέστατε. Ἐδόθη τῇ πρὸ δεκατριῶν καλανδῶν Δεκεμβρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπατείᾳ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον, καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων.

* ἀγν… * διαλ… * εὐσεβ…

B

Lectis hisce literis, acta sunt quæ habentur in commentariis, gesta Ephesi a sancta & generali synodo propter impium Nestorium congregata.

Καὶ ἀναγνωσθείσης, πράττεται τὰ ὑπομνήματα, πραχθέντα ἐν Ἐφέσῳ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου ἕνεκεν τοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίου. *

* inn… guie… ciun… concii… τὴν … τῶν &… sequ… stol… aliis ub… tur om… Proi…

CAPUT XXXIII.

Cyrilli epistola prima, e Rhodo ante synodum scripta.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ λγʹ.

Πρὸ τῆς συνόδου ἐπιστολὴ Κυρίλλου ἀπὸ Ῥόδου πρώτη.

Presbyteris, diaconis, populoque Alexandrino, dilectis desideratissimisque, Cyrillus in domino Sal.

C

Κύριλλος πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ λαῷ Ἀλεξανδρείας, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἐν κυρίῳ χαίρειν.

GRATIA & benignitate Christi salvatoris nostri magnum latumque pelagus emensi, incolumes Rhodum pervenimus, ea ventorum lenitate prosperitateque usi, ut totam illam navigationem citra omnem timorem, omneque vitæ discrimen peregerimus. Quare Deum glorificantes, debitasque gratiarum actiones eidem persolventes, cum
Psal. 88. 10. propheta hasce voces prorupimus: *Tu dominaris potestati maris; motum autem fluctuum ejus tu mitigas.* Quia vero par erat, ut corpore absens, spiritu autem præsens, literis vos tanquam filios complecterer; non potui intermittere, quin hæc interea ad vos perscriberem, præsentemque rerum mearum statum vobis patefacerem. Fore enim confido, ut Deus vestrum omnium precibus provocatus, cetera quoque, quæ etiamnum reliqua sunt, adjiciat. Exhibete proinde hoc præsertim tempore veluti certum quemdam
Judith. 16. 3. dilectionis fructum, vestras pro nobis preces, (nam & ego quoque id facere non desino) quo virtutum dominus, qui omne bellum potenter conterit, omnia quæ huic causæ intervenerint, suaviter componens, omnemque tempestatem & turbam mitigans, nos gaudentes vobis gaudentibus tanquam
Luc. 1. v. 37. filiis denuo restituat. Omnia enim, ut scriptum est, potest, & nihil est illi impossibile. Honestati vobis ingenitæ, vestræque professioni consentaneæ, sedulo incumbite. Hoc enim apud omnes apprime commendatos vos reddet; nempe si patre vestro spirituali tum absente, tum præsente, laudabilem vitæ ra-
Rom. 16. v. 16. tionem sectemini. *Salutate vos invicem in osculo sancto.* Qui mecum sunt fratres, vos salutant. Valere vos cupio in domino, dilectissimi & desideratissimi.

ΧΑΡΙΤΙ καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ τὸ πλατὺ καὶ μέγα διενηξάμεθα πέλαγος ἁπαλοῖς τε καὶ ἡμερωτάτοις πνεύμασιν, ὥστε δίχα φόβου καὶ κινδύνου παντὸς τὸν πλοῦν ἐξανύσαντας ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ῥοδίων, δοξολογοῦντας Θεὸν, καὶ λέγοντας μετὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς· σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, καὶ τὸν σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀναγκαῖον ἀπόντας τῷ σώματι, παρόντας δὲ τῷ πνεύματι, περιπτύξασθαι διὰ τοῦ γράμματος ὡς τέκνα, δεῖν ᾠήθην ἐπιστεῖλαι τέως ταῦτα ὑμῖν, καὶ ἐναργῆ καταστῆσαι. πιστεύω γὰρ, ὅτι προσθήσει ὁ Θεὸς τὰ λοιπὰ, καὶ διὰ τῆς ἁπάντων ὑμῶν προσευχῆς παρακεκλημένος, δέξατε τοίνυν εἰς τὸν παρόντα μάλιστα καιρὸν, ὡς καρπὸν ἀγάπης, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν προσευχάς. κἀγὼ γὰρ τοῦτο ποιῶν οὐ διαλιμπάνω· ἵνα πάλιν ὁ πάντας συντρίβων πολέμους Θεὸς, ὁ τῶν δυνάμεων κύριος, καταστήσας τὰ μεταξὺ, καὶ πάντα ῥαΐσας * πόλεμον, χαίροντας ἡμᾶς, χαίρουσιν ὡς τέκνοις ἀποδῷ. πάντα γὰρ δύναται, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἀδυνατεῖ δὲ αὐτῷ παντελῶς οὐδέν. τῆς δὲ ὑμῖν συντρόφου καὶ πρεπούσης ἐπιεικείας ἀντέχεσθε. τοῦτο γὰρ ἀποφανεῖ ὑμᾶς μάλιστα δοκιμωτάτους, οἳ καὶ ἀπόντος καὶ παρόντος τοῦ κατὰ πνεῦμα πατρὸς, τὸν εὐγενῆ καὶ ἀξιόληπτον τιμᾶτε βίον. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἐῤῥῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ποθεινότατοι.

Ψα. 88. … D … * ἰρ… … A … E … Ps. 16 …

KE-

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λδ'.

Τοῦ αὐτοῦ δευτέρα ἐπιστολή.

Κύριλλος πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ λαῷ Ἀλεξανδρείας, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΔΙΨΩΝΤΙ μοι πάλιν τῆς ὑμῶν ἐπιεικείας τὴν πρόσρησιν, δέδοται τοῦ γράφειν καιρὸς καὶ τόπος. ἐσμὲν τοιγαροῦν ἐν τῇ Ἐφεσίων, διὰ τὰς πάντων ὑμῶν εὐχὰς ἐν εὐρωστίᾳ διατελοῦντες. καὶ λοιπὸν ἐγγὺς ἔχοντες τὸν τῆς συνόδου καιρόν. B πιστεύομεν δὲ, ὅτι Χριστὸς ὁ πάντων σωτὴρ καθαρὰς ἀποφανεῖ διεστραμμένων ἐννοιῶν τὰς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν * ἀποκαταστήσει φανοτάτην· ὥστε πάντας πανταχῇ καθαροὺς καὶ ἀμώμους, ἀκαπήλευτον ἔχοντας αὐτὴν, ὁσίας αἴρειν χεῖρας εἰς προσευχὰς, ἐκεῖνο λέγοντας τὸ, διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυὶδ· κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου· ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. περιέρχεται γὰρ ὁ πονηρὸς, τὸ ἀκοίμητον θηρίον, ἐπιβουλεύων τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ· ἰσχύει δὲ ὅλως οὐδὲν, ἀργούσης αὐτοῦ τῆς σκαιότητος, καὶ ἀπρακτούσης τῆς πονηρίας. C ἐπιβουλεύει γὰρ οὐκ ἀνθρώπῳ κοινῷ, οὐδὲ ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἁπλῶς, κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς νέοις δογματισταῖς, ἀλλὰ Θεῷ τῷ πάντα ἰσχύοντι. οὐκοῦν ἀκουέτω παρὰ παντὸς ἀγαπῶντος Χριστόν· σκληρόν σοι τὸ, πρὸς κέντρα λακτίζειν. πλήττει γὰρ ἑαυτὸν ὁ δείλαιος, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἰδίοις τέκνοις πεσεῖται πρὸς ὄλεθρον. οἱ γὰρ τὰ ὀρθὰ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν διαστρέφοντες δόγματα, τῆς ἐκείνου μερίδος εἰσίν· οὐ φεύξονται δὲ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ. προσεύχεσθε τοίνυν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ὁ Θεὸς ὁ πάντων σωτὴρ δοίη πάλιν χαίρουσι χαίροντας ἀποδοθῆναι· πάντα γὰρ δύναται, καὶ ἀδυνατεῖ παντελῶς οὐδὲν αὐτῷ. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται D ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἐῤῥῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ἀδελφοὶ ποθεινότατοι.

Margin notes: * ἀποκαταστήσει, καταφανοτάτην. — 1. Tim. 2. v. 8. Psal. 140. 2. — Πράξ. 9. 5. — Ρωμ. 16. 16.

CAPUT XXXIV

Ejusdem epistola secunda.

Cyrillus presbyteris, diaconis, populoque Alexandrino, dilectis desideratissimisque in domino Sal.

DESIDERANTI mihi vestram moderationem denuo consalutare, tempus & locus commodam scribendi occasionem attulerunt. Per omnium itaque vestrum preces in Ephesiorum metropoli agimus, commoda utentes valetudine, inchoandæque synodi tempus in horas expectantes. Confidimus autem, omnium salvatorem Christum ecclesias suas ab omnibus perversis doctrinis repurgaturum, rectamque fidem omnibus palam facturum; quo omnes ubique locorum agentes, mundi, inculpati, sinceraque fide ornati, puras manus ad preces levare, illudque beati Davidis dicere valeant: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum, sacrificium vespertinum.* Circumcursat enim perversa illa pervigilque bestia, Christi gloriæ insidians: at nihil omnino potest, inani prorsus cassaque illius pravitate & malitia permanente. Insidiatur quippe non homini cuipiam vulgari, nobisve simili, sicut isti novorum dogmatum inventores arbitrantur; sed Deo omnipotenti. Audiat igitur a quovis Christum amante: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Ferit enim miser seipsum, unaque cum filiis suis ad interitum ruet. Nam qui recta ecclesiarum dogmata pervertunt, de sorte illius sunt; neque Dei judicium evadere possunt. Orate igitur pro nobis ut Dei omnium salvatoris munere gaudentes gaudentibus iterum restituamur. Omnia enim potest; & nihil omnino est quod ipse non queat. *Salutate vos invicem in osculo sancto.* Salutant vos, qui mecum sunt fratres. Valere vos in domino exopto, dilecti & desideratissimi fratres.

Margin notes: 1. Tim. 2. v. 8 Psalm. 140. 2. — Act. 9. v. 5.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λε'.

Θεῖον γράμμα * ἀποσταλὲν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ διὰ Κανδιδιανοῦ * κόμητος δομεστίκων, τοῦ καὶ τὴν εὐταξίαν τῆς συνόδου ἐγχειρισθέντος.

Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος, καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, μέγιστοι, ἀεισέβαστοι Αὔγουστοι, τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

E ΠΑΝΤΩΝ μὲν τῶν κοινῇ * συντελούντων πολλὴν φροντίδα ποιούμεθα, διαφερόντως δὲ τῶν εἰς εὐσέβειαν ἡκόντων· δι' ὧν καὶ τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν ἡ χορηγία τοῖς ἀνθρώποις προσγίνεται. διά τοι τοῦτο πρώην μὲν περὶ τοῦ συνελθεῖν τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν εἰς τὴν τῶν Ἐφεσίων μητρόπολιν, τὰ εἰκότα γεγραφήκαμεν. ἐπειδὴ δὲ χρὴ καὶ τῆς πρεπούσης εὐταξίας τε καὶ * ἡσυχίας τῇ διασκέψει τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου δεόντως φροντίσαι. οὐδὲ τοῦτο παρήκαμεν· ὥστε αὐτῇ πανταχό-

Margin notes: * Ex cod. Seg. [illegible] ἁγίᾳ συνόδῳ κατὰ [illegible] ἀλλ' [illegible] διὰ Κανδιδιανοῦ [illegible] Nestorio [illegible] — * [illegible] — * [illegible]

CAPUT XXXV.

Sacra ad sanctam synodum missa per Candidianum comitem domesticorum, cui servandi in synodo ordinis cura demandata erat.

Imperatores Cæsares, Theodosius & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, semper Augusti, sanctæ synodo.

CUM magnam omnium quæ e republica sunt, curam habeamus, tum vero maximam illorum, quæ pertinent ad pietatem: per ea namque cetera quoque bona hominibus adjiciuntur. Scripsimus proinde non ita multo ante de pietatis vestræ synodo apud Ephesiorum metropolim congreganda, quæ opus erat. Quia vero debiti ordinis quietisque, quam sacræ vestræ synodi consultationes deposcunt, curam adhibere jure oportet; hanc quoque partem, quo undique tranquillitas adesset, non prætermisimus. Non arbitramur autem, pietatem

tatem vestram ut aliis pacem conciliet, alterius cujuspiam extrinsecæ opis egere; nihilominus ad nostrum erga religionem studium, singularemque providentiam pertinebat & hanc quoque non negligere.

Igitur Candidianum præclarissimum sacrorum domesticorum comitem ad sacram vestram synodum abire jussimus; sed ea lege & conditione, ut cum quæstionibus & controversiis quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat: (nefas est enim qui sanctissimorum episcoporum catalogo adscriptus non est, illum ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere) verum ut monachos, & sæculares, qui hujus spectaculi causa vel eo nunc confluxerunt, vel in posterum confluent, ab eadem illa civitate modis omnibus submoveat: (quandoquidem non licet, illos qui omnino necessarii non sunt ad sacrorum dogmatum examen, tumultus excitare, & iis quæ cum tranquillitate a vestra sanctitate constitui definirique debent, obstaculum aliquod afferre) tum rursum, ut diligenter prospiciat, ne qua dissensio ex mutuo repugnandi studio coorta increbrescat, & sævæ tempestatis instar debacchata, sanctissimæ synodi vestræ consultationem, exactioremque veritatis indagationem forte obturbet: sed ut iis quæ dicuntur, rite perceptis, singuli inoffense quod visum fuerit in medium proponere, vel ab aliis propositum refutare queant: ut ea tandem ratione, ubi per singulas propositiones exceptionesque inquisitio citra ullam omnino turbam contentionemque habita fuerit, quod omnibus placitum probatumque erit, communi vestræ sanctitatis sententia constituatur decernaturque. Ante omnia autem eidem magnificentissimo Candidiano mandatum est, ut quam studiosissime observet, ne quem ex sanctissima vestra synodo aut reditum molientem, aut iter ad curiam nostram affectantem, aut ad alium quemcumque locum abscedere cupientem, a constituto disquisitionis loco abire permittat. Hinc, ne aliam omnino ecclesiasticam quamcumque controversiam, undecumque natam vel motam, quæ ad propositam sancti dogmatis considerationem non pertineat, ante moveri sinat, quam eorum omnium quæ nunc in quæstionem vocata sunt, ambiguitate soluta, ea quæ ad veritatis investigationem faciunt, exactissimo judicio discutiantur, finemque orthodoxæ religioni congruum sortiantur. Quin & hujus quoque admonita sit vestra pietas, nempe, serenitati nostræ visum esse, ut nulla omnino in sacra vestra synodo, aut etiam in publico Ephesiorum judicio, pecuniaria aut criminalis causa adversus aliquem agitetur. Quod si quid ejusmodi extiterit, cuipiamve usu venerit, hujus integram cognitionem magnæ huic nostræ civitati reservatam volumus. Denique nec id quoque vobis clam sit; videlicet, magnificentissimum comitem Irenæum neque sanctissimæ vestræ synodi consiliis, neque his quæ eximio legato nostro Candidiano a nobis demandata sunt, ullatenus communicare debere: ut qui solius amicitiæ causa cum piissimo celeberrimæ civitatis hujus episcopo Nestorio Ephesum profectus sit.

θεν * περιφυλαχθῆναι τὸ ἀτάραχον. καὶ πεπείσμεθα μὲν, ὡς οὐδεμιᾶς τῆς ἔξωθεν βοηθείας εἰς τὸ καὶ ἑτέροις εἰρήνην παρασχεῖν δεῖται ὑμῶν ἡ θεοσέβεια. ἦν δὲ καὶ τοῦτο τῆς * ἐμμελοῦς ἡμῶν περὶ τὴν εὐσέβειαν προνοίας μὴ παριδεῖν.

Ἐντέταλται τοίνυν Κανδιδιανὸς, ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων, ἄχρι τῆς * ἁγίας ὑμῶν διαβῆναι συνόδου· καὶ μηδὲν μὲν ταῖς περὶ τῶν δογμάτων γινομέναις ζητήσεσι κοινωνῆσαι· ἀθέμιτον γὰρ, τὸν * μὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τυγχάνοντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμίγνυσθαι· τοὺς κοσμικοὺς δὲ καὶ μονάζοντας, τούς τε ἤδη διὰ τοῦτο συνειλεγμένους, καὶ τοὺς συνάγεσθαι μέλλοντας, τῆς αὐτῆς παντὶ τρόπῳ χωρίσαι πόλεως. ἐπειδήπερ οὐ χρὴ τοὺς κατ' οὐδὲν ἀναγκαίους ὄντας τῇ μελλούσῃ τοῦ δόγματος διασκέψει, κινεῖν θορύβους, καὶ διὰ τοῦτο ἐμποδίζειν τοῖς εἰρηνικῶς τυπωθῆναι παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης ὀφείλουσι· καὶ φροντίσαι τοῦ μήτινα διχόνοιαν ἐξ ἀντιπαθείας ἐπὶ πλέον παραταθῆναι· ὡς ἂν μὴ ἐκ τούτου ἡ τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου παρεμποδίζοιτο διάσκεψις, καὶ ἡ ἀκριβὴς τῆς ἀληθείας ζήτησις ἐκ τῆς ἐγγινομένης τυχὸν ἀτάκτου περιηχήσεως διακρούηται· ἀνεξικάκως δὲ τῶν λεγομένων ἕκαστον ἐκροώμενον προστιθέναι τὸ δοκοῦν, ἢ ἀντιτιθέναι· καὶ οὕτως κατὰ πρότασίν τε καὶ λύσιν, τὴν περὶ τοῦ ἀληθοῦς δόγματος ἔρευναν δίχα τινὸς ταραχῆς * διαλυθῆναι, καὶ κοινῇ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ψήφῳ ἀστασίαστόν τε καὶ τὸν πᾶσιν ἀρέσκοντα τύπον λαβεῖν. πρωτοτύπως δὲ παρὰ τῆς ἡμετέρας θειότητος ὁ αὐτὸς μεγαλοπρεπέστατος ἀνὴρ Κανδιδιανὸς ἐντέταλται, παντὶ τρόπῳ παραφυλάττειν, μηδένα τῶν τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου ὡς οἴκαδε ἐπανιόντα, ἢ καὶ τὸ θεῖον ἡμῶν στρατόπεδον καταλαβεῖν βουλόμενον, ἢ καὶ ἀλλαχοῦ που ἀφικνεῖσθαι προῃρημένον, ἀπολιπεῖν τὸν ὁρισθέντα τῇ διασκέψει * τόπον· μήτε μὴν ἑτέραν τὸ παράπαν * προτεθῆναι ἐκκλησιαστικὴν ζήτησιν, ἤ τινων ἐξαιτούντων, ἢ ὁπωσοῦν ἔκ τινος ἀνακύπτουσαν ὑπόθεσιν, μὴ συντείνουσαν εἰς τὴν προκειμένην τοῦ ἁγίου δόγματος διάσκεψιν, πρὶν ἂν πᾶσα ἡ * τοῦ ζητουμένου λυθείη ἀμφισβήτησις, καὶ τὰ εἰς τὴν ἀληθῆ ἔρευναν λυσιτελοῦντα, πρὸς ἀκρίβειαν ζητηθέντα τέλους τύχῃ τοῦ τῇ ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ συμβαίνοντος. γινωσκέτω δὲ ὑμῶν ἡ θεοσέβεια, δεδόχθαι τῇ ἡμετέρᾳ γαληνότητι, μηδεμίαν ἢ ἐπὶ τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου, ἢ καὶ ἐν δημοσίῳ αὐτόθι δικαστηρίῳ, χρηματικὴν, ἢ ἐγκληματικὴν κατά τινος κινηθῆναι αἰτίασιν, εἴ τινι τυχὸν ταύτην εἶναι συμβαίνοι· πᾶσαν δὲ τὴν περὶ τούτων διάγνωσιν συγκροτηθῆναι κατὰ τὴν * μεγαλώνυμον πόλιν. Εἰρηναῖον δὲ τὸν μεγαλοπρεπέστατον ἄνδρα φιλίας * μόνον χάριν συνεκδεδημηκέναι τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆσδε τῆς μεγαλωνύμου πόλεως Νεστορίῳ, μήτε τοῖς σκέμμασι τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου, μήτε μὴν τοῖς ἐγχειρισθεῖσι τῷ παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντι τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀνδρὶ Κανδιδιανῷ κατά τινα λόγον κοινωνήσοντα.

* ὑπάρξαι. * ἐντελοῦς. * ἁγιωτάτης * ἔξω τοῦ * διακριθῆναι, * τύπον. * προταθῆναι * περί. * μεγαλόπολιν * μόνης.

KE-

A

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ λϛ'.

Ἐπιστολὴ Ἰωάννου Ἀντιοχείας πρὸς Κύριλλον.

Τῷ δεσπότῃ μου τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Ἰωάννης ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΟΥΔΕ ἐμὲ μετρίως δάκνει τὸ ὅλως τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος εἰς Ἔφεσον παραγενομένης, τὰς μικρὰς ταύτας ὑστερῆσαι ἡμέρας. τῆς γὰρ χρείας ὁ περὶ τὴν σὴν ἁγιωσύνην πόθος πλέον μοι ἔγκειται συντόνως τὴν ὁδὸν * ἐξανῦσαι. εἰμὶ γοῦν ἐπὶ θύραις λοιπόν, τῆς σῆς ἁγιότητος εὐχαῖς, πολὺν ὑποστὰς τὸν τῆς ὁδοιπορίας πόνον. ἡμέρας γὰρ ἔχω τριάκοντα. τοσούτους γὰρ ὁ κύκλος τῆς ὁδοῦ ἔχει· ὁδεύων, οὐδαμῶς οὐδόλως ἐνδιδοὺς ἑαυτῷ· ἐνίων τῶν κυρίων τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἀνωμαλίᾳ κατὰ τὴν ὁδὸν χρησαμένων, ζώων δὲ πολλῶν πεπτωκότων ἀπὸ τῆς συντόνου ὁδοιπορίας. εὔχου οὖν δέσποτα καὶ ταύτας τὰς πέντε ἢ ἓξ * μονὰς καὶ ἀλύπως ἡμᾶς ὁδεῦσαι, καὶ ἀλύπως περιπτύξασθαι τὴν ἱερὰν ἡμῖν καὶ ὁσίαν κεφαλήν. οἱ περὶ τὸν κύριόν μου τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην, Παῦλον, Μακάριον, προσφθέγγονταί σου τὴν ὁσιότητα· καὶ πᾶσαν τὴν σὴν σοὶ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλεῖστα προσαγορεύομεν. ἐρρωμένως, ὑπερευχόμενος ἡμῶν διατελοίης δέσποτα θεοφιλέστατε καὶ ὁσιώτατε.

CAPUT XXXVI.

Epistola Joan. episcopi Antiochiæ ad Cyrillum.

Domino meo religiosissimo, sanctissimoque comministro Cyrillo, Joannes in domino Sal.

NON mediocriter me cruciat, posteaquam sanctitas tua Ephesi præsto esse cœpit paucos hosce dies me abfuisse. Etenim sanctitatis tuæ desiderium magis quam res ipsa, ut iter hoc quam citissime absolvere cupiam, me stimulat. Tandem ergo post multas exantlatas itineris molestias, sanctitatis tuæ precibus adjutus, præ foribus sum. Nam triginta totos dies (tot enim spatii intercapedo postulat) iter usque facio, nihil quidquam quietis prorsus mihi indulgens: multis interim religiosissimis episcopis ob itineris difficultatem graviter afflictis; neque paucis quoque jumentis ob continuum profectionis laborem extinctis: Tu igitur, domine, Deum preceris obsecro, ut hosce quinque aut sex itineris dies sine molestia percurrere, sacrumque ac sanctum tuum caput cum gaudio nobis complecti & exosculari liceat. Dominus meus Joannes, Paulus, Macarius, Deo carissimi episcopi sanctitatem tuam salutant. Ego quoque cum meis domesticis, universam quæ tecum est, fraternitatem plurimum saluto. Incolumis vale, & pro nobis orare perge, domine piissime ac sanctissime.

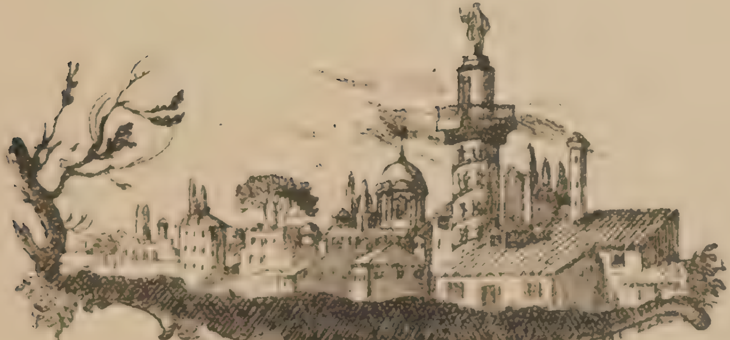

COLLE-

ACTIO I. CONCILII.

COLLECTIO EORUM
QUÆ IN CONCILIO EPHESINO
ACTA SUNT.

PRINCIPIUM SYNODI. A ΑΡΧΗ ΤΗ͂Σ ΣΥΝΟΔΟΥ.

Actio prima.

[1] POST [2] conſulatum dominorum noſtrorum, Flavii quidem Theodoſii XIII. Valentiniani vero III. ſemper Auguſtorum, [3] x. Kalend. Julii, ſynodo congregata in Epheſiorum metropoli ex decreto religioſiſſimorum & Chriſtianiſſimorum imperatorum; & conſidentibus in ſanctiſſima eccleſia, quæ appellatur Maria, religioſiſſimis & ſanctiſſimis epiſcopis,

Cyrillo Alexandriæ, qui & Cæleſtini quoque ſanctiſſimi ſacratiſſimique Romanæ eccleſiæ archiepiſcopi locum obtinebat; & B
Juvenali Hieroſolymorum, &
Memnone Epheſiorum, &
Flaviano Philippenſium, qui Rufi quoque reverendiſſimi Theſſalonicenſium epiſcopi locum gerebat, &
Theodoto Ancyræ Galatiæ primæ, &
Firmo Cæſareæ Cappadociæ primæ, &
Acacio Melitenæ Armeniæ, &
Iconio Gortynæ Cretæ, &
a Peregrino. *a* Perigene Corinthi Helladis, &
Cyro Aphrodiſiadis Cariæ, &
Valeriano Iconii, &
Heſychio Parii, &
Gellanico Rhodi, & C
Donato Nicopolis, veteris Epiri, &
Euchario Dirrhachii Epiri novæ, &
b Pertebio. *b* Perecio [4] Pharmali, &
Eudoxio Chomatis Lyciæ, &
Silvano Cheretaporum Phrygiæ, &
Beriniano Pergæ Pamphyliæ, &
Amphilochio Sidæ Pamphyliæ, &
Epiphanio Cratiæ Honoriadis, &
Gregorio Ceraſuntis Ponti Polemoniaci, &
Prothymio Comanæ, &
Palladio Amaſiæ Helleſponti, &
* Scodrenſi. Senecione * [5] Codrorum, &
Dalmatio Cyzici, &
Acacio Arcæ, &
Docimaſio Maroniæ Thraciæ, & D
Joanne [6] Præconeſi, &
Daniele Coloniæ ſecundæ Cappadociæ, &
Romano Rhaphiæ, &
Pauliano [7] Majumæ Gazæ, &
Paulo Anthedonis, &
Fido Joppe, &
c Æaco. *c* Æano [8] Sycamazonis, &
Theodoro Gadarorum, &

Πρᾶξις α΄.

ΜΕΤΑ τὴν ὑπατείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν, Φλαυίου Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον, καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, πρὸ δέκα καλανδῶν Ἰουλίων, συνόδου συγκροτηθείσης ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει ἐκ θεσπίσματος τῶν θεοφιλεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων. καὶ καθεσθέντων ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ καλουμένῃ Μαρίᾳ, τῶν θεοφιλεστάτων καὶ * ὁσιωτάτων ἐπισκόπων· * θεοσεβεστάτων

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, διέποντος καὶ τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνου· καὶ
Ἰουβεναλίου Ἱεροσολύμων· καὶ
Μέμνονος τῆς Ἐφεσίων· καὶ
Φλαυιανοῦ Φιλίππων, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον Ῥούφου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Θεσσαλονικέων· καὶ
Θεοδότου Ἀγκύρας Γαλατίας πρώτης· καὶ
Φίρμου Καισαρείας, Καππαδοκίας πρώτης· καὶ
Ἀκακίου Μελιτινῆς Ἀρμενίας· καὶ
Ἰκονίου Γορτυνῆς τῆς Κρήτης· καὶ
Περιγένους Κορίνθου τῆς Ἑλλάδος· καὶ
Κύρου Ἀφροδισιάδος τῆς Καρίας· καὶ
Οὐαλεριανοῦ Ἰκονίου· καὶ
Ἡσυχίου Παρίου· καὶ
Ἑλλανίκου Ῥόδου· καὶ
* Δονάτου Νικοπόλεως, Ἠπείρου παλαιᾶς· καὶ * Δωνιου
Εὐχαρίου * Δωρακίου, Ἠπείρου νέας· καὶ * Δυῤῥαχίου
* Περεκίου Φαρμάλου· καὶ * Περβίβλου
Εὐδοξίου Χώματος τῆς Λυκίας· καὶ
Σιλουανοῦ * Χαιρετόπου Φρυγίας· καὶ * Χαιρέτων
Βεριανοῦ Πέργης τῆς Παμφυλίας· καὶ
Ἀμφιλοχίου Σίδης τῆς Παμφυλίας· καὶ
Ἐπιφανίου Κρατείας τῆς Ὀνωριάδος· καὶ
Γρηγορίου Κερασοῦντος Πόντου Πολεμωνιακοῦ· καὶ
Προθυμίου * Καπώνης· καὶ * Κομ...
Παλλαδίου Ἀμασείας Ἑλλησπόντου· καὶ
[9] Σενεκίωνος * Κόδρων· καὶ * Κοδ...
* Δαλματίου Κυζίκου· καὶ * Poſt Acacium Jelitinenſem legitur in Vet. Seg.
Ἀκακίου Ἄρκης· καὶ
Δοκιμασίου Μαρωνείας τῆς Θρᾴκης· καὶ
Ἰωάννου Προικοννήσου· καὶ
Δανιήλου Κολωνείας, Καππαδοκίας δευτέρας· καὶ
Ῥωμανοῦ Ῥαφίας· καὶ
Παυλιανοῦ Μαϊουμᾶ· καὶ
Παύλου Ἀνθηδόνος· καὶ
Φίδου Ἰόππης· καὶ
* Αἰλιανοῦ Συκαμαζόνος· καὶ * Αἰα...
Θεοδώρου Γαδάρων· καὶ

An-

1 Verſio eſt Theodori Peltani Soc. Jeſu allata etiam ab Harduino, qui Græci textus margini nonnullas appoſuit varias lectiones e Cod. Reg. 524. propriaſque conjecturas; Latini vero, quaſdam voces notatu dignas e vetere verſione, ac notulas. Hæc omnia (licet integram veterem verſionem daturi ſimus ex Baluzio,) huc tranſtulimus, ac utrique textui ſubſtravimus. 2 Vet. V. *Poſt conſulatu.* 3 In Conc. Chalc. act. 1. ubi hæc recitantur, legitur, *ſub die XI. Kal. Aug.* 4 Vet. V. *Perretio*: Græce al. *Pervbebio*. 5 Forte Σάρδων, *Gordorum* in Lydia. 6 Vet. V. *Proconiſſi.* 7 Vet. V. *Pauliniano.* 8 Vet. V. *Joanne.*
9 In Cod. Reg. 524. Σενεκίων Δερίνης.

	Ἀνησίου Λιβυάδος· καὶ	A Letojo Libyadis, &	
...πελλοῦ ...λύσης	* Ἀμπελᾶ * Ἐλύσης· καὶ	Ampela [4] Helusæ, &	
...φιλλων	Θεοδώρου * Ἀριβηλῶν· καὶ	[a] Theodoro [b] [5] Arbelorum, &	a Theodulo b Aribdilæ,
	Πέτρου Παρεμβολῆς· καὶ	Petro [6] Parembole, &	
	Ἰωάννου Αὐγουστοπόλεως· καὶ	Joanne Augustopolis, &	
	Σαΐδα Φαίνας· καὶ	Saida Phænis, &	
	Ῥουφίνου Ταβώρ· καὶ	Rufino Taborum, &	
	Ἀνυσίου Θηβῶν· καὶ	Anysio Thebarum, &	
	Καλλικράτους Ναυπάκτου· καὶ	[c] Callicrate Naupacti, &	c Halicrate
	Δόμνου Ὀποῦντος· καὶ	Domno [7] Opuntis, &	
	Νικίου Μεγάρων· καὶ	Nicio Megarorum, &	
...γαθοκλέους	* Ἀγαθοκλέους 1 Κολωνίας· καὶ	Agathocle [8] Coloniæ, &	
...λλιάδος	Φήλικος 2 Ἀπολλωνίας, καὶ * Βελλιάδος· καὶ	Felice Apolloniæ, & [d] Belliadæ, &	d Heliado
	Θεοδώρου Δωδώνης· καὶ	Theodoro Dodonæ, &	
	Κυρίλλου 3 Πυλῶν τῆς Χερσονήσου· καὶ	Cyrillo [9] Pylorum Chersonesi, &	
	Ἀνδρέου Χεῤῥονήσου Κρήτης· καὶ	B Anderio Cherronesi Cretæ, &	
...άππης·	Παύλου * Λάμπης· καὶ	Paulo [e] Lampæ, &	e Lappæ
	Ζηνοβίου Κνωσοῦ· καὶ	Zenobio Gnossi, &	
	Λουκιανοῦ Τοπήρου Θράκης· καὶ	Luciano Toperi Thraciæ, &	
	Ἐννεπίου Μαξιμιανουπόλεως· καὶ	Ennepio Maximianopolis, &	
...αμης.	Σεκουνδιανοῦ * Λαμίας· καὶ	Secundiano Lamiæ, &	
	Δίωνος Θηβῶν Θεσσαλίας· καὶ	Dione Thebarum Thessaliæ, &	
...χινοῦ	Θεοδώρου * Ἐχιναίου· καὶ	Theodoro Echinæi, &	
	Μαρτυρίου Ἡλιστρῶν· καὶ	Martyrio Helistrorum, &	
	Θωμᾶ Δέρβης· καὶ	Thoma [f] [10] Derbæ, &	f...bæ,
...αροσίθο	Ἀθανασίου * Παροσίθου· καὶ	Athanasio Parosithi, &	
	Θεμιστίου Ἰασσοῦ· καὶ	Themistio Jassi, &	
	Ἀφθονήτου Ἡρακλείας· καὶ	Aphthoneto Heracleæ, &	
	Φιλητοῦ Ἀμαζόνος· καὶ	Phileto Amazonis, &	
	Ἀπελλᾶ Κιβύῤῥας· καὶ	Apella Gibyrrhæ, &	
	Σπουδασίου Κεράμων· καὶ	C Spudasio Ceramorum, &	
	Ἀρχελάου Μύνδου· καὶ	Archelao Myndi, &	
	Φανία Ἁρπάσων· καὶ	Phania Harpasorum, &	
	Προμαχίου Ἀλίνδων· καὶ	Promachio Alindorum, &	
	Φιλίππου Περγάμων τῆς Ἀσίας· καὶ	Philippo Pergamorum Asiæ, &	
	Μαξίμου Κύμης· καὶ	Maximo Cumæ, &	
	Δωροθέου Μυῤῥίνης· καὶ	Dorotheo Myrrhinæ, &	
	Μαξίμου Ἀσσοῦ· καὶ	Maximo Assi, &	
Εὐπόρου	* Ἀπόρου Ὑπαίπων· καὶ	Euporo Hypeporum, &	
	Ἀλεξάνδρου Ἀρκαδιουπόλεως· καὶ	Alexandro Arcadiopolis, &	
	Εὐτυχίου Θεοδοσιουπόλεως· καὶ	Eutychio Theodosiopolis, &	
	Ῥόδωνος Παλαιᾶς πόλεως· καὶ	Rhodone Palæopolis, &	
Ἐτέρου	Εὐτροπίου * Αἰγαίων· καὶ	Eutropio [g] Ægæorum, &	g Evazorum. (11)
...ιάζων·	Ἀφοβίου * Κολῶνος· καὶ	Aphobio Colonæ, &	
...ωνης. καὶ	Νεστορίου Σιών· καὶ	Nestorio Sionensi, &	
...ρατηγίου ...δραμων	Ἡρακλέωνος Τράλλεων· καὶ	D Heracleone Tralleorum, &	
...ς Ἐλαιο...	Θεοδότου Νύσσης· καὶ	Theodoto Nyssæ, &	
...ουτ. Κολόης	Θεοδώρου Ἀνινήτου· καὶ	Theodoro Anineti, &	
	Τιμοθέου Βριούλων· καὶ	Timotheo Briulorum, &	
	Θεοδοσίου Μασταύρων· καὶ	Theodosio Mastaurorum, &	
Τυχικοῦ	* Εὐτυχίου Ἐρυθρῶν· καὶ	Eutychio [12] Erythrorum, &	
Χυτρων.	Εὐσεβίου Κλαζομενῶν· καὶ	Eusebio Clazomenorum, &	
	Εὐθαλίου Κολοφῶνος. καὶ	Euthalio Colophonis, &	
Ἀρηίων	Μοδέστου * Ἀνέων· καὶ	Modesto Aneorum, &	
	Θεοδοσίου Πριήνης· καὶ	Theodosio Prienæ, &	
	Εὐσεβίου Μαγνησίας· καὶ	[13] Eusebio [14] Magnesiæ, &	
	Σαπρικίου Πάφου τῆς Κύπρου· καὶ	Sapricio Paphi Cypri, &	
Κυρηνῆς τῆς Κύπρου	Ζήνωνος * Κυρίου· καὶ	Zenone [h] [15] Cyrii, &	h Cyrenes Cypri,
Καττανίας.	Ῥηγίνου * Κωνσταντίας· καὶ	Rhegino [i] Constantiæ, &	i Cattaniæ,
	Εὐαγρίου Σολῶν. καὶ	Evagrio Solorum, &	
	Καισαρίου χωρεπισκόπου· καὶ	E Cæsario chorepiscopo, &	
	Τριβωνιανοῦ Ἀσπένδου τῆς Παμφυλίας· καὶ	Triboniano Aspendi Pamphyliæ, &	
Σέλγης·	Νουνεχίου * Σίλγης· καὶ	Nunechio Selgæ, &	
	Σόλωνος Καραλλίας· καὶ	Solone Caralliæ, &	
Κοτέννων·	Ἀκακίου * Κοτίνων· καὶ	Acacio Cotenorum, &	
	Νησίου Κορυβρασσοῦ· καὶ	Nisio Corybrassi, &	
	Ματιδιανοῦ Κορακησίων· καὶ	Matidiano Coracisiorum, &	

1 Cod. Reg. 524. Κορώνης. 2 Cod. Reg. 524 Ἀπολλωνιάδος. 3 Forte, Κύλων.
4 Vet. V. *Abdella*. 5 Vet. V. *Aribdilæ*. Forte *Arindelæ* in Palæstina secunda. 6 Vet. V. *Parembollorum*.
7 Vet. V. *Domnino*. 8 In subscriptionibus, *Coroniæ*, recte. 9 Vet. V. *Cylon*, melius.
10 Vet. V. *Zerbæ*. 11 Sic etiam Vetus Versio. 12 Vet. V. *Tychico Chytrorum*.
13 Infra *Theosebius* appellatur. 14 Ver. V. *Magnesiæ Sipyli*. 15 Vet. V. *Cyrii Cypri*.

Nectario [a] [1] Synensi, & — a Selenniorum.
Eutropio Etennorum, &
[2] Tauriano Lyrbæ, &
Eusebio Asponorum Galatiæ, &
Philumeno Cinnæ, &
[3] Astrapeto:
Eusebio Heracleæ Honoriadis, &
Paralio Andraporum [b] Hellesponti, & — b Helenoponti.
Silvano Cerataporum, &
Hermogene Rhinocurorum, &
Evoptio Ptolemaidis Pentapolis, &
Eusebio Pelusii, &
Eulogio Terenuthidis, &
Adelphio Onuphensi, &
Paulo [4] Flavonensi, &
Phœbammone Copti, &
Theopempto Cabasi, &
Macario [5] Metelensi, &
Adelphio Saensi, &
Macedonio Xoensi, &
Marino Heliopolis, &
Metrodoro Lentorum, &
Macario Antei, &
Pabisco Apollonis, &
Petro Oxyrinchi, &
Strategio Athribidis, &
Athanasio Paralii, &
Silvano Coprithidis, &
Joanne Hephæsti, &
Aristobulo Thmueos, &
Theone Sethrœti, &
Lampetio Casii, &
Cyro Achæorum, &
Publio Olbiæ, &
Samuele Dysthensi, &
Zenobio Barcæ, &
Zenone [c] Teuchirorum, & — c Teucrorum
Daniele [d] [6] Darnensi, & — d Dardanorum,
Sosipatro Septimiacæ, &
Eusebio Nilopolis, &
Heraclide Heracleæ, &
Chrysaorio Aphroditæ, &
Andrea Hermopolis, &
Sabino Panensi, &
Abraam Ostracenæ, &
Hierace Aphnæi, &
Alypio Salæ, &
Alexandro Cleopatridis, &
Isaac Tavæ, &
Ammone [e] Buti, & — e Botorum,
Heraclide Thyneos, &
Isaac Elearchiæ, &
[7] Heraclito Tamiathidis, &
Theona [8] Bsychi, &
Ammonio [9] Panephesi, &
Bessula diacono Carthaginis:

A Νεκταρίου * 10 Σωυέων· καὶ — * Σεσεννι[…]
Εὐτροπίου * Ἐπίνων· καὶ — * Ἐτέν[…]
* Ταυριανοῦ Λύρβης· καὶ — * Τυρια[…]
Εὐσεβίου Ἀσπόνων τῆς Γαλατίας· καὶ
Φιλουμαίου Κίννης· καὶ
* Ἀστραπητοῦ· — * Στρατη[…]
Εὐσεβίου Ἡρακλαίας τῆς Ὀνωριάδος· καὶ
Παραλίου Ἀνδράπων τῆς * Ἑλλησπόντου· καὶ — * Ἑλενοπ[…]
Σιλουανοῦ Κερεταπων· καὶ
Ἑρμογένους * Ῥινοκουρούρων· καὶ — * Ῥινοκου[…]
Εὐοπτίου Πτολεμαΐδος τῆς Πενταπόλεως. καὶ
Εὐσεβίου Πηλουσίου· καὶ
Εὐλογίου Τερενουθίδος· καὶ
Ἀδελφίου Ὀνύφεως· καὶ
Παύλου * Φλαβωνίας· καὶ — * Φραβων[…]
B Φοιβάμμωνος Κοπτοῦ· καὶ
Θεοπέμπτου Καβάσου· καὶ
Μακαρίου Μετήλεως· καὶ
Ἀδελφίου Σαέως· καὶ
Μακεδονίου Ξοέως· καὶ
Μαρίνου * Ἡλιουπόλεως· καὶ — * Ἡλιουπ[…]
Μητροδώρου Λεόντων· καὶ
Μακαρίου Ἀνταίου· καὶ
Παβίσκου Ἀπόλλωνος· καὶ
Πέτρου Ὀξυρύγχου· καὶ
Στρατηγίου Ἀθριβίδος· καὶ
Ἀθανασίου Παράλου· καὶ
Σιλουανοῦ Κοπριθίδος· καὶ
Ἰωάννου Ἡφαίστου· καὶ
Ἀριστοβούλου Θμουέως· καὶ
C Θέωνος * Σεθροΐτου· καὶ — * Σεθροΐ[…]
* Λάμπωνος Κασίου· καὶ — * Λαμπε[…]
Κύρου Ἀχαιῶν· καὶ
* Ποπλίου Ὀλβίας· καὶ — * Πουπλ[…] Οολβί[…]
Σαμουὴλ Δυσθέως· καὶ
Ζηνοβίου Βάρκης· καὶ
Ζήνωνος Τευχείρων· καὶ
Δανιήλου Δάρνεως· καὶ
Σωσιπάτρου Σεπτιμιακῆς. καὶ
Εὐσεβίου Νειλουπόλεως· καὶ
Ἡρακλείδου Ἡρακλέης· καὶ
Χρυσαορίου Ἀφροδίτης· καὶ
Ἀνδρέου * Ἑρμοπόλεως· καὶ — * Ἑρμουπ[…] μεγάλης
Σαβίνου Πανός· καὶ
Ἀβραὰμ Ὀστρακίνης· καὶ
D Ἱέρακος Ἀφναίου· καὶ
* Ἐλύπου Σελῆ· καὶ — * Ἀλυπί[…] Σέλης.
Ἀλεξάνδρου Κλεοπάτριδος· καὶ
Ἰσαὰκ * Ταβᾶ· καὶ — * Ταύα.
Ἀμμωνος * Βουτοῦ· καὶ — * Βουτοῦ
Ἡρακλείδου * Θοίνεως· καὶ — * Θωύεω[…]
Ἰσαὰκ * Ἐλεαρχίας· καὶ — * Ἐλεαρχία[…]
Ἡρακλείτου Ταμιαθίδος· καὶ
Θεωνᾶ * Ψυχοῦς· καὶ — * Ψυγχοῦ.
Ἀμμωνίου Πανεφέσου· καὶ
* Βεσούλα διακόνου Καρθαγένης. — * Μέσσα[…] Βέσσουλ[…]

Petrus presbyter Alexandriæ, & primicerius notariorum, dixit: Cum [11] religiosissimus Nestorius sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopus nuper esset [12] creatus, diesque ab illius creatione fluxissent non admodum multi, mox nonnullæ expositiones ejus ex urbe Constantinopolitana a quibusdam illatæ sunt, quæ lectores perturbando, non exiguum in sancta ecclesia tumultum concitarunt. Hoc

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων, εἶπεν. Ἔτι πρότερον τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου χειροτονηθέν- E τος ἐπισκόπου τῇ ἁγίᾳ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίᾳ, καί τινων οὐ πολλῶν διαδραμουσῶν ἡμερῶν, παρῳνέχθησαν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρά τινων ἐξηγήσεις αὐτοῦ, ἐκταράττουσαι τοὺς ἀναγινώσκοντας, ὡς πολὺ ἐκ τούτου ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις γίνεσθαι τὸν θό-

1 Vet. V. *Nerrum*. 2 Vet. V. *Tariano*. 3 Vet. V. *Strategio*, & *Eusebio* &c.
4 Vet. V. *Fragoneos*, in Ægypto secunda. 5 Vet. V. *Meleos*: est in Ægypto prima Μίλεως.
6 Vet. V. *Dardaneorum*. Est apud Synesium ep. 67. Dioscorus ὁ Δαρδανίτης. Sed & in Lybiæ Notitia, Δαρνίεων μητρόπολις. 7 Vet. V. *Heraclio*. 8 Vet. V. *Psynchi*. 9 Vet. V. *Panephysi*. In Notitia Πανέφυσος.
10 Forte, Σωζὼν, in Phrygia. 11 Vet. V. *reverentissimus*. 12 Vet. V. *ordinatus*.

A θόρυβον. τοῦτο μαθὼν ὁ εὐσεβέστατος καὶ θεοσεβέστατος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κύριλλος, ἔγραψε πρώτην καὶ δευτέραν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ, συμβουλῆς καὶ παραινέσεως γεμούσας. πρὸς ταύτας ἀντέγραψεν ἀνανεύων, καὶ ἐναντιούμενος τοῖς ἀπεσταλμένοις. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μαθὼν ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Κύριλλος, ὅτι καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἀπεστάλησαν παρ' αὐτοῦ ἐπιστολαὶ, καὶ βιβλία τῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ, ἔγραψε καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν θεοσεβέστατον ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης Κελεστῖνον διὰ Ποσειδωνίου τοῦ διακόνου, ἐντειλάμενος αὐτῷ, ὅτιπερ εἰ εὑρεθείη ἀποδοθέντα αὐτῷ τὰ βιβλία τῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ, καὶ αἱ ἐπιστολαὶ, ἀπόδος καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ γράμματα. εἰ δὲ μὴ, ἄγαγε αὐτὰ B ἐνταῦθα μὴ ἀποδοθέντα. οὗτος εὑρὼν τὰς ἐξηγήσεις, καὶ τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ ἀποδοθείσας, ἀναγκαίως καὶ αὐτὰς ἀπεδέδωκε. καὶ γέγραπται τὰ εἰκότα παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνου, * τύπον φανερὸν περιέχοντα. ἐπεὶ οὖν ἐκ βασιλικοῦ καὶ θεοφιλοῦς νεύματος ἡ ἁγία ὑμῶν συγκεκρότηται σύνοδος ἐνταῦθα, ἀναδιδάσκομεν ἀναγκαίως, ὅτι δὴ τοὺς ἐπὶ τούτοις χάρτας μετὰ χεῖρας ἔχομεν πρὸς τὸ παριστάμενον τῇ ὑμῶν θεοσεβείᾳ.

ἴσως.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπεν. Ἀναγινωσκέσθω τὸ θεοφιλὲς τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων γράμμα. τὸ πρὸς ἕκαστον τῶν μητροπολιτῶν γραφὲν, καὶ C προλαμπέτω τῶν πραττομένων νυνὶ ὑπομνημάτων· ὅπερ προκομισθὲν διὰ τοῦ εὐλαβεστάτου Πέτρου πρεσβυτέρου Ἀλεξανδρείας, ἀνεγνώσθη οὕτως.

Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, μέγιστοι, ἀεισέβαστοι Αὔγουστοι, Κυρίλλῳ ἐπισκόπῳ. Ἤρτηται τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἡ τῆς ἡμετέρας πολιτείας κατάστασις· καὶ τὰ λοιπά.

Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε. Τοῦτο ἡμῖν μαρτυρηθῇ παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς πόλεως Ἐφέσου Μέμνονος, πόσος ἀριθμὸς ἡμερῶν ἐξῆγε μετὰ τὴν D ἄφιξιν ἡμῶν.

Μέμνων ἐπίσκοπος πόλεως Ἐφέσου εἶπεν. Ἀπὸ τῆς ὡρισμένης προθεσμίας ἐν τῷ εὐσεβεῖ καὶ θεοφιλεῖ γράμματι, παρῆλθον ἡμέραι δεκαέξ.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν· Ἀρκούντως ἡ ἁγία καὶ μεγάλη αὕτη σύνοδος διεκαρτέρησεν, ἐκδεχομένη τὴν ἄφιξιν τῶν ἥξειν προσδοκηθέντων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων. ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων, οἱ μὲν ἀῤῥωστίᾳ περιέπεσον, ἀπογεγόνασι δὲ καί τινες, καὶ ἔστιν ἀκόλουθον τὸ ἱκανὸν ἤδη τοῖς τεθεσπισμένοις πράττεσθαι, καὶ τὰ περὶ τῆς πίστεως διαλαβεῖν εἰς ὠφέλειαν ἁπάσης τῆς ὑπ' οὐρανόν· ἀναγινωσκέσθω καθ' ἑξῆς τὰ εἰς τὴν ὑπόθεσιν συντελοῦντα E χαρτία· μάλιστ' ὅτι καὶ δεύτερον θέσπισμα τῶν θεοφιλεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ὑπανεγνώσθη τῇ συνόδῳ διὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων Κανδιδιανοῦ, τὸ προστάττον, τὰ τῆς πίστεως ἐρευνᾶσθαι, καὶ τυποῦσθαι δίχα πάσης ἀναβολῆς.

Θεόδοτος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπεν. Ἡ μὲν

A autem cum Cyrillus [1] piissimus Alexandriæ episcopus rescivisset, unam ac alteram item epistolam suasionis & commonitionis plenam ad ejus reverentiam scripsit. Ad quas ille respondens, abnuit omnia, & [2] parænetícis ad se missis repugnavit. Porro cum [3] religiosissimus episcopus Cyrillus didicisset, literas & suarum quoque expositionum libellos Romam misisse; & ipse quoque Possidonium diaconum suum ad Cælestinum [4] piissimum Romanæ ecclesiæ episcopum cum literis & ejusmodi mandato misit: Si literas, & expositionum illius codices redditos compereris, & tu quoque meas literas redde: sin au-B tem, ne reddas, sed huc referas. Possidonius ergo cum comperisset, tam epistolas, quam expositiones illius Cælestino fuisse exhibitas, compulsus est ipse quoque quas ferebat exhibere. Cælestinus porro ea quæ oportebat, perspicue rescripsit. Cum igitur imperiali & religioso nutu sacra vestra synodus in hunc locum convenerit, necessario indicamus, nos ejusmodi epistolas præ manibus habere, ut fiat quod pietati vestræ placuerit.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit: Legatur pia [5] piissimorum Christianissimorumque imperatorum nostrorum sacra ad C omnes metropolitanos destinata, & commentariis rerum de quibus nunc agere incipimus, sua luce præfigatur. Quæ mox per Petrum reverendissimum Alexandrinæ ecclesiæ presbyterum prolata, & in hunc modum lecta est.

Imperatores Cæsares, Theodosius & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, semper Augusti, Cyrillo episcopo. [6] Pendet a religione qua Deus colitur, nostræ reipublicæ status, &c.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ episcopus dixit: Reverendissimus sanctissimusque Ephesinæ civitatis episcopus Memnon nobis exponat, quot elapsi jam sint dies post nostrum D in hanc civitatem adventum.

Memnon episcopus urbis Ephesi dixit: A præfinita die in piis & religiosis literis præteriere sexdecim dies.

Cyrillus Alexandriæ episcopus dixit: Sacra & magna hæc synodus satis jam hactenus cunctata, Deo dilectissimorum episcoporum, qui venturi sperabantur, adventum expectavit. Quia ergo multi ex episcopis in ægritudinem inciderunt, & nonnulli decesserunt; tempus monet, ut decretis facturi satis, de his quæ ad fidem statuendam pertinent, in utilitatem totius orbis terrarum differere incipiamus. Proinde chartulæ illæ, quæ ad præsens institutum faciunt, ordine E recitentur maxime quod alterum jam piissimorum [7] Christianissimorumque imperatorum nostrorum decretum per Candidianum [8] magnificum illustremque devotorum domesticorum comitem prælectum est, quod præcipit, ut quæ ad fidei quæstionem spectant, discutiantur, ac citra omnem cunctationem definiantur.

Theodotus Ancyræ episcopus dixit: Schedarum

1 Vet. V. *reverentissimus*. 2 Vet. V. *destinatis super his epistolis*. 3 Vet. V. *reverentissimus*. 4 Vet. V. *reverentissimum*. 5 Vet. V. *religiosissimorum & amatorum Christi*. 6 Extat supra part. 1. pag. 1112. 7 Vet. V. *& amatorum Christi*. 8 Vet. V. *magnificum & gloriosum devotissimorum &c.*

darum lectio suo tempore servetur: nunc vero curandum est, ut [1] piissimus Nestorius synodicis actis præsto sit; ut ea quæ ad religionem pertinent, communi omnium sententia & consensu constituantur.

Hermogenes Rhinocururum episcopus dixit: Hesterno die a vestra pietate destinati sumus, ut [2] religiosissimum Nestorium ne a synodi consessu abesse vellet, admoneremus: & eum adiimus, deque eo monuimus: respondit autem: Mecum deliberabo, & si quidem venire me oportuerit, veniam.

Athanasius episcopus Paraliæ dixit: Heri a vestra pietate ad [3] religiosissimum episcopum Nestorium missi sumus, eumdem ut sacræ hujus synodi cœtui presto esset, monituri. Convenimus hominem, deque re præsenti certiorem fecimus. Ille vero se rem consideraturum, ac si illi necessarium videretur, utique se affuturum spopondit.

Petrus Parembolorum episcopus dixit: Missi a vestra pietate heri ad reverendissimum episcopum Nestorium, hac ipsa die sacram synodum sessionem habituram indicavimus: qui respondit: Cogitabo, & si quidem opus fuerit, vestro me cœtui adjungam. Simul sex quoque aut septem alios reverendissimos episcopos, qui ibidem aderant, eadem de re commonefecimus. Qui ipsi itidem: Deliberabimus, & si quidem ita visum fuerit, crastina die accedemus, dixerunt.

Paulus episcopus Lampæ dixit: Sancta ac beata vestra synodo præcipiente, ad reverendissimum Nestorium accessimus cum sanctis fratribus qui jam deposuerunt; eumdemque ut hodierna die ad sanctam ac beatam vestram synodum sese adjungeret, unaque vobiscum consideret, admonuimus. Ille autem: Si, inquit, mihi placuerit, ad id tempus adero. Neque illum solum admonuimus, sed & quosdam quoque alios reverendissimos episcopos, quos apud illum invenimus. Erant autem cum illo plus minus sex aut septem episcopi.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Abeant rursum alii nonnulli ex [4] religiosissimis episcopis, qui illum denuo adesse, nec non ad sanctam hanc synodum accedere moneant.

Et destinati sunt a sancta synodo Theodulus Helusæ Palæstinæ, Anderius Cherronesi Cretæ, Theopemptus Cabasorum Ægypti, episcopi, & Epaphroditus lector & notarius Hellanici [5] piissimi Rhodiorum civitatis episcopi. [6] Syngrapha autem, quam a sancta synodo ad [7] religiosissimum episcopum Nestorium iidem afferebant, hujus sententiæ erat.

Oportebat quidem [8] pietatem tuam per religiosissimos piissimosque episcopos, ut ad sacram synodum, quæ in sancta & catholica ecclesia hoc ipso die celebratur, veniret, hesterno die admonitam, nullatenus defuisse. Quoniam vero sanctitas tua in sy-

A τῶν χαρτίων ἀνάγνωσις ἔσαι κατὰ τὸν δέοντα καιρόν. νῦν μὲν τοι ἀκόλουθόν ἐστι τοῖς πραττομένοις συνεῖναι καὶ τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Νεσόριον, ὥστε τὰ τῆς εὐσεβείας εἶναι ἐκ κοινῆς γνώμης καὶ συναινέσεως.

Ἑρμογένης ἐπίσκοπος Ῥινοκουρούρων εἶπεν. Ἀπεστάλημεν κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας, ὑπομνῆσαι τὸν εὐλαβέστατον Νεσόριον, * συνεδρεῦσαι εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον· καὶ παρεγενόμεθα πρὸς αὐτὸν, ὑπομιμνήσκοντες περὶ τούτου. * ὁ δὲ διεβεβαιοῦτο λέγων, ὅτι σκοπῶ· καὶ ἐὰν δεήσῃ με ἐλθεῖν, ἔρχομαι.

* ὅτι σύλλ. συνεδρεῦσ. ἐν τῇ συνόδ. * καὶ εἰ... πέρας σκοπ.

Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος * Παράλου εἶπεν· Ἀπεστάλημεν παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν, ὥστε ὑπομνῆσαι τὸν εὐλαβέστατον Νεσόριον, συνεδρεῦσαι εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον· καὶ παρεγενόμεθα πρὸς αὐτὸν, ὑπομιμνήσκοντες περὶ τούτου. ὁ δὲ διεβεβαιοῦτο λέγων, ὅτι σκοπῶ· καὶ ἐὰν δεήσῃ με ἐλθεῖν, ἔρχομαι.

* Παραλίας

B

Πέτρος ἐπίσκοπος Παρεμβολῶν εἶπε. Κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν ἀπεστάλημεν παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεσόριον, ὑπομνῆσαι αὐτὸν, ὅτι κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν συνεδρεύσει ἡ ἁγία σύνοδος. καὶ ἀπεκρίνατο λέγων, ὅτι σκοπῶ· καὶ ἐὰν δεήσῃ με ἐλθεῖν, ἔρχομαι. ὑπεμνήσθησαν δὲ καὶ οἱ ὄντες ἐκεῖ εὐλαβέστατοι καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ὄντες μικρῷ πρὸς ἓξ ἢ ἑπτά. καὶ εἶπον καὶ αὐτοί· σκοποῦμεν, καὶ ἐὰν δοκιμάσωμεν, αὔριον ἐρχόμεθα.

C

Παῦλος ἐπίσκοπος Λάμπης εἶπε· Τῆς ἁγίας ὑμῶν καὶ μακαρίας συνόδου ἐπιτρεψάσης παραγενέσθαι ἡμᾶς πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, καὶ ὑπομνῆσαι τοῦτον, ὥστε κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν παραγενέσθαι ἐπὶ τῆς ἁγίας ὑμῶν καὶ μακαρίας συνόδου· παραγενόμενος κἀγὼ μετὰ τῶν ἁγίων ἀδελφῶν τῶν ἤδη καταθεμένων, ὑπέμνησα αὐτὸν, ὥστε κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν παραγενέσθαι ἐπὶ τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου, καὶ συνεδρεῦσαι. ὁ δὲ ἔφη. εἰ δοκιμάσω, φησὶ, τηνικαῦτα παραγίνομαι. οὐ μόνον δὲ αὐτὸν ὑπεμνήσαμεν, ἀλλὰ καί τινας, οὓς εὕρομεν μετ' αὐτοῦ εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους τυγχάνοντας· ἦσαν δὲ μετ' αὐτοῦ μικρῷ πρὸς ἓξ ἢ ἑπτὰ ἐπίσκοποι.

D

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπε. Διαβάντες τινὲς τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, ὑπομνήσουσι καὶ αὖθις, ὥστε παραγενέσθαι αὐτὸν, καὶ συνεδρεῦσαι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Καὶ ἀπεστάλησαν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου Θεόδουλος ἐπίσκοπος Ἐλούσης Παλαιστίνης, Ἀνδρέιος ἐπίσκοπος Χερρονήσου Κρήτης, Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος * Καβάσου Αἰγύπτου, καὶ Ἐπαφρόδιτος ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἑλλανίκου τῆς Ῥοδίων πόλεως· ἐπιφερόμενοι καὶ παραναγνωστικὸν τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς αὐτὸν τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον, περιέχον οὕτως.

* Καβασ.

E

Ἔδει μὲν ὑπομνησθεῖσαν τὴν σὴν θεοσέβειαν τῇ χθὲς ἡμέρᾳ διὰ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, ἐφ' ᾧ τε συνδραμεῖν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, τὴν σήμερον συγκροτουμένην ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, μὴ ἀπολειφθῆναι ταύ-

1 Vet. V. *Deo amabilis*. 2 Vet. V. *reverentissimum*. 3 Vet. V. *reverentissimum*. 4 Vet. V. *reverentissimis*. 5 Vet. V. *reverentissimi*. 6 Vet. V. *anagnosticum*. 7 Vet. V. *reverentissimum*. 8 *vestram reverentiam per reverentissimos & sanctissimos episcopos*.

ταύτης. ἐπειδὴ δὲ συναχθείσης τῆς ἁγίας συνόδου ἀπελείφθη ἡ σὴ ὁσιότης, ἀναγκαίως πάλιν διὰ Θεοπέμπτου, καὶ Θεοδούλου, καὶ Ἀνδρέου, τῶν εὐλαβεστάτων, καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, καὶ Ἐπαφροδίτου ἀναγνώστου καὶ νοταρίου τῆς Ῥοδίων πόλεως, παρακαλοῦμέν σε παραγενέσθαι, καὶ μὴ ἀπολειφθῆναι τῶν πραττομένων· τοῦ μάλιστα τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ θεοφιλεστάτους βασιλέας προστάξαι, πάντα παραλιπόντας ἡμᾶς τὴν περὶ τῆς πίστεως βεβαίωσιν ποιήσασθαι.

Καὶ ἐπανελθόντων αὐτῶν, Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπεν· Ἐπειδὴ παραγεγόνασιν οἱ ἀποσταλέντες παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου εὐλαβέστατοι καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ἀξιοῦμεν αὐτοὺς καταθέσθαι, ποίαν ἀπόκρισιν εἰλήφασι.

Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος * Καβάσου εἶπεν· Ἀποσταλέντες παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ μεγάλης συνόδου πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, ἐγενόμεθα ἐν τῇ τούτου οἰκίᾳ. καὶ θεωρήσαντες πλῆθος στρατιωτῶν μετὰ ῥοπάλων, * παρεκαλέσαμεν μηνυθῆναι. οὗτοι δὲ κεκωλύκασιν ἡμᾶς, λέγοντες· ἰδιάζει, καὶ * ἀναπαύεται, καὶ ἐκελεύσθημεν μηδένα συγχωρῆσαι εἰσελθεῖν, καὶ συντυχεῖν αὐτῷ. ἡμῶν δὲ λεγόντων, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἡμᾶς ἀποστῆναι, εἰ μὴ ἀπόκρισιν δεξόμεθα· ἀπέστειλε γὰρ πρὸς αὐτὸν παραγγελτικὸν ἡ ἁγία σύνοδος παρακαλοῦσα, ὥστε ἅμα αὐτοῖς συνεδρεῦσαι. ἐξελθόντες οὖν οἱ κληρικοὶ αὐτοῦ, τὰ αὐτὰ τοῖς στρατιώταις ἡμῖν ἀπεκρίναντο. ὡς δὲ ἐπεμένομεν (τὰ αὐτὰ τοῖς στρατιώταις) ζητοῦντες ἀπόκρισιν δέξασθαι, ἐξελθὼν ὁ καθωσιωμένος τριβοῦνος Φλωρέντιος, ὁ συνὼν Κανδιδιανῷ τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ καὶ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων, παρεσκεύασεν ἡμᾶς μεῖναι, ὡς μέλλων ἡμῖν ἀπόκρισιν φέρειν· καὶ δὴ ἐδεξάμεθα. ὕστερον ἐξελθὼν μετὰ * κληρικῶν αὐτοῦ, ἔφη πρὸς ἡμᾶς· ἐγὼ μὲν ἰδεῖν αὐτὸν οὐ δεδύνημαι· ἐδήλωσε δέ. ὥστε εἰπεῖν τῇ θεοσεβείᾳ ὑμῶν, ὅτι μετὰ τὸ συνελθεῖν πάντας τοὺς ἐπισκόπους, συντυγχάνομεν αὐτοῖς. ἡμεῖς δὲ διαμαρτυράμενοι καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς παρόντας στρατιώτας πάντας, καὶ τοὺς κληρικοὺς αὐτοῦ, ἀνεχωρήσαμεν.

Θεόδουλος ἐπίσκοπος Ἐλούσης εἶπε· Κἀγὼ τὰ αὐτὰ ἤκουσα, καὶ τὰ αὐτὰ κατατίθεμαι.

Ἀνδρέας ἐπίσκοπος Χερρονήσου Κρήτης εἶπε. Καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μακαρίας συνόδου παραγενόμενος ἐκεῖ, τὰ αὐτὰ εἶπον καὶ ἤκουσα, ὥσπερ ἀπαραλείπτως κατέθεντο οἱ μετ' ἐμοῦ θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι.

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν· Ἐπειδὴ οὐδὲν προσήκει παραλιπεῖν τῶν ἡκόντων εἰς ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικὴν φανεροῦ τυγχάνοντος, ὅτι κατὰ τὴν χθές τε καὶ σήμερον δεύτερον ὑπομνησθεὶς ὁ θεοφιλέστατος Νεστόριος οὐκ ἀπήντησε, καὶ τρίτῳ πάλιν παραναγνωστικῷ ὑπομνησθήσεται. διαβαινόντων δηλαδὴ Ἀνυσίου ἐπισκόπου Θηβῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ * Μέμνονος ἐπισκόπου τῆς αὐτῆς Ἑλλάδος, καὶ Ἰωάν-

A nodo desiderata est, per Theopemptum, Anderium & Theodulum, [1] religiosissimos piissimosque episcopos, & Epaphroditum lectorem & Rhodiorum civitatis notarium necessario te denuo rogamus, ut te nobis adjungas, neque ullo pacto ab earum rerum tractatione, quæ jam præ manibus sunt, diutius abesse pergas: præsertim cum [2] religiosissimi, Deoque addictissimi imperatores urgeant, ut ceteris omnibus posthabitis, ad fidem confirmandam summo studio incumbamus.

[3] His porro reversis, Petrus presbyter Alexandrinus & notariorum primicerius dixit: Quandoquidem religiosissimi piissimique episcopi, qui a sancta synodo ad Nestorium missi fuerant, redierunt; postulamus, ut coram exponant, quale responsum ab illo acceperint.

B

Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: A sancta & magna hac synodo ad [4] religiosissimum Nestorium destinati, in ejus domum venimus. Et videntes multitudinem militum cum fustibus, nostrum adventum ei indicari rogavimus. Illi autem, ne id fieret, impediebant, dicentes seorsim nonnihil quiescere, seque ne quempiam omnino conveniendi sui causa intromitterent, jussos esse. Cum vero assereremus fieri non posse, ut nullo accepto responso recederemus, quod sancta synodus publico scripto illum citaret, suoque conventui modis omnibus adesse cuperet: illius clerici egressi, idem quod milites, responderunt. At vero ubi perstamus, responsum urgentes, Florentius [5] devotus tribunus, qui cum Candidiano magnificentissimo gloriosissimoque devotorum domesticorum comite una venerat, in medium prodiens, tamquam qui responsum aliquod allaturus sit, expectare nos jubet. Paremus non gravatim. Tandem una cum quodam Nestorii clerico foras egressus, ita nos affatur: Mihi quidem Nestorium videre non licuit; per alios tamen significavit, cum omnes episcopi simul convenerint, tum se quoque affuturum. Atque hæc vestræ pietati renuncio. Nos vero contestati & ipsum, & omnes præsentes milites, & clericos ejus, recessimus.

C

D

Theodulus Helusæ episcopus dixit: Ego quoque eadem audivi, eademque [6] refero.

Anderius Cherronesi Cretæ episcopus dixit: Et ego quoque, qui sanctæ synodi jussu illuc me contuli, sicuti [7] religiosissimi episcopi collegæ mei accurate retulerunt, eadem dixi & audivi.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Quoniam nihil ex iis quæ ad ecclesiasticum ordinem pertinent, prætermitti par est; cum certum sit, [8] piissimum Nestorium & heri, & hodie denuo vocatum non comparuisse, & tertia rursum citatione accersatur. [9] Religiosissimi proinde sacrorum comministri, Anysius Thebarum Helladis, Domnus ejusdem Helladis, Joannes

E

[1] Vet. V. *reverentissimos & venerabiles*. [2] Vet. V. *piissimi & Dei amatores*. [3] Vet. V. *Et cum resedissent*. [4] Vet. V. *reverentissimum*. [5] Vet. V. *devotissimus*, & mox, *devotissimorum*. [6] Vet. V. *depono*. [7] Vet. V. *reverentissimi*. [8] Vet. V. *reverentissimum*. [9] Vet. V. *reverentissimi*.

nes Hephæsti Augustamnicæ, & Daniel [1] Darnensis Libyæ, episcopi eodem rursum se conferant; ut accedat, tertio commonefaciant. Et abierunt cum Anysio notario & lectore Firmi Cappadociæ episcopi, qui anagnosticum deferebat, quod ita sonabat.

Sancta synodus canonibus obtemperans, teque leni patientique animo hactenus ferens, en tertio ad suum consessum te invitat. Digneris itaque vel nunc tandem huic te adjungere, eorumque dogmatum quæ hæretice pro concione disseminasse diceris, in communi ecclesiæ conventu rationem reddere. Quod si tu ipse non accesseris, responderisque ad ea quæ tibi de scripto sive citra scriptum objiciuntur, scito sanctissimam synodum necessitate compulsam ea de te prolaturam, quæ sanctorum patrum canonibus sunt sancita.

Posteaquam vero & hi quoque revertissent, Petrus presbyter Alexandrinus & notariorum primicerius dixit. Quoniam & hac quoque vice [2] religiosissimi episcopi huc redierunt, petimus ut referant, quale responsum consecuti sint.

Joannes Hephæsti episcopus dixit: Missi a sancta hac Deoque dilecta synodo, ut piissimum Nestorium tertio moneremus, quo vel nunc tandem sanctæ huic synodo se se adjungeret, & fidei doctrina ipso præsente discuteretur, pro eo ac vestra sanctitas nobis præceperat, recta ad illius hospitium nos contulimus. Ceterum cum vestibulo appropinquaremus, non parvam militum fustibus armatorum manum in ipso vestibulo invenimus. Rogavimus, ut vel ad ædium, quas idem reverendissimus Nestorius incolit, januam nos admittant, vel saltem ut ipsi illum, nos jam adesse, certiorem faciant, a sacra synodo cum tertia citatione destinatos, a qua ille blande, omnique cum mansuetudine invitatur. Verum diu multumque præstolati sumus, ne ad umbram quidem a satellitibus consistere permissi, imo vero insolenter repulsi, deque locis exturbati. Sed neque ullo quoque humano benevoloque responso nos dignabantur. Porro autem cum diu multumque expectassemus, illud repetentes, quod quatuor tantum episcopi præsto sumus, nullo conviciandi studio missi, neque ob id missi, ut quidpiam contumeliosum aut inhonestum agamus, sed ut secundum juris ordinem etiam nunc illum admoneamus, ut ad sacram hanc ecclesiam properans sanctæ synodo intersit: tandem milites nos dimiserunt, dicentes, aliud nullum responsum nos esse ablaturos, etiam si ad vesperam usque in domus vestibulo opperiremur. Addunt & hoc quoque, nempe ea de causa vestibulo se custodes adhibitos, illudque ab ipso in mandatis accepisse, ne ullum omnino, qui a synodo missus esset, ad ipsum ingredi permittant.

Anysius Thedarum episcopus dixit: Quæ sanctissimus frater & comminister exposuit, ea vera sunt; siquidem multo temporis spatio in vestibulo piissimi Nestorii consistentes, hæc vidimus & audivimus.

Domnus Opuntis Helladis episcopus di-

A νου ἐπισκόπου Ἡφαίστου τῆς Αὐγουσταμνικῆς, καὶ Δανιὴλ ἐπισκόπου Δάρνεως τῆς Λιβύης, τῶν θεοσεβεστάτων συλλειτουργῶν, καὶ ἐκ τρίτου ὑπομιμνησκόντων αὐτόν. καὶ ἀπῆλθον μετὰ Ἀνυσίου τοῦ νοταρίου καὶ ἀναγνώστου Φίρμου τοῦ ἐπισκόπου Καππαδοκίας, ἐπιφερομένου τὸ παραναγνωστικὸν, περιέχον οὕτως.

Τρίτη ταύτη κλήσει τὴν εὐλάβειάν σου συγκαλεῖ ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος, τῷ κανόνι ὑποταττομένη, καὶ νέμουσά σοι τὴν ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν· καταξίωσον κἂν νῦν γοῦν ἀπαντήσας ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν φασί σε εἰρηκέναι ἐπ' ἐκκλησίας αἱρετικῶν δογμάτων ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας· εἰδὼς, ὅτι εἰ μὴ ἀπαντήσας σὺ σῆς πρὸς τὰ ἀγράφως καὶ ἐγ-
B γράφως κατὰ σοῦ λεγόμενα, ἀνάγκην ἕξει ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος τὰ δοκοῦντα τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων κανόσιν ἐπὶ σοὶ ὁρίσαι.

Ὧν ἐπανελθόντων, Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπεν. Ἐπειδὴ καὶ νῦν ἐπανῆλθον οἱ ἀποσταλέντες εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι, παρακαλοῦμεν καταθέσθαι, ποίας ἀποκρίσεως ἔτυχον.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἡφαίστου εἶπεν· Ἀποσταλέντες παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ θεοφιλοῦς συνόδου, ὥστε διὰ τοῦ παραναγνωστικοῦ τοῦ τρίτου ὑπομνῆσαι τὸν θεοσεβέστατον Νεστόριον, συνδραμεῖν κἂν νῦν γοῦν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, πρὸς τὸ παρούσης αὐτοῦ τῆς θεο-
C σεβείας τοὺς περὶ τῆς πίστεως κατεξετασθῆναι λόγους, ἀκολούθως τοῖς προστεταγμένοις ἡμῖν παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας ἀφικόμεθα εἰς τὸ τούτου καταγώγιον· καὶ ἐν τοῖς προθύροις γενόμενοι, εὕρομεν πλῆθος στρατιωτῶν μετὰ ῥοπάλων ἱστάμενον ἐν αὐτοῖς τοῖς προθύροις αὐτοῦ. παρεκαλέσαμεν δὲ, ὥστε ἢ ἐπιτρέψαι ἡμῖν εἰς τὸν πυλῶνα γενέσθαι τῆς οἰκίας, ἔνθα διάγει ὁ αὐτὸς θεοσεβέστατος Νεστόριος, ἢ γοῦν αὐτοὺς ἡμᾶς καταμηνῦσαι ἀπεσταλμένους παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου μετὰ παραγνωστικοῦ τρίτου, τοῦ πράως αὐτὸν καὶ μετὰ πάσης προσηνείας
D καλοῦντος εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον. καὶ πολὺ διετελέσαμεν, οὐ δὲ παρὰ τὴν σκιὰν στῆναι ἐπιτρεπόμενοι παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ὠθέντων θρασέως, καὶ ἀποπεμπόντων ἡμᾶς τῶν τόπων, καὶ μηδεμίαν ἡμῖν * φιλανθρωπίας ἀπόκρισιν παρεχόντων. ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ ἐπεμένομεν παρακαλοῦντες, καὶ λέγοντες, ὅτι τέσσαρές ἐσμεν ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν, οὐχ ὕβρεως ἕνεκα ἀπεσταλμένοι, οὐχ ὥστε ἐφυβριστόν τι πρᾶξαι τῶν μὴ προσηκόντων, ἀλλ' ὥστε μετὰ πάσης ἀκολουθίας, καὶ νῦν ὑπομνῆσαι, εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην ἐκκλησίαν παραγενέσθαι, καὶ συνεδρεῦσαι ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ· τελευταῖον οἱ στρατιῶται ἀπέπεμψαν
E φάσκοντες, μηδεμίαν ἄλλην ἀπόκρισιν ἡμᾶς λαμβάνειν, κἂν μέχρις ἑσπέρας ἐκδεξώμεθα ἐν τοῖς προθύροις τῆς οἰκίας. προσέθηκαν δὲ καὶ τοῦτο, φάσκοντες διὰ τοῦτο ἵστασθαι ἐν τοῖς προθύροις, ὥστε μὴ ἐπιτρέψαι μηδενὶ τῶν ἀπὸ τῆς συνόδου εἰσελθεῖν, ταύτας εἰληφότες παρ' αὐτοῦ τὰς ἐντολάς.

Ἀνύσιος ἐπίσκοπος Θηβῶν εἶπεν. Ἅπερ κατέθετο ὁ ἁγιώτατος ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς Ἰωάννης, ἀληθῆ εἰσιν. ἐπὶ πλεῖον γὰρ στάντων ἡμῶν ἐν τοῖς προθύροις τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ταῦτα εἴδομεν, καὶ ἠκούσαμεν.

* Δόμνος ἐπίσκοπος Ὀποῦντος τῆς Ἑλλάδος εἶπεν.

1 Vet. V. *Dardania*. 2 Vet. V. *reverentissimi*.

πεν· Ἅπερ κατέθεντο οἱ ἁγιώτατοι καὶ θεοφιλέστατοι ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνύσιος, ταῦτα κἀγὼ εἶδον, καὶ ἤκουσα.

Δανιῆλ ἐπίσκοπος * Δάρνεων εἶπεν. Ἅπερ κατέθεντο οἱ θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, ταῦτα ἤκουσα, καὶ ἀληθῆ εἰσιν.

xit. Quæ sanctissimi [1] Deoque dilectissimi fratres & comministri Joannes & Anysius exposuerunt, hæc ego etiam vidi & audivi.

Daniel [2] Darnensium episcopus dixit: Quæ exposuerunt [3] piissimi episcopi, hæc audivi, & vera sunt.

Ἐντεῦθεν ἡ θεία σύνοδος ἄρχεται δοκιμάζειν τὰ Νεστορίου δόγματα.

Hinc incipit sacra synodus examinare Nestorii dogmata.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπε· Τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀρκεῖσθαι κελευόντων τῇ τρίτῃ κλήσει εἰς ἀπολογίαν τοὺς καλουμένους περὶ ὧν ἂν * ἐγκαλοῖντο, ἕτοιμοι ἦμεν ἐκ περιττοῦ καὶ τετάρτῳ παραναγνωστικῷ διὰ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων * πάλιν καλέσαι τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον. ἐπειδὴ δὲ σύστημα στρατιωτῶν περιστήσας τῷ ἰδίῳ οἰκήματι, ὡς οἱ παραγενόμενοι θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι κατέθεντο, οὐ συγχωρεῖ προσιέναι, δῆλός ἐστιν, * οὐκ ἀγαθῷ τῷ συνειδότι τὴν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον ἄφιξιν παραιτούμενος. ὅθεν πραττέσθω τὰ ἑξῆς κατὰ τὴν τῶν κανόνων τάξιν, καὶ ὅσα * ἐν ὠφελείᾳ τυγχάνουσι πρὸς τὴν σύστασιν τῆς ὀρθῆς ἡμῶν καὶ εὐσεβοῦς πίστεως. ἀναγινωσκέσθω δὲ ἐν πρώτοις ἡ ἐκτεθεῖσα πίστις παρὰ τῶν συνελθόντων ἐν τῇ * Νικαέων ἁγιωτάτων πατέρων καὶ ἐπισκόπων τῶν τριακοσίων δεκαοκτώ· ὥστε ταύτῃ τῇ * ἐκθέσει παραβαλλομένων τῶν περὶ τῆς πίστεως λόγων, τοὺς μὲν συμφωνοῦντας βεβαιωθῆναι, τοὺς δὲ διαφωνοῦντας ἐκβληθῆναι. Καὶ ἀνεγνώσθη τὸ σύμβολον οὕτως.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit: Quamvis ecclesiasticæ sanctiones sat esse statuant, si rei ad diluenda objecta crimina tertio citentur; nos tamen [4] religiosissimum Nestorium quarta insuper citatione advocare [5] per Deo amabilissimos episcopos parati eramus. Verum quod satellitum turmis ædes suas undique obsessas habeat, quodque nemini, sicuti reverendissimi episcopi inde redeuntes testati sunt, aditum ad se patefaciat; manifestum est, conscientia nequaquam pura sanctæ hujus synodi conspectum recusare. Proinde juxta canonicas sanctiones quæ jam præ manibus sunt, & ad rectam piamque fidem nostram corroborandam conferunt, ea capessantur. In primis autem recitetur fides, quam trecenti decem & octo patres & episcopi Nicææ quondam congregati exposuerunt; ut sententiis ad fidei doctrinam spectantibus cum ea expositione collatis, consentientes quidem confirmentur, dissentientes autem rejiciantur. Et lectum est symbolum hoc modo.

Ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος πίστιν ἐξέθετο ταύτην.

Nicæna synodus hanc fidem exposuit.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, καὶ τὰ ἑξ. &c.

Οὗ ἀναγνωσθέντος, Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπεν· Ἔχομεν μετὰ χεῖρας τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου ἐπιστολὴν, γραφεῖσαν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, συμβουλῆς καὶ παραινέσεως γέμουσαν, ὡς οὐκ ὀρθὰ φρονοῦντος αὐτοῦ. ταύτην, εἰ κελεύσειεν ὑμῶν ἡ ὁσιότης, ἀναγνώσομαι.

Ἀκάκιος ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς εἶπεν. Ἐπειδὴ ὁ εὐλαβέστατος καὶ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος Πέτρος, ὁ τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως ποιησάμενος, ἔφησεν ἐπεστάλθαι τινὰ παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, ὡς οὐκ ὀρθῇ διδασκαλίᾳ χρώμενον ἀκόλουθον καὶ ταῦτα ἀναγνωσθῆναι.

Καὶ ἀνεγνώσθη, καὶ κεῖται ἐν τοῖς προλαβοῦσι, καθὼς περιέχει ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιστολῆς.

Ἀντίγραφα ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ Κυρίλλου πρὸς Νεστόριον. Καταφλυαροῦσι μὲν, ὡς μανθάνω, τινὲς τῆς ἐμῆς ὑπολήψεως ἐπὶ τῆς σῆς θεοσεβείας. καὶ τὰ λοιπά.

Καὶ μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν· Ἤκουσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη αὕτη σύνοδος ὧν * ἀπέστειλα τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ, συναγορεύων τῇ ὀρθῇ πίστει. διάκειμαι δὲ, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἐκβεβηκὼς ἁλίσκομαι τὸν

[6] Credimus in unum Deum, &c.

Symbolo hoc recitato, Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit: Est in manibus nostris Cyrilli sanctissimi [7] piissimique archiepiscopi epistola, quam ille persuasoria exhortatoriaque doctrina refertam ad reverendissimum Nestorium tanquam minus recte sentientem perscripsit; hanc, si vestra sanctitas jusserit, legam.

Vide pag. 663. II. tom. & hujus IV. pag. 1078.

Acacius Melitenæ episcopus dixit: Quandoquidem piissimus & religiosissimus presbyter Petrus, qui sermonis exordium fecit, quædam [8] a piissimo sanctissimoque episcopo Cyrillo ad religiosissimum Nestorium tanquam pravam doctrinam proseminantem perscripta esse indicavit, consentaneum est ut illa quoque legantur.

Et lecta est epistola, & posita in præcedentibus. Principium epistolæ sic habet.

Habetur supra part. 1. cap. 8.

Exemplum epistolæ a Cyrillo ad Nestorium scriptæ. Intelligo quosdam meæ apud tuam pietatem existimationi detrahere, multaque temere effutire, &c.

Et postquam lecta est epistola, Cyrillus episcopus Alexandriæ dixit: Audivit sancta & magna hæc synodus, quæ ad [9] religiosissimum Nestorium scripsi, rectam fidem defendens. Existimo autem nullam me in partem ab orthodoxæ fidei doctrina deflexisse,

1 Vet. V. *& reverentissimi.* 2 Vet. V. *Dardani.* 3 Vet. V. *Dei cultores episcopi.*
4 Vet. V. *reverentissimum.* 5 Vet. V. *per reverentissimos.*
6 Est symbolum Nicænum, quod extat tom. 2. pag. 665. 7 Vet. V. *& reverentissimi.*
8 Vet. V. *reverentissimo, & mox, reverentissimum.* 9 Vet. V. *reverentissimum.*

se, hoc est a symbolo per sanctam & magnam illam synodum Nicææ olim congregatam tradito declinasse. Quare sanctitatem vestram rogatam cupio, ut coram exponat, rectene & inculpate, sanctoque illi Concilio convenienter hæc scripserim, an secus.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit: Sacro fidei symbolo Nicææ quondam edito, jam recitato, & [1] sanctissimi archiepiscopi Cyrilli epistola, per omnia sibi utraque consentanea, ac inter se consentientia comperio: quocirca piis hisce dogmatibus assentior & subscribo.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ episcopus dixit: Quæ compendio quodam summatimque per sanctam synodum Nicænam exposita fuerant, ea dum pietas tua subtilius commodiusque explanat, fidei intelligentiam luculentiorem expressioremque nobis reddidit: ut nihil sit in dictis ambiguum, nihil dissentaneum, & fides confirmetur. Cum ergo ea integritate & constantia decurrant singula, ut nullam penitus novitatem afferant; ego quoque, qui eamdem fidei sententiam a sanctis episcopis & patribus meis suscepi, iis consentio.

Memnon metropoleos Ephesiorum episcopus dixit: Sanctissimi [2] piissimique patris & episcopi Cyrilli epistola modo lecta, fidei in Nicæa civitate a trecentis decem & octo patribus expositæ prorsus consonat. Cui proinde & nos quoque, quod nihil mutilum, nihilque discrepans contineat, subscribimus & assentimur.

Theodotus Ancyræ episcopus dixit: Sanctæ fidei expositionem a trecentis decem & octo sanctis patribus, qui Nicææ convenerunt, editam, admirabilem, rectamque & apprime piam, religiosissimi piissimique patris nostri & episcopi Cyrilli epistola clarius & apertius ostendit: quæ in nullo ab ea fidei expositione dissentit, & ea tractat fusius, quæ illa disseruerat angustius. Quare cognita epistolæ, & trecentorum decem & octo sanctorum patrum mentis & fidei concordia, ut illis annuimus, & per omnia adstipulamur, ita etiam patri nostro Cyrillo, qui illorum dicta planius per hanc epistolam exposuit. Et hæc credimus, quæ illi exposuerunt, & memorati sanctissimi episcopi Cyrilli epistola diserte explanavit.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Lecta fide a trecentis decem & octo patribus in Nicæa civitate, in qua congregati erant, quondam exposita recitataque Cyrilli sanctissimi patris ac episcopi epistola de fide ad religiosissimum Nestorium perscripta, comperimus illam fidei Nicænæ evidenter luculenterque consentire, multumque lucis ad percipiendam germanam eorum, quæ ibi dicta sunt, sententiam afferre. Quare & ipse quoque piissimi patris, sanctissimique comministri Cyrilli epistolæ per omnia assentior, ut quæ a rectæ fidei regula nusquam discedat, sed tam apostolicæ doctrinæ, quam orthodoxæ fidei a sanctis patribus in Nicæa civitate expositæ ubique consonet.

ὀρθὸν τῆς πίστεως λόγον, ἤγουν παραβεβηκὼς τὸ ἐκτεθὲν παρὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς κατὰ καιροὺς ἐν τῇ Νικαέων συνειλεγμένης σύμβολον· καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα εἰπεῖν, πότερόν ποτε ὀρθῶς, καὶ ἀνεπι[...]τως, καὶ συμφώνως τῇ ἁγίᾳ ἐκείνῃ συνόδῳ τὰ τοιαῦτα γέγραφα, ἢ μή.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπεν· Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐκτεθείσης ἁγίας πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, * καὶ τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ἐκτεθέντα, σύμφωνα εὕρηνται, καὶ τούτοις τοῖς εὐσεβέσι δόγμασι συντίθεμαι καὶ συναινῶ.

Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε. Τὰ ἐν συντόμῳ καὶ ἐν κεφαλαίῳ εἰρημένα παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐξηγησαμένη ἡ σὴ θεοσέβεια λεπτῶς καὶ παρὰ πόδας, σαφεστέραν ἡμῖν καὶ ἐναργεστέραν τὴν κατάληψιν τῆς ἐκτεθείσης πίστεως ἐποιήσατο. ὥστε μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς λεγομένοις ἀμφίβολον, πάντων ἀλλήλοις συμφωνούντων, καὶ τῆς πίστεως βεβαιουμένης· τούτων οὖν ἀκριβῶς ἐχόντων, καὶ ἀπαρατρέπτως, καὶ οὐδένα νεωτερισμὸν ἐπιφερομένων, κἀγὼ συντίθεμαι, τὴν αὐτὴν δόξαν παρὰ τῶν ἁγίων ἐπισκόπων τῶν ἐμῶν πατέρων δεξάμενος.

Μέμνων ἐπίσκοπος τῆς Ἐφεσίων * πόλεως εἶπε· Τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, σύμφωνα καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἡ ἀναγνωσθεῖσα τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου πατρὸς Κυρίλλου τοῦ ἐπισκόπου περιέχει, οἷς καὶ συντιθέμεθα, καὶ συναινοῦμεν, μηδὲν ἐλλιπὲς εὑρίσκοντες, μηδὲ διαφωνοῦν.

Θεόδοτος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· Θαυμαστὴν οὖσαν καὶ εὐσεβεστάτην καὶ ὀρθὴν τὴν ἔκθεσιν τῆς ἁγίας πίστεως, γεγενημένην ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐν Νικαίᾳ συνειλεγμένων, ἔδειξε σαφέστερον καὶ φανερώτερον ἡ ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, κατ' οὐδὲν διαφωνοῦσα πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῆς πίστεως ἐκείνης, τὰ συντομώτερον εἰρημένα πλατύτερον ἐνθεμένη. ὅθεν τὴν συμφωνίαν ἐπιγνόντες τῆς τε ἐπιστολῆς, καὶ τῆς γνώσεως, καὶ τῆς πίστεως τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων, συντιθέμεθα, καὶ συναινοῦμεν, ὥσπερ ἐκείνοις, οὕτω καὶ τῷ πατρὶ ἡμῶν, τῷ δι' ἐπιστολῆς τὰ ἐκείνων γνωρίσαντι. καὶ ταῦτα πιστεύομεν, ἅπερ καὶ αὐτοὶ ἐξέθεντο, καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ μνημονευθέντος ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου σαφῶς διηγήσατο.

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν. Ἀναγνωσθείσης ἡμῖν τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσης παρὰ τῶν ἀθροισθέντων ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, ὑπαναγνωσθείσης τε καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, τῆς γραφείσης πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον περὶ τῆς πίστεως, εὕρομεν συνᾴδουσαν αὐτὴν σαφῶς καὶ διαῤῥήδην τῇ ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει, καὶ πολὺ φῶς παραχοῦσαν εἰς κατάληψιν τῆς ἐννοίας τῶν εἰρημένων. ὅθεν σύμφημι καὶ αὐτὸς τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς καὶ συλλειτουργοῦ Κυρίλλου, κατ' οὐδένα τρόπον ἀπαδούσῃ τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἀλλὰ συμφώνῳ οὔσῃ τῷ ἀποστολικῷ κηρύγματι, καὶ τῇ ἐκτεθείσῃ ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων * ὀρθοδόξῳ πίστει.

Συ-

1 Vet. V. *sanctissimi & reverentissimi*. 2 Vet. V. *& reverentissimi*, & sic ubique.

Συναινεῖν δὲ τέτοις διαβεβαιοῦμαι καὶ τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν πατέρα Ροῦφον τῆς Θεσσαλονικέων μητροπόλεως. ταύτας γάρ μοι παραγινομένῳ εἰς ταύτην τὴν μεγάλην καὶ ἁγίαν σύνοδον δέδωκε τὰς ἐντολὰς, δι' ἀῤῥωσίαν αὐτὸς παραιτησάμενος τὴν ἐνθάδε ἄφιξιν. καὶ πάντας δὲ πείθομαι τὰς τοῦ Ἰλλυρικοῦ τὰ αὐτά μοι φρονεῖν, καὶ μηδὲν ἀμφιβάλλειν περὶ τῶν ἀναγνωσθέντων.

Ἀκάκιος ἐπίσκοπος Μελιτινῆς εἶπε· Πάσης εὐσεβείας καὶ συμφωνίας τῆς πρὸς τοὺς πατέρας τοὺς τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ τοὺς ἐν Νικαίᾳ πεπληρωμένην, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου ὁρῶν, ἀποδέχομαι ταύτην τὴν ἔννοιαν· καὶ τὰ αὐτὰ φρονεῖν ὁμολογῶ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰ αὐτὰ ἔχειν φρονήματι καὶ ἀπὸ τῶν πονημάτων τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν, καὶ ἀπὸ τῶν παραδόσεων τῆς πίστεως ἐπίσταμαι.

Ἰκόνιος ἐπίσκοπος πόλεως Γορτύνης, τῆς Κρήτης μητροπόλεως, εἶπε· Τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἁγιωτάτων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἀναγνωσθείσης, καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, ἐπιγνοὺς συμφωνοῦσαν ἐκείνοις ταύτην τὴν ἔκθεσιν, συντίθεμαι καὶ συναινῶ, ὡσαύτως ἐκείνοις δοξάζων, εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. τοὺς δὲ μὴ οὕτω φρονοῦντας ἐκβαλεῖν οἶδα τὴν ἁγίαν σύνοδον.

Ἑλλάνικος ἐπίσκοπος μητροπόλεως Ῥόδου εἶπε· Τῇ ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀκολουθῶ, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου συμφώνῳ οὔσῃ, καὶ ταύτην φυλάττω τὴν πίστιν τὴν ἀληθινὴν καὶ ὀρθόδοξον. καὶ τοῖς ἐναντία ταύτῃ φρονοῦσι καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς ἀντιτάσσεται. καὶ ἀνάθεμα ἔσω ὁ μὴ πιστεύων θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν.

Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἀμασείας εἶπεν· Ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, συμβαίνουσα διὰ πάντων τυγχάνει τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συνειλεγμένων ἐν τῇ Νικαέων. ὀρθῶς τοίνυν αὐτὴν ἔχουσαν, καὶ ὅπερ ἔφην, τῇ * ἐκτεθείσῃ τῶν ἁγίων πατέρων, ἄγαμαί τε καὶ συντίθεμαι αὐτῇ· καὶ ὁμοίως δοξάζω αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσι, τοῖς, ὅπερ ἔφην, ἐν τῇ Νικαέων πόλει συνειλεγμένοις.

Κῦρος ἐπίσκοπος πόλεως Ἀφροδισιάδος ἐπαρχίας Καρίας εἶπε· Σύμφωνον καὶ ὁμοδύναμον τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγιωτάτων πατέρων τῶν συναχθέντων κατὰ τὴν Νικαέων πόλιν, κἀγὼ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου Κυρίλλου, τὴν γραφεῖσαν τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ θεασάμενος, τὰ αὐτὰ τοῖς προλαβοῦσι πατράσι κατατίθεμαι.

Περιγένης ἐπίσκοπος Κορίνθου εἶπε· Τὰ αὐτὰ φρονεῖν ἔχω καὶ ἐπὶ τῆς νῦν καλῶς ἐκτεθείσης πίστεως παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου ἡμῶν Κυρίλλου, καθάπερ καὶ ἡ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων καὶ ὁσιωτάτων πατέρων ἐκτεθεῖσα εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον τὴν κατὰ Νίκαιαν. ἀναμφιβόλως οὖν φυλάττειν εὔχομαι

A His quoque sanctissimum patrem nostrum Rufum Thessalonicensium metropolitanum subscribere affirmo. Nam cum propter ægritudinem huc venire non posset, mihi ad sanctam & magnam hanc synodum proficiscenti hæc mandata dedit. Quin omnes quoque Illyrici episcopos in meam sententiam concedere, nihilque de jam lectis hæsitare, certo persuasum habeo.

Acacius civitatis Melitenæ episcopus dixit: Cum sanctissimi piissimique episcopi Cyrilli epistolam omni pietate refertam, nullamque in partem a trecentorum decem & octo sanctorum Nicænorum patrum expositione discrepantem videam, senten-
B tiam illius obviis ulnis complector: ecclesiamque jam inde ab initio eadem sapuisse, eademque sensisse, cum ex sanctorum patrum monumentis, tum ex divinis quoque scripturis, tum ab ipsis denique fidei traditionibus edoctus, certissime scio.

Iconius metropolis Gortynæ Cretæ episcopus dixit: Fidei sanctissimorum Nicænorum patrum expositione recitata, lecta rursum & recitata epistola Cyrilli, patris ac episcopi sanctissimi, cognitoque hujus sententiam cum illius expositione apte congruere, assentior & subscribo, eamdemque sententiam sequor in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Qui autem
C secus sapiunt, eos a sancta synodo rejici non dubito.

Hellanicus Rhodiorum metropolis episcopus dixit: Orthodoxæ fidei expositionem in Nicæa civitate editam, sanctissimique & piissimi episcopi Cyrilli epistolam ab ea haudquaquam dissentientem complector, & hanc veram rectamque fidem constanter confiteor. Illis autem qui huic contraria sapiunt, & ipse Deus sese opponit. Anathema sit illi qui sanctam virginem Mariam deiparam esse non credit.

Palladius Amasiæ episcopus dixit: Sanctissimi [a] Deoque dilectissimi patris nostri Cyrilli epistola jam nunc recitata, fidei a
D sanctis patribus Nicænis expositæ prorsus consentit. Cum igitur recte se habeat, sanctorumque Nicænorum patrum expositioni per omnia, ut dixi, consentanea videatur, eam veneror, eidemque assentior; & quod tam ipse, quam sancti patres Nicæni decreverunt, ego quoque sentio.

Cyrus episcopus civitatis Aphrodisiadis, provinciæ Cariæ, dixit: Cum sanctissimi piissimique Cyrilli epistolam, quam ad religiosissimum Nestorium perscripsit, fidei a sanctissimis patribus in Nicæa civitate quondam congregatis expositæ consonam, ejusdemque virtutis conspiciam, & ego eadem
E cum patribus, qui ante me sententias dixerunt, sentio.

[1] Perigenes Corinthiorum episcopus dixit: Idem plane de fide a Cyrillo sanctissimo sacratissimoque episcopo nostro recte nunc exposita meum judicium est, quod de fidei symbolo a sanctissimis sacratissimisque patribus Nicææ quondam edito. Patrum proinde sanctiones ab initio traditas, & ad præ-

* συμφωνοῦσαν τῇ πίστει ... γρ. [partly illegible margin note]

a Vet. V. *Deo amabilis*

1 Desunt sequentia in vetere versione usque ad eum locum, ubi epistola Nestorii ad Cyrillum recitatur.

præsens usque tempus integre apud nos conservatas, citra ullam hæsitationem custodire desidero.

Amphilochius Sidæ episcopus dixit: Archiepiscopi Cyrilli longe piissimi atque sanctissimi epistolam, traditionem apostolicam exacte exprimentem & retinentem, fideique a sanctis patribus Nicænis traditæ congruentem, magna cum veneratione suscipio, dogmatumque pietatem meo etiam suffragio confirmo.

Prothymius Comanæ civitatis episcopus dixit: Cum fidei expositionem per sanctissimi episcopi ac patris nostri Cyrilli epistolam nobis propositam ac relectam, solis nudisque tantum vocibus a fide per trecentos decem & octo patres edita discrepare videam; (nec enim ulla omnino in re, illa plus habet, aut ab illa deficit) profiteor in ea me fide baptizatum esse, & adolevisse: ordinatum rursum, & sacerdotii dignitate ornatum esse: in ea mori, eamque in resurrectione Christo domino conservare percupio.

Joannes Prœconesi episcopus dixit: Quæ religiosissimus Prothymius episcopus deposuit, eadem & ego quoque depono, nec aliter credo.

Constantinus Phrygiæ Pacatianæ episcopus dixit: Eadem ego quoque depono, atque ita credo.

Valerianus Iconii episcopus dixit: In diversis dictionibus unum eumdemque fidei canonem traditum comperimus, nam utraque uno eodemque Spiritu dictata sunt. Cum itaque sanctissimi piissimique patris nostri Cyrilli epistolam iis quæ orthodoxe absoluteque a sacra Synodo Nicæna dicta editaque sunt, consonam consentientemque perspiciamus, huic nos quoque subscribimus & assentimur: cum eam epistolam sanctorum patrum fidei non secus atque pretiosi unguenti suavem fragrantiam rursus diffundere deprehendamus.

Theodolus Elusæ episcopus dixit: Rectam sanctæ & magnæ hujus synodi fidem, sanctissimique & piissimi archiepiscopi Cyrilli epistolam, & fidei symbolum in civitate Nicæa quondam a trecentis decem & octo sanctissimis patribus nostris compositum, nihil novi faciens complector.

Fidus Joppæ episcopus dixit: Trecentorum decem & octo sanctorum patrum Nicææ congregatorum fidem veneror. Veneror nihilo secius & admiror epistolam quoque Cyrilli episcopi sanctissimi & piissimi in fide modo recitatam, quod veluti Spiritu sancto dictante exarata cum Nicæna fide consentiat. Neque dubium ullum mihi est, quicumque hanc ipsam Spiritus sancti fidem non tenere perseveraverit, eum a sancta & catholica ecclesia alienum esse.

Paulianus Majumæ primæ Palæstinæ episcopus dixit: Cum patrum fidem, quam a trecentis decem & octo episcopis olim Nicææ congregatis didicimus, ipsam eamdem & a religiosissimo quoque episcopo Cyrillo descriptam esse agnoverimus: quæ ab illo dictata sunt, non secus ac certa Spiritus sancti oracula admirati & sectamur & exosculamur.

A τοὺς παραδοθέντας θεσμοὺς ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἄχρι νῦν σωζομένους παρ' ἡμῖν.

Ἀμφιλόχιος ἐπίσκοπος Σίδης εἶπε· Τῆς ἐπιστολῆς τοῦ τὰ πάντα θεοφιλεστάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν ἀκριβῶς σωζούσης, καὶ τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων συμβαινούσης, ἄγαμαί τε τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ σύμφημι, καὶ συναινῶ τῷ εὐσεβεῖ τῶν δογμάτων.

Προθύμιος ἐπίσκοπος Κομάνης εἶπε. Κατ' οὐδὲν λειπομένην ἢ πλεονάζουσαν τὴν ἔκθεσιν τῆς πίστεως τῆς ὑπανεγνωσμένης ἡμῖν διὰ τῆς ἐπιστο-
B λῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου εὑρὼν τὴν πίστιν τὴν ἐκτεθεῖσαν παρὰ τῶν πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, ἢ μόναις ἐν ψιλαῖς λέξεσιν, ὁμολογῶ ἐν αὐτῇ βεβαπτίσθαι, καὶ ηὐξῆσθαι, καὶ τετάχθαι, καὶ ἱερωσύνης ἠξιῶσθαι· ἐν ταύτῃ εὔχομαι καὶ τὸν βίον τοῦτον ὑπεξελθεῖν, καὶ ταύτην φυλάξαι ἐν τῇ ἀναστάσει τῷ δεσπότῃ Χριστῷ.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Προικοννήσου εἶπε. Τὰ αὐτὰ κἀγὼ κατατίθεμαι τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Προθυμίῳ, καὶ οὕτω πιστεύω.

Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Φρυγίας Πακατιανῆς εἶπε. Τὰ αὐτὰ κἀγὼ κατατίθεμαι, καὶ οὕτω πι-
C στεύω.

Οὐαλεριανὸς ἐπίσκοπος Ἰκονίου εἶπεν· Ἐν διαφόροις ταῖς λέξεσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κανόνα τῆς πίστεως εὑρίσκομεν. ἐπεὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἁγίῳ πνεύματι ἑκάτερα ὑπηγόρευται. τοῖς οὖν ὀρθοδόξως καὶ ἀκριβῶς εἰρημένοις καὶ ἐκτεθειμένοις παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τῆς κατὰ Νίκαιαν, σύμφωνα καὶ συνῳδὰ τὴν ἐπιστολὴν ἔχουσαν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου κατανοήσαντες, τούτοις καὶ ἡμεῖς συναινοῦμεν καὶ συντιθέμεθα, εὑρόντες τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ τι μύρον τὴν ἐκείνων πίστιν εἰς εὐωδίαν ἀνανεουμένην.

Θεόδουλος ἐπίσκοπος Ἐλούσης εἶπε· Συνήθως
D ἐπακολουθῶ τῇ ὀρθῇ πίστει ταύτης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγιωτάτων ἡμῶν πατέρων, τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ.

* Φεῖδος ἐπίσκοπος Ἰόππης εἶπε· Θαυμάζω τὴν πίστιν τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, τῶν ἐν Νικαίᾳ γενομένων· θαυμάζω δὲ * οὐδὲν ἧττον καὶ τὴν νυνὶ ἀναγνωσθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ κατὰ πίστιν ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, σύμφωνον τῇ ἐν Νικαίᾳ πίστει, ὥσπερ ἐξ ἁγίου πνεύματος γεγραμμένην. καὶ πιστεύω τὸν μὴ ἐμμένοντα τῇ αὐτῇ πίστει τοῦ
E ἁγίου πνεύματος, ἐκβεβλῆσθαι τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας.

* καθ' * φιδος

Παυλιανὸς ἐπίσκοπος Μαϊουμᾶ Παλαιστίνης τῆς πρώτης εἶπε· Τὴν τῶν πατέρων πίστιν, ἣν μεμαθήκαμεν παρὰ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν, ταύτην παρὰ τοῦ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου γραφεῖσαν ἐπιγνόντες, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος σύμφωνα τὰ παρ' αὐτοῦ θεσπισθέντα ἐθαυμάσαμεν, καὶ κατέχομεν, καὶ ἀκολουθοῦμεν.

Δα-

Δανιὴλ ἐπίσκοπος Κολωνείας Καππαδοκίας εἶπεν· Αὐτὰ τὰ ῥήματα, καὶ τὰς συλλαβὰς σχεδὸν εἰπεῖν, τὰς ἐμπεριεχομένας τῇ ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ κατὰ καιρὸν τὴν σύνοδον ποιησαμένων, καὶ τῶν ἐγγεγραμμένων δογμάτων τὰ νοήματα ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου νοήσας, ὥσπερ τινὰς πατρῴους χαρακτῆρας διδάξας, * αὐτός τε παραλαβὼν τὴν διδασκαλίαν ταύτην, καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐγχειρισθείσῃ μοι ταύτην ἐῤῥιζωμένην, καὶ ἐμπεπιστευμένην, καὶ ἐνεσπαρμένην παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἐγνωκώς, ὁμολογῶ σύμφωνον εἶναι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τῇ ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμέτερον φρόνημα, ἐμοῦ τε καὶ τῆς ὑπ' ἐμὲ ἁγίας ἐκκλησίας, τοῦτο τυγχάνει, ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἀνύσιος ἐπίσκοπος Θηβῶν εἶπε· Καθάπερ τῇ παρουσίᾳ κοινῇ πάντων τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, καὶ τῇ διανοίᾳ συνημμένος, αἰσθανόμενος τῆς ὀρθῆς ὑπηγορίας τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συντίθεμαι ταύτῃ, ὁμοίᾳ καὶ συμφώνῳ οὔσῃ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατὰ Νίκαιαν συνειλεγμένων ἐκθέσει.

Καλλικράτης ἐπίσκοπος Ναυπάκτου εἶπε· Συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφώνῳ οὔσῃ τοῖς ἐκτεθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων, τῶν συναχθέντων ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν ἁγίᾳ συνόδῳ.

Δόμνος ἐπίσκοπος Ὀποῦντος εἶπεν· Εἴ τι καί ποτε ἔδοξε παρὰ τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν ἀκριβῆ πίστιν, ἔδοξεν οὐ καλῶς. ἀλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν τὰ τυπωθέντα καὶ νῦν δικαίως παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, ἐξισωθέντα τῇ κατὰ Νίκαιαν ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων· ὧν πάντως μετὰ τούτων φυλάττειν δικαίως γνωρίζομεν. καὶ πιστεύω εἰς τὸν πατέρα, καὶ υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ εὔχομαι μέχρι τοῦ τῆς ζωῆς μου χρόνου ἐν τούτῳ εἶναι, καὶ ἐν τούτῳ ἀποθανεῖν.

Νικίας ἐπίσκοπος Μεγάρων εἶπεν. Ὥσπερ ἓν φρονοῦντες ἐληλύθαμεν, οὕτω καὶ ἓν λέγειν ἐδιδάχθημεν. συμφώνων τοίνυν ὄντων τῶν τε παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, καὶ τῶν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων πάλαι ἐκτεθέντων κατὰ Νίκαιαν, σύμψηφοί ἐσμεν, μηδὲν ἀμφιβάλλοντες περὶ τῶν καλῶς ἤδη καὶ νῦν τετυπωμένων.

Ῥωμανὸς ἐπίσκοπος Ῥαφείας εἶπε· Σύμφωνα τοῖς ἐκτεθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, κἀγὼ φρονῶ. καὶ τῇ ἐπιστολῇ δὲ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου συντίθεμαι, σύνῳδα περιεχούσῃ τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος Κερασοῦντος εἶπε. Σύνῳδα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου περιέχει, καὶ ταύτῃ ἀρεσθεὶς, συμφώνῳ οὔσῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, συντίθεμαι ταύτῃ καὶ συναινῶ, παραγενόμενος οὐ μόνον ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ

A Daniel Coloniæ Cappadociæ episcopus dixit: Ipsa verba, ipsasque propemodum syllabas in sanctorum patrum Nicænorum expositione comprehensas, contentorumque dogmatum sententias, in Cyrilli sanctissimi sacratissimique patris nostri epistola veluti paternas quasdam imagines agnoscens, cum hanc ipsam doctrinam & docuerim ipse, traditamque acceperim, & in sancta ecclesia mihi tradita seminatam a sanctis patribus, radicatamque & creditam sane sciam; ingenue fateor sacratissimi archiepiscopi Cyrilli epistolam sanctorum patrum expositioni per omnia conformem esse. Et hæc est sententia mea, & ecclesiæ quoque mihi
B subjectæ, in nomine sanctæ & consubstantialis trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Anysius Thebarum episcopus dixit. Ut communi omnium sanctorum episcoporum præsentiæ conjungor, ita a communi quoque eorumdem sententia non discrepo. Quare cum Cyrilli sanctissimi sacratissimique episcopi doctrinam rectam esse intelligam, ac sanctorum patrum Nicænorum expositioni nulla ex parte dissimilem aut dissentaneam, eidem subscribo.

Callicrates Naupacti episcopus dixit: Cum epistola a Cyrillo sanctissimo patre nostro
C & archiepiscopo edita, a sanctorum beatorumque patrum qui in sancta synodo Nicæna quondam convenerunt, decretis & expositionibus non dissentiat, illi assentior.

Domnus civitatis Opuntinæ episcopus dixit: Si quid ii qui fidem exactam ignorant, secus opinati sunt, male opinati sunt. Nos vero quæ sanctissimus archiepiscopus Cyrillus scripsit, & recte habere, & trecentorum decem & octo patrum synodo Nicææ olim congregatæ consentanea agnoscimus: atque ideo ut utraque omnino observentur, æquum judicamus. Et credo in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; opto-
D que in ea fide ac doctrina & vivere, & extremum spiritum emittere.

Nicias Megarensium episcopus dixit: Ut unum idemque sentientes huc convenimus, ita unum idemque affirmare quoque didicimus. Cum ergo quæ a sanctissimo archiepiscopo Cyrillo & a sanctis patribus Nicænis exposita & definita sunt, inter se consentiant, consentimus & nos quoque eisdem: nec de iis quæ vel nunc quoque recte scripta sunt, quidquam omnino ambigimus.

Romanus Rhaphiæ episcopus dixit: Et ego quoque iis consona judico, quæ a trecentis decem & octo sanctis patribus Nicææ
E quondam congregatis decreta sunt: & sanctissimi sacratissimique episcopi Cyrilli epistolæ, quod cum fide a sanctis patribus exposita consentiat, assentire non dubito.

Gregorius episcopus Cerasuntis dixit: Sanctissimi piissimique archiepiscopi Cyrilli epistola sacræ Nicænæ synodi fidei consentanea docet. Cum ea ergo ab ecclesiastica fide nihil penitus discedat, in hac fide libenter acquiesco, huic assentior & subscribo, profectus huc non pro me tantum, verum

rum etiam pro piissimo Eleusio Neocæsareæ metropolitano: siquidem hoc in mandatis ab illo accepi.

Nunechius Selgæ Pamphyliæ episcopus dixit: Cum epistola patris nostri Cyrilli, sanctissimi piissimique archiepiscopi, modo nobis lecta, cum fide in civitate Nicæa a sanctis patribus edita per omnia consentiat, hanc approbo, neque aliter credo: atque ætatem in hac recta fide transigens, eamque constanter retinens, cum fiducia Christi tribunal adire opto.

Solon Caralliæ Pamphyliæ episcopus dixit: Sicuti Cyrillus sanctissimus piissimusque archiepiscopus Christi fidem tradidit & tradit, sanctæ & magnæ illi synodo Nicænæ per omnia conformem, ita baptismo initiatus sum, & ita credo, eamque fidem ad supremum usque spiritum retinere peropto.

Acacius Cotenorum Pamphyliæ episcopus dixit: Cum patris nostri Cyrilli archiepiscopi sanctissimi epistolam, a fide sanctorum patrum qui Nicææ convenerant, juxta normam orthodoxæ fidei ne latum quidem unguem discrepare videam, profiteor & ego quoque, nec aliter me sentire, nec secus me credere, & ad finem usque me servaturum voveo.

Taurianus Lyrbæ Pamphiliæ episcopus dixit: Cum patris nostri Cyrilli archiepiscopi sanctissimi epistolam, a fide sanctorum patrum qui Nicææ convenerant, atque adeo ab ipsa orthodoxa fide ne minimum quidem discrepare videam; profiteor & ego quoque, nec aliter me sentire, nec secus me credere, & ad finem usque me servaturum voveo.

Nectarius Sesenniorum Pamphyliæ episcoporum dixit: Ego quoque hæc credo, & sanctorum patrum ac episcoporum nostrorum dogmatibus, ac Cyrilli religiosissimi piissimique archiepiscopi epistolæ inhæreo.

Matidianus Coracisiorum Pamphyliæ episcopus dixit: Confessioni de recta & sana fide a patribus hic nunc præsentibus editæ assentior; nec non & eorum, qui olim non absque divino numine in civitate Nicæa fidei formulam tradiderunt, agnoscens hanc apostolicam esse: in qua proinde vivere, quamque ad extremum usque vitæ spiritum integram retinere desidero.

Nisius Corybrasi Pamphyliæ episcopus dixit: Sancta fides a sanctis & beatis patribus Nicææ quondam collectis exposita, & epistola sanctissimi piissimique archiepiscopi Cyrilli hodierno die recitata, consentiunt. Quare donec animam exhalavero, fidem hanc servare percupio.

Epiphanius Cratiæ episcopus dixit: Et ego quoque sanctorum patrum & episcoporum dogmatibus, & epistolæ quam sanctissimus archiepiscopus Cyrillus scripsit, assentior; & quoad vixero, in iis perseverare cupio.

Eusebius Heracleæ Honoriadis provinciæ episcopus dixit: Sanctissimi sacratissimique patris nostri Cyrilli epistolæ, fidei trecentorum decem & octo sanctorum patrum,

A ὑπὲρ τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου Ἐλευσίου Νεοκαισαρείας τοῦ θεοσεβεστάτου, ταύτας τὰς ἐντολὰς παρ' ἐκείνου δεξάμενος.

Νουνέχιος ἐπίσκοπος Σέλγης τῆς Παμφυλίας εἶπεν. Ὑπαναγνωσθείσης ἡμῖν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφώνου οὔσης κατὰ πάντα τῇ πίστει τῇ κατὰ Νίκαιαν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων γεγενημένῃ, σύμφημι κἀγὼ, καὶ οὕτω πιστεύω· καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πίστει εὔχομαι συζήσας παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ μετὰ παῤῥησίας, ταύτην τὴν ὀρθόδοξον φυλάττων πίστιν.

Σόλων ἐπίσκοπος Καραλλίας τῆς Παμφυλίας εἶπε· Καθὼς ὁ ἁγιώτατος καὶ θεοσεβέστατος ἀρχιε-
B πίσκοπος Κύριλλος τὴν κατὰ Χριστὸν πίστιν παρέδωκε καὶ παραδίδωσι, σύμφωνον οὖσαν κατὰ πάντα τῇ ἐν Νικαίᾳ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, οὕτως ἐβαπτίσθην, καὶ οὕτω πιστεύω, καὶ εὔχομαι φυλάξαι ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

Ἀκάκιος ἐπίσκοπος Κοτένων τῆς Παμφυλίας εἶπεν· Ἐπακούσας τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφώνου οὔσης τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατὰ πάντα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὁμολογῶ κἀγὼ οὕτως ἔχειν καὶ πιστεύειν, καὶ εὔχομαι κἀγὼ ἕως τέλους φυλάττειν.

C * Ταυριανὸς ἐπίσκοπος Λύρβης τῆς Παμφυλίας [* Ταυρεὺς] εἶπεν· Ἐπακούσας τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφωνούσης τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατὰ πάντα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὁμολογῶ κἀγὼ οὕτως ἔχειν καὶ πιστεύειν, καὶ εὔχομαι φυλάξαι ἕως τέλους.

Νεκτάριος ἐπίσκοπος * Συωέων τῆς Παμφυ- [* Σεσενίων. * Σιβενίων] λίας εἶπε· Κἀγὼ τὰ αὐτὰ πιστεύω, καὶ συναινῶ τοῖς δόγμασι τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἐπισκόπων, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου.

Ματιδιανὸς ἐπίσκοπος Κορακισίων τῆς Παμφυ-
D λίας εἶπε. Συμφωνῶ κἀγὼ τῇ ὁμολογίᾳ τῇ γεγενημένῃ περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ὑγιοῦς πίστεως παρὰ τῶν νῦν τε παρόντων ἁγίων πατέρων, καὶ τῶν τότε τηνικαῦτα οὐκ ἀθεεὶ τὴν ἔκθεσιν τὴν περὶ τῆς πίστεως πεποιημένων ἐν τῇ Νικαέων πόλει, γνωρίσας ταύτην ἀποστολικὴν οὖσαν. ἐν ᾗ καὶ εὔχομαι εἶναι, καὶ ἀκέραιον ταύτην μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς μου φυλάξαι.

Νήσιος ἐπίσκοπος Κορυβράσσου τῆς Παμφυλίας εἶπε· Τῇ ἁγίᾳ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων καὶ ἡ ὑπαναγνωσθεῖσα σήμερον ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου συνεφώνησε. καὶ ταύτην τὴν πίστιν εὔχομαι φυλάξαι μέ-
E χρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Κρατείας εἶπε· Κἀγὼ συναινῶ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων δόγμασι, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου. καὶ εὔχομαι μέχρι τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς ἐν τούτοις διαμεῖναι.

Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας ἐπαρχίας Ὀνωριάδος εἶπε· Συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, ὡς κατὰ πάντα τρόπον ἑπομένῃ τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέ-

πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων· καὶ οὕτως ἔχοντες εὐχόμεθα διατελέσαι τὸν ὡρισμένον παρὰ τοῦ κρείττονος ἡμῖν χρόνον.

Σιλουανὸς ἐπίσκοπος Κερατάπων Φρυγίας Πακατιανῆς εἶπεν· Εἰ καὶ βραδύτερον ἠξίωμαι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἀλλὰ εἰς ταύτην τὴν πίστιν βεβάπτισμαι, τήν τε ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων, καὶ εἰς τὴν σήμερον πλατύτερον ἡμῖν διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐξηγηθεῖσαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφωνοῦσαν τῇ προλαβούσῃ· εἰς ταύτην καὶ πλείστους ἐβάπτισα· ταύτην καὶ φυλάξαι ἄσπιλον εὔχομαι ἕως τῆς * ἀναστασίμου ἡμέρας, καὶ προσενεγκεῖν Χριστῷ.

Εὐτρόπιος ἐπίσκοπος Ετενων τῆς Παμφυλίας εἶπεν· Αναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφωνούσης κατὰ πάντα πᾶσι τοῖς ἐκτεθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων, σύμφημι κἀγὼ καὶ συναινῶ· καὶ ἐν ταύτῃ εὔχομαι τῇ ὁμολογίᾳ παραστῆναι τῷ δεσπότῃ Χριστῷ.

Σεκουνδιανὸς ἐπίσκοπος * Λαμίας πόλεως ἐπαρχίας Θεσσαλίας εἶπε· Καὶ πεπίστευκα καὶ πιστεύω, καὶ οὕτως ἐδόξασα καὶ * δοξάσω, κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων καὶ * πνευματικῶν πατέρων τῶν κατὰ Νίκαιαν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων. ἥτινι ἀκόλουθος καὶ ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος * Εχιναίου πόλεως ἐπαρχίας Θεσσαλίας εἶπε· Τὰ αὐτὰ κἀγὼ κατατίθεμαι, καὶ τούτοις συναινῶ.

Ρουφῖνος ἐπίσκοπος Ταβων εἶπε· Κἀγὼ τὰ αὐτὰ φρονῶ τοῖς ἁγιωτάτοις πατράσι τοῖς ἐν Νικαίᾳ συνελθοῦσι, καὶ συντίθεμαι, τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, καλῶς καὶ ὀρθῶς περιεχούσῃ, καὶ συμφώνῳ οὔσῃ τῇ αὐτῇ ἐκτεθείσῃ πίστει.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος * Αριβήλων εἶπε· Κἀγὼ τὰ αὐτὰ κατατίθεμαι, καὶ συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, καλῶς καὶ ὀρθοδόξως περιεχούσῃ.

Παῦλος ἐπίσκοπος Ανθηδόνος εἶπε· Συντίθεμαι κἀγὼ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, καλῶς καὶ ὀρθοδόξως περιεχούσῃ, καὶ ὁμοίως ἐχούσῃ τῇ πίστει τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων.

* Λητοῖος ἐπίσκοπος Λιβυάδος εἶπε· καθὼς συνέταξαν οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες οἱ ἐν Νικαίᾳ συνελθόντες· ἁρμοδίως γὰρ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει τὴν πίστιν ἐξέθεντο· κἀγὼ πιστεύω, καὶ συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου.

Πέτρος ἐπίσκοπος * Παρεμβολῶν εἶπε· κἀγὼ τὰ αὐτὰ φρονῶ, καὶ συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, καλῶς καὶ εὐσεβῶς περιεχούσῃ.

Ιωάννης ἐπίσκοπος Αὐγουστουπόλεως εἶπε· κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, οὕτω κἀγὼ πιστεύω, καὶ συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου

A qui Nicææ quondam convenerunt, æmulæ, eamdemque omnino exprimenti, plane assentior; & reliquum vitæ, quod mihi a Deo statutum est, in ea fide traducere vehementer desidero.

Silvanus Cerataporum Phrygiæ Pacatianæ episcopus dixit: Etsi sacri baptismatis gratiam tardius consecutus sum, in ea tamen fide, quæ a trecentis decem & octo sanctis patribus & episcopis Nicææ quondam congregatis edita est, & nunc per archiepiscopi Cyrilli epistolam fusius, & Nicænis patribus consentanee explanata est, baptizatus sum: in hanc rursum & ipse quoque per multos baptizavi: hanc denique
B immaculatam usque ad resurrectionis diem conservare, Christoque præsentare exopto.

Eutropius Etennorum Pamphyliæ episcopus dixit: Cum sanctissimi sacratissimique patris nostri & episcopi Cyrilli epistola hodie recitata, conveniat cum iis omnibus quæ trecenti decem & octo sancti patres Nicææ congregati exposuerunt; ego quoque huic assentior, subscriboque; & in hac confessione Christo domino olim sisti percupio.

Secundianus episcopus Lamiæ, provinciæ Thessaliæ, dixit: Id credidi, & credo: id sensi, & sentio, quod a trecentis de-
C cem & octo sanctis & spiritualibus patribus & episcopis Nicææ congregatis expositum est. Cui expositioni sanctissimi Deoque addictissimi patris nostri & episcopi Cyrilli epistola modo prælecta, consentanea est.

Theodorus Echinæi provinciæ Thessaliæ episcopus dixit: Hæc eadem & ego quoque sentio eisdemque subscribo.

Rufinus Taborum episcopus dixit: Quæ sanctissimi patres Nicææ congregati tenuerunt & crediderunt, hæc ego quoque credo & teneo: Cyrilli præterea sanctissimi, sacratissimi ac Deo devotissimi patris nostri & episcopi epistolæ, quod nihil nisi justum rectumque contineat, neque expo-
D sitæ fidei aliqua ex parte repugnet, assentior.

Theodorus Arbelorum episcopus dixit: Et ego quoque eadem judico, & sanctissimi sacratissimique episcopi Cyrilli epistolam, ut quæ rectam orthodoxamque fidem complexa sit, meo suffragio approbo.

Paulus Anthedonis episcopus dixit: Et ego epistolæ sanctissimi sacratissimique episcopi Cyrilli, quod recte & orthodoxe scripta sit, & fidei sanctorum patrum qui Nicææ quondam convenerunt, non refragetur, adstipulor.

Letoius Libyadis episcopus dixit: Quod sancti patres nostri Nicæni constituerunt,
E (nam fidem orthodoxæ fidei convenienter exposuerunt) hoc & ego quoque credo, & Cyrilli sanctissimi sacratissimique episcopi epistolæ consentio.

Petrus Parembolæ episcopus dixit: Ego item huic sententiæ me socium adscribo; epistolamque Cyrilli sanctissimi sacratissimique episcopi, ut quæ rectam piamque doctrinam contineat, laudo & probo.

Joannes Augustopolis episcopus dixit: Juxta fidei regulam a sanctis patribus nobis traditam, sic ego quoque credo; subscriboque epistolæ Cy-

Cyrilli sanctissimi sacratissimique episcopi, ut quæ doctrinam ab hac fide non declinantem comprehendat.

Saidas Phænis episcopus dixit: Cum sanctissimi sacratissimique episcopi Cyrilli epistola orthodoxæ fidei consona doceat, ei assentior.

Theodorus Gadarorum episcopus dixit: Quandoquidem epistola Cyrilli sanctissimi sacratissimique episcopi prælecta doctrinam rectam piamque, & fidei a sanctis patribus Nicææ congregatis expositæ consonam complectitur, in illius sententiam ego quoque concedo.

* Joannes.

* Æanus Sycamazonis episcopus dixit: Pari modo & ego sanctissimi sacratissimique episcopi Cyrilli epistolæ subscribo; quippe quæ fidem orthodoxam, a sanctissimis patribus nostris traditam, exacte assecuta sit.

Theodosius Mastaurorum Asiæ episcopus dixit: Cum fidem quam trecenti decem & octo sancti patres Nicææ quondam exposuerunt, jam inde ab initio ad præsentem usque diem fideliter semper complexus sim; Cyrilli sanctissimi, Deoque dilectissimi episcopi epistolam ad religiosissimum episcopum Nestorium perscriptam, ab illa non recedentem, pariter amplector; & huic quoque, utpote doctrinæ patrum ad animarum utilitatem comparatæ conformi, adhæreo subscriboque.

Alexander Arcadiopolis Asiæ episcopus dixit. Sanctissimi, Deique amantissimi episcopi Cyrilli epistolæ, fidei trecentorum decem & octo sanctorum patrum Nicænorum consona consentaneaque docenti, fidem habui & habeo, atque in hac fidei sententia perseverare etiam atque etiam cupio.

Maximus Cumarum Asiæ episcopus dixit: Sanctissimi piissimique patris nostri & archiepiscopi Cyrilli epistolæ, quod a recta fide, quam sancti patres Nicæni ediderunt, non discrepet, assentior subscriboque, & hanc fidem orthodoxam esse confiteor.

* Theodosius

* Theosebius Prienæ episcopus dixit: Fidei symbolum a trecentis decem & octo sanctis patribus editum recipio, quod etiam sanctis Dei ecclesiis tradidi. Quin & Cyrilli quoque sanctissimi, Deoque dilectissimi archiepiscopi epistolam, quam ad religiosissimum Nestorium dedit, tanquam fidei apud Nicæam expositæ consentaneam admitto.

Eutropius Evazorum episcopus dixit: Juxta sanctorum Nicænorum patrum fidem, Cyrilli quoque piissimi episcopi epistolæ, quod cum illorum patrum fide minime pugnet, consentio, eidemque credidi & credo, & in hac fide me moriturum cupio.

Euthalius Colophonis Asiæ episcopus dixit: Sanctæ fidei sanctorum patrum qui olim Nicææ convenerunt, & sacratissimi piissimique episcopi Cyrilli epistolæ quam ad religiosissimum Nestorium destinavit, propterea quod cum Nicæno symbolo consentiat, adstipulor ac subscribo, & juxta hanc traditionem credo.

Docimasius Maroniæ episcopus dixit: Cum literas Deo dilectissimi sacratissimique patris

A καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, συνῳδὰ περιεχούσῃ ταύτῃ τῇ πίστει.

Σαΐδας ἐπίσκοπος Φαίνους εἶπε· Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν οὕτω περιέχει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, ᾗ συντίθεμαι.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Γαδάρων εἶπεν. Ἐπειδὴ καλῶς καὶ εὐσεβῶς καὶ ἁρμοζόντως τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Νικαέων, περιέχει ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, ταύτῃ κἀγὼ συντίθεμαι·

* Αἰΐωνὴς ἐπίσκοπος Συκαμαζόνος εἶπεν· B Ὡσαύτως κἀγὼ συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, ἐξακολουθησάσῃ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων ἡμῶν πατέρων.

* Αἴάι * Αἴανς

Θεοδόσιος ἐπίσκοπος Μασαύρων τῆς Ἀσίας εἶπε· Τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν Νικαίᾳ, λέγω δὴ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐξ ἀρχῆς μέχρι καὶ νῦν πεπιστευκὼς, συνῳδὰ περιεχούσῃ καὶ τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον τὸν ἐπίσκοπον, ἐμμένω καὶ συντίθεμαι, συμφώνῳ οὔσῃ, ὡς ἔφην, τῇ τῶν πατέρων ψυχωφε- C λεῖ διδασκαλίᾳ.

Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως τῆς Ἀσίας εἶπε· * Τῇ ἐπιστολῇ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου συνῳδὰ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκτεθείσῃ, τῶν συναχθέντων ἐν τῇ Νικαέων πόλει, τουτέστι τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, πίστει ὁμοφρόνῳ οὔσῃ, καὶ πιστεύω καὶ ἐπίστευσα, καὶ οὕτως εὔχομαι φρονεῖν.

* Τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου ὁμοίας οὔσης τῇ πίστει τῇ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκτεθείσῃ πιστεύω

Μάξιμος ἐπίσκοπος Κύμης τῆς Ἀσίας εἶπε· * Τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου συμφώνῳ οὔσῃ τῇ ὀρθῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων τῶν, τριακοσίων δέκα ὀκτὼ, συναινῶ ταύτῃ, καὶ συντίθεμαι, καὶ ὁμολο- D γῶ ταύτην ὀρθόδοξον εἶναι τὴν πίστιν.

* Τῇ πίστει, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τῶν δηλωθέντων καὶ εἰς συναινῶ, συντίθεμαι

* Θεοσέβιος ἐπίσκοπος Πριήνης εἶπε· Τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων πιστεύω, ἣν καὶ παραδέδωκα ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις· ἅμα καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῇ γραφείσῃ πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, συνῳδὰ ἐχούσῃ τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ.

* Θεοδόσιος

Εὐτρόπιος ἐπίσκοπος Εὐάζων εἶπε. Κατὰ τὴν πίστιν τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου συμφώνῳ οὔσῃ, καὶ αὐτὸς ἐπί- E στευσα, καὶ πιστεύω, καὶ οὕτως εὔχομαι ἀποθανεῖν.

Εὐθάλιος ἐπίσκοπος Κολοφῶνος τῆς Ἀσίας εἶπε· Τῇ ἁγίᾳ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον συμφώνῳ οὔσῃ, καὶ πείθομαι καὶ συναινῶ, καὶ κατὰ ταύτην πιστεύω τὴν παράδοσιν.

Δοκιμάσιος ἐπίσκοπος Μαρωνείας εἶπε· Τῇ εὐσεβῶς καὶ φιλοχρίστως ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν

ἁγίων

ἁγίων πατέρων ἐν τῇ Νικαιέων πόλει σύμφωνα ὁρῶν τὰ γράμματα τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συντίθεμαι, καὶ συναρέσκομαι, οὕτω φρονήσας, * μέχρι τέλους ἄτρωτον διαφυλάξαι.

Λουκιανὸς ἐπίσκοπος * Τοπήρου εἶπεν. Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, ἧς ἐπέστειλε τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ, ἀρέσκομαι τῇ ὑπαγορείᾳ· καὶ συνῳδὰ κατὰ πάντα * εὑρίσκω τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ εἰς τὴν Νικαέων μητρόπολιν ἐκτεθείσῃ, συναρέσκομαι, ἄτρωτον αὐτὴν μέχρι τέλους διαφυλάττων.

Ἐννέπιος ἐπίσκοπος Μαξιμιανουπόλεως εἶπε. Τῇ παρὰ τῶν ὁσιωτάτων πατέρων ἐκτεθείσῃ πίστει ἐν τῇ Νικαιέων * πόλει, ἀναγνοὺς σύμφωνον οὖσαν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν ἐπισκόπου Κυρίλλου γραφεῖσαν πρὸς Νεστόριον τὸν εὐλαβέστατον, συναρέσκομαι, καὶ συντίθεμαι οὕτω φρονεῖν. καὶ πιστεύω ταύτην ἀσάλευτον διαφυλάξαι.

Στέφανος ἐπίσκοπος Διοὺ εἶπεν· Ἀνέγνωμεν σύμφωνον τυγχάνουσαν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ τρισμακάρος πατρὸς ἡμῶν ἐπισκόπου Κυρίλλου τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων· ὅθεν καὶ αὐτὸς συναινῶ ταύτῃ, καὶ * ταύτῃ ἐπίστευσα, καὶ πιστεύω.

Μόδεστος ἐπίσκοπος τῆς * Ἀνέων πόλεως τῆς Φρυγίας εἶπε· Κἀγὼ ἐμμένω τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ νυνὶ ἀναγνωσθείσῃ ἐπιστολῇ ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῇ γραφείσῃ πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, συμφώνως ἐκτεθείσῃ τῇ πίστει τῶν προλεχθέντων ἁγίων πατέρων.

Ἀφόβιος ἐπίσκοπος * Κολώνος εἶπε· Παραναγνωσθείσης τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, συνῳδὰ * ἐχούσῃ τῇ ἐκτεθείσῃ ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, ταύτῃ τῇ πίστει συντίθεμαι, καὶ πιστεύω.

Μάξιμος ἐπίσκοπος Ἄσσου τῆς Ἀσίας εἶπε. Καθὼς ὁ ἁγιώτατος καὶ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος ἡμῶν Μέμνων κατέθετο, ταύτῃ τῇ πίστει κἀγὼ πιστεύω καὶ ἐμμένω.

Δωρόθεος ἐπίσκοπος * Μυρίνης τῆς Ἀσίας εἶπε· Τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ συνῳδὰ περιεχούσης καὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἀναγνωσθείσης παρὰ τοῦ τὰ πάντα ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου καὶ πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, καὶ πιστεύω, καὶ οὕτω φρονῶ.

Εὐχάριος ἐπίσκοπος Δωραχίου εἶπεν· Ὀρθῶς καὶ πάνυ δικαίως κατανοήσας τὴν ἐπιστολὴν ἔχειν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον γραφεῖσαν, εὗρον σύμφωνον οὖσαν τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τῶν συνελθόντων κατὰ καιροὺς ἐν Νικαίᾳ· κἀγὼ οὕτω φρονῶ καὶ πιστεύω, καὶ εὔχομαι καὶ αὐτὸς ζῆσαι καὶ * τελειῶσαι ἐν κυρίῳ.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος * Ἀνινήτου εἶπε· Συναινῶ

A nostri archiepiscopi Cyrilli, fidei pie in Christum a sanctis patribus in Nicææ civitate quondam expositæ consentaneas esse videam, iis assentior, easque approbo; & cum antea sic senserim, eam ipsam fidem ad mortem usque integram conservare desidero.

Lucianus Toperi episcopus dixit: Epistolæ sanctissimi, Deoque dilectissimi patris nostri Cyrilli ad religiosissimum Nestorium exaratæ, & coram hic paulo ante recitatæ, ejusdemque doctrinæ per omnia suffragor. Et quoniam expositioni sanctæ synodi in Nicænorum metropoli quondam contestatæ, undequaque consonam comperio, illam appro- B bo, ejusque fidem ad mortem usque retinere percupio.

Ennepius Maximianopolis episcopus dixit. Cum epistolam sanctissimi Deique amantissimi patris nostri episcopi Cyrilli ad religiosissimum Nestorium præscriptam, fidei a sacratissimis patribus in Nicænorum metropoli olim congregatis expositæ concordem consentientemque inveniam, comprobo eam, atque ita sentire me fateor, inconcussamque ad finem usque servaturum me hanc fidem confido.

Stephanus Diensis episcopus dixit: Epistolam sanctissimi ac ter beati patris nostri episcopi Cyrilli cum fide per trecentos decem C & octo sanctos patres & episcopos, qui Nicææ olim convenerunt, exposita convenientem legimus: quare & ego quoque illi assentior, eidemque credidi, & credo,

Modestus * Rneorum civitatis Phrygiæ episcopus dixit: Et ego quoque fidei a trecentis decem & octo sanctis patribus Nicænis explanatæ inhæreo insistoque: quin & epistolæ quoque sanctissimi patris nostri archiepiscopi Cyrilli ad reverendissimum Nestorium exaratæ, & jam nunc recitatæ, quod fidei a præfatis sanctis patribus expositæ nequaquam repugnet, assentior. * Aneatarum.

Aphobius * Colonæ episcopus dixit: Epistolæ sanctissimi, Deique amantissimi episco- D pi Cyrilli modo relectæ, quod a fide per trecentos decem & octo sanctos patres qui Nicææ convenerunt, explanata non discrepet, assentior, credoque. * Coloes.

Maximus Assi civitatis Asiæ episcopus dixit: Quemadmodum sanctissimus Deique amantissimus episcopus noster Memnon deposuit, ita & ego credo, & in hac fide persevero.

Dorotheus Myrrhinæ civitatis Asiæ episcopus dixit: Epistolæ Cyrilli longe sanctissimi piissimique episcopi & patris nostri jam recitatæ, quod a trecentorum decem & octo sanctorum patrum fide nulla in parte discre- E pet, credo, & quod illa sentit, ego quoque sentio.

Eucharius * Doracii episcopus dixit: Sanctissimi Deoque dilectissimi archiepiscopi & patris nostri Cyrilli epistolam ad religiosissimum Nestorium scriptam justa trutina examinans, fidei a sanctis patribus nostris Nicææ quondam congregatis explanatæ respondere comperio: quare & ego quoque sic teneo & credo: atque ad eumdem modum comparatus, in domino vivere & mori exopto. * Dyrrhachii.

Theodorus episcopus * Anineti dixit: Ego quo- * Aninsiæ.

quoque ſanctorum patrum ſententiæ de fide in Nicæna civitate olim expoſita, necnon & epiſtolæ a ſacratiſſimo, Deique amantiſſimo epiſcopo Cyrillo ad religioſiſſimum epiſcopum Neſtorium exaratæ adſtipulor.

Eudoxius Chomatis civitatis Lyciæ epiſcopus dixit: Admiratus ſum quæ ſacratiſſimus ſanctiſſimuſque pater noſter Cyrillus ad reverendiſſimum Neſtorium perſcripſit, quod fidei a ſanctis patribus Nicænis explanatæ minime refragentur, fateorque ac depono, hoc ipſum me ſentire, ſicut & ſancti patres noſtri expoſuerunt.

Philippus Pergami epiſcopus dixit: Subſcribo fidei a trecentis decem & octo ſanctis patribus Nicænis expoſitæ, & juxta ſanctiones, quas illi ipſi ediderunt; ipſi quoque ſanctiſſimi archiepiſcopi Cyrilli epiſtolæ, quæ cum iiſdem canonibus per omnia conſentit: atque ad hunc modum ſentio & credo.

Euſebius Magneſiæ civitatis Aſiæ epiſcopus dixit: Fidem a trecentis decem & octo ſanctis patribus expoſitam amplector: ſanctiſſimi quoque patris noſtri archiepiſcopi Cyrilli epiſtolæ, quæ Nicænæ fidei undequaque concinit, aſſentior; atque ita ſentio & credo.

Eutychius Erythrorum civitatis Aſiæ epiſcopus dixit: Perſuaſus viſu & demonſtrationibus ſanctorum patrum qui Nicææ convenerunt, diverſarum etiam provinciarum metropolitanorum, necnon epiſtolæ quam ſanctiſſimus epiſcopus Cyrillus ad reverendiſſimum Neſtorium dedit, confiteor & credo.

Donatus Nicopolis veteris Epiri epiſcopus dixit: Cum epiſtolam, quam ſanctiſſimus piiſſimuſque pater noſter & comminiſter Cyrillus ad reverendiſſimum Neſtorium miſit, hodiernaque die in ſancta hac & magna ſynodo relegi curavit, ſanctorum patrum Nicææ congregatorum, orthodoxamque fidem exponentium, ſententiæ fideique conſonam conſentientemque invenerim; ipſum epiſtolæ contextum toto animo approbans, orthodoxamque fidem in illa incluſam, ego quoque ita credo & affirmo.

* Dorotheus epiſcopus civitatis Dodonæ dixit: quæ ſanctiſſimus metropolis meæ epiſcopus Donatus ſentit, affirmavitque, ego quoque ſentio & affirmo.

* Theodorus.

Heracleo Tralleorum epiſcopus dixit: Sanctorum patrum veſtigiis inhæreo, ac expoſitioni trecentorum decem & octo epiſcoporum, qui in Nicæna ſynodo orthodoxæ fidei præcones extiterunt, conſtanter aſſentior. Porro autem in ſancta hac Epheſina ſynodo ſanctiſſimum Deoque devotiſſimum epiſcopum & patrem noſtrum Cyrillum eadem illa per epiſtolam prædicantem & illuſtrantem noſtras mentes audiens, agnoſcenſque ea trecentorum decem & octo patrum ſententiæ conſentanea eſſe adſtipulor; optoque in hac fide uſque perſeverare, & veſtris precibus adjutus vita defungi.

Paralius civitatis Adraporum epiſcopus dixit: Fidem quam a trecentis decem & octo ſanctis patribus in Nicæna civitate quondam

A αὐτῆς τῇ καταθέσει τῶν ἁγίων πατέρων περὶ τῆς ἐκτεθείσης πίστεως ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῇ γραφείσῃ παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου ἐπιστολῇ πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον.

Εὐδόξιος ἐπίσκοπος Λυκίας πόλεως χώματος εἶπεν· Ἐθαύμασα τὰ γραφέντα παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ, σύμφωνα ὄντα τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ. καὶ συντίθεμαι καὶ ὁμολογῶ οὕτω φρονεῖν, καθὼς καὶ οἱ ἁγιώτατοι πατέρες ἡμῶν ἐξέθεντο.

Φίλιππος ἐπίσκοπος Περγάμου εἶπε. ΣυντίB θεμαι τῇ ἐκτεθείσῃ ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων πίστει, τῶν συναχθέντων κατὰ Νίκαιαν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ κατὰ τοὺς κανόνας ἐκείνους οὕσπερ αὐτοὶ ἐξέθεντο, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφώνῳ οὔσῃ τοῖς αὐτοῖς κανόσι. καὶ οὕτω φρονῶ καὶ πιστεύω.

Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Μαγνησίας τῆς Ἀσίας εἶπε· Τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων τιη. συντίθεμαι, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, περιεχούσῃ συνῳδὰ, καὶ οὕτω φρονῶ, καὶ πιστεύω.

Εὐτύχιος ἐπίσκοπος τῆς Ἐρυθρῶν πόλεως τῆς C Ἀσίας εἶπε. Πεισθεὶς ὄψεσι καὶ ἀποδείξεσι τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων τῶν τε μητροπολιτῶν τῶν ἀπὸ διαφόρων ἐπαρχιῶν, καὶ τῇ γραφείσῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, ὁμολογῶ καὶ πιστεύω.

*Δονᾶτος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως παλαιᾶς Ἠπείρου εἶπεν. Ἐπακούσας τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἀναγνωσθείσης σήμερον ἐπὶ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ μεγάλης συνόδου, ἧς ἔγραψεν ὁ ἁγιώτατος καὶ θεοφιλέστατος πατὴρ ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸς Κύριλλος πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον· εὑρών τε αὐτὴν σύμφωνον καὶ συνομόλογον τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, καὶ ἐκD τεθειμένων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τυγχάνουσαν, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἀξιώσας τό τε ὕφος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ τὴν ὀρθόδοξον, πίστιν τὴν ἐν αὐτῇ γραφεῖσαν, οὕτω κἀγὼ πιστεύω, καὶ συγκατατίθεμαι.

* Διότ…

* Δωρόθεος ἐπίσκοπος πόλεως Δωδώνης εἶπε· Κἀγὼ συναινῶ καὶ συγκατατίθεμαι οἷς κατέθετο ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως τῆς ἐμῆς Δωνάτος.

* Θεόδωρ…

Ἡρακλέων Τράλλεων ἐπίσκοπος εἶπε· Κατ᾽ ἴχνος βαίνω τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ἐπιμένω τῇ ἐκθέσει τῆς συνόδου τῆς γενομένης ἐν Νικαίᾳ, τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων τῶν τὴν ὀρθοδοξίαν κηρυξάντων. πάλιν δὲ ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ τῇ E κατὰ τὴν Ἐφεσίων μητρόπολιν γενομένῃ τὰ αὐτὰ ἀκούσας τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, ἐν τῇ ἐπιστολῇ κηρύξαντος, καὶ μᾶλλον φωτίσαντος ἡμᾶς, καὶ συνῳδὰ τοῖς τριακοσίοις δέκα καὶ ὀκτὼ, γνωρίσας ταῦτα καὶ συναινῶ, καὶ εὔχομαι ταύτῃ τῇ πίστει διαμεῖναι, καὶ ταῖς εὐχαῖς ὑμῶν οὕτω τελειωθῆναι.

Παράλιος ἐπίσκοπος πόλεως Ἀνδράπων εἶπεν· Ἐντραφεὶς τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τιη. τῶν κατὰ Νίκαιαν, οὕτω καὶ πιστεύω

σέδω καὶ συναινῶ, καὶ συνδέχομαι. σύμφωνα δὲ εὑρίσκω κατὰ πάντα ἐν πλατυτέρᾳ τῇ ἐξηγήσει, τῇ αὐτῇ ἐκθέσει καὶ τὰ ἀρτίως ἡμῖν ἀναγνωσθέντα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου γραφέντα, καὶ συναινῶ, καὶ εὔχομαι ἐν ταύτῃ τελειωθῆναι τῇ πίστει.

Ἀρχέλαος ἐπίσκοπος πόλεως * Μυιδοῦ τῆς Καρίας εἶπε. Τῆς εὐσεβῶς ἡμῖν καὶ σωτηριωδῶς παραδοθείσης πίστεως παρὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφιλεστάτων πατέρων καὶ ἐπισκόπων τῶν συλλεγέντων ἐν τῇ Νικαιέων πόλει, ἰσότυπός ἐστι καὶ σύμφωνος ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου· καὶ πιστεύειν οὕτως ὁμολογῶ, καὶ εὔχομαι.

Ἀπελλᾶς ἐπίσκοπος * Κιβύρρας τῆς Καρίας εἶπε· * Κατὰ τὰ αὐτὰ κατατίθεμαι, καὶ τούτοις συναινῶ.

Θωμᾶς ἐπίσκοπος Δέρβης τῆς Λυκαονίας εἶπε. Συγκατατίθεμαι καὶ αὐτὸς συνῳδὰ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων πίστει, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου· καὶ ὁμόφρων καὶ ὁμόπιστός εἰμι ταύτῃ.

Θεμίστιος ἐπίσκοπος Ἰασσοῦ τῆς Καρίας εἶπε. Κατὰ τὴν ὑγιᾶ πίστιν τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ τὴν ὁμόφωνον ἐπιστολὴν τὴν ἀναγνωσθεῖσαν τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, τὰ αὐτὰ πιστεύω, καὶ κατατίθεμαι.

Σπουδάσιος ἐπίσκοπος Κεράμων ἐπαρχίας Καρίας εἶπε· Τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συναχθέντων κατὰ τὴν Νικαιέων πόλιν καὶ συνέζησα, καὶ συζῆν εὔχομαι. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν γραφεῖσαν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀρχιεπισκόπου καὶ πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου τῷ θεοσεβεστάτῳ Νεστορίῳ, ὁμώνυμον θεασάμενος, καὶ ταύτην καταδέχομαι, καὶ οὐδὲν διαφωνοῦσαν τῆς πίστεως εὑρίσκω. διὸ κἀγὼ εἰς ἑκάτερα τούτων καὶ πιστεύω, καὶ συμψηφίζομαι.

Ἀφθόνητος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας τῆς Καρίας εἶπεν· Ἑρμηνεία καὶ θεμέλιός ἐστι τῆς παραδοθείσης ἡμῖν εὐσεβοῦς πίστεως παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγιωτάτων πατέρων καὶ ἐπισκόπων, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου· καὶ κατὰ ἀμφότερα πιστεύειν ὁμολογῶ καὶ εὔχομαι.

Φιλῆτος ἐπίσκοπος [1] Ἀμαζόνος τῆς Καρίας εἶπε· Κατὰ τὴν οὐράνιον καὶ ἔνδοξον πίστιν τὴν ἐκτεθεῖσαν παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων εὐλαβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν τιη. καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν τὴν γραφεῖσαν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφωνοῦσαν τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ ἐκθέσει, καὶ κατατίθεμαι καὶ πιστεύω, καὶ σύμψηφός εἰμι τῇ αὐτοῦ θεοσεβείᾳ.

Φανίας ἐπίσκοπος πόλεως Ἁρπάσων τῆς Καρίας εἶπε. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπουρανίου πίστεως τὴν ἐκτεθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ, τῶν συνελθόντων κατὰ τὴν Νικαιέων, καὶ κατὰ τὴν ὑπαναγνωσθεῖσαν ἡμῖν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου καὶ κοινοῦ πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, τὴν γραφεῖσαν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον, ὁμοδυνάμον οὐ-

A congregatis traditam una cum lacte hausi, etiamnum teneo & comprobo; ea quoque quæ sanctissimus Deoque amantissimus pater noster archiepiscopus Cyrillus fusiore quadam expositione paulo ante nobis scripta proposuit, huic ipsi patrum symbolo per omnia conformia & consona comperio, & iis assentior, & in ea fide hujus vitæ cursum absolvere desidero.

Archelaus Myndi civitatis Cariæ episcopus dixit: Deo devotissimi piissimique patris nostri archiepiscopi Cyrilli epistola fidei pie salubriterque a sanctis Deoque deditissimis patribus & episcopis apud Nicæam olim congregatis expositæ, omnino respondet:
B itaque hoc me quoque credere & tenere profiteor, & in posterum credere exopto.

Apellas Cibyrrhæ Cariæ episcopus dixit: Ego quoque eadem affirmo, iisdemque subscribo.

Thomas Derbæ Lycaoniæ episcopus dixit; Et ipse quoque cum sanctorum patrum fidem, tum sanctissimi quoque piissimique archiepiscopi Cyrilli epistolam suscipio, idemque quod illa, teneo & credo.

Themistius Jassi Cariæ episcopus dixit: Juxta sanam trecentorum decem & octo sanctorum patrum Nicænorum fidem, illique consonam piissimi archiepiscopi patris nostri
C Cyrilli epistolam hic recitatam, equidem credo, & affirmo.

Spudasius Ceramorum provinciæ Cariæ episcopus dixit: In sanctorum Nicænorum patrum fide hactenus vixi, & quod reliquum est vitæ in ea transigere peropto. Pari modo & epistolam quoque, quam sanctissimus archiepiscopus & pater noster Cyrillus ad piissimum Nestorium conscripsit, recipio amplectorque, ut quæ nulla ex parte a symbolo Niceno discrepare comperiatur: quamobrem utrique horum adstipulor, utrique assentior.

Aphthonetus Heracleæ Cariæ episcopus
D dixit: Sanctissimi Deoque devotissimi patris nostri & archiepiscopi Cyrilli epistola haud aliud sane est, quam quædam basis & explanatio fidei, quam sanctissimi patres & episcopi Nicæni tradiderunt. Quapropter secundum utriusque traditionem me credere profiteor, & in posterum credere percupio.

Philetus Amazonius Cariæ episcopus dixit: Juxta cælestem & præclaram illam fidem, quam trecenti decem & octo sanctissimi Deoque carissimi episcopi Nicææ congregati exposuerunt, & hanc sanctissimi piissimique archiepiscopi patris Cyrilli epistolam ipsi sanctæ expositioni consonam,
E credo & pono, ejusdemque pietati subscribo.

Phanias Harpasorum civitatis Cariæ episcopus dixit: Secundum cœlestis fidei explanationem a trecentis decem & octo sanctis patribus Nicææ congregatis editam, nec non juxta sanctissimi ac Deo devotissimi episcopi & communis patris nostri Cyrilli epistolam ad religiosissimum Nestorium missam, nobisque prælectam, idem cum ceteris respondeo; quæque ipsa docet, ea me quo-

[1] Forte, Ἀμυζόνος.

quoque tenere confiteor; quippe quæ a A sanctorum patrum fide non recedere videatur.

Promachius episcopus Alindorum Cariæ dixit: Cum ipse quoque cognoscam, sanctissimi piissimique patris nostri archiepiscopi Cyrilli epistolam expositioni fidei, quam sanctissimi Deoque devotissimi patres nostri & episcopi olim Nicææ congregati exposuerunt, esse concordem; secundum illius doctrinam ac sententiam credo, sentio & affirmo.

Saidas episcopus Phænis Salutaris Palæstinæ dixit: Assentior epistolæ a sanctissimo & piissimo patre nostro archiepiscopo Cyrillo editæ, & illam fidei expositæ a sanctis & B divinis patribus qui Nicææ convenerunt, consonam agnoscens, ita credo & sentio. Iis quoque assentior & subscribo, quæ a sacratissimo piissimoque episcopo nostro Juvenali deposita sunt, cum patrum expositioni consona existant.

Senecio episcopus Codriæ dixit: Juxta fidem a trecentis decem & octo sanctis patribus nostris, Spiritu sancto afflatis, in civitate Nicæna definitam; tum juxta epistolam quoque sanctissimi Deoque devotissimi patris nostri Cyrilli modo recitatam, credo & subscribo.

Joannes Hephæsti Augustamnicæ provinciæ episcopus dixit: Cum fides per sacram C sanctorum patrum synodum in Nicæna civitate quondam congregatam, explanata; sanctissimique ac Deo deditissimi patris nostri & episcopi Cyrilli epistola ad religiosissimum Nestorium perscripta eamdem sententiam, eamdemque, diversis licet syllabis & dictionibus, fidem contineant; ego quoque utrique subscribo, idemque cum illis sentio, & sanctæ trinitatis gratia munitus ætatem in illis transigere exopto.

Athanasius Paraliorum episcopus dixit: Et ego quoque eadem pono, affirmoque, & cum recta fide patris nostri Cyrilli archiepiscopi consentio.

Eusebius episcopus Asponorum civitatis An- D cyræ dixit: Cum perspiciam, inter fidem per piissimi Deoque dilectissimi patris nostri & episcopi Cyrilli epistolam explanatam, & fidem Nicææ quondam a sanctis patribus editam, summam concordiam intercedere, assentior & recipio, eademque cum illis credo, sentio, & doceo.

Theon episcopus Sethrœti dixit: Sanctissimi archiepiscopi nostri Cyrilli epistolæ, quod fidei a sanctis patribus olim Nicææ congregatis expositæ consona doceat, subscribo.

Daniel Darnensium episcopus dixit: Sanctissimi Deoque devotissimi patris nostri Cyrilli epistola jam recitata, quod fidei sancto- E rum patrum Nicænorum consona exponat, assentior.

Macarius civitatis Antei episcopus dixit: Quando eamdem Spiritus sancti gratiam in fidei symbolo a sanctissimis Nicænis patribus exposito, & in sanctissimi sacratissimique archiepiscopi Cyrilli epistola comperio, suspicio & veneror utrumque, optoque eamdem custodire, regentem & salvantem hominum genus.

A σαν τῇ τῶν ἁγίων πατέρων πίστει, τὰ αὐτὰ φρονεῖν ὁμολογῶ καὶ συγκατατίθεμαι.

Προμάχιος ἐπίσκοπος Ἀλίνδων τῆς Καρίας εἶπε· Γινώσκων καὶ αὐτὸς σύμφωνον εἶναι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἁγιωτάτων καὶ θεοφιλεστάτων πατέρων ἡμῶν καὶ ἐπισκόπων, τὰ αὐτὰ πιστεύω, καὶ φρονῶ, καὶ συγκατατίθεμαι.

Σαΐδας ἐπίσκοπος Φαίνους τῆς Σαλουταρίας Παλαιστίνης εἶπε. Συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν B ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, γινώσκων σύμφωνον εἶναι τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων, κατὰ τοῦτο πιστεύω καὶ φρονῶ· καὶ τοῖς κατατεθεῖσι παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου ἡμῶν Ἰουβεναλίου συνᾴδουσι τῇ τῶν πατέρων ἐκθέσει, συμψηφίζομαι καὶ συναινῶ.

Σενεκίων ἐπίσκοπος πόλεως * Κοδρίας εἶπε. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν πίστιν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, τῶν κατὰ Νίκαιαν πνεύματος ἁγίου πεπληρωμένων ναὶ μὴν καὶ κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, τὴν νυνὶ ἀναγνωσθεῖσαν ἡμῖν, πιστεύω, καὶ συναινῶ. (* Κόδρ)

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἡφαίστου Αὐγουσταμνικῆς C εἶπε· Τῆς πίστεως τῆς ἐκτεθείσης παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, τῆς συγκροτηθείσης παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἐν τῇ Νικαέων· καὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον γραφείσης παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, μίαν ἐχουσῶν τὴν διάνοιαν, καὶ μίαν πίστιν ἐν διαφόροις συλλαβαῖς, ταύταις κἀγὼ συντίθεμαι, καὶ συνδοξάζω, καὶ συζῆν εὔχομαι, χάριτι τῆς ἁγίας τριάδος.

Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος * Παράλου εἶπε· Κἀγὼ τὰ αὐτὰ συγκατατίθεμαι, καὶ συναινῶ τῇ ὀρθῇ πίστει τοῦ πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου. (* Παρ. ἰ)

Εὐσέβιος ἐπίσκοπος * Ἀσπόνων πόλεως [1] Ἀγκύ- D ρας εἶπε· Πολλὴν ἐπιγνοὺς οὖσαν τὴν συμφωνίαν τῆς πίστεως, τῆς τε διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐκτεθείσης παρὰ τοῦ θεοσεβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, τῆς τε παρὰ τῶν ὁσιωτάτων πατέρων πάλαι ἐκτεθείσης, συναινῶ, καὶ δέχομαι, * καὶ τὰ αὐτὰ πιστεύω, καὶ τὰ αὐτὰ δοξάζω, καὶ διδάσκω. (* Αὐσ… * καὶ πισ…)

Θέων ἐπίσκοπος * [2] Σεθροΐτου εἶπε· Συναινῶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Κυρίλλου, συνῳδὰ * ἐκδεδομένῃ τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς συνειλεγμένων ἁγιωτάτων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ. (* Ὀρθοΐτ… Ἀθρο… * ἐκθε…)

Δανιὴλ ἐπίσκοπος Δάρνεως εἶπε. Συναινῶ τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐπιστολῇ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφι- E λεστάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, συνῳδὰ ἐκτεθειμένῃ τῇ πίστει τῶν ἁγιωτάτων πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν Νικαίᾳ.

Μακάριος ἐπίσκοπος Ἀντέου εἶπεν. Εὑρὼν τὴν αὐτὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριν ἔν τε τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων πατέρων ἐν Νικαίᾳ πίστει, ἔν τε τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, θαυμάζω καὶ ἐμμένω, καὶ εὔχομαι ταύτην διατηρεῖν, κυβερνῶσαν καὶ σώζουσαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος.

Σω-

1 Forte, Γαλατίας. 2 al. Σεθροϊτῶν.

A Σωσίπατρος ἐπίσκοπος Σεπτιμιακῆς εἶπε· Τὸ μὲν πολὺν καταναλῶσαι λόγον, καὶ ἐξειπεῖν τὰ θαύματα τῶν ἁγίων πατέρων, οὐκ ἐμὸν ἂν εἴη, ἀλλ᾽ ἑτέρου τινὸς αὐχοῦντος μεγίστην παίδευσιν. ἀναγνωσθείσης τοίνυν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῆς γραφείσης πρὸς Νεστόριον, καὶ συνῳδὰ περιεχούσης τῇ συνόδῳ τῇ γενομένῃ κατὰ τὴν Νικαέων πόλιν, οὕτω κἀγὼ δοξάζω καὶ συναινῶ, καθὼς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι ἐδόξασαν καὶ ἐπίστευσαν.

Σαμουὴλ ἐπίσκοπος Δύσθεως Πενταπόλεως εἶπε· Σύμφωνα πιστεύω τοῖς ἁγίοις πατράσι τοῖς κατὰ τὴν Νικαέων σύνοδον συνειλεγμένοις, καὶ οὕτω νοῶ καὶ πιστεύω, B ἐπακούσας καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου.

Στρατήγιος ἐπίσκοπος * Ἀθριβίδος ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς εἶπε· Σύμφωνα καὶ ὁμόπιστα τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνεδρευσάντων περιεχούσης τῆς ἐπιστολῆς τῆς ὑπαναγνωσθείσης τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῆς γραφείσης πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, ἀναγκαίως ἐφρόνησα καὶ φρονῶ, καὶ ἐπίστευσα καὶ πιστεύω, καὶ ταύτῃ τῇ πίστει παραμένω χάριτι τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ ταύτης τῆς ἁγίας θεοφιλοῦς συνόδου.

C Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Νειλουπόλεως ἐπαρχίας Ἀρκαδίας εἶπεν· Ἀπεδεξάμην τὴν ἐπιστολὴν συμφωνοῦσαν τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ * κατὰ ταύτην πιστεύω τὴν ἔννοιαν.

Μαρῖνος ἐπίσκοπος Ἡλιουπολιτῶν ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς εἶπεν· Ἀπεδεξάμην τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Κυρίλλου, ὀρθὴν οὖσαν, καὶ σύμφωνον τῇ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ πίστει.

Παῦλος ἐπίσκοπος * Φλαβωνίας εἶπε· Μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διαλάμπουσαν πίστιν, ἐκτεθεῖσαν μὲν πάλαι διὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, νῦν δὲ καὶ διὰ τῆς μεγάλης ταύτης συνόδου ἐκ * συμφώνου φανεῖσαν, D καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου λαμπρότερον κηρυχθεῖσαν, ἔχω, καὶ πιστεύω, καὶ ταύτῃ συντίθεμαι, δι᾽ ἧς σώζεσθαι καὶ πιστεύω, ὁμολογῶν αὐτὴν ἐν Χριστῷ.

Μητρόδωρος ἐπίσκοπος Λεόντων εἶπε· Τῆς ἁγίας πίστεως τῆς ἐκτεθείσης παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἐν τῇ Νικαέων, καὶ τῆς νυνὶ ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῆς γραφείσης πάλαι πρὸς τὸν θεοσεβέστατον Νεστόριον, μίαν ἐχουσῶν πίστιν καὶ διάνοιαν ἐν διαφόροις συλλαβαῖς, ἀναγκαίως κἀγὼ ταύτῃ συντίθεμαι, τὰ αὐτὰ πιστεύων, καὶ δοξάζων καὶ συνομολογῶν, E χάριτι τῆς ἁγίας τριάδος.

Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος * Καβάσου εἶπε. Περιττόν ἐστι τοὺς ἀπὸ Αἰγύπτου ἐπισκόπους τὸν περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀπαιτεῖσθαι λόγον. πᾶσι γὰρ εὐσύνοπτον, ὅτι τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου ἐξακολουθοῦμεν, καὶ συναινοῦμεν, συμφώνῳ οὔσῃ τῆς τῶν ἁγίων πατέρων πίστεως.

Ἡρακλείδης ἐπίσκοπος τῆς * Ἡρακλεωτῶν Ἀρκαδίας εἶπε· Τῆς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, τῶν

Margin notes: * Ἀθριβῆτις · * αὐτὴν · * Φλαγωνίας · * συμφώνου · * Καβάσων · * Ἡρακλέους

Sosipater Septimiacæ episcopus dixit: Prolixo elaboratoque sermone egregia sanctorum patrum miracula recensere, non est meæ facultatis, sed alterius cujuspiam amplissima eruditione cumulati. Ceterum cum epistola sanctissimi, Deoque dilectissimi patris nostri & archiepiscopi Cyrilli ad Nestorium perscripta, & coram hic recitata, doctrinam synodo trecentorum decem & octo patrum apud Nicæam quondam celebratæ consonam contineat, hoc ipsum ego sentio, & confirmo quod sancti patres senserunt & crediderunt.

Samuel Dysthensis Pentapolis episcopus dixit: Nihil a sanctis patribus, qui apud Nicæam quondam convenere, diversum credo: auditaque sanctissimi patris & archiepiscopi Cyrilli epistola; illius sententiam & fidem admitto.

Strategius Athribidis provinciæ Augustamnicæ episcopus dixit: Quandoquidem epistola sanctissimi piissimique archiepiscopi Cyrilli jam ad reverendissimum Nestorium perscripta, & modo relecta, ea complectitur & profitetur, quæ cum fide & doctrina sanctorum patrum nostrorum olim Nicææ congregatorum per omnia consentiunt; necessario quod illa sentit & credit, ego quoque credo & sentio, credidique & sensi: atque in hac fide, sanctæ trinitatis, sacræque hujus Deo dilectæ synodi gratia & auxilio, constanter permaneo.

Eusebius Nilopolis provinciæ Arcadiæ episcopus dixit: Epistolam utpote fidei sanctorum patrum consonam recepi, & juxta illius sententiam credo.

Marinus Heliopolis provinciæ Augustamnicæ episcopus dixit: Epistolam sanctissimi archiepiscopi nostri Cyrilli amplexus sum, ut quæ & vera doceat, & sanctorum patrum Nicænorum fidei consentiat.

Paulus Flavonensis episcopus dixit: Unam dumtaxat illustrem fidem, quæ olim quidem per sanctos patres apud Nicæam congregatos exposita est; nunc vero & per hanc magnam concordemque synodum recitata, & per sanctissimi patris nostri Cyrilli epistolam fusius illustriusque prædicata est, credo, & huic uni adhæreo; per quam etiam salutem me consecuturum confido, dum ipsam in Christo profiteor.

Metrodorus Leontorum episcopus dixit: Quoniam quidem sancta fides a sanctis patribus qui in civitate Nicæa convenerunt, exposita, & epistola sanctissimi piissimique patris & archiepiscopi Cyrilli pridem ad religiosissimum Nestorium perscripta, & paulo ante hic relecta, diversis dictionibus unam eamdemque fidei sententiam complectuntur; necessario & ego quoque huic subscribo, & sanctæ trinitatis gratia eadem credo, profiteor, ac teneo.

Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: Supervacaneum est ab Ægypti episcopis rectæ fidei rationem exigere. Nulli enim dubium est, quod fidem a sanctissimo sacratissimoque archiepiscopo & patre nostro Cyrillo expositam sequimur & amplexamur, quæ sanctorum patrum fidei concordat.

Heraclides * Heracleensium Arcadiæ episcopus dixit: Cum sanctorum patrum nostrorum olim apud Nicæam congregatorum fides, * Heraclea

des,

des, & sanctissimi Deoque amantissimi archiepiscopi & patris nostri Cyrilli epistola unam eamdemque fidem concordi consensu profiteantur & prædicent, ego qui in ea ipsa fide natus & educatus sum, per sanctæ trinitatis gratiam semper in eadem hac fidei sententia perseverare desidero. A

Sabinus Panis provinciæ Thebaidis episcopus dixit: posteaquam sanctorum patrum fides in civitate Nicæa olim exposita, & religiosissimi Deoque devotissimi patris nostri Cyrilli epistola unum eamdemque fidei doctrinam continent; sanctæ trinitatis gratia nixus non possum equidem huic non subscribere.

B Heraclitus Tamiathensis episcopus dixit: Cum inter sanctissimi reverendissimique archiepiscopi & patris nostri Cyrilli epistolam, & fidem a sanctis patribus Nicææ olim expositam nulla omnino differentia sit, per Christi gratiam ego quoque necessario huic assentior.

Isaac Elearchiæ episcopus dixit: In sanctorum patrum symbolo & sanctissimi Cyrilli epistola eumdem fidei sensum agnosco; cui proinde per gratiam Dei ego quoque subscribere necesse habeo.

Eutychius Theodosiopolis Asiæ episcopus dixit: Ex religiosissimi archiepiscopi Cyrilli epistola ad piissimum Nestorium scripta nihil alienum ab ea fide accepimus, quam ab C ineunte ætate imbibimus. Nam fidei a trecentis decem & octo patribus Nicænis editæ undequaque consona comperitur, & ita credo, quemadmodum sancti patres in magna hac synodo exposuerunt.

Adelphius Saensium episcopus dixit; Cum sanctorum patrum fides quondam apud Nicæam explanata, & Cyrilli religiosissimi & piissimi patris nostri epistola unam eamdemque fidei doctrinam profiteantur; per sanctæ trinitatis gratiam ego quoque huic consentire debeo.

Rhodon Palæopolis Asiæ episcopus dixit: Quando Cyrilli sanctissimi sacratissimique episcopi epistola a sanctis patribus Nicænis nihil omnino discrepat, ego ipse quoque, hoc D est, secundum fidem ab illis expositam, credens subscribo.

Nestorius Sionis provinciæ Asiæ episcopus dixit: Sanctorum Nicænorum patrum expositionem complectens, quodque illi professi sunt, firmiter tenens, & Deo devotissimi episcopi Cyrilli epistolam ab illorum doctrina minime recedere deprehendens; ei quoque non secus atque sanctorum patrum expositioni adstipulor, & quod vitæ temporis mihi reliquum est, hoc per Christi gratiam in hac ipsa fide transigere vehementer cupio.

Anderius episcopus civitatis Cherronesi E provinciæ Cretæ dixit; Sanctorum patrum fides, qui apud Nicæam aliquando convenerunt, perinde ac pretiosum quoddam unguentum per Cyrilli sanctissimi piissimique patris nostri epistolam adapertum majori fragrantia nos affecit. Quare & ego eumdem fidei sensum, eamdemque mentem obtinenti subscribo, & ita credo, & in hac vita perpetuo perseverare desidero.

Paulus episcopus civitatis Lampæ provinciæ Cretæ dixit: Cum audiverim & invene-

συναχθέντων πάλαι ἐν τῇ Νικαέων, καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, μίαν σύμφωνον κηρυττουσῶν καὶ ὁμολογουσῶν πίστιν, ἀναγκαίως ἐγὼ τεχθεὶς καὶ τραφεὶς ἐν αὐτῇ, μέχρι παντὸς τῆς αὐτῆς εὔχομαι γνώμης εἶναι, χάριτι τῆς ἁγίας τριάδος.

Σαβῖνος ἐπίσκοπος Πανὸς ἐπαρχίας Θηβαΐδος εἶπε· Τίς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων τῆς ἐκτεθείσης ἐν τῇ Νικαέων * πάλαι, καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ θεοσεβεστάτου καὶ εὐλαβεστάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου σύμφωνον ἐχούσης τὴν πίστιν, ταύτῃ κἀγὼ ἀναγκαίως συντίθεμαι χάριτι τῆς ἁγίας τριάδος. * πόλει

* Ἡράκλειτος ἐπίσκοπος Ταμιαθίδος εἶπεν· Οὐδεμίαν παραλλαγὴν ἐχούσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, πρὸς τὴν ἐν τῇ Νικαέων πάλαι ἐκτεθεῖσαν πίστιν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων, ἀναγκαίως ταύτῃ κἀγὼ συντίθεμαι χάριτι τοῦ Χριστοῦ. * Ἡράκλειος ἐπ. Ταμιάθεως.

Ἰσαὰκ ἐπίσκοπος * Ἐλεαρχίας εἶπεν· Ὁμολογῶ τὴν αὐτὴν εἶναι συμφωνίαν ἔν τε τῷ συμβόλῳ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου Κυρίλλου, ᾗ κἀγὼ ἀναγκαίως συντίθεμαι χάριτι τοῦ Χριστοῦ. * Ἐλεαρχοῦ

Εὐτύχιος ἐπίσκοπος Θεοδοσιουπόλεως τῆς Ἀσίας * εἶπεν· Ἐκ νέας ἡλικίας καθὼς ἐπιστεύσαμεν, οὐδὲν ἐξενίσθημεν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῆς ἀποσταλείσης τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ· σύμφωνος γὰρ εὑρέθη τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Νικαέων· καὶ οὕτω πιστεύω, καθὼς καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐξέθεντο ἐν ταύτῃ τῇ μεγάλῃ συνόδῳ. * Θεοῦ.

Ἀδέλφιος ἐπίσκοπος Σάεως εἶπε· Τῆς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων τῆς ἐκτεθείσης ἐν τῇ Νικαέων πάλαι, καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ εὐλαβεστάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, σύμφωνον ἐχούσης πίστιν, ταύτῃ κἀγὼ ἀναγκαίως συντίθεμαι χάριτι τῆς ἁγίας τριάδος.

Ῥόδων ἐπίσκοπος Παλαιᾶς πόλεως τῆς Ἀσίας εἶπεν· Οὐδὲν ἀπᾳδούσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Νικαέων πόλει, καὶ αὐτὸς οὕτω πιστεύων κατατίθεμαι κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν παρ' αὐτῶν πίστιν.

Νεστόριος ἐπίσκοπος Σιὼν τῆς Ἀσίας εἶπε· Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τὴν γενομένην παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἐν Νικαίᾳ πιστεύσας καὶ αὐτὸς, καὶ οὕτως ἔχων, εὗρον συνῳδὰ καὶ τὴν ἐπιστολὴν περιέχουσαν τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου· καὶ ταύτῃ τῇ πίστει καὶ ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων καὶ αὐτὸς συντίθεμαι, καὶ εὔχομαι ἐν ταύτῃ τῇ πίστει τὸν λοιπὸν * διαβιῶναι τῆς ζωῆς μου χρόνον, χάριτι τοῦ Χριστοῦ. * διαμεῖναι παραμεῖναι

Ἀνδήριος ἐπίσκοπος Χερρονήσου πόλεως ἐπαρχίας Κρήτης εἶπεν· Ὥσπερ μύρου πολυτίμου τῆς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Νικαέων ἀνεῳχθείσης, ἐπὶ πλεῖον ἡμᾶς εὐώδιασε διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, σύμφωνα καὶ ὁμόδοξα ἐχούσης. καὶ αὐτὸς ταύτῃ συντίθεμαι, καὶ οὕτω πιστεύειν εὔχομαι πάντα τὸν τῆς ζωῆς μου χρόνον.

Παῦλος ἐπίσκοπος πόλεως Λάμπης ἐπαρχίας Κρήτης εἶπε· Τῆς τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Νικαέων πόλει ἐκτεθείσης πίστεως ὁμόφωνον

νον καὶ ὁμόδοξον ἐπαινέσας τε καὶ ἀσπρῶν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, ταύτῃ συντίθεμαι, καὶ οὕτως πιστεύω, καὶ εὔχομαι μέχρι παντὸς ἐν ταύτῃ τῇ πίστει διαμεῖναι.

Ζηνόβιος ἐπίσκοπος πόλεως Κνωσοῦ ἐπαρχίας Κρήτης εἶπε. Φανερᾶς οὔσης τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Νικαέων πόλει· ὁμοδόξου τε καὶ ὁμοφώνου τῶν ὀρθῶς τότε τὴν πίστιν * ἐκτιθεμένων, φανερωθείσης ἡμῖν καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, ταύτῃ συντίθεμαι καὶ συναινῶ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πίστει εὔχομαι διαμεῖναι.

ἡμῖν

Μακάριος ἐπίσκοπος Μετηλιτῶν τῆς Αἰγύπτου εἶπε· Τῆς ἐπιστολῆς ἀναγνωσθείσης τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Κυρίλλου, συνφώνως τε ἐχούσης τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει διὰ πνεύματος ἁγίου παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαίᾳ συνελθόντων, συντίθεμαι τῇ ὁμοπιστίᾳ, οὐκ ἄλλως ἔχοντος τοῦ δόγματος, ἀλλ' ὡς προεῖπον, τῆς παραδοθείσης τῇ τοῦ Θεοῦ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων πατέρων πίστεως συμφωνούσης.

Λαμπέτιος ἐπίσκοπος Κασίου ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς εἶπε· Συντίθεμαι τῇ ἐπιστολῇ τῇ ὑπαναγνωσθείσῃ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου, συμφώνῳ οὔσῃ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, καὶ τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων.

Μακεδόνιος ἐπίσκοπος Ξοΐως εἶπε. Κατὰ τὴν σήμερον ἀναγνωσθείσης ἡμῖν τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ γεγενημένης παρὰ τῶν ὁσιωτάτων πατέρων ἡμῶν πίστιν, ἔτι γε μὴν καὶ ταύτην πιστουμένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, ὡς ὁμόδοξος αὐτῇ τυγχάνει· ταύτῃ κἀγὼ συναινῶ, καὶ πιστεύω ἐν ὅσῳ ζῶ, καὶ οὕτω διδάσκειν δεδίδαγμαι.

Ἄμμων ἐπίσκοπος πόλεως Βούτου εἶπε· Συμφωνῶ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ κατὰ Νίκαιαν γενομένῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Κυρίλλου, καὶ αὐτὸς συνεκδοχὼ ταύτην διαφυλάξαι μέχρις ἐσχάτης ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.

Ἰσαφίων

Ἀμμώνιος ἐπίσκοπος πόλεως, * Πανεφύσου ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς εἶπε. Ταύτῃ τῇ πίστει καὶ πιστεύω καὶ ἐμμένω τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων· καὶ τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ πρὸς Νεστόριον παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου συντίθεμαι, συμφώνῳ οὔσῃ τῶν ἁγίων πατέρων· καὶ οὕτω πιστεύω, καὶ ἐν αὐτῇ ἀποθανεῖν εὔχομαι.

Ἀλύπιος ἐπίσκοπος Σίλης ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς εἶπεν· Ἐπήκουσα τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῆς γραφείσης πρὸς Νεστόριον τὸν εὐλαβέστατον· καὶ αὕτη ἐστὶ σύμφωνος ἡ ἐπιστολὴ τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων· καὶ οὕτω πιστεύω κἀγὼ τῇ ὀρθοδόξῳ ταύτῃ πίστει, καὶ εὔχομαι τὸν ἐνθάδε βίον καταλῦσαι, καὶ τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ παραστῆναι.

Περίβιος

* Περρέβιος ἐπίσκοπος τῶν Θετταλικῶν σαλτῶν εἶπεν. Ἀῤῥαγοῦς καὶ ἀκλινοῦς οὔσης τῆς ἐκτεθείσης ἐν Νικαίᾳ πίστεως παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ τὴν σύμφωνον ταύτῃ δι' ἐπιστολῆς ἐκτεθεῖσαν πίστιν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου στέργω, καθὼς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν πάντες ἅγιοι πατέρες κατέθεντο.

Φιλούμενος ἐπίσκοπος πόλεως Κίννης τῆς Γαλατίας εἶπε· Σύμφωνον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιω-

A rim epistolam sanctissimi & Deo dilectissimi episcopi Cyrilli consonam expositæ fidei patrum qui convenerunt in civitate Nicæna, ei assentior, atque ita credo, & cupio in ea fide perpetuo permanere.

Zenobius episcopus civitatis Gnossi provinciæ Cretæ dixit: Cum orthodoxa sanctorum Nicænorum patrum fides nulli non sit manifesta, & planum nobis factum sit, sanctissimi patris & episcopi Cyrilli epistolam cum iis exacte congruere, qui fidem per id tempus recte exposuerunt: equidem libenter huic adstipulor subscriboque, & in hac fide perseverare concupisco.

Macarius Metelitarum Ægypti episcopus B dixit: Quia recitata Cyrilli sanctissimi archiepiscopi nostri epistola fidei per Spiritum sanctum a sanctis patribus apud Nicæam expositæ non repugnat, illiusque doctrina a fide sanctissimæ Dei ecclesiæ a sanctissimis patribus tradita nihil dissentit, sed eidem per omnia, ut modo ajebam, consentit, ego quoque huic fidei accedo.

Lampetius Cassii provinciæ Augustamnicæ episcopus dixit: epistolæ sanctissimi archiepiscopi patris nostri Cyrilli jam recitatæ adstipulor, ut quæ synodo Nicænæ, & fidei a sanctis patribus expositæ per omnia consentiat.

Macedonius Xoensium episcopus dixit: C Juxta fidem sanctæ synodi Nicænæ per sacratissimos patres nostros celebratæ hodierno die recitatam, nec non per sanctissimum archiepiscopum nostrum Cyrillum idem sentientem confirmatam, ego quoque credo; huic fidei, dum vivo, semper adhæreo, & hanc docere doctus fui.

Ammon episcopus civitatis Buti dixit: Sanctæ synodo apud Nicænam civitatem a sanctis patribus olim celebratæ assentior; adstipulor etiam sanctissimi archiepiscopi nostri Cyrilli epistolæ, ad ultimum usque vitæ meæ diem hanc fidem servaturus.

Ammonius Panephysi Augustamnicæ pro- D vinciæ episcopus dixit: Fidei trecentorum decem & octo episcoporum insisto, assentiorque: Cyrilli quoque archiepiscopi sanctissimi epistolæ ad Nestorium scriptæ, quod a sanctorum patrum doctrina minime dissentiat, subscribo, & sic credo, atque in hac fide decedere cupio.

Alypius Selæ provinciæ Augustamnicæ episcopus dixit: Sanctissimi & religiosissimi patris nostri archiepiscopi Cyrilli epistolam, quam ad piissimum Nestorium perscripsit, audivi: & hæc est consona fidei a sanctis & divinis patribus expositæ, & ego quoque ita credo; huic orthodoxæ fidei inhæreo; sicque ex hac vita migrare, Christique tribunali si- E sti percupio.

Perrebius Thessalicorum saltuum episcopus dixit: Fidem per sanctos patres apud Nicæam editam, ut stabilem immotamque legem complector. Complector etiam Cyrilli sanctissimi episcopi fidem per epistolam tanquam fidam fidei Nicænæ interpretem explanatam, sicuti sancti patres qui ante me dixerunt, deposuere.

Philumenus episcopus civitatis Cinnæ provinciæ Galatiæ, dixit: Cum sanctissimi Deoque devotissimi episcopi Cyrilli epistolam, fidei

dei a trecentis decem & octo sanctis patribus Nicææ congregatis expositæ concordem consonamque deprehendam, ego quoque utrisque subscribo; nec diversum ab eo quod sancti patres exposuerunt, & sanctissimi episcopi Cyrilli epistola continet, credo.

Hermogenes Rhinocurorum episcopus dixit: Unus & idem est Spiritus, qui patres Nicænos olim de fide instituit, & qui sanctissimi sacratissimique patris & archiepiscopi Cyrilli animam & linguam movit, dum per epistolam ea emendare studet, quæ a religiosissimo Nestorio publice pro concione minus recte dicta fuerant. Quamobrem utriusque consensionem admirans, sanctorumque patrum sententiæ accedens, eadem cum sacra hac synodo pono affirmoque.

Evoptius episcopus Ptolemaidis Pentapoleos dixit: Majorem in modum admiror concordiam inter sanctissimi piissimique patris nostri & archiepiscopi Cyrilli epistolam, quam, dum reverendissimum Nestorium ab erronea pravaque doctrina ad rectam viam revocare nititur, ad illum perscripsit, & symbolum per sanctissimos & religiosissimos patres nostros in Nicæa civitate congregatos editum. Cum ergo illa nihil differre deprehendam, ego quoque cum universa synodo consensioni rectæ fidei annuo.

Phœbammon Copti Thebaidis episcopus dixit: Quoniam quidem epistola sanctissimi patris nostri Cyrilli jam recitata dogmatibus in synodo Nicæna editis ita consentit, ut in nullo ab illis dissentiat, ad orthodoxorum directionem, & hæreticorum dogmatum eversionem, ego quoque ita credo, & ita depono.

* Cirenes

Zeno episcopus * Cyrii civitatis Cypri dixit: Cum ea quæ sancti patres apud Nicæam congregati decreverunt, & ea rursum quæ sanctissimus pater noster & archiepiscopus Cyrillus scripsit, minime inter se pugnent; nos quoque eisdem assentimur, eamdemque cum illis fidem profitemur.

* Helectrensis

Martyrius * Helistrorum episcopus dixit: Jam inde a majoribus in sacris Nicænæ synodi sanctionibus educati, ad finem usque easdem servare speramus. Ceterum cum epistolam sacratissimi archiepiscopi Cyrilli modo lectam auditamque, sacris Canonibus minime refragari deprehendamus, confidimus fore ut populos nobis concreditos ad finem usque integros servemus.

* Ex Hellesponto.

Hesychius Parii * episcopus dixit: Quamquam solus ex provincia mea præsto sim, idque ex voto: ejus tamen fidei me esse profiteor, quam sanctissimi & piissimi patres in Nicæa congregati tradiderunt, quamque sanctissimus Deoque dilectissimus archiepiscopus Cyrillus epistola ad religiosissimum Nestorium perscripta roboravit.

Helladius Adramytii episcopus dixit: Juxta trecentorum decem & octo sanctissimorum Deique amantissimorum patrum nostrorum expositionem, & sanctissimi archiepiscopi Cyrilli epistolam credo, & hanc fidem servabo.

Dion civitatis Thebarum episcopus dixit: Sanctorum Nicænorum patrum fide imbutus, eam profiteor: ac sanctissimum patrem, &

A τίτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου ὁρῶν τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων ἐπισκόπων τῶν κατὰ Νίκαιαν, συντίθεμαι αὐτοῖς, καὶ πιστεύω, καθὼς αὐτοί τε ἐξέθεντο οἱ ἅγιοι πατέρες, καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου περιέχει.

Ἑρμογένης ἐπίσκοπος Ῥινοκουρούρων εἶπεν· Ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἅγιον, τό, τε τοῖς πατράσι τοῖς ἐν Νικαίᾳ ἐνηχῆσαν περὶ τῆς πίστεως, καὶ τὸ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ γλώττῃ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τοῦ τὴν ἐπιστολὴν ὑπαγορεύσαντος πρὸς διόρθωσιν τῶν παρὰ τοῦ θεοσεβεστάτου Νεστορίου ἐπ' ἐκκλησίας μὴ καλῶς λεχθέντων. διὸ καὶ B τὴν συμφωνίαν θαυμάσας, σύμψηφος καὶ αὐτὸς τῇ τῶν πατέρων δόξῃ γενόμενος, τὰ αὐτὰ τῇ ἁγιωτάτῃ συνόδῳ κατατίθεμαι.

Εὐόπτιος ἐπίσκοπος Πτολεμαΐδος τῆς Πενταπόλεως εἶπε· Τεθαύμακα τὴν συμφωνίαν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, τῆς πρὸς τὸν θεοσεβέστατον Νεστόριον πρὸς διόρθωσιν τῶν οὐκ ὀρθῶς εἰρημένων γραφείσης, καὶ τοῦ συμβόλου τοῦ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων καὶ θεοσεβεστάτων πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων, καὶ κατὰ μηδὲν ἐν αὐτῇ ἐνηλλαγμένον συνιδὼν, συντίθεμαι μετὰ πάσης τῆς συνόδου τῇ συμφώνῳ τῆς ὀρθῶς ἐχούσης πίστεως.

C Φοιβάμμων ἐπίσκοπος * Κοπτοῦ τῆς Θηβαΐδος εἶπεν· Ὁμοδυναμεῖ ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου τοῖς ἐκτεθεῖσι δόγμασι παρὰ * τῇ ἐν τῇ Νικαίᾳ * συνόδῳ, ἐν μηδενὶ ἀπᾴδουσα πρὸς διόρθωσιν μὲν τῶν ὀρθοδόξων, καθαίρεσιν δὲ τῶν αἱρετικῶν δογμάτων· κἀγὼ πιστεύω καὶ συντίθεμαι.

* Κοπτ. * τῆς Συνό.

Ζήνων ἐπίσκοπος πόλεως * Κουρίου τῆς Κύπρου, εἶπε· Τοῖς ὁρισθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατὰ Νίκαιαν, καὶ τοῖς γραφεῖσι παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, συμφώνοις οὖσι, καὶ ἡμεῖς συντιθέμεθα, τὴν αὐτὴν πίστιν ὁμολογοῦντες.

* Κυρ.

D Μαρτύριος ἐπίσκοπος * Ἡλιστρῶν εἶπεν. Ἄνωθεν καὶ ἐκ προγόνων τοῖς κανόσι τῶν κατὰ Νίκαιαν ἐντραφέντες, καὶ πιστευόμενοι τούτους μέχρι τέλους διαφυλάξαι· εἶτα δὲ καὶ τῆς ἐπιστολῆς ὑπακούσαντες τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, καὶ σύμψηφον ταύτην ὁρῶντες τῶν ἁγίων κανόνων, πιστευόμενοι ἕως τέλους καὶ διαφυλάξαι καὶ τηρῆσαι τοὺς ἡμῖν ἐμπεπιστευμένους λαούς.

* Ἠλι.

Ἡσύχιος ἐπίσκοπος Παρίου εἶπεν· Εἰ καὶ μόνος δοκῶ τῆς ἐπαρχίας τῆς ἐμῆς, καὶ ταῦτα δι' εὐχὴν ἐλθὼν, ἀλλ' οὖν γε καὶ αὐτὸς τῆς πίστεως τῆς αὐτῆς εἶναι κατατίθεμαι, ἧσπερ ἐξέθεντο οἱ ἁγιώτατοι καὶ θεοσεβέστατοι πατέρες οἱ ἐν Νικαίᾳ συνελθόντες· ταύτην καὶ ἐκύρωσεν ὁ ἁγιώτατος καὶ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσ- E κοπος Κύριλλος διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον.

Ἑλλάδιος ἐπίσκοπος * Ἀδραμύττου εἶπε. Τὴν ἔκθεσιν τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγιωτάτων καὶ θεοφιλεστάτων πατέρων ἡμῶν, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου πιστεύω, καὶ τὴν πίστιν ταύτην * διαφυλάξω.

Δίων ἐπίσκοπος πόλεως Θηβῶν εἶπε. Πίστις μοί ἐστι τῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατὰ Νίκαιαν, καὶ ταύτην ὁμολογῶ· οἶδα δὲ τῷ αὐτῷ φρονήματι καὶ τὸν ἁγιώτατον

τίμιον πατέρα καὶ συλλειτουργὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύριλλον διὰ τῆς ἁγίας ἐπιστολῆς ἐκθεῖναι καὶ εἰρηκέναι, τῆς γραφείσης πρὸς Νεστόριον.

Ἀνδρέας ἐπίσκοπος Ἑρμουπόλεως τῆς Θηβαΐδος εἶπε· κατὰ τὰ ἐψηφισμένα περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ σωτηριώδους πίστεως παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων πόλει συναχθέντων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων, καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου ἀναγνωσθεῖσαν ἐπιστολὴν, καὶ ἀποσταλεῖσαν τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ, συνᾴδουσαν τοῖς πάλαι δεδογματισμένοις παρὰ τῶν αὐτῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τῶν ἐν τῇ Νικαέων πόλει συναχθέντων, πιστεύω καὶ δοξάζω τὴν τῶν ὀρθοδόξων πίστιν.

Καὶ πάντες οἱ λοιποὶ, οἱ καὶ προτεταγμένοι ἐν τῇ στάσει ἐπίσκοποι τὰ αὐτὰ κατατίθενται, καὶ οὕτω πιστεύουσι, καθὼς καὶ οἱ πατέρες ἐξέθεντο, καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, ἡ γραφεῖσα πρὸς Νεστόριον τὸν ἐπίσκοπον, ἐγνώρισε.

Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἀμασείας εἶπεν. Ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου ἀναγνωσθῆναι, ἧς ἐμνημόνευσε κατ' ἀρχὰς ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος Πέτρος· ὥστε γνῶναι ἡμᾶς, εἰ κἀκείνη σύμφωνός ἐστι τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθεῖσιν.

*Καὶ ἀναγνωσθεῖσα ὑποτέτακται καθὼς περιέχει.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Νεστόριος ἐν κυρίῳ χαίρειν. Τὰς μὲν καθ' ἡμῶν ὕβρεις τῶν θαυμαστῶν σου γραμμάτων ἀφίημι, ὡς μακροθυμίας ἀξίας ἰατρικῆς· καὶ τὰ λοιπά.

Καὶ μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν, Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπε. Τί δοκεῖ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ περὶ τῆς ἀρτίως ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς; ἆρα φαίνεται καὶ * αὕτη σύμφωνος εἶναι τῇ ὁρισθείσῃ πίστει ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατὰ καιροὺς * συνηγμένων ἐν τῇ Νικαέων πόλει, ἢ οὔ;

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπεν. Οὐδαμῶς σύμφωνος τυγχάνει τῇ εὐσεβεῖ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ ἀναθεματίζω τοὺς οὕτω πιστεύοντας. καὶ γὰρ ἀλλότρια ταῦτα πάντα τυγχάνει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπε. Τὰ ἐγκείμενα τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐπιστολῇ σύμπαντα μαχόμενα τυγχάνει πάντῃ, καὶ ἀλλότρια καθάπαξ τῆς πίστεως τῆς ἐκτεθείσης ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων πατέρων· καὶ ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ὀρθῆς πίστεως τοὺς οὕτω πιστεύοντας κρίνομεν.

Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε· Μόρφωσιν εὐσεβείας περιθεὶς ἐν προοιμίοις τῇ ἐπιστολῇ, προϊόντος τοῦ λόγου οὐδενὶ τρόπῳ τὸ ἑαυτοῦ φρόνημα συσκιάσαι δυνηθεὶς γυμνὸν προκαλύμματος τὸ ἑαυτοῦ παρέθετο φρόνημα, ἀπᾷδον τῆς τῶν ἁγίων πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ πίστεως, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου ὑπεναντίως ἔχων.

Οὐαλεριανὸς ἐπίσκοπος Ἰκονίου εἶπε. Πᾶσιν εὐσύνοπτος ἡ τῆς ἐπιστολῆς ἐναντιότης τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, οὐ μόνον τῆς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου ἀπᾴδουσα, ἀλλ' οὐδὲ ἑαυτῇ συμβαίνουσα.

Marg.: * ἡ ἀναγνωσθεῖσα, καθὼς ὑπέτακται. — * καὶ — * συνηγμένων

A comministrum Cyrillum archiepiscopum epistola ad Nestorium exarata, eodem quoque sensu fidem exposuisse & protulisse non ignoro.

Andreas Hermopolis Thebaidis episcopus dixit: Secundum ea quæ de recta salutarique fide a trecentis decem & octo sanctis patribus & episcopis in Nicæa civitate quondam congregatis decreta sunt, & sanctissimi sacratissimique patris nostri & archiepiscopi Cyrilli epistolam ad reverendissimum Nestorium missam, & nunc vero recitatam, ut quæ priscis Nicænorum patrum sanctionibus per omnia consentiat, & credo, & orthodoxam fidem teneo.

B Et ceteri omnes episcopi, qui suo ordine & loco supra memorati sunt, eadem deponunt, & ita credunt, sicut patres exposuerunt, & epistola sanctissimi archiepiscopi Cyrilli ad Nestorium episcopum perscripta declaravit.

Palladius Amaseæ episcopus dixit: Consequens est ut & reverendissimi Nestorii epistola legatur, cujus religiosissimus presbyter Petrus initio mentionem fecit; ut hic intelligamus, num & illa quoque sanctorum patrum Nicænorum expositioni consentiat.

Et lecta est ad eum modum, quo supra præmittitur.

C Religiosissimo Deoque amabilissimo comministro Cyrillo Nestorius in Domino Sal. Admirabilium literarum tuarum contumelias, quas in nos jacis, tanquam medica quadam mansuetudine dignas, missas facio, & quæ sequuntur.

Et posteaquam lecta est epistola, Cyrillus episcopus Alexandriæ dixit: Quid videtur sanctæ huic & magnæ synodo de epistola modo recitata? Numquid hæc ipsa quoque fidei a sancta Nicænorum patrum synodo expositæ consentanea esse videtur, an vero secus?

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit: Nullo modo consona est piæ fidei expositæ D a sanctis patribus qui Nicææ convenerunt; & eos anathematizo, qui ita credunt: etenim aliena sunt hæc omnia ab orthodoxa fide.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Omnia quæ epistola hæc complectitur, cum fide Nicæna aperte pugnant, suntque ab eadem omnino aliena: quare omnes qui ita credunt, a recta fide alienos esse judicamus.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ episcopus dixit: In proœmio pietatis speciem habet; at vero in sermonis progressu nulla ratione animi virus dissimulare amplius valens, deposita persona, diserte quod sentit eloqui-E tur, & a trecentorum decem & octo sanctorum patrum fide dissentit, & sacratissimi archiepiscopi Cyrilli epistolæ contraria habet.

Valerianus episcopus Iconii dixit: Facile omnibus patet, [1] religiosissimi Nestorii epistolam non solum cum sanctorum patrum Nicænorum fide, ac sanctissimi piissimique archiepiscopi Cyrilli epistola, sed se cum ipsa quoque manifeste pugnare.

Ico-

1 Vet. V. *reverentissimi* ubicumque hic est *religiosissimi*.

A Iconius Gortynæ episcopus dixit: Religiosissimi Nestorii epistola jam recitata nihil omnino neque cum sanctorum patrum qui olim Nicææ convenerunt, expositione, neque cum sanctissimi patris nostri & episcopi Cyrilli epistola convenit. Quamobrem huic ego abrenuncians, eosque qui ita credunt, anathematizans. sanctorum Nicænorum patrum fidei, & sanctissimi partris & archiepiscopi Cyrilli epistolæ subscribo.

Hellanius Rhodi episcopus dixit: Jam ante indicavi, me orthodoxæ fidei expositionem a trecentis decem & octo sanctis patribus in Nicæa civitate editam sequi; sanctam quoque virginem Mariam deiparam profite- B ri: quocirca anathema sit omnibus qui ita non credunt.

Acacius civitatis Melitenæ episcopus dixit: Epistola religiosissimi episcopi Nestorii jam jam lecta, nobis ostendit, timore minime vano impeditum ad sanctam hanc & magnam synodum venire detrectasse. Consentaneum namque est, eum qui male sibi conscius erat, divinasque scripturas depravaverat, & sanctorum quoque patrum dogmata adulteraverat, ea formidine fuisse correptum, ut domum suam militum multitudine circumvallaret. Etenim epistola illius, quæ paulo ante recitata est, apertissime indicat, quod vocibus, quibus de unigenito Dei Filio trecenti decem & octo sancti C patres & divini episcopi suo in simbolo usi sunt, ablatis, & quæ ad salutaris illius dispensationis mysterium pertinent, soli carni tributis, nudum Dei templum nativitatem & mortem sustinuisse prædicarit. Ita ipsi quoque divinæ scripturæ sententiam hanc falso adscripsit. Perinde enim loquitur, ac si ipsa nativitatem & passionem non Deo tribuat, sed nudo homini. Apertam ad hæc adversus sanctissimi & reverendissimi episcopi Cyrilli literas calumniam intulit, quasi Deum passibilem dixerint: quod neque ipse, neque quispiam eorum qui pie sentiunt, cogitare aut dicere ausus fuit. Denique unionem Dei cum carne solo nomine agnoscere, re ip- D sa autem eamdem prorsus negare, ubique apte deprehenditur. Ceterum quod doctrina admodum peregrina utatur, vel hoc argumento clare demonstrat, quod fidei dogma jam demum opera sua illustratum esse affirmat. His omnibus, quod a veritate quam longissime distent, multamque pietatem in se contineant, rejectis; ab illorum qui talia proloquuntur, communione alienum me esse pronuncio.

Memnon Ephesiorum episcopus dixit: Epistola jam lecta non calumniæ tantum, sed fœdæ quoque blasphemiæ plena est. Quamobrem fidei a trecentis decem & octo sanctis patribus apud Nicæam expositæ per om- E nia adversatur.

Theodotus Ancyræ episcopus dixit: Nulla in re reverendissimi Nestorii epistolam cum sanctorum patrum & divinorum episcoporum qui Nicææ convenerunt, expositione congruere deprehendimus. Quare ut illorum expositioni assentimur, ita Nestorii epistolam ab orthodoxa fide alienam esse decernimus. Illos autem qui ejusmodi sensu imbuti sunt, a Christiana fide extraneos censemus.

Ἰκόνιος ἐπίσκοπος Γορτυνῆς εἶπεν· Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου ἡ νῦν ἀναγνωσθεῖσα οὐδεμίαν συμφωνίαν πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἔχει, οὐδὲ μὴν πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου. διὸ ταύτῃ ἀποτασσόμενος, καὶ ἀναθεματίζων τοὺς οὕτω πιστεύοντας, συντίθεμαι τῇ ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς, καὶ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου.

Ἑλλάνικος ἐπίσκοπος Ῥόδου εἶπε· Καὶ ἤδη κατεθέμην, ὅτι τῇ ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν τῇ Νικαέων ἀκολουθῶ. καὶ τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν θεοτόκον ὁμολογῶ. ἀνάθεμα δὲ ἔστω ὁ μὴ πιστεύων οὕτως.

Ἀκάκιος ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς εἶπεν. Ἔδειξεν ἡμῖν ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νεστορίου, ὅτιπερ οὐκ εἰκαῖον ἠγωνίασε φόβον εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ μεγάλην συνελθεῖν σύνοδον. ἀκόλουθον γὰρ ἦν τὸν συνειδότα ἑαυτῷ, καὶ τὰς θείας παραχαράξαντα γραφὰς, καὶ τὰ τῶν ἁγίων πατέρων παρασαλεύσαντα * ὅρια, τοσούτῳ καταχεθῆναι φόβῳ, ὥστε στρατιωτῶν πλήθει τὴν ἑαυτοῦ περιτειχίσαι οἰκίαν. σαφέστατα γὰρ καὶ ἡ ἀναγνωσθεῖσα αὐτοῦ ἐδήλωσεν ἐπιστολὴ, ὅτι τὰς περὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐγκειμένας τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων τιη. καὶ θεοφόρων ἐπισκόπων φωνὰς ἀφελὼν, μόνῃ τῇ σαρκὶ τὰς * τῆς σωτηριώδους περιῆψεν οἰκονομίας, ψιλὸν τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ γέννησίν τε καὶ τελευτὴν ὑπομεῖναι εἰπών. καὶ κατεψεύσατο μὲν τῆς γραφῆς, ὡς καὶ αὐτῆς τὴν γέννησίν τε καὶ τὸ πάθος οὐ τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπότητος διδασκούσης. κατεσυκοφάντησε δὲ καὶ τῶν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου γραμμάτων, ὡς παθητὸν λεγόντων τὸν Θεόν. ὅπερ οὔτε αὐτὸς, οὔτε ἄλλος τις τῶν εὐσεβῶς φρονούντων ἢ ἐνενόησεν εἰπεῖν, ἢ ἐτόλμησε. διὰ πάντων δὲ ἔδειξεν ἑαυτὸν, ὀνόματι μόνῳ τὴν ἑνότητα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν σάρκα ὁμολογοῦντα, τῷ δὲ πράγματι ταύτην πάντη ἀρνούμενον· ἤλεγξε δὲ ἑαυτὸν καὶ ξένῃ διδαχῇ χρησάμενον, ἐν τῷ νῦν πεφωτίσθαι * τὰ δόγματα λέγειν δι' αὐτοῦ. οἷς ἅπασιν ἀλλοτρίοις οὖσι τῆς ἀληθείας, καὶ πολλὴν τὴν ἀσέβειαν ἔχουσιν ἀποτάσσομαι, ἀλλότριον ἐμαυτὸν τῆς τῶν τοιαῦτα φθεγγομένων κοινωνίας * ποιῶ.

Μέμνων ἐπίσκοπος Ἐφέσου εἶπεν· Οὐ συκοφαντίας * μόνης, ἀλλὰ καὶ βλασφημίας ἡ ἀναγνωσθεῖσα * πεπλήρωται ἐπιστολή· ὅθεν πάσῃ ἐναντία ἐστὶ τῇ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ.

Θεόδοτος ἐπίσκοπος * Ἀγκύρας εἶπε· Κατ' οὐδὲν συμφωνοῦσαν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ εὐλαβεστάτου ἔγνωμεν Νεστορίου τῇ ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνειλεγμένων ἁγίων καὶ θεοφόρων ἐπισκόπων. ὅθεν τῇ μὲν ἐκείνων ἐκθέσει πειθόμεθα, τὴν δὲ ἐπιστολὴν Νεστορίου ἀλλοτρίαν τῆς ὀρθῆς πίστεως τιθέμεθα· καὶ τοὺς ταῦτα φρονοῦντας ἀλλοτρίους τῆς * χριστιανῶν πίστεως εἶναι κρίνομεν.

* δόγμα
* ἴσ. πρὸς
* τὰ δόγ.
* κρίνω
* μένον
* πεπλ.
* Ἀγκύρ.
* ὀρθ.

Παλ-

Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἀμασείας εἶπεν· Ἐγὼ μὲν A διὰ τὴν ἐγγεγραμμένην τῇ ἐπιστολῇ βλασφημίαν καὶ τὰ ὦτα ἀποφράττειν οὐκ ὀκνῶ· καὶ μικροῦ λίθινος ἐγενόμην ὑπὸ ἀθυμίας, ὥστε μηδὲ δύνασθαι φωνὴν ῥῆξαι, τοσαύτῃ ἀθυμίᾳ κατειλημμένον. πιστεύω δὲ καὶ πᾶσαν τὴν θεοφιλῆ καὶ ἁγίαν σύνοδον τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν ἐμοὶ, ἐπὶ τῇ ἀρτίως ἀναγνωσθείσῃ ἐπιστολῇ. τοσοῦτον δὲ μόνον φημὶ, ὅτιπερ σφόδρα ἀπᾴδουσα ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τυγχάνει τῆς τῶν ἁγίων πατέρων ἐπὶ τῇ πίστει ἐκθέσεως. διὸ δὴ κατ᾽ οὐδένα λόγον ἐπιγινώσκομεν αὐτὴν τῆς καθολικῆς εἶναι ἐκκλησίας.

[illegible] * Δουνάτος ἐπίσκοπος παλαιᾶς Ἠπείρου εἶπεν· Οὐδένα ἀληθείας λόγον ἀπαγγέλλει ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, οὔτε τῇ B ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνᾴδειν αὐτὴν ἐπιγινώσκομεν, οὔτε τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἕτερος οὕτω φρονεῖ, οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει.

[illegible] Προθύμιος ἐπίσκοπος * Κομάνης εἶπε. τοῖς γράμμασι τοῖς ἐκτεθεῖσι παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης πιστεύω, καὶ ἀναθεματίζω τὸν μὴ λέγοντα θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον.

Γρηγόριος ἐπίσκ. Κερασοῦντος εἶπεν· Ἐναντία τῆς εὐσεβοῦς θρησκείας τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων τῶν ἐν Νικαίᾳ, γέγραφεν ὁ εὐλαβέστατος C ἐπίσκοπος Νεστόριος τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κυρίλλῳ· ὅθεν ταῦτα αὐτοῦ φρονοῦντος, καὶ οὐ συγκατατίθεμαι τῷ ἐκείνου δόγματι· ἀλλὰ συναινῶ τῇ ἐκθέσει τοῦ προλεχθέντος ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, καὶ τῶν προλεχθέντων ἁγίων πατέρων.

Ῥωμανὸς ἐπίσκοπος Ῥαφείας εἶπε· Κίβδηλον πίστιν ἐξέθετο ὁ εὐλαβέστατος Νεστόριος παρὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων. ὅθεν ταύτην ἀναθεματίζομεν κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνὴν τὴν λέγουσαν·
Λ. 1. εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ᾽ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἀμπελος * Θεόδουλος ἐπίσκοπος Ἐλούσης εἶπε· Παραγράφομαι τὴν ἐπιστολὴν τὴν γραφεῖσαν παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἐπίσ- D κοπον Κύριλλον, τῷ παρανόμως καὶ παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς γεγενῆσθαι αὐτήν. τὴν δὲ πίστιν τὴν ἐν Νικαίᾳ βεβαίαν ἡγοῦμαι.

Ἑρμογένης ἐπίσκοπος Ῥινοκορούρων εἶπε. Παντάπασιν ἀλλότρια τὰ παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου ὑπηγορευμένα τῇ ὀρθοδόξῳ τυγχάνει πίστει, καὶ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκθέσει· ἔτι γε μὴν καὶ τοῖς γεγραμμένοις παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου Κυρίλλου, συμφώνοις τυγχάνουσι τῷ τῶν πατέρων φρονήματι περὶ τῆς πίστεως.

Εὐόπτιος ἐπίσκοπος Πτολεμαΐδος εἶπεν· Ὥσπερ οἱ τὸ βασιλικὸν νόμισμα παραχαράττοντες τιμωρίας παρὰ τῶν νόμων εἰσὶ τῆς ἐσχάτης ὑπεύθυνοι, E οὕτω καὶ ὁ εὐλαβέστατος Νεστόριος τὸ δόγμα τῆς ὀρθοδοξίας παραχαράξαι τολμήσας, καὶ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις πάσης ἄξιός ἐστι τιμωρίας. καὶ ἅπερ προσήνεγκεν ἀπᾴδοντα τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ δόγματα, πρὸς λύμην καὶ ἀπώλειαν τῶν ἀκολουθησάντων ἀνθρώπων αὐτῷ· ὅθεν ἀλλότριον ἐμαυτὸν καὶ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν τὰ αὐτὰ φρονούντων αὐτῷ καθίστημι.

Κορ. 6. 14. Φεῖδος ἐπίσκοπος Ἰόππης εἶπε· Τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς συγκατάθεσις Χριστῷ

A Palladius civitatis Amasiæ episcopus dixit: Equidem propter blasphemiam Nestorii literis inclusam aures obturare non moror, nimioque dolore correptus fere jam saxeus ita obrigeo, ut nec vocem edere possim. Credo etiam, universam hanc devotam sanctamque synodum idem de lecta paulo ante epistola sentire. Unum hoc tantum dixerim, nempe epistolam illam ab orthodoxa sanctorum patrum expositione fidei omnino distare: ob id sane nullo pacto agnoscimus eam esse catholicæ ecclesiæ.

Donatus Nicopolis veteris Epiri episcopus dixit: Religiosissimi Nestorii episto-
B la modo recitata nullam neque veritatis doctrinam habet, neque fidei symbolo per sanctos patres apud Nicæam edito consonat, neque traditioni ecclesiæ catholicæ cohæret. Et si quis etiam alius ita crediderit, is catholicæ ecclesiæ fidem minime sectatur.

Prothymius * Comanæ episcopus dixit: * Comanæ
His quæ sanctitas tua literis exposuit, fidem habeo: illos vero qui sanctam virginem deiparam non appellant, anathematizo.

Gregorius Cerasunti episcopus dixit: Quæ religiosissimus episcopus Nestorius ad sanctissimum Deoque dilectissimum archiepiscopum Cyrillum perscripsit, ea cum pia trecentorum
C decem & octo episcoporum, qui Nicææ convenerunt, religione quam maxime pugnant. Illius proinde ita sentientis dogmati neutiquam assentior: assentior autem memorati archiepiscopi Cyrilli, prædictorumque SS. patrum doctrinæ.

Romanus Rhaphiæ episcopus dixit: Fidem adulterinam, & a sanctorum patrum sententia alienam exposuit religiosissimus Nestorius. Quare juxta Apostoli vocem, illam anathematizamus: ait enim, *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit*. Galat. 1.

* Theodulus Helusæ episcopus dixit: Epistolam quam reverendissimus episcopus Ne- * Ampelas
D storius ad Cyrillum episcopum sanctissimum exaravit, aversor ac repudio: est enim iniqua, & contra ecclesiasticas sanctiones exarata. Fidem vero Nicænam stabilem duco.

Hermogenes Rhinocurorum episcopus dixit: Religiosissimi Nestorii doctrina cum a fide orthodoxa, tum a sanctorum patrum expositione, tum ab iis etiam quæ sacratissimus Deoque dilectissimus Cyrillus sanctorum patrum sensui consentientia edidit, omnino aliena existit.

Evoptius Ptolemaidis episcopus dixit: Quemadmodum qui principum numisma adulterant, juxta legum sanctiones extremo
E supplicio subjiciuntur; ita quoque religiosissimus Nestorius, qui rectæ fidei dogma adulterare veritus non est, cum apud Deum, tum apud homines quavis pœna dignus est, nec non illius dogmata quæ catholicæ ecclesiæ refragantur, ad illorum perniciem & pestem qui illum sectantur, itaque ego ab illius me communione, ceterorumque omnium qui ab illo faciunt, quam alienissimum esse statuo.

Fidus Joppes episcopus dixit: Quæ communio 2. Cor. 6. 14.
luci ad tenebras? aut quis consensus Christo

ad Belial? Epiſtola enim reverendiſſimi Neſtorii paulo ante hic recitata, magno intervallo a veritate diſtat, ad pravam autem Pauli Samoſateni ſententiam plurimum accedit. Nullus proinde illam recipere debet, ut quæ manifeſtas blaſphemias comprehendat.

Theodorus Arbdelorum epiſcopus dixit: Neque recta, neque fidei orthodoxæ, aut ſanctorum patrum Nicænorum expoſitioni conſona, reverendiſſimi Neſtorii epiſtola complectitur, ſed ea quæ ab his abſunt quam longiſſime. Hinc & ego illum, qui ejusmodi opinatur, anathemati ſubjicio.

Theodorus Cadarorum epiſcopus dixit: Et ego quoque venerabilem Neſtorium anathematizo, ut qui, quemadmodum ex epiſtola illius jam lecta perſpicue cognoſcere licet, ſanctorum patrum Nicænorum doctrinam non ſit recte ſecutus.

Rufinus Taborum epiſcopus dixit: Religioſiſſimi Neſtorii epiſtola, quam modo audivimus, auctorem ſuum ab edita ſanctorum Nicænorum patrum expoſitione diverſa ſentire aperte declarat: quare & illum anathematizo, & omnibus illius blaſphemiis, abſurdiſque ſententiis abrenuncio.

Paulianus Majumæ epiſcopus dixit: Ego ſimiliter illum anathematizo: nam quod præpoſtere ſapiat, id illius epiſtola evidenter demonſtrat.

* Joannes.

* Æanus Sycamazonis epiſcopus dixit: Non vulgari aut ſimplici modo religioſiſſimi Neſtorii ſententia per epiſtolam illius ſeſe aperit; quandoquidem quod ſenſum ille orthodoxæ fidei plane contrarium habeat, id minime obſcure oſtendit: quare ego quoque illum anathematizo.

Petrus Parembolæ epiſcopus dixit: Cum illos qui Deo dicati ſunt, fidem orthodoxam a ſanctis patribus qui in Nicæa civitate convenerunt, expoſitam ſectari oporteat, & religioſiſſimus Neſtorius ab ea diſſentiat; ego quoque propter ejus epiſtolam modo lectam illum anathematizo.

Joannes Auguſtopolis epiſcopus dixit: Quoniam quidem religioſiſſimus Neſtorius ex epiſtola, quam paulo ante audivimus, catholicæ fidei contraria ſapere, clare deprehenſus eſt; ego etiam illum anathematizo.

Paulus Anthedonis epiſcopus dixit: Non decet homines vere Chriſtianos iis ſeſe adjungere, qui prave non recte ſentire cognoſcuntur. Cum ergo religioſiſſimus Neſtorius non pauca, quæ ab orthodoxa fide per ſanctos patres expoſita, qui apud Nicæam convenerunt, aliena tenere ex epiſtola ſua convincatur; ego quoque eum anathematizo.

Letojus epiſcopus Libyadis dixit: Multum ab orthodoxa fide diſſentit ſenſus Neſtorii religioſiſſimi, ut ex iis quæ lecta ſunt, conſtat: quare & ego anathematizo eum.

Saidas Phænis epiſcopus dixit: Et ego eumdem haud recte ſentientem, & fidei ſanctorum patrum Nicænorum non aſſentientem, anathematis execratione devincio: ſiquidem epiſtolæ illius lectio, quæ ſit ejus mens ſententiaque, ſatis ſuperque nobis aperuit.

A πρὸς Βελίαλ; πολὺ γὰρ ἀφέστηκε τῆς ἀληθείας ἡ νυνὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ Νεστορίου τοῦ εὐλαβεστάτου· πολὺ δὲ συγκατατίθεται τῇ παρανόμῳ γνώμῃ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως· ὅθεν ἀπαράδεκτος πᾶσι διὰ τὰς ἐγκειμένας ἐν αὐτῇ δυσφημίας.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος * Ἀρβδήλων εἶπεν· Οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ σύμφωνα τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, οὐδὲ τῇ ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, περιέχει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ἀλλὰ πάντη ἀπᾴδοντα. ὅθεν κἀγὼ ἀναθεματίζω αὐτὸν τοιαῦτα φρονοῦντα.

* Forte Ἀ' εὐδήλων

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Γαδάρων εἶπεν. Ἀναθε-

B ματίζω κἀγὼ τὸν τιμιώτατον Νεστόριον, μὴ φρονήσαντα ὀρθῶς τὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, καθὼς καὶ ἡ ἀναγνωσθεῖσα αὐτοῦ ἐπιστολὴ ἔδειξε.

Ῥουφῖνος ἐπίσκοπος Ταβῶν εἶπεν. Ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου ἔδειξεν αὐτὸν ὑπεναντία τῆς ἐκθείσης πίστεως παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων φρονοῦντα· ὅθεν ἀναθεματίζω αὐτὸν, καὶ ταῖς ἐντεθείσαις παρ᾽ αὐτοῦ δυσφημίαις καὶ βλασφημίαις ἀποτάσσομαι.

Παυλιανὸς ἐπίσκοπος Μαϊουμᾶ εἶπεν. Ὁμοίως κἀγὼ αὐτὸν ἀναθεματίζω, ἐπειδὴ κακῶς φρονεῖ.

C ἔδειξε γὰρ ἡ ἐπιστολὴ αὐτοῦ * τοῦτο αὐτὸ, * ὡς ἐναντία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρονοῦντα.

* Αἰλωνὴς ἐπίσκοπος Συκαμαζόνος εἶπεν. Οὐχ ἁπλῶς, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν ἐδείχθη ἡ γνώμη τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου διὰ τῆς ἀναγνωσθείσης αὐτοῦ ἐπιστολῆς, σαφῶς περιεχούσης, ὡς ὑπεναντία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρονεῖ. ὅθεν ὁμοίως κἀγὼ αὐτὸν ἀναθεματίζω.

* τοῦτο αὐτὸ * ista n / in Germ et neque in ... riano.
* Αἴας.

Πέτρος ἐπίσκοπος Παρεμβολῶν εἶπεν· Ἐπειδὴ χρὴ ἐξακολουθεῖν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει τῇ ἐκτεθείσῃ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων τοὺς Θεῷ ἀνακειμένους· εὕρηται δὲ ὁ εὐλαβέστατος Νεστόριος οὐχ ὁμοίως φρονῶν· κατὰ τοῦτο κἀγὼ αὐτὸν ἀνα-

D θεματίζω, ἀπὸ τῆς ἀναγνωσθείσης αὐτοῦ ἐπιστολῆς.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Αὐγουστουπόλεως εἶπεν. Ὤπται ἀπὸ τῆς ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς Νεστόριος ὁ εὐλαβέστατος ὑπεναντία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρονῶν· ὅθεν κἀγὼ αὐτὸν ἀναθεματίζω.

Παῦλος ἐπίσκοπος Ἀνθηδόνος εἶπεν· Οὐ χρὴ τοὺς μάλιστα χριστιανοὺς * συνυπάγεσθαι τοῖς οὐ καλῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον· ὅθεν ἀπὸ τῆς ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ὑπεναντία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς ἐκτεθείσης παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων σαφῶς περιεχούσης, ἀναθεματίζω αὐτόν.

* συναπτ- εσθαι.

Λητίϊος ἐπίσκοπος Λιβυάδος εἶπε· Πολὺ τῆς

E ὀρθοδόξου πίστεως ἀπᾴδει τὸ φρόνημα τοῦ Νεστορίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἀπὸ τῶν ἀναγνωσθέντων· διὸ κἀγὼ ἀναθεματίζω αὐτόν.

Σαΐδας ἐπίσκοπος Φαίνους εἶπε· Κἀγὼ αὐτὸν ἀναθεματίζω κακῶς φρονοῦντα, καὶ μὴ συμφωνοῦντα τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων. ἔδειξε γὰρ αὐτοῦ τὴν γνώμην ἡ τῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς ἀνάγνωσις.

Εὐ-

Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Πηλουσίου εἶπε. Τὰ ἐγκείμενα πάντα τῇ ἐπιστολῇ τῇ ἀναγνωσθείσῃ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ἀλλότρια τυγχάνει τῆς ἐκτεθείσης πίστεως ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων. καὶ ταῦτα ἀναγκαίως ἀναθεματίζω, καὶ τοὺς ταῦτα φρονοῦντας.

Μακάριος ἐπίσκοπος Ἀντέου εἶπε· Σφόδρα ἀπᾴδουσι τὰ ἐγκείμενα τῇ ἐπιστολῇ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου τῆς ἐκτεθείσης πίστεως παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων. καὶ ἀναθεματίζω τοὺς οὕτω φρονοῦντας, ὡς ἔξω τυγχάνοντας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Φοιβάμμων ἐπίσκοπος Κοπτοῦ εἶπεν· * Οὐδαμοῦ σύμφωνος τυγχάνει τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἡ ἐπιστολὴ τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου· ἀλλ᾽ οὔτε τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου Κυρίλλου. διὸ ἀνάθεμα τοῖς οὕτω πιστεύουσιν. [marg.: ἱερῶς.]

Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος Καβάσων εἶπε· Δῆλός ἐστιν ἐκ τῆς νῦν ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς * ἄλλα φρονῶν τῆς πίστεως τῶν ἁγίων πατέρων ὁ εὐλαβέστατος Νεστόριος· καὶ ἀναθεματίζω αὐτὸν, καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ φρονοῦντας. [marg.: ἀλλότρια.]

Ἀριστόβουλος ἐπίσκοπος Θμούεως εἶπεν. Ἔγνωμεν ἐναντία φρονοῦντα τῆς ὀρθῆς πίστεως τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον ἐκ τῆς ἀναγνωσθείσης αὐτοῦ ἐπιστολῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἀναθεματίζω αὐτόν.

Ἀμφιλόχιος ἐπίσκοπος Σίδης εἶπε· τὸ ἐκφυλον καὶ * δύσεριν τῶν δογμάτων, ἃ διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου ἔκδηλα γέγονεν, οὐ μόνον τὴν ἀκοὴν τῶν εὐσεβούντων * ἀποκναίει, ἀλλὰ καὶ τὸ πολέμιον πρὸς τὴν ὀρθὴν δείκνυσι πίστιν. [marg.: μυσαρόν. μιαρόν. κατατείνει.]

Πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἅμα * ἀνεβόησαν· Ὁ μὴ ἀναθεματίζων Νεστόριον, ἀνάθεμα ἔστω. Τοῦτον ἡ ὀρθὴ πίστις ἀναθεματίζει. Τοῦτον ἡ ἁγία σύνοδος ἀναθεματίζει. Ὁ κοινωνῶν Νεστορίῳ, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ πάντες ἀναθεματίζομεν τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὰ δόγματα Νεστορίου. Τὸν αἱρετικὸν Νεστόριον πάντες ἀναθεματίζομεν. Τοὺς κοινωνοῦντας Νεστορίῳ πάντες ἀναθεματίζομεν. Τὴν ἀσεβῆ πίστιν τοῦ Νεστορίου ἀναθεματίζομεν. Τὸ ἀσεβὲς δόγμα τοῦ Νεστορίου πάντες ἀναθεματίζομεν. Τὸν ἀσεβῆ Νεστόριον πάντες ἀναθεματίζομεν. Ὅλη ἡ οἰκουμένη ἀναθεματίζει τὴν ἀσεβῆ θρησκείαν * αὐτοῦ. Ὁ τοῦτον μὴ ἀναθεματίζων, ἀνάθεμα ἔστω. Τοῦτον ἡ ὀρθὴ πίστις ἀναθεματίζει. Τοῦτον ἡ ἁγία σύνοδος ἀναθεματίζει. Ὁ κοινωνῶν Νεστορίῳ ἀνάθεμα ἔστω. [marg.: ἐφώνησαν. Νεστορίου.]

Τοῦ Ῥωμαίων ἁγιωτάτου ἐπισκόπου * τὰ γράμματα ἀναγνωσθήτω. [marg.: τὸ γράμμα ἐγνώσθη.]

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπεν. * Ἀναγνωσθήτω καὶ τὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ῥωμαίων Κελεστίνου, ἅπερ ἀπέστειλε περὶ τῆς πίστεως. [marg.: Ἀναγνωσθήτω.]

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων ἀνέγνω.

Ἑρμηνεία ἐπιστολῆς ἐπισκόπου Ῥώμης Κελεστίνου πρὸς Νεστόριον.

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Νεστορίῳ Κελεστῖνος. Ἐφ᾽ ἡμέρας τινὰς τῆς ζωῆς ἡμῶν, μετὰ τὸ ἀνόσιον καὶ πολλάκις κατακριθὲν δόγμα Πελαγίου καὶ Κελεστίου, ἡ καθολικὴ πίστις εἰρήνευσε. καὶ τὰ λοιπὰ, * ὥσπερ προλάμπει. [marg.: καὶ ἀνεγνώσθη, καθὼς προκεῖται.]

A Eusebius Pelusii episcopus dixit: Quæcumque in epistolam religiosissimi Nestorii jam lectam congesta sunt, ea omnia a fide Nicæna per sanctos patres exposita extranea sunt: unde necessarie & hæc ipsa, & omnes præterea qui talia sapiunt, anathematizo.

Macarius Antei episcopus dixit: Ea quæ reverendissimi Nestorii epistolæ inserta comperiuntur, fidei quam sancti patres in Nicæa civitate exposuerunt, admodum dissona sunt: atque ideo iis omnibus qui eo sensu præditi sunt, anathema denuncio, ut qui extra orthodoxam fidem constituti sint.

B Phæbammon Copti episcopus dixit: Reverendissimi Nestorii epistola cum fide per sanctos patres Nicænos quondam explanata nequaquam convenit: sed neque cum epistola sanctissimi Deoque dilectissimi Cyrilli: quare omnibus qui ita credunt, anathema.

Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: Ex lecta jam epistola planum est, reverendissimum Nestorium ea sapere, quæ a sanctorum patrum fide sunt quam remotissima: quare tam ipsum, quam reliquos omnes qui eadem sentiunt, anathematizo.

Aristobulus Thmueos episcopus dixit: Ex epistola jam audita reverendissimum
C Nestorium rectæ fidei contraria sapere agnovimus; eaque de causa illum anathematizo.

Amphilochius Sidæ episcopus dixit: Monstrositas, dogmatumque impuritas, quæ in reverendissimi Nestorii epistola cernuntur, non solum piorum aures graviter offendunt, sed ipsum quoque rectæ fidei capitalem hostem esse ostendunt.

Omnes episcopi simul exclamaverunt: Quicumque Nestorium non anathematizat, anathema sit. Hunc recta fides anathematizat: hunc sancta synodus anathematizat. Quicumque Nestorio communicat, anathema sit. Omnes Nestorii epistolam & dogma-
D ta anathematizamus: omnes hæreticum Nestorium anathematizamus: eos qui cum Nestorio communicant, omnes anathematizamus: impiam fidem Nestorii anathematizamus: impium dogma Nestorii omnes anathematizamus: impium Nestorium omnes anathematizamus. Totus terrarum orbis impiam Nestorii religionem anathematizat. Quicumque hunc non anathematizat, sit anathema. Hunc recta fides anathematizat; hunc sancta synodus anathematizat. Qui Nestorio communicat, anathema sit.

Sanctissimi Romani episcopi scripta legantur.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit:
E Legantur & literæ sanctissimi ac reverendissimi Cælestini Romanæ ecclesiæ archiepiscopi, quas de fide perscripsit.

Petrus Ecclesiæ Alexandrinæ presbyter, & notariorum primicerius legit.

Epistolæ Cælestini urbis Romæ episcopi ad Nestorium interpretatio.

Dilecto fratri Nestorio Cælestinus. Aliquantis diebus vitæ nostræ, post nefandum & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit; & reliqua.

Habetur supra parte 1. c. 13.

Et lecta est tota, prout supra posita est. A

Petrus presbyter Alexandrinus, & notariorum primicerius dixit; His quæ modo recitata sunt sanctitas quoque piissimi episcopi nostri Cyrilli consona scripsit, quæ & præ manibus habemus; & si pietas vestra jusserit, recitabimus.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Legantur hæc quoque, lectaque in actorum commentarios referantur.

Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius legit.

Cyrillus & synodus ex Ægypti provincia Alexandriæ congregata, Nestorio religiosissimo piissimoque sacrorum comministro, in domino Sal. B

Matth. 10. v. 37.

Cum salvator noster diserte pronunciet; *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus*: quid nobis fiet, a quibus tua pietas supra Christum omnium salvatorem diligi postulat? & reliqua. Et lecta est prout supra habetur.

Habetur supra parte 1. c. 16.

Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit: Non ea solum, quæ Cælestinus sanctissimus sacratissimusque Romanæ ecclesiæ episcopus ad reverendissimum Nestorium scripserat, missa & reddita sunt eidem; verum ea etiam quæ sanctissimus piissimusque Alexandrinæ ecclesiæ episcopus Cyrillus & universa Ægypti synodus per Theopemptum & Danielem & Potamonem & * [1] Comarium religiosissimos episcopos ad eumdem destinaverant. Quamobrem rogo, ut Theopemptus & Daniel religiosissimi episcopi hic præsentes, ea de re interrogentur. C

* Macarium.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Theopemptus & Daniel religiosissimi comministri nostri qui præsentes adsunt, exponant, an ejusmodi epistolas reddiderint.

Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: Die dominico, cum synaxis ageretur, ad episcopale palatium ascendimus, ibidemque toto præsente clero cunctisque fere illustribus adstantibus, literas, de quibus hic sermo est, Nestorio tradidimus. D

Similiter & Daniel [2] Darnensium episcopus eadem confirmavit.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Fuitne ergo literis ab eo satisfactum?

Daniel [3] Darnensium episcopus dixit: Tunc nobis respondit, ut postero die veniremus, & privatim illum conveniremus. Porro nobis redeuntibus aditum interclusit, & responsum nobis dare non est dignatus.

Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: Literis, de quibus proxime dictum est, acceptis, constituit nobis, ut sequenti die sermonem cum eo haberemus. Abivimus ergo: at postero die reversos non admisit, neque etiam satisfecit literis; sed publice pro concione eadem quæ ante, & his quoque deteriora dogmata proposuit. Neque vero solum ante redditas litteras hæc docebat, sed multo pejora, postquam accepi, docuit, & usque hodie docere non desinit. E

Fidus Joppes episcopus dixit: [4] In suane

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπε. Τούτοις τοῖς ἀναγνωσθεῖσι σύμφωνα γέγραφεν ἡ ἁγιότης τοῦ θεοσεβεστάτου ἡμῶν ἐπισκόπου Κυρίλλου, ἃ καὶ μετὰ χεῖρας ἔχομεν· καὶ εἰ κελεύσειεν ὑμῶν ἡ θεοσέβεια, ἀναγνωσόμεθα.

Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν· * Ἀναγνωσθέντα καὶ ταῦτα ἐμφερέσθω τοῖς πρακτικοῖς.

* Ἀναγνωσθέντα.

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων ἀνέγνω.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύριλλος καὶ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος ἐναργῶς· ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. τί πάθωμεν ἡμεῖς, οἱ παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας ἀπαιτούμενοι τὸ ὑπεραγαπᾶν σε τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ; καὶ τὰ λοιπά, * ὥσπερ προλάμπει.

Matth. 10. 37.

* καὶ ἀνεγνώσθη καθὼς προτακται.

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπεν· Οὐ μόνον δὲ ταῦτα τὰ ἀποσταλέντα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνου ἀπέσταλται καὶ ἀποδέδοται αὐτῷ τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ ἐπισταλέντα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Κυρίλλου, καὶ τῆς συνόδου πάσης τῆς Αἰγυπτιακῆς, διὰ Θεοπέμπτου καὶ Δανιὴλ, καὶ Ποτάμωνος, καὶ * Κομαρίου, τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων· παρακαλῶ ἐρωτᾶσθαι Θεόπεμπτον καὶ Δανιὴλ, τοὺς εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους ἐνταῦθα τυγχάνοντας, περὶ αὐτοῦ τούτου.

* Μακαρίου.

Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπε· Κατατιθέσθωσαν οἱ εὐλαβέστατοι συλλειτουργοὶ ἡμῶν Θεόπεμπτος καὶ Δανιὴλ οἱ παρόντες, εἴγε ἀποδεδώκασι τὰς ἐπιστολάς.

Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος * Καβάσων εἶπεν· Εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον ἀνελθόντες ἡμέρᾳ κυριακῇ, συνάξεως ἐπιτελουμένης, παρόντος παντὸς κλήρου, καὶ τῶν ἰλλουστρίων σχεδὸν πάντων, ταῦτα ἀποδεδώκαμεν Νεστορίῳ τὰ γράμματα.

* Καμβάσων.

Ὁμοίως δὲ καὶ Δανιὴλ ἐπίσκοπος Δάρνεως τὰ αὐτὰ κατέθετο.

Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν. Ἐποίησεν οὖν τὸ ἱκανὸν τοῖς * γράμμασι;

* γραφεῖ.

Δανιὴλ ἐπίσκοπος Δάρνεως εἶπεν· Εἶπεν ἡμῖν τότε, ὥστε ἐλθεῖν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, καὶ ἰδιάσαι αὐτῷ. ἀλλ' οὖν ἡμῶν ἀπελθόντων, ἀπέκλησεν ἡμῖν τὰς θύρας, καὶ οὐκ ἠξίωσεν ἡμᾶς ἀποκρίσεως.

Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος Καβάσων εἶπε· Δεξάμενος τὰ προειρημένα χαρτία, συνετάξατο ἡμῖν τῇ ἑξῆς συντυχεῖν αὐτῷ. ἀπήλθομεν. εἶτα ἀπελθόντας οὐκ ἐδέξατο, οὔτε μὴν τὸ ἱκανὸν τοῖς γράμμασι πεποίηκεν· ὥστε ἐπ' ἐκκλησίας τὰ αὐτά, καὶ χείρονα δογματίζειν. οὐ μόνον δὲ πρὸ τοῦ λαβεῖν τοὺς χάρτους ταῦτα ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χείρονα μετὰ τὸ λαβεῖν ἐδίδαξεν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Φεῖδος ἐπίσκοπος Ἰόππης εἶπεν· * Ὅτι καὶ ἐπιμένει

* Εἰ

1 Vet. V. *Commarium*. 2 Vet. V. *Daraneos*. 3 Vet. V. *Dardaneos*, ut proxime.
4 Vet. V. *quea permanet usque ad hodiernum diem in eadem doctrina*.

μένει ἕως σήμερον τῇ αὐτῇ διδασκαλίᾳ, δύνανται λέγειν καὶ οἱ παρόντες θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, Ἀκάκιος καὶ ὁ κύριος Θεόδοτος. οἳ καὶ διαλέξεις πρὸς αὐτὸν ἐποιήσαντο. ὥστε καὶ κινδυνεῦσαί τινα ἀπ' αὐτῶν. οὓς καὶ παρακαλοῦμεν, καὶ ὁρκίζομεν κατὰ τῶν προκειμένων ἁγίων εὐαγγελίων, ἐπὶ τῆς πίστεως τῶν ὑπομνημάτων εἰπεῖν, τί ἤκουσαν πρὸ τριῶν τούτων ἡμερῶν παρ' αὐτοῦ Νεστορίου.

* ſunt in * Διαλαλιὰ Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ τῶν αὐτοῦ δυσφημιῶν.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν· Ἐπειδὴ οὐ περὶ τῶν τυχόντων ἡμῖν ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τοῦ πάντων κεφαλαιωδεστέρου πράγματος, φημὶ δὴ τῆς ὀρθῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἀκόλουθόν ἐστι τοὺς ἐπισκόπους εὐλαβεστάτους Θεόδοτον καὶ Ἀκάκιον, κατὰ τὰς παρακλήσεις τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Φείδου, καὶ τοὺς ὁρκισμοὺς τοὺς ἐπενεχθέντας, φιλαλήθεις ὄντας καὶ ἁγίους, εἰπεῖν ἅπερ ἀκηκόασι λέγοντος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐφεσίων πόλει, διάλεξιν πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως κινήσαντες.

Θεόδοτος ἐπίσκοπος Ἀγκύρων εἶπεν. Ὀδυνῶμαι μὲν ὑπὲρ φίλου. πλὴν πάσης φιλίας προτιμῶ τὴν εὐσέβειαν. διὸ ἀνάγκην ἔχω καὶ μετὰ πολλῆς ἀθυμίας, περὶ ὧν ἐρωτῶμαι, τὴν ἀλήθειαν * ἐκφάναι. (* σαι) οὐκ οἶμαι χρείαν εἶναι τῆς ἡμῶν μαρτυρίας, τοῦ φρονήματος αὐτοῦ δήλου γεγενημένου ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν. ἃ γὰρ ἐκεῖ ἀπηγόρευσε περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου λέγεσθαι, τουτέστι τοῦ μονογενοῦς, ὀνειδίζων αὐτῷ τὰ ἀνθρώπινα, ταῦτα καὶ ἐνταῦθα διαλεγόμενος ἔφη· μὴ δεῖν περὶ Θεοῦ λέγειν γαλακτοτροφίαν, μηδὲ γέννησιν τὴν ἐκ παρθένου· οὕτω καὶ ἐνταῦθα πολλάκις ἔφη, διμηναῖον ἢ τριμηναῖον μὴ δεῖν λέγεσθαι Θεόν. καὶ ταῦτα οὐχ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι πλείονες ἀκηκόαμεν, οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ διαλεγομένου

Ἀκάκιος ἐπίσκοπος Μελιτινῆς εἶπε· Πίστεως προκειμένης, καὶ τῆς εἰς τὸν Θεὸν εὐσεβείας, ἀνάγκη πᾶσαν χαλάζειν διάθεσιν. ὅθεν εἰ καὶ σφόδρα ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τὸν κύριον Νεστόριον ἠγάπησα, καὶ παντοίως αὐτὸν περισῶσαι ἐσπούδασα, ἀνάγκη νῦν φιλαλήθως τὰ παρ' αὐτοῦ εἰρημένα εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ κατακριθῆναί μου τὴν ψυχὴν ἀποκρύψαντος * τἀληθές. (* ἀληθῆ) παραχρῆμα ἐπιστὰς τῇ Ἐφεσίων πόλει, ἐποιησάμην πρὸς τὸν εἰρημένον ἄνδρα διάλεξιν. καὶ γνοὺς αὐτὸν οὐκ ὀρθῶς * φρονοῦντα, (* le) παντοίως αὐτὸν ἐσπούδασα διορθώσασθαι, καὶ ἀποστῆσαι τοῦ πονηροῦ φρονήματος. αὐτόν τε ἐκεῖνον ἑώρων τοῖς χείλεσι συνομολογοῦντα, ὅτι δὴ μετατίθεται τῆς τοιαύτης ἐννοίας. ἡμέρας δὲ δέκα ἢ δώδεκα διαλιπὼν, πάλιν λόγου τινὸς κινηθέντος, ἀντελαβόμην τοῦ τῆς ἀληθείας λόγου· καὶ ἀντιπίπτοντα αὐτὸν τούτῳ ἑώρων. καὶ δύο ἀτόποις κατὰ τὸ αὐτὸ ἐγίνωσκον περιπίπτειν. πρότερον μὲν γὰρ ἐκ τῆς αὐτοῦ ἐπερωτήσεως ἀτόπου οὔσης ἀνάγκην ἐπετίθει τοῖς ἀποκρινομένοις, ἢ πάντη ἀρνήσασθαι τὴν τοῦ μονογενοῦς θεότητα ἐνανθρωπηκέναι, ἢ ὁμολογεῖν, ὅπερ ἦν ἀσεβὲς, ὅτιπερ καὶ ἡ τοῦ πατρὸς, καὶ ἡ τοῦ υἱοῦ. καὶ ἡ τοῦ πνεύματος

A doctrina etiamnum ad præſens uſque tempus perſiſtat Neſtorius, id piiſſimi epiſcopi Acacius & dominus Theodotus, qui coram adſunt, & non abſque alicujus ex ipſis periculo cum eo diſſeruerunt, explicare poterunt. Hos proinde rogamus, & per ſancta evangelia coram hic propoſita obteſtamur & adjuramus, ut in præſentium actorum fidem & confirmationem nobis exponant, quidnam ante hoc proximum triduum ex ipſo Neſtorio audiverint.

Cyrilli epiſcopi Alexandrini de blaſphemiis Neſtorii admonitio.

Cyrillus Alexandriæ epiſcopus dixit: Quandoquidem non de vulgari, ſed de re omnium maxima hic agitur, puta de recta in
B Chriſtum fide, conſentaneum eſt ut reverendiſſimi epiſcopi Theodotus & Acacius juxta obteſtationem, oblatique jurisjurandi religionem piiſſimi Fidi epiſcopi, cum ſancti ſint & amatores veritatis, ea nobis aperiant, quæ cum Neſtorio in hac Epheſiorum civitate de orthodoxa fide diſputantes, ex illius ore audierunt.

Theodotus Ancyræ epiſcopus dixit: Equidem amici cauſa graviter affligor; nihilominus omni amicitiæ præpono pietatem. Adigor proinde, idque non magna abſque animi mei triſtitia, ut eorum de quibus interrogor, veritatem exponam; etſi interim no-
C ſtrum hoc teſtimonium non opus eſſe exiſtimem. Nam cujus ille ſententiæ ſit, ex literis quas ad pietatem tuam dedit, ſatis apertum eſt: ſiquidem humana, quæ ibi de Verbo, hoc eſt Unigenito, tanquam illo indigna prædicari poſſe negavit, eadem & hic quoque inficiari non erubuit. Etenim ut lactationem, & ex virgine generationem, in epiſtola, ita hoc in loco diſſerens, Deum bimeſtrem aut trimeſtrem appellare, nefas eſſe repetivit. Atque hæc non ſolum nos ex eo intelleximus, cum paucis ante diebus in hac Eheſiorum civitate contra nos diſceptaret, ſed alii præterea non pauci.

Acacius Melitenæ epiſcopus dixit: Fide
D & pietate erga Deum in medium propoſitis, omnis privata affectio faceſſat neceſſe eſt. Quamobrem licet dominum Neſtorium præ ceteris ardenti quodam amore proſecutus ſim, eumque omnino ſervare ſtuduerim; nunc tamen neceſſitas hortatur, ut quæ ab ipſo prolata mihi conſtant, ea vera narratione hic explanem: ne, ſi forte veritatem celavero, meritam damnationis ſententiam animæ meæ afferam. Igitur ubi primum in hanc Epheſiorum civitatem ingreſſus ſum, cum prædicto viro in colloquium veni. Cumque illum minus recte ſapere animadverterem, ab erronea opinione, qua tenebatur, eum abducere, & ad veri-
E tatis tramitem transferre conatus ſum: eoque hominem induxiſſe videbar, ut ſe verbis ab ea ſententia receſſiſſe fateretur. Ceterum decem aut duodecim dierum intervallo interjecto, intermiſſam diſceptationem denuo redintegramus. Cumque ego veritatis patrocinium ſuſcepiſſem, deprehendi illum & veritati ſerio obniti, & in duas graves abſurditates ſimul prolabi. Primo namque ex illius interrogatione, quæ abſurda erat, eo reſponſurum adigere contendebat, ut vel unigeniti deitatem incarnatam inficiaretur:

retur; vel certe (quod impium erat) Patris & Filii & Spiritus sancti deitatem una cum Verbo carnem sumpsisse profiteretur. Quæ mentis erant perversissimæ, & piam fidem modis omnibus evertere paratæ. Mota deinde altera concertatione, episcopus quidam qui cum ipso erat, sermonem excipiens, alium asserebat Filium esse qui mortem subierat, & alium item Dei Verbum. Quam blasphemiam amplius ferre non valens, omnibus consalutatis abivi. Aderat & alius quidam ipsi, qui Judæis patrocinatus, eos non in Deum, sed in hominem impios extitisse affirmabat.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Cum piissimorum & religiosissimorum consacerdotum nostrorum Acacii & Theodoti narratio manifesta existat; consequens est ut beatorum patrum nostrorum [a] sententiæ ad præsens institutum facientes in medium proferantur, prolatæque & lectæ in acta referantur.

Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit: Quandoquidem sanctissimorum sacratissimorumque patrum ac episcoporum, & diversorum præterea martyrum codices in promptu habemus, nonnullaque capita ex illis selegimus: ea, si vobis ita visum fuerit, prælegemus.

Flavianus episcopus Philippensium dixit: Legantur, & in actorum monumenta referantur. Et lecta sunt in hunc modum.

[a] Vincentius Lirinensis apud Ephesum sacrato decalogi numero magistros, consiliarios, testes, judicesque productos fuisse docet, multoque ampliorem majorum numerum adhiberi potuisse, sed necesse non fuisse, &c.

b [1] *Petri sanctissimi episcopi & martyris ex libro de deitate.*

b in ms. Justelli vetus occurrit harum sententiarum versio, & ab hac & a Peltanica & Contiana omnino diversa.

CUM vere gratia & veritas per Jesum Christum facta sit; hinc secundum Apostoli doctrinam gratia salvati sumus. Ait enim: *Et hoc non ex nobis; Dei enim donum est: non ex operibus, ut ne quis glorietur.* Dei voluntate Verbum factum est caro, habituque inventum ut homo, non recessit a deitate. Neque enim ea de causa egenus factus est cum esset dives, ut virtutis aut majestatis suæ perfectione exueretur; sed ut & mortem pro nobis peccatoribus susciperet, *justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu.* Et post pauca rursum: Quare & evangelista quoque vera prædicat, dum ait: *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Tum videlicet, cum angelus virginem salutavit dicens: *Ave gratia plena, dominus tecum:* hoc est, Dei Verbum tecum est; nam illa Gabrielis salutatio, Deum Verbum in utero virgineo natum, & carnem factum insinuat; hinc & scriptum est: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et paucis interjectis rursum: Deus autem Verbum citra viri commercium, Dei, qui quidvis efficere potest, voluntate in virginis utero incarnatum est, viri operatione aut præsentia ad hoc minime requisita. Dei namque virtus virginem per Spiritus sancti adventum obumbrans viro efficacius operata est.

Joan. 1. 17. Eph. 2. v 8. Joan. 3. Philip. 2. 2. Cor. 8. v. 9. 1. Petr. 3. v. 18. Joan. 1. v. 14. Luc. 1. v. 28. Ibid. v. 35.

A θεότης συνεσαρκώθη τῷ Θεῷ λόγῳ· ἅπερ ἦν παντὶ τρόπῳ κακοτέχνου διανοίας, καὶ ἐκβαλλούσης τὴν εὐσεβῆ πίστιν. ἔπειτα δὲ ἑτέρου κινηθέντος λόγου, ἀντελάβετό τις συνὼν αὐτῷ ἐπίσκοπος τοῦ λόγου. καὶ ἄλλον μὲν ἔφη εἶναι τὸν υἱὸν τὸν τὸ πάθος ἀναδεξάμενον, ἄλλον δὲ τὸν Θεὸν λόγον. πρὸς ἣν βλασφημίαν * οὐχ ὑπενεγκεῖν δυνηθεὶς, συνταξάμενος πᾶσιν ἐξῆλθον. καὶ ἕτερος δὲ τῶν σὺν αὐτῷ συνηγόρει τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς οὐκ εἰς Θεὸν, ἀλλ' εἰς ἄνθρωπον ἠσεβηκόσι.

* ἐκέτι ἰσχύειν.

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπε· Φανερᾶς οὔσης τῆς καταθέσεως τῶν εὐλαβεστάτων καὶ θεοσεβεστάτων συλλειτουργῶν ἡμῶν Θεοδότου καὶ Ἀκακίου, ἀκόλουθόν ἐστιν, ἣν * εἶπον περὶ τῶν προκειμένων δόξαν οἱ μακάριοι πατέρες ἡμῶν καὶ οἱ ἐπίσκοποι, ἀναγνωσθῆναι, καὶ ἐμφέρεσθαι τοῖς πραττομένοις.

* ἔχον

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπεν· Ἐπειδὴ μετὰ χεῖρας ἔχομεν καὶ βιβλία τῶν ἁγιωτάτων καὶ ὁσιωτάτων πατέρων, καὶ ἐπισκόπων, καὶ διαφόρων μαρτύρων. ἐπελεξάμεθα δὲ ἐκ * πάντων ὀλίγα κεφάλαια. εἰ παρίσταται ὑμῖν, ἀναγνωσόμεθα.

* τούτων

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπε· Καὶ ταῦτα C ἀναγνωσθέντα ἐμφερέσθω. Καὶ ἀνεγνώσθη οὕτω.

Πέτρου τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, καὶ μάρτυρος, ἐκ τοῦ περὶ θεότητος βιβλίου.

ΕΠΕΙΔΗ καὶ ἀληθῶς ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο· ὅθεν καὶ χάριτί ἐσμεν σεσωσμένοι, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν ῥητόν· καὶ τοῦτο, φησὶν, οὐκ ἐξ ἡμῶν· Θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. θελήματι Θεοῦ ὁ λόγος σὰρξ γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, οὐ κατελείφθη τῆς θεότητος. οὐδὲ γὰρ ἵνα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἢ δόξης τέλεον ἀποστῇ, πτωχεύσας πλούσιος ὢν, D τοῦτο ἐγένετο· ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀναδέξηται, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ὅπως ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ὅθεν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀληθεύει λέγων· ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· τότε * δὴ τότε, ἀφ' οὗ ὁ ἄγγελος ἠσπάσατο τὴν παρθένον * εἰπών· χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. τὸ γὰρ ὁ κύριος μετὰ σοῦ, νῦν ἐστιν ἀκοῦσαι τοῦ Γαβριὴλ, ἀντὶ τοῦ ὁ Θεὸς λόγος μετὰ σοῦ. σημαίνει γὰρ αὐτὸν * γενόμενον ἐν μήτρᾳ, καὶ σάρκα γενόμενον, καθὼς γέγραπται· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, E κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. Καὶ πάλιν μεθ' ἕτερα. Ὁ δὲ Θεὸς λόγος παρὰ τὴν ἀνδρὸς ἀπουσίαν, κατὰ βούλησιν τοῦ πάντα δυναμένου κατεργάσασθαι Θεοῦ, γέγονεν ἐν μήτρᾳ τῆς παρθένου σάρξ. μήτε δεηθεὶς τῆς ἀνδρὸς ἐνεργείας, ἢ παρουσίας. ἐνεργέστερον γὰρ τοῦ ἀνδρὸς ἐνεποίησεν ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, ἐπισκιάσασα τῇ παρθένῳ σὺν τῷ ἐπεληλυθότι ἁγίῳ πνεύματι.

Ἰωάν. 1. Ἐφεσ. 2. Ἰωάν. Φιλιππ. 2. Κορινθ. 1. Πέτρ. Ἰωάν. 1. 14. Λουκ. 1. 28.

* οὐκ ἀπελείφθη in ms. Seguieriano.
* δηλονότι
* καὶ εἶπεν.
* γεννώμενον.

Ἀθα-

[1] In Ms. nostro in quo sunt hæ sententiæ, item in Vatic. Bellov. ut & Justel. aliisque, occurrit harum sententiarum versio ab ista, quæ est Theodori Peltani, & ab ea, quam edidit Antonius Contius, omnino diversa. Est in Concil. Chalced. Act. 1. *Harduinus.*

A

Ἀθανασίου τοῦ ἁγιωτάτου, γενομένου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τοῦ κατὰ Ἀρειανῶν βιβλίου.

ΠΟΛΛΟΙ γοῦν ἅγιοι γεγόνασι, καὶ καθαροὶ πάσης ἁμαρτίας· Ἱερεμίας δὲ καὶ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡγιάσθη· καὶ Ἰωάννης ἔτι κυοφορούμενος ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει ἐπὶ τῇ φωνῇ τῆς θεοτόκου Μαρίας. καὶ ὅμως ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας, ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ. καὶ οὕτως ἔμενον οὐδὲν ἧττον οἱ ἄνθρωποι θνητοὶ καὶ φθαρτοί, δεκτικοὶ τῶν ἰδίων τῆς φύσεως παθῶν. B νῦν δὲ τοῦ λόγου γενομένου ἀνθρώπου, καὶ ἰδιοποιουμένου τὰ τῆς σαρκός, οὐκέτι ταῦτα τοῦ σώματος ἅπτεται διὰ τὸν ἐν αὐτῷ γενόμενον Θεὸν λόγον· ἀλλ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ μὲν ἀνήλωται. λοιπὸν δὲ οἱ ἄνθρωποι οὐκέτι κατὰ τὰ ἴδια πάθη μένουσιν ἁμαρτωλοὶ καὶ νεκροί, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἀναστάντες, ἀθάνατοι καὶ ἄφθαρτοι ἀεὶ διαμένουσιν. ὅθεν καὶ γεννωμένης τῆς σαρκὸς ἐκ τῆς θεοτόκου Μαρίας, αὐτὸς λέγεται γεγεννῆσθαι, ὁ τοῖς ἄλλοις τὴν γένεσιν εἰς τὸ εἶναι παρέχων· ἵνα τὴν ἡμῶν εἰς ἑαυτὸν μεταθῇ γένεσιν, καὶ μηκέτι ὡς γῆ μόνη ὄντες εἰς γῆν ἀπέλθωμεν· ἀλλ᾽ ὡς τῷ ἐξ οὐρανοῦ λόγῳ συναφθέντες, εἰς οὐ- C ρανὸν ἀναχθῶμεν * δι᾽ αὐτοῦ. οὐκοῦν οὕτω καὶ τὰ ἄλλα πάθη τοῦ σώματος οὐκ ἀπεικότως εἰς ἑαυτὸν μετέθηκεν, ἵνα μηκέτι ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκωμεν, ἀλλ᾽ ὡς ἴδιοι τοῦ λόγου, τῆς αἰωνίου ζωῆς μετάσχωμεν. οὐκέτι γὰρ κατὰ τὴν προτέραν γένεσιν ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκομεν, ἀλλὰ λοιπὸν τῆς γενέσεως ἡμῶν, καὶ πάσης τῆς σαρκικῆς ἀσθενείας μετατεθέντων εἰς τὸν λόγον, ἐγειρόμεθα ἀπὸ τῆς γῆς, λυθείσης τῆς δι᾽ ἁμαρτίαν κατάρας διὰ τὸν ἐν ἡμῖν ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενον κατάραν.

Athanasii sanctissimi episcopi Alexandriæ, ex libro contra Arianos.

MUlti sane & sancti extitere, & ab omni peccato immunes. Quin Jeremias ex utero sanctificatus est: & Joannes adhuc intra materna viscera delitescens, deiparæ virginis Mariæ voce percepta, præ gaudio exsultavit. *Verumtamen regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt, ob similitudinem prævaricationis Adæ.* Atque ita homines morti & corruptioni, ceterisque miseriis quæ in ipsorum naturam conveniunt, obnoxii manebant. Nunc autem postea quam Verbum incarnatum est, & ea quæ carnis sunt propria sibi adscivit, ejusmodi passiones in corpus non amplius desæviunt, propter Deum Verbum quod in eo factum est, sed ab ipso quidem consumptæ sunt: homines autem non amplius secundum propriæ naturæ passiones peccato & morte constricti tenentur; sed Verbi virtute exsuscitati, perpetuæ immortalitatis & incorruptionis beneficio potiuntur. Carne proinde ex deipara Maria nata, ipse natus perhibetur, qui aliis rebus ut sint largitur: quo videlicet nostra nativitate in seipsum translata, non amplius tanquam terra tantum, in terram abeamus; sed tanquam cœlesti Verbo conjuncti, ab ipso in cœlum evehamur. Ad hunc modum alias quoque corporis passiones haud incongrue in seipsum transtulit, ne in posterum sicut homines moriamur, sed tanquam Verbi Dei proprii effecti, sempiternæ vitæ participes existamus. Neque enim ultra, juxta priorem generationem, omnes in Adam morimur; sed tam nativitate nostra, quam reliquis omnibus carnis infirmitatibus in Verbum translatis, soluta maledictione per peccatum nobis inflicta, propter eum qui in nobis nostri causa factus est maledictio, e terra resurgimus.

Orat. 4. contra Arian. ante med. Jerem. 1. Luc. 1. 44. Rom. 5. 14. Psal. 81. 1. Cor. 15. 22. Galat. 3. 13.

D

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῆς.

ΠΩΣ δὲ καὶ ἀμφιβάλλειν ἐτόλμησαν οἱ λεγόμενοι χριστιανοί, εἰ ὁ ἐκ Μαρίας προελθὼν κύριος, υἱὸς μὲν τῇ οὐσίᾳ καὶ φύσει τοῦ Θεοῦ ἐστι· τὸ δὲ κατὰ σάρκα, ἐκ σπέρματός ἐστι τοῦ Δαυίδ, σαρκὸς δὲ τῆς ἁγίας Μαρίας; τίνες δὲ ἄρα οὕτω τολμηροὶ γεγόνασιν, ὥστε εἰπεῖν τὸν Χριστὸν τὸν σαρκὶ παθόντα καὶ ἐσταυρωμένον μὴ εἶναι κύριον, καὶ σωτῆρα, καὶ Θεόν, καὶ υἱὸν τοῦ πατρός; ἢ πῶς χριστιανοὶ θέλουσιν ὀνομάζεσθαι οἱ λέγοντες εἰς ἄνθρωπον ἅγιον, ὡς ἐπὶ ἕνα τῶν προφητῶν ἐληλυθέναι τὸν λόγον, καὶ μὴ αὐτὸν ἄνθρωπον γεγονέναι, λαβόντα ἐκ Μαρίας E τὸ σῶμα· ἀλλ᾽ ἕτερον εἶναι τὸν Χριστόν, καὶ ἕτερον τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, τὸν πρὸ Μαρίας καὶ πρὸ αἰώνων υἱὸν ὄντα τοῦ πατρός; ἢ πῶς εἶναι χριστιανοὶ δύνανται οἱ λέγοντες, ἄλλον εἶναι τὸν υἱόν, καὶ ἄλλον τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον; Καὶ μεθ᾽ ἕτερα πάλιν· Οὐ θέσει δὲ ταῦτα ἐγένετο, μὴ γένοιτο, ὥς τινες πάλιν ὑπέλαβον· ἀλλ᾽ ὄντως ἀληθείᾳ γενομένου ἀνθρώπου τοῦ σωτῆρος, ὅλου τοῦ ἀνθρώπου σωτηρία ἐγένετο. εἰ γὰρ θέσει ἦν

Ejusdem ex epistola ad Epictetum.

QUomodo autem quidam qui inter Christianos censentur, in quæstionem vocare audent; dominusne, quem Maria in lucem edidit, natura quidem & essentia Dei filius existat, secundum carnem vero ex semine David & sanctæ Mariæ carne ortum ducat? Quinam vero in eam temeritatem prolapsi sunt, ut dicere audeant, Christum qui carne passus & crucifixus est, nec Deum esse, nec dominum, nec salvatorem, nec Patris Filium? Quomodo rursum Christiani hominis appellationem usurpare non verentur, qui Verbum in hominem sanctum perinde atque in aliquem prophetarum descendisse asserunt, & non ipsum sumpto ex Maria corpore hominem factum; sed alium Christum, alium rursum esse Dei Verbum, quod ante Mariam & sæcula erat Filius Patris? Aut quomodo Christiani nomen merentur, qui alium dicunt esse Filium, & alium Dei Verbum?

Et post alia rursum:

Hæc autem (ut quidam existimarunt) non agebantur per extrinsecam Verbi præsentiam; absit; sed realiter & vere salvatore homine

Paulo post princip. Rom. 1.

mine facto, toti homini salus obvenit. Nam si juxta illorum opinionem extrinseca præsentia Verbum in corpore erat, hoc autem ad apparentiam spectat; consequens fit (quod impiissimus docebat Manichæus) hominum salutem & resurrectionem esse rem quampiam commentitiam & imaginariam. Atqui salus nostra non est inane commentum: neque salus tantum corpori comparata est, sed toti vere homini, hoc est, animæ & corpori: siquidem salvatoris corpus, quod secundum scripturas ex Maria sumptum est, natura humanum erat & verum.

A ἐν τῷ σώματι ὁ λόγος κατ' ἐκείνους· τὸ δὲ θέσει λεγόμενον φαντασίας ἐστί· δοκήσει δείκνυται καὶ ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν ἀνθρώπων λεγομένη, κατὰ τὸν ἀσεβέστατον Μανιχαῖον. ἀλλὰ μὴν οὐ φαντασία ἡ σωτηρία ἡμῶν, οὐδὲ σώματος μόνου, ἀλλ' ὅλου ἀνθρώπου, ψυχῆς καὶ σώματος, ἀληθῶς ἡ σωτηρία ἡμῶν γέγονεν· ἀνθρώπινον γὰρ φύσει τὸ ἐκ Μαρίας, κατὰ τὰς θείας γραφὰς, καὶ ἀληθινὸν ἦν τοῦ σωτῆρος.

[1] *Julii sanctissimi episcopi Romæ, ex epistola ad Docimum.*

Ἰουλίου τοῦ ἁγιωτάτου γενομένου ἐπισκόπου Ῥώμης,
B ἐκ τῆς πρὸς * Δόκιον ἐπιστολῆς. * Δόμ

AD fidei plenitudinem incarnatus quoque Dei Filius ex Maria virgine prædicatur, atque inter homines moratus, non potenti quadam vi in homine operatus: hoc enim in prophetis & apostolis locum habet: perfectus Deus in carne, & homo perfectus in spiritu: non duo filii, unus quidem germanus filius, qui suscepit hominem; alter vero homo mortalis a Deo assumptus: sed unus unigenitus in cœlo, unigenitus in terra Deus.

ΚΗρύσσεται δὲ εἰς συμπλήρωσιν τῆς πίστεως καὶ σαρκωθεὶς ἐκ παρθένου Μαρίας ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς, καὶ σκηνώσας ἐν ἀνθρώποις, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ ἐνεργήσας· τοῦτο γὰρ ἐπὶ προφητῶν ἐστι καὶ ἀποστόλων· τέλειος Θεὸς ἐν σαρκὶ, καὶ ἄνθρωπος τέλειος ἐν πνεύματι· οὐ δύο υἱοὶ, εἷς μὲν γνήσιος υἱὸς ἀναλαβὼν ἄνθρωπον· ἕτερος δὲ θνητὸς ἄνθρωπος, ἀναληφθεὶς ὑπὸ Θεοῦ· ἀλλ' εἷς μονογενὴς ἐν οὐρανῷ, μονογενὴς ἐπὶ γῆς, Θεός.

Felicis sanctissimi episcopi Romæ & martyris, ex epistola ad [2] Maximum episcopum & clerum Alexandrinum.

C * Φήλικος τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ῥώμης καὶ μάρτυρος, ἐκ τῆς πρὸς Μάξιμον τὸν ἐπίσκοπον, καὶ τὸν κλῆρον Ἀλεξανδρείας, ἐπιστολῆς. * Φι

DE Verbi autem incarnatione & fide, credimus in dominum nostrum Jesum Christum ex virgine Maria natum, quod ipse est sempiternus Dei Filius & Verbum, non autem homo a Deo assumptus, ut alius sit ab illo. Neque enim hominem assumpsit Dei Filius, ut alius ab ipso existat: sed cum perfectus Deus esset, factus est simul homo perfectus, ex virgine incarnatus.

ΠΕρὶ δὲ τῆς σαρκώσεως τοῦ λόγου καὶ τῆς πίστεως, πιστεύομεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας γεννηθέντα, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ ἀΐδιος υἱὸς καὶ λόγος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος ὑπὸ Θεοῦ ἀναληφθεὶς, ἵν' ἕτερος ᾖ παρ' ἐκεῖνον. οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπον ἀνέλαβεν ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς, ἵνα ᾖ ἕτερος παρ' αὐτόν. ἀλλὰ Θεὸς ὢν τέλειος, γέγονεν ἅμα καὶ τέλειος ἄνθρωπος, σαρκωθεὶς ἐκ παρθένου.

Theophili sanctissimi episcopi Alexandriæ, ex quinta paschali epistola.

Θεοφίλου τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας,
D ἐκ τῆς πέμπτης ἑορταστικῆς ἐπιστολῆς.

EXtant & nunc quoque veterum miraculorum reliquiæ. Nemo dubitet quin Dei virtus efficere id queat, ut virgo pariat: in qua utique, nobis ut assimilaretur, vivum
Sap. 7. 3. Dei Verbum, (alia namque ratione familiariter inter nos versari non poterat) ne e voluptate & somno, ut in aliis hominibus contingere solet, corpus sumeret, nostra similitudine accepta, ex virgine prodiit: hominem quidem secundum servilem formam nobis haud dissimilem videndum se præbens, ex operibus tamen (opera enim divina patrabat) omnium & dominum & opificem se esse ostendens.

ἜΣτι γὰρ καὶ νῦν τῶν τότε θαυμάτων τὰ λείψανα. μὴ ἀπιστείτωσαν, ὅτι δύναμις Θεοῦ ἰσχύει ποιεῖν Σοφ.
παρθένον ἀποτίκτειν, ἐν ᾗ γενόμενος ὁ ζῶν τοῦ Θεοῦ λόγος διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν· ἄλλως γὰρ συνομιλεῖν ἡμῖν αὐτὸν ἐγγύτερον οὐχ οἷόν τε ἦν· ἵνα μὴ ἐξ ἡδονῆς καὶ ὕπνου, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἔχει, δέξηται σῶμα, τὸ ἐν ὁμοιώματι τούτου λαμβάνει ἐκ παρθένου τικτόμενος· ἄνθρωπος μὲν φαινόμενος, ὡς ἡμεῖς, κατὰ τὴν τοῦ δούλου μορφήν. ἐκ δὲ τῶν ἔργων ἀποδεικνύμενος, ὅτι τῶν ἁπάντων δημιουργὸς καὶ κύριός ἐστι, πράττων ἔργα Θεοῦ.
E

Ejusdem, ex sexta paschali epistola.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς * ἑξῆς ἑορταστικῆς ἐπιστολῆς. * ἕκ

ETenim ut præstantissimi quique artifices non solum in nobili quapiam materia aetem suam ostendentes, magnam sui

ΟἽΑ γὰρ τῶν τεχνιτῶν οἱ ἄριστοι οὐκ ἐν τιμίαις μόνον ὕλαις τὴν τέχνην ἐκφαίνουσι θαυμαζό-

1 Citatur a Leontio lib. 1. contra Nestorium & Eutychem in MSS. quibusdam ad Prosdocium: & apud Marium Mercatorem & Facundum ex πρὸς Δόκιον, ut videtur. Anastasius Presb. in MS. collegii Paris. Soc. Jesu πρὸς Ἀκάκιον.

2 Ita MS. Colb. at Vatic. & Bellov. *Maximinum*. in alio, *Maximianum*. Felicis I. tempore Alexandrinus Episc. Maximus fuisse popitur; quam ob rem in his testimoniis recitandis Felicem Julio præponit Vincentius Litin. *Hard.*

ζόμβυοι, ἀλλ' ἁπλῶς χηρῷ κ) πηλῷ διαλυομένῳ πολλάκις, ἐπιλημμένοι, τῆς ἐπιστήμης ἑαυτῶν ἐπιδεικνῦσι τὴν δύναμιν, πολλῷ μᾶλλον ἐπαινούμενοι· οὕτως ὁ πάντων ἀριστοτέχνης, ὁ ζῶν κ) ἐνεργὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, τάξεως ἁρμονίᾳ διακοσμήσας τὰ σύμπαντα, οὐχ οἷάς τινος τιμίας ὕλης, οὐρανίου λαβόμενος σώματος, πρὸς ἡμᾶς ἀφῖκται· ἀλλ' ἐν πηλῷ τὸ μέγα τῆς ἑαυτοῦ δείκνυσι τέχνης, τὸν ἐκ πηλοῦ πλασθέντα διορθούμενος ἄνθρωπον, αὐτὸς ἐκ παρθένου καινοπρεπῶς προϊὼν ἄνθρωπος· τῷ μὲν τρόπῳ τῆς γενέσεως διαλλάττων, τὴν δὲ κατὰ πάντα πρὸς ἡμᾶς χωρὶς ἁμαρτίας οὐκ ἐκφυγεῖν κρίνας ὁμοίωσιν· τικτόμενος, σπαργανούμενος, τιθηνούμενος, βρέφος, ἐν φάτνῃ κείμενος, τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν ἀσθένειαν ἐκδεχόμενος διὰ τὰς προλαβούσας * ἁμαρτίας καὶ αἰτίας. ἀλλ' ἔτι βρέφος ὤν, ὅμως καὶ τὸν ἐχθρόν, καὶ τὴν τούτου θορυβεῖ φάλαγγα, μάγους, ἕλκων ἐπὶ μετάνοιαν, καὶ παρασκευάζων τοῦ ἀποστείλαντος αὐτοὺς * περιφρονεῖν βασιλέως.

A admirationem excitare solent; verum etiam vilem ceram, & lutum quod dissolvitur, sæpe sumentes, artis suæ vim in ea explicant, & cumulatiorem laudem promerentur: ita sane omnium optimus artifex, vivum illud & efficax Dei Verbum, quod universam hanc rerum molem mira ordinis concinnitate exornavit, non tanquam pretiosa aliqua materia, hoc est, cœlesti corpore sumpto ad nos descendit; sed in luto artis suæ magnitudinem declaravit, dum ipse hominem ex limo formatum instauraturus, nova quadam ratione homo ex virgine processit. Et quamvis nativitatis modo a nobis differret, similitudinem tamen nostram (peccato dum- B taxat excepto) per omnia amplectendam existimavit. Nam & nascitur, & fasciis involvitur, & lactatur, & infans in præsepio ponitur; & omnes denique propter jam dictas causas naturæ nostræ infirmitates experitur. Interim tamen cum infans adhuc esset, inimicum ipsiusque cohortem exterruit, magos ad pœnitentiam adducens, & ut regem a quo missi fuerant, contemnerent, efficiens.

Hebr. 4. 12. — Ibid. 15. — Luc. 2. — Matth. 2.

Κυπριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου κ) μάρτυρος, ἐκ τοῦ περὶ ἐλεημοσύνης λόγου.

Cypriani sanctissimi episcopi & martyris, [1] *ex tractatu de eleemosyna.*

Πολλαὶ κ) μέγισται τυγχάνουσιν, ἀγαπητοί, ἀδελφοί, αἱ θεῖαι εὐεργεσίαι, ἀφ' ὧν τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἡ τοῦ Θεοῦ πατρὸς δαψιλὴς κ) πλουσία φιλανθρωπία εἰργάσατο, καὶ ἀεὶ ἐργάζεται. * ὅτι φυλάξαι κ) ζωοποιῆσαι ἡμᾶς ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν ἔπεμψεν, ἵνα ἡμᾶς ἀνακαινίσῃ· κ) πεμφθεὶς ὁ υἱὸς ἠθέλησεν υἱὸς ἀνθρώπου γενέσθαι, ὅπως ἡμᾶς υἱοὺς Θεοῦ καταστήσῃ. ἐταπείνωσε τοίνυν ἑαυτόν, ἵνα τὸν λαὸν τὸν ἀπερριμμένον ἀνακτήσηται· τετραυμάτισται, ἵνα τὰ ἡμέτερα τραύματα θεραπεύσῃ· ἐδούλευσεν, ἵνα ἐκ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν τοὺς αὐτῷ δουλεύοντας ἀγάγῃ· θάνατον ὑπέστη, ἵνα τὴν ἀθανασίαν τοῖς θνητοῖς ἀποδῷ.

C [2] Multa & magna sunt, fratres carissimi, beneficia divina, quibus in salutem nostram Dei Patris & Christi larga & copiosa clementia & operata sit, & semper operetur, quod conservandis ac vivificandis nobis Pater Filium suum misit, ut reparare nos posset; quodque Filius missus, esse & hominis filius voluit, ut nos Dei filios faceret. Humiliavit se, ut populum qui prius jacebat erigeret: vulneratus est, ut vulnera nostra curaret: servivit, ut ad libertatem servientes extraheret: mori sustinuit, ut immortalitatem mortalibus exhiberet.

Ἀμβροσίου τοῦ ἁγιωτάτου γενομένου ἐπισκόπου τῆς * Μεδιολάνων ἑρμηνείας περὶ πίστεως.

D *Ambrosii sanctissimi episcopi Mediolanensium expositio de fide.*

Εἰ ἐμοὶ οὐ πιστεύουσι, πιστευέτωσαν τῷ ἀποστόλῳ λέγοντι· ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον· τὸν υἱὸν αὐτοῦ φησιν, * οὐχ ἕνα ἐκ πολλῶν· οὐ κοινόν, ἀλλ' αὐτοῦ· τῆς ἀϊδίου γεννήσεως τὴν ἰδιότητα ἐσήμανε. τοῦτον μετὰ ταῦτα γενόμενον ἐκ γυναικὸς κατασκευάζει, ὅπως τὸ γενέσθαι οὐ τῇ θεότητι, ἀλλὰ τῷ προσληφθέντι σώματι περιγράψῃ. γενόμενον ἐκ γυναικός, διὰ τῆς προσληφθείσης σαρκός· γενόμενον ὑπὸ νόμον, διὰ τῆς τοῦ νόμου φυλακῆς· ἡ γὰρ θεοτάτη αὐτοῦ γέννησις πρὸ τοῦ νόμου. αὕτη δὲ μετὰ τὸν νόμον.

Si mihi non credunt, credant apostolo dicenti: *Postquam vero venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Filium, inquit, suum non unum de multis; non communem, sed suum. Suum cum dicit, generationis æternæ proprietatem significavit. Hunc postea factum ex muliere asseruit, ut factura non divinitati, sed assumptioni corporis adscriberetur. Factum ex muliere, per carnis susceptionem: factum sub lege, per observantiam legis. Generatio autem illa cœlestis ante legem, ista post legem. E

Lib. 1. de fide, c. 16. Gal. 4. 4.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ δευτέρου βιβλίου περὶ πίστεως.

Ejusdem ex libro secundo de fide.

Σιωπήσωσι τοίνυν αἱ ἀπὸ τῶν λόγων μάταιαι ζητήσεις, ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, καθὼς γέγραπται, οὐκ ἐν πειθοῖ λόγων ἀνθρωπίνων ἐστίν, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει δυνάμεως. φυλάξωμεν

SILEANT igitur inanes de sermonibus quæstiones, quia regnum Dei, sicut scriptum est, non in persuasione verbi est, sed in ostensione virtutis. Servemus distinctionem divinitatis & carnis. Unus in [3] utraque

Cap. 4. 1. Cor. 2. 4.

1 In MS. nostro, *ex libro de misericordia.* 2 Non sunt hæc ipsa verba Cypriani, sed interpretis ex Græco.
3 Vet. V. *in utroque.*

que loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est. Etsi idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende in eo nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur quæ sunt divina, quia Verbum est: quasi homo dixit quæ sunt humana, quia in mea substantia loquebatur: Joan. 6. *Hic est panis vivus qui de cœlo descendit*. Panis Ibid. 35. hic caro est, sicut ipse dixit: *Hic panis quem ego dabo, caro mea est*. Hic est qui descen- Joan. 10. 36. dit; hic est *quem Pater sanctificavit, & misit in hunc mundum*. [1] Hæc ipsa litera nos docet, sanctificatione non divinitatem eguisse, sed carnem.

Gregorii [2] magni sanctissimi episcopi Nazianzeni.

Epist. 1. ad Cledonium. NOn fallant, neque fallantur homines, hominem dominicum (ut ipsi loquuntur) mentisque exortem eum esse rati, qui potius Deus ac dominus noster est. Neque enim hominem a divinitate separamus, sed utrumque unum eumdemque esse profitemur: primo quidem non hominem, sed Deum & Filium unicum, ac sæculis omnibus antiquiorem, omnisque corporis, & eorum quæ corpori conveniunt, expertem: in fine autem etiam hominem propter salutem nostram assumptum, carne passibilem, corpore loco definitum, incircumscriptum spiritu: eumdem cœlestem & terrenum, visibilem & invisibilem, comprehensibilem & incomprehensibilem; ut toto homine, eodemque Deo, totus homo qui sub peccato jacebat, reformaretur.

Si quis Mariam deiparam esse inficiatur, a Deo alienus est.

Si quis per virginem perinde ac per fistulam measse, nec in ea divino humanoque modo simul formatum esse dixerit: divino quidem, quia citra viri commercium: humano vero, quia communi prægnantium lege: anathema sit.

Si quis formatum dicit hominem, deinde induisse Deum, damnationis ille reus. Hoc enim dicere, non est Dei nativitatem statuere, sed evertere.

Si quis duos introducit filios, unum quidem ex Deo & Patre, alterum vero ex Maria, non autem unum atque eumdem; is quoque ab ea adoptione excidat, quæ rectam fidem servantibus promissa est. Duæ namque naturæ sunt, Deus & homo, [3] quemadmodum & anima & corpus, non tamen duo sunt filii, neque duo dii: quemadmodum in humanis non duo ob id constituendi sunt homines, licet beatus Paulus in- 1. Cor. 15. teriorem & exteriorem hominis partem sic 2. Cor. 4. 16. appellaverit. Eph. 3. 16. Atque ut paucis rem complectar, aliud & aliud est ex quibus Salvator constat; siquidem non unum & idem sunt visibile & invisibile, æternum & temporaneum: at non est tamen alius & alius; absit hoc, utraque enim hæc conjunctione unum sunt, Deo nimirum homine facto, atque homine deificato, sive alio quocumque nomine rem hanc explanare quis velit. Dico autem aliud & aliud, contra quam in

A τὴν διαφορὰν τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός. εἷς γὰρ ἐν ἑκατέρῳ λαλεῖ ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς, ὅτι ἐν αὐτῷ ἡ ἑκατέρα φύσις ἐστίν. ὁ αὐτὸς λαλεῖ, καὶ οὐκ ἐν ἑνὶ πάντοτε διαλέγεται τρόπῳ. πρόσχες ἐν αὐτῷ νυνὶ μὲν δόξαν Θεοῦ, νυνὶ δὲ ἀνθρώπου πάθη. ὅτι ὡς Θεὸς διδάσκει τὰ θεῖα, ἐπεὶ λόγος ἐστίν· ὡς δὲ ἄνθρωπος, λέγει τὰ ἀνθρώπινα, ἐπεὶ ἐν τῇ ἐμῇ οὐσίᾳ διελέγετο. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὃς κατέβη ἐξ Ἰωαν. 6. οὐρανοῦ. οὗτος ὁ ἄρτος ἡ σάρξ ἐστι, καθὼς καὶ αὐτὸς ἔφη· οὗτος Ἰωαν. 1. ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστίν. οὗτός ἐστιν ὁ καταβάς. οὗτός ἐστιν, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε, καὶ ἔπεμψεν εἰς τὸν Ἰωαν. 1. 36. κόσμον. οὐδὲ αὐτὸ τὸ γράμμα ἡμᾶς διδάσκει τοῦ ἁγιασμοῦ τὴν θεότητα χρείαν ἐσχηκέναι, ἀλλὰ τὴν σάρκα.

B Γρηγορίου τοῦ μεγάλου ἁγιωτάτου ἐπισκόπου γενομένου Ναζιανζοῦ.

Μὴ ἀπατάτωσαν οἱ ἄνθρωποι, μηδὲ ἀπατάσθωσαν, ἄνθρωπον ἄνουν δεχόμενοι τὸν Ἐπισ. α. Χελιδόνιον. κυριακὸν, ὡς αὐτοὶ λέγουσι. μᾶλλον δὲ τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν. οὐδὲ γὰρ τὸν ἄνθρωπον χωρίζομεν τῆς θεότητος, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν δογματίζομεν· πρότερον μὲν οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ Θεὸν καὶ υἱὸν μόνον καὶ προαιώνιον. ἀμιγῆ σώματος, καὶ τῶν ὅσα σώματος· ἐπὶ τέλει δὲ καὶ ἄνθρωπον προσληφθέντα ὑπὲρ τῆς ἡμῶν σωτηρίας· παθητὸν σαρκὶ, ἀπαθῆ θεότητι· περιγραπτὸν σώματι, C ἀπερίγραπτον πνεύματι· τὸν αὐτὸν ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, ὁρώμενον καὶ * ἀόρατον, χωρητὸν καὶ * νοούμενον ἀχώρητον· ἵν' ὅλῳ ἀνθρώπῳ τῷ αὐτῷ καὶ Θεῷ, ὅλος ἄνθρωπος ἀναπλασθῇ πεσὼν ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Εἴτις οὐ θεοτόκον τὴν Μαρίαν ἀπολαμβάνει, * ἐκτός ἐστι τῆς θεότητος.

Εἴτις ὡς διὰ σωλῆνος τῆς παρθένου δραμεῖν, ἀλλὰ * χωρεῖ μὴ ἐν αὐτῇ διαπεπλάσθαι λέγει θεϊκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπικῶς· θεϊκῶς μὲν, ὅτι χωρὶς ἀνδρός. ἀνθρωπικῶς δὲ, ὅτι νόμῳ κυήσεως· ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴτις διαπεπλάσθαι λέγει τὸν ἄνθρωπον, εἶθ' D ὑποδεδυκέναι Θεὸν, κατάκριτος· οὐ γὰρ γέννησις Θεοῦ τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ φυγὴ γεννήσεως.

Εἴτις εἰσάγει δύο υἱοὺς, ἕνα μὲν τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, δεύτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς μητρὸς, ἀλλ' οὐχὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, καὶ τῆς υἱοθεσίας ἐκπέσοι τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ὀρθῶς πιστεύουσι. φύσεις μὲν γὰρ δύο, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα· υἱοὶ δὲ οὐ δύο, οὐδὲ θεοί· οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα δύο ἄνθρωποι, εἰ καὶ οὕτως ὁ Παῦλος τὸ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ 1. Κορ. ἐκτὸς προσηγόρευσε· καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν. 2. Κορ. 4. Ἐφεσ. 16. E ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ ἐξ ὧν ὁ σωτὴρ, εἴπερ μὴ ταὐτὸν τὸ ἀόρατον τῷ ὁρατῷ, καὶ τὸ ἄχρονον τῷ ὑπὸ χρόνον· οὐκ ἄλλος δὲ καὶ ἄλλος, μὴ γένοιτο· τὰ γὰρ ἀμφότερα, ἓν τῇ συγκράσει, Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάσειε. λέγω δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο ἔμπαλιν, ἢ ἐπὶ τῆς τριάδος ἔχει. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἵνα μὴ τὰς ὑποστάσεις

1 Vet. V. & *ipsa litera*. al. ms. *Nec ipsa*.
2 Ms. noster, *majoris*, & *Nazianzeni*.
3 Ita etiam Facundus. Vetus versio a Contio edita, *quoniam*.

στάσεις συγχέωμεν. οὐκ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο· ἓν γὰρ τὰ τρία καὶ ταὐτὸν τῇ θεότητι.

A trinitate reperitur. Ibi enim est alius & alius, ne hypostases confundantur; non tamen aliud & aliud, quoniam tria divinitate unum & idem sunt.

Εἴτις ὡς ἐν * προφήταις λέγει κατὰ χάριν ἐνηργηκέναι, ἀλλὰ μὴ κατὰ οὐσίαν συνῆφθαι, καὶ συναναπεπλάσθαι, εἴη κενὸς τῆς κρείττονος ἐνεργείας, μᾶλλον δὲ πλήρης τῆς ἐναντίας.

Si quis Deum in Christo per gratiam non secus atque in aliquo prophetarum operatum dixerit, & non secundum substantiam eidem conjunctum coadunatumque esse; is melioris operationis virtute frustratus sit, vel potius contraria repleatur.

Εἴτις οὐ προσκυνεῖ τὸν ἐσταυρωμένον, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ τετάχθω μετὰ τῶν θεοκτόνων.

Si quis crucifixum non adorat, sit anathema, & inter Dei interfectores censeatur.

Εἴτις ἐξ ἔργων τετελειωμένον, ἢ μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν υἱοθεσίας ἠξιῶσθαι λέγει, καθάπερ οὓς Ἕλληνες παρεγγράπτους εἰσάγουσιν, ἀνάθεμα ἔστω. τὸ γὰρ ἠργμένον, ἢ προκόπτον, ἢ τελειούμενον, οὐ Θεός. κἂν διὰ τὴν κατὰ μικρὸν αὔξησιν οὕτω λέγηται.

Si quis eum ex operibus perfectum, aut post baptismum, aut resurrectionem ex mortuis, in Filium adoptatum dixerit, quemad-B modum ethnici adscriptitios inducunt, anathema sit: siquidem quod initium habet, quod proficit, quod consummatur, hoc non est Deus, etiamsi ob successivum incrementum tale quidpiam de eo dicatur.

Βασιλείου τοῦ ἁγιωτάτου γενομένου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς πρώτης Καππαδοκίας.

Basilii sanctissimi Cæsareæ primæ Cappadociæ episcopi.

ΟΥ' γὰρ τοσοῦτον οὐρανὸς καὶ γῆ, καὶ τὰ * μυρία τῶν πελάγων, καὶ τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα, καὶ τὰ χερσαῖα τῶν ζώων, καὶ φυτὰ, καὶ ἀστέρες, καὶ ἀὴρ, καὶ ὧραι, καὶ ἡ ποικίλη τοῦ παντὸς διακόσμησις τὸ ὑπερέχον τῆς ἰσχύος συνίστησιν, ὅσον τὸ δυνηθῆναι τὸν Θεὸν τὸν ἀχώρητον ἀπαθῶς διὰ σαρκὸς συμπλακῆναι τῷ θανάτῳ, ἵνα ἡμῖν τῷ ἰδίῳ πάθει τὴν ἀπάθειαν χαρίσηται.

NOn cœlum, non terra, non marium spatia, non quæ in terris & in aquis degunt animantes, non plantæ, non stellæ, non aer, non anni tempora, non varius denique totius universitatis ornatus tantum potentiæ excellentiam ostendit, quantum po-C tuisse immensum illum infinitumque Deum impassibiliter per carnem assumptam confligere cum morte, quo nimirum per propriam passionem suam nobis impassibilitatem impertiretur. *lib. de Spiritu S.*

Γρηγορίου τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Νύσσης.

Gregorii sanctissimi episcopi Nysseni.

ΤΟΥ͂ΤΟ γὰρ φρονείσθω, φησὶν, ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. τί πτωχότερον ἐπὶ Θεοῦ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς; τί ταπεινότερον ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν * ὅλων, ἢ τὸ εἰς κοινωνίαν τῆς πτωχῆς ἡμῶν φύσεως ἑκουσίως ἐλθεῖν; ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ ὁ κύριος τῶν κυριευόντων τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἐνδύεται· ὁ κριτὴς τοῦ παντὸς ὑπόφορος τοῖς δυνάσταις γίνεται· ὁ τῆς κτίσεως κύριος ἐν σπηλαίῳ κατάγεται· ὁ τοῦ παντὸς περιδεδραγμένος οὐχ εὑρίσκει τόπον ἐν τῷ καταλύματι, ἀλλ' ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων παραῤῥίπτεται· ὁ καθαρὸς καὶ ἀκήρατος τὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καταδέχεται ῥύπον. καὶ διὰ πάσης τῆς πτωχείας ἡμῶν διεξελθὼν, μέχρι τοῦ τοῦ θανάτου πρόεισι πείρας· ὁρᾶτε τῆς ἑκουσίου πτωχείας τὸ μέτρον. ἡ ζωὴ θανάτου γεύεται, ὁ κριτὴς εἰς κριτήριον ἄγεται· ὁ τῆς ζωῆς τῶν ὄντων κύριος ὑπὸ τῇ ψήφῳ τοῦ δικάζοντος ἄγεται. ὁ πάσης τῆς ὑπερκοσμίου δυνάμεως βασιλεὺς τὰς τῶν δημίων οὐκ ἀπωθεῖται χεῖρας· πρὸς τοῦτό σοι, φησὶ, τὸ ὑπόδειγμα τῆς ταπεινοφροσύνης βλεπέτω τὸ μέτρον.

HOC *enim sentite, inquit, in vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Quid servi forma de Deo dici potest abjectius? Quid de omnium rege humilius, quam quod spon-D te ad abjectæ naturæ nostræ commercium sese dejecit? Rex regum, dominus dominantium servili forma induitur: omnium judex dynastis vectigalis efficitur, creaturæ dominus in antro diversatur: qui omnia palmo concludit, locum in diversorio nullum invenit, sed in brutorum animantium præsepi reclinatur: mundus & immortalis humanæ naturæ sordes non aversatur, & omnem mendicitatem nostram expertus, ipsam demum mortem perpetitur. Voluntariæ hujus paupertatis mensuram perpendite. Vita degustat mortem, judex in prætorium adducitur, omnium vitæ dominus judicis sententiæ subjicitur; om-E nium cœlestium virtutum rex, carnificum manus experiri non gravatur. Ad hoc, inquit, exemplum mensura tuæ humilitatis respiciat.

Orat. 1. de Beatitud. Philip. 2. 5. Isai. 40. Luc. 2. Joan. 19.

Ἀττικοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

[1] *Attici* [2] *episcopi Constantinopolitani.*

ΣΗΜΕΡΟΝ ὁ Χριστὸς, ὁ καὶ δεσπότης τὴν τῆς φιλανθρωπίας γέννησιν ἀνεδέξατο· τὴν γὰρ τῆς

HOdie Christus dominus benignitatis nativitatem suscepit: nam divinæ digni-ta-

2 Hujus & Amphilochii testimonia habentur quoque in ms. Segueriano, sed

1 In duobus MSS. additur isto loco hæc observatio: *Hæc testimonia* (Attici nimirum & Amphilochii) *quæ sequuntur, in aliis exemplaribus non inveniuntur.* Collatio tamen Constantinop. Patres duodecim Ephesi a Cyril-

alio dumtaxat loco: neque vero eorum meminit Vincentius Lirinensis, sed decem tantum quos & ipse sigillatim recenset.

tatis nativitate præexistebat. Deinde rursus A his addit: Benignitatis Verbum exinanitur, cum tamen natura non sit exinanibile: seipsum enim exinanivit, formam servi accipiens. Qui carnis expers est, propter te incarnatur: *Verbum caro factum*; qui sub tactum non cadebat ob incorporeitatem, palpatur; qui sine principio est, sub initio fit corporeo: qui perfectus est, crescit: qui immutabilis est, proficit: qui dives est, [1] in diversorio gignitur; *qui operit cœlum in nubibus*, pannis involvitur: qui rex est, in præsepi deponitur.

Phil. 2. Joan. 1. Psal. 146.

Item ex eodem.

SI quem secernit a nobis unigeniti inhumanatio, & virginis partus, & passio- B num communicatio, & crux, & mors, & resurrectio, discens agnoscat hæc mundo salutem parere; ac non indigna benignitate [a] præstantioris [2] existimari debent. Si enim turpe est Deo in virgine habitare, [3] turpius fuerit & eam condere. Quod si eam condens nullam incurrit ignominiam; nec habitare in creatura dignum opprobrio judicavit. Si vero pati malum est, liberare passionibus quantum est? Quare & mortuus est, immortalis existens, ut morti mortem inferret; & resurrexit, nostram constituens resurrectionem. Et hæc omnia suscepit non natura deitatis, sed assumptione carnis: illa quidem in asylis suæ habitans impassibilita- C tis, hac autem omnia passus & tolerans, ut fieret optimi instituti dux & legislator.

a numinis

Amphilochii episcopi Iconii.

QUoniam enim idem rex & Deus est, & mortem ob passionis dispensationem gustavit, munera mysteriorum sunt indicia. Offerunt magi aurum, cognoscentes ipsum esse regem: offerunt thus; norunt enim se Deo offerre: offerunt myrrham propter mortem in mysterio passionis.

Item ex eodem.

NISI enim ille natus fuisset secundum D carnem, non renascereris tu spiritualiter. Nisi ille sustinuisset servi formam, nequaquam tu gloriam adoptionis lucratus esses. Propterea enim cœlestis in terram descendit, ut tu, qui in terra es, in cœlum extollaris. Ideo Christus semetipsum exinanivit, ut nos omnes de plenitudine ejus acciperemus. Illius mors facta est tibi immortalitas: passio domini facta est servo exaltatio. Tu autem beneficium vertis in occasionem blasphemiæ.

Joan. 1.

Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit. Habemus etiam præ manibus reverendissimi Nestorii blasphemiarum commentarios, e quorum uno capita E selegimus; quæ si sanctæ huic synodo placet prælegemus.

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Legantur, & in acta referantur. Similiter ceteri episcopi dixerunt: Omnes eadem dicimus.

A θεϊκῆς ἀξίας προϋπῆρχεν· εἶτα τούτοις ἐπιφέρει πάλιν· ὁ τῆς φιλανθρωπίας λόγος κενοῦται, ἀκένωτος τὴν φύσιν τυγχάνων· ἑαυτὸν γὰρ ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. ὁ ἄσαρκος διὰ σὲ σαρκοῦται. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο· ὁ ἁφῇ μὴ ὑποπίπτων διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀσώματον, ψηλαφᾶται· ὁ ἄναρχος ὑπὸ ἀρχὴν γίνεται σωματικήν. ὁ τέλειος αὔξει. ὁ ἄτρεπτος προκόπτει· ὁ πλούσιος ἐν καταλύματι * τίκτεται. ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, σπαργανοῦται. ὁ βασιλεὺς ἐν φάτνῃ κατατίθεται.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ.

B ΕἼ τινα διακρίνει ἡ τοῦ μονογενοῦς ἐνανθρώπησις, καὶ παρθένου κύησις, καὶ παθῶν κοινωνία, καὶ σταυρὸς, καὶ θάνατος, καὶ ἀνάστασις· μανθάνων γινωσκέτω, πρόξενα ταῦτα εἶναι τῆς οἰκουμενικῆς σωτηρίας· καὶ μὴ ἀνάξια τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κρείττονος λογιζέσθω. εἰ γὰρ αἰσχρὸν Θεῷ τὸ παρθένιον οἰκῆσαι, αἰσχρότερον * πρὸ πάντων καὶ τὸ ποιῆσαι. εἰ δὲ δημιουργῶν οὐχ ὑβρίσθη, οὐδὲ οἰκῆσαι τὸ δημιούργημα αἰσχύνης ἄξιον ἔκρινε· καὶ εἰ τὸ παθεῖν κακόν, τὸ παθῶν ἀπαλλάξαι ἡλίκον; ὥστε καὶ τέθνηκεν ἀθάνατος ὤν, ἵνα θανατώσῃ τὸν θάνατον· καὶ ἀνέστη, τὴν ἡμετέραν πρυτανεύων ἀνάστασιν. καὶ ταῦτα πάντα δέχεται οὐ φύσει θεότητος, ἀλλὰ προσλήψει σαρκός· τῇ μὲν ἐν ἀσύλοις τῆς C οἰκείας ἀπαθείας οἰκῶν. τῷ δὲ τὰ πάντα παθὼν καὶ ὑπομείνας, ὡς ἂν γένοιτο πολιτείας τῆς ἀρίστης ἡγεμών τε καὶ νομοθέτης.

Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου.

ἘΠΕΙΔΗ' γὰρ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ Θεὸς, καὶ νεκρώσεως διὰ τὴν τοῦ πάθους οἰκονομίαν γευσάμενος, τὰ δῶρα τῶν μυστηρίων ἐστὶν αἰνίγματα. προσφέρουσιν οἱ μάγοι χρυσίον, γνωρίζοντες αὐτὸν εἶναι βασιλέα. προσφέρουσι λίβανον· Θεῷ γὰρ ἴσασι προσφέροντες· προσφέρουσι σμύρναν διὰ τὴν ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ πάθους νέκρωσιν.

D Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ.

ΕἸ μὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐγεννήθη σαρκικῶς. οὐκ ἂν σὺ ἀνεγεννήθης πνευματικῶς. εἰ δὲ μὴ ἐκεῖνος ὑπέσχετο τὸ τοῦ δούλου μορφῆς, οὐκ ἂν σὺ τὴν δόξαν τῆς υἱοθεσίας ἐκέρδανας. διὰ τοῦτο γὰρ ἐπὶ γῆς ὁ ἐπουράνιος, ἵνα σὺ ὁ ἐπὶ γῆς εἰς οὐρανὸν ἀναχθῇς. διὰ τοῦτο Χριστὸς ἑαυτὸν ἐκένωσεν, ἵνα ἡμεῖς πάντες ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ λάβωμεν. * ἐκείνου θανόντος γέγονέ σοι ἀθανασία· τὸ τοῦ δεσπότου πάθος γέγονε τοῦ δούλου ὕψωμα. σὺ δὲ τὴν εὐεργεσίαν λαμβάνεις βλασφημίας ἐφόδιον.

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας καὶ πριμικήριος νοταρίων εἶπεν. Ἔχομεν δὲ μετὰ χεῖρας καὶ βιβλία τῶν βλασφημιῶν τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ἀφ' ὧν E ἑνὸς βιβλίου ἐξελεξάμεθα κεφάλαια· ἅπερ, εἰ παρίσταται τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ, ἀναγνωσόμεθα.

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν· Ἀναγινωσκέσθωσαν, καὶ ἐμφερέσθωσαν * τῇ πίστει τῶν χριστιανῶν πεπραγμένων· ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· πάντες τὰ αὐτὰ λέγομεν.

Ἐκ

lo laudatos fuisse testatur: tametsi decem tantum appellet Vincentius Lirinensis, æque atque hujus adnotationis Auctor, vetus interpres. Et sunt hæc duo testimonia Attici Amphilochii, in Ms. Græco Seguieriano, sed alio loco. Hic autem ea exhibent Latini codices Mss. tres, & Marius Mercator.

1 Vet. *in diversorio fit.* 2 Vet. V. *sed nec indigno misericordia potioris.*
3 Vet. *turpius utique omnino est & facere*, ut in Græco.

A

Ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Νεστορίου, * τετράδιον ιζʹ. εἰς δόγμα, καὶ ἀνεγνώσθη οὕτως.

Ex libro Nestorii, quaternione XVII. in dogmate. Lecta autem hæc sunt hunc in modum.

ΟΤΑΝ οὖν ἡ θεία γραφὴ μέλλῃ λέγειν ἢ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκ * Μαρίας τῆς παρθένου, ἢ θάνατον, οὐδαμοῦ φαίνεται τιθεῖσα τὸ Θεός. ἀλλ' ἢ Χριστὸς, ἢ υἱὸς, ἢ κύριος. ἐπειδὴ ταῦτα τὰ τρία τῶν φύσεων εἰσὶ τῶν δύο σημαντικά. ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης. ποτὲ δὲ ταύτης κἀκείνης· οἷον τι λέγω. ὅταν τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν ἡμῖν ἡ γραφὴ * ἐξηγῆται, λέγει· ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ· οὐκ εἶπεν· ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Θεὸν λόγον, ἀλλὰ λαμβάνει τὸ ὄνομα τὸ μηνῦον τὰς δύο φύσεις. ἐπειδὴ γὰρ ὁ υἱὸς ἄνθρωπός ἐστι καὶ Θεὸς, λέγει· ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, * γενόμενον ἐκ γυναικός· ἵνα ὅταν ἀκούσῃς τὸ, * γενόμενον ἐκ γυναικὸς, εἶτα ἴδῃς τὸ ὄνομα τὸ προκείμενον, τὸ μηνῦον τὰς φύσεις τὰς δύο, τὴν γέννησιν τὴν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, υἱοῦ μὲν καλῇς· υἱὸν γὰρ ἐγέννησε Θεοῦ καὶ ἡ χριστοτόκος παρθένος. ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διπλοῦς ἐστι κατὰ τὰς φύσεις, οὐκ ἐγέννησε μὲν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐγέννησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἥτις ἐστὶν υἱὸς διὰ τὸν συνημμένον υἱόν.

CUM igitur divina scriptura de Christi ortu ex Maria Virgine, aut de ejusdem morte aliquid dictura est, nusquam Dei, sed Christi, aut Filii, aut domini nomen ponere deprehenditur; quandoquidem tria hæc duarum naturarum notionem complectuntur: & modo quidem hanc, modo vero illam, nonnunquam autem utramque simul insinuant: exempli causa. Cum scriptura generationem ex virgine nobis exponit, non dicit: Misit Deus Verbum Deum;
B sed ait: *Misit Deus Filium suum*. Illud enim nomen accipit, quod utriusque naturæ significativum est. Quia enim Filius simul Deus & homo est, ideo dicit: Misit Deus Filium suum factum ex muliere: ut cum audieris illud, factum ex muliere; deinde videris nomen quod utramque naturam denotat, & præmittitur, nativitatem quæ ex sancta virgine est, Filii quidem voces (siquidem & Christipara Virgo Filium Dei genuit) attamen quia Filius Dei duplicis naturæ existit, non Dei Filium, sed humanitatem genuit, quæ propter filium adjunctum filius est. Galat. 4.

C

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον καʹ.

Ex eodem, quaternione [1] XXI.

Βλέπε τὸ συμβαῖνον, αἱρετικέ. οὐ φθονῶ τῆς φωνῆς τῇ χριστοτόκῳ παρθένῳ· ἀλλ' οἶδα σεβασμίαν τὴν δεξαμένην Θεὸν, δι' ἧς προῆλθεν ὁ τῶν ὅλων * Θεὸς, δι' ἧς ἀνέλαμψε τῆς δικαιοσύνης ὁ ἥλιος. πάλιν ὑποπτεύω τὸν κρότον· πῶς τὸ προῆλθεν ἀκούσατε; οὐκ εἴρηταί μοι τὸ προῆλθεν ἀντὶ τοῦ ἐγεννήθη, οὐ γὰρ οὕτω ταχέως ἐπιλανθάνομαι τῶν ἰδίων· τὸ προελθεῖν τὸν Θεὸν λόγον ἐκ τῆς χριστοτόκου παρθένου, παρὰ τῆς θείας ἐδιδάχθην γραφῆς· τὸ δὲ γεννηθῆναι Θεὸν ἐξ αὐτῆς, οὐδαμοῦ ἐδιδάχθην.

Quid contingat, adverte hæretice. Non invideo Christiparæ virgini vocem: agnosco enim illam venerandam esse, quæ Deum suscepit, per quam universorum Dominus processit, per quam justitiæ sol emicuit. At rursus plausum suspectum habeo: quomodo intellexistis illud, processit? Non idem ego interpretor illud, processit, &, genitus est: neque enim tam cito nostri obliviscimur: siquidem Deum Verbum ex Christipara virgine processisse, id per divinam scripturam edoctus sum: quod autem Deus ex ipsa natus sit, id nusquam scriptum com-
D peri.

Καὶ μεθ' ἕτερα.

Et post alia.

Οὐδαμοῦ τοίνυν ἡ θεία γραφὴ Θεὸν ἐκ τῆς χριστοτόκου παρθένου λέγει γεγεννῆσθαι, ἀλλὰ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ υἱὸν, καὶ κύριον· ταῦτα πάντες ὁμολογοῦμεν· ἃ γὰρ ἐδίδαξεν ἡ θεία γραφὴ, ἄθλιος εὐθὺς ὁ μὴ δεχόμενος. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. αὕτη τῶν ἀγγέλων ἡ φωνή. τάχα δὲ μᾶλλόν σου τὰ κατὰ τὴν γέννησιν ᾔδεσαν οἱ ἀρχάγγελοι. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. οὐκ εἶπεν, ἐγερθεὶς παράλαβε τὸν Θεὸν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ.

Divina proinde scriptura Deum ex Christipara virgine genitum esse nusquam affirmat, sed Jesum Christum, & Filium, & dominum. Hæc fatemur omnes. Neque enim miser esse non potest, qui, quæ divina scriptura prodit, non statim recipit. Angelorum vox est: *Surge, & accipe puerum, & matrem ejus*. Atqui certum est, archangelos nativitatis mysterium te longe exactius cognovisse, neque tamen dicunt: Surge, & accipe Deum, & matrem ejus;
E sed Surge, & accipe puerum, & matrem ejus.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον κδʹ.

Ejusdem ex quaternione XXIV.

Ματθ. 1. Ὅπερ οὖν ἐλέγομεν· μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, εἴτε διὰ τοῦ ἑνὸς, εἴτε διὰ τῶν δύο, τῷ νοήματι οὐδὲν λυμαίνεται· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ τεχθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς λό-

Quod ergo dicebamus, ejusmodi est: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum*, vel factum est, (nihil enim obest sensui utrum dixeris) *de Spiritu sancto est*: neque etiam obest, si dixerimus quod Matth. 1.

[1] Ita Mercator: at vetus editio, & quidam MSS. *quatern.* IV.

quod Deus Verbum natus sit in carne. Aliud enim est simul esse cum nato, & aliud nasci. Dicit itaque: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est; hoc est: Spiritus sanctus quod in ea est, condidit. Animadverterunt ergo patres, ut divinarum scripturarum peritissimi, si pro eo quod incarnatum dicimus, genitum diceremus, necessario consecuturum, Deum Verbum vel filium esse Spiritus sancti, vel duos habere patres: si vero factum assereremus, hinc rursum inferri, Deum Verbum Spiritus sancti creaturam esse. Quare generationis vocem [Symbolum Nicænum.] fugientes exposuerunt: *Qui descendit propter nos homines, & propter nostram salutem, & incarnatus est.* At quid est, inquis: *Et incarnatus est?* Non conversus ex divinitate in carnem. Quod dixerunt: Et incarnatus est de Spiritu sancto; in hoc evangelistam secuti sunt. Evangelistam enim inhumanationis mysterium explicans, fugit, generationis vocabulum Verbo tribuere, & incarnationis vocem posuit. Ubi? Audi: [Joan. 1.] *Et Verbum caro factum est.* Non dixit, Verbum per carnem natum est: nam ubicumque apostoli, aut evangelistæ Filii meminerunt, semper ponunt quod ex muliere natus sit. Attende obsecro quid dicam. Ubi, inquam, Filii nomen recolunt, ibi nativitatis vocabulum usurpant, vel quod ex muliere ortus sit affirmant. At vero ubi in Verbi mentionem inciderunt, ibi nullus eorum quod per humanam naturam natum sit, asserere audet. Audi quid beatus Joannes evangelista, cum in Verbum illiusque inhumanationem incidisset, dicat; *Et Verbum*, inquit, *caro factum est*, [Ibid.] (hoc est, carnem sumpsit) *& habitavit in nobis*: hoc est, nostram naturam induit, & habitavit in nobis; & vidimus gloriam ejus, (nempe Filii:) non dixit autem: Vidimus nativitatem Verbi.

γος ἐγεννήθη ἐν τῇ σαρκί. ἄλλο γὰρ τὸ συνεῖναι τῷ γεννωμένῳ, καὶ ἄλλο τὸ γεννᾶσθαι· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ, φησὶ, γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, τουτέστι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκτισε τὸ ἐν αὐτῇ. εἶδον οὖν οἱ πατέρες, ὡς ἐπιστήμονες τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἐὰν * ἐπὶ τὸν σαρκωθέντα θῶμεν τὸν γεννηθέντα, εὑρίσκεται ἢ υἱὸς πνεύματος ὁ Θεὸς λόγος, ἢ δύο πατέρας ἔχων, ἢ δι' ἑνὸς εὑρεθήσεται ὁ Θεὸς λόγος κτίσμα τοῦ πνεύματος ὤν. φεύγοντες οὖν τῆς γεννήσεως λέξιν ἔθηκαν. τὸν κατελθόντα δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, σαρκωθέντα. τί ἐστι σαρκωθέντα; οὐ τραπέντα ἀπὸ θεότητος εἰς σάρκα· τῷ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου * ἠκολούθησαν τῷ εὐαγγελιστῇ. ὁ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐλθὼν εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν, ἔφυγε γέννησιν εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ λόγου, καὶ τέθηκε σάρκωσιν. ποῦ; ἄκουσον· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. οὐκ εἶπεν· ὁ λόγος διὰ σαρκὸς ἐγεννήθη· [Ἰωαν. 1.] ὅπου μὲν γὰρ μνημονεύουσιν ἢ οἱ ἀπόστολοι, ἢ οἱ εὐαγγελισταὶ τοῦ υἱοῦ, τιθέασιν, ὅτι ἐγεννήθη ἐκ γυναικός. πρόσεχε τῷ λεγομένῳ, παρακαλῶ· ὅπου μὲν λέγουσι τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, τιθέασι τὸ ἐγεννήθη· ὅπου δὲ μνημονεύουσι τοῦ λόγου, οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμησεν εἰπεῖν γέννησιν διὰ τῆς ἀνθρωπότητος. ἄκουε· ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐλθὼν εἰς τὸν [Ἰωαν. 1.] λόγον, καὶ τὴν ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ, ἄκουσον οἷά φησιν· ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, τουτέστιν, ἀνέλαβε σάρκα, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τουτέστιν, ἡμετέραν ἐνεδύσατο φύσιν, καὶ ἐνῴκησεν ἐν ἡμῖν· καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ· οὐκ εἶπεν· ἐθεασάμεθα τὴν γέννησιν τοῦ λόγου.

* ἐπὶ τοῦ σαρκωθέντος

* εἰπεῖν ἠκολουθῆσαι

Ejusdem ex quaternione XV. in dogmate.

Sic & illum qui secundum carnem est Christus, quod Dei Verbo conjunctus sit, Deum nominamus, hominem fuisse qui apparebat, non ignari. Paulum utrumque prædicantem audi: [Rom. 9.] *Ex Judæis*, inquit, *est Christus secundum carnem, qui est Deus super omnia.* Primo hominem esse fatetur; mox ob eam quam cum Deo sortitus est societatem, hominem illum Deum appellat; ne quis videlicet Christianos hominem colere suspicetur.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ τετράδιον ιε'. εἰς δόγμα.

Οὕτω καὶ τὸν κατὰ σάρκα Χριστὸν ἐκ τῆς πρὸς Θεὸν λόγον συναφείας Θεὸν ὀνομάζομεν, φαινόμενον εἰδότες ὡς ἄνθρωπον. ἄκουσον τοῦ Παύλου ἀμφότερα κηρύττοντος· ἐξ Ἰουδαίων, φησὶν, ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός. [Ῥωμ. 9.] ὁμολογεῖ τὸν ἄνθρωπον πρότερον, καὶ τότε τῇ τοῦ Θεοῦ συναφείᾳ θεολογεῖ τὸ φαινόμενον, ἵνα μηδεὶς * ἀνθρωπολατρείαν τὸν χριστιανισμὸν ὑποπτεύσῃ.

* ἀνθρωπολατρεῖν

Ejusdem e quaternione XXVII.

[1] Verum ut rerum omnium opificem Deum appellamus; & Moysen rursum Deum: ait enim: [Exod. 7.] *Constitui te Deum Pharaonis*: & Israel filium Dei: [Exod. 4. 22.] *Nam filius*, inquit, *meus primogenitus Israel est*: & sicut Saul appellatur Christus: *Non enim*, inquit, *injiciam manum meam in eum, quia Christus domini est*: [1 Reg. 24. 7.] & de Cyro similiter dictum est: [Isai. 45.] *Hæc dicit dominus Christo meo Cyro*: [Isai. 13. 3.] & Babylonios sanctos: *Ego enim*, ait, *præcipiam eis: sanctificati enim sunt; & ego ducam eos*: ita quoque Christum dominum & Deum, & filium, & sanctum, & Christum appellamus.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον κζ'.

Ἀλλ' ὥσπερ ἐλέγομεν Θεὸν τὸν πάντων δημιουργὸν, καὶ Θεὸν, τὸν Μωϋσέα· Θεὸν γὰρ, φησὶ, τέθεικά σε τοῦ Φαραὼ, καὶ υἱὸν τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ· υἱὸς [Ἔξοδ. 7.] γὰρ, φησὶ, πρωτότοκός μου ὁ Ἰσραήλ. [Ἔξοδ. 4. 22.] καὶ ὥσπερ ἐλέγομεν Χριστὸν τὸν Σαοὺλ· οὐ μὴ γὰρ, φησὶν, ἐπιβαλῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι Χριστὸς κυρίου ἐστί. καὶ τὸν Κῦρον ὡσαύτως· τάδε λέγει, φησὶ, κύριος τῷ [1. Βασ. 24. 7.] [Ἡσαΐ. 45.] Χριστῷ μου Κύρῳ· καὶ τὸν Βαβηλόνιον ἅγιον. ἐγὼ [Ἡσαΐ. 13. 3.] γὰρ, φησὶ, συντάξω αὐτοῖς. ἡγιασμένοι εἰσὶ, κἀγὼ ἄγω αὐτούς. οὕτω λέγομεν καὶ τὸν δεσπότην Χρι-

στὸν

1 Hunc locum recitat Rusticus Diac. in lib. adv. Aceph.

ςὸν καὶ Θεὸν, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον, καὶ Χριςόν. ἀλλ' ἡ μὲν κοινωνία τῶν ὀνομάτων ὁμοία, οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ ἀξία.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιε.

[Phil.] 2. 5. Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριςῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. οὐκ εἶπε. τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν τῷ Θεῷ λόγῳ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, μορφὴν δούλου ἔλαβεν· ἀλλὰ λαβὼν τὸ Χριςὸς, * ὡς τῶν δύο φύσεων προσηγορίαν σημαντικὴν, ἀκινδύνως αὐτὸν καὶ δούλου μορφὴν ἀναλαβεῖν, καὶ Θεὸν ὀνομάζει, τῶν λεγομένων εἰς τὸ τῶν φύσεων ἀλήπτως μεριζομένων διπλοῦν.

[Margin: *τῆς τῶν φύσεων συν[illegible] αὐτικὸν, [illegible]]

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ις'.

[Ibid.] v. 10. Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ, φησὶ, πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριςός· διὰ τὸν φοροῦντα τὸν φορούμενον σέβω. διὰ τὸν κεκρυμμένον προσκυνῶ τὸν φαινόμενον. ἀχώριςος τοῦ φαινομένου Θεός. διὰ τοῦτο τοῦ μὴ χωριζομένου τὴν τιμὴν οὐ χωρίζω. χωρίζω τὰς φύσεις, ἀλλ' ἑνῶ τὴν προσκύνησιν.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιζ'

Ἦν μὲν γὰρ ὁ Θεὸς λόγος καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως υἱὸς, καὶ Θεὸς, καὶ συνὼν τῷ πατρί· ἀνέλαβε δὲ ἐν ὑςέροις καιροῖς τὴν τοῦ δούλου μορφήν. * ἀλλ' ἦν πρὸ τούτου υἱὸς καὶ καλούμενος, μετὰ τὴν ἀνάληψιν οὐ δύναται καλεῖσθαι κεχωρισμένος υἱὸς, ἵνα μὴ δύο υἱοὺς δογματίζωμεν. ἀλλ' ἐπειδήπερ ἐκείνῳ συνῆπται τῷ ἐν ἀρχῇ ὄντι υἱῷ τῷ πρὸς αὐτὸν * συναφθέντι, οὐ δύναται κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἱότητος, οὐ κατὰ τὰς φύσεις. διὰ τοῦτο καὶ διαίρεσιν * δέξασθαι. κατὰ τὸ ἀξίωμά φημι τῆς υἱότητος, οὐ κατὰ τὰς φύσεις. διὰ τοῦτο καὶ Χριςὸς ὁ Θεὸς λόγος ὀνομάζεται, ἐπειδήπερ ἔχει συνάφειαν τὴν πρὸς τὸν Χριςὸν διηνεκῆ.

[Margin: *ἀλλ' ὥ[illegible]. *r. συναφθέντι κατὰ ἀξίωμα. *r. δέξασθαι [illegible] τὸ &c. Germanica editione in mf. Segueriano [illegible] hic locus sic habet: [illegible] κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς υἱότητος [illegible] δέξασθαι [illegible] υἱότητος, οὐ κατὰ [τὰ]ς φύσεις. [illegible] τοῦτο καὶ [Χρι]ςός]

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιε. εἰς δόγμα.

Ἀσύγχυτον τοίνυν τὴν τῶν φύσεων τηρῶμεν συνάφειαν· ὁμολογῶμεν τὸν ἐν ἀνθρώπῳ Θεόν· σέβωμεν τὸν τῇ θείᾳ συναφείᾳ τῷ παντοκράτορι Θεῷ συμπροσκυνούμενον ἄνθρωπον.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ς'.

[Heb.] 2. 17. Σκόπει, καὶ τὸ τούτοις εὐθὺς συναπτόμενον· ἵν' ἐλεήμων, φησὶ, γένηται, καὶ πιςὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν· ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. οὐκοῦν ὁ παθὼν, ἀρχιερεὺς ἐλεήμων. παθητὸς δὲ ὁ ναὸς, οὐχ ὁ ζωοποιὸς τοῦ πεπονθότος Θεός.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον κζ'.

Ἵνα μάθητε, φησὶν, ὡς σφόδρα τις τῆς θεότητος ὑπῆρχε συνάφεια, καὶ ἐν βρέφει τῆς δεσποτικῆς καθορωμένης σαρκός. ἦν γὰρ ὁ αὐτὸς βρέφος, καὶ

A Verumtamen licet nominum communicatio similis sit, dignitas tamen non eadem existit.

Item ejusdem, ex quaternione XV.

Hoc sapite in vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens. Non dixit: Hoc sapite in vobis, quod & in Deo Verbo, quod cum in forma Dei esset, servilem formam accepit: sed voce Christi, tanquam utriusque naturæ notionem complectente, accepta, sine periculo illum & servi formam sumpsisse asseverat, & Deum nominat, dictorum vim in naturarum dualitatem inoffense partiens. Philip. 2. 5.

B

Item ejusdem, ex quaternione XVI.

Ut in nomine, inquit, *Jesu, omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia dominus est Jesus Christus.* Propter gestantem gestatum veneror: propter latentem adoro apparentem: inseparabilis a visibili Deus: atque ideo ejus qui non separatur, honorem non separo: naturas separo, sed adorationem conjungo. Ibid. 10.

C *Item ejusdem, ex quaternione* XVII.

Erat quidem Deus Verbum ante incarnationem & Filius, & Deus, & Patri coexistens: at vero in ultimis temporibus servi quoque formam assumpsit. Ceterum cum ante Filius esset, & Filius appellaretur; post carnem tamen assumptam seorsum per se Filii nomine appellari non debet, ne duos filios videamur inducere. Sed quoniam illi unitus est qui in principio Filius erat, & ipsi conjunctus est, non potest quod quidem ad filiationis dignitatem attinet, non quod ad naturas, propterea etiam divisionem recipere: secundum dignitatem dico filiationis, non D secundum naturas. Unde & Deus Verbum nominatur Christus, quoniam perpetuam cum Christo unionem habet.

Item ejusdem, ex quaternione XV. *in dogmate.*

Inconfusam igitur naturarum conjunctionem retineamus: Deum in homine confiteamur: hominem colamus, ob conjunctionem cum omnipotenti Deo simul adorandum.

Item ejusdem, ex quaternione VI.

Perpende quod his statim subjungitur: *Ut* Heb. 2. 17.
E *misericors*, inquit, *fieret, & fidelis Pontifex in his quæ sunt ad Deum. In quo enim passus est ipse tentatus, potest tentatis subvenire.* Pontifex igitur qui passus est, misericors est: passibile autem extitit templum, non Deus, qui vivificat illum qui passus est.

Item ejusdem, ex quaternione XXVII.

Ut discatis, inquit, quam eximia extiterit illa divinitatis conjunctio; vel cum infante dominica cerneretur caro. Ipse enim & infans erat,

erat, & infantis dominus. Laudastis vocem, verum ne temere ac sine examinatione illi applaudatis. Dixi enim: Idem omnino & infans erat, & infantis inhabitator.

A τοῦ βρέφους δεσπότης. ἐπῃνέσατε τὴν φωνὴν, ἀλλὰ μηδὲ οὕτως ἀβασανίστως κρατῆτε· εἶπον γὰρ, ὁ αὐτὸς ἦν βρέφος, καὶ τοῦ βρέφους οἰκήτωρ.

Ejusdem, ex quaternione I.

Τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον α΄.

Communes enim sunt trinitatis operationes, solaque hypostaseon distinctione secernuntur. Quamobrem unigeniti gloria aliquando adscribitur Patri: ait enim: *Est Pater meus, qui glorificat me*; interdum vero Spiritui: *Spiritus enim*, inquit, *veritatis glorificabit me*: nonnunquam vero Christi potentiæ.

Joan. 8. 54. Joan. 16.

Κοιναὶ γὰρ αἱ τῆς τριάδος ἐνέργειαι, καὶ μόναις ὑποστάσεσι τὴν διαίρεσιν ἔχουσαι. ἡ γοῦν τοῦ μονογενοῦς εὐδοξία ποτὲ μὲν τῷ πατρὶ περιΐπτει· ἔστι γὰρ, φησὶν, ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με· ποτὲ δὲ τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα γὰρ, φησὶ, τῆς ἀληθείας ἐμὲ δοξάσει· ποτὲ δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ δυναστείᾳ.

B

Item ejusdem, ex quaternione XVI. *ubi de Christo loquitur.*

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιϛ΄. περὶ Χριστοῦ λέγοντος.

Matth. 27. 46.

Hic est qui dicebat: *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?* hic est qui triduo mortuus fuit: hunc autem tanquam divinæ majestatis cooperatorem una cum divinitate adoro. *Et post alia*. Non per se & secundum se Deus est, quod in utero formatum est: non per se & secundum se Deus est, quod Spiritus sancti opera effectum est: non per se & secundum se Deus est, quod in monumento conditum est: sic enim hominum, mortuorumque manifesti cultores essemus. At vero, quia Deus in homine assumpto existit, assumptus, ut assumenti conjunctus, propter assumentem Deus appellatur.

Οὗτος ὁ λέγων· Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; οὗτος ὁ τριήμερον τελευτὴν ὑπομείνας· προσκυνῶ δὲ σὺν τῇ θεότητι τοῦτον, ὡς τῆς θείας συνεργὸν αὐθεντίας· Καὶ μεθ' ἕτερα. Οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς τὸ πλασθὲν ἀπὸ μήτρας. οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς τὸ κτισθὲν ἐκ τοῦ πνεύματος· οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς τὸ * ταφὲν ἐπὶ μνήματος· οὕτω γὰρ ἂν ἦμεν ἀνθρωπολάτραι, καὶ νεκρολάτραι σαφεῖς. ἀλλ' ἐπειδήπερ ἐν τῷ ληφθέντι Θεὸς, ἐκ τοῦ λαβόντος ὁ ληφθεὶς, ὡς τῷ λαβόντι συναφ-C θεὶς, συγχρηματίζει Θεός.

Item ejusdem, ex quaternione III. *contra hæreticos, ubi de Spiritu loquitur.*

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον γ΄. κατὰ αἱρετικῶν περὶ τοῦ πνεύματος λέγοντος.

Quomodo is, inquit, servus esse queat, qui una cum Patre & Filio operatur? Quod si quis functiones Spiritus quærat, eas nulla sui parte patris & Filii inferiores esse comperiet. Non quod una divinitas in plures partes divisa sit, sed quod divina scriptura ad ostendendam trinitatis æqualitatem, ea singulis hypostasibus nonnunquam impertiri soleat, quæ unius alioqui sunt potentiæ. Hoc verum D esse, ex iis operibus spectare licet, quæ in tempore sunt suscepta. Deus Verbum factum est caro, & habitavit in nobis. Humanam porro naturam assumptam Pater sibi consedere fecit. Ait enim: *Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis*. Spiritus denique veniens, assumpti gloriam promovit & invulgavit. *Cum venerit*, inquit, *Spiritus veritatis, ille me glorificabit.*

Joan. 1. Ephes. 2. Psal. 109. Joan. 16.

Πῶς γὰρ εἴη δοῦλον, φησὶ, τὸ μετὰ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐργαζόμενον; κἂν ζητοίη τις τὰς τοῦ πνεύματος * τάξεις, εὑρήσει τῶν τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ κατ' οὐδὲν λειπομένας· οὐχ ὡς τῆς μιᾶς μεριζομένης θεότητος, ἀλλὰ τῆς θείας γραφῆς τὰ τῆς μιᾶς ἰσχύος καὶ καθ' ἑκάστην μεριζομένης ὑπόστασιν, εἰς ἀπόδειξιν τοῦ τῆς τριάδος ὁμοίου. καί μοι σκόπει τὸ ὅμοιον, ἐκ τῶν ἐν ἔργοις * καιρῶν * ἀρξάμενον. ὁ Θεὸς λόγος ἐγένετο σάρξ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. συνεκάθισεν ἑαυτῷ τὴν ἀναληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα ὁ πατήρ· εἶπε γὰρ, φησὶν, ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. τὴν τοῦ ἀναληφθέντος τὸ πνεῦμα κατελθὸν συνεκρότησε δόξαν· ὅταν γὰρ, φησὶ, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἔλθῃ, ἐκεῖνο ἐμὲ δοξάσει.

Item ejusdem, ex quaternione VI. *ubi de Christo agit.*

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ϛ΄. περὶ Χριστοῦ λέγοντος.

Luc. 4. 18. Hebr. 3. 17.

Missus est enim captivis prædicare remissionem, & cæcis restitutionem visus: & ut E Apostolus subjungit & ait, *Hic ille est, qui fidelis pontifex Deo factus est*. Factus enim is est, qui ab æterno non præexistebat. Hic, hæretice, ille ipse est, qui ad pontificiam dignitatem paulatim evectus est. Audi vocem hoc tibi clarius intonantem: *In diebus illis*, inquit, *carnis suæ preces & supplicationes ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, & exauditus est pro sua reverentia; & quidem cum esset Filius*,

Ὅτι ἀπεστάλη κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· ὡς ὁ ἀπόστολος ἐπιφέρει, καί φησιν· οὗτος ὁ πιστὸς τῷ Θεῷ πεποιημένος ἀρχιερεύς. ἐγένετο γὰρ οὗτος, οὐκ ἀϊδίως προὤν. οὗτος ὁ κατὰ μικρὸν εἰς ἀρχιερέως αἱρετικὲ, προκόψας ἀξίωμα· καὶ ἄκουε σαφεστέρας σοι τοῦτο διαβοώσης φωνῆς· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείνας, φησὶ, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις καὶ ἱκεσίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας,

καίπερ

καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοὴν·
9. καὶ τελειωθεὶς, ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν * αὐτοῦ πᾶσιν
αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου. τελειοῦται δὲ τὸ κατὰ μικρὸν
προκόπτον, αἱρετικέ. περὶ οὗ καὶ [1] Ιωάννης ἐν τοῖς εὐαγ-
12. γελίοις βοᾷ. Ιησοῦς προέκοπτεν ἡλικίᾳ, καὶ σο-
8. φίᾳ, καὶ χάριτι. οἷς σύμφωνα καὶ Παῦλος φθεγ-
γόμενος· τελειωθεὶς, φησὶν, ἐγένετο τοῖς ὑπακού-
ουσιν * αὐτοῦ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγο-
ρευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελ-
χισεδέκ· καὶ μεθ᾽ ἕτερα· ἀρχιερεὺς κεκλημένος. τί
οὖν ἀνθερμηνεύεις τῷ Παύλῳ, τὸν ἀπαθῆ Θεὸν λόγον
ἐπιγείῳ καταμιγνὺς ὁμοιώματι, καὶ παθητὸν ἀρχιε-
ρέα ποιῶν;

Ομοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιζ'.

Οθεν, ἀδελφοὶ, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι,
3. κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας
ἡμῶν Ιησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν. καὶ μεθ᾽
ἕτερα· Οντος οὖν ἡμῖν τούτου μόνου ἀρχιερέως συμπα-
θοῦς καὶ συγγενοῦς καὶ βεβαίου, τῆς εἰς αὐτὸν μὴ παρα-
τρέπεσθε πίστεως. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τῆς ἐπηγγελμένης
εὐλογίας ἐκ σπέρματος Αβραὰμ ἀπεστάλη, ὡς ὑπὲρ
ἑαυτοῦ καὶ τοῦ συγγενοῦς τὴν τοῦ σώματος θυσίαν συνε-
παγόμενος. σημειωτέον, ὅτι ὁμολογήσας πάντα
ἀρχιερέα δεῖσθαι θυσίας, καὶ ὑπεξελὼν τὸν Χρι-
στὸν, ὡς μὴ δεόμενον, ἐν τούτοις ὑπὲρ ἑαυτοῦ φησι
προσφέρειν, καὶ τοῦ συγγενοῦς, θυσίαν.

Ομοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον δ'.

Ακούσατε τοίνυν, προσέχοντες τοῖς ῥητοῖς. ὁ
56. τρώγων μου, φησὶ, τὴν σάρκα. μνημονεύετε ὅτι περὶ
τῆς σαρκός ἐστι τὸ λεγόμενον, καὶ ὅτι οὐ παρ᾽ ἐμοῦ προ-
στίθεται τὸ τῆς σαρκὸς ὄνομα· ὥστε μὴ δοκεῖν ἐκείνοις
παρερμηνεύειν· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πί-
νων μου τὸ αἷμα· μὴ εἴπεν· ὁ τρώγων μου τὴν θεό-
τητα καὶ πίνων * ταύτην; ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα,
καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐ-
τῷ. καὶ μεθ᾽ ἕτερα.

Αλλ᾽ ἐπὶ τὸ προκείμενον· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα,
καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.
μνημονεύετε, ὅτι περὶ τῆς σαρκὸς τὸ λεγόμενον.
καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ· ἐμὲ τὸν φαινόμε-
νον. ἀλλ᾽ ἐνίοτε παρερμηνεύω· ἀκούσωμεν ἐκ τῶν
ἑξῆς· καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. ἐκεῖνος λέ-
γει τὴν θεότητα, ἐγὼ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα. ἴδω-
μεν τίς ὁ παρερμηνεύων. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν
πατήρ. λέγει καὶ ὁ αἱρετικὸς, ἐνταῦθα τὴν θεότη-
τα λέγει· ἀπέστειλέ με, φησὶ, τὸν Θεὸν λόγον·
καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. κατ᾽ ἐκείνους, κἀ-
γὼ ζῶ ὁ Θεὸς λόγος διὰ τὸν πατέρα· εἶτα τὸ μετὰ
τοῦτο· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται. τίνα
ἐσθίομεν; τὴν θεότητα, ἢ τὴν ἀνθρωπότητα;

Ομοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιϛ'.

Καὶ ὅλως, φησὶν, εἰ πᾶσαν ὅλου τὴν καινὴν με-
ταλλεύεις, οὐκ ἂν εὕροις οὐδαμῶς παρὰ ταύτῃ τὸν
θάνατον τῷ Θεῷ προσαπτόμενον. ἀλλ᾽ ἢ Χριστῷ, ἢ
υἱῷ, ἢ κυρίῳ. τὸ γὰρ Χριστὸς, καὶ τὸ υἱὸς, καὶ τὸ κύ-
ριος, ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς παρὰ τῆς γραφῆς λαμβανό-
μενον, τῶν φύσεών ἐστι τῶν δύο σημαντικόν. καὶ πο-

A *didicit ex iis quæ passus est, obedientiam; & consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.* Consummatur autem *, hæretice, id quod paulatim proficit. Qua de re & * Joannes [2] in evangeliis clamat: Jesus, inquit, proficiebat ætate, sapientia, & gratia. Quibus Paulus consona pronuncians, ait: *Consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ; appellatus a Deo pontifex secundum ordinem Melchisedec.* Et infra: *Pontifex appellatus.* Quid igitur contra mentem Pauli impassibile Deum Verbum interpretaris, terrenæ similitudini ipsum commiscens, & passibilem pontificem faciens?

* Habetur Luc. 2. f. 51.

Hebr. 5. v. 8.

B *Item ejusdem, ex quaternione* [3] XVII.

Unde, fratres, vocationis supercœlestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Jesum, qui fidelis est ei qui fecit illum. Et infra: Cum igitur unus hic nobis pontifex sit, compatiens, nobis cognatus, & stabilis, nolite a fide quæ in ipsum est, recedere. Ipse enim promissæ nobis benedictionis ex semine Abrahæ missus est, tamquam pro se & cognato sibi genere sacrificium offerens. Sed adverte, cum omnem pontificem sacrificio egere fateatur, Christumque, veluti qui illius non indiguerit, excipiat; hic tam pro se, quam pro cognato sibi genere sacrificium obtulisse affirmat.

Hebr. 3.

C *Item ejusdem, ex quaternione* IV.

Audite itaque, & his quæ dicuntur, animum advertite: *Qui manducat*, inquit, *meam carnem*. Memineritis de carne sermonem hic esse, & carnis vocabulum a me adjectum non esse, non illis forsan perperam interpretari videar. *Qui*, inquit, *manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem:* non dixit: Qui manducat meam divinitatem, aut bibit meam divinitatem, sed, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Et post alia.

Joan. 6. v. 56.

Verum ad id quod propositum est, revertamur: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Mementote, quod de carne verba hic D fiant. *Sicut misit me vivens Pater:* me, inquam, quem cernitis. Sed aliquando perperam interpretor. Audiamus ex sequentibus: *Sicut misit me vivens Pater:* Ille divinitatem exponit, ego vero humanitatem. Jam videamus, quis perperam interpretetur: *Sicut misit me vivens Pater.* Hæreticus etiam dicit: Divinitatem hic exprimit: sensus est enim: Misit me Deum Verbum secundum illos: Sicut misit me vivens Pater, & ego Deus Verbum vivo propter Patrem. Deinde quod mox sequitur: *Qui manducat me, & ipse vivet.* Quid quæso manducamus? divinitatem ne, an humanitatem?

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Item ejusdem, ex quaternione [4] XVI.

E Et omnino, ait, si totum novum testamentum simul accurate scrutatus fueris, nusquam in eo mortem Deo adscriptam comperies, sed vel Christo, aut domino, aut Filio. Hæ autem voces, Christus, & Filius, & dominus, cum unigenito in scripturis tribuuntur, naturarum duarum indices existunt: & ali-

1 Ita & MSS. Regii. 2 MSS. duo Colbert. & Turon. *& Lucas*. Bellov. *Joannes & Lucas*. Marius Mercator,
ut in Græco, & *Joannes*. 3 Vet. V. VII. 4 In Bellov. MS. XXIII. sed alii MSS. XVI. ut & Marius Mercator.

quando quidem divinitatem, nonnunquam vero humanitatem, interdum autem utramque simul exprimunt. Exempli causa, quando apostolus Paulus per epistolam ita prædicat: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus;* Filii humanitatem clare indicat. At vero cum idem rursum ad Hebræos scribens ait: *Deus nobis locutus est in Filio, per quem fecit & sæcula;* divinitatem Filii indicat. Neque enim caro sæcula condidit, ut quæ multa post sæcula formata sit. Et infra: Neque deitas Jacobum fratrem habuit, neque Dei Verbi mortem annunciamus, dum corpore & sanguine dominico reficimur.

1. Cor. 11. v. 26.

Item ejusdem; ex quaternione XXIII.

* Animadverto, inquit, plebem nostram multum religionis, & maximum pietatis fervorem habere: verum propter dogmatum notitiæ divinæ ignorationem graviter errare ac labi. Hoc tamen ipsi populo vitio vertendum non est, sed doctoribus (quod qua modestia dixerim?) tribuendum, quibus otium non suppetit, ut vobis aliquid de exactioribus dogmatibus proponant.

* *ex ms. cod. Justelli.* Video populum nostrum habere ingentem reverentiam & ardentissimam pietatem, sed in dogmate theognosiæ ignorantia labi, &c. (1)

Petrus presbyter Alexandrinus, & notariorum primicerius dixit: En hic aperte affirmat, neminem * ex doctoribus qui ante illum extiterunt, ea populis locutum, quæ ipse locutus est.

* ante se talia populo prædicasse (2)

Flavianus Philippensium episcopus dixit: Quandoquidem horrenda ac blasphema sunt Nestorii dicta, neque aures nostræ hisce amplius inquinari ferunt; blasphemæ illius voces, ad perpetuam auctoris accusationem & notam, singillatim actis inserantur.

Petrus presbyter Alexandrinus, & notariorum primicerius dixit: Reverendissimus piissimusque metropolitanus & episcopus Carthaginis Capreolus per 3 Besulam diaconum ad sacram hanc synodum epistolam scripsit: hanc, si pietas vestra jusserit, recitabo. Recitabo autem & illius interpretationem.

Piissimis beatissimisque comministris, qui undecumque ad synodum convenere, Capreolus episcopus in domino Sal.

4 OPTABAM, piissimi fratres, venerandam vestram synodum in tali rerum statu congregatam fuisse, quo nobis quoque, delectis communi sententia aliquot ex fratribus & coepiscopis nostris, instructam potius legationem mittere licuisset, quam excusationem lamentatione dignam; nisi hanc animi nostri affectionem diversæ causæ impedivissent. Primum enim domini & filii nostri religiosissimi Theodosii imperatoris litteræ ad manus nostras perlatæ, ejusmodi erant, quæ beatæ memoriæ fratris & coepiscopi nostri 5 Augustini præsentiam peculiari ratione efflagitabant. Verum cum eæ literæ illum jam tum e vivis excessisse comperissent, ego regiam illam significationem, licet ad prædictum Augustinum præcipue destinata videretur, excipiens, missis ad universas Africæ provincias congruis literis, consuetisque sermonibus, synodum cogere volui

A τὲ μὲν δηλοῦν τὴν θεότητα, ποτὲ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα, ποτὲ δὲ ἀμφότερα· οἷον, ὅταν Παῦλος ἐπιστέλλων κηρύττει. ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. τὴν ἀνθρωπότητα βοᾷ τοῦ υἱοῦ. ἂν λέγῃ πάλιν ὁ αὐτὸς πρὸς Ἑβραίους· ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε. τὴν θεότητα δηλοῖ τοῦ υἱοῦ. οὐδὲ γὰρ ἡ σὰρξ δημιουργὸς τῶν αἰώνων, ἡ μετ' αἰῶνας δημιουργηθεῖσα πολλούς. καὶ μεθ' ἕτερα· οὐδὲ θεότητος ἀδελφὸν τὸν Ἰάκωβον ἔχειν. οὐδὲ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγου καταγγέλλομεν θάνατον, τὸ δεσποτικὸν αἷμά τε καὶ σῶμα σιτούμενοι.

B Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον κγ'.

Προσέχω, φησὶ, τοῖς ἡμετέροις δήμοις, εὐλάβειαν μὲν πολλὴν κεκτημένοις, καὶ θερμοτάτην εὐσέβειαν, ὑπὸ * δὲ τῆς περὶ τὸ δόγμα θεογνωσίας ἀγνοίᾳ ὀλισθαίνουσι. τοῦτο δὲ οὐκ ἔγκλημα τῶν λαῶν· ἀλλὰ, πῶς ἂν εὐπρεπῶς εἴποιμι; τὸ μὴ ἔχειν τοὺς διδασκάλους καιρὸν καί τι τῶν ἀκριβεστέρων ὑμῖν παραθέσθαι δογμάτων.

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπεν· ἰδοὺ φανερῶς ἐν τούτοις φησὶν, ὅτι τῶν πρὸ αὐτοῦ διδασκάλων οὐδεὶς ταῦτα ἐλάλησε τοῖς λαοῖς, ἃ αὐτὸς ἐλάλησε.

Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν. ἐπειδὴ
C δεινὰ καὶ βλάσφημα τὰ παρὰ Νεστορίου εἰρημένα, καὶ οὐ φέρουσιν αἱ ἀκοαὶ ἡμῶν ἐπιπλέον μολύνεσθαι. ἕκαστον μέρος τῆς βλασφημίας αὐτοῦ ἐμφερέσθω τοῖς πραττομένοις, πρὸς κατηγορίαν τοῦ διδάξαντος αὐτά.

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων εἶπεν· ὁ εὐλαβέστατος καὶ θεοσεβέστατος μητροπολίτης καὶ ἐπίσκοπος τῆς Καρθαγένης Καπραίολος διὰ Βεσούλα τοῦ διακόνου γέγραφε πρὸς τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον ἐπιστολὴν, ἣν, εἰ κελεύσει ὑμῶν ἡ θεοσέβεια, ἀναγνώσομαι. ἀναγνώσομαι δὲ καὶ τὴν ἑρμηνείαν αὐτῆς.

Τοῖς θεοσεβεστάτοις καὶ μακαριωτάτοις συλλειτουργοῖς, τοῖς ἁπανταχόθεν εἰς τὴν σύνοδον
D συνελθοῦσι, Καπραίολος ἐπίσκοπος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΗΥΧΟΜΗΝ, εὐλαβέστατοι ἀδελφοὶ, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τὴν προσκυνητὴν ὑμῶν σύνοδον συγκροτηθῆναι, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐπιλεχθέντων κοινῇ κρίσει ἀδελφῶν καὶ συνεπισκόπων ἡμετέρων, οὐ παραίτησιν θρήνου ἀξίαν, ἀλλὰ παρεσκευασμένην μᾶλλον πρεσβείαν πέμψωμεν. εἰ μὴ τὴν ἡμετέραν σύστασιν αἰτίαι διάφοροι ἐνεπόδιζον. καὶ γὰρ πρῶτον τοῦ δεσπότου καὶ υἱοῦ ἡμετέρου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Θεοδοσίου τοιαῦτα εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας γράμματα ἐλήλυθεν, ἅ τινα τοῦ τῆς μακαρίας
E μνήμης ἀδελφοῦ ἡμετέρου καὶ συνεπισκόπου Αὐγουστίνου τὴν παρουσίαν ἰδικῶς ἀπῄτει· ἅ τινα τὰ προειρημένα γράμματα εἰς ταύτην τὴν ζωὴν εὑρεῖν αὐτὸν οὐδαμῶς δεδύνηνται. ὅθεν ἐγὼ, ὅς τις τὴν αὐτὴν βασιλικὴν σημείωσιν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τῷ προειρημένῳ πεπέμφθαι

1 Ita & Marius Mercator in vers. Act. 6. Conc. Ephes. 2 Ita etiam citatus Marius Mercator.
3 Vet. V. Bessulam. Vincent. Lirin. cap. 42.
4 Fragmentum ex hac epistola recitat Ferrandus in epist. ad Pelagium, & Anatolium S. R. E. Diaconos: sed ex alia latinitate. 5 Vide Liberatum cap. 5.

φθαι ἐδόκει, ἐδεξάμην καταπεμφθεῖσαν, κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς τοῖς ἁρμοδίοις γράμμασι, καὶ ταῖς ἐθίμοις διαλέξεσι συναθροῖσαι σύνοδον ἠβουλήθην συναγαγεῖν, ἵνα ἐπιλεχθέντες ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀδελφῶν καὶ ἐπισκόπων τῶν ἡμετέρων εἰς τὴν προσκυνητὴν σύνοδον τῆς ὑμετέρας μακαριότητος καταπεμφθῶσιν. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἀνέρχεται ἡ εἴσοδος τῆς παροδίας· καὶ γὰρ ἡ ἐπιχυθεῖσα * πολεμία πληθὺς, καὶ ἡ πόρθησις ἡ πλατεῖα τῶν ἐπαρχιῶν, ἤ τις ἢ ἀποσβεσθέντων τῶν οἰκητόρων, ἢ φυγόντων, * ἀθλίαν ἐρημώσεως ὄψιν εἰς μῆκος καὶ πλάτος ἐκτείνουσα, τὴν ἀχέρειαν συστέλλει τοῦ ἐλθεῖν. τούτοις τοιγαροῦν τοῖς κωλύμασι συνελθεῖν εἰς ἓν τοῦ κύκλου τῆς Ἀφρικῆς οἱ ἐπίσκοποι οὐδαμῶς ἠδυνήθησαν, οἷς προετέθη. ἐπειδὴ τὰ βασιλικὰ γράμματα ἐν ἡμέραις τοῦ πάσχα εἰς ἡμᾶς ἦλθε, * ὅτε μόλις μέχρι τῆς προσκυνητῆς ταύτης συνόδου δύο μηνῶν διάστημα περιελιμπάνετο, οἵ τινες μόλις ἤρκουν κἂν αὐτῇ τῇ κατὰ Ἀφρικὴν συνόδῳ εἰς τὸ συνελθεῖν. καὶ εἰ μηδεμία δυσχέρεια ἀπὸ τῶν πολεμίων ἡ παροῦσα συμβεβήκει ἐν ἐπιδημίᾳ γεγενῆσθαι· ἵνα, εἰ καὶ τὰ μάλιστα πρέσβεις οὐδαμῶς ἐκπέμψαι δεδυνήμεθα, διὰ τὴν εὐλάβειαν ὅμως τὴν χρεωστουμένην τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐπιστήμῃ, τὸν υἱὸν τὸν ἐμὸν Βεσούλαν τὸν διάκονον μετὰ τούτων τῶν τῆς παραιτήσεως γραμμάτων ἐπέμψαμεν, προσκυνητοὶ ἀδελφοί. ὅθεν αἰτῶ τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα. εἰ καὶ τὰ μάλιστα πιστεύω τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἡμετέρου Θεοῦ, * τοσαύτην σύνοδον * προσκυνητῶν ἱερέων βεβαίαν διὰ πάντων τὴν πίστιν τὴν καθολικὴν ἑπομένην. ἵνα ἐνεργοῦντος τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅπερ ταῖς ὑμετέραις καρδίαις ἐν πᾶσι τοῖς πρακτέοις πιστεύομεν παρεσόμενον, τὰς καινὰς διδασκαλίας, καὶ πρὸ τούτου ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀκοαῖς ἀπείρους, τῆς ἀρχαίας αὐθεντίας τῇ δυνάμει ἀπώσησθε. καὶ οὕτω ταῖς καιναῖς οἱαισδήποτε πλάναις ἀντιστῆτε. ἵνα μὴ τούτους, οὓς πάλαι ἐπολέμησεν ἡ ἐκκλησία, καὶ τούτοις τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς ἀνεφύησαν, καὶ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἡ αὐθεντία, καὶ εἰς ἓν συμφωνοῦσα ἡ ψῆφος ἡ ἱερατικὴ συνέχωσεν, ἐν προσχήματι δευτέρας διαλέξεως ἡ φωνὴ δόξῃ, ἡ πάλαι * ἀναιρεθεῖσα, ἀνανεοῦσθαι. ἔχει γὰρ, ἐπὶ τυχὸν νεωστὶ ἀναφυῇ, ζητήσεως ἀνάγκην, ἵνα ἢ * λεχθὲν δοκιμασθῇ, ἢ καταδικασθὲν δυνηθῇ ἀποχρησθῆναι. ταῦτα δὲ περὶ ὧν ἤδη πάλαι ἐκρίθη, ἐάν τις ἐπαφῇ εἰς δευτέραν διάλεξιν κληθῆναι, οὐδὲν ἕτερον δόξει, ἢ περὶ τῆς πίστεως, ἥ τις μέχρι δεῦρο κατέσχεν, αὐτὸς ἀμφιβάλλειν. ἔπειτα διὰ τὸ τῶν μεταγενεστέρων ὑπόδειγμα· ἵνα ταῦτα, ἅπερ νῦν ὑπὲρ τῆς καθολικῆς πίστεως ὥρισται, ἔχειν δυνηθῇ διηνεκῆ βεβαίωσιν, ταῦτα, ἅπερ ἤδη ἐστὶ παρὰ τῶν πατέρων ὁρισθέντα, φυλακτέα ἐστίν. ἐπειδὴ ὅστις βούλεται, ἅπερ ὑπὲρ τῆς καθολικῆς καταστάσεως ἐθέσπισεν, εἰς τὸ διηνεκὲς μένειν, οὐ τῇ ἰδίᾳ αὐθεντίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν ἀρχαιοτέρων ψήφῳ ὀφείλει βεβαιωθῆναι, ὅπερ ἐφρόνησεν. ὥστε οὕτως, τοῦτο μὲν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων, τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ νεωτέρων ὅρων, ὅπερ διαβεβαιοῦται, δοκιμάζων, μονογενῆ τῆς καθολικῆς ἐκ-

A convenientem; quo nimirum ex fratrum & episcoporum nostrorum numero seligerentur nonnulli, qui ad venerabilem beatitudinis vestræ synodum destinarentur. At omnis hac tempestate viæ aditus præclusus est. Etenim effusa hostium multitudo, & ingens, ubique provinciarum vastatio, quæ incolis partim exstinctis, partim in fugam actis, [1] miseram desolationis speciem, quoquo versum longe lateque porrigitur, oculis offert, promptam illam veniendi facultatem reprimit. His itaque impedimentis episcopi, quibus propositum id erat, prohibiti, ex Africæ ambitu simul convenire nequiverunt. Hisce incommodis accedebat, literas imperatoris [2] in diebus Pa-
B schæ ad nos perlatas esse, quando jam inde usque ad universalem venerandam synodum vix duorum mensium spatium supererat. Quod sane temporis intervallum, etsi nulla impræsentiarum ab hostibus difficultas fuisset objecta, vel ad Africanam synodum cogendam vix satis erat. Hinc factum est, ut licet solemnem aliquam legationem mittere nequaquam voluerimus, attamen propter reverentiam & observantiam, quæ ecclesiasticæ disciplinæ debetur, filium meum Besulam diaconum una cum his excusationis literis ad vos, venerabiles fratres, destinaverimus. Quamobrem vestram sanctitatem iterum atque rogatam cupio (etiamsi fidem catholicam per
C tantam venerandorum sacerdotum synodum, Dei nostri auxilio in omnibus stabilem ac firmam futuram certo confidam) ut Spiritu sancto cooperante, quem cordibus vestris in omnibus quæ acturi estis, præsto futurum non dubito, novas doctrinas, & antehac ecclesiasticis auribus inusitatas, priscæ auctoritatis robore instructi e medio profligetis, atque ita quibuscumque novis erroribus resistatis; ne hos, quos pridem impugnavit ecclesia, hisque temporibus repullulantes, apostolicæ sedis auctoritas, sacerdotumque in unum consonans sententia oppressit, secundæ disputationis prætextu vox jamdudum ablata renovare videatur. [3] Nam si quid forte novarum controversiarum inciderit, id discussio-
D ni subjiciatur oportet: ut vel recte dictum comprobetur, vel condemnatione dignum explodatur. At vero si quis ea quæ jam olim dijudicata sunt, denuo in disputationem vocari sinat; is sane aliud nihil facere censebitur, quam de fide, quæ hactenus valuit, ipsemet dubitare. Deinde ad posteritatis exemplum, ut ea quæ nunc pro catholica fide definita sunt, perpetuam firmitatem obtinere valeant, oportet ea omnia inconcussa immotaque conservare, quæ superioribus temporibus a sanctis patribus constituta sunt. Nam qui illa perpetuam stabilitatem retinere voluerit, quæ de catholicæ fidei ratione statuerit, is non propria auctoritate, sed
E antiquorum patrum judicio sententiam suam corroborare debet: ita ut ea ratione partim veterum, partim recentiorum decretis & sententiis placita sua comprobans, unicam ecclesiæ veritatem, jam inde ab initio ad præsens usque tempus simplici puritate, invictaque constantia & auctoritate decurrentem,

se

1 Vet. V. miserandam exterminationis speciem. 2 Anno 431. Augustini vero obitus ponitur octavo fere ante mense. 3 Ferrandus loco cit.

ſe aſſerere, docere, & tenere oſtendat. Hæc pro præſenti Africanorum [1] legatione, quam neceſſitas ſuperius memorata impedivit, venerabilibus veſtris auribus ſuggerere volui; obnixe interim rogans, ut calamitatibus rerum, præſentiumque temporum ſpectatis, noſtram abſentiam non ſuperbiæ aut negligentiæ, ſed manifeſtæ huic neceſſitati adſcribere velitis.

A κλησίας τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τῶν παρῳχημένων καιρῶν μέχρι τῶν παρόντων, ἤτοι τῶν ἡμετέρων, ἁπλῇ καθαρότητι, καὶ ἀηττήτῳ αὐθεντίᾳ τρέχουσαν, ἑαυτὸν καὶ λέγειν, καὶ διδάξειν, καὶ κατέχειν. ταῦτα τέως ὑπὲρ τῆς παρούσης πρεσβείας τῆς Αφρικῆς, ἣν τινα καταπέμψαι ἡ ἀνάγκη ἡ προῤῥηθεῖσα οὐ συνεχώρησε, ταῖς προσκυνηταῖς ὑμῶν ἀκοαῖς ὑπέβαλον, πλεῖστα παρακαλῶν, ἵνα θεωρηθεισῶν τῶν ἐν τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς καιροῖς συμφορῶν, τὴν ἡμετέραν ἀπουσίαν μηδεμιᾷ ὑπερηφανείᾳ ἢ ἀμελείᾳ, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ προδήλῳ ἀνάγκῃ μᾶλλον λογίσασθαι καταξιώσητε.

Cyrillus eccleſiæ Alexandrinæ epiſcopus dixit: Et hæc reverendiſſimi piiſſimique Carthaginis epiſcopi Capreoli quæ lecta eſt epiſtola, cum dilucidam ſententiam in ſe contineat, fidei geſtorum inſeratur. Vult enim antiqua fidei dogmata confirmari, nova vero, & abſurde excogitata, & impie divulgata, reprobari ac proſcribi.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπε. Καὶ
B ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Καρθαγένης Καπραιόλου ἐμφερέσθω τῇ πίστει τῶν ὑπομνημάτων, φανερὰν ἔχουσα διάνοιαν. βούλεται γάρ, τὰ μὲν ἀρχαῖα κρατύνεσθαι τῆς πίστεως δόγματα, τὰ δὲ νεαρά, καὶ ἀτόπως ἐξευρημένα, καὶ ἀσεβῶς εἰρημένα, ἀποδοκιμάζεσθαι καὶ ἐκβάλλεσθαι.

Omnes epiſcopi ſimul exclamaverunt: Hæ omnium voces, hæc omnes aſſerimus, hoc omnium eſt votum.

Πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἀνεφώνησαν. αὗται πάντων αἱ φωναί. ταῦτα πάντες λέγομεν· αὕτη πάντων ἡ εὐχή.

Sententia depoſitionis a ſancta ſynodo contra Neſtorium lata.

Ἀπόφασις ἐξενεχθεῖσα κατὰ Νεστορίου, καθαιροῦσα αὐτόν.

SANCTA ſynodus dixit: Cum præter cetera impiiſſimus Neſtorius neque noſtræ citationi parere, neque ſanctiſſimos religioſiſſimoſque epiſcopos a nobis deſtinatos admittere voluerit, non potuimus ad eorum quæ impie docuit, examinationem animum non adjungere. Deprehendentes itaque partim ex literis commentariiſque ipſius, partim e ſermonibus, quos nuperrime in hac Epheſiorum metropoli habuit, quique teſtimoniis comperti ſunt, illum impie ſentire & prædicare: coacti per ſacros canones & epiſtolam ſanctiſſimi patris noſtri & comminiſtri Cæleſtini Romanæ eccleſiæ epiſcopi, lacrymis ſubinde perfuſi, ad lugubrem hanc contra eum ſententiam neceſſario venimus.

C Ἡ ΑΓΙΑ σύνοδος εἶπε· Πρὸς τοῖς ἄλλοις μήτε ὑπακοῦσαι βουληθέντος τοῦ* ἀσεβεστάτου Νεστορίου τῇ παρ' ἡμῶν κλήσει, μήτε μὴν τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντας ἁγιωτάτους καὶ θεοσεβεστάτους ἐπισκόπους δεξαμένου, ἀναγκαίως ἐχωρήσαμεν ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν δυσσεβηθέντων αὐτῷ, καὶ φωράσαντες αὐτὸν ἔκ τε τῶν ἐπιστολῶν, καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀρτίως παρ' αὐτοῦ ῥηθέντων κατὰ τήνδε τὴν μητρόπολιν, καὶ προσμαρτυρηθέντων, δυσσεβῶς φρονοῦντα καὶ κηρύττοντα, ἀναγκαίως κατεπειχθέντες ἀπό τε τῶν κανόνων, καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου τῆς
D Ῥωμαίων ἐκκλησίας, δακρύσαντες πολλάκις, ἐπὶ τὴν σκυθρωπὴν κατ' αὐτοῦ ἐχωρήσαμεν ἀπόφασιν.

Igitur dominus noſter Jeſus Chriſtus, quem ſuis ille blaſphemis vocibus impetivit, per ſanctiſſimam hanc ſynodum eumdem Neſtorium epiſcopali dignitate privatum, & ab univerſo ſacerdotum conſortio & cœtu alienum eſſe definit.

Ὁ βλασφημηθεὶς τοίνυν παρ' αὐτοῦ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὥρισε διὰ τῆς παρούσης ἁγιωτάτης συνόδου, ἀλλότριον εἶναι τὸν αὐτὸν Νεστόριον τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, καὶ παντὸς συλλόγου ἱερατικοῦ.

[2] Cyrillus epiſcopus Alexandriæ, una cum ſancta ſynodo decernens ſubſcripſi.

Juvenalis Hieroſolymorum epiſcopus, una cum ſancta ſynodo decernens ſubſcripſi.

Flavianus * Philippenſium epiſcopus, una cum ſancta ſynodo decernens ſubſcripſi.

* Philipporum qui & Rufi Theſſalonices vices gerebat.

Firmus Cæſareæ Cappadociæ epiſcopus, una cum ſancta ſynodo decernens ſubſcripſi.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος * ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

E Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μέ-

1 Meminit hujus legationis idem Capreolus in epiſt. ad Vitalem & Torrantium, quam Jacobus Sirmondus edidit ex Mſ. codice, qui nunc eſt in Bibliotheca Eccleſiæ Pariſienſis.

2 Has ſubſcriptiones contulit Harduinus cum verſione Marii Mercatoris, quam infra ex Baluzio dabimus. Incredibilis in his, ait Harduinus, Codicum varietas eſt. Vetus verſio, in editione Antonii Contii, ac in Baluzii, quam infra exhibebimus, poſt Juvenalem omiſſis ceteris, habet hanc adnotationem: *Et omnes ſupradicti Epiſcopi ſubſcripſerunt in damnationem Neſtorii, qui ſunt ultra ducenti. Nam vices egerunt quidam aliorum Epiſcoporum venire non valentium ad Epheſinam Metropolim.*

Μέμνων ἐπίσκοπος Ἐφέσε ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς. A

Ακάκιος ἐπίσκοπος ἐλέει Θεοῦ Μελιτηνῆς, συναινῶν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐπὶ τῇ προγεγραμμένῃ ἀποφάσει, ὑπέγραψα.

Θεόδοτος ἐπίσκοπος Αγκύρας τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, συναινῶν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ὑπέγραψα.

Παλλάδιος ἐπίσκοπος τῆς Αμασείας, συναινῶν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐπὶ τῇ προγεγραμμένῃ ἀποφάσει, ὑπέγραψα.

Αμφιλόχιος ἐπίσκοπος Σίδης ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Ικόνιος ἐπίσκοπος Γορτυνῆς τῆς Κρήτης ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ. B

Βελιάδος, Φῆλιξ ἐπίσκοπος πόλεων Απολλωνίας καὶ * Βελίδος, ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δανιὴλ ἐπίσκοπος Κολωνίας ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Περιγένη ἐπίσκοπος Κορίνθου ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ελλάνικος ἐπίσκοπος Ρόδου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Κῦρος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Αφροδισιάδος ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δυνάτος * Δυνάτος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως παλαιᾶς Ηπείρου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐχάριος ἐπίσκοπος Δυῤῥαχίου ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς. C

Κοδρων Σενεκίων ἐπίσκοπος πόλεως * Κοδρίνης [1] ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Κρατείας Επιφάνιος ἐπίσκοπος * Κρατείας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ανύσιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Θήβας ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τῆς κατὰ τὴν Ελλάδα ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Δομνῖνος, * Δόμνος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Οπουῦντα ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Κολωνίας Αγαθοκλῆς ἐπίσκοπος τῆς * [2] Κορωναίων πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. D

Γρηγόριος κατὰ Θεοῦ χάριν ἐπίσκοπος Κερασοῦντος ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Πιῤῥίβιος * Παράλιος ἐπίσκοπος ἐλέει Θεοῦ Ανδραπηνῶν ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Καλλιστράτης, * Καλλικράτης ἐπίσκοπος Ναυπάκτου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Νικίας ἐπίσκοπος Μεγάρων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δοκιμάσιος ἐπίσκοπος διοικήσεως Θρᾴκης ἐπαρχίας Ροδόπης, τῆς πόλεως Μαρωνείας, ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Λουκιανὸς ἐπίσκοπος [3] τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας πόλεως Τοπήρου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Μαξιμιανοπόλεως. Εὐνέπιος ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας * [4] πόλεως Μύξης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. E

Ρηγῖνος ἐπίσκοπος πόλεως Κωνσταντίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Σαπρίκιος ἐπίσκοπος Πάφου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Memnon Ephesiorum episcopus, una cum sancta synodo decernens subscripsi.

Acacius Dei miseratione Melitenæ episcopus, consentiens sanctæ synodo in præscripta sententia, subscripsi.

Teodotus sanctæ ecclesiæ Ancyræ [a] episcopus, sanctæ synodo consentiens subscripsi. — a Galatiæ primæ

Palladius Dei gratia Amasiæ [b] [5] episcopus, synodali sententiæ præscriptæ accedens subscripsi. — b Hellesponti

Amphilochius episcopus Sidæ [c] subscripsi, una cum sancta synodo decernens. — c Pamphyliæ.

Iconius Gortynæ Cretæ episcopus, cum sancta synodo decernens subscripsi.

Felix Apolloniæ * Belidis episcopus, una cum sancta synodo decernens subscripsi. — * Belliados

Daniel episcopus Coloniæ, [d] decernens subscripsi, &c. — d Cappadociæ II.

Perigenes Corinthi [e] episcopus decernens subscripsi, &c. — e Helladis

Hellanicus [f] Rhodi episcopus subscripsi, &c. — f metropolis Rhodiorum.

Cyrus minimus Aphrodisiadis [g] episcopus subscripsi, &c. — g prov. Cariæ

[h] Donatus [6] Nicopolis veteris Epiri episcopus subscripsi, &c. — h Dynatus

Eucharius Dyrrhachii [i] episcopus, decernens subscripsi, &c. — i novæ Epiri

Senecion civitatis Codrinæ [k] [7] episcopus subscripsi, &c. — k Codrorum

Epiphanius episcopus Cratiæ [l] subscripsi, &c. — l Honoriadis

Eusebius Heracleæ [m] episcopus subscripsi, &c. — m prov. Honoriadis

Anysius episcopus sanctæ Dei ecclesiæ Thebarum [n] Græciæ, decernens subscripsi, &c. — n Helladicarum

[o] Domnus sanctæ Dei ecclesiæ Opuntinæ [p] episcopus subscripsi, &c. — o Domninus p Helladis

Agathocles * Coronæorum [8] civitatis episcopus subscripsi, &c. — * Coloniæ Colonæorum

Gregorius gratia Dei Cerasuntis [q] episcopus subscripsi, &c. — q Ponti Polemoniaci. Idem pro Eleusio Neocæs.

Paralius misericordia Dei [r] Andrapenorum episcopus subscripsi, &c. — r Andrapensium Helleneponti.

[s] Callicrates Naupacti episcopus subscripsi &c. — s Halicrates

Nicias [t] Megarorum episcopus subscripsi, &c. — t Megarensium

Docimasius episcopus diœcesis Thraciæ, provinciæ Rhodopes, civitatis Maroniæ, subscripsi, &c.

Lucianus ejusdem provinciæ, civitatis Toperi [u] episcopus subscripsi, &c. — u prov. Rhodopes.

Ennepius ejusdem provinciæ, * civitatis Myxæ [x] episcopus subscripsi, &c. — * Maximianopolis x prov. Rhodopes,

Rheginus civitatis Constantiæ [y] episcopus subscripsi, &c. — y Cypri

Sapricius Paphi [z] episcopus subscripsi, &c. — z Cypri

The-

---

1 Reg. Cod. 524. *Δρίνης*. 2 Reg. Cod. *Κορώνης*. 3 Reg. Cod. *Μυξαπόλεως*. 4 Regius Cod. non habet hic nomen Civitatis. 5 MS. addit, *Hellesponti* pro *Helenoponti*. 6 Marius Mercator, *Dinastus*; in Concil. Chalc. *Dinatus*. 7 *Codrinæ civitatis*, Mercator. 8 Marius Mercator, *Coroniæ*.

(a Lasi Cariæ) Themistius minimus [a] Jassi episcopus, decernens una cum sancta synodo subscripsi.

(b Parrhebius Saltuum Thessaliæ.) [b] Perebius Thessalonicensium Saltuum episcopus, decernens cum sancta synodo subscripsi.

(c Cariæ) Aphthonetus minimus Heracleæ [c] episcopus subscripsi, &c.

(d prov. Cariæ) Spudasius episcopus Ceramorum [d] subscripsi, &c.

(e Amazonis Cariæ) Philetus minimus [e] Amyzonis episcopus subscripsi, &c.

(f Cariæ) Archelaus Myndi [f] episcopus subscripsi, &c.

(g civit. Cariæ) Apellas minimus Cibyrrhæ [g] episcopus subscripsi, &c.

(h Cariæ) Phanias minimus civitatis Harpasorum [h] episcopus subscripsi, &c.

(i Cariæ) Promachius Alindensium [i] episcopus subscripsi, &c.

Anderius [1] provinciæ Cretæ, civitatis Cherronesi episcopus subscripsi, &c.

(k Lappæ) Paulus civitatis [k] Lampæ provinciæ Cretæ subscripsi, &c.

Zenobius provinciæ Cretæ, civitatis Gnossi episcopus subscripsi, &c.

(l Dorotheus) [l] Theodorus Dodonæ veteris Epiri episcopus subscripsi, &c.

(m prov. Thessaliæ) Secundianus sanctæ Dei ecclesiæ in Lamia [m] episcopus subscripsi, &c.

Dion episcopus Thebarum Thessaliæ subscripsi, &c.

(n Echinei prov. Thessaliæ.) Theodorus Echinæi [n] episcopus subscripsi, &c.

(o Trallium) Heracleon, qui & Theophilus, [o] Trallianorum episcopus subscripsi, &c.

Euporus Hypeporum episcopus subscripsi, &c.

Rhodon Palæopolis civitatis Asiæ episcopus subscripsi, &c.

(* Eutychius p Chytrorum: Asiæ.) * Tychicus civitatis Erythræorum [p] episcopus subscripsi, &c.

(q prov. Asiæ.) Nestorius Sionensis [q] episcopus subscripsi, &c.

(r Asiæ) Eutychius sanctæ Dei catholicæ & apostolicæ ecclesiæ Theodosiopolis [r] episcopus subscripsi, &c.

(* Aneorum Anneatarum Phrygiæ.) Modestus * Neatarum civitatis episcopus subscripsi, &c.

(* Theodosius.) * Theosebius minimus civitatis Prienæ episcopus subscripsi, &c.

(* Nyssæ Mysæ) Theodotus * Mnasæ episcopus subscripsi, &c.

(s Asiæ) Maximus minimus Assi [s] episcopus subscripsi, &c.

(t Cumarum Asiæ) Maximus Cumæ [t] episcopus subscripsi, &c.

Alexander Arcadiopolis episcopus subscripsi, &c.

(u Anenysiæ, Anineti) Theodorus [u] Anenysiorum episcopus subscripsi, &c.

Eusebius episcopus Clazomeniorum subscripsi, &c.

(x Sipylorum) Eusebius Magnesiæ [x] episcopus subscripsi, &c.

A Θεμίςιος ἐλάχιςος ἐπίσκοπος Ιασοῦ ὑπέγραψα, ἀποφωάμενος ἅμα τῆς ἁγίᾳ συνόδῳ.

Περέβιος [2] ἐπίσκοπος τῶν Θεσσαλονικέων Σαλτῶν ὑπέγραψα, ἀποφωάμενος σὺν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Αφθόνητος ἐλάχιςος ἐπίσκοπος Ηρακλείας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Σπουδάσιος ἐπίσκοπος Κεράμων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Φιλητὸς ἐλάχιςος ἐπίσκοπος Αμυζόνος ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Αρχέλαος ἐπίσκοπος Μύνδου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Απελλᾶς ἐλάχιςος ἐπίσκοπος * Κιβύρας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. (* Κιβύ...)

B

Φανίας ἐλάχιςος ἐπίσκοπος πόλεως Αρπάσων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Προμάχιος ἐπίσκοπος Αλίνδων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ανδήρεος ἐπίσκοπος ἐπαρχίας Κρήτης, πόλεως Χεῤῥονήσου, ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Παῦλος ἐπίσκοπος ἐπαρχίας Κρήτης πόλεως Λάμπης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ζηνόβιος ἐπίσκοπος ἐπαρχίας Κρήτης πόλεως Κνωσοῦ ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Δωδώνης παλαιᾶς Ηπείρου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

C Σεκουνδιανὸς ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Λάμιαν ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δίων ἐπίσκοπος Θηβῶν Θεσσαλίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Εχιναίου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ηρακλέων, ὁ καὶ Θεόφιλος, ἐπίσκοπος Τράλλεων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Εὔπαρος ἐπίσκοπος Υπαίπων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. (* Εὔπο...)

Ρόδων ἐπίσκοπος Παλαιᾶς πόλεως τῆς Ασίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Τυχικὸς ἐπίσκοπος τῆς Ερυθραίων πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. (* Εὐτυ...)

D Νεςόριος ἐπίσκοπος Σιὼν ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐτύχιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Θεοδοσιουπόλει ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποςολικῆς ἐκκλησίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μόδεςος ἐπίσκομος τῆς * Νεατῶν πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. (* Ανεα...)

* Θεοσέβιος ὁ ἐλάχιςος ἐπίσκοπος * Πεϱίνης πόλεος ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. (* Θεοδο... * Πει...)

Θεόδοτος ἐπίσκοπος * Μνάσης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. (* Νύσ[σ]ης,)

Μάξιμος ὁ ἐλάχιςος ἐπίσκοπος Ασσου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μάξιμος ἐπίσκοπος Κύμης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Αλέξανδρος ἐπίσκοπος Αρκαδιουπόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

E

Θεόδωρος ἐπίσκοπος * Ανηνυσίων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς. (* Ανυσί...)

Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Κλαζομενίων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Μαγνησίας ὑπέγραψα καὶ τὰ ἑξῆς.

Θεο-

---

1 *Andreas*, Mercator in Concil. Chalced.

2 Reg. Cod. Παρέβιος.

Θεοδόσιος ἐπίσκοπος Μασαύρων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
A Theodosius Mastaurorum [a] episcopus subscripsi, &c. — a Asiæ

Εὐτρόπιος, ὁ ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Εὐάζων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Eutropius minimus Evazorum episcopus subscripsi, &c.

Φίλιππος ἐπίσκοπος τῆς Περγαμηνῶν πόλεως, ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Philippus civitatis Pergamorum [b] episcopus subscripsi, &c. — b Asiæ

Κολοῆς — Ἀφόβιος ὁ ἐλάχιστος ἐπίσκοπος * Κολώνης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Aphobius minimus [1] Colonæ episcopus subscripsi, &c.

* Μυρίνης — Δωρόθεος ὁ ἐλάχιστος ἐπίσκοπος * Μυρίνης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Dorotheus minimus Myrinæ [c] episcopus subscripsi, &c. — c Myrrhinæ aut Smyrnæ

* Κολοφωνίων — Εὐθάλιος ἐπίσκοπος τῆς * Κολοφώνων πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Euthalius Colophoniorum [d] episcopus subscripsi, &c. — d Asiæ

* Τιμόθεος Βρυλλέων, — * Ἡλιόθεος ἐπίσκοπος Βαρυλιτῶν ὑπεγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
B * Heliotheus Barjulitarum episcopus subscripsi, &c. — * Timotheus Brulorum

* Ιασσίδος, — Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος * Παράσε τῆς νήσου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Athanasius insulæ [2] Parasi * episcopus subscripsi, &c. — * Parosithi

Ἡσύχιος ἐπίσκοπος πόλεως Παρίου ἐπαρχίας Ἑλλησπόντου, ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Hesychius episcopus civitatis Parii provinciæ Hellesponti subscripsi, &c.

Ἀσπόνων, — Εὐσέβιος ἐπίσκοπος * Ἀσώνων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Eusebius [e] Asponorum episcopus subscripsi &c. — e Galatiæ

Φιλούμενος ἐπίσκοπος Κίννης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Philumenus [f] Cinnæ episcopus subscripsi, &c. — f Cumæ & Strategii civ. Thessaliæ

Κουρίου — Ζήνων ἐπίσκοπος πόλεως * Κουρίου τῆς Κύπρου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Zeno civitatis Curii Cypri episcopus subscripsi, &c.

Ἀσπένδου — Τριβωνιανὸς ἐπίσκοπος τῆς ἐν * Πριαμοπόλει ἁγίας ἐκκλησίας, ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Tribonianus sanctæ ecclesiæ * Priamopolis episcopus subscripsi, &c. — * Aspendi

Νουνέχιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Σέλγη ἁγίας ἐκκλησίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Nunechius sanctæ ecclesiæ [g] Selgæ episcopus subscripsi, &c. — g Sylgæ

Σολῶν — Εὐάγριος ἐπίσκοπος * Σολίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
C Evagrius * Soliæ episcopus subscripsi, &c. — * Solorum Solensis Cypri

Ἀρκῆς — Καισάριος χωρεπίσκοπος πόλεως * Ἀλκῆς ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Cæsarius civitatis [h] Alcæ chorepiscopus subscripsi, &c. — h Arcæ seu Sarti

Ἰωάννης ἐπίσκοπος τῆς Προικοννήσου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Joannes [i] Præconnesi episcopus subscripsi, &c. — i Præconnesi

Νίσιος, τῆς κατὰ Κορύβρασσον, Κοτένων — * Νήσιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Κορυβοσυνὴν ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
[k] Nisius [3] episcopus sanctæ Dei ecclesiæ quæ est apud * Corybosynam [4] subscripsi, &c. — k Nesius * Corybrassum

Ἀκάκιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν * Κοτενοῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Acacius sanctæ Dei ecclesiæ [l] Cotenorum [5] episcopus subscripsi, &c. — Corybassi Pamphyliæ. l Catennorum

Συνέων, ἐπισκοπῆς. — Νεκτάριος ἐπίσκοπος τῆς ἐν * Σενέα καθολικῆς ἐκκλησίας ὑπέγραψα καὶ τὰ ἑξῆς.
Nectarius catholicæ ecclesiæ * Seneæ [m] episcopus subscripsi, &c. — * Syneorum m Pamphyliæ

Σόλων ἐπίσκοπος τῆς Καραλλίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Solon Caralliæ [n] episcopus subscripsi, &c. — n Pamphyliæ

Ματιδιανὸς ἐπίσκοπος τῆς Κορακησιωτῶν πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
D Matidianus civitatis [6] Corasiorum [o] episcopus subscripsi, &c. — o Coracesiotarum Pamphyliæ

Ταυριανὸς, Κυπριανὸς, Γαιανός — * Μαριανὸς ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Λύρβην, ὑπέγραψα καὶ τὰ ἑξῆς.
* Marianus [7] Lyrbæ [p] episcopus subscripsi, &c. — * Taurianus, al. Cyprianus p Pamphyliæ

Θεόδουλος ἐπίσκοπος Ἐλούσης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
[q] Theodulus Helusæ [r] episcopus subscripsi, &c. — q Ampelus r Palæstinæ

* Φιλάδελφος ἐπ. τῆς Γρατιανουπολιτῶν — * Φιλάδελφος ἐπίσκοπος τῆς Γρατιανιτῶν πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Philadelphus [8] Gratianopolitarum episcopus subscripsi, &c.

Θεόκτιστος ἐπίσκοπος τῆς Φωκαέων πόλεως ὑπεγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Theoctistus Phocæorum civitatis episcopus subscripsi, &c.

* Ταβῶν Ταβηνῶν — Ῥουφῖνος ἐπίσκοπος τῆς * Ταβανῶν πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Rufinus * Tabanorum [9] civitatis episcopus subscripsi, &c. — * Taborum Tabenorum

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Αὐγουστοπόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Joannes Augostopolis episcopus subscripsi, &c.

Ῥωμανὸς ἐπίσκοπος Ῥαφίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
E Romanus Raphiæ episcopus subscripsi, &c.

Φῆδος ἐπίσκοπος Ἰόππης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Fidus episcopus Joppes subscripsi, &c.

Αἰάνης ἐπίσκοπος Συκαμαζόνος ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
[s] Ajanes [10] Sycamazonis episcopus subscripsi, &c. — s Joannes

* Παυλῖνος — * Παυλιανὸς ἐπίσκοπος Μαϊουμᾶ ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.
Paulianus Majumæ [t] episcopus subscripsi, &c. — t prov. Palæstinæ

Theo-

---

1 *Coloes*, Mercator. 2 Mercator in Conc. Chalc. *Pari insulæ*. 3 In Conc. Chalc. *Anysius*.
4 *Colybrassum*, Mercator. 5 *Cotennæ Civitatis*, Mercator. 6 *Coracesiensis*, Mercator. 7 In Ms. & Conc. Calced. *Tarianus Lyrbæ Pamphyliæ*. 8 *Trajanopolis*, Mercator. 9 *Civitatis Gaborum*, Mercator.
10 Al. *Janes*, al. *Azanus*. At infra act. 6. *Joannes*.

	Theodorus Arbdelorum episcopus subscripsi, &c.	A	Θεόδωρος ἐπίσκοπος * Ἀρβδήλων ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Ἀρεβδήλων Ἀειδήμων
a Palæstinæ	Petrus Parembolarum [a] episcopus subscripsi, &c.		Πέτρος ἐπίσκοπος Παρεμβολῶν ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
	Paulus Anthedonis episcopus subscripsi, &c.		Παῦλος ἐπίσκοπος Ἀνθηδόνος ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
	[1] Netoras episcopus Gazæ subscripsi, &c.		Νετόρας ἐπίσκοπος Γάζας ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
b Salutaris Palæstinæ	[2] Saidas episcopus Phænis [b] subscripsi, &c.		* Σαΐδας ἐπίσκοπος Φαίνους ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Σαΐδος Σάαδος
c Myreorum.	Serenianus [c] Myrensium episcopus subscripsi, &c.		Σερηνιανὸς ἐπίσκοπος Μυρέων πόλεως ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
d Chersonesi e Visitatorem deest in versione Latina.	Cyrillus Pylarum [d] [3] episcopus manu laborans, per Selenespondium presbiterum [e] subscripsi, &c.		Κύριλλος ἐπίσκοπος [4] Πυλῶν. Σεληνιασπόνδιος πρεσβύτερος περιοδευτὴς ὑπέγραψεν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὴν χεῖρα πάσχει,	
	Hermogenes Rhinocurorum episcopus subscripsi, &c.	B	Ἑρμογένης ἐπίσκοπος * Ῥινοκουρούρων ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Ῥινοδόρ.
	Eusebius Pelusii episcopus subscripsi, &c.		Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Πηλουσίου ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
f Pentapoleos.	Eupotius episcopus Ptolemaidis [f] subscripsi, &c.		Εὔοπτιος ἐπίσκοπος Πτολεμαΐδος ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
g Thebaidis	Phœbammon episcopus Copti [g] subscripsi, &c.		Φοιβάμμων ἐπίσκοπος Κοπτοῦ ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
* Flavonensis	Paulus episcopus * Phragoneæ subscripsi, cum synodo decernens.		Παῦλος ἐπίσκοπος * Φραγονέας ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος σὺν τῇ συνόδῳ.	* Φλαβωνίας
h Phravoniæ.	Macedonius Xoensis [h] episcopus subscripsi, &c.		Μακεδόνιος ἐπίσκοπος Ξόεως ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
i Zoensium	Petrus Oxyrinchi [i] episcopus subscripsi, &c.		Πέτρος ἐπίσκοπος * Ὀξυρίγχου ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Ὀξυρύγχου
	Adelphius Onuphitarum episcopus subscripsi, &c.		Ἀδέλφιος ἐπίσκοπος τῆς * Ὀνουφιτῶν ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Ὀνούφεω
	Athanasius Paralii episcopus subscripsi, &c.	C	Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος * Παράλου ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Παραλί
* Heraclius	* Heraclides parœciæ Thyneos episcopus subscripsi, &c.		* Ἡρακλείδης ἐπίσκοπος παροικίας Θυνέως ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Ἡρακλεὶ ἐπίσκοπος Παρεύκου.
k Coprithidis.	Silvanus [k] Copritis episcopus subscripsi, &c.		Σιλουανὸς ἐπίσκοπος Κοπριθέως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.	
	Cyrus Achæorum episcopus subscripsi, &c.		Κῦρος ἐπίσκοπος * Ἀχαιῶν ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	* Ἀρχαίς
l prov. Augustamnicæ	Marinus Heliopolis [l] episcopus subscripsi, &c.		Μαρῖνος ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
m Metelensium Ægypti.	Macarius [m] Metelitarum episcopus subscripsi, &c.		Μακάριος ἐπίσκοπος Μετηλιτῶν ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
	Adelphius Saensis episcopus subscripsi, &c.		Ἀδέλφιος ἐπίσκοπος Σάεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.	
	Metrodorus Leontorum episcopus subscripsi, &c.	D	Μητρόδωρος ἐπίσκοπος Λεόντων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.	
n Hephesti Augustamnicæ.	Joannes [n] Hephæstiotarum episcopus subscripsi, &c.		Ἰωάννης ἐπίσκοπος τῆς Ἡφαιστιωτῶν ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
	Leontius episcopus ..... subscripsi, &c.		Λεόντιος ἐπίσκοπος ..... ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
o Athrigetarum prov. Augustamnicæ	Strategius [o] Athribitarum episcopus subscripsi, &c.		Στρατήγιος ἐπίσκοπος τῆς Ἀθριβιτῶν ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
p Augustamnicæ	Lampetius Cassii [p] episcopus subscripsi, &c.		Λαμπέτιος ἐπίσκοπος τοῦ Κασίου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.	
q Ægypti	Theopemptus Cabasorum [q] episcopus subscripsi, &c.		Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος * Καβάσων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.	* Κανώπου
r Nicopolis prov. Alcadiæ	Eusebius [r] Nilopolis episcopus subscripsi, &c.		Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Νειλουπόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.	
s Aphroditæ	Chrysaorius [s] Aphroditarum episcopus subscripsi, &c.	E	Χρυσαόριος ἐπίσκοπος Ἀφροδιτῶν ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς.	
	Alexander Cleopatridis episcopus subscripsi, &c.		Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Κλεοπάτριδος ὑπέγραψα, ϗ τὰ ἑξῆς	
t Heracleensium	Theon [t] Herculis Sethrœti episcopus subscripsi, &c.		Θέων ἐπίσκοπος Ἡρακλέους τοῦ Σεθροίτου ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.	

* Θεω-

1 *Necyras*, Mercator. 2 Mercator, *Sadus*.
3 Merc. *Cyrillus episcopus Cælorum*. 4 Lege Κύλων, ut supra.

A

* Θεωνᾶς ἐπίσκοπος Ψυγχῦς ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἡρακλείδης ἐκκλησίας τῆς ἄνω * Ἡρακλείας ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἀριστόβουλος ἐπίσκοπος Θμούεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀμμων ἐπίσκοπος τῆς * Βουτητῶν πόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀνδρέας ἐπίσκοπος Ἑρμουπόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μακάριος ἐπίσκοπος Ἀντίου ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Σαβῖνος ἐπίσκοπος Πανὸς ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

B

Ἡράκλειος ἐπίσκοπος Ταμιάθεως ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ζηνόβιος ἐπίσκοπος Βάρκης τῆς κατὰ Πεντάπολιν, ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἰσαὰκ Ἐλεαρχίας ἐπίσκοπος ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ζήνων ἐπίσκοπος Τευχείρων ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἀβραὰμ ἐπίσκοπος πόλεως Ὀστρακίνης ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἱερακῆς ἐπίσκοπος Ἀφναϊτῶν ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

C

Σαμουὴλ ἐπίσκοπος Δύσθεως ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Δανιὴλ ἐπίσκοπος * Δάρνης ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

* Σωσίπατρος ἐπίσκοπος Λιβύης Σεπτιμιακῆς ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἀλύπιος ἐπίσκοπος * Σέλης ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἀμμώνιος ἐπίσκοπος Πανεφύσου ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἑλλάδιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας * . . . ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

D

Βοσπόριος ἐπίσκοπος Γαγγρῶν τῆς μητροπόλεως ἐπαρχίας Παμφυλίας ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ. Ὑπάτιος πρεσβύτερος ἐπιτραπεὶς παρ' αὐτοῦ ὑπέγραψε, διὰ τὸ ἀῤῥωστεῖν αὐτόν.

Ἀργῖνος ἐπίσκοπος Πομπηϊουπόλεως τῆς Παφλαγονίας ὑπέγραψα. Συνέσιος πρεσβύτερος ὑπέγραψεν ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τὸ ἀνωμαλεῖν αὐτόν.

Ἑλλάδιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ τὸ * Ἀδραμυττὸν ἁγίας ἐκκλησίας ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Στέφανος ἐπίσκοπος τῆς Τηΐτων πόλεως Ἀσίας ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Ἰδδύας ἐπίσκοπος Σμύρνης ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

E

Ἀριστόνικος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος τῆς Λαοδικέων μητροπόλεως ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

* Βενεάγος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἱεράπολιν. Παῦλος πρεσβύτερος ὑπὲρ αὐτοῦ παρόντος, κὴ ἐντειλαμένου μοι, ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

Σιλουανὸς ἐπίσκοπος * Κερατάπων ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, κὴ τὰ ἑξῆς.

Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος τῆς * Διοκλητιανῶν πόλεως ὑπέγραψα, κὴ τὰ ἑξῆς.

A Theonas Psynchis episcopus subscripsi, &c.

Heraclides superioris Heracleæ [a] episcopus subscripsi, &c.

Aristobulus [b] Thmueos episcopus subscripsi, &c.

Ammon civitatis [c] Buti episcopus subscripsi, &c.

Andreas Hermopolis [d] episcopus subscripsi, &c.

Macarius [e] Antei episcopus subscripsi, &c.

Sabinus Panis [f] episcopus subscripsi, &c.

B [g] Heraclius episcopus Tamiathidis subscripsi, &c.

Zenobius Barcæ Pentapolis episcopus subscripsi, &c.

Isaac Elearchiæ episcopus subscripsi, &c.

Zenon Teuchirorum episcopus subscripsi, &c.

Abraam civitatis Ostracinæ episcopus subscripsi, &c.

[h] Hieraces Aphnaitarum episcopus subscripsi, &c.

C Samuel Dysthensis [i] episcopus subscripsi, &c.

Daniel episcopus Darnensis [k] subscripsi, &c.

[l] Sosipater Libyæ Septimiacæ episcopus subscripsi, &c.

Alypius Selæ [m] episcopus subscripsi, &c.

Ammonius Panephysi [n] episcopus subscripsi, &c.

Helladius episcopus sanctæ Dei ecclesiæ ..... subscripsi, &c.

Bosphorius episcopus ecclesiæ Gangrensium, D quæ est metropolis provinciæ Pamphyliæ, subscripsi, decernens cum sancta synodo. Hypatius presbyter ejus jussu subscripsit eo quod ipse adversa valetudine teneretur.

Arginus Pompejopolis Paphlagoniæ episcopus subscripsi. Synesius autem presbyter, quod is ægre haberet, subscripsit pro ipso.

Helladius sanctæ ecclesiæ Adramytenæ episcopus subscripsi, &c.

Stephanus episcopus civitatis Teitarum Asiæ subscripsi, &c.

Idduas Smyrnæ episcopus subscripsi, &c.

E Aristonicus minimus Laodiceæ metropolis episcopus subscripsi, &c.

[o] Beneagus Hierapolitanæ ecclesiæ episcopus per Paulum presbyterum subscripsit, cum & præsens esset, & hoc jussisset.

Silvanus Cerataporum [p] episcopus subscripsi, &c.

Constantinopolis Diocletianopolitanus [q] episcopus subscripsi, &c.

a Arcadiæ
b Thmoensium
c Butitarum
d prov. Thebaidis
e Pautei
f Thebaidis
g Heraclides.
h Hierax
i Pentapolis
k Libyæ
l Sopater
m prov. Augustamnicæ
n Augustamnicæ
o Beneatius
p Phrygiæ Pacatianæ
q Phrygia Pacatianæ

a Sattudæorum — Hermolaus [a] [1] Sattudensium episcopus decernens subscripsi, &c.

Asclepiades ecclesiæ Trapezopolitanæ episcopus decernens subscripsi, &c.

b Lesboselenensis — Joannes [b] [2] Lesbi episcopus decernens subscripsi, &c.

Petrus minimus Crusæ episcopus decernens subscripsi, &c.

Eugenius minimus Apolloniadis episcopus subscripsi, &c.

Callinicus Apamiæ episcopus decernens subscripsi, &c.

Athanasius episcopus Dueltanus & Sozopolitanus subscripsi, &c.

Valerianus Iconii episcopus decernens subscripsi, &c.

3 Pius Pessinuntiorum episcopus decernens subscripsi, &c.

c Lycaoniæ — Thomas episcopus Derbæ [c] decernens subscripsi, &c.

d Illystrorum — Martyrius [d] Helistrorum 4 episcopus decernens subscripsi, &c.

Ablavius Amorii episcopus decernens subscripsi &c.

Letojus Libyadis episcopus decernens subscripsi, &c.

Severus episcopus Synadorum provinciæ Phrygiæ Salutaris subscripsi, &c.

e Cotyæi — Domninus episcopus [e] Cotænæ, provinciæ Phrygiæ Salutaris, decernens subscripsi, &c.

Eustathius episcopus Docimii Phrygiæ Salutaris, decernens subscripsi, &c.

Dalmatius episcopus sanctæ Dei ecclesiæ Cyzici decernens subscripsi, &c.

f civitatis Tomorum — Timotheus episcopus [f] .... provinciæ Scythiæ decernens subscripsi, &c.

Athanasius episcopus civitatis Scepsiorum, provinciæ Hellespont, decernens subscripsi, &c.

g Mæonius — [g] Meonius episcopus Sardorum civitatis Lydiæ subscripsi, &c.

h Lydiæ — Theophanes episcopus civitatis Philadelphiæ [h] subscripsi, &c.

5 Phoscus Thyatiræ episcopus decernens subscripsi, &c.

Timotheus episcopus, civitatis Thermanorum, provinciæ Hellesponti, decernens subscripsi, &c.

Commodus Tripolitanus episcopus subscripsi, &c.

Eutherius episcopus Stratonicensium civitatis Lydiæ decernens subscripsi, &c.

Paulus minimus Lydiæ Dardanorum episcopus adversa valetudine laborans, mandato

A Ἑρμόλαος ἐπίσκοπος Σαττυδέων ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀσκληπιάδης ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Τραπεζόπολιν ἐκκλησίας ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Λέσβου ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Πέτρος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Κρούσης ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐγένιος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Ἀπολλωνιάδος ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καλλίνικος ἐπίσκοπος Ἀπαμείας ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

B Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Δουελτὸν καὶ Σωζόπολιν ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Οὐαλεριανὸς ἐπίσκοπος Ἰκονίου ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Πίος ἐπίσκοπος Πεσσινουντίων ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Θωμᾶς ἐπίσκοπος τῆς * Δέρβης, ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μαρτύριος ἐπίσκοπος * Ἡλιστρῶν ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀβλάβιος ἐπίσκοπος * Ἀμωρίου ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Λητόϊος ἐπίσκοπος Λιβυάδος ὑπέγραψα, ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

C

Σεβῆρος ἐπίσκοπος Συνάδων, ἐπαρχίας Φρυγίας Σαλουταρίας, ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δομνῖνος ἐπίσκοπος * Κοτνέου, ἐπαρχίας Φρυγίας Σαλουταρίας, ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Δοκιμίου ἐπαρχίας Φρυγίας Σαλουταρίας, ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δαλμάτιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Κύζικον ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τιμόθεος ἐπίσκοπος ... ἐπαρχίας * Σκυθῶν ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

D

Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος τῆς * Σκηψίων πόλεως, ἐπαρχίας Ἑλλησπόντου, ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μεώνιος ἐπίσκοπος τῆς Λυδίας πόλεως Σάρδεων ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Θεοφάνης ἐπίσκοπος πόλεως Φιλαδελφίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Φῶσκος ἐπίσκοπος Θυατείρας ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τιμόθεος ἐπίσκοπος τῆς * Θερμανῶν πόλεως ἐπαρχίας Ἑλλησπόντου ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

E Κόμοδος ἐπίσκοπος Τριπόλεως ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐθήριος τῆς Στρατονικέων πόλεως Λυδίας ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Παῦλος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος τῆς Λυδίας * Δαρδάνης ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνό-

---

1 Merc. *Attudæorum*, & in Conc. Chalced. *Attudensis*. 2 Merc. *Joannes episcopus Lesbo-Portoselenensis & Litorum subscripsi*. 3 Ms. *Pionius*. 4 Merc. *Ilistriensis*. 5 Merc. *Dioscos*.

σιωόδῳ, χρησάμενος * χειρὶ κατ' ἐντολὰς A ἐγγράφυς παρὰ τῦ ἀδελφῦ ἢ συλλειτυργῦ Φώσκυ, διὰ τὸ ἐν ἀῤῥωςίᾳ με * κατασχῆσθαι.

Λιμένιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Σέλλας ἁγίας τῦ Θεῦ ἐκκλησίας, ἐπαρχίας * Μηδίας, ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς.

Θεόδωρος ἐλάχιςος ἐπίσκοπος * Ἀτάλων ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς.

Παῦλος ἐπίσκοπος τῆς ἐν * Θρύμνοις ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τιμόθεος ἐπίσκοπος πόλεως Τερμησῦ ἢ Εὐδοκιάδος ὑπέγραψα, ἢ τὰ ἑξῆς.

* Αἰδέσιος ἐπίσκοπος πόλεως [1] Ισιωδῶν ὑπέγρα B ψα, ἢ τὰ ἑξῆς.

* Λιβάνιος ἐπίσκοπος Παλαιᾶς πόλεως ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς.

Ιωάννης ἐλάχιςος ἐπίσκοπος * Αὐρηλιανυπόλεως ἐπαρχίας Λυδίας ὑπέγραψα, ἢ τὰ ἑξῆς.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Γαδάρων ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος. Αἰθέριος διάκονος ὑπέγραψα, ἐπιτραπεὶς παρ' αὐτῦ ἀδυνάτυ ὄντος, ἢ μὴ γράφοντος.

Δάφνος ἐπίσκοπος Μαγνησίας Μαιάνδρυ ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς.

Θωμᾶς ἐπίσκοπος Οὐαλεντινιανυπόλεως ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς. C

Εὐπρέπιος ἐπίσκοπος Βιζύης ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς.

* Βεριωιανὸς ἐπίσκοπος Πέργης ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.

* Παβίσκιος ἐπίσκοπος Ἀπολλωνίας ὑπέγραψα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Εὐλόγιος ἐπίσκοπος Τερενύθεως ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς.

Ισαὰκ ἐπίσκοπος * Ταυλῶν ὑπέγραψα. Ἀδέλφιος ἐπίσκοπος Ονύφεως, παρακληθεὶς παρ' αὐτῦ ὑπέγραψα ὑπὲρ αὐτῦ, κακυμένυ ὄντος αὐτῦ.

Εὐδόξιος ἐπίσκοπος πόλεως Χώματος, ἐπαρχίας D Λυκίας, ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος, ἢ τὰ ἑξῆς.

Ἀριςόκριτος ἐπίσκοπος Ολύμπυ ὑπέγραψα τῇ προκειμένῃ ἀποφάσει τῆς ἁγίας σιωόδυ, ἢ σιωαινῶ.

Καὶ ἕτεροι δὲ ἐπίσκοποι προσελθόντες τῇ ἁγίᾳ σιωόδῳ, μετὰ τὸ ὑπογράψαι τύτυς τῇ καθαιρέσει Νεςορίυ, ὑπέγραψαν τῇ προκειμένῃ ἀποφάσει. εἰσὶν οὖν οἱ καθελόντες αὐτὸν τὸν Νεςόριον ἐπίσκοποι ὑπὲρ τὺς διακοσίυς· ἐτοποτήρησαν γὰρ τινες ἄλλοις ἐπισκόποις, μὴ δυναμένοις * παραγενέσθαι ἐν τῇ Εφεσίων μητροπόλει.

Marginal notes (Greek variants): * ...ρα; ...ιαι; * ...λίας; * ...των; * ...ύμνοις / ...ναις; ...ίσιος; Λιβέριος; Αὐρηλιου...; Βηνιανός, Τέργης; Παβίσκιος ...ίσκος; * Ταβῶν; * ἐλθεῖν

in scriptis, manu fratris & comministri Phosci adhibita, decernens cum sancta synodo subscripsi, &c.

Limenius episcopus ecclesiæ sanctæ Dei apud Sellas, provinciæ [a] [2] Mediæ, decernens subscripsi, &c. — a Lydiæ

Theodorus minimus [b] Atalorum episcopus decernens subscripsi, &c. — b Attaliæ

Paulus ecclesiæ in [c] Thrymnis episcopus decernens subscripsi, &c. — c Orymnorum.

Timotheus episcopus civitatis Termesi & Eudociadis subscripsi, &c.

[d] Ædesius Isiodorum civitatis episcopus subscripsi, &c. — d Aetius Pœoniorum Hellesponti.

Libanius Palæopolis episcopus decernens subscripsi, &c.

Joannes minimus episcopus Aurelianopolis, provinciæ Lydiæ, subscripsi, &c.

Theodorus Gadarorum episcopus decernens subscripsi. Ætherius diaconus subscripsi, jussus ab eo non bene valente, nec scribente.

Daphnus Magnesiæ Mæandri episcopus decernens subscripsi, &c.

Thomas Valentinianopolis episcopus decernens subscripsi, &c.

Euprepius Bizyæ episcopus decernens subscripsi, &c.

[e] Berinianus Pergæ [f] episcopus decernens subscripsi, &c. — e Berenicianus f Pamphyliæ

Pabiscus Apolloniæ episcopus subscripsi, &c.

Eulogius [g] Terenuthidis episcopus decernens subscripsi, &c. — g Threnuntheos

Isaac episcopus * Taularum subscripsi. Adelphius episcopus Onupheos rogatus ab ipso subscripsi pro eo, cum male se haberet. — * Tavæ seu Tabæ

Eudoxius episcopus civitatis Chomatis, provinciæ Lyciæ, decernens subscripsi, &c.

[h] Aristocritus Olympi episcopus sanctæ synodi sententiæ præmissæ subscripsi, & assentior. — h Aristocrites.

Posteaquam hi omnes Nestorii depositioni subscripsissent, accesserunt alii episcopi ad sanctam synodum, qui & ipsi quoque præpositæ damnationi subscripserunt. Episcopi itaque qui ipsum Nestorium deposuerunt, plures quam ducenti extitere: aliqui enim locum tenuerunt aliorum episcoporum, qui ad Ephesiorum me- E tropolim venire non potuerunt.

1 al. Ισίδων. 2 Merc. civitatis Settenorum, recte.

A

Depositionis sententia missa ad Nestorium altera die damnationis ejus.

Καθαίρεσις πεμφθεῖσα αὐτῷ τῇ ἐπαύριον τοῦ καθαιρεθῆναι αὐτόν.

Sancta synodus Dei gratia juxta religiosissimorum Christianissimorumque imperatorum nostrorum statutum in Ephesiorum metropoli congregata, Nestorio novo Judæ.

Ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ κατὰ τὸ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων συγκροτηθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, ἐπιστέλλει Νεστορίῳ, νέῳ Ἰούδᾳ.

AGNOSCE te, propter impias prædicationes tuas, & adversum canones contumaciam, vigesimo secundo die mensis Junii præsentis, juxta ecclesiasticarum sanctionum decreta, a sancta synodo depositum, atque ab omni ecclesiastico gradu alienum esse. B

Hæc epistola, die damnationem ejusdem Nestorii proxime consecuta, ad ipsum transmissa est a sancta synodo.

ΓΙΝΩΣΚΕ σεαυτὸν διὰ τὰ δυσσεβῆ σου κηρύγματα, καὶ τὴν πρὸς τοὺς κανόνας ἀπείθειαν, κατὰ τὰ δοκοῦντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς, Ἰουνίου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι, παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου καθῃρῆσθαι, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον.

Τῇ ἑξῆς τοῦ καθαιρεθῆναι τὸν αὐτὸν Νεστόριον, ἀπεστάλη αὐτῷ τοῦτο τὸ ἐπίσταλμα παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου.

Epistola ad clericos & œconomos ecclesiæ Constantinopolitanæ eo ipso die missa, quo & ad ipsum Nestorium (damnationis sententia) scripta fuerat.

Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα πρὸς τοὺς κληρικοὺς, καὶ οἰκονόμους τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ καὶ αὐτῷ Νεστορίῳ ἀπεστάλη.

Sancta synodus Dei gratia juxta religiosissimorum piissimorumque imperatorum nostrorum decretum Ephesi congregata, [1] *illustrissimo Euchario, reverendissimis presbyteris, & œconomis, ceterisque religiosissimis clericis sanctæ Dei Constantinopolitanæ ecclesiæ Sal.* C

Ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ ἐν Ἐφέσῳ συναχθεῖσα κατὰ τὰ θεσπίσματα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων ἡμῶν βασιλέων, λαμπροτάτῳ * Εὐχαρίῳ, εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις, καὶ οἰκονόμοις, καὶ λοιποῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς τῆς κατὰ τὴν φιλόχριστον Κωνσταντινούπολιν ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας χαίρειν. * καὶ ἐν

COGNOSCAT reverentia vestra, blasphemum Nestorium propter impias suas prædicationes, & contra ecclesiasticos canones contumaciam, hesterno die, qui fuit præsentis mensis Junii vigesimus secundus, a sancta synodo juxta ecclesiasticas sanctiones depositum, & ab omni ecclesiastico gradu amotum fuisse. Proinde omnia quæ ad ecclesiam pertinent, custodite, ut & rationem illi redditur, qui Dei voluntate, piissimorumque ac religiosissimorum imperatorum nostrorum nutu ordinandus est Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopus.

ΓΙΝΩΣΚΕΤΩ ἡ ὑμετέρα εὐλάβεια, τὸν δύσφημον Νεστόριον διὰ τὰ δυσσεβῆ αὐτοῦ κηρύγματα, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς ἀπειθήσαντα, κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν, ἥ τις ἐστὶ τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς Ἰουνίου δευτέρα καὶ εἰκὰς, παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καθῃρῆσθαι, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον· φυλάξατε τοίνυν τὰ ἐκκλησιαστικὰ σύμπαντα, D ὡς μέλλοντες καὶ λόγον ἀποδοῦναι τῷ κατὰ βούλησιν Θεοῦ, καὶ νεύματι τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων χειροτονηθησομένῳ τῇ Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίᾳ.

Cyrilli epistola ad quosdam de Clero Constantinopolitano.

Κυρίλλου ἐπιστολὴ πρός τινας ἐκ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κλήρου.

Cyrillus archiepiscopus Alexandrinus [2] *Comario & Potamioni episcopis, & domino Dalmatio monasteriorum archimandritæ, & Timotheo & Eulogio presbyteris, dilectis ac desiderarissimis, & in Christo sanctificatis plurimam salutem.*

Κύριλλος ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας * Κομαρίῳ * καὶ * Ποτάμωνι ἐπισκόποις, καὶ τῷ ἀρχιμανδρίτῃ * τῶν μοναστηρίων τῷ κυρίῳ Δαλματίῳ, καὶ Τιμοθέῳ, καὶ Εὐλογίῳ πρεσβυτέροις, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις, καὶ ἐν Χριστῷ ἡγιασμένοις πλεῖστα χαίρειν. * Κα… * Πο…

E

[3] EXPECTABAMUS honorabilem Nestorium, accessurum, ac pœnitentia ductum ob ea quæ post ordinationem suam blasphemo ore protulit, a sancta synodo veniam petiturum: quamquam etiam maxime periculosum erat veniam ipsi dare, neque enim expedie-

ΠΡΟΣΕΔΟΚΩΜΕΝ ἐλθόντα τὸν τίμιον Νεστόριον μεταγνῶναι ἐφ' οἷς δεδυσφήμηκεν, ἀφ' οὗ κεχειροτόνηται, καὶ συγγνώμην αἰτῆσαι παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου. εἰ καὶ ὅτι μάλιστα οὕτως ἐπικίνδυνον τὸ χαρίσασθαι συγγνώμην αὐτῷ. οὐ γὰρ ἐνεδέχετο

1 Vetus versio, *Lamprotaro & Euchario.* 2 Vet. V. *Commarioni.*
3 Citatur hæc epistola inferius act. 6.

χετο ἀεὶ τοιαῦτα κηρύξαντι· πᾶσαν γὰρ διέστρεψε A τὴν οἰκουμένην, καὶ τὴν θρησκευομένην τῶν ἐκκλησιῶν παρέλυσε πίστιν. χαρίσασθαι συγγνώμην. εἰ γὰρ καὶ ὁ μίαν ἀφιέναι δύσφημον φωνὴν τολμήσας κατὰ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων δικαίως ὑπομένει τὰς ἐκ τῶν νόμων ἀγανακτήσεις. οὐ μᾶλλον ὁ ἀσεβὴς τὸ σύμπαν, ὁ τὸ ἅγιον ἡμῶν ἀνατρέπων μυστήριον, καὶ ἀναιρῶν τὴν οἰκονομίαν, ἣν ὁ ἅγιος καὶ φιλάνθρωπος τοῦ Θεοῦ πατρὸς υἱὸς μονογενὴς δι' ἡμᾶς ἐπλήρωσε καταξιώσας ἄνθρωπος γενέσθαι, ἵνα πάντας ἡμᾶς σώσῃ, καὶ ἀπαλλάξῃ τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἁμαρτίας καὶ θανάτου; πλὴν ἐθαυμάσαμεν τὴν σκληροκαρδίαν τοῦ ἀνδρός. οὐ γὰρ μετενόησεν, οὐδὲ ἔκλαυσεν ἐφ' οἷς εἰπεῖν ἐτόλ- B μησε κατὰ τῆς δόξης τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν Ἐφέσῳ παραγεγονὼς τοῖς αὐτοῖς ἐκέχρητο λόγοις, καὶ πάλιν ἔδειξεν αὐτὸν φρονοῦντα τὰ διεστραμμένα· ὡς καὶ τῶν ἐπισήμων μητροπολιτῶν, καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων λόγους δικαίως πρὸς αὐτὸν κινούντων, εἶτα συγκλειόντων αὐτὸν διὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ διδαξάντων, ὅτι Θεός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἀθεμίτῳ φωνῇ χρησάμενος ἔφη· ἐγὼ διμηναῖον καὶ τριμηναῖον Θεὸν οὐ λέγω· καὶ ἄλλα δὲ πρὸς τούτοις εἴρηκα, ἀναιρῶν τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ μονογενοῦς. Δέδοται μὲν οὖν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ προθεσμία ἡ ἁγία πεντηκοστὴ παρὰ τῶν θεοφιλεστά- C των ἡμῶν βασιλέων. τὸ γὰρ πρῶτον γράμμα, δι' οὗ κεκλήμεθα, τοῦτον ἔχει τὸν τύπον. κατηντήσαμεν δὲ ἐπὶ τὴν Ἐφεσίων πόλιν πρὸ τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας· οὐ γὰρ ἦν καταφρονῆσαι δεσποτικῶν θεσπισμάτων· ἐπειδὴ δὲ ἀκηκόαμεν ἔρχεσθαι τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοφιλέστατον τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπον Ἰωάννην, περιεμείναμεν ἡμέρας ἑκκαίδεκα· καίτοι πάσης τῆς συνόδου βοώσης καὶ λεγούσης, ὅτι ἐκεῖνος οὐ βούλεται συνεδρεῦσαι· δέδοικε γὰρ μὴ ἄρα καθαίρεσιν ὑπομένῃ ὁ τιμιώτατος Νεστόριος, ληφθεὶς ἐκ τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας, καὶ ἴσως τὸ πρᾶγμα αἰσχύνεται· ὃ καὶ ἔδειξε καὶ ἡ πεῖρα τὸ λοιπὸν ἀληθινῶς· ὑπερέθετο γὰρ τοῦ ἐλθεῖν· προλα- D βόντες γάρ τινες τῶν σὺν αὐτῷ εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ἐκ τῆς ἀνατολῆς, ἔφησαν· ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ κύριος Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος εἰπεῖν τῇ θεοσεβείᾳ ὑμῶν, ὅτι ἐὰν βραδύνω, πράττετε ὃ πράττετε· συναχθεῖσα τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος τῇ κατὰ Ἀλεξανδρεῖς ὀγδόῃ καὶ * εἰκάδι τοῦ Παυνὶ μηνὸς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ καλουμένῃ ἁγίᾳ Μαρίᾳ, ἐκάλεσεν αὐτὸν, πέμψασα εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους, ὥστε ἐλθεῖν αὐτὸν, καὶ * συστῆσαι * ἑαυτῷ, καὶ ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν ἐδίδαξε καὶ ἔγραψεν. ὁ δὲ τὴν μὲν πρώτην ἀπόκρισιν ἐποιήσατο λέγων· ὅτι σκέπτομαι καὶ ὁρῶ· κέκληται δευτέρῳ παραναγνωστικῷ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, πάλιν πεμφ- E θέντων πρὸς αὐτὸν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων. ὁ δὲ πρᾶγμα ποιῶν ἄτοπον, στρατιώτας λαβὼν παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ, ἔστησε πρὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ μετὰ ῥοπάλων * κωλύων εἰσελθεῖν τινα πρὸς αὐτόν. ὡς δὲ ἐπέμενον οἱ πεμφθέντες ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι, λέγοντες· ὅτι οὐδὲν χαλεπὸν ἤλθομεν εἰπεῖν ἢ ἀκοῦσαι, ἀλλ' ἡ ἁγία σύνοδος αὐτὸν καλεῖ· ἀφορμὰς ἐκέχρητο διαφό-

δευτέρᾳ

νεῖναι

αι, ἑαυτὸν

κωλύοντας εἰσελθεῖν

bat, homini, qui talibus concionibus omnem terrarum orbem pervertit, fidemque religiose ab ecclesiis servatam & cultam labefactavit, veniam concedere. Etenim si ille, qui vel unicam infamem vocem contra piissimos Christianissimosque imperatores depromere ausus fuerit, merito legum indignationem non evadit: quanto justius eam experiri par est illum penitus impium, qui sacrosanctum incarnationis mysterium evertere, ac dispensationem abolere conatus est, quam sanctus & benignus Dei Patris Filius unigenitus propter nos implevit, homo fieri non dedignatus, ut omnes nos salvos faceret, mundumque universum a morte & peccato liberaret? Verum stupenda est viri hujus duritia, mentisque obstinatio. Neque enim pœnituit, neque ea fletu diluit, quæ contra gloriam omnium nostrum salvatoris Christi dicere ausus fuerat: quin etiam cum venisset Ephesum, iisdem rursum usus est sermonibus, quibus ante; ac denuo certum omnibus indicium fecit, se a perversa sententia minime alienum esse. Itaque cum quidam celebriores metropolitani, piissimique episcopi, adversus eum quæstionem merito moverent, clareque ex divina scriptura convincerent, & ostenderent Deum esse illum, quem sancta virgo secundum carnem genuerat; in hanc sceleratam vocem prorupit: ego bimestrem & trimestrem Deum non dico. Quibus alia addidit non pauca, unigeniti incarnationem e medio plane tollens.

Ac terminus quidem sanctæ synodo a piissimis imperatoribus positus erat sacra pentecostes dies. Primæ enim illorum literæ, quibus evocabamur, ita continent. Hanc autem præstitutam diem nos nostro adventu in civitatem Ephesiorum antevertimus: neque enim decebat, ut dominorum edicta negligeremus. Verum posteaquam piissimum religiosissimumque Joannem episcopum Antiochenum adventare accepissemus, adhuc sexdecim dies expectavimus, cum tamen tota synodus reclamaret, asserens illum consessui interesse non velle, quod metueret, ne forte reverendissimus Nestorius, qui ex illius ecclesia assumptus fuerat, loco suo moveretur: quæ res ipsi fortasse justum pudorem incuteret. Quam suspicionem veram extitisse, ipsa postea experientia liquido ostendit: nam distulit adventum suum. Etenim nonnulli ex orientalibus ejus episcopis, ab illo præmissi, hæc denunciarunt: Præcepit nobis dominus Joannes episcopus, ut vestræ pietati dicamus: Si tardavero, quod facturi estis, id faciatis. Sancta itaque synodus octavo & vigesimo die mensis Pauni, ut Alexandrini vocant, in ecclesia magna, quæ appellatur sancta Maria, congregata, missis quibusdam religiosissimis episcopis, Nestorio denunciat, ut veniat, sibique non desit, ac de iis quæ scripserat & docuerat, coram rationem reddat. Ille autem primo respondit; Considerabo, & videbo. Accersitus est altera citatione per sanctissimos quosdam episcopos, iterum a sancta synodo ad eum missos. Ille vero rem tum commisit plane indignam. Nam milites a Candidiano magnificentissimo comite acceptos, ante ædes in quibus versabatur, collocavit cum fustibus, ut arcerent, si qui forte ad illum ingredi vellent. Cum autem sanctissimi episcopi qui missi fuerant,

rant, perseverarent, unum hoc asserentes, se non adesse ut asperum quidpiam dicerent, vel audirent, sed ut juxta sanctæ synodi mandatum ipsum vocarent; variis usus est excusationibus, ut qui conscientia sua redargutus venire nollet. Usi sumus tertia deinde citatione, ac diversarum provinciarum episcopis denuo ad illum destinatis, ille rursus militum violentiam adhibuit, neque accedere voluit. Cum ergo sancta synodus consedisset, necnon ecclesiasticis sanctionibus insistens, illius epistolas & expositiones legisset, lectasque blasphemiis plenas comperisset; & quidam præterea insignes piissimique episcopi metropolitani testati essent quod in ipsa quoque Ephesiorum civitate cum ipsis disceptans, Jesum Deum esse aperte negasset; ipsum deposuit, ac justam legitimamque sententiam in illum protulit.

Quia vero necessarium est, ut pietas vestra, hæc ipsa comperta habens, illos quoque de his commonefaciat, quos ea maxime scire oportet, ne vel ipse vel alii illius fautores honestis verbis quemquam subripiant, operæ pretium censui, ut hæc indicarem. Habemus quoque Joannis piissimi religiosissimique episcopi epistolam ad eum perscriptam, qua sane acriter illum increpat, tanquam qui nova & impia dogmata in ecclesias invexerit, sanctorumque evangelistarum & apostolorum doctrinam ecclesiis traditam evertat. At quia nihil ad blasphemiarum suarum defensionem afferre potest, noxæ suæ velamen quærens: ait: Quatuor dierum dilationem petii, donec veniret episcopus Antiochenus, & noluerunt concedere: cum tamen memoratus sanctissimus episcopus Joannes venire recusasset. Nam si adesse voluisset, quorsum pertinuit, ut per suos episcopos significaret: Si tardavero, quæ facturi estis, facit? Noluit enim, ut dixi, interesse, sciens fore ut sancta synodus depositionis sententiam in Nestorium, qui adversus omnium nostrum salvatorem Christum impia blasphemaque verba protulerat, omnino ferret. Quoniam vero, ut intellexi, relationes a magnificentissimo comite Candidiano delatæ sunt, cauti ac vigilantes estote, ac docete, commentarios rerum in Nestorii depositione gestarum nondum perfecte perscriptos esse: unde ne ad religiosos quidem victoresque imperatores nostros relationem, quæ mitti debet, adhuc mittere potuimus: at, Deo bene favente, una cum commentariis mittetur, si modo nobis mittere liceat, qui perferre queat. Quod si commentariorum & relationis series tardaverit, sciatis nos, quo minus mittamus, impediri. Valete.

[1] *Nestorii & episcoporum qui cum illo erant, de actis sanctæ synodi relatio, antequam Joannes Antiochenus episcopus Ephesum venisset, ad imperatores scripta.*

AD Ephesiorum civitatem a pietate vestra convocati, citra ullam cunctationem eo nos contulimus. Pias autem literas vestras consecuti, voluimus piissimorum epi-

A ροις, ὡς μὴ θέλων ἀνελθεῖν· ἐπέπληττε γὰρ * αὐτῷ τὸ συνειδός. εἶτα κεχρήμεθα καὶ τρίτῳ παραναγνωστικῷ· καὶ πάλιν πεμφθέντων ἐπισκόπων πρὸς αὐτὸν ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν, πάλιν τῇ τῶν στρατιωτῶν ἐχρήσατο βίᾳ, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐλθεῖν. καθεσθεῖσα τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, καὶ ἀκολουθήσασα τοῖς τῆς ἐκκλησίας θεσμοῖς, καὶ ἀναγνοῦσα τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ καὶ τὰς ἐξηγήσεις, καὶ εὑροῦσα δυσφημιῶν αὐτὰς μεστάς· μαρτυρησάντων δὲ καὶ ἐπισήμων εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων μητροπολιτῶν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ Ἐφεσίων καὶ πρὸς ἡμᾶς διαλεγόμενος, σαφῶς εἴρηκεν, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ Ἰησοῦς· καθεῖλεν αὐτὸν, καὶ δικαίαν καὶ ἔννομον τὴν ψῆ-
B φον ἐξήνεγκε κατ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀναγκαῖον, ταῦτα αὐτὰ μαθοῦσαν τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν, διδάξαι οὓς χρὴ μάλιστα αὐτὰ μαθεῖν, ἵνα μὴ συναρπάζῃ ἢ αὐτὸς, ἢ οἱ συσπουδάζοντες αὐτῷ, ταῦτα ἀναγκαίως μεμήνυκα. ἔχομεν δὲ καὶ τοῦ θεοσεβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου ἐπιστολὴν γραφεῖσαν πρὸς αὐτὸν, δι' ἧς σφόδρα αὐτῷ ἐπιτιμᾷ ὡς καινὰ καὶ ἀσεβῆ δόγματα εἰσενεγκόντι εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ παραλύοντι τὸ κήρυγμα τὸ ἐκ τῶν ἁγίων * εὐαγγελιστῶν καὶ ἀποστόλων παραδοθὲν ταῖς ἐκκλησίαις. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν δύναται πρὸς τὰς ἑαυτοῦ δυσφημίας εἰπεῖν, προφασίζεται· ὅτι παρεκάλεσα ἡμέρας τέσσαρας ὑπερτε-
C θῆναι, ἕως ἂν παραγένηται ὁ τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπος, καὶ οὐκ ἐνδεδώκασι· καίτοι τοῦ μνημονευθέντος Ἰωάννου ἁγιωτάτου ἐπισκόπου παραιτησαμένου τὴν ἄφιξιν. εἰ γὰρ ἤθελε παρεῖναι, διὰ τί ἐμήνυσε διὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα αὐτοῦ ἐπισκόπων· ὅτι ἐὰν βραδύνω, πράττετε, ὃ πράττετε; ὡς γὰρ ἔφην, οὐκ ἠθέλησε παρεῖναι, εἰδὼς ὅτι πάντως ἡ ἁγία σύνοδος καταψηφιεῖται Νεστορίου τὴν καθαίρεσιν, ὡς ἀσεβῆ καὶ δύσφημα λαλήσαντος κατὰ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ. ἐπεὶ οὖν, ὡς ἔμαθον, ἀνηνέχθησαν ἀναφοραὶ παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ, νήψατε, διδάσκοντες ὅτι οὔπω τὰ ὑπομνήματα τὰ πεπραγμένα ἐπὶ τῇ καθαιρέ-
D σει αὐτοῦ ἐτελειώθησαν ἐν χάρταις· διὸ οὐκ ἠδυνήθημεν οὔτε τὴν ἀναφορὰν πέμψαι, τὴν ὀφείλουσαν πεμφθῆναι πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ νικητὰς ἡμῶν βασιλεῖς. σὺν Θεῷ δὲ εἰπεῖν, καταλήψεται ἡ ἀναφορὰ μετὰ τῶν ὑπομνημάτων, ἂν τέως ἡμῖν συγχωρηθῇ πέμψαι τὸν διακομίσαι δυνάμενον. ἂν τοίνυν βραδύνῃ ἡ τῶν ὑπομνημάτων καὶ τῆς ἀναφορᾶς ἄφιξις, γινώσκετε, ὅτι οὐ συγχωρούμεθα πέμψαι. ἔρρωσθε.

* αὐτ
* παραδ

Ἀναφορὰ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων πρὸς τοὺς βασιλέας, περὶ τῶν πεπραγμένων παρὰ τῇ
E ἁγίᾳ συνόδῳ, γραφεῖσα πρὸ τοῦ παραγενέσθαι ἐν Ἐφέσῳ τὸν Ἀντιοχείας.

ΕἸΣ τὴν Ἐφεσίων πόλιν συγκληθέντες ὑπὸ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, καὶ ἀνυπερθέτως παραγενόμενοι, ἐβουλήθημεν τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν ἑπόμενοι

[1] In Vet. versione titulus est: *Nestorii & qui cum ipso, ad Imperatorem Theodosium, de his quæ tunc in Ephesо gesta sunt.*

μενοι γράμμασιν, ἀναμεῖναι τοὺς πανταχόθεν ἀφικ- A νουμένους θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, μάλιστα δὲ τὸν ἁγιώτατον τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ θεοφιλεστάτους μητροπολίτας ἐπισκόπους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας καὶ οὕτω κοινὸν ἁπάντων ποιῆσαι συνέδριον, καὶ κοινῇ ψήφῳ κυρῶσαι τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων τὴν πίστιν· καὶ γὰρ πολλαὶ μετ' ἐκείνην γινόμεναι σύνοδοι οὐδὲν καινοτομῆσαι κατ' ἐκείνης ἐτόλμησαν. ἀλλ' ἐκείνῃ * πάντες ἐμμένειν ἐνομοθέτησαν. ὡς δὲ εἴδομεν τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου δυσχεραίνοντας, καὶ οἰομένους ἡμᾶς * ἁπλῶς ἀναβολαῖς κεχρῆσθαι, ὑπεσχόμεθα συνεδρεύειν, ὁπόταν ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων B Κανδιδιανὸς, ἀπὸ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας τούτου χάριν ἀποσταλεὶς, συγκαλέσαι ἡμᾶς βουληθείη. ταῦτα δὲ καὶ αὐτῷ διὰ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐδηλώσαμεν. ἐπειδὴ δὲ ἔγνω αὐτοῦ ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ τὸν ἁγιώτατον Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πλησίον ὄντας· τοῦτο γὰρ αὐτῷ οἱ ἀποσταλέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐδήλωσαν μαγιστριανοί. καὶ ἄλλοι δὲ ἠγγέλθησαν ἐκ τῆς δύσεως θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι· παρηγγύησεν ἅπασιν ἀναμεῖναι πάντων τὴν παρουσίαν, [1] κατὰ τὰ δόξαντα τῇ εὐσεβεῖ ὑμῶν * κορυφῇ. καὶ ἡμεῖς μὲν τὴν ἡσυχίαν ἠγαπήσαμεν, εἴξαντες τοῖς γραφεῖσιν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας. Αἰγύπτιοι δὲ καὶ Ἀσιανοὶ C οὔτε τὸ κοινῇ συμφέρον ταῖς ἐκκλησίαις λογισάμενοι, οὔτε τὸν εἰρηνικὸν καὶ ἔννομον τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας σκοπὸν ἀποδεξάμενοι, μᾶλλον δὲ καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς, καὶ τοὺς βασιλικοὺς θεσμοὺς πατήσαντες, ἔφυγον μὲν τὴν ἀκόλουθον καὶ σύμφωνον τῆς πίστεως ὁμολογίαν, ῥῆξαι δὲ ἴσως τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐθελήσαντες σῶμα, καθ' ἑαυτοὺς συνηθροίσθησαν· ἀλλότρια τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας ἐργαζόμενοι, καὶ τῶν ἀρτίως γραφέντων παρὰ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας γραμμάτων· μίαν γὰρ παρὰ πάντων * συμφωνίαν ἐκτεθῆναι πίστιν, ἐν τοῖς ἀπὸ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας γράμμασιν ἀποσταλεῖσι διηγορεύσατε, πρόσφορον τοῖς τε εὐαγγελικοῖς D καὶ ἀποστολικοῖς γράμμασι, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων δόγμασιν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων λογισάμενοι οἱ προειρημένοι, καθ' ἑαυτοὺς μὲν ἔπραξαν, ἃ παρὰ πάντων τὸ ὑμέτερον ἤσεται κράτος. τοὺς δὲ σὺν αὐτοῖς στρατιώτας εἰς τὴν ἀγορὰν διασπείραντες, συγχύσεως τὴν πόλιν ἐνέπλησαν, τὰς οἰκίας ἡμῶν περιϊόντες, δημοσίᾳ ἐπιόντες, τὸ κοινὸν ἡμῶν συνέδριον διαταράττοντες, ἀνήκεστα ἄττα ἀπειλοῦντες, Μέμνονος τοῦ ἐπισκόπου ἐξάρχου τῆς στάσεως γενομένου, καὶ τὰς μὲν ἁγίας ἐκκλησίας, καὶ τὰ ἅγια μαρτύρια, καὶ τὸ ἅγιον ἀποστόλιον ἡμῖν ἀποκλείσαντος, ἵνα μηδὲ προσφυγεῖν ἐλαυνόμενοι δυνηθῶμεν· ἐκείνοις δὲ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἀνοίξαν- E τος, καὶ συνεδρεύειν ἐκεῖ παρασκευάσαντος, καὶ πᾶσιν ἡμῖν θάνατον ἀπειλήσαντος. δεόμεθα οὖν τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, καὶ ἀντιβολοῦμεν, καὶ ἱκετεύομεν, ἐπειδὴ τοῖς τῆς ὑμετέρας * κεφαλῆς γράμμασι τῆς φιλοχρίστου εἴξαντες τὴν Ἐφεσίων κατελάβομεν, ἀγνοοῦντες τὰς βαρβαρικὰς ταύτας ἐφό-

Margin: πάντα — ειν, ἐχ… — κεφαλῇ, — σύμφωνον — κορυφῆς

A scoporum undecumque venientium, præcipue vero magnæ civitatis Antiochenæ episcopi cum piissimis ejusdem metropolitanis episcopis, ceterorumque qui ex Italia & Sicilia expectabantur, adventum opperiri, atque ita communem omnium consessum instituere, communique suffragio sanctorum patrum Nicænorum fidem confirmare. Etenim cum multæ post illam synodi sint celebratæ, nulla unquam aliquid contra illam ausa est innovare, sed illi insistendum esse sanxerunt omnes. At posteaquam rescivimus, Ægyptios episcopos moram istam impatientius ferre, arbitrantes quod callide uteremur dilatione, recepimus communi consessui præsto nos futuros, B ubi primum Candidianus magnificentissimus devotorum domesticorum comes, qui ejus rei causa a vestra pietate huc destinatus fuerat, convocare nos vellet: atque hoc ipsum quoque per piissimos episcopos illi significavimus. Verum ubi magnificentia illius cognovit, tum Joannem sanctissimum Antiochiæ episcopum una cum collegis suis propediem adfuturum, (hoc enim magistriani, quos ille miserat, indicaverant) tum alios quoque ex occidente episcopos adventare: omnes admonuit, ut juxta religiosæ celsitudinis vestræ placitum omnium adventum præstolarentur. Nos itaque pietatis vestræ scriptis non refragantes, quieti mansimus. Porro Ægyptii & Asiatici non cogitan- C tes quid in rem communem ecclesiis foret, ac pacificum legitimumque pietatis vestræ scopum detrectantes, imo vero ecclesiasticas, imperatoriasque sanctiones contemnentes, ordinatam ac concordem fidei confessionem effugerunt, & forte ecclesiastici corporis dissolutionem machinantes, soli ipsi concilium celebrarunt; rem utique ab ecclesiæ consuetudine, & pietatis vestræ literis, paulo ante scriptis, alienam agentes. Si quidem vestræ pietatis literæ continebant, ut una & consonans ab omnibus fides, tam evangelicis, quam apostolicis literis, & sanctorum patrum dogmatibus convenienter exponeretur. Verum prædicti nihil horum omnium D curantes, ea inter seipsos patrare festinarunt, quæ ab omnibus vestra majestas cognoscet. Suis porro satellitibus per forum dispertitis, totam civitatem tumultu compleverunt. Hi nostras domos circumcursitabant: hi impetu facto communem nostrum consessum perturbabant, extrema quædam minitantes. Hujus autem tantæ seditionis auctor & antesignanus fuit Memnon Ephesiorum episcopus. Hic etenim sanctas ecclesias sanctorumque martyrum ædes, & sacrosanctam apostoli (*Joannis*) basilicam nobis præclusit, ut neque hostiliter agitatis perfugium nullum ad eas pateat: his vero magnam ecclesiam aperuit, idoneamque consessui sedem ibidem præparavit: nobis autem omnibus mortem E est interminatus. Supplices proinde pietatem vestram rogamus, precamur, obtestamurque, posteaquam pii Christianique culminis vestri literis morem gerentes in hanc Ephesiorum civitatem, barbaricorum illorum insultuum prorsus inscii, devenimus, ut jubeat vel nos inoffensos custodiri, legitimamque synodum haberi; nullo ad eam vel clerico, vel monacho,

1 Lege, κατὰ τὰ δόξαντα.

nacho, sive is ex nostris, sive ex Ægyptiis fuerit, admisso; sed neque ullo episcopo ex iis qui non vocati accesserunt, ad turbandam sanctam synodum: ex qualibet autem provincia duos selectos, & talium quæstionum non ignaros, una cum metropolitano ad consessum admitti, admissosque sanctorum patrum fidem cum pace & concordia stabilire, & confirmare: vel certe jubeat, ut tuto nobis ad propria redire liceat, nam ipsam quoque vitam nobis se erepturos comminantur.

A δὺς, κελεῦσαι ἡμᾶς ἢ ἀνεπηρεάστους φυλαχθῆναι, ϗ ἐννόμως τὸ συνέδριον γενέσθαι, μηδενὸς τῶν κληρικῶν, ἢ τῶν μοναζόντων, μήτε τῶν ἡμετέρων, μήτε τῶν Αἰγυπτίων, ἐπεισιόντος τῷ συνεδρίῳ, μήτε τινὸς τῶν ἀκλήτως ἐληλυθότων ἐπισκόπων, ἐπὶ ταραχῇ τῆς ἁγίας συνόδου. δύο δὲ σὺν τῷ μητροπολίτῃ ἀφ' ἑκάστης ἐπαρχίας τοὺς ἐκκρίτους, ϗ δυναμένους τὰ τοιαῦτα εἰδέναι ζητήματα, εἰς τὸ συνέδριον συνεισελθεῖν, ϗ μετ' εἰρήνης ϗ συμφωνίας τὴν τῶν ἁγίων πατέρων βεβαιῶσαι πίστιν· ἢ κελεῦσαι ἡμᾶς ἀκινδύνως τὰ οἰκεῖα καταλαβεῖν· ἀπειλοῦσι γὰρ ϗ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἡμᾶς ἀποστερεῖν.

Sunt autem qui subscripserunt.

Nestorius episcopus Constantinopolitanus.
Fritilas Heracleæ Thraciæ episcopus.
Helladius Tarsi episcopus.
Dexianus episcopus Seleuciæ Isauriæ.
Himerius Nicomediæ episcopus.
Alexander Apameæ metropolis episcopus.
Eutherius Tyanorum episcopus.
Basilius Thessaliæ episcopus.
[1] Maximus Anazarbi episcopus.
Alexander Hierapolis Euphratesiæ episcopus.
Dorotheus Marcianopolis Mysiæ * episcopus.[2]

* secundæ

Καὶ εἰσὶν οἱ ὑπογράψαντες.

B
Νεστόριος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.
Φριτίλας ἐπίσκοπος Ἡρακλείας τῆς * Θρᾴκης.
Ἑλλάδιος ἐπίσκοπος Ταρσοῦ.
Δεξιανὸς ἐπίσκοπος Σελευκείας τῆς Ἰσαυρίας.
Ἱμέριος ἐπίσκοπος Νικομηδείας.
Ἀλέξανδρος ἐπίσκ. Ἀπαμείας μητροπόλεως.
Εὐθήριος ἐπίσκοπος Τυάνων.
Βασίλειος ἐπίσκοπος Θεσσαλίας.
Μάξιμος ἐπίσκοπος Αναζαρβοῦ.
Ἀλέξανδρος ἐπίσκ. Ἱεραπόλεως Εὐφρατησίας.
Δωρόθεος ἐπίσκοπος Μαρκιανουπόλεως τῆς Μυσίας.

* Θρᾳκ...

C

Sacræ synodi ad religiosissimos imperatores de Nestorii depositione relatio.

Ἀναφορὰ πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλέας περὶ τῆς καθαιρέσεως Νεστορίου, παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου.

Religiosissimis Deoque amabilissimis Theodosio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis, sancta synodus per Christi gratiam, vestræque majestatis nutum in Ephesiorum metropoli congregata.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις ϗ * θεοφιλεστάτοις, Θεοδοσίῳ ϗ Οὐαλεντινιανῷ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, ἀεὶ Αὐγούστοις, ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Χριστοῦ, ϗ νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροοπόλει.

* θεοφιλεστάτοις

VESTRA pietas, * Christianissimi, Deoque amabilissimi imperatores, veram fidem a primogenitoribus acceptam quotidianis incrementis augere non desinens, plurimam curam veritatis dogmatibus impendit. De quibus etiam, cum ex Nestorii prædicatione & doctrina, a sanctorum patrum, ac sanctissimorum apostolorum & evangelistarum traditione prorsus aliena, exorta fuisset perturbatio non solum in magna illa civitate, verum etiam in toto terrarum orbe, vestra majestas sanctas ecclesias turbari, fideique & veræ pietatis dogmata adulterari non est passa: verum ex omni metropoli piissimos metropolitanos, qui episcopos adducerent, & aliquos aliarum civitatum episcopos ad diem pentecostes convenire jussit, quod utique temporis spatium ad eum conventum satis futurum videbatur. Cum omnes itaque juxta præstitutum nobis terminum Ephesum venissemus, accidit ut Joannes sanctissimus ecclesiæ Antiochenæ episcopus adventum suum

* Vet. V. *Christo amabiles & a Deo servati Principes,*

ΕΚ προγόνων τὴν ἀληθῆ πίστιν παραλαβοῦσα ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια, ὦ φιλόχριστοι ϗ θεο-
D φιλέστατοι βασιλεῖς, ϗ ταύτην ὁσημέραι αὐξάνουσα, φροντίδα πλείστην τῶν τῆς ἀληθείας ποιεῖται δογμάτων· ὑπὲρ ὧν ϗ ταραχῆς γενομένης οὐ μόνον ἐν ἐκείνῃ τῇ μεγάλῃ πόλει, ἀλλὰ ϗ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, ἐκ τῶν κηρυχθέντων τε ϗ διδαχθέντων παρὰ Νεστορίου δογμάτων, ἀλλοτρίων ὄντων τῆς τῶν ἁγίων πατέρων, ϗ τῆς τῶν ἁγιωτάτων ἀποστόλων ϗ εὐαγγελιστῶν παραδόσεως, οὐ * παρεῖδε τὸ ὑμέτερον κράτος ταραττομένας τὰς ἁγίας ἐκκλησίας, ϗ νοθευόμενα τὰ τῆς πίστεως ϗ τὰ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας δόγματα, ἀλλ' ἐκ πάσης μητροπόλεως συναχθῆναι ἐκέλευσεν ἡ ὑμετέρα * εὐσέβεια τοὺς θεοσεβεστάτους μητροπολίτας, ἐπισκόπους ἐπα-
E γομένους, ϗ τινας τῶν ἄλλων πόλεων ἐπισκόπους, καιρὸν αὐτάρκη πρὸς τὴν συνδρομὴν, τὸν ἄχρι τῆς πεντηκοστῆς ὁρίσασα. ϗ δὴ πάντων ἡμῶν συνειλεγμένων ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει κατὰ τὴν

* περιεῖδ.

* θεοφιλεστάτους ... ἀλεξάνδ...

1 Synodicon Casin. *Maximianus.* 2 In Synodico Casinensi, quod integrum infra dabimus ex Baluzio, adduntur hæ subscriptiones: Post Helladium quidem, *Berinianus Episcopus Pergæ metropolitanus subscripsi. Mæonius Episcopus Sardeorum subscripsi.* Post Alexandrum, *Dalmatius Episcopus Cyzici metropolitanus subscripsi.* Post Eutherium, *Petrus Episcopus Trajanopolis metropolitanus subscripsi. Julianus Episcopus Sardicensis subscripsi.* Post Basilium *Cyrus Episcopus Aphrodisiadis metropolitanus subscripsi.* Denique post Dorotheum addit, *Et omnes alii, qui erant pariter, subscripserunt similiter.* Sed vicissim Himerius ibi non comparet.

τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμῖν προθεσμίαν, βραδῦναι συνέβη τὸν ἁγιώτατον Ἰωάννην τὸν Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον. ἀλλ᾽ ὑπολαβόντες ἡμεῖς τῆς ὁδοῦ τὴν δυσχέρειαν αἰτίαν γεγονέναι τῆς βραδύτητος, ἀνεβαλόμεθα τὴν ἀκρόασιν ἐπὶ χρόνον δέκα ἡμερῶν καὶ ἓξ ἀπὸ τῆς ὡρισμένης προθεσμίας παρὰ τοῦ ὑμετέρου κράτους· καὶ οἱ μὲν τῶν ἁγίων ἐπισκόπων ὑπὸ γήρως πιεζόμενοι, τὴν ἐπὶ ξένης διατριβὴν οὐκ ἔφερον· οἱ δὲ ἐν ἀρρωστίᾳ ἐκινδύνευον· τινὲς δὲ καὶ τὸ τέλος ὑπεξῆλθον τοῦ βίου ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει· ἄλλοι δὲ πενίᾳ σφιγγόμενοι, προσιόντες ἡμῖν, κατήπειγον τὴν ἀκρόασιν. μετὰ δὲ δεκαὲξ ὅλας ἡμέρας, ἀπὸ τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς ἀριθμουμένας, συνεκροτήσαμεν τὴν ἀκρόασιν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης δι᾽ Ἀλεξάνδρου Ἀπαμείας, καὶ Ἀλεξάνδρου Ἱεραπόλεως, τῶν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, προλαβόντων αὐτὸν, ἐδήλωσεν ἡμῖν ἔχεσθαι τῆς ὑποθέσεως, τῇ πλείονι βραδυτῆτι ἐβάρησε τὴν ἁγίαν σύνοδον οὐχ ὁρώμενος. συναχθέντων τοίνυν ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ μηνὸς Ἰουνίου δευτέρᾳ καὶ εἰκοστῇ κατὰ Ῥωμαίους, καὶ πρὸ μιᾶς *παρακαλεσάντων δι᾽ εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων τὸν θαυμαστὸν Νεστόριον, συνεδρεῦσαί τε ἡμῖν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς περὶ τῆς εὐσεβείας τε καὶ πίστεως ζητήσεως, οὐδεμιᾶς παρ᾽ αὐτοῦ τετυχήκαμεν ἀποκρίσεως; δηλώσαντος τοῦτο μόνον διὰ τῶν ἀπεσταλμένων· ὅτιπερ σκέπτομαι, καὶ ἐὰν δοκιμάσω, ἀπαντῶ. Τῇ οὖν ἐπαύριον συναχθέντες ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ καλουμένῃ Μαρίᾳ, προκειμένου τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἐν τῷ μεσαιτάτῳ θρόνῳ, καὶ αὐτὸν ἡμῖν παρόντα τὸν Χριστὸν δεικνύοντος, ἡμεῖς μὲν κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν καὶ αὖθις ἀπεστείλαμεν πρὸς αὐτὸν τρεῖς ἑτέρους ἁγιωτάτους ἐπισκόπους, παρακαλοῦντες ἀπαντῆσαι εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὴν ἀπολογίαν ποιήσασθαι· ὁ δὲ στρατιώταις τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν κυκλοῦσθαι παρασκευάσας· καίτοι μηδενὸς ὄντος, μήτε μὴν γινομένου θορύβου κατὰ τὴν πόλιν. οὐδὲ ἀποκρίσεως τοὺς ἀποσταλέντας ἠξίωσε. τῶν δὲ κανόνων παρακελευομένων τῇ τρίτῃ κλήσει *παρακαλεῖσθαι τὸν ἀπειθοῦντα, ἀποστείλαντες πρὸς αὐτὸν αὖθις ἑτέρους ἐπισκόπους, ἀπειθοῦντα εὕρομεν καὶ ἀποπέμποντα τοὺς ἀπεσταλμένους μετὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ ὕβρεως διὰ τῶν πρὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἑστώτων στρατιωτῶν. ἐπειδὴ οὖν οὐκ ἔδει τὴν τοσαύτην ἁγίαν σύνοδον συνελθοῦσαν ἄπρακτον μένειν, ἐκείνου κακῷ συνειδότι μὴ ἀπαντήσαντος, τὰ περὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσεβείας ἀναγκαίως ἐκινοῦμεν δόγματα. προλάμπειν τῶν πραττομένων ὑπομνημάτων τυπώσαντες τὸ θεοφιλὲς γράμμα τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας· μεθ᾽ ὃ τὴν ἔκθεσιν τῆς εὐσεβοῦς πίστεως προθέντες, τῆς πρότερον μὲν παρὰ τῶν ἁγιωτάτων ἀποστόλων παραδεδομένης ἡμῖν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκτεθείσης παρὰ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει συνηγμένων παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου, οὗ τὴν ὀρθὴν πίστιν λαμπροτέραν ἐπέδειξε τὸ ὑμέτερον κράτος. καὶ τῇ ἐκθέσει ταύτῃ πρότερον μὲν τὰς περὶ τῆς πίστεως ἐπιστολὰς τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου συγκρίναντες, συμφώνους εὕρομεν τοῖς τε δόγμασι καὶ νοήμασι, καὶ κατ᾽ οὐδὲν ἀπηλλοτριωμένην τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν τῆς εὐσε-

*ἀρνέντες

*παρακαλεῖσθαι

A differret. At nos itineris difficultatem tarditatis causam rati, post terminum nobis a vestra majestate præfinitum elapsum, sexdecim totos dies sessionem distulimus. Jam vero alii quidem sanctorum episcoporum senio confecti, in extera regione morari non sustinebant; alii adversa valetudine in periculum vitæ adducebantur; nunnulli quoque ex illis in hac Ephesiorum metropoli diem extremum obierunt; quidam vero rerum penuria constricti, nos adeuntes instanter urgebant, ut mox audientiam auspicaremur. Exactis proinde sexdecim integris diebus post Pentecosten, ad synodicam audientiam convenimus. Cum vero Joannes B quoque sanctissimus ecclesiæ Antiochenæ episcopus per Alexandrum Apameæ, & Alexandrum Hierapolis, religiosissimos episcopos, quod præmiserat, nobis significavit, ut rem propositam aggrederemur; nondum comparens, longiori tarditate molestiam sanctæ synodo attulit. Itaque vigesimo secundo die mensis Junii secundum Romanos congregati sumus, cum pridie per religiosissimos quosdam episcopos admirabilem illum Nestorium, ut nostro consessui sese adjungeret, pietatisque & fidei examinationi una nobiscum interesset, rogavissemus, nullumque ab eo responsum obtinere licuisset; sed unum hoc tantum per eos qui missi fuerant, renunciasset: C Rem perpendam, & si ita visum fuerit, adero. Cum igitur sequenti die in sancta & magna ecclesia, quæ appellatur Maria, convenissemus, sanctumque evangelium, quod ipsum Christum præsentem nobis monstrabat, in throno, qui medium locum obtinebat, propositum esset, canonum forma servata, tres rursum alios sanctissimos episcopos ad ipsum misimus, monentes, ut sanctæ synodo sese sisteret, suæque doctrinæ defensionem proferret. At ille domo in qua diversabatur, frequenti milite circumvallata, cum nullus tamen per id tempus in civitate tumultus esset, sicut nec ante quoque ullus extiterat, ne responso quidem legatos nostros D dignatus est. Porro autem cum canones præscribant, tertio quoque contumacem esse admonendum, missis iterum aliis ad illum episcopis, durum & immorigerum eumdem invenimus, eosque, qui missi ad illum fuerant, ad nos remittentem multa cum ignominia, multisque oneratos conviciis, militum opera, qui domum illius tuebantur.

Quia ergo æquum non erat, posteaquam ille conscientiæ suæ improbitate impeditus accedere nolebat, ut tanta synodus congregata maneret otiosa; non potuimus fidei & pietatis dogmata non discutere. Ac primo actorum monumentis religiosas pietatis vestræ literas suo fulgore præfiximus: post has E sacræ fidei expositionem præmisimus, quæ primos a sanctis apostolis nobis tradita, postea fuit a trecentis decem & octo sanctissimis patribus in metropoli Nicæa a sanctæ memoriæ Constantino congregatis exposita: cujus Constantini rectam fidem vestra majestas illustriorem ostendit. Ac principio quidem Cyrilli religiosissimi sanctissimique archiepiscopi epistolas de fide conscriptas cum hac expositione contulimus, collatasque dogmatibus ac sententiis consentaneas comperimus, nec ulla in re doctrinam ejus a pia

illa expositione discrepantem. His porro transactis, quoniam reliquum videbatur, ut divulgata dogmata ab * admirabilissimo Nestorio discuteremus; (erant autem illa minime obscura, ut quæ in epistolis & libris ejus dilucide extarent expressa, & ex publicis ejusdem sermonibus audita fuissent, quæque in ipsa Ephesiorum metropoli, dum privatim cum piissimis quibusdam episcopis disceptat, palam ab illo prolata: neque enim dictitare cessabat, Deum dici non debere illum, qui nostri causa homo factus est: quasi vero humana, quæ non propter infirmitatem, sed propter suam erga nos benignitatem suscepit, aliquam divinæ naturæ ignominiam afferant: idem, cum adversus piissimos quosdam episcopos dissereret, divinum illud adorandumque mysterium nostrum tanquam deridens, dicere ausus est: Equidem bimestrem aut trimestrem Deum non dico: idque triduo ante quam sancta synodus congregaretur, (sicut & commentariorum fides id testatum facit) necessario hæc quoque cum sanctorum patrum expositione comparantes, invenimus ea cum illis pugnantia, necnon catholicæ nostræ & apostolicæ fidei prorsus contraria, ita ut non opus esset, ut Nestorius horum rationem redderet, aut de his se expurgaret; cum quotidie suipsius accusator esse pergeret, in perversis suis dogmatibus, & catholicæ apostolicæque fidei nostræ omnino contrariis persistens.

* Vet. V. mirandissimo.

Hujus itaque rei causa ipsum quidem a sacerdotio, perversæque doctrinæ cathedra semovimus, canoniceque exauctoravimus; & laudavimus Cælestinum sanctissimum Deoque dilectissimum magnæ Romæ episcopum, qui ante nostram sententiam hæretica Nestorii dogmata condemnarat, nosque in ferenda contra ipsum sententia anteverterat, prospiciens securitati ecclesiarum, & piæ salutarisque fidei a sanctis apostolis, evangelistis, sanctisque patribus nobis traditæ, quam ille depravata doctrina, cujus etiam condemnatus longe lateque sparsit semina, pervertere conatus fuerat. Vestram ergo majestatem iterum atque iterum rogatam cupimus, ut universam illius doctrinam e sanctissimis ecclesiis submoveri, ejusdemque libros ubicumque locorum repertos flammis tradi jubeat, per quos Dei gratiam, propter suam in nos benignitatem hominis facti, abolere contendit; quam ille non benignitatem, sed divinitatis ignominiam censuit. Quod si quis vestras sanctiones spreverit, ille vestræ dominationis indignationem formidet. Sic enim apostolica fides per vestram pietatem munita, persistet illæsa; & nos omnes intentas pro vestra majestate preces fundemus, per quam & Christus glorificatur, & fides roboratur, & gratia Dei omnibus hominibus illustris redditur. Porro autem, quo rei gestæ series clarius ac planius intelligatur, adjungere placuit actorum monumenta. Subscripserunt autem omnes, quotquot piissimi episcopi in superioribus commentariis ordine recensiti fuerunt.

A βους ἐκείνης ἐκθέσεως. ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἐλείπετο δοκιμασθῆναι τὰ δόγματα τὰ κηρυχθέντα παρὰ τοῦ θαυμασιωτάτου Νεστορίου. οὐ γὰρ ἄδηλα ἦν, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ διαῤῥήδην κηρυττόμενα, καὶ ἐν βίβλοις, καὶ ἐν ταῖς δημοσίαις διαλέξεσι φανερῶς ἀκροώμενα, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ τῶν Ἐφεσίων μητροπόλει πρός τινας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ὑπ' αὐτοῦ φανερῶς εἰρημένα. οὐδὲ γὰρ ἐπαύετο λέγων· οὐ δεῖ λέγεσθαι Θεὸν τὸν δι' ἡμᾶς ἄνθρωπον γεγενημένον· ὀνειδίζων θεότητι τὰ ἀνθρώπινα, ἃ οὐ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ διὰ τὴν εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν ἐνεδέξατο· διαγελῶν δὲ ὥσπερ τὸ σεπτὸν καὶ θεῖον ἡμῶν μυστή-
B ριον, διαλεγόμενος πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους, τετόλμηκεν εἰπεῖν· ὅτι ἐγὼ τὸν διμηναῖον καὶ τριμηναῖον Θεὸν οὐ λέγω· καὶ ταῦτα πρὸ τριῶν ὅλων ἡμερῶν τῆς ἁγίας συνόδου. καθὰ καὶ ἡ τῶν ὑπομνημάτων περιέχει πίστις· ἀναγκαίως καὶ ταῦτα συγκρίναντες τῇ ἐκθέσει τῶν ἁγίων πατέρων, μαχόμενά τε εὑρίσκομεν, καὶ πάντη ἐναντία τῆς καθολικῆς ἡμῶν πίστεως καὶ ἀποστολικῆς, ὡς μηδὲ δεῖσθαι ἀπολογίαν Νεστόριον, ἀλλὰ αὐτὸν ἑαυτοῦ γίνεσθαι καθ' ἑκάστην κατήγορον, ἐμμένοντα τοῖς διεφθαρμένοις αὐτοῦ δόγμασι, καὶ ἐναντίοις παντελῶς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἡμῶν πίστεως.
C

Τούτου οὖν ἕνεκεν, αὐτὸν μὲν τῆς ἱερωσύνης, καὶ τῆς διεφθαρμένης ἐπαύσαμεν διδασκαλίας, καθαίρεσιν αὐτοῦ κανονικὴν ποιησάμενοι· καὶ ἐπαινέσαντες τὸν θεοφιλέστατον καὶ ἁγιώτατον ἐπίσκοπον τῆς μεγάλης Ῥώμης Κελεστῖνον, πρὸ τῆς ἡμῶν ψήφου καταγνόντα τῶν αἱρετικῶν δογμάτων Νεστορίου, καὶ πρὸ ἡμῶν ἐξενεγκόντα τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον, διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἀσφάλειαν, καὶ τῆς παραδοθείσης ἡμῖν εὐσεβοῦς καὶ σωτηριώδους πίστεως παρά τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων. ἣν διαστρέφειν ἐπεχείρησε τῷ διεφθαρ-
D μένῳ λόγῳ· * καὶ πολὺ τὸ πλῆθος, ὃ καταγνωσθεὶς ἐξέχεε· τοῦ δὲ ὑμετέρου δεόμεθα κράτους, κελεῦσαι πᾶσαν αὐτοῦ διδασκαλίαν ἀναιρεθῆναι ἐκ τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, καὶ τὰ εὑρισκόμενα ὁπουδηποτοῦν βιβλία πυρὶ παραδίδοσθαι. δι' ὧν ἀθετεῖν πειρᾶται τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἀνθρώπου γενομένου διὰ φιλανθρωπίαν, ἣν αὐτὸς οὐ φιλανθρωπίαν, ἀλλ' ὕβριν ὡς * ἐνόμισε τῆς θεότητος· εἰ δέ τις καταφρονήσει τῶν θεσπιζομένων, δεδιέναι τοῦ ὑμετέρου κράτους τὴν ἀγανάκτησιν. οὕτω γὰρ καὶ ἡ ἀποστολικὴ πίστις ἄτρωτος διαμενεῖ, τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ κρατυνομένη· ἅπαντές τε ἡμεῖς ἐκτενεῖς τὰς εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους ποιησόμε-
E θα, δι' οὗ Χριστὸς δοξάζεται, καὶ ἡ πίστις κρατύνεται, καὶ ἡ χάρις Θεοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις γνώριμος γίνεται. πρὸς δὲ σαφεστέραν καὶ ἐντελεστέραν εἴδησιν τῶν πεπραγμένων, συνέζευκται καὶ τὰ ὑπομνήματα· καὶ * ὑπέγραψαν πάντες οἱ προταχθέντες ἐν τοῖν ὑπομνήμασι θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι.

* Ἴσ. πλῆθος παγα…

* Ἴσ. καὶ … abc … ce …

* ὑπογρ… μ…

Ἐπι-

A

Ἐπιστολὴ τῆς συνόδου πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ κλήρῳ, καὶ τῷ λαῷ Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου.

ΟΥΔΕΙΣ τολμήσας τῷ ἰδίῳ κτίστῃ ἐναντιωθῆναι, ἔμεινεν ἐκτὸς θείας δίκης, ἀλλ' εὐθὺς, ὅσον ἧκε καὶ εἰς ἀνθρωπίνην ὄψιν, ἠμείφθη μερικῶς, διὰ τὸ τὴν τελειοτέραν ἀμοιβὴν τῷ μέλλοντι καιρῷ κατ' αὐτοῦ φυλάττεσθαι· ὅθεν καὶ Νεστόριος, ὁ τῆς δυσσεβοῦς αἱρέσεως ἀνανεωτὴς, φθάσας ἐν τῇ Ἐφεσίων, ἔνθα ὁ θεολόγος Ἰωάννης, καὶ ἡ θεοτόκος παρθένος ἡ ἁγία Μαρία, τοῦ συλλόγου τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων ξενώσας ἑαυτὸν, καὶ κακῷ τῷ συνειδότι ἀπαντῆσαι μὴ τολμήσας, μετὰ τρίτην κλῆσιν, ψήφῳ δικαίᾳ τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ τῆς αὐτῶν θεοπνεύστου κρίσεως κατακέκριται, καὶ ἐκβέβληται ἐγγράφως ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων, πάσης ἱερατικῆς ἀξίας. χαίρετε τοίνυν ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάλιν ἐρῶ, χαίρετε· κατήργηται γὰρ τὸ σκάνδαλον, καὶ ἐξερρίζώθη τὸ ζιζάνιον ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ πνευματικοῦ γεωργίου. ὑμεῖς δὲ ἀναζωπυρήσατε, καὶ λαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐκποδὼν ἐλάσατε τοὺς τῆς μιαρᾶς καὶ βεβήλου καινοφωνίας ἐργάτας· ἔσται γὰρ ὑμῖν ὁ μισθὸς οὐκ ἐλάττων τῶν ἐνταῦθα κεκμηκότων. πάντας ὑμᾶς ἀσπάζονται οἱ ἐνταῦθα σὺν ἡμῖν γνήσιοι ἀδελφοί.

Synodi epistola ad clerum, populumque Constantinopolitanum.

Sancta synodus religiosissimo clero, populoque Constantinopolitano.

NEmo unquam creatori suo obsistere ausus, divinam vindictam evasit; sed, quantum quidem humanus aspectus consequi potuit, statim aliquam suppliciorum partem (siquidem plenior retributio contra ipsum in futuro sæculo reservatur) dependit. Quare & Nestorius impiæ hæreseos instaurator, cum in Ephesiorum civitatem pervenisset, B in qua Joannes Theologus, & deipara Virgo sancta Maria *, a sanctorum patrum & episcoporum cœtu ultro seipsum abalienans, malæque conscientiæ reatu impeditus accedere non audens, post trinam citationem, justa sanctæ trinitatis sententia, divinoque patrum judicio condemnatus, & omni sacerdotali dignitate privatus est: atque illius condemnatio & exauctoratio scriptis mandata, & in actorum commentarios relata est. Gaudete itaque in domino semper, & iterum dico, gaudete: nam offendiculum jam est sublatum, zizaniaque e spiritalis culturæ agro sunt eradicata. Confortamini, scutoque fidei sumpto, sceleratæ profanæque vocem C novitatis operarios confestim expellite. Neque enim minorem mercedem recipietis, quam illi qui hic desudarunt. Sinceri fratres qui nobiscum hoc loco sunt, in domino vos omnes salutant.

* Aliqui subintelligunt, aliquando habitarunt, alii. ædes habent.

Philipp. 4. 4.

Ἐπιστολὴ Κυρίλλου ἐπισκόπου πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Ἀλεξανδρείας.

Κύριλλος πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ λαῷ Ἀλεξανδρείας, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

EI καὶ πλατύτερον ἔδει τὰ γεγενημένα τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ γνωρίσαι, ἀλλὰ διὰ τὸ κατεπείγεσθαι τοὺς τοῦ γράμματος ἀποκομιστὰς, συντόμως ἐπέστειλα. ἴστε τοίνυν, ὅτι κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ εἰκάδα τοῦ Παυνὶ μηνὸς ἡ ἁγία σύνοδος γέγονεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἥτις καλεῖται Μαρία θεοτόκος. διατελέσαντες δὲ πᾶσαν τὴν ἡμέραν, τελευταῖον καταγνωσθέντα, καὶ οὐδὲ τολμήσαντα παραβαλεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν δύσφημον Νεστόριον καθαιρέσει ὑποβεβλήκαμεν, καὶ ἐξεβάλομεν τῆς ἐπισκοπῆς. ἦμεν δὲ οἱ συνελθόντες ἐπίσκοποι * ὡσεὶ διακόσιοι, ἥττους ἢ πλείους. ἐπέμεινε δὲ πᾶς ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας περιμένων τὸ κρίμα τῆς ἁγίας συνόδου. ὡς δὲ ἤκουσαν, ὅτι καθῃρέθη * ὁ δύστηνος, πάντες φωνῇ μιᾷ ἤρξαντο εὐφημεῖν τὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν, ὅτι πέπτωκεν ὁ τῆς πίστεως ἐχθρός. ἐξελθόντας δὲ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐκκλησίας προέπεμψαν μετὰ λαμπάδων ἕως τοῦ καταγωγίου· λοιπὸν γὰρ ἦν ἑσπέρα· καὶ γέγονε πολλὴ θυμηδία, καὶ λυχναψία ἐν τῇ πόλει· ὥστε καὶ γυναῖκας θυμιατήρια κατεχούσας προηγεῖσθαι ἡμῶν. καὶ ἔδειξεν ὁ σωτὴρ τοῖς δυσφημοῦσι τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὅτι πάντα δύναται. μέλλομεν οὖν τοὺς χάρτας τε-

Epistola Cyrilli episcopi ad clerum populumque Alexandrinum.

Cyrillus presbyteris, & diaconis, populoque Alexandriæ, dilectis desiderantissimisque in domino Sal.

ETsi quæ acta sunt, vestræ pietati latius explicari debebant; attamen quod tabellarii festinarent, brevitate in scribendo D usus sum. Scitote itaque, sanctam synodum in magna civitatis Ephesi ecclesia, quæ appellatur deipara Maria, vigesima octava mensis Pauni fuisse factam. Cum autem totus dies insumptus ibidem esset, tandem damnatum blasphemum Nestorium, nec audentem ad sanctam synodum accedere, depositionis sententiæ subjecimus, & ab episcopatus gradu amovimus: episcopi autem qui convenimus, ducenti circiter eramus, plus, minus. Universus vero civitatis populus a primo diei ortu usque ad vesperam sanctæ synodi judicium præstolabatur. Ut autem auditum est, illum blasphemiarum au- E ctorem sua dignitate privatum esse, omnes una voce sanctam synodum laudare, Deumque glorificare cœperunt, quoniam fidei hostis concidisset: nos quoque, ubi primum ex ecclesia egressi fuimus, cum facibus & tædis usque ad diversorium deduxerunt: erat enim vespera: multaque passim lætitia, multa etiam luminaria accensa, ita ut mulieres quoque thuribula gestantes antecederent nos. Atque ita salvator his qui gloriam illius infamare studebant, omnia se posse ostendit. Nos igitur, cum primum commentarios

rios rerum gestarum in depositione ipsius ab- A solverimus, ad vos Deo dante festinabimus. Omnes per Salvatoris nostri gratiam læti degimus, bonaque valetudine utimur. Vos in domino dilecti & desideratissimi, valere opto.

λειώσαντες, τοὺς γενομένους ἐν τῇ καθαιρέσει αὐτοῦ, λοιπὸν ἐπιταχύνειν πρὸς ὑμᾶς. σὺν Θεῷ πάντες ἐσμὲν ἐν εὐθυμίᾳ καὶ ὑγείᾳ διὰ τὴν τοῦ σωτῆρος χάριν. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ποθεινότατοι.

Ejusdem Cyrilli ad eumdem clerum populumque epistola altera.

Τοῦ αὐτοῦ Κυρίλλου πρὸς τὸν αὐτὸν κλῆρον καὶ λαὸν ἐπιστολὴ δευτέρα.

Cyrillus presbyteris, diaconis, populoque Alexandriæ dilectis ac desideratissimis in domino Sal.

Κύριλλος πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ λαῷ Ἀλεξανδρείας, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἐν κυρίῳ χαίρειν.

PRæclara & magna virtutis opera non B absque labore confici solent. Etenim omnino res ita comparata est, ut unicuique commodo suus necessario antecedat sudor. Nec mirum est sane, si in rebus magnis usuvenire videamus, cum etiam vulgaria & inferiora non sine labore cuipiam, nec citra molestias & curas obtingere deprehendantur. Verum inter hos labores dicere
Psal. 26. 14. didicimus: *Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine dominum*. Certo namque persuasum habemus, conatus ad virtutem spectantes gloriosum fructum sortituros, nosque spiritalis fortitudinis munus, mercedem quæ a Deo redditur, reperturos. Proinde impurissimam illam hæresim, quæ contra C totum terrarum orbem sese jam extollere tentaverat, cornuque in altum erecto iniqui-
Psal. 74. tatem contra Deum loquebatur, ipse Deus demolitus est, & velut flammam quampiam recta ecclesiæ dogmata depascere volentem, unigenitum Dei Verbum extinxit; ipsum illius inventorem & auctorem prostratum, enervatumque, per sanctæ synodi sententiam a sacerdotio semovens. Itaque læti jam di-
Psal. 125. 3. cere possumus: *Magnificavit dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes*. Gaudeant enim merito doctores, ac populi duces, fidem rectam esse confirmatam, & ubique celebrari omnium salvatorem & Deum, satana jam compresso, ac scandalis, quæ con- D citaverat, sublatis, veritatisque dogmatibus adversus mendacium victoria potitis, ita ut jam omnes uno ore & una voce dicamus:
Ephes. 4. 5. *Unus dominus, una fides, unum baptisma*. Hæc quidem etiam nunc tanquam filiis perscribo, admirabilia salvatoris nostri opera recensens, ut prolixiores ad Deum preces fundatis, quo illo tandem aspirante, incolumes gaudentesque vobis gaudentibus restitui possimus. Valere vos in domino exopto.

ΤΑ λαμπρὰ καὶ μεγάλα τῶν κατορθωμάτων οὐ δίχα πόνων εἰς πέρας ἄγεται. δεῖ δὲ δὴ πάντως ἀγαθοῦ παντὸς ἱδρῶτα προανατεῖλαι. καὶ οὐ θαυμαστὸν, εἰ ἐν τοῖς μεγάλοις ἀκολουθοῦν ὁρῶμεν τὸ τοιοῦτον, ὅτε καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ κάτωθεν καὶ μερίμνης γέμει, καὶ διὰ πόνων ἔρχεται. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πονεῖν δεδιδάγμεθα λέγειν· ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, καὶ ὑπόμεινον τὸν κύριον. τεθαρσήκαμεν γὰρ, ὅτι Ψαλ. 26.
καρπὸς εὐκλεὴς τοῖς εἰς ἀρετὴν σπουδάσμασιν ἕπεται, καὶ πνευματικῆς ἀνδρείας ἄξιον εὑρισκόμενον τὸν παρὰ Θεοῦ μισθόν. αἵρεσιν τοίνυν μιαρωτάτην, ἐπιχειρήσασαν ἤδη κατὰ πάσης αἴρεσθαι τῆς ὑπ' οὐρανὸν, καὶ * ἀνυψώσασαν εἰς ὕψος * ἀνυψ...
τὸ κέρας, καὶ λαλοῦσαν ἀδικίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, καθεῖλεν αὐτὸς, καὶ οἷάπερ φλόγα, κατεμπρῆσαι θέλουσαν τὰ ὀρθὰ τῆς ἐκκλησίας δόγματα, κατέσβεσεν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, τὸν Ψαλ. 74.
ταύτης εὑρετὴν καὶ πατέρα καταργήσας τε ὁμοῦ καὶ παύσας τῆς ἱερωσύνης ψήφῳ τῆς ἁγίας συνόδου. ὥστε καὶ χαίροντας ἡμᾶς λέγειν· ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν, ἐγενήθημεν Ψαλ. 125.
εὐφραινόμενοι. εὐθυμία γὰρ καὶ διδασκάλοις, καὶ τοῖς λαῶν ἡγουμένοις, τὸ τὴν ὀρθὴν κρατύνεσθαι πίστιν, καὶ δοξάζεσθαι πανταχοῦ τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα καὶ Θεὸν, καταργουμένου τοῦ σατανᾶ, καὶ ἀνῃρημένων τῶν παρ' αὐτοῦ σκανδάλων, καὶ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων κατισχυόντων τοῦ ψεύδους· ἵνα πάντες * ἐξ ἑνὸς στόματος ὁμοφώνως λέγω- * ἐν ἑ...
μεν· εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. ταῦ- Ἐφεσ. 4. 5.
τα καὶ νῦν ὡς τέκνοις γράφω, τὰ παράδοξα τοῦ σωτῆρος διηγούμενος. ἵνα ἐκτενεστέρας ποιῆτε τὰς προσευχάς. ὥστε ἰσχῦσαι μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς χαίροντας χαίρουσιν ἀποδοθῆναι * μετ' εὐρωστίας. * μετ' εὐεξίας
ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι.

Cyrilli epistola ab Ephesο ad patres monachorum scripta.

Κυρίλλου ἐπιστολὴ γραφεῖσα ἀπὸ Ἐφέσου πρὸς τοὺς πατέρας τῶν μοναζόντων.

Religiosissimis piissimisque monachorum patribus, E *ceterisque qui monasticam vitam una vobiscum exercent, & in fide Dei constanter perseverant, dilectis ac desideratissimis, Cyrillus in domino salutem.*

Κύριλλος τοῖς εὐλαβεστάτοις καὶ θεοσεβεστάτοις πατράσι * μοναχοῖς, καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦσι, καὶ ἐν πίστει Θεοῦ ἱδρυμένοις, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἐν κυρίῳ χαίρειν. * τῶν μοναχῶν

DOminus noster Jesus Christus a scelestis Judæis contumeliis affectus, illusus, colaphis ac flagellis cæsus, ac postremo propter nos & pro nobis cruci affixus, cum omnes in ipsum delinquentes, & impia adversum se capita moventes cerneret ajebat: Et

Ο ΚΥΡΙΟΣ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅτε τὰς παρὰ τῶν ἀνοσίων Ἰουδαίων ὑπέμεινε παροινίας, λοιδορούμενος καὶ ῥαπιζόμενος, καὶ μαστιζόμενος, καὶ τὸ τελευταῖον τῷ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρῷ προσηλούμενος, ὁρῶν ἅπαντας τοὺς πλημμελοῦ-

* συλλυποῦντας λοῦντας εἰς αὐτὸν, καὶ τοὺς ἀνοσίους ἐπ' αὐτῷ * σείον-
Psal. 68. 21. τας κεφαλὰς, ἔφασκε. καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον,
καὶ οὐχ ὑπῆρξε, καὶ παρακαλοῦντας, καὶ οὐχ εὗρον.
τοιοῦτόν τι καὶ νῦν γεγενημένον ὁρῶμεν· μᾶλλον δὲ,
ἵνα μὴ τὸν τῶν πιστῶν καὶ γνησίων ὑβρίζω ζῆλον,
ἐπὶ ταῖς δυσφημίαις Νεστορίου πολλοὺς ἔσχε συλλυ-
πουμένους· εἰ καὶ ἠθέτησάν τινες αὐτὸν τῶν συντεταγ-
μένων εἰς ἱερωσύνην, συμπράττοντες τῷ αἱρετικῷ,
καὶ τοῖς αὐτῷ πολεμοῦσιν ἀντιπίπτοντες. ἀλλὰ κα-
ταργήσει Χριστὸς τὰς τούτων ἀπαιδευσίας. μᾶλλον
δὲ ἤδη κατήργηκε. πέπαυται γὰρ τὸ δύσφημον
στόμα, καὶ σεσίγηκεν ἡ μιαρωτάτη γλῶττα, οὐκέ-
τι τὰς κατὰ Χριστοῦ προφέρουσα βλασφημίας ἐν ἐξου-
σίᾳ διδασκαλικῇ τε καὶ ἀρχιερατικῇ· καὶ οἱ τὴν φι-
λίαν αὐτοῦ δυσωπηθέντες μᾶλλον, καὶ οὐχὶ τῆς πρὸς
Χριστὸν ἀγάπης πεφροντικότες, ἀτιμίας ἔχουσι τὰ
πρόσωπα μεστά. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ὠφείλετο. ἀλλ'
εἰ καὶ νενίκηται λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἐσμὲν ἐν
λειψάνοις τῆς φροντίδος, χρῄζομεν καὶ οὕτω τῶν ὑ-
Tim. 2. 8. μετέρων ἱκετειῶν πρὸς τὸν Θεόν. καὶ ἔστιν ἀναγ-
καῖον ὑμᾶς, ὡς ἀναθέντας τῷ Θεῷ τὴν ἑαυτῶν
ζωὴν, ὁσίας ἐπαίρειν χεῖρας, καὶ συχνῶς τοῦτο
Exod. 17. πράττειν ὑπὲρ ἡμῶν. ἐννοήσατε γὰρ ὅτι Ἰησοῦς ὁ
* ἀντιπαρετάττετο τοῦ Ναυῆ μετὰ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ Ἰσραὴλ * ἀντεστράτ-
ευτο τῷ Ἀμαλὴκ, ὁ δέ γε μακάριος Μωσῆς τὰς
χεῖρας ἐπαίρων ἐζήτει παρὰ Θεοῦ τὸ νικᾷν δύνασθαι
τοὺς ἐν πολέμῳ καὶ μάχῃ. ἀνδριζέσθω τοίνυν ἡ θεο-
* εἰς προσευ-χάς, σέβεια ὑμῶν * ἐν προσευχαῖς, καὶ ὡς τέκνα γνήσια
πατράσι συμπράττετε, νόσον ὥσπερ τινὰ λοιμι-
* ἐκκόψασιν· κὴν τὴν, Νεστορίου κακοδοξίαν * ἐκκόψαντες· ἵνα
καὶ ἄσπιλον, καὶ ἀμώμητον, καὶ οὐδαμόθεν διαβε-
βλημένην ἔχοντες πίστιν, διαρεσεῖν ἰσχύσωμεν τῷ
τὰ πάντα δι' ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομεμενηκότι
Χριστῷ. διαφράνατε δὲ καὶ διὰ γραμμάτων ἡμᾶς.
δεξόμεθα γὰρ ὡς ἱκανωτάτην τὸ πρᾶγμα παρά-
κλησιν. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς εὔχομαι, ἀγαπητοὶ, καὶ
ποθεινότατοι ἀδελφοί.

Ῥηγίνου ἐπισκόπου Κωνσταντίας Κύπρου ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ μετὰ τὴν καθαίρεσιν Νεστορίου.

ἘΜΟΙ' μὲν ἐδόκει σιγᾷν, καὶ ταύτῃ τοὺς πατέ-
ρας τιμᾷν, καὶ μὴ στήλην ἀπαιδευσίας κατα-
λιμπάνειν τὸν λόγον. ἐπειδὴ δὲ σιγᾷν ἐθέλοντα
οὐκ ἐᾷς, ὦ σοφὲ, καί μοι τῶν λόγων ἀρκτέον. εἴ-
Prov. 12. 15. ρηται γάρ που· ὑπακούει συμβουλίας σοφός. οὐκοῦν
* ἔγνωκεν ἐπειδήπερ σε διαγράφειν * ἔδωκεν ὁ μυσταγωγὸς,
Hesai. 14. 12. Apoc. 18. λέγων. πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος,
ὁ πρωῒ ἀνατέλλων; καί· πῶς ἔπεσε Βαβυλών;
ἀναγκαίως ἑτέρῳ τινὶ οὐκ ἦν συγκρῖναι, ἢ Ἰουδαίοις
τοῖς κυριοκτόνοις, ὧν τὴν δυσσέβειαν ἐξῆψας. οὗ-
Deut. 32. 9. τοι γάρ ποτε Θεοῦ μερὶς ἐγένοντο, καὶ τὸν νόμον ἐ-
δέξαντο, καὶ υἱοθεσίας ἠξιώθησαν, καὶ μυρίων ἀ-
γαθῶν ἀπήλαυσαν· καὶ ταῖς εὐεργεσίαις ἐμπαροι-
Rom. 9. 4. Hesai. 1. νήσαντες, ἤκουσαν Θεοῦ λέγοντος· υἱοὺς ἐγέννησα
καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. τί δ' ἄν σέ τις
Gen. 4. προσειπὼν, ὀρθῶς προσείποι; τὸν ἄθλιον Κάϊν;
Gen. 9. ἀλλὰ τὰ ἐκείνου μετεώπρα τῶν σῶν. τὸν ἐλεεινὸν
Χὰμ, τὸν τῇ τοῦ πατρὸς ἐπιγελάσαντα γυμνώσει;
ἀλλὰ τὰ Σοδομιτῶν ταῖς σαῖς δυσφημίαις ἀντι-

A sustinui qui simul contristaretur, & non fuit; Psal. 68. 21.
& consolantes, & non inveni. Ejusmodi quid-
piam nunc quoque accidisse videmus. Imo
vero, ne sincere fidelium zelum injuria af-
ficiam, plurimos habuit, qui propter Nesto-
rii blasphemias simul contristati fuerunt;
quamquam non omnium hic sensus fuit.
Nam inter eos quoque, qui sacerdotio fun-
guntur, comperti sunt nonnulli, qui causam
ipsius desererent, utpote cum homine hære-
tico conspirantes, iisque qui illum impu-
gnant, sese objectantes. Sed horum insci-
tiam Christus destruet, aut (ut verius di-
cam) jam destruxit. Compressum est enim
os blasphemum, & conticuit lingua impu-
B rissima, nec amplius blasphemas contra Chri-
stum voces in pontificali & doctorali aucto-
ritate in posterum depromet. Et qui ipsius
amicitiam caritate quæ est in Christum, po-
tiorem ducebant, ii vultus jam nunc gerunt
dedecore plenos, hoc enim debebatur ipsis.
Sed licet inimicus jam debellatus sit, & cu-
rarum nunc supersint reliquiæ, attamen ad
hoc etiam vestris ad Deum precibus ege-
mus. Et necessarium est vos, qui vestram 1. Tim. 2. 8.
vitam Deo consecrastis, puras ad illum ma-
nus levetis, atque hoc ipsum pro nobis sæpe
faciatis. Considerate, Jesu Nave cum selectis Exod. 17.
Israelitis contra Amalec dimicante, beatum
Moysen sublatis in cœlum manibus victoriam
C his a Deo postulasse adversus eos, quibus-
cum pugnabant. Viriliter itaque agat ve-
stra pietas in precando, vestrisque, ut germa-
ni filii, adeste patribus, qui falsam Nestorii
doctrinam veluti morbum quempiam pestife-
rum exciderunt: ut fidem immaculatam, in-
culpatamque, ac nulli prorsus reprehensioni
obnoxiam tenentes, Christo omnia propter
nos, nostrique causa perpesso, placere possi-
mus. Exhilarate vero etiam nos per literas.
Illæ enim nobis maximæ erunt consolatio-
ni. Bene valere vos opto, dilecti & deside-
ratissimi fratres.

D *Homilia Rhegini Constantiæ Cypri episcopi, habita Ephesi post Nestorii depositionem.*

DEcreveram equidem silere, eaque ratio-
ne patres honorare, nec orationem in-
scitiæ meæ monimentum relinquere. Sed quo-
niam, o sapiens, silentium expetentem sile-
re non pateris, orationis exordium mihi fa-
ciendum est. Dictum est enim alicui: *Sa-* Prov. 12. 15.
piens audit consilium. Quia ergo magnus il-
le sacrorum mysteriorum doctor te dedit Isai. 14. 12.
depingere, dum ait; *Quomodo cecidit de cælo*
Lucifer, qui mane oriebatur? & : *Quomodo* Apoc. 18.
Babylon cecidit? alteri te conferre non valeo,
E quam Judæis, qui dominum occiderunt: ho-
rum namque impietatem tu exsuscitasti: Illi Deut. 32. 9.
enim aliquando Dei portio exstiterunt, le-
gemque acceperunt, & filiorum adoptione
dignati sunt, & innumeris bonis potiti fue-
runt. Verum cum in beneficiorum magni- Rom. 9. 4.
tudine ebriorum more insanirent, Deum
dicentem audierunt: *Filios genui & exaltavi,* Isai. 1.
ipsi autem spreverunt me. [1] Sed quo te nomi-
ne quispiam recte appellet? An infelicis illius Genes. 4.
Cain

1 Vetus interpres hic addit: *Sed tamen dictum est de eis:* Si fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, reliquiæ salvæ fient. *Et alibi rursus:* Potest Deus iterum inserere eos.

Genes. 19. Cain vocabulo te nuncupabimus? Atqui Cai-
ni commissa tuis minora extiterunt. An mi-
serabilem illum Cham te vocem, qui pater-
Genes. 19. nam nuditatem derisit? Sed Sodomitarum
Ezech. 16. 52. facta cum tuis collata blasphemiis, ejusmodi
sunt, ut dicere nobis liceat: Sodoma justi-
ficata est ex te. Tu enim brevi temporis spatio
terrarum orbem commovisti, fidemque ever-
tere voluisti, & ineffabilem illam adventus
in carne unigeniti dispensationem, quantum
in te fuit, penitus demoliri studuisti, ita
sane, ut recte illud dici de te quoque pos-
Isai. 1. 6. sit: Vulnera tua malagma non admittunt,
oleum & colligationem fasciæ respuerunt.
Enimvero ad manifestam impietatis tuæ re-
dargutionem jam pridem exiguum aliquod
audaciæ tuæ pretium tibi & tuis castris,
conflagratione, terræve hiatu consumptis,
reddi oportuerat, quo simplicioribus pœ-
nas dedisse videreris: nam apud nos jam
dedisti: quandoquidem Deum Verbum quod
deipara virgine Maria incarnatum prodiit,
abs te divisum, in die judicii inevitabile
cruciatus supplicium tibi decreturum est.
Ecquid, o tu & mari & morte insipien-
Matth. 4. tior dicere poteris? Etenim mare domi-
num agnoscens, dorsa illi substravit: mors
Joan. 11. vero insueta lege Lazarum consanguineis
Matth. 27. suis restituit. Prætereo solem ob domini
passionem præ horrore celatum, petras scis-
sas, monumenta aperta. Quod si hæc
parva tibi videntur, reverere resuscita-
torum mortuorum testimonium, janito-
rum inferni tremorem, vel scissionem,
lucis mutationem, diei tenebras. In his
autem omnibus infelix, inemendabilem pra-
vitatis consuetudinem retinens, immobilis
perstitit; Ac illius quidem talis est status.
Nos autem divinis nutibus obsequentes, a-
doremus Deum Verbum, quod in carne no-
biscum versari non est dedignatum, quam-
vis per hoc a paterna substantia minime re-
cesserit, existens splendor gloriæ, & figura
substantiæ ejus, portansque omnia verbo oris
sui.

A μεθύσας, εἴπω· δεδικαίωται Σόδομα ἐκ σοῦ. σὺ Γενεσ. 19.
γὰρ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὴν οἰκουμένην ἐσάλευσας,
καὶ τὴν πίστιν ἀναξέψαι ἠθέλησας, καὶ τὴν ἄρ-
ρητον οἰκονομίαν τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ μο-
νογενοῦς πορθῆσαι ἐσπούδασας τό γε ἧκον ἐπὶ
σοί. ὥστε καὶ περὶ σοῦ λέγεσθαι. οὐκ ἔστι μά- Ἰεζεκ. 16.
λαγμα ἐπιθεῖναι τοῖς σοῖς τραύμασιν, οὔτε ἔ-
λαιον, οὔτε καταδέσμους. καὶ ἔδει μὲν ἔκπα-
λαι πρὸς ἔλεγχον τῆς σῆς δυσσεβείας, μι- Ἡσαΐ. 1. 6.
κρά ὧν τετόλμηκας ἀπόνασθαί σέ τε καὶ τὴν σὴν
παρεμβολὴν, ἢ πυρίφλεκτον, ἢ χασματιαίαν
γενομένην, ἵνα τοῖς ἁπλουστέροις φαίνοιο δί-
κας δεδωκώς. παρ' ἡμῖν γὰρ ἤδη δέδωκας· ὁ
B γὰρ παρὰ σοῦ μεριζόμενος Θεὸς λόγος, ὁ
προκύψας ἔνσαρκος ἐκ τῆς θεοτόκου Μαρίας,
ἄφυκτόν σοι τὸ τῆς βασάνου κολαστήριον ἐν ἡ-
μέρᾳ κρίσεως ὁριεῖ. ἀλλὰ τί φαίης, ὦ θα-
λάσσης καὶ θανάτου ἀνοητότερε; θάλασσα μὲν Ματθ. 4.
γὰρ τὸν δεσπότην ἰδοῦσα τὰ νῶτα ὑπέστρωσε,
θάνατος δὲ Λάζαρον ἐδίδου τοῖς ἐξ αἵμα- Ἰωάν. 11.
τος, ἀσυνήθει νόμῳ. καὶ σιγῶ ἥλιον ὑπὸ δέους Ματθ. 27.
κρυπτόμενον διὰ τὸ δεσποτικὸν πάθος, πέ-
τρας ῥηγνυμένας, μνήματα ἀνοιγόμενα. καὶ
εἰ μικρά σοι ταῦτα, αἰσχύνθητι τὴν ἐγερθέν-
των νεκρῶν τὴν μαρτυρίαν, τὸν τοῦ ᾅδου πυ-
λωρῶν τὸν τρόμον, τὸ τοῦ καταπετάσματος
C σχίσμα, τοῦ φωτὸς τὴν μεταβολὴν, τῆς ἡ-
μέρας τὸ σκότος. καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἔ-
μεινεν ἀκαμπὴς ὁ δείλαιος, ἀνουθέτητον ἔ-
χων τῆς κακίας τὸν τρόπον. καὶ οὗτος μὲν
ἐν τούτοις. ἡμεῖς δὲ τοῖς θείοις νεύμασιν εἴ-
κοντες, προσκυνήσωμεν τὸν Θεὸν λόγον, τὸν
καταξιώσαντα μετὰ σαρκὸς πολιτεύσασθαι μεθ'
ἡμῶν, οὐκ ἐκστάντα τῆς πατρικῆς οὐσίας, ὄν-
τα ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτῆρα τῆς Ἑβρ. 1.
ὑποστάσεως, φέροντά τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τοῦ
στόματος αὐτοῦ.

*Cyrilli episcopi Alexandrini homilia Ephesi di-
cta, cum synaxes peragerentur, de-
posito Nestorio.*

D Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ὁμιλία λεχθεῖ-
σα * Ἐφεσίοις, συνάξεων ἐπιτελουμένων, * ἐν Ἐφέσῳ
καθαιρεθέντος Νεστορίου.

OPortebat sane doctorum eorum, qui an-
te nos dixerunt, institutione conten-
tos, sacrisque fluentis jam repletos, satieta-
tem hanc honorare. At vero quia animad-
verto vos insatiabili audiendi studio incen-
sos; agedum & nos quoque pauca iis quæ
ante jam dicta sunt, consentanea in medium
afferamus. Nullum itaque dubium est, quin
illustris sanctorum chorus ex Christi laudi-
bus decus & ornamentum capiat, glorio-
seque exultet eo nomine, quod sincere
illum diligat. Beatus itaque propheta
Isaias alicubi ad ipsum ait: *Domine Deus*
Isai. 25. *meus glorificabo te, hymnum dicam nomini*
tuo, quoniam fecisti res admirabiles. Et bea-
Psal. 34. 18. tus propheta David: *Lingua mea*, inquit,
meditabitur justitiam tuam, tota die laudem
tuam. Et hic quidem sanctorum est scopus.
At vero mali & scelerati, magnum illud,
venerandumque ac profundum incarnati uni-
geniti mysterium ignorantes, temere blas-
phomant, incontinensque ac effrænatum os

ΕΔΕΙ μὲν ἀρκεῖσθαι ταῖς τῶν προλαβόντων διδα-
σκάλων μυσταγωγίαις, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἐμπιπλα-
μένους νάμασι τιμῆσαι τὸν κόρον. ἐπειδὴ δὲ βλέπω πρὸς
φιληκοΐαν ἀπλήστως διακειμένους, φέρε καὶ ἡμεῖς ὀλί-
γα λέγωμεν τοῖς προλαβοῦσιν ἀκόλουθα. ἔστι τοί-
νυν οὐδαμόθεν ἀμφίβολον, ὅτι ταῖς εἰς Χριστὸν εὐ-
φημίαις ὁ λαμπρὸς τῶν ἁγίων ἐπισεμνύνεται χο-
ρὸς, καὶ καύχημα ποιεῖται τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης τὸ
γνήσιον. ὁ γοῦν ὁ μακάριος προφήτης Ἡσα-
E ΐας πρὸς αὐτόν που φησί· κύριε ὁ Θεός μου δοξά- Ἡσαΐ. 25.
σω σε, ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυ-
μαστὰ πράγματα. ὁ δέ γε μακάριος προφήτης
Δαυίδ. ἡ γλῶσσά μου, φησὶ, μελετήσει τὴν δι- Ψαλ. 34.
καιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαινόν σου.
ἀλλ' οὗτος μὲν τοῖς ἁγίοις ὁ σκοπός. οἱ δὲ πονηροὶ
καὶ ἀλιτήριοι, οἱ τὸ μέγα, καὶ σεπτὸν, καὶ βαθὺ
τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς οὐκ εἰδότες μυστή-
ριον, καὶ δυσφημοῦσιν ἀφυλάκτως, ἀκρατὲς καὶ ἀπύ-
λωτον ἀνοίγοντες στόμα. οὐκοῦν ἀκουέτωσαν λέγον-
τος

τος πρὸς αὐτοὺς τοῦ προφήτου Ἠσαΐου· ὑμεῖς δὲ προσαγάγετε ὧδε, υἱοὶ ἄνομοι, σπέρμα μοιχῶν καὶ πόρνης. ἐν τίνι * ἐξυφήσατε, καὶ ἐπὶ τίνα ἠνοίξατε τὸ στόμα ὑμῶν; οὐχ ὑμεῖς ἐστε τέκνα ἀπωλείας, σπέρμα ἄνομον; τέκνα γὰρ ἀπωλείας κατὰ ἀλήθειαν, καὶ ἄνομον σπέρμα, οἱ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην * ἀρνησάμενοι· ἠγοράσθημεν γὰρ τιμῆς, καὶ οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ, ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ· αἷμα δὲ ἀνθρώπου κοινοῦ, καὶ ἑνὸς τῶν καθ' ἡμᾶς, πῶς ἂν ἐγένετο τῆς οἰκουμένης ἀντάξιον; πῶς δὲ καὶ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα πάντας * σώσῃ; πῶς αὐτοῦ γεγόναμεν, οἱ τὸν ἀληθῆ, καὶ φύσει Θεὸν καὶ ἐπιγραφόμενοι; πῶς αὐτῷ λατρεύομεν, οἱ τὸ προσκυνεῖν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα παραιτούμενοι; ἀλλὰ γὰρ, ὡς ἔφην ἀρτίως, * ἀχαριστοῦσί τινες τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμερότητι, ἀρνοῦνται τὸν δεσπότην, ἀποσείονται τῆς δουλείας τὸν ζυγόν· ἵνα καὶ περὶ αὐτῶν λέγῃ Χριστὸς διὰ φωνῆς * προφήτου· οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι * ἀπεδήμησαν ἀπ' ἐμοῦ. δείλαιοί εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ. ἐγὼ δὲ ἐλυτρωσάμην αὐτοὺς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ· καταψεύδονται γὰρ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐκλείας καὶ ὑπεροχῆς οἱ τῆς τῶν φαρισαίων σκαιότητος, καὶ ἀνοσιότητος μιμηταί· οἱ χριστιανοῦ μὲν πρόσωπον περιτιθέντες ἑαυτοῖς, ἰουδαΐζουσαν δὲ τὴν διάνοιαν ἔχοντες· οἱ γλῶσσαν ἐπησκηκότες πικρὰν καὶ ἰοβόλον, ἵνα καὶ πρὸς αὐτὴν λέγῃ Χριστὸς τὸ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου· ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σὲ, τὴν ὑβρίστριαν, λέγει κύριος. Ἰουδαῖοι μὲν οὖν οἱ πάλαι κατεπεφύοντο τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· ἐπεπήδων, ὡς θῆρες· ὡς λίθοις * ἔβαλον εὐεργετοῦντα, καὶ σώζοντα· εἶτα πρὸς αὐτοὺς ἔφασκεν ὁ σωτήρ· πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου, διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με; οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεγον· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας. ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. ταῦτα τῶν ἀρχαίων Ἰουδαίων τὰ κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐγκλήματα· οἱ δὲ τῆς ἐκείνων ἀπονοίας καὶ ἀνοσιότητος ζηλωταὶ πάλιν ἐγκαλοῦσι, λέγοντες· διὰ τί σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν; ὦ ἀνόητε καὶ βδελυρώτατε, οὐ συνῆκας τὸ μυστήριον. οὐ γὰρ ἄνθρωπος ὢν ἐποίησεν ἑαυτὸν Θεόν· ἀλλὰ Θεὸς ὢν φύσει, γέγονεν ἄνθρωπος ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως· ὁ τὴν ἐκ Θεοῦ πατρὸς ἔχων ἀπόρρητον γέννησιν, ὑπέμεινε γέννησιν κατὰ σάρκα τὴν ἐκ γυναικὸς, καὶ κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου, ἵνα ἡμᾶς σώσῃ· γέγονε κατὰ σὲ διὰ σὲ, καὶ ἔμεινε δι' ἑαυτὸν ὅπερ ἦν. ἐπίγνωθι τοίνυν ἐν σαρκὶ γεγονότα τὸν μονογενῆ· ὁμολόγησαι εἶναι Θεὸν τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπηκότα. ἑαυτὸν παρίστησί σοι, λέγων· αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρειμι· λελάληκε γὰρ τοῖς ἀρχαιοτέροις τὸν νόμον διὰ Μωϋσέως. παραγέγονε δὲ μετὰ σαρκός. δέχου μάρτυρας τοὺς ἁγίους προφήτας. τί φησιν ὁ Βαρούχ, μονονουχὶ καὶ δεικνύων χειρὶ τὸν Ἐμμανουήλ; οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς

aperiunt. Quamobrem audiant hi prophetam Isaiam hac oratione ipsos compellantem: *Vos autem accedite huc, filii iniqui,* Isai. 57. 3. *semen adulterorum & fornicariæ; quo oblectati estis, & super quem aperuistis os vestrum? Numquid non estis vos filii perditionis, semen iniquum?* Sunt enim vere perditionis filii, & semen iniquum, qui dominum qui illos redemit abnegarunt. *Empti enim sumus pretio; & non corruptibilibus argento vel auro, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incontaminati Christi.* 1. Cor. 6. 20. 1. Petr. 1. 18. At quomodo vulgaris, nobisque similis hominis sanguis orbis pretium exæquare potuisset? Quomodo vero unus pro 2. Cor. 5. omnibus mortuus est, ut omnes salvaret? Quomodo illius facti sumus, qui veri, naturalisque Dei titulo insignimur? Quomodo eum colimus, qui creaturæ servire, & cultum adhibere potius quam creatori, detrectamus? Verum, ut modo ajebam, quidam Salvatoris nostri mansuetudini ingrati, dominum negant, servitutisque jugum excutiunt; ut & de iis dicat Christus per prophetæ vocem: *Væ eis, quoniam recesserunt* Osee 7. 13. *a me: infelices sunt, quoniam impie egerunt in me: & ego redemi eos, & ipsi locuti sunt contra me mendacia.* Mentiuntur enim contra Salvatoris nostri gloriam & excellentiam, pharisæorum improbitatis & impietatis imitatores. Enimvero Christiani hominis personam induunt, sed mentem interim judaizantem obtinent, linguamque amaram & virulentam exercent; ut ad eam quoque Christus per Jeremiæ vocem dicat: *Ecce ego contra te contumeliosam*, dicit dominus. Jer. 50. 31. Judæi sane veteres Christum omnium nostrum salvatorem adoriebantur, perinde ac feræ in illum irruebant, lapidibusque benefactorem ac salvantem appetebant: ad quos tum loquebatur salvator: *Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? Responderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.* Joan. 10. 32. Ibid. 33. Et hæc quidem veteres Judæi salvatori nostro crimina impingebant. At vesaniæ & impietatis illorum æmuli rursum incusant, ac dicunt: Cur tu, cum homo sis, facis teipsum Deum? O stolide, ac maxime detestande, non intelligis mysterium. Non enim, cum homo esset, fecit seipsum Deum; sed Deus suapte natura cum sit, sine ulla mutatione, ac sine confusione factus est homo, & qui ineffabili modo ex Deo patre generatus est, secundum carnem ex muliere nasci sustinuit, ac filius hominis appellatus est, ut nos salvaret. Factus est tibi similis propter te, & mansit propter seipsum hoc ipsum quod erat. Agnosce itaque unigenitum factum in carne, fatere Deum esse illum, qui propter nos homo factus est: seipsum tibi exhibet, dicens: *Ipse qui loquebar, adsum.* Isai. 52. 6. Etenim prisci sæculi hominibus legem proposuit per Moysen; at vero jam cum carne advenit. Testes accipe sanctos prophetas. Nonne Baruch; Emmanuelem tantum non digito demonstrans, *Hic est*, ait, *Deus noster: & non reputabitur alter ad eum: adinvenit omnem viam disciplinæ, & dedit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc visus* Baruch. 3. 36.

sus est in terra, & cum hominibus conversatus A
est. Canit de eo beatus quoque David, di-
Psal. 49.23. cens: *Deus noster manifeste veniet*. Placetne.
ut novi quoque testamenti præcones veri-
tati huic testimonium perhibeant? Audi
Matth. 3.3. Joannem Baptistam dicentem: *Parate vias*
domini, rectas facite semitas Dei nostri.
2. Reg. 2.12. Placetne aliam quoque pleniorem testifica-
Psal. 131.11. tionem præter has accipere? Promisit Deus
beato Davidi se facturum, ut de fructu
lumbi ejus olim sederet super solium ip-
sius. Is vero, etsi propterea multum læ-
taretur, attamen generationis hujus mo-
dum sedulo inquirebat. Licet itaque ip-
Ibid. 3. sum hæc dicentem audire: *Si ascendero in*
lectum strati mei, si dedero somnum oculis B
meis, & palpebris meis dormitationem, & re-
quiem temporibus meis; quoad comprehen-
das quid? *Donec inveniam locum domino,*
tabernaculum Deo Jacob. Anxie locum inqui-
ris, beate David: approbo animi promptitu-
dinem, laudo patientiam: verum, si quid
amplius didicisti, annuncia & hoc ipsum
nobis. Ubi continget hujus nativitas? quo
Ibid. 6. in loco nascetur? Audi clare dicentem: *Ec-*
ce audivimus eam in Ephratha, invenimus
eam in campis silvæ. Cum autem Ephra-
tham nominat, Bethlehem significat. Et
hoc Deus testatur per unum ex sanctis pro-
Michae 5.2. phetis: *Et tu, inquiens, Bethlehem do-*
mus Ephratha, minima es ut sis in millibus C
Juda: ex te enim mihi egredietur ut sit in
principem in Israel & gressus ejus ab initio,
* facult. *a diebus * æternitatis*. Audis, quomodo Be-
thlehemitem hunc, quatenus homo factus
est, a principio (a diebus) æternitatis e-
Joan. 1. gressus habere confirmet? *In principio* enim
erat Verbum, & Verbum erat apud Deum:
Sed me pudet, inquis, Deum confiteri eum,
qui ex muliere natus est. Tu ergo dic mihi,
divina consilia reprehendis? tu dispensatio-
nem rejicis? tu domini voluntatem arguis?
Ad hunc ille modum orbem salvum facere
voluit. Tunc sapientia ipsa es sapientior? O
rem incredibilem! lucerna cum sole conten-
dit. Universorum dominus operum ratio- D
nem novit. Amplectere itaque dispensatio-
nem, honora mysterium in fide, ne curiose
perscruteris quæ mentem nostram excedunt,
ne nimis anxie ea indages, quæ ratione com-
prehendi non possunt: crede nobiscum. Quod
si incredulus permanseris, *ille fidelis perma-*
2. Tim. 2. 13. *net: negare enim seipsum non potest*. Ipsi sit
gloria & imperium cum sancto Spiritu in sæ-
cula. Amen.

Ejusdem Cyrilli homilia Ephesi in Nestorium habita, quando septem ad sanctam Mariam descenderunt.

SAnctorum cœtum, qui a sancta & deipa- E
ra semperque virgine Maria invitati
prompto animo huc confluxerunt, lætum,
erectumque conspicio. Quare licet multa
premerer mœstitia, attamen hic sanctorum
patrum conspectus lætitiam mihi præbuit.
Nunc dulce illud hymnographi Davidis ver-
bum apud nos impletum est: *Ecce jam quid*
Psal. 13. *bonum, aut quid jucundum, nisi habitare*
fratres in unum? Salve itaque a nobis
sancta mystica trinitas, quæ nos omnes in
hanc Mariæ deiparæ ecclesiam convocasti.

A ἀνθρώποις συνανεστράφη. ψάλλει δὲ καὶ ὁ μα-
κάριος Δαυὶδ περὶ αὐτοῦ· ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐμφα- Ψαλ. 4[9.]23.
νῶς ἥξει. βούλει μαρτυρῆσαί σοι καὶ τοὺς τῆς νέας
διαθήκης κήρυκας; ἄκουε λέγοντος Ἰωάννου τοῦ
Βαπτιστοῦ· ἑτοιμάσατε τὰς ὁδοὺς κυρίου, εὐθείας Ματθ. [3.]3.
ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. βούλει καὶ ἑτέ-
ραν πληροφορίαν ἐπὶ ταύταις δέξασθαι; ἐπηγγεί-
λατο ὁ Θεὸς τῷ μακαρίῳ Δαυὶδ, ἐκ καρποῦ τῆς 2. Βασ.
ὀσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ. ὁ Ψαλ. 1[31.]1[1.]
δὲ, καί τοι χαίρων ἐπὶ τούτῳ λίαν, καὶ αὐτὸν τῆς
γεννήσεως τὸν * τρόπον περιειργάζετο· ἔστιν οὖν Ψαλ. 3.
ἀκοῦσαι λέγοντος αὐτοῦ· εἰ ἀναβήσομαι ἐπὶ κλί- * ἴσως τό[πον]
νης στρωμνῆς μου, εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς
B μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνάπαυ-
σιν τοῖς κροτάφοις μου· ἕως τί καταλάβῃς; ἕως
οὗ εὕρω τόπον τῷ κυρίῳ, σκήνωμα τῷ Θεῷ Ἰα-
κώβ. πολυπραγμονεῖς τὸν * τόπον ὦ μακάριε * τόπον ἢ τρόπο[ν]
Δαυίδ; ἀποδέχομαι τὴν προθυμίαν, ἐπαινῶ
τὴν ὑπομονήν. ἀλλὰ, εἴ τι μεμάθηκας πλεῖον,
ἀπάγγειλον καὶ ἡμῖν· ποῦ ἔσται ἡ γέννησις, καὶ
εἰς ποίαν ἄρα γεννήσεται χώραν; ἄκουε σαφῶς
λέγοντος· ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Ἐφραθᾶ,
εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. Ἐφραθᾶ
δὲ λέγων, σημαίνει τὴν Βηθλεέμ. καὶ μαρτυρήσει Μιχ. [5.]2.
λέγων ὁ Θεὸς δι' ἑνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν· καὶ
σὺ Βηθλεὲμ, οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, ὀλιγοστὸς εἶ
C τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξε-
λεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραὴλ,
καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς * ἀφ' ἡμερῶν αἰῶ- * ἐξ ἡ[μερῶν]
νος· ἀκούεις; ὅτι τὸν Βηθλεεμίτην, καθὸ γέγο-
νεν ἄνθρωπος, ἀπ' ἀρχῆς αἰῶνος τὰς ἐξόδους ἔχειν
διϊσχυρίζεται; ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λό- Ἰωαν.
γος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. ἀλλ' αἰσχύνομαι, φησὶ,
Θεὸν ὁμολογῆσαι τὸν ἐκ γυναικὸς γεγεννημένον.
ἐπιτιμᾷς οὖν, εἰπέ μοι, τοῖς θείοις σκέμμασιν;
ἀθετεῖς τὴν οἰκονομίαν; ἐπιπλήττεις ταῖς τοῦ δε-
σπότου βουλαῖς; οὕτως ἠθέλησε διασῶσαι τὴν οἰ-
κουμένην· μὴ σοφώτερος εἶ τῆς σοφίας; ὢ παρα-
δόξου πράγματος! λύχνος ἡλίῳ φιλονεικεῖ. οἶδε
D τῶν οἰκείων ἔργων τὴν ὁδὸν ὁ τῶν ὅλων δεσπότης.
παραδέχου τοίνυν τὴν οἰκονομίαν· τίμησον τῇ πί-
στει τὸ μυστήριον· μὴ περιεργάζου τὰ ὑπὲρ νοῦν· μὴ
πολυπραγμόνει τὰ ὑπὲρ λόγον· πίστευε μεθ' ἡ-
μῶν. εἰ δὲ μένεις ἀπειθὴς, ἐκεῖνος πιστὸς μέ-
νει· ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται. αὐτῷ ἡ 2. Τιμ. [2.]13.
δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς
αἰῶνας. ἀμήν.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Νεστόριον, ἡνίκα κατῆλθον οἱ ἑπτὰ πρὸς τὴν ἁγίαν Μαρίαν.

E ΦΑΙΔΡΟΝ ὁρῶ τὸ σύστημα τῶν ἁγίων πάν-
των συνεληλυθότων προθύμως, κεκλημέ-
νων ὑπὸ τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας τῆς ἀειπαρ-
θένου. ἀλλὰ γὰρ ἐν λύπῃ με διάγοντα πολλῇ εἰς
χαρὰν μετέβαλεν ἡ τῶν ἁγίων πατέρων παρουσία.
νῦν ἐπληρώθη πρὸς ἡμᾶς τὸ τοῦ ὑμνογράφου Δα- Ψαλ.
υὶδ γλυκερὸν ῥῆμα· ἰδοὺ δὴ τί καλὸν, ἢ τί τερ-
πνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;
Χαίροις τοίνυν παρ' ἡμῶν ἁγία μυστικὴ τριὰς, ἡ
τούτους ἡμᾶς πάντας συγκαλεσαμένη ἐπὶ τήνδε
τὴν * ἐκκλησίαν τῆς θεοτόκου Μαρίας· χαίροις * κλῆ[σιν]
παρ'

A παρ' ἡμῶν Μαρία θεοτόκε, τὸ σεμνὸν κειμήλιον ἁπάσης τῆς οἰκουμένης, ἡ λαμπὰς ἡ ἄσβεστος, ὁ στέφανος τῆς παρθενίας, τὸ σκῆπτρον τῆς ὀρθοδοξίας, ὁ ναὸς ὁ ἀκατάλυτος, τὸ χωρίον τοῦ ἀχωρήτου, ἡ μήτηρ καὶ παρθένος. δι' ἧς ὀνομάζεται ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. χαίροις ἡ τὸν ἀχώρητον ἡ τὸν χωρήσασα ἐν μήτρᾳ ἁγίᾳ παρθενικῇ· δι' ἧς τριὰς * ἁγιάζεται· δι' ἧς σταυρὸς τίμιος ὀνομάζεται, καὶ προσκυνεῖται εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· δι' ἧς ὁ οὐρανὸς ἀγάλλεται· δι' ἧς ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι εὐφραίνονται· δι' ἧς δαίμονες φυγαδεύονται· δι' ἧς διάβολος πειράζων ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ· B δι' ἧς τὸ ἐκπεσὸν πλάσμα εἰς οὐρανοὺς ἀναλαμβάνεται· δι' ἧς πᾶσα ἡ κτίσις εἰδωλομανίᾳ κατεχομένη εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλήλυθεν· δι' ἧς βάπτισμα ἅγιον γίνεται τοῖς πιστεύουσι· δι' ἧς ἔλαιον ἀγαλλιάσεως· δι' ἧς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαι τεθεμελίωνται· δι' ἧς ἔθνη ἄγονται εἰς μετάνοιαν· καὶ τί πολλὰ λέγω; δι' ἧς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ φῶς ἔλαμψε τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις· * δι' ἣν προφῆται προεμήνυσαν· δι' ἧς ἀπόστολοι κηρύττουσι σωτηρίαν τοῖς ἔθνεσι· δι' ἧς νεκροὶ ἐγείρονται· δι' ἧς βασιλεῖς βασιλεύουσι, διὰ τριάδος ἁγίας· καὶ τίς δυνατὸς ἀνθρώπων λέγειν τὴν πολυΰμνητον Μαρίαν; C ἡ μήτρα ἡ παρθενική. ὢ τοῦ θαύματος. ἐκπλήττει με τὸ θαῦμα. τίς ἤκουσε πώποτε οἰκοδόμον, ναὸν ἴδιον οἰκοδομήσαντα, καὶ κωλυόμενον οἰκεῖν ἐν αὐτῷ; τίς ἰδίαν δούλην μητέρα προσκαλεσάμενος ἐνυβρίζεται; ἰδοὺ τοίνυν χαίρει τὰ σύμπαντα· θάλαττα δὲ ὑπετάγη, τοὺς ἰδίους συνδούλους ἐπιγνοῦσα, καὶ σκιρτώντων κυμάτων ἀγρίων ἡ τῶν ἁγίων ἐπίβασις εἰς γαλήνην μετέβαλεν. ἐμέμνητο γὰρ τῆς τοῦ σωτῆρος φωνῆς ἡ δούλη ἐπανισταμένη, λέγοντος· σιώπα, πεφίμωσο. γαῖαν δὲ, τήν ποτε ὑπὸ λῃστῶν διοδευομένην, ἡ τῶν πατέρων ὁδοιπορία εἰς εἰρήνην μετέβαλεν. D ὡς ὡραῖοι γὰρ οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην. ποίαν εἰρήνην; Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν, ὃν ἔτεκε Μαρία, ὡς αὐτὸς ἠθέλησε. τί μοι γὰρ πολυπραγμονεῖν, καὶ μὴ φιλοφρονεῖν περὶ τὴν γραφήν; ἀλλ' ἐρεῖς μοι Ἰουδαίων τὴν ἄρνησιν; οἱ προφῆται τούτους ἀπεκήρυξαν ἐξ ἀρχῆς, οἴκοθεν τὸ χριστοκτονεῖν ἐπιτηδεύσαντας, ἄρνησιν προσεκαλέσαντο. ἀλλὰ Ἀρείου τὸ πικρὸν * νόσημα; φιλοκαθεδρίας λοιμικῆς τὸ ἐπιθύμημα. ἀλλ' ἑλληνικῆς ἀσελγείας τὸ ἀνώνυμον καὶ ἄθεον φρόνημα; ἀγνωσίας τὸ ἐπιτήδευμα. καὶ τί δεῖ λέγειν; πᾶν ἔθνος πορνευόμενον ἀθεμίτοις τισὶ κώμοις E οὗτος τῇ κακίᾳ ὑπερῆρεν· ἔθνη γὰρ πολλάκις ἀγνοοῦντα τὴν γραφὴν, Θεὸν δυσφημοῦσιν οὐχ ἑκόντα· οὗτος δὲ γραφὴν ἅπασαν κεκτημένος· τολμῶ δὲ λέγειν, τάχα καὶ μαγικῆς ἐμπαίγματα μελετήσας, οὐκ ἐνέκυψε γνησίως πρὸς τὴν θεόπνευστον γραφὴν, ἀλλ' ἐνέκυψεν εἰς ἄργυρον καὶ χρυσόν. τυφλωθεὶς, καὶ κεπφωθεὶς τῇ μανίᾳ περὶ πρᾶγμα δυσφημίας, σεαυτὸν βουλόμενος ἀλλοτριῶσαι τοῦ θρόνου, καὶ τοῦ καταλόγου τῶν ἀδελφῶν σεαυτὸν ἐξήλει-

Salve a nobis deipara Maria, venerandus totius orbis theſaurus, lampas inextinguibilis, corona virginitatis, ſceptrum rectæ doctrinæ, templum indiſſolubile, locus ejus qui loco capi non poteſt, mater & virgo; per quam is benedictus in ſanctis evangeliis nominatur, qui venit in nomine domini. Salve, quæ immenſum incomprehenſumque in ſancto virgineo utero comprehendiſti, per quam ſancta trinitas glorificatur & adoratur, per quam pretioſa crux celebratur, & in univerſo orbe adoratur; per quam cœlum exultat, per quam angeli & archangeli lætantur; per quam dæmones fugantur, per quam tentator diabolus cœlo decidit, per quam prolapſa creatura in cœlum aſſumitur; per quam univerſa creatura, idolorum veſania detenta, ad veritatis agnitionem pervenit: per quam ſanctum baptiſma obtingit credentibus, per quam exultationis oleum, per quam toto terrarum orbe fundatæ ſunt eccleſiæ, per quam gentes adducuntur ad pœnitentiam. Et quid plura dicam? per quam unigenitus Dei Filius iis qui in tenebris & in umbra mortis ſedebant, lux reſplenduit; per quam *Luc. 1. 79.*
prophetæ prænunciarunt, per quam apoſtoli ſalutem gentibus prædicarunt, per quam mortui exſuſcitantur, per quam reges regnant, per ſanctam trinitatem. Ecquis hominum laudabiliſſimam Mariam pro dignitate celebrare queat? Uterus virgineus: o rem admirandam! Miraculum hoc me in ſtuporem rapit. Quis unquam audivit, ædificatorem prohiberi, ne proprium templum, quod ipſe conſtruxerit, inhabitaret? Quis ob id ignominiæ ſit obnoxius, quod propriam famulam in matrem adſciſcat? Ecce igitur *Pſal. 113.*
omnia gaudent: mare conſervos ſuos agnoſcens, ſeſe ſubdidit, ſanctorumque tranſitus ferocium tripudia fluctuum in tranquillitatem convertit: meminit enim ſerva maris aqua, quamvis tumidi & inſurgentis, vocis ſalvatoris dicentis: *Tace, obmuteſce.* Ter- *Marc. 4. 39.*
ram vero, quam latrones quondam infeſtabant, ſanctorum iter pacatum reddidit. *Quam enim ſpecioſi pedes evangelizantium pacem?* Quam pacem? dominum noſtrum *Rom. 10. 15.*
Jeſum Chriſtum, quem peperit Maria, ſicut ipſe voluit. Quid enim me juvat circa ſcripturam curioſius inquirere, & nec potius eam humane ſuſcipere, & amice ſentire? At memorabis mihi Judæorum negationem? Prophetæ ab initio illos abdicarunt, nempe quod aſcitæ malitiæ ſtimulis acti, necem Chriſto moliturі eſſent: inde illi abnegationem amplexi ſunt. Aut certe tetrum illum Arii morbum? Is peſtilenti deſiderio epiſcopalis cathedræ laborabat. Aut denique obſcurum impiumque laſciviæ gentilium ſenſum? Ignorantiæ erat iſtud inſtitutum. Ecquid hæc recenſere attinet? Omnem gentem nefariis laſciviis & diſſolutionibus indulgentem hic ſua malitia exceſſit. Gentes enim plerumque, cum ſcripturas ignorent, Deum incaute imprudenterque blaſphemant: hic autem qui univerſam ſcripturam tenet, & magicis quoque illuſionibus fortaſſe (auſim dicere) operam navavit, divinam ſcripturam non ſincere inſpexit; inſpexit autem argentum & aurum. Veſania circa blaſphemiæ negotium excæcatus & infatuatus, teipſum abalienare volens ab epiſ-

copali sede, etiam e fratrum catalogo te delevisti, illum qui pontificatus sortem tibi impertitus fuerat, non agnoscens. An non tibi persuasit Paulus dicens: *Licet angelus de cœlo evanlizaverit præterquam quod evangelizavimus, anathema sit?* Paulus istam sententiæ tuæ vanitatem non sedavit? At sedet illam Isaias, *Ecce*, inquiens, *virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel; quod est interpretatum, Nobiscum Deus*. Quod si nec iste, (mens enim tua gravi malitia laborat,) audi vel dæmones clamantes: *Quid*, inquiunt, *nobis & tibi Fili Dei? venisti ante tempus torquere nos*. Qui quæso auctor tibi extitit, ut cogitationem hanc vilem & inanem prædicares? Quis B tecum in hoc inepto morbo laboravit? Non veritus es Deum Persico regno assimilare? Non te puduit velle patrum, evangelistarum, prophetarum traditiones evertere? Ratus te omnibus ecclesiis dominari, ejus qui te e stercore ad cœlestem sublimitatem evexit, non meministi: rebusque procreatis intendens, opificem non agnovisti, terrarum orbem subvertere volens fraudulentis sermonibus, contumeliam Dei templo inferens, & eum qui ex Maria virgine genitus est, dividere volens, dogma pravum, & rabiem, quæ nec dissolvitur, nec manifestatur, mundo huic excitasti. Sed nec requisitus, Belial ante tempus imitatus, arbitratus es ini- C quarum cogitationum tuarum catenis te persuasurum imperatori, rectæ doctrinæ studioso, & consubstantialis adoratori trinitatis, per quam constanter regnat, per quam hostiles gentes conterit, per quam super virginum choros imperat, per quam mundum in pace moderatur: Hunc te putasti deceptoriis sermonibus tuis apostatam redditurum: populum quoque Deo dilectum perdere voluisti: patrumque multitudinem, qui in respiratione degebant, tu dispoliasti. Non fuisti contentus teipsum, dum Deum blasphemas, perdidisse; sed blasphemias tuas per universum quoque orbem divulgasti. Sed ecce impletum in te D etiam illud est: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator*. Sanctum presbyterorum ac diaconorum clerum quod importunam insaniam tuam redarguerent, & ne cum Ario sentires admonerent, extra ecclesiam ejecisti. Et nunc equidem te prolapsum non dejicio, neque fluctuantem demergo; sed vesanam iniquorum consiliorum sycophantiam frango. Quis navem in sereno ac tranquillo portu constitutam, naufragium vidit perpeti? Quis, quæso, athletam ad locum certaminis prolapsum, erigi non vidit? At cum circa fidem rueres, naufragiumque faceres, nonne manum tibi porreximus? Testem accipe E honorandum & sanctum archiepiscopum magnæ Romæ Cælestinum, qui te per literas continenter admonuit, ut a vano hoc atque inutili, & nulla ratione nixo dogmate abstineres. Pari modo testem accipe nostram quoque tenuitatem, brevibus literis hortatam, ut nos de Deo loquentes audires. Tu vero duritiam quamdam, stultitiamque indutus, nullam nostri habuisti rationem, glorians in malitia, tanquam potens, & iniqua cogitans. Et factus es novacula contra teipsum acuta; dolum machinans. Quare Deus quoque, ad-

Matth. 1. 23. ex Isai. 4.

Matth. 8. 29.

Psal. 5. 17.

A ψας, μὴ ἐπιγνοὺς τόν σοι χαρισάμενον * ἀρχιερέως κλῆρον. ἆρα γὰρ οὐκ ἐπείσθης Παύλῳ λέγοντι. κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα, ἀνάθεμα ἔσω; Παῦλος οὐκ ἔπαυσέ σου τὸ κενὸν φρόνημα· ἀλλ' Ἡσαΐας εἰπών· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός; * οὐδ' αὐτὸς, διάνοιαν γὰρ ἐκτήσω δεινῆς κακοφροσύνης· ἄκουσον κἂν τῶν δαιμόνων λεγόντων· τί ἡμῖν καί σοι υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς. τίς δέ σοι τοῦτον τὸν εὐτελῆ λο- B γισμὸν συνεβούλευσε κηρύξαι; τίς ὁ συμπονήσας τῷ ἀκαίρῳ νοσήματι; οὐκ ᾐδέσθης Θεὸν * ἐξομοιῶν Περσικῇ βασιλείᾳ; οὐκ ἐνεξάπης ἀθετεῖν βουλόμενος πατέρων, καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ προφητῶν παραδόσεις; καὶ νομίσας ἄρχειν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, οὐκ ἐμνήσθης τοῦ ἀπὸ κοπρίας εἰς ὕψος οὐράνιον ἀγαγόντος σε· καὶ τοῖς ἔργοις προσέχων, οὐκ ἐπέγνως τὸν δημιουργὸν, βουλόμενος ἀνάστατον καταστῆσαι τὴν οἰκουμένην ἀπατηλοῖς * λογισμοῖς, ἐνυβρίζων ναὸν Θεοῦ, καὶ τὸν κυηθέντα ἐκ παρθένου Μαρίας ἀπομερίζειν βουλόμενος, δόγμα πονηρὸν, καὶ λύσσαν τῷ κόσμῳ διεγείρων, C μήτε λυομένην, μήτε φανερουμένην· ἀλλά γε μὴ ζητούμενος, πρὸ καιροῦ Βελίαλ μιμησάμενος, ἐνόμισας σειραῖς τῶν σῶν ἀνόμων ἐννοιῶν πείθειν βασιλέα φίλον ὀρθοδοξίας, καὶ καὶ προσκυνητὴν ὁμοουσίου τριάδος, δι' ἧς διηνεκῶς βασιλεύει, δι' ἧς ἔθνη τὰ πολέμια συντρίβει, δι' ἧς χορὸς ἀειπαρθένων βασιλεύει, δι' ἧς κόσμον ἐν εἰρήνῃ καθίστησι· τοῦτον λόγοις σοῖς ἀπατηλοῖς ἐνόμισας ἀποστάτην γενέσθαι· καὶ λαὸν θεοφιλῆ πορθεῖν ἐβουλήθης· καὶ πατέρων πλῆθος, εἰς ἀναπνοὴν τυγχάνοντας, * διέσκυλας. οὐκ ἠρκέσθης σαυτὸν ὀλέσαι, δυσφημήσας Θεὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην D πᾶσαν διεθρύλλησας; ἀλλ' ἰδοὺ ἐπληρώθη καὶ * ἐν σοί. ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. κλῆρον ἅγιον πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀποσυναγώγους ἐποίησας, ἐλέγχοντά σου τὴν ἄκαιρον μανίαν, μὴ τὰ Ἀρείου φρονεῖν. καὶ νῦν οὐ τὸν πεσόντα καταβάλλω, οὐδὲ τὸν κλυδωνιζόμενον καταποντίζω. ἀλλὰ τῶν ἀνόμων * συμβουλιῶν κόπτω τὴν ματαίαν συκοφαντίαν. τίς οἶδε πλοῖον, εἰς εὔδιον λιμένα ἐν γαλήνῃ διάγον, ναυάγιον ὑπομένον; τίς οἶδεν ἀθλητὴν ἐπὶ τὸ σκάμμα πεσόντα, καὶ μὴ ἀνορθούμενον; ἀλλὰ * ἆρα, σοῦ πεσόντος, ἢ ναυαγήσαντος E περὶ τὴν πίστιν, ἡμεῖς χεῖρα οὐκ ὠρέξαμεν; μάρτυρα δέχου τὸν τίμιον καὶ ἅγιον ἀρχιεπίσκοπον τῆς μεγάλης Ῥώμης Κελεστῖνον, συνεχῶς γράφοντά σοι, ἀποστῆναι τοῦ ματαίου, καὶ ἀνωφελοῦς, καὶ ἀσυστάτου δόγματος. ἔτι μὴν καὶ τὴν ἡμετέραν πτωχείαν, διὰ γραμμάτων βραχέων τὸν αὐτὸν τρόπον παρακαλοῦντας, δέξασθαι ἡμᾶς λέγοντας περὶ Θεοῦ. σὺ δὲ οὐκ ἐλογίσω ἡμᾶς ἀσπλαγχνίαν τινὰ, καὶ ἀπόνοιαν περιβεβλημένος, κακίᾳ ἐγκαυχώμενος, ὡς δυνα-

* ἀρχιεπισ. Γαλάτ. 1.

Ματθ. 1. 23. καὶ Ἡσ. 7.
* ἴσ. εἰ ἰδ. αὐτός,

Ματθ. 8. 29.

* ἐξομοιοῦν

* λόγοις ἐνυβρίζων

* διεσκεδ.

* ἐπὶ σοί. Ψαλ. 5.

* συμβουλιῶν σκόπτω

* ἆρα

δυνατὸς, ἄνομα διαλογιζόμενος. καὶ ξυρὸν γέγονας κατὰ σεαυτοῦ ἐξηκονημένον, * μελλον ἐργάζεσθαι δόλον. διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς, ὃν παρελογίσω, καθεῖλέ σε, καὶ ἐξέτιλε τὸ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων. διότι οὐκ ἐφρόνησας περὶ Θεοῦ. καὶ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν ἀρκείτω τὰ πρὸς τοῦτον, Θεός ἐστι κριτὴς καὶ ἀποδότης ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. γένοιτο δὲ ἡμᾶς τρέμειν καὶ προσκυνεῖν τὴν ἑνότητα, καὶ βασιλεῖ θεοφιλεστάτῳ ὑπηκόους γίνεσθαι, καὶ ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, καὶ τρέμειν καὶ σέβειν τὴν ἀδιάστατον τριάδα· ὑμνοῦντας τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν, δηλονότι, * τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, καὶ τὸν ταύτης υἱὸν, καὶ νυμφίον ἄσπιλον· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A versus quem cavillis es usus, te dejecit, tuamque radicem e terra viventium evulsit, propterea quod nullam Dei rationem habuisti. Et hæc hactenus a nobis dicta contra istum sint satis. Judex est Deus, & unicuique reddet juxta opera sua. Contingat autem nobis, ut unionem revereamur & adoremus, piissimoque imperatori obediamus, principibusque & potestatibus subjiciamur, ac indivisam trinitatem tremamus & colamus, Mariam semper virginem, sanctum videlicet (Dei) templum, ejusdemque Filium, & sponsum immaculatum laudibus celebrantes. Quoniam ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

B

Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα πρὸς τὴν ἁγίαν ἐν τῇ Ἐφεσίων πόλει σύνοδον παρὰ Δαλματίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιμανδρίτου.

ΤΗ'Ν ἐπιστολὴν τὴν πεμφθεῖσάν μοι παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ἐδεξάμην, καὶ γνοὺς τὰ ἐν αὐτῇ ἐμφερόμενα, ἐν πρώτοις μὲν ἐλυπήθην σφόδρα διὰ τὰς συμβεβηκυίας ὑμῖν περιστάσεις τε καὶ θλίψεις· ἐγέγραπτο γὰρ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων πατέρων αὐτόθι διάγοντες, ἐκ τῆς στενοχωρίας ἐτελεύτησαν. λοιπὸν δὲ γινώσκετε, ὅτι ἑτοίμως ἔχω πᾶσαν κέλευσιν ὑμῶν πληρῶσαι, καὶ ἐν οὐδενὶ παρεῖδον ἢ παραβλέπω, ἢ ἠμέλησα, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἁρμόζον πρὸς τὸν Θεόν. οὐδεὶς γὰρ δύναται ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ἄλλα τινὰ βουλεύεσθαι. οἱ γὰρ ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ, ζωὴν ἔχουσιν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. οἱ δὲ ἀφιστάμενοι ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος κατηραμένοι εἰσὶν, ἐῤῥιμμένοι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὡς καὶ Νεστόριος, καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. ὁ γὰρ Θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφαίδρυνε, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν ἁγίαν σύνοδον πᾶσαν, καὶ τοὺς κόπους ὑμῶν, καὶ ἱδρῶτας προσεδέξατο. εὐχαριστοῦμεν οὖν τῷ Θεῷ τῷ οὕτως εὐοδώσαντι, καὶ τὴν νίκην ὑμῖν παρασχόντι ὑπὲρ τῆς πίστεως. εὔχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην.

Epistola missa ad sanctam synodum Ephesinam a Dalmatio sanctissimo archimandrita. Ex Baluzii Nova Collect.

Accepi epistolam a sancta synodo ad me missam, & legens quæ contineret, in primis indolui vehementer propter ea quæ vobis acciderunt mala. Scriptum enim erat in epistola aliquos ex sanctis C patribus illic agentes, propter angustias locorum extinctos esse. Ceterum scitote me prompte jussa quælibet vestra impleturum, nec quicquam hactenus præteriisse. Neque enim neligenter aliquid provideo, nec incuriosus sum, cum præsertim res fidei orthodoxæ Deique agatur. Nemo enim potest deficere a Deo vivente, & alia quædam consilia capere. Qui enim recte tractant verbum veritatis, Dei vitam habent & in hoc sæculo & in futuro; qui vero deficiunt a Dei gratia, ejiciuntur in tenebras exteriores, quemadmodum Nestorius, & qui eadem cum ipso sentiunt. Deus enim & pater Domi- D ni nostri Jesu Christi complacuit sibi in sancta synodo, eamque totam ut ædificium suum curat, vestrosque labores & sudores gratos habet. Gratias ergo agimus Deo, qui vos recta via duxit, & victoriam de fide vobis tribuit. Orate pro me, precor sanctitatem vestram. Interprete v. c. Joan. Garnerio.

Ἀντίγραφον πεμφθὲν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τὸν κύριον Δαλμάτιον.

Η' Ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, κατὰ κέλευσιν Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων, δεξαμένη τὴν ἐπιστολὴν τὴν πεμφθεῖσαν παρὰ Δαλματίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιμανδρίτου καὶ πατρὸς τῶν μοναχῶν, καὶ εὑροῦσα αὐτὸν σπουδαίως κινηθέντα, καὶ διὰ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν ἐξελθόντα αὐτὸν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ. καὶ ἀπελθόντα πρὸς τὸν εὐσεβέστατον καὶ φιλόχριστον βασιλέα, καὶ διδάξαντα αὐτὸν πάντα, τὰ παρακολουθήσαντα καὶ γεγενημένα παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ ἀνοσίου Νεστορίου, εὐχαριστήσαμεν Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ οὕτως κινήσαντι ὑμᾶς, ἀντιλαβέσθαι τοῦ ὀρθοῦ δόγματος τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ τοὺς ἡμῶν κόπους, καὶ ἱδρῶτας ἐμφανεῖς καταστήσαν-

Exemplum epistolæ missæ a sancta synodo ad dominum Dalmatium.

Cum sancta & œcumenica synodus in Ephesiorum metropoli congregata jussu Theodosii & Valentiniani religiosissimo- E rum & Christo amabilium Imperatorum accepisset epistolam missam a Dalmatio sanctissimo archimandrita & monachorum patre, & ipsum comperisset, urgente fidei zelo, post quadraginta & octo annos egressum ex sua cellula, ivisse ad piissimum & Christianissimum Imperatorem, eumque docuisse omnia quæ consecuta sunt, quæque effecta a sancta synodo pro depositione impii Nestorii, gratias egimus Christo vero Deo nostro, qui vos ita impulit juvare rectum dogma fidei nostræ, & nostros tandem labores sudoresque demonstrasse, non tantum piissimis Imperatoribus, sed etiam sanctissimis archimandri- Eodem interprete.

tis, totique Christo amabili clero ac populo. Nam quis alius hominum opem nobis tulit præter vestram ſanctitatem, cum a nullo manifestata ſit veritas præter quam a vobis, id eſt, a domino Dalmatio. Cujus rei gratia nos omnes manus ſupplices extendimus ad benignum bonorumque parentem Deum pro felici vita & ſoſpitate piiſſimorum noſtrorum Imperatorum ac ſanctitatis veſtræ. Hortamur vos igitur adjungi nobis ad amplius aliquid præſtandum & implendum illic noſtrum locum in his quæ oriuntur fidei negotiis. Quamquam hortatione non eſt opus. Novimus enim Deum tibi revelaſſe quæ Neſtorius in corde gereret antequam Conſtantinopoli palam graſſaretur, teque jam tum omnibus in monaſterio exiſtentibus dicere ſolitum: *Cavete vobis, fratres, ſiquidem mala beſtia hac in urbe graſſatur, & multos ſua doctrina inficit.*

Sancta & conſubſtantialis Trinitas ſervet te incolumem mente & corpore, prædicantem Chriſtum Deum noſtrum. Ora pro nobis, ſanctiſſime frater.

A τῳ, οὐ μόνον τοῖς εὐσεβεστάτοις βασιλεῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἀρχιμανδρίταις, καὶ παντὶ τῷ φιλοχρίστῳ κλήρῳ, καὶ τῷ λαῷ· τίς γὰρ ἄλλος ἀνθρώπων συνεβάλετο ἡμῖν, εἰ μὴ μόνον ἡ ὑμετέρα ἁγιότης; διὰ γὰρ ἄλλου οὐκ ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια, εἰ μὴ παρ᾽ ὑμῶν τουτέστι τοῦ κυροῦ Δαλματίου· τούτου χάριν πάντες ἡμεῖς τὰς χεῖρας ἐκτείνομεν πρὸς τὸν φιλάνθρωπον καὶ ἀγαθὸν Θεὸν, ὑπὲρ διαζωΐας καὶ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων, καὶ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης. παρακαλοῦμεν οὖν ὑμᾶς ἐπὶ πλεῖον προτίθεσθαι ἡμῖν, καὶ ἀναπληροῦν τὸν τόπον ἡμῶν, ἐν τοῖς αὐτόθι ἀνακύπτουσι περὶ τῆς πίστεως. ὡς γὰρ ἔγνωμεν, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ ἐπιδημῆσαι Νεστό- B ριον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπεκάλυψέν σοι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι πᾶσι τοῖς ἐρχομένοις ἐν τῷ κελλίῳ σου ἔλεγες· προσέχετε ἑαυτοὺς, ἀδελφοὶ, ὅτι κακὸν θηρίον ἐπεδήμησεν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ πολλοὺς ἔχει βλάψαι τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ.

Ἡ ἁγία καὶ ὁμοούσιος τριὰς φυλάξαι σε ἐῤῥωμένον ψυχῇ καὶ σώματι, ἀνυμνοῦντα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. ὑπερεύχου ὑπὲρ ἡμῶν, ὁσιώτατε ἀδελφέ.

ACTA ADVERSUS CYRILLUM.

ΤΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ.

ACTA CONCILIABULI.

[1] *Commentarii geſtorum apud orientales epiſcopos, in quibus ſanctiſſimos Cyrillum ac Memnonem deponunt, & omnes qui ad ſanctam ſynodum convenerant, excommunicant.*

JOanne ſanctiſſimo, Deoque amabiliſſimo epiſcopo metropolis Antiochiæ, orientis diœceſis, in ſuo diverſorio manente, ſanctaque illius ſynodo præſente, magnificentiſſimus illuſtriſſimuſque devotorum domeſticorum comes Candidianus dixit: Optabam equidem, pietate tua coram conſtituta, totaque ſynodo in unum ſimul coacta, dominorum noſtrorum ac piiſſimorum imperatorum literas exhibere, ut quæ ab ipſis mandata ſunt, univerſa ſynodo ſimul, ut modo ajebam, congregata, executioni mandarentur. Ceterum, cum ante quinque proximos hoſce dies reverendiſſimus epiſcopus Cyrillus, ac Memnon hujus civitatis epiſcopus, & qui cum ipſis ſunt reverendiſſimi epiſcopi in ſancta eccleſia conveniſſent, a me prohibiti ſunt, ne contra dominorum noſtrorum & piiſſimorum imperatorum decreta inter ſe conſeſſum facerent, atque moniti ut omnium veſtrum adventum expectarent: illi autem ut ſacram prælegerem, efflagitarunt. Cum vero id recuſarem propter ſanctitatis tuæ abſentiam, quodque multi præterea alii epiſcopi & metropolitani non-

Comitis Candidiani coram Joanne Antiocheno, ejuſ. demque conciliabulo conficta narratio.

C Ὑπομνήματα * παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς ἐπισκόποις, ἐν οἷς καθαιροῦσι Κύριλλον καὶ Μέμνονα τοὺς ἁγιωτάτους, καὶ ἀκοινωνήτους ποιοῦσι πάντας τοὺς τῆς ἁγίας συνόδου.

* [illegible] ἐν Ε… παρὰ τ… ἀνατολ… σκόποις οἷς Κύρ… καὶ Μ… καθαιρ… περιβάλλ… ἐπὶ τοῦ Κανδιδιανοῦ

ΠΑρόντος ἐν τῷ οἰκείῳ καταγωγίῳ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἀντιοχέων μητροπόλεως τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, καὶ τῆς σὺν αὐτῷ ἁγίας συνόδου, ὁ μεγαλοπρεπέστατος καὶ ἐνδοξότατος Κανδιδιανὸς, ὁ κόμης τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων, εἶπεν. Ἐμοὶ μὲν ἀρχῆς ἔργον ἦν, καὶ τῆς σῆς θεοσεβείας παρούσης, καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς συνόδου συναχθείσης εἰς ἓν, τὰ γράμματα D τῶν δεσποτῶν ἡμῶν καὶ εὐσεβεστάτων βασιλέων ἀποδοῦναι, ὥστε πάσης, ὡς προεῖπον, τῆς συνόδου συναχθείσης, τὸ τηνικαῦτα τὰ προστεταγμένα παρ᾽ αὐτῶν γενέσθαι. ἀλλὰ πρὸ τούτων ἡμερῶν ε. ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Κύριλλος, καὶ Μέμνων ὁ τῆς δὲ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι, συναχθέντες ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐκωλύοντο παρ᾽ ἐμοῦ καθ᾽ ἑαυτοὺς συνεδρεύειν παρὰ τὰ τεθεσπισμένα παρὰ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν καὶ εὐσεβεστάτων βασιλέων, καὶ παρῃνοῦντο ἀναμεῖναι τὴν πάντων ὑμῶν παρουσίαν· οἱ δὲ ἀπῄτουν παρ᾽ ἐμοῦ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν σάκραν. μὴ βουλόμενος δὲ τοῦτο ποιῆσαι διὰ τὸ μὴ παρεῖναι τὴν σὴν ἁγιωσύνην, πολλούς τε ἑτέρους ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας μηδέπω ἐλη-

1 Ante hos commentarios affert Harduinus ex Synodico Caſinenſi Conteſtationem Candidiani Comitis poſt Synodum: *Quoniam cognovi &c.* ejuſdemque edictum ad Synodum: *Flavius &c.* Ea reperiet lector in Synodico Caſinenſi, quod infra dabimus ex Baluzio.

ἐληλυθέναι, ἠναγκάσθην παρ' αὐτῶν, διὰ τὸ εἰρηκέναι αὐτοὺς, ὅτιπερ ἀγνοοῦσι, τί ἂν εἴη τὸ γραφὲν παρὰ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν. τούτου ἕνεκεν, συναχθέντων αὐτῶν, ἀναγκασθεὶς ὑπὲρ τοῦ μὴ δοῦναι πρόφασιν ἀταξίας, ἀνέγνων αὐτοῖς τὴν σάκραν· καὶ παρὼν, καὶ μέλλων ἐξιέναι, διεμαρτυράμην αὐτοὺς, μηδὲν προπετὲς πρᾶξαι, καθὼς καὶ πολλοὶ τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τῶν σὺν ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς εἰσελθόντων ἴσασιν· οἱ δὲ οὐδὲ οὕτως ἀναχόμενοι ἔπραξαν ἅπερ αὐτοῖς ἤρεσεν.

Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἰωάννης εἶπεν· Εὐχῆς ἔργον ἐπακοῦσαι τῶν εὐσεβῶν συλλαβῶν· χρὴ γὰρ μὴ καταστοχάζεσθαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ βαίνειν τοῦ ἀληθοῦς, καὶ μαθεῖν τὸν εὐσεβῆ σκόπον τῶν θεοφιλεστάτων ἡμῶν * δεσποτῶν, οἵτινες πᾶσαν σπουδὴν ἔχουσιν ὑπὲρ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ προτιμῶσι τούτου οὐδέν· γνωρισάτω οὖν ἡμῖν ἡ ὑμετέρα μεγαλοπρέπεια, τίνα ἐστὶ τὰ παρακολουθήσαντα, ἀναγνωσθέντων αὐτοῖς τῶν θεοφιλεστάτων τούτων γραμμάτων.

Ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης Κανδιδιανὸς εἶπεν· Ἀναγινωσκομένης τῆς σάκρας, ἐπευφήμησαν πάντες· ὡς νομίσαι με, ὅτι ἀληθῶς εἴκουσι πᾶσι τοῖς παρὰ τῶν εὐσεβῶν ἡμῶν βασιλέων θεσπισθεῖσι· καὶ ἔχαιρον ἐγὼ τούτοις. μετὰ δὲ ταῦτα παρακαλοῦντός μου εἶξαι πάντας τοῖς γράμμασιν, οὐδεὶς τ' ἐμοῦ ἀνασχέσθαι ἐβούλετο, ἀλλὰ μεθ' ὕβρεως τοὺς εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους, τοὺς παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Νεστορίου ἀποσταλέντας, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, ἐξέωσαν· κἀμὲ δὲ πάλιν ἐπὶ πολὺ παρακαλοῦντα ἐξέωσαν τοῦ συνεδρίου, ὡσανεὶ οὐκ ὀφείλοντα κοινωνῆσαι τοῖς παρ' αὐτῶν τυπουμένοις· ἄλλως δὲ οὐδὲ τὸ ἀποσταλὲν αὐτοῖς παραναγνωστικὸν παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων συνεχώρησαν ἀναγνωσθῆναι, ὡς οἱ σὺν ἐμοὶ γενόμενοι ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι ἴσασι, καὶ μαρτυροῦσι τοῖς παρ' ἐμοῦ ἀκολούθως γεγενημένοις. ταῦτα δὲ πάντα καὶ εἰς γνῶσιν τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης ἀνηνέγκαμεν, δηλοῦντες, ὅτι τῆς σῆς ἁγιωσύνης τὴν παρουσίαν, καὶ τῶν σὺν αὐτῇ ἁγιωτάτων ἐπισκόπων ἀναμένομεν.

Ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἶπεν. Ἀναγνωσθήτω καὶ ἡμῖν τὰ εὐσεβῆ γράμματα. τῶν δὲ ἁγιωτάτων ἐπισκόπων ἀναστάντων, ἀνέγνω ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης Κανδιδιανός. Τούτου δὲ γενομένου, καὶ ἐπευξαμένων τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῷ εὐσεβεῖ αὐτῶν κράτει, ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἶπεν· ἤρκει μὲν * αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς γράμματος ἡ γαληνότης πρὸς πᾶσαν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εὐταξίαν, εἰ καὶ * ἔξω ἦσαν τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος. ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἶπεν ὑμῶν ἡ μεγαλοπρέπεια, θορύβου καὶ ἀταξίας μεστὰ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμάτων τὰ πάντα * ἐπλήρωσαν, καὶ ὕβρεις ἐπήγαγον τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ τῇ σῇ μεγαλοπρεπείᾳ· ἐπιστάντες ἡμεῖς μετὰ τῆς * προσηκούσης εὐταξίας καὶ τοῦ γράμματος ἐπηκούσαμεν, καὶ τὸν σκοπὸν τῶν θεοφιλεστάτων ἡμῶν βασιλέων εἰς ἔργον ἀγαγεῖν * προθύμως ἔχομεν, Θεοῦ ἐπινεύοντος· παρακαλῶ δὲ, καὶ εἰ ἕτερον πέπρακται παρ' αὐτῶν, μαθεῖν παρὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας.

Margin notes: * ποιλῶν * αὐτοῖς * ὦσιν * ἐπλήσθησαν, * ποιοῦσιν * ἑτοίμως, ἕτοιμον ἔχομεν.

Adum advenissent, coegerunt me illi, se ignorare asserentes quid a dominis nostris perscriptum esset. Coactus ergo, ne turbæ cujuspiam aut seditionis occasionem præberem, ipsis congregatis sacram legi. Verumtamen etiam discessurus, & præsens ipsos contestatus sum, ne præceps aliquid agerent; quemadmodum multi sanctissimi episcopi, qui una mecum ad ipsos introierant, compertum habent. Illi vero contestationem eam nihil morati, omnia pro suo arbitratu egerunt.

Joannes episcopus Deo devotissimus dixit: Optamus piarum literarum tenorem audire. Oportet namque de rebus non conB jecturam facere, sed recta ad veritatem ipsam contendere, piumque Deo dilectissimorum imperatorum nostrorum scopum intelligere, qui nullum studium pro Christi ecclesiis detrectant, neque quidquam hoc antiquius habent. Vestra proinde magnificentia nobis exponat, quænam, literis his piissimis apud illos lectis, consecuta fuerint.

Magnificentissimus comes Candidianus dixit: Lecta sacra omnes applauserunt, ita ut non dubitarem, quin vere omnibus quæ a piissimis imperatoribus nostris sancita fuerant, morem essent gesturi; & eam ob rem gaudio perfundebar. Verum cum postea roC garem, ut literis parerent omnes, nullus audire me sustinere voluit. Sed & religiosissimos episcopos, quos sanctissimus Nestorius miserat, ceterosque qui comites ipsis adjuncti fuerant, non absque ignominia exegerunt: me quoque, cum precibus iterum obnixius instarem, veluti qui non deberem eorum esse particeps quæ ab illis gerebantur, e suo consessu expulerunt. Sed neque admonitorium, quod religiosissimi episcopi ad illos destinaverant, legi permiserunt: quemadmodum sanctissimi episcopi norunt, qui mecum accesserunt, qui testantur etiam quæ a me convenienter gesta fuerunt. De his autem omnibus orbis D dominos certiores fecimus, significantes sanctitatis tuæ, sanctissimorumque episcoporum qui tecum sunt, adventum nos expectare.

Tota hæc Candidiani narratio manifesta falsitatis signa præ se fert.

Joannes Deo dilectissimus archiepiscopus dixit: Legantur & nobis quoque piæ literæ. Sanctissimis autem episcopis consurgentibus, magnificentissimus comes Candidianus legit. Hoc autem facto, & postquam religiosissimi episcopi piæ ipsorum majestati bene precati essent, religiosissimus archiepiscopus Joannes dixit: Sufficiebat pia harum literarum serenitas ad inducendum illos in omnem modestiam, etiam si sacerdotum catalogo adscripti non essent: sed E quoniam, ut magnificentia tua retulit, post recitatas literas tumultu & perturbatione omnia compleverunt, & contumeliis tum religiosissimos episcopos, tum magnificentiam tuam affecerunt; nos ea, qua par fuit, attentione ac modestia literas excipientes, parati sumus piissimorum imperatorum nostrorum voluntatem, Deo nobis bene favente, rebus ipsis exequi. Rogo autem, ut si quid aliud ab ipsis actum est, ex tua magnificentia intelligamus.

Can-

A Candidianus comes magnificentissimus dixit: Quandoquidem sanctitas tua omnia ordine & exacte perquirit, æquum est, ut a me cetera quoque in medium afferantur. Sequenti itaque die, cum penitus quid actum esset nescirem, repente sanctissimum episcopum Nestorium ab ipsis esse depositum audivi. Refixi scripturam illam depositionis publice propositam, & legi, quam ad piissimos imperatores nostros misi. Paulo post & publicos quoque præcones forum obeuntes, memoratique sanctissimi episcopi Nestorii depositionem solenni pompa ebuccinantes audio. Cum igitur hæc rescivissem, inhibitiones ad illos misi, ne quidquam omnino præter ea, quæ a religiosissimis imperatoribus B nostris decreta fuerant, molirentur. Effeci quoque ut sanctissimi episcopi nostri, qui illorum congregationi non interfuerant, vestræ sanctitatis adventum præstolarentur.

Religiosissimus archiepiscopus Joannes dixit: Canonibusne, sanctionibusque ecclesiasticis, ac regiis literis in omnium præsentia consentanee disserentes, congruaque & ad rem facientia interrogantes, ac responsionibus auditis ad hoc devenerunt, ut convictum, an vero indicta causa virum condemnarent?

Impudentissime mentitur hic Candidianus.

Magnificentissimus comes Candidianus dixit: Piissimi episcopi omnes qui mecum fuerunt, norunt quod sine ullo prorsus examine, C & absque aliquo judicio hæc ab illis constituta sunt.

Religiosissimus archiepiscopus Joannes dixit: Sane etiam illa, quæ in nostra præsentia gesserunt, his maxime consentanea fuerunt. Cum enim oportuisset, ut illos, qui e tam longa peregrinatione recens advenerant, fraterne complecterentur, pulvereque adhuc aspersos benigne & comiter exciperent, ac refocillarent affectu fraterno; tumultuario impetu statim ad nos perturbandos irruerunt, consuetamque insolentiam ac immodestiam apertis indiciis declararunt. Verumtamen sancta synodus, quæ mecum adest, nec aures his adhibuit: D sancta igitur Synodus in illos statuet, quæ in eos decerni par erit, qui adeo illegitime tyranniceque omnia conturbarunt.

Falsa quoque est hæc expostulatio.

His ad eum modum transactis, & posteaquam magnificentissimus devotorum domesticorum comes Candidianus exivisset, piæque literæ recitatæ fuissent, & post depositionem prædictæ narrationis, religiosissimus archiepiscopus Joannes dixit: Audivit vestra pietas tum piam religiosissimorum imperatorum nostrorum epistolam, tum magnificentissimi quoque comitis Candidiani narrationem: agnovitque piissimorum imperatorum scopum; quomodo om- E nem ecclesiasticæ pacis curam, ac sanæ constantisque fidei, apostolicorumque dogmatum rationem habentes sanctam synodum hunc in locum convocarint: rem videlicet majestate sua dignam instituentes, id fieri mandarint, ut omnibus in unum congregatis, ea quæ in disceptationem veniunt, fraterne, sacerdotalique modestiæ convenienter, propositionibus, & solutionibus, interrogationibus & responsionibus adhibitis, accurate discutiantur, citra omnem

Ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης Κανδιδιανὸς εἶπεν· Ἐπειδὴ πάντα ἀκριβῶς ζητεῖ ἡ σὴ ἁγιωσύνη καὶ ἀκολούθως, δίκαιον καὶ τὰ λοιπὰ λέγεσθαι παρ' ἐμοῦ. τῇ γὰρ ἑξῆς ἡμέρᾳ, ἀγνοῶν πάντῃ τὰ πεπραγμένα, ἐξαίφνης ἤκουον, τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Νεστόριον καθῃρῆσθαι παρ' αὐτῶν, προτεθέν τε γράμμα τὸ καθαιρετικὸν ἀποσπάσας ἀνέγνων, ὅπερ ἀπέστειλα τοῖς εὐλαβεστάτοις ἡμῶν βασιλεῦσι. μετ' ὀλίγον δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν ἤκουον καὶ δημοκήρυκας περιϊόντας, τὴν καθαίρεσιν τοῦ μνημονευθέντος ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Νεστορίου ἐκπομπεύειν. ταῦτα τοίνυν γνοὺς, * ἐνοχὰς ἀπέστειλα αὐτοῖς πρὸς τὸ μηδὲν πρᾶξαι παρὰ τὰ προσαχθέντα παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τοὺς ἁγιωτάτους ἡμῶν ἐπισκόπους ἐμεθόδευσα, τοὺς μὴ συναθροισθέντας μετ' αὐτῶν, ἀναμεῖναι τὴν τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης παρουσίαν.

* ἐν χ

Ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἶπεν. Ἀκολούθως τοῖς κανόσι, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς * θεσπίσμασι, καὶ τῷ βασιλικῷ γράμματι, ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων διαλεχθέντες, καὶ ἐπερωτήσαντες τὰ εἰκότα, καὶ τυχόντες ἀποκρίσεως, ἦλθον ἐπὶ τοῦτο; ἐλέγχων γενομένων, ἢ ἐρήμην κατεδίκασαν τὸν ἄνδρα;

* θεσ

Ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης Κανδιδιανὸς εἶπεν· ἴσασι πάντες οἱ συμπαρόντες μοι θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, ὡς χωρίς τινος κρίσεως καὶ * ζητήσεως τὰ παρ' αὐτῶν τετύπωται.

* ἐξετ

Ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἶπεν· μάλιστα μὲν οὖν δὴ τὰ ἐφ' ἡμῶν αὐτοῖς πραχθέντα ἀκόλουθα ἦν. δέον γὰρ αὐτοὺς, τοὺς ἄρτι ἐξ ἀποδημίας οὕτω * μακρὰν ἥκοντας ἀδελφικῶς ἀσπάσασθαι, καὶ κεκονιαμένους ἔτι φιλοφρονήσασθαι, καὶ ἀνακτήσασθαι ἀδελφικῇ διαθέσει, εὐθὺς ἦλθον ταράσσοντες ἡμᾶς, καὶ θορυβοῦντες, καὶ τὴν συνήθη ἀταξίαν ἐπιδεικνύμενοι. ἀλλ' ὅμως τούτοις ἡ συνοῦσά μοι ἁγία σύνοδος οὐδὲ τὰς ἀκοὰς ὑπέσχε. * δοκιμάσει δὲ ἡ ἁγία σύνοδος τὰ ὀφείλοντα κατὰ τῶν οὕτως ἀθέσμως καὶ τυραννικῶς ἅπαντα συνταραξάντων, ἀκολούθως τυπωθῆναι.

* μακρᾶς

* δοκιμ

Τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ ἐξελθόντος τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου Κανδιδιανοῦ τοῦ κόμητος τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων, μετὰ τὴν τοῦ εὐσεβοῦς γράμματος ἀνάγνωσιν, καὶ τὴν κατάθεσιν τῆς προειρημένης διηγήσεως, ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἶπεν· ἀκήκοεν ἡ ὑμετέρα θεοσέβεια, τοῦ τε εὐσεβοῦς γράμματος τῶν θεοφιλεστάτων ἡμῶν βασιλέων, καὶ τῶν παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ κατατεθέντων· καὶ ἔγνω τὸν σκοπὸν τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων. ὡς πᾶσαν πρόνοιαν ποιούμενοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, καὶ τῆς ὑγιοῦς καὶ ἀπεριτρέπτου πίστεως, καὶ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων, τὴν ἁγίαν ἐνταῦθα συνήθροισαν σύνοδον, ἀξίως τοῦ θεοφιλοῦς αὐτῶν κράτους τοῦτο γενέσθαι * προστάξαντος· ὥστε πάντως κατὰ ταυτὸ γενομένους, τά τε ζητούμενα ἀδελφικῶς, καὶ ὡς ἱερεῦσι πρέπει, βασανίσαι, κατά τε πρότασιν καὶ λύσιν, καὶ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, ταραχῆς πάσης ἐκτὸς, καὶ θορύβου χωρίς· μηδενὸς ἑτέρου ζητουμένου,

* προϊξ

μήτε

μήτε ἐγκληματικοῦ, μήτε χρηματικοῦ κεφαλαίῳ, πρὸ τῆς ἀκριβοῦς ἐρεύνης καὶ βεβαιώσεως τῆς εὐσεβοῦς πίστεως τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνεληλυθότων. τί τοίνυν συνορᾷ ὑμῶν ἡ θεοσέβεια δεῖν γίνεσθαι, ἐπὶ τοσαύτῃ τῶν εὐσεβῶν γραμμάτων καταφρονήσει;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· δῆλός ἐστιν ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Κύριλλος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων, καὶ Μέμνων ὁ τῆς δὲ τῆς πόλεως εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, ὁ εἰς ἅπαντα συνεργήσας αὐτῷ, ὡς ἀκριβῶς ἔγνωμεν πρὸ τῆς ὑμετέρας παραγενόμενοι θεοσεβείας, καὶ πάντα, ὡς εἰπεῖν, θεασάμενοι τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ τολμηθέντα· τάς τε γὰρ ἁγίας ἐκκλησίας, τά τε ἅγια μαρτύρια, καὶ τὸ ἅγιον ἀποστόλιον ἀπέκλεισε, μὴ συγχωρήσας μηδὲ τὴν ἁγίαν πεντηκοστὴν παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπιτελεσθῆναι· πλῆθος τὸ ἀγροικικὸν συναγαγὼν διετάραξε τὴν πόλιν, τοὺς οἰκείους κληρικοὺς εἰς τὰς οἰκίας τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων πέμπων, καὶ μυρία ἀνήκεστα ἀπειλῶν, εἰ μὴ συναθροισθεῖεν εἰς τὸ ἀτάκτως ὑπ᾽ αὐτῶν γινόμενον συνέδριον· ἐπὶ κακῷ τῷ συνειδότι ἅπαντα συνταράξαντες, καὶ * συγχέοντες, καὶ θορύβων τὰ ἐκκλησιαστικὰ πληρώσαντες πράγματα, καὶ τῶν εὐσεβῶν γραμμάτων καταφρονήσαντες, τούς τε ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς πατήσαντες, ὥστε τὴν αἱρετικὴν κακοδοξίαν μὴ ζητηθῆναι, ἣν ἐν τοῖς κεφαλαίοις εὕρομεν, τοῖς ἀποσταλεῖσι πρώην εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν ὑπὸ τοῦ εὐλαβεστάτου Κυρίλλου τοῦ ἐπισκόπου· ὧν τὰ πλεῖστα συμβαίνει τῇ Ἀρείου, καὶ Ἀπολιναρίου, καὶ Εὐνομίου δυσσεβείᾳ. χρὴ τοίνυν τήν τε σὴν ἁγιωσύνην, καὶ πάντας ἡμᾶς * ἐκθύμως ὑπερμαχῆσαι τῆς εὐσεβείας, ὥστε μὴ ὑπαχθῆναί τινας τοῖς αἱρετικοῖς τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου κεφαλαίοις. μηδὲ διαφθαρῆναι τῶν ἁγίων πατέρων τὴν πίστιν· καὶ τοὺς μὲν ἐξάρχους τοῦ αἱρετικοῦ φρονήματος, καὶ τῆς πάντα λόγον ὑπερβαλλούσης ἀταξίας, τῇ ἀξίᾳ τῆς παρανομίας ψήφῳ καταδικάσαι. τοὺς δὲ ὑπαχθέντας αὐτοῖς, καὶ παρασυρέντας ὑπ᾽ αὐτῶν εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους ἐκκλησιαστικῷ ἐπιτιμίῳ ὑποβαλεῖν.

Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἰωάννης εἶπεν· Εὐχῆς μοι ἔργον ἦν, τὸ μηδένα τῶν τῷ Θεῷ ἱερατεύειν ἀφορισθέντων ἐκτὸς γίνεσθαι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαία τῶν ἀνιάτως ἐχόντων μελῶν ἡ τομή, διὰ τὴν τοῦ παντὸς σώματος ὑγίειαν, Κύριλλον μὲν καὶ Μέμνονα, ὡς ἐξάρχους τῆς γεγενημένης παρανομίας, καὶ τοῦ πατηθῆναι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, καὶ τὰ εὐσεβῆ θεσπίσματα τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων, καὶ διὰ τὸ αἱρετικὸν τῶν προειρημένων κεφαλαίων φρόνημα, καθαιρέσει ὑποβληθῆναι προσήκει, τοὺς δὲ ὑπαχθέντας, ἀκοινωνήτους γίνεσθαι. ὡς ἂν τὸ οἰκεῖον ἐπιγνόντες πλημμέλημα, τά τε αἱρετικὰ τοῦ Κυρίλλου κεφάλαια ἀναθεματίσωσι, καὶ τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων ἐμμένειν καθομολογήσωσι, μηδὲν ἕτερον αὐτῇ, ἢ ξένον τῆς εὐσεβείας ἐπεισάγοντες, καὶ κατὰ τὰ εὐσεβῆ γράμματα τῶν εὐσεβε-

A tumultuationem ac turbam, ita ut nulla controversia, aut criminatoria, aut alio quocumque civili ejusmodi capite prius tractare liceret, quam pia fides a sanctis beatisque patribus in Nicæa Bithyniæ congregatis exposita diligenter perpensa confirmetur. Quid ergo vestra pietas in eos statuendum censet, qui pias literas tam indignis modis contempserunt?

Sancta synodus dixit: Cyrillus reverendissimus ecclesiæ Alexandrinæ episcopus, necnon Memnon religiosissimus hujus civitatis antistes, qui Cyrillo in omnibus administrum sese exhibuit, ut certo cognovimus, qui huc ante pietatis vestræ adventum accessimus, & B omnia fere inspeximus quæ ille perpetrare ausus est: nam sanctas ecclesias, sanctasque martyrum ædes, ac sanctam quoque apostoli basilicam præclusit, & ne sacrum quidem pentecostes diem religiosissimis episcopis celebrare permisit, & multitudine agrestium hominum coacta, civitatem turbis replevit, insuper clericos suos ad piissimorum episcoporum diversoria mittens, vel extrema quæque, nisi confuso eorum concilio sese adjungerent, illis comminatus est, malæ nimirum conscientiæ stimulis agitati, dignoscuntur omnia conturbasse ac commiscuisse, res ecclesiasticas tumultibus implevisse, pias literas parvipendisse, ecclesiæ ritus proculcasse, ne in hæreticam perversamC que eorum doctrinam inquireretur. Quam quidem doctrinæ labem in capitibus quæ reverendissimus episcopus Cyrillus non ita pridem ad regiam civitatem misit, deprehendimus. Maxima enim illorum pars Arii, & Apollinarii, & Eunomii impietati est consentanea. Necesse est ergo, ut sanctitas tua, nosque omnes manibus pedibusque pro pietate decertemus, ne qui hæreticis religiosissimi episcopi Cyrilli capitibus decipiantur, neve sanctorum patrum fides corrumpatur: ut qui hæretici dogmatis auctores, excitatæque perturbationis, quæ major est quam ut verbis illis explicari possit, principes sunt, digna tanto scelere sententia condemnentur; reliD qui vero religiosissimi episcopi, quos hi sibi per fraudem adjunxerunt, & in tuam sententiam callide pellexerunt, ecclesiasticæ pœnæ subjiciantur.

Hæc omnia vel falsa sunt, vel propter manifestam illorum hæresim accidebant.

Conciliabulum falso imponit Cirillo impietatem Apollinari, Eunomii, & Arii.

Nestoriani & orientales schismatici Cyrillum & Memnonem depositione dignos pronunciant.

Joannes Deo dilectissimus episcopus dixit: Ego quidem neminem ex iis qui ad Dei sacerdotium a Deo adsciti sunt, extra ecclesiasticum corpus ejici optabam. Sed quia, cum membra quæpiam immedicabili morbo corripiuntur, ob totius corporis incolumitatem quædam ipsorum resectiones adhibeantur necesse est; cum Cyrillus & Memnon perpetratæ illius iniquitatis auctores extiterint, atque occasionem præbuerint, ut ecclesiasticæ E sanctiones, piaque religiosissimorum imperatorum nostrorum decreta conculcarentur, & in prædictis capitibus hæretice senserint; æquum est, ut ipsi quidem depositionis sententia plectantur; reliqui vero, qui in ipsorum errorem abducti sunt, excommunicationis vinculis innodentur, donec proprio delicto agnito, hæretica Cyrilli capita anathematizent, & in fide a sanctis patribus Nicææ quondam congregatis edita plane se acquiescere profiteantur: ita ut nihil prorsus diversum aut peregrinum, vel a pietate alienum

Joannes Antiochenus Cyrilli anathematismos ut hæreticos condemnat

Conciliabulum plenam Concilii auctoritatem ſibi vindicat.

num ſuperaddant, & juxta piiſſimorum imperatorum noſtrorum literas cœtui noſtro ſeſe adjungant, & controverſarum quæſtionum examinatione fraterne agitata, piam fidem confirment.

Imo vero multis modis injuſtiſſima.

Sancta ſynodus dixit: Sanctitas tua legitime juſteque ſententiam pronunciavit. Quamobrem neceſſarium cenſemus, ut communi ſcripto, & omnium noſtrum ſubſcriptionibus confirmato, Cyrilli quidem & Memnonis depoſitio, reliquorum vero excommunicatio dictetur.

Joannes Deo dilectiſſimus archiepiſcopus dixit: Quæ communi ſuffragio inter nos decreta ſunt, fient.

Joannes Antiochiæ epiſcopus pronunciavit.

SENTENTIA.

Conciliabulum, ſanctam ſynodum ſe vocat.

Sancta ſynodus per Dei gratiam, piiſſimorumque ac Chriſtianiſſimorum imperatorum noſtrorum decretum in Epheſiorum civitate congregata, quæ hic ſubjunguntur, promulgavit.

Optabamus quidem, juxta ſanctorum patrum canones, piiſſimorumque ac Chriſti amantium imperatorum noſtrorum literas, ſynodum pacate celebrari. Quoniam vero vos hæretico ſenſu menteque uſi, ac temeritate & confuſione, privatum inter vos conſeſſum celebraſtis (tametſi juxta literas piiſſimorum imperatorum noſtrorum præ foribus jam verſaremur) omnique turbarum genere civitatem & ſanctam hanc ſynodum impleviſtis, ne videlicet in capita, quæ cum Apollinarii, & Eunomii, atque Arii impietate ac perverſa doctrina congruunt, inquireretur; neque religioſiſſimorum epiſcoporum a piiſſimis imperatoribus noſtris undecumque convocatorum adventum expectaſtis, cum tamen magnificentiſſimus comes Candidianus & ſcripto monuiſſet & verbis, ne quidquam tale auderetis, ſed communem omnium ſanctiſſimorum epiſcoporum conſeſſum expectaretis: ideo tu Cyrille Alexandrine, & tu Memnon hujus civitatis epiſcope, ſcitote vos depoſitos, & ab epiſcopatu alienos, atque ab omni eccleſiaſtico miniſterio & functione eſſe amotos; ut qui in cauſa fuiſtis, ut patrum canones conculcarentur, & imperatorum decreta contemnerentur, omniaque confuſione & turbis miſcerentur, ac totius ſceleris auctores & duces extitiſtis. At vos reliqui omnes, qui ſeditioſe & inique contra eccleſiaſticas ſanctiones, regiaque decreta agentibus conſenſiſtis, excommunicati eſtis, donec agnita culpa veſtra reſipiſcatis, fidemque a ſanctis patribus in Nicæna civitate congregatis expoſitam ſuſcipiatis, nihil illi extraneum aut peregrinum attexentes: capita præterea hæretica a Cyrillo Alexandrino expoſita, quæ & evangelicæ & apoſtolicæ doctrinæ aperte repugnant, anathematizetis, & literis denique piiſſimorum Chriſtique amantium imperatorum noſtrorum, quæ fidei quæſtionem quiete agitari, accurateque diſcuti præcipiunt, per omnia pareatis.

A στάτων ἡμῶν βασιλέων σὺν ἡμῖν συνέλθωσι, καὶ τῶν τε ζητουμένων τὴν βάσανον ἀδελφικῶς ποιήσωνται, καὶ τὴν εὐσεβῆ βεβαιώσωσι πίστιν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· Ἐννόμως καὶ ἐνδίκως ἡ σὴ ἀπεφήνατο ἁγιότης. δεῖ τοίνυν γράμματι κοινῷ, Κυρίλλου μὲν καὶ Μέμνονος τὴν καθαίρεσιν, τῶν δὲ λοιπῶν τὴν ἀκοινωνησίαν ὑπαγορευθῆναι, καὶ ταῖς πάντων ὑπογραφαῖς ἡμῶν κυρωθῆναι.

Ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης εἶπε· Γενήσεται τὰ συνδόξαντα.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἀντιοχέων διελάλησε.

ΨΗΦΟΣ.

Ἡ ἉΓΙΑ σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ συγκροτηθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ κατὰ τὸ γράμμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, διελάλησε τὰ ὑποτεταγμένα.

Ηὐχόμεθα μὲν κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ κατὰ τὸ γράμμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων εἰρηνικῶς γενέσθαι τὴν σύνοδον. ἐπειδὴ δὲ θρασύτητι, καὶ ἀταξίᾳ, καὶ αἱρετικῷ φρονήματι κεχρημένοι, καθ᾽ ἑαυτοὺς
C συνηδρεύσατε, καίτοι ἡμῶν ἐπὶ θύραις ὄντων κατὰ τὸ γράμμα τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων, καὶ πάσης ταραχῆς τὴν πόλιν καὶ τὴν ἁγίαν σύνοδον ἀνεπλήσατε, ὑπὲρ τοῦ μὴ ζητηθῆναι τὰ κεφάλαια, ἃ συμβαίνει τῇ Ἀπολιναρίου, καὶ Ἀρείου, καὶ Εὐνομίου κακοδοξίᾳ, καὶ δυσσεβείᾳ, καὶ οὐκ ἀνεμείνατε τὴν τῶν ἁπανταχόθεν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων παρουσίαν, τῶν κληθέντων ὑπὸ τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων· καὶ ταῦτα τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως παραγγείλαντος ὑμῖν, μηδὲν τοιοῦτο τολμῆσαι, ἀλλὰ ἀναμεῖναι τὸ κοινὸν ἁπάντων τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων συνέδριον· τούτου ἕνεκεν γινώσκετε, ὡς καθῃρημένοι ἐστὲ, καὶ ἀλλότριοι τῆς ἐπισκοπῆς, σύ τε Κύριλλε, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Μέμνων ὁ
D τῆσδε τῆς πόλεως, καὶ πάσης ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας ἀλλότριοι, ὡς πάσης τῆς * ἀταξίας καὶ παρανομίας ἔξαρχοι καὶ ἡγεμόνες, καὶ τοῦ πατηθῆναι τοὺς κανόνας τῶν πατέρων, καὶ τὰ βασιλικὰ θεσπίσματα, αἴτιοι γεγονότες· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, οἱ συμφωνήσαντες τοῖς ἠταχτηκόσι καὶ παρανομήσασι κατὰ τῶν κανόνων, καὶ κατὰ τῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων, ἀκοινώνητοί ἐστε, ἕως ἂν ἐπιγνόντες τὸ οἰκεῖον πλημμέλημα μετανοήσητε, καὶ τὴν πίστιν τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων καταδέξησθε, μηδὲν ἕτερον αὐ-
E τῇ ξένον ἐπεισάγοντες, καὶ ἀναθεματίσητε τὰ αἱρετικὰ κεφάλαια τὰ ἐκτεθέντα παρὰ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, τὰ ἐναντιούμενα τῇ εὐαγγελικῇ καὶ ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ, καὶ τῷ γράμματι τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων ἐμμείνητε, τῷ κελεύοντι ἡσύχως καὶ ἀκριβῶς τὰ τῆς πίστεως ζητηθῆναι.

** ἀνα[illegible] παρα[illegible] ἀπάσ[illegible]*

Εἰσὶ

A

Εἰσὶ δὲ οἱ ὑπογράψαντες.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας,
Ἀλέξανδρος Ἀπαμείας μητροπολίτης.
Ἰωάννης Δαμασκοῦ μητροπολίτης,
Δωρόθεος Μαρκιανουπόλεως μητροπολίτης,
Ἀλέξανδρος Ἱεραπόλεως μητροπολίτης,
Δεξιανὸς Σελευκείας Ἰσαυρίας μητροπολίτης,
Βασίλειος Θεσσαλίας μητροπολίτης,
Ἀντίοχος Βόστρων μητροπολίτης,
a Παῦλος * Ἐμέσης,
Ἀπρίγγιος Χαλκίδος,
Πολυχρόνιος Ἡρακλείας,
Κύριλλος Ἀδάνων,
Αὐσόνιος Ἱμερίας,
Μουσαῖος * Ἀργάδου, καὶ Ἀνταράδου,
Ἡσύχιος * Κασταβάλων,
Σαλούστιος Κωρύκου,
Ἰάκωβος Δωροστόλου,
Ζώσυς * Ἐσβούντης,
Εὐστάθιος Παρνασοῦ,
Διογένης Σελευκοβήλου,
Πλάκων Λαοδικείας,
Πολυχρόνιος Ἐπιφανείας
* Φριτίλας Ἡρακλείας * μητροπολίτης,
Ἱμέριος Νικομηδείας μητροπολίτης,
Ἑλλάδιος Ταρσοῦ μητροπολίτης,
Εὐθήριος Τυάνων μητροπολίτης,
Ἀστέριος Ἀμίδης μητροπολίτης,
* Θεοδώρητος * Κύρου,
Μακάριος Λαοδικείας,
Θεοσέβιος Κίου Βιθυνίας,
* Μαξιμιανὸς * μητροπολίτης Ἀναζαρβοῦ,
Γερόντιος Κλαυδιουπόλεως,
Κῦρος Μαρκουπόλεως,
Αὐρήλιος Εἰρηνουπόλεως,
Μελέτιος Νεοκαισαρείας.
Ἑλλάδιος Πτολεμαΐδος,
Ταριανὸς Αὐγούστης,
Οὐαλεντῖνος * Μάλλου,
Μαρκιανὸς * Ἀβρύτου,
Δανιήλιος Φαυστινουπόλεως,
Ἰουλιανὸς Λαρίσσης,
* Ἡλιάδης Ζεύγματος,
Μαρκελλῖνος Ἄρκης.

Ὁμοῦ πάντες μγ΄.

Qui autem subscripserunt, hi sunt.

Joannes episcopus Antiochenus, — *Episcoporum schismaticorum nomina.*
Alexander Apameæ metropolitanus,
Joannes Damasci metropolitanus,
Dorotheus Marcianopolis [a] metropolitanus, — a Myfiæ II.
Alexander Hierapolis metropolitanus,
Dexianus Seleuciæ Isauriæ metropolitanus,
Basilius Thessaliæ metropolitanus,
Antiochus Bostrorum metropolitanus,
Paulus Emesæ,
Apringius Chalcidis,
Polychronius Heracleæ,
Cyrillus Adanorum,
B Ausonius Himeriæ,
Musæus [b] Argadi, & Antaradi, — b Aradi
Hesychius Castabalorum [c], — c Ciliciæ
Salustius Coryci [d], — d Ciliciæ
Jacobus Dorostoli,
[e] Zosys Isbuntis, — e Zosius
[f] Eustathius Parnasi, — f Eustochius
Diogenes Seleucobeli,
Placon Laodiceæ [g], — g Magnæ
Polychronius Epiphaniæ,
Fritilas Heracleæ metropolitanus,
Himerius Nicomediæ metropolitanus,
Helladius Tarsi metropolitanus,
Eutherius Tyranensium metropolitanus,
Asterius Amidæ metropolitanus,
C Theodoretus Cyri,
Macarius Laodiceæ [h], — h Magnæ
Theosebius Cii Bithyniæ,
Maximianus metropolitanus Anazarbi,
Gerontius Claudiopolis,
Cyrus Marcopolitanus,
Aurelius Irenopolitanus,
Meletius Neocæsariensis,
Helladius Ptolemaidis,
[i] Tarianus Augustæ, — i Trajanus, alias Taurianus.
Valentinus Malli,
Marcianus Abryti,
Daniel Faustinopolitanus,
Julianus Larissæ,
Heliades Zeugmatis,
D Marcellinus Arcæ.

Omnes simul 43.

Γράμμα τῶν αὐτῶν τὸ τῆς ἀκοινωνησίας, σταλὲν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Ἡ ἁγία σύνοδος τοῖς παρ᾽ ἡμῶν γενομένοις ἀκοινωνήτοις ἐπισκόποις τάδε δηλοῖ καὶ συμβουλεύει.

ΔΕινὸν μὲν ὡς ἀληθῶς τὸ πλημμελεῖν, καὶ τὸν δεσπότην παροργίζειν Θεόν· δεινότερον δὲ πολλῷ, καὶ χαλεπώτερον τὸ μὴ λύειν μεταμελείᾳ τὴν πλημμέλειαν· ὅπερ ὑμεῖς μέχρι τοῦ παρόντος πεποιήκατε· συνεργήσαντες μὲν τοῖς ἀθέσμως, καὶ ἀτάκτως γεγενημένοις ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίου. ἀκοινώνητοι δὲ παρ᾽ ἡμῶν τούτου χάριν γεγενημένοι· καὶ τῆς * φιλανθρωπίας τὴν θύραν, ἀνεῳγμένην ὑμῖν διὰ τῶν ἡμετέρων ἀποφάσεων ὁρῶντες, καὶ μὴ προστρέχοντες, μηδὲ παρακαλοῦντες, τῶν τῆς ἀκοινωνησίας ἀπαλλαγῆναι δεσμῶν, ἀλλ᾽ ἔτι συνόντες ἀνδράσιν αἱρετικὸν φρόνημα κεκτημένοις, καὶ τούς τε θεσμοὺς τῶν ἁγίων πατέρων, τά τε θεσπίσματα τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων πατήσασι, καὶ μυρία παράνομα εἰργασμένοις. καὶ τούτου χάριν ὑφ᾽ ἡμῶν κα-

Litteræ eorumdem, excommunicationem significantes, ad sanctam synodum missæ.

Episcopis a nobis excommunicatis, sancta synodus hæc significat & suadet.

GRAVE revera est peccare, & dominum Deum ad iram provocare: sed longe gravius & periculosius, peccatum pœnitentia non diluere. Hoc autem malum vos hactenus commisistis, iniquis seditio- E sisque Cyrilli, Alexandrini & Memnonis Ephesii studiis & machinationibus astipulati, & hac de causa excommunicationem perpessi a nobis: qui benignitatis ostium per nostram sententiam patefactum vobis cernentes, non accurritis, orantes ut ab excommunicationis vinculis absolvamini: imo vero hominum hæresi contaminatorum, sanctorumque patrum canones, & imperatorum piissimorum decreta conculcantium: & sexcenta alia per iniquitatem perpetrantium, (propter quæ etiam gradu moti,

Orientales schismatici synodum catholicorum excommunicant ob constantem cum Cyrillo communionem.

ti, ac episcopali dignitate exuti sunt) necessitudine & consuetudine usque hodie utimini. Scitote proinde, nisi mature, quod æquum est, provideritis, & a noxio illo commercio semoti, fidem sanctorum patrum Nicænorum vos tenere professi fueritis, & nobiscum consessum, juxta religiosissimorum imperatorum nostrorum præscriptum, placide ac citra ullum strepitum aut tumultum celebrare velitis, fore, ut non quidem de nobis conqueramini, sed vestram stultitiam accusaturi sitis.

Conciliabulum ubique œcumenici concilii auctoritatem sibi arrogat.

Eorumdem ad imperatorem epistola, qua illum de suis actis, deque causa quæ Antiocheni episcopi adventum remorata fuerat, certiorem reddunt.

JUxta piarum litterarum vestrarum præscriptum ad Ephesiorum metropolim devenimus; & confusionibus, intestinoque bello res ecclesiasticas oppletas esse comperimus: quandoquidem Cyrillus Alexandrinus, & Memnon Ephesius, satellitio comparato, magnaque agrestium hominum multitudine coacta, ne sanctæ quidem pentecostes festum celebrare, matutinave aut vespertina officia obire permiserunt. Ac præter hæc, sanctas etiam ecclesias, sanctasque martyrum ædes nobis præcludentes, ipsi cum quibusdam in errorem illorum abductis inter se consessum instituerunt; sanctorumque patrum canonibus, vestrisque decretis proculcatis, sexcenta scelerum exempla ediderunt: cum tamen magnificentissimus comes Candidianus a Christi amante celsitudine vestra missus, & scripto, & verbis quoque illis denunciasset, ut sanctissimorum episcoporum undecumque advenientium præsentiam expectarent, ac tum demum juxta pietatis vestræ litteras communiter synodum celebrarent. Sed & ipse quoque Cyrillus Alexandrinus biduo ante habitum ab ipsis consessum illum, scripserat ad me Antiochenum episcopum, quod universa synodus meum adventum præstolabatur. Propter hæc ergo utrumque, Cyrillum inquam & Memnonem exauctoravimus, & ab omni ecclesiastica functione amovimus: reliquos vero hujus iniquitatis eorum socios excummunicationi subjecimus, donec capita, quæ Cyrillus Apollinarii, & Eunomii, & Arii perversis dogmatibus plena evulgavit, abjiciant & anathematizent, ac juxta pietatis vestræ decretum communiter nobiscum consessum celebrent, controversiasque qua convenit diligentia & quiete una nobiscum discutiant, & pium sanctorum patrum dogma confirment. Quod vero tardius aliquanto advenerim; aliud causæ fuit. Nam si terrestris itineris intervallum (terra enim venimus) pietas vestra spectaverit, magna profecto celeritate nos iter hoc confecisse comperiet: siquidem [1] quadraginta mansiones peragravimus, nulla unquam a progrediendo relaxatione usi, quemadmodum Christo dilecta vestra majestas ex earum civitatum incolis, per quas iter fecimus, facile intelligere potest. Fames præterea, quæ Antiochenam civitatem vehe-

Nullum impietatis, sed multa pietatis exempla ediderunt.

Et hoc commentum est meram.

Non tam longè distat Antiochia ab Epheso, quantum hic persuadere conatur.

A θαιρεθεῖσι, ϗ τῆς ἐπισκοπῆς ἀλλοτρίοις γινομένοις. γινώσκετε τοιγαροῦν, ὡς, εἰ μὴ ταχέως τὸ πρέπον συνίδοιτε, ϗ τῆς ἐπιβλαβοῦς ἐκείνης ἐπιμιξίας ἀπαλλαγέντες, τήν τε πίστιν τῶν μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων κατέχειν ὁμολογήσητε, ϗ κατὰ τὰ γράμματα τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων ἡσύχως, ϗ θορύβου παντὸς χωρὶς τὸ συνέδριον σὺν ἡμῖν ποιῆσαι θελήσητε, ἡμᾶς μὲν οὐκ αἰτιάσεσθε, ἑαυτοὺς δὲ τῆς ἀβουλίας ἐπιμέμψεσθε.

* Ἐπιστολὴ τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα. δι' ἧς ἐμήνυσαν τὰ παρ' αὐτοῖς πραχθέντα, ϗ τὴν αἰτίαν τοῦ βράδους τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀντιοχείας ἐπισκόπου.

* Ἀναιρέ.

B

ΤΟΙΣ εὐσεβέσιν ὑμῶν κελευσθέντες γράμμασι, κατελάβομεν τὴν Ἐφεσίων μητρόπολιν, ϗ εὕρομεν πάσης συγχύσεως ϗ ἐμφυλίου πολέμου γέμοντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας ϗ Μέμνονος συμφραξαμένων, ϗ πλῆθος ἀγροικικὸν συναθροισάντων, ϗ μήτε τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς τὴν πανήγυριν ἐπιτελέσαι συγχωρησάντων, μήτε τὰς ἑσπερινὰς, ἢ τὰς ἑωθινὰς λειτουργίας· πρὸς δὲ τούτοις ϗ τὰς ἁγίας ἐκκλησίας, ϗ τὰ ἅγια μαρτύρια ἀποκλεισάντων. C καθ' ἑαυτοὺς δὲ σὺν τοῖς ἀπατηθεῖσιν ὑπ' αὐτῶν συνεδρευσάντων, ϗ μυρία παράνομα ἐργασαμένων. ϗ τούς τε τῶν ἁγίων πατέρων κανόνας, τά τε ὑμέτερα πατησάντων θεσπίσματα, ϗ ταῦτα τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ, τοῦ παρὰ τῆς ὑμετέρας φιλοχρίστου κορυφῆς ἀποσταλέντος, παρεγγυήσαντος αὐτοῖς ϗ ἐγγράφως, ϗ ἀγράφως, ἀναμεῖναι τοὺς πανταχόθεν ἀφικνουμένους ἁγιωτάτους ἐπισκόπους, ϗ τότε κοινῇ τὸ συνέδριον ποιῆσαι κατὰ τὰ γράμματα τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας· ϗ αὐτοῦ δὲ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρέως, ἐπιστείλαντός μοι τῷ τῆς Ἀντιοχέων, πρὸ δύο ἡμερῶν τοῦ γινομένου ὑπ' αὐτῶν συ- D νεδρίου, ὡς ἡ σύνοδος πᾶσα ἀναμένει μου τὴν παρουσίαν. διὸ ἀμφοτέρους τοὺς προειρημένους καθείλομεν, Κύριλλον ϗ Μέμνονα, ϗ πάσης ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας ἀλλοτρίους πεποιήκαμεν. τοὺς δὲ λοιποὺς, τοὺς ταύτης τῆς παρανομίας αὐτοῖς κοινωνήσαντας, ἀκοινωνήτους πεποιήκαμεν, ἕως ἂν τὰ κεφάλαια τὰ παρὰ Κυρίλλου ἐκπεμφθέντα, τῆς Ἀπολιναρίου, ϗ Εὐνομίου, ϗ Ἀρείου, κακοδοξίας γέμοντα, ἐκβάλωσι ϗ ἀναθεματίσωσι, ϗ κατὰ τὸ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας γράμμα, κοινῇ σὺν ἡμῖν συνεδρεύσαντες, ἡσύχως ϗ ἀκριβῶς τά τε ζητήματα σὺν ὑμῖν ἴδωσι, ϗ τὸ εὐσεβὲς τῶν πατέρων βεβαιώσωσι δόγμα. περὶ δὲ E τῆς ἐμῆς βραδύτητος ἴστω ὑμῶν ἡ εὐσέβεια, ὡς πρὸς τὸ χερσαῖον διάστημα τῆς ὁδοῦ· διὰ γῆς γὰρ ἡμῶν ἡ ὁδὸς γεγένηται, σφόδρα ἐπεταχύναμεν. τεσσαράκοντα γὰρ μονὰς ὡδεύσαμεν, μηδεμιᾶς ἀνακωχῆς κατὰ τὴν πορείαν ἀπολαύσαντες. ὡς ἔξεστιν ὑμῶν τῇ φιλοχρίστῳ βασιλείᾳ παρὰ τῶν τὰς κατὰ τὴν ὁδὸν πόλεις οἰκούντων μαθεῖν· πρὸς δὲ τούτοις ϗ ὁ λιμὸς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν γινόμενος,

1 Evagrius lib. 1. ponit triginta mansionum intervallo distare Ephesum. *Hard.*

μένος, καὶ αἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταραχαὶ τοῦ δήμου, καὶ ἡ * παρὰ τὸν καιρὸν σφοδροτάτη γενομένη ἐπομβρεία, ἣ καὶ κίνδυνον ἐκ τῶν χειμάῤῥων ἐπήγαγε τῇ πόλει, οὐκ ὀλίγας ἡμέρας ἡμᾶς εἰς τὴν προειρημένην ἐπέσχε πόλιν.

* Ἐπιστολὴ Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως κλῆρον.

ΕΓΝΩ που πάντως ὑμῶν ἡ εὐλάβεια τὰ ἀθέσμως καὶ παρανόμως ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρέως, καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίου, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς, παρὰ τὸ γράμμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων συνεδρευσάντων γεγενημένα. διὸ ἀναγκαῖον ᾠήθημεν γνωρίσαι ὑμῶν τῇ θεοσεβείᾳ, ὡς ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα τὰ ὑπ' αὐτῶν τολμηθέντα, ἱστὸς ἀράχνης κατὰ τὸν προφήτην ὑπάρχει· αὐτοὶ δὲ οἱ ταῦτα τετολμηκότες, ὅ, τε Κύριλλος καὶ ὁ Μέμνων, ὡς ἔξαρχοι τῆς ἀταξίας, καὶ παρανομίας γενόμενοι, ὑφ' ἡμῶν καθῃρέθησαν, καὶ ἀλλότριοι τῆς ἐπισκοπῆς ἐγένοντο· τοὺς δὲ σὺν αὐτοῖς συνεδρεῦσαι ἑλομένους, ἀκοινωνήτους πεποιήκαμεν, ἕως ἂν τὸ οἰκεῖον ἐπιγνόντες πλημμέλημα, τά τε αἱρετικὰ κεφάλαια Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀναθεματίσωσι, καὶ τὴν πίστιν τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συναθροισθέντων, ἀδόλως καταδέξωνται. μὴ τοίνυν θορυβήσῃ τις τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν τῶν τὰ τοιαῦτα ποιεῖν εἰωθότων· οὐδεμίαν γὰρ ἰσχὺν, ὡς ἤδη ἐδηλώσαμεν, ἔχει τὰ παρανόμως ὑπ' αὐτῶν τολμηθέντα. τοῦτο δὲ καὶ τῷ εὐσεβεῖ καὶ φιλοχρίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ ἐγνωρίσαμεν, καὶ τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις καὶ ἐνδοξοτάτοις ἄρχουσι.

Ἐπιστολὴ τῶν αὐτῶν, πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύγκλητον.

Τῇ θεοφιλεῖ, καὶ φιλοχρίστῳ συγκλήτῳ ἡ ἁγία σύνοδος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΛΙΑΝ ἀλγοῦμεν, οἰκείων μελῶν ἐκτομὴν τῇ ὑμετέρᾳ μεγαλοπρεπείᾳ μηνύειν ἀναγκαζόμενοι. εἰ γὰρ καὶ ἀναγκαῖος ὁ χωρισμὸς τῶν σεσηπότων μελῶν, ἀλλ' ὅμως ὀδύνην πικρὰν τῷ λοιπῷ σώματι κατεργάζεται. εἰ πάσχει γὰρ, φησὶν
Κορ. 12. 16. ὁ μακάριος Παῦλος, ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. ἀλλ' ὅμως οὐ παραιτητέα τοῖς ἰατροῖς τῶν ἀχρήστων καὶ ἐπιβλαβῶν μελῶν ἡ τομή· ὁ γὰρ ἐχέφρων, καὶ σοφὸς τῶν σωμάτων θεραπευτὴς εἰς τὴν τῶν λοιπῶν μελῶν ἀφορῶν ὑγείαν, καταφρονεῖ τοῦ σεσηπότος, παντὶ τῷ σώματι τὴν σωτηρίαν πραγματευόμενος. τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος πεποιήκαμεν. εὕρομεν γὰρ Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, καὶ Μέμνονα τὸν Ἐφέσου, μυρία ἄττα κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐργαζομένους δεινὰ, καὶ θορύβου καὶ ταραχῆς τήν τε πόλιν καὶ τὴν ἁγίαν σύνοδον ἐμπλήσαντας, ναύταις τε Αἰγυπτίοις, καὶ ἀγροίκοις Ἀσιανοῖς, ὑπουργοῖς τῆς τυραννίδος χρησαμένους, καὶ μήτε τοὺς συγκληθέντας ἁγιωτάτους, καὶ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναμείναντας, μήτε τῶν γραμμάτων τῶν θεοφιλεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων

mentem afflixit, & quotidianæ populi perturbationes, & ingens præter tempus vis imbrium, quæ torrentibus inundantibus in discrimen civitatem adduxerat, non paucos quoque dies in supradicta civitate nos detinuerunt.

Epistola Joannis Antiocheni, ceterorumque qui cum ipso erant, ad clerum Constantinopolitanum.

INtellexit haud dubie pietas vestra iniquas temerariasque Cyrilli Alexandrini, Memnonisque Ephesii, & ceterorum qui cum ipsis sunt, machinationes contra omne fas & jus; qui contra piissimorum Christique amantium imperatorum nostrorum litteras inter se consessum constituere non sunt veriti. Quapropter necessarium duximus, pietatem vestram certiorem facere, omnes illorum conatus & machinationes, juxta prophetæ dictum, araneæ telam esse. Illi autem qui hæc ausi sunt, ut temeritatis, iniquitatis, confusionisque auctores, Cyrillus & Memnon, a nobis exauctorati, atque episcopali dignitate exuti sunt: ceteros vero qui eorum consessui adesse voluerunt, excommunicationi subjecimus, donec proprio errore agnito, hæretica Cyrilli Alexandrini capita anathematizent, fidemque sanctorum patrum, qui in Nicæa Bithyniæ quondam convenerunt, sincero animo complectantur. Ne quis igitur ex eorum numero, qui seditiones excitare solent, vestram pietatem conturbet: nam temerarii & illegitimi illorum ausus, ut jam significavimus, nullam penitus vim habent. Hoc ipsum quoque pio Christique amanti imperatori nostro, ceterisque magnificentissimis celeberrimisque principibus indicavimus.

Non privatum, sed publicum & legitimum instituerant.

Isai. 59.

Sed totum id frustra; nam schismatici in catholicos nullum jus obtinent.

Si nullam vim haberent, Nestorius in exilio non periisset.

Eorumdem ad senatum Constantinopolitanum epistola.

Pio Christoque dilecto senatui sancta synodus in domino salutem.

MAgno sane animi dolore hoc ipso afficimur, quod membrorum nostrorum excisionem vestræ magnificentiæ indicare compellimur. Nam etsi putridorum membrorum separatio est necessaria, attamen acerbum dolorem reliquo corpori affert: *Si quid enim*, ait beatus Paulus, *patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Verumtamen inutilium noxiorumque membrorum refectio a medicis est adhibenda. Etenim prudens ac sapiens corporum curator, reliquorum membrorum sanitatem ob oculos ponens, illud quod putredine consumptum erat, negligit, ad totius corporis curam & conservationem omne consilium & studium conferens. Hoc ipsum in præsentia & nos quoque fecimus. Comperimus enim Cyrillum Alexandrinum episcopum, & Memnonem Ephesiorum sexcenta gravissima & detrimentosa contra sanctam Dei ecclesiam gessisse, & civitatem, sanctamque synodum turbis tumultibusque complesse; atque ex nautis Ægyptiis, Asiaticisque rusticis satellitio collecto, tyrannidi suæ ministros quæsivisse; neque sanctissimos piissimosque episcopos

Schismatici semper sacræ synodi titulo se ornant.

1. Cor. 12. 16

Atqui Cyrillus & Memnon, imputrida, sed viva membra erant.

Omnia hæc impudentissima sunt mendacia.

copos convocatos expectasse, neque litterarum piissimorum, Christique amantium imperatorum nostrorum ullam rationem duxisse; neque magnificentissimi ac celeberrimi comitis Candidiani admonitiones & præcepta quidquam omnino curasse: sed omnia religionis ornamenta late permiscuisse, omnia inique & illegitime perpetrasse, sacram sanctæ pentecostes solennitatem celebrari vetuisse; sacra templa, invictissimorumque martyrum ædes præclusisse, ita ut ne orare quidem volentibus licuerit; e locis usque adeo remotis venientibus, sanctorumque ac triumphatorum martyrum, maxime vero beatissimi Joannis theologi ac evangelistæ (quem summam apud dominum nostrum fiduciam familiaritatemque obtinuisse constat) monumenta omnia complectendi desiderio flagrantibus. Quapropter prædictos Cyrillum & Memnonem deponere, & episcopali munere exuere, compulsi sumus: reliquos vero tyrannidis ac temeritatis illorum fautores & administros, sive metu adacti, sive fraude quoque allecti fuerunt, excommunicationi subjecimus, correctionis modum voluntaria illorum pœnitentia definientes. Nam si eos pœnituerit, & hæreticam doctrinam deseruerint, sanctorumque patrum qui Nicææ Bithyniæ convenerunt, fidem receperint, & nostro consessui juxta religiosissimorum, ac Christi amantium imperatorum nostrorum literas sese adjunxerint, eaque modestia, quæ sacerdotes decet, quæ disputantur pervestigarint; excommunicationis vinculo absolventur, & in sacerdotalis ministerii locum restituentur.

Compulsi mera vestra malitia & vesania, nulla justa ratione vos urgente.

Eorumdem ad populum Constantinopolitanum epistola.

Synodus piissimo, fidelissimoque ac Christi amanti populo sanctæ Dei ecclesiæ Constantinopolitanæ.

LEX est sine scripto tradita pastoribus, nempe ut sedulam operam navent, ne gregem aut fures rapiant, aut feræ devorent, aut morbi qualescumque lædant. Quod si illi qui pecudum curam susceperunt, tantam providentiam, tantamque solicitudinem illis impendunt, ut beatus Jacob ad Laban clamet: *Diei æstu urebar, & noctis gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis; captum a bestia tibi non attuli:* quantam ratione præditis salvatoris nostri gregibus curam impendere par erit, qui greges divinis characteribus insigniti sunt, in Christum quidem baptizati, & Christum induti, & dominici vultus lumine signati? Quamobrem, ne vanis rumoribus seducti, mœrore tabescatis, turbarumve fluctibus exagitemini; operæ pretium duximus, his nostris litteris animas vestras præmunire. Nos enim, universorum curatore Deo mentes religiosissimorum, Christique amantium imperatorum nostrorum ad hoc instigante, Ephesum advenimus, ac civitatem quidem omni tumultuationis genere plenam, universam vero synodum non mediocriter turbis agitatam, sanctam autem ecclesiam velut mare sæva

Genes. 31. 39.

Galat. 3. 27. Psal. 4.

Aut nullæ per id tempus erant turbæ, aut ex solum, quas Nestoriani concitaverunt.

A ἀναχομένους, μήτε ταῖς εἰσηγήσεσι, καὶ παραγγελίαις τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ πεισθέντας, ἀλλὰ πάντα φύρδην συγχέαντας τὰ τῆς εὐσεβείας σεμνὰ, ἀθέσμως τε καὶ παρανόμως πάντα ἐργαζομένους, καὶ τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς τὴν πανήγυριν ἐπιτελέσαι κωλύσαντας, τούς τε θείους ναοὺς, καὶ τοὺς τῶν καλλινίκων μαρτύρων σηκοὺς ἀποκλείσαντας· ἵνα μηδὲ εὔξασθαι τοῖς βουλομένοις ἐξῇ, τοῖς μακρὰν μὲν πορείαν πεποιημένοις, ἐφιεμένοις δὲ πάσας τὰς τῶν ἁγίων καὶ καλλινίκων μαρτύρων περιπτύξασθαι λάρνακας, οὐχ ἥκιστα δὲ τὴν τοῦ ἀρισμακαρίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου καὶ εὐαγγελιστοῦ, B τοῦ πολλὴν πρὸς τὸν ἡμέτερον δεσπότην παῤῥησίαν κτησαμένου. διὰ τοὺς προειρημένους, Κύριλλον καὶ Μέμνονα, καθελεῖν ἠναγκάσθημεν, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀλλοτρίους πεποιήκαμεν· τοὺς δὲ συνεργήσαντας αὐτῶν τῇ αὐθαδείᾳ, καὶ τυραννίδι, ἢ δι᾽ ἀπάτην, ἢ διὰ φόβον, ἀκοινωνήτους πεποιήκαμεν, συμμετρίσαντες τὴν παιδείαν τῇ τῆς προαιρέσεως μεταμελείᾳ. ἢν γὰρ αἴσθωνται τῆς * πλημμελείας, καὶ τῆς αἱρετικῆς παύσωνται κακοδοξίας, τήν τε τῶν ἁγίων πατέρων πίστιν, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων, ἀνακτήσωνται, καὶ σὺν ἡμῖν κατὰ τὰ γράμματα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων εἰς τὸν C συνέδριον συνελθόντες, μεθ᾽ ἡσυχίας ἱερεῦσι πρεπούσης τὰ ζητούμενα ἐρευνήσωσι, τοῦ τε δεσμοῦ τῆς ἀκοινωνησίας ἀπαλλαγήσονται, καὶ τὴν ἱερατικὴν ἀπολήψονται λειτουργίαν.

* μεταμελ

Ἐπιστολὴ τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει λαόν.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ, καὶ πιστοτάτῳ, καὶ φιλοχρίστῳ λαῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἡ σύνοδος.

D ΝΟ'ΜΟΣ ἐστὶν ἄγραφος τοῖς ποιμέσι, πολλὴν τῶν προβάτων ποιεῖσθαι κηδεμονίαν, ἵνα μήτε κλέπτης ταῦτα λῃστεύῃ, μήτε θηρία κατεσθίῃ, μήτε νόσος λυμαίνηται. εἰ δὲ οἱ τῶν ἀλόγων προβάτων τὴν κηδεμονίαν πεπιστευμένοι, τοσαύτην αὐτῶν ποιοῦνται προμήθειαν, ὡς βοᾷν τὸν μακάριον Ἰακὼβ πρὸς τὸν Λάβαν· ἤμην συγκαιόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτὸς, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ θηριάλωτον οὐκ ἐνήνοχά σοι· ὅσην χρὴ ποιήσασθαι πρόνοιαν τῶν λογικῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν προβάτων, ἃ τοὺς θείους περίκειται χαρακτῆρας, βαπτισθέντα μὲν εἰς Χριστὸν, ἐνδυσάμενα δὲ Χριστὸν, καὶ σημειωθέντα τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου κυρίου; τούτου χάριν ἀναγκαῖον ᾠήθημεν τὰς ὑμετέρας διὰ γραμμάτων προθεραπεῦσαι ψυχάς· ἵνα μὴ ταῖς ματαίαις φήμαις ὑπαχθέντες ἀθυμήσητε, καὶ ταραχὴν ταῖς διανοίαις εἰσδέξησθε. ἀφικόμεθα γὰρ εἰς τὴν Ἐφεσίων πόλιν, τοῦ κηδεμόνος τῶν ὅλων Θεοῦ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν τὴν διάνοιαν εἰς τοῦτο κινήσαντος· καὶ εὕρομεν τήν τε πόλιν θορύβου παντὸς πεπληρωμένην, καὶ τὴν ἅπασαν σύνοδον οὐ μετρίως ταραττομένην, καὶ κλύδωνα θα-

Γενεσ.

Γαλατ. 1.

Ψαλμ. 4.

θαλάττιον τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν μιμουμένην, A Κυρίλλου τοῦ πρὶν Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου, καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίων, δίκην καταιγίδων τὸν χαλεπὸν τοῦτον ἐγειράντων χειμῶνα. δείσαντες γὰρ, ὁ μὲν Αἰγύπτιος, ἵνα μὴ τὰ κεφάλαια τῆς αἱρετικῆς αὐτοῦ κακοδοξίας, τὰ τῇ Ἀπολιναρίου δυσσεβείᾳ συμβαίνοντα, ἐρευνήσαντες αἱρετικὸν αὐτὸν κατακρίνωμεν· ὁ δὲ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ῥᾳθυμίας τὰ κατὰ τὴν πόλιν θρυλλούμενα, συμφρονήσαντες, καὶ μίαν τυραννικὴν ἀναδεξάμενοι γνώμην· καὶ ὁ μὲν πεντήκοντα Αἰγυπτίους ἐπισκόπους, ὁ δὲ Ἀσιανοὺς πλείους, ἢ τριάκοντα συναγαγὼν, καὶ ἄλλους τινὰς, τοὺς μὲν ἀπάτῃ, τοὺς δὲ φόβῳ προσλαβόμενοι, οὐκ ἠβουλήθησαν μὲν ἀναμεῖναι τὸ κοινὸν τῶν B πανταχόθεν ἀφικνουμένων ἁγιωτάτων ἐπισκόπων συνέδριον· καταφρονήσαντες δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, καὶ πάντα ἀτόπως καὶ παρανόμως διαπραξάμενοι, ὡς ἐξ ἀκροπόλεως μὲν δυσσεβεῖν ἅπασι παρακελεύονται, ναύτας δὲ, καὶ κληρικοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ἀγροίκους Ἀσιανοὺς εἰς τὰς τῶν ἐπισκόπων οἰκίας ἀποστέλλοντες, καὶ τὰ ἀνήκεστα ἀπειλοῦντες, καὶ φόβον τοῖς σαθροτέροις ἐπικρεμῶντες, καὶ τὰς οἰκίας ἔξωθεν ἐπιγράφοντες, ὡς ἐπισήμους εἶναι τοὺς πολιορκηθῆναι ὀφείλοντας, ἠνάγκαζον συντίθεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν παρανόμως γεγενημένοις. ταῦτα καταλαβόντες, καὶ πείρᾳ τὴν τυραννικὴν αὐτῶν ἀταξίαν μεμαθηκότες, ἄτοπον ἡγησάμεθα, C τοὺς εἰς τοσοῦτον κακίας ἐληλακότας ἐν τῇ θείᾳ καὶ μεγάλῃ ἱερωσύνῃ καταλιπεῖν. διὸ τούτους μὲν, ὡς τῶν κακῶν ἡγεμόνας, καθελεῖν ἠναγκάσθημεν, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀλλοτρίους πεποιήκαμεν, τοὺς δὲ τούτοις συνεργήσαντας τῷ τῆς ἀκοινωνησίας ὑπεβάλομεν δεσμῷ· οὐκ ἀπαγορεύοντες τὴν μετάνοιαν, ἀλλὰ τὴν τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῖς ὑπανοίξαντες θύραν. ἢν γὰρ * ἐθέλωσιν ὡς τάχιστα ἀναθεματίσαι μὲν τὰ ὑπὸ Κυρίλλου ἀποσταλέντα κεφάλαια, τὰ τῆς ἀποστολικῆς καὶ εὐαγγελικῆς * διδασκαλίας ἀλλότρια· εἰς δὲ τὴν πίστιν τῶν ἁγίων πατέρων ἐπανελθεῖν, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων, καὶ κατὰ τὸ γράμμα τῶν D εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, ἀθορύβως καὶ ἀκριβῶς τά τε προκείμενα συζητῆσαι, καὶ τὸ εὐσεβὲς δόγμα κυρῶσαι, παραυτίκα αὐτοὺς ὡς οἰκεῖα μέλη δεξόμεθα, καὶ τοὺς ἱερατικοὺς αὐτοῖς ἀποδώσομεν θρόνους.

* ἐθελήσωσιν.

* ἐκκλησίας

quadam tempestate jactatam reperimus, Cyrillo Alexandriæ antea episcopo, & Memnone Ephesino, instar procellæ tetram hanc tempestatem concitantibus. Ambo enim metuentes; Ægyptius quidem ne in hæreticæ doctrinæ ipsius capita, cum Apollinarii impietate convenientia, inquireremus, ipsumque hæreseos condemnaremus; alter vero præter alia ignavæ suæ administrationis, quæ tota civitate rumor jactaverat; inter se conspirantes, & unam tyrannicam mentem præ se ferentes; & ille quidem quinquaginta episcopos Ægyptios; alter vero plusquam triginta Asiaticos, & aliquos alios, hos quidem astu circumventos, illos vero metu inductos, congregans, noluerunt quidem commune sanctissimorum episcoporum undecumque adventantium expectare concilium; contemptis autem ecclesiasticis legibus, omniaque absurde & scelerate gerentes tamquam ex arce omnes ad impietatem adhortabantur: nautas vero, clericosque Ægyptios, & agrestes Asianos ad episcoporum domos mittentes, extremaque interminantes, ac infirmiores perterrefacientes, & domos forinsecus inscribentes, quo nimirum oppugnandi conspicui essent, iniquis ipsorum actis assentiri compellebant. Hæc autem cum animadvertissemus, experientiaque tyrannidem illorum comperissemus, indignum judicavimus, si eos qui in tantum progressi sunt improbitatis, in divina & magna sacerdotali functione relinqueremus. Quare hos quidem tamquam malorum auctores deponere coacti fuimus, & ab episcopatu omnino amovimus; ceteros autem, qui horum adjutores & administri fuerunt, excommunicationis vinculo subjecimus, pœnitentiam non denegantes; quin potius clementiæ ostium subapertum eis reliquimus. Nam si capita a Cyrillo emissa, quæ ab apostolica & evangelica doctrina aliena sunt, quamprimum anathematizare voluerint, & ad sanctorum patrum, qui in Nicæa Bithyniæ convenerunt, fidem redire, & juxta pientissimorum ac Christi amantium imperatorum nostrorum literas, ea quæ proposita sunt, sine tumultu ac exacte nobiscum disquirere, piumque dogma confirmare; mox illos, veluti propria membra, suscipiemus, sedesque sacerdotales ipsis restituemus.

Omnia hæc vana commentitia, & calumniosa esse patet ex actis concilii.

Quam impudenter isti mentiuntur.

Sed hæc omnia occulte, inique, & temerarie.

Ἀναφορὰ τῶν αὐτῶν πρὸς τὰς βασιλίδας.

ΕΤΕΡΑ γνωρίζειν τῇ ὑμετέρᾳ προσδοκήσαντες εὐσεβείᾳ, τὰ ἐναντία δηλῶσαι ἠναγκάσθημεν, τῆς τυραννικῆς ἀταξίας Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρέως, καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίου, τοῦτο ποιῆσαι E βιαζομένης. δέον γὰρ διά τε τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀκολουθίαν, καὶ διὰ τὰ εὐσεβῆ τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων θεσπίσματα, ἀναμεῖναι μὲν τὴν τῶν ἀφικνουμένων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τὴν παρουσίαν, κοινῇ * διασκέψασθαι τὰ περὶ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως, καὶ τὰ προκείμενα ζητήματα συνιδεῖν, καὶ ἀκριβῶς τὸ ἀποστολικὸν ἐρευνήσαντας βεβαιῶσαι δόγμα· γράψαντες ἡμῖν, ὡς τὴν ἡμετέραν ἀναμένουσι παρουσίαν, καὶ μαθόντες ὡς ἀπὸ τριῶν μονῶν τυγχάνομεν, καθ' ἑαυτοὺς τυραννικὸν συνέ-

* ἴσως, δεῖ σκέψασθαι

Eorumdem ad reginas relatio.

CONTRARIA iis quæ sperabamus, vestræ pietati significare compulsi sumus, tyrannica Cyrilli Alexandrini, & Memnonis Ephesini petulantia ad eam necessitatem nos perurgente. Nam cum propter ecclesiasticarum sanctionum ordinem, piaque Christi amantium imperatorum nostrorum decreta, religiosissimorum episcoporum adventantium præsentiam eos operiri, communiterque quæ sanctæ fidei sunt, expendere, & ortas controversias simul examinare, atque apostolicum dogma exacte discussum confirmare oporteret, nobis se nostrum adventum præstolari cum scripsissent, didicissentque tridui itinere nos abesse; tyrannico inter se consessu constituto,

Imo vestro in Cyrillum furore & odio vos excæcante & instigante.

Omnia manifeste falsa sunt.

to, res flagitiosas, illegitimas, omnique absurditate plenas ausi sunt: cum tamen magnificentissimus comes Candidianus, ordinis servandi causa a religiosissimis Christique amantibus imperatoribus nostris missus, & verbo & scripto illis denunciasset, ut piissimorum episcoporum qui convocati fuerant, adventum expectarent, neque quidquam circa piam fidem innovarent, sed illis quæ a piæ mentis imperatoribus nostris decreta essent, insisterent. Verum tum litteris imperialibus, cum etiam magnificentissimi comitis Candidiani consiliis auditis, ordinem & decorum parvipendentes, aspidum ova fregerunt, & telam, sicut propheta loquitur, araneæ texunt. Sed qui de ovis eorum comedere voluerit, conterens inveniet putridum; & in ipso regulus. Proinde confidenter clamamus: Tela eorum non erit in vestimentum, neque operientur e manuum suarum operibus. Cum ergo illorum temeritates & ineptias multas advertissemus, (nam & sanctas ecclesias, & martyrum ædes occluserunt; & ne sanctæ pentecostes solennitatem celebraremus, impedimento fuerunt; & tyrannicæ præterea insolentiæ suæ ministros ad episcoporum domos mittentes, ac extrema quæque minantes, iniquis suis studiis conatibusque illos subscribere compulerunt) prædictos Cyrillum & Memnonem deposuimus, & ab episcopali munere amovimus: reliquos autem insolentiæ illorum socios, vel metu, vel adulatione adactos, excommunicationi subdidimus, donec vulnera sua sentientes, ex animo resipiscant, & hæretica Cyrilli capita, Apollinarii, & Arii, & Eunomii impietati consentanea, anathematizent, & sanctorum patrum Nicænorum fidem recipiant, & juxta pia Christi amantium imperatorum nostrorum edicta, quiete & absque omni tumultuatione in concilium conveniant, propositasque quæstiones accurate simul dispicere velint, & evangelicæ fidei sinceritatem sine fuco custodiant.

Isai. 59. 5.

Omnia hæc in illorum capita convenientissime retorqueri possunt, ut postea fraude comperta, re ipsa retorta sunt.

Eamdem cantilenam impudenter ubique canunt, eademque mendacia semper ingeminant.

A δειον συγκροτήσαντες, ἄθεσμα καὶ παράνομα, καὶ πάσης ἀτοπίας γέμοντα ἐτόλμησαν πράγματα. καὶ ταῦτα τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ, τοῦ εὐταξίας χάριν ὑπὸ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων ἀποσταλέντος, καὶ ἀγράφως αὐτοῖς καὶ ἐγγράφως παρεγγυήσαντος ἀναμεῖναι τοὺς συγκληθέντας θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, καὶ μηδὲν νεωτερίσαι περὶ τὴν εὐσεβῆ πίστιν, ἀλλὰ στοιχῆσαι τοῖς θεσπισθεῖσι παρὰ τῶν τὰ θεῖα φρονούντων βασιλέων ἡμῶν. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦ βασιλικοῦ γράμματος ἐπακούσαντες, καὶ τῶν συμβουλιῶν τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ, σμικρὸν τῆς εὐταξίας φροντίσαντες, ὠὰ ἀσπίδων ἔῤῥηξαν, καὶ ἱστὸν ἀράχνης,
B κατὰ τὸν προφήτην, ὑφαίνουσιν· ἀλλ' ὁ μέλλων τῶν ὠῶν αὐτῶν φαγεῖν, συντρίψας οὔριον εὗρε, καὶ ἐν αὐτῷ βασιλίσκος. διὸ θαῤῥαλέως βοῶμεν· ὁ ἱστὸς αὐτῶν οὐκ ἔσται εἰς ἱμάτιον, οὐδὲ μὴ περιβάλλονται ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν. τούτου χάριν τὰς πολλὰς ἀτοπίας αὐτῶν θεασάμενοι, (τάς τε γὰρ ἐκκλησίας, καὶ τὰ ἅγια μαρτύρια ἀπέκλεισαν, τῆς τε ἁγίας πεντηκοστῆς τὴν πανήγυριν ἐπιτελέσαι οὐκ εἴασαν· καὶ πρὸς τούτοις τοὺς τῆς τυραννικῆς αὐτῶν ἀταξίας ὑπηρέτας εἰς τοὺς τῶν ἐπισκόπων οἰκίας ἀποστέλλοντες, καὶ τὰ ἀνήκεστα ἀπειλοῦντες, ὑπογράψαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν παρανόμως τολμηθεῖσιν ἠνάγκασαν·) οὗ χάριν τοὺς προειρημένους Κύριλλον καὶ Μέμνονα κα-
C θῄλομεν, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀλλοτρίους πεποιήκαμεν· τοὺς δὲ συνεργήσαντας αὐτῶν τῇ ἀταξίᾳ, καὶ εἴτε κολακείᾳ, εἴτε φόβῳ ὑποσυρέντας, ἀκοινωνήτους πεποιήκαμεν, ἕως ἂν εἰς αἴσθησιν τῶν οἰκείων ἐλθόντες τραυμάτων, καὶ μεταμεληθῶσι γνησίως, καὶ τὰ αἱρετικὰ Κυρίλλου κεφάλαια, τὰ τῇ Ἀπολιναρίου, καὶ Ἀρείου, καὶ Εὐνομίου δυσσεβείᾳ συμβαίνοντα, ἀναθεματίσαντες, τὴν τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων ἀνακτήσωνται πίστιν, καὶ κατὰ τὰ εὐσεβῆ τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων θεσπίσματα, ἡσύχως, καὶ δίχα θορύβου τινὸς εἰς τὸ συνέδριον συνελθόντες, ἀκριβῶς τά τε ζητούμενα συνιδεῖν ἐθελήσωσι, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως τὸ εἰλικρινὲς ἀδόλως φυλάξωσι.

D

ACTIO SECUNDA.

Exemplum commentarii rerum, quæ actæ sunt in præsentia episcoporum & presbyterorum, qui ex urbe Roma venerant.

[1] Post consulatum dominorum nostrorum semper Augustorum, Flavii quidem Theodosii XIII. Valentini vero III. sexto Idus Julii; qui dies juxta Ægyptios est Epiphi sextusdecimus, synodo congregata in Ephesiorum metropoli ex decreto religiosissimorum [2] Christianissimorumque imperatorum, ac sedentibus in religiosissimi episcopi Memnonis episcopali æde piissimis episcopis, Cyrillo Alexandrino, qui & Cœlestini quoque sanctissimi ac beatissimi Romanorum ecclesiæ archiepiscopi locum regebat; & Juvenali Hierosolymorum, & Memnone Ephesiorum & Flaviano Philippensium, qui & Rufi quoque reverendissimi Thessalonicensium episcopi lo-

ΠΡΑ'ΞΙΣ ΔΕΥΤΈΡΑ.

Ἴσον ὑπομνήματος πραχθέντος ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τῶν ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντων ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων.

ΤΟΥΣ μετὰ τὴν ὑπατείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν, Φλαυΐου Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, πρὸ ἓξ εἰδῶν Ἰουλίων, ἥ τίς ἐστι κατ' Αἰγυπτίους Ἐπιφὶ ιϛ'. συνόδου συγκροτηθείσης ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, ἐκ θεσπίσματος τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων, καὶ καθεσθέντων ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ
E τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Μέμνονος τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, διέποντος καὶ τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνου, καὶ Ἰουβεναλίου Ἱεροσολύμων, καὶ Μέμνονος τῆς Ἐφεσίων, καὶ Φλαυιανοῦ Φιλίππων, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον Ῥούφου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Θεσσαλονικέων, καὶ Θεό-

1 MSS. *Post consulatu.* 2 Vet. V. *Christo amabilium.*

Θεοδότου Ἀγκύρας Γαλατίας πρώτης, καὶ Φίρμου A Καισαρείας Καππαδοκίας πρώτης, καὶ πάντων τῶν * προγεγραμμένων ἐπισκόπων ἐν τῇ τάξει τῶν ὑπομνημάτων, καὶ Βεσούλα διακόνου Καρθαγένης· εἰσελθόντων τε καὶ συνεδρευσάντων ἀπὸ τῆς ἑσπέρας θεοφιλεστάτων, καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων καὶ πρεσβευτῶν, Ἀρκαδίου, καὶ Προϊέκτου, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου Φιλίππου τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, καὶ ληγάτου.

* καὶ λοιπῶν εὐλαβεστάτων, Βεσούλα.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Φίλιππος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρεσβύτερος καὶ πρεσβευτὴς εἶπεν· Εὐχαριστοῦμεν τῇ ἁγίᾳ καὶ σεπτῇ τριάδι, ὅτι ἡμᾶς τοὺς εὐτελεῖς τοῦ ἁγίου ἡμῶν συλλόγου B ἠξίωσε. πάλαι μὲν οὖν ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας ἡμῶν Κελεστῖνος, ὁ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐπίσκοπος, περὶ τῆς παρούσης ὑποθέσεως δι' ἐπιστολῶν ἑαυτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον καὶ εὐλαβέστατον ἄνδρα τὸν Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπον ἐκκλησίας Κύριλλον ὥρισεν. ἅτινα γράμματα τῷ ἁγίῳ ὑμῶν συλλόγῳ πεποίησαι· καὶ νῦν δὲ πρὸς βεβαίωσιν τῆς καθολικῆς πίστεως πρὸς τὴν πάντων ὑμῶν εὐλάβειαν δι' ἡμῶν γράμματα ἐξέπεμψεν· ἅτινα παρ' ἡμῶν ὑποδειχθέντα πρεπόντως τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἀναγνωσθῆναι κελεύσατε, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὑπομνήμασιν ἐνταγῆναι.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως. C

in codice Segueriano junguntur una Arcadius & Projectus episcopi & legati. (a)

Ἀρκάδιος * ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας εἶπε. Κελευσάτω ἡ ὑμετέρα μακαριότης, τὰ προσενεχθέντα ὑμῖν γράμματα τοῦ ἁγίου, καὶ μετὰ πάσης προσκυνήσεως ὀνομαζομένου πάπα Κελεστίνου, τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐπισκόπου, ἀναγνωσθῆναι· ἐξ ὧν γνῶναι δυνήσεται ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ποίαν ἔχει φροντίδα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Προίεκτος ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας εἶπε· Κελευσάτω ἡ ὑμετέρα μακαριότης, τὰ προσενεχθέντα ὑμῖν γράμματα τοῦ ἁγίου, καὶ μετὰ πάσης προσκυνήσεως ὀνομαζομένου πάπα Κελεστίνου, D τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐπισκόπου, ἀναγνωσθῆναι· ἐξ ὧν γνῶναι δυνήσεται ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ποίαν ἔχει φροντίδα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

* Καὶ μετὰ τὸ διαλαλῆσαι τὸν ἁγιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Κύριλλον, καθὼς ἑξῆς περιέχει, * Σιρίκιος νοτάριος τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας πόλεως ῥωμαίων ἀνέγνω.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν. Ὑποδεχθὲν τὸ γράμμα τοῦ ἁγιωτάτου, καὶ * τὰ πάντα ὁσιωτάτου, τῆς ἁγίας ἀποστολικῆς * καθέδρας ἐπισκόπου τῆς Ῥωμαίων Κελεστίνου, μετὰ τῆς προσφόρου τιμῆς ἀναγινωσκέσθω τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

* Σιρίκιος νοτάριος τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκ- E κλησίας πόλεως Ῥωμαίων ἀνέγνω. *

Καὶ μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι Ῥωμαϊστὶ, Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπε. Τὰ ἀναγνωσθέντα τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου * ἐπισκόπου τῆς μεγάλης Ῥώμης Κελεστίνου γράμματα, εὐσεβῶς καὶ ὀρθοδόξως ἔχοντα, ἐμφερέσθω τοῖς * ὑπομνήμασι.

Πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ᾔτησαν ἑρμηνευθῆναι τὴν ἐπιστολὴν, καὶ ἀναγνωσθῆναι.

* absunt a cod. Segueriano
* Συρίκιος.
* κατὰ πάντα.
* ἐκκλησίας, in c. Seg.
* Συρίκιος.
* Ῥωμαϊστί.
* ὁσιωτάτου
* ὑπομνήμασι.

cum tenebat; & Theodoto Ancyræ Galatiæ primæ, & Firmo Cæsareæ Cappadociæ primæ, ac omnibus qui in commentariorum ordine supra recensiti sunt, & Besula diacono Carthaginis: ingressisque ac considentibus qui ex occidente venerant, Arcadio & Projecto piissimis, [1] Deo dilectissimis episcopis & legatis, necnon Dei amantissimo Philippo, apostolicæ sedis presbytero & legato.

Interpretatio depositionis.

Philippus apostolicæ sedis presbyter & legatus dixit: Gratias agimus sanctæ & adorandæ trinitati, quod nos humiles sancto vestro conventu dignata est. Dudum quidem sanctissimus beatissimusque Papa noster Cœlestinus, sedis apostolicæ episcopus per suas epistolas ad Cyrillum sanctum virum ac piissimum ecclesiæ Alexandrinæ episcopum, de præsenti hac causa & negotio definivit; quæ litteræ sacro vestro cœtui sunt exhibitæ. Et nunc alias rursum ad corroborationem fidei catholicæ, ad vestram omnium pietatem per nos misit litteras, quas a nobis exhibitas decenter sanctæ synodo jubete legi, ac inter ecclesiasticos commentarios referri.

Interpretatio depositionis.

Arcadius episcopus, & Romanæ ecclesiæ legatus dixit: Præcipiat vestra beatitudo, sancti, & omni cum veneratione nominandi, Papæ Cœlestini apostolicæ sedis episcopi litteras vobis allatas recitari, ex quibus vestra beatitudo agnoscere poterit, qualem omnium ecclesiarum curam gerat.

Interpretatio depositionis.

Projectus episcopus, & Romanæ ecclesiæ legatus dixit: Præcipiat vestra beatitudo, sancti, & omni cum veneratione nominandi, Papæ Cælestini apostolicæ sedis episcopi litteras vobis allatas recitari, ex quibus vestra beatitudo agnoscere poterit, qualem omnium ecclesiarum curam gerat.

Et postquam sanctissimus, ac Deo amabilissimus ecclesiæ Alexandrinæ episcopus Cyrillus interlocutus est, sicut deinceps continetur; Siricius notarius sanctæ catholicæ ecclesiæ urbis Romæ recitavit.

Cyrillus episcopus Alexandrinus dixit: Suscepta epistola sanctissimi, & per omnia beatissimi sanctæ apostolicæ sedis Romanæ episcopi Cœlestini, sanctæ synodo cum congruo honore recitetur.

Siricius sanctæ catholicæ ecclesiæ urbis Romæ notarius recitavit.

Et postquam Latine lecta est, Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit: Litteræ Cælestini sanctissimi, beatissimique magnæ Romæ episcopi jam lectæ, piam orthodoxamque sententiam complectentes, referantur in actorum commentarios.

Universi reverendissimi episcopi petiverunt, ut litteræ Græce reddantur; & recitentur.

In-

1 Vet. V. *Deo am[...] nissimis, & Dei cultoribus.* 2 Ut & in veteri versione.

A

Interpretatio depoſitionis.

Philippus presbyter apoſtolicæ ſedis & legatus dixit: Conſuetudini ſatisfactum eſt, ut apoſtolicæ ſedis litteræ Latine in primis legantur. Nunc vero itidem, quoniam beatitudo veſtra efflagitat ut Græce etiam legantur, neceſſarium eſt, ut ſanctitatis veſtræ deſiderio ſatisfiat: id quod faciendum curavimus, ut Romana oratio in Græcam converteretur. Jubete igitur ſuſcipi, & ſanctis veſtris auribus inſinuari.

B

Interpretatio depoſitionis.

Arcadius & Projectus epiſcopi & legati dixerunt: Sicut juſſit beatitudo veſtra, ut allatæ litteræ in omnium notitiam veniant; quia ſanctorum fratrum epiſcoporum noſtrorum non pauci ſunt, qui Latine neſciunt, propterea allata epiſtola Græce quoque reddita eſt, & ſi juſſeritis, legetur.

Flavianus Philippenſium epiſcopus dixit: Allata interpretatio litterarum ſanctiſſimi, Deoque dilectiſſimi epiſcopi ſanctiſſimæ eccleſiæ Romanæ ſuſcepta legatur.

C

Petrus presbyter Alexandrinus, & notariorum primicerius legit.

Cœleſtinus epiſcopus ſanctæ ſynodo apud Epheſum congregatæ, dilectis & deſideratiſſimis fratribus, in domino ſalutem.

SPIRITUS ſancti teſtatur præſentiam congregatio ſacerdotum, verum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt [1] veritas mentiri, cujus in evangelio iſta ſententia
Matth. 18.20. eſt: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum.* Quod cum ita ſit, ſi nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt, quanto magis eum nunc intereſſe credimus,
D
quando in unum convenit tanta turba ſanctorum? Sanctum namque eſt pro debita ſibi veneratione [2] concilium; in quo utique
Act. 15. nunc apoſtolorum frequentiſſimæ illius, quam legimus, congregationis aſpicienda reverentia eſt. Nunquam his defuit magiſter, quem receperant prædicandum: adfuit his ſemper dominus & magiſter: ſed nec docentes a ſuo doctore deſerti ſunt unquam.
Matth. 10. Docebat ille qui miſerat; docebat qui dixerat quid docerent; docebat qui in apoſtolis
Luc. 10.16. ſuis ſe confirmat audiri. Hæc ad omnes in commune domini ſacerdotes mandatæ prædicationis cura pervenit: hæreditario in hanc ſolicitudinem jure conſtringimur,
E
quicumque per diverſa terrarum, eorum vice nomen domini prædicamus, dum il-
Matth. 28.19. lis dicitur: *Ite, docete omnes gentes.* Advertere debet veſtra fraternitas, quia accepimus generale mandatum: omnes etiam nos id agere voluit, qui illis ſic omnibus in commune mandavit officium: neceſſe eſt ut competenter noſtros ſequamur auctores. Subeamus omnes eorum labores, quibus omnes ſucceſſimus in honore. Præſta-

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Φίλιππος πρεσβύτερος τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, καὶ πρεσβευτὴς εἶπε· Τὸ ἱκανὸν ἐγένετο τῇ συνηθείᾳ, ἵνα τὰ γράμματα τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐν πρώτοις Ῥωμαϊστὶ ἀναγνωσθῶσι· νῦν δὲ ὁμοίως, ἐπειδὴ ἡ ὑμετέρα ἀπαιτεῖ μακαριότης, ὅπως καὶ Ἑλληνιστὶ ἀναγνωσθῶσιν, ἀναγκαῖον ἐστι τῷ πόθῳ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος γενέσθαι τὸ ἱκανόν. ὅπερ πρᾶξαι ἐφροντίσαμεν, ἵνα ἡ Ῥωμαϊκὴ ὁμιλία Ἑλληνιστὶ μεταβληθείη· κελεύσατε οὖν ὑποδεχθῆναι, καὶ ταῖς ἁγίαις ὑμῶν ἀκοαῖς * ἐγκατατίθεσθαι. * ἐγκατατεθῆναι.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Ἀρκάδιος, καὶ Προΐεκτος, οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι καὶ πρεσβευταὶ εἶπον· Καθὼς ἐκέλευσεν ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ἵνα εἰς τὴν πάντων γνῶσιν ἔλθῃ τὰ γράμματα τὰ προσενεχθέντα, ἐπειδὴ πολλοί εἰσι τῶν ἁγίων ἀδελφῶν καὶ ἐπισκόπων ἡμῶν, οἵτινες Ῥωμαϊστὶ ἀγνοοῦσι, *διά τι τοῦτο καὶ Ἑλληνιστὶ ἡ *προκομισθεῖσα ἐπιστολὴ μεταβέβληται· καὶ εἰ κελεύσοιτε, ἀναγνωσθήσεται. * διά τοι. * προσκομισθεῖσα.

Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν. Ἡ * προκομισθεῖσα ἑρμηνεία τῆς ἐπιστολῆς τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς Ῥωμαίων ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ὑποδεχθεῖσα, ἀναγινωσκέσθω. * προσκομισθεῖσα.

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων ἀνέγνω.

Κελεστῖνος τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, τῇ ἐν Ἐφέσῳ συναχθείσῃ, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΤΟΥ ἁγίου πνεύματος ἐμφανίζει τὴν παρουσίαν τῶν ἱερέων ἡ σύνοδος. ἀληθὲς γάρ ἐστι τὸ γεγραμμένον. ἐπειδὴ καὶ οὐδύναται ἡ ἀλήθεια ψεύσασθαι. ὅτι δὴ ἐν εὐαγγελίῳ τοιαύτη ἔγκειται φωνή· Ματθ. 18.20.
ὅπου δύο, ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι ἐπὶ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. τούτου οὕτως ἔχοντος, εἰ οὐδὲ τοῦ οὕτω βραχέος ἀριθμοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπολείπεται, πόσῳ μᾶλλον αὐτὸ νῦν μεσιτεύειν πιστεύομεν, ὅπου εἰς ἓν συνήχθη τοσοῦτο πλῆθος ἁγίων; καὶ γὰρ ἅγιόν ἐστι κατὰ τὸ οἰκεῖον σέβας συνέδριον· ἐν ᾧ, καθάπερ ἐκείνης τῆς μεγίστης τῶν ἀποστόλων συνόδου, ὡς Πραξ. 15
ἀνέγνωμεν, ἐστὶν ὁρᾶν τὴν εὐλάβειαν. οὐδεπώποτε * τούτων * ἀπολείπει ὁ παρ' αὐτῶν κηρυχθεὶς διδάσκαλος· παρῆν αὐτοῖς ἀεὶ ὁ κύριος καὶ διδάσκαλος. ἀλλ' οὐδὲ * διδασκόμενοι παρὰ τοῦ οἰκείου διδασκάλου πώποτε κατελείφθησαν· ὁ πέμψας ἐδίδασκεν· ὁ εἰπὼν τί διδάξουσιν, ἐδίδασκεν, * ὁ τοῖς οἰκείοις ἀποστόλοις ἑαυτὸν ἐμφανίζων. ἀκουέσθω ταῦτα παρὰ πάντων εἰς τὸ κοινὸν, κύριοι ἀδελφοί· ἃ τῆς παρατεθείσης διδασκαλίας ἡ φροντὶς παρέπεμψε * δικαίως κληρονομίαν εἰς ἡμᾶς. ἐν ταύτῃ τῇ φροντίδι σφιγγόμεθα οἱ πανταχοῦ, καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τῇ ἐκείνων διαδοχῇ τὸ ὄνομα κυρίου κηρύττοντες, ὡς ἐκείνοις προσέτακται· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. προσέχειν ἡ ὑμετέρα ἀδελφότης ὀφείλει, ὅτι * παρεδέξατο γενικὴν ἐντολήν· καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πάντας τοῦτο πράττειν ἠθέλησεν, ὅστις πᾶσιν ἐκείνοις περὶ τῆς κοινῆς ἐνετείλατο πίστεως καὶ λειτουργίας. ἀναγκαῖον ἐστιν, ὅπως προσηκόντως τοῖς ἑαυτῶν πατράσιν ἀκολουθήσωμεν,

* αὐτῶν. * ἀπελείφθη. * 1. διδάσκοντες. Ματθ. 10. Λουκ. 10.16. * 1. ἐδίδασκεν ὁ ἐν τοῖς ἰδ. ἀπ' ἑαυτ... κύεσθαι ... βεβαιῶν, ... πρὸς ... κοινῇ ... ρᾶς τοῦ ... τῆς ... διδ. ἡ φροντὶς ... ἀνῆκε. Ματθ. 28. * δικαίως κληρονομία. * παρεδεξάμεθα.

1 MS. *veritas noſtra.* 2 MS. *collegium.*

μεν, ὑπεισελθόντες πάντες αὐτῶν τὸν κάματον· καὶ οἱ τὴν τούτων διαδεξάμενοι τιμὴν, χορηγήσωμεν τὴν ἐπιμέλειαν τοῖς τούτων διδάγμασι· μεθ᾽ ἃ, * ὑπομιμνήσκοντες τοῦ ἀποστόλου. οὐδεμίαν διδασκαλίαν προσθεῖναι κελευόμεθα. * οὐκ ἔστιν ἐλάσσων τιμὴ τῆς ὑπηρεσίας τῷ διδάσκοντι ἡ τῶν παραδιδομένων φυλακή. ἐκεῖνοι ἔσπειραν τῆς πίστεως τὰ * σπέρματα· ταῦτα ἡ ὑμετέρα φροντὶς ἀσφαλιζέσθω, ὅπως ἀδιάφθορον καὶ πολυπλασιασθέντα καρπὸν ἡ παρουσία τοῦ ἡμετέρου δεσπότου εὕροι. ᾧ μόνῳ * ἡ ὡραιότης τῶν ἀποστόλων ἐμφανίζεται· καὶ γὰρ λαλῶν τοῖς * ἑαυτοῦ ἐκλεκτοῖς Παῦλος, ἑαυτὸν φυτεύειν, καὶ ποτίζειν οὐκ ἐπαρκεῖν ἔφη, εἰ μὴ Θεὸς τὸ αὐξάνεσθαι, καὶ πληθύνεσθαι ἐχαρίσατο.

1. Cor. 3.

τοιγαροῦν περισπούδαστόν ἐστι, καὶ πρακτέον ὅπως καμάτῳ κοινῷ τὰ ἐμπιστευθέντα, καὶ διὰ τῆς ἀποστολικῆς * διαδοχῆς ἕως τοῦ νῦν συσχεθέντα φυλάξωμεν. ἐκεῖνο γὰρ παρ᾽ ἡμῶν αἰτεῖται, ἵνα κατὰ τὸν ἀπόστολον περιπατήσωμεν. οὔτε γὰρ νῦν πρόσωπόν τι, ἀλλ᾽ ἡ ἡμετέρα πίστις καλεῖται πρὸς δίκην. ὅπλα πνευματικὰ θωρήξασθαι δεῖ, ἐπειδὴ πόλεμοι κινοῦνται ψυχῶν, καὶ βέλη ῥημάτων, ὅπως ἐν τῇ πίστει τοῦ βασιλέως ἡμῶν παραμείνωμεν.

1. Tim. 1. 3.

πάντας νῦν τοὺς ἐκεῖσε ὁ μακάριος Παῦλος ὑπομιμνήσκει, ἔνθα * Τιμόθεον μένειν ἐνετείλατο. ὁ αὐτὸς τοιγαροῦν τόπος, ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις, τὴν αὐτὴν διακονίαν καὶ νῦν ἀπαιτεῖ. ἡμεῖς τε νῦν πράξωμεν, καὶ σπουδάσωμεν εἰς τοῦτο, ὃ * ἐκείνῳ πράττειν προσέταττε· ἵνα μὴ * ἄλλο τις φρονῇ, καὶ ζητήσεις ἐκ * τῆς παρούσης μάλιστα μακρολογίας μηδεὶς ἐντεινέτω, ὡς αὐτὸς * προσέταξε.

1. Tim. 1. & 4. Philipp. 2.

μένωμεν ὁμόψυχοι, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ φρονοῦντες, ἐπειδὴ τοῦτο συμφέρει· μηδὲν διὰ φιλονεικίαν, μηδὲν πράττειν διὰ ματαίαν κενοδοξίαν * ἐρχόμενοι. μία ψυχὴ, καὶ καρδία μία ἔστω τοῖς πᾶσιν, ὅτε ἡ πίστις, ἥτις μία ἐστὶ, παραχαράττεται. πονείτω, μᾶλλον δὲ θρηνείτω τοῦτο μεθ᾽ ἡμῶν κοινῇ πᾶν τὸ συνέδριον. εἰς * κριτήριον καλεῖται ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· εὐθύνεται ὁ σείων πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ ὁ λυτρωτὴς συκοφαντίαν ὑπομένει.

Ephes. 6.

θωρηξάσθω τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ ἡ ὑμετέρα ἀδελφότης. οἴδατε τὴν περικεφαλαίαν, ἥτις τὴν ἡμετέραν ἀσφαλίζεται κεφαλὴν, ποῖος θώραξ τὸ ἡμέτερον στῆθος τειχίζει.

Ephes. 2. 14.

οὐ νῦν πρῶτον ἡμᾶς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ περίβολοι διδασκάλους ἐδέξαντο. οὐδεὶς ἀμφιβάλλοι, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, ὃς ποιεῖ τὰ ἀμφότερα ἕν. ὅτι περ ἀποτεθέντων ὅπλων εἰρήνη διαδέχεται, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις ἑαυτὴν ἐκδικεῖ. ἀναπολήσωμεν πάλιν κἀκεῖνα τὰ ῥήματα τοῦ ἡμετέρου * δεσπότου, οἷς ἰδικῶς ἐχρήσατο * διὰ τῶν * οἰκείων ἐπισκόπων, ταῦτα παραγγέλλων·

Act. 20. 28.

προσέχετε, φησὶν, ἑαυτοῖς, καὶ πάσῃ τῇ ἀγέλῃ, ἧς ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔταξεν ἐπισκόπους, διοικεῖν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι, * ὅθεν * τοιούτους κληθέντας ἀνέγνωμεν τοὺς ταῦτα ἀκούσαντας Ἐφεσίους. ἔνθα νῦν ἡ ὑμετέρα ἁγιότης συνελήλυθε. τοιγαροῦν οἷς ἐστι γνώριμος ἡ διδασκαλία τῆς πίστεως, ἔστω γνωστὴ καὶ ἡ ὑμετέρα ἐκδίκησις. παράσχωμεν αὐτοῖς διὰ τῆς ἡμετέρας διανοίας ἐκείνης τῆς προσκυνήσεως τὴν ἰσχὺν, ἧς * εἰσιν ἄξιοι· * καὶ μείνῃ καταλαλιᾶς ὑψηλότερα, ἃ εὐσεβεῖ διανοίᾳ ἡ διηνεκὴς ἐφύλαξεν εἰρήνη. ἀπαγγελλέσθω παρ᾽ ὑμῶν τὰ παρὰ τῶν ἀποστόλων προκηρυχθέντα· ὅτι οὐδεπώποτε * τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων ῥήματι * τυραννικῆς

A mus eorum diligentiam prædicatis, post quæ, monente apostolo, nullam prædicationem jubemur * adjicere. Non est minor tradentis officio custodia traditorum. Illi [1] jecerunt fidei semen; nostra hæc solicitudo custodiat, ut incorruptum & multiplicem fructum nostri patrisfamilias adventus inveniat, cui soli utique apostolorum assignatur ubertas. Loquente namque electionis vase, plantare & rigare non sufficit, nisi Deus dederit incrementum. Agendum igitur est labore communi, ut [2] credita, & per apostolicam successionem hucusque detenta servemus. Illud enim a nobis petitur, ut secundum apostolum ambulemus. Non

B enim nunc * species, sed fides nostra vocatur ad causam. Spiritalia arma sumenda sunt, quia bella sunt mentium & tela verborum; ut in nostri regis [3] fide perduremus. Omnes nunc ibi positos beatus Paulus apostolus monet, ubi [4] Timotheum remanere mandavit. Idem igitur locus, eadem causa etiam modo ipsum requirit officium. Nos quoque nunc agamus & studeamus illud, quod agendum tunc ille suscepit: ne quis aliter sentiat, & quæstiones præstantibus maxime fabulis ne quis intendat, ut ipse præcepit: simus unanimes, unum, quia sic expedit, sentientes: nihil per contentionem, nihil per inanem

C gloriam agere gestiamus: una anima cum uno corde sit cunctis, quandoquidem fides, quæ est una, pulsatur. Doleat, imo & lugeat hoc nobiscum in commune omne collegium. Vocatur in judicium, qui judicaturus est mundum; discutitur, qui discussurus est omnes; & calumniam patitur, qui redemit. Accingatur armis Dei vestra fraternitas. Scitis quæ galea caput nostrum muniat, quæ lorica pectus includat. Non vos nunc demum ecclesiastica rectores castra ceperunt. Nemo dubitet favente domino, qui facit utraque unum, depositis armis pacem futuram, quando se causa ipsa defendit. Respiciamus rursus etiam illa nostri

D verba doctoris, quibus proprie apud episcopos utitur, ista prædicens: *Attendite*, inquit, *vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Inde advocatos hos legimus, qui istud audirent, quo nunc sanctitas vestra convenit. Ephesiis ergo, quibus est nota fidei prædicatio, si nunc erga hanc etiam * nostra nota defensio. Exhibeamus his nostræ mentis illa veneratione constantiam, qua sunt digna quæ magna sunt; quæ pio sensu tranquillitas diuturna servavit. Annuncientur vobis quæ ab apostolis intemerata regnarunt: quia nunquam contra regem

E regum verba tyrannicæ dominationis admissa sunt, nec opprimi per falsitatem potuit negotium veritatis. Vos hortor, fratres beatissimi, respiciatur illa sola dilectio, in qua utique, secundum vocem Joannis apostoli, cujus reliquias præsentes veneramini, manere debemus. Sit oratio communis ad dominum. Scimus quæ vis divinæ illius præsentiæ sit futura, supplicante concorditer tanta multitudine sacerdotum, quando locutus ille moveri potuit, in quo una-

Galat. 1.
* al. admittere.
Joan. 15. 1. Cor. 3.
Rom. 8. 4.
* persona aliqua.
1. Tim. 1. 3.
1. Tim. 1. Philip. 2.
Ephes. 6.
Ephes. 2. 14.
Act. 20. 28.
* vestra.
Joan. 15. 1. Joan. 4.

1 MS. *jactaverunt*. 2 MS. *commissa*. 3 MS. *sedere*. 4 Al. *Timotheo remeare*, minus recte.

unanimiter duodecim legimus supplicasse : A
Act. 4. Quæ tamen fuit apostolorum petitio deprecantium? Nempe ut acciperent verbum Dei loqui cum fiducia; & per ejus virtutem agere, quorum præstante Christo Deo nostro acceperant potestatem. Et vestro nunc sancto conventui quid est aliud postulandum, quam ut cum fiducia loquamini verbum domini? [1] quam ea servare, quæ & prædicare
Ibidem. concessit? ut repleti sancto Spiritu, sicut scriptum est, licet ore diverso, unum tamen quod ipse Spiritus docuit, proferatis. His omnibus breviter animati, (quia,
Rom. 7. sicut ait apostolus, *scientibus legem loquor*,
1. Cor. 2. *& loquor sapientiam inter perfectos*) adestote catholicæ fidei, & ecclesiarum quietem B defendite, quia sic dictum est & præteritis & præsentibus & futuris, rogantes atque
Psal. 121. servantes *quæ ad pacem sunt* [2] *Jerusalem*. Direximus pro nostra solicitudine sanctos fratres & consacerdotes nostros, unanimes nobis & probatissimos viros, Arcadium & Projectum episcopos, & Philippum presbyterum nostrum, qui iis quæ aguntur, intersint, & quæ a nobis antea statuta sunt, exequantur. Quibus præstandum a vestra sanctitate non dubitamus assensum, quando id quod agitur, videatur pro universalis ecclesiæ securitate decretum. Data VIII. Idus Maii, Basso & Antiocho cons.

Omnes reverendissimi episcopi simul acclamaverunt : Hoc justum judicium. Novo Paulo [3] Cœlestino, novo Paulo Cyrillo, Cœlestino custodi fidei, Cœlestino cum synodo concordi, Cœlestino universa synodus gratias agit. Unus Cœlestinus, unus Cyrillus, una fides synodi, una fides orbis terrarum.

Interpretatio depositionis.

Projectus reverendissimus episcopus & legatus dixit : Litterarum sancti venerandique papæ Cœlestini episcopi formam vestra sanctitas consideret : qui sanctitatem vestram hortatus est, non quasi ignorantem docens, sed tamquam gnaram commonefaciens, ut ea quæ & dudum ante definire, & nunc in memoriam revocare dignatus est, juxta communis fidei regulam, catholicæque ecclesiæ utilitatem, ad finem numeris omnibus absolutum deduci jubeatis.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ episcopus dixit : Apostolica & sancta sedes Cœlestini sanctissimi episcopi, per litteras, quas ad religiosissimos episcopos, ad Cyrillum, inquam, Alexandrinum, & Juvenalem Hierosolymitanum, & Rufum Thessalonicensem, necnon ad sanctas Constantinopolis &

A ἐπειχειρήσεως * ἠλάττωται. οὐδὲ κάμνειν ἠδυνήθη * 1. φορητ γέγονε.
διὰ * πλαςολογίαν. ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας ὑμᾶς * πλαςολογίας.
* προπεμπέτω, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι· ἐκείνη μόνη περισκοπείσθω ἡ * γνώμη κατὰ τὴν φωνὴν Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιςοῦ, οὗ τὰ λείψανα παρόντες τετιμήκατε. ἔςω κοινὴ εὐχὴ πρὸς τὸν κύριον. οἴδαμεν ποία δύναμις τῆς θείας αὐτοῦ καὶ ἐσομένης παρουσίας ἔςαι, παρακαλούσης ὁμοψύχως τῆς τοσαύτης τῶν ἱερέων πλυθύος· ἐπειδὴ * τούτους ἐκεῖνος κινεῖν δύναται, ἐν ᾧ ὁμογνωμόνως τοὺς δώδεκα ἀνέγνωμεν. τίς τῶν * δώδεκα ἡ αἴτησις δεομένων ἐγένετο; δηλαδὴ, ἵνα δέξωνται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ λαλεῖν μετὰ παῤῥησίας, καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐνεργεῖν. ὧν, διδόντος Χριςοῦ τοῦ Θεοῦ
B ὑμῶν, εἰλήφεισαν τὴν ἐξουσίαν. καὶ τῇ ὑμετέρᾳ νῦν ἁγίᾳ συνόδῳ τί ἐςιν ἄλλο αἰτεῖν; ἢ γὰρ ὅπως μετὰ παῤῥησίας λαλήσητε τὸν λόγον τοῦ Χριςοῦ; καὶ * ταῦτα δέδωκε φιλάττειν; ὥσπερ, καὶ κηρύττειν ἐχαρίσατο· καὶ πεπληρωμένοι πνεύματος ἁγίου καθὰ γέγραπται, εἰ καὶ διαφόρῳ ςόματι, ἓν ὅμως, ὅπερ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐδίδαξε, καὶ * προσίεται. τούτοις πᾶσι συντόνως * γενναδρωμένοις· ἐπειδὴ, καθά φησιν ὁ ἀπόςολος, εἰδόσι λαλῶ, καὶ λαλῶ σύνεσιν ἐν τοῖς τελείοις· ἐπαγωνίσασθε κανονικῇ πίςει, καὶ τῇ τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνῃ συνηγορήσατε, ἐπειδὴ οὕτως εἴρηται καὶ τοῖς πάλαι, καὶ τοῖς νῦν, καὶ τοῖς μέλλουσι. παρακαλοῦντες καὶ σώζοντες τὰ εἰς εἰρήνην τῇ Ἱερουσαλήμ. ἀπεςείλαμεν,
C τὴν ἡμετέραν ἀναδεχομένους φροντίδα, τοὺς ἁγίους ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς ἡμῶν, ὁμοψύχους ὑμῖν καὶ δεδοκιμασμένους, Ἀρκάδιον καὶ Προϊέκτον ἐπισκόπους, καὶ Φίλιππον τὸν ἡμέτερον πρεσβύτερον, οἳ τοῖς πραττομένοις παρέσονται, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν * πάλαι ὁρισθέντα ἐκβιβάσουσιν· οἷς παρασχεθῆναι * παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος οὐκ ἀμφιβαλλομεν συγκατάθεσιν· * ἐπειδὴ τοῦτο, ὅπερ * ἂν γνῶτε, δοκῇ ὑπὲρ τῆς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἀμεριμνίας κεκρίσθαι.

Πάντες οἱ εὐλαβέςατοι ἐπίσκοποι ἅμα ἀνεβόησαν· Αὕτη δικαία κρίσις· νέῳ Παύλῳ Κελεςίνῳ, νέῳ Παύλῳ Κυρίλλῳ, Κελεςίνῳ τῷ φύλακι τῆς πίςεως, Κελεςίνῳ τῷ ὁμοψύχῳ τῆς συνόδου, Κε-
D λεςίνῳ εὐχαριςεῖ πᾶσα ἡ σύνοδος· εἷς Κελεςῖνος· εἷς Κύριλλος· μία πίςις τῆς συνόδου· μία πίςις τῆς οἰκουμένης.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Προϊέκτος ὁ εὐλαβέςατος ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς εἶπε· Κατανοησάτω ἡ ὑμετέρα ἁγιότης τὸν τύπον τῶν γραμμάτων τοῦ ἁγίου καὶ σεβασμίου πάπα Κελεςίνου τοῦ ἐπισκόπου, ὃς προετρέψατο τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, οὐχ ὡς ἀγνοοῦσαν διδάσκων, ἀλλ' ὡς γινώσκουσαν ὑπομιμνήσκων· ἵνα ταῦτα, ἃ καὶ πάλαι ὥρισε, καὶ νῦν ὑπομνῆσαι κατηξίωσεν, εἰς πέρας κελεύσητε πλη-
E ρέςατον ἄγεσθαι, κατὰ τὸν κανόνα τῆς κοινῆς πίςεως, καὶ κατὰ τὸ χρήσιμον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε· Καὶ πρότερον ψῆφον ἔσχε καὶ τύπον τῷ πράγματι, ὁ ἀποςολικὸς καὶ ἅγιος θρόνος τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Κελεςίνου, διὰ γραμμάτων τῶν πρὸς τοὺς θεοφιλεςάτους ἐπισκόπους, φημὶ δὴ Κύριλλον τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἰουβενάλιον τὸν Ἱεροσολύμων, καὶ Ῥοῦφον

Right margin: Ἰωάν. 15. 1. Ἰωάν. 4 προτρεπέσθω. 1. ἡ ἀγάπ. ἀποςόλου. 1. ὁ τούτου ἐκεῖνος κινηθῆναι δεδήται. ἀποςόλα. Πράξ. 4. 1. καὶ ταῦτα φυλάσσειν, ἅπερ καὶ κηρ. 1. ἐξαγγέλλετε. προσοίσετε. νενδρωμένοι. Πράξ. 4. Ῥωμ. 7. 1. Κορ. 2. Ψαλμ. 121. πάλιν. 1. ἐπεὶ τὰ πρασσόμενα δόξῃ ὑπὲρ τ. π. τ. ἀσφαλείας εἶναι. ἀνέγνω, δοκεῖ.

1 MS. *quam ut det servare.* 2 MSS. duo, *Israelem.* 3 In MSS. fere semper scribitur *Celestinus.*

φοι τὸν τῆς Θεσσαλονικέων, καὶ πρὸς τὰς ἁγίας ἐκκλησίας, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ· ᾧ ἀκολουθήσαντες καὶ ἡμεῖς, πάλαι τῆς προθεσμίας τῆς δεδομένης Νεστορίῳ εἰς διόρθωσιν, παρελθούσης, καὶ πολλῶν διαγενομένων χρόνων, ἐπειδὴ τὴν Ἐφεσίων κατελάβομεν, τοῦτο τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως προστάξαντος, καὶ ἐνταῦθα διατρίψαντες χρόνον οὐκ ὀλίγον, ὥστε καὶ τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως παρελθεῖν * προθεσμίαν· ἐπειδὴ προσκαλεσαμένων ἡμῶν Νεστόριον, οὐχ ὑπήκουσε, τὸν τύπον ἐξεβιβάσαμεν, κανονικὴν καὶ ἀποστολικὴν αὐτῷ κατανοήσαντες κρίσιν.

A Antiochiæ ecclesias misit, etiam ante de præsenti negotio sententiam regulamque præscripsit: quam nos quoque secuti (cum terminus Nestorio ad emendationem datus dudum jam præteriisset, multumque prætereа temporis post nostrum, juxta religiosissimi imperatoris decretum, in Ephesiorum civitatem adventum fluxisse, atque hic non parum temporis commorati essemus, ut dies ab imperatore præfinitus, elapsus jam esset; quoniam Nestorius a nobis citatus non paruit) formam illa executioni mandavimus, canonicum apostolicumque judicium in illum proferentes.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

B

Interpretatio depositionis.

Ἀρκάδιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς εἶπεν· Εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡμᾶς τὸ βράδος τοῦ * πλοὸς, καὶ τοῦ χειμῶνος ἡ ἐναντιότης κατέσχεν, ἵνα εἰς τὸν τεταγμένον τόπον, ᾗπερ ἠλπίζομεν, ἀφιχθῶμεν· ὅμως κυβερνῶντος Θεοῦ, καὶ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, ἐνταῦθα τὸ ἡμῶν μέτριον * παρεγένετο· καὶ εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ἐπειδὴ τὴν μακαριότητα τὴν ὑμετέραν εἰς ἕνα τόπον, καὶ εἰς μίαν πίστιν, μένουσαν εὕρομεν, μεριμνῶντά τε ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ἣν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ ἑαυτοῦ αἵματι * περιεποιήσατο. διὰ τοῦτο αἰτοῦμεν τὴν μακαριότητα τὴν ὑμετέραν, ὅπως τὶ τετύπωται παρὰ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, ἡμᾶς διδάσκεσθαι κελεύσετε.

Arcadius reverendissimus episcopus & legatus dixit: Etsi tardus navigationis progressus, adversaque tempestas nos maxime detinuerit, ita ut, sicuti spes erat, ad destinatum locum venire nequiverimus; attamen Dei gubernatione, vestræque beatitudinis, nostra mediocritas huc applicuit: ipsique gratias agimus, quod beatitudinem vestram uno in loco, & una in fide manentem, & pro ecclesia Dei, quam dominus noster Jesus Christus sanguine suo acquisivit, solicitam inveniremus. Quapropter vestram beatitudinem rogatam cupimus, ut C quæ a vestra sanctitate decreta sunt, ea nobis exponi jubeatis. Act. 20.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Interpretatio depositionis.

Φίλιππος πρεσβύτερος καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπε. Χάριτας ὁμολογοῦμεν τῇ ἁγίᾳ καὶ σεβασμίᾳ συνόδῳ, ὅτι ἀναγινωσκομένων ὑμῖν τῶν γραμμάτων τοῦ ἁγίου καὶ μακαρίου πάπα ἡμῶν, τὰ ἅγια μέλη ταῖς ἁγίαις * ἡμῶν φωναῖς, τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ καὶ ταῖς ἁγίαις ὑμῶν ἐκβοήσεσιν ἐνηνόχατε. οὐ γὰρ ἀγνοεῖ ὑμῶν ἡ μακαριότης, ὅτι ἡ κεφαλὴ ὅλης τῆς πίστεως, ἢ καὶ τῶν ἀποστόλων, ὁ μακάριος Πέτρος ὁ ἀπόστολος. καὶ ἐπειδὴ νῦν τὸ μέτριον τὸ ἡμέτερον πολλοῖς χειμῶσι καὶ * σκυλμῷ βραδύτερον παρεγένετο, διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν, τὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ πρὸ τῆς ἡμῶν ἀφίξεως πεπραγμένα ἡμῖν φανερωθῆναι κελεύσητε· ἵνα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ μακαρίου πάπα ἡμῶν, ἔτι γε μὴν καὶ τοῦ παρόντος ἁγίου συλλόγου, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως τῇ αὐτῶν καταθέσει βεβαιώσωμεν.

Θεόδοτος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· Δικαίαν τῆς ἁγίας συνόδου τὴν ψῆφον * ἔδειξεν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῇ ἐπιφοιτήσει τῶν γραμμάτων τοῦ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Κελεστίνου, καὶ τῇ παρουσίᾳ τῆς ὑμῶν θεοσεβείας. τόν τε γὰρ ζῆλον τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου Κελεστίνου ἐπισκόπου ἐδείξατε, καὶ τὴν περὶ τὴν εὐσεβῆ πίστιν σπουδήν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ πεπραγμένα ἐπεζήτησεν εὐλόγως καταμαθεῖν ἡ ὑμετέρα θεοσέβεια, ἐξ αὐτῶν τῶν πεπραγμένων ὑπομνημάτων ἐπὶ τῷ καθῃρημένῳ Νεστορίῳ πληροφορηθήσεται ὑμῶν ἡ εὐλάβεια τῆς ψήφου τὸ δίκαιον, καὶ τῆς ἁγίας συνόδου τόν τε ζῆλον, καὶ τὴν συμφωνίαν τῆς πίστεως, ἣν καὶ ὁ θεοσεβέστατος καὶ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Κελεστῖνος μεγάλῃ κηρύσσει τῇ φωνῇ, δηλαδὴ μετὰ τὴν ὑμῶν πληροφορίαν, καὶ τῶν ὑπολοίπων τῇ πράξει τῇ νῦν προστιθεμένων.

Philippus presbyter, & apostolicæ sedis legatus dixit: Gratias agimus sanctæ venerandæque synodo, quod litteris sancti beatique papæ nostri vobis recitatis, sancta membra sanctis vestris vocibus, sancto capiti, sanctis etiam vestris exclamationibus, vos adjunxeritis. Non enim ignorat vestra beatitudo, totius fidei, vel etiam apostolorum caput esse beatum apostolum Petrum. D Proinde cum nostra mediocritas multis tempestatibus jactata & vexata serius accesserit, rogamus ut ea nobis patefieri mandetis, quæ ante adventum nostrum in sancta hac synodo acta sunt; quo juxta beati papæ nostri, præsentisque hujus sancti cœtus sententiam, nos quoque confirmemus, conformiter eorum depositioni.

Theodotus Ancyræ episcopus dixit: Justam esse sanctæ synodi sententiam demonstravit universorum Deus per litteras Cœlestini religiosissimi episcopi huc allatas, & per vestræ pietatis adventum. Nam Cœlestini episcopi sanctissimi & beatissimi zelum, & in piam fidem studium demonstrastis. E Quoniam vero justa ratione permota vestra beatitudo, ex ipsis actorum commentariis intelligere quæsivit de Nestorii depositione; justam sententiam, sanctæque synodi zelum & consensum in fide, quam piissimus & sanctissimus episcopus Cœlestinus magna voce deprædicat, vestra reverentia plane certoque cognoscet: quod fiet ubi hoc etiam quod vobis satisfactum sit, & reliqua præsenti actioni addentur.

A

Epistola Cœlestini papæ ad Theodosium Imperatorem.

Cœlestinus episcopus Theodosio Aug.

[1] SUFFICIAT licet, quod sollicitudo vestræ clementiæ circa fidei catholicæ defensionem, cui pro Christi Dei nostri amore, qui vestri imperii rector est, adesse modis omnibus festinatis, integram immaculatamque eam, pravorum dogmatum damnato errore, servatis; in hoc semper munimen vestri constituentes imperii, scientes regnum vestrum sanctæ religionis observantia communitum firmius duraturum: sed huic cœlesti B curæ vel gloriæ unusquisque nostrum pro sacerdotali officio operam nostram, in quantum valemus, impendimus, & huic synodo, quam esse jussistis, nostram præsentiam in his quos misimus, exhibemus, pietatem vestram sub divini obsecrantes obtestatione judicii, ne quid turbidæ novitati licere vestra mansuetudo permittat, neve facultas aliqua his qui divinæ majestatis potentiam in humanæ disputationis rationem arctare contendunt, quo perturbetur pax ecclesiastica, tribuatur. Major vobis fidei causa debet esse, quam regni: ampliusque pro pace ecclesiarum clementia vestra debet esse solicita, quam pro omnium securitate terrarum. Subsequuntur enim om- C nia prospera, si primitus quæ Deo sunt cariora serventur. Abraham fide floruit, omnemque orbem gloria suæ prosperitatis implevit. Moyses populi liberator, zelum domini contra eos, si quos a Dei vero cultu recessisse probaret, armavit. David regem sua præcepta servantem, in regno, ut illi inimicos suos subderet, dominus custodivit. His rogo exemplorum vallati præsidio, fide, observatione, virtute, universalis ecclesiæ in Deum nostrum piissimum cultum, ne sibi aliquid dissensio vindicet, custodite. Pro vestri enim imperii salute geritur, quidquid pro quiete ecclesiæ, vel sanctæ religionis reverentia laboratur. Nec gloriosissime & tranquillissime imperator Au- D guste, quia in vestro corde esse novimus, Deum illic inesse non dubii, augustis etiam auribus per fratres & coepiscopos meos Arcadium & Projectum, & compresbyterum meum Philippum, quos misimus, intimamus, hoc a pietate vestra suppliciter deposcentes, quod vos habere credamus in votis; ut quod a Deo petitis, hoc in fide, ipsius causa præstetis. Data Idibus Maii, Basso & Antiocho conss.

Ejusdem Cœlestini papæ ad Cyrillum episcopum Alexandrinum epistola.

Cœlestinus episcopus Cyrillo episcopo Alexandrino.

INTELLIGO sententiam sapientissimi Salomonis impletam. *Prov. 25. 5.* Non enim aliter quam sitiens aquam frigidam, de terra longinqua iteratum nuncium per litteras tuæ dilectionis accepi, quæ nos invicem nostri consilii participatione conjungunt. Indifficulter est ecclesiarum & catholicæ fidei speranda tranquillitas, quando pro hac elaborare Christianissimos principes sic videmus. *Prov. 25.* Non est inefficax in divinis maxime causis cura regalis, quæ pertinet ad Deum, qui fideliter tenet corda regnantium[1]. Itaque breviter responsum tuæ reddimus sanctitati. Etenim quæris, utrum sancta synodus recipere debeat hominem a se prædicata damnantem: an, quia induciarum tempus emensum est, sententia dudum lata perduret. Super hac utique consultatione communi communem dominum consulamus. *Ezech. 18. 32. 1. Tim. 2.* Nonne nobis respondet illico per prophetam, mortem se nolle morientis: & per apostolum Paulum, omnem hominem velle salvum fieri, & venire ad scientiam veritatis? Nunquam displicet Deo accelerata in quocumque correctio. Tuæ sit sanctitatis cum venerando fratrum consilio, ut orti in ecclesia strepitus comprimantur, & finitum Deo * juvante negotium votiva correctione discamus. *(* annuen)* Conventui autem nos deesse non dicimus: neque enim ab his absentes esse possumus, quibus nos ubicumque * positis, fides tamen una conjungit. *(* positos)* *1. Cor. 5.* Nolo nos corpore isto censeri, cujus præsentiam apostolus assignat infirmam. Illic sumus, quia quod illic pro omnibus agitur, cogitamus; spiritaliter agimus quod corporaliter agere non videmur. Studeo quieti catholicæ, studeo pereuntis saluti; si tamen voluerit ægritudinem confiteri. Quod ideo dicimus, ne volenti se corrigere forsitan deesse videamur. Nam etsi & nobis sustinentibus uvam, spinas sibi addiderit; *Isai. 5.* impleatur, manentibus statutis prioribus, sui fructu judicii; colligat quod sulco diabolico seminavit, non nostro consilio; sed se periturus auctore. Probet nos veloces pedes ad *Psal. 13.* effundendum sanguinem non habere, quando sibi etiam remedium cognoscat oblatum. His autem, quos erga catholicam fidem tua fraternitas dicit se habere suspectos, si scripta direxerint, pro qualitate rerum eis nos respondere necesse est: in quo negotio nemo * [2] subripiet, quin tota cautione tractetur. *(* f. subrepet)* Data Nonis Maii, Basso & Antiocho vv. cc. conss.

ACTIO III.

ACTIO TERTIA. E ΠΡΑ'ΞΙΣ ΤΡΙ'ΤΗ.

[3] POST consulatum dominorum nostrorum semper Augustorum, Flavii Theodosii XIII. & Valentiniani III. quinto Idus Julias, qui Ægyptiis est decimusseptimus Epiphi, postero die eadem sancta synodo ad eumdem locum conveniente, piissimisque ac Deo dilectissimis episcopis consi-

ΤΟΙ'Σ μετὰ τὴν ὑπατείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν, Φλαυΐου Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων· τῇ πρὸ πέντε εἰδῶν Ἰουλίων, ἥ τις ἐστὶ κατ᾽ Αἰγυπτίους Ἐπιφὶ ιζ´. τῇ ἐπαύριον τῆς αὐτῆς ἁγίας συνόδου συνελθούσης ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, καὶ καθεσθέντων τῶν θεοφιλεστάτων

1 Ex Cod. MS. veteris versionis hæc & sequens epistolæ editæ sunt; eas emendatiores ex Baluzio damus.
2 Ita MSS. vetusto vocabulo, pro *subrepet*. 3 MSS. *Post consulatu*.

στάτων, καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἀρκαδίῳ, καὶ Προϊέκτῳ εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ Φιλίππῳ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ εἶπε· Κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν * συνεδρευσάσης τῆς ἁγίας ταύτης καὶ μεγάλης συνόδου, ἡ θεοσέβεια ἡμῶν παροῦσα, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμάτων τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου τῆς μεγάλης Ῥώμης Κελεστίνου, ᾔτησε τὰ ὑπομνήματα τὰ πραχθέντα ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου ἀναγνωσθῆναι· ἀκολούθως ἡ ἁγία σύνοδος τοῦτο γενέσθαι ἐπέτρεψεν. εἰ οὖν ἀνέγνω, καὶ μεμάθηκε τὴν ἐν αὐτοῖς δύναμιν ἡ ὑμετέρα ἁγιότης, τοῦτο διδάξαι καταξιώσει.

ms. Se... συνεδριάσης ... ἀναγνωσθέντα μεμαθήκαμεν,

Φίλιππος πρεσβύτερος, καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπε· Πεφανέρωται μὲν ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πεπραγμένων τὰ κατὰ Νεστορίου ὁρισθέντα ἐν τῷ ἁγίῳ συλλόγῳ ὑμῶν· ἐν οἷς ὑπομνήμασιν ἔγνωμεν, πάντα κανονικῶς καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιστήμην κεκρίσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν αἰτοῦμεν τὸ ὑμέτερον στέφανον εἰ καὶ ἐκ περιττοῦ, τὰ αὐτὰ καὶ ἀναγνωσθέντα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ συνόδῳ, αὖθις ἡμῖν ἀναγνωσθῆναι· ὅπως ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες τῷ τύπῳ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Κελεστίνου, τοῦ ταύτην ἡμῖν τὴν φροντίδα ἐγχειρίσαντος, ἔτι γε μὴν καὶ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, δυνηθῶμεν τὰ κεκριμένα βεβαιῶσαι.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Ἀρκάδιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπε· Χάριτας ὁμολογοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, ὅτι τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ αἰτήσει τὸ ἱκανὸν * ἐποιήσατε ἀπὸ τῶν πεπραγμένων. καὶ νῦν ὁρισάτω ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ὅπως ἀκολουθήσαντες τῷ τύπῳ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, διδαχθῆναι δυνηθῶμεν τὰ ὁρισθέντα παρ' ὑμῶν.

ἐλεείνωκεν

Μέμνων ἐπίσκοπος Ἐφεσίων εἶπεν. Οὐδὲν κωλύει κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν ἁγιωτάτων καὶ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, Ἀρκαδίου καὶ Προϊέκτου, καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου Φιλίππου τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆς μεγάλης Ῥώμης, καὶ δεύτερον πάλιν ἀναγνωσθῆναι τὰ πεπραγμένα ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Νεστορίου τοῦ αἱρετικοῦ. ὅθεν καὶ αὖθις ἀναγινωσκέσθωσαν.

Πέτρος πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ πριμμικήριος νοταρίων ἀνέγνω.

Τοῖς μετὰ τὴν ὑπατείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν, Φλαυΐου Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, τῇ πρὸ δέκα καλανδῶν Ἰουλίων, Παυνὶ εἰκάδι ὀγδόῃ κατ' Αἰγυπτίους, συνόδου συγκροτηθείσης ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει ἐκ θεσπίσματος τῶν θεοφιλεστάτων, καὶ φιλοχρίστων βασιλέων, καθεσθέντων ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ καλουμένῃ Μαρίᾳ, τῶν θεοσεβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, διέποντος καὶ τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνου, καὶ Ἰουβεναλίου Ἱεροσολύμων, καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίων, καὶ Φλαυιανοῦ Φιλίππων ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον Ῥούφου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Θεσσαλονικέων, καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας Γαλατίας πρώτης.

Μετὰ τὰ ἑξῆς, ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· Πρὸς τοῖς ἄλλοις μήτε ὑπακοῦσαι βουληθέντος τοῦ * ἀσεβεστάτου Νεστορίου τῇ παρ' ἡμῶν κλήσει, μήτε μὴν τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντας ἁγιωτάτους καὶ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους

... τοῦ

A dentibus, Juvenalis Hierosolymorum episcopus Arcadio & Projecto reverendissimis episcopis, & Philippo reverendissimo presbytero dixit: Hesterno die considente sancta hac & magna synodo, cum vestra pietas adesset, post lectas litteras sanctissimi ac beatissimi magnæ Romæ episcopi Cœlestini, postulavit, ut commentarii acti in depositione hæretici Nestorii legerentur; idque consequenter sancta synodus fieri præcepit. Sanctitas igitur vestra docere dignetur, num legerit, ac perceperit vim eorum.

Philippus presbyter, & legatus apostoli- B cæ sedis dixit: Ex actorum lectione cognovimus quæ in Nestorium constituta sunt in sancto vestro concilio. In quibus commentariis intelleximus, omnia canonice, & ex ecclesiastica disciplina judicata esse. Ac nunc quoque petimus a corona vestra, quamvis supervacaneum sit, ut quæ in vestra synodo lecta sunt rursum nobis etiam eadem legantur; ut sequentes formulam sanctissimi papæ Cœlestini, qui hanc curam nobis commisit, & vestræ etiam sanctitatis, judicia vestra confirmare possimus.

Interpretatio depositionis.

C

Arcadius reverendissimus episcopus, & legatus sedis apostolicæ dixit: Beatitudini vestræ gratias agimus, quod nostro desiderio ac postulato satis ex actis feceritis. Ac nunc vestra beatitudo jubeat, ut sequentes sanctitatis vestræ formulam, edoceri possimus quæ a vobis definita sunt.

Memnon episcopus Ephesiorum dixit: Nihil prohibet, quo minus ex postulato sanctissimorum episcoporum Arcadii & Projecti, & reverendissimi, ac Deo amabilissimi presbyteri Philippi, legatorum apostolicæ sedis magnæ Romæ, iterum etiam le- D gantur acta in Nestorii hæretici depositione. Rursus ergo legantur.

Petrus presbyter Alexandrinus, & primicerius notariorum legit.

Post consulatum dominorum nostrorum Flavii Theodosii XIII. & Flavii Valentiniani III. semper Augustorum, decimo Kalend. Julii, vigesimo octavo die Pauni juxta Ægyptios, synodo in Ephesiorum metropoli congregata ex decreto Deo amabilissimorum, & Christi amantium imperatorum, sedentibus in sanctissima ecclesia, quæ appellatur Maria, reverendissimis & sanctissimis episcopis, Cyrillo Alexandriæ, E qui etiam locum obtinebat sanctissimi ac beatissimi Cælestini archiepiscopi Romanæ ecclesiæ, & Juvenali Hierosolymorum, & Memnone Ephesiorum, & Flaviano Philippensium, qui etiam locum tenebat Rufi reverendissimi episcopi Thessalonicensium, & Theodoto Ancyræ Galatiæ primæ.

Post cetera sancta synodus dixit: Cum præter alia, impiissimus Nestorius neque nostræ citationi obedire, neque sanctissimos religiosissimosque episcopos a nobis destinatos

tos admittere voluerit, ad examinandam impiam ejus doctrinam necessario venimus. Deprehendentes itaque partim ex literis commentariisque ipsius hic publice lectis, partim ex sermonibus, quos paulo ante in hac metropoli habuerat, quique testimoniis comperti sunt, ipsum impie sapere & prædicare: coacti per sacros canones, & epistolam sanctissimi patris nostri & comministri Cœlestini Romanæ ecclesiæ episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessario venimus. Igitur dominus noster Jesus Christus blasphemis illius vocibus impetitus, per sanctissimam hanc synodum eumdem Nestorium episcopali dignitate privatum, & ab universo sacerdotum consortio & cœtu alienum esse definivit.

Sequuntur deinceps subscriptiones reverendissimorum episcoporum.

A προσδεξαμένου, ἀναγκαίως ἐχωρήσαμεν ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν * δυσσεβῶς λεχθέντων παρ' αὐτοῦ· καὶ φωράσαντες αὐτὸν ἔκ τε τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀναγνωσθέντων, καὶ ἐκ τῶν ἀρτίως παρ' αὐτοῦ ῥηθέντων κατὰ τήνδε τὴν μητρόπολιν, καὶ προσμαρτυρηθέντων, δυσσεβῶς φρονοῦντα καὶ κηρύττοντα, ἀναγκαίως κινηθέντες ἀπό τε τῶν κανόνων, καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ συλλειτουργοῦ Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, δακρύσαντες πολλάκις, ἐπὶ ταύτην τὴν σκυθρωπὴν κατ' αὐτοῦ ἐχωρήσαμεν ἀπόφασιν. ὁ βλασφημηθεὶς τοίνυν παρ' αὐτοῦ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὥρισε διὰ τῆς παρούσης ἁγιωτάτης συνόδου, ἀλλότριον εἶναι τὸν αὐτὸν Νεστόριον τοῦ B τε ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, καὶ παντὸς συλλόγου ἱερατικοῦ.

Καὶ ἑξῆς αἱ ὑπογραφαὶ τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων.

* δυσεβ... των υπ...

Interpretatio depositionis.

Philippus presbyter, & apostolicæ sedis legatus dixit: Nulli dubium, imo sæculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus apostolorum princeps & caput, fideique columna, & ecclesiæ catholicæ fundamentum, a domino nostro Jesu Christo, salvatore humani generis ac redemptore, claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est: qui ad hoc usque tempus, & semper in suis successoribus vivit, & judicium exercet. Hujus itaque secundum ordinem successor & locum tenens, sanctus beatissimusque papa noster Cœlestinus episcopus, nos ipsius præsentiam supplentes, ad hanc sanctam synodum misit: quam quidem synodum convenire jusserunt humanissimi Christianissimique imperatores, memoria retinentes, & perpetuo custodientes fidem catholicam; qui & apostolicam doctrinam a piissimis humanissimisque sanctæ memoriæ avis & patribus ipsorum traditam sibi hucusque custodierunt, & custodiunt. Synodum ergo, ut supra diximus, indixerunt, id unum spectantes ac satagentes, ut fides catholica, a sæculis hactenus conservata, sic perpetuo immota perseveret. Nestorius itaque novæ perversitatis auctor, atque malorum caput, sicuti e synodalibus actis accepimus, vocatus, ac admonitus secundum patrum decreta, videlicet secundum canonum disciplinam, judicio se sistere contempsit; cum tamen, ut spiritali remedio sanitatem reciperet, tanto sancto cœtui ultro sese offerre debuisset: sed cauteriatam habens conscientiam, quamvis legitime, & secundum canonum disciplinam, ut ante dixi, commonefactus, ad sanctam hanc synodum accedere recusavit: neque terminum tantum ab apostolica sede sibi concessum, sed alia præterea multa temporum intervalla fluere permisit. Firmum ergo est juxta omnium ecclesiarum decretum (nam orientalis & occidentalis ecclesiæ sacerdotes vel per se, vel certe per suos legatos, sacerdotali huic consessui intersunt) quod in ipsum pronunciatum est, qui impio ore & hostili spiritu blasphemas voces depromere contra dominum nostrum Jesum Christum

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Φίλιππος πρεσβύτερος, καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπεν· Οὐδενὶ ἀμφίβολόν ἐστι, μᾶλλον δὲ πᾶσι τοῖς αἰῶσιν ἐγνώσθη, ὅτι ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος Πέτρος, ὁ ἔξαρχος καὶ κεφαλὴ τῶν ἀποστόλων, ὁ κίων τῆς πίστεως, ὁ θεμέλιος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆ-C ρος, καὶ λυτρωτοῦ τοῦ γένους τοῦ ἀνθρωπίνου τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας ἐδέξατο· καὶ αὐτῷ δέδοται ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἁμαρτίας· ὅστις ἕως τοῦ νῦν καὶ ἀεὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις καὶ ζῇ, καὶ δικάζει. τούτου τοιγαροῦν κατὰ τάξιν ὁ διάδοχος καὶ τοποτηρητὴς, ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος πάπας ἡμῶν Κελεστῖνος, ὁ ἐπίσκοπος εἰς ταύτην τὴν ἁγίαν σύνοδον διαδόχους ἡμᾶς τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας ἀπέστειλεν· ἥν τινα σύνοδον οἱ χριστιανικώτατοι καὶ φιλανθρωπότατοι βασιλεῖς ὥρισαν, μνημονεύοντες, καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς φυλάττοντες τὴν καθολικὴν πίστιν· οἳ καὶ τὴν διδασκαλίαν τὴν ἀποστολικὴν, τὴν ἀπὸ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλανθρωποτάτων τῆς ἁγίας μνήμης πάππων καὶ πατέρων αὐτῶν, ἕως νῦν αὐτοῖς πα-D ραδεδομένην ἐφύλαξαν, καὶ φυλάττουσι· φροντίζοντες τοίνυν, ὡς προειρήκαμεν, σύνοδον ὥρισαν. ἵνα ἡ πίστις ἡ καθολικὴ, ἥτις ἀπὸ τῶν αἰώνων ἕως νῦν πεφύλακται, οὕτω καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς ἀσάλευτος διαμένοι. Νεστόριος τοίνυν, ὁ τῆς καινῆς διαστροφῆς ἀρχηγὸς, καὶ κεφαλὴ τῶν κακῶν, κληθεὶς καὶ ὑπομνησθεὶς, καθὼς ἐκ τῶν πεπραγμένων συνοδικῶν ἡμῖν * πεφανέρωται, κατὰ τοὺς τύπους τῶν πατέρων, ἤτοι κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἐπιστήμην, εἰς τὴν δίκην ἐλθεῖν κατεφρόνησεν· ὃς αὐθαιρέτως ἑαυτὸν προσενεγκεῖν ὤφειλε τῷ τοσούτῳ ἁγίῳ συλλόγῳ, ἵνα τῇ πνευματικῇ θεραπείᾳ τὴν ὑγείαν δέξηται· ἀλλὰ κεκαυστηριασμένην ἔχων τὴν συνείδησιν, εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον ὑπομνησθεὶς, ὡς E προείρηκα, κανονικῶς καὶ κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἐπιστήμην, παρεῖναι οὐκ ἠθέλησε· καὶ τὴν ὑπέρθεσιν δὲ, οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας συγχωρηθεῖσαν, ἀλλὰ καὶ καιρῶν πολλὰ διαστήματα * παρεληλυθέναι. ἀσφαλές ἐστι τοιγαροῦν τὸ ἐξενεχθὲν κατ' ἐκείνου, ὅστις πνεύματι πολεμίῳ, καὶ στόματι ἀσεβεῖ κατὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐτόλμησεν εἰσενεγκεῖν βλασφημίαν, κατὰ τὸν τύπον πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ἐπειδὴ συνεστήκασιν ἐν τούτῳ τῷ ἱερατικῷ συλλόγῳ διά τε τῶν παρόντων, διά τε τῶν πρεσβευτῶν, τῶν

ἀπὸ

* παρέσ... ται,
* ἴσ. ... παρ.

ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς τε καὶ δυτικῆς ἐκκλησίας οἱ παρόντες ἱερεῖς· διά τοι τοῦτο ἀκολουθήσασα τοῖς τύποις τῶν πατέρων καὶ ἡ παροῦσα ἁγία σύνοδος ὥρισε κατὰ τοῦ βλασφήμου καὶ προπετοῦς προσενέγκασα ἀπόφασιν. ὥστε τὸν μὴ αἰδεσθέντα τὴν διόρθωσιν, μετ' ἐκείνου τὴν μερίδα ἔχειν, περὶ οὗ γέγραπται· τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λήψεται ἕτερος. ὅθεν γινωσκέτω Νεστόριος, ἀλλότριον ἑαυτὸν εἶναι τῆς κοινωνίας τῆς ἱερωσύνης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

non est veritus. Propterea patrum sanctiones secuta præsens sancta synodus, adversus impium temerariumque Nestorium lata sententia definivit, ut is qui emendationem sprevit, cum eo partem habeat, de quo scriptum est: *Et episcopatum ejus accipiat alter*. Quamobrem intelligat Nestorius, se a communione sacerdotii ecclesiæ catholicæ alienum esse. Act. 1. ex Psal. 108.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Interpretatio depositionis.

Ἀρκάδιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπε· *Πολυθρύλλητος ἡμῖν, καὶ δακρύων μεστὴ λύπη καὶ ἀνία ἀπὸ τοῦ τύπου τῆς *ἡμετέρας ἱερωσύνης* καὶ Νεστορίου· ὃς παρασταθεὶς τοῖς γράμμασι τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, ἔτι γε μὴν καὶ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, ἀπὸ τοῦ φαύλου δόγματος, καὶ τῆς κακοθελοῦς γνώμης, πλανᾶσθαι βουλόμενος, ὡς καὶ ἡ ἀπόφασις ἡ κατ' αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσα πεφανέρωται· ὃς καὶ μὴ σκοπήσας ἑαυτῷ καιρὸν εἶναι διορθώσεως, καὶ τὸν τύπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας οὐκ ἐδέξατο, ὑπόμνησίν τε, προτροπὴν, δι' ἧς ὑγιὴς γένηται, πάντων τῶν ἁγίων ἱερέων· εἰς τοσαύτην γὰρ ἐλήλακεν ἀσέβειαν, ὥστε εἰς τὸν ποιητὴν καὶ λυτρωτὴν τὸν ἑαυτοῦ, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, καὶ σωτῆρα τοῦ γένους τοῦ ἀνθρωπίνου, πλήρη βλασφημίας προενεγκεῖν ἐτόλμησε διδασκαλίαν· ὥστε τὰς καλῶς κανονισθείσας, καὶ Θεῷ ἡρμοσμένας διανοίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὡς ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὀλισθήσας ὑπεισελθεῖν· ἀμνημονήσας πρῶτον τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς. καὶ ἀγνωσίαν νοσήσας τῶν πατρικῶν παραδόσεων· ἀμνημονήσας δὲ καὶ τοῦ κηρύγματος τῶν προφητῶν, ἔτι γε μὴν καὶ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων, αὐτὸς ἑαυτὸν τῇ ἰδίᾳ ἀπιστίᾳ κατεκρήμνισε. καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς οἰκείας γνώμης ἀλλότριον ἡμῶν καὶ ἐξόριστον πεποίηκε, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τοῖς ὅροις τοῖς ἄνωθεν ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παραδοθεῖσιν· ἐπειδὴ τοῦτο ἐδίδαξαν, ὃ καὶ παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰλήφασιν· ἀκολουθήσαντες δὲ καὶ τοῖς τύποις τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας Κελεστίνου, ὃς ἡμᾶς ἐδικαίωσε ταύτῃ τῇ *ὑποθέσει, καὶ ἐκβιβαστὰς ἑαυτοῦ ἐξαπέστειλε, καὶ τῆς ἁγίας συνόδου τοῖς δόγμασι· γινωσκέτω ἑαυτὸν Νεστόριος τῆς ἀξίας τῆς ἐπισκοπῆς γεγυμνῶσθαι, καὶ ἀλλότριον ἑαυτὸν πάσης ἐκκλησίας καθολικῆς, καὶ κοινωνίας πάντων τῶν ἱερέων.

Arcadius reverendissimus episcopus, & apostolicæ sedis legatus dixit: Ingentem luctum, tristitiamque lacrymis plenam, ac molestiam, sacerdotii vestri sententia, & ipse Nestorius nobis attulit: qui per literas apostolicæ sedis, ac vestræ quoque beatitudinis admonitus ob perversum dogma, pravamque opinionem, errare volens, (quemadmodum id lata in illum sententia satis aperte ostendit) quique non attendens oblatam sibi correctionis occasionem, apostolicæ sedis præceptum contempsit, & omnium sanctorum sacerdotum admonitionem & adhortationem, qua sanitatem recuperare poterat, respuit: in tantam enim progressus est impietatem, ut in suum quoque creatorem ac redemptorem, humanique generis salvatorem, dominum nostrum Jesum Christum, doctrinam blasphemiæ plenam depromere non dubitarit, mentesque hominum recte informatas, Deoque coaptatas, veluti serpens antiquus, subrepens deceperit; suæ primum salutis, æternæque vitæ oblitus, & paternarum traditionum ignoratione laborans, tum propheticarum (de Christo) prædicationum, evangelicarumque & apostolicarum immemor traditionum, sua semetipsum incredulitate in præcipitium dedit. Et quoniam ipse sua sponte seipsum a nobis alienum exulemque reddidit propterea nos etiam secuti sanctiones jam inde ab initio traditas a sanctis apostolis, & ab ecclesia catholica (hoc enim docuerunt, quod a domino nostro Jesu Christo acceperant) nec non secuti formam Cœlestini sanctissimi papæ apostolicæ sedis, qui nos dignatus est hujus negotii executores suos mittere, & sanctæ synodi decreta; cognoscat Nestorius, se episcopali dignitate exutum, atque a tota ecclesia, & communione omnium sacerdotum alienum esse.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Interpretatio depositionis.

Προϊέκτος ἐπίσκοπος, ληγάτος καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἐκκλησίας Ῥωμαίων, εἶπε· Πάνυ φανερῶς ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πεπραγμένων ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ καὶ θεοφιλεστάτῃ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων τοῦ Θεοῦ ἱερέων, ἐγνώσθη Νεστόριος ὥς τις ἀχάριστος, τοσαύτης τυχὼν ἀνεξικακίας ἀπό τε τοῦ ἁγίου πάπα Κελεστίνου τοῦ τῆς ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς καθέδρας τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐπισκόπου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων εὐλαβεστάτων πατέρων καὶ ἀδελφῶν τοῦ κυρίου ἐπισκόπων, ἐπ' ὀλέθρῳ ἰδίῳ τὴν *ἀπιστίαν καὶ τὴν βλασφημίαν ἐπικεχειρηκέναι· ὅθεν ἐπειδὴ

Projectus episcopus, & ecclesiæ Romanæ legatus dixit: Clarissime ex eorum lectione, quæ in hac sancta, Deoque devotissima tot tantorumque Dei sacerdotum synodo acta sunt, constat Nestorium, tamquam ingratum (posteaquam tantam sancti papæ Cœlestini, sanctæ & apostolicæ sedis urbis Romæ episcopi, necnon præsentium reverendissimorum patrum & fratrum domini episcoporum, tolerantiam & clementiam erga se expertus est,) apostasiam & blasphemiam ad suum interitum consectatum. Cum igitur contra fidem evangelicam,

cam, apostolicamque doctrinam, quæ per universam ubique ecclesiam catholicam confirmata est, suæ hæreseos perversitatem invehere ausus fuerit; propterea & ego quoque auctoritate legationis apostolicæ sedis, una cum fratribus sententiæ executor existens, definio memoratum Nestorium, veritatis inimicum, fideique corruptorem, tamquam iis, de quibus accusatus est, obnoxium, a gradu episcopalis honoris, & ab omnium præterea sacerdotum orthodoxorum communione remotum esse.

Cyrillus episcopus Alexandriæ dixit: Quæ Arcadius & Projectus sanctissimi piissimique episcopi, necnon Philippus religiosissimus Romanæ ecclesiæ presbyter, deposuerint, perspicue sancta synodus percepit. Deposuerunt enim, supplentes locum sedis apostolicæ, totiusque synodi sanctissimorum Deoque dilectissimorum occidentalium episcoporum. Quare cum ea, quæ a Cœlestino sanctissimo, Deoque dilectissimo episcopo dicta jam fuerant, executi sint, sanctæque synodi, quæ in hac Ephesiorum metropoli convenit, sententiæ contra hæreticum Nestorium latæ adstipulati sint; consequens est, ut eorum quæ hesterno, hodiernoque die acta sunt, commentarii superioribus actis attexantur, ipsorumque pietati offerantur, quo propria obsignatione, ut moris est, planam faciant ac manifestam cum omnibus nobis canonicam assensionem.

Interpretatio depositionis.

Arcadius reverendissimus episcopus, & Romanæ ecclesiæ legatus dixit: Juxta sanctæ hujus synodi acta, non possumus eorum doctrinam nostris subscriptionibus non confirmare.

Sancta synodus dixit: Cum Arcadius & Projectus reverendissimi, religiosissimique episcopi & legati, & Philippus presbyter & apostolicæ sedis legatus, consentanea sint locuti, consequens est, ut promissis suis satisfacientes, etiam subscribendo acta confirment. Proinde actorum commentarii ipsis exhibeantur.

Interpretatio depositionis.

Philippus presbyter, & apostolicæ sedis legatus, commentariis subscripsi.

Arcadius episcopus, & apostolicæ sedis legatus, sententiæ in Nestorium, schismatis & hæresis, omnisque blasphemiæ & impietatis auctorem pronunciatæ subscripsi.

Projectus episcopus, & apostolicæ sedis legatus, justo sanctæ hujus & œcumenicæ synodi judicio, prout ex actis edocti sumus, per omnia assentiens, impii Nestorii depositioni subscripsi.

A ἐτόλμησε κατὰ τῆς πίστεως τῆς εὐαγγελικῆς, καὶ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας, ἥτις διὰ τῆς ἁπανταχοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ἐβεβαιώθη, τὴν διαστροφὴν τῆς ἑαυτοῦ αἱρέσεως εἰσενεγκεῖν· διὸ * δῆτα κἀγὼ ἴ- [* ταῦ.] εἴζω ἐξ αὐθεντίας τῆς ἁγίας ἀποστολικῆς καθέδρας πρεσβείας, μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῆς ἀποφάσεως ἐκβιβαστὴς ὑπάρχων, τὸν μνημονευθέντα Νεστόριον τὸν τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν, τὸν φθορέα τῆς πίστεως, ὡσανεὶ τούτων ὑπεύθυνον, ἐκτὸς τοῦ βαθμοῦ εἶναι τῆς ἐπισκοπικῆς τιμῆς, καὶ τῆς κοινωνίας πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν· Αἱ καταθέσεις αἱ γεγενημέναι παρά τε τῶν ὁσιωτάτων καὶ B θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων Ἀρκαδίου καὶ Προϊέκτου, ἔτι γε μὴν καὶ τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου Φιλίππου, δῆλαι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ καθεστήκασι. κατέθεντο γὰρ τὸν τόπον * ἀναπληροῦντες τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, [* ἀποπληροῦντες.] καὶ ἁπάσης δὲ τῆς κατὰ τὴν δύσιν ἁγίας συνόδου τῶν θεοφιλεστάτων καὶ ἁγιωτάτων ἐπισκόπων· ὅθεν καὶ τὰ ἤδη ὁρισθέντα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κελεστίνου ἐξεβίβασαν· συνῄνεσαν δὲ καὶ τῇ ψήφῳ τῇ ἐξενεχθείσῃ κατὰ τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, τῆς συναχθείσης ἐνθάδε κατὰ τὴν Ἐφεσίων μητρόπολιν. διὸ συναπτέσθωσαν τοῖς ἤδη πεπραγμένοις τὰ κατὰ τὴν χθὲς καὶ σήμερον πραχθέντα ὑπομνήματα· προσαγέσθω δὲ τῇ θεοσεβείᾳ αὐτῶν, ὥστε C καὶ ἰδίᾳ ὑποσημειώσει κατὰ τὸ σύνηθες φανερὰν καταστῆσαι τὴν πρὸς ἅπαντας ἡμᾶς κανονικὴν συναίνεσιν.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Ἀρκάδιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβευτὴς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας εἶπε· Κατὰ τὰ πεπραγμένα ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἀναγκαίως τὰς ἑαυτῶν διδασκαλίας ταῖς ἑαυτῶν ὑπογραφαῖς βεβαιοῦμεν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· Ἀκολούθως διαλαλησάντων τῶν εὐλαβεστάτων καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων καὶ πρεσβευτῶν, Ἀρκαδίου καὶ Προϊέκτου, καὶ Φιλίππου τοῦ D πρεσβυτέρου καὶ πρεσβευτοῦ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, ἑπόμενόν ἐστι, τῇ οἰκείᾳ ὑποσχέσει τὸ ἱκανὸν ποιοῦντας, καὶ διὰ ὑποσημειώσεως βεβαιῶσαι τὰ πεπραγμένα. προσαγέσθω τοίνυν αὐτοῖς τὰ πεπραγμένα ὑπομνήματα.

Ἑρμηνεία τῆς καταθέσεως.

Φίλιππος πρεσβύτερος καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, τοῖς ὑπομνήμασιν ὑπέγραψα.

Ἀρκάδιος ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, τῇ ἐξενεχθείσῃ ἀποφάσει κατὰ Νεστορίου τοῦ αὐθέντου τοῦ σχίσματος, καὶ αἱρέσεως, ἁπάσης βλασφημίας καὶ ἀσεβείας, ὑπέγραψα.

E Προϊέκτος ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, τῇ δικαίᾳ κρίσει τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, καθὼς ἐκ τῶν πεπραγμένων ἐμάθομεν, κατὰ πάντα ἐξακολουθῶν, τῇ καθαιρέσει τοῦ ἀσεβοῦς Νεστορίου ὑπέγραψα.

Ἴσον

A

Ἴσον ἀναφορᾶς πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλέας περὶ τῶν ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντων ἐπισκόπων, καὶ [1] πρεσβυτῶν, διὰ τοῦ διακόνου Εὐτυχοῦς παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου.

Ταῖς εὐσεβεστάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις, Θεοδοσίῳ, καὶ Οὐαλεντινιανῷ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, ἀεὶ Αὐγούστοις, ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Χριστοῦ, καὶ νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει.

ΤΗΝ περὶ τὴν εὐσέβειαν ὑμῶν φροντίδα τε καὶ σπουδὴν, φιλόχριστοι βασιλεῖς, ἀποδεξάμενος ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἐπισκόπων τῶν κατὰ δύσιν τῷ ζήλῳ τὰς ψυχὰς ἀνεπτέρωσεν εἰς ἐκδίκησιν τοῦ ὑβρισμένου Χριστοῦ· εἰ γὰρ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ὁδοῦ διάστημα φθάσαι πρὸς ἡμᾶς εἶρξε πᾶν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, ἀλλὰ αὐτόθι συναχθέντες, παρόντος καὶ τοῦ τῆς μεγάλης Ῥώμης ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κελεστίνου, καὶ νῦν τὸ ἡμέτερον φρόνημα τῆς πίστεως μετὰ πολλῆς ἀνεκήρυξαν τῆς συμφωνίας, καὶ τοὺς ἔξω τούτου φρονήσαντας, ἀλλοτρίους εἶναι παντελῶς ὥρισαν παντὸς ἱερατικοῦ κλήρου, καὶ βαθμοῦ. ταῦτα μὲν δὴ καὶ πρότερον καὶ ὁ τῆς μεγάλης Ῥώμης ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Κελεστῖνος, πρὶν συλλεγῆναι τὴν ἁγιωτάτην ταύτην σύνοδον, διὰ τῶν ἑαυτοῦ γραμμάτων ἐμήνυσεν, ἐπιτρέψας τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ, τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, καὶ τὸν αὐτοῦ ἐπέχειν τόπον, καὶ νῦν δὲ αὖθις, καὶ δι' ἑτέρων γραμμάτων ταῦτα δῆλα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ κατέστησεν· ἣν συναχθῆναι τὸ ὑμέτερον κράτος προσέταξεν ἐπὶ τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως· ἃ καὶ ἀπέστειλε διά τε τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, Ἀρκαδίου καὶ Προϊέκτου, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου Φιλίππου τοῦ τῆς μεγάλης Ῥώμης, ἀναπληρούντων τὴν παρουσίαν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κελεστίνου. ἐπεὶ οὖν οἱ ἄνδρες παραγενόμενοι τὴν γνώμην πάσης τῆς κατὰ δύσιν ἁγίας συνόδου φανερὰν τῇ ἐνταῦθα γενομένῃ συνόδῳ πεποιήκασι διὰ τῶν γραμμάτων, σύμφωνόν τε ἡμῖν τὸ φρόνημα καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς πίστεως ἔδειξαν, καὶ ἡμῖν * ὁμόψυχοι διά τε τῶν ἐπιστολῶν, καὶ τῶν ἐντεταλμένων αὐτοῖς, ἃ καὶ ἐγγράφως κατέθεντο, γεγένηνται, ἀναγκαίως καὶ περὶ τῆς αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς συμφωνίας, πράξαντες τὰ εἰκότα, ἐπὶ τὸ ὑμέτερον ἀνηνέγκαμεν κράτος· ὡς εἰδέναι ἔχοι ἡ ὑμῶν εὐσέβεια, ὅτι μία καὶ κοινὴ ψῆφος ἁπάσης τῆς οἰκουμένης, ἡ παρ' ἡμῶν ἔναγχος ἐξενεχθεῖσα κρίσις γεγένηται· ἣν ἀναδιδαχθῆναι, καὶ φανερὰν γενέσθαι, ὁ περὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν ὑμῶν ζῆλος παρεσκεύασεν· ἐπεὶ οὖν τὰ τῆς ὑποθέσεως πέρας εἴληφεν εὐκταῖόν τε τῷ ὑμετέρῳ κράτει, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἁπάσαις ἀσφαλέστατον, καὶ τῇ πίστει τὸ βέβαιον παρέχον, δεόμεθα τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, ἀνεῖναι λοιπὸν ἡμᾶς τῆς τε φροντίδος, καὶ τῆς ἐν τῇ ξένῃ διαγωγῆς, τοὺς μὲν πενίᾳ σφιγγομένους, τοὺς δὲ νόσῳ συνεχομένους, τοὺς δὲ τῷ γήρᾳ καμπτομένους, καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ξένης διατριβὴν ἐπὶ πλεῖον φέρειν οὐ δυναμένους, ὡς καί τινας ἐξ ἡμῶν ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς ἀποθανεῖν· ὥστε λοιπὸν παυσαμένους τῆς τοιαύτης μερίμνης, φροντίδα τῆς κατὰ τὴν μεγαλόπολιν ἐκκλησίας ποιήσασθαι. κωλύεσθαι δὲ

* ὁμόψηφοι,

[2] *Exemplum relationis de episcopis & legatis, qui ab urbe Roma venerunt, quam sancta synodus per Eutychen diaconum ad piissimos imperatores misit.*

Piissimis, Deoque dilectissimis Theodosio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis, sancta synodus, quæ gratia Christi, vestræque majestatis nutu in Ephesiorum metropoli congregata est.

VESTRAM, Christianissimi imperatores, erga pietatem curam & studium B universorum Deus gratum acceptumque habens, etiam sanctorum occidentalium episcoporum animos zelo, ut Christum contumelia affectum vindicarent, excitavit. Nam licet maximum itineris spatium universam illam sanctissimorum episcoporum multitudinem ad nos pervenire prohibuerit; attamen illic simul congregati, Cœlestino sanctissimo piissimoque magnæ Romæ episcopo etiam præsente, & nunc nostram de fide sententiam magno consensu prædicarunt, eosque qui diversa sentiunt, ab omni prorsus sacerdotii sorte, graduque alienos esse definierunt. Et hæc quidem etiam antequam sanctissima hæc synodus conveniret, Cœlestinus sanctissimus C magnæ Romæ episcopus per literas suas indicaverat, Cyrilloque sanctissimo, Deoque dilectissimo magnæ civitatis Alexandrinæ episcopo, ut suas vices subiret, commiserat. Sed & nunc denuo aliis etiam literis sanctæ synodo, quam vestra majestas in Ephesiorum metropoli convenire præcepit, hæc significavit. Misit autem has literas per Arcadium & Projectum sanctissimos episcopos, & Philippum religiosissimum presbyterum magnæ Romæ, qui Cœlestini sanctissimi, Deoque dilectissimi episcopi præsentiam supplent. Quia ergo viri isti qui venerunt, totius occidentalis sanctæ synodi sententiam nostræ huic synodo D per literas exposuerunt, sensumque de fide & pietate nobis consonum declararunt, & eadem quæ nos, decreverunt, tum per literas, tum per ea quæ in mandatis acceperant, quæ & in scriptis deposuerunt; necessario, quod officii ratio postulabat, de consensu illorum nobiscum ad majestatem vestram retulimus; ut pietati vestræ certo constet, judicium quod paulo ante a nobis exiit, esse unam communemque totius terrarum orbis sententiam: quam vester circa fidem & pietatem zelus effecit ut aperte doceremus ac palam faceremus. Cum itaque negotium hoc finem majestati vestræ peroptatum, ecclesiisque omnibus tutissimum, E & fidei firmitatem afferentem, jam acceperit: rogamus vestram pietatem, ut ab hac cura & peregrinatione nos tandem absolvat, (quorum alii paupertate premuntur, alii morbo detinentur, alii senectute gravantur, nec diutius in externa regione possunt hærere, adeo ut e nobis episcopi nonnulli & clerici vita defuncti sint) quo jam tali solicitudine levati, magnæ illius civitatis ecclesiæ curam suscipiamus. Supplicamus etiam,

1 In MS. Bibl. Cæsareæ teste Lambecio tom. 3. pag. 165. legitur, πρεσβυτέρων.
2 Vetus interpres hunc posuit titulum: *Epistola universalis Concilii ad Augustos.*

tiam, ut arceantur litteræ quas ad ſingulo- A rum locorum præfectos mittendas quidam minantur, ne aliqua rurſum difficultas eccleſiis ingeratur, neve afflictio ſanctiſſimos epiſcopos in ſuis ipſorum regionibus invadat. Enimvero pietate jam declarata, totoque terrarum orbe conſonam de illa ſententiam proferente, paucis tantum exceptis, qui Neſtorii amicitiam pietate potiorem ducunt; juſtam hanc gratiam petimus, ſupplicantes majeſtati veſtræ, ut hac cura nos jam relaxet; liceatque nobis & futuri (epiſcopi CP.) ordinationi incumbere, & deinceps ex confirmata fide & religione voluptatem capere, & pure ſincereque preces pro veſtro imperio ad Chriſtum univer- B ſorum dominum dirigere.

καθικετεύομεν καὶ τὰ πρὸς τοὺς κατὰ τόπον ἄρχοντας ἠπειλημένα γράμματα πέμπεσθαι, ὡς μή τινα πάλιν ἑτέραν δυσχέρειαν ἐντεθῆναι ταῖς ἐκκλησίαις, ἢ θλῖψιν ἐπαναστῆναι ἐν ταῖς ἑαυτῶν χώραις τοῖς ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις. τῆς γὰρ εὐσεβείας ἀναδειχθείσης, καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης σύμφωνον ἐπ' αὐτῇ ψῆφον ἐξενεγκούσης, πλὴν ὀλίγων τῶν τῆς εὐσεβείας προτιμώντων τὴν Νεστορίου φιλίαν. δικαίαν αἰτοῦμεν χάριν, δεόμενοι τοῦ ὑμετέρου κράτους, ἀνεθῆναι λοιπὸν ἡμᾶς τῆς φροντίδος, καὶ ἔχεσθαι τῆς χειροτονίας τοῦ μέλλοντος, καὶ ἐντρυφῆσαι λοιπὸν τῇ βεβαιωθείσῃ πίστει τε καὶ εὐσεβείᾳ, καὶ * καθεῖσθαι καὶ εἰλικρινῶς τὰς ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους ἀναπέμπειν προσευχὰς τῷ δεσπότῃ τῶν ὅλων Χριστῷ.

* καθαρῶς

Cyrillus epiſcopus Alexandriæ retuli. Subſcripſerunt autem omnes reverendiſſimi epiſcopi in commentariorum ſerie recenſiti.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας * ἀνήνεγκε. Καὶ ὑπέγραψαν πάντες οἱ ἐν τῇ * τάξει τῶν ὑπομνημάτων εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι.

* abſunt mſ. Seg. * ἀνέγνωκε. * στάσει.

Exemplum epiſtolæ ſacræ ſynodi ad Clerum, populumque Conſtantinopolitanum, de Neſtorii depoſitione.

Ἴσον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τὸν κλῆρον, καὶ τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τῆς καθαιρέσεως Νεστορίου.

Sancta & magna & œcumenica ſynodus, Dei gratia in Epheſiorum metropoli congregata, piiſſimis & reverendiſſimis compresbyteris, ac diaconis, & univerſo clero ac populo ſanctæ Dei eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, in domino ſalutem. C

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος καὶ οἰκουμενικὴ, ἡ χάριτι Θεοῦ συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, τοῖς θεοσεβεστάτοις καὶ εὐλαβεστάτοις συμπρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ παντὶ τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

HUC devenimus, ut rem apprime luctuoſam vobis indicare cogamur. Primo ſane, quod factum eſt, deflevimus; tum vero neceſſitas eo nos adegit, ne videlicet plures impietatis lue corriperentur, ut ipſam morbi hujus cauſam exſcindere compelleremur. Amotus eſt enim a ſacerdotio Neſtorius, propriæ impietatis damnationi adjunctus, ejuſque parergon factus. Cujus quidem impietatis vos teſtes eſtis ex iis quæ ſæpenumero auſus eſt apud vos diſſerere. Ad hæc mala acceſſerunt illa quoque, quæ hic itidem blaſphemo ore profudit. Nam neque indicta ſancta ſynodus, neque D multitudo, quæ pietatis gratia congregata eſt, illius impetum compeſcuit; verum graviores blaſphemias adjecit, dicens nolle ſe bimeſtrem, aut lacte nutritum adorare; neque illum, qui fugit in Ægyptum, Deum nominare. Unde fit, ut univerſa ſalvatoris diſpenſatio, noſtri cauſa ſuſcepta, ſimplicioribus dubia fere ſit reddita. Orandus eſt autem vobis Deus intenta precatione, ut dignus ſed magnæ civitatis aliquis declaretur, qui veſtrum epiſcopatum adminiſtret. Nam ſi regia civitas pie fuerit gubernata, ceteræ quoque omnes eccleſiæ ſanctæ Dei commodum hinc reportabunt.

ΕΠΙ τὸ πολυστένακτον ἤλθομεν μήνυμα, πρότερον μὲν ἐπὶ τῷ γεγονότι δακρύσαντες, ὑπὸ δὲ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς, καὶ τοῦ μὴ πολλοὺς ἁλῶναι τῷ τῆς ἀσεβείας λοιμῷ, βιασθέντες ἐκκόψαι τὸν αἴτιον τῆς νόσου ταύτης. πέπαυται γὰρ τῆς ἱερωσύνης Νεστόριος, πάρεργον τῆς ἑαυτοῦ ἀσεβείας γενόμενος· ἧς μάρτυρες ὑμεῖς ἐκ τῶν πρὸς ὑμᾶς τολμηθεισῶν πολλάκις παρ' αὐτοῦ διαλέξεων· προσθήκη δὲ τῶν κακῶν καὶ ἡ ἐνταῦθα βλασφημία· οὔτε γὰρ ἡ * ἐπαγγελθεῖσα ἁγία σύνοδος, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν * εὐσεβείᾳ συνειλεγμένων, ἐπέσχεν αὐτὸν τῆς ὁρμῆς· ἀλλὰ προσέθηκε βλασφημίας χαλεπωτέρας, διμηναῖον, καὶ γαλακτοτροφηθέντα, μὴ * ἀνέχεσθαι προσκυνεῖν, καὶ τὸν εἰς Αἴγυπτον φυγόντα μὴ ὀνομάζειν Θεόν· ὡς ἐντεῦθεν πᾶσαν τὴν δι' ἡμᾶς παρὰ τοῦ σωτῆρος γενομένην οἰκονομίαν, μικροῦ γενέσθαι τοῖς ἁπλουστέροις ἀμφίβολον. τῆς δὲ ὑμετέρας εὐχῆς γενέσθω ἔργον, ἐπιτεταμένως τελουμένης πρὸς Θεὸν, τὸν ἄξιον τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοπόλεως * ἀναδεχθῆναι, τὸν ἐπισκοπήσειν τὰ ὑμέτερα μέλλοντα. τῆς γὰρ βασιλευούσης εὐσεβῶς * εὐθυνομένης πόλεως, κοινὸν ταῖς ἁπανταχοῦ ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις τὸ * ἔργον E γίνεται.

* ἐπανελ. * ἐν ἀσεβείᾳ. * ἂν ἑλεῖν. * ἀναδεχθῆναι. * ἰθυνομένης. * κέρδος

Ego Cyrillus Alexandriæ epiſcopus opto vos in domino valere, dilecti ac deſideratiſſimi fratres.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὔχομαι, ἀγαπητοὶ καὶ ποθεινότατοι ἀδελφοί.

Philippus apoſtolorum eccleſiæ presbyter,
Juvenalis Hieroſolymorum epiſcopus,
Arcadius epiſcopus & legatus,
Projectus epiſcopus & legatus,
Firmus Cæſareæ epiſcopus,
Flavianus Philippenſium epiſcopus,

Φίλιππος πρεσβύτερος ἐκκλησίας ἀποστόλων,
Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων,
Ἀρκάδιος ἐπίσκοπος ληγάτος,
Προϊέκτος ἐπίσκοπος ληγάτος,
Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας,
Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων,

Θεό-

Μέμνων ἐπίσκοπος Ἐφέσου,
Θεόδοτος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας,
Βερινιανός. * Βεριανὸς ἐπίσκοπος Πέργης.

Ὄντων τῶν καθελόντων Νεστόριον ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, ἠρκέσθημεν ταῖς ἐγκειμέναις ὑπογραφαῖς.

A Memnon Ephesiorum episcopus,
Theodotus Ancyræ episcopus,
Berinianus Pergensium episcopus.

Cum supra ducentos extiterint, qui Nestorium deposuerunt, his subscriptionibus contenti fuimus.

ΠΡΑΞΙΣ * ΤΕΤΑΡΤΗ.

B

ACTIO QUARTA.

ACTIO IV.

* in cod Seguieriano dicitur πρᾶξις πέμπτη.

Λίβελλοι ἐπιδοθέντες τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, καὶ Μέμνονος Ἐφέσου. *

[1] *Libelli oblati sanctæ synodo a sanctissimis episcopis, Cyrillo Alexandrino, & Memnone Ephesiorum.*

* in codice reg. subjiciuntur hæc verba. [Greek marginal note, illegible]

ΤΟΙΣ μετὰ τὴν ὑπατείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν, Φλαυΐου Θεοδοσίου τὸ ἑξκαιδέκατον, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ἕκτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, τῇ πρὸ δεκαεπτὰ Καλανδῶν Αὐγούστων, συνόδου συγκροτηθείσης, ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει ἐκ θεσπίσματος τῶν θεοφιλεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων· καὶ καθεσθέντων ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ καλουμένῃ Μαρίᾳ, τῶν θεοφιλεστάτων καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, διέποντος καὶ τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας Κελεστίνου, καὶ Ἀρκαδίου ἐπισκόπου καὶ ληγάτου τῆς Ῥωμαίων καθέδρας, καὶ Προϊέκτου ἐπισκόπου καὶ ληγάτου τῆς Ῥωμαίων καὶ αὐτοῦ ἐκκλησίας τυγχάνοντος, καὶ Φιλίππου πρεσβυτέρου καὶ ληγάτου, καὶ Ἰουβεναλίου Ἱεροσολύμων, καὶ Μέμνονος τῆς Ἐφεσίων, καὶ Φλαβιανοῦ Φιλίππων, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον Ῥούφου τοῦ εὐσεβεστάτου ἐπισκόπου Θεσσαλονικέων, καὶ Φίρμου Καισαρείας Καππαδοκίας πρώτης, καὶ Ἀκακίου Μελιτηνῆς, καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας Γαλατίας πρώτης, καὶ τῶν λοιπῶν πάντων, καὶ Βεσουλᾶ διακόνου Καρθαγένης, Ἡσύχιος διάκονος εἶπεν. Ὁ τὰ πάντα ἁγιώτατος καὶ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Κύριλλος, καὶ ὁ ἁγιώτατος καὶ θεοσεβέστατος ἐπίσκοπος τῆς Ἐφεσίων Μέμνων, λίβελλον ἐπιδεδώκασι τῇ ἁγιωτάτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, τῇ κατὰ θέσπισμα τῶν θεοφιλεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν ἐν τῇδε τῇ μητροπόλει τῇ Ἐφεσίων συγκροτηθείσῃ· ὃν μετὰ χεῖρας ἔχοντες, εἰ κελεύσειεν ἡ ὑμετέρα ἁγιότης, ἀναγνωσόμεθα.

[2] POST consulatum dominorum nostrorum semper Augustorum, Flavii Theodosii XIII. & Flavii Valentiniani tertium, XVII. Kalend. Augusti, synodo juxta piissimorum Christianissimorumque imperatorum decretum in Ephesiorum metropoli congregata, considentibusque in sanctissima ecclesia, quæ appellatur Maria, piissimis Deoque dilectissimis episcopis, Cyrillo Alexandrino, C qui & Cœlestini quoque sanctissimi ecclesiæ Romanæ archiepiscopi locum obtinebat, & Arcadio episcopo, Romanæque sedis legato, & Projecto episcopo, qui & ipse quoque Romanæ ecclesiæ legatus erat, & Philippo presbytero & legato, & Juvenale Hierosolymorum, & Memnone Ephesiorum, & Flaviano Philippensium, qui & Rufi quoque piissimi Thessalonicensium episcopi locum tenebat, & Firmo Cæsareæ Cappadociæ primæ, & Acacio Melitenæ, & Theodoto Ancyræ Galatiæ primæ, ceterisque omnibus, & Besula diacono Carthaginensi; Hesychius diaconus dixit: Cyrillus sanctissimus & per omnia sacratissimus Alexandrinæ D ecclesiæ episcopus, & sanctissimus Deoque carissimus Memnon Ephesiorum episcopus, sanctissimæ œcumenicæque synodo, quæ juxta piissimorum Christianissimorumque imperatorum nostrorum edictum in hac Ephesiorum metropoli convenit, libellum exhibuerunt: quem cum in manibus habeamus, si vestra sanctitas jusserit, recitabimus.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπεν· Ἀναγινωσκέσθω ὁ ἐπιδοθεὶς λίβελλος παρὰ τῶν ἁγιωτάτων καὶ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, Κυρίλλου τῆς Ἀλεξανδρέων, καὶ Μέμνονος τῆς Ἐφεσίων, καὶ ἐντασσέσθω τοῖς πραττομένοις.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit: Libellus a sanctissimis sacratissimisque episcopis Cyrillo Alexandrino & Memnone Ephesino, oblatus recitetur, & inter acta referatur:

Ἡσύχιος διάκονος ἀνέγνω.

E Hesychius diaconus legit.

Τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ κατὰ Θεοῦ χάριν, καὶ θέσπισμα τῶν θεοφιλεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων συναχθείσῃ ἐν τῇδε τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρέων, καὶ Μέμνων τῆς Ἐφεσίων.

Sanctæ synodo gratia Dei, pientissimorumque & Christianissimorum imperatorum decreto in hac Ephesiorum metropoli congregatæ, Cyrillus Alexandrinorum, & Memnon Ephesiorum, episcopi.

ΕΥΣΕΒΕΣ θέσπισμα ἐν τῇδε τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, καὶ ἡμᾶς καὶ τὴν ὑμῶν ὁσιότητα συνδραμεῖν ἐκέλευσεν, ὥστε τὸν ὀρθὸν τῆς ἀπο-

PIUM edictum & nos & vestram sanctitatem in hanc Ephesiorum metropolim ea de causa convenire jussit, ut & re-ctum

1 In MS. Bellov. titulus est: *Acta excommunicationis Episcopi Joannis Antiocheni, & Episcoporum qui cum eo fuerunt.* 2 MSS. *Post consulatu.*

ctum apostolicæ fidei decretum communi sententia confirmetur, & hæresis a Nestorio recens invecta discutiatur. Vestra autem sancta synodus recte canoniceque omnia gerens, in sancta hujus metropolis ecclesia consedit. Vocavit autem prædictum Nestorium, ut ad consessum ingrederetur, & eorum quæ in expositionibus, epistolisque suis blaspheme protulerat, impias ac sceleratas emittens voces contra Christum omnium nostrum salvatorem, rationem redderet. Quoniam vero tertio vocatus, sistere se recusavit, eo quod mala conscientia perculsus esset; omnibus quæ ad illius causam pertinebant, diligenter discussis & examinatis, certoque comperto, quod hæreticus & blasphemus esset; ecclesiasticas secuta sanctiones, depositionis sententiam in ipsum tulit. His ad eum modum transactis, & ad piissimorum invictissimorumque imperatorum nostrorum notitiam relatis; vix tandem, & quando ipsi placuit, Joannes Antiochenus Ephesum venit, & quosdam, sicuti intelleximus, qui cum Nestorio sentiebant, collegit; (ex his alii jam olim depositi fuerunt, alii vero solo nomine sunt episcopi, utpote nullas civitates obtinentes) quasi indignatus, Christum fuisse glorificatum, eo qui blasphemus in illum fuerat, justa depositione damnato, nescimus quomodo (si tamen quæ vulgo feruntur, certa veritate nituntur,) omni ecclesiastica lege proculcata, omnique ecclesiarum ordine & regula per injuriam violata, impiam illegitimamque chartam concinnavit, ratusque depositionis titulo ferire nos posse, intolerabili contumelia affecit: idque cum sancta synodus, quæ Nestorium deposuit, sanctos episcopos supra ducentos habuerit; ille vero ad triginta [1] alios numero collegisset, vel hæreticos, vel de criminibus delatos. Et quidem nec per leges ecclesiasticas nec per imperiale decretum potestatem habuit, qua fultus vel quempiam ex nobis judicare, vel omnino simile quidpiam attentare posset, præsertim vero contra majorem sedem: quandoquidem, etiam si illi esset potestas judicium exercendi, tamen canones ecclesiasticos sequi debuerat, & nos, quos injuria affecit, commonefacere, necnon una cum hac universa nostra synodo ad reddendam rationem vocare. Nunc vero nihil horum curans, neque timoris Dei cogitationem suscipiens; ea ipsa hora qua in Ephesiorum civitatem ingressus est occulte, nulloque nostrum quid per audaciam moliretur, omnino intelligente, suum caput delusit, ne dicamus ecclesiasticas sanctiones, eosque depositionis sententia contumeliose petit, qui in hodiernum usque diem prorsus ignorant, quamnam, ut id faceret, causam habuerit. Quia ergo indignum est, ecclesiasticas leges ita proteri, ausuque temerario contra majores sese efferre, vel etiam ea clanculum audere, quæ in aliquem vel postremum in ecclesiis gradum sortitum, ac sub ejus manu & potestate degentem, committere non auderet; & quia hic cum iis degit, qui una cum ipso istud facinus commiserunt; non potuimus pietati vestræ libellos

A στολικῆς πίστεως ὅρον κοινῇ ψήφῳ κρατυνθῆναι, δοκιμασθῆναι δὲ καὶ τὴν καινοτομηθεῖσαν αἵρεσιν παρὰ Νεστορίου. ἀλλ' ἡ μὲν ἁγία ὑμῶν σύνοδος ὀρθὰ καὶ κανονικῶς πάντα πράττουσα, συνήδρευσε μὲν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ τήνδε τὴν μητρόπολιν, ἐκέλευσε δὲ τὸν μνημονευθέντα Νεστόριον εἰσελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον, καὶ ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ ὧν ἔν τε ἐξηγήσεσι δεδυσφήμηκε, καὶ ἐν ἰδίαις ἐπιστολαῖς, ἀσεβεῖς καὶ ἀλιτηρίους ἀφιεὶς φωνὰς κατὰ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· τρίτον δὲ αὐτὸν κληθέντα, καὶ μὴ ἀνασχόμενον ἀπαντῆσαι, διὰ τὸ κακῷ συνειδότι πλήττεσθαι, τοῖς τῆς ἐκκλησίας ἑπομένη θεσμοῖς, καθαι-
B ρέσει ὑπέβαλε, πάντα ἀκριβῶς ἐξετάσασα τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ πληροφορηθεῖσα, ὅτι καὶ αἱρετικὸς καὶ δύσφημός ἐστι. τούτων οὕτω πραχθέντων, καὶ ἀνενεχθέντων εἰς γνῶσιν τῶν εὐσεβεστάτων καὶ καλλινίκων ἡμῶν βασιλέων, ὀψὲ καὶ μόλις, καὶ ὅτε ἐβούλετο, τὴν Ἐφεσίων καταλαβὼν ὁ τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης, συναγαγὼν, ὡς ἐμάθομεν, τινὰς τῶν τὰ Νεστορίου φρονούντων, ὧν οἱ μὲν εἰσὶ πάλαι καθῃρημένοι, οἱ δὲ οὐδὲ πόλεις ἔχουσιν, ἀλλ' εἰσὶν ὀνόματι μόνῳ ἐπίσκοποι, ὥσπερ ἀγανακτήσας, ὅτι δεδόξασται Χριστὸς, καθαίρεσιν ὑπομείναντος δικαίαν τοῦ βλασφημοῦντος εἰς αὐτὸν, οὐκ ἴσμεν ὅπως, εἴ γε ὅλως ἐστὶν
C ἀληθὲς τὸ θρυλλούμενον, πάντα πατήσας θεσμὸν ἐκκλησιαστικὸν, καὶ πᾶσαν ὑβρίσας ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἀσεβὲς καὶ παράνομον συνέταξε χαρτίον· καὶ ἡμᾶς τῷ τῆς καθαιρέσεως ὀνόματι δύνασθαι πλήττειν νομίσας, ὕβρισεν οὐ φορητῶς· καὶ ταῦτα τῆς ἁγίας συνόδου, τῆς Νεστόριον καθελούσης, ὑπὲρ τοὺς διακοσίους τὸν ἀριθμὸν ἁγίους ἐπισκόπους ἐχούσης, ἐκείνου δὲ συλλέξαντος αἱρετικοὺς καὶ διαβεβλημένους ἑτέρους, τριάκοντά που τὸν ἀριθμόν. καίτοι οὔτε ὑπὸ θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν, οὔτε ὑπὸ θεσπίσματος βασιλικοῦ ἐξουσίαν ἔχων, ἢ δικάσαι τινὶ ἡμῶν, ἢ γοῦν ὅλως ἐπιχειρῆσαί τι τοιοῦτο, μάλιστα κατὰ μείζονος θρόνου· ὁπότε,
D εἰ καὶ ἐξῆν αὐτῷ δικάσαι, ἐχρῆν τοῖς κανόσιν ἐξακολουθῆσαι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, καὶ ὑπομνῆσαι τοὺς ὑβρισμένους ἡμᾶς, * μετὰ τῆς ἄλλης ἁπάσης ἁγίας ἡμῶν συνόδου καλέσαι πρὸς ἀπολογίαν. νυνὶ δὲ τούτων μηδὲν ὑπολογισάμενος, μήτε τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον εἰς νοῦν βαλὼν, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, καθ' ἣν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἐφεσίων λεληθότως, καὶ οὐδενὸς εἰδότος τὸ σύμπαν ἡμῶν τὸ * τετολμημένον, * κατέπαιξε τῆς ἑαυτοῦ * κεφαλῆς, * ἵνα μὴ λέγοιμεν τῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν, καὶ ὑβρίζει ψήφῳ καθαιρέσεως τοὺς μηδὲν εἰδότας μέχρι σήμερον. * καὶ γοῦν ποίαν ἔχεν εἰς τοῦτο * πρόφασιν; ἐπειδὴ
E τοίνυν ἀκόλουθόν ἐστι, μὴ οὕτω πατεῖσθαι τοὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς, μὴ δὲ εἰκῇ φέρεσθαι κατὰ μειζόνων, ἢ καὶ λεληθότως τοιαῦτα * τολμᾶν, ἅπερ οὐκ ἂν ἔδρασεν οὐδὲ εἰς ἕνα τῶν τὸν τελευταῖον ἐν ἐκκλησίαις ἐχόντων βαθμὸν, καὶ ὑπὸ χεῖρα πραττόντων τὴν ἑαυτοῦ, ἐνταῦθα δέ ἐστι μετὰ τῶν τοῦτο συνδεδρακότων αὐτῷ, ἀναγκαίως προσάγομεν τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ τάδε τὰ βιβλία, ὁρκίζοντες κατὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου

* ἴσ. καὶ μετ
* τολμώμενο
* κατέπαιζε.
* τῆς ἑαυτ. κελεύσεως,
* ἵνα μὴ λέγομεν.
* κἂν γοῦν
* πρόφασιν.
* ποιεῖν.

1 Infra in relatione Synodi ad Impp. dicuntur fuisse *triginta septem plus minus*.

σιου ἐξιάδος, μεταπεμφθῆναι καὶ αὐτὸν τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς συνδραματουργήσαντας αὐτῷ: ὥστε ἐλθόντας εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ τοῦ ἰδίου τολμήματος· ἑτοίμως γὰρ ἔχομεν ἀποδεῖξαι, αὐτὸν ἀνόσιον, καὶ παράνομον τῆς καθ᾽ ἡμῶν ὕβρεως πεποιημένον ἐγχείρημα.

Ἀκάκιος ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς εἶπε. Περιττὴ μὲν καὶ ἡ περὶ τῶν αἰτιαθέντων ὑπόνοια, εἴ γε καὶ * αὕτη ἀληθὴς εἴη· καὶ περιττὴ ἡ * αἴτησις τῶν ἁγιωτάτων καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων Κυρίλλου τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Μέμνονος τῆς Ἐφεσίων· οὔτε γὰρ ἦν οἷόν τε, τοὺς ἀποστατήσαντας ἀπὸ τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ προστεθέντας τῇ κακοδοξίᾳ Νεστορίου, καὶ ἑαυτοὺς συνάψαντας, καὶ ὑπὸ ἔγκλημα τοσοῦτο, καὶ τοιοῦτο, γενομένους τολμᾶν τι κατὰ τῶν προέδρων τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου διαπράττεσθαι, μηδὲ ὅλως ἔχοντας * αὐθεντίαν. ἐπειδὴ δὲ ἤρεσε τῇ ὑμετέρᾳ ὁσιότητι, ὥστε καὶ περὶ αὐτῶν τούτους εἰς κρίσιν ἑλκυσθῆναι, ὑπομνησθεὶς διὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, Ἀρχελάου, καὶ Παύλου, καὶ Πέτρου, ὁ πρόεδρος τῆς τοιαύτης ἀποστασίας καὶ τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπος Ἰωάννης, περὶ ὧν ᾐτιάθη ἀπολογήσεται, τίνι λόγῳ τοιαῦτα ἐτόλμησε.

Καὶ ἀπελθόντων, Ἀρχελάου ἐπισκόπου Μυνδοῦ τῆς Καρίας, καὶ Παύλου ἐπισκόπου Λάμπης τῆς Κρήτης, καὶ Πέτρου ἐπισκόπου Παρεμβολῶν τῆς Παλαιστίνης, καὶ ἐπανελθόντων, Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε. Διδασκέτωσαν οἱ θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, οἱ τὸ δήλωμα διακονῆσαι πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην ἐπιταχθέντες, τίνος ἔτυχον παρ᾽ αὐτοῦ ἀποκρίσεως.

Παῦλος ἐπίσκοπος Λάμπης εἶπε· Πεμφθέντες παρὰ τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχέων, πλησιάζοντες δὲ τῇ τούτου οἰκίᾳ, ἐθεασάμεθα πλῆθος στρατιωτῶν, καὶ ἑτέρων τινῶν, ὅπλα καὶ ξίφη ἐπιφερομένων, οἳ οὐδὲ συνεχώρουν ἡμῖν πλησιάσαι τῷ πυλῶνι. μόλις δὲ πλησίον ἐγενόμεθα, καὶ πολλῶν ῥηθέντων παρ᾽ ἡμῶν· ὅτι εἰρηνικοί ἐσμεν, μὴ γὰρ πλῆθός ἐσμεν, τρεῖς ἐσμεν ἀποσταλέντες, δέξασθε ἡμᾶς· ἡ ἁγία σύνοδος ἀπέστειλεν ἡμᾶς ῥήματα ἔχοντας εἰρηνικὰ, κανονικοῦ ἕνεκα πράγματος, πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην. πολλῶν τοίνυν * περιεστηκότων ἡμᾶς, γνοὺς, ὡς ἔοικε, τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἀπεστάλημεν, οὐκ ἐδέξατο ἡμᾶς. πολλὰ δὲ παρὰ πολλῶν ἐρρέθη, ἐν οἷς καὶ δύσφημα ἦν κατὰ τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἅ τινα διακονῆσαι διὰ τὸν γενόμενον ἐκεῖσε θόρυβον μετ᾽ ἀκριβείας οὐ δεδυνήμεθα.

Ἀρχέλαος ἐπίσκοπος Μυνδοῦ εἶπε· Πολὺν θόρυβον, καὶ κίνδυνον μικροῦ δεῖν ὑπεμείναμεν, ἐν τῇ οἰκίᾳ παραγενόμενοι τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου, στρατιωτῶν ξίφη γυμνωσάντων, καὶ ξύλα κρατούντων, καὶ ἀπειλούντων ἡμῖν, καὶ πλήθους ἑτέρου περιεστῶτος· καὶ πολλοὺς παρακαλέσαντες μηνυθῆναι, οὐκ οἶδα δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐδέχθημεν.

hos non offerre, per ſanctam & conſubſtantialem trinitatem obteſtantes, ut ipſum Joannem, ejuſque in excitanda hac tragœdia ſocios acerſat; quo in ſanctam hanc ſynodum venientes, temeritatis ſuæ rationem reddant. Nos enim parati ſumus evidenter oſtendere, ipſum impie & illegitime hanc nobis contumeliam inferre molitum eſſe.

Acacius Melitenæ epiſcopus dixit: Supervacanea de accuſatis eſt ſuſpicio, etiamſi ea vera ſit; ac ſupervacaneum eſt poſtulatum Cyrilli Alexandrini, & Memnonis Epheſini, ſanctiſſimorum [1] pientiſſimorumque epiſcoporum. Fieri enim non poteſt, ut hi, qui a ſancta ſynodo deſciverunt, & pravæ Neſtorii opinioni ſe adjunxerunt, talique ac tanto crimine obſtricti tenentur, quidquam contra œcumenicæ hujus ſynodi præſides audeant efficere, cum nullam omnino habeant auctoritatem. Quoniam vero ſanctitati veſtræ placuit, illos ea de cauſa judicio ſiſti oportere; Joannes epiſcopus Antiochenus defectionis hujus præſes, per Paulum & Petrum & Archelaum epiſcopos reverendiſſimos admonitus, de objectis criminibus, cur hæc ſit auſus, reſpondebit.

Cum itaque Archelaus Myndi Cariæ epiſcopus, & Paulus Lampæ Cretæ epiſcopus, & Petrus Parembolarum Palæſtinæ epiſcopus abiiſſent, & reverſi eſſent; Firmus Cæſareæ Cappadociæ epiſcopus dixit: Doceant religioſiſſimi epiſcopi, quibus injunctum fuit, ut mandatum perferrent, ad reverendiſſimum epiſcopum Joannem, quodnam reſponſum ab illo tulerint.

Paulus Lampæ epiſcopus dixit: Miſſi a ſancta veſtra ſynodo ad reverendiſſimum epiſcopum Joannem Antiochenum, ædibuſque in quibus diverſatur, appropinquantes, militum, & aliorum quorumdam, arma gladioſque inferentium, multitudinem conſpeximus; qui ut ne ad januam quidem propius accederemus, impedimento nobis erant. Ægre tandem acceſſimus prope, & multis inſtitimus ſermonibus, dicentes: Pacifici ſumus; nec enim multi ſumus: tres tantum miſſi adſumus, admittite nos: ſancta ſynodus legitimi negotii cauſa nos deſtinavit, verba pacifica ad Joannem reverendiſſimum epiſcopum deferentes. Cum itaque magna turba circumfunderemur, intelligens, ut veriſimile eſt, Joannes, qua de cauſa miſſi eſſemus, aditum ad ſe denegavit. Multa vero a multis dicebantur; inter quæ nonnulla quoque contra ſanctam ſynodum, & orthodoxam fidem blaſphema continebantur; quæ tamen ob tumultuationem ibidem excitatam exacte referre nequivimus.

Archelaus Myndenſium epiſcopus dixit: Magnum tumultum, ac prope periculum adivimus, cum ad reverendiſſimi epiſcopi Joannis ædes jam venimus, militibus gladios nudantibus, & fuſtes tenentibus, qui nobis minabantur. Circumſtabat & alia hominum multitudo. Cum autem permultos rogaſſemus, ut ei noſtrum adventum nunciarent, neſcio quam ob cauſam admiſſi non ſimus.

Pe-

[1] Vet. V. & Deo amabilium.

Petrus Parembolarum epiſcopus dixit: Et A ego quoque cum veniſſem una cum piiſſimis epiſcopis ad reverendiſſimi epiſcopi Joannis domum, multos milites comperi arma portantes, & evaginantes ac nos circumvallantes: alios quoque non paucos cum illis, qui & turbas illic ciebant, & minabantur nobis, & voces præterea blaſphemas cum in orthodoxam fidem, tum in ſanctam quoque Deoque dilectam ſynodum veſtram emittebant. Cum autem rogaremus ut nos adeſſe ſignificarent, quo verba a ſancta ſynodo ad reverendiſſimum epiſcopum Joannem mandata renunciaremus, repulſam paſſi ſumus; non ignorante, ut putamus, eodem reverendiſſimo Joanne, quamobrem miſſi eſſemus. B Aderant namque nonnulli ex clericis illius, quibus a ſancta ſynodo miſſos nos eſſe indicavimus. Nemo autem nos admitti permiſit.

Cyrillus Alexandriæ epiſcopus dixit: Sancta veſtra ſynodus, & me, & reverendiſſimum Deoque dilectiſſimum coepiſcopum Memnonem adeſſe hic cernit, pura conſcientia fretos, noſtramque exiſtimationem defendere paratos. Sed ut videtur, una cura eſt hæretico Neſtorio, & Joanni Antiocheno epiſcopo ejus dogmatum defenſori, ut & contra ſanctæ eccleſiæ leges inſaniant, & ad rationem de admiſſis reddendam vocati, domos, in quibus degunt, armis circumſe- C piant, inacceſſaſque illis efficiant, qui purgationem eorum, de quibus rei aguntur, legitime illos citant. Quia igitur prædictus reverendiſſimus Joannes delictum ſuum veritus, varias dilationis cauſas ſibi comparat, (quemadmodum videre eſt ex his quæ piiſſimi epiſcopi docuerunt, ac potius ut dixi, ex eo, quod illis, qui a ſancto concilio mittuntur ad domicilium ſuum, aditum interclusit) perſpicuum eſt eum ſuo ſeſe judicio condemnare, propriamque audaciam culpare: ideoque ad ſanctam hanc magnamque ſynodum ſuſpectum habet & pertimeſcit acceſſum. Veſtra proinde ſanctitas, quæ vanis rumoribus aures non accommodat, ſed rei D naturam conſiderat, dignetur ea quæ impie contra nos intentavit, legitimis vel maxime ſententiis abolere, & quæ videbuntur, in eum decernere, qui talem nobis ignominiam auſus eſt inferre.

Juvenalis Hieroſolymorum epiſcopus dixit: Oportebat quidem Joannem reverendiſſimum Antiochiæ epiſcopum, hac ſancta & magna & œcumenica ſynodo conſiderata, confeſtim, ut de iis quæ ipſi objiciuntur, ſe purgaret, accurrere, & ad apoſtolicam ſedem magnæ Romæ nobiſcum conſidentem, ac obedire & honorem deferre apoſto- E lico Dei eccleſiæ Hieroſolymorum, præſertim cum apud illam ſedem Antiochenæ ipſi ſedi ex apoſtolico ordine & traditione mos ſit dirigi, & apud ipſam judicari: Sed quoniam ſolita ſuperbia uſus, domum ſuam armatis militibus, ac privatis hominibus circumvallavit, quemadmodum piiſſimi epiſcopi a ſancta hac ſynodo ad illum miſſi, in ſua depoſitione nobis retulerunt; nos canones ſequentes, & ordinem ſervantes, ſecundo iterum illum monendum decernimus.

A Πέτρος ἐπίσκοπος Παρεμβολῶν εἶπε· Παραγενόμενος καὶ αὐτὸς ἅμα τοῖς εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου, πολλῶν στρατιωτῶν ὅπλα ἐμφερομένων, καὶ γυμνωσάντων, καὶ περιστοιχισάντων ἡμᾶς, καὶ ἑτέρων δὲ πολλῶν σὺν αὐτοῖς ἐκεῖσε θορυβούντων, καὶ ἀπειλούντων ἡμῖν, καὶ βλάσφημα ἀφιέντων ῥήματα κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τῆς ἁγίας ὑμῶν καὶ θεοφιλοῦς συνόδου· παρακαλέσαντες μηνυθῆναι, καὶ τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου διακονῆσαι ῥήματα τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ, οὐκ ἐδέχθημεν· γνόντος, ὡς οἰόμεθα, τοῦ αὐτοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου τὴν αἰτίαν, ἐφ' ἣ ἀπεστάλημεν· B παρῆσαν γάρ τινες τῶν αὐτοῦ κληρικῶν, οἷς εἰρήκαμεν, ὅτιπερ ἀπεστάλημεν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου· οὐδεὶς δὲ ἡμᾶς δεχθῆναι συνεχώρησε.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπε. Συνορᾷ ἡ ἁγία ὑμῶν σύνοδος, ὅτι ἐγὼ μὲν, καὶ ὁ εὐλαβέστατος καὶ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Μέμνων ἐνταῦθά ἐσμεν, καθαρὸν ἔχοντες τὸ συνειδὸς, καὶ τῇ ἑαυτῶν ὑπολήψει συστῆναι ηὐτρεπισμένοι· ἀλλ' ὡς ἔοικε, μελέτη μία τῷ τε αἱρετικῷ Νεστορίῳ, καὶ τῷ ὑπερασπίζοντι τῶν αὐτοῦ δογμάτων Ἰωάννῃ τῷ τῆς Ἀντιοχέων ἐπισκόπῳ, καὶ τῶν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀπονοεῖσθαι θεσμῶν, καὶ καλουμένους εἰς ἀπολογίαν ὧν πεπλημμελήκασιν, ὅπλοις C τὰς ἑαυτῶν περιφράττειν οἰκίας, ἀπροσίτους τε αὐτὰς ἀποφαίνειν τοῖς κανονικῶς καλοῦσιν εἰς ἀπολογίαν, ὧν εὐθύνονται. ἐπειδὴ τοίνυν ὁ μνημονευθεὶς εὐλαβέστατος Ἰωάννης, δεδιὼς τὸ ἴδιον πλημμέλημα, ποικίλας ἀφορμὰς ὑπερθέσεως ἑαυτῷ πορίζεται, ὡς ἔξεστιν ἰδεῖν, ἀφ' ὧν ἐδίδαξαν οἱ θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, μᾶλλον δὲ, ὡς ἔφην, ἀφ' ὧν ἀπρόσιτον τοῖς ἀποστελλομένοις παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τὴν ἑαυτοῦ κατεσκεύασεν οἰκίαν, δῆλός ἐστιν ἑαυτοῦ καταψηφιζόμενος, καὶ τῶν οἰκείων τολμημάτων κατηγορῶν, δι' ὧν ὑφορᾶται καὶ δέδιε τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ D μεγάλην σύνοδον. καταξιωσάτω τοίνυν ὑμῶν ἡ ὁσιότης, ἀσυνάρπαστον τὴν ἀκοὴν ἔχουσα, καὶ τῇ φύσει τοῦ πράγματος ἐνορῶσα, τὰ μὲν καθ' ἡμῶν ἀνοσίως παρ' ἐκείνου τετολμημένα, ταῖς ἐννομωτάτοις ἀφανίσαι ψήφοις, ὁρίσαι δὲ τὰ δοκοῦντα * κατ' αὐτοῦ, τοιαύτην ὕβριν ἐπενεγκεῖν ἡμῖν τολμήσαντος.

* κατά τινος αὐτήν.

Ἰουβενάλιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπεν· Ἐχρῆν μὲν Ἰωάννην τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας, ἐνθυμούμενον τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταύτην, * εὐθέως εἰς ἀπολογίαν τῶν ἐπαγομένων αὐτῷ δραμεῖν, καὶ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον συνεδρεύοντα ἡμῖν τῆς μεγά- E λης Ῥώμης, καὶ τῷ ἀποστολικῷ τῆς Ἱεροσολύμων ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὑπακοῦσαι, καὶ τιμῆσαι· παρ' ᾧ μάλιστα ἔθος αὐτὸν τῶν Ἀντιοχέων θρόνον ἐξ ἀποστολικῆς ἀκολουθίας καὶ παραδόσεως ἰθύνεσθαι, καὶ παρ' αὐτῷ δικάζεσθαι. ἐπειδὴ δὲ τῇ συνήθει ὑπεροψίᾳ χρώμενος, τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ὅπλοις περιέφραξε διὰ στρατιωτῶν, καὶ ἰδιωτῶν, ὡς οἱ καταθέμενοι θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου πεμφθέντες ἐγνώρισαν ἡμῖν, τοῖς κανόσιν ἡμεῖς ἑπόμενοι, καὶ τὴν ἀκολουθίαν φυλάττοντες, ἐκ δευ-

* διὰ τὸ κείσω τακτὸ καὶ ἀνακόλουθον. ἴσως (σύνοδον ταύτην καὶ τὸ ἀποστολικὸν θρόνον συνεδρεύοντα ... τῆς μεγ... Ῥώμης ... ἀποστολικ... τῆς Ἱεροσολύμων ἁγίας τοῦ ... ἐκκλησί... εὐθέως εἰς ... λογίαν τ... ἐπαγομ... αὐτῷ δρ... ὑπακοῦσαι, καὶ

δευτέρου πάλιν αὐτὸν ὑπομνησθῆναι ὁριζόμεθα. διαβάντες οὖν ἕτεροι θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, μετὰ τῆς αὐτῆς τῆς πρότερον ἐπιεικείας ὑπομνήσουσιν αὐτὸν παραγενέσθαι εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ ἀποκρίνασθαι τοῖς αὐτῷ ἐπαγομένοις.

Καὶ ἀπελθόντων, Τιμοθέου ἐπισκόπου Τερμησοῦ καὶ Εὐδοκιάδος, καὶ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Δοκιμίου, καὶ Εὐδοξίου ἐπισκόπου Χώματος τῆς Λυκίας, καὶ ἐπανελθόντων, Εὐδόξιος ἐπίσκοπος Χώματος τῆς Λυκίας εἶπε· Κατὰ τὴν κέλευσιν τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας παραγενόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου τῆς Ἀντιοχέων, εὕρομεν στρατιώτας περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ μετὰ ξιφῶν γυμνῶν, καὶ κληρικούς τινας. παρεκαλέσαμεν δὲ τοὺς κληρικούς, λέγοντες· ἀπεστάλημεν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, ἀπαγγεῖλαί τινα ῥήματα τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ, καὶ καταξιώσατε μηνῦσαι ἡμᾶς. οἱ δὲ εἰσελθόντες, καὶ μηνύσαντες ταῦτα, ὑποστρέψαντες ἀπόκρισιν ἡμῖν δεδώκασι, λέγοντες· ὅτι εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης· ὅτι ἡμεῖς ἀνθρώποις καθαιρεθεῖσιν ἀφ᾽ ἡμῶν, καὶ ἀκοινωνήτοις οὖσιν, ἀπόκρισιν οὐδεμίαν ποιούμεθα. ὡς δὲ ἠρωτήσαμεν, παρὰ τίνος καθῃρέθημεν, καὶ ἀκοινώνητοί ἐσμεν; εἰρήκασιν ἡμῖν· ὅτι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννου. ὡς δὲ ἐπέμψαμεν ἀκριβέστερον μαθεῖν, ἔφησαν· ὅτι καὶ ἐπὶ ταβουλαρίων ταῦτα οὐ παραιτούμεθα εἰπεῖν.

Τιμόθεος ἐπίσκοπος Τερμησοῦ καὶ Εὐδοκιάδος εἶπεν· Ὡς ἐκέλευσεν ἡ θεοσέβεια ὑμῶν, παρεγενόμεθα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου· καὶ εὑρόντες πρὸ τῶν θυρῶν κληρικοὺς ἑστῶτας, ἐμηνύσαμεν, ἀξιοῦντες δεχθῆναι, καὶ κατὰ πρόσωπον εἰπεῖν τὰ ἐντεταλμένα ἡμῖν· οἱ δὲ εἰσελθόντες, ταύτην ὑμῖν τὴν ἀπόκρισιν δεδώκασιν· ὅτι ἡμεῖς ἀκοινωνήτοις καὶ καθῃρημένοις, ἀπόκρισιν οὐ ποιοῦμεν. μὴ καμνέτωσαν καλοῦντες ἡμᾶς συνεχῶς.

Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Δοκιμίου εἶπε· Κατὰ τὴν κέλευσιν τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος παρεγενόμεθα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἔνθα μένει ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ἰωάννης τῆς Ἀντιοχέων· καὶ τοῖς ἐκεῖσε κληρικοῖς εὑρεθεῖσι παρῃνέσαμεν μηνυθῆναι. ὡς δεῖ ἡμᾶς συντυχεῖν τῷ αὐτῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ, καὶ εἰπεῖν τὰ παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου δηλωθέντα αὐτῷ. οἱ δὲ εἰσελθόντες, καὶ ἐπαναστρέψαντες πρὸς ἡμᾶς, ἔφησαν· ὅτιπερ ἡμεῖς καὶ καθείλομεν, καὶ ἀκοινωνήτους πεποιήκαμεν, καὶ μὴ καμνέτωσαν καλοῦντες ἡμᾶς. ἐπειρώμεθα δὲ μαθεῖν τὰ ὀνόματα τῶν εἰσελθόντων μηνῦσαι, καὶ εἰπεῖν οὐκ ἠβουλήθησαν, οὐδὲ μηνῦσαι, λέγοντες· κληρικοί ἐσμεν, καὶ οὐ ταβουλάριοι.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν. Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ καὶ νῦν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ παρών, τὰς τῶν πραγμάτων φύσεις ἐναργεῖς
Ioan. 3. 20. ἡμῖν κατέστησεν εἰπών· ὅτι πᾶς ὁ τὰ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοῦτο παθόντα καὶ νῦν τὸν εὐλαβέστατον Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον, ἡ ὑμετέρα που πάντως ὁσιότης καὶ νῆψις ὁρᾷ· ἡ γὰρ

A Quare alii episcopi piissimi illo transeant, ipsumque eadem, qua prius, moderatione & lenitate commonefaciant, ut ad sanctam synodum accedat, ac de sibi objectis rationem reddat.

Posteaquam ergo Timotheus [1] Termesi Eudociadisque episcopus, & Eustathius Docimii, & Eudoxius Chomatis Lyciæ episcopus abiissent, ac reversi essent, Eudoxius episcopus Chomatis provinciæ Lyciæ dixit: Cum juxta pietatis vestræ jussionem ad Joannis reverendissimi episcopi Antiocheni domum venissemus, invenimus milites circa domum ejus evaginatis gladiis instructos,
B & quosdam quoque clericos. Rogavimus autem clericos illos ejusmodi verbis: Missi sumus a sancta synodo, ut ad reverendissimum Joannem episcopum mandata quædam deferamus; quare dignemini de adventu nostro illum certiorem facere. Illi vero ingressi, cum hæc nunciassent, reversi hujusmodi ad nos responsum attulerunt: episcopus Joannes dixit: Nos hominibus per nos depositis & excommunicatis responsum nullum damus. Cum autem interrogaremus, a quo exauctorati & excommunicati essemus, responderunt: A Joanne episcopo Antiocheno. Cum vero iterum misissemus, ut exactius aliquando de illius sensu nobis consta-
C ret, dixerunt: Vel coram tabellionibus hæc dicere non recusamus.

Timotheus [2] Termesi & Eudociadis episcopus dixit: Sicut pietas vestra mandaret, ad reverendissimi episcopi Joannis domum nos contulimus. Cumque clericos præ foribus consistentes comperissemus, adventus nostri causa indicata, ut nos intromitterent, coramque ea quæ in mandatis habebamus, exponere liceret, rogavimus. Ingressi clerici hoc nobis responsum dederunt: Nos hominibus excommunicatis & depositis responsum non damus: ne se fatigent crebra citatione nos interpellantes.

Eustathius Docimii episcopus dixit: Se-
D cundum jussionem sanctitatis vestræ devenimus ad domum, in qua manet reverendissimus episcopus Joannes Antiochenus; ibique clericos invenimus, quos rogavimus, ut nunciarent, oportere nos eumdem reverendissimum Joannem convenire, eaque quæ a sancta hac synodo ipsi significabantur, exponere. Cum autem ad illum introissent, & ad nos reversi fuissent, hæc dixerunt, illi a nobis sunt depositi & excommunicati, & ne laborent, vocantes nos. Ceterum cum eorum nomina, qui internuncii extiterant, dignoscere conaremur, nec dicere voluerunt, nec indicare: hoc solum ajebant, Clerici sumus, non tabelliones.

E

Cyrillus episcopus Alexandriæ dixit: Dominus noster Jesus Christus, qui & nunc quoque sanctæ synodo præsens est, rerum naturas manifesto indicio nobis prodidit, dicens: Omnis qui mala agit, odit lucem, Joan. 3. v. 20.
& non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Hoc Joanni reverendissimo Antiochiæ episcopo nunc accidisse, vestra utique sanctitas & vigilantia perspicit. Nam si conscientia teste aliquid canonicum, Deoque

1 Vet. V. *Permessi*. 2 Vet. V. *Permessi*.

que gratum in nos egisse cognoscit, qui fieri potuit, ut non alacriter ad hanc sanctam & œcumenicam synodum se conferret, ut ejus conatus, si quidem ecclesiasticis sanctionibus consentaneus esset, vestra quoque sententia comprobatus, majus robur adversum nos fortiretur? Quoniam vero timet sanctæ & magnæ hujus synodi adversus improbitatem odium, impiaque & justa contumelia se nos affecisse non ignorat, recusat venire, ne convenientissimam sibi pœnam & indignationem patiatur. Celat enim quæ peccavit, & erubescit vobis judicibus suam patefacere iniquitatem. Quamobrem rogamus, ut sancta hæc synodus pronunciet, ea nullius momenti in posterum esse censenda, quæ ille in nos per audaciam machinatus est: ipse vero denuo citatus, propter ea quæ impie patravit, legitimæ justissimæque vestræ, sacrorumque canonum sententiæ subjiciatur.

Memnon Ephesi episcopus dixit: Illegitima Joannis reverendissimi episcopi Antiocheni, & paucorum quorumdam cum eo conspirantium sententia, e novis rebus, quas gessit, & ex ecclesiasticarum sanctionum perturbatione, vestræ sanctitati manifesta evasit. Unde etiam ea, quæ is adversum nos per temeritatem machinatus est libello vestræ sanctitati oblato aperuimus: vosque jure permoti, illum per sanctissimos episcopos accersistis, ut quæ præter leges ecclesiasticas, imo vero contra ordinem ecclesiasticum deliquerat, defenderet; rationemque de his, quæ temere contra canones molitus fuerat, redderet: sed ille putrida conscientia detentus, citationi parere recusavit. Quamobrem sanctam & œcumenicam vestram synodum rogavimus, ut illa quæ ab ipso, paucisque ipsius sociis (quorum aliqui sunt hæretici, aliqui nec civitates habent, nonnulli quoque multis criminibus sunt obnoxii) inique sunt acta, licet per se alioqui sint irrita, nullamque vim prorsus obtineant, utpote in canonici ordinis injuriam temerario ausu gesta, abrogentur etiam per sententiam sanctæ & œcumenicæ synodi; nostraque circa fidem orthodoxam, quam a sanctis patribus accepimus, instantia approbata, id quod videbitur, in illos decernatis.

Sancta synodus dixit: Nullam vim, vel ordinem habere ea, quæ gesta sunt, cum Joannes in omnibus contra canones fuerit impulsus, ex actis innotuit. Nam si, quæ fecit, congruum aliquem ordinem continerent, a sancta synodo vocatus utique suæ novitati patrocinari non dubitasset. Unde cum hæc numquam habuerint robur, nec canonica sint ratione transacta, sancta synodus invalida esse pronunciat; nec ullum iis, qui contumeliam perpessi sunt, præjudicium afferre posse declarat. Quod autem consequens est, & ad se pertinet, sancta synodus faciens, ea quidem quæ hodierno die acta sunt, in piissimorum, Christianissimorumque imperatorum cognitionem deducet, ne quid ex iis illos lateat, quæ arroganter in contumeliam sanctæ synodi, & temere gesta sunt a Joanne: ipsum vero reverendissimum episcopum Joannem tertia adhuc citatione accerset. Quod si tertio vocatus, adhuc non comparuerit, tunc demum sancta & œcomenica synodus canones secuta, meritam sententiam in illum feret.

A ἑαυτῷ * συνεῖδε πεπραχώς τι καθ' ἡμῶν κανονικὸν, ἢ ἀρέσκον Θεῷ, πῶς οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν ἀφικέσθαι προθύμως εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὥστε καὶ ψήφῳ τῇ παρ' ὑμῶν ἐπισφραγισθὲν αὐτοῦ τὸ ἐγχείρημα, μᾶλλον ἰσχύσαι καθ' ἡμῶν, εἴπερ ἐπέπρακτο κατὰ θεσμοὺς ἐκκλησιαστικούς; ἀλλ' ἐπειδὴ δέδιε τὸ μισοπόνηρον τῆς ἁγίας ταύτης καὶ μεγάλης συνόδου, καὶ οἶδε δυσσεβῶς, καὶ παρανόμως ἐνυβρίσας ἡμᾶς, παραιτεῖται τὴν ἄφιξιν, ἵνα μὴ τὴν ἑαυτῷ πρεπωδεστάτην ὑπομείνῃ τιμωρίαν, καὶ ἀγανάκτησιν· κρύπτει γὰρ ἃ πεπλημμέληκε, καὶ αἰσχύνεται ἐπὶ κριταῖς ὑμῖν ἐμφανίσαι τὴν ἑαυτοῦ παρανομίαν. ὅθεν καὶ παρακαλοῦμεν ἀποφήνασθαι τὴν B ἁγίαν ταύτην σύνοδον, ἐντεῦθεν ἤδη μηδεμίαν μὲν ἰσχὺν τὰ παρ' ἐκείνου τετολμημένα καθ' ὑμῶν ἔχειν, κληθέντα δὲ καὶ εἰσαῦθις, ὑπὲρ ὧν δέδρακεν ἀνοσίως, ἐννόμῳ καὶ δικαιοτάτῃ ἀποφάσει τῇ παρ' ὑμῶν καὶ ἀπὸ τῶν κανόνων ὑπενεχθῆναι.

Μέμνων ἐπίσκοπος Ἐφέσου εἶπεν· Ἡ ἀκανόνιστος γνώμη τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου τῆς Ἀντιοχέων, καὶ τῶν ἅμα αὐτῷ εὐαριθμήτων τινῶν, ἀφ' ὧν ἐνεωτέρισε, καὶ κατὰ τῶν θεσμῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἠτάκτησε, δήλη τῇ ὑμετέρᾳ γέγονεν ὁσιότητι· ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὰ ἐκείνῳ τετολμημένα καθ' ἡμῶν διὰ λιβέλλου ἀνεδιδάξαμεν τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα· καὶ κανονικῶς κινούμενοι κεκλήκατε δι' C ὁσιωτάτων ἐπισκόπων συστῆναι αὐτὸν τοῖς παρ' αὐτοῦ παρὰ τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, ἡμαρτημένοις, καὶ ἀπολογήσασθαι ἐφ' οἷς κατὰ τῶν κανόνων ἐθρασύνετο· ἀλλὰ σαθρῷ τῷ συνειδότι κεχρημένος, ὑπακοῦσαι οὐκ ἠβουλήθη κληθείς. τούτου χάριν τὴν ἁγίαν σύνοδον ἡμῶν καὶ οἰκουμενικὴν παρεκαλέσαμεν, τὰ μὲν παρ' ἐκείνου ἀθέσμως πραχθέντα, καὶ τῶν ἅμα αὐτῷ εὐαριθμήτων ὄντων, ὧν τινὲς μὲν αἱρετικοὶ τυγχάνουσι, τινὲς δὲ μηδὲ πόλεις ἔχοντες, καὶ ἕτεροι δὲ πολλαῖς αἰτίαις ὑπεύθυνοι ὄντες, ἀργὰ ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἀνίσχυρα τυγχάνοντα, διὰ τὸ ἐφ' ὕβρει τῆς τῶν κανόνων εὐταξίας τετολμῆσθαι, καταλυθῆναι καὶ ψήφῳ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τήν τε * ὑμετέραν δεχομένους ἔνστασιν περὶ τὴν D ὀρθόδοξον πίστιν, ἣν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων παρειλήφαμεν, ὁρίσαι κατ' ἐκείνων τὸ παριστάμενον.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· Μηδεμίαν ἰσχὺν, μηδὲ ἀκολουθίαν ἔχειν τὰ πεπραγμένα, ἐπὶ πᾶσιν ἀκανονίστως Ἰωάννου κινηθέντος, ἐκ τῶν πεπραγμένων δεδήλωται. * ἢ γὰρ ἂν ἐθάρσισε προσκαλούμενος παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου συστῆναι τοῖς παρ' αὐτοῦ νεωτερισθεῖσιν, εἴ τινα εἶχεν εὔλογον ἀκολουθίαν τὰ πεπραγμένα. ὅθεν * τὰ μὲν μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἰσχυρὰ ὄντα, οὔτε κανονικῷ γεγονότα λόγῳ, ἀνίσχυρα E ἡ ἁγία σύνοδος ἀποφαίνεται· οὐδενὶ τῶν ὑβρισμένων πρόκριμα φέρειν δυνάμενα. τὸ δὲ ἀκόλουθον, καὶ τὸ ἐπιβάλλον ἑαυτῇ ποιοῦσα ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος, τὰ μὲν τήμερον πεπραγμένα ἀνοίσει εἰς γνῶσιν τῶν εὐλαβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων· ὥστε μηδὲν ἀγνοηθῆναι τῶν θρασέως ὑφ' ὕβρει τῆς ἁγίας συνόδου παρὰ Ἰωάννου τετολμημένων. ὁ δὲ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ἰωάννης, καὶ τρίτῃ προκληθεὶς κλήσει, εἰ μὴ * ἀπαντήσειε, τηνικαῦτα ἐκ τῶν κανόνων αὐτῷ ἡ ἁγία, καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ψηφιεῖται τὸ ἐποφειλόμενον.

* συνῄει.
* ἡμετέραν ἀποδεχομένους.
* ἴσως ἢ γὰρ
* κατὰ μὲν ταῦτα μὲν οὐδὲ
* ὑπακούσειε.

ΠΡΑ-

A

ΠΡΑ'ΞΙΣ ΠΕ'ΜΤΗ.

ΤΟΙ͂Σ μετὰ τὴν ὑπατείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν, Φλαυΐου Θεοδοσίου τὸ τρισκαιδέκατον, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, πρὸ δέκα ἓξ Καλανδῶν Αὐγούστων, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς * ἁγίας αὐτῆς συνόδου, * καθεσθείσης ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ, τῇ καλουμένῃ Μαρίᾳ, τῶν θεοφιλεστάτων, καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, εἶπε· Τῇ προτεραίᾳ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος * ἐνθάδε * συνεδρευούσης, παρόντων δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης Ῥώμης ἀπεσταλμένων ληγάτων, ἤτοι τοποτηρητῶν τοῦ ἁγιωτάτου, καὶ θεοφιλεστάτου, ἐπισκόπου Κελεστίνου, βιβλία προσηγάγομεν ἐγώ τε, καὶ ὁ θεοφιλέστατος Μέμνων ἐπίσκοπος τῆσδε τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως, αἰτοῦντες, εἰς τὴν ἁγίαν, καὶ οἰκουμενικὴν ταύτην σύνοδον, κληθῆναι τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχέων ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὴν καθ' ἡμῶν συνθέντας ὕβριν, καὶ τῷ τῆς καθαιρέσεως ὀνόματι * προσειρῆσθαι τολμήσαντας, ὥστε παρόντας ἀπολογήσασθαι, καὶ ταῖς ἑαυτῶν συνειπεῖν ἀθυροστομίαις, ἤτοι παρανόμοις ἐπιχειρήμασι· πάντα δὲ ἀκολούθως, καὶ κανονικῶς, ἡ ὑμετέρα πράττουσα θεοσέβεια, κέκληκεν αὐτοὺς κλήσει πρώτῃ, καὶ δευτέρᾳ, εὐλαβεστάτους, καὶ θεοφιλεστάτους ἀποστείλασα ἐπισκόπους, καθὰ καὶ ἡ πίστις τῶν πεπραγμένων ὑπομνημάτων περιέχει· οἱ δὲ τοῖς παρ' ἑαυτῶν τολμήμασιν οὐκ ἔχοντες ἐφαρμόσαι λόγους, οὔτε μὴν ἀπολογίας ἀνευρίσκοντες τρόπους. ἢ γὰρ ἂν ἔδραμον εὐθὺς ἐπὶ τήνδε τὴν ἁγίαν, καὶ μεγάλην σύνοδον, οἷς ἔδρασαν συστησόμενοι· πρᾶγμα πεποιήκασιν αἰσχρόν τε καὶ ἀγυρτῶδες, καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ πρέπον· δέον, εἴπερ ἐβούλοντό τι τῇ μεγάλῃ ταύτῃ συνόδῳ καταστῆσαι φανερὸν, ἀφικέσθαι μᾶλλον μετ' εὐταξίας, καὶ τῆς πρεπούσης χριστιανοῖς εὐκοσμίας, εἰπεῖν τε ἃ δεῖ, καὶ ἀκοῦσαι· καί τοι μηδενὸς τοῦ κωλύοντος ὄντος αὐτούς· οὐ γὰρ ἑστήκασι στρατιῶται πρὸ τῆς ἁγίας συνόδου, καθὰ καὶ * ἐπὶ τῶν οἰκημάτων, ἐν οἷς εἰσι, χαρτίον συντιθέντες, ἀπονοίας τε, καὶ ἀμαθίας μεστὸν, προὔθεσαν δημοσίᾳ, πᾶσαν εἰς θορύβους, μᾶλλον δὲ, εἰς κατάγνωσιν τῆς ἑαυτῶν δυσβουλίας διανιστάντες τὴν πόλιν. εἰ μὲν οὖν τοῦτο πεπράχασιν, ἵνα λυπώμεθα, θεωροῦντες ἀσχημονοῦσαν ὑπόληψιν ἀδελφῶν, καὶ γελωμένην παρὰ πάντων, ἀρκούντως λελυπήμεθα· πλειστάκις γὰρ, τοῦτο δράσαντες, ἐγελάσθησαν. εἰ δὲ ἀληθῶς, ὡς ἐν τῷ * παρ' αὐτῷ προτεθέντι χαρτίῳ περιέχει, ὡς ἐξάρχους ἡμᾶς τῆς Ἀπολιναρίου γεγονότας αἱρέσεως, ἤτοι τὰ ἐκείνου πεφρονηκότας πώποτε, διελέγχειν ἔχουσι, καὶ νῦν ἡκέτωσαν· διελεγχέτωσαν αἱρετικοὺς, εἰ δύνανται, καὶ μὴ ῥήμασιν ἁπλῶς περιυβριζέτωσαν κενοῖς, ἐννοοῦντες τὴν θείαν
Παρ. 21. 28. ἀγανάκτησιν· ἔφη γὰρ ὁ Θεὸς τῶν ὅλων κριτής·
Ψάλ. 49. 20. ὅτι μάρτυς ψευδὴς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται· καὶ διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυΐδ· καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις. ἡμεῖς γὰρ οὔτε τὰ Ἀπολιναρίου πεφρονήκαμεν πώποτε, οὔτε τὰ Ἀρείου, οὔτε τὰ Εὐνομίου, ἀλλ' ἐκ μικρᾶς ἡλικίας τὰ ἱερὰ γράμματα μεμαθήκαμεν, καὶ εἰς χεῖρας πατέρων τε-

Margin notes: 1 mſ. Sedicitur. ἔξεσι δέ τι- ; ἁγιωτάτης τῆ; καθιδρυθείσης ; συνιόντα συνεδρευσάσης ; κρίνασθαι. ; πρὸ ; παρ' αὐτῶν

ACTIO QUINTA.

[1] POst consulatum dominorum nostrorum semper Augustorum Flavii Theodosii XIII. & Flavii Valentiniani III. decimo sexto Kalendas Augusti, eodem die, sanctissima synodo Dei amantissimorum ac piissimorum episcoporum considente in eadem illa ecclesia, quæ vocatur Maria, Cyrillus Alexandriæ episcopus dixit: Hesterno die sanctitate vestra in hoc ipso loco considente, præsentibus etiam legatis a magna Roma missis, videlicet sanctissimi piissimique episcopi Cœlestini locum tenentibus, ego, & Memnon reverendissimus hujus Ephesinæ metropolis episcopus, libellos obtulimus, postulantes, ut Joannes reverendissimus ecclesiæ Antiochenæ episcopus, & qui una cum ipso injuriam in nos contexuerunt, depositionisque abuti nomine præsumpserunt, ad sanctam hanc & œcumenicam synodum accerserentur, quo coram causam pro se dicerent, suæque dicacitati patrocinarentur, sive injustas machinationes defenderent. At vestra pietas legitime & ordine omnia gerens, per reverendissimos religiosissimosque episcopos prima & secunda citatione vocavit eos, quemadmodum fides actorum continet: illi vero cum temeritatem suam nullis rationibus tueri, nec ullas justæ excusationis vias invenire possent, (nam citra ullam cunctationem ad hanc sanctam & magnam synodum, acta sua defensuri, proculdubio accurrissent) rem fœdam, & circulatoribus ac circumforaneis dignam commiserunt. Cum enim, si quid magnæ huic synodo palam facere voluissent, illos potius accedere modeste, & cum decoro, quod Christianos homines decet, coram exponere quæ conveniunt, responsaque audire oportuisset, ac profecto nihil obstaret, quominus id illis facere licuerit, (nec enim ante sanctam synodum milites constiterunt, sicut ante illorum domos;) chartulam arrogantia, inscitiaque plenam concinnantes, eaque publice proposita, totam hanc civitatem non tam ad tumultuationem, quam ad inconsultæ temeritatis ipsorum condemnationem concitarunt. Quod si eo animo fecerunt, ut nos fratrum existimationem fœde commaculatam, & ab omnibus derisam cernentes, contristaremur: satis utique contristati jam sumus: nam cum hoc egerint, sæpissime derisi sunt. Si vero, ut in scripto quod proposuerunt, continetur, tamquam hæreseos Apollinarii principes nos extitisse, aut illius opinionibus imbutos quandoque fuisse, vere convincere queunt, veniant nunc, redarguant, hæresi infectos esse ostendant, si possunt, nec verbis tantum inanibus contumeliam irrogent, divinam indignationem ante mentis oculos habentes. Dixit namque universorum judex Deus: *Testis mendax non* Prov. 21. 28.
erit inultus: & per vocem beati David: *Sedens adversus fratrem tuum loquebaris*. Ete- Psal. 49. 20.
nim nos nullo umquam tempore Apollinarii, aut Arii, aut Eunomii doctrinam probavimus; sed ab ineunte ætate sacras literas didicimus, & in sanctorum & orthodoxorum patrum manibus educati sumus: anathematizamus autem & Apollinarium, & Arium, & Eu-

1 MSS. *Post consulatu*.

Eunomium, & Macedonium, Sabellium, A Photinum, Paulum, & Manichæos; & quamcumque aliam hæreſim, & præter hos inſuper novarum blaſphemiarum inventorem Neſtorium, & qui ei communicant & conſentiunt, & eos qui Cœleſtii, vel Pelagii placita ſequuntur; quorum dogmata numquam ſuſcepimus: neque nunc per pœnitentiam mutata voluntate nos recipimus ad recte ſentiendum, ſed, ut dixi, in rectis & apoſtolicis eccleſiæ dogmatibus enutriti ſumus. Quoniam vero par eſt, ut illi qui in ſacerdotalem ordinem cooptati ſunt, veritatis appareant ſtudioſi, & ea quæ certo norunt, depromant; etiamnum ſanctam magnamque hanc veſtram ſynodum rogamus, B ut ipſum Joannem reverendiſſimum eccleſiæ Antiochenæ epiſcopum; reliquoſque qui una cum ipſo calumniam in nos compoſuerunt, canonice citari curet: ſiquidem rationi conſonum eſt, atque adeo neceſſarium, ut vel coram hæreſeos labe contaminatos, Apollinariique ſectatores, ut ajunt, nos fuiſſe doceant: vel certe, ſi venire recuſant, nec confidunt probationibus, hoc ipſo condemnationis ſententiæ ſubjaceant: maxime vero quia ſicut rurſus ex propoſita ab illis chartula conſtat, vanas ac futiles calumnias ad pientiſſimorum imperatorum aures detulerunt. Præcipue autem ſanctitati veſtræ ſummopere curæ eſſe decet, ne a quoquam piæ C principum aures per fallaciam capiantur, cum non ignoret, ſacris literis proditum eſſe: Nullum mendacium e lingua regi dicatur: & nullum mendacium ab ore ejus egrediatur.

Prov. 24.

Sancta ſynodus dixit: Et hæc quoque piiſſimorum ſanctiſſimorumque epiſcoporum Cyrilli Alexandrini, & Memnonis Epheſini poſtulatio rationi conſentanea eſt. Unde & hoc ipſo die piiſſimi epiſcopi Daniel & Commodus & Timotheus abeant, citationem ſecum ferentes, & admoneant reverendiſſimum eccleſiæ Antiochenæ epiſcopum Joannem, una cum his, qui ejuſdem cum eo criminis accuſantur, ut ad objecta reſ- D pondeant. Perrexerunt autem reverendiſſimi epiſcopi Daniel Coloniæ, Commodus Tripolis Lydiæ, & Timotheus [1] Termæ Helleſponti epiſcopus, cum Muſonio notario, hujus ſententiæ citationem deferentes.

Quoniam quidem ſancta ſynodus pacifice ea quæ canonum ſunt, decernere volens, ſecunda citatione reverentiam tuam vocavit, neque tamen obediſti, ut te defenderes ob injurias, quas intuliſti, aut ſaltem correctionem adhiberes: propterea ſancta ſynodus neque tibi, neque alicui ex iis qui tecum ſunt, ullam omnino epiſcopalem functionem ex propria ſententia interea permit- E tit. Quod ſi tertia hac vice vocatus non parueris, nec veneris, ea in vos decernentur, quæ a canonibus ſtatuta ſunt.

Cum autem reverſi eſſent, Daniel epiſcopus Coloniæ dixit: Profecti ſumus quo veſtra pietas mandavit, hoc eſt, ad religioſiſſimi Joannis Antiochiæ epiſcopi domum. Poſtquam autem procul e jumentis deſcendimus, multis precibus ſindicavimus clericis, nos a ſancta veſtra ſynodo miſſos

A θράμμεθα ὀρθοδόξων, καὶ ἁγίων· ἀναθεματίζομεν δὲ καὶ Ἀπολινάριον, καὶ Ἄρειον, καὶ Εὐνόμιον, καὶ Μακεδόνιον, καὶ Σαβέλλιον, Φωτεινὸν, Παῦλον, καὶ Μανιχαίους, καὶ ἑτέραν δὲ πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸν τῶν νέων βλασφημιῶν εὑρετὴν Νεστόριον, καὶ τοὺς τούτου κοινωνοὺς, καὶ ὁμόφρονας, καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ Κελεστίου, ἤτοι Πελαγίου, οὐ πεφρονηκότες τὰ ἐκείνων πώποτε· οὐδὲ νῦν ἐκ μετανοίας εἰς τὸ θέλειν τὰ ὀρθὰ φρονεῖν ἀφιγμένοι. ἀλλ' ὡς ἔφην, ἐντεθραμμένοι τοῖς ὀρθοῖς καὶ ἀποστολικοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι. ἐπειδὴ δὲ χρὴ τοὺς ἅπαξ τεταγμένους εἰς ἱερωσύνην, ἀληθεῖς ὁρᾶσθαι, κἀκεῖνα λαλεῖν, ἅπερ ἴσασιν οὕτως ἔχειν, B καὶ νῦν παρακαλοῦμεν ταύτην τὴν μεγάλην, καὶ ἁγίαν σύνοδον, μεταπέμψασθαι κανονικῶς αὐτὸν τὸν εὐλαβέστατον Ἰωάννην Ἀντιοχέων ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὴν καθ' ὑμῶν * συντιθέντας συκοφαντίαν· ἔστι γὰρ ἀκόλουθον αὐτοὺς, καὶ ἀναγκαῖον, παρόντας ἢ αἱρετικοὺς ἡμᾶς δεῖξαι, καὶ τὰ Ἀπολιναρίου πεφρονηκότας, καθά φασιν, ἢ γοῦν ἀναβάλλοντας τὴν ἄφιξιν, καὶ ὀκνοῦντας πρὸς τοὺς ἐλέγχους, * αὐτόθι καταγινώσκεσθαι· μάλιστα ὅτι, καθὰ πάλιν ἐν τῷ προτεθέντι παρ' αὐτῶν χαρτίῳ γέγραπται, ψυχρὰς, καὶ ἑώλους συκοφαντίας εἰς τὰς τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἐνηνόχασιν ἀκοάς. δεῖ δὲ μάλιστα ὑμῶν τὴν ὁσιότητα πλείστην θέσθαι C φροντίδα, τοῦ μὴ παραλογίζεσθαι πρός τινων τὰς εὐσεβεῖς τῶν κρατούντων ἀκοάς. εἰδυῖαν τὸ εἰρημένον παρὰ τῆς θείας γραφῆς· μηδὲν ψεῦδος ἀπὸ γλώσσης βασιλεῖ λεγέσθω, καὶ οὐδὲν ψεῦδος ἀπὸ στόματος αὐτοῦ οὐ μὴ ἐξέλθῃ.

Προ. 24.

Ἡ ἁγία σύνοδος, εἶπεν· Ἀκόλουθος καὶ νῦν ἡ αἴτησις τῶν θεοφιλεστάτων, καὶ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων Κυρίλλου τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Μέμνονος τῆς Ἐφεσίων. ὅθεν καὶ κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν, διαβάντες θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι Δανιὴλ, καὶ Κόμοδος, καὶ Τιμόθεος μετὰ παραναγνωστικοῦ, ὑπομνήσουσι τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην, τὸν τῆς Ἀντιοχείας, ἐλθόντα μετὰ τῶν ἅμα αὐτῷ ταῖς αἰ- D τίαισιν ὑπομεινάντων, τὴν ἀπολογίαν, ὧν ἐγκαλοῦνται ποιήσασθαι. καὶ ἀπῆλθον οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι Δανιὴλ Κολωνίας, καὶ Κόμοδος Τριπόλεως Λυδίας, καὶ Τιμόθεος * Τέρμης Ἑλλησπόντου, μετὰ Μουσωνίου νοταρίου, μετὰ τοῦ παραναγνωστικοῦ περιέχοντος οὕτως.

Ἐπειδὴ εἰρηνικῶς τὰ τῶν κανόνων βουλομένη τυποῦν ἡ ἁγία σύνοδος, διττῇ κλήσει ἐκάλεσε τὴν σὴν εὐλάβειαν, καὶ οὐχ ὑπήκουσας, ὥστε ἢ συστῆναι ἐφ' οἷς ὕβρισας, ἢ διορθώσασθαι· τούτου ἕνεκεν τέως ἡ ἁγία σύνοδος οὐδὲν ἐπισκοπικὸν συγχωρεῖ σοι πράττειν ἐξ οἰκείας ἀποφάσεως, οὐδὲ τινὶ τῶν μετὰ σοῦ. εἰ δὲ τῇ τρίτῃ ταύτῃ κλή- E σει μὴ ὑπακούσας παραγένοιο, τὰ τοῖς κανόσι δοκοῦντα ἐφ' ὑμῖν ὁρισθήσεται.

Καὶ ἐπανελθόντων αὐτῶν, Δανιὴλ ἐπίσκοπος Κολωνίας, εἶπε· Παρεγενόμεθα ὅπου προσέταξεν ἡ θεοσέβεια ὑμῶν, τουτέστιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου. καὶ μήκοθεν μὲν κατέβημεν τῶν ὑποζυγίων, μετὰ πολλῆς δὲ τῆς παρακλήσεως ἐδηλώσαμεν τοῖς κληρικοῖς, ὅτι παρεγενόμε-

* συνθέντας
* αὐτόθεν
* Θέρμης

1 MS. Bellov. *Germi*.

A νόμεθα ἀποσταλέντες παρὰ τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου. εὕρομεν δὲ ἐκεῖ ἑστῶτα Ἀσφάλιον τὸν πρεσβύτερον, ὅς ἐστι μὲν τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας, ἐκδικεῖ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ πράγματα τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας· οὗτος ἐγγύτερον ἡμᾶς ἤγαγε τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ μένει ὁ θεοσεβέστατος ἐπίσκοπος Ἰωάννης, καὶ συνῆν ἡμῖν κωλύων τοὺς ἐπερχομένους. τοῖς δὲ στρατιώταις ὁμολογοῦμεν χάριν· διὰ γὰρ * τοῦ γνωρίσαι τὸν πάντα θεοσεβέστατον ἐπίσκοπον Κόμοδον, τῷ εἶναι ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ * ἐγκαθεστῶτες, ἐπέσχον πάντας τοὺς καθ' ἡμῶν ὡρμημένους κληρικούς. μηνυσάντων δὲ αὐτῷ Ἀσφαλίου, καὶ ἑτέρων κληρικῶν, κατῆλθε πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ· τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἴσμεν· ἔστι δὲ σπανὸς ὁ ἄνθρωπος, ὕπωχρος, μικροφυής, ἐπιφερόμενος χαρτίον. ὃ προσφέρων ἡμῖν ἔλεγεν· ὅτι ἡ ἁγία σύνοδος ὑμῖν ἀπέστειλε τοῦτο, ὥστε ὑποδέξασθαι. εἰρήκαμεν ἡμεῖς· ἀπεστάλημεν εἰπεῖν τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, οὐ μὴν δέξασθαι * γράμματα. οὔτε γὰρ ἡμεῖς χάρτην ἐκομίσαμεν, οὔτε ὑποδεχόμεθα χάρτην· δήλωμα δὲ εἰρηνικὸν ἐκομίσαμεν. παρακαλεῖ γὰρ ἡ ἁγία σύνοδος συνεδρεῦσαι τὸν κύριον Ἰωάννην, καὶ ἀπαντῆσαι εἰς τὴν σύνοδον. * ἀπεκρίνατο ἡμῖν ὁ ἀρχιδιάκονος· οὐκοῦν ἐκδέξασθε, ἵνα μηνύσω ταῦτα τῷ ἐπισκόπῳ. ὑπέστρεψε, καὶ ἐπανελθὼν, πάλιν προσήγαγεν ἡμῖν τὸ αὐτὸ χαρτίον, λέγων οὕτω· μήτε ὑμεῖς πέμπετε πρὸς ἡμᾶς, οὔτε ἡμεῖς πέμπομεν πρὸς ὑμᾶς. τύπον γὰρ ἐκδεχόμεθα παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐκεῖ τὰ δόξαντα ἡμῖν ἀνηνέγκαμεν. ἡμῶν δὲ εἰρηκότων, ὅτι οὐκοῦν ἀκούσατε καὶ τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, ἀπεπήδησε, λέγων· οὐκ ἐδέξασθε τὸ χαρτίον, οὐκ ἀκούω τὰ τῆς συνόδου. ταῦτα μὲν * οὗτος. Ἀσφαλίῳ δὲ προπέμποντι ἡμᾶς, καὶ Ἀλεξάνδρῳ, πρεσβυτέροις εἴπομεν ταῦτα· ὅτι ἡ ἁγία σύνοδος τὰ σπλάγχνα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χρηστότητος ἐπιδείκνυται πρὸς τὸν κύριον Ἰωάννην· καὶ μάλιστα μὲν, ἐπειδὴ κληθεὶς δεύτερον, οὐκ ἠβουλήθη παραγενέσθαι, * ἐδικαίωσεν αὐτὸν μηδὲν ἱερατικὸν πράττειν. τῇ δὲ τρίτῃ κλήσει παρακαλεῖ αὐτὸν συνελθεῖν, ἵνα μὴ ἀναγκασθῇ κανονικόν τι κατ' αὐτοῦ ἐξενεγκεῖν.

* τὸ γκαθισῶ-...

* γραμμάτιον.

* γραμματίον.

* ἀπεκρίθη

* οὗτος.

* ἐβεβουλεύσαμεν αὐτόν

Κόμοδος ἐπίσκοπος Τριπόλεως τῆς Λυδίας, εἶπε· Συνῳδὰ τοῖς εἰρημένοις παρὰ τοῦ θεοσεβεστάτου, καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Δανιήλου, καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, καὶ κατατιθέμεθα τὰ αὐτά.

Τιμόθεος, ἐπίσκοπος * [1] Τέρμης Ἑλλησπόντου, εἶπε· Συνῳδὰ τοῖς εἰρημένοις παρὰ τοῦ θεοσεβεστάτου, καὶ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Δανιήλου, καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, καὶ κατατιθέμεθα.

* Θέρμης

Ἡ ἁγία σύνοδος, εἶπεν· Ἀκολούθως καὶ νῦν ἡ ὑπόμνησις γεγένηται παρὰ τῶν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων Δανιήλου, καὶ Κομόδου, καὶ Τιμοθέου, καὶ τὴν αἰτίαν δηλωσάντων ἐφ' ᾗ ἀπεστάλησαν, καὶ εἰς ἱερατικὰς ἀνενεγκόντων τὴν γνῶσιν, ὡς μηδὲν ἀγνοῆσαι τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην τῶν δηλωθέντων, μηδὲ ἔχειν σκήψει τινὶ χρήσασθαι εἰς ἀπολογίαν, τὴν ἄγνοιαν προβαλλόμενον.

Κύριλλος ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, εἶπεν· Ἔτι πάρειμι καὶ νῦν, ἐξαιτῶν ἀπολογίας, ἅμα τῷ

A adesse. Invenimus autem ibi stantem Asphalium ecclesiæ Antiochenæ presbyterum, qui ejusdem ecclesiæ negotia Constantinopoli curare & tractare solitus est. Hic ad ædes, in quibus piissimus episcopus Joannes commoratur, propius nos adduxit; nobisque conjunctus, irruentes prohibebat. Ceterum militibus gratias agimus; hi enim cum piissimum episcopum Commodum agnoscerent, eo quod in illius civitate sint constituti, omnes clericos, qui in nos impetum faciebant, represserunt. Porro posteaquam Asphalius, & alii clerici eum de nostro adventu certiorem fecerunt, archidiaconus illius (cujus quidem nomen ignoB ramus: est autem homo raros pilos in barba habens, subpallidus, ac statura pusillus,) chartam secum deferens, ad nos descendit, eamque nobis offerens, dixit; Sacra synodus hanc ad vos mittit, ut eam accipiatis. Cui respondimus: Non ut scriptum aliquod a vobis suscipiamus missi sumus; sed ut sanctæ synodi mandata renunciemus. Etenim nullam nos schedam tulimus, neque schedam ullam admittimus: detulimus autem pacificum mandatum. Rogat namque sancta synodus, ut dominus Joannes consessui se adjungat, & accedat ad synodum. Respondit archidiaconus: Expectate itaque, ut hæc episcopo nunciem. Rediit C eo, reversusque eamdem denuo chartam nobis obtulit, hoc dicens: Neque vos ad nos mittatis, neque nos quidquam ad vos mittemus: siquidem posteaquam decreta nostra semel ad imperatorem detulimus, quid opus sit facto, ut ipse nobis præscribat, expectamus. Cum autem diceremus: Audite proinde sanctæ synodi verba: confestim exiliit, dicens: Vos schedam respuistis, ego synodi verba non ausculto. Hæc quidem ille. Ceterum Asphalio, qui nos deducebat, & Alexandro presbyteris hæc diximus: Sancta synodus caritatis & benignitatis pacis viscera erga dominum Joannem abunde declarat: atque ob id præserD tim, quod secundo citatus venire noluerit, ipsum a sacerdotali functione abstinere judicavit. Hortatur autem, ut tertia hac citatione vocatus accedat, ne quid canonicum contra ipsum proferre compellatur.

Commodus Tripolis Lydiæ episcopus dixit: His consentanea, quæ piissimus & sanctissimus episcopus Daniel retulit, & nos quoque vidimus, & deponimus eadem.

Timotheus episcopus [2] Termæ Hellesponti dixit: His consentanea, quæ piissimus & sanctissimus episcopus Daniel retulit, & nos quoque vidimus, & deponimus.

Sancta synodus dixit: Qualem oporteE bat, admonitionem etiam nunc piissimi episcopi Daniel & Commodus & Timotheus fecerunt: causam quoque, propter quam missi fuerant, patefecerunt, & ad sacerdotum notitiam deduxerunt, ita ut jam nihil eorum omnium, quæ indicari debuerant, reverendissimum Joannem fugiat, nulloque commento ad excusationem, prætexens ignorationem, uti queat.

Cyrillus Alexandriæ archiepiscopus dixit: Adsum & nunc quoque una cum reveren-

1 Pro Γέρμης. 2 MS. Germi, ut supra.

diſſimo epiſcopo Memnone, de his quæ contra canones eccleſiaſticos, omnemque rationem, Joannes reverendiſſimus Antiochiæ epiſcopus in nos commiſit, rationem reddi poſtulans. Sancta veſtra ſynodus perſpicit, neque ambigere quiſquam poteſt, ſi, ne ab ipſo convinceremur, metueremus, numquam tali nos fiducia uſuros fuiſſe, ut rogaremus, ut tertia etiam hac citatione prædictus Joannes moneretur accedere, quibuſque vellet rationibus contra nos uteretur. Quoniam vero varias comminiſcitur dilationes, alias ex aliis occaſiones excogitans, (*Captus enim*, ſicut ſcriptum eſt, *verbis natat*;) conſequens eſt, hanc ſanctam & œcumenicam ſynodum quæ eccleſiaſticis ſunt conſtituta ſanctionibus pronunciare.

Job. 11. v. 12.

Sancta ſynodus dixit: Oportebat quidem ſanctam hanc ſynodum canonice motam propter contumelias, quæ a Joanne epiſcopo Antiocheno, ceteriſque qui cum eo ſunt, contra Cyrillum ſanctiſſimum piiſſimumque epiſcopum, & Memnonem coepiſcopum piiſſimum ac beatiſſimum illatæ ſunt, poſt tertiam hanc noſtram citationem, cui nullo pacto parere, nec ad ſanctæ ſynodi conſeſſum venire, nec cauſas, quibus inducti, contra leges & canones eccleſiæ in talem novitatem proruperint, exponere voluerunt, ſententiam tali vecordia dignam proferre tam in ipſum, quam in reliquos conſilii illius conſortes. At quoniam epiſcopalis benignitatis munus eſſe putamus, leni patientique animo, quæ acciderunt, perferre; interim quidem in præſenti, juxta ea quæ jam decreta ſunt, idem Joannes, & qui cum eo facinus hoc moliti ſunt, videlicet Joannes Damaſci, Alexander Apameæ, Dexianus Seleuciæ, Alexander Hierapolis, Himerius Nicomediæ, Fritilas Heracleæ, Helladius Tarſi, [1] Maximianus Anazarbi, Dorotheus Marcianopolis, Petrus Trajanopolis, Paulus Emiſenus, Polychronius civitatis Heraclienſium, Eutherius Tyanorum, Meletius Neocæſarienſis, Theodoretus Cyri, Apringius Chalcidis, Macarius majoris Laodiceæ, Zoſys Esbuntis, Salluſtius Coryci Ciliciæ, Heſychius Caſtabalæ Ciliciæ, Valentinus * [2] Mutlublacæ, Euſtathius Parnaſſi, Philippus Theodoſianopolitanus, Daniel, Julianus, Cyrillus, Olympius, Diogenes, Theophanes Philadelphiæ, [3] Palladius, Trajanus Auguſtæ, Aurelius Irenopolitanus, Muſæus Arcadiopolitanus, Helladius Ptolemaidis; ab eccleſiaſtica communione alieni ſint, nullam habentes facultatem, tamquam ex auctoritate ſacerdotali; qua aliquibus vel detrimentum, vel adjumentum afferre queant, donec ſeipſos condemnantes, proprium delictum confiteantur; id interim pro certo habentes, niſi celeriter hoc præſtiterint, fore, ut perfectam ſententiam juxta canonum decreta incurrant. Quin & illud quoque certo conſtat, nempe, quæ jam ante illegitime contra canones, & contumelioſe adverſus Cyrillum & Memnonem piiſſimos ſanctiſſimoſque epiſcopos, & eccleſiæ præſides, machinati ſunt, ea nullam firmitatem habere; quemadmodum nunc, & heſterna

* Malli.

εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Μέμνονι, ὑπὲρ ὧν εἰς ἡμᾶς πεπλημμέληκε παρὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας, καὶ παρὰ πάντα λόγον, ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης. ἡ ἁγία ὑμῶν σύνοδος συνορᾷ, καὶ ἔστιν οὐκ ἀμφίβολον, ὡς εἴπερ ἐδεδίειμεν τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ ἐλέγχους, οὐκ ἂν ἐχρησάμεθα τοιαύτῃ παῤῥησίᾳ, ὥστε παρακαλέσαι καὶ τρίτῃ ταύτῃ κλήσει προσκαλέσαι τὸν μνημονευθέντα ἐλθεῖν, καὶ χρήσασθαι οἷσπερ ἂν βούλοιτο καθ᾽ ἡμῶν λόγοις. ἐπειδὴ δὲ ὑπερθέσεις πλάττεται ποικίλας, ἄλλοτε ἄλλας ἐπινοῶν ἀφορμάς. ὁ γὰρ ἀλοὺς νήχεται λόγοις, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀκόλουθόν ἐστι, τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον, καὶ οἰκουμενικὴν τὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δοκοῦντα θεσμοῖς ἀποκρίνασθαι.

Ἡ ἁγία σύνοδος, εἶπεν· Ἔδει μὲν κανονικῶς κινηθεῖσαν τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον ἐπὶ ταῖς ὕβρεσι ταῖς κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Κυρίλλου, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ ὁσιωτάτου συνεπισκόπου Μέμνονος, ταῖς γενομένας παρά τε τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, μετὰ τὴν τρίτην ταύτην κλῆσιν τὴν παρ᾽ ἡμῶν γενομένην, ἧς οὐδαμῶς ὑπακοῦσαι ἠνέχοντο, οὔτε μὴν ἀπαντῆσαι εἰς τὸ συνέδριον τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ ἐμφανεῖς καταστῆσαι τὰς αἰτίας, δι᾽ ἃς παρὰ τοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοιοῦτον ὥρμησαν νεωτερισμὸν ἀξίαν τῆς τοιαύτης ἀπονοίας ἐξενεγκεῖν κατ᾽ αὐτοῦ τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἀπόφασιν· ἐπειδὴ δὲ ἐπισκοπικῆς χρηστότητος ἔργον εἶναι ἐλογισάμεθα, μακροθυμίᾳ βαστάσαι τὰ γεγονότα, τέως μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, κατὰ τὰ ἤδη τετυπωμένα, ἀλλότριος ἔστω αὐτός τε ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοῦτο δραματουργήσαντες, Ἰωάννης Δαμασκοῦ, Ἀλέξανδρος Ἀπαμείας, Δεξιανὸς Σελευκείας, Ἀλέξανδρος Ἱεραπόλεως, Ἱμέριος Νικομηδείας, Φριτίλας Ἡρακλείας, Ἑλλάδιος Ταρσοῦ, * Μαξιμῖνος Ἀναζάρβου, Δωρόθεος Μαρκιανουπόλεως, Πέτρος Τραϊανουπόλεως, Παῦλος * Ἐμίσης, Πολυχρόνιος Ἡρακλεωτῶν πόλεως, Εὐθήριος Τυάνων, Μελέτιος Νεοκαισαρείας, Θεοδώρητος, Κύρου, Ἀπρίγγιος Χαλκιδόνος, Μακάριος Λαοδικείας τῆς μεγάλης, Ζῶσυς Ἐσβοῦντος, Σαλούστιος Κωρύκου Κιλικίας, Ἡσύχιος Κασταβάλης Κιλικίας, Οὐαλεντῖνος * Μουτλουβλάκης, Εὐστάθιος Παρνασσοῦ, Φίλιππος Θεοδοσιανῶν, Δανιὴλ, Ἰουλιανὸς, Κύριλλος, Ὀλύμπιος, Διογένης, Θεοφάνης Φιλαδελφείας, * Παλλάδιος, * Τραϊανὸς Αὐγούστης, * Αὐρηλιανὸς Εἰρηνουπόλεως, Μουσαῖος * Ἀράδου, καὶ Ἑλλάδιος Πτολεμαΐδος, τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, μηδεμίαν ἔχοντες ἄδειαν, ὡς ἐξ αὐθεντίας ἱερατικῆς, εἰς τὸ δύνασθαι τινὰς βλάπτειν ἐκ ταύτης, ἢ ὠφελεῖν, ἄχρις ἂν ἑαυτῶν καταγνόντες, τὸ οἰκεῖον ὁμολογήσωσι σφάλμα· εἰδότες, ὅτι εἰ μὴ τοῦτο ἐν τάχει ποιήσαιεν, τὴν τελείαν ἐκ τῶν κανόνων ἐφ᾽ ἑαυτοὺς ἐπισπάσονται ἀπόφασιν. προδήλου κἀκείνου τυγχάνοντος· ὅτι οὐδὲ τὰ ἤδη πρότερον παρ᾽ αὐτῶν ἀθέσμως παρὰ τοὺς κανόνας ἐφ᾽ ὕβρει τῶν θεοφιλεστάτων καὶ ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, καὶ προέδρων τῆς ἐκκλησίας, Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος γενόμενα, ἰσχὺν

* Μαξιμιανός.

* Εμήσης.

* Μάλλου

* Πώλιος, * Ταιανὸς * Αὐρήλιος * Αὐρίλλιος * Ἀρκαδιουπόλεως.

1 Vet. V. *Maximus*. 2 Vet. V. ex MSS. *Mutublacces*. 3 Vet. V. ex MSS. ex editione Contii, *Pollios*, *Tatianus Auguſtæ*, *Aurelius Irenopolis*, *Muſæus Aradi*, *Helladius &c.*

ἰσχὺν ἔχει τινὰ κατὰ τὰ ἤδη καὶ τῇ προτεραίᾳ διαλαληθεῖσι. ἀνενεχθήσεται δὲ πάντα τὰ πεπραγμένα ταῖς εὐσεβέσι καὶ φιλοχρίστοις ἀκοαῖς τῶν θεοφιλεστάτων βασιλέων, ὡς καὶ τὰς θείας ἀκοὰς γνῶναι τὰ παρακολουθήσαντα.

Aquoque die satis jam declaratum est. Quæ autem acta sunt, ea omnia ad piissimorum, Christoque amabilium imperatorum aures referentur; ut divinæ cognoscant aures ea quæ sunt consecuta.

Ἑρμηνεία τῶν ὑπογραφῶν.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ὑπέγραψα.

Ἀρκάδιος ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ὑπέγραψα.

Προΐεκτος ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ὑπέγραψα.

Φίλιππος πρεσβύτερος, καὶ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας πρεσβευτὴς ὑπέγραψα.

Ὑπέγραψαν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες.

Interpretatio subscriptionum.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus subscripsi.

Arcadius episcopus, & apostolicæ sedis legatus subscripsi.

Projectus episcopus, & apostolicæ sedis legatus subscripsi.

B Philippus presbyter, & apostolicæ sedis legatus subscripsi.

Subscripserunt autem & reliqui omnes.

Ἴσον ἀναφορᾶς παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς περὶ τῶν ἀνατολικῶν.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις, Θεοδοσίῳ, καὶ Οὐαλεντινιανῷ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, ἀεὶ Αὐγούστοις, ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ, καὶ νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει.

ΤΑ μὲν προστεταγμένα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ παρὰ τοῦ ὑμετέρου κράτους καὶ εἰς πέρας ἤχθη τὸ προσῆκον, καὶ τοῦτο γνώριμον τῇ ὑμετέρᾳ κατεστήσαμεν εὐσεβείᾳ. τήν τε ἀποστολικὴν πίστιν, ἣν καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Νικαίας τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὼ συναχθέντες ἐξέθεντο, φανερὰν κατεστήσαμεν τῇ ὑμῶν εὐσεβείᾳ· καὶ τὸν ἐναντία ταύτῃ φρονήσαντα Νεστόριον καθείλομεν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας τε καὶ παῤῥησίας τοῦ κηρύττειν τὴν ἑαυτοῦ δυσσέβειαν. ἐπειδὴ δέ τινες ὀλίγοι προδιαφθαρέντες τὴν * γνώμην, καὶ ὑπὸ τῆς διδασκαλίας Νεστορίου, προσμείναντες αὐτῷ, καὶ τοὺς ὑπὸ αἰτίασιν ὄντας μεθ' ἑαυτῶν προσελάβοντο, προσθεμένου * αὐτῷ καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, ἢ διὰ φιλονεικίαν, ἢ διὰ τὴν πρὸς ἀνθρώπους φιλίαν, οἱ πάντες γενόμενοι τριάκοντα μόνοι, πρὶν ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν ἕκαστος ἐνεκαλεῖτο πταισμάτων, ἑαυτοὺς προσηγόρευσαν σύνοδον· ὡς τῆς ὑμῶν εὐσεβείας δύο συνόδους κελευσάσης συγκροτηθῆναι, ἀλλ' οὐχὶ μίαν, ὀφείλουσαν τήν τε πίστιν κρατῦναι τὴν εὐαγγελικὴν, καὶ τοὺς τὰ διεφθαρμένα φρονοῦντας ἐκβάλλειν τῆς ἐκκλησιαστικῆς λειτουργίας. ἀλλ' ὡς ἔφημεν, οἱ μνημονευθέντες πρὶν ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν ἐνεκαλοῦντο, ὀλίγοι συγκροτήσαντες ἑαυτοὺς, καὶ συλλήπτορα τῆς ἀπονοίας προσλαβόντες τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχείας, καὶ αὐτὸν δεδοικότα περὶ τῆς βραδύτητος εὐθύνας ὑποσχεῖν, ὡς ἐμάθομεν ὑποθρυλλούντων τινῶν, ἐτόλμησαν ἔξω πάσης ἀκολουθίας ἐκκλησιαστικῆς, καὶ κανόνων ἐκτὸς, κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἁγίας συνόδου, καὶ τῆς κεφαλῆς τῶν * ἐπηγγελμένων ἁγιωτάτων * ἀρχιεπισκόπων, Κυρίλλου φημὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου, ἔτι γε μὴν καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Μέμνονος, ἐξενεγκεῖν βλασφημίαν,

Margin: * γνώμην τῆς. * τοῖς L. * συνειλεγμένων ... τῶν.

[1] Exemplum relationis quam sancta synodus ad piissimos imperatores de orientalibus transmisit.

Piissimis ac religiosissimis imperatoribus, Theodosio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis, sancta synodus gratia Dei, vestræque majestatis nutu in Ephesiorum metropoli congregata.

C QUÆ quidem sanctæ synodo a vestra majestate præscripta fuerant, ea jam finem convenientem sortita sunt; vestræque pietati id indicavimus. Quin & apostolicam fidem, quam trecenti decem & octo patres Nicææ olim congregati exposuerunt, manifestam vestræ pietati exhibuimus, & Nestorium illi contraria sentientem a sacerdotali functione amovimus, & a licentia prædicandi suam impietatem. Quoniam vero pauci quidam Nestorio adhærentes, doctrina illius jam ante depravati, alios quoque criminibus obnoxios sibi adsciverunt, adjuncto etiam ipsis reverendissimo Joanne D episcopo Antiocheno, vel propter contentionis studium, vel propter humanam amicitiam; omnesque [2] triginta tantum; prius quam de iis criminibus se expurgassent, de quibus quisque accusabatur, sese synodum appellarunt; (quasi vero vestra pietas duas, & non unam synodum, quæ & evangelicam fidem confirmaret, & eos qui perversa sentirent, ab ecclesiasticis ministeriis amoveret, convenire jussisset) sed, ut diximus, pauci illi supradicti antequam rationem de iis, de quibus accusabantur, redderent, inter se coeuntes, insaniæque suæ Joannem reverendissimum Antiochenæ ecclesiæ episcopum adjutorem adsciscentes (qui E & ipse quoque propter cunctationem suam, sicut ex quorumdam rumore accepimus, metuebat, ne reus ageretur;) præter omnem ecclesiasticum ordinem, præterque canones, contra ecclesiasticam & sanctam synodum, & contra caput sanctissimorum episcoporum hic congregatorum, Cyrillum scilicet sanctissimum Alexandriæ archiepiscopum, & Memnonem episcopum Deo dilectis-

1 Ita MSS. duo. In Bellov. legitur: *Relatio sanctæ universalis Ephesinæ Synodi ad Imperatores, de excommunicatione Joannis, & qui cum eo sunt.* 2 Inferius, in altera relatione Synodi, triginta septem plus minus, defuisse dicuntur.

ctiſsimum, blaſphemiam depoſitionis contumeliam, ut exiſtimant, in ſe continentem per audaciam protulerunt; cum nemo illos antea apud eos accuſaſſet; neque accuſatorem expectaſſent, nec ad judicium vocaſſent: ſed cum contumeliam hanc ante judicium, & cauſæ examinationem ſcripto comprehenſam evomuiſſent, rationi adeo diſſentanea ad majeſtatem veſtram auſi ſunt referre; quaſi vero pietas veſtra unam tantum œcumenicam ſynodum eſſe neſciret; neque paucorum criminoſorum hominum factioſam coitionem, quique pœnarum metu a ſancta ſynodo ſe diſtraxerint, ſynodi nomine appellari non poſſe intelligeret. Neque enim id contumeliæ auſi ſunt, poſtquam illos ſceleris jam condemnaſſent: ſed cum forſitan deeſſet, quo ſe, de quibus inſimulabantur, purgarent, paucoſque numero ſe eſſe animadverterent, veriti, ne convicti pœnam ſubirent, antevertentes inſolenter egerunt, illudque facere cenſuerunt, quod ſeſe, ſi rei deprehenderentur, perpeſſuros non dubitant. At hoc veluti ſtolidum, ac rationi diſſentaneum, viſum eſt nobis deſpicientia dignum. Sed quia ſuam illam abſurdiſſimam veſaniam ad majeſtatem uſque veſtram referre auſi ſunt, idque quod contra leges & canones, omnemque eccleſiaſticum ordinem perpetrarunt, veſtræ pietati ſignificare veriti non ſunt: propterea inſanum illorum impetum amplius non diſſimulavimus: verum canonum formam iterum ſequentes, reverendiſsimum Antiochiæ epiſcopum Joannem, qui una cum aliis in prædictos (epiſcopos) tanta auſus fuit, accerſivimus. Neque enim illi, cum & pauci, & criminibus obnoxii eſſent, in tantam vecordiam procedere auſi eſſent, niſi reverendiſsimi eccleſiæ Antiochenæ epiſcopi Joannis temeritate confiſi fuiſſent. Cum itaque conveniſſemus, ac libelli a Cyrillo ſanctiſsimo, Deoque dilectiſsimo archiepiſcopo, & Memnone piiſsimo coepiſcopo nobis oblati fuiſſent, memoratum Joannem accerſivimus, quo vel nunc ſaltem querelam proferret, qua motus, in tantam contra primos ſanctæ ſynodi contumeliam prolapſus eſſet. Atqui ſemel & iterum, & tertio itidem, ut cauſam diceret, accerſitus (quod probabilem rationem non haberet, qua temeritatem ſuam tueri poſſet) ſynodo ſe ſiſtere detrectavit; militibus vero & armis domum, in qua diverſabatur, circumſepiens, neque ſanctiſsimos epiſcopos a ſynodo miſſos ſuſcepit, neque ſanctiſsimam ſynodum congregatam reſponſo competenti dignatus eſt. Unde cum animadverteremus, ipſum cauſæ ſuæ defenſioni diffidere; quæ temere vaneque fuerant nugati, & contra omnem canonum ordinem adverſus Cyrillum ſanctiſsimum archiepiſcopum, & adverſus Memnonem piiſsimum coepiſcopum noſtrum ſcripto mandaverant, ea irrita, & prorſus vana eſſe judicavimus. Etenim judicium, quod canone & juſtitia nulla ex parte nititur, aliud nihil eſt, niſi merum convicium. Quamobrem cum & ipſe, & reliqui quoque, quos ſecum habet, uſque adeo illegitime inordinateque, & præter omnem eccleſiaſticum ſtylum egerint, decrevimus eos tantiſper excommunicationi ſubjacere, (abſurdam eorum temeritatem coercentes) donec comparentes, de his quæ temerarie & inſolenter admiſerunt, ſe purgent coram ſancta ſynodo.

A ὡς ἐνόμιζον, ὕβριν ἔχουσαν καθαιρέσεως. οὔτε κατηγορίαν παρά τινος δεδεγμένοι, οὔτε κατήγορον ἀναμείναντες, οὔτε μὴν προσκαλεσάμενοι εἰς κρίσιν τινά· ἀλλὰ πρὸ δίκης καὶ ἐξετάσεως τὴν ὕβριν ταύτην ἐξεμέσαντες ἐγγράφως, τῷ ὑμετέρῳ κράτει ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν τὰ οὕτω παράλογα· ὡς τῆς ὑμῶν εὐσεβείας ἀγνοούσης, ὅτι μία σύνοδος ἡ τῆς οἰκουμένης ἐστί· καὶ οὐκ ἂν ῥηθείη σύνοδος ἡ τῶν ὑπ' αἰτίαν τινὰ πιπτόντων ὀλίγων συστροφὴ, καὶ ἑαυτοὺς διὰ φόβον ἐπιτιμήσεως ἀπορρηξάντων τῆς ἁγίας συνόδου. οὐδὲ γὰρ κατεγνωκότες πταίσματος τὴν ὕβριν ἐτόλμησαν, ἀλλὰ περὶ ὧν ἐνεκαλοῦντο, ἴσως ἀπολογίαν οὐκ ἔχοντες, καὶ ἑαυτοὺς ὄντας ὀλίγους B ὁρῶντες, δεδοικότες ὡς μέλλουσι μετὰ τοὺς ἐλέγχους τὸ ἐπιτίμιον ὑποδέχεσθαι, προλαβόντες ἐθρασύναντο· καὶ τοῦτο ἐνόμισαν ποιεῖν, ὅπερ ἤλπισαν ὑπομένειν μετὰ τὸν ἔλεγχον. ἀλλὰ τοῦτο ὡς ἄλογον ἔδοξεν ἡμῖν καταφρονήσεως ἄξιον. ἐπειδὴ δὲ καὶ μέχρι τοῦ ὑμετέρου κράτους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν τὴν ἀλογωτάτην ἑαυτῶν ἀπόνοιαν, καὶ τὸ παρὰ θεσμοὺς, καὶ κανόνας, καὶ πᾶσαν ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῖς πεπραγμένον δηλῶσαι τετολμήκασι τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ, οὐκ ἔτι παρείδομεν τὴν ἄλογον ἐκείνην ὁρμήν· ἀλλ' ἑπόμενοι πάλιν τῷ τύπῳ τῶν κανόνων, προσεκαλεσάμεθα τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην, τὸν τὰ τηλικαῦτα μετὰ τῶν ἄλλων C κατὰ τῶν προειρημένων τετολμηκότα. οὐδὲ γὰρ ἐθάρσησαν ἐκεῖνοι πρὸς τοσαύτην ἀπόνοιαν χωρῆσαι, οἱ ὑπὸ αἰτίαν ὄντες ὀλίγοι, εἰ μὴ τῇ θρασύτητι τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ τῆς Ἀντιοχέων ἐθάρσησαν. συναχθέντες οὖν ἡμεῖς, προδοθέντων ἡμῖν λιβέλλων παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου συνεπισκόπου Μέμνονος, μετεκαλεσάμεθα τὸν * μνημονευθέντα θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην, ὥστε νῦν γοῦν τὴν μέμψιν εἰπεῖν, δι' ἣν εἰς τοῦτο ὕβρεως ἐξώκειλε κατὰ τῶν πρώτων τῆς ἁγίας συνόδου· ὃς ἅπαξ, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον μετακληθεὶς, ὥστε τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, παραγενέσθαι μὲν ἐν τῇ συνόδῳ D οὐκ ἠνέσχετο, οὐκ ἔχων εἰπεῖν εὔλογον ἀπολογίαν ὧν τετόλμηκε. στρατιώταις δὲ καὶ ὅπλοις περιφράξας τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν, οὐδὲ τοὺς ἀποστελλομένους παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ἁγιωτάτους ἐπισκόπους ἐδέξατο, οὐδὲ ἀποκρίσεως τῆς δεούσης ἠξίωσε τὴν συναχθεῖσαν ἁγιωτάτην σύνοδον. ὅθεν γνόντες αὐτὸν μὴ θαρροῦντα δικαιολογίαις, τὰ μὲν ὑπ' αὐτῶν εἰκῇ καὶ μάτην φλυαρηθέντα, καὶ παρὰ πᾶσαν τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν γεγραμμένα, κατά τε τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, καὶ κατὰ τοῦ εὐσεβεστάτου συνεπισκόπου ἡμῶν Μέμνονος, ἄκυρά τε καὶ μάταια παντάπασιν εἶναι ἐδικαιώσαμεν. κρίσις γὰρ ἡ μεθ' ἑαυτῆς οὐκ ἔχουσά τι κανονικὸν. οὐδὲ δίκαιον, λοιδο- E ρίας οὐδὲν ἔχει πλέον. οὕτως οὖν ἀκανονίστως αὐτόν τε καὶ τοὺς ἅμα αὐτῷ ἀτάκτως πράττοντας, καὶ ἔξω πάσης ἀκολουθίας ἐκκλησιαστικῆς, ἀκοινωνήτους τέως εἶναι ἐδικαιώσαμεν, εἴρξαντες αὐτῶν τὴν ἄλογον ἀταξίαν, ἕως ἂν ἐλθόντες, περὶ ὧν προεπετεύσαντο ἀπολογήσωνται τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

* μνημονευθέντα ἐπίσκοπον.

Τὰ

Τὰ γοῦν τυπωθέντα ἀναγκαίως ἐπὶ τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν ἀνηνέγκαμεν, δεόμενοι, ὥστε μὴ σύνοδον κρίνεσθαι τὴν συστροφὴν τῶν * ὑπ' αἰτίασιν γεγενημένων· διὰ τὸ καὶ * πάλιν ἐπὶ τῆς ἁγίας, καὶ μεγάλης συνόδου τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐπὶ τῆς Νικαίας συνειλεγμένων, τινὰς οὕτως ἀποστῆναι τῆς μεγάλης ἐκείνης συνόδου, δεδοικότας τὸ ἐξ αὐτῆς ἐπιτίμιον· καὶ μήτε κριθῆναι σύνοδον τύπους ὑπὸ τοῦ μεγάλου, καὶ ἐν ἁγίοις, βασιλέως Κωνσταντίνου. ἀλλὰ καὶ κελευσθῆναι δίκας ὑποσχεῖν, ὑπὲρ ὧν ἀποσχίσαντες τὴν τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐπισκόπων συμφωνίαν ἠρνήσαντο, πονηρᾷ, καθάπερ οὗτοι, καὶ αὐτοὶ συνειδήσει κεχρημένοι· ἄτοπον γὰρ συνόδῳ διακοσίων δέκα ἐπισκόπων, οἷς καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς δύσεως τῶν ἁγίων ἐπισκόπων συνεψηφίσατο, καὶ δι' αὐτῶν ἅπαν τὸ πλῆθος τὸ λοιπὸν τῆς οἰκουμένης, τριάκοντα μόνους ἀντιμαχέσασθαι, ὧν οἱ μὲν ἤδη πάλαι καθῃρημένοι τυγχάνουσιν, οἱ δὲ καὶ τῆς Κελεστίου κακοδοξίας εἰσίν. οἱ δὲ καὶ ἀναθεματίσθησαν, ὡς τὰ Νεστορίου φρονήσαντες· ἀλλὰ κελεῦσαι, τὰ ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς καὶ ἁγίας συνόδου τετυπωμένα εἰς συγκρότησιν τῆς εὐσεβείας κατὰ Νεστορίου, καὶ τοῦ ἀσεβοῦς αὐτοῦ δόγματος, τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἔχειν, κρατυνθέντα τῇ ἐπινεύσει, καὶ συγκαταθέσει τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας.

Ἰουβενάλιος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ἀνήνεγκα.
Ἀρκάδιος, καὶ Προΐεκτος ἐπίσκοποι, καὶ Φίλιππος πρεσβύτερος, πρεσβευταὶ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, ἀνηνέγκαμεν. Ὑπέγραψαν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐπίσκοποι.

* ὑπ' αἰτίας
* πάλαι

A Quæ igitur conſtituta ſunt, ad veſtram pietatem neceſſario perſcripſimus; quam obnixe quoque rogamus, ne hominum criminibus obnoxiorum conventiculum, ſynodus eſſe judicetur; nam & olim in ſancto & magno illo trecentorum decem & octo apud Nicæam congregatorum concilio nonnulli reperti ſunt, qui cum pœnas ab illo irrogandas vererentur, ſe a ſancta & magna illa ſynodi ſeparaverunt: nec tamen illi a magno & ſancto imperatore Conſtantino ſynodi loco habiti ſunt: quin meritas quoque pœnas ſubire juſſi ſunt, quod mala, ſicut iſti, etiam ipſi conſcientia præditi, ſeſe abjungentes, ſanctorum illorum B episcoporum conſenſum repudiarunt. Perabſurdum enim eſt, ducentorum & decem ſanctorum epiſcoporum ſynodo, quibus & univerſa occidentalium ſanctorum epiſcoporum multitudo, & per ipſos reliquus totus terrarum orbis conſentit, triginta tantum numero ſeſe opponere: quorum alii quidem jampridem depoſiti, alii etiam pravæ Cœleſtii doctrinæ ſectatores; quidam etiam, ut qui cum Neſtorio ſentiant, anathemati ſubditi ſunt: verum jubeat, ut ea quæ a ſancta & œcumenica ſynodo ad pietatis præſidium contra Neſtorium, impiamque ejus doctrinam ſancita ſunt, vim ſuam obtineant, accedente ad robur eorum nutu C & conſenſu pietatis veſtræ.

Juvenalis Hieroſolymorum epiſcopus retuli.
Arcadius & Projectus epiſcopi, & Philippus presbyter, apoſtolicæ ſedis legati, retulimus. Subſcripſerunt autem reliqui omnes epiſcopi.

...ον ἐπιστο- ...ς γραφεί- ...παρὰ τῆς ...ας συνόδου ...ὸς τὸν ἀρ- ...χιεπίσκοπον ...ς Ῥώμης ...εστῖνον, ...λούσης πάν- ...τὰ πραχ- ...ντα ἐν αὐ- ...τῇ Ἐφεσίων ...ἁγίᾳ καὶ ...γάλη συνό-

* Ἀναφορὰ τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ θεοσεβεστάτῳ συλλειτουργῷ Κελεστίνῳ.

* *Relatio* [1] *ad ſanctiſſimum & piiſſimum comminiſtrum Cœleſtinum.*

* Exemplum epiſtolæ ſcriptæ a ſancta ſynodo ad Cœleſtinum urbis Romæ archiepiſcopum, qua ea omnia explicantur, quæ in ipſa ſancta & magna Epheſina ſynodo geſta ſunt.

* Ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, Κελεστίνῳ ἐπισκόπῳ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

* *Sancta ſynodus, quæ per Dei gratiam in Epheſiorum metropoli convenit, Cœleſtino epiſcopo, in domino ſalutem.*

Τῷ ἁγιω-τάτῳ, καὶ ὁσιω-τάτῳ συλλει-τουργῷ Κελε-στίνῳ ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος ἡ κα-τὰ Θεοῦ χάριν συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφε-σίων μητρο-πόλει ἐν κυ-ρίῳ χαίρειν.

ΤΗΣ μὲν σῆς ὁσιότητος ὁ περὶ τὴν εὐσέβειαν ζῆλος, καὶ ἡ περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Θεῷ φίλη τε καὶ ἀρέσκουσα φροντίς, ἀξία παντὸς γέγονε θαύματος· ἔθος γὰρ ὑμῖν τοῖς οὕτω μεγάλοις εὐδοκιμεῖν εἰς ἅπαντα, ἐρείσματά τε τῶν ἐκκλησιῶν τὰς ἑαυτῶν ποιεῖσθαι σπουδάς. ἐπειδὴ δὲ ἐχρῆν ἅπαντα εἰς γνῶσιν τῆς σῆς ὁσιότητος ἀνενεχθῆναι τὰ παρακολουθήσαντα, γράφομεν ἀναγκαίως, ὅτι κατὰ βούλησιν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ κατὰ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων συνήχθημεν ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐπαρχιῶν, ὑπὲρ τοὺς διακοσίους ὄντες τὸν ἀριθμὸν ἐπίσκοποι. εἶτα τῶν εὐσεβῶν θεσπισμάτων τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, δι' ὧν καὶ κεκλήμεθα, καιρὸν ὁριζόντων τῷ συνεδρίῳ τῆς ἁγίας συνόδου τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς· ἁπάντων δὲ συνδεδραμηκότων, μάλιστα διὰ τὸ ἐγκεῖσθαι ταῖς τῶν βασιλέων συλλαβαῖς, ὡς εἰ μή τις ἀπαντήσειε κατὰ τὴν ὡρισμένην προθεσμίαν, οὐκ ἀγαθῷ συνειδότι ἀπολιμπάνεται, καὶ ἐστὶν ἀναπολόγητος παρά

D SANCTITATIS tuæ circa pietatem zelum & circa fidei ſinceritatem cura, noſtri omnium ſalvatori Deo grata & placita, omni admiratione digna exiſtit. Eſt enim hoc vobis adeo magnis in more poſitum, ut in omnibus celebres ſitis, ſtudiaque veſtra eccleſiarum firmamenta conſtituatis. Quia vero neceſſe eſt, ut omnia quæ conſecuta ſunt ſanctitati tuæ ſignificentur, non potuimus non ſcribere, ſecundum omnium noſtrum ſalvatoris Chriſti voluntatem, piiſſimorumque ac Chriſti amantium imperatorum ſanctionem, ex multis variiſque provinciis epiſcopos ſupra ducentos in Epheſiorum metropoli nos conveniſſe. Poſtea, E cum pia Chriſti amantium imperatorum edicta, per quæ fuimus evocati, tempus ſanctæ ſynodi conſeſſui præſcriberent diem ſanctæ pentecoſtes, omneſque concurriſſent, ideo maxime, quod imperatorum literis expreſſum erat, ſi quis ad præſtitutum terminum non veniret, eum mala conſcientia deeſſe, & apud Deum & homines eſſe inexcuſabilem; deſideratus eſt reverendiſſimus Joannes Antiochenorum epiſcopus; idque

* *Sanctiſſimo ac beatiſſimo comminiſtro Cœleſtino, ſancta & magna ſynodus in domino Sal.*

1 Vetus Interpres hunc titulum appoſuit: *Exemplar epiſtolæ ſcriptæ a ſancta Synodo ad archiepiſcopum Romanum Cæleſtinum, ſignificans omnia quæ geſta ſunt in Epheſino Concilio ſanctiſſimo & reverentiſſimo comminiſtro Cæleſtino &c.*

que non tamquam animo ſimplici & candido, neque quod locorum intervallum, quod tranſeundum erat, impedimento fuerit; ſed quod conſilium cogitationemque Deo diſplicentem mente occultaret, quam cogitationem non longo poſt tempore, poſteaquam nimirum Epheſum veniſſet, palam fecit. Diſtulimus itaque conſeſſum totos ſexdecim dies poſt præfinitum ſanctæ pentecoſtes terminum: quamvis multi epiſcopi & clerici & morbis premerentur, & ſumptibus affligerentur, nonnulli quoque e vita migraſſent. Erat autem id quod agebatur, ut etiam ſanctitas tua intelligit, nihil aliud, quam adverſus ſanctam ſynodum contumelia. Tanta enim dilatione malitioſe uſus eſt; cum ipſum anteverterint qui longe majori viarum intercapedine diſtabant. Verumtamen poſt exactum ſextumdecimum diem, e ſuorum epiſcoporum numero advenerunt metropolitani duo, Alexander Apameæ, & alter Alexander Hierapolitanus. Cum autem de cunctatione reverendiſſimi epiſcopi Joannis quereremur, dixerunt illi non ſemel, ſed ſæpius: Mandavit nobis, ut pietati veſtræ indicemus, ne ſynodum prorogetis, ſi ipſum amplius tardare contigerit; ſed potius quod opus eſt facto, id fiat. Cum hæc illi renunciaſſent, certoque conſtaret tam ex mora, quam ex iis quæ nunciata fuerant ipſius nomine, eum detrectare conſeſſum, vel quod amicitiæ, quæ ipſi cum Neſtorio intercedebat, indulgeret; vel quod is eccleſiæ ſuæ fuit clericus; vel etiam, quod quorumdam pro illo deprecationibus morem gereret: ſancta ſynodus in magna Epheſi eccleſia, quæ appellatur Maria, ſeſſionem celebravit. Quoniam vero, cum univerſi prompto alacrique animo veniſſent, ſolus Neſtorius in eo conſeſſu deſiderabatur; ſancta ſynodus eum admonuit canonice per epiſcopos prima, ſecunda, ſimiliter & tertia citatione: ipſe vero ædibus, in quibus diverſabatur, frequenti milite undique circumvallatis, eccleſiaſticiſque ſanctionibus ſuperbe contemptis, neque comparere, neque de impiis ſuis blaſphemiis rationem voluit reddere. Lectæ proinde ſunt literæ, quas ſanctiſſimus, Deoque dilectiſſimus Alexandrinæ eccleſiæ epiſcopus Cyrillus ad eum ſcripſerat: quas ſancta ſynodus approbavit, ut recte inculpateque exaratas, atque in nullo diſſentaneas divinis ſcripturis, traditæ videlicet fidei & expoſitæ in magna illa ſynodo a ſanctis patribus, qui Nicææ Bithyniæ olim convenerunt; ſicut tua quoque ſanctitas id recte probans teſtificata eſt. Poſtmodum lecta etiam Neſtorii epiſtola ad eumdem ſanctiſſimum, Deoque dilectiſſimum fratrem & comminiſtrum Cyrillum ſcripta, cenſuit ſancta ſynodus, dogmata, quæ in ea continebantur, ab evangelica & apoſtolica fide omnino aliena eſſe; plurimæque ac peregrinæ blaſphemiæ morbo laborare. Lectis itidem impiiſſimis ejuſdem expoſitionibus, & epiſtola præterea, quam tua ſanctitas ad illum dederat, per quam jure damnabatur, tamquam qui blaſphema ſcripſiſſet, impiaſque voces expoſitionibus ſuis inſeruiſſet; juſta ſententia depoſitionis in ipſum prolata eſt: maxime vero cum

A τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, ὑςέρησεν ὁ εὐλαβέςατος Ἰωάννης ὁ τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπος· οὐχ ὡς ἀπὸ γνώμης ἁπλῆς, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ διαςήματος τοῦ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἐμποδὼν γινομένου· ἀλλὰ κρύπτων* μὲν βουλὴν εἰς νοῦν τε, καὶ σκέψιν ἀπᾴδουσαν τῷ Θεῷ, ἣν οὐκ εἰς μακρὰν ἐλθὼν ἔδειξεν ἐν τῇ Ἐφεσίων. ὑπερεθέμεθα τοίνυν τὸ συνέδριον μετὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τῆς ἁγίας πεντηκοςῆς ἐφ᾽ ὅλαις δέκα καὶ ἓξ ἡμέραις· καί τοι πολλῶν ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν καὶ νόσῳ πεπιεσμένων, καὶ τεθλιμμένων εἰς τὰ δαπανήματα, ἐνίων δὲ καὶ ἐξοδευσάντων τοῦ βίου· καὶ ἦν, ὡς ὁρᾷ καὶ ἡ σὴ ὁσιότης, ὕβρις μᾶλλον κατὰ τῆς ἁγίας συνόδου τὸ δρώμενον. τοσαύτῃ γὰρ B ὑπερθέσει δυςρόπως ἐχρήσατο, καί τοι φθασάντων αὐτὸν τῶν ἐκ μακροτέρων διαςημάτων. ὅμως μεθ᾽ ἡμέραν ἑκκαιδεκάτην προέδραμόν τινες τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, μητροπολῖται δύο, Ἀλέξανδρος Ἀπαμείας, καὶ ἕτερος Ἀλέξανδρος Ἱεραπόλεως· εἶτα ἡμῶν αἰτιωμένων τὸ τῆς ἀφίξεως βράδος τοῦ εὐλαβεςάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου, ἔφασαν οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ πλειςάκις, ὅτι ἐνετείλατο ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι τῇ θεοσεβείᾳ ὑμῶν, ὥςε εἰ γένοιτο αὐτὸν καὶ ἔτι βραδῦναι, μὴ ὑπερθέσθαι τὴν σύνοδον, ποιεῖσθαι δὲ μᾶλλον ἃ δεῖ. τούτων ἀπαγγελθέντων, καὶ φανεροῦ γεγονότος ἀπό τε τοῦ βράδους καὶ ἐκ τῶν παρ᾽ αὐτοῦ μηνυθέντων, ὅτι παραιτεῖται τὸ συνέδριον, ἢ τῇ Νεςορίου C φιλίᾳ χαριζόμενος, ἢ καὶ ὅτι κληρικὸς γέγονε τῆς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐκκλησίας, ἢ καὶ ταῖς τινῶν ὑπὲρ αὐτοῦ παρακλήσεσιν εἴκων, συνήδρευσεν ἡ ἁγία σύνοδος ἐν τῇ μεγάλῃ τῇ κατὰ τὴν Ἔφεσον ἐκκλησίᾳ, τῇ ἐπικαλουμένῃ Μαρίᾳ. ἐπειδὴ δὲ πάντων προθύμως συνδεδραμηκότων μόνος ἀπελιμπάνετο τοῦ συνεδρίου Νεστόριος, ὑπέμνησεν ἡ ἁγία σύνοδος κανονικῶς αὐτὸν δι᾽ ἐπισκόπων πρώτῃ, καὶ δευτέρᾳ κλήσει, ὡσαύτως καὶ τρίτῃ· ὁ δὲ στρατιώταις ἐπιφράξας τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἀπενοήθη κατὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν, καὶ οὐκ ἠνέχετο ἑαυτὸν ἐμφανῆ καταστῆσαι, οὔτε μὴν ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν ἀνοσίων αὐτοῦ δυσφημιῶν. λοιπὸν ἀνεγνώσθη τὰ γράμματα τὰ D γραφέντα πρὸς αὐτὸν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου, καὶ θεοφιλεστάτου, ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Κυρίλλου. ἃ καὶ ἐδοκίμασεν ἡ ἁγία σύνοδος ὀρθῶς καὶ ἀλήπτως ἔχειν, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον ἀσύμφωνα εἶναι ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, * ἤγουν τῇ παραδοθείσῃ πίστει, καὶ ἐκτεθείσῃ ἐν τῇ μεγάλῃ συνόδῳ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατὰ καιροὺς· καθὰ καὶ ἡ σὴ ὁσιότης ὀρθῶς τοῦτο δοκιμάσασα ἐμαρτύρησεν. ἀναγνωσθείσης δὲ καὶ τῆς ἐπιστολῆς Νεστορίου τῆς πρὸς αὐτὸν γραφείσης τὸν μνημονευθέντα ἁγιώτατον, καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸν Κύριλλον, ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία σύνοδος, ἀλλότρια παν- E τελῶς τῆς τε ἀποστολικῆς, καὶ εὐαγγελικῆς πίστεως εἶναι τὰ ἐν αὐτῇ δόγματα, πλείστην ὅσην καὶ ξένην νοσοῦντα τὴν δυσφημίαν· ἀναγνωσθεισῶν δὲ ὁμοίως καὶ τῶν ἐξηγήσεων αὐτοῦ τῶν ἀσεβεστάτων, ἔτι γε μὴν καὶ τῆς γραφείσης πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς παρὰ τῆς ὁσιότητος, δι᾽ ἧς εὐλόγως κατεκρίνετο ὡς δύσφημα γεγραφὼς, καὶ ἀνοσίους φωνὰς ταῖς ἰδίαις ἐξηγήσεσιν ἐνθεὶς, ψῆφος ἐξενήνεκται δικαία καθαιρέσεως κατ᾽ αὐτοῦ· μάλιστα ὅτι τοσοῦτον ἀπέχετο τοῦ μετανοῆσαι, ἢ μεταγνῶναι, ἐφ᾽ οἷς δε-

* εἰς νῦν βουλὴν, ἤ

* Ἴσ. ἤγουν

δεδυσφήμηκεν, ἔτι τὴν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἔχων ἐκκλησίαν, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει διαλέγεσθαι πρός τινας τῶν ἁγίων μητροπολιτῶν ἐπισκόπων, ἀνδρῶν οὐκ ἀσήμων, ἀλλ᾽ ἐλλογίμων καὶ θεοσεβεστάτων, τολμῆσαί τε εἰπεῖν· ὅτι ἐγὼ τὸν διμηναῖον, καὶ τριμηναῖον Θεὸν οὐχ ὁμολογῶ. καὶ ἕτερα δὲ πρὸς τούτοις εἶπε χαλεπώτερα.

Ὡς οὖν ἀνοσίαν, καὶ μιαρωτάτην αἵρεσιν, καὶ ἀνατρέπουσαν τὴν εὐσεβεστάτην ἡμῶν θρησκείαν, καὶ ὅλην ἐκ βάθρων τοῦ μυστηρίου τὴν οἰκονομίαν ἀφαιροῦσαν, καθείλομεν, ὡς ἤδη φθάσαντες εἴπομεν. ἀλλ᾽ οὐκ ἦν, ὡς ἔοικε, τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης τὸ γνήσιον ἔχοντας, καὶ ζηλώσαντας τῷ κυρίῳ, μὴ B πολλῶν πειραθῆναι πραγμάτων· προσεδοκήσαμεν γὰρ τὸν εὐλαβέστατον τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπον Ἰωάννην, τήν τε ἀκρίβειαν τῆς συνόδου, καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐπαινέσαι, καὶ τάχα που καὶ μέμψασθαι τὸ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει βράδος. μεταπέπτωκε δὲ εἰς πᾶν τοὐναντίον τὰ τῆς προσδοκίας ἡμῖν· εὕρηται γὰρ ἐχθρὸς, καὶ πολεμιώτατος τῇ τε ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ αὐτῇ δὲ τῇ ὀρθῇ πίστει τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς αὐτὰ μηνύει τὰ πράγματα. ἅμα τε γὰρ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἐφεσίων πόλιν, πρὶν ἀποπλύνασθαι τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κόνιν, πρὶν ἀποδύσασθαι τὸ ἱμάτιον, συναγαγών τινας τῶν τῷ Νεστορίῳ συναποστατησάντων, καὶ βλάσφημα λαλούντων κατὰ τῆς C ἑαυτῶν κεφαλῆς, καὶ μονονουχὶ καταπαιζόντων τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, καὶ συλλέξας ὥσπερ κολλήγιον ἑαυτῷ τριακοντά που τὸν ἀριθμὸν, ἀνθρώπων * ἐπισκόπων ἐχόντων ὄνομα, ὧν οἱ μὲν εἰσιν ἀπόλιδες, σχολάζοντες δὲ, καὶ ἐκκλησίας * μὴ ἔχοντες, ἕτεροι δὲ καὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπὶ δειναῖς αἰτίαις καθῃρημένοι ἀπὸ τῶν ἰδίων μητροπολιτῶν, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ Πελαγιανοὶ, καὶ Κελεστιανοὶ, καὶ τῶν ἀπὸ Θεσσαλίας ἐκβεβλημένων τινὲς πρᾶγμα τετόλμηκεν ἀνόσιον, ὃ μηδεὶς πώποτε τῶν πρὸ αὐτοῦ· *συνάπτει γὰρ καταμόνας χαρτίον, καὶ δὴ καθαιρέσεως ὄνομα, καὶ ὕβριν προσετρίψατο τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ θεοσεβεστάτῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ, καὶ τῷ D θεοσεβεστάτῳ ἡμῶν ἀδελφῷ, καὶ συλλειτουργῷ, ἐπισκόπῳ Μέμνονι τῷ τῆς Ἐφεσίων, οὐδενὸς ἡμῶν εἰδότος: ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν ὑβρισθέντων ἐγνωκότων τὸ δρώμενον, ἢ διὰ ποίαν αἰτίαν τοῦτο τετολμήκασιν· ἀλλ᾽ ὥσπερ οὐκ ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τούτοις τοῦ Θεοῦ, ὡς οὐκ ὄντων κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, ἢ ὡς οὐ μελλόντων κινδυνεύειν αὐτῶν διὰ τὸ ἐπὶ τούτοις θράσος· ὑβρίζουσι δὲ τῷ τῆς ἀκοινωνησίας ὀνόματι καὶ πᾶσαν τὴν σύνοδον· καὶ δὴ καὶ δημοσίᾳ χαρτίῳ ταῦτα ἐπιθέντες, προὔθεσαν εἰς ἀνάγνωσιν τοῖς ἐθέλουσι τοῖς τοῦ θεάτρου τοίχοις προσπήξαντες, ἵνα τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν θεατρίσωσι. καὶ οὐ μέχρι τούτων γέγονεν αὐτοῖς τὰ τολμήματα· ἀλλὰ γὰρ καὶ τεθαρ- E ρήκασιν, ὡς δράσαντές τι κανονικὸν, καὶ εἰς ἀκοὰς τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἀνενεγκεῖν τὰ τοιάδε.

Τούτων οὕτω γεγονότων, ὅ, τε ἁγιώτατος, καὶ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων Κύριλλος, καὶ μὴν καὶ ὁ θεοφιλέστατος τῆς Ἐφεσίων πόλεως ἐπίσκοπος Μέμνων, βιβλία συνθέντες, καὶ

ἐπισκοπῆς

οὐκ

συμπάττει

A tantum abeſſet ut reſipiſceret, vel de blaſphemiis, quas cum Conſtantinopolitanam eccleſiam adhuc obtineret, profuderat, pœnitentiam ageret, ut Epheſi quoque cum quibuſdam ſanctis metropolitanis epiſcopis, viris ſane illuſtribus, maximaque pietate & eruditione præditis diſſerens, auſus ſit dicere: Equidem bimeſtrem aut trimeſtrem Deum non confiteor: aliaque his multo deteriora dixit.

Hæreſim igitur ut impiam ac ſceleſtiſſimam, quæque ſanctiſſimam noſtram religionem everteret, univerſamque myſterii diſpenſationem vel ab ipſis fundamentis dirueret, ad eum quem jam diximus modum demoliti ſumus. B Ceterum fieri certe non potuit, quin illi, qui Chriſtum ex animo diligebant, & pro domino zelabantur, multas experirentur difficultates. Etenim fore ſperabamus, ut reverendiſſimus Joannes epiſcopus Antiochenus ſynodi diligentiam & pietatem laudaret; tardamque Neſtorii depoſitionem vitio fortaſſe nobis verteret. Verum hæc ſpes longe nos & omnino feſellit; ſecus enim evenit. Compertus eſt namque adverſarius & infenſiſſimus tum ſanctæ ſynodo, tum rectæ eccleſiarum fidei, ſicuti res ipſæ declarant. Nam ſimulatque Epheſum ingreſſus eſt, antequam pulverem ex itinere contractum excuſſiſſet, antequam ſe C veſte exuiſſet, congregatis quibuſdam, qui cum Neſtorio ſimul receſſerant, & blaſphema verba in ſuum caput loquebantur, & gloriæ Chriſti tantum non illudebant, ac veluti collecto collegio hominum circiter triginta numero, qui nomen habebant epiſcoporum (ex quibus alii erant extorres, otioſi, eccleſiiſque carentes: alii quoque ante multos annos ob graves culpas a ſuis metropolitanis depoſiti: cum ipſis etiam Pelagiani, & Cœleſtiani, ac nonnulli de iis, qui ex [1] Theſſalia ejecti fuerunt;) rem auſus eſt impiam, qualem nemo ante illum auſus eſt unquam. Etenim privatim ſcriptum quoddam confecit, de- D poſitioniſque nomen & contumeliam impegit ſanctiſſimo ac religioſiſſimo Cyrillo Alexandrinorum epiſcopo, & pientiſſimo fratri noſtro & comminiſtro Memnoni Epheſiorum epiſcopo; idque nobis omnibus inſciis, imo ne ipſis quidem, qui injuriam hanc perpeſſi ſunt, quid ageretur, aut quam ob cauſam hoc auſi eſſent, intelligentibus: ſed perinde ac ſi Deus non indignetur ob iſta, neque ſint eccleſiaſtici canones, neque futurum ſit, ut propter hanc audaciam periculum ſubeant; excommunicationis nomine etiam univerſæ ſynodo contumeliam faciunt. Itaque hæc ſcripto etiam publico mandata depoſuerunt legenda quibuslibet, theatri parietibus affigentes, ut ſuæ impie- E tatis ſpectaculum exhiberent. Sed nondum his finibus conſtitit ipſorum audacia; ſed præterea, quaſi canonicum quiddam geſſiſſent, ad piiſſimorum Chriſtique amantium imperatorum aures talia deferre non dubitarunt.

His ita tranſactis, ſanctiſſimus Deoque dilectiſſimus Cyrillus Alexandrinus epiſcopus, & piiſſimus Memnon Epheſiorum civitatis epiſcopus, libellos compoſuerunt compoſitoſque

1 Legendum, *ex Italia*, ut advertit Garnerius in notis ad Commonitorium Marii Mercatoris.

que (concilio) obtulerunt, quibus reverendissimum Antiochenorum episcopum Joannem, ejusque adjutores, ac in ea re gerenda socios accusabant, adjurantes sanctam nostram synodum, ut ipsum Joannem, ejusque administros, canonice (in judicium) vocaret, ut rationem de illis redderent, quæ temere ausi fuerant, necnon si quam accusationem haberent, si possent, illam in medium afferrent, accusatosque convincerent: quandoquidem in depositis, aut verius contumeliæ charta ab ipsis exarata, causam inseruerunt: Quoniam Apollinaristæ sunt, & Ariani, & Eunomiani, ac propterea a nobis depositi sunt. Cum itaque ii, qui hanc ab illis contumeliam acceperant, instarent, necessitate adducti, in magna rursum ecclesia episcoporum (quorum numerus erat plusquam ducentorum) consessu instituto, intra biduum semel, iterum, ac tertia quoque citatione ipsum Joannem, & qui cum eo erant, ad concilium vocavimus, ut illos, quos contumelia affecerant, revincerent, & causas, ob quas depositionis chartam composuissent, in medium afferrent: verum illi venire non sunt ausi. Oportebat autem, si quidem prædictos sanctos viros ut hæresis reos vere potuisset convincere, ipsum venire, necnon crimen, quod assumens tamquam validum & certum, temerariam contra illos sententiam tulerat, verum esse palam ostendere. At prava conscientia præpeditus minime comparuit. Quod autem moliebatur, hoc erat. Putabat, si absurda illa, ac in primis illegitima contumelia irrita fieret, fore, ut simul justa quoque sanctæ synodi sententia contra hæreticum Nestorium lata everteretur. Indignitate itaque rei merito commoti, ejusmodi in illum & in alios sententiam legitime proferre deliberavimus, cujusmodi ipse tulerat illegitime contra eos, qui de nullo crimine condemnati fuerant. Verum, quo illius temeritatem longanimitate vinceremus, etiamsi illam justissime legitimeque subivisset, pietatis tuæ judicio hoc reservavimus: interim illos excommunicationi subjicientes, omnique sacerdotali potestate exuentes ita ut nullum suis sententiis lædere queant. Quomodo enim necessarium non erat, ut illos qui tanta insolentia & feritate, canonumque contemptu res adeo absurdas, & atrocissimas aggredi consueverunt, vel invitos nocendi potestate privaremus?

Fratribus itaque nostris & comministris, Cyrillo episcopo, & Memnoni, quos contumelia affecerunt, communicamus omnes, & post temerariam illorum sententiam una cum ipsis sacris operati sumus, & operamur, communiter universi synaxes celebrantes; ludicris illorum scripto abrogatis, invalidisque ac prorsus infirmis pronunciatis, nihil enim aliud erant, quam mera contumelia. Etenim viri numero triginta, quorum alii hæreseos macula sunt notati; alii extorres & ejecti, qualem synodi faciem, aut qualem vim haberent contra synodum ex universo, qui sub cœlo est, orbe collectam? Fuerunt enim in consessu nostro & illi quoque, qui a sanctitate tua missi sunt, piissimi episcopi Arcadius & Projectus, &

A αἰτιασάμενοι αὐτόν τε τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τοῦτο δράσαντας, προσήγαγον, ὁρκοῦντες ἡμῶν τὴν ἁγίαν σύνοδον μεταπέμψασθαι κανονικῶς αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ὥστε ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν τετολμήκασι, καὶ εἴτι ἐγκαλεῖν ἔχοιεν, εἰ δύνανται, εἰπεῖν καὶ διελέγξαι· ἐν γὰρ τῷ γραφέντι παρ᾽ αὐτῶν καθαιρετικῷ, μᾶλλον δὲ ὑβριστικῷ χαρτίῳ, πρόφασιν ἔθηκαν· ὅτι Ἀπολιναριασταί, καὶ Ἀρειανοὶ, καὶ Εὐνομιανοί εἰσι, καὶ διὰ τοῦτο καθῄρηνται παρ᾽ ἡμῶν. ἐνισταμένων τοίνυν τῶν τὴν ὕβριν ὑπομεινάντων τὴν παρ᾽ ἐκείνων, πάλιν ἡμεῖς ἀναγκαίως συνεδρεύσαντες ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλη-
B σίᾳ, ὑπὲρ τοὺς διακοσίους ἐπισκόπους ὄντες, μιᾷ, καὶ δευτέρᾳ, καὶ τρίτῃ κλήσει, ἐν ἡμέραις δυσὶ κεκλήκαμεν αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, εἰς τὸ συνέδριον. ὥστε διελέγξαι τοὺς ὑβρισμένους, καὶ ἀπολογήσασθαι, καὶ τὰς αἰτίας εἰπεῖν, ἐφ᾽ αἷς τὸ τῆς καθαιρέσεως συνέθηκαν χαρτίον· καὶ οὐκ ἐθάρσησαν ἐλθεῖν. ἔδει δὲ αὐτὸν, εἴπερ ἀληθῶς ἐλέγχειν ἠδύνατο τοὺς μνημονευθέντας ὁσίους ἄνδρας, ὡς αἱρετικοὺς ὄντας, καὶ ὑπαντῆσαι, καὶ δεῖξαι τοῦτο ἀληθὲς ὄν. ὃ καὶ λαβὼν, ὡς ἰσχυρὸν, καὶ ἀναμφίβολον ἔγκλημα, τὴν προπετῆ ψῆ-
C φον κατ᾽ αὐτῶν ἐξηνέγκατο. ἀλλ᾽ ὑπὸ σαθροῦ συνειδότος οὐχ ὑπήντησε· τὸ δὲ κατασκευαζόμενον ἐκεῖνο ἦν. ᾠήθη γὰρ, ὅτι τῆς ἀτόπου ταύτης καὶ ἐκνομωτάτου ὕβρεως λυομένης, συναναρπασθήσεται καὶ ἡ δικαία ψῆφος τῆς συνόδου, ἡ ἐξενεχθεῖσα κατὰ τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου. ἀγανακτήσαντες τοίνυν εἰκότως, ἐβουλευσάμεθα μὲν * τὸ ἴσην κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ψῆφον ἐξενεγκεῖν * ἐννόμως, ἣν αὐτὸς παρανόμως κατὰ τῶν ἐπ᾽ οὐδενὶ κατεγνωσμένων ἔθετο· ὑπὲρ δὲ τοῦ τὴν ἐκείνου προπέτειαν μακροθυμίᾳ νικῆσαι, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δικαίως ἂν ἔπαθεν αὐτὸ, καὶ ἐννόμως, τετηρήκαμεν τῇ κρίσει τῆς σῆς θεοσεβείας, καὶ τοῦτο. τέως
D αὐτοὺς ἀκοινωνήτους ποιήσαντες, καὶ περιελόντες αὐτῶν πᾶσαν ἐξουσίαν ἱερατικὴν, *ὥστε μὴ δύνασθαι βλάπτειν δι᾽ οἰκείων ἀποφάσεων. τοὺς γὰρ οὕτως ἀγρίως, καὶ ἀπηνῶς, καὶ ἀκανονίστως χωρεῖν εἰωθότας ἐπὶ τὰ οὕτω δεινὰ, καὶ παγχάλεπα τῶν πεπραγμένων, πῶς οὐκ ἦν ἀναγκαῖον καὶ οὐχ ἑκόντας παρελέσθαι τῆς τοῦ δύνασθαι βλάπτειν ἐξουσίας;

* τέως
* ὁμοίως
* μηδένα δύνασθαι.

Τοῖς μὲν οὖν ἀδελφοῖς ἡμῶν, καὶ συλλειτουργοῖς, Κυρίλλῳ τε τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ Μέμνονι, τοῖς παρ᾽ αὐτῶν ὑπομείνασιν ὕβριν, καὶ κοινωνι-
E κοὶ πάντες ἐσμὲν, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνων προπέτειαν συνελειτουργήσαμεν, καὶ συλλειτουργοῦμεν, κοινῇ πάντες τὰς συνάξεις ἐπιτελοῦντες· ἀκυρώσαντες ἐγγράφως τὰ ἐκείνων παίγνια, ἀνίσχυρά τε καὶ ἀδρανῆ παντελῶς ἀποφήναντες. ὕβρις γὰρ μόνη καὶ ἕτερον οὐδὲν ἦσαν. ἄνδρες γὰρ τὸν ἀριθμὸν τριάκοντα, καὶ οἱ μὲν αἱρέσεως σπίλῳ κατεστιγμένοι, οἱ δὲ ἀπόλιδες, καὶ ἐκβεβλημένοι, ποῖον ἔχουσι συνόδου πρόσωπον; ἢ ποίαν ἰσχὺν κατὰ συνόδου συγκροτηθείσης ἐξ ἁπάσης τῆς ὑπ᾽ οὐρανόν; συνήδρευσαν γὰρ ἡμῖν καὶ οἱ παρὰ τῆς ὁσιότητος τῆς σῆς ἀπεσταλμένοι θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, Ἀρκάδιος, καὶ Προΐεκτος, καὶ σὺν

σὺν αὐτοῖς ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος Φίλιππος, τὴν σὴν ἡμῖν παρουσίαν δι' ἑαυτῶν χαριζόμενοι, καὶ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τὸν τόπον ἀναπληροῦντες. ἀγανακτησάτω τοίνυν προσφόρως ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἡ σὴ ὁσιότης. εἰ γὰρ δοθείη τοῖς ἐθέλουσιν ἄδεια, καὶ τοὺς μείζονας ὑβρίζειν θρόνους, καὶ καθ' ὧν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν, παρανόμους οὕτω καὶ ἀκανονίστους ἐκφέρειν ψήφους, μᾶλλον δὲ, ὕβρεις, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τοσούτους ἄθλους ὑπομεμενηκόσιν, ὧν ἕνεκεν καὶ νῦν ἡ εὐσέβεια διὰ τῶν εὐχῶν τῆς σῆς ὁσιότητος ἀνέλαμψεν. οἰχήσετε πρὸς ἐσχάτην ἀταξίαν τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα· σωφρονισθέντων δὲ καθ' ὃν προσήκει τρόπον τῶν τοιαῦτα τετολμηκότων, ἀργήσει πᾶς θόρυβος, καὶ ἡ πρέπουσα τοῖς κανόσιν αἰδὼς παρὰ πάντων σωθήσεται. ἀναγνωσθέντων δὲ ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ὑπομνημάτων τῶν πεπραγμένων ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τῶν ἀνοσίων Πελαγιανῶν, καὶ Κελεστιανῶν, Κελεστίου, Πελαγίου, Ἰουλιανοῦ, Περσιδίου, Φλώρου, Μαρκελλίνου, Ὀρεντίου, καὶ τῶν τὰ αὐτὰ τούτοις φρονούντων, ἐδικαιώσαμεν καὶ ἡμεῖς ἰσχυρὰ, καὶ βέβαια μένειν τὰ ἐπ' αὐτοῖς ὡρισμένα παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας. καὶ σύμψηφοι πάντες ἐσμὲν, καθῃρημένους ἔχοντες αὐτούς. ὑπὲρ δὲ ἀκριβοῦς εἰδήσεως ἁπάντων τῶν πεπραγμένων, ἀπεστείλαμεν καὶ τὰ ὑπομνήματα, καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῆς συνόδου. ἐρρῶσθαί σε, καὶ μνημονεύειν ἡμῶν τῷ κυρίῳ εὐχόμεθα, ἀγαπητὲ, καὶ ποθεινότατε *.

cum ipsis reverendissimus presbyter Philippus, qui sua præsentia tuam nobis exhibuerunt, apostolicæque sedis locum suppleverunt. Convenientem proinde sanctitas tua propter ea quæ acta sunt, indignationem concipiat. Nam si quibuslibet potestas fiat majoribus sedibus contumeliam inferendi, & in illos, in quos nihil juris habent, sententias pronunciandi usque adeo iniquas, & canonibus discrepantes, vel potius contumelias, etiam in eos qui tanta pro pietate certamina sustinuerunt, & per quos nunc quoque, adjumento precum sanctitatis tuæ, pietas splendorem recepit, in extremam confusionem res ecclesiasticæ dilabentur. Si vero, qui talia sunt ausi, competenti modo in ordinem redacti fuerint, sedabitur omnis tumultus, debitaque canonibus reverentia ab omnibus conservabitur. Porro autem perlectis in sancta synodo commentariis actorum in [1] depositione impiorum Pelagianorum, & Cœlestianorum, Cœlestii, Pelagii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orentii, & eadem cum illis sentientium, quæ a pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos ea solida firmaque permanere debere, & idem omnes tecum statuimus, eos pro [2] depositis habentes. Ut autem omnia quæ gesta sunt, clare cognoscas, etiam commentarios misimus, & synodi subscriptiones. Valere te, & nostri memorem esse, oramus dominum, dilecte, & desideratissime.

* In cod. Seg. subjiciuntur. ἀπεστείλαμεν τὰ ὑπομνήματα καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῆς συνόδου, ἐρρῶσθαί σε καὶ μνημονεύειν ἡμῶν.

Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας κατὰ Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας ἀποσχίσαντος.

Cyrilli archiepiscopi Alexandrini in Joannem episcopum Antiochenum schismaticum homilia Ephesi habita.

ΤΗΣ εἰς * Θεὸν ἀγάπης τὴν δύναμιν παρὰ τῆς θείας μεδιδάγμεθα γραφῆς· οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὁ σωτὴρ ἐδίδαξε, λέγων· ὁ ἐμὲ ἀγαπῶν, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσω. δεῖ γὰρ ἡμᾶς ἀεὶ συνεῖναι, καὶ φιλεῖν ἀκολουθεῖν τῷ πάντων ἡμῶν σωτῆρι Χριστῷ, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοῦ χωρίζεσθαι· καὶ τοῦτο * τηρήσωμεν διὰ * τοῦ βουλεύεσθαι τὰ αὐτοῦ. τοῦτο πεπλήρωκεν ὁ λαμπρὸς οὗτος, καὶ μέγας, τῶν ἱερέων χορός· περὶ ὧν ἂν λέγοιτο σφόδρα δικαίως, τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς· ἐκεῖ ἔλαφοι συνήντησαν, καὶ εἶδον τὰ πρόσωπα ἀλλήλων· ἀριθμῷ παρῆλθον, καὶ μία αὐτῶν οὐκ ἀπώλετο ἑτέρα τὴν ἑτέραν οὐκ ἐζήτησαν, ὅτι κύριος ἐνετείλατο αὐταῖς, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ συνήγαγεν αὐτάς· οὐ γὰρ κοινοῦ τινος ἕνεκα πράγματος, ἢ ἐπιγείου τυχὸν, ἡ τῶν νοητῶν ἐλάφων γέγονεν ἐνθάδε συνδρομή· ἀλλ' ἐπειδὴ, καθάπερ ἐν κήπῳ καλῷ, καὶ εὐανθεστάτῳ, φημὶ δὴ τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐκκλησίᾳ, δεινὸς καὶ παγχάλεπος ὤφθη δράκων, οὐ μίαν ἔχων, ἀλλὰ πολλὰς ἐν ἑνὶ σώματι κεφαλὰς, χρησιμωτάτη καὶ * ἀναγκαία γέγονεν ἡ τῶν νοητῶν ἐλάφων ἄθροισίς τε, καὶ παρουσία. ἵνα τῆς τῶν ἰοβόλων σκαιότητος τὸ δεσποτικὸν ἀπαλλάξῃ χωρίον. οὐκοῦν τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα συνήγαγεν αὐτὰς, καὶ ὁ κύριος ἐνετείλατο αὐταῖς· τί δὲ ἐνετείλατο; ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσω. οὐκοῦν,

Margin: Ἰωάν. 12. 26. — * Χριστόν. — * Ἴσως, τηρήσωμεν. — * τὸ βούλεσθαι. — Ἡσαΐ. 34. 15. — Ἀποκαλ. 12. — * ἀναγκαιοτάτη. — Ἰωάν. 12.

QUÆ dilectionis in Christum vis sit, a divina scriptura edocti sumus: nihilominus autem & ipse salvator edocuit, dicens: *Qui me diligit, me sequatur; & ubi sum ego, illic & minister meus erit*. Oportet enim nos cum illo semper esse, & amare sequi salvatorem omnium nostrum Jesum Christum; nulloque modo ab eo separari. Hoc autem servabimus, si quæ illius sunt, voluerimus. Hoc implevit illustris iste & magnus sacerdotum chorus, de quibus valde merito dixerit quispiam, quod prophetæ voce proditum extat: *Illic cervæ obviaverunt sibi, & viderunt alternos vultus: numero transierunt & una ipsarum non periit: altera alteram non quæsivit; quia dominus mandavit eis, & spiritus illius congregavit eas*. Neque enim causa vulgaris cujuspiam rei, vel fortasse terrenæ, hic spiritalium cervarum concursus contigit: sed quoniam perinde ac in pulchro florentissimoque horto, in ecclesia inquam Salvatoris nostri, sævus immanisque draco apparuit, non unum, sed multa habens in uno corpore capita; saluberrima ac necessaria instituta est hæc spiritalium cervarum congregatio & præsentia, ut agrum dominicum a virulentarum bestiarum feritate liberet. Spiritus itaque Dei congregavit eas, & dominus mandavit eis. Quid autem mandavit? *Ubi sum ego, illic & minister meus sit*. Quamobrem

Margin: Joan. 12. v. 26. — Is. 34. v. 15. — Apoc. 12. — Joan. 12.

1 Legendum esse, *damnatione*, advertit citatus Garnerius, quia laici, e quorum numero Pelagius, non deponuntur, sed damnantur. 2 Legendum, *damnatis*, ex citato Garnerio.

brem (ad te enim mea nunc se convertit oratio , qui ex orientalibus regionibus veniens , sublime adversus omnes supercilium erigis) si omnes ministri sumus Christi salvatoris omnium nostrum ; si prædicationum illius ministerium nobis concreditum est , cur non omnes cum illo ministri sumus , ea sentire volentes quæ ipsius sunt ? Erexit , ut cernis , draco multiceps profanum scelestumque caput , impietatis suæ venenum expuens in ecclesiæ filios : occurro illi , gladium spiritus evaginans : propter Christum adversus bestiam depugno . Cur cum eo qui honeste laborare vult , non collaboras ? cur non & ipse simul assistis ? Feriatur communi omnium manu. Commune certamen hoc reputemus , ut etiam simul vincentes salvatori gratias agamus , dicentes : *Tu humiliasti sicut vulneratum , superbum ; Tu confregisti capita draconis* . Sed nos quidem salvatoris sacerdotes veri , mysteriorumque illius dispensatores , eos infestissimorum hostium loco ducimus , qui contra illius gloriam obloquuntur : tu vero non ita . Unde ? Nam te candide non accedere , res ipsæ coarguunt. Vides nos , veluti in bello , pulvere aspersos , e pugna adhuc stillare sudorem , animositate spiritali & consolatione opus habere ; imo vero jam victores : tu vero interim , qui in fratrum numerum relatus es , Christumque dominum tuum fateris , cum arma una nobiscum induere deberes , adversus veritatis dogmata arma moves ? O rem inopinabilem ! Pugnam non attigisti ; certantibus non adfuisti ; belli tempus tarditate adventus tui declinasti ; e longinquo viriliter decertantes spectasti : vidisti hostem prostratum ; linguam blasphemam repressam , ac punitam ; postea indoluisti ; dic , quæso , quam ob causam ? Ob id , quod Christus vicit ? quod adversarios debellavit ? quod os loquentis magna obmutuit ? quod cessaverit morbus , qui inter ecclesiæ filios grassabatur ? Sed satius fuerat , viriliter agere nobiscum ; illudque Davidis voce prolatum dicere : *Nonne qui oderunt te domine , oderam ; & super inimicos tuos tabescebam ? Perfecto odio oderam illos , inimici facti sunt mihi* , &c. Verum tu horum nullam penitus rationem duxisti : e contrario vero , eos qui vicerunt , jaculo petis , & illos invidentiæ telis vulnerare conaris , quos potius admirari debueras. At quamvis ferociter nos impetas , nihil tamen exterriti dicimus : *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum ; & infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum* . Licet externis armis te ipsum circummuniens , bellum adversus domini cœtum moliaris ; *arma* tamen *nostra non sunt carnalia* , *sed potentia Deo* , ut scriptum est ; potentia autem *ad munitionum destructionem* . Invenies Christi milites multo illis , qui apud te sunt , generosiores . Habent fidei scutum , bonæque voluntatis armaturam , hoc est Christum ; habent justitiæ thoracem , habent salutis galeam , spiritus gladium . Quare licet insurgas terribilis & audax , multoque cum fastu invadas , & instar jactabundi Goliath barbaricis furoribus & insolentiis intumescas ; vincet tamen Christus : vincet autem per suos milites . Quomodo

Psal. 88. v. 11. Psal. 3. v. 34. Psal. 138. v. 21. Psal. 63. v. 8. 2. Cor. 10. v. 4. Ephes. 6. 1. Reg. 17.

A πρός σὲ γάρ μοι νῦν ὁ λόγος τὸν ὑψηλὴν κατὰ πάντων αἴροντα τὴν ὀφρὺν , τὸν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἥκοντα κλιμάτων· εἰ πάντες ἐσμὲν * ὑπουργοὶ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ πεπιστεύμεθα τὴν διακονίαν τῶν αὐτοῦ κηρυγμάτων, διὰ τί μὴ πάντες * ἐσμὲν ὑπουργοὶ μετ᾽ αὐτοῦ τῷ βούλεσθαι φρονεῖν τὰ αὐτοῦ ; ἐπῆρεν , ὡς ὁρᾷς, ὁ πολυκέφαλος δράκων τὴν ἀνόσιον, καὶ βέβηλον κεφαλὴν, τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις τὸν τῆς ἰδίας ἀνοσιότητος ἰὸν ἐπιπτύων. ἔρχομαι κατ᾽ αὐτοῦ τὴν τοῦ πνεύματος ἀπογυμνώσας μάχαιραν . μάχομαι διὰ Χριστὸν τῷ θηρίῳ . διὰ τί μὴ συγκάμνεις καλῶς * ποιεῖν ἐθέλοντι ; διὰ τί μὴ συμπαρέστηκας καὶ αὐτός ; βαλλέσθω παρὰ πάντων χειρί·
B κοινὸν ἡγησώμεθα τὸν ἀγῶνα. ἵνα καὶ ὁμοῦ νικήσαντες ἀναφέρωμεν τὰς εὐχαριστίας τῷ σωτῆρι, λέγοντες· σὺ ἐταπείνωσας ὡς τραυματίαν ὑπερήφανον· σὺ συνέθλασας τὰς κεφαλὰς τοῦ δράκοντος. ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὲν οἱ γνήσιοι τοῦ σωτῆρος ἱερουργοὶ, οἱ τῶν αὐτοῦ μυστηρίων οἰκονόμοι, πολεμιωτάτους ἡγούμεθα τοὺς καταφλυαροῦντας τῆς δόξης αὐτοῦ . σὺ δὲ οὐχ οὕτω· πόθεν; ὅτι γὰρ οὐ προσέρχῃ γνησίως, αὐτά σε διελέγχει τὰ πράγματα· ὁρᾷς ἡμᾶς ὡς ἐν πολέμῳ κεκονιαμένους , ἔτι καταστάζοντας τὸν ἐκ τῆς μάχης ἱδρῶτα , εὐψυχίας πνευματικῆς , καὶ παρακλήσεως δεομένους , μᾶλλον δὲ ἤδη νενικηκότας· σὺ δὲ ὁ τεταγμένος εἰς ἀδελφοὺς , ὁ Χριστὸν δεσπότην ἐπιγρα-
C φόμενος , ὁ συνοπλιτεύειν ὀφείλων , κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων τὰ ὅπλα κινεῖς ; ὢ παραδόξου πράγματος. οὐχ ἥψω τῆς μάχης, οὐ συνήθλησας τοῖς ἠθληκόσιν· ἔφυγες τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν τῷ τῆς * ἐλεύσεως βράδει. εἰσήκεις μακρόθεν, θεωρῶν τοὺς ἀνδριζομένους· εἶδες πεπτωκότα τὸν ἐχθρὸν, ἀτονήσασαν, καὶ κεκολασμένην τὴν δύσφημον γλῶτταν, εἶτα ἐλυπήθης· εἰπέ μοι διὰ ποίαν αἰτίαν; ὅτι νενίκηκεν ὁ Χριστὸς ; ὅτι κεκράτηκε τῶν ἀνθεστηκότων ; ὅτι σεσίγηκε στόμα λαλοῦντος μεγάλα ; ὅτι πέπαυται νόσος τοῖς τῆς ἐκκλησίας ἐγκατασκήπτουσα τέκνοις ; ἀλλ᾽ ἦν ἄμεινον ἀνδρίζεσθαι μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ μὴν κἀκεῖνο λέγειν τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυίδ. οὐχὶ
D τοὺς μισοῦντάς σε κύριε ἐμίσησα , καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην ; τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτοὺς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι , καὶ τὰ ἑξῆς. ἀλλ᾽ οὐδεὶς μὲν ὅλως παρὰ σοὶ τῶν τοιούτων ὁ λόγος. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων κατατοξεύεις τοὺς νενικηκότας, καὶ τοῖς ἀπὸ φθόνου βέλεσι τιτρώσκειν ἐπιχειρεῖς , οὓς ἔδει μᾶλλον θαυμάζεσθαι παρὰ σοῦ. ἀλλὰ κἂν αὐτοῖς προσέρχῃ σκληρῶς , οὐδὲν δεδιότες λέγομεν· βέλη νηπίων ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν , καὶ ἐξηθένησαν ἐπ᾽ αὐτοὺς αἱ γλῶσσαι αὐτῶν. κἂν ὅπλοις τοῖς ἔξωθεν σαυτὸν περιφράττων καταστρατεύειν ἐπιχειρῇς τῆς συναγωγῆς κυρίου , ἀλλὰ ἡμῶν τὰ ὅπλα οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ , καθὰ γέ-
E γραπται· δυνατὰ δὲ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων. γενναιοτέρους εὑρήσεις τῶν παρὰ σοὶ τοὺς Χριστοῦ στρατιώτας. ἔχουσι τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως , τὸ τῆς εὐδοκίας ὅπλον , τουτέστι Χριστόν· ἔχουσι θώρακα * τὴν δικαιοσύνην , τὴν τοῦ * Χριστοῦ περικεφαλαίαν, τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος. ὥστε κἂν ἐπέρχῃ θρασὺς , καὶ δεινὸς, καὶ πολλὴν ἔχων τὴν ὑπεροψίαν, καὶ κατὰ τὸν ἀλαζόνα Γολιὰθ, βαρβαρικαῖς ἀπονοίαις, καὶ ἀμαθίαις , καθ᾽ ἡμῶν ἐξογκούμενος , ἀλλὰ νικήσει Χριστός. νικήσει δὲ διὰ τῶν ἰδίων

ὑπασ-

* λειτουργοὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος * ἐσμὲν μετ᾽ αὐτοῦ τοῦ βούλεσθαι φ. ἐ. * πονεῖν. Ψάλ. 88. 1. Ψάλ. 3. * ἀφίξεως Ψάλ. 138.2 Ψάλ. 63. 2. Κορ. 10. Ἐφεσ. 6. 1. Βασιλ. * τῆς δικαιοσύνης * σωτηρίου, al. σταυροῦ.

ὑπασπιςῶν. πῶς νενίκηκεν ὁ Δαυΐδ; πέντε λίθους ἔχων ἐν τῷ καδδίῳ· λεῖοι δὲ ἦσαν οἱ λίθοι· καὶ τοῦτο ἦν εἰς τύπον Χριςοῦ. ποῖον γάρ ἐςι τὸ τοῦ Χριςοῦ κάδδιον; ἡ ἐπὶ γῆς ἐκκλησία, πολλοὺς ἔχουσα λίθους τιμίους καὶ ἐκλεκτούς· περὶ ὧν καὶ
9. 10. ὁ προφήτης φησί. λίθοι τίμιοι, καὶ ἅγιοι κυλίονται ἐπὶ τῆς γῆς. διὰ τούτων τῶν ἁγίων λίθων περιέςαι Χριςός. λεῖοι δὲ ἦσαν οἱ λίθοι, ὡς ἔφην· ἡ δὲ τῶν λίθων λειότης τὸ ἄληπτον ὑπαινίττεται· ἄληπτον γάρ πως ἀεὶ τὸ λεῖον. ἀνεπίληπτος δὲ ἀεὶ τῶν ἁγίων ἡ πολιτεία· οὐκοῦν νικήσει Χριςός· κἂν ἰσχύσῃς * ςαυρῶσαι, καὶ οὕτω
τρῶσαι, νενίκηκε. * νενίκηκα. κἂν ἀδικήσῃς ἐκ πανουργίας, ἐςεφάνωσας οὐχ ἑκών. ἡμῖν γὰρ ἐχαρίσθη τὸ * ὑπὲρ
περί. Χριςοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιςεύειν, ἀλλὰ καὶ
1. 29. τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν· ὁ γὰρ πιςεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιςεύων, ἤδη κέκριται. ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ, καὶ προσκύνησις
3. 18. νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A vicit David? Quinque lapides in pera habens. Erant autem lapides illi leves, idque in typum Christi. Quæ est enim Christi pera? Quæ in terris est ecclesia, quæ multos pretiosos & selectos lapides continet; de quibus propheta dicit: *Lapides* Zach. 9. v. 16.
pretiosi & sancti volvuntur in terra. Per hos sanctos lapides superabit Christus. Erant autem lapides, ut dixi, leves: levitas vero ista lapidum subindicat non posse capi; quod enim leve est, semper quodammodo apprehensionem fugit. Sanctorum autem conversatio reprehensioni non est obnoxia. Vincet igitur Christus: & ut maxime vulnus infligere queas, adhuc ita vin-
B cet. Quod si per astutiam injuriam feceris, nolens coronasti. Donatum est enim nobis a Christo, non solum ut in eum credamus, sed ut etiam pro illo patiamur. *Qui enim credit in illum, non judicatur*: Joan. 3. v. 18
qui vero non credit, jam judicatus est. Quoniam ipsum decet gloria, imperium, honor, & adoratio, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

ACTIO VI. CONCILII.

ACTIO SEXTA.

1 Post consulatum dominorum nostrorum Flavii Theodosii XIII. & Flavii Valentiniani III. semper Augustorum, XI. Kal. Augusti, qui dies secundum Ægyptios est XXVIII. Epiphi, synodo in Ephesiorum metropoli congregata juxta sanctionem Dei amantissimorum principum nostrorum, ac residentibus in episcopali æde Memnonis, religiosissimis episcopis Cyrillo Alexandriæ, qui & Cœlestini quoque sacratissimi Romanorum ecclesiæ archiepiscopi locum obtinebat, & Arcadio episcopo & legato, & Philippo presbytero & legato, ceterisque qui supra recensiti sunt secundum superiorem sessionem; Petrus presbyter Alexandriæ, & primicerius notariorum dixit: Sancta & magna vestra synodus omnem habens providentiam rectæ apostolicæque fidei, & dogmatum veritatis, prospiciens quoque disciplinæ & ordini ecclesiarum, definitionem protulit, quam præ manibus habentes, si placet sanctitati vestræ, legemus. Sancta synodus dixit: Prolata definitio a sancto hoc & universali concilio legatur, & actorum monumentis inseratur.

ΠΡΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

C *Vicem Græci textus, qui desideratur, obtinebit versio [2] antiqua ex codice V. C. Henrici Justelli majusculis characteribus exarato descripta.*

[3] Post consulatum DD. NN. Fl. Theodosii XIII. & Fl. Valentiniani III. PP. Augg. XI. Kal. Aug. qui dies secundum Ægyptios Epip. XXVIII. jussu Augustissimorum piissimorumque principum synodus congregata est in Ephesiorum metropoli, & sedentibus cunctis in episcopio reverendissimi & religiosissimi episcopi Memnonis sanctissimis & Deo dilectissimis episcopis Cyrillo Alexandriæ agente etiam vicem sanctissimi & religiosissimi præsulis sanctæ Romanæ ecclesiæ Cœlestini, Juvenale Hierosolymorum,
D Memnone Ephesiorum, & Flaviano Philipporum agente etiam vicem Rufi sanctissimi Thessalonicensis episcopi, & universis, una cum Philippo presbytero apostolicæ sedis Romanæ ecclesiæ legato. Hique cum consedissent;

Petrus presbyter Alexandriæ & Dionysius primicerius notariorum dixerunt: Sancta & ingens synodus vestra omnem adhibens providentiam rectæ & apostolicæ fidei & dogmatum veritatis, consulens paci & statui ecclesiarum definitionem protulit, quam præ manibus habentes, si videbitur sanctitati vestræ, recitabimus. Sancta synodus dixit: Definitio prolata a sancta & magna synodo percenseatur & actis præsentibus inseratur.

Ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος πίςιν ἐξέθετο ταύτην.

E

Nicæna synodus hanc exposuit fidem.

* Græcum hoc textum supra jam semel excudimus supra

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ * εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριςὸν,

CREDIMUS in unum Deum, patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum dominum Jesum Christum, filium Dei natum

---

1 MSS. quidam, *Post consulatu*. Aliam latinitatem hujus actionis VI. vide in Concil. Chalc. act. 1. ubi hæc actio sexta multo est prolixior. 2 Hæc versio legitur etiam teste Harduino in Cod. vetustissimo Collegii Paris. Soc. Jesus in quo est Actio hæc integra. 3 Est hoc initium versionis antiquæ interprete Mario Mercatore.

tum ex patre, hoc est, ex patris substantia, unigenitum; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, [1] consubstantialem patri; per quem omnia facta sunt & quæ in cœlo & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus, passus est: & resurrexit tertia die, & ascendit in cœlos, [2] (& sedet in dextera patris: &) venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum Sanctum. Qui autem dicunt: Erat aliquando quando non erat; & antequam nasceretur non erat; & quod factus est ex non existentibus, aut ex alia substantia, vel essentia; aut qui filium Dei mutabilem, aut alterabilem esse affirmant; eos anathematizat sancta Dei catholica & apostolica ecclesia.

Huic sanctæ fidei omnes consentire convenit. Continet enim pietatem, & quæ sufficiant ad totius orbis utilitatem.

A τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός. Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί. δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθήμενον, καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας, καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας· ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ, πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ, ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, B ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

Ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ πίστει πάντας συντίθεσθαι προσήκει· ἔχει γὰρ εὐσεβῶς, καὶ ἀποχρώντως εἰς ὠφέλειαν τῆς ὑπ' οὐρανόν.

Quoniam vero aliqui simulant quidem eam se confiteri, eique consentire, male autem interpretantur [a] sensuum virtutem, [b] sicuti eis placet, & circumveniunt veritatem, existentes filii erroris [3] & [c] perditionis; opus fuit ex sanctis & orthodoxis patribus comparare [d] testimonia, quæ satisfacere valeant, quemadmodum intellexerint eam, & [e] prædicare confisi sint: ut palam sit, quia omnes rectam & immaculatam habentes fidem, sic intelligunt, & interpretantur, & prædicant eam.

Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit: Præ manibus habemus codices sanctissimorum patrum & episcoporum, diversorumque martyrum: [4] selegimus autem ex eis pauca capitula, quæ, si placet, relegemus. Flavianus [f] Philippensium episcopus dixit: Et hæc legantur, & gestis inserantur.

Et lecta sunt exempla sanctorum patrum, [g] sicut in gestis damnationis Nestorii posita sunt.

a ejus vim & sensum.
b tamen vim sententiarum ad suum interpretentur arbitrium.
c pestilentiæ
d sententias.
e insinuare.
f Philipporum.
g supra 1293o & seqq.

Incipiunt acta pertinentia ad Charisii relationem, quando is accessit ad sanctam synodum adversus quartodecimanos.

C Ἀρχὴ τοῦ κατὰ Χαρίσιον πρακτικοῦ, ὅτε προσῆλθε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ κατὰ τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν.

Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit.

SANCTA hac reverendissimorum episcoporum sanctarum ubique existentium ecclesiarum synodo, qui juxta piissimorum, Christique amantium imperatorum nostrorum Theodosii & Valentiniani decretum, ex toto pene orbe in Ephesiorum metropoli convenerunt, sessionem celebrante, fidemque, quæ per Spiritum sanctum a trecentis decem & octo sanctis patribus Nicææ quondam congregatis exposita fuerat, vim suam obtinere, & firmam permanere debere decernente, ac cetera quæ ad hæc pertinent, determinante; presbyter quidam Charisius nomine, sanctæ Philadelphiensium ecclesiæ [5] œconomus significavit, hæreticos quosdam [g] Lydios, errore, quo tenebantur, deserto, ad veritatis lumen redire, & in catholicæ ecclesiæ rectis ac piis dogmatibus institui voluisse: verum cum ad veritatem manu duci debuissent, in graviorem errorem abductos, & velut ex fovea in foveam pejorem cecidisse. Exposuit enim, Antonium quemdam & Jacobum, presbyterorum nomen habentes, ex urbe Constantinopolitana descendisse, litterasque commendatitias cujusdam Anastasii & Photii (qui & ipsi quoque presbyteri vocabantur, Nestorioque hæ-

g ex Lydia.

ΚΑΤΑ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων βασιλέων, Θεοδοσίου, καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, συναχθείσης ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει ἐξ ἁπάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς οἰκουμένης τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου τῶν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων τῶν ἁπανταχοῦ ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ συνεδρευούσης, ὁριζούσης τε κρατεῖν, καὶ βεβαίαν εἶναι τὴν πίστιν τὴν ἐκτεθεῖσαν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατὰ καιροὺς D ἐν τῇ Νικαέων πόλει συνειλεγμένων, ὄντων τὸν ἀριθμὸν, τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ, τυπούσης τε τὰ περὶ τούτων καθ' ὃν ἔδει τρόπον, Χαρίσιός τις ὀνόματι, πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος γεγονὼς τῆς Φιλαδελφέων πόλεως ἁγίας ἐκκλησίας, ἐδίδαξεν, ὅτι τινὲς τῶν ἀπὸ Λυδίας ὁρμωμένων αἱρετικῶν, ἠθέλησαν τὴν μὲν ἑαυτῶν ἀφεῖναι πλάνην, ἐπιστρέψαι δὲ πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας φῶς, καὶ μυσταγωγηθῆναι τὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀρθά τε καὶ εὐσεβῆ δόγματα. εἶτα δέον αὐτοὺς ἐπὶ E τὴν ἀλήθειαν χειραγωγηθῆναι, μειζόνως ἠπάτηνται, καὶ οἷον ἐκ βόθρου πεπτώκασιν εἰς χείρονα βόθρον. ἐδίδαξε γὰρ, ὅτι Ἀντώνιος, καὶ Ἰάκωβος, πρεσβυτέρων ἔχοντες ὄνομα, κατῆλθον ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπιστολὰς ἔχοντες * παρα-

* παρει… * παρα σ…

1 al. *ejusdem cum Patre substantiæ.* 2 Quæ sunt inclusa parenthesi, desunt in vetustis codd. MSS. 3 al. MS. *& nati perditionis.* 4. al. MS. *excerpsimus.* 5 MS. tres: *dispensator.*

ραθέσεως παρὰ Ἀναστασίου τινὸς, καὶ Φωτίου, συνόντων * τηνικάδε τῷ αἱρετικῷ Νεστορίῳ, καὶ αὐτῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐχόντων ὄνομα. καὶ δέον τήν τε εὐαγγελικὴν, καὶ ἀποστολικὴν παράδοσιν τῆς πίστεως, ἣν ἐξέθεντο κατὰ καιροὺς οἱ πατέρες οἱ ἐν τῇ Νικαέων συνελθόντες, παραθεῖναι τοῖς ἐκ πλάνης ἐπιστρέφουσιν εἰς ἀλήθειαν, καὶ ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς ἔρχεσθαι ζητοῦσι, * προσεκόμισαν ἔκθεσίν τινα δογμάτων ἀσεβῶν, ἀς ἐν τάξει συμβόλου συντεθειμένην, καὶ ταύτῃ καθυπογράφειν τοὺς ἀθλίους ἐκείνους παρεσκεύασαν, πάντα τρόπον ἀσεβείας νικῶντες ἐν τούτῳ. ὑπὲρ δὲ σαφηνείας ἀκριβοῦς τῶν εἰρημένων ἐντέτακται ὁ ἐπιδοθεὶς λίβελλος παρὰ τοῦ μνημονευθέντος πρεσβυτέρου Χαρισίου, B καὶ ἡ τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης ἔκθεσις κακοδοξίας, ἡ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, μεθ' ὑπογραφῆς τῶν ἠπατημένων.

A retico tunc temporis adhærebant) secum detulisse. Cumque oportuisset, evangelicam, apostolicamque fidei traditionem, quam olim sancti patres apud Nicæam congregati exposuerunt, proponere his qui ex errore ad veritatem redire, & e tenebris ad lucem venire quærebant; quamdam impiorum dogmatum expositionem in symboli formam redactam obtrusisse, utque huic subscriberent, miseros illos induxisse. Quæ sane res omnem impietatis modum superat. Ad exactam autem dictorum evidentiam, libellus a memorato Charisio presbytero exhibitus, impiæque illius ac pravæ opinionis, quæ est de unigeniti Filii Dei incarnatione, exposi- B tio, una cum illorum subscriptione, qui decepti fuerant, hic interseruntur.

Οἱ ἐπιδοθέντες λίβελλοι παρὰ Χαρισίου πρεσβυτέρου.

Τῇ ἁγιωτάτῃ, καὶ θεοφιλεστάτῃ, συνόδῳ οἰκουμενικῇ, συνελθούσῃ ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, παρὰ Χαρισίου πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου Φιλαδελφίας.

C ΕΥΧΗ μὲν ἅπασι τοῖς εὖ φρονοῦσι, τιμὴν ἀεὶ καὶ πρέπουσαν αἰδῶ πνευματικοῖς μάλιστα πατράσι, καὶ διδασκάλοις ἀπονέμειν· εἰ δέ πως συμβῇ τοὺς διδάσκειν ὀφείλοντας τοιαῦτα τοῖς ὑπηκόοις ἐνηχεῖν περὶ τῆς πίστεως, οἷα τὰς ἁπάντων ἀκοὰς, καὶ καρδίας καταβλάπτει, ἀνάγκη τὴν τάξιν ἀνταλλάττεσθαι, καὶ τοὺς κακῶς διδάσκειν ἑλομένους ὑπὸ τῶν ἡσσόνων διελέγχεσθαι. ἐπεὶ οὖν εἷς τούτων ὑπάρχει Νεστόριος, ὁ τῆς ἰδίας κακοδοξίας τοὺς καρποὺς δρεπόμενος, κάκιστα περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως διακείμενος, διδάξας τε πολλάκις ἃ μὴ προσῆκε, πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ὑφ' ἥλιον διετάραξεν, ὡς καὶ τοὺς φιλοχρίστους βασιλέας ἀναγκασθῆναι θεσπίσαι, τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ἐνταῦθα συνελθοῦσαν τὰ τῆς ὀρθοδοξίας ἐπικρατῦναι δόγματα· καὶ τοῦτο διὰ τὴν D ἰδίαν φιλανθρωπίαν ὁ δεσπότης παρασχὼν Θεὸς, ἅπαντας ὑμᾶς ἁγίους πατέρας ἐνταῦθα συνήγαγε τοῦ προλεχθέντος ἕνεκεν· τούτου χάριν ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ προσπίπτω ὁσιότητι, διδάσκων, ὡς οὐ μόνος αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ τούτου συμμέτοχοι τῆς ἀσεβείας, Ἀναστάσιος, καὶ Φώτιος, οἱ πρεσβύτεροι τὴν αὐτὴν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι κακοπιστίαν διασπαρῆναι παρασκευάζοντες, Ἰάκωβόν τινα, ὅμοια αὐτοῖς φρονοῦντα, συνεκρότησαν καὶ συγκροτοῦσι μέχρι τῆς δεῦρο, τραπέζης, καὶ παῤῥησίας αὐτῷ μεταδιδόντες· ὃν καὶ διὰ γραμμάτων ἤδη ὡς ὀρθόδοξον συνέστησαν τοῖς θεοσεβεστάτοις τῶν Λυδῶν ἐπισκόποις. E τοιαῦτα δὲ τούτῳ τετόλμηται, ἃ τὴν ὑμετέραν πάντως ἁγιωσύνην μαθοῦσαν κινήσει πρὸς κανονικὴν κατ' αὐτοῦ τιμωρίαν, καὶ κατὰ τῶν αὐτὸν συγκροτούντων. τὴν γὰρ Φιλαδελφέων πόλιν τῆς Λυδίας καταλαβὼν, καί τινας τῶν ἁπλουστέρων ἀπατήσας, κληρικοὶ δὲ οὗτοι, τὴν τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων πατέρων ἔκθεσιν τῆς πίστεως ἐξουθενήσας, ἑτέρᾳ τινὶ πίστεως ἐκθέσει, μᾶλλον δὲ ἀπιστίας, καθυπογράψαι παρεσκεύασε. καὶ δὴ τοῦτο πεποιήκασιν, ὡς ἁπλούστεροι καθυπογράψαντες· ὅτι δὴ ταύτῃ, * φησὶ, τῇ ὀρ-

alii φησί, sed legendum φασι..

Libelli exhibiti a Charisio presbytero.

[a] *Charisius presbyter, & Philadelphiæ œconomus; sanctissimæ & religiosissimæ œcumenicæ synodo in Ephesiorum metropoli congregatæ.*

a in ms. Justelli: Sanctissima Deo dilectissimæ synodo Mundanæ quæ in Ephesiorum metropoli est congregata, Charisius pr. & dispensator ecclesiæ Philadelphiæ. Est quidem omnibus sapientibus &c.

C OMNES qui recte sapiunt ita comparati sunt, ut honorem semper, & quam decet observantiam, spiritualibus maxime patribus & doctoribus deferre desiderent. Si vero illos, qui docere debent, talia de fide auditoribus insonare contingat, quæ omnium & aures & animos offendant; tunc sane ordinem commutari necesse est, & pravæ doctrinæ magistros a subjectis reprehendi. Quia ergo ex horum numero unus est Nestorius, pravæ opinionis suæ fructum metens, ac pessime affectus erga fidem in Christum, quique dum ea quæ non conveniunt, frequenter inculcavit, universum terrarum orbem perturbavit, adeo ut Christi amantes imperatores vestram sanctitatem in hunc lo- D cum convocare coacti fuerint, quo sanæ fidei dogmata confirmaret; idque dominus Deus pro sua clementia & benignitate exhibens, omnes vos patres sanctos ejus rei causa hic congregavit; propterea sanctitatis vestræ pedibus advolutus palam facio, non ipsum tantum (Nestorium,) sed & Anastasium & Photium presbyteros, ipsiusque impietatis socios, eamdem infidelitatem in aliis civitatibus disseminare studentes, Jacobo cuidam eadem, quæ ipsi, sentienti favisse, & hucusque favere, familiaritatis mensæque consortem illum adhibentes; quem etiam piissimis Lydiæ episcopis, veluti orthodoxum litteris commendarunt. Hic autem ta- E lia perpetrare ausus est, qualia vestra sanctitas cum resciverit, movebitur haud dubie ad canonicam pœnam de eo ejusque fautoribus sumendam. Nam posteaquam Philadelphiam Lydiæ civitatem venit, & quosdam e simplicioribus clericis fraude circumvenit, spreta fidei expositione per sanctos patres Nicææ edita, alteri cuidam fidei, aut perfidiæ potius, expositioni subscribere jussit. Et quidem hoc illi, ut simpliciores, fecerunt, subscribentes in hunc modum. Huic orthodoxæ fidei assentimur. Quæ quidem ex-

expositio hæretica blasphemia referta, illo- A rumque qui ab ipso seducti sunt, subscriptionibus signata servatur, & in vestræ sanctitatis præsentia recitari eam postulo; ut hinc perspicuum evadat, illos orthodoxæ fidei eversionem molitos esse. Quin etiam recitari postulo literas quibus Jacobum hæreticum, talis temeritatis auctorem, orthodoxum esse testantur: me vero, tamquam hæreticum, a communione ac sacrorum ministerio prohibuerunt; cum tamen pie sentiam, ut sequentia manifestabunt. Etenim his lectis, vestra erga Deum dilectio intelliget utique, qualia adversus orthodoxam fidem per audaciam ipsi machinati fuerint: quæ omnia Deus per vestram sanctitatem penitus abo- B lebit.

Confessio fidei Charisii presbyteri.

Credo in unum Deum, patrem omnipotentem, creatorem omnium, visibilium & invisibilium factorem. Et in unum dominum Jesum Christum, filium ejus unigenitum: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; consubstantialem patri. Qui propter nos, & nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est, & ex sancta virgine natus, & homo factus est: crucifixus pro nobis, mortuus est; resurrexit tertia die, ascendit in C cœlos, & iterum venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum veritatis, paracletum, patri & filio consubstantialem: & in sanctam catholicam ecclesiam: in mortuorum resurrectionem: in vitam æternam.

Ego Charisius libellos, sicut prænotatum est, obtuli, meaque manu subscripsi.

a transformati. (1)

Exemplum expositionis symboli a *depravati.*

QUI nunc primum in ecclesiasticorum dogmatum disciplina accurate instituuntur vel ab hæretico quopiam errore ad verita- D tem transire volunt, eos doceri, & confiteri oportet, in unum nos Deum, Patrem sempiternum credere: qui neque posterius cœpit esse; sed jam inde ab initio sempiternus Deus extitit: neque posterius evasit pater, quoniam semper & Deus Pater fuit. Credimus etiam in unum Dei Filium unigenitum, ex patris substantia existentem, qui est vere Filius, & ejusdem substantiæ cum eo, cujus est, & esse creditur Filius. Et in Spiritum sanctum; qui cum sit ex Dei substantia, Filius non est, sed substantialiter Deus; utpote ejus substantiæ existens, cujus est Deus & Pater, ex quo quidem est secundum substantiam. *Nos enim*, inquit, E

1. Cor. 2. v. 12. *non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est*: separans illum ab universa creatura, Deoque conjungens, ex quo secundum substantiam est peculiari ratione præ universa creatura, quam non essentialiter, sed causalitate creationis ex Deo censemus esse. Sed nec Filium illum putamus, neque per Filium, suam subsistentiam ha-

A θοδόξῳ στοιχοῦμεν πίστει. ἥτις ἔκθεσις αἱρετικῆς βλασφημίας πεπληρωμένη, ἔχουσά τε τὰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ συναρπαγέντων ὑπογραφὰς σώζεται· ἣν ἀξιῶ ἀναγνωσθῆναι ἐπὶ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος, πρὸς τὸ ἐννοηθῆναι τὴν ὑπ' αὐτῶν μελετηθεῖσαν τῆς ὀρθοδοξίας ἀνατροπήν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα τῶν προλεχθέντων, ἔνθα Ἰακώβῳ μὲν τῷ αἱρετικῷ τοιαῦτα τολμήσαντι μαρτυροῦσιν ὀρθοδοξίαν, ἐμὲ δὲ, ὡς αἱρετικὸν, τῆς κοινωνίας, καὶ λειτουργίας ἐκώλυσαν, εὐσεβῶς φρονοῦντα, καθὼς ὑποτέτακται. τούτων γὰρ ἀναγνωσθέντων, μαθήσεται πάντως ἡ ὑμετέρα θεοφιλία τὰ κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας ὑπ' αὐτῶν τολμηθέντα· ἅ τινα ὁ Θεὸς διὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης εἰς τέλος B καταργήσει.

Ὁμολογία πίστεως Χαρισίου πρεσβυτέρου.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα παντοκράτορα. κτίστην ἁπάντων, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν μονογενῆ, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, τὸν δι' ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, σαρκωθέντα, γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν, ἀποθανόντα, ἀναστάντα τῇ C τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ παράκλητον, ὁμοούσιον πατρὶ καὶ υἱῷ· καὶ εἰς ἁγίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν· εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν· εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἐγὼ Χαρίσιος δέδωκα τοὺς λιβέλλους, ὡς προγέγραπται, ὑπογράψας χειρὶ ἐμῇ.

Ἴσον τῆς ἐκθέσεως τοῦ παραπλασθέντος συμβόλου.

TOὺς ἢ νῦν πρῶτον παιδευομένους τὴν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων τὴν ἀκρίβειαν, ἢ ἔκ τινος D αἱρετικῆς πλάνης μεθίστασθαι βουλομένους ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, διδάσκεσθαι * ὀφείλει, καὶ ὁμολογεῖν * ὅτι πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα ἀΐδιον, οὐχ ὕστερον ἀρξάμενον τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἄνωθεν ὄντα ἀΐδιον Θεὸν, οὔτε μὴν ὕστερον γεγονότα πατέρα. ἐπειδήπερ ἀεὶ Θεός τε ἦν καὶ πατήρ. πιστεύομεν δὲ καὶ εἰς ἕνα Θεοῦ υἱὸν μονογενῆ, ἐκ τῆς οὐσίας ὄντα τῆς πατρῴας, ὄντως υἱὸν, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὄντα, οὗπέρ ἐστι καὶ πιστεύεται υἱός. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ἐκ τῆς Θεοῦ τυγχάνον οὐσίας, οὐχ υἱὸν. Θεὸν δὲ ὄντα τῇ οὐσίᾳ, ὡς ἐκείνης ὂν τῆς οὐσίας, ἧσπέρ ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, ἐξ οὗπερ κατ' οὐσίαν ἐστίν. * ἡμεῖς γὰρ, φησὶν, οὐ τὸ πνεῦμα * ἐλάβομεν τοῦ E κόσμου, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ Θεοῦ. τῆς μὲν κτίσεως * ἀποχωρίσας ἁπάσης, Θεῷ δὲ συνάψας, ἐξ οὗπερ κατ' οὐσίαν ἐστὶν ἰδιάζοντι λόγῳ παρὰ πᾶσαν τὴν κτίσιν. ἣν οὐ κατ' οὐσίαν, ἀλλ' αἰτίᾳ δημιουργίας ἐκ Θεοῦ * νομίζομεν εἶναι, καὶ οὔτε υἱὸν * νομίζομεν, οὔτε διὰ υἱοῦ τὴν ὕπαρξιν εἰληφός. ὁμολογοῦμεν δὲ πατέρα τέλειον προσώπῳ, καὶ υἱὸν ὁμοίως,

* προσήκει * προσήκει

* ὑμεῖς * ἐλάβετε * αὐτὸν χωρίσας.

* νομίζοντ. * νομίζοντ.

1 In symbolum Nestorianum scilicet. Alia Latinitate extat in Concil. Chalced. act. 1. alia in Conc. V. collat. IV. alia rursum apud Marium Mercatorem. Esse Theodori Mopf. symbolum affirmant Marius Mercator & Justinianus Imp. Negat Facundus lib. 3. cap. 5.

μοίως, καὶ πνεῦμα δὲ ἅγιον ὡσαύτως· σωζομένου τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας ἡμῖν, τὸν πατέρα, καὶ υἱὸν, ὁμοίως καὶ πνεῦμα ἅγιον, μὴ τρεῖς τινας διαφόρους οὐσίας νομίζειν, ἀλλὰ μίαν τῇ ταυτότητι τῆς θεότητος γνωριζομένην· χρὴ δὲ καὶ περὶ τῆς οἰκονομίας, τὴν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐν τῇ κατὰ τὸν δεσπότην Χριστὸν οἰκονομίᾳ ὁ δεσπότης ἐξετέλεσε Θεὸς, εἰδέναι, ὅτι ὁ δεσπότης Θεὸς λόγος ἄνθρωπον εἴληφε τέλειον, ἐκ σπέρματος ὄντα Ἀβραὰμ, καὶ Δαυὶδ, κατὰ τὴν διαγόρευσιν τῶν θείων γραφῶν, τοῦτο ὄντα τὴν φύσιν, ὅπερ ἦσαν ἐκεῖνοι, ὧνπερ ἐκ σπέρματος ἦν, ἄνθρωπον τέλειον τὴν φύσιν, ἐκ ψυχῆς τε νοερᾶς, καὶ σαρκὸς συνεστῶτα ἀνθρωπίνης· ὃν ἄνθρωπον ὄντα καθ' ἡμᾶς τὴν φύσιν, πνεύματος ἁγίου δυνάμει, ἐν τῇ τῆς * παρθένου μήτρᾳ διαπλασθέντα, * γενόμενον ὑπὸ γυναικὸς, καὶ γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα πάντας ἡμᾶς ἐξαγοράσῃ τῆς τοῦ νόμου δουλείας, τὴν πόῤῥωθεν προωρισμένην υἱοθεσίαν ἀπολαβόντας, ἀποῤῥήτως συνῆψεν ἑαυτῷ· θανάτου μὲν αὐτὸν κατὰ νόμον ἀνθρώπων πειραθῆναι * κατασκευάσας, ἐγείρας δὲ ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀναγαγὼν εἰς οὐρανὸν, καὶ καθίσας ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ. ὅθεν δὴ ὑπεράνω πάσης ὑπάρχων ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ κυριότητος, καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐκ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, τὴν παρὰ πάσης τῆς κτίσεως δέχεται προσκύνησιν, ὡς ἀχώριστον πρὸς τὴν θείαν φύσιν ἔχων τὴν συνάφειαν, ἀναφορᾷ Θεοῦ, καὶ ἐννοίᾳ, πάσης αὐτῷ τῆς κτίσεως τὴν προσκύνησιν ἀπονεμούσης. καὶ οὔτε δύο φαμὲν υἱοὺς, οὔτε δύο κυρίους· ἐπειδὴ εἷς * Θεὸς κατ' οὐσίαν ὁ Θεὸς λόγος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ πατρὸς. ᾧπερ οὗτος συνημμένος τε, καὶ μετέχων θεότητος, κοινωνεῖ τῆς υἱοῦ προσηγορίας τε, καὶ τιμῆς· καὶ κύριος κατ' οὐσίαν ὁ Θεὸς λόγος, ᾧ συνημμένος οὗτος κοινωνεῖ τῆς τιμῆς· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε δύο φαμὲν υἱοὺς, οὔτε δύο κυρίους· ἐπειδὴ * εἷς τοῦ κατ' οὐσίαν ὄντος κυρίου τε καὶ υἱοῦ, ἀχώριστον * ἔχει πρὸς αὐτὸν τὴν συνάφειαν, ὁ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ληφθεὶς σωτηρίας συναναφέρεται τῇ τε ὀνομασίᾳ, καὶ τῇ τιμῇ τοῦ τε υἱοῦ, καὶ τοῦ κυρίου. οὐχ ὥσπερ ἡμῶν ἕκαστος, καθ' ἑαυτὸν ὑπάρχων υἱός· ὅθεν δὴ καὶ πολλοὶ υἱοὶ κατὰ τὸν μακάριον λεγόμεθα Παῦλον· ἀλλὰ μόνος ἐξαίρετον ἔχων τοῦτο ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον συναφείᾳ· τῆς τε υἱότητος, καὶ κυριότητος μετέχων, ἀναιρεῖ μὲν πᾶσαν ἔννοιαν δυάδος υἱῶν τε, καὶ κυρίων, παρέχει δὲ ἡμῖν ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον συναφείᾳ πᾶσαν ἔχειν αὐτοῦ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἔννοιαν, καὶ τὴν θεωρίαν, ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ τὴν προσκύνησιν, * καὶ ἀναφορὰν Θεοῦ, παρὰ πάσης δέχεται τῆς κτίσεως.

Ἕνα τοίνυν τὸν * κύριόν φαμεν, καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· πρωτοτύπως μὲν τὸν Θεὸν λόγον νοοῦντες, τὸν κατ' οὐσίαν υἱὸν Θεοῦ, καὶ κύριον, συνεπινοοῦντες δὲ τὸ ληφθὲν, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ, ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς πνεύματι καὶ δυνάμει, ὡς ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον συναφείᾳ υἱότητός τε μετέχοντα, καὶ κυριότητος· ὃς καὶ δεύτερος Ἀδὰμ κατὰ τὸν μακάριον κα-

A bentem. Confitemur autem patrem personaliter perfectum, pari modo Filium, & Spiritum sanctum similiter. Pietatis autem doctrinam integre retinemus, Patrem, & Filium, similiter & Spiritum sanctum, non tres aliquas diversas existimantes substantias, sed unam identitate deitatis agnoscendam. Quin de dispensatione quoque, quam salutis nostræ causa in Christi domini incarnatione dominus Deus perfecit, nosse oportet, dominum Deum Verbum hominem secundum naturam perfectum, ex humana carne & anima rationali consistentem, ex Abrahæ & David semine assumpsisse, ut divinæ scripturæ testantur, hoc ipsum secundum natu- *Matth. 1.* *Rom. 1.*
B ram existens, quod erant illi, quorum e semine fuit. [1] Quem secundum nostram naturam, nobisque similem hominem existentem, Spiritus sancti virtute in utero virginis formatum, factum ex muliere, factum sub lege, ut nos omnes filiorum adoptionem jam olim prædestinatam recepturos, a servitutis lege redimeret, inexplicabili quodam modo sibi conjunxit; ac ipsum quidem humano more morti objecit, ex mortuis autem excitavit, & in cœlum assumpsit, & ad dexteram Dei collocavit. Cum ergo super omnem principatum, & potestatem, & dominationem, & virtutem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, *Galat. 4.* *Ephes. 1. v. 21.*
C verum etiam in futuro, sit constitutus; ab universa quoque creatura adoratur, tamquam inseparabilem habens cum divina natura conjunctionem, cum respectu & ratione Dei omnis creatura adorationem ei tribuat. Neque duos filios, aut duos dominos * dicimus: quandoquidem unus tantum est per essentiam filius nempe Deus verbum, filius patris unigenitus, cui conjunctus hic, & deitatis comparticeps, consors etiam est appellationis & honoris filii. Ac essentialiter quidem dominus est Deus Verbum, cui hic copulatus particeps est honoris: ideoque nec duos filios, nec duos dominos dicimus: quia cum manifeste sit per essentiam dominus & Fi- ** inducimus.*
D lius, is qui propter salutem nostram assumptus est, ipsi inseparabiliter conjunctus, domini filiique nomine & honore cohonestatur, non ad eum modum, quo unusquisque nostrum per se filius existit; unde sane etiam juxta beatum Paulum, multi filii dicimur, sed solus eximium hoc habens propter societatem conjunctionemque cum Deo Verbo; ac filiationis & dominationis particeps, omnem quidem dualitatis filiorum atque dominorum cogitationem excludit: per illam vero cum Deo Verbo conjunctionem efficit, ut nos omnem fidem, omnemque cogitationem & contemplationem de illo habeamus: quare etiam adorationem, ob eam quæ in *Galat. 3. v. 2. & alibi.*
E Deum refertur habitudinem, ab universa creatura suscipit.

Unum igitur Filium & dominum Jesum Christum, per quem facta sunt omnia, esse dicimus: primo quidem ac præcipue Deum Verbum, qui secundum essentiam Dei Filius & dominus est, mente concipientes; simul vero etiam quod assumptum est, hoc est, Jesum a Nazareth, animo complectentes, quem Deus spiritu & virtute inunxit, tamquam in conjunctione cum Deo *Act. 10. v. 30.*

1 Ab hoc loco recitat symbolum illud, ac Nestorio tribuit Agobardus adversus dogma Felicis Urgell. cap. 7.

Verbo filiationis & dominationis participem. A
1. Cor. 15. Qui etiam, juxta beati Pauli doctrinam, secundus Adam appellatur, utpote ejusdem quidem existens cum Adam naturæ, demonstrans autem nobis statum futurum. Tantum autem inter hunc & illum discrimen intercedit, quantum inter eum qui futuræ vitæ ineffabilia bona subministrat; & alterum, qui præsentium calamitatum initium causamque dederit. Appellatus est itidem secundus Adam, tamquam is, qui secundum statum nobis ostenderit: siquidem status prioris mortalis, & passioni obnoxii, multisque miseriis referti, Adam auctor extitit, in quo etiam similitudinem ipsius hausimus: secundum vero statum Christus dominus de- B monstravit; qui olim, cum de cœlo apparuerit, omnes nos in suum adducet consortium.
Ibid. v. 47. *Primus* enim *homo*, inquit, *de terra terrenus, secundus homo dominus de cœlo*, hoc est, inde apparituris, ut omnes ad sui ipsius imitationem perducat. Unde addit:
Ibid. 48. *Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis, tales & cœlestes;* & : *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem cœlestis.* Itaque in hoc ipso qui apparet, & ab omnibus qui judicandi sunt palam cernetur, divina natura occulte latitans judi-
Act. 17. v. 30. cium exercebit. *Nam tempora quidem ignorantiæ nostræ despiciens Deus nunc annunciat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant;* C *eo quod statuit diem, in quo judicaturus est orbem in justitia, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis.* Hæc est ecclesiasticorum dogmatum doctrina: & omnis qui diversa ab his sentit, anathema sit. Omnis qui non accipit salutarem pœnitentiam, anathema sit. Omnis qui sacram paschatis diem non celebrat juxta ritum sanctæ catholicæ ecclesiæ, anathema sit.

Subscriptio eorum qui decepti fuerant.

* Budius Junici. * tessarescædecatites.

* RUDIUS Iconici Philiadelphius * Quartodecimanus, conoscens veram D orthodoxamque fidem, & rogans Theophanem sanctissimum episcopum, sanctissimæ catholicæque ecclesiæ me adjunxi; omnemque hæresim & præcipue Quartodecimanorum, in qua ante errabam, anathematizo; ac præscriptæ orthodoxæ fidei expositioni assentior. Anathematizo etiam illos, qui sanctum paschatis diem aliter celebrant quam sancta catholica & apostolica ecclesia: adjurans sanctam & consubstantialem trinitatem, & Flavii Theodosii, Flaviique Valentiniani, orbis terrarum dominorum, & semper Augustorum, pietatem ac victoriam. Si quid autem istorum unquam violavero, legum austeritati subjacebo. Prælectæ E expositioni, quod litterarum rudis essem, per Hesychium * Flavium * senatorem subscripsi.

* Philadelphium, seu Filadelfeum. * curialem. * in ms Jus Cerdanesi. * Philadelphius. * curialis.

Hesychius * Cerdanepii * Flavius * senator, Quartodecimanus, vera orthodoxaque fide cognita, ad sanctissimam & catholicam ecclesiam supplex accessi: omnemque hæresim, & eam potissimum quæ est Quartodecimanorum, anathematizo, præscriptæque orthodoxæ fidei expositioni adstipulor. Eos

A λεῖται Παῦλον, ὡς τῆς αὐτῆς μὲν φύσεως ὑπάρχων τῷ Ἀδάμ· ἀναδείξας δὲ ἡμῖν τὴν μέλλουσαν κατάστασιν· καὶ τοσαύτην ἔχων πρὸς ἐκεῖνον τὴν * ἀναφορὰν, ὅσηπερ ἂν γένοιτο τοῦ τὰ ἀπόῤῥητα χορηγοῦντος ἐπὶ τῆς μελλούσης καταστάσεως ἀγαθὰ πρὸς τὸν τῶν παρόντων λυπηρῶν δεδωκότα τὴν ἀρχήν. τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον καὶ δεύτερος * Ἀδὰμ καλεῖται. ὡς τὴν δευτέραν κατάστασιν ἐκφήνας· ἐπειδήπερ τῆς μὲν προτέρας ἀρχὴ γέγονεν ὁ Ἀδὰμ, τῆς θνητῆς, καὶ παθητῆς, καὶ πολλῶν γεμούσης ὀδυνηρῶν, ἐν ᾧ δὴ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰλήφαμεν ὁμοίωσιν·
1. Κορ. 15. τὴν δευτέραν δὲ ἀνέδειξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ὃς ἐξ οὐρανῶν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος φανεὶς, ἅπαντας ἡμᾶς B εἰς τὴν κοινωνίαν * ἄξων τὴν οἰκείαν· ὁ γὰρ πρῶτος, φησὶν, ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκὸς, ὁ δεύτερος, ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ, τουτέστιν, ἐκεῖθεν ἀναφαίνεσθαι μέλλων ἐπὶ τῷ πάντας εἰς μίμησιν ἄγειν ἑαυτοῦ. ὅθεν ἐπάγει· οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοὶ, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι· καὶ, καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. ἐν τούτῳ δὴ φαινομένῳ τε καὶ παρὰ πάντων ὁρωμένῳ τῶν κρίνεσθαι μελλόντων, ἐν ἀφανεῖ τυγχάνουσα ποιήσεται τὴν κρίσιν ἡ θεία φύσις. τοὺς γὰρ χρόνους τῆς ἀγνοίας ἡμῶν ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς, Πραξ. 17.
τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ C μετανοεῖν. καθότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ, ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. αὕτη τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων ἡ διδασκαλία, καὶ πᾶς ὁ ἐναντία τούτοις φρονῶν ἀνάθεμα ἔστω. πᾶς ὁ μὴ δεχόμενος τὴν σωτήριον μετάνοιαν, ἀνάθεμα ἔστω· πᾶς ὁ μὴ ποιῶν τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα κατὰ τὸν τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας θεσμὸν, ἀνάθεμα ἔστω.

* ἴσως, ἀναφορὰν. * ἄνθρωπος. * ἄξει.

Ὑπογραφὴ τῶν ἠπατημένων.

* ῬΟΥΔΙΟΣ * Ἰκονικοῦ Φιλαδελφεὺς, τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον * Θεοφάνην, προσῆλθον τῇ ἁγιωτάτῃ, καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, εἰς ἣν τὸ πρότερον ἐπλανώμην· καὶ συντίθεμαι τῇ προγεγραμμένῃ ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀναθεματίζων καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα καθὼς ἡ ἁγία καθολικὴ, καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ποιεῖ. * ἐπομνύμενος τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ νίκην τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων E Αὐγούστων. εἰ δέ τι τούτων παρασαλεύσω ποτὲ, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ. καὶ ὑπαναγνωσθείσης μοι τῆς ἐκθέσεως, ὑπέγραψα διὰ Ἡσυχίου Φλαυΐου βουλευτοῦ, διὰ τὸ γράμματά με μὴ εἰδέναι.

* Βούδιος * Γουνικοῦ * Θεοφάνην. * ἐξομνύμενος.

Ἡσύχιος Κερδανεπίου Φλάυιος βουλευτὴς, τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ παρακαλέσας, προσῆλθον τῇ ἁγιωτάτῃ, καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ συντίθεμαι τῇ προγεγραμμένῃ ἐκθέσει τῆς

τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀναθεματίζων καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα καθὼς ἡ ἁγία, καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ποιεῖ. * ἐπομνήμενος [1] τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ νίκην τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων. εἰ δέ τι τούτων παρασαλεύσω ποτὲ, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ. καὶ ὑπέγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

[1] ὀμνύμε-

Ῥουφῖνος Φιλαδελφεὺς, τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, παρεκάλεσα προσπίπτων τῇ ἁγιωτάτῃ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν· συντίθεμαι δὲ μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου μου τῇ προγεγραμμένῃ ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀναθεματίζω καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς ἡ ἁγία, καὶ καθολικὴ ἐκκλησία ποιεῖ, ἐπομνύμενος [2] τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ νίκην τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων· εἰ δέ τι τούτων παρασαλεύσω ποτὲ, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου μου. καὶ ὑπαναγνωσθείσης μοι τῆς ἐκθέσεως, καὶ ἀρεσάσης μοι, ὑπέγραψα οἰκείᾳ μου χειρὶ, τῇ ἐμαυτοῦ γνώμῃ καὶ προαιρέσει. *

[2] ὀμνύμε-

cetera de- / rantur in / . Seg.

Εὐγένιος Φιλαδελφεὺς, τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου μου τὴν ἀληθῆ τῆς ὀρθοδοξίας πίστιν, παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην, προσῆλθον τῇ ἁγιωτάτῃ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν· καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα καθὼς καὶ ἡ ἁγία, καὶ καθολικὴ ἐκκλησία ποιεῖ. συντίθεμαι δὲ μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου μου τῇ προγεγραμμένῃ ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐπομνύμενος τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ νίκην τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων· εἰ δέ τι τούτων παρασαλεύσω ποτὲ, ὑποκεῖσθαι μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου μου τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ· καὶ ὑπαναγνωσθείσης μοι τῆς ἐκθέσεως, καὶ ἀρεσάσης μοι, οἰκείᾳ χειρὶ ὑπέγραψα.

Φαυστῖνος λαϊκὸς Φιλαδελφεὺς, τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην, προσῆλθον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, εἰς ἣν πρότερον ἐπλανώμην· καὶ συντίθεμαι τῇ προγεγραμμένῃ ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀναθεματίζω καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς ἡ ἁγία, καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ποιεῖ· ἐπομνύμενος τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ νίκην τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων. εἰ δέ τι τούτων παρασαλεύσω, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ. καὶ ὑπαναγνωσθείσης μοι τῆς ἐκθέσεως, προσελθὼν μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου μου, τῇ εὐσεβεῖ ταύτῃ πίστει ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

A præterea, qui ſanctum paſchatis diem juxta ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ ritum non celebrant, anathematizo; per ſanctam & conſubſtantialem trinitatem, & per Flavii Theodoſii, & Flavi Valentiniani, Chriſtianiſſimorum imperatorum, ſemper Auguſtorum, pietatem ac victoriam jurans. Quod ſi quid unquam iſtorum violavero, legum ſeveritati ſubjacebo. Et manu mea ſubſcripſi.

[1] Rufinus Philadelphius, Quartodecimanus, vera & orthodoxa fide agnita, ſanctiſſimæ catholicæ eccleſiæ ſuppliciter advolutus, omnem hæreſim, & eam præcipue quæ eſt Quartodecimanorum, deteſtor, & cum B univerſa domo mea præſcriptæ orthodoxæ fidei expoſitioni aſſentior: Illos quoque qui ſanctum paſchatis diem ſecus celebrant quam ſancta & apoſtolica eccleſia, anathematizo; per ſanctam & conſubſtantialem trinitatem & per Chriſtianiſſimorum Flavii Theodoſii, & Flavii Valentiniani ſemper Auguſtorum, pietatem & victoriam jurans: ac ſi quid unquam iſtorum prævaricatus fuero, me legum ſeveritati cum tota mea domo ſubjectum fore. Et lectæ mihi huic fidei expoſitioni, ut quæ mihi placet, mea manu, meoque judicio ac voluntate ſubſcripſi.

Eugenius [2] Philadelphius, Quartodecimanus, C cognoſcens cum omni domo mea veram & orthodoxam fidem, obſecrans ſanctiſſimum epiſcopum Theophanem, acceſſi ad ſanctiſſimam catholicam eccleſiam: & anathematizo omnem hæreſim: præcipue vero Quartodecimanorum, & eos qui non celebrant ſanctum diem paſchæ ſicut ſancta & catholica eccleſia celebrat. Conſentio vero cum omni domo mea præſcriptæ expoſitioni orthodoxæ fidei, jurans per ſanctam & conſubſtantialem trinitatem, & per pietatem & victoriam Chriſtianiſſimorum imperatorum Flavii Theodoſii, & Flavii Valentiniani ſemper Auguſtorum: ſi vero aliquid eorum prævaricatus fuero quandoque, D ſubjacere me cum omni domo mea legum ſeveritati. Et lectæ mihi expoſitioni, quæ & placuit, ſubſcripſi manu mea.

Fauſtinus laicus [3] Philadelphius, Quartodecimanus, cognoſcens veram & orthodoxam fidem, obſecrans ſanctiſſimum epiſcopum Theophanem, acceſſi ad catholicam eccleſiam: & anathematizo omnem hæreſim, præcipue vero Quartodecimanorum, in qua prius erraveram: & conſentio præſcriptæ expoſitioni orthodoxæ fidei, anathematizans & eos qui non celebrant diem ſanctum paſchæ quemadmodum ſancta & apoſtolica eccleſia celebrat; jurans per E ſanctam & conſubſtantialem trinitatem, & per pietatem & victoriam dominorum orbis terræ, Flavii Theodoſii, & Flavii Valentiniani ſemper Auguſtorum: ſi vero aliquid horum prævaricatus fuero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et relecta mihi expoſitione, accedens cum omni domo mea huic piæ fidei ſubſcripſi manu mea.

1 In Conc. Chalc. *Rufinus ſecunda Philadelphiæ.* 2 MSS. Pariſ. & alii, *Diſphiladelpheus.* In Conc. Chalced. *ſecunda Philadelphiæ.* 3 Mercator in MSS. Colbertinis, Diſphiladelpheus. Et in Conc. Chalc. *ſecunda Philadelphiæ.*

* Damalius.

* Dalmatius & Alexander, manu usi Eutropii filii Theodori reverendissimi diaconi, agnoscentes orthodoxam fidem, & obsecrantes sanctissimum episcopum Theophanem, accessimus ad catholicam ecclesiam, anathematizantes omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, in qua erraveramus; & eos qui non celebrant diem paschæ quemadmodum orthodoxi. Et relecta nobis expositione, juravimus venerabile juramentum sanctæ trinitatis, & victoriam & salutem dominorum orbis terræ, Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani semper Augustorum, non transgredi aliquid præscriptorum: & credentes cum domibus nostris subscripsimus.

[1] Flavianus Nymphidianus Philadelphius, scholasticus, omnibus dogmatibus & consuetudinibus Quartodecimanorum hæreseos, quæ ab orthodoxa fide non recipiuntur, abrenuncio, profitens communicare rectæ fidei in omnibus, & hanc suscipere.

Polychronius Tatiani, Flavius, Philadelphius senator *, [2] manu usus Flavii Hesychii Cerdaneppi, propterea quod tarde scribam, agnoscens orthodoxam fidem, & obsecrans reverendissimum episcopum Theophanem, accessi catholicæ ecclesiæ, anathematizans omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, in qua erraveram; & eos qui non celebrant sanctum diem paschæ quemadmodum orthodoxi. Et lecta mihi hac expositione, juravi venerabile juramentum sanctæ trinitatis, ac victoriam & salutem dominorum orbis terræ, Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani semper Augustorum, non transgredi aliquid præscriptorum: & credens cum omni domo mea, assentior omnibus supra scriptis.

* per Esycium Cerdalinum curialem *in ms. Justelli.*

Eustathius Marcelli Philadelphius, aurifex, Quartodecimanus, cognoscens orthodoxam fidem, & obsecrans sanctissimum episcopum Theophanem, accessi propria mea voluntate & proposito ad sanctam Dei ecclesiam catholicam: & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, & eorum qui non celebrant sanctum diem paschæ quemadmodum & orthodoxi: & juravi per sanctam trinitatem, & per pietatem Christianissimorum imperatorum, Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani semper Augustorum, si quid transgressus fuero ex præscriptis, reum me fore legum severitatis. Et subscripsi manu mea.

[3] Eutychius per Philadelphum cognoscens orthodoxam fidem, & obsecrans sanctissimum episcopum Theophanem, accessi propria mea voluntate & proposito ad Sanctam Dei & catholicam ecclesiam: & anathematizo quidem omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, & eos qui non celebrant sanctum diem paschæ sicut orthodoxi: & juravi sanctam trinitatem, & per pietatem Christianissimorum imperatorum,

A Δαλμάτιος, καὶ Ἀλέξανδρος, χειρὶ χρησάμενοι παρὰ Εὐτροπίου υἱοῦ Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου διακόνου, ἐπιγνόντες τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσαντες τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην, προσήλθομεν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀναθεματίζοντες πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, ἐν ᾗ ἐπλανώμεθα· καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι. Καὶ ὑπαναγνωσθείσης ἡμῖν τῆς ἐκθέσεως, ἐξωμόσαμεν τὸν σεβάσμιον ὅρκον τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ τὴν νίκην, καὶ σωτηρίαν τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, Φλαυίου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυίου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, μὴ παρασαλεῦ-
B σαί τι τῶν προγεγραμμένων, καὶ πιστεύσαντες μετὰ τῶν οἴκων ἡμῶν, ὑπεγράψαμεν.

Φλαυιανὸς Νυμφιδιανὸς Φιλαδελφεὺς, σχολαστικὸς, πᾶσι τοῖς δόγμασι, καὶ τοῖς ἔθεσι, τοῖς οὖσι μὲν τῆς τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν αἱρέσεως, μὴ προσδεχομένοις δὲ παρὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀποτάσσομαι, ὁμολογῶν κοινωνεῖν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐν πᾶσι, καὶ ταύτην προσδέχεσθαι.

Πολυχρόνιος * Τατιανὸς, Φλαύιος, χειρὶ χρησάμενος παρὰ Φλαυίου Ἡσυχίου Κερδανεπίου, Φιλαδελφεὺς βουλευτὴς, διὰ τὸ βραδέως με γράφειν, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσας τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην, προσῆλθον τῇ κα-
C θολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀναθεματίσας πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, ἐν ᾗ ἐπλανώμην· καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς οἱ ὀρθόδοξοι. Καὶ ὑπαναγνωσθήσης τῆς ἐκθέσεως, ἐπωμοσάμην τὸν σεβάσμιον ὅρκον τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ τὴν νίκην, καὶ σωτηρίαν τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, Φλαυίου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυίου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, μὴ παρασαλεῦσαί τι τῶν προγεγραμμένων. Καὶ πιστεύσας μετὰ παντὸς τοῦ οἴκου μου, συμφωνῶ πάντα τὰ προγεγραμμένα.

* ἴσως, Γατιανοῦ.

Εὐστάθιος Μαρκέλλου Φιλαδελφεὺς, χρυσοχόος, τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην,
D προσῆλθον οἰκείᾳ μου τῇ γνώμῃ, καὶ προαιρέσει τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι. Καὶ ἐξωμοσάμην τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, Φλαυίου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυίου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, εἰ παρασαλεύσω τι τῶν προγεγραμμένων, ὑπεύθυνον εἶναί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ, καὶ ὑπέγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

Εὐτύχιος [4] διὰ Φιλαδέλφου, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεο-
E φάνην, προσῆλθον οἰκείᾳ μου τῇ γνώμῃ, καὶ προαιρέσει τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἀναθεματίζω μὲν πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα καθὼς οἱ ὀρθόδοξοι· καὶ ἐξωμοσάμην τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, Φλαυίου Θεοδοσίου, καὶ Φλα-

1 In MSS. Colb. & Paris. nostro, *Fl. Nymphidianus Disphiladelpheus.* 2 MSS. Colb. *per manum Fl. Esyci Cerdalibeli, Philadelphei curialis.* 3 MSS. Colb. & Paris. noster, *Euticius Disphiladelpheus.* Et in Conc. Chalced. *secundæ Philadelphiæ.* 4 Forte *δὶς φιλαδελφεὺς*. Sic fere Evagrius lib. 1, cap. 21. habet *διαφικνεῖται*, ubi Nicephorus lib. 14. cap. 50. legit, *δὶς ἀφικνεῖται*.

Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, εἰ παρασαλεύσω τι τῶν προγεγραμμένων, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ. καὶ ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Παδίκιος Φιλαδελφεὺς, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσας τὸν ὀρθόδοξον, καὶ ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην, προσῆλθον τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ, καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν· καὶ ἐπόμνυμι τὸν σεβάσμιον ὅρκον, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, εἰ παρασαλεύσω τι τῶν προγεγραμμένων, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ. καὶ ἀρεσθεὶς ὑπέγραψα διὰ Μαρτυρίου ἀναγνώστου.

Εὐτύχιος χωρίου Αὔλακος, ἔξαρχος τῆς τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν αἱρέσεως, ἐπιγνοὺς τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην, καὶ τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰάκωβον, καὶ τὸν εὐλαβέστατον πρεσβύτερον Χαρίσιον καὶ οἰκονόμον, προσῆλθον τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, εἰς ἣν τὸ πρότερον ἐπλανώμην· καὶ συντίθεμαι τῇ προγεγραμμένῃ ἐκθέσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀναθεματίζων καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὰ ἡ ἁγία καθολικὴ, καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ποιεῖ· ἐξομνύμενος τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ νίκην τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων. εἰ δὲ τούτων τι παρασαλεύσω, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ.

Πατρίκιος δεύτερος πρεσβύτερος κώμης Παραδιοξύλου, χειρὶ χρησάμενος παρὰ Μαξίμου τοῦ συμπρεσβυτέρου μου, διὰ τὸ γράμματά με μὴ εἰδέναι, ἐπιγνοὺς τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ παρακαλέσας τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Θεοφάνην, καὶ τὸν εὐλαβέστατον πρεσβύτερον, καὶ οἰκονόμον Χαρίσιον ἀξιώσας, προσῆλθον τοῦ κοινωνῆσαι τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῆς τῶν ὀρθοδόξων πίστεως· καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἡμέραν τὴν ἁγίαν τοῦ πάσχα, καθὼς ἡ καθολικὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία· καὶ ἐξωμοσάμην τὴν ἁγίαν, καὶ ζωοποιὸν τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ νίκην τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν αἰωνίων Αὐγούστων· εἰ δέ τι τούτων παρασαλεύσω, ὑποκείσομαι τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ.

[1] Στρατόνικος Ἀμμονίου φλάβιος Τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Ἐπιφάνιον προσῆλθον τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς οἱ ὀρθόδοξοι, καὶ ἐξωμοσάμην τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν φιλοχρίστων βασιλέων Φλαυΐου Θεοδοσίου,

[...ilur in no... coll... Codd. ...o. & 524. ...l Reg]

A Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani, semper Augustorum, si quid transgressus fuero de his quæ præscripta sunt, subjacere me legum austeritati. Et subscripsi manu mea.

* Padicius * Philadelphius [2] cognoscens orthodoxam fidem, & obsecrans orthodoxum & sanctissimum episcopum Theophanem, accessi ad sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam Dei: & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum; jurans venerabile jusjurandum, & pietatem Christianissimorum imperatorum, si quid transgressus fuero de his quæ præscripta sunt, subjacere me legum severitati. [3] Et hæc probans, subscripsi per Martyrium lectorem. B

* Placidius. * In mſ. Justelli subjicitur quidem postea Phadicius, sed ille dicitur scripsisse & subscripsisse manu sua.

Eutychius * villæ Aulacis, princeps Quartodecimanorum hæreseos, cognoscens veram orthodoxamque fidem, & obsecrans sanctissimum episcopum Theophanem, & reverendissimum episcopum Jacobum, & reverendissimum presbyterum & œconomum Charisium, accessi ad sanctissimam Dei catholicam ecclesiam: & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, in qua prius erravi: & consentio præscriptæ expositioni orthodoxæ fidei, anathematizans & eos qui non celebrant sanctum diem paschæ, sicut sancta catholica C & apostolica ecclesia celebrat; jurans per sanctam & consubstantialem trinitatem, & per pietatem & victoriam dominorum orbis terræ, Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani, semper Augustorum: si vero aliquid de his prævaricatus unquam fuero, subjacere me legum austeritati.

* de vico.

Patricius secundus presbyter de vico * Paradioxylo, manu utens Maximi compresbyteri, eo quod litteras ignorem, cognoscens veram fidem orthodoxorum & obsecrans Dei amantissimum episcopum Theophanem, & reverendissimum presbyterum & œconomum Charisium rogans, accessi communicare cum sancta Dei ecclesia orthodoxorum D fidei: & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, & qui non celebrant sanctum diem paschæ sicut catholica Dei & apostolica ecclesia: jurans per sanctam & vivificam trinitatem, & per pietatem & victoriam dominorum orbis terræ, Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani, semper Augustorum: si vero de his aliquid prævaricatus fuero, subjacebo legum severitati.

* Parazioxili.

Stratonicus Ammonii, & Philadelphius Quartodecimanus, cognoscens catholicam fi- E dem, & obsecrans sanctissimum episcopum Theophanem, accessi ad sanctam Dei catholicam ecclesiam: & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, & qui non celebrant sanctum diem paschæ, sicut catholici: & juravi per sanctam trinitatem, & per pietatem Christianissimorum imperatorum nostrorum Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani semper

---

1 Ex Baluzio addidit Harduinus Græca, quæ sequuntur.

2 Marius Mercator in MSS. Colber. *Phadicius Philadelpheus, subscripsi manu mea, & agnovi orthodoxiam, &c.*

3 Merc. ibid. *Et recitata mihi expositione subscripsi manu mea.*

per Augustorum: si autem transgressus A fuero de his omnibus quæ præscripta sunt, subjacere me legum severitati. Et subscripsi per nepotem meum Alexandrum, eo quod literas ignorarem.

* Theodoritus in ms. Just. (1)

* Theodorus, & Alexander, & Philadelphus, scribentes per unum ex nobis, id est Alexandrum, cognoscentes catholicam fidem, & obsecrantes sanctissimum episcopum Theophanem, accessimus ad sanctam Dei catholicam & apostolicam & orthodoxam ecclesiam; & anathematizamus omnem hæresim, præcipue quæ dicitur [2] Catharon; & qui non faciunt sanctum diem paschæ, sicut catholici: & juramus per sanctam trinitatem, & per pietatem & victoriam B dominorum orbis terræ, Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani semper Augustorum: si autem transgressi fuerimus quid de his omnibus quæ præscripta sunt, subjacere nos legum severitati. Et relectæ nobis huic expositioni subscripsimus.

* Marinus in ms. Just.

* Marinianus Evethii, manu utens Neotarii lectoris catholicæ fidei, cognoscens catholicam fidem, & obsecrans sanctissimum episcopum Theophanem, accessi ad sanctam Dei catholicam & apostolicam ecclesiam; & anathematizo omnem hæresim, præcipue autem Quartodecimanorum, & qui non celebrant sanctum diem paschæ, sicut catholici: & juravi venerabili sacramento, C si transgressus fuero quid de his omnibus quæ præscripta sunt, subjacere me legum severitati. Et subscripsi.

Cyriacus Philadelphius, Novatianæ hæreseos, cognoscens orthodoxam fidem, & obsecrans sanctissimum episcopum Theophanem, accessi ad sanctam Dei catholicam & orthodoxorum ecclesiam; & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero Catharorum: & jurans venerabili sacramento, si quid prævaricatus fuero de his omnibus quæ præscripta sunt, subjacere me legum severitati. Et relecta mihi expositione, subscripsi per Eusebium Syrum Callopium.

* Euxenius dicitur & nauta in ms. Just.

* Auxonius Philadelphius, Novatianus, D cognoscens catholicam fidem, & obsecrans sanctissimum episcopum Theophanem, accessi ad sanctam Dei catholicam & orthodoxorum ecclesiam: & anathematizo omnem hæresim, præcipue autem Novatianorum: & consentio cum omni domo mea præscriptæ expositioni catholicæ fidei, jurans venerabili sacramento per sanctam & consubstantialem trinitatem, & per pietatem & victoriam dominorum imperatorum, Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani, semper Augustorum: si autem aliquid horum prævaricatus fuero, subjacere me cum omni domo mea legum severitati. Et perlecta E mihi expositione, & complacens, subscripsi manu mea.

A καὶ Φλαυίου Οὐαλεντινιανοῦ τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, εἰ παρασαλεύσω τι τῶν προγεγραμμένων, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ, καὶ ὑπέγραψα διὰ τοῦ ἐγγόνου ἀλεξάνδρου, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι με γράμματα.

[a] Θεοδώριτος, καὶ ἀλέξανδρος, καὶ φιλάδελφος, ὑπογράψαντες δι' ἑνὸς ἡμῶν τοῦ ἀλεξάνδρου, ἐπιγνόντες τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσαντες τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον θεοφάνιον, προσήλθομεν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ, καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἀναθεματίζομεν πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν λεγομένων καθαρῶν, καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς οἱ ὀρθόδοξοι· καὶ ἐξωμοσάμεθα τὴν ἁγίαν τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ νίκην B τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης Φλαυίου Θεοδοσίου καὶ Φλαυίου Οὐαλεντινιανοῦ τῶν αἰωνίων Αὐγούστων. εἰ παρασαλεύσομεν τι τῶν προγεγραμμένων, ὑποκεῖσθαι ἡμᾶς τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ, καὶ ὑπαναγνωσθείσης ἡμῖν τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ὑπεγράψαμεν.

Μαρῖνος Σωθίου χειρὶ χρησάμενος παρὰ νεωτερίου ἀναγνώστου τῶν ὀρθοδόξων, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον θεοφάνιον, προσῆλθον τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ, καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα καθὼς οἱ ὀρθόδοξοι. ἐξωμοσάμην τὸν θεῖον ὅρκον, καὶ εἰ C παρασαλεύσω τι τῶν προγεγραμμένων, ὑποκεῖσθαι με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ, καὶ ὑπέγραψα.

Κυριακὸς φιλαδελφεὺς τῆς τῶν ναυατιανῶν αἱρέσεως, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον θεοφάνιον, προσῆλθον τῇ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ καθολικῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν καθαρῶν, καὶ ἐξωμοσάμην τὸν σεβάσμιον ὅρκον, εἰ παρασαλεύσω τι τῶν προγεγραμμένων, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ· καὶ ὑπαναγνωσθήσης μοι τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὑπέγραψα, διὰ εὐσεβίου τοῦ καλλιοπίου σύρου.

D [b] Εὐξένιος φιλαδελφεὺς ναυατιανὸς, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν [c] καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον θεοφάνιον, προσελθὼν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ, ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ἐξωμοσάμην τὸν σεβάσμιον ὅρκον, μὴ παρασαλεῦσαι τι τῶν προγεγραμμένων, καὶ ὑπέγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

Διο-

1 MS. Colb. *Theodoretus*. 2 Sive Novatianorum.

---

a ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΣ) Ita unus codex regius; Alter habet Θεοδώρητος Codex Julianus Concilii Chalcedon. *Theodoritus*. Ita etiam antiqua versio Concilii Ephesini & Marius Mercator. Crabbus in actione prima Concilii Chalcedonensis edidit *Theodorus*, in margine admonens alibi legi *Theodoretus*. Sane in codice Corbejensi synodi Chalcedonensis scriptum est *Theodorus*, ut in vulgatis editionibus Conciliorum. *Baluzius*.

b ΕΥΞΕΝΙΟΣ) Alibi scribitur *Auxonius*, ut monuimus infra ad cap. 52. vet. vers. ubi male adnotatum est etiam haberi ita in textu Græco. *Baluzius*.

c ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΑΛΕΣΑΣ) Hoc loco nonnulla habentur in antiqua versione Concilii Chalcedonensis quæ in Græco non haberi adnotavit Rusticus Diaconus. *Baluzius*.

Διομήδης οἰκῶν ἐν κώμῃ κακάβας, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεοφάνιον, προσῆλθον ἑκουσίᾳ τῇ ἐμαυτοῦ γνώμῃ καὶ αὐθαιρέτῳ προαιρέσει, τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ, καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω δὲ πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως τὴν τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, εἰς ἣν τὸ πρὶν ἐπλανώμην. καὶ ἐξόμνυμι τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα, καὶ τὴν νίκην, καὶ εὐσέβειαν τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, ἐμμεῖναί με τοῖς προγεγραμμένοις, καὶ μὴ παρασαλεῦσαι τί, ἀλλ' ἐν πᾶσι διαφυλάττειν, ἐμμένοντα τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει. εἰ δὲ φανείην ποτὲ παρασαλεῦσαι τί τῶν προγεγραμμένων ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ. ἐπακούσας τῆς ἐκθέσεως, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Ἰουλιανὸς φιλαδελφεὺς Τεσσαρεσκαιδεκατίτης, ἐπιγνοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν προσῆλθον τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, καὶ ἐξόμνυμι τὸν σεβάσμιον ὅρκον, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, εἰ παρασαλεύσω τί τῶν προγεγραμμένων, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ, καὶ ἀρεσθεὶς, ὑπέγραψα, διὰ μαρτυρίου ἀναγνώστου.

[a] Ζήνων χωρεπίσκοπος [b] πύθε τῆς τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατικῶν αἱρέσεως, ἐπιγνοὺς τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ παρακαλέσας τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Θεοφάνιον, καὶ τὸν εὐλαβέστατον [c] χωρεπίσκοπον Ἰάκωβον, καὶ τὸν εὐλαβέστατον πρεσβύτερον, καὶ οἰκονόμον Χαρίσιον, προσῆλθον τῇ ἁγιωτάτῃ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζω πᾶσαν αἵρεσιν. ἐξαιρέτως δὲ τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, εἰς ἣν τὸ πρότερον ἐπλανώμην, καὶ συντίθεμαι τῇ προγεγραμμένῃ ἐκθέσει [d] τῆς ὁμολογίας, ἀναθεματίζων καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ πάσχα, καθὼς ἡ ἁγία καθολικὴ ποιεῖ ἐκκλησία, ἐξομνύμενος τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα, καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ νίκην τῶν δεσποτῶν τῆς οἰκουμένης, [e] Φλαυΐου Θεοδοσίου, καὶ Φλαυΐου Οὐαλεντινιανοῦ τῶν αἰωνίων Αὐγούστων, εἰδέ τι τούτων παρασαλεύσω ποτὲ, ὑποκεῖσθαί με τῇ τῶν νόμων αὐστηρίᾳ. τῇ δὲ χειρὶ ἐχρήσατο ὑπὲρ αὐτοῦ Φλάυιος Παλλάδιος, διὰ τὸ αὐτὸν παρόντα λέγειν γράμματα μὴ εἰδέναι.

A Diomedes habitans in vivo * Caccaba, cognoscens catholicam fidem, & obsecrans sanctissimum Theophanem episcopum, accessi propria mea voluntate, & spontaneo proposito ad sanctam Dei catholicam & apostolicam orthodoxorum ecclesiam: & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero * [1] Tetraditarum, in qua prius erraveram: & juro per sanctam & consubstantialem trinitatem, & per victoriam & pietatem dominorum orbis terræ, permanere me in his quæ præscripta sunt, & in nullo transgredi, sed in omnibus custodire permanentem catholicam fidem: si vero inventus fuero unquam prævaricari aliquid eorum quæ B mihi placent, subjacere me legum severitati. Et audiens expositionem, subscripsi manu mea.

* Choccaba.

* Quartodecimanorum.

Julianus [2] Philadelphius, cognoscens catholicam fidem, accessi ad sanctam Dei catholicorum ecclesiam: & anathematizo omnem hæresim, præcipue autem Quartodecimanorum: & juro per venerabile sacramentum, si quid transgressus fuero de his omnibus quæ præscripta sunt, subjacere me legum severitati. Et complacens, per Martyrium lectorem subscripsi. *

* Hic inseruntur Eutichius & Patricius de quibus supra.

Zenon [3] * chorepiscopus Quartodecimanorum hæreseos, cognoscens veram fidem catholicorum, & obsecrans sanctissimum epi- C scopum Theophanem, & reverendissimum Jacobum chorepiscopum, & reverendissimum presbyterum & œconomum Charisium, accessi ad sanctam Dei & catholicam ecclesiam: & anathematizo omnem hæresim, præcipue vero Quartodecimanorum, in qua prius erraveram; & consentio præscriptæ expositioni orthodoxæ fidei, anathematizans & eos qui non celebrant sanctum diem paschæ, sicut sancta catholica ecclesia celebrat: jurans per sanctam & consubstantialem trinitatem, & per pietatem & victoriam dominorum orbis terræ Flavii Theodosii, & Flavii Valentiniani, semper Augustorum: si vero de his aliquid præ- D varicatus fuero unquam, subjacere me legum severitati. Manum vero accommodavi pro eo ego Flavius Palladius, eo quod præsens diceret, literas se ignorare.

* de territorio Acaripotia in ms Just.

Ὅρος τῆς συνόδου περὶ τῆς πίστεως, ἐν ᾧ καὶ περὶ ὧν ἀνήνεγκεν ὁ Χαρίσιος.

Synodi decretum [4] de fide, ubi & de his quæ retulit Charisius.

ΤΟΥΤΩΝ τοίνυν ἀναγνωσθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προσφέρειν, * ἤγουν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι παρὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν

ἢ γοῦν.

HIS igitur perlectis, statuit sancta synodus, alteram fidem nemini licere proferre, aut conscribere, aut componere, præter definitam a sanctis patribus, qui in Ni-

a ΖΗΝΩΝ) Hæc Græca edita sunt a doctissimo viro Joanne Baptista Cotelerio in Notis ad epistolam Ecclesiæ Smyrnensis de martyrio sancti Polycarpi. *Baluzius.*

b ΠΙΘΕ) Hæc vox deest in uno codice regio. Abfuisse autem etiam antiquitus a nonnullis exemplaribus hæc res indicio est quod nulla illius vestigia extant in antiqua versione Concilii Chalcedonensis. *Baluzius.*

c ΧΩΡΕΠΙΣΚΟΠΟΣ) In alio codice, *ἐπισκόπον*. Sed *Chorepiscopum* habent Marius Mercator & antiquæ versiones Conciliorum Ephesini & Chalcedonensis. *Baluzius.*

d ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ) In alio codice, *τῶν ὀρθοδόξων*. Antiqua versio Concilii Chalcedonensis, *catholicorum*. Marius Mercator, *orthodoxiæ*. *Baluzius.*

e ΦΛΑΥΙΟΥ) In alio exemplari semper scriptum est *φλαβίου*. *Baluzius.*

---

1 MSS. Colb. *Tessaresceadecatitarum*. 2 In MSS. Colb. & Paris. nostro, *Disphiladelpheus*. In Conc. Chalced. *secunda Philadelphiæ*. 3 *de territorio Agari poeta*, in MS. nostro Paris. *Sagari poeta*, In Vatic. & Bellovac. 4 In vetere versione, quam Ant. Contius edidit, decretum istud in ipsa prima actione ponitur caret enim illa collectio multis monumentis, quæ sunt in MSS. Græcis.

Nicæa cum Spiritu ſancto congregati fuerunt. Qui vero auſi fuerint aut componere fidem alteram, aut proferre, vel offerre converti volentibus ad agnitionem veritatis, ſive ex * gentilitate, ſive ex Judaiſmo, ſive ex qualicumque hæreſi; hos quidem, ſi ſunt epiſcopi aut clerici, alienos eſſe epiſcopos ab epiſcopatu, & clericos a clericatu decrevit: ſi vero laici fuerint, anathemati ſubjici.

* paganitate.

Simili etiam modo ſi qui inventi fuerint, vel epiſcopi, vel clerici, vel laici, ſive ſentire, ſive docere ea quæ continentur in oblata expoſitione a Chariſio presbytero de unigeniti Filii Dei incarnatione, ſive ſcelerata & perverſa Neſtorii dogmata, quæ B & ſubnexa ſunt, ſubjaceant ſententiæ ſanctæ hujus & univerſalis ſynodi: ut videlicet epiſcopus quidem removeatur ab epiſcopatu, & ſit depoſitus; clericus vero ſimiliter excidat a clericatu: ſi vero laicus quis ſit, & ipſe anathematizetur, ſicut ſuperius dictum eſt.

A τῶν ἐν τῇ Νικαέων * συνελθόντων σὺν ἁγίῳ πνεύματι· τοὺς δὲ τολμῶντας, ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, * ἤγουν προκομίζειν, ἢ προσφέρειν τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ ἐξ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν· τούτους, εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι.

* συναχθέντων.
* ἢ γοῦν.

Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, εἰ φωραθεῖεν τινες, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε κληρικοὶ, φρονοῦντες, ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ * προσκομισθείσῃ ἐκθέσει παρὰ Χαρισίου πρεσβυτέρου περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ B μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἤγουν τὰ μιαρὰ καὶ διεστραμμένα Νεστορίου δόγματα, ἃ καὶ ὑποτέτακται, ὑποκείσθωσαν τῇ ἀποφάσει τῆς ἁγίας ταύτης, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου. ὥστε δηλονότι τὸν μὲν ἐπίσκοπον ἀλλοτριοῦσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ εἶναι καθῃρημένον, τὸν δὲ κληρικὸν ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ κλήρου. εἰ δὲ λαϊκός τις εἴη, καὶ οὗτοι ἀναθεματιζέσθωσαν, καθὼς προείρηται.

* προκομισθείσῃ.

Poſtea lecta ſunt exempla ex codice Neſtorii, quæ ſupra in geſtis damnationis ejus habentur. Quibus exemplis ſubjunctum eſt.

Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit: Ecce * palam in his ait, quia ante eum nullus doctorum hoc locutus eſt populis.

* Ecce hic plane confitetur neminem ante ſe talia populo prædicaſſe ſuper pag. 1208.

Et ſubſcripſerunt omnes.

Cyrillus epiſcopus Alexandriæ ſubſcripſi, pronuncians cum ſancta ſynodo.

Arcadius epiſcopus & legatus ſedis apoſtolicæ ſubſcripſi, pronuncians cum ſancta ſynodo.

Juvenalis epiſcopus Hieroſolymitanus ſubſcripſi, pronuncians cum ſancta ſynodo.

Projectus epiſcopus & legatus ſedis apoſtoli- D cæ ſubſcripſi, pronuncians cum ſancta ſynodo.

Flavianus epiſcopus * Philippenſium ſubſcripſi, pronuncians ſimul cum ſancta ſynodo.

* Philipporum.

Philippus presbyter ſedis apoſtolicæ & legatus ſubſcripſi, pronuncians ſimul cum ſancta ſynodo.

Firmus epiſcopus Cæſareæ, ſubſcripſi; pronuncians ſimul cum ſancta ſynodo.

Memnon epiſcopus Epheſi ſubſcripſi, pronuncians ſimul cum ſancta ſynodo.

Acacius miſericordia Dei epiſcopus Melitinorum, conſentiens ſanctæ ſynodo in ſupradicta ſententia, ſubſcripſi.

Theodotus epiſcopus Ancyræ, conſentiens ſan- E ctæ ſynodo, ſubſcripſi.

Palladius gratia Chriſti epiſcopus Amaſenorum, conſentiens ſanctæ ſynodo in ſupraſcripta ſententia, ſubſcripſi.

Amphilochius epiſcopus * Sidæ ſubſcripſi pronuncians ſimul cum ſancta ſynodo.

* Sidoniorum metropolitanus in mſ. Juſt.

Iconius epiſcopus Gortynæ Cretæ ſubſcripſi, pronuncians ſimul cum ſancta ſynodo.

Daniel Coloniæ ſubſcripſi ſimul cum ſancta ſynodo.

Perigenes epiſcopus Corinthi ſubſcripſi, pronuncians ſimul cum ſancta ſynodo.

Berinianus epiſcopus Pergæ metropolis ſubſcripſi per Timotheum presbyterum.

C Severus epiſcopus Synnadorum ſubſcripſi.

Rheginus epiſcopus Conſtantiæ Cypri ſubſcripſi.

* Herennianus epiſcopus Myron ſubſcripſi.

* Serenianus epiſcopus Myrenſium in c. Juſt. citur Myrenſis.

Valerianus epiſcopus Iconii ſubſcripſi.

Pius epiſcopus Piſinuntiorum metropolis ſubſcripſi.

Cyrus minimus epiſcopus Aphrodiſiadis ſubſcripſi.

Meonius epiſcopus eccleſiæ quæ eſt Sardibus Lydiæ, ſubſcripſi.

Hellanicus epiſcopus * Rhodi ſubſcripſi.

* Chorodenſis.

Dalmatius epiſcopus Cyzici ſubſcripſi.

Ariſtonicus epiſcopus Laodiciæ ſubſcripſi.

Paralius epiſcopus Andraporum ſubſcripſi.

Olympius epiſcopus Claudiopolis ſubſcripſi per epiſcopum Epiphanium & Theoſebium.

* Dinatus epiſcopus Nicopolis Epiri ſubſcripſi.

* Donatus. Dynaſtus.

Domninus epiſcopus civitatis * Cotiæ ſubſcripſi.

* Cutienſis.

Euſtathius epiſcopus civitatis Docimi ſubſcripſi.

Epiphanius epiſcopus civitatis Cratiæ ſubſcripſi.

Gregorius epiſcopus civitatis Ceraſuntis ſubſcripſi.

Helladius epiſcopus Adramyti ſubſcripſi.

Anyſius epiſcopus civitatis * Thebarum Græciæ ſubſcripſi.

* Thebæorum.

Domninus epiſcopus civitatis Opuntis ſubſcripſi.

Callicrates epiſcopus civitatis Naupacti ſubſcripſi.

Nicias epiſcopus civitatis Megarenſium ſubſcripſi.

Callinicus epiſcopus Apamiæ ſubſcripſi.

Petrus epiſcopus minimus civitatis * Pruſeos ſubſcripſi.

* Cruſæ. Prucenſis.

* Eutrepius epiſcopus Vizes ſubſcripſi.

* Eupreprius epiſcopus Bizyæ. Byzenſis.

Dion epiſcopus civitatis Thebarum ſubſcripſi.

Perrebius epiſcopus Saltuum Theſſalonicenſium ſubſcripſi.

Paulus epiſcopus civitatis Anthedonis ſubſcripſi.

Theo-

Theodorus episcopus civitatis Aninysiorum subscripsi.

A

Eusebius episcopus Heracleæ subscripsi.

Joannes episcopus * Lesboselenensis subscripsi. (* ...esbiensis.)

Senecion episcopus * [1] Codrinæ civitatis subscripsi. (* Thodriensis.)

Tribonianus episcopus ecclesiæ quæ est Primopolis, subscripsi.

Martyrius episcopus civitatis * Helystrorum subscripsi. (* Ylistrensis.)

Nesius episcopus * Corybrassi subscripsi. (* Choribrasrus.)

Acacius episcopus Cotenorum subscripsi.

Ablavius episcopus civitatis Amorii subscripsi.

Heracleon, qui & Theophanius, episcopus Trallianorum, subscripsi.

Philippus episcopus Pergami subscripsi.

Daphnus episcopus civitatis Magnesiæ Mæandri subscripsi.

Eusebius episcopus Magnesiæ civitatis Sipyli subscripsi.

Anderius minimus episcopus Chersonesi subscripsi.

Paulus minimus episcopus civitatis Lampæ subscripsi.

Eutropius minimus episcopus civitatis Evasorum subscripsi.

Severus minimus episcopus provinciæ Pisidiæ, civitatis Sozopoleos, subscripsi.

Silvanus episcopus civitatis Chæretaporum subscripsi.

C

Commodus minimus episcopus Tripolitanus subscripsi.

Constantius episcopus civitatis Diocletianorum subscripsi.

Nestorius episcopus * Sionis subscripsi. (* Spontenus.)

Aphobius minimus episc. * Colueos subscripsi. (* Colonæ Choloensis.)

* Phoscus * episcopus civitatis Thyatiræ subscripsi. (* Dioscorus)

Paulus episcopus * Dardanorum subscripsi. (* Daldianorum.)

* Limenius episcopus civitatis * Settenorum subscripsi. (* Libentus * Sellæ.)

Dorotheus episcopus civitatis Myrines subscripsi.

Theodorus episcopus Attaliæ subscripsi.

Aphthonetus minimus episcopus Heracleotarum, civitatis [3] Lampis, subscripsi.

D

Philetus minimus episcopus Amyzonis subscripsi.

Spudasius minimus episcopus Ceramorum subscripsi.

Docimasius episcopus civitatis Maroniæ subscripsi.

Ennepius episcopus Maximianopolis subscripsi.

Euthalius episcopus civitatis Colophonis subscripsi.

Lucianus episcopus civitatis Toperi subscripsi.

Rufinus episcopus civitatis * Gabarum subscripsi. (* Tiborum. Gaborensis.)

Romanus episcopus civitatis Raphiæ subscripsi.

Fidus episcopus Joppes subscripsi.

E

[4] Hesychius episcopus civitatis Parii subscripsi.

Timotheus civitatis Termesi & Eudociadis subscripsi.

[5] Eucharius episcopus civitatis Dyrrachii subscripsi.

Evagrius episcopus civitatis Solorum Cypri subscripsi.

Nectarius episcopus civitatis * Casorum subscripsi. (* Sefenniorum. Nampiensis.)

Agathocles episcopus civitatis * Coroniæ subscripsi. (* Colonix)

* Joannes episcopus Sycamazonis subscripsi. (* Æanus)

Ædesius episcopus * Sydorum subscripsi. (* Isiodorum)

Secundianus episcopus civitatis * Lamiæ subscripsi. (* Calamensis.)

Nunechius episcopus civitatis Selgæ subscripsi.

Matidianus episcopus Coracesii subscripsi.

Cyrillus episcopus * Cilinensis subscripsi per manum Selenespondii presbyteri. (* Pylarum. Caliorum per Hellespontum presbyterum.)

Sapricius episcopus Paphi Cypri subscripsi.

Themistius minimus episcopus civitatis Jassi subscripsi.

* Chromatius minimus episcopus civitatis Alindorum subscripsi. (* Promachius)

B

Eudoxius episcopus civitatis Chomatis subscripsi.

Libanius episcopus * Palæopolis subscripsi. (* Paleaspoleos)

* Tarianus episcopus civitatis Lyrbæ subscripsi. (* Marianus Trajanus Liberensis)

Alexander episcopus Arcadiopolis subscripsi.

Theodotus episcopus Nissæ subscripsi.

Rhodon episcopus Palæopolis Asiæ subscripsi.

* Tychicus minimus episcopus civitatis Erythrorum subscripsi. (* Eutychius Tycius)

Eugenius episcopus civitatis Apolloniadis subscripsi.

Aetius episcopus civitatis * Pæoniorum Hellesponti subscripsi. (* Phœnorum.)

Timotheus episcopus civitatis Termanorum Hellesponti subscripsi.

Archelaus episcopus Myndi subscripsi.

Apellas minimus episcopus * Cibyrrhæ subscripsi. (* Cybirensis)

Philadelphus minimus episcopus Gratianopoleos subscripsi.

Eutherius minimus episcopus Stratonicensium Lydiæ subscripsi.

Joannes minimus episcopus * Aurelianopolis subscripsi. (* Aureliopolitanus.)

Maximus minimus episcopus Cumæ subscripsi.

Theodosius minimus episcopus civitatis Mastaurorum subscripsi.

Modestus episcopus civitatis Aneatarum subscripsi.

Thomas episcopus Valentinianopolis subscripsi.

Eusebius episcopus Clazomenitanus subscripsi.

Eusebius episcopus Asponorum subscripsi.

* Euporus episcopus civitatis Hypæporum subscripsi. (* Euphorius.)

* Saidas episcopus Phænis subscripsi. (* Sædus)

Domnus episcopus Orcistensis subscripsi *. (* Hic desinit codex Justelli, in quo præmittuntur Domno Theodotus Nissenus & Rhodon Palæopoleos qui jam præcesserunt; neque enim idem subscriptionum semper servatur ordo in mss. codd.)

Joannes episcopus Augustopolitanus subscripsi.

Petrus episcopus Parembolarum subscripsi.

Netoras episcopus Gazæ subscripsi.

Zenon episcopus Curii Cypri subscripsi.

Euoptius episcopus Ptolemaidis Pentapoleos subscripsi.

Macarius episcopus Metelitensis subscripsi.

Eusebius episcopus Pelusii subscripsi.

Hermogenes episc. Rhinocurorum subscripsi.

Marinus episcopus Heliopolitanus subscripsi.

Joannes episcopus Hephæsti subscripsi.

* Heraclius episcopus Tamiathensis subscripsi. (* Heraclitus.)

Theon episcopus Sethrœti subscripsi.

Solon episcopus civitatis Caralliæ subscripsi.

Alypius episcopus civitatis Selenuntis subscripsi.

Macedonius episcopus Xoensis subscripsi.

Petrus episcopus Oxyrinchi subscripsi.

1 Forte. *Cordena*, ut supra diximus. 2 Supra, *Fuscus*. 3 Marius Mercator, alii MSS. *Lampespoleos*.
3 MS. *Efcius*. 4 *Efcius*. 5 *Eutharius*.

Metrodorus episcopus Leontorum subscripsi.
Paulus episcopus [1] Flavonensis subscripsi.
Ammonius episcopus Panephysi subscripsi.
Publius episcopus * Olviorum subscripsi. (* Olbiæ)
Hieraces episcopus * Aphnaitidis subscripsi. (* Aphnæi.)
Samuel episcopus Dysthensis subscripsi.
Sosipater episcopus Septimiacæ Libyæ subscripsi.
Isaac episcopus Elearchiæ subscripsi.
Isaac episcopus Tavæ subscripsi.
* Heraclius episcopus Thyneos subscripsi. (* Heraclides)
Theonas episcopus Psynchi subscripsi.
Cyrus episcopus Achæorum subscripsi.
Eulogius episcopus Terenuthidis subscripsi.
Alexander episcopus Cleopatridis subscripsi.
Silvanus episcopus Coprithidis subscripsi. Ego autem Heraclius episcopus subscripsi, quod ægrotaret.
Adelphius Onupheos episcopus subscripsi.
Abraam episcopus civitatis Ostracinæ subscripsi.
Athanasius episcopus Paralii subscripsi.
Adelphius episcopus Saensis subscripsi.
Lampetius episcopus Cassi subscripsi.
Chrysaorius episcopus Aphroditis subscripsi.
Ammon episcopus Buti subscripsi.
Eutychius episcopus Theodosiopolis subscripsi.
* Venantius episcopus Hierapolis subscripsi per notarium meum Theodotum. (* Beneagus)
Zenon episcopus civitatis Teuchirorum subscripsi.
Zenobius episcopus civitatis Barcæ subscripsi.
Eusebius episcopus Nilopoleos subscripsi
Heraclides episcopus Heracleæ [2] ulterioris subscripsi.
Macarius episcopus Antei subscripsi.

A Sabinus episcopus Panis subscripsi.
Athanasius episcopus civitatis Scepsiorum subscripsi.
Philumenus episcopus Cinnæ subscripsi.
Felix episcopus civitatis Apolloniæ subscripsi.
Timotheus episcopus provinciæ Scythiæ civitatis Tomorum subscripsi.
Zenobius episcopus civitatis Gnossi subscripsi.
Paulianus episcopus Majumæ subscripsi.
Phœbammon episcopus Copti subscripsi.
Pabiscus episcopus Apollinis subscripsi.
Andreas episcopus Hermopolis subscripsi.
Phanias minimus episcopus civitatis Arpasorum subscripsi.
Theosebius episcopus civitatis Prienes subscripsi.
B Maximus episcopus Assi Asiæ subscripsi.
Theoctistus episcopus Phocæorum subscripsi.
Hermolaus minimus episcopus * Attudæorum subscripsi. (* Sattucens.)
Theodorus episcopus Gadarorum subscripsi manu Ætherii archidiaconi.
Athanasius episcopus * Pari insulæ subscripsi. (* Parosii.)
Paulus episcopus * Orymnorum subscripsi. (* Thyrnis.)
Timotheus episcopus Briulorum subscripsi.
Daniel episcopus Coloniæ Cappadociæ subscripsi.
Asclepiades episcopus Trapezopolitarum subcripsi.
Theodorus episc. civitatis Echinæi subscripsi.
Cæsarius episcopus civitatis [3] Sartæ subscripsi.
C Stephanus episcopus [4] Gajopoleos Asiæ subscripsi.
Theodulus episcopus Helusæ subscripsi.
Theodorus episcopus Aribdilæ subscripsi.
Letojus episcopus Libyadis subscripsi.
Aristocrates episcopus Olympi subscripsi.
Bessula diaconus eccles. Carthaginensis subscripsi.

Cyrilli episcopi Alexandrini homilia Ephesi habita priusquam a comite comprehenderetur, militibusque asservandus traderetur.

BEATUS propheta David eos qui spem suam in Deum defixam habent, animosissimos ostendit, dicens: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes sperantes in dominum.* (Psal. 30. 25.) Etenim plantæ quæ in amœnissimis hortis sunt, uberrimis aquarum fluentis irrigatæ crescunt, ac virescunt, & in magnam proceritatem eriguntur: animus autem humanus Spiritus sancti consolationibus augescit ad pietatem, confirmatur ad fidem, & infractam acquirit patientiam, quam beatus Paulus inter omnes alias virtutes potissimum demiratur, ita dicens: *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus; scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit.* (Rom. 5. v. 3.) Omne itaque bonum patientia nobis suppeditat atque conciliat; via est ad probationem, speique futuræ vitæ nutrix. At quibus rationibus comparetur, id divina nos scriptura edocet: *Fili* (inquit illa) *accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem; dirige cor tuum, & constans esto.* (Eccles. 2.) Sed dixerit forte quispiam: Poteratne homo alia via ad vitam probatam pervenire? poteratne absque labore bonum

D Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ὁμιλία, λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ, πρὶν συσχεθῆναι * ὑπὸ τοῦ κόμητος, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν φυλαχθῆναι. (* παρὰ.)

ΟʻΜΑΚΑʹΡΙΟΣ προφήτης Δαυὶδ τοὺς ἐπὶ Θεῷ πεποιθότας * εὐτολμοτάτους ἀποφαίνει, λέγων· ἀνδρίζεσθε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ κύριον. (* ἀτολμή-ρους. Ψαλμ. 30.) τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς παραδείσοις φυτὰ ταῖς ἀφθονωτάταις τῶν ὑδάτων ἐπιῤῥοαῖς αὔξει τε, καὶ τέθηλε, καὶ εἰς ὕψος αἴρεται μέγα· ψυχὴ δὲ ἀνδρὸς ταῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος παρακλήσεσιν, * ἀνδρύνεται πρὸς εὐσέβειαν, βεβαιοῦται πρὸς πίστιν, ἄθραυστον δέχεται τὴν ὑπομονήν· (* ἀδρωύεται.) E ἣν δὴ μάλιστα πασῶν τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὁ μακάριος Παῦλος τεθαύμακέ τε, καὶ οὕτω φησίν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. (Ῥωμ. 5. 3.) ἔστι τοίνυν ἡ ὑπομονὴ παντὸς ἡμῖν ἀγαθοῦ πρόξενος, καὶ προμνήστρια, ὁδὸς εἰς εὐδοκίμησιν, τροφὸς ἐλπίδος, τῆς εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα. κατορθώσομεν δὲ τὴν ὑπομονὴν τίνα τρόπον; ἡ θεία διδάσκει λέγουσα γραφή· τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν· εὔθυνον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον. (Ἐκκλ. 2.) ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· οὐ γὰρ ἦν ἑτέρως εὐδο-

---

1 MS. Phragoneos. 2 MS. *superioris.* 3 Legendum *Arcæ*, ut in Act. 1. 4 Legendum *Tejopolis* ex Act. 1.

ἀδοκιμῆσαι τὸν ἄνθρωπον; ἐκ τῆς δίχα πόνου A κατορθοῦν δύνασθαι τὸ ἀγαθόν; οὐδαμῶς, φησί. καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; πολλοὶ γὰρ λίαν οἱ τοῖς ἁγίοις ἐπιβουλεύοντες, καὶ δεινὸς περὶ αὐτοὺς ὁ πόλεμος. διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς ἔλεγεν ὁ σωτήρ· θλίψιν ἔχετε ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. οὐκοῦν ἐπειδήπερ πολὺς πανταχόθεν τῶν ἁγίων ὁ πόλεμος, ἀντιφέρεσθαι νεανικῶς ἀναγκαῖον αὐτοὺς ταῖς τῶν πειρασμῶν ἐφόδοις, διαμεμνῆσθαι δὲ τοῦ λέγοντος μαθητοῦ· μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ὑπομένει θλίψιν. καὶ πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. βούλομαι δέ τι τῶν ἀρχαιοτέρων B ἀφηγήσασθαι * πραγμάτων, ἵνα μάθητε τῆς πνευματικῆς ἀνδρείας τὸ τέλος. οἱ Βαβυλωνίων τύραννοι, καὶ τοὺς τῆς παρ' αὐτοῖς βασιλείας διέποντες θρόνους, ἑτοιμότεροί πως ἀεὶ γεγόνασι πρὸς ὠμότητα, καὶ ὑπεροψίαν. καὶ τοὺς τῆς ἀνθρωπότητος ὑπερβαίνοντες ὅρους, τὸ μόνῳ πρέπον ἀξίωμα τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ εἰς ἑαυτοὺς ἁρπάζειν ἤθελον. καὶ οὖν ὁ ἐπάρατος Ναβουχοδονόσορ ἀνέστησε μὲν εἰκόνα χρυσῆν. ὑπηχούντων δὲ αὐτῇ τῶν εὐφωνοτάτων ὀργάνων, προσκυνεῖν ἐκέλευε τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς· οἱ δὲ οὐκ ἀμελέτητον ἔχοντες τὸ λατρεύειν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα Θεόν, ἑτοιμότατα μὲν πρὸς τοῦτο ἐβάδιζον. ἤλλαξαν δὲ τὴν C δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου. ἐπειδὴ δὲ τοὺς τῶν Ἑβραίων παῖδας ἤγαγον εἰς μέσον οἱ Βαβυλώνιοι· Ἀνανίας δὲ * ἦν, καὶ Ἀζαρίας, καὶ Μισαήλ· προσκυνεῖν ἐκέλευον τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, καὶ τὸ * εὐγενέστατον, καὶ φιλόθεον κατεβιάζοντο γένος εἰς τὴν ἴσην αὐτοῖς κατολισθῆσαι ἁμαρτίαν, καὶ προσκυνεῖν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ. ἀλλ' ἤνυον οὐδέν. ἡττώμενοι δὲ τῆς ἐκείνων φιλοθεΐας, τὴν διὰ πυρὸς αὐτοῖς ἐπήγαγον κόλασιν. ἔγκλημα δὲ ἦν τοῖς πλεονεκτουμένοις τὸ βέβαιον εἰς πίστιν, τὸ πεπηγὸς εἰς εὐσέβειαν, ἀνθρωπολατρείας παραίτησις, καὶ τὸ μὴ βούλεσθαι φρονεῖν ὅσα τὴν θείαν περιυβρίζει φύσιν. ἐπειδὴ δὲ D ἐνεβλήθησαν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, τότε δή, τότε τῆς ἀῤῥήτου δυνάμεως μεγάλη γέγονεν ἡ ἐπίδειξις. μετεσκευάζετο γὰρ * τῶν στοιχείων ἡ δύναμις εἰς τὸ παρὰ φύσιν, καὶ τοῖς τοῦ κτίσαντος νεύμασι παρεχώρει τὸ πῦρ. καὶ εἰς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον ἡ φλὸξ μετεπλάττετο· αἰσθόμενοι δὲ τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας οἱ νεανίαι, ᾖδον ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός, ταῖς εἰς Θεὸν ὑμνῳδίαις ἐξημεροῦντες τὸ πῦρ. ἐκκλησίας τύπος ἡ κάμινος ἦν, ἁγίους ἔχουσα χορευτάς, οὐκ ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλους. τεθαύμακας τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀρετήν· ἐπῄνεσας τὴν ὑπομονήν, τῆς φιλοθεΐας τὸ μέγεθος. E ἴδωμεν ἐν τίσι τὰ καθ' ἡμᾶς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὑπὸ τυράννοις ἦσαν βαρβάροις. ἡμεῖς δὲ ὑπὸ σκήπτροις εὐσεβέσιν, εὐσεβεστάτους ἔχοντες τοὺς τῶν ὅλων κρατοῦντας πραγμάτων· πῶς ἐνδώσομεν τοῖς ἐχθροῖς; εἰ γὰρ καὶ κάμινον ἀνάπτουσιν * ἐπίβουλοι, εἰ καὶ φλόγας ἐγείρουσι * δυστροπία, ἀνθρωπολατρείαν ἡμῖν εἰσφέροντες. ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν Θεὸν ἐν οὐρανῷ, αὐτῷ * προσκυνήσομεν. Θεὸς γὰρ ὢν φύσει, γέγονε καθ' ἡμᾶς, οὐκ ἀποβεβληκὼς τὸ εἶναι Θεός. τιμήσας δὲ τὴν τῶν ἀνθρώπων φύ-

Margin: Ioan. 16. 33. — Iac. 1. 12. — * ἴσως, παραδειγμάτων, — Dan. 3. — Rom. 1. v. 25. — * ἦσαν. — * εὐσεβέστατον — * τῶν στοιχείων — * ἐπίβουλοι, — * δυστροπίας, — * προσκυνήσομεν.

A consequi? Nequaquam, ait. Cur ita? Nam sancti quamplurimorum patent insidiis, & atrox ubique bellum eos infestat. Hinc & salvator quoque ajebat: *In mundo tribulationem habebitis: sed confidite, ego vici mundum.* (Joann. 16. 33.) Quia ergo multa undecumque bella adversus sanctos insurgunt, necesse est ut viriliter tentationum insultibus resistant, & discipuli dictum in memoria semper habeant: *Beatus*, ait, *vir qui suffert tentationem; quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* (Jac. 1. 12.) Lubet autem ex antiquorum gestis aliquod vobis exemplum recensere, ut spiritalis fortitudinis finem pernoscatis. B Babyloniorum tyranni, & qui apud illam gentem regni administrationem obtinebant, semper quodammodo ad crudelitatem, atque ad fastum & superbiam propensiores extiterunt: quare humanæ conditionis limites egressi, dignitatem, quæ summo soli que Deo debetur, ad seipsos rapere non dubitabant. Itaque detestandus ille Nabuchodonosor auream statuam erexit: (Daniel. 3.) hæc autem cum bene sonantium instrumentorum clangore celebraretur, mandavit subditis populis ut illam proni adorarent. Illi vero (quippe quibus usitatum esset creaturam potius quam creatorem Deum colere) (Rom. 1. v. 25.) promptissime ad id proruerunt, & *mutaverunt* (Ibid. 23.) C *gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis.* Posteaquam vero Babylonii Hebræorum filios, Ananiam videlicet, Azariam & Misaelem, in medium produxissent, auream statuam adorare jusserunt; genusque illud nobilissimum, ac Dei amans ad eamdem impietatem, qua ipsi tenebantur, delabi compellebant, nempe ad auream statuæ adorationem. Sed nihil quidem promoverunt. At vero illorum pietate victi ac superati, incendii cruciatum illis intulerunt. Crimen autem, quod violenter circumventis imponebatur, erat firmitas in fide, constantia in pietate, humanæ culturæ detestatio, denique ea nolle sa- D pere, quæ divinam naturam injuria afficerent. At posteaquam in caminum ignis projecti sunt, tunc sane, tunc magna ineffabilis potentiæ accidit demonstratio. Etenim elementi vis demutata est in quod præter suam naturam erat; ignisque creatoris nutui cessit, & flamma in ventum roris sibilantem conversa est. Cum autem adolescentuli illi cœlestis auxilii præsentiam animadvertissent, in ignis camino psallebant, divinisque laudibus flammarum æstum sedabant. Caminus ille figura erat ecclesiæ, quæ sanctos habet choris tripudiisque exultantes; nec homines tantum, verum etiam angelos. Virorum istorum obstupuisti virtu- E tem, laudasti patientiam, pietatis magnitudinem commendasti: spectemus nunc quo loco res nostræ sint constitutæ. Illi quidem sub tyrannis barbaris degebant, nos vero sub pii imperii sceptris, illos piissime affectos habentes, qui omnium rerum obtinent principatum; quomodo inimicis nostris cedemus? Nam etsi illi insidiarum caminum accendunt, perversitatisque flammas exsuscitant, hominis culturam nobis inducentes: attamen Deum habemus in cœlo; ipsum colemus, pronique adorabimus. Etenim cum

A Deus natura sit, factus est homo nobis similis: non quidem divinitatem amittens, sed humanam naturam honore evehens; potens est eripere nos. Nos enim piissimorum imperatorum fidem sequentes, ingentique ipsorum mansuetudine freti, adversariorum improbitatem non feremus, & Emmanuelem Deum esse natura profitebimur. Quandoquidem si id prædicaverimus, eumque in modum affecti fuerimus, plurimam consequemur remunerationem. Et qualis hæc est? Ipsemet Christus nos edocet. Ait enim: *Omnis ergo quicumque me confitebitur coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo qui est in cœlis. Quicumque autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum* B *coram Patre meo qui in cœlis est.* Ille autem Christum confitetur, qui verum illum Deum esse dicit, eosque qui non credunt reprehendit: Christum rursum negat, qui ipsum verum esse Deum non affirmat, sed & eos quoque qui id confitentur, impugnat. Itaque negabit quidem illos; confitebitur autem nos omnium salvator: per quem, & cum quo Deo & Patri cum Spiritu sancto est gloria & potestas in sæcula. Amen.

Matth. 10. v. 32.

σιν· δυνατός ἐστιν ἐξελέσθαι ἡμᾶς· ἡμεῖς γὰρ τῇ πίστει τῶν εὐσεβεστάτων ἑπόμενοι βασιλέων, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἡμερότητος εἰδότες τὸ μέγεθος, τὴν τῶν ἐναντίων σκαιότητος οὐκ ἀνεξόμεθα, ὁμολογήσομεν δὲ ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ Ἐμμανουήλ· καὶ τοῦτο λέγοντες, οὕτω τε διακείμενοι, πλείστην ὅσην ἀποκερδανοῦμεν τὴν ἀντιμισθίαν· καὶ ποίαν ταύτην; αὐτὸς ὑμᾶς * διδάξει λέγων· πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ * αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ὅστις δ᾽ ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ὁμολογεῖ δὲ αὐτὸν ὁ λέγων, ὅτι Θεός ἐστιν ἀληθινὸς, καὶ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐπιτιμᾷ· ἀρνεῖται δὲ πάλιν ὁ μὴ λέγων, ὅτι Θεός ἐστιν ἀληθινὸς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁμολογοῦσι μαχόμενος. οὐκοῦν ἀρνήσεται μὲν ἐκείνους, ὁμολογήσει δὲ ἡμᾶς ὁ πάντων σωτήρ· δι᾽ οὗ καὶ μεθ᾽ οὗ τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Matth. 10. 32

* διδάσκει.

* ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν.

ΤΑ' ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ.

ACTA CONCILIABULI.

C [1] *Relatio orientalium ad imperatorem, cui symbolum sanctorum Nicænorum patrum præposuerunt, referentes de sanctæ & œcumenicæ synodi decretis super libellis, quos sanctissimi Cyrillus & Memnon ipsi obtulerunt. Fuit autem relatio hæc ad Irenæum comitem missa, & per ipsum imperatori exhibita.*

Ἀναφορὰ τῶν ἀνατολικῶν πρὸς τὸν βασιλέα· ᾗς προέταξαν τὸ σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων πατέρων, ἀναγαγόντες τὰ ἀπὸ τῆς ἁγίας, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τυπωθέντα ἐπὶ τοῖς προσδοθεῖσιν * αὐτῇ λιβέλλοις παρὰ Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος τῶν ἁγιωτάτων· ἥ τις ἐστάλη Εἰρηναίῳ κόμητι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀπεδόθη.

* αὐτοῖς αὐτῷ.

NÆ temerarii eorum conatus qui episcopi dicuntur, lamentatione, lacrymis & luctu sunt digni: siquidem etiam magna illa secretaque ecclesiæ mysteria, tamquam in scena ac theatro, ludibrio exponunt. Etenim Cyrillus & Memnon propter multa D scelera, impiumque Apollinarismum, quem ex capitibus, quæ ipse (Cyrillus) emisit, deprehendimus, a nobis exauctorati, libellos quosdam, ut in præsentia accepimus, reliquis qui illa nefaria perpetraverant, & illis hæreticis capitibus subscripserant, exhibuerunt; atque ob id excommunicationis censuræ a nobis subjecti, tamquam injuria fuissent a nobis affecti, judicibusque usi prævaricatæ legis reis, iisdemque criminibus implicatis, nos, quibus propositum est orthodoxam fidem integram conservare, in judicium vocaverunt. Postea vero, cum competenter respondissemus, pietatis vestræ placitum hac de re expectari oportere, at-

Innocentium absolutionem id fuisse indicare videntur.

Omnia hæc mera mendacia sunt, & calumniosa impostura.

Schismatici ad synodum citati, comparere non sunt ausi, ut ipsimet fatentur.

ΘΡΗΝΩΝ ὡς ἀληθῶς, καὶ δακρύων, καὶ ὀδυρμῶν ἄξια τὰ ὑπὸ τῶν λεγομένων ἐπισκόπων τολμώμενα· ὡς ἐν σκηνῇ καὶ θεάτρῳ, καὶ τὰ μεγάλα, καὶ ἄρρητα τῆς ἐκκλησίας μυστήρια παίζουσι. καθαιρεθέντες γὰρ ὑφ᾽ ὑμῶν διὰ τὰς πολλὰς αὐτῶν παρανομίας Κύριλλος, καὶ Μέμνων, καὶ διὰ τὸ δυσσεβὲς Ἀπολιναρίου φρόνημα, ὃ ἐν τοῖς κεφαλαίοις τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ πεμφθεῖσιν εὑρήκαμεν, λιβέλλους, ὡς ἔγνωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἔδοσαν τοῖς λοιποῖς τὰ ἄθεσμα ἐκεῖνα πεποιηκόσι, καὶ τοῖς κεφαλαίοις ἐκείνοις τοῖς αἱρετικοῖς καθυπογράψασιν. καὶ διὰ τοῦτο παρ᾽ ἡμῶν τῷ τῆς ἀκοινωνησίας ὑποβληθέντες ἐπιτιμίῳ, ὡς παρ᾽ ἡμῶν ἀδικηθέντες, καὶ δικασταῖς χρησάμενοι τοῖς ὑπευθύνοις οὖσι, καὶ τοῖς ἴσοις ἐγκλήμασιν ὑποκειμένοις, ἐκάλεσαν ἡμᾶς εἰς κριτήριον, τοὺς ἀκήρατον τῆς ὀρθοδοξίας τὴν πίστιν διαφυλάττειν προαιρουμένους. εἶτα ἡμῶν ἀκολούθως ἀποκριναμένων, ὡς χρὴ ἀναμεῖναι τὰ παρὰ τῆς ὑμετέ-

1 Hic affert Harduinus *secunda commenta Synodi, quæ cum Joanne Antiocheno Episcopo convenit in Ephesο*; &, *Epistolam Synodi Orientalium*, ex synodico Casinensi. Ea nos afferemus infra cum integro synodico ex Baluzio

τέρας ἀσεβείας τυπέμενα, καὶ δὶς καὶ τρὶς ταῦτα εἰρηκότων, παιδιὰν ἡγησάμενοι τοὺς τῆς ἀσεβείας θεσμοὺς, ἀπέδοσαν αὐτοῖς, ὥς γε νομίζουσι, τὴν ἱερουργίαν, ὅμοια ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἴ τις δεδεμένος, καὶ ἑαυτὸν τῶν δεσμῶν ἀπαλλάξαι μὴ δυνάμενος, ἕτερον λύειν ἐπιχειρήσειεν· εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἀξιόχρεως ἦν ἡ παρ᾽ ἡμῶν γενομένη Μέμνονος, καὶ Κυρίλλου καθαίρεσις, ἐχρῆν μηδὲ λιβέλλους δοθῆναι, μηδὲ λυθῆναι, ὥς γε νομίζουσι, τοὺς καθαιρεθέντας. εἰ δὲ ἀληθῶς, ὥσπερ οὖν ἀληθῶς, ἀξιόχρεως ἦν, καὶ ἡ ἀκοινωνησία ὡσαύτως ἀξιόπιστος καὶ βεβαία· παρὰ γὰρ αὐτῶν αὕτη κἀκείνη ἐγένετο· τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, πῶς οἷόν τε ἦν τοὺς ἀκοινωνήτους, καὶ πάσης * ἱερουργίας κεκωλυμένους, τοῖς καθῃρημένοις ἱερουργίαν ἀποδοῦναι; καὶ ταῦτα μείζουσιν ἐγκλήμασιν ἑαυτοὺς περιπείραντας; ἀκοινώνητοι * γὰρ ὄντες, τῆς τε κοινωνίας κατετόλμησαν, καὶ τοῖς καθῃρημένοις παρανόμως ἐκοινώνησαν, καὶ πρὸ τῆς καταγελάστου λύσεως. δεόμεθα τοίνυν τοῦ ὑμετέρου κράτους, μὴ παριδεῖν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πατουμένους θεσμοὺς, ἀλλ᾽ ὡς τάχιστα * ἐπαμῦναι τῇ πίστει πολεμουμένῃ, καὶ ἡμῖν ἐπιβουλευομένοις· μυρία γὰρ ὑμῖν ἀπειλοῦσιν ἀνήκεστα· καὶ κελεῦσαι ἡμᾶς ἐντεῦθεν ἀπαλλαγῆναι, καὶ εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν παραγενέσθαι. ἵνα ἐπὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ὑμετέρας, καὶ τὴν παρανομίαν αὐτῶν, καὶ τὴν ἀσέβειαν διελέγξωμεν· ἀδύνατον γὰρ, ὡς ἡγούμεθα, δίχα τοῦ ὑμετέρου κράτους εὐτάκτως, καὶ ἐνθέσμως τὰ προκείμενα τυπωθῆναι. εἰ δὲ τοῦτο μὴ παραστῇ ὑμῶν τῇ γαληνότητι, εἰς τὴν Νικομήδειαν μετακληθῆναι παρακαλοῦμεν· ἵνα ῥᾳδίως καὶ τὰ γινόμενα δηλῶμεν τῷ ὑμετέρῳ κράτει, καὶ τοὺς τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας δεχώμεθα τύπους. προστάξαι δὲ παρακαλοῦμεν τὴν φιλόχριστον ὑμῶν κορυφὴν, μετὰ ἑκάστου μητροπολίτου δύο μόνους θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους συγκληθῆναι· τὸ γὰρ πλῆθος περιττὸν μὲν εἰς δογμάτων ζήτησιν, θορύβους δὲ μόνον οἶδεν ἐργάζεσθαι. διὸ καὶ οἱ προειρημένοι μετὰ πλήθους παρεγένοντο, * τούτῳ μόνῳ θαῤῥοῦντες, ἀλλ᾽ οὐκ ἀληθείᾳ καὶ δογμάτων ὀρθότητι, καὶ σκοπὸν ἔχοντες διὰ τοῦ πλήθους τὴν οἰκείαν πρόθεσιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, καὶ τῷ πλήθει τῶν ὑπογραφῶν συναρπάσαι. ἡμεῖς δὲ καὶ τῷ ὑμετέρῳ θεσπίσματι πειθόμενοι, καὶ νομίσαντες ὀλίγους ἐξαρκεῖν εἰς ζήτησιν δογμάτων, τρεῖς ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας ἐληλύθαμεν· καὶ μέχρι τοῦ παρόντος τοὺς τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ὅρους φυλάττοντες, οὐκ ἀπεστείλαμεν αὐτόθι θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, ὡς οἱ πάντα εὐκόλως τολμῶντες πεποιήκασιν· ἀλλὰ διὰ γραμμάτων ἃ ἐχρῆν ἐδιδάξαμεν, σκοπὸν ἔχοντες μὴ ἀντιτείνειν τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν θεσπίσμασι· πρὸς δὲ τούτοις ἀντιβολοῦμεν ὑμῶν τὴν εὐσέβειαν, κελεῦσαι, πάντας τῇ κατὰ Νίκαιαν ὑπογράψαι πίστει, ἣν τούτων ἡμῶν προετάξαμεν τῶν γραμμάτων· καὶ μηδὲν αὐτῇ ξένον ἐπεισαγαγεῖν, μήτε ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λέγοντας· Θεὸς γὰρ ἐστι τέλειος, καὶ ἄνθρωπος τέλειος· μήτε παθητὴν εἰσάγειν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ· τολμηρὸν γὰρ ἑκάτερον.

[Margin: * πατικῆς … ἐργίας. * κἀκεῖ… τς. … ἴσοι. * μῦναι. * ἴσοις μό-]

que hæc etiam bis & ter dixiſſemus; pietatis ſanctiones pro nihilo ducentes functionem ſacerdotalem, ut ſibi perſuadent, illis reſtituerunt: idem moliti, ac ſi quis, cum ipſe ſit ligatus, neque ſemetipſum a vinculis expedire valeat, alium tamen ſolvere conetur. Nam ſi Memnonis & Cyrilli depoſitio a nobis facta, valida non fuiſſet; nec libellos exhiberi, nec depoſitos abſolvi, quod ipſi putant, oportebat. Sin autem ea exauctoratio vere juſta legitimaque fuit, ut revera fuit; horum quoque excommunicatio, perinde ac depoſitio, juſta validaque exiſtet: ab iiſdem enim hæc & illa manavit. Hæc cum ita ſe habeant, quomodo excommunicationis vinculis innodati, & omni ſacerdotali functione privati, depoſitis ſacerdotii miniſterium reſtituere potuerunt, idque majoribus quoque ſeſe involventes criminibus? Quippe excommunicati cum eſſent, communionem temere attentarunt, & cum depoſitis, & etiam ante ridiculam illam abſolutionem, contra jura communicaverunt. Rogamus itaque majeſtatem veſtram, ne eccleſiaſticas leges proculcatas neglectui habeat; ſed ut fidem impugnatam quam celerrime vindicet, nobiſque inſidiis appetitis (nam ſexcenta mala, eaque extrema, minantur) ſuccurrat, & hinc liberatos ad regiam civitatem evocet; ut coram pietate veſtra illorum iniquitatem & impietatem redarguamus. Perſuaſum enim habemus, fieri non poſſe, ut legitimo ordine, quæ propoſita ſunt, conſtituantur, niſi veſtræ majeſtatis auctoritas intercedat. Quod ſi hoc ſerenitati veſtræ non probatur, ſupplicamus Nicomediam accerſiri, ut expedite quæ aguntur dominationi veſtræ ſignificemus, veſtræque pietatis ſanctiones accipiamus. Obſecramus etiam celſitudinem veſtram Chriſto dilectam, ut cum quolibet metropolitano duo dumtaxat religioſiſſimi epiſcopi convocentur. Nam multitudo ad dogmatum quidem inquiſitionem ſuperflua eſt, ſolum vero novit excitare tumultus. Quamobrem & ſupra memorati multitudine ſtipati venerunt, hac ſola confidentes, non autem veritate, aut dogmatum rectitudine: atque hoc unum ſtudent, ut hominum turba quod volunt efficiant, ſubſcriptionumque multitudine animos fallaciter occupent Nos vero veſtro edicto obſequentes, & paucos quoſdam ad dogmatum examinationem plus ſatis futuros arbitrantes, tres tantum ex qualibet provincia huc acceſſimus, veſtræque pietatis decreta perpetuo obſervantes, piiſſimos epiſcopos iſtuc non amandavimus, ut fecerunt illi qui omnia facile audent; ſed quæ oportuit, per literas ſignificavimus: hoc unum ob oculos verſantes, ne piis veſtris decretis obſiſtamus. Ad hæc pietatem veſtram obnixe obteſtamur, ut omnibus præcipiat, ut fidei in civitate Nicæna expoſitæ (quam huic quoque epiſtolæ noſtræ præpoſuimus) ſubſcribant; nihilque peregrinum ipſi adſuant, neque dominum noſtrum Jeſum Chriſtum purum hominem eſſe dicant: nam & Deus perfectus eſt, & homo perfectus: neque Chriſti deitatem patibilem inducant: utrumque enim æque temerarium eſt.

Schiſmatici ſynodum Conſtantinopolim aut Nicomediam doloſe transferri efflagitant.

Schiſmatici paucitatem ſuam ſibi obeſſe cognoſcentes, orthodoxorum multitudinem in contemptum adducere ſtudent.

Sed tamen alios ſubornaſſe, qui multo plus poterant, quam veſtri ſchiſmatici epiſcopi.

De

A

De schismaticis.

Sacra diœceseos orientalis synodus, ceterique una cum ipsis ex diversis provinciis ac diœcesibus congregati, videlicet ex Bithynia, Pisidia, & Cappadocia secunda, [1] Paphlagonia, Europa, Mysia, Rhodope, Thessa[2]lia, [2] interlocuti sunt quæ sequuntur.

PROPTER ecclesiasticas controversias nuper enatas Ephesum ab illis convocati, quos Deus ad juste regnandum selegit, & ad orbis terræ gubernaculum instituit, quique subditos sapienter ac pie regunt, impigre ad dictam civitatem nos contuli- B mus. Cum autem non parum temporis propter turbas [3] a Cyrillo & Memnone excitatas incassum fluxisset, secundisque ac tertiis destinatis pientissimorum Christique amantium imperatorum nostrorum literis præceptum esset, ut Dei ecclesiæ, quæ ubique sunt, pacis vinculo conjungerentur, atque in fidei expositione, quam beati patres apud Nicænam civitatem ediderant, acquiescerent, exortis videlicet scandalis e medio sublatis, conati sumus episcopos cum Ægyptii Cyrilli sententia facientes, hæreticisque illius expositis capitibus adstipulatos, inducere, ut (capita) illa orthodoxæ fidei aperte repugnantia condemnarent, & expositione C Nicæna contenti essent; juxta Christianissimorum imperatorum nostrorum sanctionem. Verum cum hoc illis (quod nimirum perversa opinio animos illorum præoccupasset) persuadere non possemus; nos sanam patrum fidem sectantes, nihilque extraneum illi admisceri patientes, hanc in scriptis exponere, subscriptionibusque confirmare nostram confessionem compulsi sumus. Horum namque paucorum verborum expositio sufficit cum ad pietatis doctrinam exacte tradendam, tum ad veritatis viam ostendendam, tum ad redarguendos hæreticæ pravitatis errores. Habet autem ea fidei expositio hunc in modum.

Quomodo de pace cum synodi patribus tractastis, qui numquam prodire ausi fuistis?

D

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium omnium & invisibilium factorem. Et in unum dominum Jesum Christum, Filium Dei, natum ex Patre unigenitum, hoc est, ex patris substantia: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus: passus est, & tertia die resurrexit, & ascendit in cœlos sedetque in dextera patris, & venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum E sanctum. Qui autem dicunt: Erat aliquando cum non erat, & antequam nasceretur, non erat, quodque ex nihilo factus est, aut ex alia substantia aut essentia, aut vertibilem, aut alterabilem esse filium Dei asserunt: eos anathematizat catholica & apostolica ecclesia.

Hæc est fides, quam patres exposuerunt; in primis quidem contra Arium blasphe-

Fidei Nicænæ symbolum facit contra omnes hæreses.

Περὶ τῶν ἀποσχιστῶν.

Ἡ ἁγία σύνοδος, ἥτε τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ἐκ διαφόρων διοικήσεων καὶ ἐπαρχιῶν συνηγμένοι, Βιθυνίας, Πισιδίας, καὶ Καππαδοκίας, δευτέρας, Παφλαγονίας, Εὐρώπης, Μυσίας, Ῥοδόπης, Θεσσαλίας, διελάλησαν τὰ ὑποτεταγμένα.

ΤΩΝ ἔναγχος ἀναφυέντων ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκα ζητημάτων εἰς τὴν Ἐφεσίων πόλιν συγκληθέντες ὑπὸ τῶν δικαίως βασιλεύειν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοκιμασθέντων, καὶ τοὺς οἴακας τῆς οἰκουμένης ἐγχειρισθέντων, τῶν σοφῶς τε, καὶ εὐσεβῶς τοὺς ὑπηκόους * εὐθυνόντων, ἀόκνως τὴν εἰρημένην κατελάβομεν πόλιν· χρόνου δὲ τριβέντος οὐκ ὀλίγου διὰ τὰς γεγενημένας ὑπὸ Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος ταραχὰς, καὶ δὶς, καὶ τρὶς γραμμάτων φοιτησάντων παρὰ τῶν * ἡμετέρων βασιλέων, παρεγγυώντων τῷ δεσμῷ τῆς εἰρήνης ἑνῶσαι τὰς ἁπανταχοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἀρκεσθῆναι τῇ ἐν Νικαίᾳ ὑπὸ τῶν μακαρίων πατέρων ἐκτεθείσῃ πίστει, ἐκβαλλομένων δηλαδὴ τῶν ἀναφυέντων σκανδάλων, ἐπειράθημεν γὰρ τοὺς τὰ τοῦ Αἰγυπτίου Κυρίλλου φρονήσαντας ἐπισκόπους, καὶ τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκτεθεῖσιν αἱρετικοῖς κεφαλαίοις καθυπογράψαντας, πεῖσαι ἀνελεῖν ἐκεῖνα τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει λυμαινόμενα σαφῶς, ἀρκεσθῆναι δὲ τῇ ἐν Νικαίᾳ γενομένῃ ἐκθέσει, κατὰ τὸ θέσπισμα τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, μὴ δυνηθέντες δὲ αὐτοὺς πεῖσαι, διὰ τὴν κακῶς γενομένην αὐτοῖς πρόληψιν, ἠναγκάσθημεν οἱ τῇ ὑγιεῖ τῶν πατέρων * ἐμμένοντες πίστει, καὶ μηδὲν αὐτῇ ξένον παρεισαχθῆναι συγχωρήσαντες, ταύτην ἐγγράφως ἐκθέσθαι, καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τὴν οἰκείαν ὁμολογίαν βεβαιῶσαι. ἀρκεῖ γὰρ τῶν ὀλίγων τούτων ῥημάτων ἡ ἔκθεσις, καὶ τῆς εὐσεβείας διδάξαι τὸ ἀκριβές, καὶ τῆς ἀληθείας ὑποδεῖξαι τὴν τρίβον, καὶ τῆς αἱρετικῆς κακοδοξίας ἐλέγξαι τὴν πλάνην. ἔστι δὲ ἡ ἔκθεσις τῆς πίστεως οὕτως.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε, καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός. Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί· δι᾽ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι᾽ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα· παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἀνελθόντα εἰς οὐρανοὺς, καὶ * ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθεσθέντα, καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τοὺς δὲ λέγοντας· ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καί. πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καί. ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ· τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ, καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

Αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ πατέρες, πρῶτον μὲν κατὰ Ἀρείου βλασφημοῦντος, καὶ λέγοντος

* ἰθυνόντων

* εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων τῶν Βασιλέων.

* ἑπόμενοι

* ἐκ δεξιῶν

1 Facundus lib. 7. cap. 3. legit *Pelagonia*. 2 Vetus Versio ex synodico Casinensi addit, *Dacia*: Facundus legit, *Thracia*. 3 Vet. V. *qua ab Ægyptio Cyrillo sunt facta*.

τες κτίσμα εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. καὶ κατὰ πάσης αἱρέσεως, Σαβελλίου τε, καὶ Φωτεινοῦ, καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, καὶ Μανιχαίου, καὶ Οὐαλεντίνου, καὶ Μαρκίωνος, καὶ κατὰ πάσης αἱρέσεως, ἥτις ἐπανέστη τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· οὓς καὶ κατέκριναν οἱ ἐν τῇ Νικαίων πόλει συνηγμένοι ἐπίσκοποι τριακόσιοι δεκαοκτώ. ταύτῃ τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως ἅπαντες ἐμμένειν ὁμολογοῦμεν, ἡμεῖς τε οἱ ἐν Ἐφέσῳ συνελθόντες, καὶ οἱ ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, συνθέμενοι ἐμμένειν πᾶσι τοῖς ὑφ' ἡμῶν πραττομένοις. πειθόμεθα (*Prov.* 22. 28.) γὰρ τῷ σοφῷ λέγοντι· μὴ μέταιρε ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου. τὰ δὲ ἔναγχος ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐκτεθέντα αἱρετικὰ κεφάλαια, οἷς καὶ ἀναθεματισμοὺς περιττοὺς, καὶ ματαίους συνέζευξε, καὶ ἐπειράθη ταῦτα κυρῶσαι καὶ ψήφῳ, καὶ ὑπογραφῇ ἐπισκόπων, ἐκβάλλει καὶ ἀλλότρια τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἡ ἐν Ἐφέσῳ συναθροισθεῖσα ἁγία σύνοδος.

A amantem & Filium Dei creaturam esse dicentem; tum vero contra omnem hæresim Sabellii, Photini, Pauli Samosateni, Manichæi, Valentini, Marcionis, & contra omnem hæresim quæ adversus ecclesiam catholicam sese erexit: quos etiam episcopi illi, qui trecenti decem & octo numero in civitate Nicæa olim convenerant, condemnarunt. In hac fidei expositione nos omnes conquiescere confitemur; & qui hic Ephesi convenimus, & qui in provinciis nostris degunt religiosissimi episcopi, assensum præbentes omnibus his quæ a nobis agentur. Sapientis enim consilio morem gerimus: *Ne transferas*, inquit, *terminos æ-* *Prov.* 22. 28.
B *ternos, quos posuerunt patres tui.* Ceterum capita, quæ hæretico sensu imbuta Cyrillus Alexandrinus nuper exposuit, quibusque nonnullos supervacaneos & stolidos anathematismos attexuit, & quæ episcoporum calculo ac subscriptione corroborare conatus est, illa sancta synodus Ephesi congregata explodit, & ab orthodoxa fide aliena esse decernit.

Imo sancta synodus ea omnia ut orthodoxa communi omnium suffragio approbavit.

Γωάννης ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τῆς ἀνατολῆς συνεθέμην τῇ προγεγραμμένῃ ἁγίᾳ πίστει.

Συνυπέγραψαν δὲ ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν ἐπίσκοποι οἵτινες διὰ τῆς ἑξῆς αὐτῶν ἐπιστολῆς καὶ Ῥοῦφον ἐπίσκοπον συνάρασθαι αὐτοῖς ἠξίουν.

Joannes episcopus Antiochiæ orientalis, sanctæ fidei præscriptæ consensi.

Subscripserunt autem similiter & reliqui ipsorum episcopi; qui etiam per epistolam, quæ subjungitur, Rufum episcopum ut ipsis auxiliaretur, rogaverunt.

Epistola hæc ad Rufum habetur infra suo loco juxta seriem rerum gestarum.

C

Ἴσον βασιλικοῦ γράμματος, ἀποσταλέντος ἐν Ἐφέσῳ πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον διὰ Παλλαδίου μαγιστριανοῦ, ἀνατρέποντος τὰ παρ' αὐτῶν πραχθέντα, ὡς ὀφειλούσης ἄνωθεν γίνεσθαι συζητήσεως.

[1] *Exemplum imperialium literarum, quæ Ephesum ad sanctam synodum per Palladium Magistrianum eo fine missæ sunt, ut everterent quæ antea per ipsos (concilii patres) acta fuerant, tanquam de integro fieri debeat fidei discussio.*

Αὐτοκράτορες Καίσαρες, Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς, νικηταὶ, τροπαιοῦχοι, μέγιστοι, ἀεισέβαστοι, τῇ κατ' Ἔφεσον ἁγιωτάτῃ συνόδῳ.

Imperatores Cæsares, Theodosius & Valentinianus, victores, triumphatores, maximi semper Augusti, sanctissimæ synodo Ephesinæ.

ΤΟΥ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος τῶν καθωσιωμένων δομεστίκων Κανδιδιανοῦ γνωρίσαντος ἡμῖν, μεμάθηκεν ἡ ἡμετέρα εὐσέβεια ταραχώδως τινὰ, καὶ παρὰ τὸ προσῆκον κατὰ τὴν Ἐφεσίων γεγονέναι μητρόπολιν, οὔτε πάντων, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τῶν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων συνεληλυθότων· καί τοι τοῦ τῆς μεγαλοπόλεως Ἀντιοχείας ἐπισκόπου πλησιάζειν ἤδη σὺν ἑτέροις μητροπολίταις μέλλοντος· οὔτε τῶν ἤδη παραγεγονότων συσκεψαμένων ἢ ὁμονοησάντων ἀλλήλοις, οὔτε μὴν τὰ περὶ τῆς πίστεως καθ' ὃν ἐχρῆν τρόπον ἐξετασάντων, ἢ ὥσπερ τοῖς * ἐγκατασημανθεῖσι θείοις ἡμῶν περιείχετο γράμμασιν· ἀλλ' ὥστε δῆλον εἶναι τήν τινων πρός τινας ἀπέχθειαν, διὰ πολλὴν τὴν περὶ τὰ ὁπωσοῦν δόξαντα σπουδὴν, οὔτε παρακαλύμματι χρήσασθαι δυνηθέντων. διὸ νομίσειεν ἄν τις λογισμῷ τὰ γεγονότα πεπρᾶχθαι· ὅθεν δέδοκται τῇ ἡμετέρᾳ θειότητι, χώραν μὲν τὴν τοιαύτην μηδαμῶς ἔχειν * ἐξελθεῖν * αὐθεντίαν· τῶν δὲ ἀνακολούθως γεγονότων, ἀργούντων, τοὺς περὶ τῆς εὐσεβείας λόγους, ὥσπερ ἐδέδοκτο, πρότερον ἐξετασθῆναι, καὶ κατὰ τὸ κοινῇ πάσῃ τῇ συνόδῳ δοκοῦν εἰς τὸν ἑξῆς χρόνον κρατεῖν· οὐκ ἀνεχομένης τῆς ἡμετέρας

ἐν κατασφαλισθεῖσι. ... *ἐξελθεῖν,* ... deest vet. ... cod. Seg.

MAGNIFICENTISSIMI Candidiani devotorum domesticorum comi-
D tis relatu pietas nostra accepit, quædam in Ephesiorum metropoli per tumultum, ac secus quam conveniat, transacta fuisse. Nam neque omnes, ut decretum erat, piissimi episcopi convenerunt (cum tamen magnæ Antiochenæ civitatis episcopus cum aliis metropolitanis jam appropinquaret) neque illi qui jam venerant, simul consultaverunt, nec inter se consenserunt, neque ea quæ de fide sunt, modo quo oportebat, vel prout continebatur sacris literis nostris, quas subinde misimus, examinaverunt: sed res ita gesta est, ut manifestum evaderet, alios aliis esse infensos ob vehemens studium erga illa, quæ
E quomodocumque placita sunt, nec velamen prætendere valentes. Quare quæ gesta sunt, studio acta esse, quilibet existimaverit. Proinde sacræ majestati nostræ placuit, talem procedendi modum nullum habere locum, aut momentum: his vero quæ inepte ac citra ordinem gesta sunt, cessantibus, doctrinam de pietate prius, sicuti decretum fuit, discuti, eamque juxta communem totius synodi sententiam in posterum obtinere. Neque enim pietas nostra æquo fert animo præ-

Falsa Candidiani narratio imperatores decepit.

Omnia hæc falso relata fuerunt imperatoribus, ut ex præcedentibus patet.

Imperatores ad subreptitiam narrationem rescindunt concilii acta.

1 Vetus V. *Exemplar rescripti Imperialis missi in Epheso per Palladium Magistrianum.*

præjudicia de industria præsumpta: quinimo quæ gesta sunt, usque adeo ægre fert, ut donec pietatis dogmata ab universa synodo fuerint examinata, & quispiam e sacro nostro palatio una cum magnificentissimo Candidiano comite destinetur, qui nostro jussu quæ acta sunt cognoscat, quique quæ legitimo ordini dissentanea sunt, prohibeat, neminem episcoporum qui convenerunt ab Ephesiorum civitate abscedere, vel ad sacrum nostrum comitatum venire, vel in suam patriam reverti, ullatenus sit passura. Quod enim nulli hoc liceat, nullusve speret id tuto sibi successurum, hæ literæ sufficient ad denunciandum pietati vestræ, ne quid aliud præter nostram jussionem jam ante perpetratis in posterum adjiciat. Quin & hoc quoque sanctitatem vestram non lateat, nos illustrissimis provinciarum præfectis scripsisse, ne ullum prorsus in patriam vel civitatem suam nostro injussu redeuntem admittant. Oportet enim omnia juxta Dei beneplacitum, contentione seclusa, veritatisque studio abhibito discuti, ac tum demum a vestra pietate confirmationem obtinere: quandoquidem sacra nostra majestas non tamquam pro hominibus nunc, aut etiam pro sanctissimo piissimoque Nestorio, vel pro alio quopiam solicita est, sed ipsius veritatis, & dogmatis ipsius curam gerit. Datum * tertio [1] Kalendas Julias, Flavii Antiochi, & alterius designandi consulatu.

1 tertiodecimo.

A εὐσεβείας τῶν ἐξ ἐπιτηδεύσεως προλημμάτων· οὕτω δὲ ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἀγανακτούσης, ὥστε κελεύειν μέχρις ἂν καὶ παρὰ πάσης τῆς συνόδου τὰ τῆς εὐσεβείας ἐξετασθῇ δόγματα, καὶ ἀποσταλῇ τις ἐκ τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου ἅμα τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ Κανδιδιανῷ τῷ κόμητι, τὰ πεπραγμένα κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν εἰσόμενος, καὶ κωλύσων τὰ ἀνακόλουθα, μηδὲ ἀποστῆναί τινα τῶν συνειλεγμένων ἐπισκόπων τῆς Εφεσίων πόλεως, μήτε μὴν ἐπὶ τὸ θεῖον ἡμῶν ἐλθεῖν στρατόπεδον, ἢ ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἀναστρέψαι. ὥστε γὰρ μηδενὶ * τοῦτο ἐξεῖναι, μηδὲ ἐλπίζειν ἀδεῶς προβήσεσθαι, ἱκανὰ * μὲν οὖν καὶ ταῦτά ἐστι τῇ B ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ παρεγγυῆσαι τὰ γράμματα, μήτι καὶ ἕτερον παρὰ τὴν ἡμετέρας κέλευσιν τοῖς γεγονόσι προσθεῖναι. ἴστω δὲ ἡ ἁγιότης ὑμῶν, ὡς καὶ τοῖς λαμπροτάτοις ἄρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν ἐπέσταλται, μηδένα παντελῶς ἐάσαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, καὶ πόλιν, δίχα ἡμετέραν κελεύσεως ὑποστρέψαντα δεχθῆναι. χρὴ γὰρ πάντα κατὰ τὸ τῷ Θεῷ μέλλον ἀρέσειν, δίχα φιλονεικίας καὶ, μετὰ ἀληθείας ἐξετασθέντα, οὕτω παρὰ τῆς * ὑμετέρας θεοσεβείας βεβαιωθῆναι· ὡς οὐχ ὑπὲρ ἀνθρώπων νῦν, οὐδὲ μέντοι τοῦ ἁγιωτάτου, καὶ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου Νεστορίου, ἢ ἑτέρου τινὸς, ὑπὲρ δὲ αὐτοῦ τοῦ δόγματος, καὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς φροντίδα ποιουμένης τῆς ἡμετέρας C θειότητος. ἐδόθη τῇ πρὸ * τριῶν καλανδῶν Ιουλίων, * ὑπάτου Φλαυίου Αντιόχου, καὶ τοῦ δηλωθησομένου.

* ταῦτα
* μὲν καὶ ὅτι
* ἡμετέρας
* δεκατριῶν
* ὑπάτων

Joannis archiepiscopi Antiocheni, ceterorumque qui illi adhærebant, relatio rescripta ad imperatorem per Palladium Magistrianum.

Αναφορὰ πρὸς τὸν βασιλέα, Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἣν ἀντέγραψαν διὰ Παλλαδίου μαγιστριανοῦ.

HOC, pii imperatores, hoc orthodoxæ fidei fulcimentum est, omnia ab illis illegitime acta evertere & antiquare, quæ etiam per canonicas sanctiones jam ante eversa & antiquata erant; universaque synodo simul congregata, primo loco dogmatum examinationem instituendam indicere. Sane cum decreta vestra proxime allata non absque magna laudum prædicatione legissemus, orbem terrarum beatum judicavimus, cui talibus subesse sceptris, talique gubernari contigerit imperio. Verum ut ista quæcumque mandastis, omnem admirationem longe excedunt, imperatores piissimi; ita nobis quoque necessarium illud est, ut vestræ majestati rationem reddamus, cur in Ephesiorum metropoli constituti, condemnationis sententiam in eos ferre compulsi fuerimus, qui ab ipso statim exordio vestra decreta proculcaverunt: qui propriæ conscientiæ stimulis agitati, Arii, Eunomii, Apollinariique dogmata contra pietatem confirmare & innovare voluerunt, per ea quæ Cyrillus olim Alexandriæ episcopus nuper capita scribens cum anathematismis omni superstitione referta ad urbem regiam misit: qui priusquam ullam divinorum dogmatum scrutationem attigissent, ad odium & inimicitias sese verterunt; cum nulla piarum sanctionum vestrarum ratione habita, iniquam adeo sententiam adversus tantam Constantinopolis imperatricis civitatum se-

Rationem reddit is multis mendaciis refertam.

Cyrilli capita totum oppositum evidenter ostendunt.

Quam falsa sint hec omnia & commentitia, concilii acta demonstrant.

ΤΟΥΤΟ, εὐσεβεῖς βασιλεῖς, τοῦτο ὀρθοδοξίας σύστασις, τὸ λῦσαι πάντα τὰ ἀθέσμως ὑπ' ἐκείνων γεγενημένα, καὶ τοῖς κανόσιν ἤδη προλελυμένα, τὸ ἐν πρώτῃ τάξει προστάξαι τὴν ἐξέτασιν τῶν δογμάτων ἐν τῇ συνελθούσῃ συνόδῳ γενέσθαι. ἐμακαρίσαμεν τὴν οἰκουμένην, τὰ πρόσ- D φατον ἡμῖν κομισθέντα ὑμῶν θεσπίσματα σὺν ἐπαίνοις μυρίοις ἀναγνόντες, ἐφ' οἵοις σκήπτροις, καὶ ἐφ' οἵᾳ βασιλείᾳ διακυβερνᾶται. ἀλλ' ὥσπερ ταῦτα παντὸς θαύματός ἐστιν ἐπέκεινα, ὅσα προστετάχατε, εὐσεβέστατοι βασιλεῖς, οὕτω καὶ ἡμῖν ἀναγκαία ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος ἀπολογία, περὶ ὧν συνηλάθημεν, ἐν τῇ Ἐφεσίων γενόμενοι πόλει, καταψηφίσασθαι, καὶ κατακρῖναι τοὺς ἐκ προοιμίων τὰ ὑμέτερα πατήσαντας θεσπίσματα· τοὺς, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ οἰκείου συνειδότος ἠλαύνοντο, κυρῶσαι θελήσαντας, καὶ ἀνανεῶσαι τὰ * Ἀπολιναρίου, καὶ Ἀρείου δόγματα, κατὰ τῆς εὐσεβείας. ἐν οἷς Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας πρώην εἰς τὴν βασιλίδα E πόλιν κεφάλαιά τινα μετὰ ἀναθεματισμῶν ἐξέπεμψε, μετὰ πάσης ἐθελοθρησκείας, τοὺς, πρὶν * ἅψωνται τῆς τῶν θείων δογμάτων ἐρεύνης, πρὸς ἔχθραν, καὶ ἀπέχθειαν, ἰδόντας. ἐν οἷς ἐτόλμησαν παρὰ τὰ ἡμέτερα εὐσεβῆ θεσπίσματα, ψῆφον οὕτως ἄδικον ἐξενεγκεῖν κατὰ τοσούτου θρόνου τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων Κωνσταντινουπόλεως. ἡ μὲν οὖν τούτων παροινία αὐτόθεν πᾶσιν ἀνθρώποις δήλη ἐστίν. ἐφ' ῇ

καὶ

* deest in Gr. nomen Eunomii.
* δεκατρι..
* ἅψαντο.

1 al. Græce, tertiodecimo. In MSS. Latinis & editione Contii, *Data Kal. Julias, Consulatu Fl. Antiochi, & qui fuerit nunciatus.*

καὶ ἡ ἁγία σύνοδος, ὀρθῷ τῷ φρονήματι, καὶ ζήλῳ κατὰ Θεὸν κινηθεῖσα, καὶ φειδοῖ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, κατέκρινεν αὐτοκατακρίτους ὄντας· οὐ μεμπτόν τι, μὴ γένοιτο, οὐδὲ θερμὸν, ὡς ἄν τις εἴποι, πράττουσα, ἀλλὰ τῇ εὐσεβείᾳ κινδυνευούσῃ πρὸ πάντων ἀμύνουσα. αὕτη ὑπὲρ τῶν παρ' ἡμῶν πεπραγμένων πεπραγμένων δικαιοτάτη πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος * ἔσω ἀπολογία· ἡμῶν μὲν μήτε πρὸς χάριν, μήτε πρὸς ἀπέχθειαν βλεπόντων, ἀλλ' ἑνὸς * ὄντων, τοῦ τὴν εὐσεβῆ πίστιν κυματουμένην ὥσπερ διασῶσαι ὑπὸ τῶν τῷ ἑαυτῶν συγγράμματι αὐθαδείᾳ βουληθέντων κρατῦναι, ἐπ' ἀθετήσει, καὶ ὕβρει, ὧν Πέτρος ὡμολόγησεν, ὧν Ἰωάννης ἐθεολόγησεν, ὧν Ματθαῖος ἐκήρυξε, καὶ οἱ λοιποὶ εὐαγγελισταὶ, ὧν Παῦλος τῇ τοῦ πνεύματος ἐνεργείᾳ ἐδίδαξεν, ὧν ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης τὸ κήρυγμα ἐκφέροντες, τὴν εὐσεβῆ πίστιν ἐῤῥίζωσαν. ταύτης τῆς ὀρθοδόξου πίστεως εὐχόμεθα, ὅση τις εὐχῆς ἡμῖν δύναμις, τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν, καὶ τὸ ὑμέτερον τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐντεθραμμένον κράτος, ἀντέχεσθαί τε, καὶ ὑπερασπίζειν, καὶ ἄτρωτον διαφυλάττειν· ὡς ἐν τούτοις ὑμῖν οὔσης τῆς πάντα ὑμῖν συνεχούσης τῆς τῶν πραγμάτων ἐλπίδος. ἡμῶν καὶ νῦν, καὶ πρότερον παρεσκευασμένων, μὴ ἐκκλῖναι * κατὰ τὰ ὑμέτερα θεσπίσματα, μήτε δεξιὰ, μήτε ἀριστερὰ, ὡς ἡ θεία ἔφησε γραφή. ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ εὐσεβὲς τὴν πᾶσαν ῥοπὴν τὸ ὑμέτερον ἔχει κράτος, οἱ μὲν πειθόμενοι ἕξουσι τὸν παρ' ὑμῶν αὐτῶν ἔπαινον, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀποδοχήν· οἱ δὲ πρὸς νεωτερισμοὺς βλέποντες, καὶ τὴν ἐκ θορύβων ἐπινοητὴν δύναμιν ἑαυτοῖς κατασκευάζοντες, ὥσπερ οἱ τὰς τυραννίδας ταῖς εὐνομίαις ἐπεισάγοντες, ἀξίαν * ἐπενεγκόντες αἰσχύνην, ἅτε δὴ τὴν εὐνομίαν διαφθεῖραι σπουδάσαντες, καὶ τὰς ὑμετέρας παρεγγυήσεις χαμαὶ ῥίψαι τολμήσαντες. ὥστε τοίνυν μηδεμίαν ταραχὴν, ἢ θόρυβον ἐν τῷ κοινῷ γενέσθαι συνεδρίῳ, θεσπισάτω ὑμῶν ἡ φιλόχριστος κορυφὴ, δύο ἑκάστῳ μητροπολίτῃ συνεῖναι· ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς τοῖς τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας γράμμασιν εἴξαντες, τοσούτους ἐπαγόμεθα, δυνάμενοι, εἴπερ ἄρα πλήθους ἦν χρεία, πλείστους ἔχειν μεθ' ἑαυτῶν τοὺς τὰ θεῖα δόγματα ἀκριβῶς ἐπισταμένους, καὶ οὐδὲν τῷ ἀμαθεῖ τῶν θείων πλήθει Ἀσιανῶν καὶ Αἰγυπτίων ἐοικότας. εἰ γὰρ τοῦτο μὴ γένοιτο, ἀνάγκη σύγχυσιν αὖθις γενέσθαι. Αἰγυπτίων μὲν ὄντων πεντήκοντα, Ἀσιανῶν δὲ, τῶν ὑπὸ Μέμνονα, τὸν τῆς τυραννίδος ἡγεμόνα, τεσσαράκοντα. καὶ τῶν ἐν Παμφυλίᾳ αἱρετικῶν * Μεσαλινιωτῶν λεγομένων δώδεκα· χωρὶς τῶν συνόντων τῷ αὐτῷ μητροπολίτῃ, καὶ ἑτέρων καθῃρημένων, καὶ ἀκοινωνήτων κατὰ διαφόρους * τρόπους ὑπὸ συνόδων, ἢ ὑπὸ ἐπισκόπων γεγενημένων· οἵπερ εἰσὶν οὐδὲν ἕτερον, ἢ πλῆθος ἀνθρώπων, οὐδὲν μὲν ἀκριβὲς τῶν θείων δογμάτων ἐπισταμένων, ταραχῆς δὲ, καὶ θορύβων μεστῶν. δεόμεθα τοίνυν, καὶ ἱκετεύομεν τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν αὖθις φροντίσαι. ἐπιτεῖναι δὲ τῇ συνόδῳ τὴν εἰρήνην τῷ συνήθει ὑμῶν εὐσεβεῖ θεσπίσματι. νομίσαντες γὰρ νῦν γοῦν αὐτοὺς σωφρονήσειν διὰ τὰ εὐσεβῆ γράμματα τῆς θεοφιλοῦς ὑμῶν κορυφῆς, μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι αὐτοῖς τὸ πάσης εὐσεβείας προθέσεως γέμον θεσπισ-

Ἴσως. *Ὄντος.* *τὰ ὑμέτερα.* *Δευτερ. 5. 32.* ** ἀπενέγκοντες.* ** Μεσσαλιανιτῶν.* ** ἴσως, τόπους.*

A dem temere proferre non dubitarunt. Itaque illorum insania, & insolentia per seipsam manifesta est omnibus, propter quod etiam sancta synodus recto animi sensu, divinoque zelo permota, & sanctis ecclesiis consulens, condemnationis sententiam in eos qui suo jam ante judicio condemnati erant, protulit, nihil culpabile, (absit) vel temerarium, quod quispiam dixerit, hac in re committens; sed pietati, quæ in periculum adducta videbatur, ante omnia prospiciens. Atque hæc actorum nostrorum apud majestatem vestram justissima sit ratio. Neque enim aut gratia, aut odio ducti sumus, sed hoc unum spectavimus, ut piam B fidem fluctuantem ab iis quasi in salutem vindicaremus, qui scripta sua in summam illorum contumeliam & labefactationem munire procaciter studuerunt, quæ Petrus professus est, quæ de Deo locutus est Joannes, quæ Matthæus & alii evangelistæ prædicarunt, quæ Paulus spiritu suggerente docuit; quæ omnes orthodoxi ubique terrarum prædicatione divulgantes, piam fidem plantaverunt. Quare vestram pietatem, majestatemque in orthodoxa doctrina educatam, obnixe rogamus, quantum rogare possumus, ut hanc orthodoxam fidem retineat firmiter, ac propugnet, & incolumem conservet, tamquam in his summæ rerum C spes vobis posita sit. Nos autem & antea & nunc quoque animo parati sumus, juxta pietatis vestræ decreta, neque ad dextram neque ad sinistram (quemadmodum divina scriptura loquitur) declinare. Nam cum omne majestatis vestræ studium ad pietatem intendat, illi quidem qui paruerint, a vobis ipsis laudem, a Deo autem commendationem reportabunt: ceteros vero, qui novitatibus dant operam, sibique imaginariam quamdam tumultuatione potentiam, perinde ac illi qui bene temperatis rebuspublicis tyrannidem inducunt, comparare student, justam ignominiam, tamquam justi regiminis corruptores, vestrarumque denunciatio- D num temerarii contemptores, incurrent. Quapropter ne turbatio, aut aliqua tumultuatio concilium infestet, vestra Christi amans celsitudo decernat, ut duo tantum cuilibet metropolitano adsint: nam & nos pietatis vestræ literis obsecuti, totidem adduximus; cum tamen, si quidem multitudine opus fuisset, plurimos egregie in divinis dogmatibus institutos, nec ulla ratione cum imperita divinarum rerum Asiaticorum & Ægyptiorum turba conferendos, nobiscum habere potuissemus. Nisi enim hoc statuatur, fieri non potest, quin aliqua rursus oriatur confusio: siquidem quinquaginta sunt Ægyptii, sub Memnone tyrannidis duce qua- E draginta Asiatici, duodecim item ex Pamphylia hæretici Messalianitarum nomine appellati; præter alios eidem metropolitano adhærentes, & alios a synodis vel ab episcopis diversis in locis excommunicatos & depositos: qui sane aliud nihil sunt, quam hominum turba divinorum dogmatum nescia, & ad tumultus seditionesque nata. Precamur proinde vestram pietatem, suppliciterque rogamus, ut rursum cogitationem suscipiat, solitoque vestro pio decreto pacem concilii adaugeri curet. Etenim rati,

Neque concilium condemnationis sententiam tulit, sed consilii abulum, atque hoc ipsum adhuc nullo servato ordine.

Impudentissime mentiuntur, & calumniantur.

Summa impudentia Imperatoribus adulantur, ac suum officium extollunt.

Deut. 5. 32.

Frustra studium vestrum jactatis: nam & hoc jam ante decretum erat, & a sancta synodo diligenter observatum.

Vide quanto contemptu de concilii patribus loquantur temerarii schismatici.

Tales erant orientales schismatici & Nestoriani illo adhærentes.

vel nunc tandem fore, ut propter pias devoti culminis vestri literas resipiscerent; posteaquam decretum omni pietatis sensu plenum illis est lectum, nosque has literas dictaveramus, profecti sumus ad sancti Joannis evangelistæ apostolicam ecclesiam, gratias acturi, Deumque pro vestra majestate, proque pio animi vestri instituto consilioque rogaturi: cum autem illi nos conspicati essent, repente templum nobis occluserunt. Itaque cum forinsecus adoravissemus, silentioque reverteremur, famulorum quorumdam multitudo erumpens, alios quidem nostrorum detinuerunt, nonnullis jumenta sua abstulerunt, quosdam etiam vulneraverunt; nos autem fustibus & lapidibus longo intervallo insectati sunt, ita ut tamquam barbaris insequentibus, magna cum festinatione fugam capessere cogeremur. Hæc autem multo jam ante præparaverat Memnon, nulli nostrum vel in aliquo oratorio precari, vel quiete debitoque ordine res ecclesiasticas tractare sinens. Quapropter obtestamur vestram pietatem, ut præcipue Memnonem tyrannum, jam depositum ob has insolentias, & omnia turbantem ac miscentem, ne facta sua diligenti examini subjiciantur, hac civitate pelli jubeat. Nam nisi hic expellatur, fieri nequit, ut pacem aliquando recuperemus, aut pietatis vestræ scopus ad exitum perducatur.

Hæc acciderunt, quando loco Memnonis alium episcopum constituere voluerunt: quod pius populus ferre noluit.

A μα, καὶ ταῦτα ἡμᾶς ὑπαγορεῦσαι τὰ γράμματα, ἀπήλθομεν εἰς τὸ ἀποστόλιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, καὶ εὐχαριστῆσαι, καὶ προσεύξασθαι ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους, καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ὑμῶν σκοποῦ· οἱ δὲ θεασάμενοι ἡμᾶς παραχρῆμα τὸν ναὸν ἀπέκλησαν. ὡς δὲ ἔξωθεν προσδεξάμενοι, καὶ μηδενὶ μηδὲν εἰπόντες, ἐπανῄειμεν, πλῆθος ἐξῆλθον οἰκετῶν τινων, καὶ τοὺς μὲν ἐξ ἡμῶν κατέχον, τῶν δὲ τὰ ζῶα ἀπέσπασαν, ἄλλους τε τραυματίας ἐποίησαν, ἡμᾶς δὲ ῥοπάλοις, καὶ λίθοις κατεδίωξαν μέχρι πολλοῦ διαστήματος, ὡς ἀναγκασθῆναι ἡμᾶς μετὰ πολλῆς * ἐπείξεως φυγεῖν ὡς βαρβάρων διωκόντων. ταῦτα δὲ ἐκ πολλοῦ ηὐτρέπισεν ὁ B Μέμνων, μὴ συγχωρῶν μηδενὶ, μήτε προσεύξασθαι ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, μήτε μετ' εἰρήνης, καὶ καταστάσεως διαθεῖναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. δεόμεθα τοίνυν τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, ἐξαιρέτως Μέμνονα τὸν τύραννον προστάξαι ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως ταύτης, διά τε τὰς ἀταξίας αὐτοῦ ταύτας καθαιρεθέντα, καὶ κυκῶντα, ὥστε μὴ ἀκριβῶς ἐρευνηθῆναι τὰ κατ' αὐτόν. εἰ γὰρ οὗτος μὴ ἐξέλθοι, ἀδύνατον εἰρήνην γενέσθαι, ἢ τὸν σκοπὸν τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας εἰς πέρας ἀχθῆναι.

* ἐπιδείξεως.

C

Eorumdem ad præfectum & magistrum pariter epistola.

Ἐπιστολὴ τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν ἔπαρχον, καὶ τὸν μάγιστρον ὁμοίως.

AD summum, ut dici solet, malorum devenimus, & cum extremis periculis luctamur, ac mortem quotidie nobis ob oculos versantem videmus. Nam quæ a Cyrillo & Memnone, ceterisque factionis illorum consortibus, in nos audacter committuntur, ea omnem barbaricum furorem excedunt: nullumque tyrannidis genus ab eis prætermissum est. Continuis, prout in bello fieri solet, insultibus audacter impetimur: ædes nostras jam bis inscripserunt, nempe ut illis sint manifestæ & designatæ, qui impetum facturi sunt. Omne templum nobis præclusum est: morbo consumpti, ac vel modico cœlo frui desiderantes, obliquato capite prospicere non audemus, contribules non secus ac infestissimos hostes extimescentes. Sanctorum patrum canones conculcati sunt: excommunicati & exauctorati sacris operari nihil verentur, impia sua dogmata copiose Dei populo profundentes: & nos interim inclusi misere hic sumus, invasionesque circumspectamus imminentes. Obsecramus proinde vestram magnificentiam, obnixeque eamdem rogamus, ne nos tantis hisce malis undique cinctos negligat; sed evidenti mortis discrimine quanta fieri potest celeritate eximat, efficiatque ut ad regiam civitatem accitis, fidei nostræ rationem reddere, ac prædictorum virorum hæresim, incredibilemque iniquitatem liceat commonstrare. Nam nisi hoc fiat, peribimus funditus, atque illorum furiis pabulum futuri sumus. Denuo itaque oramus, & per liberos, perque ea quæ vobis sunt carissima, ac per justum Dei judicium obtestamur, ne a vestra magnificentia neglecti

Sæpius eadem mendacia iterant.

ΕΙΣ * ἔσχατον κακὸν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐληλάκαμεν, καὶ δεινοῖς προσπαλαίομεν ἀνηκέστοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὡς εἰπεῖν τὴν * ἡμέραν τὸν θάνατον ἡμῶν πρὸ ὀφθαλμῶν βλέπομεν. πᾶσαν γὰρ βαρβαρικὴν ὑπερβαίνει μανίαν τὰ ὑπὸ Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς καθ' ἡμῶν τολμώμενα· καὶ οὐδὲν εἶδος αὐτοῖς παραλέλειπται τυραννίδος. ἔφοδοι μὲν γὰρ συνεχεῖς, ὡς ἐν πο- D λέμῳ, τολμῶνται· αἱ οἰκίαι ἡμῶν ἤδη δὶς ἀπεγράφησαν, ὥστε δήλας εἶναι, καὶ ἐπισήμους τοῖς ἐπιέναι μέλλουσι. πᾶς οἶκος ἡμῖν εὐκτήριος ἀποκέκλεισται, νόσῳ διαφθειρόμενοι, καὶ σμικροῦ ἀέρος ἀπολαῦσαι ποθοῦντες, προκύπτειν οὐ θαρροῦμεν, ὡς βαρβάρους ἐχθίστους τοὺς ὁμοφύλους φοβούμενοι. οἱ τῶν ἁγίων πατέρων κανόνες πεπάτηνται· οἱ καθῃρημένοι, καὶ ἀκοινώνητοι ἱερουργίας κατατολμῶσι, τὰ δυσσεβῆ αὐτῶν ἐκχέοντες τῷ λαῷ Θεοῦ διδάγματα· ἡμεῖς δὲ καθειργμένοι διατελοῦμεν, καὶ τὰς ἐφόδους περισκοποῦμεν. δεόμεθα τοίνυν, καὶ ἱκετεύομεν τὴν ὑμετέραν μεγαλοπρέπειαν, μὴ περιιδεῖν ἡμᾶς ἐν μέσῳ τῶν τοιούτων ἀπειλημμένους κακῶν, ἀλλ' ἐξαρπάσαι ἡμᾶς E ὡς τάχιστα τοῦ ὑπόπτου θανάτου, καὶ παρασκευάσαι τὴν βασιλίδα πόλιν καταλαβεῖν, καὶ δοῦναι λόγον ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς πίστεως, καὶ ἐξελέγξαι τῶν προειρημένων ἀνδρῶν τήν τε αἱρετικὴν κακοδοξίαν, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν παρανομίαν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο γένοιτο, παντελῶς ἀπολούμεθα, καὶ παρανάλωμα τῆς ἐκείνων μανίας ἐσόμεθα. πάλιν τοίνυν δεόμεθα, καὶ ἐνορκοῦμεν πρὸς παίδων, πρὸς τῶν φιλτάτων, πρὸς τῆς δικαίας τοῦ Θεοῦ κρίσεως, μὴ περιοφθῆναι παρὰ τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπείας, ἀλλ' ὡς τάχιστα ἐν-

* ἔσχατα κακῶν. * ὥραν.

ἐντεῦθεν ἀπαλλαγῆναι, καὶ ἐλεύθερον ἀέρα θεάσασθαι.

A relinquamur; sed ut quam celerrime hinc eruamur, & liberum aerem intueamur.

Ἐπιστολὴ τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν πραιπόσιτον καὶ * τὸν σχολαστικὸν ὁμοίως.

* σχολαστικὸν ... ψιον.

Eorumdem ad præpositum & scholasticum pariter epistola.

ΟΥ'ΔΕ'Ν ἀπονοίας ἐν πλημμελήμασι χαλεπώτερον· αὕτη γὰρ ἐπὶ πάντα ἐστὶ τὰ ἄτοπα ἡγεμών. ὑπὸ ταύτης οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς στρατηγούμενοι, τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν καταφρονοῦσι θεσμῶν, καὶ τὰ εὐσεβῆ τῶν θεοφιλεστάτων ἡμῶν βασιλέων πατοῦσι θεσπίσματα. οὔτε γὰρ τὰ πρῶτα, οὔτε τὰ δεύτερα, οὔτε τὰ τρίτα αὐτοὺς σωφρονεῖν ἐδίδαξαν γράμματα· οὔτε ἡ ἐννόμως αὐτοῖς ὑφ' ἡμῶν B ἐπενεχθεῖσα καθαίρεσις ἔσβεσεν αὐτῶν τὴν θρασύτητα· ἀλλ' ἀθροίζονται μὲν εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους παρανόμως, ἐπιτελοῦσι δὲ συνάξεις ἀθέσμους, καίτοι γε τῶν λαῶν ταύταις οὐ παραβαλόντων· παντὶ δὲ θείῳ οἴκῳ φρουροὺς ἐπιστήσαντες, οὐδένα πλὴν αὐτῶν εἰσιέναι συγχωροῦσι. καὶ ταῦτα ἤδη διὰ γραμμάτων ἑτέρων τὴν ὑμετέραν ἐδιδάξαμεν μεγαλοπρέπειαν. ὅπως ἐκινδυνεύσαμεν, προσεύξασθαι βουληθέντες εἰς τὸ ἅγιον ἀποστόλιον, μετὰ τὸ δέξασθαι τὰ διὰ τοῦ θαυμασιωτάτου Παλλαδίου τοῦ μαγιστριανοῦ γράμματα τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν, καὶ φιλοχρίστων βασιλέων. οὐ γὰρ μόνον ἐκωλύθημεν προσεύξασθαι, ἀλλὰ καὶ καταλευσθέντες μέχρι πολλοῦ κατεδιώχθημεν. ἐπειδὴ τοίνυν καὶ τῆς εὐσεβείας ὑπάρχετε τρόφιμοι, καὶ ἐν ἀρετῇ διαλάμποντες πάσῃ, ὡς τὴν ὑμετέραν εὔκλειαν ἐν τοῖς ἁπάντων περιφέρεσθαι στόμασι, καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας * ἐκθύμως ὑπερμαχεῖτε, πᾶσαν ποιούμενοι προμήθειαν, ὥστε διηνεκῶς αὐτὴν ἐξ οὐρίων φέρεσθαι· παρακαλοῦμεν ὑμῶν τὸ μέγεθος, καὶ τὰ ἡμέτερα γράμματα ὑπαναγνῶναι τῷ εὐσεβεστάτῳ, καὶ φιλοχρίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ, καὶ πᾶσαν * ὑπενεγκεῖν σπουδὴν, ὡς τὴν μὲν παροῦσαν παυθῆναι σύγχυσιν, ἀταράχως δὲ καὶ θορύβου παντὸς χωρὶς τὸ κοινὸν γενέσθαι συνέδριον, καὶ τοῖς ἀμφισβητουμένοις ἕκαστον μέρος τῶν ἀμφισβητούντων συστῆναι.

* εὐθύμως.

* ἀπενεγκεῖν.

INTER delicta nihil gravius, nihil est perniciosius arrogantia: Ea enim ad absurda quæque deducit. Hac Ægyptii, & qui cum illis ceu sub signis militant, acti, ecclesiasticas leges aspernantur, piaque Dei amantissimorum imperatorum nostrorum edicta conculcant. Nam neque prima, neque secunda, neque tertia imperatorum epistola ad saniorem mentem eos revocare potuit: B sed neque legitima per nos in eos exauctoratio lata, illorum extinxit audaciam. Sed & in oratoriis spreta lege conveniunt, & profanas synaxes, etiamsi populi ad eas non veniant, scelerate celebrant; & omnibus sacris ædibus custodes, qui nullum nisi ipsos ingredi sinant, adhibuerunt. Et quidem jam ante per alias literas vestræ magnificentiæ indicatum est, quantum periculum adiverimus, quando pientissimorum Christique amantium imperatorum nostrorum literis per Palladium comitem præclarissimum jam acceptis, ad sanctam apostoli basilicam adorare instituebamus. Etenim non modo ab oratione fuimus prohibiti, C verum etiam lapidibus impetiti, hostilique insectatione longissime abacti. Cum itaque pietatis alumni sitis, omnique virtutum genere præfulgeatis, adeo ut vestra gloria in omnium ore versetur, & sanctam ecclesiam alacriter propugnetis, omnem diligentiam, ut secundis perpetuo ventis feratur, adhibentes, amplitudinem vestram obtestamur, ut pientissimo, Christique amanti imperatori nostro literas nostras legatis, omnique studio ad hoc incumbatis, ut præsens quidem confusio compescatur, omnique perturbatione ac tumultu e medio sublato, communis synodus celebretur, & quælibet disceptantium pars rebus controversis adsi- D stat.

Hæc verissime & appositissime in eos conveniunt.

Non ob literas imperatorum, sed quia loco Memnonis alium instituere volebatis; quod populus ferre noluit.

Ἀναφορὰ τῆς ἀνατολικῆς συνόδου πρὸς τὸν καλλίνικον βασιλέα, δηλοῦσα καὶ αὖθις τὴν γεγενημένην καθαίρεσιν Κυρίλλου καὶ Μέμνονος.

Relatio orientalis conciliabuli ad imperatorem victoriis clarum, rursum significans depositionem Cyrilli & Memnonis.

Η'ΔΙΑΛΑ'ΜΠΟΥΣΑ ἡμῶν εὐσέβεια ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῆς οἰκουμένης, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἐν τῇ τῶν Ἐφεσίων ἀθροισθῆναι, ὥστε κέρδος, καὶ εἰρήνην τῇ ἐκκλησίᾳ περιποιῆσαι, οὐχ ὥστε συγχύσεως, καὶ ἀταξίας πάντα πληρῶσαι. καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τοῦ ὑμετέρου κράτους θεσπίσματα σαφῶς καὶ διαῤῥήδην τὸν εὐσεβῆ ὑμῶν καὶ εἰρηνικὸν ὑπὲρ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησιῶν μηνύει E σκοπόν· ὁ δὲ ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τεχθεὶς, καὶ τραφεὶς, ὡς ἔοικε, Κύριλλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, συνεργὸν λαβὼν τὴν Μέμνονος τοῦ Ἐφεσίου θρασύτητα, πρῶτον μὲν εἰς τὸ γαληνὸν, καὶ εὐσεβὲς ὑμῶν παρηνόμησε θέσπισμα, διὰ πάντων τὸ ἀκαθοσίωτον αὐτοῦ δεικνύς. τοῦ γὰρ ὑμετέρου κράτους θεσπίσαντος περὶ πίστεως τὴν ἐξέτασιν γενέσθαι, καὶ βάσανον ἀκριβῆ, τὴν μεθ' ὁμονοίας, καὶ εἰρήνης τῆς πάντων, ὁ Κύριλλος ἐπὶ τοῖς Ἀπολιναρίου δόγμασιν

PIETAS vestra, quæ benefaciendo orbi & ecclesiis Dei clarescit, jussit nos in Ephesiorum civitate congregari, ut inde lucrum & pax ecclesiæ conciliaretur; non ut omnia confusione & perturbatione complerentur. Sed & ipsa vestræ majestatis edicta aperte ac diserte piam vestram & pacificam pro ecclesiis Dei indicant mentem. E Atqui Cyrillus Alexandrinus, ad perniciem ecclesiarum (ut videtur) & natus & educatus, assumpta cooperatrice Memnonis Ephesii audacia, primum quidem in placidum & pium vestrum edictum peccavit, per omnia se profanum ostendens. Nam cum vestra majestas præceperit de fide diligens examen & inquisitionem, eamque haberi cum concordia & pace omnium; Cyrillus de Apollinarii dogmatibus accusatus, imo ipse seipsum redarguens per ea quæ cum anathematismis nuperrime in regiam urbem cum

Indigna in Cyrillum calumnia.

cum propria subscriptione misit, in quibus deprehensus est sentire cum impio & hæretico Apollinario: his omnibus posthabitis, quasi tempora hæc regia gubernatione destituta essent, in omnem prolabitur iniquitatem: cumque oporteret rationem reddere pravæ suæ de gloria domini nostri Jesu Christi opinionis, sibi auctoritatem usurpans neque a canonibus, neque a vestris edictis ei concessam, in omne genus immodestiæ ac sceleris ruit. Quamobrem mota sancta synodus, quæ non approbavit ejus adinventiones fidei pestiferas, ipsum quidem deponit propter prædicta omnia, Memnonem vero, ut administrum ejus & commilitonem in omnibus, qui innumeras turbas contra sanctissimos episcopos pravæ illi & hæreticæ opinioni assentiri recusantes excitavit, & ecclesias atque oratoria omnia conclusit, quasi adessent paganorum & hostium Dei tempora, & vulgus regionis Ephesiorum introduxit, adeo ut nobis quotidie de summa rerum periclitandum sit, dum non de defensione, sed de rectis fidei dogmatibus cogitamus. Hos enim abscindere, nihil aliud est, quam rectam fidem statuere. Poterit autem majestas vestra vel ex ipsis illius capitibus impiam ejus sententiam agnoscere. Impium enim Apollinarium in hæresi jam mortuum quasi ex inferno excitare, & contra ecclesias & rectam fidem in aciem educere comperitur, & anathematizare in suis expositionibus evangelistas simul & apostolos, & post illos, ecclesiæ progenitores, qui a Spiritu sancto, non a propriis cogitationibus impulsi, piam fidem prædicaverunt, & evangelium annunciaverunt, contraria quam iste & sapit & loquitur, præcipiendoque vult ubivis terrarum suam impietatem valere. Id quod nequaquam ferentes, convenienti dissidio sumus usi, divina gratia, vestræque pietatis mente fisi. Scimus enim quod sanæ fidei nihil præferetis, in qua educati vos, & beatissimi progenitores vestri non interjecto extraneo successore regni sceptra suscepistis, semper eos qui apostolicis dogmatibus adversantur, deprimentes: e quibus est Cyrillus prædictus, qui adjutore Memnone quasi arcem occupans, veniens Ephesum, juste cum eo depositioni subjectus fuit. Nam præter ea quæ diximus, omnem insultum, omnemque perturbationem per audaciam aggressi sunt contra nos, qui convenimus relictis civitatibus & patriis, ac nobisipsis, ut edictum vestrum ratum esset: & nunc sumus tyrannidi exposita præda, nisi vestra pietas antevertat, edicens, ut alio loco propiore conveniamus, ubi poterimus e scripturis, & e libris conscriptis a patribus, redarguere manifeste Cyrillum, & eos qui ab illo dolose inducti sunt, quos indulgenter excommunicationi subjecimus, spem salutis, si resipiscant, subindicantes; qui quasi in barbarico exercitu materiam perturbationis usque in præsentem horam ei suppeditarunt; alii quidem multo ante depositi, & ab illo suscepti: alii vero excommunicati a suis metropolitanis, & ab ipso in communionem recepti: alii variis criminibus impliciti, & ab ipso honores consecuti: & hæc fecit, tentans per multitudi-

Conciliabulum suum falso vocant sanctam synodum.

Impudens in catholicum virum mendacium.

Schismatici pietatem semper simulant, impietatem meditantes.

A ἐγκαλέμενος, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐλέγξας, δι' ὧν πρώην εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν μετ' ἰδίας ὑπογραφῆς ἀπέστειλε μετὰ ἀναθεματισμῶν, ἐν οἷς τὰ τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ αἱρετικοῦ Ἀπολιναρίου φρονῶν ἐλήλεγκται· καὶ οὐδενὸς τούτων φροντίσας, ὡς ἐν ἀβασιλεύτοις καιροῖς, χωρεῖ πρὸς πᾶσαν παρανομίαν· καὶ δέον λόγον δοῦναι ὑπὲρ ὧν διεφθαρμένῃ χρῆται τῇ περὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δόξῃ, ἁρπάσας ἑαυτῷ τὴν αὐθεντίαν, τὴν μήτε παρὰ τῶν κανόνων αὐτῷ δεδομένην, μήτε ἀπὸ τῶν ὑμετέρων θεσπισμάτων, ὁρμᾷ πρὸς πᾶν εἶδος ἀταξίας, καὶ παρανομίας. ἐπὶ τούτοις κινηθεῖσα ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ οὐ παραδεξαμένη τὰς ἐπὶ λύμῃ τῆς πίστεως αὐτοῦ ἐπινοίας, B τοῦτον μὲν καθαιρεῖ διὰ τὰ προειρημένα πάντα, Μέμνονα δὲ, ὡς συνεργὸν αὐτοῦ, καὶ συναγωνιστὴν ἐν ἅπασι γεγενημένον, καὶ μυρίους θορύβους κατὰ τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, τῶν συνθέσθαι τῇ αἱρετικῇ ἐκείνου κακοδοξίᾳ μὴ ἀναχομένων, ἐγείραντα, καὶ τὰς ἐκκλησίας, καὶ πάντα τόπον εὐκτήριον κλείσαντα, ὡς ἐν ἑλληνικοῖς, καὶ θεομάχοις καιροῖς, καὶ πλῆθος ἐπιχώριον τῆς Ἐφεσίων ἐπεισαγαγόντα, ὡς περὶ τοῦ παντὸς ἡμῖν εἶναι καθ' ἑκάστην τὸν κίνδυνον, οὐ πρὸς ἄμυναν βλέπουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ὀρθὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας. τὸ γὰρ τούτους ἐκκόψαι, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τὴν ὀρθοδοξίαν στῆσαι. ἔξεστι δὲ ὑμῶν τῷ κράτει ἐξ αὐτῶν αὐτοῦ τῶν κεφαλαίων C τὸ δυσσεβὲς αὐτοῦ φρόνημα ἐπιγνῶναι. τελευτήσαντα γὰρ τὸν δυσσεβῆ Ἀπολινάριον ἐν τῇ αἱρέσει, οἱονεὶ ἐξ ᾅδου ἐγείρων, καὶ ἐπιστρατεύων ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐλέγχεται, καὶ ἀναθεματίζων ἐν οἷς ἐκτίθεται, εὐαγγελιστὰς ὁμοῦ, καὶ ἀποστόλους, καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους ἐκκλησίας προγόνους· οἳ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' οὐχ ἀπὸ λογισμῶν οἰκείων ὁρμώμενοι, τὴν εὐσεβῆ πίστιν ἐκήρυξαν, καὶ κατήγγειλαν τὸ εὐαγγέλιον. ἀπεναντίας εἰς οὗτος καὶ φρονεῖ, καὶ διδάσκει, καὶ ἐξ ἐπιτάγματος βούλεται τὴν ἑαυτοῦ ἀσέβειαν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης κρατεῖν. ὅπερ οὐ φέροντες, τῇ στάσει τῇ δεούσῃ ἐχρησάμεθα, τῇ τε θείᾳ ῥοπῇ, καὶ τῷ τῆς εὐσεβείας ὑμῶν θαρ- D ροῦντες σκοπῷ. ἴσμεν γὰρ, ὡς οὐδὲν προτιμήσετε τῆς ὑγιοῦς πίστεως, ᾗ συντραφέντες ὑμεῖς τε, καὶ οἱ τρισμακάριοι ὑμῶν πρόγονοι, ἀδιάδοχα τὰ τῆς βασιλείας παρειλήφατε σκῆπτρα, τοὺς τοῖς ἀποστολικοῖς δόγμασιν ἐναντιουμένους ἀεὶ καταλύοντες· ὧν ἐστιν ὁ προειρημένος Κύριλλος. ὃς ὥσπερ ἀκρόπολιν κατειληφὼς τὴν Ἔφεσον διὰ Μέμνονος τοῦ συνεργοῦ, δικαίως μετ' αὐτοῦ τὴν καθαίρεσιν ἀπηνέγκατο. πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, πᾶσαν ἔφοδον, καὶ πᾶσαν ἀταξίαν ἐτόλμησαν καθ' ἡμῶν· οἳ συνελέγημεν, καὶ πόλεων ἀμελήσαντες, καὶ πατρίδων, καὶ ἑαυτῶν, ὥστε τὸ ὑμέτερον κυρῶσαι θέσπισμα· καὶ ἐσ- E μὲν νῦν τυραννίδος παρανάλωμα, εἰ μὴ * καταλάβῃ ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια, θεσπίζουσα ἑτέρωθεν ἡμᾶς συνελθεῖν, πλησίον που, ἔνθα δυνησόμεθα ἀπό τε τῶν γραφῶν, καὶ τῶν συγγεγραμμένων τοῖς πατράσι βίβλων, ἐλέγξαι αὐτοὺς σαφῶς, τόν τε Κύριλλον, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ὑπαχθέντας· οὓς πεφεισμένως ἀκοινωνησίᾳ ὑπεβάλομεν, ἐλπίδας αὐτοῖς σωτηρίας, εἰ μεταμεληθεῖεν, ὑποφαίνοντες· οἳ ὥσπερ ἐπὶ στρατείᾳ βαρβαρικῇ ὕλας ἀταξίας αὐτῷ μέχρι τοῦ παρόντος παρέχον· οἱ μὲν καθῃρημένοι ὄντες ἐκ πολλοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ προσληφθέντες· οἱ δὲ ἀκοι-

* ἴσως, προ- καταλάβῃ.

ἀκοινώνητοι τοῖς οἰκείοις μητροπολίταις, καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰς κοινωνίαν δεχθέντες· ἄλλοι διαφόροις ἐγκλήμασιν ἐμπεπαρμένοι, παρ' αὐτοῦ τιμηθέντες. καὶ ταῦτα ἐποίει, ἀπὸ τοῦ πλήθους κυρῶσαι τὸ αἱρετικὸν αὐτοῦ πειρώμενος φρόνημα, μὴ λογισάμενος, ὡς ἐν εὐσεβείᾳ οὐκ ἀριθμὸς ζητεῖται, ἀλλ' ὀρθότης δογμάτων, καὶ ἡ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀλήθεια, καὶ ἄνδρες ἐν τούτοις εὐσεβῶς ἐξ ἀποστολικῶν ἀποδείξεων, καὶ μαρτυριῶν εἰδότες συνίστασθαι, καὶ οὐκ ἐκ θράσους, καὶ αὐθεντίας τυραννικῆς. ὅθεν παρακαλοῦμεν καὶ ἱκετεύομεν διὰ τάχους ἐπαμῦναι τῇ εὐσεβείᾳ πολεμουμένῃ τὸ ὑμέτερον κράτος, καὶ διόρθωσιν ὀξυτάτην ἐπιθεῖναι τῇ τούτων μανίᾳ, καὶ τυραννίδι. ἣ ὥσπερ τις λαῖλαψ πρὸς αἱρετικὴν κακοδοξίαν παρασύρει τοὺς θρασυτέρους. δίκαιον γὰρ τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν τὴν τῶν ἐν Περσίδι, καὶ τῶν ἐν βαρβάροις ἐκκλησιῶν φροντίσασαν, ἐν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ σαλευομένας μὴ παριδεῖν ἐκκλησίας.

A nem sensum suum hæreticum stabilire; non expendens, quod in religione non numerus quæritur, sed dogmatum rectitudo, & apostolicorum decretorum veritas, & viri, qui illa pie ex apostolicis demonstrationibus & testimoniis comprobare sciant, non autem ex audacia & tyrannica potestate. Proinde obsecramus & oramus, ut vestra majestas quamprimum religioni quæ impugnatur, subsidium ferat, & celerrimam correctionem imponat illorum insaniæ & tyrannidi, quæ quasi turbo ad hæreticam perfidiam audaciores arripit. Justum enim est, ut vestra pietas, quæ ecclesiarum Persidis, & earum quæ inter barbaros sunt, curam gessit, ec- B clesias quæ Romanorum principatu jactantur, non negligat.

[…στολῇ …σιῶν] * Ἀναφορὰ τῶν ἀνατολικῶν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα, ἥνπερ ἔδωκαν μετὰ τῆς ἀναφορᾶς τῆς προγεγραμμένης τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ κόμητι Εἰρηναίῳ.

ΗΛΠΙΣΑΜΕΝ λύσιν ἔσεσθαι τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κλύδωνος, τοῦ ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις προσβαλόντος, τὰ τῆς εὐσεβείας τῆς ὑμετέρας δεχόμενοι γράμματα· ἐψεύσθημεν δὲ τῆς ἐλπίδος. θρασύτεροι γὰρ οἱ ἄνδρες ἐξ ἀπονοίας ἐγένοντο· καὶ οὔτε τῆς ἐνδίκως, καὶ ἐννόμως ἐπενεχθείσης αὐτοῖς ἐφρόντισαν καθαιρέσεως, οὔτε τῇ ἐπιτιμήσει τοῦ ὑμετέρου κράτους ἐγένοντο σωφρονέστεροι· ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας νόμους, καὶ τοὺς τῶν ἁγίων πατέρων κανόνας πατήσαντες, οἱ μὲν καθαιρεθέντες, οἱ δὲ ἀκοινώνητοι γενόμενοι, ἐν τοῖς εὐκτηρίοις ἑορτάζουσιν οἴκοις, συνάξεις ἐπιτελοῦντες. καὶ ἡμᾶς μὲν, ὡς καὶ ἤδη τὴν φιλόχριστον ὑμῶν ἐδιδάξαμεν κορυφὴν, προσεύξασθαι μόνον εἰς τὸ ἅγιον βουληθέντας, ἀποστόλιον, μετὰ τὸ δέξασθαι τὰ πάσης εὐσεβείας γέμοντα γράμματα τῆς ὑμετέρας ἡμερότητος, οὐ μόνον ἐκώλυσαν, ἀλλὰ καὶ κατέλευσαν, καὶ μέχρι πολλοῦ κατεδίωξαν, ὡς φυγῇ, καὶ δρόμῳ τὴν σωτηρίαν ἡμᾶς πορίσασθαι. αὐτοῖς δὲ πᾶν
[…σελθεῖν,] ὁτιοῦν ποιεῖν ἐξεῖναι νομίζουσιν· εἰς δὲ συνέδριον * εἰσελθεῖν, καὶ βάσανον τῶν ζητουμένων ποιήσασθαι, καὶ ὑπὲρ τῶν αἱρετικῶν τοῦ Κυρίλλου κεφαλαίων ἀπολογίσασθαι οὐκ ἠνέσχοντο, τοὺς προφανεῖς τῆς ἐν αὐτοῖς δυσσεβείας ἐλέγχους ἀπαγορεύοντες. μέγα δὲ φρονοῦσιν ἐπὶ μόνῳ τῷ θράσει· καίτοι γε οὐ θράσους, ἀλλ' ἡσυχίας, καὶ γνώσεως, καὶ τῆς τῶν δογμάτων ἐμπειρίας ἡ περὶ τῶν προκειμένων συνεξέτα-
[…προπέμψα-] σίς ἐστι. τούτου χάριν ἠναγκάσθημεν * προπέμψασθαι τὸν μεγαλοπρεπέστατον κόμητα Εἰρηναῖον, καταλαβεῖν ὑμῶν τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὰ τοῦ πράγματος διδάξαι. τά τε γὰρ γεγενημένα ἀκριβῶς ἐπίσταται, καὶ μεμάθηκε παρ' ἡμῶν πολλοὺς θεραπείας τρόπους, δι' ὧν δυνατὸν τὸν ἀτάραχον ταῖς ἁγίαις τοῦ
[…παραχθῆν.] Θεοῦ ἐκκλησίαις * παραχεθῆναι· οὓς ἱκετεύομεν ἀνεξικάκως τὴν ὑμετέραν παρ' αὐτοῦ μαθεῖν ἡμερότητα, καὶ τὸ δοκοῦν τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ θᾶττον κε-
[…συντριβῶ-] λεῦσαι γενέσθαι. ἵνα μὴ εἰς οὐδὲν δέον ἐνταῦθα * συντριβώμεθα.

Relatio orientalium ad piissimum imperatorem, quam cum antescripta relatione magnificentissimo comiti Irenæo dederunt.

SPERAVIMUS fore, ut Ægyptiaca tempestas, quæ sanctas Dei ecclesias exagitavit, acceptis pietatis vestræ literis tandem aliquando sedaretur: sed spe nostra C frustrati sumus. Etenim viri illi vesania acti, insolentiores evaserunt: & neque depositionem juste legitimeque ipsis illatam quidquam curant, neque per majestatis vestræ increpationem modestiores effecti sunt: sed & pietatis vestræ sanctionibus contemptis, sanctorumque patrum canonibus conculcatis, (cum alii sint depositi, alii vero excommunicati) festos dies in oratoriis agunt, celebrantes synaxes: ac nos quidem, sicuti etiam Christi amantem celsitudinem vestram ea de re certiorem antea fecimus, cum acceptis clementiæ vestræ literis omni pietate plenis, in apostoli basilica preces solum Deo adhibere cuperemus, non modo prohibuerunt, D sed lapidatione facta, longo quoque spatio insecuti sunt, ita ut fuga cursuque vitæ periculum evaserimus. Sibi vero quidvis licere arbitrantur; neque ad concilium convenire, neque controversiarum discussionem pertractare, neque de hæreticis Cyrilli capitibus (quod argumenta, quæ impietatem illorum aperte ostendunt, diluere se posse plane diffidant) rationem reddere voluerunt: sola autem audacia temeritateque sese efferunt: tamen non audacia, non temeritate, sed tranquillitate, sed scientia, sed dogmatum peritia, quæ proposita sunt, simul examinari debent. Eapropter magnificentissimum comitem Irenæum præmittere E compulsi sumus, ut is & vestram pietatem conveniat, totius negotii seriem explanet: siquidem nihil actum est, quod illum lateat. Accepit idem a nobis plurimos præsentis morbi curandi modos, quibus tranquillitas ecclesiis Dei restitui queat. Rogamus vestram mansuetudinem, ut patienter illos ab eo cognoscat, & quod vestræ pietati visum fuerit, quanta fieri poterit, celeritate præcipiat, ne citra omnem utilitatem & necessitatem hic consumamur.

Accusatur synodus, quod schismaticorum excommunicationem parvifecerit

Aliud vero meditabamini, quam precationem, ut manifestum postea evasit.

Stulte nimirum agerent, si relicto concilio catholico ad schismaticorum conciliabulum transirent.

Quomodo Irenæus munus hoc obierit, ex ejus epistola, quæ mox sequitur, cognosci potest.

Epi-

[1] *Epistola comitis Irenaei ad orientales, de iis quae in proposita causa gesta sunt post suum Constantinopolim ingressum, redditasque relationes.*

VIX mihi nunc tandem ad sanctitatem vestram scribere, qualemque desiderabam, tabellarium invenire licuit, ut quis propositi negotii successus per gratiam Dei extiterit, vestrae pietati patefacerem. Venimus enim in regiam civitatem triduo post Aegyptiorum adventum. At vero quot in ipso mox aditu pericula sim perpessus, id nec oratione explicari facile est, nedum epistola repraesentetur. Nam optimi illi viri ante me (civitatem) ingressi, omnibusque commode & ex voluntate usi, (tantum enim dixisse satis sit) omnium fere aures praeoccuparunt; alios quidem mendaciis temere decipientes, alios confictis in nos calumniis instigantes, omnes denique publice privatimque ea ratione in suam sententiam allicientes, ut etiam magni[2] principes, quique dignitate pollebant, vel diversa in rebus bellicis munia obibant, persuasi essent, examinatione, quam oportuit, judicioque consecuto, & omnibus piissimis simul episcopis unam eandemque sententiam proferentibus contra eum quem indicta causa condemnarunt, mirabilem illam depositionem esse factam. Sane Scolasticio cubiculario magnificentissimo, Christique studioso firmiter persuaserant, Nestorium Ephesi ne audire quidem ullo pacto sustinuisse deiparae vocabulum. Verumtamen ob inexpugnabilem veritatis virtutem, vestrasque orationes, Dei miseratione, postquam pericula, quae prima statim fronte, ut dixi, se offerebant, evasi, & magnificentissimos[3] principes convenire, universamque rerum veritatem, quantum licebat, ipsis explicare valui. Qui simul atque nostram relationem accepissent, omnia quae Aegyptius per tyrannidem tam in praesentem causam, quam in nosipsos quoque commisit, ad imperatorum aures referre coacti sunt. Denique, ne longius sermonem protraham, cum multa & ab his qui cum Cyrillo faciebant, & ab illis rursum qui nobiscum sentiebant, acta & disputata fuissent; placuit ut utraque pars, tam ego, quam Aegyptii, sui suaeque causae tuendae gratia praesentibus etiam magnis principibus piissimum imperatorem adiremus, atque ab eo audiremur: quamquam protestatus sum identidem, me nec ea de causa adesse, nec ulla ejusmodi mandata a pientissimis episcopis accepisse, sed tantum literarum latorem advenisse. Sed profecto ob hujusmodi verba pene[4] discerptus sum: quod autem placuit, absque ulla cunctatione prolatum est. Quare divina providentia etiam tum opem nobis ferente, Augustique animum ad veritatem dirigente, & re ipsa, quod cor regis vere in manu Dei sit, declarante, adversarii damnati sunt (oportet enim paucis ipsum rei eventum expedire) propterea quod neque (Ne-

Exaggerat Irenaeus quae schismaticorum causa pertulerat.

Sed tamen quod verum erat, persuaserant. At justissime damnatum fuisse constat.

Et hoc verissimum erat.

Narrationem hanc mendaciis esse refertam, ex aliis quae subsequuntur, clare constat.

Prov. 21. Sed schismaticorum victoria non fuit diuturna.

Ἐπιστολὴ γραφεῖσα παρὰ τοῦ κόμητος Εἰρηναίου πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς περὶ τῶν ἐπὶ τῇ ὑποθέσει πραχθέντων, μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀναφορῶν.

ΜΟΓΙΣ μοι νῦν * ἐγένετο καὶ ἐπιστεῖλαι πρὸς τὴν ὁσιότητα ὑμῶν, καὶ τῶν γραμμάτων εὑρεῖν, οἷον ἐβουλόμην διάκονον· ἵνα τὰ ἐπὶ τοῖς προκειμένοις ἐκβάντα διὰ τῆς χάριτος τοῦ * Χριστοῦ, γνωρίσω τῇ κατὰ Θεὸν ὑμῶν διαθέσει· ἤλθομεν γὰρ εἰς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, τρεῖς με τῶν Αἰγυπτίων προλαβόντων ἡμέρας· ὅσους δὲ λοιπὸν εὐθὺς καὶ παρ' αὐτὴν * ὑπέστην * τὴν εἴσοδον κινδύνους, οὐδὲ λόγῳ ῥᾴδιον ἐξειπεῖν, μή τι γε δι' ἐπιστολῆς παραστῆσαι. προεισελθόντες γὰρ οἱ βέλτιστοι, καὶ πᾶσι προσφόρως καὶ καταλλήλως χρησάμενοι, ἀρκεῖ γὰρ τοσοῦτον εἰπεῖν, πάντων ὡς εἰπεῖν τὰς ἀκοὰς προκατέλαβον, τοὺς μὲν ταῖς ψευδολογίαις ὡς ἔτυχον δελεάζοντες, τοὺς δὲ καθ' ἡμῶν ταῖς συκοφαντίαις * προσεθίζοντες. ἅπαντας δὲ κοινῇ, καὶ κατ' ἰδίαν συμπείθοντες· ὥστε καὶ τοὺς μεγάλους ἄρχοντας, καὶ * τοὺς ἐν ἀξιώμασι τελοῦντας, καὶ τοὺς ἐν στρατείαις διαφόροις πεισθῆναι, ὅτι περ καὶ ἐξετάσεως ἀκολούθου γεγενημένης, καὶ κρίσεως παρακολουθησάσης, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐξενεγκόντων ψῆφον κατὰ τοῦ παρ' αὐτῶν ἐρήμην κατακριθέντος, ἡ θαυμαστὴ γέγονεν ἐκείνη καθαίρεσις. τὸν μέντοι μεγαλοπρεπέστατον, καὶ φιλόχριστον κουβικουλάριον Σχολαστίκιον ἔπεισαν * ὁμολογουμένως, ὡς οὐδὲ ἀκοῦσαι ὅλως ἠνέσχετο ἐν Ἐφέσῳ τῆς θεοτόκου φωνῆς. ὅμως διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἀκαταγώνιστον δύναμιν, καὶ τὰς ὑμετέρας εὐχάς, ἐξίσχυσα διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἐκ προοιμίων κινδύνους, ὡς ἔφην, διαφυγὼν, συντυχεῖν τε τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις ἄρχουσι, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς, ὡς ἐνεχώρει, τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν ἐξηγήσασθαι. οἳ τὰ παρ' ἡμῶν διδαχθέντες, καὶ εἰς αὐτὰς ἐνεγκεῖν ἠναγκάσθησαν τῶν κρατούντων τὰς ἀκοὰς, ὅσα περ εἴς τε τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, καὶ εἰς ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς οἱ περὶ τὸν Αἰγύπτιον τυραννικῶς * ἐπλημμέλησαν. καὶ τέλος, ἵνα μὴ μηκύνω τὸν λόγον, πολλῶν ἐν τῷ μέσῳ γενομένων τε καὶ * λεχθέντων παρά τε τῶν τὰ ἡμέτερα, παρά τε τῶν τὰ Κυρίλλου φρονούντων, ἔδοξεν, ἐμοῦ τε, καὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἑαυτοῖς τε καὶ τῇ ὑποθέσει συνισταμένων αὐτῇ, τὸν εὐσεβέστατον ἀκροάσασθαι βασιλέα, παρόντων αὐτῷ καὶ τῶν μεγάλων ἀρχόντων· καίτοι γε ἐμοῦ διαμαρτυρουμένου πολλάκις, ὡς οὔτε τούτου χάριν ἀφῖγμαι, οὔτε τοιαύτας παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἔλαβον ἐντολάς· μόνον δὲ γραμμάτων ἦλθον διάκονος. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τούτων μικροῦ δεῖν καὶ διεσπάσθην τῶν λόγων. τὸ δόξαν δὲ δίχα πάσης ἐξεβιβάσθη μελλήσεως. τῆς τοίνυν θείας ἡμῖν καὶ τότε παραστάσης ῥοπῆς, καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος πρὸς τὸ ἀληθὲς ἰθυνάσης καρδίαν, καὶ διὰ τῶν πραγμάτων δειξάσης, ὅτι περ ἀληθῶς καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ Θεοῦ, κατεγνώσθησαν μὲν οἱ δι' ἐναντίας· δεῖ γὰρ ἐπ' αὐτὸ συντόμως τὸ πέρας ἐλθεῖν· ὡς κατ' οὐδένα τρόπον συστῆναι ἢ τοῖς τῆς καθαιρέ-

* ἐξεγένετο. * Θεοῦ. * κινδύνους τὴν ὁδὸν. * προσεθίζοντες ἴσως, παρεθίζοντες. * τοὺς ἀξιωματικοὺς πλέτας. * ὁμολογουμένως. * ἐπλημμελήθησαν. * δεχθέντων.

1 In Synodico Casinensi habet hunc titulum. *Epistola Comitis Irenaei, quam cunctis a quibus fuerat directus Episcopis, ante Comitis largitionum Joannis rescripsit adventum.* 2 Vetus versio in Synodico, *judices*. 3 Eadem versio rursum, *judices*. 4 Eadem versio, *deceptus*.

ρέσεως ὑπομνήμασιν, ἢ οἷς ἐνταῦθα κατὰ ψευδολογίαν εἰρήκασι, δυνηθέντες· ἀλλὰ καὶ προφανῶς διὰ πάντων * ἀποδειχθέντες, ὡς ὅτε τὸ συνέδριον ἀκολούθως ὁ Αἰγύπτιος ἐκάλεσεν, οὔτε κρίνειν, ὡς εἷς ὢν τῶν κρινομένων, ἠδύνατο, οὔτε ὅλως παρὰ γνώμην τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ τῆς ὑποθέσεως ἅψασθαι. καὶ γὰρ καὶ αἱ παραγγελίαι πᾶσαι τοῦ αὐτοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ, καὶ ἡ γραφεῖσα δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν σύνοδον σάκρα, καὶ ἕτερα τοιαῦτα, ὡς * ἅπαξ ἐν διαγνώσει κελεύσαντος ἀνεγνώσθησαν τοῦ βασιλέως· καὶ οὐκ ἔστι τι, ὅπερ διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς παρελείφθη, τῶν τὰ παρανόμως αὐτόθι τολμηθέντα δεικνύντων· ὥστε λοιπὸν σύμφωνον μὲν τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς τὴν παρὰ πάντων κατάγνωσιν ἀπενέγκασθαι, δεχθῆναι δὲ, καὶ κυρωθῆναι τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας τὴν κρίσιν, καὶ τὴν τῶν περὶ τὸν Αἰγύπτιον καθαίρεσιν ἀποσταλῆναι παραχρῆμα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. ὡσανεὶ τυραννικῶς ἅπαντα, καὶ ἀθέσμως τῶν περὶ Κύριλλον πεπραχότων, καὶ ἑτέρας προσοφειλόντων ἐφ' οἷς ἔπταισαν τιμωρίας. ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν τὰ τοῦ πράγματος ἐτελεύτησε· καὶ τοῦτο γεγένηται τῆς ἀκροάσεως πέρας. ἐλθόντος δὲ Ἰωάννου τοῦ ἰατροῦ καὶ συγκέλλου Κυρίλλου, καὶ ἐλθόντος ὡς ἴστε, ἑτέρους ὥσπερ γεγενημένους ὁρῶμεν τῶν ἀρχόντων τοὺς πλείους, καὶ οὐδὲ ἀκοῦσαι γοῦν παρ' ἡμῶν τῶν ἐπ' αὐτῶν, ἢ καὶ παρ' αὐτῶν κριθέντων ἀνεχομένους. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ παρόντος, φασὶν, ὡς χρὴ τὰ ἐξ ἑκατέρου μέρους πραχθέντα κρατεῖν, καὶ τὰς καθαιρέσεις οὐ τῶν δύο μόνων, ὡς ἔδοξεν, ἀλλὰ τῶν τριῶν κυρωθῆναι προσώπων· οἱ δὲ, ὅτι τὰς μὲν καθαιρέσεις λυθῆναι πάντων ἐπίσης προσήκει, φανεροὺς δὲ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐνταῦθα μετασταλῆναι. ὥστε μετὰ πάσης ἀληθείας ἐξετασθῆναι τούς τε περὶ τῆς πίστεως λόγους, καὶ τὰ παρανόμως ἐν Ἐφέσῳ γεγενημένα. εἰσὶ δέ τινες, οἳ καὶ πάντα ποιοῦσι, καὶ παντοδαπὴν σπουδὴν συνεισφέρουσιν, ἐφ' ᾧτε ἐπιτραπῆναι παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως μετὰ φανερῶν τύπων τὴν Ἐφεσίων καταλαβεῖν, καὶ ὡς * ἐὰν συνίδωσιν, ἢ καὶ δυνηθῶσι, φησὶν, ἅπαν διαθεῖναι τὸ πρᾶγμα. ὅπερ οἱ ἀγαπῶντες ὑμᾶς εἰς ἔργον ἀπεύχονται προελθεῖν, ἀκριβῶς εἰδότες τῶν σπουδαζόντων τὴν πρόθεσιν, καὶ ὅθεν πρὸς ταύτην ὡδηγήθησαν τὴν βουλήν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς τῷ κυρίῳ φίλον, προΐτω· ἐμοῦ δὲ, παρακαλῶ, τοιούτους ὑπομεμενηκότος κινδύνους, καὶ οὐδὲ νῦν ἀκινδύνως * διάγοντος διὰ τὸ τῶν ἐπιβουλευόντων ὁσημέραι πλῆθος, * ἐκτενῶς ὑπερεύχεσθαι καταξιούτω ἡ ὑμετέρα ὁσιότης· μάρτυς γὰρ ὁ Θεὸς, ὅτι ἐν τῷ καλεῖσθαι πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ βασιλέως διάγνωσιν οὐδὲν ἕτερον ἤλπισα, ἢ τῷ τῆς θαλάσσης παραπέμπεσθαι ῥεύματι. ὁ δὲ κύριος κατὰ τὸ γεγραμμένον παρέστη μοι, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, μᾶλλον δὲ σκύμνων μυρίων.[1]

Margin notes (Greek column): * ἀποδειχθέντες. * ἅπαξ. * ἐὰν. * διαγαγόντος. * ἐκτενῶς. 2. Tim. 4. 17.

storii) depositionis commentarios, neque quæ hic per mendacium effutiverant, ulla ratione defendere possent. Quin & illud quoque modis in omnibus perspicuum evasit, nec recto congruoque ordine servato concilium convocatum fuisse ab Ægyptio, nec ei judicare licuisse, cum unus esset ex iis qui judicandi erant, neque omnino materiæ tractationem aggredi præter magnificentissimi comitis Candidiani voluntatem potuisse. Etenim omnes ejusdem magnificentissimi comitis Candidiani denunciationes, sacra præterea per eum ad synodum scripta, & alia similia, ad plenam rei notitiam imperatore jubente recitata sunt: neque quidquam omnino, quod iniquos illegitimosque illorum apud vos ausus ante oculos ponere posset, ob vestras preces omissum est: ita ut veritatis hostes ab omnibus communi consensu damnationis sententiam ferrent, & vestræ pietatis judicium probaretur & confirmaretur; piusque imperator Ægyptii depositionem ad sanctam Dei ecclesiam quamprimum transmiserit, tamquam omnia tyrannice & illegitime Cyrillus, & qui cum eo sunt, perpetraverint, aliisque præterea pœnis ob commissa sint obnoxii. Hunc exitum res habuerunt; atque hic audientiæ terminus extitit. Ceterum cum Joannes medicus & domesticus Cyrilli advenisset, eoque modo venisset, quo scitis; advertimus majorem partem principum quasi mutatam fuisse, ut qui jam ne audire quidem ea a nobis velint, quæ coram ipsis, vel etiam ab ipsis fuerant judicata. Quidam enim affirmant, quæ utrimque facta essent, in præsenti valere debere; atque adeo non duarum personarum tantum, ut aliquando visum fuerat, sed trium depositionem confirmandam esse: alii exauctorationes quidem omnium ex æquo annullandas, aliquos vero ex piissimis episcopis, ut & fidei doctrina accurate ad veritatis amussim examinetur, & quæ Ephesi contra jus & fas acta sunt, huc accersendos censent. Non desunt, qui maximopere student, omnemque lapidem movent, ut certis decretis instructi a pientissimo imperatore Ephesum abire sinantur, tamquam (ajunt) omnia cognituri, & pro virili composituri. Quod ne fiat, qui vos amant, obnixe deprecantur, certo scientes cujus sint animi qui hæc moliuntur; neque nesciunt a quo id consilii cœperint. Verum hæc, utcumque domino visum fuerit, succedant. Ceterum sanctitatem vestram rogo, ut Deum intente pro me orare ne gravetur, qui talia pericula perpessus sum, & in magnis adhuc discriminibus ob illam, quæ quotidie insidiatur, multitudinem, versor. Testis enim mihi est Deus, dum ad judicium coram imperatore vocarer, nihil aliud me expectasse, quam ut in fluctus maris projicerer: sed dominus, sicut scriptum est, adstitit mihi, & de ore leonis, aut mille potius leonum catulis liberatus sum.

Margin notes (Latin column): *Ægyptium per contemptum Cyrillum vocat, ut & alibi etiam.* *Levis admodum fuerat illa persuasio, quæ tam cito concidit.* *Atqui id cogitare non poteras, nisi pessime tibi conscius fuisses.* 2 Tim. 4. v. 17.

Exem-

1 Hic rursus ex Casinensi synodico inserit Harduinus Epistolam Theodosii & Valentiniani Impp. ad synodum Ephesinam, & alteram Nestorii ad Scholasticum Eunuchum Imperatoris Theodosii, nos eas infra cum synodico exhibebimus.

A

Exemplum sacræ per Joannem sacrorum comitem a piissimis imperatoribus ad sanctam & magnam synodum missæ.

*Cœlestino, Rufo, [1] Augustiano, Alexandro, Acacio, Tranquillino, Valentino, Iconio, Joanni, Acacio, Urso, Firmo, Himerio, Dexiano, Beriniano, Palladio, Asterio, Juvenali, Flaviano, Helladio, [2] Rambulo, Alexandro alteri, Maximo, Phritilæ, Perigeni, Cyro, alteri Joanni, Eutherio, Hellanico, Bosphorio, alteri Cyro, Vinatio, Petro, Dynato, Dorotheo, Antiocho, Dalmatio, Eusebio, Seleuco, Eleusio, Eulogio, * [3] Sappio, Timotheo, Pio, Troilo, Herenniano, Monimo, Olympio, Theophilo, Juliano, Basilio, reliquisque religiosissimis episcopis.*

* Sapricio,

B

QUANTO pietatis, avitæque fidei zelo assidue flagremus, id ex pluribus argumentis, præteritisque certis indiciis liquidum, ut putamus, evasit, quod etiam terrarum orbi patefactum credimus, ex vestræ synodi nuper facta convocatione. Cum enim controversiam aliquam vel paululum oboriri pati non possemus, ut citius tolleretur, sanctitatem vestram ad sedulo conveniendum accersivimus: & rati pro religione laborem vestræ pietati nequaquam molestum fore; tamen si quam ea res difficultatem afferre potuerat, illam imperialis providentia temporis locique opportunitate mitigavit. Deputavimus enim Ephesiorum civitatem, terra marique accessu percommodam, ibique diversantibus necessaria suppeditantem affatim e nativis importatisque fructibus: ut pius serenitatis nostræ, & sanctissimæ vestræ synodi scopus expedite concurrat, & ad effectum perducatur. [4] Quapropter & Nestorii, & Cyrilli ac Memnonis exauctorationem a sanctitate vestra nobis indicatam approbavimus. De aliis autem apud vos gestis certum nobis est, Christianam vos servare fidem & rectitudinem, quam a patribus & majoribus accepimus, quam etiam sanctissima synodus sub Constantino divæ memoriæ celebrata consentiens confirmavit. Quamobrem unusquisque sanctissimæ vestræ congregationis operam dabit, ut omni controversia soluta, omnibusque scandalis excisis, cum pace & concordia domum revertatur. Ut autem sanctitas vestra non modo per nostræ pietatis literas incitata, ad concordiam spectet, universalemque pii dogmatis pacem; etiam Acacii Beroensium episcopi lectam a nobis epistolam, qua idem suadet, ad vos misimus. Hic cum propter extremam senectutem sanctissimo vestro concilio adesse non posset, ea per literas consuluit, quæ & pietatem ipsius decent, & orthodoxæ religioni conducunt. Quæ qualia sint, ejusdem epistolæ lectio declarabit. Norit nihilominus vestra sanctitas, eam ob

Imperator falsa orientalium relatione deceptus, Cyrilli & Memnonis depositionem tamquam legitime factam approbat.

Ea nunc non extat.

Ἴσον σάκρας ἀποσταλείσης διὰ Ἰωάννου τοῦ κόμητος τῶν σακρῶν παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ.

Κελεστίνῳ, Ῥούφῳ, Αὐγουστιανῷ, Ἀλεξάνδρῳ, Ἀκακίῳ, Τραγκυλίνῳ, Οὐαλεντίνῳ, Ἰκονίῳ, Ἰωάννῃ, Ἀκακίῳ, Οὔρσῳ, Φίρμῳ, Ἱμερίῳ, Δεξιανῷ, Βεριανῷ, Παλλαδίῳ, Ἀστερίῳ, Ἰουβεναλίῳ, Φλαυιανῷ, Ἑλλαδίῳ, Ῥαμβούλῳ, Ἀλεξάνδρῳ ἄλλῳ, Μαξίμῳ, Φριτίλᾳ, Περιγένει, Κύρῳ, Ἰωάννῃ ἄλλῳ, Εὐθηρίῳ, Ἑλλανίκῳ, Βοσπορίῳ, Κύρῳ ἄλλῳ, [5] Βινατίῳ, Πέτρῳ, * Δυνάτῳ, Δωροθέῳ, Ἀντιόχῳ, Δαλματίῳ, Εὐσεβίῳ, Σελεύκῳ, Ἐλευσίῳ, Εὐλογίῳ, * Σαππίῳ, Τιμοθέῳ, Πίῳ, Τρωΐλῳ, * Εἰρηνιανῷ, Μονίμῳ, Ὀλυμπίῳ, Θεοφίλῳ, Ἰουλιανῷ, Βασιλείῳ, καὶ λοιποῖς εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις.

* Δονάτ
* Σαπρικ,
* Ἐρηνιαν,

ΟΣΟΝ περὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ τῆς προγονικῆς πίστεως τὸν ζῆλον διατελοῦμεν ἔχοντες, ἐκ πολλῶν ἡγούμεθα τῶν προλαβόντων ἐναργῶς δεδηλῶσθαι· οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐκ τῆς ἔναγχος ἐπὶ τῇ κλήσει τῆς ὑμῶν συνόδου τοῦτο φανερὸν γεγονέναι πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην πεπιστεύκαμεν. οὐδὲ

C

γὰρ πρὸς βραχὺ ἀνακυψάσης τινὸς ἀμφισβητήσεως ἀνασχόμενοι, ὑπὲρ τοῦ θᾶττον τὴν ταύτης παρακολουθῆσαι λύσιν, σπουδαίως συνελθεῖν τὴν ὁσιότητα ὑμῶν ἀπεστείλαμεν· καὶ οὐδαμῶς ἡγούμενοι τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας πόνον τῇ θεοσεβείᾳ ὑμῶν ἔσεσθαι φορτικόν. ἐπεκουφίσαμεν ὅμως βασιλικῇ προνοίᾳ τὴν τούτου δυσχέρειαν ἐπιτηδειότητι καιροῦ τε καὶ τόπου. τὴν γὰρ Ἐφεσίων ἀφωρίσαμεν πόλιν τοῖς τε ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης εὐπρόσιτον, καὶ πάντων δὲ τῶν οἰκείων, καὶ ἐπεισάκτων καρπῶν τὰ χρειώδη τοῖς ἐνδιατρίβουσιν ἀφθόνως παρέχουσαν· ὥστε τὸν τῆς ὑμετέρας γαληνότητος εὐσεβῆ σκοπὸν, καὶ τῆς ἁγιωτάτης ὑμῶν συνόδου συνδραμεῖν τε ῥᾳδίως, καὶ εἰς ἔργον ἀχθῆναι.

D

ὅθεν καὶ νῦν τὴν γνωρισθεῖσαν παρὰ τῆς εὐσεβείας ὑμῶν Νεστορίου, καὶ Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος καθαίρεσιν ἐδεξάμεθα. τῶν δὲ ἄλλων τῶν παρ᾽ ὑμῖν πραχθέντων ἔγνωμεν τὴν περὶ τὸν χριστιανισμὸν πίστιν τε καὶ ὀρθότητα * φυλάττοντες, ἣν ἐκ πατέρων καὶ προγόνων παρειλήφαμεν, καὶ ἣν ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος ἐπὶ τοῦ τῆς θείας λήξεως Κωνσταντίνου γενομένη συμφώνως ἐκύρωσε. φροντίσει τοίνυν ἕκαστος τοῦ ἁγιωτάτου ὑμῶν συλλόγου, λυθείσης πάσης ἀμφισβητήσεως, κοπέντων δὲ τῶν σκανδάλων, μετ᾽ εἰρήνης, καὶ ὁμονοίας εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανελθεῖν. ὑπὲρ δὲ τοῦ τὴν ὁσιότητα ὑμῶν μὴ μόνον ἀπὸ τῶν τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας γραμμάτων προτραπεῖσαν,

E

εἰς ὁμόνοιάν τε, καὶ εἰς τὴν καθ᾽ ὅλου τοῦ εὐσεβοῦς δόγματος εἰρήνην ἰδεῖν, καὶ τὰ γράμματα τοῦ ἐπισκόπου τῆς Βερροιαίων Ἀκακίου τοῦτο παραινοῦντος ἀναγνόντες, ἀπεστείλαμεν. ὃς τῷ ἁγιωτάτῳ ὑμῶν συλλόγῳ προστεθῆναι διὰ τὸ μακρὸν γῆρας οὐ δυνηθεὶς, δι᾽ ὧν ἔγραψε, τὰ τῇ αὐτοῦ θεοσεβείᾳ πρέποντα, καὶ τῇ ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ συντελοῦντα εἰσηγή-

* ἴσως, φυλάττων,

1 Vetus Versio: *Augustino*, *Theodoto*, *Alexandro* &c. Errore Notarii Imperialis, Augustini nomen huc insertum fuisse censent Baluzius, aliique. 2 Vet. V. *Rabbulo*. 3 Vet. V. *Sappido*. 4 Liberat. cap. 6. Evagr. lib. 1. cap. 5. 5 MS. Reg. Βηναντίῳ.

γήσατο· ἅπερ οἷα τυγχάνει, ἡ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς δηλώσει ἀνάγνωσις. γινωσκέτω μέντοι ἡ ὑμῶν ὁσιότης, ὅτι περ τὸν μεγαλοπρεπέστατον, καὶ ἐνδοξότατον κόμητα τῶν σακρῶν Ἰωάννην, τούτου ἕνεκα ἀπεστείλαμεν. ὥστε αὐτὸν εἰδότα τὸν περὶ τὴν πίστιν τῆς ἡμετέρας θειότητος σκοπὸν, ἅπερ ἂν συνειδῇ λυσιτελεῖν, * διαπράξασθαι.

*προξε-

A rem magnificentissimum & illustrissimum Joannem sacrorum comitem a nobis missum esse, ut hic ipse sciens sacræ majestatis nostræ erga fidem scopum, quæ utilia perspexerit, ea perficiat.

Exemplar [1] epistolæ Joannis comitis sacrensis, ex Ephesina civitate ad imperatores præscriptæ.

x sequun-, Græce habentur, in postre- concilio- 1 editione lonienti gata fue- ex vetu- f. libro mf. ibidem affe- ir: & inde im ea acce- Petavius.

CUM sciam conducibile pietati, si divinis scripturis commendentur omnia, quæ B juxta purissimæ celsitudinis mentem pro virili feci, hinc quæ sint acta discetis. Pridie quam hæ literæ darentur, labore magno, accelerationeque mira in Ephesiorum civitatem perveni. Advenissem autem citius, nisi maximis negotiis impeditus fuissem, quæ vestræ magnitudini adfuturus, Deo propitio, coram recensebo: statimque sanctissimos episcopos, qui hinc & inde convenerant, reverenter salutavi. Propter discordiam autem, quæ intercedebat inter eos, partes accersere conveniebat. Turbatis autem omnibus, Cyrilloque & Memnone se munientibus, per meipsum iis qui convenerant, denunciavi, & iis qui aberant, manifestavi, ut sequenti die absque C ulla mora omnes in diversorio meo confluerent. Porro ne conflictus quidam fieret, promiscue ipsis convenientibus, (metuendum enim & hoc erat propter ferociam, quæ nescio unde illis acciderat,) ingressus ordinem distribui. Præsente autem Nestorio fere cum ipsa aurora, & Joanne pientissimo episcopo, advenit etiam Cyrillus cum omnibus, pientissimis episcopis: solo autem Memnone absente, magna turbatio, tumultusque exoriri cœpit, dicentibus iis qui cum Cyrillo venerant, Nestorii, qui ab ipsis depositus esset, ne aspectum quidem ferendum esse, nihilominus tamen convenientibus divinarum scripturarum lectionem fieri volebant. Affirmabant D autem ii qui Cyrillo favebant, lectionem divinarum & terribilium scripturarum absque Cyrillo non habendam, neque præsente Nestorio, neque his qui ab oriente venerant, sanctissimis episcopis: & ob hoc magna facta est seditio, imo prælium & pugna. Eadem quoque & sanctissimi episcopi, qui Joanni pientissimo episcopo adstabant, contendebant, dicentes, Cyrillum non oportere divinarum literarum lectioni interesse, utpote & illo cum Memnone ab ipsis deposito. Fiebat igitur super hac re contentio. Jam autem maximo diei intervallo exacto operæ pretium existimavi, absque Cyrillo & Nestorio, ceteris patefacere regias sententias; quandoquidem commemoratis E illis neque scriptæ essent a mundi dominis. Verum renuebant & hoc pientissimi episcopi, qui cum Cyrillo venerant, nolebantque etiam his qui cum Joanne advenerant, præsentibus aures præbere, eo quod dicebant, eos illegitime Cyrillum & Memnonem deposuisse. Vix igitur potui persuasione & vi (si quidem vera dicere oportet) sequestratis Nestorio & Cyrillo inducere omnem synodum, ut regium rescriptum audiretur. Igitur congregatis omnibus, augustarum literarum lectionem feci, in quibus depositi sunt Cyrillus, & Nestorius, & Memnon. Cum autem hi qui cum Joanne pientissimo convenerant, lectionem amice susciperent & approbarent, audierunt a gravi auditorio depositionem Cyrilli & Memnonis illegitime factam. [2] Ceterum ne major fieret seditio, Nestorium quidem custodiendum suscepit Candidianus comes nobilium domesticorum, qui omnibus consiliis & operibus meis interfuit: Cyrillum autem & ipsum custodiendum tradidi Jacobo circumspecto comiti, & præposito quartæ scholæ: Memnon vero, ut prædixi, aberat. Unde missis dispensatore & lictore, ac protodiacono sanctissimæ Ephesiorum ecclesiæ, ei manifestavi quod depositus esset. At memoratus Memnon cum prædictis, fidem dedit eis, se suo periculo cum omni securitate ecclesiasticas pecunias servare. His in hunc modum actis, quoniam oportebat me & precibus vacare, descendi in sanctissimam ecclesiam. Cognoscens autem Memnonem agere in episcopio, mitto ex ministris meis primicerium nobilium palatinorum ad ipsum, ut ad me veniret, ut discerem num omnino ad me accedere renueret. Verum ipse absque mora advenit; & reprehensus a me, quare mane non venisset, dixit ægritudine se deprehensum esse, & propterea non adfuisse. Ne ferret autem alias meas admonitiones vel consilia, prævenit sermones meos, & in meam irrupit domum. Traditus igitur & ipse Jacobo circumspecto comiti, custodiendus & a scutariis nobilibus, & reverendissimis palatinis. Hæc primo die a me facta sunt. Quoniam autem & de pace ad pientissimos episcopos sermonem habere oportebat, ne hæreses & schismata in orthodoxa religione fierent; proinde quanta potui diligentia ei negotio me accommodavi, & posthac operam daturus, modo placeat & melioribus, & pietati consonum sit, & recta mens sit dominis mundi. Quod si pientissimos episcopos videro implacatos & non reconciliabiles, (nescio unde in hanc rabiem & asperitatem venerint) & si quid amplius factum fuerit, quamprimum vestræ amplitudini significabo. [3]

... narratio spectа est, ... Joannes ... Nestorii Joannis ... Antiocheni ... fovéret.

Divinarum ... scripturarum ... nomine literas ... imperatorum ... designant.

1 Alia Latinitate legitur hæc epistola etiam inter varias in Synodico Casinensi cum hoc titulo: *Post hæc directus est Comes Largitionum Joannes cum sacris, de depositione Nestorii, & ... atorum Cyrilli & Memnonis, quæ in prioris codicis parte posuimus. Cujus Comitis ista relatio est*: nimirum quæ sequitur. Sacræ literæ, quæ hic commemorantur, ex ipsæ sunt quæ proxime hanc epistolam antecedunt. 2 In Synodico Casin. hoc loco additur: *Sic ergo est lectio celebrata, ad vesperum declinante die.* 3 Hic iterum addit Harduinus ex Synodico Casinensi Epistolam Joannis Antiocheni ad Imperatorem Theodosium, alteram Synodi Orientalium in Epheso ad clerum & populum Antiochenum, tertiam denique eorumdem Orientalium Episcoporum ad Acacium Berœensem, quas infra cum Synodico dabimus.

A

* Mandatum quod ab orientalibus datum fuit episcopis, qui ab ipsis Constantinopolim missi sunt, ut disceptarent in judicio adversus episcopos orthodoxos, ab œcumenica synodo ad eamdem urbem missos.

*1 * Exemplum mandati.*

Sancta synodus Ephesi congregata piissimis sanctissimisque Joanni Antiochenorum magnæ civitatis archiepiscopo, & Joanni Damascenorum episcopo metropolitano, & Himerio episcopo Nicomediæ metropolitano, & Paulo Emisenorum episcopo, qui idem Acacii sanctissimi Beroensium episcopi personam gerit, & Macario Laodicensium civitatis episcopo, qui etiam pro Cyro sanctissimo Tyriorum civitatis episcopo verba facturus est; & Apringio Chalcidensium episcopo, qui & locum Alexandri Apameæ episcopi obtinet; & Theodoreto Cyrestanorum episcopo, verba pro Alexandro etiam Hierapolitanorum episcopo metropolitano facturo, & Helladio Ptolemaidis episcopo, præsentes præsentibus, quæ subjecta sunt, mandavimus.

B

QUANDOQUIDEM ecclesiasticæ controversiæ causa (propter quam in Ephesiorum urbem præsentes omnes, & vestra quoque pietas vocata est) piissimorum imperatorum nostrorum sanctione ad celeberrimam Constantinopolitanam urbem evocati sumus, ut veritati, sanctorumque patrum fidei, & rectis dogmatibus patrocinemur; neque tamen omnes vobiscum adesse C jussi sumus: operæ pretium autem est, omnium nostrum mentem patefieri; qualiter nimirum rata habemus omnia, & illis assentimur, quæ a vobis gerentur, si ad Dei timorem, & ecclesiasticam pacem ac disciplinam conferant: propterea hunc mandati libellum vobis conscripsimus, quo mandamus & committimus, plenamque potestatem contradimus, quam præsentes haberemus, ita ut posteaquam Dei gratia comitante in magnam illam civitatem perveneritis, sive coram pientissimo imperatore, sive in consistorio, sive coram sacro senatu, sive in patrum synodo, de his quæ in quæstionem veniunt, sermo instituatur, hunc ea dicendi D libertate, eaque prudentia ac diligentia, quæ vobis inest, habeatis pro universa ecclesia, & hunc vos laborem suscipiatis pro nobis, omnibus videlicet nobis servantibus, approbantibus, ac rata ducentibus omnia, quæ vos in hac causa vel agitis, vel acturi estis. Quod si forte evenerit, ut vel conventionis, vel ecclesiasticæ pacis, vel cujuspiam alterius rei causa necessario pro nobis omnibus subscriptio requiratur; oramus vestram sanctitatem, ne hoc ipsum præstare gravetur, quod communi usui est profuturum, & ad gloriam Christi domini facit. Rursum si quam synodicam epistolam huc mittere visum vobis fuerit, quæ subscriptio- E nem omnium exigat, promittimus omnes communiter, & singulos seorsum, omni cum alacritate nos subscripturos, & ad sacrum comitatum missuros esse: dum illud certum sit, nempe capita una cum anathematismis, quæ a Cyrillo Alexandrino ad fidem patrum qui Nicææ convenerunt, adjecta sunt, tamquam hæretica, & a catholica & apostoli-

Mira circa Cyrilli capita rabies; nec enim ullum schismaticorum extat scriptum, in quo illorum non fiat mentio.

* Ἴσον ἐντολῆς.

* Ἐντολὴ πραχθεῖσα παρὰ τῶν ἀνατολικῶν τοῖς ἀποσταλεῖσι παρ' αὐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόποις· ὥστε δικάσασθαι μετὰ τῶν ἀποσταλέντων παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐν τῇ αὐτῇ Κωνσταντινουπόλει.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Ἐφέσῳ συγκροτηθεῖσα τοῖς θεοφιλεστάτοις, καὶ ὁσιωτάτοις, Ἰωάννῃ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως, καὶ Ἰωάννῃ τῷ Δαμασκηνῶν ἐπισκόπῳ μητροπόλεως, καὶ Ἱμερίῳ ἐπισκόπῳ τῆς Νικομηδέων μητροπόλεως, καὶ Παύλῳ ἐπισκόπῳ Ἐμισηνῶν, ποιουμένῳ τὸν λόγον καὶ ὑπὲρ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ἀκακίου τῆς Βεῤῥοίας, καὶ Μακαρίῳ ἐπισκόπῳ τῆς Λαοδικέων πόλεως, ποιουμένῳ τὸν λόγον καὶ ὑπὲρ τοῦ ὁσιωτάτου Κύρου ἐπισκόπου τῆς Τυρίων πόλεως, καὶ Ἀπριγγίῳ ἐπισκόπῳ τῆς Χαλκιδέων, ποιουμένῳ τὸν λόγον καὶ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου τῆς Ἀπαμείας, καὶ Θεοδωρήτῳ ἐπισκόπῳ τῆς Κυρεστῶν πόλεως, ποιουμένῳ τὸν λόγον καὶ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου τῆς Ἱεραπολιτῶν μητροπόλεως, καὶ Ἑλλαδίῳ Πτολεμαΐδος, παρόντες παροῦσιν ἐνετειλάμεθα τὰ ὑποτεταγμένα.

ἘΠΕΙΔΗ' τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἕνεκα ὑποθέσεως, δι' ἣν ἅπαντες ἐκλήθημεν εἰς τὴν Ἐφεσίων * οἱ παρόντες, καὶ ἡ ὑμετέρα θεοσέβεια, κατὰ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων ἐπὶ τὴν μεγαλώνυμον ἐκλήθημεν Κωνσταντινούπολιν, ὑπὲρ τοῦ συναγωνίσασθαι τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ τοῖς δόγμασι τοῖς ὀρθοῖς· οὐ προσετάχθημεν δὲ ἅπαντες παρεῖναι ὑμῖν· ἔδει δὲ καὶ τὴν γνώμην πάντων ἡμῶν κατάδηλον ποιῆσαι, ὡς ἐμμένομεν, καὶ κύρια ἡγούμεθα πάντα τὰ ὑφ' ὑμῶν πραττόμενα, καὶ συντείνοντα εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην τε, καὶ εὐταξίαν· τούτου ἕνεκεν τόδε ὑμῖν τὸ ἐντολικὸν πεποιήμεθα. δι' οὗ ἐντελλόμεθα, καὶ ἐπιτρέπομεν, ὁλοτελῆ τε ἐξουσίαν διδόαμεν, ἥνπερ καὶ παρόντες εἴχομεν· ὥστε σὺν Θεῷ παραγενομένους ὑμᾶς ἐπὶ τῆς προειρημένης μεγαλοπόλεως, εἴτε ἐπὶ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως δέοι, εἴτε ἐν κονσιστωρίῳ, εἴτε ἐπὶ τῆς ἱερᾶς συγκλήτου, εἴτε ἐν συνόδῳ πατέρων ὁ λόγος κινοῖτο περὶ τῶν ζητουμένων, τοῦτον μετὰ τῆς προσούσης ὑμῖν παῤῥησίας τε, καὶ συνέσεως, καὶ ἐμμελείας, κινῆσαι ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἀναδέξασθαι τὸν ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἁπάντων ἡμῶν δηλαδὴ ἐμμενόντων, καὶ στοιχούντων, καὶ στεργόντων, καὶ κύρια ἡγουμένων πάντα τὰ ὑφ' ὑμῶν πραττόμενα ἕνεκα ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ἢ καὶ πραχθησόμενα. εἰ δέ που καὶ χρεία γένοιτο ἢ συμβιβασμοῦ, ἢ εἰρήνης ἐκκλησιαστικῆς, ἢ ἑτέρου τινὸς ἀπαιτοῦντος ὑπογραφὴν ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ἕνεκα, καὶ τοῦτο αὐτὸ παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην μὴ ὀκνῆσαι ποιῆσαι ὑπὲρ τοῦ λυσιτελοῦντος τῷ κοινῷ, καὶ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. εἰ δὲ καὶ συνοδικὸν δόξει ἀποστεῖλαι * παρ' ἡμῶν ἐνταῦθα ἀπαιτοῦντων τὴν ὑπογραφὴν, ὁμολογοῦμεν ἅπαντες κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος τοῦτο καθυπογράφειν μετὰ πάσης προθυμίας, καὶ ἐξαποστέλλειν εἰς τὸ εὐσεβὲς στρατόπεδον· δήλου ἐκείνου τυγχάνοντος, ὡς παντὶ τρόπῳ τῶν κεφαλαίων τῶν αἱρετικῶν, τῶν ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρέως ὑπεισαχθέντων τῇ πίστει τῶν πατέρων τῶν κατὰ Νίκαιαν, μετὰ ἀναθεματισμῶν ἐκβαλ-

* ἐπὶ τῶν παρόντος,

* παρ' ὑμῶν.

1 In Synodico Casinensi hic titulus est: *Mandatorium Synodi Orientalium Episcoporum, & reliquorum, qui pariter in Ephesum congregati sunt, ad legatarios suos.*

βαλλομένων, ὡς ἀλλοτρίων τῆς καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας·

Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος μητροπόλεως Ἱεραπόλεως· εἴτι κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν πίστιν ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ διαπράξεσθε, μήτε ἐπεισαγομένου τινὸς τῇ πίστει τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ἐκβαλλομένων τῶν αἱρετικῶν κεφαλαίων Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, τούτῳ συγκατατίθεμαι· ταύτῃ γὰρ τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως καὶ ἤδη μετὰ τῆς ἁγίας συνόδου τῆς σὺν ἡμῖν καθυπέγραψα.

'υρίθεος. * Θεόδωρος ἐπίσκοπος Μαρκιανουπόλεως δευτέρας Μυσίας, γεγράφηκα ὡσαύτως, ἐντειλάμενος ὡς πρόκειται. συνυπέγραψαν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες.

Δοθείσης δὲ τῆς ἐντολῆς, συναπεδόθη καὶ τόμος περιέχων οὕτως.

A ca ecclesia aliena, esse modis omnibus rejicienda.

Alexander Hierapolis episcopus metropolitanus: Si quid juxta fidem a sanctis patribus Nicænis expositam feceritis, nulla prorsus re fidei sanctorum patrum adjecta, hæreticisque Cyrilli Alexandrini capitibus rejectis; huic equidem assentior: nam & huic fidei expositioni una cum sancta nostra synodo jam subscripsi.

Dorotheus episcopus Marcianopolis secundæ Mysiæ, similiter mandans, sicut supra positum est, subscripsi. Subscripserunt autem & ceteri omnes.

Dato autem hoc mandato, una quoque tradita fuit charta tenoris hujusce.

---

[1] *Prima schismaticorum petitio ex Chalcedone ad imperatorem missa.*

ORANDUM erat, ne a quopiam alio in expositionibus absurdis sermo pietatis adulteraretur, maxime autem, ne ab his qui sacerdotium præfecturamque ecclesiarum sortiti sunt, quos nescimus quomodo præsidendi cupiditas & ambitio, frigidæque promissiones quædam, ad contemnenda semel omnia Christiana mandata induxerunt; idque hoc solo animo, ut serviant viro, qui præsumit ac sperat, se & auxilium sibi ferentes, omnia recte gesturos: dicimus Alexandrinum Cyrillum, qui sola nugacitate in sanctas Dei ecclesias hæretica introduxit dogmata, eaque confidit se argumentis comprobaturum; & correctionem peccatorum effugere, solo Memnonis & prædictæ conspirationis episcoporum ministerio, speravit. Quapropter nos, qui silentium alioqui amamus, & in ceteris philosophice agendum censemus, nunc silentium, & ejus sapientiæ studium, fidei jacturam intelligentes, ad solos vos post supernam virtutem orbis servatores precando vertimur: quandoquidem scimus, pro pietate sollicitudinem vobis peculiariter convenire; utpote iis, qui usque in hoc tempus custodierint, vicissimque per illam custodiantur. Suspensos autem hos libellos offerimus, tamquam coram sanctissimo Deo exhibenda esset nostra excusatio, non quod pro religione minus alacres fuerimus, sed pietati studentes, & pro ea sermones facientes. Nihil enim est quod Christianorum temporibus sacerdotes magis facere * debeant, quam ut coram tam fideli rege testimonium ferant, etiamsi parati essemus vitam ac corpora nostra in * fidei discrimine millies exponere. Idcirco propter Deum, qui videt omnia; & per dominum nostrum Jesum Christum, qui judicaturus est omnes in justitia; & per Spiritum sanctum, cujus gratia regnum gubernatis; & per electos angelos, qui vos custodiunt, quos assistentes videbitis terribili throno, & horrendam illam B sanctificationem semper Deo offerentes, quam nunc quidam adulterare nituntur; pietatem vestram, quæ vafritie quorumdam obsidetur, id re ipsa adimentium, & hæretica capita fidei introducta stabilientium, quæ omnino a sanis dogmatibus aliena sunt, & cum hæreticis opinionibus conveniunt; obsecravimus, ut vel si quis illic subscribat vel consentiat, & post promissam a vobis veniam contendere ultra nolit, præcipias illum in medium venire, [2] & ecclesiasticis pœnis subjacere, quo pugnare pro pietate melius possis. Nihil enim o rex magis regium fuerit, pro quo & cum Persis & aliis barbaris prælia committere festinasti, reddente tibi Christo pulchras victorias pro hac tua in C ipsum alacritate. Obsecramus autem, ut fiant apud pietatem tuam quæstiones in scriptis. Sic enim facilius dignoscentur, & in omne posterum tempus reprehendentur peccantes. Si quis autem sermones, pro quibus delinquens fuit, negligens, voluerit per præceptum rectæ fidei prævalere, tuæ justitiæ ac judicii fuerit attendere, num & ipsam doctorum appellationem abjecerint, ii, qui de dogmatibus introducunt, * periclitari gravantur, & prædictis subjici nolentes, ut non redarguantur impie egisse, neque refutare ea digna putantes, ut mutua eorum conspiratio non habeatur inutilis. Jam enim per ordinatos manifestum est, quosdam ex illis pro hac D impietate meditatos esse ut dignitatibus concessis nonnullos demereantur, & alios quosdam modos excogitasse. Et id manifestius obsistet; & videbit eos pietas tua non multo post proditionis suæ mercedem quasi spolia fidei Christi distributuros. [3] At ex nobis quidam a pientissimo Juvenali Hierosolymitanorum episcopo olim ordinati, siluimus; quamvis pro canonibus certandum esset, ne videremur nostræ gloriæ causa dolere. Et nunc quoque illius studia & præstigia tales [4] per Phœnicem secundam & Arabiam non ignoramus. Sane de illis nobis non vacat curam habere, qui civitatibus ipsis, quarum nobis ministerium contraditum, atque adeo vita nostra

Margin notes: *…ste perstrin. concilii pa-* | *…re commen-…am suam …estiam …mendant …ismatici.* | *…leceat,* | *…fideli.* | *…Nor. 27.* | *Obscura hæc omnia & mutila sunt.* | *Locus corruptus.*

1 Vetus Versio ex editione Basileensi Roberti Winteri. Græca non extat. Integer titulus apud Harduinum hic est: *Petitio prima septem Orientalium Episcoporum missa regibus ex Chalcedone, eo quod non permittebatur eis ingredi in Constantinopolim.* Est hæc epistola alia latinitate in synodico Casinensi hoc titulo: *Contestatio prima Joannis Antiochenæ sedis Patriarchæ, & reliquorum sex, quam Theodosio Imperatori a Chalcedone direxerunt; quando, eis illic relictis, intravit Constantinopolim, cum his missis, qui erant in legatione a beato Cyrillo & synodo quæ pariter convenit in Ephesum.* 2 In Synodico, *& manifeste illum sub Ecclesiasticis increpationibus tuæ pietatis judicio vindicare.* 3 Synod. *Nos vero olim quidem, dum quædam præsumpta sunt a reverentissimo quondam Hierosolymitanorum Juvenali quievimus, dum certe quæ debeamus bellare pro regulis videremus.* 4 Synodic. *contra utramque Phœnicem & Arabiam.*

ſtra deſtitui maluimus, quam iſta pro fide promptitudine. Verum adverſus illorum conatus, Dei ac veſtræ pietatis judicium opponemus. Nunc autem oramus, ut una ac primaria pietas curetur, & ne orthodoxæ religionis ſplendor, qui vix tandem ſub ſancti nominis Conſtantino irradiavit, & per beatiſſimos avum & patrem veſtræ pietatis confirmatus eſt, a tua autem majeſtate etiam in alias barbaras gentes, & in Perſarum gentem prorogatus eſt, nunc in ipſis regiæ aulæ penetralibus langueſcat, & apud veſtram turbetur ſerenitatem. Non enim duplices in Perſidem, o rex, mittes Chriſtianiſſimi doctrinas, neque noſtra magnum aliquid erunt, nobis diſcordia laborantibus, nemineque exiſtente apud illos qui dijudicet: neque quis geminis communicabit verbis & ſacramentis, neque certe pie a tantis patribus & incondemnatis ſanctis deſciſcet; ſed neque regni commoda tribuenda erunt his qui diverſa inter ſe ſentiunt; [1] neque parvus inde * uſus pietatis hoſtibus excitabitur; & innumera alia malignæ contentionis ipſorum quis enumerarit nocumenta? Si quis autem eſt qui parvifaciat cœleſtium rationem, talis ſit potius quicumque olim, quam is cui omnem orbis poteſtatem dominus dedit. Noſtræ autem preces ſunt, ut judicium a tua pietate accipiamus. Mentem enim tuam ad exactam eorum quæ inquiruntur, comprehenſionem Deus inducet. Demum ſi quid nunc prohiberet, (neque enim tuæ pietatis negotia omnia nota eſſe poſſunt) petimus a tua ſerenitate, ut ad propria tuto & feliciter commigrare nobis liceat. Nam videmus civitates nobis commiſſas ex tali mora non parum offendi propter eos qui etiam in rebus piis, ut videtur, contentionem quærunt, nulla inde proveniente utilitate.

* auſus.

Altera eorumdem petitio e Chalcedone ad Theodoſium Auguſtum miſſa.

SÆPENUMERO pietatem veſtram & per noſipſos, & per eos qui a nobis miſſi ſunt, docuimus, quod rectæ fidei dogma corruptioni obnoxium videatur & quod ii diſcerpere videantur eccleſiæ corpus, qui omnia ſurſque deque faciunt, & omnem eccleſiſticam conſtitutionem, omnemque regiam legem conculcant; univerſaque ſimul confuderunt, ut expoſitam hæreſim a Cyrillo Alexandrino confirment. Nam ut a veſtra pietate in Epheſum vocati ſumus ad inquirendum quæſtiones, quæ pullularunt, & ad confirmandum fidem evangelicam & apoſtolicam a ſanctis patribus expoſitam; nondum omnibus præſentibus convocatis epiſcopis, ii qui particulare concilium habuerunt, hæretica illa capita, quæ cum Arii & Eunomii & Apollinarii impietate conveniunt, ſcriptis commentariis roborarunt; & alios quidem deceperunt, alios vero terruerunt, alios autem de hæreſi accuſatos in communionem ſuſceperunt; & aliis, qui non communicabant, mercedem ut communicarent dederunt: alios demum ſpe honoris, quibus indigni erant, accenderunt; & ita ſibi multitudinem congregarunt, quaſi neſcientes, quod piam religionem non multitu-

Obſcure & depravate hæc expoſita ſunt.

Omnia hæc mera commenta ſunt, & impudentiſſima mendacia.

A do, ſed veritas oſtendit. Iterum lectæ ſunt veſtræ pietatis [2] literæ per magnificentiſſimum comitem Candidianum, ſignificantes quod pacifice & fraterne quæſtiones, quæ nuper exortæ ſunt, inquirantur. Verum convenientibus omnibus pientiſſimis epiſcopis, nihil profuit lectio. Venit nobilis Palladius Magiſtrianus alias veſtræ majeſtatis [3] literas afferens, docentes reſcindenda eſſe omnia, quæ particulariter conſtituta fuerant, & concilium denuo congregandum, verumque dogma ſanciendum. Contemptum eſt autem & hoc, more ſolito, pium veſtrum mandatum ab his, qui omnia audent. Advenit rurſus magnificentiſſimus magiſter Joannes, qui tunc comes omB nium largitionum, alias iterum afferens [4] literas ſignificantes, quod a veſtra majeſtate trium depoſitiones decretæ ſunt, tollendaque e medio ſuborta offendicula, ſolamque fidem in Nicæa expoſitam a ſanctis & beatis patribus, ab omnibus confirmandam. Tranſgreſſi ſunt, ut ſolent, & hanc legem ii, qui omnia pro ludibrio habent. Enimvero nec poſt lectionem a cœptis deſtiterunt, & communionem habuere cum depoſitis, & meminerunt eorum tamquam epiſcoporum, non permittentes, ut capitula iſta, in damnum & corruptionem piæ fidei expoſita, exploderentur, tametſi a nobis ad colloquium ſæpius accerſiti fuerint; habebamus enim in promptu hæreti-C corum capitulorum argumenta. Horum nobis teſtis eſt magnificentiſſimus magiſter, qui nobis & illis tertio ac quarto convocatis, & hæc nec prætendere audens, propter illorum inobedientiam, operæ pretium duxit poſthac huc nos vocare. Advenimus nihil remorati, nec quievimus, donec huc perveniremus, & apud veſtram pietatem, & apud illuſtre conſiſtorium obſecrantes, ut ipſi certamen hoc pro capitulis ſuſciperent, ac in colloquium venirent, vel ea tamquam aliena a recta fide exploderent, manentes in ſola expoſitione fidei beatorum patrum qui in Nicæa convenerant. Et hi quidem nihil horum facere voluerunt; ſed manentes in hæretica contentione, perD miſſi ſunt eccleſias frequentare, & ſacerdotio fungi: nos vero ſynaxi deſtituti manſimus tanto tempore, & in Epheſo, & nunc; innumeraque pericula & illic & hic pertulimus: & cum lapidaremur, & tantum non perderemur a ſervis monachorum habitu indutis, boni conſuluimus, utpote pro pietate talia libenter perferentes. Poſthæc viſum eſt veſtræ majeſtati, ut iterum nos ac illi convocaremur, & ut ad inquirenda dogmata inobedientes compellerentur. Hæc ut fierent, nobis expectantibus, veſtra pietas in civitatem profecta eſt, & eos quidem qui de hæreſi accuſabantur, & propter hoc alios ex his depoſitos a nobis, alios vero excommunicatos, & E deinde canonicis pœnis ſubjiciendos, præcepit ut in civitatem venirent, ſacerdotio fungerentur, & ordinarent. Nos vero, qui pro pietate tantum certamen ſuſcepimus, & pro rectis dogmatibus nullum non periculum ſuſtinuimus, neque ingredi in civitatem juſſit, ut fidei periclitantis negotium ageremus, & pro rectis dogmatibus urgeremus, neque ad propria remigrare permiſit; ſed ſumus in Chalcedone tri-

Omnes hæ literæ fuerunt ſubreptitiæ dolo malo ab imperatoribus extortæ.

Et hoc falſum eſt: ſiquidem Orientales ſæpius citati, nullo modo ſe ſiſtere auſi non fuerunt.

Non erat certamen de capitulis, ſed de juſta Neſtorii, injuſta vero Cyrilli & Memnonis depoſitione.

Schiſmatici jactant ſuam pietatem.

Sed qui accuſabantur, & orthodoxi erant; accuſatores vero hæretici & ſchiſmatici.

Scilicet ſchiſmatici curant pietatem & religionem.

Schiſmate carere non poterant, quæ ſchiſmaticos intra ſe continebat.

---

1 Synodic. *Nec parum ridiculum erit, quod tribuemus hoſtibus.* 2 Quæ extant ſupra in part. 1.
3 Extant eæ in his Actis Conciliabuli hoc initio, *Magnificentiſſimi Candidiani* &c. 4 Quæ ſunt inſcriptæ, nimirum, Cœleſtino, Rufo &c. ſupra pag. 1396.

tristes, & gementes in ecclesia quæ exercetur schismate. Idcirco qui nullum responsum obtinemus, necessarium duximus, ut præsentibus literis doceremus vestram pietatem coram Deo, & Christo ipso, ac sancto Spiritu; quod si quis ordinatus fuerit, antequam discutiantur recta dogmata, ab his qui hæretica sentiunt, necesse sit ut tota ecclesia scindatur, tam clero quam plebibus diffidentibus. Nullus enim piorum feret, hæretica colentibus communionem dari, propriamque salutem annihilari. Ubi autem hæc futura sunt, tunc vestra pietas præter suam mentem agere cogetur. Nam & schisma præter sententiam invalescet, & eos qui pro pietate certant, contristabit, non ferentes ut suæ animæ pereant, & constent contentiosis impia Cyrilli dogmata, quæ justificare volunt. Multi autem qui pietati student, & omnes nos, qui ex orientali diœcesi, & vestræ provinciæ ex diœcesi Ponti, & Asiæ, & Thraciæ, & Illyrici, [1] & Italiarum, Cyrilli dogmata admitti non sinent, qui & vestræ pietati librum beatissimi [2] Ambrosii miserunt, adversa pullulanti huic superstitioni docentem. Quapropter ne hoc eveniat, & vestra pietas magis conturbetur, supplicamus, precamur, obsecramus, ut edicat, ne ordinatio antea fiat, donec orthodoxa fides formetur, propter quam & nos congregavit vestra, quæ Christum amat, celsitudo.

Ie schismatici gloriantur multitudine, sibi sæpe de auctate.

[3] *Tertia schismaticorum postulatio ex eadem civitate ad imperatores missa.*

NON hunc eventum sortituram vestræ pietatis expectabamus vocationem. Vocati enim honeste sumus tamquam sacerdotes a rege, & vocati sumus ad confirmandam sanctorum patrum fidem; propterea etiam tamquam pio regi obedituri advenimus. Ubi autem venimus, neque ecclesiam minus secuti sumus, neque vestrum contempsimus edictum, sed vestros nutus secuti sumus continue ab eo die, quo in Ephesum pervenimus, usque in hodiernum. Verumtamen, ut videtur, nihil nobis profuit in hoc sæculo modestia nostra, imo etiam plurimum, ut videmus, obfuit. Nam nos quidem, qui sic vos habuimus, usque in præsentem diem Chalcedone tenti conservati sumus; nunc autem ad propria dimittimur. Hi vero qui omnia confuderunt, & orbem turbis impleverunt, & ecclesias discerpere contendunt, & pietatem manifeste oppugnant, sacerdotio funguntur, ecclesias congregant, &, ut putant, auctoritatem ordinandi habent (nimirum illicite ab illis petitam,) seditiones in ecclesia excitant, quæ expendenda in usus pauperum in suos insumunt milites. Ceterum non illorum tantum, sed & noster rex es. Non enim parva portio regni tui est oriens, in qua semper recta fides refulsit, & cum hac etiam aliæ provinciæ & diœceses, e quibus congregati fuimus. Proinde ne despiciat vestra majestas fidem, quæ adulteratur, in quam & vos baptizati estis, & vestri progenitores; in quam & ecclesiæ fundamenta sunt jacta, propter quam sanctissimi martyres innumera mortis genera cum voluptate susceperunt;

Non vestra modestia, sed intoleranda temeritas & iniquitas vobis obfuit.

A cum qua & barbaros vicistis, & tyrannos destruxistis, qua & nunc opus habetis in bello, quo Africam premitis. Est enim Deus omnium commilito vester, si pro piis ejus dogmatibus laboraveritis, & prohibueritis corpus ecclesiæ disrumpi. Disrumpetur enim si opinio quam Cyrillus fidei induxit, & alii hæretici confirmarunt, invalescat. Hæc sæpe quidem coram Deo & in Epheso & hic testati sumus, & vestram pietatem docuimus, rationem illius, ut coram omnium Deo, reddentes. Exigit enim & hoc a nobis, sicut divinæ scripturæ propheticæ & apostolicæ docent. Etenim beatus Paulus clamat: *Testificor coram Deo, qui mortuos vivificat, & domino nostro Jesu Christo*, B *qui testificatus est sub Pontio Pilato bonam confessionem*. Et Ezechieli præcepit Deus, ut annunciet populo; & minas adjicit, dicens: *Nisi annunciaveris, sanguinem ejus de manu tua requiram*. Timentes itaque hoc judicium, necessarium existimamus iterum docere vestram majestatem, quod ii qui permissi sunt ecclesias habere, in ecclesiis docent quæ Apollinarius & Arius & Eunomius: illegitime & contra canones sacerdotio funguntur, & animas eorum qui ad se accedunt, si quis & ipsos volet audire *. Nam per divinam gratiam, cui omnium hominum cura est, & qui omnes vult servari, maxima pars populi sana est, & pro piis sollicita est dogmatibus. Propter illos maxime C dolemus. Et quia cruciamur, timentes, ne paulatim serpens morbus plures comprehendat, communeque malum fiat; hæc nos vestram serenitatem docemus, & docere non desistimus, & precamur vestram majestatem, ut nostris precibus annuat, & nihil sinat adjici ad fidem sanctorum patrum, qui in Nicæa congregati fuerunt. Quod si & post hanc nostram obsecrationem, hanc, quæ coram Deo data est, doctrinam non susceperit vestra pietas, nos etiam pulverem pedum excutiemus, & clamabimus cum B. Paulo: *Mundi sumus a sanguine vestro. Non enim cessamus nocte & die*, ab eo die quo in hanc celebrem synodum advenimus, & regi, & principibus, & militibus, D & sacerdotibus, & laicis testari, ne amittamus traditam nobis a patribus fidem.

Cyrillus fidem illustrat, non impugnat.

1. Tim. 6. v. 13.

Ezech. 3. v. 18.

Et hæc mera sunt commenta.

* *f.* occidunt *vel*, perdunt.

1. Tim. 2. v. 4.

Act. 18. v. 6. & 20. v. 26.

Eorumdem ad suos in Epheso Epistola.

[4] POSTQUAM Chalcedonem venimus (nam Constantinopolim neque nos, neque adversarii nostri intrare permissi sumus, propter seditiones bonorum monachorum) fama accepimus, quod ante octo dies, priusquam compareremus (en gloriam pientissimi regis) dominus Nestorius ab Epheso dimissus sit, ut eat quo liberet. Unde valde doluimus; quandoquidem vere ea quæ illicite & absque judicio facta sunt, jam robur habere videntur. E Sciat autem vestra sanctitas nos promptos pro fide certamen inituros, & certare velle ad mortem usque. Expectamus autem hodie, hoc est, undecima mensis Gorpiæi, transiturum pientissimum nostrum regem [5] ad Rufinianum, & illic causam auditurum. Precetur igitur vestra sanctitas, ut dominus Christus nos adjuvet, quo valeamus sanctorum patrum fidem roborare,

Ex diametro hæc cum præcedentibus pugnant, ut hinc videas schismaticos meris commentis niti.

Male habet schismaticos Nestorii depositio.

Mensis hic Syrogræcorum respondet nostro Septembri.

1 In synodico, & *Italiæ*. 2 Vide infra Epist. Orientalium ad Rufum. 3 Apud Harduinum titulus: *Contestatio tertia, quam Theodosio Imperatori iidem septem Episcopi direxerunt a Chalcedone.* 4 Inscriptio hujus epistolæ apud Harduinum ex citata veteri Versione Basil. *Sanctissimæ & sapientissimæ synodo quæ in Epheso, Joannes (Joannes,) Paulus, Macarius, Aprungius, Theodoritus, (Helladius,) in Domino salutem.*
5 Chalcedonis suburbanum.

rare, & in damnum sanctæ ecclesiæ exorta capitula radicitus discerpere. Eadem ut & vestra sanctitas sentiat ac faciat, obsecramus; maneatque in sua pro fide orthodoxa alacritate. Porro cum scripta esset epistola, nondum occurrerat nobis dominus Himerius; nam fortassis impeditus est in itinere. Ceterum nihil vos turbet. Speramus enim tristia extinguenda, & veritatem effulsuram, modo vestra pietas strenue nos adjuvet.

Frustra contra hæc capitula nitimini.

Epistola Theodoreti episcopi Cyri e Chalcedone ad Alexandrum Hierapolitanum scripta.

NULLUM humanitatis, nullum asperitatis, nullum adhortationis, nullum declamationis genus omisimus, quo apud pientissimum regem & illustre consistorium non simus usi, testificantes coram Deo, qui omnia videt, & domino nostro Jesu Christo, qui judicaturus est orbem in justitia, & Spiritu sancto, & electis ejus angelis, ne contemnatur fides, quæ ab his qui hæretica dogmata suscepere, & his subscribere ausi fuere, adulteratur; & ut præcipiatur solum exponendam sicut in Nicæa, & abjiciendam superinductam hæresim ad damnum & perniciem pietatis: & usque in hodiernum diem nihil efficere valuimus, nunc huc, nunc illuc auditoribus sese ferentibus. Attamen nos nihil horum dehortari potuit, ut ab urgendo propositum desisteremus; sed persecuti sumus causam, Dei gratia. Cum juramento enim pientissimo nostro regi suasimus, quod impossibile sit, nobis Cyrillum & Memnonem conciliari; & quod fieri nequeat, ut illis communicemus, qui non antea ejecerint hæretica capitula. Itaque nos quidem hanc habemus mentem: studium autem est his, qui sua ipsorum quærunt, non autem quæ Jesu Christi, ut reconcilientur eis & præter mentem nostram. At non est nobis ejus rei cura. Deus enim nostrum propositum exigit, & virtutem explorat, neque supplicia irrogat propter ea quæ præter mentem fiunt. De amico autem sciat tua sanctitas, quod si quando ejus faceremus mentionem vel apud pientissimum regem, vel apud illustre consistorium, defectionis notabamur: tantæ sunt eorum, qui intro sunt, erga illum inimicitiæ. Et hoc est molestissimum. Pientissimus rex præ omnibus aliis aversatur nomen, manifeste dicens; De hoc mihi nullus loquatur: specimen enim semel ipse dedit. Attamen dum hic sumus, non cessabimus omni virtute & ejus patris curam gerere, scientes factam illi ab impiis injustitiam. Nobis quoque studium est, ut hinc liberemur, & vestra liberetur pietas. Nihil enim hinc boni sperandum, eo quod judices ipsi omnes auro confidant, & contendant unam esse naturam deitatis & humanitatis. Populus autem omnis gratia Dei bene habet, & jugiter ad nos egreditur. Incepimus autem ipsis etiam disserere, & celebravimus communiones maximas, & quarto illis enarratum est precibus tuæ pietatis de fide, & tanta audierunt voluptate, ut usque ad horam septimam non discederent, sed perduraverint usque ad æstum solis. In aula enim maxima, & quatuor habente porticus, multitudo congregata fuit, & nos superne concionabamur e suggestu prope tectum. Verum clerus omnis cum bonis monachis valde nobis erat infensus, ita ut fieret collapidatio, quando a Ruffinianis post adventum pientissimi imperatoris rediremus, & vulnerarentur multi ex laicis & falsis monachis, qui nobiscum erant. Noverat autem rex pientissimus, quod multitudo congregaretur contra nos; & solis nobis occurrens, dicebat: *Novi quod male congregamini.* Dicebam autem ei: *Quia dedisti fiduciam loquendi, cum venia audi. Justum est, hæreticos quidem excommunicatos in ecclesiis agere; nos vero qui pro fide certamus, & propter hoc ab illis communionis exortes factos, non intrare in ecclesiam?* & ille respondit: *Et ego quid faciam?* Respondi igitur illi: *Quod fecit magister tuus comes largitionum in Epheso. Ille enim ut invenit nonnullos congregari, nos autem non congregari, compescuit eos, dicens: Si non fueritis pacifici, non concedam uni parti congregari. Et oportebat etiam tuam pietatem præcipere hic episcopo, ne permitteret neque illis neque nobis congregari, donec conveniamus, ut justa tua sententia omnibus nota fiat:* Ad hæc dicebat: *Equidem episcopo imperare non possum.* Itaque respondi ego: *Igitur neque nobis imperes, & accipiemus ecclesiam, & congregabimur; & cognoscet tua pietas, quod multo plures nobiscum sunt, quam cum illis.* Ad hæc diximus ei, *quod nostra congregatio neque lectionem sacrarum scripturarum habebat, neque oblationem; solas autem preces pro fide & vestra majestate, & religione colloquia.* Approbavit igitur & ultra non prohibuit hoc fieri. Augentur igitur conventus multitudinis ad nos venientis, & cum voluptate doctrinas audientis. Oret igitur vestra pietas, ut causa nostra exitum habeat Deo placentem. Nos enim quotidie periclitamur, & insidias monachorum & clericorum suspicantes, & potentiam & incuriam videntes.

En studium & diligentiam filiorum hujus seculi in re prava.

Actor. 17. 2. Tim. 4.

Id impossibile est vobis in vestra pertinacia persistentibus.

Phil. 2. v. 21.

Nestorium intelligit.

Hunc, quem totus mundus execratur, patrem non appellaretis, nisi idem quod ille, sentiretis.

Patres synodi impios vocant schismatici.

Non unam naturam, sed unam personam esse contendebant.

Ejusmodi applausus fieri solent, cum nova doctrina proseminari incipit.

Non est verisimile, hæc inter Theodorsum & imperatorem intercessisse.

Iterum inep. gloriantur de multitudine.

[1] *Pars homiliæ Theodoreti episcopi Cyri, Chalcedone ad schismaticorum legatos, Nestoriique fautores habitæ.*

CHRISTUS nobis dux sit sermonis, per quem & ipsi sermones, & nos divinorum ejus eloquiorum ministri: Christus, *qui positus est in ruinam multorum, & in resurrectionem, & in signum cui contradicetur*, olim quidem a carnali Israel, nunc autem a spiritali: Christus infidelibus quidem lapis offendiculi, & petra scandali; credentes autem non confundens, pretiosus lapis est, & fundamentum, secundum Isaiæ vocem. Christus lapis est, quem reprobaverunt ædificantes, & factus est in caput anguli; Christus ecclesiæ fundamentum: Christus lapis, qui sectus est absque manibus, & factus est in montem magnum, & obtexit orbem, juxta Danielis prophetiam: pro quo, & cum quo, & propter quem impugnamur, propter quem a regia civitate prohibiti sumus; sed cœlorum regno non excludimur; civitatem enim habemus supernam Jerusalem, cujus architectus & opifex Deus, ut Paulus dixit. Christus, per quem terribiles Propontidis fluctus transire ausi estis, ut nostram audiatis vocem, quam vestri pastoris vocis effigiem putatis.

Luc. 2. v. 34.

1. Petr. 2. v. 8

Isa. 28. v. 16

Psal. 17. v. 22.

Dan. 2.

Non propter Christum, sed propter improbitatem vestram exclusi estis.

1 Versio Vetus ex eadem editione. Apud Harduinum hic titulus: *Pars homiliæ Theodoriti Episcopi Cyri, dictæ in Chalcedone, cum essent abituri.* In Synodo Casinensi hic est titulus: *Pars sermonis unius, quo in Chalcedone dicunt usum Theodoretum Episcopum Cyrensis Ecclesiæ.*

[11. v. 10.] [...latur im... Nestorio.] tatis. Desideratis enim audire jucundas vestri pastoris fistulas; pastoris quem pastores socii calamis occiderunt, ut putant; ad quos Deus [...m. 12. v. 10.] per prophetam clamat: *Pastores multi corruperunt vineam meam, coinquinarunt portionem meam, posuerunt partem meam desiderabilem in solitudinem imperviam.* Dicat de ipsis, & per [4. v. 7.] alium prophetam: *Secundum multitudinem ipsorum ita peccaverunt mihi: gloriam eorum in ignominiam ponam.* Dicat & per alium iterum [...30.] prophetam: *Vae filii apostatae: fecistis consilium, & non ex me; & pacta, & non per spiritum meum; ut adjiciatis peccatum super peccatum: conversi estis, qui profundum consilium consultastis & injustum.* [...ia haec se... enem spi... contra ...dum.] Dicat ad eos & Isaias: [...59. v. 3.] *Manus enim vestrae pollutae sunt sanguine, & digiti vestri peccatis: lingua vestra locuta est injustitiam, & os vestrum iniquitatem meditatum est.* Nullus loquitur justa; quia concipiunt laborem, & pariunt iniquitatem. Ova aspidum excluserunt, & telas araneae texunt. [...tura haec, facile de...bendatur ...tendant.] Videte accusationem malitiae, & putredinis malitiae indicium, ova aspidum, & telas araneae: partus quidem malitiam, conceptus autem infirmitatem habet. Ova aspidum, malitiae species: tela araneae, infirmitatis argumentum est. *Et comedens ovum eorum confractum, putamen invenit.* Vidisti malitiam infirmantem? vidisti offendentem non offendentem? vidisti eum qui impugnatur, coronatum? *Et qui comedit ovum eorum confractum, urium invenit.* Urium autem est aliquid sterile, hoc est imperfectum. Isaia promulga nobis & malitiae speciem. *Et in ipso basiliscus*: Hoc autem mirabile, quod basiliscus in illo, & urium, hoc est sterile. Basiliscus autem malitiam significat; [1] quandoquidem bestiola haec omnium reptilium ferocissima est, ei confert malitiae sobolem. Verum & illa ipsa urion est propter infirmitatem malitiae; infirma enim est malitia. Sequitur demonstratio: [...2. v. 6.] *Tela eorum non erit in vestimentum. Non enim vestiuntur ab operibus manuum suarum.* Quare? quia opera injustitiae. Dic speciem injustitiae. *Pedes eorum in malum currunt*; nimirum ut aliquid fiat: *& veloces ad effundendum sanguinem.* Quid ad haec? [2] *Cunctatio & infelicitas in viis eorum.* Nam viae eorum tortuosae, quas transeunt, & viam pacis nescierunt. Vere lamentis digna sunt haec, quod sacerdotes contra sacerdotes talia dicant. Verum hoc dicimus, non quod tantum accusemus illos, quantum nostri curam gerimus. *Et post alia.*

[...rem. 2. v. 12.] Vere *obstupescit coelum ad hoc, & horruit amplius terra, dicit Dominus: quia duo haec mala fecit populus iste. Me*, inquit, *dereliquerunt fontem aquae vivae, & foderunt sibi cisternas detritas, quae non poterunt aquam continere.* Dicat [...id. v. 10.] ad eos Deus per Jeremiam prophetam: *Transite ad insulas Chetim, & videte; & in Cedar mittite, & considerate bene, si facta sint talia, qualia haec; si mutaverunt gentes deos suos: transite ad insulas Chetim.* Non vultis, inquit, ferre verba mea? non fertis prophetas? non accipitis legem? non creditis divinis scripturis? Assumite gentilium pueros in doctores; ite ad gentes, & discite quomodo colantur ab illis [...id quid haec ...ria ...ntrae ...cilii patres?] dii putativi, cum non sint dii: *transite ad insulas Chetim, & videte; & mittite in Cedar, & bene considerate, si facta sunt talia, qualia haec; num mutaverint gentes deos suos:* & quos? *Et illi non dii.* Et quare haec dicis? *Populus meus mutavit gloriam suam; unde nullam utilitatem accipiet.* Haec & de illis congruit dici. Pagani ligna & lapides venerantes, ut immortalia, illa salutant. Tu autem illis praedicans [Isai. 40. v. 12.] ea venerari non debere, sed solum verum Deum, qui constituit montes in statera, & silvas in libra, & metitur manu aquam, & coelum palmo, & omnem terram pugillo; qui constituit coelum quasi cameram, qui continet rotunditatem omnis terrae, & habitantes in illa quasi locustas: & hunc, qui omnia verbo fecit, & unica momenti inclinatione exhibet ea quae non sunt, ut sint; & dedit his qui non erant, ut essent, sola voluntate; quasi oblitus horum omnium, passionibus obnoxium facis, & legem ponis ut adoretur Deus passibilis. [Rom. 4. Passibilis est Deus, qui haec omnia potest & facit; verum id non secundum se, sed secundum naturam assumptam.] Et pagani quidem, ut praedictum est, * avaritiae verbo capti, etiam coelum impassibile vocant, & solem impassibilem appellant, & stellas immortales statuunt, & terram quam calcant, inter deos numerant. Nos autem invisibilem, unigenitum, incomprehensibilem, inexcogitabilem, passibilem esse credemus? Absit. [Absit, ut secundum naturam assumptam, passibilem non credamus.] Salvator noster & benefactor, ne sic apostatae simus adorationis tuae, ne sic ignoremus tuam naturam, ne sic ingrati simus de tuis donis, ne suspicemur passibilem nostrum liberatorem, qui nos e passionibus ad impassibilitatem transtulit, & nobis passionibus obnoxiis impassibilitatem largitus est. Hanc & pro nobis legationem afferimus Deo, cui gloria in saecula. Amen.

[3] *Joannis Antiocheni episcopi homilia in Chalcedone dicta post homiliam Theodoreti, ut suos animaret.*

SANCTA lex est, ut patribus accepta ferantur ea quae filiorum sunt. [Psal. 59. v. 9.] *Meus igitur est Galaad, & meus est Manasses*: imo non mei sunt, sed Dei, qui vestram cum nostra congregavit ecclesiam, & hunc pro pietate zelum cum aliis donis largitus est. Equidem inter vos ideo surrexi, ut dicendo salutarem simul & valedicerem; [4] etenim vobiscum sumus, ad fratres nostros contendentes. Transit enim quocumque vult absque impedimento caritatis natura. Saluto vos, & oro, ut pacem habeatis cum Deo, prius quidem fideles, nunc autem confessores. [Haec admonitio ponit concilii patres persecutos esse pios & fideles; quod omnino falsum est.] Quisquis magnas facultates possidere censetur, strenue militat & impigre, ut conservet quae possidet. Nullus igitur a paterna fide destituat, quam & nos, ut depositum, apud filios deponimus. Respicite ad progenitores, quos neque tormenta, neque mors, neque aliud quid humanum valuit a fidei sinceritate avellere. Porro vobiscum parvae quidem minae sunt, magna autem merces: parvae passiones, sed coronae magnae. Nemo depraedetur depositum vestrum, nempe dogmatum certitudinem: nemo persuadeat, Deum esse passibilem, neque corporis & deitatis naturam unam. Illa enim per se est divina substantia; hanc vero, corporis videlicet, suscepit. Idcirco conne-

1 Synodic. *Quia enim bestia haec amarissima est omnium reptilium, ipsi partum malitiae comparavit.*
2 Synodic. *Contritio.* 3 In Synodico titulus hic est: *Sermo Joannis Antiocheni, quem dixit in Chalcedone, post sermonem Aphronii presbyteri, & Episcopi Theodoreti.* 4 In Synod. *etenim carpemus iter, vobiscum manentes: & rursum vobiscum sumus, &c.*

nexionem prædicamus, & non confuſionem; unionem, non contemperationem. Deus hoc per illud, filius hoc per illud; omnia hæc per illud: adoratur cum illo, glorificatur cum illo, & qui cum illo adunatus eſt inſeparabiliter, primitiæ appellatur noſtræ naturæ. Hæc ſervate, & Deus pacis erit vobiſcum, adjuvans vos modo quem ipſe novit: cui ſit gloria in ſæcula. Amen.

[1] Altera ſchiſmaticorum epiſtola, intempeſtive de victoria glorianium, ad eoſdem.

PRECIBUS ſanctitatis veſtræ datus eſt nobis acceſſus ad pientiſſimum regem noſtrum, divinaque gratia his qui diverſa ſentiunt, in certamine ſuperiores facti ſumus; quia omnia quidem noſtra accepta fuere apud Chriſti amantiſſimum regem. Lecta autem ſunt oblata ab illis, *&* quæ viſa ſunt indigna ut reciperentur, neque ullam conſequentiam habebant, rejecimus. Cyrilli enim ſurſum ac deorſum memores erant, orabantque illum accerſiri, ut ipſe pro ſeipſo rationem redderet.

A Uſque in præſentem diem non obedierunt, ſed audierunt quod oporteat ſermones de pietate, hoc eſt, de ratione fidei, & firmatam eſſe fidem beatorum patrum. Redarguimus & [2] Acacium, qui in commentariis poſuerat, paſſibilem eſſe deitatem. Quod uſque adeo graviter tulit pius rex noſter, ut excuteret pallium, & retrorſum cederet præ blaſphemiæ magnitudine. Scimus autem & totum conſiſtorium nos valde habere acceptos, quod pro pietate certamus. Viſum igitur eſt pientiſſimo noſtro regi, ut unuſquiſque ſuum ſenſum exponat, & ſuæ pietati offerat. Reſpondimus autem nos, quod impoſſibile eſt fieri aliam expoſitionem, quam eam quæ in Nicæa a beatiſſimis patribus facta eſt: & placuit ejus B majeſtati. Propoſuimus igitur illam, in qua veſtra ſanctitas ſubſcripſit. Ceterum omnis populus Conſtantinopolitanus jugiter ad nos venit, orans ut ſtrenue pro fide pugnemus: multumque laboramus ad retinendum eos, ne videamur occaſionem dediſſe adverſariis. Miſimus autem exemplar expoſitionis, ut duo exemplaria fiant, duobuſque illis ſubſcribatis.

Epiſtola quorumdam orientalium, qui Conſtantinopolim miſſi fuerant, ad Rufum epiſcopum.

C

Deo dilectiſſimo ſanctiſſimoque comminiſtro Rufo, Joannes, Himerius, Theodoretus, & reliqui epiſcopi in domino Salut.

ARBITRAMUR pietatem & eccleſiaſticam concordiam ob ſanctitatis tuæ abſentiam non parvum detrimentum accepiſſe. Etenim ſi præſto fuiſſet, confuſiones turbaſque temere exſuſcitatas compeſcuiſſet; & hæreſes orthodoxæ fidei, & evangelicæ ac apoſtolicæ doctrinæ invectas, quam filii a patribus ſemper acceptam ad nos uſque tranſmiſerunt, nobiſcum debellaſſet. Hæc D citra cauſam non dicimus: ſiquidem ex literis, quas pietas tua ad Julianum piiſſimum ſanctiſſimumque [3] Eridicæ Epiſcopum perſcripſit, quid ſanctitas tua ſpectet cognovimus. Monebant enim literæ piiſſimum illum epiſcopum, ne fidei quam beati patres Nicæni expoſuerunt, defenſionem ulla ratione detrectaret, neve permittat, ut infractis illis verbis, reprehenſio, vel labes aliqua irrepat, ut quæ ſola & ad veritatem oſtendendam, & ad falſitatem revincendam ſint ſatis. Et hæc quidem ſanctitas tua recte & pie & juſte admonuit; atque is qui accepit literas, literarum conſilium ſecutus eſt. Ceterum multi qui ad ſynodum venerunt, jux- E ta prophetam, *declinaverunt*, *inutileſque facti ſunt*. Fide namque relicta, quam a ſanctis patribus acceperant, duodecim Cyrilli Alexandrini capitibus ſubſcripſerunt, quæ Apollinarii prava opinione plena ſunt, & cum Arii & Eunomii impietate conveniunt; omneſque qui manifeſtam illam impietatem non ſuſcipiunt, anathemati ſubjiciunt. Huic

Pſal. 13. v. 3. Non reliquerunt fidem patrum, ſed capita illa tamquam ſymbolo conſentanea admiſerunt.

Ἐπιςολὴ ἀνατολικῶν τινων, τῶν εἰς Κωνςαντινούπολιν πεμφθέντων, πρὸς Ῥοῦφον ἐπίσκοπον.

Τῷ θεοφιλεςάτῳ, καὶ ὁσιωτάτῳ, συλλειτουργῷ Ῥούφῳ, Ἰωάννης, Ἱμέριος, Θεωδώρητος, καὶ οἱ καθεξῆς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΛΙΑΝ βεβλάφθαι τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν ἐκκλησιαςικὴν εἰρήνην ὑπὸ τῆς ἀπουσίας τῆς σῆς ἁγιωσύνης ἡγούμεθα· ἔπαυσε γὰρ ἂν παραγινομένη καὶ τὰς γεγενημένας συγχύσεις, καὶ τὰς * τετολμημένας ἀταξίας, καὶ σὺν ἡμῖν ἂν κατηγωνίσατο τὰς ἐπεισαχθείσας αἱρέσεις τῇ ὀρθοδόξῳ πίςει, καὶ τῇ εὐαγγελικῇ, καὶ ἀποςολικῇ διδασκαλίᾳ, ἣν παῖδες παρὰ πατέρων ἀεὶ * δεχόμενοι, μέχρις ἡμῶν ταύτην παρέπεμψαν. ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς φαμὲν, ἀλλὰ ἄλλον * τὸν σκοπὸν τῆς σῆς ὁσιότητος μεμαθηκότες ἐκ τῶν πρὸς τὸν θεοφιλέςατον, καὶ ἁγιώτατον Ἰουλιανὸν, τὸν τῆς [4] Ἐρδικῆς ἐπίσκοπον, παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας * ςαλέντων γραμμάτων. ἐδήλου γὰρ τὰ γράμματα, ὡς χρὴ τὸν προειρημένον θεοσεβέςατον ἐπίσκοπον συναγωνίσασθαι τῇ ἐκτεθείσῃ πίςει ὑπὸ τῶν μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ * συναθροισθέντων, καὶ μὴ συγχωρῆσαι μῶμον ἐκείνοις τοῖς * ἀρραγέσι ῥήμασιν ἐπεισαχθῆναι, ἀρκοῦσι καὶ τὴν ἀλήθειαν δεῖξαι, καὶ τὸ ψεῦδος ἐλέγξαι. ταῦτα ἡ μὲν ὁσιότης ἡ σὴ ὀρθῶς, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς εἰσηγήσατο. καὶ ὁ δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ τῶν γραμμάτων ἠκολούθησε συμβουλῇ. πολλοὶ δὲ τῶν εἰς τὴν σύνοδον παραγινομένων ἐξέκλιναν κατὰ τὸν προφήτην, καὶ ἠχρειώθησαν, ἣν μὲν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων παρέλαβον πίςιν καταλιπόντες, τοῖς δὲ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας δώδεκα κεφαλαίοις καθυπογράψαντες· ἃ τοῖς Ἀπολιναρίου γέμει κακοδοξίας. συμβαίνει δὲ

καὶ

* τολμηθείσας.
* διαδεχόμενοι
* ἴσ. ἀλλὰ τὸ σκοπὸν
* γραφέντων
* συνελθόντων.
* βραχέσι
Ψαλ. 13. 3.

---

1 In Synodico hic titulus: *Iterum alia epiſtola quorum ſupra Epiſcoporum, ad quos ſupra Epiſcopos.* 2 Epiſcopum Melitinenſem. 3 Legendum *Serdicæ*, ut conſtat ex ſubſcriptionibus ſuperius poſitis in parte 1. 4 Scribendum, τῆς Σερδικῆς.

A καὶ τῇ Ἀρείου, καὶ Εὐνομίου δυσσεβείᾳ. καὶ ἀναθεματίζει πάντα τὸν μὴ δεχόμενον τὴν γυμνὴν ταύτην ἀσέβειαν. ταύτῃ τῇ * λύμῃ τῆς πίστεως λίαν ἀντέστημεν, οἵ τε ἀπὸ τῆς ἑῴας συνεληλυθότες, καὶ ἕτεροι οἱ ἐκ διαφόρων διοικήσεων. ὥστε τὴν ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθεῖσαν ὑπὸ τῶν μακαρίων πατέρων κρατυνθῆναι πίστιν. οὐδὲν γὰρ αὐτῇ ἐλλείπει, ὡς οἶδεν ἡ σὴ ἁγιότης, εἴς τε διδασκαλίαν τῶν εὐαγγελικῶν δογμάτων, καὶ εἰς ἔλεγχον πάσης αἱρέσεως. ὑπὲρ ταύτης ἀγωνιζόμενοι διατελοῦμεν, πάντων ὁμοῦ τῶν κατὰ τὸν βίον καταφρονοῦντες τερπνῶν τε, καὶ λυπηρῶν, ὥστε ἀνέπαφον διαφυλαχθῆναι τὸν πατρῷον τοῦτον κλῆρον. τούτου χάριν καὶ Κύριλλον, καὶ Μέμνονα, τὸν μὲν ὡς αἱρεσιάρχην, τὸν δὲ ὡς συνεργὸν γεγενημένον, B καὶ ἐν ἅπασιν αὐτῷ συμμαχήσαντα, ὥστε βεβαιωθῆναι καὶ στηριχθῆναι τὰ ἐπὶ * διαφθορᾷ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκτεθέντα κεφάλαια, καθαιρέσει ὑποβεβλήκαμεν. καὶ τοὺς ὑπογράψαι, καὶ συνθέσθαι τοῖς ἐναντίοις τῆς εὐσεβείας δόγμασι τετολμηκότας, ἀκοινωνήτους πεποιήκαμεν. ἕως ἂν ἐκεῖνα μὲν ἀναθεματίσωσιν, εἰς δὲ τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐπανέλθωσιν· ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ὤνησεν ἡ ἡμετέρα μακροθυμία· μέχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τῶν διεφθαρμένων ἐκείνων ὑπερμάχονται δογμάτων. περιέπειραν δὲ ἑαυτοὺς καὶ τῷ τοῦ κανόνος ὅρῳ. ὃς σαφῶς διαγορεύει· εἴ τις καθαιρεθεὶς ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ὑπὸ C τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἑαυτῷ ἐπιτρέψειε τὴν λειτουργίαν, καὶ μὴ ἀναμείνειε συνόδου κρίσιν, μηκέτι χώραν αὐτὸν ἔχειν ἀπολογίας, μηδὲ ἐφ' ἑτέρας συνόδου· ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ, παντελῶς ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας. τούτῳ τῷ ὅρῳ περιπεπτώκασιν οἵ τε καθαιρεθέντες, οἵ τε ἀκοινώνητοι γεγενημένοι. εὐθὺς γὰρ μετὰ τὸ γνῶναι τὴν γενομένην καθαίρεσιν, καὶ ἀκοινωνησίαν, καὶ συνελειτούργησαν, καὶ διατελοῦσι λειτουργοῦντες. ὡς ἀπιστοῦντες δηλονότι τῷ εἰπόντι· ὃ δὴ ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ταῦτα ἐβουλευσάμεθα μὲν εὐθὺς τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ γνωρίσαι· προσδοκήσαντες D δὲ ἔσεσθαί τινα τῶν λυπηρῶν μεταβολὴν, μέχρι τοῦ παρόντος ἀνεμείναμεν. ἀλλ' ἐψεύσθημεν τῆς ἐλπίδος. ἔμειναν γὰρ τῆς δυσσεβοῦς ταύτης αἱρέσεως ὑπερμαχοῦντες, καὶ μηδὲ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως τὰς συμβουλὰς αἰδούμενοι. πεντάκις γὰρ ἤδη καὶ αὐτοῖς, καὶ ἡμῖν συντετυχηκὼς, προσέταξεν αὐτοῖς, ἢ ὡς ἐναντία τῇ πίστει ἐκβάλλειν τὰ Κυρίλλου κεφάλαια, ἢ τὸν ὑπὲρ τούτων ἀναδέξασθαι ἀγῶνα, καὶ δεῖξαι ὡς συμβαίνει τῇ τῶν μακαρίων πατέρων ὁμολογίᾳ. ἑτοίμως γὰρ * ἔχομεν ἡμεῖς τοὺς ἐλέγχους, δι' ὧν ἀπεδείξαμεν ἂν, ὡς ἄντικρυς μὲν μάχεται τοῖς τῆς ὀρθοδοξίας διδασκάλοις, συμφέρεται δὲ λίαν τῇ τῶν αἱρετικῶν διδασκαλίᾳ. διδάσκει γὰρ διὰ τούτων αὐ- E τῶν ὁ τὰ πονηρὰ ταῦτα κτίσας γεννήματα, ὡς ἡ θεότης τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ Θεοῦ ἔπαθε, καὶ οὐχ ἡ ἀνθρωπότης, ἣν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀνείληφε σωτηρίας· τῆς ἐνοικούσης δηλονότι θεότητος οἰκειουμένης μὲν τὰ πάθη, ὡς ἰδίου σώματος, οὐδὲν δὲ πασχούσης εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι μία φύσις γέγονε θεότητός τε, καὶ ἀνθρωπότητος. οὕτω γὰρ, ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἡρμήνευσεν. ὡς τῆς θεότητος τροπήν τινα ὑπομεινάσης, καὶ εἰς σάρκα μεταβληθεί-

(Margin: ἰλμῃ — διαφθορᾷ — κανὼν 4. συνόδου ἀντιοχείας. — Ματθ. 18. 18. — ἔχομεν — Ἰωαν. 1.)

fidei pesti strenue restitimus tam nos qui ex oriente, quam alii quoque qui ex diversis diœcesibus convenerunt, ut fides a beatis patribus Nicææ exposita confirmaretur. Nihil enim (ut sanctitas tua novit) in illa desideratur, quod ad confirmandam evangelicorum dogmatum doctrinam, & ad quamvis hæresim confutandam faciat. Propter hanc omnibus lætis tristibusque, quæ humanæ vitæ accidere possunt, simul posthabitis, jugiter in acie versamur, ut hanc sortem a patribus traditam, incontaminatam conservemus. Hac etiam de causa Cyrillum & Memnonem deposuimus; illum quidem tamquam hæresiarcham; hunc vero tamquam illius fautorem & adjutorem in omnibus ad confirmanda ac stabilienda capita, quæ exposita sunt in ecclesiarum perniciem: ceteros vero qui dogmatibus illis pietati dissentaneis subscribere & adstipulari sunt ausi, tantisper excommunicationi subjecimus, dum ea anathematizaverint, & ad sanctorum patrum Nicænorum fidem redierint. Verum nostra lenitas illis nihil profuit. Nam usque hodie pro perversis illis dogmatibus decertant, & ultro in [1] canonis sanctionem, vulnus accepturi, impegerunt. Habet is hanc perspicuam sententiam: Siquis episcopus a Synodo, aut presbyter, vel diaconus ab episcopo suo depositus, non expectato synodi judicio sacris ministeriis se ingesserit, nullus se expurgandi locus, ne in alia quidem synodo, huic relictus esto. Sed & si qui sunt, qui cum eo communicaverint, hi penitus ab ecclesia expellantur. In hanc sanctionem inciderunt tam hi qui excommunicationis, quam illi qui depositionis sententiam in se exceperunt. Nam cum primum se a nobis depositos atque excommunicatos resciverunt, statim una sacris operati sunt & adhuc sacra facere perseverant tamquam ei fidem non habentes, qui dixit: *Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cœlis*. Hæc in ipso mox exordio sanctitati tuæ indicare cogitavimus: verum mutationis alicujus, & a malis hisce emersionis spe ducti, hactenus expectavimus: at ea nos spes fefellit. Nam neque impiam hanc hæresim propugnare destiterunt, neque piissimi imperatoris consilia reverentur. Etenim quintum jam nos & ipsos affatus, illis quidem mandavit, ut vel capita Cyrilli tamquam cum fide pugnantia rejiciant; vel certe, suscepto in eorum defensionem certamine sanctorum patrum confessioni consentanea esse palam faciant. In promptu enim argumenta habemus, per quæ ostensuri eramus, quod orthodoxæ fidei doctoribus manifeste adversantur, plurimumque hæreticorum doctrinæ consentiunt. Enimvero homo perversorum germinum auctor per hæc ipsa docet, divinitatemque unigeniti filii Dei passam esse, non autem humanitatem, quam pro salute nostra suscepit; cum divinitas inhabitans passiones corporis quasi proprii sibi attribuerit, & tamen in propria natura nihil ipsa pateretur. Addit præterea, ex divinitate & humanitate unam factam esse naturam: siquidem illud, *Verbum caro factum est*; ita

Non pugnatis pro symbolo, etsi id frequenter jactetis, sed pro Nestorio.

Inciderent in canonis sanctionem, si vestra sententia esset legitima.

canon. 4. conc. Antioch.

Sciebant vestras sententias esse nullas, idcirco eas pro nihilo duxerunt.

Matth. 18. v. 18.

Tam vobis familiaris est imperator, ut ne mœnibus quidem recipi sinat.

Hoc Cyrillus nunquam cogitavit, nedum publice tradidit.

Joan. 1.

[1] Canon. 4. Concil. Antioch.

ita exponit, quasi divinitas conversionem aliquam passa, & in carnem transmutata sit. Ad hæc eos execratur, qui evangelicas apostolicasque voces de Christo domino distinguunt, ut humiles quidem ad humanitatem, divinas vero ad Christi divinitatem referant. Quod Ariani & Eunomiani sentientes, humilesque dispensationis voces ad divinitatem referentes, Deum Verbum creaturam & facturam, alteriusque substantiæ, & patri inæqualem esse affirmare non dubitarunt. Quæ vero blasphemia ex hisce principiis consequatur, quivis facile intelligit. Nam & naturarum inducitur confusio, & Deo Verbo attribuitur illud: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* & illud: *Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste.* Rursum fames, sitis, angelica confortatio, & illud: *Nunc anima mea turbata est*, & iterum: *Tristis est anima mea usque ad mortem*: & quæcumque talia in domini nostri humanitatem ceciderunt quæ perspicue cum Arii & Eunomii impietate congruere facile quis viderit. Illi enim cum heterusion, naturarumque diversitatem adstruere non valerent, perpessiones, & humiles illas voces divinitati Christi, ut ante dictum est, adscribunt. Norit autem pietas, Arianorum doctores nihil aliud in ecclesiis suis hoc tempore docere, quam quod consubstantialitatis assertores jam demum cum Ario sentiant, quodque veritas, quæ diu latuerat, nunc tandem in lucem prodeat. Nos autem in dogmatibus beatorum patrum, qui apud Nicæam convenerunt, & eorum qui post illos doctrina claruerunt, Eustathii Antiocheni, Basilii Cæsariensis, & Gregorii, & Joannis, & Athanasii, & Theophili, & Damasi Romani, & Ambrosii Mediolanensis, & reliquorum qui cum his eadem docuerunt, perseveramus, piisque illorum vestigiis insistimus; quippe qui evangelica & apostolica & prophetica verba sequentes, exactam orthodoxæ fidei regulam nobis tradiderint: quam regulam nos inconcussam inflexamque retinere studemus omnes qui in oriente habitamus; similiter qui Bithyniam, & Paphlagoniam, & Cappadociam secundam, & Pisidiam, & Thessaliam, & Mysiam, Rhodopenque incolunt, & alii quamplurimi diversarum provinciarum. Italos quoque certum est novitatem illam nequaquam laturos esse. Nam [1] Martinus sanctissimus Deoque dilectissimus Mediolanensium episcopus ad nos scripsit, librumque beati Ambrosii de dominica incarnatione ad piissimum imperatorem misit, qui hæreticis illis capitibus contraria docet. Sed nec istud sanctitatem tuam prætereat, nempe, Cyrillum & Memnonem non contentos fuisse orthodoxam fidem corrupisse, verum omnes quoque canonicas sanctiones proculcavisse. Nam qui a diversis diœcesibus atque provinciis excommunicatione perculsi fuerunt, illos ipsi statim in communionem receperunt. Alios præterea de diversis etiam hæresibus accusatos, eademque sentientes cum Cœlestio & Pelagio (Euchitæ enim sunt, sive Enthusiastæ) & ob id a suo diœcesano vel metropolitano excommunicatos, ecclesiastica disciplina con-

Sed quis orthodoxus ea principi apposuit unquam?

Psal. 21. Matth. 26. 39.

Joan. 12. Matth. 26.

Ariani non agnoscunt diversas naturas in uno Christo.

Si hos patres sequeremini insontibus quasi hæreticis non insultaretis.

Omnes catholici vobiscum sentiunt, ubi catholicam doctrinam tenetis: secus vero, nequaquam. Hoc falsum omnino est.

Solum a Nestorio, & aliis ei adhærentibus injuste depositos restituerunt.

A σης. πρὸς τούτοις ἀναθεματίζει τοὺς διαιροῦντας τὰς εὐαγγελικὰς, καὶ ἀποστολικὰς περὶ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ φωνὰς, καὶ τὰς μὲν ταπεινὰς, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὰς δὲ θεοπρεπεῖς, κατὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ ἐκλαμβάνοντας. ὅπερ φρονοῦντες Ἀρειανοὶ, καὶ Εὐνομιανοὶ, καὶ τὰς μὲν ταπεινὰς περὶ τῆς οἰκονομίας φωνὰς εἰς τὴν θεότητα ἀναφέροντες, καὶ κτίσμα, καὶ ποίημα τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἑτεροούσιον, καὶ ἀνόμοιον τῷ πατρὶ λέγειν ἐπραγματεύσαντο. ἐντεῦθεν δὲ, εἴ τι κἂν συμβαίνῃ τὸ βλάσφημον, ῥᾴδιον κατιδεῖν. σύγχυσις γὰρ εἰσάγεται τῶν φύσεων, καὶ προσάπτεται τῷ Θεῷ λόγῳ, τό· Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; καὶ τό· πάτερ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω
B τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ᾽ ἐμοῦ· καὶ τὸ πεινῆν, καὶ διψῆν, καὶ ὑπὸ ἀγγέλου στηρίζεσθαι, καὶ τὸ λέγειν· νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· καὶ ὅσα τοιαῦτα περὶ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ κυρίου συμβέβηκε. ταῦτα δὲ ὡς σαφῶς τῇ Ἀρείου, καὶ Εὐνομίου δυσσεβείᾳ συμβαίνει, εὐχερῶς ἄν τις κατίδοι. ἐκεῖνοι γὰρ τὸ ἑτεροούσιον κατασκευάσαι μὴ δυνάμενοι, τὰ παθήματα, καὶ τὰς εὐτελεῖς φωνὰς τῇ θεότητι τοῦ Χριστοῦ περιάπτουσιν, ὡς προείρηται. ἴστω δέ σου ἡ θεοσέβεια, ὡς οἱ τῶν Ἀρειανῶν διδάσκαλοι νῦν οὐδὲν ἕτερον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν διδάσκουσιν, ἢ ὡς οἱ τὸ ὁμοούσιον διδάσκοντες, νῦν τὰ Ἀρείου φρονοῦσι, καὶ ὅτι διὰ χρόνου μακροῦ τὸ ἀληθὲς
C ἀνεφάνη. ἡμεῖς δὲ τοῖς τῶν μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνεληλυθότων, καὶ τῶν μετ᾽ ἐκείνους ἐν τῇ διδασκαλίᾳ διαπρεψάντων, Εὐσταθίου τοῦ Ἀντιοχείας, Βασιλείου τοῦ Καισαρείας, καὶ Γρηγορίου, καὶ Ἰωάννου, καὶ Ἀθανασίου, καὶ Θεοφίλου, καὶ Δαμάσου τῆς Ῥώμης, καὶ Ἀμβροσίου τοῦ Μεδιολάνων, καὶ τῶν ταὐτὰ τούτοις διδαξάντων, ἐμμένομεν δόγμασι, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν αὐτῶν ἀκολουθοῦμεν ἴχνεσι. τοῖς γὰρ εὐαγγελικοῖς, καὶ ἀποστολικοῖς, καὶ προφητικοῖς, ἑπόμενοι * ῥήμασιν, ἀκριβῆ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμῖν κατέλιπον κανόνα. ὃν ἀκλινῆ, καὶ ἀσάλευτον φυλάξαι σπουδάζομεν ἅπαντες, οἱ τὴν ἀνατολὴν οἰκοῦντες· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Βιθυνοὶ, καὶ Παφλαγόνες, καὶ ἡ
D δευτέρα Καππαδοκία, καὶ Πισιδία, καὶ Θετταλία, καὶ Μυσία, καὶ Ῥοδόπη, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ἀπὸ διαφόρων ἐπαρχιῶν. δῆλοι δέ εἰσι τῆς Ἰταλιῶται καὶ καινοτομίας ταύτης οὐκ ἀνεξόμενοι. ὁ γὰρ θεοφιλέστατος, καὶ ἁγιώτατος Μαρτῖνος, ὁ τῆς Μεδιολάνων ἐπίσκοπος καὶ γράμματα πρὸς ἡμᾶς ἀπέστειλε, καὶ τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ βιβλίον ἐξέπεμψε τοῦ μακαρίου Ἀμβροσίου περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως. ὅπερ τὰ ἐναντία τοῖς αἱρετικοῖς τούτοις διδάσκει κεφαλαίοις. γινωσκέτω δέ σου ἡ ἁγιότης, ὡς οὐκ ἤρκεσε Κυρίλλῳ, καὶ Μέμνονι τὸ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει λυμήνασθαι, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς κανόνας ἐπάτησαν. τοὺς γὰρ ἀπὸ διαφόρων ἐπαρχιῶν, καὶ διοικήσεων γενο-
E μένους ἀκοινωνήτους, εὐθὺς εἰς κοινωνίαν * ἀνεδέξατο. πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἑτέρους, καὶ ἐπὶ αἱρέσεσιν ἐγκαλουμένους, καὶ τὰ αὐτὰ φρονοῦντας Κελεστίῳ, καὶ Πελαγίῳ· Εὐχῖται γάρ εἰσιν, ἤγουν Ἐνθουσιασταί. διὸ καὶ ἀκοινώνητοι ἦσαν τῷ τε διοικητῇ καὶ τῷ μητροπολίτῃ. τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καταφρονήσαντες, εἰς κοινωνίαν ἐδέξαντο αὐτοὺς, τὸ πλῆθος ἑαυτοῖς πανταχόθεν ἀθροίζοντες. καὶ τυραννικῶς μᾶλλον, ἢ εὐσεβῶς δογματίζειν σπουδάζοντες. ἐπειδὴ γὰρ τῆς εὐσεβείας ἐγε-

Ψαλ. 21. Ματθ. 26. 39.

Ἰωάν. 12. Ματθ. 26.

* δόγμασιν,

* ἴσως ἀνεδέξαντο, ἐδέξαντο in ms. Seg.

[1] Martianum vocat Ennodius Epigr. LXXXI.

ἐγεγύμνωντο, ἀναγκαίως ἑαυτοῖς ἑτέραν ἐπενόησαν δύναμιν. ἀνθρώπων * τείχη, χρημάτων ῥεύμασιν οἰόμενοι τὴν τῶν πατέρων καταγωνίζεσθαι πίστιν. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν αὐτοὺς ὀνήσει, τῆς ὑμετέρας * ἐρρωμένης ὁσιότητος, καὶ συνήθως τῆς εὐσεβείας ὑπερασπιζούσης. παρακλήθητι τοίνυν, δέσποτα ἁγιώτατε, τὴν μὲν κοινωνίαν τῶν ταῦτα τετολμηκότων, καὶ τὴν αἵρεσιν ταύτην εἰσαγαγόντων, φυλάξασθαι, γνωρίσαι δὲ πᾶσι, καὶ τοῖς ἐγγὺς, καὶ τοῖς μακράν. ὡς ταῦτά ἐστι τὰ κεφάλαια, ἐφ' οἷς ὁ τρισμακάριος Δάμασος καθεῖλεν Ἀπολινάριον, καὶ Βιτάλιον, καὶ Τιμόθεον, τοὺς αἱρετικούς· καὶ ὅτι οὐ χρὴ τῇ ἐκπεμφθείσῃ ἐπιστολῇ παρ' αὐτοῦ ἁπλῶς προσέχειν. ἐν ᾗ τὸ μὲν αἱρετικὸν συνεσκίασε φρόνημα, τῷ δὲ τῆς εὐσεβείας αὐτὴν κατέχρωσε δόγματι. ἐν μὲν γὰρ τοῖς κεφαλαίοις σφόδρα αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν ἐγύμνωσεν. ἔνθα καὶ ἀναθεματίσαι τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἐτόλμησεν· ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ * βλάψαι πανούργως τοὺς ἁπλουστέρους ἐπεχείρησε. μὴ τοίνυν * καταφρονήσῃ τῆς ὑποθέσεως ἡ σὴ ὁσιότης, ἵνα μὴ ὕστερον ὁρῶσα τὴν αἵρεσιν κρατυνθεῖσαν, ἀνονήτως ἀλγυνῆται, καὶ ἀσχάλλῃ, ἐπαμῦναι μηκέτι δυναμένη τῇ εὐσεβείᾳ. ἀπεστείλαμεν δὲ καὶ τὸ ἴσον τοῦ τόμου, οὗ ἐπιδεδώκαμεν τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ βασιλεῖ ἡμῶν, ἔχον τὴν πίστιν τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ· ἐν ᾧ ἐξεβάλομεν τὰ πρόσφατον ἐπεισαχθέντα ὑπὸ Κυρίλλου αἱρετικὰ κεφάλαια, ἀλλότρια κρίναντες αὐτὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. ἐπειδὴ μόνοι ὀκτὼ παρεγενόμεθα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, οὕτω τοῦ εὐσεβεστάτου προστάξαντος βασιλέως, * ὑπετάξαμεν καὶ τὸ ἴσον τοῦ ἐντολικοῦ, τοῦ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου δοθέντος ἡμῖν, διὰ τὴν γνῶσιν τῶν ἐγκειμένων αὐτῷ ἐπαρχιῶν, ἃς ἔστιν ἀπὸ τῶν ὑπογραφῶν τῶν μητροπολιτῶν γνῶναι τὴν σὴν ὁσιότητα. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα προσαγορεύομεν.

* τάξει,
* [illegible]
* κλέψαι
* καταφρονησάτω
* ὑπεγράψαμεν.

tempta, communioni restituerunt, multitudine undecumque sibi coacta, ac tyrannice potius, quam pie dogmata sua statuere laborantes. Nam cum pietate destituerentur, aliam necessario sibi potentiam excogitarunt, nempe hominum propugnacula, rati profusione pecuniæ se patrum fidem expugnaturos. Verum pietate tua bene valente, religionisque defensionem more suo suscipiente, nihil illorum machinationes efficere poterunt. Quamobrem sanctissime domine, rogatus, illorum communionem, qui tanta hac temeritate usi sunt, quique hanc hæresim invexerunt, caveto; omnibusque tam prope, quam longe positis declarato, capita hæc ipsa esse, propter quæ beatissimus Damasus Apollinarium, Vitalium & Timotheum hæreticos gradu movit: epistolam præterea ab eo missam, non esse simpliciter admittendam, in qua sententiam hæreticam pietatis dogmate coloratam occultavit: siquidem in capitibus illis aperta fronte impietatem suam profitetur, eosque qui aliter sentiunt, audacter anathematizat; in epistola autem callide simplicioribus damnum inferre studuit. Caveat itaque sanctitas tua, ne causam negligat, ne postea hæresim hanc corroboratam aspiciens, in vanum doleat, & quod pietatem vindicare deinde nequeat, se affligat. Misimus etiam exemplum scripti, quod piissimo Christianissimoque imperatori nostro exhibuimus; quo sanctorum Nicænorum patrum fides continetur, & hæretica Cyrilli capita recens inducta reprobantur, ea nobis judicantibus ab orthodoxa fide aliena. Quoniam vero juxta piissimi imperatoris mandatum octo tantum in civitatem Constantinopolitanam venimus, adscripsimus etiam exemplum mandati a sancta synodo nobis dati, quo provinciæ in illo recensitæ dignoscantur. Eas enim a metropolitanorum subscriptionibus sanctitas tua cognoscet. Salutamus universam quæ tecum agit, fraternitatem.

Iterum Cyrillus inter hæreticos computatur.

Jactant plures suæ factionis metropolitanos, ut facilius persuadeant.

[1] ORIENTALIUM SCHISMATICORUM

Exemplaria ad fratres, qui communi omnium nomine Constantinopoli legatione fungebantur.

Omnibus modis pientissimis & sanctissimis ac religiosissimis coepiscopis, Joanni, Joanni, Himerio, Paulo, Macario, Apringio, Theodoreto, Helladio, episcopis, synodus quæ in ecclesia Ephesi congregata, in domino Sal.

QUONIAM didicimus vestros pro religione labores, cum divina [2] regis nostri Christum amantis & pientissimi, cognovimus experientia, dominum Jesum Christum ecclesias suas non derelinquere, qui sane & vobis orthodoxis decentem gratiam exhibuit, adversariosque multo rubore confudit, pientissimumque nostrum regem rectæ fidei sanctissimæ ecclesiæ accedere fecit. Confidimus autem, quod & vobis libertate sacerdotibus Christi digna certantibus, & [3] pientissimi nostri regis vita per Deum salva, pacificum finem res habituræ sint: infamentur hæretica, ut per totum orbem in ecclesiis iterum sanctorum patrum orthodoxa fides relucescat. Verum adversarii non cessant usque in præsentem diem solitam exercere tyrannidem, eo quod nullam indignationem experti sunt. Ubique enim illicitas depositiones in ecclesias mittentes, turbant & clerum & plebem. Subscripsimus item in duobus exemplaribus, quæ a vestra sanctitate nobis sunt missa: pro quibus oramus, ut contra pullulantem impietatem pro veritate certantes, usque ad sanguinem obsista-

Obscura sunt hæc, & forte mutila.

Et hæc argumento sunt, eos non successisse.

1 Versio Vetus ex editione Basileensi Rob. Winteri; Extat ubi titulus: *Exemplaria Orientalium, eis qui Constantinopoli sunt fratribus*. Extat alia præterea versio in synodico Casinensi, sed minus proba. 2 Lege cum Harduino: *cum divina gratia, in præsentia regis* &c. 3 In Synodico: *& salvante Domino Imperatoris nostri piissimam vitam, pacificum finem præsens negotium sortietur. Et quidem depompabunt hæreses: refulgebit quidem rursus per universas totius mundi ecclesias &c.*

sistatis, scientes quod cum vestra sanctitate concordant ea quæ nos confitemur. Parati etiam sumus prius mori, quam suscipere unum ex hæreticis Cyrilli Alexandrini capitulis. Quæ autem ad personarum dehonestationem attinent, perpetuo silentio abrogamus. Qui enim recipiunt eum in hæreticis illis commentariis (hæretica commentaria, ut scitis, patrum fidei conjunxerunt,) hac ratione declarant seipsos hæreticos, & ab orthodoxa fide alienos. Quomodo igitur, oro, fieri potest, ut duo hæc diversa, depositio & capitula, conveniant? Nam si fide digni sunt qui eum recipiunt, digni fide erunt & in capitulis hæreticis, quæ exposuerunt. Si autem capitula redarguunt eos hæreticos, omnino hæreticorum est & depositio. Hæc autem & ad pientissimum nostrum regem scripsimus, misso exemplari; ut quod operæ pretium videbitur, faciatis. Non minor enim nobis solicitudo est, quam pro veritate ipsa, ne si depositio quæ ab hæreticis facta, robur accipiat, valeant & hæretica capitula, & alia quæ ab illis contra multos sacerdotes facta sunt. Bona nobis fiducia est, quod vestra sanctitas hæc omnia doceat, & illa faciat, quæ omnia quæ ab hæreticis facta sunt, irritent, sive depositionem, sive excommunicationem, idque tam synodali rescripto, quam regio edicto. Non ignorat enim vestra pietas, quod habemus quosdam episcopos nobiscum desolatos in suis provinciis. Demum misimus vestræ sanctitati recens factam expositionem ab Alexandrino hæreticorum capitulorum, evidentius etiam per illam ostendente suam impietatem. Sicut & rogavimus vestram sanctitatem, dignemini curare, ut nos statim dimittamur, maxime quia nunc hyems instat. [1]

Argute: sed ex falso principio colligitis, ponitis enim totam synodum hæreticam fuisse, atque ideo Nestorium deponere non potuisse.

Hac fiducia vos fallet.

Imo vero major pars jam ante vel exauctorata vel excommunicata erat. Indicant anathematismorum Cyrilli declarationem.

[a] RELATIO ORIENTALIUM,

qui Ephesi degebant, ad Theodosium & Valentinianum Augustos.

Pientissimis & Christi amatoribus regibus, Theodosio & Valentiniano Augustis, sancta synodus quæ Ephesi est congregata.

EDOCTI ex sanctissimorum & pientissimorum ministrorum nostrorum literis, qui pro tota synodo ad vestrum pium comitatum pervenerunt, tum quod benignus illis ad vestram pietatem patuerit accessus, tum quod majestas vestra multum pro orthodoxa fide zelet, gavisi sumus, quasi præsentes prædictis serenam vestræ pietatis faciem simul intueremur. Cognovimus enim, quomodo ea quæ ab adversariis, vestro justo judicio minus fuere accepta; sanctorum autem patrum qui in Nicæa, fides, pro qua & præsentes pientissimi episcopi, & nos soliciti sumus, receptionem meruit. Credimus itaque, Deum sic instituisse vestram pietatem, ne quo modo commoveretur apostolica fides, per quam a progenitoribus regnum habet vestra majestas, omnesque alienas nationes subditas habet. Et propterea gratiarum actiones, & continuas preces solito more cum magno gaudio Christo domino offerimus. Quoniam autem sub vestro imperio magna quædam fiducia est sacerdotibus, confidimus etiam ea quæ nos mœrore conficiunt & solicitudine, cognovisse vestram majestatem, illorumque remedium petere. Unde oramus, & ante vestigia vestra provolvimur, ut nos cum longanimitate humiliantes vestræ pietati suscipiatis, & juste petentes de offensa persona ab his qui receperunt hæretica capitula Cyrilli Alexandrini, & in Deum ipsum impie egerunt. Nam qui introduxerunt hæretica capitula, & turbaverunt sanctorum patrum fidem, [3] hanc ipsorum partem in ipsis commentariis etiam illicitam depositionem fecerunt. Et credimus non visum fuisse incorrupto vestro & recto judicio justam illorum stare condemnationem, quos condemnari manifeste oportet, utpote convictos hæreticos. Quæ autem particulariter secutura sunt ab illis & contra ecclesiasticas constitutiones, & contra pientissima vestra scripta, jam a multis didicit vestra majestas, si in nullo ab ipsis offendatur, vestrisque edictis non obluctentur, & ecclesiasticam fidem prædicent. Nam etsi millies fugiens tumultus caveat, & ipse privatim agere malit; opus tamen, ne fides jacturam ferat, eo quod illegitima ista depositio ab his qui hæretica capitula introducunt, facta sit.

Non pro tota synodo, sed tantum pro conciliabulo Antiocheno.

Gravis intercessio pro hæretico Nestorio quem tamen quod imperatoribus exosus esset, nominare non audent.

Sed coram quo judice hæresis convicti sunt concilii patres?

Quasi Nestorius ecclesiasticam fidem prædicaverit, & imperatoris edictis paruerit.

EPISTOLA LEGATORUM

Schismaticorum ad suos in Epheso.

Dominis maxime honorabilibus & pientissimis episcopis, qui in Epheso sunt, Joannes, Joannes, Himerius, Paulus, Macarius, Apringius, Theodoretus.

QUINTO accessus nobis contigit: & quamvis multum de hæreticis capitulis disceptaverimus, juraverimusque sæpius pientissimo regi, quod impossibile sit nobis communicare his qui diversa sentiunt, si nondum exploserint capitula; & quod Cyrillus, etiam si rejecerit capitula, a nobis suscipiendus non sit, eo quod ipse tam impiæ hæreseos hæresiarches factus sit; nihil tamen profecimus, eo quod & adversarii instarent, & auditores hos tam impudenter obluctantes non compescerent, nec cogerent eos, ut ad inquisitionem & colloquium venirent: hac enim via effugiunt, ne capitula examinentur, & de his disputari prorsus non sinunt. Nos autem propter vestras preces usque ad mortem instare parati sumus; & neque Cyrillum suscipere, neque capitula ab eo exposita, neque illis communicare, priusquam explodantur quæ male fidei adjecta sunt. Obsecramus igitur & vestram sanctitatem, ut sapiatis eadem quæ nos, eumdemque laborem ostendatis. Certamen enim nobis pro religione est, quam solam habemus spem, & propter quam expectamus fruituros nos benignitate salvatoris nostri in futuro sæculo. De pientissimo & sanctissimo episcopo Nestorio sciat vestra pietas, quod studuerimus quidem sermonem de illo inserere; sed nunc non potuimus, eo quod omnes vel ad ipsum nomen hostiliter afficiuntur. Nihilominus curæ nobis erit, tametsi res sic habeant, per opportunitatem temporis ac au-

Gravis in beatum Cyrillum calumnia.

Laus impia impii heretici.

1 Quas hic subjicit Harduinus ex Casinensi Synodico Episcoporum subscriptiones, ac deinde Epistolam Maximini secundæ Ciliciæ, interlocutionem Synodi secundæ Ciliciæ, ac Epistolam Helladii ad Alexandrum, infra dabimus cum eodem Synodico. 2 In Vet. cit. Vers. *Relatio Orientalium in Epheso ad Regem*. 3 Forte, *hinc ipsorum patrum*.

auditorum benevolentiam etiam hoc facere, si A quidem nostro proposito Deus cooperatus fuerit. Porro ut vestra sanctitas etiam hoc non ignoret, scitote, quod videntes Cyrillianos tyrannide, & fraudibus, & adulatione, & donis omnes, ut ita dicam, decepisse, non raro pientissimum regem & magnificentissimos principes obsecravimus, ut & nos ad orientem dimitteremur, & vestra pietas ad propria remigraret. Cognoscimus enim, quod in vanum moras nectimus, & instituta non perficimus, eo quod Cyrillus ubique fugit colloquium nostrum, conscius sibi, blasphemias, quas in duodecim capitulis suis edidit, manifeste redarguendas. Placuit autem pientissimo regi post multas adhortationes, ut singuli ad propria redeamus; ad hoc, ut & [1] Ægyptius, & Memnon Ephesius in suis locis maneant. Sic enim poterit Ægyptius omnes excæcare muneribus suis, sic, ut ille quidem cum innumera fecerit mala, ad thronum suum redeat: iste vir innocens vix ad suam mansionem dimittatur. Omnem, quæ vobiscum est fraternitatem, & nos, & qui nobiscum sunt, plurimum salutamus.

Joannes episcopus Antiochiæ orientis valere vos in Christo precor, domini pientissimi & sanctissimi. Subscripserunt autem similiter & alii.

...chismatici ...a sua dis-...tes, quam ...a se obti-...e gloria-...ur, redi-...urgent.

Cyrillum per contemptum vocat Ægyptium, Nestorium autem virum innocentem.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ,

ΔΙ' ΩΝ ΤΑ ΠΡΟΛΑΒΟΝΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΧΙΣΤΩΝ

διελέγχονται τεχνάσματα

EPISTOLÆ CATHOLICORUM,

quibus Schismaticorum præcedentes doli refelluntur.

Ἀναφορὰ ...ς συνόδου ...ιγραφεῖσα ...ς τὴν ὀρ-...ν, καὶ διδά-...σα, ὡς ...δῆ τὰ ἀνε-...θέντα πα-...τοῦ Κανδι-...νοῦ ἐστιν.

* Ἴσον ἀναφορᾶς τῆς ἁγίας συνόδου, ἀποσταλείσης διὰ Παλλαδίου μαγιστριανοῦ, καλανδῶν Ἰουλίων, Ἐπιφὶ ζ'. ἰνδικτιῶνος ιε'. B

** Exemplum relationis sancti concilii, missæ per Palladium magistrianum, Kalendis Julii, mensis Epiphi septima, indictione xv.*

** Relatio synodi, quæ respondetur sacræ supra præmissæ, & quæ a Candidiano relata fuerant, falsa esse docentur.*

Ea autem sacra posita est sup. pag. 1388.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ θεοφιλεστάτοις, Θεοδοσίῳ, καὶ Οὐαλεντινιανῷ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, ἀειαυγούστοις, ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ, καὶ νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει.

Piissimis, Deoque devotissimis Theodosio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis, sancta synodus, quæ per Dei gratiam vestræque majestatis nutum in Ephesiorum metropoli convenit.

ΤΟ μὲν ὑμέτερον κράτος, τὴν εὐσέβειαν βεβαιῶσαι βουλόμενον, ἐπέταξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ζήτησιν περὶ τῶν δογμάτων ποιήσασθαι σπουδαιοτέραν· ἣν καὶ πεποιήμεθα, καὶ τῇ ἀρχαίᾳ παραδόσει C τῶν πατέρων, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, εὐαγγελιστῶν πειθόμενοι, καὶ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ συναχθέντων ἐπὶ τῆς Νικαίας· ἣν καὶ ἑρμηνεύσαντες συμφώνως, καὶ γνώμῃ μιᾷ, ἐμφανῆ τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ κατεστήσαμεν ἐν αὐτοῖς τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς πεπραγμένοις· ἐν οἷς καὶ Νεστόριον ἕτερα φρονοῦντα ἐναργῶς εὑρηκότες, καθείλομεν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει τὸ ἑαυτοῦ ἔκρυψε φρόνημα. ἵνα ἐλέγχων ἑτέρων δεηθῇ, ἀλλ' ἀνεβόα καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὰ ἀλλότρια τῆς πίστεως κηρύττων πρὸς πλείονας δόγματα. καὶ ἕκαστα κατὰ μέρος ἐν τοῖς πεπραγμένοις ὑπομνήμασι δῆλα κατεστήσαμεν τῇ ὑμῶν εὐσεβείᾳ. ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν φι- D λίαν Νεστορίου τῆς εὐσεβείας προτιμῶν ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης Κανδιδιανός, ὑφαρπάσαι τὴν ἀκοὴν τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ἐσπούδασε, πρὶν καταμαθεῖν ἀκριβῶς τὰ πεπραγμένα τὸ ὑμέτερον κράτος, πρὶν δέξασθαι τὰ ὑπομνήματα, πρὶν ἐπιστῆσαι τοῖς γεγενημένοις, ἐσπούδασεν αὐτὸς τὰ αὐτῷ φίλα, καὶ κεχαρισμένα Νεστορίῳ, ἀναδιδάξαι τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν. πρὶν γνῶναι τὸ ὑμέτερον κράτος τὸ ἀληθὲς ἐκ τῆς τῶν πραχθέντων ὑπομνημά-

VESTRA quidem majestas pietatem confirmare volens, exactiorem dogmatum examinationem sanctæ synodo injunxit quam & fecimus, antiquam secuti traditionem sanctorum patrum, sanctorumque apostolorum & evangelistarum, & trecentorum decem & octo (patrum) apud Nicæam quondam congregatorum: quam etiam una voce unoque consensu interpretati, perspicue testatam pietati vestræ exhibuimus in ipsis commentariis actorum, in quibus & Nestorium diversa sentire manifesto deprehensum exauctoravimus. Neque enim sententiam suam in Ephesiorum metropoli constitutus adeo dissimulabat, ut aliis indiciis & argumentis revincendus esset: sed quotidie exclamabat, dogmata fide aliena prædicans apud complures. Omnia vero in actorum commentariis dilucide sigillatimque vestræ pietati recensuimus. Sed quoniam magnificentissimus comes Candidianus Nestorii amicitiam pietati anteponens, aures pietatis vestræ præoccupare festinavit, priusquam majestas vestra exacte, quæ gesta sunt, intelligeret; priusquam commentarios acciperet, & quæ acta sunt, accurate consideraret, ea pietati vestræ suggerere studuit, quæ & sibi placita, & Nestorio grata erant, priusquam majestas vestra ex commentariorum, quæ (synodi) acta complectebantur, lectione verita-

1 Cyrillus Alexand.

ritatem hauriret: in quibus apparet, ne minimam quidem malevolentiam contra Nestorium nos exercuisse, sed ipsa veritatis dogmata exposuisse: quibus comparantes quæ a Nestorio prædicabantur, clare deprehensa ex ipsius scriptis, epistolis, & publicis sermonibus; sancto evangelio, quod Christum universorum dominum præsentem nobis ostendebat, in medium proposito, sententiam tulimus. Quamobrem majestatem vestram rogamus, ne quem eorum dignetur admittere, qui hominis amicitiam pietate priorem ducunt. In horum enim numero cum Joannem reverendissimum episcopum Antiochenum existere, hoc est, ita animo comparatum esse odorati essemus, ut qui amicitiæ mallet gratificari, quam fidei utilitatem spectare, ex eo conjecturam facientes quod neque majestatis vestræ minas veritus, neque piæ fidei jam inde ab initio traditæ zelo permotus, sanctam synodum post terminum a vestra majestate præstitutum, per dies viginti & unum suspensam tenuisset; universi, qui in sancta synodo orthodoxi, soliusque fidei studiosi sumus, ad eorum inquisitionem nos conferre coacti sumus, quæ ad pietatem pertinent; illud reverendissimo Joanni episcopo accidisse rati, quod magnificentissimus comes Candidianus passus esse non obscure deprehenditur; non enim omnium est, pietati amicitias hominum postponere. Erat autem hæc nostra de Joanne episcopo religiosissimo suspicio non inanis, nec vana. Nam cum primum appulisset, Nestorii sententiæ sese adhærere aperte sanctæ synodo declaravit: sive hoc inde evenerit, quod amicitiæ gratificaretur; sive inde, quod in dogmatis errore cum eo communicaret.

Sed quoniam, quæ acta sunt, vestræ majestati aperte exponere, ut diximus, prohibemur, magnificentissimo comite Candidiano nos impediente, ne quæ pia ratione præstitimus, indicemus, omne vero studium & auxilium Nestorio impendente; majestatem vestram rogamus, ut sanctæ synodi studium erga Deum cognoscat, magnificentissimumque Candidianum accersat, & quinque e sancta synodo, qui ea quæ gesta sunt, coram vestra pietate exponant ac defendant. Sunt enim illi qui diversa a recta fide sentiunt, ad tegendam imposturam usque adeo callidi, ut quidam quoque sanctissimi episcopi, occultato errore a Nestorio, decepti sint, eique sese adjunxerint, qui actisque illius subscripserint: qui tamen, posteaquam dilucide quid sentiret, essent percontati, illumque suas blasphemias retegentem comperissent, ab eo desciverunt, ac sanctæ synodo se adjunxerunt, patefactaque ejusdem blasphemia, condemnationis sententiam adversus prædictum Nestorium una nobiscum tulerunt. Itaque apud Nestorium & reverendissimum episcopum Joannem Antiochenum triginta septem, [1] paulo plures, relicti sunt: quorum major pars, quod criminibus sint obnoxii, & sanctæ synodi sententiam vereantur, ut diximus, Nestorii factioni sese addixerunt: (eorum quoque no-

A τῶν ἀναγνώσεως· ἐν οἷς δεικνύμεθα οὐδεμίαν κατὰ Νεστορίου δυσμένειαν γυμνάζοντες, ἀλλὰ αὐτὰ τῆς εὐσεβείας ἐκθέμενοι τὰ δόγματα· οἷς παραβαλόντες τὰ ὑπὸ Νεστορίου κηρυττόμενα, ἔχοντα τὸν ἔλεγχον ἐκ τῶν γραμμάτων * Νεστορίου, ἐπιστολῶν τε, καὶ τῶν ἐν δημοσίῳ γενομένων διαλέξεων, τὴν ψῆφον ἐξηνέγκαμεν, τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἐν μέσῳ κειμένου, καὶ δεικνύντος ἡμῖν παρόντα τὸν δεσπότην τῶν ὅλων Χριστόν. δεόμεθα τοίνυν τοῦ ὑμετέρου κράτους, μηδενὶ παραδοχῆς ἀξιωθῆναι τῶν προτιμώντων * ἀνθρώπων φιλίαν τῆς εὐσεβείας. καὶ γὰρ τοιαύτης αἰσθόμενοι τῆς διαθέσεως τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας, ὡς βουλομένου φιλίᾳ
B χαρίζεσθαι μᾶλλον, ἢ τὸ συμφέρον τῇ πίστει σκοπεῖν, ἐξ ὧν μήτε τοῦ ὑμετέρου κράτους ἀπειλὴν φοβηθεὶς, μήτε τῷ ζήλῳ κινούμενος τῆς θεοφιλοῦς πίστεως τῆς ἄνωθεν παραδεδομένης, τὴν ἁγίαν ἀνεβάλετο σύνοδον ἐπὶ εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέραν, μετὰ τὴν δεδομένην προθεσμίαν παρὰ τοῦ ὑμετέρου κράτους, καὶ ἠναγκάσθημεν ἅπαντες οἱ τῆς ἁγίας συνόδου ὀρθόδοξοι, καὶ μόνης ἐρῶντες τῆς πίστεως, ζητῆσαι τὰ περὶ τῆς εὐσεβείας· τοῦτο πεπονθέναι καὶ τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην ὑπολαβόντες, ὅπερ δείκνυται πεπονθὼς καὶ ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης Κανδιδιανός. οὐ γὰρ πάντων ἐστὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους φιλίας προτιμᾶν τὴν εὐσέβειαν. ἦν δ᾽ ἄ-
C ρα ἡ περὶ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου ὑπόνοια ἡμῶν οὐκ εἰκαία, οὐδὲ μάταιος· ἐλθὼν γὰρ, δῆλον ἑαυτὸν ἐποίησε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ὡς τὰ Νεστορίου * φρονεῖ, εἴτε φιλίᾳ χαριζόμενος, εἴτε κοινωνὸς ὢν τῆς πλάνης τοῦ δόγματος * ἐκείνῳ.

[* αὐτοῦ.] [* τὴν ἀνθρώπου φιλανθρωπίαν.] [* φρονῶν.] [* ἐκείνου.]

Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ σαφῶς τὰ πεπραγμένα γνωρίζειν τῷ ὑμετέρῳ κράτει κωλυόμεθα, ὡς ἔφημεν, τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Κανδιδιανοῦ ἡμᾶς μὲν κωλύοντος γνωρίζειν τὰ κατὰ τὸν εὐσεβῆ λόγον πεπραγμένα, πᾶσαν δὲ σπουδὴν νέμοντος Νεστορίῳ, δεό-
D μεθα τοῦ ὑμετέρου κράτους, ὑπὲρ τοῦ γνωσθῆναι τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴν τῆς ἁγίας συνόδου. καὶ μεταστεῖλαι μὲν τὸν μεγαλοπρεπέστατον Κανδιδιανὸν, καὶ πέντε τῆς ἁγίας συνόδου συστησομένους τοῖς πεπραγμένοις ἐπὶ τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, δεινοὶ γάρ εἰσιν οἱ ἕτερα παρὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν φρονοῦντες συσκιάζειν τὴν πλάνην· ὡς καί τινας τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, κρυπτομένης μὲν τῆς πλάνης παρὰ Νεστορίου, δελεασθῆναι, καὶ προσθέσθαι αὐτῷ, τοῖς τε ὑπ᾽ αὐτῷ πραττομένοις ὑπογράψαι· ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἐρωτήσαντες αὐτὸν, εὗρον ἀνακαλύπτοντα ἑαυτοῦ τὰς βλασφημίας, ἀποστάντες ἐκείνου, τῇ ἁγίᾳ προσῆλθον συνόδῳ, αὐτὴν τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ δήλην
E ποιήσαντες, καὶ μεθ᾽ ἡμῶν καταψηφισάμενοι τοῦ μνημονευθέντος Νεστορίου· ὡς ἀπολειφθῆναι παρὰ Νεστορίῳ καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ Ἀντιοχείας τριάκοντα καὶ ἑπτὰ, μικρῷ πρός· ὧν οἱ πλείους ὑπεύθυνοι ὄντες αἰτίαις, καὶ τὴν ψῆφον δεδιότες τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς ἔφημεν, προσέθεντο Νεστορίῳ· ὧν καὶ τὰς προσηγορίας ἀπεστείλαμεν τῷ ὑμετέρῳ κράτει· τοὺς μὲν ἐπὶ δογμάτων διαστροφῇ, ὡς Πελαγιανούς τε ὄντας, καὶ ἐναντία τῆς εὐσε-

1 Vet. V. *plures minus*.

σεβείας φρονήσαντας· τοὺς δὲ καθῃρημένους ἤδη πρὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν· τοὺς δὲ ἐφ' ἑτέραις αἰτίαις πονηραῖς ὀφείλοντας μετὰ τὸν ἔλεγχον τὸ ἐπιτίμιον δέξεσθαι παρὰ τῆς συνόδου, ἐχούσης πάντας τοὺς τῆς οἰκουμένης ἁγιωτάτους ἐπισκόπους, ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ φρονήσαντας, διὰ τὸ καὶ τὸν τῆς μεγάλης Ῥώμης συμπαρεῖναι τῇ συνόδῳ, καὶ τοὺς τῆς Ἀφρικῆς διὰ τοῦ θεοσεβεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου· ᾧ καὶ τὴν ἑαυτῶν γνώμην ἑνώσαντες, κεχωρισμένοι μόνῳ τῷ τόπῳ, τῇ αὐτοῦ τε, καὶ πάντων ἡμῶν ψήφῳ συνῄνεσαν. οὐδὲ γὰρ ἂν συνῆλθε Νεστορίῳ τις, καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, εἰ μήτε αὐτός τε δεινὸς ἦν * σχήματι λογισμῶν ἐπικαλύπτειν αὐτοῦ τὴν δυσσέβειαν, οἵ τε νῦν σὺν αὐτῷ ὄντες ἐδεδοίκεισαν τὸ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου μέλλον ἐπ' αὐτοῖς ὁρίζεσθαι ἐπιτίμιον. ἡμεῖς δὲ συσχεθέντες, * ὀλίγον γράψαι τῷ ὑμετέρῳ κράτει τὸ πλάτος ὧν πεπόνθαμεν καὶ παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Εἰρηναίου, οὐ δεδυνήμεθα, τοῦ πᾶσαν διαπιπράξαντος τὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ φόβον ἐπικρεμάσαντος τοῖς ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις διὰ θορύβων τινῶν, καὶ τῆς ἔξω * ἐπιδρομῆς, ὡς καὶ τοὺς πλείονας ἡμῶν * περὶ αὐτοῦ κινδυνεύειν τοῦ ζῆν. ἀλλὰ κατὰ μέρος ἀναδιδάξομεν τὸ ὑμέτερον κράτος, εἴπερ ἡμῖν, ὃ ᾐτησάμεθα, παρασχεθείη παρὰ εὐσεβείας ὑμετέρας τοῦτο· καὶ παραγενόμενοι πέντε τῆς ἁγίας συνόδου, τὰ καθ' ἕκαστον τετυπωμένα τὸ ἡμέτερον * ἀναδιδαξάτωσαν κράτος. καὶ οἱ μὲν συνεδρεύσαντες, καὶ κανονικὴν ἐξενέγκαντες κατὰ τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου ψῆφον τῆς καθαιρέσεως, ἐσμὲν ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, ἐξ ἁπάσης τῆς οἰκουμένης συνειλεγμένοι. συμψηφιζομένης ἡμῖν καὶ πάσης τῆς δύσεως· ὑπεγράψαμεν δὲ ὀλίγοι τῇδε τῇ ἀναφορᾷ, παρόντων πάντων, καὶ συναινούντων, τῷ μάλιστα κατεπείγεσθαι τὸν καθωσιωμένον μαγιστριανὸν Παλλάδιον, καὶ μὴ περιμένειν τὸ βράδος τῆς πάντων ὑπογραφῆς. ὁ Θεὸς, ὁ ἐπὶ πάντων, τὴν βασιλείαν ὑμῶν πολλαῖς ἐτῶν περιόδοις διαφυλάττοι, εὐσεβέστατοι, νικηταὶ, ἀεὶ αὔγουστοι.

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων ὑπέγραψα.

Καὶ ἔστι τῶν σχισματικῶν τὰ ὀνόματα οὕτως· Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Συρίας, Μακάριος, Ἑλλάδιος, Ἰουλιανὸς, Τραγκυλῖνος, Ἀλέξανδρος, Μαξιμῖνος, Διογένης, Ἑλλάδιος, Ἀπρίγγιος, Δεξιανὸς, Πλάκων, Γερόντιος, Ἀλέξανδρος, Ἀστέριος, Θεοδώρητος, Ἀντίοχος, Δωρόθεος,, Μελέτιος, Ἰωάννης, Ζεβῖνος, Παῦλος, Πέτρος, Μουσαῖος, * Φριτίλας, Ἰάκωβος, Ζεβινᾶς, Μαρκελλῖνος, Ἱμέριος, Θεοσέβιος, Εὐθήριος, Ἀναστάσιος, Βασίλειος, Ἰλιάδης, καὶ Μάξιμος· Οὗτοι μόνοι κοινωνοὶ τῶν ἀσεβῶν δογμάτων Νεστορίου, περιϊόντες κατὰ τὴν πόλιν, θορύβους, καὶ στάσεις κινοῦσι, χειροτονίας ἐπαγγελλόμενοι * πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει ὄντας ὀρθοδόξους, καὶ τὸν περὶ τούτου φόβον ὑποπτεύοντας, κωλύειν αὐτοὺς τῆς ἀτόπου ἐπιχειρήσεως,

mina ad majestatem vestram misimus.) alii ex his dogmatum pravitate fœdati, utpote Pelagiani, & diversa a pietate sentientes; quidam ante multos annos gradu moti sunt: nonnulli quoque ob alias graves culpas post probationem mulctandi a synodo; quæ quidem synodus omnes totius orbis sanctissimos episcopos unum idemque sentientes habet. Nam & magnæ Romæ episcopus synodo simul interest, & Africani per piissimum archiepiscopum Cyrillum, cum quo suam sententiam conjunxerunt: qui sola locorum intercapedine disjuncti, cum ipsius, tum omnium nostrum sententiæ consenserunt. Sed neque quisquam e piissimis episcopis Nestorio & reverendissimo episcopo Joanni sese adjunxisset, nisi suam ille impietatem sermonum involucris callide dissimulare scivisset, illique qui cum eo nunc sunt, mulctam a synodo sibi imponendam metuissent. Nos vero temporis angustiis exclusi, ad majestatem vestram late scribere nequivimus, quæ etiam a magnificentissimo comite Irenæo perpessi sumus. Hic enim universam sanctam synodum vehementer conturbavit, tantamque episcopis formidinem per quasdam tumultuationes & externam incursionem incussit, ut plures e nobis etiam de vita ipsa periclitarentur. Verum singillatim majestatem vestram edocebimus, si pietate permissum nobis fuerit quod petivimus: & quinque e sancta synodo istuc venientes, de omnibus & singulis quæ statuta sunt, majestatem vestram plenissime docebunt. Sane qui in consessu canonicam depositionis sententiam contra Nestorium hæreticum tulimus, ducenti & eo amplius numeramur, ex toto terrarum orbe collecti; totumque occidentem nobis consentientem habentes; subscripsimus autem pauci huic relationi, omnibus tamen præsentibus, atque assentientibus, eo quod devotus magistrianus Palladius maxime abire properaret, neque tardam omnium subscriptionem expectare posset. Deus, qui est super omnia, multis annorum curriculis imperium vestrum conservet, piissimi, victores, semper Augusti.

Flavianus Philippensium episcopus subscripsi.

[1] Schismaticorum autem nomina hæc sunt. Joannes episcopus Antiochiæ Syriæ, Macarius, Helladius, Julianus, Tranquillinus, Alexander, Maximinus, Diogenes, Helladius, Apringius, Dexianus, Placon, Gerontius, Alexander, Asterius, Theodoretus, Antiochus, Dorotheus, Meletius, Joannes, Zebinus, Paulus, Petrus, Musæus, Fritilas, Jacobus, Zebinas, Marcellinus, Himerius, Theosebius, Eutherius, Anastasius, Basilius, Iliades, & Maximus. Hi soli impiorum dogmatum Nestorii participes, civitatem circumcursant, tumultus excitant, seditiones movent, ordinationes pollicentes: quo fit, ut omnes quotquot in hac civitate degunt orthodoxi, id suspicantes & verentes, ipsos ab hoc illicito conatu prohibeant.

Re-

1 Vetus V. *Et sunt nomina eorum contra quos scriptum est, ista; Joannes &c.*

A

[1] Rescriptum episcoporum Constantinopoli inventorum ad commonitorium sanctæ synodi.

Habetur sup. act. 1. pag. 1331. & seqq.

SANCTA synodus juxta piissimorum Christianissimorumque imperatorum nostrorum edictum apud Ephesum congregata, ubi comperit Christi inimicum in eadem animi sententia permanere, neque ab impia doctrina aliquando desistere; quo terrarum orbis offensio in posterum conquiesceret, ipsum gradu & ordine movit. Posteaquam vero id in Constantinopolitana urbe pervulgatum est, qui Nestorii studiosi erant, ecclesiasticaque omnia ab illo acceperant, veritatem circumveniebant; omnia scilicet tum navigia, tum publicas B quoque vias obsidentes, neminem prorsus a sancta synodo Constantinopolim venire, neque inde rursum ad synodum abire permittebant; ea interim, quæ inimici Christi erant, ultro citroque deferebantur. At quia nihil potest quisquam contra Deum, (quid enim est homo?) Dei dispensatione, epistola quæ ex Ephesina civitate ad sanctos episcopos & monachos perscripta fuerat, opera cujusdam mendici, qui in arundine eam inclusam gerebat, tandem reddita est. Hic namque dum ita mendicat, una cum arundine ipsam quoque epistolam tulit. Confestim omnes archimandritæ, monachorum catervis stipati, exurgunt, C hymnosque & psalmos alternantes, ad regiam contendunt. Erat autem inter alios archimandritas sanctus Dalmatius, qui annos quadraginta octo reclusus, extra monasterii sui septa numquam pedem extulerat. Piissimus vero imperator accedens eum visebat, & cum ob frequentes terræmotus Constantinopolim concutientes, crebris piissimi imperatoris nostri precibus ad exitum, communemque aliorum supplicationem jam antea provocatus sæpe fuisset, nunquam tamen adduci potuit, ut exiret, vel ad supplicationem se conferret. Ceterum dum in hac re quid facto opus esset, Deum precando consuleret, vox cælitus ad eum de- D lapsa, ut egrederetur, imperavit. Noluit enim Deus gregem suum perire in finem. Comitabatur eosdem etiam non parva orthodoxorum multitudo. Cum vero ad palatium pervenissent, archimandritæ ab imperatore acciti, ad illum ingrediuntur; plebs vero & monachorum cœtus antiphonarum modulationi intenta foris mansit. Archimandritæ porro æquo responso potiti regrediuntur: exclamant omnes mandata imperatoris, tum respondent; ad sancti Mocii martyris basilicam concedamus, ibidem cum imperatoris responsum, tum allatæ quoque epistolæ sententiam percipietis. Omnes itaque tam monachi, quam popu- E lus, psalmum postremum versus postremam civitatis partem concinentes, (erat enim via, qua incedebant, ex capitalibus una) ad sancti Mocii martyris basilicam procedebant, obviam veniente populo. Et monachorum cœtus cum cereis psallentium, hominum multitudinem conspicatus, magna adversus inimicum voce exclamavit. Tandem ubi in beati Mocii basilicam profecti essent, publice recitata est ipsis epistola.

* Ἀντίγραφον τῶν εὑρεθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόπων πρὸς τὸ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ὑπομνηστικόν. * Ἀντίγραμμα.

ΣΥΝΑΧΘΕΙ'ΣΑ ἡ ἁγία σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ, κατὰ τὸ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, καὶ εὑροῦσα τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπιμείναντα, καὶ τὰ δυσσεβῆ κηρύττοντα, καθεῖλεν αὐτόν. ἵνα λοιπὸν τῆς οἰκουμένης ὅλης ἐκκοπῇ τὰ σκάνδαλα. καὶ ὡς ἐθρυλλήθη τοῦτο ἐν Κωνσταντινουπόλει, πάντες οἱ τὰ ἐκείνου σπουδάζοντες, πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ λαβόντες παρ' αὐτοῦ, συνεσκευάζοντο τὴν ἀλήθειαν. λεγόμενον δὴ, φρουροῦντες τὰ πλοῖα, τὰς ὁδοὺς, καὶ μὴ συγχωροῦντες μήτε ἐλθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει τινὰ ἀπὸ τῆς ἁγίας συνόδου, μήτε ἀπελθεῖν ἐκεῖ· ἀλλὰ μόνον τὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπήγοντο, καὶ ἀπεφέροντο. καὶ ἐπεὶ οὐδεὶς δύναται πρὸς Θεὸν, τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ἐξ οἰκονομίας Θεοῦ ἔρχεται ἐπιστολὴ ἀπὸ Ἐφέσου γραφεῖσα, πρὸς τοὺς ἁγίους ἐπισκόπους, καὶ μοναστὰς, πεμφθεῖσα δι' ἐπαίτου τινὸς, δήσαντος αὐτὴν καλάμου ἔσωθεν· καὶ οὕτως ἐπαιτῶν, καὶ ἐπιφερόμενος τὸν κάλαμον, ταύτην ἤνεγκε. καὶ ἀναστάντα πάντα τὰ μοναστήρια, ἅμα τοῖς ἀρχιμανδρίταις αὐτῶν ἐξῆλθον ἐπὶ τὸ παλάτιον, ψάλλοντες ἀντίφωνα. ἦν δὲ ὁ ἅγιος Δαλμάτιος εἷς τῶν ἀρχιμανδριτῶν, ἔτη τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ἔχων, μὴ ἐξελθὼν τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ, ἀλλ' ἔσω ὢν ἀποκεκλεισμένος· ὁ δὲ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς ἀπήρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔβλεπεν αὐτόν· ὡς καὶ σεισμῶν πολλάκις γενομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πολλάκις παρακαλέσαντος τοῦ βασιλέως, ὥστε αὐτὸν ἐξελθεῖν, καὶ λιτανεῦσαι, μηδέποτε ἐξελθεῖν, καὶ λιτανεῦσαι ἐπείσθη. εὐξαμένου δὲ αὐτοῦ περὶ τούτου, φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ αὐτῷ κατῆλθε, λέγουσα, ὥστε ἐξελθεῖν· Θεὸς γὰρ οὐκ ἠθέλησεν ἀπολέσθαι αὐτοῦ τὴν ἀγέλην εἰς τέλος· ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ λαὸς πολὺς τῶν ὀρθοδόξων. ὡς οὖν ἦλθον εἰς τὸ παλάτιον, κληθέντες παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰσῆλθον οἱ ἀρχιμανδρῖται. καὶ ἔμεινε τὸ πλῆθος τῶν μοναζόντων, καὶ τῶν λαῶν, ψάλλοντες ἀντίφωνα. εἶτα ἐξῆλθον, τυχόντες δικαίας ἀποκρίσεως. βοῶσι πάντες τὰ μανδάτα τοῦ βασιλέως· εἶτα ἀπολογοῦνται. ὅτι ἀπέλθωμεν εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ * ἀναγινώσκομεν τὴν ἐπιστολήν· μανθάνετε καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ βασιλέως. λοιπὸν ἀπῆλθον πάντες, καὶ οἱ μονάζοντες, καὶ οἱ λαοί· ἦν γὰρ ἡ ὁδὸς κεφαλὴ μία· ψάλλοντες αὐτὸν τὸν τελευταῖον ψαλμὸν, κατὰ τοῦ τελευταίου * τόπου τῆς πόλεως ἀπαντῶντος τοῦ λαοῦ· καὶ οἱ μονάζοντες μετὰ κηρῶν ψάλλοντες. καὶ ὡς εἶδον τὰ πλήθη, ἐβόησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. ἔρχονται εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ ἀναγινώσκεται αὐτοῖς ἡ ἐπιστολή. *

* ἀναγνώσκωμεν.

* μέρους.

* in mſ. Seg. ſubjicitur epiſtola ſynodi, quæ poſt depoſitionem Neſtorii miſſa eſt CP. & incipit Προσδοκῶμεν vide ſupra pag. 1327.

O

[1] Vet. V. *Episcoporum qui inventi sunt in Constantinopolim Commonitorium.*

* βοῇ

Ὁ λαὸς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μιᾷ * φωνῇ πάντων· ἀνάθεμα Νεστορίῳ. A

Δαλματίου ἀπολογία.

Ἀνῆλθεν ἐφ' ὑψηλοῦ ὁ ἅγιος Δαλμάτιος, καὶ εἶπεν· εἰ θέλετε ἀκοῦσαι, ἡσυχάσατε, καὶ μανθάνετε, καὶ μὴ θελήσητε ἐμποδίσαι τοῖς λεγομένοις· ἀλλὰ μακροθυμήσατε, ἵνα τὰ ῥήματα ἀκριβῶς ἀκούσητε. τὴν ἐπιστολὴν τὴν νῦν ἀναγνωσθεῖσαν * τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ, ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἀνέγνω, καὶ ἐπείσθη· ἐπειδὴ ἤμην ἐγὼ εἰρηκὼς τῷ βασιλεῖ, ὅτε ἦλθε πρὸς μὲ, ὅτι ὤφειλε γράψαι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἃ ἐλέχθη αὐτῷ, καὶ * οὐκ ἐγράφη. ἔπεμψε δὲ πρὸς μέ, καὶ ἀνεγνώσθη· καὶ ἵνα μὴ λυπήσω αὐτὸν, τὰ ἀκόλουθα * προέπεμψεν, ἃ οἱ ἀποφέροντες οὐκ ἔδειξαν, ἀλλὰ ἀντὶ αὐτῶν ἄλλα ὑπέδειξαν γράμματα. τὰ πρέποντα οὖν καὶ τὰ ἀκόλουθα ἐλάλησα αὐτῷ, ἃ οὐκ ἔξεστι νῦν εἰπεῖν ἐπὶ τῆς ὑμετέρας εὐλαβείας. μὴ γὰρ νομίσητε, ὅτι * ὑπεραιρόμενός τίς εἰμι, ἢ καυχώμενος· συντρίψει γὰρ ὁ Θεὸς ὀστᾶ * ὑποκριτῶν· ὁ δεσπότης γὰρ πάντα ἀκολούθως ἤκουσε τὰ γεγενημένα, καὶ ἐχάρη μετὰ εὐχαριστίας τῆς πρὸς Θεὸν, καὶ συνεφώνησε τοῖς ῥήμασι τῆς ἀκολουθίας τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς πρέπει τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ. οὐ τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν ἐξακολουθήσας, ἀλλὰ τῇ πίστει τῶν πάππων αὐτοῦ καὶ πατέρων. πλὴν, καθὼς ἔπρεπεν, ἐδέξατο, καὶ ἀνέγνω, καὶ ἐπείσθη, καὶ τοῦτο εἶπεν· ὅτι ἐὰν οὕτως ἐστὶν, ἄφες, ἔλθωσιν οἱ παραγενόμενοι ἐπίσκοποι, καὶ εἶπον αὐτῷ· ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς συγχωρεῖ τοῦ ἐλθεῖν· καὶ εἶπεν. οὐδεὶς κωλύει. ἐγὼ δὲ εἶπον, ὅτι ἐκρατήθησαν, καὶ ἐκωλύθησαν τοῦ ἐλθεῖν. καὶ εἶπον πάλιν, ὅτι ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ ἔρχονται πολλοὶ, καὶ ἀπέρχονται ἀκωλύτως· τὰ δὲ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου πραττόμενα οὐδεὶς συγχωρεῖ ἀνενεχθῆναι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν * εὐλάβειαν· εἰς δὲ τὸ μέρος τὸ ἕτερον τουτέστιν εἰς τὸ τοῦ Κυρίλλου, εἶπον αὐτῷ τῷ βασιλεῖ ἔμπροσθεν πάντων· τίνος θέλεις ἀκοῦσαι, τῶν ἑξακισχιλίων ἀριθμῷ ἐπισκόπων, ἢ ἑνὸς ἀνθρώπου δυσσεβοῦς; * τῶν ἑξακισχιλίων * εἶπον, οἵ τινές εἰσὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν μητροπολιτῶν τῶν ἁγίων ἐπισκόπων. τοῦτο οὖν ἐγένετο, ἵνα πεμφθῇ, καὶ ἔλθωσιν οἱ ἐρχόμενοι, οἱ καὶ τὰ πεπραγμένα ποιοῦντες φανερὰ καταστῆναι· λέγω δὴ, οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι, οἱ νῦν ἐρχόμενοι παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου. καὶ * εἶπον, ὅτι καλῶς ἐζήτησας. καὶ πάλιν προσέθηκε ῥῆμα ἓν, καὶ εἶπεν· εὔχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ οἶδα, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐξηκολούθησε μᾶλλον τῷ Θεῷ, καὶ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ οὐκέτι τοῖς διεστραμμένοις ἀνθρώποις. εὔχεσθε οὖν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν.

* de qua paullo ante monuimus.

* πλήρης οὐκ

* προέπεμψα.

* ἐπαιρόμενος.

* ἀνθρωπαρέσκων

* εὐσέβειαν.

* τῶν δὲ ἑξακισχιλίων

* εἶπεν

Ὁ λαὸς * ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μιᾷ βοῇ πάντων· ἀνάθεμα Νεστορίῳ.

* ἐμοῦ.

A Populus Constantinopolitanus una omnium voce exclamat: Anathema Nestorio.

Apologia Dalmatii.

Sanctus itaque Dalmatius, ubi in suggestum ascendisset, dixit: Si vultis audire, quieti adeste, & discite: neque his quæ dicentur, obstrepere velitis. Adeste autem patienti animo, ut verba exacte percipere valeatis. Quam nunc pietas vestra epistolam audivit, eam piissimus imperator quoque legit, & persuasus est. Nam ego, cum ad me venisset, dixeram imperatori, eum ad B sanctam synodum debuisse scribere quæ suggesta quidem ipsi fuerunt, non tamen plene perscripta. Misit autem ad me, & lecta sunt. Verum ne qua illum tristitia afficerem, quæ consequebantur, præmisi; quæ latores non exhibuere, sed illorum loco alias quasdam literas subostenderunt. Itaque convenientia, & ad rem opportuna cum eo locutus sum, quæ nunc coram vestra pietate repetere opus non est, ne elatus, aut gloriabundus a vobis existimer. Conteret enim Deus simulatorum ossa. Imperator omnia quæ facta narrabantur, ordine audivit, audiendoque gavisus est, & Deo gratias egit; & narrationis quoque seriem sanctæ synodi, sicut illius majestatem decebat, comprobavit, non meis quidem verbis ad hoc inductus, sed patrum & avorum suorum fidem secutus. Scripta itaque (ut par erat) suscepit & legit, ac persuasus ait: Si res ita habet, sine ut profecti episcopi huc veniant. Cui ego: Nemo eorum venire sinitur; & ille: Nemo prohibet. Rursum ego: Detinentur, inquam, & prohibentur, ne veniant. Subjeci: Qui e Nestorii factione sunt, eorum multi eunt & redeunt libere: quæ vero a sancta synodo aguntur, ea nemo ad vestram pietatem referri permittit. Ceterum pro altera parte, Cyrilliana scilicet, coram omnibus imperatori dixi; Sex D milliane episcoporum audire mavis, an unum hominem, eumque impium? Sex millia autem eos ajebam, qui sub metropolitanorum sanctissimorum episcoporum potestate degunt. (hæc autem omnia eo spectabant, ut accerserentur & venirent, qui ea quæ facta sunt, patefacerent. Loquor autem de sanctissimis episcopis, quos sancta synodus huc destinavit.) Et respondit: Recte quæsivisti. Rursumque adjecit verbum unum, & dixit; Precemini pro me: & certo novi imperatorem Deo & sanctæ synodo obsecutum potius, quam perversis hominibus. Orate igitur pro imperatore, & pro nobis.

E Populus Constantinopolitanus una simul voce exclamavit: Anathema Nestorio.

A

Exemplum epistolæ cleri Constantinopolitani ad sanctam synodum.

Piissimis sanctissimisque patribus nostris, juxta religiosissimorum imperatorum nostrorum decretum ex universo orbe in Ephesiorum metropoli congregatis, Cyrillo, Juvenali, Memnoni, Flaviano, Firmo, Theodoto, Acacio, Amphilochio, Eleusio, Palladio, * *Irenæo, Iconio, universæque synodo, Dalmatius, Sampsonius, Maximinus, Joannes, Evander, Modestianus, Adelphius, Philetus, Eulogius, Basiliscus, Florentius, & omnis Constantinopolitanus clerus.*

* Beriniano, Kereniano.

B

SEMPER & ab [1] ineunte ætate orthodoxo dogmate gloriantes, toti in hoc sumus, ut sanctorum patrum traditionem conservemus. De qua quidem per ea quæ sanctissimus piissimusque episcopus Cyrillus ad nos perscribere dignatus est, a vestra sanctitate nuper iterum admoniti, gratias egimus salvatori Deo. Multa itaque & magna facinora, quæ pro eadem recta fide egregie gesta sunt, aperte nobis innotuerunt. Quare cum Nestorium, nostrum quondam antistitem, quod apostolicam, sinceramque ac piam doctrinam adulteraret, a vestra pietate ordine locoque motum esse intellexissemus, commemoratas literas a Theodosio & Valentiniano piissimis [2] Christianissimisque imperatoribus exhibitas nobis, tamquam a vestra sanctitate missas accepimus, ac statim illas palam in sancta Dei ecclesia, universo populo congregato & audiente, legi curavimus. Sciat ergo vestra sanctitas, populum nobis una voce consensisse, & magnis quoque laudum præconiis evexisse cum sanctam & œcumenicam vestram synodum, tum victores quoque imperatores quod pium vestrum conventum omni studio curassent. Nos porro gavisi, præsentes rescripsimus. Nunc vero celeberrimam vestram pietatem obtestamur, ut pro nobis Deum precetur, curamque omnem adhibeat, ut, quod reliquum est, sancta Dei ecclesia quæ apud nos est, perfecte constituatur. Hoc enim vel unum magna vestra orthodoxi dogmatis providentia reliquum adhuc esse intelligit, ut hac ratione omnia Christo domino placentia ad finem perducantur, universaque nostra nulli alteri, nisi vestræ sanctitati, piissimisque ac [3] Christianissimis imperatoribus accepta ferantur.

Supra pag. 1242.

C

D

Dalmatius presbyter & archimandrita, monasteriorum pater, divina sanctaque congregatio, ut ores pro me, te obsecro.

A

Ἴσον ἐπιστολῆς γραφήσης παρὰ τοῦ κλήρου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον.

Τοῖς θεοσεβεστάτοις, καὶ ὁσιωτάτοις πατράσιν ἡμῶν, τοῖς ἀθροισθεῖσι κατὰ πρόσταγμα τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων τῶν ὑφ' ἡλίῳ ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, Κυρίλλῳ Ἰουβεναλίῳ, Μέμνονι, Φλαυιανῷ, Φίρμῳ, Θεοδότῳ, Ἀκακίῳ, Ἀμφιλοχίῳ, Ἐλευσίῳ, Παλλαδίῳ, * Εἰρηναίῳ, * Ἰκονίῳ, καὶ πάσῃ τῇ λοιπῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, παρὰ Δαλματίου, Τιγρίου, Σαμψωνίου, Μαξιμιανοῦ, Ἰωάννου, Εὐάνδρου, * Μοδεστιανοῦ, * Ἀδελφειοῦ, Φιλοθέου, Εὐλογίου, Βασιλίσκου, Φλωρεντίου, καὶ παντὸς τοῦ κατὰ Κωνσταντινούπολιν κλήρου.

B

* Βεριниανῷ, * Εἰρηνιανῷ. * in cod Seguieriano. Οὐηρινιανῷ, * Εἰκονίῳ, * Δομεστιανοῦ * Ἀδελφίου.

ἈΕΙ' καὶ ἐκ νέας ἡλικίας τῷ ὀρθοδόξῳ δόγματι σεμνυνόμενοι, τὴν τῶν ἁγίων πατέρων παράδοσιν φυλάττειν σπουδὴν τιθέμεθα. ταύτης δὲ πάλιν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης πρώην εἰς μνήμην * ἀχθέντες, δι' ὧν ὁ θεοσεβέστατος, καὶ ἁγιώτατος * ἐπίσκοπος Κύριλλος ἐπιστεῖλαι πρὸς ἡμᾶς κατηξίωσε, χάριν ὡμολογήσαμεν τῷ σωτῆρι Θεῷ. * ἐπὶ γοῦν τοίνυν τὰ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὀρθῆς πίστεως κατορθώματα πολλὰ καὶ μεγάλα, δῆλα κατέστη ἡμῖν· διὸ καὶ τὴν καθαίρεσιν τοῦ πάλαι προεδρεύσαντος ἡμῶν Νεστορίου, διὰ τὸ παραχαράξαι καὶ ἀποστολικά, καὶ εἰλικρινῆ, εὐσεβῆ τε διδάγματα, γεγενῆσθαι παρὰ τῆς ὑμετέρας γνόντες θεοσεβείας, τοὺς μνημονευθέντας ἡμῖν χάρτας παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, ὡς ἀποσταλέντας παρ' ὑμῶν, ὁσιότατοι, ἐδεξάμεθα, καὶ ἐπὶ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἀθροισθείσης πανδήμου ἀναγνωσθῆναι εὐθὺς πεποιήκαμεν. ἴστω οὖν ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ὡς ὁ λαὸς σύμφωνος ἡμῖν γεγένηται, καὶ πολλαῖς εὐφημίαις εἴς τε τὴν ὑμετέραν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἐχρήσατο σύνοδον, εἴς τε τοὺς τροπαιούχους βασιλέας, τοὺς φροντίδα ποιησαμένους τῆς θεοφιλοῦς ὑμῶν συνελεύσεως. ἡμεῖς δὲ ἡσθέντες τὰ ἐν χερσὶν ἀντεγράψαμεν· καὶ δὴ καὶ παρακαλοῦμεν, ὑπερεύχεσθαι μεθ' ἡμῶν τὴν ἀοίδιμον ὑμῶν θεοσέβειαν, * φροντίδα δὲ τοῦ λειπομένου εἰς κατάστασιν τῆς παρ' ἡμῖν ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. τοῦτο γὰρ καὶ μόνον ὑπόλοιπον εἶναι συνορᾷ ἡ ὑμετέρα * καὶ μεγάλη τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος πρόνοια· ὥστε πάντα ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι, τῷ δεσπότῃ ἀρέσκοντα Χριστῷ, καὶ μηδενὶ ἑτέρῳ ἐπιγραφῆναι, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιότητι, τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα, καὶ τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ φιλοχρίστοις βασιλεῦσι.

C

D

* ἐλθόντες * ἀρχιεπίσκοπος. * ὑπόγυον τοίνυν.

* φροντίδα δὲ θέσθαι τοῦ λειπομένου * γαληνή

Δαλμάτιος * πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης, πατὴρ μοναστηρίων, ὑπερεύχεσθαί μου παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην, ὦ θεία καὶ ἱερὰ συνέλευσις.

* ἐπίσκοπος * mendose omnino, nec in mſ. habetur.

1 Vet. V. *a juventli*. al. *a juventli ætate*. al. *a juventute*. 2 Vet. V. *& Christo amabilibus*. 3 Vet. V. *atque Christo amantissimis*.

A

Ἴσον ἀναφορᾶς τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τὴν σάκραν, τὴν ἀναγνωσθεῖσαν παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος τῶν σακρῶν Ἰωάννου.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ φιλοχρίστοις, Θεοδοσίῳ, καὶ Οὐαλεντινιανῷ νικηταῖς, τροπαιούχοις, ἀεὶ Αὐγούστοις, ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ, καὶ νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει.

Ἡ μὲν φιλόχριστος ὑμῶν βασιλεία, εὐσεβέστατοι βασιλεῖς, ἐκ παίδων τὸν περὶ τὴν πίστιν καὶ τοὺς κανόνας ἐπεδείξατο ζῆλον. οὗπερ ἕνεκεν καὶ τοὺς ἐκ τῆς οἰκουμένης ἐπισκόπους τὴν Ἐφεσίων καταλαβεῖν εὐσεβεῖ θεσπίσματι παρεκελεύσατο· τὸ δὲ νῦν ἡμῖν ἀναγνωσθὲν γράμμα τῆς ὑμετέρας γαληνότητος διὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου, καὶ ἐνδοξοτάτου κόμητος Ἰωάννου, οὐ μικρὰν ἡμῖν ἐποίησε ταραχὴν, ἐνδειξάμενον ἀπάτην τινὰ καὶ ψεῦδος ταῖς ἀψευδέσιν ὑμῶν παρενοχλῆσαν ἀκοαῖς. ὡς γὰρ παρ' ἡμῶν ἀναφορὰν δεξάμενον τὸ ὑμέτερον κράτος, καθαίρεσιν ἔχουσαν τοῦ ἁγιωτάτου, καὶ ὁσιωτάτου Κυρίλλου, καὶ τοῦ ὁσιωτάτου, καὶ θεοφιλεστάτου συνεπισκόπου ἡμῶν Μέμνονος, οὕτω διὰ τῶν γραμμάτων ἐδήλωσεν. ὅθεν μηδαμῶς ἰσχύειν ψεῦδος ἐπὶ τῆς ὑμετέρας φιλοχρίστου βασιλείας εὐχόμενοί τε, καὶ σπουδάζοντες, ἐθαρσήσαμεν ἀνενεγκεῖν τῇ ὑμετέρᾳ γαληνότητι· ὅτι περ ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ πᾶσαν μὲν τὴν δύσιν μετὰ τῆς μεγάλης ὑμῶν Ῥώμης, καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου συνεδρεύουσαν ἔχουσα, πᾶσαν δὲ τὴν Ἀφρικὴν, καὶ πᾶν τὸ Ἰλλυρικὸν, οὐκ ἐποίησε καθαίρεσιν τῶν προειρημένων ἁγιωτάτων, καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, οὔτε ἀνήνεγκεν· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ζήλῳ ὀρθοδοξίας θαυμάζουσα, πολλῶν ἡγεῖται καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐπαίνων, καὶ παρὰ τῷ δεσπότῃ Χριστῷ στεφάνων ἀξίους· μόνον δὲ τὸν τῆς ἀθεμίτου αἱρέσεως τῶν ἀνθρωπολατρῶν κήρυκα Νεστόριον καθελόντες, ἀνηνέγκαμεν τῇ φιλοχρίστῳ ὑμῶν βασιλείᾳ. κἀκεῖνο δὲ οὐ μικρῶς ἡμᾶς ἔθλιψεν, ἐκ συναρπαγῆς γενέσθαι φαινόμενον, τὸ τοὺς ἀποστατήσαντας ἀπὸ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, τοὺς περὶ Ἰωάννην τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Κελεστιανοὺς καθῃρημένους, τοῖς ἡμετέροις ἐντάξαι ὀνόμασι, καὶ μίαν πρὸς ἡμᾶς κἀκείνους σάκραν διαπέμψασθαι. περὶ ὧν ἤδη μὲν, καὶ πάλαι φανερὰ τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ κατεστήσαμεν, ὅπως μὲν ἡμῶν ἀπέσχισαν· ὅπως δὲ εἰς ὕβριν τὴν κατὰ τῶν ἡμετέρων προέδρων τραπέντες, τούς τε κανόνας πατῆσαι ἐτόλμησαν, καὶ ἑαυτοὺς ἀκοινωνήτους πάσης τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου διὰ τῆς καθ' ἡμῶν προπετείας εἰργάσαντο· ὅπως τε καλούμενοι εἰς ἔλεγχον, οὐδαμῶς ὑπακοῦσαι ἠνέσχοντο, καὶ ὅτι πάντῃ ἀκοινώνητοι διὰ τοῦτο καὶ ἀνενέργητοι παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου γεγόνασι. ταῦτα καὶ νῦν γνωρίζοντες τῇ ὑμετέρᾳ φιλοχρίστῳ βασιλείᾳ δηλοῦμεν, ὡς διὰ τὴν τοιαύτην αὐτῶν ἀτοπίαν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ καθῃρημένου Νεστορίου αὐτῶν καὶ μέχρι νῦν ἀγῶνας, οὐδαμῶς εἰς κοινωνίαν δέξασθαι ἠνέ-

Exemplum relationis sanctæ synodi, qua sacræ lectæ per Joannem sacrorum comitem respondetur.

Habetur sacra sup. pag. 1393

Piissimis [1] Christianissimisque Theodosio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis, sancta & œcumenica synodus, Dei gratia, vestræque majestatis nutu in Ephesiorum metropoli congregata.

[2] CHRISTIANISSIMA vestra majestas, piissimi principes, jam inde a pueritia zelum erga fidem & canones decla-
B ravit: cujus rei gratia totius orbis episcopos ad Ephesiorum civitatem pio edicto convocavit. Ceterum vestræ serenitatis literæ modo per magnificentissimum gloriosissimumque comitem Joannem nobis lectæ, non vulgarem nobis perturbationem attulerunt. Ostendunt enim imposturam quampiam & mendacium veraces vestras aures obturbavisse. Perinde namque sonant; ac si majestas vestra literas a nobis accepisset, quæ Cyrilli sanctissimi [3] sacratissimique episcopi, & Memnonis sanctissimi Deoque dilectissimi coepiscopi nostri depositionem continerent. Quamobrem desiderantes, ac elaborantes, ne mendacium apud Christianissimam majesta-
C tem vestram ullum omnino locum obtineat, omni cum fiducia ad serenitatem vestram referimus, œcumenicam synodum (quæ universum occidentem, cum magna vestra Roma & apostolica sede, totam item Africam, & totum Illyricum in consessu suo habet) prædictorum sanctissimorum, Deoque dilectissimorum episcoporum exauctorationem non fecisse, nec ea de re retulisse: sed potius viros istos propter orthodoxæ fiedi zelum suspiciens, multis illos & apud homines laudibus, & apud Christum dominum coronis dignos existimat. Solum autem Nestorium, nefariæ hæresis eorum qui hominem colunt, præconem loco movimus, Chri-
D stianissimæque majestati vestræ id significavimus. Inter cetera autem illud non mediocriter nos afflixit, (quod ipsum quoque non absque fraudulenta subreptione factum apparet) illos qui ab œcumenica synodo desciverunt, Joannem Antiochenæ ecclesiæ episcopum, ejusque sectatores Cælestianos qui cum eo sunt, jam damnatos, inter nostra nomina insertos fuisse, unamque ad nos & illos sacram missam esse. Sunt enim hi, de quibus jam dudum vestræ pietati manifestum fecimus, quomodo a nobis recesserint, canonesque temerario ausu calcarint; ad contumeliam præsidum nostrorum se convertentes, & ob illam proterviam, qua in
E nos usi sunt, universæ œcumenicæ synodi communione sese privaverint; & quomodo ad probationem vocati, nequaquam parere voluerint; eaque de causa ab universali synodo prorsus & a communione, & a quavis functione remoti fuerint. Hæc eadem nunc [4] Christianissimæ majestati vestræ significantes indicamus, nos propter talem illorum insolentiam, nec non propter certamina quæ in hodiernum usque diem pro deposi-

1 Vet. V. *& Christo amantissimis.* 2 Vet. V. *Christo amabile quidem vestrum Imperium &c.* 3 Vet. 5. *ac Deo amantissimi.* 4 Vet. V. *vestro Christo amabili principatui.*

posito Nestorio decertare non cessant, ad communionem illos admittere nullatenus voluisse, cum neque Nestorii depositioni subscribere sustinuerint, & aperte quoque cum illo sentiant: tum ob id, quod propter immodestum adversus præsides nostros conatum in canones inciderint: tum etiam ob id, quod piis vestris auribus mentiri, ac imponere non erubuerint. Oramus autem vestram majestatem Deo dicatam, ut Cyrillum & Memnonem sanctissimos Deoque dilectissimos episcopos, cum per sacros canones nullo modo sint condemnati, sanctæ synodo restitui curet, eamque fidem inconcussam custodiri faciat, quæ a majoribus tradita, animæ quoque vestræ a Spiritu sancto inscripta hæret, & in commentariis contra Nestorium editis, & a nobis dudum oblatis, admodum dilucide explicatur: cum proposita quidem ibi sit fides sanctissimorum trecentorum decem & octo patrum Nicææ quondam congregatorum: omnis vero in ipsis contenta actio sufficiat ad revincendam adversariorum impietatem, & ad ostendendam orthodoxam fidem, quam vos hactenus per omnia custodire studuistis. Quod si majestati vestræ, quæ inter nos, & illos qui se abjunxerunt, acta sunt, exactius dignoscere libuerit, sublimitatem vestram oramus, ut ad sanctam synodum mittat quos probaverit; ut hac ratione de omnibus etiam coram plenius doceri queat Christi amans vestra majestas.

Ἀχόμεθα, μήτε τῇ καθαιρέσει Νεστορίου ὑπογράψαι ἀναχομένους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκείνου προδήλως φρονοῦντας, ὑποπεσόντας δὲ, καὶ τοῖς κανόσι διά τε τὴν ἄτακτον αὐτῶν κατὰ τῶν ἡμετέρων προέδρων ἐπιχείρησιν, καὶ διὰ τὸ ψεύσασθαι, καὶ συναρπάσαι τολμῆσαι τὰς εὐσεβεῖς ὑμῶν ἀκοάς· καὶ δεόμεθα τῆς τῷ Θεῷ ἀνακειμένης ὑμῶν βασιλείας τοὺς μὲν ἁγιωτάτους, καὶ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, Κύριλλον καὶ Μέμνονα, ἀποδοθῆναι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, οὐδαμῶς ἀπὸ τῶν κανόνων καταχεχειρισμένους. τὴν δὲ πίστιν φυλαχθῆναι ἀσάλευτον, ἥτις καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος καταγέγραπται ψυχῇ, ἐκ προγόνων ὑμῖν παραδεδομένη, καὶ ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν B πάλαι ἀνενηνεγμένοις ὑπομνήμασι τοῖς κατὰ Νεστορίου πραχθεῖσι, σφόδρα σεσαφήνισται· προκειμένης μὲν τῆς πίστεως τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγιωτάτων πατέρων τῶν τριακοσίων δεκαοκτώ· πάσης * μὲν [* δὲ.] τῆς ἐπ' αὐτοῖς πράξεως ἱκανῆς οὔσης διελέγξαι μὲν τὴν τῶν ἐναντίων ἀσέβειαν, παραστῆσαι δὲ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν· ἣν μέχρι τοῦ νῦν φυλάξαι διὰ πάντων ἐσπουδάσατε. εἰ δὲ παρίστατε τῷ ὑμετέρῳ κράτει ὑπὲρ τοῦ ἀκριβῶς διαγνῶναι τὰ μεταξὺ ἡμῶν τε, καὶ τῶν ἀποσχισάντων, τὴν ὑμετέραν κορυφὴν ἱκετεύομεν, τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐκπέμψαι, οὓς C ἂν δοκιμάσῃ τὸ ὑμέτερον κράτος· ὥστε καὶ κατὰ πρόσωπον περὶ πάντων πληροφορῆσαι τὴν φιλόχριστον ὑμῶν βασιλείαν.

Exemplum epistolæ Cyrilli archiepiscopi Alexandrini, scriptæ ad clerum [1] populumque Constantinopolitanum.

Ἴσον ἐπιστολῆς Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, γραφήσης πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν Κωνσταντινουπόλεως.

TURBATA est admodum sancta synodus, ubi accepit magnificentissimum præclarissimumque comitem Joannem non omnia recte retulisse, adeo ut de nostro quoque exilio, qui istic sunt, consilium inirent: quasi sancta synodus injustam nefariamque exauctorationem, quam Joannes, & qui cum eo agunt hæretici, moliti sunt, acceptaverit. En altera igitur facta est a sancta synodo relatio, qua se principis literis contristatam docet, & quod trium depositiones non acceptavimus: sed præsertim irrita se habere declarat quæ impie & illegitime ab illis, firma vero & rata potius, quæ a nobis gesta sunt. Docuerant enim (patres) & prima quoque relatione, ea se rescidisse, quæ præter canonum præscriptum ab illis facta fuerant; quodque pro communionis sociis & coepiscopis non habeant, & quod hujusmodi sententiam non mutant. Cum autem prædictus magnificentissimus vir nihil non tentaverit, quo Joannes, & qui cum eo sunt, in sanctæ synodi communionem recipiantur; in hodiernum usque diem ne audire quidem hujusmodi vocem sustinuerunt: sed obsistunt quidem omnino, & dicunt: Fieri non potest ut ad hoc veniamus, nisi quod contra legem ab illis factum est, dissolvatur, ac synodo tamquam qui deliquerint, supplices accidant, & Nestorium illiusque dogmata scripto anathematizent, & in his universa synodi consistit instantia. Cum vero hac spe magnificentissimus ille

ἘΤΑΡΑ'ΧΘΗ λίαν ἡ ἁγία σύνοδος, ἀκούσασα ὅτι οὐ πάντα ὀρθῶς ἀνήνεγκεν ὁ μεγαλοπρεπέστατος, καὶ ἐνδοξότατος κόμης Ἰωάννης, ὥστε βουλεύεσθαι τοὺς ἐκεῖσε καὶ περὶ ἐξορίας καθ' ἡμῶν. ὡς τῆς ἁγίας συνόδου καταδεξαμένης τὴν ἀκανόνιστον καὶ ἄθεσμον γενομένην καθαίρεσιν παρά τε D Ἰωάννου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ αἱρετικῶν. ἰδοὺ τοίνυν καὶ ἑτέρα γέγονεν ἀναφορὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, διδάσκουσα, ὅτι καὶ λυπεῖται ἐπὶ τῷ δεσποτικῷ γράμματι, καὶ ὅτι οὐ κατεδεξάμεθα τῶν τριῶν τὰς καθαιρέσεις· καὶ ἐξαιρέτως μὲν, ἀκυροῦσθαι τὰ παρ' ἐκείνων δυσσεβῶς, καὶ ἀθέσμως γενόμενα, κρατύνεσθαι δὲ μᾶλλον τὰ παρ' ἡμῶν. ἐδίδαξαν γὰρ καὶ διὰ πρώτης ἀναφορᾶς, ὅτι ἄκυρα μὲν τὰ παρ' ἐκείνων ἀκανονίστως γενόμενα πεποιήκασι, κοινωνικοὺς δὲ ἡμᾶς καὶ συνεπισκόπους ἔχουσι, καὶ ὅτι τῆς τοιαύτης οὐκ ἐξίστανται γνώμης. μυρία δὲ πεποιηκότος τοῦ μνημονευθέντος μεγαλοπρεπεστάτου ἀνδρὸς, ὥστε ἐλθεῖν εἰς κοινωνίαν Ἰωάννην, καὶ τοὺς σὺν E αὐτῷ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, μέχρι τῆς σήμερον οὐδὲ ἀκοῦσαι ἠνέσχοντο τοιαύτης φωνῆς· ἀλλ' ἐνίστανται μὲν * πάντες [* παντελῶς,], λέγοντες· ὅτι ἀδύνατον ἡμᾶς εἰς τοῦτο ἐλθεῖν, ἐὰν μὴ καὶ τὸ παρ' αὐτῶν ἀκανονίστως γενόμενον λυθῇ, καὶ προσπέσωσι τῇ συνόδῳ ὡς πλημμελήσαντες, ἀναθεματίσωσι δὲ καὶ Νεστόριον, καὶ τὰ δόγματα αὐτοῦ ἐγγράφως. καὶ ἐν τούτοις ἡ πᾶσα ἔνστασις τῆς συνόδου. ἀποτυχὼν δὲ τούτου ὁ μνημονευθεὶς μεγαλοπρεπέστατος ἀνὴρ, ἐπενόησε

καὶ

1 Non est ea vox *populumque*, in vet. versione.

καὶ τοῦτο, καὶ ἀπήτει τὴν σύνοδον, ἔκθεσιν πίστεως ἐγγράφως ἐπιδοῦναι αὐτῷ, ἵνα κἀκείνους * ποιήσωσι συνθέσθαι, καὶ ὑπογράψαι, καὶ ἀνέλθῃ λέγων· ὅτι συνῆψα αὐτοὺς εἰς φιλίαν, ἀνθρωπίνας λύπας ἔχοντας μεταξὺ ἀλλήλων. τοῦτο νοήσασα ἡ ἁγία σύνοδος, πάλιν ἀνέστη ἄχει παντὸς λέγουσα· ὅτι οὐχ ὑβρίζομεν ἑαυτούς· οὐ γὰρ ὡς αἱρετικοὶ κεκλήμεθα, ἀλλὰ ἤλθομεν πίστιν ἀθετουμένην στῆσαι, ἣν καὶ ἐστήσαμεν· καὶ οὐ χρῄζει ὁ βασιλεὺς νῦν τοῦ μαθεῖν τὴν πίστιν, εἰδὼς αὐτὴν, καὶ ἐν αὐτῇ βαπτισθείς. οὐ προέβη τοίνυν οὐδὲ τοῦτο τοῖς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς. κἀκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι συνθέντες ἔκθεσιν πίστεως, ἐφιλονείκησαν πρὸς ἀλλήλους, καί εἰσιν ἐν τῷ φιλονεικεῖν ἔτι. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν καταδέχονται θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον μετὰ καὶ τοῦ ἀνθρωποτόκου· οἱ δὲ παντελῶς ἀρνοῦνται, καί φασιν ἑτοίμως ἔχειν ἀποτμηθῆναι τῶν χειρῶν, ἢ ὑπογράψαι τοιαύτῃ φωνῇ. ἀσχημονοῦσι δὲ πανταχοῦ, αἱρετικοὶ δεικνύμενοι. ταῦτα πάντες παρὰ τῆς θεοσεβείας ὑμῶν διδασκέσθωσαν, καὶ μάλιστα οἱ θεοσεβέστατοι, καὶ ἁγιώτατοι ἀρχιμανδρῖται· μήποτε ὑποστρέψας ὁ προρρηθεὶς, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων εἴπῃ, ἢ διδάξῃ, τέρπων τὰς τινῶν ἀκοάς. μὴ ἀποκνήσῃ δὲ ὑμῶν ἡ θεοσέβεια, μηδὲ ἀποκαμνέτω πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἱδρῶτας, εἰδυῖα ὅτι ἑαυτὴν παρατίθεται καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις· καὶ ἐνταῦθα γὰρ διὰ τὴν τοῦ σωτῆρος χάριν οἱ μηδέ ποτε ἡμᾶς εἰδότες τῶν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, ἑτοίμως ἔχουσι τὴν ψυχὴν θεῖναι ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ μετὰ δακρύων προσέρχονται, λέγοντες, * καὶ συνεξορισθῆναι, καὶ συναποθανεῖν, * δι' εὐχῆς ἔχουσιν. ἐν πολλῇ δὲ θλίψει πάντες ἐσμὲν, καὶ διὰ τοῦ φρουρεῖσθαι παρὰ στρατιωτῶν, καὶ πρὸ τῶν ἰδίων * κοιτώνων ἔχειν αὐτοὺς καθεύδοντας, μάλιστα ἡμεῖς. ἡ δὲ ἄλλη πᾶσα σύνοδος ἀπέκαμε, καὶ κάμνει, καὶ οἱ πλείους ἀπέθανον· λοιπὸν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τὰ ἑαυτῶν πιπράσκουσιν, οὐκ ἔχοντες ἀναλώματα.

A vir, cujus meminimus, frustratus esset, aliud rursum excogitavit, & a sancta synodo petiit, ut fidei expositionem scripto sibi exhiberet: ut cum illi quoque ipsius impulsu assensissent, ac subscripsissent, reversus diceret: Redegi illos in amicitiam, qui humanis offensis inter se diffidebant. Hoc intelligens sancta synodus, iterum surrexit; diserte dicens: Nolumus nobisipsis eam contumeliam irrogare; non enim tamquam hæretici (huc) vocati sumus; sed venimus ut fidem labantem & exagitatam stabiliamus, quam & stabilivimus; nec opus est imperatori, ut fidem nunc discat, cum hanc sciat, & in ea baptizatus sit. Quare nec B id quidem orientalibus successit. Sed & illud quoque sciatis, nempe, cum fidei expositionem componerent, inter se contendisse, & in ea altercatione etiam nunc versari. Nam alii ex illis sanctæ virgini deiparæ appellationem concedunt, ut etiam fatentur illam hominis matrem: alii vero prorsus negant, adduntque paratiores se esse ut manus suas amputandas præbeant, quam ut hujusmodi voci subscribant. Ubique autem turpiter se gerunt, hæreticos se declarantes. Hæc a vestra pietate discant omnes, præsertim vero piissimi & sanctissimi archimandritæ; ne forte prædictus (vir) reversus, quorumdam aures mulcens, alia C pro aliis dicat, aut doceat. Ne vero pigrescat pietas vestra, neque nostri causa labori insistens defatigetur, sciens quod hac ratione Deo hominibusque seipsam commendet. Nam hic etiam piissimi episcopi, qui nos nunquam noverant, per salvatoris gratiam parati sunt animas pro nobis ponere, & cum lacrymis (nos) adeuntes, ajunt & exilium & mortem quoque simul subire se in votis habere. Versamur autem omnes in multa conflictatione, tum quod custodiamur a militibus, tum etiam quod ante nostra cubicula dormiant; maxime vero nos. Reliqua autem synodus universa defatigata est, & laborat; & complures mor- D tui sunt: jam vero & ceteri, eo quod sumptibus destituti sint, res suas divendunt.

Ἴσον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ Μέμνονος ἐπισκόπου Ἐφέσου πρὸς τὸν κλῆρον Κωνσταντινουπόλεως.

Exemplum epistolæ a Memnone Ephesiorum episcopo ad clerum Constantinopolitanum scriptæ.

ΟΙΑ διὰ τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆς ὀρθοδοξίας καθ' ἑκάστην ὑπομένομεν ἐν Ἐφέσῳ, οὐδὲ λόγῳ παραστῆσαι δυνατόν. ταραχὴ γὰρ ταραχὴν ἀπαύστως διαδέχεται. πολλὴν δὲ ἡμῖν εὐτονίαν παρέχει τοῦ ταῦτα φέρειν γενναίως ἡ τῆς πίστεως ὁμολογία, καὶ ἰσχύς. ποτὲ μὲν γὰρ ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης Κανδιδιανὸς, ἐπισείων ἡμῖν τοὺς στρατιώτας, καὶ τὴν πόλιν ταραχῆς ἐμπιπλῶν, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἐπιτηδείων τῆς εἰσκομιδῆς ἀποστερῶν διὰ τῆς παραφυλακῆς, πολλοὺς δὲ συγχωρῶν ὕβρεις καταχέειν ἡμῶν τε, καὶ τῆς ἁγίας συνόδου πάσης, τῶν Ζευξίππου παραμενόντων τῷ καθῃρημένῳ Νεστορίῳ, καὶ ἐπὶ τούτῳ τρεφομένων, καὶ * πολὺ πλῆθος χωρικῶν, ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, καὶ δι' ἐκείνων τὰς ὕβρεις καταχεόντων. διεδέξατο καὶ τὴν προειρημένην ἀταξίαν, καὶ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος Εἰρηναίου τὴν καθημε-

QUANTA propter veram orthodoxamque Dei fidem in Ephesiorum civitate quotidie patiamur, id sermone explicari non potest. Turbatione enim turbatio absque ulla intermissione succedit. Fidei tamen vis & confessio multum nobis ut viriliter hæc sustineamus, roboris addit. Etenim magnificentissimus comes Candidianus mili- E tes interdum in nos concitans, totam civitatem tumultuationibus implet, omniumque simul vitæ necessariorum importatione per custodiam nos privat. Multis etiam permittit in nos & in sanctam synodum contumelias effundere, Zeuxippi incolis depositum Nestorium cum multa rusticorum turba custodientibus, qui ad id aluntur ecclesiæ pecunia, & per quos convicia jactantur. Hanc porro insolentiam & temeritatem, quotidianasque Irenæi magnificentissimi comitis imposturas, quibus simpliciores circum-

cumvenit, excepit Antiocheni episcopi præsentia. Cum enim sancta synodus adventum ipsius appetere intellexisset, honorem, & quam oportuit sacerdoti observantiam impendens, quosdam Deo dilectissimos episcopos cum nonnullis quoque religiosissimis clericis obviam illi misit, hæc duo faciens, nempe & debitum illi honorem deferens, simulque ut a Nestorii, propter impietatem quam professus fuerat, a sancta synodo depositi, colloquio se abstineret, eum commonefaciens. Cum autem militum comitatu impediti eum per viam alloqui non possent; nihilominus tamen pone ad illius diversorium usque consecuti sunt. Multis autem horis ibi præstolantes, neque ullam ejus conveniendi copiam obtinere valentes, militum contumeliis interim onerati, tamdiu manserunt, donec post diuturnam moram, cum videlicet ita illi visum jam esset, piissimos episcopos, religiosissimosque clericos accersitos, per milites ad se introducit. Posteaquam vero quæ a sancta synodo in mandatis habebant, illi exposuissent, per magnificentissimum comitem Irenæum, ceterosque qui cum ipso aderant, episcopos atque clericos, intolerabiles comministris nostris clericis plagas inferri permisit, ita ut in (vitæ) quoque discrimen adducti fuerint. His itaque transactis, piissimi episcopi qui ad illum missi fuerant, ad sanctam synodum redeuntes, plagasque sibi impositas ostendentes, & quæ acciderant exponentes, ad commentariorum actionem proposito sancto evangelio, sanctam synodum ad indignationem commoverunt. Jam vero nonnihil illius insolentiam refrœnantes, eum excommunicationi subjecerunt, quæ & ipsi denunciata est. Accepimus enim scriptum quoddam, certum illius temeritatis, illegitimæque ejusdem sententiæ argumentum, nullo certo auctore editum, nulla subscriptione munitum, in quadam civitatis parte fuisse propositum. Quotidie autem venerandum senatum, illustrissimosque (cives) ad se evocans, magna importunitate flagitabat, ut eorum suffragiis alius in meum locum ordinaretur (episcopus,) ut omnes orthodoxi civitatis incolæ oratoria occuparent, ibique sese continerent, ne illius temeritas & nefarius ausus publice propositus (quod vulgi sermone circumferebatur) effectum sortiretur. Unde ad sancti Joannis evangelistæ basilicam ascendens, & quod ibidem ordinaturus eum esset, divulgans, seditionem tumultuationemque eo in loco concitavit. Tanta namque armatorum insolentium multitudine comitatus ascendit, ut aliquos ibi mendicantium semineces reliquerit: & quasi affectus fuisset injuria ab iis qui ibi reperti sunt, ut synodo invidiam possit conflare, (apud imperatores & alios) conquestus est. Quare sanctissimi viri omni adhibito studio satagite, ut vesana ac temeraria Joannis sociorumque illius sententia palam fiat; magnificentissimique comites, qui quotidie civitatem & fidem conturbant, hinc discedant; ne callida eorum subreptione, quæ fidei sunt, adulterari contingat.

A εἶναι ἀπάτην τῶν ἀφελεστέρων, καὶ ἡ τοῦ Ἀντιοχέων ἐπισκόπου παρουσία. μαθοῦσα γὰρ ἡ ἁγία σύνοδος τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ ἐπιδημίαν γενήσεσθαι, τιμῶσα, καὶ τὸ κεχρεωστημένον * τῇ ἱερωσύνῃ πληροῦσα, ἀπέστειλέ τινας * τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων μετὰ καὶ εὐλαβεστάτων κληρικῶν * εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ· δύο ταῦτα ποιοῦσα, καὶ τὴν κεχρεωστημένην πληροῦσα τιμὴν, καὶ ποιοῦσα φανερὸν, ὡς ὀφείλει τὴν πρὸς Νεστόριον συντυχίαν φυλάξασθαι, διὰ τὸ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου καθῃρῆσθαι αὐτὸν τῆς ἀσεβείας ἕνεκα, ἧς * ἐμελέτησεν. οὐ συγχωρηθέντες δὲ παρὰ τῶν ἑπομένων αὐτῷ στρατιωτῶν κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ περιτυχεῖν, οὐδὲν ἧττον ἠκολούθησαν, καὶ τὴν B οἰκίαν ἔνθα κατέλυσε, κατειλήφασι, καὶ πολλὰς προσκαρτερήσαντες ὥρας, καὶ μὴ συγχωρηθέντες τὴν πρὸς αὐτὸν ποιήσασθαι συντυχίαν, ἔμειναν ὕβρεις ὑπομένοντες. μετὰ δὲ πολλὰς ὥρας, τοῦτο δόξαν αὐτῷ, μετεστείλατο τοὺς θεοσεβεστάτους ἐπισκόπους, καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους κληρικοὺς, εἰσάγων αὐτοὺς διὰ στρατιωτῶν. ὡς δὲ τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου φανερὰ πεποιήκασιν αὐτῷ, συνεχώρησε τὸν μεγαλοπρεπέστατον Εἰρηναῖον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπισκόπους τε, καὶ κληρικοὺς, ἀφορήτους ἐπιθεῖναι πληγὰς τοῖς ἡμετέροις συλλειτουργοῖς, καὶ τοῖς κληρικοῖς, ὡς καὶ κινδύνοις αὐτοὺς προσομιλῆσαι. τούτων τοίνυν γεγενημένων, παραγενόμενοι εἰς τὴν C ἁγίαν σύνοδον οἱ ἀποσταλέντες θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι, καὶ τὰς πληγὰς ἐπιδείξαντες, καὶ τὰ γεγενημένα διηγησάμενοι, ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου προκειμένου, εἰς ἀγανάκτησιν διεγερεστήσαν τὴν ἁγίαν σύνοδον· καὶ μικρὸν αὐτὸν σωφρονίζοντες, ἀκοινώνητον αὐτὸν πεποιήκασι· καὶ γεγένηται αὐτῷ ἡ ἀκοινωνησία φανερά. ἔγνωμεν γὰρ, ὡς ἀνώνυμόν τι, καὶ ἀνυπόγραφον κατά τι μέρος τῆς πόλεως προετέθη, δηλοῦν αὐτοῦ τὴν ἀταξίαν, καὶ ἀκανόνιστον γνώμην· καθ' ἑκάστην δὲ προσκαλούμενος τὸ σεμνὸν βουλευτήριον, καὶ τοὺς λαμπροτάτους, καὶ * ἐξ αὐτῶν μετὰ ἀνάγκης ψηφίσματα, ὥστε εἰς τὸν τόπον τὸν D ἐμὸν χειροτονῆσαι. ὡς πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν, ὀρθοδόξους τυγχάνοντας, τοὺς εὐκτηρίους κατειληφέναι * οἴκους, καὶ ἐν αὐτοῖς οἰκεῖν· ἵνα μὴ ἡ ἐκείνου προπέτεια, καὶ ἀκανόνιστος θρασύτης ἡ διὰ τῶν προθεμάτων εἰς ἔργον ἀχθῇ τῆς φήμης. ὅθεν καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῷ εὐαγγελιστῇ ἀνελθὼν, τοῦτο * ὑπεμφήνας, ὡς ὀφείλει αὐτὸν ἐκεῖ χειροτονῆσαι, * στάσιν, καὶ ταραχὴν τῷ τόπῳ * ἐποίησε, καὶ μετὰ πλήθους ἀτάκτων ὡπλισμένων ἀνελθὼν, ὡς καί τινας τῶν ἐκεῖσε πτωχῶν ἡμιθανεῖς ποιῆσαι· καὶ ὡς ὑβρισθεὶς παρὰ τῶν ἐκεῖσε, ἀνήνεγκεν ἐπὶ φθόνῳ τῆς ἁγίας συνόδου. καταξιώσατε τοίνυν ὁσιώτατοι πᾶσαν σπουδὴν θέσθαι, καὶ τὴν ἀπόνοιαν, καὶ E ἀκανόνιστον γνώμην Ἰωάννου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δημοσιεῦσαι, * πρὸς τὸ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους κόμητας ἐντεῦθεν ἀναχωρῆσαι, τοὺς καθ' ἡμέραν ταράττοντας τὴν πόλιν, καὶ τὴν πίστιν, ἵνα μὴ ἐκ συναρπαγῆς τούτων νοθεύωνται τὰ τῆς πίστεως.

* τῆς ἱερωσύνης, ἢ, ...
* εἰς ἀπάντησιν.
* εἰς ὑπάντησιν αὐτ...
* ἀμολύνησεν,
* ἐξ αὐτῶν
* τόπους,
* ὑποφῆναι, ὡς ὀφείλειν
* στάσεις καὶ ταραχὰς ἐνεποίησε
* πρὸς τῷ

Περὶ

A

* Περὶ τῆς ὑπογραφῆς τῶν βασιλέων ἀναφορά.

Τοῖς εὐλαβεστάτοις, καὶ φιλοχρίστοις βασιλεῦσι, Θεοδοσίῳ, καὶ Οὐαλεντινιανῷ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, ἀειαυγούστοις, ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ, καὶ νεύματι τοῦ ὑμετέρου κράτους συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει.

ΤΟ μὲν ὑμέτερον κράτος οὐ περιεῖδε τὴν ἀληθῆ πίστιν * ὑπορυττομένην ταῖς Νεστορίου διδασκαλίαις, μετὰ Ἰουδαίων ὀνειδίζοντος τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, ἃ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ὑπέμεινεν ἀνθρώπινα πάθη. ἀλλὰ βδελυξαμένη ἡ ὑμῶν εὐσέβεια τοὺς τοιούτους κατὰ Χριστοῦ λόγους, ἐκ πάσης σχεδὸν τῆς ὑφ' ἥλιον ἡμᾶς συναχθῆναι προσέταξεν ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, παγῆναι τὰ τῶν πατέρων, καὶ τῶν ἀποστόλων τῆς εὐσεβείας βουλομένη δόγματα. ὅθεν συνελθόντες, καὶ κοινῇ κρίσει βεβαιώσαντες τὴν ἐκτεθεῖσαν περὶ τούτου πίστιν παρὰ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Κωνσταντίνου, Νεστόριον τε καινοτομοῦντα ταύτην τὴν πίστιν κατειληφότες τέχναις λόγων, καὶ ἐπεισάκτοις σοφίσμασι παραβλάπτοντα τῆς εὐσεβείας τὸ φρόνημα, τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ καθείλομεν, καθάπερ τινὰ λοιμὸν τὸν λόγον αὐτοῦ, * τὰς ἐκκλησίας ἐπινεμόμενον, εἷρξαι * βουλόμενοι. ἀλλ' ἐπειδὴ τινὰς * εὑρίσκομεν καὶ τῶν ἐπισκόπων ἤδη σαλευθέντας, καὶ τὰ * αὐτὰ φρονοῦντας, καὶ τῇ ἐκείνου βλασφημίᾳ συνυπαχθέντας, ἅπαντας τοὺς τὰ * αὐτὰ φρονοῦντας ἀκοινωνήτους πεποιήκαμεν, μέχρις ἂν ἀποστάντες τῆς διεφθαρμένης ἐκείνου διδασκαλίας, ἐπιγνῶσι τὴν καθολικὴν, καὶ ἀποστολικὴν πίστιν, ᾗ ἄνωθεν ἐπερειδόμενοι ἅπαντες σωζόμεθα. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐπὶ διορθώσει τῶν ὑπαχθέντων νῦν ἐν τῇ πλάνῃ ὡρισάμεθα ταῦτα, τὴν αὐτῶν ἐκδεχόμενοι μεταμέλειαν· αὐτοὶ δὲ τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, μικρῷ πρός· ἦσαν γάρ τινες ἐν αὐτοῖς καὶ ἐξ ἑτέρων αἰτιῶν τοῖς κανόσιν ὑπεύθυνοι, καὶ προσειληφότες τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννην, ὃς καὶ αὐτὸς ὑπὲρ πολλῆς βραδύτητος ὑπεύθυνος ἦν αἰτιάσει· ἄλλοι δὲ ἐφ' ἑτέραις αἱρέσεσιν ἐλεγχόμενοι, τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ ἤδη καθῃρημένοι· πρὸς μετάνοιαν μὲν οὐκ εἶδον, συναχθέντες δὲ * ἐπὶ προστασίᾳ Νεστορίου, κατὰ τῶν ἐξάρχων τῆς ἁγίας, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου καθαίρεσιν γράψαι τετολμήκασι, καὶ ὡς ἐκ πάσης τῆς συνόδου γεγενημένην ἀνήγαγον ἐπὶ τὴν ὑμῶν εὐσέβειαν. ἣν δεξάμενον τὸ ὑμέτερον κράτος, ἐκέλευσε μένειν, νομίσαν ἐκ τῆς συνόδου ταύτην γεγενῆσθαι, καὶ οὐχὶ κατὰ τῆς συνόδου παρὰ τῶν τὰ Νεστορίου φρονούντων, καὶ ἀμυνομένων ἡμᾶς ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Νεστορίου, οὐκ ἔγκλημα λέγειν δυναμένων κατὰ τῶν ἐξάρχων τῆς ἁγίας ἡμῶν συνόδου. καὶ ἐτόλμησαν ἀπατῆσαι τὰς θεοφιλεῖς ὑμῶν ἀκοὰς, ὡς δεχθῆναι καὶ τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην κατὰ τῆς συνόδου καθαίρεσιν· ἣν οὐδὲ ἐνθέσμως, οὐδὲ κανονικῶς, οὐδὲ πολλοὶ πεποιήκασι. διὸ καὶ ἡ ἁγία σύνοδος ἐνθέσμῳ, καὶ κανονικῇ πράξει ἀνέτρεψε

* *De subscriptione imperatorum relatio.*

Piissimis Christianissimisque imperatoribus, Theodosio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis sancta & œcumenica synodus, quæ per Dei gratiam, vestræque majestatis nutum in Ephesiorum metropoli convenit.

* Exemplum relationis missæ a sancta synodo ad piissimum imperatorem Theodosium *al.* Relatio sanctæ synodi ad imperatores pro restitutione Cyrilli & Memnonis. (1)

VESTRA quidem majestas non est passa veram fidem Nestorii doctrina labefactari; qui Christo domino passiones humanas, quas propter nos, nostramque salutem sustinuit, cum Judæis probro vertit: imo vero pietas B vestra hujusmodi contra Christum sermones detestata, ex universo prope orbe ad Ephesiorum metropolim congregari nos jussit, ut patrum, apostolorumque pia dogmata confirmentur ac statuantur. Ob eam itaque causam in unum congregati, fidem a trecentis decem & octo (patribus) qui in Nicæna civitate sub beatæ memoriæ Constantino convenerant, expositam communi judicio corroboravimus: Nestorium vero peregrinis sophismatis, artificiisque sermonum illam fidem adulterare, pietatisque sententiam novitatis studio labefactare deprehensum, sacerdotali gradu movimus, ejus doctrinam veluti pestem quamdam ecclesias depascentem com- C primere volentes. Sed quoniam nonnullos quoque episcopos jam nutantes, Nestoriique sensu imbutos, imo in illius blasphemiam inductos comperimus, omnes qui eadem cum eo sentiunt, a communione exclusimus, donec perdita illius doctrina rejecta, catholicam & apostolicam fidem agnoscant: cui omnes jam inde ab initio firmiter innixi salutem consequimur. Et nos quidem hæc decrevimus, ut qui in errorem acti fuerant, hac ratione corrigerentur, ipsorum pœnitentiam expectantes. Illi vero (cum triginta essent numero, paulo plures, multique ex ipsis etiam propter alia crimina canonibus obnoxii, & reverendissimum Joannem Antio- D chenum episcopum adscivissent, qui & ipse quoque quod admodum tarde venisset, culpam sustinebat; alii de aliis hæresibus convicti, nonnulli quoque ex illis loco jam moti) ad pœnitentiam quidem non venerunt, sed ad patrocinandum Nestorio inter se convenientes, contra sanctæ & œcumenicæ synodi præsides depositionis sententiam scribere, eamque veluti ab universa synodo profectam, ad vestram pietatem deferre ausi sunt: quam vestra majestas cum accepisset, firmam esse jussit; ab ipsa nimirum synodo ortam esse rata, & non contra synodum ab illis contextam, qui cum Nestorio sentiunt, seque de nobis propter Nestorii de- E positionem ulciscuntur, nullum prorsus crimen, quod contra sanctæ nostræ synodi duces proferre queant, habentes. Atque ita ausi sunt piis vestris auribus fucum facere, ut depositio, quam contra sanctam synodum moliti sunt, approbaretur; quæ tamen neque legitime, neque canonice, neque a multis decreta est. Quapropter & sancta synodus legitima canonicaque actione, ea quæ contumeliose & absque ulla ratione ab ipsis judicata fuerant, evertit. Universi proinde ad

1 al. *Epistola universalis Concilii ad Augustos.*

ad pietatis veſtræ majeſtatem confugimus, A ſupplicantes, ut quæ contra Neſtorium, ejuſque ſectatores geſta ſunt, robur ſuum obtineant, cetera vero, quæ ab illis qui Neſtorium vindicant, eo quod ejuſdem cum illo ſententiæ exiſtunt, contra ſynodi noſtræ duces illegitime facta ſunt, inefficacia & irrita maneant; ut quæ neque convenienter, neque canonice contra eos qui de nullo crimine convicti ſunt, ſed ſola vindictæ libidine per temeritatem adverſus ſanctam ſynodum perpetrata ſunt ab illis qui cum Neſtorio ſentiunt. Etenim ſi ſanctæ ſynodi ſententia in Neſtorium apertæ impietatis præconem lata, eſt juſta, & veſtra majeſtas illam approbavit, intelligit utique, quæ B contra ſanctam ſynodum ab illis qui cum Neſtorio ſentiunt, facta ſunt, inefficacia penitus & irrita manere, cum ex nulla prorſus bona & conſentanea cauſa nata ſint, ſed ex ſolo vindictæ ſtudio, ob ea quæ ſancta & magna ſynodus contra Neſtorium geſſit. Obteſtamur proinde veſtram majeſtatem, ut tandem nos ab hac tribulatione liberet, Cyrillumque & Memnonem Deo devotiſſimos epiſcopos ſanctæque hujus ſynodi principes, reſtitui nobis jubeat. Conſentaneum eſt enim, ut vindicata jam pietate, illiſque refrænatis qui eam labefactabant, hi qui una nobiſcum pro fide decertarunt, honore perfruantur, non ut cum illis, qui C de nefandis in Chriſtum blaſphemiis convicti ſunt, condemnentur.

Juvenalis Hieroſolymorum epiſcopus ſupplici huic libello ſubſcripſi. Subſcripſerunt itidem & omnes epiſcopi in commentariorum ſerie recenſiti.

A τὰ ὑπ' αὐτῶν ὑβριστικῶς, καὶ οὐκ εὐλόγως κεχειρισμένα. ὅθεν καταφεύγομεν ἅπαντες ἐπὶ τὸ κράτος τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, δεόμενοι τὰ μὲν κατὰ Νεστορίου πεπραγμένα, καὶ τῶν τὰ Νεστορίου φρονούντων, ἔχειν τὴν ἰδίαν ἰσχύν· τὰ δὲ παρὰ τῶν ἐκδικούντων Νεστόριον, διὰ τὸ φρονεῖν τὰ ἐκείνου, ἀθέσμως γεγενημένα κατὰ τῶν ἐξάρχων τῆς ἡμετέρας συνόδου, μένειν ἄπρακτά τε καὶ ἀργά· ὡς μήτε ἀκολούθως, ἢ κανονικῶς, μήτε ἐπὶ πταίσμασιν ἐληλεγμένων γεγενημένα, ἀλλ' ἀμύνης ἕνεκα μόνης παρὰ τῶν φρονούντων τὰ Νεστορίου κατὰ τῆς ἁγίας συνόδου τετολμημένα. εἰ γὰρ *εὔλογος ἡ κατὰ Νεστορίου τῆς ἁγίας συνόδου ψῆφος γεγένηται, καὶ ταύτην τὸ ὑμέτερον κράτος ἐδέξατο, ὡς B Νεστορίου γυμνὴν κηρύξαντος τὴν ἀσέβειαν, εὔλογον δήπου συνορᾷ καὶ τὸ ὑμέτερον κράτος, τὰ πεπραγμένα κατὰ τῆς ἁγίας συνόδου παρὰ τῶν φρονούντων τὰ Νεστορίου, ἄπρακτα παντελῶς μένειν, καὶ ἄκυρα, ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας τὸ εὔλογον ἔχοντα, ἢ ἐκ μόνης ἀμύνης, ὑπὲρ ὧν κατὰ Νεστορίου ἡ ἁγία, καὶ μεγάλη σύνοδος ἔπραξε. δεόμεθα τοίνυν τοῦ ὑμετέρου κράτους, ἀνεῖναι λοιπὸν ἡμᾶς τῆς θλίψεως, καὶ κελεῦσαι ἀποδοθῆναι ἡμῖν τοὺς ἐξάρχους τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου, τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, Κύριλλον, καὶ Μέμνονα. εὔλογον γὰρ, ἐκδικηθείσης καὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ τῶν βλαπτόντων αὐτὴν πεπαυμένων, τοὺς συναθλήσαντας ὑπὲρ τῆς πίστεως *ἡμῖν τιμῆς ἀ- C πολαύειν, οὐ συγκατακρίνεσθαι μετὰ τῶν ἐληλεγμένων ἐπὶ ταῖς ἀθέσμοις κατὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ βλασφημίαις.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ὑπέγραψα ταῖς δεήσεσιν. [1] ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ στάσει τῶν ὑπομνημάτων ἐπίσκοποι.

* εὔλογος

* ἡμῶν

* Epiſtola ſcripta a ſancta ſynodo epiſcopis, presbyteris, & diaconis qui ſunt Conſtantinopoli.

** Epiſtola ſynodica ad clerum Conſtantinopolitanum.*

Sancta ſynodus, quæ per Dei gratiam, piiſſimorumque imperatorum juſſum Epheſi convenit, dilectis & deſideratiſſimis comminiſtris Conſtantinopoli agentibus, & religioſiſſimis ejuſdem civitatis presbyteris & diaconis. D

QUI in tanta rerum fluctuatione verſamur, tantiſque bellis undique impetimur, nec ullo tamen interea pacto vel ad placidum ſerenumque piiſſimorum & Chriſtianiſſimorum imperatorum aſpectum, unde ſolum a tantis his moleſtiis liberationem ſperare licebat, admittimur; quam aliam conſolationis rationem inire poſſumus, quam ut quæ nos urunt, apud noſtra membra deploremus? Vos autem œcumenicæ ſynodi membra eſtis, qui pietatis zelum per omnia oſtendiſtis. Sciat itaque pietas veſtra, Epheſum perinde ac carcerem prorſus nos inhaE bitare; in qua jam trimeſtre ſpatium uſque adeo arcte incluſi tenemur, ut neque per mare, neque per terras libere & abſque diſcrimine quempiam omnino, vel ad pium comitatum, vel in aliquem alium locum amandare queamus. Nam quotieſcumque ea quæ miſimus, reddi contigit, ut tabellarii ſexcenta vitæ diſcrimina evaderent, in alias atque alias formas ſeſe transformare coacti

* Πρὸς τὸν κλῆρον Κωνσταντινουπόλεως συνοδικὴ ἐπιστολή.

* Ἐπιστολὴ γραφεῖσα παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις.

Ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν, καὶ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει συγκροτηθεῖσα, τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις συλλειτουργοῖς, τοῖς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν διατρίβουσι, καὶ τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΤΟΙ͂Σ ἐν τοσαύτῃ τρικυμίᾳ καθεστῶσι πραγμάτων, καὶ πολὺν μὲν πανταχόθεν δεχομένοις τὸν πόλεμον, οὐδαμῶς δὲ συγχωρουμένοις, οὔτε τὸ ἥμερον, καὶ γαληνὸν τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων βασιλέων θεάσασθαι πρόσωπον, ὅθεν ἦν μόνον ἐλπίζειν τῶν δυσχερῶν τὴν λύσιν, ποίαν ἦν ἄλλην ἐπινοηθῆναι παραμυθίαν, ἢ πρὸς τὰ ἴδια μέλη τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἀποδύρασθαι; ὑμεῖς δὲ μέλη τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ζῆλον διὰ πάντων ἐπιδειξάμενοι. τοιγαροῦν γινωσκέτω ἡ E ὑμετέρα εὐλάβεια, φρουρᾶς οὐδὲν πλέον ἡμᾶς τὴν Ἐφεσίων οἰκεῖν, καὶ τρίμηνιαῖον χρόνον λοιπὸν ἐν ταύτῃ κατακεκλεῖσθαι, μήτε διὰ θαλάσσης, μήτε διὰ γῆς ακινδύνως, καὶ ἀδεῶς ἐκπέμπειν τινὰς ἐπὶ τὸ εὐσεβὲς στρατόπεδον, ἢ ἐφ' ἕτερον τόπον συγχωρουμένους. καὶ γὰρ ὁσάκις τὰ παρ' ἡμῶν διαπεμφθέντα ἀποδοθῆναι ἴσχυσε, διὰ μυρίων κινδύνων οἱ ταῦτα κομίζοντες, ἄλλοτε ἄλλως μετασχηματιζόμενοι, σωθῆναι δεδύνηνται. αἴτιον δὲ τοῦ οὕτως ἡμᾶς φρουρεῖσθαι,

---

1 In Reg. Cod. Græco 524. & in vet. verſione, quam & Ant. Contius edidit, & MSS. aliquot exhibent, ſolus ſubſcribit Juvenalis.

[Marg.: καθ' ἡμῶν]

σθαι, τὰ πάντα τὰ * καθ' ἡμᾶς ψευδῶς τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ ἀναφέρεσθαι. οἱ μὲν γὰρ, ὡς μανθάνομεν, ὡς στάσεις ἡμῶν ἐργαζομένων, οὕτω τὰς εὐσεβεῖς ἐδίδαξαν ἀκοάς· ἄλλοι δὲ, ὡς τῆς οἰκουμενικῆς ἡμῶν συνόδου καθελούσης τὸν τὰ πάντα θεοφιλέστατον, καὶ ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, καὶ τὸν ἁγιώτατον, καὶ θεοφιλέστατον συνεπίσκοπον ἡμῶν Μέμνονα, οὕτως ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν· ἕτεροι δὲ τάχα καὶ τοῦτο προσθεῖναι ἐθάῤῥησαν, ὡς ἡμῶν καταδεξαμένων τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ εἰς φιλικοὺς λόγους ἐλθεῖν, ὧν ἔξαρχος ὁ τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης ἐστί. καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ ταῦτα γνωσθῆναι, ἡ πολλὴ καθ' ἡμῶν φρουρά, καὶ ὁ πολὺς γίνεται πόλεμος. ἐν ἀμηχανίᾳ τοίνυν B ὑπάρχοντες οὐ μικρᾷ, πρὸς τὴν ὑμετέραν γράψαι θεοσέβειαν * ἐσπεύσαμεν. εἰδότες, ὅτι τέκνων γνησίων τῇ οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἐπέχοντες τάξιν, καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προδοθῆναι μηδαμῶς ἀνεχόμενοι, μετὰ πολλῆς ἱκεσίας, καὶ δακρύων, καὶ τούτων τῶν γραμμάτων, προσπίπτοντες τῷ εὐσεβεστάτῳ, καὶ φιλοχρίστῳ βασιλεῖ, * διδάξατε, τὰ * καθ' ἡμῶν πάντα. ἡμεῖς γὰρ οὔτε κατέγνωμεν τῶν προειρημένων ἁγιωτάτων, καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν περὶ Κύριλλον, καὶ Μέμνονα, ἀλλὰ καὶ μεγάλης * δόξης καὶ στεφάνων ἀξίους ἡγούμεθα, μόνους καὶ πρώτους ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ζήλῳ τῷ κατὰ Θεὸν κινηθέντας, καὶ παντοίους γενομένους ἐκκόψαι τὸν τῆς C ἀσεβείας κήρυκα, τὸν ἀσεβέστατον Νεστόριον, καὶ τὰς ἐκκλησίας τοῦ τοιούτου καθαρθῆναι μύσους. οὔτε δὲ νῦν ἀνεξόμεθα τῆς τῶν προειρημένων ἁγιωτάτων ἐπισκόπων κοινωνίας χωρισθῆναι, ἀλλὰ καὶ συνεξορισθῆναι τούτοις κέρδος μέγιστον ἡγούμεθα. κέκριται δὲ ἡμῖν μηδὲ τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι· ἀλλὰ καὶ ταῖς πάντων ἀναθεματίσαμεν φωναῖς ἐπ' ἐκκλησίας Ἰωάννην τε τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, πρότερον μὲν * ἐφ' οἷς συγκαθελεῖν ἡμῖν τὸν τῆς ἀσεβείας κήρυκα Νεστόριον οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλὰ καὶ σὺν αὐτῷ διάγοντες, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ποιούμενοι τὸν λόγον οὐδαμῶς ἐπαύσαντο· ἔπειτα δὲ ἐφ' οἷς καὶ τὴν παρανομωτάτην, καὶ τῶν D κανόνων ἀλλοτρίαν ἐγχείρησιν τῆς κατὰ τῶν προειρημένων ἁγιωτάτων ἐπισκόπων ὕβρεώς τε καὶ ἐπηρείας ποιησάμενοι, συναρπάσαι τὰς εὐσεβεῖς τῶν φιλοχρίστων βασιλέων ἀκοὰς ἐτόλμησαν· μετὰ δὲ * τοῦτο καὶ διὰ τὸ τοῦ φρονήματος τοῦ Νεστορίου μηδαμῶς ἀποστῆναι. διά τοι ταῦτα πάντα ἅπαξ αὐτοὺς πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀποτεμόντες, καὶ πᾶσαν ἱερατικὴν ἐνέργειαν περιελόντες, ἀφωρίσαμεν· κρίσεως ὄντες, μᾶλλον καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ὅπερ ἀπείη, ἐκστῆναι, ἢ τούτοις ἔτι ἐλθεῖν εἰς κοινωνίαν, μάλιστα μὴ διορθωσαμένοις ἅπαντα τὰ προειρημένα αὐτῶν πλημμελήματα. γνωρίζομεν δὲ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐλαβείᾳ, ὥστε ἐν τῇ ἴσῃ αὐτοὺς ἔχειν τάξει. ταῦτα E οὖν παρακλήθητε, καὶ τὸν εὐσεβέστατον καὶ φιλόχριστον βασιλέα διδάξαντες, αἰτῆσαι ὑπὲρ πάσης τῆς συνόδου, ἀποδοθῆναι ἡμῖν τοὺς ὑπὸ τῶν κανόνων μηδαμῶς καταγνωσθέντας, τουτέστι, τοὺς ἁγιωτάτους, καὶ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, Κύριλλον, καὶ Μέμνονα· ἐλευθερωθῆναι δὲ καὶ ἡμᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπροσώπου περιορισμοῦ τούτου ἀνακληθῆναι λοιπόν· καὶ εἰ μὲν ἄξιοί ἐσμεν ἰδεῖν τοῦ εὐσεβεστάτου, καὶ φιλοχρίστου βασιλέως τὸ πρόσωπον, τοῦτο ἐπιτραπῆναι ποιῆσαι· εἰ δὲ ὁ-

[Margin notes: ἐσπουδάσαμεν. — ἴσως διδάξατε. καθ' ἡμᾶς — ἀποδοχῆς. — ἐν οἷς. — * τούτων.]

A sunt. Quod autem tam diligenter custodimur, hoc aliunde non provenit, quam quod ad piissimos imperatores omnia contra nos falso deferuntur. Nam alii, ut accipimus, quasi seditionis auctores apud pias Augustorum aures nos incusant: alii sic suggerere ausi sunt, quasi œcumenica nostra synodus Cyrillum sanctissimum, Deoque dilectissimum archiepiscopum Alexandrinum, & sanctissimum, Deoque devotissimum coepiscopum nostrum Memnonem deposuisset. Quidam & hoc fortassis adjicere veriti non sunt, quod cum defectionis conciliabulo, cujus dux est Joannes Antiochenus, amicum colloquium inire nobis placuerit. Ne igi- B tur hæc patefiant, tanta diligentia custodimur, tantumque bellum contra nos concitatur. Cum ergo in magna difficultate constituti simus, ad vestram pietatem scribere festinavimus. Scimus enim, vos germanorum filiorum locum apud œcumenicam synodum retinentes, atque ita affectos, ut orthodoxam fidem nulla ratione prodi velitis, cum multa supplicatione & lacrymis, simulque cum his literis ad piissimi Christianissimique imperatoris genua advolutos, illum de omnibus quæ contra nos geruntur, instructuros. Nos enim memoratos sanctissimos, Deoque dilectissimos episcopos Cyrillum & Memnonem non condemnavimus, sed C magna commendatione, coronisque dignos censemus; ut qui soli primique plusquam reliqui omnes divino zelo commoti, impiissimum Nestorium impietatis præconem exscindere, ecclesiasque ab hoc piaculo repurgare, quibuscumque modis elaborarint. Neque vero nunc a prædictorum sanctissimorum episcoporum communione nos sejungi sustinebimus; sed una cum illis in exilium pelli, maximi quoque lucri loco ducturi sumus. Certum autem nobis est, illud schismaticorum conciliabulum ad communionem non admittere: imo vero communibus omnium vocibus Joannem Antiochenum, & qui cum illo faciunt, in facie ecclesiæ jam D anathematizavimus: primum quidem, quod impietatis præconem Nestorium una nobiscum deponere noluerunt, sed & familiariter cum illo versari, eidemque semper patrocinari perrexerint: deinde vero, quod post iniquissimum, & a canonibus alienum, contumeliæ & calumniæ conatum in prædictos sanctissimos episcopos, piis Christi amantium imperatorum auribus imponere non dubitarunt: postremo autem, quod cum Nestorio sentire nequaquam cessant. Propter hæc omnia semel illos ab ecclesiastica communione abscidimus, omnemque sacerdotii functionem ademimus, & eos excommunicavimus, ac ipsis ecclesiis (quod absit) E privari malumus, quam ad communionem cum ipsis amplius redire; præsertim nisi omnia sua delicta, quorum supra meminimus, correxerint. Notum autem hoc quoque facimus vestræ pietati, ut ipsi eodem illos loco habeatis. De his itaque & pientissimum ac Deo dilectissimum imperatorem certiorem facite, ac totius vos synodi nomine supplicate, ut ii nobis restituantur, qui nullo modo a canonibus sunt condemnati, videlicet sanctissimi Deoque dilectissimi episcopi Cyrillus & Memnon: & ut nostri mi-

misertus, ex hoc tandem specioso ergastulo nos revocet: &, si quidem digni sumus qui pientissimi Christique amantis imperatori faciem videamus, id fieri mandet: si vero indigni judicamur quibus hoc obtingat, saltem ad ecclesias nostras redire nos sinat; ne hic universi, alii morbis, alii mœstitia consumpti pereamus. Ne autem multa esset turba subscriptionum, sat nobis fuit, si soli præsides subscriberent.

A Ἀνάξιοι τούτου ἐκρίθημεν, κἂν εἰς τὰς ἑαυτῶν ὑποστρέψαι ἐκκλησίας· ἵνα μὴ ἐνταῦθα πάντες καταφθαρῶμεν, οἱ μὲν ὑπὸ νόσου, οἱ δὲ ὑπὸ ἀθυμίας ἀναλισκόμενοι. διὰ δὲ τὸ μὴ ὄχλον πολὺν ἐνθεῖναι ταῖς ὑπογραφαῖς, ἠρκέσθημεν τῶν προέδρων χερσίν.

Commonitorium cum relatione directum clero Constantinopolitano. [1]

NECAMUR æstibus, cum aeres sint graves; & pene quotidie aliquis sepelitur, ita ut omnes pueri languentes ad propria remittantur: & alii omnes episcopi * in his sunt. Unde consequens est, reverentiam vestram adire Christo amabilem principem, & dicere quia opprimitur synodus ab his qui prohibent terminum dari, ut [2] absolute languore * necentur. Scire vero reverentia vestra debet, quia licet in tantum nitantur, ut omnes moriamur; non tamen fiet aliud, præter hæc quæ decreta per nos sunt, a salvatore nostro Christo.

* necemur.

Exemplum epistolæ a Cyrillo archiepiscopo scriptæ ad Theopemptum, Potamonem & Danielem reverendissimos episcopos Constantinopoli agentes, de iis quæ insidiose passus est per scripta Nestorii & Joannis.

Cyrillus Theopempto, Danieli & Potamoni, dilectis comministris, in Christo salutem.

MULTÆ istic contra nos excitatæ sunt calumniæ, partim quidem, quasi multi ex Alexandrinis balneis nos consecuti, partim vero, quasi canonicæ nobiscum egressæ sint, ut autem fertur, dictum est a calumniatoribus, Nestorium non sanctæ synodi voluntate, sed meis artibus exauctoratum esse. Sed benedictus salvator, qui talia dicentes redarguit. Etenim posteaquam dominus meus magnificentissimus & gloriosissimus comes sacrarum largitionum Joannes Ephesum venisset, nihilque eorum veritate niti comperisset, condemnavit eos qui talia nugati fuerant. Agnovit autem sanctam synodum fidei causa contendisse studio proprio, neque mihi, neque ulli alteri gratificantem, sed divino zelo motam, quod blasphemias illius ferre non posset, Nestorium condemnasse. Posteaquam vero religiosissimorum, Christique amantium imperatorum literæ, quibus trium depositiones dicebantur suscipiendæ, lectæ fuerunt, custodiæ traditi sumus, & adhuc custodimur, ignari prorsus quo tandem res hæc sit evasura. Verumtamen gratias agimus Deo, si pro nomine illius digni habeamur non solum vinculis constringi, sed cetera quoque omnia perpeti; neque enim ista præmiis suis carebunt. Non potuit autem sancta synodus induci, ut cum Joanne communicaret, sed resistit, dicens: Ecce corpora, ecce ecclesias, ecce civitates; potestatem habetis: nos autem ut prius cum orientalibus communicemus, quam ea dissolvantur, quæ per illorum calumniam contra comministros nostros comparata sunt, ac rectam fidem confiteantur, id fieri nullo modo potest. Dignoscuntur enim Nestorii dogmata loqui, sentire & confiteri. Tota itaque contentio in his posita est. Precentur pro nobis orthodoxi omnes. Ut enim beatus David ait:

Psal. 37. v. 28. *Ego vero in flagella paratus sum.*

B Ἴσον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις, Θεοπέμπτῳ, καὶ Ποτάμωνι, καὶ Δανιήλῳ, ὑπὲρ ὧν ἔπαθε συσκευῶν, * τῶν κατὰ Νεστορίου, καὶ Ἰωάννου χαρτίων.

* ἴσ. διὰ τῶν

Κύριλλος Θεοπέμπτῳ, καὶ Δανιήλῳ, καὶ Ποτάμωνι, ἀγαπητοῖς, καὶ συλλειτουργοῖς, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΠΟΛΛΑΙ καθ᾽ ἡμῶν γεγόνασιν ἐκεῖσε διαβολαί· τοῦτο μὲν, ὡς ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἀκολουθησάντων ἡμῖν ἐκ τοῦ βαλανείου πολλῶν· τοῦτο δὲ, ὡς κανονικῶν ἐξελθουσῶν· ὡς δέ φασιν, ὅτι C εἴρηται παρὰ τῶν διαβεβληκότων, ὅτι κατὰ συσκευὴν ἐμὴν καὶ οὐ κατὰ σκοπὸν τῆς ἁγίας συνόδου, τὴν καθαίρεσιν ὑπέμεινε Νεστόριος. ἀλλ᾽ εὐλογητὸς ὁ σωτὴρ, ὁ τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας ἐλέγξας. ἐλθὼν γὰρ εἰς τὴν Ἐφεσίων ὁ κύριός μου ὁ μεγαλοπρεπέστατος, καὶ ἐνδοξότατος κόμης τῶν θείων λαργιτιώνων Ἰωάννης, κατέγνω τῶν τὰ τοιαῦτα πεφλυαρηκότων, οὐδὲν εὑρὼν ἀληθές. εἶδε δὲ, ὅτι ἰδίαν ἔνστασιν ἡ ἁγία σύνοδος τῆς πίστεως ἔχει, καὶ οὔτε ἐμοὶ χαριζομένη, οὔτε ἑτέρῳ τινὶ, ἀλλὰ θείῳ ζήλῳ κινουμένη, καὶ οὐκ ἐνεγκοῦσα τὰς ἐκείνου βλασφημίας, κατεψηφίσατο αὐτοῦ. ἀναγνωσθέντος δὲ καὶ τοῦ γράμματος τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων βασιλέων, δι᾽ οὗ αἱ τῶν D τριῶν καθαιρέσεις ἐλέγοντο εἶναι δεκτέαι, ἐφρουρούμεθα τέως, οὐδὲ εἰδότες τὸ ἐκβησόμενον. πλὴν εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅταν καταξιωθῶμεν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οὐ δεσμῶται γενέσθαι μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ ἕτερα πάντα ὑπομεῖναι. οὐ γὰρ ἄμισθον τὸ πρᾶγμά ἐστιν. οὐκ ἠνέσχετο δὲ ἡ σύνοδος κοινωνῆσαι Ἰωάννῃ, ἀλλ᾽ ἐνίσταται λέγουσα· ἰδοὺ τὰ σώματα, ἰδοὺ αἱ ἐκκλησίαι, ἰδοὺ αἱ πόλεις, ἐξουσίαν ἔχετε ἡμᾶς κοινωνῆσαι ἀδύνατον τοῖς ἀνατολικοῖς, ἂν μὴ λυθῇ τὰ κατασκευασθέντα ἐκ τῆς αὐτῶν συκοφαντίας κατὰ τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν, ὁμολογήσωσι δὲ καὶ τὴν πίστιν ὀρθήν. καταγινώσκονται γὰρ τὰ Νεστορίου, καὶ λαλοῦντες. καὶ φρονοῦντες. καὶ ὁμολογοῦντες. E ἡ πᾶσα οὖν ἔνστασις ἐν τούτοις. εὐχέσθωσαν ὑπὲρ ἡμῶν πάντες οἱ ὀρθόδοξοι. ὡς γάρ φησιν ὁ μακάριος Δαυίδ. ἐγὼ δὲ εἰς μάστιγας ἕτοιμος. Ψαλ. 37. 28.

Ἴσον

1 Vetus editio addit, *a Synodo*. Latine tantum extat. 2 Hard. legit, *absumpti*.

A

Ἴσον ἐπιστολῆς γραφείσης τῇ ἐν Ἐφέσῳ ἁγίᾳ συνόδῳ παρὰ τῶν εὑρεθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόπων, Μεσορὶ κ'. ἰνδικτιῶνος ιε'.

Exemplum epistolæ, quam episcopi quidam Constantinopoli reperti ad sanctam synodum Ephesinam miserunt, vigesima mensis Mesori, indictione xv.

Secundum Romanos XIII. Augusti.

Τοῖς * παναγίοις καὶ θεοφιλεστάτοις * ἀρχιεπισκόποις καὶ πατράσι, τοῖς συναχθεῖσι, κατὰ Θεοῦ χάριν ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, Κελεστίνῳ, Κυρίλλῳ, Ἰουβεναλίῳ, Φίρμῳ, Φλαβιανῷ, Μέμνονι, Ἐρενιανῷ, Θεοδότῳ, Ἀκακίῳ, καὶ πάσῃ τῇ * καθ' ἡμᾶς ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, παρὰ τῶν εὑρεθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόπων, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

* γιωτάτοις * πισκόποις.

* ὑφ' ἡμᾶς.

Sanctissimis Deoque dilectissimis episcopis ac patribus, qui per Dei gratiam in Ephesiorum metropoli congregati sunt, Cælestino, Cyrillo, Juvenali, Firmo, Flaviano, Memnoni, Hereniano, Theodoto, Acacio, universæque vestræ sanctæ & œcumenicæ synodo, episcopi in urbe Constantinopolitana constituti, in domino salutem.

ἜΔΕΙ μὲν ἡμᾶς μὴ ταῖς ψυχαῖς μόνον, ἀλλὰ B καὶ τοῖς σώμασι συνόντας τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιότητι, καὶ τὴν ἐκ τῶν πειρασμῶν θλίψιν μερίζεσθαι, καὶ μεθ' ὑμῶν στεφανοῦσθαι τοῖς ἄθλοις. ἐπειδὴ δὲ ὁ πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον πόλεμος καὶ μέχρις ἡμῶν ἐξετείνετο, καὶ ἄπλους μὲν ἡ θάλασσα, ἄβατος δὲ ἡ γῆ τοῖς αὐτόθεν ἀφικομένοις διὰ τοὺς ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύοντας, οὐκ ἔχοντες ὅ,τι ποιήσωμεν, δάκρυσι καὶ λιταῖς τὰ παρ' ἑαυτῶν συνεισηνέγκαμεν· φθάσαι δὲ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα μὴ δυνάμενοι, τῆς προθυμίας ὑμῖν ὡς χεῖρας ἐχρησάμεθα, τοὺς μὲν καθῃρημένους συγκαθαιροῦντες, καὶ τοὺς ὁσίους τοῦ Χριστοῦ συνεγείροντες. ἐγενόμεθα δὲ οὐδὲ τοῖς ἐνταῦθα ἄχρηστοι, ῥωννύντες μὲν τὸν λαὸν, καὶ τῶν * πλείστων C τὸν ζῆλον ἐξάπτοντες, ὑπηρετοῦντες δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ὅσα ἐδόκει ἐκείνοις. ἀλλ' ἐπειδὴ μικρὰ ταῦτα, καὶ ὅσα ἀπόντες δύνανται, ἐθαρσήσαμεν καὶ τήνδε ἐκπέμψαι τὴν ἐπιστολὴν τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἱδρῶτας ὑμῶν μακαρίζοντες, καὶ ἰδίᾳ * ἑκάστων τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ κοινῇ πᾶσι τὰ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ τῶν πατέρων ἐπιφθεγγόμενοι· ὅτι ὡς πατέρες ἅγιοι, καὶ τῆς ἐπουρανίου κλήσεως ἄξιοι, ἐλογίσθητε ὡς πρόβατα σφαγῆς, ὅλην τὴν ἡμέραν ὑπὲρ Χριστοῦ θανατούμενοι, ὑστερούμενοι, κακουχούμενοι, θλιβόμενοι ὑμεῖς, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. ἀλλὰ δότε καὶ ἡμῖν τῶν πρακτέων συμβουλὴν δι' ἐπιστολῆς· ἵνα, εἰ μὲν δεῖ καταλαβεῖν τὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ τὰ ἀπόλοιπα τῶν D ἀγώνων συνδιενεγκεῖν, τοῦτο ποιήσωμεν. πρόθυμον γὰρ τὸ καθ' ἡμᾶς. εἰ δὲ μένειν ἐνταῦθα κελεύετε, ἐπειδὴ διὰ τὸν προσκυνητὸν Θεὸν χρηστὰ καὶ τὰ παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ εὐσεβεστάτου βασιλέως * ἡμῖν ἀγγέλεται, τοῦτο φανερὸν καταστήσατε, ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ὦμεν ὑπὸ τῆς ἄγαν φροντίδος ἐκδαπανώμενοι.

πλειόνων.

* ἑκάστῳ

Ἑβρ. 3.

Ῥωμ. 8. 36.

Ἑβρ. 11. 37.

* ἡμῶν ἀγγέλματα,

OPORTEBAT quidem nos non animis tantum, sed corporibus quoque vestræ sanctitati præsentes, & tentationum molestiæ reddi participes, & præmiis vobiscum coronari. Quia vero bellum adversus sanctam synodum suscitatum etiam hucusque pertingit, & mare clausum, & terra ob collocatas in viis insidias hinc abeuntibus impervia est; aliud quod præstemus non habentes, lacrymas precesque pro nostra parte contribuimus; dexterarumque loco, cum ad sanctitatem vestram pervenire nequeamus, animi promptitudinem accommodavimus; eos quidem qui a vobis damnati sunt, simul condemnantes, sanctosque Christi pariter sublevantes. Sed neque iis qui hic sunt, inutiles extitimus. Nam & populum confirmavimus, & plurimorum zelum inflammavimus, & sacerdotibus, in quibuscumque visum eis fuit, operam præstitimus. Verum quia hæc parva sunt, & quæcumque ab absentibus fieri possunt, non dubitavimus hanc quoque epistolam ad vos mittere, vestros sudores, quos pro religione profunditis, beatos prædicantes, nec non elogia, quæ de sanctis prophetis & patribus prodita sunt, omnibus & singulis vobis, sancti patres, personantes: quoniam tanquam patres sancti, cœlestique vocatione digni, sicut oves occisionis reputati estis, tota die pro Christo mortificati, egentes, afflicti, angustiati, quibus dignus non erat mundus. Sed & vos quoque quid opus sit facto, per epistolam nobis explicate: ut si sanctam synodum adire, quodque certaminis adhuc reliquum est, una vobiscum tolerare necesse fuerit, alacriter, quæ nostra est promptitudo, advolemus: sin autem hic manendum esse jusseritis, (nam & Dei amantissimus & piissimus imperator propter adorandum Deum meliora de nobis cogitare dicitur) hoc ipsum significate, ne gravi ista solicitudine & cura diutius conficiamur.

Heb. 3. Rom 8. v. 36. Heb. 11. v. 37.

Ἀντίγραφον τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἐπισκόπους εὑρεθέντας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Sanctæ synodi ad eosdem episcopos Constantinopoli repertos rescriptum.

E

Τοῖς εὐλαβεστάτοις, καὶ θεοφιλεστάτοις συλλειτουργοῖς, Εὐλαλίῳ, * Εὐτροχίῳ, Ἀκακίῳ, Χρυσαφίῳ, Ἰερεμίᾳ, Θεοδούλῳ, Ἠσαΐᾳ, ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατὰ χάριν Θεοῦ, καὶ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων συγκροτηθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

* Εὐτρεχίῳ,

Reverendissimis, Deoque dilectissimis comministris, Eulalio, Eutrechio, Acacio, Chrysaphio, Jeremiæ, Theodulo, Isaiæ, sancta synodus, quæ per Dei gratiam, piissimorumque ac Christi amantium imperatorum nostrorum decretum in Ephesiorum metropoli congregata est, in domino Sal.

ΤΟΥΣ οὕτω διακειμένους, ὡς ἐδήλωσεν ἡμῖν καὶ τὰ γράμματα, οὐδὲν ἀπεικὸς καὶ τῇ ψυχῇ

QUI ita affecti sunt, ut & literæ vestræ testatum nobis faciunt, nihil mirum est

est si animo & corpore simul decertent, laboresque quos hoc loco exantlavimus, communes esse ducant. Nam & in certaminibus spectatores qui certantibus favent, illis non parum præsidii afferunt, dum luctaminum usum suggerunt, & certantes ad victoriam excitant, illaque denunciant, quæ pro gloria obire oportet. At vestra pietas hac arte non contenta, quiddam etiam amplius præstandum cogitavit; nempe ut precibus nos confirmaret, & Deum propitium placatumque redderet, ne videlicet supra id quod ferre possumus, tentaremur; aut ut impugnati vincamus oppugnatores. Quin & curarum quoque, laborumque nostrorum participes estis. Solent enim majoribus plerumque curis angi qui procul absentes rerum eventum audiunt, quam qui semetipsos in certamina dederunt. Non parum autem nos consolatur, illorum qui nos infectantur, artes & machinationes adeo non latuisse, ut ea quæ improbe adversus sanctam synodum moliti sunt, ad vos etiam usque perlata sint. Scimus enim fore, ut singula per vestram pietatem ad piissimorum quoque imperatorum aures deferantur, omnesque molestiæ e medio facessant, ubi primum apud vos constiterit, quanta vi Joannes Antiochenus cum suis in nos insanive rit; quantaque illegitime præter canones contra sanctissimos piissimosque episcopos Cyrillum & Memnonem, & contra sanctam synodum præsumpserint. Arbitramur enim, Deo dilectum piissimumque imperatorem nihil horum dilucide intellexisse: alioquin ii qui bellum istud adversum nos suscitant, nunquam tantum potuissent, ut nos, qui injuriam perpessi sumus, perinde ac si injuriam intulissemus, insimulati, misericordia indigni censeremur: maxime vero cum de offendentibus nunquam nos ulcisci tentaverimus, sed ultro perpessioni nos exposuerimus. Quod vero sanctitas vestra prohibeatur quo minus ad nos pervenire queat, id ex nostrarum rerum statu proficiscitur. Tam arcte enim terra marique nunc obsidemur, ut nihil eorum quæ evenerunt, vestræ sanctitati significare potuerimus. Fuit autem vestrarum precum & lacrymarum beneficium, quod unusquisque nostrum, qui nondum ad finem convenimus, eamdem de hac re sententiam habeat, conventionemque cum illis detrectare pergamus, etiam si principes non parum vehementer ad hoc nos impellant. Qua etiam in re vestræ benevolentiæ participes sumus, non ignorantes, quod laborum certaminumque vos socios habemus: & quod iis qui sanctos martyres diligunt, usu venire scimus, hoc ipsum & in vestra quoque pietate observamus. Nam etsi pugnæ expertes estis, interea tamen citra laborem coronas obtinuistis, dum injuria quidem affectis benevolentia præsto estis, invasores autem condemnatis; ita ut ex absentia nihil damni capere videamini, quippe qui per omnia cum nostro sensu congruitis. Neque vero parum ad victoriæ occasionem certantibus, imo etiam ad consolationem plurimum adjuvat, quod fecisse vos intelleximus. Nam & populi zelum auxistis, & ut adversariis viriliter obsistant, animatis. Superest autem, ut isto in loco permanentes, de iis quæ

A καὶ τοῖς σώμασι συναθλεῖν, καὶ οὓς διηντλήσαμεν ἐνταῦθα πόνους, κοινοὺς ἡγεῖσθαι. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀγῶσιν οὐκ ὀλίγα τοῖς ἀγωνιζομένοις οἱ σπουδαῖοι* συναίρονται τῶν θεατῶν, καὶ τῶν παλαισμάτων ὑποβάλλοντες τὴν πεῖραν, καὶ πρὸς τὴν νίκην ἐγείροντες, καὶ παρεγγυῶντες ἃ δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῆς δόξης ἀγωνιζομένους ποιεῖν. τῇ δὲ θεοσεβείᾳ ὑμῶν πλεῖον τῆς τέχνης ταύτης ἐπινενόηται, τὸ ταῖς εὐχαῖς ἡμᾶς δυναμοῦν, καὶ ἐξιλεοῦσθαι ὑπὲρ ὑμῶν τὸν Θεὸν, ὡς ἂν μὴ πειρασθείημεν παρ' ὃ δυνάμεθα φέρειν, ἢ πειρασθέντες κρείττους τῶν πειραζόντων γενώμεθα. κεκοινωνήκατε δὲ ἡμῖν τῇ φροντίδι τῶν πόνων. εἰώθασι γὰρ πλεῖον ὑπὸ τῆς μερίμνης πάσχειν οἱ πόῤῥωθεν μανθάνοντες τὰ γινόμενα, ἢ οἱ τοῖς ἀγῶσιν * ἐμβεβηκότες αὐτοῖς. ἱκανὸν δὲ ἡμῖν εἰς παραμυθίαν, τὸ μὴ ἀγνοηθῆναι τὰς τῶν ἐναντίων καθ' ἡμῶν ἐπιτεχνήσεις, ἀλλὰ καὶ ἄχρις ὑμῶν ἐλθεῖν τὰ κατὰ τῆς ἁγίας συνόδου τολμώμενα. ἴσμεν γὰρ, ὅτι διὰ τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας καὶ εἰς τὰς τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἀκοὰς ἕκαστα παρελεύσεται, καὶ λύσις ἔσται πάντων δυσχερῶν, δηλωσάντων * ἡμῖν τὴν τε Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχέως ἀπόνοιαν καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅσα αὐτοῖς ἀθέσμως παρὰ τοὺς κανόνας κατὰ τῶν θεοφιλεστάτων, καὶ ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος, καὶ τῆς ἁγίας συνόδου τετόλμηται. λογιζόμεθα γὰρ μηδὲν τούτων σαφῶς ἐγνωκέναι τὸν θεοφιλῆ, καὶ εὐσεβέστατον βασιλέα. οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἴσχυσαν οἱ τὸν καθ' ἡμῶν ἐγείροντες πόλεμον, ὥστε μηδὲ οἴκτου ἡμᾶς * ἀξιῶσαι ἀδικουμένους, ἀλλ' ὡς ἀδικοῦντας ἐν ἐγκλήμασιν εἶναι. καὶ ταῦτα πρὸς τὸ πάσχειν ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότας, πρὸς ἄμυναν δὲ οὐδεμίαν τῶν * ἀδικούντων ἐγειρομένους. τὰ δὲ κωλύσαντα τὴν ὁσιότητα ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς ἀφικέσθαι, ἡμᾶς ἔχει τὴν πρόφασιν. πολιορκία γὰρ ἀκριβὴς ἡμᾶς νῦν συνέχει ἐκ γῆς τε, καὶ θαλάττης, ὥστε μηδὲ γνωρίζειν τῇ ὑμῶν ὁσιότητι δύνασθαι τὰ * γεγενημένα. τῶν δὲ δακρύων ἔργον καὶ τῆς προσευχῆς ὑμῶν ἐγένετο, τὸ ἕκαστον ἡμῶν, τῶν μήπω πρὸς τὸ τέλος συνελθόντων, τὴν αὐτὴν ἔχειν ἐπὶ τῷ πράγματι κρίσιν, καὶ ἀσυμβάτως πρὸς αὐτοὺς διακεῖσθαι, πολλῆς ἀνάγκης εἰς τοῦτο τῶν ἀρχόντων ἡμᾶς συνελαυνούσης. καὶ ἐν τούτῳ δὲ τῆς εὐνοίας ὑμῶν τὸ μέρος ἔχομεν, κοινωνοὺς ὑμᾶς καὶ τῶν ἀγώνων, καὶ τῶν * ἄθλων εἰδότες. καὶ ὃ ἐπὶ τῶν τοὺς ἁγίους μάρτυρας ἀγαπώντων ἴσμεν γινόμενον, τοῦτ' ἔστι καὶ ἐπὶ τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας ἰδεῖν. ἔξω γὰρ τῶν ἀγώνων ὄντες, τέως ἀπονητὶ τῶν στεφάνων κατηξιώθητε, εὐνοίᾳ μὲν τοῖς ἀδικουμένοις προσκείμενοι, τοὺς δὲ ἐπαναστάντας καταδικάζοντες· ὡς μηδὲν ἡμᾶς δοκεῖν τῇ ἀπολείψει ἔλαττον ἔχειν, εἰς πάντα ὑμῶν ταῖς ἡμετέραις συμφερομένων γνώμαις. οὐ μικρὸν δὲ εἰς ἀφορμὴν νίκης τοῖς μαχομένοις, ἀλλὰ καὶ μέγιστον εἰς παράκλησιν, ἃ καὶ ὑμᾶς ἐμάθομεν πεποιηκέναι, τοῦ λαοῦ τὸν ζῆλον αὐξάνοντας, καὶ θαῤῥεῖν κατὰ τῶν ὑπεναντίων ἐγείροντας. λείπεται δὲ κατὰ χώραν μένοντας τὰ αὐτόθι γνωρίζειν ἡμῖν, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν εἰς γνῶσιν τῶν θεοπίστων βασιλέων, καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἄγειν. τοῦτο γάρ ἐστι μᾶλλον εἰς ἐπικουρίαν αὔταρκες, ἢ εἰ καταλαβόντες ἡμᾶς, συνταλαιπωρεῖν ἡμῖν πολιορκουμένοις ἀνάσχοισθε. λογιζόμενοι δὲ μὴ ἐληλυθέναι εἰς γνῶσιν ἡμετέραν τὰ πρώην ἀπο-

* παρέχονται
* ἐμβεβληκότες ἑαυτοῖς.
* ἡμῶν
* ὑμῶν
* ἀξιοῦσθαι
* ἀδικουμένων
* γινόμενα
* πόνων

ἀποσταλέντα, καὶ αὖθις τῇ θεοσεβείᾳ ὑμῶν τῶν αὐτῶν ἀντίτυπα διεπεμψάμεθα· ἀνηνέγκαμεν δὲ πάλιν καὶ τοῖς εὐσεβεστάτοις βασιλεῦσι. καὶ γενέσθω τῇ θεοσεβείᾳ ὑμῶν ἐπιμελὲς μαθεῖν, ἵν' εἰ μὲν ἐπιδέδονται, ὑπομνησθῶσι περὶ τῶν ἀνηνεγμένων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο γεγένηται, ἵνα νῦν γοῦν μάθῃ αὐτῶν ἡ εὐσέβεια, ἃ πρότερον ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν τινὲς, ἀγνοῆσαι τὴν αὐτῶν θεοφιλίαν ἐσπούδασαν. ἐῤῥῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχόμεθα, ἀγαπητοὶ, καὶ ποθεινότατοι ἀδελφοί.

A istic contingunt, certiores nos faciatis, reique nostras & sacratissimis imperatoribus, & ecclesiæ sanctæ declaretis. Hoc enim longe præsentius subsidium afferet, quam si huc delati, afflictiones & obsidionem nobiscum sustineatis. Ceterum cum existimaremus, quæ nuper scripsimus, ad vestram cognitionem non pervenisse, rursum earumdem rerum exempla ad vestram pietatem misimus: sed & alteram quoque relationem piissimis imperatoribus obtulimus. Vestræ pietatis erit diligenter observare, ut si quidem reddita fuerint, relata reducatis in eorum memoriam: sin minus, saltem pietas illorum intelligat, quæ ante, quorumdam B insidiis intercepta, ad pietatis ipsorum notitiam pervenire inquiverunt. Optamus vos in domino valere, dilecti ac desideratissimi fratres.

Δέησις, καὶ ἱκεσία ὑπὸ τοῦ κλήρου Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὲρ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἁγίας συνόδου.

ΕἸΔΟΤΕΣ τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν πολλήν τινα λόγον ποιησαμένην τῶν τε ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, τῆς τε ἐν αὐταῖς κηρυσσομένης εὐσεβοῦς καὶ ἐκ πατέρων ἡμῖν παραδεδομένης πίστεως, καὶ οἷα μὲν ἡμῖν ὑπὲρ αὐτῆς προπεπόνηται, ἡλίκα δὲ πάλιν διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς σπουδὴν ὑπῆρκται τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ· θαῤῥοῦμεν διὰ τοῦτο ταῖς φιλοχρίστοις ὑμῶν ἀκοαῖς, καὶ τὴν ἐν χερσὶν ἀναδιδάσκομεν τῶν ἐκκλησιῶν ταραχήν. ὁ γὰρ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἡμετέρου σκοπὸς, εὐσεβέστατοι βασιλεῖς, πρὸς ταῖς ἄλλαις νομοθεσίαις καὶ τὸ δεῖν πειθαρχεῖν πάσαις ἀρχαῖς τε, καὶ ἐξουσίαις παρεγγυᾷ, μέχρις ἂν ἡ πειθὼ δοκοίη λυσιτελὴς εἶναι ταῖς ψυχαῖς. ἐπειδὰν δὲ τὸν τοῦ συμφέροντος ὅρον ἐκφύγῃ, τηνικαῦτα παῤῥησιάζεσθαι καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν κορυφὴν οἱ τῶν θείων νόμων ἐξηγηταὶ παρακελεύονται· καὶ διαφερόντως εἰ καὶ ἡ βασιλεία τῷ τῆς ὀρθοδοξίας ἐγκαλλωπίζεται πράγματι, ἐν μέρει κατορθωμάτων καὶ αὐτοὶ λογιζόμενοι τοῦτο, καὶ λίαν ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμούμενοι, ἕως ὅταν τὸ, ἐλάλουν ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ᾐσχυνόμην, συνεχῶς ἡμῖν ἐπᾴδωσι, καὶ διὰ τούτων προτρέπωσιν ἐν τοῖς ὁμοίοις τῆς παῤῥησίας καιροῖς μὴ ἀπολιμπάνεσθαι τῆς μιμήσεως. ταύτην τοίνυν καὶ ἡμεῖς τὴν παῤῥησίαν εἰς καιρὸν ἡμῖν παρεῖναι πεισθέντες, διὰ τῆσδε τῆς ἱκετείας τὴν ἡμῶν αὐτῶν γνώμην δήλην τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ καθιστῶμεν· ὡς εἰ τὸ ὑμέτερον κράτος τὴν γεγονυῖαν δῆθεν καθαίρεσιν κατὰ τῶν ἁγιωτάτων, καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος, παρὰ τῶν ἀποσχισάντων τῆς ἁγίας συνόδου, ὧν οἱ πλείους αἱρετικοὶ, καὶ ἀπόλιδες, καὶ ἀκοινώνητοι, ταύτην ἐγκρῖναι πεισθείη τῇ αὐθεντίᾳ τῶν τῆς ψήφου ταύτης καθεστώτων κυρίων, καὶ τὴν ἐξουσίαν * παραινουμένην, καὶ ψῆφον προσδέξαιτο, ἄλογον οὖσαν καὶ ἀνίσχυρον κατὰ πάντα τρόπον, καὶ μειρακιώδη, τῷ μήτε * εὐλάβειαν παρὰ τὴν ἀρχὴν παρά τινος γεγονέναι * παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, τῆς τῶν τοιούτων τὴν ἀκρόασιν * τὸ κῦρος ἐχούσης, μήτε μὴν ἔλεγχον ἐπί τινι τῶν ἀπηγορευμένων ἱερωσύνῃ παρηκολουθηκέναι, πάντες ἡμεῖς ἕτοιμοι μετὰ

Ψαλ. 118. 46.

* ἴσ. παριλομένον.
* παραιρουμένον
* ἴσ. κατ' ἀρχάς
* ἴσ. ὃ παρὰ In mss. Seg. ἐπὶ τῆς
* ἴσ. καὶ τὸ κῦρος

Cleri Constantinopolitani pro sancta synodo Ephesina obtestatio, & supplex libellus.

CUM non ignoremus, vestram pietatem sanctas Dei ecclesias, fidemque piam in illis prædicatam, & a majoribus traditam, magni semper fecisse; qualiter præterea illius causa a nobis hucusque elaboratum sit, & quantum ipsius studio vestra pietas præstiterit; non dubitamus præsentem ecclesiæ C turbationem ad vestras Christi studiosas aures referre. Etenim professionis nostræ scopus, piissimi imperatores, præter alias leges, omnibus quoque principatibus & potestatibus obediendum esse cavet, dummodo tamen ejusmodi obedientia animæ conferat. Quod si illa inter utilitatis limites non versetur, tunc etiam adversus vestrum apicem cum libertate audendum esse, divinarum legum interpretes monent: præsertim vero si regia majestas recta quoque fide ornata fuerit, id munus virtutis, eximiæque laudis loco ducentes, quamdiu illud nobis assidue canunt: *Loquebar in conspectu regum, & non confundebar*: & hor- Psalm. 118. v. 46.
D tantur in similibus libere loquendi temporibus imitationem hanc non omittere. Hanc igitur nos in præsentia liberius loquendi occasionem nobis oblatam esse rati, hac supplicatione nostram sententiam vestræ pietati manifestamus: nimirum si dominatio vestra exauctorationem, quam illi in Cyrillum & Memnonem sanctissimos Deoque dilectissimos episcopos machinati sunt, qui a sancta synodo desciverunt, majorique ex parte vel hæretici, vel sine civitatibus, vel excommunicati sunt, approbarit, auctoritate eorum persuasa, qui hujus sententiæ auctores extiterunt, & potestatem arripuerunt; & incompetens hoc, infirmum-E que & modis omnibus puerile decretum admiserit, cum nulla jam inde a principio cautio, neque a sancta synodo, penes quam authentica istarum rerum cognitio est, neque a quopiam alio præcesserit; neque ulla eorum quæ sacerdotibus sunt interdicta, probatio sit secuta; nos omnes prompti paratique sumus ea animi alacritate, quæ Christianos homines decet, quodvis periculum cum memoratis sanctissimis viris subire, neque ullum discriminis experimentum detrectare; arbitrati talem illis

lis mercedem propter diſcrimina, quæ fidei gratia ſuſtinuerunt, jure optimo deberi. Quamobrem cum unum hoc omnibus nobis ſit propoſitum, etiam atque etiam ſacram majeſtatem veſtram rogamus & expoſcimus (quod, ſicuti putamus, juſtum eſt) ut apud vos etiam illorum ſententia confirmetur, qui & numero plures ſunt, & ſedium auctoritate, & exacta orthodoxæ fidei examinatione ſanctiſſimo viro adſtipulati ſunt; & quod recte ſentiat, ad veſtram majeſtatem retulerunt: neque pacis obtentu, aut ne parva quædam orientalium portio ſeparari videatur; quæ tametſi canonibus obſequi vellet, conjuncta maneret; univerſum terrarum orbem ſimul miſceri patiatur. Etenim ſi œcumenicæ ſynodi præceptor, cujus ſententiæ per ea quæ depoſuerunt, reliqui omnes ſubſcripſerunt, indignum quidpiam præter canonum ordinem pertulerit; idque cum veſtra pietas benigne in talibus rebus ſocietatem exuerit, ac propterea etiam ſynodum congregaverit, ne eam ſuarum fraudaret auctoritate ſanctionum; palam eſt, quia cum privato detrimento eamdem in alios ejuſdem ſententiæ conſortes pœnam confirmabit. Hinc etiam conſequetur, omnes orbis epiſcopos una cum prædictis ſanctiſſimis viris depoſitionis ſententiæ ſubjacere: ac de cetero rectæ fidei exiſtimatio penes Arium, vel Eunomium invenietur: utpote Neſtorio quidem ob impiam doctrinam merito depoſito, Cyrillo autem & Memnone ſanctiſſimis epiſcopis per circumventionem indigne & injuſte & indecenter pari diſpendio multatis. Quamobrem Chriſti amantes imperatores ſedulo curate, ne eccleſia, quæ more nutricis vos educavit, ac trophæa adverſus hoſtes citra difficultatem majeſtati veſtræ erigit, in poſterum diſſipetur, neve regni veſtri tempore martyrum ſæculum ſpectandum exhibeatis: quin potius majorum veſtrorum erga eccleſiam amorem ac ſtudium memoria repetentes, ac quemadmodum unuſquiſque eorum imperii ſui tempore ſanctorum patrum ſynodis celebratis paruerit, patrumque ſanctiones legibus ſuis muniendo, quam illis deferrent obſervantiam ſatis oſtenderint; ita & vos quoque parem affectum erga ſanctam ſynodum, quam modo congregaſtis, alacriter ſuſcipite: ut ipſa gratiarum actiones pro imperio veſtro pure ſancteque perſolvat; & nos quoque pro majeſtatis veſtræ ſtabilitate ſinceras ad Chriſtum dominum preces tranſmittamus, piiſſimi [1] Chriſtianiſſimique imperatores.

A τῆς πρεπούσης χριστιανοῖς προθυμίας συγκινδυνεύειν τοῖς προειρημένοις ὁσιωτάτοις ἀνδράσι, καὶ πρὸς μηδεμίαν πεῖραν κινδύνων ἀπoναρκῆσαι, ταύτην αὐτοῖς προσήκουσαν ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως κινδύνων συνεισφέρειν ἡγούμενοι. ταύτης τῆς προθέσεως ἕκαστος ἡμῶν ἐπειλημμένος, τὴν ὑμετέραν ἐκδυσωποῦμεν θειότητα, καὶ ἐξαιτοῦμεν, ὡς πεπείσμεθα, δίκαιον, τὸ καὶ παρ' ὑμῖν βεβαιωθῆναι τὴν τῶν πλειόνων ψῆφον, τῶν καὶ τῇ κατὰ τοὺς θρόνους αὐθεντίᾳ, καὶ τῇ κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀκριβείᾳ σύμψηφα τῷ ἁγιωτάτῳ ἀνδρὶ καταθεμένων, * καὶ ὡς ὀρθὰ φρονεῖ, πρὸς τὸ ὑμέτερον ἐγνώρισαν κράτος· καὶ μὴ τῷ τῆς B εἰρήνης προσχήματι, καὶ τῷ μὴ δοκεῖν βραχύ τι μέρος τῆς ἀνατολῆς ἀποσχοινισθῆναι, * ὅθεν οὐδὲν αὐτὸ τῆς ἑνώσεως προσῤῥαγῆναι * προείρηται, εἰ τὰ τῶν κανόνων πεισθείη κρατεῖν, πᾶσαν ὁμοῦ τὴν οἰκουμένην συγχεομένην περιϊδεῖν. εἰ γὰρ ὁ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου καθηγητὴς, ᾧ σύμψηφοι πάντες δι' ὧν κατέθεντο γεγόνασιν, ὑπομείνειέ τι τῶν οὐ προσηκόντων παρὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν, καὶ ταῦτα τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ἐπιεικῶς τὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀποδυσαμένης κοινωνίαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ σύνοδον ἀθροισάσης, ἵνα μὴ τῆς ἐξουσίας αὐτὴν τῶν οἰκείων θεσμῶν * ἀποστερήσῃς, εὔδηλον ὡς διὰ τῆς οἰκείας βλάβης καὶ C τὴν κατὰ τῶν ἄλλων ὁμοψήφων ἐπήρειαν βεβαιοῖ· καὶ δεήσει πάντας τοὺς τῆς οἰκουμένης ἐπισκόπους συγκαθῃρῆσθαι τοῖς προειρημένοις ὁσιωτάτοις ἀνδράσι· καὶ περιστήσεται λοιπὸν Αρείῳ, ἢ Εὐνομίῳ ἡ τῆς ὀρθοδοξίας ὑπόληψις· ἅτε Νεστορίου μὲν εὐλόγως διὰ τὴν δυσσεβῆ διδασκαλίαν καθῃρημένου, Κυρίλλου δὲ, καὶ Μέμνονος τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, ἀναξίως, καὶ ἀθέσμως, καὶ οὐ δεόντως τὴν * ἴσην ὑπομενόντων ἐκ περιδρομῆς ζημίαν. μηδαμῶς τοίνυν, ὦ φιλόχριστοι βασιλεῖς, τὴν τιθηνησαμένην ὑμᾶς ἐκκλησίαν σπαραττομένην περιΐδητε, τὴν ἀκμητὶ τῷ ὑμετέρῳ κράτει κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἐγείρουσαν τρόπαια· μηδὲ μαρτυρίου D καιρὸν τοὺς τῆς βασιλείας ὑμῶν ἀναδείξητε χρόνους· ἀλλὰ τὴν τῶν προγόνων ὑμῶν περὶ τὴν ἐκκλησίαν στοργὴν ἀναλαβόντες κατὰ νοῦν, καὶ ὅπως ἕκαστος ἐκείνων τῇ κατὰ τοὺς οἰκείους καιροὺς γενομένῃ συνόδῳ τῶν ἁγίων πατέρων ἐπειθάρχησε, * καὶ τῇ διὰ τοὺς ὅρους τοὺς παρ' αὐτῶν τεθέντας ὀχυρῶσαι νομοθεσίᾳ τὴν περὶ αὐτοὺς αἰδῶ διεδίδαξαν· οὕτω καὶ αὐτοὶ τὰ ἴσα περὶ τὴν νῦν παρ' ὑμῶν συγκροτηθεῖσαν ἁγίαν σύνοδον φρονῆσαι προθυμήθητε· ὡς ἂν τοὺς παρ' αὐτῆς χαριστηρίους ὕμνους ὑπὲρ τῆς βασιλείας ὑμῶν καθαρῶς, καὶ εὐαγῶς, καρπώσησθε, καὶ ἡμεῖς τὰς ὑπὲρ τῆς διαμονῆς τοῦ ὑμετέρου κράτους εὐχὰς εἰλικρινεῖς ἀναπέμπωμεν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, εὐσεβέστατοι, καὶ φιλόχριστοι βασιλεῖς.

* ἴσ. αἳ καὶ
* ἴσ. ὅτι οὐδὲ αὐτὸ in mſ. Seg. ὅπερ οὐδὲ
* προήρηται,
* ἴσως, ἀποστερήσῃ,
* ἴσως, ἴσην ὑπομενόντων
* ἴσ. καὶ τῷ τοὺς ὅρους

1 Vetus V. & *Chriſto amabiles.*

* ἐντολὴ)

* Ἐντολὴ πραχθεῖσα παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τοῖς ἀποσταλεῖσι παρ' αὐτῆς τῆς ἁγίας συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις, ὥστε αὐτοὺς δικάσασθαι τοῖς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς.

Mandatum, quod ſancta ſynodus piiſſimis epiſcopis injunxit, qui ab ea Conſtantinopolim miſſi ſunt, ut cauſam [1] *contra orientales dicerent.*

Τῷ θεοφιλεστάτῳ, καὶ θεοσεβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ Φιλίππῳ διέποντι τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης Κελεστίνου, καὶ τοῖς θεοσεβεστάτοις ἐπισκόποις, Ἀρκαδίῳ, Ἰουβεναλίῳ, Φλαυιανῷ, Φίρμῳ, Θεοδότῳ, Ἀκακίῳ, Εὐοπτίῳ, ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ, καὶ θεσπίσματι τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

[3] *Philippo religioſiſſimo, Deoque dilectiſſimo presbytero, Cæleſtini ſanctiſſimi epiſcopi apoſtolicæ ſedis maximæ Romæ locum tenenti, & religioſiſſimis epiſcopis Arcadio, Juvenali, Flaviano, Firmo, Theodoto, Acacio, Evoptio, ſancta & œcumenica ſynodus, quæ per gratiam Dei, piiſſimorumque imperatorum decretum in Epheſiorum metropoli congregata eſt, in domino ſalutem.*

ἘΠΙΤΡΑΠΕΝΤΕΣ παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ φιλοχρίστων βασιλέων πρεσβευτὰς ἐξαποστεῖλαι ὑπὲρ πάσης ὁμοῦ τῆς οἰκουμένης, ἥτις διὰ τῶν ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει συνειλεγμένων μεθ' ἡμῶν τὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀνείληφεν ἀγῶνα, ἐψηφισάμεθα τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν, ὡς ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, ὑμῖν τὴν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἀδελφῶν, τοῦ τε ἁγιωτάτου, καὶ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Μέμνονος, πρεσβείαν ἐγχειρίσαντες. ἀμφοτέρων δὲ πρόνοιαν ποιούμενοι, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας, καὶ τῆς ὑμετέρας, τοῦτο ὑμῖν τὸ ἐντολικὸν ὠρέξαμεν· ὥστε καὶ ἡμᾶς εἰδέναι ἐπὶ τίσιν ὑμᾶς ἐξεπέμψαμεν, καὶ τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν γινώσκειν, ὅτι περ οὐδὲν παρὰ ταῦτα ποιῆσαι ὀφείλετε. πρὸ πάντων μὲν οὖν ἐκεῖνο εἰδέναι χρὴ τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα, ὅτι περ τὴν πρὸς Ἰωάννην τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ τῆς ἀποστασίας συνέδριον, κοινωνίαν κατ' οὐδένα τρόπον καταδέξασθαι ὀφείλετε, διὰ τὸ μήτε ἑλέσθαι αὐτοὺς συγκαθελεῖν ἡμῖν τὸν τῆς ἀσεβείας κήρυκα Νεστόριον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπὲρ ἐκείνου λόγον μέχρι τῆς ὑμετέρας ἐξόδου ποιεῖσθαι, τολμῆσαι δὲ παρὰ πάντας τοὺς κανόνας καταχρῖναι τόν τε ἁγιώτατον, καὶ θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Κύριλλον, καὶ τὸν ἁγιώτατον, καὶ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Μέμνονα· ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ ἔτι καὶ νῦν τοῖς Νεστορίου συναγωνίζεσθαι δόγμασι, καί τινας τῶν ἐν αὐτοῖς εἶναι Κελεστιανούς, ἔτι τε καὶ καθῃρημένους, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης σύνοδον τολμῆσαι ὡς αἱρετικὴν διαβάλλειν. εἰ δὲ ἀνάγκη τις παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου * προάγοιτο βασιλέως, * ἐπεὶ δεῖ φιλοχρίστῳ καὶ εὐσεβεῖ * κράτει κατὰ δύναμιν πειθαρχεῖν, εἰ ἕλοιντο οἱ προειρημένοι ὑπογράψαι μὲν τῇ Νεστορίου καθαιρέσει, διὰ λιβέλλων δὲ συγγνώμην αἰτῆσαι παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, ἐφ' [2] οἷς προεπετεύσαντο κατὰ τῶν ἡμετέρων προέδρων, ἀναθεματίσαι δὲ πρωτοτύπως καὶ τὰ Νεστορίου δόγματα, καὶ τοὺς προδήλως τὰ * αὐτὰ φρονοῦντας, καὶ φρονήσαντας * ἀπορρίψασθαι, καὶ σὺν ἡμῖν πονῆσαι εἰς τὸ ἀποδοθῆναι ἡμῖν τοὺς ἁγιωτάτους ἀρχιεπισκόπους Κύριλλον, καὶ Μέμνονα, ἐπιτρέπομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιότητι, τούτων γινομένων, ὑποσχέσθαι μὲν αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν, γράψαι δὲ πρὸς ἡμᾶς· ὥστε καὶ ἡμῶν

ἐπείγοιτο / προσάγοιτο
ἐπειδὴ τῷ φ. κ. ε. ... γματι θεσπίσματι

* αὐτοῦ
ὑπογράψαι,

PIISSIMORUM, Chriſtique amantium imperatorum permiſſu legationem pro toto orbe (qui per eos qui una nobiſcum in Epheſiorum civitate congregati ſunt, pro recta fide certamen ſuſcepit) ad regiam urbem miſſuri, eam pro recta fide, ſanctiſque patribus atque fratribus, ſanctiſſimo Deique amantiſſimo Cyrillo archiepiſcopo, & Dei amantiſſimo epiſcopo Memnone, legationis provinciam veſtræ pietati ad hoc delectæ tanquam coram Chriſto adjungendam exiſtimavimus. Utrorumque itaque ſecuritati, veſtræ & noſtræ conſultum cupientes, hoc præceptorum diploma vobis exhibuimus, ut & nos ſciamus propter quæ vos miſerimus, & veſtra quoque pietas intelligat, quo nihil præter hæc facere debeatis. Ante omnia igitur ſanctitatem veſtram ſcire oportet, nullam omnino ſe cum Joanne Antiocheno, apoſtaticoque ejuſdem concilio communionem admittere debere; tum quod impietatis præconem Neſtorium una nobiſcum deponere noluerint, ſed uſque ad veſtram quoque abitionem illi patrocinari perrexerint; tum rurſum quod contra omnes canones, ſanctiſſimos Deique amantiſſimos Cyrillum archiepiſcopum & Memnonem epiſcopum condemnare auſi ſint: potiſſimum vero quod ad præſens uſque tempus in Neſtorii dogmatibus defendendis anxii, & nonnulli inter illos Cœleſtiani, ac præterea depoſiti ſint; tum denique quod totius orbis ſynodum ut hæreticam calumniari non dubitarint. Quod ſi qua forte neceſſitas afferatur ab imperatore, (nam piæ religioſæque Auguſti ſanctioni pro viribus obediendum eſt) ſi quidem prædicti Neſtorii depoſitioni voluerint ſubſcribere, veniamque per libellos a ſancta ſynodo de iis petere, quæ in noſtros præſides temere admiſerunt; & in primis anathematizare Neſtorii dogmata, ac rejicere illos qui eadem aperte ſapiunt vel ſapuerunt; elaborare tandem una nobiſcum, ut ſanctiſſimi epiſcopi Cyrillus & Memnon nobis reſtituantur: hæc ſi contigerint, permittimus veſtræ ſanctitati ut communionem illis polliceatur: at ſingula ad nos perſcribantur, ut & nobis quoque vobiſcum conſentientibus, perfecta cum iis pax ineatur. Non prius autem illis communionem

1 Et ita legitur in mſ. Bibl. Cæſareæ, teſte Lambecio, tom. 3. pag. 156. 2 Vetus V. *cum orientalibus.* 3 Vetus V. *Deo amantiſſimo & Dei cultori presbytero Philippo, obtinenti locum &c.*

nem ſpondeatis, quam præſides ſuos recipiat ſancta ſynodus. Scire quoque volumus veſtram ſanctitatem, quod ſi quid horum a vobis fuerit neglectum, neque ſancta ſynodus acta veſtra rata habebit, neque vos ad communionem ſuam admittet.

Berinianus epiſcopus Pergæ mandans ſubſcripſi. Subſcripſerunt autem & reliqui omnes pientiſſimi ac ſanctiſſimi epiſcopi in commentariorum ſerie ſupra recenſiti.

Datis ſuper his contradictoriis libellis a ſancta ſynodo, ac memoratis mandatariis miſſis, miſit & altera Joannis pars mandatarios Conſtantinopolim.

[1] *Exemplum relationis a ſancta ſynodo miſſæ (piiſſimis imperatoribus) per Juvenalem, Firmum, Flavianum, Arcadium, Theodotum, Acacium, Evoptium epiſcopos, & Philippum presbyterum.*

Piiſſimis & Deo dilectiſſimis, Chriſtumque diligentibus imperatoribus Theodoſio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, ſemper Auguſtis, ſancta ſynodus, quæ per Dei gratiam, veſtræque majeſtatis ſanctionem in Epheſiorum metropoli congregata eſt.

OMNIA quidem, Chriſtianiſſimi imperatores, majeſtatis veſtræ ſtudia & laude digna ſunt, & magnum quoque erga pietatem zelum oſtendunt: quare omnes communiter, & ſinguli privatim Chriſto domino pro imperii veſtri perpetuitate preces offerimus, obſecrantes, ut Chriſtianiſſimum veſtrum faſtigium in perpetuum orbi tueatur incolume. Quoniam vero pietas veſtra nunc etiam noſtra ſupplicatione inflexa, per Joannem magnificentiſſimum præclariſſimumque comitem hortata eſt, ut œcumenica ſynodus ex piiſſimis epiſcopis quos approbaverit, ad veſtram majeſtatem mittat, qui univerſum rerum noſtrarum ſtatum coram exponant; propterea neceſſario gratiis veſtræ majeſtati actis, Arcadium, Juvenalem, Flavianum, Firmum, Theodotum, Acacium, Evoptium, ſanctiſſimos piiſſimoſque epiſcopos, & Philippum Romanæ eccleſiæ presbyterum, Cœleſtini ſanctiſſimi Deoque dilectiſsimi apoſtolicæ ſedis magnæ Romæ locum tenentem ſelegimus, eoſque veſtræ ſerenitati per has noſtras literas offerimus, rogantes, ut benignis oculis auribuſque illos ſuſcipere dignetur. At vero cum ſciamus, Chriſti amantem, Deoque addictam animam veſtram, Chriſti, qui vos propugnat & conſervat, reverentiam & cultum maximi facere, illiuſque ſacerdotibus plurimum deferre, (memores quod
Matth. 10, 40. ipſe dixerit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos recipit, me recipit*) non dubitavimus, ea etiam quæ graviter nos hactenus affligunt, præſentibus literis attexere. Cum enim nulla alia de cauſa Epheſi conveniſſemus, quam ut juxta pium veſtrum edictum de fide, cujus immotam a ſæculo perpetuamque tranquillitatem profana Neſtorii

A ὑμῖν συντιθεμένων; τελείαν τὴν πρὸς αὐτοὺς γίνεσθαι εἰρήνην· μὴ πρότερον δὲ αὐτοῖς κοινωνίαν ὑποσχέσθαι, εἰ μὴ τοὺς προέδρους ἑαυτῆς ἀπολάβοι ἡ ἁγία σύνοδος. εἰδέναι δὲ βουλόμεθα τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα, ὅτι περ εἴ τι τούτων παροφθείη παρ' ὑμῶν, οὔτε ἡ ἁγία σύνοδος καταδέξεται τὰ παρ' ὑμῶν πραττόμενα, οὔτε ὑμᾶς ἕξει κοινωνούς.

Βερινιανὸς ἐπίσκοπος Πέργης ἐντεταλμένος ὑπέγραψα. ὑπέγραψαν δὲ καὶ πάντες οἱ προταχθέντες ἐν τῇ τάσει τῶν ὑπομνημάτων θεοσεβέστατοι, καὶ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι.

Δοθέντων ἐπὶ τούτοις λιβέλλων ἀντιῤῥητικῶν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ τῶν μνημονευθέντων
B ἀποσταλέντων ἐντολικαρίων, ἀπέστειλε καὶ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ Ἰωάννου ἐντολικαρίους ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀντίγραφον ἀναφορᾶς παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου διὰ Ἰουβεναλίου, Φίρμου, Φλαβιανοῦ, Ἀρκαδίου, Θεοδότου, Ἀκακίου, Εὐοπτίου, ἐπισκόπων, καὶ Φιλίππου πρεσβυτέρου.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ θεοφιλεστάτοις, καὶ φιλοχρίστοις βασιλεῦσι, Θεοδοσίῳ, καὶ Οὐαλεντινιανῷ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, ἀεισεβάστοις, ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν, καὶ θέσπισμα τοῦ ὑμετέρου κράτους, ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει
C συγκροτηθεῖσα.

ΠΑ'ΝΤΑ μὲν τὰ τῆς ὑμετέρας βασιλείας ἐπαινετὰ, καὶ πολὺν τὸν περὶ τὴν εὐσέβειαν ἐπιδεικνύμενα ζῆλον, φιλόχριστοι βασιλεῖς· καὶ διὰ τοῦτο κοινῇ τε ἅπαντες, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος τὰς ὑπὲρ τοῦ αἰωνίου ὑμῶν κράτους προσευχὰς τῷ δεσπότῃ Χριστῷ ἀναπέμπομεν, φυλαχθῆναι τῇ οἰκουμένῃ δι' αἰῶνος τὴν φιλόχριστον ὑμῶν αἰτούμενοι κορυφήν. ἐπειδὴ δὲ καὶ νῦν ταῖς ἡμετέραις ἐπικαμφθεῖσα δεήσεσιν ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια παρεκελεύσατο διὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου, καὶ ἐνδοξοτάτου κόμητος Ἰωάννου, ἐξαποστεῖλαι τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον οὓς ἂν δο-
D κιμάσῃ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος, καὶ αὐτοπροσώπως ἀναδιδάξαι πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀναγκαίως εὐχαριστήσαντες τῇ φιλοχρίστῳ ὑμῶν βασιλείᾳ, ἐξελεξάμεθα τοὺς ἁγιωτάτους, καὶ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, Ἀρκάδιον, Ἰουβενάλιον, Φλαβιανὸν, Φίρμον, Θεόδοτον, Ἀκάκιον, * Εὐόπτιον, καὶ Φίλιππον πρεσβύτερον Ῥώμης, διέποντα τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου, καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ τῆς μεγάλης Ῥώμης Κελεστίνου· καὶ διὰ τούτων τῶν γραμμάτων προσάγομεν αὐτοὺς τῇ ὑμετέρᾳ γαληνότητι, * εὐμενῶς ἀξιοῦντες βλέμματός τε αὐτοὺς, καὶ ἀκοῆς τυχεῖν. εἰδότες δὲ τὴν φιλόχριστον ὑμῶν καὶ
E Θεῷ ἀνακειμένην ψυχὴν περὶ πολλοῦ ποιουμένην θεραπεύειν τὸν ὑπερμαχοῦντα, καὶ σώζοντα ὑμᾶς Χριστὸν, καὶ τοὺς * αὐτοῦ ἱερεῖς διὰ πάντων τιμᾷν, διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ εἰρημένον· ὁ ὑμῶν ἀκούων, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ὑμᾶς δεχόμενος, ἐμὲ δέχεται· θαῤῥοῦμεν καὶ τὴν περὶ ὧν λελυπήμεθα προστιθέναι τῷ γράμματι μήνυσιν. ἡμεῖς γὰρ οὐκ ἄλλου τινὸς χάριν τὴν Ἐφεσίων κατειληφότες, ἢ περὶ τῆς πίστεως διασκέψασθαι, κατὰ τὸ ὑμέτερον εὐσεβὲς θέσπισμα, ἐπει-

* Εὐόπτιον, * εὐμενοῦς * αὐτοῦ Ματθ. 10. 40.

1 Vetus V. *Relatio miſſa a Synodo Imperatoribus per ſupradictos eis deſtinatos Epiſcopos.*

ἐπειδήπερ τὴν ταύτης ἀκίνητον ἐξ αἰῶνος γαλήνην τὰ μιαρὰ τοῦ Νεστορίου ἐτάραξε δόγματα, εἰκότως βουλὴν περὶ * τούτων προθέντες, μετὰ * ἑξκαιδεκάτην ἡμέραν τῆς ὁρισθείσης προθεσμίας, καὶ τὸν συνταράττοντα τὰς ἐκκλησίας τοῖς οἰκείοις δόγμασι Νεστόριον * προσκαλεσάμενοι. ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ συνειδότος οὗτος πονηροῦ κατεχόμενος ἀπαντᾶν οὐκ ἠβούλετο, ἐξετάσαντες τὰ παρ' αὐτοῦ ἐγγράφως ἐκτεθέντα περὶ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἀσεβῆ δόγματα, αὐτά τε ἐκεῖνα ἀνεθεματίσαμεν, καὶ τὸν τούτων πατέρα, πάντη τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίας * ἠλλοτριώσαμεν. ἀλλ' ὁ τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης, μετὰ τὴν εἰκοστὴν δευτέραν τῆς ῥηθείσης προθεσμίας μόλις φθάσας ἡμέραν, ὥσπερ ἀμυνόμενος ἡμᾶς ἐπὶ τῷ ὑπὲρ τῆς πίστεως ζήλῳ, τριάκοντα μικρῷ πλέον περὶ αὐτὸν συναθροίσας· ὧν οἱ μὲν Κελεστιανοὶ, οἱ δὲ καθηρημένοι πρὸ πολλοῦ ἐτύγχανον, κατ' αὐτῶν τῶν ἡμετέρων ἐχώρησε προέδρων· καὶ τοὺς ζηλωτὰς τῆς ὀρθοδοξίας, τόν τε ἁγιώτατον, καὶ θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, καὶ τὸν ἁγιώτατον, καὶ θεοφιλέστατον * ἐπίσκοπον ἡμῶν Μέμνονα, οὔτε κατηγορηθέντας παρ' αὐτῷ, οὔτε προσκληθέντας κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν, τῇ τῆς καθαιρέσεως περιέβαλεν ὕβρει· καὶ ὡς κοινωνησάσης αὐτῷ τῆς ἁγίας, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου εἰς τὴν κατ' αὐτῶν ἀδικίαν, οὕτω τὰς εὐσεβεῖς ὑμῶν, καὶ θεοφιλεῖς συνήρπασεν ἀκοάς. ἡ μὲν οὖν ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ᾗ συνεδρεύει καὶ ὁ τῆς μεγάλης * ἡμῶν Ῥώμης ἁγιώτατος, καὶ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κελεστῖνος, καὶ ἅπασα ἡ δυτικὴ σύνοδος, διὰ τῶν * παρ' αὐτῆς ἀπεσταλμένων πρὸς ἡμᾶς ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, συνεδρεύει δὲ καὶ ἡ Ἀφρικὴ πᾶσα, καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν, κανονικῶς κινηθεῖσα, αὐτόν τε τὸν ἔξαρχον τοῦ τῆς ἀποστασίας συνεδρίου Ἰωάννην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, * πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀλλοτρίους εἶναι ἐδογμάτισε· πᾶσαν δὲ αὐτῶν ἱερατικὴν περιεῖλεν ἐνέργειαν, ἀνατρέψασα καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀκανονίστως γινόμενα. καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς πεπραγμένων τὴν μήνυσιν τῇ ὑμετέρᾳ πρώην ἀπεστείλαμεν κορυφῇ· νυνὶ δὲ διά τε τούτων τῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τῶν ἀποσταλέντων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, μακραῖς ταῖς χερσὶ τῶν εὐσεβῶν ὑμῶν ἁπτόμεθα γονάτων, δεόμενοι τὰ μὲν κατὰ συναρπαγὴν γεγονότα κατὰ τῶν ἁγίων, καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων Κυρίλλου, καὶ Μέμνονος, οὐδεμίαν ἐκ τῶν κανόνων ἰσχὺν ἔχοντα, πάντη ἀργεῖν· ὥστε μὴ ἀκέφαλον ἡμῶν ὑπάρχειν τὴν σύνοδον, μηδὲ ἀφορήτῳ πένθει ἡμᾶς τε, καὶ τοὺς ἅπαντας τῆς οἰκουμένης τοῦ Χριστοῦ ἱερεῖς ἀδιαλείπτως ἐπὶ τοῖς προέδροις * συντρίβεσθαι· ἀλλὰ * τυχόντας τῶν αἰτήσεων, τὰς συνήθεις εὐχὰς μετὰ τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἐκκλησιῶν ἀναπέμπειν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, ὑπὲρ τοῦ δι' αἰῶνος ἡμῖν χαρισθῆναι τὸ φιλόχριστον ὑμῶν κράτος· ἡ γὰρ κατ' αὐτῶν γινομένη συκοφαντία παρά τε Ἰωάννου τοῦ τῆς Ἀντιοχέων, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, εἰς ἅπαντας ἡμᾶς βλέπει τοὺς * ὁμοπίστους ὄντας τοῖς μνημονευθεῖσι, καὶ συνιερατεύοντας αὐτοῖς, διά τε καὶ πᾶσαν τὴν δυτικὴν σύνοδον μαρτυρεῖν αὐτοῖς τὴν ὀρθὴν, καὶ ἀδιάβλητον πίστιν, καὶ ἡμᾶς * δι' ἑαυτοὺς περὶ τούτου πληροφορηθέντας, καὶ * ἐγγράφως ἐπὶ ὑπομνημάτων ῥῆξαι φωνὰς, ὅτι τε εἰσὶν ὀρθόδοξοι, καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἔχουσι γνώμην περὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀποσο-

* τοῦτο ἑκκαιδεκάτην
* Ισ. προσκαλεσάμεθα.
* ἠλλοτριώσαμεν.
* συνεπίσκοπον
* Ἴσως, ὑμῶν atque ita c. Seg.
* παρ' αὐτῶν
* πάντας
* συνθλίβεσθαι.
* τυχόντας
* ὁμοψύχους
* δι' αὐτοὺς
* ἐγγράφως

A dogmata turbaverunt, consultaremus, post terminum præstitum sexdecim diebus elapsis, merito proposita de his consultatione, Nestorium qui suis dogmatibus ecclesias conturbabat, vocavimus. Verum cum malæ conscientiæ reatu impeditus adesse nollet, impiis ipsius dogmatibus examinatis, quæ de Christi domini incarnatione literis exposuerat, & illa ipsa dogmata anathematizavimus, & illorum parentem ab omni episcopali dignitate prorsus amovimus. Ceterum Joannes Antiochenus vigesimosecundo demum die post præfinitum tempus elapso vix comparens, quasi nostrum, quem pro fidei defensione susceperamus, zelum ulturus,
B collectis, sibique adjunctis triginta paulo plus; quorum alii Cœlestiani, alii jam dudum fuerant depositi; contra præsides nostros, orthodoxæque fidei æmulatores Cyrillum sacratissimum Deoque dilectissimum ecclesiæ Alexandrinæ archiepiscopum, sanctissimumque & piissimum coepiscopum nostrum Memnonem invectus est; illosque neque apud ipsum accusatos, neque secundum canonicum ordinem in jus vocatos, depositionis contumelia affecit; & quasi sancta & œcumenica synodus in hac iniquitate, qua contra ipsos usus est, ei communicasset, ita pias, Deoque dilectas vestras aures præoccupavit ac circumvenit. Sancta
C proinde & œcumenica synodus, cujus consessui adest & Cœlestinus sanctissimus piissimusque magnæ vestræ Romæ archiepiscopus, & universa occidentalis synodus, per sanctissimos episcopos quos ad nos ipsa misit, totaque Africa & Illyricum, legitime mota, ipsum apostatici conciliabuli auctorem Joannem (Antiochenum,) & reliquos qui cum eo sunt, ab omni ecclesiastica communione alienos esse censuit, omnemque sacerdotalem functionem ipsis ademit, & omnia quæ contra leges moliti fuerant, evertit. Et commentarios quidem earum rerum quæ ipsorum causa gestæ sunt, jam ante ad celsitudinem vestram misimus:
D nunc vero per has literas, piissimosque episcopos legatos nostros, porrectis manibus pietatis vestræ genua attingimus, supplicantes, ut ea quæ per subreptionem contra Cyrillum & Memnonem sanctos Deoque dilectissimos episcopos acta sunt, cum nullam ex sacris canonibus vim obtineant, omnino ut nulla & irrita habeantur, ne sancta nostra synodus suo destituatur capite, nosque & universi terrarum orbis sacerdotes intolerabili continuoque luctu præsidum causa conteramur: quin potius voti compotes effecti, solitas cum omnibus ubique ecclesiis preces pro perpetua pii imperii vestri stabilitate ad Christum dominum
E fundamus: quandoquidem calumnia, quam Joannes Antiochenus, ipsiusque sectatores illis struxerunt, ad nos omnes spectat, qui eamdem cum prædictis fidem habemus & profitemur, iisdemque in sacerdotali ministerio communicamus. Nam & universa occidentalium synodus rectæ inculpatæque illorum fidei testimonium dat, & nosipsi quoque plene hac de re edocti, etiam scripto in commentariis pronunciavimus eos esse orthodoxos, sanctorumque patrum nostrorum sententiam sectari circa apostolicæ ca-

catholicæque ecclesiæ dogmata. Rogamus proinde majestatem vestram, ut & nos quoque (omnes enim vinctis, utpote fratribus, sanctæque synodi præsidibus, colligati sumus) a vinculis absolvat.

Epistola Alypii ad Cyrillum.

Sanctissimo, Deoque dilectissimo archiepiscopo Cyrillo, Alypius apostolorum presbyter, in domino salutem.

BEATUS homo, quem primum Deus dignum censuerit, sanctum Deoque dilectum caput tuum, martyrii confessionis sertis redimitum, dilectionis oculis contueri. Tu enim, sanctissime pater, vigilanti lumine sanctorum patrum viam trivisti:
3. Reg. 1. tu utroque poplite claudicantes recta ad veritatem incedere docuisti: tu fiduciam
3. Reg. 19. Num. 25. indutus es Eliæ: tu solus Phinees zelum assumpsisti: tu impium venenosi draconis
Dan. 14. os obturasti: tu voracem Bel evertisti: tu inanem illius spem, hoc est, dominatum & præsidentiam ære coemptam labefecisti & compressisti, aureæque statuæ apparatum perdidisti. Et qualenam os spiritualibus unguentis refertum, zeli tui encomia exprimere valeat, ut qui beati Theophili avunculi tui perfectus imitator evaseris, imo & beati illius Athanasii martyrio coronatus sis? Etenim ut ille precibus propulsatas iniquorum hæreticorum machinationes perinde ac scopulos evitavit; sic tua quoque sanctitas iniqui illius conatus vitæ integritate, conscientiæque puritate, veluti infirmas quasdam procellas sedavit. Sic enim & beatus Athanasius post multas falsas criminationes, quas hæretici ei impingebant, refutatas, exiliumque eorum decreto qui tunc rerum potiebantur, & hoc ipsum fieri curabant, patienter toleratum, id consecutus est, ut eo semper purior illustriorque evaderet longanimitate, his prærogativis magis resplendens, quo magis impura illa ora falsas criminationes ipsi intentabant. Atque his certaminibus martyrii coronam ille sibi nectens, consubstantialitatem stabilivit, perversamque Arii doctrinam calcavit, & orthodoxiam erexit, ac sancti Marci evangelistæ sedem in sublime extulit: quibus tu etiam usus, sancti illius vestigiis impigre institisti. Precor itaque, sanctissime pater, ut dignus aliquando habear, qui te virum sanctum coram cernam, tuaque genua complectar, & tempore pacis coronati martyris conspectu fruar. Universum rerum nostrarum statum, quomodo cum fiducia egerimus, tuis sanctorumque patrum precibus freti, & quæcumque fecimus, Candidianus dilectus diaconus, qui parvitatis meæ literas sanctitati tuæ defert, coram exponet. Saluto universam sanctam synodum una cum tua sanctitate martyrii corona ornatam. Deus te nobis largiatur valentem ac lætum, in domino honoratum, pro veritate certantem.

A λικῆς, καὶ καθολικῆς δόγματι. δεόμεθα τοίνυν τοῦ ὑμετέρου κράτους, λύσατε καὶ ἡμᾶς * αὐτοὺς τῶν δεσμῶν. συνδεδέμεθα γὰρ τοῖς δεδεμένοις, ὡς ἀδελφοῖς, καὶ προέδροις τῆς ἁγίας ἡμῶν συνόδου. * καὶ αὐτοὺς

Ἐπιστολὴ Ἀλυπίου πρὸς Κύριλλον.

Τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ καὶ * ἀρχιερουργῷ Κυρίλλῳ Ἀλύπιος πρεσβύτερος τῶν ἀποστόλων, ἐν κυρίῳ χαίρειν. * ἀρχιεπισκόπῳ Κυρίλλῳ.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ἄνθρωπος, ὃν * καταξιώσει ὁ Θεὸς πρῶτον τοῖς τῆς ἀγάπης ὀφθαλ- * ἂν καταξιώσῃ
B μοῖς ἰδεῖν τὴν θεοφιλῆ, καὶ ἁγίαν σου κεφαλὴν, τῆς ὁμολογίας τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον * φέρουσαν. σὺ * φοροῦσαν.
γὰρ ἁγιώτατε πάτερ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων ὁδὸν 3. Βασιλ. 18.
* γρηγόρῳ τῷ ὄμματι περιεπάτησας, καὶ τοὺς * χωλαίνοντας ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις, ὀρθοποδεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐδίδαξας· σὺ τὴν παῤῥησίαν τοῦ Ἠλία ἐνεδύσω, καὶ τὸν ζῆλον τοῦ Φινεὲς μόνος ἀνείληφας· σὺ τὸ δυσσεβὲς στόμα τοῦ ἰοβόλου δράκοντος ἐνέφραξας, καὶ τὸν πολυφάγον Βὴλ κατέστρεψας. * ἐγρηγόρῳ ὄμματι * χωλαίνοντας 3. Βασιλ. 19. Ἀριθ. 25. Δανι. 14.
καὶ τὴν μάταιον αὐτοῦ ἐλπίδα * διὰ χρημάτων αὐτῷ ἐπιγινομένην προστασίαν, ἀργὴν, καὶ ἀνίσχυρον κα- * τὴν διὰ * καὶ ἀρχὴν, ἀνίσχυρον
C τέστησας. καὶ τὸ κατασκεύασμα τῆς χρυσῆς εἰκόνος νεκρὸν γενέσθαι ἐποίησας. καὶ ποῖον στόμα, μύρων ἀπογέμον πνευματικῶν, δυνήσεται φθέγξασθαι τοῦ ζήλου τοῦ σοῦ τὰ ἐγκώμια; ὁπότε ἴσος ἐγένου τοῦ μακαρίου Θεοφίλου τοῦ σοῦ θείου μιμητής· ἀλλὰ καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου * ἐνεδύσω. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος τῶν ἀνόμων αἱρετικῶν τὰς συσκευὰς ὡς σπιλάδας ἐξέφυγε, ταῖς προσευχαῖς ἀπωσάμενος, οὕτω καὶ ἡ σὴ ἁγιωσύνη τὰς συσκευὰς τοῦ ἀνόμου ὥσπερ λαίλαπας ἀσθενεῖς * κατεκοίμισας τῷ καθαρῷ τῆς συνειδήσεως βίῳ. οὕτω γὰρ καὶ ὁ * μακάριος Ἀθανάσιος μετὰ * πολλὰς τὰς ψευδεῖς ἐπαγγελίας τὰς ὑπὸ αἱρετικῶν αὐτῷ προσγενομένας, ἑώλους ἀπέδειξε, καὶ ἀλλοδαπὴν οἰκῆσαι κατεδέξατο ἐξορίας λόγῳ, τῶν τότε κρατούντων τοῦτο κα- * ἀνεδήσω καὶ καθάπερ ἐκεῖνος * κατεκοίμησε. * μακαριώτατος * ἴσας, πολλά.
D τασκευασάντων. καὶ ὅσον ἔσπευδον τὰ μιαρὰ ἐκεῖνα στόματα πλέκειν ψευδῆ ἐγκλήματα, τοσούτῳ καθαρώτερος, καὶ λαμπρότερος ἀνεδείκνυτο τῇ μακροθυμίᾳ, διαλάμπων τούτοις τοῖς πλεονεκτήμασι· καὶ τούτοις τοῖς ἄθλοις τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου ἑαυτῷ πλέξας, τὸ ὁμοούσιον ἔστησε, καὶ τὴν Ἀρείου κακοδοξίαν κατεπάτησε, καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν ἀνέστησε, καὶ τὸν ἅγιον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου θρόνον ὕψωσεν· οἷς καὶ αὐτὸς χρησάμενος, κατόπιν ἐκείνου τοῦ ἁγίου περιεπάτησας. εὔχομαι τοίνυν ἁγιώτατε πάτερ, καταξιωθῆναι αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν τὸ ἅγιόν σου πρόσωπον, καὶ κρατῆσαι σῶν γονάτων, καὶ ἀπολαῦσαι μάρτυρος ἐν καιρῷ εἰρήνης τοὺς στεφάνους ἀναδη-
E σαμένου. ἅπαντα δὲ τὰ καθ' ἡμᾶς, ὡς ἐπαῤῥησιασάμεθα, θαρσήσαντες τῇ σῇ προσευχῇ, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ ὅσα ἐποιήσαμεν, λέξει ὁ ἀγαπητὸς διάκονος Κανδιδιανός. ὃς καὶ τὰ γράμματα τῆς ἐμῆς βραχύτητος ἐπιδίδωσι τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ. προσαγορεύω πᾶσαν τὴν ἁγίαν σύνοδον τῶν ἀναδησαμένων τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου μετὰ τῆς σῆς ὁσιότητος. ἐῤῥωμένος, εὔθυμος, ἐν κυρίῳ διαπρέπων, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας χαρισθείης ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ.

Θεῖον

A Θεῖον γράμμα πρὸς τὴν ἐν Ἐφέσῳ ἁγίαν σύνοδον, ἀπολύον πάντας τοὺς ἐπισκόπους εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἀποκαθιστῶν Κύριλλον, καὶ Μέμνονα τοὺς ἁγιωτάτους ταῖς ἰδίαις ἐκκλησίαις.

E MS. cod. R. 1026.

ἩΜεῖς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην, ἁπάσης ἄλλης ἀσχολίας προτιμήσαντες, οὐ μόνον διὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ δι' ἑαυτῶν συναγαγεῖν ὑμᾶς ἐβουλήθημεν, ἀσεβὲς εἶναι καὶ ἀνάξιον τῆς ἡμετέρας βασιλείας πιστεύσαντες τὸ ῥαθυμούντων ἡμῶν καὶ μὴ πάντα ὅσα ἐνδέχεται ποιούντων, διαιρεθῆναι τὰς ἐκκλησίας. ἐπειδὴ δὲ οὔτε ἑνωθῆναι ὑμᾶς γεγένηται δυνατὸν, οὔτε εἰς τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀμφισβητουμένων ἐλθεῖν ἠθέλησεν ἡ ὑμετέρα εὐλάβεια, τετυπώκαμεν τοὺς ἀνατολικοὺς ἐπισκόπους ἀπελθεῖν εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, καὶ τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὴν σύνοδον διαλυθῆναι τὴν ἐν Ἐφέσῳ· ἔτι τὸν Κύριλλον εἰσελθεῖν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ Μέμνονα μεῖναι ἐν Ἐφέσῳ. τοσοῦτον γὰρ δηλοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ, ὅτι ἕως ὅτε ζῶμεν, καταγνῶναι τῶν ἀνατολικῶν οὐ δυνάμεθα. οὐδὲν γὰρ ἐπὶ ἡμῶν ἠλέγχθησαν, οὐδενὸς αὐτοῖς συζητῆσαι θελήσαντος. εἰ οὖν ἐστὶ σκοπὸς εἰρήνης, ἑλόμενοι ταύτην ἀφιλονείκως, γνωρίσατε ἡμῖν. εἰ δὲ μήγε, ἀδεῶς πρὸς ἃ γράφομεν τῆς ἐκδημίας φροντίσατε· οὐχ ἡμῶν ὄντων αἰτίων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς αἰτίους γινώσκοντος.

Ex Nova Baluzii Collectione.

[a] *Divinæ literæ ad sanctam synodum Ephesinam, quibus ad sua remittuntur omnes Episcopi, & sanctissimi Cyrillus ac Memnon restituuntur propriis Ecclesiis.*

Ex editione v. c. Cotelerii.

NOS Ecclesiarum pacem omni negotio præferentes, non modo per nostros magistratus, sed & per nos ipsos voluimus concordiam inter vos conciliare, qui crederemus impium esse ac nostro imperio indignum ut negligentibus nobis, nec omnia quæ fieri possunt agentibus, dividerentur Ecclesiæ. Quia vero nec ad unitatem adduci potuistis, nec ad disserendum de re- B bus controversis convenire voluit vestra pietas, sanximus ut orientales Episcopi ad regiones suas & Ecclesias [b] revertantur, solvaturque synodus Ephesi collecta; [c] Cyrillus præterea in Alexandriam ingrediatur, & Memnon maneat Ephesi. Tantum enim significamus religioni vestræ, quod quamdiu victuri sumus, orientales non condemnabimus. In nullo enim coram nobis convicti sunt, nemine volente cum iis disceptare. Si ergo pro meta pacem habetis, eamque absque contentione cupitis, notum facite nobis. Sin minus, statim post accepta scripta hæc de migratione vestra cogitate. Nos auctores non sumus, sed Deus C culpæ affines cognoscit.

ACTIO SEPTIMA.

Exemplar suggestionum episcoporum Cypri in concilio Ephesino.

POST consulatum dominorum nostrorum Flavii Theodosii decimum tertium, & Flavii Valentiniani tertium semper Augustorum, pridie Kalendas Septembris, synodo gratia Dei, & edicto pientissimorum, Christique amatorum regum nostrorum, in Ephesiorum metropoli, in sancta ecclesia, quæ dicitur Maria, congregata, Rheginus episcopus sanctæ D ecclesiæ apud Constantiam Cypri dixit: Quoniam turbant quidam sanctissimas ecclesias nostras, oro, ut libellus, quem in manibus gero, suscipiatur, & legatur.

Sancta synodus dixit: Libellus oblatus recipiatur, & legatur.

Sanctissimæ, gloriosæ, & magnæ synodo gratia Dei, & nutu pientissimorum nostrorum regum in Ephesiorum metropoli Dei observantissima congregatæ, petitio a Rhegino, & Zenone, & Evagrio Cypri episcopis. Olim etiam sanctus pater noster & episcopus factus Troilus ab Antiocheno clero multa passus est, & pientissimus episcopus Theodorus vim non vulgarem pertulit, atque adeo usque ad pla- E gas, quas nec flagriones homines ferre deceat, illicite, absurde & illegitime. Nam cum propter aliam causam abiisset, illius vero felicem accepit finem, abusi abitione, vi cogere voluerunt, & subjicere sibi sanctos episcopos insulæ contra apostolicos canones, & definitiones sanctissimæ Nicænæ synodi. Et nunc quia cognoverunt, quod beatus ex hac vita migravit, subornarunt magnificentissimum ducem Dionysium scribere mandata provinciæ principi, & sanctissimæ Constantiensis ecclesiæ clero. Literæ publicæ sunt; quas & ad manum habemus, & parati sumus eas vestræ sanctitati ostendere. Hujus gratia rogamus & petimus, ne permittatur hominibus nihil non audentibus ullam novitatem invehere, olim & ab initio volentibus præter ecclesiasticos canones & constitutiones expositas a sanctissimis patribus in Nicæa congregatis, imponere magnæ sanctæ synodo finitionibus ad nihil utilibus. Nam, sicut diximus, non appulisset hodie magnificentissimus dux Dionysius, ecclesiæ afflictæ curam habens, neque ea, quæ sibi non conveniunt, usurpasset, neque ecclesiasticis rebus se immiscuisset, nisi a sanctissimis, qui illic congregati erant, episcopis & clero ipsorum deceptus, putasset eam canonicam (quod etiam præcepta ejus testantur) quam absque eorum consilio adversus episcopum Constantiæ Cypri metropolis habuit. Oramus autem, & has literas magnificentissimi ducis legi, & præcepta, & omnia simul, quæ in hac tragœdia commissa & facta sunt, ut ex ipsis cognoscat sancta vestra & magna synodus intolerabilem vim factam. Etenim non vulgaris tumultus in tota metropoli ortus est. Præterea significamus sanctæ vestræ synodo, quod cum literis

a DIVINÆ) Extant ex antiqua versione infra in capite XXXIII. Synodici. *Baluzius*.
b REVERTANTUR) Liberatus cap. VI. *Et post hac jussit* (Imp.) *omnes Episcopos abire unumquemque ad propriam regionem*. Baluzius.
c CYRILLUS) Hinc patet hanc epistolam datam esse post eam quæ a sancto Concilio scripta est ad Imperatorem Theodosium post adventum Comitis sacrorum Joannis, quæ edita est supra. *Baluzius*.

glorioſiſſimi ducis etiam diaconus ſanctæ Antiochenæ eccleſiæ miſſus eſt. Ideo obſecramus, & ad ſancta veſtra genua procidimus, ut canonica ſententia etiam nunc, ſicut initio a temporibus apoſtolorum, & conſtitutionibus & canonibus ſanctiſſimæ & magnæ ſynodi Nicænæ, illæſa & ſuperior inſidiis & potentia permanſit noſtra Cypriorum ſynodus; ita & nunc per veſtram incorruptam & juſtiſſimam ſententiam, etiam veſtra conſtitutione juſtitiam nobis fieri cupimus.

Rheginus epiſcopus Conſtantiæ Cypri ſubſcripſi manu mea.

Zenon epiſcopus Curienſis ſanctæ Eccleſiæ Dei Cypri ſubſcripſi manu mea.

Evagrius minimus epiſcopus Solenſis Cypri ſanctæ Dei eccleſiæ ſubſcripſi manu mea.

Rheginus epiſcopus inquit: Quoniam etiam præceptum offerimus magnificentiſſimi capitanei Dionyſii ſcriptum ad illuſtriſſimum principem provinciæ, oro, ut & illius lectio fiat.

Sancta ſynodus dixit: Legatur & illius magnificentiſſimi Dionyſii præceptum.

Flavius Dionyſius illuſtriſſimus & magnificentiſſimus utriuſque exercitus magiſter Theodoro illuſtriſſimo Cypriorum regionis præſidi. Regia authoritas ob multas, & maxime eccleſiaſticas cauſas pientiſſimos epiſcopos, ut in Epheſo conveniant, divinis apertis ſignatiſque literis præcepit. Quoniam autem cognovimus, epiſcopum Conſtantienſis civitatis e præſenti vita migraſſe, & prædefinitum ſibi diem impleviſſe: neceſſarium hoc mandatum tibi tranſmittendum eſſe judicavimus, ut ne quis abſque ſcitu, vel ſcripto pientiſſimæ* ſynodi audeat in locum defuncti nominare alium. Decet enim expectare formam, quam talium pientiſſimorum epiſcoporum conſenſus præſcribet: nam, ut diximus, harum rerum gratia prædicti pientiſſimi viri convenire juſſi ſunt. Itaque ſi contentioſi turbas excitarent, partim tua gravitas, partim obtemperans illi exercitus eas avertere ſtudeat, modiſque omnibus prohibeat, & ne quem, ut dixi, progredi ſinat, antequam pientiſſimi epiſcopi ſua auctoritate approbent. Quod ſi haſce literas prævenerit incerti epiſcopi ordinatio, illum juxta cæleſte reſponſum regum in Epheſum, ut alios, venire jubeas: neque ignores, quod ſi aliter fieri approbaris, tu quidem auri libras quinque, exercitus vero alias tantas fiſco inferre cogemini. Ut autem hæc, quæ juxta pientiſſimorum epiſcoporum petitionem decreta ſunt, ſcribantur, & celerem finem ſortiantur, Maturium & Adelphium ab exercitu juſſimus ob hoc ad illos legari. Datæ XII. Kalendas Junii Antiochiæ.

Rheginus epiſcopus dixit: Eſt & aliud mandatum ejuſdem magnificentiſſimi Dionyſii ſcriptum ad pientiſſimum clerum Conſtantienſis metropolis, quod & ipſum ut legatur, oro.

Sancta ſynodus dixit: Lectum & hoc inferatur in acta commentariorum.

Flavius Dionyſius magnificentiſſimus & glorioſiſſimus comes, & dux utriuſque exercitus, ac proconſul, pientiſſimis clericis in metropoli Conſtantiæ Cypri. Novit & veſtra pietas, quomodo Auguſti & * callinici orbis domini religioſiſſimos & ſanctiſſimos epiſcopos in Epheſo convenire juſſerunt ob multas alias, & maxime ob eccleſiaſticas cauſas. Itaque quoniam ex ipſis ſanctiſſimis epiſcopis, qui hic convenere, cognovimus, quod beatiſſimus epiſcopus veſter juxta divinam voluntatem obdormierit; operæ pretium cenſui, ut ſignificarem veſtræ pietati, & admonerem, ut caveatis vobis, ne quis a quopiam in epiſcopum eligatur, vel ordinetur, (nam de hoc plane forma præſcribetur) ſed expectate ſententiam, quæ illic danda eſt. Dignum ſane & juſtum, ut ſancti patres ea, quæ patres jubent, obſervent. Quod ſi quempiam ante literas noſtras continget in ſedem collocari, id quod non opinamur, illum cum pientiſſimis viris ad Epheſum, juxta * divinum edictum, ut veniat admoneatis; non ignorantes, quod laus ſequetur obtemperantes, inobedientes autem etiam præſens convenienter corriget ſcriptum.

* invictiſſimi.

* regium.

Sancta ſynodus dixit: Quoniam autem cauſa, quæ movit magnificentiſſimum, & glorioſiſſimum capitaneum Dionyſium, ut hæc ſcriberet, obſcurius in propoſitis habetur: manifeſtius doceant præſentes pientiſſimi epiſcopi ſanctarum eccleſiarum, quæ in Cypro, quid moverit magnificentiſſimum capitaneum, ut hæc mandata emitteret.

Zenon epiſcopus civitatis Curienſis Cypri dixit: Etiam beatæ memoriæ Sapritius, qui mecum huc venit, ejus rei gratia huc venit. Quoniam autem ex hac vita conceſſit, neceſſario nos docemus ſanctam veſtram & univerſalem ſynodum, quod ad ſuggeſtionem Antiocheni epiſcopi & cleri magnificentiſſimus capitaneus principi & clero ſcripſit.

Sancta ſynodus dixit: Quid volente Antiocheno?

Evagrius epiſcopus Solenſis Cypri reſpondit: Subjicere inſulam noſtram, & ordinandi jus ad ſe rapere attentat, præter canones & conſuetudinem, quæ jam olim invaluit.

Sancta ſynodus dixit: Nunquamne Antiochenus viſus eſt in Conſtantia ordinare epiſcopum?

Zenon epiſcopus Curii Cypri dixit: A ſanctis apoſtolis nunquam poſſunt oſtendere, quod adfuerit Antiochenus & ordinaverit, vel communicaverit unquam inſulæ ordinationis gratiam, neque alius quiſquam.

Sancta ſynodus dixit: Memor ſit ſancta ſynodus canonis ſanctorum patrum in Nicæa congregatorum, qui conſervat unicuique eccleſiæ priſcam dignitatem. Hic etiam memor ſit Antiochiæ. Docete igitur, an non jus ordinandi ex more veteri apud vos habet Antiochenus. Can. 6.

Zenon epiſcopus dixit: Prius affirmavimus, quod nunquam vel adfuerit, vel ordinaverit, neque in metropoli, neque in alia civitate; ſed ſynodus noſtræ provinciæ congregata conſtituebat metropolitanum: & oramus, ut veſtra ſancta ſynodus ſua ſententia nobis conſentiat, & hæc ſtabiliat, ita ut vetus mos, ſicut hactenus robur habuit, ita & nunc habeat, & nullam novitatem in noſtra provincia fieri ſinat.

Sancta ſynodus dixit: Doceant & hoc pientiſſimi magiſtri, num Troilus ille ſanctæ ac beatæ memoriæ epiſcopus, qui nunc requievit; vel ſanctæ memoriæ Sabinus, qui illum præceſſit, vel qui ante illos venerabilis Epiphanius, ab aliqua ſynodo ordinati fuerint.

Zenon epiſcopus dixit: Et nunc memorati, & qui ante illos ſanctiſſimi epiſcopi, & qui a ſanctis apoſtolis erant, omnes orthodoxi, ab his, qui in Cypro, conſtituti ſunt; & nunquam locum habuit Antiochenus epiſcopus, vel alius aliquis, ordinandi in noſtra provincia.

De-

A

Ψῆφος τῆς αὐτῆς ἁγίας συνόδου.

Ἡ ἁγία σύνοδος, εἶπε· Πρᾶγμα παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς, ϗ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων * πατέρων καινοτομούμενον, ϗ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἁπτόμενον, προσήγγειλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ῥηγῖνος, ϗ οἱ σὺν αὐτῷ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας, Ζήνων, ϗ Εὐάγριος. ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς ϗ μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, ϗ μάλιστα, εἰ μηδὲ ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχέων πόλεως ἐν Κύπρῳ ποιεῖσθαι χειροτονίας, καθὰ διὰ τῶν λιβέλλων, ϗ τῶν B οἰκείων φωνῶν ἐδίδαξαν οἱ εὐλαβέστατοι ἄνδρες, οἱ τὴν πρόσοδον τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ποιησάμενοι, ἕξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον, ϗ ἀβίαστον, οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων, ϗ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι. τὸ δὲ αὐτὸ ϗ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων, ϗ τῶν ἁπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται· ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν, οὐκ οὖσαν ἄνωθεν, ϗ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἤγουν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα, καταλαμβάνειν· ἀλλ' εἰ καί τις κατέλαβε, ϗ ὑφ' ἑαυτῷ πεποίηται βιασάμενος, * τοῦτον ἀποδιδόναι, ἵνα μὴ τῶν πατέρων οἱ C κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας τῦφος * παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. Ἔδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ * ϗ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, σώζεσθαι ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καθαρὰ, ϗ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν, κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος· ἄδειαν ἔχοντος ἑκάστου μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἐκλαβεῖν. εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὡρισμένοις προκομίσοι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ, ϗ οἰκουμενικῇ συνόδῳ. D

Margin: * οἱ ἅγιοι (?) … * αὐτὴν … * ἐξουσίας … παρεισδύηται, … * ταύτη ϗ

Decretum ejusdem sanctæ synodi.

Sancta synodus dixit: Rem, quæ præter ecclesiasticas constitutiones, & sanctorum patrum canones innovatur, & omnium libertatem attingit, annunciavit piissimus episcopus Rheginus, & qui cum eo piissimi episcopi provinciæ Cypri, Zenon & Evagrius. Unde quoniam communes morbi majori egent remedio, eo quod majus damnum afferant, & maxime, si non est vetus mos, quod episcopus Antiochenus ordinet in Cypro, sicut libellis & propriis vocibus docuerunt religiosissimi viri, qui ad sanctam synodum accesserunt, habebunt jus suum intactum & inviolatum, qui sanctis in Cypro ecclesiis præsunt, secundum canones sanctorum patrum & veterem consuetudinem, per seipsos ordinationes religiosissimorum episcoporum facientes. Istud autem etiam in aliis diœcesibus, & in omnibus provinciis servetur, ut nullus piissimorum episcoporum aliam provinciam occupet, quæ antea & ab initio sub sua, vel antecessorum suorum potestate non fuerit: sed & si quis occupaverit, vel per vim sibi subegerit, ipsam restituat, ne patrum canones prætereantur, neve sub sacerdotii prætextu mundanæ potestatis fastus irrepat; ne clam paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit sanguine suo dominus noster Jesus Christus omnium hominum liberator. Placuit igitur sanctæ & œcumenicæ synodo, ut unicuique provinciæ pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuit, sua jura serventur, juxta veterem consuetudinem; & liberum sit cuique metropolitano actorum exempla ad suam securitatem excipere. Si quis autem veterem typum contempserit, pœnam non effugiet: & si quis his, quæ nunc decreta sunt, pugnantem typum attulerit, irritum esse decrevit sancta & universalis synodus.

Κανόνες * τῶν διακοσίων ἁγίων, ϗ μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Ἐφέσῳ συνελθόντων.

Margin: * in cod ms seguieriano: Γράμματα ἐπεσταλέντα παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τοῖς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τε ϗ πόλιν ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις ϗ λαϊκοῖς περὶ τῶν ἀποστατησάντων ἐπισκόπων.

Ἡ ἁγία ϗ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ ἐν Ἐφέσῳ συγκροτηθεῖσα ἐκ θεσπίσματος τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων, τοῖς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τε, ϗ πόλιν ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, καὶ παντὶ τῷ λαῷ.

ΣΥΝΑΧΘΕΝΤΩΝ ἡμῶν κατὰ τὸ εὐσεβὲς γράμμα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, * ἀπέστησάν τινες ἐξ ἡμῶν, ὄντες τὸν ἀριθμὸν τριάκοντα μικρῷ πρὸς, ἔξαρχον τῆς ἑαυτῶν ἀποστασίας E ἐσχηκότες τὸν τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπον Ἰωάννην· ὧν ϗ τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα. πρῶτος * οὗτος Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, ϗ Ἰωάννης Δαμασκοῦ, Ἀλέξανδρος Ἀπαμείας, Ἀλέξανδρος Ἱεραπόλεως, Ἱμέριος Νικομηδείας, Φριτιλᾶς Ἡρακλείας, Ἑλλάδιος Ταρσοῦ, Μαξιμῖνος Ἀναζάρβου, * Θεόδωρος Μαρκιανουπόλεως, Πέτρος Τραϊανουπόλεως, Παῦλος * Ἐμίσης, Πολυχρόνιος

Margin: * ἀπεστάτησαν … * αὐτὸς … * Δωρόθεος. * Ἐμίσης,

Canones ducentorum sanctorum ac beatorum patrum, qui Ephesi convenerunt.

Sancta & œcumenica synodus ex decreto piissimorum imperatorum Ephesi congregata, singularum provinciarum ac civitatum episcopis, presbyteris, diaconis, & universo populo.

CUM essemus Ephesi secundum pias (imperatorum) literas congregati, desecerunt quidam a nobis numero paulo plus triginta, defectionis suæ antesignanum Joannem Antiochenum episcopum habentes. Horum nomina hæc sunt. Primus ipse Joannes Antiochiæ Syriæ episcopus, Joannes Damasci episcopus, Alexander Apameæ, Alexander Hierapolis, Himerius Nicomediæ, Fritilas Heracleæ, Helladius Tarsi, Maximinus Anazarbi, Dorotheus Marcianopolis, Petrus Trajanopolis, Paulus Emisæ, Polychronius Heracleopolis, Eutherius Tyanensium, Meletius Neocæsariensis, Theo-

Theodoretus Cyri, Apringius * Chalcedonis, Macarius Laodiceæ magnæ, Zosys Esbuntis, Sallustius Coryci Ciliciæ, Hesychius Castabalæ Ciliciæ, Valentinus Mutloblacæ, Eustathius Parnassi, Philippus Theodosiopolis, Daniel, & Dexianus, & Julianus, & Cyrillus, & Olympius, & Diogenes, & Palladius, Theophanes Philadelphiæ, Tarianus Augustæ, Aurelius Irenopolitanus, Musæus Aradi, Helladius Ptolemaidis. Hi nullam omnino ecclesiasticæ communionis facultatem habentes, ut ex auctoritate sacerdotali cuiquam nocere vel prodesse possint, propterea quod etiam quidam ex ipsis sunt depositi, cum primis Nestorii & Cœlestii sequi sententias manifeste ex eo sunt deprehensi, quod Nestorium nobiscum condemnare noluerunt: quos sancta synodus communi decreto ab omni ecclesiastica communione alienos esse statuit, & omnem sacerdotii functionem illis ademit, per quam aliquibus vel nocere vel prodesse poterant.

* Chalcidis.

Ἡρακλειωτῶν πόλεως, * Εὐθύριος Τυάνων, Μελέτιος Νεοκαισαρείας, Θεοδώρητος Κύρου, Ἀπρίγγιος * Καλχηδόνος, Μακάριος Λαοδικείας τῆς μεγάλης, Ζῶσυς Ἐσβοῦντος, Σαλούστιος Κωρύκου Κιλικίας, Ἡσύχιος Κασταβάλης Κιλικίας, Οὐαλεντῖνος Μουτλοβλάκης, Εὐστάθιος Παρνασοῦ, Φίλιππος Θεοδοσιανῶν, Δανιήλ τε, καὶ Δεξιανὸς, Ἰουλιανός τε, καὶ Κύριλλος, Ὀλύμπιός τε, καὶ Διογένης, * Θεοφάνης * Φιλαδελφείας, * Τραϊανὸς Αὐγούστης, Αὐρήλιος Εἰρηνουπόλεως, Μουσαῖος Ἀράδου, Ἑλλάδιος Πτολεμαΐδος· οἵτινες τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μηδεμίαν ἔχοντες ἄδειαν ὡς ἐξ * αὐθεντείας ἱερατικῆς, εἰς τὸ δύνασθαί τινας ἐκ ταύτης βλάπτειν, ἢ ὠφελεῖν, διὰ τὸ καί τινας ἐν αὐτοῖς εἶναι καθῃρημένους, πρὸ πάντων μὲν τὰ Νεστορίου, καὶ τὰ Κελεστίου φρονήματα ἐπιφερόμενοι σαφέστατα ἀπεδείχθησαν ἐκ τοῦ μὴ ἑλέσθαι μεθ' ἡμῶν Νεστορίου καταψηφίσασθαι· οὕς τινας δόγματι κοινῷ ἡ ἁγία σύνοδος πάσης μὲν ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀλλοτρίους ἐποίησε, πᾶσαν δὲ αὐτῶν ἐνέργειαν ἱερατικὴν περιεῖλε, δι' ἧς ἠδύναντο βλάπτειν, ἢ ὠφελεῖν τινάς.

* Εὐθήριος. * Χαλκίδος * παμίας * Πολιος inferitur in mſ. Seg. * φιλάδελφος * Τωριανὸς * αὐθεντίας

CANONES.

Quoniam autem * oportebat & absentes a sancta synodo, morantesque in urbibus & provinciis ob aliquod impedimentum, sive ecclesiasticum sive corporeum, non ignorare, quæ de ipsis sunt constituta; significamus sanctitati vestræ ac dilectioni, ut

* versionem aliam Laurentii Sifani exhibent Crabbus, Surius, aliique.

I.

Si quispiam metropolita provinciæ, derelicta sancta & œcumenica synodo, aut accessit ad illorum defectionis consessum, aut accedet in posterum, sive cum Cœlestio sensit, aut sentiet, ipse nihil amplius poterit agere adversus provinciæ episcopos, ut qui jam inde a synodo totius ecclesiasticæ communionis expers sit factus, & prorsus * inutilis: sed & ipsis episcopis illius provinciæ circumque vicinis metropolitis recta sentientibus subjacebit, ut omnino dejectus sit * a sede episcopatus.

* ad functiones inhabilis. * etiam a gradu.

II.

Si qui autem provinciales episcopi a sancta synodo abfuerunt, & deficientibus adhæserunt, aut adhærere tentaverint, vel etiam postquam subscripserunt Nestorii depositioni, rursus ad defectionis consessum recurrerunt: istos placuit sanctæ synodo penitus alienos esse sacerdotio, & a gradu cecidisse.

III.

Si qui vero clerici in singulis urbibus, aut regionibus a Nestorio & cum eo conspirantibus, sacerdotio prohibiti sunt, quod recte sentirent; justum putavimus hos quoque proprium gradum

ΚΑΝΟΝΕΣ.

Ἐπειδὴ δὲ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ μείναντας κατὰ χώραν, * ἢ πόλιν διά τινα αἰτίαν ἢ ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, μὴ ἀγνοῆσαι τὰ * περὶ αὐτῶν τετυπωμένα, γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιότητι, καὶ ἀγάπῃ, ὅτιπερ.

* καὶ * ἐν αὐτῇ.

α'.

* Ἔτις ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας, * ἀποστατήσας τῆς ἁγίας, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, προσέθετο τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, ἢ μετὰ[1] τοῦτο * προστεθείη, ἢ τὰ Κελεστίῳ ἐφρόνησεν, * ἢ φρονήσῃ, οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας * ἐπισκόπων διαπράττεσθαί τι οὐδαμῶς δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς συνόδου ἐκβεβλημένος, καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων. ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις, καὶ τοῖς πέριξ μητροπολίταις, τοῖς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας φρονοῦσιν ὑποκείσεται, εἰς τὸ πάντη καὶ τοῦ βαθμοῦ * τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι.

* εἴτε ὁ * ἀποστήσας * προστεθεὶς τὰ * φρονήσει, * ἴσ. ἀρχόντων καὶ ἐπισκόπ. * καὶ τῆς

β'.

Εἰ δέ τινες ἐπαρχιῶται ἐπίσκοποι ἀπελείφθησαν τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ τῇ ἀποστασίᾳ προσετέθησαν, ἢ προστεθῆναι πειραθεῖεν, ἢ καὶ ὑπογράψαντες τῇ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον, τούτους πάντη κατὰ τὸ δόξαν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ βαθμοῦ * ἐκπίπτειν.

* ἀποπίπτοντας.

γ'.

Εἰ δέ τινες καὶ τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει, ἢ χώρᾳ κληρικῶν ὑπὸ Νεστορίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων τῆς ἱερωσύνης ἐκωλύθησαν διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν. κοινῶς δὲ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ, καὶ οἰκου-

1 ἢ τὰ Κελεστίῳ non sunt apud Joan. Antiochen. tit. 37. sed habet ἢ τοῦ Ἁγίου. Νεστορίου.

* ὁμονοοῦν- κυμενικῇ συνόδῳ * συμφρονοῦντας κληρικοὺς, κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν, ἢ ἀφισταμένοις ἐπισκόποις, μηδόλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον.

δ′.

Εἰ δέ τινες ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσαιεν ἢ κατ' ἰδίαν, ἢ δημοσίᾳ τὰ Νεστορίου, ἢ τὰ Κελεστίου φρονῆσαι. καὶ τούτους εἶναι καθῃρημένους, ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαίωται.

ε′.

ἐπὶ Ὅσοι δὲ ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν * ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου, ἢ * ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, καὶ * τούτοις ἀκανονίστως κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν * ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος, * καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν, ἢ πειραθεῖεν κοινωνίαν, ἢ βαθμὸν, ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους, καὶ εἶναι οὐδὲν ἧττον καθῃρημένους ἐδικαιώσαμεν.

ς′.

ἑκάστη Ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες βουληθεῖεν τὰ περὶ * ἑκάστων πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ οἱῳδήποτε τρόπῳ παρασαλεύειν, ἡ ἁγία σύνοδος ὥρισεν, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἶεν, ἢ κληρικοὶ, τοῦ οἰκείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ. εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀκοινωνήτους ὑπάρχειν.

Καὶ ὑπέγραψαν πάντες οἱ ἐν τῇ στάσει ἐπίσκοποι.

A recipere. In summa autem clericos orthodoxæ & œcumenicæ synodo consentientes jubemus, eis, qui defecerunt, aut defecturi sunt, episcopis nullo pacto aut ratione subjectos esse debere.

IV.

Si qui autem clericorum defecerint, & ausi fuerint vel privatim, vel publice, quæ sunt Nestorii aut Cœlestii sapere, sancitum est a sancta synodo, istos quoque depositos esse.

V.

Quicumque autem ob turpia gesta B sunt a synodo condemnati, vel a propriis eorum episcopis, quibus præter canones Nestorius, qui nullum rerum discrimen habebat, & qui cum illo eadem sentiunt, restituere conati sunt gradum vel communionem, aut conabuntur; istos censuimus nihil profecisse, & manere & esse nihilominus depositos.

VI.

Similiter autem & si qui velint ea, quæ de singulis per sanctam synodum Ephesinam gesta sunt, quocumque modo movere: sancta synodus ipsa decrevit, C si quidem episcopi aut clerici fuerint, eos omnino a proprio cadere gradu: si vero laici, excommunicatos esse.

Et subscripserunt omnes episcopi in (commentariorum) serie recensiti.

Observatio editorum Romanorum.

* Ex edit. Rom. 1608.

* *In Vaticanis libris, & nonnullis aliis, reperiuntur hi sex canones tantum: in quibusdam vero additur sub nomine* VII. *canonis, definitio ejusdem sanctæ synodi post relationem Charisii presbyteri edita: quæ suo loco habetur sup. act. 6. pag. 1362. & pro canone* VIII. *aliud synodi decretum de episcopis Cypri, quod post eorum petitionem ponitur paulo supra hac eadem act. pag. 1470.*

Observatio Philippi Labbe S. J. P.

In Collectionibus Joannis Zonaræ ac Theodori Balsamonis, necnon in codice canonum ecclesiæ universæ a Joanne Tilio episcopo Briocensi & a Christophoro Justello editorum, extant octo Ephesini concilii canones, sex nimirum, qui præcedenti epistolæ inserti sunt, & duo alii, qui paulo ante locis indicatis prodierunt: at mirum omnino accidit, in codice canonum Romanæ ecclesiæ a Dionysio Exiguo interprete fuisse (1) prætermissos. Caussam hanc fuisse arbitror, quod non universæ ecclesiæ decreta visa sint Latinis, sed in peculiari ac privata Nestorii ejusque fautorum caussa canones pro re dumtaxat nata a Patribus Ephesinis constituti.

Observatio Jo. Harduini, S. J. P.

Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in Antirrheticis mss. anathematismum hunc recitat e synodo Ephesina: Ἀναθεματισμὸς τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς γ′ συνόδου. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ θεὸν ἀπερίγραπτον τῇ θεότητι. περιγραπτὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀνάθεμα ἔστω. Anathematismus sanctæ universalis tertiæ synodi. Si quis non confitetur Dominum nostrum JESUM Christum & Deum esse incircumscriptum divinitate, circumscriptum eumdem secundum humanitatem, anathema sit. *Simile est quod idem ipse tradit in opusculo* I. *contra Iconomachos, quod Franc. Turrianus e Societate JESU Latine reddidit, exstatque apud Henr. Canisium, tomo* IV. *Antiq. lect. pagin.* 254. Præterea a sancta synodo tertia anathema in eos decretum est: siquidem ipsa sancta tertia synodus prædicavit circumscriptum esse Christum Deum nostrum secundum carnem: & in eos qui hanc vocem non reciperent, anathema decrevit. *Est huic sententiæ affinis ea, quæ Actione* I. *recitatur, ex Epistola Gregorii Nazianzeni ad Cledonium: quam idem Nicephorus in Antirrheticis proxime appellatis postea laudat.*

Ejus-

---

1 Neque extant in Collectione Isidori. In uno ex MSS. nostris, inquit Harduinus, de Concilio Ephesino, hæc habet Isidorus ipse, relatus ex parte a Gratiano in Decr. x. dist. 16. *Tertia principalium Synodorum Ephesina prima est ducentorum Episcoporum sub Theodosio juniore Augusto temporibus Cælestini Papæ Romani, Juvenalisque Hierosolymitani, atque Cyrilli Alexandrini edita; quæ Nestorium Constantinopolitanum Episcopum Beatam Virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo genitricem asserentem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, justo anathemate condemnavit; duodecim capitula post Synodicam Epistolam contra ejusdem Nestorii totidem capitula blasphemiarum auctore præfato S. Cyrillo, anathematizando conscribens: in quibus ostendit manere in duabus naturis unam Domini nostri Jesu Christi personam, subscribentibus universis Episcopis*: In Synodico Casinensi sunt hi Canones sex, *translati*, ut ibi dicitur, *ex codice Monasterii Acœmetensis*. Vide infra in eodem Synodico.

A

Ejusdem sanctæ Ephesinæ synodi epistola ad sacram synodum in Pamphylia, de Eustathio, qui ipsorum metropolita fuerat.

Eccl. 32. v. 28. CUM divinitus inspirata scriptura dicat: *Sine consilio nihil facias*: eos in primis, qui sacro aliquo in munere versari volunt, magna diligentia, omnique studio in id incumbere oportet, ut in omnibus rebus administrandis agendisque summa adhibeatur consideratio. Nam iis, qui sic vivere volunt, in optima spe res eorum sitas esse, & veluti secundo cursu, quæ optant, succedere contingit. Et sane hæc non parum rationi consentanea est oratio. B Verum interim solet incidere aliquando asper ac intolerandus dolor, qui mentem humanam subito aliquo percellat impetu, itaque eam perturbatam perversamque reddat, ut & ab utilium honestorumque indagatione abducatur, & ad ea, quæ natura ad lædendum sunt comparata, specie bonitatis persequenda impellatur. Tale quiddam sanctissimo viro Eustathio contigisse cognovimus. Rite enim ac secundum canones, ut omnium testimonio probatur, ordinatus est. Postea vero, cum in tumultum a nonnullis, ut dicit, pertractus esset, subitisque ac insperatis undique malis circumseptus (cum usum in rebus gerendis admo- C dum exiguum haberet) sustinere tam multas, tamque graves, quæ ei incumbebant, curas non vellet, nec refutare eorum, qui ipsum adorirentur, maledicta cum posset; recusationis & abdicationis obtulit nescio quo pacto libellum: cum contra oportebat, eam, quam semel fidei suæ sacerdotalem curam commissam habuerat, fortitudine spiritali tenere, ac labores subire, ac animo volenti sudorem, cui merces proposita est, sustinere. Quæ diligentia quoniam in hoc aperte desiderata fuit, id (tamen ex exiguo rerum usu potius, quam ex ignaviæ desidiæque vitio) necessitate adacta vestra pietas est, memoratum Dei amantissimum D fratrem nostrum, ac in episcopali dignitate collegam, Theodorum elegit, qui curam ecclesiæ subiret. Indignum quippe fuisset, viduam manere ecclesiam; indignum, pastore carere salvatoris nostri ovilia. Quoniam ergo flens rogatum venit Eustathius, cum sanctissimo Theodoro episcopo, non de civitate recipienda, non de ecclesia decertans, sed solum episcopalis nominis honorem ac vocationem expetens: hominis nos senectus sane commovit universos, nec ut privatas ejus lacrymas, sed tanquam communes reputantes, inquirere studuimus, legitimamne passus esset memoratus vir depositionem, an scilicet de absurdis factis di- E ctisve convictus esset, obtrectantibus nonnullis adversus ipsius existimationem. Itaque reperimus, hominem nihil ejusmodi perpetrasse, sed potius illi pro crimine recusationem officii vitio datam fuisse. Unde neque pio vestro studio succensuimus, quo in illius locum convenienter prædictus reverendissimus episcopus Theodorus suffectus est: sed quia adversus ejus animum a negotiis gerendis remotum non admodum de-

Ἐπιστολὴ τῆς αὐτῆς ἐν Ἐφέσῳ ἁγίας συνόδου πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ ἁγίαν σύνοδον, περὶ Εὐσταθίου τοῦ γενομένου αὐτῶν μητροπολίτου.

ΜΕΤΑ' βουλῆς πάντα ποίει, τῆς θεοπνεύστου λεγούσης γραφῆς, [1] χρὴ δὴ μάλιστα τοὺς ἱερᾶσθαι λαχόντας μετὰ πάσης ἀκριβείας τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι διάσκεψιν. διαβιοῦν γὰρ οὕτως ἐθέλουσιν, ἐν καλῷ τῆς ἐλπίδος * κεῖσθαί τε τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ οἷον ἐξ οὐρίας ἐν τοῖς κατ' εὐχὴν ἀποφέρεσθαι συμβαίνει. καὶ πολύ τό γε εἰκὸς λόγος ἔχει. ἀλλ' οἶδεν ἔσθ' ὅτε δριμεῖα, καὶ ἀφόρη- Eccl. 32. 28. * Ἴσ. προεκόμισε

B τος λύπη κατασκήψασα νοῦ καταθολῶσαί τε δεινῶς αὐτὸν, καὶ τῆς τῶν δεόντων ἀποκομίσαι θήρας, ἀναπεῖσαί τε τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν, ὥς τι τῶν ὀνησιφόρων ἰδεῖν. τοιοῦτόν τι πεπονθότα τεθεάμεθα τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον Εὐστάθιον. κεχειροτόνηται μὲν γὰρ, ὡς μεμαρτύρηται, κανονικῶς· τεθορυβημένος δὲ, ὥς φησι, παρά τινων, καὶ ἀδοκήτοις περιστάσεσιν ἐμβεβηκὼς, εἶτα ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀπραγμοσύνης ἀπειρηκὼς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπενηνεγμένων αὐτῷ φροντίδων, καίπερ διακρούσασθαι τὰς παρὰ τῶν ἐπιφυομένων αὐτῷ δυσφημίας δυνάμενος, παραιτήσεως οὐκ ἴσμεν ὅπως * προσεκόμισε βιβλίον. ἔδει γὰρ ὡς ἅπαξ ἐγκεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ταύ- C της ἔχεσθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ οἷον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις, καὶ ἱδρῶτα τὸν ἔμμισθον ἐθελοντὶ ὑπομεῖναι. ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ὀλιγώρως ἔχοντα παρέδειξεν ἑαυτὸν, τοῦτο παθὼν ἐξ ἀπραγμοσύνης μᾶλλον, ἢ ὄκνου, καὶ ῥαθυμίας, κεχειροτόνηκεν ἀναγκαίως ἡ ὑμετέρα θεοσέβεια τὸν εὐλαβέστατον, καὶ θεοφιλέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ συνεπίσκοπον Θεόδωρον, φροντιοῦντα τῆς ἐκκλησίας. οὐ γὰρ ἦν ἀκόλουθον χηρεύειν αὐτὴν, καὶ ἐπιστάτου δίχα διατελεῖν τοῦ σωτῆρος τὰ ποίμνια. ἐπειδὴ δὲ προσῆλθε κλαίων, οὐ περὶ τῆς πόλεως, οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας φιλονεικῶν τῷ μνημονευθέντι θεοσεβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Θεοδώρῳ, ἐξαιτῶν δὲ τέως τὴν τοῦ ἐπισκόπου τι- D μὴν, καὶ κλῆσιν, συνηλγήσαμεν ἅπαντες τῷ πρεσβύτῃ, καὶ κοινὸν εἶναι λογισάμενοι τὸ αὐτοῦ δάκρυον, ἐσπεύδομεν μαθεῖν, εἰ καθαίρεσιν ἔννομον ὑπομεμένηκεν ὁ μνημονευθεὶς, ἤγουν εἰ ἐπί τισι τῶν ἀτόπων ἐλήλεγκται παρά τινων καταφλυαρησάντων αὐτοῦ τῆς ὑπολήψεως. καὶ δὴ ἐμάθομεν πεπρᾶχθαι μὲν τοιοῦτον οὐδὲν, γενέσθαι δὲ μᾶλλον τῷ μνημονευθέντι ἀντὶ ἐγκλήματος, τὴν παραίτησιν. ὅθεν οὐδὲ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ ἐμεμψάμεθα, χειροτονησάσῃ δεόντως εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον τὸν μνημονευθέντα εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Θεόδωρον. ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρὸς οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον, ἔδει δὲ μᾶλλον ἐλεῆσαι πρεσβύτην, ἔξω E καὶ πόλεως τῆς ἐνεγκούσης αὐτὸν, καὶ πατρῴων ἐνδιαιτημάτων ἐν μακροῖς οὕτω γεγονότα χρόνοις, ἐδικαιώσαμεν, καὶ ὡρίσαμεν δίχα πάσης ἀντιλογίας ἔχειν αὐτὸν τό, τε τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν κοινωνίαν· οὕτω μέντοι, ὥστε μὴ χειροτονεῖν αὐτὸν, μήτε μὴν ἐκκλησίαν καταλαβόντα ἱερουργεῖν ἐξ ἰδίας * αὐθεντείας· ἀλλ' ἢ ἄρα συμ- * αὐθεντία. ἀλλ' εἰ ἄρα
παραλαμβανόμενον, εἴτουν ἐπιτρεπόμενον, εἰ τύχοι, παρὰ ἀδελφοῦ, καὶ συνεπισκόπου, κατὰ διάθεσιν καὶ ἀγα-

1 In MS. Cod. Bibliothecæ Cæsareæ, teste Lambecio *lib.* 8. *pag.* 404. χρῆν δεῖ. *Harduinus.*

γάπην τιμὴ ἐν Χριστῷ. εἰ δέ τι βούλεσθε χρηστότερον ἐπ' αὐτῷ ἢ νῦν, ἢ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, ἀρέσει καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

A certare oportuit, sed miserari potius senem, qui procul ab urbe in qua natus fuerat, & a patriis ædibus tamdiu abfuisset; justum rectumque esse definivimus, ut absque omni contradictione & nomen retineat episcopi, & honorem, & communionem: ea tamen lege, ut neque ordinandi ipse auctoritatem habeat, neque in ulla ecclesia ex propria sacrificet auctoritate; nisi id sibi vel adjuvandi causa, vel concessionis ratione, affectu amoreque Christiano a fratre & coepiscopo, si ita contigerit, liberaliter deferatur. Quod si vos de eo melius quidpiam cogitabitis aut nunc, aut in posterum, gratum id etiam acceptumque sanctæ synodo futurum est.

Definitio sanctæ & œcumenicæ synodi Ephesinæ contra impios Messalianitas, qui & Euchetæ, & Enthusiastæ quoque appellantur.

(Margin: 1 Euchetis de Niceph. l. 11. c. 14.)

VENIENTES ad nos pientissimi & religiosissimi episcopi Valerianus & Amphi- B lochius, proposuerunt in communi considerandum de Messalianitis, hoc est, Euchetis, vel Enthusiastis, qui in Pamphylia versantur, vel quocumque nomine contaminatissima hæresis vocatur. At nobis considerantibus attulit pientissimus & religiosissimus episcopus Valerianus schedulam synodicam de illis compositam in magna Constantinopoli sub beatæ memoriæ Sisinnio: quæ ubi lecta, ab omnibus probata est, quod bene sit condita, recteque habeat. [1] Et placuit nobis omnibus, & pientissimis episcopis Valeriano & Amphilochio, & omnibus Pamphyliæ & Lycaoniæ provinciarum pientissimis episcopis, ut omnia, quæ in synodica C charta contenta, robur habeant, & nullo modo prætereunda; ut solida sint & ea, quæ in Alexandria acta sunt; ita ut omnes, qui per universam provinciam hæretici Messaliani vel Enthusiastæ sunt, vel de ejus hæreseos morbo suspecti, sive clerici, sive laici sint, conveniantur: & si quidem anathematizaverint, juxta ea, quæ [2] in prædicta synodo scripto pronunciata sunt, in scriptis; si clerici fuerint, maneant clerici; si laici, ad communionem admittantur. Quod si renuerint anathematizare, si presbyteri vel diaconi fuerint, vel in alio quopiam gradu ecclesiæ, excidant & a clero, & a gradu, & a communione: laici vero anathematizentur. Convicti quoque non per- D mittantur habere monasteria, ut ne zizania diffundantur & crescant. Hæc ut sic agantur, omnes vires intendant pientissimi episcopi Valerianus & Amphilochius, ceterique reverendissimi totius provinciæ episcopi. Unde ad hæc placuit, librum * pollutum illius hæreseos qui dicitur Asceticon, anathematizari, quem attulerat religiosissimus & pientissimus Valerianus, utpote ab hæreticis compositum. Similiter si quid illorum impietatem sapiens apud plerosque inveniatur, etiam hoc anathema sit. Præterea dum conveniunt, quæ utilia & necessaria ad concordiam & communionem & * dispensationem, manifeste scriptis commendentur. Si autem quæstio oborta de his, quæ in E hoc negotio sunt, & si quid difficile & ambiguum fuerit, quod pientissimis episcopis Valeriano & Amphilochio, ceterisque per totam provinciam episcopis non probatur, admotis scriptis omnia excutere debent. Et si relicti fuerint pientissimi episcopi vel Lyciorum, vel Lycaoniorum, non relinquatur tamen metropolitanus, provinciæ cujuscumque fuerit. In commentarios hæc referenda, ut si qui opus habent iis, inveniant, quo etiam aliis ea diligentius exponant.

(Margin: * pollutæ. — * dispositionem.)

SUPPLEX LIBELLUS AB EUPREPIO Episcopo Byzes & Arcadiopolis, & Cyrillo episcopo Cœlensi, sanctæ synodo oblatus.

Sanctæ & universali synodo, gratia Dei & assensu pientissimorum regum in Ephesiorum metropoli congregatæ, ab Euprepio episcopo Byzes & Arcadiopolis, & Cyrillo episcopo Cœlensi.

VETUS mos viget in provinciis Europæ, quod singuli episcopi duos vel tres sub se habeant * episcopos: unde Heracleæ episcopus sub se habet Heracleam & Panion; episcopus autem Byzes sub se Byzen & Arcadiopolim; Cœlensis vero similiter habet Cœlan & Callipolin: porro episcopus Sabsadiæ sub se habet Sabsadiam & Aphrodisiadem. Itaque olim & ab initio ecclesias illas duo Europæ episcopi administrabant, & nunquam prædictæ civitates proprios acceperunt episcopos: sed aliæ quidem sub Heraclea fuerunt ab initio; Arcadiopolis autem fuit episcopi Byzensis; Callipolis similiter episcopi Cœlensis. Verum, quoniam nunc * Phriuclas Heracleæ episcopus a sancta synodo apostata factus, Nestorio, & cum illo sentientibus se addixit, (suspicamur autem, quod nunquam vel ipse ulciscens tanquam hostes, vel qui cum ipso Heracleæ episcopatum administrant, veniant ad ordinandum episcopos, juxta veterem & roboratam consuetudinem in memoratis civitatibus, quæ nunquam proprios episcopos receperunt;) itaque priscos mores & consuetudinem, quæ olim & ab initio viguit, commoveri propter novitates cogitantes, oramus vestram pietatem, definitionem pronunciari de ea re a vestra sancta magnaque synodo, proprioque signaculo eam roborari; ita ut neque ecclesiis nostris privemur, in quibus plurimum laboravimus; neque mos jam longo tempore confirmatus, a quopiam præmemoratorum commoveatur, fiantque bella & inordinationes, maxime inter episcopos Europæ. Cujus rei si compotes facti fuerimus, gratiam habituri sumus omnium Deo, qui hic vestram sanctitatem congregavit ad corrigendas ecclesias orbis.

(Margin: * f. episcopatus. — * Fritilas.)

Sancta & universalis synodus dixit: Honesta petitio est pientissimorum episcoporum Euprepii & Cyrilli, quam ostendunt oblati libelli. Unde & sanctis canonibus, & externis legibus, * quæ veterem consuetudinem, nunc vim legis habent, nihil innovandum in Europæ civitatibus, sed juxta veterem consuetudinem gubernentur ab episcopis, a quibus & olim; cum nullus etiamnum metropolitanus, qui alioqui sustulisset potestatem; neque postea futuris temporibus poterit aliquid a veteri consuetudine innovari.

(Margin: * Hæc mutila & depravata videntur. f. secundum.)

1 Græce hæc extant in Concilio Nicæno II. Act. 1. *Harduinus*. 2 Sive in Synodica charta, de qua dictum est proxime. *Harduinus*.

Ex Hard. t. 2.

CANONUM CONCILII EPHESINI

Auctore Josepho Presbytero Ægyptio, ut dictum est superius, Interprete Beveregio.

PARAPHRASIS ARABICA

LIBER TERTII EX OECUMENICIS CONCILIIS,

Quod Concilium Ephesinum est: & numerus episcoporum ejus erat 200. qui contra Nestorium hæreticum congregati sunt. Hæc autem synodus in consequentia numeri synodorum, decima sit necesse est. Gloria Deo sit in æternum.

In nomine Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

HOC tertium ex Oecumenicis Conciliis Ephesi congregatum est, constans episcopis, sanctis Patribus, numero ducentis: qui contra hæreticum Nestorium, Nestorianorum magistrum, congregati sunt. Sancta, inquam, hæc tertia synodus a ducentis numero episcopis, sanctis Patribus, Ephesi celebrata, prima quidem vice Nestorii hæretici causa convocata est, qui Christum divisit, dixitque, in eo duas esse naturas duasque personas, & non confessus est, Dominam immaculatam beatam Virginem Mariam Dei genitricem fuisse. Determinarunt, confirmaruntque, ac uno ore confessi sunt Patres in hac synodo congregati, de unico Dei Filio, eum e cœlis descendisse, & a Spiritu sancto atque Virgine Maria incarnatum esse, & humana natura vestitum, eumque duas habere naturas in una persona, qua e Virgine Domina Maria natus est: & Nestorium infidelem excommunicarunt & anathematizarunt. Habitum est hoc Concilium auspiciis Imperatoris Theodosii junioris, filii Arcadii: & in eo anathematizatus est Nestorius, cui Cyrillus Alexandrinus anathema indixit. Celebratum est tertium hoc Concilium Ephesi prima vice, in quo ducenti numero episcopi congregati sunt, auspiciis Imperatoris Theodosii junioris Arcadii filii, filii * Antiani: & præses in eo erat Cyrillus Patriarca Alexandrinus & ipse loci fuit moderator, atque * Constantinus Patriarcha Romanus, necnon Juvenalis patriarcha Hierosolymitanus. Quin etiam Joannes Antiochenus, is adesse promiserat. Cum iste autem se contineret, Cyrillus eum non exspectabat: verum congregatis, qui aderant, episcopis, in Nestorii sententiam diligenter inquirebat.

* *Theodosii senioris, Theodose l'ancien.*

* *Pro Celestinus.*

Cum autem congregati essent, & consedissent ad judicium ferendum, Nestorium quærebant, & inveniebant totum cœtum absenti ei obtrectare; quoniam tunc temporis Ephesi aderat. Et quando ad eum mittebant, iste ad illos non veniret; tunc secundo & tertio ad eum mittebant. Cum autem ad eos venire noluerit, & synodum despectui habuerit, dicebat illico Cyrillus: Proferte opinionem ejus coram me. Et eam proferebant in libro manu ipsius scripto. Quæ cum synodo exposita fuisset, in ea deprehendebant, quidquid isti objectum fuerat. Et opinionem propria ipsius manu scriptam cum sententia sanctorum Patrum comparabant, & eam iis contrariam inveniebant. Quare eum anathematizarunt, & segregarunt.

Hic autem Nestorius Patriarcha erat Constantinopolitanus: & opinio ejus hæc erat:

A Dominam Mariam Deum revera non pepetisse: & sic dicebat duos esse (filios,) quorum unus Deus esset, isque a Patre genitus: alter homo, isque a sancta Maria natus fuit. Dicebat etiam, hominem istum Christum esse per unitionem & amorem cum Filio Dei unitum: ipsumque Deum & Filium Dei appellabat: at non revera, sed per concessionem & nominum communionem, honoris gratia, sicut unus ex prophetis, qui ita appellantur.

De scripto ejus: Et hoc manu ipsius scriptum erat, opinionem ejus breviter comprehendens. Dicit Nestorius, quod Christus perfectus sit Deus, & perfectus homo: & quod Pater genuit Deum, sed non genuit hominem: & quod B mater beata Maria hominem proprie peperit, sed non peperit Deum. *Responsum Cyrilli*. Tunc Cyrillus dicebat; Si res ita se habeat, ut Nestorius asserit, tunc qui coluerit Christum, plurium deorum assertor est, & infidelis; quoniam colit eum, qui æternus est, & qui de novo exsistit: & qui cultum ejus deserit, summe infidelis est; quia ab ejus, qui æternus est, cultu recedit, quemadmodum & recedit a cultu ejus, qui de novo productus est; & qui deitatem citra hominem in eo colit, Christum non colit: neque enim ab una parte sine altera Christus jure appellari potest. Et dicebat Cyrillus synodo: Nonne corrupta est Nestorii opinio; & ipse dignus, cui acC cerrimum infligatur anathema, quemadmodum * socio ejus antea inflictum fuit? Respondit etiam synodus, dixitque: Maxime. Et Cyrillus iis dicebat: Si hoc necessarium vobis visum fuerit, anathematizate eum. Et synodus eum anathematizavit, & a communione abscidit, & anathema ejus in libro descripsit, & in eo præcepit, ut una cum hæreticorum catalogo legeretur.

* *Forte, Paulo Samosateno.*

Nestorius certior de hoc factus, post anathema ei sic inflictum, abiit propere viam suam capessens; & scientibus, & doctoribus, & sapientibus dixit, Anathema in ipsum sine causa esse: se enim negare id, quod illi de ipso dicerent: hoc autem sibi idcirco accidisD se, quia filiam Imperatoris menstrua patientem ad altare ingredi prohibuerat. Hoc autem quod dicebat, falsum erat, ut ex ipsius scripto constat, huic contrarium prodente. Post hæc Cyrillus per apostolicas, id est, epistolas, ea de re cum eo expostulavit: eique consuluit confiteri, Christum verum esse Deum, & hominem verum; & sanctam Virginem Dominam Mariam revera Deiparam fuisse; & ab eo postulavit, ut a pravitate opinionis rediret; & tum ipse eum reciperet, & anathemate solveret.

ret. Nestorius autem responsum ei dedit, quo se consilio ejus non obsecuturum significavit. Tunc Cyrillus ad eum rursus scripsit libellum, in quo eum a turpi ejus opinione recedere admonuit; eique in libello suo commemoravit etiam, Christum ex duabus naturis in una persona unitis constare. Hoc autem contrarium fuit improbo ejus dicto. Ipse enim dixit, unionem esse duarum personarum consensum: cum per veram unionem una sit persona ex duabus naturis constans. Nestorius autem vehementius quam antea, & superbius ei responsum dedit; nec ab infidelitate sua & pravitate opinionis recessit.

Quapropter Cyrillus omnis Ægypti populi synodum Alexandriæ convocavit, ex episcopis, & metropolitis, & catholicis etiam Æthiopiæ & insularum, & ex omnibus Nubiæ præsulibus, eorumque catholicis: adeo ut magnus tunc temporis numerus conveniret: & in præsentia synodi ad Nestorium denuo scripsit, eique sententiam suam repetiit, Christum ex duabus naturis in una persona unitis constare; & in Apostolica, id est, epistola, duodecim capita sic numerata scripsit: quibus proprietates Christi & substantialitatem ei exposuit: & quod nisi ipse assensum in necessaria sibi veritate præberet, a consortio ipsius arceretur.

Interea autem, dum Nestorius statu quo prius perseveraret, synodus Ephesi celebrata est, quemadmodum ante diximus. Quin etiam in urbe Alexandria philosophi, & docti, & sapientes, & eruditi viri in negotium ejus diligenter inquirebant. Cum ipse autem in priore sua infidelitate persisteret, anathematizatus est Nestorius, & in omnibus locis excommunicatus: & post inflictum ei anathema periit, & opinio ejus omnino obliterata est.

Posthæc Joannes Antiochenus advenit, qui, cum eos judicium ante sui adventum pronunciasse invenisset, ægre admodum & indigne ferebat, quod Nestorium excommunicassent: remque ejus affectam dederant, priusquam ipse advenerit, & cum ipse non præsens fuerit. Cum autem hoc ei non alia de causa contigerit, quam quod eum contemptui habuerint, & non exspectaverint; ipse episcopos orientales, qui cum ipso advenerant, congregabat; & præcipiebat, ut Cyrillus excommunicaretur: & una cum eo excommunicatus est Memnon episcopus Ephesinus. Arbitratus est enim (Joannes) eos ambos injuste judicasse, & contra ecclesiasticas egisse leges, & pessime synodum rexisse. Cum autem populi Ephesini & socii Cyrilli has absurdas res, & pravitatem eorum, quæ fecerat episcopus Antiochenus, vidissent, in eos irruebant, & summa propterea eum ignominia Epheso rejiciebant.

Cum hæc omnia inter eos intercessissent, Orientales & Græci in duas partes divisi sunt. Sed Imperator eos demulcere non destitit, donec pacem inter eos conciliaret; tametsi Orientales hoc ab iis contentionis, non veritatis causa factum asseverarent. Librum etiam responsorum ad hanc rem scripserunt; in quo manifestum fecerunt, sanctam Dominam Virginem Mariam peperisse Deum, qui est Dominus noster JESUS Christus, qui unius est cum Patre naturæ: qui cum Patre est in na-

A tura divinitatis, & cum hominibus in natura humanitatis. In eo etiam crediderunt in duas naturas & unam personam; & Nestorii segregationem etiam in eo summe perfecerunt. Hunc itaque libellum Paulus episcopus Emesenus ad magnam urbem Alexandriam portavit, ubi Cyrillus Patriarcha eum libentissime recepit, & summo propter eum gaudio repletus est; & suum etiam assensum præbuit iis, quæ in isto scripta sunt, quoniam vere scriptus est. Postea Cyrillus etiam libellum ad Orientales scripsit: in eo erat fides ejus, quatenus veritati assentitur. In eo scripsit etiam responsum libelli, quem Paulus episcopus Emesenus attulit. Et in eo sic scriptum est: "Res-

B „ ponsum a Cyrillo orthodoxo in nomine JE„ SU Christi: Hæc utique est fides mea in „ re, de qua in libro vestro ad me scripsi„ stis: & hæc fuit fides ejus cum synodo; „ JESUS Christus Salvator meus in duabus „ utique naturis & una persona cognitus est.

In hanc sententiam ivit Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, & Orientales etiam universi hanc fidem assensione sua comprobarunt: quo factum ut homines confirmentur, & populi ecclesiæ recta via insistant: & Nestorius perierit, & opinio ejus penitus extincta fuerit, usque quo longo post tempore Barsuma eam resuscitaverit. Fuit hic Barsuma metropolita Nisibinensis, isque eam in Oriente disseminavit:

C & idcirco plurimi sunt in Oriente Nestoriani, quibus nullus est Patriarcha: sed iis præfecti sunt Catholici, qui iis etiam ad hunc usque diem præsunt. Qui autem ad sanctam nobiscum Ecclesiam non accedunt, ab ea segregati arbitrantur, Cyrillum, cum Orientalium libellum legisset clanculum, eum acceptum improbasse in eo, quod ibi dictum fuit, Dominum Christum duas habere naturas in una hypostasi. In hoc autem vani sunt & mentiuntur: omnes enim Cyrilli libri hoc diserte asserunt. De hoc enim librum conscripsit ad * Ilarium episcopum Corinthi, & alium ad Acacium * Malatensem, & ad complures alios episcopos, eos certiores faciens, se Orientales non

* Pro Valerianum.

* Pro Melitinenem.

D culpare, quippe qui eos antea in hac fide suscepisset, sed omnes culpare, qui eos culpant: seque sententiam eorum & fidem prædicare; eamque cum vera etiam fide convenire; illosque Nestorio assensum non præbuisse, sed ei & sequacibus ejus maledixisse.

Hoc autem statutum est sancti Ephesini Concilii. * Unicum enim edidit Canonem de fide sanctæ Ecclesiæ. Decrevit sancta synodus, ut nulli e fidelibus liceat aliquid proferre, quod contrarium est iis, in quæ sancti Patres consenserunt; aut aliam ab ea, quam sancti Patres exposuerunt, fidem scribere; aut aliam scribere fidem ab ea, quam sancti trecenti duodeviginti Patres in urbe Nicæa Spiritus

* Nam canones sex haberi pro uno possunt.

E sancti ope ediderunt. Quod si quis ausus fuerit aliam ab ea fidem componere, aut aliquid fidei & constitutioni nostræ contrarium proferre, ei qui ex Ethnicis & Judæis & aliis gentibus & hæreticis quibuscumque, ad nostram, quæ vera & recta est, religionem, & ad veritatis cognitionem accedere cupit; de isto præcipimus, quod siquidem qui hoc facit, episcopus sit, aut sacerdos, gradu suo deponatur: sin laicus sit, acuto anathemate percutiatur. *Finita est synodus Ephesina.*

AVVISO.

NEL fine del Tomo III. avendo prodotto il Catalogo degli Aſſociati, che mi favoriſcono in queſta impreſa, m'ero riſerbato di riſtamparlo in seguito coll' aggiunta sì di quelli, che per errore s'erano ommeſſi, come di quelli, che di recente ſi foſſero degnati di aſcriverſi; ora l'eſeguiſco con tutta l'eſattezza, e corretto eziandio da tutti gli errori, che ne' cognomi, e titoli ſono incorſi. E ſiccome 50. ſoli eſemplari in allora me ne rimaneano del numero delli 300., nella preſente Carta ſtabilita per l'Aſſociazione, così vedendo oggidì rimanermene aſſai minor ſumma, mi conviene manifeſtare, come in concorrenza di maggior numero di perſone non potendole più ſervire nella Carta medeſima, ſarò sforzato a corriſponder loro gli eſemplari della carta più piccola, la quale però in qualità non meno, che in grandezza ſupera quella dell' Edizione di Parigi, e quella ſimilmente fina dell' ultima Edizione Veneta, e ſi pagheranno ſimilmente L. 30. Venete al Tomo. Chiuſa poi che ſarà l'Aſſociazione ſi pagheranno L. 36. giuſta il mio Manifeſto.

Chiunque aveſſe memorie inedite, od altre erudizioni degne d'eſſere inſerite in queſta mia riſtampa, reſta ſupplicato farmele ricapitare, mentre nelle Prefazioni che tratto tratto ſi faranno a Tomi, ſe ne farà commendabile rimembranza.

CA-

CATALOGO
DE' SIGNORI ASSOCIATI,

Con l'Aggiunta di quelli, che nuovamente si sono ascritti.

DISTRIBUITI PER ORDINE ALFABETICO DELLE CITTA', E COGNOMI LORO.

ADIGE.

Reverendissimo Abb. Ignazio de' Canonici Regolari della Congregazione Lateranense in S. Michele.

ASCOLI.

Cornacchia Illustriss. e Reverendiss. P. Abb. de' Monaci Olivetani per la Libreria del Monastero di S. Angiolo Magno.

Tanursi Molt. Rev. P. F. Luigi Antonio di Ripatransone Lettore di Sacra Teologia, Min. Oss. *per copie* 2.

AUGUSTA.

Mauro Mol. Rev. P. Candido dell' Ordine di S. Norberto Premostratense, e Priore del Convento di Usperg.

Waggner Sig. Ignazio Librajo *per copie* 2.

AUSTRIA INFERIORI.

Monasterium Seytenstittense Ord. S. Benedicti.

BARI.

Pizzoli Reverendiss. Sig. D. Nicolò Canon.,

BOHEMIÆ.

Monasterium Hochenfurtense Ordinis S. Bernardi.

BOLOGNA.

Archetti S. Ecc. Monf. Andrea Vicelegato di Bologna.

Martinez Ill. Sig. D. Antonio Rettore del Real Collegio di Spagna.

Montesanni Ill. Sig. D. Bibl. dell' Istituta.

BRESCIA.

Poncharali Reverendissimo P. Abbate D. Francesco per la Biblioteca de' Canonici Lateranensi in S. Salvatore.

CANDIANA.

Cusiani Reverendiss. Sig. D. Alfonso Can. Reg. di S. Salvatore.

CAVA.

Borgia Monsig. Illustriss. Reverendiss. D. Nicolò Vescovo.

CHIATI.

Starlik S. Ecc. Romualdo March. di Carmignano.

CASTEL FRANCO.

Frassen M. R. P. F. Giuseppe Francesco de' Min. Conv. Maestro in Sacra Teologia, Professore di Filosofia, e Geometria nel Seminario, e Collegio di Montefiascone.

CATANIA.

La Pubblica Libreria dell' Università.

La Libreria de' RR. PP. Domenicani.

CHIERI.

Il Noviziato de' RR. PP. della Compagnia di Gesù.

CINGOLI.

La Libreria de' RR. PP. Minori Conventuali.

Rafaelli Ill. Sig. Francesco Maria.

CITTA' DI CASTELLO.

Segapelli Illustr. Nobile Sig. Giacopo.

CHIOZZA.

Bottari Illustriss. Sig. Dott. Bartolommeo Med. Fis.

Fatturini Illustr. Sign. Dott. Girolamo.

Pacienza Rev. Sig. D. Antonio.

Vianelli Reverendiss. Sig. Canonico D. Girolamo Dottor di Sac. Teologia.

COMO.

Bettolio Illustr. Sig. Dottor Carlo Salvatore Prefetto degli studj, e Rettore del Seminario Vescovile.

Lezzio Reverendiss. D. Giuseppe Provicario Generale del Vescovato di Como, e Pubblico Lettore del Gius Pubblico.

CONEGLIANO.

Sangallo M. R. P. M. F. Giulio Antonio de' Min. Conventuali.

FERRARA.

Rovetta M. R. P. Stefano Bibliotecario nel Collegio della Compagnia di Gesù.

FIRENZE.

Alamanni S. Ecc. March. Alfonso, Priore del Capitolo di S. Lorenzo.

Bonciani Reverendiss. Sig. D. Girolamo Gerini Canonico della Metropolitana.

Barchesi Sig. Angiolo Librajo. *per Copie* 2.

Lami Ill. Sig. Abb. Giovanni.

de Moneta Ill. Sig. Benedetto Professore di Legge di S. M. Imp., suo Consigliere di Giustizia nella Ruota di Firenze, e Presidente al Magistrato della Mercanzia.

FULINA.

Rombaldini Reverendiss. P. Abb. D. Andrea per la Libreria del Monastero.

GE-

GENOVA.

Besio R. P. Vespasiano.

Sobreri R. P. M. Piertommaso dell' Ordine de' Carm. calzati.

Il Noviziato di Paverano de' RR. PP. delle Scuole Pie.

della Croce M. R. P. Giantommaso Carmelitano Scalzo, per la Libreria.

GUBBIO.

Nutti Nob. Sig. Abb. Bernardino Deputato della Congregazione Sperella.

Paolucci M. R. P. M. F. Giuseppe Minor Conv. Pubbl. Profess. di Filosofia, ed Esaminatore Sinodale.

Staffa M. R. P. F. Francesco Maria Servita, Maestro in Sacra Teologia, Esaminatore Sinodale, e Consultore del S. Offizio.

ISPIDA.

Gobbati M. R. P. M. Gianbattista Secretario Generale. *per Copie* 2.

ISPRUCH.

Eggier Illustr. Sig. Antonio Giuseppe Maria Bernardo de Marienfraund, Sindic. dell' Inclita Provincia del Tirolo.

LANCIANO.

Liato Monsig. Illustriss. Reverendiss. D. Giacomo Arcivescovo.

LESINA.

Becich Illustriss. e Reverendiss. Monsign. Antonio Vescovo di Lesina in Dalmazia Prelato Domestico di Nostro Sig. Papa Clemente XIII. e al suo Soglio Vescovo Assistente.

Vidali Ill. Sig. Gianbattista.

LUBLINO.

Trembinski P. Raphael Societatis JESU. Polonus.

LUCCA.

Mansi Reverendissimo P. Giandomenico della Congregazione della Madre di Dio. *per Copie* 2.

Ubaldo Reverendiss. P. D. Francesco de' Nobili.

MACERATA.

Consalvi Reverendiss. P. Giovanni Evangelista Lettore di Teologia, della Congregazione Olivetana.

Cortese Sig. Antonio Librajo. *per Copie* 2.

MANDONI.

Il Collegio de' RR. PP. Gesuiti.

MESSINA.

Tedeschi Padr. D. Niccola Decano Benedettino Casinese.

Castillo Rev. Sig. D. Isidoro Parroco di S. Giacopo all' Albergaria.

La Libreria del Collegio Primario de' RR. PP. Gesuiti.

di Stefano Reverendiss. Sig. D. Pietro Paolo Can. Penitenziere della Protometropolitana.

MILANO.

Oltrocchi Illust. Sig. Don Baldassare Oblato di S. Ambrogio, e Carlo Bibliotecario dell' Ambrosiana di Milano. *per Copie* 2.

MODENA.

Zaccheria Reverendiss. P. Francesco Antonio Bibliotecario del Sereniss. Duca di Modena. *per Copie* 2.

MONTARTON.

Caorlini Mol. Rev. P. Marino Priore Agostiniano.

MOREALE.

Testa Monf. Illust. e Reverendiss. D. Francesco Arcivescovo di Moreale, e Inquisitor Generale di Sicilia.

NEOCELLÆ.

Puell P. Reverendiss. D. D. Philippus Nerius Can. Regul. Congregationis Lateran.

NAPOLI.

Colonna S. Ecc. D. Marcantonio Principe d' Aliano.

Gessari Sig. Benedetto.

Elia Sig. Giuseppe Antonio Librajo *per Copie* 2.

La Libreria de' RR. PP. di S. Maria in Portico.

Sig. Michiel Stasi Librajo.

La Libreria de' RR. PP. Certosini di S. Martino.

Paoli Reverendiss. P. Paolo Antonio della Congregazione de' Servi di Maria in S. Brigida di Toledo *per Copie* 3.

de Sia Reverendiss. P. Abb. Gennaro.

Terres Sig. Domenico Librajo.

Zane Sig. Francesco Librajo *per Copie* 12.

PADOVA.

Arrighi Illustr. Sig. Abb. Antonio Pubblico Professore nell' Università.

Carmelli Reverendiss. P. Michelangiolo Pubblico Professore nell' Università.

Francesconi Mons. Ill. e Reverendiss. Giulio Cesare Canonico Teologale della Cattedrale.

Giroldi R. P. M. Vincenzo Maria del Terzo Ordine di S. Francesco nel Convento di S. Valentino.

Leoni Reverendiss. P. M. Fr. Francesco Maria Pubblico Professore nell' Università, e Teologo de' Min. Conv.

PALERMO.

Barbaracci Rev. Sig. D. Gaetano Pref. degli Studj del Seminario Arcivescovile.

Calvo Ill. Sig. Dottor Antonio Canonico della Cattedrale.

Clemente il R. P. Lettore Giubilato in sacra Teologia, e Ministro Generale di tutto l' Ordine dei Min. Offerv.

La

La Libreria del Seminario de' Greci Albanesi.
Fuscia il Rev. D. Gaetano.
Lo Castro Ill. Sig. Dottor Serafino.
La Libreria del Seminario Arcivescovile.
La Libreria de' RR. PP. Minimi Paolini.
Schiavo Ill. e Reverendiss. Sig. Ab. Domenico *per Copie* 7.
Serio Reverendiss. Sig. D. Francesco Emungitore Parroco di S.Giacopo alla Marina.
Sinacori Ill. Sig. Dott. Gioachino.

PARENZO.

Negri Monf. Ill. e Reverendiss. Gasparo Vescovo.

PARIGI.

Molini Sig. Claudio Librajo.

PARMA.

Mazza M. R. P. M. e Lettore D. Andrea Monaco Benedittino Cassinense.

PATTI.

Mineo Monf. Ill. e Reverendiss. Carlo Vesc.

PERUGIA.

Beghe M. R. P. M. Gianbattista, Esprovinciale dell'Ordine de' Servi di Maria.
Briganti Sig. Dott. Tommaso.
La Libreria de' RR. Monaci Olivetani.
La Libreria del Clero.

RATISBONA.

Foster M. R. P. M. Frobenio Priore del Monasterio di S. Emerano.

RIMINI.

Fanucchi. M. R. P. Priore Vincenzo in S. Giovanni Evangelista per la Libreria.

ROMA.

Binda M. R. P. Francesco di Campitelli.
Barbiellini Sig. Eredi Libraj, *per Copie* 2.
Roisecco Sig. Nicola Librajo, *per Copie* 2.
Stecchini P. D. Federico Decano Cass.

REGIO.

Foa Sig. Moisè Beniamino Librajo, *per Copie* 2.

ROTERDAM.

Illustris Vir. Gherardus Meerman Reipublicæ Roterodamensis Consiliarius ac Syndicus, jamque Ordinum Generalium Fœderati Belgii ad Sereniss. Magnæ Britanniæ Regem Legatus extraordinarius.
Reverendus Vir. Petrus Hoffstede in Ecclesia Roterodamensi Sacrorum Oraculorum interpres.

ROVEREDO.

La Libreria de RR. PP. Carmelitani.

SACILE.

Pelizza Ill. Sig. Ab. Polidoro.

S. SEPOLCRO.

Masi P. Francesco Mar. dalla Città di S. Sepolcro Lettore, e Predicat. Capuccino.

SIENNA.

Zaghi Nob. Sig. Giuseppe.

SINIGAGLIA.

La Libreria dei RR. PP. Filippini.

SIRACUSA.

Requesens Monsig. Giuseppe Antonio Vesc.

SOPERGA.

Corte Rev. Sig. Abbate Giuseppantonio della Reale Congregazione.

STYRÆ.

Collegium Societatis Jesu.
Monasterium Garstense *Ord. S. Benedicti*

GLUNICENSE.

Conventus Ordinis Prædicatorum.
Holfmayr Joannes Ferdinandus Bibliopola. per 4.

TRENTO.

Santoni Reverendiss. D. Francesco Prof. di Filosofia.

TREVISO.

Justiniani Illustrissimus, & Reverendissimus Paulus Franciscus Episcopus Tarvisinus.
Bertoti Ill. Sig. Dott. Stefano.
La Biblioteca de' Canonici del Domo.
Michieletti Rev. Sig. D. Giovanni.

TURINO.

Berrardi Ill. Sig. Carlo Sebastiano Professore delle Decretali nella Regia Università.
Colombard Ill. Sig. Ab. Teologo di S. M. Sarda.
il Collegio Vecchio.
Loera Ill. e Rev. Sig. Abb. Profess. delle Istituzioni Canoniche nell' Università.
Matis..... Teologo Collegiato.
Morano Sig. Giorgio Maria Librajo, *per Copie* 2.
d'Orliè Ill. e Rev. Monsig. Gianbattista de' SS. Innocenti Vescovo di Pinerolo, e e Prevosto d'Oubc.
Pasini Monf. Ill. e Reverendiss. Sig. Ab. Giuseppe Regio Consigliere, e Bibliotecario della Regia Università *per Copiè* 2.
Villa M. R. P. Ignazio dei RR. PP. dell' Oratorio.

VELETRI.

Bottigli Ill. e Reverendiss. Sig. Canonico D. Paolo Teologo di Sabina.

VENEZIA.

Abbi Ill. Sig. Vincenzo.
Albertis Ill. Sig. Dott. Giovanni Avvocato.
Albinoni Rev. D. Francesco Cappellano delle Eremite.
Alciati P. F. Giancarlo Min. Osserv.
Anastasi Ill. Sig. Ab. Girolamo.
Baglioni Eredi.
Bergantini M. R. P. M. Giuseppe Giacinto Bibliotecario de' Servi di Maria.
Biasiati Ill. Sig. Antonio.
de Bonis M. R. P. M. Giantommaso.
Bortolati Reverendiss. Sig. Dott. D. Nicolò.
Breseghel Rev. D. Gianbattista.
Calegari Reverendiss. D. Tommaso Pievano di S. Samuello.
Cherubini Rev. Sig. D. Giuseppe.
Civetta Ill. Sig. Ab. Antonio.
Calpestri Rev. Sig. Antonio.
Contarini S. E. Ab. Pietro.
Corner S. Ecc. Niccolò.

Cre-

Crestini Reverendiss. Sig. Dott. D. Antonio.
Donà S. Ecc. Vincenzo Avogador.
Donati Rev. Sig. D. Giovanni.
Donegati Rev. Sig. D. Vito Modesto.
Foscari S. Ecc. Francesco Bailo in Costantinopoli.
Franzoni Ill. Sig. Antonio.
Gabrielli Monf. Ill. e Reverendiss. Alvise Vescovo di Famagosta.
Galetto Rev. Sig. D. Francesco.
Ganassoni P. D. Andrea Benedetto Monaco Benedittino Cassinense Bibliotecario in S. Giorgio Maggiore.
Giandolini Rev. Sig. D. Antonio.
Giusto S. Eccell.
Granzotti Rev. Sig. D. Gianbattista.
Gritti S. Ecc. Giovanni.
Guanelli Rev. Sig. D. Sebastiano.
Guglielmi Rev. Sig. D.....
La Libreria de' RR. PP. di S. Domenico di Castello.
Lombardi P. Girolamo Gesuita.
Mantoani Sig. Bartolameo.
Mazzucco P. D. Giuseppantonio Mon. Benedet. Casin.
Milia R. P. M. Spiridion Predicatore, e Vicario de' Greci.
Morosini S. Ecc. Lorenzo Proc. e Riformat. dello Studio di Padova.
Moro S. Ecc. Abb. Francesco.
Negozio Pezzana.
Novelli Sig. Gianbattista Librajo, *per Copie* 5.
Occhi Sig. Simone Librajo, *per Copie* 6.
Olivieri Ill. Sig. Giuseppe.
Pasquali Sig. Gianbattista Librajo *per Copie* 8.
Pisani S. Ecc. Marco Andrea.
Pivoto Rev. Sig. D. Antonio.
Poli Reverendiss. Sig. D. Antonio Pievano di S. Margherita, e Canon. di S. Marco.
Polimero Sig. Paolino. *per Copie* 6.
Raimondi Rev. Sig. D. Giuseppe.
Recurti Sig. Gianbattista Librajo.
Rezzonico S. Eccell. Don Lodovico Cavaliere.
Riva S. Ecc. Vincenzo.
de Rubeis M. R. P. Bernardo Maria dell' Ordine de' Predicatori.
Salzapi Sig. D. Vito.
Samartini Reverendiss. P. M. Antonio Maria Bibliotecario e Provinciale de' Min. Conv.
Sandi S. Ecc. Vettor.
Santi Sig. Giacomo.
Seriman Ill. Sig. Abb. Zaccheria.
Schiopalalba Rev. D. Gianbattista.
Speroni P. D. Arnaldo Decano Cassinense, e Maestro de' Novizj in S. Giorgio Maggiore. *per Copie* 2.
Svajer Mol. Ill. Sig. Amadeo.
Talù Reverendiss. Sig. Dott. Spiridion Cancelliere di Monf. Patriarca di Venezia.
Tarma Rev. Sig. D. Gianbattista.
Tassis S. Ecc. Leopoldo Ottavio Conte del S. R. I. della Torre di Valsasina, e Cameriere delle Chiave d'oro, Consigliere di Stato di S. M. Ces. e Generale Ereditario delle Poste Imperiali nel Sereniss. Dominio Veneto.
Tazioni Rev. Sig. D. Giuseppe.
Tedesco Rev. Sig. D. Giuseppe.
Terzi Rev. Sig. D. Giuseppe.
Tonellati Rev. Sig. D. Giovanni.
Valsechini Rev. Sig. D. Biagio.
Valvani Ill. Sig. Giannandrea.
Venerandi Rev. Sig. D. Santo.
Venturini P. D. Stefano Mon. Bened. Casin.
Volvazzi Rev. Sig. D. Agostino.
Zanchi Rev. Sig. D. Giovanni Secondo Prete Titolato in S. Margherita.
Zapella Rev. Sig. D. Cristoforo.
Zeno S. Ecc. Sebastiano.
Zitti Sig. Giacopo.
Zocco Rev. Sig. D. Giacopo.

VERONA.

Balestra P. D. Rafaello per il Ven. Monastero di S. Nazzaro.

VICENZA.

Trissino Ill. Sig. Conte Parmenione, per la Libreria Bertoliana.

VIENNA.

Lenchenberg Christianus Heintieg Sac. Rom. Imp. Liber Baro Consiliarius Imperialis Aulicus.
Zappata, S. Ecc. Cristoforo Enrico de Cisneros Conte de Baraje. *per Copie* 12.

IN MORAVIA.

Il Venerabile Convento de' RR. PP. Minoriti di Bruna in Moravia.
Hennet Reverendiss. ed Ampliss. Sig. D. Bernardo, Ab. dell' Antichissimo Monasterio del Sagro, ed esente Ordine Cisterciense di Saar, Visitatore, e Vicario Generale di questo S. Ordine per la Boemia, Moravia, ed Alta, e Bassa Lusazia, e Prelato del Marchesato di Moravia.

VITERBO.

Rossi M. R. P. Fr. Pacifico Min. Conv.

ULMA.

Gaum Sig. Giovanni Federico Librajo *per Copie* 7.

ZARA.

Caraman Monf. Illustriss. e Reverendiss. Matteo Arcivescovo.

CORRETTORI DELLA SUDDETTA OPERA.
Il Rev. Padre Maestro Spiridion Milia, Vicario, e Predicatore della Nazion Greca,
Ed il Sig. Antonio Zili.

GTU LIBRARY
3 2400 00639 8691

ALMA COLLEGE
BINDERY